Universidad de Deusto
Biblioteca

TOSTATI
OPERA OMNIA

IN MATTHÆUM

3-4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 4
Plúteo 8

32,5

Universidad de Deusto
Biblioteca

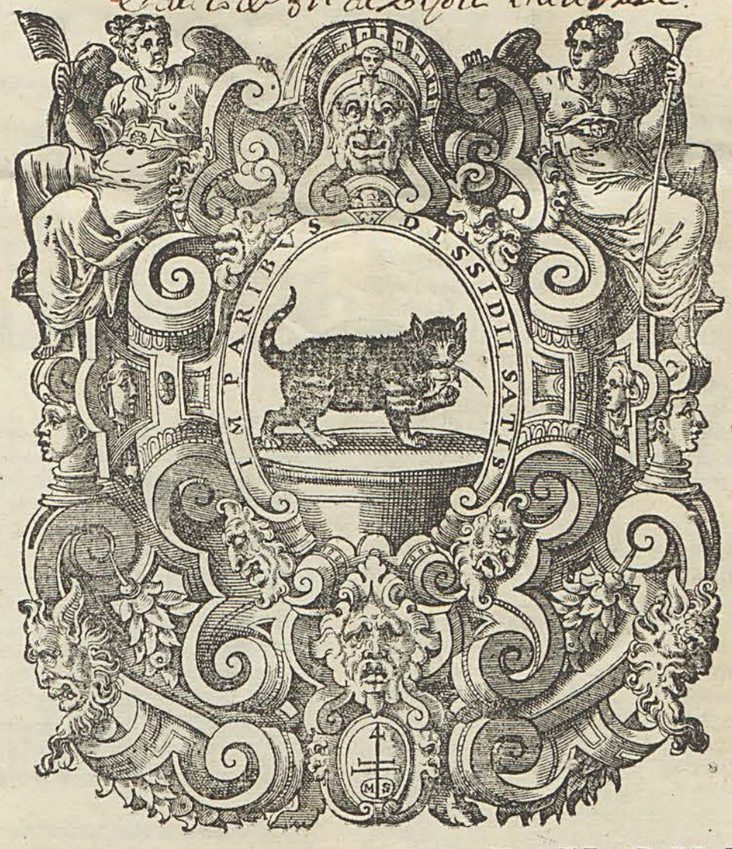
ALPHONSI TOSTATI HISPANI.

EPISCOPI ABVLENSIS,

PHILOSOPHI, THEOLOGI,
Ac Pontificij Iuris, Cæsareique consultissimi, necnon
linguæ Græcæ, & Hebraicæ peritissimi,

Commentaria in Tertiam Partem MATTHÆI:
Mendis nunc sanè quàm plurimis diligenter expurgata.
CVM INDICE COPIOSISSIMO.

Ad PHILIPPVM II. Catholicum & Inuictissimum
Hispaniarum, & Indiarum Regem.



esta espurgado conforme
al espurgº nuevo, de 1632
por orden de la Stª Inqon.

COLLEGII SOCIETATIS IESV BIBLIOTHECAE

VENETIIS, M D XCVI.

Apud Io. Baptistam, & Io. Bernardum Sessam, fratres.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ALPHONSI TOSTATI EPISCOPI ABVLENSIS COMMENTARIORVM In Euangelium Matthæi

PARS TERTIA.

CAP. VI.

fra 23. ATTENDITE ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cœlis est.

Attendite. In capitulo præcedẽti Matthęus descripsit ea per quæ Christus regulauit hominis operationẽm, hic adiungit dicta Christi, per quæ ipse regulauit hominis affectionem.

Et diuiditur in duo, quia primo regulat affectionẽ respectu Dei. Secundo respectu proximi sequenti cap. scilicet. *Nolite iudicare*. Prima in duas, quia primo regulat hominis affectionem excludendo ab operibus eius intentionem inanis gloriæ. Secundo desiderium auaritiæ, scilicet, solicitudinem thesaurizandi. ibi. *Nolite thesaurizare*. Prima in duas, quia primo ponit intentionem suam in generali circa omnia opera, excludendo ab eis inanem gloriam. Secundo facit hoc in speciali circa eleemosynam. ibi. *Cum facis eleemosynam.*

An ea quæ hic habentur, sint continuata ad præcedentia. Qõ. I.

CIRCA hoc est dubium, an ea quę habentur hic sint continuata ad præcedentia.

Dicendum, quòd sic. Nam omnia ista, quæ habentur præcedenti cap. & hic, & sequenti ca. sunt verba Christi doctrinalia, inter quæ nulla historia, aut narratio aliqua ponitur. Ideo non apparet aliqua causa, quare dicamus potius ea, quæ habentur hic dicta fuisse ante ea quæ habentur sequenti cap. & ante ea quæ habentur præcedenti, quam e contrario. Et ob hoc tenendum est eundem fuisse ordinem in dicendo, quem Matthæus seruauit in scribendo, quia nunquam recedendum est ab ordine literę sine causa manifesta. Hic tamen nulla apparet: ideo sic tenendum est fuisse dictum, sicut scriptum est. Quod etiam magis patet, quia necesse est aliqua de eis, quæ habentur præcedenti cap. fuisse dicta ante ista. Quòd patet, quia ista sunt verba sermonis Domini, & exordium sermonis non est hic, sed præcedenti cap. in principio. s. videȝ Iesus turbas ascendit in montem, & accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos? est ergo ordo continuatus.

Dicendum etiam, quòd nullum tempus fuit intermedium inter ea, quæ habentur præcedenti cap. & hic, quia omnia fuerunt dicta a Christo in eodem sermone, scilicet, a principio præcedentis cap. vsque ad principium octaui, vt patet ex litera ipsorum. Eadem ergo hora totum hoc dictum est, nec fuit aliqua diuisio, nisi quòd scriptores gratia cõmoditatis describentes diuiserunt hunc sermonem in tria capitula. Circa primum dr. *Attendite*. Ideſt, diligenter cauete. s. quia vitium inanis gloriæ quod hic fugiẽdum præcipitur, latenter & sub specie honestatis subintrat cor. Nec putabit aliquis se inani gloria teneri, nisi diligenter aspexerit, sicut dicit Chryso. *Ne iustitiam vestram faciatis*. Ideſt, opera vestra iusta. Nam iustitia proprie habitus animi est, quo iusti sumus, & iusta operamur 5. Ethi. c. 1. Et ipsam iustitiã nemo operatur, sed opus iustum. Accipitur tamen iustitia pro iusto-

iusto opere, quia per iustitiam iustum operamur. Et sic dicitur nemo ex nobis facit legem Io.7. ideſt, opus legis vel imperatum a lege. Nam legem nemo facit nisi princeps, vel populus, & semel tantum fit. i. condi tur, vel instituitur, vt innuitur per Aug. lib. de vera re- lig. & dist. 4. cap. in istis. Et tunc dicitur constitui quan do primo datur eadem dist. §. leges.

Coram hominibus. Ideſt, præsentibus hominibus. hoc solum non est prohibitum, quia non est male fa- cere opus iustum coram hominibus, sed potius bo- num, sicut dicitur prędcedenti capit. Sic luceat lux ve- stra coram hominibus, vt videant bona opera vestra. sed cum sequenti, scilicet.

Vt videamini ab eis. Prohibetur hoc, quia facere co ram hominibus opus bonum, vt videamur ab eis, id est, laudemur, vel honoremur pro bono opere, illicitū est, quia perit fructus boni operis.

Alioquin mercedem non habebitis. Scilicet, si facitis ea intentione, vt honorem inde nō habebitis mercedem, quia per istud desiderium perit.

Apud patrem vestrum qui est in cœlis. Ideſt, a patre ve stro. Recte adiunctum est hoc ad exponendum præ cedentia. Nam ille, qui facit opus bonum, vt videa tur, aliquam mercedem accipit. Est enim merces id pro quo opus fit. Et quia iste operans non prętendit consequi ex opere suo, nisi honorem, vel laudem a circunstantibus, vel ab alijs, ad quos peruenerit fama operis, si istud consequatur non caret mercede, quia plene finem suum habet quē intendit, & tamen apud Deum nullam mercedem habet, quia non fecit pro- pter Deum: ideo Deus non dabit ei mercedem, nec iustum est, quòd det. Vocatur hic Deus pater, scilicet, per creationem, & quotidianam gubernationē Deu- ter. 32. Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, fecit & creauit te? Quasi dicat. Sic. Et dicitur, qui est in cęlis ad differentiam patris carnalis, vel etiam quia simplices putant Deum habitare in cęlo quasi ibi sit domus eius, & sedes. Psalm. 10. Dominus in cęlo sedes eius, ideſt Deus est in cęlo. & sedes eius est in cœlo. Et vtitur Christus sępe isto modo loquendi prędcedenti cap. & hic, & sequenti cap.

Quare Christus posuit hic doctrinam de fugienda inani gloria, cum non sufficiat bonum facere, nisi bona intuitione fiat. Et quomodo a fine accipit opus bonitatem, vel malitiam. Quæst. II.

QVAERETVR, quare Christus posuit hic istā doctrinam de fugiendo inanem gloriam.

Dicendum, quòd Christus facit hoc ad tol lendum nobis occasionem errandi, quia præ cedenti cap. instruxerat omnes homines in operibus suis tam prælatos quàm subditos, tam contemplati- uos quàm actiuos singulis tradens propria documen ta, vt ibi ostentum est. putaret autem aliquis, quòd sa- tis esset cuilibet facere illa opera bona competentia statui suo, & nihil vltra. Christus autem instruit hic generaliter omnes circa intentionem, & finem ope- ris, quasi non sufficiat bonum facere quod ex genere suo bonum est, nisi etiam bona intentione fiat, quia iuxta Arist. 2. Ethi. peccare contingit infinitis modis. s. per defectum cuiuscunque circunstantiæ actus. bene agere autem non contingit nisi vno modo. s. con- currentibus omnibus circunstantijs debitis, quæ po- nuntur 3. Ethi. inter quas prędcipua est finis, quia ex ea opus accipit bonitatem, vel malitiam, sicut speciem accipit ab obiecto. Ideo circa illam Christus instruit nos hic, quod finis omnium operum nostrorum de- bet esse Deus. Et quando ponitur alius finis vltimus operis prędter Deum erratur: ideo opus nunquam erit bonum. Et quia inanis glorię aut laudis, vel hono ris appetitus distrahunt nos ab illo fine faciendo, vt interdum constituamus in eis finem operum nostro- rum, verat Christus hic istud, dicens attendēdū esse. i. solicite cauendum ne faciamus opera nostra, vt videa mur ab hominibus. i. vt ab eis accipiamus laudem, vel honorem aut gloriam. Et quod dictum est corā ho- minibus non est per se necessarium, quia etiam siquis faciat opus suum absentibus hominibus, & faciat il- lud propter desiderium glorię iam perdidit mercę- dem. & si faciat coram hominibus non propter ho- mines non est malum. Quia tamē ex hoc, quòd aliqs coram hominibus operatur prouenit ei occasio quę- rendi gloriam ab eis: dicitur ne iustitiam vestram fa- ciatis coram hominibus. sic dicit Gre. 8. Moralium. Si dantes gloriā quærimus, etiam publicata nostra opera in conspectu illius occulta seruamus. si vero p hoc nostram laudem conspicimus foras ab eius conspectu iam fusa sunt, etiam si a multis ignorentur. Et Chry. super Matthæum dicit. Qui non ideo facit, vt ab ho- minibus videatur, etiam si coram hominibus fecerit non tamen corā hominibus fecisse videtur. qui enim aliquid facit propter Deum neminem videt in corde suo, nisi Deum propter quem facit, sicut artifex sem- per illum habet prę oculis, qui sibi opus faciendū cō- misit. hoc totum ad finem operis pertinet. De cęteris autem circunstantijs. s. vbi qualiter quādo quo instru- mento, & sic de cęteris circunstantijs Christus nihil posuit hic, eo q̄ illę non faciunt semper specialem ra tionem boni, vel mali in opere, sed sunt sępe indiffe- rentes. finis autem semper in opere facit bonum, vel malum, & maxime respectu Dei. Nam in virtutibus moralibus sumptis moraliter finis non facit semper differentiam operis in bono, vel malo. & tamen respe ctu Dei ista est maxima differentia, quia opera virtu- tum moralium nullo modo sunt meritoria, nisi in quantum per charitatē dirigunturin Deum, vt osten sum est prędcedenti cap. quęst. pen. quia ergo tota mer ces est operis ex fine. s. si propter Deū fiat, docuit Chri- stus cauendam esse inanem gloriam in operibus bo- nis, ne per eam reddantur opera inutilia.

Aliter dicit Glo. hic, quòd postquam Christus legē quā- tū ad prędcepta cōpleuit, incipit nūc eam adimple re quantum ad promissa, vt pro cęlesti mercede p̄cep- ta Dei faciamus, & non propter terrena, quę lex pro mittebat. Oia aūt terrena ad duo potissime reducunt, s. ad humanā gloriā, & ad terrenorū affluentiā, vtrun- que in lege promissum est. De gloria patet. Deut. 28. si custodieris mandata Domini, faciet te Dñs Deus tuus excelsiorē cunctis gentibus, q̄ versantur in terra. De affluentia patet eo. cap. s. abundare te faciet Dñs oībus bonis. Et ideo hæc duo Christus ab intentione fideliū excludit. s. gloriā, & terrenorum affluentiā, vo lens q̄ opera nostra propter solum Deum fiant.

An ambitio, & inanis gloria impediunt rectitudinem finis. Et quæ sint duæ conditiones honoris. Et quomodo honor & glo- ria differunt. Quæst. III.

QVAERETVR quę sint illa, quę impediunt re ctitudinem finis.

Circa hoc considerandum, q̄ duo vitia sunt, quæ impediunt rectitudinem finis quem Christus po nit hic. s. ambitio, & inanis gloria, & de eis agendum est hic. Et primo sciendum in quo differunt.

Dicendum, q̄ ambitio est appetitus im moderatus honoris, inanis gloria est appetitus indebitus humanę gloriationis, vel ipsa gloriatio indebita. Differunt ergo ex obiecto, quia sunt obiecta eorum honor, & gloria. Et ista differunt, quia honor est exhi- bitio reuerētiæ in testimoniū virtutis vel excellentiæ cuiusdam,

cuiusdam, vt innuitur primo, & quarto Ethico. gloria autem est quædam cognitio clara bonorum alicuius cum laude eius. Vnde gloria pertinet ad extēsionem nominis, & diuulgationem operum alicuius. Ex quo apparent duæ conditiones honoris. Prima est, quòd honor proprie semper est ad præsentem, quia honor est exhibitio reuerentiæ, vt dictum est. & tamen reue- rentia non exhibetur, nisi ei qui præsens est, cum reue rentia sit considerata alicuius magnitudine resilire in propriam paruitatem. Hoc autem non fit, nisi præ- sente eo cuius magnitudo conspicitur, quia alias non est, quo resiliamus. Sicut cum aliquis excellens vir videtur, cęteri qui non se putant esse æquales, non au- dent adhærere ei, sed sicut dignitate ita, & loco dista- re volunt. Et ista est reuerentia. Ad non præsentem autem istud fieri non potest. Et sic honor semper est ad præsentem. Quod verum est in se, vel in aliquo suo repręsentatiuo. Et sic principes, & magnos viros honoramus, quando videmus eorum nuncios, vel ambasciatores, quia in illis ipsos mittentes quodam modo conspicimus. Cum autem res non est præ- sens in se, nec in aliquo suo repręsentatiuo, diligere quidem possumus illam, & tamen honorare eam est impossibile.

Secunda conditio est, quòd honor est ab vno, vel a multis, licet tanto maior est quanto a pluribus, & a melioribus præstatur. Primum patet, quia honor est exhibitio reuerentiæ. potest tamen reuerentia exhibe ri alicui interdum ab vno solo, & interdum a multis: ideo honor potest esse ab vno, vel a multis. Secun- dum patet, quia honor est in honorante, & non in honorato, vt dicitur primo Ethic. Quanto ergo plu- res fuerint honorantes tanto est maior honor, quia a pluribus exhibetur reuerentia, sicut est de principa- tu, quia tanto est maior principatus quanto plures, & maiores fuerint subditi, vt dicitur primo Politico. & Prouerbio. decimoquarto, in multitudine populi di- gnitas regis, & in paucitate plebis ignominia est prin cipis. Ita etiam quanto fuerint maiores, & meliores qui reuerentiam exhibent, tanto honor est melior, & maior. sic dicitur octauo Ethico. quòd desiderant homines honorari a sapientibus, & a potentibus, sci- licet, quia isti meliores sunt, vel reputantur alijs.

Ex hoc etiam apparent aliæ duæ conditiones qua- si oppositę ipsius glorię. Prima est, quòd gloria po- test esse ad prætentes, & ad absentes, sed maxime ad absentes. Patet, quia gloria est quædam cognitio clara bonorum alicuius cum laude ipsius, istud autē fieri potest inter præsentes, qui cognitionem habēt de rebus gestis, vel de probitatibus alicuius, & inter se possunt laudare illam probitatem. Potest etiam gloria esse ad absentes, vt quando res gestę alicu- ius, & probitates eius clarissime notę sunt apud aliquas gentes inter quas ipse non fuit, & laudant nomen eius propter probitates, ibi non requiritur aliqua præsentia eius cuius est gloria, quia ad cogno scendam aliquam rem non oportet, quòd ipsa sit præsens, nec etiam ad laudandam ipsam: immo est maior gloria ea, quæ est inter absentes quàm inter præsentes, quia quando fama alicuius peruenit ad ab- sentes, & longinquos necesse est, quòd inter prętsen tes fuerit, nisi sit aliquis falsus, & confictus rumor, qui gloriam non præstat. Si autem inter præsentes solum gloria sit, parua est, quia parum se extendit, & tamen esse gloriæ consistit in clara diuulgatione, & extensione nominis. sic patet per Boetium de con- solat. lib. secundo, prosa septima. vbi ostenditur glo- riationem nostram humanam nullam esse, quia val- de parua est, cum dicitur. Eritigitur peruagata inter suos gloria quisque contentus, & intra vnius gentis terminos præclara illa famæ immortalitas coarcta- bitur.

Secunda conditio est, quòd gloria nunquam est inter valde paucos. & in hoc multum differt ab hono re, quia honor potest etiam ab vnico exhiberi. glo- ria autem non est, nisi inter multos, cum sit cogni- tio clara cum laude, si tamen apud vnicum, aut val- de paucos sit cognitio non est clara, sed obscura, quia parum lucet. Sic dicit Titus Liuius, quòd gloriari ad vnum non est, ideſt, non contingit, quòd quis habeat gloriam apud vnicum, sed apud multos erit si gloria est. Ex dictis patet quomodo honor, & glo ria differant, & p̄sequēter qūo ambitio, & inanis glo- ria, cum ambitio sit ad honorem, inanis autem glo- ria est appetitus humanæ gloriationis, vel ipsa glo- riatio.

An ambitio sit peccatum. Et in quibus casibus desideraro quis potest licite honorem, qui tripliciter appetitur inor- dinate. Et in quo casu quis debet pugnare pro ho- nore. Et quomodo intelligatur, quòd honor est præmium virtutis. Quæst. IIII.

QVAERETVR nunc circa ambitionem, an sit peccatum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia ambitio importat cupiditatem honoris, honor au- tem bonum quoddam est, & maximum inter exte- riora bona, quarto Ethico. cap. de magnanimitate: er- go cupere illum non erit malum, sed potius laudabi- le, quia bonum appetere laudabile est. Et apparet, quia econtrario vituperantur illi, qui de honore nihil curant.

Item quilibet potest appetere sine peccato illud quod sibi debetur in præmium: honor tamen est præmium virtutis. 1. & 4. Ethi. ergo ambitio honoris non est peccatum.

Item illud per quod homo reuocatur a malo, & prouocatur ad bonum non est peccatum, honorau- tem est huiusmodi, quia propter honorem homines euitant quædam turpia, quæ alias non euitarent, & anhelant ad quædam bona ad quæ alias non aduerte- rent, sicut dicit Aristot. tertio Ethico. quòd fortissi- mi esse videntē apud quos timidi sunt inhonorati, for- tes autem honorati sunt. Et dicit Tullius in lib. Tuscu lanarum quæstionum, quòd honor alit artes, ideſt, fo- uet, & auget eas. ergo ambitio honoris nō est pctm.

Dicendum, quòd ambitio peccatum est, quia di- cit immoderatum, vel indebitum desiderium hono ris, & hoc repugnat charitati. quia prima Corint. 13. dicitur, charitas non est ambitiosa, ideſt, honoris de- siderativa. Pro quo considerandum, quòd sicut di- ctum est prędcedenti quæst. honor dicit quandam re- uerentiam exhibitam alicui in testimonium excellen- tiæ eius, vel virtutis. sed melius dr̄ in testimoniū excel lētiæ, quia multi honorantur nō sub ratione virtutis, vt cum honoramus diuites, vel potentes, quia sunt di- uites, vel potentes. hoc enim excellentia quædam est licet non sit virtus. Circa excellentiam autem homi- nis duo sunt attendenda.

Primum, scilicet, quòd id, in quo homo excellit non habet a seipso, sed est quoddam diuinum donū: ideo non competit huiusmodi gloriari, vel honorari velle de excellentia sua, sicut non bene potest velle gaudere de honore vestis, qui indutus est veste aliena si notum sit illam esse alienam. sic dicitur 1. Corint. 4. Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis?

Secundum est, quòd id, in quo homo excellit da-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur huiusmodi a Deo non propter ſeipſum, ſed ꝓpter alios, quibus poteſt miniſtrari bonum illud. ſic dicit̃ 1.Cor.14.ꝙ donorum diuiſio fit ad vtilitatem Eccleſiæ, ideſt, multitudinis, & non vnius. & 1.Corint.11. dicitur. Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem, ſcilicet, aliorum. Nam non poteſt intelligi de vtilitate propria. Nam tunc genera ſanitatum, & eſſe paſtorem, & Euangeliſtam, & Doctorem, & ſic de alijs donis ſpiritus non darentur ad vtilitatem, quia non ſunt iſta directe ad ſeipſum, ſed ad alterum quia nemo ſuiipſius paſtor, Doctor, Euangeliſta, aut Apoſtolus eſt, ſed ad alterum ſunt omnia. Ob hoc ergo teſtimonium excellentiæ quod quis recipit in exhibitione reuerentiæ ſibi factæ ab alijs, intantum debet ei placere inquantum hoc proficit ad aliorum vtilitatem. Poteſt autem iſte honor proficere alijs, vt ſi per hoc, quòd iſte honoratur propter virtutem cęteri videntes eum honorari propter virtutem anhelent ad virtutem, & excellentiam. Et ſic licet alicui deſiderare honorem pro excellentiam quam vere habet, non vt ipſe fruatur honore illo, ſed vt cęteri videntes anhelent ad ſimilem excellentiam. Et hac ratione lex humana ponit honorem quendam in præmium bene operantibus, vt per hoc omnes de politia aſpirent ad virtutem. Poteſt etiam honor deſiderari, vt ſiquis de excellentia, quam habet, cupiat honorari non propter ſe, ſed propter honorem Dei, ſcilicet, vt honoretur Deus, qui donum illud contulit de quo iſte honoratur. Poteſt etiam alio modo appeti honor, vt ſiquis velit exhiberi ſibi reuerentiam, vt videntes hoc agnoſcant excellentiam illam, pro qua iſte honoratur, & poſſint recurrere ad eum pro adminiſtratione, vel vſu illius virtutis, ſcilicet, vt ex vſu eius iſti percipiant aliquam vtilitatem. Et ſic alijs modis poteſt deſiderari honor licite, quia ordinatur ad debitum finem. Contingit autem honoris appetitum tripliciter eſſe inordinatum.

Vno modo ſiquis appetat teſtimonium de illa excellentia, quam non habet, vt ſiquis vult honorari, vt virtuoſus, vel ſapiens, & non eſt, quia tunc appetit honorẽ præter ſuam proportionem, & tunc videtur peccatum graue.

Alio modo, vt ſiquis cupiat honorem non referendo in Deum, & patet, quia cum iſte non acceperit excellentiam propter quam honoratur, niſi a Deo, iuſtum eſt, quòd in illum referat honorem, quia niſi ab eo hanc recepiſſet excellentiam non honoraretur, & ſic non debet ſe facere finem honoris cum ipſe non fuerit cauſa eius, aliàs inordinate fit.

Tertio modo per hoc, quòd aliquis cupiendo honorem in ſeipſo quieſcit non referendo in vtilitatem proximi. Nam cum iſte honoretur propter excellentiam quam a Deo recepit ad vtilitatem proximi debet referre ad ipſum finem alioquin inordinatum eſt, quia cupitur res ad aliũ finẽ, quã Deus inſtituerit illam. Et ſic apparet, quòd ambitio ſemper eſt peccatum cum ipſa ſit appetitus immoderatus, vel inordinatus honoris. Poteſt autem eſſe alius modus inordinationis, qui reducitur ad primum, ſcilicet, quando quis vult maiorem ſibi honorem dari pro excellentia ſua, quàm illa mereatur etiam ſi vera ſit, quia præter proportionem deſiderat iſte honorem.

In omnibus iſtis modis eſt ambitio, & eſt peccatum, ſed inæqualiter. Primus enim modus deterior eſt, ſcilicet, quando quis vult honorem habere de excellentia, quam non habet. Et iſtud videtur ſemper peccatum mortale, quia iſte eſt mendax, & iniuſtus. Mendax quidem, quia vult innuere ſe habere excellentiam quam non habet. iniuſtus autem, quia petit vltra debitum, vel rem omnino indebitã, ſcilicet, quia vult honorem quem nullo modo meretur, vel ſaltem plus quam meretur.

Alij duo modi ſunt minoris culpæ, quia quæritur ibi honor pro vera excellentia, & tamen erratur in fine, ſcilicet, quia non refertur in Deum, ad quem referendus eſt, nec ad vtilitatem proximi propter quam excellentia data eſt. Non tamen oportet. quòd in iſtis duobus modis ſemper ſit peccatum mortale: nam poteſt interdum eſſe veniale. Et idem eſt quando pro vera excellentia petitur plus de honore quàm debeatur.

Ad primum dicendum, quòd licet honor ſit quod dam bonum, in deſiderio tamen eius peccari poteſt ſi deſiderium non reguletur ratione. Nam iſta eſt de cibo, & potu, & venęreis, & diuitijs, & fere de omnibus, quæ deſiderantur, quia omnia bona ſunt, & tamen debent moderari per rationem, quia aliàs exceſſus, vel defectus in eis culpabilis erit, & ſic culpabile eſt, quòd aliquis honorem appetat non ſecundum rationem. Quod ſit tribus, vel quatuor modis ſuprapoſitis.

Cum autem dicitur, quòd vituperantur, qui non curant de honore. Dicendum, quòd aut loquimur de honore acquiſito, aut de acquirendo. Si de acquiſito vituperabilis valde eſt, qui non curat ſeruare honorem, quem ſemel acquiſiuit, quia honor non poteſt iuſte acquiri, niſi per virtutem, vel per aliquam veram excellentiam, & ita non poteſt iuſte perdi, niſi perdita illa excellentia. Peccat tamen qui negligit excellentiam quam habet: nam negligit donum Dei. Ideo pro honore iuſte habito ſemel pugnandum eſt ne pereat. ſic dicitur prima Corint. nono: Melius enim mihi mori eſt, quàm vt gloriam meam, quis euacuet. Sic etiam dixit Iudas Machabæus, primo Machabæorum nono. Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab eis: ſi enim appropiauit tempus noſtrum moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ, ideſt, non perdamus honorem, quem iam a tanto tempore tenemus. Et iſtud eſt pugnare pro honore, ideſt, pro re, in qua conſiſtit honor.

Si autem manente excellentia, pro qua exhibebatur honor maligni ex æmulatione, & iniquitate reuerentiæ exhibitionem ſubtraxerint econtrario contumeliam referentes, curandum non eſt, ſed etiam hoc, ſicut aliæ aduerſitates tolerandum eſt, dummodo maneat nobis illeſa virtus noſtra. Et tamen quantum quis poterit honeſte conari, vt nunquam cadat ab illo honore, quem ſemel aſſecutus eſt, faciendum eſt. Quia etiam ſiquis iniuſte honore priuetur, cum non perueniat ad omnes cognitio cauſæ perueniat tamen cognitio facti, ſcandalizabuntur aliqui putantes verum eſſe crimen obiectum a malis, propter quod quis honore priuatus eſt, & tamen quilibet tenetur cauere ſcandalum proximorum quantum poteſt, quia nemini debemus dare vllam offenſionem ſecunda Corint. ſexto: ideo conabitur quilibet pro honore quem ſemel habuit conſeruando, quia aliàs ſi eo negligente periret honor, eo quòd eſſet locus malignis per negligentiam iſtius, dato quòd vera virtus maneret, eſſet adhuc iſte culpabilis, quia præſtitit paruulis occaſionem ſcandali in ſeipſo propter ſuam negligentiam. Si autem loquamur de honore acquirendo: dicendum, quòd honor datur propter excellentiam aliquam. Poteſt ergo habere quis oculũ ad excellẽtiam per quã habeẽ honor, vel ad honorẽ, q habetur

habetur per excellentiam. De primo dicendum, quòd laudabile eſt valde deſiderare honorem, ideſt, excellentiam per quam datur honor, & interdũ etiã eſt neceſſitatis, quia multa opera virtutum cadunt ſub præcepto, & tamen pro quolibet opere virtutis meretur quis honorem, eo quòd excellentia quædam eſt in illo. ſic ergo honor appetendus eſt.

De ſecundo dicendum, quòd non licet honorem appetere regulariter, ſed licebit illum appetere inquãtum prodeſt ad vtilitatem proximorum, vel ad Dei laudem, vt dictum eſt. Abſolute tamen melius eſt non deſiderare honorem ſic ſumptum, quàm deſiderare eum.

Ad ſecundum dicendum, quòd cum virtus ſit deſiderabilis erit prẽmium virtutis adhuc deſiderabili⁹, quia melius eſt finis quàm ea, quæ ad finem.

Dicendum tamen, quòd honor non eſt prẽmium virtutis. Ad argumentum autem dicendum, quòd vocatur honor prẽmiũ nõ quãtum ad virtuoſum. ſ. ꝙ honor ſit id quod virtuoſus pro præmio appetit, vel appetere debet. immo ſi appeteret honorem, & propter illum operaretur, non eſſet vere virtuoſus. ſic dicitur 3. Ethic. cap. de fortitudine, quòd non ſunt vere fortes, qui propter honorem fortia faciunt. ſed dicitur prẽmium quantum ad alios, quia alij cum quibus conuerſatur virtuoſus volunt reddere ei prẽmium ꝓ virtute ſua. Et quia non habent aliquid melius honore, honorem tribuunt. ſic dicitur quarto Ethico. cap. nono, quòd honor eſt maximum omnium bonorum exteriorum. Et ſic dicitur, quòd principi danda eſt merces honor, & gloria, ſcilicet, quia politia nõ habet aliud bonũ maius quod poſſet dare recte principantibus. Virtuoſus tamen pro præmio petit beatitudinem, & non eſt ſibi ſufficiens præmium honor cum interdum contemnat honorem, virtutem autẽ nunquam, vt patet in magnanimo, qui etiam honorem contemnit interdum quarto Ethic. cap. nono.

Ad tertium dicendum, quòd licet bonum ſit illud per quod homo incitatur ad bonum, poteſt tamen in eo eſſe ſuperabundantia, & defectus, & ideo niſi ſecundum rationem reguletur erit interdum malũ, & ita honor ſi appetatur ordinate eſt occaſio huiuſmodi ad bonum, ſi autem inordinate appetitur poteſt eſſe occaſio ad multa mala. Vt cũ quis ita intenſe honorem deſiderat, quòd non curat, vnde vel quomodo, vel pro qua cauſa illum conſequatur. Et ſic dicit Saluſtius in Catilinario, quòd gloriam honorẽ, & imperium bonus, & ignauus eque ſibi exoptat. Sed ille, ſcilicet, bonus vera via nititur, huic autem, ſcilicet, ignauo, quia bonę artes deſunt dolis atque fallaciis contendit. Illi tamen qui propter honorem ſolum faciunt aliquid, etiam ſi per bonas artes, ideſt, per operationem virtuoſam conſequantur illum honorem non ſunt vere virtuoſi, ſicut dicitur tertio Ethico. quòd non ſunt vere fortes, qui ꝓp honorem fortia faciunt. Idem eſt de illo, qui vitat turpia ſolum propter honorem, quia licet iſti per bonas artes nitantur non tendunt debite, quia non ordinant rem in ſuum finem. Nam virtus non ordinatur naturaliter ad honorem, cum ipſa ſit melior, quàm honor. etiam honor non ordinatur in debitum finem, quando quis vult frui eo quieſcendo in ipſo. Sed in Deo honor referendus eſt ad proximi vtilitatem.

Ambitio cui virtuti opponatur. Et quot vitia poteſt habere magnanimitas.
Quæſt. V.

QVAERETVR de ambitione cum ſit ſemper vitium, cui virtuti opponatur, quam aliqui Alph. Toſt. in Matth. Pars III.

putant opponi magnanimitati, quia eſt circa honorẽ 4. Ethi. Alij dicunt, ꝙ non opponitur magnanimitati, quia tunc opponeretur ei per exceſſum, cum ambitioſus peccet deſiderando honorem, quem non debet, vel qualiter non debet. Non poteſt tamen vna virtus habere ex vna parte, niſi vnum extremum. Et tamen magnanimitati per exceſſum opponitur præſumptio, quia præſumptuoſus tendit in maiora quàm ſit facultas ſua illis ſe dignificando. ergo ambitio non poterit opponi magnanimitati, vt exceſſus.

Item magnanimitas eſt circa honores, ambitio autem circa dignitates eſt, quia ſecundo Machabęo. quarto, dicitur, quòd Iaſon ambiebat ſummum ſacerdotium, & illud eſt dignitas. Differunt tamen dignitas, & honor, quia dignitas dicit ſtatum, honor vero dicit actum, ſcilicet, exhibitionem reuerentiæ, cum ſit in honorante, & non in honorato primo Ethico. ergo ambitio non opponitur magnanimitati.

Item ambitio pertinere videtur ad quendam exteriorem ornatum corporis, ſicut dicitur Actuum vigeſimoquinto, quòd rex Agrippa, & Beronice cum magna ambitione introierunt in prętorium, ideſt, cum magno apparatu veſtium. Et ſecundo Paralipom. decimoſexto, dicitur, quòd ſuper regem Aſa combuſſerunt aromata, & vnguenta ambitione nimia. magnanimitas autem non eſt circa apparatum exteriorem, ſed circa honores, qui reputantur eſſe maximum eorum, quæ ſunt in vita quarto Ethico. capitulo nono. ergo non opponitur ambitio magnanimitati.

Dicendum, quòd ambitio importat deſiderium inordinatum honoris, & declaratum eſt præcedenti quæſtione: ideo neceſſe eſt, quòd opponatur virtuti, quæ eſt circa honores, quia illa bene vtitur honoribus. magnanimitas autem eſt circa honores, quia bene vtitur illis. ergo opponetur ambitio magnanimitati. Eſt tamen magnanimitas circa honores non tamen circa quoslibet, ſed ſolum circa magnos quarto Ethicorum. Eſt autem alia virtus innominata, quæ circa honores mediocres eſt. Et aliqui vocant eam Philotimiam, vt patet ibidem. ideo etiam poterat ambitio opponi illi virtuti. Vt ſiquis circa paruos honores indebite ſe habeat illos concupiſcendo. Quia tamen ambitionem non ſolemus vocare, niſi in rebus magnis, ſcilicet, quia magnus honor deſideratur, vel quia valde deſideratur, vel quia a deſiderante magnus reputatur, licet non ſit, & vt talis appetit: ideo ambitionem opponimus magnanimitati, & non illi virtuti innominatæ, quæ circa paruos honores eſt, quos etiam paruos reputat. Et opponitur ei per exceſſum, non quidem, quòd maioribus honoribus ſe dignificet ambitioſus quàm magnanimus, quia maximis honoribus ſe dignificat magnanimus: nec eſt aliquis tam magnus honor, quo magnanimus dignus non ſit, & quo non ſe dignificet, vt dicitur quarto Ethico. capitulo octauo, quòd magnanimus dignificat ſe magnis dignus exiſtens, & maxime maximum: ideo non poteſt ambitioſus excedere magnanimum ſecundum quantitatem honoris, ſicut audax, & impauidus excedit fortem in quantitate terribilium tertio Ethicorum, quia maiora aggreditur, quàm fortis, ſed excedit ſecundum rationem, quia magnanimus ſecundum rationem agit omnia, & dignificat ſe honoribus vere maximis, quibus nulli maiores ſunt, & illis dignus eſt: ideo non appetit maiora ſe. Chaymus autem ſiue præſumptuoſus, & ambitioſus exce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit respectu suiipsius, & rationis, scilicet, quia honorem cupit maiorem quàm ipse mereatur,nō tamē maiorem secundum quantitatem quàm magnanimus accipiat, quia nullus maior inuenitur quarto Ethic.cap.octauo.Ideo in hac virtute est speciale,quia in cęteris extremum superabundans vere excedit secundum quantitatem ad medium, & tamen hic non excedit secundum quantitatem, sed solum secundū rationem,scilicet,quia magnanimus accipiendo maximum honorem simpliciter accipit æquale, quia dignus est illo.ambitiosus autem, vel præsumptuosus accipiendo eundem honorem excedit, quia dignificat se maiori honore quàm dignus sit,& ita potest esse, quòd cupiendo minorem honorem secundum quantitatem quàm accipiat magnanimus excedat ambitiosus, vt si etiam illo honore minore non sit dignus. Opponitur ergo ambitio magnanimitati tāquam excessus.

Ad primum dicendum, quòd magnanimitas potest habere multa vitia sibi opposita per superabundantiam. Respicit enim duo, scilicet, finem, & materiam. Finis enim est opus quoddam excellens, & magnum,quod magnanimus attentat secundum suam facultatem, scilicet, quia magnus est,aliquis autem attentabit magnum opus supra suam facultatē, & in hoc est excessus ad magnanimitatem. Et istud est vitium præsumptionis, quia præsumptuosus non tendit in honorem dignificando se aliquo magno honore,quo non sit dignus, sed tendit in opus attentando aliquod magnum opus quod supra suam facultatem est. & sic opponitur magnanimitas præsumptioni tanquam superabundantiæ. Materia autem magnanimitatis est honor, quia magnanimus recte honore vtitur. & circa hoc aliquis voler se dignificare maiori honore quàm dignus sit, & iste est ambitiosus. Et sic ambitio etiam opponitur magnanimitati, vt superabundantia. Vnde non est inconueniens eidem medio diuersa extrema superabundantiæ opponi secundum diuersas rationes, & tamen secundum eandem rationem esset impossibile.

Ad secundum dicendum, quòd ambitio est circa honorem directe,circa dignitatem vero inquantum consequitur eam quidam honor,quia existentibus in dignitate propter quandam excellentiam status debetur honor. Et ideo siquis dignitatem desideret inquantum inordinate honorem concupiscit,pertinet ad ambitionem. Si autem quis concupisceret dignitatem non tamquām honorem, sed inquantum habet quandam administrationem, quæ est aliquid magnum ad quam iste se reputat sufficientem licet non sit, non esset crimen ambitionis, sed præsumptionis, quia non cupit dignitatem, vt est honor maior meritō suo, sed vt est ibi opus, & administratio maior facultate sua. Et quia Iason cupiebat summum sacerdotium inquantum erat summus honor gentis Iudæorum, in illo dicebatur ambire summum sacerdotium.

Ad tertium dicendum, quòd ambitio directe est ad honorem, & quia in exterioribus apparatibus honor quidam est, scilicet, quia solet habentibus apparatum honor exhiberi, dicitur apparatus exterior esse ambitio. sicut dicitur Iacobi secundo. Si introierit in conuentum vestrum vir habens anulum aureū in veste candida, introierit autem, & pauper in sordido habitu, si intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei. tu sede hic bene, pauperi autem dixeritis tu sta illic, aut sub scabello pedum meorum &c. quasi dicat, quòd homines sic solent facere honorantes alios secundum differentiam vestium, & ita ambitio per accidens pertinet ad apparatum exteriorem, per se autem ad honorem vbicunque inueniatur. Sic ergo ambitio opponitur magnanimitati, vt superabundantia.

An desiderium inanis gloriæ sit peccatum. Et quomodo sit peccatum, & quomodo non: Et gloria vana multipliciter potest accipi. Et quòd perfectio hominis est seipsum cognoscere. Et quare sit peccatum negligere famam suam. Quæst. VI.

QVAERETVR nunc circa inanem gloriam si desiderium gloriæ inanis quod Christus docuit vitandum hic,an sit peccatum.

Dicunt quidam, quòd non, quia nullus peccat in hoc, quòd assimilatur Deo, sed potius laudatur, quia Christus dixit. Estote perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est prędecenti capitu. Et Leui.vndecimo,& vigesimo,dicitur.sancti estote, quoniam ego sanctus sum Deus vester. Et ad Ephes. quinto,dicitur. Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi.sed in hoc, quòd homo quærit gloriam videtur imitator Dei, qui quærit gloriam ab hominibus: Isa.quadragesimotertio. Qui inuocat nomen meū in gloriam meam creaui illum: ergo appetitus gloriæ non est peccatum.

Item non est peccatum id per quod homo ad bonum incitatur, sed per gloriæ desiderium incitantur homines ad bonum. vt dicit Tullius in Tusculanis quæstionibus, quòd omnes ad studia impelluntur gloria: ergo non est peccatum appetitus gloriæ.

Item illud quod promittitur in sacra Scriptura pro bonis operibus bonum est, sed gloria promittitur ad Roma.secundo, his qui sunt secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem. idest, qui bonū operantur, & patienter malum sustinent operando bonum,habebunt gloriam, & honorem: ergo appetitus gloriæ non est malus.

Item gloria est quædam diuulgatio nominis alicuius cum laude, quando cognitis factis alicuius excellentibus laudatur nomen eius, appetere tamen bonum nomen est bonum, quia præcipitur Ecclesiast. quadragesimoprimo. Curam habe de bono nomine. & ad Roma.duodecimo, dicitur. Prouidentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. ergo appetitus gloriæ non est peccatum.

Dicendum, quòd appetitus gloriæ simpliciter nō est peccatum, sed solum appetitus inanis gloriæ. Pro quo sciendum, quòd sicut dictum est, supra qō. tertia, gloria est quædam diuulgatio nominis, vel famæ alicuius cum quadam laude. Nam dicit Tullius in Rhetorica, quòd gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Et dixit frequens, idest,magna,quia etiam siquis habeat famam bonorum operum,si illa apud paucos sit, & non sit res bene cognita, etiam si illi qui cognouerint laudent gesta & virum,non est gloria, sed solum fama. Dicitur etiam cum laude,qa si alicuius gesta apud multos clare cognita sint, & vulgata,si non laudatur non est gloria, sed fama, vel infamia si gesta fuerint turpia, de quibus erubescendum est. Idem dicit Ambrosius, quòd gloria est clara cum laude notitia, idest, clara notitia de gestis alicuius approbando, & laudando illa, & secundum hoc gloria dicit duo, scilicet, manifestationem, & laudem. Propter primum dicitur gloria quasi clara, & glorificari idem est quod clarificari. Secundum competit, quia gloria nunquam est, nisi de rebus honestis, & de excellentibus, vel quæ excellentes reputantur. sic dicit Augustinus super Ioannem. Importat ergo gloria manifestationem quandam

quandam de eo quod apud homines excellens est, & decorum, siue istud sit bonum spirituale, siue corporale. Quia vero illud quod clarum est simpliciter potest conspici a multis, & etiam a remotis: ideo proprie per nomen gloriæ designatur, quod bonum alicuius deueniat in multorum notitiam, & approbationem. Nam proprie non est gloria ad vnum, vt dictum est supra quæstione tertia. Accipiendo tamen large nomen gloriæ non solum consistit in cognitione multorum, sed etiam si vnicus cognoscat bona alterius, apud illum vult ipse gloriari, & interdum in cognitione sui ipsius solius. Vt cum quis bonum suum considerans cognoscit, & approbat illud dignum laude. Est ergo gloria proprie apud multos, sed large apud vnum, vel apud seipsum in sola reputatione sua.

Tunc autem dicendum, quòd appetitus gloriæ absolute non est peccatum, quia quòd quis gesta propria cognoscat, & iudicet illa digna laude, vel pœna sicuti sunt, non est malum, sed potius donum Dei, & tamen istud est gloria: ergo gloria hominis in se non est mala, & etiam appetere istam laudabile est immo necessarium, scilicet, vt sciat quilibet an bonus, vel malus sit, & quid ei debeatur cum Apostolus dicat. hæc est gloria nostra testimonium conscientiæ nostrę secunda Corint. primo.i. In hoc gloriandum nobis est secundum, quòd conscientia nostra testificatur nobis, scilicet, si testificatur, quòd bonum egimus debemus in hoc gaudere. & sic dicit quòd habebit quilibet gloriam in seipso, & non in altero ad Galat.sexto, idest. Non debet quis gloriari per hoc, quòd alius dicit sibi, quòd bonum egit,sed si conscientia sua testatur ei, quòd bonum fecit gloriabitur in seipso, idest, propter testimonium suum, & non in altero, idest, propter testimonium alteri⁹. Gloria ergo, quia mala non est,appetitus eius malus non est. Sed cum dicitur inanis, vel vanagloria sem per est nomen vitij, quia vanum dicit aliquid vitiosum, & culpabile: ideo increpantur homines sequētes vanitatem. Psalm.quarto, vt quid diligitis vanitatem. Potest autem gloria esse vana pluribus modis. Vno modo ex parte rei, de qua quis quærit gloriam de eo quod non est, vt de virtute, vel sapientia quando non est. Alio modo si ipsa res parua sit, de qua nullus deberet gloriari. Et istud est puerile, vt si vir gloriaretur, quòd haberet pulchros capillos. Alio modo si ipsa res sit turpis, sicut quidam adeo sunt pessimi, & insipientes, quòd de rebus turpissimis gloriantur, vt aliqui, qui cęteros excellunt in vitijs in hoc ipso se excedere gloriantur. De quibus dicitur, quòd gloriantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Alio modo ex parte eius, a quo quis gloriam quærit. Et sic omnis gloria quam homo quærit ab homine vana est, quia iudicium hominis debile, & incertum est. Alio modo ex parte ipsius, qui gloriam quærit, scilicet, si illam gloriā non referat in Deum, nec in vtilitatem proximi. Istis quinque modis gloria dicitur inanis, vel vana quasi nulla sit, vel inutilis. & primo modo proprie dicitur vana, quia de nullo est. Secundo modo etiā quia de re frągili est, quæ quasi nihil est. Tertio modo magis potest dici turpis quàm inanis, quia illud est valde graue vitium pertinens ad eos, qui sunt in pessimo statu vitiorum. Nam peccator cum peruenerit in profundum malorum contemnit. Prouerbiorum decimooctauo. & tamen deterius est gaudere de malis, & gloriari quàm contemnere, quia qui contemnit reputat, quòd nihil mali egit, qui autem gloriatur non solum reputat se non egisse malum, sed etiam reputat se egisse bonum. Ideo non potest esse deterior status vitiorum,quàm cum quis gloriatur de illis. Et ob hoc ista non consueuit vocari inanis gloria, quia est aliquid deterius. Quia tamen gloria duplex inuenitur, scilicet, bona, & inanis. ista autem non est bona: ideo potest vocari large inanis. Quarto, & quinto modo proprie dicitur inanis gloria, quia de aliquo inani est, & quasi de nihilo. Potest tamen interdum esse ista gloria non inanis, vt cum quis quærat eam alio modo, quàm modis prædictis. Vnde sicut in seipso licite homo gloriatur, vt ostensum est, ita potest appetere gloriam ab alijs, scilicet, desiderare gesta sua bona ab alijs cognosci, & laudari, sicut dicitur præcedenti capitulo. Luceat lux vestra coram hominibus. Licitum ergo illud est immo laudabile, & aliquando necessarium. hoc autem est siquis desideret sciri facta sua ab hominibus inquantum tendūt in laudem Dei, sicut dicitur ibi. & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Sic etiam dicitur prima Petri secundo. Vt ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Vel etiam hoc est si sit ad vtilitatem proximi, scilicet, vt ille ex bonis operibus nostris cognitis moueatur ad bonum, & desistat ab iniquitate,eodem capitulo. Sic est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Vel ex hoc,quòd quis cognoscitur tamquam bonus apud alios,conetur semper perseuerare in bono, & proficere in melius, & propter hoc vtile est bono viro interdum cognitam esse bonitatem eius apud cęteros. Quia licet intentio præcipua boni operis sit propter Deum, multum tamen etiam humana verecundia de stimulo apponit, vt cum quis erubescit retrocedere a bono non solum propter Deum, sed etiam propter verecundiam humanam, & timorem mali exempli, & scandali, quia quilibet tenetur hoc vitare, & præcipue illi, qui tenentur in reputatione magnę virtutis, quia propter illos scandalizatur magis populus si peccauerint, vel si a bono retrocesserint. Est ergo eis quasi quædam necessitas bene operandi ipsa humana verecundia. sic dicit Boetius de consolatione libro quinto, prosa sexta. Magna vobis est si dissimulare non vultis necessitas indicta probitatis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. Est tamen vtile homini habere quandam necessitatem ad bonum, sicut dicit Gregorius. Fœlix necessitas, quę ad meliora compellit. Ideo vtile est hominibus interdum gloriam habere apud alios, & consequenter desiderium istius gloriæ bonum est. Non est igitur homini peccatum appetere gloriam, appetere tamen inanem gloriam semper est peccatum. Ideo quando volumus nominare vitium, semper dicimus inanem gloriam, & non gloriam simpliciter nec appetitum gloriæ.

Ad primum autem dicendum, quòd Deum velle laudari a nobis nunquam potest esse malum, quia non potest esse periculum. Nobis autem quia gloriari apud alios potest esse malum,erit saltem periculum. Et ideo non semper erit appetendum. Sic dicit Augustinus super Ioannem decimotertio capitulo, super illo verbo. vos vocatis me Magister, & Domine, & bene dicitis &c. scilicet, Periculum est sibi placere, cui cauendum est superbire. Ille autem qui super omnia est quantumcunque se laudet non excellit. Nobis namque expedit Deum nosse nō illi, nec etiam quisque cognoscit si non se iudicet ipse,qui nouit. Et sic patet,quòd Deus non quęrit gloriam suam propter se.i.non quęrit cognosci a nobis propter seipsum quasi in hoc gaudeat,sed ppter nos, quia alias omnibus se faceret notum, vt ab omnibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

glorificaretur. Et hoc modo potest homo licite glo F
riam propriam apud alios appetere inquantum est
ad vtilitatem ipsorum, vt dicitur præcedenti capitu.
Videant bona opera vestra, & glorificent patrem
vestrum.

Ad secundum dicendum, quòd licet homines per
desiderium glorię moueantur ad bonum, non sequi
tur, quòd desiderium istud semper sit bonum, quia
aliquando est sine ratione, scilicet, quandocunque vo
catur inanis gloria. Ideo licet ad veram virtutem mo
ueatur homo per solius glorię humanæ desiderium,
scilicet, vt per hoc laudetur, non est bonum desideriū
gloriæ: immo illa, quę aliàs esset vera virtus iam non
est virtus. sic dicitur 3. Ethi. ꝙ non sunt vere fortes, q
propter honorem fortia faciunt, ita etiam erit si pro- G
pter laudem, vel gloriam, vt dicit August. 5. de ciui.
Dei.

Ad tertium dicendum, ꝙ gloria, quæ promittitur
homini a Deo, bona est, & ideo non est inanis, sed ve
ra, & appetenda. Et in hac potest homo gloriari, id-
est, gaudere, & approbare opera sua inquantum sunt
digna illa gloria. Et istud est gloriari in Deo, & a Deo
gloriam accipere 2. Cor. 10. Qui gloriatur in Domino
glorietur. Non enim qui seipsum cōmendat ille pro-
batus est, sed quem Deus cōmendat. Et ita non debet
homo gloriari in bonis, quę habet, vel recepit, sed in
hoc, ꝙ aliquo modo ad Deum pertingit, a quo est ve-
ra gloria Ier. 9. Non glorietur sapiens in sapientia sua, H
& non glorietur fortis in fortitudine sua, nec diues in
diuitijs suis, sed in hoc glorietur, qui glorietur scire, &
nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio iudicium
& iustitiam, idest, ego possum glorificare hominem
pro operibus bonis, quia sum Deus faciens iudicium,
& iustitiam: ideo nemo debet gloriari, nisi in hoc, ꝙ
nouerit me, quia ego solus glorificare possum.

Ad quartum dicendum, quòd pertinet ad homi-
nis perfectionem seipsum cognoscere, & in hoc qui-
libet operam dare debet, vt se plene cognoscat, quòd
autem ab alijs cognoscatur non pertinet ad eius per-
fectionem. Gloria tamen consistit in hoc, quòd ꝙs
ab alijs cognoscatur. Non est ergo gloria per se appe
tenda, potest tamen apperi inquantum potest esse vti I
lis ad aliquid, scilicet, quòd Deus glorificetur, qui de-
dit homini perfectionem, de qua gloriatur, vel quòd
alij cognoscentes illam proficiant ex bono quod co-
gnoscunt in proximo, vel ipsemet cuius opera cogno
scentur ex hoc habeat quandam occasionem, vel ne-
cessitatem ad proficiendum semper in meliora. Vel
saltem est vna causa communis propter quam om-
nes possunt appetere gloriam, scilicet, propter bo-
num exemplum proximorum, & vt non scandelizēt
eos, quia cum quis conuersatur inter alteros necesse
est aliquid cognosci de statu, & vita illius. Si ergo
illud bonum, est ad quandam gloriam pertinet: si ve-
ro malum est, ad scandalum, quia male ædificabun-
tur proximi de hoc. Ideo licitum est, quòd quilibet
desideret bona sua cognita esse apud alios ne putent K
e contrario ipsum malum esse, de quo scandelizent.
Et hoc est quod dicitur curam habete de bono no-
mine, idest, de bona fama ne apud homines puteris
malus, immo qui negligit famam suam non curans
an recta, vel praua de eo existimentur, crudelis est, &
peccat, quia propter suam negligentiam dat proximo
occasionem scandali. Non est ergo prohibitum, nec
dissuasum, quòd velimus bona nostra cognosci a, pro-
ximis, sed quòd velimus delectari in hominum lau-
de, vel cognitione, quia hoc proprie est gloria inā-
nis.

Cap. VI.

Cui virtuti opponatur inanis gloria.
Quæst. VII.

QVAERETVR de inani gloria cum semper sit
vitium, vt ostensum est prędcedenti quæstio-
ne cui virtuti opponatur, & an opponatur ma
gnanimitati, vt dicitur. Dicunt quidam, ꝙ
non, sed quòd opponatur alijs virtutibus, quia perti-
net ad inanem gloriam, quòd glorietur, quis de eo
quod non est, idest, de probitate quam non habet,
& hoc pertinet ad falsitatem, quæ opponitur verita-
ti, de qua quarto Ethic. & quòd glorietur de rebus
paruis fragilibus, & terrenis, quę pertinent ad cupi-
ditatem, & potest opponi in hoc liberalitati, vel alijs
virtutibus: & ꝙ glorietur in testimonio hominum
quorum iudicium non est certum, quod pertinet ad
imprudentiam oppositam prudentiæ, & nihil istorū
opponitur magnanimitati: ergo inanis gloria magna
nimitati non opponitur.

Item si opponeretur magnanimitati, aut per exces-
sum, aut per defectum, sed neutro modo opponi-
tur. De excessu patet, quia magnanimitati opponū
tur ambitio, & præsumptio, vt ostensum est supra
quæstione quinta. Differt tamen inanis gloria ab
istis, quia præsumptio tendit in opus arduum quod
est supra facultatem, ambitio autem tendit in hono
rem, inanis autem gloria, tendit in laudem, & glo-
riam: ideo non sunt idem. Etiam non opponitur,
vt defectus, quia hoc pertinet ad pusillanimitatem.
ergo nullo modo opponitur magnanimitati.

Item patet, quia ad Philip. secundo, super illo ver
bo nihil per contentionem, aut inanem gloriam. di-
cit Glo. Erant aliqui inter eos dissentientes, inquie-
ti, inanis gloriæ causa contendentes: sed contentio
non opponitur magnanimitati. ergo nec inanis glo-
ria.

Dicendum, quòd inanis gloria opponitur magna-
nimitati, quia illa est de honoribus, inanis autem
gloria de laudibus. Est enim gloria quasi effectus
honoris, vel laudis, quia cum gloria fit clara manife-
statio bonorum alicuius cum approbatione, & lau-
de, ortum habet ex honore, vel laude. Nam per
hoc, quòd aliquis honoratur exhibita sibi reuerenti-
a coram multis redditur clarus coram illis, quia
quærunt quis ille sit, & cuius dignitatis, vel excel-
lentię, cum honor exhibitus ei sit testimonium ex-
cellentiæ, & per hoc cognoscunt illius excellentiam.
& hoc est gloria.

Idē de laudibus, quæ manifestius adhuc explicant
excellentiam alicuius quàm honor, quia laus est ser-
mo explicans magnitudinem. Nam per honorem
cognoscitur quis esse excellens, sed nescitur cuius
excellentiæ. Per laudem vero cognoscitur quis esse
excellens, & etiam quam excellentiam habeat, &
hęc est gloria, scilicet, diuulgata esse bona alicuius,
quia ad diuulgationem sequitur approbatio, quia est
diuulgatio de bonis. Et ista duo perficiunt rationem
gloriæ. Erit ergo dare virtutem aliquam secundum
quam quis bene se habeat circa gloriam, & laudem,
sicut datur aliqua per quam bene se habet circa ho-
norem. Nulla autem est nisi magnanimitas, quia
obiecta ista sunt propinqua, cum vnū sit effectus alte-
rius, scilicet, gloria honoris, & laudis. ergo ma-
gnanimitas erit ad quam pertineat bene se habere
circa gloriam, & laudem, quia cęteræ virtutes non
habent similitudinem aliquam in obiectis suis cum
gloria, & laude, & consequenter cum inanis glo-
ria sit vitium circa gloriam opponetur magnanimi-
tati, q̄ se habet bñ circa illā, & opponet sibi tāquā sup-
būdātiā, qa inanis glorię cupidus non peccat deficiē-
do ab

do ab honore, sed desiderando illum plusquam opor- A
tet. Est autem alia virtus circa honores paruos, & me
diocres, & consequenter posset ista esse circa laudes,
& gloriam quando ista sunt parua, vel mediocria. Et
sic opponeretur sibi inanis gloria, non tamen oppo-
nitur, quia inanis gloria ad magna tendit, quia licet in
terdum glorietur de eis, quæ parua sunt, tamen tam-
quam de magnis gloriatur, quia illa magna reputat:
ideo magnanimitati opponitur, quę de magnis est, &
non alteri virtuti.

Ad primum dicendum, quòd licet ista de quibus
gloriatur magnanimus, videantur pertinere ad diuer-
sas virtutes secundum diuersas rationes, tamen oppo B
nitur inanis gloria secūdum omnia illa magnanimi-
tati, quia omnia repugnant magnitudini. Quòd enim
quis reputet in tantum res aliquas, quòd de eis etiam
non existentibus gloriari velit repugnat magnanimi-
tati, quia de magnanimo dicitur 4. Ethi. ꝙ non curat
opinionem, sed veritatem, & tamen cupidus inanis
glorię in talibus curat magis de opinione quàm de
veritate. Quòd etiam aliquis tantum appreciet res
paruas, ꝙ in eis velit gloriari, repugnat magnitudini
animi. Nā magnanimus omnia ista reputat, vt paruū.
s. honorem, & potentatum, & diuitias, & omnia, quæ
propter honorem quæruntur, vt dicitur 4. Ethi. ca. 9.
Quòd etiam aliquis quærat gloriam ab hominibus, & C
delectetur in eorum testimonio repugnat magnani-
mo, quia non est ei cura, vt laudetur 4. Ethi. Et sic istæ
conditiones inanis gloriæ, & omnes aliæ repugnant
magnanimitati secundum, ꝙ repugnant magnitudi-
ni. Et ita non est inconueniens ea, quæ opponuntur
specialiter alijs virtutibus, opponi etiam magnanimi-
tati inquantum aliæ virtutes habent oppositum aliqd
quod magnanimitas paruum iudicat, & vitia illud
pro magno habent, & sic magnanimitati repugant.

Ad secundum dicendum, quòd opponitur inanis
gloria magnanimitati secundum excessum, non qui-
dem secundum excessum ad magnanimum, sed secū
dum excessum ad seipsum, & ad rationem. Nam se-
cundum quantitatem nemo potest excedere magna
nimum, quia ille se dignificat simpliciter magnis ho-
noribus quibus nulli sunt maiores. Et in hoc ęquali- D
ter se habet, quia nihil facit vltra suam dignitatem.
Ambitiosus autem, vel præsumptuosus non excedit
magnanimum in quantitate, sed seipsum. s. quia ma-
iorem honorem cupit quàm dignus sit, & maiora
opera aggreditur quàm sit facultas sua. Et sic est de
inanis gloriæ cupido, quia iste secundum quantitatē,
& veritatem deficit a magnanimo, quia gloriatur in
illis, quæ magnanimus tamquam parua reputat, & de
spicit, sed excedit seipsum, & rationem, quia illa in qui
bus gloriatur reputat aliquid magnum quo ipse non
est dignus, & aspirat ad illud sine ratione. s. supra digni
tatem suam. Ideo per excessum opponitur magnani-
mo, licet non excedat eum secundum rem, immo se-
cundum rem magnanimus excedit omnes, sed pro-
pter rationē ipse est in medio, & Ambitiosus, & præ- E
sumptuosus, & inanis gloriæ cupidus sunt in super
abundantia.

Ad tertium dicendum, quòd inanis gloria opponi-
tur magnanimitati secundum se, non tamen oportet,
quòd omnes effectus eius opponantur magnanimita
ti, quia oppositio non fit per effectum, sed per formā.
Et ita est de contentione, quia est filia inanis gloriæ, vt
dicetur infra quæstione 10. & sequitur ex ea tamquā
effectus eius, vel consequitur eam tamquam finem
suum. Non tamen oportet, quòd si aliquod vitium
opponitur alteri, vel alicui virtuti, ꝙ oēs filię illius vi-
tij opponātur illi virtuti, vel vitio. Quod manifeste
apparet in filiabus irę, & luxurię de quibus diximus. s.
quæst. 185. Nam non opponuntur illis vitijs aut virtu-
tibus quibus ira, & luxuria opponuntur, & tamen in
proposito contentio opponitur magnanimitati. Ma-
gnanimus enim nunquam contendit, quia nemo cō
tendit nisi pro eo quod magnum reputat. Magnani-
mus autem omnia parua reputat. Vnde dicit 4. Ethi.
ꝙ magnanimus non est contentiosus, quia nihil ma-
gnum existimat. Opponitur ergo inanis gloria ma-
gnanimitati, vt sperabundantia.

An inanis gloria sit semper peccatum mortale. Et quando
sit, & quando non est. Et quòd dupliciter potest
perire vitæ æternæ merces propter pec-
catum. Quæst. VIII.

QVAERETVR an inanis gloria sit semper
peccatum mortale.

Dicunt quidam, quòd sic, quia nihil ex-
cludit hominem a mercede vitæ æternæ
nisi peccatum mortale. Nam veniale non tollit vitā
æternam. Inanis tamen gloria excludit ab ista mer-
ce, vt dicitur in litera. attendite, ne iustitia vestra &c.
alioquin mercedem non habebitis: ergo inanis glo
ria peccatum mortale est.

Item quicunque vsurpat sibi ea, quę sunt Dei mor
taliter peccat. Nam in hoc peccat, qui se facit adorari
quod soli Deo conuenit, Deus tamen pro se vult glo-
riam Isa. 42. Gloriam meam alteri non dabo. Et 1. ad
Tim. 1. Soli Deo honor, & gloria. ergo inanis gloria
mortale peccatum est, quia vsurpat Dei gloriam.

Item illud quod est maxime periculosum, & noci-
uum, est peccatum mortale, quia veniale non potest
esse maxime nociuum, & tamen inanis gloria est hu-
iusmodi. Nam dicit Glo. 1. Thessa. 2. & est Aug. super
illo verbo. Deo qui probat corda vestra. s. Quas vires
nocendi habet humanę gloriæ amor non sentit nisi,
qui ei bellum indixit. Quia & si cuique facile est lau-
dem non capere nec cupere dum negatur, difficile ta
men est ea non delectari dum offertur.

Dicendum, quòd inanis gloria non est semper
mortale, nec semper veniale. Nam aliquando veniale
est cum etiam in viris bonis locum habeat, qui tamē
mortaliter non peccant, sicut dicit Chry. super Mat-
thæum, quòd cum cętera vitia in seruis diaboli locū
habeant, inanis gloria etiam locum habet in seruis
Christi. Interdum autem mortale est, quia directe mi-
litat contra charitatem. Pro quo sciendum, quòd cū
charitas ducat ad vitam ęternam, & tamen qui est in
mortali non est dignus vita æterna, necesse est, quòd
omne mortale opponatur charitati, quod vero cha-
ritati non opponitur, vel peccatum non est, vel ve-
niale est. Inanis autem gloria semper est vitium, vt
ostensum est supra: ideo vel erit mortale, vel venia- In quæst. 6.
le, ipsum tamen secundum se consideratum non
repugnat charitati proximi. Nam licet per accidens
propter desiderium gloriæ quis aduersetur alteri per
se, tamen non est necesse alteri aduersari, quia
quilibet in seipso potest gloriari de eo, quòd bona
sua apud alios sint nota, & approbata, in quo non
præiudicat alicui, potest tamen repugnare charitati
Dei, scilicet, inquantum propter inanem gloriam
recedit quis ab eis, quæ tenetur facere propter
Deum. Et hoc est, vt diquis glorietur de eo quod
repugnat diuinæ reuerentiæ, vt si glorietur de re
turpi, scilicet, de peccato per quod Deum offende-
rat. Nam tunc grauius offendit cum gaudet se of-
fendisse, vel etiam gloriatur de aliquo falso per
quod vsurpat sibi diuinum honorem, sicut dicitur
Ezechielis vigesimooctauo de rege Tyri eo, quòd
est eleuatum cor tuum, & dixisti Deus ego sum, & in

cathedra

Universidad de Deusto
Biblioteca

cathedra Dei, sedi in corde maris, cum sis homo, & F
non Deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei. Sic etiã fuit de Pharaone, qui vsurpauit sibi creationem dicẽs, quòd ipse creauerat fluuium Nili Eze. vegesimonono. Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Et iste est modus grauissimus inanis glorię. Vel quando quis gloriatur de aliquo quod vere habet, & tamen gloriatur quasi a seipso habeat, sicut qui gloriatur in sapientia, vel robore quasi a se habuerit. Nam hoc præiudicat diuinæ reuerentiæ, cum omne bonum nostrum sit quoddam donum descendens a Deo Iaco. primo. Et ideo irrepabile est, quòd glorietur quis de hoc quasi sibi proprium sit prima Corin. quarto. G
Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quare gloriaris quasi non acceperis? Vel etiam cum quis gloriatur de aliquo temporali bono quod præfert Deo, idest, quòd sibi reputet melius quàm bona, quæ habere potest, vel habiturus est a Deo Iere. nono. Non glorietur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis, sed in hoc glorietur, qui gloriatur scire, & nosse me. Hæc enim est Dei irreuerentia, quòd putet quis maiora esse bona, quæ habet ab hominibus quàm illa, quæ habere potest a Deo, quæ habentur per cognitionem eius, vel cum aliquis præfert testimonium hominum, in quo gloriatur, testimonio Dei, scilicet, magis voluit laudari ab hominibus quàm a Deo. Siquis enim operetur secundum legem Dei habet laudem a Deo prima Corin. quarto. Et tunc erit vnicuique laus a Deo, & ad Ro. secundo. Cuius laus non est ex hominibus, sed ex Deo. Habet autem laudem ab hominibus, qui facit aliqua, vel habet de quibus homines glorientur. Siquis ergo, vt habeat laudem humanam desinit operari secundum legem Dei, & facit ea in quibus homines laudem esse putãt, ex hoc solo, quòd talia desiderat, peccat contra Dei reuerẽtiam de quo Io. duodecimo dicitur: Qui dilexerunt magis gloriã hominum quàm Dei, scilicet, Aliqui cognouerant Christum de principibus Iudęorum, & tamen vt non ejcerentur de synagoga, & honore suo, non confitebantur Christum esse Deum. Et de istis dicitur, quòd dilexerunt magis gloriam hominum quàm Dei. I

Alio modo potest esse contra charitatem inanis gloria ex parte operantis, scilicet, si operans referat in rectionem suam ad gloriam tamquam ad vltimum finem ad quem ordinet opera sua, & opera virtutis, & pro quo consequendo non omittat facere etiam ea, quæ sunt contra Deum, & tunc est contra charitatem, & est peccatum mortale. De hoc Augu. quinto de ciui. Dei, dicit. Hoc vitium, scilicet, amor humanæ laudis tam inimicum est pię fidei, si maior sit in corde cupiditas gloriæ quàm Dei timor, vel amor, vt Dominus diceret Io. quinto. Quomodo potestis credere gloriam ab inuicem accipientes, & gloriam, quæ a solo Deo est non accipitis? Si autem amor inanis gloriæ non repugnet charitati nec quantum ad id, de quo est, nec quantum ad intentionem quærentis gloriam, non est peccatum mortale, sed veniale. Quòd ergo aliquis quærat laudari de operibus suis etiam si sint aliquod paruum, dum tamen non sit contra Dei reuerentiam aliquo de modis prędictis, vel non sit tam ardens desiderium gloriæ, quòd pro illa habenda non omitteret offendere Deum, non est peccatum mortale, sed veniale. Apparet ergo ex dictis inanem gloriam multis modis esse peccatum mortale. Primo modo quando cupit gloriam de malis, quæ fecit, vel de rebus turpibus.

Secundo modo quando gloriari cupit de eo quod pertinet ad Deum, & vult talis credi. Tertio quãdo gloriatur quis de eo quod habet, quasi a nullo habeat, sed a seipso. Quarto si glorietur quis aliquod donum a Deo habere, & tamen, quòd meritis suis illud habeat, & tamquam talis vult agnosci, quia istud pertinet ad irreuerentiam Diuinam. Multum enim de laude, & honore Dei tollit, qui dicit se meruisse ea, quæ ab illo accepit, quia principium bonitatis in se ponit. etiam quia ista est Dei solius excellentia, quòd apud ipsum nemo possit mereri primam gratiam, vel donum. Quinto cum aliquis gloriatur in aliquo quod Deo prefert. Quia licet bona, quæ homo hic a Deo accipit sint aliqualiter magna saltem respectu hominis, incomparabiliter tamen maiora sunt ea, quæ Deus reseruat nobis pro futuro sęculo, quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderũt, quæ præparauit Deus his, qui diligunt eum prima Corin. secundo. Sexto si quis gloriatur preferendo diuino testimonio humanum testimonium, vel laudem, vt si putet quis, se esse gloriosiorem per hoc, quòd laudatur ab hominibus quàm per hoc, quòd eius facta approbantur per sacram Scripturam quod est laudari a Deo. Et alij modi similes possunt accipi ex parte diuinæ reuerentiæ, in quibus omnibus peccatum mortale est gloriam appetere. Septimus modus est siquis gloriari velit de eo quod nõ habet, siue illud sit vsurpando aliquid diuinum, vt dictum est in secundo modo, H
vt de rege Tyri, & de Pharaone, siue non sit contra eum, vt qui gloriatur se esse Philosophum cum nõ sit. Preter hos est octauus modus quando quis gloriari ab hominibus appetit de quacunque re, & quocunque modo, dum tamen ita ardẽter appetat, quòd vt assequatur illam non omittat agere contra legem Dei: Nam tunc mortale est, quia pręponit gloriam humanam diuino amori. Quandocunque tamen aliquid Deo præponimus volentes potius offendere Deum quàm perdere illud, contra charitatem agimus, per quam Deus super omnia diligendus erat.

Qui autem gloriam humanam cupit, & tamen si sciat se non posse habere illam nisi offendendo Deũ, idest, agendo contra aliquod mandatum legis omittit gloriari, non peccat mortaliter cupiendo illam gloriam, vel accipiendo illam quando euenerit. Et accidit istam gloriam dupliciter haberi. Vno modo, quòd ipsa non quęsita insurgat.

Alio modo, quòd procuret homo habere illam coram alijs. Primo modo, vt cum quis alijs videntibus egit aliquid quod ab alijs approbatur, vel ipse approbari putat, & de hoc insurgit sibi quędam cordis altitudo, est inanis gloria. Et ista est leuissima omnium ex modo suo, licet interdũ possit esse grauior, vel leuior secundum maiorem, vel minorem cordis eleuationem. Secundo modo cum quis ex industria agit aliquid, vt inde laudes humanas consequatur, & tamen ista adhuc est peccatum veniale nisi incidat K
in aliquem de modis supra positis. alias autem potest quilibet facere quęcunque opera humana bona propter gloriam inanem, & quòd non peccet mortaliter, & tamen perdit semper mercedem suam, vt Christus dixit, & semper est peccatum veniale

Vitare autem secundum modum non est facile etiam nec viris bonis, cum istud vitium insidietur operibus bonis, & subito insurgat quasi ex transuerso, vt ait Gregorius, vlt. cap. moralium. Nec est possibile ipsum euitare nisi cum diligentissima cautela.

Ad primum dicendum, quòd per inanem gloriam perit merces operis, non tamen sequitur, quòd peccet mortaliter, qui sic gloriatur. Nam peccando non

non potest quis mereri etiam si solum venialiter pec- A
cet, quia non potest quis mereri nisi per hoc, quòd opera eius Deo placẽt. Nullum tamen peccatũ placet Deo, nec mortale nec veniale, quia si placeret ei iam peccatum non esset. ergo per illum eundem actum per quem quis peccat etiam venialiter, impossibile est, quòd mereatur. Bene tamen potest aliquis mereri, & peccare venialiter non tamen præcise in eodẽ actu. Vt siquis ex charitate desideret liberare hominem a morte, vel a peccato, & non inueniens modũ quo faciat, dicit aliquod mendacium officiosum, tũc in volendo liberare hominem meruit vitam æternã, quia ex charitate voluit, mentiendo autem venialiter peccauit, & tamen ambo referuntur ad eundem finem, & vnum est propter alterum, scilicet, mentiri B
propter liberare hominem, & tamen in vno meretur, & in altero peccat. Quòd autem in mentiendo hic mereretur, & peccaret venialiter erat impossibile, qa tunc idem esset simul acceptum Deo, & non acceptum, quod est contradictio, nisi forte accipiatur de merito respectu bonorum temporalium, quia istud non est inconueniens cum etiam existens in mortali possit mereri temporalia bona, & multa alia, quę sunt 1q.170.
citra vitam æternam, vt ostensum est præcedenti cap. Et tamen ibi nec est operans Deo acceptus, quia est in mortali, nec etiam opus eius quod nunquam est Deo acceptum nisi propter operantem. Qui ergo agit propter inanem gloriam cum peccet venialiter non meretur vitam æternam, & sic perdit mercedẽ C
suam, non tamen oportet, quòd peccet mortaliter cum non agat ibi contra charitatem.

Cum autem dicitur, quòd non perit merces vitę æternæ nisi per mortale. dicendum, quòd dupliciter potest perire ista merces.

Vno modo, quòd non acquiratur merces, quæ aliàs acquirenda esset. Alio modo, quòd pereat illa merces, quæ iam acquisita erat, vel quòd indisponatur homo ad habendum illam quam aliàs posset habere. Primo modo potest perire merces vitæ æternæ sine peccato mortali, idest, quòd nos faciamus aliquem actum bonum ex genere, qui aliàs D
erat dignus vita æterna, & tamen propter aliquid accidentale non mereamur per illud vitam ęternam. Et istud facit inanis gloria, quia siquis bonum opus propter Deum faceret, meretur vitam æternam, cũ vero agit propter inanem gloriam nihil meretur per istum actum, & tamen id quod meruerat per alios actus bonos non perit per istum.

Secundo modo perit merces quando quis non solum nihil meretur, sed etiam perdit id quod per alios actus meruerat. Et istud non potest fieri sine mortali, vt siquis furetur aut fornicetur per hoc non meretur, quia malum est, etiam perdit vitam æternam quam prius acquisierat per bonos actus. Dicitur etiam, vel indisponitur ad habendum illam vitam æternam quod fit propter originale. Nam antequã anima contrahat originale in illo priori non meruit E
vitam æternam, nec etiam meruit pœnam. Cum autem contrahit originale quod mortale est non perdit mercedem aliquam, quia ante hoc nihil meruerat. indisponitur tamen ad habendum vitam ęternam, quia non poterit illam habere quandiu manserit in ea illa macula, & antequam illam contraheret non erat indisposita ad hoc. Sic etiam est de peccato mortali quod est post alia peccata mortalia non intercidente charitate. Nam per illud non perdit quis mercedem, quia iam perierat, & tamen per illud indisponitur etiam ad vitam ęternam. Alia etiam est differentia, quia ad hoc, quòd peccatum sit mortale non sufficit, ꝙ perdat quis mercedem vitę ęternę, sed ꝙ incurrat obligationem mortis ęternę. Et istud fit generaliter per omne mortale etiam si milleſies quis peccet non intercidente charitate, & tñ faciendo bonũ ex inani gloria perdit quis mercedem, sed non incurrit reatũ mortis ęternę: ideo non est peccatum mortale. maxime, quia non proprie quis perdit mercedem per talẽ actum, sed non acquirit eam. Vnde Christus non dixit perdetis mercedem vestram, sed dixit mercedem non habebitis. s. quam aliàs habituri eratis si propter Deum ageretis. An tamen quandocunque quis incidit in inanem gloriam perdat mercedem operis, dicetur infra quęstione 11.

Ad secundum dicendum, ꝙ vsurpare Dei gloriam semper est mortale, & grauissimum, sicut patet in exemplis datis supra de rege Tyri, & rege Aegypti, ꝙ se quasi Deos esse gloriabantur Eze. 28. & 29. Sic etiã de Herode, qui pmisit, ꝙ populus acclamaret ei voces Dei, & non hominis, & percussus est subito a Deo Actuum 12. Qui tamen inaniter gloriatur non vsurpat semper Dei gloriam, vel excellentiam, quę Deo competit, sed quandam aliam, quę competit homini excellenti, vt virtuoso, sapienti, potenti, diuiti, & sic de cęteris, & ideo non est semper mortale.

Ad tertium dicendum, ꝙ inanis gloria est vitium periculosum, non quidem propter grauitatem suam, quia alia sunt graujora, sed propter dispositionem, quia est dispositio ad multa vitia inquantum per inanem gloriam redditur homo pręsumptuosus, & de seipso nimis confidens, & sic paulatim disponitur ad hoc, ꝙ priuetur omnibus bonis interioribus. Aliqui autem putabant semper inanem gloriam esse mortale propter verbum Christi. s. mercedem non habebitis, & tamen inconuenienter putant, quia potius ex ipso verbo colligitur, ꝙ non sit mortale, quia si mortale esset, non diceret Christus solum mercedem nõ habebitis, sed diceret peribitis, vel aliquid simile, sicut dixit precedenti cap. Qui irascitur fratri reus erit iudicio, qui dicit racha reus est concilio, qui autem dicit fatue reus est gehennę ignis. Et Apostо. ad Ro. 1. loquens contra peccantes mortaliter dicit. Qui talia agunt digni sunt morte, & qui consentiunt facientibus. Et tamen dixit solum non habebitis mercedem. ergo non significauit, quòd erat peccatum mortale, sed ꝙ non erat actus meritorius. Nam etiam ita esset verum, quòd qui dormiunt non habebunt ex hoc mercedem, & tamen dormire peccatum non est. Nota intel lectũ text. Euãgelici.

An inanis gloria sit vitium capitale. Et quòd tria requiruntur ad vitium capitale. Quæst. IX.

QVAERETVR de inani gloria an sit vitium capitale.

Aliqui dicunt, quòd non, quia capitale vitium non oritur ex altero, & tamen inanis gloria ex superbia nascitur, ergo non est capitale.

Item honor est aliquid excellentius gloria, quia gloria est effectus honoris, vt dictum est. s. quæst. 7. & tñ ambitio, quę est appetitus inordinatus honoris, vt ostensum est. s. q. 3. & 4. non est capitale vitium, ergo inanis gloria non erit capitale.

Item vitium dicitur capitale, quia habet aliquam principalitatem super alia, sicut caput super membra, & tamen inanis gloria nullam principalitatem habere videtur, patet quia non quidem ratione peccati, quia non est semper peccatum mortale, vt ostensum est precedenti quæstione, nec etiam quantum ad rationem boni appetibilis, quia gloria humana est aliquid paruum, & fragile extra hominem existens, ergo non est capitale vitium.

Dicendum, quòd circa hoc est diuersitas. Quidam enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim ponuntur ſuperbiam eſſe vnum de ſeptem capitalibus,& iſti non ponunt inanem gloriam eſſe capitalem,ſed potius, quòd ſit quaſi quædam filia ſuperbię.

Alij autem non ponunt ſuperbiam eſſe capitalem, & ponunt inanem gloriam,ita ponit Greg.31.Moralium dicens ſuperbiam eſſe reginam omnium vitiorum,& omnia vocari filias ſuperbiæ, propter illud quod dicitur Iob.41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ: inanem autem gloriam, quæ ex ſuperbia immediate oritur,ponit vitium capitale. Et hoc ſatis rationabiliter, quia ſuperbia importat inordinatum appetitum excellentię, ex omni autem bono quod quis appetit,quandam perfectionem, & excellentiam conſequitur. Et quia omnia vitia tendunt in quoddam bonum.ſ.quod videtur homini bonum omnia tendunt in quandam excellentiam, & ſic fines omnium vitiorum ordinantur in finem ſuperbiæ.Propter quod videtur,quòd ſuperbia habeat quã dam generalem cauſalitatem ſuper omnia vitia: ideo non debet poni tamquam vnum de capitalibus,quia ad eſſe vitium capitale requiruntur tria.ſ.ꝙ vitium habeat finem multum appetibilem, & quòd ſit cauſa multorum,& tamen,quòd nõ ſit cauſa omniũ,vt declaratum eſt præcedenti cap.q.141.Superbiæ autem licet competant duo prima, tertium non competit, quia omnia vitia ex illa quodammodo oriuntur, ſicut etiam cupiditas inordinata,licet peccatum ſit, nõ ponitur capitale eo,quòd eſt radix omnium peccatorum 1.ad Thimo.6.Et amor ſui inordinatus eſt caput omnium peccatorum, ſicut amor ſimpliciter eſt caput omnium paſſionum,vt oſtendit Aug.14.de ciui. Dei.Et ob hoc non ponitur vitium capitale, ita ergo nec ſuperbia.Inanis autem gloria poteſt eſſe capitale, quia competunt ei tres conditiones vitij capitalis.ſ. ipſa non eſt origo omnium vitiorum,ſicut cupiditas, & amor,q̃ multa ſunt vitia, quæ nullo modo pertinent ad inanem gloriam,vt auaritia,gula, & luxuria. Inuidia eſt etiam caput aliquorum,quia filias aliquas habet.ſ.inobedientiam,iactantiam,contentionem,hypocriſim,pertinaciam, diſcordiam, nouitatum præſumptionem,vt dicetur ſequenti quæſt.habet etiam finem appetibilem,quia eſt de gloria. Nam inter bona,per quæ homo conſequitur excellentiam videtur præcipue operari gloria inquantum importat manifeſtationem bonitatis alicuius.Nam bonum naturaliter amatur,& deſideratur, & honoratur ab omnibus,& ideo ſicut per gloriam quã homo habet apud Deum, cõſequitur excellentiam in rebus diuinis, ita per gloriam hominum conſequitur excellentiam in rebus humanis. Et quia omnes homines naturaliter deſiderant excellentiã, conſequens eſt, ꝙ gloria hoũm per quam putatur haberi excellẽtia, apud eos ſit multum appetibilis. Et quia id quod multum appetibile eſt a multis appetitur, & multum appetitur, continget circa illud multum errare cum circa illud ſit dare exceſſum,& ſic erunt multi modi errandi circa appetitum glorię.Et hoc eſt, quòd facit eſſe multas filias inanis glorię, & conſequenter erit ipſa vitiũ capitale,quia ex eo multa vitia oriuntur tamquam ex fine,vel tamquam ex efficiente. Recte ergo inanis gloria ponitur eſſe vitium capitale.

Ad primum dicendum,ꝙ licet inanis gloria oriatur ex ſuperbia,non repugnat ei eſſe vitium capitale. Nam vitium capitale non debet oriri ab alio capitali, quia alias non condiſtinguerentur inter ſe,põt iã oriri capitale vitium ab aliquo quod non ponitur inter capitalia. Et ſic omnia vitia oriuntur a cupiditate,& ab amore ſuiipſius,quæ ſunt vitia, & iſi non cõnumerantur inter capitalia,vt dictum eſt. Ita eſt de ſuperbia, quia iuxta Grego. non eſt vnum de capitalibus, ſed quaſi regina omnium vitiorum. Vnde non ſolũ inanis gloria,ſed etiam capitalia omnia ab ipſa oriuntur,vt oſtenſum eſt hic, & tamen non tollit hoc eis eſſe capitalia, & conſequenter nec inanis gloria impedietur eſſe capitale,quia oritur ex ſuperbia.

Ad ſecundum dicendum,quòd potius inanis gloria debuit poni capitale quàm ambitio, quia gloria circa quam eſt inanis gloria comparatur ad honorẽ, & laudem, ſicut finis ad id quod eſt ad finem,quia propter hoc aliquis vult honorari, vt glorietur,ideſt, vt bonum ſuum diuulgetur: idem etiam de laude, quod pater,quia magis amat quis honorem, vel laudem exhiberi in publico quàm in ſecreto, etiam ſi ijdem,& non plures ſint exhibentes in publico, & in ſecreto. Et tamen quantum ad rationem honoris non differt exhiberi in publico, vel in ſecreto,quia honor eſt exhibitio reuerentiæ. Et ita poteſt quis exhibere alteri reuerentiam in publico,ſicut in ſecreto,& econtrario. Etiam non differt quantum ad rationem laudis,quia laus eſt ſermo explicans magnitudinem. Et ita poteſt per ſermonem explicari alicuius magnitudo perfecte vni in ſecreto, ſicut multis in publico. Ergo ita eſt completa ratio laudis in ſecreto,ſicut in publico, & tamen honorem exhibitũ in ſecreto,& laudem ſecreto dictam quaſi pro nihilo appreciamur. Cum vero iſta fuerint publice facta valde illa appreciamur, ergo videtur, quòd propter gloriam deſideramus honorem, & laudem, ideſt, vt cognoſcatur a multis excellentia noſtra cuius teſtimonium redditur in honore, & laude. Nam proprie ad gloriam pertinet rem fieri publice, cum gloria dicat manifeſtationem excellentię alicuius, & geſtorum eius cum laude, & approbatione, honor autem,& laus ſecundum ſe non pertinent ad publicum potius q̃ ad ſecretum. ergo videtur, quòd per honorem, & laudem nihil aliud deſideretur q̃ gloria. Et ſic ipſa eſt tanquam finis,& conſequẽter magis appetibilis q̃ laus,& honor, & ideo habebit magis rationem vitij capitalis appetitus inanis gloriæ, qui eſt circa gloriam,quàm appetitus honoris ſiue ambitio, q̃ ad honorem pertinet. Et ita ſi eſſet aliquod vitium quod ſpecialiter pertineret ad laudem immoderate illam deſiderando,nõ eſſet illud capitale,ſed inanis gloria,quia finis ſuus non eſſet tam appetibilis, ſicut finis inanis glorię.

Ad tertium dicendum, quòd inanis gloria habet quãdam rationem principalitatis, vt dictum eſt, quia finis ſuus eſt valde appetibilis. Et hoc ſufficit ad rationem vitij capitalis,eſſe autem maius, vel minus vitium non facit ad rationem vitij capitalis,quia capitale eſt inquantum ex eo plura oriuntur,ſicut ex capite plura membra. Eſſe autem magis, vel minus graue non facit oriri plura,aut pauciora vitia: ideo licet inanis gloria ſit minus vitium quibuſdam alijs, poteſt eſſe vitium capitale quamuis illa non ſint capitalia. Et ita inanis gloria, licet aliquando ſit veniale poteſt poni capitale inter mortalia,inquantum ex veniali ſequitur interdum mortale per diſpoſitionem, & ita non oportet, ꝙ omnia capitalia vitia inter mortalia ſint mortalia,ſed ſatis eſt, quòd ſint origo quædam mortalium. Cum ergo aliquando inanis gloria ſit peccatum mortale, & valde graue, vt in eis, qui gloriantur vſurpando ea, quæ conueniunt Deo, ſicut patet in rege Tyri,& rege Aegypti Eze.vigeſimooctauo,& vigeſimonono, & dictum eſt præcedenti quęſtione,& etiam poſſunt ſequi alia peccata valde grauia,conuenienter erit inanis gloria vitium capitale.

Quæ

Quæ ſint filiæ inanis gloriæ a S. Gregorio Papa nominatæ. Quæſt. X.

QVAERETVR quæ ſint filiæ inanis gloriæ. nam cum ſit capitale vitium, vt patet præcedenti quæſtione habebit filias cum propter hoc dicatur capitale,quia ex eo multa oriuntur. Dicit Grego.31.Moralium, quòd ſunt filiæ eius ſeptem.ſ.Inobedientia,iactantia, hypocriſis, contentio, pertinacia, diſcordia, nouitatum præſumptio.

Aliqui autem dicunt,quòd non ſint omnes iſtæ filiæ inanis gloriæ,quia iactantia ponitur inter filias,vel ſpecies ſuperbię,vt dicit Grego.31.Moralium, & tamen ſuperbia non oritur ex inani gloria, ſed potius econtrario, ergo non poterit iactantia poni ſpecies, vel filia inanis glorię cum ſit filia ſuperbiæ.

Item contentio,& diſcordia non videntur eſſe filiæ inanis gloriæ,ſed iræ,quia ex ira proueniunt,& tamen ira eſt vitium capitale condiſtinctum contra inanem gloriam.ergo non erunt contentio,& diſcordia filiæ inanis gloriæ.

Item dicit Chry.ſuper Matthæum, quòd inanis gloria eſt malum,& maxime in miſericordia, quę tñ non eſt aliquid nouum, ſed conſuetum inter homines,ergo præſumptio nouitatum non debet poni ſpecialiter filia inanis glorię.

Dicendum,ꝙ omnia iſta ſeptem vitia ſunt filię inanis gloriæ,vt aſſignat Grego.31.Moralium. Ad hoc autem,ꝙ aliqua vitia particularia ponantur tanquam filię alicuius vitij capitalis, ſufficit ꝙ pertineant ad illud tanquam ad finem,vel dependeant ab eo tanquã ab efficiente.De primo,ſicut ſcurrilitas, turpiloquiũ, tactus impudici, & ſimila ponuntur filiæ luxuriæ,eo ꝙ iſta ordinantur ad luxuriam,ideſt,ad conſequendũ delectationem veneream,quæ eſt finis luxuriæ. cęcitas autem mentis,inconſideratio, precipitatio,amor preſentis ſęculi,deſperatio futuri, ſunt filiæ luxuriæ, quia ſequuntur ex ea tanquam ex cauſa efficiente,vt oſtenſum eſt ſupra queſt.185.ita nunc iſta vitia ordinantur ad finem inanis gloriæ,ideſt, ad conſequendũ quandam gloriam humanam, vel dependent ab ipſa tanquam a cauſa.ſ.quia ex hoc, ꝙ aliquis eſt cupidus inanis gloriæ,& nollet erubeſcere incidit in iſta vitia. Pro quo ſciendum,ꝙ iſta magis ordinantur ad inanẽ gloriam tanquam ad finem.Lad finem eius,quàm vt ad cauſam.Finis autem inanis glorię eſt manifeſtatio propriæ excellentiæ quam quis habet, vel ſe habere oſtẽdit.Ad hoc autem poteſt hõ tendere dupliciter.

Vno modo directe,alio modo indirecte. Si indirecte,aut fit per verba aut per facta.Si per verba ſic eſt iactantia,quia iactator dicit de ſe multa, quæ vera non ſunt,vt gloriam conſequatur apud homines,& opponitur veridico 4.Ethi.Aliquando tamen iactator vera dicit,quia tamen importune dicit, & non ad finem ad quem oportet dicitur iactator, quia ad vitium pertinet ſic velle extollere propria bona. Non eſt tamen aliud vitium ſuperabundans circa hoc niſi iactantia. Nam veridicus non ſolum vera dicit,ſed etiam qualiter debet,& quando debet,& bene ſecundum omnes circunſtantias,quia veritas ibi virtus moralis eſt. Ad iactantiam ergo pertinet talia vera dicere. Sic autem per facta,aut illa ſunt vera aut non. Si vera,& habent aliquam admirationem, ſic eſt nouitatum præſumptio,quando quis conatur inuenire aliqua noua,vt de illis ſpecialiter glorietur. Nam inuentio nouorum maxime ſi ſint vtilia, magnam laudem, & gloriam cauſat inquantum eſt ſignum magnę excellentiæ,& ingenij. Alia eſt præſumptio, quæ non pertinet ad nouitates,ſed ad aggreſſionem magnorum operum, & ſic opponitur preſumptio magnanimitati, vt dictum eſt ſupra queſtione quinta, & illa non pertinet ad inanem gloriam. Si autem per facta falſa,ideſt,ſimulata ſic eſt hypocriſis,vt cum quis iniquus nõ aſſerit ſe bonum in verbo, prætendit tamen bonitatem, & ſanctitatem ex habitu exteriori, & ex modo vultus. Et iſta facta ſunt ſimulata, quia ſunt ad ſignificandum,quòd iſte bonus ſit, & iſtud eſt hypocriſis. Pertinet autem ad inanem gloriam inquantum homines propter deſiderium glorię humanæ cum non habeant veram excellentiam, conantur illam falsè oſtendere. Poteſt autem pertinere interdum hypocriſis ad auaritiam, vt ſiquis propter lucrum iſta fingat. Magis tamen propriæ pertinet ad inanem gloriam, quia ex tali ſimulatione directe ſequitur gloria humana. Lucrum autem non ſequitur niſi per accidens. Et etiam quando lucrum ſequitur,prius ſequitur gloria, quia ille, qui talia ſimulat intendit per hoc bonus apparere,& quòd tanquam bono poſtea lucrum faciliter acquiratur. Et tamen apparere bonum ad gloriam pertinet:ideo hypocriſis directe pertinet ad inanem gloriam,poſtea autem poteſt per accidens pertinere ad alia vitia inquantum vnum vitium propinquitatem habet cum alijs. Si autem indirecte quis intendat conſequi gloriam humanam contingit quadrupliciter.

Primo modo quantum ad intellectum, & ſic eſt pertinacia, vt quando aliqui volentes oſtendere ſe eſſe magni ingenij nolunt cedere alijs vera dicentibus contra eorum aſſertionem etiam ſi ſciant eos vera dicere,vt non videantur minores illis ſi illis ceſſerint. Et iſtud eſt inanis gloria indirecte, quia directe inanis gloria vult oſtendere ſe eſſe excellentem, qui autem pertinax eſt non vult oſtendere ſe eſſe magnum,ſed ſe non eſſe minorem in intellectu eo cum quo contendit. Et iſtud eſt indirecte excellentia quædam.

Secundo modo quantum ad voluntatem, & ſic eſt diſcordia dum aliquis non vult a propria voluntate diſcedere,vt alijs concordet.Et hoc eſt ne minor videatur ſi ſe alteri ſubijciat.

Tertio quantum ad locutionem. Et ſic eſt contentio,quę eſt quędam confuſa loquacitas, vel pugna verborum pertinens ad aliquid inutile. Et tamẽ non vult contendens verbis cedere, ſed ſemper loqui, ne ſaltem in verbis cedere videatur. Et differt contentio a pertinacia, quia pertinax contendit propter intellectum nolens mutare ſententiam ſuam quaſi non errauerit, contentio autem ſolum eſt ad verba,vt cum quis non curans de veritate rei ſolum ne videatur minus potens quàm alius ad iactandum verba cedere non vult prius tacendo, ſed vult verbum manere in ore ſuo. Et hoc pertinet indirecte ad quandam gloriam inquantum ſe oſtendit non eſſe minorem eo cum quo contendit.

Quarto modo quantum ad factum. Et ſic eſt inobedientia, quando quis non vult exequi ſuperioris voluntatem ne minor eo videatur.Et hoc ad quandam gloriam pertinet. Et ſic iſtę ſunt ſeptem filiæ inanis glorię.

Ad primum dicendum, quòd iactantia pertinet ad ſuperbiam, & ad inanem gloriam. Eſt enim ſpecies ſuperbiæ quantum ad cauſam interiorem, quę eſt arrogantia. Nam arrogantia eſt deſiderium gloriationis,de eo quod quis non habet. Et inquantum habet quis arrogantiam mouetur ad dicendum ea, quæ ſignificent excellentiam eius. Et illud eſt iactare falſa dicendo, vt oſtendat excellentiam.

Si autem conſideretur quantum ad finem,ponitur

filia

Universidad de Deusto
Biblioteca

filia inanis gloriæ. Et sic idem vitiū potest pertinere ad diuersa capitalia, ad vnum tanquam ad finem, & ad alterum tanquam ad causam efficientem. Nam cum iactantia consistat in solis verbis propter gloriā humanam prolatis, efficiens eius est arrogantia, finis autem est inanis gloria. Ad secundū dicendū, ꝙ contentio, & discordia pertinent aliquo modo ad iram, & tñ non pertinent ad ipsam solam, sed cum adiunctione inanis gloriæ. Potest enim aliquis contendere in verbis cum alio dupliciter. s. vel quia per verba vindictam quandam accipit, vel quia cedere non vult alteri loquenti. Si primo modo pertinet ad iram. Nam sicut per opera vindicta recte quæritur, ita etiam per verba interdum quis quęrit vindictam. Et ideo sicut ira quietatur cum quis vindictam retribuerit, ita etiā cum ostenderit iram per verba, vt patet in prima specie iracundorum, qui vocantur acuti, vel acrocoli quarto Ethi. capitu. de mansuetudine. Et propter hoc amari tarde iram dimittunt, quia ipsam occultam habent, vt patet ibidem. Si secundo modo pertinet cōtentio ad inanem gloriam, vt dictum est, & tamen magis proprie pertinet ad inanem gloriam quàm ad iram, quia ad iram non pertinet nisi inquantum per verba sumitur vindicta. Si tamen contendat quis cū irato ex opposito conuitia dicens, non placatur ira eius ad hoc, ꝙ sint vindicta, sed potius succenditur, vt tunc videatur recipere iniuriam. Et iō non contendit iratus ad vindictam, sed quando iratus potest impune iniuriosa verba contra alterum dicere eo non respondere audente, aut non ex æquali respondente, est vindicta quędam, & tñ tunc non est contentio, quia in contentione conatur vterque alterum verbis superare. Non est ergo contentio proprie pertinens ad irā, sed ad inanem gloriam inquantum vnus non vult alteri in verbis cedere ne minor eo videatur. Si autem irati interdum verbis contendant, non fit hoc propter iram, sed propter inanem gloriam inquantum vnus non vult videri minor altero. Nam contingit vitia multa simul esse.

De discordia autem eodem modo dicendum est, quia aut quis discordat a voluntate alterius eo, ꝙ odit ipsum, vel irascitur ei, & in hoc, ꝙ ab eo discordat videtur ei inferre quādam pœnam, vt si aliàs tenebatur ei concordare, & tunc discordia pertinet ad iram, qa in modum vindictę infertur. Vel si forte discordat qs ab alio nolens redire in pacem cum eo, vt per hoc maneat sibi locus vindictę, quod non fieret si rediret in concordiam cum inimico, & tunc etiam ad iram pertinet inquantum ad vindictam ordinatur, vel discordat quis a voluntate illius quem non odit, sed non vult conformari ei, vt non videatur minor. Et tunc pertinet discordia ad inanem gloriam. Et quia discordia proprie non dicit pœnam, sed solum nolle concordare alteri, pertinet magis discordia ad inanem gloriam quàm ad iram.

Ad tertium dicendum, quòd inanis gloria reprehenditur maxime circa eleemosynam, quia eleemosyna ex se videtur actus charitatis, quia diligere, & benefacere, & orare posuit Christus præcedenti capitu. tanquam actus charitatis, vel signa. quòd autem propter inanem gloriam quis det eleemosynam est non habere aliquid de charitate. Est ista magna peruersitas, scilicet, quòd quis præferat inanem gloriam charitati, & vtilitati proximi, & ex hoc vituperatur, & non tanquam sit aliqua inuentio nouitatis, quia eleemosynam dare consuetum est.

An agens aliquid propter inanem gloriam semper meritum perdat. Et quòd peccatum mortale non tollit mercedem bonorum operum præteritorum. Et si quis timet quòd agendo aliquod bonum opus insurget sibi inanis gloria, non propter hoc debet cessare. Quæst. XI.

QVAERETVR an agens aliquid perdat sem per mercedem operis ex inani gloria. dicunt quidam, ꝙ sic, quia Christus dicit hic alioquin mercedem non habebitis. Dicendum, ꝙ non perditur semper merces. Pro quo sciendum, ꝙ aut loquimur de mercede vitę ęternę, aut de temporali, de qua dicetur sequenti quæst. Si primo modo dicendum, quòd inanis gloria aut est peccatū mortale, aut veniale. Est enim mortale illis modis quos posuimus supra quæst. 8. Et hoc modo dicendum, ꝙ semper merces perditur, quia per peccatum mortale non solum homo nihil meretur, sed etiam perdit mercedem vitę ęternę, quam prius habebat per bona opera, vt eadem quęst. ostensum est. Si autem sit veniale, aut est cum bono opere, siue de illo, vt ꝙ glorietur quis de eleemosyna, aut sine opere aliquo, vt ꝙ quis se robustum, vel sapientem glorietur. Si secundo modo non pertinet ad propositum. Nam ibi non potest perdi merces boni operis cum non sit aliquod opus, sed solum sit gloria de aliqua perfectione naturali, vel acquisita. Est tamen peccatum veniale ista gloriatio. Si autem primo modo. dicendum, ꝙ aut appetitus glorię præcedit opus, aut comitatur illud, ideſt, insurgit quando bonum opus fit aut sequitur post opus. Si primo modo dicendum, quòd semper perit merces operis. Et istud est quando inanis gloria præcessit opus. s. quia fuit causa eius, vt quia desiderabat inanem gloriam fecit illud opus, vt per illud gloriam consequeretur. Et in isto casu loquitur semper Christus dicens. attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Et sic ponitur ibi gloria causa finalis. Et tunc dicitur alioquin mercedem non habebitis. Sic dicitur etiam infra de illis, qui orant, & dant eleemosynam, vt videatur, quòd receperunt mercedem suam. Hoc autem verum est nisi forte propter Deum præcipue fieret opus, & non aliter, & tamen adhuc esset aliquis appetitus humanæ gloriæ, si iste esset ita paruus, quòd etiam propter istam gloriam humanam, vel maiorem consequendam non faceret istud opus nisi esset propter Deum, poterit esse, quòd non perdat mercedem, si tamen agat propter Deum, & propter inanē gloriam, ita quòd si non putaret se consecuturum aliquam gloriam, quòd non moueretur ad opus, mercedem perderet. Difficile tamen est, quòd inanis gloria præcedat tanquam causa operis principalis, vel non principalis, & quòd possit operans mercedem consequi, quia isti duo fines sunt multum diuersi, scilicet, agere propter Deum, & propter inanem gloriā, & non bene se compatiuntur. Si autem inanis gloria consequitur, siue comitatur, scilicet, quòd insurgit dum fit ipsum opus, & non prius, regulariter nō perditur merces operis, quia causa operandi non fuit ibi glorię humanæ desiderium, sed Deus, insurrexit tamen postea gloriatio dum opus fieret. Vt siquis videns se aliquid agere excellenter, quòd propter Deū fiebar, incipiat gloriari. Nam tūc ista inanis gloria poterit esse peccatum veniale, & tñ non tollet mercedē operis, quia iste non egit, vt videretur ab hominibus cum inanis gloria non fuerit hic causa huius operis. Posset tamen ista gloriatio humana ita ardenter occupare operantem, vt placeat sibi valde illud agere quod agit, quia istam gloriam consequitur inde. Et periret forte tunc merces. Communiter tamen non perit

perit nisi præcesserit desiderium inanis gloriæ. Hoc videtur sentire Chry. super Matthæum dicens. Ille autem, qui plena quidem voluntate propter homines facit, ille propter homines fecisse videtur. Si autem per alicuius cor cogitatio vana ascendit desiderans hominibus apparere, anima autem intelligens contradixit illa nō propter homines fecisse videtur, quia quòd cogitauit passio carnis est, quòd elegit iudiciū animæ. Si vero inanis gloria sequatur post opus, vt postquam aliquis dedit eleemosynā gloriatur de illa. dicendum, quòd nunquam perdit mercedem operis licet sit ista inanis gloria peccatum veniale, ratio est, quia opus quando factum est meritorium fuit, quia tunc nihil fuit, quòd impediret cum esset opus bonum propter bonum finem, inanis gloria postea insurgens non potest nocere operi præterito, quia etiā peccata mortalia, quæ subsequuntur non tollunt mercedem bonorum operum præteritorum, licet mortificent illa ad tempus, scilicet, quòd quādiu manserit homo in peccato mortali non potest iuuari ex bonis operibus precedentibus, vt per illa assequatur vitam æternam. Postquam vero cessauerint mortalia incipient posse proficere bona opera, sicut a principio erant meritoria. Si ergo per mortale peccatum non perijt merces bonorum operum pręteritorum, a fortiori per veniale subsequens quale est inanis gloria non peribit merces boni operis præcedentis. Vnde Christus solum loquitur quando inanis gloria præcessit, & ipsa fuit causa finalis operis, & etiam quando concomitatur non est dubium an mercedem tollat, nisi inquantum dum ipse insurgit restat adhuc aliqua pars operis explenda, & illius partis potest esse causa inanis gloria. si tamen nullo modo sit causa partis præteritę nec futuræ nullo modo perit merces, licet inanis gloria insurgens peccatum veniale sit, quia quādiu ipsa non fuerit causa semper Deus est causa, & sic opus erit meritorium. si autem sit causa non potest opus esse meritorium, quia meritum apud Deum est, & tamen nihil agit propter Deum, qui agit propter inanem gloriam. Ergo apud ipsum nihil poterit mereri. sic dicit Chry. super Matthæum. Quid autem a Deo recipies, qui Deo nihil dedisti? Quod propter Deum fit Deo datur, & ab eo recipitur, quod autem propter homines fit in ventos effunditur. Quæ autem est sapientia res dare, & verba vacua comparare? Ex hoc autem sequitur, quòd siquis timet, quòd in aliquo bono opere quando fecerit, insurget sibi inanis gloria non debet cessare propter hoc quin agat. Sic innuit Augu. super Ioannem. Nam talis non perdet mercedem, cum propter inanem gloriam nullo modo agat, sed patitur illam insurgentem, scilicet, si prosp̄ere in actu succedit sibi, vt in prædicante, & similibus. Præmuniat ergo se quantum potest contra inanem gloriam ne insurgat, si tamen insurrexerit non nocet. Et si putet, quòd vere insurget non cesset propter hoc a bono opere ne perdat omittendo tantum bonum quod facere posset pro leui damno inanis gloriæ, quæ nunquam periculosa est nisi quando præcedit, & causa operis est.

An agens propter inanem gloriam mereatur aliquid. Et quòd bona facta in peccato mortali valent ad temporalia acquirenda. Quæst. XII.

QVAERETVR an agens proptet inanem gloriam mereatur aliquid saltem temporaliter.

Dicendum, quòd hic iam non est dubium, nisi in casu, in quo agens perdit mercedē apud Deum. Nam quando meretur apud Deum a fortio-

ri merebitur temporaliter, quia minus est sic mereri quàm mereri æterna bona. Sed qñ quis agēs propter laudem hoīum perdidit mercedem apud Deum, est dubium an mereatur saltem temporaliter.

Est dicendum, ꝙ non est inconueniens mereri tēporaliter, quia agens bonum in peccato mortali meretur bona temporalia, & multa alia, quia ad quinque proficiunt opera bona facta in mortali, vt ostensum est supra in præcedenti cap. q. 170. licet mereri accipiatur ibi large. s. de congruo, & non de condigno, vt ostē sum est ibidem. A fortiori ergo existens in veniali poterit mereri bona temporalia. Et tñ ista inanis gloria pp quam quis operatur est veniale, vt præsupponitur. Ergo ea existente poterit operans mereri bona temporalia. Item confirmatur, quia licet agens ex inani gloria non placeat Deo, quia non agit pp ipsum, non tollit quin mereatur temporalia, quia etiam existens in peccato mortali non placet Deo, & opus eius non potest esse acceptum, quia ipse non est acceptus, & tñ meretur temporalia. Ergo a fortiori, qui ex inani gloria agit merebitur tēporaliter. Item patet, quia Christus solum negauit hic mercedem vitæ ęternę dicēs. alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui est in cęlis, ideſt, non habebitis mercedem cœlestem. Non ergo tollitur merces terrestris. Dici tñ potest, ꝙ agens ex inani gloria nihil mereatur etiā temporaliter, quia non agit pp Deum a quo est merces, siue ęterna, siue temporalis. Item patet, quia ipse dixit receperunt mercedem suam infra in litera. ergo nihil eis restat recipiendum. si tamen mererentur per hoc bona temporalia non diceretur, quòd receperūt mercedem. ergo nihil eis restat recipiendum temporale nec ęternum. Et non est simile de bonis factis ex inani gloria, & de bonis factis in peccato mortali, quia facta in peccato mortali possunt fieri propter Deum, vel propter bonum finem honestatis, vel vtilitatis proximi non attendendo ad inanem gloriam, quia peccatum mortale non tollit quin possit homo agere propter Deum, licet non agat ex charitate. Talia autem cum propter Deum fiant, & non possunt accipere retributionem ęternam, accipiunt temporalem de congruo. Et idem est quando quis agit propter vtilitatem proximi, vel publicam, vel propter aliam causam honestam etiam si de Deo nihil consideret, quia omne honestum in Deum tendit. Quod autem fit propter inanem gloriam nullo modo fit propter Deum: ideo non recipiet a Deo ęternam nec temporalem retributionem. Et satis est rationabile, quia cū homo per opus istud non desideraverit nisi inanem gloriam, scilicet, ab hominibus videri, & laudari, & istud suscipit, non est causa quare aliquid aliud suscipere debeat cum nihil aliud voluerit. Et propter hoc Christus dicit, quòd receperunt mercedem suam, ideſt, illam quam desideraverunt. Istud est satis rationabile. Et tamen siquis dicere voluerit, quòd mereantur aliquid tales temporaliter, vtpote si multa opera bona propter solam inanem gloriam egerint, non est resistendum, quia non apparet magnum inconueniens, quia rationes in contrarium procedunt de vera mercede, quę est vitę ęternę. Bona autem tēporalia non sunt directe merces, vel retributio pro bono opere.

An agens bonum propter inanem gloriam postea dolens possit mercedem recuperare. Quæst. XIII.

QVAERETVR siquis egit bona opera propter inanem gloriam solam, & postea doleat, quòd propter istum finē egerit an recuperauit mercedem illorum,

illorum,vt siquis prædicator, vel doctor sacræ scripturę tota vita docuerit propter inanem gloriam, & postea doleat,& saluetur, an consequetur aureolam,qa aureola est specialis merces,ideſt, præmium accidentale doctorum, virginum,& martyrum.

Aliqui dicunt,quòd consequetur,quia aureola debetur doctrinæ sacræ tanquam fructus eius ad Phili. 4.Fratres mei desideratissimi gaudium meum, & corona mea,ideſt,vos estis corona mea.ſ.quòd propter fructum prædicationis quem habuerat conuertendo illos aureolam consequeretur. Potest tamen esse,qꝫ ex doctrina,vel prædicatione eius, qui propter inanē gloriam principaliter prædicauit tota vita,vel docuit secutus est fructus conuersionis infidelium, vel eruditio simplicium in fide, ergo si pęniteat dabitur aureola ei de doctrina sua.

Item aureola debetur doctori,sicut virgini. Consistit autem virginitas pręcipue in mente quam siquis mente perdidit etiam corpore incorrupto poterit habere vitam æternam, sed non aureolam virginitatis. Vt si aliqua mulier sponsum accepit,& antequam nuptię celebrarentur in virginitate mortua est.ſ.carne incorrupta.ista quidem non habebit aureolam, quia iam sponsum habebat,& nuptias expectabat, & tamē vitam æternam habere poterit cum potuerit mori in charitate,& idem est si sponsum nondum acceperat, sed intendebat nubere.Si tamen virgo aliqua corpore,aliquando corrumpatur mente desiderans nubere legitime,vel per stuprum cognosci, si postea de hoc dŏleat, & incorrupta maneat,habebit aureolam. ita ergo doctor, vel prædicator si doleat,quòd propter inanem gloriam docuerit, vel prædicauerit poterit consequi aureolam.

Dicendum,quòd si iste semper prædicauit, vel docuit propter inanem gloriam etiam si in morte pęniteat,quòd sic fecerit ex inani gloria,non obtinebit aureolam,sed solam vitam æternam, quia opera, quæ fuerunt mortua quando nata sunt,vtpote facta in peccato mortali,non reuiuiscunt postea charitate adueniente, nec correspondet sibi aliquid præmij in vita æterna.ita opus quod factum est propter inanem gloriam fuit mortuum a principio, quia quando factum est non erat meritorium vitæ æternæ. ergo postea et si charitas redeat,vel augeatur non poterit fieri meritorium.Pro quo dicendum, quòd aut iste agēs ex inani gloria erat tunc in peccato mortali aut non.Si erat, manifestum est,quòd opus istud nō est meritorium, nec potest effici meritorium redeunte charitate, vt ostensum est supra præcedenti cap.q.171.Si autem non erat in mortali etiam opus istud non potuit esse meritorium quando factum est, quia non fuit propter Deum: ideo nunquam postea erit meritorium etiam si doleat, quia opus nunquam redit ad hoc,qꝫ nūc de nouo efficiatur meritorium. Illud tamē quod opus non habet in se quando fit,nunquam potest postea habere,quia postquam semel desijt esse nihil potest acquirere. Et patet hoc a fortiori in bonis factis ex inani gloria quàm in bonis factis in peccato mortali sine inani gloria, quia quæ fiunt in mortali non sunt meritoria, quia operans non est tunc acceptus Deo,licet operatio bona sit.Cum autem redit ad charitatem incipit esse Deo acceptus,& ideo poterat cogitari aliqualiter verisimiliter, quòd inciperet tunc operatio Deo esse accepta, & meritoria, qui tamen ex inani gloria egit non existens in mortali erat Deo acceptus,quia nihil tollit homini esse acceptum Deo nisi mortale peccatum(nam venialia a Deo non separant)operatio tamen non fuit Deo accepta,quia non dirigebatur in ipsum. ergo etiam si postea doleat de peccatis suis,& sit in charitate,manifestum erit,quòd nihil proficiet ad hoc,quòd incipiat operatio esse meritoria,quia per pęnitentiam charitas recuperatur,& tamen charitas existens quando erat illa operatio nō potuit facere operationem esse meritoriam. ergo a fortiori charitas,quæ succedit non poterit eam facere meritoriam.

Item pater,quia aureola pręsupponit auream, sicut dicitur Exo.25.facies super coronam auream aliam aureolam,& ideo qui non meretur auream,ideſt,prę mium essentiale, non meretur aureolam, ideſt, præmium accidentale. Et tamen, qui operatur propter inanem gloriam non meretur vitam æternam,vt hic dicitur.ſ.alioquin mercedem non habebitis.ergo nec aureolam merebitur. Pœnitentia autem restituit huiusmodi bona opera,quę aliquando habuit,& fuerūt mortificata per peccatum mortale superueniens, illa tamen opera bona, quę nunquam quis habuit non possunt restitui, & tamen opera facta ex inani gloria nunquam fuerunt bona etiam quando facta sunt, ergo pœnitentia non restituit illa,vt bona sint. Istud idē dicendum est de quibuscunque alijs operibus bonis factis ex inani gloria,quòd etiam si agens doleat postea quòd egerit ex inani gloria,non restituuntur sibi ad hoc,quòd sint meritoria,sed ita habentur ac si nūquam fuissent facta.

Ad primum dicendum, quòd doctrinę sacrę, & prædicationi debetur aureola,quę est præmium accidentale suppositō, quòd ibi sit præmium essentiale, quia nunquam potest aliquis mereri præmium accidentale sine substantiali,cum fundetur vnum in altero,quia per essentiale meretur quis vitam æternam. per accidentale autem meretur aliquid quod est in vita æterna. Et tamen sic prædicans non merebatur vitam æternam.ergo nec aureolam, & si alijs proficiebat bene docendo, sibi tamen non proficiebat.

Ad secundum dicendum, quòd virgo corrupta animo,& integra carne adhuc virgo manet, quia integritas carnis est ipsa virginitas materialiter: ideo manente illa adhuc potest sibi correspondere aureola.Vnde quando pœnituerit de intentione corruptionis est integra virginitas,cum sit ibi integritas carnis, & intentio incorruptionis, habebit ergo aureolam. Doctori autem debetur aureola non propter statū, sed ꝓpter actū docendi,vel prędicandi.Ille vero actus non redit postquam transiuit: ideo etiam per pœnitentiam non fit,quòd sit meritorius. Istud autem verum est quando omnes actus docendi, vel prędicandi fuerunt ex inani gloria,quia tunc non habebit aureolam etiam si pœnituerit.Si tamen aliquos actus docēdi,vel prædicandi habuit non ex inani gloria habebit aureolam propter illos, licet omnes alij fuerint ex inani gloria.

De proprietatibus inanis gloriæ. Quæst. XIIII.

QVAERETVR de proprietatibus inanis gloriæ.

Dicendum, quòd multę sunt.communiores tamen sunt istę,quæ sequuntur. Prima,quòd differt inanis gloria a cęteris peccatis,quia alia,vt communiter ex malo oriuntur, sicut luxuria ex gula,inuidia ex superbia,& ita de cęteris.sed inanis gloria, vt communiter de solo bono nascitur, & quanto bonum maius putatur,tanto inanis gloria facilius inde nascitur, vt ait Chrysosto. super Matthæum, scilicet,vbi enim res agitur glorioſa, ibi facilius inuenitur gloriationis occasio.

Secunda est,quòd nullum vitium tantum vexat viros sanctos, quia viri sancti vitia carnalia, & ea,quæ sunt communia apud homines,a se penitus abscidęrunt.

runt. Et quia bonis operibus vacant,desiderium gloriæ humanę ex ipsis operibus nascitur. Et quanto opera ipsorum meliora sunt operibus aliorum hominum tanto facilior est ibi occasio inanis gloriæ.Etiam quia diabolus cupiens deijcere viros sanctos, & non habēs locum ex vitijs carnalibus tentat de inani gloria, quæ est sub quadam veste honestatis. De hoc Chry.super Matthæum dicit. Cum.n.oīa mala seruos diaboli vexent, concupiscentia vanę glorię magis vexat seruos Dei,quam seruos diaboli. Tertia est,quòd inanis gloria est valde vitium pertinax,& cum difficultate ei resistitur,quia conuenit valde naturæ humanæ,quæ naturaliter ꝑp intellectū est excellens, & iō gloriari cupit. Vñ oēs,qui aliquid excellētię habent, vel se habere putant hoc vitio valde vexant,nisi sponte cōsentiāt. Sic dicit Aug.li.de sentētijs Prosperi. Quas.n.vires nocendi habeat humanę glorię amor nō sentit, nisi qui ei bellū indixerit, quia & si cuique facile est laudē nō cupere dū negatur,difficile tū est ea non delectari cū offertur. Quarta est, qꝫ inanis gloria est valde periculoſa.Nam omnia bona destruit,quia quęcunque quis fecerit mercedem non habet si ex inani gloria agat, vt patet in litera,etiam quia deducit hominē in grauia peccata. Ex ipſa.n.pręsumptio sequit, & ex pręsumptione occasio ad omne malū, vñ Chry.super Matthęum dicit, qꝫ Christus prę omnibus vitijs carnalib⁹ istud vitiū periculosius esse in hoībus intellexit. Quinta est, quia secretius inuadit hominem istud vitium, quam cętera, & ideo valde cauendū, quia putabit aliquis se non teneri inani gloria, & tū tenebit. Et propter hoc Christus dixit. Attendite,ideſt diligenter cōsiderate,ſ.ne incidatis in hoc vitium. Et Chry. super Matthæum dicit. Cor nostrum attendere debemus, inuisibilis enim serpēs est quem obseruare iubemur, & latenter ingreditur, & seducit. Sed in corde mundo si surreptio inimici surrepserit mox homo iustus discernit,qꝫ spiritu alieno pulsatur,si autem cor fuerit iniquitatibus plenum,suggestionem diaboli non facile intelligit.

An dictum istud Christi contrarietur dicto suo superiori, luceat lux vestra coram hominibus, &c.
Quæst. XV.

QVAERETVR qūo dicit hic Christus attendite ne iustitiā vram faciatis corā hoībus:nā præcedēti cauxit,luceat lux vestra coram hominibus. Dicēdū, qꝫ facere iustitiā corā hominibus non est malum secundū se, sed potius bonū, & Christus nō vetuit hoc, sed soluū, vt videaminī ab eis,i.agere hac intentione,vt opera nostra videantur ab hominibus,quia istud malū est cum per illud pereat merces operis. Vnde etiam siquis non egerit coram hominibus opus suum:dum tamen hac intentione egerit,vt glorietur, mercedem perdidit. Sed præcedēte.Christus dixit,qꝫ faceremus opera nostra bona coram hominibus,non quidem,vt videremur ab eis, sed vt glorificent patrem nostrum qui in cęlis est.

Sciendum tamen, quòd Christus dixit coram hominibus,quia ibi est occasio ad gloriationem, quę nō est,qñ in occulto fit, cum ibi non sit a quo operās gloriā accipiat. Christus tū præcedēti cabsolute dixit,qꝫ luceret lux nra corā hoīb⁹, hic aūt dicit, qꝫ nō faciamus bona opera corā hoīb⁹,i.quia ibi loquebat Christus ꝑlatis, & viris ꝑfectis, q inani gl̄ę resistūt, & sine periculo pñt corā ꝓximis bona sua facere, hic aūt loquit Christus īperfectis qbus difficile est resistere inani gloriæ. Et iō ꝓ illū est, qꝫ opera sua faciāt in abscōdito,sic exponit Nicolaus, sic et dicit Grego.8.moralium, scilicet valde perfectorum est ostento opere

actorum gloriam quærere, vt de illata laude priuata nesciat exultatione gaudere, quam infirmi, quia perfecte resistendo non superant,necesse est, vt bonum, quod operantur abscondant.

An viri perfecti teneantur facere bona opera, vt videantur.
Quæst. XVI.

QVAERETVR cū illud, quod hī præcedenti c.ſ. luceat lux vra corā hoībus ꝑlatis dictū fuerit,& viris perfectis, an teneantur opera sua facere publice, vt videanī. Dicendū, qꝫ ꝓprie illud de ꝑlatis intelligīt, qui pfectionē habere debēt:alij aūt licet perfecti sint non hñt eaſdē conditiones quas ꝑlati,nec tenent ad oīa ad q̄ prælati. Et iō dicendū, qꝫ ꝑlati hñt duplicia opera.Quædā.n.faciūt,vt ꝑlati,& alia, vt hoīes boni. De primis dicendū,qꝫ tenenē ea facere publice. Nam ꝑlatus ad alterū dī,ſ.ad subditos, & iō inq̄tū ꝑlatus non habet aliquē actū, nisi quātū ad subditos, sed id quod fit ad alios manifestū est, iō prælati tenenē opera sua manifeste facere, & sic est docere subditos,punire pctā eorū,vigilare sup eos,audire cās ipsorū., & controuersias diffinire. Oia.n.hæc directe ad prælatū ptinēt. Et iō publice tenet oīa hæc facere, ētsi timeat ꝑp hoc inanē gloriā insurgere sibi nō debet cessare facere publice, quia tenet ad hoc, & peccaret mortaliter nō faciēdo, iō timor peccati venialis nō excusat eū quin debeat istud publice agere. Alia sunt,quæ ad prælatos pertinent, licet non ita proprie, sicut ꝓcedentia,sicut est eleemosynā dare. Nā ꝓcedētia soliis ꝑlatis ꝙueniunt, dare aūt eleemosynā licet sit necessarium prælatis,tamen non pertinet ad eos solū. Est tū istud, ita necessarium,qꝫ si episcopus non est liberalis non habebit digne nomē Episcopi immo vacuum nomen habet, vt dicit Grego.& hī 86.di.cap. fratrem nostrum,ſ.Non sibi credat solā lectionē, & orationē sufficere, vt remotus nihil studeat de manu fructificare,sed largam manum habeat,necessitatem patientibus succurrat alienam inopiam suam credat, quia si hoc non habet vacuum Episcopi nomē tenet. Et est tam necessaria elemosyna, & liberalitas Episcopo,qꝫ siquis electus est ad Episcopatum,& ꝑbat valde esse auarus repellit a promotione, vt ait Grego.86.di. cap.Florentinum. Nam quia de illo dicebatur,qꝫ tam auarus erat,vt amicus, nūquā ad charitatem in domū eius introiret, iubetur, qꝫ si ita est eligatur alius idoneus ad Episcoparum. Et sic de necessitate Episcopi est elemosynas liberaliter dare. Et ꝑter,quia 1.ad Timo.3.vbi ponit Apostolus omnes conditiones quas oportet habere Episcopum dī, qꝫ oportet esse hospitalem, per quod significatur largitiones eleemosynarum. Tenet ergo Episcopus ēt eleemosynas facere scientibus subditis,qa gliber tenet vitare scādalū,ꝓximorū,q̄tū ꝑt. Cū tñ eleemosynā liberaſr dare ꝓpteat ad officium Episcopi,si ita occulte daret, qꝫ nemo de hoc sciret scandalizarentur subditi eius iuste,quia putarent, qꝫ ipse non faciebat oīa, q̄ spectabant ad officium suum. Peccaret ergo si non auferret istam causam scandali quantum in se esset. Et sic tenetur taliter eleemosynam facere,quod ad notitiam perueniat subditorum, ita vt non scandalizentur putantes eum agere contra conditionem Episcopi. Et etiam, vt exempla bonę vitæ subditis ostendat, quia ad prælatos hoc pertinet, scilicet quòd sicut ex officio tenentur docere verbo, ita etiam tenentur docere exemplo. Et hoc Christus innuit præcedenti capi.scilicet. Vos estis lux mundi,i.positi estis ad illuminandū mūdum. Et loquitur prælatis.ergo tenentur illuminare verbo, & opere eos quorū sunt lux.ēt patet, quia dī, nec accēdūt lucernā,& ponunt eā sub modio,sed sup

Universidad de Deusto
Biblioteca

candelabrum, vt luceat. ſ. ſicut lucerna non eſt ad abſcondendum, ſed ad lucendum, & qui abſconderet eam, faceret contra lucernę naturam, ita prelatus poſitus eſt, vt verbo, & exemplo luceat ſubditis. Quod autem velit occultare opera ſua contra naturam prælati eſt, quia ſic non lucebit. Ideo concluſit Chriſtus ibi dicens. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra, & glorificent patrē veſtrū. Tenetur ergo prelatus opera miſericordiæ ſic facere, vt in publicum venire poſſint, & ēt ea intentione facere, vt a ſubditis ſciantur. Sed obiicietur, q̄ non dēt quis facere bonum, vt videatur ab hominibus. Dicendum, q̄ non debet conſtitui prorſus finis operis boni in hoc, q̄ opera noſtra ab hominibus videantur, q̄m qui vult videri ab hominibus pp Deum, non agit, vt videatur ab hominibus, ſed vt videatur a Deo. Et ſic eſt de prelato qui non vult videri ab hominibus, vt ab eis gloriam accipiat, ſed vt faciat id quod pertinet ad officium ſuum, quod Deus ſibi faciendum iubet. Q̄ tamen dicitur teneri ad faciendum eleemoſynam publice, non intelligitur, q̄ teneatur omnem eleemoſynam, quam fecerit ſic dare, vt in publicū videri poſſit, ſed ſufficit, q̄ aliquis eleemoſynas publice det ex quibus appareat eum non eſſe auarum contra prælati officium. Si autem plures dare vult poterit dare in ſecreto. Alia opera ſunt prelati non inquantum prelati, ſed inquantum boni hominis, vt ieiunare, orare, & omnia alia opera perfectionis, quę ſpecialiter non pertinent ad officium prelati. Et dicendū de iſtis, q̄ non tenetur prælatus publice illa facere. Et generaliter dicendum, q̄ illa opera, quę pertinent ad cōditiones prelati quas ponit Apoſtolus. 1. ad Timo. 3. & alia quæ iura circa hoc ſtatuerunt, & declarauerunt, tenetur prelatus publice facere, cętera vero poteſt facere in ſecreto.

An melius ſit, quòd prælatus faciat opera ſua bona publice, vel priuate. Et quòd bona opera fieri publice melius eſt, quam ſecrete ſi non timetur inanis gloria.
Quæſt. XVII.

QVAERETVR dato, q̄ prælatus non teneatur facere omnia opera bona ſua publice. i. taliter, q̄ perueniant ad cognitionem ſubditorum, an melius ſit illa facere publice, vel in ſecreto. Dicendum, quòd opus fieri in ſecreto non eſt ſecundum ſe bonum. fieri autem in publico eſt magis bonum ſecundū ſe. Primum patet, quia fieri opus bonum in ſecreto non proficit ad aliud, niſi vt euitetur inanis gloria. Et iſtud eſt ad neceſſitatem, & non propter ſe, ſicut potio amara non eſt ſecundum ſe bona, ſed ſolum inquantū tollit ęgritudinem, non exiſtente autem ęgritudine potio amara non eſt bona, nec appetibilis. Ita eſt de opere bono facto in ſecreto, q̄ cum timetur inanis gloria, & per hoc euitatur poteſt eſſe bonum, cum vero nō timetur non eſt vtile opus bonum fieri in ſecreto. Secundum patet, quia opus bonum, ſecundum ſe deſiderat in publico eſſe. Solum enim turpe eſt, quod occultari deſiderat, quia qui agit malum odit lucem, & vult vt non veniant in lucem opera eius. Io. 3. Honeſtum autem non habet aliquid pp quod erubeſcere de ipſo debeamus, ideo in publico eſſe vult. & bonū eſt fieri in publico, quia proficit ad diuinam laudem, ad quam non poſſet alias proficere, ſicut dicitur præced. c. Sic luceat lux veſtra corā hominibus, vt videant bona opera veſtra, & glorificent patrem veſtrū. Hoc autem eſt, quia oē bonum a Deo eſt Iacob. 1. Et ideo q̄ncunque viderimus perfectionem aliquā in aliquo haberi, ſcimus illam eſſe a Deo, & laudamus eum, q̄ talem virtutem voluit dare hominibus. Et ita erat in operatione miraculorū, quia q̄n Chriſtus faciebat miracula pp̄s videns laudabat Deū. ī. 9. c. Oīs plebs, vt vidit dedit laudem Deo. Et. ī. 8. dr̄, q̄n populus vidit miracula, quę Chriſtus faciebat. dedit laudem Deo, q̄ dedit talem poteſtatem hominibus. Si autem ſecrete fierent tales virtutes, nō laudaretur inde Deus, ideo melius eſt opera bona in publico, quam in ſecreto facere, etiam quia proximi ędificantur cum viderint alios operantes, vt ipſi ſimilia faciant. Si autem neminē viderent talia facientem, vtpote ſi quilibet in ſecreto vellet facere bona opera ſua, nemo ad bonum moueretur exemplo alterius, ideo melius eſt publice, q̄ in ſecreto agere, niſi propter tumorem qui pōt inſurgere. i. propter inanem gloriam. Dicendū ergo, q̄ aut illa opera, quæ quis facere vult ſunt talia, in quibus impediretur ſi publice faceret, aut non. Si primo modo non debet facere in publico, vtpote circa orationem. Nam aliqui ſunt qui ſi coram aliis orauerint impediū tur ne ſint attenti. Et talibus melius eſt in abſcondito orare, niſi forte ſit oratio, quæ neceſſario debeat fieri in publico, ſicut eſt in miniſtris eccleſię. Et tunc licet in publico non oret, poteſt taliter orare, vt proximi ſciant licet hoc non videant, & hoc ſufficit aliqualiter ad exemplum. Si aūt ſint talia opera in quibus nō impeditur faciens in publico, vt dare eleemoſynam, aut timet, q̄ inſurget inde inanis gloria, aut non. Si non timet, melius eſt facere in publico, quam in abſcondito propter cauſas ſuprapoſitas, & poſſime, quia poterit operans habere intentionem, q̄ p hoc Deus laudetur, aut proximus ędificetur. Et iſtud erit meritoriū vltra ipſum opus, quia actus charitatis eſt velle Deum laudari, aut proximum ędificari. Si autem timet inanem gloriam, melius ſibi eſt, q̄ faciat in ſecreto, licet minus mereatur, quam q̄ faciat in publico, & inducat ad faciendum ex inani gloria totum opus perdit. ſic dicit Greg. 8. Moralium. Perfectorum eſt oīſo opere auctoris gloriam quærere, vt de illata laude priuata, netciat exultatione gaudere. Quam infirmi, quia perfecte contemnendo non ſuperant, reſtat neceſſe eſſe, vt bonum quod operantur abſcondant. Et quia prælati habent ſtatum perfectionis, & dicunt eſſe perfecti ſm euangelicam perfectionem, non erat eis timēdum de inani gloria. Ideo prelatis melius erat omnia opera ſua, vel publice facere, vel taliter, q̄ in publicum venire poſſint etiāſi in abſcondito fiant. ſ. non quęrēdo omnino ſecretum pro operibus. Si tñ prælati interdum ſentiant ſe in hac parte infirmos, melius eſt, vt ſibiipſis conſulant ſecrete agendo, quam volendo aliis proficere in eis, quæ ſunt ſupererogationis, ſeipſos perdant. Alioquin autē abſolute melius eſt publice agere, & maxime in prelatis. Hoc tamen verū eſt, niſi per hoc, q̄ publice agunt tribuant aliquibus occaſionem detrahendi de eis, q̄ ſint inanis glorię cupidi, & perſecutores. Nam inquantum p̄ſt nulli debēt occaſionis, & offenſionis locum dare in malo. 2. Cor. 6. Hoc autem operantis diſcretioni incumbit, quid agere oporteat, ſecundum conditionē eorum inter quos conuerſatur, quia ad ſapientiam pertinet ſcire cōuerſari in medio nationis prauæ, vt dicit Magiſt. 3. ſententiarum, diſt. 35.

An non facere iuſtitiam, ideſt bona opera coram hominibus &c. ſit præceptum, vel conſilium. Et facere propter inanem gloriam amittitur operis merces. Et quod vitare peccata venialia ſit de conſilio.
Quæſt. XVIII.

QVAERETVR de hoc, q̄ dr̄ ne faciatis iuſtitiam veſtram corā hominibus, vt videamini ab eis, an ſit præceptum, vel conſilium.

Dicunt

Dicunt quidam, quòd eſt præceptum, quia cauere a malo cadit ſub prędicto: facere autem bonum ſupererogationis pertinet ad conſilium, & tamen facere opus bonum, vt videamur ab hominibus malum eſt, quia per hoc merces perditur, vt dicitur in litera, ergo ad præceptum pertinet.

Dicendum, q̄ ſi quæratur de vana gloria abſolute an ſit cauenda, eſt diſtinguendum, q̄ aliquando inanis gloria eſt peccatum mortale, & aliquando veniale, vt oſtenſum eſt ſupra, quæſtione octaua. Omne autem peccatum mortale ex neceſſitate fugiēdum eſt. Ideo quando inanis gloria eſt peccatum mortale cadit ſub præcepto illam vitare, quando autem eſt peccatū veniale non cadit ſub prędicto vitare illam, ſed ſub conſilio, quia non obligamur ad vitandum omnia peccata venialia. Nunc tamen non quæritur de inani gloria ſecundum ſe, ſed an ſit præceptum, vel conſilium nō facere opera noſtra, vt videamur ab hominibus. Et dicendum, quòd eſt conſilium, quia facere opera, vt ab hominibus videamur non eſt peccatum mortale, ſed veniale. ſ. quia merces operis perit, vt oſtēſum eſt ſupra quęſtione octaua. Et tamen non obligamur vitare omne peccatum veniale, ergo nec obligamur vitare iſtud. Et patet, quia tunc omne peccatum veniale, efficeretur mortale, quia quęcunque cadunt ſub præcepto cauſant obligationem, & ſi contra illa faciamus peccamus mortaliter. Ergo ſi obligaremur vitare peccatum veniale, quandocunque incideremus in illud, peccaremus mortaliter. Et iſta eſt contradictio, quia ſequeretur, quòd peccando venialiter, non peccaretur venialiter, ſed mortaliter. Ita ergo ſi non facere opera bona, vt videamur ab hominibus eſſet præceptum, quandocunque faceremus bonum, vt videremur ab hominibus peccaremus mortaliter, quia ageremus contra præceptum, & tamen ſolum peccamus venialiter, & perdimus mercedem operis, vt oſtēſum eſt ſupra quęſtione octaua. Ergo non eſt præceptum, ſed conſilium. Voluit enim Chriſtus conſulere nobis qualiter faceremus ad hoc, quòd opera noſtra non eſſent inutilia, & dixit, quòd non faceremus illa ad gloriam humanam, quia alias perderemus fructum eorum.

Ad argumentum dicendum, quòd conſilium non ſolum eſt de faciendo bonum ſupererogationis, ſed etiam de vitando minora mala. Sicut enim præceptum eſt de bonis neceſſariis iubendo, & de malis magnis vetando, ita conſilium eſt de bonis excellentibus, vel ſupererogationis ad illa ſuadendo, vel exhortando, & de malis minoribus ab illis diſſuadendo. Sicut ergo vendere omnia, & ſeruare caſtitatem perpetuam, & ſimilia pertinent ad conſilium, quia iſta ſunt excellentia bona, ita cauere inanem gloriam in operibus noſtris pertinet ad conſilium, quia eſt de leuibus malis. Et ita vitare peccata venialia quęcunque ad conſilium pertinet, quia ſunt minora mala, & leuia per quæ charitas non perit, nec nos ſeparamur a Deo, & ita eſt hic. Et ſic eſt conſilium, & non prędceptum. Et tamen verum eſt, quòd magis accedunt ad naturam prędcepti conſilia, in quibus vetantur leuiora mala, quam illa in quibus ſuadētur excellentiora bona, eo quòd magis obligamur cauere a malo, quam facere bonum. Et quia obligatio proprie pertinet ad prędceptum, illa conſilia, quæ habent magis de vi obligandi, accedunt magis ad naturam præceptorum. Et ita eſt iſtud, & fortaſſis nullum conſilium eſt, quod magis accedat ad naturam prędcepti, quam iſtud, eo quòd nullius eorum violatio tanta damna importat, ſicut violatio iſtius, ſcilicet quia perit totus fructus operum noſtrorum, quod non fit in violatione aliorum conſiliorum. Ideo licet iſtud ſit conſilium, & non præceptum, multum tamen accedit ad naturam prędcepti.

Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritę faciunt in ſynagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Te autem faciente eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.

Cum ergo facis. Hic applicat Chriſtus intentionem ſuam in ſpeciali, & facit duo, quia primo excludit intentionem inanis gloriæ ab operibus miſericordiæ. Secundo ab operibus latriæ. ſ. orationis, & ieiunii, ibi. *Et cum oratis.*

Circa primum dicitur. *Cum ergo facis eleemoſynam.* Iſta dictio ergo proprie ponitur hic inducens conſequentiam, ſcilicet dictum eſt, quòd non debemus facere iuſtitiam noſtram corā hominibus, vt videamur ab eis, ſequitur ergo, quòd quādo fecerimus eleemoſynam non debemus velle videri ab hominibus. Et ponit Chriſtus hic iſta tria opera. ſ. eleemoſynam, orationem, & ieiunium, quia iſta ſunt communiora opera bona, quę facere ſolemus ad Deum, & ad proximum.

Noli tuba canere ante te. i. noli facere aliquid, p quod videaris ab omnibus, tanquam dans eleemoſynam. Et erat vnus modus per pulſationem tubę. Et p iſtū intelliguntur vetiti omnes alii modi publicationis eleemoſynæ. *Sicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis.* Hypocritæ ſunt qui cum mali ſint, boni videri volūt. Hi enim maxime humanam gloriam appetunt. Et quia illa non eſt, niſi de aliqua excellentia, vt oſtēſum eſt ſupra q. 3. & 6. & iſti non habent aliquam verā excellentiam, volunt oſtendere ſe habere illam per falſitatem habitus, & eorum quę foris apparent, de quibus infra dicetur 15. c. Iſti vt haberent laudē volebant in locis maxime publicis eleemoſynam facere. Iſtud autem erat in ſynagoga, & in vicis. Synagoga enim erat locus orationis inter Iudęos. Nam quia in tota terra Iſrael non licebat habere niſi vnum templum, in quo offerrentur ſacrificia. Deuteronom. duodecimo & decimoſexto capitulo, erant in ſingulis locis domus quædam, in quibus Iudęi conueniebant ſabbatis, & diebus feſtis ad orandum, & ad audiendum lectionem legis, & libros propherarum, & poſtea ſi erat aliquis ſapiens qui ſciret exhortari plebem, prædicabat, ſic patet Actuū. 13. vbi Paulus, & Barnabas introierunt die ſabbati in ſynagogā. Et dicitur, q̄ poſt lectionem legis, & propherarum, miſerunt principes ſynagogę ad eos dicentes. Viri fratres ſiquis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem dicite. Et tunc Paulus ſurgens prædicauit. Ad iſtas ſynagogas Iudęi, qui volebant veniebant ſingulis diebus ad orandum, & tamen ſaltem diebus ſabbatorum, & in feſtiuitatibus conueniebant omnes in ſynagogam. Et ſic dicitur de Chriſto. Lucę quarto, quòd intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynagogam. Et quia conueniebant illuc omnes Iudęi, erat locus hypocritis ad oſtentandum ſanctitatem ſuam falſam, & ibi canebant tuba ante ſe, vt eſſet ſignum pauperibus concurrendi ad eleemoſynam. Et tñ maxime ipſi faciebāt, vt totus populus reſpiceret, & glorificaret eos.

Idem faciebant in vicis. Est vicus callis, vel carreria publica intra vrbem p q̃ semper multi discurrũt,& ibi poterant hypocritę videri ab oĩbus. Vel vocant vici.i. plateę, vel loca in quibus concurrunt calles intra vrbem, quia ibi semper multi sunt qui poterant videre hypocritas dantes eleemosynam. *Vt honorificentur ab hominibus*, i.hoc solum intendunt hypocritæ, vt ab hominibus laudentur. de futura aũt retributione nihil curant,ideo nec percipient illam. Hoc aũt dixit Christus,quia ẽt si ita publice facerent pp Deum non peccarent:immo esset laudabile,vt dr̃ supra q. 17. *Amen dico vobis.* Aduerbium affirmandi est, & ẽt iurm est, vt dr̃ extra de iu.iu.c.& si Christus, ac si dicatur apud nos, in veritate dico vobis,& sępe ponitur vtrunque ne repetatur idem bis,sicut Luc.4.Amen dico vobis, nemo propheta acceptus est in patria sua, & immediate dr̃.in veritate dico vobis multæ viduę erant,&c. *Receperunt mercedem suam.* i. non possunt sperare aliquã mercedem pro bono opere, quia iam illam recepetunt,quia id quod desiderauerunt habuerunt. Nã cũ non fecerint,nisi vt viderentur ab hominibus, & hoc assecuti fuerint,mercedem suam habuerunt, qa merces est bonum illud, quod quis cupit per operationẽ suam attingere. *Te autem faciente eleemosynam.* Postquã posuit malum hypocritarum perdentium mercedem suam, ponit hic consilium qualiter nos eleemosynã dare debeamus.s.in abscondito, vt non pdamus mercedem. *Nesciat sinistra tua,quid faciat dextera tua.* Mod' loquendi est ad significandum rem secrete fieri. Nã manus sinistra non põt scire quid facit dextera, cum non sit aliquid cognitiuum. Sed est sensus,q̃ istę duę manus sunt propinquę in situ,& similes in figura, & conformes in operatione, nec sunt aliqua duo mẽbra in toto corpore,quæ inter se magis concordẽt, & cõforment,quã duę manus inter se, & tm manus dextera debet cauere, ne sinistra sciat quid ipsa fecit. Ideo est sensus,q̃ bona opera nostra debent tã secrete fieri, q̃ illi qui propinqui nobis sunt nesciant illa. *Vt sit eleemosyna tua in abscondito.* In hoc apparet quid Christus voluit dicere. s.q̃ eleemosyna sit ita secreta, q̃ nemo illam sciat. *Et pater tuus qui videt in abscondito.* s. Deus q̃ vocatur pater,quia possidet nos, fecit & creauit nos, Deuter.32.Et dr̃ q̃ videt in abscondito.i.scit ea, q̃ fiũt in abscondito. Deus.n.nihil videt,nec quod in publico,nec quod in abscondito fit cum non sit aĩal habẽs organum visiuum, sed accipitur videre pro intelligere,& intellectus vocatur quidam oculus.6.Ethi.c.17. Et hoc quia visus consonat magis intellectui, quã cęteri sensus,cum plures nobis rerum drias ostendat. 1. Metaph. Modo tm loquendi humano Deus dr̃ habere oculos.Psal.33. Oculi dñi super iustos,& dr̃ videre oĩa Prou.3. in omni loco oculi dñi cõtemplantur bonos,& malos. Vnde dicuntur oculi dñi multo luciores sole. Ecclesi.35. Et hoc est,quia nihil latet diuinam cognitionem,sed oĩa nuda sunt,& aperta oculis eius, nec est aliqua creatura ei inuisibilis ad Hebræ.4. Dixit aũt hoc Chr̃ pp simplices qui putabãt,q̃ si forte aliquid in occulto facerent Deus nõ videret illud, & sic non haberent testimonium virtutũ suarũ,Chrs aũt istum timorẽ abstulit eis, dicens q̃ ẽt Deus in abscondito videbat. Et hoc iõ,quia confidenter poterãt facere opera bona in abscondito. *Reddet tibi.* i. retribuet.s.dando vitam ęternam. Ista est.n.vere merces, quam Deus dat, quia si interdum nobis bona facientibus bona temporalia tribuat,non dicitur nobis mercedem dare,quia talia dare minus est, quam ad suam dignitatem pertineat.

An elemosina sit abscondenda,vel publicanda. Qõ. XIX.

QVAERETVR circa ista, quæ Christus hic dicit de abscondenda eleemosyna,an ita faciendũ sit. Dicendum,q̃ Christus circa ista tria opera bona,scilicet eleemosynam dare,orare,& ieiunare intendit nobis auferre intentionem inanis gloriæ, ne perdamus mercedem nostram, & ideo oĩa dicit facienda esse in abscondito,vt per hoc tollatur occasio appetendi gloriam humanam.Licet ẽt in occulto faciendo bonum si gloriam humanam appetamus merces perdit, magis tñ est occasio gloriandi faciendo bonum in publico,quam in abscondito. Et dicendum conformiter de his tribus,q̃ facere ista sic est consilium,sicut dictũ est supra q.18. Nam non est pręceptum cum faciẽdo q̃rium non peccemus mortaliter, sed venialiter.s.qa perdimus mercedem operum. Qñ ẽt dr̃,q̃ debemus facere in abscondito, nõ est sensus,q̃ Christus simpr̃ velit ista fieri magis in abscõdito,quã in publico,quia melius est ea facere in publico, vt ostensum est supra q.17.Et hoc verum est,nisi timeatur inanis gloria inde secutura p quam pereat totũ opus, quia tunc melius est facere ista in abscondito, & sic est consiliũ illa facere pro eo qui timet inanem gloriam quales sunt hoĩes boni,nondum tñ perfecti. Et quia Christus loquebatur hic multitudini,q̃ est imperfectorũ, qa plurimi de ea sunt imperfecti, posuit p̃siliũ qđ eis conueniebat.s.in abscondito facere opera bona,vt nõ sit occasio perdendi fructũ operis p inanẽ gloriã. Et iõ de istis dicẽdũ est p oĩa,sicut supra diximus, de inani gloria. Et non differunt illa dicta Christi ab istis, nisi quia ibi locutus fuit de vitanda gñaliter inani gloria in oĩbus operibus: hic aũt applicat in speciali ad ista tria.s. eleemosynam,ieiunium,& orationem.

An malum sit tuba canere ad eleemosynam dandam, & quid sit tuba canere. Quæst. XX.

QVAERETVR de hoc, quod hic dr̃ de tuba, an malum sit tuba canere ad eleemosynam dandam,& quid erat tuba canere. Dicendũ vno mõ, q̃ p̃t intelligi tuba canere pro oĩ modo publicationis eleemosynæ.Et est modus loquendi figuratus, sicut dr̃ supra, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Aliter & sic dicit Chry.super Matth. Tuba est oĩs actus,vel sermo per quem operis iactantia demõstratur,puta qui facit eleemosynam, qñ videt aliquẽ præsentem,sed & si in loco secreto fecerit eo proposito, vt laudabilis videatur,tuba est. Aliter p̃t intelligi, q̃ tuba realiter erat qua clamabatur ad eleemosynã distribuendam.Dicit.n.Nicolaus, q̃ apud Iudæos erat vsus tubarum, sicut apud Christianos vsus campanarũ. Et iõ sicut in aliquibus locis pulsatur cãpana,p eleemosyna recipienda,ita apud Iudæos ad hoc tubæ pulsabãtur,hypocritę aũt non canebant tubis principaliter,vt pauperes conuenirent, sed vt confluerent oẽs, quasi ad spectaculũ,& scirent quis erat ille,qui eleemosynã dabat. Sic dicit Gloss. q̃ forsitan hoc faciebant,vt oẽs irent quasi ad spectaculum. Istud aũt verum est,quia apud Iudęos erat vsus tubarũ ex mandato Dei, & vtebant illis super conuiuia, & sacrificia, & in diebus festis,& calendis,vt Deus recordaret ipsorũ Nu. 10. Et ad bellum iubebat Deus,q̃ vterentur tubis. eo.cap.& Deut.20.Sic ẽt in conuocatione plebis ad concilium, vel in vocatione principum solum ad negocia, etiam in vocatione,vel signo ad mouendũ castra tubis clangebatur Nu.10. Et Deus assignauerat diuersum modum clangendi pro diuersis vocationibus, vt sciretur singulis vicibus ad quid clangebatur. eo.c. Et sic erat quasi ad omnia magna,in quibus signum,dandũ erat multis

multis vsus tubarum apud Iudæos, ita ergo cũ aliqua eleemosyna constituta esset plurimis danda aliqua hora clangebatur tuba, vt pauperes conuenirent ad recipiendum eleemosynam. Et licet hoc verum sit, tñ etiam debet per hoc intelligi omnis modus publicãdi eleemosynam, quia aliàs iste solus modus esset a Christo nobis dissuasus. Et tñ falsum est,quia quocunque mõ quis publicet eleemosynam suã ad laudẽ humanam mercedem perdit. Sed per vnũ modũ debẽt intelligi oẽs modi,cum sit eadem rõ.Cum aũt q̃ritur an licitum sit tuba canere ad dandam eleemosynam. Dicendum,q̃ aut tuba est ad hoc, q̃ pauperes audientes ordinate conueniant ad eleemosynam recipiẽdã ne fiat fraus in dantibus,& accipiẽtibus, aut sit vt oẽs sciãt quis est ille qui eleemosynam dat. Si primo mõ licitum est,quia ex charitate procedit.s.vt oĩa ordinate fiant, & ẽt est ad laudem Dei cuius sunt oĩa bona nra, & ad pximi ędificationem, & non insurgit inde inanis gloria. Hęc aũt maxime puenit,qñ eleemosyna datur noĩe alicuius vniuersitatis, vel ecclesiæ, aut aliquorum defunctorum, quia isti non pñt hr̃e inanẽ gloriam. Si aũt fiat noĩe alicuius viuentis p̃t esse occasio aliqualis ad inanem gloriam. Viri tñ boni oĩa ista desideria reiiciunt,& iõ honeste facere poterant clangi tuba,vel campanam pulsari ad eleemosynã dandã. Si secundo mõ dicendum, q̃ semper est malũ, qa q̃rere sic gloriã ab hoĩbus est mercedẽ perdere, & animi effrenati est nõ erubescere inanẽ gloriã in rebus sanctis,tã aperte quærere.Chrs aũt hoc dixit non esse faciendũ,quia hoc aĩo fieri semper malũ est. Paruulis ẽt p̃suluit nulla intentione eleemosynas,& bona opa sua taliter facere, ne insurgat eis occasio humanę gloriationis,& perdant operis mercedem.

Quare dicitur nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Quæst. XXI.

QVAERETVR quare dr̃ nesciat sinistra tua quid faciat dextera. Dicunt quidã, q̃ dextera manus est populus fideliũ, sinistra sunt infideles. Debent aũt cauere fideles ne ipsis eleemosynam facientibus infideles hoc aspiciant, vt ait Chry. super Matth. Sed ista expositio non stat, quia aut intelligetur, q̃ infideles nullo modo videre debeant opera nostra, aut q̃ non debemus facere ea intentione,vt videamur ab eis, vt laudemur. Si primo modo falsum est,quia tam fidelibus,quam infidelibus ostendere debemus exemplum bonorum operum, & maxime de infidelibus loquitur beatus Petr⁹ prima Pet. 2. Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt in eo quod detractant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum. Si secundo mõ nõ licet coram infidelibus,nec coram fidelibus velle gloriari de operibus nostris,iõ Augu.lib.de sermone dñi dicit non stare istam expositionem. Alii dicunt, q̃ manus sinistra est inimicus,manus dextera amicus. Et dicunt præsente inimico non esse faciendam eleemosynam. Sed istud nõ stat,quia ẽt ipsis inimicis tenemur eleemosynam facere,quia dñs dixit præced.c. benefacite his qui oderunt vos,ẽt dr̃ Prou.25.Si esurierit inimicus tuus ciba illum. Etiam inimicis dandũ est exẽplum bonorum operum. Nam coram æmulis suis,& inimicis Christus miracula faciebat,vt ait Aug.lib.de sermone dñi. Et ideo dicit, q̃ ista expositio nõ tenet. Alii dicunt,q̃ per sinistram intelligitur vxor. Nã vxores sunt tenaciores, & viri non debent scientibus eis eleemosynas facere, ne sit occasio litis domesticę. Sed dicit Aug.vbi supra,q̃ ista expositio irridenda est, quia potius vir debet dare exemplũ boni operis mu-

Quid sit eleemosyna de qua loquitur hic Christus. Et quando actus ex passione est magis laudabilis, quam ex electione. Et qua voluntate Deus vult omnes homines saluos fieri. Quæst. XXII.

QVAERETVR circa eleemosynam de qua hic Christus loquitur quid sit. Dicunt quidam, q̃ eleemosyna est opus in quo datur aliquid indigenti ex cõpassione pp Deũ. Aliqui dicũt, q̃ non sit cõueniens diffinitio, quia visitare infirmos ponit̃ species eleemosynæ, & tñ nihil ibi dat̃, & ita de multis aliis eleemosynis. Item ipsum,quod dat̃ eleemosyna dr̃,quia dicimur dare eleemosynam,& tamẽ res data non est opus,sed res quędam, ergo eleemosyna non est opus. Itẽ aliqñ dat̃ eleemosyna non indigẽti, vt qñ offert aliquid sacerdotibus beneficiatis q nõ sunt pauperes, ergo non dẽt poni in diffinitione eleemosynæ,q̃ detur indigenti. Item non dẽt poni, q̃ fiat ex compassione, quia opus, quod fit ex electione est laudabilius opere, qđ fit ex passione, & conformius Deo qui nihil ex passione operatur, sed compassio est passio q̃dã,quia nullus cõpatit̃ alteri, nisi simul patiatur,ergo non dẽt dici ex cõpassione. Itẽ non dẽt poni pp Deũ,quia actus nõ recipit ſpẽm a fine vltimo, sed a fine proximo, quia aliàs oẽs actus virtutũ ẽnt eiusdem speciei cũ oẽs respiciant eundẽ vltimũ finẽ. Qđ tñ dr̃ hic pp Deũ cum sit vltima pars diffinitionis ut̃ esse dria,& tñ non est, quia Deus non solum est finis eleemosynæ, sed ẽt oĩum actuum bonorũ, ergo non ponitur conuenienter in diffinitione eleemosynæ. Dicendũ,q̃ ista diffinitio est cõueniẽs, & sunt oĩa ista de essentia eleemosynæ proprie dictæ, vt est actus meritorius. Est.n.eleemosyna nomen græcum,& dr̃ ab eleis,quod est miseria,vel misereri, quia eleemosynã p̃bens miseriam alienã suam facit. s.q̃ compatitur p̃tientibus.Et in hoc ẽt ipse miser in aĩo suo efficit.Vel qui eleemosynam dat misereri dr̃, quia sicut miseriã propriã tollere veller, ita & alienã tollit subueniendo in necessitatibus. Et hoc fit cõicando bona sua miseris. Vnde cõicatio bonorum propriorũ facta misero eleemosynæ nomen accepit. Et hoc est materialiter eleemosyna.Nõ p̃t tñ eleemosyna esse meritoria,nisi in Deũ dirigatur,iõ vt diffiniat̃ eleemosyna, fm q̃ est actus meritorius ponitur ibi,q̃ fiat pp Deum. Et sic in diffinitione ista tanguntur oĩa, quæ concurrunt ad perfectionẽ eleemosynæ, inquantum est meritoria. Principium.n.in eleemosyna est miseria aliena, quia illud est pp quod mouemur,& cui volumus subuenire.Et hoc tangitur in diffinitione cum dr̃ indigẽti. Et quia ex aliena miseria nascitur in corde nr̃o similis miseria, q̃ vocatur mĩa, quia alias non misereremur tangitur istud eũ dr̃ ex cõpassione.s.quia miserię alienę cõpatimur. Et quia eleemosyna terminatur in releuando istã alienã miseriã de qua compatimur,tãgit̃ hoc cũ dr̃ opus in quo aliquid datur, quia p id qđ dat miseria tollitur. Et istud est esse eleemosynæ, scilicet totum quod dictum est. Et quia ad bonitatem operis

Universidad de Deusto
Biblioteca

fitur esse bonũ exgñe, qđ est esse bonũ ex obiecto, & essentialr, sed requiritur ēt bona intentio respectu finis, ponitur intentio, q̃ facit actum meritoriũ. Et hoc tangitur cum dr̃ pp Deum. Et iō si diffiniret eleemosyna eo mō quo dicti, iuntur virtutes morales, vel actꝰ earum non diceretur ibi pp Deum, quia istud non ptinet ad essentiam eleemosinæ, sed ad esse meritoriā, qđ est accidentale ei. Quia tñ nos attendimus potius ad opera, inquantum sunt meritoria, q̃ inquantũ sunt simplr talia opera, ponimus in diffinitione eleemosinæ esse pp Deũ. Ad primum dicendũ, qꝑ in eleemosina semper aliquid datur. Quia licet aliqñ cōsistat eleemosina in opere, vt in efficiendo aliquid pro altero dicimur ei semper dare aliquid. Quia ſm Aris. 4. Eth. c. de liberalitate datum, & acceptum vocantur oīa, q̃ pñt numismate comparari. Et quia actus humani, & opera eius pñt extimari in pecunia, siquis facit aliqd pro altero ēt nihil dādo dr̃ aliquid dare, & ita in eleemosina cuiꝰ oēs actus ordinentur ad subuentionem quandam miseriarum sunt numismate mēsurabiles, iō eleemosinam faciens semper dr̃ aliquid dare, vnde recte dr̃ opus in quo aliquid datur. Ad secundum dicendum, qꝑ quia distinguuntur actus ex obiectis, & habitus per actus, accipiunt aliqñ oīa ista idem nomen, quia vnum quasi ab altero pendet, vel deriuatur. Vt sicut patet de fide, quia fides accipitur aliqñ pro habitu creditiuo, aliqñ pro actu credendi, interdum vero pro re credita. Et sic eleemosina pōt accipi pro ipso actu dandi. Et tunc vocatur opus aliqñ ipsam rem datam. & sic dicimur dare eleemosinam. Hic aūt diffinitur eleemosina prout est opus, & non prout est res data. Ad tertium dicendum, qꝑ clericis ēt si nō sint indigentes dantur eleemosinæ, non tanq̃ ipsis, sed tanquam ministris pauperum, quia ipsi melius possunt dispensare pauperibus, q̃ principaliter dātes, & sic est eleemosina indigenti dare mediate, vel immediate data. Ad quartum dicendum, qꝑ qñ agere ex passione, & ex electione sunt inter se distincta, laudabilius est agere ex electione, quia istud pertinet ad virtutē. Qñ tñ electio, & passio sibi s concurrunt ad eundem actum, & passio obedit rōni, actus est intensior, quā si fiat ex sola electione, sicut pugnare ex sola electione, & sine ira est actus minus intensus, q̃ pugnare ex electione seruiente sibi ira, vt ostenditur 3. Ethi. c. de fortitudine. In eleemosina aūt accipitur compassio, vt est nomen passionis, quæ proprie importat passionem tristitiæ de aliena miseria. Accipitur tamen ēt cōpassio pro actu voluntatis quo alicui displicet aliena miseria ēt non existente aliquo motu in parte sensitiua, qui vocatur passio. Et sine ista compassione nunquam eleemosina est danda, quia non subueniret aliquis miserię alienę, nisi vellet eum non esse miserũm. Et talis compassio ēt in Deo est, quia ei mala nostra displicent voluntate antecedente, & ēt aliqñ voluntate consequente. Voluntas antecedens est qua aliquid volumus non cōparando ad aliquid aliud. Et hoc modo Deus non vult aliquod malum, quia tunc vellet malum absolute, & sic displicet ei de pęnis omnium hoīum, quia Deus non est crudelis, vt delectetur absolute in pęnis hoīum, quasi ipsę ī se bonę sint. Voluntas cōsequens est qua aliquid volumus, vel nolumus solum in comparatione ad alterum. Et sic Deꝰ vult homines aliquos damnari inquantum iustũ est eos damnari pp sua demerita. Et ita vult aliquos puniri hic inquantum merentur. Tunc aūt Deo displicent miserię nostrę voluntate antecedente, qñ non vult eas absolute inquantum miserię sunt. Et hac voluntate Deo displicent miserię oīum hoīum, & etiā dęmonum. Tunc tñ non liberat a miseria, quia voluntas antecedens, nunquam impletur, nisi qñ coincidit cum voluntate consequente. Tunc autem displicent Deo miserię nostrę voluntate consequente, quando non vult illas absolute, nec etiam per cōparationē ad aliquid. Et tunc quia Deus nullo modo eas vult, necesse est nos liberari ab illis, vel non incidere in eas. Et sic in Deo est compassio, sicut in nobis prout est actus voluntatis quo displicet nobis aliena miseria. Huic autem compassioni adiungitur aliqñ compassio proprie dicta, quæ est passio tristitiæ de aliena miseria, inquantum appetitus superior natus est mouere inferiorem appetitum. Vnde si sit fortis impressio in appetitu superiori, erit etiam in inferiori, nisi sit aliqua indispositio repugnans in parte inferiori. Et ita misericordia, siue compassio, & verecūdia, & nemesis, & quædam aliæ compassiones sunt laudabiles, inquantum procedunt consequenter ad debitam electionem boni appetitus superioris. Et sic dicendũ, qꝑ in eleemosyna semp requiritur compassio, quę est actus voluntatis. Quòd aūt sit ibi tristitia, q̃ est cōpassio aliene miserię, nō est oīno necessariũ, & tñ est actꝰ vehementior, & pfectior, qñ sunt simul ambę cōpassiones. Ad quintum dicendum, qꝑ licet esse pp Deũ non det spēm eleemosynę q̃tum ad esse eleemosynā: dat tñ ei spēm siue complementũ q̃tũ ad esse meritoriā. Et magis hoc vocatur cōplementũ, q̃ species, ideo ponitur vltimo loco in diffinitione eleemosynę.

An eleemosyna sit actus virtutis.
Quæst. XXIII.

QVAERETVR an eleemosyna sit actus virtutis. Dicunt quidam, qꝑ non, quia 1. Timot. 4. vbi dr̃, quod pietas ad omnia valet exponit Glo. Pietatem pp eleemosinarum largitionē, pietas tamen non est virtus, sed donum, quia ponitur inter septem dona Spiritussancti. Isa. 11. Dona tamen & virtutes differũt inter se, vt patet 3. senten. distin. 34. ergo non est eleemosina actus virtutis. Itē nulla passio est virtus. 2. Eth. eleemosina tamen procedit ex misericordia, vel miseria, quæ est passio, vt dicit Gloss. super illud Psalm. 36, Tota die miseretur. eleemosina a miseria incipit, ergo non est actus virtutis. Item nihil est in aliquo genere, quod non sit in aliqua specierum illius generis, non potest tamen eleemosina, vt videtur reduci ad aliquam speciem virtutis: ergo non est in genere virtutis. Patet quia eleemosina est circa bona exteriora, & circa exteriora solum sunt tres virtutes. s. iustitia liberalitas, magnificentia. Non pertinet autem ad iustitiam, quia per iustitiam dat quis alteri id quod nō est dantis, sed accipientis. eleemosina autem dat id quod proprium est, & non est accipientis. Etiā nō pertinet ad liberalitatem, quia ipsa non intendit indigentiam in eo cui dat cum aliquando ex liberalitate diuitibus demus: eleemosina tamen soli indigenti datur, vt patet præcedenti quæst. Non pertinet etiam ad magnificentiam, quia illa in solis magnis largitionibus consistit. 4. Ethi. c. de magnificentia. eleemosina autē aliquando in paruis, & aliqñ in magnis consistit, ergo non erit actus alicuius virtutis. Dicendum, qꝑ eleemosina actus virtutis est, quia nihil est meritorium, nisi actus virtutis, cum felicitas sit virtutis præmium, vt dicitur 1. & 10. Ethic. Eleemosina tamen est valde meritoria, quia vt patet Tobiæ 4. liberat animam a morte. Ergo virtutis actus est. Et pātet, quia cum virtus sit habitus quo dirigimur ad bene agendum, oportet qꝑ omnis actus qui de se rectitudinem quandā importat reducat ad aliq̃ virtutem, quamuis in rōne illius actus non exprimatur omne illud, quod ad pfectionē virtutis requiritur. Sicut dare qñ dandum est dr̃ esse actus liberalitatis, quamuis in hoc non exprimat oīs debita circunstantia, quę ad actum liberalitatis exigitur. cū ergo eleemosyna secundum, qꝑ dictum est importet quandam rectitudinem, quia significat dationem ordinatam ad subueniendum alienę miserię, vt patet ex ipso nomine, s. quia eleemosyna miseriā significat, necesse est, qꝑ eleemosyna sit aliquo modo actus virtutis, & erit actus liberalitatis quamuis nō exprimat oēs conditiones, quę ad actum virtutis requiruntur. Sed quia liberalitas ordinat acceptiones, & dationes, vt bene se habeant, erit eleemosyna aliquomodo actus liberalitatis. Nam misericordia a qua est eleemosyna liberalitatis pars est, scilicet quia liberalitas respicit in dationibus solum bonum in communi, s. dat, quia iudicat bonum esse dare vndecunque eueniat, qꝑ sit bonum illud dare. misericordia autem respicit in dationibus quoddam bonum in speciali, s. releuationē alienę miserię. Est ergo eleemosyna actus misericordię, & consequenter actus liberalitatis.

Ad primum dicendum, qꝑ eleemosyna actus virtutis est, cum sit actus misericordię, & liberalitatis. Cum autem dicitur, qꝑ est actus pietatis accipitur pietas large pro misericordia. sic dicit Aug. 10. de ciui. Dei. Nā pieras proprie ad diuinum cultũ pertinet. Vnde eleemosyna non est actus doni, sed virtutis.

Ad secundum dicendum, qꝑ eleemosyna est actus misericordię, & consequenter virtutis. Et cum dr̃, qꝑ misericordia est passio. dicendum qꝑ prout est quædā displicentia voluntatis de aliena miseria est electio, & non passio, prout vero est tristitia quędam in parte inferiori de aliena miseria est passio, & non potest esse virtus. Primo modo eleemosyna est actus misericordię, & sic est actus virtutis, & non secundo modo: licet misericordia secundo modo concurrat cum mia primo modo ad hoc, qꝑ sit actus intensior licet hoc non sit semper necessarium, vt dictum est prędce. q.

Ad tertium dicēdum, qꝑ eleemosyna reducitur ad aliquam virtutem moralem, quia reducitur immediate ad misericordiam, & immediate ad liberalitatē. Et cum dr̃, qꝑ liberalitas non respicit indigentiam. dicendum, qꝑ licet liberalitas ſm suam rationem cōem non respiciat indigentiam, non est tñ inconueniens aliq̃ partem, vel speciem liberalitatis respicere indigentiam, sicut animal secundum suam rationē cōem non dicit rationale: aliqua tamen species animalis est, quæ secundum se dicit rationale.

Secundum quosdam tamen eleemosyna pertinet ad iustitiam, quia actus iustitię est subuenire miseris, vt dicit Aug. & habetur 3. sen. di. 33. Et tñ non proprie subuenire miseris est actus iustitię, sed solum rationę suę partis, quę est liberalitas, & id, quod conuenit virtuti inferiori conuenit superiori secundum quendam modum eminentię, & cōprehensionis, vt quidquid conuenit speciebus cōuenit generi inquantum comprænduntur species sub genere.

An eleemosyna sit actio charitatis. Et quòd actus omnium virtutem pertinet ad charitatem. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR an eleemosyna possit dici eē actus charitatis. Quidā dñt, qꝑ non sit actus charitatis, quia actus charitatis non pōt esse sine charitate: dare tñ eleemosynam pōt esse sine charitate iuxta illud 1. Cor. 13. Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperũ charitatē aūt nō habeā, &c. ergo nō est dare eleemosynam actus charitatis. Itē eleemosyna cōputat inter opera satisfactionis, vt oñdet sequenti q. Pertinet tñ satisfactio ad iustitiam, ergo dare eleemosynā non ptinet ad charitatem, sed ad iustitiam. Item dare eleemosynam pertinet ad latriam, ergo non ad charitatē cū sint virtutes distinctę. Patet hoc, qa dare hostiā Deo est actꝰ latrię: dare tñ eleemosynā est offerre Deo hostiā ad Heb. 13. Beneficentię, & coīonis nolite obliuiſci: talibus. n. hostiis, pmeret Deus. Bñficientia tñ ad eleemosynā ptinet, ergo eleemosyna ptinet ad latriā. Itē oñsum est p̄cedenti q. qꝑ eleemosyna est actꝰ liberalitatis, ergo nō est actus charitatis, quia sunt virtutes distinctę, vna mortalis, & alia theologica.

Dicendum, qꝑ dare eleemosynā est actus charitatis, qa. 1. Io. 4. dr̃. Qui habuerit substantiā huius mundi, & viderit fratrē suū necessitatē hr̃e, & clauserit viscera sua ab eo, qūo charitas Dei manet in illo? Christꝰ quoque præcedenti c. cū locutus est de actu charitatis dicens. diligite inimicos vestros, subiunxit. Bñfacite his, q oderunt vos, & orate pro pſequentibus vos, & tñ orare, & bñfacere sunt eleemosynę, & ponit Christus ista cū ope charitatis, quod est diligere, quasi isti sint exteriores actus charitatis, ergo eleemosyna actus charitatis est. Et patet hoc, qa actus exteriores nō sunt immediate actus virtutis, sed actus interiores cū virtus sit habitus electiuus, secundo Ethicorum. Reducuntur tñ ad virtutem illā ad quā pertinet illud, quod est motiuū huius actus. Motiuū autem ad dandum eleemosynam duplex est. Vnum prouenit a parte exteriori, & aliud ab intra. Ab extra est indigentia alterius, quia eleemosyna non datur, nisi indigenti: ab intra est charitas, quia nisi quis diligeret proximum suū non subueniret ei, ēt in necessitatibus constituto. Quantū ergo ad primum motiuum eleemosyna pertinet ad misericordiā: cū misericordia principaliter respiciat alienā miseriā. Quantum ad secundum eleemosyna pertinet ad charitatem. Et ita potest dici, qꝑ eleemosyna est actus misericordiæ, & est actus charitatis, sed magis immediate pertinet, & magis proprie ſm rōnem eleemosynæ ad misericordiam, q̃ ad charitatem. Est ēt actus liberalitatis inquātū misericordia est pars, vel spēs liberalitatis: iustitia aūt non est actus, nisi largissime, iō qñ absolute quæritur de eleemosyna cuiꝰ virtutis sit actus pōt dici, qꝑ misericordię, vel charitatis: melius tñ dr̃, qꝑ misericordię. Ad primū dicendū, qꝑ actus virtutis dr̃ eē aliqd duplr. Vno mō materialr, sicut actꝰ iustitiæ est facere iusta, & sic pōt esse actꝰ virtutis sine virtute. Et multi nō hñtes hītū iustitię operanr̃ iustū naturali rōne, vel ex timore pp spē, aut aliā cām. Et hoc mō causanr̃ hītus virtutū ex operationibus virtutū, q̃ sunt sine hītu, vt ex hoc, qꝑ est fortia facere, & iusta, efficit quis fortis, & iustus. Alio mō dr̃ esse aliquid actus virtutis formaliter, & sic actꝰ iustitię est actio iusta eo mō quo iustus facit, s. prompte, & delectabiliter. Et hoc mō actus virtutis nunq̃ est sine virtute. Dare eleemosynā materialiter pōt esse sine charitate: dare tamē eleemosynā, quę sit formaliter eleemosyna, s. pp Deū delectabiliter, & pmpte, & omni mō quo debet non pōt esse sine charitate. Ad secūdū dicēdū, qꝑ nihil phibet actum vnius virtutis cōpetere alteri virtuti, s. qꝑ cōpetat vni elicitiue, & alteri imperatiue: vtriq; aūt elicitiue nō cōpetit. Dr̃ cōpetere actꝰ virtuti alicui elicitiue cuius est, pprie, sicut terribilia sustinere, & aggredi solius fortitudinis est. abstinere a delectabili turpi solius tēperātię est, quia ab istis elicit imperatiue ptinet actꝰ ad illā virtutē, quę regulat alias in finē sui ipsius. Actus tñ illarū, nnnq̃ erūt istius elicitiue, sed dicent esse eiꝰ, quia imperat virtutibꝰ quas ordinat, vt istos actus eliciant. Et sic abstinere a turpi, & sustinere terribilia poterūt esse actus iustitię inquātum iustitia est excellentior virtus, quam temperantia, & fortitudo. Vt siquis videat iniustum esse accedere ad vxorem proximi: abstinere tñ ab illo turpi delectabili non potest, nisi per temperantiam, ideo iubet temperantię ipsa iustitia, vt eliciat actum abstinendi. Sic etiam siquis videat iustum esse pro republica, vel pro re aliqua honesta exponere se terribili-

bus,& nulla ſit virtus,quę hoc poſſit,niſi fortitudo:iubet iuſtitia fortitudini,vt exponat ſe terribilibus,& ita ordinat iuſtitia iſtas duas in ſuum finem. Et vocantur iſti duo actus iuſtitię non elicitiuę,ſed imperatiuę.Habere autem actus imperatos non pertinet ad quamlibet virtutem, ſed ſolum ad excellentem, quę habet aliquas quas in finem ſuum dirigit. Et quanto fuerit aliqua virtus nobilior:tanto habebit plures actus imperaros. Et quia potentia volitiua imperat omnibus potentijs: ſequitur quòd illa virtus,quę fuerit excellẽtior in voluntate,erit ſimpliciter imperans omnibus virtutibus. Et ita actus omnium virtutum pertinent ad charitatem, vel ſunt actus charitatis imperatiue: elicitiue tamen ſolus eſt actus eius diligere. Nulla.n. virtus poteſt habere, niſi vnicum actum elicitum. ſecus autẽ de imperatis. Ita aũt eſt de eleemoſyna,quia poterit pertinere ad opera ſatisfactoria: inquantum miſericordia, quę eſt in defectum patientis ordinata rurſus ordinatur ad ſatisfaciendum pro culpa ipſa: tamen quantum ad illum habitum a quo elicitur,dicitur eſſe actus miſericordię, vel liberalitatis. Poteſt tamen a charitate ordinari ad ſatisfaciendum pro culpa, & ſic pertinet ad opera ſatisfactoria. Poteſt etiam ordinari in ratione ſacrificij ad placandum Deo, ideſt qp detur eleemoſyna,tanquam quoddam ſacrificium,& ſic pertinet ad latriam. ſed hęc prouenit ei a charitate ordinante eam per imperium,ex habitu tamen elicite non competit ſibi,niſi actus miſericordię,& ad ſubuentionem alienę miſerię, & per hoc etiam patet reſponſio ad tertium.

Ad quartum dicendum,quòd dare eleemoſynam pertinet ad liberalitatem mediate, inquantum miſericordia cuius eſt eleemoſyna proprius actus,eſt pars liberalitatis, vt dictum eſt precedenti q.Et ſic nõ pertinet ad eam immediate elicitiue, nec imperatiue, ad charitatem autem pertinet imperatiue,vt dictum eſt, & nõ ſolum imperatiue, ſicut actus omnium aliarum virtutum,ſed ſpecialius, quia habet magnam ſimilitudinem cũ actu elicito charitatis,ſcilicet diligere.Vnde Chriſtus poſtquam poſuit actum proprium charitatis, ſcilicet diligite inimicos veſtros, ſubiunxit eleemoſynam dicens. Et benefacite his,qui oderunt vos.

I

An eleemoſyna ſit pars ſatisfactionis.Et quomodo ſatisfactorium opus dupliciter dicatur. Et confeſſor, dicens pœnitenti, omnia bona, quæ feceris ſint tibi in remiſſionem peccatorum, imponit hoc pro ſatisfactione.Et quòd idem aſtringit ſub pœna præcepti confitentem ſibi ad obſeruandum, quæ ſibi imponit. Et quòd omnia ieiunia eccleſiæ, & feſtorum obſeruationes,& quæ ex voto fiunt,ſunt ad ſatisfaciẽdum pro peccatis.

Quæſt. XXV.

QVAERETVR an eleemoſyna ſit pars ſatisfactionis.

Aliqui dicunt,quòd non,quia non tenetur ſatisfacere, niſi qui peccauit, & tamen tenetur homo interdum eleemoſynam facere,etiam ſi,nunquam peccauit, vtpote proximis in neceſſitate, ergo non eſt pars ſatisfactionis.

Item totum non poteſt eſſe perfectum ſi pars aliqua ſubtrahatur ei. Poteſt tamen aliquis perfecte ſatisfacere de aliquo peccato etiam ſi nullam eleemoſynam faciat, vt orando,ieiunando,peregrinando, & ita de cęteris.non eſt ergo pars ſatisfactionis.

Item nihil poteſt eſſe pars totius, niſi differat ab aliis partibus eiuſdem. Eleemoſyna tamen nõ differt a ieiunio, & oratione ſecundum, quòd ad pœnitentiam pertinent, quia hoc competit eis omnibus inquantum ſunt pœnalia. Ergo non eſt pars ſatisfactionis.

Item ſi eſſet pars ſatisfactionis eſſet aliquid, quod poſſet ab omnibus haberi, vel fieri,quia in ſacramentis neceſſitatis remediũ adhibetur, quod nulli poſſit deeſſe, ſicut aqua in baptiſmo. ſed pœnitentia eſt ſacramentum neceſſitatis,& ſatisfactio eſt pars eius. Si ergo eẽt eleemoſyna pars ſatisfactionis poſſet ab omnibus fieri,ſed non poteſt cuilibet competere,ſed ſolum poſſidenti aliquid temporale.ergo eleemoſyna non eſt pars ſatisfactionis.

Dicendum, quòd eſt pars ſatisfactiouis, quia Lucę 3.ſuper illo verbo.facite fructus dignos pœnitentię.dicit Glo.quòd dare eleemoſynam eſt pars pœnitentię, ſed hoc non eſt, niſi ratione ſatisfactionis, ergo eſt pars ſatisfactionis. Et eſt in pœnitentia, ſicut in foro ſeculari in quo punitur quis pro peccato non ſolum pœna corporali,ſed etiam per bonorum ſubtractionẽ, ſic autem in foro pœnitentię ſatisfactio fit per opera pœnalia, ideo non ſolum debent eſſe ibi opera, quæ affligant corpus, ſicut ieiunium, ſed etiam ſubtractio aliqua temporalium rerum ſicut eleemoſyna. Et ſic erit pars ſatisfactionis.

Pro quo ſciendum quòd opera ſatisfactoria dicuntur opera bona & pœnalia,quæ aliàs neceſſaria nõ erãt niſi quis peccaſſet, & nũc ad remiſſionem peccati neceſſario fiunt. Ceſſare autem a peccato, vel non peccare nõ eſt ſatisfactio, cum ſatisfactio cõſiſtat in operibus bonis quæ alias non erant neceſſaria, cum ſatisfacere dicat quandam recompenſationem pœnę pro peccato. Et tamen etiam ſiquis, nunquam peccaſſet, teneretur, nunquam peccare,ergo non eſt hic ſatisfactio.Facere tamẽ bonum,vt dare eleemoſynam tenetur homo interdum etiam ſine peccato, vt exiſtente proximo in neceſſitate. Ideo facere tale bonum non eſt ſatisfactio. Ex quo apparet,quod eleemoſyna non eſt ſemper pars ſatisfactionis. Et ſic dicendum, quòd eleemoſyna, quando cadit ſub neceſſitate nõ eſt pars ſatisfactionis, ſed eſt de bonis operibus cadẽtibus ſub pręcepto. Cum autem eſt neceſſaria pars ſatisfactionis eſt,quia eſt opus bonum, & pœnale ex ſupererogatione factum, quod pertinet ad rationem ſatisfactionis.Et ſic ſecundum totam ſuam generalitatem eleemoſyna nõ eſt pars ſatisfactionis.Idem in ieiunio eſt, quia aliquando neceſſarium eſt, & tunc non pertinet ad ſatisfactionem, ſed quando liberum eſt pars ſatisfactionis eſſe poteſt. Et idem de cęteris partibus ſatisfactionis.

Vt tamen hoc intelligatur ſine errore, conſiderandum, quòd cum loquimur de opere ſatisfactorio poteſt intelligi dupliciter eſſe opus ſatisfactorium, ſcilicet principaliter, vel totaliter ſatisfactorium,ideſt ad iſtum finem ordinatum,vel minus principaliter ſatisfactorium. Acciqiendo ſecundo modo omne opus bonum in charitate factũ, & propter Deum,eſt ſatisfactorium, quia præter hoc, quòd eſt meritorium, & debitum,eſt ibi aliqua ratio ſatisfaciendi inquantum illud opus eſt pœnale,& eſt in charitate factum.Et hoc modo eccleſiaſticus miniſter, quando alicui pœnitentiam imponit dicit,omnia bona, quæ feceris ſint tibi in remiſſionem peccatorum, ideſt in ſatisfactionem pro peccatis cõmiſſis, quia non loquitur de remiſſione quantum ad maculam, vel reatũ, quia iam preſupponitur,quòd peccatum deletum ſit per contritionẽ, & confeſſionem, non tamẽ eſſet hoc verũ, niſi quodlibet opus bonum eſſet aliquo modo ſatisfactorium. Ideo omnia opera bona in charitate facta quantumcunque ſint neceſſaria neceſſitate iuris naturalis, vel diuini poſitiui, vel iuris eccleſiaſtici, aut humani ſunt ſatisfactoria, non tamen ſunt principaliter ſatisfactoria, quia nõ ſunt impoſita nobis ad finem ſatisfaciendi principaliter, ſed inquantum debitum, vel iuſtum eſt

eſt talia facere. Et ideo nos ſolemus ea vocare ſatisfactoria, quia actus, vel res denominatur ab eo, quòd principaliter in ea eſt.

Secundo modo dicitur aliquid ſatisfactorium, ſcilicet principaliter. Et hoc ſtat dupliciter. Primo modo, quia ſunt opera bona in charitate facta ex nulla neceſſitate,ſed pure libere,& ſic ſunt omnia opera ſupererogationis, & ſic ſunt ſtrictiſſime ſatisfactoria, quia hoc principaliter faciũt, & facientes ad hoc principaliter faciunt, vt per ea ſatisfaciant de commiſſis deinde augmentum glorię acquirant.

Secundo modo ſunt ſatisfactoria opera bona in charitate facta ex neceſſitate tamen præcepti, & tamẽ prędpiens ordinauit totaliter,vel principaliter ad finẽ ſatisfaciendi. Et ſic ieiunia introducta ab eccleſia,& obſeruationes feſtorum ex neceſſitate obſeruantur inquantum ſub præcepto cadunt. Et tamen non eſt dubium quin ſint opera ſatisfactoria. Nam ad hunc finem inſtituta ſunt, ſic dicunt Aug.& Grego.loquẽdo de ieiunio quadrageſimali, quòd ideo 40.diebus ieiunamus quaſi ducto quaternario in denarium, vt ſiquid per corruptibilitatem quatuor humorum, vel elementorum contra decem præcepta decalogi per quæ intelligũtur omnia præcepta peccamus,per iſtud ieiunium emẽdetur. Sic etiam Leo Papa in ſermone, & habetur 76.di.c.Igitur poſt ſancte. dans rationem quare ieiunium ſecundum quatuor temporum poſt Pentecoſtem obſeruare debeamus dicit.Poſt acceptũ Spiritus Sancti donum ſalubriter, & neceſſario eſt ordinata conſuetudo ieiunij, vt ſiquid forte inter ipſa feſtiuitatis gaudia negligens licentia, & libertas immoderata præſumpſerit, hoc religioſę abſtinentię cẽſura caſtiget, ideſt emendet, ſcilicet ſatisfaciendo,qa caſtigatio ſatisfactoria eſt. Neceſſe eſt ergo, quòd illa nobis ad ſatisfactionem proficiant,cum eccleſia ad iſtum finem nobis impoſuerit. Et ſic non eſt inconueniens immo neceſſarium eſt,quòd opera aliqua ex neceſſitate facta præcepti ſint ſatisfactoria. Et patet, quia in foro pœnitentię id,quod ſacerdos imponit cõfitenti: aſtringit eum ſub pœna peccati mortalis,ſicut quælibet præcepta eccleſiæ. Et tamen nemo dubitat quin id, quòd ſacerdos imponit ſit opus ſatisfactoriũ: immo illa proprie vocantur opera ſatisfactionis, quæ ſacerdos imponit potius, quam illa, quæ quis ſponte aſſumit: cum ſatisfactio ſit pars pœnitentię, & moderatio eius pertinet ad ſolũ ſacerdotem de pœni.di.1.c. Menſuram. Ergo opus fieri ex neceſſitate præcepti nihil minuit de ratione ſatisfactionis proprie dictę, dum tamen præceptum ſit, vel iniunctum illud opus principaliter ad ſatisfaciendum. Et quia omnia cęremonialia, quæ eccleſia imponit, vt ieiunia, & feſtorũ obſeruationes, & alię cęremonię Chriſtiani cultũ nõ erant aliàs debita, niſi inquantum eccleſia illa imponit,neceſſe eſt dici, quòd impoſuerit illa ad ſatisfaciẽdi finẽ, quia aliàs aſtringeret nos inutiliter ad aliquid, quod aliàs erat indebitũ. Et hęc eſt inconueniẽs. Sunt ergo omnia talia opera principaliter ſatisfactoria,ſicut illa, quæ imponuntur in foro pœnitentię.

Sic etiam eſt de omnibus, quæ ex voto fiunt, & de omnibus obſeruationibus religionum,quia iã illa fiũt ex voti neceſſitate. Nemo tamen dubitat quin ſint ſatisfactoria, quia aliàs deterior eſſet conditio vouentium. Nam faciendo iſta ſine voto manifeſtum eſt, quòd eſſent ſatisfactoria, & tamen melior eſt conditio vouentium, quam non vouentium faciendo idẽ opus in ſpecie. Ergo ſunt iſta opera iſtis ſatisfactoria licet ſint ex pcepti, vel voti neceſſitate, & ſunt principaliter ſatisfactoria.

Dicendum ergo, quòd eſſe opus meritorium, & ſatisfactorium conuertuntur. Nam omne opus ſatisfactorium eſt meritorium, quia nemo poteſt ſatisfacere pro peccato, niſi exiſtens in charitate. Et tamen quicunque eſt in charitate meretur per omnia bona, quæ facit propter Deum. Etiam omne opus meritorium eſt ſatisfactorium: cum omne opus bonum factum in charitate ſit ſatisfactorium, vt dictum eſt & tamen, quia maxime ſatisfactoria ſunt illa opera,quæ ad nullum alium finem ſunt, niſi ad ſatisfaciendum ſaltem principaliter, & agens propter hoc illa facit dicuntur eſſe ſatisfactoria opera bona, ſcilicet ex genere, & laborioſa, & in charitate facta, quę aliàs non erant debita, ſcilicet ſi homo non peccaſſet: de quo etiam dictum eſt precedenti c.q.171.ſcilicet quòd ſine charitate non ſit ſatisfactio.

Ad primum dicendum,quòd eleemoſyna, quam tenetur facere, qui non peccauit, non eſt pars ſatisfactionis principaliter,ſed boni operis neceſſarij,ſed illa eleemoſyna,quę ex ſuperogatione inducitur.

Ad ſecundum dicendum, quòd tenet ratio illa in partibus integralibus totius, quæ debent ſimul eſſe in actu ad hoc, quòd totum perfectum ſit, ſecus de partibus ſubiectiuis, quia in qualibet earum reperit perfecta ratio totius. Et ſic illa ſola exiſtente totum perfecte eſt per illam, ſicut genus perfecte inuenitur in qualibet ſpecie, ideſt eſſe generis, ita eleemoſyna eſt pars ſubiectiua ſatisfactionis, vnde ea ſola exiſtente poterit eſſe ſatisfactio perfecta,vel ea non exiſtente, dumtamen exiſtat aliqua alia pars ſatisfactionis.

Ad tertium dicendum, quòd eleemoſyna differt a ieiunio,& oratione, quæ ſunt partes ſatisfactionis nõ ſecundum rationem generalem pœnę, ſed ſecundum rationem ſpecialem.Nam pœna dicitur malum quoddam inquantum ſubtrahit quoddam bonum. Et ſic nocet nobis. Ideo ſicut alia eſt ratio ſpecialis boni in diuitijs quas appetit concupiſcentia oculorum,& alia in delitijs quas appetit concupiſcentia carnis, & alia in honoribus in quos tendit ſuperbia vitę, ita eſt in ſpeciali diuerſa ratio pœnę in ſubtractione iſtorum bonorum, ſcilicet alia in eleemoſyna, quæ ſubtrahit diuitias:alia in ieiunio, quod ſubtrahit delitias: alia in oratione, quę altitudinem ſpiritus ſuperbi, ideſt ſuperbiam vito deprimit per humilitatem quandam:Et ſic licet competat iſtis tribus pœna in generali,non tamẽ competit ſecundum eandem rationem ſpecialem, ideo ſunt diuerſę partes ſatisfactionis, ſcilicet ſecundum diuerſas rationes.

De tribus autem bonis prędictis an ſint bona ſimpliciter, vel ſolum extimata bona, non differt quantum ad hęc, quòd ſubtractio ipſorum ſit pœna, quia pœna non eſt, niſi ſecundum rationem appetitus, ſcilicet inquantum contrariatur ei, & ſic cum iſta tria extimẽtur bona,ſubtractio eorum erit pœnalis,etiam ſi ipſa non ſint vere bona. Quia tanta eſt pœna quanta eſt extimatio de bono, quòd nobis inuoluntarie aufertur, vel de malo, quòd inuoluntarie infligitur.

Ad quartum dicendum, quòd quilibet peccans poteſt facere eleemoſynam,quia eleemoſyna nõ ſolum conſiſtit in collatione pecuniæ, ſed etiam in alijs obſequijs exhibitis proximo indigenti propter Deum. Vnde licet alicui deſit pecunia non deeſt facultas faciẽdi eleemoſynam, quia manẽt alie eleemoſynę corporales,quia poteſt quis operas ſuas alteri concedere, q̃ ſunt pecunia extimabiles.Et ſi omnino deeẽt facultas reſpectu eleemoſynarum corporalium propter penuriam rerum, & corporis debilitatem : nondum tamen deeſſet ſimpliciter poteſtas faciendi eleemoſynam, quia adhuc manebunt eleemoſynæ ſpirituales, quia poſſet conſulere alteri, vel orare pro eo. Nemo ergo eſt, qui nõ poſſet eleemoſynam facere, etiam ſi alicui poſſent omnia iſta deficere,ſaltem non poterat

deficere

deficere voluntas faciendi hoc. Et hoc computaretur sibi pro eleemosyna pfecta. Est igitur eleemosyna conuenienter pars satisfactionis, & cuilibet competere potest.

Quot sint eleemosynæ, & earum sufficientia. Quæst. XXVI.

QVAERITVR de diuisione, & sufficientia eleemosynarum.

Aliqui dicunt, quòd sunt quatuordecim eleemosynę, scilicet septē corporales, & septem spirituales, vt dicetur in duabus quęstionibus sequentibus, & solent vocari quatuordecim opera misericordię spiritualia, & corporalia.

Sed obijcietur, quòd sint solum duę eleemosynæ, quia dicit Aug. in Enchiridion, & habetur 45.di.cap. Duę sunt, quòd duę sunt eleemosynę vna cordis alia pecuniæ. Eleemosyna cordis est dimittere illi a quo lęsus es. Nam dare aliquid indigenti aliquādo quęris, & non habes. Et sic ponit solum duas eleemosynas, vnam quę est remittere iniuriam peccanti: alia quæ est dare pecuniam indigenti, ergo non sunt quatuordecim.

Item patet, quòd solum sint tres eleemosynę, quia 45.di.c. Tria sunt. dicitur quòd tria sunt genera eleemosynarum, vna corporalis egenti dare quidquid poteris, alia spiritualis dimittere a quo lęsus fueris. Tertia delinquentem corrigere, & errantes in viam deducere veritatis. Et sic ponunt tres eleemosynę particulares. Non ergo sunt quatuordecim.

Dicendum, quòd eleemosynę diuiduntur in duas, scilicet in corporales, & in spirituales, & sunt septem corporales, & totidem spirituales, vt ostēdetur in duabus quæstionibus sequentibus. Et sic generaliter duę sunt. particulariter sunt quatuordecim.

Ad primum dicendum, quòd Aug. dixit esse duas eleemosynas, ideſt duo genera eleemosynarum, quia quodlibet istorum habet sub se species septem eleemosynę. Et si obijciatur, quia dicitur ibi eleemosyna cordis est dimittere a quo lęsus es, & alia est eleemosyna pecunię, & ista non sunt genera eleemosynarū, vt possint comprehendere sub se species quatuordecim, sed sunt duę species eleemosynę: dicendum, ꝙ Augu. ponit duas eleemosynas, scilicet spiritualem, & corporalem, quę sunt duo genera ad quatuordecim species eleemosynę. Quando tamen dixit remittere a quo lęsus es, &c. noluit innuere, quòd id, quod compræhendebatur sub istis duabus erat solum eleemosyna, sed ponuntur ista duo, tanquam exempla, vt per hoc intelligantur omnes alię species, vel posset dici, quòd aliquo modo ad istas duas reducuntur omnes alię. Nam de omnibus corporalibus manifestum est, quòd ad eleemosynam pecunię reducuntur, quia omne opus, quod quis facit ad vtilitatem proximi pecunia extimari potest, omnes etiam eleemosynę spirituales possent reduci ad hoc, quòd est remittere ei a quo lęsus es. Et tamen melius dicitur, quòd sint, tanquam duo exempla eleemosynarum duorum generum.

Ad secundum dicendum, quòd insufficiēter enarrantur ibi eleemosynæ. Et hoc, quia non intendebat omnes illas comprehendere, qui hæc dixit.

Aliter potest dici, & melius, ꝙ sicut cōiter reducimus oēs elemosynas ad corporales, & spirituales quē modum tenuit Aug. ita potest dici, ꝙ reducuntur oēs ad tria genera, s. ꝙ quædam sunt pure corporales, s. illę in quibus soli corpori subuenitur, vt sunt oēs illę septē quas dicimus opera misericordiæ corporalia, alię sunt pure spirituales, sicut remittere iniurianti, & orare pro eo, alię sunt mixtę ex corporali, & spirituali. Et ita est corrigere delinquentem cum ibi pęna sit corporalis, fructus tamen correctionis est spiritualis. Et iō dicitur in eo. c. Tria sunt, ꝙ tertia eleemosyna est delinquentem corrigere, & errantes in viam reducere veritatis, qui scilicet partim pęna, & partim exhortatione reducūtur. Et sic est etiam conueniens modus distinctionis eleemosynarum in tria genera.

Quæ, & quot sunt eleemosynæ corporales, siue opera misericordiæ corporalis. Quæst. XXVII.

QVAERITVR spāliter circa eleemosynas corporales quor, & q̄ sunt, & an cōueniēter assignētur. Dicunt quidam, ꝙ non assignantur conuenienter tot, qa inter istas ponitur sepelire mortuū, & tñ hoc nōpertinet ad eleemosynam, quia per eleemosynam subuenitur indigēti, & subleuatur miseria eius supra, q. 22. & tamen sepultura non proficit mortuo, vt dicit Seneca li. de remediis fortuitorum, ergo non est eleemosyna. Et patet, quia si ei prodesset subtrahendo hoc, quod prodest mortuis possemus eis nocere: mortuis tñ nocere non possumus infra 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & post hoc non hñt amplius quid faciant. si tñ possemus nocere mortuis: adhuc post mortem haberemus aliquid, quod possemus facere ꝺ eos. Ergo nocere non possumus, & ꝺñr, nec prodesse. Et ita sepelire mortuum non erit eleemosyna. Item patet, quia Christus infra 25. ponit opera misericordię de quibus homo iudicabitur, & per quæ liberabitur, si illa feciſſe inueniatur, ibi tamen nō ponitur sepelire mortuum, ergo non est eleemosyna.

Interponitur inter corporales eleemosynas vestire nudum, & cibare esurientem, & tñ quædam vestes non pertinent ad necessitatem, sed ad ornatum, vt p̄cioſę, & quidam cibi non sunt ad necessitatem, sed ad delitias, eleemosyna tñ solum est ad tollendum miseriam, & inopiam indigentis. s. q. 22. Ergo vestire nudū, & cibare esurientē non est semper eleemosyna.

Alij dñt, ꝙ vltra istas septem debent poni alię eleemosynę corporales, quia eleemosyna datur ad subueniendum necessitatibus proximi, sed præter illas septē necessitates quibus subuenitur per illas septem eleemosynas sunt multæ aliæ necessitates humanæ vitæ, sicut cęcus indiget ductore, & claudus sustentatore, & pauper diuitis, & ita de aliis, ergo non est sufficiens enumeratio eleemosynarum maxime, quia inter oēs necessitates paupertas est vrgentissima. Et tñ de paupertate nulla fit mentio inter istas eleemosynas. Dicē dum, ꝙ eleemosynæ corporales septem ponunt, i. pascere esurientē, potare sitientem, vestire nudū, recolligere hospitem, visitare infirmum, redimere captiuū: sepelire mortuum, quæ colliguntur hoc versu, s. visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, cōdo. Cā, & sufficiētia istorum hr̄ ſm diuersitatem defectuū humanorū. Nam cum sit eleemosyna semp ad indigentē ad reuelandū eius miseriam. s. q. 22. erit eleemosyna semp ꝑ aliquo defectu tollendo, vel releuando. Differūt ergo modi eleemosynarū ſm modos defectuū, & quia eleemosynę corporales dñra corpore ſm varietatem defectuū corporis multiplicabunt, defectus aūt corporalis, aut est in vita, aut post vitā. Si post vitam sic est mortuū sepelire, si in vita, aut est communis defectus respectu eorū quibus oēs indigēt, aut est specialis ꝑ aliquod accidens superueniens. Si primo mō, aut est defectus interior, aut exterior. interior aūt duplex est. Vnus est ipsa fames, q̄ est appetitus cibi ꝑ defectum sicci, & calidi. Et ꝑ hoc ponit pascere, vel cibare esurientē. Alius est defectus litis, quæ est appetitus humidi necessarii. Et huic subuenitur ꝑ potū. Et ꝑ hoc ꝙ potare

potare sitientem. Si aūt sit defectus exterior cōis, i. respectu exterioris auxilij est duplex. Vnus respectu regumenti. Et q̄tum ad hoc ponitur vestire nudū. Alius est respectu habitaculi. Et q̄tum ad hoc ponitur suscipere hospitem. Ista aut quatuor, s. duo interiora, & exteriora sunt simpliciter necessaria vitę. ecclesiastic. 29. Initium vitę hoīs aqua, & panis, & vestimentum, & domus protegēs turpitudinē. Si aūt sit defectus spālis accidens quibusdam, & non oībus est duplex, qa aut ex cā intrinseca, aut ab extrinseca. Primus est infirmitas. Et q̄tum ad hoc ponitur visitare infirmū. Secūdus est capi ab hostibus. Et q̄tum ad hoc ponit redemptio captiuorum. Et sic ad istas septē eleemosynas reduci pñt oēs eleemosynę corporales, quia sub istis defectibus includunt cęteri defectus corporales. Ad primū dicēdū, ꝙ sepelire mortuū eleemosyna est. Et cū dr̄, ꝙ nō confert mortuo: verum est q̄tū ad sensum corporis post mortē, quia nullū habet, & sic Christus dixit, ꝙ postq̄ quis occiderit corpus nō habet amplius quid faciat. Est tñ aliquod beneficiū sepelire mortuū, quia ad ipsum pertinet hoc, tñ inquantū viuit in memorijs hoīum. Nā sicut si alicui viuenti iniuria fiat malū ei fieri dr̄, quia viuit, & sentit illud, ita quia mortui viuūt adhuc in memorijs hominū pñt fieri eis mala, & illa sentiūt eo mō quo viuūt. Et patet, quia Ari. 1. Ethi. c. ꝓnepotū aūt fortunas oñdit defunctis bonū, vel malū aduenire ex infortunijs, & eufortunijs ꝓnepotū, & amicorū. A fortiori ergo bonū, vel malū eis eueniet ex his, quę in corporibus eorū fiunt. Hoc aūt est insepultū manere, vel sepelire. iō bonū q̄dā est mortuū sepelire. Etiā non poneret in pęnā nō sepelire quosdā, nisi eēt bonū q̄dā defunctos sepelire, qa subtractio boni inuoluntarie facta pęna est, nō sepelire tñ, vel carere sepultura ponit in pęnā eis, qui seipsos occiderunt, sicut dr̄ 5. Ethi. circa finē, ꝙ pęua adest seipsum corrūpenti, i. ponit pęnā occidenti seipsum. Est ergo bonū quoddā mortuis ipsos sepelire ꝓp eē, quod hñt in memorijs hoīum, qa reputant infences si in sepulti maneant: tñ ꝓp affectū quē viuentes habuerūt, quia viuentes desiderauerunt, ꝙ post mortē eorū corpora sepelirent. Et iō multi hoīes in vita sunt soliciti ędificare sibi sepulchra: amici tñ ex quadā pietate, & generaliter oēs hoīes ex quodā amore, qui cōpetit eis ꝓp speciē 8. Ethi. debent habere solicitudinē, vt iustus, & pius affectus quē habuerunt viuentes non frustretur. Et sic sepelire debent eos. Multa quoq; alia sunt ꝓp q̄ bonū est homini sepeliri: maxime, quia sepulchra prę stant quādā memoriā defunctorū. Et sic fideles mouent ad orādū ꝓ eis. Vñ sepulchra dñt monumenta a monendo, quia monēt nos, & instruūt, vel in memoriā reducunt. Et ista est cā quare non solū fideles sepeliunt, sed ēt in ecclesia, vel iuxta ecclesiā sepeliunt, s. vt q̄ñ fideles viuentes ꝙuenerint ad eccleſiā, vt orent ammoniti ex sepulchris recordentur ipsorū mortuorū, & orent ꝓ eis. De his Aug. li. de cu. pro mor. agen.

Ad ſm dicendū, ꝙ Christus non enarrauit oīa opera misericordię, sed solum illa, q̄ sunt maximę necessitatis. Et hoc, vt euidentior appareat iustitia iudicantis in eos, qui res tā necessarias ꝓtēpserunt, & tñ in alijs locis sacrę Scripturę fit mētio de sepeliēdo mortuos, & cōprobat hoc, tanq̄ opus laudabile. Ista. n. est potissima laus Tobię, ꝙ circa mortuos sepeliendos solicite vigilabat Tobię 12. s. Q̄n tu orabas cū lachrymis, & sepeliebas mortuos: ego obtuli orationes tuas dño. Laudatur, ēt Simon Machabæus, quia instruxit sepulchra pulcherrima patri, & matri, & fratribus 1. Macha. 13. Laudat ēt Ioseph, qa prēm suū Iacob cū magno honore de Aegypto defunctū detulit in terrā Chanaan ad sepeliendū Gen. 50. Iudæi quoque licet in cæteris male agerent, hoc tñ bñ egerunt, ꝙ de pecunijs quas Iudas sibi retulit emerunt agrū in sepulchrū peregrinorū. ꝟ. 27. Et ita in aliis locis scripturę laudat cura speliendi mortuos. Ad tertium dicendū, ꝙ vestire nudum opus misericordiæ est: non tñ oportet, ꝙ vestire quocunque mō, siue quacunq; veste sit opus misericordiæ, quia q̄dā vestes sunt vltra paupertatē necessitatē. Cibare ēt esurientes misericordiæ opus est, & tñ non oportet eis quoscunque cibos præstare, qa cibare pauperes delicatis cibis pctm̄ est, vt dicet. ꝟ. q. 71. Alter pōt dici, ꝙ aliq̄ñ cibi delicati non ptinent ad delicias, sed ad necessitatē, & vestes preciosę, vel molles non sunt ad ornatum, sed vertunt in necessitatē. Et hoc est ꝓp duo, s. ꝓp infirmitatem, & ꝓp pristinā ꝙsuetudinē. De infirmitate patet, qa infirmi sustentandi sunt delicatis cibis, & nobiles, & diuites vestibus mollioribus ne natura grauet de consuetudine pristina patet, s. ꝓp dignitatis statum. Et est durū assuescere ad cibos rudes, & grossos, & vestes abiectas, & duras. Vñ nō sunt cogēdi ad hoc, sicut dr̄ 41. di. c. Non coganť diuites pauperū cibis vñ. vtanť ꝙsuetudine infirmitatis suę. Et ꝓp hoc Aug. in regula dicit his duob⁹ generibus hoīum magis subueniendum esse, q̄ alijs. Ad quartum dicēdū, ꝙ licet multę sint corporales necessitates, reducūtur tñ oēs ad istas septē ſpecies eleemosynarū corporaliū. Nā regere cæcū, & sustentare claudū reducit ad visitationem infirmorū, qa per visitationē infirmorū intelligitur oē bonū, quod infirmis præstari pōt. Cęcitas tñ, & claudicatio sunt q̄dā infirmitates. Subuenire ēt homini in quacunque necessitate, vel passione illata ab extra pertinet ad redemptionem captiuorū. Et ita bñ facere eis, q̄ in carcere sunt liberando eos inde, aut q̄cūque alia bona p̄stando pertinet ad redemptionem captiuorū. Vnde licet inter istas septem eleemosynas nō ponat: Christus tñ illud posuit bis inter opera pietatis. ꝟ. 25. Et ita quoslibet alios defectus reducere possumus ad istas eleemosynas. Cum autē dr̄ de pauperrate, ꝙ non ponitur, ꝓ ea aliqua eleemosyna inter istas: dicendū vno mō, ꝙ sicut pecunia est oīs res eo, ꝙ omnia numismate mensurantur, vt dicitur quinto Ethicorum, & sic pecunia ęquialet omnibus rebus, ita paupertas nō est aliquis specialis defectus, sed ptinet omnes defectus, quia pauper sitit, esurit: nudus est, domicilium non habet, quia pecunia ei deest ex qua oīa necessaria habentur ad supplendū hos defectus. Non ergo potuit dari aliqua spālis eleemosyna ad subueniendum paupertati, sed oēs istę sunt in remedium paupertatis, quia oīs eleemosyna datur indigēti. s. q. 22. indigens tñ, & pauper idē sunt. Aliter pōt dici, ꝙ paupertati opponitur opulentia. Vel ergo volumus facere, ꝙ pauper desinat esse pauper, & hoc non erit, nisi dando ei opulentiā. Vel volumus, ꝙ non pereat ꝓp paupertatē, & hoc fiet dādo ei necessaria. Primū nō est eleemosyna, quia eleemosyna semper est opus pietatis, i. misericordię, & interdum est opus necessitatis: facere tñ aliquem diuitem, nunq̄ est opus necessitatis: immo & interdum malum est, quia quibusdam nociuū est diuites fieri, iō non ponitur eleemosyna aliqua directa contra paupertatē, quia illa eēt opulentia. Si secundo mō sunt multa necessaria pauperi licet non sub ratione paupertatis, i. ꝙ nullum eorum directe paupertatem ostendit, & ideo remedia eorum non directe opponuntur paupertati. Et hoc modo istę septem eleemosynæ supplent septem defectus corporales pauperum, quia diuites nulla harū rerum indigent. Et sic non ponitur hic specialiter aliquid, quod paupertati directe respondeat: omnia tamen ista septem opera misericordiæ releuatio paupertatis sunt.

Quot

Quot sint spirituales eleemosynæ, & an sufficienter enumerentur. Et quòd defectus in spiritualibus inuenitur dupliciter. Et prædicare seu docere ex officio quibus competat, & quando quis obligetur alium docere. Quæst. XXVIII.

QVAERITVR circa spirituales eleemosynas quot sunt, & an conuenienter enarrentur. Dicũt quidam, ꝙ non enarrantur conuenienter, quia inter eas ponitur docere. eleemosyna aũt interdũ obligat pro tempore, vt dicet. j. q. 34. Non est tñ tempus aliquod determinatum docẽdi, nisi qñ aliqs ignorãs occurrit. Si ergo doctrina sit pars eleemosynę vr̃, ꝙ qñ occurrat ignorans aliquis docere teneatur eũ, qui scit. Nullum tñ tempus est in quo ignorantes non occurrant, G iõ sapiẽs omni tẽpore tenetur docere aliquos. Quod videtur incõueniẽs, quia nulli alteri rei vacare posset, ergo docere non est eleemosyna spiritualis. Item quia doctrina est ad ignorantem. Nullius tñ est, qui in aliquibus non sit ignorans: cum nemo oĩa sciat, & quilibet scit aliquid, quod alij nesciunt: licet alij simpliciter eum superẽt, ergo quilibet tenebitur docere quẽlibet si ignorauerit id, ꝙ ipse scit. Sed hoc est inconueniens, quia multi, ita docere debent, ꝙ a nemine debent doceri, sicut illi quibus competit ex statu. Item quicunque determinat aliq̃ qõnem docet quęrentẽ, qui tñ dat consilium quęstionẽ determinat, quia consilium qõ est 3. Ethi. ergo consulere, & docere nõ debent poni, tanq̃ duæ eleemosynę spirituales. Itẽ vr̃, ꝙ castigare non sit eleemosyna, quia eleemosyna est actus misericordię: corrigere tñ delinquentẽ est actus seueritatis, & iustitię, & non mię, ergo non debet poni inter eleemosynas spirituales. Dicendũ, ꝙ septẽ sunt spirituales eleemosynę, s. docere ignorantem: cõsulere dubitanti, consolari tristem: corrigere peccantem: remittere offendenti: supportare onerosos, & graues, & pro omnibus orare, quę comprehendũtur hoc versu consule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Instrue, qui nescit: vult, qui super astra quiescit, i. ista septem ŏpera spiritualis misericordię Deus, qui super astra est vultra nobis fieri. Causa aũt, & sufficientia horum habetur ex defectibus nostris cũ eleemosyna sit ad releuandũ defectum. Et quia sunt eleemosynę spirituales oportet, ꝙ secundũ varietatẽ spũalium defectuum diuersificentur. Defectus. n. in spiritualibus inuenitur dupliciter. Quia quidã est in eis, quę pertinent ad hominem respectu Dei, & quantũ ad hoc est orare, vt Deus remittat ꝓximo peccata sua. Alio mõ in eis, quæ pertinent ad hoĩes inter se inq̃tũ vnus alteri impedit humanũ auxiliũ. Et hoc quadrupliciter. Vno mõ ꝑ defectuũ intellectꝰ speculatiui, & sic est remediũ p doctrinã. Secundo mõ ꝑ defectuũ intellꝰ practici, & remedium huius est ꝓsiliũ, qa ꝓsiliũ est de agibilibus, doctrina vero de solis intelligibilibus: de quibus est scĩa, & sapientia, vt patet 3. & 6. Ethi. Tertio mõ ꝑ defectuũ passionalẽ partis appetitiuę: inter cuius defectus grauissimus est tristitia cui subuenit p ꝓsolationẽ. Quarto mõ ex parte actus inordinati est defectus, & accidit tripl̃r. Vno mõ ex parte ipsius peccantis inq̃tũ ꝓcedit ab eius volũtate inordinata, & sic adhibet remediũ p correctionẽ, quia de pctõ fit correctio. Secundo mõ ex parte eius in quẽ peccat. Et si sit pctm̃ ꝑ nos remediũ adhibet remittendo offensam. Si aũt sit pctm̃ ꝑ Deũ, vel proximũ: nõ est arbitrii nostri illud remittere, vt ait Hiero. super Matt. Tertio mõ ex pte sequelę ipsiꝰ actꝰ, ex qua grauant peccanti ꝙiuentes, ẽt prẽter intensionẽ ipsiꝰ peccantis. Et sic remedium adhibetur supportando, & maxime in his, qui ex infirmitate peccãt ad Ro. 15. Debemꝰ nos firmiores infirmitates aliorũ portare. Et non solũ inq̃tũ infirmi sunt F graues ex inordinatis actibus, sed ẽt generaliter oĩa ipsorũ onera, & quorũcũque aliorũ toleranda sunt ad Gala. 6. Alter alteriꝰ onera portate. Ad primũ dicẽdũ, ꝙ docere ad eleemosynã ptinet, & tñ, sicut dare corporalem eleemosynã non cadit sub præcepto, nisi ad tempus necessitatis, vt alicui in necessariis ad vitã subueniatur, ita ad doctrinã alterius non obligatur quis, nisi ex officio ei incumbat, sicut est in ꝑlatis, & in his, qui aliorũ curã gerunt. Et hoc verũ est, nisi necessitate salutis, s. siquis videat aliquẽ periturũ corporaĺr, vel spiritualr in aliquo casu spãli ꝓp defectum ꝓsilii, aut ex quacunque ignorantia, tenet̃ ei ꝓsulere, vel docere ipsum si põt. Et hoc est si nõ eẽt alius cui ex officio ꝓpeteret hoc, & eẽt promptus illud facere, qa tũc nõ esset vsurpãdũ alterius offiñ. Si tñ ille negligit: qlibet qui põt tenet ad hoc, qa tunc maior est necessitas cõsilij, q̃ sit necessitas cibi in tpe famis. Alio aũt tpe docere si ex officio nõ incũbit, supererogationis est. Ad fm dicendũ, ꝙ non tenetur quilibet docere quẽlibet, nec ẽt in qualibet re. Primo, qa docere accipit hic ꝓ eleemosyna, & eleemosyna nõ datur, nisi indigẽti. Nõ est ergo docere eleemosyna, nisi q̃tũ ad illa, quę sunt homini necessaria. Multa tñ ignoramꝰ quorũ cognitio nobis non est necessaria licet posset eẽ vtilis. Et iõ non oportet, ꝙ circa q̃libet ignorantiã hõ doceat̃, sed solũ circa illã, q̃ redundare posset in dispendiũ ętern̄ę salutis, vel tẽporalis. Secundo, qa ẽt si sit talis ignorantia, quæ nociua sit nõ tenetur qlibet docere quẽlibet: cũ ad hęc nemo teneat̃, nisi vel ex officio, vel in casu necessitatis nõ existente aliquo cui ex officio ꝑpetat. H

Ad tertiũ dicendũ, ꝙ doctrina, & ꝓsiliũ non ptinẽt ad idẽ, cũ ꝓsiliũ pertineat ad agibilia, doctrina aũt ad speculabilia. Et licet ꝓsiliũ dicatur qõ, non est eadẽ qõ in agibilibus, & speculabilibus, sed vna pertinet ad ꝓsiliũ, & alia ad doctrinã. Ad quartũ dicendũ, ꝙ correctio peccantiũ est eleemosyna, & tñ q̃tũ ad executionẽ operis pertinet ad seueritatẽ iustitię, vt siquis corporaliter, aut verbis asperis castigatur. Sed quantũ ad intentionẽ castigantis pertinet ad misericordiã, quia castigans intendit hoĩem a culpa liberare. Pertinet ẽt ad effectũ charitatis iuxta illud Prouer. 27. Meliora sunt verbera diligentis, q̃ fraudulenta oscula odientis. I

Quæ sint meliores eleemosynæ corporales an spirituales secundum comparationem ad inuicem. Et in quo eleemosyna minus indigenti data sit melior. Quæst. XXIX.

QVAERITVR quę sint meliores eleemosynę corporales an spũales. Dicunt quidã, ꝙ corporales sunt meliores, qa laudabilius est facere eleemosynã valde indigenti, quã in parua indigentia constituto. Corpus tñ cui subuenitur per corporales eleemosynas est maioris indigẽtiæ, quã spũs cui subuenitur p spirituales, ergo corporales sunt meliores. Item tanto eleemosyna est magis accepta Deo, quãto pro ea minor recompensatio hic recipitur. Et iõ, qui ꝓ eleemosyna inanẽ gloriã recipiunt dñr recepisse mercedem suã supra in lra, s. quia ꝓ ea aliquid recõpensatiõ est, & Luc. 14. dr̃. Cũ facis prandium, aut cęnã noli vocare diuites, & amicos, ne forte ipsi te reinuitent, sed iubetur, ꝙ vocemus pauperes, qui non pñt retribuere, & tunc retribuet Deus. Et tñ in eleemosyna spũali semper est retributio, quia qui orat ꝓ alio sibijpsi ꝓficit: iuxta illud Psa. 34. Oratio mea in sinu meo ꝙertetur, ideſt ad vtilitatẽ meã. Et q aliũ docet seipsum instruit, quia plus de scientia acquirit, vel saltẽ habituatur plus in ea. Non est aũt sic in eleemosynis corporalibus, qa dans ibi non ꝓficit sibijpsi, sed potius depauperatur p subtractionẽ rerũ, ergo magis meritoria est corporalis eleemosyna, quã spũalis. Itẽ pertinet ad laudẽ eleemosynę, K

mosynæ, ꝙ respiciens ex ea cõsoletur iuxta illud Iob. 31. Si despexi ptereũtem eo, ꝙ non haberet indumẽtum, & absque operimento pauperẽ: si non bñdixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearũ calefactus est. Et ad Philemonem c. vnico. gaudium magnum habui in charitate tua, qa viscera sc̃tõrũ requieuerũt ꝑ te frater. Sed pauperibus magis grata est eleemosyna corporalis, quam spũalis, ergo est magis meritoria, quã spũalis. Dicendũ, ꝙ absolute, vel semꝑ non põt dici vnã istarũ eleemosynarũ eẽ meliorẽ altera, quia interdum vna est melior interdũ altera. Põt aũt ꝓparatio istarum attendi dupliciter. Vno modo loquẽdo simpliciter, s. inquãtũ est eleemosyna spũalis, & inquantũ est corporalis. Et tunc spũalis excedit B corporalem tripliciter. Primo, qa id, ꝙ exhibet̃ in ea melius est, s. donũ spũale, quod fm se pręeminet ad corporale: fm illud Prouer. 4. Donũ bonũ tribuã vobis, legẽ meã, vt non delinquatis, i. Lex Dei erat bonũ donum, & tñ est spũale, s. ad directionẽ aĩę. Secũdo rõne subiecti, s. quia spũs nobilior est corpore. Donũ tñ spũale in spũ fundat̃, vel spiritui proficit: corporale autem corpori. Vñ sicut hõ magis tenetur sibijpsi, ꝓuidere quantũ ad spũm, quã quãtũ ad corpus, ita ẽt ꝓximo quẽ debet diligere sicut seipsum, tenet̃ magis ꝓuidere spũaliter, quã corporaliter. Tertio quantum ad ipsos actus quibus ꝓximo subueniẽt, quia ipsi actus spũales sunt nobiliores corporalibus, quia corporales sunt quodam mõ seruiles, sicut corpus est ad animæ seruitutẽ. Alio mõ pñt ꝓsiderari istę eleemosynę fm C aliquẽ casum particularẽ. Et põt tunc aliqua eleemosyna corporalis præferri cuidam eleemosynę spũali, sicut melius est cibare morientẽ fame, quã docere ipsum. Et sic indigẽti melius est ditari, q̃ philosophari. 1. Ethi. quia cuilibet putat̃ esse fęlicitas in eo quo maxime indiget, vt pauperi in diuitijs, ęgro in sanitate, & abiecto in potestate. Simpliciter tñ melius est philosophari, quã ditari. Aliter põt dici, ꝙ eleemosyna habet efficaciam, & pfectionẽ tã ex parte dãtis, q̃ ex parte accipientis. Ex parte aũt dantis efficacia eleemosynę attẽditur, & mẽsuratur p ꝺditionẽ ipsius actus quo ꝓximo ꝓficimus. Et sic simpliciter loquẽdo eleemosyna spiritualis dignior est, quia actus spiritualis dignior est corporali: ex parte autem recipientis potest D mensurari eleemosyna dupliciter, vel ratione boni, quod ꝓfertur, & sic adhuc eleemosyna spiritualis excedit corporalem. Vel rõne necessitatis, & sic q̃dam spũales sunt meliores quibusdam corporalibus, s. illæ spirituales eleemosynæ, quæ ordinantur ꝑ culpã sunt simpliciter magis necessarię, q̃ q̃cunque eleemosynę corporales, quia magis vitanda est culpa, quã mors. lõ potius debet quis attendere ad proximũ, vt auferat ei locũ peccandi, quã vt prouideat sibi in quocũque corporali defectu, ẽt magis, quã vt impediat mortẽ eius: quædam vero corporales eleemosynę sunt meliores, ideſt magis necessarię quibusdã spiritualibus. Vt illę corporales eleemosynę per quas vita sustentatur, vel liberatur quis a morte sunt magis necessarię, quã spi- E rituales illę, quę faciunt solũ ad bene esse, vt docere, vel ꝓsulere alicui in casu, in quo ista nõ sunt oĩno necessaria. Eleemosynę tñ spũales cęteris paribus semper sunt meliores corporalibus, vt necessarię spirituales sunt meliores, quã corporales necessarię, & spirituales, quæ sunt de bene esse sunt meliores corporalibus, quæ sunt de bene esse. Corporales tñ necessariæ sunt meliores, quã spirituales de bene esse. Vocantur spirituales necessarię illę per quas euitatur mors spiritualis, s. culpa vel peccatum immediate, s. qñ quis per errorem, vel aliàs erat proximus peccato, & alius consulendo, & docendo destrahit eum ne peccet, liberat eum a morte. Dico aũt immediate, quia omne consilium, & doctrina moralis qñcunque detur est ad liberandum hoĩem a morte, quia per hoc dirigetur, vt caueat pctm̃, & tñ non dr̃ esse illud consiliũ, vel doctrina eleemosyna spiritualis necessaria, nisi qñ erat quis prõptus ad peccandũ per ignorantiam, vel malũ desiderium, & per cõsilium, & rectam suasionẽ dissuadetur. Aliàs aũt dicetur eleemosyna de bene esse. Corporalis eleemosyna necessaria est illa, ꝑ q̃ quis liberat proximũ a morte, vel a graui malo, quod ei imminet, nisi succurratur sibi. Nõ dẽt aũt accipi necessitas, vel articulus necessitatis multum strictè, s. qñ aliquis est in articulo mortis, quia ẽt si solũ debeat quis mẽbro mutilari, aut verberari, aut fieri seruus, vel ꝑdere bona oĩa, aut magnam partẽ, nisi pro eo aliquid fiat dr̃ esse in necessitate, & tenemur tunc succurrere, quia ẽt inimicis tenemur benefacere in talibus necessitatibus, vt ostensum est prędcedenti c. q. 346. Dñr oẽs alię eleemosynę tam corporales, quã spũales de bene esse, qñ recipiens est positus extra casum necessitatis corporalis, & spiritualis: licet ista, quæ dãtur sibi nunc extra necessitatem proficiant sibi ad hoc, ꝙ non incidat in necessitatem, vel ꝙ possit ab ea liberari si inciderit. Ad primum dicendum, ꝙ oẽs cõparationes supra positæ de eleemosynis procedunt de ꝓparatione ipsarum in seipsis: secus aũt de comparatione quantum ad intentionem dantis. Quia tanta põt esse deuotio dantis, ꝙ minima eleemosyna corporalis sit magis meritoria, quã oẽs eleemosynę spirituales. Quia tñ ista quanti- C tas meriti, q̃ se habet ex parte intentionis non est specialius in eleemosyna, q̃ in cæteris operibus bonis, sed in omnibus fit istud, iõ non comparantur eleemosynę ꝙuenienter inter se per istã efficaciã meriti, quod accidit eis ex parte intentionis, sed cõparãtur p seipsas, vt s. diximus. Et cum dr̃, ꝙ eleemosyna est laudabilior, quæ datur magis indigenti: dicendum, ꝙ cæteris paribus est verum. Et tamẽ interdũ est melior eleemosyna data minus indigenti, vt si ille sit melior, & melioribus indigeat. Vt si duo viri essent in aliquali necessitate famis, vel nuditatis inęqualiter, & vnus esset valde vtilis reipublicæ, vt si esset bonus prælatus, vel aliquis vir excellẽs, & esset alius vir rusticus, quasi in nullo vtilis alijs, & esset in necessitate aliqualiter maiori, magis succurrendum erat viro excellenti, qui erat in minori necessitate, & illa erat melior eleemosyna, ita in spũali eleemosyna est, qa ipsa semper datur meliori, i. spiritui, qui est melior, q̃ corpus, & datur de melioribus, quia dona spiritualia sunt meliora, q̃ corporalia, ideo licet sit aliqualiter maior necessitas ex parte corporis, q̃ ex parte aĩę. poterit esse melior eleemosyna spiritualis, quã corporalis: dũ tñ ex parte corporis non sit omnimoda necessitas: ex parte aũt aĩę solum bene esse, qa tunc eleemosyna corporalis est melior, & potius ipia dãda est, quã spiritualis, vt fame morieti potius dãdus est cibus, q̃ doctrina, vel ꝓsiliũ. Ad scdm dicendũ, ꝙ recõpensatio in eleemosyna, vel bñficio non minuit meritũ, nec laudẽ operis, sed solũ intẽtio retributionis, qñ ea intentione opus fit, vt hic retributio recipiatur. Si aũt non sit intenta, ẽt si sequatur nõ nocet. Et sic est de gloria humana, quã siquis intẽdat in opere perdit mercedẽ. s. in lra. Si tñ eo non intendente ipsa sequatur non minuitur virtus, nec meritũ: immo donũ quoddã Dei est, vt magis ipse laudetur in operibus nostris, q̃ ipso donante nos operamur, & ꝓximi ex hoc ędificentur. Sic dicit Salustius de Catone, ꝙ quo magis gloriã fugiebat: eo magis ipsum gloria sequebatur. Ita ergo in spũalibus eleemosynis cũ non intendat operans retributionẽ in eis, licet sequatur quidã fructus operanti, non minuitur aliquid de merito ac si nullus fructus sequeretur operando. Ad tertium dicẽdũ, ꝙ licet quis gaudeat magis suscepta corporali

porali eleemosyna, q̃ spũali non sequitur, ꝙ sit melior eleemosyna corporalis, qa ita gaudemus generaliter magis in bonis corporis, q̃ aĩę. Et tñ bona aĩę sunt meliora bonis corporis. Quia tñ bona corporis sunt nobis magis nota, quia ois cognoscunt sensu, q̃ est omnibus cõis: bona aũt aĩę sola rõne cognoscunt in qua plurimi deficiunt: necesse est, ꝙ cõitas hoĩum putet maiora esse bona corporis, q̃ aĩę, & ꝑñr magis in eis gaudeat, immo plurimi sunt, qui nullo mõ bona aĩę cognoscunt, sed sola bona corporis putant esse bona, sic dicit Ari. 7. Ethi. ꝙ alię delectationes sunt maiores corporalibus, ꝓp has tñ solas cognitas esse, has solas esse existimabant. Et sic, ꝙ pauperes magis gaudeãt de eleemosynis corporalibus, q̃ de spiritualibus, ꝓuenit ex hoc, ꝙ ipsi minus sentiũt defectus spirituales, q̃ corporales. Et hęc est imperfectio ipsorũ. Eleemosyna aũt non mensuratur ꝑ quãtũ acceptat eã recipiẽs, sed per quantũ acceptare debet, quia alias meritũ operãtis perderet ex arbitrio recipientis, quod falsum est, quia posset interdũ sic totũ meritũ dantis eleemosynam frustrari, vt pote si accipiens putaret eã nullo esse dignam, ideſt nihil valere. Erunt ergo spirituales eleemosynę meliores simpliciter, & etiã cęteris paribus, licet accipientes de eis non multum gaudeant.

An eleemosynæ corporales habeant aliquem effectum spiritualem. Quæ tripliciter quidem considerari potest.
Quæst. XXX.

QVAERITVR de effectu eleemosynę. Et primo an eleemosynę corporales habeant effectũ aliquem spũalem. Dicunt quidã, ꝙ non. Effectus.n. non est melior sua cã, sed bona spũalia sunt maiora corporalibus, ergo eleemosynę corporales non hñt spũalẽ effectum. Item si detur corporale, vel temporale pro spũali est Symonia, quę est vitiũ detestabile, ergo non est danda eleemosyna corporalis, vt spiritualis aliquis effectus inde sequatur. Item qñ multiplicabatur causa multiplicabatur effectus, si ergo eleemosyna corporalis spiritualiter ꝓficeret sequeretur, ꝙ maior eleemosyna corporalis magis ꝓficeret spũaliter, sed falsum est, quia aliqui parum dantes magis merentur, q̃ magna dantes, vt patet de vidua paupere offerente duo minuta Luc. 21. q̃ Christus dixit obtulisse plus oĩbus, ergo eleemosyna corporalis non habet spũalẽ effectũ.

Dicendum, ꝙ corporalis eleemosyna põt habere effectum spũalẽ. Dicitur enim spũalis effectus meritum aliquod apud Deum, vel acceptatio aliqua operis nr̃i ad aliquod bonum facta ab ipso. Põt tñ interdũ quis per eleemosynam mereri vitã ęterña: immo per eleemosynã maxime ponit Christus nos mereri apud Deum, quia Luc. 11. dr̃ date eleemosynã, & oĩa munda sunt vobis. Et. s. in ifra dr̃. Sit eleemosyna tua in abscondito, & pr̃ tuus, qui videt in abscondito reddet tibi, &. j. 25. vbi Christus recipit bonos ad vitã ęterña, & ponit actus per quos meruerũt illã solũ ponit actus eleemosynę corporalis, s. cibare esurientẽ potare sitiẽtem, & sic de alijs. Habet ergo eleemosyna corporalis spũalem effectũ in merendo, ẽt acceptatur a Deo, tanquã satisfactoria ꝑ peccatis. Vñ Iudas Machabęus fecit offerri duodecim millia dragmas in Ierusalem pro peccatis mortuorũ 2. Macha. 12. Et hoc planũ est, quia quęcunque opera põt esse meritoria vitę ęterñę põt a fortiori esse satisfactoria ꝑ põtõ, quia ad merendũ requirit, ꝙ sit actus bonus, & in charitate factus: ad satisfaciendũ aũt sufficit actũ esse bonũ, & sponte factum, licet non sit in charitate factus, vt aliqui volunt. Sed falsum est, vt oñsum est. s. q. 170. Requiritur. n. ad satisfaciẽdum pro põtõ actũ esse meritoriũ: secus aũt ad satisfaciendũ prędcepto. Et sic eleemosyna est ad satisfaciendum pro põtis. Nam Daniel dixit Nabũchodonosor. Põta tua eleemosynis redime Daniel. 4. quasi non esset alia via conuenientior ad satisfaciendũ pro põtis. Et de hoc ẽt bene intelligitur illud Luc. 11. Date eleemosynã, & oĩa munda sunt vobis, i. emundabimini ab oĩbus peccatis vr̃is. Habet ergo eleemosyna corporalis effectũ spũalẽ. Pro hoc tñ dicendũ, ꝙ eleemosyna corporalis põt tripliciter considerari. Vno modo scd̃m suam substantiam. Et scd̃m hoc habet effectũ, nisi corporalẽ inq̃tũ supplet indigentiã proximorum. Et ista est cã quare dat eleemosyna, s. vt indigentia ꝓximi releuetur supra q. 22. Secundo mõ põt considerari ex parte causę suę, i. inquantũ aliquis dat eleemosynã corporalẽ ꝓp dilectionẽ Dei, & proximi. Et q̃tũ ad hoc habet effectũ spũalẽ. Nam ad gratiã pertinet Ecclesiasti. 29. eleemosyna viri gratiã hoĩs, quasi pupillam conseruabit. Et e. c. dr̃. Perde pecuniã ꝓp fratrẽ, & pone thesautũ in præceptis altissimi, & proderit tibi magis, q̃ aurũ: dans eleemosynã dr̃ perdere, quia id, quod dat subtrahit de rebus suis, & per hoc realiter minuuntur. Ponitur aũt thesaurus in p̃ceptis altissimi, qñ vt obediamus Deo inbenti benefacere proximo bñfacimus ei, & per hoc expendimus thesaurũ. Illud aũt prodest plus, quã aurũ, i. prodest spũaliter ad vitã ęterña. Nam si esset solũ effectus corporalis ex eleemosyna non prodesset plus quã aurũ, quia aurũ ponit̃ res precio sissima inter metalla, & per illud cętera accipiunt precium, quia est, quasi mensura oĩum, quæ valorem habẽt. Tertio mõ põt ꝙsiderari ex parte effectus, i. obligationis, quã causat in suscipientẽ. Et sic ẽt habet effectũ spũalẽ inquantũ suscipiens tenẽt orare pro dante, & mouẽt per hoc ad illud Ecclesiastici 29. Conclude eleemosynã in sinu pauperis, & hęc pro te exorabit ab oĩ malo, i. vt libereris ab omni malo. Et põt intelligi hęc exorabit pro te, i. obligabit suscipientẽ ad orandũ pro te, vel exorabit pro te, s. ꝙ licet suscipiens non oret ꝑ te, eleemosyna tñ orabit qa nõ peribit fructus boni operis, ẽt si suscipiens ingratus sit, qa Deus retribuet pro eleemosyna in resurrectione iustorum Luc. 14. Ibi tñ non dantur, nisi bona spiritualia, s. vita ęterña corporalis. Ergo eleemosyna ad spiritualium effectum proficit. Ad primum dicendum, ꝙ argumentum istud tenet de corporali eleemosyna secundũ substantiã suã. Nam nõ põt aliud efficere, nisi releuare indigentiã suscipientis eleemosynã, tñ inquãtũ fit ꝓp Deũ ex charitate habet fructũ spũalẽ, vt dictũ est. Ad secundũ dicendũ, ꝙ dans eleemosynã non intendit emere aliquid spirituale ꝑ tẽporale, qa tunc a paupere cui eleemosynã dat dẽret recipere illud, & tñ a Deo recipit, iõ nõ est intentio symoniaca, nec opus, sed intendit ꝑ actũ charitatis quẽ habet in Deũ, & in proximũ mereri vitã ęterña. Et tunc vtrunq; est spũale bonũ maxime, qa symonia realiter, vel mentaliter non ꝟhitur, nisi inter illos, qui spũalia vendere nõ pñt, nec emere, quia non sunt dñi. Deus aũt dñs est oĩum, iõ cum ipso nulla symonia ꝓmittet ẽt si possemus habere cum eo formã ꝟctus symoniaci. Secus autẽ de hominibus, quia nullus quãtęcunque potestatis sit, est simpliciter dñs rerum sacrarum, sed minister ẽt Papa, q̃ summus est, iõ ẽt si ipse res sacras vẽdiderit peccat, & forte grauius, quã cæteri, licet non incurrit in pęnas symoniacorum, quia illę sunt de iure humano ab eo, vel a suis prædecessoribus, qui non sunt maiores eo in potestate, ideo non pñt eum ad aliquid obligare.

Ad tertium dicendum, ꝙ eleemosyna quanto maior esset tãto est magis meritoria, eleemosyna autem viduę licet fuit parua ex parte rei fuit magna ex parte affectus, ideo multum meruit. Quid tamen sit maius in eleemosyna an quantitas rei, vel affectus dicetur infra quęstio. 33.

An

An eleemosyna liberet morientem in peccato mortali a pœna inferni, quæ tamen liberat in hac vita homines a mortali.
Quæst. XXXI.

QVAERITVR an eleemosyna liberet hoĩem moriẽtẽ in põtõ mortali a pęna inferni. Dñr quidã, ꝙ sic, quia Tobię 4. dr̃. Eleemosyna ab omni põtõ liberat, & non patitur animam ire in tenebras. sed in hoc nulla esset excellentia eleemosynę si illos liberaret a tenebris, qui non sunt debitores tenebrarum, ergo ẽt morientes in põtõ mortali, qui tenebrarum debitores sunt a tenebris inferni liberat. Item dicit Ambro. & est Glo. 1. Ti. 4. super illo verbo pietas ad oĩa valet, s. Pietatem aũt sequens si lubricũ carnis patiẽt vapulabit quidẽ, sed non peribit. Non põt tñ intelligi de lubrico veniali, vel de illo de quo quis pęnitet, quia ẽt sine eleemosyna per illud lubricũ non periret, ergo decedentes in mortali liberant̃ ꝑ eleemosynã a pęnis inferni. Dicendũ, ꝙ a pęnis inferni post q̃ quis eas incurrit nihil est, ꝙ liberet, quia nullus liberatur a pęna inferni, nisi per Dei gratiã. Gr̃a. n. Dei est vita ęterña ad Ro. 6. Sed ille, q̃ decedit in põtõ mortali caret gr̃a, iõ nec per eleemosynã, nec per aliquid aliud põt inde liberari. Est. n. cã pęnę infernalis ipsa culpa mortalis. Manente aũt cã manet effectus eius. Vñ cum ab eo, qui in põtõ mortali moritur non possit vlterius culpa auferri, sicut nec a dęmonibus, quia ꝙ in hoĩbus est mors, in dęmonibus est casus, vt dicit Damascenus patet, quia nec eleemosyna facta ab isto añ mortem, nec facta ab aliquo alio pro eo post mortem eius poterit liberare eũ, qui decessit in mortali a morte inferni. Et ita est de cæteris operibus, quia nullũ inde liberat hoĩem, siue fuerit fcm̃ in charitate, siue sine charitate, quia deuenit hõ iam ad eum casum in quo nihil sibi prodesse põt. Ad primũ dicendum, ꝙ liberat eleemosyna hoĩem a tenebris inferni eo mõ quo liberat hoĩem a põtõ mortali, quia ista se hñt ꝑñr. Liberat aũt eleemosyna a põtõ mortali hoĩem existentẽ in hac vita dupl̃r, s. impediendo futurũ põtm̃, sicut alia opera meritoria, q̃ hoĩem confirmant in gr̃a ne cadat: vel liberat a prędterito inquantũ disponit eũ, qui iã in põtm̃ incidit ad gratiã recuperandã, sicut faciunt cętera bona opera de genere bonorũ fcã recta intentione. Et sic dicẽt eleemosyna liberare a tenebris inferni, i. impedire hoĩem ne incidat in põtm̃ mortale per quod mereat pęnas inferni, vel postquã iã meruit pęnas inferni incidẽdo in mortale liberat ipsum ab illis disponendo ad gr̃am per quam cesset obligatio pęnarũ inferni. Ad scd̃m dicendũ, ꝙ dictũ Ambrosii intelligit̃ de lubrico carnis causante põtm̃ mortale. Quod autẽ dr̃ nõ peribit nõ est intelligẽdũ secũdũ necessitatẽ, i. ꝙ necesse sit, ꝙ non pereat, qa vacantes eleemosynis interdum ęterñaliter pereũt, sed secundũ quandã dispositionẽ, quia per hoc, ꝙ operibus misericordię aliquis vacat existens in põtõ mortali disponit se ad gr̃am, vt non facile permittat̃ a Deo ire in perditionẽ. Vel põt intelligi de efficacia veniali eleemosynę, s. ipsa, ꝙ pęnam diminuit: inquantũ dicit, ꝙ vapulabit, sed non peribit, quia vapulare minus est, quam perire. Sed præcedens sensus melior est.

An eleemosyna sit magis satisfactoria, quam oratio, vel ieiunium. Et eius laudabiles effectus exponuntur, & quæ nobis emolumenta etiam ab oratione, & ieiunio perueniant. Et singula eorum trium quibus vitijs repugnent.
Quæst. XXXII.

QVAERITVR cũ eleemosyna sit pars satisfactionis, sicut or̃o, & ieiuniũ, an sit magis, vel minus satisfactoria, quã or̃o, & ieiuniũ. Aliq dñt, ꝙ eleemosyna sit minus satisfactoria, quia dixit Christus. j. 27. Hoc genꝰ dęmoniorũ in nullo deiciẽ, nisi in ieiunio, & or̃one, nec fit aliqua mentio ibi de eleemosyna, ergo ieiuniũ, & or̃o sunt magis satisfactoria ad delendũ põtm̃, q̃ eleemosyna. Item opera satisfactionis sunt pęnalia, quia istud est de necessitate satisfactionis, ieiuniũ tñ est magis pęnale, quã eleemosyna, or̃o aũt est opus magis Deo acceptũ, quã eleemosyna inquantũ maiorẽ familiaritatẽ cũ Deo acqrit hõ per orationẽ, quã per eleemosynam, quia colloquitur Deo ille, qui orat, quod nõ facit ieiunãs, ergo eleemosyna est minus satisfactoria, quã or̃o, & ieiuniũ. Dicendũ, ꝙ eleemosyna vr̃ esse magis satisfactoria, quã ieiuniũ, & or̃o quãtũ est ex seipsa, licet possit interdũ ieiuniũ, vel or̃o magis satisfacere. Et hoc erit secũdũ dispositionẽ ieiunantis, & orantis, s. si ex maiori charitate, & feruore deuotionis aliquis ieiunet, vel oret, quã det eleemosynã, quia hoc mõ quodlibet opus quãtũcũque parũ põt effici excellentius alio. Hoc tñ nõ pertinet ad genus aliquarũ operationũ, sed oĩbus est per accidens. Etiã põt considerari dispositio operantis quãtum ad difficultatẽ operis, qa aliquis est ita dispositus, ꝙ difficilius est ei ieiunare, quã eleemosynã dare, vel difficilius orare, quã ieiunare, quia tunc illud opus, ꝙ fuerit difficilius indigebit maiori charitate ad hoc, ꝙ sponte fiat, & erit illud magis meritorium, quia fit ex maiori charitate, & intentione. Erit ẽt magis satisfactorium, quia est magis pęnale, & esse pęnale pertinet ad satisfactionẽ. Hoc ẽt mõ in cæteris operibus considerari põt. Et tñ istud non est cõparare ista opera ex genere suo, sed per accidens, s. ex dispositione operãtis. Si aũt cõparent̃ per se vr̃ eleemosyna magis satisfactoria, qa prima Tim. 4. super illo verbo pietas ad oĩa valet dicit Glo. Oĩs summa disciplinę Christianę est in misericordia, & pietate, sed in illo consistit summa rei, quòd est illius rei præcipuũ, ergo eleemosyna est præcipua inter partes satisfactionis. Pro quo ꝙsiderãdũ, ꝙ efficacia satisfaciẽdi inuenit̃ in tribus partibus satisfactionis, sicut quælibet virtus potentialis, quæ est totũ potentiale inuenitur in partibus suis potentialibus. Sed ista est ꝙditio totius potentialis, ꝙ in vna parte sua inuenitur cõplete, in aliis aũt inuenitur diminute. Sicut aĩę virtus est totum potentiale, quæ inuenitur in tribus gradibus aĩę, s. rõnali sensitiuo vegetatiuo. In rõnali aũt inuenitur virtus aĩę cõplete, quia tota virtus aĩę ibi continet̃, in sensitiuo aũt inuenit̃ diminute, sed adhuc magis diminute inuenitur in vegetabili, quia rõnale includit pfectionẽ cuiuscũque aĩę, & iõ habet intra se sensitiuũ, & vegetatiuũ. Sensitiuũ aũt cõtinet in se vegetatiuũ, & non cõuertitur, vegetatiuũ autem nullã aliã virtutẽ aĩę continet, nisi seipsum. Ita est in eleemosyna, oratione, & ieiunio, quæ sunt tres partes potentiales satisfactionis, & eleemosyna cõtinet cõplete virtutẽ satisfactionis, & oratio aũt, & ieiuniũ cõtinent virtutẽ satisfactionis incõplete. Quia sicut rõnale cõtinet in virtute sensitiuũ, & vegetatiuũ, ita cõtinet eleemosyna, or̃onẽ, & ieiuniũ, & non ꝓtinet ab aliquo eorũ, & sicut sensitiuũ continet vegetatiuũ, & non ꝓtinet ab eo, ita oratio ꝓtinet ieiuniũ in virtute, & non ꝓtinet. Et sicut vegetatiuũ nihil ꝓtinet, nisi seipsum de gradibus aĩę, ita nihil continet ieiuniũ de partibus satisfactionis, nisi seipsum. Patet primũ. Nam eleemosyna ꝓtinet or̃onẽ, & ieiuniũ. De or̃one patet, qa eleemosyna ꝓstituit eũ cui dat debitorẽ ad orãdũ, & ieiunãdũ, & alia opera bona faciendũ pro eo a quo recepit, & spãliter ad orãdum. Secundo, quia eleemosyna data ꝓp Deum est, quasi quædã oblatio Deo fcã. Vñ Philosophus dicit 4. Ethi. ꝙ dona hñt aliquid simile Deo sacratis. Oblatio autẽ Deo facta habet vim orationis, & sic eleemosyna ꝓtinet orationẽ. De ieiunio,

patet

Universidad de Deusto
Biblioteca

patet inquãtum eleemosyna respicit bona exteriora, F quæ per ipsam distribuuntur, quæ pertinent ad ꝓseruationẽ corporis. Subtractio autẽ bonorum exteriorum est quædam afflictio hominis. Quia sicut ieiunãdo homo corpus ſuum macerat & affligit, ita ẽt dãdo bona exteriora per quæ corpus cõseruat̃ est macerare corpus. Et sic eleemosyna quoddam ieiuniũ est. Est ergo eleemosyna excellẽtior oratione, & ieiunio, qa vtrunque simul continet. Oratio tñ aliquo modo videtur excellentior eleemosyna, per quandam familiaritatem, quam homo habet cum Deo in orando, quæ non est in eleemosyna. Et tamen adhuc eleemosyna excedit in hoc, quòd qui pro se orat vnus est, eleemosyna autem constituit multos oratores ꝓ vno'. G Oratio autem excedit ieiunium, & continet ipsum, quia oratio etiam est quoddam ieiunium cũ in ieiunio nihil sit, nisi quædam corporis maceratio, oratio autem hoc facit, quia ipsa eleuat mentem in Deum, & per hoc causat quandam corporis debilitatem, qa anima eleuata in Deum non potest perfecte vacare operationibus naturalibus, quibus vegetatur corpus, ideo necessario maceratur. Sicut videmus in hominibus habentibus magnas solicitudines. Nam macerantur in corpore, & efficitur vita eorum breuior. Et vltra hoc oratio habet quandam eleuationem animi in Deum, per quam homo accedit ad quandam Dei familiaritatem, quæ non habetur per ieiunium, quòd secundum seipsum solum consistit in carnis macera- H tione. Et sic patet, quòd eleemosyna habet vim satisfaciendi abundantius, quam oratio, & ieiunium, & oratio habet istam vim plus quam ieiunium. Et ideo cum de satisfactione agitur magis fit mentio de eleemosyna, quam de aliis, & ipsa inducitur magis, vt medicina vniuersalis omnis morbi, quam ieiunium, & oratio. Et ob hoc in sacra Scriptura de illa fit magis mentio Lucę vndecimo capitulo. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis, ideſt mundabimini ab omni debito causato per peccatum. Et Daniel quarto capitulo, dicitur. Peccata tua eleemosynis redime. Et Tobiæ quarto capitulo. Eleemosyna ab omni peccato liberat, & non patitur animam ire in tenebris. Et primo Timothe. quarto capitulo. Pietas ad omnia valet, ideſt misericordia cuius actus est eleemosyna.

Ad primum dicendum, quòd eleemosyna magis satisfactoria est generaliter pro omni peccato præterito, quam oratio, & ieiunium, tamen quantum ad prẽseruandum a peccato futuro oratio, & ieiunium habent interdum maiorem efficaciam, quam eleemosyna. Et sic erit eleemosyna simpliciter magis satisfactoria, quam oratio, & ieiunium, quia satisfactio non est, nisi de malo prætcrito. De futuro autem non est satisfacere, sed cauere ne fiat. Hoc autem quia oratio, & ieiunium prẽseruant a quibusdam malis futuris non solum in ratione meriti, sed etiam per modũ contrariæ consuetudinis ad illud vitium, vel per hoc, quòd directe tollitur materia, vel occasio illius vitii, K & sic ieiunium directe est contra vitia carnis, oratio autem contra vitia animæ, inquãtum per hoc, quòd homo orationi intendit eleuando mentem in Deum non est locus prauis cogitationibus, quæ per ocium animi subintrant. Sic dicit Glo. infra decimoseptimo capitulo, quòd ieiunio sanantur pestes corporis, oratione autem pestes animæ. Et sic Christus dicens hoc genus dęmoniorum non ejcitur, nisi in ieiunio, & oratione, potuit significare, quòd aliqua vitia sunt, quę sunt, quasi quoddam genus dęmoniorum, & nõ expelluntur, ideſt non possumus eis resistere, nisi in ieiunio, & oratione. Sed hoc non pertinet ad satisfactionem.

Ideò dicendum, ꝙ proprie sumpta satisfactione, quod est liberari a debito causato per peccatum, eleemosyna magis satisfacit, quam oratio, & ieiunium. Assumendo autem large satisfacere, ideſt prodesse cõtra peccatum ad hoc, quòd euitetur peccatum futurum, dicendum quòd aut istud prodesse est per modum meriti, aut per modum contrarietatis ad vitium illud. Primo modo magis proficit simpliciter eleemosyna, quam oratio, & ieiunium. Secundo modo interdum prodest magis oratio, vel ieiunium, interdũ autem magis eleemosyna.

Primum patet, quia per modum meriti dicitur ꝙ facere aliquod istorum, inquantum homo faciẽs hęc meretur apud Deum, vt quia sunt actus boni, & in charitate facti, & propter hoc prẽseruat eum Deus, ne incidat in peccatum, quem forte non prẽseruaret nisi per istum actum bonum mereretur a Deo prẽseruari. Et quantum ad hoc magis prẽseruatur homo per eleemosynam, quam per orationem, & ieiunium. Quod patet, quia ista prẽseruatio fuit per modum meriti. Quanto ergo fuerit meritum maius, tanto homo magis prẽseruabitur, & a pluribus peccatis, eleemosyna tamen secundum se est magis meritoria quam oratio, & ieiunium, quia continet ista duo in se, sicut rationale continet sensitiuum, & vegetatiuũ, vt ostensum est. Ideo per eleemosynam magis homo a Deo prẽseruabitur cæteris paribus, ideſt quòd sit tanta eleemosyna, quanta est oratio, & ieiunium accipiendo in eis ęqualitatem ęquiuoce. Sicut quando comparamus albedinem ad nigredinem in remissione, vel intensione, dicendo quòd tantum habet iste de albedine, quantum ille de nigredine.

Secundum patet, quia oratio repugnat directe cuidam vitio, scilicet superbiæ spiritus, & tollit locũ prauis cogitationibus. Propter hoc, quòd occupat mentem eleuando eam in Deum. Ieiunium autem directe repugnat vitiis carnis, quia macerat carnem, vt Terentius dicit.

Sine cerere, & Baccho friget venus.

Eleemosyna autem repugnat directe auaritiæ. Ideo ad humiliandum spiritum superbum, & ad tollendũ prauas cogitationes oratio est efficacior, quam ieiunium, & eleemosyna. Ad comprimendum autem vitia carnis ieiunium potentius est. Ad resistendum autem auaritiæ eleemosyna vtilior est. Ideo sicut quoddam genus dęmoniorum est, ideſt quędam peccata, quę non ejiciuntur, nisi in ieiunio, & oratione, scilicet superbia spiritus, prauę cogitationes, vitia carnis, ita est quoddam genus dęmoniorum, quod non ejicitur, nisi in eleemosyna, scilicet peccatum auaritiæ. Prẽseruari autem isto modo a vitiis non est per modum meriti, sed per contrariam consuetudinem. Quod patet, quia siquis ieiunet solum propter inanẽ gloriam nihil meretur, & tamen per hoc carnis vitia comprimuntur, cum iste vere maceretur. Et idem de eleemosyna data propter inanem gloriam, q̃ meritum non habet, & tamen assuefacit hominem ad liberalitatem, & inducit contrariam dispositionem ad auaritiam. Est ergo eleemosyna simpliciter magis satisfactoria, quam ieiunium, & oratio.

Ad secundum dicendum, quòd in opere satisfactorio requiritur, quòd sit aliquo modo pœnale, principalius tamen in eo est ipsa bonitas operis, quam pœnalitas. Et quia eleemosyna habet plus de ratione boni, quam ieiunium, & oratio, vt dictum est, & hoc quia habet se immediatius ad charitatem, est magis satisfactoria, quam ieiunium. Nam ieiunium secundum se non dicit actum charitatis, sed actum temperantię vel continentiæ: eleemosyna autem pertinet propinque ad charitatem, quia est actus exterior. Bonitas tamen

tamen in opere virtutis est magis, vel minus secun- A dum, quòd magis, vel minus accedit ad charitatem, quæ est mater, & forma omnium virtutum, & propter quam solam cęterę sunt Deo acceptę. Est etiam eleemosyna excellentior quam oratio licet oratio faciat hominem Deo magis familiarem, quia tamen eleemosyna continet orationem constituendo sibi multos debitores ad orandum pro se, prævalebunt orationes multorum, quam oratio vnius ad impetrandum remissionem peccatorum, quod est satisfacere.

An sit principalius in eleemosyna id, quod datur, vel intentio dantis. Et quomodo potest attendi dupliciter satisfactio. B
In quo monentur confessores pro reiteratione confessionum, & pœnitentijs imponendis. Et eleemosyna quomodo sit meritoria, & quomodo satisfactoria.
Quæst XXXIII.

QVÆRITVR quid in eleemosyna sit principalius an id, quod datur, vel intentio dantis.

Dicunt quidam, quòd datum magis attenditur, quam intentio, quia solemus dicere in suffragijs defunctorum, magis iuuari illos, & citius liberari pro quibus, maiores eleemosynę fiunt, si tamen attenderetur magis intentio posset aliquis pro quo fiunt paruę eleemosynę liberari citius de pœnis C ęqualibus, quam ille pro quo magnę fiunt, ergo magis attenditur id, quòd datur, quam intentio dantis.

Item efficacia eleemosynę consistit in satisfaciendo pro peccatis, & tamen vbi datur maior eleemosyna satisfit pro maiori peccato. Quod patet, quia si alicui imponitur eleemosyna in satisfactionem pro aliquo peccato, quanto fuerit peccatum maius, tanto imponitur maior eleemosyna facienda. ergo magis consistit virtus eleemosynę in eo, quod datur, quam in intentione dantis.

Dicendum, quòd intentio in dando potest esse duplex, scilicet propter Deum, vel propter aliam causam, vt inanem gloriam, vel aliàs. Si secundo modo non possunt comparari ista, quia intentio hęc tollit totam virtutẽ operis, ita quòd nihil proficit in respectu ad Deum, quia qui ex inani gloria agunt perdiderunt mercedem suam, vt dicitur supra in litera, & tunc tam intentio, quam opus nihil valet. Istud autẽ planum est intelligendo ad merendum, & tamen ad satisfaciendum est dubium an valeant, quia ad meręndum requiritur, quòd opus fiat in charitate, & propter Deum, ad satisfaciendum autem secundum quosdam (licet est falsum) sufficit, ꝙ opus bonum fit, & sponte fiat etiam si non in charitate. Et sic licet propter inanem gloriam quis agat, videtur, quòd opus sit satisfactorium licet non meritorium.

Dicendum, quòd satisfactio potest attendi dupliciter, vel quantum ad Deum, vel quantum ad hominem etiam loco Dei pręsidentem.

Si secundo modo dicendũ, ꝙ satisfactio ęqualiter fit, siue propter solam inanem gloriam fiat, siue protum, si soluat solum propter inanem gloriam, quam consequitur soluendo, & aliàs non intendebat soluere, ęqualiter satisfacit, sicut si solum solueret propter Deum, vel quia erat debitum. Idem autem si alicui in foro pœnitentię fuerit impositum dare eleemosynã si illam det propter solam inanem gloriam, adhuc satisfacit ad hoc, quòd non dicatur transgredi præceptũ confessoris, nec teneatur reus, tanquam pro violato prȩcepto sibi dato. In hoc tamen aduertendum est, ꝙ aut iste, qui complet eleemosynam sibi a sacerdote iniunctam, aut agit propter inanem gloriam, quam inde se putat consequi, & aliàs non daret illam eleemosynam etiam si mandasset sacerdos, aut dat, quia sacerdos mandauit, & tamen desiderat humanam gloriam ex hoc opere. Primo modo dicitur agere propter solam inanem gloriam. Secundo modo agit propter inanem gloriam, sed non propter illam solam, vel non principaliter propter eam. Vtroque tamen modo satisfacit mandatis sacerdotis, quantum ad hoc, quòd non dicatur inobediens ei. Et sic quantum ad hominem opus est satisfactorium etiam factum ex inani gloria. Si autem quantum ad Deum consideretur. Dicendum, quòd si totaliter fiat propter inanem gloriam, non erit opus satisfactorium, vt si- D quis teneatur pro peccatis de quibus confessus est ad certam pœnam Deo obligatus, si autem ex mandato sacerdotis, vel ex proprio arbitrio faciat eleemosynas, vel ieiunia, aut alia opera bona propter solam inanem gloriam, nullo modo sunt satisfactoria ista opera, quia cum quis tenetur alicui, nunquam satisfacit, nisi soluat ei cui tenetur. Ad pœnam tñ manet hõ obligatus soli Deo post remissionem peccati. Non ꝓ ergo tolli illa pœna, nec aliqua pars eius, nisi Deo satisfiat. Pro illa satisfacere autem est compensationem quandam dare. Qui tamen agit propter solam inanem gloriam nihil Deo dat, quia propter eum nihil agit, nec aduertit ad ipsum, ideo in nullo satisfacit. Patet etiam, quia de agentibus bonum ex inani gloria dixit Christus supra in litera. Alioquin apud patrem vestrum mercedem non habebitis. Absolui tamẽ a pœna debita est merces, quia illud est ad quod directe ordinatur opus satisfactorium, & ista merces est apud Deum, quia ipsi soli tenemur, & ipse solus remittit, & ipse recompensationẽ recipere debet, & non recepit, ergo opus factum ex inani gloria nullo modo est satisfactoriũ pro peccatis. Sed etiam siquis multa fecerit propter inanẽ gloriã licet ꝓp hoc non peccet. ad tantã pœnam manebit obligatus qñ morietur ad quantum tenebat quando confessus est. Et ideo intentio ista, quę est facere ex inani gloria tollit operi esse satisfactorium. Istud autem est verum, qñ quis pro seipso operatur, E secus autem si pro alio. Vt si dat eleemosynam pro defuncto, quia tunc, aut dat id, quod defunctus dari mandauit, aut aliquid sponte, quod mandatum non est. Primo modo, siue quis agat ꝓp Deum, siue ꝓp solam inanem gloriam ideſt, quia aliàs non esset impleturus testamentum, nisi per hoc intenderet consequi gloriam humanam, sine partim propter testatorẽ. i. qa ille mãdauit, & partim ꝓp inanem gloriam non obest defuncto, sed ita proderit sibi eleemosyna, sicut si iste ageret solum propter Deum. Ratio est, qa defunctus censet̃ ista agere, qa illa fieri iussit. Intentio ergo tua cõsiderabitur, & nõ executoris. Si igit̃ ipse ꝓp Deum hoc fieri iussit, ita sibi imputabit̃ licet executor ꝓp solã inanẽ gloriã agat. Si aũt non iussit fieri, sed iste ipõ- E te vult facere tũc nõ põt facere totaliter ex inani gloria. Quia si ꝓp illã solũ ageret nõ ageret ꝓp defunctũ licet innueret se ꝓp illũ facere, sed vel ageret ꝓp Deũ, & ꝓximũ totaliter, vel aget partim ꝓp Deũ, & partim ꝓp inanẽ gloriã. Si primo mõ manifestũ est, ꝙ ꝓdest, qa opus bonũ est, & ꝓp bonũ finẽ. Si secũdo mõ põt aliqualiter ꝓdesse inq̃tũ est ibi respectus ad Deũ, & tñ parũ, ꝓderit, quia est ibi respectus qdã ad inanẽ gloriã. Si aũt totaliter ageret ꝓp inanẽ gloriã licet onderet se facere ꝓp defunctũ nihil poterat ꝓdesse ei directe, eo, ꝙ nõ hebat ꝓp ipm. Indirecte aut poterat ꝓdesse inq̃tũ suscipientes istã eleemosynã orarẽt Deũ ꝓ defuncto, ꝓ cuius aĩa fieri putabatur. Et sic apparet, qñ intẽtio operis est ꝓp inanem gloriã, ꝙ non põt com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

parari intentio, & opus quod eorum ſit præcipuum, F quia neutrum eorum prodeſt quantum ad Deū. Vnde de iſta intentione non quęritur hic. Si autem quæratur de intentione, quæ eſt agere propter Deum. Dicendum, quòd tunc omne tale opus eſt meritoriū. Et tunc ſtat dubium, quia cum intentio ſit bona, & opus ſit bonum quid eorum erit principalius.

Dicendum, quòd aut conſideratur, quantū ad merendum, aut quantum ad ſatisfaciendum.

Si primo modo intentio magis conſideratur, quia intentio bona per ſe etiam ſine opere, quando non poteſt haberi, eſt meritoria, opus tamen bonum ſine intentione actuali, vel habituali, nunquam eſt meritorium.

Si ſecundo modo eſt dubium. Et dicit in hoc beatus Thomas de Aquino, quòd eleemoſyna habet efficaciam ex ipſo faciente, inquantum eſt quoddam opus meritorium, & ex recipiente inquantum obligatur ad orandum pro eo qui eleemoſynam dedit. Si ergo conſideretur eleemoſynæ efficacia ex parte recipientis, ſic eſt maior efficacia eleemoſynæ ex parte rei, quæ datur, ſcilicet inquantum per hanc plures obligantur, quia in plures diſtribuitur, vel magis obligātur, quia maiorem rem recipiunt. Si autem ex parte dantis, aut quantum ad præmiū eſſentiale, aut quantum ad accidentale. Si ad eſſentiale magis attenditur intentio, ſi ad accidentale magis attenditur quantitas eleemoſynæ. Et hoc niſi interdum intentio dantis valde excederet, quia tunc magis conſideraretur intentio vnius dantis, quam intentio, & opus alterius, etiam ſi opus eſſet valde magnum. Verum eſt tamen quòd Sanctus Thomas, loquitur ibi de eleemoſyna non ſolum inquantum eſt ſatisfactoria, ſed etiam inquantum eſt meritoria, quia reſpectu præmij eſſentialis non eſt ſatisfactio, ſed meritum, & tamen præmium eſſentiale correſpondet intentioni facientis eleemoſynam.

Licet autem iſta vera ſint, poteſt aliter dici, quòd dans eleemoſynam, aut dat eam pro ſeipſo, aut dat p altero. Si pro ſeipſo poteſt ſatisfacere, & mereri, pro altero autem poteſt ſatisfacere, ſed non mereri, niſi accipiatur mereri, quòd Deus præſeruet eum a peccatis, non tamen, quòd quis mereatur alteri gradum I aliquem in vita æterna, ſed quilibet hoc meretur per actus ſuos. Poteſt tamen vnus alium adiuuare ad hoc inquantum meretur ei a Deo, quòd det ſibi gratiam per quam operetur, & opera eius ſint accepta. Gradus tamen vitæ ęternæ qui iſti dabitur non eſt per meritum alterius, ſed per actum proprium quem habet p illam gratiam, quam alius ſibi meruit. Et quantum ad hoc magis meritoria eſt eleemoſyna, quam quis facit pro ſeipſo, quam illa, quam facit pro altero. i. ſi quis dederāt decem in eleemoſyna pro ſeipſo magis ſibi prodeſt, quàm prodeſſet alteri dando iſta decem pro illo, & hoc propter meritum quo quis poteſt pro ſeipſo mereri directe vitam æternam, pro altero autem non poteſt. Qui agit ergo eleemoſynam pro ſe- K ipſo, aut conſiderat meritum, aut ſatisfactionem. Nam eſt meritoria inquantum fit ex charitate propter Deum, eſt ſatisfactoria, inquantum eſt actus bonus laborioſus propter Deum. Cum fuerit tamen in charitate facta ſi conſideretur meritum, magis excellit eleemoſyna ex parte intentionis, quam ex parte rei datæ. Et ſic ſi duo ex bona intentione, & in charitate exiſtentes eleemoſynam dent, poterit eſſe, quòd ille qui dat eleemoſynam duplo minorem, mereatur duplo maius de gradu vitę ęternę, ſi intentio ſua fuit valde ardentior in Deum, quam intentio alterius. Quia ſicut meretur quis per charitatem vitam æternam, ita per actum perfectiorem charitatis meretur gradū excellentiorem vitę ęternę. Si autem conſideretur eleemoſyna, inquantum ſatisfactoria, & vterque agat ex bona intentione, illa eleemoſyna eſt magis ſatisfactoria, quæ maior eſt, licet ſit minus meritoria. Et hoc eſt, quòd dicit Sanctus Thom. intentionem dantis proficere magis ad præmium eſſentiale, quantitatem autem eleemoſynę proficere magis ad premiū accidentale, ideſt ad remiſſionem peccatorum, vt ipſe exponit. Iſtud verum eſt regulariter, & tamen interdum poteſt eſſe tantus feruor charitatis, quòd per paruam rem datam non ſolum mereatur, ſed etiam ſatisfaciat, quis plus per paruam, quam alius per magnam eleemoſynam ex bona intentione datam, ſed G non ex tanto feruore. Sicut ſolemus dicere, quòd poteſt quis tantam contritionem interdū habere, quòd non ſolum culpa, ſed etiam tota pœna debita peccatis remittatur ſine aliqua alia ſatisfactione, quia iſta contritio propter ſuam magnitudinem eſt ſimul meritoria, & ſatisfactoria.

Si autem faciat, quis eleemoſynam pro alio. Dicendum, quòd regulariter debet attendi quantitas eleemoſynę, & non intentio, dum tamen bona intentione fiat, ſcilicet ne fiat ex inani gloria, quia tunc etiam ad ſatisfaciendum non proficeret, aut valde parum, data tamen bona intentione potius attenditur quantitas, quam intentio. Vt ſi duo eleemoſynam faciant pro defunctis, & ambo bona intentione, vnus H tamen feruentiore intentione det minorem eleemoſynam, & alius minus feruenti intentione det maiorem eleemoſynam, magis videtur proficere defuncto eleemoſyna maior. Ratio huius eſt, quia poteſt vnus pro alio ſatisfacere, ſed non mereri vitam æternam, vt dictum eſt. In eleemoſyna tamen meritum correſpondet intentioni, ſatisfactio autem pęnalitati operis. Et quia quantitas eleemoſynæ facit ad pęnalitatem cum quanto res maior datur, tanto magis res noſtræ diminuuntur: quanto fuerit maior eleemoſyna magis ſatisfit pro peccato eius pro quo datur. Hoc verum eſt qū intentio, & opus habēt ſe proportionabiliter, vt ſi in caſu dato quāto eſt maior eleemoſyna vnius, eleemoſyna alterius, tāto eōrio intentio illius feruentior intentione iſtius. Quia tunc magis conſideramus quantitatem eleemoſynæ ad ſatisfaciendū. Si tamen non ſit proportio ſimilis, ſed multum differens præualebit intentio quantitati. Vt ſi eleemoſyna vnius erat tripla ad eleemoſynam alterius, & intentio ſit econtrario decuplo feruentior vnius, quam alterius, erit magis ſatisfactoria eleemoſyna minor.

Ad primum dicendum, quòd tenet argumentum de eleemoſyna data pro altero. ſ. pro defuncto, quia ibi regulariter magis attenditur quantitas, quam intētio, cum ibi ſolum ſit ſatisfactio, & non meritum.

Ad ſecundum dicendum, quòd quando pro peccato imponitur eleemoſyna, ſolū imponitur vt opus ſatisfactorium, & pęnale, & non vt opus meritorium, ideo nihil debet attendi niſi quantitas eleemoſynæ, K quia quanto maior fuerit maior eſt pęnalitas, & maior ſatisfactio ſecundum ſe.

Aliter poteſt dici, quòd ſacerdos imponit iſta opera, vt ſatisfactoria, poteſt autem eſſe, ꝙ idem homo ſatisfaciendo pro ſeipſo ſatisfaciat magis per paruā eleemoſynam quam alius per magnam, vt ſupra dictum eſt. Hoc tamen eſt per accidens, ſ. inquantum iſte habet intentionem feruentiorem: ſacerdos aūt conſiderat id, quod eſt per ſe, iſtud aūt eſt quantitas eleemoſynæ, ideo ſemper pro maiori peccato imponit maiorē eleemoſynam non attendens ad intentionem dantis illam.

Aliter poteſt dici, quòd ſacerdos ponit legem de eo, quod certum eſt, & poteſt cadere ſub arbitrio

trio ſuo, & eſt in poteſtate pœnitentis. Quantitas au- A
tem eleemoſynæ huiuſmodi, quia ſacerdos ſcit quātum iubet, & pęnitens poteſt illud exequi. Quantitas autem feruoris intentionis, licet habeat certam menſuram in ſe: non eſt tamen nobis cognita, nec ēt ſacerdos ſciret nominare certam quantitatem feruoris ex qua deberet pęnitens agere, & agens neſcit ex quanto feruore agit licet ſciat ſe agere feruide tepide, aut frigide. Et dato, ꝙ iſta determinate cognoſcerent, ſicut cognoſcitur quantitas magnitudinis, & numeri in rebus corporalibus, non eſſet in poteſtate pęnitentis agere ex tanto, vel tanto feruore licet ad hoc conaretur, cum charitas detur a Deo, & augeatur, & non eſt in poteſtate hominis habere quātamcunque cha- B
ritatem voluerit quandocunque voluerit, licet ſit in poteſtate eius habere aliquam charitatem quandocunque voluerit. Quia hoc fit per ſolam conuerſionem ad Deum. Sacerdos ergo, tanquam non potens imponere quantitatem ſatisfactionis ex parte intentionis menſurat eam totaliter ex parte rei, imponens ſemper maiorem eleemoſynam pro maiori peccato.

An eleemoſyna cadat ſub præcepto, & ad quod reducatur. Et quòd neceſſitas duplex conſideratur abſoluta, & conditionata, in quo ponuntur de dandis eleemoſynis pulchræ regulæ, & notandæ. Et denique quomodo intelligatur omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Et quòd iuſtitia eſt neceſſaria ad ſtatum politicum. Item regulæ dantur per quas tenetur quis ſubuenire pauperi.

Quæſt. XXXIIII.

QVAERETVR an eleemoſyna cadat ſub prę- cepto.

Dicunt quidam, quòd non, quia Lucæ tertio cap. in Glo. ſuper illo verbo interrogauerunt turbę Ioannem dicitur. Ex verbis Ioannis terrore percuſſi conſilium quærunt, ſed Ioannes reſpondit, quòd intenderent eleemoſynis, ergo dare eleemoſynam ad conſilium pertinet, & non eſt ſub præcepto.

Item cuilibet licet vti re ſua, & illam retinere, ſed retinendo rem ſuam nō dabit eleemoſynam, ergo licitum eſt non dare, & ſic non cadit ſub præcepto. D

Item omnia, quæ præcepta ſunt reducūtur ad præcepta decalogi, ſed inter illa nihil continetur de datione eleemoſynę, ergo non eſt ſub præcepto.

Itē ſi caderet ſub pręcepto, caderet ſub negatiuo, quia dicit Ambr. & habetur 86. di. Paſce fame morientem, ꝙ ſi non paueris occidiſti. Non occidere autem eſt negatiuum pręceptum. Sed non cadit eleemoſyna ſub negatiuo præcepto, quia tunc obligaret ad ſemper, quod falſum eſt, ergo non cadit ſub præcepto.

Item omne, quod cadit ſub pręcepto aliquo tempore obligat trāsgreſſores ad peccatum mortale, quia præcepta affirmatiua obligant pro aliquo tempore E determinato. Et tamen non eſt aliquod tēpus determinatum in quo homo peccet mortaliter, niſi daret eleemoſynā, quia ſemper poteſt quilibet probabiliter pręſumere, ꝙ pauperi poteſt aliter ſubueniri, ſcilicet quia licet ipſe non det alius dabit ei, ēt quia nō tenet quis dare de eo, ꝙ eſt ſibi neceſſarium. Et tñ quidquid hō habet eſt ſibi neceſſariū, ꝑ tunc, vel poterit eſſe neceſſarium ꝑ aliquo tempore, ergo nunq̄ tenet dare. Et ſic nunq̄ cadet ſub præcepto eleemoſyna. Itē patet, ꝙ ſit conſiliū, quia Daniel. 4. dixit Daniel ad Nabuchodonoſor ꝙ ſiliū meū regi placeat. Peccata tua eleemoſynis redime, ergo dare eleemoſynā ꝙ ſiliū eſt, & non præceptum.

Alph. Toſt. in Matth. Pars III.

Dicendū, quòd aliquando dare eleemoſynā eſt prę- ceptū, quia non punitur quis ęternaliter pro omiſſione alicuius rei, niſi obligetur ad illam ex præcepto, & tamen infra vigeſimoquinto capitulo, dicitur, quòd Chriſtus in iudicio ſolā cauſam damnationis exprimet ꝓ malos, ſ. quia non dederunt eleemoſynā. Eſuriui, & non dediſtis mihi māducare, &c. Ergo aliqñ cadit ſub pręcepto. Etiā Glo. hic dicit, ꝙ cadit ſub ꝑcepto. ſ. Cōſcientię facienti eleemoſynā, ꝑ ꝑcepto adimplēdo ſe immiſcet laudis appetitus. Etiā charitas poteſt ſtare cum quacunque re, quę non eſt peccatum mortale, & tamen aliquando non facere eleemoſynā excludit charitatem, prima Ioannis quarto capitulo. Qui habuerit ſubſtantiā huiꝰ mūdi, & viderit fratrem ſuū neceſſitatē patientē, & clauſerit viſcera ſua ab eo, qño charitas manet in ipſo? Quaſi dicat. Nullo modo. Ergo eleemoſyna, ꝑ illo caſu ſub pręcepto cadit. Pro hoc cōſiderādū, quòd cum eleemoſyna ſit actus virturis oportet, quòd aliquo mō, cadat ſub præcepto, quia præcepta legislatoris intendunt deducere homines ad virtutē, ſecundo Ethicorum capitulo. Eleemoſyna, ergo ad ꝑceptū ꝓtinet, & ad decalogū reducit, ſ. ad illud honora ꝑrem tuū. Honor aūt ille ſm Augu. pertinet ad reuerētiā, & ſubuentionē in neceſſariis. Et ita Chriſtus innuit, infra decimoquinto capitulo, & Marcus ſeptimo capitulo, loquens contra Phariſæos, qui prohibebant homines bñ facere parentibus: dicētes, ꝙ ſufficeret honorare ſolo verbo, & ipſe dixit, ꝙ C faciebant irriū illud præceptū honora ꝑrem tuū. Et Ariſtoteles, nono Ethicorum, capitulo ſecundo, diſtinguens de honore, qui debetur ſingulis perſonis, qui nō eſt idē ad omnes dicit, quòd honor parentum ꝙſiſtit in ſubueniēdo eis in neceſſarijs, in quibus oportet magis ꝓuidere eis, q̄ ſibijpſi. Noīe tñ parentū intelliguntur oēs ꝓximi, quia ad oēs debent ſe extēdere opera charitatis. Eſt tñ ꝑceptū affirmatiuū, & affirmatiua licet ſemper obligent nō obligant ad ſemꝑ, ſed ꝑ loco, & tꝑe, & ſm alias circūſtantias determinatas. Vſus aūt diuitiarū ordinatus eſt ad ſubueniendū neceſſitatibus huius vitę. Quę ſubuentio debet eſſe ordinata cum debeat ꝓtinere ad virtutē, quæ ſm rationē agit. ſecundo, & 6. Ethi. Si ergo quis nullo mō velit vti diuitijs quas habet ad ſubueniendū neceſſitatibus huius D vitę ſuis, vel alienis, vel inordinate vtitur, recedit a virtute, iō oportet poni ordinem quendam in vſu diuitiarum inquantum per eas neceſſitatibus ſubuenitur. Iſte autem ordo debet attendi quantum ad duo, ſcilicet ex parte eorum quibus ſubuenitur, & ex parte neceſſitatis ꝑ qua ſubuenitur. Pro primo oportet, quòd quiſque ſibi prius ſubueniat: deinde coniunctis ſibi: deinde extraneis. Pro ſecundo autem debet eſſe talis ordo, vt prius neceſſitati abſolutę prouideatur, quam neceſſitati conditionatę. Vocatur autem neceſſitas abſoluta, quando oportet perire aliquem, niſi ſibi ſubueniatur, conditionata neceſſitas vocatur illa ſecundum, quam non poteſt aliquis viuere decenter ſecun- E dum conditionem ſtatus ſui, niſi ei in tali caſu prouideatur. Et vocatur neceſſitas abſoluta non ſolum reſpectu vnius hominis ad ſeipſum, ſed etiam reſpectu omnium illorū quorum cura ei incumbit. Vt pater non ſolum de ſeipſo, ſed etiam de filiis, & vxore ſolicitudinem habet, ſic etiam dominus cui ex conditione ſtatus incumbit habere aliquam familiam tenetur habere curam omnium illorum 1. ad Timo. 6. Qui ſuorum maxime domeſticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior eſt. Vtraq; iſtarum vocatur neceſſitas abſoluta, ſcilicet ne pereat homo, & ne pereat familia eius tenetur habere ſolicitudinem. Sed prima vocatur neceſſitas abſoluta indiuidui: ſecunda vocatur neceſſitas abſoluta perſo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne prout persona importat dignitatem quandam, vel F
statum cui incumbit cura aliquorum.

Sciendum vlterius, quòd necessitas absoluta non est semper æqualis, sed quædam maior, alia minor. Maior est quando est necessitas individui, ita quòd pro seipso non habet homo necessaria, vel si dederit aliquid in eleemosynam, non manebunt sibi necessaria circa familiam, licet sit necessitas absoluta, minor tamen est inquantum minus tenetur quilibet alteri, quam sibiipsi, & etiam cura familię differt, secùndùm, quòd in familia sunt aliqui quibus ex debito magis, vel minus tenetur paterfamilias. Sicut magis tenetur pater filijs, quam Dominus seruis, licet sint sibi necessarij, secundùm conditionem status sui, & etiam G
ad actum virtutis debite exercendum. Etiam patris ad filios non est semper æqualis necessitas, quia filijs paruulis tenetur magis absolute, quã maioribus eo, quòd paruulus est pars patris 5. Ethic. Et dependet ab eo dependentia necessaria naturæ. Nam nisi parentes alant filios paruulos, necesse esset eos perire. Vnde pauca differentia est obligationis ad prouidendum in extrema necessitate, scilicet, an homo sibiipsi prouideat, vel paruulis, licet semper tenetur magis sibiipsi prouidere.

De adultis autem filijs secus est, quia licet illi sint in familia patris, possunt tamen per seipsos totaliter, vel aliquo modo necessaria vitę quærere. Et ideo respe- H
ctu eorum non est tanta necessitas. Alio modo differt necessitas absoluta per maius, & minus respectu temporis. Vt siquis immediate peribit nisi prouideatur sibi, vel si det aliquid de eo, quod habet peribit immediate, vel post paruum tempus. Vt siquis habens cibum vnius diei solum sit in loco in quo non expectat, nec videt modum quousque ad multos dies possit habere cibos. In breui enim videt sibi pereundum. Et ideo etiam si iste videret alium fame pereuntem, fortassis non teneretur sibi quicquam dare de cibo suo. Alia est minor, vt siquis sit in anno sterili inter eos à quibus non expectat aliquid misericorditer recipere, & vix habet sustentationem in cibo pro se, & familia pro illo tempore sterili dicitur esse in ne- I
cessitate absoluta. Per istum modum possunt distingui multi status necessitatis absolute per maius, & minus.

Sciendum etiam, quòd necessitas absoluta distinguitur in extremam, & in non extremam, licet accipiant aliqui necessitatem absolutam, & extremam pro eodem. Nam extrema est necessitas individui, vel personæ, quando est propinquus casus pereundi nisi subueniatur. Vel si det aliquis de eo, quòd habet in breui nihil habebit pro se. Alię autem absolutę necessitates, quæ tamen minores sunt, vt patet ex dictis de necessitate conditionata, eodem modo dicendum, quòd illa non consistit in individuibili, quia illa est, secundùm quam dicitur aliquid nobis necessarium quo indigemus ad honeste, & decenter viuen- K
dum, secundùm statum nostrum, intelligendo statũ, vt supra diximus. Et non consistit hæc necessitas in individuibili, quia multis additis homo non excedit status sui conditionem, multis etiam subtractis non perit conditio status quin illis subtractis possit homo decenter viuere, secundùm statum suum. Possent tamen tanta addi, quòd excederent conditionem status. Vt siquis ante hoc non habebat familiam, aut habebat valde paruam, & ex magnitudine diuitiarum perueniat ad habendum magnam familiam, & generaliter omnis dignitas, vel honor aut officium, vel administratio, & quæcunque præpositura, aut magni redditus quando conferuntur alicui, qui ante hoc nihil tale simile habebat, mutat statum per ascensum.

De diminutione status idem dicendum est, quòd licet aliquibus subtractis non tollatur immediate status, subtracto tamen honore præpositura, vel redditibus per quæ quis prius statum habere inceperat, dicitur mutari status per diminutionem.

Sed in istis tam particularibus non potest sufficienter dari regula, sed magis oblato casu prudens iudicare poterit, quando fit mutatio status, vel non. Et secundùm hoc scietur, quæ sunt illa, quæ sunt necessaria ad sustentationem honestam, vel decentem status, & sic videbitur si est necessitas conditionata, vel non, quia interdùm nulla est necessitas, nec absoluta, nec conditionata, & iudicant aliqui esse necessitatem conditionatam.

Et sicut non potest dari sufficienter regula in generali quibus positis, vel subtractis status mutetur per ascensum, vel descensum, ita multominus potest dari regula, quæ sunt illa, quæ homo expendere potest, vel dare manente decenter, vel honeste sustentatione status sui, sed hæc soli prudentię relinquenda sunt, & quilibet maxime rerum suarum diligens cognitor poterit iudicare nisi sit auarus, quia auaritia iudicat illud etiam esse necessarium, quòd omnino est superfluum, & quia necessarium, & superfluum, vt hic accipitur, sunt contraria, quidquid accedit ad necessarium est superfluum. Et ideo illud, quòd excedit supra necessitatem absolutam dicitur esse superfluum, licet non absolute, quia adhuc illud est necessarium necessitate conditionata, scilicet pro decenti sustentatione status sui.

Quod autem excedit necessitatem conditionatam dicitur simpliciter superfluum, quia nec est necessarium simpliciter, nec etiam ad honestam sustentationem, quia illo non existente sufficienter, & honeste habet quis ad sustentationem suam, & suorum quorum sibi cura incumbit, & ad benefaciendum amicis decenter.

Sed non oportet in hoc ire in infinitum, ita vt non solum quis amicis benefaciat, sed etiam amicis amicorum, & rursus alijs amicis illorum, quia ad hoc nemo esset sufficiens, & esset cura superflua, quam nemo deberet sumere.

Aliquis etiam si omnes diuitias habere posset ad dispensandum illas, quotquot in orbe sunt, sic loquitur Aristoteles nono. Ethicorum de felice, qui licet amicis indigeat non tamen oportet se extendere ad multos amicos, & rursus ad amicos amicorum, quia istud esset sibi impedimentum ad operationem felicitatis. Quidquid ergo habet quis vltra ea, quæ necessaria sunt ad honestam, & decentem sustentationem suam, & eorum quorum sibi cura incumbit, & ad communicandam humane, secundùm conditionem illorum inter quos viuit, ne sit extraneus ab eorum moribus propter parcitatem dicitur esse simpliciter superfluum, & illud pertinet ad diuitias, vel thesaurum. Et secundùm hoc dantur aliquæ regulę de dandis eleemosynis.

Prima est, quòd dare eleemosynam de superfluo simpliciter cadit sub præcepto. Et hoc, siue pauperes sint in extrema necessitate, vel absoluta, siue non, 58.
sed solum egeant, ita quòd non sustentantur decenter. Et ista est regula communis. Et est hoc, sicut in natura, quia id, quod totaliter est superfluum abijcit, vel ministrat alijs si indigent.

Secunda regula est, quòd de superfluo respectu primæ necessitatis, scilicet absolutę, quod tamen non est superfluum respectu secundę necessitatis, sed potius est necessarium necessitate conditionata, dare eleemosynam non cadit sub præcepto, sed sub consilio. Et hoc verum est nisi occurrat aliquis, qui

sit in necessitate extrema, vel saltem in absoluta, quia A
tunc etiam de eo, quod est nobis necessarium ad decentem sustentationem status nostri dare tenemur, dum tamen non incidamus per hoc in necessitatem absolutam. Tertia regula est, q̃ in dandis eleemosynis debet considerari dria necessitatum quantum ad eos quibus debet dari, quia magis debet dari ei, qui est in extrema, quam ei qui est solum in absoluta necessitate. Et prius ei, qui est in absoluta, quam ei qui est in cõditionata. Ratio est, quia eleemosyna datur ad subueniendum indigenti: vbi ergo fuerit maior indigentia magis obligamur, & quia maior est semper extrema, quam non extrema, & absoluta, quam conditionata, tenemur dare, secundùm conditionem earum. Et B
rursus, quia omnes absolute non sunt æquales, nec etiam omnes conditionatę inter se, tenetur quilibet, secundùm, quòd est maior necessitas prius prouidere. Quarta regula est, quòd nõ tenemur alicui de præcepto, nec de consilio dare eleemosynam, nisi sit indigens respectu alicuius necessitatis de prædictis, cũ ratio eleemosynæ sit, quòd detur indigenti. Et ideo etiam siquis haberet multa superflua simpliciter respectu vtriusque necessitatis, si non inueniret pauperes non teneretur alicui dare. Nec tamen oportet, quòd pauperes inquirat, sed benefaciat his qui occurrerint, licet iste casus raro, vel nũquam sit, sicut Deus dixit Deuter. 15. Non deerunt pauperes in terra habitationis vestræ.

Quinta regula est quantum ad eleemosynas quotidianas, quæ fiunt pauperibus non existentibus in extrema, vel absoluta necessitate, quòd dare eis eleemosynam est de præcepto, quãdo quis habet omnia quibus indiget ad conseruationem decentem status sui pro se, & familia, & amicis: reliqua enim in eleemosynas expendere debet, sicut natura illud quod superat sibi de alimento respectu nutritiuę in qua attenditur necessitas absoluta, & respectu augmentati in qua attenditur necessitas conditionata, præparat ad conseruationem speciei subministrans illud virtuti generatiuæ. Ita enim postquam quis habet ea, quæ sunt de necessitate absoluta procurat ea, quæ sunt de necessitate conditionata. Cum autem etiam ista habuerit quidquid superabundat debet communicare toti D
speciei, ideſt alijs hominibus qui ad humanam speciem pertinent communicare debet in eleemosynas. Et hoc cadit sub prȩcepto. Si tamen quis non habeat sufficienter ea, quæ sunt de necessitate conditionata non tenetur pauperibus ex consuetudine petentibus eleemosynam dare ex præcepto, sed consilium est, nisi accidat aliquem talium esse in extrema, vel absoluta necessitate, quia tunc tenemur illi dare. Regulariter tamen necessitas talium pauperum est conditionata, scilicet, quia non habent ad sustentationem alicuius status vitę. Nam mendicare non est status decens, ideo semper isti dicuntur indigentes, licet eis quotidiana alimenta ministrentur. Hęc omnia vera sunt de veris pauperibus, secus de illis qui per mendi- E
citatem diuitias sibi parant, quia talibus non solum non est præceptum, nec consilium dare, sed etiam iniustum est illis dare siquis eos nouerit. Quibus autem prius teneamur dare, quam alijs, & quibus abundantius dicetur infra. Intelligenda sunt etiam præcedentia, quòd nunquam ille qui dat eleemosynam debet esse in tanta necessitate in quanta ille cui dat, quia tunc non tenetur, licet laudabilis est eleemosyna, sicut patet de vidua, quæ obtulit in Gazophilatium Domini de eo, quòd sibi erat necessarium, & à Christo laudata est. De hoc Luc. 21. Aliquando autem vituperabile esset, vt siquis dando eleemosynam extraneis non haberet pro se, & familia sua, vt dicetur seq. quę̃st.

Alph. Tost. in Matth. Pars III.

Ad primum dicendum, quòd eleemosyna aliquando pertinet ad præceptum, & aliquando ad consiliũ. Omne enim opus bonum ad quod non tenemur ex necessitate legis, pertinet ad supererogationem de qua dantur consilia. Et quia dare eleemosynam de eo, quod est nobis necessarium necessitate conditionata est supererogationis pertinet ad consilium, ideo eleemosyna interdum ad consilium pertinet. Et sic intelligitur illa Glos. quòd Ioan. suadebat dare eleemosynam in casu illo in quo dare illam erat consiliũ. Quando autem sit consilium, & quando præceptum patet ex supradictis.

Ad secundum dicendum, quòd licet cuilibet re sua vti, & tamen non est licitus quilibet, & qualiscunque vsus rei. Et ita retinere licitum est rem propriã, & tamen aliquando est illicitum. Quia sicut contingit esse superfluum, & diminutum in dando. ita etiã contingit in recipiendo, & retinendo, vt dicit Philosophus quarto Ethic. capitulo. de liberalitate. Et ideo interdum facit quis contra virtutem retinendo propria, cum omne superfluum, & diminutum ad vitiũ pertineat, vt patet secundo Ethic. Et consequenter est contra legem Dei, quæ homines sufficienter ordinat ad omnem virtutem. Quia licet non obligetur quis ex lege Dei operari, secundùm quamlibet virtutem, quia forte nunquam occurret sibi materia, obligatur tamen, quòd non operetur contra aliquã C
virtutem, quia omne, quod est contra virtutẽ est cõtra rationem, cum virtus consistat in medio determinato à ratione secundo Ethic. Omne autem, quod est p̃ rõnẽ est p̃ conscientiã si putetur contra rationẽ esse, quia ratio, & conscientia idem sunt in re, & tamen agens contra conscientiam peccat ad Rom. 14. Omne, quod non est ex fide peccatum est, i. omne, qđ est p̃ conscientiam, quæ vocatur fides, s. quia f̃m conscientiam scimus, credimus, vel putamus aliquid esse bonum, vel malum. Et sic peccat p̃ legẽ Dei qui agit contra aliquam virtutem. Et quia interdum retinere propria est contra liberalitatem 4. Ethic. c. de liberalitate peccat qui tunc illa retinet, & tamen f̃m legem humanam licitum est homini retinere rem propriã qualitercunque voluerit, & nulli dare, eo quòd leges fori sęcularis non perfecte ordinant hominem ad omnem virtutem. Sed obijcietur quia 5. Ethic. dicitur quòd iustitia legalis est omnis virtus, quia lex præcipit omnem actum virtutis, vel actum omnium virtutum. Et tamen Arist. loquitur ibi de lege humana, quia legem diuinam, & ecclesiasticam non nouerat. Et patet hoc de exemplis, quæ ibi ponit. Dicendum, quòd intelligitur de virtutibus necessarijs ad communicationem politicam. Nam actus omnium illarum lex humana ponit sub præcepto, inquantum sine illis non posset stare politia bene, & diu. Ad statum autem politicum proprie non requiritur aliqua virtus nisi iustitia, quia status politicus consistit in habitudine vnius ciuis ad alterum. Hoc autem est per solam iustitiam: nam alię virtutes sunt hominis ad seipsum. Ideo iustitia sola politiam conseruat quinto Ethicor. Et quantum ad hoc actus iustitiæ commutatiuæ, & distributiuæ præcipiuntur à lege humana, quia istæ sunt duæ partes iustitiæ particularis, sine quarum actibus impossibile est saltem per paruum tempus stare communicationem humanam, vt emere, vendere, locare conducere commodare, mutuare deponere præcario accipere, donare, & sic de similibus, quæ pertinent ad iustitiam commutatiuam. Sic etiam in puniendo peccantes, & distribuendo præmia bene agentibus, quod pertinet ad distributiuam. Ista igitur sunt simpliciter necessaria ad statum politicum, actus vero aliarũ vir-

tutum non sunt necessarij nisi inquantum interdum pertinent ad communicationem partium politię inter se. Et tunc reducuntur ad iustitiam, sicut actus tẽperantiæ ad seipsum sunt, & non ad alterum. Quia tñ per temperantiam cohibet quis delectationes turpes, secundùm quas inclinatur ad accipiendum vxorem alterius, vel filiam, vt fornicetur. Et hoc iniustum est. Quod si non tolleretur non posset stare politia. Vetat ergo lex humana adulteriũ stuprum, & raptum qui sunt actus intemperantiæ, non inquantum pertinent ad intemperantiam, sed inquantum pertinent ad iniustitiam. Sic etiam fortitudo hominis ad seipsum est, ſm quam quis aggreditur, & sustinet confidenter terribilia. Et quia propter defectũ fortitudinis fugit quis de bello proijciens arma, & hoc est in damnũ reipublicę, lex humana iubet actum fortitudinis vetans de bello fugere, aut arma proijcere. Sic ẽt mansuetudo pertinet ad iras cohibendas. Et ſm hoc bene se habet quis ad seipsum. Quia tñ propter iram interdum quis maledicit alteri, vel nocet, ꝙ iniustum est, lex prohibet istos actus, & iubet actum mansuetudinis, & fortitudinis. Sic dicit 5. Ethic. Præcipit autem lex facere opera fortis, puta non derelinquere aciem, nec fugere, nec abijcere arma, & quæ temperati puta non męchari, nec conuitiari, & quæ mansueti puta non contẽdere, nec percutere. Et sic lex iubet actus omnium virtutum, non inquantum sunt illarum virtutum, sed inquantum sunt actus iustitię. Et ideo multi alij actus sunt istarum virtutum tam circa temperantiam, quã circa fortitudinem, mansuetudinem, & alias virtutes quos lex humana non præcipit, & multa vitia sunt, quæ non vetat inquantum illa non præiudicant proximo. Et sic verum est, ꝙ lex humana non dirigit perfecte ad virtutem, quia non dirigit nisi ad actus iustitiæ. Ad actus vero aliarum virtutum non dirigit nisi inquantum aliqui eorum pertinent ad iustitiam, vt dictum est. Lex autem Dei perfecte dirigit ad virtutem, ideo retinere proprium nũquam est peccatum, ſm legem humanam, & tamen est interdum peccatum, ſm legem Dei. Et quia lex ecclesiastica magis appropinquat ad legem Dei, quam sęcularis, ideo ſm eam retinere proprium iudicatur peccatũ. Vnde electus in episcopum si inuenitur esse auarus repellitur à promotione 85. dist. c. Florentinum, vbi Archidiaconus Florentinus in episcopum electus repellitur, quia dr̃, quòd domum eius, nunquam intrauerat amicus ad charitatem suscipiendam. Et sic reputatur ista tenacitas. Aliter ẽt potest dici, ꝙ retinere proprium sit peccatum, quia interdum accidit, ꝙ id, quod est proprium efficiatur non proprium propter inopiam indigẽtium. Nam in necessitate extrema omnia cõia sunt. Ideo licet quantum ad proprietatem sit eius qui possidet id, quod possidetur, tñ si ille qui est in extrema necessitate illud accipiat, suum efficitur. Et ideo qui possidet tenetur dare antequam indigens cogatur accipere, quia iam illi debitum est. Et ideo in tali casu non, licet retinere rem, quia iam nõ est omnino propria cum sit debita indigenti. Sic dicit Basilius. Si fateris ea tibi diuinitus prouenisse, ſ. temporalia bona iniustus est Deus inęqualiter nobis res distribuens. Cur tu abundas ille vero mendicat, nisi vt tu bonæ dispensationis merita consequaris, ille vero patientiæ brauijs decoretur? Est famelici panis quem tu tenes, nudi tunica, quam in conclaui conseruas, discalciati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum, quod possides inhumatum. Quo circa tot iniuriaris, quot dare valeres. Idem Greg. & Amb. dñr, & hr̃ 47. dist. c. Sicut hi. Ad tertium dicendum, ꝙ subuentio cuiuscunq; proximi, quæ generaliter potest dici eleemosyna reducitur ad præceptum de honore parentũ.

Eps auar meret deponi.

Sic interpretatur Apostolus 1. Tim. 4. dicens. Pietas ad omnia vtilis est promissionem habens vitę, quæ nunc est, & futurę. Et hoc dicitur, quia in præcepto de honorando parentes dicitur, vt sis longęuus super terram. Quod Apostolus intelligit de vita temporali, & æterna. Et sic ad præceptum illud reducitur eleemosyna.

Ad quartum dicendum, quòd reducitur ad præceptum affirmatiuum, scilicet de honorando parentes, & ideo non obligat ad omne tempus, sed ad determinatum tempus, & circunstantias. Cum autem dicitur, quòd reducitur ad præceptum negatiuum: dicendũ, quòd quælibet affirmatio continet sub se negationẽ. Nã quia affirmatiua obligant ad certum tempus non facere pro illo tempore est peccatum. Vt si dicatur non dare eleemosynam existẽti in necessitate est peccatum mortale. Et sic intelligitur dictum Amb. Si non paueris occidisti. Et hoc modo omne præceptum affirmatiuum resoluitur in negatiuum pro tempore quo obligat.

Ad quintum dicendum, quòd præceptum de dando eleemosynas aliquo tempore obligat, scilicet quando quis habet superfluum respectu vtriusque necessitatis, & occurrit aliquis pauper, vel etiã si non habeat superfluum, simpliciter tamen occurrit aliquis patiẽs extremam, vel absolutam necessitatem, quia tenetur tunc eleemosynam dare, & maxime in isto secundo casu. Et quando dicitur, quòd semper probabiliter potest quis præsumere, quòd etiam si ipse non benefacit pauperi alius benefacier.

Dicendum, quòd ad hoc, quòd quis cognoscat extremam necessitatem indigentis, vel quando ipse tenetur dare eleemosynam, sunt signa probabilia tam ex parte dantis, quam ex parte accipientis. Ex parte accipientis, vt si quis videt aliquem indigentem ita, quòd incurret periculum nisi subueniatur ei, & videt alios pigros ad dandum, vel impotentes dare, quia tunc debet præsumere, quòd peribit pauper nisi ipse subuenerit in cibo, & potu, & in similibus necessarijs, & non est expectandum quousque homo sit constitutus simpliciter in extrema necessitate, quia tunc forte tantum esset natura consumpta, vel debilitata fame, & siti, & alijs incommodis, quòd iuuari non posset. Et quia eleemosyna datur, vt proficiat releuando defectum indigentis, necesse est dantem semper pręuenire vltimam necessitatem veram, vt ab illa eruat.

Dicit enim Chrysostomus super Ioannem, quòd non oportet pauperem vlulantem deceptorem vocare. Quid dicis, o homo propter vnum panem deceptionem quis complicat? Quasi dicat. Non. Et sic innuit, quòd est credendum pauperi quando ostendit se indigere, nec circa hoc magna discussio facienda est. Quia etiam si non sit extrema necessitas nihil perdimus dando.

Ex parte autem dantis signum est, quòd obligetur dare quando videt, quòd habet multa quibus non indiget ad sustentationem vitæ suæ, nec suorum, nec etiam ad decentem conseruationem status sui, quia tunc si indigentes aliqui occurrant etiam si non sint in extrema necessitate dare tenetur eleemosynam, quia de superfluo simpliciter eleemosynam dare cadit sub præcepto. Cum autem dicitur, quòd quidquid homo habet est sibi necessarium pro tunc, vel potest esse necessarium pro alio tempore.

Dicendum, quòd si pro tunc non est necessarium aliqua necessitate de duabus, nec probabiliter præsumi potest, quòd erit sibi necessarium, quia nihil imminet, ꝓpter qđ appareat necessariũ debere iudicari, vt simpr̃ superfluum. Nec oportet, ꝙ aduertat

tat homo ad omnes casus, qui possunt euenire in futurum, quia hoc esset de crastino cogitare, & subtrahere aliquid diuinæ prouidentię, & bonitati, quod prohibetur infra in litera, sed ſm ea, quæ probabiliter euenire pñt iudicari dẽt. Sed obijcietur, quia dubium fuit hic, ꝙ tenetur quis dare eleemosynam constituto in necessitate extrema etiam de eo, ꝙ est sibi necessarium ad decentem conseruationẽ status sui, quia cõiter doctores, vt Alex. de Ales, Altesido. & S. Tho. dñt, ꝙ ex parte dantis considerandum est, vt id, quod est in eleemosynis erogandum, sit eis superfluum, ſm illud Luc. 6. Quod superest date eleemosynam. Et dicit, ꝙ intelligitur de necessitate non solum quantum ad se, sed etiam quantum ad illos quorum cura ei incumbit. Dicendum, ꝙ accipiunt superfluum respectu primæ necessitatis, quia illa non solum est respectu sui ipsius, sed etiam respectu familię cuius curam quis habet. Quia si pro se hẽret, & non pro illis, diceretur esse in necessitate absoluta. Et verum est, ꝙ nunquã tenetur quis prouidere alteri priusquam sibi. Et ideo si quis est in extrema necessitate, siue in absoluta quãtum ad se, vel ad familiam suam, nõ tenetur prouidere alteri existenti in extrema necessitate, nisi forte illa sit maior, quam sua, quia vt dictum est sup. necessitas absoluta, vel extrema, vel ẽt conditionata non est sp̃ ęqualis. Et sic poterit esse, ꝙ aliquis existens in necessitate absoluta teneatur prouidere alteri existenti in necessitate absoluta. Vt si quis est in anno sterili vix hñs pro se, & familia sua sustentationem aliqualem vsque ad nouos fructus, & nõ expectat aliunde succursum, dr̃ esse in absoluta necessitate. Si quis tñ occurrat fame moriturus ita, ꝙ non hẽt cibum pro vno die, vel duobus nisi succurratur ei, tenetur succurrere etiam si ipse sit in necessitate, quia minor est sua necessitas, q̃ illius cui occurrit. Aliter potest dici, quòd intelligit̃ de paupere non existẽte in extrema necessitate, quia illi non tenemur dare eleemosynam nisi de eo, quòd est simpliciter superfluũ. Sed adhuc obijcietur ꝙ p̃ceptum de dando eleemosynam nunquam obliget nisi quãdo pauper fuerit in extrema necessitate, quia cõiter doctores dicunt, ꝙ ex parte recipientis requiritur ꝙ necessitatem habeat. Alioquin non esset ratio quare eleemosyna ei daretur. Sed cum non posset ab aliquo subueniri omnibus necessitatem hñtibus, nõ obligat omnis necessitas ad præceptum, sed illa sola sine qua ipse qui necessitatem patitur, sustentari non põt. Dicendũ, ꝙ intelligitur illud de obligatione absoluta ad dandum eleemosynam, quia quilibet obligatur dare eleemosynam ei, qui constitutus est in tali necessitate, siue hẽat superfluum, siue non, dum tamen etiã ipse non sit in simili necessitate. Si autem pauper non esset in extrema necessitate nemo ei teneretur, siue haberet superfluum aliquod, siue non, dum tamen non esset superfluum simpliciter. Nam istas duas regulas omnes communiter ponunt, scilicet pauperi existenti in extrema necessitate quilibet ex præcepto obligatur subuenire, qui non est in simili necessitate. Secunda est de superfluo simpliciter, quilibet tenetur dare eleemosynam indigenti, siue sit in extrema necessitate, siue non, dum tamen indigeat. Ad sextũ dicendum, quòd Daniel dedit consilium Nabuchodonosor de eleemosynis faciendis, quia forte in illo casu in quo præcepit ei, vel suasit hoc facere non cadebat eleemosyna sub præcepto, vtpote si non occurrebant aliqui qui essent in extrema necessitate, vel illa, quæ daturus erat non erant ei simpliciter superflua, sed necessaria, secundùm condecentiam status sui regalis.

Alij dicũt, quòd eleemosyna ista cadebat sub prẽcepto, quia tamẽ Nabuchodonosor erat alienus à lege Dei, & nesciebat aliquam legem per quam obligaretur ad dandas eleemosynas, dixit hoc ei Daniel tanquam consilium.

Primum tamẽ melius est, scilicet, quòd non caderent sub præcepto, quia dixit Daniel peccata tua eleemosynis redime. Et sic imponebat ei opus satisfactionis. Opus tamen satisfactionis est opus bonum, quòd aliàs non erat necessarium nisi ad satisfaciendum pro peccato. Et tamen quando cadit eleemosyna sub præcepto obligatur homo ad illam simpliciter etiam si pro nullo habeat satisfacere, immo vt ostensum est supra quæstio. vigesimaquinta. eleemosyna quando cadit sub præcepto nunquam est proprie, & principaliter opus satisfactionis. Et ideo proprie erat hoc cõsilium, quòd Nabuchodonosor daret eleemosynas, sed hoc non tollit quin in aliquo casu dare eleemosynam sit præceptum, vt supra ostensum est.

De quibus rebus eleemosyna est facienda. Et quòd nullus tenetur de sibi necessarijs facere eleemosynam nisi in tribus casibus. Et quòd necessarium ad vitam dupliciter accipitur.

Quæst. XXXV.

QVAERETVR nunc de quibus rebus eleemosyna facienda est. Et est primo dubium, an de necessario sibi debeat quis facere eleemosynam, vel bonum sit illam facere.

Dicunt quidam, quòd non licet, quia dicit August. quòd circa ordinem charitatis peccat qui præpostere agit eo, quòd ordo charitatis est sub præcepto. Et tamen tenetur quis potius seipsum diligere, quam alios: ergo etiam potius benefacere sibi tenebitur. Si tamen de necessario sibi daret eleemosynam seipsum destrueret, vt alium sustẽtaret: ergo peccat dans eleemosynam de necessario sibi.

Item dicit Arist. quarto Ethic. capitulo. de liberalitate, quòd occidit seipsum, vel destruit qui dissipat substantiam suam, idest diuitias. Et hoc verum est maxime quantum ad necessaria. Et tamen peccat qui seipsum occidit, vel destruit: ergo peccat dans eleemosynam de necessario.

Item qui dat ea, quæ sunt sibi necessaria prodigus est, quia dissipat substantiam quarto Ethic. Est autem prodigalitas vitium. Si vitium, nunquam committendum est: ergo nunquam est danda eleemosyna de sibi necessario.

Item dicit Apostolus primo. ad Tim. quinto. Qui suorum maxime domesticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior est, qui tamen necessaria sibi, & familiæ dat in eleemosynas, derogat familiæ, quia per hoc ipse, & familia mendicabunt: ergo dare eleemosynam de necessario peccatum est.

Dicendum, quod aliquid esse nobis necessariũ ad vitam potest dupliciter accipi.

Vno modo illud sine quo vita agi non potest, quia istud vocatur necessarium necessitate absoluta. Et nõ solum dicitur sic necessarium id quo quisque pro seipsis indiget, sed etiam illud quo indiget pro sustentatione familiæ suę. Et de tali necessario nemo obligatur eleemosynam dare etiam si pauper sit in necessitate absoluta, quia nemo sic tenetur mendicanti subuenire, quòd ipse cogatur immediate mendicare. Et ideo non solum non tenetur dare eleemosynam, sed etiam non est bonum illam dare, quia est contra ordinem charitatis. Et hoc verum est nisi ille qui sibi occurreret esset in maiori necessitate, vt ostensum est prędcedenti q. quia tunc existens in necessitate absoluta tenetur subuenire alteri existenti in necessitate absoluta. Vel si forte statum mutare vult, quia tunc nihil est sibi necessarium, cum transeat ad alium

ſtatum in quo ſine his viuitur. Vel ſi forte talis caſus F
immineret, vbi ſubtrahendo ſibi daret alicui magnæ
perſonæ per quam Eccleſia, vel reſpublica ſuſtenta-
retur, quia pro talis perſonæ liberatione ſeipſum, &
ſuos laudabiliter quis morti exponeret, cum bonum
commune ſit præferendum bono priuato 1. Ethic.

Alio modo dicitur eſſe aliquid neceſſarium ſine
quo non poteſt conuenienter vita agi, ſecundùm cõ-
ditionem perſonæ, & condecentiam ſtatus quantum
ad ſe, & ad illos qui in familia eius ſunt, & quorum cu
ra ei incumbit. Iſtud neceſſarium non conſiſtit in in-
diuiſibili, quia quibuſdam additis non exit homo à
conditione ſtatus ſui, & quibuſdam ſubtractis nõ de-
ſcendit de ſtatu. Poſſet tamen fieri tanta additio, vel G
ſubtractio, quòd exeat conditionem ſtatus, vt dictum
eſt præcedenti q. Et ideo de hoc pendet in iudicio, &
prudentia cuiuslibet quid eſt, quod dare poſſit manẽ-
te conditione ſtatus ſui. Eſt tamen regula generalis,
quòd non tenetur aliquis ex precepto dare eleemoſy
nam de neceſſarijs ad ſuſtentationem ſtatus, niſi oc-
currat aliquis conſtitutus in abſoluta neceſſitate. A-
lias autem conſilium eſt dare eleemoſynam, & eſt lau
dabile quando quis dat de eis, quæ ſunt neceſſaria, ſe-
cundùm conditionem ſtatus, dum tamen illis ſubtra-
ctis adhuc non mutatur conditio ſtatus, quia non cõ-
ſiſtit in indiuiſibili, vt dictum eſt. Si tamen tanta quis
det, vt mutari debeat conditio ſtatus ita, quòd non ha H
beat iam ad ſuſtinendum familiam ſuam decenter,
non eſt laudabile eleemoſynam dare, ſed eſt inordina-
tum, & contra charitatem ſiquis tantum ſibi de bo-
nis proprijs ſubtrahat, vt alijs largiatur, quòd de reſi-
duo non poſſit vitam cõuenienter agere, ſecundùm
ſtatum proprium, & negocia occurrentia. Nullus ta-
men inconuenienter viuere debet. Hoc verum eſt
niſi in tribus caſibus. Primus eſt ſiquis mutet ſtatum
volens ingredi religionem in qua nihil poteſt poſſide
re, quia tunc nihil requiritur pro ſtatu ſuo, ſed eleem-
oſynę fidelium, quæ quotidie miniſtrantur, vel quæ
iam miniſtratę ſunt locis illis religioſis in quibus vi-
uere debet ad ſtatum, quem eligit ſibi ſufficiunt, &
tunc dare non ſolum neceſſaria ſecundo modo, ſed I
etiam primo modo laudabile eſt, & hoc Chriſtus ap-
probat infra 19. Si vis eſſe perfectus vade, & vẽde om-
nia, quæ habes, & da pauperibus. Secundus eſt quãdo
quis ſubtrahit ſibi ea, quæ de facili poſſunt reſarciri,
ſicut eſt in habentibus redditus annuos, qui etiam ſi
aliquando expendant in eleemoſynis, ita vt aliquali-
ter minuatur ſtatus poteſt ſuppleri defectus iſte per
ſequentes redditus, & etiam ſi præter redditus quis
expectet aliunde lucrari, quomodocunque. Tertius
eſt quando occurrit neceſſitas alicuius perſonæ ma-
gnæ, quæ eſt vtilis reipublicę, vel Eccleſiæ, vel ſi oc-
currat neceſſitas Eccleſiæ, vel reipublicę pro qua quis
poteſt res ſuas laudabiliter exponere. In his enim tri-
bus caſibus poteſt quis omittere laudabiliter id, quod
pertinet ad decentiam ſtatus ſui, vt maiori neceſſitati K
ſubueniat. Ad primum dicendum, quòd arg. proce-
dit quando quis ſubtrahit ſibi ea, quæ ſunt omnino
neceſſaria neceſſitate abſoluta, quia tunc contra cha-
ritatem eſt, niſi occurrat alius habẽs maiorem neceſ-
ſitatem. Si autem ſit neceſſarium neceſſitate condi-
tionata, dari poteſt, quia per hoc non ſubtrahitur ho-
mini totaliter id per quod vita ſuſtentatur.

Sed hoc intelligendum eſt, ſecundùm diſtinctio-
nem ſupra poſitam.

Ad ſecundum dicendum, quòd arg. tenet in illis,
quæ ſunt neceſſaria, ſine quibus vita non poteſt agi,
quia illa non ſunt danda alicui, niſi exiſtenti in maio-
ri neceſſitate.

Ad tertium dicendum, ꝙ prodigus eſt, qui agit cõ-
tra rationem ſubſtantiam diſſipando. Qui tamen dat,
ſecundùm rationem non dicitur diſſipare, etiam ſi
totum det. Sicut ille qui mutat ſtatum intrando reli-
gionem omnia vendit, & tamen non dicitur diſſipa-
re, ſed laudabiliter agit, ita etiam non mutando ſtatũ
poteſt quis interdum dare de eo, quod eſt ſibi neceſ-
ſarium, quia ratio hoc exigit, & non dicitur diſſipare
ſubſtantiam.

Ad quartum dicendum, ꝙ non debet quis ſubtra-
here ſibi, & familiæ ſuæ neceſſaria dando alicui alte-
ri, & tamen aliquis caſus eſſe poteſt in quo laudabi-
lius quis prouidet alteri, quam ſibi, & familiæ, ſcilicet
quando poteſt ſe exponere, & familiam pro ſalute il-
lius, vt ſupra oſtenſum eſt.

An eleemoſyna poſſit fieri de rebus illicite acquiſitis. Et quare diuitiæ dicantur iniquæ. *Quæſt.* XXXVI.

QVAERETVR, an eleemoſyna fieri poſſit de rebus illicite acquiſitis.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia dicitur Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Mammona tamen iniquitatis ſignificat diuitias iniquę acquiſitas: ergo de illis poſſumus facere amicos, qui recipiant nos in æterna tabernacula, vt ibi dicitur. Hoc autem eſt dando eleemoſynam pauperibus: ergo licitum eſt de illicite acquiſitis eleemoſynam fieri.

Item dicit Auguſt. in lib. quæſtionum Exod. & 14. quæſt. 5. Qui habetis, ſcilicet: Qui habetis aliquid de malo facite inde bonum, qui non habetis aliquid de malo nolite acquirere de malo. Ergo licet non ſit bo num acquirere de malo, ideſt illicite, poſtquam tamẽ Tho. acquiſitum eſt, laudabile eſt facere inde bonum. 1. 32.

Dicendum, quòd de acquiſitis illicite generaliter vetatur eleemoſyna fieri. Sic dicit Greg. 1. q. 1. capit. Non eſt putanda, ſcilicet: Non eſt putanda eleemoſy na, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus acquiritur. Idem dicit Aug. lib. de ſermone Domini. De iuſtis laboribus facite eleemoſynam. Non enim corrupturi eſtis iudicem Chriſtum, vt non vos audiat pauperibus quibus tollitis nolite velle eleemoſynas facere de fęnore, & vſuris. Et 14. quæſt. 5. cap. Immolans ex iniquo oblatio eſt maculata. Dona iniquorũ non probat altiſſimus. Sed eleemoſynæ factę de acquiſitis illicite diſplicent Deo, ſicut ſiquis immolet filium in conſpectu patris, ſicut dicit Salomon Prou. 21. Hoſtię impiorum abominabiles, & qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris. In alleg. c. Non eſt putanda, & cap. Immolans, ſed eleemoſyna illa ſola eſt Deo accepta, quæ fit de rebus licite acquiſitis, ſic dicit Greg. 14. quæſt. quinta. cap. Eleemoſyna, ſcilicet eleemoſy na redemptoris noſtri oculis iſta placet, quę non ex illicitis, & iniquitate congeritur, ſed quæ de rebus conceſſis, & bene acquiſitis impenditur. Et hoc eſt, quia illicite acquiſita non ſunt in bonis noſtris, ff. pro ſocio. l. cum duobus, §. vlt. Et tamen de his, quæ nõ ſunt in bonis noſtris eleemoſynam facere non poſſumus. Ergo etiam nec de rebus illicite acquiſitis. Simile etiam patet, quia eleemoſynæ, & decimæ Deo dantur. Decimæ tamen non debent dari de rebus illicite acquiſitis extra de deci. c. Ex tranſmiſſa, ſcilicet, quia fidelis homo de omnibus, quę licite poteſt acquirere decimas erogare tenetur. Ergo nec dabuntur eleemoſynæ de illicite acquiſitis. Propter hoc autem abſolute putant quidam, quòd de nulla re illicite acquiſita poteſt fieri eleemoſyna, vt tangitur 14. quæſt. 5. §. quòd vero in glo. Et extra de deci. c. Ex tranſmiſſa in glo. Dicendum tamen, quòd aliquando de illicite acquiſitis poteſt fieri eleemoſyna, & aliquando nõ, quia

fieri

fieri eleemoſynam licite, vel non, pertinet ad illud tẽ- A
pus in quo fit. Poteſt tamẽ aliquis vti licite illa re, quã
aliquando acquiſiuit illicite, ideo poterit tunc licite
eleemoſynas de illa facere. Pro hoc ergo diſtinguen-
dum, ꝙ quando aliquid illicite acquiritur, aut tranſit
dominium in acquirentẽ, aut non. Si nõ tranſit nun-
quam põt facere eleemoſynam, quia non hẽt admini
ſtrationem illius rei, q̃ non eſt ſua, nec computatur in
bonis ſuis. Et ita eſt de pecunia acquiſita de furto, &
de rapina, quia ibi nullo modo tranſit dñium in acci-
pientem, ſed ſp eſt iniuſtus detentor. Si autẽ tranſit
dñium, aut competit repetitio contra acquirentẽ, aut
non. Si competit repetitio non põt fieri eleemoſyna,
quia licet acquirẽs efficiatur Dñs per acquiſitionem, B
quia tñ de iure competit contra eum repetitio nõ po-
teſt rem illam alteri tradere cum teneatur reſtituere,
vel danti, vel alteri. Et ſic eſt in pecunia acquiſita per
ſymoniam, & per vſuram. Nam ꝫ ſymoniacum com
petit repetitio extra de ſymonia c. Veniens, & cap. de
hoc, & contra vſurarium etiam extra de iu. iur. c. De-
bitores. Ideo iſti non põt facere eleemoſynas de ſic
acquiſitis. Si autem acquirens effectus eſt dñs, & nõ
competit contra eum repetitio, eſt totalis dñs, & hẽt
liberam adminiſtrationem rei acquiſitę. Et ideo põt
facere de ea eleemoſynam. Sic eſt de meretrice, quæ
illicite acquirit, & tamen quod acquirit ſuum eſt. Et
ideo poteſt expendere in quoſcunque vſus, & conſe- C
quenter dare eleemoſynam. Nam non cõpetit ꝫ me-
retricem repetitio, ff. de condi. ob tur. cauſa l. idem, &
ſi §. Quoties, & iſtud vocatur turpe lucrum. Et ſimile
eſt in quibuſdam alijs lucris, vt in lenone, & Nigro-
mantico, & ſortilego, & alijs de quibus infra dicetur.
Iſta diſtinctio eſt vera, & multum rationabilis, & te-
netur communiter, & approbatur 14. q. 5. §. quòd ve-
ro in gl. Ex his poteſt reſponderi ad argumẽta vtriuſ-
que partis. ad primum dicendum, ꝙ non licet de om-
nibus rebus illicite acquiſitis eleemoſynam dare, li-
cet tamen de quibuſdam, ſm diſtinctionẽ ſupra poſi-
tam. Cum tñ dicitur de mammona iniquitatis nõ eſt
ſenſus, quòd liceat nobis furari, vt inde eleemoſynas
demus, ſic dicit Aug. lib. de verbis Domini. Illud ver-
bum Domini quidam male intelligendo rapiunt res D
alienas, & aliquid inde pauperibus largiuntur, & pu-
tant ſe facere, quòd pręceptũ eſt. Sed intellectus iſte
corrigendus eſt. Vocantur autem mammona iniqui-
tatis omnes diuitiæ etiam bene acquiſitæ, quia diuitię
quęcunque ſint iniquæ ſunt, quia non ſunt, nec repu-
tantur diuitiæ niſi iniquis, qui in eis ſpem ponunt, vt
exponit Aug. 21. de ciuit. Dei, & in libr. de quæſtion.
Euangelij. Nam diuitiæ ex nomine ſuo dicunt quan-
dam affluentiam, quę vere non reperitur in rebus ter
renis, quæ poſſidentur. Siquis ergo eas diuitias putat
errat. Et ideo iam iniquus eſt, qui eas tales putat, & ve
lut tales eas cupit: Chriſtiani autem non nominant
eas diuitias, nec ſub ratione diuitiarum cupiunt, ſed
ſolum, vt neceſſaria quædam ad vitam, ſicut dicitur E
1. ad Tim. 6. Habentes alimẽta, & quibus induamur
his contenti ſumus. Et Hier. victus, & veſtitus diuitiæ
ſunt Chriſtianorum, ideſt ſola neceſſaria quærunt, &
non affluentiam. Reſtat ergo quòd ſoli iniqui ſint qui
diuitias in his rebus eſſe putent. Vel poteſt intelligi,
ſecundùm Amb. iniquum mammona, quia varijs di-
uitiarum illecebris noſtros tentat affectus. Vel aliter
vt exponit Baſilius diuitiæ ſunt iniquæ, quia in pluri-
bus prædeceſſoribus quibus in patrimonio ſuccedis
aliquis reperitur qui iniuſte vſurpauit aliena, quam-
uis tu neſcias. Vel dicitur mammona iniquitatis, id-
eſt inęqualitatis, quia diuitiæ non ſunt ęqualiter om-
nibus diſtributę, ſed bonis interdum egentibus, mali
interdum abundant diuitijs. Poſſet etiam vocari ini-

quum mammona illud, quòd de iniquitate acquiri-
tur, tranſit tamen dominium in acquirentem, & nõ
competit repetitio contra eum, ſicut diximus de me-
retricio, & lenocinio. Nam de his poſſumus nobis
facere amicos. Iſtud verum eſt: Chriſtus tamen non
intellexit de hoc, quia loquebatur generaliter ad om-
nes poſſidentes diuitias. Et tamen iſtud paucis con-
ueniret. Et ideo intelligendum eſt modis prædictis,
& maxime, ſicut expoſuit Baſilius, quia licet diuitiæ
poſſint interdum iuſte acquiri, difficile eſt quin in ac-
quirendo magnas diuitias nõ interueniat peccatum
aliquod. Nam ſi cura rei familiaris nunquam, aut
vix ſine peccato agi poteſt, vt ait Aug. 25. diſt. c. Qua-
lis hic, quanto magis acquiſitio magnarum diuitiarũ
nunquam, aut vix poterit ſine peccato fieri? Vnde di-
citur illud verum, & commune. Omnis diues, aut in- Omnis di-
iuſtus, aut iniuſti hęres. ues, aut in-
iuſtus, aut
iniuſti hæ-
res.

Ad ſecundum dicẽdum, quòd illud dictum Aug.
poteſt intelligi multipliciter. Vno modo facere bo-
num de malo, ideſt reſtituere id, quod illicite acqui-
ſitum fuerat. Nam cum iniuſte accipitur, malum eſt,
cum vero reſtituitur iuſtitiæ opus fit. Ideo de malo
bonum fit. Et tunc peccatum dimittitur 14. q. 6. cap.
Si res aliena. Et Auguſt. in epiſtola ad Macedonium.
Aliter poteſt intelligi, quòd malum vocetur labor,
vel ſolicitudo, ſicut dicitur infra in litera nolite ſoli-
citi eſſe in craſtinum. Sufficit enim diei malitia ſua,
ideſt ſufficit pro quolibet die ſolicitudo, & labor ip-
ſius diei, & non habeatis vna die ſolicitudinem pro
altera. Et iſta ſolicitudo vocatur malitia, ideſt malum
pœnæ. Et tunc eſt ſenſus, quòd omnes diuitiæ etiam ſi
licite acquirãtur malum quoddam ſunt, ideſt laborio
ſum in acquiſitione. Et de illo malo faciendum eſt
bonũ, ideſt eleemoſyna. Aliter poteſt intelligi, quòd
habere aliquid de malo intelligatur de eo, qui acqui-
ſiuit aliquid illicite, & tamen effectus eſt Dominus,
& non competit contra eum repetitio, quia de tali po
teſt fieri eleemoſyna. Iſtos tres ſenſus ponit Gratia-
nus 14. q. 5. §. Sed hoc multipliciter. Iſte tamen tertius
eſt melior: nam ſecundus non concordat literę, quia
ibi dicitur qui non habetis aliquid de malo nolite ac-
quirere aliquid de malo, & tamen nemo eſt quan-
tumcunque pauper qui non habeat de rebus huius
ſęculi, etiam qui diſſuadet hominibus acquirere de
malo. Et tamen acquirere de rebus huius ſęculi ad
ſuſtentationem vitę, licet cum labore hoc fiat, launda-
bile eſt, & Apoſtolus ibi ſuadet 2. Theſſ. 3. Qui non
laborat non manducet. Et ipſe gloriatur de hoc,
quòd ad omnia neceſſaria ſibi, & eis qui cum eo erãt
prouiderant ſibi manus ſuæ Act. vigeſimo. Ideo in-
telligendum eſt tertio modo, vel primo.

Ad allegationes incontrarium in quibus innuitur
quòd nullo modo liceat eleemoſynam fieri de illici-
te acquiſitis.

Reſpondendum eſt per diſtinctionem ſupra poſi-
tam. Nam illud capitulũ. Non eſt putanda prima
quæſt. prima. intelligitur de acquiſitis illicite de qui-
bus competit repetitio, ſcilicet de pecunia habita per
ſymoniam, vt apparet ibi in rubro, & etiam Gregor.
dicit in litera. Certum eſt, quia & ſi monaſteria, vel
xenodochia, vel aliquid aliud ex pecunia, quæ pro
ſacris ordinibus datur, conſtruantur, non proficit.

Ad dictum Auguſtin. dicendum, quòd intelligi-
tur de eis qui acquirunt per furtum, aut rapinas, vel
oppreſſiones pauperum, quia iſta non tranſeunt in
dominium accipientis, ſed tenetur ad reſtitutionem
qui accepit. Nam alias peccatum non dimittitur, vt
Auguſt. in epiſtola ad Macedonium, & 14. quæſtio.
ſexta. cap. Si res aliena. Ad capit. Immolans 14. quęſt.
quinta.

Dicen-

Dicendum, quòd intelligitur de illo, quod acquiritur per rapinam, & violentiam, & fraudes. Et neutro modo transit res in dominium accipientis.

Patet quia dicitur ibi qui offert sacrificium ex substantia pauperis, ideſt de rebus acceptis de substantia pauperis. Etiam dicitur panis egentium vita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est. Et iterum dicitur. Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit necessario fratres sunt. Ergo intelligitur de acquisitis per fraudem. Et tamen etiam ibi non efficitur verus Dominus, qui acquirit. Vnde nec potest eleemosynam dare.

Ad dicta Salomonis manifeste apparet ex supradictis, quòd intelligantur de acquisitis ex rapina, & fraude. Ad capit. Eleemosyna. dicendum, quòd magis accepta est eleemosyna quanto ex rebus magis licite acquisitis datur, & tamen licitum est de rebus illicite acquisitis, dum tamen transeant in dominium acquirentis, & non competat contra eum repetitio, fieri eleemosynam. Et de istis non debet intelligi capit. illud sed de illis, quæ non transeunt in dominium accipientis, vel pro quibus competit repetitio ad l. cum duobus, ff. pro socio.

Dicendum, quòd intelligitur de acquisitis illicite quando acquirens non efficitur Dominus, vel quando repetitio competit, quia tunc illa non dicuntur esse in bonis nostris cum ea restituere teneamur.

Ad id quod dicitur de decimis dicendum, quòd nõ est idem in decimis, & eleemosyna, quia decimæ dantur Deo, & ministris eius, eleemosynæ autem dantur pauperibus. In rebus autem sacris non solum vitandum est malum, sed etiam inhonestum, quodcunque, vel indignum. Et quia si de illicite acquisitis decimę acciperentur, videretur approbari illa acquisitio turpis, ideo non recipiuntur decimæ. Secus autem est de eleemosyna, quæ datur ad subueniendum pauperi, quia ibi non est attẽdendum nisi, quòd pauperi subueniatur, dum tamen ille qui subuenit possit hoc facere. Et quia illicite acquisita, quæ transeunt in dominium acquirentis, & non competit repetitio possunt dispensari ad nutum eius, potest eleemosyna fieri de illis. Ista responsio tangitur 14. quæst. quinta, §. quòd vero in glo. & extra de deci. capitu. ex transmissa in glo.

An possit fieri eleemosyna de acquisitis per meretricium. Et quòd dicitur turpe lucrũ dupliciter. Et meretrix, quæ appelletur. Et an meretrix possit retinere bona sibi data per clericum. Et deinde an data à religioso: Et de eo quod vir recipit à muliere fornicaria, an possit licite retinere. Et denique de meretricio quare non possit fieri oblatio.

Quæst. XXXVII.

QVAMQVAM autem ex supra positis generaliter dictis apparere possit de quibus rebus illicite acquisitis posset eleemosyna fieri, & de quibus non. Vt tamen magis appareat quæretur in speciali de aliquibus. Et primo de acquisitis ex meretricio, an possit eleemosyna fieri.

Dicunt quidam, quòd non, quia eleemosynæ sunt quædam dona: habent autem dona aliquid simile Deo sacratis quarto Ethic. capitulo. de liberalitate, non potest tamen consecrari, vel offerri Deo aliquid de meretricio Deuteronomij vigesimotertio. non offeres mercedem prostibuli, nec precium canis in domo Dei tui. Ergo nec eleemosynæ fieri poterunt de acquisito ex meretricio.

Dicendum, quòd generaliter conceditur posse fieri eleemosynam de acquisitis ex meritricio, quia meretrix efficitur domina eius, quod sic acquirit, & potest disponere de eo ad libitum, nec competit contra eam repetitio, vt patet, ff. de condi. ob tur. causa l. idẽ, & si §. Quoties. Potest ergo eleemosynas inde dare, immo proficient sibi ad hoc, quòd Deus illuminet cor eius ad exeundum citius de peccato. Et istud lucrum meretricis vocatur turpe lucrum, sed non iniustum. Nam ipsa turpiter agit, quia se subijcit cuique sine lege matrimonij, & hoc iniustum est, quòd tamen inde pecuniam accipiat non est iniustum, sed turpe, ideſt de turpi acquisitum. Secus autem quando lucrum est iniustum simul, & turpe, quia tunc acquirens nunquam efficitur dominus, vel saltem competet contra eum repetitio, sicut est in rapina, furto symonia, & vsura.

Pro quo sciendum, quòd aliquando vetatur in lege ipse actus, & lucrum, quod inde habetur, aliquando autem vetatur actus de quo habetur lucrum, sed non ipsum lucrum.

Primo modo dicitur lucrum turpe, & iniustum, sicut est in rapina, & furto, quia non solum vetatur quis rapere, & furari, sed etiam prohibetur retinere, quod sic accepit, quia non dimittitur sibi peccatum donec restituat, vt ait Augustin. ad Macedonium, & 14. quæstio. sexta. capitulo. si res aliena, & de re. iu. in sexto. capitulo. Peccatum non dimittur.

Sic etiam in symonia, & vsura. Nam ad vsuram dare vetatur, & etiam compellitur vsurarius per censuram ecclesiasticam ad restituendum vsuras extra de iu. iur. capitulo. ex administrationis. In symonia eodem modo fit, quia non potest retinere, quod symoniace accepit. Extra de symo. cap.

De hoc, & capitulo. Veniens. Et in istis non efficitur dominus, qui lucratur, vel competit contra eum repetitio.

Secundo modo dicitur lucrum turpe, sed non iustum. Et sic est in meretricio, quia lex vituperat talem coitum, & maxime lex Christi. Et tamen lucrũ inde acceptum nulla lex vetat. Ideo non est iniquum, quia non est contra ius, sed turpe est, quia de rebus turpibus est.

Sic ẽt siquis ex diuinationibus Nigromãticis acquirerit aliqd ipsa quidẽ Nigromantica operatio vetita est, & tñ lucrũ inde acquisitũ nulla lege prohibetur, ideo de eo potest fieri eleemosyna 14. quæst. quinta. §. Sed hoc multipliciter de meretricio: ergo indubitate potest fieri eleemosyna 14. quæst. quinta. §. Quod vero in glo. Hoc autem intelligendum est, licet dicatur absolute solum quando mulier est libera, & ille à quo accipit est sui iuris habens aliquid, quod possit ministrare. Secus autem in alijs, vt immediate dicetur.

Pro quo sciendum, quòd meretrix proprie dicitur illa, quæ omnibus se exponit cuius turpitudo venalis est, vt dicit Augustin. libro de quæstion. Deuteronomij, & 32. quæst. quarta. capitulo. Meretrices. Et ideo ad Fabiolam, & 34. distinct. capitulo. Vidua. De his autem communiter intelligimus quando, quare, an de meretricio possit eleemosyna dari. Potest tamen quæcunque mulier fornicaria vocari meretrix, quia sine lege matrimonij alicui viro copulatur, siue sit coniugata, siue montalis, siue cuiuscunque status. Et tunc est dubium si tales aliquid accipiãt ab illis à quibus cognoscuntur, an possint eleemosynam facere de illo, & est dubium tam ex parte fęminæ si aliquid accipit à viro, quam ex parte viri si aliquid accipit à fęmina. Et in hoc solent distinguere quidam Theologi, & iuriste dicentes, quòd ille à quo mulier accipit est clericus sęcularis, aut accipit de bonis proprijs, aut de bonis Ecclesiæ. Si de bonis proprijs non tenetur restituere illi, nec alicui, sed potest licite retinere, & disponere de eo ad libitum si sit mulier sęcularis libera: si autem sit monialis non potest de eo disponere, quia non potest habere proprium, sed vertetur in vtilitatem monasterij, licet sit honestius, quòd monasterium expendat illud in pios vsos.

Si autem accepit de bonis Ecclesiæ, ideſt quę erant Ecclesiæ ad vsum ipsius, vt si erant vasa, vel pecunia aliqua Ecclesiæ indistincte debet fieri restitutio Ecclesiæ, siue sit diues, siue sit pauper, & siue mulier sit sęcularis, siue monialis.

Si vero sit de bonis Ecclesiæ, ideſt de illis, quæ clericus acquisiuit intuitu Ecclesiæ. Aut Ecclesia sua est abundans, aut pauper.

Si abundans debet pecunia erogari pauperibus loci illius in quo Ecclesia est, si autem Ecclesia est pauper debet fieri restitutio ipsi Ecclesiæ. Et hoc verum est tam de pecunia data publicę meretrici, quam cõcubinæ, quam cuicunque alteri mulieri ad quam quomodocunque clericus accesserit, quia si vna tenetur restituere, tenebuntur omnes.

Creditur tamen dicendum, quòd hoc sit verum quando res data erat vere ipsius Ecclesiæ, & non trãsierat in dominium clerici, vt sunt ornamenta Ecclesiæ, vel possessiones, aut fructus possessionum pertinentes solum ad Ecclesiam. Nam in talibus cum nullum ius habeat sacerdos potius, quam quilibet extraneus accipiendo illa est fur, & sacrilegus, quia vsurpat rem Ecclesiæ decimaseptima quæst. quarta, §. Sacrilegium. Et sicut ea, quæ furto accipiuntur ad quemcunque perueniant nũquam illius efficiuntur, sed competit semper repetitio, ita si clericus de rebus, quæ pure sunt Ecclesiæ aliquid dederit, siue meretrici, siue concubinæ, siue cuicunque alteri mulieri, nõ potest hoc illa retinere, sed debet restituere Ecclesiæ.

Secus autem de illis est, quæ clericus acquisiuit intuitu Ecclesiæ, quia illorum vere est dominus. Et licet peccet male dispensando illa, cum debeant expendi in bono, quia sunt acquisita de sacris, cui tamen aliquid dederit vere dominium acquiritur. Et ideo non tenetur ad restitutionem. Et sicut si concubina multa accepit à clerico donata de eis, quæ ipse acquirebat intuitu Ecclesiæ, non tenetur eo viuente, nec mortuo restituere Ecclesiæ, & ita est de meretrice, & de quacunque alia muliere recipiente aliquid à clerico, sed fiet de sic receptis, sicut si clericus daret de proprio patrimonio.

Qui tenent tamen contrariam opinionem dicunt, quòd debent ista restitui, vt dictum est nisi episcopus vellet dispensare cum muliere, quòd ista sibi retineat si est sęcularis, vel cum monasterio, quòd retineat hęc, si mulier est monialis.

Si autem meretrix, aut quæcunque fornicaria accepit pecuniam à clerico regulari, scilicet à monacho, vel aliquo religioso præsumendum est, quòd de bonis monasterij pecunia illa data est nisi contrarium constet.

Et tunc dicendum, quòd aut iste dans habet administrationem, vtpote, quia est Abbas, vel prior aut aliquid simile, vel non habet administrationem. Si habet debet restitui illi prioratui, vel administrationi, quia inde pecunia præsumitur fuisse accepta. Et hoc verum est, si non sit administrator tunc ille qui pecuniam dedit, quia tunc indistincte illi officio restituenda est.

Si autem ille adhuc administrat, aut est correctus de tali malo, aut non. Si est correctus tenetur restituere mulier eidem.

Si autem non est correctus melius est, quòd detur pauperibus, vel si potest alio modo dari monasterio, quòd non perueniat ad manus istius, dari debet, scilicet ne iste iterum in eosdem vsus illam pecuniam expendat, & ne videatur reportare commodum de sua iniquitate.

Si tamen mulier eidem restituerit etiam nondum correcto, liberata est ab onere restitutionis, ita quòd non tenebitur postea monasterio, nec alicui alteri restituere.

Si autem ille qui dedit hanc pecuniam non habebat administrationem, sed erat simplex clausstralis, debet fieri restitutio monasterio cuius ille erat. Et si fiat restitutio eidem monacho non liberatur mulier ab onere restitutionis, quia soluit indebite nisi constet sibi, quòd illud versum est in vtilitatem monasterij, vtpote, quia monachus dedit postea monasterio, vel expendit in vsus monasterij.

Non fit autem distinctio in regulari, sicut fit in clerico sęculari, sed indifferenter quidquid meretrix accipit à regulari, ideſt monacho, vel religioso restituere tenetur, quia non erat illius, & non poterat dare. Et ratio est, quia clericus sęcularis potest habere aliqua bona propria, vt patrimonialia, vel alias licite acquisita non intuitu Ecclesiæ. Et potest habere bona acquisita intuitu Ecclesiæ, quæ tamen sua sunt, & de talibus potest expendere, quia verus dominus est quantum ad proprietatem, licet à iure imponatur sibi modus dispensandi ista bona: regularis autem nullius rei potest esse dominus, quia non potest habere proprium extra de statu monachorum capitulo. cum ad monasterium. Ideo quidquid habet monasterij est si licite illud habet. Quod dico, quia potest monachus aliquid habere, quod nec sit suum, nec monasterij, vt si furetur, vel rapiat, aut symoniace lucretur, vel vsurarie, aut per fraudes, aut suscepit ab aliquo ad male agendum, vt siquis dedit monacho pecuniam expresse, vt ex ea conduceret sibi fornicariã. Nam in his casibus pecunia non est monachi, quia nullius rei potest esse dominus, nec etiam monasterij, quia non habuit aliquem titulum acquirendi. Et ideo sicut si monachus acquireret ex fraude, vel rapina, aut furto, vel oppressione, teneretur restituere eis à quibus ista accepit, sicut quilibet alius teneretur, ita si meretrici, aut cuicunque fornicarie de istis aliquid dederit, tenetur ipsa hoc restituere illi à quo ista accepta sunt si constet ei.

Si autem non constet ex tali lucro prouenisse, debet restituere monasterio, quia de omnibus, quæ monachus habet, vel quomodocunque inueniuntur apud eum, præsumendum est, quòd sint monasterij nisi contrarium constet.

Si autem symoniace monachus acquisiuit tenetur mulier, quæ ab eo ista accepit restituere illi cui tenebatur monachus restituere si ista haberet.

Cui autem fieri debeat restitutio eorum, quæ symoniace acquiruntur dicetur inf. In q. 39.

Et hoc verum est, si mulieri constet, quia alias generaliter tenetur monasterio restituere vndecunque illud prouenerit, cum præsumatur esse monasterij quousque constet contrarium. Si autem per vsuram acquisiuit debet restitui à quo vsura extorta est.

Si autem aliquis monacho dedit pecuniam, vt ex ea conduceret sibiipsi meretricẽ, non debet restitui alicui ista pecunia, sed meretrix potest eam sibi retinere velut si esset data à laico.

Et patet, quia non est restituenda monacho cum nihil possit proprium habere.

Non etiam monasterio, quia non potuit monasterium acquirere pecuniam monacho ex tali causa datam, cum monachus illam expendit immediate in hoc opus ad quod fuerat data.

Secus

Secus autem si non expendisset, sed retinuisset sibi forte compunctus de malo, quia tunc pecunia efficeretur monasterij velut siquis monacho eleemosynam daret. F

Secus autem si immediate expensa est in illud opus ad quod data est, quia tunc nunquam exiuit originem turpitudinis suæ. Et sic nunquam potuit acquiri monasterio, vnde nec debet ei fieri restitutio, si meretrici constaret de hoc.

Non debet restitui etiam ei, qui dedit illam monacho, quia dominium perdidit cum sponte donauerit, & maxime, quia donauit ad turpem actum. Et propter hoc perdere debebat etiam si alias non esset perditurus.

Cum ergo nullus sit cuius ista pecunia sit, in foro conscientiæ potest sibi eam meretrix licite retinere si esset sęcularis, si autem monialis fiet sicut supra dictum est. G

Si autem ille à quo meretrix accepit erat sęcularis, aut erat sui iuris, aut non, sicut filius familias, vel seruus.

Si non erat sui iuris tenetur mulier restituere illi in cuius potestate est, quia cum non habeat administrationem aliquam, quidquid dederit pertinet ad illum sub cuius potestate est tanquam res aliena. Et ideo meretrix non potest sibi illam retinere, sed ea quæ accepit à seruo tenetur restituere domino. Quæ autem à filiofamilias, tenetur restituere patri.

Hoc verum est, nisi quando istis competit aliqua administratio. Sicut si filius familias habet peculium castrense, vel quasi castrense, quia illud potest administrare cum posset de illo testari. H

De seruo etiam dicendum, quòd interdum potest habere aliquid proprium, & administrationem eius ex permissione domini. Vt si conueniat Dominus cum seruo, quòd det sibi quotidie certam pecuniã, & quidquid superlucratus fuerit retineat. Tunc enim de illo lucro potest libere seruus disponere. Et si de hoc dederit meretrici, non tenetur illa restituere.

Alias autem quidquid acceperit à seruo tenetur Domino restituere.

Si autem vir à quo meretrix accipit sit sęcularis sui iuris existens, non tenetur meretrix, vel quæcunque fornicaria restituere ei, vel alicui alteri, quod ab ipso accepit, quia ille potuit dare cum esset dominus, & haberet administrationem, & illa potuit acquirere cum tale lucrum non sit vetitum per aliquam legem. I

Sed dubitabitur circa id, quod dicebatur supra de monacho dante pecuniam meretrici, quid si monasterium det alicui monacho, vt maneat in studio certam pecuniam pro sustentatione sua pro vno anno, vel pro singulis annis, si de illa dederit meretrici, an teneatur ipsa ad restitutionem? Et videtur quibusdã, quòd non, quia illa pecunia erat assignata monacho ad sustentationem suam pro certo tempore, & potest illam totam expendere: si ergo sustentauit se de ipsa illo tempore, & meretrici dedit, videtur, quòd licet male fecerit dando meretrici, tamen quòd transierit dominium cum iste haberet ius expendendi pecuniã illam hoc tempore. K

Dicendum, quòd tenetur restituere meretrix illam pecuniam, quia iste non potuit sibi dare.

Nam ad hoc, quòd dare posset, & teneret ista datio, oportebat, quòd iste esset Dominus, vel haberet potestatem ad expendendum pecuniam in illum vsum in quem expendit. Monachus tamen non potest effici dominus alicuius rei, quia est contra votum monachale extra de statu monachorum capitulo. Cum ad monasterium. Etiam non habebat ius expendendi in hac re, quia monasterium dederat sibi pecuniam ad sustentationem suam. Nomine tamen sustentationis non intelliguntur nisi illa, quę requiruntur ad victum, & vestitum, & communes necessitates humanas, in quibus honeste potest pecunia expendi. Nullum autem illicitum intelligitur nomine sustentationis maxime fornicari, quod est directe contra votum monachale in allega. capitulo. Cum ad monasterium. Ideo nullum ius habuit iste monachus ad dandum meretrici, sed dedit tanquam rem alienam, velut si nullam habens administrationem dedisset aliquid de bonis monasterij, licet non sit omnino tam grauis culpa, sicut grauius peccat qui nulli iurisdictioni præsidens vult ius dicere in aliqua causa cogendo aliquos ad comparendum coram se, quam ille qui aliàs iudex existens cogit aliquos, qui nõ sunt de foro suo coram se litigare, vel ius eis dicit.

Ita monachus qui nullam habens administrationem intromiserit se, & male dispensauerit aliqua bona monasterij, grauius peccat, quam monachus qui aliàs administrationem aliquam habens intromittit se ad administrandum in rebus illis in quibus non habet ius administrandi, & tamen peccatum simile est.

Cum ergo nunc iste monachus habens ius administrandi pecuniam istam ad suam sustentationem non haberet ius donandi eam absolute, nec dandi ad turpes vsus, vsurpat sibi ius, quod non habet: & ideo dare non potuit meretrici, & consequenter nec ipsa potuit effici domina, ideo tenebitur restituere monasterio, & non illi monacho sicut supra dictum est. Nec obstat, quòd dicebatur istam pecuniam monacho assignatam esse pro certo tempore, quia per hoc non efficiebatur adhuc Dominus. Vnde non poterat expendere eam in quoscunque vsus: etiam non fuit solum data ad certum tempus, sed etiam ad certum vsum, scilicet ad sustentationem suam, ideo non habebat ipse ius expendendi eam aliter: etiam quia licet daretur certa pecunia pro certo tempore poterat reuocari administratio illa quocunque tempore. Et ita monachus non haberet postea potestatem administrandi: ergo non receperat plenum ius ad administrandum pecuniam istam, sed sub certo modo.

Etiam patet, quia si data esset pecunia ista monacho pro certo tempore duntaxat, manifestum est, quòd finito tempore si aliquid de illa pecunia maneret non poterat expendere iam de illa, licet potuisset tempore non elapso totam illam pecuniam expendere, ita cum ad solam sustentationem suam acceperit istam pecuniam non potest aliquam partem eius dare meretrici, vel expendere in alios vsus, qui non contineantur nomine sustentationis, & de reliqua sustentare se toto illo tempore. Et sic nullo modo potest meretrix retinere id, quod à monacho recepit. Hæc autem dicta sunt de eo, quod recepit mulier fornicaria à viro.

Si autem econtrario vir recipiat à muliere fornicaria, distingui potest sicut supra, & dicendum, quòd illa mulier aut est monialis, aut sęcularis, si monialis quidquid ab ea accipiat vir, tenetur restituere monasterio cuius illa est.

Potest tamen hic distingui, an illa habeat administrationem, vt quia est abbatissa, vel prioriss, vel non habet. Et vtroque modo dicetur sicut dicebatur supra de pecunia, quam suscipit meretrix à monacho habente administrationem, vel non habente. Hoc autem semper est generale, quòd recipiens à moniali fornicaria semper tenetur monasterio suo restituere, quia

quia illa nihil proprium habere potest, licet hic potest distingui sicut supra de monacho acquirente pecuniam, quam dedit meretrici per furtum, rapinam, vel oppressionem, aut fraudem, symoniam, vel vsurã, aut si forte aliquis dedit ei expresse pecuniam, vt ex hac sibi fornicariam conduceret, quia ista omnia poterunt esse in moniali, & dicetur sicut ibi. Quicunque ergo à moniali acceperit tenetur restituere monasterio, siue sit clericus, siue laicus, quia dabit illud, quod accepit, vel æquialens. Et hoc est verum de personis, quæ sunt sui iuris.

Si autem dedit eis qui non sui iuris, vt religioso, vel seruo, vel filiofamilias.

Dicendum, quòd si ista peruenerunt ad illos in quorũ potestate isti sunt restitui debent, vt si id, quod accepit monachus à moniali fornicaria peruenit ad monasterium cuius iste est monachus, quia monasterium tenetur restituere illi monasterio cuius est monialis, quæ hoc dedit si adhuc res illa manet. B

Si tamen non manet, sed versa est in vtilitatem monasterij, debet æquialens restitui.

Si autem non manet, nec versum est in vtilitatem monasterij, perdet hoc illud monasterium cuius erat monialis, quia monasterium cuius est monachus nõ tenetur pro delictis illius.

Idem de seruo si id, quod accepit à moniali peruenit ad dominum, vel non peruenit.

Idem etiam de filiofamilias si id, quod accepit à moniali peruenit ad patrem eius, vel non, quia dicendum est sicut de monacho, & monasterio. Hoc verum est si nullam administrationem habeant isti, secus si habebant aliquod peculium, sicut ostendimus supra de seruo, & filiofamilias, quia tunc de illo peculio tenentur restituere æquialens si non habent id, quod acceperunt. C

Si autem sit mulier sęcularis, aut est sui iuris, aut non. Si non sui iuris, aut est puella in potestate patris, vel tutorum, siue curatorum, aut vxor in potestate viri.

Si est puella tenetur restituere quidquid accepit ab ea, qui fornicabatur cum ea, quia ipsa nihil possidebat nec habebat administrationem alicuius rei. Ideo nec dare potuit, sed restituendum est patri, vel tutori, aut curatori. Et quicunque receperit restituere tenetur, siue sit sui iuris, siue alieni. Et fiet sicut supra dictum est de restitutione facienda monasterio eius, quod acceptum est à moniali fornicaria, & vbicunque fornicator tenetur restituere id, quod accepit à fornicaria, debet fieri, sicut ibi dictum est. D

Si autem sit vxor, quæ est in potestate viri, aut dedit aliquid fornicatori de bonis pprijs viri, vel de bonis communibus, quæ acquiruntur constante matrimonio, vel dedit de bonis suis dotalibus, vel de bonis paraphernalibus.

Si de bonis viri est furtum, quia rem pure alienam dat, cuius nec vsus, nec proprietas pertinet ad eam. Ideo tenetur fornicator restituere viro cuius est vxor, vel facere, quòd perueniat ad eum. Si de bonis communibus eodem modo. Quia licet soluto matrimonio, secundùm leges humanas perueniant partim ad virum, & partim ad vxorem, vel ad hęredes eorum, tamen constante matrimonio tota administratio pertinet ad virum, ita vt possit libere donare. Ideo etiam furtum est si de his det vxor. Et dico furtum in foro conscientiæ. Vnde non potest donare, nec fornicator acquirere potest, ideo tenetur restituere viro. E

Si autem sint bona dotalia quantum ad proprietatem pertinent ad vxorem, & tamen constante matrimonio administratio pertinet ad virum, & vsus fructus dotis est totus viri, quia sustentat onera matrimonij. Vnde nihil potest dare sine licentia viri, quia alias præiudicaret ei, cum tolleret ipsi vsum fructum illorum bonorum, quæ illa daret alteri. Non potest ergo donare, ideo tenetur fornicator restituere viro.

Si autẽ sint bona paraphernalia, habet vxor administrationem illorum, & ideo dicunt, quòd si dederit de illis adultero, non tenetur restituere, sed efficitur dominus. Quæ autem sint bona paraphernalia dicetur infra.

Si autem mulier sit soluta, vt si sit vidua, vel meretrix, aut quæcunque mulier, quæ sub nullius potestate est, potest dare fornicario, quod voluerit, & ille nõ tenetur restituere, quia per hoc, quòd illa donauit, effectus est ipse dominus, quia ex tali causa non est iniustum lucrum, licet sit turpe.

Hæc autem omnia dicta sunt, vt sciatur quando meretrix tenetur ad restitutionem eorum, quæ de meretricio, vel fornicatione accepit, & quando potest sibi retinere, & etiam quando vir accipiens à fornicaria aliquid, tenetur restituere illud vel tenere potest. Nam quando tenetur restituere non potest facere eleemosynam de illo, quia est æs alienum, & nõ est in bonis eius.

Ad dandum tamẽ eleemosynam requiritur, quòd dans sit dominus, vel saltem habeat administrationẽ illius rei, ita quòd non possit ab eo repeti. Quando autem potest meretrix retinere id, quod accepit potest etiam facere eleemosynam de illo. Et ita generaliter est in omnibus lucris quantumcunque sint turpia, quòd si potest retinere illa sibi qui lucratus est, potest facere eleemosynam de eis.

Ad argumentum in contrarium dicendum, quòd de meretricio eleemosyna fieri potest, non potest tamen fieri de eo oblatio, idest sacerdos non recipiet. Hoc autem est propter dignitatem rerum sacrarum, quia id, quod prouenit ex tam turpi actu quamuis iã licite possideatur indignũ est applicari rebus diuinis.

Secundo fit, vt non videatur foueri in actu suo illicito. Quia si reciperentur oblationes eius, cum essent acquisitę ex meretricio, videretur approbari meretricium: non ergò debent accipi.

Tertio fit hoc ad ruborem, & confusionem, vt cũ viderit meretrix se despici, quia oblationes suę in Ecclesia non recipiuntur, confundetur de peccato suo. Et sic citius reuertetur ad dominum. Et sic interdum oblationes quorundam peccatorum non recipiũtur. Sicut si sunt aliqui in manifesto odio, & nolunt recõciliari, vel si aliqui opprimunt pauperes per solam violentiam. Non enim recipiuntur eorum oblationes 90. dist. cap. Oblationes. Siquis etiam rapuit aliquid ab Ecclesia non recipitur oblatio eius 17. quæst. 4. c. Miror. Istud autem intelligendum est, quòd non solum sit, quia de peccato ista acquisita sunt, sed quia turpis est persona, quæ illa acquisiuit. Vnde si meretrix offerre velit aliquid, quod non sit de meretricio acquisitum, sed alias proprijs manibus: etiam non recipietur in Ecclesia inter oblationes fidelium propter turpitudinem eius. Nam etiam illa in quibus non est peccatum si turpia sunt non recipiuntur in oblatione Ecclesiæ, Deuteronomij 23. Non offeres mercedem prostibuli, nec precium canis in domum Dei tui. Constat autem, quòd precium canis non est aliquid illicitum, & tamen quia est habitum de re turpi non recipitur in domo Domini. Ambo enim sub eadem lege prohibentur. Et sic propter eandem causam prohibentur, scilicet propter turpitudinem, & non propter peccatum. Vnde dicendum, quòd licet oblatio meretricis non recipiatur publice in Ecclesia à sacerdote inter oblationes fidelium: Si tamen ipsa secrete aliquid offert sacerdoti, vt oret Dominũ

pro

pro ipſa, vt illuminet mentem eius, licet ſacerdoti recipere illud,& pro ea orare. Quia multum differt. Nã quod datur ſacerdoti in ſpeciali non applicatur ſacris, quia ad ipſum ſolum pertinet, & non conſecratur de eo corpus,nec ſanguis Domini, ſicut de alijs oblationibus fidelium. Etiam non approbatur per hoc peccatum eius, cum non recipiatur publice oblatio eius inter oblationes fidelium, ſed in ſecreto à ſacerdote. Simile aliquid erat in veteri teſtamento, quia ſiquis gentilis offerre vellet ſacerdotibus aliquod animal in templo,vt immolaretur Domino,ſicut faciebant Iudæi, non recipiebatur de manu eius, Leu. 22. De manu alienigenæ non offeretis panes Deo veſtro,& qdquid aliud dare voluerit. Et tamen ſi gentilis daret pecuniam, vt inde emerentur ſacrificia licebat ſacerdotibus recipere pecuniam, & emere animalia, & offerre. Sic enim Seleucus Rex Aſię de redditibus ſuis ſoluebat omnes ſumptus pertinentes ad miniſterium ſacrificiorum.2. Machab.3. Darius etiam rex Perſarũ dabat ſumptus prõ templo Domini ad ſacrificia, vt oraretur ibi pro imperio ſuo, & filiorum ſuorum 1. Eſdræ 6. Et ſic apparet, quòd licet oblatio meretricis publicę non recipiatur,aliquo tamen modo recipitur. De eleemoſyna tamen ab ea facta ſecus eſt, quia ibi non attenditur niſi releuatio defectus indigentis,ideo licet generaliter meretrici eleemoſynam dare, & bonum ſibi eſt. Sic tenetur 14.quæſt.quinta,§.Quod vero in glo. Et extra de deci.Ex tranſmiſſa in glo.

An hiſtriones, & mimi poſſint facere eleemoſynam de acquiſitis per iſtas artes. Quæſt. XXXVIII.

QVAERITVR, an hiſtriones, & mimi poſſint facere eleemoſynam de ſic acquiſitis. Aliqui dicunt, quòd non, quia iſta illicite acquiſita ſunt cum officium eorum ſit imprõbatum. Dicendũ,quòd ad hoc, quòd detur eleemoſyna de aliquo non eſt attendendum, an licite, vel illicite fuerit acquiſitum, dum tamen poſſit licite retineri, & non competat repetitio contra illud, & tñ acquiſita per hiſtriones, & mimos, licet turpiter acquirantur licite retinentur, nec cõpetit repetitio contra eos, ideo eleemoſynam facere poſſunt de ſic acquiſitis. Ipſi tamen turpiter acquirunt, ideſt ex turpi officio, ſcilicet mentiendo, & adulando, & alia inhoneſta faciendo, & ideo ſunt infames 4. q. 1. c.Diffinimus. Vnde ibi prohibentur ab accuſando, ſicut cęteri infames. Et non ſolum ipſi,ſed etiam illi qui adhęrent eis infames ſunt. Si enim pueri præter voluntatẽ parentum mimis hiſtrionibus,vel arenarijs ſe ſociant exheredari poſſunt, vt in Auct. cum de appellatio.cognoſ.§.cauſas col.8.Iſti etiam hiſtriones, & mimi non poſſunt promoueri ad ſacros ordines 33. diſt. c. Maritum. Et etiam ſi confiteantur,dum tamen manent in officio iſto non datur eis corpus Chriſti. De conſe. diſt.2. cap.Pro dilectione. Et ſic prohibetur omnibus peccatoribus publicis,quandiu ſunt in peccato.Vnde iſti reputantur tanquam publici peccatores, & vituperantur valde illi qui erudiunt aliquos ad iſtam artẽ. Nam dicuntur magiſtri puerorum perdendorum,& non erudiendorum eo. c.Vnde dare iſtis aliquid peccatum eſt,vt dicit Auguſt. ſuper Ioan. & 86. diſt. cap. Donare, ſcilicet Donare res ſuas hiſtrionibus vitium eſt immane non virtus.An tñ iſtis poſſit dari eleemoſyna, vel debeat dicetur inf. q. 67. Quantumcunque ergo vita iſtorum ſit turpis, & lucrum de re turpi, quia tamen efficiuntur domini eorum, quæ lucrantur poſſunt eleemoſynam facere, immo valde bonum eſt, vt Deus eos illuminet. Et eſt idem de eleemoſyna iſtorum, ſicut de eleemoſyna meretricis, quia vterque turpiter acquirit iuſte tamen poſſidet. Et hoc ſufficit ad faciendum eleemoſynam.

An de pecunia per ſymoniam acquiſita poſſit fieri eleemoſyna. Et quid de pecunia data pro ingreſſu monaſterij. Quæſt. XXXIX.

QVAERITVR, an de pecunia acquiſita per ſymoniam poſſit fieri eleemoſyna. Dicendum, quòd circa iſtam pecuniam dubitant quidam an acquirens efficiatur Dominus, vel non,& tamen nemo dubitat quin competat repetitio. Et tamen ſecundùm veritatem dicendum, quòd non efficitur Dominus ipſe ſuſcipiens,ſed mox vt datur pecunia ſymoniace pertinet ad Eccleſiam. Et non poteſt retinere eam ſuſcipiens ſine graui periculo animæ extra de ſymo. cap.De hoc.Et tamen dato, quòd tranſiret dominium in recipientem cum competat repetitio contra eum, non poteſt fieri eleemoſyna de hac pecunia, quia determinate eſt debita Eccleſiæ. Ad hoc tamẽ quòd quis poſſit facere eleemoſynam de re neceſſe eſt,quòd ſit Dominus rei,vel ſaltem habeat adminiſtrationem eius liberam, aut ſaltem extendentem ſe ad hoc, & non competat repetitio contra illum à quo iſta adminiſtratio conceſſa eſt. Quod dicitur propter monaſterium,quia ſi aliquis monachus recepit à monaſterio bona aliqua, quæ poſſit dare in eleemoſynam poterit illa dare, nõ tamen eſt dominus. Et etiam prohiberi poteſt dare. Et tamen contra monaſterium à quo recepit iſtã adminiſtrationem non competit repetitio iſtius pecunię, quia eſt propria monaſterij, & dante monacho dat monaſterium cuius auctoritate ille dat. In pecunia autem ſymoniace acquiſita non eſt ſic, quia ille qui accepit, vel acquiſiuit non eſt dominus, nec adminiſtrator, ideo non poteſt facere eleemoſynam de ea.

Sed dicendum, quòd iſta pecunia reſtituenda eſt Eccleſiæ in cuius detrimentum data eſt. Extra de ſymon. cap. De hoc etiam cap.Audiuimus & cap. conſulere. Et dicitur dari in præiudicium alicuius Eccleſiæ, vt ſiquis voluit obtinere beneficium in aliqua Eccleſia per ſymoniam erat in præiudicium illius Eccleſiæ, quia non erat dignum, quòd talis haberet ibi beneficium, ideo quidquid dedit, vt beneficium obtineret, debet recipiens reſtituere illi Eccleſiæ in qua iſte volebat beneficium obtinere. Si autem ſit quis ſymoniacus in ordine, ſcilicet,quia promotus eſt per ſymoniam,vt poſſet in aliqua Eccleſia miniſtrare,dabitur pecunia ſymoniaca illi Eccleſiæ in qua miniſtrare voluit. Si autem promotus eſt ſymoniace non, vt in aliqua ſpeciali Eccleſia miniſtraret, ſed vt aliquando miniſtrare poſſet ſeu obtinere beneficium hîc,vel ibi, tunc debet pecunia ſymoniaca dari Eccleſiæ cathedrali de cuius diœceſi eſt iſte qui promotus eſt. Et ſic generaliter cum ſymonia qualitercunque committatur ſit ſemper in rebus ſpiritualibus, & cõſequenter ſemper ſit in præiudicium Eccleſiæ, debet pecunia reſtitui Eccleſiæ in cuius præiudicio recepta eſt. Et idem eſt ſiquis pro collatione ſacramẽtorum pecuniam ſymoniace recepit, tenetur reſtituere illi Eccleſiæ in qua taliter ſacramenta data ſunt. Et nunquam reſtituitur pecunia danti eam eo,quòd turpiter dedit, & in deteſtationem criminis ſui perdit illam, & datur Eccleſiæ.

Sed obijcietur,quia extra de ſymon.c.Veniens. dedit quidam pecuniam, vt reciperetur in monaſterio, & poſtea reſtituitur ei, & tranſit ad aliud monaſteriũ.

Dicendum,quòd hoc factum eſt,quia totum monaſterium deliquit,quia abbas recepit ibi decem ſolidos,

dos,& conuentus triginta,& familia decem,& ſic totum monaſterium deliquit, & non eſt dignum,quòd eccleſia cum delicto lucretur, quia aliàs conſequerẽtur iſti monachi ex delicto ſuo prẽmium, & ex eodẽ facto competeret eis pęna,& prẽmium: pęna,ſcilicet quia ſymoniam commiſerũt, prẽmium autem, quia lucrantur id, quod habuerunt per ſymoniam. Et tamen non debet quis ex eodem negocio conſequi pęnam, & prẽmium: cum idem factum non poſſit eſſe bonum,& malum. Etiam tale lucrum non debet habere eccleſia, quia non poſſent clerici, vel monachi pęnitere,niſi reſtituerent,quod ſic acceperunt. Et ſic dicitur, quòd quia totum monaſterium peccauit pecunia reſtituitur danti, & non manet pęnes monaſterium. Secus autem ſi ſolus abbas, vel aliquis de monaſterio deliquiſſet in hoc, quia tunc pecunia maneret ipſi monaſterio cui data eſt, vel in quod volebat ingredi iſte, qui illam dedit. Pro hoc tamen diſtinguendum, quòd quando pecunia ſic datur, aut datur alicui eccleſię ſeculari, ideſt perſonis eius,vt obtineat quis ibi adminiſtrationem, vel beneficium, aut ordinem, vel aliquod ſacramentum, vel datur alicui monaſterio. Si primo modo,aut illa pecunia datur omnibus perſonis eccleſię, ſcilicet Epiſcopo, & capitulo vel datur aliquibus ſpecialiter. ſi omnibus dicitur, quòd debet eccleſię applicari, & omnes, qui erant in illa eccleſia ſunt remouendi ab ea.Si autem datur ſpecialiter aliquibus,vt ſoli prelato,vel aliquibus de capitulo, aut de eccleſia, non capitulariter,pecunia debetur eccleſię, & prelatus ſolus, vel illi, qui recep erunt debent puniri, vt ſymoniaci. Si autem ſit monaſterium, in quod voluit aliquis ingredi data pecunia, nõ poteſt manere in illo, vt extra de ſymon. capitulo Quoniam ſymoniaca. Et tunc,aut iſte vult intrare in aliud monaſterium, vtpote ſi nondum eſt profeſſus, & eſt in libertate ſua manere in ordine, vel non manere. Et ſi vult intrare, vel forte ſi compellitur, vt ſi erat iam profeſſus,pecunia dabitur illi monaſterio, ad quod tranſit,vt non ſit oneroſus illi monaſterio. Et ſi forte ſint aliqui redditus ad ſemper manentes, vel poſſeſſiones non cedẽt in vſum illius monaſterij, niſi quandiu vixerit ille monachus, vt non ſit oneroſus monaſterio,eo autem mortuo redibit ad primum illa pecunia. Et hoc eſt verum,quoniam non deliquit totus conuentus,& abbas ſimul,vt in allegato capitulo Veniens, ſed ſolus abbas, vel aliqui de conuentu, quia tunc cum iſta pecunia fuerit data in prẽiudiciũ iſtius monaſterij, in quod voluit ingredi,ei debebitur ſimpliciter licet viuente monacho illo dabitur monaſterio, ad quod tranſit ne ſit ei oneroſus, & poſtea redibit ad primum : articulo vigeſimoſeptimo quæſtione prima, capitul.Siquis rapuerit.Et decimoſexto quæſtione ſexta,delapſis.

Si autem totum monaſterium deliquit, vt in allegato capitulo Veniens, nunquam debet pecunia illa manere apud illud, ſed dabitur illi monaſterio ad quod trãſit monachus, & habebit illam in perpetuũ. Si autem iſte non vult manere in ordine,ſed redire ad ſeculum, non debet ſibi reſtitui pecunia quam dedit, quia turpiter dedit, ſed manebit apud illud monaſterium, in quod iſte volebat ingredi,etiam ſi omnes de monaſterio peccauerint, quia omnes illi poterunt tunc puniri, ſcilicet quòd trãsferantur ad alia monaſteria arctiora. Extra de ſymo. Quoniam ſymoniaca. Nam quando dabatur pecunia ei, qui dederat illam non dabatur, niſi quia trãſibat ad aliud monaſterium, vt in allegato capitulo Veniens. De hoc extra de ſymo.capitul. De hoc in gloſſa, & Hoſtien.in ſumma eodem titulo,quęſtione vltima. Dicitur tamen in allegata gloſſa,quòd illi,qui recipiunt aliquid ſymoniace tenentur reſtituere illud duplicatum, vt in auten. de Sanct. Epiſcopi.§.Si vero laicus. Et extra de ſymo. capitulo. Audiuimus. Hoc tamen intelligendum eſt de eo,qui recepit aliquid per impreſſionem, vt ſi prelatus extorquet per ſymoniam aliquid ab eccleſia debet illud reddere duplicatum, vt in dicto capitulo. Audiuimus. Secus autem cum nihil extorquetur,ſed recipitur oblatum,vel acceptatur promiſſum, quia tunc reddere id, quod ſuſceptum eſt ſufficit. Et verum eſt hoc,quando ſolum eſt extorſio. Secus autem ſi ſit impreſſio, quę pertinet ad crimen cõcuſſionis,quia tunc quadruplicatum redditur decimaoctaua diſtinctione, capitul.Quoniam quidem. Et prima quęſtione prima, capitu.Concuſſionis, dicitur autem quis concutere, qui prætextu officij ſibi commiſſi comminando aliquid ab initio extorquet.ff.de concuſſi.l.prima,& ſecunda. Et vigeſimatertia quęſtione prima capitulo. Militare. Hęc omnia vera ſunt in foro contentioſo, ſcilicet quando quis conuincitur in iudicio. In foro autem pœnitentiali iſtę pęnę dupli,vel quadrupli locum non habent, ſed ſufficit, quòd reſtituatur oblatum, & damnum,quod irrogatum eſt. Et patet hoc, quia iſtę pęnę ſunt impoſitę a lege, quia aliàs non obligarent naturaliter. Illa autem lex eſt fori contentioſi. Ideo non habet locum,niſi quãdo agitur in foro contentioſo. Secus autem eſt reſtitui debita,vel damna,quia iſtud eſt de iure naturę:etiam reſtitui pecuniam ſymoniacam,quia cum ſit peccatum, & contra ius diuinum talem pecuniam retinere,obligamur in foro conſcientię illam reſtituere, ſicut dicitur extra de ſymoni.capitulo. De hoc. Non poteſt quis retinere pecuniam ſymoniacam ſine graui periculo ſalutis ſuę, ſcilicet ſalutis ęternę, quia de temporali ſalute non poteſt intelligi.Si ergo reſtituerit quis, quod accepit ſymoniace abſolutus eſt apud Deum, & in foro conſcientię abſoluendus eſt. Si tamen poſt hoc conueniretur, & iudicialiter conuinceretur de hoc crimine,cogeretur ad pęnam dupli, vel quadrupli non obſtante abſolutione facta in foro cõſcientię, quia iſti duo fori non ſe impediunt. Apparet ergo ex prædictis, quòd de pecunia ſymoniace acquiſita non poteſt fieri eleemoſyna, ſed debet reſtitui eccleſiæ in cuius præiudicium ſymonia commiſſa eſt.

Concuſſio quid ſit.

An poſſit fieri eleemoſyna ex lenocinio. Et Leno quis dicatur. Et tres modi lenocinij. Quæſt. XL.

QVAERITVR an de pecunia acquiſita ex lenocinio poſſit fieri eleemoſyna.

Dicendum, quòd idẽ eſt de lenocinio, ſicut de meretricio. Acquirit enim turpiter leno,& tamen poteſt poſſidere licite, & tamen de eo, quod licite poſſidetur, poteſt eleemoſyna fieri. Ideo fiet de lenocinio.Eſt autem lenocinium crimen, quòd committit leno. Dicitur autem leno ſecundum leges humanas, qui adulterum, vel adulteram ſubijcit,ideſt procurat,quòd aliquis committat adulterium cum aliqua,vel aliqua,cum aliquo.vel ille,qui pro comperto ſtupro, ſiue adulterio pecuniam accepit, vel ille, qui damnatam de adulterio in vxorem duxit, vel qui quęſtum ex adulterio vxoris fecit,ideſt qui tradidit vxorem ſuam alteri viro ad tempus pro pecunia ad fornicandum, vel qui deprehenſam adulteram retinuit in vxorem etiam pœna lenocinij punitur. Et dicitur aliquo modo leno ille cuius opere, vel conſilio, vel dolo malo factum eſt, vt deprehenſi in adulterio pecunia, vel pactione aliqua ſe redimerent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rent, vt.§.ad legem Iuliam, de adulterijs, lege secunda, & lege Castitati, & ff. eodem titulo, lege Is cuius, & lege Mariti. Est autem pœna lenocinij secundum leges humanas eadē, quæ in adulterio, vt.ff.de minori. lege auxilium. Et est quinquennium datum ad accusationem hūius criminis ff. eodem titulo, lege Mariti. §. Hoc quinquennium. Nos autem loquentes vulgariter lenocinium accipimus largius, & dicimus lenonem virum, vel fęminam cuius cōsilio, vel opere fit, aut procuratur, vt fęmina aliqua cognoscatur ab aliquo viro cuiuscunque conditionis sit illa, vel ēt vir.

Et in hoc accipitur largius, quam secundum legem humanam, quia si alicuius opere factum est, vt solutus cognosceret solutā, quæ in nullius potestate erat, nō est lenocinium, secundum legem humanam, qa lenocinium punitur, sicut adulterium, vt dictum est. G Et tamen, quòd solutus cognoscat solutā, quæ in nullius potestate est, non habet pęnam secundum legem humanam, sicut nec meretricium. Et secundum hoc accipimus tres modos lenocinij.

Vnus est si vir det vxorem alteri cognoscendam pro pecunia, vel pater filiam, aut generaliter ille qui de iure habet personam aliquam in potestate sua, vt si tutores, vel curatores tradiderint eas quarum sunt tutores, & curatores. Et istud est grauissimum crimen etiam secundum leges humanas, & ad lenocinium pertinet. Propter hoc tamen non excusantur a peccato istę, quæ sic traduntur ad fornicandum, quia possunt aliquomodo repugnare.

Secundo modo est lenocinium si vir, vel fęmina H procuret, vt aliqua fęmina cognoscatur ab aliquo viro siue sit soluta, siue non, & siue vir sit solutus siue non.

Tertio modo est lenocinium, quādo quis in potestate sua habet aliquas fęminas, quas pro quæstu tradit cognoscendas. Vt siquis emerit ancillas, & tradit illas cognoscendas, vel cogit eas dare sibi quęstum de fornicatione.

Et ad istum modum reducuntur illi, qui habent publicas meretrices sub defensione sua, & pro hoc ab eis pecuniam recipiunt: nam lenones illos solemus appellare. omnes isti grauiter peccant, & maxime illi, qui committūt lenocinium primo modo, & deinde illi, qui emunt ancillas, & cogunt eas se exponere fornicationi, vt inde sibi dēt lucrum. Est enim peccatum grauissimum. Alij autem licet minus peccent grauiter tamen peccant, quia etiam ipsi dicuntur fornicatores, quia eorum opere, & procuratione fornicatio fit. Sunt tamen potius auari, quam luxuriosi, quia propter pecuniam ista agunt. Omnes autem isti si aliquid acquirant ex hoc lenocinio turpiter acquirunt, quia de re turpissima, & est magis hoc prohibitum, quam meretricium inquantum potest magis euitari, quam meretricium. Quod tamen inde acquirit efficitur eius qui acquirit, quia istud lucrum nō est prohibitum de iure, licet actus ex quo prouenit prohibitus est. Potest ergo eleemosyna fieri de tali lucro, cum non teneatur restituere illud alicui, qui sic acquisiuit. K

An possit fieri eleemosyna de pecunia per Necromantiam, vel sortilegia acquisita, & per artes prohibitas. Et quæ sit pœna ciuilis malefitorum, & quæ canonica.
Quæst. XLI.

QVAERITVR an possit fieri eleemosyna de pecunia, quam quis acquisiuit per Necromantiam, & sortilegia, & per omnes artes prohibitas, scilicet vtendo eis, vel docendo illas.

F Dicendum, quòd vsus omnium istarum artium prohibitus est. Nam non licet alicui furta perquirere per artes sortiarias, nec obseruare aliquas diuinationes. Extra de sortile. capitulo In tabulis. Et non solū per istas artes prohibitas non licet inquirere furta, nec aliquas diuinationes, sed nec etiam per astrologiam, quę licita est eodem titulo, capitul. Ex tua. vbi dicitur de quodam, qui accessit ad locum priuatum cum quodam infami non, vt dęmonium inuocaret, sed vt aspiciēdo in astrolabio furtū cuiusdam ecclesię posset recuperare.

Et dicitur ibi, quòd licet bono zelo, & simplicitate hoc factum fuit: tamen grauissimum peccatum fuit, & non modicam maculam peccati contraxit. Et imponitur ibi pœnitentia vnius anni. Exercere ergo ista, vel docere peccatū est. Quia tū lucrū inde acquisitū non vetatur per legē, efficitur dūs qui lucrat, & non competit contra eū repetitio, nec tenetur alicui restituere.

Potest ergo fieri eleemosyna ex illo, cum nihil requiratur ad posse facere eleemosynam, nisi qp licite possideatur licet turpiter fuerit acquisitū, sicut dr. 14 q.5.§. Sed hoc multipliciter, s. ex malo acquirit, quod ex turpi causa possidetur, veluti cū Mathematicus ex arte, q̄ docet, vel ex futuris quę prędicit, nonnulla lucratur. Quę vero sic de malo acquirunt in bonū p̄t conuerti. Et sic clare dr, qp de istis pōt fieri eleemosyna, & bonū est illā fieri licet ad vitā ętērnā non proficiat istis, qui manēt in hoc officio, quia graue peccatū est. Et non solū secundū legē diuinā, sed etiā secundū humanā ista prohibentur. Nam de lege diuina Moysi debebant isti occidi Exo. 22. Maleficos non patieris viuere. Omnia aūt genera maleficiorum detestatur Deus Deute. 18. Non inueniatur apud te, qui lustret filiū suū, aut filiā ducens p ignē, aut q ariolos scisciteti, & obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incātator, nec q phitones p̄sulat, nec diuinos, & q̄rat a mortuis veritatē. Oīa hęc abominat dūs, & Leui. 19. dr. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia: nō declinetis ad magos, nec ab ariolis aliqd scicitemini, vt polluamini p eos. Qui aūt habebant spiritū diuinandi lapidabantur Leui. 20. s. vir, siue mulier in qbus phitonicus, vel diuinationis fuerit spiritus morte moriant lapidibus obruent eos. Sāguis eorū sit sup illos. I Vnde magna laus fuit Iudęorum viuente Moyse, qa nō habuerunt ista genera diuinationum Nu. 23. Non est augurium in Iacob, nec diuinatio in Israel. Ista etiam crimina grauiter puniunt. Et vocant oēs isti Mathematici, & puniuntur oēs capitaliter. C. de malefi. l. Nemo. Et nullus, debet tales artes docere, nec addiscere. C. de malefi. l. Culpa. s. Culpa simul est tam prohibita discere, q̄ docere. Et tales reputant valde periculosi, qa arte dęmonū p̄t multa mala facere Deo permittēte. Ideo si in legē humanā vetātur accedere ad portas domus cuiuslibet, qa si accesserint cremabunt. Et nemo debet eos suscipere in domo sua, aut cōsulere eis, vel fauere, aliàs deportabit ad exiliū, & bona eius publicabuntur, & ipse diuinator gladio ferietur. Codice de malefic. lege Nullus, & lege Nemo, & lege Culpa. Et siquis, per talem artem mulierem prouocauerit ad luxuriam, bestijs traditur lacerandus. Codice de malefi. lege Multi. Et quia istud crimen est valde detestabile, & inimicum reipublicę, & humanæ communicationi, & Deo valde repugnans, admittitur quilibet ad accusationem eius, sicut in crimine lęsę maiestatis, & crimine symoniæ, quia diuinam maiestatem offendunt. §. de malefic. lege & si excepta. nullus tamen debet propria auctoritate istos maleficos occidere, ne hoc prætextu vindicet se quis

quis de inimico suo, & etiam quia præsumitur, qp hoc A faciat, ne ille maleficus publicet alios reos facinoris huius, siquis tamen occidat maleficum, timēs labores hominum, s. ne ventorum, & grandinis lapidatione sternātur, vtpote quia inuenit quis maleficum actualiter inuocantem dęmones, & timuit ista inde ventura, si permittatur explere maleficia sua, iste non est dignus pœna, sed præmio, §. de malefic. l. eorum. Ista est pœna fm leges humanas. Isti etiam puniuntur fm legem canonicam, quia quærentibus aliquid per artes sortiarias, vel per quascūque diuinationes imponitur pœnitētia quadraginta dierum, extra de sortilegi. cap. in tabulis. Si tamen delictum istud sit notoriū, denegatur istis Eucharistia, de consecr. dist. 2. cap. pro dilectione, & si sit persona ecclesiastica detruditur in monasterium, & deponitur, si autem laicus est, excōmunicatur, & hoc verum est, quando pœnitentiam sibi impositam agere contemnit: nam tūc ab excommunicatione incipiendum est, 26. q. 5. cap. siquis clericus. Et si adhuc contemnat, debet pœna augmentari, & sic intelligitur 26 q. 5. cap. non oportet, & cap. siquis Episcopus, aut presbyter, & cap. aliquanti, & 26. q. 7. cap. admoneant. & hoc verum est in liberis. Si autem sint laici, & serui, verberibus castigāur, si autem sunt liberi, incarcerantur, 26. q. 5. contra idolorum. Istos autem maleficos cuiuscunq; conditionis potest Episcopus turpiter dehonestare, & de Episcopatu suo eijcere. Et hoc facere debet, 26. q. 5. cap. Episcopi. Potest autem eos decaluare, i. vestes, & capillos ante, & retro C incidere ad ignominiam ipsorum, sicut est consuetudo in quibusdam locis, & de hoc intelligitur 32. q. 1. cap. de benedicto. Sunt autem omnes isti infames, 2. q. 8. cap. quisquis. Vnde vocatur infamis ille, qui iuit ad inquirendum furtum, per astrolabium, s. quia exercuit diuinationem illam, extra de sortileg. cap. ex tuarum. Et istud verum est, quātum ad omnes artes prohibitas. Astrologia autem licet non sit prohibita, tamen quantum ad quædam iudicia sua multum particularia, vt de furtis, & de rebus amissis, & similibus est prohibita. Et sic clericus qui pro furto facto in Ecclesia consuluit astrologum, & per astrolabium conatus est inuenire furtum, per annum pœnitet, & interim ab altaris ministerio potest cogi abstinere, vt in alleg. cap. ex tuarum. De his Hostiē. in summa tit. de magi. q. 3. & tit. de sortil. q. vlti. His tamen non obstantibus cum pecunia acquisita per istas artes possit licite possideri, quàmuis acquiratur turpiter, potest fieri eleemosyna de illo, vt dictum est.

An de re inuenta possit fieri eleemosyna. Et cuius sit thesaurus de nouo inuentus. Et quomodo constet aliquid haberi pro derelicto, & quibus signis cognoscatur.
Quæst. XLII.

QVAERITVR an de re inuenta possit fieri eleemosyna, vel fieri oporteat. Dicunt quidam, qp non potest, quia debet restitui, vt ait Augustin. in E quadam homilia, & 14. q. 5. cap. siquid inueniſti, scilicet, siquid inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti. Ex rapina tamen non potest fieri eleemosyna, ergo nec de re inuenta.

Dicendum, quòd de re inuenta aliquando non possumus facere eleemosynam, sed tenemur restituere. Aliquādo autem eleemosynam facere possumus, sed non tenemur, aliquando autem tenemur illam dare in eleemosynam. Et hoc est secundum conditionem rei, quæ inuenitur. Pro quo distinguit Sanctus Tho. secunda secundæ q. 66. artic. 5. in solutione secundi argumenti, qp eorum quæ inueniuntur, quædam sunt quæ nunq̄ fuerunt in bonis alicuius, sicut lapilli, & gemmæ, quæ inueniuntur in litore maris. Et idem est de venis metallorum, quæ inueniuntur in visceribus terræ, quia ista nunquam possessa fuerunt ab aliquo. Et talia primo occupanti conceduntur, & per occupationem acquiritur dominium ipsorū. Et eadem ratio est de thesauris, antiquo tempore sub terra occultatis, quorum nō est aliquis possessor, nisi qp secundum leges ciuiles tenetur inuentor dare domino medietatem, si inuenit in agro alieno. Quædam autem res inuentæ erant de propinquo in bonis alicuius. Et tunc siquis accipiat eas, non animo retinendi, sed restituendi domino earum, qui non habet illas pro derelictis, non committit furtum. Et similiter si pro derelictis habeantur, & hoc credat inuentor, licet sibi B retineat, non committit furtum. Alias autem peccatum furti committitur, vt Augustin. dicit 14. q. 5. cap. siquid inueniſti. Aliam autem distinctionem valde bonam, & magis limitatam circa hoc ponit Glo. 14. q. 5. cap. siquid inueniſti. dicens, qp si inueni rem aliquam habitam pro derelicto, licet intendam eam furari, nō tamen committo furtum. Hoc intellige, prout furtum nominat crimen fm leges humanas, fm quas nō pōt quis furari, nisi qp alicuius est cum sit furtum contrectatio rei alienæ. Quod autem pro derelicto habeat, nullius est. Et tamen in foro cōscientiæ furtū iudicabitur, quia vt dicit Augustin. Deus interrogat cor, & nō manū, 14. q. 5. cap. siquid inueniſti. Et cum iste agat cōtra conscientiam, necesse est, qp peccet, quia quod nō C est ex fide, peccatū est, ad Rom. 14. dicit vlterius, eadē Glo. Item si non habetur pro derelicto, & credo tamē qp habeatur pro derelicto, similiter non cōmitto furtum. Hoc intellige de furto, quod est crimen fm legē humanā. Sicut etiā si accipio rem, quā scio rem alienā, & credo dominū permissurū, non cōmitto furtū. Illud tamen non excusat, quin tenear ad restitutionē rei inuentæ, si postea mihi constiterit non fuisse habitam pro derelicto. Dicit etiā Glo. Si autē nec habetur pro derelicto, nec credas, qp habeatur, si eo animo accipis, vt domino restituas nō committis furtum. Hoc tamen in libello debes protestari. Hoc totum patet ff. de fur. l. falsus, §. qui alienum. Item siquis inuenit thesaurum in agro, vel possessione propria, statim fit ipsius inuentoris. Si vero in agro alieno, si inuenit a casu cum non quæreret, medietas fit inuentoris, & medietas dñi agri. Si aūt non a casu, sed studiose quęrebat thesaurū, & inuenit eum in loco alterius, totus est dñi ipsius agri. Si aūt thesaurus inuentus est in loco sacro, vel religioso, i. in loco publico, vt in via, vel alijs locis publicis, & hoc casu fortuito, totus est ipsius inuentoris, vt Instit. de re. diui. § thesauros, & §. de thesaur. lib. 10. l. nemo.

Hæc autem posita sunt, vt videatur quando res inuenta pertinet ad inuentorem, & quando non. Nam si inuenitur res, quæ in nullius bonis sit, nec vnquàm fuerit, sicut gemmæ, & lapilli in litore maris efficitur verus dominus, qui inuenit, & potest facere eleemosynam de illis. Non tamen tenetur potius de illis facere eleemosynam, quàm de rebus proprijs, quia illę ad nullum pertinent, nisi ad ipsum. Si autem inueniatur res, quæ aliquando fuit in bonis alicuius, nunc vero in nullius bonis est, sicut thesauri antiquissimi, de quibus manifeste constat, quòd humator, & hæredes eius defuncti sunt, & nemo supereſt, qui curam habeat de illo, nec notitiam, illa transit in dominium inuenientis, quia non habet alium dominum. Et hoc secundum distinctionem suprapositam, quia aliquādo thesauri sic inuenti, pertinent totaliter ad inuenientem, & aliquando pro medietate, & interdum nihil de eis, si nihil de illis proueniat, sibi nō potest facere eleemosy-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam de thesauro illo, sed tenetur integrum dare ei ad quem de iure pertinet, scilicet, domino agri. Eodem modo si medietas pertineat ad dominum agri, illam integram tenetur sibi dare. Et si de illa dederit eleemosynam committit furtum, & tenetur æquale restituere, sicut qui de re aliena dat eleemosynam. Si autem totus thesaurus proueniat inuentori, efficitur dominus illius, & ideo de illo toto, vel de medietate, q̄ in alio casu sibi proueniebat, eleemosynas potest facere, non tamen tenetur, sicut diximus de rebus inuētis, quæ nunquam fuerant in bonis alicuius. Aliæ aūt res inueniuntur, de quibus apparet, q̄ fuerunt aliquādo in bonis alicuius, vtpote quæ sunt res fabricatæ ab homine, vel pertinentes ad humanos vsus. Et apparet q̄ non est multū tps q̄ fuerint in bonis alicuius. Quod G potest cognosci ex loco inuentionis, vt si inueniatur in via, vel in locis, per quæ solent homines transire. Patet etiam ex cōditione rerum, s. nouitate, vel vetustate rubiginosa, quæ indicat a multo tempore non fuisse res illas in vsu hominum, vel fuisse a pauco tempore. Et generaliter omnia, quæ sub terra inueniūtur in locis non secretis, vel sequestratis ab humana conuersatione presumi debent a pauco tempore fuisse in bonis alicuius. Et tunc de istis sic inuentis, aut constat q̄ pro derelicto habentur, aut non constat. Si constat efficiuntur ipsius occupantis, ff. pro delic. l. 1. Hoc autem potest cōstare, vt siquis vidit q̄ aliquis rem suam abiecit, vel expulit animal suum de domo nollēs iam illud possidere, & tūc potest illud occupare, tanquàm proprium. Et si postea pēniteat dominum quòd rem suam abiecit non potest repetere, quia desijt esse dominus habendo illam pro derelicto. Et hoc non solum est in foro contentioso, sed etiam in foro conscientiæ. Securius tamen est reddere illi si petat, quia poterat esse quòd abiecisset eam calore iracundiæ, & non animo habendi eam pro derelicto. Et sic nō perdebat dominiū. Si tamen omnino constaret, q̄ animo nō possidendi abiecisset eam, securum esset etiam in foro conscientiæ non restituere illi rem, postea peten ti cum iam nullum ius habeat. Sicut siquis donauit sponte, etiam si postea repetat, non tenetur donatarius restituere rem donatam, quia per donationem donator abdicauit a se dominium, & transtulit in do- I natarium. Alijs etiam modis potest constare rem haberi pro derelicto. Et quomodocunque constet, efficitur res occupātis, & pōt de illa dare eleemosynam, sed non tenetur, nisi sicut de rebus proprijs. Si autem non constet, an habeatur res pro derelicto, nec est ad hoc aliquod signum probabile, debet præsumere inueniens, quòd non habetur pro derelicto, sed quòd perdita est. Et tunc aut scit quis est qui perdidit, aut non, si scit tenetur restituere alioquin committit furtum. Sic intelligitur dictum August. 14. quæst. 5. cap. si quid inuenisti, & non reddidisti rapuisti. Si autem nescit dominum, tunc tenetur publice facere denunciari per prēconē, vel per Ecclesias illius loci in quo vel apud quem res inuenta est. Et si inueniatur Do- K minus restituenda est ei. Si autem non inuenitur potest inueniens cum consilio, & auctoritate sui confessoris retinere sibi rem illam, si est pauper, & egens, & orabit Dominum pro illo cuius fuit.

Si autem non est pauper erogabit pauperibus, sic dicit Raymundus in su. lib. 2. tit. de furtis. Dicit tamen glo. supra Raymundum, q̄ attendendum est, an superior in illa diœcesi, reseruauerit sibi dispensationem rerum inuentarum, quia tunc ad illius mandatum disponendū est de re. Dicit tamen Host. in sum. tit. de pœni. quòd antequàm res inuenta restituatur domino si dubiū est cuius sit, certificari debet inuentor per circunstantias rei, q̄ alias multi possent eam petere, F tanquàm domini. Et ideo quantum ad hoc debet se caute hēre inuētor, q̄ facit publicari rem perditā, vt nemo possit dicere rē esse suā, nisi ille cuius est. Quod fiet si inuētor dicet se inuenisse aliquid, & non nominat illud, vel si nominat, & subticet oēs circunstantias particulares, & non det nisi ei, qui oēs illas agnouerit, quia istud est signum satis euidens, q̄ res sit istius. Hęc aūt oīa sunt, q̄ putatur rem nō esse habitam pro derelicto. Si tn̄ credatur oīno rem pro derelicto habitā statim efficitur inuenientis. Et nō est necessariū q̄rere dn̄m publicando rem, q̄ res habita pro derelicto nō est perdita. An tn̄ habeatur res p derelicto, q̄ inuenta est, pōt cognosci ex aliquibus signis. Vnū est ex cōditione rei. Si enim res pretiosa est, nunquā debet putari, quòd habeatur pro derelicto, quia talia nemo abijcit, sed possidet, vel donat. Res etiā quæ faciliter portari pōt, si alicuius valoris est, nunq̄ debet præsumi, q̄ habeatur pro derelicto, sicut aurum, & argentum, & quæcunq; moneta. Res autem illæ, quæ inutiles sunt, haberi possunt pro derelicto, vt animalia morbosa, moribunda, & aliæ res, in quarum possessione maior est difficultas, quàm vtilitas. Talia enim si inueniantur possunt præsumi haberi pro derelicto. Alio modo potest hoc cognosci ex loco in quo inuenitur res. Siquis enim in mari, vel in litore inueniat rem, quæ eiecta est de naui, causa alleuiandi nō debet putare, quòd habeatur pro derelicta, quia ea, quæ alleuiandæ nauis causa iactantur in mare, non habentur pro derelictis, H quia non iactantur, vt non possideantur, sed quia possidens vult se saluare, sic dicit Host. in sum. tit. de causa possess. & propriet. §. primo, ver. item per inuentionem. Et hoc modo dicendum est, q̄ siquis portabat magna onera in via, & nō potens vltrà ferre reliquit. Vel si fugiens hostes nō potuit res suas portare, & dimittit in via, licet putet, q̄ non inueniet illas, quando postea redierit, vel q̄ forte nunq̄ habebit eas, non dī habere eas pro derelictis. Si tamen velit habere, & conetur q̄ potest ad habendum, quia ēt ille qui proiecit merces in mare, causa alleuiandi nauem, non putat q̄ poterit eas recuperare, & tamen nō habet eas pro derelictis, ita ergo hic ēt ex dispositione rei inuentæ pōt cognosci, quia siquis inueniat librum bene inuolutū, & complicatum non debet præsumi, q̄ fuit iactatus, p derelicto. Secus aūt si inueniretur apertus, vel aliqualiter laceratus. Et sic de alijs qualitatibus rerū inuentarū, de his Insti. de rerū diui. §. vlti. & Host. in summa vbi supra. Si autem non appareant in re manifesta signa, vt putetur esse derelicta, debet præsumi, q̄ nō est derelicta, & fiet, q̄ supra dictum est. Sed dicetur quid si postq̄ aliquis inuenta re publicauit eam, & non inuento domino credit illam pauperibus, si postea appareat dominus quid enim fiet? Dicendum, quòd iste non tenetur sibi restituere aliquid, quia si pauperibus dedit, egit secundum ius, etiam quia egit auctoritate judicis, scilicet, confessoris, qui quātum ad hoc habet auctoritatem, vel auctoritate Episcopi si ipse reseruauerat sibi dispositionem rerum inuentarum. Nā contra id, quod factum est auctoritate iuris, non competit repetitio, aut aliqua actio, maxime quia iste non tenebatur expectare longo tempore dominum, sed potius re inuenta mox ista facere auctoritate confessoris, vel Episcopi, quia alias si aliquo tempore retineret illam, non habens animum faciendi istud, esset in peccato. Hoc autem verum est si res illa consumpta est, vt si erat pecunia. Secus autem si maneat adhuc apud illos pauperes, quibus data est, quia tunc repetere potest eam ille, cuius est cum pauperes non potuerunt acquirere dominium in re aliena. Si tamen inueniatur apud alium, qui illam emit, quando vendebatur, vt daretur pecunia pauperibus

peribus repeti non potest, quia iste emit auctoritate A iuris cum ius censeat rem esse derelictam, vel non esse dominum, quando non inuenitur faciendo solennitatem publicationis. Et sic non competit actio ei qui fuit dominus contra eum, qui nunc possidet.

Secus autem si iste emisset publice rem illam perditam, non factis solennitatibus istis, quia tunc licet non reputaretur fur, perderet tamen rem quandocūque appareret dominus. Nunc autem quia auctoritate iuris, & iudicis emit, quando iam nō putabatur aliquis esse dominus, non competit actio contra eum, quia etiam si appareat ille, qui quondam fuit dominus auctoritate iuris, perdit dominium, sicut fit in præscripti. & vsucapionibus.

Idem etiam est si iste qui inuenit rem erat pauper, B & ex consilio, & auctoritate confessoris, vel Episcopi accepit illam rem pro se, vt oraret pro eo cuius fuerat, quia si res manet adhuc apud istum tenebitur dare illam domino comparenti. Si autem iam expendit eam, non tenetur æquale reddere cum auctoritate iuris, & iudicis fuerit de illa dispositum, sicut quando data erat alijs pauperibus. Si tamen aliquis inuenit rem quam putauit haberi pro derelicto, & postea apparet dominus, qui illam repetat, tenetur dare si habet, quia tunc apparet eam non fuisse derelictam. Et si eam expenderit, vel vendiderit, tenetur æquale reddere, quia rem non suam expendit, præter formam iuris. hoc autem verum est, nisi expresse constaret, q̄ ille habuit eam pro derelicto, & nunc pēnitens repe- C tit illam, quia tunc non tenetur in foro conscientiæ, nec in contentioso illam sibi reddere, si hoc constat, ita faciendum est de rebus inuentis. Aliqui tamen putant, q̄ non teneatur restituere res inuentas, quia dicunt q̄ Deus illas sibi dedit, quos increpat Hierony. super Leuit. & 14. q. 1. cap. multi, s. multi sine peccato putant, si alienum quod inuenerint, teneant, & dicūt, Deus mihi dedit cui habeo reddere? Discant ergo hoc peccatum simile esse rapinæ, siquis inuenta non reddat. Vnde isti stulte putant asserentes suum esse, q̄ inueniunt, quia quilibet debet scire id, quod suum non est ad alios pertinere, §. vnde vi, l. cum quærebatur.

An de pecunia acquisita ex venatione possit fieri eleemosyna. D
Et quomodo venatio sit prohibita, & quibus personis.
Et quòd multiplex sit. Quæst. XLIII.

QVAERETVR an de pecunia acquisita ex venatione possit fieri eleemosyna. Dicendum, q̄ venatio aliquando est licita, & aliquando non. Quando est licita, manifestum est, q̄ potest fieri eleemosyna de pecunia inde acquisita, quando autem est illicita, dicendum q̄ licet ipsa sit prohibita, lucrum tamen inde acquisitum non est semper prohibitū, ideo potest de illo fieri eleemosyna. Pro quo sciendum, q̄ venatio est prohibita quibusdam personis, s. clericis. Nā generaliter non licet eis venari. Vnde Episcopus, vel presbyter, aut diaconus, qui habet canes, vel acci- E pitres, vel alias aues ad venandum, & sæpe hoc exercet punitur, quia Episcopus tribus mensibus priuatur communione, presbyter autē duobus mensibus, diaconus vero suspenditur ab omni officio, extra de clerico vena. cap. Episcopū. Et generaliter omnibus seruis Dei venationes, & vagationes sylualicæ cum canibus, & habere animalia ad hoc prohibitæ sunt, eod. tit. cap. omnibus. Et istud est prohibitum generaliter in presbyteris, & diaconis, nisi causa recreationis, vel alicuius necessitatis. Et hoc raro, quia si sæpe fecerint, non licet cum tūc agant propter delectationem: nam in allegato cap. Episcopum dicitur siquis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, quod verum est nisi in Episcopo, quia illi nunquam licet venari 34. di. cap. Quorundam. Et quod dictum est in clericis licere sibi aliquando venationem est verum, dum tamen non sit clamosa 8. q. di. cap. an putatis. Est etiam prohibita venatio respectu quorundam temporum, quia in quadragesima, & diebus ieiuniorum non licet venari, vt ait Ambros. in homilia de Quadragesima, & 86. distinct. cap. quid prodest, s. quid prodest ieiunare visceribus, & luxuriari venatibus? abstinere a cibis, & errare peccatis? idem patet eadem distinct. cap. an putatis, s. an putatis illum ieiunare, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, sed surgens conuocat seruulos, disponit retia, canes conducit saltus syluasque perlustrat, & seruulos secum trahit fortassis ad ecclesiam magis festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena. Hoc intelligitur de venatione, quæ fit propter delectationem.

Secus autem siquis laicus non habens aliūd vnde viuat, vel per hoc principaliter victum quērēs tempore ieiuniorum venetur, quia hoc non est illicitum. Nā hic sola voluptas prohibetur cum dicatur, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena, hoc verū est, nisi per accidens propter venationem impediretur quis ire ad Ecclesiam tempore quo tenetur, quia tunc nō solum venatio, sed quicunque alius actus esset peccatum. Venari aūt propter delectationē ēt laicis in Quadragesima est illicitum, quibus alio tempore esset licitum. Et hoc, q̄ diebus ieiuniorum non sunt quærendæ voluptates, sed affligendū est corpus, iō Isa. 58. Vbi Deus reprobat ieiunium Iudeorū dicitur. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, i. facitis, quod vobis placet. Et dicitur infra, Nolite ieiunare, sicut vsque ad hāc diem ieiunastis, vt audiatur in excelso clamor vester. Venatio autem in tantum est prohibita clericis, q̄ non solum venari, sed etiam dare aliquid venatoribus est in eis vituperabile, vt ait August. sup Psalmos, & 86. distin. qui venatoribus etiam delectari videndo venatorem est in eis increpabile, eadem dist. cap. vident, s. vident homines venatorem, & delectantur. Væ miseris si se non correxerint. Qui enim vident venatorem, & delectantur, videbunt Saluatorem, & tristabuntur. Et tamen nemo tristabitur videndo Christum, nisi qui fuerit in peccato mortali. Hoc autem intelligitur de venatoribus in venatione arenaria, scilicet, quando quis pugnat cum bestia dentata, quia hoc est detestabile, vt infra dicetur.

Alij autem venatores nō tantum vituperantur, & tamen totum officium venandi quomodocunq; fiat non pōt oīno euitare culpā, vnde viri sancti nulli leguntur habuisse officiū venādi, licet multa alia habuerint, sic dicit Hierony. super Psalmos, & 86. distin. cap. Esau, s. Esau erat venator, q̄n peccator erat, & penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem, piscatores autem inuenimus sanctos. Idem 34. distinct. cap. quorundam.

Si autem obijciatur de Eustachio, qui fuit sanctus, & venator, dicit glo. in alleg. cap. Esau, & cap. quorundam. venatorem existentem venatorem, scilicet, quia postquàm desinit esse venator, potest esse Sāctus. Pro hoc autem considerandum, q̄ venatio est multiplex.

Quædam enim est oppressiua hominū, sic dicitur Genes. 10. quòd Nemrot erat robustus venator corā Domino, idest, oppressor hominum. Et ista venatio semper est illicita, 60. distinctio. §. his itaque lucrum etiam de ista venatione est illicitum, quia est lucrum de occisione hominum, & de hoc non fit eleemosyna, quia est de rapina, vel violentia.

Secunda venatio est adulatoria, quæ fit per verba. Et ista pertinet ad histriones, & mimos, & est prohibita, 86. dist. cap. qui venatoribus, & 46. dist. sunt non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulli,& 6.quæstio. 1. sunt plurimi. An vero de pecunia F
acquisita de hac venatione liceat facere eleemosy-
nam,dictum est quòd sic,licet acquiratur illicite cum
possideatur licitè, supra quæstio. 38. vbi agebatur de
histrionibus.

Tertia venatio est,quę vocatur arenaria,& est quā-
do quis pugnat in arena cum bestia dentata,& ad hoc
locat operas suas. Hanc qui exercet, peccat mortali-
ter,& qui eam conspicit, & qui exercet, est infamis,si
locat ad hoc operas suas. Secus autem si hoc faciat
causa virium experiendarum, ff. de postu. l. 1. §. item
senatus. Et ista mala est,& ideo non licet dare aliquid
talibus venatoribus, nec delectari videndo eos in ve-
natione sua, quia peccat mortaliter, qui vadit ad vi-
dendum, vt innuit August. & habetur 86. dist. cap. vi-
dent,& cap.qui venatoribus, & 3.quæst.7. §.tria, licet
tamen ista venatio sit illicita,pecunia quę inde acqui-
ritur,iuste possidetur. Ideo de ea potest fieri eleemo-
syna, non tamen proficit danti ad vitam æternam,
quandiu manet in hoc officio, quia est in peccato
mortali.

Quarta venatio est saltuosa, quæ fit in syluis, & sal-
tibus. Et hæc licita est in seipsa. Potest tamen esse
illicita ex tempore,vt si fiat in Quadragesima,vel die-
bus ieiuniorum,86.distin. cap.quid prodest, & cap.an
putatis,& 23 quæst.8.cap.si nulla.Etiam potest esse il-
licita ex persona,vt clericis non licet venatio,licet se-
cundum quosdam si pauper sit, licet ei, & tamen ve-
rum est, quod non licet etiam si sit pauper, vt 34.dist. H
cap.quorundam, quia potest aliàs victum quærere, vt
faciendo cistas,& calathos,& retia, de consecr. dist.5.
cap.nunquàm.Ista autem est venatio,quæ est cum ca-
nibus vagando,& cum auibus,& ideo clericis non est
licita. Laico tamen est licita propter necessitatem,vt
pro carnibus, vel pellibus, & ista est quæ prohibetur
clericis,extra de cler.vena.cap.Episcopum,& cap.om
nibus.Venatio tamen quę est quieta,& sine clamore,
vt ponere laqueum, vel rete, vbi nec est clamor, nec
canes, & ista licita est clericis causa necessitatis, vel
recreationis. Nam etiam monacho licitum est texe-
re linum pro capiendis piscibus,vt de consecra.dist.5.
cap.nunquàm. Omnes ergo venationes sunt prohi-
bitę clericis,præter istam quintam, quæ est quieta. Et I
ista etiam non debet ab eis exerceri causa voluptatis,
sed interdum propter recreationem, vel propter ne-
cessitatem,ideſt,inopiam,vt si est pauper. In clamosa
autem venatione, & syluatica, quæ fit vagando, sem-
per peccant,& tamen pœna illa,quę habetur extra de
clerico venatore, cap.Episcopum. non semper impo-
nitur eis,sed solum quasi do sæpe, & propter volupta-
tem hoc fecerint. Et patet,quòd intelligatur de cla-
mosa,& vagatiua, quia dicitur ibi de canibus, & acci-
pitribus, de his 86.dist. cap.qui venatoribus, in glo. &
extra de clerico venat.cap.Episcopum,in glo. De istis
duabus venationibus,scilicet,saltuosa, cum clamore,
& de quarta dicēdum est, quòd aut fiunt in locis pro-
hibitis,scilicet, in locis alienis, aut in locis cōcessis ad K
venandum. Primo modo semper est peccatum,quia
rapina est cū id, quòd pertinet specialiter ad aliquos
homines, vel ad aliquas communitates, ab alijs acci-
pitur. Et tunc de pecunia acquisita per talem vena-
tionem non potest fieri eleemosyna, sicut nec de pe-
cunia acquisita ex rapina. Si autem in locis non pro-
hibitis quis venetur, licet peccet venando forte pro-
pter conditionē temporis,vel personæ,aut aliàs quod
tamen acquirit suum efficitur,ideo potest facere elee
mosynam de eo. Est tamen venatio semper cum ali-
quali culpa, nisi sit in locis remotis, vt in syluis sine
clamore, quia vix aliquis potest venari, quin noceat
alijs, scilicet, accipiendo aliena, vel discurrendo per

agros alienos,quod etiam malum est. Et propter hoc
sancti viri non se dederunt huic occupationi,sicut pi-
scationi, quia piscatio potest fieri sine alicuius detri-
mento, cum fiat in mari, vel flumine, venatio autem
quæ fit in terra vix sine nocumento proximi exerce-
tur, ideo dicitur quòd non legimus sanctos venato-
res,sed piscatores, 34.distinct. cap.quorundam, & 86.
distinct.cap.Esau.

*An iudex de pecunia sibi data ad male iudicandum possit fa-
cere eleemosynam. Et an sit idem in teste ad testificandum.
Et quòd in male promissis rescindenda est fides. Aequipa-
ranturque testis falsus, & occultans veritatem.*

Quæst. XLIIII.

G

QVAERITVR an de pecunia data iudici ad ma-
le iudicandum possit fieri eleemosyna. Dicen
dum, q̄ aliquando tenetur iudex restituere ea
quæ sibi dantur,& aliquando non. Cum autem tene-
tur restituere, non potest facere eleemosynam de re-
ceptis,quia ad alterum pertinent. Si autem potest re-
tinere sibi, pōt facere eleemosynā, quia omne quod
pōt licite possideri, pōt in eleemosynā dari, quāuis il-
licite fuerit acquisitū. Pro hoc sciendum,q̄ iudici,aut
datur pecunia,q̄ bene iudicet, vel vt male iudicet,vel
solum,vt iudicet,vel non iudicet. Si primo modo, aut
ille bene iudicat,aut male.Si male iudicat non potest
retinere sibi pecuniam,quia illicite recepit eam, & ēt
quia fecit contra pactum, s. quia non iudicauit iuste,
sicut promiserat.Sic patet extra de simo.cap.dilectus.
Vbi ille qui accepit pecuniam ab altero, ne vexaret
eum,si postea eum vexat,compellitur pecuniam red-
dere. Si autem bene iudicauit,sicut promisit, tūc etiā
potest pecunia repeti,& restitui ei qui dedit. Nam iu-
dex non potest eam retinere,quia illicite accepit cum
non liceat iudici vendere iustum iudicium,vt ait Au-
gust.ad Macedonium, & 14.q.5.cap.non sane, & 1.q.
cap.inhibemus. Iste autem qui dedit,repetere potest
eo q̄ non dedit turpiter,quia non dedit vt corrumpe-
ret iudicem, sed vt quietem sibi conseruaret,s.q̄ non
moueretur iudex ad male iudicandum. Sic dicit Au-
gust. in alleg.cap.non sane, s. Ille tamen solet male si-
bi ablatam pecuniam repetere, qui iustum iudicium
emit,quoniam venale esse non debuit.Et dicit ibi gl.
arg.cōtra illos qui dicūt, si tibi dedi pecuniam, vt pro
me iudicares in causa iusta, q̄ non possum repetere
pecuniam datam,vt ff.de condi.ob tur.causa, s.vt puta
vbi talis potest repetere pecuniam, si non eo animo
dedit,vt iudicem corrumpat. Nam si dat eo animo,vt
ius,& quietem sibi conseruet, tunc potest repetere,vt
patet extra de simo.cap.dilectus.

Si autem pecunia data est,vt iudex male iudicaret,
aut iudicauit male,aut non.Si male iudicauit non po-
test iudex retinere pecuniam, quia turpiter recepit,&
contra legem, & etiam contra legem iudicauit, licet
pactum seruauerit, hoc tamen non iustificat actum
suum cum potius debuisset pactum non seruare, vt
ait Isidorus: In male promissis rescinde fidem, in tur-
pi voto muta decretum,22.quæstione 4. cap.in malis.
Ille tamen qui dedit pecuniam non debet eam reci-
pere,quia inique dedit, s. ad corrumpēdum iudicem,
sed debet dari ista pecunia illi in cuius præiudicium
iudex corrumpebatur,ar.17.q.4.cap.siquis in atrio. Et
sic dabitur aduersario contra quem iste litigabat. Si
autem iudex bene iudicauit, etiam non debetur sibi
pecunia, quia iustum iudicium vendere non licet, ita
allegato cap.non sane, etiam quia cōtra pactum egit,
licet melius egit, faciendo contra pactum, quàm im-
plendo,non tamen restituetur danti,quia turpiter de-
dit,sed aduersario suo vt dictum est.

Si

Si autem accepit pecuniam solum, vt iudicaret, si- A
ue bene iudicet,siue male, non potest sibi retinere pe
cuniam, quia ex officio tenetur iudicare, & ideo pro
eo pecuniam recipere non potest. Et hoc solet esse
crimen concussionis si iudex pecuniam istam petat a
partibus propter hoc quòd iudicat, vel ad hoc quòd
iudicet, & tunc est pœna grauis, 1.q.1. cap.concussio-
nis,& cap.quicunque. Si tamen pars sponte det iudi-
ce non petente, non est crimen concussionis, sed est
munus. Et tunc potest esse quòd dat pars,vt cito iudi-
cet iudex ne forte per longas dilationes cogat perire
ius eius,aut vexet eum. Et tunc dans, licite dat,& ta-
men si iudex ex hac causa recipit turpiter recipit, &
non potest licite retinere,quod suscepit,sed danti cō-
petit repetitio. Si autem iudex accepit pecuniam, vt B
non iudicaret,siue iudicet,siue non iudicet,illicite ac-
cipit, quia tenetur iudicare, ideo non solum turpiter
accipit,scilicet,quia est indebitum, sed etiam iniuste,
quia accipit vt agat contra officium suum. Siue ergo
iudicet,siue non, nunquā poterit licite retinere quod
accepit,etiam qui dedit non potest repetere,quia illi-
cite dedit,& turpiter,quia sicut tollitur ius partis dire-
cte male iudicando, ita indirecte tollitur nolendo ali-
quid iudicare. Ideo non competit repetitio sic danti,
sicut etiam non competeret si dedisset iudici, vt ma-
le iudicaret, sed debet dari pecuniā illi, in cuius præiu-
dicium data est. Ista autem intelligenda sunt,quando
petitur iudicialiter ista pecunia, quia tunc tenetur iu-
dex restituere illi in cuius præiudicium data est. Si ta- C
men non petatur,poterit dare iudex pauperibus,licet
non vocabitur proprie eleemosyna, quia eleemosy-
na est aliquid voluntarium. Et tamen istud est neces-
sarium, cum non liceat iudici istam pecuniam retine-
re,vt magis dicetur sequenti quæstione.

Idem autem est in teste si detur testi pecunia ad te-
stificādum. Nam testis potest recipere pecuniam pro
expensis suis, si ducatur extra locum suum ad testifi-
candum, vel si cogatur perdere operas propter testi-
monium perhibendum. Ipsum tamen testimonium
vendere non potest, vt ait Aug. ad Macedonium, &
14.quæstio.5.cap.non sane. Vbi parificantur iudex,&
testis, quia sicut iudex non debet vendere rectum iu-
dicium,ita nec testis verum testimonium. Si ergo te- D
stis recipiat pecuniam, vt recte testificetur, siue vere,
siue falsè testificetur, non potest retinere pecuniam,
sed competit repetitio danti,quia non dedit turpiter,
sed licite, vt forte, quia timuit quòd testis ille falsum
testificaretur contra ipsum, nisi offerret sibi pecuniā,
& est quasi redimere vexationem, vel comparare
quietem,vt dicebatur supra in iudice. Siue ergo vere,
siue falsè testificatur dans,potest repetere pecuniam.
Si autem accipit pecuniam, vt falsè testificetur, non
potest retinere eam, siue vere, vel falsè testificetur,
quia turpiter,& iniuste accepit,danti tamen nō com-
petit repetitio, sed ei contra quem producebatur iste
testis. Si autem data est pecunia testi solum, vt testi-
ficaretur,licet præsumatur,quòd animo corrumpen- E
di eum hoc fiat,quia tamen non apparet, præsumitur
tanquàm munus testi,tamen non licet recipere hanc
pecuniam,quia officium suum debet esse liberū. Nō
enim potest vendere verum testimonium. Si autem
datur ei pecunia, vt nō testificetur,turpiter, & iniuste
accipit,quia per hoc perdit causam suam ille,pro quo
testificaturus erat, & non potest retinere hanc pecu-
niam, danti tamen non competit repetitio, quia tur-
piter dedit,ac si dedisset,vt falsè testificaretur,licet nō
sint omnino æqualia. Deterius tamen est dare pecu-
niam testi, vt non testificetur, quàm dare pecuniam
iudici, vt non iudicet, quia si iudex ille non iudicaue-
rit,poterit recurri ad superiorem,& iudicabit, vel ha-

beri poterunt remedia aliqua contra illum iudicem,
vt cogatur iudicare, & si omnino nolit iudicare, alius
iudex iudicabit. Si tamen testis nolit testificari, vel
propter aliquas causas subtrahat se a testificando,om
nino læditur litigans, quia forte non habebat nisi istū
testem,vel si erāt duo, & iste se subtrahat, ille qui ma-
net non facit plenam probationem. Et ita si sit in
causis ciuilibus,& iste sit actor perdit totum ius suum,
quia actore non probante absoluitur reus. Si autem
sit causa criminalis, & accusator se inscripserit,& non
probat, condemnatur ad talionem. Et hoc est gra-
uius, & tunc vere est homicida ille, qui se subtrahit
a testificando, si productus erat in testem. Et per
hoc deficit probatio accusatoris, quia tunc punitur
capitaliter, sicut puniendus erat reus, si succumbe-
ret. Et propter hoc August. parificat istos duos, sci-
licet, falsum testem, & testem occultantem verita-
tem, vel subtrahentem se a testimonio, extra de cri-
mine falsi,cap.falsidicus. Nunquàm ergo testis potest
retinere pecuniam, quæ sibi datur pro testificatione.
Et ideo nemo potest facere de illa eleemosynam, sed
restituere tenetur, quod verum est, si petatur iudi-
cialiter, si tamen non petatur poterit dare pauperi-
bus, & per hoc non liberatur. Istud tamen non est
proprie eleemosyna, quia non dat de suo, sed de alie-
no, & cogitur dare.

*An de pecunia accepta ad occidendum aliquem sit facienda
eleemosyna. Et quid in fructibus ijs, qui ex beneficio pro-
ueniunt, agendum eo tempore, quo beneficiatus cessat a diui-
no officio. Et cui competat repetitio eorum, quæ non pos-
sunt retineri, eo quòd iniuste, & turpiter accipiuntur. Et
an pœnæ legum humanarum obligent in foro pœnitentiali,
& bene obligent in foro conscientiæ. Et quæ leges humanæ
obligent, & quæ non, in foro conscientiæ.*

Quæst. XLV.

QVAERITVR an de pecunia recepta ad occi-
dendum aliquem, vel nocendum ei possit
eleemosyna fieri. Dicendum,quòd istud
potest extendi ad omnia illa,quæ quis accipit,vt male
agat,scilicet,siquis pecuniam accipit, vt calumnietur
alteri, vel vt furetur res eius, aut rapiat, vel vt fraudet
eum,aut infamet,vel quomodocūque noceat. Et di-
cendum, q̄ quandocunque quis recipit pecuniam, vt
malum faciat, non potest pecuniam retinere, quia il-
licite acquisita est, nisi sit lucrum tale, quod legibus
permittatur,vt merces data meretrici,aut cuicunque
fornicarię. Nam licet actus ibi sit malus,tamen lucrū
non est vetitum de iure,& ita in quibusdam alijs,vt in
histrione, & mimo,& generaliter in illis, qui habent
officia aliqua,in quibus versatur turpitudo,& inde vi-
uunt,lucra tamen illa,& officia non omnino interdi-
cuntur de iure, s. q̄ meretrix licet sit infamis, tamen
non prohibetur esse in vrbe, nec punitur, ita de mi-
mo,& histrione,& arenario venatore,& similibus.Si-
quis tamen ex fraudibus proximorum, & calumnijs
viuat, non solum vituperatur, secundum legem, sed
etiam punitur. Et secundum hoc apparet, quæ sunt
lucra turpia,& q̄ turpia,& iniusta. Nā quę vituperant,
& infames reddūt, sed nō puniunt, turpia sunt sed nō
iniusta,q̄ aūt simul vituperant,& puniuntur,sunt iniu
sta,& turpia. De lucris aūt turpibus,sed nō iniustis ge-
neraliter est dicēdū, q̄ pōt de illis fieri eleemosyna,si-
cut de meretrice, & de histrione declaratū est supra
q.37.& 34. de lucris aūt turpibus, & iniustis simul nō
pōt fieri ꝓprie eleemosyna, q̄a nō pnt licite possideri,
sed debēt restitui. Cū ergo dat pecunia alicui ad agen
dū malū,aut illud est in p̄iudiciū alicuius, vt furari, &
occidere,aut in nulli⁹ p̄iudicio,vt dęmones colere,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

non obſeruare diem feſtum, & comedere carnes in Quadrageſima, & non dicere diuinum officium in eo qui tenetur. Nam iſta non vergũt in præiudicium proximi, ſed ſolũm in offenſam Dei. In vtriſque tamen dicendum, ꝙ lucrum non ſolum eſt turpe, ſed ẽt iniuſtũ, quia talia facientes non ſolum vituperantur, ſed etiam puniuntur. Ideo quicunque recipit pecuniam pro aliquo malo iſtorum faciendo, non poteſt retinere illam. Differt tamen, quia quando datur pecunia ad nocendũ alicui nõ debet reſtitui danti, quia turpiter dedit, ſed competit ei in cuius præiudicio data eſt, ſ. ei cui pro illa pecunia nocendum erat. Si autem non erat in præiudicium alicuius, niſi Dei, danda eſt pecunia Deo: hoc autem eſt dare eam in pias cauſas, ideſt, pauperibus, vel Eccleſijs loco Dei. Quod tamen dicebatur ſiquis acciperet pecuniam, vt non diceret diuinum officium, eſt in præiudicium Dei, & eſt aliquo modo ꝙ iam in præiudiciũ Eccleſiæ. Nam beneficiatus qui ceſſat a diuino officio eo tempore, non lucratur fructus beneficiorum ſuorũ, ſed cedunt illis Eccleſijs, in quibus habet beneficia, quia præiudicatur eis cum detur iſti beneficium propter officium, & tamen ab officio ceſſat. De iſta tamen pecunia quã accipit, vt non dicat officium, nõ eſt ita neceſſarium, quòd detur eccleſiæ in qua habet beneficium, ſicut eſt de fructibus beneficiorum, quia iſta pecunia non eſt eccleſiæ, beneficia autem ſunt eccleſiæ, ideo dando fructus beneficiorum pauperibus, non videretur ſatisfacere, qui ceſſauit ab officio, quia ſpecialiter fructus debentur eccleſiæ. Dando tamẽ iſtam pecuniam pauperibus ſatisfacit, quia etiam ſi poſſit dari eccleſiæ, tamen non debetur determinate ei, ita vt oporteat ſibi dare, & non alteri.

Sciendum tamen circa iſta quæ turpiter, & iniuſte accipiuntur, quæ non poſſunt retineri, ꝙ repetitio eorũ competit de iure ipſi fiſco, vel illi in cuius præiudicium iſta accipiebantur. Et tamen aut pro pecunia taliter accepta agitur cõtra accipientem iudicialiter, aut non. Si iudicialiter debet reſtitui fiſco petenti, vel ei in cuius præiudicium accepta eſt, & non poteſt dari pauperibus, nec in aliquas cauſas pias, cum iſtis ſit debita ſi petunt. Et ſi etiam, fuerit iam data pecunia pauperibus, non obſtat quin teneatur iſte iudicialiter conuictus reſtituere ei, qui lædendus erat, vel fiſco; quia iſti duo fori non ſe impediunt, ſiquis tamen confiteatur iſta in foro pœnitentiali, non tenetur confeſſor iniungere ei, quòd iſta reſtituat fiſco, vel ei qui lædendus erat, ſed poteſt iubere, quòd eroget pauperibus. Ratio eſt, quia iſta non ſunt naturaliter debita fiſco, nec illi in cuius præiudicium data ſunt, ſed ſolum ponuntur in pœnam a lege ciuili. Ideo in foro pœnitentiali non obligant, quia pœnæ quæ dantur ſecundum leges, non dantur niſi eis contra quos proceditur modo legali, ſcilicet, iudicialiter conuincendo eos. Cum ergo non obligent hic illę pœnæ poterit confeſſor iubere, quòd erogentur in quaſcunque cauſas pias. Et per hoc ſatisfactum eſt, licet vt dictum eſt, ſi poſt hoc iudicialiter repetantur, reddenda ſunt, quia vnus forus non impedit alterum. Sicut ſi mulier pro adulterio, quod confeſſa eſt ſacerdoti, accepit duram pœnitentiam, & compleuit illam, nihilominus accuſari poteſt iudicialiter, & punietur capitaliter, quia aliàs totaliter perirent leges humanæ, ſi forus pœnitentiæ, & contentioſus ſe impedirent. Et tamen vt dicebatur in foro pœnitentiali pœnę legum humanarum nõ habent locum, quòd tamen iſta turpiter accepta exigantur per fiſcum, vel per alias perſonas ab accipientibus, eſt conceſſum a lege humana in pœnam accipientium turpiter. Non ergo accipientes tenentur ſoluere eis, niſi quando iudicialiter contra eos agitur, nec ſacerdos hoc tenetur iubere, immo non eſt bonum, quòd iubeat iſtis reddi, ſed potius quòd in cauſas pias iſta diſtribuantur. Sic autem eſt de aliis pœnis impoſitis a lege humana. Vt ſi dicitur, quòd qui furatus fuerit, reſtituat quadruplum, confeſſor non debet imponere quadruplum conſtenti, ſed ſolum quòd reſtituat ipſum, quod accepit, & reſarciat damnum, quod ſecutum eſt vtpote ſiquis furatus eſt animal, cuius vſus erat domino vtilis, non ſolum tenetur in foro conſcientiæ reſtituere idem animal, ſed etiam quantitatem damni ſecuti, ideſt, tantum, quantum de vtilitate feciſſet domino, ſi non fuiſſet ablatum. Nam reſtitutio damni de iure naturali eſt, ſicut reſtitutio furtiuę rei, pœnam tamen non ſoluet, & ita generaliter de omnibus pœnis. Quod autem dictum eſt, quòd non eſt neceſſe reſtitui iſta turpiter accepta fiſco, nec perſonæ, in cuius præiudicium data ſunt, verum eſt in eo caſu, in quo dans turpiter dedit, & non competit ſibi repetitio. Quod dicitur propter vſuram, quia licet accipiens, turpiter accipiat, dans tamen licite dat, vel ſaltem non turpiter, ſecundum legem humanam, quia dat propter inopiam. Ideo licet vſurarius non poſſit pecuniam vſurariam retinere, qui tamẽ dedit, poteſt eam repetere. Et ideo confeſſor non poteſt imponere vſurario, quòd det pecuniam vſurariam in pias cauſas, ſed tenetur iubere, quòd reſtituat eam illi a quo accepit, quia de iure eſt illi debita. Alius caſus eſt, quando pecunia data turpiter ab aliquo, & turpiter accepta, eſt de iure debita ſpecialiter alicui, & non danti, ſicut eſt in pecunia ſimoniace accepta, quia ipſo iure transfertur dominium eius in Eccleſiam illam, in cuius præiudicium data eſt, & non debet dari alicui, niſi ipſi Eccleſiæ. Extra de ſimo. cap. de hoc, & cap. audiuimus, & de hoc dictum eſt ſupra quęſtio. 39. Ideo confeſſor non poteſt imponere ſimoniaco, quòd pecuniam ſimoniacam det pauperibus, ſed Eccleſiæ. Et ideo ſi pauperibus dederit, tenetur iterum dare Eccleſiæ, quia non ſoluitur ei cui debetur, & ideo non ceſſat debitum.

Sed dicet aliquis quomodo poteſt ſtare, quòd pœnæ legum humanarum non obligent in foro pœnitentiali, quia leges humanæ, quæ de moribus agunt, obligant etiam in foro conſcientiæ, ita quòd agens contra illas, peccat: ergo etiam pœnæ earum obligabunt in foro conſcientiæ.

Dicendũ manifeſtũ eſſe, ꝙ licet obligent iſtæ leges in foro conſcientiæ, ꝙ pœnæ earũ non obligent, quia tunc pro adulterio imponatur ſententia capitalis de lege humana, teneretur confeſſor confitenti adulteriũ iubere, ꝙ ſe ſubijceret pœnę capitali, quod falſum eſt, & ita de alijs delictis, pro quibus imponitur verberatio, vel exilium, aut confiſcatio bonorũ. Sed iſta abſurda ſunt, ideo nulla pœna legis humanæ obligat in foro pœnitentiæ. Nec eſt ſimile, quòd lex obliget in foro conſcientiæ, & ꝙ pœna eius etiam obliget in foro pœnitentiæ. Nam primum eſt, ꝙ obligetur quis ad non agendũ contra leges humanas, & ſi egerit cõtra eas, ꝙ peccet mortaliter, quod verũ eſt in quibuſdam caſibus, ſ. circa leges, quæ ſimpliciter dirigunt mores, & vitam, & non pertinent ad cæremonias morales.

Secundum eſt, quòd confeſſor teneretur iudicare, ſecundũ quòd iudicant iudices in foro contentioſo, ſ. imponendo eaſdem pœnas. Primum eſt rationabile, ſ. quia lex eſt iuſta, ideo quòd debeat obſeruari ab omnibus, qui ſunt in politia illa, cuius eſt lex, cum ipſa lex habeat aliquid de ratione naturali, eo quòd dirigit mores, & tamen rationi naturali quilibet ſtare tenetur. Quòd autem agens contra iſtam legem peccet rationabile eſt, cum ipſa lex iuſta ſit.

Secundum

Secundum eſt irrationabile, quia impoſitio pœnæ eſt ſecundum conditionem fori. Nam propter hoc diſtinguuntur diuerſi fori in ſpecie, quia ſunt diuerſi modi iudicandi in eos, & diuerſi modi puniendi peccata. Patet hoc clare, quia ſi ſit aliqua lex politica, quòd faciens alicui calumniam, vel nocens ei taliter, vel taliter, puniatur corporaliter, vel ſoluat tantam ſummam pecuniæ, quicunque in ciuitate illa egerit contra iſtam legem, ſiue clericus, ſiue laicus, peccat mortaliter. Et tamen ſi clericus fuerit, non debet flagellari, nec tenetur ad ſoluendum illam pœnam, quia forte pro illa calumnia, vel nocumento in foro eccleſiaſtico alia pœna ponitur. Clericus tamen non poteſt iudicari in foro ſæculari, ergo non poteſt imponi ſibi pœna legis ſæcularis, & quæ imponitur in foro ſæculari, immo ſi ipſe ſe velit ſubijcere ei, peccat, & illi qui inferunt volenti iſtam pœnam, peccant, & erunt excommunicati ſi ſit pœna corporalis, vt extra de ſentent. excommunic. cap. contingit, de illo clerico qui ſubiecit ſe ſponte triginta percuſſuris, ſecundum legem regionis pro delicto quodam, & qui eum percuſſerunt, excommunicati iudicantur. Sicut ergo lex ſæcularis obligat clericum ad hoc quòd non agat cõtra eam, & tamen ſi contra egerit, non punitur per eam, ſed per legem eccleſiaſticam, quia ſunt diſtincti fori, ita leges humanæ obligant in foro conſcientiæ, ideſt, obligant ad hoc quòd non agamus contra eas, & ſi egerimus, quòd mortaliter peccemus. Et tamen ſi egerimus contra eas, non puniemur pœnis earum in foro pœnitentiali, quia forus pœnitentialis, & humanus ſunt diſtincti.

Alia etiam ratio differentiæ eſt multum manifeſta, ſcilicet, quia illæ leges humanæ obligant in foro pœnitentiæ, quæ habent aliquid ſimile cum foro pœnitentiæ. Pœnæ tamen vt communiter nõ ſunt ſimiles in foro pœnitentiali, & humano, ideo pœnæ legum humanarum non obligant in foro pœnitentiali. Primum patet, quia non obligant omnes leges humanæ in foro conſcientiæ, quia non ſimilantur omnes legibus fori pœnitentiæ. Forus enim pœnitentiæ eſt forus conſcientiæ, & in iſto foro eſt lex quidquid conſcientia dictat, ſcilicet, conſcientia non erronea. Et tunc forus conſcientiæ eſt idem, quòd ius naturale, vt Apoſtolus oſtendit ad Rom. 2. dicens: Gentes quæ legem non habent naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciũt, teſtimonium perhibente eis conſcientia ipſorum, & cogitationum accuſantium, & defendentium. Et patet hoc magis, quia forus pœnitentiæ non eſt, niſi de peccato: peccatum tamen iudicatur per cõſcientiam. Quia omne, ꝙ eſt contra cõſcientiam, eſt peccatum, ad Rom. 14. Et nihil eſt peccatum, niſi quod eſt contra conſcientiam rectam. Cum ergo cõſcientiæ dictamen coincidat cum iure naturali illæ leges humanę, obligabunt in foro conſcientiæ, quæ cõcordantur cũ iure naturali, ſ. illę quæ dirigũt mores, & habent aliqd de rectitudine rationis, tanq̃ ratione cogente, vel ſuadente fiant illæ leges. Et propter hoc leges humanæ, quæ ſunt ſolum cæremoniales, vt circa quaſdam obſeruãtias, & formas iudiciorum non obligant in foro conſcientiæ, quia non dependent expreſſe a iure naturali, ſed magis a volũtate, & poteſtate condentis. Ideo agens contra iſtas leges, non peccat mortaliter, ſed ſolum incidit in pœnam ipſarũ, nſi forte malitioſe ageret, vt per hoc alicui noceret, vel aliquid iniuſte acquireret, quia tunc peccaret ex alio capite, leges aũt quæ ſunt ad ordinandum mores, ſ. qualiter vnus non noceat alteri, vel qualiter bene ſe habet ad ipſum, dependent a ratione naturali, ideo iſtę obligant in foro conſcientiæ, & qui agit contra illas, peccat mortaliter.

Secundum patet, quia pœnę legum humanarũ nõ

ſunt de dictamine iuris naturalis. Eſt enim naturale, ꝙ pro quolibet peccato, inquantum eſt malũ, detur aliqua pœna. Quòd tamen detur iſta pœna, vel illa, non eſt de iure naturali, ſed ſolum a voluntate, & poteſtate condentis legem. Cum ergo forus cõſcientiæ ſequatur dictamen iuris naturalis, & iuris diuini, non oportet, ꝙ iſtę pœnæ, quæ imponũtur a legibus humanis, imponantur in foro pœnitentiæ. Si tamen interdum pœna legis humanæ concordauerit, cum iure naturali erit eadẽ pœna in lege humana, & in foro conſcientiæ, vt ſi eſſet lex, ꝙ fur teneretur reſtituere rem ablatam, & damnum, quod ſecutum eſt domino rei propter ablationem, ſeruaretur pœna legis iſtius in foro conſcientiæ, quia idem tenetur imponere ſacerdos confitenti furtum, eo quòd de iure naturali eſt, ſcilicet, reſtitui rem ablatam, & damnum.

An de pecunia vſuraria poſſit fieri eleemoſyna. Et quòd accipiens vſuras ſemper peccat, & etiam dans aliquando, aliquando vero non. Quæſt. XLVI.

QVAERITVR an de pecunia acquiſita per vſuram poſſit fieri eleemoſyna. Dicendum, ꝙ nõ, quia vſurarius tenetur reſtituere ei a quo accepit, qa eſt res aliena, vel alicui ſpecialiter debita. Ideo non poteſt eleemoſyna fieri de ea, quia priuaretur ſic iure ſuo ille cui debetur, ſic dicit Auguſt. lib. de verbis Domini, & 14. q. 5. cap. nolite, ſ. nolite eleemoſynas facere de fœnore, & vſuris, & ead. q. §. ꝙ vero, in glo. dicitur, ꝙ in acquiſitis illicite, vbi non transfertur dominium, vel etiam ſi transfertur, competit repetitio, non poteſt fieri inde eleemoſyna, vt in vſura, & in ſimonia. Etiam Beatus Tho. de Aquino, etiã & cõmunis ſchola dicit, ꝙ in eo quod acquiritur illicite, & debetur ei a quo eſt acquiſitum, & non poteſt illud retinere qui acquiſiuit, non poteſt inde fieri eleemoſyna, vt in furto, rapina, & vſuris. Illi qui tamen dicunt, ꝙ in vſura trãsfertur dominium in ipſum vſurarium, quia omnis voluntaria donatio facit transferri dominium. Et licet dans vſuras non ſponte det, quia potius vellet nihil dare, quia tamen potius vult dare pecuniam ſuperabundantem, quàm carere mutuo, eſt voluntas, quæ vocatur mixta, vel conditionata, vt dicit Ariſtot. 3. Ethicorum. Et ſic dicũt, quòd cum ſint domini effecti, poſſunt eleemoſynas dare, niſi per hoc efficiãtur non ſoluendo. Nam tũc recipiens eleemoſynam, vel donum ab eo tenetur ſibi reſtituere, vel illi a quo iſtę accepit, ſic tenet Ioannes in ſumma Confeſſorum, lib. 2. tit. de vſur. quæſtio. 15.

S. Thom. 2. 2. q. 32. art 7.

Dicendũ aũt, ꝙ non conſtat, an transferatur dominium in vſurarium, nec ratio ſua vrget ad hoc, qa nõ eſt verum, ꝙ omnis donatio ſpontanea transferat dominium. Nam in ſimonia non trãsfertur dominium, ſed eoipſo, ꝙ datur pecunia aliqua ſimoniace, dominium acquiritur Eccleſiæ illi, in cuius præiudiciũ datur pecunia, ſic tenet idem Ioannes lib. 2. tit. 8. in rubrica de empti & vendi. quæſtio. 22. quæ incipit. Sed quid ſi non iſti, cum dicit. Si autem ſit caſus in quo non transfertur dominium in accipientem, ſed ipſo iure acquiritur dominium fiſco, vel alij, illi facienda eſt reſtitutio, ſicut eſt de pecunia ſimoniace acquiſita, & tamen in ſimonia eſt voluntas de dando pecuniam abſoluta, in vſura autem non, ideo potius debet transferri dominium in ſimonia, quàm in vſura, & tamen non curando de hoc, etiam ſi concedamus, quòd in vſura transferatur dominium, ſicut dicitur decimaquarta quæſtio. 4. cap. ſiquis vſuram, in glo. quòd poteſt concedi, quod transferatur dominiũ in vſurarium, adhuc non poſſet fieri eleemoſyna de vſura, quia debita eſt pecunia illa ei, a quo accepta eſt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ideo eo inuito non potest de illa disponi. Potest tamen intelligi dari eleemosynam de vsura dupliciter. Vno modo, quòd de pecunia acquisita vsurarie detur eleemosyna, & non restituatur ei a quo extorta est. Alio modo, quòd illamet pecunia, quæ habita est per vsuras, detur in eleemosynam, & alia eiusdem numeri, & valoris detur ei, a quo accepta est vsura. Si primo modo non est verum, cum iura dicant debere cogi vsurarios ad restituendum vsuras eis, a quibus acceperunt, extra de vsur. cap. tuas, & cap. tua nos, & per totum. Et hoc confitetur idem frater Ioannes. Accipiendo secundo modo, potest fieri eleemosyna de pecunia vsuraria, quia non refert vsurario restitui eandem pecuniam numero, vel aliam eiusdem valoris, quia etiam qui mutuum accipit, non reddit eandem rem numero, sed æqualem in valore. Et hoc modo etiam de furto, & rapina potest fieri eleemosyna. Quia siquis furatus est pecuniam, potest dare illam in eleemosynam bene, & meritorie, si intendat æqualem in valore restituere ei, a quo abstulit. Et tamen nemo concedit de furto posse fieri eleemosynam. Quando ergo dicitur, an possit fieri eleemosyna de vsura, est sensus, quòd illud quod datur non restituatur, nec aliquid loco eius. Et quia hoc falsum est, non debet concedi, quòd de vsura possit fieri eleemosyna, sed debent restitui eis, a quibus acceptæ sunt, vel hæredibus eorum.

Circa vsuras autem modus est, quòd accipiens vsuram semper peccat. Qui autem dat illam, ideſt, dat pecuniam superabundantem, non semper peccat. Nam inquantum dat alteri causam peccandi peccat, nisi forte magna necessitate compulsus, & non potens sine vsuris habere pecuniam, illam accipiat sub vsuris, quia tunc forte non peccat. Istud autem est in faciendo contractum, ideſt, inquantum conueniunt inter se dans, & accipiens pro certa quantitate vsurarum. Nam postea in soluendo vsuras iam promissas nullum peccatum est, vt dicitur extra de iureiur. cap. debitores, in Glos. Et propter hoc iuramentum præstitum de soluendo vsuras obligat, scilicet, quia non est illicitum soluere illas, eodem cap. debitores. Nam si esset illicitum non obligaret iuramentum, vt siquis iuraret fornicari, vel furari, quia in male promissis fides rescindenda est, 22. quæstio. 4. cap. in malis. Etiam quia iuramentum non est inuentum, vt esset vinculum iniquitatis, ideſt, vt obligaret ad malum, extra de iureiur. cap. quanto, & 22. quæstio. 4. cap. inter cætera. Potest ergo licite quilibet soluere vsuras, postquàm illas promisit, quia peccatum non potest esse, nisi in promittendo illas, & tunc aliquando potest esse peccatum, & aliquando non, secundum differentiam necessitatis, & causæ, pro qua accipiuntur, & personæ accipientium eas, quia prælati, & illi qui tenentur exemplum dare, cæteris potius debent multa mala tolerare, quàm recipere mutuum sub vsuris. Siquis autem postquàm vsuras promisit, nolit eas soluere, aut velit recuperare postquam soluit, modus est, quòd aut vsuræ iam solutæ sunt, aut non. Si non sunt solutæ, aut accipiens sub vsuris, iurauit illas soluere, aut non iurauit. Si non iurauit non tenetur soluere, etiam si promiserit, quia contractus vsurarius nō causat aliquam obligationem, cum sit reprobatus de iure diuino, & humano, extra de iureiur. in cap. debitores, in Glo. Et ideo si non petitur, non oportet, quòd soluat. si autem petatur etiam non obligatur soluere, nec iudex potest condemnare debitorem ad soluendum vsuras, licet confiteatur illas in iudicio, in alleg. cap. debitores. Si autem promissæ sunt sub iuramento, tenet iuramentum, eo. cap. Et tunc anteq̄ adueniat terminus solutionis, debitor potest denunciare iudici, vt compellat remitti sibi iuramentum a creditore. Sed tunc aut creditor est Christianus, aut infidelis. Si est infidelis debet cogi per Principes, & Potestates sæculares. Et si renuerit, remittere debet interdici omnibus Christianis, sub pœna excommunicationis, communicatio cum illo in mercibus, & omnibus alijs rebus, extra de vsur. cap. post miserabilem. Si autem est Christianus debet compelli per censuram ecclesiasticam, ad relaxandum iuramentum, extra de iureiurā. cap. ex administrationis, & extra de vsur. cap. tuas. Si autem vsuræ sint iam solutæ, aut fuit iuramentum præstitum de nō repetendo, vel non. Si nō fuit præstitum iuramentum potest petere, & tunc iudex compellet vsurarium ad restituēdum vsuras, extra de vsur. cap. tuas, & hoc etiā est verum si iurauit quis soluere vsuras. Nam per hoc iuramentum tenetur ad soluendum, sed non tenetur ad non repetendum, ideo poterit repetere, extra de iureiuran. cap. debitores. Et sic etiam si quis dedit alicui possessionem in pignus, promittens sub iuramento, quòd nunquàm molestaret eum super illa possessione, quousque integre solueret mutuum, licet istud sit vsura, tenetur non molestare eum quousque pecuniam mutuatam soluat, & tunc petere potest, & cogetur vsurarius restituere fructus quos percepit extra sortem, eodem tit. cap. ad nostram noueris, & sic possunt tam ab vsurarijs, quàm etiam a filijs eorum, & a quibuscunque hæredibus ipsorum, etiam si sint hæredes extranei, repeti vsuræ, extra de vsuris, capitu. tua nos. Si autem iurauit quis non solum soluere, sed etiam non repetere vsuras, potest hoc denunciare iudici. Et tunc si potuerit hoc constare iudici ex officio suo, coget vsurarios ad restituendum, eodem tit. capitu. tuas. Vnde tunc qui sic iurauit timore iuramenti, non producit testes ad probandum fuisse vsuras receptas, sed per censuram ecclesiasticam cogentur omnes qui nouerint aliquid de hoc testificari super eo. Extra de iureiuran. capitu. ad nostram noueritis. Si autem iste debitor iurauit etiam non denunciare iudici, iuramentum non tenet, quia est contra legem Euangelicam, de correctione, & admonitione fraterna, in qua peccatum denunciatur Ecclesiæ, infra 18. Ideo non obstante iuramento poterit denunciare, dum tamen non denunciet principaliter causa recuperandi pecuniam, sed propter peccatum fratris, vt non maneat in peccato. Securius tamen forte esset non denunciare, si creditor videat in se, quòd mouetur ex desiderio pecuniæ. De vsuris autem dicetur magis infra 25. Apparet ergo, quòd de vsura non fiat eleemosyna.

An possit fieri eleemosyna de pecunia, quam Aduocatus, vel Medicus extorquet. Et quòd Aduocatus tenetur ad restitutionem in multis casibus. Et duæ regulæ Augustin. circa indebitam extorsionem. Vbi adijcitur regula generalis, quando quis tenetur restituere propriæ personæ, vel quando sufficit dare in eleemosynam.

Quæst. XLVII.

QVAERITVR an de pecunia, quam extorquet Aduocatus, & Medicus, supra debitum possit fieri eleemosyna.

Dicendum, quòd istis debetur pecunia pro officio suo, quia licet iudex non possit vendere iustum iudicium, & testis verum testimonium. Potest tamen aduocatus vendere iustum patrocinium, & iurisperitus verum consilium, vt ait Augustin. ad Macedonium, & 14. quæstio. 5. cap. non sane. Debetur tamen istis salarium, secundum quātitatem laboris sui, & difficultatem rei, in qua operantur, ſ. causæ, vel ægritudinis, & ſm consuetudinē patriæ, qa alicubi minus, & alicubi plus dari consuetū est. Et ista consuetudo causat ius. Si autem supra hoc medicus, & aduocatus recipiant peccant. Et idem est de cæteris, qui prætextu alicuius officij publici vltra debitum exigunt, vt tabelliones, & cæteri officiales iudicum, & curiarum. Idem etiam in artificibus, & in omnibus locantibus operas suas si vltra debitum recipiant. Nam peccant. De aduocato autem est speciale, quia in multis casibus tenetur ad restitutionem tam clientulo suo quàm aduersario. Hic tamen solum quærimus de pecunia quam ipse recipit vltra debitum. Et circa hoc, & omnes alias extorsiones indebitas ponit Aug. duas regulas ad Macedonium, & 14. quæstione 5. cap. non sane. Prima est, quòd in his, quæ ratione officij extorquentur, quòd restitui oportet, potius tamen pauperibus detur quā illis a quibus acceptum est.

Secunda est, quòd in illis, quæ non prætextu alicuius officij, vel laboris, sed sine vllo colore per furtum calumniam, & fraudem extorquentur restitutio fieri debet eis a quibus ablata sunt, & non pauperibus, cum ait isti si viam vitę mutauerint, aut excellentioris conscenderint sanctitatis gradum facilius ea, quæ hoc modo acquisierunt tanquam sua pauperibus largiuntur quàm eis a quibus accepta sunt tanquā aliena restituant. Qui vero contra ius societatis humanæ furtis rapinis calumnijs, oppressionibus aliqua abstulerint reddenda potius, quàm donanda censemus Zachæi publicani exemplo.

Circa hoc tamen dicendum, quòd de secunda regula non est dubium, scilicet, quòd indifferenter talia restituenda sunt eis quibus furto, rapina, fraude, vel calumnia ablata sunt, & non potest de eis fieri eleemosyna. De prima autem regula dicendum, quòd istis officialibus, vel laborantibus, aut sunt constituta certa salaria, vel redditus pro singulis rebus quas faciunt, ita vt non possit esse dubium quantum eis dandum sit, siue statutum sit hoc per aliquod ius siue per consuetudinem introductum, vel ex conuentione inter partes. Aut non est omnino determinatum, licet ratio possit iudicare quantum sit debitum, & quid sit extortum. Si primo modo dicendum, quòd quidquid extorquetur debet restitui ei a quo extortum est, quia vel pertinet ad fraudem, vel ad oppressionem cū manifeste sit supra debitum, & sciatur quid est illud quod est vltra debitum Vnde de hoc non potest dari eleemosyna sicut nec de furto, aut rapina. Si autem non sit determinatum quantum isti habere debent cum habeant ius ad aliquid recipiendum, & non sit illud determinatum, si recipiant aliquid vltra id, quòd ratio dictat male agunt, & tamen transit in dominium eorum, cum nulla lex expresse vetet tantum accipi. Et tunc habet locum regula Augu. Sed tunc dicendum, quòd aut istud quod extortum est repetitur in iudicio, aut non repetitur. Si repetitur, & sit immoderate extortum condemnabitur extorquens. Vnde dicitur eodem cap. Ab his extorta per immoderatam improbitatem repeti solent, ideſt, competit ius repetendi. Et tunc non possunt dari pauperibus. Et si data fuerint debent iterum dari istis. Si autem non repetantur est in optione extorquentis an velit pauperibus ista dare, vel restituere ei a quo extorsit, quia quodcunque eorum faciendo liberatur. Nam Aug. non innuit, quòd oporteat pauperibus dari, & non restitui, quia cum nullum ius sit causatum pauperibus non oportet eis dari ista, sed Aug. solum loquitur ad tollendum dubium, quia putaret aliquis, q̄ necesse erat ista extorta semper restitui eis a quibus extorta sunt, ipse autem dicit, quòd non oportet restitui illis, sed satis est dari pauperibus. Etiam non dixit, quòd erat melius dari pauperibus quàm restitui, sed dixit, quòd erat facilius, & hoc forte est, quia ille, qui fuit in officio aliquo multo tempore, & extorsit a multis, forte nesciret quantum a quolibet extorsit. Vel dato, quòd sciret quantum extorsit a quolibet, & quis fuit ille a quo extorsit forte non occurreret sibi ille vir, aut aliquis hæres eius sicut est de officialibus curiarum, ad quos confluunt homines de diuersis mundi partibus, & grauantur ab eis per extorsiones. Nam tunc facilius est ista pauperibus distribuere quàm illis restituere a quibus accepta sunt. Siquis tamen posset restituere eidem a quo abstulit maxime si aliqualiter eget, & etiam si non egeat credo, quòd esset melius, licet cuicunque det, ideſt, ipsi vel etiam pauperi soluitur a debito.

Ex hoc apparet de medicis quorum curationes nō possunt taxari propter multas differentias ægritudinum, & patientium: ideo si aliquando accipiant extorquendo vltra id, quòd iustum videtur, non tenentur restituere eis a quibus acceperunt, sed satis est, quòd pauperibus dent: nisi forte conuenerint pro salario, quia tunc si vltra aliquid extorquerent tenerentur restituere ipsis a quibus extorserunt. De aduocatis idem, est quia non est taxatum eorum salarium nec etiam taxari potest pro singulis causis propter diuersas circunstantias causarum. Ideo etiam si extorqueant poterunt pauperibus erogare nisi conuenerint pro salario, vt dictum est de medicis. Ista tamen, quæ erogant pauperibus non sunt eleemosynæ ipsorum, sed illorum a quibus extorserunt, & eis proficiunt, dantibus autem non proficiunt nisi inquantum se absoluunt a debito, scilicet, quia aliàs essent in peccato mortali. Et per hoc de singulis officialibus, & locantibus operas suas iudicari potest, an teneantur restituere, vel sufficiat dare eleemosynam, fundamentum distinctionis istius, patet ex c. qa plerique extra de immunita. Ecclesiast. vbi dicitur, quòd si prælatus aliquis ad faciendum seruitium alicui legato plura exigat quàm illi dat, tenetur restituere quidquid sic lucrari voluit, & aliud æquale pauperibus elargiri, restitutio autem fit eis a quibus exactum est ex eo, dicit etiam beatus Tho. de Aquino, quòd si- S. Tho. quis det meretrici propter fornicationem pretium 2. 2. q. 62. potest sibi illa retinere, si tamen ipsa aliquid superflue art. 5. per fraudem, vel dolum extorserit tenetur eidem restituere. Dicitur superflue accipere, quia meretrices solent in singulis terris habere consuetudinem recipiendi certum quid a fornicatoribus. Per fraudem autem, vel dolum meretrix potest superflue extorquere, vt si alicui ignoto fornicatori dicat esse consuetudinem accipiendi plus quàm accipere soleat, & tunc dicit, quòd eidem tenetur illud superfluum restituere, & non potest dare pauperibus, hoc autem est, quia salarium meretricis est certum ex consuetudine. Et sic oportet, quòd illa prima regula Aug. intelligatur quando quis extorquet vltra rationem, & non est diffinitum quantum præcise habere debeat.

An de furto, vel rapina possit fieri eleemosyna. Et quòd etiam committatur furtum ab eo, qui vel clam, vel palam aufert rem suam ab eo, qui sibi furatus fuerat.

Quæst. XLVIII.

QVAERITVR an de furto, & rapina possit fieri eleemosyna. Aliqui dicunt, quòd sic, quia potest fieri oblatio Deo, ergo a fortiori potest fieri eleemosyna. Patet consequentia, quia quædam sunt de quibus potest fieri eleemosyna, & non potest fieri oblatio, vt de meretricio, & similibus, vt ostensum est supra quæstione 37. Patet antecedens, quia Israelitæ furati sunt vasa aurea, & argentea ab

Aegyptijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aegyptijs Exo. 3. & 11. Et postea dederunt totum F istud aurum, & argentum ad fabricationem vasorum templi Domini, & iussit Deus, q offerrent de isto auro. Exo. 25. & 35. Dicendum, quòd nec de furto nec de rapina, licet fieri eleemosynam, sed potius est abominabilis eleemosyna, quæ fit de rapina, quia fit de substantia pauperis, vt Aug. & Gregor. 1. quæstione 1. Non est putanda, & 14. quæstione 5. cap. immolans, & cap. Nec enim, & cap. Scriptum est, & eadem quæstione in §. Quòd vero in Glo. dicitur, quòd de rapina, & de furto eleemosyna fieri non potest, & ratio est, quia eo quod illicite acquiritur, & non potest retineri, sed debetur ei a quo accipitur, non potest fieri eleemosyna, sicut est in rapina, & furto. Quidam autem dicunt, quòd non potest fieri eleemosyna de re G furtiua, si tamen illa vendatur potest fieri eleemosyna de pecunia tradita pro ea, quia illa pecunia non est furtiua, vt dicitur 14. quæstione 5. §. quod vero in Gl. & tamen dicit ibi Glo. quòd non credit hoc esse verum. Dicendum tamen, quòd aut furatur quis pecuniam aut aliam rem, vt animal, vel vestem, vel vas aut aliqua vtensilia. Si furatur pecuniam potest facere eleemosynã de illa, dum tamen tantum de valore restituat, quia in pecunia nihil aliud quæritur nisi valor. Si autem sit alia res non potest fieri eleemosyna de ea, quia oportet fieri restitutionem Domino, & forte ille appretiatur rem ipsam plus quã valet, quia gaudet in ea, & forte pro nulla pecunia dare vellet. Et H tunc nullo modo posset ei satisfieri, quia etiam si secundum communem æstimationem posset satisfieri nõ posset dari æquale pro voluptate, & gaudio, quòd capiebat possessor ex illa re, & ita lederetur si venderetur illa res, vel traderetur alteri. Non ergo potest fieri de ea eleemosyna. De pecunia autem nulla voluptas capitur nisi pro suo valore, nec est vna pecunia pulchrior, aut melior alia. Quia quacunque data potest alia similis illi dari, vel inueniri. Si tamen intelligatur fieri eleemosynam de pecunia rei furtiuæ, ita quòd non restituatur valor illius non est verum, quia sic de furto nulla fieret restitutio. Et hoc modo verum est dictum Glo. scilicet, quòd nec de re furtiua nec de pecunia rei furtiuæ potest fieri eleemosyna, sed siquis rem furtiuam, vel pecuniam eius dederit in I eleemosynam tenetur æqualem restituere, sicut qui consecrat, idest, offert Deo rem alienam tenetur æstimationem eius restituere, vt ait Greg. 14. quæstione 6. cap. comperimus, & hoc verum est siue res ablata sit parua siue magna, quia non differt quantum ad esse furtum. Licet enim damnum sit maius in re maiori, furtum tamen ita est in magno sicut in paruo, vt ait Hierony. super Epistolam ad Titum, & 14. quæstione 6. cap. furtum. Et hoc, quia Deus non respicit rem ablatam, sed animum eodem cap. & 14. quæstione 5. cap. siquid inuenisti. Aliquando tamen committitur furtum, vel rapina, & potest fieri inde eleemosyna, quia non tenetur fur ad restitutionem, vt siquis furatus est mihi rem meam, vel violenter abstulit, vel inuenit, & nõ vult mihi restituere, vel per fraudem extorsit a me illam, si ego accepero clam de domo eius furtum committo, vel si abstulero ei palam committo rapinam. Et ista sunt peccata in foro conscientiæ, quia etiam si illa res sit mihi debita, non licet mihi illam sic accipere, sed iudicialiter contendere, quia aliàs tolleretur tota pax politica, & omne ius humanum si liceret alicui sine iudice sibijpsi ius dicere. In foro autem contentioso a fortiori reputantur ista delicta, & ita capitaliter punirentur quis pro eis sicut si vere furaretur rem alienam. Et tamen postquàm quis ista acceperit nõ tenetur in foro conscientiæ ista restituere cum vere sua sint. Et sic potest facere eleemosynam de illis. Idem etiam est si ego scio aliquam rem ad me pertinere, & possidet eam aliquis qui putat ad se pertinere. Nam si eam accepero clam furtum committo, postea tamen non teneor restituere.

Ad arg. dicendum, quòd non fuit proprie furtum illud, quòd commiserunt Iudæi, quia Deus eis hoc iussit, qui poterat eis tradere proprietatem illarum rerum. Et sic non peccabant accipiendo illas etiam si viderentur committere fraudem, immo potius peccauissent si forte noluissent expoliare Aegyptios quasi esset contra conscientiam, sic dicit Augu. in quæstionibus Exo. & 14. quæstione 5. cap. dixit Dominus, scilicet, Nec Israelitæ furtum fecerũt, sed Deo iubenti ministerium præbuerunt, idest, benefecerũt obediendo tanquam ministri Dei.

An liceat furari a diuite, vt detur pauperi. Et quòd nunquam est faciendum malum propter bonum.
Quæst. XLIX.

QVAERITVR an liceat alicui furari a diuite superabundante hoc animo, vt eleemosynam det pauperi indigenti. Aliqui putant, q sit bonum, quia iniustum est, quòd quibusdam fame pereuntibus alij superabundent, & non misereantur eorum. Est ergo quasi reducere istos ad quandam equalitatem dando aliquid pauperi de superabundantia diuitis, vt non omnino egeat. Istud autem iustitiæ opus est, quia iustitia est quædam æqualitas, & adequare aliquos est actus iustitiæ 5. Ethi. Maxime, quia interdum sunt quidam diuites multum tenaces, qui nolunt misereri pauperibus in casibus in quibus tenẽtur: vnde auferre illis & pauperibus dare videtur esse iustum etiam, quia diuites per fraudes, & furta acquisierunt diuitias, & constat ob hoc illas non esse suas, sed teneri ad restituendum. Et sic non videtur magnum inconueniens esse siquis talibus auferat, vt pauperibus det.

Dicendum, quòd istud est illicitum, quia qui vult dare de alieno per hoc ipsum peccat, quia prius aufert quàm det. Et tamen auferre malum est. Et sunt ista eleemosynæ de furto, & tamen de furto non potest eleemosyna dari, vt ostensum est præcedenti quæstione.

Qui ergo furatur, vt eleemosynam det non solum nihil meretur, sed potius magis grauatur, vt dicit Grego. 1. quæstione 1. cap. non est putanda, scilicet, qui hac intentione male accipit, vt bene dispenset, grauatur potius quàm iuuetur. Non ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, & aliud propter eleemosynas peccata perpetrare. Est enim diaboli tentatio, vt si interdum non potest hominem directe ad malum impellere saltem sub specie boni inducat. Sic dicit Aug. in homil. & 14. quæstione 5. cap. forte, scilicet, forte aliquis cogitat, & dicit K multi sunt Christiani diuites auari cupidi non habeo peccatum si suum illis abstulero, & pauperibus dedero. Vnde enim ipsi nihil boni agunt mercedem habere potero. Sed huiusmodi cogitatio diaboli calliditate suggeritur. Nam si totum tribuat, quòd abstulerat addit potius peccatum quam minuat. Hoc autem est, quia nunquam est faciendum malum propter bonum 30. quæstione 1. cap. nosse, & 32. quæstione 4. cap. sicut non sunt. Non est ergo alicui diuiti quantumcunque malus sit, & quantumcunque iniuste possideat diuitias, auferendum aliquid vt inde fiat eleemosyna.

Ad motiua in contrarium dicendum, quòd licet habeant

habeant quandam leuem apparentiam bonitatis, non A tamen sunt iusta, sed diaboli artibus suggeruntur, vt dicitur in alleg. cap. forte. Et cum dicitur, quòd est iniustum quibusdam fame pereuntibus alios abundare. Dicendum, quòd licet nobis videatur iniustum tamen nõ est, cum Deus hoc faciat ad finem bonum, vt ait Basilius. Si fateris ea, scilicet, temporalia bona tibi diuinitus proueniſſe, iniustus est Deus inæqualiter nobis res distribuens. Cur tu abundas, ille vero mendicat nisi, vt tu bonę dispensationis merita consequaris, ille vero patientiæ brauijs decoretur. Tenentur tamen diuites pauperum supplere inopiam, vt dicit idem Basilius. Si tamen noluerint hoc facere non possumus nos eos cogere ad hoc subtrahendo eis res suas, quia nõ sufficit ad hoc, quòd nos debeamus hoc B facere, quòd iste actus sit bonus, sed etiam, quòd habeamus potestatẽ ad illum exercendum. Nam quòd fratres inter se hereditatem paternam diuiderent, vt in pace viuerent bonum erat, cum tamen vnus eorum dixisset Christo Domine dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem dixit Christus, O homo quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos? Luc. 12. Non enim dixit o homo malum est, quòd petis, sed quis me constituit &c. Quasi dicat, licet hoc bonum sit oportebat tamen ad hoc, quòd ego legitime facerem istud, quòd essem cõstitutus iudex aut diuisor inter vos. Maxime autem cauendum est a tali eleemosyna, quia non possumus benefacere vni quin prius alteri malum faciamus. Talia tamen nunquam sunt C facienda, sed cum non potest quis iuuare aliquem nisi alteri noceat cessandũ est potius ab adiutorio, vtriusque vt ait Ambros. lib. de offi. & 14. quæstione 5. cap. denique, scilicet, denique si non potest alteri subueniri nisi alter lędatur, commodius est neutrum iuuari quàm grauare alterum, etiam quia cum aliquis accipit a diuite, vt det pauperi, licet dare eleemosynam in se bonum sit, tamen non potest per hoc excusari illud malum, quòd fuit in accipiendo rem alienam, vt ait Augu. 14. quæstione 5. cap. nec enim, scilicet, Nec enim si agris iniuste inuasis ita quisque vtatur, vt ex eorum fructibus largas eleemosynas faciat, ideo rapinam iustificat, idest, non iustificatur per hoc rapina præcedens, maxime quia si iste rapuisset non posset D facere eleemosynam inde, sed teneretur restituere ei cui abstulerat. A fortiori ergo non licebit rapere ad dandum pauperi. Cum autem dicitur, quòd accipere a diuite ad dandum pauperi est facere quandã æqualitatem, dicendum quòd verum est. Et tamen istud non pertinet ad quemlibet, sed ad iudicem sic dicitur 5. Ethi. quòd propter hoc litigantes recurrunt ad iudicem tanquam ad mensuram, vt adequet eos.

Cum autem dicitur, quòd aliqui diuites possident ex rapinis, dicendum quòd hoc non sufficit ad hoc, quòd eis licite auferamus, quia istud est punire illos pro peccato, pœnam tamen nemo potest imponere nisi iudex. Non ergo licet furari, vel rapere, aut calumniari diuiti ad dandum pauperibus.

An existente in extrema necessitate liceat dare de rebus male acquisitis. Et de quibus male acquisitis possit fieri eleemosyna, & de quibus non. Et extrema necessitas, quæ dicatur, & quando. Quæst. L.

QVAERITVR an existentibus in extrema necessitate, licet eleemosynam dare de rebus male acquisitis. Dicendum, quòd ista male acquisita possunt interdum esse talia quorum transferatur in nos Dominium, & licite possideantur sicut est de pecunia ex meretricio, & ex histrionatu. Et de tali non solum, existenti in extrema necessitate, sed etiam cuicunque pauperi potest licite fieri eleemosyna, vt ostensum est supra quæstione 37. & 38. Alja autem acquiruntur illicite quorum nõ transit in nos dominium, vel si transit, non licet nobis illa retinere, sed tenemur restituere, vel pauperibus erogare, sicut est de pecunia acquisita ab aduocato, & medico, & officialibus, qui extorquent aliquid vltra rationem, quando non est taxatum salarium suum, vt ostensum est supra quæstione 47. & de tali pecunia potest fieri eleemosyna existenti in extrema necessitate, cũ possit etiam fieri cuilibet alteri pauperi.

Alia sunt illicite acquisita, quę determinate debentur certis personis, sicut id quod furto ablatũ est, debetur ei a quo ablatum est, & id quod per vsuram debetur ei a quo acceptum est, & quod per simoniam debetur Ecclesiæ in cuius præiudicium acceptum est, extra de simo. cap. de hoc, & cap. audiuimus. Maior tamen obligatio est ad restituendum id quod per furtum, & rapinam ablatum est quàm quod per vsuram, & simoniam est acceptum, quia in furto, & rapina inuito Domino, & in eius præiudicium aliquid aufertur. In simonia autem, & vsura, & volente, & tradente accipitur. Ideo facilius est darei pauperi eleemosynam de pecunia simoniaca, vel vsuraria, quàm de pecunia furtiua, vel rapta, & siquis sit in necessitate extrema licebit ei eleemosynam dare de simoniaca, & vsuraria pecunia quamuis aliàs non liceret facere eleemosynam de illa, sed restituere ei cui debetur, & hoc, quia necessitas facit debitũ id, quod aliàs non erat debitum. Siquis etiam habeat pecuniam furtiuam, vel raptam potest facere de illa eleemosynã in tali casu quamuis alias non liceret. Dicit tamen Sanctus Tho. secunda secundæ quæstio. 32. artic. 7. quòd siquis habet pecuniam quam ex furto, vel rapina acquisiuit, & videt pauperem in tali necessitate, si põt consulere dominum, idest, illum cui ablata est, vt de consensu suo pauperi prouideatur, fieri debet. Et tunc si ille consentit bene fit, si autem non consentit adhuc potest eo inuito tradere rem illam in eleemosynam. Vel si non potest eum consulere commode potest dare eo inconsulto, & licite fit, hoc autem verum est si iste non habeat aliunde vnde det eleemosynam, quia si habeat aliquid aliud, non debet dare de isto cum istud sit æs alienum, & quandiu aliquis habet propria, quæ possit administrare ad subueniendum alijs, vel sibijpsi non dicitur esse in extrema necessitate ad hoc, quòd liceat ei mittere manũ in rem alienam. Quando tamen non habet aliquid de proprijs, vel non potest commode administrare vtpote siquis nõ haberet proprium, nisi possessiones aliquas quas non posset faciliter vendere, nec pignori dare, vt haberet inde ad succurrendum pauperi, haberet tamen aliquam pecuniam furtiuam, vel rem aliam, ex qua prompte posset pauperi subuenire, licitum erat tunc de rapina, & furto subueniri pauperi per illum, qui aliàs propria habet, & potest hoc fieri specialiter E in hoc casu. Quia in alijs non potest dari eleemosyna de tali pecunia, & si daretur, tenebatur nihilominus semper restituere iste, qui abstulerat, ei cui ablatum erat. Et ita de pecunia simoniaca, & vsuraria, hic autem si pauperi dederit in tali necessitate, non tenetur postea restituere ecclesiæ, si est simoniaca pecunia, nec ei a quo accepta est, si est vsuraria, vel per furtum, aut rapinam habita, quia necessitas facit hic licitum quod aliàs illicitum erat, extra de re. iu. cap. quòd non est licitum. Et hoc verum est in foro conscientiæ. Nam si in foro contentioso repetantur vsuræ, vel pecunia simoniaca, aut furtiua, tenetur restituere qui hoc accepit, etiam si in talibus necessitatibus expenderit, quia forus conscientiæ, & contentiosus non se impediunt.

impediunt. Et hoc verum est nisi pecunia illa vsuraria, vel furtiua in tali necessitate fuerit data de consensu eius cui restituenda erat, quia tunc non potest eam repetere. hæc autem omnia vera sunt, quia in necessitate omnia efficiuntur cõia 42. di. §. 1. & 47. di. cap. sicut hi, & 12. quæstione 1. cap. 1. & 23. quæstione 7. cap. quod autem. Proprio ergo iure poterat dare fur istam rem ablatam in eleemosynam tanquam si sua esset, cum ipse, qui patitur hanc necessitatem possit rapere, vel furari sine peccato, quando nemo ei dare vult, & etiam alius potest pro eo rapere, vt sibi subueniat si ipse non potest. Et non obstant, quæ dicta sunt præcedenti quæstione, quia illa intelliguntur quando quis furatur bona diuitis, vt det pauperibus non existentibus in vltima necessitate. Secus autem si in vltima sint, quia tunc nihil est eis prohibitum cum omnia efficiantur communia. Et si aliquid acceperint de alienis nolente Domino præstare, non tenentur ad restitutionem etiam si peruenerint ad pinguiorem fortunam, quia non acceperunt rem alienam, sed vsi sunt re sua quam necessitas fecit suam.

Idẽ dicit S. Thom. 2.2.q.32. art. 7.

Sed obijcitur, quòd teneantur restituere, & quòd nõ liceat accipere rem alienam in tali necessitate, quia extra de furt. cap. siquis, dicitur siquis per necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria vestem, vel pecus pęniteat hebdomadas tres. Si reddiderit non cogatur ieiunare. Et sic imponitur ei pœnitentia, vnde tenetur ibi, vel restituere, vel pœnitentiam agere. Dicendum, quòd non fuit ista necessitas extrema, quia dicitur ibi de necessitate famis, & nuditatis, & tamen in nuditate non solet iudicari extrema necessitas ita aperte sicut in fame, cum sine vestibus possit quis aliqualiter, & aliquanto tempore viuere sicut multi faciunt, & multi Sancti fecerunt in desertis nec erat istud miraculum, sine cibo tamen, & potu nemo potest diu viuere naturaliter: ideo in fame, & siti iudicatur simpliciter extrema necessitas, & non in nuditate. Cum ergo ponatur fames & nuditas, innuitur, quòd licet esset necessitas aliqualis nõ tamen erat extrema. Et ideo imponitur ibi pœnitentia alioquin nulla imponeretur: sic dicitur eodẽ cap. in Glo. s. ex eo, ꝙ pœnitentia imponitur colligitur, ꝙ modica fuerit necessitas. Si enim magna fuisset non imponeretur pœnitentia, ar. de consę. di. 5 cap. discipulos. In necessitate ergo extrema nec pœnitentia imponitur nec ad restitutionem obligatur recipiens. Et tamen necesse est dici, quòd fuerit aliquanta necessitas, quia aliàs pro furto non imponeretur solum restitutio rei ablatæ, sed etiam insuper aliqua pœnitentia. Et tamen ibi dicitur, quòd si reddiderit rem ablatam non cogatur ieiunare. De ista extrema necessitate dicendum, quòd non debet vocari extrema necessitas solũ quando iam est homo constitutus in illa, quia tunc forte non posset prouideri ei, quia etiam si subueniretur ei non posset iam iuuari natura existente debilitata nimium ex fame, vel siti. Sed tunc dicenda est extrema necessitas quando quis indiget cibo, & potu, & in loco in quo est nemo ei dare vult, nec est prope alius locus in quo possit commode ista quærere: ideo tunc potest licite a quocunque furari, vel rapere, quia omnia sunt sibi communia, de hoc dictum est supra q. 34. in responsione ad ar. 4.

An formatores alearum, & taxillorum peccent formando talia instrumenta ad ludendum. Quæst. LI.

QVAERITVR an eleemosyna fieri possit de acquisito in ludis, & maxime ad aleas, vel taxillos, & quia in hoc coincidunt etiam alia dubia est dubium primum de formatoribus alearum, & taxillorum an peccent faciendo ista, & viuendo ex hoc artificio. Dicunt quidam quòd sic, quia ludere ad aleas, vel taxillos asserunt semper esse peccatum mortale: ideo dicunt taxillorum, & alearum factores peccare mortaliter. Ratio ista conueniens est, quia res nõ est nisi propter suum finem. Si ergo ludus alearum, & taxillorum nunquam posset fieri sine peccato mortali, quicunque taxillos faceret, & aleas ad peccatum mortale faceret directe præstando occasionem ad illud: ideo manifestum est, quòd peccaret sicut si gladius solum esset ad occidendum homines iniuste, & non posset esse alius vsus gladij, manifestum est, ꝙ peccaret quicunque gladium faceret: falsum tamen præsupponitur, quia non est verum, ꝙ ludere ad aleas, vel taxillos sit semper peccatum mortale, quia etiam interdum potest esse sine veniali, vt siquis interdum ludere velit solum ad tollendum tristitiam, quæ affligit eum, vel ad euitandum noxas curias, & obuiandũ iniquis cogitationibus. Nam tunc cum actus ludendi fm se non sit malus, & ordinetur hic ad bonum finẽ oportet, ꝙ non sit malus. De facientibus ergo aleas, & taxillos idem erit, s. ꝙ non est necesse, ꝙ peccent semper faciendo cum ludentes non semper peccent. Magis tamen consistit peccatum in ludendo quam in faciendo taxillos, vel aleas, quia facere est propter ludere. Dicendum ergo, ꝙ facere taxillos, vel aleas nõ videtur esse aliquod peccatũ, quia vsus alearum, & taxillorum interdum est sine peccato, & non est peccatum nisi qñ indebite fit. Qui tamen taxillos, & aleas facit non facit ad malum finem nec ad bonum determinate, sed solum, vt possimus illis vti. Vti tamen illis absolute non est malum, sed ꝙ malum sit prouenit ex intentione ludentium, & conditionibus ludi, ergo facere taxillos nullum malum est. Vnde non peccat faciens. Non est tamen artificium satis honestum, quia cum ex ludo alearum, & taxillorum potius soleant mala quàm bona prouenire, tutius est homini abstinere ab eo quàm exercere illud. Quia etiam si æqualiter bona, & mala prouenirent ex eo, potius abstinendum erat a bonis, vt nullum malum sequeretur, quia melius est cessare a bono quàm faciendo bonum facere simul aliquod malum, vt ait Ambr. lib. de offic. & 14. q. 5. cap. denique, s. denique si non potest alteri subueniri nisi alter lędatur, cõmodius est neutrum iuuari quàm grauari alterum.

An ludere ad aleas & taxillos sit peccatum. Et quòd Ludi ad exercitationem sunt liciti, & laudabiles. Et quòd viri religiosi, & Ecclesiastici debent cauere ludos. Quæst. LII.

QVAERETVR an ludere peccatum sit, & maxime ad aleas, vel taxillos. Dicendum, ꝙ quidam ludi sunt, qui fiunt propter exercendam virtutem, vt currere, & saltare iactare hastam, vel lapidem, & in similibus, quia per ista exercitatur homo ad ea, quæ sunt vtilia sibi, & reipublicę, vt homines sint magis dispositi ad bellum propter defensionem reipublicę non est peccatum per se. Nã non solum istud faciẽdum est, vt homines sint exercitati ad bellum, sed etiã aliqua grauia sunt faciẽda, sicut Deus reliquit aliquas gentes Chananæorũ quas noluit delere a facie Israelitarum, vt haberent cum quibus pugnarent, & nõ fierent omnino inutiles, & inepti si nulla bella exercerent Iudicum 3. Ideo non solũ sunt liciti ludi qui sunt ad exercitandum virtutem, sed ẽt sunt laudabiles. Et hoc verũ est nisi sint ludi periculosi sicut sunt torneamenta, & similes ludi in quibus sanguis effunditur, & est periculum mortis. Ideo non solum prohibentur ludi isti, sed etiam puniuntur ludentes, & illi, qui interfunt

tersunt ad inspiciendum. Quia si moriantur ibi etiam si pęniteant, carent Ecclesiastica sepultura extra de torneamen. cap. Felicis, & cap. ad audientiam, idem etiam est de pugnantibus in certamine singulari, quia hoc prohibitum est extra de cleri. pugnan. in duello, per totum. Ludi aũt, qui sunt ad exercendam virtutẽ corporis sine periculo sunt liciti, vt currere, & saltare lanceam, vel lapidem iacere, & ita de similibus, & siquis in his ludis aliquid lucretur licite acquirit. Vnde versus,

Ludere veścndi causa permittitur, atque
Hastam, vel pilum iaciendo. vel saliendo
Cursum, vel bellum, vel non luctam faciendo
Causa virtutis spondere licebit.

Sic dicit Host. in summa tit. de excessi. præla. Alij autem sunt ludi solum causa solatij, & recreationis. Et isti proprie vocantur ludi. Alij autem vocantur exercitationes, & nõ ludi, quia ludus est propter requiem vt dicitur 4. Ethi. cap. 15. quòd cum sit requies necessaria in vita oportet esse ibi ludos. Est autem ludus quædam remissio, vel quies vt dicitur 7. Ethi. cap. 11. Scilicet, Animus hominis non potest esse semper intentus alicui rei seriæ, vel alicui operationi vtili, quia ex his grauatur corpus, & affligitur spiritus. Et quoniam viuentem oportet dormire, vel aliquid agere. 10. Ethi. & quia non expedit homini semper dormire, quandocunque cessat ab operatione seria oportuit dari aliquid quod haberet modum operationis. Et tamen animus non grauaretur intendendo illi, sed potius adiuuaretur, & refocillaretur a laboribus præcedentibus. Et istud vocatur ludus, quia est quædam remissio animi. Et potest fieri ludus iste bene, & meritorie, s. si fiat ad bonum finem, vt homo fortior resurgat ad operationes quod non fieret si nulla iocunditas interponeretur, quia remitteretur anima, & esset debilis ad operandum: ideo consulte dixit Cato. Interpone tuis interdum gaudia curis. Propter hoc ẽt inuenta est virtus, quæ regularet ludos. Nam eutrapelia est circa ludos, qui in verbis, & factis simul cum verbis consistunt, vt patet 4. Ethi. cap. 15. Quod tamẽ fm virtutem fit laudabile est, & põt esse meritorium. In ipso tñ põt esse excessus, vt circa assiduitatem, vt siquis vult semper esse in ludis. Nam iste iam ludos propter seipsos appetit, & hoc est cõtra rationẽ cũ ludus sit solum ad recreationem, vt confortetur animus ad laborẽ releuatus a præteritis laboribus. Vnde 7. Ethi. 11. increpantur illi, qui sunt lusiui, i. valde dediti ludis. Nam vocantur intemperati, vel incõtinentes, & molles sic ẽt 3. Ethi. cap. 12. increpantur amatores fabularũ, & narratores accidentium quotidianorũ, qui in his conterunt totos dies, i. occupant totũ diem in his narrationibus. Hos aũt dicit Aris. peccare circa delectationem excessiue illam amando, & tñ non vocat eos intemperatos, quia non sunt circa delectationes tactus, & gustus, sed vocat eos garrulos. Peccatur ẽt in ludo siquis mordaciter ludat, sicut sunt Bomolochi, qui sunt valde reprehensores. Et hoc est vitium oppositum eutrapeliæ 4. Ethi. cap. 15. Et hoc est contra rationem ludi, ꝙ ludus est ad solam quietem, & recreationẽ animi. Isti autem prouocant amaritudinẽ spiritus, & iram. Et peccatum est interdum ex conditione personæ, quia licet sit honestus ludus omnis tñ ludus detrahit grauitati cũ ludus sit remissio animi, grauitas aũt consistit quasi in quadam forti attentione animi ad ea, quę sũt seria, & magna, ita vt nihil agatur nisi cũ põdere rationis. Ideo sicut dixit Poeta, ꝙ non bene cõueniunt nec eadem sede morãtur maiestas, & amor. Ita ẽt nec grauitas, & ludus, quia grauitas ad maiestatẽ pertinet, ꝙ maiestas dicit excellentẽ grauitatem, amor aũt excessiue lusiuus est, quia nihil cũ ratione habet sicut dixit Seneca. Quod siquis in amore modũ tenere velit idẽ est ac si cũ ratione insaniat, i. vtendo ratione efficiatur insanus, ꝙ includit contradictionem. Ob hoc ergo valde conuenit eis, qui grauitatẽ, & auctoritatẽ obseruare debent ex cõditione status, & maxime si sint Ecclesiastici prælati obseruare grauitatẽ suam, & abstinere a ludis, ẽt si ludi in se non essent illiciti, quia si isti lusiui fuerint, tota grauitas, & auctoritas eorum sublata est, ita vt subditi non attendant ad eos, nisi vt ad iuuenes. Et ideo licet actus isti in se parum mali sint, efficiuntur valde increpabiles in istis propter scandalum subditorum. Et quia dignitas contemnitur quod valde prohibet Apostolus 2. Corin. 6. Nemini dantes vllam offensionẽ, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, i. per oẽs actus nostros nihil possit de nobis iudicari nisi sicut de ministris Dei. De alijs ẽt inferioribus viris Ecclesiasticis idem dicendum est, quia quilibet pro statu suo tenetur seruare quandã grauitatẽ, & modestiam in respectu ad laicos, qui non tenentur hoc seruare. Et ideo aliquos ludos licitos, scilicet, laruarum, & aliorũ ludibriorum, quæ sunt ad solam iocunditatem prohibentur clerici facere extra de vi. & ho. cleri. cap. Cum decorem, s. Interdum ludi fiunt in Ecclesijs theatrales, & nõ solum ad ludibriorum spectacula introducuntur in eas monstra laruarũ, verum ẽt in aliquibus festiuitatibus diaconi, presbyteri ac subdiaconi insania sua ludibria exercere præsumunt. Et sic prohibetur laicis facere in Ecclesia ludos theatrales, i. turpes quales fiunt in theatro. Presbyteris aũt diaconis, & subdiaconis simpliciter prohibetur facere ludibria, i. facere quoscunque ludos quorũ alij sint inspectores, quia tunc quantũcunque sit leuis ludus, peccatum est hoc in viro Ecclesiastico, quia tollitur per hoc honestas Ecclesiæ, quę valde debet seruari eodem cap. cum decorem. De religiosis aũt magis est notum, ꝙ nullis ludis interesse, aut vacare debeant cũ ipsi sint mortui sæculo. Et de istis magis põt sciri qñ peccant in ludis, quia tota vita eorum est ordinata per regulam, & constõnes ordinum suorũ, ita vt facile sit in eis videre in quo peccant. Ex his aũt apparet, ꝙ illi ludi quos dicebamus supra licitos, s. ad exercitationẽ corporis nõ sunt liciti viris ecclesiasticis, quia illa exercitatio ordinatur ad bellum pro defensione reipublicę, viris tñ Ecclesiasticis armis pugnare non conuenit, sed arma eorum sunt orationes, & lachrymæ quibus pugnare debent prouocando Dei misericordiam. Et ista est efficacior pugna quàm illa, quæ fit in armis. Sicut solus Moyses orans superabat hostes, & Iosuè cũ toto populo pugnans in acie superabatur si contingeret lassari manus Moysi. Exo. 17. Armis aũt pugnare clericis non conuenit, quia poterunt inde sequi homicidia, & tunc efficerentur irregulares. Vnde Apostolus dixit 1. Timoth. 3. ꝙ oporteret Episcopum nõ esse percussorem. Et hoc idem de presbytero, & omnibus Ecclesiasticis intelligitur. Quia tñ nemo põt nisi diuinitus semper habere animũ attentum ad res serias & labores, necesse est interdum, ꝙ ẽt viri Ecclesiastici ludant, sed iste ludus erit honestus in verbis iocundis, quę pertinent ad eutrapeliam, & similibus. Vnde Aris. 4. Ethi. qũ posuit virtutem dirigentem ludos nõ posuit illam circa aleatores, & taxillis vtentes, sed circa verba, & facta coniuncta verbis, quæ possunt cũ quadã honestate recreationem præstare. His ergo ludis viri Ecclesiastici poterunt vti fm differentiam status eorũ, quia quædam licent subditis, quæ non licent prælatis. Sed hoc omnibus Ecclesiasticis obseruandum est, ꝙ cum luserint abstineant a publico, ne possint alij eorũ ludos inspicere, etiam non ludant cum laicis nec eis præsentibus ar. extra de homici. cap. Lator, & cap. Cõtinebatur. Sic dicit Host. in summa tit. de excess. præla.

Arma ecclesiasticorum, q

Hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc autem fit propter honestatem suam ne contemnantur ab eis quibus præesse debent, ne regendi frangatur auctoritas dum regentis persona contemnitur. Vnde ad seruandum istam auctoritatem multa conceduntur, quæ alias non concederentur. Sicut prælatus si deliquerit contra subditum nō cogitur ab eo petere veniā ne regendi frangatur auctoritas, vt ait Aug. lib. de vi. cleri. & 86. dist. cap. Quin necessitas. Alias aūt cogeretur petere veniam ab eo quem offendit.

An liceat per ludum pecuniam lucrari. Et quòd Ludus alearum, & taxillorum est prohibitus. Ludus scacorum, & alij communes non sunt prohibiti. Quæst. LIII.

QVAERITVR de ludis in quibus pecunia acquiritur. Dicendum est, quòd ad hoc sunt multi ludi, & aliqui eorū sunt permissi, alij vero prohibiti, & hoc quantum ad se aliquando, & quantum ad personas. Et videtur dicendum de istis ludis, ꝙ aut propter solam recreationem quis ludit non ponens aliquam pecuniam. Et tunc non videntur isti ludi illiciti saltem laicis etiam si ad aleas, vel taxillos, vel scacos ludant, quia in istis pōt esse homini aliqua iocūditas, clericis etiā interdū posset esse hoc licitū cauendo hoc facere corā laicis, vt si raro faciant, & propter aliquam tristitiam, vel solicitudinem tollendam, dum per hoc non impediantur facere ea, quæ facere tenentur, quia etiam tunc in laicis esset peccatū siue sit pecunia in ludo siue nō, etiam si sit ludus in solis verbis, vt dictum est præce. q. quia hoc pertinet ad excessum. Si autem pecunia ponatur in ludo, tunc dicendum, ꝙ aut est ludus prohibitus aut non. Est enim prohibitus ludus taxillorum, & alearū per Ecclesiasticam legem extra de vi. & ho. cleri. cap. clerici officia. Et etiam p legem ciuilem, vt patet ff. de aleato. per totum. Ludi non prohibiti sunt, vt ludus scacorum, & alij communes, vt sagittando ad signum, & proijciendo lapides, vel ferrum ad signum. De ludis non prohibitis dicendum, ꝙ licet laicis ludere, & licite lucrantur pecuniā ex tali ludo. Est tamen distinguendum, ꝙ aut hoc faciunt ad recreationem, & iocunditatem, & vt inde habeant aliquid ad cibum, & potum, vel faciunt hoc animo lucrandi solum, s. vt consequantur pecuniam, I quæ non venit in vtilitatem cōmunem vtriusque ludentis. Si primo modo licitum est tam ludere quàm acquirere, quia ad honestam causam acquiritur. Nam etiam sine ludo poterant ludentes exponere symbola ad cibum, & potum: ideo poterunt ludendo facere, ꝙ succumbens exponat pro vtroque. Et sic faciunt id, quod etiam sine ludo licitum erat, & insuper iocunditatem quandam consequuntur ex ludo. Cum autem sit animo lucrandi, vt solus lucrans habeat pecuniam, ludus non est licitus eo, quòd finis est inhonestus, scilicet, accipere id, quod est alienum nihil conferendo ei cuius est. Etiam non est conueniens modus transferendi dominium, scilicet per ludos, cum isti nō prosint reipublicę, sed potius noceant. Et eadem ratio est in istis, quæ in illis, qui sunt illiciti, vt alea, & taxilli. Lex enim prohibuit istos ludos, quia per eos inuicem solent homines se faciliter expoliare quod cedit in damnum reipublicę, & potius vtuntur eis ad lucrum quā ad solatium. Alij autem ludi communes non fuerunt prohibiti, quia istis magis solent homines vti ad solatium quàm ad lucrum. Si tamen conuertatur e contrario, vt homines vtantur istis ad lucrum, & se expoliēt per eos sicut per aleas, & taxillos, non videtur esse causa quare isti etiam non sint prohibiti sicut illi, vnde licet lex, quæ respexit ea, quæ sunt, vt in plurimum nō prohibuerit eos, est dicendum, ꝙ in foro conscientiæ sunt prohibiti, & peccat mortaliter quicunq; hac F sola intētione ludit. An tamen isti teneātur ad restitutionem eorum, quæ acquirunt dicetur infra q. 56. & hoc quantum ad ludum laicorum.

An clerici possint ludere pecuniam exponendo in ludis. Quando, & quomodo est licitum ludere pecuniam. Quæst. LIIII.

QVAERITVR, vtrum possint exponi pecuniæ in ludo clericorum. Dicendum sicut dicebatur præcedenti quæstione esse quosdam ludos prohibitos, & alios non prohibitos. De non prohibitis dicendum, ꝙ si sine pecunia ludatur poterit esse licitum interdum clericis dum non assuescant nimis ad hoc, vel non morentur valde in ludo, G quia per hoc esset excessus, & inhonestas. Si autem sit pecunia in ludis nō prohibitis dicendum, ꝙ etiam hoc potest interdum esse licitum clericis. Monachis tamen nunquam, licet eo, ꝙ ipsi nihil proprium habere possunt de quo ludant, & dato, ꝙ interdum alicui Monacho data sit administratio alicuius pecuniæ ad sustētationem suam, vtpote si esset in studio, non liceret ludere, quia nomine sustentationis non intelligitur expositio pecuniæ ad ludum, etiam quando pecunia debet verti in cibum, & potum ludentium, etiam quia repugnat honestati, & grauitati Monachali sic ludere. Et prælatis, non licet sic ludere, quia hoc valde derogaret dignitati, & auctoritati suę, cum sint istę H quædam exercitationes corporales tollentes multum de auctoritate sua, ꝙa habent magnam leuitatem conuenientem iuuenibus. Non tamen oportet dici, quòd quandocunque prædicti sic luserint peccent mortaliter, sed aliquando venialiter, & aliquando mortaliter, vt posset colligi inspectis circunstantijs particularibus. Si autem in istis ludis non prohibitis clerici luderent pecuniam solum ad acquirendum dicendum, ꝙ semper peccant mortaliter. Nam cum in laicis hoc sit peccatum mortale, vt dictum est præce. q. a fortiori erit in clericis, quia omnia peccata ipsorum sunt maiora cæteris paribus. De ludo scacorum cum sit de non prohibitis dicendum, ꝙ licet laicis ludere siue pecuniam ludant pro cibo & potu, siue sine pecunia, quia cum non sit ludus prohibitus nec ad malum finem vtantur eo, non est aliquid cur peccent. Et quandocunq; dicimus, ꝙ licet in aliquo ludere pecuniā ad cibū, & potū, est ēt intelligēdū, ꝙ non est licitū ludere pecuniā aliquā nō pro cibo, & potu, sed ꝙ acqrat eā, ꝙ lucratur dum tamen illa sit valde pauca, & ludens nō ludat animo lucrandi, sed causa solatij, & tamen, vt habeat causam ludendi ad solatium ludit modicum de pecunia, si tamen sit animus ad lucrum est ludus illicitus. Et ideo si in hoc ludo scacorum aliqui ludant solum ad acquirendum quod potest iudicari ex modo ludendi, & ex quantitate pecuniæ, erit peccatum sic ludere etiam in laicis.

De clericis autem dixerunt quidam, quòd quomodocunque ludant in ludo scacorum peccant mortaliter quorum ratio est, quia ludus alearum, & taxillorum est clericis prohibitus ne impediantur a diuinis quibus debent esse intenti semper de conse. distin. 5. cap. nunquam. K

Dicendum tamen, quòd falsum est, quia aliquando seruata honestate licebit clericis ludere aliquo ludo. Et tamen non videtur esse honestior quàm ille cum soli peritiæ inuitatur. Ergo si ludant clerici hoc ludo non sepe nec diu nec pecuniam ibi ponant ad lucrū, sed vel nullam ponant, vel solum pro cibo, & potu non videtur, quòd peccent. Ratio autem quare ludus alearum, & taxillorum fuit clericis prohibitus nō fuit principaliter ne distraherentur a diuinis, quia nō

tenentur

tenentur toto tēpore vacare diuinis. Vnde illud qnod A dicitur, quòd nunquam psalterium cadat de manu eorum intelligitur solum de horis necessarijs, & competentibus ad hoc, vt dicitur in alleg. cap. nunquam in Glo. Et sic poterunt clerici ludere ad taxillos, & aleas etiā si omnibus necessarijs vacarent diuinis, etiā quia si ista fuisset causa, omnes ludi fuissent eis prohibiti, quia per quemlibet ludum distrahitur homo a diuinis eo tempore quo ludit, etiā alij ludi sunt in quibus homo solet expendere maiora tempora quàm in aleis, & taxillis, & tamen non fuerunt illi prohibiti, sed solum aleæ, & taxilli. Ideo non fuit illa causa, sed ipsa turpitudo ludi, tamen quia facile est homines per istum ludū spoliari rebus suis, tum quia fortunæ ex maiori parte innititur, tū quia ibi facile est fieri multas fraudes ad B acquirendum, quæ non accidunt ita faciliter in ludis communibus: ideo iste ludus prohibitus fuit. Ludus ergo scacorum, in quo ista non accidunt ita faciliter non fuit prohibitus. Licebit ergo interdum clericis ludere hoc ludo seruata honestate, & dum non interueniat pecunia ad lucrum.

An ludus alearum, vel taxillorum sit licitus. Et quot mala, & peccata reperiuntur in ludo. Et quòd clerici ad aleas prohibentur ludere, & interesse ludo. Quæst. LV.

QVAERETVR in speciali de ludo alearum, & taxillorum an aliquando sit licitus. Dicendum, C quòd aut ludens est laicus, vel clericus: Si laicus, aut sine pecunia ad solam delectationem, & tunc non est vetitum nisi quis vellet huic delectationi nimis vacare, vel immorari, quia tunc etiam delectationes licitę, & quicunq; ludi redduntur illiciti, vt dictum est supra q. 52. Si autem est pecunia in ludo, aut est ad cibum, & potum, vel ad lucrum. Si primo modo potest fieri licite si moderate fiat, i. nō ludatur multa pecunia, quia poterit hoc modo quis destruere substantiam suam. Et hoc peccatum est, quia quilibet tenetur in foro conscientiæ rem suam bene administrare. Nam dabit Deo rationem si dissipauerit. Peccat ēt contra rempublicam, qui rem suam dissipat male administrando, cū interfit reipublicę ne quis re sua male D vtatur. Peccatū ergo est immoderate ludere siue hoc ludo siue quocunq; alio ad cibum, & ad potum, quia siquis substantiam suam in ludis dissipat parū differt an sic, vel sic dissipet. Si aūt ludatur ad solum lucrum siue paucum siue multum ludatur semper est peccatū mortale, quia contra charitatem agit, qui sic ludit, cū velit accipere bona proximi sine causa. Sequuntur autem multa mala ex hoc ludo, & ponit nouem crimina Raymundus in su. lib. 2. tit. de nego. secu. Sed Hos. in summa tit. de excess. præla. addit septem, & sic sunt decem, & sex, quæ comprehenduntur his versibus,

Hæc cum taxillis ludendo crimina fiunt,
Ecclesiæ spretus, vsuraque, siue rapina,
Scandala, blasphemia, vel nugæ, seu faciendi E
Furti doctrina, violentia, crimina falsi.
Et mortis causa deceptio. Perditioque
Temporis, & desiderium corruptio iunges,
Istis prædictis adulatio, vitaque turpis.

Primum est spretus Ecclesiæ, i. contemptus præcepti Ecclesiæ, quia Ecclesia iubet nō exerceri ludum alearum, & taxillorum extra de vi. & ho. cler. cap. clerici officia. Secundum est vsura, quia qui ludunt recipiūt ad vsuram qū perdunt desiderio lucrandi, & ibi exercetur vsura grauissima, quia dantur 11. pro 12. extra de excess. præla. cap. Inter dilectos. Tertium est rapina, quia ludens intendit proximum spoliare sine causa. Et ideo si per ludum hoc faciat siue violenter auferendo

modicum differt quantum ad Deum, qui respicit animum plus quàm factum 14. q. 5 cap. si quid inueniſti, vbi ille, qui aliquid inuenit si non restituit vocatur raptor, quia habet eundem animum quem raptor, scilicet, accipiendi rem alienam. Et ita in ludo taxillorum cum intendat ludens spoliare proximum, quòd etiam intendit raptor, dicitur committere rapinam. Quartum est scandalum, quia scandalizantur illi, qui vident aliquos sic ludentes eo, ꝙ habent malum animū, & dant istis occasionem male iudicandi, potissime si sunt viri alicuius auctoritatis quos alij debeant sequi in exemplo viuendi, quia grauiter peccat, q alios scandalizat infra 18. & 1. Corin. 8. dicit Apostolus, ꝙ si caro scandalizat fratrem meum non manducabo carnes in æternum. Quintum est blasphemia. Et istud est, ꝙ maxime exercent ludentes, quia maledicūt Deo, & omnibus Sanctis eius, & inueniunt inauditos modos maledicendi. Sextum est nugę. Abundant enim mendacia in ludo, & ociosa verba, & tamen, qui mentitur occidit animam suam, & de verbis ociosis rationem reddi oportet infra 12. Septimum est doctrina faciendi furtum. Nam cum quis in ludo subito spoliatus fuerit cogente inopia furatur, & sic ludus est causa furti. Est tamen furtum graue peccatum quod repugnat humanæ societati, vt ait Aug. ad Macedonium, & 14. q. 5. cap. non sane. Octauum est violentia, ꝙa aliqui solent interdū detineri violenter ad hoc, ꝙ ludant, & sic perdant bona sua. ff. de alea. l. solent. Et istud nō videtur differre a rapina nisi, quia hic prætenditur quidam color, in rapina autem nullus. Nonum est crimen falsi, quia in ludo taxillorum, & alearum multę falsitates fieri solent faciendo falsos taxillos, vel fraudulentas commutationes eorum. Et istud est grauissimum, & valde vsitatum apud ludentes. Vnde etiam si ludus esset alias licitus propter istas falsitates esset illicitus. Decimum est mortis causa, quia ludentes irascuntur cū perdunt, & prorumpunt in verba iniuriosa, & de verbis vulnera, & homicidia. Qui tamen dat causam damni videtur dedisse damnum extra de iniu. cap. vlti. ff. ad. l. acquil. l. Qui occidit §. in hac. Et interdum, qui perdiderunt bona sua in ludo insidiantur lucrantibus, vel palam insurgunt in eos ad tollendum ipsis, qui lucrati sunt, & sic sequuntur homicidia. Vndecimum est deceptio, quia ille, qui scit melius alium decipere credit se melius ludere. Et istud adhuc est præter falsitatem, quæ fit in taxillis. Non est tamē deceptio permittenda, quia Apostolus dicit nemo circumueniat in negocio proximum suum prima Thess. 4. Ecclesia quoq; neminem decipit nec decipi permittit extra de dona. cap. per tuas. Duodecimū est perditio temporis, quia cum luditur non vacatur bonis operibus, & sic perduntur omnia illa, quæ posset homo interim facere. Et tñ nullum est maius damnū quàm temporis, quia damna rerū sunt recuperabilia damnū aūt temporis nequaquā, maxime, quia Deus exactissimam rationem petet a nobis de tpe concesso ad vitam, & bene agendum in quo fuerit expensum. Decimumtertium est desiderium, s. desiderium lucrandi, quia ludens habet immoderatum desiderium lucrandi, & tñ cupiditas mater est omnium malorum 1. ad Timo. 6. Hic aūt non solum est cupiditas diuitiarum, sed etiā cupiditas acquirendi eas modo iniquo sine vllo titulo: ideo graue peccatum est. Decimūquartum est corruptio, s. quia corrumpuntur proximi multipliciter videntes istos ludos cum erudiantur ex hoc ad malum, ipsi etiam ludentes corrumpuntur, ꝙa ex hoc malo est sibi initiū ad omnia mala. Decimūquintū est adulatio, quia eis, qui lucrantur adulantur assistentes interdum, vt aliquid habeant ab eis, & laudāt eos de iniquitatibus, iuxta illud Psal. 9. Quoniam

laudatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

audatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicetur. Laudant enim eos, quia bene ludunt, & bene alios fallunt. Et tamen istud iniquitas est, adulatio autem semper est mala. F

Vltimum est vita turpis, quia qui assuescunt ad ludum, omnem honestatem perdunt. Vnde efficiuntur viles. Et sic extra de excess. præla. cap. inter dilectos, vocatur vilis persona ille, qui est aleator publicus. Cum ergo tot mala sequantur ad ludum taxillorum, & alearum debuit iuste prohiberi. Si autem quæratur de clericis, an liceat eis ludere hoc ludo, dicendum, quòd prohibitus est eis, scilicet, ne ludant nec etiam ludentibus intersint, extra de vi. & ho. cle. cap. clerici. Etiam non debent esse participes ludentium, ideſt, quòd attineant se eis, nec inspectores ludi, vt in Authen. de san. Epi. §. interdicimus, sic dicit Glo. 35. dist. c. Episcopus, & extra de vi. & ho. cle. cap. clerici in Glo. Et qui aleis intendunt viles personæ sunt, & repelluntur a dignitatibus ecclesiasticis, extra de excepræla. cap. inter dilectos, vbi ille cui prouisum erat de succentoria, quia est inuentus publicus aleator, priuatus est prouisione sibi facta Episcopi. Et etiam clerici si assuescant ad aleas debent moneri, vt desistant, & si non desistunt deponuntur, & qui non habent beneficia excommunicantur 34. dist. cap. Episcopus. Et dicit Raymun. in sum. lib. 2. tit. de nego. secu. q clerici ludentes ad aleas peccant mortaliter, quia deponuntur, & excommunicantur. Et tñ tales pœnę nunquã imponuntur nisi pro peccato mortali. Et licet clerici semper peccent qñ ludunt ad taxillos, & aleas, tñ non semper imponitur eis pœna depositionis, aut excommunicationis, quia nec solent ista imponi pro quolibet peccato mortali, sed p magnis solum, & maxime vbi est contumacia, vel incorrigibilitas. Et sic est hic, quia si Episcopus, vel clericus deseruiens aleæ desistere vult, non deponitur. Ad hoc aũt, q deponatur oportet, q deseruiat aleæ, i. valde seruiat, vt dicitur in allegato cap. Episcopus in Glo. & hoc importat consuetudinem, etiã requiritur, q non desistat. Nam si desistit non deponitur, vel non priuatur beneficio, in quo innuitur, q debet admoneri, & si admonitus nõ desistit, tunc est contumax, & deponitur. In clericis aũt nõ videtur facienda esse differentia sicut in laicis, s. an ludãt ad taxillos, & aleas pecuniã, vel sine pecunia, & an ad cibum, vel ad lucrum ludant. Nam hoc in laicis locum habet quibus non est tam expresse prohibitus ludus taxillorum, & alearum. Et etiã non requiritur in eis tanta honestas, sicut in clericis: ideo videtur dicendum, q nullo modo liceat clericis ludere ad taxillos, & aleas cum non solum prohibeatur eis ludere, sed etiã respicere ludentes, extra de vi. & ho. cleric. cap. clerici, & in Auth. de san. Episcopi. §. interdicimus, minus tamen est respicere ludentes quàm per se ludere, etiam si ad solum cibum ludatur, vel ad solatium sine pecunia. Non est tamen necessarium, q quandocunque clericus luserit ad aleas, & taxillos, peccet mortaliter, licet semper peccet aliquo modo. Si tamen pecuniam ludit satis credi potest, quòd semper peccet mortaliter, etiam si ludat ad solum cibum, quia habet alios ludos non prohibitos sibi: ideo non debet exercere hunc ludum sibi expresse prohibitum. G H I K

An ea, quæ acquiruntur ex ludo debeant restitui, in quo multa, & pulchra differuntur ea de re. Et regulæ traduntur quando quis tenetur ad restituendum acquisita per ludum. Quæst. LVI.

QVAERETVR an ea, quæ acquiruntur in ludo debeant restitui, vel possit ex eis fieri eleemosyna. Dicendum, quòd eleemosyna poterit fieri de sic acquisitis, si non teneatur acquirens ad restitutionem, quia id, quod debetur certę personæ nõ potest dari in eleemosynã, sed oportet restitui, vt in furto rapina, fraude, & calumnia, vt ait Augu. ad Macedonium, & 14. quæstione 5. cap. non sane. Est ergo videndũ quãdo acquirens tenetur ad restitutionem, & quando non, & dicendum, quòd aut ludus fuit de nõ prohibitis, vel fuit de prohibitis, vt est ludus alearum, & taxillorum. Si primo modo, aut luditur sine fraude, aut cum fraude. Si cum fraude qualiscunque sit ludus, & siue sit solum ad cibum siue potum, siue ad lucrum semper debet fieri restitutio, quia talis ludus nihil differt a furto. Et ad hoc non differt an sit ludus prohibitus, vel non, quia vtroque modo fit restitutio tam in foro pœnitentię, quàm secundum legem humanam, si prohibetur fraus. Si autem fuit ludus sine fraude, aut est solum ad cibum, & potum, aut ad lucrum. Si primo modo cum sit ludus licitus, & finis sit licitus nõ tenetur acquirens ad restitutionem, maxime, quia ambo communicant in fructu pecuniæ.

Si autem fuit ludus solum ad lucrum, distinguendum est de ludente, qui perdidit an erat mentis compos, & sui iuris, vel non. Si non erat mentis compos, ideſt, q deficiebat sibi aliquid de eo, q requiritur ad ludendum caute tenetur acquirens ad restitutionem. Et hoc est si perdens sit furiosus, vel surdus, aut mutus, vel cæcus, aut qui perpetuo morbo laboret, quia tales non possunt rebus suis adesse, propter quod dantur eis curatores, vel tutores de iure, vt Insti. de cura. §. furiosi, & §. sed & mentecaptis. Isti enim falli possunt faciliter. Et ideo ludus factus cum istis iudicatur factus per fraudem, & debet eis restitui quod perdiderint. Nec differt an perdant in ludis prohibitis, vel in non prohibitis, cum tales personæ non sint aptę ad ludendum. Si autem sint mentis compotes non tamen sint sui iuris, restituendum est, quod eis aufertur, vt si sit seruus, vel filiusfamil. vel vxor, aut Monachus, & similes personæ, quæ non sunt sui iuris, sed sunt sub potestate aliorum, & nõ habent aliquam administrationem. Idem dicit Raymundus lib. 2. titulo de nego. Et Tho. secunda secundæ q. 32. est enim illicitum ex iure diuino, q aliquis lucretur ab his, qui rem suã alienare non possunt, sicut sunt furiosi, & minores, & huiusmodi. Est autem intelligendum de filiofamil. si non habeat aliquod peculium castrense, vel quasi castrense, quia si habet, potest ludere de illo cum sit dominus huius peculij, & habeat liberam administrationem eius. Quid autem si peculium castrense, vel quasi castrense, dicetur infra q. 58. Si autem non habeat tale peculium, non potest ludere, & si ludat, & perdat competit repetitio, etiam si sit seruus, qui perdit competit repetitio, qa nihil habet proprium, sed quidquid habet est domini, & sic perdit pecuniam alienã. Hoc verum est, nisi permittente domino seruus habeat aliquod peculium quod possit administrare, vt si quotidie seruus det domino certam pecuniam, & reliquũ quod lucratur pertineat ad eum. Nam de illo potest disponere. Et ideo si perdit non competit repetitio, quia quantum ad illam pecuniam est sui iuris. Si autem non habet tale peculium id, quod perdit est domini, & competit repetitio. Etiam si sit vxor, quæ est in potestate viri competit repetitio pecuniæ perditæ, quia vxor nihil habet in quo habeat plenam administrationem, nisi sint bona parafernalia. In cæteris autem siue sint communia, siue dotalia nullam administrationem habet. Ideo si perdat de eis competit repetitio. Si autem de parafernalibus, quia quantum ad illa est sui iuris, non potest repetere. Quæ bona sint parafernalia dicitur sequenti quæstione. Etiam si sit Monachus, qui perdit repetitio

titio conuenit, quia monachus nihil proprium habet de quo possit ludere. Et hoc verum siue monachus habeat administrationem siue non, quia neutro modo habet aliquid proprium. Et tamen si non habuit administrationem alicuius peculij, faciliot est causa repetendi. Si autem administrationem habuit, quia non habuit illam, nisi ad vtilitatem monasterij, & ipse nunquam potuit effici dominus alicuius rei illarum quas administrabat, semper perdidit rem alienã. Et ideo indistinctè competit repetitio, siue administrationem habuerit, siue non: in istis enim personis quæ non sunt sui iuris si aliquid perdunt, competit restitutio, vt dictum est. A

Idem etiam est de administratore rerum ecclesiasticarum, si nullas alias res habet si in ludo perdat cõpetit repetitio, quia perdit rem alienam, scilicet, ecclesiæ. B

Sciendum tamen in his, quòd aut ille qui lucratus est vult sponte restituere, scilicet propter onus conscientiæ, aut repetitur ab eo pecunia. Si repetitur iudicialiter dabit ei qui potest de iure illam petere, scilicet ad quem pertinet cura istarum personarum, sicut fuerit iudicialiter diffinitum. Si sponte vult restituere nõ debet restituere his qui perdiderunt, sed illis in quorum potestate isti sunt, vt quod perdidit filius patri restituendum est, quod autem vxor restituitur viro, quod seruus domino, quod religiosus monasterio, quod procurator, vel dispensator rerum ecclesiæ, restituitur ipsi ecclesię.

Si autem ludens sit sui iuris, scilicet quia habet aliquod peculium, quod posset libere administrare, dicendum, quod si perdat in ludis non prohibitis non competit repetitio, qui tamen lucratur peccat ludendo, & accipiendo pecuniam ex ludo, quia malo fine ludit. Et etiam non est conueniens modus acquirendi cum quis accipit rem alterius, & nihil dat illi pro ea, sed perdit eam inutiliter: repetitio tñ non cõpetit, quia iste sponte lusit, & perdidit, & sine fraude. Ideo licet vterque peccet ludendo, & qui lucratur peccet lucrando, & accipiendo, quia tamen ludus non est prohibitus, nec aliqua lex compellit ad restitutionem non tenetur iste restituere ei a quo acquisiuit, nec etiã dare pauperibus, quia multa sunt illicite acquisita, quę potest acquirens retinere, sicut est in meretricio, & histrionatu, & similibus, nec cogitur illa restituere ei a quo accepit, nec pauperibus dare: si tamen restituantur, vel pauperibus dentur acquisita per talem ludum, securior est acquirens in foro conscientię. C D

Sunt tamen aliqui quos nos vulgariter non vocamus ludum alearum, & tamen per legem humanã possunt vocari ludi alearum, quia alea non videtur esse vnicus ludus, sed omnes illi ludi, qui innituntur præcipue fortunę, & in quibus potest quis faciliter rem suam perdere, & in quibus fraudes multę fieri possunt. In his ergo competit repetitio, sicut in illo ludo quem nos vulgariter vocamus ludum alearum, & taxillorum: cum ista repetitio competat ex lege, quę vetat ludum aleę. In omni, ergo ludo, qui comprehenditur nomine aleę, fiet idem quod in alea, & poterit competere repetitio. Vnde in istis ludis, & in omnibus alijs vbi ludens solum lucrum intendit: maxime si ipse attraxit alium ad ludẽdum videtur, quòd fieri debeat repetitio, quia istud videtur esse contra ius diuinum, quòd quis animo lucrandi alium trahat ad ludum, vt infra dicetur. E

Si autem sit proprie ludus alearum: dicunt quidam, quòd id, quod in alea perditur non potest repeti, sed pauperibus erogari articul. decimoquarto, quęstione quinta, capitulo non sane, quia cum turpitudo versetur, potior est conditio possidentis. Melius tamen creditur, quòd posset reperi. ff. de aleatoribus. lege vltima, & competit reperitio, vsque ad annos quinquaginta, vt dicit constitutio Græca. C. de relig. & sumptibus funerum, & siquis existens in ludo aleę rem suam vendiderit, non tenetur de euictione. ff. quarum rerum acti. non detur, l. 5 filio. §. primo. siue §. si in alea. Sic dicitur trigesimaquinta distinctione, capitulo Episcopus, in glo. & extra de vita, & hon. cle. c. clerici, in glo.

Sed doctor. aliqui moderni dicunt, quòd in acquisitis per aleas videtur esse aliquid illicitum ex iure diuino, scilicet, quòd aliquis lucretur ab his qui rem suam alienare non possunt, sicut sunt furiosi, & minores, & huiusmodi, & quòd aliquis trahat alium ex cupiditate lucrandi ad ludum. Et in his casibus tenetur ad restitutionem. Aliquid autem videtur esse vlterius illicitum ex iure positiuo ciuili, quod prohibet vniuersale tale lucrum, sed quia ius ciuile non obligat omnes, sed eos solos qui sunt his legibus subiecti, & iterum per desuetudinem abrogari potest, ideo apud illos qui sunt legibus astricti tenetur vniuersaliter ad restitutionem, nisi forte contraria consuetudo præualeat, aut nisi aliquis lucratus sit ab eo qui traxit eum ad ludum. Opi. S. Th. 2.2. q. 32. ar. 7.

In quo casu non tenetur restituere ei, quia ille qui amisit non est dignus recipere, lucrans tamen nõ potest licite retinere tali iure positiuo durante, vnde tenetur de hoc eleemosynam facere.

Et sic isti nolunt, quòd qui lucratur ad aleas, teneatur generaliter ad restitutionem, sed colliguntur aliquæ regulæ ex dictis eorum.

Prima est, quòd qui lucratur a personis, quæ non sunt sui iuris, quia sunt in potestate aliena, vel quia tales sunt, quòd de iure indigent curatore, tenetur eis restituere. Et ista vera est simpliciter, tam in ludo alearum, quam in quocunque alio, cum isti nihil possint alienare. Et hoc indubitatum est.

Secunda est, quòd qui lucratur per fraudem tenetur restituere. Et hoc etiam verum est, tam in aleis, quam in quocunque alio ludo, siue ludatur ad lucrũ, siue ad solum cibum, & potum.

Tertia est, quòd quicunque ex cupiditate lucrandi traxit alium ad ludum, & lucratus est, tenetur ei restituere. Ista etiam vera est, & non solum est intelligenda in ludo alearum, sed etiam in quocunque alio ludo, dum tamen per illum intendatur solum lucrum. Et patet, quia ipse dicit ibi, quòd istud est de iure diuino, & postea ponit quid est illud, quod debet fieri de iure positiuo ciuili, & tamen ius diuinum non distinguit ludum aleæ ab aliquo alio ludo, sed solum prohibet intentionem male accipiendi rem alienã. Et quia hoc potest fieri per quemcunque ludum in quo attenditur solum lucrum dicetur, quòd in quocunque tali ille qui traxit alium ad ludum, & lucratus est, teneatur ei restituere. Et hoc rationabile est, & credo esse verum, ideo licet lex humana non obliget ad restitutionem, nisi in ludo aleę, & in illis quæ comprehenduntur nomine aleæ. Tenebitur ergo in foro conscientiæ ad restitutionem quicunque traxerit alium ad ludendum ex sola cupiditate, & lucratur ab eo.

Idem etiam videtur si nemo alterum traxit, sed ambo æquali intentione conuenerunt ad ludendum intentione tamen lucrandi, quòd tunc teneatur quilibet restituere, non tamẽ ei a quo acquisiuit, sed pauperibus. Et patet, quia inter istum casum, & pcedentẽ non differunt, nisi q vnus traxit ibi alium, hic autẽ neuter: intentio tamen lucrandi vtrobiq; est eadẽ. Quod aũt quis traxerit alterũ facit, q teneatur ei restituere, q tamẽ teneatur generaliter restituere, non fit nisi ex

praua intentione, quam habes ludens ad lucrandum qualiter non debet, & de quo non debet. Et quia etiã in secundo casu est istud, tenebitur quilibet lucrans ad restitutionem: non tamen tenebitur ei a quo lucratus est, quia non traxit eum, sed tenebitur pauperibus dare.

Quarta regula est, ꝙ quantũm ad hoc, quòd ius positiuum ciuile disponit, ꝙ possit semper repeti, ꝙ perditur in alea, quòd non tenentur omnes, sed solæ illę gentes, quę obseruant istud ius. Nam aliqua regna sunt, quæ non habent Imperatorem, tanquam superiorem in tẽporalibus, sicut est rex Hispanię, & ideo non tenentur ad seruãdũ iura ciuilia, quę ab Imperatoribus condita sunt, nisi ipsi de nouo illa sibi instituant. Et ideo tales non tenebuntur ad restitutionẽ in omni casu quantum ad ea, quę acquiruntur in ludo aleę ex vigore legum ciuilium, nisi ipsi sibi leges de hoc instituant.

De hoc extat Vrbani II. Bulla confirmãs promissionem Imp. Henrici secundi de libertate regnũ Hispanię ab obedietia Imperii.

Sciendum tñ, ꝙ ludus alearum nõ solum lege Ecclesiastica, & ciuili prohibetur, sed ẽt Arist. 4. Ethi. c. 4. dicit aleatores esse illiberales, quia lucrãtur a quibus non oportet, sed magis illis dare oporteret, & sustinẽt multa opprobria propter ludum istum, & lucrum, vnde ait. Aleator, & mortuorum spoliator, & latro illiberalium sunt turpes lucratores. Lucri enim gratia vtrique negociantur, & opprobria sustinent, & hi quidem, scilicet latrones, & spoliatores sepulchrorum pericula maxima lucri gratia: hi autem aleatores ab amicis lucrantur quibus oportet dare vtrique. Vnde non oportet lucrari volẽtes turpes lucratores, & omnes tales vtique sumptiones illiberales. Et sic omnis aleator est auarus, & turpis cum latroni, & spoliatori sepulchrorum associetur aleator, ergo malus est, & totaliter redarguendus. Aliter autem solet dici, ꝙ in foro conscientię, nunquam potest retineri id, quod in ludo aleę acquiritur, sed semper est restituendum, vel ei, qui perdidit, vel pauperibus. Differt tamen an aliquis voluntarius, & ex cupiditate lucrandi ad ludum venit, vel attractus ab alio per vim, vel nimiam importunitatem. Si primo modo si amisit non potest repetere: si lucratur tenetur ad restitutionem saltem in foro conscientię. Et non differt an attraxerit aliquẽ alium, vel non: dum tamen sponte luserit ad lucrandũ. Si secundo mõ si quid perdit potest repetere, quia tam in foro contentioso, q̃ in foro conscientię sibi debetur: si autem lucratus est non tenetur restituere ei a quo acquisiuit, sed tenetur pauperibus erogare. Idem dicẽdum in illo, qui infirmus, vel debilis existẽs lusit modicum causa recreationis etiam si nemo eũ attraxerit: dum tamen ipse neminem attraxerit, quia debet sibi restitui, quod acquisitum est ab eo. Quidquid tamen acquiritur in alea si restituatur ei, qui perdidit etiam si ipse attraxerit ad ludum satisfactum est: licet non teneretur lucrans restituere ei: sic videntur Raimundus, & Alexan. distinguere. Et ista eadem distinctio colligitur ex verbis beati Tho. de Aquino, sed quantum ad illos, qui non subditi sunt legi ciuili, non tenentur secundum eum in omni casu ad restitutionem. Vt siquis venit ad ludum sponte causa recreationis, & lusit aliquid: si lucratur non tenetur secundum eum restituere, nec etiam pauperibus dare. Etiã siquis tractus est ad ludum non tenetur, quòd acquirit restituere, nec pauperibus dare: motiuũ eius est, ga ex iure diuino non tenetur cum non habuerit intentionem corruptã lucrandi, sed accessit causa solatij solum, vel principaliter, vel quia tractus est per vim, aut magnam importunitatem. Lex autem humana non obligat eum ad aliquid cum non sit subiectus legi ciuili, ideo poterit licite retinere id, quod acquisiuit.

Istud videtur esse verum secundum subtilitatem, & rigorem iuris, & ita approbat Ioan. in sum. confessorum lib. 2. titulo 8, q. 24. distinctio tamen supra posita, scilicet ꝙ in omni casu debeat restitui, vel dari pauperibus magis obseruatur in foro conscientię. Et ratio est, quia licet quis ad ludum aleę a principio venerit causa solatij, aut attractus: difficile tamen est, ꝙ non habeat postea desiderium immoderatum lucrãdi. Et quia non est iste modus conueniens acquirendi, scilicet quia est contra ius diuinum velle taliter acquirere, tenebitur ad restitutionem semper lucrator, vel ad erogandum pauperibus si attractus est ab eo cui lucratus est pecuniam.

Ex hoc patet, quando potest fieri eleemosyna de acquisitis in alea, & in alijs ludis, scilicet quia quandocunque non tenetur lucrator restituere ei a quo acquisiuit potest eleemosynam facere, vel tenetur, sicut est de alea, in qua non potest retineri, quod est acquisitum, vt dictum fuit.

An vxor possit facere eleemosynam sine licentia viri.
Quæst. LVII.

QVAERETVR nũc quis potest facere eleemosynam, & quare de eleemosynis corporalibus: nam de spiritualibus nemo est, qui non possit facere eleemosynam aliquam: cum quantum ad illas quilibet sit sui iuris, sed de corporalibus est dubium, quia quędam personę sunt, quę non sunt sui iuris, vt vxor filius, seruus monachus dispensator rei alienę, & generaliter omnes alij, qui de iure habent tutorem, & curatorem. Et est primo dubium de vxore an possit facere eleemosynam: aliqui dicunt, quòd sic, quia vir, & vxor sunt ęquales cum sint assumpti in societatẽ, vt dicit Aug. nam propter hoc non est facta mulier de alia parte corporis viri, nisi de latere, vt putaretur socia, & non de pedibus ne putaretur ancilla, sic dicit magister. secundo sen. di. 18. ergo põt vxor quidquid vir, sed ille potest dare eleemosynam: ergo & illa.

Item vir, & vxor habent bona communia præter bona propria vtriusque, ergo de illis saltem cum sint communia, poterit vxor eleemosynam dare.

Item de beata Lucia legitur, quòd ignorante sponso dabat eleemosynas, & postea ille conquestus est, & tamen ibi erat matrimonium cum esset per verba de præsenti, ergo viro nesciente, vel nolente potest eleemosynam dare vxor.

Dicendum, quòd dare eleemosynam est administrare pecuniam aliquam, vel rem, quę pecunia mensuratur, ideo non potest quis licite eleemosynam facere, nisi de illa re cuius habet administrationem liberam, vel saltem extendentem se ad hoc, quòd possit facere eleemosynam: vxor autem non habet regulariter administrationem rerum, sed pertinent omnia ad virum, ideo regulariter non pertinet ad vxorem sine licentia viri, vel consensu tacito, aut expresso eleemosynam dare. Sed distinguendum est, quòd aut vult dare pauperi constituto in extrema necessitate, aut extra illam: si in illa potest non expectata licentia viri, cum ipse vir teneretur eleemosynam facere occurrente sibi tali casu: immo etiam si virprohibeat expresse in illo casu vxori dare eleemosynam: poterit dare: immo tenetur si aliquid habere potest de quibuscunque bonis vnde det, quia etiam furari aliena bona, vel palam rapere in hoc casu liceret tam ipsi indigenti, quam cuicunque alteri ad dandum ei, vt dictum est supra quæstione quinquagesima.

Si

Si autem non sit pauper in extrema necessitate nõ potest dare regulariter eleemosynam sine licentia viri, & tamen est distinguendum, quòd aut ista eleemosyna fit de bonis viri, idest, de illis, quæ ipse habuit ante matrimonium, vel de bonis dotalibus vxoris, vel de bonis communibus, vel de bonis paraphernalibus ipsius: de primis nihil potest dare vxor, quia illa sunt omnino aliena tam quãtum ad dominiũ quàm ad administrationem, si de dotalibus dicendum, ꝙ nec potest dare sine viri licentia, quia licet dominium rerum dotalium de iure naturali sit penes vxorem, de iure tamen ciuili est penes virum, qui habet administrationem istorum bonorum. C. de iu. doti. l. in rebus. & C. de rei vendit. l. dote ancillam. & hoc est, quia vsusfructus rerũ dotaliũ pertinet ad virum propter onera matrimonij, quæ ipse tenetur sustentare, & si vxor faceret eleemosynam de rebus dotalibus vsurparet administrationem quam non habet, & insuper præiudicaret viro, quia subtraheret ei partem vsusfructus cum diminuendo bona dotalia minuatur vsusfructus illorum: si autem sint bona communia, idest, illa, quæ constante matrimonio acquirun tur, siue sint fructus prouenientes ex rebus viri, & vxoris, aut alterius eorum, vel quomodocunque eis proueniant præter illa bona, quæ habuerunt ante matrimonium, quæ omnia vocantur bona communia, & de istis non potest regulariter vxor facere eleemosynam, quia sunt bona viri quandiu manet matrimonium, & pertinent ad eius administrationem, potest tamen vxor facere eleemosynam de rebus istis, scilicet, de pane, & vino, & similibus, quæ bono, & approbato more solent ad dispensationem vxoris pertinere, quia licet tota dispensatio rei familiaris sit viri, ex consuetudine tamen communi, & approbato more relinquitur vxoribus administratio istarum partuarum rerum, vt panis, & vini, & cęterorum, quæ pertinent ad vsum quotidianum, & ideo licite de illis vxor facere poterit eleemosynam dum moderate det secundum facultates viri, & secundum maiorẽ, vel minorem necessitatem pauperum, & eorum multitudinem, & debet sibi semper conformare cõ scientiam, quòd non displiceat viro de hoc, idest, quòd licet absente viro fiat hoc, debet habere vxor conscientiam, quòd placeret ei de illis si præsens esset, & non obstat ad hoc si aliquando vir prohibuerit vxori dare eleemosynam, quia mariti solent facere vxoribus prohibitiones absolute dicentes nunquãdes eleemosynam in absentia mea, & non faciunt hoc, vt vxores totaliter distrahant ab eleemosyna dãda, sed vt temperent eas ab excessu quem suspicantur contra eas in dando. potest etiam vxor formare conscientiam ex qualitate, & miseria pauperis, scilicet, cogitando, quòd si maritus illum pauperem videret omnino sibi placeret, quòd fieret ei eleemosyna, si autem conscientia vxoris omnino dictat sibi, quòd viro displiceret ista eleemosyna, & scandalizaretur de ea si sciret, deponat conscientiam istam si potest persuadendo sibi contrarium, & tunc dabit eleemosynam, si autem non potest, sed credit, quòd omnino viro displiceret, non debet dare eleemosynam, sed dolere, quòd non licet sibi dare, & sic intelligitur illud quod dicit Augustinus in Epistola ad Deditiam. & 33. qõ. 5. cap. quòd Deo, scilicet, nihil de tua velle nihil de auro, vel argento, vel quacunque pecunia, vel rebus terrenis tuis sine arbitrio viri facere potuisti. & quia dicitur de rebus tuis potest intelligi de communibus, quia pertinent ad virum, & vxorem, vel de dotalibus, quæ sunt vxoris, & tamen de iure ciuili est dominium, & administratio penes virum, vt dictum est, si autem intelligatur de paraphernalibus consilium est, & non præceptum, vt dicit ibi glo. magis tamen proprie potest intelligi de bonis dotalibus, quia illa mulier volebat facere de rebus suis, sicut soluto matrimonio, quia ambo coniuges simul continentiam vouerant, & sicut soluto matrimonio dos reddit ad vxorem, ita nunc volebat disponere de dotalibus bonis: dicit tamen August. quòd non potest, quia adhuc matrimonium manet, sicut prius licet carnaliter non conueniant, ad cętera tamen obsequia, & subiectionem, ita nunc manebat illa obligata viro, sicut prius: si autem sint bona paraphernalia potest vxor de illis eleemosynam facere viro inuito, quia in illis habet plenam administrationẽ etiam durante matrimonio. C. de pact. conuen. l. hac lege. dicũtur bona paraphernalia illa bona, quæ habet vxor vltra dotem, & dicuntur a para, quòd est iuxta, & pherna, quòd est dos, & est alia ratio in bonis istis quàm in dote, quia vsusfructus dotis pertinet ad virum de iure, vt sustentet onera matrimonij, si autem alia bona habet vxor, quæ non sint dos, non pertinet vsusfructus ad virum: ideo manet administratio libera vxori in illis, & in hoc non præiudicatur viro: ipse. n. viderit a principio cum quantis bonis dotalibus vxorem accipere vult cum de præiudicio suo agatur accipiendo eam cum parua dote, si tamen acceperit eam cum quantacunque dote, & vltra illam vxor habuerit alia bona, nihil habet vir in illis, scilicet, nec dominium, nec administrationem, sed cogitur supportare onera matrimonij suscipiendo solum vsumfructum dotis, & administratio reliquorum bonorum pertinebit totaliter ad vxorem, & de illis poterit facere eleemosynam inuito viro. Consuetudo tamen ꝙ habeat vxor bona paraphernalia apud paucas gentes est, sed communiter est consuetum, quòd quicquid vxor habet quando in matrimonium assumitur, siue sit proprie dos, siue nõ, computatur nomine dotis, & pertinet totum ad administrationem viri, & sic non poterit vxor eleemosynam de illo facere, quia iudicatur esse de dote. dicit aũt ꝙ interdum est proprie dos, & interdum non. s. quia illa bona, quę puellę habent qñ primo maritantur vocantur dos, si autem transeãt ad secundum matrimonium iam non solum apportant secum, quę prius fuerunt eis assignata in dotem, sed etiam illa bona, quę acquisiuerunt constante primo matrimonio, quæ erant communia eis, & viris, & ideo totum hoc, ꝙ auferunt ad secundum matrimonium non est proprie dos, sed large põt vocari dos, & pertinet administratio eius ad virum pro sustentãdis oneribus matrimonij, sicut fit in dote, & ideo nõ habet vxor administrationem aliquã in bonis istis, nec potest de eis facere eleemosynam. Ista oĩa vera sunt, nisi vxor sit valde lucrosa. s. quia forte opera eius sunt vtiliora rei familiari quam opera viri, & tunc potest vxor sine viri licentia dare eleemosynam secundum conditionem lucri moderate, ita vt vir non egeat, cũ etiam ipsa teneatur laborare ad sustentationem onerum matrimonij, caueat tamen vxor quãdo dat eleemosynam ne dicat viro, quòd non dedit, ne per hoc perdat mercedem suam.

Ad primum dicendum, ꝙ vir & vxor assumunt ad societatem, & tamen vir solus administrat, vxor autẽ non, pro quo sciẽdum ꝙ secundum Arist. 1. Poli. cap. 1. sunt quinque communicationes inter homines, scilicet, naturalis despotica, œconomica, homogalactica, politica, duę istarum sunt inter virum, & vxorem, scilicet, naturalis, & œconomica: est naturalis communicatio prima omnium, quę est propter simile tertium derelinquere. 1. Polit. capit. 1. & ista est solius viri ad vxorem: alia erat œconomica, & ista est domestica, scilicet, inquantum conueniunt aliquę personę ad con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad constituendum domum vnam, & ista constat ex viro, & vxore, patre, & filijs domino, & seruis, eadem tamen persona est vir pater, & dominus, sed habet diuersa nomina secundum aliud, & aliud: in communicatione naturali vir, & vxor sunt vere socii, & in hoc non est maior vir vxore, quia illa solum est inquantum conueniunt vir, & vxor ad gignendum, & in hoc actu est equale ius amborum, scilicet, quia neuter habet potestatem corporis sui, sed alius, & equaliter debitum petunt. prima Corint. septimo, quantum ad communicationem œconomicam vir, & vxor non sunt socij, quia in œconomia necesse est dari vnicum caput, quòd vocatur œconomicus, & ille est rector familiæ, & hoc modo vir non est socius vxoris, sed princeps, & caput eius, sic dicitur prima Corint. vndecimo, quòd vir est caput vxoris, sicut Christus est caput viri, habere autem administrationem aliquam in bonis, quæ pertinent ad sustentationem vitæ, non pertinent ad communicationem naturalem, sed ad œconomicam, & quia in ista vir, & vxor non sunt socij, sed solus vir est caput, & œconomicus, ad eum pertinet tota administratio bonorum, nisi quorundam paruorum, quæ ad vsum quotidianum pertinent, scilicet, panis, & vini quorum administratio, & alium similium ex communi consuetudine ad vxores pertinet.

Ad secundum dicendum, quòd vocantur bona communia ea, quæ constante matrimonio acquiruntur, non quòd communiter administratio pertineat ad virum, & ad vxorem, sed quia de bonis vtriusq; & laboribus acquiruntur, & soluto matrimonio diuidentur inter eos, vel inter hæredes eorum tanquam communia, constante tamen matrimonio ad solum virum pertinet eorum administratio, cum etiam administratio rei dotalis pertineat ad solum virum, & tamen dos ipsius vxoris est.

Ad tertium dicendum, quòd Lucia poterat dare eleemosynam, quia habebat sponsum, & non maritum, nam licet quantum ad veritatem matrimonij non differat esse consummatum, vel non consummatum, quantum ad alia tamen differt: nam ante consummationem vxor non est in potestate viri cum nõ dum sit ei tradita, & etiam bona dotalia non sunt in eius potestate, sed in potestate patris puellæ, vel tutoris, aut curatoris, & quia Lucia erat sub potestate matris, de licentia eius vendidit patrimonium suum, & dedit pauperibus, & non poterat sponsus hoc prohibere etiam si sciret, quia poterat ipsa dicere, quòd volebat intrare religionem, & si intraret venderet dotem, vel donaret monasterio, vel si hoc facere nollet, non requisito sponso vendere poterat, si tamen diceret, quòd volebat manere in seculo non poterat inuito, vel nescientе eo dotem vendere, quia erat in preiudicium ipsius cum a principio contractus matrimonij fuisset conuentum de dote, & propter hoc quando Lucia vendebat patrimonium suum, quòd pertinebat ad dotem ne sponsus eam impediret dixit ei, quòd vendebat hoc, quia volebat emere aliam possessionem meliorem, & assensit sponsus, cępitq; esse mediator in venditionibus.

An filius sub potestate paterna existens possit eleemosynam facere. Et quòd triplex potest esse peculium filij. Quæst. LVIII.

QVAERETVR an filius existens sub potestate paterna possit eleemosynam facere.

Dicunt quidam, quòd sic, quia quilibet potest dare, quòd suum est, sed res patris sunt filij, est enim filius dominus rerum paternarum, etiam viuente patre: Institu. de hære. quali. §. sed sui, ergo potest facere eleemosynam de rebus patris.

Item laudabilior est vsus diuitiarum quando conuertuntur ad bonum spirituale quam cum expenduntur in bono corporali, potest tamen filius vti rebus paternis ad bonum corporis sui: ergo potest de eis dare eleemosynam, quòd est ad bonum animæ.

Dicendum, quòd cum eleemosynam non possit dare, nisi ille qui habet administrationem rerum, & filius existens in potestate patris non habet regulariter administrationem aliquarum rerum: ideo nõ potest regulariter dare eleemosynam: est tamen distinguendum, quòd aut habet filius peculium aliquod præter bona patris aut non, peculium filij potest esse triplex, scilicet, castrense, vel quasi castrense, secundum est profectitium, tertium est aduentitium. peculium castrense dicitur a castris, idest, illud quod filius acquirit in militia siue sit stipendium suum siue sit de præda belli iusti: quasi castrense vocatur illud quod habet aliquam similitudinem cum hoc, & ita pecunia quam acquirit filiusfamilias de aduocatione, vel de salario publico si est iudex, dicitur quasi castrẽsis, quia aduocare, & iudicare est quasi quoddã militare, sic etiam vocari potest quasi castrense peculium illud quod acquirit filiusfamilias intuitu Ecclesiæ si clericus sit, siue de beneficio, siue quomodocunque alio proueniat intuitu Ecclesiæ, sic etiam pecunia quam acquirit filiusfamilias de lectura sua si est doctor, idest, habens officium docendi est quasi castrẽsis, & maxime in foro conscientiæ respectu istius peculij filius habet plenum ius proprietatis, & administrationis: nam censetur quantum ad hoc paterfamilias. ff. ad Macedo. l. 1. §. vltimo. & l. 2. C. de inoffi. testa. l. vltima. & ideo de hoc peculio libere potest dare eleemosynam etiam prohibente patre.

Profectitium peculium dicitur, quod de rebus patris, vel earum occasione prouenit, & dicitur profectitiũ, quia ex istis rebus proficiscitur, idest, prouenit, vt si pater det filio administrationem alicuius rei, & cum illa lucretur filius aliquid, vocatur illud lucrum profectitium, & in isto nihil habet filius quantum ad proprietatem, nec quãtum ad administrationem, sed ita iudicatur de eo, sicut de rebus illis, quæ totaliter sunt patris, & ideo filius non potest de isto peculio eleemosynam dare, nisi in casu in quo potuerit dare de rebus, quæ sunt proprie paternæ.

Aduẽtitium peculium dicitur, quòd aduenit quasi ex causa extranea, & istud est, quod filius acquirit causa matris, vt si aliqui cognati matris dent isti aliquid propter matrem suam, vel permittant ei administrationem alicuius rei, in qua lucretur, vel si aliquis alius extraneus causa matris, vel lineæ maternæ donet aliquid ei, & generaliter omnia lucra, quæ filiusfamilias habere potest, quæ non sint castrensia, vel quasi nec profectitia, vndecunque sint vocantur aduentitia, & ista sunt ipsius filij quantum ad proprietatem, & tamen quantum ad vsumfructum, & administrationem solius patris sunt, vt Institu. per quas personas nobis acquiritur. & ff. de vsufructu. l. vsu. & in quatuor legibus sequentibus, & de isto aduentitio dicendum etiam sicut de profectitio, quòd non potest dare filiusfamiliias de illo eleemosynam, nisi in casu, in quo potest dare de rebus paternis non habendo peculium, si autem filiusfamilias non habet peculium, aut occurrit pauper existens in extrema necessitate aut extra illam, si in extrema necessitate tenetur dare eleemosynam de rebus patris si ille non est præsens, & habet aliquid in promptum, quòd dare possit, & non requiritur ad hoc consensus patris, quia filius debet

iudicare, quòd pater si esset præsens daret eleemosynam cum dare teneatur, & tamen si sciat, quòd pater propter suam tenacitatem non daret eleemosynam, in illo casu ipse dare poterit nihilominus: immo etiam si pater vetaret, quia hęc obligatio est simpliciter ad dandum cum liceat indigenti in tali casu furari, vel rapere si nemo ei dat, & cuilibet alteri, licet pro ipso furari si aliter non habet ad subueniendum ei: si vero non sit extrema necessitas non potest dare filius de bonis paternis eleemosynam regulariter, nisi in aliquibus rebus paruis, quæ non inferant notabile nocumentum, sicut paucum de pane, & de vino, quia de his potest filius verisimiliter credere, quòd pater si prælens esset daret, & quòd non displicebit ei cum sciuerit. Prædicta vera sunt quandiu manet filius cum patre, si tamen filius de licentia patris esset in scholis, vel peregrinatione, posset de pecunia quã ei dedit pater pro sustentatione, vel de peculio profectitio, & aduentitio eleemosynam dare, ar. ff. de iudi. l. si longius. & ff. ad Macedo. l. item si filius. §. quòd dicitur, aliter autem filio non licet dare eleemosynã, quia non habet pecuniæ administrationem.

Ad primum dicendum, quòd potest dare quilibet quòd suum est, bona tamen patris non sunt filij viuẽte patre: & si ipse dicatur Dominus bonorũ paternorum istud est per quandam fictionem iuris inquãtum speratur successurus in bonis illis, & iura reputant eum eandem personam cum patre, & tamen sicut non est in veritate eadem persona, ita nec est vere dominus, & patet, quia si esset vere dominus posset prohibere patrem vendere aliquid de illis bonis, & tamen non potest etiam si pater dissipet illa: ergo non est dominus, & consequenter non habet administrationem aliquam in eis.

Ad secundum dicendum, quòd filius potest rebus paternis vti ad corporis sustentationem, quia parentes tenentur alere filios, nisi ipsi propter aliqua crimina demereantur perdere alimenta, & sic possunt ipsi se alere de bonis paternis, de eleemosyna autem secus est: ideo non potest filius dare de bonis paternis eleemosynam, regulariter aliter potest, quia filius de bonis paternis potest accipere id quod est necessariũ accipi, & quia sustentatio corporalis est simpliciter necessaria, potest se filius alere de bonis parentum.

Dare autem eleemosynam non est necessarium: ideo non potest dare, si tamen accidat casus, in quo eleemosyna cadat sub necessitate, sicut existente paupere in extrema necessitate, potest filius dare eleemosynam de rebus patris ipso nescіente: immo etiã prohibente, vt supra dictum est.

An seruus possit facere eleemosynam. Quæst. LIX.

QVAERETVR an possit seruus dare eleemosynam, aliqui dicunt, quòd sic, quia præsumendum est bonum de quolibet quousque probetur contrarium, dare autem eleemosynam bonum est: ideo seruus potest præsumere, quòd dominus vellet facere eleemosynam quousque constet ei contrarium: ergo poterit seruus, vel ancilla eleemosynam facere, nisi prohibeatur a domino.

Item eleemosyna facta a famulis valet ad salutem dominorum, sicut patet in suffragijs mortuorum, quia serui dant eleemosynam pro dominis, & amici pro amicis, tenentur tamen serui procurare bonum dominorum, & potius spirituale, quam temporale, quia maius est: ergo poterit seruus de rebus domini eleemosynam facere.

Dicendum, quòd aut accipitur seruus proprie, p eo, qui emptitius est, vel seruituti subditus quomodocunq; per ius gentium, vel per ius positiuum, vel vocatur seruus ille, qui alteri seruit, ideſt, famulus, vel seruitor. Si primo modo seruus nihil potest habere proprium, quia cum ipse non sit iuris sui, quãtum ad personam alterius est simpliciter. primo Politico. cap. 2. quòd possidetur ab alio non poterit aliquid possidere, vnde si aliquid acquirit non acquirit sibi, sed domino, & istud est regulare, potest tamen seruus ex permissione domini habere peculium, vt si conueniat dominus cum seruo, quòd det sibi certum quid quotidie, & quidquid aliud acquisierit suum sit, tũc habebit seruus peculium, & illius habebit liberam administrationem postquam dominus semel hoc permiserit, & quantum ad illud est quasi liber, vnde de eo eleemosinam facere potest etiam nolẽte domino, si autẽ non habet peculium, aut occurrit pauper in extrema necessitate, & tunc potest eleemosynam dare nesciẽte domino etiam si dominus prohiberet cum posset furari domino ad dandum in illo casu, si non est extrema necessitas non potest seruus dare eleemosynam, nisi forte aliquid valde paruum de pane, vel de vino considerata pauperis necessitate si putaret, quòd domino de hoc placeret, aliter autẽ nihil dare licet, cum nullum ius habeat in rebus domini.

Si autẽ sit seruus. i. famulus, qui liber est, potest habere peculium, de quo dare possit eleemosynam, quia quantum ad illud omnino liber est, etiam de eo q̃ dñs suus dat sibi pro seruitio, quia illud suum est, de rebus tamẽ domini non põt dare aliquid pauperibus, nisi sicut seruus emptitius, quia nullum ius habet in rebus domini etiam si constituerit eum dominus dispẽsatorẽ, vel administratorẽ rerum suarum, quia non constituit dispẽsatorẽ, vt possit aliquid donare, sed solum, vt possit acquirere domino administrando res suas in vtilitatẽ suam, & tamen qui habet aliter administrationẽ habet maiorẽ libertatẽ ad dandum interdum aliquid paruum de rebus domini pauperi occurrẽti, quàm seruus, qui nullam habet administrationem. Quicquid tamẽ isti dederint non prodest eis, sed dominis, nisi inquantum habent ipsi bonam voluntatẽ dandi, dominis autẽ proficit si de hoc eis non displicet, vel si nõ displiceret quando istud scirẽt, hoc generale est in omnibus dispẽsatoribus dominorum, & etiam bonorum Ecclesiasticorum, quia in rebus valde paruis ex quibus non infertur sensibile nocumẽtum considerata pauperum necessitate licet eis dare aliquid, dum tamẽ putẽt, quòd dominis hoc placeret, aliter autẽ nihil dare debent.

Ad primum dicẽdum, quòd seruus non debet p̃sumere de domino, quòd velit facere quamcunque eleemosynam, nisi de hoc constet ei. Nam non est præsumẽdum de quolibet bonum, nisi illud quod est necessarium, dare autẽ eleemosynam non est necessarium semp: iõ non debet credere seruus, quòd dominus vellet dare elemosynam quãdocunq; pauper occurreret, sed quandocunq; eẽt p̃pauper in extrema necessitate, & tunc ẽt domino inconsulto eleemosynã dare põt, vt dictum est. quòd aũt dicitur quẽlibet esse bonum præsumẽdum est sensus. i. quòd nullus est præsumẽdus malus, quia incumbit homini de necessitate moris esse bonum, & tamẽ non præsumitur aliqua bonitas specialis de aliquo, nisi constet, nisi sit bonitas ad quam est obligatus.

Ad secundum dicẽdum, quòd suffragia, quæ fiunt pro mortuis a quibuscunque fiant nõ prosunt eis, nisi inquantũ ipsi viuẽtes meruerũt, q̃p similia eis, p̃desset, vt ait Aug. & sic eleemosynę, quæ fiunt a viuẽtibus p̃ mortuis q̃n eis prosunt sunt aliquo modo suę, inquãtum ipsi viuẽtes meruerunt, vt sibi prodesset, sic etiã ad hoc, quòd aliqua eleemosyna facta ab vno viuen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te pro altero viuente profit ei, oportet, quòd sit aliquo modo sua, non tamen est sua si sibi displicet: ideo a seruis non debet fieri eleemosina pro dominis de bonis eorum, nisi constet seruis, quòd dominis placeret, siue expresse, siue per aliqua signa.

An monachus possit dare eleemosynam. Et quòd de superfluis Abbas tenetur dare eleemosinam.
Quæst. LX.

QVAERETVR an monacho liceat dare eleemosinam. Dicunt quidam, quòd sic, scilicet, sine licentia cuiuscunque, quia vnum bonum non præiudicat alteri, sed bono omnia bona consonant, sicut vero omnia vera. primo Ethico. esse tamen monachum bonum est: ergo non impeditur per hoc ad dandum eleemosinam, ꝙ bonum ẽt.

Item in scriptura laudatur valde eleemosina: nam vt dicit Ambros. summa Christianę religionis consistit in pietate, idest, in eleemosinarum elargitione: si tamen monachus non posset dare eleemosinam esset deterioris conditionis, quàm ceteri homines: ergo potest dare eleemosinam. Aliqui volunt, quòd nullo modo possit, quia monachus nihil habet, quia etiam voluntatem non habet. 54. dist. cap. Abbati. & 12.q.1.cap.non dicatis. nec etiam Papa facere posset, quòd Monachus manens monachus possit habere proprium, extra de statu monach. cap. cum ad monasterium.

Dicendum, quòd aut monachus habet administrationem aliquam, sicut Abbas, Vicarius, & similes, vel nullam habet: si habet aliquam potest eleemosinam facere: immo tenetur quidquid supereſt vltra necessitates monasterij erogare in pias causas (dicente Christo) quòd supereſt date eleemosinam, & omnia munda sunt vobis. 12.qõ.1. quia tua. & 86. distinct. cap.non satis. & hoc intelligitur de illis, qui habent supremam administrationem respectu monasterij alicuius, quia cum ad illos pertineat cõsiderare de bono totali ipsius monasterij ipsi iudicabunt quid sit necessarium monasterio, & quid superabundans, sicut est Abbas in monasterio, alij sunt autem habẽtes minores administrationes sub Abbate ex commissione eius, & ad istos non pertinet agere, nisi secundum, quòd eis committitur: possunt ergo isti aliqua parua ũare interdum pauperibus non consulto Abbate: nõ tamen spectat ad eos iudicare quid sit monasterio necessarium, & quid superfluum ad hoc, quòd erogentur superflua, sed ad Abbatem pertinet hoc iudicare: quòd autem aliqua sint necessaria monasterio nõ est iudicandum secundum præsentes necessitates, sed etiam secundum eas, quæ probabiliter euenire possunt, quia etiam in personis priuatis eodem modo iudicatur aliquid esse necessarium, magis tamen respiciendum est ad necessitates possibiles euenire respectu monasterij, vel vnius communitatis, quàm respectu vnius hominis propter multa.

Primo, quia duratio monasterij, vel communitatis est diuturna, scilicet, in perpetuum: ideo multę necessitates euenire possunt. duratio autem hominis parua est: ideo non oportet esse magnam solicitudinem circa futuras necessitates.

Secundo, quia facilius est, ꝙ vnus homo in necessitate existens acquirere possit sustentationem, quia nõ sunt multa necessaria ei, vni autem cõmunitati sunt multa necessaria. Tertio, quia cum homo diligat seipsum valde naturaliter solicitus est procurare necessaria sibi, & faciliter procurabit, res autem publica, vel communitas quęcunque non est aliquid vnum, sed consistit ex multis suppositis, & non inclinantur omnes de communitate magno affectu ad procurãdum bonum eius, sicut ad propria: ideo difficile est procurari bonum commune, & prouideri communitati in necessitate, & facile est perire bonum eius: ideo multa debent dici necessaria respectu communitatis etiã si non appareat causa verisimilis necessitatis, quæ non debẽt dici necessaria, sed superflua respectu personæ priuatæ. Quarto, quia quòd quis sit valde solicitus circa bona propria est vituperabile, quia habet excessũ, & ideo pro vitio dicit Apostolus 2.ad Timot.3. cum instabunt tẽpora periculosa, quòd erũt homines amãtes seipsos, esse aũt solicitum circa bonum communitatis in nullo homine est vituperabile, sed potius valde laudabile: ideo debẽt multa iudicari necessaria monasterio, quæ non iudicarẽtur necessaria personæ. His aũt consideratis de superfluis tenetur Abbas dare eleemosinam, quia bona illa data sunt monasterio a Christi fidelibus, non vt monachi diuites efficiantur, cum potius paupertatẽ professi fuerint, sed solum vt sustẽtẽtur. Quod ergo supereſt ad sustẽtationẽ monachorum, & necessitates monasterij erogandum est alijs pauperibus. Si autem monachus non habeat administrationẽ non potest regulariter dare eleemosinam, nisi de mandato prælati: nam ẽt vtilitates monasterij non potest monachus tractare, nisi de præcepto Abbatis. 16.q.1.cap.monachi a monasterio, & de cõse. distinct.5.cap.non oportet, hoc verum est quando pauperes non habẽt necessitatẽ extremam, si tamen occurrat aliquis in extrema necessitate, & non sit pẽsens prelatus, potest dare eleemosinam: immo tenetur si non est alius, qui possit subuenire, quia in tali casu omnis homo tenetur ex necessitate pascere proximum 86. distin. cap.non satis. & cap.pasce. quia si nemo daret taliter indigẽti, liceret ei iure suo accipere vndecunq; posset furando, vel rapiẽdo, quia in tali tẽpore omnia sunt communia. 47. distinct. cap. sicut hi, si aũt Abbas sit præsens ipse poterit succurrere indigẽti cum habeat administrationẽ, vel si ipse non succurrit poterit monachus de licẽtia eius. Sed qd si Abbas expresse prohibeat monacho dare tunc eleemosinam? aliqui putant, quòd non possit dare, quia etiã a bono debet cessare propter bonum obedientiæ. dicẽdum, quòd licet ei dare eleemosinam, quia in talibus non est obediendum prælato: nam in his, quæ sunt expresse contra Dei mandatum nemo tenetur obedire alicui, quia eẽt obedire magis homini quàm Deo, quòd fieri non debet, sicut dixit Petrus Act.5. obedire magis Deo quàm hominibus, & dist.8.cap.qui contra. & 11.q.3.cap.qui resistit, sed mandato prælati debet subditus abstinere a bono, quod non est necessarium, vt si quis velit ieiunare, vel facere alia, quę sunt superogationis, si prelatus iubeat cessare cessandũ est ab omnibus, etiam indifferẽtibus ex mandato prælati cessandum est, sic enim dicit Gregorius sciendum est nunquam per obediẽtiam malum fieri, aliquando tamẽ debet per obediẽtiam bonum, quod agitur intermitti. 12.quæst.3.capitu.quid ergo. Sed quid si monachus de licentia Abbatis manet in studio, vel vadit in aliquam peregrinationem, an de pecunia signata sibi ad sustentationem possit dare eleemosinam?

Dicendum, quòd si assignata est ei certa pecunia, quæ putabatur sufficere ad expensas, potest de illa eleemosinam facere, ita tamen, quòd occasione huius eleemosinæ non cogatur expendere plus, quàm sibi datum est, & oporteat illud petere a monasterio, quia in hoc iam ageret contra intentionem prælati, qui sibi pecuniam assignauit, quia putauit, quòd illa sufficeret ad moderatam sustentationem,

stentationem, & noluit assignare plus, si autem non fuit certum quid assignatum, sed quòd expenderet id, quòd sibi sufficeret honeste, poterit dare eleemosynam moderate, quia eoipso, quòd data est sibi licentia manendi in scholis, vel peregrinandi, intelligitur esse concessa licentia faciendi ea, quæ honesti scholares, & romipetę siue peregrinantes facere solent: ar.extra de offic.deleg. cap.præterea. & ff.de iurisdict.omnium iudic.l.2. & ff.de iudi.l.si.longius. debet tamen ista moderata facere, quia aliter iam videretur agere tanquam de rebus concessis sibi specialiter ad dandum eleemosynam, quæ tamen non fuerunt concessę ad hoc, moderate tamen dando eleemosynam non oportebit habere specialem licentiã dandi eleemosynam cum fuerit data licentia administrandi pecuniam ad sustentationem suam arg.ff.ad Macedonia.l.item si filius.§.quòd dicitur etiam, quia debet monachus se conformare illis inter quos viuit distinct. duodecima. cap. illa. & distinct.41.cap.quisquis. & cap.quòd dicit. hoc modo monach' eleemosynam dare poterit, aliter autem nihil potest dare.

Ad primum dicendum, quòd vnum bonum dire ctę non repugnat alteri, potest tamen repugnare sibi inquantum vnum est perfectum, & aliud imperfectum, quia bonum quodlibet dicit certum gradum cum pręcisione, & quantum ad hoc accidunt quædam conditiones quibusdam bonis, quæ repugnant alijs, sicut bonum est reddere debitum vxori, quia est actus iustitiæ, & bonum est virginitatem obseruare, & tamen repugnat vnum alteri: ita esse monachum, & dare eleemosynam duo bona sunt, repugnant tamen aliquo modo inter se, quia esse monachum est maius bonum, & dicit abrenunciare omnibus bonis sęcularibus, dare autem eleemosynã non põt esse, nisi de bonis tpalibus, vt nũc accipimus eleemosynã: iõ aliquo mõ repugnat monacho dare eleemosynã, sed põt dare eã eo modo quo supra dixim⁹.

Ad secundum dicendum, quòd monachus licet non possit dare eleemosynam corporalem non est per hoc factus deterioris conditionis immo melioris, quia perfectius est, quòd aliquis semel omnia dederit, & etiam seipsum nihil sibi relinquendo, quàm quòd relinquendo sibi dominium rerum quotidie de rebus suis aliquid det, sic dicit Augustinus lib.de Ecclesiasti.dogmatibus, bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, sed melius est pro intentione sequendi dominum insimul donare, & absolutum solicitudine egere cum Christo Hieron. in Epistola ad Paulinum dicit, totum dedit, qui seipsum obtulit, monachi autem sunt huiusmodi, quia seipsos, & res suas dederunt, qui autem dat eleemosynam rem suam dat, & non seipsum, & illam quidẽ non totam: ideo perfectius est esse in statu monachali, & non posse dare eleemosynam quàm esse in statu sęculari, & eleemosynam dare.

Quoniam autem declaratum est supra, quæ personæ possunt dare eleemosynam, & videtur, quòd non omnes: dicunt quidam quòd omnibus conueniat, quia Ambr.super Lucam. & hĩ 86. dist. c.in singulis, vel singulis, vt alij habent dicit, misericordia cõmunis est vsus: ideo commune pręceptum est omnibus officijs, omnibus ętatibus necessaria, & ab omnibus deferenda, non publicanus, non miles excipitur, non agricola, non vrbanus, diues, & pauperes omnes in communi admonentur, vt conferant non habenti, & sic non videtur, quòd sit facienda distinctio aliqua personarum, vel exceptio, sicut supra dicebatur.

Aliqui dicunt, quòd intelligitur de eleemosyna spirituali, quia ad illam omnes tenentur cum nemo sit, qui non possit illam præstare.

Sed dicendum, quòd non stat, quia oportet intelligi de corporali. Nam dicitur ibi omnes in communi admonentur, vt conferant non habenti: ergo de corporalibus donis intelligitur.

Item quia dicitur ibi misericordia omnibus est prę posita perfectę forma virtutis ne vestimentis alimentisque suis parcant, sed hoc est eleemosyna corporalis.

Dicendum, quòd Ambr.de eleemosyna corporali loquitur, & potest vno modo intelligi, quòd nullus a misericordia excipitur, scilicet, qui habet aliquid quod dare possit: nam ille cuiuscunque conditionis sit dare potest eleemosynam siue diues, siue pauper, & cuiuscunque ætatis, quia tamen multa genera psonarum sunt, quæ nihil habent quid possint administrare, non possunt illę dare eleemosynam corporalẽ.

Alio modo potest dici, quòd in ista generalitate quam posuit Ambro. non ponitur aliqua de personis non potentibus dare eleemosynam: nam cum dicit, non publicanus, non miles, non agricola, non vrbanus, diues, & pauperes, verum est, quòd nulla conditio istarum impedit dare eleemosynam, quia quilibet istorum potest aliquid proprium habere, & administrationem alicuius rei temporalis, de qua possit eleemosynam facere, soli autem illi, qui nihil habent quod administrare possint actualiter, excipiuntur ab eleemosyna. Cum autem dicit, quòd eleemosyna omnibus ætatibus, & omnibus officijs est necessaria, dicendum, quòd nemo excipitur ab eleemosina propter ætatis defectum, sed propter defectum administrationis, quęcunque ergo ætas fuerit, quæ administrationem aliquam habeat, potest dare eleemosinã. etiam potest intelligi, quòd omnis ætas potest dare eleemosinam, scilicet, aliquam, & aliquando, quia nulla conditio personarum, nec differentia ætatis, q̃ interdum dare eleemosinam non possit saltem existẽti in extrema necessitate, & maxime paruam eleemosinam, quia etiam serui possunt aliquid paruum de rebus dominorum interdum dare. præcedenti quęst. & tamen nemo magis prohibitus est dare eleemosinam quàm seruus, quia nemo est magis elongatus a iure possidendi, vel administrandi aliquid, cum ipsemet ab altero possideatur, & ideo licet non concedatur omnibus generibus personarum posse eleemosinam facere libere, nulla tamen persona est, quæ excludatur omnino a posse dare eleemosinam, quia aliquid dare potest, & aliquando, istę tamen personę, quas supra excipiebamus, scilicet, vxor, filiusfamilias, seruus, monachus, sunt personæ, quæ non possunt libere eleemosinam dare.

An aliquis sibijpsi possit facere eleemosynam. Et quòd duplex est eleemosyna. *Quæst. LXI.*

QVAERETVR nunc quibus eleemosina danda sit, & primo est dubium, an sibijpsi possit aliquis eleemosinam facere. Dicunt aliqui, ꝙ non, quia eleemosina est actus liberalitatis, vel iustitiæ, vt ostensum est supra q.23. non est tamen aliquis ad se iustus, nec liberalis, sed vtrunque est in communicatione ad alterum, vt patet 4 Ethic.cap. de liberalitate. & 5. Ethic. de iustitia. Item nullus dat, nisi id, quòd habet, & nullus recipit, nisi id, quòd non habet, & tamen ad hoc, quòd quis faciat sibijpsi eleemosinam oportet, vt habeat ad hoc, ꝙ det, & ꝙ nõ habeat ad hoc, ꝙ recipiat, hoc aũt est impossibile: iõ nõ põt sibijpsi facere quis eleemosinã. Dicẽdũ, ꝙ facere eleemosinã ꝓprie ad alterũ est, & tñ põt homo sibijpsi facere eleemosinam. pro quo sciendũ, ꝙ est duplex eleemosina. s. corporalis, & spiritualis, vt supra declaratum est, tpalem enim

eleemosynam nullus sibiipsi facere potest,quia oportet tunc,ꝙ indigeret illa re quam recipit, & tamen non potest indigere ea cum habeat ipsam, spiritualis eleemosyna consistit in operibus misericordię spiritualibus, de quibus dictum est supra quæst.28. potest autem sibiipsi homo aliquod istorum bonorum spiritualium erogare:ideo potest sibi eleemosynam dare. ad hoc enim ꝙ eleemosyna detur requiritur, quòd sint dans, & recipiens,& etiam ꝙ recipiēs sit indigēs, quilibet autem in seipso vnicus est secundum rem,& tamen secundum rationem quilibet homo est duo homines, quia habet duas partes, scilicet,corporalē, & spiritualem,propter quas vocatur duo homines.s. homo interior, & homo exterior, vel homo nouus, & homo vetus, vt sępe solet loqui Apostolus:vel potest homo vocari duo homines,ita ꝙ anima per se accipiatur, vt vnus homo,& totus homo accipiatur, vt alius homo, & sic quando homo bene facit animæ suæ dicitur sibimet eleemosynam facere, & est tanquam si faciat alteri separato a se. Et potest etiam dici aliter,ꝙ accipiendo eleemosynam pro collatione alicuius rei temporalis, nullus potest sibiipsi eleemosynam facere.accipiendo tamen eleemosynam ꝓ exercitio actus alicuius spiritualis, vel corporalis potest dici facere sibi quis eleemosynam,inquantum homo ratione diuersarum partiū potest agere in seipsum, quia vna pars mouet aliam, sicut anima mouet corpus,& vna pars animæ mouet aliam, & vna pars corporis aliam,& potest talem eleemosynam sibiipsi, qs facere inquantum est duo isto modo, & inquantum vna pars indiget, eo quòd potest sibi dare altera, & sic dabit sibiipsi quis eleemosynam quando pro vita sua corporali solicite laborat,quia tamen est homo naturaliter inclinatus ad prouidendum sibiipsi in bonis corporalibus,& omnes habent istam inclinationem, non solemus dicere,quòd aliquis faciat sibiipsi eleemosynam corporalem,ad subueniendum tamen animæ suę indigenti pauci sunt inclinati, quia non cognoscunt sufficienter bona animæ,nec aduertunt ad illa:ideo magis dicimus,ꝙ quis potest animæ suę eleemosynam dare, quia magis anima indiget inquātum minus sibi prouidetur, & est quasi magis distincta a a nobis cum non videatur, corpus autem,quòd videtur reputatur idem esse, ꝙ nos. Possumus tamen aliquo modo eleemosynam facere corpori indigenti, ita quòd anima nostra dicatur dare eleemosynā corpori ,quia interdum aliqui propter auaritiam nō prouident corpori suo de cibo, & potu, & alijs necessarijs sufficienter, & tunc corpus est indigens,& potest anima sibi eleemosynam facere si sibi succurrerit dādo cibum,& potum,& ista necessaria,quæ sunt necessaria corpori,& non animæ, ideſt, quæ sunt necessaria homini ex parte corporis,& non ex parte animæ, quia tamen homines sunt inclinati magis naturaliter ad benefaciendum corpori suo,quàm animæ,nō fuit datum præceptum de eleemosyna facienda corpori suo, sed de eleemosyna facienda animæ, sic dicitur Ecclesiast.30.miserere animæ tuæ placens Deo,& ita de dilectione Dei, & proximi datum fuit homini præceptum,quia ad ista parum homo inclinatur, de dilectione autem suiipsius, licet etiam sit necessaria non fuit datum præceptum, quia ad diligendum seipsum est homo naturaliter inclinatus.

Ad primum dicendum,quòd eleemosyna ad liberalitatem pertinet inquantum eleemosyna est actus misericordię,& misericordia est pars liberalitatis, potest autem esse liberalitas ad seipsum aliquo modo, non quidem secundum,ꝙ consistit in dationibus,sed vt cōsistit in sumptibus,dare enim sibiipsi aliquid homo non potest,quia quod dat iam possideret,& consequenter non indiget illo , nec recipere potest cum habeat, potest tamen sibiipsi homo facere sumptus liberaliter,vel illiberaliter, inquantum quis decenter expēdit ad sustentationem suiipsius: nam aliqui ad seipsos sunt illiberales,qui propter cupiditatem rerum, & auaritiam sibiipsis necessaria in sumptibus subtrahunt,& ideo sicut potest quis esse liberalis,& illiberalis ad alios dando decenter, vel non dando ea quæ dari decet,ita potest ad seipsum esse liberalis expendendo decenter ea,quæ requiruntur ad propriam sustentationem,vel illiberalis non expendendo ea, quæ decent,non potest tamen aliquis esse iustus, vel iniustus ad seipsum, quia iustitia dicit quandam æqualitatem quinto Ethic,quæ non potest esse nisi ad alterum,vnde eleemosyna inquantum pertinet ad iustitiam non est hominis ad seipsum,sed inquantum pertinet ad liberalitatem potest quis sibiipsi facere eleemosynam.

Ad secundum dicendum, ꝙ non potest quis recipere aliquid a seipso nec aliquid sibi donare:ideo eleemosynā prout consistit in collatione alicuius rei corporalis non potest facere quis sibiipsi,& tamen prout consistit in exercitio alicuius boni spiritualis potest sibi eleemosynam facere,vt pro seipso orare, aut quæcunque alia bona spiritualia facere, vel in exercitio actus corporalis, vt quia subuenit corpori suo, vt dictum est.

An facienda sit eleemosyna malis. Et quòd interdum melius est non dare eleemosynam pauperi, sed verbo eum increpare,& corrigere. Quæst. LXII.

QVAERETVR an eleemosyna facienda sit malis. Aliqui dicunt, quòd non, quia dicitur Ecclesiast.12. da misericordi , & non suscipias peccatorem,& benefac humili,& non des impio : ergo peccatori non est danda eleemosyna.

Item reputaretur proditor,& iniquus cōtra dominum suum,qui de rebus sibi datis a domino suo nutriret hostem Domini, peccatores tamen sunt hostes Dei : ergo non est danda eis eleemosyna.

Dicendum,quòd tam bonis quàm malis eleemosyna danda est,quia Christus docuit nos misereri omnibus bonis,& malis præcedenti cap.dicens,estote misericordes,sicut pater vester cœlestis misericors est,q Solem suum facit oriri super bonos,& malos,p quod inducit nos ad miserendum inimicis nostris, & tamē illi mali sunt,quia nos iniuste oderunt, & persequuntur, cum ibi non loquatur Christus de inimicis, qui iuste persequuntur nos,quia tunc non esset super ergo benefacere eis,sed esset necessarium bene se habere ad illos,quia peccatum esset tunc ex parte nostra & non ex parte ipsorum:ergo malis est facienda eleemosyna.

Distinguendum tamen de eleemosyna, quia quædam est corporalis, & alia spiritualis, de spirituali dicendum, quòd omnibus danda est tam bonis,quàm malis : immo potius malis quàm bonis, inquantum mali magis indigent adiutorio spirituali quàm boni, eleemosyna tamen propter indigentiam datur, & nō est facienda distinctio aliqua in hoc,quia eleemosyna spiritualis solum proficit animæ,omnes tamen homines tenemur diligere quantum ad animam.i.desiderare eis vitam æternam,& consequenter adiuuare eos quantum ad hoc,secundum ꝙ nobis hoc occurrerit propter bona spiritualia,vt orando pro illis & consulendo,& castigando, & sic de alijs actibus spiritualib⁹ secundum decentiam personæ: nam quibusdam malis recte damus interdum consilium,quibus tamen cibum corporalem dare non debemus : spiritualis ergo eleemosyna licita est ad omnes homines,quibus eam dare

dare potuerimus saltem quantum ad hoc, quod est orare pro illis.

De eleemosyna corporali dicendum, quòd etiam malis dari potest,quia corporalis eleemosyna corpori proficit, & quia corpus natura quædam est a Deo condita,& quantum ad hoc est bona,& diligenda, & ei succurrendum,malitia autem peccatoris odio habenda est 86.dist.cap.odio.s.odio habeantur peccata, & non homines,inquantum ergo potest quis benefacere malis ad sustentationem naturæ, quæ bona est dum non sustentetur,vel foueatur iniquitas,eleemosyna danda est,vnde omnibus malis,& etiam excommunicatis est danda eleemosyna,vt ait Gregorius 11, q.1.cap.quoniam multos,& hoc verum est, nisi malus propter securitatem cibi iustitiam negligeret audendo facere aliqua mala, vel perseuerando in malis, quia tunc eleemosyna non est danda ei, vt dicit Augustinus, vtilius esurienti panis tollitur si de cibo securus iustitiam negligat, quàm esurienti panis frangitur, vt iniustitiæ seductus aquiescat, & habetur 5, q.5.cap.non omnis.

Vnde interdum melius est pauperi non dare eleemosynam, & verbo corrigere eum increpando, vt discedat a malo quàm dare eleemosynam, sic dicit August.& cum negaueris, quòd petit iudicata est iustitia, vt non eum inanem dimittas, & aliquando melius aliquid dabis cum iniuste perentem correxeris.& ob hoc quandocunque mali sunt in extrema necessitate, danda est eis eleemosyna, quia per hoc non sustentatur iniquitas, sed natura, quando tamē sunt extra istam necessitatem si per hoc, quòd datur eis eleemosyna,non curant recedere a malo non est eis danda.

Ad primum dicendum, quòd intelligitur de eleemosyna danda peccatoribus per cuius confidentiam in peccatis suis fouentur, & ista nunquam est danda, sed eleemosyna , quæ naturam sustentat, & iniquitatem non fouet danda est.

Ad secundum dicendum,quòd peccator vocatur inimicus Dei, quantum ad culpam per quam Deo aliquo modo aduersatur, & tamen quantum ad naturam non est inimicus, quia Deus nihil odit eorum, q̄ fecerit, sed potius est, vt filius,quia Deus diligit bonum, quòd in malis est,quia ipse illud fecit: nā nihil odit eorum, quæ fecit Sapientiæ 11. ideo potest fieri eleemosyna malo pro naturæ sustentatione secundū quam non est inimicus Dei.

An magis bonis sit magis danda eleemosyna. Quæst. LXIII.

QVAERETVR quibus sit danda magis eleemosyna, scilicet, an magis bonis sit magis eleemosyna danda.

Aliqui dicunt, quòd quanto fuerit aliquis melior tantomagis sibi eleemosyna danda est, quia in diffinitione eleemosynæ dicitur, quòd fiat propter Deum, & tamen boni sunt propinquiores Deo quàm mali: ergo melioribus magis danda est.

Item eleemosyna habet efficaciam ex parte recipientis, qui obligatur orare pro dante eleemosynam, oratio autem bonorum est efficax ad merendum, & non malorum, quia peccatores Deus non exaudit, sed siquis cultor eius est hunc exaudit: Ioan. nono: ergo melioribus magis danda est eleemosyna.

Item eleemosyna danda est ad retributionem mercedis æternæ, quia dicitur supra in litera,pater tuus, qui videt in abscondito dabit tibi, retributio tamen æterna magis habetur ex eleemosynis, quę dantur sanctis, iuxta illud Luc.16.facite vobis amicos de mammona iniquitatis,vt cum defe.recipi.vos in ęternā tabernacula, quòd exponens Augu.lib de verbis Domini dicit,qui sunt,qui habebunt diuersa tabernacula nisi sancti Dei? & qui sunt,qui ab eis recipiendi sunt nisi qui eorum indigentiæ seruiunt?ergo sanctioribus magis sunt eleemosynæ faciendę.

Dicendum,quòd eleemosynę dandæ sunt indigētibus,& inter illos quanto aliquis fuerit sanctior tanto ei magis benefaciendum est,& propter hoc magis benefaciendum est fideli quàm infideli ad Gala.6.dū tempus habemus operemur bonum ad omnes maxime ad domesticos fidei, & laudat Apostolus valde eleemosynas,quæ fiunt viris sanctis, vnde prima ad Timo.5. loquens de bonitate viduę, quæ eligenda est dicit,si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit,& secunda ad Corin.8.& 9. hortatur Apostolus Ecclesiam Corinthiorum ad eleemosynam,quæ fit in sanctos,ideſt, quę distribuit sanctis habitantibus in Ierusalem etiam ad Rom.15. laudat eleemosynam illam di.proficiscar Ierusalem ministrare sanctis,probauerunt Macedonia,& Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorū, qui sunt in Ierusalem, & iterum Apostolus dicit necessitatibus sanctorum communicantes,ideſt, dantes eleemosynam sanctis in necessitatibus suis:tenemur enim viris bonis ex quodam debito inquantum boni sunt, etiam quia pro nobis orant Dominum,& ex hoc quasi recipientes beneficium ab eis tenemur ipsis rependere vicem in corporalibus eleemosynis, sic dicitur ad Ro.15.probauerunt Macedonia, & Achaia colla.ali.fa.in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem placuit enim eis,& debitores sunt eorū: nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles,debent & in carnalibus ministrare eis. ista vera sunt cęteris paribus,& tamen si aliquis minus bonus sit in extrema necessitate,& sanctior sit in minori necessitate, & non possimus vtrique succurrere tenemur potius succurrere magis indigenti,quia eleemosyna,propter necessitatem fit,quid tamen simpliciter sit magis attendendum in eleemosyna ad hoc, quòd potius isti quàm illi detur, dicetur infra quæstione 67.

Ad primum dicendum,quòd quamuis sancti sint Deo propinquiores non tamen semper est eis plus dandum quàm alijs minus sanctis, quia largitio eleemosynarum instituta fuit a Deo ad subleuandum inopiam proximi,vnde si necessitas valde prępondet ex parte vnius magis ei dandum est, licet alia sit sanctior,quia eleemosyna non est instituta ad ditandum sanctos, sed ad subueniendum pauperibus,quia dare indigenti est propria ratio eleemosynæ,vnde aliud est in benefaciendo, vel donando, & aliud in eleemosynam dando. Nam benefacere respicit bonum,& ideo melioribus magis benefaciendum est, eleemosyna autem non respicit bonum, sed indigentiam: ideo non est necesse, quòd magis bonis magis detur.

Ad secundum dicendum,quòd licet sancti magis possint pro nobis orare quàm minus boni, efficacia tamen eleemosynæ non consideratur ex parte recipientis,sed ex parte dantis: ideo dans debet ordinare eleemosynam ad finem ad quem est.s.ad subleuandum indigentiam proximi, & ad iudicandum eleemosynam meliorem,vel melius factam,magis attendendum est ad ordinationem, quæ fit ex parte dantis quàm ad efficaciam,quæ est ex parte accipientis.

Ad tertium dicendum,quòd opus eleemosynę ad retributionē vitę ęternę valet dupliciter, Vno modo

ex radice

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex radice charitatis,& ſecundum hoc eleemoſyna eſt meritoria prout in ea ſeruatur ordo charitatis, & ſecundum hunc magis debemus ſubuenire ei,qui patitur maiorem neceſſitatem, maxime ſi ſit extrema, quia ratio magis dictat illi eſſe prouidendum.

Alio modo valet eleemoſyna ad vitam ęternam ex merito illius cui donatur.ſ.quia per orationes eius homo diſponitur ad vitam æternam, & quantum ad hoc ſemper eſt efficacior eleemoſyna, quæ fit viris ſanctis,magis tamen attendendum eſt id quod pertinet ad rationem eleemoſynæ, & radicē charitatis,qui eſt ex parte dantis quàm ad efficaciam, quæ ſe tenet ex parte recipientis,& eſt extrinſeca.

An eleemoſyna danda ſit omnibus hominibus. Quæſt. LXIIII.

QVAERETVR an omnibus hominibus ſit danda eleemoſyna:dicunt quidam, quòd non, quia peccatoribus non videtur eſſe danda,ergo non eſt danda omnibus.

Item virtus non inclinat ad impoſſibile:dare autē eleemoſynam eſt actus virtutis.ſ.liberalitatis, dare tamen omnibus eſt impoſſibile, ſic dicit Augu.primo lib.de doc.Chriſtiana. omnibus prodeſſe non poſſumus,ergo non eſt danda eleemoſyna omnibus.

Item eleemoſyna, quæ eſt meritoria procedit ex radice charitatis,& tamen charitas non agit perperā H infra Corin.decimotertio, ſed quidam ſunt quibus dare eleemoſynam eſt perperam agere, vt ſiquis det eleemoſynam hoſtibus reipublicæ, vel inimicis fidei. ergo non eſt danda omnibus eleemoſyna.

Dicendum,quòd eſt danda eleemoſyna omnibus, ideſt,quòd nemo eſt cui interdum non obligemur,& pro hoc eſt diſtinguendum de eleemoſynis corporalibus,& ſpiritualibus:nam ſpirituales omnibus dandæ ſunt,quia omnibus poſſunt communicari tam longe quàm prope poſitis.ſ.orando ſaltem pro eis:etiam quantū ad eleemoſynas ſpirituales omnes tenemur diligere, quia proficiunt ſoli animæ, & tamen pro omnibus hominibus deſideranda eſt ſalus animę: etiā I quia dare eleemoſynam ſpiritualem cuicunque non poteſt nocere,nec ſequi inconueniens inde, ſicut poteſt ſequi ex corporali eleemoſyna : ideo in ſpirituali eleemoſyna nulla diſtinctio habenda eſt.De corporali autem eleemoſyna dicendum, quòd etiam omnibus dari poteſt,quia bonis indubitate danda eſt, malis etiam dari debet inquantum proficit ad naturę ſuſtētationem,& non adiuuat nēc fouet iniquitatem ipſorum, vt oſtenſum eſt ſupra quæſtione 62.& omnes homines diſtinguuntur ſufficienter in bonos, & malos, ergo omnibus hominibus eleemoſyna danda eſt,& dari poteſt interdum.ſed cōſiderandum,quòd dicitur eleemoſyna danda,ideſt,dari poteſt:nam eleemoſyna ſoli indigenti danda eſt,& quia non indigent omnes homines,necaccidit omnes indigere non eſt K omnibus danda,ideſt,non eſt neceſſe dari omnibus, ſeā poteſt dari omnibus,ideſt, cuilibet,ſcilicet,cuilibet venienti ad indigentiam, & quia nullius hominū eſt,qui ſecundum varios caſus fortunę, & quotidianas mutationes interdum indigere non poſſit corporalibus ſubſidijs, nullus eſt cui eleemoſynam facere non poſſimus quantumcunque ſit ille excellens in gradu,quia gradus inter homines non ſunt ſtabiles, ſicut inter Angelos in quibus ille,qui ſemel eſt excellentior alio in gradu in æternum eſt excellentior eo, homines autem nihil ſtabile habent, ſed qui hodie præeſt omnibus, cras poteſt ſeruire in abiectiſſima ſeruitute:ideo gradus excellens nō excludit aliquem F ab hoc quod eſt poſſe indigere alienis ſubſidijs,& ſic nullus eſt cui eleemoſyna interdum fieri non poſſit, & quando talia acciderint, eleemoſyna facienda erit.

Ad primum dicendum, quòd peccatoribus non eſt facienda eleemoſyna per quam foueantur in culpa,ſed eleemoſyna per quam ſuſtentetur in eis natura,vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum,quòd ſimpliciter loquēdo non poſſumus omnibus hominibus in ſpeciali benefacere,ideſt, cuilibet eorum per ſe eleemoſynam, vel beneficium prēſtando, nullus tamen eſt de quo non poſſit occurrere caſus,in quo oporteat ei benefacere in ſpeciali.& ideo charitas requirit,quòd & ſi homo non benefaciat actualiter cuilibet, habeat tamen G animum ſuum prēparatum ad benefaciendum cuilibet ſi tempus adeſſet, tamen quędam eleemoſynę ſunt,quę omnibus in generali poſſunt dari, ſicut orare pro omnibus hominibus, in eleemoſynis autem corporalibus nunquam iſtud contingit, quia nullum bonum corporale poteſt effici ab aliquo homine, quòd proficiat omnibus hominibus,& hoc, quia bona corporalia,ex conditione generis ſui ſunt minora bona quàm ſpiritualia,& ideo minus ſe diffundūt:nā de natura boni eſt ſuijpſius eſſe diffuſiuum, vt ait Dionyſius.

Ad tertium dicendum,quòd de hoſtibus reipublicę,& inimicis fidei iudicandum eſt, ſicut de alijs malis, licet iſtos ponamus in magno gradu malorum: ideo ſicut malis generaliter non eſt facienda eleemoſina, ita vt per eleemoſinam foueantur in culpa,ita iſtri inquantum per eleemoſinam collatam ſibi a nobis poſſent foueri in exercendo hoſtilitatem contra rempublicam,& fidem ſanctam,non eſt eis eleemoſina danda nec aliquod beneficium,quia iſtud eſſet deteſtabile,ſi tamen interdum videamus eos fame perire,vel deficere ex defectu aliorum auxiliorum humanorum, debemus ei ſubuenire quantum ad hoc,vt non pereant,ſed non quantum ad hoc,quòd confortentur in aliquo ad impugnādum quēquam, & iſtud etiam verum eſt quando tales iuſtitia ſuadente nondum decretum eſt debere perire, quia tunc etiam in extrema neceſſitate non eſſet eis ſubueniendum,ſed potius conandum,vt ad illam neceſſitatem venirent, & in ea perirent,vt ſi bellum ſit indictum contra hoſtes fidei,vel reipublicę,& videamus eos perire fame, vel ſiti,non eſt eis ſuccurrendum,ſed potius agendū, vt citius moriantur,quia illi cui iuſte mortem corporalem optare poſſum non teneor ad ſubueniendum in aliquo bono corporali, manet tamen adhuc eleemoſina ſpiritualis quam ei poſſum impēdere,ſcilicet, orare ne anima eius pereat, ſicut corpus perit.quando tamen aliqui ſunt hoſtes fidei, vel reipublicę, & nondum decretum eſt per eum, qui poteſt ſibi bellum debere inferri, vel nocere eis, adhuc tenemur in extrema neceſſitate prouidere eis, vt in fame, & ſiti, quod paret, quia antequam decernatur contra tales debere fieri bellum,nemini de republica licet occidere quenquam illorum, & tamen ei quē licite non poſſum occidere teneor prouidere in extrema neceſſitate, quia non prouidendo occido eum, vt ait Ambroſius, & habetur 86.diſtinctione capitulo paſce, ſcilicet, paſce fame morientem: quiſquis enim paſcendo hominem poteris ſeruare, ſi non paueris occidiſti, ergo teneor cuicunque tali patienti extremam neceſſitatem,ſi mihi occurrerit,ſubuenire.

An

An teneamur propinquis nobis magis facere eleemoſynam quàm alijs. Quæſt. LXV.

QVAERETVR an teneamur magis facere eleemoſinā propinquis nobis quàm alijs.

Dicunt quidam,quòd nō tenemur propinquis magis quàm alijs, ſed potius pauperibus quàm propinquis,quia dicitur Luc.14.cū facis prandiū aut cęnam noli vocare amicos nec fratres nec cognatos,ſed pauperes,& debiles, & claudos,& cęcos,& beatus eris. ſed cognati noſtri ſunt maxime propinqui nobis quàm pauperes extranei, ergo non tenemur dare eleemoſinā propinquis magis quàm alijs.

Item maximum beneficium eſt quod homo poteſt alteri præſtare in bello.ſ.quia ibi poteſt eū a morte eruere,& hoc eſt maximum beneficium.miles tamen in bello magis tenetur adiuuare commilitonē ſuum,qui ſit extraneus a cognatione ſua,quàm patrē ſuum ſi ſit in acie hoſtili. Ergo eleemoſina magis eſt facienda interdum extraneo quàm propinquo.

Item prius obligat quilibet debita ſoluere quàm gratuita beneficia impendere,& tamen quòd quis rependat beneficium ei a quo recepit eſt naturaliter debitum:ergo potius obligabitur quis dare eleemoſinā extraneo a quo beneficium aliquod ſuſcepit,quàm propinquis ſuis ſecundum carnem a quibus non ſuſcepit beneficium.

Item ſi propter cognationem,& propinquitatē benefaciendum eſſet,quanto quis eſt alteri magis propinquus teneretur magis benefacere ei,& tamen falſum eſt,quia filius eſt maxime propinquus patri, & tenetur magis diligere patrem quàm diligatur ab eo, & tamen non tenetur ei magis benefacere, ſed potius pater debet magis benefacere filio quàm recipere ab eo, quia non debent filij theſaurizare parentibus, ſed parentes filijs ſecunda Corint.decimotertio, ergo non eſt magis benefaciendum propinquis quàm alijs.

Dicendum,quòd accipiendo propinquitatem generaliter.ſ.pro ſola cognatione, ſed pro qualibet alia propinquitate hominum inter ſe,verum eſt,quòd cęteris paribus magis danda eſt eleemoſina propinquis quàm alijs:nam dare eleemoſinam ad virtutem pertinet,ordo autem in virtute imitatur ordinem in natura,quia ille eſt ordo ſapientiſſime diſpoſitus cum ſit a Deo inſtitutus:in natura enim talis eſt ordo, quòd vnunquodque naturale agens prius, & magis diffundit virtutem ſuam, & actionem ad ea,quæ ſunt propinqua quàm ad remota, ſicut ignis magis calefacit rem ſibi magis propinquam,Deus quoque diffundit abundantius,& per prius dona ſuę bonitatis in ſubſtātias ſibi ſimiliores ſecundum eſſe.ſ.in angelicas prius quàm in humanas,& inter angelicas ſecundum maiorem propinquitatem ad ipſum in gradu eſſendi,vt dicit Dionyſius in lib.de angelica Hiararchia cap.4. dare autem eleemoſinam, vel quæcunque beneficia E eſt actio charitatis noſtræ in proximos, & ideo oportet,quòd ſit iſta actio abundantior in magis propinquis: propinquitas tamen inter homines diuerſimode accidit,quia propinquitas cauſatur inter communicantes in aliquo:& ideo ſecundum diuerſa genera communicationum ſunt diuerſi modi propinquitatum,ponit Ariſt.quinque communicationes primo Poli.cap. 1. ſ.naturalem deſpoticam,œconomicam, homogalacticam,politicam, & præter iſtas eſt alia cō municatio diuina ſecundum quam homines inter ſe communicant,vt oēs ordinētur ad habendum vitam æternam,& iſta eſt communicatio fidei cum ſoli credentes ſaluari poſſint, quia ſine fide impoſſibile eſt A placere Deo,ad Heb.11.& ſub communicatione politica includuntur multi modi communicationum humanarum,eſt autem regula, quòd in eis, quæ pertinent ad aliquam cōmunicationem magis tenetur quilibet ſubuenire eis,qui ſunt de communicatione illa quàm cęteris:ideo in eis,quę pertinent ad domeſticam communicationem, quæ eſt œconomica magis tenetur quis eis, qui ſunt in eadē domo quàm alijs omnibus quicunque illi ſint, & qualitercunque ſe habeant,quia iſti ſunt propinqui quantum ad hoc, & alij non.& propter hoc, quia communicatio fidelium eſt in bono quod pertinet ad vitam æternam B magis tenetur quis cupere vitam æternam pro quocunque fideli quàm pro quocunque infideli, dare autem eleemoſinam corporalem pertinet ad bona corporis,& ordinatur ad conſeruandum eſſe corporale hominis,ideſt,vitam,ſubuentio in bonis corporalibus debet maxime eſſe ad illos, qui maxime communicant in eſſe corporali, & vita, in hoc tamen communicant cognati magis quàm cęteri, quia cognatio eſt propinquitas ſanguinis, & per derjuationē ſanguinis, ſiue generationem communicatur vita, vel eſſe corporale:ideo cognatis tenemur regulariter Idem tenet S.Tho. 3.Sent.diſt. 29.ar.6. & 7. cęteris paribus magis prouidere in bonis corporalibus ſubueniendo quàm alijs hominibus, non tamen C tenemur abſolute illis magis dare eleemoſinā quàm cęteris,quia ſi aliquis extraneus ſit in extrema neceſſitate,& cognatus non ſit in extrema, tenemur potius prouidere exiſtenti in extrema neceſſitate,aliter autē cognatis magis quàm cęteris debita eſt eleemoſina corporalis,vnde conformiter ad præcedentia Ariſt.9. Ethi.dicit diuerſos honores dandos eſſe diuerſis hominibus.ſ.alius eſt honor,qui debetur duci exercitus, & alius ſapienti,& virtuoſo,& alius ſeni,& alius cuilibet potenti,& alius patri,& matri,& alius fratribus,& amicis,& dicit,quòd parentibus debetur maxime ſuſtentatio in neceſſarijs corporis, & in iſtis debet homo magis parentibus quàm ſibi prouidere, vt ibidē dicitur.Conſequens eſt ergo, vt etiam cognatis cęteris,qui ſunt cognati propter hoc, quòd deſcendunt ab eiſdem parentibus mediatis, vel immediatis a quibus nos deſcēdimus, teneamur ad corporalia auxilia, D quia iſte ordo amoris ponitur ſecundum maiorem, vel minorem propinquitatem ad principium originis,& ſanguinis, vt patet 8.Ethi.Ambro.quoque libro de offi.laudat inter cęteras eleemoſinas iſtam, quæ fit cognatis, & habetur 86.diſt.cap.non ſatis.& cap.eſt etiam.ſ.eſt etiam alia probanda liberalitas, vt proximos ſeminis tui ne deſpicias ſi egere cognoſcas:melius eſt enim,vt ipſe ſubuenias tuis quibus pudor eſt ab alijs ſumptum depoſcere,aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitatis,& ibidem Ambro. in capit. ne tantum laudat valde eleemoſinam, quæ fit parentibus,& increpat eos,qui circa iſtam deficiunt: ideo iſta eſt eleemoſina ceteris paribus inter corporales magis excellens, an tamen iſta ſit ſimpliciter alijs prę ferenda, dicetur infra quęſt.ſequenti.

Ad primum dicendum, quòd elemoſina faciēda eſt tam propinquis quàm non propinquis: Chriſtus enim non vetuit benefacere,& ad conuiuium vocare cognatos,& amicos, ſed vetuit vocari hac intentione,quòd nos ab eis ſimilia reciperemus.nam dicitur noli vocare amicos tuos &c.ne forte ipſi te reinuitēr, & fiat tibi retributio,quaſi dicat, ſiquis deſiderat bonum vitæ æternæ per opera, quæ facit, non debet inuitare aliquos,vel benefacere eis ea intentione, vt ab eis recipiat, quia ſi fecerit hac intentione nullam retributionem habebit in vita æterna, quia non deſiderauit eam, vel quia non fecit propter eam: ſi tamen amicos ſuos, & cognatos quis inuiter,vel eleemoſi-

nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam eis det cum pauperes fuerint non hac intentione,vt ab eis recipiat, meritorium est vitæ æternæ,& cęteris paribus melius quàm benefacere extraneis, potest tamen esse, quòd extranei in aliquo casu magis sint inuitandi quàm cognati, vt si magis indigeāt, aliter autem magis cognatis benefaciemus, siquis tamen inuitet amicos, vel cognatos solum hac intentione, vt ab eis recipiat vicissitudinē nullum peccatū est,sed nulla erit retributio,quia propter Deū non fit, & ideo Christus non vetuit hoc tanquam malum,sed dedit doctrinam eis, qui ex operibus suis desiderant habere retributionem vitæ æternæ, quia per istum modum nunquam illam habebunt,& patet, quia dicitur ibi,cum facis prandium noli vocare amicos &c. ne forte ipsi te reinuitent,& fiat tibi retributio,sed voca pauperes,& debiles, qui non habent retribuere tibi,& retribuetur tibi in resurrectione iustorum.

Ad secundum dicendum,quòd adiuuare commilitonem in bello est necessitatis,& non vocatur proprie eleemosyna,nisi dicamus eam esse eleemosynā, quæ ex debito fit,& licet teneatur quilibet liberare a morte cognatum si potest,tenetur tamen magis adiuuare commilitionem, quia bonum commune est diuinius, & melius bono particulari vnius. primo Ethi.vnde pro bono communi reipublicæ temporalis,vel spiritualis virtuosum est,& laudabile, quòd qs vitam propriam exponat periculo,& quia communicatio in bellicis non ordinatur ad conseruationem vnius,sed reipublicę,miles adiuuans commilitonem non adiuuat eum tanquam personam priuatam, sed tanquam totam rempublicam, quia ille gerit negocium reipublicæ, & sic non est mirum si magis teneatur adiuuare commilitonem existentem in acie sua quàm patrem existentem in acie hostili, & non solum hoc, sed etiam si pater non sit contra rempublicam si sit extra aciem, scilicet, quia non venit ad bellum,& filius audit patrem esse in magna necessitate etiā si sit in extrema in qua non poterit sibi succurri nisi per filium,non tenetur filius, qui est in acie dimittere aciem si actualiter pugnatur,vt veniat ad subueniendum patri,quia hic vertitur dispendium reipublicæ,& patrię,quæ est maior quàm pater.

Ad tertium dicendum,quòd soluere debita regulariter est maioris necessitatis quàm beneficia impēdere,& tamen interdum dare eleemosynam est magis necessarium quàm debitum soluere,quia eleemosyna est interdum debita, sicut fit ad existentes in extrema necessitate.

Pro quo sciendum,quòd duplex est debitum, vnū est,quòd non est numerandum in bonis eius, qui debet,sed in bonis eius cui debetur, vt siquis recipit pecuniam mutuatam,vel habet aliquid commodatum, aut depositum,aut precario,aut furatus est,vel rapuit, vel ex aliqua causa obligauit se ad dandum alicui certum quid:nam ista non sunt in bonis debitoris,sed vocantur ęs alienum, quia reddi debent de iure certæ personę,& ab illa repeti possunt.quantum ad istud debitum dicendum,quòd magis necessarium est debitum soluere quàm beneficium, vel eleemosynā gratis dare,quòd verum est nisi occurreret pauper in extrema necessitate,quia tunc potius est danda illi eleemosyna quàm reddendum debitum si vtrunque simul fieri non potest,quia hoc casu liceret isti debitori rapere etiam ab ipso cuius est debitor, vt subueniret pauperi,si non posset ei aliter subueniri.

Quid tamē si ille cui debetur pecunia esset in equali necessitate? dicendum, quòd videtur ei magis subueniendum,quia debetur sibi ex duplici capite.s.tanquam pauperi,& tanquam creditori, in hoc tamen multa alia erant considerāda,quia poterat esse, quòd ille cui debetur pecunia,& est in extrema necessitate sit persona mediocris,& non multum vtilis reipublicæ, alius autem cui non debetur pecunia est persona valde excellēs,& valde vtilis reipublicæ, vel Ecclesię, & tunc magis est subueniendum isti quàm creditori. infinitæ autem aliæ differentiæ possunt accidere secūdum quas interdum magis teneatur debitor creditori quàm alteri,& interdum econtrario, & de istis non est possibile dari regulam,quia sunt infinitę,sed incūbit prudentię,& inspirationi ipsius cui talia occurrerint iudicare quid faciendum sit.

Aliud debitum est,quòd est in bonis debitoris,& non eius cui debetur,sicut siquis recepit beneficium liberaliter ab altero vbi non interuenit pactum de reddendo:nam tunc recipiens naturaliter obligatur ad retribuendum ex quadam morali equitate, sed nō est debitor legalis,quia non competit repetitio aduersus illum ex aliqua lege,& tunc dicēdum,quòd interdum benefacere,vel eleemosynam dare est magis necessarium quàm rependere talia debita, & non solū benefacere existēti in extrema necessitate,sed ēt quibusdam non existētibus. Hoc modo si pater egeat,& alius a quo recepit beneficium egeat,si ambo æqualiter indigent,magis benefaciēdum est patri quàm soluēdum debitum benefactori, ratio est, quia sicut teneor benefactori pro beneficio,ita ēt teneor patri pro beneficio, & beneficium patris est maius omnibus beneficijs.s.quia dedit esse: vnde cęteris benefactoribus possumus satisfacere reddendo æqualia,vel maiora pro susceptis,soli autem Deo, & parentibus non possumus satisfacere, quia quantumcunque dederimus semper adhuc manemus debitores,quia maiora ab illis recepimus,vt dicitur 8.Ethi.s.dijs, & parentibus non possumus æqualia retribuere.patri ergo indigenti æqualiter magis subueniemus quàm eis a quibus beneficia suscepimus, quia illi minora contulerunt,sicut siquis recepisset beneficia a duobus, & ab vno maiora quàm ab altero, ambobus æqualiter indigētibus si non possit vtrique subuenire manifestū est,q tenetur potius subuenire ei a quo maiora beneficia suscepit. patri ergo magis subueniendum est, q verū est nisi ille,q beneficiū cōtulit sit in extrema necessitate,qa tūc magis subueniendū est ei q patri ēt si nullum beneficium contulisset, sed esset omnino ignotus,vel ēt si esset persona aliqua valde excellēs in qua penderet status reipublicæ, vel magna vtilitas Ecclesiæ,quia ēt in quibusdam magis subueniēdum est istis quàm parētibus cum laudabiliter ēt sibijpsi quis bona subtrahet,vt talibus det,quia tales adiuuando non personas priuatas,sed ipsam rēpublicam adiuuat,& tamen prō bono statu,& salute Ecclesię,& reipublicæ laudabiliter quilibet vitam suam exponit. quæ dicta sunt vera, scilicet cōparādo patrē,& matrē ad reliquos benefactores. Secus autē si comparētur alij cognati,quia ab istis non recepimus aliqua beneficia ex conditione cognationis,nec tenemur eis tāquam benefactoribus,sed solum,vt cognatis descēdētibus ab eisdē parētibus a quibus nos descēdimus, & ideo indigētibus istis,& aliquibus benefactoribus nostris æqualiter,si non possumus vtrisque succurrere fortasis tenebimur magis succurrere benefactoribus, & aliquando cognatis secundum differentiam magnitudinis,& paruitatis beneficiorum,& secundū magnam,& paruam propinquitatem cognationis,& alias circunstantias:ideo non potest dari certa regula, sed recurrendum est ad prudētiam eius cui iste casus acciderit,& similes.

Ad quartum dicendum,q parētes tenētur ex ordine naturæ filijs magis benefacere quàm ab eis bona sperare,filij autem debent magis diligere parentes, ab eis

ab eis diligantur,vel diligi velint, quia parentes sunt, sicut superiores,& amor eorum est ad benefaciendū, & non ad recipiendum,sicut in naturalibus superiora influunt in inferiora,& tamen nihil ab eis recipiunt, filij autem sunt tanquam inferiores: ideo amor eorū est ad honorandum,& non ad benefadiendum,vnde sicut in naturalibus nunquam superiora recipiunt ab inferioribus, ita nunquam patres deberent recipere a filijs,& verum est,quòd inquantum patres,& superiores nunquam ab eis aliquid recipiunt, quia tamen patres sunt homines,& interdum indigent alienis auxilijs iustius est,vt recipiant a filijs quibus tanta bona contulerunt quàm ab alijs, & tunc non recipiunt ab eis tanquam patres a filijs,sed tanquam benefactores ab eis quibus maxima bona contulerunt,& tunc magis tenetur filius benefacere patri quàm pater filio,& ob hoc in articulo extremę necessitatis magis liceret patri deserere filios q̄ filijs deserere parentes,qa pater pōt filium abnegare,quia non est debitor ei,filius aūt nunquam potest abnegare patrem, quia semper est debitor,vt dicitur 8.Ethi.cap.vltimo, & sic si esset extrema necessitas vtpote famis,vel sitis, ita quòd videretur esse necessarium perire patrem, vel filiū, potest pater deserere filium, vt sibijpsi prouideret, vnde secundum leges humanas pater potest vendere filium pro alimentis in necessitate famis, si tamen potest filius seipsum saluare patre pereunte per famem,vel sitim,& posset liberare patrem, si vellet ipse potius fame mori, tenetur se exponere morti, & vt aliqui diffiniunt tenetur eam etiam si indubitata sit tolerare,vt pater non pereat fame, quia licet in omnibus teneatur filius patri sine mensura,ad cibum tamen,& similes necessitates tenetur patri magis quam sibijpsi,id-est,debet ei abundantius quam sibijpsi prouidere, vt dicitur 9.Ethi.cap.3.si autem sit periculum aliud, vt in liberatione ab hostibus, vel similibus pater potest filium deserere,vt seipsum eruat,filius autem non potest,sed tenetur se exponere morti pro patre.

Cui magis subueniendum sit patri infideli, vel proximo fideli. Quæst. LXVI.

QVAERETVR occasione præcedentium siquis habeat patrem infidelem, qui egeat, & sit aliquis proximus fidelis,qui egeat,cui magis subueniendum est.

Quidam dixerunt istam quæstionem esse valde dubiam vnde Petrus manducator vocauit hanc questionem tenebrosam aquam in nubibus aereis, vt dicitur 30.di.cap.siqui filij,& 86.dist.cap.non satis in Glo.

Dicunt tamen aliqui,quòd magis teneamur benefacere extraneo fideli, quia dicitur ad Gala.6.operemur bonum ad omnes,maxime ad domesticos fidei, ideest,ad fideles,qui morantur intra fidem.

Item,quia Ambro.lib,de offi.& 86.dist,cap.non satis,vbi ponit conditiones,quæ debent attendi in eleemosyna ponit primam esse fidelem di.perfecta liberalitas fide,causa loco,& tempore commēdatur, vt primum opereris circa domesticos fidei, ergo si vtrique non possum dare,primo dabo fideli.

Item 30.dist.cap.siqui filij in dandis eleemosynis, ponderatur valde ista conditio,scilicet, esse fidelem cum dicitur,si filij parentes maxime fideles deseruerint,& non potius debitum honorem parentibus reddiderint,vt hoc ipsum in eis venerentur, quòd fideles sunt, anathema sit. fideli ergo potius dandum est cum hoc in eo venerandum sit,quòd fidelis est.

Item Ambro.super cau.super illo verbo,& ordinauit in me charitatem,dicit multorum charitas est inordinata,quòd in primo est ponūt tertium, vel quartum. Primo diligendus est Deus. Secundo parentes,deinde filij,postea domestici,qui si boni sunt etiā malis filijs prę ferendi sunt,omnis tamen infidelis est malus,ergo danda est potius eleemosyna cuicunque fideli indigenti quam patri infideli, quia præponendus ei est.

Item iuxta illud,quòd dicitur desudet eleemosyna in manu tua donec inuenias iustum cui des,& tamen omnis infidelis iniustus est,quia fides iustificat hominem Gen.decimoquinto credidit Abrahan Deo, & reputatum est ei ad iustitiam,& ad Rom.10.creditur corde ad iustitiam,& ad Ro.1.iustus ex fide viuit,ergo prius dandum est.

Dicendum,quòd in casu dato,aut possum succurrere vtrique,aut non, si possum vtrique, debeo vtrique prouidere, & non est tunc difficultas, si autem nō possum vtrique, aut ambo æqualiter indigent aut inæqualiter,si inæqualiter ita,vt alter eorum sit in extrema necessitate,vel quasi, teneor subuenire sic indigenti,siue sit pater,siue extraneus, & siue sit fidelis, siue infidelis,si autem neuter est in extrema necessitate,sed ambo indigent æqualiter,vel quasi,præferendus est pater etiam infidelis cuicunque fideli, & si sit valde bonus,sic dicitur 30.di.cap.siqui filij in Glo.& 86.distin.cap.non satis in Glo.& sic tenet Hugui.& Raymū. in su.li.3.ti. de hospite. ordinandorum, dicunt tamen, quòd extraneus fidelis præferendus est patri infideli in dilectione, & tamen in exhibitione operis præferendus est pater,scilicet, in omnibus,quæ pertinent ad corporis sustentationem, & ratio est, quia in corpore, & vita magis communicamus cum parētibus quam cum quibuslibet alijs, & dicit Ho.in su.ti.de tempo.ordi.in regula 7. quòd non debet esse dubitatio alicui professori iuris posituri de hoc, quia exhibitio nutrimenti de iure naturali primæuo est,q competit omnibus animalibus,secundum quod non est quærendum quis sit fidelis,vel infidelis, quia nec hoc scirent discernere animalia,quæ hoc iure nobiscum communicant,Insti.de iure natura 1.respōso, & ff.de iusti.& iu.lib.1.§.pe.eo ergo iure quo patrem cognosco alimenta præstare teneor, & tamen patrem cognosco naturali ratione, & instinctu:ergo de iure naturali dantur alimenta,in quo non distiguitur fidelis ab infideli,& istud recte dictum est.

Amplius patet hoc,quia siquis sit infidelis,vel quātumcunque malus, adhuc tamen est manifestum, quòd magis tenetur seipsum diligere, & magis sibimet prouidere in corporalibus necessitatibus quàm cuicunque alteri, & tamen quilibet tenetur prouidere in cibo, & potu, & alijs corporalibus necessitatibus parentibus magis quàm sibijpsi vt dicitur nono Ethico. capitu.tertio. ergo magis tenetur prouidere patri in hoc quantūcunque sit infidelis quàm cuilibet alteri.

Item pater,licet infidelis sit non desinit esse pater, nec tollitur debitum filij ad eum tanquam ad patrē, sed solum filius non debet obedire ei in eis, quæ repugnant statui fidei, & inducunt contumeliam creatoris,quia prima Corint.septimo,& extra de diuor.capitul.gaude.est tamen proprium patri, quòd ei debetur tanquam patri recipere alimenta a filio quando indiget, ergo etiam si infidelis sit,nihilominus tenebitur filius eum alere.patet antecedens, quia nono Ethico,vbi Aristo.distinguit honores debitos diuersis personis dicit, quòd parentibus debetur specialiter prouisio in cibo, & potu, & similibus, in quibus magis debemus sufficere eis quàm nobis ipsis, etiam istud est debitum ex lege Dei, scilicet, honora patrem tuum:Exodi vigesimo, & Deuteronom.quinto, & iste honor intelligitur principaliter de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de exhibitione neceſſariorum: ſic enim Chriſtus expoſuit infra decimoquinto, & Mar. ſeptimo increpãdo Phariſæos, qui retrahebant homines a benefacien do parentibus ſuadendo, quòd potius benefacerent templo, & parentes ſolo verbo, & in reuerentiæ exhibitione honorarent, Chriſtus autem dixit, quòd ita intelligendo tranſgrediebantur præceptum Dei, ergo Deus voluit ſpecialiter alimenta deberi parentibus indigentibus: ideo cum hoc ſit proprium eis etiam ſi infideles ſint, tenentur filij magis eis quàm alijs prouidere in neceſſitatibus corporis.

Item hoc expreſſe oſtendit Ambroſius lib. de offi. & 86. diſtin. capitu. non ſatis, ſiue in capitu. non tantum, vbi prius parentes aſſerit alendos quàm alios dicens, nec tantum Dei traditio eſt, vt prius paſcas parentes. Nam ſi iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quantomagis fames, quæ multò grauior eſt, & ſic indubitanter patri in fide li tenetur filius magis prouidere quando indiget quã pauperi fideli.

Ad primum dicendum, quòd illud verum eſt de proximis, qui non ſunt parentes. Nam ſi vnus infidelis extraneus, & fidelis extraneus æqualiter indigent, magis teneor fideli quàm infideli, & ſic eſt verum cęteris paribus, & tamen iſta conditio, quæ eſt eſſe parentem præponderat ſupra iſtam, quæ eſt eſſe fidelem cum alimenta ſint debita ex iure, & communicatione naturæ, & non ex fidei communicatione: ideo ambobus æqualiter indigentibus magis patri infideli quam extraneo fideli ſubueniendum eſt. Sed quid ſi magis indiget fidelis extraneus quàm pater infidelis? dicendum, quòd ſi indiget in extrema neceſſitate, vel quaſi, magis ei prouidendum eſt quàm patri etiam ſi eſſet econtrario, ſcilicet, ſi pater eſſet fidelis, & indigeret, & extraneus eſſet infidelis, & eſſet in extrema neceſſitate, magis prouidendum eſſet infideli quàm patri fideli, ſi autem non eſſet in extrema neceſſitate indigeret tamen magis quàm pater, non poſſet dari certa regula cui eorum prius eſſet prouidendum, quia interdum vni, & interdum alteri prius eſſet prouidendum ſecundum varias circunſtantias neceſſitatum, & magnitudinem, vel paruitatem inopię ex parte vtriuſque. prædicta vera ſunt, niſi quando ille fidelis indigens eſſet perſona valde excellens ex qua penderet ex magna parte ſalus reipublicæ, vel ſtatus fidei, quia talibus magis quàm parentibus eſſet prouidendum, & maxime cum vterque eſſet in extrema neceſſitate, quia potius videtur, quòd deberet eripere extraneum quàm patrem, ſicut ſi oporteret peri re patrem, vel rem publicam, potius eſt eligendum, quòd pereat pater, quia pro talibus etiam propriam vitam laudabiliter quilibet poteſt exponere, vt dictum eſt præcedenti quęſt.

Ad ſecundum dicendum, ſicut ſupra, ſcilicet, quòd prius dandũm eſt fideli quàm infideli ſi cętera ſint paria, non eſt tamen conditio, quæ maxime ponderat in danda eleemoſyna eſſe fidelem, quia magis ponderat differentia neceſſitatis, & cognatio, & debitum, & ſimilia de quibus dicetur ſequenti quæſtione.

Ad tertium dicendum, quòd honorandum eſt in parentibus hoc, quòd fideles ſunt, non tamen ſequitur, quòd fideles quibuslibet infidelibus etiam parentibus ſint præponendi. Sed verum eſt, quòd ſiquis habeat patrem fidelem, magis tenetur eum diligere, & magis benefacere quàm ſi eſſet infidelis, quia ibi cętera ſunt paria, & hoc dicitur in eodem capitu. ſiqui filij. hoc ipſum in eis venerentur, quòd fideles ſunt, ideſt, non ſolum venerentur eos,

quia patres ſunt, ſed etiam quia fideles ſunt, ſi tamen vtrunque non contingat, magis eſt honorandus aliquis, quia pater quàm aliquis, quia fidelis, Nam eodem capitu. innuitur, quòd patribus inquantum patres debetur honor, & ſuſtentatio. etiam ſi non ſint fideles, quia dicitur ſiqui filij parentes maxime fideles deſeruerint occaſione cultus Dei hoc iuſtum eſſe iudicantes, anathema ſit. Et ſic etiam ſi non ſint parentes fideles non poſſunt deſeri, ſed tenentur filij eis. Sed hoc maxime eſt ſi fideles ſint etiam, quia dicitur ibi occaſione Dei cultus, in quo videtur, quòd diuerſitas fidei non præiudicat debito filiorum ad parentes, quia etiam ratione cultus diuini non poſſunt eos deſerere, ſcilicet, non ſubueniendo in neceſſitate. Ideo ex ipſomet capitu. ſiqui filij videtur, quòd magis reſpiciendum ſit eſſe patrem quàm eſſe fidelem, & ſic tenebimur magis infideli patri quàm extraneo fideli.

Ad quartum dicendum, quòd vt communiter exponitur fideles extranei pręponendi ſunt cognatis infidelibus quantum ad dilectionem, vel affectum, & tamen quantum ad effectum prouidendi magis tenemur patri infideli quàm extraneo fideli, ſic exponitur trigeſima diſtin. capitu. ſiqui filij in Glo. & Raymũ. in ſum. lib. tertio titu. de hoſpi. ordinandorum, & Ho. in ſumma ti. de tempo. ordi. aliter poteſt dici, ꝙ iſtud dictum Ambro. non militat in prętenti caſu propter duo. Primo, quia dicit de domeſticis, quòd ſi boni ſunt etiam filijs præponendi ſunt, & tamen non dixit de patre, nunc autem de patre loquimur, & tamen valde magna differentia eſt in his, quia pater non eſt debitor filio, ſed poteſt abnegare eum, filius autem non poteſt abnegare patrem octauo Ethi. capitu. vltimo immo tenetur magis ei prouidere, quã ſibi in corporalibus neceſſitatibus nono Ethico. cap. tertio. Secundo non facit ad propoſitum, quia dicit de domeſticis, & caſus noſter eſt de extraneis, domeſtici autem non ſunt extranei, ſed vocantur ſui, ſiue proprij immo magis quàm proprij, & de eis magna cura habenda eſt. prima ad Timoth. quinto, qui ſuorum maxime domeſticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior eſt: ideo ex hac auctoritate Ambroſij nihil probatur in prętenti.

Ad quintum dicendum, quòd illud intelligitur cęteris paribus. quòd ſit eleemoſyna magis danda iuſto quàm iniuſto, vnde ſiquis inueniat aliquos pauperes iniuſtos parum indigentes, potius debet expectare ad dandum eleemoſynam, quòd inueniat aliquem iuſtum, & interim teneat eleemoſynam, & hoc eſt, quòd deſędet eleemoſyna in manu, ſicut res, quæ diu tenetur in manu calefit, & ſudat ſimul cum manu.

Aliter poteſt exponi, quòd intelligatur hoc quãdo quis vult dare eleemoſynam alicui ſolum, vt oret pro eo, quia tunc nulli debet dare niſi iuſto eo, quòd orationes iuſtorum exaudiuntur, & non impiorum. Ioã. 9. vel ſaltem ipſę ſolę ſunt meritoriæ. Et iſta non eſt proprie eleemoſyna, ſed magis eſt quædam commutatio bonorum temporalium pro ſpiritualibus, eſt tamẽ iuſta, quia fit bono fine, & ſine ſimonia, quia vtrũque fit propter Deum, ſic dicitur ad Rom. 15. probauerunt Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Ieruſalem: placuit enim eis, & debitores ſunt eorum: nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt gentiles, debẽt & in carnalibus miniſtrare eis, & alijs modis poteſt exponi, ſed iſte eſt melior,

An ſienda ſit diſtinctio in dandis eleemoſynis circa pauperes ita, quòd quibuſdam demus, & alijs non. Et quomodo non debemus diſcernere pauperem a paupere. Et an ſit eleemoſyna danda turpiter viuentibus,

Quæſt LXVII.

QVAERETVR an facienda ſit in dãdis eleemoſynis diſtinctio aliqua circa pauperes, ita quòd quibuſdam demus, & alijs non: aliqui dicunt, quòd nõ, ſed indifferenter omnibus dandum eſt, quia dicit Chryſ. ſuper Epiſtolam ad Hebrę. quieſcamus ab hac abſurda curioſitate, & diabolica, & peremptoria: non enim ex vita eorum quos accipis mercedem tibi retributurus eſt Deus, ſed ex voluntate, & honorificentia: & ſic non eſt diſtinguendum quales ſint pauperes, quia quibuſcunque demus meritum eſt, & patet 42. diſtinctio. capi. quieſcamus, etiam ponitur ibi alia ratio, ſcilicet quia dare pauperibus non eſt periculum quibuſcunque demus, quia dando magis accipimus, quam damus.

Alia etiam ratio eſt, quia ſi quis faciat ipſam diſtinctionem interdum volens excludere malos pauperes excludet bonos, vel boni excludentur, & recipientur mali, vel boni non venient, quando viderint ſe excludi, ſic dicit, quòd Abraham ſi ſcrutator eſſet circa refugiętes ad ſe, nunquam Angelos hoſpitio recepiſſet fortaſſis enim non putaſſet eos Angelos, ſed cum reliquis repellerentur, ſed quoniam omnes recipiebat ſuſcepit, & Angelos.

Dicendum, quòd circa eleemoſynam, vel hoſpitalitatem interdum eſt facienda differentia in pauperibus, & interdum non.

Pro quo ſciendum, quòd eorum, qui petunt eleemoſynam quidam petunt eam, quaſi ex debito, vt prędicatores, & prælati: alij autem pro ſola corporis ſuſtentatione, vt pauperes ſimplices. prędicatoribus enim, & prælatis pro opere ſuo debetur eleemoſyna, & eſt eis, quaſi debita, quia dixit Chriſtus Luce tertio, quòd in quãcunque domum intrarent manerent ibi comedentes, & bibentes, quæ apud illos ſunt, quia dignus eſt operarius cibo ſuo, quaſi dicat non datur vobis cibus ex ſola liberalitate, ſed ex quodam debito cum operemini prędicando illis, & tamen operarius dignus eſt cibo ſuo, ideſt debetur illi cibus: ſic etiam dicitur 1. Corint. 9. ſi ſpiritualia vobis ſeminamus dignum eſt, vt temporalia veſtra metamus. quòd ergo iſtis datur licet ſit eleemoſyna, quia propter Deum datur, & non ex conuentione, vel contractu tamen debita eſt pro opere, & labore prædicationis, & ſic Apoſtolus admonebat omnes, qui erudiuntur in fide, quòd prouiderent ſolicite circa temporalia doctoribus ſuis: ad Gala. 6. communicet catechizatus ei, qui ſe cathechizat in omnibus bonis, ideſt qui eruditur communicet doctori ſuo omnia bona neceſſaria ad ſuſtentationem. Alijs autem pauperibus eleemoſyna datur ex ſola liberalitate, ſcilicet quia nihil nobis faciunt, & illi petunt pro ſola corporis ſuſtentatione, ideſt non ex debito. De primis pauperibus dicendum, quòd aut ſunt cogniti, aut non, ſi ſunt cogniti, & conſtat eos ad prædicandum miſſos, vel inſtitutos in prælatura recipiendi ſunt, & dandũ eſt eis, ꝙ petũt: ſi autẽ ſunt incogniti, vel dubitatur an tale officiũ ſit eis cõmiſſum, debent prius examinari, an ita ſit, q̃ recipiantur, & q̃ detur eis aliquid, quia hic vertitur periculum circa maiora, quia non agitur ſolum de dando eleemoſynam, ſed principaliter de accipiendo prælatũ, vel prædicatorem, & quia talibus non ſolum danda eſt eleemoſyna, ſed etiam ſpiritualia ab eis recipienda ſunt, in quibus periculum vertitur ſi iſti non ſunt tales quales ſe eſſe dicunt, oportet eos prius diſtingui, & cognoſci, ita dicitur in eodem cap. quieſcamus, ſcilicet ſi enim in clerum electum ſe eſſe dicat ſi ſacerdotem ſe nominet, ſcrutare non enim ſine periculo eſt in talibus indiſcurſa commutatio circa maiora periculum vertitur: nõ enim das, ſed accipis. In ſecũdo caſu, ſcilicet quando petunt pauperes pro corporis ſuſtentatione nõ prætendentes ſibi debitam eleemoſynam, ratione alicuius officij, aut poſſumus abundare omnibus petentibus, aut nõ: ſi poſſumus debemus omnibus indiſtincte dare, & in hoc caſu habet locũ cap. quieſcamus, ſcilicet quòd quieſcendum eſt, ideſt ceſſandum ab hac abſurda, & diabolica curioſitate, ſcilicet diſcernendi pauperem a paupere, & allegantur.

Cauſa prima, quia Deus non retribuet homini mercedem ex vita eorum quos accipit, ſed ex voluntate, & honorificentia multa, & miſericordia, & bonitate, ideſt non erit differentia mercedis noſtrę ſecundum differentiam vitę eorum quibus eleemoſynam damus, ſed ſecundum differentiam voluntatis, quam habemus in benefaciendo pauperibus, & honorificentiam, ideſt ſecundum quantitatem honoris, & miſericordię, quam præſtiterimus pauperibus. omnibus, ergo dãdum eſt, quia non carebit mercede quicunque dederit, cuicunque dederit, dum tamen propter Chriſtum det, & tanquam pauperem Chriſti recipiat, vt dicitur infra 10. qui dederit potum vni ex minimis meis calicem aquę frigidę tantum in nomine diſcipuli: amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.

Secunda ratio eſt, quia diſtinctio, & ſcrutinium fieri debet, quando verſatur aliquod periculum ſi iſta non fiant: dare tamen eleemoſynam corporalem ſolum ad ſuſtentationem cuicunque demus nullum periculum eſt, ideo non eſt facienda iſta diſtinctio, patet hoc, quia dicitur ibidem, quòd quando quis dicit ſe electum in clerum, vel dicat ſe eſſe ſacerdotem ſcrutandum eſt, quia circa maiora periculum vertit, quam ſit cibus corporalis.

Tertia cauſa eſt, quia ſi iſtam diſtinctionẽ facimus aliquando volentes excludere malos pauperes excludemus bonos. Nam ſi Abraham, & Loth iſtam diſtinctionem feciſſent fortaſſis non recepiſſent Angelos hoſpitio, ſed eos inter cęteros repellerent: non eſt ergo cauendum ab aliquo quin ei eleemoſynam, ad ſuſtentationem corporis dare poſſimus, & debeamus. nam etiam excommunicatis eleemoſyna danda eſt, vt ait Grego. 11. q. 3. c. quoniam multos, & hoc verũ eſt de quolibet tam excommunicato, quam etiam publice peccante, niſi occaſione eleemoſynę noſtrę, quaſi iam ſecurus de illa juſtitiam negligeret. Nam in tali caſu dicit Aug. ꝙ vtilius eſurienti panis tollitur ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligat, quam eſuriẽti panis frangitur, vt iniuſtitię ſeductus acquieſcat 10. q. 5. c. non omnis: quod autem de iſtis dicitur, intelligẽdum eſt, verum eſſe niſi eſuriant ad mortem, quia tunc quantumcunque iuſtitiam negligant danda eſt eis eleemoſyna, vt non moriantur 86. d. c. paſce. Nam per hoc non fouetur eorum iniquitas, ſed natura ne pereat ſuſtentatur. ſi autem non poſſumus ſufficere omnibus petentibus diſtinguendum eſt quibus potius dare debeamus, & ad hoc conſiderantur multa ex parte eorum quibus danda eſt eleemoſyna ex quibus vnus pauper prefertur alteri: de quibus dicetur in duabus quęſtionib. ſeq. Sed eſt dubium an hiſtrionibus, & meretricibus, & venatoribus, & huiuſmodi turpiter viuentibus eleemoſyna danda ſit. dicendum ꝙ officia iſtorum ſunt turpia, & ipſi iudicantur, vt infames, & publici peccatores, vt oſtẽſum eſt. 5. q. 37.

Dicendum tamen, ꝙ qñ iſtis datur aliquid, aut da-

tur pro officio suo, quod exercent, aut datur in eleemosynam, si pro officij exercitio dicendum, quòd est graue peccatum, & maximè in clericis qui bona ecclesię debent honestius expendere, & etiam in omnibus alijs peccatum est, sic dicit Aug. super Ioan. & 86. di. c. donare, s. donare res suas histrionibus vitium est immane non virtus, & datur ibi causa, s. quia donant isti pro adulatione, & laude humana, quia histriones laudant eos cum dicitur ibi, scitis de talibus quam sit frequens fama cum laude, quia laudatur peccator in desiderijs animę suæ, & qui iniqua egerit benedicitur. de venatoribus dicit Aug. in Psal. & 86. di. c. qui venatoribus, s. qui venatoribus donant, quare donant dicant quare dant venatoribus, hoc in illo amant in quo nequissimus est, hoc in illo pascant, hoc in illo vestiũt ipsam nequitiam publicam spectaculis omnium, nõ tamen naturam ibi attendunt operis Dei, sed nequitiam operis humani. hoc intelligitur de venatoribus qui pugnant cum bestijs in arena, quos leges humanæ arenarios vocant, & sunt isti infames si pro quæstu hoc faciant, & hinc viuant, & ideo qui habentes talia officia honorãt, vel aliquid eis donant, ipsam iniquitatem honorant, & non naturam a Deo conditã, quod detestabile est, & non solum donando istis aliquid peccatum est, sed etiam siquis gaudeat videndo eos exercere artem suam, nam etiam hoc peccatum mortale est, vt ait Aug. in Psal. & 86. di. c. vident, s. vident homines venatorem, & delectantur: vę miseris si se non correxerint: qui enim vident venatorem, & delectantur, videbunt saluatorem, & tristabuntur, s. in die iudicij videndo Christum tristabuntur, quia delectati sunt videndo venatorem. De meretricibus magis planum est, quia illis nemo pro officio suo aliquid dat, nisi qui cum eis fornicatur, & hoc peccatũ mortale est, & ideo donare eis propter istam causam malum est, quod intelligitur de donatione quę est vltra precium cõuentum, vel consuetum: nam licet fornicari cum meretrice sit peccatum, dare ei preciũ fornicationis non est peccatum, sed potius peccaret qui subtraheret, quia illis hoc debitum est, vnde dicitur, quòd meretrix non turpiter accipit, licet turpiter meretricium facit. ff. de condi. ob tur. ca. 14. §. sed quòd meretrici, vt dicitur 86. di. cap. qui venatoribus in gl. Aug. tamen eod. ca. increpat donantes aliquid meretricibus, s. qui donant meretricibus quare donant, nõ quidem ipsa hominibus donant non tantum ibi naturam attendunt operis Dei, sed nequitiam operis humani: potest intelligi de precio dato meretrici, qđ in se non est peccatum, sed id propter, quod datũ est, s. fornicari, vel intelligitur non de precio, sed de donatione quæ fit causa affectionis, s. quia diligit quis meretricem, & vltra debitum sibi, vel conuentum cum ea aliquid gratis dat, & iste est proprius sensus, quia hoc est donare eis, & istud est peccatum de quo ibi in glo. Si autem datur prædictis eleemosyna, aut sunt in necessitate extrema, aut non, si sunt in illa licitum est dare eis immo necessariũ, quia nullus homo est quantumcunque malus cui in extrema necessitate subuenire non teneamur, quia aliàs diceremur eum occidere 86. di. c. pasce. Si autem non est extrema necessitas melius est nihil eis dare, vt securi de cibo turpiter iem per agant, sed potius videntes se despici conuertãtur ad bonum, quia vtilius panis subtrahitur pauperi interdum, quam frangatur, vt ait Aug. 5. q. 5. c. non omnis: distinctio autem supra posita de differentia pauperum colligitur 42. di. c. quiescamus, & ibi in gl. & per Raymun. in sum. li. 3. ti. de hospi. ordi. Sed cum dicatur, quòd musicis, & histrionibus non est donandum est dubium, an peccatum sit donare citharistis, & his qui in musicis nos delectant.

Dicendum, quòd aut donatur eis, vt hoc opus suũ faciant ad cultum Dei, aut ad nostram causam. si primo modo est meritorium, quia Deus laudatur in organis, & cymbalis, & tubis, & tympanis. Psalm. vlt. & Deus fecit sibi tubas fieri Numer. 10. & in illis clangebatur ante arcam Iosue 6. & Dauid faciebat personari coram arca Domini omnia vasa musicorum. 2. Reg. 6. & 1. Paralip. decimoquinto, & decimosexto, & vigesimoquinto. Si autem fit causa nostri, aut fit ad recreationẽ a laboribus, vel alleuiationem cogitationum, siue ad ęgritudinẽ leuiandam, aut propter solam voluptatem: si primo modo licitum est, nisi in eis quibus ex conditione status istud repugnat, sicut monachis: nam tota vita eorum debet esse quidam luctus, vt ait Hieron. ad Riparium, & Desiderium, & decimasexta quęstione. in cap. monachus, scilicet monachus non doctoris, sed plangentis habet officium, qui vel se, vel mundum lugeat, & domini pauidus præstoletur aduentum. si autem fit ad solam voluptatem illicitum videtur istis aliquid donare pro officio suo, & maxime est hoc in clericis, sic dicit glossa, octuagesimasexta distinctione cap. donare, scilicet quid de citharistis, & alijs, qui varijs vtuntur instrumentis nunquid licitum est audire ea, vel tangere, vel talibus aliquid dare, & quidem ad voluptatem, vel luxuriam? non quia Deum moribus stimulat, qui populũ vocibus delectat, vt ait Greg. & nonagesimasecunda distinctione, cap. in Sancta, sed ad laudem Dei, vel ob aliam causam iustam, vt puta recreationis, vel infirmitatis, scilicet est licitum ista audire, & donare citharistis pro isto opere.

In eleemosynis dandis, quæ sunt attendenda, tam pro parte dantis, quam eius cui datur. Vbi etiam ponitur in quibus casibus tenetur ecclesia defendere eos, qui ad se confugiunt. Quæst. LXVIII.

QVAERETVR, quę sunt attendenda in dandis eleemosynis.

Dicendum, quòd cum dare eleemosynam sit actus virtutis, oportet considerari multa ad hoc, quòd recte fiat, & quędam considerantur ex parte dantis, & quædam ex parte accipientis: ex parte dantis tria considerantur, scilicet iustum, ordo, & intẽtio. Dicitur iustum, ideſt res iusta, scilicet quòd fiat eleemosyna de re acquisita licite, ideſt cuius dominium transiuit in possidentem: nam non differt, quòd acquisita fuerit res turpiter, vel ex mala causa dum tamen possit iuste possideri, & non competat repetitio pro ea contra possessorem, quod dicitur propter rem furto, vel rapina ablatam, vel per vsuram, aut symoniam, quia ista non solum acquiruntur illicite, sed etiam illicite possidentur, quia oportet illa restitui, & sic non potest fieri de illis eleemosyna, vt ostensum est supra. Secundum est ordo, quia cum eleemosyna sit quidam actus charitatis, oportet ordinem habere: nã sicut in diligẽdo, oportet quosdam magis, & alios minus diligi, scilicet quòd primo inter proximos diligantur parentes, deinde filij, postea domestici, deinde extranei, postea inimici, vt ait Ambrosius super cantica, ita oportet in exhibitione operis quibusdam prius, & aliis postea subuenire. Nam peccat, qui prępostere agit, ideſt qui mutat ordinem charitatis, vt ait Augustꝰ. & sic ante omnia debet quilibet sibi misereri deinde cæteris. Tertium est intentio recta, scilicet, vt eleemosyna fiat propter Deum, & non propter inanem gloriam, quia sic periret merces, vt dicitur supra in 1ra, & non fiet propter desiderium retributionis, sicut qui inuitat amicos, vt reinuitetur ab eis, quia dicitur Luc. decimoquarto, qđ fit isti

fit isti retributio, sed qui facit conuiuium pauperibus claudis, & debilibus, qui retribuere non possunt habebit retributionem in resurrectione iustorũ. Ex parte eius cui datur eleemosyna cõsideranda sunt nouem, scilicet fides causa locus tempus modus necessitudo, siue propinquitas sanguinis, ętas debilitas conditio, siue nobilitas, ista ponit Amb. li. de officijs, & 86. di. ca. non satis in tex. & glo.

Primum est fides, ideſt an ille cui eleemosyna datur sit fidelis, vel infidelis: nam omnibus eleemosyna danda est etiam infidelibus si indigeant, magis tamen fidelibus propter honorem fidei, & Christi cuius sunt membra omnes fideles ad Gala. sexto. operemur bonum ad omnes maxime ad domesticos fidei, ideſt ad habitantes in fide, & sic in allegato. cap. non satis dicitur perfecta liberalitas fide commẽdat, vt primum opereris circa domesticos fidei: grandis culpa est si scieute te fidelis egeat, si scias eum sine sumptu esse, famem tolerare, erumnam perpeti, qui præsertim egere erubescit, hoc intelligitur cæteris paribus, quia non debet semper dari potius eleemosyna fideli, quam infideli, quia magis teneor prouidere patri infideli, q̃ extraneo fideli, vt oñsum est supra: ẽt si ambo indigentes sint extranei, & infidelis sit in extrema necessitate fidelis aũt non, magis est subueniendũ infideli q̃ fideli, quia necessitas præponderat fidei, & etiã debitum cognationis paternæ præponderat fidei, sed intelligitur tam in ista conditione, q̃ in alijs, cꝑ sint cętera paria, quia tunc prius semper fideli, q̃ infideli subuenitur: nam habens patrem fidelem tenetur eum magis honorare, quam si esset infidelis 30. distin. cap. siqui filij.

Secundũ est causa. s. quia quædã causę pręponderãt alijs, sicut illis, qui tenẽtur ab hostibus magis tenemur eleemosynam dare, quam alijs, qui non tenentur: in allegato capit. non satis, scilicet si in causam cecidерit, aut captiuitatis suę, aut suorum filiorum, aut calũniæ, & non adiuues, quasi dicat malum est si in tali casu non adiueris, & est iste casus multũ priuilegiatus: nã etiam vasa sacra altaris vendi pñt ad redemptionẽ captiuorũ, vt ait Amb. li. de offi. & 12. q. 2. c. aurũ, s. ornatus sacrorum redemptio captiuorum est, & vere illa sunt vasa preciosa, quæ redimunt animas a morte, ideſt liberãt captiuos de seruitute, vnde Amb. e. li. & 86. di. c. non satis siue c. non compatiamur dicit se aliquando hoc fecisse, vt captiuos liberaret licet multi ex hoc ei irascebantur cum ait. nos aliquando in inuidiã incidimus, cꝑ confregimus vasa mystica, vt captiuos redimeremus.

Tertium est locus, vt siquis teneatur in loco periculoso potius illi succurrendum est, quam cæteris in allegato capit. non satis, si sit in carcere, & pœnis, & supplicijs, si propter debitum aliquod iustus excrucietur: nam & si omnibus debetur misericordia iusto tamen amplius: isti enim subuenitur propter duo. Primo propter locum, quia erat in carcere, & in pœnis, & si non subueniretur ei affligeretur valde. Secũdo, quia erat iustus: nam iustis danda est eleemosyna potius, quam cęteris, quod intelligendum est si cętera sint paria, quia iniusto, & peccatori publico existenti in extrema necessitate magis est subueniendum, quam iusto indigenti, sed non in extrema necessitate. quòd autem dicitur si propter debitum iustus excrucietur in quo tangit Amb. consuetudinem temporis antiqui. Nam debitor tunc si non erat soluendo dabatur creditoribus ad puniendum: hodie autem si aliquis conuenitur ex maleficio, & non est soluendo puniri potest 14. quæstion. 6. capi. si res, nec redimenda est pœna eius, quia pœna eius precio remitti prohibetur 1. quæstio. 1. cap. iubemus. si autem conuenitur ex contractu, & si non sit soluendo non cruciatur, sed sufficit, quòd cedat bonis. §. qui bon. cede. po. l. vlti. & inanis est actio, quam excludit inopia debitoris, si tamen iste pœruenit postea ad fortunam pinguiorem soluere tenetur ff. de cessi. bo. l. is, qui & extra de solut. c. Odoardus.

Quartum est tempus, quia tempore afflictionis magis subueniendum est homini, quam alijs temporibus in allegato capi. non satis, scilicet si tempore afflictionis suę nihil a te impetret, si tempore periculi quo rapitur ad mortem plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morientium, non est leue peccatum, quasi dicat, sed graue est si tẽpore afflictionis nihil impetrat, qui existens in fame, & siti petens alimẽtum non exauditur, & dicitur si tempore periculi quo rapitur ad mortem, in quo innuitur, quòd tenemur liberare eos, qui ducuntur ad mortem: nam si non eruamus inquantum possumus, peccamus. extra de hom. c. sicut dignum, & intelligitur de eo, qui a personis priuatis, vel per apertissimam iniustitiam occiditur eodem cap. scilicet non caret scrupulo societatis occultę, qui manifesto facinori desinit obuiare, si tamen a iudice quis ducatur ad mortem, adhuc ecclesia, ideſt viri Ecclesiastici defendere potest, ne occidatur vigesimatertia q. 5. cap. reos, scilicet reos sanguinis defendat ecclesia ne effusione sanguinis particeps fiat, scilicet defendat si ad eam confugerint quia omnes confugientes ad se tenetur ecclesia defendere decimaseptima q. 4. cap. reuertimini, & hoc verum est, siue sint rei, siue non in crimine de quo sunt infamati, nisi in casibus, qui ponuntur extra de immu. eccl. cap. inter alia, scilicet latro publicus, & nocturnus depopulator agrorum, vel si seruus est, & permittitur impunitas. Si etiam non confugerint rei ad ecclesiam, adhuc iuuabit illos ecclesia: nam si speratur de eorum correctione debet eos precibus iuuare ne pereant vigesimatertia q. 4. cap. est iniusta etiam si sunt iniuste condemnati debet ecclesia omnibus modis quibus potest iuuare eos. Si autem iuste condemnantur tunc temperate, & non importune iuuabit illos, ne per indiscretam defensionem ecclesia incidat in malam opinionem, vt dicit Grego. decimaquarta q. 6. ca. hi qui, & licet ecclesia teneatur aliquos defendere non tamen pro eis tenetur bellum mouere. §. de Episcopa. audi. l. additos, & hoc est, quia defensio ecclesię debet esse moderata de his 23. q. 5. capi. reos in glo. & dicebat Amb. si plus valet apud te pecunia tua, quã vita morientis, s. siquis iniuste ad occisionẽ portabatur, & poterat ꝑ pecunia liberari de manibus occisorum si non liberaueris eum, vt pecuniã non expendas: plus valet apud te pecunia tua, quam vita illius, ideſt plus appreciaris pecuniam, quã vitam, ideo permittis illum perire, vt pecunię parcas, & istud est graue peccatum, quia cũ ista sit extrema necessitas tenẽt hõ dare quidquid habet, vt illũ liberet alioquin peccat.

Quintum est modus, scilicet, vt in dando eleemosynam teneatur modus, nec omnia simul vni detur, sed distribuant, vt sępius, & multis dare possimus in alleg. c. non satis, siue in c. dominus.

Sextum est necessitudo, siue propinquitas sanguinis, quia cęteris paribus potius est danda eleemosyna propinquis secundum carnem, quam alijs: in alle. cap. non satis, siue in cap. est etiam. s. est etiam alia pro banda liberalitas, vt proximos seminis tui ne despicias si egere cognoscas: melius est enim, vt ipse subuenias tuis quibus pudor est ab alijs sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis.

Septimum est ętas, scilicet an sit senex vel iuuenis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia ſenibus magis danda eſt eleemoſyna quam iuue nibus cum ſenes ſint impotentiores ad acquirendum per laborem, iuuenes autem, niſi aliàs ſint impotẽtes cogendi ſunt laborare, & ex laboribus victum q̃rere.

Octauum eſt debilitas, quia debilitati, vt claudi, & cęci, & infirmi præferendi ſunt in eleemoſyna, eo ꝙ iſti magis ſunt in neceſſitate, quam cæteri, qui non habent hanc debilitatem. Vocatur etiam debilitas, vt ali qui volunt, ſed non eſt verum mutatio ſtatus, vt quando quis res ſuas amiſit ſine crimine, vt per furtum, vel rapinam, in alleg. c. non ſatis, ſiue in c. conſideranda. ſ. ſimiliter debilitas corporis promptius iuuanda eſt, ſi quis ex diuitiis cecidit in egeſtatem, & maxime ſine ſuo vitio, ſed aut latrociniis, aut præſcriptione, aut calumniis, quæ habebat amiſit, & dicitur maxime ſi ſine G ſuo vitio, quia etiam ſi per vitium iſta amiſerit eſt ei danda eleemoſyna, poſtquam iam amiſerit cum deuenerit in ꝓpertatem, & tamen maxime ſubueniendum eſt ei ſi ſine vitio amiſit hęc, quia tunc ſubuenit ei, vt pauperi, & iuſto. Nam dicitur ibi in glo. ꝙ ſi vitio ſuo in iſta mala incidit non teneor ei ſubuenire, vt. ff. de poſi. l. bona. & 5. q. 5. c. non omnis, ſed exponitur, ꝙ verum eſt, ꝙ talem non teneor redimere. ſ. ſi fuerit in carcere pro debito, vel pro crimine, teneor tamen dare ei eleemoſynam ad aliqualem ſubuentionem.

Nonum eſt nobilitas ex qua ſequitur verecundia, nam qui ſunt nobiles, ſi incidunt in paupertatem erubeſcunt mendicare, ideo magis eſt meritoriũ iſtis da- H re, quam aliis ęqualiter, vel aliquantulum plus indigẽtibus, vt in alleg. c. non ſatis, ſiue c. conſideranda. ſ. nõ nunquam etiam conſideranda eſt verecundia quę ingenuos prodit natales. i. per verecundiam ſignificat, ꝙ aliquis eſt de natalibus ingenuis. i. nobilibus, & q̃ iſti ſunt pauperes maxime, ſi prius fuerunt diuites, & ſine vitio ceciderunt de diuitiis, debet eis ſuccurri, vt ſupra dictum eſt, licet aliqui volebant illud intelligi de corporis debilitate, ſed non ſtat, quia diuitiis priuari nihil ad corporis debilitatẽ pertinet. Hęc ſunt, quæ conſiderantur ex parte eorũ, quibus eleemoſyna dãda eſt, vt ſciamus cui potius tenemur ſubuenire quãdo non poſſumus omnibus ſimul ſuccurrere, & ſciendum ꝙ quælibet iſtarum conditionum facit vnũ pauperem debere præferri alteri, quando cætera ſunt pa- I ria, q̃ſ tñ vnus pauper excedit in vno, & alius in alio, vtpote vnus eſt fidelis, & tñ alius in maiori neceſſitate, vel loco, aut tempore malis cui potius ſubueniendum ſit, non eſt poſſibile dari regulam generalem ꝓp infinitas varietates, quæ accidere poſſunt ex diuerſitate circunſtantiarum, & ita eſt de omnibus aliis cauſis, vel conditionibus pauperum, ſupra poſitis, quando vnus comparatur alteri.

Quid potius in paupere conſiderandum ſit ad hoc, quod eleemoſina ſit magis meritoria.
Quæſt. LXIX.

QVAERETVR quid ſit potius conſiderandũ in K paupere ad hoc, ꝙ ſit magis benefaciendum vni, quam alteri.

Dicendum, quòd iſta q̃ſtio nõ poteſt diffiniri per regulam generalem propter infinitas variationes, quę occurrunt, ſed ſicut varietas ſit in particulari, ita fiet iudicium in particulari. ſ. quòd occurrente quolibet caſu prudens poterit iudicare quid agendum ſit. Et non eſt intelligendum, ꝙ hoc non poſſit determinari per regulam, quaſi ſit valde obſcurum, ſed propter infinitum eſſe, quia poſſunt fieri infinitę variationes in particulari ex parte eorum quibus eleemoſyna danda eſt: infinita autem nemo poteſt comprehendere iudicio, & ideo antequam veniant in experientiã non F eſt poſſibile, ꝙ aliquis illa plene cognoſcat, regula tñ datur in vniuerſali, ergo non poſſunt diffiniri iſta per regulam, ſed q̃ſ particulariter acciderint diffiniuntur faciliter per prudentem. Ratio dr̃iæ eſt, quia in particulari non accidunt ſimul oẽs iſtę diuerſitates, ſed vnica, & de illa faciliter iudicatur: in vl̃t autem ſi regula dari deberet oporteret comprehẽdi oẽs dr̃ias ipſorũ particularium quo ad hoc, ꝙ eẽt vera regula, & illud eſt impoſſibile, ſic dicit Ariſtot. 9. Ethicorum, quòd cui magis benefaciendum ſit non eſt facile determinare propter multas diuerſitates boni, & neceſſarii, & verum eſt, quia tota diuerſitas, & difficultas accidit ꝓp bonum, & neceſſarium, nam omnia nouem motiua, quę habentur præced. q. ad iſta duo reducuntur, quædam enim dicunt maius bonum, & alia important magis neceſſarium, nam fides & nobilitas pertinent ad bonum. ſ. quia melius eſt dare fideli, quam infideli, & melius iuſto, quam iniuſto, ſic etiam de nobilitate, quia melius eſt nobili pauperi dare, quam ignobili. Cauſa locus tempus ętas debilitas, & neceſſitudo pertinent ad neceſſarium, quia magis neceſſariũ eſt dare debili, & ſeni, & exiſtenti in malo loco, & in malo tpe, & ẽt cognato cui tenemur, & ei qui ab hoſtibus captus eſt, q̃ cęteris qui nõ hñt eadem, q̃ iſti, licet ſint meliores, q̃ iſti, & ſic oĩa, & quęcunque alia conſiderari pñt reducun turad iſta duo, & tñ dẽt accipi tũc neceſſarium pro debito, & pro ineuitabili, nam dare ei cui tenemur eſt neceſſarium. i. debitum non eſt tñ ineuitabilis neceſſitas illius, quia forte in nulla neceſſitate eſt ille cui debemus. Hoc tñ conſiderandum eſt, ꝙ in benefaciendo magis eſt attendendum reddere, ꝙ debitum eſt, quam gratis impendere, ꝙ non eſt debitum, vt dicit ibidem Ariſt. & tñ etiam hoc non eſt generale, quia poteſt ex parte eius cui non debeẽ eſſe maior bonitas, vel neceſſitas ineuitabilis, & tunc potius erit dandum beneficium, quam ſoluendum debitum, & ſecundum hoc poſſunt accipi tres cõditiones ꝓp quas maxime benefaciendum eſt. ſ. honeſtum neceſſarium, & debitum, licet iſtę tres reducuntur ad illas duas, quas poſuit Ariſt. ſ. bonum, & neceſſariũ. debemus. n. ſubuenire maxime indigentibus ꝓp neceſſarium, & viris optimis, & eis a quibus ſpiritualia ſuſcipimus ꝓp honeſtum, & cognatis, & maxime parentibus, & benefactoribus propter debitum.

Conſiderandum tamẽ circa hoc, ꝙ in dando eleemoſynam ad ſciendum cui magis dandum ſit eſt prima regula, ꝙ licet iſtę tres conditiones præcipue moueant, illa tamen, quæ ꝓponderat qualibet alia eſt ipſum neceſſarium, nam ꝓponderat neceſſariũ honeſtari, quia ſiquis ſit vir ſanctiſſimus, & indigens nõ tñ in extrema neceſſitate, & ſit aliquis vir peſſimus publice peccans, & infidelis ſi ſit in extrema neceſſitate: magis ſuccurrendum eſt iſti, q̃ viro ſanctiſſimo, patet etiam de debito, quia ſiquis ſuſceperit ab aliquo quãtacunque beneficia, vtpote ſi per eum a morte liberatus eſt, vel ab eo conſecutus eſt regnum, & indiget, non tamen in extrema neceſſitate, magis ſubueniꝛ̃ debebit infideli, & peſſimo exiſtẽti in extrema neceſſitate, q̃ illi. rõ hmõi eſt, quia eleemoſyna ſm ſe eſt ad ſubueniendũ indigenti tollendo defectũ eius, vel alleuiando, vt oſtenſum eſt ſupra q. 22. Cũ ergo ſit iſtud eſſentiale eleemoſynæ neceſſe eſt, ꝙ vbicunque inueniatur neceſſitas maxima ibi ſit eleemoſyna magis, ꝓprie, ꝙ aũt daretur magis bono pertinet ad bñficium, ſed non ad eleemoſynam, ꝙ vero demus ei cui tenemur pertinet ad iuſtitiam, ſed non ad eleemoſynam; eleemoſyna. n. ſecundum ſe non cõſiderat bonũ, nec debitum, ſed indigentiam, ideo in maxima indigentia erit propriiſsima eleemoſyna: hoc tñ de ſola extrema neceſsitate intelligendũ, q̃a licet exiſtenti in extrema neceſ-

neceſſitate ſit maxime ſubueniendum, & præferatur A oĩbus aliis, non tamen eſt verum, ꝙ quicunque eſt in maiori neceſſitate eſt ꝓferendus ei qui habet minorẽ indigentiam magis dandum, & prius, ſicut ſiquis extraneus egeat, plus quam pater meus, & neuter ſit in extrema neceſſitate, potius teneor ſubuenire patri, quam extraneo magis indigenti.

An melius ſit eleemoſynas paucas, & magnas facere, quam multas, & paruas. Et de intrantium religionem modo faciendi eleemoſynam. Et quomodo vna eleemoſyna poteſt eſſe maior alia.
Quæſt. LXX.

QVAERETVR ꝓp præcedentia, quia dicebatur ſupra de modo dandi eleemoſynam. ſ. an ſit meli⁹ facere eleemoſynas paucas, & magnas, vel multas, & paruas, vt ſiquis vult dare mille denarios in eleemoſynam, an ſit melius dare ſimul vni pauperi, vel duobus, vel ſæpius dare, & ꝓ multos dies diuidere illos in multos pauperes. Aliqui dicunt, ꝙ melius ſit dare ſimul magnam eleemoſynam, quia Chriſtus dixit infra 19. ꝙ qui vult eſſe perfectus vendat omnia quę habet, & det pauperibus, & ſequatur eũ, & ſic ille dat eleemoſynam, & ſimul omnia dat, & a Chriſto laudatur. Itẽ patet, quia Hiero. in epiſtola ad Paulinum, hortat Paulinum ſubito res ſuas diſtribuere ꝺi. niſi tu ſemper recraſtinans, & diem de die trahens caute, & pedetentim poſſeſſiunculas tuas vendideris, non hẽt Chriſtus vnde alat ſuos pauperes. q. d. ẽt ſi non vendas caute, & per multos dies, vt inde magna precia habeas quę des pauperibus, non habet Chriſtus, vnde alat pauperes, nõ debes ergo curare de hac diligentia, ſed cito expedire, vnde dicit ibi feſtina quæſo. i. fac cito. Alii dicũt, ꝙ melius eſt dare per multas vices, quia quando quis diſtribuerit eandem pecuniam per multas partes hẽt B diuerſas operationes, & electiones, & quia meretur quis per hoc, ꝙ vult dare eleemoſynã, quanto pluries habebit electionem iſtam, tanto magis merebitur, & ſic melius erit ſępe dare, quam ſemel.

Dicendum, quòd quando quis dat eleemoſynam aut habet voluntatem mutandi ſtatum relinquendo ſęculum, aut vult manere in ſtatu ſuo, ſi vult mutare ſtatum melius eſt dare ſimul quam per partes, immo neceſſe eſt dare ſimul, quia tranſiens ad religionem, nihil proprium habere poteſt cum repugnet hoc eſſentiali voto religionis, in quo nec etiam per Papam poteſt diſpenſari, extra de ſta. mo. c. cum ad monaſterium. §. nec extimet. ſ. nec extimet Abbas, quòd ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis a Deo eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam, nec ſummus pontifex poſſit licentiã indulge re, oportet ergo añ introitũ monaſterii. i. añ ꝓfeſſionẽ de oĩbus diſponere, & iõ tunc eleemoſyna ſimul danda eſt, ſic dr̃ per Ambr. li. de off. & 86. di. c. nõ ſatis, ſiue c. dñs. ſ. dñs non vult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari, niſi forte, vt Eliſęus qui boues ſuos occidit, & pauit pauperes ex eo, ꝙ habuit, vt nulla cura teneretur domeſtica, ſed relictis oĩbus in diſciplinam ſe propheticam daret, & ſic eſt de oĩbus qui ſequebant Chriſtum, quia illi mutabant ſtatum, quia iam nõ debebant poſſidere aliquid, infra 10. ſ. nolite poſſidere aurũ, nec argentũ, nec pecuniã in zonis veſtris, & ob hoc mandabat, ꝙ ſiquis vellet eũ ſequi venderet oĩa q̃ hẽret, & daret pauperibus, & tunc ſequereẽ eũ. ĩ. 19. & Mar. 10. & non ſolum oĩa tradenda ſunt pauperib⁹, antequam quis incipiat Chriſtũ ſequi, ſed ẽt ſi adhuc manet in ſęculo, & habet voluntatem tranſeundi ad religionem, & detinetur ſolum, vt diſponat de poſſeſſionibus ſuis vendendo illas, & dando pauperibus, & ſi eito faceret, oporteret pro paruo precio vendere, & paruas dare eleemoſynas, ſi autem per aliquantum tempus moraretur in ſeculo poſſet caute vendere, & multa pauperibus dare: melius eſt, quòd cito vendat, & pauca det pauperibus, vt cito ad religionẽ ſe tranſferat, quã vt maneat in ſęculo longiori tẽpore, & magnas det eleemoſynas, ſic dicit Hieronym. in epiſtola

Notẽt monachi de proprietate eorum.

C

D

E

ad Paulinum exhortans eum, ꝙ cito abiiciat curam rerum ſecularium a ſe non curando ſolicite vendere dicens: feſtina quæſo, & hærentis in ſalo nauiculæ funem magis præcide, quam ſolue. i. cito fac ad modū illorum qui volunt ſoluere funem nauis, quando adhæret ſalo. i. arenæ, nam quia periculū eſt morari diu ſoluendo eſt ſecurius rumpere funem præſcindendo, quam morari ſoluendo, licet qui præſcidit perdit funem, ita licet res pereant, vel diminuantur precia earum vendendo eas ſubito, melius eſt rūpere cito vendendo, quam morari longius in ſęculo ad caute vendendum, ꝙ eſt quaſi ſoluere, quia fit ſine damno funis. etiam dicit, ꝙ repugnat aliqualiter deſiderio perfectionis ad quam aliquis anhelat intrando religionē velle vendere multum caute, & ſolicite res, vt nihil pereat de precio, cum ait, nemo renunciaturus ſęculo poteſt bene vendere, quæ contempſit, vt venderet. Et quia diceret aliquis, ꝙ iſta ſolicita venditio non fit ad hoc, ꝙ vendens conſequatur inde aliquod lucrū, ſed ad hoc, ꝙ pauperes Chriſti magis alantur, quod pertinet ad charitatē. ſ. habere curam de egenis, tollit iſtā reſponſionē ibi Hierony. dicens, niſi tu ſemper recraſtinans, & diem de die trahens caute, & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus vnde alat pauperes ſuos, q. d. habet, & ideo non oportet habere iſtam ſolicitudinem, & quia aliquis diceret, ꝙ melius eſt morari diutius vendendo, vt plura precia dentur pauperibus, quia ſic magis merebitur vendens cum faciat maiores eleemoſynas: hanc reſponſionem excludit Hieronym. dicens, ꝙ magis nō mereatur licet plura det, quia magnitudo meriti non attenditur ex magnitudine rei datæ, ſed ex voluntate, & etiam ex habitudine eorum, quæ remanent ipſi danti, quia non dicitur aliquis, vel magis, vel minus liberalis, ſecundum ꝙ plura, vel pauciora dat, ſed inquātum ex pluribus, vel paucioribus, vt dicitur 4. Ethico. c. 1. ſ. ſecundum ſubſtantiam vtique liberalitas dicitur non enim in multitudine datorum, ꝙ liberale. i. liberalitas conſiſtit, ſed in dantis habitu: hæc autem eſt, ꝙ ſecundum ſubſtantiam dat: nihil autem prohibet liberaliorem eſſe minora dantem ſi a minoribus det, ſic liberalior eſt habens ſolum viginti denarios, & decē donans, quam habens decem millia, & donans mille, ſic patet de vidua, quæ dedit duo ęra minuta. Luc. 21. & Chriſtus dixit eam obtuliſſe plus oībus, & cām ſubdidit, quia reliqui obtulerūt de eo, ꝙ eis ſupererat, iſta aūt quidquid habuit totum dedit. cum ergo aliqs volens intrare religionem oīa, quæ habet det, ꝙ illa vendantur maiori, & minori precio nihil differt, quātum ad animum ſuum, quia ipſæ æqualia dat ſiue magno foro, ſiue vili vendantur, etiā quia iſte tradit ſeipſum, ꝙ ergo res parum, aut multum valeant, nullam habet vel paucam differentiam in rōne meriti, poſtquā aliquis ſeipſum dat, quia magis eſt dare ſeipſum, quam dare totum mundum reſervādo ſeipſum ſibi, & hāc rationem tangit ibi Hiero. di. totum Deo dedit q ſeipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantum, & retia reliquerūt, vidua duo ęra mittit in gazophilatium domini, & præfertur crœſi diuitiis.

Alia ēt ratio eſt, quia magnitudo meriti in actu conſideratur ex habitudine voluntatis, cum tamen quis tanto feruore ad perfectionem anhelat, ꝙ non curat de rebus iſtis an bene, vel male vendantur, ſed quomodocunque dat eas pauperibus, habet actum volūtatis perfectiorem, quam ille qui ad perfectionē anhelans poteſt ſe continere, vt circa venditionem iſtarū rerum ſecularium ſolicite ſe habere poſſit, quia non videtur iſte tantū feruorem deuotionis habere, ſicut ille qui ſpretis omnibus cito intrare vult, nam pertinet ad perfectionem tranſeuntium ad Chriſtum cōtemnere oīa, & tñ iſte contēnit funditus, qui prę deſiderio perfectionis ad quam tendit non curat an iſtę bene, vel male vendantur, qui aūt ſolicite vēdere vult licet contemnat eo, ꝙ pp Chriſtum vult definere totum, ꝙ habet poſſidere, non tñ ita funditus contēnit cum adhuc ad illa aduertere poſſit, & precia rerū minutatim computare, iſtam rationem tangit Hieronym. dicens, nemo renunciaturus ſęculo bene poteſt vendere, quæ contempſit, vt venderet.

Alia etiam cauſa eſt, quia dato, ꝙ eſſet melius dare magna precia pauperibus in eleemoſynam, quā parua, tñ illud ꝙ meretur tranſiens cito ad religionem rebus male venditis eſt maius, quam illud, ꝙ acquirit ſolicite vendens, & manens longiori tempore in ſęculo, quia illo tempore quo manet in ſęculo ſi viueret in religione iuxta perfectionem religionis, acquireret multum de merito, ꝙ non acquirit viuens in ſęculo, & illud longe melius eſt, quam ſupererogatio eleemoſynarum de rebus ſolicite venditis. melius eſt ergo male vendendo cito tranſire, q̄ bñ vendēdo diutius in ſęculo morari. Alia ēt cauſa eſt multū efficax, quia diabolus valde inuidet homini, quando aſſumit aliquod propoſitum excellentis vitæ, & ideo eū tunc maxime tentat, ſicut dicitur Eccleſiaſtic. ſecundo, fili accedens ad Dei ſeruitutem, præpara animam tuam ad tentationem: conatur ergo diabolus auertere hominem ab iſto propoſito intrandi religionem, ideo ſi diu maneret quis in ſęculo, vt res ſuas venderet, poſtquam propoſuerat religionem intrare, forte diabolus turbabit eum, & faciet, quòd non intret religionem, & perdet totum bonum, quòd aggrediebatur propter paruam, & inutilem ſolicitudinem, & quia homini quotidie noua inſurgūt, poſſent etiā multa accidere per quæ a ſuo propoſito diſtraheretur, & ſic non eſſet bonum manere diutius propter rem ſolicite vendere, quia ſi iſtud accideret non ſolum homo perderet bonum, quod aggrediebatur, ſed etiam forte peccaret, & eſſet ingratus Deo, quia per culpam ſuam periit in eo ſanctum propoſitum, quòd Deus ſibi inſpirauerat, ideo non eſt ſecurum diu manere ad res vendendas ſolicite, vnde ſiquis firmiter deliberauit religionem intrare, & aliquæ poſſeſſiones ſuæ tenentur violenter ab aliis, vel quomodolibet contra ius, aut debentur ſibi aliqua, & non poteſt iſta recuperare, niſi prius iudicialiter contendat, potius debet permittere, quòd pereant illę res, quam morari aliqualiter in ſæculo ad hoc, quòd iſta recuperet, ſic dicit Hieronym. ibidem ſi habes in poteſtate rē tuam vende, ſi non habes proiice, tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. i. ſi non habes rem tuā in poteſtate, ſed alius eam poſſidet, & non potes habere, niſi iudicio contendas, proiice. i. permitte petire, vel habe pro derelicta.

Dicendum ergo, ꝙ quando quis de intrando religionem habet cogitationem, debet prius ſolicite cōſiderare, & diu verſari hoc in mente, vt videat an ſibi expediat, & tamen ſi ſemel deliberauerit in animo ſuo mutare ſtatum non debet morari, ſic dicit Ariſtoteles, ſexto Ethicorum, capitulo, quòd in conſiliando diu manendum eſt, & tamen poſtquam aliquid ſemel deliberatū fuerit cito agēdum eſt, ſcilicet ne ſequat impedimentū aliqd, & ita fiet hic, & ſic ꝙ res vendant debite, vel pro precio vili non eſt multū aduertendum, niſi forte valde pauco tpe morandum eſſet ad iſta agendū, & ille qui hoc ageret, eſſet ita ſic matus in propoſito, quòd non timeret impedimentū aliquod, tunc enim forte poterat eſſe melius morari aliquantulum ad iſta diſponendum, quam cito intrare iſta quaſi perdendo, & tñ ſemper eſt magis ſecurū cito facere, quia q̄ putat ſe liberū eē ab impedimentis incidit

incidit faciliter in impedimenta, & ita qui ſtatum mutare vult non debet facere eleemoſynam per minutas diſtributiones, ſed cito, & quaſi ſimul totum dare debet. Si autem non vult mutare ſtatum qui dat eleemoſynam, regulariter eleemoſyna non debet dari ſimul, ſed per diſtributiones ad hoc, quòd multi pauperes ex ea poſſint ſuſtentari, ſic dicitur in alleg. c. nō ſatis, ſiue c. dominus. ſ. dominus non vult ſimul effundi opes, ſed diſpēſari. i. per multos diuidi, vel p multas vices etiam Ambroſius ſuper Lucam dicit, & habetur 86. diſtinctione. capit. in ſingulis miſericordię ipſius pro poſſibilitate cōditionis humanę mēſura ſeruetur, vt non ſibi vnuſquiſque totum corripiat, ſed ꝙ habet cum paupere partiatur, i. diuidat, & nō det totū integrum, ꝙ eſt ſimul dare, hoc etiam ſignificatur Iſa. 58. ſ. frange eſurienti panem tuum. i. non des totū, ſed diuide: etiam 86. diſt. cap. non licet, ſiue c. pulchra dicitur pulchra liberalitas eſt in ipſo quoque pauperis dato menſuram tenere, vt abundes pluribus, & ſic intentio dantis eleemoſynam debet eſſe ad ſufficiendum pauperibus, quanto pluribus potuerit, quod nō fieret, ſi eleemoſyna tota in vnum conferretur, vel ſimul daretur: hoc verum eſt, niſi quando occurrerit aliquis pauper cui prouideri non poteſt, niſi multa dā do, velut ſiquis ad mortem iniuſte tradatur qui liberari poteſt per pecuniam melius eſt dare quidquid daturi eramus per multos annos in eleemoſynam, vt totum ille accipiat, vt per hoc a morte liberetur, & non ſolum eſt hoc melius, ſed etiam eſt neceſſarium, quia ſi non liberamus eum a morte cum poſſumus per pecuniam liberare, grauiter peccamus, vt ait Ambr. & 86. diſtinction. cap. non ſatis. ſ. ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortem plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morientium, non eſt leue peccatum, ſic etiam ſi chriſtianus captus ab infidelibus ſit in periculo abnegandi fidem propter dura, quę ſuſtinet, niſi redimatur, melius eſt iſtum redimendo ſimul omnia expendere, quam per particulas diſtribuere, ſic dicitur in alle. c. non ſatis, ſi in caſum ceciderit, aut captiuitatis ſuę, aut ſuorum filiorum, aut calumnię, & non adiuues non eſt leue peccatum, quando autem non imminet talis caſus melius eſt multis pauperib' prouidere, quam totum vni dare, & ſic regulariter melius eſt eleemoſynam partiri, quam integram dare.

Ad primum dicendum, ꝙ illud intelligitur de mutantibus ſtatum. ſ. de tranſeuntibus ad diſcipulatum Chriſti: nam ibi non ſolum melius erat ſimul omnia dare, quam per diſtributiones, ſed etiam erat neceſſarium cum non liceret eis aliquid poſſidere, poſtquā ad Chriſtum tranſirent. ſ. nec aurum, nec argentū, nec duplicem tunicam, infra 10. & idem eſt de tranſeuntibus ad religionem, vt ſupra dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ēt intelligitur de mutantibus ſtatum, quia Hieron. hortabatur ibi Paulinū ad ſe venire, vt teneret vitam monachalem, & patet, quia ſuadebat ei omnia vendere, etiam quia dixit nemo renunciaturus ſęculo bene poteſt vendere, quæ contempſit, vt venderet.

Ad tertium dicendum, ꝙ ēt non eſt verum, ꝙ ſimpliciter ſit melius dare eleemoſynā per multas diſtributiones, quam dare per integrum, quia interdum p̄t eſſe melius dare per integrum, ſic patet in eis qui oīa ſimul tradunt, & mutant ſtatum, quia præter hoc, ꝙ eſt tranſire ad ſtatum perfectionis ē adhuc illa eleemoſyna in ſe non eſt minoris meriti, quam ſi daretur per diſtributiones, ſed potius aſſeritur eſſe maioris meriti, nec aliquis contrarium auderet dicere, cum Hiero. oſtendat non eſſe melius manere diu vendendo ſolicite poſſeſſiones, & plura dando, quam cito vendēdo pauciora dare, vt ſupra oſtenſum eſt: motiuum autem non eſt ſufficiens, quia licet pluries quis eleemoſynā det faciendo diſtributiones, non oportet ꝙ illi actus oēs ſimul ſint maioris meriti, quam vnus actus, quo oīa ſimul dentur: ſic. n. ſolet fieri in generatione habituum, quia habitus generatur ex pluribus actibus & tamen interdum vnus actus perfectus ſufficienter gignit habitum: ita quādo aliquis dat oīa ſua, vel magnā partem eorum poterit iſte actus eſſe tantæ pfectionis ſicut ſi diuideret illam eleemoſynam in mille partes quas diuerſis temporibus daret: eſt. n. meritū in eleemoſyna ex magnitudine charitatis, & quantū ad hoc aliquis dans paruam eleemoſynam poteſt mereri interdum plus, quam ille qui dat magnam licet ambo ſint in charitate, & mereantur, iſtud aūt per accidens eſt, & quantum ad hoc fruſtra eſt comparare eleemoſynam magnam, vel paruam ſemel, vel pluries datam ad aliam eleemoſynam, cum non poſſit dari aliqua certa regula circa hoc, quia totum eſt per accidens, comparādo tamen eleemoſynas inter ſe poteſt eſſe eleemoſyna maior, vel minor ex habitudine dantis. i. ſecundum ꝙ aliquis dat de pluribus, vel de paucioribus, & ſic poteſt minor eleemoſyna eſſe magis meritoria, quia datur de minoribus. i. dans pauca habet, ſic dicitur 4. Ethic. c. 1. ꝙ nihil prohibet liberaliorem eſſe pauciora dantem ſi de paucioribus det, & quantum ad hoc ſatis poteſt dari regula, ſecundum proportionem facultatum ipſorum dātium, quę ſit maior, vel minor eleemoſyna, licet non ſit omnino pręciſa. ſ. qa non oportet, ꝙ pauper dans quartam partem bonorū ſuorum dicatur dare tātam eleemoſynam, ſicut ſi rex det quartam partem regni ſui.

Alio mō pōt conſiderari eleemoſyna, prout reſpicit pauperē. ſ. inquantum eſt ad ſubueniendū inopiæ eius, & tunc magnitudo eleemoſynę ſolū attenditur ex quantitate rei datæ, ſiue ergo quis dederit mille denarios ſimul, ſiue per mille vices, res in ſe ęqualis eſt, & ſic non eſt maior vna eleemoſyna, quam alia.

Alio modo comparatur eleemoſyna ad dantem, inquantum danti graue eſt dare, quia inclinatur homo naturaliter ad retinendū, & recipiendū, & non dandum, ideo quanto homo fecerit magis contra voluntatem ſuam pp Deum magis meretur, grauius tamen eſt cuicunque hoī dare mille denarios ſimul, quam dare per mille vices, quia tunc nihil vī ſibi dare & ęquiori animo tolerat ēt ſi ſit auarus, ideo ex hac parte maior eſt eleemoſyna ſimul data, quam per diſtributiones erogata.

Apparet ergo ex hoc, ꝙ non poteſt colligi aliquid certū per quod dicatur eſſe magis meritoria eleemoſyna, quę datur per diſtributiones, quam quæ tota ſimul datur, licet verum ſit, ꝙ regulariter vtilius eſt ad ſuſtentationem pauperum eleemoſynam diuidere, quam totam rem ſimul dare, & ideo regulariter ſic danda eſt: motiuum tamen de pluribus dationibus, ꝙ ſint magis meritorię non tenet. Simile autem ſolet quęri de peccantibus, vt ſiquis furatus eſt ſemel mille denarios, & alius per decem vices furatus eſt totidem, ſcilicet qualibet vice centum, quis grauius peccat.

Dicendum, ꝙ ſi conſideretur peccatum iſtud ſm legem humanā, grauius valde peccat qui furatus eſt decies, quam qui ſemel ēt ſi ſemel furatus eſſet decē millia, & decies ſolum furatus fuiſſet mille, quia grauitas in peccato furti ſm legem humanā non iudicat ex magnitudine rei, nam ſiquis furatus eſt ſemel mille, & alius ſemel duo millia, non iudicatur vnus peccaſſe magis, quam alius, licet teneatur vnus reſtituere plura, quam alius, ſed grauitas in furto iudicatur ex aliis circunſtantiis. ſ. ex loco, & tempore, & modo. Nā

grauius peccat qui furatur inuadēs hominem, quam qui occulte furatur, & grauius peccat nocturnus depopulator agrorum, quam qui per diem aliquid tollit, vnde isti non gaudent immunitate ecclesię, extra de immun.eccle. c. inter alia ēt siquis furetur de ærario publico, vel de ecclesia, magis peccare iudicatur, quam si furetur de loco priuato, & qui furatur pauca de talibus locis iudicatur grauius peccare, quam q de aliis multa furatur. ideo magnitudo peccati in furto non consistit principaliter ex magnitudine rei ablatę: magis ergo peccabit qui furatus est mille per decem vices, quam qui semel, quia poterit esse, q̄ non magis iudicetur ex lege humana peccare furando mille, q̄ furando centum, & tamen furando decies sunt decē crimina furti, furando semel est vnicum, ideo nō potest dubitari quin sit grauius furari decies etiam quia secundum leges humanas solitum est pro primis furtis non imponere pęnam mortis, & si iteretur furtū morte p̄nitur, ideo nō attenditur magnitudo aliqua furti ex pecunia q̄ātum est ad magnitudinem criminis, bene tamen ad damnum, & restitutionem. Si cōsideretur secundum Deum aliqualiter magis aduertitur ad magnitudinem rei ablatæ, vt sit grauius peccatum, quia voluntas magis deordinatur furādo multa, quam pauca, & tamen etiam est maius peccatum, quantum ad Deum decies furari mille, quam semel furari mille, quia sunt ibi decem peccata, & hic vnum non est tamen sic in benefaciendo, quia siue secundū humanam consuetudinem, siue secundum Deū quis donet alicui mille in vna vice, siue donet mille in decem vicibus qualibet vice centum, non reputat magna differentia in hoc beneficio, immo communiter reputatur maius dare semel mille, quam dare mille in decem vicibus, quia maiorem vtilitatem cōsequitur ex beneficio, qui simul accipit mille, quam qui p partes. non est autem eadem ratio in peccato, & causa est, quia bonum fit ex causa integra, malum autem ex defectibus singularibus, vt colligitur 2. Ethico. qui ergo pluries circa furtum peccat magis peccat, qui tñ pluries ad beneficium peccat, non oportet, q̄ dicatur dare maius beneficium.

Quid melius sit dare magnam eleemosynam, vel paruam pauperi. Et quod melius est eleemosynam inter plures diuidere, quam simul vni dare.
Quæst. LXXI.

QVAERETVR de eleemosyna quantum ad pauperem, an sit melius dare magnā eleemosynam pauperi, vel paruam. Dicendū, q̄ determinatio istius dubii dependet aliquo modo a prędcedenti. s. an sit melius dare eleemosynam simul vel per multas vices. & dicēdum, quòd aut pauper habet specialem necessitatem in qua indiget certa pecunia, qua non data non subuenitur sibi, aut non habet specialem necessitatem, sed cōmunē, quę est deficere in necessariis ad vitam. si primo mō bonum est dare magnam eleemosynam, secundum quantitatem indigentiæ pauperis, & melius sic dare, quam in multos diuidere pauperes, vt siquis sit capt⁹ ab infidelibus, & nemo aduertat ad redemptionem illius, melius est dare pecuniam sufficientem ad redēptionem, ita q̄ ille redimatur, quam diuidere illam in multos pauperes nullū redimendo, nisi ēt isti, aut aliqui eorum essent in extrema necessitate, & per hoc eis subueniretur: sic etiam siquis ducebatur ad mortē, & poterat per pecuniam liberari ab iniusta morte melius est pecuniam sufficiētem ad liberationem simul pro illo dare, quā diuidere in pauperes multos, de his duobus casibus, patet 86. dist. c. non satis, si autē non habebat iste necessitatem spālem, sed solum, q̄ erat pauper deficiens in necessariis ad vitā, melius est diuidere eleemosynam per multos pauperes, quam dare isti totam liberando eum totaliter a paupertate, ita vt iam non cogatur mendicare: ratio huius est, q̄a eleemosyna dat̄ p̄p indigentiam, & cęteris paribus semper est dandum magis indigenti, est tñ maior indigentia, q̄ alii pauperes recipiant partem sustētationis, quam q̄ vnus recipiat integram sustentationem, ideo melius est diuidere inter multos, quam dare vni, & patet, quia si sint multi pauperes quorum quilibet solum hēt centum denarios, & per hoc non habent necessaria ad vitam, sed coguntur mendicare, & sit alius pauper habens ducentos denarios, qui ēt per hoc non hēt sufficientiam ad vitam, sed mendicare cogit: manifestum est, q̄ magis indiget vno denario pauper qui hēt centum, quā qui hēt ducentos, sicut ergo melius est dare vnum denarium pauperi habenti centū, q̄ habenti ducentos, quia magis indiget, ita melius est si oēs ęqualiter indigerēt, vel quasi diuidere inter oēs quam simul vni dare mille denarios, quia per hoc damus minus indigenti, quia efficit̄ iste minus indigens, quam quilibet illorum: melius ergo est eleemosynā diuidere, vt proficiat pluribus, quam alterum eorum totaliter liberare a paupertate, siquis autem posset, ita prouidere vni pauperi, q̄ eum liberaret a paupertate, & etiam cæteris prouideret de necessariis, bonū esset largam eleemosynam facere, quia tamen pauperes multi sunt, & nemo est qui possit omnibus prouidere, melius est diuidere inter multos, quā vni dare oīa, liberando eum a paupertate, quia hoc iam ēēt magis donare, quam eleemosynam dare, quę solū respicit indigentiam, & ob hoc vna conditio eleemosynę est modus, vt dicit Amb. 86. di. c. non satis, siue c. dñs. i. dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari. i. non vult oīa simul dari vni, sed diuidi inter multos, & ibidem in c. pulchra, dicitur pulchra liberalitas est in ipso quoque pauperis dato mensuram tenere, vt abūdes pluribus. i. dare cuilibet paucum, vt possimus dare multis, & ibidem in cap. in singulis dicitur misericordię mensura seruetur, vt non sibi vnusquisq; totum corripiat, sed q̄ habet cū paupere partiatur, i. non accipiat vnus pauper, quidquid habemus, sed partiamur illud, & sic posit dari multis. vnde non solū pauperibus, sed nec etiam ipsi ecclesię eleemosyna magna danda est, sed moderata si poterat per illam succurri multis pauperibus, ibidem in c. pulchra. s. quidquid ex affectu puro promittitur hoc est decorum non superfluas ędificationes aggredi, nec prætermittere necessarias, & maxime sacerdotibus hoc conuenit ornare Dei templum honore congruo, etiā vt cultu aula Dei resplēdeat impensas minimas frequentare, & dicitur ibi de eleemosynis pauperum quantum oporteat largiri peregrinis non superfluas, sed cōpetentes. s. eleemosynas, & hoc est, quia quanto minora sunt, quę spargimus tanto plures suscipientes erunt, vt in auctent. de consuli. §. si autem coll. 4. & ob hoc non dēmus dare pauperibus cibos delicatos, & sumptuosos, sed grossos. & parui valoris, vt innuit Augu. lib. de verbis domi. & 41. di. c. non cogantur. s. non cogantur diuites pauperum cibis vti, & postea dicitur, vtantur ex consuetudine superfluis dent inopibus necessaria, vtantur preciosis dent pauperibus vilia, & si quis vult dare pauperibus cibos delicatos peccat ex hoc, quia illi sunt sumptuosi, & de sumptibus vnius pauperis in cibis delicatis sustentarentur plures pauperes in cibis grossis, vnde Augustin. ponit inter peccata venialia, si quis pauperibus esurientibus nimium delitiosa, vel sumptuosa conuiuia prępararuerit, vigesimaquinta distinctione. §. criminis, & hoc verum est, nisi

nisi sint pauperes ęgri, quia ęgritudo exigit delicatam sustentationem.

An eleemosynæ sint largæ dandæ. Et quòd duobus modis dicitur larga. *Quæst. LXXII.*

QVAERETVR an eleemosynę sint dandę largę. Dicunt quidam, q̄ non, quia dicit Amb. 86. di. c. non satis, opes debere dispensari, & non effundi, & tamen dando eleemosynas largas effunduntur.

Itē 2. Corint. 8. dicit Apostolus de eleemosyna non, vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio, idest non sit vestra eleemosyna tanta, quòd ex eius abundantia possint alij viuere remisse, idest deliciose, vel curiose, & vos tribulemini subtrahendo vobis multa, & tamē eleemosynis largis hoc fit, ergo non est danda eleemosyna larga. Alij dicunt, q̄ debet larga eleemosyna fieri, q̄a dr̄ Tob. 4. si multum tibi fuerit abūdanter tribuę, etiā quia videmus in sacra Scriptura laudari eos, qui largissimas eleemosynas fecerunt, sicut laudatur Seleuchus rex, qui dabat omnes sumptus necessarios pro sacrificijs templi domini de redditibus suis 2. Machabęorum 3. & Darius eodem modo laudatur, quia similiter dabat 1. Esdrę 6. & Dauid, qui ędificando tēplo omnes expensas pręparauit 1. Paralip. 22. laudatur etiam sic Salomon, & alij Reges qui fecerunt eleemosynas magnas laudantur Eccles. 47. & 49.

Item Apostolus dicit 2. ad Corint. loquens de eleemosyna, qui parce seminat parce metet, qui in benedictionibus seminat, idest abundat de benedictionibus metet. i. habebit abundantem retributionem: nā benedictio in sacra Scriptura semper significat abundantiam, ēt dr̄ ibi p̄parēt repromissam bñdictionē, sic quasi bñdictionē, & non quasi auaritiam, & loquitur de eleemosyna, quę erat danda sanctis manentibus in Ierusalem, ergo hortatur dare eleemosynam abundātem, & non paruam sicut pertinet ad auaros.

Item debemus dare eleemosynam quātum possumus, & etiam interdum plus, quam possimus, ergo danda est eleemosyna abundanter hoc dicit Amb. li. de offi. & 86. di. c. non satis, siue c. compatiamur, scilicet compatiamur itaque alienis peccatis, vel calamitatibus necessitates aliorum quantum possumus iuuemus, & plus interdum, quam possumus.

Dicendum est, q̄ eleemosynę dandę sunt largę, q̄a hoc pertinet ad liberalitatis opus, & tamen liberalitas laudabilis est, ideo liberaliter agere est laudabile, & sic Augu. super Epistolam ad Corin. & 25. di. §. crimis dicit, quòd peccata per largas eleemosynas tolluntur, & loquitur de eleemosynis, vt sunt satisfactorię pro peccatis pręteritis, est tamen sciendum, quòd abundantia in eleemosyna, vel largitas potest considerari ex parte dantis, & ex parte recipientis. ex parte dantis est larga eleemosyna, quando quis dat tantum quantum sibi decens est dare, & tunc, vel iste vult statum mutare vel non. si vult mutare, potest sufficiter eleemosynas largas facere, quia quidquid dederit est conuenienter datum, & nihil est superabundans cum oporteat omnia dari, quādo status mutatur, vt dicitur 86. distin. capi. non satis, si autem status non mutatur, tunc est habenda proportio ad facultates, & statum dantis, quia debet dare illud, quòd respectu eius sit sufficiens, sed non excedēs, quia non est cauta eleemosyna, quòd quis tanta mendicanti tribuat, quòd i pse mendicare cogatur si statum mutare non intendebat, etiam quia per hoc contemneret quis familiam suam subtrahendo necessaria suis, vt erogaret eleemosynas alienis, & tamen hic turbatur ordo charitatis, quia magis tenetur quis prouidere suis, quam extraneis cęteris paribus primo ad Timo. 5. qui

A suorum maxime domesticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior est, quòd autem quis det eleemosynam secundum statum suum non solum quantum tenetur, sed etiam plus subtrahendo sibi aliquid de eo, quòd est necessarium, dum tamen non oporteat mutari conditionē status, nec subtrahi necessaria familię laudabile est, & sic Christus laudauit viduam pauperem, quia de eo, quod ei deerat omnem victum quem habuit misit in gazophilatium, & sic subtraxit sibi aliquid de necessario sibi, non tamē simpliciter dedit omnia, ita vt ipsa cogeretur mendicare, sed dedit aliquid de eo, quòd erat sibi necessarium secundum conditionem sui status. Ex parte recipientis dicitur eleemosyna abundans, vel larga dupliciter. Vno modo, quia supplet sufficienter eius indigentiam, & sic laudabile est eleemosynam dare abūdanter. Sciendum tamen, quòd aut pauper est in extrema necessitate, aut non, si in extrema est sibi dandum omne illud quo indiget ad hoc, quòd ab eretur de illa necessitate, & tunc non vocatur eleemosyna superabundans, etiam si quis dederit totum quod habet quousque sufficiat ad liberandum pauperem de extrema necessitate, vt si iustus trahatur ad mortem solum, vt extorqueatur pecunia ab eo, quam ille non habet, tenemur dare ad liberationem illius etiam si oporteat dare quidquid habemus, si putamus illum posse liberari per pecuniam, quia alias graue peccatum est, quia magis pecuniā appreciamur, quam vitam iusti. 86. distin. capi. non satis, scilicet si tempore periculi, quo rapitur ad mortem, plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morientium, non leue peccatum est si nō sit extrema necessitas, licet sit laudabile totam pauperis indigentiam tollere: melius tamen est diuidere eleemosynam in plures, vt pro quotidiano victu habeant, & maneant adhuc mendicantes, quam dare vni totum, vt liberemus eum totaliter a paupertate, ne vltra mendicare cogatur, vt ostēsum est prędcedenti q. Alio modo dicitur eleemosyna larga, idest superabundans ad indigentiam pauperis, scilicet quia non solum liberat eum a paupertate, sed etiam diuitem facit, & hoc non est laudabile, & etiam dare sibi, vt liberetur a paupertate licet non sit dines non est tam laudabile, sicut dare multis indigentibus tollendo multas necessitates, & sic dr̄ 1. Corint. 13. si distribuero in cibos pauperū, i. si diuisero substantiā meam in plures partes pro cibis pauperum, vbi dicit glo. per hoc eleemosynę cautela docetur, vt non vni, sed pluribus detur, vt pluribus prosit.

Ad primū dicendū, q̄ illa auctoritas Ambrosij intelligitur de abundantia ex parte dantis, & nō ex parte recipientis, scilicet quia dicit, quòd Deus nō vult effundi opes, sed dispensari, nisi quis vellet mutare statum, vt Eliseus, qui occidit boues, & fecit conuiuium: nam etiam mutans statum potest facere respectu pauperum non largam eleemosynam, vt si inter multos distribuat, & tamen respectu sententię largissima, q̄a quidquid habet tribuit, sed dicit, q̄ non debent effundi opes, s. quòd non det quis vltra conditionem status sui eleemosynam, siue vni, siue multis det: dum tamē seipsum depauperet, nisi statum mutare velit. Ad secundum dicēdum, q̄ in auctoritate Beati Pauli significatur excessus tam ex parte dantis, q̄ ex parte accipientis: patet de accipiente, quia dr̄ non, vt alijs sit remissio, i. non sit tāta eleemosyna vra, q̄ accipientes eā possint viuere remisse, & delitiose, & non oporteat eos iam laborare, nec solicitos esse de illa re habere tes omnia sibi sufficientia, & talis eleemosyna nō est dāda vni, vt sic abundet, sed in plures diuidenda est: tamē in hoc habenda discretio propter diuersas conditiones pauperum, quia quidā nutriti prius in delectationibus

nibus indigent magis delicatis cibis,& veſtibus, ſicut nobiles qui in paupertatem inciderunt:alij etiam propter ęgritudiuem magis delicatis foueri debent:ideo Ambroſi.86.di.c.non ſatis ſiue c. conſideranda dicit, conſideranda eſt in largiendo ęras atque debilitas nõnunquam etiam verecundia quæ ingenuos prodit natales : aut ſiquis ex diuitijs in egeſtatem cecidit ſine vitio ſuo: oſtenditur etiam ſuperabundantia ex parte dantis,ſcilicet, quia dat vltra conditionem ſtatus ſui inquantum dicitur, vobis autem tribulatio, ideſt vos tribulemini ſubtrahẽdo vobis neceſſaria, vt alijs eleemoſynam detis:non eſt tamen putandum,ꝙ Apoſtolus hoc prohibeat, quia etiam dare de neceſſarijs ſecnndum ſtatũ noſtrum eſt laudabile licet non ſit neceſſarium, quia virtuoſus de bonis temporalibus plura dat alijs, quam pro ſe accipiat, vt dicitur 9.Ethi.de operationibus autem virtutum ecõtrario, vnde dicit gl.in allegato verbo Apoſtoli: nõ hoc ideo dicit,quin melius eſſet abundanter dare, ſed de infirmis timet, quos ſic dare monet, vt egeſtatem non patiantur.

Ad primum pro parte contraria dicendum, quòd ſuademur abundanter tribuere eleemoſynam prout illa abundantia nõ ſuperabundat ad conditionem dãtis, nec ad conditionem accipientis, vnde dicitur ſi multum tibi fuerit abundanter tribue, ſi exiguum fuerit, etiam exiguum libenter impartiri ſtude, ideſt aliter de multa ſubſtãtia, & aliter de parua datur eleemoſyna,& hoc eſt commenſurate dare, & talis largitas eleemoſynę pertinet ad liberalitatem,& laudatur.

Sed obijcietur, quia vidua a Chriſto laudata eſt illa tamen dedit quidquid habuit,quia dicitur hoc autem ex eo, ꝙ deeſt illi omnem victuum ſuum quem habuit miſit. Dicendum,ꝙ vidua non dedit ſimpliciter quidquid habebat,quia tunc oportuiſſet,etiam veſtes dare,nec Chriſtus hoc dicit,ſed ſolum,ꝙ dedit omnẽ victum,i.id ꝙ pertinebat ad cibũ, & debet intelligi,ꝙ dedit id, quod erat ſibi neceſſarium ſecundum ſtatũ ſuũ licet illo dato poſſet adhuc viuere licet ſtrictius, quam prius,& forte vidua illa non habebat aliã pecuniam,niſi illa duo ęra,quę obtulit,& quia victus datur pro pecunia dicitur dediſſe totum victum ſuum,ideſt totam pecuniã,quam habebat ad victum, & hoc laudabile erat, quia erat quędam perfectio ita, ꝙ aliqua die vidua illa propter ſubtractionem illorum duorum minutorum ſtricte viueret magis, quam ſolebat, licet manibus ſuis poſſet poſtea prouideret,& eſt regula, quòd quando quis poteſt in breui reſarcire damnum, quòd recipit dando eleemoſynam ſuperabũdanter poteſt dari laudabiliter eleemoſyna, etiam vltra conditionem ſtatus ipſius dantis, & eſt laudabile,quia eſt ſupererogationis opus, vt oſtenſum eſt ſupra q.35.Cum autem dicitur de regibus, qui dederũt largas eleemoſynas dicendum, quòd illę erant menſuratę, quia non erant ſupra conditionem ſtatus dantis, quia reges poſſunt magna dare non diminuto, nec mutato ſtatu regio, etiam dabant iuxta indigentiam recipientis, quia prouidebant templo de omnibus ſumptibus ſacrificiorum.

Ad ſecundum dicendũ, ꝙ dicitur aliquis dare quãtum poteſt. ſ. quantum poteſt ſecundum conditionem ſtatus,& ita qui dat commenſurate habita ratione ne egeat,& vt non mutare cogatur ſtatum: dicitur dare quantum poteſt, vel dicitur dare quantum poteſt.i.quantum tenetur ex prȩcepto dare: ſic exponitur in glo.86.diſt. c.non ſatis: ſiue.c,compatiamur,& ita dicitur 82.diſtinct.cap.epiſcopus, ꝙ epiſcopus debet largiri victum,& veſtitum infirmis,& pauperibus quantum ſibi poſſibile fuerit. i.quantum obligat, vel quantum poteſt ſeruata decentia ſtatus, quia non licet ei dare quidquid habet,ita vt nihil ſibi maneat, ꝙ etiam in hoc eccleſiæ præiudicaret, dicitur autẽ quis dare magis, quam poteſt qñ dat aliquid de neceſſario ſibi ſecundum conditionem ſui ſtatus,ꝙ non poteſt dare quin lędatur ſtatus,vel minuatur,& quia non tenetur quis dare de eis, quæ ſunt neceſſaria ſibi ſecundum conditionem ſtatus ſui, & ſine quibus nõ poteſt manere ſtatus, niſi ſit pauper in extrema neceſſitate dando de iſtis ſine extrema neceſſitate dat homo plꝰ quam poteſt, realiter tñ nemo dat plus quam poteſt, quia eſſet hoc impoſſibile, & ſi intelligatur plus quã poteſt.ſ.de iure,non eſt bonus ſenſus, quia qui dat, ꝙ non poteſt de iure peccat,& tamen Amb. hortat nos dare interdum plus q̃ poſſumus, aliter poteſt intelligi plus quam poſſumus.ſ.ſine ſcandalo, quia illud dꝫ quis poſſe,ꝙ ſine ſcãdalo aliorum facere poteſt,& tamẽ interdum ꝓp aliquorum neceſſitatem debemus dare eleemoſynam etiam ſi quidam de hoc ſcandalizentur,& iſte eſt verus ſenſus, quia beatus Ambroſi. interdum ꝓp pauperum neceſſitatem vendidit vaſa ſacra,vt eis ſubueniret, & hortatur ita faciendum eſſe li.e.& 12.q.2.c.aurum: ſcandalizabantur tamen quidã videntes Ambroſium iſta dare,& calumniabantur ei, patet ꝙ hoc intendat,quia dicit ibi litera neceſſitates aliorum quantum poſſumus iuuemus, & plus quam poſſumus interdum:melius eſt.n.pro miſericordia inuidiam perpeti,& cauſas prȩſtare, q̃ prętendere inclementiam.& ſequitur: nos aliquando in inuidiam incidimus,ꝙ confregimus vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus, & ſic iſte eſt ſenſus licet gl. ibi intelligat de illis, quæ dantur ſubtrahendo nobis ipſis neceſſaria,dare autem cum ſcandalo aliorum non eſt faciendum, niſi in magna neceſſitate, & ita erat redemptio captiuorum.

Ad tertium dicendum, ꝙ Apoſtolus hortat dare eleemoſynam,tanquam benedictionem, ideſt abundantiam, & non tanquam auaritiam.ſ.ꝙ ſecundũ ſtatum ſuum Corinthii darent liberaliter ad ſubueniendum indigẽtię ſanctorum, non tamen intendebat, ꝙ darent ſupra ſtatum ſuum ſeipſos grauando,cum potius ipſe dixerit contrarium, ſecunda Cor. 8. ſ.non vt alijs ſit remiſſio vobis autem tribulatio,ſed ex ęqualitate.i.moderate. ſ. vt nec vos tribulemini ſubtrahẽdo vobis neceſſaria, nec ipſi ſuperabundent percipiendo plus quam indigent, ſed ex ęqualitate. i. ꝙ vos detis quãtum poteſtis ſine afflictione,& illi accipiant illud ſolum, ꝙ eſt neceſſarium ad aliqualiter releuandum indigentiam.

Aliter ꝓt intelligi, ꝙ Apoſtolus nõ ſuadet per hoc dare paucum,vel multum, ſed ſolũ dare ex bono corde,nam ad auaros pertinet dare cum triſtitia qñcunq; dederint,quia agunt contra inclinationem ſui habitꝰ liberalis autem gaudet dando, nam non eſt liberalis, qui non gaudet in operibus liberalitatis. 2.Ethic. hoc autem volebat Apoſtolus.ſ.ꝙ Corinthij darent iſtam eleemoſynam corde,& vultu hilari, ſicut dicitur.c.c. vnusquiſque prout deſtinauit in corde ſuo,non ex triſtitia,aut ex neceſſitate, hilarem datorẽ diligit Deus, & ſic dicit,ꝙ darent iſtã eleemoſynam, quaſi benedictionem,& non quaſi auaritiam.i.darent vultu hilari, ſicut liberales,& non vultu triſti,ſicut auari.

An clerici teneãtur dare eleemoſynas. Vbi & exponitur quibus potius pertineat prædicare clericis ne,an monachis.

Quæſt. LXXIII.

QVAERITVR nunc de eleemoſynis clericorũ. Dicendum ꝙ eleemoſynam dare ptinet ad oẽs hoĩes, nam ſingulę dignitates, vel ſtatus habent proprias virtutes, quia aliæ ſunt virtutes clericorũ, & aliæ laicorũ,& alię prȩlatorum,& alię ſubditorũ,vnde dꝫ

1.Poli.

1.Poli.circa finẽ 8.c.ſ.ꝙ non eſt eadẽ virtus boni hoĩs, & boni ciuis,ſed alia,& alia. Nam ad eſſe bonum hominem requiritur omnis virtus, quæ dirigit actus humanos, ad eſſe autem bonum ciuem ſolum requiritur iuſtitia, quia ciuis dicit communicationem, & eſt ad alterum,ſola autem iuſtitia eſt,quę dirigit hominẽ ad alterum quantum ad communicationem neceſſariam, vnde licet ęterę virtutes ſint bonę vbicunq; ſint, non ſunt tamen neceſſariæ ad eſſe bonum ciuẽ, ſed ſunt neceſſariæ ad eſſe bonum hominem, & ita de ſingulis differentijs ſtatuum: miſericordia autem eſt,quæ omnibus hominibus conuenit:omnes.n.miſereri,& eleemoſynam dare debent,ſic dicit Amb.ſuper Luc.& 86.diſt.cap.in ſingulis,ſ.ſed hęc,& alia officiorum præcepta propria ſunt ſingulorum, miſericordia communis eſt vſus, ideo commune præceptũ eſt omnibus officijs omnibus ætatibus neceſſaria, nõ publicanus, non miles excipitur, nõ agricola, non vrbanus,diues, & pauperes omnes in communi admonentur, vt conferant non habenti, licet tñ omnibus hominibus ſit communis miſericordia, & eleemoſyna,clericis tñ eſt magis neceſſaria,quam ęteris. Primo ex natura ſtatus, quia iſtud eſt generale,ꝙ habens excellentiorem ſtatum debet habere omnes virtutes in gradu excellentiori, ſicut viri Heroici in qualibet virtute habent excellentiam ſuper ęteros homines, quia habent virtutes modo diuino, vt patet 7. Ethic. c. 1. ſic etiã magnanimi habent omnes virtutes quas habent ęteri, & tamen in qualibet earum habẽt vnã magnitudinem,vel excellentiam, quam non habent ęteri 4.Ethic. c.9. & ita eſt in Eccleſia de prælatis, & viris religioſis reſpectu ęterorum, quia perfectiores debent eſſe, vnde ad ipſos pertinet conſeruatio conſiliorum,& tamen ſicut ſe habent prælati,& religioſi ad ęteros clericos, ita ſe debent habere clerici ad laicos, ſ. quòd excedant eos in gradu virtutis, ſic dicit Greg.& habetur 5.diſt.cap.denique,ſ.clerici,ſicut loco laicos, ita religione prȩcellere debent, vnde pro magno opprobrio habetur,ꝙ non ſint meliores ſacerdotes,quam laici,ſicut dicitur Oſeę 4. & erit ſacerdos ſicut, & populus: nam tantum debent differre, quòd populus vocatur aſina, & ſacerdos vocatur propheta, & ſi fuerint æquales laici,& clerici in virtute, vel laici exceſſerint clericos, dicitur aſina corrigere prophetã extra de hęretic. c.cum ex iniuncto: ſicut ergo in omnibus virtutibus clericus laicum excedere debet, ita & in eleemoſynæ largitione excedere debet. Secũdo propter exemplum,quia clerici tenentur præſtare laicis exemplum bene viuendi, quia ſunt eorum prælati, vnde vocantur lux eorum, & lucerna præced. cap. vos eſtis lux mundi. Et etiam dicitur,ſic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra, & glo. pa.ve. non poſſunt tñ clerici eſſe lux laicorũ niſi excelliãt eos in gradu virtutis, ſicut lux excellit ea, quæ illuminat, alias non magis eſſet clericus lux, quã laicus,ideo tenetur clericus excedere laicum, & maxime in illis operibus, quæ poſſunt venire in publicũ, cum Chriſtus dicat luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra, opera autem, quæ maxime poſſunt exterius apparere ſunt eleemoſynę, quia ſunt ad alterum, ideo potiſſime in eleemoſynis dandis debet excedere clericus laicum, ꝙ autem dicitur teneri clericos excedere laicos in gradu virtutis debet intelligi laicos,ideſt laicalem conuerſationem, vel ſtatum,quia ſi aliqui laici volunt viuere vita perfecta per obſeruationem conſiliorum nõ tenentur clerici excedere eos,nec eſſe æquales illis in gradu virtutis, habet autem laicalis ſtatus virtutis gradum, & viuendi normam ſibi competentem, quam tenetur quilibet laicus ſeruare ad hoc, quòd ſit bonus etiam non habendo aliquam ſpecialem profeſſionem, & iſte modus virtutis,& vitę cõueniens laicis eſt minor, quam modus impoſitus clericis, ideo tenentur clerici ex neceſſitate præcepti excedere virtutem laicalẽ in gradu. Tertio apparet hoc ex conditione officij prędicandi,quia clerici, & maxime ſacerdotes tenentur prędicare populo veritatem fidei,& rectitudinem morum Malach. 2. labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam,& legem ex ore eius exquirent, & Aggęi 2.dicitur interroga ſacerdotes legem: debent ergo clerici prędicare omnia opera bona,& prȩcipue opera miſericordię de quibus Chriſtus à nobis rõnem exiget in iudicio inf. 25. oportet ergo ꝙ ipſi ſpecialiter vacent operibus miſericordię,quia aljàs confunderentur,& nemo audiret verbum eorum ad Rom. 2. qui prædicas non furandum, & furaris:qui dicis non męchandum,& męcharis,& ſic dr̃ 42.diſt.§.1. ꝙ ſacerdos primo à ſeipſo, & à domeſtica ſua Eccleſia debet exigere, ꝙ poſtea populo imperat nec eſſe eſt, vt pauperes hoſpitio recipiat quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos attrahat: aliàs. n. contemneretur valde prædicatio, ſi prędicator alia in verbo, & alia in opere exempla moſtraret, vt ait Hier.ſuper Mich. & 35.diſt.c.Eccleſiæ principes,an non confuſio, & ignominia eſt Ieſum crucifixum pauperem, & eſurientẽ fartis, i. repletis prędicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaq; ora proferre? Quarto patet, quia clerici ſuccedunt loco Apoſtolorum, & ideo tenentur facere opera eorum in alleg.c. Eccleſiæ principes, ſ. ſi in Apoſtolorum loco ſumus non ſolum ſermones eorum imitemur, ſed etiã conuerſationem,& abſtinentiam, & tñ conuerſatio Apoſtolorũ fuit ſupra ęteros homines pietatis operibus inſtare, ideo ſic tenentur omnes clerici ſupra laicos. Quinto quia ad omnes qui habent aliquam ſpecialẽ profeſſionem ſanctitatis conuenit magis vacare eleemoſynis, quam ęteris hominibus, & patet, quia viduę in Eccleſia primitiua,quæ aſſumebantur ad quendam modum viuendi religioſum,ſicut ſunt nunc moniales,non permittebantur recipi ad hunc ſtatum niſi eleemoſynis prius vacaſſent ad Tim.5.vidua eligatur, &c.ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit:clerici tamen pertinent ad gradum excellentiorem, quam viduę tunc pertinebant,vnde vocantur clerici à cleros,ꝙ eſt ſors, i. quia ad ſortem Dei ſpecialiter pertinent, vt ait Iſid.7.Etym.& 21.diſt. cap.cleros ergo à fortiori pertinet ad clericos dare eleemoſynam, iſta rõ inducitur 42.diſt. §.1.ſ. à pietate quiſquis alienus fuerit in ſacerdotem ordinari non poteſit: ſi enim vidua in Eccleſia recipi prohibetur,quæ pauperes non recepit hoſpitio,quæ pedes ſanctorum,i.hoſpitum non lauit, multomagis ſunt prohibendi à ſacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni. Sexto quia ex conditione bonorum competit hoc clericis: nam clerici recipiũt bona ab Eccleſia, ſed bona Eccleſiarum ad pauperes pertinent: nam ſicut de eleemoſynis fidelium iſta habentur, ita clerici de eis eleemoſynam facere debent potius,quã laici qui non conſequuntur bona ex eleemoſynis,ſed ex propꝛijs laboribus,& ideo bona clericorum non ſunt ſua,ſed pauperum,& illis debẽt erogare,ſic dicit Hier.ad Damaſum & 16.q.1.capit.quoniam,ſ.qñ quidquid habent clerici pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent,i.non ſolum recipere ſi venerint,ſed etiam attenti eſſe ad hoc faciendum, quaſi ex officio eis incumbat, quia hoc ſignificat inuigilare, ſic etiã dicit Amb. 23.q.8. c.conuenior, i. omnia, quæ mea ſunt pauperũ ſunt. Septimo quia clericis ſpecialiter competit hoc

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex conditione ſtatus: nam licet miſericordia ſit communis virtus a qua nullus excluditur, vt ait Amb. ſup Luc. & 86. di. c. in ſingulis ſpecialiter tñ cõuenit clericis, quia inter cęteras conditiones Epiſcoporum, & ordinandorum cęterorum poſuit Apoſtolus ſpecialiter, quòd oportebat eſſe hoſpitalem: per q intelligitur exhibitio cuiuſcũque eleemoſynę 1. Ti. 3. & tñ, quando aliquid competit ſpecialiter alicui ex conditione naturę ſuę ſpecialius ei conuenit, & intenſius, q̃ ſi competat communiter, vel per accidens, ſicut eſſe calidum competit igni per naturam, terrę autem, & lapidi competit per accidens, & inuenitur intenſius, & inſeparabilius calor in igne, quam in lapide, & terra: ita cum clerici ex conditione ſtatus ſui ſpecialiter habeant, quòd debeant eſſe hoſpitales, intenſius debent vacare, & inſeparabilius hoſpitalitati, & omnibus miſericordię operibus, quam laici, & eſt intelligendum, q dare eleemoſynam conuenit generaliter omnibus clericis cuiuſcunque ordinis, & ſtatus ſint, q innuit Hiero. 16. q. 1. c. q̃m, vbi non nominauit ſpecialiter aliquem ordinem clericalem, ſed generaliter clericos dicens, quidquid hñt clerici pauperum eſt, & domus illorum cões omnibus eſſe debent, reperitur aũt ſpecialiter de diaconis, q debent eleemoſynam dare, & q magis debent vacare eleemoſynis, q̃ cantare in eccleſia, vt ait Grego. 92. di. c. in ſancta, ſ. exorta eſt conſuetudo, vt in diaconatus ordine inſtituti cantores eligãtur, quos ad prædicationis officium, & eleemoſynarum ſtudium vacare congruebat. Etiam officium diſtribuendi eleemoſynam per Apoſtolos in eccleſia primitiua diaconis datum fuit: nã ſeptem diaconi fuerunt inſtituti, qui, puderent viduis, & alijs pauperibus in cibo. Act. 6. de presbiteris a fortiori intelligendum eſt, q eleemoſynę debeant vacare, quia cum ſint in gradu ſuperiori magis ad eos, q̃ ad diaconos pertinebit exercere pietatis opus: ad Epiſcopos aũt maxime pertinet eleemoſynarum largitio: cum ipſi ſint ſupremi in gradu Eccleſiaſtico, iõ ſpecialiter Apoſtolus Epiſcopos hortatur ad eleemoſynã dãdã 1. ad Ti. 4. exerce te ipſum ad pietatem: pietas. n. ad oĩa vtilis eſt: erat aũt Timotheus Epiſcopus cui iſta Apoſtolus dicebat, eſt aũt tã neceſſaria elargitio eleemoſynarũ in Epiſcopo, q niſi eleemoſynis vacauerit ſaltẽ Epiſcopi nomen habere non põt, vt ait Grego. 86. di. c. fratrẽ noſtrũ, ſ. non ſibi credat lectionem ſolam, & orationem ſufficere, vt remotus nihil ſtudeat de manu fructificare, ſed largam manum habeat neceſſitatẽ patientibus ſuccurrat: alienam inopiam ſuam credat, quia ſi hoc non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet, & eſt tam annexa miſericordia Epiſcopis, q ſigs ante epiſcopatum eleemoſynis non vacabat, etiam ſi poſtea ſit electus in Epiſcopum, & ad hoc ſit aliàs idoneus repellitur a promotione, vt ait Gre. 85. di. c. florentinum, vbi florentinus archidiaconus ad Epiſcopatum electus repellitur, qa tenax erat. ſ. quia ad charitatem recipiendam amicus nunquam intrauerat domum eius, vndẽ Epiſcopis incumbit cura prouidendi omnibus pauperibus de Epiſcopatu ſuo inquantum ipſe põt 42. di. c. Epiſcopus, ſ. Epiſcopus pauperibus, vel infirmis, qui debilitate facie re ſuis manibus laborare non poſſunt, victum, & veſtitum inquantum ſibi poſſibile fuerit largiatur, hoc autẽ non debet Epiſcopus per ſeipſum facere, ſed cõmittere alijs, vt diligẽter hoc exequantur, & prouideat, quòd bene iſta gerantur, petens rationem aliquando de eis, ſed per ſe ea non aget quantumcunque iſta ſint pia 88. diſtinct. capi. Epiſcopus gubernationem, ſcilicet Epiſcopus gubernationem viduarum, & pupillorum: eſt ergo eleemoſynarum erogatio omnibus clericis multum neceſſaria: differenter tamen ſecundum ordinẽ ſtatũ, & dignitatem, & præcipue ſecundum differentiam redditruum, quos ab eccleſia ſuſcipiunt.

Auarus repellitur ab epatu.

An clerici teneantur largiri omnia, quæ ſibi ſuperfluunt in eleemoſynas. quorum bona dicuntur eſſe in duplici differentia, & quomodo ſunt veri domini ſuorum fructuum. Et quando eſt melius dare pauperibus quam eccleſiæ. Quæſt. LXXIIII.

QVAERETVR an teneantur clerici oĩa, quę ſibi ſuperfluũt in eleemoſynas largiri. Aliqui dicũt, q ſic, & q mortaliter peccant in non largiendo, quia Luc. 3. ſuper illo verbo, qui habet duas tunicas det vnã non habenti dicit glo. de duabus tunicis diuidendis datur præceptum, q ſi vna diuidatur nemo veſtitur dimidia tunica, & nudus remanet, qui accipit, & qui dedit, ſed per largitionem vnius tunicę intelligitur largitio eorum, quę ſuperfluunt ad neceſſitatem vitę, vt patet in eadem Glo. ergo dare ſuperflua eſt ſub præcepto, & conſequenter, qui non dat illa peccat mortaliter, q a fortiori erit in clericis, vt dictum eſt præcedenti q. Item præceptum magis obligat, quam conſilium: dare autem omnia, quę quis poſſidet eſt cõſilium infra 19. & tamen obligatur homo ad hoc cũ videat alterum in caſu extremę neceſſitatis, & non poteſt liberare eum a morte, niſi det omnia, quæ poſſidet, vt innuitur 86. di. c. non ſatis, ergo tenebit a fortiori dare ſuperflua pauperibus, & ſic non dando peccabit mortaliter. Item quicunque conſumit, quod alterius eſt tenetur ad reſtitutionem: bona aũt clericorum pauperum ſunt, vt innuitur in glo. Hiero. ſuper Michęã, & 16. q. 1. c. quoniam, ergo ſi clericus conſumat inutiliter bona eccleſiaſtica tenetur pauperibus reſtituere ſi habuerit aliũde, vnde reſtituat. Item qui ſe facit impotentem ad faciendum id, q facere tenetur, peccat mortaliter, ſed clerici tenentur ſubuenire pauperibus, & faciendo expenſas ſuperfluas non poſſunt pauperibus ſubuenire, ergo peccant mortaliter expendendo ſuperflue. Dicendum q ad videndum quid liceat clerico expendere, & quid dare teneatur in eleemoſynã dicendum eſt, q clericus poteſt habere bona patrimonialia, vel aliàs vndecunque licite acquiſita, & poteſt habere bona eccleſię, vel obtentu eccleſię acquiſita: de primis bonis dicendum, q clericus habet poteſtatem liberam, & plenam in illis, quia eſt verus, & plenus dominus illorum, ſicut laicus bonorum ſuorum, & quãtum ad hoc licitum eſt, ſ. clerico vti rebus ſuis, ſicut voluerit, & ex hac parte nullum peccatum eſt, poteſt tamen accidere peccatum ex inordinato modo, vel fine vtendi de fine, vt ſi clericus ad luxuriãdum diſpenſet bona ſua dando illa meretricibus, vel dando hiſtrionibus ad laudem humanam, & propter delectationem ludorum ſuorum: nam talibus donare peccatum eſt, & etiam laicis non licet alicui ralium ex hac cauſa donare, vt ait Aug. ſuper Ioan. & 86. di. c. donare, & cap. qui venatoribus: de modo paret, vt ſi per ſuperabundantiam, vel defectum bona ſua diſtribuat: nam diſtributio bonorum pertinet ad virtutem liberalitatis 4. Ethicorum: conſiſtit tamen omnis virtus in medio, & corrumpitur per ſuperabundantiam, & defectum ſecundo Ethicorũ, ideo dando magis, quam oportet, vel expendendo magis, quam decet peccatum eſt, etiam per defectum eſt peccatum, vt ſi non eroget quantum tenetur, vel non expendit in rebus in quibus tenetur, & iſtis modis, etiam laicus peccat expendẽdo bona patrimonialia, vel acquiſita proprijs laboribus, quia nulla res eſt in qua liceat homin. gere contra virtutem, & ideo cum expendere bona, quæ poſſidentur ad virtutem quandam pertineat, quicũque expendendo egerit contra illam virtutem peccat: verum eſt tamen, q clericus magis peccat etiam expendendo proprium patrimonium indebite, quam laicus: cum teneatur clericus eſſe in maiori gradu virtutis, quam laicus, vt oſtenſum eſt præcedenti queſtio.

Si aũtẽ ſint bona eccleſię: dicit beatus Th. de Aquino, q clerici non ſunt domini bonorum eccleſiaſticorum, ſed diſpẽſatores, iuxta illud 1. Corint. 9. diſpẽſatio mihi credita eſt, pertinet autem ad diſpenſatorẽ, vt fideliter diſtribuat ea, quæ ejus diſpenſationi committuntur 1. Corint. 4. hic iam queritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. In his autem poteſt dupliciter peccatum contingere. Vno modo ex conditione rei eccleſię, ſcilicet dum vſurpat ſibi, quaſi rẽ propriam, & in vſus ſuos conuertit id, q eſſet aliis erogandum. Alio modo ex inordinato vſu eorum, quæ in partem ſuã cedunt, ſicut ẽt dictum eſt ſupra de bonis patrimonialibus, eſt autem verum, q diſpenſatio iſtorum bonorum committitur fidei diſpenſatorum, vt. ſ. diſpenſatores bona fide diſpenſent eccleſiaſtica bona, vt dictum eſt 1. Corint. 4. iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur, i. fideliter tractans eccleſiaſtica bona: ſiquis ergo bona fide eccleſiaſtica bona diſpenſet accipiens inde, q ſibi conuenit ſecundum conditionẽ ſtatus, & perſonę: & alijs largiẽ ſecundũ, q ſibi vẽ bona fide expedire, nõ peccat mortaliter etiam ſi forte aliquid plus in vſus ſuos conuertat, q̃ deceat, talia. n. quia iudicium eorum eſt in ſingularibus non pñt per omnimodam certitudinem diffiniri, vnde ſi non ſit multus exceſſus poteſt compati ſecum bonam fidem diſpenſatoris, ſi vero multus exceſſus non poteſt latere, ideſt neceſſe eſt, q diſpenſator cognoſcat ſe non benę agere, ſed immoderate, & ita non poteſt agi cum bona fide, ſi autem non ſeruet bonam fidem in diſpenſando peccat mortaliter, & ſic in talibus expenſis mortaliter peccabit.

Pro hoc ſciendum, q bona eccleſię per ſolos eccleſiaſticos diſpenſanẽ: ſunt autem iſta duplicia, quędam ſunt, quę pertinẽt ad vſum eccleſię ſolius, & alia ſunt, quæ pertinent ad vſum clericorum, vel aliorum: prima ſunt vt ipſa ornamenta eccleſiaſtica, quę ad ſolum vſum eccleſiæ deſeruiunt, & poſſeſſiones, & redditus aſſignati ad ſolũ eccleſię vſum, vt quos dicimus pertinere ad eccleſiarum fabricam, quia ſiue ſit poſſeſſio aſſignata ad talem vſum, ſiue ſit redditus inde habitus ſolum ad eccleſiam pertinet ad reficiendum, quæ refectione indigent, & ſubueniendum alijs eccleſię neceſſitatibus, & de his pecunijs, & poſſeſſionibus ad clericos nihil pertinet, quia nec poſſunt aliquid aſſumere ad vſus ſuos, nec etiam alienare, quia omnino contrectarent rem alienam accipiendo aliquid de iſtis, quia nullo modo ad eos pertinent, & tenerentur ad reſtitutionem, ſicut ſi furarentur rem proximi, & tanto grauius pecarent quanto deterius eſt res ſacras, quam prophanas vſurpare, & de iſtis principaliter intelligitur, quando dicit, quòd res eccleſię non poſſunt alienari, extra dere. eccleſię non alie, per totum, de iſtis clerici non poſſunt facere eleemoſynam regulariter cum non liceat eis, etiam ad vſus ſuos aliquid de illis accipere, an tamen de talibus bonis eccleſiæ aliquando eleemoſyna fieri poſſit dicetur infra quæſtione 76.

Alia ſunt bona, quæ pertinent ad clericorum diſpenſationem, & iſta ſunt duplicia, quia quædam ſunt aſſignata ad ſolas eleemoſynas, vel pios vſus, ſicut interdum ſolent a fidelibus relinqui aliquæ poſſeſſiones eccleſię, vt eccleſia teneatur conuertere omnes fructus illarum poſſeſſionum in eleemoſynas pauperum, vel certam partem eorum, ſicut etiam ſolent inſtitui hoſpitalia quibus relinquuntur poſſeſſiones, vt fructus earum pauperibus erogẽtur, & interdum adminiſtratio talium hoſpitalium relinquitur eccleſijs, ideſt clericis earum: de iſtis dicendum, quòd clerici non poſſunt accipere aliquid in vſus ſuos cum ſint ad certum vſum relicta: illi tamen, qui habent officium iſtud adminiſtrandi, poſſunt ſi indigent accipere ſuſtentationem pro ſeipſis, quia ſicut alijs pauperibus prouident, ita & ſibipſis prouidere poſſunt, tanquam pauperibus, cum ſeipſos ex charitate plus, quam cęteros diligere teneantur, ſi tamen ſine indigentia acceperint aliquid de talibus bonis ad vſus ſuos, furtum committunt, & ad reſtitutionem tenentur.

Alia ſunt bona eccleſię, quę pertinent ad clericos, & dicuntur proprię clericorum, ſcilicet prębendę, & fructus beneficiorum. Sed adhuc quędam iſtorum bonorum ſunt immobilia, vt poſſeſſiones, quę ſunt aſſignatę clericis, vt ex eis fructus percipiãt, & de iſtis dicẽdum, quòd nihil eſt in poteſtate clericorum, quia non poſſunt vendere, nec donare, nec aliquo modo alienare, ſicut eſt de omnibus bonis eccleſię ſupra poſitis, quia iſta ſunt bona eccleſię, quæ ipſa habet vt de fructibus eorum prouideat miniſtris ſuis, quia aliàs nullos haberet miniſtros, & non ſunt bona ipſorum miniſtrorum, vnde de his clerici nõ poſſunt eleemoſynam facere, nec aliquid diſponere, ſed ſi aliquid expenderint de illis ſunt ſacrilegi, & tenenẽ ad reſtitutionem. Alia ſunt bona eccleſię, ideſt clericorum, ſcilicet fructus beneficioeum, & prębendarum, & generaliter quidquid illis datur, vel peruenit intuitu eccleſię, & iſta ſunt bona ipſorum clericorum, quia de illis viuunt, & de iſtis dicitur, quòd clerici non ſunt domini, ſed diſpenſatores.

Intelligendum tamen eſt, quòd omnium iſtorum fructuum licite acquiſitorum clericus eſt vere dominus, dicitur autem licite acquiſitorum, quia interdum clerici non faciunt ſuos fructus beneficiorum, vt ſi obtinuerint beneficia per ſymoniam, vel ſi non dicant diuinum officium, & in aliquibus caſibus clerici concubinarij, & quantum ad fructus ſic perceptos clerici non habent aliquam adminiſtrationem, nec poſſunt expendere in neceſſitatibus ſuis, nec eleemoſynas de illis facere poſſunt, ſed reſtituere tenentur illis eccleſijs, quibus debentur: nam ſymoniace acquiſita non poſſunt pauperibus erogari, ſed illi eccleſię reſtitui, quæ per hoc leſa eſt, extra de Symo. ca. de hoc, & c. audiuimus, ſi autem licite acquirantur, dicitur clericus efficere fructus ſuos, vt omnes tam Theologi, quam Iuriſtę loquuntur: ſuus tamen dicit dominium, & ideo clericus dominus eſt fructuum beneficij ſui, non eſt tamen plenus dominus ideſt non habet jus pleniſſimum in illis, quia ſi haberet poſſet inſtituere hęredes in illis, & tamen clericus non poteſt libere de iure teſtari de bonis habitis per eccleſiam ſine diſpenſatione, extra de teſta. c. relatum, & ideo non habet omnia, quæ habet plenus dominus, hoc tamen non tollit quin ſit verus dominus, quia etiam in bonis profanis ſunt aliqui taliter domini, vt ſiquis inſtituit filios ſuos hęredes, & ſubſtituit eos adinuicem, ſcilicet quòd vno moriente ſine liberis hęreditas perueniat ad alterum, & ille non poſſit donare hęreditatem illã, nec teſtari de ea inſtituẽdo alium hęredem: manifeſtũ eſt autem, quòd iſte verus dominus efficitur iſtius rei, quia aliàs daretur res profana, quæ ab hominibus poſſidetur, & nullius eſt, quòd eſt abſurdum, ſcilicet nec iuris publici, nec priuati.

Sunt etiam alij, qui conceduntur vere domini rerum eſſe profanarum, & non poſſunt in illis omnia, quę poſſunt clerici in fructibus beneficiorum ſuorum, vt ſi ſint aliquę poſſeſſiones pertinentes ad ius primogenituręnõ poteſt primogenitus, nec ſucceſſo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res sui testari, ꝙ nō peruenient ad alios, nisi ad illos ad quos ex iure primogenitur̃ę peruenient. etiam viuentes non possunt ista bona alienare donando alijs, vel vendendo: clericus tamen licet non possit testari de bonis ecclesię, potest tamen viuens donare fructus beneficiorum suorum etiam ad turpes vsus licet in hoc peccet mortaliter, ideo nō prohibetur esse dominus fructuum beneficij. Etiam patet hoc, quia si non esset clericus dominus istorum fructuum: essent solū sibi dati ad aliquam administrationem certam, scilicet vt inde sustentaretur, vel vt daret in eleemosynam, & sic de alijs, & tunc non haberet clericus aliquod ius, nisi expēdendi istos fructus in illo vsu: si autem expēderet in aliquos alios vsus quantum ad hoc nullum ius haberet, & ideo teneretur ad restitutionem, sicut siquis dedit mihi cētum ducatos, vt pauperibus erogarem vbi ego vellem, & quando ego vellem, si de illis aliquid accepero in vsus meos, vel alicui donauero non, vt pauperi: manifestum est, quòd teneor ad restitutionem, idest equale dare pauperibus pro illo cuius erat pecunia. Ecclesia tamen non committit alicui dispensationem ad peccandum, ideo siquis expenderet fructus beneficij dando aliquid meretricibus, vel histrionibus, aut ioculatoribus, quibus est peccatum dare, teneretur hoc restituere ecclesię, vel pauperibus ad quorum subuentionem bona ecclesiastica ordinabātur, & tamen falsum est, quia non tenetur restituere licet peccauit mortaliter dando, vt dicit idem beatus Tho. de Aquino in quolib. 6. art. 12. ergo clericus est dominus fructuum beneficij sui.

Dicendum, quòd clericus est dominus fructuum beneficij, & etiam est dispensator, & vnum non derogat alteri, dicitur enim dominus inquantum vere fructus efficiuntur sui: nam non est possibile esse suos quin ipse sit dominus: dicitur autem dispensator inquantum isti fructus proueniunt clerico ab ecclesia, quę instituit illos principaliter ad hoc, quòd clericus sustentaretur de illis, quia aliàs nemo esset, qui ministrare vellet, nisi ecclesia sustentationem tribueret, sic dicitur 1. Corinth. 9. qui altario seruit de altario viuere debet, & Deus dixit Leuitis Nume. 18. quando dedit eis decimas: filijs Leui dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis. & consequenter dat ecclesia illa bona, vt pauperes inde alantur, quia ecclesia recepit bona de eleemosynis fidelium, & vult, quòd in illis expendantur: maxime quasi ecclesia cum sit a Deo instituta est optime ordinata, & singulę res suę bene dispositę sunt, fructus ergo suos ad bonum finem ordinat, & quia ditari nō est bonum, sed pertinet ad auaritiam, & etiam est occasio peccandi 1. ad Tim. 6. qui volunt diuites fieri incidunt in laqueos diaboli: non inrendit ecclesia quemquam ditare, sed solum dare sustentationem, quidquid autem aliud est ab ecclesia non est intētum, cum nec etiam ipsę res possessę sint, nisi ad supplendam indigentiam nostram, & ideo vocantur vtiles, quia ad vsum sunt, & maxime competit Christianis, & potissime clericis 1. ad Timo. 6. est quęstus magnus pietas cum sufficientia, idest lucrum nostrum non est in hoc, quòd congregemus multas diuitias, sed in hoc, quòd habeamus sufficientiam pro necessarijs, & de reliquis pietatem, idest eleemosynā faciamus, & subditur ibi causa, scilicet nihil enim intulimus in hunc mundum, nec auferre quid possumus, habentes autem alimenta, & quibus tegamur. cōten. su. & sic ecclesia non intendit clericis dare, nisi necessaria, si autem aliqua superfuerint vult, quòd illa expendantur in vsus pauperū, vt innuitur 12. quæst. 1. capi. illi autem, & cap. res ecclesię, & cap. nulli Episcoporum, & cap. si priuatum, clerici ergo tenentur expēdere hoc in pias causas ad quas ecclesia instituit si autem expendant in alios vsus peccant, & tamen quia clerici effecti sunt domini fructuum licite acquisitorum de beneficijs suis si in alios vsus expenderint, etiam si in vsus turpes, transfertur dominium, sicut si darent de bonis patrimonialibus, peccant tamē mortaliter, quia faciunt contra ecclesię constitutionem, & intentionem, sed quia dominium transfertur non competit repetitio, aliàs quandocunque clericus nō habens aliunde bona, nisi de fructibus beneficiorum daret aliquid meretrici, vel concubinę, aut histrioni, vel etiam alicui personę honestę, dum tamen nō esset pauper, nec daret intuitu paupertatis, competeret manifeste ecclesię repetitio aduersus personas illas, & tamen, nec ecclesię, nec iura iubent fieri talem repetitionem, ergo innuunt, quòd illa, quę sic data sunt vere transierunt in dominium eorum quibus dantur: alioquin si Episcopus sciret, quòd similes clerici dedissent aliquid concubinis, vel alijs personis similibus præterquam pauperibus, siue clericis, siue non: teneretur nomine ecclesię ista repetere a prędictis personis: alioquin male administraret, sicut si sciat Episcopus, quòd clericus alienauit aliquas possessiones ecclesię, vel beneficij, tenetur repetere ab illis, qui eas detinent, & tamen nullus Eps, quantumcunque bene administrans talia repetit, nec etiam ecclesia iubet ea vnquam repeti, ergo innuitur, quòd non cōpetit repetitio pro illis: competeret tamē si possessores non essent effecti domini, & tamen nō potuissent effici domini per traditionem si accepissent ab eo, ꝙ nō erat dominus, ergo clericus est vere dominus fructuum licite acquisitorum de beneficijs suis, & maxime in beneficijs simplicibus.

Quòd autem vocentur clerici dispensatores, & administratores fructuum beneficiorum non prohibet eos esse dominos: nam vocantur dispensatores, quia ecclesia concessit eis ista bona, vt expenderent ea in vsus certos, & concedendo fecerit ea sua cum non dederit eis solam administrationem, sed etiam dominium, & ideo de iure vocantur aliquando clerici procuratores rerum Ecclesiasticarum, vt 14. q. 1. cap. 1. & 12. q. 1. cap. si priuatum, & aliquando domini, vt 16. q. 1. c. & temporis, quandoque defensores 16. q. 1. cap. in sacris canonibus. Quinque patres, vt 63. distinctio. capi. quorum vices. in bonis autem profanis illi, qui sunt domini vocantur domini, & non dispensatores, quia bona illa pertinent ad eos simpliciter, & non sunt sibi data ad vsum certum. Sic tamen poterat esse in profanis, quòd esset aliquis verus dominus, & dispensator, vt liquis daret alicui certam possessionem, vt esset sua, & tamen teneretur de fructibus eius quolibet anno facere certas eleemosynas, & quòd iste posset de ista re testari, vel donare eam cui vellet, aut qualitercunque alienare, dum tamen ad quēcunque peruenirent transiret cum isto onere, non est dubium quin isti essent veri domini istius possessionis, & tamen etiā erunt dispensatores, quia tenerentur dispensare fructus eius, vel certam partem eorum in certos vsus: ita est de fructibus beneficiorum, quia dantur clericis in suos, & tamen perueniunt cum isto onere, scilicet quòd in vsus certos expendantur, ideo clerici domini efficiuntur fructuum, & licet peccent mortaliter ea, quæ superfluunt eis non expendendo in causas pias: si tamen in quascunque alias causas expenderint etiam si sint turpes, vere acquiritur eis quibus datur, & ideo etiam si sit notorium nō competit repetitio ecclesię aduersus istos.

Quòd autem dicitur teneri clericum ad dandum omnia prēter ea, quæ expendit in suis necessitatibus est intelligendum de expensa decēti secundum conditionem

conditionem status sui, & dignitatis, quia quibusdam dignitatibus competit habere maiorem familiam, quā alijs, vt patet extra de censi. cap. cum Apostolus, scilicet, quòd Archiepiscopi visitantes possunt habere 40. vel 50. equitaturas secum: Episcopi autem 20. vel 30. Cardinalis vigintiquinq; Archidiaconi vero quinque, vel sex: decani vero constituti sub Archidiaconis solum habeant duas equitaturas: intendit tamen ibi Papa, vt ecclesię non grauentur dare solum istis procurationem necessariam, ergo innuitur, quòd facere sumptus omnibus istis pśonis est facere sumptus necessarios, & iō omnia, quę sunt necessaria Episcopis, vel Archiepiscopis, & alijs constitutis in dignitate pro sustentanda ista familia dicuntur esse simpliciter necessaria, & expendere de fructibus beneficiorum suorum ad sustentandam totam istam familiam licitum est: immo etiam si haberent aliquātulum maiorem familiam, quia liberius potest clericus expendere de fructibus beneficij sui quos iam acquisiuit in suos vsus, quam recipere sumptus ab ecclesijs quas visitat, quia illę non tenentur sibi, nisi ad sumptus necessarios ratione visitationis, & tamen ecclesię visitatę tenentur dare eis sustentationem, siue procurationem ꝓ prędictis equitaturis, ergo quando nō visitauerint poterunt de fructibus beneficiorum suorum istam familiam, & etiam aliquantulum maiorem sustentare: si videatur conueniens secundum conditionem dignitatum, vt si habeant iurisdictionem annexam ad cuius executionem est necessaria aliquāta familia, & licet posset Episcopus viuere habendo tres, vel quatuor famulos, non dicuntur superflua omnia, quę expendit habēdo plures famulos, quia dignitati suę conuenit plures habere ad viuendum decenter. etiam non vocantur necessaria solum illa cum quibus homo viuens parce posset vitam agere, quia licet parsimonia, idest vita aliquantulum austera sit laudabilis, quando propter Deum sustinetur 41. di. c. parsimonia. non tamen tenentur clerici ad illam, sed decenter secundum conditionem regionis in qua viuunt expensas facere possunt sibi, & familię suę, & etiam inuitando amicos, & benefaciendo eis in aliquo: nam nomine sustentationis intelliguntur omnia, quæ faciunt illi, qui moderate se sustentant, & tamen communis conditio est hominum amicos suos interdum inuitare. Ideo clericis licet de fructibus beneficiorum suorum non solum alere familiam suam, sed etiam facere honesta, & moderata conuiuia amicis suis, & etiam aliquibus extraneis ex causa honesta: immo siquis vellet obseruare tantam tenacitatē in fructibus acquisitis de beneficijs suis, quòd amicos, nunquam inuitaret, per hoc ipsum redderetur indignus ad habendum maiorem dignitatem 85. di. cap. florentinum. ipse enim florentinus Archidiaconus electus fuit in Episcopum, & licet esset aliàs idoneus, quia tamen inuentum est, ꝙ nunquam amicus ad recipiendum charitatem domū eius intrauerat, repellitur a promotione. omnia autem hęc debet clericus moderata agere, & quia iudicium istorum consistit in particularibus nō potest dari regula determinata quātum, vel quantum liceat clerico expendere de fructibus beneficij sui in vsus suos, sed prudentia, & cōscięntia simul sit regula, quia cum clericus dicatur administrator, in administratore, siue dispensatore quęritur fidelitas 1. Cor. 3. hic quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur: fidelitas autem est rectitudo conscientię, vt dicitur ad Roma. 14. omne, quòd non est ex fide peccatum est, idest omne, quòd non est ex conscientia, sed contra cōscientiam est peccatū, vnde etiam si interdum clericus de fructibus beneficij expendat in vsus suos aliquid vltra necessitatē et secūdū condecentiam status sui, & conditionem regionis, nō oportet, ꝙ peccet mortaliter si illud modicum est, & non putat se agere vltra necessitatem, quia non est tunc contra conscientiam, si tamen immoderate excedat vltra necessitatem, & condecentiam, nō potest hoc ignorare, & sic non potest cum bona conscientia illud expendere, vnde mortaliter peccat.

Et sic est regula generalis, ꝙ quandocunque clericus de fructibus beneficij sui propter laudem humanam, vel affectionem aliquam expendit in conuiuijs, vel alijs vsibus immoderate, etiam si illi vsus essent aliàs honesti, vel liciti, & hoc ipse scit, peccat mortaliter, non tamen tenetur restituere ecclesię, vel pauperibus tantundem de bonis proprijs, etiam si habeat patrimonialia, quia est verus dominus, & tenet donatio, vel administratio facta licet peccauerit male administrando, si tamen restituerit tantundem de bonis proprijs erit securior in foro conscientię, & maneret sibi pena leuior toleranda.

Sacerdos tamen in foro pœnitentiali non potest iniungere confitenti se taliter expendisse bona ecclesię, ꝙ restituat illa, quia non potest iniungi restitutio per confessorem, nisi in illis, quę aliquis accepit, vel consumpsit non existens dominus, sicut non potest confessor iniungere meretrici, nec histrioni, nec ioculatori, aut arenario, quòd restituant, vel pauperibus dent ea, quę taliter acquisierunt licet turpiter acquirant, & semper cum peccato mortali, vt innuitur 86. di. cap. donare, & cap. qui venatoribus. in tex. & glo. & hoc, quia isti effecti sunt domini eorum, quę acquisierunt. De ista materia, scilicet de bonis clericorum an possint habere proprium, & de bonis patrimonialibus, & de bonis ecclesię quid teneantur facere, & in quo possint expendere declarabūtur multa infra 10. vel Luc. 9. aut 16. quia est ibi materia propria, cū Christus dixerit ibi Apostolis: nolite possidere aurum, nec argentum, nec pecuniam, hic enim non fuit introducta, nisi ad videndum an clerici teneantur dare eleemosynam de superfluis ex necessitate.

Cum autem quęrebatur an tenerentur clerici dare omnia superflua in eleemosynam. Dicendum, ꝙ supra q. 34. fuerunt positę duę regulę, vel duo casus in quibus tenemur ex præcepto dare eleemosynam. Primus est, quando pauper est in extrema necessitate, qa etiam si nos simus pauperes, dum tamen non simus in tali necessitate, tenemur ei dare eleemosynam.

Secundus est, quando quis habet superflua simpliciter, idest quæ non sunt necessaria ad sustentationē vitę absolute, nec etiam secundum conditionem status, tenetur de illis dare eleemosynam ēr si pauperes non sint in extrema necessitate, & hoc non solum est pro clericis, sed etiam pro laicis. est tamen intelligendum, ꝙ magis tenentur clerici ad hoc, q̄ laici, quia ad eleemosynam tenentur magis clerici, vt ostensum est præceden. q. maxime, quia bona clericorū sunt bona pauperum 16. q. 1. ca. quoniam, s. quoniam quidquid habent clerici pauperum est: in laicis autem nō est sic, quia bona eorum non dicuntur esse pauperū: dicit tñ glo. in eo. c. ꝙ bona clericorum sunt pauperū, quia tēpore necessitatis debent dare ea pauperibus, sed hoc non conuenit, quia ēt bona laicorū isto mō sunt pauperum, quia si occurrant laico aliqui existentes in extrema necessitate quibus non possit succurri, nisi laicus det omnia, quæ possidet, tenetur dare omnia sic innuit Amb. lib. de offi. & 86. distin. cap. non satis, scilicet si tempore periculi quo rapitur ad mortem plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morientium, & sic si non potest aliter a morte liberare eum, qui manifeste iniuste occiditur, nisi dando omnia, quæ possidet, tenetur omnia dare, quia aliàs plus valeret

apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud eum pecunia ſua, quam vita morientium, quòd dicit Amb. eſſe graue peccatum: etiam Sanctus Tho. quoli. 6. dicit, quòd dare omnia, quæ quis poſſidet eſt regulariter conſilium, & tamen in tempore neceſſitatis eſt præceptum. eſt ergo clericus magis obligatus ad dandum eleemoſynam de ſuperfluis, quam vt ſolũ det in tempore neceſſitatis, & etiam magis obligatus, quam laicus, & cum laicus teneatur dare de ſuperfluis eleemoſynam etiam non exiſtente paupere in extrema neceſſitate, tenetur ad hoc magis clericus. Eſt aũt differẽtia inter eos, quia laicus diues habens ſuperflua non tenetur quęrere pauperes ad dandum eis, ſed qñ occurrerint, & petierint ab eo ſi ipſe iudicat eos indigere tenetur eis dare: clericus autem non ſolũ requiſitus tenetur dare eleemoſynam, ſed etiã ipſe debet pauperes inquirere, ideſt tenetur vigilare in loco, vel regione in qua viuit, qui ſunt illi, qui vere ſunt pauperes, vt eis prouideat de ſibi ſuperfluis, & eis, qui occurrerint ſibi quos iudicauerit indigere, tenetur benefacere, & habere hoc, quaſi in officium, vt indigentibus opera pietatis exhibeat, ſic dicit Hierony. ad Damaſum, & 16. q. 1. c. quoniam, ſcilicet quoniam quidquid habent clerici pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent: hoc verbũ inuigilare ſignificat eos debere eſſe valde attentos ad opera pietatis, & hoc eſt habere illa, quaſi in officiũ ad q laici non obligantur, cum tamen dicitur, q tenẽtur tam clerici, quam laici dare eleemoſynam de ſuperfluis, differt multum inter clericos, & laicos, quia laicis licitum eſt habere ſuperflua, quia non ſolum ſibi, & familię, ſed etiam poſteris ſuis prouidere debẽt, ſic dicitur 1. Corint. 13. q patres debent theſaurizare filijs, tenetur ergo laicus pauperibus occurrentibus ſibi non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiã extra illam ſi iudicat eos vere indigere eleemoſynam dare: reliqua autem etiam ſi ſuperflua ſint licite retinere poteſt, & non ſunt vere ſuperflua, quia licet reſpectu eius, vel familię pro vita eſſent ſuperflua, tamen reſpectu filiorum quibus pater debet theſaurizare non ſunt ſuperflua, ſicut in corpore humano ſuperfluum nutritionis non eſt ſuperfluum ſimpliciter, quia adhuc eſt neceſſariũ potentię generatiuę, vt in ſemen conuertatur, & ideo licet ſit ſuperfluum virtuti nutritiuę non abijcit illud natura. Quod autem nulli potentię eſt neceſſarium, vocatur ſimpliciter ſuperfluũ, & illud abijcit natura, ſicut ſunt ſtercora, & vrinę: de clerico autem ſecus eſt, quia clericus non habet filios quibus debeat theſaurizare, & etiam ſi illos haberet non poſſent ſibi ſuccedere, quia ſanctuarium Dei iure hęreditario poſſideri non poteſt, ideo omnia illa vocantur ſuperflua clerico quibus ipſe non indiget ad vitam, & de illis, tanquam de ſuperfluis diſponere debet. Poteſt autem clericus dupliciter ſe habere. Vno modo, quòd velit reſeruare bona iſta pro eccleſia, vel eccleſijs a quibus ea accepit, vt moriẽte eo ſibi ſuccedant, & tunc clericus habens ſuperflua prouidens pauperibus occurrentibus ſibi quos vere iudicat egere, etiam ſi citra extremam neceſſitatem poſſet retinere reliqua bona etiam ſi eſſent ſuperflua, vt ſibi morienti ſuccederẽt eccleſię: iſte modus videtur aliqualiter honeſtus, & tamen non eſt omnino bonus, quia tunc parum, aut nihil differret clericus a laico per vitam, ſed ſolum per mortem, ſed quia laico ſuccedunt filij clerico autem eccleſia, & tamen clericus viuens debet habere officium hoſpitalitatis, quia hoc iubet clericis Apoſtolus exercere 1. ad Timo. 3. & Hiero. 16. q. 1. cap. quoniam dicit clericos debere inuigilare hoſpitalitati, ſed officium hoſpitalitatis a viuentibus exercetur, ideo non ſufficit clerico dare eleemoſynã, F ſicut laico, & reliqua eccleſijs reſeruare, vt ei moriẽti ſuccedant, etiam quia clerici vocantur ſpecialiter diſpenſatores bonorum Eccleſiaſticorum: diſpenſator tamen dicit actum, vel officium: ſi autem ſufficeret clericis reſeruare bona eccleſijs, vt ſuccederent eis morientibus, non poſſent vocari diſpenſatores, nec adminiſtratores, ſed ſolum conſeruatores, vel defenſores, & poſſeſſores bonorum eccleſię, & tamen præcipuum nomen, q competit clerico in bonis eccleſię eſt eſſe diſpenſatorem eorum, vt innuitur 12. quæſt. 1. c. illi autem, & capitulo res eccleſię, & capitul. nulli Epiſcoporum. §. ſic ergo, non ergo ſufficit clerico taliter dimittere bona eccleſię, ſed dicendum, q officium clerici eſt hoſpitalitatem exercere, & omnia ſibi ſuperflua in vſus pios diſtribuere, vnde ſi eccleſia G egeat dignum eſt, q ipſi eccleſię a qua recepit eleemoſynam faciat, & tamẽ iſta melius facit viuens, quã moriens: tamen quia id, q a viuente datur voluntarie datur, quòd vero a moriente ex neceſſitate datur, ſicut dixit Lucia matri ſuę, quod moriens das, ideo das, quia tecum ferre non potes: tum quia ſi viuens dat ſcit ad quos vſus eccleſię aſſignare melius ſit id, q dat: cum vero ſibi morienti eccleſia ſuccedit forte diſtribuunt bona in vſus non tã neceſſarios, nec decentes: maxime, quia q eccleſia ſuccedat clerico morienti in bonis, quę acquiſiuit intuitu eccleſię, non eſt eleemoſynam dare, ſed legem pati, quia ipſo iure ineſt, q eccleſia debeat ſuccedere clerico, & non poſſit de talibus bonis teſtari libere. melius ergo eſt id, q dandũ H eſt dari a viuente ipſi eccleſię, quam a moriente, ſi aũt eccleſia nõ indiget, vel ſi non eſt in magna indigẽtia: melius eſt pauperibus erogare cum quotidie plurimi inueniantur, qui valde egent, & patiuntur amaram vitam, vnde dato, q eccleſia egeat, & pauperes egeant: cęteris paribus melius eſt dare pauperibus, quam eccleſiæ, quia homo non eſt propter eccleſiam, ſed eccleſia propter hominem, etiam quia inuenimus, q interdum propter magnam neceſſitatem quorundam eccleſia cogitut indigere, vt eis ſubueniat, ſcilicet vendendo, & alienando res ſuas, ſicut pro redemptione captiuorum venduntur, etiam calices in quibus ſanguis domini conſecratur, vt ait Amb. li. de offi. & 12. q. 2. c. aurum, & 86. di. c. non ſatis, ſiue c. compatiamur. maxime, quia neceſſitas eccleſię, nũquam poteſt eſſe I neceſſitas abſoluta, vel extrema, homines tamen frequentiſſime incidunt in extremam neceſſitatem, vt de cęteris paribus melius eſt pauperibus Chriſti, quã eccleſijs eius eleemoſynam dare, quia licet vtrunque Chriſti ſit, magis tamen pauper eſt Chriſti, quam eccleſia, quia eccleſia iſta materialis, & omnia officia eius aliquando peribunt: pauperes autem in ęternum viuent, quia propter eos Chriſtus mortuus eſt, vnde iſtam eleemoſynam, quæ fit Chriſti pauperibus valde extollit Ambr. in allegato c. aurum. iſte ergo modus eſt quo clericus conuenienter diſpenſat bona eccleſię, quę ſunt vltra neceſſitates ſuas. Non tamen eſt K intelligendum, quòd quandocunque clericus poſſidet aliquid ſuperfluum eſt in peccato mortali, nec etiam obligatur immediate, vt putauerit ſe habere aliquid ſuperfluum dare illud pauperibus, quia poteſt differre ad alia tempora in quibus vtilius det, cũ pauperes nunquam deficiant, ſicut Chriſtus dixit infra 26. & Marc. 14. & Lucę 22. pauperes enim ſemper vobiſcum habetis, & cum vo. po. illis benefacere, ideſt etiam ſi non benefaciatis vno tempore poteſtis benefacere alio, quando volueritis, ideſt quãdo putaueritis opportunum eſſe, & iſtud pertinet ad prudentiam: ſi tamen clericus aliquando habeat ſuperflua, & ſciat ſe illa habere, & non habet intentionem dandi illa pauperibus tũc, nec poſtea, ſed poſſidendi, vt diues ſit, etiã ſi non

non intendat aliquod malum facere cum diuitijs, nec A diſpenſare eas inhoneſte videtur peccare mortaliter, & patet hoc, quia tenetur clericus ad hoſpitalitatem, ideſt ad omnia opera pietatis, & maxime de ſuperfluis, vt oſtenſum eſt. Cum ergo habeat intentionem non faciendi hoc, peccat mortaliter, patet etiã, quia circa liberalitatem, quę conſiſtit in expendendo decenter, ita peccatur per defectũ, ſicut per exceſſum 4. Ethi. cap. de liberalitate, & 86. diſtin. cap. non ſatis, & c. in ſingulis vbi dicitur, quòd debet haberi modus expendendo liberaliter, per exceſſum autem peccat, qui expendit plus, quam decet, vel in rebus in quibus expendere non decet, & hoc eſt prodigalitas, per defectum autem peccat, qui retinet plus, quam debet, vel quando non debet, vt ſiquis eo tempore quo te- B netur dare non det, & iſtud eſt auaritia, clericus tamẽ tenetur ſuperflua ſibi erogare in vſus pios, ſi ergo habeat voluntatem non erogandi, ſed poſſidendi peccat mortaliter per auaritiam, etiam ſi non occurrat ſibi aliquis pauper, qui ſit in extrema neceſſitate: de reliquis, quę deſunt huic materię dicetur infra 10. vel Luc. 9. aut decimo.

Ad primum dicendum, quòd dare eleemoſynam de ſuperfluis cadit ſub præcepto, dicit tamen Augu. li. de ſermone domini, quòd illa præcepta, quę habentur præcedenti c. ſcilicet qui percuſſerit te, &c. intelliguntur ſecundum præparationem animi, ſcilicet q homo ſit paratus in animo ſuo ad faciendum hoc, C quando neceſſitas illud requiſierit, vnde non eſt peccatum mortale quandocunque homo non facit hoc, ſed quãdo videt neceſſitatem adeſſe ſi non faciat, peccat tunc mortaliter: & eadẽ ratio eſt de hoc præcepto, qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus ſimilibus, vnde non ſemper peccat mortaliter quotieſcunque non dat eleemoſynam pauperi, qui habet ſuperfluum, ſed quando neceſſitas imminet, quando autem ſit talis neceſſitas, quæ obliget ad peccatum mortale non poteſt declarari bene in vniuerſali, ideo committitur prudentię, & conſcientię diſpẽſantis bona, vnde ſi bona fide det pauperi eleemoſynam, quando ſibi videtur expedire non peccat, ſi autem tunc non det peccat mortaliter, ſic etiam dicit beatus Tho. de Aquino. Quod autem vlterius dicit, D quòd habens ſuperfluum non tenetur dare eleemoſynam, niſi pauperi exiſtenti in neceſſitate, non eſt intelligendum de extrema, quia etiam non habens ſuperfluum tenetur de neceſſarijs ſibi dare pauperi in extrema neceſſitate, de ſuperfluo autem obligatur quilibet dare pauperi, etiam extra illam neceſſitatem, vt oſtenſum eſt ſupra, & q. 34. nunquam tamen obligatur quis dare eleemoſynam, niſi pauperi exiſtenti in aliqua neceſſitate, ideſt indigentia, cum ſit de ratione eleemoſynę, quòd detur indigenti, & ad releuandum inopiam eius, vt oſtenſum eſt ſupra q. 22. & tamen iſta neceſſitas non eſt extrema, ſed minor, & in hac relinquitur iudicium danti eleemoſynã an pau- E per ſit in tali neceſſitate, quòd teneatur ei dare, vel nõ, vnde non peccabit mortaliter habens ſuperflua quãdocunque non dederit de illis, quia forte iudicabit non eſſe pauperem in tali neceſſitate, quòd oporteat ei dare.

Ad ſecundum dicendum, quòd ea, quæ ſecundum ſe ſunt conſilia efficiuntur præcepta ſecundum animi apparationem, ita quòd nihil eſt tam perfectum inter omnia conſilia, ad quod homo non teneatur habere animum præparatum, & ſi acciderit neceſsitas, quòd faceret illud, non eſt enim inter conſilia aliquod perfectius, quam quòd homo ponat animam ſuam pro fratribus ſuis, & tamen hoc cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationem, ſcilicet vt homo ſit paratus hoc facere ſi neceſſitas immineret. minor tamen neceſſitas requiritur ad eroganda ſuperflua, quam ad danda omnia, quia ad dandum omnia non obligatur quis, niſi exiſtente proximo in extrema neceſſitate, vel republica, vel eccleſia: & non poſſet liberari, niſi datis omnibus, quæ quis poſsidet: teneretur enim tũc omnia dare, quia aliàs præualeret apud eum tunc pecunia ſua, quam vita morientium, quòd Amb. dicit eſſe peccatum graue. 86. di. c. non ſatis, ad dandum autem de ſuperfluis non requiritur talis neceſsitas, ſed aliqualis alia citra extremam. Sed quando ſit extrema neceſsitas, & quando alia, quæ ſufficiat ad hoc, quòd teneamur dare de ſuperfluis, non poteſt dari regula certa, ſed iudicium relinquitur prudentię, & fidei ipſius dantis eleemoſynam.

Ad tertium dicendum, quòd bona eccleſiæ ſunt expendenda ad vſum pauperum, & etiam ad vſum miniſtrorum, vnde ſecundum antiquos canones aliqua pars dabatur miniſtris de redditibus eccleſiæ, & alia pauperibus, dicit enim beatus Tho. de Aquino. vbi ſupra, q de bonis Eccleſiaſticis, quæ ſunt principaliter attributa neceſsitatibus pauperũ, & ex conſequenti neceſsitatibus miniſtrorum, ſicut ſunt bona hoſpitalium, & aliorum huiuſmodi, aliter eſt, quam de bonis, quæ ſunt attributa principaliter vſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbendę clericorum, & alia huiuſmodi: nam in primis bonis peccatum committitur non ſolum ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione, ſcilicet dum aliquis in vſus ſuos aſſumit, quod alterius eſt, & ideo tenetur ad reſtitutionem, tanquã defraudator rei alienę: in ſecundis vero bonis non committitur peccatum, niſi per abuſum, ſicut de bonis patrimonialibus dictum eſt, vnde non tenetur abutens ad reſtitutionem faciendam, ſed ſolum ad pœnitentiam peragendam. In hoc beatus Tho. vult clericos eſſe veros dominos fructuum beneficiorum ſuorum, quia dicit, q etiam ſi male expendant, non tenentur ad faciendam reſtitutionem, ſicut eſt in bonis patrimonialibus, ſed ſolum ad agendam pœnitentiam de peccato ſcilicet, quia male expenderunt: nam etiam laicus tenetur ad hoc in bonis patrimonialibus, vel quomodocunque licite acquiſitis: ſi tamen clericus nõ eſſet verus dominus fructuum beneficij ſui, ſed ſibi eſſent dati ad vſum certum, ſcilicet ad ſuſtentationem ſuam, & reliqua ad expendendum in vſus pios, ſi aliter expẽderet aliquando, teneretur neceſſario ad reſtitutionem, quia rem alienam vſurpabat in qua non habebat ius dominij, nec adminiſtrationis, & tamen non tenetur reſtituere illa, ſicut ſi male expendat de bonis patrimonialibus, ergo verus dominus eſt iſtorum bonorum. Quod autem ſanctus Tho. dicit de bonis hoſpitalium intelligitur de quibuſdam bonis, quorum eccleſia habet adminiſtrationem interdum ſolum ad faciendum de illis eleemoſynam pauperibus, ſiue ſint bona relicta eccleſiæ, ſiue hoſpitalibus, quorum adminiſtratio pertineat ad eccleſiã, quia iſta bona ſunt clericorum quantum ad ſolam adminiſtrationem, & ſi ipſi indigeant poſſunt ſumere de eis etiam pro ſua ſuſtentatione, quia adminiſtrator alicuius eleemoſynæ etiam ſibijpſi ſuſcipere poteſt de illa eleemoſyna inquantum ipſe pauper eſt, & ſi de iſtis bonis acceperint clerici aliquid ad alios vſus, quam ad ſuſtentationem ſuam in neceſſarijs, & ad dandum eleemoſynam pauperibus, tenentur reſtituere tantundem pauperibus, quia iſtorum bonorum non ſunt ipſi domini, ſed adminiſtratores ſolum: alia autem bona eccleſiæ ſunt de quibus clerico nihil licet accipere, nec pro ſuſtentatione ſua, nec ad dandũ eleemoſynam, ſicut ſunt poſſeſsiones, & fructus pertinentes ad ſolam fabricam eccleſię, & ſicut ſunt poſſeſſio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessiones, & iura beneficij sui, quia de istis non F
posset expendere, nisi alienando, & tamen non licet clerico alienare bona immobilia beneficij, sed solum inde fructus percipere, si ergo acceperit aliquid de prædictis bonis quomodocunque accipiat, tenetur ad restitutionem cum talium non sit dominus, nec etiam administrator.

Ad quartum dicendum, quòd si clericus efficit se impotentem ad benefaciendum pauperibus per aliquos sumptus immoderatos quos facit, peccat mortaliter si isti sumptus multum excedunt, ita quòd clericus non ignoret istos esse vltra necessitatem ad condecentiã status sui. Nã si clericus in sustentatione propria volendo vti rebus delicatis, & voluptuosis, vel in conuiuijs immoderatis, aut in donationibus factis aliquibus non ex causa paupertatis excedat notabiliter, non potest in eo saluari bona fides dispensationis, nec vsus moderatus diuitiarum, cum ipse non ignoret se excedere in talibus expensis conditionem sui status. ideo in talibus semper est peccatum mortale, vnde dicitur infra 24. si dixerit malus seruus in corde suo moram facit dominus meus venire, & ceperit percutere conseruos suos: manducet autem, & bibat cum ebriosis: veniet autem dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat: inquantũ dicitur ceperit percutere conseruos pertinet ad superbiam, & crudele dominium, vt siquis propter dispensationem bonorũ Ecclesiasticorum sibi comm. ssam incipiat superbire, & premat minores, & tamen contrarium monuit beatus Petrus prima Pet. 5. non, vt dominantes in clero, sed forma facti gregis, ideſt non sitis, tanquam domini clericorum, sed tanquam magistri eorum, & loquitur contra Episcopos, qui superbire volunt de administratione sibi credita, de hoc etiam conqueritur Hier. ad rusticum Narbonensem Episcopum, & 93. distin. cap. diaconi sunt. Dicens quòd solus Episcopus vniuersa sibi vendicat, solus partes inuadit alienas, solus occidit vniuersos, mendicat infelix in plateis clericus, & publicam ad quodlibet poscit eleemosynam. inquantum autem dicitur manducet autem, & bibat cum ebriosis pertinet ad superflua, & voluptuosa conuiuia. & cũ dicit veniet dominus illius serui die qua non sperat, & hora qua ignorat, intelligitur de aduentu ad mortem, quia dicitur Deus venire ad mortem cuiuslibet, & mors cuiuslibet hominis vocatur aduentus filij hominis, ideſt Christi, quia venit ad iudicandum hominem, & ista dies, & hora est cuilibet incerta. dicitur, & diuidet eum, scilicet a societate Sanctorum, quia nunc boni, & mali permixti sunt, sed non erit sic post mortem, quia malis dabitur locus pęnę. & dicitur partemque eius ponet cum hypocritis, ideſt ponet eum in inferno vbi erunt hypocritę, qui putabantur esse boni, & erant pessimi, & subditur, quòd ibi erit fletus, & stridor dentium ad significandum magnitudinem, & varietatem pęnarum. & sic apparet, quòd taliter administrare est peccatum mortale, quia aliàs non poneretur pars talium administratorum cum hypocritis, si autem clericus in dispensatione fructuum beneficij circa sustentationem suam, & conuiuia, & similes vsus excedat ęqualiter, sed non multum, potest fieri hoc bona fide, ideſt cum recta conscientia, vt si velit secundum conditionem, & decentiam status sui conformare se eis inter quos viuit, potest esse sine peccato mortali, vt quia non putat se excedere: nam excessus paruus, vel defectus paruus a medio solet laudari, vt virtus, qui autem multum excedit non potest latere, vt dicitur 4. Ethicorum capi. 22. ideſt non potest peccatum suũ esse sibi occultum, quia cognoscet se excedere, & inquantum non potest latere non patitur secum talis excessus rectitudinem conscientię, & tunc est peccatum mortale.

Quantum possit clericus benefacere cognatis suis, ita quòd non peccet mortaliter. Quod pulchre, & vtiliter examinatur.
Quæst. LXXV.

QVAERETVR quantum potest, vel quando clericus benefacere cognatis suis, ita quòd non peccet mortaliter.

Dicendum, quòd cum dare eleemosynam cuicunque pauperi sit valde laudabile: dare tamen cognatis si indigeant est excellenter laudabile, quia non solum tenemur illis, vt pauperibus, sed etiã, G vt cognatis, & ideo cęteris paribus magis obligamur eis benefacere, quam aliis, & alij non obligantur, ita eis benefacere, sicut nos, sic dicit Amb. lib. de offi. & 86. distin. capi. non satis, siue capi. est etiam, scilicet est, etiam alia probanda, ideſt laudanda liberalitas, vt proximos seminis tui ne despicias si egere cognoscas: melius est enim, vt tu ipse subuenias tuis quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis. distinguendum tamen de bonis clerici, quia vel sunt patrimonialia, siue aliàs licite vndecunque acquisita, aut sunt bona acquisita intuitu ecclesię, scilicet de fructibus beneficij. si primo modo dicẽdum, quòd clericus potest donare cognatis suis quãtum voluerit, siue illi sint diuites, siue pau- H peres: melius tamen faciet si pauperes fuerint, & ideo tunc nõ peccat si det eis ad finem honestum, nisi forte videat pauperes indigentes in magna necessitate quibus posset subuenire, & vult potius dare cognatis diuitibus, quam extraneis pauperibus valde indigentibus, quia tunc etiam laicus peccaret dando in hoc casu cognatis suis, & non pauperibus: aliàs autem nõ peccat clericus dando cognatis suis: immo potest eis dare omnia bona sua patrimonialia, & sibi reseruando bona ecclesię ad sustentationem. Sed dicetur, quòd hoc non licet, quia 12. q. 1. §. cum ergo, & c. illi autem, & 1. q. 2. capi. clericos, & capi. pastor. dicitur quòd clericus, qui habet bona patrimonialia non debet accipere bona ecclesię, sed sustentari de patri- I monialibus, & relinquere bona ecclesię ad eleemosynam dandam, vel si sustentatur de bonis ecclesiæ debet patrimonialia bona pauperibus dare, sic etiam dicitur 23. q. 8. cap. conuenior in glo. ergo non poterit clericus dare bona patrimonialia cognatis, ita vt sustentetur de bonis ecclesiæ.

Dicendum, quòd si clericus habet simul bona patrimonialia de quibus potest sustentari, & bona ecclesię de quibus sustentari potest, tenetur sustentari de quibus voluerit, & alia dabit in eleemosynam, & non poterit quædam accipere ad sustentationem, & alia relinquere, vt inde ditetur, si ergo elegerit sustentari de bonis patrimonialibus dabit in eleemosynam bona ecclesiæ, vel econtrario, hoc verum est, quando K sufficiunt sola patrimonialia, vel sola bona ecclesiæ, si autem non sufficiunt accipiet de vtrisque quantum sibi sufficit, & quòd reliquum est ad eleemosynam pertinebit in hoc casu: debet tamen clericus potius expendere de bonis patrimonialibus, & cum non sufficiunt accipere de bonis ecclesię 12. quęstio. 1. ca. ex his, & cap. Episcopus, scilicet Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent: participet autem ipse, ideſt accipiat quibus indiget, si tamen indiget tam in suis, quam fratrum, qui ab eo suscipiunt vsibus necessarijs, hęc autem vera sunt, quando clericus vult sibi retinere bona patrimonialia, & fructus eorum, si autem dare vult licet ei dare cui voluerit; nã potest clericus testari

testari de illis. 12. q. 1. cap. Episcopi. & cap. sint manifeste. & extra de testamen. cap. relatum. & si non testentur clerici, vt quia moriuntur intestati, cognati sui succedunt eis in bonis istis, vt patet in eodem capit. sint manifeste: a fortiori ergo poterunt viuentes dare ista cognatis suis, vel quibus voluerint, quia multa potest homo donare viuens, quæ non potest donare moriens, sicut clerici possunt viuentes donare de fructibus beneficiorum suorum quantum voluerint ita quòd tenet donatio, licet peccent interdum mortaliter, morientes tamen non possunt relinquere fructus beneficij, quibus voluerint, & si testentur de illis non valet testamentum, sed Ecclesia succedit, extra de testamen. relatum, possunt ergo clerici dare B omnia bona patrimonialia cognatis suis, & sustentari de bonis Ecclesiæ, quia etiam si non haberent alia bona, Ecclesia sustentaret eos de fructibus beneficiorum: immo magis laudabile erat apud antiquos quando clerici viuebant in communi, quòd illi, qui assumebantur ad clericatum renũciarent bonis suis, scilicet, dando illa pauperibus, vel cognatis, & tunc sustentarentur de solis bonis Ecclesiæ, vt innuitur. 12. qõ. 1. §. cum ergo. & capit. illi autem: potest ergo quis postquam fuerit clericus dare bona patrimonij sui cognatis, & quòd ipse sustentetur de bonis Ecclesiæ, quia in hoc non præiudicatur Ecclesiæ, & sic de istis bonis dabit quantum voluerit, sicut si esset pure laicus, potest tamen aliquis licite retinere omnia bo- C na patrimonialia, vt per mortem suam succedant sibi cognati, & sustentari de bonis Ecclesiæ: dum tamen fructus bonorum patrimonialium viuens det in eleemosynam, si autem sibi retineat, vt ditetur peccat: retinendo tamen bona immobilia patrimonialia non peccat, quia aliàs Ecclesia non daret clericis liberam potestatem testandi de bonis patrimonialibus si illicite illa retinerent, & tamen non solum concedit potestatem istam, sed etiam laudat, & iubet, quòd res patrimoniales clerici sint distinctę, & cognitę a rebus Ecclesiæ, vt si contingat transire clericum forte intestatum non præiudicetur hæredibus eius occasione Ecclesiæ. 12. quæst. 1. capit. Episcopi. & capitu. manifesta. & capitu. sint manifeste. licite er- D go clericus retinet sibi bona patrimonialia sustentans se de bonis Ecclesiæ, dum tamen fructus patrimonialium bonorum non recondat in thesauris, sed eroget in eleemosynam. Si autem loquamur de bonis, quæ clericus obtinet intuitu Ecclesiæ.

Dicendum, quòd aut quia ad hoc, quòd donatio facta a clerico cognatis suis teneat, vel ad hoc, quòd licite possit donare.

De primo dicendum, quòd quicquid, & quantumcunque donauerit clericus cognatis suis de bonis Ecclesiæ, vel alijs extraneis tenet donatio, nec habet Ecclesia ius repetendi mortuo clerico, etiam si notorium sit, quòd de fructibus beneficij facta fuit donatio præcedenti quæst.

De secundo autem dicendum, quòd non licet cle- E rico donare cognatis quantum voluerit, & ideo distinguendum, quod aut sunt diuites aut pauperes, si diuites nihil illis donare potest, quia habenti dare nihil aliud est quàm perdere, infra quæst. 1. c. pastor. hoc verum est, nisi aliquid modicum sit, quòd inter amicos solet donari, sicut moderate inuitare, & similia, securius tamen est illis nihil dare, quia illi quibus sua sufficiunt non sine grandi peccato accipiunt ea, de quibus pauper victurus erat, in allegato cap. pastor. si autem sint pauperes potest illis donare, & laudabilius est donare eis etiam de bonis Ecclesiæ, quàm cęteris, non tamen potest dare licite quantũcunque voluerit, sed solum ad sublenandum eorum

A inopiam, vt habeant aliqualem sustentationem, sed non ad ditandum eos, sic dicit Ambro. 86. distin. cap. non satis. siue cap. est etiam, scilicet, melius est, vt tu ipse subuenias tuis quibus pudor est ab alijs sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis, non tamen, vt illi ditiores fieri velint ex eo, quòd tu potes conferre in opibus: quasi dicat, id quod das eis vltra necessitatem per quod efficiuntur diuites poteras dare pauperibus, & quia ista bona clericorum sunt solum ad expendendum in necessitatibus, scilicet, proprijs, vel pauperum, quicquid datur præter necessitatem peccatum est, & tamen quando quis dat cognatis suis de bonis Ecclesiæ vltra sustentationem necessariam, & condecentem eis secundum cõ- B ditionem status antiqui dat sine necessitate: ideo male administrat, & peccat. Loquitur autem Ambro. in hoc contra clericos, & de bonis Ecclesiæ: nam dicit immediate, nec enim propterea te Deo dedicasti, vt tuos diuites facias, sed vt tibi vitam perpetuam fructu boni operis acquiras, & precio miserationis peccata tua redimas, non ergo potest dare clericus cognatis, nisi vt pauperibus. 12. q. 2. cap. quisquis Episcopus. scilicet, Episcopus habeat solicitudinem rerũ Ecclesiasticarum, & dispenset eas tanquam Deo contẽplante, aliter autem non liceat ei fundare quicquam ex illis, vel cognatis propinquis donare, quę Dei sunt, quòd si pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur.

C Quid est autem, quod potest eis largiri tanquam pauperibus: dicit ibi. glo. quòd solum victum, & vestitum, & allegat 86. distinct. cap. non satis. & 16. qõ. 1. capit. si cupis. nam in capit. si cupis dicitur. præter victum, & vestimentum, & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas ne filiorum panẽ canes comedant. Hoc tamen potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd nomine panis, & vestimenti intelligantur solę necessitates quotidianę, in quibus prouidemus pauperibus ostiatim mendicantibus. Alio modo, quòd nomine necessitatum intelligatur illud, quòd sufficit homini ad hoc, quòd viuat, ita quòd non cogatur mendicare, & tamen non efficiatur diues, & isto modo vltra necessitatem nihil est, nisi diuitem esse. Quandocunque ergo aliquis solum tanta habet per quæ in statu suo non potest vocari diues licet non mendicet, dicitur habere sola necessaria, & ita primo modo accipiendo non est verum, quòd clericus possit dare cognatis suis solum victum, & vestitum, quia non tenetur eis plus tunc dare quàm pauperibus mendicantibus ostiatim. Et capit. si cupis non obstat, quia ibi loquitur Hieronym. de Monacho, quia loquitur Paulino, qui erat Monachus: nam dicit si cupis esse, quòd diceris Monachus, ideſt, solus: Monachis autem, quia non licet habere proprium non licet dare, nisi ad magnas necessitates, & ad soli necessitati prouidendum, clerici autẽ sęculares proprium habent, quia fructus beneficiorum suorum sunt sibi proprij: ideo licet eis aliquantulum liberalius dare eleemosynam quàm liceat Monachis. Si autem secundo modo, dicendum quòd verũ est, quod clerico non licet dare cognatis suis, nisi victum, & vestitum, & manifestas necessitates, sicut dicitur in cap. si cupis. & tamen per hoc intelligetur, quòd potest dare cognatis sustentationem moderatam, ita vt non cogantur mendicare, dum tamen ex hoc non efficiantur diuites, quia quicquid est infra facere eos diuites potest clericus donare eis, & patet, quia hoc solum prohibet Ambros. in allegato cap. non satis, scilicet, melius est enim, vt tu ipse subuenias tuis nõ tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo, quòd tu potes conferre inopibus: potest ergo clericus donare cognatis pauperibus non ad ditandum eos, sed ad

Fertur de isto beato auctore q

cum Andreas de Ribera frater eius secundū carnem ab eo cū Episcopus eēt peteret, vt ei villam prope locū de Madrigal mille duplis zaynis emeret. Respondit vade retro Sathana, quia in me non habes quicquam. nūquid putas bona episcopatus mei tua eē aut putas me te ditionem facturum de bonis Ecclesiæ? come de, & bibe, si villā emere vis, pete pecunias regi cui seruis. Et ex illa die Andreas stomachatus amplius eū vsque ad obitum nō vidit: erat enim Andreas regi⁹ Senescalis Io. 2. castellę.

sustinendum moderate, ne cogantur mendicare. Et ista donatio iudicabitur moderata non secundum statum clerici, quia forte est Episcopus, sed secundum conditionem status præsertim cognatorum suorum, cum eleemosyna respiciat indigentiam, & non sublecationem status: & quia in mulieribus habere dotes, vt possint viros inuenire computatur inter necessaria ad sustētationem, potest licite maritare cognatas suas & dare sustentationem cognatis ad matrimonia contrahendum moderate, non vt cognatis Episcopi, sed vt pauperibus ad viuendum honeste. q̄ tamē aliquid det clericus cognatis suis pauperibus pro matrimonijs contrahendis plus quàm daret extraneis pauperibus ad contrahendum non est inconueniens: dum tamen sit moderatum, quia magis tenetur regulariter quis bene facere cognatis suis pauperibus quàm alijs, & ideo etiam de bonis Ecclesiæ abundantiorem eleemosynam dare potest cognatis suis quàm alijs, caueat tamen valde ne affectio suadeat ei iudicare, quòd paucum dat cum multum dederit, quia causa dādi eleemosynam non debet esse gratia, ideſt, affectio, sed naturaliter, ideſt, inopia ad sustentationem naturæ, vt dicit Ambros. 86. distinct. cap. non satis. siue cap. est etiam.

An possit dari eleemosyna de bonis, quæ sunt proprie bona Ecclesiæ, & non clericorum. Quæst. LXXVI.

QVAERITVR an de bonis Ecclesiæ, quę sunt proprie bona Ecclesiæ, & non sunt clericorū eleemosyna dari possit, & debeat.

Dicendum, quòd regulariter bona Ecclesiæ nō possunt alienari, quod autem in eleemosynam datur alienatur: ideo non est regulare dare eleemosynam de bonis Ecclesiæ, potest tamen dari interdum, quia quatuor sunt causę, in quibus possunt bona Ecclesiæ alienari, quæ ponuntur 12. qō. 2. §. 1. in glos. & vna illarum est causa pietatis, ideſt, ad exercendum opera pietatis erogando eleemosynam: sic dicit Ambros. lib. de offic. & 12. q. 2. capit. aurum, vbi ponit tres casus eleemosynæ pro quibus res Ecclesiæ alienātur, vt non solum quæcunque res, sed etiam vasa sacra. Vnus casus est redemptio captiuorum. Alius est ędificatio Ecclesię, quæ corruit, vel augmentatio ejus, aut cœmiterij si paruum erat. Alius est si erant pauperes in extrema necessitate famis, & similibus necessitatibus: maxime tamen est hoc in redemptione captiuorum quando timetur de captiuis, quòd occidentur si non redimuntur, vel peruertentur ad conuersationem infidelium, vt si capti sunt a sarracenis, & tūc licet quilibet Christianus ad hoc teneatur bene facere, tamen maxime Ecclesiæ illæ de quarum Parochijs erant isti, tenentur ad redemptionem eorum 12. q. 2. cap. sicut omnino. debet autem Ecclesia tunc tenere modum istum, quòd si habet aurum, vel argentum, aut pecuniam quamlibet, vel iocalia, quæ non sint consecrata per Ecclesiæ ritus, & benedictiones Episcoporum, debet illa erogare, si autem non habet talia potest vendere etiam calices sacros, in quibus ministratur sacramentum Eucharistiæ, sed ista prius a sacerdotibus confringentur, & conflabuntur per ignē, ita vt iam non maneat figura, nec status prior, & manet illud aurum, vel argentum non consecratum, & tunc potest vendi, vestes autem sacræ, quia non possunt transire per ignem ad hoc, q̄ tollatur consecratio non possunt vendi laicis, possunt tamen vendi alteri Ecclesiæ, & tunc si venderetur calix consecratus non oportebat eum conflari, de hoc Ambr. in allegato cap. aurum. est autem ista eleemosyna necessaria quādo sunt magnę necessitates pauperum, & peccāt filli, qui habēt potestatem alienandi, & tradendi res Ecclesiæ si non tradant pauperibus, & Deus exiget rationem ab eis, vt dicit Ambr. eo. cap. nonne dicturus est Dns cur passus es tot inopes fame mori? certe habebas aurum vnde ministrasses alimoniam. cur tot captiui in commercium ducti nec redempti ab hoste occisi sunt? melius fuerat, vt vasa viuētium seruares quàm metallorum, his non posset responsum referri: quid enim dices timui ne templo Dei ornatus deesset, respondetur aurum sacramenta non quærunt, nec auro placent, quia auro non emuntur: ornatus sacrorum redēptio captiuorum est, peccatum autem magnum est si administrator rerū ecclesiasticarum magis appreciet vasa Ecclesię quam Parochianos Ecclesię ductos in captiuitate: ideo bona Ecclesię vendere debet, vt illos redimat 12. q. 2. cap. sicut omnino. s. sicut omnino graue est frustra ecclesiastica misteria venundare, sic iterum culpa imminente huiusmodi necessitate tps maxime desolatę Ecclesiæ captiuis suis præponere, & in redemptione eorum cessare, & cum omnes aliæ necessitates pauperum sint multum fauorabiles, redemptio tñ captiuorum est fauorabilior, & ideo de ea dr regulariter, quòd pro ea facienda licet res Ecclesię vēdere, & sacra vasa. 12. q. 2. cap. Apostolicos. & cap. & sacrorum, & cap. sacrorum canonum. & cap. aurum. ita vt in cap. Apostolicos dicat, q̄ vasa sacrata vendi non debeant, nisi pro redemptione captiuorum, & tñ debet suppleri illud per c. aurum. vbi ponuntur tres casus, & ita dicit gl. in cap. Apostolicos pro redemptione captiuorum supple, & alijs causis, etiam intuitu pietatis Ecclesia rem suam abdicat interdum a se, vt si habet seruos Christianos liberando eos de seruitute. Sic fecit Gregorius liberando duos seruos Ecclesiæ Romanæ, quos fecit ciues Romanos 12. q. 2. c. cum redēptor. Ecclesia tamen nō debet vendere res suas ad dādum eleemosynam sine magna necessitate, quia aliās facile erat quarumcunq; Ecclesiarum bona ꝙsumi. 12. q. 2. c. sicut oīno. s. oīno graue est frustra ecclesiastica misteria venūdare. i. vasa sacra, in quibus ministrāt.

Sciendum aūt q̄ qñ debent fieri tales eleemosynæ per Episcopum fient, quia Ēps habet potestatē dispensandi bona Ecclesiæ. 12. q. 1. c. Ēps. & c. precipimus. & 12. q. 2. c. quisquis Ēps. & ratio est, quia dare eleemosynam est alienare rem quæ datur, alienatio tñ rei Ecclesiasticę non fit sine auctoritate Ēpi regulariter: nam aliquando fit auctoritate Episcopi, in cap. simul. & aliquando sufficit solius Episcopi auctoritas, de quo 12. q. 2. §. 1. in glo. ideo omnes istę eleemosynæ dabuntur ex diffinitione Episcopi, & sic dicitur. 12. q. 1. cap. Episcopus, quòd Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, & participet ipse quibus indiget si tamen indiget.

Quod autem dictum est de eleemosynis quas faciunt Ecclesiæ, intelligitur tam de Ecclesijs sęcularibus q̄ de monasterijs, quia pro magnis necessitatibus pauperum ita tenetur monasterium, sicut Ecclesia sęcularis: nam 12. q. 2. cap. quisquis. ponitur æquale de Episcopo, & Abbate. s. quòd sicut Episcopus dispone re potest de rebus Ecclesiæ sęcularis, ita & Abbas de rebus Monasterij, & sicut Episcopus non potest dare cognatis suis aliquid de rebus Ecclesię nisi inquantū pauperibus, ita nec Abbas de rebus monasterii: ergo a contrario sensu cognatis suis pauperibus dare potest: immo vt dicit Raym. in sum. lib. 2. ti. de nego. sęcu. quicquid supereſt necessitatibus monasterij tenetur Abbas erogare in pias causas (dicente Christo) quod supereſt date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. 12. q. 1. cap. quia tua. & monachis competit dare eleemosynam pro necessitatibus pauperum. s. victum,

ctum, & vestitum. 16. q. 1. cap. si cupis. vbi dicitur, q̄ eleemosyna indifferenter omnibus dāda est, & quòd prēter victum, & vestitum, & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuendum est. Omnes ergo Ecclesiæ tam sęculares quàm regulares, ideſt, religiosorū tenentur ad eleemosynam dandam in necessitatibus supra positis, & peccant prelati earum si non fecerint.

An si fiat mora in erogando eleemosynas quas quis in testamento fieri mandauit consequatur inde aliquod detrimentum defunctus, vbi detrimentum consideratur dupliciter. Quæs. LXXVII.

QVAERITVR de eleemosynis de futuro, scilicet, de illis, quas ipsi fieri iusserunt, vel quę pro eis fiunt eis non iubentibus, & est dubium de eleemosynis, quas fieri mandauit quis in testamento, si fiat mora in erogando illas, an detrimentum aliquod cōsequatur inde defunctus.

Dicendum, quòd eleemosynę prosunt defunctis siue ab illis fieri mandentur, siue sponte amici sui, vel alij per eum faciant, melius tamen est quando ipsi fieri iubent quàm quando ipsis non iubentibus alij faciunt pro eis, quia sicut est magis meritorium quando quis viuens pro seipso eleemosynas facit q̄ quando illas fieri iubet, cum magis ad eum pertineat res quanto magis per ipsum fit, ita magis vtile est quando quis iusserit pro se eleemosynas fieri quàm quando alij pro eo fecerint inquātum est magis actus eius quem ipse pro se fieri iubet.

Et tamen adhuc opera bona facta a viuentibus pro mortuis proficiunt eis, vt ait Gregorius ad Bonifacium, & 13. q. 2. cap. pro obeuntibus. & sic Iudas Machabeus iussit offerri duodecim mille dragmas pro peccatis mortuorum in bello. 2. Machab. 12. & ista opera nostra proficiunt eis si tales sunt q̄ viuentes meruerint, vt eis proficerent, vt ait Augustin. lib. de cu. agen. pro mor. & 13. q. 2. cap. Nō extimemus: sunt autem opera nostra, quæ proficiunt eis quatuor, scilicet, oblationes sacerdotum, preces sanctorum, eleemosynæ charorum, & ieiunium cognatorum, vt ait Gregorius ad Bonifacium, & 13. q. 2. cap. animæ defunctorum. cętera autem, quæ pro eis facimus magis sunt ad solatium viuorum q̄ ad vtilitatem mortuorum, vt conditio funeris, & pompa exequiarum, & modus sepulturæ. eodem cap. animæ. licet ad quandam humanitatem pertineat hoc facere in allegato cap. non extimemus. eleemosynæ ergo quas fieri iusserunt pro se fideles a fortiori eis proficiant, & sunt in satisfactionem, & releuationem pœnarum. Et tunc dicunt quidam, quòd si mora fiat in faciendo istas eleemosynas nō sequatur detrimentum aliquod mortuis, quia non punitur vnus pro alterius peccato, & tamen ista retardatio prouenit ex negligentia executorum, sed negligentia vnius alteri non nocet: ergo non est detrimentum mortuis ex ista retardatione.

Aliqui dicunt in contrarium, quòd propter retardationem eleemosynæ tardantur sacrificia, & orationes, quæ fierent pro anima defuncti a suscipientibus hanc eleemosynam, & tamen ex illis orationibus, & sacrificijs anima mortui multum iuuaretur: ergo necesse est, quòd pro retardatione patiatur detrimentum.

Hic distinguendum est dupliciter. primo ex parte ipsius patientis detrimentum: nam est duplex detrimentum, quoddam est, quòd pertinet ad tolerātiam pœnæ. i. q̄ pati pœnam sit detrimentum, iuxta illud 2. Corint. 3. si cuius opus arserit, detrimentum patie-

tur. i. pœnam: aliud detrimentum est subtractio rēmedij. s. quòd non detur homini specialiter aliqua pœna, sed subtrahatur ei remedium. i. non proficiat ei remedium, quòd aliàs proficeret. Secundo distinguendum est ex parte eleemosynæ, & effectus ipsius. Quantum ergo ad eleemosynæ meritum nullum detrimētum patitur defunctus ex tarditate eleemosynæ, sed ex parte effectus. s. quia non adhibetur ei remedium, quia non adhibentur suffragia, sed retardantur ex quibus plurimum iuuaretur. est autē sensus, quòd mortuus nihil perdit de merito eleemosynæ si per solam culpā executoris retardatur illa, vel alia suffragia, quæ pro se fieri iusserat, & tamen subtrahitur ei remedium, qa non adhibetur cito, & tamen remedium non potest actualiter iuuare, nisi quousque exhibeatur.

Sed dicetur quomodo potest stare quòd proficiat eleemosyna quam iussit aliquis fieri pro se, & tamen q̄ subtrahatur ei remedium ex negligentia executoris, quia per hoc, q̄ subtrahitur remedium iam videtur puniri pro peccato alterius, vel si nō punitur oportet, q̄ non subtrahatur remedium, & tunc non magis proficiet eleemosynam cito dare pro mortuis q̄ valde morari quod falsum est.

Dicendum q̄ eleemosyna, vel alia suffragia, quæ morientes pro se fieri iubent habent certitudinē meriti, vel satisfactionis. s. q̄ certa pars pœnę debitæ in purgatorio pro eis remittitur, quæ aliàs non remitteretur, & ista pœna remittetur mortuo, siue suffragia ista cito fiant pro eo, siue tardentur, & non habebit maiorem pœnam moriens si cito ista fiant pro eo q̄ si tardentur, quia aliàs sequeretur magnum inconueniens, scilicet, quòd propter negligentiam executoris redderentur bona opera alicuius omnino inutilia, vel ex magna parte: non ergo erit maior pœna si cito fiant quàm si retardentur, erit tamen pœna longior, quia si cito fiant liberabitur cito de pœna ille pro quo fiunt, si autem tarde liberabitur tardius, sed si fuerit pœna longior tempore erit minor acerbitate, & isto modo adęquantur, melius tamen erat defuncto tolerare pœnam istam in decem diebus, licet esset acerbior, quàm tolerare in vno anno, licet sit leuior, quia interim priuatur illa iocunditate quam haberet in vita æterna, & ideo non potest tarditas executoris nocere defuncto quantum ad hoc quin opus suum tantę vtilitatis sit, sicut aliàs esset si cito fieret, & tantum diminuatur de pœna quantum aliàs diminuendum erat, sed nocet ei quantum ad defectum boni quod per accidens consequeretur si istud opus cito fieret, illud tamen non pertinet directe ad quantitatem meriti, vel satisfactionis operis: ideo non est inconueniens si possit hoc damnum sequi per alterum.

Ad argumentum dicendum, quòd peccatum, vel negligentia executoris non nocet mortuo quantum ad pœnam, ita quòd pro ista negligētia patiatur mortuus aliquam pœnam quam alias passurus non esset, quia hoc modo solum est peccatum executoris: ideo ipse solus pro hoc patietur, nec etiam punitur pro negligentia executoris, ita quòd opus suum sit minoris meriti, vel minus satisfactorium, sed subtrahitur sibi remedium inquantum citius liberaretur a pœna si citius adiuuaretur, non tamen patitur maiorem pœnam quàm aliàs pateretur. Executor ergo per suam tarditatem non diminuit bonum opus quod moriens fieri iussit, sed subtrahit sibi auxilium quod ipsemet præstare poterat si citius ageret, & quia tenetur agere ex quo assumpsit onus faciendi, peccat si tarde agat, licet mortuus ex hoc non lędatur directe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An executor testamenti benefaciat tardando distributionem eleemosynarum, vt res defuncti melius vendantur.
Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR si moriens reliquit in testamento, ꝙ venderentur bona sua, & darentur in eleemosynam: an executor testamenti bene faciat tardando distributionem eleemosynarum, vt res defuncti melius vendantur, & dentur pro eo maiores eleemosynæ, vel potius debeat cito distribuere etiam si res male vendantur. Aliqui dicunt, ꝙ debeat retardare distributionem, quia bene vendendo fient multę eleemosynæ, ex quibus defunctus magis iuuabitur, q̃ si male vendendo paucę eleemosynæ dentur.

Alij dicunt, ꝙ melius est cito date etiam si pauciores eleemosynæ dentur, quia ex tarditate eleemosynarum sequitur retardatio auxilij, & remedij pro defuncto: melius ergo est cito dare paucum quàm tarde date multum.

Dicendum secundum quosdam, ꝙ in mora parui temporis non videtur esse magnum periculum: vnde si executor per modicum tempus eleemosynas differat, vt de rebus defuncti melius venditis eleemosynas ampliores dare possit, laudabiliter hoc facit. Si vero econtrario per multum tempus differat dare eleemosynas, & non fiant propter hoc ampliores, nō est hoc absq; culpa, in hoc tamen requiritur prudentia ipsius executoris, vt diligenter considerata dilatione temporis, & conditione personę, quę creditur citius, vel tardius liberanda, & quantitate pœnæ, quæ creditꝰ citius, vel tardius finienda, & quantitate augmenti eleemosynarum, quæ esset differendo distributionem ad nō differēdum, videatur quid magis expediat defuncto. Considerandum tamen circa hoc, ꝙ ista qō pendet aliquo modo a præcedenti: nā ꝙ cito fiat distributio eleemosynarum pro defuncto, vel tarde directe nō, p. dest ei ad minorem pœnam tolerandam, quia æqualis pœna vtroque modo infligitur, citius tamen liberatur a pœna quanto citius remedia adhibentur pro eo, & ideo quantum ad hoc videbatur dicendum indistincte ꝙ melius esset cito dare eleemosynam. Dicendum tamen ꝙ ex hoc, ꝙ est tardari distributionem eleemosynæ non sequitur alia vtilitas, nisi quòd fieri possent eleemosynæ ampliores, hoc tamē potest dupliciter considerari. s. vel quātum ad ipsum defunctū, & directe ad vtilitatem, quæ sequitur ex eleemosyna, vel per accidens quantum ad conditionem recipientium, scilicet, inquantum recipientes magis, aut minus orant pro eo cuius eleemosynam recipiunt. Si primo modo non est maior vtilitas ex eleemosyna ipsi defuncto, quòd tardando res bene vendantur, & magnę eleemosynę inde fiant, vel quòd cito distribuendo paruæ fiant eleemosynæ, quia defunctus dedit ipsas res, quæ venduntur, siue ergo bene siue male vendantur æqualia defunctus dedit, & non differt quantę eleemosynæ postea fiant ex rebus illis, quia meritum. in eleemosyna prout a defuncto fuit relicta in testamento, consideratur ex voluntate defuncti in dando, & ex magnitudine rei quam dare voluit, & tamen ista æqualia manent, siue rebus postea bene, vel male venditis magnæ, vel paruæ, eleemosynæ inde fiant: ergo non differt quantum ad defunctum quantum ad meritum, vel vim satisfaciendi quam habere potuit ex istis rebus relictis, quòd tarde vendendo multæ eleemorynæ inde fiant, vel quòd cito vendendo fiant paruæ eleemosynæ, quia istud est omnino per accidens respectu defuncti, & eleemosynæ suæ. Sicut siquis daret aliquid pauperi, quod communiter est parui valoris, & accideret prę ter cogitationem dantis, quòd illa res multum valeret in manu pauperis, non est maior ista eleemosyna quàm quantum putauit dare ille, qui eam erogauit, quia quòd postea multum valeret fuit omnino per accidens, & hoc modo accipiendo melius esset indistincte dare eleemosynas cito etiam si sint minores, quàm si tardetur venditio rerum, quia ex tarditate non fit eleemosyna maioris meriti. Et tamen ex acceleratione prouenit vtilitas, quòd citius mortuo succurritur.

Si secundo modo dicendum, quòd per accidens potest esse eleemosyna vtilior, etiam ipsi morienti si tardetur, & fiat maior, quia illi, qui recipiunt eleemosynam pro mortuo obligantur orare pro eo, & quanto fuerit maior eleemosyna obligant magis orare, & tñ quāto magis orauerint magis erit remediū defuncto: iō ex magnitudine eleemosynę istius poterit p accidens esse maior vtilitas ipsi mortuo quàm si cito distribuendo detur minor eleemosyna, & tamen istud est omnino per accidens, quia ꝙ isti magis, vel minus orent non facit eleemosynam esse magis meritoriā, vel satisfactoriam, sed omnino per accidens est ad eleemosynam, quia etiam si isti pauperes nō susceptā eleemosyna orarent pro anima istius, eodem modo adiuuaretur: & susceptā ista eleemosyna si non orauerint pro anima eius non iuuabitur ex eorum orationibus, sed solum ex merito eleemosynæ, vel si data parua eleemosyna pauperes recipientes magis orauerint quàm al. às data magna eleemosyna orent, magis iuuabitur oratione pauperum ille pro quo datur parua eleemosyna quàm pro quo datur magna, & sic est omnino per accidens ad virtutem eleemosynæ ipsa oratio quam facit pauper recipiens eleemosynam, & secundum hoc poterit esse vtilior eleemosyna maior tardius data, quàm parua cito data, vel ecōtrario: ideo si tarditas pauca est, & consequitur inde, quòd sint eleemosynæ ampliores, videtur, quòd sit melius differre aliquantulum erogationem eleemosynarum quàm immediate dare. Si autem esset tarditas magni temporis, & differentia valoris rerum non expectaretur magna futura, melius esset cito dare eleemosynas minores quàm tardando dare maiores.

Sed obijcietur, quòd Hierony. in Epistola ad Paulinum dixit ei, cum esset venditurus facultates suas ad faciendum eleemosynas pauperibus, quòd non moraretur vendendo, vt melius venderet, & haberet maiorem pecuniam ad dandum eleemosynam, quia etiam si ipse non acquireret isto modo magnas eleemosynas dandas pauperibus, habebat Christus vnde aleret pauperes suos, & sic innuit, quòd non est bonum habere curam, quòd res bene vendantur ad dandum plures eleemosynas.

Dicendum, quòd non est idem in morientibus, & in Paulino cui Hierony. loquitur, quia ille erat viuēs, & volebat transire ad statum monachalem, & morabatur hoc facere, vt eleemosynas magnas daret vendendo res suas bene, dicit autem Hierony. quòd non debet hoc facere, quia melius erat id, quod Paulinus consequebatur cito vendendo etiam si paucam eleemosynam daret, quàm si morando in sęculo daret largam eleemosynam, etiam quia euitabat multa inconuenientia, quia poterat impediri propositum diu manendo in sęculo, & sic erat melius Paulino facere cito eleemosynam, vt ista inconuenientia euitaret, vt ostensum est supra quęst. 70. & generaliter est istud in quolibet viuente, qui mutat statum, secus autem de mortuo, quia ex retardatione ista non sequitur ei periculum, sicut in viuente, qui impediri poterat a proposito suo: etiam non potest moriens mereri magis, aut minus per hoc, quòd eleemosynæ istæ, quæ fiunt post eius mortem, fiant citius, vel tardius,

tardius, quia ista sunt accidentalia ad meritum suum, vt supra dictum est, potest tamen ex ista magnitudine eleemosynæ iuuari per accidens, inquantum pauperes percipientes maiores eleemosynas magis orabūt pro mortuo, ideo si sit mora parui temporis, & differentia augmenti eleemosynarum sit magna, bonum est morari in faciendo eleemosynam pro mortuo, vt dictum est: maxime quia cum ex tarditate eleemosynæ non minuatur meritum mortui, debet attendi vtilitas pauperum, & tamen tardando aliquid ad bene vendendum fient eleemosynæ ampliores, ideo bonum est morari aliqualiter si est mora parua, & magna differentia eleemosynæ. Ad argumentū vtriusq; partis patet ex dictis.

An religiosus existens in claustro possit exire absque licentia superioris vt subueniat parentes suos.
Quæst. LXXIX.

QVAERETVR de eleemosyna, quæ fit parentibus, scilicet si religiosus existens in claustro, & sciens in necessitate esse parentes, vel cognatos: debeat exire sine licentia Abbatis, vt eis subueniat.

Dicunt quidam, quòd sic, quia parentibus subuenire est de iure naturali, & de iure diuino, scilicet honora patrem tuum. Exo. vigesimo, sed naturale, & diuinum ius semper manet, & non potest ei præiudicari per aliquod votum, ergo non obstante voto potest exire de claustro ad subueniendum eis.

Alii dicunt, quòd non potest, quia votum ex necessitate est implendum, sed iste ex quo vouit religionem vouit prælato obedire: ergo tenetur non exire claustrum sine licentia eius ad subueniendum parentibus.

Dicendum, quòd secus est de eo qui iam professus est religionem, & de eo qui nondum fuit ingressus, sed vult ingredi, nam qui vult ingredi si videat parentes in necessitate, & non possit eis succurri per alium, quam per ipsum non debet occasione religionis eos deserere, sed potius differre ingressum, & manere cū eis, ad hoc facit. 30. distinction. capit. si qui filii, scilicet si qui filii parentes occasione Dei cultus deseruerint hoc iustum esse iudicantes, & non potius honorem debitum eis reddiderint anathema sit, & tamen occasione cultus Dei parentes deserit, qui vt intret religionem illos desinit alere, & succurrere in necessariis: hoc autem est quando parentes non haberent vnde viuerent, & affligerentur valde ex inopia, nisi filius eis prouideret, vtpote quia essent pauperes, & senes: secus autem si viuere possent filio transeunte ad religionem, & tamen esset eis angustia, & afflictio spiritus ex desiderio filii, quia tunc non deberet filius expectare, vt parentes morerentur, & postea transiret ad religionem: ne viuentibus hanc afflictionem faceret, sic Christus innuit Lucæ nono capitulo, vbi dixit cuidam sequere me, & ille ait domine permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum, & Christus dixit sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & annuncia regnum Dei. Si autem sit iam religionem professus, aut parentes egent in extrema necessitate, aut citra illā. Si in extrema aut per alium potest illis prouidere, aut non: si non potest, debet petere licentiam a prælato, vt exeat, & subueniat illis, & hoc est quādo parētes sunt ibi in propinquo, quia extrema necessitas non durat longo tempore, sed pauco, & non potest quis longe ire ad subueniendū alicui in necessitate extrema, si ergo licentiam obtineat prouidebit eis per seipsum.

Si vero non obtineat videtur, quòd inuito prælato exire possit, quia hoc est extrema necessitas, & tamen pauperi existēti in extrema necessitate potest monachus subuenire etiam prohibente Abbate, vt ostensum est supra quæstione sexagesima, a fortiori autem cum isti sint parentes, quibus maxime tenemur ad benefaciēdum, plus quam cæteris pauperibus, octuagesima sexta distinctione, capitulo non satis, siue capitulo est etiam, & capitulo nec tātum, etiam quia subuenire in necessitate extrema, aliquibus prope positis non præstat impedimentum magnum vacationi religionis, ideo poterit monachus hoc facere Abbate inuito. si autem non sit extrema necessitas, sed magna, & tamen citra extremam, vtpote quia cogentur pauperem vitam ducere, & mendicare, nisi subueniatur eis, & tunc aut potest per alios subuenire, aut non, si potest per alios non debet monachus exire claustrum, maxime quia talis subuentio requirit magnum tempus, & valde impediretur monachus a conuersatione monachali: si autem non potest per alios commode subueniri, scilicet quia forte, nemo vult subuenire illis, tenetur monachus si potest habere licentiam exire ad subueniendum eis, si autem nō potest licentiam obtinere, non debet exire, sed potius permittere eos mendicare, & viuere in paupertate, & non est inconueniens, quòd ex voto obligetur ad hoc, quia votum obligat multum determinate, vnde quando quis ex voto, vel ex pacto agit aliquid, quod est minus bonum impeditur facere, quod est maius bonum, vt qui matrimonium contraxit impeditur seruare continentiam perpetuam, quia non potest hoc facere sine vxoris licentia, 1. Corin. 7 & tamen melius est seruare continentiā, quā reddere debitum coniugale, & tamen quia matrimonium contractum est pactum quoddam obligat contra maius bonum, scilicet contra obseruationem castitatis, econtrario autem fiet a fortiori, quòd quando quis ex voto tenetur ad maiora bona impediatur a minoribus: habere tamen vitam monachalem est perfectius, quam manere in sęculo, & subuenire parentibus, ideo cum ex voto se quis obligauerit ad statum monachalem nō poterit sine licentia Abbatis exire ad subueniendum parentibus, quia est istud contra obseruationem voti.

Sed circa istam quæstionem adhuc manet dubiū, quomodo potest ex voto causari obligatio per quam tollatur obligatio prior quæ erat de iure naturali, & hoc declarabitur infra octauo capitulo, quæstione sexagesimaseptima.

Ad argumentum in contrarium dicendum, quòd parentibus subuenire tenemur ex iure diuino, & etiā obseruare vota tenemur ex diuino iure, scilicet vouite, & reddite. subuentio autem parentum non obligat ad omne tempus, sed tempore quo sunt parentes in necessitate, & quia non sunt semper in necessitate potest licite emitti votum per quod impediatur quis a subuentione parentum, cum non sit inconueniens impediri minus bonum per maius, cum etiam econtrario fiat interdum, ideo tolletur obligatio subueniendi parentibus per istud votum, licet non directe tollatur, quia poterat monachus habere licentiam, & ire ad subueniendum parentibus, quia non repugnat hoc statui monachali, si tamen Abbas noluerit concedere illam, non licet exire claustrum, si tamen parentes essent actualiter in necessitate, antequam iste voueret religionem, non liceret ei tunc vouere, vel intrare, quia licet perfectius sit monachaliter viuere, quam parentibus subuenire, est tamen magis necessarium subuenire parentibus existente casu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An licitum sit accipere eleemosynam de vsuris. Quæst. LXXX.

QVAERETVR si sit aliquis, qui nihil possideat, nisi de vsuris acquisitum, an liceat alicui accipere ab eo eleemosynam. Dicendum, quòd aut vsurarius dat pauperi aliquam rem, quam acquisiuit ex vsura, & non est pecunia, aut dat ei pecuniam. Si primo modo non licet pauperi recipere talem eleemosynam, eo quòd illa res est manifestè vsuraria, & si illam accipiat, tenetur restituere vsurario, vel ei cuius est, istud est si vsurarius recipiat ab aliquo nomine vsurarum rem aliquam suam mobilem, vel immobilem, quæ non sit pecunia, vt si mutauit quis alteri centum vsque ad certum tempus, vt tunc daret ei illa centum, & insuper vnum equum, vel aliquid simile, tunc ille equus est vsurarius, & non potest dari in eleemosynam, quia illum met tenetur vsurarius restituere ei a quo accepit, & consequenter pauper si acceperit, tenetur restituere.

De pecunia non est sic, quia non tenetur vsurarius restituere eandem pecuniam, quam recepit ex vsuris, sed dando quamcunque aliam sufficit, quia in pecunia non est nisi valor, & ideo quæcunque alia data poterit esse eiusdem valoris, etiam quia non est facile cognoscere, quam pecuniã accepit vsurarius ab isto, vel ab illo, quia omnes pecuniæ sunt inter se similes, cum habeant eandem figuram, & quantitatem.

Secus autem est in domo, & equo, & veste, & similibus, quia de istis potest cognosci, a quo quis susceperit illa, ideo quando quis ab vsurario susceþit rem aliquam acquisitam ex vsura, quæ non est pecunia, tenetur restituere eandem vsurario, vel ei a quo recepit vsurarius, siue vsurarius nihil habeat, nisi acquisitum ex vsuris, siue habeat aliquid aliud. si sit pecunia dicendum, quòd aut vsurarius habet aliquid, quod non acquisiuit ex vsuris, aut nihil habet quòd non prouenerit ex vsura, si habet aliquid sine vsura acquisitum, ipotest eleemosynam dare, & pauperi licebit recipere, qa semper intelligitur dare de eo, quòd licite dare põt etiam si pecunia data pauperi, fuerit realiter habita ex vsuris, cum non teneatur vsurarius restituere eandem pecuniam quam accepit. si autem nihil habet vsurarius, nisi acquisitum ex vsura, aut hoc constat pauperi, aut non, si non constat potest licite eleemosynam accipere, quia non agit contra conscientiam, cum potius præsumere debeat, quòd ille, qui propter Deum dat non det, nisi id quod licite dare potest. ipsi tamen vsurario non licet eleemosynam dare, quando scit se nihil habere, nisi de vsuris, cum omnia sua sint obligata eis, a quibus exhorsit. Si autẽ pauper sciebat, ꝙ dans eleemosynam nihil habebat, nisi ex vsuris, aut hoc sciebat asserente illud vsurario, aut referente aliquo alio, vel per aliquam coniecturã: si asserente vsurario, vtpote quia qñ pauper petit eleemosynã ab vsurario, ñdet vsurarius, ꝙ pecunia, quam habet est de vsuris, sicut frequenter accidit, ꝙ vsurarius dicit pauperi, libenter dabo tibi eleemosynã, sed vide si vis accipere, quia de vsura est, non debet tunc pauper recipere eleemosynã, quia eo ipsò ꝙ vsurarius dicit pecuniam illam esse de vsuris vr̃ dare eam hoc pacto, quòd transeat cum onere suo, & ꝙ recipiens teneatur ad restitutionem eius, tanquàm ad restitutionem rei vsurariæ. Si autem pauper sciat vsurarium nihil habere, nisi de vsura non asserente eo, sed referente alio, vel per aliquam coniecturam, & vsurarius libere det, non faciens mentionem aliquam de vsuris, non videtur ꝙ pauper teneatur formare conscientiam de hoc, sed posset secure recipere: quod patet primo, quia non est pauper isto modo certus, quòd vsurarius nihil habeat, nisi de vsuris. Secundo, quia licet ita esset, poterat esse, quòd vsurarius esset executor alicuius testamenti, vel loco alterius, cuius pecuniam acceperat administrandam ad dandum pauperibus, & daret nunc eleemosynam, & ita non dabat de proprio, sed de alieno, vnde licet ista pecunia quam daret, esset vere acquisita de vsura, posset licite recipi, vel etiam si non haberet pecuniam, nisi de vsuris poterat esse, quòd habeat aliquam pecuniam sic acquisitam, de qua nesciat cui debeat dare, & illam pauperibus tenebitur dare, & sic poterit licite dari: & recipi etiam quia ex eo, quòd vsurarius dat libere eleemosynam, non faciens mentionem de pecunia vsuraria, pauper oportet potius putare non esse vsurariam, quia non est verisimile, quòd in opus pium vellet vsurarius inutiliter expendere, & manere obligatus ad restitutionem, pauper ergo non tenetur formare conscientiam super hoc, nisi postea constaret, quòd erat ista pecunia vsuraria, quia tunc pauper tenetur restituere ipsi vsurario, vel ei a quo recepit vsurarius, de his tangit Aegi. quoli. 2. quæstio. 26.

Et cum oratis non eritis, sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

Et cum oratis. Supra positum est de operibus misericordiæ, hic autem consequenter Christus excludit modum indebitum circa actum latriæ, qui est orare: nam licet sint multi actus latriæ, ista est communior: vnde quod de oratione dicitur, de cæteris actibus latriæ intelligendum est, & ponuntur duo: quia primo excluditur modus orandi indebitus. secundo ponitur modus orandi debitus ibi. *Sic ergo vos orabitis.* Prima in duas, quia primo ab actu orandi excluditur intentio inanis gloriæ. secundo excluditur quidam Gentilium error ibi. *Orantes autem.* Circa primum dicitur.

Et cum oratis. De cæteris actibus latriæ intelligitur idem, quia nullus eorum debet fieri propter inanem gloriam, sed solum propter Deum, cum latria sit virtus, qua impendimus Deo famulatum, vel obsequium sibi soli debitum, & tamen magis applicatur orationi, quàm cæteris, quia dare decimas, & primitias, & oblationes, & sacrificia offerre ad latriam pertinet, & tamen non possunt ista fieri, nisi in publico, orationem autem Christus suadet fieri in cubiculo clauso, & tamen quantum ad hoc, quòd nihil istorum debeat fieri propter inanem gloriam, ita conuenit cæteris, sicut orationi, immo, & omnibus actibus bonis, etiam si non sint secundum se actus latriæ, vt est eleemosynam dare hoc competit, quòd non fiant propter inanem gloriam, sicut Christus docuit, supra in litera, & cum competat hoc omnibus actibus bonis, maxime tamen competit actibus latriæ, quia cum actus latriæ sint secundum se propter Deum, magis repugnat eis fieri propter inanem gloriam, quàm cæteris actibus. *Non eritis sicut hypocritæ.* Hypocritæ mali sunt, & boni videri desiderant, & ideo nihil faciunt, nisi ad gloriam hominum, & sic quando videri non possunt, opera eorum, nullum bonum faciunt, sed malum, sicut

sicut in corde habent, sic dicitur infra 23. Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. *Qui amant in synagogis.* Ideſt, Volunt orare potius in synagogis, quàm in alijs locis, eo quòd synagoga est locus communis, ad quem Iudæi conueniunt, & ibi videri poterat hypocrita ab omnibus, & accipere laudem humanam, quam optabat. *Et in angulis platearum stantes orare.* Vocantur anguli platearum concursus viarum, vbi viæ per transuersum se intersecant, & efficitur quadriuium, vt dicit glo. & talis locus etiam est communis, quia propter viarum concursum, multi sunt semper manentes, vel transeuntes in locis illis, & sic hypocritæ poterant ibi videri orantes, sicut in synagogis, vnde quando Iudæi erant idolatræ in angulis platearum ponebant altaria idolorum, & ibi faciebant sacrificia, vt fuit tempore Achaz, & aliorum Regum, secundo Paralipomenon 28. & quarto Regum 23. & Ieremiæ 44. Scilicet, Quia anguli platearum erant loca communia, ad quæ fiebat concursus, & ita poterant ibi coli idola. *Vt videantur ab hominibus.* Ideſt, Vt videantur, & laudentur, quia iste est finis hypocritarum, & propter hoc Christus increpat eos: nam si in publico agerent, & laudes humanas non quærerent, non essent increpabiles, sed quia quærunt eas increpantur. *Amen dico vobis.* Modus affirmandi est, vel iurandi, ideſt, sub certitudine dico: Receperunt mercedem suam, ideſt, illam quam desiderabant, quasi dicat, licet pro isto bono opere orationis, alia retributio maior competeret, quàm humana laus, quia tamen isti non desideraverunt alia, nisi laudem, ista est merces sua, & istam receperunt, quia orando in publico, laudati sunt ab hominibus, vel dicitur, receperunt mercedem suam, ideſt, illam, quam pro isto opere habituri erant, quia pro quolibet bono opere competit aliqua merces, & quia orare bonum est, debebatur istis merces, sed humanas laudes quærendo, mercedem acceperunt, quia nulla manet eis merces post hoc, vnde licet non consequantur laudes humanas, sed potius vituperentur, tanquàm hypocritæ iam receperunt mercedem suã, ideſt, non sunt habituri aliam cum istam desiderauerint, sic dicit Chrysostomus in homilia: Receperunt mercedem suam, quia Deus retributionem, quæ est ab ipso tribuere vellet, illi autem eam, quæ est ab hominibus, vsurpant.

Tu autem. Hic ponitur conueniens orandi modus, quantum ad locum, ita vt non sit locus inanis gloriæ, ideo quòd fiat in occulto, vbi non est occasio gloriandi. *Tu autem cum oraueris.* Ideſt, Tu qui non vis esse hypocrita, sed recipere Dei retributionem, quando oraueris, orabis vt sequitur. *Intra cubiculum tuum.* Per cubiculum significatur locus secretus, quia Christus non vult auferre occasionem orandi propter inanem gloriam, & quia ista gloria quæritur ab hominibus, vbi non sunt homines, nõ est occasio agendi propter inanem gloriam, & hoc est cum in occulto oramus, vel aliud bonum agimus. *Et clauso ostio tuo.* Hoc dicitur ad maiorem cautelam contra inanem gloriam, quia si quis intra cubiculum suum oraret, non clauso cubiculo, posset a casu intrare quisquam qui orantem ibi conspiceret, & tunc esset maior causa inanis gloriæ, inquantum maior laus humana ex hoc sequeretur, quia illa quæ in occulto sunt, putantur maiora esse, quàm sint, ideo licet iste pauca bona in occulto ageret, putaretur multa agere, quia in occulto agebat, & humanas laudes non quærebat, & sic cum quis fugeret inanem gloriam, sequeretur occasio maioris inanis gloriæ. debet ergo claudi ostium, vt nemo possit intrare, & orantem conspicere, & sic nulla sequeretur inanis gloria, vel potest hoc fieri, vt orans non impediatur orare. An vero sic orare teneamur, vel an in publico orare liceat, infra dicetur q. 89. & 90. *Ora patrem tuum.* Scilicet, Deum, qui vocatur pater noster cœlestis, supra in litera, & præcedenti cap. *Et pater tuus qui videt in abscondito.* Metaphora est: nam Deus vere non videt in abscondito, nec in manifesto, cum non habeat oculos, nec potentiam visiuam, cum non sit animal, sed dicitur videre, ideſt, cognoscere, vel intelligere, & quia Deus intelligit quidquid fit, vbicunque fiat, dicitur videre omnia, siue in manifesto, siue in abscondito, ad Hebr. 4. Omnia nuda sunt, & aperta oculis eius, nec est ei inuisibilis vlla creatura, & dicitur hoc propter quosdam simplices, qui putabant Deum non cognoscere omnia, & ideo volebant bona opera sua, videntibus hominibus facere, vt haberent testes operum suorum coram Deo, vt possent petere retributionem, Christus autem dicit, quòd Deus videt in abscondito, ideſt, cognoscit abscondita, & ideo non est opus, quòd affiramus ei testes operum nostrorum, quia nouit, quid nos facerimus. *Reddet tibi.* Ideſt, Retribuet in vita æterna, quæ est abundantior merces, quàm humana gloria, quæ est quoddam bonum fragile, & debile: nam inane est nihil verum continens, licet putetur aliquid esse.

Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt. Putant enim, quòd in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequàm petatis eum.

Orantes autem. Hic excluditur error Gentilium circa orationem, quam prolixam faciebant, Christus autem cum supra nos instruxerit de fine orationis, & loco, instruit hic de modo orationis, quantum ad breuitatem, & prolixitatem, dicens. *Orantes autem nolite multum loqui.* Potest intelligi, ideſt, non petatis multa, sed pauca: nam vnum solum est necessarium, scilicet, vita æterna, si autem homo vult petere multa, oportet quòd petat aliqua, quæ sunt temporalia, vel quæ sunt aliquo modo spiritualia, & tamen non est certum, an illa habere sit homini bonum, quia est via, quæ videtur homini bona, & extrema eius ducunt ad mortem, Prouerbiorum decimoquarto. Ideo si homo vult non errare in his, quæ petit, oportet pauca petere, quia pauca sunt, quæ absolute petenda sunt, & huic sensui consonat litera sequens, scilicet, scit enim pater vester, quid opus sit vobis, quasi dicat, vos nescitis in multis, an bona, vel mala sint, Deus autem scit quid vobis bonum sit, ideo non expedit, quòd multa determinate petatis. Alio modo potest intelligi, nolite multum loqui, scilicet, quasi per hoc putetis Deum instruere de eo, quod vultis, quòd ipse aliàs non intelligeret, quia iste est error: nam Deus nouit quid nos velimus, antequàm loquamur, ideo nõ oportet multis verbis vti ad hoc, quòd ipse nos intelligat, & etiam huic sensui consonat litera sequens, scilicet, scit pater vester, quid opus sit vobis, antequàm petatis eum, quasi dicat, cum sciat, non oportet multis verbis vti ad notificandum ei. Tertio modo potest intelligi, quòd aliqui vtuntur multis verbis in oratione, non quidem, vt Deo notificẽt aliquid, sed vt per hoc eum magis inclinent ad concedendum, quod petunt, & ẽt hoc non est conueniens, qa Deus verbis nostris non mouetur, & ideo satis nobis est intentionem nostram verbis aliquibus exprimere, & nõ oportet multis vti, quia potestas eloquẽtiæ apud Deũ nihil efficit, licet apud homines multũ faciat, & iste etiam sensus

Quo intelligitur nolite multum loqui.

satis conuenit literæ, & etiam duo præcedentes satis conueniunt. *Sicut ethnici faciunt.* Ideſt, Gentiles, qui prolixas orationes faciebant. *Putant enim, quòd in multiloquio ſuo exaudiantur.* Iſte erat error Gentilium, quia putabant, quòd propter multitudinem verborum exaudirentur, & aliàs non, iſtud tamen falſum eſt, & poteſt referri ad duos ſenſus immediate poſitos, ſcilicet, quòd putarent, quòd Deus non intelligebat, quæ dicebãtur, niſi multa verba dicerentur, vel quòd licet intelligeret, non flectebatur ad concedendum, quòd petebatur, niſi per multitudinem verborum, & iſte ſenſus conuenit magis iſti particulæ, ſcilicet, putant ſe in multiloquio ſuo exaudiri, quia non dixit putant, quòd per multiloquium intelligantur, ſed quòd per multiloquium exaudiantur, & tamen vtrunque conuenit. *Nolite ergo aſſimilari eis.* Ideſt, Quia errant nolite ſimiles eſſe eis in errore multiloquij, dicit enim Auguſt. lib. de ſermone Domini in mõte, quòd omne multiloquium a Gentilibus venit, qui exercendæ linguæ, potius quàm mundando animo operam dant, & hoc ſtudij genus etiam ad Deum prece flectendum transferre conantur. *Scit enim pater veſter quid opus ſit vobis, antequàm petatis eum.* Iſta eſt cauſa, quare non debeamus vti lõga oratione, ſcilicet, quia Deus nouit id, quod nos petimus, etiam antequàm petamus, ideo non oportet multis verbis vti erga eum, cum verba ſint ad notificandum conceptum mentis.

Quid ſit oratio, & ad quam potentiam animæ pertineat. Et quòd homo differt ab alijs animalibus in duobus: Demum quomodo oratio tendit in Deum dupliciter.

Quæſt. LXXXI.

DE oratione multa dubia ſunt, nunc tamen pauca tangentur ſolum ad expoſitionem literæ: nam de oratione quantum ad ſe, & plurima dubia quæ continet, tam in orationibus Gentilium, quàm in orationibus veteris Teſtamenti, & noui, & in horis canonicis, dictum eſt late in libro noſtro de oratione, & quia longa eſſet diſcuſſio omnium iſtorum, quæ per ſe libellum vnum exigunt, hic ſolum de illis, quæ litera tangit, aliquid dicetur, & primo I quid ſit oratio, & ad quam potentiam animæ pertineat orationem facere.

Dicunt quidam, quòd ad partem affectiuam, vel appetitiuam pertinet, ſcilicet, ad appetitum inferiorem, vel ſuperiorem. Nam Auguſt. dicit orationem dicens: oratio eſt pius affectus mentis in Deum directus, ergo ad affectiuam pertinet.

Item quia Hugo. de Sancto Victo. dicit, quòd oratio eſt deuotio quædam ex compunctione procedens, deuotio tamen pertinet ad affectum, ergo etiam oratio.

Item quia imperium, & oratio non differunt, niſi per habitudinem ſuperioris, & inferioris, quia imperium ſit ad inferiorem, oratio autem ad ſuperiorem, K ergo ad eandem potentiam pertinet imperium, & oratio, cum eſſe ſuperiorem, & inferiorem, ſit aliquid extrinſecum ad actum iſtum, & tamen imperium pertinet ad voluntatem, ergo etiam oratio.

Item oratio exterior indicat deſiderium orantis, ſed oratio interior eſt, quæ per exteriorem innoteſcit, ergo oratio interior nihil aliud eſt, quàm deſiderium interius, & ſic pertinet ad affectum.

Item quia ad orationem pertinet exaudiri, deſiderium tamen eſt, quòd exauditur Pſal. 9. deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, & tamen deſiderium eſt partis affectiuę.

Item Dionyſius lib. de diuinis nominibus, cap. 7. F dicit ante omnia ab oratione incipere eſt vtile ſicut Deo nos ipſos tradentes, vnio tamen hominis ad Deũ eſt per amorem, qui pertinet ad appetitum, ergo oratio eſt in appetitu.

Item ſi non eſſet oratio in appetitu eſſet in intellectu. Et tamen non eſt in eo, quia tres ſunt operationes eius, vt dicitur in tertio de Anima, vna eſt indiuiſibilium, ideſt ſimplicium intelligentia, per quam apprehendimus de vnoquoque quid eſt.

Secunda eſt compoſitio, & diuiſio per quam apprehenditur de re, quòd eſt, vel non eſt. Tertio eſt ratiocinari, ideſt, procedere de notis ad ignota: oratio tamen non pertinet ad aliquam iſtarum operationum, ergo non eſt ipſius intellectus, & conſequenter G erit operatio voluntatis.

Dicendum, quòd oratio non eſt actus voluntatis, ſed intellectus, vel rationis, eſt autem ratio duplex, ſcilicet ſpeculatiua, & practica, pertinet autem oratio ad rationem practicam. Pro quo ſciendum, quòd ſicut dicit Caſſiodo. oratio dicitur quaſi oris ratio, vnde ex ſuo nomine ſignificat oratio quandam expreſſionem alicuius actus rationis factam per officium oris: habet autem ratio duos actus, ſecundum quòd eſt ſpeculatiua. Primus eſt componere, & diuidere, & iſte actus pertinet ad orationem quam dialectici accipiunt, & ita Ariſt. deſcribit orationẽ primo perihermenias. Secundus actus eſt diſcurrere de vno ad aliud cauſa notificandi, & ideo procedimus de notis ad ignota, & hoc H modo dicitur oratio apud Rhetoricos, quia ſermones Rhetorici, qui vocantur conciones, & continent in ſe argumentationes multas factas ad ſuadendum, dicũtur orationes, & ibi non eſt vnica compoſitio, vel diuiſio ſicut in oratione dialectica, ſed totum, quòd dicitur ad ſuadendum aliquid etiam ſi longum ſit, vocatur vna oratio, & hoc modo Rhetorici vocantur oratores ab iſtis orationibus, ideſt, concionibus, quas faciunt. Et quia rationes iſtæ, licet inueniantur in genere demonſtratiuo, & deliberatiuo, inueniuntur potius in genere iudiciali, quæ ſunt tria genera circa quæ verſatur orator, vt patet per Ariſtot. primo Rhetoricorum dicuntur ea, quæ in iudicijs fiunt, inquantum aliquid a iudice petimus poſtulationes, & tamen poſtulatio, & oratio idem ſunt, ideo ex hoc translatum eſt hoc nomen oratio, etiam ad ſignificandum petitionem quam aliquis facit Deo, quia ſicut ea, quæ in iudicio petuntur, vocantur poſtulationes, vel orationes, inquantum iudex a quo petimus, habet curam de actibus noſtris, quòd iuſte fiant, ita a Deo petimus, velut a quodam domino, & iudice, qui habet curam, & generalem prouidentiam de omnibus actibus noſtris, & ſecundum hoc diffinit Damaſcenus orationem dicens, quòd oratio eſt petitio decentium a Deo, ſic enim loquimur hic de oratione. & ideo cuius potentiæ actus fuerit petere eius erit actus orare, pro quo ſciendum, quòd homo differt ab alijs animalibus, quantum ad virtutem motiuam in duobus, ſcilicet, quia alia animalia habent determinata volita, & concupita, quæ natura illis determinat, homini autem non determinat natura omnia volita, & concupita, ideſt, quòd velle debet, & concupiſcere, & hoc eſt primum.

Secundo differunt quantum ad perſecutionem voliti, & concupiti, quia cætera animalia habent determinatas vias, & inſtrumenta, quibus expleant ſua deſideria, & ideo quàm cito eſt in eis motus deſiderij, tam cito applicant membra ad actum, niſi ſit aliquid prohibens per violentiam, homo autem non habet inſtrumenta determinata ad actum, vel vias agendi, ſed ratio ſubuenit ei in iſtis duobus, iſtud tangit Ariſtot. primo Politicorum dicens, quòd beſtiæ naturaliter

liter habent arma, homo autem non habens arma, A naſcitur prudentiæ, & iuſtitiæ, ideſt, naſcitur ad hoc, quòd regatur per prudentiam, & iuſtitiam. ſubuenit ergo ratio homini in iſtis duobus. Primo, quia inquirit quid ſit homini proprium, & determinatum bonum, quòd deſiderari oporteat, etiam determinat inſtrumenta, & vias in perſecutionem rei deſideratæ. Et ſic licet in homine ſit deſiderium determinatum alicuius rei, non ſequitur immediate operatio, ſicut in beſtijs, quæ ſe immediate applicant rei deſideratæ, & hoc quia natura determinat illis inſtrumenta, quibus operentur ad conſequendum delectabile, homini autem licet aliquando ſit determinatum deſiderium, nondum habet determinata inſtrumenta, nec viam proſecutionis, ideo oportet adhuc morari, antequàm B perueniat in rem deſideratam, propter hoc autem actus rationis in nobis præcedit actum voluntatis, & etiam ſubſequitur eum: præcedit quidem ad inueniendum per conſilium, quid debeat per voluntatem eligi, & tunc cum voluntas illud elegerit, ſequitur actus rationis, determinando per imperium cuilibet inſtrumento quid ei oporteat facere, & ſic ratio imperat inſtrumentis, ordinando ea ad illam rem deſideratam, vt eam conſequamur, ſicut iubens exterius in verbis, exprimit iſtum modum imperandi. inſtrumenta autem quæ ratio applicat per imperium ad proſecutionem, vel conſecutionem rei deſideratę, non ſolum ſunt vires animæ, & membra corporis, ſed etiam exteriores homines, quia per amicos facimus, quod nos facere dicimur, vt patet tertio Ethicorum, ſed exteriores homines, vt amici non ſunt in poteſtate noſtra, ſicut ſunt membra corporis, & vires animæ, & ideo applicatio prædicta eorum, qui ſunt extra nos ad conſecutionem rei deſideratæ, quãdoq; dicitur imperium, vel præceptum, ſcilicet, quando ſunt illi in poteſtate noſtra, per quos hoc fieri debet, quandoque dicitur petitio, quando non ſunt in poteſtate noſtra, quaſi ſubiecti nobis, ſiue ſint æquales, ſiue non. Et dicitur ſpecialiter deprecatio ſi ſunt maiores nobis, vel reſpicimus eos, tanquàm maiores, inquantũ nihil nobis debent. Et ad hoc, quòd condeſcendant nobis, oportet quòd ſubijciamus nos eis aliquo modo, & ſic eſt deprecatio, ſicut ad maiores, & D ſic patet, quòd imperium, & petitio, & deprecatio, eſt actus rationis, vt patet per Philoſophum primo Ethicorum, circa finem, ſcilicet, ratio deprecatur ad optima. Et ſic apparet, quòd cum oratio ſit petitio, vt dictum eſt, erit oratio actus rationis applicantis deſiderium voluntatis ad eum, qui eſt non ſub poteſtate noſtra, ſed ſupra nos, ſcilicet, ad Deum, & ideo non eſt oratio ipſum deſiderium, ſed applicatio deſiderij per rationem, ideſt, quòd ratio inquirit inſtrumenta ad complendum illud deſiderium, & iſta inquiſitio, inquantum fit a maiori, quia maior eſt qui adiuuare nos poteſt, dicitur petitio, vel deprecatio. & ideo diffinitio Damaſceni eſt propria, & comprehendens eſſentiam orationis, ſcilicet, oratio eſt petitio decentium a Deo, & licet multæ aliæ diffinitiones dentur, iſta tangit magis proprie rationem, & eſſentiam orationis.

Ad primum dicendum, quòd oratio non eſt affectus mentis directus in Deum, ſed eſt ipſa directio affectus, dirigere tamen affectum mentis in Deum ſtat dupliciter. Vno modo ſicut in obiectum, & hoc modo affectus directus in Deum eſt amor, & eſt actus potentiæ appetitiuę, & ſic nõ pertinet ad orationem, quia qui amat ſic affectum dirigit, nec intelligitur ſic diffinitio Auguſt. Alio modo dirigitur affectus mentis in Deum tanquam in illum a quo velut a cauſa efficiente explendus eſt, & hanc directionem non facit voluntas, ſed ratio dirigendo affectum in Deum, ideſt, oſtendendo ei deſiderium noſtrum, & petendo quòd illud compleat, & illa petitio, vt compleatur deſideriũ eſt ipſa oratio, & hoc pertinet ad ſolam rationem practicam, quia ordinare pertinet ad intellectum inquantum eſt practicus, inquantum autem eſt ſpeculatiuus non pertinet ad eum niſi apprehendere, & iudicare, non tamen agere, ordinare tamen in finem pertinet ad actionem, quia eſt ad conſequẽdum aliquid, & hoc eſt intellectus practici, qui ad operationem ordinatur, diffinitio autẽ iſta orationis eſt materialis, ſcilicet, oratio eſt affectus directus in Deũ, ideſt eſt directio affectus ſicut ſi dicatur ira eſt ſanguis accenſus circa cor, eſt enim diffinitio materialis, & naturalis primo de Anima: nam ſiquis formalem, & dialecticam diffinitionem dare velit, dicere debet, q̃ ira eſt appetitus vindictę ex accenſione ſanguinis circa cor, & ſic prima The. 5. in Glo. dicitur, quòd oratio eſt deſiderium boni, ideſt, ipſa res orata: nam id, quod oramus eſt, quòd deſiderium bonum noſtrum compleatur.

Ad ſecundum dicẽdum, quòd oratio non eſt proprie deuotio, ſed eſt petitio, & tamen ſicut in petitione exteriori, ideſt, vocali accipitur petitio dupliciter. Vno modo proprie, vt cum dicitur da mihi hoc, vel illud, & ſic iſta verba dicuntur petitio. Alio modo accipitur interpretatiue petitio, vt ſiquis alteri manum porrigat, vel ei neceſſitates ſuas exponat, dicitur C petere, quia per hoc ſignificatur petere, & tamen nõ vere petit, ita petitio interior ſiue oratio, quæ ad Deũ fit, proprie, & ſecundum veritatem eſt quidam actus rationis quo petimus a Deo compleri deſiderium noſtrum, vt ſupra expoſitum eſt, large tamen, vel interpretatiue dicitur oratio interior recogitatio neceſſitatum, & erectio ſpei in Deum, & indicatio deſiderij, & humiliatio ſpiritus, omnia hęc oſtendunt hominem orare, licet ipſa non ſint realiter orationes, & ſic deuotio eſt interpretatiua oratio ſicut porrigere manum eſt interpretatiua petitio, & tamen proprie non eſt oratio niſi petitio decentium a Deo, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd ad quem pertinet D imperare pertinet etiam orare, & tamen voluntas non proprie imperat, ſed ratio: ideo orare pertinet ad rationem.

Pro quo ſciendum, quòd ille, qui petit, aut imperat, aut deprecatur aduocat aliquem ad finem ſuum ad conſecutionem, vel perſecutionem illius, aduocare autem taliter non pertinet ad voluntatem, quia voluntas ſimpliciter, & abſolute fertur in obiectum ſuum tanquam amans illud. Aduocare autem aliquid ad finem eſt ordinare in finem, quod dicit quãdam relationem, & hoc ſolius rationis eſt, quia ipſa ordinat, cum ſapientis ſit ordinare, & tamen ſapiens dicitur ſecundum intellectum, & non ſecundum voluntatem, & ſic proprie loquendo imperium non eſt E voluntatis, ſed rationis, & cum imperium ſit quędam ordinatio alicuius ad finem quem intẽdit imperans, dicitur tamen voluntas imperatiua, vel imperare, & hoc dupliciter. Vno modo per quandam interpretationem, vel æquiualentiam, quia quod imperat alteri mouet illud per imperium ſuum, & ideo actus animæ ad quem ſequitur ſtatim motus dicitur imperium, & quia ad actum voluntatis ſi ſit completus, ideſt, determinate quis aliquid velit ſequitur immediate motus in corporalibus organis, dicitur voluntas imperatiua, & omnes vires appetitiuæ corporales habent iſtum modum: ideo omnes appetitiuæ vires dicuntur imperatiuæ, vel imperantes motum.

Alio modo dicitur voluntas imperatiua inquantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum principium imperij est in voluntate, quia imperare alicui est aduocare illum ad finem suum, & sic imperium præsupponit appetitum finis, & est quædam prosecutio illius, & hoc modo magis ꝓprie voluntas dicitur imperatiua quàm modo præcedenti, quia sequi motũ ad actum voluntatis in organis corporalibus commune est voluntati, & omnibus virtutibus appetitiuis corporalibus, finis tamen proprie est in quem voluntas tendit, ille enim est simpliciter finis hominis, & non bonum, quod appetunt aliæ vires appetitiuę, quia illæ sunt de quibusdã bonis particularibus, voluntas autem est de bono absolute, & secundum se, ideſt, quantum ad totam naturam boni, & quantum ad hoc omnes vires humanę diriguntur in bonum illud, quod voluntas appetit, & quantum G ad hoc vocamus eam simpliciter imperatiuam inter omnes vires humanas. Hoc modo dicere solemus, ꝙ artes, vel habitus, qui sunt circa finem imperant habitibus, vel artibus, quæ sunt circa ea, quæ sunt ad finem, sic equestris imperat frenifactiuæ, & militaris imperat equestri, sic nauigatiua imperat nauifactiue, vt dicitur primo Ethi. cap. 1. ita ergo voluntas, quia de fine simpliciter, vel de supremo est, scilicet, quia ipsa habet ꝓ obiecto id, quod est simpliciter finis omnium aliarum potentiarum, & etiam totius vitæ humanæ, dicitur imperare omnibus potentijs, & hoc inquantum imperium, quòd est proprie actus rationis cum sit quædam ordinatio incipit a voluntate, scilicet, quia illius est finis ad quẽ ratio ordinat omnia, H & respectu voluntatis non vocatur proprie finis, sed obiectum, quia voluntas non ordinatur in obiectum suum, quod dicit habitudinem eorum, quæ sunt ad finem, sed tendit in ipsum simpliciter, & absolute sicut amans in amatum, & sicut color non dicitur esse finis potentiæ visiuę, sed obiectum, ita summum bonum non est finis voluntatis, sed obiectum, sed respectu aliarum potentiarum, & actuum dicitur esse finis, quia aliæ potentiæ nõ sunt de bono secundum se, sed per eas ordinatur homo tanquam per instrumẽta ad consequendum suum bonum.

Ad quartum dicendum, quòd desiderium nõ est oratio, & cum dicitur, quòd oratio exterior est signũ interioris desiderij. Dicendum, quòd verbum exte- I rius prolatum est signum alicuius rei dupliciter. Vno modo immediate, & sic est signum illius rei ad quam significandam principaliter institutum est, & sic istud nomen ignis significat quoddam elementum. Alio modo mediate, scilicet, quando res ipsa, quæ primo significatur per nomen accipitur, vt signum alterius rei, sicut istud nomen ignis significat charitatem, inquantum elementum ignis habet aptitudinem ad significandum charitatem, & sic oratio vocalis exterior significat immediate actum rationis deprecantis, si oratio exterior proponatur per modum orationis, vt si dicatur Domine da mihi, vt diligam te, dicitur autem si proponatur per modũ orationis, quia si teneantur verba materialiter, & recitatiue sicut, K qui non orat, sed recitat orationem factam ab alio, nõ significat ibi oratio actum orationis deprecantis, sed verba significant seipsa, oratio autem vocalis mediate significat desiderium tanquã principium suũ, scilicet, quia immediate significat actum deprecandi, & quia actus deprecãdi est a desiderio, significat mediate illud desiderium, & sic oratio potest vocari desiderium boni, vel oratio est quando vota nostra Deo pandimus.

Ad quintum dicendum, quòd oratio exauditur, quæ est petitio, dicitur tamen desiderium exaudiri, inquantum desiderium est causa petendi, & ipsa oratio est interpretatiua, vel significatiua desiderij, vel F dicitur ad significandum velocitatem exauditionis diuinę, scilicet, quia pauperes etiam si nondum inceperint orare, sed solum, quòd desiderare incipiant, Deus concedit quę ipsi desiderãt, & sic dicitur exaudire desiderium, sic dicitur Isai. 65. & erit antequam clament, & ego exaudiam.

Ad sextum dicendum, quòd voluntas mouet rationem ad suum finem, vnde nihil impedit actum rationis tendere in finem charitatis, qui est Deo vniri mouent voluntate, tendit autem oratio in Deum dupliciter quasi mota a charitate voluntatis. Vno modo ex parte eius, quòd petitur, quia hoc est præcipue in oratione petendum, vt Deo vniamur, iuxta illud Psal. 26. vnam petij a domino, & hanc requirã, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitę meæ. Alio modo ex parte petentis, quia oportet, quòd petens accedat ad eum a quo petit siue loco, sicut homo accedit ad hominem a quo petit, siue mẽte sicut accedit ad Deum. dicit ibidem Dionysius, ꝙ quando petimus aliquid in orationibus inuocantes Deum reuelata mente assumus ei, & sic dicit Damascenus, quòd oratio est ascensus intellectus in Deum quasi homo eleuetur supra se, & Deo adhæreat.

Ad septimum dicendum, quòd illi tres actus intellectus quos ponit Arist. sunt intellectus speculatiui, oratio autem pertinet ad rationem practicam, inquantum per orationem ordinamus in finem nostrũ ea, quæ petimus, & tamen ordinare ad rationem practicam pertinet.

An ad aliquam diuinam personam pertineat orare.
Quæst. LXXXII.

QVAERETVR ad quem pertinet orare, & primo an pertineat ad aliquam diuinam personã. Dicunt quidam, quòd sic, quia qui potest aliquid accipere potest orare, vt illud accipiat, sed personæ diuinæ accipiunt aliquid, quia filius a patre accipit, & spiritussanctus ab vtroque accipit, ergo filius potest orare ad patrem, & spiritussanctus ad patrem, & filium.

Item Ioan. 16. dicitur ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, & hæc sunt verba filij, ergo filius potest orare, & confirmatur, quia ad Hebræ. 5. Dicitur de Christo, quòd preces, & supplicationes Deo obtulit, & exauditus est pro sui reuerentia, exaudiri tamen est proprium orationis.

Item ad Rom. 8. dicitur de spiritu sancto, quòd spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ergo spiritussanctus orat.

Dicendum, quòd non competit orare alicui diuinæ personæ, quia oportet distinctionẽ esse inter orantem, & eum ad quem oratur, quia a seipso nullus petit aliquid, oratio autem fit ad Deum non sub ratione personæ, ideſt, inquantum est pater, vel filius, sed ratione attributorum essentialium, scilicet, inquantum est bonus, & omnipotens, & sapiens, qui scit facere, quod nos petimus, & potest illud facere, & quia bonus vellet illud facere, personæ tamen diuinæ non distinguũtur in ratione essentiæ nec attributorum essentialium, sed cuilibet personæ competunt omnia simul sicut omnibus tribus, & non est maior perfectio in tribus simul quàm in vnica, quia tota essentia est, in qualibet, ergo non potest vna persona diuina orare ad alteram, & etiam, quia orare imperfectionẽ quandam ostẽdit, quia qui orat petit aliquid ab alio, quòd ipse non habet, vel non potest, nulla tamen persona diuina est deficiens, ergo nulla potest orare, etiã si aliqua persona diuina posset orare vtpote, quia deficeret ei aliquid nõ potest orare ad aliam personam diuinam,

diuinam, quia omnes sunt æquales, & sic nemo esset ad quem posset orare etiã si deficeret ei aliquid propter, quòd conueniret ei orare, etiam oratio est actus latriæ, est autem latria quædam seruitus ad Deũ, Deo tamen non competit seruire, sed quòd ei seruiatur ab omnibus Psal. 2. seruite domino in timore, ergo non competit Deo orare, istud autem est verum, & digna de Deo concipiendo: secus autem est quantum ad illos, qui non recte de Deo sentiunt, vt qui ponunt distinctionem essentialem in Deo, vel gradus, sicut posuit Arrius, vt ait Aug. li. de hæresibus, vel qui ponũt pluralitatem deorum, sicut pagani, quia isti poterunt ponere Deos orare, & orari. Et sic introducunt poetę Deos minores orare ad summum Deum, scilicet, Iouem, quòd aliquid faciat, & Dij etiam maiores B orant interdum alios Deos quibus potestates speciales competunt pro actibus potestatum suarũ. de primo patet, quia venus introducitur ab Ouidio 9. Metam. petens pro quodam, qui erat de sua progenie, ꝙ daret ei lõgiorem vitam, etiam Venus, & Iuno simul introducuntur a Virgilio 10. Aenei. petentes a Ioue in concilio deorum super bello Troianorum, & Latinorum: nam Iuno petebat pro Latinis, ideſt, pro rege Rutilorum Turno contra Aeneam Troianorum ducem, Venus autem e contrario petebat. De secũdo patet, qa Iuno introducitur a Virgilio primo Aeneidos petens ab Eolo rege ventorum, quòd cõfringeret naues Troianorum in mari, & tamen Iuno erat maior quàm Eolus, quia Iuno erat soror, & vxor Iouis quem summum Deum dicebant, quia tamen potestas ventorum soli Eolo competebat orabat Iuno Eolum Deum ventorum, qui minor erat, sic etiam Ouidius secundo Metam. introducit eandem Iunonẽ orantem a Dijs maris ne permittant septentrionem, ideſt, vrsam mergi in æquore, quia mercede stupri illa sydera in cœlo recepta sunt dicens:

At si vos læsæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones,
Et sydera cælo Stupri mercede recepta,
Pellite ne sacro tingatur in æquore pellex,

Erat tamen maior Iuno quàm Dij maris, & tñ potestas prohibendi aliquem lauari in mari solum pertinebat ad Deos maris. eodem modo Arrius, qui ponit D filium minorem patre, & spiritum sanctum vtroque minorem concedit, quòd filius oret patrem proprie, & spiritus sanctus vtrunque. istæ tamen sunt insaniæ, quia non sunt plures Dij, sed vnus, & in vnitate deitatis, licet sit supposito rum pluralitas, non tamen est inæqualitas: ideo non potest diuina persona orare alterã. Ad primum dicendum, ꝙ orare non pertinet ad quemcunque accipientem aliquid ab altero, sed ab eo, qui accipit per gratuitam collationem, personę autem diuinæ non accipiunt aliquid per gratuitã collationem, sed per naturalem fęcũditatem, sicut filius in humanis, qui a patre gignitur accipit esse ab eo, nõ tamen est ista collatio gratuita quasi ex voluntate patris proueniat, quòd filius accipiat esse ab eo, sed hoc E naturaliter fit, ideſt, quòd natura est principium istorum, & non voluntas: nam aliquis vellet gignere, qui non gignit, & aliquis nollet gignere accidendo ad fęminam, & gignit, ita in diuinis personis est, quia illud accipere est communicatio naturæ, etiam quia gratuita collatio non fit nisi inter eos, qui præexistunt, personæ tamen diuinæ nihil accipiunt nisi secundũ, quòd producuntur in esse, eis autem productis nihil aduenit nec confertur, & ideo pater, qui a nullo producitur nihil accipit, filius autem, & spiritussanctus, quia producuntur accipiunt aliquid, scilicet, totum quod sunt. Quamquam ergo accipiant aliquid orare non conuenit eis, quia nihil cõfertur eis gratuita collatione. Ad secundum dicendum, quòd filius dicit, quòd rogabit patrem, quia filius est Deus, & homo, & sic competit ei orare non ratione personæ, sed ratione naturæ assumptæ secundum quã minor est patre sicut ipse dixit, pater maior me est, quilibet autem minor potest orare maiorem. quod autem dicitur ad Hebræ. 5. intelligitur de Christo secundum, quòd est homo, quòd expressit Apostolus ibi cum dicit, qui in diebus carnis suæ preces, & supplicationes ad eũ, qui posset illum saluum facere a morte cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est, ergo Christus orauit secundum, quòd poterat liberari a morte, & lachrymas emittere, & clamare: ista tamen competunt ei solum ex infirmitate nostræ carnis assumptæ, ex qua parte in infinitũ est minor Deo, ideo orare sic poterat, vnde dicitur ibi in diebus carnis suæ. ideſt, dum viuebat in carne mortali inter nos, quasi dicat nunc non competit ei orare, quia nulla re eget, & tamen nõ est inconueniens, quòd etiã nunc Christus inquantum homo oret, quia semper inquantum homo est minor Deo, & tamen non oraret pro seipso, quia nulla re iam indiget, sed pro nobis, vt dicetur sequenti quæstione.

Ad tertium dicendum, quòd potest accipi ibi spiritus pro spiritu humano cui bene competit orare, si autem accipiatur pro spiritussancto, dicitur quòd postulat pro nobis, ideſt, postulare nos facit, vel ad postulandum nos instruit, quia vnctio spiritussancti est quę C docet hominem de omnibus, prima Ioan. 2.

An Sanctis in patria competat orare. Et quare Ecclesia non dicit Christe ora pro nobis. Et an illi, qui existunt in purgatorio, orent pro nobis, cum nec possint mereri nec demereri. Et si quis est deuotus ad plures Sanctos, ille cui se deuotius recommendat, magis etiam pro eo impetrat, licet sic minor.
Quæst. LXXXIII.

QVAERETVR an sanctis in patria competat orare, dicunt quidam, quòd non competit, quia ipsi sunt conformes Christo inquantum est homo, sed Christo inquantum est homo nunc nõ competit orare, quia aliàs diceremus Christe ora pro nobis, quòd nemo dicit, ergo sanctis in patria orare D non conuenit.

Item quicunq; orat pro altero meretur illi, & quicunque meretur alteri meretur sibi magis, quàm illi, sed sancti in patria nõ merentur sibi, quia iam sunt extra statum merendi cum sint in termino, ergo nec merentur sibi nec nobis, & consequenter non orant pro nobis.

Item sancti in patria perfecte conformant voluntatem suam diuinę voluntati, ita vt non velint, nisi ꝙ Deus vult, sed illud, quòd Deus vult semper impletur, ergo superfluum esset, quòd orarent pro nobis.

Item sicut sancti, qui sunt in patria sunt superiores nobis, ita etiam illi, qui sunt in purgatorio sunt superiores nobis, quia sunt certi de sua beatitudine, & nõ possunt iam peccare, quod nos non habemus, & tamen illi, qui sunt in purgatorio non orant pro nobis, sed potius nos pro illis, ergo etiam sancti, qui sunt in vita æterna non orant pro nobis.

Item si pro nobis orarent sancti, ꝙ sunt in vita ęterna, oratio sanctorum superiorum esset efficacior, & sic nõ deberent peti suffragia minorum sanctorum, sed solum superiorum, & tamen omnes petimus, vt orent pro nobis, ergo non est faciendum nec orant pro nobis.

Item sancti nunc non sunt, quia anima Petri non est beatus Petrus, si ergo animæ sanctorum orarent pro nobis quandiu sunt separatæ a corpore, non de-

beremus

beremus petere Sanctum Petrum, quòd oraret pro nobis, sed animam eius, & tamen ecclesia facit contrarium, ergo sancti saltem ante resurrectionem non orant pro nobis.

Dicēdum, quòd sancti qui sunt in vita ęterna Deū orant, quia competit eis ratio orandi, cum orare sit actus rationis petentis aliquid: ad hoc ergo requiruntur duo: primum, quòd orans sit ens rationale, secundum quòd non sit omnipotens. i. quòd non habeat omnia, quæ potest desiderare, quia aliàs a nullo peteret, sed ipsum per se cōferret, hæc autem duo sanctis conueniunt, quia sunt rationales creaturæ, & etiam non sunt omnipotentes, quia multa sunt, q̄ ipsi præstare non possunt, sed si illa volunt necesse est, quòd a Deo petant: patet etiam, quia sacra scriptura asserit sanctos, qui sunt in vita æterna orare pro viuis, quia dicitur de Ieremia. 2. Machab. vltimo, hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Ieremias prophęta Dei. Fuit autem error quorundam hęreticorum. s. vigilantii, vt dicit Hieronymus, quòd dū viuimus mutuo pro alterutris orare possumus, postquam autem mortuus fuerit homo nullius oratio ꝓ alterutro exauditur, ideſt oratio mortui pro quocunque fiat non prodest, quia non exauditur, & inducit de martyribus dicens, quòd Martyres mortui petiuerunt vltionem sanguinis sui fieri, & tamē non fuerūt exauditi, sed dictum est illis, quòd requiescerent. Apocalyp. 6. sed hoc Hieronym. improbat, & patet, quia oratio vnius facta pro alio ex charitate ꝓficit illi, sed sancti qui sunt in vita ęterna sunt perfectiores in charitate, quam viatores, ergo magis ipsi orabunt ꝓ viatoribus, quam viatores adinuicem pro seipsis orent, etiā quia ipsi sciunt, qui sunt illi, qui orationibus magis indigent, & qui magis iuuari possunt: & cum ipsi sint magis coniuncti Deo, quam nos exaudirentur magis orationes eorum, quam nostrę, etiam hoc pertinet ad ordinem diuinum, vt ex superioribus diffundatur excellentia, & perfectio in inferiora, sicut ex claritate solis diffunditur in aerem, cum ergo sint sancti inter Deum, & nos medii, deriuabuntur bona Dei ꝓ ipsos ad nos, & quanto fuerit aliquis sanctus magis Deo coniunctus, tanto magis immediate deriuantur dona Dei per illum ad nos, vnde dicitur ad Hebræ. 7. de Christo, accedens per semetipsum ad Deum ad interpellandum pro nobis, scilicet, quia Christus inquantum homo est Deo immediatissimus non orat nec impetrat aliquid a Deo mediante alio, sed per seipsum. dicit ergo propter hoc Hieronymus contra vigilantiū, quòd si Apostoli, & Martyres adhuc in corpore constituti, quando pro seipsis deberent esse soliciti pro nobis orabant, quanto magis post coronas, & victorias, & triumphos. q. d. cum iam non sint soliciti de seipsis, magis poterunt orare pro nobis, quā quando manebant in corpore, orant tamen sancti, tam pro se, quam pro nobis, pro nobis, quidem vt beatitudinē consequamur, quia istud est bonum ad quod omnia ordinantur, pro se autem non petunt beatitudinem, quia iam illam habent, sed consequentur eā in resurrectione, vnde magis orant pro nobis, quam pro seipsis, quia ipsi sunt certi de eo, ꝙ petunt: nos aūt de nostra beatitudine nondum sumus certi, etiam quia maior est indigentia nostra, quam ipsorum.

Ad primum dicendum, quòd Christus inquātum homo orare potest, nec repugnat ei, quia ex ea parte minor est Deo, & habet bonum suum a Deo, & sic petere potest, sic dicitur prima Ioann. 2. si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christū iustum. & tamen officium aduocati est postulare, vnde aduocare, & postulare idē sunt, ideo ad Christum competit pro nobis orare, inquantum aduocatus est, non dicimus tamē ei Christe ora pro nobis, sed Christe adiuua nos, quia Christus est nomen suppositi diuini cuius non est orare, sed adiuuare, & ideo dicimus in letania Christe miserere nobis, & Christe audi nos, etiam quia iam Christo, secundum quòd homo est data est omnis potestas in cęlo, & in terra, infra 28. ideo magis competit ei disponere, quam orare: etiam ecclesia non dicit Christe ora pro nobis ad vitandum hęresim Arrii, & Nestorii, qui posuerunt gradus in trinitate dicentes filium esse minorem patre, & tunc vere poterat orare Christus ad patrem, vt aliquid ab eo obtineret, cum autem non dicimus ora pro nobis, sed adiuua nos: significamus cum esse Patri ęqualem, quia sit pater ad nullum orat, ita & filius.

Ad secundum dicendum, quòd sancti orant, tam pro se, quam pro nobis, licet non idem, quia cum sancti sint beati in patria, nihil eis deest, nisi gloria corporis, & pro ista orant: nobis autem deest beatitudo, & illam pro nobis petunt, & cum dicitur, quòd qui orat pro alio, meretur magis pro seipso, quam pro alio.

Dicendum, quòd verum est, quòd si mereri potest magis meretur pro se, quam pro altero, etiam si totū fructum actus sui velit communicari alteri, sancti tamen in vita æterna non merentur, ideo nec merētur pro se, nec pro nobis: impetrant tamen tam pro se, q̄ pro nobis. Quidā tñ dicunt, quòd sancti nō sunt in statu merendi quantum ad prēmium essentiale, quia illud iam consecuti sunt, sed quātum ad præmium accidentale, & ideo etiam aliis mereri possunt, sed hoc non stat, quia meritum solis viatoribus cōpetit, ideo dicendum, quòd aliud est impetrare, & aliud mereri: sancti autem, & si non mereantur, nec pro se, nec pro nobis: impetrant tamē pro se, & pro nobis, quia exaudiuntur orationes eorum ex virtute meritorum præcedentium, & ex diuina acceptatione.

Ad tertium dicendum, quòd sancti cōformant voluntatem suam voluntati Dei, & ideo nihil pro nobis nec pro seipsis petunt, nisi quod sciunt, quod Deus concedere vellet. cum autem dicitur hoc est superfluum, quia necesse est voluntatē Dei compleri: dicēdum, quòd verum est, sed Deus, sicut disposuit aliqd futurum esse, ita disposuit media per quæ ad illud ꝓueniatur, vnde cum ipse, de quibusdā disposuit, quòd haberēt vitam æternam, simul etiam disposuit, quòd precibus sanctorum illam obtinerent, & ita necesse est, quòd per istud medium ad illam perueniant: sancti igitur recognoscentes hoc orant pro nobis, vt sic Dei determinatio compleatur, simile dicit Gregorius primo Dialogorum, de prædestinatione sanctorum inducens exemplum de Rebecca cui Deus dixerat, quòd conciperet, nam promiserat Abrahæ, quòd in Isaac vocaretur sibi semen, & reges nascerentur de eo. Gene. 17. & 21. & tamen postea nunquam potuit Rebecca concipere, quousque Isaac, & ipsa orauerūt dominum. Gen. 25. deprecatus est Isaac dominū pro vxore sua eo, quòd esset sterilis, qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccę.

Ad quartum dicendtm, quòd illi qui sunt in purgatorio sunt nobis maiores quātū ad certitudinē de sua beatitudine, & quantum ad impeccabilitatē, sunt tamen inferiores nobis, quantū ad pęnas quas patiuntur, & sic non sunt in statu orādi pro se, nec pro alio, sed potius, vt oretur pro eis, ratio tamen tota est, quia ipsi non sunt in statu merēdi cum non sint viatores, & ideo etiam si orarent non esset oratio sua meritoria: etiam non est satisfactoria, quia modus satisfaciēdi iam illis determinatus est, scilicet per pœnas quas patiuntur, & ideo cum non possit eis oratio prodesse non orant pro seipsis, & eadem ratione non orāt pro nobis, quia nec possunt nobis mereri, nec pro nobis satisfacere, cum pro se nondum satisfecerint, sancti autem, qui sunt in vita ęterna licet non possint mereri, quia iam sunt in termino, nec etiam satisfacere, qa non possunt habere aliquem actum laboriosum, vel pęnalem, quod requiritur ad satisfactionem, possunt tamen impetrare, quia exaudiuntur ex meritis suis præcedentibus. s. quia quando viuebant meruerunt, vt ipsi pro nobis orantes exaudirentur, & ideo orationes sanctorum proficiunt tam pro nobis quam pro eis, qui sunt in purgatorio.

Orationes autem nostrę exaudiuntur si in charitate fiāt. s. quia nos mereri possumus, & satisfacere, mereri quidem, quia adhuc sumus in via, & omnis actus noster bonus meritorius est, vt per eum proficiamus ad augmentum boni in vita ęterna nobis conferendi, satisfacere autem possumus, quia opera pęnalia spōte facere possumus, & hoc sufficit ad rationem satisfactionis, & ob hoc orationes nostrę exaudiuntur, & proficiunt tam nobis quàm existentibus in purgatorio, nobis quidem ad meritum, & satisfactionem, ad meritum quidem. s. vt consequamur maiorem gradum gloriæ in vita ęterna, ad satisfactionem autem, quia per orationem inquantum est nobis actus difficilis aliqualiter, fit remissio alicuius pœnæ ad quam obligabamur pro peccatis præteritis, pro existētibus autem in purgatorio orationes nostræ non sunt meritorię, sed solum satisfactorię.

Primum paret, quia meritum auget gradum prēmij in vita ęterna, sed illi, qui sunt in purgatorio sunt iam constituti in termino: ideo etiam si totus mundus pro eis oraret, & omnes sancti, non haberent aliquem gradum maiorem in gloria quam meruerant quando mortui sunt. Et patet, quia si per orationes nostras possemus eis, qui sunt in purgatorio mereri aliquem gradum in vita ęterna, quem viuentes non meruerunt, possemus eadem ratione pro sanctis, qui sunt in vita ęterna mereri aliquem gradum maiorē glorię, & sic crescęret continue gloria eorum, quod falsum est, vnde pro illis non oramus, sed potius faceremus eis iniuriam si pro eis oraremus, quia iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre, extra de cele. miss. cap. cum Marthæ, & tamen eadem ratio est de sanctis, & de existentibus in purgatorio. s. quia vtrique sunt in termino. Ergo sicut nō meremur sanctis etiā non merebimur existentibus in purgatorio, maxime patet, quia repugnat esse aliquem in termino, & augeri meritum illius, quia hoc pertinet ad viatorem: nā sicut viator nondum peruenit quo tendit, & ideo semper progreditur, ita qui in termino est iam non progreditur, terminus autem vię nostrę est beatitudo quam inquirimus, cum ergo aliquis in via est potest progredi acquirendo magis, & magis de ea, si aūt fuerit in termino iam habet quantum habiturus est, & vltra non tendit, quia repugnat in termino esse, & adhuc tendere. impossibile est ergo, quòd nos mereri possimus aliquid existentibus in purgatorio.

Secundum patet. s. quòd sint satisfactorię orationes nostræ pro illis, quia satisfactio est recompensatio pro pęna debita. s. vt recipiatur aliquid pęnale pro altero pęnali, hoc autem conuenit eis, quia omnes existentes in purgatorio sunt obligati ad quandam pęnam, & manent in ea actualiter, nos autem facimus operationes bonas laboriosas, quæ secundum se satisfactorię sunt, possumus tamen communicare fructum operationis nostræ existentibus in purgatorio inquantum illi sunt in charitate, & etiam nos, ergo possumus pro eis satisfacere, & minuuntur pęnę eorū per suffragia nostra, & istud est propter quod tota Ecclesia orat pro mortuis, sic innuitur secundo Macha. 12. sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur, ideſt, a pena debita pro peccatis, & non dixit orare pro eis, vt gloriam consequantur, vel vt maiorem gloriam habeāt, quia sicut non possunt per preces nostras mortui gloriam obtinere nisi viuentes eam meruerint, ita nec possunt eam maiorem habere quàm hic meruerint.

Ad quintū dicendum, quòd non solum orandum est ad sanctos superiores, sed etiam ad inferiores, & generaliter ad omnes, vt pro nobis orent, quia si non essent imploranda suffragia sanctorum, non essent imploranda suffragia alicuius eorum: nam non sunt propter aliud nobis necessaria sanctorum suffragia, nisi quia Deus vult inferiora iuuari per superiora, oportebit ergo per omnia superiora iuuari propter continuitatem ordinis, quia si non requireretur ista continuitas sufficeret, quòd homines orarent Deum immediate non implorando sanctorum suffragia, ꝙ falsum est, omnium ergo sanctorum suffragia implorāda sunt. Cum autem dicitur, ꝙ efficaciora sunt suffragia superiorum, dicendum, ꝙ licet illi secundum se apti sint, vt maiora nobis impetrare possint quàm sancti inferiores, tamen interdum oratio sanctorum inferiorum est pro nobis efficacior quàm oratio superiorum sanctorum, ꝙ dupliciter contingit. primo, quia forte deuotius imploramus auxilia aliquorum inferiorum quàm superiorum, sancti tamen tantum pro nobis efficaciter orare possunt quantum nos ex operibus nostris meruerimus, vt pro nobis orent, vel eis causam orandi dederimus.

Vnde est generale, ꝙ siquis sit deuotus ad multos sanctos, ille cui deuotius se recommendat, magis pro eo impetrare potest licet alijs minor sit. secundo, vt quia forte Deus vult declarare nobis sanctitatem alicuius, & ideo exaudit magis preces illius quàm aliorum, licet sint maiores, hoc patet in operatione miraculorum, quia sępissime legimus, quòd Deus plura miracula faciat pro minoribus sanctis quàm pro maioribus, & hoc, quia vult declarare sanctitatem minorum de quorum forte dubitamus, & non oportet declarari sanctitatem maiorum, quę iam nota est, huius signum est, quia pro quolibet sancto fiunt plura miracula immediate post mortem suam quàm multo tempore post, & hoc est, quia certitudo de aliquo an sit sanctus, vel non, debet haberi immmediate post mortē suam, eo quòd ante hoc cognitus erat, & per illa miracula manebit semper notum, ꝙ sanctus sit, si autem non fiant miracula immediate post mortem, ibit sanctus in obliuionem, & postea etiam si pro eo fiant miracula nescietur pro quo fiunt, & non erunt ista miracula ita vtilia ad probandum sanctitatem illius, sicut si essent facta immediate post mortem, de miraculis autem dicetur Mar. 2.

Ad 6. dicendum, ꝙ licet nunc sancti non sint. s. Petrus, & Paulus, & alijs, sed solum animæ eorum, dicimus tamen sancte Petre ora pro nobis transferendo nomē compositi ad partem eius, eo quòd per ista nomina maxime innotescunt nobis sancti: nam taliter vocabantur quando viuebant: ideo istis nominibus adhuc eos vocamus, & hoc facimus, quia nos credimus preces nostras exaudiri, & dirigi actus nostros merito sanctorum, & tamen merita sanctorum non sunt ipsarum animarum, sed compositorum. nam anima beati Petri nihil meruit postquam a corpore separata est, sed omnia merita eius fuerunt quādiu viuebat, & erat tunc Petrus: conuenientius ergo dī sancte Petre ora pro nobis, q̄ anima Beati Petri ora pro nobis. Tertio fit hoc pp fidem resurrectionis ostendēdam: nam inquantum dicimus sancte Petre ora pro nobis, innuimus ꝙ licet nunc non sit beatus Petrus, sed

ſed ſola anima aliquando tamen erit ſanctus Petrus, ſ.poſt reſurrectionem, & iſto modo loquitur Deus de mortuis,vt dicitur Exo.3.ego ſum Deus Abrahã: Deus Iſaac:Deus Iacob, & non dixit ſum Deus animæ Abrahæ,& animæ Iſaac, & hoc dicit intentione ſignificãdi reſurrectionem.ſ.quia Abraham, Iſaac,& Iacob, qui nunc non ſunt,erunt aliquando.ſ.per reſurrectionem, & per talem modum loquendi Dei probatur reſurrectio,ſicut dixit Chriſtus infra 22.ſ.de reſurrectione autem mortuorum non legiſtis, quia dictũ eſt a Deo dicẽte vobis,ego ſum Deus Abrahã, & Deus Iſaac,& Deus Iacob, non eſt Deus mortuorum,ſed viuentium,quaſi dicat,mortui ſecundum,q̃ mortui nihil ſunt,ſi ergo Deus eſſet Deus mortuorũ inquantum manent mortui eſſet Deus nullius rei,dicit tamen ſe Deum illorum,qui nunc mortui ſunt,ergo oportet,quòd illi, qui nunc mortui ſunt aliquando viuentes ſint,vt Deus ſit Deus alicuius rei, hoc tamen eſt reſurgere, ergo neceſſe eſt eſſe reſurrectionem:tali enim modo debet induci illud dictũ Chriſti,quia aliàs non concluderet reſurrectionem. Magis ergo debemus inuocare ſanctos quàm ſanctorũ animas,licet nunc ſancti non ſint.

An bruta poſſint orare. Et an ſint aliqui homines, qui intelligant auium garitus Quæſt.LXXXIIII.

QVAERETVR an bruta poſſint orare,& alia irrationalia.

Dicunt quidam,quòd ſic, quia ad illum pertinet orare ad quem pertinet inuocare, quia orare eſt petere,petitio tamen, & inuocatio idẽ ſunt,bruta tamen inuocant Deum Pſalmo 146. qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum: ergo corui orant, & ita orabunt omnia alia bruta.

Item ad orationem requiritur ordinatio quædam facta a ratione,& tamen plurimi aſſerunt, q̃ aues ſe ipſas intelligant,& quòd aliqui intelligant eas, ergo orare poterunt, quia ad hoc ſufficit, quòd ſciant quid petunt.

Item oratio eſt denunciatiua appetitus, & tamen beſtię appetunt aliquid:ergo illud petere poſſunt, & ſic orabunt:patet hoc Pſal.103.omnia a te expectant, vt des illis eſcam in tempore,& intelligitur non ſolũ de hominibus ſed etiam de brutis.Pſal.144.ſcilicet, aperis manum tuam,& imples omne animal benedictione.

Item illud,quòd poteſt benedicere Dominum poteſt orare ad ipſum,& tamen bruta poſſunt benedicere Deum,quia dicitur. Danielis 3.benedicite beſtiæ, & pecora Domino.

Item orare eſt clamare ad Dominum, beſtię tamẽ clamare poſſunt ad Deum Ionæ 3.boues, & pecora non guſtent quidquam nec paſcantur, & aquam nõ bibant,& operiantur ſaccis homines, & iumenta,& clament ad Deũm in fortitudine, quod refertur ibi ſimul ad homines,& iumenta, quia propter hoc prẽmittitur ibi diſpoſitio illa.ſ.quòd iumenta non paſcãtur nec bibant aquam nec quidquam guſtent,& operiantur ſaccis.ſ.vt clament ad Deum: ergo poterunt iumenta orare.dicendũ,q̃ iumẽta orare non poſſunt: nam in oratione petitur aliquid,& præcipuum,quòd petitur eſt beatitudo, animalia tamen non poſſunt participare beatitudine, quia nullum animal prẽter hominem poteſt eſſe beatum 10.Ethi.

Secundo,quia oratio fit ad Deum,bruta tñ Deum eſſe non percipiunt,quia nihil poſſunt apprehendere niſi,q̃ ſenſibus percipitur,Deus autem ſenſu non apprehenditur,quia Deum nemo vidit vnquam nec videre poteſt, ad Timo. 6. ergo pecora non poſſunt ipſum eſſe apprehẽdere.Tertio,quia oratio eſt actus quidam rationis deprecantis, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt.81.bruta autem non participant ratione:ergo nec orare poſſunt,& ſicut non poſſunt ipſa orare,ita nec pro eis orandum eſt,quia orare eſt actus charitatis,vt colligitur prẽcedenti cap.nam cum dicitur diligite inimicos veſtros, ſubditur & orate pro perſequẽtibus vos,& tamen pecora nõ ſunt diligenda ex charitate,quia non pertinent ad illa quatuor,quæ ex charitate diliguntur, de quibus Auguſti.primo de doc. Chriſtiana,& Magiſt.3.Sen.diſtin.28.ca.1.etiam quia charitas eſt ad illa ad quæ habetur amicitia, & tamen ad bruta non eſt amicitia:ideo non diliguntur ex charitate,nec pro eis orandum eſt.

Si autem obijciatur, quòd interdum oramus pro pecoribus,& alijs inanimatis, quòd Deus illa ſeruet, vel quòd non eueniant eis mala.

Dicendum,q̃ non oramus pro pecoribus, ſed pro nobis ipſis.ſ.quia poſſidemus iſtas res, & ſi leduntur pereunt bona noſtra, pereuntibus autem bonis noſtris nos perimus,ſic dicitur 4.Ethi.ca.de liberalitate, quòd qui ſubſtantiam ſuam deſtruit,ideſt, facultates ſeipſum deſtruit,orando ergo pro rebus noſtris pro nobis oramus,& non pro illis,& iſto modo dicimus velle illis bonum,non quidem, vt ipſa in ſe bonum habeant,ſed vt pro nobis ſint,& nobis proſint, ſic dr̃ 8.Ethi.cap.2.inanimatorum amatione non dr̃ amicitia: non enim redamatio nec voluntas illorum boni: riculum enim forte immo velle bonum,ſed ſi quidem ſaluari vult ipſum,vt ipſe habeat, amico autem aiunt oportere velle bona illius gratia:huius ſignum eſt,quòd pro brutis, quæ ſunt extra poteſtatem noſtram,& proximorum noſtrorum nũquam oramus, vt ad bonum eis ſit, ſi tamen oraremus vere pro brutis oraremus pro omnibus vbicunque ſint, & quomodocunque ſe habeant. Ad primum dicendum, q̃ bruta non orant ad Deum nec inuocant ipſum, ſed ſicut dicit Aug. 12.ſuper Gen.ad literam, q̃ bruta dicuntur iuſſis Dei obedire,non quidem, q̃ percipiant mandatum,ſed inquantum naturali inſtinctu ab ipſo mouentur, ita etiam dicuntur Deum inuocare improprie inquantum aliquid naturali deſiderio cupiũt quod a Deo obtinent,non tñ petunt illud a Deo nec ſciunt Deum eſſe,nec etiã ſe accipere illud ab aliquo, quia talia diſcernere ſolius rationis eſt.

Ad ſecundum dicendum,q̃ inſania eſt quorundã, qui ſeipſos non intelligentes putant intelligere aues, q̃ impoſſibile eſt:nemo enim poteſt auem intelligere cum ipſa ſe non intelligat,quia hoc pertinet ad habentem rationem qua aues carent.cognoſcunt ergo aliquid aues per ſenſus particulares,& per exiſtimatiuam,per quam iudicant aliquid eſſe ſibi conueniens, vel nociuum,amicabile,vel inimicum, & iſta exiſtimatiua eſt in brutis loco intellectus, quia iſta eſt ſuprema,& excellentior potentia quam habent, non tamen cognoſcunt aues ſe cognoſcere iſta,quæ cognoſcunt,quia iſte eſt actus reflexus,non pertinet tñ reflexio actus niſi ad ſolum intellectum, & conſequenter non poteſt vna auis cognoſcere,q̃ alia auis cognoſcit aliquid,quia tunc cognoſcere alterius auis eſſet obiectum cognitionis iſtius, hoc tamen non poteſt eſſe, quia quidquid auis cognoſcit apprehendit per ſenſus particulares,& tamen cognoſcere, vt eſt obiectũ non eſt apprehenſibile per aliquem ſenſum, q̃ non eſt obiectum alicuius ſenſus particularis, etiam non ſufficit ad iſtud habendum,quia auis habeat potentiã exiſtimatiuam per quam ab ſpeciebus ſenſatis, ideſt, apprehenſis per ſenſus particulares abſtrahat intẽtiones nõ ſenſatas,vt dicit Auicenna, q̃ intentiones iſtę non

non ſenſatæ ſunt nociuum, & vtile, conueniens,& inconueniens,triſte & delectabile, amicabile & inimicum,& ſimiles, cognoſcere tamen, vel cognitio non pertinet ad iſtas intentiones, & ideo impoſſibile eſt,& includens contradictionem, quòd vna auis cognoſcat quod alia cognoſcit, ideſt, quòd congnoſcat illam hoc cognoſcere, quia hoc eſt impoſſibile,niſi in potentia,quæ facit vniuerſale, & reflexionem,& iſta ſola eſt intellectus, nec ergo poſſunt beſtiæ ſe, ipſas intelligere, nec aliquis homo eas,quia tamen aues,& omnes beſtię operantur natura mouente, & non libertate,eſt modus earum operandi determinate ſe habens, & ſecundum hoc per aſſuetudinem poteſt homo cognoſcere ex quibuſdam ſignis quid beſtiæ apperant,quia quandocunque illa ſigna oſtendũt ſemper idem appetunt, & hoc modo poteſt dici,q̃ homo intelligit aues,vel beſtias, aliter autem eas intelligere eſt impoſſibile, & ſic non poſſunt orare cũ ſeipſas non intelligant nec ſcirent aliquid petere.

Ad tertium dicendum, quòd beſtię appetunt aliquid,& tamen orare non poſſunt, quia appetitus importat ſimplicem motum appetentis in appetibile tãquam in obiectum,oratio autem importat ordinationem quandam,vt in finem, vt oſtenſum eſt ſupra q. 81.ordinatio tamen ad rationem ſolam pertinet, vt etiam ibi oſtenſum eſt: ergo non pertinet orare ad bruta:nam oratio appetitus denunciatiua eſt, beſtiæ autem appetitum habent,ſed appetitum denunciare neſciunt:ergo nec orare poſſunt.

Ad quartum dicendũ,q̃ pecora benedicere Dominum non poſſunt,quia non cognoſcunt eum, & etiã bona dicere neſciunt,ſed dicuntur benedicere inquãtum præſtant nobis cauſam benedicendi, quia per Dei excellentiam quam cognoſcimus in diſponendo ſtatum pecorum mouemur ad laudãdum ipſum, & benedicendum ei,& ſic dicitur, q̃ cęlum laudat Deum. Pſal.18.cęli enarrãt gloriam Dei,ideſt,per motum cęlorum quem videmus cognoſcimus Dei gloriam,& magnitudinem,quia magnitudine, & excellentia creaturę cognoſcitur magnitudo creatoris Sapientiæ 13.

Ad quintum dicendum, q̃ pecora dicebantur clamare ad Deum in fortitudine,non quidem,q̃ illa clamare poſſent ad Deum quem ignorant, ſed quia ipſa prę anguſtia famis,& ſitis affligebantur, & clamabãt, & Deus,qui miſericors eſt,& diligit omnia,quę ſunt, & non odit aliquid eorum,quę fecit.Sapientię 11.miſereretur eorum, & ſic non deſtrueret opus ſuum, vel etiam dicebantur clamare ad Deum inquantum homines cuius erant pecora faciebant illa geſtare clamantium imaginem affligẽdo ea fame,& ſiti,& operiendo illa ſaccis,qualem modum habent illi,qui clamant in aliqua anguſtia,vt ſic cum Dominis ſuis clamate viderentur,

An Angelis competat orare. Et quare dæmon nunquam orat quamuis poſſit. Et quod ad orationem duo requiruntur. Quæſt. LXXXV.

QVAERETVR an Angelis competat orare.Dicunt quidam,quòd non,quia orare eſt actus naturæ rationalis vt ſupra dictum eſt: Angelus autem non eſt rationalis,ſed intellectualis, & differunt inter ſe ratio,& intelligentia,quia vt dicit Iſaac ratio oritur in vmbra intelligentię,ideſt,eſt intelligentia diminuta,vel obumbrata:ergo non poteſt orare.

Item ille,qui orat petit aliquid quo indiget, Angeli autem nulla re indigent:ergo non orant, patet hoc, quia non eſt de eis,ſicut de ſanctis, quia ſancti, licet beati ſint,tamen non eſt adhuc completa eorum beatitudo quouſque reaſſumant corpora: ideo poſſunt pro eis orare: Angeli autem nihil de beatitudine expectant,ſed totum habent,quia nulla corpora aſſumpturi ſunt:ergo non orant.

Item oratio exauditur propter merita orantis: Angeli autem non merentur nunc. Nec etiam videtur, quòd aliquo tempore meruerint, ſancti autem licet nunc ſint in vita eterna,& non mereantur,meruerũt dum iſtic viuerent, & propter illa merita nunc exaudiuntur: Angeli autem nunquam videntur ſic fuiſſe viatores.ergo non orabunt, quia non habent aliqua merita præcedentia, propter quæ exaudiantur orationes eorum.

Dicendum,quòd Angeli boni,& etiam dæmones orare poſſunt, ſed dęmones nunquam orant, quia ſciunt ſe nunquam exaudiendos,quia ſolum malum volunt,in quo Deus non exaudit,& ſciunt ipſi, quòd propter demerita ſua non exaudirentur, etiam quia oratio eſt petitio decentium a Deo,vt dicit Damaſcenus,& oſtenſum eſt ſupra quæſt 81.iſta autem decentia ſunt gratia,& gloria, quia iſta ſunt prẽcipua omnium bonorum, quę propter ſeipſa peti debent:diabolus autem iſta non petet: nam pro ſe non peteret, quia ſcit eſſe impoſſibile,quòd illa habeat, & eſt mẽs ſua auerſa ab illis.

Pro alio autem non peteret ea, quia cum ſit inuidus potius vellet omnes perire eternaliter quàm ſaluare aliquem,& iſte eſt totus conatus ſuus tentando nos,vt cum eo pereamus:ideo nunquam peteret gratiam nec gloriam nec aliquid,q̃ ad ea ordinetur,& tamen oratio non fit niſi de iſtis,& de eis, quę pertinẽt ad ipſa:ergo dęmones non orant.etiã qui orat ſubijcit ſe Deo a quo deſiderium ſuum complendum confidit,dęmon tamen,quia eſt ſuperbiſſimus etiam Deo ſe non ſubijcit:ideo nunquam oraret aliquid: aliquãdo tamen reperitur aliquid petiuiſſe a Deo,ſicut infra 8.& Mar.5.quando Chriſtus eiecit legionem dęmonum de corpore obſeſſi rogauerunt eum dicentes,ſi eijcis nos hinc mitte nos in porcos, iſtud tamen non fuit orare,quia oratio eſt petitio decentium, dęmones tamen non petierunt hic bonum,ſed malum.ſ. quòd mitterentur in porcos ad occidendum eos: nã totus grex impetu facto præcipitauit ſe in mare, & mortui ſunt in aquis ad duo milia porcorum. Mar.5. fecerunt etiam hoc malo animo.ſ.vt per hoc nocerent Dominis porcorum:ergo non orauerũt in hoc, quia oratio eſt petitio decentium,ſed ſolum fuit quædam petitio, & tamen non omnis petitio eſt oratio, dæmones ergo non orant, Angeli autem boni orant, quia ipſi cum ſint boni bona volunt, & bono animo, & quia ſunt conciues,& conſerui noſtri Apoca,19.deſiderant nobis bona tanquam proximis, & qm̃ ipſi ſunt in charitate habent actum charitatis erga nos, & ſic pro nobis orant,& pro exiſtentibus in purgatorio, ſicut orant ſancti,qui ſunt in vita eterna, & patet hoc primo,quia Angelis bonis non repugnat orare: duo enim requiruntur ad orationem.ſ.quòd ſit ens rationale illud,quòd orat,cum oratio ſit actus rationis, & etiam,quòd non ſit omnipotens, quia omnipotens per ſe omnia conferre poteſt, & non oportet, quòd ab aliquo petat, qui autem non eſt omnipotens poteſt aliquid deſiderare,quod non poſſit facere, & illud poterit petere ab alio,& ſic orare poterit.Angelo autem competunt iſta duo: eſt enim ens intellectuale,etiam non eſt omnipotens,quia hoc ſoli Deo competit:ideo orare poteſt.

Secundo patet, quia Angeli boni ſunt nobis dati ad cuſtodiam, & ideo eſt officium ipſorum in omnibus in quibus poſſunt procurare bonum noſtrum. Pſal.90.Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant

diant te in omnibus vijs tuis, & præcipue custodiunt F nos dirigendo ad consequendum vitam ęternam, quia ista est quasi tota ministratio eorum ad Hebrę. primo omnes sunt administratorij spiritus in mini. mi. propter eos.q.Hę.cap.ja.multa tamen sunt ad salutem nostram pertinentia, quę Angeli per se non possunt exequi: ideo non est dubium quin in talibus Angeli custodes nostri orent pro nobis Deum.

Tertio patet, quia Angeli gaudent de bono nostro,& tristantur de malo nostro. De primo patet Luc.15.gaudium est in cęlo super vno peccatore pęnitentiam agente coram Angelis Dei, idest, Angeli gaudent de pęnitentia peccatoris. De secundo patet Isa.33.Angeli pacis amare flebunt, idest, flent vel tristantur Angeli boni de peccatis nostris per quæ perdimus vitam ęternam,ad ipsos ergo pertinet pro nobis orare, quia nihil aliud requiritur ad hoc,quòd qs pro alio orare velit,nisi quòd placeat ei de bono illi?, & tristętur de malo eius,quia tunc cooperabitur quibus modis poterit ad bonum illius, & sic orabit pro eo si alio modo non poterit prodesse ei.

Quarto patet, quia Angelus custos Persarum,& Angelus custos Iudęorum pugnauerunt inter se viginti, & vno diebus.Daniel.10 & hoc erat, quia quilibet procurabat bonum gentis suę, idest, sibi commisię,& ista pugna non erat per realem violentiam, quia inter Angelos bonos non est discordia ad hoc,ꝙ taliter pugnent, sed erat pugna in intentione, quia quilibet orabat Dominum pro gente sibi commissa, & mansit ista contentio quousque cognouerunt voluntatem Dei:ergo Angeli custodes orant pro illis,q custodiæ eorum commissi sunt.

Quinto patet,quia Angeli dicuntur offerre orationes nostras Deo.Tob.12.quando orabas cum lachrymis,ego obtuli orationem tuam Domino, & Apoca.8.dicitur,quòd ascendit fumus aromatum in conspectu Domini de manu Angeli,& dicitur ibi, quòd illę erant orationes sanctorum: ergo Angeli orationes nostras Deo offerunt,& consequenter ipsi orabũt pro nobis,quia ad idem pertinet orationem presenta re pro aliquo,& orare pro eo.

Ad primum dicendum,quòd Angelis orare competit,& cum dicitur, quòd soli naturæ rationali conuenit. I

Dicendum,ꝙ nõ accipitur rationalis stricte prout distinguitur contra intellectiuam, sed sicut nos solemus communiter accipere,omnis virtus vocatur rationalis,quæ est supra virtutes sensitiuas, & corporales,& sic Deum vocamus rationalem,& Angelos rationales,vt dicit Porphyrius, sumus quidem nos,& Dij rationales,sed mortale additum separat nos ab illis:dicitur ergo quòd orare competit naturę rationali,vt excludatur omne,quòd est infra naturam rationali,vt excludatur omne,quòd est infra naturam rationalem.i.pecora,& inanimata,non tamen id ꝙ est supra naturam rationalem: quia ideo orare competit naturæ rationali, quia ipsa scit dirigere aliquid in finem,ꝙ bruta nescIunt,& tamen istud excellentius facit natura pure intellectualis,vt Angeli: ergo perfectius competit eis orare quàm nobis. K

Ad secundum dicendum, ꝙ ista ratio non probat Angelos non posse orare,sed quòd pro se non orant, & hoc satis posset concedi,& tamen licet pro se non orent possunt pro nobis orare, & hoc sufficit,& ita est de Christo secundum humanitatem,quia nihil sibi deest cum habeat gloriam humanitatis perfectã, & tamen nunc est aduocatus noster.prima.Io.2.& sic pro nobis orat. Aliter põt dici, ꝙ ẽt Angeli possunt pro se orare aliquid,qa vt doctores asserunt gloria eorum erit perfectior post resurrectionem, non quidẽ ex adiunctione corporum,qa nulla habituri sunt, sed quia tunc omnia præterita intelligent in verbo.i.oẽs res,quæ habent aliquo modo esse, nunc autem non intelligunt omnia,sed plura intelligunt superiores,q̃ inferiores,& quidam ab alijs illuminantur, vt precedenti cap.q.44.dictum est, possunt ergo orare Angeli,ꝙ adueniat eis illud complementum beatitudinis. Ad tertium dicendum,ꝙ licet Angeli non mereant sibi nec nobis,possunt orare pro se, & pro nobis,vel saltem pro nobis,quia aliud est mereri,& aliud impetrare, possunt ergo impetrare sine merito, & tamen oratio dirigitur ad impetrandum,sufficit ergo ꝙ possint impetrare ad hoc,quòd pro nobis orent.

Aliter potest dici,ꝙ Angeli ex meritis suis præcedentibus exaudiuntur pro nobis orantibus:nam licet nunc non mereantur, aliquando meruerunt suam G beatitudinem,& tunc meruerunt, quòd orantes pro nobis exaudirentur.

An oratio solum debeat ad Deum dirigi. Et quomodo dupliciter porrigitur oratio alicui. Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR quis orandus est.i.ad quem debet dirigi oratio.Aliqui dicunt, ꝙ ad solum Deum,quia Damascenus dicit oratio est ascensus mentis in Deum, & iterum, oratio est petitio decentium a Deo, cum ergo hoc pertineat ad diffinitionem orationis, non poterit aliquis alius orari.

Item oratio est actus latriæ, sed nulli nisi Deo latria exhibenda est: ergo ad ipsum solum orandũ est. H Item virtus orationis consistit magis in intellectu,& affectu quàm in voce, sic dicitur prima Corin.14. orabo spiritu, orabo mente,etiam Augustinus dicit hoc negocium,idest,oratio plus gemitibus quàm vocibus agitur. solius autem Dei est cognoscere motum animi, mortui autem etiam qui sunt in vita ęterna conceptus, & desideria nostra non cognoscunt: ideo ad nullum poterit fieri oratio nisi ad Deum, patet quia dicit Augustinus in lib.de cura pro mortuis agenda, nesciunt mortui etiam sancti quid agant viui etiam eorum filij.

Dicendum, quòd oratio non solum fit ad Deum, sed etiam ad omnes beatos, siue homines, siue Angelos,oratio tamen porrigitur alicui dupliciter. Vno modo quasi per ipsum implenda. Alio modo quasi per ipsum impetranda.

Primo modo oratio fit ad solum Deum, quia ipse solus est, qui potest totum, quod nos desideramus implere. Psal.102. qui replet in bonis desiderium tuum, immo abundantius Deus potest complere desiderium nostrum quàm nos possimus desiderare 2.Corin.3.

Secundo modo oratio potest dirigi ad sanctos,& ad Angelos, non vt per eos Deus cognoscat petitiones nostras, quia Deus nouit omnia,quæ nos petituri sumus etiam antea quàm petamus, vt dicitur super in litera,sed vt precibus,& meritis sanctorum orationes nostrę fortiantur effectum,& ideo dicitur Apoc. 7.quòd ascendit fu.aro,idest,orationes sanctorum de manu Angeli coram Domino,ista differentia ostenditur ex modo loquendi quem Ecclesia seruat orando:nam a Deo petimus,vt misereatur nostri, vt cum dicimus,sancta Trinitas miserere nobis, a sanctis autem petimus,vt pro nobis orent,vt cum dicimus,sancte Petre ora pro nobis.

Ad primum dicendum, quòd in diffinitione orationis solum dicitur,ꝙ fiat ad Deum,quia in diffinitione solum ponunt ea,quæ per se cõpetunt,& non accidentalia rei, de ratione autem orationis,est quòd fiat ad Deũ cum oĩa, quæ petimus per ipsum solum

expleri põt,& per eum solũ expleri optamus, ꝙ autẽ A sint aliqui mediatores vel intercessores ad obtinendum ea,quæ petimus est per accidens, ideo in diffinitione orationis non debet poni, ꝙ fit, nisi ad Deum, quia ad sanctos non fit oratio, vt ad ipsos, sed tanquã Deo præsentanda,vel oramus eos non, vt aliquid faciant, sed vt aliquid fieri a Deo petant,& ita oratio ad Deum solum est.

Ad secundum dicendum,ꝙ latria soli Deo exhibetur,ideo quando oramus ei soli orationis cultum impendimus,quia ab ipso solo petimus obtinere,ꝙ.oramus, quia in hoc protestamur eum omnium bonorum nostrorum auctorem, & non exhibemus istum cultum sanctis,quos oramus intercessores nostros fie B ri apud dominum.

Ad tertium dicendum, ꝙ oratio bene potest fieri ad sanctos etiam si solo corde fiat, quia ipsi bene nouerunt hoc,nam licet mortui ea, quæ in isto mundo aguntur,cognoscere non possint considerata sola cõditione naturali eorum,& maxime interiores motus cordis nostris,qui ẽt præsentibus sunt ignoti,sancti tamen mortui,vt dicit Gregor.12. Moralium in verbo cognoscunt omnia, quæ decens est eos cognoscere de actibus nostris, vnde ibi manifestãtur actus nostri, & conceptus,& affectiones: maxime tamen pertinet ad sanctorum excellentiam ex quadam decentia, vt cognoscãt petitiones nostras factas ad eos corde, vel verbo,ideo petitiones quas ad eos dirigimus quomo docunque dirigamus,in verbo cognoscunt,& sic pro C nobis orare possunt.

An ad aliquos sanctos,qui nondum sunt in patria possumus dirigere orationes nostras. Et an ad illos qui sunt in purgatorio. Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR an ad solos angelos orationes nostras,& ad sanctos dirigere possimus, tanquam ad intercessores, vel si possumus dirigere ad aliquos alios,qui nondum sunt in patria.

Dicunt quidam, ꝙ sic, quia ad sanctos qui sunt in patria non dirigimus orationes, nisi inquantum sunt viciniores Deo,quam nos,quia Deus in illa,quę sunt sibi magis propinqua in distãtia perfectius radios suæ D bonitatis emittit, vt dicit Diony. sed sancti existentes in hoc mundo sunt viciniores Deo, quam nos, ergo etiam ad ipsos possumus orationes fundere.

Item illi qui sunt in purgatorio sunt Deo multum coniuncti,quia sunt in gratia, & sunt oẽs impeccabiles,& iam certi de sua salute, & sic sunt in meliori statu,quam nos: ergo possumus ad eos orationẽ facere.

Item Greg.4.dialogorum refert de Paschasio, qui miracula fecit post mortem, ꝙ reuelatus est B. Germano Episcopo Capuano esse in purgatorio, & sic ad illos qui non sunt adhuc in patria potest oratio dirigi,& possunt nos iuuare, cum orãtibus nobis ad eos Deus faciat propter ipsos miracula, ita vt exaudiat E nos propter eos.

Dicendum,ꝙ oratio in Deũ solum dirigitur, tanq̃ in illum per quem explenda est,in sanctos aũt,tanquã in eos per quos impetrandum est,ꝙ petimus,& quia oratio nr̃a debet esse gratia,& gloria,quia ista sola petenda sunt,& ea quæ in ipsa dirigunt,impetrari tñ nõ põt beatitudo,nisi per illos qui illam habent,qui autẽ sunt in hoc mundo, vel in purgatorio nondum hñt beatitudinem, ideo non potest fieri oratio ad eos, ꝙ pro nobis orent, p̃t tñ fieri quædam petitio, vel supplicatio,vt orationibus suis nos adiuuent, istud autẽ est minus,q̃ orare ad eos. pro hoc aũt sciendũ, ꝙ nos possumus conuenienter petere ab aliquo, ꝙ p nobis oret Deum si orare põt,qui aũt sunt in vita ęterna,& qui viuunt possunt orare pro nobis, q aũt sunt in purgatorio non possunt pro nobis orare, patet de existentibus in purgatorio,quia si illi orant,& prodesset oratio sua nobis,esset nobis meritoria,& satisfactoria,sed neutrum istorum est.

Primum patet, quia existentes in purgatorio non possunt mereri,nec pro se,nec pro nobis,quia sunt iã in termino. Secundum patet,quia ipsi nondum satisfecerunt pro se,sed manent in pęna quousque satisfaciant,ideo non possunt pro nobis satisfacere, vt ostensum est supra q.83. possent ergo existentes in purgatorio orare pro se,& pro nobis cum sint naturę rõnalis,& sciant formare petitiones, quia tñ sciunt, ꝙ oratio ad nihil est vtilis, non orant,& sic non est orandũ, nec petendum vllo modo ab eis quos scimus, vel putamus esse in purgatorio,ꝙ pro nobis orẽt. De existẽtibus autem in paradiso,patet ꝙ orare possint, qa oratio sua,licet non sit nobis meritoria.i.non possint mereri pro se,nec pro nobis,possunt tamen impetrare,ꝙ petunt,& istud nobis sufficit. viuentes autem per orationem suam possunt mereri, & satisfacere, tam pro se,quàm pro aliis,ideo oratio sua prodesse põt aliis,tã viuentibus,quàm mortuis:ex hoc patet,ꝙ a sctis quos credimus esse in vita ęterna, & a viuis quos credimus esse bonos, petere possumus, ꝙ orent Deum pro nobis,& tamen ad viuos non dicimur orare licet hoc ab eis petamus.

Ad sanctos autem orare dicimur, quando hoc petimus:ratio differentiæ est, quia orare ad aliquẽ dicit quandam excellentiam eius ad quem oratur: ista aũt competit eis qui sunt in patria, quia sancti sciunt voluntatem Dei quantum ad ea,q̃ nos petimus a sanctis,& ipsi nihil petunt,nisi ꝙ sciunt Deo placere,ex quo sequitur,ꝙ oratio nes eorum non semper exaudientur, quia interdum orabunt aliquid,ꝙ est contra voluntatem Dei,qa nesciunt illam, & tunc non exaudientur. ẽt de illis qui sunt in vita ęterna sumus certi, ꝙ sunt accepti Deo: de illis autem qui manent hic quantumcunque sint sancti nõ est hoc certũ, ꝙ oĩa facta sua placeãt Deo, quia possunt adhuc peccare, ideo sancti qui in patria sunt habent excellentiorem gradum quantũ ad hoc, ꝙ pro nobis orare possint,quam sancti qui hic viuũt, ideo ad sanctos qui sunt in patria oramus, vt ꝙ nobis orent,ad illos aũt qui hic manent non oramus,sed petimus,vt pro nobis orent, quia quidam maior honor impenditur ei ad quem oramus, quam ei quem petimus pro nobis orare.non est tñ dicendum ex hoc, ꝙ orationes sanctorum existentium in patria sint semp efficaciores pro nobis,q̃ sanctorum orationes hic manẽtium,& hoc quia regulariter actus meritorius quẽ homo facit pro seipso magis acceptatur a Deo,quam actus quem alii fecerint pro eo,& ideo aliquis pro seipso orans poterit interdum magis sibi mereri,& magis proficere, quam si aliquis sanctus manens in patria oraret pro eo.

Secundo patet,quia etiam interdum aliquis de viuentibus orando pro alio impetrabit sibi magis, & proderit,quam aliquis sanctus in patria manens impetrare posset,& patet quia dum viueret virgo in carne, & beati Apostoli, magis poterant per orationes suas prodesse cuicunque viuenti,quam omnes sancti, qui tunc erant in patria, eodem modo potest nunc esse, ꝙ sit aliquis tam acceptus Deo, ꝙ orationes suæ magis prosint viuentibus,quam,quorundam sanctorum in patria manentium.

Ad primum dicendum, ꝙ quamuis ſancti manẽtes in mundo ſint Deo viciniores, quam nos, & orationes eorum acceptentur magis, quam noſtrę: nondũ tamen peruenerũt ad beatitudinem, ideo licet poſſint pro nobis orare non poſſumus orare eos, vt pro nobis orent, quia iſte honor, ſcilicet orandi ad aliquem eſt maior, quam vt competere poſſit alicui viuenti propter cauſam ſupra poſitam.

Alia cauſa poteſt eſſe, ſ. quia ſi volumus, ꝙ aliquis viuens pro nobis oret, aut volumus ei ſignificare, vt preſenti, aliquando aũt vt abſenti petendo in mente, vel in voce. ſi primo modo non eſt oratio, ſed allocutio quędam, vel deprecatio, ſi ſecundo modo nihil poſſumus ſignificare viuentibus, quia non intelligũt affectus noſtros, niſi verbo, vel motu expreſſerimus, & hoc in preſentia, quia ſi abſentibus loquamur non audiunt, ſancti autem in patria manentes habẽt hęc, quia licet ſint abſentes ſciũt quid nos loquamur, & etiam affectus noſtros, & conceptus quos in eos dirigimus nouerunt, vt dictum eſt præcedenti q. ideo ad eos proprie poſſumus orare, ad viuentes autem nõ poſſumus, & iſta videtur eſſe cauſa potiſſima quare dicimur orare ad beatos, & non ad viuentes, ſi enim viuentes aliqui a nobis longe poſiti voces noſtras audirent, & affectus noſtros, & conceptus cognoſcerẽt, ita ad eos, ſicut ab beatos oraremus.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ licet exiſtentes in purgatorio ſint iam impeccabiles, & de ſua ſalute ſecuri, non tamen ſunt in meliori ſtatu, quam nos, quia ſunt in maximis anguſtijs, vnde magis indigent, ꝙ pro eis oremus, quam quòd ipſi pro nobis orare poſſint.

Cauſa tamen potiſſima eſt, quia oratio ſua nõ põt nobis, nec ipſis in aliquo prodeſſe, vt oſtenſum eſt, ideo nunquam orant, alioquin non eſſet inconueniẽs quin ad eos aliquando orare poſſemus. Ad tertium dicendum, quòd Paſchaſius, qui erat in purgatorio miraculum fecit eo, quod in miraculis non attenditur pręcipue ſanctitas eius, qui oratur, ſed fides, & deuotio orãtis: nam Dominus infra 9. & Luc. 8. mulieri, quam ſanauit a fluxu ſanguinis dixit, fides tua te ſaluã fecit, & quia de Paſchaſio propter excellentiam meritorum, quę habuerat in vita putabatur, quòd eſſet in patria, ideo orabatur ad eum, talis oratio exaudiebatur propter fidem orãtium, & etiam, quia Deus per hoc volebat approbare ſanctitatem Paſchaſij, qa vir ſanctus fuerat, licet adhuc in purgatorio maneret, non tamen exaudiebatur oratio eorum, qui orabant ad Paſchaſium, quaſi Paſchaſius in purgatorio exiſtẽs oraret pro eis, quia pro nullo orabat, & ſi oraret eſſet oratio inutilis, ſicut cęterorum exiſtentium in purgatorio, vt ſupra oſtenſum eſt.

An oratio fiat ad Deum ſub ratione perſonæ, aut ſub ratione attributi. Et an poſſimus orare vnam perſonam Trinitatis non orando omnes tres. Et quòd Perſonæ diuinæ diſtinguuntur, & conſtituuntur proprietatibus relatiuis. Quæſt. LXXXVIII.

QVAERETVR quando ſit oratio ad Deum an ſit ſub ratione naturę, ſiue attributi, aut ſub ratione perſonę. Dicunt quidam, quòd ſub ratione perſonę, quia ſic nos orare debemus, ſicut Chriſtus nos orare docuit, ipſe tamen docuit nos orare ad patrem dicens, ſi quid petieritis patrem in nomine meo Io. 16. etiam ipſe ad patrem orabat infra 26. pater ſi fieri po. tran. a me ca. iſ. & Io. 14. dicitur ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis, & Io. 4. dicitur pater tales adoratores quærit, ideſt qui adorent eum in ſpiritu, oratio tamen pertinet ad illum cui exhibetur adoratio, ergo ſub ratione perſonę patris adoratio fit. Item omnia, quę pertinent ad eſſentiam, ſiue ad attributa ſunt communia tribus perſonis, ideo ſi ratione eſſentię oratio fieret ad Deum, fieret ad omnes tres perſonas ſimul, vel ad quãcunque earum indifferenter, cum in quacunque ſit tota eſſentia, & perfectio attributorum, & tamen ad Spiritũ Sanctum non fiunt orationes, ſed ad patrẽ, vel ad filium, ergo ratione perſonę fit oratio.

Item patet hoc, quia non pertinet orare, & orari ad eundem, & tamen ad filiũ & Spiritum Sanctum pertinet orare: nam de filio patet Io. 14. ego rogabo patrẽ, &c. de Spiritu Sancto ad Ro. 8. ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ergo non pertinebit orari ad filium, & Spiritũ Sanctum, ſed ſolus pater, de quo nunquam inuenitur, quòd orauerit ad aliquem, erit ad quem debeat orari.

Dicendum, quòd oratio fit ad Deum non ſub ratione perſonę, ſed ſub ratione attributorum eſſentialium, & patet, quia oratio fit ad Deum, vt per ipſum impleatur, quod petimus, iſtud autem implere pertinet ad potentiam, ſapientiam, & bonitatem Dei: inquantum ſumme ſapiens eſt, ſcit quomodo fieri debeat, id ꝙ petimus, & intelligit illud etiam ſi ſecreto cordis noſtri ſolum illud concipiamus.

Inquantum vero eſt omnipotens poteſt abundanter facere, id ꝙ petimus, inquantum vero eſt ſumme bonus dignatur concedere, ꝙ petimus licet illud non meruerimus, ex parte, ergo iſtorum trium attributorũ diriguntur orationes in Deum, ipſa tamen attributa ad eſſentiam pertinẽt. Item patet, quia in oratione petimus aliquid a Deo, nemo tñ põt dare, ꝙ non hẽt, & iõ oramus ad Deũ, tanq̃ ad hñtẽ, id ꝙ nos petimus ſed id ꝙ petimus eſt beatitudo, quia ipſa eſt caput oĩum bonorũ. Deus aũt ſolus beatitudinẽ habet, tanq̃ ſolus eſſentialiter beatus, ergo ad Deũ, tanq̃ ad beatũ oramus. Item patet, quia in oratione aliquid nobis cõcedi a Deo poſcimus: Deus tñ non habet aliq̃ habitudinẽ ad creaturã ſub ratione perſonę, iõ eſt impoſſibile, ꝙ ſub ratione perſonę aliquid faciat, vel concedat creaturę, patet quia perſonę conſtituuntur, & diſtinguũtur proprietatibus relatiuis, ſed p relatiuas, proprietates perſonę ſolum ad ſeipſas referuntur, ſ. paternitate, filiatione, & paſſiua ſpiratione, ſub his aũt referri perſonã aliquã diuinã ad creaturas eſt impoſſibile, quia referretur tunc pater per paternitatem ad id cuius non eſt pater, & filius per filiationem ad id cuius non eſt filius, hoc autem contradictionem includit, ideo impoſſibile eſt perſonas diuinas ſub ratione perſonalitatis ad creaturas referri, ſed referuntur Deus ad creaturam, vt artifex, vt creator, vt gubernator, vt cauſa, & ſub ſimilibus relationibus, iſta autem pertinent ad eſſentiam, ideo Deus ſub ratione perſonalitatis non poteſt referri ad creaturam, quia ratio perſonalitatis non eſt, niſi ad conſtituendum, & diſtinguendum in diuinis, refertur ergo ſub ratione alicuius attributi eſſentialis, & tamen oramus ad ipſum inquantum aliquid nobis concedit, vel facit, ergo oratio dirigitur in Deum non ſub ratione perſonę, ſed ſub ratione eſſentię, vel attributorum eſſentialium, quæ incidunt in eſſentiam, & ob hoc non eſt magis orandum ad vnam perſonam, quam ad alteram, quia nihil eſt, quod nos petamus, quod poſſit vna perſona ſine altera conferre, ſed omnes tres ſimul conferunt, tanquam ſit vnum principium conferens, quia quantum ad eſſentialia per quæ ad nos referuntur ſunt omnes tres perſonę vere vnum, tanquam ſi eſſent vnica perſona, quia non differt ad hoc eſſe vnicam perſonã, vel multas cum non conſtituatur pluralitas per eſſentialia, ſed

orandum

orandum eſt ad tres perſonas ſimul, vel ad Deum nõ inuocata aliqua perſona ſpecialiter.

Siquis autem oraret ad patrem ſolum, vel ad filiũ ſolum, quaſi magis affectus ad vnam perſonam, quã ad alteram, peccatum grauiſſimum eſt, & ad hęreſim pertinet, quia præſupponitur vna perſona melior altera, vel habens ſpecialem bonitatem, ꝙ falſum eſt, quia omnes tres ſimul habent vnicam, & eandem eſſentialem bonitatem. ſiquis etiam actualiter conſiderans de omnibus tribus perſonis orationem ſuam velit dirigere ad vnam perſonam, & non ad alteram, tanquam ab illa ſuſcepturus aliquid, ꝙ non ab alijs, ad hæreſim pertinet, quia præſupponit poſſe aliquid vnã perſonam, ꝙ non poſſit alia cum ſit eadem poteſtas omnium trium ſiquis etiam velit orare ad unã perſonam non orando ad alias, quia vult vni dare iſtum honorem, & non alteri, ad hęreſim pertinet, quia orare actus latriæ eſt, & eadem latria debetur omnibus tribus perſonis, dum latria debeat ratione eſſentię. quocunque ergo modo quis oret ad vnam non orãdo ad alias, ſed excludendo eas ab oratione ſuſpitionem habet de hæreſi, quia videtur ponere gradus in trinitate, ſicut poſuit Arrius, & Neſtorius, ſed orandum eſt ad omnes tres perſonas, vel ad Deum abſolute non expreſſo nomine alicuius perſonæ, vel ſi exprimimus nomen vnius perſonæ, non debemus per hoc intelligere, ꝙ aliæ perſonæ ſint excluſę, vel ꝙ ad illam perſonam ſpecialiter oretur, ſed ꝙ ad omnes tres fiat, licet vnica exprimatur, & tunc bene poteſt fieri, quia cum oratio debeatur ratione naturæ, quæ ita perfecte inuenitur in vna perſona diuina, ſicut in tribus, poteſt oratio dirigi ad vnicam nominatam. Et non intelligitur dirigi ad eam ſolam, ſed ad omnes tres cum in ea inueniatur natura omnium trium, & ſubſtantia perfecte, interdum tamen eccleſia dirigit orationẽ ad vnã perſonã non nominando alias, quia orat pro actu alicuius appropriati alicui perſonæ, & non alteri, vt quãdo oratur pro gratia, vel charitate in illa oratione, veni creator ſpiritus, & in alia, nunc ſancte nobis ſpiritus, oratur ad ſpiritum ſanctum, quia charitas, & ardor attribuuntur Spiritui ſancto, & tamen non debet intelligi, ꝙ ſpũs Sanctus ſolus iſta conferat, quia tunc eſſet hęreſis, cum non poſſit dare per ſe aliquid, ꝙ nõ dent alię perſonę, & hoc caute innuitur in orationibus quas dirigit eccleſia ad ſpiritum ſanctum, quia licet ad ipſum dirigat, tamen innuit id ꝙ petit, etiam aliis perſonis conuenire, vt in illa oratione, veni creator ſpiritus, quia vocatur ſpiritus creator, & tamen cõ creatoris omnibus tribus competit, vnde innuitur, ꝙ in hoc, ꝙ petitur a ſpiritu ſancto etiã aliæ perſonæ cũ eo conueniunt, & in alia oratione, nunc ſancte nobis ſpiritus, licet ad ipſum ſolum ſermo dirigatur, innuitur etiam ad alias pertinere perſonas conferre, ꝙ petitur, vnde dr̃ vnum patri cum filio. i. ex ea parte qua ſpiritus, pater & filius ſunt vnum, ideſt vnus Deus cõpetit eis conferre quidquid petimus.

Ad primum dicendum, vno modo, ꝙ pater accipitur ibi non perſonaliter, ſed eſſentialiter, & ſic tota trinitas vocatur pater, ſic dicitur infra in litera. Pater noſter, &c. Luc. 11. & præced. c. dicitur pater veſter cęleſtis miſericors eſt, & tamen non intelligitur ibi de perſona patris, ſed de tota trinitate. Et hoc poteſt contingere, quia non dr̃ ſi quid petieritis a patre meo, ſed ſi quid petieritis a patre.

Aliter poteſt dici, ꝙ accipitur pater perſonaliter, ꝙ ſola perſona patris, non tamen innuitur, ꝙ ad ſolũ patrem ſit orandum, ſed quia etiam ea, quæ ſunt eſſentialia ſunt in alijs perſonis, quaſi deriuata a patre cum alię duę a patre procedant, & per iſtam proceſſionẽ generationis, & ſpirationis accipiunt totum quicquid habent, & ideo fit quędam reductio ab alijs perſonis in patrem, vt dicit Hilarius. & propter hoc etiam pater dicit principium totius Deitatis, & ſic nos in patrem tanquam in principium, non de principio reducens Chriſtus orare docuit ad patrẽ, ſed forte melius erit, ꝙ accipiatur pater eſſentialiter, quia in forma orã di quã Chriſtus tradidit accipitur pater eſſentialiter, & non perſonaliter. ſ. Pater noſter, &c.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſpiritui ſancto cõpetit ex perſonali proprietate, ꝙ ſit donum, & non donator, & quia quãdo oramus petimus aliquid nobis dari, vel fieri, non conuenit dirigi orationem in donũ, ſed in donatorem, oramus ergo vt detur nobis ſpiritus ſanctus, ſed non oramus ipſum ſpiritum ſanctum, quia pater, & filius illum donant.

Aliter poteſt dici, & melius, quòd oratio ad omnes perſonas dirigitur, vel ad quamque earum per ſe, inquantum in qualibet perfecte reperitur tota eſſentia, & perfectio trium, & ita eccleſia dirigit aliq̃n orationem ad patrem, & aliq̃n ad filium, & interdum ad ſpiritum ſanctum, licet ratius ad eum, & tamen aliq̃n ad eũ oratur, vt in illis duabus orationibus. i. veni creator, & nunc ſancte nobis ſpiritus.

An oratio debeat fieri in ſecreto vel in publico. Et quomodo oratio eſt duplex. Et quare Chriſtus iuſſit orare in ſecreto. Quæſt. LXXXIX.

QVAERETVR de loco orationis, & circa hoc eſt dubium. Primo an oratio debeat fieri in publico, vel in ſecreto.

Dicunt quidam, quòd ſolum in ſecreto, quia cauere debemus imitari errantes, ſicut dixit Chriſtus de Ethnicis ſupra in litera, ꝙ putant ſe exaudiri in multiloquio ſuo, & ſubdidit nolite ergo illis aſſimilari, & tñ hypocritæ errabant in hoc, ꝙ orabant in publico. ſ. in ſynagogis, & angulis platearum, ergo etiam non debemus imitari eos, ſed orare in ſecreto.

Item peccatum eſt agere cõtra formam traditam nobis a Chriſto, & tamen Chriſtus dixit, tu autem cũ oraueris intra cubiculum tuum, & cluſo oſtio ora patrem, ergo non eſt orandum in publico.

Dicendum, quòd oratio eſt actus bonus in ſe, & ideo ſiue fiat in publico, ſiue in ſecreto, dum bona intentione fiat bene fiet, & non differt quantum ad ſe orari in publico, vel in ſecreto, ſed ſolum differt quãtum ad orantem, ſecundum quòd poteſt impediri, vel adiuuari ex hoc, quòd eſt orare in publico, vel ſecreto, debet autem quilibet orare eo modo, & eo loco, vbi maiorem fructum, & deuotionem in oratione ſe aſſequi putat, & quia quibuſdam vtilius eſt in ſecreto orare, conſuluit Chriſtus orare in cubiculo, alijs vero nullum præſtatur impedimentum in publico orando, ideo illis competit orare in publico.

Sciendum autem, ꝙ oratio cum ſit ſecundum ſe bona conuenienter fit in publico, quia honeſta volũt manifeſta eſſe, ſolum autem turpe latere vult. Secundo, quia orare in publico pertinet interdum ad maiorem charitatem, & fructum: inquantum orans non ſolum orat, ſed etiam aliis orandi exemplum tribuit, & hoc modo, & hac intentione Chriſtus ſuaſit opera noſtra facere palam prędicenti capitulo, luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra.

Tertio, quia hoc prodeſt ad maiorem Dei cultum & laudem, eſt. n. oratio actus latriæ, & pertinet ad diuinum honorem, & tñ Deus magis laudatur ex operibus noſtris, qñ illa innoteſcunt alijs præceden. capit.

videant

Universidad de Deusto
Biblioteca

videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, & 1. Pet. 2. conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum.

Quarto, quia scriptura suadet in publico orare Psa. 21. narrabo nomen tuum fratribus meis, & in me.ec. lau.te.i.in medio multitudinis, & Psal. 25. in ecclesiis benedicam te domine, & Psal. sexagesimoseptimo, in ecclesiis benedicite domino, & hoc propheta ad Dei laudem pertinere existimat dicens, vota mea red. in conspe. omnis populi eius. Psa. 115. ergo corã multitudine orare bonum est.

Quinto, quia per hoc aufertur suspitio male sentiẽ di, quia siquis nunquam oraret in publico putaretur de Deo male sentire, & contemnere totum diuinum cultum, & tamẽ quilibet debet solicite agere ne proximis scandali occasionem tribuat.

Sexto, quia si orare in publico non esset bonũ, non instituisset Deus orationis loca, in quibus congregarentur homines ad orandum, & tamen in veteri testamento instituit Deus sanctuarium, ad quòd conuenie bant omnes Israelitæ ter in anno. Exod. trigesimotertio, & trigesimoquarto capitulo, instituit etiam synagogas per singula loca, Apostoli etiam in nouo testamento instituerunt ecclesias, in quibus conueniebãt ad orandum fideles, vt innuitur prima Corinthiorum vndecimo, & decimoquarto, ergo bonum est orare in publico.

Pro hoc autem sciendum, quòd oratio est duplex, quædam est oratio necessaria, quæ fit a ministris ecclesiæ, & exhibetur Deo nomine totius communitatis, quia cum non possit tota communitas simul Deo vacare orando, & exhibendo alios actus latriæ, dat ministros loco sui quorum sit officium vacare Deo, & his constituitur victus de communibus expen. & eleemosynis, scilicet de decimis, primitiis, & oblationibus fidelium: istud autem obseruatur in nouo testamento, quia Deus sic instituerat in veteri eligens sibi Aaron, & filios suos, & deinde fecit, quòd totus populus offerret ei Leuitas loco primogenitorum suorũ, & insuper pecuniam daret. Numer. 3. & octauo capitulo, & pro omnibus istis ministris dabat populus decimas, & oblationes, & alia iura ad sustentationem ipsorum. Numer. decimooctauo, ita nunc ministri loco communitatis ponuntur, & de bonis communibus sustentantur, & quia orationes quas ipsi fundunt sunt nomine communitatis, decuit vt manifeste fierent, vt tota communitas hoc perciperet, & sic orationes ministrorum ecclesiæ in publico fieri debent.

Aliæ sunt orationes non necessariæ, vt illę quas singuli faciunt, & de istis dicendum, quòd possunt fieri in publico, vel secreto, sicut viderit quilibet expedire sibi, quidam enim sunt qui in publico non impediuntur orare, & istis conueniens est orare in publico: est autem duplex impedimentum vnum, quando impedit quis in oratione, aliud quo impeditur in fructu orationis. De primo patet, quia aliqui sunt qui si viderint alios præsentes, nihil possunt attente dicere, sed diuertitur mens eorum, & diuagatur, & istis bonum est in secreto orare. De secundo patet, quia quidam & si non impediant ab oratione, vel orationis attentione, sunt tamen mente infirmi, & facile subintrat, & extollit eos inanis gloriæ amor, qui licet in oratione non impediantur, orationis tamen fructum perdunt, & ideo istis melius consultum est in secreto orare, hoc enim Christus voluit dicens: intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem, scilicet ibi nemo orantem impediet, vt diuertatur attentio: nulla etiam insurgendi inanem gloriam occasio aderit, qui tamen his non tangitur, & præcipue, quia inanem gloriam contemptsit multum fructuose, & laudabiliter in publico orat, scilicet in loco ad hoc constituto, nam alibi orare, vt in plateis, & in concursu viarũ laudabile non est, quia hoc manifeste iudicaretur ad superstitionem, vel ad inanem gloriam pertinere, & ꝙ hoc proximi scandalizarentur.

Ad primum dicendum, quòd Christus non vetuit orari in publico absolute, sed solum orare ea intentione, vt ab hominibus videamur, & laudemur: nam dixit hypocritæ amant in synagogis orare, vt videantur ab hominibus, sic dicit Chrysostomus super Matthæ. puto autem non ad locum hoc refert Dominus, sed ad propositum orantis: in conuentu enim fidelium orare laudabile est: sic dictum est in ecclesiis benedicite Deum, qui ergo sic orat, vt ab hominibus videatur non Deum aspicit, sed homines, & ideo quantum ad propositum suum in synagoga orat, cuius autem orantis mens solum aspicit Deum, quamuis in synagoga, oret apud se tamen in secreto videtur orare. eo ergo proposito in conuentu verat orare, vt a conuentu videatur, & in hoc peccant illi qui in oratione sua, quam in publico faciunt aliquas cæremonias nouitatum foris prætendunt ad quas cæteri aspiciunt, & ideo videntur isti orare, vt videantur ab hominibus. Et si hac intentione non egerint etiam malum agũt, & indiscrete agunt, quia per has nouitates publice introductas cæterorum oculos in se conuertunt, sic dicit Chrysostomus super Matth. orans nihil nouum faciat, quod aspiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus expandendo, scilicet nihil autem nouitatis faciendo, nec gloriam ab hominibus appetendo quis in publico oret non est increpabile, sic dicit Aug. lib. de sermo. do. non autem videri ab hominibus nefas est, sed ideo hoc agere, vt ab hominibus videaris.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non dedit nobis istam formam orãdi clauso cubiculo, quasi ad hoc nos velit obligare, sed consilium fuit pro eis qui infirmi sunt, & timent inanem sibi gloriam insurgere, quam si non timeant, nihil differt orare in publico, vel in secreto, sic dicit Hieronymus super Matthæ. supra hoc verbo intra cubiculum, scilicet hoc simpliciter intellectum erudit auditorem, vt vanam orandi gloriam fugiat, potest esse vtile orare in secreto ad augmentum fidei, vel potius ad excusandum errorem, quia aliqui putabant Deum res nostras ignorare, vel constare de eis, nisi cum has testibus confirmaremus. Cum autem quis in secreto orat ostendit se credere, quòd Deus secreta sciat, & quòd testibus apud eum opus non sit. sic dicit Cyprianus, in abditis locis orare magis conuenit fidei, vt sciamus dominum, vbique esse præsentem, & maiestatis suæ plenitudine occulta penetrare. aliqui tamen intelligunt hoc figuraliter, scilicet per cubiculum cor nostrum per ostium cubiculi carnalem sensum, qui ad orationem nostram pertingere non debet, scilicet, quia nihil carnale in oratione petere debemus, & cum oramus omnes carnales cogitationes a nobis debemus abiicere, sic dicit Augustinus libro de sermo. domini, vel per cubicula nostra sunt intelligẽda corda nostra, de quibus dicitur, quòd dicitis in cordi. ve. & in cu. ve. compun. ostium est carnalis sensus, foris sunt omnia temporalia, quæ per sensum cogitationes nostras penetrant, & turba vanorum phantasmatum orantibus obstrepunt: melius tamen accipitur ad literam, quòd sit consilium pro infirmis mente orare intra cubiculum.

An aliquis locus sit determinandus ad orationem. Vbi de templo Apollinis in Delpho. Et de causis propter quas laici habere debent locum determinatum ad orandum. Vbi explicantur pulchre verba, quæ dixit Christus Samaritanæ de adorando, nec in monte, nec Ierosolymis.

Quæst. XC.

QVAERETVR an sit determinandus aliquis locus ad orationem, vel sit ęqualiter vbiq; orãdũ. Dicunt quidam, quòd nullus locus debeat determinari, quia Ioannis quarto, dixit Christus Samaritanæ, venit hora, qñ nec in monte hoc, nec in Ierosolymis adorabitis patrem. & eadem ratio videtur esse de omnibus locis, quod Christus expressit ibi dicẽs, venit hora, quando veri adoratores adorabũt patrem in spiritu, idest spiritualiter, & tamen adoratio spiritualis non respicit aliquem determinatum locum, ergo non est aliquis locus determinandus, & patet magis, quia Christus dixit spiritus est Deus, & eos, ꝙ adorant eum oportet in spiritu adorare, idest sicut ipse est spiritus, ita spiritualiter est colendus, nõ respiciendo tempora, nec loca. Et, ꝙ dr̃ de adoratione intelligẽdũ est etiam de oratione, quia vtrunque simul. Itẽ patet, quia oratio exterior ordinat ad interiorẽ orationem, & est propter illã, sed interior oratio fit ad Deum, vt vbique existentem, ergo exterior oratio non requireret determinatum locum. Item si determinatus locus deberet esse in oratione hoc esset, quia Deus alicubi nos audiret, & alibi non, sicut qui alicui loquitur accedit ad ipsum, quia de longinquo audire non potest, vel quia forte loca aliqua conferunt aliquid ad exaditionem orationũ ad quam alia non conferunt, neutrum tamen est.

De primo patet, quia Deus vbique est, & ideo non magis in vno loco, quam in alio audit: etiam non est, secundum quia loca non continent aliquam virtutẽ ad hoc, ꝙ Deus exaudiat nos, nec ad hoc ꝙ aĩus nostra disponatur ad orandum conuenienter, quia ista est operatio spiritualis, quæ loco conuenire non potest: maxime quia est operatio virtutis infinitæ, q̃ nec loco, nec corpori competit.

Dicendum, ꝙ ad orationem directe locus non cõfert, vt nunc tangebatur, gentiles tamen qui circa naturam deitatis errabant putanteseam esse finitam, & etiam conuenire corpori, credebant virtutẽ diuinam esse alicubi, & non alibi, vel potius alicubi, quã alibi, & isti determinarent locum ad orandum, ita ꝙ crederent se exaudiri ibi, & non alibi, ita innuit Lucan. li. 3. loquens de templo Apollinis Delphici vbi mirabilia responsa dabantur ingrediente fęmina virgine sacerdote Apollinis in quoddam antrum, vel caueã, nam tunc arripiebatur, & velut amens ferebatur, & responsa dabantur veritates occultas: dixit enim Lucanus in loco illo diuinam esse virtutẽ, quę hoc faceret, & ideo gentiles illic ibant ad accipienda responsa, & non ad aliũ locum, quasi ibi solum, vel præcipue diuina virtus esset. hæc autem paganorum insania fuit, nos autẽ qui veritatem clare nouimus scimus vbique esse Iere. 23. scilicet occultabitur a me vir, & ego non videbo eũ, quoniam cœlum & terram ego impleo, & propheta. Psal. 138. Dicit quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? si ascendero in cęlum tu illic es si descendero in infernum tu ades, si sump. pen. me. dilu. & habita. in extre. ma. etenim illuc ma. tu. dedu. me. vbique ergo ad Deum orari potest, quia vbique est, & exaudire potest, loca etiam nihil conferunt ad hoc, ꝙ oratio nostra exaudiatur, quia ex sola Dei bonitate proueniet, ꝙ petitiones nostras exaudiat, quia etiam si iusta petierimus non obligat nobis illa dare, quia Deus ad nihil tenetur. Quamquam ergo Deus dat ex sola bonitate, & liberalitate, voluntatem tamen Dei nulla virtus corporalis cogere potest, nec inclinare, ideo loca nihil conferunt secundum se ad hoc, ꝙ orationes nostræ exaudiantur. Etiam nihil conferunt loca ad disponendum animum nostrum directe, vt melius oret, quia loca, & corpora non communicant cum ratione nostra, quæ est pure incorporea, ideo non possunt eam disponere ad orãdum, maxime quia virtus, quæ disponit mentem ad orandum diuina est, quia Deus qui orantes exaudit oraturos concitat ad petendum, non est ergo aliquid in loco, propter ꝙ debeat specialiter locus eligi ad orandum in ipso.

Sciendum tamen, sicut dictum est præceden. quæstione, quòd oratio est duplex, quædam est oratio necessaria, sicut est oratio ministrorum ecclesiæ. Alia est oratio spontanea, sicut oratio priuatorum. De prima dicendum, quòd sicut requiritur eam esse in publico, vt communitati pro qua fit innotescat, ita debet esse in loco determinato, quia aliàs non posset bene innotescere si liceret ministris ad libitum eorum orationis locum mutare, & esset aliquid valde inordinatum, & ob hoc Deus approbauit, immo ipse instituit iubens fieri sibi sanctuarium. Exo. vigesimoquinto, & vigesimosexto capitulo, & postea factũ est templum Salomonis a Deo iubente, ad quod totus Israel concurrebat, tertio Regum octauo capitulo, & secundo Paralipomenon sexto capitulo, & in isto loco manebant ministri laudes diuinas semper decantando, sic etiam in nouo testamento ecclesiæ sunt institutæ in quibus ministri diuinis laudibus, & orationibus vacant.

De oratione priuatorum dicendum, ꝙ sicut non obligantur orare in publico, vel in secreto determinate, vt ostensum est, præceden. q. ita nec obligantur in loco aliquo determinato orare, sed possunt orare in domibus intra cubiculum, vt Christus dixit, vel vbicũque voluerint, fuit tamen pro orationibus priuatis ẽt conueniens locum instituere, quia licet non teneantur priuati ibi orare, est conueniens ibi orare, potius quam alibi, vel saltem potest ad aliquid prodesse. Et ideo non solum ministri ecclesiæ, sed ẽt laici ad orandum in ecclesia conueniunt, sic ostendit Apls. 1. Cor. 14. dans modum qũo viri, qñ conueniunt in ecclesia orare debeant, ꝙ non se impediant mutuo, & istũ modum Christus approbauit, nam in veteri testamento, præter sanctuarium dñi, ꝙ erat vnicum in tota terra Iudęorum, in singulis locis erant synagogę, in quibus Iudæi conueniebant ad orandum, & ad doctrinã legis, Christus aũt oĩbus diebus sabbati ibat ad synagogam, sic dr̃ Luc. 4. ꝙ cum esset Christus in Nazareth, vbi erat nutritus, intrauit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, & sic innuit, ꝙ etiam oẽs fideles diebus festis in ecclesias conuenire dẽant ad orandum, quia non sine causa illud fuit de Christo expressum. Sunt autem aliquæ causę propter quas etiam laicis conueniat esse locum determinatum ad orandum.

Prima est, quia quando venerint in locum illum locus ipse monet eos, vt orent, nam ideo vocatur domus orationis. Isa. 66. domus mea, domus orationis vocabitur, vnde ibi nihil aliud facere licet, nisi orare, sic dicitur 42. dist. c. oratorium. s. nec ibi quidquam aliud geratur, aut contractetur, q̃ ꝙ diuinis ministeriis cõueniat. Et ideo dicitur oratorium hoc, vt sit ꝙ dr̃. s. sicut vocatur oratorium, ita sit oratorium, ꝙ nihil aliud fiat ibi, nisi orare, & ea quæ nomine orationis cõprehendi possunt. s. legere, & audire diuina verba, & sacra misteria tractare, sic etiam dicit August. eadem distinction. c. in oratorio. s. in oratorio præter orandi, & psal-

& psallendi cultum penitus nihil agatur, vt huic nomini opera iugiter impensa concordent, vnde si aliquid aliud agatur in oratorio, i. in ecclesia cõqueritur Deus: sic dicit Christus Io. 3. quando ementes, & vendentes de templo eiecit. s. domus mea. domus orationis vocabitur, & vos fecistis eam spelũcam latronũ. s. constituendo locum emendi, & vendendi, vnde non permittebat, nec saltem vas transferri per templum. Marc. c. 11.

Secunda causa, vt deuotius fideles orent, quia ipse locus incitabit eos, nam licet locus secundum se, nihil conferat ad bene, vel male orandum, tñ qñ sciunt locum specialiter esse constitutum ad hoc deuotius agunt, quã alibi agerent, quia locum esse ad hoc determinatum confert quandam auctoritatem, & pp hoc solent talia loca specialiter consecrari per episcoporum cæremonias, vt ex hoc cõcipiant orãtes quãdam deuotionem specialem.

Tertia est, quia licet locus virtutẽ nullam habeat placet Deo interdum propter meritum alicuius, vel pp aliquam aliam causam cæteris paribus exaudire magis orantes in quibusdam locis, quam in aliis, sic fuit de templo Salomonis. 3. Re. 8. & 2. Paralip. 6. nam ipse petiuit a Deo, p orantes in illo loco exaudirent, & specialiter expressit quædam, in quibus maxime exaudirentur, & Deus concessit ea, quæ Salomon petiuit, & tunc populi hoc scientes concipiebant maiorem deuotionem orandi ibi, quã alibi, & ex hoc exaudiebantur, ẽt si nulla causa alia esset, hoc tñ rarum est, nec oportet asserere loca aliqua in quibus Deus magis hoĩes exaudiat, quam in aliis, nisi in quibusdã locis sint sepulchra sanctorum. Et ad oñsionẽ sanctitatis eorum orantes ibi exaudire vult, & ab ęgritudinibus sanare, potius quam alibi. Nam istud frequẽtissimum est: alias autem vbi nõ apparent aliqua talia, dementissimum est dicere, p in vno loco potius exaudiatur oratio hominis, quam in alio.

Quarta est, quia in ecclesia qui est locus determinatus ad orandum fiunt sacra misteria, & alia sanctitatis signa, quæ homines multum mouent ad deuotionẽ.

Quinta est, quia dato loco cõi ad orandum conueniunt illuc oẽs, tam perfecti, q̃ imperfecti, & licet q- dam imperfecti, & frigidi, vel tepidi p se nõ moueant ad orandum: videntes tñ eos qui perfecti sunt deuote orare, incitabuntur ipsi ad orandum.

Sexta est, qa in loco cõionis orant, & cõcursu multorum fit oratio magis exaudibilis, quia infra 28. dicit, vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo in medio eorum sum, & iterum dico vobis, qa si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quãcunque petierint fiet illis a patre meo. fuit ergo conueniens esse locum aliquem determinatum ad orandum, non solum pro ministris qui orant pro cõmunitate, sed etiã ad orationes priuatas, licet priuati non obligantur ibi orare quandocunque orauerint, siquis autem putat inutile esse conuenire in ecclesia ad orãdum, tanquam non sit bonum, vel melius sit orare in domo, quam in ecclesia ad hæresim pertinet, sicut dicitur 30. distinct. c. siquis docet domum Dei contemptibilẽ debere esse, & congregationes, quæ in ea fiũt anathema sit.

Ad primum dicendum, p Christus per illud non indicauit, p tempore noui testamenti non deberet eẽ aliquis locus determinatus ad orandum, quasi hoc esset spiritualiter orare, sed innuit, p adueniente nouo testamento cessare debebat ritus Iudaicus, quantũ ad omnes cæremonias, & quia erat quædam cęremonia Iudæis orare in Ierusalem, & facere ibi sacrificia, ita quod non liceret alibi sacrificia fieri. Deuteron. 12. & 16. Samaritanis autem erat cæremonia orare, & facere sacrificia in templo constructo in monte Garizim, ostendit Christus, p vtrunque cessare debebat, & apparet manifeste, p Christus non loquebatur ibi de loco, vel oratione, sed potius de ritu sacrificiorũ, & pater quia Christus respondit ibi ad quæstionẽ Samaritanæ. s. an esset adorandum Ierosolymis, vel in monte illo, idest in templo Garizim. Et tamen non erat dubium inter Iudęos, & Samaritanos de loco orationis, quia Iudæi concedebant orationis locum esse vbique, & in omnibus ciuitatibus, & locis synagogas habebant, vt innuitur supra in litera vbi dicitur de hypocritis, quòd amant in synagogis orare, & infra c. 23. vbi Christus nominat multas synagogas Iudæorum, & in multis alijs locis, locus autem sacrificiorum erat, vnicus, s. templũ dñi in Ierusalẽ: Samaritani aũt habebãt aliud tẽplũ in monte Garizim, p per dissensionem quandã Iudęorũ factũ est, vt dicet Io. 4. & in illo faciebant sacrificia, & omnes ritus quos Iudęi faciebant Ierosolimis, & sic erat contentio Iudęis, & Samaritanis, asserentibus Iudęis debere fieri ritus istos solum in Ierusalem, Samaritanis autẽ asserentibus debere fieri in templo montis Garizim, & de hoc voluit mulier certificari a Christo, qa agnouit eum esse prophetam, & tunc Christus dixit, p veniebat hora in qua, nec in Ierusalẽ, nec in mõte illo adoraretur, s. quia adueniente nouo testamento cessarẽt oẽs ritus cęremoniales sacrificiorum, & ita factum est, quia in vno loco nunc exhibentur tales cęremonię, de oratione aũt Christus nihil dixit, ideo illa vbique manet, & propheta hoc significauit annuncians cessatura sacrificia Iudęorum, & p in omni loco offerẽtur alia sacrificia, & orationes ab alijs gentibus Malachi. 1. nõ est mihi voluntas in vobis dicit dominus, & munus nõ suscipiam de manu vestra, ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco offertur nomini meo oblatio munda.

Ad secundum dicendum, p licet oratio interior non respiciat locum, nec tempus, sed Deum absolute vbique existentẽ, oratio tamen exterior, quia consistit in quibusdã signis sensibilibus, & particularibus, necesse est, qd in loco & tempore fiat, p tñ fiat hoc tempore, vel loco potius, quã illo non est simpliciter de necessitate orationis, & tñ fuit conueniens locum dari pp causas supradictas. Ad tertium dicendum, p non oratur in loco determinato, quasi Deus ibi sit, & non alibi, vel magis, quã alibi, aut magis ibi exaudiat, quam alibi quantum est ex natura loci, sunt tamen aliquę cõmoditates pp quas conuenientius est locũ esse determinatum ad orandum, quam incertum.

An orans debeat conuertere vultum ad orientem dum orat, vel ad occidentem. Quæst. XCI.

QVAERETVR cum sit conueniens locum esse determinatum orationi, quæ debet esse positio orantis: nam necesse est, quòd orans conuertat vultum suum ad aliquam partem, an debeat potius ad vnam, quam ad alteram conuertere, & quia communiter oratur contra oriẽtem est dubium an sic orari debeat. Aliqui dicũt, p occidentem debeat orari, quia idem Deus est ad quẽ oratur in nouo, & in veteri testamento, & tamen in veteri testamento oratio fiebat versus occidentem, quia in sanctuario erat domus sancti Sanctorum ad occidentem, & ostium tabernaculi ad orientem, vt innuitur Exodi vigesimosexto, & sic intrabatur per partem orientalem: etiam orabatur contra occidentalem, scilicet contra sancta Sanctorum, quia ibi dicebatur

dicebatur esse gloria Dñi. s. Deus sedens super cherubin vocabatur oraculum. Leui. 16. eo p ꝯ partem illã orandum erat, sic igitur nos orare debebimus.

Dicendum, p licet necesse sit orantem hr̃e aliquã positionem secundum se, tñ nihil confert ad oñonem orare versus occidentem, aut meridiem, orientẽ, vel aquilonem, quia non est aliquid vtilitatis, p accrescere posset orationi ex his. Et licet sicut dictum est præced. q. determinatio loci non est necessaria simpliciter ad orationem, tñ aliqualiter erat conueniẽs, & realiter confert, & aduuat orantes propter multa ibi dicta: determinatio autẽ positionis, nec secundum se, nec per accidens confert aliquid realiter ad oñonem, ideo ad hoc non est multum aduertendum, nisi quis faceret hoc propter aliquam superstitionem, vt si putaret orationem factam versus talem, vel talem partẽ exaudiri, vel non exaudiri, quia versus talem partẽ fit. Nam istud est superstitio detestabilis. s. putare ibi esse virtutem, vbi nulla est.

Obtinet tñ consuetudo cõis ecclesię orari ꝯ orientem, & ideo capita ecclesiarum constituuntur versus orientem, vt existentibus in ecclesia versus orientem orare necesse sit, hẽt aũt ecclesia consuetudinẽ istam ad quandam decentiam propter aliqua.

Primo propter ostensionem diuinę maiestatis: nã oramus ad Deum omnipotentem, ideo versus illam partem orare debemus in qua ipse magis esse vr̃, & licet ipse vbique sit ęqualiter, quia tñ operatio sua manifestatur magis in quibusdam partibus, quam in aliis versus illas magis orandum est, quia ibi magis esse vr̃ ostenditur tamen nobis Dei maiestas ex gubernatione mundi ad quam præcipue confert motus cęlorũ, & quia motus suus habet principium suum in oriente, videtur motor esse in oriente, ideo versus orientẽ orandum est.

Apparet hoc, quia motus talis indicat nobis diuinã maiestatem. Psal. 18. Cœli enarrant gloriam Dei, versus orientem ergo oratur. Et sic Iudæi, quia putabant specialiter Deum esse in templo Salomonis, quando erant extra Ierusalem, orabant versus templum illud. 3. Reg. 8. & 2. Parali. 6. Daniel quoque existens in Babilone apertis fenestris domus suæ, tribus temporibus in die flectebat genua, & orabat contra Ierusalem Danielis 6.

Secundo fit hoc propter paradisum, qui a parte orientis constitutus est Gen. 2. vbi dicit litera nr̃a plantauerat Dominus a principio paradisum, dicit litera hebraica ab oriente paradisum, & idem est, quia oriẽs est principium terræ, sed hoc intelligitur de terrestri paradiso, in quo Adã moratus est, & peccauit, & non de cęlesti, quia cęlestis est in cęlo empyreo, & non determinamus illi aliquam partem: quia tamen per terrestrem paradisum cęlestis ostenditur oramus versus orientem, vbi est paradisus terrestris, vt per hoc ostendamus in oratione, nihil nos petere, nisi vitam æternam, quæ paradisus dicitur.

Tertio fit hoc propter Christum qui vocatur oriẽs, quia ipse est lux mundo oriens Luc. 1. visitauit nos oriens ex alto illu. hi. qui. in tenebris sedent, & etiam vocatur Christus Zacha. 6. Vir oriens, etiam ascensus suus in cęlum dicitur fuisse versus orientem, Psal. 67. Qui ascendit super cęlum cęli ad orientem, ẽt aduentus suus ad iudicium expectatur futurus a parte orientis, infra 24. scilicet sicut fulgur exit ab oriente, & apparet vsque ad occidentem, ita erit aduentus filij hominis. Ecclesia ergo ista, & similia attẽdit, vt orare versus orientem introduceret, siquis tamen oret versus quamcunque partem orbis, dum tamen non in contemptum ecclesiastici ritus nihil differt, p verũ est in orationibus priuatis, secus autem est in orationibus ministrorum ecclesię: quia ipsi habent iam determinatas cęremonias orandi, quantum ad locũ, & quantum ad positionem, vt quia euangelium legatur in tali loco, & epistola in tali, hæc. n. omnia tanq̃ recte instituta ab ecclesia tenentur obseruare ministri.

Ad argumentum dicendum, p orare versus occidentem fuit cęremonia legis veteris, & nunc eã obseruare non tenemur, nec valet cum dr̃, p erat idem Deus, ergo debet eodem modo orari ad ipsum, quia tunc sequeretur, p cum ipse dederit legem veterẽ, p esset nunc obseruanda, p falsum est cũ potius sit nũc peccatum obseruare illam ad Galat. 4. & 5. s. Dies obseruatis, & tempora: timeo, p sine causa laborauerim in vobis, idest inutiliter, & vocant dies, & tẽpora festa Iudęorum, & iterum. si circũcidimini Christus nihil vobis prodest. Et nõ est increpabile, p ista mutentur secundum conditionem temporum, & gentiũ, extra de consang. & affi. c. non debet, ideo vt non coincidamus cum Iudęis conueniens fuit, p nõ orarem⁹ versus eandem partem versus quam Iudęi orabant, maxime quia non erat generale Iudęis orare versus occidentem, sed qñ erant in sanctuario orabãt versus occidentem, nam quando erant extra orabant versus Ierusalem, siue illa esset ad orientem siue ad meridiem, siue ad aquilonem. 3. Reg. 8. & 2. Paralip. 6. sic patet de Daniele qui existens in Babylone orabat contra Ierusalem Daniel. 6. & tamen Ierusalem est ad partẽ meridianam respectu Babylonis, nam respectu Ierusalẽ est Babylon aquilonaris Iere 1. ab aquilone pandetur omne malum super habitatores terrę, & loquitur de Nabuchodonosor rege Babylonis, ergo econtrario Ierusalem est meridiana respectu Babylonis, & sic ẽt ipsi Iudęi poterant orare versus quamcunque partẽ. Causa aũt quare Deus iussit in sanctuario orari cõtra occidentem forte fuit, quia gentiles orabant versus orientem, nam ipsi adorabant Solem, & Lunã, & cætera astra. Sap. 13. motus autem istorum est ab oriente, ideo illam partem respiciebant, Deus aũt voluit valde distrahere Iudęos a cultu corporum cęlestium dicens, p illa non timerent, nec honorarent, sicut gentiles Iere. 10. iuxta vias gẽtiũ nolite discere, & a signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ sunt, & intantum voluit distrahere Iudæos ab hoc, p iussit ne aspicerent Solem, & Lunam, & cætera astra, vt errore decepti non colerent ea Deuteronom. 4. nunc autem non est eadem suspitio, nec idem periculum in nobis, sicut in Iudęis, ideo licitum est versus orientem, aut quamcunque aliam partem orare.

An oratio sit conueniens cum Deus cognouerit quid homo oraturus sit, & ad quid prodest. Et an per orationes immutetur diuina dispositio, & ordo. Et quod vtilitates sunt septem, quæ de oratione proueniunt. Qõ. XCII.

QVAERETVR circa hoc, p dicitur in litera: scit. n. pater vester quid opus sit vobis, an oratio sit homini conueniens.

Aliqui dñt, p non, quia oratio cum sit quędam petitio non vr̃ esse conueniens, nisi ad intimandum id quod indigemus ei a quo petimus: Deus tñ scit hoc etiam antequam petamus, vt dicitur supra in lr̃a, ergo nõ est opus orare, sed superfluum: in cultu autem Dei nihil debet esse superfluũ, quia cultus superfluus vocatur superstitio, ergo nõ est quęniens orare. Item per orationem flectitur aĩus eius ad quem orãt ad concedendum, p petitur: Deus tñ est immutabilis 1. Re. 15. triũphator in Israel nõ parcet, & pęnitudine

non flectetur,& Num̃.23.nõ est Deus, quasi homo, F
vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur, ergo
non est conueniens orare ad Deum cum per hoc nõ
flectatur.

Item non videtur hoc conuenire diuinę bonitati,
scilicet quòd petamus aliquid a Deo, quia liberalius
est dare non petenti,quam petenti, quia dicit Seneca,
quòd nulla res carius emittitur, quam quæ precibus
empta est: Deus autem est liberalissimus,ergo non est
conueniens,quòd petamus aliquid ab eo.

Dicendum,quòd Deus orandus est,quia tota sacra
Scriptura hęc suadet, & Christus nos in hoc instru-
xit orare iubens, & orandi formam tribuens: fuerunt
tamen circa hoc errores quorundam gentilium de-
pendentes ex ignorantia modi diuinę prouidentię.

Primus fuit quorundam dicentium, quòd res hu- G
manę non reguntur diuina prouidentia, sed temera-
rio casu sine rectore fluctuant, & isti iudicabant vanũ
esse pręcere aliquid a Deo cum de rebus nostris curam
nullam habeat, sicut dicitur Mala.3.dixistis vanus est,
qui seruit Deo, & quod emolumentum, quia custo-
diuimus præcepta eius, & ambulauimus tristes co-
ram domino?

Secundus error fuit dicentium omnia tam in re-
bus naturalibus, quam humanis ex necessitate acci-
dere, siue hoc fiat ex immutabilitate diuini consilij,
siue ex necessitate stellarum siue ex connexione cau-
sarum,aut quòcunque accidat, & isti etiam excludũt
orationem,quia etiam si Deus aduertat ad res nostras
dum tamen illę eueniant ex necessitate,oratio nihil H
prodest, quia nihil potius fiet orando, quam non
orando.

Tertius error fuit quorundam dicentium res hu-
manas a Deo gubernari, & tamen esse contingentes,
quia asserebant dispositionẽ diuinę prouidentię va-
riabilem esse, & quòd Deus precibus, & alijs actibus
latrię flectat ab eo, quod semel determinauerit in fa-
uorem orantis,vel latriam exhibẽtis. Omnes istę tres
positiones errant, sed varie.

Primę duę excludunt penitus orationem. Tertia
autem attribuit orationi plusquam iustum est,scilicet
quòd mutare possit diuinam dispositionem. de cau- I
sis errorum istorum ostẽdetur magis infra 10.c. cum
agetur de prouidentia Dei.

Dicẽdum autem, quòd oratio vtilis est apud Deũ,
quia aliquid efficit:non tamen mutat diuinam dispo-
sitionem.modus est, quia Deus in suo esse ęternitatis
de singulis rebus disposuit quid in illis fiat,& ad quem
finem perueniant, & non solum disposuit de effectu-
bus rerum,vel finibus, sed etiã de causis illorum effe-
ctuum, & de modis perueniendi ad finem determi-
natum,& inter cęteras causas rerum sunt humani
actus causę aliquarum rerum, ideo oportet homines
agere aliqua non,vt per suos actus diuinam dispositio-
nẽ immutent, sed vt per actus suos impleant quosdã
effectus secundum ordinem a Deo dispositum, & ita
mediante tota natura, & Angelis, & dęmonibus ali- K
qua a Deo disposita deducuntur in esse, quia sicut
Deus illas res aliquando futuras esse disposuit,ita etiã,
quòd per istas, vel illas causas ad esse deducentur di-
sposuit: & simile est de oratione, quam Deus dispo-
suit, tanquam causam inducendi quosdam effectus.
oportet ergo interdum orare, vt illi effectus fiant,qui
sine orationibus deduci ad esse non possunt, quoniã
ita deduci eos oportere disposuit. quando ergo
oramus,non ideo oramus, vt per hoc diuinam dispo-
sitionem immutemus, quia scimus eam esse inuaria-
bilem, sed vt impetremus, id quod Deus disposuit
Sanctorum orationibus impetrandum, & quia nos
rationabiliter præsumere possumus gratiam, & glo-
riam, & alia bona spiritualia circa nos sic esse a Deo
disposita, quòd illa precibus obtineamus, pro omni-
bus illis instanter orare debemus,& inducere alios ad
orandum pro nobis, sic dicit Grego.1.dialogo.quòd
bona, & prędestinatio nostra sunt, ita disposita inter-
dum, vt non, nisi precibus sanctorum obtineantur,
& sic oratio apud Deum est multum vtilis pro illis,
quæ Deus disposuit nos per orationem assecuturos,
quæ autem disposita sunt a Deo aliter euenire,etiam
si frequenter petantur, nunquam euenient, sed po-
tius in talibus Deus reuelat viris sanctis ne illa petant,
sicut fuit de Moyse Deut.3. qui sępe orauit dñm, vt
permitteret eum transire Iordanem in terram Cha-
naan,cui Deus dixit sufficit tibi, nequaquam vltra lo-
quaris de hac re ad me: sic etiam fuit de Samuele,qui
orabat pro Saule, quia Deus abiecerat eum ne regna-
ret, & lugebat pro eo 1.Reg.15.& postea Deus dixit
Samueli vsquequo tu leges Saulem, cum ego proie-
cerim eum ne regnet super Israel? 1.Reg.16.& tunc
cessauit Samuel orare pro Saule, vel si Deus non re-
uelat orantibus se non concessurum hanc rem facit
hoc, vt illi consequantur meritum in orando,quia li-
cet non consequantur, quod petunt forte merebun-
tur aliud, quod est melius, quam id, quod petunt,&
ita non erit oratio inutilis.

Ad primum dicendum,quòd nos non porrigimus
Deo preces,vt ei nostra desideria,vel indigentias ostẽ-
damus, sed vt per hoc nosipsi incitemus nos in Deũ,
sic dicit Hiero.super Matth.consurgit in hoc loco
quædam hęresis Philosophorũ dogma peruersum di
centium, si nouit Deus quid oramus,antequam peta-
mus scit quo indigemus frustra scienti loquimur, &
respondet nos nõ esse narratores,sed rogatores:aliud
est enim enarrare ignoranti,aliud petere scienti.

Ad secundum dicendum, quòd oratio nostra non
ordinatur ad immutationem diuinę dispositionis,sed
vt obtineatur nostris precibus, quod Deus precibus
obtinendum disposuit.

Sed obijcietur, quia dicit Chry.super Matth.non
oras,vt doceas, sed vt flectas. Dicendum, quòd non
accipitur proprie flectere, idest quòd Deus a dispo-
sitione sua mutetur, quia quidquid disposuit ęternum
est,& impossibile est mutari,sed dicitur flectere, scili-
cet quia Deus aliter facturus non esset, nam sicut di-
sposuit rem euenire, ita disposuit media per quę eue-
niret. si ergo disposuit aliquid orationibus impetran-
dum, impossibile est illud sine orationibus obtineri,
quia tamen Deus dare disposuerat illud alicui, mo-
uebit ad orandum eum cuius precibus res illa obti-
neri debet, & ita non frustratur sua dispositio. dicitur
ergo Deus flecti per orationẽ non, quòd det id,quod
aliàs nullo mõdo esset daturus, sed quòd det per ora-
tionem id, quod sine oratione daturus non erat.pro-
dest ergo oratio hoc modo.

Secundo etiam prodest ad meritum, quia etiam si
homo non obtineat orando, meretur aliquid aliud
saltem gradum in vita ęterna,etiam si obtineat quod
petit,adhuc meretur per orationem.

Tertio prodest ad humiliationem: nam per oratio-
nem humiliat se homo Deo, quia quicunque petit
humiliat se ei a quo petit.

Quarto, quia per orationem homo reducit se in
memoriam peccatorum suorum, quia orandum
est principaliter pro gratia, & gloria, hæc autem non
habentur sine peccatorum remissione, ideo oportet
orantem peccatorum suorum recordari. de his Chry
so. vbi supra dicit non oras,vt doceas,sed vt flectas, vt
familiaris efficiaris continuitate interpellationis, vt
humilieris, vt remoreris peccatorum tuorum.

Quinto oratio prodest, quia mentem reddit sere-
nam,

nam,& purgat a turbationibus sęculi. Sexto,quia per A
meritum orationis homo efficitur capacior diuino-
rum bonorum, quam prius, quia quanto quis plura
opera bona exercuerit, tanto est capacior diuinorum
charismatum,

Septimo, quia per orationem homo disponit se
actualiter ad recipiendum diuina beneficia, ad quæ
prius non erat dispositus: Deus enim semper est di-
spositus nobis benefacere, nos tamen non sumus di-
spositi omni tempore recipere, & hoc, quia sumus
conuersi ad alia:orando autem ad Deum conuerti-
mur, & purgatur cor nostrum a terrenis, & in Deum
tendit, & tunc apti sumus susципere dona Dei, de his
Aug.li.de sermone Domini dicit, rursum quæri po-
test, siue rebus, siue verbis orandum sit quid opus sit
ipsa oratione si Deus iam nouit quid nobis necessa-
rium sit, nisi quia ipsa orationis intentio cor nostrum B
serenat, & purgat capaciusque efficit ad excipienda
diuina munera, quę spiritualiter nobis infunduntur:
non enim ambitione precum nos exaudit Deus, qui
semper paratus est dare suam lucem,sed nos nõ sem-
per parati sumus accipere cum inclinamur in alia. fit
ergo in oratione conuersio cordis ad Deum, & pur-
gatio interioris oculi cum ea, quę cupiebantur tem-
poraliter excludantur, vt acies cordis simplicis ferre
possit simplicem lucem, & in ea manere cum gaudio
quo beata vita perficitur.

Ad tertium dicendum, quòd Deus multa nobis
præstat ex sua liberalitate, quæ nunquam petimus, C
nec cogitamus: quædam autem alia vult dare nobis
petentibus, & hoc non repugnat suæ liberalitati,quia
derogat liberalitati dare aliquid, quasi venditum,vel
pro precio,& ita,qui non vult dare aliquid, nisi preci-
bus victus, quia erubescit, vel quia gloriatur in hoc,
quòd petens se ei subijcit,non dat liberaliter: Deus
autem non vult orari, quasi preces eum erubescere
cogant,vel importunitate petentium aliquid det,qua-
si fastiditus,quia tunc non iuberet nobis orare,sed po-
tius dissuaderet, nec etiam orari vult, tanquam gloriã
aliquam ex hoc consequatur, quia non indiget ipse
gloria,vel laudibus humanitus exhibitis. Psalmo 15. D
Dixi domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum
meorum non eges.

Sed ideo iubet nobis orare, vt per hoc nobis ipsis
proficiamus, quia orando multa meremur,quæ aliàs
non mereremur, & ideo non est minus liberalis dan-
do nobis aliquid petentibus, quam non petentibus,
quia sicut dando non petita intendit bonum nostrũ
ad quod nos nõ aduertimus, ita petere suadendo bo-
num nostrum intendit nos ad merendum promo-
uendo:nam orando, vt ait Chryso.accipimus specia-
liter quandam familiaritatem cum Deo, quandam,
etiam confidentiam recurrendi ad ipsum cum expe-
riamur, quòd nobis petita concedit, & per hoc eum
bonorum nostrorum auctorem cognoscimus: cum
dicit Chryso.vbi supra considera, quanta est tibi con-
cessa felicitas, quanta gloria attributa orationibus fa- E
bulari cum Deo: cum Christo miscere colloquia
optare,quod velis, quod desideras postulare.

An oratio sit necessaria, & sub præcepto,& quo tempore,& ad quas personas. Et qui teneantur ad horas canonicas, & qui ad missarum celebrationem. Et laici quibus diebus tenentur orare. Quæst. XCIII.

QVAERETVR an oratio cum sit conueniens sit etiam necessaria,& sub præcepto, Dicũt quidã, quod non, quia quòd est voluntatis non est necessitatis, sed oratio est maxime voluntatis, quia est quæ-dam petitio volitorum, vt ostensum est supra q.81. ergo nõ est necessaria, & sic non cadit sub præcepto.

Item si necessarium esset orare, aut oraremus su-per eo,quòd Deus vult nobis dare,aut super eo,quod non vult. Si primo modo videtur oratio esse super-flua, quia volũtas Dei impediri nõ potest Iob.9.Deus cuius voluntati nemo resistere potest. Si secundo mo-do non est conueniens, quia Deus non iubet alicui velle contra id quod ipse vult, cum potius pertineat ad quandam perfectionem Deo conformare volun-tatem nostram in volito, sicut beati faciunt,etiã quia Deus non iubet alicui inutiliter agere, petere tamen id, quod Deus dare non vult, nunquam habebit suc-cessum, ideo hoc Deus non iubet. Dicendum,quòd oratio potest considerari dupliciter, vt supra dictum est, quędam est oratio determinata, sicut ministrorũ ecclesię:alia indeterminata, sicut personarum priua-tarum.

Prima cadit sub præcepto, quia ex statuto eccle-się tenentur ecclesię ministri orationes certas dicere ab ecclesia institutas loco ipsius communitatis cuius vi-cem gerunt, & de cuius eleemosynis, & salarijs sustẽ-tantur, & secundum hoc tenentur omnes ecclesiæ ministri, idest tam beneficiati, quam in sacris consti-tuti ad horas canonicas, idest ad omne illud,quòd in-telligitur nomine horarum canonicarum quidquid illud sit: nam non sunt equales horę canonicę secun-dum consuetudinem omnium ecclesiarum, & ita in quibusdam ecclesijs dicere quotidie, aut fere defun-ctorum officium pertinet ad horas canonicas,in alijs autem non pertinet. De hoc tamen,qui teneantur ad officium, & quomodo teneantur, & de multis circa hoc dictum est li.nostro de oratione,

Tenentur etiam ministri ecclesię ad missarum ce-lebrationem,sed hoc non pertinet ad omnes,sicut di-cere canonicas horas,quia missam celebrare est onus ecclesię,vel certi beneficij,& non personę.Dicere au-tem canonicas horas est onus personale, quod appa-ret,quia siquis habeat minimum beneficium tenetur ad horas canonicas quotidie semel plene dicendas, qui autem habet mille beneficia non tenetur etiam, nisi ad semel dicendum canonicas horas, & tamen si ista mille beneficia seruitium exigant,tenebitur fortè eodem die ad mille missas dicendas, idest vt illas dici faciat,ergo istud est onus reale,& non personale,vtrũ que tamen pertinet ad orationem determinatam, & ministri ecclesię tenentur de necessitate ad tales ora-tiones complete dicendas iuxta ritus ecclesiarum suarum.

Secunda oratio,scilicet indeterminata,quæ est per sonarum priuatarum cadit aliquando sub præcepto & aliquando non:nam quilibet homo tenetur sibi ipsi spiritualia bona procurare cum teneatur seipsum ex charitate diligere, quędam tamen bona spiritualia sunt, quę non possunt obtineri, nisi per orationes, vt scilicet quãdo Deus disposuit sic illa debere obtineri, vt dictum est præcedenti q.ideo tenebitur in talibus orare Deum pro seipso. etiam patet, quia interdum tenetur quis orare pro proximo suo,vt si videret eum in periculo,& maxime in periculo spirituali,& crede-ret posse illum orationibus suis iuuari, a fortiori,ergo pro seipso tenebitur orare aliquando, & quia orare pertinet ad affirmationem non obligabit ad semper, sed ad aliquod tempus,non est tamen determinatum istud tempus, ita præcise in personis priuatis, sicut in ministris ecclesię. Videntur tamen teneri ad orandũ personę priuatę diebus illis quos ad hoc ecclesia insti-tuit, huiusmodi autem sunt omnia festa solemnia in quibus a laboribus corporalibus abstinendum est: nam ideo ecclesia induxit vacationem istam a labori-bus, vt possint omnibus diebus istis vacare,& inten-

dere

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere orationi conueniendo in ecclesiam, & audiẽdo diuina, & intentionem suam ministris ecclesię conformare, scilicet quòd orent pro seipsis, sicut ministri pro toto populo orant, non tamen est determinata oratio istorum ad istud, vel illud, & ad multum, vel pauçum, sicut oratio ministrorum, sed sufficit, quòd orent. Ad primum dicendum, quòd si aliquid pertinet ad voluntatem non pertinet ad necessitatem ideſt coactionem, quia liberum, & coactum opponuntur, potest tamen aliquid esse voluntarium & esse necessarium necessitate finis, vel conditionis, vt siquis vult sanari de ęgritudine necesse est, quòd curetur, & tamen curari liberum est, quia non curaretur si nollet: ista etiam solet vocari necessitas consequentię, & non consequenter, vt si currit necesse est, quòd moueatur, & tamen absolute non est necesse, quòd moueatur, quia poterit, nec currere, nec moueri, & modo ea, quę sub præcepto cadunt sunt necessaria, scilicet siquis vult habere vitam ęternam necesse est facere, quæ præcepta sunt, & tamen absolute non est necessarium illa facere cum sępe contra veniamus.

Ad secundum dicendum, quòd Deus vult, quòd petamus ab eo interdum id, quod ipse vult dare, & interdum id, quod ipse non vult dare, & vtrunque est nobis necessarium petere. De primo patet, quia Deus multa pertinentia ad salutem nostram disposuit nobis dare, quæ non, nisi precibus impetrando disposuit, ad hoc, ergo quòd impetrentur necesse est orare. De secundo patet, quia quædam sunt, ad quę nos ex charitate tenemur, vt illa petamus, sicut interdum existẽtibus amicis nostris in angustia cũ putamus nõ posse eis prodesse, nisi orationibus, & si hoc modo ꝓdesse credimus orare tenemur, & tamen interdum Deus ista, quæ nos oramus disposuit non facere: apparet etiam maxime, quia quilibet tenetur ex necessitate præcepti orare aliquando, vt perueniat ad vitam ęternam: multi tamen sunt, qui illuc nunquam peruenturi sunt, scilicet quia continget istos incidere in aliquod peccatum de quo non resurgent, manifestum est tamen, quòd isti tenentur a Deo petere aliquando vitam ęternam, ergo sępe tenetur homo orare id, quod Deus disposuit non facere, & generaliter quandocũque est aliquid, quòd parum est petere, & Deus de illo disposuit nobis non dare, tenemur petere id, ꝙ Deus dare non vult: nos tamen nescimus an Deus hoc dare nolit: nam si determinate constaret, quòd Deus hoc nollet dare, non deberemus illud petere, sed Deus ista non reuelat, vt maneat nobis occasio orandi, & ex oratione fructum consequamur, nisi interdum circa quasdam res, quæ non pertinent de necessitate ad salutem nostram, sicin Moyse orante, vt transire Iordanem permitteretur Deu. 3. & in Samuele orando, vt Saul non spoliaretur regno: nam ista erant impertinentia ad salutem, & ideo, quod obtinerentur, vel non obtinerentur nihil differebat, & quòd cessaretur a petitione istorum non multum differebat, in illis tamen, quę pertinent ad salutem alicuius, vt gratia, & gloria non reuelat Deus alicui ne oret pro altero quandiu ad salutem peruenire potest, ratio huius est, quia Deus omnem hominem vult saluum fieri, & ad veritatis agnitionem venire 1. ad Timo. 2. ꝙ ergo aliqui homines pereant non prouenit ex hoc, quod Deus velit illos perire, quasi prohibeat eos saluari, scilicet faciendo aliquid, per quòd non possint ipsi saluari, sed ideo non saluantur, scilicet quia ipsi tales sunt, quòd mala eligant, in quibus permanere volunt, quandiu ergo aliquis viuit, quia non est contra voluntatem Dei illum saluari, bonum est semper orari pro salute illius, & ideo nõ est possibile, F quòd Deus reuelet alicui, quòd non oret pro salute spirituali alterius adhuc viuentis. Secus autem est post mortem, quia iam determinatus est status hominis, & non potest mutari de malo in bonum, nec econtrario, si ergo interdum viri sancti soliciti sunt pro anima alicuius mortui orando, vt assequatur beatitudinem, si verum est, quòd ille perijt solet Deus interdũ istis viris sanctis reuelare ne amplius pro re illa orent: in illis autem, quæ non sunt necessaria ad salutem hominis, vt fieri Episcopum, vel regem, & similia secus est, quia Deus interdum disposuit de homine, quòd illa non habeat, quę desiderat scilicet, quòd est voluntas Dei determinata ad hoc, & tunc est impossibile, quòd iste homo, siue sit bonus, siue malus etiam si G totus mundus rogaret pro eo, quòd assequeretur ea, quæ desiderat, quia ista sunt in Dei iudicio fieri prohibita, & tunc interdum viuente homine quandiu adhuc est in potentia ad habendum ista, reuelat Deus viris bonis orantibus pro hoc ne orent, quia non est voluntatis suę ista concedere, in eis autem, quæ pertinẽt ad salutem alicuius, scilicet gratia, & gloria, nunquam Deus facit tales prohibitiones, sed manet res libera vsque ad mortem, ideo semper est bonum pro hac re orare, & Deus, nunquam reuelabit, quod pro hac re non oretur.

An oratio debeat esse mentalis in solo corde, vel vocalis. Et quod horæ canonicæ debent dici vocaliter. Et propter quid sit ipsa oratio.
Quæst. XCIIII.

H QVAERETVR circa hoc, quod dicitur hic de multiloquio orationis, scilicet an oratio hominis debeat esse prolixa in verbis, & quia hoc præsupponit vocalem orationem est dubium an debeat esse vocalis, vel solum mentalis. Aliqui dicunt, quòd debeat esse mentalis solum, quia voces sunt ad significandum conceptum mentis 1. Perih. sunt ea, quæ in voce earum, quæ in anima passionum notę: non est, ergo vox necessaria, nisi vt I conceptus exprimatur, qui si per se posset cognosci omnino esset vox superflua: Deus tamen conceptum mentis agnoscit etiam antequam loquamur, vt dicitur supra in litera, scit pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis, ergo non debet esse vocalis oratio.

Itẽ Deus per verba nostra nihil percipit, quòd aliàs non percipiat, quia verba ab audiente solum percipiũtur, Deus autem non audit, quia non est animal: intelligit tamen, quia est intellectus, & ideo oratio conuenit sibi mentalis, quia nihil est in mente, nisi purum intelligibile, quæ autem in voce sunt sensibilia sunt, vocalis ergo omnino non conueniet Deo.

Item patet, quia oratio fit, vt homo per eã in Deũ eleuet mentem suam, vt dicit Damascenus, oratio est K ascensus mentis in Deum, voces tamẽ hoc impediũt, quia quidquid est disparatum alicui rei impedit illam maxime circa operationes animę, quæ non potest simul ad plura se habere intense, ergo non debet fieri oratio in voce.

Item oratio debet in occulto fieri, vt dicitur supra in litera, tu autem cum oraueris intra cubiculum, vox tamen facit orationem non esse occultam, ergo non debet fieri in voce.

Item oratio ponitur pars contemplationis, sed contemplatio non consistit in aliquo exteriori, ergo nec oratio in voce. Dicendum est, vt supra dictum est orationem esse duplicem, quandam determinatam, quæ est oratio communis, & aliam indeterminatam, quę

quę est oratio priuatorum. De prima dicendum, ꝙ A fit in voce, & non sufficit fieri in solo conceptu, vnde siquis, qui tenetur ad horas canonicas dicat illas per solum conceptum nullum verbum formando tacite, nec aperte, non satisfacit, tenentur ergo ministri ecclesię ad quos pertinet oratio communis eam in voce facere verba formando, siue illa submisse, siue alte proferant, & hoc propter multa.

Primo, quia ista oratio sit a ministris ecclesię non pro seipsis, sed pro tota communitate cuius in hoc ministerio vicem gerunt, & cuius sumptibus sustentantur, expedit ergo, quòd taliter orationes istę fiant, vt communitas sciat, quòd pro ipsa oratur, & assumat ex hoc fiduciam quandam, & spem ad dominum, B sed non potest notificari hoc, nisi in voce, ideo oportet ecclesię ministros in voce orare, & propter hoc, etiam non solum vocaliter, sed etiam solemniter, & alta voce orationes ecclesiæ dicuntur, & in loco determinato, vt communitas nouerit, quid & quando pro ipsa oratur.

Secundo fit hoc propter certitudinem, & determinationem orationis, quia oratio ministrorum est determinata quidquid ecclesia statuit illos dicere tenẽtur bene, & complete dicere, verum est, quòd hęc, sicut animo concepta sunt, antequam dicerentur, ita & sine prolatione vocali a quolibet ministro dici possent, sed plurimi sunt, qui nescirent se hoc cõplete dicere, quia conceptus, & partes conceptuum etiã C a nobis concipientibus non ita distincte cognoscuntur, sicut ea, quæ in voce sunt: nam sensus multum determinate notificat, quia rem particularem particulariter proponit, ideo cum quis orationem aliquam vocaliter protulerit, cognoscit an illam complete dicat, vel si omittit aliquid de ea saltem vnam syllabam, quòd non potest videri siquis conceptualiter solum aliquid dixerit, scilicet cogitando de eo, ideo multũ necessarium fuit ministros ecclesię in voce orare propter obligationem ad determinatam orationem cõplete dicendam, & ista ratio est communis omnibus ministris tam actualiter, quam non actualiter ministrantibus, præcedens autem ratio solum competebat ministris illis, qui actualiter deseruiunt ecclesiæ.

Tertio fit hoc propter communitatẽ pro qua oratio funditur: nam sicut oratio ecclesię prodest populo impetrando pro ipso aliqua bona, quæ petuntur, & auertendo indignationem Dei, ita & prodesse debet incitando ipsum populum ad orandum, vt intentio plebis continuetur intentioni ministrorum: nam si populus non intelligit ea, quę ministri orant saltem sciens, quòd ministri ad Deum orant, & videns corũ deuotas cęremonias incitatur ad orandum, & ista est magna vtilitas, quia ministri efficiunt populum orantem. Si vero populus hoc intelligat maiori deuotione mouetur audiens sacra illa verba, & a Spiritu Sancto dictata, quæ ministri proferunt, & ex hoc causatur dulcedo quædam spiritualis in mentibus populi, sic dicit Aug. li. confe. loquens de cantibus ecclesię, quòd a principio conuersionis suę flebat vberrime in hymnis, & canticis suaue cantantis ecclesię, & quòd iustluebant voces illę auribus eius, & eliquebatur veritas in corde eius. sit etiam alia vtilitas, quia per hoc continuatur intentio plebis intentioni ministrorum: nam audientes laici ea, quæ ministri ecclesię dicunt, quando illa intelligunt, desiderant ita impleri, sicut dicuntur, & hoc est orare, & sic efficiuntur omnes orantes per continuationem eiusdem orationis, scilicet cum eandem rem oratam tam orantes, quam audientes fieri optant, quod non accideret, nisi ministri in voce orarent.

Quarto fit hoc propter Deum cuius isti sunt ministri, quia plebs ponit istos, tanquam ministros, vt exhibeant Deo cultum vice totius communitatis, eo ergo modo exhibere debent quo melius potest exhiberi, & tamen maior est laus Dei, quando in voce, & corde laudatur, quam si in solo corde: nam vult Deus nomen suum laudari, vt dicitur infra sanctificetur nomen tuum, ista autem laus ordinatur ad gloriam, ideſt ad notificationem Diuini nominis, scilicet vt magnitudo eius omnibus annuncietur, hoc autem nõ esset si in solo corde ministri orarent: nam omnino esset Deus populo ignotus, si de eo nihil audiret, ideo ad gloriam Dei fuit conuenientius, quòd ministri orarent in voce, quam in solo corde.

Quinto fit propter ecclesiæ præceptum: nam instituit, quòd vocaliter diuinę laudes dicantur, vt in cle. graui. extra, de cele. mis. vbi diuinum officium vocat fructum labiorum nostrorum, scilicet quia labijs exprimi debet, ecclesia tamen, vt hoc constitueret ex præcedentibus causam habuit: nam etiam & in veteri testamento Deus voluit per ministros sibi laudes vocales fieri. Nam Leuitæ cantores in omnibus festiuitatibus, & diebus cęteris laudes diuinas decantabant die, & nocte 1. Paralip. 23.

De oratione priuata, quæ non est ministrorum dicendum, quòd non est necesse, quòd fiat in voce, sed potest fieri, sicut voluerimus, siue in mente, siue in voce, sicut orans viderit sibi magis expedire. Nam oratio est ad hoc, quòd homo seipsum in Deum eleuet per deuotionem, & quandam familiaritatẽ eius, & fiduciam animo concipiat, si ergo expęritur quis, ꝙ magis se excitat in deuotionem solo spiritu per modum meditationis orando, quam verba proferendo, ita orare debet, si vero verba ipsum excitent debet verbaliter orare, & si alternatio istorum iuuat ipsum etiam alternare debet, vt interdum cogitet, & interdum verba proferat, ex quo sequitur, quòd omnes illas cęremonias debet tenere quilibet in orando per quas experitur se magis excitari: dum tamen non introducat nouitates aliquas, sicut dicit Chryso. super Mat. quòd orans nihil faciat nouum, quod aspiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus expandendo, hoc verum est, quando oranerit D in publico: si tamen quis oret in secreto etiam istas nouitates facere licitum est, & laudabile est si ꝑ eas se in deuotionem excitari sentit, & ista fuit vna de causis quare Christus suasit orare intra cubiculum clauso ostio, scilicet vt orans possit ibi facere quascunque cęremonias voluerit sine alicuius scandalo, vel turbatione: solet tamen communiter oratio vocalis esse conueniens etiam priuatis propter multa.

Primo, vt homo se ipsum excitet ad deuote orandum: nam ex verbis, quæ quis profert si illa intelligit seipsum excitat, quòd non fit si solum concipiat, quia ea, quæ per sensum sunt magis animum mouent, quã quæ in solo animo concipiuntur, quòd experimur, quia si sit aliquis vir sapiens, qui nouerit ea, quę præ- E dicator dicturus est, & cogitet ea, nihil mouetur, quasi nulla sit actio, si vero audierit ea, quæ ipse cogitauit prædicatore dicente mouetur interdum ad lachrymas, & nouis affectibus stimulatur quos ex sola cogitatione non sensérat, quasi aliquas vires habeat ipsa prolata vox quas animus concipiens non habuit. sic dicit Hiero. in Epistola ad Paulinum habet nescio quid latentis energię viuę vocis actus, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Energia enim est vis intrinseca, ideſt vox habet quandam virtutem intrinsecam ad mouendum cor, nec solum fit hoc siquis ea, quæ concepit ab alio audierit, sed etiam si ipsemet formet in vocẽ, quæ animo concepit magis seipsum mouet, sicut videmus de illis, qui in cala-

mitate

mitate aliqua existentes status sui anxietatem voce, aut scriptura plene explicare sciunt. Nã per hoc, quòd explicãt mouentur in lachrymis. Ita videmus in illis, qui passi sunt malum aliquod, qui si cogantur, vel admoneantur referri, q̃ passi sunt per hoc, quòd referunt lugent cum prius hoc cogitantes non lugerent, sic dicit Aeneas Didoni Reginę suadenti sibi referre Troianos casus, scilicet infandum Regina iubes renouare dolorẽ 2. Aeneidos, idest iubes, quòd ego renouem dolorem in animo meo referendo tibi patrię ruinam, & domesticas clades, sic etiã Boetius statum suum miserabilem cum poetice describeret ex ipsis, quę scribebat fletus ei accidebat, vt patet de cõso. lib. 1. Metro. 1. Heu mihi latere dicant scribenda camenę, & veris elegi fletibus ora rigant, idest versus illi lachrymas eijciebant quas non pateretur, nisi statum suum sciret describere, ita ergo in oratione interior conceptus parum accendit affectum, & si in verba expressus fuerit, vehementius mouet.

Secundo competit hoc maxime propter simplices, quia non mouentur, nisi a rebus magnis propter suã ruditatẽ, sicut qui habent sensum tactus grossum nõ patiuntur, nisi ab excellẽti sensibili, scilicet magno frigore, vel calore, aut rebus multum duris, sensibilia autẽ sunt multum perceptibilia, & ideo ista sunt apud omnes cognita, vt inducit Arist. de delectationibus corporalibus 7. Eth. di. has solas cognitas esse: intelligibilia autem parum perceptibilia sunt nobis, & ideo raro perueniunt ad ea, nisi assuefacti, vnde simplices vix intelligũt aliquid vltra ea, quæ sensu percipiunt, & ita cum conceptus sui sint pure spirituales eos non intelligunt licet forment, & sic si sola mente orandum esset nescirent plures simplices quid orarent, ideo fuit conueniens propter eos voce orare, quia sic, siue verba, quę proferunt intelligant, siue non, sciunt quòd illa dicant, vnde est eis melius sic orare.

Tertio fit hoc ad tenendum mentem fixam, quia difficile est mentem tenere ne euagetur, eo quòd cogitatio nostra est faciliter transuertibilis, si autem solum concipiamus aliquid, difficile est mentem illi intentam tenere, eo quòd conceptus videtur esse aliquid paruę entitatis, & quòd modicum mouet, ad tenendum autem animum fixum in aliqua re, oportet illam esse multum perceptibilem, & ita est in magno dolore, vel magna delectatione: nã siquis acerbissimos dolores toleret, etiam si aliquid aliud cogitare velit, vel attendere, non potest, quia dolor non sinit alicui rei, nisi sibi soli attendere. Nam aliàs facile erat homini nullam pœnam sentire: si posset omnino animam suam transferre ad aliud cogitandum non attendendo ad id, quod patitur, sed non potest, quia ea, quę magna sunt naturaliter trahunt animam totam ad seipsa, ita vt ad aliud nihil attendat, in delectationibus excessiuis idem experimur, siue illę spirituales, siue corporales sint, quia illa, quę magna fuerit omnes alias absorbet, ita vt nulla aliarum sentiatur, vt patet 10. Ethico. simile est de luce, quia lux magna licet minorem non extinguat, sicut lux solis lucem candelę: illam tamen penitus absorbet, vt nullo modo sentiatur. cum ergo voces sint sensibiles conceptus autem non, anima non poterit teneri attenta circa cõceptus nimium, & diu, ne diuagetur, & tamen voces, quæ sunt sensibiles possunt animam magis tenere ne cogitationibus euagetur. Nam siquis fortiter nobis prętentibus clamet, etiam si nolimus intendere vocibus illius necessario mouemur, quia non est in potestate nostra non pati, & non intendere rei multũ perceptibili, ita ergo si nos ipsi loquamur etiã si aĩa distrahat a cogitatione eorum, quæ loquimur, ipsa verba eam retrahunt, quod experiuntur illi homines, qui patiũtur magnam mentis euagationem, nam si cõnentur aliquid cogitare cum parum attenderint subito in aliam cogitationem transuolant, & nesciunt quomodo priorem cogitationem dimiserint, nec quomodo in istã inciderint, & interdũ est tã male firma, & tam vagans mens nostra, q̃ cum nunc aliquid cogitare cęperimus subito in aliam cogitationem incidentes etiam prętęritę cogitationis obliuiscimur, ita vt postea inuenire nesciamus quid ante hoc cogitabamus. Si autem, qui talem mentis euagationem patiuntur conceptus suos vocaliter exprimant, ipsę voces tenent aliqualiter mentem attentam. Et si eam subito elabi contingat, quasi fugientem retrahunt, sicut sępe in voce proferimus aliqua, quę dicere soliti sumus, & mens deserit nos incidens in aliam cogitationem, & nescit homo quid tunc dicat licet recte ex habitu dicat, sed rursus vocibus compellentibus in nos ipsos redimus, & inuenimus nos dicere ea, quę cęperamus, & miramur quid dicamus, vel ad quam partem dicendorum peruenerimus, hoc tamen non fieret si voces non fuissent, quia cum nihil exterius animam ad se traheret cum illa semel a cogitatione incępta euagari inciperet nihil esset, per q̃ retraheretur. Vtile ergo est in voce orare ad resistendum euagationi mentis, & maxime pro eo, qui diuturne orare vult, nemo enim diu in sola cogitatione eidẽ omnino rei plene intentus esse potest, est ergo vtile esse orationem vocalem.

Quarto fit hoc propter deuotionem, non quidem sequentem, sed præcedẽtem, quia interdum ex vehementia deuotionis in orante sequitur vox: nam motus virium superiorum, quando fuerint intensi redũdant in inferiores propter naturalem colligantiam, iõ cum mens orantis per deuotionem attenditur in fletus, & suspiria, & iubilos, & voces interdum inconsiderate prorumpit, ita vt videatur insanire, vel inspiẽter ad horam agere, qui talia patitur, differt iste modus a primo, quia primus est, quòd oretur in voce ad deuotionem causandam, iste autem quartus est, quòd sequatur vox ex deuotione, & istud est, quasi iam ex necessitate orare vocaliter. De primo dicit Augu. in Epistola ad proban. quòd verbis, & alijs signis nos incitare debemus, scilicet ideo per certa interualla temporum etiã verbis rogamus Deũ, vt illis rerum signis nos ipsos admoneamus, quantumque in hoc desiderio profecerimus nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendum nos ipsos acrius excitemus, quod variis curis tepescere cęperat omnino frigescat, & penitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur, de isto 4. patet in Psalmo 83. lętatum est cor meum, & exultauit lingua mea, idest lętitia cordis, quę est intrinseca saltauit in lingua per redundantiam virium superiorum in inferiores.

Quinto fit hoc propter debitũ iustitię, quia homo tenet Deũ colere, quasi dñm vniuersalẽ, & creatorẽ suũ, secundũ ergo oĩa illa, quę accepit ab eo tenet eũ colere, iõ non solũ aĩus, sed ẽt vox, & oĩa alia, quę in hoĩe deseruire pñt Deo debent cõuerti ad eius cultũ, vt Psal. 83. cor meũ, & caro mea exultauerunt in Deũ viuũ, & Psal. 102. benedic aĩa mea dño, & oĩa, quę intra me sunt no. s.e. & quia vox nostra potest deseruire Deo laudando ipsum, iõ aliqñ vocaliter orãdũ est, sic dr Oseę 14. oẽm aufer iniquitatẽ, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorũ nrorum, vituli labiorũ dñr laudes, quia sicut vitulus offertur Deo in sacrificium, ita laudes nostrę offeruntur Deo in sacrificium. Psalmus 49. immola Deo sacrificium laudis. Et iterum ibidem sacrificium laudis honorificabit, & inquantum dicitur reddemus vitulos significat debitã esse laudem vocalem, quia redditio pertinet ad satisfactionem,

ctionem, vel solutionem debiti. propter hoc ergo, & similia orare in voce communiter est vtile, siquis tamen senserit sibi melius esse solo corde orare, illud potius eligere debet.

Ad primum dicendum, quòd Deus nouit omnia quę oramus antequã oremus, vt in litera dicitur, nec ideo nos oramus vocaliter, vt aliquid Deo notificemus, sed vt in multis nobis ipsis per vocalem orationem proficiamus, sic dicit Hiero, nos orantes nõ esse narratores, sed oratores. aliud est enim narrare ignoranti, aliud petere a sciente, sicut etiam Chryso. dicit non oras, vt doceas, sed vt flectas.

Ad secundum dicendum, quòd Deus tam verba, quam conceptus nostros percipit, verba tamen non audit, quia non est animal, sed non audiendo percipit, quia superiores vires apprehendunt ea, quę inferiores, sicut intellectus non videndo, nec audiendo iudicat de voce, & colore, ita Deus cum sit intellectus supremus, qui non solum est intelligens speculatiue, sed etiam per intellectum est artifex omnium rerum intelligibilium, quia scientia Dei causat res, intelligit omnia quęcunque sint licet non apprehendat ea omnibus modis illis quibus sunt apprehensibilia, sed apprehendit per quendam modum imminentẽ continentem excellenter perfectionem omnium illorum modorum quibus res sunt perceptibiles, & ideo non differt quantum ad Deum, q̃ oratio in voce, vel solo corde fiat, quia ęqualiter vtranque intelligit. Cum autem dicitur, q̃ magis ei conueniat oratio mentalis, quia ipse est purus intellectus: dicendum, q̃ hoc est verum si Deus intelligeret per species intellectus nostri, & tamen Deus nõ intelligit aliquid, per id q̃ est extra se. vnde sicut Deus non iudicat de albo per speciem albedinis, sed per essentiam suam, ita & de cõceptu nostro non iudicat per ipsum conceptũ, vel per aliquid ab eo abstractum, sed per essentiã suã, & illa in infinitum differt tam a conceptu mentis, q̃ ab albedine corporis, q̃ a voce animalis, ideo nihil magis, aut facilius Deus intelligit per conceptum, quam per vocẽ, q̃ ẽt per lapidem, ideo non differt quantum ad ipsum vocaliter, vel mentaliter orare.

Ad tertium dicendum, quòd vocalis oratio non impedit mentalem, sed potius adiuuat, vt dictũ est: voces autem, quando sunt disparatę ab eo, q̃ cõcipit impediunt conceptum, eo q̃ sunt tunc duę operationes animę necessarię, scilicet attendere voci, & conceptui, anima tamen quanto ad plura diuiditur minor fit ad singula, vt dicit Grego. 1. dialo. ideo voces extraneę impedient, quando voces tamen prolatę significant conceptum interiorem, non sunt duo actus animę, sed vnus, qa vnus est propter alterum, & vbi vnũ propter alterum vtrobique tm̃ vnum, & sic tales voces non impediunt illum conceptũ, sed potius adiuuant, quia animam volentem euagari ab illo conceptu rettahunt ad eundem, vt supra dictum est.

Ad quartum dicendum, q̃ potest fieri oratio in occulto ẽt si vocaliter fiat, vt siquis intra cubiculum suũ vocaliter oret. Aliter potest dici, q̃ Christus non dixit orandum esse in occulto, tanquam non liceat publice orare, sed esse occultum refertur ad mentẽ, sicut dicit Augu. in sermone confessorũ, & Greg. ẽt dicit, q̃ intentio operantis debet manere in occulto licet operatio fiat in publico, non enim debet quis orare in cõuentu, vt a conuentu videatur, vt Chryso. dicit etiam Augu. lib. de sermone domini. dicit non aũt videri ab hoĩbus nefas est, sed ideo hoc agere, vt ab hoĩbus videaris. Sed obijcietur, quia Chryso. super Matth. dicit non clamosa voce oremus Deũ, sed tacito corde pp tria. Primo, qa Deus nõ voce clamosa pulsandus est, sed cõscientia recta, quia est cordis auditor. Secundo, quia secretas petitiones tuas non oportet alterum scire, nisi te, & Deum. Tertio, quia clamose orans alterũ iuxta te non permittis orare: cum summo etiam silentio orandum est, vt inimicos nostros lateat nostrę petitionis intentio, & dicit hoc significatum esse inquantum Christus dixit orandum esse in cubiculo, scilicet vt non clamosa voce oremus.

Dicendum, q̃ Chryso. non innuit nõ esse orãdum vocaliter, sed non esse orandum voce clamosa, q̃ verum est de orantibus priuatim. Secus autem de ministris ecclesię, qui cantare tenentur, & ratio est, quia vt dicit ibidem ipse Chryso. orans nihil nouũ debet facere, q̃ aspiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, & sic clamare nouitas quędam est in orante priuate, ideo est euitanda clamositas, licet non euitetur vox. Aliter potest dici ad causas allegatas per Chryso. in prima dicitur, Deus non clamosa voce pulsandus est, verum est si putemus, q̃ per clamorẽ potius nos exaudiet, quia tunc erraremus, sicut ethnici, qui in suo multiloquio se exaudiri putant, tamen ex alia causa clamose quis oret, non prohibetur.

In secunda dicitur, q̃ non oportet secretas petitiones tuas alterũ scire, istud procedit contra clamosam orationem solam, non aũt contra quãlibet vocalem cum fieri possit voce submissa nemine audiente, & generale est, q̃ qñ quis aliquid specialiter petit pro se, vel pro alio, q̃ non sit de eis, quæ communiter petuntur debet secrete orare, & ob hoc ministri ecclesiæ clamose orant, quia nihil speciale petunt, sed omnia sunt generalia, & si quid specialiter petunt, sicut in canone misse, illud submissa voce dicunt.

Tertia causa ad idem pertinet, s. ne impediamus orãtes iuxta nos, q̃ solũ fit per orationem clamosam. Hoc autẽ Apostolus valde prohibuit 1. Corin. 14, s. q̃ orantes, vel loquentes in ecclesia non se impediant, quia Deus non est Deus dissensionis, sed pacis, ideo tradit ibi modum qualiter quibusdam loquentibus alij taceant. Ad quintum dicendum, q̃ oratio vocãt pars contemplationis, accipiendo contemplationem large secundum, q̃ omnes actus directi immediate ad Deum etiam si sint exteriores pertinẽt ad contẽplatiuam vitam, & quia oratio etiam si sit vocalis ad solum Deum est pars contemplationis est. Stricte tamen contemplatio non accipitur, nisi pro ipsa meditatione sapientię.

An semper sit orandum, & quomodo intelligitur verbum Christi, oportet semper orare. Et quomodo accipitur tentatio. Quæst. XCV.

QVAERITVR an oratio debeat semper durare. Aliqui dicũt, q̃ debet incessanter oratio fieri, quia Christus dixit Luc. 18. oportet semper orare, & nunquam deficere.

Item Apostolus 1. ad Thessa. vlti. dicit sine intermissione orate, ergo nunquam oratio interrumpenda est, sed continuanda. Item remedium semper debet apponi quandiu morbus durat, oratio autem est remedium contra pestes animę, sicut ieiunium cõtra pestes corporis, vt dicit. g. infra 17. sup illo verbo hoc genus demoniorum nõ ejicitur, nisi in ieiunio, & oratione: pestes tamen animę, nunquam desunt, scilicet praue cogitationes, quia diabolus semper insidiatur, circuit enim quęrens quem deuoret 1. Pe. 5. ergo semper debet apponi remedium orationis.

Item oratio est quędam annunciatio desiderij ad eum per quem explendum expectatur. homo tamen semper debet desiderare ea, quę oranda sunt, scilicet spiritualia bona, ergo semper orare debet.

Item, quia Hiero. ad Rusticum monachum, & de

conte.

conſe.di.5.c.nunquam de manu tua, aut oculis tuis liber pſalterij diſcedat, ergo ſemper orandum eſt.

Dicendum, quòd aliquo modo debet homo ſemper orare, & alio modo non. Dicitur enim orare homo quandiu oratio ſua durat, & quia oratio noſtra aliquo modo ſemper duraret eo modo ſemper orandū eſt. Actus enim aliquis dicitur durare dupliciter, ſcilicet ſecundum eſſentiam ſuam, vel ſecundum virtutē, & effectum inde ſecutum, ſicut iacere lapidem, quātum ad eſſentiam actus nō durat, niſi quandiu homo manum apponit lapidi ad iaciendum illud, tamen iacere ſecundum virtutem durat quandiu lapis ille iactus non ceſſat moueri. Nam iſte lapis non mouetur, niſi inquantum iacitur, quia omne, quod mouetur ab alio mouetur 7.Phy. ergo quādiu mouetur iacitur, & dicitur durare ille actus iaciendi, cum vero ceſſauerit moueri ceſſat actus iaciendi, tam quātum ad eſſentiam, quam quantum ad virtutem, & hoc intelligitur de ceſſatione a motu recto quo mouetur a iaciente, nam quando inceperit declinare verſus centrum iam non mouetur a iaciente, ſed natura grauitatis eſt principium huius motus, quia ſi diſtaret centrum, vel locus in quo quieſceret in infinitum non ceſſaret vſque illuc moueri, & tamen manifeſtum eſt, ꝙ iaciens nihil ad hoc cōfert. De oratione eodem modo eſt, nam durat oratio quantum ad eſſentiam, quandiu durat formatio conceptuum ſi eſt oratio mentalis, vel quādiu durat prolatio verborum, ſi eſt oratio vocalis, quātum ad virtutem durat oratio quandiu efficacia orationis durat in operibus, ſcilicet illud deſiderium, ꝙ ad orādum mouet durat in opere noſtro etiam dudum iam ceſſante oratione.

Primo modo non poteſt, nec debet oratio ſemper durare, patet quia tunc non poſſemus ſumere cibū, nec dormire ſine quibus mortalis vita non agitur: etiā dato, quòd poſſet aliquis iſtud facere non deberet, quia tenetur homo ad opera miſericordię pro certo tempore, quę interdum ſunt omnino neceſſaria, ſicut ſubuenire ei, qui eſt in extrema neceſſitate, quę fieri non poſſent ſi quis ſemper actualiter oraret, ergo non debet ſemper quis orare, maxime quia oratio eſt pars vitę contemplatiuę, vt ait Hugo de ſancto Victore, & tamen nemo debet ſemper contemplationi vacare, ſed ad actionem ſe interdum extendere cogitur.

Oratio autem ſecūdo modo debet durare ſemper, ſcilicet quantum ad effectum, inquantum motiuum ex quo fieri debet oratio debet durare ſemper in omnibus operibus noſtris, patet quia motiuum orandi eſt habere vitam ęternam, quandiu ergo aliquod facimus, quod ordinatur ad vitam ęternam manet oratio, & quia omnis bona operatio ad vitam ęternam tendit, quandiucunque quis meritorie operatur, orare dicitur ſicut dicit glo.1.ad Theſſaloni.non ceſſat orare, qui non ceſſat bene agere, & tamen obligatur homo ſemper bene agere, ideſt nunquam agere malum, ergo obligatur homo ſemper orare.

Aliud ēt principium orationis eſt glorificare Deū, & maxime in oratione vocali, cum oratio ſit actus latrię, & latria eſt virtus qua Deo cultum debitum exhibemus, ſcilicet gloriam, & honorem, & laudem, omnia tamen opera noſtra debent fieri ad laudem Dei. 1.Cor.10. ſiue manducatis, ſiue bibitis, vel aliud, quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, ergo quādiucunque quis bonum fecerit dicetur agere in laudem Dei, quia bona ſola ſunt, quæ ad laudem Dei eſſe poſſunt, de malis autem Deus laudari nō poteſt, quia Deus deteſtatur malum, & odit omnes operantes iniquitatem, Pſalm. 5. Quandiucunque, ergo quis bonum fecerit dicetur orare, & quia obligatur homo ſemper agere bonum, vt dictum eſt, ſemper obligatur orare ſic dicit Auguſti. ad proband. in ipſa fide ſpe, & charitate Deum ſemper oramus continuato deſiderio. Sicut tamen erat in motu lapidis iacti, quia virtus iacientis debilitatur ſemper in eo, ſcilicet virtus illius motionis, ita vt per continuam debilitationem perueniatur ad hoc, quòd lapis iactus quieſcat, vel cōtrario motu moueatur, niſi iterum impellatur, ita & de oratione eſt, quòd licet operando bonum ex illo deſiderio quo mouemur ad orandum dicamur ſemper orare, debilitatur tamen ille feruor operandi cauſatus ab orone, & ideo ad hoc, quòd non frigeſcamus omnino a bono opere, oportet orationem interrupram reſumere, ideo dicit Aug. ad proban. etiam verbis rogamus Deū, vt illis ſignis nos ipſos admoneamus per certa horarum, & temporum interualla, & quantum in hoc deſiderio profecerimus nobis ipſis innoteſcamus, & ſic apparet ex verbis illis, quòd non eſt ſemper orandum, nec etiam ſemel pro tota vita, cum per interualla horarum iſtud negocium agendum ſit, & hoc modo manebit bonum deſiderium operum, quod ſumpſit originem ab oratione, & etiā feruor ille non refrigeſcet omnino, cum aliquando oratio interrupta poſtea per interualla reſumatur, & hoc modo quilibet homo obligatur ſemper orare.

Ad primum dici poteſt vno modo, quòd Chriſtus dixit ſemper orandum eſſe, nō ꝙ actus orandi duret ſemper quantum ad eſſentiam, ſed ꝙ duret quantum ad virtutem, vt expoſitum eſt, vel dicitur durare ſemper oratio non quantum ad actum orandi, ſed quātū ad propoſitum orandi, i. ꝙ ꝙꝙ ceſſet actus orandi, propoſitum tñ de orando, aliquando nunquam ceſſet, dicitur autem ceſſare propoſitum orandi, qñ poſtquā aliquis orauit proponit, vel intendit poſtea, nunquam orare, & iſtud malum eſt, quia quilibet fidelis tenetur certis temporibus aliquid orare ſaltem diebus feſtis, vt dictum eſt ſupra quęſtio.93. ſi aliquis autem proponeret ſemel, nunquam poſtea orare per hoc faciebat contra obligationem, qua tenetur certis temporibus orare, ideo ſic ceſſare ab oratione peccatū mortale eſt, qui autem aliquando orare ceſſat proponens poſtea orare, quando ſibi fuerit opportunum, nūquā dicitur ceſſare ab oratione, & iſte modus loquendi conuenit verbis Chriſti, quia ipſe dixit oportet ſemper orare, & non deficere, & ponit ad hoc exemplum de vidua, quæ importuna erat iudici petendo vindictam de aduerſario, & tamen illa vidua non ſemper actualiter petebat a iudice vindictam, ſed nunquam deſinebat, inquantum etiam ſia iudice repelleretur, poſtea redibat non confuſa, nec deficiens animo propter repulſam, & hoc eſt, quòd proprie Chriſtus intendit. nam loquitur contra quoſdam, qui aliquid a Deo petunt, & quia mox, vt petiuerint non obtinent, ceſſant petere, nunquam vltra petentes, quod malum eſt, quia etiam ſi Deus ſemel petitus non dederit, pluries petitus dabit, ſicut Chriſtus dixit Lucę 11. ponens exemplum de illo, qui noluit amico commodare panes propter amicitiam, & commodauit propter importunam petitionem, & ſic, qui petens a Deo non impetrat illico, quod petebat, redit iterum, & iterum ad petendum, dicitur ſemper orare.

Tertio modo poteſt intelligi, quòd oporteat ſemper orare, ideſt ſępe, quia iſti modi exceſſiui loquendi ſunt frequentati, tam in ſacra Scriptura, quàm in vulgari locutione, ſicut ſemper dicitur dormire, qui ſępe, vel multum dormit. de oratione, ita eſt, ꝙ eam frequētare valde debemus, quia eſt nobis remedium contra dęmones, & omnia genera peccatorum ſpiritualium infra 17. hoc genus dęmoniorum non ejicitur, niſi in ieiunio, & oratione, iō dicitur, ꝙ debemus

ſemper orare. Quarto põt intelligi, ꝙ debemus orare ſemper per nos, vel per alios: nā qui pauperibus eleemoſynam tribuit, aut quęcunque opera miſericordię exercet, obligat ad orādū pro ſe eos quibus tribuit, & ſic licet ipſe nō oret, dicitur ſemper orare, quia habet alios, qui pro ſe ſemper orent, & ita exponit quidam ſanctus Abbas in collatio. patrum. Ad ſecundū dicendum, ſicut ad prędcedens, quòd orare ſine intermiſſione eſt, non quòd ipſe actus orandi quantum ad eſſentiam, nunquam interrumpatur, ſed ꝙ nunquam interrumpatur quantum ad affectum, vel quantum ad propoſitum, vel quòd ſępe oremus, vel ꝙ habeamus aliquos, qui pro nobis ſine intermiſſione orent.

Ad tertium dici poteſt vno modo, quòd peſtes ſpirituales non ſemper ſunt in anima, quia non cogitat ſemper homo mala, quia licet diabolus ſemper quęrit quem deuoret, nō ſemper inuenit, quia interdum eſt homo occupatus in aliquibus operibus in quibus diabolus locum non hēt tentandi hoīem, ſiue quia per Deum, vel Angelum cuſtodem arcetur diabolus ne tentet, & ita diabolus non tentat hominem ſemper actualiter, & ita caute dictum eſt, quòd diabolus circuit quærens quem deuoret, & non, quòd diabolus ſemper tentat hominem ad deuorandum eum.

Sed obijcietur, quia Iob.7. vbi dicit litera noſtra militia eſt vita hominis ſuper terram, dicit alia litera tentatio eſt vita hominis ſuper terram, ergo quandiu viuit tentatur. Dicendum, quòd accipitur ibi tentatio pro experimento, quia omnia, quę homo agit, vel patitur in tota vita ſunt talia, quę poſſunt ſecundum virtutem, vel vitium agi, & nihil eſt in quo homo non operetur ſecundum alterum iſtorum. per quamlibet, ergo operationem habetur experimentum de homine an bene, vel male viuat, & ſic tota vita, ideſt oēs actus, & paſſiones vitę ſunt tentatio, ideſt experimentum de bonitate, vel malitia hominis, non ergo tentat diabolus ſemper hominem, & conſequenter non eſt neceſſe, quòd ſemper oret. Aliter poteſt dici, ꝙ etiam non oportet ſemper orare actualiter quandiu quis habet peſtes animæ, ideſt prauas cogitationes, ſed tandiu orandum eſt quandiu oratio remedium eſt contra illas, ſicut eſt in morbis, ſi enim aliquis morbus eſt, qui ſolum ſanetur per euacuationē non oportet ſemper dare actualitet laxatiua, & euacuatiua quādiu manet morbus actualiter, quia iam remedium excederet menſuram remedij, & lęderet potius, quam prodeſſet, ſed tandiu debet dari remedium quandiu commenſuratur morbo, vnde apparet, quòd nō debet fieri iſta commenſuratio quantū ad quantitatem durationis, ideſt quòd quandiu durat morbus tādiu duret appoſitio remedij, ſed quantum ad virtutē, i. ꝙ tanta ſit virtus illius remedij quanta ſufficiat expellere morbum, & ideo ſi remedium ſemel appoſitum ſufficit ad excludendum morbum, qui durat per menſem, tantum eſt de remedio quantum de morbo, & tandiu durat virtus remedii quandiu morbus, quia aliàs non expelleret eum: ita in oratione non oportet, ꝙ quādiu homo eſt in tēratione tādiu actualiter oret, ſed tandiu quandiu ad expellendā tentationē, vel alias animę peſtes oratio vtilis eſt: nam nō eſt ſemper vtile orare contra tentationem, immo fortaſſis hoc augeret tentationem, ſic dicitur in collatio. patrū breuiter orandum eſt, ne immorātibus nobis inſerere aliquid cordi noſtro inſidiator poſſit inimicus. ſed vtile eſt aliquando orare, aliquādo ad ſapientū, & amicorū cōſilia, & collocutiones recurrere, aliqū aliis ſe operibus occupare, ne cogitationibus inſiſtendi locus ſit. Ad quārtum dicendum, ꝙ licet ſemper debeamus bona appetere, non oportet ſemper orare actualiter, ſed ſufficit, quòd maneat oratio ſecundum virtutem, quia ibi manet appetitus boni, vt expoſitum eſt.

Ad quintum dicendum, ꝙ non eſt intelligendum nullo tempore pſalterium debere cadere de manu, ſed ꝙ non cadat temporibus ad hoc conſtitutis ar. 26.di.c.ſiquis vult. vbi dicitur, ꝙ Moyſes erat indeſinenter in tabernaculo domini, & tñ certum eſt, ꝙ nō erat ibi ſemper, quia ſępe erat exterius cum populo, & ibat, & redibat Exo.33. ſic dicit Glo. in eo.c.nunq.

An oratio debeat fieri breuis, vel prolixa. Et quando eſt parui profectus. Et an officia diuina ſint magna, vel parua.

Quæſt. XCVI.

QVAERETVR an oratio noſtra dēat eſſe ꝓlixa, qa licet nō ſemper duret actualiter, qñ fuerit incępta poterit eſſe breuis, vel ꝓlixa.

Dicunt quidā, ꝙ non debet eſſe prolixa, ſed breuis, quia ſupra in litera dr orantes nolite multum loqui, & tñ, qui prolixam orationē agit multū loquit, ergo non debet eſſe prolixa. Itē oratio eſt aut explicādū deſideriū orantis, ſed tanto eſt deſideriū melius quanto ad vnum magis reſtringitur Luc.10. Martha ſolicita es erga plurima porro vnum eſt neceſſarium, ideſt non oportet attendere ad multa, ſed ad vnū, & Pſal.26.dr vnā petij a dño hanc requirā, i. vnicā petitionem feci, & de hac ſola curabo, qui tñ prolixe orat multa petit, ergo non eſt prolixe orandū. Item oratio facta ad Deum debet eſſe cum magna confidentia, quia aliàs nihil impetrat Iacobi primo, qui tñ orat ꝓlixius non petit confidenter, quia multitudo verborū ad hoc dirigitur, vt animus eius, qui oratur ꝓ hoc flectatur, ſi tñ orans confideret, ꝙ ille ſine dubio concederet, ꝙ petitur non curaret, niſi exprimere quid vellet, ergo non eſt facienda prolixa oratio ad Deum.

Item modus agendi prędixus nobis ſemper debet teneri, & maxime in eis, quę ad Deum pertinent Exo. 19. conteſtare populū ne forte velit tranſcendere propoſitos terminos ad videndum Deum, & pereat ex eis plurima multitudo. ſed ꝓfixit Chriſtus nobis modum, dicens non eſſe multa in oratione dicēda, ergo non debet eſſe prolixa. Dicendum, ꝙ aut quærimus in oratione de debito, vel de expedienti, ſcilicet an obligemur determinate multum orare, vel determinate paucum orare, ve' dato, ꝙ non obligemur determinate ad multum, vel paucum, quid iſtorum magis expediat. Dicendum pro hoc, ꝙ aut quęrimus de communi oratione, quæ eſt miniſtrorū eccleſię, vel de oratione priuata. Si de communi dicendū, ꝙ iſta cadit ſub obligatione, & tenentur miniſtri eccleſię, i. oēs habentes beneficia, vel ordinē ſacrū ad diuinū officiū integre perſoluendū, ſiue illud longū, ſiue breue ſit, & non dñr prolixe orare, ſiue multa loqui licet officium in ſe magnum videatur, & longo tempore egeat ad plene dicendum, quia multū, & paucū magnum, & paruum ad alterū dicuntur, & nihil eſt, ꝙ non ſit magnū, & paruum ad aliud, & aliud ſumptū: abſolute, ergo non poteſt dici magnum, & paruum, niſi per relationem ad menſuram, quia quod menſurę ęquatur non dicitur magnum, & paruum, ſed cōmenſuratum, quidquid aūt excedit magnum dicitur quidquid vero deficit dicitur paruū, ita in moralibus eſt, quia menſura operationum eſt recta ratio ſecundum, ꝙ a ſapiente determinatur, & ideo illud, ꝙ ſapiens diffinit, ideſt prudens per rectam rationem non eſt multum, nec paucum, ſed medium, & in illo conſiſtit virtus 2. Ethi. ideo illud eſt regula, quidquid autē ſupra illud eſt dicitur ſuperabundantia, quidquid autem infra dicitur defectus, quod autem eſt determinatum ſecundum rectam rationem quantumcunque ſit ſecundum quantitatem magnum, non dicitur magnum,

gnum,sed medium,& cõmensuratum,vnde poterit esse,q̃ aliquid sit minus secundum quãtitatem, & dicatur superabundantia,quia excedit mensuram, sic dicitur 2. Ethicor.q̃ in cibo non est idem mediũ omnibus, sicut nec Miloni, & Terarchæ, vel magistro gymnasiorum, quia q̃ multũ erat Terarchæ erat defectus Miloni.Idem dicit ibi de calceis, quia calceus, qui vni est valde superabundans, est alteri valde deficiens.

In orationibus aũtem ministrorum ecclesię lex posita est quantum dicere debent, & ideo tantum dicere iustum est,& est medium: non est ergo magnum, nec multum quantumcunque in se videatur lõgum, sed q̃ esset minus illo diceretur paucũ, quia per illud non satisfaceret orans, & sic ministri ecclesiæ non agunt contra hoc, quod Christus dixit orantes nolite multum loqui,quia non loquuntur multum, sed cõmensurate:si autem sit oratio priuata, aut illa est determinata ex necessitate,vel non. De primo patet,vt si alicui iniungat confessor dicere certam orationẽ, & tunc dicendum,q̃ siue magna, siue parua sit,tenet complete eam dicere,& non dicitur multa loqui,sed commensurate,quia tantum loquitur, quantũ,tenet. Si autem non sit oratio determinate necessaria.

Dicendum, quòd tunc non potest dubitari, an sit necessarium multum,aut paucum loqui, quia nõ est quis obligatus ad dicendum certũ quid, ideo licitum est dici paucum, vel multum, quia dicendo multum non est peccatum, quia non agitur contra præceptũ, & si pauca dicantur non fit minus debito, cum nihil sit determinate debitum, ideo vtrunque est licitum. Si etiam obiiciatur, q̃ Christus vetuit multa loqui dicetur sequenti quæstione,qũo sit hoc intelligendum, ideo solum manet dubium an in tali casu sit magis expediens pauca,quam multa dicere.

Et dicendum,q̃ aut quis vult orare principaliter ad satisfaciendum,aut principaliter ad merendum, si ad satisfaciendum solum,vel principaliter dicendum,q̃ bonum est diuturne orare, ratio huiusmodi est, quia ad satisfaciẽdum solum requiritur, quòd sit opus bonum in charitate,& pęnale bona intentione factum, q̃ aũt cum feruore deuotionis fiat,vel non,nõ differt, & sic cum orare multum, vel paucum nõ sit propter aliud, nisi quia in parua oratione potest retineri deuotionis feruor,in longa autem non potest, & ad satisfactionem non requiritur deuotio, sufficit, q̃ oratio fiat bono animo etiam si homo non possit semper deuotionis habere feruorem, vel attentionem, quia nihilominus manet oratio semper, tanquã opus difficile,& pęnale,quod sufficit ad satisfactionẽ. An tamen homini volenti satisfacere de peccatis suis per aliqua opera laboriosa,quando non potest feruenter, & deuote orare,expediat potius orare saltem indeuote,quam subire alia opera bona laboriosa,non potest determinari generali sermone,quia oporteret considerare qualitatem illorum bonorum operum in se, & alias particulares circunstantias secundum quas cõtingit vnum opus melius esse altero, hoc tamen notum est, q̃ oratio quando nullam habet attentionẽ, aut deuotionem parui profectus est. De attẽtione tñ, & deuotione orationis quãtum sint necessaria, & qd conferant,dictum est libro nostro de oratione.

Si autem attendatur principaliter ad merendũ, dicendum q̃ præcipuum in oratione est deuotio, siue excitare feruorem desiderii nostri, & quia quantitas vniuscuiusque rei debet esse proportionata suo fini, sic quantitas potionis proportionatur in magno, & paruo ad sanitatem inducendam.i.q̃ detur magis,vel minus,secundum q̃ est magis, & minus necessarium ad inducendam sanitatem. cum ergo oratio sit ad excitandum feruorem desiderii, tandiu expediens est orationem durare, quandiu feruor excitatur.Cum autem feruor non excitatur, sed potius fastidiũ gignitur,oratio non est vlterius extendenda,sit dicit Aug. ad proban. Dicuntur fratres in Aegypto crebras habere orones,sed eas tamen brevissimas, & raptim quodammodo iaculatas,ne illa vigilanter erecta,quę orãti plerunque est necessaria per longiores moras hebetetur intentio,& sic tandiu, quãdiu potest durare deuotio debet extendi oratio,& non dicitur prolixa,cũ autem fastidium gignitur etiam si brevis fuerit oratio, interrumpi debet. nam non est prudenter factũ, q̃ quis aliquando tandiu orare velit, q̃ seipsum multum fatiget,& attędiet, quia per hoc valde tardus, & piger ad orationem redibit, quia ad ea quæ naturaliter sensit sibi semel grauia & fastidiosa,refugit postea redire,sed detestatur ea, tãquam inimica,si autẽ oret quis circa fastidium cum natura non senserit illud sibi onerosum, non recusat sæpe ad illud redire, & ita magis,& ardentius orare poterit,quam ille qui semel vult orare,vsque ad fastidium, & hoc innuitur in eadem auctoritate Aug. cum postea dicitur: at per hoc ipsi satis ostendunt hanc intentionem sic nõ esse obruendam.sed perdurare non potest, ita si perdurauerit non cito esse rumpendã, & ob hoc ad hoc, q̃ quis deuote,& multum orare possit, consilium est, q̃ oret sæpe,& semper breuiter citra fastidium, sic dicitur in collatio.patrum, frequenter enim,sed breuiter est orandum,ne immorantibus nobis inferere aliquid nostro cordi insidiator possit inimicus. Aug.quoque ad prob.vt supra dictum est dicit: dicũtur fratres in Aegypto crebras habere orationes, sed eas tñ brevissimas, & raptim quodammodo iaculatas, ne per lõgas moras intentio hebetetur.

Ad primum dicendum,q̃ prolixe orare nõ est multa verba dicere,sed est affectum circa eandem rẽ continuatum habere,sic dicit Augustꝰ. ad proban. non vt quidam putãt hoc est orare in multiloquio si diutius oretur, aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus,& sic potest quis orare prolixe, licet pauca verba dicat,si circa eundem affectum, & rem desideratam, diutius illam considerando, & desiderando moretur, vt dicetur sequenti q.

Ad secundum dicendum,q̃ oratio est melior quãtum magis ad vnum reducitur,si illud vnum est,q̃ pretendum est: poterit tamen esse melior oratio in qua multa petuntur,quorum nullum malum est, quã illa in qua vnum petitur, & illud non est honestum, vel est minus honestum,quam illa multa,quæ in alia oratione petuntur: aliter potest dici quantum ad brevitatẽ orationis, q̃ potest esse prolixior oratio in qua vnum petitur,quam illa in qua petuntur multa,quia prolixitas orationis non attenditur in verborum multitudine,sed in temporis prolixitate. potest autẽ quis diutius immorari circa vnicam rem idem desiderando, q̃ circa multas illas summatim enarrando, & tamen oratio dicitur prolixior ex tempore,& non ex verbis, sicut dicit Aug.vbi supra non est hoc orare in multiloquio si diutius oret, aliud est sermo multus ad diuturnos affectus.

Ad tertium dicendum,quòd quando homines petunt aliquid ab alijs hominibus petunt ab illis,qui cõceptum eorum cognoscere non possunt, nisi verbis exprimatur,& quia plenius exprimitur in multiloquio vtuntur interdum multiloquio gratia expressionis, interdum etiam homines disponentes aliquid facere vel non facere propter petentium importunitatem mutant dispositionem,Lucæ vndecimo, de illo qui dedit panes propter importunitatem amico, & non propter amicitiam,& ad hoc præcipue vtuntur homines multiloquio, vt rogati superati multitudine verborum flectantur a dispositione sua, & tunc prouenit multiloquium a quadam diffidentia, vel pauca confidentia quam quis habet de alio, apud Deum autem non vtuntur multiloquio propter maiorem expressionem, quia omnia nouit,nec ad flectendum eum, quia nunquam mutatur sua dispositio, sed ad exercitandum affectum nostrum,scilicet, vt deuotio p verba excitetur,& sic nõ prouenit multiloquium ex diffidentia: vnde possumus multiloquio vti interdum in oratione non peccando,vt dicetur magis sequẽti qõ.

Ad quartum dicendum,q̃ vetuit Christus multiloquio vti,& est peccatum vti illo modo, quo ipse,phibuit,scilicet,inquantum venit ex infidelitate, vt dicetur sequenti q.interdum tamen prouenit ex alijs causis,& non prohibetur.

In oratione quid sit multa loqui, & quando sit reprehensibile in oratione loqui multa. Et quid a Deo petendum. Et quo genere verborum sit vtendum. Et quid sit orare: & quid oratio. Et ad quid officium diuinum dicatur. Quæst. XCVII.

QVAERETVR cum Christus arguerit hic multiloquium,& dixerit, quòd nõ loqueremur multa in oratione, quid sit multa dicere,& quãdo.

Dicendum,quòd potest aliquis vti multiloquio erga Deum ad notificandum intentionem suam quasi plenius notificet quando plura dixerit, & hoc modo prohibitum est. Alio modo,quòd quis credat per verborum multitudinem flectere Deum a dispositione sua,vt velit contrarium eius,quod disposuerat, & etiã hoc modo est prohibitum,quia vterque modus prouenit ex infidelitate:nam Deus cõceptus nostros plene nouit etiam si nos nihil exprimamus,nec plura nouit per hoc,quòd plura dicimus,etiam Deus a dispositione sua non flectitur etiam si multa loquamur,vtrũque ergo de Deo sentire infidelitas est,& hoc solum Christus vetat,sic dicit gl.scilicet,damnat autem multiloquium orationis veniens de infidelitate, & patet quia vtrunque motiuum istorum Christus tetigit,& excludit. Nam cum dixit orantes nolite multum loqui subdidit: scit enim pater vester qd opus sit vobis antequam petatis, quasi dicat,non oportet vti multiloquio ad pleniorem expressionem, quia iam nouit antequam petatis id quod vultis. de secundo patet, quia dixit Ethnici putant, quòd in multiloquio suo exaudiantur,idest,quòd multiloquium præstet virtutem orationi ad hoc,quòd exaudiatur flectendo Deũ viribus multiloquij, alios autem modos Christus nõ prohibuit: istis autem modis peccat mortaliter multiloquio vtens,& etiam si paucis verbis vteretur intẽdens hoc per illa mortaliter peccaret,si autem multiloquium non venit ex infidelitate, aut petit quis multa,& non honesta,vel non vtilia,aut non. si primo modo prohibitum est multiloquio vti, quia a Deo non est petendum,nisi honestum,scilicet,gratia,& gloria, & illa,quæ ad hęc ordinantur:siquis ergo petat inhonestum,vel inutile etiam si pauca petat,dicitur multa loqui,quia multum est, q̃ supra rationem est, qui tamen petit inhonestum, supra rationem petit:ergo est multiloquus, maxime autem si multis verbis ad hoc vtatur,& hoc etiam est vetitum,sic dicit Chryso. in Homelia,scilicet,dissuadet per hoc inanem locutionem in orando puta cũ non petimus decentia a Deo, vt potentatus,& glorias, & inimicos superare, & pecuniarum superabundantiam. Si autem non petitur inhonestum, vel inutile, sed id quod petendum est. Aut vult petere,quis istud verbis ornatis,& compositis artificiose dictis, & tunc etiam si pauca dicat multiloquus est, quia ita oportet eum circa illa pauca inutiliter,& diu occupari,sicut circa multa, quia verba ornata,& artificiose dicta nõ possunt dici sine magna attentione,& tunc mens hominis, quæ deuotioni vacare debebat attenta artificioſę prolationi nullum fructum deuotionis consequitur,& hoc malum est,quia oratio magis pertinet ad animum quàm ad verba ornata,sic dicit Gregꝰ.33.Moralium veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare, & maxime, quia ornatus in verbis cum sit aliquid artificiosum,& laboriosum,non apponitur sine causa,sed vt habeat oratio maiorem vim ad flectendum,& ita oratoris officium est appposite dicere ad persuadendum:apud Deum tamen verba ornata nec suadent, nec delectant,sed potius cordis simplicitas placet,error ergo est illi rei multum dare,& se in ea implicare,quæ est omnino inutilis relinquendo eã, quæ valde necessaria,& vtilis erat oranti,scilicet, deuotionem,& hoc modo Bernardus in Meditationibus accusat se dicens sępe ad sacrum misterium [illegible] meã fregi,vt dulcius cantarem non attendens, quòd cantor dum vocibus prouocat populum Deum stimulat prauis moribus, & sic peccatum erat totaliter attendere ad dulcedinem cantus in diuinis misterijs,sic dicit Grego.92.distinctio.capit.In sancta, scilicet, quòd consuetudo reprehensibilis erat constitutos in diaconatu modulationi vocis inseruire,quos ad prædicationis officium ad eleemosynarum studium vacare congruebat, & subditur,vnde fit plerunque in sacro misterio dum blanda vox quæritur congrua vita negligatur, & cantor Deum moribus stimulet cum populũ vocibus delectet. Non tamen ex hoc est intelligẽdum, quòd semper sit vetitum in oratione vti verbis ornatis, & artificioſe compositis, sed hoc verum est, quando iste ornatus propter seipsum quæritur, vel vt habeat vim suadendi, sicut apud oratores, si tamen quis talibus verbis vtatur, vt seipsum magis per hæc verba excitet laudabile est: nam sicut ornatus Rhetoricus vires habet ad suadendum, & magis humanos animos incitat quàm verba simpliciter, & incompositę dicta, ita & ad seipsum homo patitur hoc, quòd si aliquid legat composite factum magis seipsum mouet quàm si legerit rudes sententias. ad hoc tamen oportet, quòd oratio non componatur de nouo, nec formetur, quia siquis velit noviter verba composita formare,oportet deditam esse animam illius artificio conficiendi hanc orationem, ita vt nihil attendere possit deuotioni, quòd tamen verba ornata in scriptis orando quis legat, aut ea iam diu memoretur retenta orando proferat deuotioni non obest, quia non oportet animam formandis artificioſe verbis intendere, sed magis tunc verborum dulcedine, & fructum capiet, & sic verba ornata in oratione proferre laudabile est.

De melodia, quæ est in cantu Ecclesiæ ad diuinum misterium idem est: nam si propter seipsam quæratur, & ita quæratur, quòd alia relinquantur, quæ principaliora sunt malum est, sic dicit Gregorius vbi supra, fit plerunque, vt in sacro misterio dum blanda uox quæritur congrua uita negligatur, si tamen quæratur dulcedo cantus inquantum concitat animos ad quoddam spirituale gaudium laudabile est, & propter hoc Ecclesia introduxit cantus, sic dicit Augustinus de seipso lib. confessionem, quòd flebat uberrime in hymnis, & canticis suaue cantantis Ecclesiæ, & quod uoces illæ influebant auribus eius, & eliquebatur ueritas in corde eius.

Si aũt nõ attẽdant uerba composita,sed sint multa quæ quis habeat memoriter dicere etiam non est ual-

de laudabile, quia ad multa dicendum oportet animam esse attentam, & dum in his occupatur in deuotionem non assurgit: sic dicit Chrysostom. in Homilia, scilicet, nō tamen iubet decem millium versuum orationem componere, & corde tenus enunciare, quòd occulte insinuat cum dixit nolite multum loqui, quasi dicat, illud est non multum orare, sed multum loqui, & recte dicitur, quòd in oratione pręcipue deuotio attenditur, in loquendo autem solum ipsa verba, & dicitur componere orationem, & dicere corde tenus, in quo innuitur, quòd sit hoc difficile, & oporteat esse magnam attētionem animæ ad hoc dicendum, & ideo deuotioni locus non relinquatur, si tamen esset multiloquium, in quo non esset difficultas vtpote quia non corde tenus, sed legendo oratio dicitur, non est prohibitum multa dicere, quia tūc non occupatur anima principaliter in dicendo, eo ꝙ illa scripta sunt, & sic possit ad deuotionem attendere: dicendum tamen, quòd qui orando multa vult dicere &c. hoc est proprie per modum orationis, aut per modum diuinę laudis: in oratione enim attenditur petitio, quia oratio secundum Damascenum est petitio decentium a Deo, & tunc si quis multa loquatur oportet multa petere,

Hoc autem non est conueniens, quia difficile est scire quid nobis conueniat, nisi loquendo generaliter, vt si quis petat gratiam, & gloriam, & illa quę dirigunt ad hoc.

Si tamen se reducat ad petendum aliquid particulariter nescimus quid petendum sit, quia quid nobis conueniat ignoramus ad Rom. 8. nam quid oremus, sicut oportet nescimus, petere autem quod fortassis nobis malum est, periculosum est, ideo non est bonū, ꝙ homo se extendat petendo per multa, sed reducat se ad pauca. Nam & propter hoc Christus dedit nobis formam orandi, vt sciremus quid esset petendū: non est ergo vtendum multis verbis in oratione quādo petimus. Si autem sit oratio per modum diuinę laudis, sicut est in quibusdam Psalmis, in quibus nihil petitur, sed solum enarrantur diuinæ laudes, non est periculum multa dicere, quia ibi non oramus, sed laudamus. Christus tamen dixit orantes nolite multum loqui, idest, multa petere: cum ergo quis orat volēs proprie orare, scilicet, petendo, debet orationem in verbis breuem proferre, vt sic pauca petat, & tamen diu morari potest circa orationem illam non diu loquendo, sed diu desiderando, & ita Christus tradidit nobis formam, orauit prolixe, & nihil petijt, nisi vnicum, scilicet, si fieri potest transeat a me calix iste: Lucæ 22. scilicet, & positis genibus orabat dicens: pater si vis, &c. & postea dicitur, & factus in agonia, prolixius orabat, & tamen totum, quòd orabat erat iste sermo, scilicet, pater, &c. patet Matth. decimoquarto, scilicet, & iterum abiens orauit eundem sermonē, idest, in prima vice orauit pater si fieri potest &c. & in secunda vice idem orauit, & tamen prolixius orabat, scilicet, quia longo affectu tenebatur circa hoc, ꝙ petebat, licet pauca verba diceret, sic dicit August. ad probam, non vt quidam putant hoc est orare in multiloquio si diutius oretur, aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus: nam & de ipso Domino scriptum est, quòd pernoctauerit in orando, & quòd prolixius orauerit, vt nobis præberet exemplum. & sic in oratione debent esse pauca verba, & longus affectus, vt per desiderium immoretur homo circa id quod petit, & ista immoratio circa desiderium est quędam præparatio cordis nostri quam Deus valde attēdit, & exaudit, sic dicitur Psalm. 9. desiderium pauperum exaudiuit Dominus, & præparationem cordis eorum audiuit auris tua, & taliter orantes dicuntur multum deprecari, vel multum orare, & tamen pauca dicere: sic dicit Augustinus ad probandum: absit enim ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseuerat intentio.

Nam multum loqui est in orando rem necessariā superfluis verbis agere. Multum autem precari est eum, quem precamur diuturna cordis excitatione pulsare, nam plerunque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agitur, plus fletu quàm affatu: expedi ergo homini prolixam orationem facere ad tumulum mitti si deuotionem orandi potest diu retinere, pauca tamen verba dicere debet ne petendo erret aliquid fortassis optans, quòd sibi noçiuum est, & ita Chrysostom. in Homelia laudat orationes longas tempore, sed non verbis dicens. Christus iubet non longas orationes facere, longas autem dico non tempore, sed multitudine eorum, quæ dicuntur, permanere tamen oportet eos, qui petunt: nam Apostolus ait orationi instantes. In his autem omnibus nihil intelligitur de orationibus ministrorum Ecclesiæ, quia illę sunt determinatę, & oportet eas agere non omittendo verbum de eis, sic dicit Hieron. in Epistola ad Rusti. mo. & de consecratione distinctione quinta cap. Nunquam, scilicet, nunquam de manu tua, aut oculis tuis liber Psalterij discedat: dicatur ad verbum oratio, idest, dicatur de verbo, ad verbum nihil omittendo, & loquitur de orationibus institutis ab Ecclesia, quia ad Monachum loquitur, & de libro Psalterij, licet glos. exponit ibi, quòd dicatur ad verbum, idest, quòd mens concordet cum verbo, & non sit euagatio, & hoc etiam verum est, & tamen non negatur, quoniam illa litera velit orationem Monachalem, quæ erat ordinaria, & canonica debere dici de verbo, ad verbum, & ita dicit Bernardus, quòd in diuino officio vsque ad vnam syllabam debitores sumus, idest, tenemur nihil omittere de eo, nec vnam quidem syllabam, de quo magis dictum est libro nostro de oratione. Nam diuinum officium magis pertinet ad laudes quàm ad orationem, & ideo tanquam debitum soluendum est potius quàm habendum tanquam orationem, & ita vocatur quotidiana pensio, vel seruitus quotidiana extra de celeb. Mis. cap. presbyter.

Quomodo Gentiles poterant putare, quòd exaudirentur per multiloquium, & de cōditione Deorum Gētiliū. Qō. XCVIII.

QVAERETVR cum Christus dixerit hic, quòd Ethnici putant se exaudiri in multiloquio quomodo hoc putant. Dicendum, ꝙ Ethnici secundum Aug. lib. de serm. Domini, & Rabanum sunt, Gentiles: isti enim orabāt ad deos suos, & credebant se exaudiri in multiloquio, quia errabant circa naturam deitatis: nam si vere naturā Deitatis agnoscerēt, hoc nullo modo credidissent: Deus. n. ad multitudinem verborum non attendit: immo ad nullum verbum attendit, quia nec est necessarium sibi ad cognoscendum conceptum nostrum, quem etiam sine verbo cognoscit, nec ad flectendum eum, quia verbis nō persuadetur. Gentiles tamē putabant hoc iuxta cōformitatem deorum suorum: plures enim deos habebāt quos homines aliquando fuisse crediderant, aut saltē plurimos eorum, & ideo eis humanam conditionem adhuc dabant, est autem humanum aliquid ignorare. Dicebant, & adinuicem se fallere, & falli, & quosdam aliorum fraudes, & crimina reuelare, vnde Iouem deorum maximum multis fraudibus, & astutijs vsum fuisse Poetæ introducunt, vt adulteria sua, & incestus Iunonem vxorem suam, quæ dearum maxima erat, laterent, & hoc modo aliquid occultari putabant, & ob hoc eo modo Deos suos exorari credebant, quo homines exorantur, & quia hominibus non est notus conceptus noster, nisi verbis expresserimus prima Corinth. secundo, quis hominū scit, quæ sunt hominis, scilicet, secreta, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, quasi dicat, nemo alius scit, & ideo verbis vtimur ad notificationem, vt dicitur 1. Periherm. ita & de Dijs suis putabant Gentiles, ꝙ non intelligerent orationes eorum, nisi verbis vterentur, & quia quanto plura dicuntur tantomagis res aperitur cum breuitas obscuritatem pariat, vt dicit Horatius.

Obscurus fio dum breuis esse laboro.

Putabant vtile esse Gentiles vti multis verbis orando ad Deos suos, & consequenter formare verba voce alta, vel submissa credebant proficere ad hoc, quia non credebant Deos suos esse vbique pręsentes, & ideo per voces clamosas possent audire si longe erant vel si circa aliud erant occupati, & ita obiecit Elias irridendo, & illudendo Sacerdotibus Baal quando clamantibus eis non exaudiebat Baal ipsos, tertio Regū decimooctauo, scilicet, cumque esset Meridies illudebat eos, dicens clamate voce maiori Deus enim ve ster est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est aut in itinere, aut certe dormit, vt excitetur, & Sacerdotes Baal non suscipiebant hoc ad illusionem, sed clamabant voce magna, sicut dixit Elias, vt exaudirentur: nam dicitur ibidem clamabāt ergo voce magna, & incidebant se iuxta ritum suum cultris, & lanceolis donec perfunderentur sanguine, & istud est verū, quia licet Gentiles errarent putando Deos suos esse Iouem, Saturnum, & alios, qui nihil erant, & vere haberent in Deos ipsos dæmones, qui sub his nominibus se coli faciebant, tamen ad hoc, vt ab istis dæmonibus exaudirentur necesse erat, quòd vocaliter orarent, quia dæmones desideria, & conceptus cordis non nouerunt, nisi quatenus exteriori signo, scilicet, verbo, vel nutu exprimantur, vnde ipsi dæmones sacerdotibus suis formam tradebant, qua a cultoribus suis oraretur, vt sic ipsi intelligerent, quid peteretur, & possent ludificare petentes faciendo aliquid, vel nihil faciendo eorum, quæ petebantur.

Alia causa multiloquij erat, vt exaudirentur Gentiles a dijs, quia sicut homines verbis artificiosis, & ornatis suadentur, aut longo sermone, vel importuno fatigati concedunt ea, quæ aliàs non erant concessurij, ita & de dijs suis putabant, quòd in verborū multitudine possent eos flectere: nam & poetę introducunt coram dijs fieri contentiones vocales, & obtinere eum, qui melius oraret, vel posset Deos magis ad affectum suum mouere, & ita Virgil. introducit decimo Aeneidos, Iunonem, & Venerem Deas coram Ioue in Deorum concilio ex aduerso disputare, & orare, & alteram earum obtinere: conueniens ergo Gentilibus videbatur multiloquium ad orationes.

Alia causa potest esse ex consuetudine, scilicet, quòd sicut Gentiles consueti erant inter se multiloquio cōfidere ad causarum persuasionem, ita & apud Deos orando faciebant, sic dicit Augustinus lib. de sermone Domini, omne multiloquium reuera a Gē tilibus venit, qui exercendę linguæ potius quàm mū dando animo dant operam, & hoc studij genus etiā ad Deum prece flectendum transferre conantur: melius tamen potest dici, quòd ista causa coincidat cū præcedenti, scilicet, quia apud homines per multiloquium suadebant, ita & apud Deos in multiloquio confidebant, istæ duæ erant vere causæ propter quas Gentiles hoc faciebant, & has Christus tangit in litera. De prima patet cum dicit scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis, quasi dicat, nō est necesse vti multiloquio, nec etiam est simpliciter necessarium vti aliquo verbo, quia Deus nouit, quæ petenda sunt, antequam petantur. De secunda patet, quia dixit putant se in multiloquio exaudiri, idest, obtinere, quod volunt, & non dixit putant se per multiloquium intelligi, quasi dicat, etiam si in paucis verbis intelligerentur, ad flectendum, & persuadendum putant efficax esse multiloquium. ambę istæ causæ proueniunt de infidelitate, idest, ex mala opinione circa Deitatem, & ideo simpliciter in istis duobus casibus prohibitum est multiloquium oratio nis veniens de infidelitate.

Sic ergo vos orabitis. Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet, & vobis pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.

Lucæ 11. de pę. di. 3. c. de quotidianis. de conse. di. 2. c. in calice. de pę di. 2. ca. si enim. Mar. 2. de pę. di. 4. c dicit Dominus. infra 18.

Sic autem orabitis. Posuit Christus supra modum orandi quantum ad locum, in quo est orandum, hic autem ponit modum quantum ad formam rerum petendarum ostendēs quid petendum sit summatim colligens in quadam breui oratione omnia, quæ optanda, & petenda sunt & dicitur. *Sic ergo vos orabitis.* Idest, non orabitis, sicut Gentiles, qui vtuntur multiloquio in oratione, sed dicetis istam orationem, quæ breuis est. *Pater noster.* Ista est oratio quam vocamus dominicam, quia Dominus eam primo formauit, & nobis dicendam tradidit, quæ est excellentissima omnium orationum, & in ea sapientissime recollecta sunt omnia, q̄ petenda, & appetenda sunt: non enim petimus, nisi quæ appetimus, bonum autem solum est, quod appetitur primo Ethi. quia tamen ꝙ non est bonum sæpe nobis videtur, & per errorem illud appetimus, oportuit in oratione eligi vera bona, quæ sola peterentur: & ideo Christus hic per vnum documentum instruit nos in duobus, scilicet, quid est desiderandum, & quid est petendum: fuit autem ista valde vtilis, & necessaria ad doctrinam, scilicet, scire quid appetendum est. nam ex hoc nobis notum est, quòd extra ista, quæ hic ponuntur, & illa quæ reducuntur ad ea nihil petendū est, nec desiderandum, & hoc competit orationi, qa oratio est petitio decentium a Deo, vt dicit Damascenus, & amplius, quia petenda ponuntur hic eo ordine, quo petenda sunt: nam sicut bona inter se differūt in magno, & paruo & magis necessario, & minus necessario, ita est ordo in petendo, & taliter sunt hic ordinatę petitiones, quæ scriptæ sunt. illud autem quod primo cadit in appetitu hominis est beatitudo, & secundo cadit in appetitu illud per quod consequit homo beatitudinē: ideo primo ponitur hic beatitudo, se cūdo mediū queniendi ibi. *Fiat voluntas tua.* Circa primum Considerandū, ꝙ beatitudo accipitur dupliciter. Obiectiue, & formaliter, obiectiue est beatitudo illud

Cur hęc oratio pater noster Dominica nuncupat.

Beatitudo duob⁹ modis accipit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do illud bonum, quo fruentes se beatos facit, & istud solum est diuina bonitas, quæ est summum bonum. Formaliter est beatitudo ipsa fruitio, qua illi summo bono vnimur, & formaliter illo fruimur. prima autem beatitudo est Deus: & ideo istam præ omnibus amare debemus, & qa amare aliqd est velle ei aliquod bonum, sicut amare amicum 8. Ethic. amare Deum est illi velle bonum, & hoc desiderare ei, vel pro eo gloriam, & honorem plus quàm alias res. & ideo sicut magis velle debemus honorem Dei quàm quicquam aliud, siue sit bonum nostrum, siue alienum, oportet quòd istum petamus ante omnia alia tanquã præcipue desideratum: & ideo prima petitio huius orationis est de honore diuino, scilicet, *Sanctificetur nomen tuum*. Et ad hoc præmittitur hic quasi prologus orationis inquantum dicitur, *Pater noster*. Et hoc fit primo, vt sciamus ad quem verba dirigũtur quod nesciretur si absolute inciperemus in prima petitione dicendo, *Sanctificetur nomen tuum*, secundo fit ad captandam benivolentiam, quia cum vocamus patrẽ eum, a quo petimus, inclinare volumus affectum eius vt nobis tanquam filijs concedat, quæ petimus, quia pater nomen amoris, & dulcedinis est. 2. Politi. cap. 1. dicitur autem Deus pater noster per creationem, & gubernationem: Deuter. 32. nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, fecit, & creauit te. *Qui es in cælis*. Deus proprie loquendo non est in cœlo nec in terra, qa hoc est esse in loco Deus ſ̃ in loco nõ est, qa spiritualia locari non possunt, sed solum corpora, vt ait Boet. lib. de hebdomadibus, sed dicitur qui es in cœlis ad differentiam patris nostri carnalis, qui in terra est, quia ad istum non est orandum, quia nihil dare potest: vel dicitur, qui es in cœlis propter simplices, q putant Deum esse alicubi, & tunc melius est putare, quòd sit in cœlo quàm in aliquo alio loco, quia cœlum est locus excellẽtior totius naturæ, & isto modo loquendi Christus vtitur sæpe vocãdo patrem nostrũ cœlestem, vel qui est in cœlis, vt patet hic, & præce. ca. *Sanctificetur nomen tuum*. Ista est prima petitio, in qua petimus diuinum honorem: nam sicut tenemur diligere Deum pluiquam nos, ita tenemur magis & pr̃ velle bonum eius quàm bonum nostrum, & istud est quòd sanctificetur nomen eius. sanctificari secundum communem acceptionem est sanctum fieri, & hoc modo non potest nomen Dei sanctificari, quia in se sanctum est: sicut enim Deus est essentialiter sanctus, ita & nomen suum est sanctum propter ipsum inquãtum ipsum significat, quia vox non refertur, nisi ad rẽ significatam, aliàs autem voces nullius virtutis sunt, & sicut Deo non potest aliqua sanctitas acquiri eo q̃ in infinitum sanctus est, etiam non potest aliquid sibi de nouo aduenire, quia æternus est, & quicquid habet per modum ęternitatis habet: ita nomen Dei non põt aliquam sanctitatem acquirere, quam semper non habuerit: hoc ergo modo nõ petimus sanctificari nomẽ Dei. Alio modo accipitur sanctificare. i. sanctum reputare, & ita iubetur, q̃ sanctificemus diẽ Sabbathi. i. tãquam sanctum reputemus obseruãdo illum in honore. Exo. 20. & Deut. 5. & ſ̃ nos non sanctificamus diẽ Sabbathi dando illi de nouo aliquem honorem, vel sanctitatem, quia Deus dedit hanc sanctitatem Gen. 2. benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum, ita accipitur hic sanctificetur nomen tuum, i. sanctum reputetur: petimus enim q̃ nomen Dei apud omnes gentes honoretur, ita q̃ omnes reputent illud tãquã sanctum, & excellens, & per hoc Deum honorabũt.

Alia vt diximus est beatitudo formaliter dicta. s. ipse actus, quo immediate coniungit̃ illi summo bono quod nos beatificare põt, & ista vocatur fruitio, vel visio Dei, & ista est maximum bonum nostrum; nam Deus est maximum bonum simpliciter, & ad quodcunq; comparetur, ista tñ fruitio est maximum bonum nostrum, quia Deus non est bonum nostrũ, nisi inquantum applicatur nobis, vel nos ei, & istud est q̃ istam visionem beatificam: & quia bonum nostriũ est q̃ nos formaliter bonos reddit, Deus autem non est aliquid formale in nobis, sed effectiue, vel obiectiue nos bonos facit, visio autem, vel fruitio reddit nos formaliter beatos: quamquàm ergo nõ sit ista visio summum bonum simpliciter, est tñ summum bonũ nostrum, quia tñ nos tenemur diligere Deum magis q̃ nos, tenemur desiderare magis honorẽ Dei q̃ nostrã beatitudinem: ideo in prima petitione ponitur honor Dei, in secũda ponitur nostra beatitudo cum dicitur, *Adueniat regnum tuum*. In hoc precamur q̃ Deus faciat nos beatos: nam beatitudo regnũ Dei dr̃, vt ostensum est cap. præce. q. 31. & sic Christus dixit, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. i. in cœlesti beatitudine. Luc. 22. quia sicut regnum in terrenis dicit maximam potestatem, & honorem quem aliquis homo viuens habere possit, & ſm abundantiã omniũ rerum, ita beatitudo maximum bonum nostrum est, & non fuit aliquid per quod nobis conuenientius significaret̃ q̃ per regnum quod putat̃ esse maxime excellentię inter bona humana, & dr̃ adueniat regnum tuum. i. veniat beatitudo tua in nos, & non dr̃ eamus nos in beatitudinem tuam, sed illa veniat in nos, quia magis illa venit ad nos quàm nos eamus ad ipsam, & hoc est, quia principium veniendi ex parte eius est, & non ex nostra, quia nos non meremur ex cõdigno beatitudinem, vt ad illam quasi iure nostro ire possimus ad Rom. octauo, non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, illa ergo ad nos venit, quia potius ex Dei liberalitate & gratia, quàm ex meritis nobis conceditur, sic dicit August. super Ioan. ille venit quem gratia Dei præuenit: Ioan. sexto, dicitur nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me traxerit eum, & sic prius Deus ex liberalitate motus trahit nos ad se nos per hoc dignos faciens, vt postea tanquam dignis vitam æternam concedere possit.

Fiat voluntas tua. Posuit Christus supra id, quòd propter se appetendum est, scilicet, beatitudinem in præcedenti petitione, hic autem adiungit illa per quæ ad beatitudinem peruenitur; peruenimus autem in beatitudinem dupliciter, scilicet, directe, & per se hoc est per collationem alicuius boni. Alio modo, & qua si per accidens, scilicet, per ablationem alicuius mali ibi. *Et dimitte nobis*. Prima in duas, quia ad beatitudinem consequendam directe facit aliquid dupliciter vno modo principaliter, alio modo instrumentaliter ibi. *Panem nostrum*. Primum, & principale quod facit nos consequi vitam æternam est conformare nos voluntati diuinæ, scilicet, vt tales scimus quales ipse nos esse iubet, & hoc significatur in ista tertia petitione, scilicet.

Fiat voluntas tua. Potest dupliciter intelligi. Vno modo fiat voluntas tua, ideſt, oramus, quòd des nobis facere voluntatem tuam. Alio modo fiat voluntas tua, ideſt, oramus, quòd omnes homines obediant voluntati tuę, & tunc aliquo modo concordat ista cum prima petitione, scilicet, sanctificetur nomen tuum, nam ibi petimus nomen Dei sanctificari. i. honorari ab omnibus gentibus: hic autem petimus, quòd omnes gentes Deo obediant, quòd etiam ad diuinũ honorem pertinet, & tamen illud petitur inquãtum est bonum ipsi Deo, istud autem petitur inquantũ est nobis medium perueniendi ad beatitudinẽ, oramus aũt hoc, quia etiam voluntatem Dei complere non potest homo nisi Deus eum mouerit ad hoc. Nã per hoc,

hoc, quòd homo complet voluntatem Dei accedit ad Deum, & efficitur ei valde propinquus infra duodecimo, quicunque fecerit voluntatem patris mei, q in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est, non potest aliquis accedere ad Deum, nisi Deus adiuuerit eum ad hoc Ioan. 6. nemo potest ad me venire, nisi pater traxerit eum: ergo ad hoc q̃ homo compleat Dei voluntatem indiget Dei adiutorio, & fuit necessarium, quòd hoc peteremus a Deo, scilicet, fiat voluntas tua, ideſt, da nobis, quòd possimus cõplere voluntatem tuam.

Impeditur autem homo complere voluntatem dupliciter. Vno modo per hoc, quòd ignorat quid Deus vult. Alio modo, quòd voluntas hominis non inclinatur ad complendum illam, sed potius ad vana & delectabilia huius ęculi: pro vtroque ergo indiget homo exteriori auxilio, sic innuitur Deuteronom. 5. cum dixit Deus bene omnia sunt locuti, scilicet, si fecerint, sicut dicunt. & sequitur quis det talem eos habere mentem, vt timeant me, & custodiant vniuersa mandata mea in omni tempore, quasi dicat, quòd indigebant, quòd aliquis concederet eis, vt possent hoc facere, nemo autem poterat hoc concedere, ni si Deus: ideo ad ipsum pro his orandum est. sic oratur pro vtroque Psalm. 118. scilicet, da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in to. cor. meo, quasi dicat, ad hoc, quòd custodiam legẽ tuam oportet, quòd intelligam illam: da ergo mihi intellectũ: de secundo patet ibi inclina cor meum de. in testi. tua & non in aua. i. licet mihi dederis intellectum ad legẽ tuam intelligendam adhuc non sufficit, quia possum sciens peccare, sed inclina ad hoc cor meum in testimonia tu. & non in aua. i. fac quòd magis diligam legem tuã quàm auaritiam prosequi, & alia vana ęculi inquantum dicit. auerte oculos meos ne videant vanitatem. & sic tertio Regum octauo, in fine omnium petitionum suarum ad Deum tanquam potissimam posuit istam dicens, sit Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris non derelinquens nos, nec proijciens, sed inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in vniuersis vijs eius. necesse est ergo a Deo petere, quòd adiuuet nos facere voluntatem suam ostendendo nobis quid velit, & inclinando ad hoc, quòd nos illud velimus: nam si ipse hoc non fecerit, nos non poterimus hoc facere, vnde si aliquis sit quàm Deus ad hoc non adiuuet, vel parum adiuuet, vel ipse ad adiutorium Dei non aduertat, non poterit facere voluntatem Dei, sed ita erit indispositus ad Dei voluntatẽ complendam, ac si Deus impediret eum ad hoc faciendum. Sic conqueritur Isa. nomine Iudæorum quando se inueniebant indispositos ad bene agẽdum dicens. quare errare nos fecisti de vijs tuis, & induratisti cor nostrum ne timeremus te. Ita. sexagesimo tertio, hic ponuntur illa duo econtrario. nam ad bene operandum, vel complendum diuinam voluntatem requiruntur duo, scilicet, quòd Deus ostendat nobis quid vult, & inclinet nos ad volendum id quod ipse vult. Contra primum dicitur hic quare errare nos fecisti de vijs tuis, ideſt, non solum non ostendisti nobis illas, sed etiam posuisti nobis impedimentum ne inueniremus eas, sed cogeremur errare.

Contra secundum dicitur, & induratisti cor nostrũ ne sequeremur te, ideſt, dato, quòd aliquando voluntatem tuam sciremus induratisti tamen cor nostrũ, vt non inclinaremur ad sequendum te, hæc tamen falsa sunt, quia Deus neminem errare cogit, maxime in vijs suis, nec etiam quemquam indurat, sed ipsa dicebant Iudæi, quia quando non sentiebant in se manifestum adiutorium Dei ad bonum, ita se indispositos, & graues ad benefaciendum inueniebant, ac si Deus ex industria cogeret eos errare, & induraret cor ipsorum: de præcipuis ergo bonis, & maxime necessarijs, quæ homo petere potest est, quòd Deus det ei facere voluntatem illius.

Sicut in cælo, & in terra. Ideſt, sicut voluntas Dei impletur in cœlo, ideſt, a spiritibus cœlestibus, ita impleatur in terra, ideſt, ab hominibus, qui habitant in terra, vel quibus data est terra ad habitandum Psal. 113. cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum. impletur autem voluntas Dei generaliter in omnibus spiritibus cœlestibus, quia omnes illi sunt beati, & beati sunt coniuncti immediatæ regulæ Diuinæ: ideo non possunt deficere, nec deuiare a voluntate Dei: de Angelis patet, quia Angeli diuidũtur in assistentes, & ministrantes Daniel. septimo, millia millium ministrabant ei, & decies milies centena millia assistebant ei. assistentes complent voluntatem Dei, quia iuxta voluntatem eius assistant sibi ministrantes etiam complent voluntatem eius, quia vadunt quo mittuntur ad Hebræ. primo, omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi, & velociter obediunt Deo Angeli isti, vnde propter velocitatem obedientiæ vocantur ignis vrens. Psalm. 103. qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem, vel flamma ignis ad Hebræ. primo, ministros suos flammam ignis isti omnes faciunt voluntatem Dei. Psalm. 102. Benedicite Domino omnes Angeli eius potentes virtute facientes verbum illius. Dicitur, & in terra, ideſt, quòd in hominibus, qui morantur in terra compleatur voluntas Dei: sunt enim homines peccabiles potentes deficere, quia nõ sunt coniuncti immediate summæ veritati, & summæ bonitati, & ideo non possunt Dei voluntatem sine speciali adiutorio complere: immo nec possunt velle complere, quia hoc velle quoddam bonum est, & tamen nullum bonum sine Deo facere possumus Ioannis decimoquinto. Sine me nihil potestis facere.

Panem nostrum supersubstantialem. Ista est quarta petitio, in qua petitur illud per quod instrumentaliter peruenitur ad beatitudinem. Et exponunt quidam de pane sacramentali, scilicet, de Eucharistia, & per hoc intelligunt omnia sacramenta, quia omnia sacramenta ordinantur ad Eucharistiam tanquam ad principale, & sunt ista medium quoddam peruenẽdi ad beatitudinem inquantum omnia sacramenta legis nouæ gratiam conferunt, & gratia disponit nos ad vitam æternam, & mouentur ad hoc, quia hic dicitur panem nostrum supersubstantialem: nullus tamen est panis supersubstantialis, nisi corpus Christi, quia ille est panis viuus, Ioannis sexto, alij sunt panes de naturali materia, & substantia: ideo non sunt supersubstantiales.

De quo pane intelligitur ista petitio.

Alij dicunt, quòd accipitur panis pro cibo, & petimus hic sustentationem necessariam a Deo, quæ intelligitur nomine panis, vel ponitur de pane specialiter, quia iste est cibus magis necessarius quàm cetari, & patet hoc, quia Lucæ vndecimo, vbi ponit̃ ista oratio dicitur panem nostrum quotidianum, & non supersubstantialem, ex quo apparet, quòd intelligitur de cibo quotidiano. Eucharistia autem licet vocetur cibus, non est tamen cibus quotidianus, quia non est quotidie communicandum, vt ait August. ad Ianuarium, & de consecratione distinct. 2. cap. Quotidie. sed de hoc magis dicetur infra: vtroque tamen modo potest applicari petitio ista ad propositum. Nam in ea petuntur ea, quæ sunt nobis instrumenta ad beatitudinem, ista autem sunt duplicia, scilicet, quædam ex parte Dei, & quędam ex parte nostra. Ex parte Dei sunt sacramẽta, q̃ sunt vasa grę p̃ q̃ sanctificat

Instrumenta ad beatitudinem sunt duplicia.

ctificat nos, & ad se trahit. Ex parte autem nostra sunt instrumenta illa sine quibus ad fœlicitatem non itur, non potest autem homo fœlicitatem mereri, nisi quandiu est in vita: nam post vitam immediate est in termino, & non potest iam mereri, nec demereri, sed manere in eo quod meruit, vel demeruit Apoca. 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur amodo dicit spiritus. i. ex nunc, vt requiescant a laboribus suis & subditur: opera enim illorum sequuntur illos, id est, iam non est tempus laborandi, vt consequantur beatitudinem, sed opera ipsorum sequuntur eos, id est, habent præmium pro operibus suis, & econtrario in alijs, hæc autem vita, in qua beatitudo acquiritur sine cibo, & potu non agitur: ideo petitur hic panis per quem intelliguntur omnia necessaria in cibo, & potu, & vestitu. *Et dimitte nobis.* Hic ponitur illud per quod beatitudo acquiritur indirecte tanquam p remotionem mali, & dividitur in duas, quia primo ponitur malorum remotio. Secundo adiungitur quorundam antedictorum ratio ibi.

Si enim dimiseritis. Prima diuiditur in tres partes secundum tria mala, quæ nos impediunt consequi beatitudinem. Primum est peccatum commissum. Secundum est peccatum de proximo committendum. Tertium est, quod est ad vtrunque inclinatiuum: secunda ibi, *Et ne nos inducas.* Tertia ibi, *Sed libera nos.* Quòd autem principaliter, & directius nos impedit a beatitudine est peccatum commissum: nam non possumus assequi beatitudinem quousque fuerit peccatum totaliter dimissum, scilicet, quantum ad offensam, & quantum ad reatum totius pœnæ, vnde dicit. *Dimitte nobis debita nostra.* Ideſt, peccata, & vocauit ea debita, quia per peccatum cõstituitur homo debitor Dei ad pœnam tolerandam, & licet peccatum sit simul peccatum, & debitum, vocauit tamen Christus illud potius debitum quàm peccatum, quia quando istud oramus iam non manet peccatum, nec ratio peccati, quia ablata est macula, & offensa, sed manet solum reatus cuiusdam pœnæ, ideſt, obligatio ad pœnam temporalem, eo p quando homo petit istud iã est in charitate, vel præsupponitur esse, & cum charitate non manet offensa Dei nec macula peccati, sed solum reatus cuiusdam pœnę temporalis, & iste reatus vocatur proprie debitum. *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hoc Christus apposuit in ista forma orandi ad innuendum, quòd eo modo se Deus habebit ad quemlibet hominem quo ipse se habet ad proximum dicitur Luc. 6. in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis: siquis ergo dimittere voluerit proximo debitum, ideſt, peccatum contra se cõmissum Deus dimittet ei, si autem dimittere noluerit, nec dimittetur ei, vt dicitur infra in litera, & non intelligitur de debito pecuniali, vel quod potest in pecuniam extimari, sed debito iniurię, vel peccati contra nos cõmissi, de quo infra dicetur, & ista est quinta petitio.

Et ne nos inducas in tentationem. Ista est petitio sexta, & hic oramus tolli secundum malum, quod nos impedit a beatitudine, scilicet, malum quod timetur de proximo committendum, nam homo cognoscit se fragilem ad peccandum, & si incitatum ab altero erit durum resistere, hoc autem accidit in tentatione, quæ triplex est, vt ostensum est supra quarto capitu. & per quamlibet earum potest homo faciliter cadere in peccatum: ideo petit ne inducatur in tentationem, ideſt, vt non permittatur succumbere tentationi: non enim petitur per hoc ne vnquam tentemur, cum interdum vtile sit nobis tentari, sed petitur ne inducamur in tentationem, ideſt, vt non permittamur cadere, quia hoc semper malum est.

Sed libera nos a malo. Ista est septima & vltima petitio, & potest intelligi dupliciter. Vno modo de malo exteriori pœnali, ideſt, quòd liberemur a fortuitis malis, vt ferro, & igne, & aquarum submersione, terræmotu, peste, & subitanea morte, & ita de cęteris. nam ab his non potest homo liberari, nisi Deus eum liberauerit, quia etiam si diligentissime custodiat se manens in locis tutissimis, non potest euadere omnia pericula quin aliqua casualia in eum incidant, causa autem quare nemo per quamcunque diligentiam potest ista euitare est, quia Deus ab intẽtione infert ista mala, quæ a nobis casualia putantur, sic dicitur Exodi vigesimoprimo, de eo qui occidit alterum non intendens aliquid agere, scilicet, constitues ei locum, in quem fugere debeat, quia Deus tradidit illum in manus eius, ideſt, Deus voluit occidere illum, & constituit eum istum nescientem ministrum suum ad hoc: ideo nihil mali meruit, quia Deo sine culpa ministerium prębuit.

Alio modo potest intelligi de malo interiori, scilicet, de fomite, quia fomes peccati, qui manet in nobis est malum quoddam per quod inclinamur ad omne malum, & tunc est istud malum inclinatiuum ad vtrunque, ideſt, tam ad tentationem quàm ad peccatum committendum: nam si in nobis non esset peccati fomes non esset locus diabolo ad tentandum nos saltem ita faciliter, sicut tentat, & superat, sed nos a nobisipsis tentamur, sic dicitur Iacobi primo. Vnusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, & illectus, & tunc consonat diuisioni superiori, scilicet, quòd in ista vltima petitione petitur remoueri malum quod est ad vtrunque inclinatiuum, scilicet, ad tentationem, & ad peccatum, & istud est fomes: melius tamen videtur, quòd intelligatur de liberatione a malo exteriori, vt infra dicetur. *Amen.* Posuit Christus in fine orationis istud verbum quod pertinet ad confirmationem, in quo petimus, quòd ita fiant omnia, sicut supra petimus, & ex hoc consuetudo in Ecclesia introducta fuit, quòd in fine omnium orationum populus totus secundum antiquum morem, vel omnes ministri respondentes dicant Amen, ideſt, ita fiat, in quo etiam ipsi orant petendo in generali quicquid fuit petitum in speciali, & per hoc continuant intentionem suam intentioni ministri orantis, & secundum hoc ipsi dicuntur orare cum oratio consistat in mente, sicut in voce, & per hoc quod isti respondentes intenderunt orationi, & nunc dicunt Amen approbantes quod dictum est, & optantes illud confirmari, orant sicut minister, & fuit modus valde conueniens, vt sic oratio, quæ ab vno dicitur omnium esse videatur.

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum. Hic ponitur ratio, & declaratio quædam præcedentium, scilicet, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, & dicitur, quòd si homo dimittit homini dimittetur ei a Deo, aliàs autem non. & dicitur peccata eorum, in quo declaratur precedens dictum, quia ibi dictum fuerat, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & sic videbatur intelligi de debitis, hic autem dicitur, quòd intelligitur de peccatis, quia debita pecuniaria remittere non obligamur, nisi esset quis ita pauper, quòd nullo modo soluere posset, nam in illo etiam secundum ius humanum inopia excludit actionem illam inanem reddens, peccatum autem, ideſt, iniuriam tenemur dimittere homnibus, vt infra dicetur. *Dimittet vobis pater vester cœlestis.* Ideſt, peccata vestra: nam vult Deus, quòd homo habeat charitatem ad ipsum, & ad proximum, & ideo sicut Deus ex amore remittit homini peccatum, ita vult, quòd homo ex eadem charitate proximo remittat peccatum, ideſt, iniuriam in se admissam.

Si

Si autem non dimiseritis. Scilicet, ex toto corde, hoc additur infra decimooctauo, vbi Christus dicit, quòd si non remiserimus ex toto corde fratribus nostris Deus non remittet nobis, quia Deus non attendit solum factum, sed præcipue animum, si ergo quis remittat non bono animo, non reputatur ei, scilicet, si non est plena remissio, sed habet adhuc animum aliquid vindicandi. *Nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quia non vult misereri ei, qui ad alterum misericors non est, sic dicitur Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam, & non solum Deus nõ remittit peccata talium, sed etiam quæ iam remissa erant repetit ac si non remiserit infra decimooctauo, vbi ponitur exemplum de eo cui fuerat magnum debitum a Domino remissum, & inueniẽs conseruum suum, qui ei pauca debebat suffocabat illum donec redderet, vnde Dominus tradidit istum rursus cui dimiserat debitum quousque redderet vniuersum debitum, & dicitur ibi sic pater meus cęlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

An sola hac oratione Dominica nobis vti liceat.
Quæst. XCIX.

QVAERITVR an sola ista oratione liceat nobis vti.

Dicunt quidam, quòd non licet vti alia. Quia Christus dixit supra in litera, sic ergo vos orabitis, & subiunxit istam orationem: ergo cum dederit nobis certam formam orandi tenemur illam sequi. Item patet, quia Christus posuit istam formam ad tollendum errorem: nam dixerat orantes nolite multa loqui, sicut Ethnici, qui putant se exaudiri in multiloquio suo: nolite ergo assimilari eis, & sequitur sic ergo orabitis: ergo vt nos euitemus errorem, propter quem Christus introduxit istam formã oportet quòd sequamur eam, quia aliàs non poterimus esse sufficienter securi, an oratio nostra contineat multiloquium, & an sit Deo accepta, cum ipse dederit certam formam & nos non sequamur illam.

Dicendum, quòd non oportet restringi homines ad istam orationem solam, ita quòd non liceat eis alteram dicere, vel facere, nam oratio est petitio decentium a Deo: multa tamen sunt decentia, quæ non habentur hic expresse: ergo multa licet peti præter ea, quæ continentur hic.

Item Christus introduxit orationem propter deuotionem, quia vt supra ostensum est oratio proficit ad hoc, quòd homo exerceat seipsum per eam, & nõ ad hoc, quòd notificet aliquid Deo, qui omnia nouit antequam petantur, & tamen homo potest excitare deuotionem suam per multa alia verba præter ista: ergo licebit vti multis alijs orationibus, quia deuotio nõ est coarctanda, sed potius amplianda, & tamen aliqui homines sunt, qui magis gaudent in quibusdam alijs orationibus quàm in ista, licet sit simpliciter melior omnibus, & generaliter omnes homines gaudent in quadam mutatione, vt dicitur 7. Ethi. circa finem, si autẽ tenerentur solam istam orationem dicere fastidirentur eam sæpe repetendo, quòd non fit si interdũ vna oratione, & interdum alia vti liceat: ergo nõ tenemur hac sola vti, quia hoc contra charitatem militaret arctando viam charitatis, & deuotionis. Squia tunc rarius hõ oraret, & minus deuote propter fastidiũ eiusdem repetitę sępe orationis. Item nullus se habet magis regulate in operationibus suis quàm Ecclesia, q̃ a Spiritu sancto regitur, & tamen Ecclesia vtitur diuersis orationibus pręter ista: ergo etiam nobis licet alijs orationibus vti.

Item Iaco. 1 dicitur siquis indiget sapientia petat a Deo, qui omnibus dat affluenter, & nemini improperat, & tamen petere sapientiam est extra istam orationem: ergo licet petere alia, quæ non habentur hic, etiam Apostolus dicit ad Ephes. 5. p oportet nos semper esse in hymnis & canticis spiritualibus: ergo p̃ter istam orationem alia sunt, quia aliàs non distinguerẽtur hymni, & cantica.

Item Apostolus iubet prima Timoth. 2. orare pro regibus, vt sub eis quietam vitam agamus, & tamen non continetur hic in ista oratione: etiam Apostoli petebant sępe operationem miraculorum quando super ægrotos, aut in illis, in quibus miracula fieri volebant orabant illa fieri, & tamen illud non continet in hac oratione: ergo licet alijs orationibus vti.

Dicendum, quòd oratio licet habeat alias species tamen loquendo large potest distingui in laudes, vel gratiarum actiones, & in petitiones. Quantum ad primũ dicendũ, p Christus nõ dedit hic nouã formã aliquam, sed licet nobis laudare Deum qualitercunq; voluerimus, & de quibus voluerimus, & ratio est, p non posuerit forma laudandi, quia poni forma petendi fuit necessarium ad tollendum errores, vt dicetur seq. q. in laude autem non est error, quia siquis vtatur multiloquio in Dei laude non errat, quia nemo põt Deum tantum laudare quantum ipse laudabilis est, & sic nunquam est excessus, secus autem in petendo, quia potest aliquis petere plura quàm expediat, vel ea, quæ petere non expedit: ideo formam petendi coarctari oportuit, & certificari, sed non formam laudandi, maxime quia in tota sacra Scriptura continentur Diuinæ laudes, & quicquid illorum dicatur bene dicitur, quia Scriptura sacra nihil, nisi verum & bonum continet, de oratione autem non sic, quia non determinatur modus orationis alicubi in sacra Scriptura, sicut ponũntur multæ diuinæ laudes: ideo non debuit de laudibus poni regula, sed quòd laudaret quilibet, sicut vellet, nisi in eis, qui ad certam formã tenerentur, sicut Ecclesiæ ministri.

De gratiarum actione idem est, quia quantumcunque aliquis abundet in reddendo gratias vocaliter pro beneficijs collatis non superabundat, quia maiora sunt beneficia Dei in nobis quàm vt quisquam possit per gratiarum actiones satisfacere. 8. Ethic. Dijs & parentibus non possumus ęqualia retribuere.

Si autem loquamur de petitione, quæ est proprie oratio, dicendum, quòd Christus non instituit istam orationem tanquam ea sola vtendum esset, quia per hoc arctaretur deuotio, & charitas, vt dictum est, sed voluit nobis dare quandam summariam collectionem eorum, quæ petenda sunt, & ita artificiose sub istis petitionibus comprehenduntur omnia quæ a Deo peti licet: nam oratio est petitio decentium a Deo, vt dicit Damascenus: decentia autem particulariter sumpta possunt esse infinita, reducuntur tamẽ omnia ad ista septem, nec potest inueniri aliquod bonum quod peti liceat, vel appeti, quòd non reducatur ad ista, vel ad aliquod eorum. Posuit etiam Christus hic ordinem, quo res petendæ sunt, vt sciamus, quid est magis appetendum, & consequenter quid sit principalius petendum, quòd autem ista, quæ hic ponuntur nos petamus per eadem verba, vel alia, nõ differt, & sic dicendum, p nemini licet aliam orationem quantum ad substantiam facere quàm istam, qa qui faceret aliam peteret aliquid, p non continetur sub istis pœnalibus, & tunc malum peteret, quia omnia bona appetenda, & petenda sub istis continentur malum tamen peti non licet. quantum ad verba tamẽ licet facere orationes alias ab ista, quia nõ differt diuersis verbis petere quando idem in re petitur: sic

enim dicit Augu. quæcunque verba dicamus nihil aliud dicimus quàm quòd in ipsa oratione Dominica positum est: dicit etiam Glo. hic non tamen his solis verbis oratur, sed etiam alijs sub eodem sensu conceptis quibus cor nostrum attenditur, & attendendum est, quæ oratio est, in qua præcipue inflammatur homo ad deuotionem, & illam dicat, licet in verbis differat ab ista, quia in sententia differre non poterit nisi aliquod malum in ea petatur.

Ad primum dicendum, quòd Christus non dixit, sic ergo vos orabitis quasi voluerit nos astringere ad ista sola verba orandi, cum ipse multa alia sæpe orauerit, quæ non continentur hic expresse, vt quando petiuit clarificari nomen suum, & petiuit se exaudiri super suscitatione Lazari. Io. 11. & iterum orauit si fieri potest transeat a me calix iste infra 26. & Mar. decimoquarto, orauit etiam animam suam a Deo susci pi. in manus tuas commēdo spiritum meum infra 27. & Luc. 23. sed voluit astringere nos ad petenda determinata, idest, quidquid peteretur pertineret ad ea, quę continentur in hac oratione.

Ad secundum dicendum, q̄ Christus posuit istam formam orandi ad euitandum errorem Gentilium, qui errabant in duobus.

Primo, q̄ petebant res inhonestas, vel inanes: nam sola bona huius sęculi petebant quasi ea sola appetentes eo, quòd futurum sęculum nullum putabant, & quantum ad hoc Christus instruxit nos assignās, quæ sunt illa, quæ peti debent, & omnia ista sunt bona spiritualia, præter illud panem nostrum supersubstātialē da nobis hodie. in quo petuntur temporalia non tamen diuitię aliquę, sed solum sustentatio necessaria, quæ nomine panis intelligitur, & hoc inquantum non potest spiritualis vita acquiri nisi in temporali vita manentibus, & illa sine alimentis agi non potest, vnde alimenta reduci possunt ad spiritualia inquantū ad ea ordinantur, quoniam spiritualia sine temporalibus diu esse non possunt. Secundo errabant Gentiles in forma petendi, quia erant multiloqui supra in litera. s. qui putant, quòd in multiloquio suo exaudiantur, & quantum ad hoc Christus dat nobis formam orandi sub breuitate. s. quòd quid quid petierimus sub breuitate petamus, sicut istę septem petitiones, licet in sensu multa contineant in verbis, tamen succinctæ sunt: & ideo quandocunque oramus si breuiter oramus sic oramus, sicut Christus, hic docuit, & hoc vtile est, quia vt supra ostensum est nō oportet esse orationem longam in verbis, licet sit prolixa in tempore.

An fuit conueniens quòd Christus daret nobis aliquam formam orandi. Quæst. C.

QVAERETVR an fuit conueniens, vel necessarium, quòd Christus daret nobis formā orandi.

Dicunt aliqui, quòd non, quia oratio est aliquid voluntarium, & est ad excitandam deuotionem mentis, & tamen non conuenit omnibus hominibus eodem modo excitari: ergo non conuenit omnibus eadem forma orandi. Item oratio est petitio decentium a Deo, ideſt, eorum quæ nobis sunt necessaria, vel expedientia, non tamen est idem expediens omnibus hominibus: ergo non debet poni aliqua vna oratio pro omnibus hominibus. Dicendum, quòd Christus conuenienter dedit nobis formam orandi, & quòd fuit necessarium aut valde vtile, quòd illam nobis daret. Primo, quia Apostoli petiuerunt, quòd daret eis modum orandi: ergo dare debuit. Lucæ vndecimo: cum esset in quodam loco orans cum cessauit dixit vnus ex discipulis eius ad eum, doce nos orare, sicut Ioannes docuit discipulos suos, & ait illis cum oratis dicite pater noster, &c.

Secundo fuit hoc propter ignorantiam, quia Christus instruere nos voluit in omnibus, quæ ignorabamus, & erāt nobis necessaria, & tamen orare homo nescit, ideſt, quid in oratione petendum sit, nisi Deus doceat ad Rom. 8. scilicet, nam quid oremus, sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Tertio fuit hoc ad tollendum errorem Gentilium, quia dictum fuerat supra, quòd Ethnici errabant circa orationem putantes se exaudiri in suo Multiloquo, vt ergo nos non erremus orando, sicut illi fuit conueniens, quòd traderet nobis formā orandi, per quam sciremus quid in oratione petendum esset, & qualiter, scilicet, an breuiter, vel prolixe.

Quarto propter magnam necessitatem, & complementum doctrinę, quia Christus venit tanquam legislator ordinans nos in moribus, pendet tamen bonitas, vel malitia moralis ex appetitu, quia qui bona vult bonus est, qui verò mala vult malus est, & sicut recte tristari, & recte gaudere consistit recta disciplina moralis 2. Ethico. debuit ergo dari regula de appetibilibus: eadē est regula peribilium, & appetibilium, quia quòd licite potest appeti poterit licite peti in oratione, hoc autem Christus fecit instituendo hanc collectionem petitionum, quia ostendit per hoc, quòd ista sola sint appetenda cum ipsa sola peti debeant: ideo fuit valde vtile, quòd daretur ista forma orandi, & in illa simul agit Christus duo, scilicet, quia ponit nobis numerum appetendorum in generali, & etiam numerum petendorum in oratione, vt sciamus, quòd quicquid extra ista perimus, malum est.

Quinto fuit hoc ad dandam nobis maiorem fiduciam orandi: nam homines cum non habeant cōuersationem cum Deo, sicut dicitur Dan. 2. exceptis diis quorum non est cum hominibus conuersatio, timēt petere aliquid a Deo hęsitantes an Deus velit dare, nunc autem cum oratio sit facta ab ipso Deo est fiducia nobis, quòd ille exaudiet eam quando formauerimus ipsam, quia dabit fauorem verbis suis, sic dicit Cyprianus lib. de oratione Dominica, qui sic viuere docuit, & orare, vt dum in oratione quam filius docuit apud patrem loquimur, facilius audiamur, amica & familiaris oratio est Dominum de suo rogare, agnoscat pater filij sui verba cū precē facimus, & cū ipsum habeamus aduocatum apud patrem pro peccatis nostris, quando peccatores pro delictis nostris petimus aduocati nostri verba promamus: etiam glo. dicit inter salutaria monita, quibus consulit credēribus formam orandi proposuit, & orationem composuit breuibus verbis, vt sit fiducia cito annuendi, quòd breuiter vult rogari.

Sexto, quia videbatur pertinere ad perfectionem doctrinę docere orare: nam beatus Ioannes, qui discipulos habuit docuit eos orare. Lucæ 11. Dñe doce nos orare, sicut Ioannes docuit discipulos suos, sed Christus habuit discipulos deducēdos ad perfectiorē statum: ergo magis fuit necessarium, quòd doceret eos orare, quàm quòd Ioannes doceret suos.

Ad primum dicendum, quòd non est idem modus concitandi deuotionem omnibus hominibus, & ideo non oportet, quòd sit eadem oratio in verbis: bene tamen poterit esse eadem sententia, quia deuotionem concitare non conuenit principaliter ex sententia, sed ex verbis taliter, vel taliter se habentibus ad sententiam, sicut videmus in Rhetoricis orationibus, quia eadem sententia sine artificio, & ornatu prolata nihil efficit, cum autem artificiosè, & ornate modo oratorio processerit ad suadendum, & concitandum animos efficax est, Christus autem noluit nos obligare ad dicendum istam solam orationē quantum ad verba, sed solum quantum ad sententiam, vt dictum est præcedenti quæstione, & sic stat eandem esse orationem omnium, scilicet, in sententia, & diuersam esse in verbis, vt possit diuersimode concitare homines.

Ad secundum dicendum, quòd licet non expediant particulariter eadem omnibus hominibus in generali: tamen omnibus expedit habere idem, scilicet, gratiam, & gloriam, & temporalem sustentationem, & peccatorum habere remissionem, & ita de cęteris, oratio autem ista Christi continet bona, quæ competunt generaliter omnibus hominibus nō descendens ad bona particularia, quæ possunt competere isti, & non illi: ideo ista oratio omnibus est conueniens.

Cur in veteri testamento Deus nullam dedit orandi certam formam, sicut in nouo. Quæst. C I.

SED quæretur, quare in veteri testamento Deus non dedit aliquam formam certam orādi, sicut in nouo.

Dicendum, quòd si accipiatur oratio generaliter pro laude, & gratiarum actione, & petitione bene fuit data in veteri testamento aliqua forma orādi, quia quando Iudęi offerebant primitias suas coram Sacerdote, faciebant coram eo quādam professionem sub certis verbis, quæ habentur Deuterono. 26. & illa pertinent partim ad laudem Dei, & partim ad gratiarum actiones. si accipiatur strictè oratio pro petitione dicendum, quòd non fuit data aliqua forma orandi toti populo, sed fuit data Sacerdotibus quædam forma orandi quando benedicerēt Israelitis offerentibus aliquid, vel quandocunque benedicere expediret, & habetur Num. 6. scilicet, benedicat tibi Dominus & custodiat te, ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem, ista per modū orationis dicuntur, potius tamen vocantur benedictio quàm oratio, quia in oratione principalius orat quis pro se quàm pro alijs, & tamen hic solum oratur pro alijs, & ita vocatur benedictio Nu. 6. scilicet, sic benedicetis filijs Israel: licebat ergo Iudæis orare petendo quicquid vellent, & qualitercunque vellent quòd non esset manifeste malum, quia non erat eis certa forma præfixa in rebus petendis, nec in modo petendi.

Causa autem huius fuit, quia oratio est pars contemplationis, & sic pertinet ad viros contemplatiuos, & anhelantes ad perfectionem, status autem legis Iudaicæ erat hominum valde imperfectorum: ideo non pertinebat ad eos status contemplatiuus, status autem legis nouæ est status hominum perfectorum respectu legis veteris: ideo pertinet contēplatio ad istum statum, oratio autem est pars contemplationis: ideo ad istum statum pertinet statutam esse formam orandi, & in veteri lege non fuit ita necessarium: huius signum est, quia in nouo testamēto sępissime fit mentio de oratione: nam Christus dixit semper orare, & nunquam deficere Luc. 18. & in omnibus alijs bonis, quibus indigemus iubet orandum, vt infra vigesimoquarto, orate ne fiat fuga vestra hyeme, vel Sabbato, & infra decimo, dicitur orate Dominum messis, vt mittat operarios in messem, & Apostolus suadet prima Thessa. 5. orationi semper instare, & q̄ semper vacemus hymnis, & canticis spiritualibus ad Ephes. 5. quòd autem cōpetit hoc ex statu perfectionis apparet, quia viris, qui sunt in excellētiori statu iubet magis orationi intendere. s. Episcopis, sicut loquitur Apostolus Timotheo, & intantum oratio competit ad Episcopum, & ad alios existentes in gradu excellenti, q̄ dicitur, q̄ ad Episcopum non pertinet nisi oratio, & lectio. 88. distin. cap. Episcopus nullam. s. Episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed orationi, & lectioni, & verbo prędicationis tantummodo vacet, in veteri autem testamento rarissime, vel quasi nunquam inuenitur, q̄ Deus iubeat hominibus orare, & ideo non erat ibi necessaria forma orandi: si tamen in veteri testamento volebant aliqui accipere formam perfectioris vitæ quam populus non haberet, illi vacabant orationi, & habebant formam orandi, sic patet de Ioanne Baptista, qui fuit vir totus contemplationi deditus, & quando discipulos habuit, voluit eos aliqualiter abstrahere a modo populari viuendi, & instruere in vita contemplatiua: ideo docuit eos orare sic dicitur Luc. 11. Domine doce nos orare, sicut Ioannes docuit discipulos suos, & etiam sępe orabant Luc. 5. s. quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obtecrationes faciunt tui autem edunt, & bibunt?

Secunda causa fuit, quia tota lex vetus fuit temporalis, ideſt, exterius vel in cortice sola temporalia promittens, si igitur orandi forma aliqua dari debuisset oportebat, q̄ ibi continerentur solum bona temporalia cum ista sola in lege expresse promitterentur, non fuit tamen conueniens, q̄ Deus daret talem formam orandi, quia per hoc incitaret homines valde ad amorem bonorum temporalium, & obfuscaretur cognitio spiritualium bonorum, & aboleretur de animo desiderium spiritualium si aliquod ibi erat, Deus tamen non vult incitare homines ad desiderium bonorum temporalium, sed potius retrahere ab eis, quia cupiditas istorum est radix omnium malorum, & illi, qui volunt diuites fieri incidunt in laqueos diaboli. 1. ad Timoth. 6.

Sed obijcietur, q̄ Deus in lege promisit temporalia bona: ergo eodem modo oratio circa temporalia esse debuit, & non erat inconueniens, quòd ista talia in oratione peterentur.

Dicendum, q̄ multa Iudæis data sunt, non quidē ex præcepto, sed ex necessaria permissione sic dicitur infra 19. ad duritiem cordis vestri libellus repudij datus est, in his autem, quæ mala sunt, vel saltem non sunt per se bona, non oportet incitare, sed retrahere, & ideo inquantum aliquid fuerit necessarium poterit licitè permitti, suaderi tamen ad illud nunquam potest esse necessarium: & ideo nunquam ad talia debet fieri suasio, sicut meretrices esse in vrbe secundū leges humanas permissum est, quia necessarium est propter turpiora euitare, lex tamen humana non suadet nec hortatur esse meretrices, nec fauet illis, sed potius eas tanquam infames habet, ita in lege veteri conueniens fuit fieri promissionem bonorum temporalium, quia ille populus, qui de gentilitate no uiter ad cultum Dei deducebatur erat valde rudis cui sola bona temporalia nota erant, & cui nequaquam posset a principio suaderi optare quędam spiritu alia bona, quæ essent post hanc vitam, & ad illam assequendum totam vitam ordinare: ideo erat necessarium, q̄ vel Deus nullos cultores ad se de nouo adduceret, vel q̄ illos omnes supernaturaliter sine operatione humana faceret perfectos, vel deduceret eos a principio per solum desiderium bonorum temporalium, Deus tamen voluit habere aliquos cultores, & non fuit conueniens, q̄ supernaturaliter perficerētur, quia hoc repugnabat intentioni Dei, qui volebat & semper vult, sicut & iustum est, homines assuefa-

ctos

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctos per legem bonam bonos fieri, quia aliàs nec erit locus meriti nec demeriti si Deus nobis omnia supernaturaliter confert: etiam frustra videbitur datum esse homini, ꝙ sit rationalis ex quo habet principium ad dirigendum ex seipso operationes suas, si omnia ei supernaturaliter, & ab extrinseco dari deberent ipso nihil agente: decuit ergo ꝙ Deus traheret ad se homines illos adhuc rudes eo modo quo trahi poterant, & hoc erat per desiderium temporalium bonorum, quæ sola cognoscebant, & ita promisit eis Deut. 28. si audieris vocem Dei tui, vt custodias omnia mãdata eius faciet te Deus tuus excelsiorem cunctis gẽtibus, quæ versantur in terra, & sic fuit necessarium ad hoc, ꝙ Deus haberet a principio aliquos cultores promitti eis temporalia bona sola, ꝙ tamen iuberet eis petere ista bona, & daret eis formam ad petendũ non erat necessarium, & erat incitare eos ad magis illa desiderandum: ideo conuenientius fuit, ꝙ Deus nullam formam orandi daret in veteri testamento nec iuberet orare quàm, quòd daret formam orandi, in qua sola bona temporalia peterentur.

Secus autem in nouo testamento, in quo non promittuntur temporalia aliqua, sed sola spiritualia, oratio autem debet esse conueniens promissioni bonorum: ideo fuit hic conueniens dari formam orandi, quia in illa nihil contineretur nisi spiritualia bona immo nihil aliud continere deberet, quia cum in lege Christi nulla nobis temporalia promittantur, nulla causa erat ex qua temporalia petere deberemus, ꝙ autem petatur in ea panis, qui est aliquid temporale dicendum, ꝙ non petitur inquantum est bonum tẽporale, sed inquntum est aliquid necessarium ad vitã spiritualem, quæ non potest esse sine naturali, & illa non est sine pane.

Quare in principio huius orationis dicitur pater noster. Quæst. CII.

QVAERETVR quare in principio orationis huius dicitur pater noster, cum non pertineat hoc ad aliquam de petitionibus.

Dicendum, ꝙ propter multa. Primo, qa cum Christus det formam orandi oportet, quòd in ea exprimatur ille ad quem oratur, quia ad aliquem debet dirigi, & ille debet poni in principio orationis: ideo antequam petitio aliqua inciperet poni debuit nomen eius ad quem oratur, licet ex hoc non sequitur, ꝙ debeat determinate dici pater noster, quia posset dici Deus noster, vel Domine noster aut creator, & sic de ceteris nominibus, quæ Deo competere possunt, sed solum sequitur, quòd debeat pręponi nomẽ eius ad quem oratur.

Secundo fit hoc specialiter ad significandum dignitatem status noui testamenti, in quo Deum patrẽ vocamus: nam nulla maior excellentia nobis aduenire potest, quàm ꝙ filij Dei simus, & in hoc excellimus eos, qui erant in veteri testamento, quia nũquã in oratione aliqua Deum patrem vocauerunt, sic dicit Aug. lib. de sermo. do. multa quidem dicta sunt in laude Dei, nusquam tamen inuenitur prœceptum populo Israel vt dicerent pater noster, sed est eis insinuatus, vt Dominus tanquam seruis, sed de populo Christiano Apostolus dicit, ꝙ spiritum adoptionis accepit, ꝙ autem dicit Aug. ꝙ ostensus fuit Israelitis tanquam Dominus seruis verum est, & tamen non est negandum, quin ipse Deus vocaret Israelitas filios, & Israelitæ vocarent eum patrem: de primo patet, quia Exo. 4. cum Deus loquitur Pharaoni dicit filius meus primogenitus Israel dimitte filium meum, vt seruiat mihi etiam Deutero. 32. dicitur nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, fecit, & creauit te? De secundo patet Isa. 63. vbi loquuntur Iudæi ad Deum. s. tu enim pater noster, & Abraham nescìuit nos, & Israel ignorauit nos, tu Domine pater noster redemptor noster a sęculo nomen tuum, sed verum est, ꝙ dicit Augu. s. ꝙ Deus nunquam accepit Iudęos ad tãtam familiaritatem, vt iuberet eis dicere pater noster, idest, quòd eum sic vocarent.

Tertio fit hoc ad ostendendam quandam cõfidentiam de impetratione eorum, quæ petimus. nam nõ est aliquod nomen maioris amoris, & dulcedinis, q̃ pater, vt innuitur 2. Politi. cap. 1. & nihil est, ꝙ pater negare possit filio iuste petenti: nam ꝙ petit iam suũ est, quia omnia, quæ patris sunt filij sunt: nam si filius est hęres est ad Ro. 8. non ergo debet sic orans dubitare de impetratione sic dicit Aug. hoc nomine pater charitas excitatur: quid enim charius debet esse filijs quàm pater: cum enim homines dicunt Deo pater noster quædam impetrandi præsumptio est, quid iam non debet filijs petentibus cum hoc ipsum eis ante dederit, vt filij essent? & hoc competit valde oranti. nam debet orans habere magnam fiduciam de impetrando aliàs nihil obtinebit Iaco. 1. postulet autem in fide nihil hæsitans: qui enim hęsitat similis est fluctui maris, qui a vento mouetur: non ergo extimet homo ille, quòd accipiat aliquid a Domino.

Quarto fit hoc ad reddendum attentũ ipsum orantem qualis esse debeat: nam tanquam filius petit, & tanquam filius impetrare debet: attendat ergo ꝙ talem se constituat, vt filius Dei sit, & dici mereatur alioquin se falsarium ostendit cum illum patrem nominet cuius filius esse non vult, sic dicit Augu. quanta cura animum tangit, vt qui dicit pater noster, tanto patre non sit indignus?

Cum oratio dominica fiat ab vno, quare non dicitur pater meus, & non pater noster. Quæst. CIII.

QVAERETVR, quare dicitur noster: nam poterat dici meus, vel mi, & videtur, quòd hoc potius conueniat cum fiat oratio ab illo, qui est vna persona, & pro seipso petit.

Dicendum, ꝙ Christus ex iuduſtria posuit noster propter multa. Primo ad significandum differentiam paternitatis, quia Deus est pater suus, & pater noster, sed aliter suus, & aliter noster: nam est pater suus naturali generatione, noster autem pater est gratuita adoptione: nam accepimus spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba pater ad Rom. 8. idest, per adoptionem quam accepimus competit nobis vocare Deũ patrem, & alias non liceret. Christus ergo qui speciali ter est filius Dei debet alio modo vocare eum. s. pater meus, idest, specialiter meus, & nullius alterius: sic dicitur. Psal. 88. ipse inuocabit me pater meus es tu, ꝙ de Christo solo intelligitur secundum doctores, licet de Salomone posset aliquo modo intelligi, nos autẽ omnes conuenimus in vna ratione paternitatis. s. per adoptionem: ideo nemo dicit pater meus quasi Deus speciali modo sit pater eius, sed dicit pater noster, qa eadem ratione est pater eius qua omnium, idest, adoptione, sic dicit hic Glo. dicitur pater noster, quòd commune est omnibus, non pater meus, quòd soli Christo conuenit, qui est filius per naturam.

Secundo factum est, quia Christus voluit charitatem constituere inter omnes homines, ita ꝙ adinuicẽ sibi communicarent spiritualia bona: & ideo voluit, ꝙ nemo quando oraret pro se solo oraret, sed pro omnibus: ideo dixit noster, ita ꝙ necesse sit ex forma orandi pro omnibus orare: nam dicitur pater noster, & postea dicitur dimitte nobis debita nostra, & iterũ

& ne nos inducas in ten. quæ omnia non ad orantem solum, sed ad omnes proximos necesse est extendi sic dicit Cypria. lib. de oratio do. s. nõ autem dicimus pater meus, sed pater noster, quia pacis, & vnitatis magister noluit sigillatim, & priuatim precẽ fieri, vt quis cum precatur pro se tantum precetur: publica est enim nobis, & communis oratio, & quando oramus non pro vno tantum, sed pro populo toto oramus, quia totus populus vnum sumus: sic enim vnũ orare pro omnibus voluit quando in vno oẽs ipse portauit, & est valde accepta oratio quam quis facit pro alio apud Deum magis quàm si pro se solo oret, sic dicit Chrysosto. super Math. pro se enim orare necessitas cogit, pro altero autem charitas fraternitatis hortatur, dulcior est autẽ ante Deum oratio nõ quã necessitas transmittit, sed quàm charitas fraternitatis commendat.

Tertio fit hoc ad auferendum quibusdam superbiam, qui putant se alijs excellentiores, quia se nobiliores natales habere gloriantur, & tñ non est locus huic, quia non est altior nobilitas q̃ esse filium Dei, & tamen hoc pũbus Christum colentibus commune est: ergo nemo de nobilitate gloriari potest, ꝙ si gloriatur ad Christum non pertinet, quia non putat se habere Deum in patrem, vel credit se nobiliorem esse ex alijs natalibus q̃ inquantum Deum patrem habet, sic dicit Aug. admonentur hinc diuites, vel genere nobiles non superbire aduersus pauperes, & ignobiles, quoniam simul dicunt Deo pater noster, ꝙ nõ possunt vere ac pię dicere nisi se fratres esse cognoscant, sic etiam dicit Chrysost. in quadam Homilia, ꝙ enim nocumentum est ex inferiori cognatione esse cum secundum superiorem omnes simus copulati?

Quare dicitur hic Deo, qui es in cęlis. Quæst. CIIII.

QVAERETVR quare dicitur hic Deo qui es in cęlis. Dicendum, ꝙ non dr̃ hoc quasi Deus sit in cęlo, & non alibi, qa Deus vbique est, vel proprie loquendo Deus in nullo loco est, vt supra fuit dictum, nec ẽt quia cęli sunt corpora excellentiora totius naturę putandum est, ꝙ Deus sit in eis, & non alibi, quia tunc potius esset in auibus, & iumentis, immo, & in plantis, quia omne viuens excellentius est non viuente, sic dicit Augusti. lib. de sermo. Domi, non enim spacio locorum continetur Deus: sunt quidem cęli excellentia mundi corpora, & si in eis locus Dei esse credatur, melioris meriti sunt aues quarum vita est Deo vicinior.

Sed dicetur Deus esse in cęlis ꝓꝓ multa. Primo ad differentiã patris nostri carnalis, quia nos habemus patrem in terra ad illum tñ non oratur, quia nihil nobis concedere potest cum ipse pariter egeat istis bonis, quę petimus, vt ergo videat ad quẽ oramus dr̃ pater noster qui es in cęlis, quasi dicat, ꝙ ad cęlestem oramus, & non ad terrestrem. Secundo fit hoc ad significandum, ꝙ homo debet subtrahere desiderium suũ a terrenis cum patrem in cęlis habeat, sic dicit Chry. super Mat. addit qui es in cęlis, vt sciamus nos habere patrem terrestrem, & erubescant se terrenis rebus substernere, qui patrem habent in cęlis.

Tertio fit ad ostendendum conditionem orationis: nam ea, quæ petuntur debent esse talia qualis ille, a quo petuntur, sicut pudor esset a milite libros petere, & a clerico canes venaticos, vel equum phaleratũ, ita & pudor est a cęlesti terrestria petere, innuitur ergo ꝙ iste, a quo petimus in cęlis habitat, vt per hoc intelligamus qualia sunt, quæ eum dare decet, & quæ nobis petere conuenit, & ita tota ista oratio de rebus cęlestibus est: nam nihil in ea terrenum petitur.

Quarto fit ad accendendum mente in desiderium bonorum cęlestium, & diuinorum: amor enim conuiuere desiderat, quia actus amicorum est conuiuere 8. Ethi. patris autem ad filium maximus amor est, vt patet ibidem, vbi ergo pater est ibi filius esse desiderat, inquantum ergo dicimus, quòd pater noster est in cęlis innuitur, quòd nos debemus desiderare ire in cęlum, sic dicitur in collationibus patrum. s. patrem in cęlo dicimus, vt ad illam regionem, in qua patrem nostrum esse fatemur summo desiderio properemus: sic etiam Aug. lib. de sermo. do. dicit, quòd admonemur conuertere nos ad Deum. s. huius rei gratia orantes ad Orientem conuertimur vnde cęlum surgit, non tanquam Deus ibi sit cęteras mundi partes deserens, sed vt admoneatur animus ad naturam excellentiorem se conuertere, idest, ad Deum cum corpus eius quod terrenum est ad corpus excellentius, idest, ad corpus cęleste conuertitur, sic etiam dicit Chrysosto. in quadam Homilia, in cęlis dicit esse Deum non illic eum concludens, sed a terra abducẽs orantem, & excelsis regionibus affigens.

Quinto dicitur hoc propter simplices, qui non possunt intelligere Deum nec aliquam rem spiritualem extra locum esse, & pro illis melius est, quòd intelligant in cęlo Deum esse quàm in terra quãdiu aliter eum intelligere non possunt, sic dicit Aug. conuenit sensibus omnium paruulorum, & magnorum, vt bene sentiatur de Deo: & ideo qui nondum possunt aliquid incorporeũ cognoscere, tolerabilior est eorum opinio si Deũ in cęlo potius esse credant quàm in terra.

Quare dicitur sanctificetur nomen tuum. Quæst. CV.

QVAERETVR quare dicitur sanctificetur nomen tuum.

Dicendum, quòd ista est prima petitio orationis huius: nam postquam positum est prœmium captando beneuolẽtiam Dei, a quo petimus vocantes eum patrem nostrum, & excitando nosipsos ad amorem cęlestium, & contemptum terrenorum inquantum dicimus, qui es in cęlis, quæ sunt dispositiones quędam ad hoc, quòd conuenienter petamus, incipit prima petitio. s. sanctificetur nomen tuum, in qua honorem Dei petimus, & ista petitio iuste prœcedit omnes alias, vt quia homo tenetur magis diligere Deum quàm seipsum prius petat bonum Dei quàm bonum proprium, licet bonum nostrum indiget, ꝙ petatur, quia possumus consequi bonũ, ꝙ optamus, vel deficere ab eo. Dei autem bonum deficere non potest: excellentia tamen amoris quam ad Deum habere debemus facit, vt de bono illius potius quàm de nostro soliciti esse debeamus, sic dicit Chryso. digna est enim Deum precantis oratio nihil petere ante patris gloriam, sed omnia eius laudi postponere.

Potest autem intelligi istud vno modo, ꝙ petamus nomen Dei sanctificari, idest, sanctum haberi, vel reputari ab omnibus gentibus, scilicet, quòd non reputent esse aliquid magis sanctum quàm nomen Dei, & illud super omnia honorent, & istud est, quòd ante omnia petendum est sic dicit Augu. lib. de sermo. do. postquam dictum est quis est, qui petitur, & vbi habitat iam videamus, quæ sint petenda. Primum autem omnium, quæ petuntur hoc est, scilicet, sanctificetur nomen tuum, quòd non sic petitur quasi non sit sanctum Dei nomen, sed vt sanctum habeatur ab omnibus, idest, ita innotescat Deus, vt nõ extimetur aliquid sanctus.

Secundo potest intelligi sanctificetur nomen tuũ, idest, da nobis bene viuere, vt ꝑ bona opa nostra laudetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur nomen tuum sic dicit Chrysosto. rogare iubet F orantem per nostra opera glorificari ac si dicat, ita fac nos viuere, vt per nos vniuersa te glorificent: sanctificetur enim idem est, quòd glorificetur: sic enim Deus aliquando per opera nostra glorificatur, & aliquando blasphematur: nam si bonum faciamus illi, qui videntur laudant Deum, & sanctificant præce. ca. videant bona opera vestra, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est, & prima Petri 2. conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. De blasphemia patet, quia quando qs malum operatur blasphematur Deus per eos, qui vident inquantum detrahunt Deo, quia taliter agentẽ viuere patit. vel gaudere bonis huius sæculi, vel præesse in aliqua dignitate, & hoc maxime est quando ille, qui male agit est talis, qui alios docere debebat, contra tales loquitur Apostolus ad Rom. 2. Qui alium doces teipsum non doces, qui prædicas non furandũ & furaris, & sequitur, nomen enim Dei per vos blasphematur inter gẽtes. etiam est ista blasphemia quãdo peccat ille, qui alios ex conditione status pro delictis punire debet, sic fuit de Dauid, qui erat rex ad quem pertinebat punire delicta, & quia ipse commisit adulterium, & homicidium blasphemabant homines de Deo dicentes. Deus non est iustus, vel non tolerabit eum, vt ipse conqueritur Psal. 3. multi dicunt animæ meæ non est salus ipsi in Deo eius, de hoc 2. Reg. 12. blasphemare fecisti inimicos nomen Dñi H propter verbum hoc, idest, propter peccatum, quod commisisti, & in talibus grauius videtur esse peccatũ ex malo exemplo quàm in seipso cum propter malũ exemplum Deus blasphemetur vide 3. Reg. 12. non infligitur pœna Dauid, quia commisit peccatum, sed quia ex peccato suo commissa fuit blasphemia Dei, cum dixit Dauid peccaui, & Nathan dixit ad Dauid Dominus transtulit peccatum tuum non morieris, verumtamen, quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi morietur.

Tertio potest accipi, quòd per hoc petam⁹ a Deo, quòd nos efficiat sanctos, ita quòd intelligamus non quòd nomen Dei in seipso sanctificetur, sed quòd sanctificetur in nobis, idest, quod nos efficiamur sancti, sic dicit Cyprianus nõ optamus Deo, vt sanctificetur orationibus nostris: quia enim ipse dixit sancti estote, quia ego sanctus sum, id petimus, & rogamus, vt q in baptismo sanctificati sumus in eo cẽ quo cœpimus perseueremus. Duo tamen sensus præcedentes meliores sunt, quia hoc modo nihil in hac oratione peteremus pro Deo, sed omnia pro nobis, quod non est conuenienter dictum, quia sicut tenemur Deum diligere, ita tenemur bona eius optare, & pro illis orare, & præ cæteris illa petere. etiam patet, quia Ecclesia in orationibus suis sequitur istum modum, scilicet, q pro Deo petit gloriam, & honorem, oportet ergo q in hoc fuerit instructa a Christo, nihil est tamen, in K quo Christus in hac oratione iusserit peti bona Dei nisi hoc intelligatur de illis: ergo oportet, quòd intelligatur, quòd hic petimus honorem Dei.

Item patet hoc, quia etiam si intelligeretur de bonis humanis, idest, de sanctificatione nostra non esset conuenienter ordinata ista petitio: nam tota Ecclesia asserit, quòd Christus hic non solum ostendit nobis, quod erant appetenda, & petenda, sed etiam quo ordine desiderari, & peti debebant, & tamen inter omnia bona humana, quæ veniunt in cogitationem hominis primum quod occurrit est beatitudo, quia illud est maximum, & finis omnium bonorum, illud autem petatur quando dicimus adueniat regnũ tuũ: ergo incongrue poneretur ista petitio ante illam, qa sanctificari nos est medium perueniendi ad beatitudinem: ideo non debuit poni ante beatitudinem, sed beatitudo ante omnia, quia est prima in intentione. Vel si considerentur inquantum est finis, & finis est vltimus in assecutione, deberet poni post omnes petitiones, quia omnia, quæ petuntur hic, quę ad nos pertinent sunt media perueniendi ad beatitudinem, non potest ergo intelligi conuenienter nisi de sanctificatione, idest, honore nominis Dei, & tunc ista petitio est prior ceteris dignitate, quia petitur in ea bonũ Dei: etiam differt ab alijs, quia in ea sola petimus id quod Deo bonum est, in cæteris autem petimus id quod pertinet ad nos.

Quomodo petimus, vt Dei nomen sanctificetur cum in nostra potestate sit sanctificare. Quæst. CVI.

SED dicetur quomodo petimus, quòd sanctificetur nomen Dei, quia cum ista sanctificatio nihil sit nisi glorificatio nominis Dei, & istud a nobis fit, quia nos Deum glorificamus, quomodo petimus hic a Deo, quòd sanctificetur nomẽ eius, quia nemo petit ab alio nisi id quod ipse non potest per se facere, quod autem per se faciliter facere potest ab alio non petit, & si peteret irrideretur, & iuste repelleretur: etiam quia istud est documentum commune quod homo in eis, quæ potest via humana facere, non debet ad Deum recurrere, nec se committere ei, quia istud esset tentare Deum, vt si quis potens se eruere a periculo faciliter nollet fugere, sed peteret a Deo, quòd liberaret ipsum, vel si potens habere cibum per laborem laborare recusaret, & peteret sibi cœlitus cibum dari, & tamen sanctificare Deũ est in potestate nostra laudando ipsum: ergo nõ oportet, quòd a Deo illud petamus.

Dicendum, quòd in ista oratione nihil petimus nisi quod per nos facere non possumus, quod de qualibet petitione posset particulariter induci. Et quod dicitur de sanctificatione, dicendum quòd non est in nostra potestate, quia ad hoc, quòd homo faciat aliquod bonum, oportet quòd iudicet illud esse bonum, & inclinetur ad illud, ista tamen duo non potest homo facere a seipso, sed opus est, quòd Deus ostendat ei quid sit bonum, & inclinet mentem eius in illud, vt probatum est supra in expositione literæ, ita ergo licet sanctificatio nominis Dei per nos fieri debeat, oportet tamen q cognoscamus quod sit bonum, & quòd ad hoc inclinemur, & ista duo solus Deus nobis præstat: ideo ab eo petendum est, q nomen eius sanctificetur.

Aliter potest dici, quòd istud, quod petimus non est in potestate nostra: nam ista oratio fit a quolibet particulariter, & tamen non fit nomine suo, sed nomine totius Ecclesiæ, vel populi, vel omnium proximorum, vt ostensum est supra quæst. 103. non est tamen in potestate alicuius orantis, quòd ab omnibus hominibus laudetur nomen Dei: ideo iuste petit hoc a Deo tãquam nullo modo existens in potestate sua, sed Dei, qui potest conuertere corda omnium hominum, vt sequantur eum 3. Reg. 8. scilicet, sit Deus noster nobiscum, & inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in vijs eius.

Alio modo potest dici, quòd istud est aliquo modo in Deo, & aliquo modo in potestate nostra. Nam Dei est, quòd inclinet corda nostra ad faciendum hoc, & nostrum est, quòd exequamur illud, & pp hoc quãtum ad id, quod pertinet ad Deum petimus ab eo, q præstet nobis sanctificare nomen suum, & hoc significat oratio ista pasliua, scilicet, sanctificetur nomen

nomen tuum, & non dicitur sanctifica nomen tuum A in nobis, vel nos sanctificemus illud, per quę videretur attribui soli Deo, vel soli homini. Nunc autem cum nulla persona exprimatur habet se medio modo. s. quòd aliquid de hoc pertineat ad nos, & aliquid ad Deum, & idem est de alijs sequẽtib⁹ petitionibus, sic dicit Chrysosto, super Mat. s. vide quàm caute locutus est, non dixit pater sanctifica nomen tuum in nobis, adueniat regnum tuum super nos, fac voluntatem tuam in nobis, nec iterum dixit sanctificemus nomen tuum, suscipiamus regnum tuum, faciamus voluntatem tuam, ne hæc aut Dei tantum aut hominis tantum esse videantur, sed medie dixit, & impersonaliter; nam sicut homo non potest facere bonum nisi habuerit adiutorium Dei, sic nec Deus bonum B operatur in homine nisi homo voluerit.

Ad primum patet, quòd licet glorificatio Dei per nos fiat, tamen nos nescimus quando, & quomo glorificandus sit nisi ipse nobis hoc ostenderit, & cor nostrum ad hoc inclinauerit, ex ea ergo parte qua adiutorium Dei est nobis necessarium petere debemus a Deo in isto, & in quolibet alio opere bono.

Ad secundum dicendum, quòd Deus nunquam est tentandus, quòd fieret si ea, quæ per nosipsos facere possemus nolentes facere peteremus ab eo, hic autem non est simile, quia inclinatio cordis nostri ad bonum nunquam est nobis nisi per influxum Diuinæ C bonitatis, & notitia boni nunquam est in nobis nisi p Deum, & ideo ista a Deo petenda sunt, & quia ista sunt principia operis nostri posse operari bonum in nobis non est a nobis, sed a Deo, sic dicitur 2. Corin. 3. non q sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Secus autem est in illo, qui positus in periculo mortis faciliter potest fugiendo euadere, & nolens fugere petit a Deo, quòd eum liberet, quia id quod a Deo petendum erat pro ista liberatione iam datum est. s. q homo sciat agere, & inclinetur: nam inquantum iste est in periculo, & scit se esse in periculo habet primũ, & non oportet, q Deus illuminet amplius intellectũ eius: inquantum vero habet potestatem fugiendi, & naturaliter desiderium se conseruandi habet inclinationem mentis ad opus, & sic iam iste habet illa duo, D quæ a Deo petenda erant, & illa duo Deus sibi ante hoc dedit: nihil ergo restat a Deo petendum ad hoc, q se liberet cum sciat, & velit, & possit, quòd ergo omissis istis petat a Deo, quòd liberet eum non est petere aliquod necessarium, sed tentare Deum, & istud nunquam licet, secus autem est in faciendo opera bona, quia ad illa ex seipso est homo grauis nisi Deus inclinet eum, quia etiam si nihil aliud obstet, saltem inuenit homo legem contrariam in membris suis, quæ impediat illum ad Rom. 7.

Sed obijcietur, quia si homo ex seipso non potest bonum cognoscere sine Deo illuminante, nec inclinare ad bonum, sine Deo inclinante, non erit homini imputabile si malum faciat cum non sit in potestate E eius, sed oporteat hoc a Deo petere. Deus tamen non concedit nobis semper, quæ petimus.

Dicendum, quòd sicut ea, quæ totaliter pendent ex potestate nostra dicimur posse facere, & si non faciamus illa quando expedit tumus ex hoc culpabiles, ita si ea, quæ possumus facere per alios non feceri-mus, culpamur inquantum facere per alios subeat potestati nostræ, & dicimur illa posse facere: sic dicit tertio Ethico. quòd dicimur posse facere illa, quæ possumus per amicos, de notitia autem boni, & veri ita est, quòd homo illa non potest per seipsum, sed Deus causat ea in homine, & sic homo potest illa per Deum: est autem Deus ita promptus ad ista faciendum, quòd mox, vt homo petuerit concurrit Deus, cum eo, immo antequam homo petat Deus prœuenit eum ostendendo ei quid sit bonum, & inclinando, vel pulsando cor hominis aliqualiter ad hoc faciendum Apoca. 3. Ecce ego sto ad ostium, & pulso. sinclinando hominem ad bonum, siquis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, idest, consenserit pulsationi meæ volendo facere id quod ego suadeo sibi, & ad quod inclino illum, intrabo ad illum, idest, ad habitandum cum eo, & cœnabo cum illo, & ipse mecum, idest, habebo eum mihi gratum, & amicum, & ipse etiam habebit me in amicum: est ergo in potestate hominis, quòd Deus inclinet eum ad bonum: & ideo si aliquando non agit bonum quasi non inclinatus ad illud non excusatur, quia non est inclinatus eo, quòd non petit a Deo inclinari, vel quòd pulsationi Dei non consentit.

Quare dicitur adueniat regnum tuum, & quid sit istud. Et quòd ea, quæ petuntur in oratione Dominica, nobis quotidie sunt necessaria. Quæst. CVII.

QVAERETVR, quare dicitur hic adueniat regnum tuum.

Dicendum, quòd ista est secunda petitio, & ista, & omnes sequentes pertinent ad hominem, scilicet, quia in eis homo petit bonum pro seipso, & communiter exponitur de beatitudine, quæ vocatur regnum Dei, vt supra dictum est, & sic petimus regnum Dei aduenire, idest, beatitudinem, quæ nobis a Deo dabitur petimus dari, vel cito nobis dari, & conuenienter exponitur de beatitudine, quia tunc dicuntur sancti regnare cum Christo Apocal. vigesimo, sic exponit Cyprianus lib. de oratione Dominica dicens, quòd nostrum regnum petimus aduenire a Deo nobis repromissum, & Christi sanguine acquisitum, vt qui in sæculo ante seruiuimus postmodum Christo dominante regnemus, & ista est conueniens expositio, quia cum hic petamus a Deo ea, quæ sunt nobis bona, iustissimum est, vt petamus id quod est nobis maximum bonum, istud autẽ est beatitudo: ideo illa petenda est hic: nam sine causa cetera peterentur cum omnia ordinentur ad beatitudinem, si ipsa beatitudo peti non deberet, & quia ipsa est maximum, & primum omnium bonorum, si petenda est oportet, quòd ante omnia petatur, & quia ista est prima petitio earum in quibus bonum nostrum petimus, necessarium videtur, quòd ista de beatitudine intelligatur, & sic communiter exponitur.

Secundo modo potest accipi, quòd petamus aduenire regnum Dei, idest, tempus illud, in quo Deus solus regnabit, hoc est autem petere diem iudicij, quia tunc manifeste apparebit regnum Dei, & cessabit omnis principatus in terra: nam vsque ad diem iudicij durabit iste modus principatus, & subiectionis inter homines, postea vero nemo dominabitur nisi solus Deus, licet sancti dicantur regnaturi cum Deo Apocal, vigesimo non tamen habebunt istum modũ regnandi, qui nunc est inter homines, sed dicentur regnare, quia participabunt Deo in illa ineffabili plenitudine, nunc vero dicitur regnum hominum, quia homines regnant, & subijciuntur, tunc autem erit regnum Dei, quia ipse solus regnabit, quia tunc auferet principatum, & potestatem omnem, & manebit sola sua potestas, sic dicitur prima Corin. decimoquinto in Christo omnes viuificabunt, idest, resurgent, deinde finis, idest, tunc est finis sæculi, & tunc subditur cum tradiderit regnum Deo, & patri cum

quacuaueriț

euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, oportet illum regnare, ideſt, tunc regnabit. Non eſt autem intelligendum, quòd nunc non regnet, quia etiam Deus nunc regnat ſuper homines Dan. quarto, ſcilicet, ſeptem tempora mutabuntur ſuper te donec ſcias, quòd dominetur excelſus ſuper regnum hominum, & cuicunque voluerit det illud, ſic dicit Auguſtinus lib. de ſermone Domini, non eſt ita dictum quaſi Deus nunc non regnet etiam in terra ſemperque in ea regnauerit, accipiendum eſt ergo, vt manifeſtetur, nulli autem licebit ignorare regnum Dei, non ſolum intelligibiliter, ſed etiam inuiſibiliter cum cęperit venire iudicare viuos, & mortuos: tunc enim futurum eſſe iudicium Dominus docet, cum Euangelium prędicatum fuerit in omnibus gentibus, ſed hoc intelligendum eſt, ideſt, cum conuerſi fuerint ad Chriſtum omnes, qui per prædicationem Euangelicam conuertendi ſunt: manifeſtum eſt enim quòd dies iudicij non veniet quouſque compleatur numerus electorum, quia neceſſe eſt impleri numerum illum a Deo præordinatum, & tamen poſt diem iudicij nullus damnabitur nec ſaluabitur, quia ibi erit finis damnationis, & ſaluationis: ergo oportet ante diem iudicij compleri numerum electorum, hoc autem eſt conuerſos eſſe ad Chriſtum omnes, qui per Euangelij prędicationē conuertendi, & ſaluandi ſunt, non tamen oportet, quòd immediate, vt Euangelium per totum orbem fuerit prædicatum ſequatur dies iudicij, quia iam hoc factum eſt tempore Apoſtolorum, & ſucceſſorum ſuorum, qui per totum orbem Euangelium prædicauerunt.

Tertio poteſt accipi adueniat regnum tuum, ideſt, fac quòd ceſſet regnum diaboli, & regnum tuum ſit ſuper omnes homines, & intelligitur de præſenti tēpore, in quo diabolus videt regnare ſuper homines omnes, eo quòd diabolus eſt rex ſuper omnes ſuperbos Iob. 41. primo ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbię, plurimi tamen hominum ſunt ſuperbi, & peccatores: ideo Diabolus regnat quaſi ſuper omnes homines, & ob hoc vocatur princeps mundi huius Io. 12. nunc iudicium eſt mundi, & princeps mundi hui⁹ eijcietur foras, ideſt, diabolus, & Io. 14. venit princeps huius mundi, & in me non habet quidquam, ideſt, diabolus. petimus ceſſare regnum iſtius. ſ. vt omnes efficiantur boni, & Deus regnet in eis. vel intelligitur de regno in quolibet homine, ſcilicet, quòd non regnet diabolus per peccatum in homine ad Rom. 6. non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, & per hoc petimus, quòd homines efficiantur boni, & obediant mandatis Dei ſic dicit Hieron̄y. ſuper Mat. ſcilicet, vel generaliter pro totius mundi petit regno, vt diabolus in mundo regnare deſiſtat, vel vt in vnoquoque regnet Deus, & non regnet peccatum in mortali hominum corpore.

Quarto poteſt intelligi, quòd per hoc homines petant conſeruationem in ſanctitate, vel bono, quòd habent: nam per hoc, quòd nomen Dei ſanctificant, vt in præcedenti petitione petitur, boni ſunt, & iſtam bonitatem in ſe conſeruari petunt: ſic dicit Auguſti. lib. de bono perſeuerantię. cum petitur adueniat regnum tuum quid orant, qui ſunt iam ſancti niſi, vt in ea ſanctitate, quæ illis data eſt perſeuerent? nec enim vt veniat Dei regnum, quod his, qui perſeuerant vſque in finem, certum eſt eſſe venturum.

Conſiderandum, quòd omnes iſtę petitiones ſunt tales, quòd quotidie peti poſſunt, quia iſta oratio poteſt a nobis dici quacunque die, & quacunque hora: & ideo oportet, quòd petitiones ſint tales, quòd pro omni hora conueniat nobis illas petere, & non ſint tales, quòd aliqua earum ſemel impetrata poſtea peti non poſſit, ſed ſunt quædam bona, quæ quotidie dari nobis poſſunt, & quotidie perdi, & quando manent poſſunt meliora effici, ſic innuit Cyprianus lib. de oratio. Domini, ſcilicet, hoc etiam vt ſanctificemur quotidie deprecamur: opus eſt enim continua ſanctificatione, vt qui quotidię delinquimus, delicta noſtra ſanctificatione purgemus.

Quid petamus cum dicitur fiat voluntas tua. Et quòd multipliciter intelligitur, quòd nos deſideramus Dei voluntatem compleri.
Quæſt. CVIII.

QVAERETVR de hoc, quòd dicitur fiat voluntas tua.

Dicendum, quòd iſta eſt tertia petitio, & quia in præcedenti petebatur ipſa beatitudo, hic petitur in omnibus ſequētibus id per quod ad beatitudinem peruenitur, & præcipuum iſtorum eſt, quòd per hoc, quòd fiat voluntas Dei, ideſt, compleatur, ſic dicit Chryſoſto. in quadam homilia, ſcilicet, vide conſequentiam optimam: quia enim docuit concupiſcere cęleſtia per hoc, quod dictum eſt adueniat regnum tuum antequam ad cęlum perueniatur ipſam terram iuſſit fieri cęlum per hoc, quod dicit fiat voluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra, & conuenit valde, quòd nos faciamus voluntatem Dei, quòd ipſe Chriſtus ſecundum, quòd erat homo, & habebat voluntatem humanam diſtinctam a diuina, dixit quòd non venerat ad faciendum voluntatē ſuam, ſed Dei. Io. 6. non veni, vt faciam voluntatem meam, ſed eius, qui miſit me, ſic etiam infra vigeſimoſexto, dicitur tranſeat a me calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

Et poteſt intelligi multipliciter, quòd nos deſidere mus vluntatem, Dei compleri, ſicut Deus multa de nobis vult. prima voluntas Dei eſt de nobis, vt habeamus vitam ęternam. Deus enim non creauit nos inutiliter, ideſt, ſine cauſa. Pſal. 88. nunquid vane conſtituiſti omnes filios hominum? ideſt, nunquam feciſti eos in vanum non ordinando ipſos ad aliquem finē quem conſequerētur, quaſi dicat, non: & tamen non fuit homo creatus propter aliquod minus bonum quàm vita ętерna: ideo vita ęterna eſt finis hominis, & quia Deus fecit hominem ad eam vult, quòd conſequatur ipſam, quando autem res conſequitur finem ſuum dicitur ſaluari, quando verò non conſequitur dicitur perire: qui ergo vitam ęternam conſequitur ſaluatur, & hoc eſt voluntas Dei, ſic dicitur Ioannis ſexto, hæc eſt voluntas patris, qui miſit me, vt omnis, qui credit in me nō pereat, ſe habeat vitam ęternam. iſta voluntas iam completa eſt in ſanctis, & in Angelis, qui ſunt in patria, in nobis autem, qui in terra manemus nondum eſt completa: ideo petimus fiat voluntas tua in cęlo, ideſt, in his, qui in cęlo ſunt, quia iam illi peruenerunt ad beatitudinem quam pro eis volebas, ita voluntas fiat in terra, ideſt, in nobis manentibus in terra, vt aliquando perueniamus ad illam beatitudinem quam etiam tu pro nobis vis, & tunc concordat iſta petitio cum prędecenti, ſcilicet, adueniat regnum tuum, in qua petebatur felicitas, ſed ibi petebatur inquantum eſt bonum noſtrum, & finis vltimus, hic autem petitur inquantum a Deo prędordinata eſt, & volita pro nobis.

Secundo poteſt exponi de voluntate Dei, quæ eſt, vt nos ſeruemus mandata eius: nam agens ſecundum rationem cum prędſtituit ſibi aliquem finē, ordinat ea, quæ ad illum finem ſibi conueniunt. medium tamen perueniendi ad vitam ętернā eſt ſeruare mandata

mandata Dei infra decimonono, ſi vis ingredi ad vitam ſerua mandata: ideo ſicut Deus vult, quòd habeamus vitam ęternam, ita vult, quòd mandata eius ſeruemus, & tunc petimus fiat voluntas tua, ideſt, cōcede nobis, quòd faciamus voluntatem tuam obediendo mandatis tuis, ſic dicitur ad Roma. duodecimo, rationabile ſit obſequium veſtrum, ideſt, ordinatum ſecundum rationem, vt probetis, quę ſit voluntas Dei bona beneplacens, & perfecta, ideſt, agendo ſecundum rationem probabitis, ideſt, experiemini, quę ſit voluntas Dei, ſcilicet, quòd complebitis illam ſic faciendo. Et dicitur, ſicut in cęlo, ſcilicet, quia in Angelis, & ſanctis, qui in cęlo ſunt completur voluntas Dei, quia nihil Deus vult, quod illi non faciant, cum non poſſit intellectus eorum errare a ſupremo lumine, nec voluſtas deficere a ſummo bono, nos autem, qui ſumus in terra nondum habemus iſtam propinquitatem ad Deum, vt errare non poſſimus: ideo petimus, quòd concedat nobis in terra poſitis facere voluntatem ſuam, de vtroque ſenſu ſupra poſito dicit Chryſoſtom. ſuper Matthę. fiat voluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra, ideſt, ſicut in Angelis, qui ſunt in cęlis voluntas tua fit, vt te perfruantur nullo errore obnubilante ſapientiam eorum, nulla miſeria impediente eorum beatitudinem, ita fiat in ſanctis tuis, qui in terra ſunt, & de terra quantum ad corpus facti ſunt: etiam fiat voluntas tua recte intelligitur obediatur prędceptis tuis, ſicut in cęlo, & in terra, ideſt, ſicut ab Angelis ita ab hominibus.

Tertio poteſt exponi de voluntate Dei qua vult, vt reſtituamur ad ſtatum, & dignitatem, in qua homo creatus eſt: fuit enim tanta dignitas primi hominis, vt anima nullam contrarietatem, vel inobedientiam ſentiret a carne, nec ratio a ſenſualitate: quandiu enim anima hominis fuit Deo ſubiecta, ſcilicet, ante peccatum erat anima domina corporis ita, vt nullam corruptionem nec pœnalitatem nec grauedinem ſentiret in corpore, cum vero anima, quæ erat media inter Deum, & corpus fuit Deo inobediens, cępit ſentire in corpore corruptionem, mortalitatem, & grauedinem, & inobedientiam ſenſualitatis ad rationem ita, vt iam ſit alia lex carnis, & alia animæ. Ad Romanos 7. inuenio aliam legem in membris meis repugnātem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. & ad Galatas quinto, caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem: hæc enim inuicem ſibi aduerſantur, vt non quęcunque vultis illa faciatis: & per iſtam pugnam continue homo deterioratur faciens voluntatem carnis, & non ſpiritus. Deus autem vult, quòd reſtituatur homo in ſtatum creationis ſuę ablata iſta contrarietate, & tunc ſanctificabitur corpus, ſicut ſpiritus prima Theſſa. quarto, hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra, vt ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, ideſt, corpus ſuum ſeruare liberum a vitijs, iſta ſanctificatio poteſt ex parte haberi hic in terra, ſed non compleri, complebitur autem in patria in reſurrectione mortuorum, quia tunc reſurgent corpora incorruptibilia. prima Corin. 15. ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptionem, ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria, ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute: & hoc petimus a Deo fieri in reſurrectione, in præſenti autem poteſt eſſe aliqua concordia inter corpus, & animam, ita vt caro ſubiiciatur deſiderijs animæ, quod eſt neceſſarium ad bene viuendum, & hoc petimus dicentes fiat voluntas tua, ſcilicet, compleatur iſta reſtitutio, ſicut in cęlo, & in terra, ideſt, ſicut in anima, quæ vocatur cęlum propter excellentiam naturæ completur iſta voluntas Dei, quia homo eſt inclinatus per rationem ſemper ad bonum, vt dicitur primo Ethicorum ratio deprecatur ad optima: ita in terra, ideſt, in corpore, quod eſt de terra cōpleatur voluntas Dei, ſcilicet, quòd per deſideria eius non repugnetur Deo, ad Romanos ſeptimo, igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati.

Quarto poteſt exponi de omnibus hominibus, q̄ omnes ſeruent legem Dei, ſunt autem quidam eorū iuſti, & alij iniuſti, iuſti vocantur cęlum, quia cęleſtia amant, iniuſti autem dicuntur terra, quia ſola terrena ſapiunt, & oculi eorum ſunt in fęcibus terræ. petimus ergo quòd voluntas Dei, ideſt, mandata eius fiant, ſicut in cęlo, & in terra, ideſt, ſicut complentur a iuſtis, ita compleantur a peccatoribus, de his duobus ſenſibus dicit Aug. lib. de ſermo. Domini in cęlo, & in terra, ideſt, ſicut in iuſtis, ita & in peccatoribus tanquam ſi diceretur voluntatem tuam faciant, ſicut iuſti, ita & peccatores, vt ad te conuertantur. Vel per cęlum, & terram accipiamus ſpiritum, & carnem, vt dicit Apoſtolus mente ſeruio legi Dei, videamus factā volūtatem Dei in ſpiritu, in illa autem immutatione, quæ permittitur in iſtis fiet voluntas Dei, ſicut in cęlis, & in terra, ideſt ſicut ſpiritus non reſiſtit Deo, ita & corpus non reſiſtit ſpiritui.

Quinto poteſt exponi de retributione, quæ fiet in die iudicij, in qua fiet voluntas Dei, quia retribuetur vnicuique, quod Deus vult, ſicut ipſe meruit, & vocātur boni cęlum, & mali terra propter cauſam ſupradictam, & ſic petimus, quòd ſicut Deus voluntatem faciet retribuendo bona bonis, ita etiam faciat illam retribuendo malis mala, ſic dicit Auguſtinus. vbi ſupra, ſiue ita, vt ſua cuique tribuantur, quod fiet in extremo iudicio.

Sexto accipi poteſt cęlum pro Chriſto, & terra pro Eccleſia, quia eſt ſponſa ſua. ſ. quòd ſicut fit voluntas Dei in cęlo, ideſt, in Chriſto, qui eſt perfecte ſubditus patri, ita fiat voluntas Dei in terra, ideſt, in Eccleſia, ita quòd omnia membra Eccleſiæ obediant Deo, ſicut Chriſtus, qui habuit pleniſſimam obedientiam ad Phili. 2. humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, de hoc etiam Augu. vbi ſupra, ſicut in cęlo, & in terra, ideſt, ſicut in Chriſto, ita & in Eccleſia.

Quomodo petimus, quòd fiat voluntas Dei, cum illa neceſſario fiat, velimus nolimus. Et quę ſit diſtinctio voluntatis diuinæ.
Quæſt. CIX.

QVAERETVR quomodo petimus hic, q̄ fiat voluntas Dei, quia etiam ſi nos nolimus fiet voluntas eius, & nihil adiuuat ad hoc, quòd illa fiat, quod nos velimus, vel nolimus.

Dicendum, quòd oramus, quòd voluntas Dei fiat, ideſt, quod ipſe permittat, vel potius concedat nobis facere voluntatem ſuam, vel per alios modos poſitos prædecenti quæſtione: fuit autem conueniens iſta peti a Deo, quia in quibuſdam non completur Dei voluntas ſine nobis.

Pro quo ſciendum, quòd voluntas Dei diſtinguitur in antecedentem, & conſequentem, & in voluntatem ſigni, & beneplaciti, de voluntate antecedente, & voluntate ſigni dicimus, quod non ſemper impletur, & quod multa Deus vult, quę nunquam fiunt: de voluntate conſequenti, & beneplaciti, dicimus quòd ſemper impletur. Eſt enim voluntas antecedens voluntas Dei abſoluta de bono non referendo ſpecialiter ad aliquem finem, nec ad aliquam cauſam meriti aut demeriti, hoc modo Deus vult omne quod in ſe bonum eſt, deteſtatur quod malum

eſt, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, & quia absolute melius est omnes homines bonos esse,& saluari quàm,quòd aliquis ꝓdemnetur,& malus sit,vult Deus omnem hominem saluari.prima ad Timoth.secundo, acceptum est coram Deo nostro, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis vult venire, hac voluntate Deus non vult infernum,nec vult bella, nec mortes hominum,sed omnibus vult gaudium, & tranquillitatem, quia absolute melius est sic esse quàm econtrario.

Voluntas consequens dicitur voluntas qua Deus vult aliquid respectu alicuius finis, vel considerato merito,& demerito, & sic Deus vult aliqua ad gloriã suam esse perfecta, & alia non vult esse perfecta, quia ita est gloria sibi,& pulchritudo rerum existentium in quadam disparitate,& potissime respicit meritum,& demeritum,& tunc,quia boni merentur vitam ęternam Deus vult,quòd illam habeant, & hic concordant voluntas antecedens, & consequens, mali autem pœnam merentur: ideo Deus vult, quòd puniantur,& quòd sint in inferno: etiam merentur aliqui mala temporalia: ideo Deus vult, quòd illa patiantur,& immittit hostes in eos, vt ipsos funditus deleant,vel affligant,& hic discordant voluntas antecedens,& consequens,quia bonum istorum vult Deus voluntate antecedente, & voluntate consequente vult malum ipsorum.

De voluntate signi, & beneplaciti idem est. Est enim voluntas signi in illis, quæ Deus significat se velle,& distinguitur ista in tria,scilicet,in præceptum consilium,& prohibitionem:nam id quod Deus præcipit nobis facere significat,quòd vult, quòd illud faciamus,quia aliter frustra inhiberet, quòd illud faceremus,quòd etiam prohibẽt significat se velle, quòd illud non faciamus,quod autem consulit significat se velle,quòd faciamus illud.

Voluntas beneplaciti est secundum quam Deus determinate aliquid vult quod vere placet ei, & hoc modo siquis peccat,illud Deus vult,quia ipso nolente,vel inuito impossibile erat,quòd quis peccare posset,vel vellet peccare.

Et distinguitur ista in duas, scilicet, in operationem,& permissionem,dicitur operatio quantum ad bonum, quia Deus non solum vult bona fieri, sed etiam adiuuat, vt illa velimus, & facere possimus, quia aliàs nec possemus velle nec facere vt supra ostensum est.

Permissio est quãtum ad mala, quę Deus quidem velle dicitur inquantum mala, quæ fiunt,fieri non possunt contra voluntatem suam,ideſt, si ipse vellet quod nullo modo fierent: ad ista tamen nihil adiuuat,scilicet,quia nec inclinat hominem,vt malum velit,nec etiam adiuuat ad faciendum inquantum malum est,& ideo dicitur voluntas permissionis, ideſt, quia vult non prohibere, vel impedire istos male operantes.voluntas ista beneplaciti semper impletur, quia quidquid Deo placet,siue bonum, siue malum operando,vel permittendo illud fit, voluntas autem signi non semper impletur, quia Deus significat se velle,quòd omnes homines custodiant mãdata eius, & prohibitiones,non tamen faciunt hoc omnes, & propter hoc dicendum,quòd voluntas Dei est vnica, quę vere est voluntas eius,& illa est voluntas beneplaciti,siue consequens secundum diuersas rationes,voluntas autẽ signi,& voluntas antecedens non sunt vere voluntas Dei,quia in Deo nihil est repugnans,& tamen voluntas consequens,& antecedẽs repugnãt interdum,vt supra dictum est,& voluntas beneplaciti, & signi repugnant, quia per voluntatem signi vult Deus de omnibus hominibus, ꝙ seruent mandata eius,per voluntatem tñ beneplaciti vult de malis,ꝙ mali sint:iõ voluntas signi non est voluntas determinata Dei ad hoc,ꝙ aliquid fiat,vel non fiat,sed accipiẽs ista voluntas pœnes bonum in generali,sicut voluntas, & electio in moralibus,quia voluntas per se est de bono inquantum bonum est,& iõ ẽt impossibilia si cõprehendantur sub ratione boni cadunt sub voluntate, vt velle hunc esse immortalem,& velle habere montem aureum,vnde de istis est voluntas,sed non determinata,quia aliàs si se voluntas determinarẽt ad ista prosequeretur ea,& tñ non prosequitur, electio autẽ est voluntas determinata,& iõ id quod eligimus prosequimur.Simile est in iudice,& legislatore, qui vellet malum hominem esse malum,& neminem puniri,& nulla esse vincula aut carceres,quia tñ aliqui mali sunt punit eos in vinculis ligans: illud ergo quod est velle nullum puniri,& non esse vincula nec carceres non est voluntas determinata legislatoris aut iudicis,quia tunc istud determinate faceret, sed potius pœnas vincula, & carceres determinate vult. Ita de Deo est quantum ad voluntatem antecedentem, & signi, quæ non sunt volunras determinata Dei. Voluntas autem consequens,& beneplaciti sunt vere volũtas eius,& propter hoc voluntas consequens,& beneplaciti semper impletur,scilicet, quia est vere voluntas Dei.voluntas autẽ antecedens, & signi nunquam impletur nisi inquantum redit in voluntatem consequẽtem,& beneplaciti, eo quòd illa non est voluntas Dei,& determinata,melius tñ nobis esset,ꝙ impleretur voluntas antecedens,& signi q̃ voluntas ꝓsequẽs, & beneplaciti: nam per voluntatem antecedentem oẽs essemus beati cum Deus velit oẽs hoĩes saluos fieri, per voluntatẽ aũt signi oẽs essemus boni, & iusti, quia Deus vult,ꝙ obseruemus mandata eius, & prohibitiones,& per ista fit hõ bonus. His præsuppositis apparet,ꝙ necessarium est,ꝙ nos oremus, ꝙ volũtas Dei fiat:nam vel hoc intelligetur de voluntate antecedente,& signi,aut de voluntate consequẽte, & beneplaciti. Si primo mõ voluntas Dei non semp impleꝛ, & hoc fit ꝓp culpam nostram:nã sicut Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri voluntate antecedente,ita oẽs saluarentur nisi ipsi impedimentũ ponerent:ẽt sicut Deus vult pręcepta prohibitiones,& consilia sua seruari ab oĩbus,ita fieret si hoĩes vellent,sed ipsi resistũt,necessarium est ergo,ꝙ nos oremus ad Deum,ꝙ taliter gratiam suam nobis conferat,ꝙ possit impleri in nobis voluntas antecedẽs,& signi, q̃ nõ poterat impleri si nos nõ curemus conferre ad hoc. Si secundo mõ.s. de voluntate cõsequẽte, & beneplaciti loquamur. Dicendũ,ꝙ necesse est voluntatẽ istam cõpleri, quia tñ Deus quędam ita præordinauit futura, ꝙ non nisi precibus nostris implerentur necesse est nos orare,vt illa impleant,qa si nunquã oraremus nunquã implerentur, & ita ꝙomodocunque accipiatur voluntas Dei est nobis necessarium orare, vt volũtas Dei impleatur.Secundo potest dici, quòd etiam si voluntas Dei fiat in quibusdam nobis non orantibus, bonum est,quòd oremus, quia per hoc excitamus nos ad Dei voluntatem complendam,ideſt, quòd congaudeamus Deo complenti voluntatem suam, congaudeamus bono quod nobis ex impletione Diuinæ voluntatis prouenit, sic dicit Augustinus ad probandum regnum Dei venier, siue velimus, siue nolimus, sed desiderium nostrum ad illud regnum excitamus, ut nobis ueniat atque in eo regemus.

Tertio potest dici, quòd petimus uoluntatem Dei compleri, quia uoluntatis Dei completio partim est ab ipso, & partim a nobis: nam licet Deus uelit nobis bona facere, non faciet nisi nos illa uelimus, sic innuitur in illo, scilicet, conuertimini ad me,& ego conuertar ad vos, scilicet vtrunque est necessarium,& Iere.15.conuertentur ipsi ad te,& tu cõuerteris ad eos,sic dicit Chryso.super Matthę.ꝙ non dicitur fac pater regnum tuum venire super nos,nec etiam suscipiamus regnum tuum,ne hoc aut Dei tãtum,aut hominis tantũ esse videatur, sed medie dixit,& impersonaliter, nam sicut homo non potest facere bonum, nisi habuerit adiutorium Dei, sic nec Deus operatur bonum in homine, nisi homo voluerit, & ista intelliguntur de completione voluntatis Dei,quantum ad ea,quæ ipse facit in nobis.

Quarto potest accipi, quòd petamus hic diuinam voluntatem fieri, ideſt quòd Deus adiuuet nos ad faciendum ea,quæ ipse vult, & etiam hoc est valde cõuenienter dictum, quia ipse vult, quòd nos impleamus legem suam, & tamen non possumus, nisi ipse nos adiuuerit, & sic petimus, quòd concedat nobis implere voluntatem suam, sic dicit Cyprianus li.de oratio.domini.scilicet non ergo petimus,vt Deus faciat,quod vult,sed vt nos facere possimus,quod Deus vult, vt faciat in nobis opus est Dei voluntate, ideſt ope eius, & protectione, quia nemo suis viribus fortis est,sed Dei misericordia tutus.

Quid petamus in quarta petitione cum dicitur panem nostrũ quotidianum. Et an istæ septem petitiones compleantur hic,aut in patria, & quomodo differant inter se. Et quomodo intelligitur quod panis sacramentalis sit quotidianus.

Quæst. CX.

QVAERETVR, quare dicitur hic panem nostrum,&c.

Dicendum,ꝙ ista est quarta petitio, & est de illis, quæ pertinent ad consequendum beatitudinẽ instrumentaliter. Et sciendum,ꝙ ista,& tres sequentes differunt a tribus præcedentibus petitionibus, quia tres præcedentes hic incipiunt,& complẽtur in patria. Istę autem quatuor sequentes totaliter habentur hic: patet de primis, nam prima ipsarum.s.sanctificetur nomen tuũ in qua petitur diuinus honor, hĩ hic aliquo mõ, nã Deũ laudamus hic, & honoramus iuxta nostram fragilitatem, sed quod non plene cognoscitur non ꝑt ex integro honorari, nec laudari ignorata illa magnitudine,de qua laus debet esse. In patria autem Deus a nobis plene cognoscetur, quia videbimus eũ sicuti est 1.Io.3.siue facie ad faciem.1.Corin.12. ideo poterimus laudare ibi & honorare, & hoc in æternũ faciemus, sic.n.dĩ de quatuor animalibus, quæ sunt ante thronum Dei, quę non habent requiem die, ac nocte dicentia Sanctus,Sanctus do.Dę.o.Apo.4. & ꝑ hoc significari potest ſtatus omnium bonorum.

De secunda petitione.s.aduenìat regnum tuũ patet,quia in via assequimur aliquo modo regnũ Dei, inquantum per gratiam hic illud meremur, & ad illud disponimur, & tamen complete non habemus, nisi in patria,quia hic nemo beatus est.

De tertia.s.fiat voluntas tua patet, quia hic incipit homo voluntatem suam diuinę subiicere, & tñ non omnino completur, inquantum caro resistit spiritui, & non sumus omnino Deo subiecti, vt ostensum est, supra q.107.& 108.complebitur aũt in patria, quia ibi restituto hoĩe ad dignitatẽ in qua creatus est, immo ad maiorem erit totaliter Deo subiectus, quia iã corpus nostrum nullo mõ repugnabit spiritui, quia non erit corpus animale,sed spirituale.1.Cor.15.

De quatuor aũt sequentibus petitionibus apparet, ꝙ totaliter compleantur in præsenti:prima est panem nostrũ, &c. quæ siue intelligatur de pane sacrali,siue naturali,solũ hĩ in præsenti, nam post hãc vitã nullus erit vsus sacrorum, quia non erit opus illis cum sint quædam instrã perueniendi ad felicitatem, qñ fuerimus in ipsa felicitate,& maxime de eucharistia, quid enim opus erit Christum sub speciebus sacralibus velatum assumere, qñ eum facie ad faciem præsentẽ videbimus.1.Cor.13?& quia tunc aduenìet visio illa,& fruitio,quæ perfecta est, oportet ꝙ euacuetur omnis sacralis vsus,qui ex parte est.i.imperfectus. eo.c.vnde & ipsa eucharistia viaticum dĩ quasi ad viam solũ nobis datum:si intelligãt de pane naturali ibi nullus vsus eius erit,quia panis est in remedium famis, fames tñ, & sitis, & omnis pœnalitas in illa beatitudine abscissa erit.Apoc.7.non esurient,nec sitient amplius,nec cadet super illos sol, aut vllus æstus, & hoc verum est, nisi accipiatur comedere, & bibere secundum metaphoram,nam hoc modo beati comedere dĩr,& bibere. Isa. 65. serui mei comedent,& vos esurietis, serui mei bibent,& vos sitietis,& Luc.14.dĩ beatus hõ qui manducabit panem in regno Dei, bibere ẽt est in regno Dei,infra 26.cum dixit Christus non bibã ammodo de hoc genimine vitis, vsque in diem illum cum illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei, bibituros simul aũt,& manducaturos Christus ꝓmisit beatos Luc.22.vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, sed hęc oĩa intelligunt de visione,& fruitione in qua erit plena saturitas, & omnis iocunditas, & suauitas, plusquam intelligi possit in aliquo cibo,aut potu.pro præsenti ergo petimus panem,& non petetur in futuro.

De secũda.s.dimissione debitorum patet, quia hic hoĩ remittuntur peccata,in futuro aũt nullum peccatum remittetur,sed qualis q̃q; hinc egreditur talis in iudicio præsentabitur,vt dicit Aug.25.di. c.qualis, & hoc verum est de mortalibus, secus de quibusdã venialibus, vt ibi dĩ, quæ post hanc vitam remitti pñt, & tñ cum illis nemo peruenìet ad vitam æternam.

De tertia.s.& ne nos induc.in ten.patet, quia tẽtatio solum est in hac vita, post vitam aũt nemo tentatur, quia tentatio est ad bonum, vel ad malũ,sed post hãc vitam,nemo bonum,aut malum facere potest, sic dĩ Iob 7.vbi dicit litera nostra militia est vita hominis,dicit alia litera tentatio est vita hominis super terram.i. solum manet super terram.

De quarta.s.sed libera nos a malo, patet ꝙ intelligatur solum in præsenti, quia post hãc vitam nullum erit malum in beatis,quod affligat eos,aut si in qbusdam hoĩbus fuerit malũ illi erunt damnati, & ab illo malo,nemo poterit liberari, & ꝑñr nec hoc petetur solum ergo dum viuimus a malo possumus liberari, nec igitur petitio ista solum locum habet.

Considerandum ad quæ situm,ꝙ ista petitio de pane potest intelligi vno modo de pane sacramentali q est nobis necessarius in hac vita, nam nisi quis manducauerit de hoc pane qui est caro filii hominis,non habebit vitam in se. Io.6. & iste est panis qui de cœlo descendit.eod.c.sic exponit Hieron.super Matthæ.& vocat istum panem supersubstantialem.i.præcipuum vel egregium,vel peculiarem.i.specialem,& recte vocatur supersubstantialis.i.super omnem substantiam, qa est excellentior oĩbus rebus, cũ ibi sit vera Christi humanitas & veritas,vel dĩ supersubstantialis.i.substãtia de.s.veniens.s.de cęlo,sic dixit ipse Chrs.Ego sum panis viuus,q de cęlo descendi Io.6.& intelligit,ꝙ det nobis panẽ istũ.s.vt faciat nos dignos accipere illũ, & petimus istum panẽ quotidie nobis dari,quia vocatur quotidianus,qđ potest dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ sit quotidianus.i.ꝙ quotidie petamus ne in aliqua die incidamus in peccatum per quod mereamur priuari manducatione eucharistiæ, & seperari a corpore Christi:sic dicit Cyprianus lib. de oratione dominica

minica hunc panem dari nobis quotidie postulamus: F ne qui in Christo sumus,& eucharistiam quotidie accipimus intercidēte aliquo grauiori delicto,dū a cęlesti pane prohibemur a Christi corpore seperemur,petimus ergo, vt q̄ in Christo manemus a sanctificatione eius,& corpore non recedamus. Idem dicit Aug. li.de bono perseuerantiæ.ſ.perseuerantiam sc̄i a dño poscunt ne a Christi corpore seperentur,sed in eo sanctificati permaneāt,vt nullum crimen admittāt. Vel dr̄ panis quotidianus,quia quotidie sumendus est,qa non est dies quo non opus sit nobis huius panis perceptione cor interioris hoīs cōfirmare,vt dicit Chry. in homilia, & hr̄ in collatio. patrum dr̄ iste panis nr̄, quia eucharistia non est panis oīum, sed solum fideG liū sic dicit Cyprianus,vbi supra,panis vitæ est Christus,& panis hic oīum non est,sed nr̄ est, de pane aūt materiali intelligi pōt hoc conuenientius, vt dicetur seq.q. Aliqui tamen intelligūt de pane verbi diuini.i. de præceptis,& eloquiis Dei, & iste est cibus, qui nō perit,sic dixit Christus Io. 6. operamini non cibū qui perit, sed qui permanet in vitam æternam quē filius hoīs dabit vobis, & postea dixit, q̄ iste panis erat, q̄ crederent in eū,& sic solet intelligi illud Tren.4,parvuli petierunt panē,& non erat qui frangeret eis.i.petierunt simplices qui vocantur paruuli intellectum sacræ scripturæ, & non erat qui frangeret eis.i.exponeret per particulas,& minutos sensus, ita accipit Aug. H li.de sermo.do.dicens, vel quotidianum panem accipiamus præcepta.ſ.diuina, quæ quotidie oportet meditari,& operari.

An accipiatur hic panis pro materiali, vel sacramentali ſ.eucharistia, & an nomine panis intelligantur omnia necessaria,& de sex vitijs,quæ possunt accidere in petitione temporalium,quæ omnia excluduntur in oratione dominica.

Quæst. CXI.

QVAERITVR qūo accipietur hic panis pro materiali.

Dicendum,q̄ petitur hic panis materialis.i.sustētatio in oībus necessarijs, nam hō qui tanq̄ viator tēdit I in vitam ęternam,non p̄t ad illam peruenire, nisi per hanc vitā, q̄ est mediū,& in illa meremur hr̄e postea beatitudinem,cū postea non sit locus meriti, nec demeriti, sed hic vita mortalis sine multis necessitatib⁹ agi non pōt,sicut ergo necessarium est nobis ire ad vitam æternam ad hoc,q̄ nobis bene sit, ita necessariū, est sustentationem hr̄e quandiu viuimus, vt sic viuentes beatitudinem mereri possimus, q̄ aūt licitum est appetere ēt licitum est petere,ideo petimus nobis necessaria ad vitam,& oīa intelliguntur noīe panis, quia modus sacrę scripturæ est per panem intelligere qdquid in cibum,& potum venit,vnde 1. Reg. 14. dixit Saul maledictus hō qui comederit panem, vsque ad vesperā,& ifi Ionathas filius Saulis,quia comedit mel incurrit in pęnam,& sic vr̄ q̄ noīe panis intelligebaK ēt mel,& eadem ratio est de omnibus aliis,quę ad cibum pertinent,sic ēt dr̄ Luc.4.q̄ intrauit Iesus in domum cuiusdam Pharisæi sabbato manducare panē, & tñ certum est, q̄ nō manducaret solum panē cum inuitaretur ab homine diuite,vnde non solum nomine panis intelligitur cibus necessarius, sed ēt cibus copiosus,& solennis,sic patet 4.Re.6. cum dixit Eliseus pone panem,& aquam coram eis,& sequitur, & apposita est eis ciborum magna præparatio. In præsenti aūt noīe panis omnia necessaria intelliguntur,tam in victu,quam in vestitu,sic dicit Hiero.super Matt. Alii putant panem simpliciter secundum Apostoli sermonem dicentis habentes victum,& vestimentū his cōtenti sumus. Et sciendum,q̄ licet doctores exponant hoc tam de pane sacramentali,quam de naturali, seu materiali,melius tamen videtur intelligendū de materiali,nec est satis verisimile , q̄ Christus intellexisset de sacramentali.

Primo patet, quia sacramentum Eucharistiæ nondum erat institutum, quando ista oratio facta est,quia illud fuerat institutum in vltima cęna domini, ideo si de illo loqueretur Christus non intelligerent discipuli quid loqueretur: maxime , quia ista oratio multis data est , non est tamen dicendum,quòd Christus diceret aliquid discipulis, vel populo,quod non intelligerent, quòd si diceret vtpote si vellet loqui in parabolis discipuli quærerent immediate, quòd declararet eis , sicut infra 13. dicitur edissere nobis parabolam , & infra 15.petiuerunt declarari illud dictum,scilicet quod intrat in os nō coinquinat animam , & Io. 16.quando Christus dixit eis modicum , & non videbitis me , & non intelligentes quid diceret conquerebant inter se dicentes nescimus quid loquatur, & tamen nunc nihil interrogauerunt , nec dubitasse ostenduntur,vt patet hic,& Lucę 11.ergo non loquebatur de pane sacramentali.

Secundo patet, quia si sacramentum Eucharistiæ peteretur eadem ratione omnia alia, quia omnia ad salutem proficiunt, & tamen non petuntur,nec videt esse causa aliqua specialis petēdi,quia ista intelligi pñt in illa petitione, fiat voluntas tua cum cadant sacramenta ista sub præcepto. Tertio, quia dicitur panem nostrum in quo innuitur, quòd iste panis quem petimus pertinet specialiter ad nos, quòd in sacramentali non conuenit, sed in materiali, quia ille pertinet specialiter ad naturam corporis nostri.

Quarto,quia dicitur quotidianū, & tamen Eucharistia non est panis quotidianus, quia non est necesse quotidie istum panē sumere, & non solum nō est necesse immo non est laudabile, sed indifferens, vt ait Augu.ad Ianuariū,& de conse.di 2.c.quotidie . oīa tñ quæ petuntur in hac oratione sunt necessaria , iō non intelligitur de pane sacramentali , & si aliqñ dicatur, q̄ non est dies in qua non sit nobis opus huius panis perceptione, intelligendum est secundum māducationem spiritualem tm̄ , quæ est per deuotionē illum sumere.i.manere in deuotione cibi illius , sed non de manducatione sacramentali.

Quinto patet, quia ista oratio omni tempore fieri potest sæpe in eadem die , & tamen eucharistiam sumere non contingit sæpe eadem die , ista ratio tangit per Chryso.& in collat.pat.

Sexto patet,quia motiuum eorum, qui dicunt istū panem esse sacramentalem est , quia dicitur in lr̄a panem nostrum supersubstantialem , q̄ putant conuenire sacramentali,& non materiali, sed hoc nihil mouet,quia vbi dixit Mat.supersubstantialem dixit Luc. 11.quotidianum in quo innuitur, q̄ supersubstantialis,& quotidianus idem sunt , debet ergo intelligi de pane materiali , & ideo ecclesia q̃cunque istam orationem recitat dicit quotidianum,& nunquam dicit supersubstantialem innuens,q̄ id quod petitur est panis quotidianus materialis , est ergo sensus panē.i.alimētum in cibo,& potu quotidianum.i.qui est necessarius nobis quotidie ad vitam agendam,da nobis hodie.i.pro ista die,& sic pro qualibet die. In hoc considerandum,q̄ in his verbis , in quibus docet nos petere omnia temporalia nobis necessaria , ostendit vitia, quæ accidunt circa appetitum , & vsum temporaliū, & quia non licet petere , nisi ad vsum licitum ostēdit qualiter petendum sit,

Primum vitium circa temporalia est, quia ēt si aliqui desiderent ea, quę sunt necessaria ad vitā.ſ.victū, & vestitum,desiderant tamen ea in maiori quantitate quam

quam sint necessaria statui suo , vt si miles vult habere vestitum necessaria petit,si tamen velit habere illū, sicut comes,vel dux vltra statum,& necessitatem petit,idem si clericus velit habere sustentationem , ita abundantem,sicut episcopus:vitium enim est,& hoc tollitur cum dicitur panem , in quo significatur sola necessitas,quia nihil est magis necessarium, quam panis.Eccl.29.initium vitæ hominis panis & aqua, sic dicit Aug.ad proban.hic sufficientiam petimus aperte, q̄ excellit totam signantes,& Chryſ. super Mat. dicit pro pane iussit orationē facere non pro pecuniis, nec lasciuia,sed solum pane quotidiano.

Secundum vitiū est,quia homines ēt si interdū velint temporalia ad necessitatē,vel sufficientiā solā,acB quirunt tñ ea per rapinas,& fraudes, & per iniquitatē, sic dicitur Prouer.4.comedunt iniquitatis panem , & istud est magnū vitiū,& periculosum,quia nō est salus in eo,qui aliena abstulit , nisi restituat, vt ait Augu.ad Macedoniū &.14.q.6.c.si res aliena iō petimus a Deo dicentes panē nostrum, i. qui de iure pōt nobis cōpetere,nam panis inique acquisitus nō est noster, sed alienus , etiā siquis aliena non tollat sua tñ pauperi in necessitate non tribuat,etiam si de suis comedat,aliena tñ, & non propria comedit sic dicit Chryso.ſ.dicit autē nostrū pp duo:primo, quia oīa , quę Deus nobis dat per nos alijs dat,vt de eo,q̄ accipimus partē aliis faciamus , qui ergo de laboribus suis indigentibus non præstat,non tātum panem suum māducat,sed ēt alienum.Deinde,qui de iustitia acquisitum panē manducat suū panē manducat,qui autem cū peccato alienū. Tertium vitium est superflua solicitudo,quia ēt si aliqui habeant,q̄ eis sufficiat plura semper quærunt,desiderium tñ diuitiarū si secundum seipsum attendat ininfinitū extenderetur, quia quod pp se appetitur sine mensura appetitur , vt patet primo Polit.cū ergo sint diuitię bona vtilia primo Ethi.solū sunt pp vsum ad expendendum in eis, quæ conueniunt vsibus nostris, & ita necessitas vtendi debet eē mensura in diuitijs Prouer.30.nec paupertatem , nec diuitias mihi dederis, sed tantum victę meę tribue necessaria , & popter hoc dicitur hic quotidianum, ideſt non debemus petere, id quod multum superabundat, sed id quod est D necessarium ad vtum quotidianum.

Quartum vitiū est vsus immoderatus,qa aliq habētes temporalia immoderate volunt expendere, ſ.q̄ vno die consumunt cibum , qui vtenti moderate duraret per multos dies,& pro tali cibo non potest orari, quod innuitur ēt in isto verbo quotidianum,ideſt qui pro vno die sufficit, sic dicit Cyprianus li.de oratione Dominica , vel addit quotidianum , vt tantum quis manducet quantum ratio naturalis exigit non quantum lasciuia carnis impellit , si enim in vno conuiuio tantum expendis quantum sufficere tibi potest centum diebus , iam non quotidianum cibum manducas, sed multorum dierū. Quintum vitium est circa talia ista ingratitudo , vt siquis ex abundantia istorū superbiat,& non cognoscat a Deo fuisse collata.nam E oīa , quæ habemus a Deo accepimus. 1.Paral.29.quis ego, & quis populus meus, vt possimus tibi hęc vniuersa promittere? tua sunt omnia , & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. & istud vitium tollitur cum dicimus da nobis, per quod cognoscimus nos a Deo vniuersa recipere, & tacite per hoc gratias agimus, quia confiteri se ab aliquo recepisse laudem illi præstare est , etiam per hoc innuitur, quòd solum petimus ista temporalia nobis iuste euenire, quia quòd a Deo est iustum est, sic dicit Chryso.non solum a Deo oramus panem nostrum da nobis,vt habeamus, quod manducemus, quod cōmune est inter iustos, & peccatores, sed vt quod manducamus de manu

A Dei accipiamus,quod est tantum sanctorum:nam illi Deus dat panem , qui cum iustitia præparat , diabolus autem ei , qui præparat cum peccato .

Sextum vitium est,quòd aliqui non solum pro presenti sunt supra modum soliciti , sed etiam pro tempore futuro in longinquum , & ista est superflua solicitudo,quam Christus infra in litera improbat,dicens nolite soliciti esse in crastinum : nā nō solū de superfluis,sed etiam de eis, quæ putantur esse necessaria nō oportet solicitum esse pro tempore valde longinquo, hoc autem tollitur hic cum dicitur hodie , ideſt non petimus,nisi pro hodie , sic dicit Chryso.iussit orationem facere non pro pecunijs , sed pro pane quotidiaB no,nec hoc sufficit,sed apposuit da nobis hodie,vt nō conteramus nosipsos solicitudine superueniētis diei, sic etiam Cyprianus vbi supra diurnum cibum discipulus Christi debet petere ne in longum petitionis desiderium extendat,quia contrarium sibi fit,& repugnans , vt quæramus in seculo diu manere , & quòd petamus regnum Dei velociter aduenire. Ex hoc aliqui putant , quòd ista oratio solum competit illis, qui non habent victum pro ea die qua orant , quia qui habet frustra orat , quia superfluum peteret.

Dicendū tamen , quòd omnibus hominibus hoc competit , quia non est conueniens , quòd Christus istam orationem solum fecit pro pauperibus ostiatim mendicantibus , quales erant (vt quidam putant)ipsi C Apostoli, qui & si non mēdicarent ostiatim, nihil tamen habebant , quia non licebat eis possidere pecuniam aliquam infra 10.quia isti sunt minima pars Christianorū : Christus tamen orationem dedit pro omnibus fidelibus,ideo oportet,quòd posset cōuenire omnibus . Istud autem potest dupliciter stare . Vno modo , quòd iste cibus hodiernus non intelligatur tam stricte , q̄ petens non habeat cibum pro illa die, sed largius aliqualiter, & tunc etiam habentes cibum possunt petere sustentationem istam .

Secundo modo,& melius pōt intelligi, q̄ ista petitio in non habentibus cibum hodiernum intelligatur,q̄ petunt eum , in habentibus autem , q̄ intelliga tur non,quòd petunt,vt habeant,sed q̄ petūt,id quod habent conseruari: sic dicit Augu. ad proban. scilicet ista, ergo cum habentur petuntur , vt teneantur,cum non habentur, vt habeantur orandum est,de hoc etiā Chryso.super Matth.dicit in prima facie videtur hæc verba, vt qui hoc dicunt non habeant in crastinum, aut in post crastinum preparatum,quod si ita est oratio ista , aut paucis potest conuenire , sicut Apostolis, qui docendi gratia omni tempore vagabant, aut forsitan nulli: rñdet aūt postea,ſ.doctrinā Chri, ita debemus aptare , vt omnes in ea proficiant,& sic innuit, q̄ non est ita stricte intelligendum.Tertio modo potest dici , q̄ quilibet quantumcunque diues potest hoc petere , quia hanc orationem non facit quilibet pro seipso solo,sed pro tota ecclesia, vt dicit Cyprianus,& probatum est supra q.103.& tamen in ecclesia semper sunt pauperes quibus istud conueniat infra 26. pauperes semper vobiscum habebitis , me autem nō semper habebitis , ideo quilibet potest hoc petere, quia licet non conueniat ei,conueniet alijs.

An liceat in oratione petere bona temporalia,& qualiter.

Quæst. CXII.

QVAERITVR an liceat in oratione peti bona temporalia,cū dr̄ hic panē nostrū. Dicunt quidam,q̄ non licet, quia non licet petere , quæ non licet quærere , sed temporalia non licet quærere , quia ipsa per se veniunt infra in litera, primum quærite regnum Dei,& iusti.e.& hęc omnia,scilicet temporalia adijcient vobis . ergo non licet pro tēporalibus orare.

Item oratio fit pro eo, de quo quis est solicitus, sed pro temporalibus non debemus esse soliciti, infra in litera, nolite soliciti esse animæ vestræ quid manducetis, ergo non sunt ista petenda.

Item oratio eleuat mentē in Deum, vt ait Damascenus: temporalia autem potius deprimunt, ergo nō est pro eis orandum.

Item oratio solum fit pro eo, quod bonum est, tēporalia autem sepe mala sunt, quia multi pp diuitias perierunt. Eccl. 10. ergo non est orandum pro illis.

Dicendum, q̄ Christus docuit nos orare hic pro tēporalibus, nam oratio fieri debet pro eo, quod desiderandū est, & per nosipsos haberi nō p̄t, temporalia autē desiderari licet, non quidem, q̄ petantur, tanquā p se bona, & in quibus pp se quiescamus, quia hoc repugnaret petitioni secundæ, cum diximus adueniat regnum tuū in qua felicitatem petimus, nemo tñ p̄t habere duas felicitates, ideo non licet temporalia pp se appetere, nec petere: possunt tñ appeti, inquantū sunt quædam adminicula, quibus adiuuamur ad tendendum in ipsam felicitatem, inquantum per ista sustentatur vita corporalis, & sunt nobis organa ad actus virtutum. 1. Ethico. s. quia expendendo pecuniam poterimus virtuose operari, licebit ergo ista a Deo petere, sic dicit Augu. ad proban. sufficientiam vitæ non indecenter vult quisquis vult, & non amplius: hæc autē sufficientia non appetitur pp seipsam, sed pp salutem corporis, & cōgruentem habitum personę hominis quo habitu non sit inconueniens ei cum quibus honeste viuendum est, ista ergo cum habentur, vt teneātur cum non hñr, vt habeantur orandum, & hoc iudicium est de omnibus, quę sunt nobis quocunque modo necessaria, siue ad viuere, siue ad bene viuere, qđ autem superfluit non habet rationem appetibilitatis, ideo nec petendum est, & isto modo Christus docuit nos temporalia petere.

Ad primum dicendum, q̄ bona temporalia petenda sunt in oratione, & cum dr̄, q̄ adijcientur nobis nō prohibetur ex hoc ea peti, sed innuitur, q̄ nō debent tanquam principalia peti, sed velut accessoria, & adiacentia, sic dicit Augu. lib. de sermo. domi. s. cum dixit illud primo quærendum est regnum Dei signauit, q̄ hoc. i. temporale bonum posterius quærendū est nō tempore, sed dignitate, illud tanquam bonū nostrū, hoc tanquam necessarium nostrum.

Ad secundum dicendum, q̄ solicitudo quædam p temporalibus habenda est, quia aliàs non teneremur corporaliter laborare pro aliis. Apostolus tamē dicit, qui non laborat non manducet, ergo solicitudo p eis habenda est. Christus autem vetuit solicitudinem haberi de superfluis, non tamen de necessarijs, de quo magis dicetur infra.

Ad tertium dicendum, q̄ si mens nostra tenderet in bona temporalia propter se, turbaretur circa ea, & deprimeretur, quia cresceret solicitudo in infinitum. 1. Poli, cum autem quærit illa in ordine ad beatitudinem tantum illa quærit, quantum ad beatitudinem pertinere putat, & quia de beatitudine solicitari bonum est, non erit malum solicitum esse de bonis temporalibus isto modo, nec est ista solicitudo diuersa a solicitudine de beatitudine, quia vbi vnum propter alterum vtrobique tñ vnum. Ad quartum dicendum, q̄ ex acquisitione, vel possessione temporaliū potest homini malum euenire, siue quia ista bona sunt ēt ab aliis appetibilia, quæ vocat Aristo. circumpugnabilia bona. 9. Ethic. i. quia pro eis omnes pugnant, siue ex alijs causis, qui autem petit ea propter beatitudinem cum ad rectum finem petat, sub ea conditione tacite vñr esse petita, q̄ nobis ad salutem proficiant, & non conuertantur in malum petentibus.

Quare dicitur dimitte nobis debita nostra, & quid petimus remitti. Et quæ qualiaue hic ponuntur duo documenta. Quæst. CXIII.

QVAERETVR quare dicitur hic dimitte nobis debita nostra.

Dicendū, q̄ ista est quinta petitio in qua petimus liberari a peccatis p̄teritis, & istud ordinatur ad beatitudinem tanquam remouens prohibens, nam per peccatum impedimur a consecutione beatitudinis, sic dicit Cyprianus, vbi supra post subsidium cibi petitur venia delicti, vt qui a Deo pascitur in Deo viuat, nec tantum præsenti vitę, sed æternæ consulatur ad quam venire potest si ei peccata donētur. Sciendum, q̄ Christus dixit hic debita, id est peccata, inquantum ex quolibet peccato causatur debitū, fit. n. debitum per hoc, q̄ quis accipit ius alienum, siue volente, siue nolente illo, de primo vt in mutuo, & cōmodato efficitur debitor ille qui accipit. de secūdo, vt in furto, rapina, & fraude, quia etiā debitor est, qui taliter aliquid vsurpat, ita qñ quis peccat efficitur debitor Dei, quia cum homo sit naturaliter seruus Dei. i. creatura, & possessio eius, tenetur viuere in lege, quam Deus ei imponit.

Quandocunque autem peccat agit p̄ legem, agendo aūt contra illam vsurpat aliquid de iure Dei, scilicet quia non vult manere subiectus cui subiici tenetur, sed vsurpat sibiipsi dominium cum seruus sit: ex hoc ergo tenetur Deo ad pœnam aliquam pro iure ablato, & ideo manet debitor, istam autem pœnam petimus hic dimitti dicentes, dimitte nobis debita nostra.

Considerandum circa hoc, q̄ in hac petitione innuuntur nobis duo necessaria ad mores. Primum est, q̄ homo semper maneat in timore quodam, & humilitate reputando semper se esse debitorem, hoc autem est contra quosdam hereticos præsumptuosos, q̄ putauerunt hominē posse manere in hac vita immunem ab omni pcto, & isti putabant se nullius rei debitores, sed hoc falsum est, quia hoc nulli, nisi Christo datum est, qui habuit spiritum, & non ad mensuram. Io. 3. & Beatæ virg. M. quæ fuit gratia plena Luc. 1. de qua Aug. dicit, q̄ cum de peccatis agitur nullam vult fieri mentionem. s. q̄ nullum pctm̄ habuerit: nulli autem alteri, quantūcunque sancto concessum est quin aliqñ saltem venialia incurreret. 1. Ioa. 1. si dixerimus, q̄ peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. etiam colligitur ex hac petitione, quia Christus tradidit istam orationem dicēdam oībus fidelibus, qui tū eam dicit confiteri se esse debitorem, inquātū petit debitorum remissionem: nemo ergo est qui non sit debitor, & sic errant illi q̄ putant hominē posse p̄ totā vitā immunē manere ab oi pcto, & isti sunt pelagiani, sic dicit Aug. li. de bono p̄ seuerantię hoc telo pelagiani confodiuntur hęretici, quia audent dicere hoīem iustum in hac vita nullum oīno hr̄e pctm̄, & in talibus hoībus esse iam in p̄senti tpe ecclesiam non habentem maculam, nec rugam. Secundū documentum est, q̄ semper hoīes debēt viuere in spe, licet enim quilibet se debitorē credat, de venia tñ sperare dēt, ne p desperationē incurrāt homines in grauiora mala, tic dr̄ ad Eph. 4. qui desperantes seipsos tradiderunt impudicitię. i. pp desperationē de vita æterna tradiderunt se, & aliis peccatis, ideo bonum est, q̄ homo semper habeat spē, quia quantumcunque peccauerit si dolet, & conuertitur ad Deū remittunt ei peccata, & ista spes innuitur, inquātum dr̄ dimitte nobis debita nostra. istam spē abstulerunt aliqui hæretici, scilicet Nouatiani dicētes, q̄ post baptismū non poterat hoī fieri remissio peccatorū, vt dicit Chrys.

Chrys. in homilia. s. qui fidelibus iubet remissionem peccatorum petere demonstrat, quòd post baptismū contingit peccata dimitti contra Nouatianos, & apparet ēt falsum, quia Christus non induceret nos ad superfluum, est tñ superfluum petere, q̄ nunquā obtinendum est, sed Christus docuit quotidie petendam remissionem peccatorum, ergo quotidie obtineri potest. Considerandum pro hoc, q̄ Deus dimittit homini debitum, siue peccatum totaliter. Pro quo sciēdum, q̄ homo offendens Deū duo agit. s. Deum contra se prouocat agens p̄ legem amicitiæ, quia alterū magis, quā ipsum amat, per quod dr̄ incurrere offensam, & ēt Deo ius debitum aufert, inquantū non vult manere sub lege sibi constituta a Deo, sed vult facere quod sibi placet, & sic committit p̄ iustitiā, & p hoc efficitur debitor pęnę: vtrunque remittitur ad hoc, q̄ sit plena remissio peccati, cum. n. dolet hō de pctō p hoc offensa Dei tollitur, & reconciliatur hō Deo, sed adhuc manet obligatus ad pœnam, q̄ pro pctō debita erat non quidem ad æternam, quia illa tollitur per cōtritionem, & cōmutatur in tpalē, & pro ista dēt satisfacere peccator recompensando hic eā p bona opera laboriosa, vel tolerando eam in purgatorio. Pars autē huius tollit p confessionē ex virtute clauiū, sacerdotalū, vñ toties p̄t quis de eodē pctō confiteri, q̄ tota pœna debita in purgatorio tollat virtute clauium, & ista est potestas, q̄ Christus tradidit Apīis dicens accipite spm̄ sctm̄, & quorū remiseritis peccata remissa erunt. Ioan. 20.

Alius modus est remittendi istam pœnam auctoritate clauium. s. per indulgentias, q̄ dantur de thesauro ecclesiæ, quæ sunt de meritis passionis Christi, & aliis supererogationibus bonorū operū quas ecclesia seruat, & p̄t facere distributiones de ipso thesauro illi qui p̄sunt in ecclesia, & sic ēt tollitur pœna debita pro peccatis in totū, vel in partē sm̄ q̄ditionē indulgentiarū, & vtraque istarū remissionū est a Deo, quia sine laboribus nostris ipse confert hoc nobis, p̄camur ergo dimitte nob. debi. nost. i. peccata auferendo offensam, & relaxando pœnam modo supraposito.

An exaudiatur in oratione dominica qui non dimittit debitoribus. Quæst. CXIIII.

QVAERETVR an necesse sit, q̄ nos dimittamus debitoribus nostris ad hoc, q̄ exaudiamur in hac oratione.

Aliqui dicunt, q̄ non, quia dicit Aug. lib. de ser. do. hoc tam magnum bonum. s. dimittere peccata, & diligere inimicos non est tantæ multitudinis, quantam credimus exaudiri in oratione cum dr̄, dimitte nobis deb. no. sicut & nos dimit. debi. no.

Dicendum, q̄ non p̄t exaudiri in ista oratione, qui non dimiserit proximo peccatum, q̄ patet, quia orans ex verbis suis hoc profitetur dicens dimitte nob. debita nostra, sicut & nos dimit. deb. no. sic ēt dicit Chrys. super Mat. cum qua spe orat, qui inimicitiā seruat aduersus alterū a quo forsitan lęsus est, sic. n. ipse orans mentitur, dicit. n. remitto, & non remittit, & ideo petit indulgentiā, & non indulgetur illi, sic ēt dicit Aug. in enchiridion: dicendū etiam, q̄ peccatum non tolū est proximo remittendū, sed ēt ex vero corde remittendum est, sic dixit Christus supra in litera, & magis 3. 18. sic pr̄ meus cęlestis faciet vobis si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus suis, & Aug. in enchiridion dicit quisquis aūt roganti, & deprecanti suis pœnitenti ex corde non dimittit nullo modo exti met a dñō sua peccata dimitti. Dr̄ dimittere ex corde, qui ex pura intentione dimittit non habens intentionem nocendi, vel vindictam petendi, q̄ dicitur cō-

tra illos qui dicunt se dimittere proximo pctm̄, & tamen seruant rancorem in corde, & habent desiderium vindicandi. q.d. non sufficit remissionē fieri verbo, nisi etiam fiat ex corde, quia Deus intuetur cor. Requiritur etiam, q̄ homo prius proximo suo dimittat, q̄ a Deo petat sibi dimitti, quia Deus non vult sibi dimitti, nisi prius ille dimiserit, sic dicit Gregor. 10. Moral. vult Deus, vt bonum, q̄ ab ipso cōpūcti petimus hoc primum conuersi proximo faciamus, & hoc est, quia si Deus prius remitteret debitū homini, q̄ hō proximo suo, fieret remissio pctōrum homini manenti in peccatis quod est impossę, & tamen quandiu quis nō remittit proximo manet ī odio fraterno, & est in peccato mortali, iō non p̄t remissio tunc fieri sibi, sed oportet, q̄ ipse prius remittat. alia etiam ratio est. s. quia Deus vult remittere hoī cū hac conditione, q̄ ipse remittat proximo, si tñ prius remitteret Deus homini forte postea homo nollet remittere, & sic non hēret locū conditio a Deo interposita, sic dicit Chrys. super Mat. non aūt dixit, vt prius nobis dimittat, & nos postea debitoribus nostris: scit. n. Deus hoīes esse mēdaces, qm̄ & si acceperint remissionem peccati sui, ipsi suis debitoribus non dimittunt, ideo sic dicit, vt prius dimittamus, & post peramus dimissionē. est ergo necessaria dimissio proximo facienda, quia aliàs non remittitur nobis per hanc orationem. Ad arg. dicendū, q̄ Aug. dixit exaudiri multitudinem magnā per hāc orationem, q̄ nō hēt hoc bonū. s. dimittere debita, & diligere inimicos, & tamen nō exauditur aliquis, qui non dimittat debita, nam de dilectione inimicorum Christus non dixit hic, sed solū de dimissione debiti, diligere autem inimicum est maius, q̄ remittere sibi debitū, & iō ad remittendū debitum tenētur omnes, ad diligendū aūt non, quia pertinet hoc ad pfectiores vel proficientes, sic dicit Aug. ibidem. s. proculdubio verba sponsionis huius implentur, si homo nondum ita proficit, vt iam diligat inimicum tñ qñ rogatur ab homine, qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde, & accipitur de dilectione inimici quantum ad signa exteriora familiaritatis ad quæ non tenēt quliber, secus autem de dilectione, quæ est in corde, vt dicetur sequenti q. quia ad illam omnes tenentur, & sine ea non exauditur orans.

Quæ sunt, quæ orans tenetur dimittere proximo ad hoc, quod exaudiatur. Et an teneatur dimittere debitum pecuniale. Et quod duo sunt in iniuria. Qō. CXV.

QVAERETVR quæ sunt, quæ homo tenetur dimittere proximo ad hoc, quòd exaudiatur in ista oratione.

Dicendum, q̄ tenetur dimittere debita, sicut Christus dixit, quia nos petimus a Deo dimitti debita, sicut nos dimittimus debitoribus nostris, accipiuntur autem ista debita pro peccatis. Debitor enim efficitur quis alterius quandocunque tollit aliquid de iure eius, siue hoc volente illo accipiat, vt in mutuo, & cōmodato, & aliis contractibus voluntariis, & isto modo solemus vocare debitores eos qui obligantur aliis ad aliquam summam pecuniæ, vel ad aliquid extimabile in pecunia: efficitur etiam quis debitor alterius, quando tollit ius illius nolente eo, vt in furto, & rapina, & quacunque iniuria, & damno, & hoc modo quicunque peccat contra alterum, efficitur debitor eius: hic autem nō accipitur debitum primo mō, sed secundo, qa Christus dixit in lra si dimiseritis hoībus peccata eorū: pater vester dimittet vobis delicta vra. si autem nō dimiseritis, nec pater vester dimittet

Universidad de Deusto
Biblioteca

vobis peccata vestra, de debito autem pecuniali Christus non loquitur, quia nemo obligatur alteri hoc dimittere, sic dicit Augu. li.de serm. do, hic non de pecunia dicitur, sed de omnibus, quæ in nos quisque peccat, & ratio est, quia Christus obligat nos ad dimittẽdum ea quibus non dimissis, non potest charitas seruari, nam tenemur oẽs ex charitate diligere. quando ergo debitum non dimissum aufert charitatem tenemur dimittere illud, cum vero debitum stare põt cũ charitate nõ tenemur illud dimittere, & ita est de debito pecuniali, quia non impedit charitatem, ꝙ vnus sit debitor alterius, & repetatur ab eo debitum, quia sicut sine peccato contractum fuit istud debitum, ita sine peccato potest solui, & repeti, siquis tamen deueniat ad extremam inopiam debitum sibi remittendum est, vel saltem non est affligendus immoderate vt debitum recuperetur, sed vel dimittetur debitum, vel expectabitur, ꝙ iste perueniat ad pinguiorem fortunam, vt soluere possit. Sed obiicietur, ꝙ etiam debitum pecuniarium teneamur dimittere, sic dicit August. li.de sermo.do. scilicet de pecunia peccat in te q pecuniam tibi debitam cum habeat vnde reddere nõ reddit, quod peccatum si non dimiseris non poteris dicere dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus.

Dicendum, ꝙ Aug. non loquitur de debito pecuniæ, sed de peccato causato post debitum pecuniæ, vt siquis pecuniæ debitor habens, vnde soluat non vult soluere, vel nõ tempore determinato per hoc ipsum peccat, & istud peccatum est vltra debitum: istud peccatum tenetur quilibet dimittere proximo suo, quia est quędam offensa commissa in eum, debitum autẽ pecuniæ non tenetur dimittere.

De iniuria autem dicendum, ꝙ tenetur semper qlibet dimittere eam proximo suo, sed in iniuria duo sunt, scilicet odium, quod quis habet ad iniuriantẽ. Et ius quoddam agendi cõtra eum ad condemnationem pro illa iniuria. De primo dicendum, ꝙ quilibet tenetur dimittere inimico odium, quod habet aduersus eum, quia tenetur diligere inimicos, & tñ odium, & charitas formaliter opponuntur. De secundo dicẽdum, ꝙ potest stare prosecutio iuris cum charitate, quia ea, quæ iure ordinata sunt, iusta sunt, si igitur ea intentione quis prosequatur ea, quæ a iure fuerũt introducta, licite agit, sic dicitur. 23.q.5.c.officia, ꝙ officia vindictæ possunt implere boni bono animo, quomodo lex, id est ea intentione qua lex agens: siquis igitur diligens inimicum suum in corde accusat eũ criminaliter, vt per hoc reprimatur a malis quibus assueſceret si non puniretur non peccat, quia bono animo agit. s. vt liberet proximum a peccato, vt ait Augustin. ad Macedonium, & 23.q.5.c.non est iniquitatis. s. non est iniquitatis, sed humanitatis societate deuictus qui propterea criminis est persecutor, vt sit hominis liberator. si tamen agit quis iudicialiter contra inimicũ, vt consequatur vindictã, & gaudeat in pęnis eius peccat, quia contra charitatem est, nam etiam ministri legis, vt iudex, & minister iudicis si occidãt ex desiderio pęnę infligendę in eum qui alias mortem meretur peccãt 23.q.5.c.cum minister, & c.lex ęterna, ob hoc ergo difficile est, ꝙ quis accuset inimicum suum capitaliter, & seruet charitatem erga eum, quia tales accusationes potius fiunt ad vindictam obtinendam, q̃ vt ille emendetur, vel reprimatur ne grauiora mala faciat. securius est ergo inimico dimittere etiã ipsam iuris prosecutionem, nam si quis sentit se non posse prosequi accusationem contra inimicum quin vindictam quærat, ex hoc tenetur dimittere prosecutionẽ, vt charitatem non perdat.

In damno autem dato idem est, quia per damnum si sponte datum est causata fuit offensa ex parte inferentis, ex qua sequitur odium in patiente, & istud odium, quia est contra charitatem auferẽdum est, causatur etiã diminutio, & perditio rerũ, & ex hoc insurgit obligatio ad restituendum tantundem quantum fuit damnum datum, & ista obligatio est debitũ pecuniarium, quia potest stare repetitio illius cũ charitate, ita nõ tenetur dimittere extimationẽ damni dati, sed charitate manente poterit eã repetere, manent autem post inimicitias quędam reliquiæ. s. ꝙ qui fuerunt inimici non conuersentur inter se, nec colloquãtur, nec benefaciant sibi mutuo, & ista sunt quæ auferuntur ablata dilectione, restituta autem dilectione non semper restituuntur, vñ tenetur quilibet indifferenter inimico suo remittere rancorẽ, ita ꝙ non desideret ei nocere, nec noceat, etiam si possit, sed potius velit ei bonum in generali, non tamen tenentur oẽs ad recipiendum inimicum ad signa dilectionis, ideſt ad familiaritatem, & collocutionem.

Sed in hoc distinguendum est, quia aut inimicus est in extrema necessitate, aut non. Si primo mõ tenetur quilibet ei benefacere, & colloqui, etiam si ille nõ petierit, quia in tali casu negare sibi familiaritatis signa est vindictam petere, quæ illicita est. Si autem nõ est in extrema necessitate, aut inimicus petit reconciliationem, aut non. Si petit danda est, nisi forte putetur, ꝙ iniquo animo agat, vt magis nocere possit receptus ad familiaritatem. Si vero non petit, aut se ingerit familiaritati, vtpote, quia ipse prius loquitur inimico quem lęserat, aut nõ: si se ingerit videtur expresse petere, immo plus est, quam petere, & tunc nõ est neganda familiaritas, nisi putetur, quòd hoc irrisorie, vel in dolo agat, si autem nec petit, nec se ingerit nemo tenetur ei signa familiaritatis ostẽdere, quæ sunt signa dilectionis, sed pertinet ad perfectionem, quòd quis offensus ab alio velit eum sibi reconciliare, & sibi colloqui, antequam ille reconciliationem petat, de his Augustinus libro de sermone domini, dicit proculdubio verba huius sponsionis implentur, si homo nondum ita proficit, vt diligat inimicum, ramen quando rogatur ab homine qui peccauit in eũ, vt ei dimittat dimittit ex corde, quia etiam sibi rogan ti vtique vult dimitti, iam vero qui eum in quem peccauit si peccato suo mouetur, vt roget, non est adhuc deputandus inimicus, vt eum diligere sit difficile, sicut difficile erat quando inimicitias exercebat. Quod autem dictum est de signis familiaritatis, vel dilectionis, non est intelligendum, quòd etiam si inimicus petat reconciliationem, teneamur recipere eum ad familiaritatem, ita quòd pandamus ei secreta nostra, vel tractemus cum eo res nostras, sicut forte prius faciebamus, antequam esset inimicus, quia ad hoc non tenemur, & fortassis non est iustum confidere ei qui semel læsit, vnde licet instanter petat non tenemur eum recipere ad hoc, sed erit supererogationis, siquis illud facere vult, sed tenemur ad generalia signa dilectionis, vt salutare in via, & similes collocutiones, & non subtrahere nos ab eo, & similia, quæ quis facit etiam cuicunque ignoto: hæc sunt debita, quæ quis tenetur dimittere ad hoc, ꝙ orans exaudiatur.

An dicens orationem dominicam peccet, nisi dimittat proximis debita. Quæst. CXVI.

QVAERETVR an dicens istam orationem peccat si non dimittit proximis debita.

Dicunt quidam, quòd peccat mortaliter semp, q̃ mẽtitur coram Deo cum dicat dimitte nob. deb. no. sicut

sicut, & nos dimitti. & tamen ipse non dimittit. Item Chryso. dicit nulla tibi excusatio est in die iudicij cũ secundum tuam sententiam iudiceris, & quod feceris hoc ipse patiaris, & tamen in die iudicij nemo cõdemnabitur, nec patiet quicq̃, nisi ꝙ peccato mortali, quia pro venialibus iã erit satisfactum in purgatorio cum post diem iudicij non maneat, nisi locus pœnę ęternę, vel beatitudinis, purgatorij autem locus non erit postea ad pœnam, quia ille est locus viatorũ, scilicet eorum, qui suntituri ad vitã ęternã, & tñ condẽnanẽ in die iudicij orantes sic, & non remittentes debitoribus, ergo peccatum mortale est orare non remittendo. Aliqui putauerunt, quòd peccabat orans non dimittens debitori, & ob hoc dixerunt, ꝙ ille, qui non intendebat proximo remittere odiũ, quòd diceret istam orationem, & non solũ diceret dimitte nobis debi.no. & non diceret sicut, & nos dimitti. debi.no. & per hoc putant se euadere inconueniens, quia non dicunt aliquid contra se.

Dicendum, quòd hoc non stat. Primo, quia istis non proficit oratio, quia etiam si non dicant sicut, & nos dimittimus, sed solum dimitte nobis, Christus nõ dimittet eis, quia ipse dixit supra in litera si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

Secundo, quia detruncare istam orationem est peccare, Christus enim instituit eam sic dicendam, q̃ autem ab eo instituta sunt optime se hñt, quia q̃cunque a Deo sunt ordinata sunt ad Ro.13. sed pse ctio rei tollit̃ p diminutionẽ eius, iõ valde peccaret, & ꝓiudicaret Christo, ꝙ diceret istã oronẽ subtrahẽdo aliqua verba, quasi id quod Christus fecit possit esse nobis vtile aliter, q̃ ipse voluit, melius ergo esset omnino tacere, q̃ oronẽ istã detrũcatã dicere, & ẽt si peccatũ esset dicẽdo eã nõ remittẽdo debita, grauius eẽt dicere eam truncatam, quã dicere integram sic dicit Chryso. super Matth. scilicet multi nolentes dare veniam peccantibus in se fugiunt istam orationem sic orare, stulti primo, quia qui nõ sic orat, vt docuit Christus non est Christi discipulus.

Tertio, quia nec pater libenter audit orationẽ, quã filius non dictauit, cognoscit enim pater filij sui sensus, & verba, nec suscipit, quę vsurpatio humana excogitauit, sed quæ sapientia Christi exposuit. Alij putãt, ꝙ nolentibus dimittere inimicitias melius sit istam orationem non dicere, & motiuũ est, quia qui inimicitias, & odium seruat, siue istam orationẽ dicat, siue aliam, Deus non exaudit, sic dicitur supra, ꝙ Deus nõ remittet nobis debita si non dimiserimus proximis nostris, etiam quia qui non dimittit debitũ est in peccato mortali, & vt asseritur tñ Deus pẽccatores non exaudit Io.9. siue ergo in oratione ista poneretur ista conditio, sicut, & nos dimittimus, siue non poneret, non esset nobis vtilis oratio, & rursus cum sit posita ista conditio orans loquitur cõtra seipsum, & ex hoc se iudicat, & tñ si non diceret istã orationẽ solũ haberet, ꝙ non mereret per eam, melius ergo videbat̃, ꝙ non diceretur. Dicendum, quòd melius est dici orationẽ etiã manẽtibus hominibus in fraterno odio, q̃ non dici, quia quantumcunque homo sit in grauissimis mortalibus cõstitutus, nunq̃ a bono opere cessaret debet, quia ꝙ quis cesset a bono opere pp peccatũ in quo est desperare est, siue habere volũtatẽ, nũquã exeũdi de illo, & istud est periculosissimũ, & grauissimũ omniũ delictorum, ideo, siue orare, siue quidquid aliud boni facere semper est vtile etiam ipsis manentibus in odio fraterno, & quia inter orationes ista est præcipua non est bonum cessare ab ea in quocunque statu homo sit, maxime quia etiam siquis non remittat proximo odium, non peccat mortaliter dicendo

istam orationem, vt tenent communiter doctores, & ratio huius est, quia ista oratio non fit ab aliquo, tanquam a persona priuata, sed tanquam a tota ecclesia cum omnes clausulę ponantur in plurali: nam dicimus pater noster, & non pater mi: & ita de cęteris, sic dicit Cyprianus li.de oratio.domi. non dicimus pater meus, sed pater noster, quia pacis, & vnitatis magister noluit priuatim, & sigillatim precem fieri, vt cũ quis precatur pro se tantum precetur, publica est. n. nobis, & communis oratio, & qñ oramus non pro vno tãtũ, sed pro populo toto oramus, qa totus populus vnum sumus, sic enim vnum orare pro omnibus voluit, qñ in vno oẽs ipse portauit, & tamen in ecclesia semper sunt multi, qui dimittunt debitoribus suis, ideo oratio ista semper conuenit ecclesię, & patet, quia specialiter in ista clausula dr̃ dimitte nobis debita nr̃a, sicut & nos dimittim⁹. Secus aũt esset si diceret dimitte mihi debita mea, sicut & ego dimitto, quia tunc fortassis nõ possit excusari peccatum. semper ergo oratio ista dicenda est, quia omni tempore vtilis est, & colligit ex hoc, quia istam orationem solã Christus nobis dedit, tanquã istã præcipue frequẽtandã, & sępe dicendã, si ergo dicẽdo eam illi, qui manerent in odio fraterno per hoc mortaliter peccarent, cũ ipse sciret, ꝙ istud vitium cõmune, & quotidianũ erat, laqueũ nobis pararet dando talẽ orationem ad dicendum: nam satis nobis erat perdere fructũ orationis si essemus in odio fraterno, & non erat decens, ꝙ incurreremus peccatum mortale, quia ex bono opere, ꝙ est bonũ in genere suo, nunquam quis incurrit peccatum, etiã si propter malum finem agat, vt siquis eleemosynam det propter inanem gloriam non peccat mortaliter, sed perdit fructum eleemosynę, vt dicitur supra in litera. receperunt mercedem suam.

Ad primum dicendum, quòd manens in fraterno odio, & sic orans non mentitur Deo, cum non loquatur in persona sua, sed ecclesię, & illa remittit debita, secus autem si diceret, sicut ego dimitto debitoribus meis, quia tunc non posset excusari a mendacio, & tñ quando loquitur nomine ecclesię non mentitur, cum multi in ea remittant debita, nec oportet, quòd omnes de ecclesia hoc faciant ad hoc, quòd sit vera ista propositio, sicut & nos dimittimus, quia non dicitur, sicut nos omnes dimittimus.

Ad secundum dicendum, quòd in die iudicij condemnabitur, & non habebit excusationem ille, qui orauit, dicens dimitte nobis, &c. & non dimisit debitoribus, non tamen condemnabitur, quia manens in odio fraterno sic orauit, sed quia in odio manebat, & in eo mortuus est, & tunc ex oratione conuincitur, scilicet quòd Deus non debeat ei remittere in die iudicij pœnam cũ ipse viuens proximo non remiserit.

Quare dicitur, & ne nos inducas in tentationem, & qualis sit tentatio carnis mundi, & dæmonis, & quæ sit fortior. Quæst. CXVII.

QVAERETVR quare dr̃ hic, & ne nos indu. in renta. Dicendum, ꝙ ista est sexta petitio in qua homo a tentatione liberari petit, vt dr̃ sequẽ. q. Et tñ videndũ est primo, quę sit ista tentatio, & licet de ea late dictũ est supra 4.c.est nunc dicendũ, ꝙ tẽtare proprie nihil aliud est, nisi experimentum accipere de aliqua re, & sic tentare hominem est velle habere experimentum de virtute eius.

Habetur autem dupliciter experimentũ de virtute hominis, secundũ quod pertinent duo ad virtutẽ, scilicet declinare a malo, & facere bonũ Psal.33. declina a malo, & fac bonũ. Habeẽ aũt, vel quęriẽ experimẽtũ de virtute hominis quãtũ ad hoc, ꝙ est benefacere, & hoc est an inueniãt̃ ꝓmptus, & sufficiẽs ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud bonum de quo experimentum, quare, & tunc est virtus hominis magna. Hoc modo dicitur Deus tentare hominem, non quidem, quòd lateat eum aliquid, quod in homine est, quia ipse scit, quid est in homine, & non est opus, vt quis sibi testimoniū de hoc perhibeat Ioan. 2. sed ad hoc, quòd ostendat alijs virtutem eius, & detur in exemplum cęteris bene operandi, sic tentauit Deus Abraham. Gene. 22. sic etiam tentat sæpe viros bonos tribulationes eis multas mittendo, vt per patientiam in his probati mereantur, quia virtus in infirmitate perficitur. 2. Corinth. 12. & sic dicitur Deuterono. 13. tentat vos Deus, vt palam sciat vtrum diligatis eum an nō in toto corde vestro, & sic tentatio Dei semper est ad bonum.

Secundo modo tentatur homo, vt habeatur experimentum de virtute eius inducendo ipsum ad malum, & si tunc resistit non consentiendo suadēti, virtus hominis magna est, si vero succumbit tentationi non est virtus aliqua, & hoc modo nunquam tentatur aliquis a Deo, quia Deus semper ad bonum mouet, & facit vtilitatem ex tētatione. 1. Corin. 10. fidelis est Deus qui non patietur vos tentari supra id qđ potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt sustinere possitis: tentatio autem si in malo finitur ad malum finem facta est. s. vt succumberet tentatus, vel si fiebat ad bonum, nesciuit tentans vires tentati: neutrum autem cōpetit Deo. De primo patet, quia Deus non potest malum velle cum ipse sit ipsamet essentia bonitatis. De secundo patet, quia Deus scit fortitudinem, & infirmitatem nostram, & quātum possumus sustinere. Psalm. 102. ipse cognouit figmentū nostrū, & Ioan. 2. ipse enim sciebat quid esset in homine. & ob hoc de tentatione, quæ in malo consumatur dicitur Iacob. 1. nemo cum tentatur dicat quoniā a Deo tentatur, ipse enim neminem tentat, sed vnusquisque tentatur a concupiscentia sua, tentatio ergo mala est triplex. est. s. a carne, a diabolo, & a mundo.

De prima dicendum, quòd est grauis, & est duplex prima ad malum inducendo, secunda a bono distrahendo. De prima patet, quia caro inclinat semper ad delectabilia, quæ sibi conueniunt, & disconueniunt spiritui ad Gala. 5. caro concupiscit ad. s. & spiritus ad c. hæc inuicem sibi aduersantur, & de hoc dicitur Iacob. 1. vnusquisque tentatur a concupiscentia sua.

Secundo tentat caro retrahendo a bono, quia spiritus delectatur in bonis spiritualibus, & semper vellet in illis vacare, nisi caro eum impediret, & tamē caro impedit eum non solum per modum contrarietatis in quam inclinat ad delectabilia carnalia, quæ sunt contraria spiritualibus, de quibus est prȩcedens tentatio, sed etiam per modum fragilitatis, inquantum caro propter suam infirmitatem, & corruptibilitatem non potest sustinere, quòd spiritus tendat semper ad spiritualia. Sap. 9. corpus, quòd corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem, & ad Ro. 7. dicitur condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem, video tamē aliam legem in membris meis repugnantē legi mentis meę.

Hæc tentatio carnis est difficilis, quia est nobis intrinseca, & naturalis, & ideo, vt dicit Gregorius nulla pestis erit efficacior ad nocendum, quam iste familiaris inimicus: vnde non videtur homo tentari ab alio, sed a seipso, & propter hoc ista tentatio est tam difficilis, quòd non solum videtur suadere homini malū, sed cogere ad illud Iac. primo, vnusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus, & illectus, & illicere dicit suasionem per modum blanditiarum, abstrahere autem dicit violentiam, & hoc est quando carnis tentatio incanduerit in aliquo, qui est mente infirmus, & a principio non fuit diligens excludendo illā cito de cogitatione sua, quia tunc ita dominabitur, q̄ non videbitur tentatio, sed absoluta coactio, nisi Deus specialiter tangeret hominem.

Secunda tentatio est diaboli, si quis enim carnem superauerit, diabolus illum aggreditur tētando, nam istud est officium suum, supra 4. c. accedens tentator, ideſt diabolus cuius est officium tentare, & prima ad Thessal. 3. ne forte vos tentauerit is qui tentat. i. diabolus cuius est officium tentare, vt dicit Glo. ibi ista tentatio diaboli est grauissima omnium non quidem, quòd in se sit violentior, quia durior est in se tentatio carnis, sed quia est sagacior, nam diabolus est agēs secundum rationem, & ideo potest procedere decipiēdo, caro autem est naturale agēs, & habet inclinationem determinatā, & ideo quando a carne tentamur scimus quid caro velit. s. delectationem experiri, cum autem diabolus tentet nos nescimus quid velit, immo sæpe nescimus nos tentari, est enim valde astutus, & per naturale ingenium, & solicitudinem quotidianam, atque experientiam cognoscit ex qua parte infirmiores sumus, & ex ea parte nos tentat, vt facilius succumbamus, & hanc solicitudinem inquirendi circa infirmitatem nostram ostendit beatus Petrus 1. Pet. 5. aduersarius vester diabolus circuit quęrens quē deuoret. i. facit circuitus, & fraudes, caro autem non circuit, sed directe inclinat ad id quod suum est, obsecuat etiam diabolus hoc, quòd nunquam directe in tētatione procedit ostendendo tentatis quid velit, sed longe ab alio capite incipit, nam non proponit a principio ipsum malum, ad quod nos deducere intendit, sed proponit aliquod bonum apparens, vt ex desiderio illius moueatur homo, & distrahatur aliqualiter a suo proposito principali, & postquam mouerit facilius trahit eum inducendo ad malum, quod intēditquia homo tunc non aduertit illud esse malum propter speciem boni prius ostensi, & ita diabolus fingit, quòd non est. hoc innuitur 2. Cor. 11. Sathanas transfigurat se in angelum lucis, postquam vero deduxerit hominem in peccatū inquirit modos, vt detineat hominem inducens diuersas perplexitates, secūdum quas videtur valde difficile de peccato exire, hoc innuitur Iob. 40. nerui testiculorum eius perplexi sunt, ideſt Leuiatam, siue diabolus, de quo ibi dicitur perplexitates inquirit, vt hominem detineat in peccatis. De ista magna sagacitate diaboli in tentando dicitur Apoc. 2. an ignorātis altitudinem Sathanę, ideſt profunditatem sagacitatum eius, propter hoc autem difficilius est, vt communiter euadere tentationes diaboli, quam tentationes carnis ad Ephe. 6. non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinē, sed aduersus principes, & potestates aduersus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitię in cęlestibus, ideſt contra diabolos qui sunt principes, & rectores mundi, & tenebrarum, ideſt aeris caliginosi, nam ideo vocantur nequitię spirituales in cęlestibus, ideſt spiritus mali habitantes in aere qui vocatur cœlum. est autē difficile resistere tentationi diaboli, non quòd sit dura, sed quia est occulta, vnde si esset tam aperta, sicut tentatio carnis, fortassis nemo in ea succumberet, & si tentatio carnis habens violentiā, quā habet esset tam occulta, & sagax, sicut tentatio diaboli, fortassis nemo posset eam euadere, sed Deus prouidit in vtroque, ita vt vtraque sit tolerabilis. Dicit tamē Arist. 7. Ethicorum, capitu. 8. concupiscentiam carnis esse occultam, & fallacem, & insidiatricem, & non esse turpiorem, quam sit ira.

Dicendum, q̄ illud dicit Arist. comparando concupiscentiam ad iram. quia ira est apertissima supra medum, & respectu eius concupiscentia, & quęlibet pas-

sio est latēs, tamen absolute non potest vocari concupiscentia latens, vel sagax, quia cum naturaliter inclinet semper agit vno modo, & manifestum est nobis quid ipsa velit.

Tertia tentatio est mundi, non quòd sit mundus aliquid tentans nos, quia mundus non est aliqua vna res, quæ agere possit: etiam accipiendo mundum pro rebus mundanis non competit mundo tentare, quia illę res nihil possunt agere, sicut sunt diuitię, & fīlia, nam ista non sunt aliquid agens secūdum rationem, vt suggerere malum nobis possit, sicut diabolus, nec etiam est aliquid naturaliter agens per inclinationē, sicut caro, quia per vim concupiscibilem, & irascibilē inclinat ad quædam obiecta, sed dicitur mundus tentare nos, inquantum bona sęculi apprehenduntur a nobis, vt bona, & mouemur tunc nos ad habendū ea, & quia ad hoc, quòd possideamus illa mouemur ad faciendum aliquod malum, dicimur tentari a mūdo. Dicitur autem mundus ipsa bona fortunæ, vt diuitiæ potestas, honor, fama popularis fauor, & similia, quia ista sunt quæ manentes in mundo acquirere possunt, & ad quæ inclinantur exceptis ipsis, ad quæ natura mouet.

Tentat autem mundus dupliciter. Vno modo inclinando ad malum, scilicet ad immoderatum appetitum rerum temporalium. 1. ad Tim. 6. radix omniū malorum est cupiditas.

Alio modo in persecutiones, & afflictiones hominem deiiciendo, nam per tyrānos, & hostes affligitur homo, vt perdat ista bona exteriora, quia nihil est pp quod principaliter tyrannides, & inimicitiæ inter homines exterius exerceantur, nisi desiderium bonorū sęculi. s. desiderium diuitiarum, honoris, vel potentiæ & famæ, & similium: dum quis oīa hæc pro seipso solo vult, vel immoderate ea vult, & ideo omnes exteriores persecutiones principaliter pertinent ad tentationem mundi, quia ex ea originem habent, & ista tētatio secundum se non est tam grauis, quantum tentatio carnis, eo quòd illa est naturalis, & ista non, quæ tamen naturalia efficaciora sunt in agendo, non est etiam ita difficilis, & intricata tentatio, sicut diabolica cum diabolus sit agens secundum rationem, mūdus autem non: inquantum tamen diabolus vtitur rebus mundi, tanquam instrumentis suis ad tentandū efficitur grauis tentatio ista, & est eadem cum tentatione diaboli, quia diabolus vtitur ea ad tentandum. 1. ad Tim. 6. qui volunt diuites fieri incidūt in laqueos diaboli, & tentationes varias, quæ mergunt hominem in interitum.

Quare petamus liberari a tentationibus, & quid in hoc petamus. Quæst. CXVIII.

QVAERETVR quare petimus, ne inducamur in tentationem.

Dicendum, quòd petimus liberari a tentatione, inquātum est quoddam malum, p quod homo priuatur felicitate, quia sicut per peccatū commissum impedimur assequi felicitatem, & ita petimus dimitti nobis debita, ita per tentationem timemus de proximo incidere in peccatum, per quod impediamur a beatitudine consequenda.

Sciendum autem, quòd non petimus hic a Deo ne tentemur vel vt non permittat nos tentari, sed vt non permittat nos induci in tentationem. i. succumbere in ea, quia tentari interdum est bonum nobis, & non oramus, vt bono priuemur, succumbere tamen tentationi per se nunquam est bonum, ideo hoc petimus a nobis auferri, sic dicit Augustin. lib. de serm. domi. aliud est induci in tentationem, & aliud tentari, nam sine tentatione probatus nemo potest esse, siue sibi, siue alteri: Deo autem ante omnes tentationes quisque notissimus est, non igitur oratur hic, vt non tentemur, sed vt non inferamur in tentationem, vt si qs piam sit cui necesse est igne examinari non orat, vt igne non contingatur, sed igne non exuratur.

Inducimur enim in tentationes, si tales sint quas ferre nō possumus, & dicitur, & ne nos inducas. i. nō patiaris induci, quia Deus per seipsum neminem tentat, nec tētationi succumbere facit, sed induci patitur eum quem suo auxilio deseruerit, vt dicit Augustin. lib. de sermo. domini, & sic petimus hic ne Deus deserat nos per quod tentationi succumbamus, vt ait Augustinus ad proban. s. cum petimus, & ne nos induc. in tenta. admonemur petere ne deserti eius adiutorio alicui tentationi, vel assentiamus decepti, vel cedamus afflicti, ex quo innuitur, quòd tentatio nihil aduersus nos potest, nisi Deus permiserit, sic dicit Cyprianus lib. de oratio. domi. hac in parte ostendit contra nos nihil aduersarium posse, nisi Deus ante permiserit, vt omnis timor noster, & deuotio conuertatur ad Deum, & sic petimus hic, quòd Deus det nobis pseuerantiam in bono, quod si fecerit nulla tētatio nobis nocebit.

Hoc autem Deus facit dupliciter, scilicet per feruorem charitatis, & per illuminationem intellectus, qa in tentationem homo incidit, vel succumbit dupliciter. Vno modo per ignorantiam, vt frequenter in tētatione diabolica cum homo putat se ad bonum moueri, & ad malum trahitur. Alio modo per difficultatem tolerandi, vt si homo videat malum esse id ad quod mouetur, & tamen quia difficile est sibi resistere illi malo, mouetur ad illud, istos duos modos tangit Aug. ad proban. dicens admonemur petere ne deserti eius adiutorio alicui tentationi, vel cōsentiamus decepti, vel cedamus afflicti.

Contra primum Deus prouidet illuminando intellectum nostrum, ne per ignorantiam peccemus, quia omne peccatum est cum quadam ignorantia, scilicet tunc quando committitur, tertio Ethicorum, capitulo omnis malus est ignorans, & cōtra hoc petimus Psalmo 12. illumina oculos, ne vnquam obdormiā in morte. i. illumina intellectum meum ne in tentatione inducente ad mortem. i. ad mortale peccatum obdormiā. i. seducar, ne quando dicat inimicus meus, ideſt aduersarius noster diabolus. 1. Pe. 5. prævalui aduersus eum. i. decipi eum.

Contra secundum petimus a Deo, quòd det nobis fortitudinem, & charitatem feruentem, quia charitas est, quæ omnes tentationes superat etiam si parua sit, quia aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem Cantic. octaua, & si ista duo nobis Deus dat liberamur a tentatione, & hęc significantur Psalmo 31. intellectum tibi dabo, & instruam te. s. ne seducaris in tentationibus, in via hac qua gradieris firmabo super te oculos meos, ideſt dabo tibi firmitatem respiciendo te, & adiuuando: ne propter difficultatem tentationum cogaris succumbere, & per hoc dat nobis perseuerantiam in bono, quia ipse solus est qui hoc facere potest, & si adjuuerit tentatio non nocebit. & petendo liberari a tentatione petimus in bona vita perseuerare semper, quia nemo ad malum deducitur, nisi tentatus de hoc August. lib. de bono perseuerantiæ dicit, nec enim quisquam in proposito Christiano perseuerare desistit, nisi in tentationē primitus inferatur, & petimus, vt hoc non fiat, & si non fit Deus non permittit, vt fiat, nihil enim fit, nisi quòd aut ipse facit, aut fieri permittit, potens est. n. a malo in bonum flectere voluntates, & in lapsum pronas conuertere ac dirigere, & sibi placitum gressum dare

cui

Universidad de Deusto
Biblioteca

cui non frustra dī ne nos inferas in tētationem, nam qui in tentationem suæ malæ voluntatis non infertur in nullam prorsus infertur.

Quid petamus cum dicimus, sed libera nos a malo, & de quatuor modis quibus Deus liberat a tribulationibus. Quæst. CXIX.

QVAERETVR quare dicitur, sed libera nos a malo.

Dicēdum, quòd ista est septima petitio, & volunt multi intelligere eam de malo, quod est causa peccati, & tentationis. s. de fomite, nā fomes est causa, vt tentemur, & vt peccemus. Non tamen intelligitur conuenienter de hoc, quia qui petit liberari a fomite, vel petit, quòd auferatur, ita vt fomitem non habeat, vel petit ne per fomitem ad malum inclinemur. Si primo modo non est petendum, quia Deus non concedit alicui, quòd viuens fomitē non habeat, quia ab hoc liberabimur in resurrectione reformata natura in pristinum gaudium, & hoc verum est, nisi forte de beata virgine, aut de aliquo sanctificato in vtero, cui credi posset fomes ablatus. Si autem secundo modo petere liberari a fomite nihil est, nisi liberari a tentatione, & coincidit cum precedenti petitione, ideo debet intelligi de alio malo, & est malum, quod nos habemus, & in quo iam sumus, sic dicit August. lib. de serm. dom. orandum est non solum, vt nō inducamur in malū quo caremus, sed vt ab illo etiam liberemur in quod iam inducti sumus. Alii exponunt, cp liberemur a malo. i. a diabolo, qui est excellenter malus, sic dicit Chrysostomus in homilia, vel malum hic diabolū vocat propter excellentiam malitiæ non quæ est ex natura, sed quę est ex electione, & quia ad nos implacabile bellū gerit.

Dicendum tamen, & melius, quòd intelligitur ista petitio de omni malo, quod est præter peccata preterita, & tentationes ad peccata, quia de illis iam habitū est in præcedentibus petitionibus, scilicet de infirmitatibus aduersitatibus, & omnibus periculis, & generaliter ab omnibus malis, quæ ab extrinseco inferuntur, sic dicit Augustinus ad prob. hoc vltimum, quod in oratione dominica positum est, tam late patet, vt homo Christianus in qualibet tribulatione constitutus in hoc gemitus edat, in hoc lachrymas fundat. Ab istis malis Deus hominem liberat quadrupliciter.

Primo modo faciendo ne nobis aduersitas superueniat, hoc tamen raro facit, quia potius viri sancti in mundo affliguntur, quia qui piæ viuere volūt persecutionem patiuntur, vt dicitur 1. ad Timoth. 3. Interdum tamen Deus liberat quosdam viros bonos ne affligantur, eo quòd scit eos esse impotentes ad sustinendum, & in malum flecterentur si in tribulationes inciderent, sicut medicus ęgrotanti debilis complexionis non dat violentas medicinas, sic dicitur Apoc. 3. ecce dedi corā te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, & seruasti verbum meum, idest, quia habes paucam fortitudinem ad resistendum dedi coram te ostium apertum. i. promptitudinem ad euadendum omnes persecutiones. & dicitur nemo potest claudere. i. nemo potest te impedire quin euadas persecutiones, ista autē intelliguntur de prętenti vita, nam in futuro seculo ab omni persecutione, & malo erimus liberi, sicut ꝑprie dicitur Iob 5. in sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum.

Differt liberari a tentatione, vel persecutione, & non tangi a malo, quia liberari est quādo quis aliquo modo affligitur, sed non deprimitur, quia in fine liberatur. Non tangi a malo est, quando malum non peruenit ad hominem, nec saltem secūdum partem minimam, per sex tribulationes significantur omnes tribulationes huius vitę, vel sęculi, cp per sex ætates distinguitur. Septima tribulatio est, quæ pertinet ad statum post mortem, quia ibi computatur septima ętas, & in sex tribulationibus affliguntur aliquo modo electi, licet a tribulatione liberentur, quia quādiu manent in hoc sęculo semper aliquid patiuntur. Septima autem tribulatio, quæ est post vitam non tangit eos, quia post mortem non manet eis, nisi perpetua beatitudo, & nulla valet eos aduersitas tangere Apoc. 7. absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit luctus, nec clamor, nec vllus dolor, nec tanget eos sol, nec ęstus, quoniā priora abierunt.

Secundo modo liberatur homo a malis per hoc, quod Deus hominem consolatur in aduersitatibus præsentibus, & grauantibus, nemo enim esset cp posset aduersitates tolerare, nisi Deus eum consolaretur 2. ad Corinth. 1. nolumus vos ignorare de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modū grauati sumus supra virtutem. ita vt tęderet nos etiā viuere, sed ibi dicitur, quòd Deus cōsolatus est eum, & consolatio ista Dei in tribulationibus est, interdū ita magna, quòd non solum homo in seipso consolatur, sed etiam sufficiens est consolari alios afflictos. eodem ca. Deus totius consolationis consolatur nos in omni tribulatione nostra, ita vt possimus etiam ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt per exhortationem. Et est ista consolatio multiplex secundum multitudinem aduersitatum nostrarum. sic dicitur. Psal. 93. secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lętificauerunt animam meā, idest tot fuerunt consolationes tuę, quot dolores mei, & tam excellentes fuerunt, quòd non solum cōsolatę sunt me, sed etiam lętificauerunt me. Differt enim inter consolari, & lętificare, quia consolari solum est remedium tristitię, ita quòd homo per tristitiam non affligatur. Lętificare autem non solum dicitur remedium contra tristitiam, sed etiam specialiter addit vltra quoddam gaudium, & hoc est, quando consolatio valde maior, quā tristitia est, quia tunc non solum aufert illam, sed etiam ponit gaudiū, quando autem non est maior, aufert quidem tristitiā, sed nihil de gaudio ponit. Tertio modo liberatur homo a Deo, quia afflictis tot bona facit post tribulationem, quot præterita mala obliuioni traduntur, sicut sol post tempestatem, & temporis serenitas in obliuionem ire facit tempestatem priorem, & sic liberat Deus hominem a tribulatione, idest ab angustia inducta per tribulationem.

Quarto liberatur homo a Deo, quia tribulatio, & angustia conuertuntur homini in bonum, & ideo nō dicimus libera nos a tribulatione, sed libera nos a malo, quia tribulationes sunt sanctis ad coronam, & gloriam 2. Cor. 12. libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. liberat autem Deus hominem a malo tribulationis, qñ tribulationem in bonum conuertit, & hoc pertinet ad Dei sapientiam, quia sapientis est ordinare malum ad bonū, & hoc fit per virtutem patientię, quę vtitur malis ad bonum, sicut cętere virtutes vtuntur bonis ad bonū, propter hoc autem tribulationes non sunt timendę in hoc sęculo, quia facile tolerantur etiam, quia consolationem habent admixtam, etiā quia breues sunt, & quasi momentaneę, & etiam, quia per eas peruenitur ad fęlicitatem: ab his tamen liberari petimus inquantum malę sunt, scilicet, quòd sicut ipsę sunt malę non efficiantur nobis malę, sed in bonum conuertantur.

Quare

Quare orationis Dominicæ sunt 7. petitiones, & de sufficientia earum, & ad quid singulæ pertinent. Et mala, quæ petimus amoueri quibus bonis petitis opponantur. Quæst. CXX.

QVAERETVR circa petiones istius orationis quomodo se habeant.

Dicendum, quòd ista oratio diuiditur per petitiones, quia nihil aliud continet, nisi petitiones, cū enim oratio sit petitio, continentur hic solum petitiones, & quia petenda sunt illa, quę sunt appetenda honeste, sicut dicit Damascenus, quòd oratio est petitio decentium a Deo, petitur hic quicquid honesti appeti potest. Appetitur autem bonum, quod est duplex, scilicet consequi, id quod est conueniens, & euitare, id quod est inconueniens, vnde sicut homo desiderat in bono gaudere, ita desiderat malum fugere, & quia bonum, & conueniens consequi est per se appetibile. Fugere autem malum est appetibile respectu boni, idest quia per fugam mali quiescit homo in bono. ponuntur prius bona, quę desiderantur deinde mala, quę fugiunt ibi. *Dimitte nobis debita nostra.* In bonis autem illud, quòd maxime amatur est summum bonum, & istud est Deus de quo fit mentio in prologo orationis, cum dicitur pater noster, & huic bono volumus bonum, scilicet honorem, & gloriam inquantum Deus amatur a nobis, non solum inquantum bonum nostrum, quod pro nobis volumus, sed etiam, tanquam amicus cui bonum volumus: nam fęlicitas bonum nostrum est, & illam pro nobis volumus, sed non volumus illi bonum, idest pro ea, quia non est amicus cui communicamus: Deo autem bonum volumus, & quia ipsum magis, quam nos diligere debemus, prima petitio est de bono eius, & istud est honor, & gloria, scilicet quòd ab omnibus gentibus laudetur, quòd sanctificetur. cum dicitur. *Sanctificetur nomen tuum.* Deinde sequuntur bona nostra, vnde cętere petitiones sunt de eis, quę pertinēt ad nos, & quia maximum bonum nostrum est fęlicitas, quę est diuina visio, & fruitio, hāc primo petimus cum dicitur. *Adueniat regnum tuum.* Nam fęlicitas dicitur regnum. Deinde sequuntur ea, quę dirigunt nos in fęlicitatem, & quędam principaliter dirigunt, scilicet obseruare legem Dei, alia autem minus principaliter, scilicet necessaria nobis ad vitam eū dicitur. *Fiat voluntas tua.* Secunda cum dicitur. *Panem nostrum quotidianum.* Siue nomine panis intelligantur cibus, & potus, & omnia necessaria ad vitam, siue intelligatur panis sacramentalis, idest Eucharistia cum cęteris sacramentis, & istę petitiones quantum ad istum ordinem ponuntur infra in litera, scilicet primum quęrite regnum Dei, & iustitiam eius, & hęc omnia adijcientur vobis. inquantum dicitur regnum Dei significatur prima petitio de pertinentibus ad nos, scilicet aduenjat regnum tuum: inquantū dicitur, & iustitiam eius significatur secunda, scilicet fiat voluntas tua, quia iustitia nostra est voluntatem Dei facere. cum dicitur hęc omnia adijcientur vobis significatur tertia, scilicet panem nostrum, in quo intelliguntur omnia temporalia ad sustentationem nostram, quę non dicuntur ibi peti, sed adijci, idest quasi ex adiuncto venire, & hoc est, quia spiritualia bona cum sint vere bona, sunt principaliter petenda, corporalia autem non sunt bona, nisi inquantum ordinantur, & proficiunt nobis ad spiritualia, ideo minus principaliter sunt petenda.

Sequuntur mala, quę fugienda sunt: a quibus petimus eripi, & quia malum opponitur bono est assumēdus numerus malorum fugibilium iuxta numerum bonorum appetibilium. Quatuor autem bona supra petita sunt in quatuor petitionibus, ideo quatuor mala econtrario nunc erant petenda, tanquam a nobis remouenda.

Primum tamen bonum, quòd supra petebatur, scilicet gloria, & honor Dei non habet malum oppositum, quia siue de bonis, siue de malis gloria Deo insurgit: nam si boni fuerimus retribuet nobis abundāter, & de hoc laudabitur, tanquam clementissimus, & abundantissimus retributor, & bonorum largitor: si autem mali fuerimus puniet nos, & de hoc laudabitur, tanquam iustus distributor pœnarum, ideo qūocunque se homo habeat semper insurgit Deo gloria, sic dicitur Iob. 35. quid ei nocebit si nequam fueris? quasi d. nihil minuetur de onere Dei, etiā si homo malus sit, quia in ipsis malis hominis fulgebit gloria Dei malum hominem pro delictis puniendo.

Secundum bonum, quod petebatur erat fęlicitas nostra, siue regnum, & huic directe opponitur peccatum, quia peccata impediunt nos a consecutione beatitudinis 1. Corin. 6. nec fornicarij, nec idolis seruientes, nec adulteri, &c. regnum Dei possidebunt, idest beatitudinem, ideo petimus hic inter mala prius peccatum commissum auferri, dum dicitur. *Et dimitte nobis debita nostra.*

Tertium bonum erat iustitia, quę erat complere voluntatem Dei, huic opponitur malum, quod est tentatio, quia nunquam homo desistit operari secundum legem Dei, nisi in tentatione prius inducatur, vt dicit Aug. li. de bono perseuerantię, ab hoc malo petimus liberari cum dicimus. *Et ne nos induc. in tentat.* Quartum bonum erat prouisio in rebus necessarijs ad vitam, malum autem oppositum huic est tribulatio, aduersitas, & omnis pśecutio, & generaliter quodcunque malum, per quod ipse status corporis, idest sanitas, & lętitia impeditur, & necessaria ad hoc, scilicet bona exteriora auferuntur, vel quomodocunque in eis lędimur, & quia istud malum est multiplex sub nomine mali in generali petimus ab eo eripi, cum dicimus. *Sed libera nos a malo.* Idest ab omni tali malo, & ita complentur petitiones nostrę, quia vltra hęc nihil honestum restat, quod peti possit. ponitur autem in fine orationis, quędam clausula, quasi finiēs, & claudens orationem, sicut literę nostrę sigillis claudūtur, & designatur in ea petentis desiderium cum dicitur. *Amen.* Idest ita fiat, sic dicit Hiero. super Mar. amen, enim quod in fine constat scriptum, signaculum est Dominicę orationis, quod Aquila interpretatus est fideliter, & nos vere possumus dicere, idest vęre sic erit, vt petimus.

Quomodo oratio Dominica est melior, & nobilior qualibet alia oratione in 6. proprietatibus, & excellentijs, & quæ sint illæ. Quæst. CXXI.

QVAERETVR circa orationem istam an ipsa sit melior alijs orationibus.

Dicendum, quòd excellentior videtur omnibus orationibus. Primo ex parte auctoris, quęlibet enim res accipit dignitatem quandam ab auctore, ista autē oratio sola a Christo facta est: cętęrę autem ab hominibus, ideo ex hac parte ista excedit omnes alias in dignitate, sicut sacra Scriptura excellit omnes scripturas humanitus confectas, & adinuentas.

Secundo excedit, quia ista oratio exaudibilior est cęteris paribus, quam omnes alię orationes: nam illemet, qui eam dici instituit est, qui per eam nos exaudire debet: nam filius eam instituit, & ad patrem dirigitur cum quo filius in ęternum manet, sic dicit Cyprianus li. de oratio. domini, qui sic viuere docuit, & orare, vt dum orationem, quam filius docuit apud patrem

trem loquimur facilius audiamur, amica, & familiaris oratio est dominum de suo rogare, agnoscat pater filij sui verba cum precem facimus, & cum ipsum habeamus aduocatū apud patrem pro peccatis nostris, quando peccatores pro delictis nostris petimus aduocari nostri verba proponamus.

Tertio excellit alias, quia ista non potest esse sine fructu: nam dicit beatus Aug. quòd per istam orationem peccata venialia dimittuntur, quod de alijs orationibus non constat.

Quarto excellit in breuitate, quia ad orationem pertinet, quòd breuis sit supra in litera orantes nolite multum loqui, & tamen nulla fuit oratio, nec potest esse, quę sub tam paucis verbis tanta contineat, quæ petuntur, vt dicetur sequenti q. Causa autem breuitatis in oratione ista fuit duplex. Prima fuit ex conditione orationis, quia nulla debet esse longa in verbis, vt dictum est. Secunda propter eos quibus tradebat, quia omnibus fidelibus magnis, & paruis, doctis & indoctis dabatur, debuit ergo breuis esse, vt ab omnibus faciliter caperetur, vt ait Cyprianus vbi supra, scilicet quid mirum si talis oratio est, quā Deus docuit, qui magisterio suo omnem precem nostram salutari sermone breuiabit: hinc per Isa. scilicet cap. 10. & ad Ro. 9. fuerat ante prædictum, sermonem abbreuiatū faciet Dominus super terram: nam cum Dominus Iesus omnibus venerit, & colligens doctos pariter, & indoctos omni sexui, & ęrati pręcepta salutis ediderit, pręceptorum suorum fecit grande compendium, vt in disciplina cęlesti addiscentiū memoria non laboret, sed quòd esset simplici fideri necessarium velociter disceret.

Quinto excellit in securitate: nam pertinet ad orationem, quòd confidenter proponatur, quia qui non orat confidenter nihil accipit Iaco. 1. postulet autem in fide nihil hęsitās: nam qui hęsitat similis est fluctui maris, non ergo extimet homo ille, quòd accipiat aliquid a Deo, & ad Hebrę. 4. dicitur accedamus, ergo cum fiducia ad thronum gratię eius, vt misericordiā consequamur, & tamen maior fiducia est in nobis impetrandi per istam orationem, quam per alias, quia a Christo fuit edita, qui & ipse exauditor est: etiam inquantum breuem eam fecit, signum est, quòd breuiter per eam nos exaudire vult, sicut dicit gl. orationē composuit breuibus verbis, vt sit fiducia cito concedendi, quòd breuiter vult rogari.

Sexto excedit omnes orationes in certitudine: nā difficile est hominibus scire quid petere debeant: nā id petendum est, quod est appetendum, & tamen sępe nescimus quid appetere debeamus, & consequenter, nec quid petere, vnde Christus dixit duobus Apostolis, & matri eorum infra 20. nescitis quid petatis, sępe enim putat quis sibi bonum esse, quod malum est, quia est via, quę videtur homini recta, & extrema eius ducunt ad mortem Prouer. 14. ideo generaliter homines nesciunt quid petere debeant a Deo in oratione ad Roma. 8. quid oremus, sicut oportet nesci mus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. & sic quando quis format aliquam orationem non est certus omnino an placeat Deo, id quod petit, ista autem oratio est in hoc certissima, & securissima, sumus enim certi, quòd quidquid hic petitur Deo placet, quia illud petendum instituit.

Septimo excedit oratio ista alias, quia est petenti conueniens: nam cum nō sit petendum, nisi bonum, scilicet quòd est bonum petenti, & non sit semper idem bonum isti, & illi, contingit orationem isti conuenientem alteri non conuenire, & sic cum aliqui sancti formauerint aliquas orationes, quę eis competebant, & nos recitamus eas, sicut illi, forte non conueniunt nobis ea, quę petuntur ibi, sicut illis, hic autē oratio ista omnibus est conueniens, quia bona, quæ petuntur hic ad omnes sunt communia, nec est aliquis cui omnia simul non conueniant.

Octauo excedit alias in deuotione, quia debet oratio quęlibet esse deuota, sicut dicitur Psalmo 62. in nomine tuo leuabo manus meas, sicut adipe, & pingue. repleatur anima mea, idest quando manus meas leuauero ad te in oratione erit mihi quædam pinguedo deuotionis, sicut si repleatur anima mea adipe, & pinguedine, & tamen oratio ista conuenit valde deuotioni. Quia consurgit hic deuotio ex duobus.

Primo ex breuitate. nam diuturnitas fastidium gignit, & deuotionem aufert. vnde dominus dixit supra in litera orantes nolite multū loqui, & Aug. ad proban. dicit absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precātio, si feruens perseueret intentio.

Secundo ex charitate, quę in ista oratione maxime exprimitur tam quantum ad Deum, quam quantum ad proximum. De Deo patet, quia ad insinuandum amorem dicimus in principio pater noster, quod est nomen maximę dulcedinis, & amoris 2. Politi. c. 1. De secundo patet, quia oratio ista non fit specialiter pro orante, sed pro omnibus fidelibus, quia in plurali oramus, ad quod proximorum charitas inducit.

Nono excedit in comprehensione, quia in alijs orationibus petunt aliqua particularia bona, quę quisque pro se desiderat. in hac autem nullum bonum manet, quod non petatur, vnde siquis velit petere aliquid, quod sit extra istam orationem, inhoneste, & carnaliter petit, vt dicit Augu. ad proban. & dicetur sequenti q. Decimo excellit in ordine, quia sicut in oratione requiritur, quòd petantur ea, quę petenda sunt, & nō alia, ita etiam requiritur, quòd inter illa quædam principalius, & quædam minus principaliter petantur, & istud est esse ordinem in petendis, qui ordo maxime obseruatur in ista oratione, vt dicetur sequenti q.

Vndecimo excellit ista oratio in humilitate, quia ad hoc, quòd oratio recipiatur, & exaudiatur oportet ex humilitate fieri Eccle. 35. oratio animę humiliantis se cœlos penetrabit, & Psalmo 50. cor contritum, & humi. de. nō des. & Iudith. 9. nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium, & mansuetorū tibi semper placuit deprecatio. ista autem oratio fundatur vadem humilitate, quam Christus tenere docuit, & laudauit in omnibus, & maxime in oratione Luc. 18. vbi publicanus, qui in oratione se humiliauit, licet esset peccator, iustificatus est. Pharisæus autem, qui se laudauit non fuit iustificatus. hic autem seruatur humilitas, quia vera humilitas est, quando quis ex viribus suis nihil pręsumit, sed totum ex diuina bonitate impetrandum confidit. ista humilitas significatur hic cū homo confiteatur se debitorem, & peccatorem, dicēs dimitte nobis debita nostra. humilium autem orationem exaudiri necesse est. Psalmo 101. respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum.

Decimosecundo excellit ista oratio inquantum est remedium contra mala: nam pertinet ad orationem, quòd per eam in malis homo habeat remedium, & quia maximum malum est peccatum, quod commissum est ab hoc maxime liberat oratio Psalmo 31. & tu remisi. impie. pe. me. pro hac ora. ad te. o. li. pro remissione peccati, hęc autem remissio specialiter obtinetur in hac oratione, quia petitur cum dicitur dimitte nobis debita nostra, sic enim per orationem remissionem peccatorum obtinuerunt quicunque illam petiuerūt, sicut publicanus dixit. Deus propitius esto mihi peccatori Lucę 18. & dicitur ibi, qui iste descendit iustificatus. fit autē iustificatio per remissionem peccatorum, sic autem Latro, qui pendebat in cruce petiuit, dicens domine memento mei cum veneris in regnum tuum Lucę 23. & remissionem obtinuit. Decimotertio excellit, quia ista oratio etiam liberat a timore peccatorum supernenientium, quia siquis timet se in peccatum incidere per tentationem aliquam, oratio liberat eum: istud enim datur in remedium Iaco. 5. scilicet tristatur aliquis vestrum oret ęquo animo est, psallat, idest per orationem tolletur tristitia, & hoc est 13. in quo excellit ista oratio: nam in ea expresse contra tentationes petitur, & ne nos inducas in tentationem.

Decimoquarto excellit, quia ista oratio etiam liberat ab omnibus malis exterioribus, scilicet ab hostibus, & a sterilitate terrę, ęgritudine, & cibus passionibus, patet de hostibus 2. Paralip. 20. cū rex Iosaphat sciens non posse resistere hostibus orauit dicens, in nobis quidem non est tanta fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos, sed cū ignoremus quid agere debeamus hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. de sterilitate, & fame patet, quia cum tribus annis, & sex mensibus non pluisset orauit Elias, & cœlum dedit pluuiam Iaco. 5. & 3. Reg. 18. de ęgritudine, & morte patet, quia Deus dixerat per Isaiam Ezechię dispone domui tuę morieris enim, & non viues, Ezechias autem cum lachrymis flens obtinuit quindecim annos vitę 4. Regum 20. & Isaię 38 & generaliter ab omnibus malis exterioribus oratio liberat, hoc autem est 14. in quo ista oratio excellit cum in ea petatur, sed libera nos a malo, quòd de omnibus malis intelligitur, vt dicit Aug. ad proban. scilicet hoc vltimum, quod in oratione Dominica positum est, tam late patet, vt homo Christianus in qualibet tribulatione constitutus in hoc lachrymas fundat, hinc exordiatur, in hoc terminet orationem.

Decimoquinto excellit ista oratio, quia pertinet ad quamlibet orationem, quòd per eam omnia desideria nostra compleantur, quia dicitur sequenti c. omnis. qui petit accipit, & qui quęrit inuenit, in ista autē oratione est hoc maxime, quia id quod impedit obtinere, quod petitur est, quòd oratio non fiat in nomine Dei, sic enim dicitur Io, 16. vsque nunc nihil petistis patrem in nomine meo, petite, & accipietis, ista tamen oratio est in nomine patris, quia est facta a filio, & ad patrem dirigitur, ideo est conueniens ad impetrandum omnia desiderata, vnde & in ea ponuntur omnia, quæ homo honeste desiderare potest.

Decimosexto excellit oratio ista in familiaritate, nā ad orationem pertinet facere nos familiares Deo ex assiduitate orandi, vt dicit Chrysost. non oras, vt doceas, sed vt flectas, & vt familiaris efficiaris continuitate interpellationis, & sic dicitur Psalmo 140. dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Nam hoc significat, quòd sicut odor incensi est gratus nobis, ita oratio nostra sit Deo grata, & ista gratitudo, vel acceptatio facit nos Deo familiares, & isti orationi maxime competit propter dignitatem eius, qui instituit eā, quia idem est institutor, & exauditor, & ob hoc incipit a familiaritate cum dicitur pater noster, quia pater est nomen amoris, & familiaritatis.

De quibusdam alijs conditionibus, quæ specialiter competunt isti orationi Dominicæ. Quæst. CXXII.

QVAERETVR de quibusdam conditionibus, quę specialiter competunt isti orationi.

Et arū prima, quod in ista continetur quidquid petendum est: vnde non solum fuit ista oratio, sed maxime fuit regula orationum, quia in omni oratione petitur aliquid: nihil tamen est, quod in aliqua oratione debeat peti, quòd hic non contineatur, vt patet ex sufficienti diuisione bonorum appetibilium, & malorum fugiendorum, vt ostensum est supra q. 120. patet etiā, quia siquis inquirat omnia, quę in sacra Scriptura petita inueniuntur, omnia reducere poterit ad istas septem petiones, quod exemplariter facere docet Augu. ad proban. dicens nihil aliud, quam quod in ista Dominica oratione positum est dicere possumus, si recte, & congruenter oramus, qui enim dicit clarificare in omnibus gentibus, sicut in nobis clarificatus es, scilicet 3. Regum 8. quid aliud dicit, quam sanctificetur nomen tuum? qui dicit ostende faciem tuam, & salui erimus Psalmo 84. quid aliud dicit, quam adueniat regnum tuum? qui dicit gressus meos dirigere secundum eloquium tuum Psal. 118. quid aliud dicit, quam fiat voluntas tua? qui dicit paupertatem, & diuitias ne dederis mihi Prouer. 30. quid aliud dicit, quam panem nostrum quotidianum da nobis hodie? qui dicit memento domine Dauid, &. 6. man. e. Psal. 131. & illud si reddidi retribuentibus mihi mala. Psal. 7. quid aliud dicit, quam dimitte nobis debita nostra si. & nos dimitt. de. no. qui dicit aufer a me cōcupiscentias ventris Ecclesiastici 23. quid aliud dicit, quam & ne nos indu. in tenta. qui dicit eripe me domine ab homine malo Psal. 139. quid aliud dicit, quā libera nos a malo? & si per omnia precationum sanctarū verba discurras nihil inuenies, & in ista oratione Dominica non inueniatur. quisquis autem id dicit quod ad istam euangelicam precem pertinere non possit, carnaliter orat, quod nescio, quando non dicatur illicite, cum renatos dominus non nisi spiritualiter docet orare, qui autem dicit in oratione domine multiplica diuitias meas, & honores meos auge, & hoc dicit eorum concupiscentiam habens nō ad id attendens, vt ex his secundum Deum profit hominibus: puto eum non inuenire in oratione Dominica quibus possit hęc vota aptare. quamobrem pudeat saltem petere, quod & pudet cupere.

Secunda conditio est, quòd in ista oratione ponūtur petitiones ordinatissime, scilicet eo ordine quo petendum est aliquid ordinatur hic. nam vt dictum est ponuntur hic omnia quæ petenda sunt: petitur autem aliquid, tanquam bonum, & necessarium nobis, & quia non sunt omnia bona ęqualia, oportet petere quędam principalius, & maiori desiderio, quam alia, & ad hęc inuendum, sicut est ordo in dignitate bonorum, ita est ordo in situ, vel positione petitionum, & quia maxima bona sunt illa, quæ ad Deum pertinent est prima petitio de illis, scilicet sanctificetur nomen tuum, postea autem sequuntur bona nostra inter quæ maximum est beatitudo, ideo istud ponitur immediate cum dicitur adueniat regnum tuum, & ita est ordo in omnibus sequentibus petitionibus secundum differentiam gradus bonorum, sicut ostēdimus supra q. 120. & ista est magna excellentia huius orationis, quia potius est documentum, quam oratio, & vtrunque est plenissime, quia hic scimus, quæ sunt illa, quæ desideranda sunt, & petenda, & quę magis, & quæ minus desiderari debent, & insuper ponitur forma petendi, nec potuit melius ordinari forma ista, quia cum tot, & tanta hic ponuntur, nullo modo breuius describi potuerunt.

Tertia conditio est, quòd ista oratio non fit specialiter pro orante, sed pro omnibus proximis, & maxime pro populo fidelium, qui ad Christum specialiter pertinet, & hoc Christus voluit propter charitatem inter nos copulandam: sic dicit Cyprianus non dicimus pater meus, sed pater noster, quia pacis, & vnitatis magister noluit sigillatim, & priuatim precē fieri,

vt

vt quis cum precatur pro se tantum precaretur. publica est enim nobis, & communis oratio, & quando oramus non pro vno tantum, sed pro populo toto oramus, quia totus populus vnum sumus, sic enim vnum orare pro omnibus voluit, quando in vno omnes ipse portauit.

Quarta cōditio est, quòd ista oratio competit omnibus hominibus magnis & paruis, doctis, & indoctis. Ratio huius est, quia aliquę orationes sunt in quibus particulariter petuntur quædam bona, & illa possunt competere quibusdam, & non omnibus, ea vero, quæ petuntur hic sunt quędam bona generalia, quę cuilibet homini sunt necessaria, ideo omnibus competit sic orare: sic dicit Cyprianus, quòd cum dominus Iesus omnibus venerit colligens doctos pariter, & indoctos omni sexui, & ętati præcepta salutis edidit. Quinta est, quòd ista oratio competit homini pro omni tempore, nullum enim tempus est in quo licite ea, quę habentur hic, non petantur, & est eadē ratio, quæ supra, scilicet quia quædam orationes sunt respicientes aliqua bona spiritualia in quibus postquam impetratum est, non est conueniens illa oratio, hic autem petuntur talia, quę etiam si concedantur semper est necesse, quòd concedantur iterum, & iterum, quia semper de nouo sunt necessaria, sicut illud dimitte nobis debita nostra, & illud, & ne nos inducas in tentationem, omni enim hora istis indigemus maxime, quia quędam sunt, quę non conferuntur hic homini plene, sed in vita ęterna, & ideo pro illis semper oportet, vt oremus: sic dicit Cyprianus vbi supra, scilicet hoc etiam, vt sanctificemur quotidie deprecamur. opus est enim nobis continua sanctificatione, vt qui quotidie delinquimus, delicta nostra sanctificatione purgemus.

Sexta est, quòd in hac oratione sunt quędam petitiones, quæ pertinent partim ad præsens seculum, & partim ad futurum, scilicet quia hic habentur, sed nō plene. Alię autem totaliter pertinent ad prędens: nam tres primę non complentur hic, sed in futuro, quia licet Deum hic sanctificemus tamen sanctificatio sua, quæ est quidam honor non habetur hic plene, sed in futuro: cum etiam dicimus adueniat regnum tuum, quod est petere beatitudinem non obtinetur hic, nisi incitatiue quantum ad gratiam, quæ est principium beatitudinis, scilicet merendo illam, in futuro autem consummabitur per gloriā, quòd etiam dicitur volūtas tua non habetur hic complete, quia licet faciamus aliquid, quod Deus vult, non tamen plene, & etiam non faciunt hoc omnes.

Alię quatuor petitiones sequentes habentur hic complete, & nihil de eis speratur in futurum: sic est prima earum, scilicet panem nostrum, nam siue sit panis sacramentalis, siue materialis hic habetur, & nō in futuro, sic etiam secunda, scilicet dimitte nobis debita nostra, quia hic dimittūtur peccata mortalia, quę autem hic non fuerint dimissa non dimittentur in futuro, sed ęternaliter punientur, sic etiam tertia, scilicet & ne nos indu. in tenta. completur hic, quia soli viuentes tētantur, mortui autem, vel omnino requiescunt a laboribus suis, scilicet illi, qui in domino moriuntur Apoca. 14. vel in ęternum puniuntur, & illud jam non est tentare, cum nullum vlterius de rebus experimentum quæratur, sed quælibet in suo termino manent, sic etiam quarta, sed libera nos a malo, quia in futuro nullum malum tanget hominem, vel si tetigerit erit tale a quo iam non poterit liberari, sed fuit magis ostensum de his supra quæstio. 110.

F *An melius sit dicere semper orationem hanc, quam aliquam aliam. Quæst. CXXIII.*

QVAERETVR an melius sit dicere semper istam orationem, quam aliquam aliam.

Dicunt quidam, quòd sic, quia ista est excellentior omnibus alijs orationibus in multis, vt ostensum est supra q. 121. ergo ista semper dicenda est, quando orare voluerimus.

Dicendum, quòd hic sunt duo dubia. Primum est an teneamur istam orationem solam dicere, cum dominus dixerit sic autem orabitis, & dicendum, quòd non tenemur orare per istam solam, sed tenemur nihil orantes petere, nisi quod sub ista oratione continetur, quia quidquid aliud petitur inhoneste, & carnaliter petitur, vt dicit Aug. ad proban. & hoc ostensum est supra quæstione 99.

G

Aliud dubium est dato, quòd liceat dicere istam orationem, & quamlibet aliam, an melius sit dicere istam, quam alias. Dicendum, quòd de ista oratione est specialius, quam de alijs: nam nullam aliam obligatur quis determinate dicere, nisi sit minister ecclesię, quia istis competunt determinatę orationes. De ista tamen oratione Dominica videtur dicendum, q quilibet fidelis teneatur eam aliqñ dicere cum dominus instituerit eam, vt ab omnibus fidelibus dicere-

H

tur, & ob hoc eam breuem edidit, vt ab omnibus faciliter memorię commendari possit, vt dicit Cyprianus, & ad hoc, vt nos confidamus per eam breuiter obtinere posse, quod volumus, cum Deus per eā breuiter rogari velit, vt dicit hic glo.

Dicendum tamen, quòd licet ad alias orationes nō teneamur, melius est interdum homini dicere alias, quam istam: dum tamen istam penitus non omittat, & hoc propter duo. Primo, quia oratio principaliter instituta est, vt homo seipsum excitet in deuotionem, vt ait Chryso. super Matth. & Aug. li. de sermo. domi. sunt tamen aliqui, qui magis excitantur ad deuotionem per verba aliarum orationum, quam istius, licet verba huius sint meliora, & sanctiora, ideo melius est illis dicere orationes alias quæcunque illę sint in quibus magis excitantur, sicut non est dandus cuilibet homini ad salutem cibus, qui est optimus simpliciter, sed ille, qui est sibi optimus.

I

Secūdo propter conseruationem deuotionis postquam excitata est, quia tandiu orandum est quandiu deuotio durare potest, cum autem illa cessat interrumpenda est oratio, vt ait Aug. ad proban. in homine tamen naturaliter causatur fastidium ex assuefactione, quia natura humana propter suam imperfectionem, & corruptibilitatem gaudet semper mutatione quadam, & diu in eadem operatione consistere non potest, licet illa sit multum delectabilis, quia aduenit fastidium quoddam, vt dicitur 7. Ethi. c. vltimo. sic ergo si aliquis vellet semper dicere Dominicā orationem cito sibi fastidium pareret, & non posset

K

diu manere orando, si vero mutauerit orationē nunc dicendo istam, nunc aliam, non adueniet ita cito fastidium, & poterit deuotio diutius retineri. melius est, ergo homini dicere istam orationem, & alias, quam dicere istam solam quandocunque orare voluerit. De ęteris autem dubijs circa oratione, quæ plurima sunt dicetur lib. nostro de oratione.

Cum autē ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocritę tristes. Exterminăt enim facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.

Tu

Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

Cum autem ieiunatis. Instruxit nos Christus supra circa orationem, quæ erat actus latrię excludendo ab ea intentionem inanis glorię, hic excludit eandem intēionem circa ieiunium, quod est opus pęnitentię licet etiam ad latriam posset pertinere: Chryso. autem super Matth. dicit, quòd quia oratio non est fortis, nisi quæ fit in spiritu humiliato, & corde contrito, qui autem delitijs fruitur, spiritum humilem, & cor contritum non habet.

A

B

Oportuit, quòd post orationē de ieiunio diceretur, & diuiditur in duo, quia. primo excluditur ieiunium inutile. secundo ostenditur, quod est ieiunium vtile ibi. *Tu autem cum ieiunas.* Circa primum dicitur. *Cum autem ieiunatis.* Ad omnes fideles dicitur, & intelligitur hoc tā de ieiunijs spontaneis ex deuotione assumptis, quam de illis, quę per ecclesiam imponuntur, quia in omnibus tenenda est ista forma, quę hic ponitur ad hoc, quòd ieiunium sit vtile.

Nolite fieri, sicut hypocritæ tristes. Idest nolite fieri tristes, sicut hypocritę se ostendunt tristes, quando ieiunant, vt videatur eis prouenire hoc ex magnitudine ieiuniorum, & dura corporis maceratione.

C

Exterminant enim facies suas. Exterminare est extra terminos ponere, & pertinet ad exules, qui extra terminos Patriæ ponuntur, sic dicitur Psal. 79. exterminauit eam aper de syua, idest vineam domini, scilicet populum Iudæorum exterminauit aper de sylua, idest rex Chaldæorū, q Iudæos expulit de terra sua. Hypocritæ autem dicuntur facies exterminare, idest ponere extra terminos faciem humanarum, quia videbantur facies eorum facies mortuorum præ nimio pallore qualis non competit viuentibus, & talem colorem hypocritę ex quibusdam vnguentis, aut fumo aliquarum rerum assequebantur, vt dicit Chryso. super Matth. non enim causatus fuerat ille pallor ex maginitudine ieiunij: nam hypocrita non vere se affligit, sed exterius ostendit, quòd se affligat, quia aliàs non esset vituperabilis. melius tamen diceretur destruunt, vel demoliuntur facies suas, sed per improprietatem locutionis istud positum est, sic dicit Hierony. super Matth. verbum exterminant, quod in Ecclesiasticis scripturis vitio interpretum tritum est, aliud multo signat, quam vulgo intelligitur, exterminantur quippe exules, qui mittuntur extra terminos: pro quo seremone hoc verbum demoliuntur semper accipere debemus, demolitur autem hypocrita faciem suam, vt tristitiam simulet, & animo forte lętante luctum gestat in vultu.

D

Vt appareant hominibus ieiunantes. Nihil aliud intēdit hypocrita, nisi humanam gloriam consequi, scilicet vt hominibus bonus videatur.

Amen dico vobis. Idest in veritate assero, & non dubitetis de hoc. Amen secundum aquilam interpretatur fideliter, sed Hierony. dicit idem esse, quòd vere, vt dicit Hiero. super Matth. *Receperunt mercedem suam.* Idest etiam si aliquod bonum fecerunt ieiunando, quia ieiunare in se bonum erat, nullam mercedem ex hoc consecuturi sunt in vita ęterna, qua hic receperunt eam, scilicet gloriam humanam, quam desiderauerunt, & licet interdum hypocrita propter humanam gloriam agens nullam inde gloriam consequatur, sed potius vituperium, non habebit tamen mercedem in vita ęterna, & sic vtrobique mercede carebit. nam cum hic desiderauerit gloriam, siue assequatur eam, siue non, nihil est sibi debitum in vita ęterna.

E

Tu autem. Hic ponitur secundum in quo ostenditur, quod ieiunium est vtile, & non imponit nobis Christus hic aliquod ieiunium, sed dicit, quòd quando ieiunare voluerimus teneamus istum modum, qui sequitur in quo solum vult excludere inanem gloriā.

Vnge caput tuum. Scilicet vnge oleo, ita erat cōsuetudo in terra Chanaan partim propter calores, & partim propter iocunditatem, quòd tam viri, quam fęminę oleo capita vngerent,

Et faciem tuam laua. Non innuit per hoc, quòd in alijs diebus facies lauanda non sit, vel quòd in alijs diebus homines ad lauandum faciem non essent assueti, sed dicit, vt die ieiunij hoc ex industria fiat in qua forte aliqui seipsos propter ieiuniorum afflictionem despectos, & incompros permittere vellent. *Ne videaris hominibus ieiunans.* Idest vt per hoc non appareas hoībus ieiunās, sed potius festiuus, qa ille q festiuus est nō affligit se ieiunio, sed delectatione fruitur, & sic non habebis occasionem gloriandi apud homines cum credideris te apud illos non haberi, vt ieiunantem, & hoc est, quia consuetum erat in terra Chanaan in die festiuitatis, & lętitię capita vngere: sic dicit Hierony. super Matth. loquitur iuxta ritum prouincię Palestinę, idest Chanaan vbi diebus festis solent vngere capita, precipit igitur, vt quando ieiunamus lectos, & festiuos nos esse monstremus.

F

Sed patri tuo, qui est in abscondito. Idest non oportet, q cognoscant homines nos ieiunare, quia satis est, quòd Deus hoc cognoscat, qui est pater noster, & dicitur, qui est in abscondito, idest quia nemo videt eum. Nā Deum nemo vidit vn quam Io. 1. nec videre potest 1. ad Timoth. 6. & sic dicit glo. qui est in abscōdito, idest patri cęlesti, qui est inuisibilis, vel qui habitat in corde per fidem.

G

Et pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi. i. quando ieiunaueris non videntibus hominibus ieiunas propter solum Deum, quia non quęris gloriam hominum, & tunc Deus, qui est in abscondito, idest qui scit ea, quę fiunt in abscondito retribuet tibi, & non indiges apud ipsum testimonio illorum, vt retribuat, quia ipse hoc cognoscit.

H

Quid sit ieiunium. Et eius diffinitio declaratur. Quæst. CXXIIII.

QVAERETVR circa ieiunium primo quid sit ieiunium.

Aliqui dicunt, quòd ieiunium est parsimonia victus abstinentiaque ciborum, sic diffinit Isidorus. Alij dicūt, quòd ieiunium non diffiniatur sic cōpetenter, quia ponitur vna pars superflua. Nam idem est parsimonia victus, & abstinentia ciborum: nam parsimonia victus est parcitas, idest breuitas. Item dicunt, quòd nō est sufficiens diffinitio, quia solum ponitur abstinentia a cibis, & tamen in ieiunio oportet abstinere etiam a voluptatibus quibuscunque. sic dicit glo. infra 17. super illo verbo hoc genus dęmoniorum non ejcitur, nisi in ieiunio, & oratione, quòd ieiunare non solum est ab esca, sed etiam a cunctis illecebris abstinere.

I

Item ad ieiunij seruationem requiritur non solum abstinere a cibis, sed etiam ab vnctionibus, & aliis delectamentis, & quòd homo lugeat, sic dicitur Daniel. 9. capitulo, ego Daniel lugebam in diebus illis trium hebdomadarum, panem desiderabilem non comedi, caro, & vinum non introierunt in os meum, sed nec vnguento vnctus sum, donec complerentur triū

hebdoma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hebdomadarũ dies, istud tamen non ponitur in diffinitione Isidori. Item patet, quia multi parsimoniam in victu obseruant, & tamen comedunt sepe eodem die, & non dicuntur ieiunare, competit tamen eis diffinitio Isidori, scilicet paritas victus, & abstinentia ciborum. Item vocatur homo ieiunus a ieiunio, & tamen quilibet homo quantumcunque immoderate cibos sumat, est quotidie ieiunus antequam comedat, ergo ieiunium est, vbi non est parsimonia victus, nec abstinentia ciborum.

Dicendum, ꝙ diffinitio Isidori est cõpetens. Est tñ pro presenti duplex ieiunium, s. quoddam nature, & aliud institutionis, quod vocat ieiuniũ ecclesie, s. quia ecclesia posuit consuetudinẽ, & ceremonias huius ieiunij. Accipiendo ieiuniũ primo modo dicitur quis ieiunus ab illo ieiunio, & de isto non datur diffinitio Isidori, nec de hoc est intentio aliqua. Accipiendo secundo modo denominatur quis ieiunans a tali ieiunio, & istud est de quo hic intenditur, & huic competit diffinitio Isidori. fuit autem ieiunium ab ecclesia precipue institutum ad satisfaciendũ pro peccatis cũ fit opus bonum, & penale: ad satisfaciendum autem pro peccatis non solum oportet, ꝙ homo abstineat ab illis quibus virtus exigit abstinendũ, quia a talibus quilibet tenetur abstinere, etiam si nullo satisfactionis onere teneatur, sed etiam oportet abstinere ab illis quibus aliàs virtute seruata vti poteramus, quia qui commisit illicitum debet ẽt a licitis abstinere, vt ait Aug. & iste est proprie modus satisfaciendi, quia satisfactio pertinet ad iustitiã commutatiuã, & illa consistit in quadam equalitate, que equalitas tollitur, qñ quis vsurpat sibi aliquid vltra id, quod debitũ est ei, ad hoc aũt, ꝙ satisfaciat oportet, ꝙ quantum accepit de eo ꝙ non erat sui iuris, tãtum cogatur perdere de eo, quod est sui iuris. quicunque ergo cõmisit aliquod illicitum, egit supra id quod sibi licebat, iõ necesse est, ꝙ ad hoc, ꝙ reducat ad equalitatẽ iustitię, ꝙ cogatur abstinere a tanto de eo, quod sibi licitum erat, & hoc est, ꝙ qui cõmisit illicita cogatur abstinere a licitis, aliter enim non videtur posse fieri equalitatem, sicut si quis dederit alteri alapam non tenebatur aliquid pati. per hoc autem, ꝙ dedit alapam vsurpauit aliquid, quod non erat de iure suo, ideo vt maneat in equalitate, necesse est, ꝙ quantum iste excessit vltra equalitatem vsurpando ius alienum tantum cogatur perdere de proprio, s. quia ante hoc non erat obligatus ad aliquã penam, & tunc tenebitur tantã iniuriam pati quantã intulit, vt dicitur 5. Ethi. oportet ergo, ꝙ in ieiunio ab ecclesia instituto abstineamus ẽt a licitis. idest ab illis a quibus secundum virtutem temperantię, vel abstinentię vti liceret, & ideo in diffinitione Isidori ponuntur duo. Primum est, quòd significat vsum ipsum virtutis quantum ad illa quibus regulariter vsum virtutis non corrumpitur, idest non exceditur medium vtendo illis, & hoc est dicere abstinentia ciborum, quia abstinere a quibusdam cibis secundum qualitatẽ, vel secundũ quantitatẽ tenemur ad hoc, ꝙ tẽperãtiam, siue abstinentiam seruemus. Secundũ est, ꝙ abstineamus etiam ab illis quorum vsus non corrumpit mediũ virtutis, & propter hoc dr̃ parsimonia victus, idest breuitas, vel paucitas, quod significat quendam defectum ẽt ab eo, quod est licitum, ideo conuenienter diffinitur ieiunium ab Isidoro. Ad primum patet responsio per dicta, scilicet quòd non est aliqua pars superflua, quia non significat idem per vtranque, vt dictum est. Ad secundum dicẽdum, quòd illud dictũ glo, quòd est beati Hiero. intelligitur de ieiunio spirituali. nam ieiunium corporale de quo loquimur solum consistit in abstinentia a cibis secundum formã ecclesię traditam, ieiunium autem spirituale consistit in abstinentia ab omnibus vitijs, & etiam a quibuslibet voluptatibus licitis quas Hiero. vocat illecebras, nam sicut ieiunium corporale dicit abstinentiam etiam a cibis aliàs licitis, ita spirituale ieiuniũ dicit abstinere a voluptatibus quibusdam, quibus aliàs licite vti poteramus, de isto autem ieiunio nihil hic agitur.

Ad tertium dicendum, quòd ieiunium, vt hic sumitur, importat solam abstinentiam a cibis, vel saltem istã directe: ceremonię autem austeritatis alicuius, vt lugere, indui cilicio, & non vngi, & similia a sanctis patribus introducta erãt ad maiorem perfectionem ieiunij, quia quodlibet bonum ex adiunctione alterius perficitur, & fit eligibilius, vt dicit Aristo. 1. Ethi. non tamen sunt de necessitate ieiunij, ideo non ponuntur in diffinitione: an tamen sint istę ceremonię necessarię ieiunio, vel repugnent ei, dicetur infra q. 273. Ad quartum dicendum, quòd abstinentia, quæ ponitur in diffinitione ieiunij, debet intelligi secundum ritum ab ecclesia introductum, non tamen oportuit, ꝙ ostenderitus ieiunij in diffinitione exprimerent, scilicet quid comedendum sit, & quo tempore, & a quibus abstinendum sit, & quotiens comedendum, & ita de aliis quæ dicere non esset diffinire, sed totam materiam ieiunij discurrere, & quia ecclesia instituit semel cibi sumere in eo, qui ieiunat, qui plureis sumit licet in qualibet vice parcitatem obseruet, non dicitur ieiunare: vnde nõ concedetur, ꝙ iste obseruet parcitatem cibi si pluries comedat. Ad quintum dicendum, ꝙ intelligitur ista ratio de ieiunio naturę, a quo quis dr̃ ieiunus, & non ieiunans, & de isto verum est, ꝙ non oportet esse aliquam ciborum parcitatem, nec abstinentiam, de hoc tamen non loquimur.

An ieiunare sit actus alicuius virtutis. Et eius medium in quo consistat. item ecclesiæ ieiuniũ, & naturæ ieiunium in quo consistant. Quæst. CXXV.

QVAERETVR an ieiunare sit actus alicuius virtutis. Dicunt quidam, ꝙ non, quia virtus corrumpitur per superabundantiam, & defectum 2. Ethi. ieiunium tamen importat secundum se diminutionẽ cibi, quia dicitur, ꝙ est parsimonia victus, ergo non pertinet ad virtutem cũ sit in medio in quo conseruatur virtus. Item omnis virtutis actus consistit in operando aliquid, ieiunare tamen non est aliquid agere, sed cessare ab actu, ergo non est actus virtutis. Item ieiunium consistit non solum in abstinendo a cibis superfluis, sed etiam a necessarijs, vt dictum est præcedenti q. qui tamẽ subtrahit sibi cibum necessarium dat sibimet occasionem mortis: nam vt dicit Hierony. non differt vtrum magno, vel paruo tempore interimas, non licet tamen alicui se occidere, ergo nec licet ieiunare, & sic non erit actus virtutis. Item dicit Augu. 10. confessi. ꝙ alimentum debet sic sumi vt sit medicamentum famis, & tamen medicina est magis necessaria magis infirmo, quam minus infirmo, & tamen si Adam in statu innocentię abstinuisset a cibo quousque fame præoccuparetur peccaret, vt patet 2. senten. di. 20. & tamen homines sunt nũc magis infirmi, quia est natura magis deficiens, ergo magis peccabit homo nunc abstinendo, quam tunc. Et sic ieiunium non erit actus virtutis.

Dicendum, ꝙ ieiunium est virtutis actus: nã Hiero. dicit ieiunium est perfecta virtus, & ceterarum virtutum fundamentum, & Isidorus diffiniendo ieiunium dicit illud esse abstinentiam a cibis: tamen abstinentia virtus est, quia pars temperantię, etiam Apostolus 2. Corin. 6. connumerat ieiunium alijs virtutibus dicens, in ieiuniis, in castitate, sicut ergo castitas est

est virtus, ita & ieiunium vult esse virtutem. Pro quo considerandum, quòd omnis actus, qui in ratione sui includit aliquid quod pertinet ad modum virtutis dicitur, vel dici potest actus virtutis quantum de se est, licet possit bene, & male fieri, & hoc est, quia nõ includit forte in ratione sui omne illud quod ad virtutem exigitur, & sic est de eleemosyna, quæ nominat actum de se pertinentem ad modum virtutis, & tamen eleemosyna potest dari interdum bene, & interdum non, & quia virtus subuenit infirmitati naturæ, quæ de facili inclinatur ad malum, necesse est quòd omnium virtutum existentium circa delectationes corporales, in quibus nos inclinamur ad superabundantiam propter cõnaturalitatem ad nos sit modus in retrahendo, & actus suus est magis ad retrahẽdum, & diminuendum quàm ad prosequendum, & intendendum, sicut patet in ipsa temperantia, & omnibus partibus eius, quia illę se habent in retrahendo hominem a delectationibus corporalibus.

De ieiunio autem sic est, quia nomine ieiunij exprimitur actus quo quis retrahitur a delectationibus gustus, scilicet, a cibis: ideo pertinet ad virtutem, & erit virtutis actus cum alię virtutes sint similiter in retrahendo hominem a delectationibus corporis, vt castitas, virginitas, & continentia, quæ vel sunt virtutes, vel modi virtutum.

Ad primum dicendum, quòd ieiunium consistit in medio, sicut actus cuiuslibet virtutis. & cum dicitur, quòd importat diminutionem. Dicendum, ꝙ verum est, non est tamen illa diminutio cibi citra medium virtutis, ita quòd corrumpat illud.

Sed manet medium virtutis cum ista subtractione, & hoc potest dupliciter dici. Vno modo, quòd medium virtutis non accipitur secundum equidistantiam ab extremis, quia tũc pro omnibus hominibus poneretur idem medium quod falsum est. sed est medium secundum rectam rationem, sicut est medium in calceis: nam non dicitur calceus maior, nec minor idem respectu omniũ, sed qui vni est magnus calceus est alteri paruus, ita & in cibo, ꝙ vni est multum de cibo est alteri paucum, vt patet in sano, & egroto. Ita de ieiunante, & non ieiunante, quia sicut infirmus curandus est per abstinẽtiam a cibis, & propter hoc minus de cibo est sibi necessarium quam sano, ita cum ieiunãs velit curari a morbis spiritualibus, & curatio morbi spiritualis assimiletur magis virtuti quàm curatio morbi naturalis, ieiunanti erit satis de cibo, quia per abstinentiam curatur id quod est modicum non ieiunanti, & sic ieiunium non corrumpit medium virtutis, sed est aliud medium ieiunanti, & aliud non ieiunãti, sicut dicitur 2. Ethic. ꝙ non est idem medium Miloni, & Trierarchę in cibo.

Alio modo potest dici, quòd medium in qualibet virtute est vnicum, & tamen non consistit in indiuisibili, ita quòd quidquid infra illud sit vitiosum sit, & quidquid sit supra etiam sit vitium, sed est habens latitudinem, & cum fuerit in medio quis adhuc sumẽs aliquid vltra in medio est, & sumens aliquid infra manet in medio, nisi excellenter, superabundetur, vel minuatur, vt dicitur 2. Ethico. circa finem, & 4. Ethic. cap. de mãsuetudine: ita circa vsum ciborum est, quia medium ciborum respectu eiusdem hominis vnum est, & tamen potest aliqñ accipere magis, & minus, & pp hoc non recedit a medio excedendo nec deficiendo, & intra illam latitudinem medij licitum est variari, vt medium in cibo est quod sufficit ad bonam corporis habitudinem, defectus est sumere cibũ, qui non sufficit ad bonam habitudinem corporis, sed corrumpitur illa pp esse paucum cibum, superabundantia in cibo est excessus supra corporis bonam habitudinẽ,

qñ per accipere illum cibum pp eius magnitudinem sanitas corrumpitur: hoc autem quod est sufficere ad bonam corporis habitudinem est medium, & in hoc est magna varietas, quia potest quis sumere cibum ali quem sufficiẽtem ad bonam habitudinem corporis, & sumendo minorem cibum adhuc conseruatur illa bona habitudo, & sumendo aliquid plus non perit illa bona habitudo. i. non corrumpitur sanitas propter excessum cibi: omnes ergo istę differentiæ, & multæ aliæ stabunt intra latitudinem medij, & sic manebit virtus cum omnibus, ieiunans autem accipit regulariter minus de cibo quàm ceteri, & tamen illud minus non est tam paucum, ꝙ propter paucitatem destruat habitudinem bonam corporis: & ideo manet semper in medio: quantum aut sit illud, quo sumpto, est quis vltra medium, & quantum est infra ꝙ existens nõ est in medio, non potest determinari per regulam generalem, nec respectu eiusdem hominis, nec omnium, hoc tamen constat, ꝙ si alicui liceat accipere tantum vel tantum de cibo, non est necesse, ꝙ quidquid est infra illud sit, infra medium, & sit peccatum, sed manet adhuc in medio, & hoc modo ieiunans in medio manet, licet non accipiat totum illum cibum quem licite posset accipere.

Ad secundum dicendum, ꝙ ieiunium Ecclesiæ consistit in aliqua operatione. nam nominat quẽdam actum secundum quem homo se regulat in sumẽdo cibum per habitudinem ad statuta & ceremonias Ecclesiæ, nõ potest ergo ieiunium esse pura negatio, vel cessatio ab actu cum per hoc, ꝙ quis ieiunat debeat attendere Ecclesiæ ceremonias & consuetudines circa hoc, non est tamen pura priuatio id quod præsupponit aliquid ad sui regulationem: vnde ieiunans comedendo dicitur ieiunare, quia comedendo se regulat, scilicet, vt illos cibos solum sumat, & illo tempore, & eo modo, quo Ecclesia diffinit, & ita actus est.

Ieiuniũ aũt naturę non est actus, sed cessare ab actu s. non habere cibum in stomacho, & ideo qñ quis comedit, vel postquã quis comedit non dr̃ ieiunus esse, dr̃ tñ ieiunare ex quo apparet, ꝙ ieiunũ esse, ꝙ denominat a ieiunio naturę nõ est actus, ieiunare aũt qđ denoĩat a ieiunio Ecclesię actꝰ est, & sic dr̃ durare iste actus ieiunandi tõto illo tpe, quo quis ieiunio vacat.

Ad tertium dicendum, ꝙ ieiunans nõ subtrahit sibi cibum simpliciter necessarium, ita vt dicat̃ se interimere, quia tunc peccaret. Pro quo sciendũ, ꝙ necessarium in cibis accipit dupliciter. primo quod est necessariũ ad naturę conseruationem. s. vt quis viuat, & tale necessariũ non licet per ieiunium sibiipsi subtrahere, quia hoc esset seipsum occidere, hoc tñ necessariũ est valde modicum in quantitate, qa natura paucis cõtenta est. Alio modo dicitur necessarium in cibo ad conseruandam corporis valetudinem vel vigorem.

Et ista valetudo, vel vigor potest dupliciter accipi. Primo modo secundum sufficientiam, idest, quòd quis habeat tantum vigorem corporis, quòd sufficiat ad agendum ea, quę sibi ex officio, vel ex statu, aut ex conditione hominum inter quos viuit agere incumbit, & hoc necessarium etiam non debet subtrahi, quia peccat ille, qui se facit voluntarie impotentem ad faciendum ea, quæ facere tenetur, quod per ieiunium fieret siquis vellet se multum macerare, & hic dicitur facere sacrificium de rapina siquis propter ieiunium impediretur ab operibus, ad quæ alias tenetur, quia subtrahit vni, vt alteri largiatur, sic dicit Hieronymus de rapina holocaustum offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel manducandi, vel somni penuria immoderate corpus affligit: de consecratione, distinctione quinta, capitulo non mediocriter. & ita qui tenetur seruire alteri ad cer-

tum vsum, & propter ieiunium sponte assumptum efficitur debilis, ita vt seruire non possit, aut saltem non plene, peccat, quia subtrahit debitum propter id quod non est debitum. sic etiam si vir ieiunijs immoderate se affligens vxori debitum reddere non sufficiat moderate, peccat, nisi ea consentiente istud ieiunium seruet. Siquis etiam tantam abstinentiam teneat, quòd impediatur ab operibus vtilioribus etiam si non teneatur ad illa ex necessitate, est ieiunium indiscretum, licet non sit illicitum: magna enim abstinẽtia debilitat hominem valde, & impedit, vel impotentem reddit ad quædam charitatis opera, quæ posset proximis exhibere. Si autem illa sint in seipsis excellentiora quàm ieiunium indiscrete agit, qui propter ieiunium priuat se istis operibus, quia sicut bonum est eligibile, ita quanto maius bonum fuerit magis eligibile erit, qui ergo potest facere id quod est melius æque faciliter, sicut id quod est minus bonum, indiscrete agit si minus bonum agat omisso maiori bono propter minus, quia contra rationem agit. Non est tamen ieiunium tale illicitum, quia ad hoc, quòd sit aliquid illicitum oportet, quòd agatur contra id quod quis obligatur, scilicet, non faciendo totum ad quod obligatur, vel faciendo aliquid quod facere prohibetur, in illis autem ad quæ quis non obligatur non potest esse illicitum: ideo sicut siquis simpliciter omittat illa agere non agit illicitum, ita si propter minus bonum illa omittat nõ agit illicitum, quia non tenetur ad ea. sed indiscretio ista reprehensibilis est, vnde dicit Hieronymus, quòd rationalis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, vel vigilias sensus integritati præfert.

Alio mõ accipit valitudo, vel vigor corpis ſm optimã corporis dispositionẽ, & quia caro in suo robore existens difficilius spiritui subditur q̃ cum aliqualiter debilitata est; ideo necessariũ in cibo ad talem valitudinem licet posset licite accipi, potest tamen laudabiliter subtrahi. Duæ autem subtractiones necessarij cibi suprapositæ mortem causant, vel accelerant, & ille non sunt licitę. ista autem subtractio huius necessarij non multum accelerat mortem, cum potius corpus humanum ex superfluitate quam ex defectu cibi ęgritudines grauissimas, & ad mortem incurrat, & pertitissimi Medicorum fatentur abstinentiam esse summam medicinam, inuenitur etiam ad sensum, quòd homines abstinentes frequenter diutius viuunt quàm cęteri, & sic subtractio cibi necessarij isto modo non potest dici mortis occasio cum se habeat ad ad vtrunque, scilicet, ad prolongandum, & abbreuiandum vitam, subtractio autem cibi non necessarij aliquo de istis tribus modis est de necessitate virtutis temperantiæ, quia quidquid est supra necessitatem omnibus istis modis est supra bonam dispositionem corporis, & corrumpit sanitatem.

Ad quartum dicendum, quòd cibus subuenit cor pori quantum ad passibilitatem, ex qua oritur fames, est autem alia passibilitas corporis, ex qua oritur libido, & huic subuenitur per ieiunium, est autem grauior, & periculosior morbus concupiscentiæ, quàm pœnalitas famis, tenetur tamen homo magis prouidere ad extirpandum malum illud quod est deterius, & periculosius, cuiusmodi est concupiscentiæ morbus: ideo melius est tolerare aliquando famem, vt non dominetur libido, quàm volendo semper fami succurrere libidini locum dare: ideo ieiunium laudabile est nunc, quia per illud contra insanam libidinem remedium est: in statu innocentiæ secus erat, quia ibi nondum cęperat libidinis morbus, nec fuisset vnquam si homo non peccasset, & tamen ante peccatum poterat esse fames si homo se incibatum permittere vellet, cum igitur sola famis infirmitas in statu innocentiæ esse poterat, peccaret ille, qui tunc prouidere nollet quatenus fames non sequeretur, nunc vero, quia aliæ grauiores pestes dominabũtur in nobis, nisi caute prouiderimus, magis illis quàm fami obuiandum est.

Ieiunij est remedium insanæ libidinis.

Sed ad hoc objciunt, quòd non sit ieiunium actus virtutis, quia actus virtutis non est communis bonis, & malis: ieiunium tamen commune est, quia omnis homo ante cibum sumptum est ieiunus: ergo ieiunium non est virtutis actus.

Item omnis actus virtutis est acceptus Deo: ieiunium autem non est semper Deo acceptum Isa. 58. quare ieiunauimus, & non aspexisti: ergo non est virtutis actus.

Dicendum, quòd est actus virtutis, vt ostensum est. Et ad primum dicendum, quòd non est ieiunium omnibus commune, sed procedit ratio de ieiunio naturæ, quo quilibet dicitur ieiunus antequam comedat, & istud non est aliquis actus, sed sola negatio, vel cessatio ab actu, & de hoc ieiunio non agitur.

Ad secundum dicendum, quòd ieiunium est actus virtutis, non est tamen necesse, quòd quandocunque fit, virtuose fiat, quia multi sunt actus ex genere suo pertinentes ad virtutem, & tamen additis quibusdam circunstantijs efficiuntur vitiosi, ita est de ieiunio, quod potest interdum esse vitiosum, sic dicitur eodem capitulo, ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie, & in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. ista autem sunt mala: ideo adiuncta ieiunio efficiunt illud vitiosum, vel saltem non meritorium: vnde ibi dicit Deus non est hoc ieiunium, quòd elegi: ieiunium ergo secundum se ad virtutem pertinet.

Cum pertineat ieiunium ad virtutem, cuius virtutis erit actus. Quæst. CXXVI.

QVAERETVR cum pertineat ieiunium ad virtutem, cuius virtutis erit actus?

Aliqui dicunt, ꝙ est actus iustitiæ, & nõ temperantiæ, quia de consecratione distinctione quinta, capitulo ieiunium: dicitur, quòd ieiunium quadragesimale est decima totius anni: dare tamen decimas non est actus temperantiæ, sed iustitiæ, vel religionis: ergo ieiunium erit iustitiæ actus.

Alij dicunt, quòd sit actus fortitudinis, quia pertinet ad fortitudinem molestias sustinere, sed in ieiunio sunt molestię famis: ergo ad fortitudinem pertinet ieiunare.

Alij dicunt, quòd pertinet ad prudentiam, quia cautela est pars prudentiæ: ieiunium tamen introdu ctum est ad cauendum peccata carnis: principaliter ergo prudentiæ actus est ieiunare.

Alij dicunt, quòd ieiunare est actus omnium virtutum, quia vt dicit Hieronym. & est glosinsta decimoseptimo, super illo verbo hoc genus dæmoniorum: ieiunium est non solum abstinere ab escis, sed etiam a cunctis illecebris, abstinere tamen a cunctis illecebris non est actus alicuius vnius virtutis, sed omnium: ergo ieiunare omnium virtutum est actus.

Dicendum, quòd cum ieiunare sit actus virtutis necesse est, quòd sit actus vnius: non est enim possibile eundem actum esse plurium habituum, potest tamen aliquis actus dici multarum esse virtutum imperatiue, vel adiuuatiue, non tamen proprie, & elicitiue, dicitur esse actus elicitiue ab illa virtute, a qua procedit immediate, & formaliter secundum similitudinem speciei, sicut calefacere procedit a calore, quia calefacere, & calor concordant in similitudine speciei, si autem calefacere procedat ab homine, vel ab igne, ita vt dicatur homo calefacere, vel ignis, vel Deus, a nullo istorum est elicitiue, quia non procedit ab eis secundum similitudinem formæ, & speciei, sed procedit imperatiue, vel applicatiue, aut causaliter. ita de virtutibus est, & de actibus earum: non enim potest alicuius virtutis habere similitudinem in specie, nisi cum vno habitu, & ab illo solo est elicitiue, a multis autẽ habitibus poterit esse, sed non elicitiue. Sicut abstinere a delectabili venereo est actus virtutis, & potest esse a quatuor virtutibus, vel quinque.

Nam abstinere a venereis est proprius actus castitatis, etiam actus charitatis, vt si propter Deum homo abstineat: sola tamen charitas est, quæ actus nostros in Deum dirigit cum Deus sit obiectum eius, & finis. virtutes autem morales non habent Deum, pro obiecto, nec etiam habent eum necessario pro fine: si ergo aliquo modo debent dirigi in Deum, necesse est, quòd dirigantur per illum habitum cui per se competit esse ad Deum, sicut si aliquid est cui per se non competit esse calidum, sed aliquando fuerit calidum necesse est, quòd sit calidum per illud cui per se competit esse calidum, sicut homo, vel lapis est calidus per ignem, charitas autem est per se ad Deum tanquam ad obiectum: ideo quando actus nostri propter Deum fiunt necesse est, ꝙ illi dirigantur per charitatem in Deum.

Et ita abstinere a venereis inquantum fit propter Deum est, a charitate, & non a castitate, quia castitas per se impossibile est, quòd pertingat ad Deum, vel respiciat ipsum, sicut impossibile est terram esse calidam per se. Est etiam abstinere a venereis a iustitia, vt siquis abstineat ab vxore proximi, vel filia, aut a quacunque muliere, ad quam de iure accessus est prohibitus, quia ad tales accedere iniustum est: ergo abstinere ab illis iustum est, & sic ad iustitiam pertinebit ab his venereis abstinere: pertinet etiam ad prudentiam, quia ipsa iudicat, a quo abstinendum est, & quomodo, & propter quid: pertinet etiam ad abstinẽtiam prout est virtus circa cibos, quia per hoc, quòd quis a cibis abstinet faciliter a venereis continere potest, quia sine Cerere, & Bacho algescit Venus. vt ait Terentius: pertinet ergo ad abstinentiam adiuuatiue: ad omnes ergo istas virtutes pertinet continere a venereis, & tamen a nulla earum elicitur, nisi a charitate, quia ab ea sola procedit secundum similitudinem formalem, & specificam. de ieiunio idem est, quia potest ad multas virtutes pertinere, scilicet, ad charitatem, ad iustitiam, vel religionem, ad fortitudinem, ad prudentiam, & generaliter ad omnem virtutem.

Ad vnicam tamen pertinebit specifice, & elicitiue, & ista erit abstinentia, vel temperantia: patet, quia actus virtutum distinguuntur pœnes obiecta, & etiam habitus pœnes obiecta: nam ideo est varietas actuum, & habituum, quia est varietas obiectorum, sicut omne quod est si esset solũ visibile non esset aliqua potẽtia, nisi solum visiua, & non esset aliquis actus, nisi videre, ex quo apparet, quòd actus pertinet ad illum habitum, & potentiam cum quibus concordat in obiecto, sicut videre est de visibili & potentia visiua est de visibili: ideo videre est actus potentiæ visiuę, sic etiam fides est de non apparentibus, & credere est de non apparentibus: ideo actus credendi pertinet ad habitum fidei, ita nunc abstinentia est virtus circa cibos, ieiunium autem est circa cibos. ideo ieiunium est actus abstinentiæ, & ab ista sola erit elicitiue, quia ad istam solam pertinet secundum similitudinem speciei. erit tamen ieiunium a charitate imperatiue, inquantum charitas tanquam habitus imperatiuus imperat abstinentiæ velut inferiori habitui elicere actum ieiunandi, vt dirigat ipsum charitas in Deum, qui est obiectum suum: est etiam ieiunium a iustitia inquantum iustitia iubet reddi alicui ieiunium tanquam debitum, vt sicut quando ieiunium est opus satisfactorium: nam omnis satisfactio est actus iustitię, quæ facit æqualitatem quinto Ethicorum, & est tunc ab ea ieiunium non elicitiue, sed imperatiue, quia etiam ipsa imperat abstinentiæ tanquam minori habitui.

Pertinet etiam ieiunium ad religionem, ideſt, latriam non elicitiue, sed imperatiue, inquantum latria imperat impendi Deo ieiunium tanquam cultum ei debitum. Pertinet etiam ad fortitudinem inquantum in ieiunio tolerantur quædam molestiæ, ad quas sustinendas adiuuat fortitudo propter quandam similitudinem actus. Pertinet etiam ad omnes virtutes inquantum quælibet virtus adiuuat alteram, & expeditiorem reddit ad actum suum, sola tamen abstinentia est, a qua elicitiue est, & hoc modo de quolibet actu virtutis facile est reducere ipsum ad multas virtutes, quia tamen ab vnica est proprie, scilicet, a qua est elicitiue, & secundum similitudinem speciei, quando quærimus de aliquo actu cuius virtutis sit, semper respondemus de illa, a qua est elicitiue. ieiunium ergo dicetur sic esse actus solius abstinentiæ.

Ad primum dicendum, quòd ad iustitiam pertinet reddere debitum quando debet reddi in rebus illis, quarum administratio non requirit aliquem alium habitum, si autem requirat aliquem alium non fiet redditio huius debiti executiue per iustitiam: sed solum imperatiue, velut si iustum sit aliquem exponere se ad mortem pro altero, vt quia Dominus eius est, vel tolerare mortem indubitatam, vt fideles tenentur pro confessione fidei. nam vtrunque debitum est: ipsa ergo iustitia iubet se ad mortem exponere, vel sustinere, non est tamen actus eius exponere se morti: immo nec posset, quia siquis haberet habitum iustitiæ, & non fortitudinis, licet iudicaret in tali casu debitum esse morti se exponere, non tamen auderet, sed esset timidus circa hoc, sicut est de liberali, & forti, quia aliqui liberaliter se habent erogando pecunias, qui tamen circa opera bellica timidi sunt, vt dicitur tertio Ethicorum, capitulo de fortitudine: iustitia ergo est, quę iubet alicui se opponere morti inquantum debitum est, fortitudo tamen sola est, quæ istum actum se exponendi elicit, ita si decimę temporis sint debitę Deo ad ieiunandum, iustitia, vel religio, scilicet, latria imperat istas decimas reddi, abstinentia tamen sola est, quæ actualiter reddit ieiunando dies illos.

Ad secundum dicẽdum, quòd in ieiunio sunt molestię aliquę, & tamen non pertinent istę ad fortitudinem, quia fortitudo tolerat molestias ab extrinseco illatas aggrediendo confidenter, vel substinendo dura, in ieiunio autem toleramus molestias intrinsecas, scilicet, famem, & molestias consequentes ad famem: ideo non pertinet ad fortitudinem ieiunare. adiuuat tamen fortitudo ad ieiunium propter aliqualem similitudinem, licet largam, quia videmus, ꝙ ille hõ, qui assuetus est tolerare angustias, & duram vitam circa vnum modum viuendi, faciliter assuefit ad tolerandum aspera in quocunque alio viuendi genere, quod

quod non sit in delicate nutritis, & quia fortitudo est circa maxime dura, qui assueti sunt ad opera fortitudinis facilius assuefiant ad ieiunia quàm alij non fortes cęteris paribus, & ita fortitudo confert ad abstinẽtiam.

Ad tertium dicendum, quòd prudentia est virtus gñalis, quia ipsa est circa oĩa, circa q̃ sunt omnes virtutes morales, idest, complectitur omnia obiecta illarum, quę prudentia iudicare habet de actionibus, quę pertinent ad totam vitam humanam, sexto Ethico, capit. sexto. virtutes tamen morales non sunt, nisi ad dirigendum actus humanos. ergo circa omnia obiecta, ad quæ se extendunt omnes morales virtutes, extendit seipsam prudẽtia, & hoc modo cuiuslibet virtutis actus ad prudentiam pertinet inquantum ipsa iudicare habet de actu illo quomodo fiet ad hoc, ꝙ bene fiat. Sed dicetur, quòd tunc prudentia non differt ab alijs virtutibus, cum sit circa idem obiectũ circa quod illę, & habitus non differunt, nisi per obiecta.

Prudentia est virtus generalis.

Dicendum, quòd differt ab omnibus moralibus, licet sit circa idem obiectum, & hoc, quia est in altera potentia. nam omnes morales sunt in appetitu, sola autem prudentia est in intellectu, si autem esset in eadem potentia, in qua cęterę non posset ab eis differre, aliter potest dici, quòd licet prudentia non differat ab alijs in obiecto materialiter sumpto: differt tamen in obiecto sumpto formaliter, quia ab alijs considerat obiectum, vt bonum appetibile, ab ipsa prudentia autem, vt aliquid consiliabile, & diffinibile: ideo differunt. ieiunium ergo est actus abstinentię elicitiue, sed pertinet ad prudentiam inquantum ipsa iudicat quando, & quomodo, & propter quid ieiunandum est.

Ad quartum dicendum, quòd ieiunium hic acceptum est corporale, & dicit solum abstinentiam a cibis: ideo non pertinet, nisi ad virtutem abstinentiæ, vel temperantiæ. Hieronym. autem accipit ieiunium spirituale quod est abstinere ab omnibus vitijs, vel abstinere a quibusdam voluptatibus, quibus aliàs licite poteramus vti: & istud pertinet ad omnem virtutem, quia non potest abstinere ab omni vitio, nisi per omnem virtutem, cum singula vitia singulis virtutibus opponantur secundo Ethicorum.

Ieiunium spirituale.

Aliter potest dici, quòd ieiunium corporale pertinet ad omnem virtutem, non inquantum est ieiunium, sed inquantum est meritorium, quia non potest quis mereri, nisi simul habeat omnes virtutes, quod patet, quia meritum non est sine charitate, & tamen cum charitate infunduntur omnes virtutes, quæ nunquam esse desinunt, nisi charitate pereunte: ideo necesse est, quòd quicunque meretur habeat omnes virtutes simul, & ita quilibet actus virtutis quando est meritorius dicetur esse actus omnium virtutum, idest, quia omnibus existentibus simul elicitur, licet non ab omnibus, sed ab vnica.

Aliter potest etiam dici, quòd ieiunium est actus omnium virtutum, scilicet, adiuuatiue, quia quælibet virtus adiuuat ad actum alterius: cum sit perfectior quælibet virtus, & expeditior in suo actu adiuncta alia quàm si sola sit, & hoc quia non possunt tantum differre inter se aliquę virtutes quin habeant aliquam similitudinem, quia saltem omnes concordãt in hoc, quòd bene disponunt hominem, & quanto melius fuerit dispositus tanto facilius operabitur, & hoc modo quilibet actus virtutis cuiuscunq; est actus omnium virtutum, quia ab omnibus adiuuatur illa virtus a qua est iste actus.

An ieiunium sit opus satisfactorium. vbi tres conditiones declarantur ieiunij. Et quando est satisfactorium, & meritorium, & quando solum meritorium. Quæst. CXXVII.

QVAERETVR an ieiunium sit opus satisfactorium.

Aliqui dicunt, quòd non, quia satisfacere est actus iustitię, cum per satisfactionem reducantur homines ad ęqualitatem ad quam respicit iustitia. 5. Ethi. ieiunare autem est actus abstinentię vel temperantię, vt ostensum est præcedenti quæst. ergo non est satisfactorius.

Item ad hoc, quòd sit actus satisfactorius debet esse liber, idest, ad quem non sit homo aliàs obligatus, ieiunium tamen, vt in multis cadit sub præcepto: ergo non pertinebit saltem tunc ad satisfactionem.

Item cum satisfactio fiat pro peccato debet fieri ab eo, qui peccauit Ezechi. decimooctauo: anima quæ peccauerit ipsa morietur, anima tamen peccauit, & non corpus, ieiunium vero ad corpus pertinet, & nõ ad animam: ergo non est satisfactionis opus.

Item sicut continget hominem peccare in superabundantia cibi, ita interdum peccat in defectu, & tamen pro superabundantia imponitur ieiunium: ergo pro peccato in defectum cibi deberet imponi superabundantia, nunquam tamen imponitur hoc in satisfactione: ergo nec ieiunium erit satisfactionis opus.

Item opus satisfactorium est valde vtile, quia liberat nos a pœna debita. ieiunium autem est inutile, quia dicitur prima ad Timot. quarto corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, ieiunium autem est corporalis exercitatio: ideo est inutile, & consequẽter non est satisfactionis opus.

Dicendum, quòd est opus satisfactorium, quia reperitur in eo ratio propria operis satisfactorij, scilicet quòd sit bonum ex genere voluntarie factum, & in charitate, & aliàs non debitum: dicitur opus bonum ex genere, quia per malum opus nullus satisfacit, sed potius se obligat ad pœnam: dicitur voluntarie factum, idest, quòd aliquis propria sponte illud faciat, sicut in eo, qui ex arbitrio suo eleemosynam facit, vocatur etiam voluntarie factum opus sponte susceptum ex arbitrio alieno, sicut quando sacerdos imponit alicui pro peccatis agere certam pœnitentiã, quia tunc opera illa sunt satisfactoria, & accipit hic satisfactio stricte: nam illi, qui in purgatorio sunt satisfaciunt per pœnam, & tamen nullum bonum opus ex genere est ibi cum nihil agant, sed patiantur, & etiã inuoluntarie tolerant pœnas illas, sed in illis potius dicimus, ꝙ sumatur de eis satisfactio quàm quòd ipsi satisfaciant.

Dicitur autem aliàs non debitum, i. ꝙ non esset homo obligatus ad illud opus, quia si obligatus sit etiam si voluntarie agat non satisfacit, sicut ille, qui agit ea ad quę tenetur ex præcepto Christi, vel Ecclesiæ, licet bona opera sint, non sunt directe satisfactoria, sed solum meritoria, licet non negatur in istis omnino esse vim aliquam satisfaciendi inquantum sunt opera laboriosa. maxime quando sunt ab Ecclesia imposita ad satisfaciendum.

De ieiunio autem dicẽdum, ꝙ istę cõditiones tres competunt ei. Est enim opus bonum ex genere cum sit actus virtutis abstinentiæ. Est etiam voluntarie factum siue quis sponte suscipiat, siue a confessore, siue ab Ecclesia impositum exequatur. Est etiam opus aliàs non debitum, quia sępe ieiunare possumus quando nõ cadit ieiunium sub præcepto: ergo pfecte reperitur in eo ratio satisfactionis in ieiunio: etiã quia in charitate fieri põt, & adhuc apparet, qa eleemosyna, & oratio dicitur esse

tur esse opera satisfactoria: magis tamen habet ieiunium rationem satisfaciendi quàm illa cum sit magis pœnale, quod proprie competit operi satisfactorio.

Item patet, quia satisfactio dicitur etiã causas peccatorum excidere, & eis aditum non indulgere quod conuenit ieiunio, quia per ipsum caro comprimitur ad peccata futura, quia debilitatur, & in hoc causæ peccatorum exciduntur. etiam est hic quidam modus recompensationis: nam pertinet ad satisfactionem recompensare qđ ieiunium facit, quia pro pręteritis voluptatibus nunc carni afflictionem inducit, vt quia in voluptatibus excesserat nunc sustineat afflictionem macerationis: est ergo ieiunium opus satisfactorium.

Ad primum dicendum, quòd satisfacere actus iustitiæ est, non tamen oportet, quòd omnis actus per quem satisfacimus sit a iustitia elicitus, sed satis est, quòd sit ab ea ipse ratus: sic enim oratio & eleemosyna sunt satisfactoria, & tamen eleemosyna pertinet ad misericordiam siue liberalitatem, vt ostensum est supra, quæstio. vigesimatertia: oratio autem pertinet ad latriam cum sit ad Deum, & tamen inquantum ista redduntur, vt quædam debita iustitia imperat liberalitati, & latrię exequi actus istos, quia iustitia tãquam pręcipua virtus potest istis imperare. ita est de ieiunio quod elicitiue erit a temperantia, vel abstinẽtia. impetatiue autem erit a iustitia, & sic isti actus inquantum sunt satisfactorij, & generaliter omnis satisfactio ad iustitiam pertinet, non tamen oportet, quòd omnis satisfactio sit elicitiue a iustitia, sed satis est, quòd sit ab ea imperatiue, interdum autem est ab ea tam imperatiue quàm elicitiue, sicut qñ satisfactio est in sola restitutione pecuniæ, vel rerũ possessarum, quia non oportet tunc poni aliquam virtutem specialem ad quam pertineat ista executio, & sic erit proprie elicitiue ab ipsa iustitia: quando autem actus satisfaciendi est executiue, & elicitiue ab aliqua virtute imperata per iustitiam, non est actus ille ab ea, vt satisfactorius, sicut quando satisfit per eleemosynam, orationem, vel ieiunium, quia ratio satisfaciendi dicit recompensationem, & aliquid esse debitum: iustitia autem sola facit recompensationem, quia recompensare est ad ęqualitatem reducere quã ęqualitatem sola iustitia considerat, liberalitas autem latria, & abstinentia, a quibus sunt eleemosyna, oratio, & ieiunium non eliciunt istos actus tanquam recompensatiuos, sed inquantum tales, idest, vt est succurrere indigenti, & aliquid a Deo petere, & carnem per ciborum subtractionem macerare, sed iustitia, quæ imperat istis virtutibus facit actus ipsarum esse recompensatiuos inquantum ordinat eos in finẽ suum, qui est satisfacere, vel ęqualitatem causare, quia hoc competit sibi inquantum est virtus imperata. sicut enim artifex, qui est architectus considerat de forma artificij, & ideo præordinat quales debeant esse partes artificij in figura, & quantitate secũdum exigentiam formæ totalis, quam intendit inducere, & iubet artifici manuali vnam partem artificij taliter, vel taliter formare, quod ille quidem facit ex habitu quem habet, nescit tamen ad quem finem fiat, nec cur ita fiat, sed architectus inquantum est imperatiuus dirigit opus istius in finem proprium, quem ipse intendit.

Ad secundum dicendum, quòd quando ieiunium cadit sub præcepto, vt debitum est, non est satisfactorium, sed meritorium, & tamen potest cadere sub præcepto, & quod sit satisfactorium, vt si ille, qui præceptum de ieiunando dedit ad hoc dedit, vt per ieiunium satisfieret. Pro quo sciendum, quòd vt

dicetur sequenti quæstione, ieiunium est aliquãdo de lege naturæ, & cadit tunc sub præcepto, scilicet inquantum est necessarium ad salutem, & non est tunc satisfactorium, sed ad satisfactionem exigitur, idest, non faceret homo id ad quod tenetur, & peccaret, nisi tunc ieiunaret, quia quilibet obligatur ad ea, quæ sunt de necessitate salutis suæ, & quia ieiunium, vt est de iure naturali est necessarium ad salutem, tenetur quilibet ad illud, & per hoc, quòd ieiunat non satisfacit pro aliquo peccato commisso, scilicet, de pęna debita pro peccato, sed solum satisfacit isti præcepto ad euadendum peccatum mortale, & hoc modo omne opus quod fit ex præcepto est satisfactorij, scilicet, quia satisfacit præcepto ad hoc, quòd non incurramus peccatum mortale per omissionem, & tamen isto modo non dicitur proprie satisfactorium opus, quia vocatur opus satisfactorium illud, pro quo satisfacimus pro pœna debita nobis ex aliquo peccato commisso. nam ad hoc oportet, quòd opus non sit aliàs debitum, idest, cadens sub obligatione, ita est de eleemosyna, quæ fit existenti in extrema necessitate, quia illi tenemur de iure naturæ, & sic non est satisfactoria, sed meritoria, nisi accipiendo esse satisfactoriam ad hoc, quòd satisfaciamus præcepto non incidendo in peccatum mortale per omissionem. si autem eleemosyna, & ieiunium non sint aliàs debita sunt satisfactoria, vt eleemosyna facta sine necessitate extrema, & ieiunium quando non sit ad necessitatem salutis, & quia interdum potest cadere ieiunium sub præcepto, & eleemosyna cum aliàs non essent debita, sed solum pręcipiuntur ad finem satisfaciendi, erunt tunc satisfactoria licet ex pręcepto fiant, & non erunt minus satisfactoria quàm si sine præcepto fierent, cũ intentio præcipientis non sit obligare ad ista opera, nisi vt per ea satisfiat. Patet hoc de pœnitentia iniuncta a confessore, quia aliquando imponit ieiunium, & aliquando eleemosynam, & tamen non est dubium qn ista opera sint satisfactoria, cum ista sit satisfactoria quam imponit confessor, & quæ est pars sacramenti pœnitentiæ, & tamen ad ista tenetur ex præcepto ille cui iniunguntur, & peccabit mortaliter si omittat: ergo esse ex præcepto, vel fieri propter præceptum non tollit operi esse satisfactorium si ad hoc p̃ceptũ fuit impositum, vt opus satisfactorium esset. Et ita est de ieiunijs impositis ab Ecclesia, quia Ecclesia imposuit ea, vt per ea satisfacerent fideles de aliquibus peccatis commissis, cum aliàs non essent debita, sic dicit Leo Papa in sermone, & 76. distinct. cap. igitur post sanctę Letitię, scilicet, ꝙ post Pentecosten ieiunamus, vt si quid in festiuitate Paschali lautius viuendo peccauimus, per hoc ieiunium castigetur, idest, satisfiat. de eo ergo erunt satisfactoria, ac siquis illa subiret non existente præcepto, & idem est si Ecclesia dedisset præcepta aliqua de dando eleemosynam extra tempus extremę necessitatis illę eleemosynæ essent satisfactoriæ eadem ratione, qua illę, quæ imponuntur faciendę per confessores pœnitentibus, & quia ieiunium, vt nunc loquimur, est ieiunium Ecclesiæ, cum de iure naturali non habeat determinatas cęremonias, dicetur, ꝙ generaliter omne ieiunium a nobis factum est satisfactorium.

Ad tertium dicendum, ꝙ satisfactio semper fit per eum, qui peccauit, & cum dr̃, ꝙ aĩa peccauit. Dicẽdũ, ꝙ proprie nec peccauit aĩa, nec corpus, sed homo, qa actiones sunt suppositorum, & non partium, vt colligitur secundo de aĩa. vbi lętari, & tristari non vult Philosophus attribuere animæ, sed homini, & ita satisfactio per hominẽ fieri debet, sic est in ieiunio, quia nõ ieiunat aĩa nec corpus, sed hõ, sunt tñ passiones q̃dã, quę competunt hoĩ ex parte corporis, & alię ex parte

animæ, sicut intelligere dicitur homo, & non intellectus, & tamen competit homini ex parte animæ, & non corporis, flagellari autē, & verberari, & occidi ad hominem pertinet, & non ad corpus, quia corpus non occiditur, nec verbera sentit, pertinet tamen ad hominem propter corpus, & non propter animam principaliter, ita homo ieiunat, & non corpus. tamen ex parte corporis sibi competit, quia cibi, qui subtrahuntur per ieiunium ad nutritionem corporis pertinent, & non animæ, redundat tamen ista pęna aliquo modo in animam, quia sicut anima corpori alligata per corpus fruebatur delectatione illicita in peccato, ita per corpus affligitur in subtractione delectationum licitarum.

Ad quartum dicendum, quòd subtractio cibi, quæ pertinet ad ieiunium potest esse satisfactoria, quia est opus bonum, & pęnale, superabundantia autem cibi nunquam potest esse opus satisfactorium, quia requiritur, quòd sit bonum, & laboriosum, superabundantia autem nūquam est bona, quia pertinet ad vitium, ieiunium autem licet sit diminutio cibi aliàs liciti, nō tamen est tanta, vt corrumpat medium virtutis, sed manet intra latitudinem medij. vt ostensum est supra quæst. 125. & sic est actus virtutis. Etiam superabundantia cibi non est laboriosa, sed delectabilis. quàmquam non sit corpori vtilis, & tamen potissima ratio satisfaciendi est, quòd sit opus laboriosum, vel pęnale. nam istud solum manet in satisfactione, quæ fit in purgatorio, quia ibi nec est actus bonus de genere, nec aliquid sponte factum, sed sola pęna inflicta, & per illam fit satisfactio. ideo licet aliquis peccet in defectu ciborum, non debet, nec potest satisfacere per superabundantiam eorum: simile est, vt siquis peccauit in subtractione venerei actus, scilicet, quia aliquoties vxori exigenti debitum reddere noluit cum potens esset. nam non debet imponi in satisfactionem, quòd superabundet, scilicet, quòd vxori petenti debitum semper reddat, & non petentem etiam aliquando cognoscat, quia istud excedere non pertinet ad virtutem, & etiam si posset regulari virtute inquantum est actus coniugalis, est tamen voluptuosus, & ideo non potest esse satisfactorius, quia ad hoc requirebatur esse pęnalem.

Ad quintum dicendum, quòd per exercitationē corporalem, vt aliqui dicunt non intelligitur ieiuniū, sed aliqui labores corporaliter assumpti, & sic non innuitur ieiunium esse inutile. Aliter potest dici, & melius, quòd intelligitur ieiunium per corporalem exercitationem, quia cōsistit in sola corporali macerationе, & hoc dicit Apostolus ad modicum valere non quidem, quòd sit omnino inutile, sed quòd in cōparatione pietatis in qua ibi iubet Tim. se exercere, paruę vtilitatis sit ieiunium, vel dicitur paruę vtilitatis, quia directe ad vnicam rem prodest, scilicet, ad vitia carnis domanda, licet minus principaliter prosit ad multa alia, & hoc intelligendum est, vt est opus meritorium, quia maioris meriti est pietas quàm ieiunium, in satisfaciendo autem interdum potest ieiunium magis satisfacere quàm pietas, ideſt eleemosyna, & tamen, vt communiter eleemosyna est magis satisfactoria, quàm ieiunium, & oratio, vt ostensum est supra quæstione 32.

An ieiunium cadat sub præcepto iuris naturalis. Et quæ cadunt sub prohibitione iuris naturalis. Quæ cadunt sub iure positiuo. Quæst. CXXVIII.

QVAERETVR an ieiunium cadat sub pręcepto de iure naturali. Dicunt quidam, q̄ non, quia illud quod est supererogationis non cadit sub præcepto, sed ad consilium pertinet, ieiunium autem est huiusmodi: ergo non cadit sub præcepto, & sic non est de iure naturali.

Item ea, quæ sunt de iure naturali sunt eadē apud omnes, quinto Ethicorum, & tamen non obligantur omnes homines ad ieiunia, quia aliàs multas gentes diceremus esse in peccato semper, quia ieiunium non obseruant, quod est inconueniens.

Dicendum, quòd ieiunium aliquo modo est de iure naturali, & aliquo mō de iure positiuo: sunt enim de iure naturali sub pręcepto ea sine quibus non conseruatur hominis salus, & consequenter sub prohibitione iuris naturalis cadunt omnia, quæ secundum se mala sunt, quia omnia talia impediunt salutem hominis ad quam seruandam tenemur. De iure autem positiuo non solum cadunt ea, quæ sunt secundum se necessaria ad salutem, sed etiam ea, quæ ordinant hominem ad virtutem quam intendit legislator inducere faciendo ciues bonos, sub prohibitione autem iuris positiui cadunt non solum ea, quæ sunt secundum se mala, sed etiam illa, quæ sunt occasiones malorum, vt sicut id quod dirigit ad virtutem est sub præcepto, ita, quòd est occasio vitij debet esse sub prohibitione, hoc autem est inquantum ius positiuum est perfectum a iure naturali, vt dicit Tullius, & debet habere quandam extensionem vltra illud, & quia ieiunium est interdum necessarium ad salutem pertinebit ad ius naturale: sicut enim in ęgro abstinere a cibis est de necessitate salutis corporalis, & licet affligatur abstinendo tenetur abstinere a tanto, vel a tali, quia aliàs mortaliter peccaret, si sciens aliquid esse corpori nociuum in cibis, & potibus sine vlla necessitate, aut virtutis causa illud sumeret, & hoc pertinet ad temperantiam, sic etiam in eo, qui sanus est abstinere a superfluo cibo, vel a tali, & tali est de necessitate salutis conseruandę: ideo de iure naturali abstinere tenetur, nisi aliqua necessitas, aut virtutis causa ad contrarium subesset, istud tamen non est ieiunare, quia ieiunium importat diminutionem cibi aliàs liciti, cibus autem intantum est licitus inquantum corporalem salutem non corrumpit, quia sumere quemcunque talem cibum ad temperantiam pertinet, tertio Ethicorum, scilicet, quòd temperantia mensuram accipit ex conseruatione salutis corporalis, & tamen de iure naturali non obligatur quis in cibis magis abstinere, quàm exigit temperantia: ergo ex necessitate salutis corporis non obligatur quis ieiunare de iure naturali: anima tamen melior est corpore, & tenemur magis conseruare illius salutem quàm corporis de iure naturali, perit autem salus animæ per peccatum, & tamen peccata quædam sunt, quæ vix aut nullo modo euitari possunt sine ieiunio, sicut dicitur infra 27. hoc genus dæmoniorum, non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione, & dicit ibi g. q̄ pestes animę, ideſt, vitia aliàs eijciunt̄ per orationē, vitia aūt corporis per ieiunium expellunt̄: erit ergo necessariū ieiuniū de iure naturali, sicut est necessariū expelli illa vitia, q̄ ieiunio nō expellunt̄, & tūc accipitur ieiuniū proprie, vt est subtractio cibi alias liciti, quia ad hoc, quòd caro macerentur ne libido insurgat, non solum oportet abstinere a superfluo cibo, & illicito: sed etiam ab eo, qui aliàs erat licitus, & sanitatem non corrumpens, & hoc est ieiunare. erit ergo interdum ieiunium de iure naturali. s. quando homo sentit, q̄ incendijs libidinū nō poterit nisi subtrahēdo sibi partem cibi resistere, istud autem ieiunium est aliqualiter proprie dictum, nō in habet aliquas determinatas cęremonias, quia non obligatur quis ad ieiunandum potius isto tpe q̄ illo, nec oportet, q̄ semel tantum in die cibus sumat, sicut fit in ieiunio Ecclesiæ, nec etiam quòd a carnibus abstineatur, nec quòd sit manducatio post Meridiem, sicut Ecclesia obseruat, sed satis est, quòd subtrahat sibi homo aliquid de quantitate cibi, sicut expedire putat, & eo tempore quo credit sibi necessarium ad euitandam libidinem, & istud est quotidie esurire, & quotidie prandere, non tamen accedit istud ad perfectam rationem ieiunij, cum non sint ibi cęremoniæ aliquæ secundum quas dicuntur aliqui ieiunantes.

Dicendum ergo, quòd ieiunium inquantum est subtractio cibi aliàs liciti est interdum de iure naturali, & tamen nulla cęremonia ieiunij est de iure naturali, sed omnes introducuntur de iure positiuo, & maxime hoc factum est ab Ecclesia.

Ad primum dicendum, quòd ieiunare non sit semper supererogationis, sed aliquando necessitatis, & pertinet adius naturale: tunc.

Aliter potest dici, q̄ ieiunium sit supererogationis accipiendo proprie ieiunium. Est tamen duplex genus supererogationum, quædam supererogatio totaliter excedit salutem, ideſt, q̄ non est necessaria ad salutem, & ista nunquam cadit sub præcepto iuris naturalis, nec positiui, sicut seruare virginitatem, sed totaliter ad consilium pertinet prima Corint. 7. de virginibus pręceptum Domini non habeo, cōsilium autem do. Aliud genus supererogationis est, q̄ aliquo modo pertinet ad salutem, ideſt, ad salutis necessitatem: licet fieri secundum istum, vel illum modum non sit de necessitate salutis. & ideo illud absolute sumptum quantum ad hoc, q̄ fiat necessarium est, & cadit sub præcepto iuris naturalis, & non est supererogatio, qđ autem sic, vel sic fiat non cadit sub pręcepto iuris naturalis, sed est supererogatio, quia tamen fieri oportet & non potest fieri nisi obseruetur aliquis modus particularis, vel cęremonia in actione, oportet determinari hanc, vel illam cęremoniam, & hoc fit per ius positiuum: ideo tales supererogationes bene cadunt sub p̄cepto, immo necessarium est dari pręceptum aliquod de illis, & sic est de ieiunio, quia quantum ad subtractionem cibi liciti in casu, in quo non potest aliter libido frenari cadit sub præcepto iuris naturalis, & non est supererogatio, q̄ tamen subtrahatur talis cibus, & tali tempore, & sic de alijs cęremonijs est supererogatio, & hoc non pertinet ad ius naturale, sed sub præcepto iuris positiui cadit.

Ad secundum dicendum, q̄ ieiunare in casu iam dicto est de iure naturali, & ideo apud omnes gentes æqualiter se habet, & quæcunque gens in casu illo nō ieiunaret peccaret, cerę monia tamen ieiunandi sic, vel sic non est de iure naturali, & ideo nō obligantur omnes gentes eodem tempore, nec eodem modo ieiunare.

An apud Gentiles fuit ritus ieiuniorum. Et qui Gentiles erant virtuosi & saluabantur. Et quæ credebant de Deo. Quæst. CXXIX.

QVAERETVR an apud Gentiles fuit ritus ieiuniorum.

Dicendum, quòd inter Gentiles erant quidam qui habebant de Deo rectam fidem, vt illi, qui non colebant idola, sed credebant esse vnum Deum, licet non haberet̄ cognitionem multum explicitam, nec exercerent aliquem ritum specialem colendi. Alij erant Gentiles, qui praue de Deo sentiebant putantes Deorum pluralitatem, & colentes idola.

De primis dicendum, q̄ apud istos fuerunt ieiunia, & alius ritus colendi Deum, licet non colerēt omnes eodem modo, sed quilibet, sicut volebat, & apparet, q̄ isti cum haberent de Deo aliquam rectam opinionem, credebant eum esse retributorem pro bonis, & punitorem pro malis, quia ista sunt prima fundamenta credentium ad Hebr. 11. oportet accedentem credere, quia est, & quia in se sperantibus remunerator est: ex hoc autem homines sciunt Deum prouidere super rebus nostris, & habere curam de bonis operibus ad præmiandum, & de malis ad puniendum, & consequenter quòd Deus sit placabilis super peccatis nostris si conuertamur ad eum, quia qui vult infligere pœnam pro peccato potius acceptabit eam si peccans sibi ipsi illam infligat, quia deliquit in eum: ex hoc ergo Gentiles illi, qui de Deo recte aliquid sentiebant conarentur sibimet inferre pœnas aliquas pro peccatis ad satisfaciendum Deo, ne Deus ab eis grauiores exigeret, & quia ieiunium est vna de pœnis, quas sibi ipsi homo infligere potest, manifestum est, quòd Gentiles, qui boni erant ieiunarent, vt per hoc satisfacerent de peccatis, & auerterent a se iram Dei, sic paret de Niniuitis Ionę 3. qui erant viri Gentiles, & audito, quòd Deus vellet subuertere ciuitatem, imposuerunt sibimet ieiunium cum dicitur. homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quidquā nec pascantur, nec aquam bibant, & operiantur saccis homines, & iumenta, & clamēt ad Dominum in fortitudine: ita ergo de alijs Gentilibus esset, qui pro peccatis ieiunarent. vnde aliqui Gentiles ita se exercebāt ad opera cultus Diuini, sicut Iudęi, licet non obseruarent legem eorum, sicut patet de illis Gentilibus, qui veniebant ad adorandum Deum in templo Salomonis 3. Regum 8. & secundo Paralip. 6. nec tamen propter hoc conuertebantur ad ritum Iudaicum, sed manebant in Gentilitate, & redibant in terras suas, sic fuit de Regina Saba, quę venit ad Salomonem 3. Regum 10. quam Christus laudat infra duodecimo, sic etiam fuit de illo Eunucho Reginę Aethiopię Actu. 8. similis erat Cornelius Italicus, & Gentilis princeps militiæ, de quo dicitur Actu. decimo, q̄ erat vir religiosus timens Deum cum omni familia sua faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Dominum semper. dicuntur autem religiosi, qui circa cultum Dei multum se exercent, quia religio idem est, quòd latria, ita ergo se exerceret iste circa ieiunia cū circa omne bonum opus se exerceret, & ieiunium etiam pertinet ali quo modo ad latriam.

De secundis Gentilibus, scilicet, qui de Deo praue opinabantur, dicendum, quòd non habebant ritum ieiuniorum, quia ieiunium est in se aliquid pęnalę, & non est eligibile per se, sed propter aliquod bonum ad quod potest dirigere.

Pręcipua autem videntur esse duo bona ex ieiunio, primum est esse satisfactorium pro peccato, istud autem non conueniebat his Gentilibus, quia non habebant rectam cognitionem de Deo, ad hoc tamen, quòd quis pro peccato suo se velit affligere, oportet quòd credat esse diuinam prouidentiam, scilicet, quòd Deus aliquis est, qui curam habeat de actibus nostris bonis ad præmiandum, & de malis ad puniendum, & insuper, quòd credat Deum esse placabilem per actus nostros, ad hoc, quòd remittat pœnas nobis debitas si nos ipsi afflixerimus nos voluntariè, si autem hoc non supponatur non est possibile velle pœnitere, nec cogitare aliquam satisfactionem: ergo Gentiles, qui male de Deo opinabantur, nunquam vellent de aliquo peccato satisfacere: immo nec crederent aliquod peccatum contra Deum fieri, nec esse satisfactionem necessariam.

Sed obijcietur, quia Gentiles credebant esse inferos, & pœnas post mortem, vt Virgilius, & Ouidius, & alij Poetę communiter referunt, & sic

proficeret satisfactio ad euadendum illas pœnas. Dicendum, quòd Gentiles communiter non credebãt hoc, sed ista dicebantur a Poetis metapho. ad significandum aliquid aliud quod in homine viuente est. Vel vt alij volunt fiebat propter simplices, vt incuteretur eis timor futuri sęculi, & per hoc cauerent peccata, & fierent prompti ad obediendum legibus, quę erat magna vtilitas politica. Philosophi tamen quorum studium erat veritatem dicere, asserebant ista nihil esse, sed ficta esse a Poetis, & frustra timeri: sic enim dicebat Pithagoras, & allegat illud Ouidius 15. Metam. dicens:

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid stygа quid amnes, quid numina vana timetis?
Materiem vatum falsique pericula mundi.

Idest, non timeatis hoc, quia nihil est, & mundus futurus, qui vobis a Poetis annunciatur falsus est, & dedit causam dicens, ꝙ animæ transibant semper de corpore in corpus, & non erat aliud sęculum cum ait:

Morte carent animæ semperque priore relicta,
Sede nouis habitant domibus manentque receptæ.

Hoc etiam asserebant Poetæ Satyrici, quibus erat cura arguere vitia hominum, & eos in moribus instruere, sicut fuit Iuuenalis dicens:

Esse aliquos manes, & subterranea regna,
Et Charon, & stygio ranas in æquore nigras:
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

Quasi dicat, quòd sint dij, qui vocantur manes, & alia regna animarum corpore solutarum sub terra irrisorium est, & null⁹ credit, nec etiam pueri, nisi qui omnino sunt rudes, & nihil intelligentes. Quòd tamen essent aliqui Gentiles, qui ista pro veris tenerent non est inconueniens, & tamen ex hoc nõ sequitur, quòd vellent habere aliquos actus satisfactorios pro peccatis, cum non sit ista positio communis de statu animarum post mortem.

Item dato, ꝙ omnes Gẽtiles istud pro vero tenuissent de statu animarum post mortem, non sequebãt ex hoc, ꝙ ieiunare vellent, aut aliquid facere in remissionem peccatorum, quia licet ponerent loca distincta animarum post mortem, non tamen putabãt pro peccatis infligi pœnas eo modo, quo fides sacra asserit, & dato ꝙ aliquas pœnas ponerent non putabant, ꝙ animæ possent euadere illas per mutationem vitæ, vel per aliquem modum satisfactionis: ideo Gentiles isti, qui de Deo praue opinabantur, nullum opus satisfactorium faciebant.

Secundum pro quo ieiunium fit est ad tollendum vitia carnis debilitando carnem, ista autem cura nunquam fuit istis Gentilibus, qui errabant circa Deum, sed potius toto conatu tẽdebant ad carnis vitia, sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus. Et hoc propter duo. Primo, quia dij eorum hortabantur homines ad hoc, & in cęremonijs festiuitatum suarum res turpes, & ad venerea pertinentes fieri iubebant, sic paret in ludis deę Flore, & in cultu Priapi, & generaliter in alijs ritibus, vt ostendit August. 2. de Ciuitate Dei. arguens ex hac parte deos Gentilium esse turpissimos, qui tàm turpes, & infames cultus sibi exhibere iuberent, vnde erant apud Gentiles aliquæ fœminæ, quæ non præcipue pro desiderio libidinis, sed ad augendum Deitatis cultum libidini vacabant asserentibus pontificibus deorum, quòd mulier, quæ plures reciperet amatores, dijs suis esset acceptior, & sic misere turpitudini tanquã religioni vacabant. Secundo, quia inclinatio ad venerea est naturalis omni animali perfecto, & ea ad quæ homo naturaliter inclinatur immoderate desiderat, maxime vbi naturæ sagacitas delectationis irritamentum apposuit, sicut est in venereis; vnde nisi sit aliquid

F prohibens, vel retractiuum ab eis facile est homines velut pecora fieri, ab his autem solet retrahere honestas Diuinæ legis, & amor, & timor futuri sęculi, & quandiu homines ista sperant abstinent a venereis illicitis, qui vero desperant de futuro sęculo non abstinent, sed fruuntur voluptate præsentis sęculi; ad Ephes. quarto, qui desperantes semetipsos tradiderunt se impudicitiæ: Gentiles autem nihil de futuris sperabant cum non cognoscerent Deum: ideo venerea tota intentione sequebantur: Tob. octauo cum dixit Tobias Sarrę, filij sanctorum sumus, ideſt, ludæorum, qui Deum agnoscunt, & non possumus ita coniungi, sicut gentes, quę ignorant Deum, quasi dicat gentes immoderate, & bestialiter venerea prosequuntur, nos autem temperate, & cum timore, & prima Thessal. quarto, sciat vnusquisque vas suum, ideſt, corpus possidere in sanctificatione, & honore, & non in passione desiderij, sicut gentes, quæ ignorant Deum. etiam non erat aliquid quod prohiberet Gentiles ab his impudicitijs, quia nec diuinæ leges eorum, nec publicę istud vetabant: ideo luxuriæ irrefrenatæ intendebant, & quia ebrietas, & crapula, & comessatio libidini coniuncta sunt, non poterant ieiunijs vacare, cum venerea sequerentur, sic dicitur prima Pet. 4. sufficit præteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam, qui ambulauerunt in luxurijs, & desiderijs vinolentijs, comessationibus potationibus, in quibus nunc obstupescunt, & admirantur non concurrentibus nobis in eãdem luxuriæ confusionem. non ergo fuerunt ieiunia apud huiusmodi Gentiles.

An Christus instituerit aliqua ieiunia. Et Christus quare non posuit ieiunium sub consilio.
Quæst. CXXX.

QVAERETVR an Christus instituerit ieiunia aliqua.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia dicitur hic cum ieiunatis nolite fieri, sicut hypocritę tristes, & iterum, tu autem cum ieiunas vnge caput I tuum.

Item infra nono, & Marc. secundo, & Luc. quinto, dicitur venient dies in quibus auferetur ab eis sponsus, & in diebus illis ieiunabunt, & hoc Christus dixit: ideo ieiunia imposuit.

Item Christus sufficienter hortatus est ad omne bonum. Sunt autem quædam bona necessaria, & ad illa hortatus est imponens ea sub præcepto. Alia autem sunt non necessaria, & ad illa induxit homines ponendo ea per modum consilij: ieiunium tamen est bonum quoddam: ideo oportet, quòd Christus illud posuerit, vel sub præcepto, vel sub consilio.

Dicendum, quòd Christus non instituit ieiunia K aliqua quod patet, quia si legatur tota Euangelica doctrina nullum inuenietur de ieiunijs præceptum aut consultum. Secundo patet, quia si Christus imposuisset ieiunia sub prȩcepto, vel consilio ipse maxime frequẽtasset ea, & instruxisset discipulos suos assuefaciendo eos ad illa, & tamen non faciebat, sed potius ipse, & discipuli sui increpabantur a discipulis Ioannis Baptistę dicentibus. quarę nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? ergo non imposuit ieiunium aliquod de quo infra 9.

Tertio patet, qa si Chrs imposuisset aliqua ieiunia faciẽda teneremur sequi illa, & tñ circa ieiunia est liberum cuicunque prouinciæ facere, sicut volueri, sicut dicit Hierony. ad Lucinum loquens de ieiunijs vnaquęque

vnaquęque prouincia abundet in suo sensu, & prę- A cepta maiorum leges Apostolicas arbitretur 76. di. c. vtinam: ergo Christus non instituit ieiunia.

Est dicendum, ꝙ Christus nõ instituit ieiunia, nec etiam posuit ea expresse sub consilio, reliquit tamen Ecclesię de illis ordinandum, & prænunciauit, ꝙ illa essent in posterum habenda inter fideles suos. Ratio huius fuit, quia Christus voluit dare legem breuissimam: & ideo noluit eam replere præceptis non necessarijs, sed solum ea, quę necessaria erant dedit: etiã voluit dare legem libertatis, vt dicitur ad Gala. 5. tollitur autem libertas per multitudinem cęremoniarũ, & obseruantiarum si ad illas sit homo astrictus, sicut erat in veteri testamento: ideo obseruantias nullas dedit Christus in lege, sic dicit Augustinus in lib. de B vera religione, ieiunium autem obseruantia quædam cęremonialis est: ideo de ieiunijs legem nullam dedit.

Alia ratio fuit, quia ieiunium, vel erat imponendum sub præcepto, vel sub consilio, non autem sub præcepto, quia illa ponuntur sub prȩcepto, quæ sunt simpliciter necessaria, ieiunium autem non est simpliciter necessarium cum sit ad domandum vitia carnis, vel ad satisfaciendum, aliquis tamen potest esse cui non sit necessarium carnem per ieiunia comprimere, nec satisfacere per ieiunia, quia potest fieri satisfactio per eleemosynam, vel orationem, etiam qa satisfactio debita Deo qualis fit per ieiunia, non est simpliciter necessaria in hac vita, cum possit homo satisfacere post mortem: ideo Christus ieiunia sub C præcepto non instituit, quia solas res simpliciter necessarias ad bene viuere sub prȩcepto imposuit. etiã non fuit conueniens, quòd Christus ieiuniorum legem imponeret, quia tunc traderet eã sub aliquo certo modo, & oporteret illam obseruari a tota Ecclesia, & quia lex Christi a toto orbe recipienda erat, obligarentur omnes homines ad ieiunia, non tamen cõpetit omnibus hominibus ijdem modus ieiunandi, sicut nec ijdem cibi apud omnes gentes. ideo non fuit conueniens Christum sub præcepto ieiunia aliqua instituere.

Alia etiam causa fuit præcipua, quia nullum præ- D ceptum Christi est dispensabile per aliquem hominem: si ergo Christus instituisset ieiunia, nullo modo fuissent dispensabilia. hoc autem erat inconueniens, quia ex multis causis conueniens est, quòd liceat homini absoluere se a debito ieiunandi, quia aliàs incide rent multa inconuenientia: ideo non decuit, quòd Christus sub præcepto poneret ieiunium aliquod: etiam patet, quòd non fuit conueniens poni sub consilio, quia consilia sunt de illis per quæ homo efficitur perfectus infra decimonono, si vis esse perfectus vade, & vende vniuersa, quæ ha. &c. charitas autem est per quàm homo perfectus efficitur: ideo illi actus cadunt sub consilio, qui pertinent proprie ad charitatem Dei, & proximi, ieiunare autem secundum se E non est opus charitatis, sed pœnitentiæ, vel satisfactionis, & non dicit secundum se aliquam perfectionem nisi inquantum potest prodesse ad aliquid. Consilia autem dicunt immediate perfectionem. ideo prohibere non debuit poni ieiunium inter consilia, quia quantum est aliquod consilium de opere perfectiori tanto pertinet ad maiorem charitatem, possunt tamen esse magna ieiunia cum parua charitate: ideo ieiunium non perficit hominem, sicut alia opera, quæ Christus posuit sub consilio. potest dici tamen, quòd ieiunium pertinet ad consilium inquantum omne opus supererogationis, ideſt, quòd non cadit sub precepto dicitur ad consilium pertinere: Christus ergo non posuit consilia expresse nisi de rebus illis, quę per

tinent ad excellentem charitatem. ieiunium autem, quia non erat tale, non fuit ab eo positum expresse sub consilio, & tamen tacite posuit illud sub consilio, indicans quòd vtile erat ad aliqua cum dixit infra 17. hoc genus dęmoniorum non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione & infra 9. significauit, quòd discipuli sui aliquo tempore ieiunaturi essent, ipse quoque, in aliquo nobis ieiuniorum doctrinam tradidit inquãtum ieiunauit 40. diebus supra 4. & Luc. 4.

Ad primum dicendum, ꝙ Christus non prȩcepit nobis ieiunare, sed præsupposuit, ꝙ aliquãdo ieiunaturi essemus. ſ. quia ieiunare erat actus pœnitentię, & qa ipse prædicauerat pœnitentiam supra 4. præsupponebatur, ꝙ aliquando ieiunaremus, non tamen erat necesse simpliciter, quia potest alio modo pœnitentia fieri nullo ieiunio facto. Christus ergo non præcepit hic ieiunare, sed quia sciebat, quòd aliquando ieiunaturi essemus tradidit nobis doctrinam, quàm seruaremus ieiunando.

Ad secundum dicendum, ꝙ Christus non prȩcepit ibi ieiunare post absentiam suam, sed prœnunciauit, quòd discipuli ieiunaturi essent post mortem eius, quia tunc erat tempus luctus, & afflictionis: etiã dedit ibi Christus aliam causam quare discipuli sui eo viuente non ieiunabat. ſ. quia nemo mittit vinum nouum in veteres vres, ideſt, quòd discipuli erant noui in doctrina Christi, & non oportebat immediate exercitare eos in rebus duris, & difficilibus. mortuo autem eo essent iam viri, & assuefacti, & tunc possent C ieiunare, & ieiunarent.

Ad tertium dicendum, quòd sub prȩceptis, & consilijs comprehenditur omne bonum quod quis facere potest, non tamen determinate ponuntur omnia bona, quæ quis potest facere, sed eximuntur aliqua, & ita verum est, ꝙ ieiunium Christus non posuit sub præcepto, & ideo pertinebat ad consilium, quia tamẽ non erat de illis consilijs, quæ dicunt magnam perfectionem non expressit Christus illud, sicut expressit quędam alia.

An fuit conueniens, quòd Ecclesia instituerit aliqua ieiunia sub præcep. Et quæ conditio sit præceptorum Christi, & Moysi. Quæst. CXXXI.

QVAERETVR an fuit conueniens, quòd Ecclesia poneret ieiunium sub præcepto.

Dicunt quidam, quòd non, quia prȩcepta non dantur de operibus supererogationis, quia illa pertinent ad consilium: ieiunium autem est huiusmodi: ideo non debuit poni sub prȩcepto.

Item dicit. g. super illud. Psal. 44. omnis gloria eius filio regis ab intus, quòd gloria Ecclesiæ consistit in interioribus virtutibus, sicut sunt spes, fides, charitas, omne tamen prȩceptum Ecclesiæ ordinatur ad gloriam Ecclesiæ: ergo debet dari de solis interioribus operibus: ieiunium autem consistit in exterioribus: ergo non debuit imponi ab Ecclesia sub præcepto.

Itẽ imponere ieiunia sub præcepto est imponere obseruantias, quæ militant contra libertatem legis Christi. nam dicitur lex Christi esse libertatis, & lex Moysi esse seruilis. ad Gala. quarto, & quinto, & hoc propter multitudinem obseruantiarum cęremonialium veteris testamenti, ita vt viderentur importabiles Actuum decimoquinto, hoc est onus, ꝙ nec nos nec patres nostri ferre potuimus: ergo non debent esse obseruantiæ istę in nouo testamento. vnde Augustinus increpat quosdam introducentes multas cęremonias in nouo testamento in lib. ad inquisitiones Ianuarij, scilicet, quidam ipsam religionem nostram quam manifestissimis, & paucissimis celebrationum

sacramentis

sacramentis Dei misericordia voluit esse liberum seruilibus premunt oneribus, non ergo debent in ea imponi ieiunia sub precepto.

Dicendum, quòd per Ecclesiam imposita fuerunt multa ieiunia, & omnia obligant, quia posita sunt sub præcepto. nam Ecclesia per statum suum obligat fideles, sicut si esset Dei præceptum, quia Christus dixit discipulis, qui vos audit me audit infra decimo: ergo sicut præceptum Christi seruandum est, ita præceptum prælatorum Ecclesiæ, Ecclesia tamen statuit super ieiunijs: ergo sub præcepto tenemur ad ieiunia.

Item dicit Hieron. ad Lucinum, & habetur 76. distin. cap. vtinam. quòd de ieiunijs vnaquæque prouincia abundet in suo sensu, & præcepta maiorum leges Apostolicas arbitretur: ergo statuta de ieiunio facta a maioribus, ideſt, a prælatis Ecclesiæ obligant, sicut leges Apostolicæ, illæ tamen si essent simpliciter obligarent; ergo ieiunium sub præcepto cadit.

Amplius Dicendum est, quòd fuit conueniens statuere Ecclesiam aliqua ieiunia, quia ad prelatos Ecclesiæ pertinet habere curam de fidelibus, sicut ad principes seculares de tota republica. Principes tamen seculares tradunt precepta legalia de omnibus illis, quæ putant esse vtilia reipublice determinando in particulari ipsa, quæ vniuersaliter continebantur in iure naturali, ita ergo ad prelatos Ecclesię pertinebit dare leges præcipiendo ea, quę pertinent ad commu nem statum fidelium in spirituali profectu, principes tamen seculi per legem disponunt de cibis reipublicæ inquantum pertinēt, & ad sanitatem, & bonam habitudinem corporalem, vt dicit Atistote. decimo Ethicorum. s. quòd ad legem Politicam pertinet ordinare nutritiones iuuenum, & adinuentiones ipsorum virorum, ideſt, studia & opera, vt arceantur a malis, & ad bona perducantur. pertinebit ergo ad prelatos Ecclesię ordinare de cibis fidelium inquantum pertinēt ad salutem spiritualem. hoc autem est, quòd aliquando fideles ieiunent, & tamen valde pertinet ad salutem spiritualem ieiunare, tam vt abstineatur a vitijs carnis, quàm vt satisfiat de peccatis præteritis, & propter multa de quibus dicetur infra quęstione 174. fuit ergo conueniens, quòd Ecclesia instituęret ieiunia aliqua sub præcepto, & ita instituit multa, & quotidie potest instituere, si viderit opportunum.

Ad primum dicendum, quòd supererogatio est duplex, quædam quæ nullo modo pertinet ad necessitatem salutis, & ista nunquam cadit sub precepto, sed sub consilio, vt seruare virginitatem prima Corintio. septimo. Alia pertinet aliquo modo ad necessitatē salutis sumendo eam generaliter, determinando tamen ad talem, vel talem modum non est de necessitate salutis, & de talibus potest dari præceptum immo debet dari, ita est de ieiunio. nam est ieiunium ad reprimendum vitia carnis, quia illa concupiscit aduersus spiritum ad Galatas quinto, istud autem, & similia est commune ad omnes fideles Iaco. tertio, in multis offendimus omnes: fuit ergo conueniens dari aliqua remedia generalia ad omnes fideles, & tale est ieiunium: ideo Ecclesia debuit instituere aliqua ieiunia.

Ad secundum dicendum, quòd pulchritudo spiritualis Ecclesiæ, & cuiuslibet hominis consistit principaliter in actibus interioribus, & maxime in virtutibus, quę habent actus pure spirituales, vt sunt spes fides charitas. nam per istas colitur Deus, vt ait Augustinus in Enchiridion. actus tamen boni exteriores pertinent ad spiritualem pulchritudinem inquantum illi imperantur a virtutibus interioribus, quę faciunt, & conseruant interiorem decorem, & sic est ieiunium: minus tamen pertinent ad spiritualem decorem exteriores actus quàm interiores, quia non sunt boni nisi inquantum ab interioribus progrediuntur.

Ad tertium dicendum, quòd lex Christi consistit precipue in charitate infra 22. scilicet, in hoc pendent leges, & prophetę. ideo occupatio fidelium debet esse circa dilectionem Dei, & proximi. non ergo debet lex, vel status fidelium repleri obseruantijs, ne prę multitudine obseruantiarum auertatur animus ab operibus necessarijs, scilicet, charitatis. sicut Christus redarguit Pharisæos, quia tendebant ad paruas cęremonias, & omittebant ea, quę erant præcipua in lege, scilicet, misericordiam, & iudicium infra duodecimo, & vigesimotertio. in lege Moysi erat aliquis modus talium obseruantiarum, quia tot erant cęremoniç, quòd satis erat homini obseruate illas, etiam non attendendo ad alia, tales autem cęremonię causabant seruitutem, & non sunt introducendę in nouo testamento, quòd tamen sint aliquę obseruantię deuotę, & vtiles ab reprimendam peccata non est seruitus, sed potius liberari a seruitute peccatorum, quia illa repugnat libertati spirituali. nam debet esse nobis libertas ab oneribus obseruantiarum, non tamen tanta libertas, quòd vertatur nobis in occasionem peccandi. sic dicitur ad Galatas quinto, vos autem fratres in libertatem vocati estis tantum ne libertatem detis in occasionem carnis.

Sciendum autem, quę sunt cęremonie vtiles fidelibus, & deuotę, non est standum iudicio cuiusliber, sed solum Ecclesię, ideſt, prælatorum: & ideo cęremoniæ illę, quę introducuntur ab Ecclesia, vt obseruentur debent obseruari, & ita est de ieiunijs ab Ecclesia impositis, & hoc non improbat Augustinus, sed solum illas obseruantias, quę nec sanctarum scripturarum auctoritatibus continentur, nec in concilijs Episcoporum statutę inueniuntur, nec consuetudine vniuersalis Ecclesię roboratę sunt, vt dicitur ibidem: tales autem velle introducere cęremonias ad hoc, quòd obseruari debeant malum est.

Vnde ieiunium habuit ortum. Et quòd tripliciter accipitur. Quæst. CXXXII.

QVAERETVR de ieiunio vnde habuit ortum.

Dicendum, quòd si quęramus quis fuit prius ieiunans sciri non potest: constat. n. quòd ieiunia sunt antiquissima, & in omni tempore quo homines cognouerunt Deum, fuerunt ieiunia, vnde antequam daretur lex Moysi ieiunia erant, vt præsupponitur Nume. 30. scilicet, si vouerit, vt per ieiunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam. vnde non habuit ieiunium ortum a lege Dei, sed in lege naturę secundum rectam rationem ortum est: ex quo apparet, quòd sit antiquissimum, quia ea, quę per legem naturę, vel rationem ortum habent antiquissima sunt: motiua etiam quę sunt ad ieiunandum ostendunt, quòd istud ieiunium sit antiquissimum. Fuit enim ieiunium a principio introductum inter homines ad significandum tristitiam, quia ieiunium est quędam pœna cum subtrahat homo sibi cibos aliquo modo necessarios: nam delectatio sensibilis hominis, quę maxime cognita est, est corporalis, vt dicitur septimo Ethicorum circa finem, ista autem consistit precipue in tactu, & gustu circa quos temperantia est, vt dicitur tertio Ethicorum cap. de temperantia, subtractio ergo istarum delectationum est tristitia hominis, & quia delectatio gustus est in cibo, & potus, quę

quæ tolluntur, vel minuuntur per ieiunium, pertinet ieiunium communiter ad tristitiam, & propter hoc homines ab antiquo, qui volebant tristari, vel se tristes ostendere ieiunabant, & quia homines pro mortuis solent plangere, & affligere se, fuit consuetum apud antiquos, quòd quando faciebant planctum solemnem pro aliquo, quòd inter cęteras afflictiones etiam tunc ieiunarent, vt per hoc tristes se ostenderent sic dicitur primo Reg. trigesimoprimo, quòd viri Iabes tulerunt cadauera Saul, & filiorum eius, & combusserunt ea, & sepelierunt in nemore Iabes, & ieiunauerunt septem diebus, idem patet. primo Paralipo. decimo: etiam quando Dauid, & viri sui audierunt Saulem, & filios eius corruisse in bello, planxerunt fletu magno, & ieiunauerunt tota die vsque ad vesperam 2. Regum primo, sic etiam quando Ioab occidit Abner principem exercitus Isboseth in dolo, doluit valde Dauid, & venit multitudo populi, vt consolaretur eum, & vt sumeret cibum cum illo, & ille noluit consolari nec comedere, sed iurauit, quòd vsq; ad solis occasum non comederet, secundo Regum tertio, & hoc erat, quia nolebat cessare a planctu pro Abner, & tamen si solueret ieiunium cessaret per hoc a planctu: voluit ergo ieiunare vsque ad vesperam.

Ex hoc etiam sequebatur, quòd si homines volebant esse tristes, vel ostendere tristitiam propter aliqua mala, quæ eis acciderant ieiunabant. sic innuitur Zacha. 8. cum Deus dicit Israelitis ieiunium quarti, & ieiunium quinti. &c. domui Iudę, & Ierusalem in dies festos verteturs, & in gaudium, in quo innuitur, quòd ieiunium opponitur gaudio, & lętitiæ festiuæ, & sic erat, quia Iudæi faciebant illa ieiunia anniuersarie in memoriam quorundam malorum, quę eis acciderant, vt dicetur infra quęstion. 134. patet etiam hoc ex modo loquendi Christi infra nono, & Mar. secundo, & Luc. quinto. s. non possunt filij sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus, venient autem dies in quibus auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt, & sic in prędicentia sponsi, ideſt, tempore nunptiarum, quę est festiuitas non possunt filij sponsi, ideſt, sodales ei⁹ lugere nec ieiunare, sed cum sponsus fuerit ab eis ablatus per mortem, vel aliàs, ita quòd videre eum non possint, tunc lugebunt, & ieiunabunt, & sic pro tristitia est ieiunium, & patet maxime, quia vbi Matheus dixit infra nono, nō possunt filij sponsi lugere, dicitur Mar. 2. non possunt filij sponsi ieiunare, in quo innuitur, quòd ieiunare, & lugere idem sunt, & ita etiam Luc. quinto, dicitur ieiunare pro lugere: ista ergo duo accipiebantur tanquam contraria, scilicet, habere diem festum, & ieiunare, sicut ridere, & lugere, & ita Esdras suasit populo, quòd in die festo non lugerent, sed comederent, & biberent, & mitterent partes pauperibus, & tamen lugebant illi pro peccatis suis, vt patet primo Esdrę decimo: sic etiam Christus hic dixit, tu autem cum ieiunas vnge caput tuum oleo, & faciem tuam laua, & hoc dixit, quia ista pertinebant ad festiuitatem, & in festiuitate nemo ieiunabat, & sic posset quilibet ostendere se non ieiunare, sic dicit Hieronymus super Matth. scilicet, loquitur iuxta ritum prouincię Palestinę vbi diebus festis solent vngere capita. prępcipit ergo vt quando ieiunamus lętos, & festiuos nos esse monstremus. Ex hoc apparet, quòd ieiunium est antiquissimum cum fuerit introductum ad luctum mortuorum, & etiam ad ostendendum tristitiam pro malis, quę homo patitur, vel ei acciderunt, lugere tamen mortuos, & tristitiam ostendere pro malis, quę patimur a principio sęculi est; ideo ex tunc est ieiunium.

Aliud motiuum ieiunij est propter Deum, & hoc potest esse tripliciter. Vno modo inquantum est actus latrię. Alio modo inquantum est ad impetrandum. Tertio inquantum est ad satisfaciendum.

Primo modo est proprie actus latrię: nam Deo inquantum est Dominus noster, & creator, & gubernator, tenemur exhibere honorem quendam: etiam si nihil ab eo expectaremus recipere, & hoc modo laudamus ipsum orando: sic etiam propter ipsum ieiunare possumus, inquantum per hoc quendam honorē exhibemus ei, & possumus per hoc expectare ab ipso retributionem, sicut pro omnibus bonis operibus, & hoc modo loquitur Christus, scilicet, tu autem cum ieiunas &c. & pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi.

Secundo modo sit ieiunium ad impetrandum aliquid a Deo, vt si aliqui sunt in tribulationibus, & petunt a Deo liberari ieiunant, vt hoc obtineant, sic patet de rege Iosaphat, qui putans se non posse resistere hostibus ieiunauit cum toto populo. secundo Paralip. vigesimo: sic etiam Iudei quādo Holophęrnes voluit vastare totam terram eorum per omnia loca ieiunabant. Iudith quarto, & sexto. & sic Niniuitæ quando periuerunt, ne subuerteretur Niniue, Ionę tertio, & tunc est ieiunium per modum orationis, quia sicut est oratio ad impetrandum, ita etiam ieiunium, & quando ambo fuerint simul melius est sic dicitur Tobię 12. bona est oratio cum ieiunio: nam ad hoc, quòd quis faciliter impetret non sufficit orare solum, sed etiam ieiunare, vt ait Augustinus lib. quęstio. vete. testam. & habetur trigesimotertio quęstione quinta, capitu. Christiano, scilicet, temporibus ieiuniorum ab vxore abstinēdum est, quia etiā a licitis abstinendum est, vt facilius impetrari possit quod postulatur.

Tertio modo est ieiunium actus pęnitentię inquātum est recompensatio quædam pęnę pro peccatis commissis, & isto modo ieiunium imponitur illis quibus iubetur pęnitentiam agere, & de hoc etiam sępe scriptura loquitur, & potest intelligi, quòd habetur Num. trigesimo, scilicet, si per ieiunium, vel cęterarum rerum abstinentiam affligat animam suam: affligere tamen est punire se quod maxime pertinet ad recompensationem pęnarum debitarum pro peccatis. Ex his etiam patet, quòd ieiunium etiam sit antiquissimum, quia cum Deus a principio sęculi fuerit a multis hominibus cognitus, illi exhiberent ei cultum latrię, & orarent ad ipsum pro liberatione ab angustijs, & satisfacere vellent pro aliquibus peccatis, & pro his facerent ieiunium.

An in lege veteri fuerint aliqua ieiunia sub præcepto, & quare ibi fuerint cum in noua nullum sit sub prępcepto. Et quid contritio ac satisfactio.
Quæst. CXXXIII.

QVAERETVR an in lege veteri fuerunt aliqua ieiunia sub prępcepto, & quare ibi fuerunt, cum in noua nullum sit sub prępcepto.

Dicendum, quòd apud Iudęos fuerunt ieiunia multa, sicut dixerunt discipuli Ioannis ad Christum quare nos, & Pharisęi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? infra nono, & Luc. quinto, quędam tamen istorum fuerunt introducta ex lege, alia vero ex voluntate Iudęorum de quibus dicetur sequenti quęstione. ex lege solum fuit introductum vnum ieiunium proprie loquendo, pro hoc tamen dicendum, quod ieiuniun dicit subtractionem cibi, & hoc ad macerandam carnem, large ergo quęcunque cibi subtractio, vel afflictio carnis in cibo,

in cibo poteſt vocari ieiunium, & hoc modo dies azymorum apud Iudæos vocabantur ieiunium, quia per ſeptem dies non licebat eis mãducare panem fermentatum, Exodi duodecimo, ſed manducabant panes azymos, & illi inducunt quandam afflictionem carnis, quia nec ſunt ſuaues guſtui, nec vtiles ſtomacho, & maxime quando incipiunt durescere: ideo vocantur afflictionis Deuteronom. decimoſexto, ſeptem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem, & ita poterant dies azymorum vocari dies ieiunij accipiendo large, & tamen non vocabantur, quia in his diebus non cogebantur Iudæi abſtinere ab aliquo cibo niſi a pane fermentato, cætera autem comedere poterant, ſicut ſolebant, & quoties vellent quotidie. ideo dies ieiunij proprie non erat apud Iudæos ex præcepto legis niſi vnicus, ſcilicet, dies propitiationis. Leui. decimoſexto, & vigeſimotertio: nam in hac die Deus iubebat Iudęis, quòd affligerent animas ſuas, & quicunque non affligeret ſe periret de populo, & erat iſta afflictio in abſtinentia a cibo, & ab omnibus delectationibus.

Sed tunc dicetur quare in veteri teſtamento fuerunt impoſita aliqua ieiunia, & non in nouo, cum potius debuiſſent poni in nouo, quia ieiunium eſt opus bonum, & tamen ad bonum perfectius mouentur homines per legem Chriſti, quàm per legem Moyſi, quia lex Moyſi erat imperfecta, & data hominibus imperfectis, lex autem Chriſti perfecta eſt.

Dicendum, quòd in veteri teſtamento erant multa figuralia, quæ in nouo non fuerunt, quoniam omnia in figura Iudæis contingebant. prima Corint. decimo, & hoc, quia lex illa habebat quaſi quandam vmbram, vel imaginem leuem bonorum futurorum, & ad hoc pertinet eſſe figuram ad Hebræ. decimo, vmbram futurorum bonorum lex continet. iſta autem figuralia erant aliqua ſenſibilia exterius facta, & ſic talia debuerunt eſſe in lege Moyſi, & tale fuit hoc ieiunium. nam Deus voluit Iudęis oſtendere, quòd ipſe remitteret omnia peccata ad ſe conuerſis, & pro illis peccatis oportebat, quòd homo faceret pœnitentiam, ad hoc autem inſſit fieri confeſſionem omnium peccatorum ſuper caput hirci. Leui. decimoſexto, non quidem, quòd peccata pronunciare ſuper caput hirci eſſet alicuius vtilitatis, ſed vt per hoc oſtenderetur, quòd homo debet peccata ſua Deo manifeſtare, licet illa ſciat dolendo de illis, & proponendo ſatisfacere, & ad hoc iuſſum eſt Iudæis, quòd affligerent ſe illa die ieiunando, per quod ſignificatur contritio, & ſatisfactio. nam contritio eſt afflictio cordis, ſatisfactio autem eſt afflictio operis, ſiue in opere. vnde magis fuit ieiunium iſtud Iudæorum ad ſignificandum quàm ad aliquid efficiendum, quia non fiebat per illud ieiunium perfecta ſatisfactio pro omnibus peccatis, maxime, quia tunc Iudei non confitebantur ſingulariter peccata ſua quaſi ſinguli pro peccatis ſuis ſatisfacere vellent, ſed ſolum peccata populi. fuit ergo hoc ieiunium ad ſignificationem, in nouo autem teſtamento nihil ponitur ad ſignificationem: ideo non oportuit poni tale ieiunium: nam etiam ſi ieiunium ſit opus ſatisfactionis pertinẽs ad pœnitentiam, nõ oportuit, quòd in nouo teſtamento poneretur ſub præcepto, quia alij modi ſunt ſatisfaciendi præter ieiuniũ, Chriſtus tamen non poſuit ſub præcepto niſi ea, quæ erant ſimpliciter neceſſaria, nec tamen ſequitur ex hoc, quòd lex veteris teſtamenti eſſet perfectior tanquam iubens plura bona, quia non iuſſit fieri ieiunium iſtud tanquam pertinens ad perfectionem operis, ſed principaliter ad ſignificationem. nã

F aliàs plura ieiunia impoſuiſſet: nam vnicum diem in toto anno ieiunare nihil eſſe videtur.

Quæ ieiunia erant non per legem apud Iudæos introducta Et qui modus ieiunandi Iudæorum, Saracenorum, & Chriſtianorum & in quo concordant. Quæſt. CXXXIIII.

QVAERETVR de alijs ieiunijs, quæ apud Iudæos introducta fuerunt non per legem.

Etiam dicendum, quòd iſta erant duplicia. Quędam pertinebant ſpecialiter ad aliquos homines. Alia vero ad totum populum. Erant G nanque inter Iudæos aliqui habentes vitam religioſiorem, & iſti multa ieiunia faciebant, ſic erat de Phariſæis, qui reliquo populo ſanctiores videri volebant: ſic etiam erat de diſcipulis Ioannis Baptiſtæ quos ipſe erudiebat ad aliquem modum ſanctitatis: nam etiam iſti ieiunabant ſępe infra nono, & Marci ſecundo, vbi diſcipuli Ioannis dixerunt Chriſto, quare nos, & Phariſęi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? & maxime competabat hoc diſcipulis Ioannis, quia Ioannes prædicabat pœnitentiam dicens pœnitentiam agite ſupra tertio: ad pœnitentiam autem pertinet ſeipſum affligere, quod fit per ieiunium: ideo ieiunia frequentabant diſcipuli Ioannis, & etiam Phariſęi, quia Phariſęi veniebant ad Ioannem, & baptizabantur ab eo, quibus Ioannes dicebat facite fructus dignos pœnitentiæ ſupra tertio, & Luc. tertio: ipſi ergo ieiunarent tanquam in ieiunio conſiſteret totus fructus pœnitentiæ: ſic etiam fuerunt inter Iudæos aliæ ſectæ, ſicut Eſenorum, & Saducęorum, qui habebant diuerſos modos viuendi, & Eſeni maxime ieiunijs vacabant, de quibus dictum eſt ſupra 3.

Alia erant ieiunia toti populo communia, quæ per modum ſtatuti, vel legis ab omnibus Iudæis obſeruabantur, & iſta ſunt de quibus dicitur Zachar. octauo. Ieiunium quarti: ieiunium quinti, ieiunium ſeptimi, ieiunium decimi in gaudium, & dies feſtos I verterur domui Iuda, & Ieruſalem. iſta ieiunia, quæ fiebant in quatuor menſibus, ſcilicet, quarto, & quinto, ſeptimo, & decimo non fuerunt a Deo præcepta, ſed a populo introducta in memoriam alicuius triſtitiæ, & malorum, quæ Iudæi tolerauerunt, & ad repręſentandum anniuerſarie illam triſtitiam ieiunabant illis temporibus, quibus tolerauerant iſta mala.

Ieiunium quarti mẽſis fiebat a Iudęis propter duo. Primo propter fractionem tabularum legis, quia in quarto menſe Iudęorum, ideſt, in Iulio die ſeptima, vel decima, vt ipſi putant, Moyſes deſcendens de monte accepta lege, cum videret, quòd populus colebat vitulum confregit tabulas ad radicem montis, K Exodi trigeſimoſecundo, & Deuteronom. nono. Secundo propter captiuitatem Iudęorum, & captionem vrbis Ieruſalem: nam hoc tempore in menſe Iulij muri ciuitatis per Caldæos rupti ſunt.

Ieiunium quinti menſis fuit propter alia tria, licet cauſa inſtitutionis eius a principio ſolum duplex fuit. Prima fuit, quia hoc menſe redeuntibus exploratoribus de terra promiſſionis murmurauit populus, & pro hoc iuſſi ſunt manere in deſerto quadraginta annis Numeri decimoquarto, cum alias immediate intraturi eſſent in terram promiſſam. Secunda fuit, quia in menſe quinto, ideſt, Auguſto Nabuchodonoſor, & Caldæi ingreſſi Ieruſalem ſuccenderunt templum Domini, & ſubuerterunt illud. hoc etiam menſe poſt multa tempora capta iterum Ieruſalem

ruſalem a Romanis ſub Tito, & Veſpaſiano poſt Chriſti mortem euerſum, & ſuccenſum eſt templum, & multa millia Iudęorum cęſa ſunt, Iudæi tamen propter duo prima iſtorum inſtituerunt ieiunium iſtud, quia quando Deus per Zachariam dixit hoc, ſcilicet, ieiunium quarti &c. nondum acciderat euerſio templi per Romanos: nunc tamen a Iudæis obſeruatur iſtud ieiunium propter omnes iſtas cauſas.

Ieiunium ſeptimi putant aliqui eſſe ieiunium diei propitiationis quod fiebat menſe ſeptimo die decima menſis Leui. decimoſexto, & vigeſimotertio, & tamen falſum eſt, quia Deus ſignificabat, quòd iſta B ieiunia mutarẽtur a Iudęis, quia dictum eſt ieiunium quarti &c. erit in gaudium, & dies feſtos, & tamen de ieiunio diei propitiationis non poteſt intelligi, quia illud erat ieiunium legis, & nunquam ceſſaturum erat quandiu lex duraret. Ieiunium autem quod fiebat ex voluntate Iudæorum in memoriam alicuius triſtitiæ, ſi aduenirent poſtea contraria lętitia poterat conuenienter mutari, & hoc innuitur cum dicitur, quòd verteretur in gaudium, & dies feſtos: ideo dicendum, vt vult Hieronymus, quòd fuit iſtud ieiunium menſe ſeptimo, quia tunc occiſus eſt Godolias, qui relictus fuerat a Caldæis princeps terrę Iudæorum, & propter mortem illius omnes C Iudęi, qui relicti fuerant in terra, fugerunt in Aegyptum quarto Regum vigeſimoquinto, & Ieremia quadrageſimoſecundo, & non reuerſi ſunt amplius in terram ſuam eodem cap. ſed manſit terra Iudæorum ſine habitatore per ſeptuaginta annos quouſque redierunt Iudæi, qui ducti fuerunt in Babylonem, & propter hoc Iudęi ieiunauerunt, quia iſta fuit eis magna deſolatio.

Ieiunium decimi menſis, qui coincidit cum Ianuario noſtro factum fuit a Iudæis propter planctum quem Iudęi exiſtentes in Babylone habuerunt, cognito quòd templum Dei eſſet ſuccenſum, & ciuitas deſtructa: nam ante illam captiuitatem erant multi de Iudæis in Babylone, qui ante hoc per regem Nabuchodonoſor translati fuerant ſub rege Ioachin rege Iuda, vt oſtenſum eſt late ſupra ſecundo D cap. quæſtione nonageſimaprima, & erant ibi Daniel, & Ezechiel Prophetę, & cum ſuccenſio templi, & vrbis facta fuiſſet menſe quinto, Iudęi in Babylone exiſtentes cognouerunt hoc menſe decimo, & tunc ieiunauerunt: iſta igitur erant ieiunia communia Iudęorum, quæ per legem non fuerunt introducta, ſed ex volũtate populi de his Hier. ſuper Zacha. & patet 76. diſtin. cap. ieiunium, & hoc eſt quantum ad ieiunia Iudęorum.

Conſiderandum autem, quòd ieiunia Iudæorum, ſiue introducta ex lege, ſiue per eorum voluntatem aliquo modo concordant cum noſtris, ſed non in totum: nam ipſi die ieiunij carnibus veſcuntur, & tamẽ per totam diem nihil comedunt. Sic etiam alię gentes ieiunant, vt ſarraceni, quorum ieiunium turpe eſt, Eccleſia autem a carnibus abſtinere facit in E ieiunio, ſemel tamen per diem cibum ſumere concedit: omnes ergo gentes ieiunantes concordant in hoc, quòd carnem macerant ſubtrahendo ſibi cibum, & tamen in cęremonijs ſpecialibus ieiunij non concordant: ideo quandocunque de ieiunio loquimur, intelligitur ieiunium illud quod Eccleſia inſtituit, quia ipſa introduxit cęremonias rationabiles ieiunandi.

A *An violans ieiunium Eccleſiæ peccet ſemper mortaliter. Et quæ proprie appellantur præcepta poſitiua, & præcepta iuris naturalis. Et quòd omnia præcepta legis Chriſti ſunt naturalia. Quæſt. CXXXV.*

QVAERETVR an violans ieiunium Eccleſię peccet ſemper mortaliter.

Dicendum, quòd præceptũ obligat, ita quòd ſi non fiat pœnam habet, vt ait Augu. 14. queſt. 1. cap. quiſquis, & cap. quod præcipitur, & dicitur, quòd habet pœnam. ſ. peccati mortalis, vt ſolet exponi. Eccleſia autem ſub præcepto inſtituit B ieiunia: ideo videtur, quòd tranſgreſſio eorum peccatum mortale ſit. Dicendum tamen, quòd præcepta Eccleſiæ ſunt præcepta iuris poſitiui, ſunt autem poſitiua illa, quę antequam fiant non differt, ſic vel ſic fieri, differt autem poſtquam fuerint poſita, vt dicitur 5. Ethic.

Præcepta autem iuris naturalis ſunt de bono neceſſario, & de malo quod neceſſe eſt vitari: & ideo differt ſic vel ſic eſſe: ideo contra præcepta iuris naturalis nemo poteſt agere in aliquo caſu, quin peccet mortaliter. Et ita eſt de præceptis legis Chriſti, quia ipſe nihil poſuit quod eſſet pure poſitiuum, ſed ea, quæ aliàs naturaliter obligabant: ideo quandocunque fiat aliquid contra Chriſti legem, peccatum mortale eſt. Secus autem eſt de præceptis Eccleſię, quia illa ſunt ius poſitiuum, & talia non dicunt bonum neceſſarium, ſed illud per quod homo dirigitur ad bonum, & principalem vim obligandi habent ex inſtitutione legislatoris, & intentione eius: nam ipſe vult illa obligare inquantum dirigunt hominem ad id quod eſt ſimpliciter bonum. Cõtingit autem, quòd in aliquo caſu obſeruatio eorum potius impediat rectitudinem ad verum bonum, & tunc obſeruare talia præcepta non eſt de intentione legislatoris, & ille, qui obſeruaret, licet concordaret verbis legis, non cõcordaret intentioni legislatoris.

Ita autem eſt de ieiunijs, quia inſtituta ſunt ab Eccleſia, vt hominem dirigant in bonum. ſ. vt non dominentur in eo vitia carnis, & propter alias cauſas. ſi tamen in omni caſu ieiunandum eſſet quando Eccleſia præcipit, acciderent inconuenientia, vt ſiquis eſſet languens, vel ſi alicui accideret ſubito aliqua fames, quòd ſi non comederet videretur moriturus, & ſimilia accidentia: nam in talibus non ſolum licitum eſt frangere ieiunium, ſed etiam peccatum eſſet ſiquis ſubijceret ſe periculis, vt ieiunium non frangeret. Ideo dicendum eſt, quòd non eſt neceſſe, quod omnes frangentes ieiunia Eccleſiæ peccent mortaliter, ſed quicunque frangit illa ex contemptu peccat ſemper mortaliter. ſ. quia putat, quòd Eccleſia non obligat eum, ideſt, non poteſt obligare, vel non curat de illa obligatione, & quidquid fiet ex tali contemptu etiam ſi eſſet circa leuiſſimas cęremonias mortale peccatum erit. Etiam quia requiritur, quòd quicunque frangere vult ieiunium habeat cauſam rationabilem ad hoc faciendum talem, quam ſi legislator vidiſſet diſpenſaret cum eo, vel non obligaſſet ad ieiunandum, & tunc poterit ieiunium frangere ſine peccato mortali. & ſic aliquando frangens ieiunium peccat mortaliter, vt ſi nullam cauſam habeat rationabilem, cum aũt habent cauſam aliqñ nihil peccãt, aliqñ autem venialiter ſolum ſm differentiam cauſę pro qua ieiunium ſoluunt. Aliqui autem ad pauca aduertentes dixerunt, quòd non peccet mortaliter frãgens ieiunium Eccleſiæ niſi agat ex contemptu, ẽt ſi non ſit aliqua cauſa frangendi. Eſt enim iſtud abſurdum, quia tunc præcepta Eccleſiæ data de moribus nihil obligarent quod falſum eſt, quia ẽt agens

contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra legem humanam datam de moribus dirigendis, ideſt, non de modo ordinandi iudicia, & actiones formales, ſed de vita hoīs dirigenda peccat mortaliter: ergo a fortiori agens contra legem Eccleſiæ datam de moribus: nam ſi ſolus contemptus cauſaret peccatum mortale lex Eccleſiæ per ſe nihil faceret, quia etiam vbi nulla lex poſita eſt ſiquis contemnat ea, quæ in Eccleſia ſunt, vt ſi contemnat quācunque cęremoniam mortaliter peccat: ſic enim Deus conqueritur contra Sacerdotes, qui dicebant menſa Domini polluta eſt, ideſt, altare Dei Mala. 1. debet ergo dici, quòd agens contra quodcunque præceptum Eccleſiæ datum de moribus peccat mortaliter, non ſolum ſi ex contemptu agit, ſed etiam ſi non habet iuſtam cauſam ad hoc agendum, & ita eſt in ieiunijs: ideo neceſſe eſt, quòd frangens ieiunium habeat iuſtam cauſam ad hoc faciendum, aliàs peccabit mortaliter.

An aliquis poſſit peccare propter multum ieiunium.
Quæſt. CXXXVI.

QVAERO an poſſit aliquis peccare propter multum ieiunium.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia ieiunare eſt actus religionis, & pertinet ad dilectionem Dei, quia vt ait Grego. in quadam Homil. probatio dilectionis eſt exhibitio operis, & tñ Deus non poteſt diligi ab homine ſupra modum, & quantumcunque diligatur eſt adhuc magis diligibilis cum ſit bonus in infinitum: ergo quātumcunque quis ieiunet, vel alia opera bona faciat pro eo non poteſt excedere. Dicendum, ꝙ aliqñ ieiunare multum eſt peccatum, quia ieiunatur ſupra modum: ſic enim beatus Bernardus confitetur ſe peccaſſe in hoc, ꝙ corpus ſuum interdum nimis ieiunio, & vigilijs debilitauit. Pro quo ſciendum, quòd licet aliqua bona opera ſint, non eſt bonum ſemper facere ea in quacunque quantitate: nam ſm Ariſt. primo Poliți. aliter iudicandum eſt de fine, & aliter de eis, quæ ſunt ad finem: illud enim quod tanquam finis, quęrīt abſque menſura quęrendum eſt. In his autem, quæ ſunt ad finem adhibenda eſt menſura ſm proportionem rei ad finem, ſicut medicus intendens ſanitatem tanquam finem cauſat illam maiorē q̄ pōt, potiones tamen, & medicinas quas ad cauſandum ſanitatem propinat non exhibet quanto maiores poteſt, ſed inquantum credit conuenire ſanitati introducendę: ſic autem eſt in vita, & ſalute ſpirituali, quia dilectio Dei eſt finis omnium operum noſtrorum, & ideo quantomagis potuerimus dilectionem iſtam habere tanto melius eſt, nec eſt in ea exceſſus, quia propter ſeipſam quęrīt, ieiunia autem vigiliæ peregrinatio, & alia corporalia exercitia, licet bona ſint non quęrunt propter ſeipſa, ſed ꝓp dilectionem Dei, quia ipſa non ſunt finis, ſicut dr ad Rom. 14 ꝙ non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed iſta adhibentur tanquam neceſſaria ad finem. ſ. ad domanda vitia carnis, iuxta illud prima Corin. 9. caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem illud redigo: ne cum alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar: iō iſta exercitia corporalia ſunt adhibenda in quadam menſura rationis ita, vt concupiſcentia reprimatur, & tamen natura non extinguatur. iuxta illud ad Ro. 12. exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentē, & Deo placentem, & ſubditur ibi rationabile ſit obſequium veſtrum. ſiquis ergo incaute per ieiunium aut vigilias, vel ſimiles labores debilitaret naturam ita, vt non ſufficeret ad opera ad quæ aliàs tenetur, vt prędicator ad prędicandum, doctor ad docendum, cantor ad canendum, & ita de cęteris, peccat, & ita ſi vir per multa ieiunia debilitaret ſe ita, vt non ſufficeręt reddere debitum vxori, peccaret ſi hoc faceret ſine eius licentia: tales dicuntur offerre holocauſtum de rapina, vt dicit Hierony. & etiam irrationabiliter agūt ſi propter ieiunia multa debilitant ſe, ita vt non ſufficiant ad alia opera meliora, quę facere poſſent, niſi debilitati eſſent per ieiunia, licet ad illa opera aliàs non tenerentur, & in hoc non eſt dicendum, quòd peccet, qui ita agit, quia non eſt peccatum niſi quando agimus contra id ad quod ſumus obligati, ſi igitur nō ſumus obligati ad iſta magna bona, licet poſſemus illa facere, & omittamus ſolum propter minora non eſt peccatum, eſt tamen irrationabiliter factum, quia potius eligenda erant meliora quàm minus bona, & maxime cum in vtriſque ęqualis labor apponendus eſt, vel forte maior labor in minoribus bonis, & de hoc dicit Hiero. quòd rationabilis homo dignitatem amittit, qui ieiunia charitati, vel vigilias ſenſus integritati prędert, & de conſe. diſtin. quinta, capitu. non mediocriter.

Ad primum dicendum, quòd in diligendo Deum, ideſt, in ipſa dilectione, quæ eſt charitatis actus, quantumcunque ſit vehemens, & intenſa non poteſt eſſe exceſſus, ſed ſemper erit melius, & tamē in operibus, quæ ordinantur ad charitatem, ſicut in ieiunio, & vigilijs, & ſimilibus ſecus eſt, quia interdum poteſt eſſe exceſſus ita, vt iam ſint contra charitatem, vt dictum eſt: ideo oportet iſta ſub quadam menſura rationis fieri.

An in ieiunio ſtatuto per Eccleſiam poſſit aliquis diſpenſare, & quis. Et quòd diſpenſatio in legibus Eccleſiæ ad ſolos prælatos pertinet. cum neceſſe fuit prędepta poſitiua eſſe diſpenſabilia. Et quòd præcepta Eccleſiæ ſunt honoranda ſicut præcepta Chriſti. Et in quo differt lex Chriſti a lege Moyſi.
Quæſt. CXXXVII.

QVAERETVR an in ieiunio ſtatuto per Eccleſiam poteſt eſſe diſpenſatio aliqua, ita vt interdum homo non teneatur ad ieiunandum, vel poſſit licite frangi ab aliquo ſine alia diſpenſatione.

Dicunt quidam, quòd non poteſt diſpenſari, quia omnes tenentur ad præcepta Eccleſię, ſicut ad præcepta Chriſti, quia ipſe dixit Luc. 10. qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit, & loquitur Apoſtolis, qui erant prælati Eccleſiæ, contra præcepta tamen Chriſti nulli facere licet, nec in eis diſpenſare. ergo nec contra præcepta Eccleſiæ, inter quæ ſunt præcepta de ieiunio: ergo non licet in ieiunijs diſpenſare.

Item, quòd vtiliter ſtatutum eſt, non poteſt niſi inutiliter relaxari, ieiunia tamen Eccleſiæ propter magnam vtilitatem ſunt ſtatuta: ergo nocumentum erit diſpenſari in illis, non poteſt fieri tamen diſpenſatio, vt fiant ea, quæ ſunt in damnum Eccleſiæ, quia poteſtas eſt data ſolum prælatis a Chriſto in conſtructionem, & non in deſtructionem ſecūdo Corinthiorum decimo, & decimotertio: ergo non poterit diſpenſari in ieiunijs.

Item non poteſt inferior diſpenſare in prędepto ſuperioris, vt ait Bern. lib. de prędeptis, & diſpenſ. ti. quælibet tamen ſingularis perſona eſt inferior Eccleſia: ergo non poteſt aliquis diſpenſare in ieiunijs Eccleſię niſi caput Eccleſiæ, ſcilicet, Chriſtus, vel habens locum capitis, ſcilicet, Papa, alijs autem minoribus videtur, quòd non licebit diſpenſare.

Dicendum, quòd prędepta Eccleſię de ieiunijs, & omnia alia prędepta ſunt iuris poſitiui, & per ea iubentur aliqua, quę non ſunt ſimpliciter, & determinate bona, ſed ſolum inquantum ordinant ad id quod eſt ſimpliciter bonum, quale eſt illud quod per

ius naturale fieri prędipitur, prohibentur etiam aliqua in prædeptis Eccleſiæ non quæ ſunt ſecundum ſe mala, ſed quia ſint occaſio ad id quod eſt ſecundum ſe malum, poteſt tamen contingere, quòd illud quod dirigit hominem ad ſimpliciter bonum, interdum non dirigat, ſed magis impediat, & illud per quod tollitur occaſio ad malum, interdum non tollat occaſionem, ſed potius obſeruatum cauſet maius malum, & in talibus recedere ab obſeruatione iuris poſitiui non ſolum eſt licitum, ſed etiam eſt neceſſarium, & propter hoc neceſſe fuit iura poſitiua eſſe diſpenſabilia quantum ad terrorem ſuum, quia interdum non concordant cum intentione cordentis ea, quę intentio legislatoris fuit per leges facere ciues bonos, & ad virtutem deducere ſecundo Ethicorum: lex tamen habet vigorem a legislatore: ideo quando diſcordat ab intentione eius, ſcilicet, quia non dirigit in bonum, ſed eſt occaſio mali non eſt ſeruanda, quia hoc potius eſſet agere contra legem, ſicut dicitur. ff. de, ll. l. contra legem, & lege, fraus & de regu. iu, lib. texto in regula certum, ſcilicet, certum eſt eum in legem agere, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem, ideſt, contra voluntatem legislatoris, qui eſt lex viua. diſpenſatio ergo eſt in iure poſitiuo, ius autem naturale, quia prohibet ſolum ea, quę ſimpliciter, & determinate mala ſunt, & iubet ſolum ea, quę ſunt ſimpliciter de neceſſitate ſalutis non eſt diſpenſabile, quia non eſt poſſibile in iure naturali eſſe errorem aliquem aſſumendo illud vniuerſaliter, licet quædam determinationes aliqualiter particulares iuris naturalis poſſint interdum effici iniuſtę, ſicut reddere depoſitum, & ſeruare fidem promiſſam, ſic patet quinto Ethicorum vbi dicitur iura naturalia eſſe immutabilia, ſicut etiam res naturales ſunt inuariabiles, vt ignis ardet hic, & in perſis; aliquando tamen naturalia iura mutantur, ſicut etiam res naturales mutantur, vt hominem habere dextram, & ſiniſtram eſt naturale, & tamen contingit interdum ambidextros fieri, prædepta autem Eccleſiæ ſunt de iure poſitiuo: ideo neceſſe eſt, quòd ſint aliquando diſpenſabilia: nam licet, vt communiter conueniant, & contineant iuſtum, tamem propter diuerſitates, quæ contingunt circa ſingularia, non poteſt in omni caſu applicari bene lex ad omnia.

Sicut eſt in medicina, quia etiam in omnibus patientibus eundem morbum non conuenit eadem medicina propter varietatem, quæ in ipſis accidit, nullum ergo prædeptum poteſt poni generaliter de particularibus, quod in aliquo caſu non contingat effici iniuſtum ſi obſeruetur, & tamen legislator ponit legem vniuerſaliter, quia vt communiter bonum eſt illud quod prædipitur, in caſibus autem illis in quibus obſeruare legem eſſet inconueniens, oportet eam omitti, & iſtud eſt diſpenſari in ea.

Iſta tamen diſpenſatio non committitur cuilibet, & hoc ꝓp duo. Primo, quia non iudicaret quilibet bene, an conueniens eſſet ſeruare legem, vel non in caſu dato: ideo oportuit hoc ſolum relinqui arbitrio eorum de quibus præſumitur, quòd in hoc iudicando non errarent. Secundo, quia lex habet iuriſdictionem quandam, & ideo effectum ſuum tolli, vel impediri ad tempus, aut diffiniri quando obſeruari deberet, non debuit pertinere ad quoslibet, ſed ſolum ad habentes iuriſdictionem, quia interpretari, vel diffinire iuriſdictio quędam eſt.

Et propter hoc diſpenſatio in legibus Eccleſiaſticis ad ſolos prælatos pertinet. Primo, quia de ipſis præſumitur, quòd non errabunt iudicando de lege, an debeat in caſu illo obſeruari, vel non cum aſſumpti fuerint ad hoc, quòd præſint, & iudicent. Secundo, quia prælati iuriſdictionem habent, non tamen ex hoc innuitur, quòd quilibet prælatus poſſit diſpenſare in quacunque lege Eccleſiaſtica, ſed ſolum, quòd ad nullum pertinet diſpēſare in aliqua lege Eccleſiaſtica niſi ad prælatum.

De diſpenſatione autem circa ieiunia eſt nunc dubium per quem fiat, & ſi quæratur de Papa non erit dubium quin poſſit in omnibus ieiunijs diſpenſare. De alijs autem prælatis eſt dicendum, quòd aut ieiunia in quibus diſpenſare volunt, ſunt generalia, & inſtituta per Eccleſiam conciliariter congregatam, vel per Papam, vel ſunt ieiunia Synodaliter inſtituta in Epiſcopatu aliquo.

De ſecundis non eſt dubium quin Epiſcopus poſſit diſpenſare in ieiunijs conſtitutis ſpecialiter in Epiſcopatu ſuo, ſiue per eum, ſiue per anteceſſores ſuos, quia tanta eſt poteſtas cuiuslibet Epiſcopi quanta omnium prędeceſſorum ſuorum.

Si autem ſint ieiunia inſtituta per totam Eccleſiā videbatur quibuſdam, quòd non poſſent Epiſcopi diſpenſare, quia ſunt minores.

Dicendum tamen, ꝙ poſſunt, quia Eccleſia permiſit cuicunque prælato diſpenſationem circa iſta: ideo in quibuſcunque ieiunijs poteſt diſpenſari cum quolibet per prælatum exiſtente aliqua cauſa.

De ipſo autem ieiunante, qui eſt perſona priuata.

Dicendum eſt, ꝙ non poteſt diſpenſare ſecum in ieiunio, tamen quia nemo diſpenſat proprie ſecum, quia omnes actus iuriſdictionis exercentur ad alterū tamen etiam quia eſt perſona priuata, & tamen diſpenſare requirit iuriſdictionem, exiſtente tamen aliqua cauſa propter quam non poſſit commode ieiunare, vt propter ęgritudinem, vel aliàs poteſt licite frangere ieiunium: etiam non requiſita diſpenſatione prælati, & tamen non dicitur diſpenſare ſecum proprie, ſed vtitur permiſſione iuris, quia ius non vult eum obligare, immo in quibuſdam caſibus non poſſet eum obligare, vt ſi eſſet in neceſſitate famis, quia neceſſitas non ſubijcitur alicui legi poſitiuę: etiam quia non poteſt ius naturale tolli per poſitiuum, & tamen naturale eſt homini ſuſtentare naturam quandocunque indigeat; ideo ſi tempore ieiuniorum accidat nobis aliqua ſpecialis indigentia cibi, non tenebimur lege poſitiua de ieiunijs.

Ad primum dicendum, quòd prędepta Eccleſiæ honoranda ſunt, ſicut prædepta Chriſti, & ſicut contemnere prædeptum Chriſti eſt peccatum mortale, ita contemnere prædeptum Eccleſiæ, prędepta tamē Chriſti ex parte materiæ ſunt plus obligatoria quàm prædepta Eccleſiæ, quia Chriſtus ſolum prędepit ea, quæ ſunt de iure naturali, non addens aliquas cęremonias nec prędepta particularia, ideſt, de rebus multum particularibus.

Ideo prædepta Chriſti habent duas conditiones quas habet ius naturale, ſcilicet, quòd non ſunt diſpenſabilia, & ꝙ ſunt æterna.

Vtrunque competit iuri naturali: nam in iure naturali nemo diſpenſat: etiam iſtud ius nunquam reuocatur, vt aliud ius ei ſuccedat, ita lex Chriſti non eſt diſpenſabilis: nam inquantum eſt vniuerſalis, & ſolum prędipit ea, quę ſunt ſecundum ſe bona, & neceſſaria ad ſalutem non accidit aliquis caſus particularis, in quo ſit malum obſeruari illam, & oporteat diſpenſari in ea.

Nam iſta eſt neceſſitas diſpenſationis, ſcilicet, quia id quod vniuerſaliter poſitum in aliquo, vt communiter bene conuenit, particulari caſu non conuenit,

& in hoc differt lex Christi a positiua lege Ecclesiæ, F quia cum ista sit de particularibus interdum obseruari illa non conuenit, & ideo oportet dispensari in ea etiam ex alio fundamento, non est lex Christi nunc dispensabilis, quia eiusdem potestatis est legem condere, & dispensare in ea: ideo nemo potest dispensare in lege nisi ille, qui condidit, aut æqualis sibi, vel ille cui lex potestatem commiserit, Christus tamen æqualem non habet nec commisit alicui potestatem dispensandi in lege sua: ideo indispensabilis est. etiam lex Christi est æterna, quia lex, quæ semel bene posita est non debet mutari nisi postea inueniatur continere aliquod malum, vel nociuum reipublicę, & etiam non debet lex mutari quandocunque inueniatur cõtinere iniustum aliquod nisi illud graue sit, vt dicitur G secundo Politi. cap. 5. & propter hoc, quia lex, quę aliquando bona est, interdum propter varietatem temporum efficitur iniusta, solent mutari leges per tempora, & non est inconuenienter factum extra de consangui. & affini. c. non debet. ſ. non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quoque varientur humana. & hoc modo necesse est leges particulares quantumcunque fuerint iustæ, quando positæ sunt effici aliquando iniustas, & mutatione dignas: nam sicut illę leges, quę sunt iuste ad regendum hominem quando est puer, non sunt iustæ ad regendum eum quando est vir, ita & illę leges particulares, quæ a principio sęculi essent vtiles, vel multo tempore ante hoc ad regendum aliquam ciuitatẽ, H vel gentes erunt nunc inutiles, & multæ earum superfluæ, quia multa negocia, vel modi viuendi erant tunc inter homines de quibus leges datę erant, & nũc cessantibus illis modis viuendi omnino sunt leges superuacuę, sic apparet in pluribus legibus trium librorum vltimorum. C. qui iam ad nihilum videtur prodesse, & etiam in primo li. C. quia officia, & administrationes illę de quibus dabantur iam non sunt: etiã quotidie multa negocia de nouo emergunt, quæ nouis legibus, & nouis remedijs indigent: ideo leges particulares etiam si per diuturnitatem temporis non efficerentur iniustæ necesse erat per seipsas deficere multis earum superfluis factis, & in hoc differt lex Christi a lege Moysi, quia licet lex Moysi non erat dispensabilis, quia erat lex Dei, fuit tamen mutabilis inquantum erat de cęremonijs, & de rebus multum particularibus, quæ licet fuerint vtiles genti Iudæorum, quæ habebat statum imperfectum, & quasi puerilem, iam nõ erant vtiles, cum gentes ad perfectum modum viuendi venire deberent: ideo licet in lege Moysi nunquam per aliquem dispensatum est, ipsa tamen per Deum mutata est. Lex autem Christi non solũ est indispensabilis, sed ẽt est vniuersalis, & est solum de bono simpliciter quod est necessarium ad salutem, nunquam ergo successione temporum potest effici ista lex inconueniens: ideo nunquam alia lex ei succedere poterit, sicut nec iuri naturali potest succedere alterum ius deleto eo. leges autem Ecclesiasticæ dispensabiles sunt, & ęternę non sunt, quia dãtur de rebus multum particularibus, vt declaratum est: ideo licet essent ęqualis auctoritatis cũ lege Christi, iustum esset in eis dispensari aliquando, in lege autem Christi nunquam.

Ad secundum dicendum, quòd leges Ecclesiasticæ vtiliter statutę sunt, & tamen interdum per varietatem temporum efficiuntur inutiles totaliter, & tũc tollendę sunt per Ecclesiam, quę eas instituit, & istud non est dispensare, sed abrogare, sicut multi antiqui canones iam reuocati sunt, vt canones illi, qui taxabãt pœnas certas pro singulis peccatis: nam iam Ecclesia reduxit omnia hæc ad arbitrium confessorum, de

pœni. distin. 1. cap. mensura, & extra de pœni. & remi. ci Deus, qui Ecclesiam. Interdum autem lex manet vtilis, & tamen accidit aliquis casus, in quo non est bonum seruare, & tunc non est lex abroganda, sed dispensandum in ea, scilicet, quantum ad illum casum solum.

Aliter potest dici, quòd leges Ecclesiasticę institutę sunt vtiliter quantum ad intentionem condentis, quia ille instituit solum inquantum per eas homines diriguntur ad per se bonum, & arcentur a malis, quãdiu autem manet istud, lex nunquam est dispensabilis, quia nihil aliud est dispensare nisi, quòd daretur homini licentia faciendi malum, & istud malum est nec cadit sub dispensatione, & cum nocumento fieret, quia tamen accidit interdum obseruationem legis quantum ad literam militare contra intentionem legislatoris non debet tunc lex seruari, & non est inutile dispensari in ea, sed potius esset nocumentum si non dispensaretur.

Ad tertium dicendum, quòd inferior non potest dispensare in statuto facto a superiore, nisi de hoc superior expresse dispposuerit, & quia in legibus ieiuniorum permittitur dispensatio inferioribus, & etiam, ꝙ ipse ieiunans imminente necessitate famis, & in similibus casibus possit propria auctoritate ieiunium frangere: ideo licebit dispensari in ieiunijs Ecclesiæ.

An viri iusti teneantur ad ieiunia Ecclesiæ. Et quòd dupliciter intelligitur, quòd lex non est posita iusto, sed peccatori. Quæst. CXXXVIII.

QVAERETVR nunc, qui sunt, qui tenentur ad ieiunia Ecclesię, & primo de viris iustis, qui habent excellentiam vitæ an teneantur ad hæc ieiunia.

Dicunt quidam, quòd non tenentur, quia dicitur prima Corint. quòd vbi spiritus Domini ibi libertas, & illud. qui spiritu Dei aguntur non sunt sub lege, & prima ad Timot. primo. lex non est posita iusto, sed peccatori, sed vir sanctus est iustus, & spiritu I Dei agitur: ergo non tenetur ad legem ieiuniorum.

Item infra nono dicitur, quòd non possunt filij sponsi quandiu sponsus cum eis est, lugere, & Matt. secundo, & Luc. quinto, dicitur non possunt ieunare, & tamen cum viris iustis Christus semper habitat spiritualiter ad Ephe. 3. habitare Christum per fidem in cordibus vestris, & ille est sponsus Ecclesiæ ad Ephe. quinto: ergo non tenentur iusti ieiunare.

Item cum ieiunium sit satisfactionis opus, non debet imponi nisi ei, qui peccauit, aliqui tamen sunt, qui nunquam peccauerunt mortaliter: ergo non tenebuntur illi ieiunare.

Dicicendum, quòd iusti quantumcunque sint sancti etiam si nunquam peccauerint mortaliter immo ẽt si ex priuilegio nunquam peccauerint venialiter K adhuc tenentur ad ieiunia Ecclesię, & patet, ꝙa Apostolus erat vir perfectissimus, ipse tñ ieiunabat, & alia corporalia exercitia faciebat 1. Cor. 9. castigo corpus meum, & in seruitutem illud redigo, & inter cętera opera bona, quæ de ipso, & de alijs narrat ponit ieiunium 2. Corin. 6. & 11. ideo quilibet quantumcũque iustus debet ieiunare. Etiam quia virtus hominis nõ subuertit ordinem Ecclesiæ, sed potius perficit, & adiuuat ad conseruandum illum, & tamen quandiu manet ordo, manet obedientia inferiorum ad precepta superiorum, quia hoc est eis debitum. Ergo iustitia hominis non absoluit ipsum a lege, sed solum a peccato, lex autem bona est, & mandatum

sanctum

sanctum ad Ro. 7. ergo non absoluetur iustus a lege A rum præteritorum propter illorum recordationem, ieiuniorum, nec ab aliqua lege, nam si iustitia absoluebat a debito ieiunandi, absolueret etiam a quacũque alia lege, quia eadem est obligatio vnius legis positiuę, & omnium, si tñ absolueretur ab omnibus legib⁹ esset licitum ei malefacere: hoc tñ nemini licet, ideo iustus non absoluitur a lege ieiunandi.

Pro quo sciendum, ꝙ præceptum positum a legislatore semper obligat, nisi qñ obseruatio eius esset contra intentionem legislatoris, & tñ non impedit intentionem legislatoris iustos obligari ad legem, qa intentio eius est ciues bonos facere 1. Ethicorum, ꝙ autem bonus est per legem non efficietur malus, sed melior, quia saltem obediendo merebitur, ideo non B excusatur iustus ab aliqua lege, & ita non absoluitur a lege ieiuniorum, nam etiam iustis ad multa possunt proficere ieiunia.

Ad primum dicendum, quòd duplex est libertas, quædam est libertas spiritualis, quæ opponitur seruituti peccati, quia qui facit peccatum seruus est peccati. Ioan. 8. vnde quicunque est sine peccato est liber, & ista est causata a spiritu Dei, & de istis verũ est, quòd vbi est spiritus ibi est libertas. i. si spiritus Dei operatur in aliquo ille erit liber a peccato, ad Gala. 5. spiritu ambulate, & desideria carnis nõ perficietis: etiam qui spiritu Dei aguntur non sunt sub lege. ſ. sub lege peccati, bene tamen sunt sub lege iustitiæ.

Alia est libertas ab obligatione iuris, vel ab obediẽ- C tia mandatorum, & ab ista nemo est liber, nisi qui nõ habet superiorem, sicut Deus, vel si non manet in hac vita, sicut angeli, & animæ beatorum, & dęmones, & generaliter omnes animę solutę a corporibus, quia lex est quoddam medium dirigens rationalem creaturam in finem suum, qui autem in fine est lege non regitur, dęmones tamen, & Angeli, & omnes animæ solutæ corporibus sunt iam in termino suo, ideo legibus non subijciuntur, & sic quamquam aliquid agerent contra legem Dei non peccarent, quia iam non subijciuntur ei.

Cum autem dicitur, quòd lex non est posita iusto, sed peccatori potest intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad causam introducendi legem, scilicet, qa D necessitas introducendi legem est iniquitas hominũ, vt dicitur in prœmio Dec. si autem essent omnes homines boni, & esset certum, quòd nunquam vellent facere malum, non oportuisset, introduci aliquã legem, quia homines per seipsos bona facerent, & a malis cauerent, qa tñ multi mali sunt, oportuit legem pp eos introduci, lex ergo nõ est posita iusto, sed peccatori, non fuit posita propter iustũ, sed propter peccatorem, & tamen postquam posita est, obligat tam iustum, quam peccatorem cum generaliter ponatur.

Aliter potest dici, ꝙ lex non est posita iusto, scilicet lex prohibitiua, lex tamen præceptiua, ita ponitur iusto, sicut peccatori, ratio differentię est, quia in lege prohibitiua prohibetur id quod malum est, iustus autem non inclinatur ad faciẽdum malum cum iustus E sit, ideo non est necessaria ei prohibitiua lex, lex autem præceptiua deducit hominem ad bonum, quod interdum non erat aliàs necessarium, & tunc per legem efficitur necessarium, vnde ante hoc poterant esse iusti non facientes istud, nunc vero non possunt, nisi legem obseruent, ideo lex præceptiua posita est, tam iusto, quam peccatori, sed prohibitiua soli peccatori. ſ. quia peccator indiget illa, & iustus non, & ifñ quantum ad obligationem, ita obligatur iustus ad legem prohibitiuam, sicut ad præceptiuam.

Ad secundum dicendum, quòd duplex est ieiuniũ, scilicet ieiuniũ luctus, & exultationis, ieiunium luctus dicitur, quòd homo facit cum amaritudine peccato-

volens de illis satisfacere, vel ieiunium, quod exercetur in miseria, & angustia sęculi.

Ieiunium exultationis dicitur cum quis ex abundantia spiritualis iocunditatis a carnalibus delectationibus aliàs licitis se subtrahit, quia gustato spiritu desipit omnis caro. Iustis autem semper Christus sponsus ecclesię habitualiter adest, sed non est eis semper præsens actualiter, immo qñque est eis præsens actualiter non vt sponsus, sed vt iudex punire potẽs, & hoc qñ recogitant peccata præterita, vel ea in quæ incidere possunt, nisi carnis desideria frenauerint, & tũc cõpetit iusto ieiunium mœroris.

Aliqñ autem est præsens iusto, tanquam sponsus, & remunerator. ſ. quando eius delectatione perfruitur, & tunc ei competit ieiunium exultationis, & nõ mœroris. etiam argumentum istud, quod procedit ex metaphora non est efficax, quia metaphora nõ debet extendi ad omnia, nam Christus dixerat de filiis sponsi. i. de amicis sponsi mundani, ꝙ non conuenit eis ieiunare, quando secum iponsum habent, quia gaudiũ illorum est carnale, & ideo non debent abstinere a cibis, in quibus consistit magna pars corporalis delectationis. Sponsus autem spiritualis causat iocunditatẽ spiritualem ad quam nihil pertinet comedere, iõ nõ est inconueniens, ꝙ habentes secum spiritualẽ sponsum ieiunent, quod autem Christus dixit hoc de discipulis transferendo ad eos istam metaphoram conueniebat aliqualiter, quia discipuli Christi erãt a principio carnales, & noui in doctrina, ideo tanquam imperfectis, & nondum assuefactis permittendæ erant aliquæ corporales delectationes, & hoc Christus significauit dicẽs, nemo mittit vinum nouum in vtres veteres, sed vinum nouũ in vtres nouos, quasi dicat isti sunt adhuc noui, & ideo præcepta noua, vel modus viuendi nouus. i. nondum perfectus dẽt eis impoui, cum autem fuerint veteres puriora, & altiora præcepta eis conuenient.

Ad tertium dicendum, ꝙ ieiunium non est solum satisfactorium pro peccatis præteritis, sed etiam est adiuuans ad euitandum futura, & præseruandum se ab eis, & ideo etiam iustis, qui nunquam peccauerũt competit ieiunium, tanquam medicina præseruans a morbo, nam & siquis possit esse sine peccato non ꝓt tamen esse sine tentatione ad peccandum, & quia tẽtationibus locus tollitur per ieiunium debilitata carne proficit ieiunium etiam viris iustis, quia iustitia nõ aufert quin caro concupiscat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem ad Gala. 5. vnde sicut nemo potest esse sine aliquali contradictione corporis, & spiritus, & ita nemo esse debet, qui interdum, ad ieiunia non teneatur: dato tamen ꝙ aliquis ex priuilegio haberet, quòd nunquam tentaretur a concupiscentia, sicut in virgine, teneretur tamen ad ieiunium, quia ista excellentia non absoluit eum a lege, quia sicut nemo quandiu viuit, quantumcunque sit perfectus desinit esse pars ecclesiæ, & filius eius, ita nemo ꝓp excellentiam vitæ absoluitur ab obedientia ecclesiæ, & sic tenebitur ad ieiunia imposita per eam.

An pueri, & adolescentes teneantur ad ieiunia ecclesiæ, & quo tempore incipiunt homines obligari ad ieiunium. Quæst. CXXXIX.

QVAERETVR an pueri teneantur ad ieiunia ecclesiæ.

Quidam dicunt, quòd sic, quia Ioel 2. dicitur sanctificate ieiunium, & postea dicitur aggregate paruulos, & sugentes vbera, ergo paruuli tenentur ad ieiunia.

Item magis potest obedire præcepto cuicunque puer quã bestia, & tamen ieiunium extenditur vsque ad bestias, vt dicitur Ion. 3. ſ. homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam nõ bibant, & hoc est ieiunare, ergo potius tenebuntur pueri ad ieiunium. Item prouecti tenentur ad ieiunium, & tam de paruulis videtur, ꝙ plus possint ieiunare, quam prouecti, quia habẽt plus de humido, & qui plus potest plus tenetur, ergo ad ieiunium tenebuntur.

Dicẽdum, ꝙ si loquamur de pueris paruulis, & infantibus, manifestum est, ꝙ non tenentur ad ieiuniũ, quia isti non computantur inter illos ad quos lex extenditur, quia isti per se nihil agunt, sed aguntur. i. mouentur per imperium alterius, ideo ieiunare eis non competit, etiã quia si talibus pueris ieiuniũ iniungeretur, debilitaretur in eis valde virtus naturalis, & fieret magna læsio, quia paruuli indigent frequenti cibo &, ꝙ sine læsione non possunt simul totum accipere, quod eis sufficiat ad totum diem propter naturæ debilitatem, ideo debent sæpe comedere. Etiam quia ieiuniũ, licet ad multa proficiat tamen præcipue ordinatur ad duo. ſ. ad tollendum peccata præterita per modom satisfactionis, & peccata futura euitãdo illa per quandam macerationem carnis, in pueris autem nihil istorum est intelligendo de paruulis, quia illi peccatum nullum habent, cum sint infra tempus discretionis.

Secus autem de pueris grandiusculis, quia illis multa peccata competunt extra de delic. pue. cap. pueris etiam non est in pueris concupiscentia actualiter impugnans eos, licet sit habitualiter vt dicit August. ſ. qa habent fomitem, quia generaliter est in omnibus, iõ paruulis ex nulla parte videtur esse ieiunium vtile, & sic ecclesia non obligauit eos ad ieiunandum. Ista supradicta intelliguntur de pueris paruulis: manet tamẽ dubium de adultis, qui sunt iam vltra pueritiã in adolescentia vtrum teneantur. Causa autem dubitandi est, quia præcepta ecclesiæ dantur omnibus fidelibus, & non exprimuntur magni, nec parui, & ideo oportet recurrere ad arbitrium prudentis viri, secundum conformitatem ad ius, qui sint qui tenentur ad ieiunium, & aliqui volunt, ꝙ omnes illi qui per se cõputari possunt in populo ad ieiunium teneantur, computã tur autem illi qui matrimonium cõtrahunt, quia per hoc, ꝙ quis accipit vxorem incipit per se habere curam rei familiaris, & tales ad nomen, & numerũ transeunt. i. habet quilibet per se nomen, & computatur, tanquam vno de populo, ꝙ prius non fiebat, contrahere tamen matrimonium possunt homines in anno 14. & fœminæ in duodecimo, quia eo tempore iudicantur puberes, ideo ex tunc tenebuntur ad ieiunium.

Alia etiã causa est, quia ieiunium datur principaliter ad comprimendum vitia carnis, & tamen in eis, qui in anno quartodecimo & vltra sunt, iam insurgit concupiscentia, ideo indigent remedio ieiunii ad debilitandum eam.

Dicendum autem pro hoc, ꝙ aut quærimus de illis qui tenẽtur simpliciter ad oĩa ieiunia ecclesię, vel de illis, qui tenentur ad aliquid ieiunandum, licet nõ ad omnia ieiunia.

De primis dicunt plurimi Iuristarum, & Theologorum, quòd a vicesimo anno incipit obligatio ad obseruandum ieiunia integre, & inducunt ad hoc, quia illo tempore incipit homo numerari ad exercitum, & militiam corporalem Num. primo, vbi Deus a viginti annis, & supra totum populũ numerari iussit, & dicitur ibi, ꝙ isti erant, qui poterant ad bella procedere, ita ergo in spirituali militia ascribentur homines ab anno vicesimo. ieiunare autem pertinet ad spiritualem militiam, quia est nobis colluctatio contra carnem, & sanguinem.

Alij autem dicunt, ꝙ teneantur homines ab anno vicesimo primo, quia ibi est status adolescentię, siue augmenti, ante hoc autem non debet homo debilitari ieiuniis, & multominus quãto fuerit ętas minor, quia pueri, & adolescentuli indigent multo cibo, qa cibus non exigitur in eis solum ad actum nutritiuę, sed etiam ad actum augmentatiuę, nam nutritio est ad restaurationem deperditi, & ideo fit per partes æquales ad plus scilicet. Vt tantum restauretur, quantum deperiit per continuam resolutionem, residuũ autem nutritionis exigitur in eis ad augmentationẽ, quia augmentum fit per maiores partes, quam fuerit facta deperditio, & sic ex residuo nutritionis fit augmentum, scilicet quòd aliquid est, quod ad nutritionem non erat necessarium, & est necessarium ad augmentationem. qui autem sunt in ętate prouecti, scilicet vltra adolescentiam, iam non indigent augmentatione, quia non fit in eis, sed solum nutritione, quæ est restauratio per partes æquales, & ideo nõ est eis tantus cibus necessarius, sicut illis qui sunt in augmento, & ita existentibus in augmento cum sit multus cibus necessarius nocet ieiunium, quòd non facit existentibus vltra augmentum: etiam ex alia parte, quia illi qui sunt in augmentari non solum multo cibo indigent, sed etiam potentia eorum digestiua est debilis, scilicet quia non possent vna vice tantum de cibo sumere, quantum eis sufficeret pro tota die, & sic oportet sæpe comedere, ideo ieiunium est eis nociuum, augmentatio autem secundum Arist. fit in tribus septenniis. ſ. vsque ad annum vicesimum primum, & hoc vt communiter, quia in quibusdam interdum acceleratur, & in aliis post vicesimum primũ adhuc est augmentum, ideo vsque vicesimũ primum annum regulariter non obligantur homines ad ieiunia ecclesiæ integre soluenda.

Si autem quæratur an ad aliqua ieiunia isti teneantur dicendum, ꝙ sic, quia istæ duę causę, quę excusant existentes in augmentatione, non sunt æqualiter in homine toto illo tempore.

Prima est, quia indiget multo cibo propter augmentationem, quæ fit per maiores partes, quã fuerit deperditio, & tamen non est æqualis augmentatio toto isto tempore, sed quanto quis peruenit magis ad finem augmentationis est minor augmentatio, nam vt dicit Aristo. in primis quinque annis peruenit homo ad medietatem augmenti, ideo ex necessitate augmentationis repugnat magis ieiunium huiusmodi paruę ętatis, quam iam procedentibus per adolescentiam.

Secunda causa erat debilitas potentiæ non potentis conuertere in vna vice tantum de cibo, quantum sit necessarium tota die pro corpore: potentia tamen tanto est debilior in homine, quanto est minoris ętatis, quousque semel expleuerit augmentum, ideo non est eadem causa abstinendi a ieiunio toto tempore augmenti, ideo existentes in parua ętate, vtpote ante annum decimũ, vel vndecimũ non obligantur ad ieiunia, quod ieiunium ecclesiæ, quia natura pateret magnum nocumentum ex duabus causis suprapositis: cũ autem procedunt, vt quia sunt in quintodecimo, vel decimooctauo anno incipit in eis natura roborari, ideo sunt iam sufficientes ad aliqua ieiunia. Quando autem incipiat obligatio ieiunandi, scilicet in quo anno, non potest dari regula, sed ad arbitrium boni viri, quia quidam homines sunt, qui prius discreti sunt ad ieiunandum, quam alii: etiam possiquam incęperint ieiunare, non potest dari certa regula, nisi

nisi ꝙ quanto quis fuerit proximior anno vicesimo primo tanto tenetur ad plura ieiunia, sed ad quanta teneatur quilibet non est regula certa, sed ad arbitrium boni viri dabitur, cuilibet tantum, vel tantum, postquam autem compleuerint annum vicesimumprimum tenebuntur integre ad omnia ieiunia ecclesię. Quod autem dicitur, ꝙ in anno vicesimo incipiat homo ad omnia obligari, quia ab illo tempore computabantur bellatores, non est applicatio necessaria de comparatione belli corporalis ad spirituale, quia bellum spirituale, quod est tentationibus resistere non inchoat in homine, in anno vicesimo, sed multo ante, quia omnes passiones, scilicet tam ira, quam libido, quam cupiditas possidendarum rerum insurgunt in homine ante tempus istud, & ideo oportet ante hoc esse bellum spirituale: ieiunium autem ad bellũ spirituale pertinet, quia adiuuat ad resistendum vitijs carnis, ideo debet incipere ante annum vicesimum, cum concupiscentia fortis ante tempus illud insurgat, quod autem in anno vicesimo ad omnia ieiunia ecclesię debeant teneri, non est tam naturaliter dictum, sicut ꝙ teneri incipiant expleto vicesimo primo, quia ibi finitur augmentum cui ieiunium nocebat.

Cum autem dicebatur, ꝙ in anno quartodecimo homines possunt matrimonium contrahere, & transeunt ad nomen.

Dicendum, ꝙ ecclesia voluit prouidere morbo concupiscentię, nam matrimonium non est iam datum principaliter in officium. ſ. ad prolem gignendã, sed in remedium. ſ. ad euitandum fornicationem, prima Cor. 7. & quia puer in quartodecimo, & puella in duodecimo, vt communiter sunt puberes, & tũc est in eis potestas ad opus carnis, quia incipit in puero, tunc generatio seminis, & in puella generatio menstruorum, concessit ecclesia, ꝙ tunc matrimonium contrahere possint, vt auferatur occasio peccandi ex libidine, & tamẽ nec puer in quartodecimo, nec puella in duodecimo habent completam augmentationem, & ideo multum noceret eis si illo tẽpore ad omnia ieiunia ecclesię obligarentur, ideo obligantur ad aliqua pauca, & interdũ ad nulla, sed postea incipiunt obligari, vt dictum est.

Ad primum dicendum, ꝙ ibi non dicitur, ꝙ pueri, & infantes debeant ieiunare, sed solum ꝙ congregentur, & hoc est ad diuinam misericordiam implorandam, vt omnes simul concurrant ad orandum, vel clamandum ad dominum, & sic Deus facilius misereatur. Alio modo potest dici, ꝙ etiam si tunc paruuli ieiunauerint. i. aliquid de cibo fuerit eis subtractum, nõ fuit hoc ex obligatione præcepti, sed quia populus volebat Deo placere, fecerunt ex cõsilio prophetę plusquam tenerentur.

Vel potest dici, ꝙ tunc fuit specialis necessitas ieiunandi, vt Deus exaudiret populum, ideo illi qui non tenebantur aliàs ad ieiunium tenerentur tunc.

Ad secundum dicendum, ꝙ non probatur ex illo, ꝙ pueri ieiunarent, quia licet dicatur homines, & iumenta non gustent quicquam, forte nomine hoĩum non intelliguntur ibi infantes, & paruuli quantũ ad istum actum, quia iste actus est talis, qui nõ competit omnibus hominibus, sed solũ eis qui sunt aliquantę ętatis. Vel potest dici, ꝙ ibi fuit specialis casus pp magnitudinem tribulationis, erat enim ciuitas subuertẽda, ideo cum esset periculum omnibus, fuit omnibus conueniens se affligere.

Ad tertium dicendũ, ꝙ pueri non sunt magis apti ad ieiunandum quam prouecti, quia licet habeãt plus de humido, illud tamen est minus impiſſatũ, & solidum, q̃ humidum, ꝙ est in prouectis, ideo est facilius consumptibile, & sic indigent cibo pluries, quia aliàs fieret in eis magnum nocumentum.

An peregrini, & itinerantes excusentur a ieiunio ecclesiæ. Et quod duplex est peregrinatio.
Quæst. CXL.

QVAERETVR an a ieiunio excusentur aliqui propter iterationem, & peregrinationem.

Dicunt quidam, ꝙ non, quia illud, quod non est necessarium debet dimitti, vt fiat id quod est necessarium quando non possunt ambo simul stare, & tamẽ peregrinari non est necessarium cum non sit sub præcepto, ieiunium autem ecclesię sub præcepto cadit, ergo dimittenda est peregrinatio propter ieiunium.

Dicendum, quòd aut peregrinatio, & ieiunium se impediunt, aut non. ſ. quòd peregrinans possit simul ieiunare, & peregrinari, si vtrunque potest simul, non absoluitur a ieiunio, si non potest vtrunque debet considerari qualis sit peregrinatio. ſ. an necessaria, vel spontanea.

Necessaria est, vt siquis cogatur ire in exilium, & debet certo tempore exire de certa terra, nam tunc siue ex culpa sua exulet, siue sine culpa, absoluitur a ieiunio. si non potest simul ieiunare, & peregrinari, & non obstat, quòd iste ex culpa sua exulet, quia licet crimen fuit voluntarium, nunc exulare est necessarium, & non potest simul ire in exilium, & ieiunare, esset ergo in perplexitate si teneretur ad vtrunque cũ non posset vtrunque simul facere. sic etiam siquis cogatur ire in exercitum pro defensione reipublicæ, vel a domino suo qui potest eum cogere ad eundũ, nam si non potest ieiunare simul & in exercitum ire absoluitur a ieiunio. & ita est in omnibus necessitatibus simpliciter peregrinationum, vel operum in quibus non potest quis simul ieiunare, & illa opera facere. sic etiam siquis peregrinetur propter aliquam causam piam, sicut si qui intuitu ecclesiæ faciãt aliquod bellum tempore ieiuniorum mandante eis ecclesia, vel proficiscantur ad bellum vltra marinum, sicut olim faciebant cruce signati. nam certum est, quòd isti absoluti erant a ieiunio si peregrinabantur tempore ieiunii, & non poterant commode ieiunare peregrinando, quia tunc ecclesia, quæ iubet peregrinari vr per hoc dispensare in ieiuniis

Alia est peregrinatio spontanea, & dicendũ quòd siquis potest extra tempora ieiuniorum facere illa, & non facit, videtur in culpa, & ideo non est omnino absolutus a ieiunio, sed tales monendi sunt, vt ieiunia illa, quæ violauerunt propter voluntariam peregrinationem alio tempore agant, & insuper pœnitentiam agant pro peccato. ſ. quia contra ecclesiæ præceptum fecerunt. si autem incęperunt peregrinationem tali tempore, vt possint eam finire ante tempora ieiunii, & postea accidat, ꝙ non possint, si sine culpa sua hoc accidit videntur a ieiunio absoluti, aliàs autem non sunt omnino absoluti.

Sunt tamen quædam peregrinationes, quę nõ possunt differri sine incommodo, & illæ excusant a ieiunio, vt quia forte peregrinandum est ad aliquã ecclesiam, vbi conceduntur indulgentię certo die, & ad pueniendum illuc illo die necesse est peregrinari aliqbus diebus ieiuniorum, nam etiam tunc si ista peregrinatio sit multum vtilis, videntur isti absoluti a lege ieiuniorum.

Etiam sunt aliquæ peregrinationes multum longę quas quocunque tempore homo faciat necesse est intercidere multos dies ieiuniorum tempore medio, & tunc si illa peregrinatio sit multum pia, & solum diuino intuitu, vt siquis vellet visitare sepul-

sepulchrum Domini,& sic ita videtur absolui a lege ieiunii, secus autem si quis peregrinaretur nō deuotionis causa,sed vtilitatis vt mercatores, & similes, quia tales non videntur absolui a lege ieiunij, nisi forte tales essent qui nihil aliàs haberent vnde viuerent,& ita victū acquirerent. etiam dicit S. Tho. q̄ si peregrinatio sit alicui imposita in pœnitentia,quæ alio tempore posset expleri, & tamen timetur aliquod periculum spirituale, vel corporale, si cito non expleatur, potest in talibus solui ieiunium, vnde vbicunque videtur eē maior necessitas peregrinandi,q̄ ieiunandi, aut valde maior pietas,videtur posse solui ieiunium propter peregrinationem.

Ad arg.dicendum, q̄ licet ieiunium sit de necessitate non excludit omnem peregrinationem,ita q̄ potius peregrinandum,quam ieiunandum sit,cū aliquæ sint peregrinationes simpliciter necessarię, vt cū quis in exilium ire cogitur. si autem fit peregrinatio volūtaria, etiam non sequitur,q̄ ieiunium pręponendum sit,quia licet regulariter prœceptum debeat præponi consilio, quia tñ intentio dantis istud præceptum nō fuit excludere alias causas magis pias,potest omitti id quod est de præcepto, vt fiat id quod est de consilio cum non videatur hic agi contra intentionem condentis legem, secus autem est de præceptis legis naturæ,quia illa iubent illud, quod est bonum simpliciter,& vetat illud,quod est malum simpliciter,& huic iuri non debet præponi aliquod consilium, quia ad istud ius sumus obligati in omni casu, non autem ad ius positiuum, quod in multis recipit dispensationem.

An cursores dominorum excusentur a ieiunio ecclesiæ.
Quæst. CXLI.

SED quæretur quid de cursoribus dominorum & aliis quorum est istud officiū velociter pertransire an a ieiunio absoluātur. Aliqui dicunt, q̄ non,quia isti agunt vtilitatis causa, & nō deuotionis,etiam est peregrinatio ista voluntaria, & nō sub præcepto. Dicendum q̄ peregrinatio cursorū est aliquo modo necessaria, quia officium istorū est necessarium, vel multum vtile reipublicę,& sicut illa q̄ sunt necessaria ad salutem animæ nō impediuntur p aliquod præceptum ōrium,vel prohibitionem, ita ēt illa,quæ sunt necessaria, vel multum vtilia ad salutē corporis,& hmōi sunt illa, quæ faciunt quasi necessario ad bonam habitudinem reipublicę, quia si talia tollerentur non possent hoīes conuenienter viuere, quod iniustum est,& ideo lex prohibens talem vtilitatem esset iniusta di.4,c.erit aūt.s.erit lex honesta iusta possibilis ſm naturam, & ſm consuetudinem patriæ,& loco ipsi conueniens. cum ergo officium cursorum sit reipublicæ valde vtile, & impediretur si tenerentur cursores ad oīa ieiunia ecclesiæ,ideo nō vsq̄ teneri. Ideo dicendum, q̄ cursores aut possunt ieiunare,& peregrinari,& tunc tenentur ieiunare, si autem non possunt.i.non possunt commode non tenentur, sed est distinguendum, quia aut actualiter peregrinātur,aut non,si peregrinantur videntur excusari a ieiunio,si autem non peregrinentur actualiter,vel modicum quotidie peregrinentur,vt quia non est peregrinatio multum necessaria tenentur ieiunare. si tamen manentes in aliquo loco ieiunarent, & ex ieiunio debilitarentur, ita vt peregrinationem sequentem, quā immediate facere tenerentur,non possent conuenienter explere, videtur q̄ etiam tempore illo quo quiescunt non teneantur ieiunare,sic dicit Guil.in glo.super Raymun.& Ioan.in sum.confe.lib.1. Tim.12.

An aliquis excusetur a ieiunio propter paupertatem.
Quæst. CXLII.

QVAERETVR an propter paupertatem excusentur aliqui a ieiunio. Dicunt quidam, q̄ non,quia illud, quod est causa ieiunandi non excusat a ieiunio.

Dicendum,q̄ pauperes dupliciter accipiunt. Vno modo dicuntur pauperes illi,qui non habent sufficienter omnia, quæ eis ad vitam conueniunt, & sic illi q̄ possident aliquanta adhuc pauperes vocantur, si non habeant copiam omnium necessariorum ad vitam. Alij sunt pauperes,q̄ quasi nihil habent, nisi q̄ quotidie ostiatim mendicant, ista distinctio colligitur Deut.15,vbi dicitur non deerunt pauperes in terra habitationis vestrę,& iterū dicitur ibi omnino pauper, & mendicus non erit inter vos, & sic oportet, q̄ illi qui vocantur primo pauperes non sint mendicantes, sed illi solum,qui non habent omnia necessaria ad vitam. De istis pauperibus dicendum,q̄ non excusantur a ieiunio, quia licet non habeant omnia ad sufficientiam, sicut diuites, habent tamen saltem rudes & pauperes cibos quibus sustentati ieiunare possunt. si autem sunt mendicantes dicendum,q̄ aut possunt habere simul cibum pro vna vice,qui sufficiat eis pro tota die,vt si hora cęnę possint habere cibū sufficientem ad diem,& tunc tenentur ieiunare. si autem non possunt illa hora habere cibum sufficientem ad pectus famem extinguendam pro tota die non tenentur ad ieiunium,& sic accidit frequenter pauperibus mendicantibus qui sæpe ad horam prandii, vel cęnę non habent cibum sufficientem pro die tota,& tunc potest sunt pluries comedere.

Idem est de viatoribus si habeant interdum itinerando intentionem ieiunandi,& perueniunt hora cęnę ad locum in quo non possunt habere cibum sufficientem pro tota die,vtpote,quia non inueniunt,nisi modicum de pane,vel similia,quæ ad cibum non sufficiunt,nam licebit eis pluries comedere etiam si peregrinatio ista sit omnino voluntaria,& nō causa deuotionis,sed solius vtilitatis.

Ad argu.dicendum, q̄ paupertas præstat occasionem ieiunandi,inquantum pauper non habet delitias & opulentiam in cibis qui irritent eum ad comedendum pluries,quam oportet propter delectationē, sed tñ paupertas p̄t esse tanta, q̄ nō sit cibus sufficiens ad extinguendum famem,excusabit paupertas a ieiunio istud etiam excusaret generaliter oēs, tam diuites, q̄ pauperes,tam peregrinantes, quam manentes, vt interdum a casu in aliquo loco tpe ieiunii deficerent victualia ad horam cęnę,& non haberetur, nisi aliqd de cibo,quod non sufficeret ad famē extinguendā p tota die, nā tunc liceret istis ea die pluries comedere.

An manualiter laborantes excusentur a ieiunio. Vbi quod homo non est deuinctus facere omnia, quæ potest. Quid item vocatur lucrum necessarium,quid superfluum. Et in quo consistat virtutis status.
Quæst. CXLIII.

QVAERETVR an illi, qui manualiter laborant excusentur propter hoc a ieiunio.

Aliqui dicūt,q̄ non,quia opera manualia ordinantur ad lucrum temporale: ieiunium autē proficit ad lucrum spirituale, sed spiritualia præponderant tēporalibus, ergo non debet omitti ieiunium propter labores corporales. Dicendum, quòd labores manuales, vt communiter ordinantur ad vitę sustentationē & ad hñdum inde aliqua lucra. Pro quo dicendum q̄ sunt aliqui labores manuales leues cū quibus ieiunare

stare potest, & taliter operantes tenentur ieiunare, sicut qui pannos, vel coria consuunt, & similia opera faciunt,in quibus est paruus motus, & corporis exercitatio: nam si aliqua excusatio laborantibus manualiter esse debet ad non ieiunandum hęc sola est, scilicet quia per laborem, & motum fit magna resolutio corporum, & si non restauratur deperditum oportet cito corpora perire, restauratio autem fit per nutrimentum, ideo oportet taliter laborantes sępe cibum sumere. Si autē sint labores aliqui cū paruo motu, & exercitio, fit in eis parua resolutio, & sic nō oportet excusare istos a ieiunio. Qui aūt habēt fortes labores, aut possunt laborando ieiunare, aut non, si possunt tenebuntur, iō est autē intelligendū, q̄ debeat quis facere totum,quod pōt, quia nunquam ad hoc tenetur homo, nisi in necessitate magna, quia aliàs si homo teneretur semper facere quantum posset, in breui deficeret, & ita est in labore corporali. Nam siquis locauerit operas suas per diem ad laborandū in vinea, vel in alio opere,tenetur fideliter laborare, quia aliàs peccat mortaliter fraudans eum cuius mercedem accipit, & non potest licite retinere totam mercedem, quam accipit,non tamen tenetur propter hoc laborare ex totis viribus suis, vt faciat quidquid omnino pōt.nā si forte vna die fecerit homo totū, quod pōt sequenti die nihil facere poterit: debet ergo facere ad sobrietatem secundum consuetudinē terrę in qua operat,& pp hoc ēt dominus,qui cogit operarios fortius,q̄ debent vrgēdo per increpationes, vel aliàs peccat mortaliter, quia forte debilitabit eos pro sequentibus diebus, & sic iniustum facit, quia pro mercede vnius diei voluit extorquere ab eis labores multorū dierum, ideo siquis coegerit laborare operarios vltra modum, & ex hoc incurrerint debilitatem, vel aliquod damnum,tenetur eis ad omnia hæc. Idē aūt est de illis,qui conducunt animalia ad opera, si cogūt ea vltra modum laborare itinerando, vel aliàs, quia tenentur dominis ad superfluos labores,& damna,quę incurrerint illa animalia, & sic non oportet, q̄ hō faciat totum, quod pōt in quacumque re. idem ēt est circa spirituales labores: vnde siquis laborando corporaliter posset aliquando ieiunare faciendo totum, quod pōt cū magno tñ nocumento corporis, quia multū debilitaretur, & esset forte causa ęgritudinis, vel impotentię ad postea laborandum, non solū non teneretur laborare ieiunādo,sed etiam peccaret mortaliter, sed teneretur alterum eorum dimittere, scilicet ieiunium, vel labores. Pro hoc autem distinguendum, q̄ aut isti, qui per labores lucrum acquirunt,pūt sine isto lucro sustentare se, & familiam suam,aut nō si possunt tenentur potius cessare a laboribus, vt ieiunare possint,si autem non possunt,vt quia sunt multum pauperes, & indigent quotidiano lucro, aut pūt parum laborando, & paruam mercedem habendo sustentari, aut non, vt quòd quis non laboret per totam diem,& sic possit ieiunare, & laborare,& tunc si cū ista parua mercede possunt sustentare se,& familiā suam non excusantur a ieiunio, si autem nō possint sustentari sufficienter, nisi laborent tota die, & integras mercedes accipiant a ieiunio excusantur, & sic alli, qui intendunt per laborem consequi lucrum nō necessarium non excusantur a ieiunio.

In hoc tñ caute aduertendum est, quia nō vocatur lucrum necessarium illud solum, quod requiritur ad quotidianam sustentationem, & lucrū superfluum, quod est vltra sustentationem quotidianā, sed dr lucrum necessarium illud,quod requiritur consideratis comuniter necessitatibus humanis, quia homo nō indiget solo cibo,& potu, quæ quotidiana sunt,sed etiā vestimento,& domo, & aliis adminiculis ad vitam,vt

quia interdum potest esse languens debet sibi prouidere, vt aliquid habeat vnde sustētari possit, quando languens fuerit.

His consideratis quidquid putatur superabundare dicitur lucrum nō necessarium: si tamen quis habeat ad quotidianum cibum non dicitur habere sustentationem, nisi etiam aliquid sibi superabundet, vnde possit vestes,& alia necessaria habere,& si habet filios & filias, vt habeat ad assignandum eis aliquid, vt matrimonium cōtrahere possint,quousque autē habeat quis omnia hęc dicitur habere nondum sustentationē, & iō pp laborem manualem fortem dicit excusari a ieiunio. in hoc tamen cauenda est superabundans prouidentia, scilicet vt quis iudicet plura esse sibi necessaria, quam sint, quia si credatur auaritię nihil erit satis, sed moderate in his computandum est, vt dicatur quis habere necessaria,vel non habere: etiam circa labores moderate iudicandum est, quia non debet putare quis se excusatum a ieiunio propter quamcūque afflictionem, quam sentiat ieiunando,& laborādo,quia etiam illi, qui non laborant si ieiunent affliguntur aliqualiter, & tamen non excusantur propter hoc a ieiunio, nec etiam nimis stricte agendū,scilicet vt sustineat homo quamcunque afflictionē, q̄ sustinere potest, vt laborando ieiunet, quia non tenetur ad hoc cum sequerentur ex hoc inconuenientia, scilicet,& debilitas, & ęgritudo,vt dictū est & in talibus lex nō obligat, quia intentio legislatoris est cōseruare homines, & inducere ad bonū statum virtutis, qui quidē cōsistit in cōseruatione vitę, & valetudine sufficiente corporis ad illa opera, quæ quisque facere debet, nec in præcepto suo exigit ab homine, vt faciat totum, quod omnino potest, quia nō intendit ordinare statum hominis quantū ad vnū diē solū, vel quātum ad paucū tempus,sed quantum ad totā vitā,& ita deuiaret lex ab intentione legislatoris si per eam iuberetur homini, quòd faceret simul totum, quod posset, quia per hoc debilitaretur ad postea faciendum eadem opera. ideo non solū non tenetur quis ex lege hoc facere, sed etiam contra intentionē legis ageret, qui sic faceret: mediocriter ergo taxandum est de laboribus, scilicet in quibus potest homo ieiunare, & in quibus non. Interdum tamen operarij volentes ieiunare, & laborare simul, coguntur non ieiunare,quia multi sunt, qui nolunt conducere eos ad labores suos, nisi interposita conditione, quòd nō ieiunent,& hoc quia minus laborant cum ieiunant,sed tunc dicendum, quòd aut isti ieiunantes volunt ex labore suo tantam mercedem habere, sicut si non ieiunarent, cum tamen non ęqualiter laborent, & tunc non peccant illi, qui nolunt conducere illos, sed ipsi ieiunantes si vident manifeste, quòd non possunt tantū laborare,sicut non ieiunando,idest non possunt tanto tempore laborare, vel laborando ęquali tempore non possunt ęqualem rem efficere, tenentur velle accipere minores mercedes, & tunc conducentes eos non possunt illos repellere propter ieiunium, si autem conducentes eos nullo modo volunt pro maiori,nec pro minori mercede conducere illos,nisi interposito pacto, quòd non ieiunent, tunc peccant illi, qui tale pactum interponunt, mercenarij non tamen peccant si necesse sit eis locare operas suas, vt victum habeant vnde excusabuntur tunc a ieiunio. Quod autem dictum est de conducentibus operarios est verum, nisi opus ad quod conducunt eos sit magnę festinationis, ita vt non possit commode differri ad aliud tempus, sed oportet in illo instantissime laborare, ad quod non sufficerent operarij ieiunantes: nam tunc non peccabit imterponendo istam conditionem conducens operarios.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad arg. dicendum, quòd lucra temporalia non F sunt ꝓponenda ſpiritualibus ſi ſunt lucra voluntaria, ſecus autem ſi ſunt neceſſaria, quę magis vocantur ſuſtentatio, quam lucrum, & potiſſime ſi ſit ſuſtentatio quotidiana, nam contra talia lucra nullum præceptum de ſpiritualibus lucris obligat cum procurare ſuſtentationem corporis ſit de iure naturali, contra quod nulla obligatio eſſe poteſt.

An famuli, qui ſeruiunt dominis ad menſam poſſint ieiuniorum diebus aliquid comedere antequam ſeruiant, & quòd poſtea cænent. Quæſt. CXLIIII.

Sed queritur de ſeruitoribus dominorum, qui G ſeruiunt eis ad menſam diebus ieiuniorum an poſſint licitę comedere aliquid antequam ſeruiant, vt ſuſtententur.

Dicendum, quòd aut domini tali hora comedunt, quòd tempus comedẽdi ipſis ſeruitoribus nõ differtur valde extra horam, ita vt poſſint ſine graui labore expectare illud tempus, vt poſt dominos comedant, & ſi poſſunt ſine graui labore, vt quia non multum hora comedendi differtur, tenebuntur illam expectare nihil prius comedendo. Si autem in longum expectandum ſit, vt quia cęna dominorum extenditur in longum, vel quia poſt cęnam oportet eos adhuc in aliquo miniſtrare, quòd & tunc, quia valde conflige- H rentur tanto tempore expectando poterunt modicum de cibo prius comedere ne deficiant ſeruiendo, & poſtea cęnabunt, & per hoc non dicuntur frangere ieiunium, vel ſaltem non peccant frangendo, & dato, quòd poſſent expectare vſque poſt cęnam dominorum, ſi ex hoc eis afflictio magna ſequeretur non tenerentur expectare, quia nemo tenetur facere totum, quod poteſt, vt dictum eſt præcedenti quæſtione.

An diebus ieiuniorum cænante conuentu ad cœnam legentes poſſint ante lectionem aliquid comedere. Quæſt. CXLV.

Quaeretur etiam quid de religioſis, qui I diebus ieiuniorum cœnante conuentu ad menſam legunt, an poſſint ante lectionem aliquid de cibo ſumere.

Dicendum videtur idem, quod dictum eſt præcedenti quæſtio. de ſeruitoribus dominorum, ſi enim parum legendum eſt immediate cibum capere poſſunt, non licet eis aliquid de cibo ſumere ante lectionem: ſi vero lectio in longum extendenda eſt, & diu expectandum, poteſt nocumentum incurrere lector ſi prius aliquid non comederet, & hoc tam propter temporis diuturnitatem, quia fit magna reſolutio tum etiam propter lectionem, quia capiti exinanito per ieiunium valde nocet clamare, ſi igitur nõ habeat contrarium conſuetudo, licet iſtis aliquid de cibis ſumere ante lectionem ne legendo deficiant. Hęc autẽ K vera ſunt de ieiunijs inſtitutis communiter per eccleſiam. ſecus autem de ieiunijs, quæ incumbunt ipſis religioſis ex conſuetudine ordinis ſui, quia in illis omnia fiunt ſecundum diſpoſitionem præſidentis, & maxime ſit hoc circa nouitios, & iuuenes in ordine, qui debent ieiunare, vel non ieiunare ſecundum arbitrium præſidentium, vnde aliquando etiam ſi ipſi velint ieiunare ſtatuta ieiunia ab ordine, ſi præſidẽs qui in his poteſt diſpenſare, iubeat ne ieiunent tenentur non ieiunare, quia magis debent vitam ſuam ſpiritualem, & temporalem ponere in manu prælati, quam in ſeipſis, cum prælatus magis ſcire poſſit quid eis expediat.

An mulieres prægnantes, & lactantes teneantur ieiunare. Quæſt. CXLVI.

Quaeretur de mulieribus prægnantibus, an teneantur ieiunare.

Dicendum, ꝙ non eſt aliqua cauſa, q̃ pręgnantem excuſare poſſit, niſi timor de periculo ꝑꝑ fętum, quia fętus in vtero nutritur, vnde pręgnans non ſoli ſibi cibum ſumit, ſed ẽt fętui. ſi ergo timeatur periculũ fętui, vel pręgnanti ex ieiunio, non ſolum non tenetur pręgnans ieiunare, ſed ẽt peccabit ſi ieiunat cum ſe conſtituat in manifeſto periculo, & vr̃ eſſe eadem tõ de pręgnantibus. & de pueris, & infantibus, & adole- G ſcentibus qui ſunt in augmentari, ſcilicet citra annũ vicesimum primum, vt dictum eſt ſupra q. 139. quia in illis requiritur multus cibus, eo ꝙ non ſolum eſt eis cibus ad nutritionem, ſed ad augmentationem, eniã non poſſunt in vna vice tantum de cibo aſſumere, quantum eis ſufficiat pro tota die.

Iſtæ duæ cauſę ſunt in prægnantibus. Prima, quia ipſę indigent cibo pro ſeipſis, quod eſt ad nutritionẽ, & indigent cibo pro fętu, & iſtud eſt loco augmentationis, quia licet non augmententur ipſę augmentatur fętus, maxime ſi ipſę prægnantes ſint adhuc infra terminum augmentationis, quia tunc ex triplici cauſa indigent ſæpius cibo. etiam prægnantibus non eſt ſecurum accipere ſimul multum de cibo, ſcilicet to- H tum neceſſarium ad diem, quia poſſet ex hoc periculum eſſe fętui. De mulieribus quæ nutriunt paruulos, ſiue ſint filii ſui, ſiue alieni, eadem ratio eſt, indigent enim cibo non ſolum ad nutritionem ſuam, ſed etiã ad generationem lactis, & ideo eſt eadem cauſa in eis quæ in illis, qui habent augmentationem, nam ſi ieiunent minuetur lac, & erit periculum pueris qui lactantur, etiam ipſum lac alteraretur in ſeipſo propter magnam reſolutionem, quæ fit in ieiunante propter longam abſtinentiam a cibo, & tamen ad hoc, quod lac ſit bonum, & recens, & non alteretur in qualitatibus ſuis ad hoc, quod ſit calidum, vel multum decoquatur, oportet fieri continuam generationem lactis ad quod neceſſe eſt cibum ſæpe ſumi, ideo non expedit nutrientibus paruulos ieiunare, & nõ differt an proprii, vel alieni ſint, quia neceſſe eſt, ꝙ paruuli ab aliquibus mulieribus lactentur, & interdũ eſt virtius ab aliis, quam a matribus lactari.

An ſenes teneantur ieiunare ieiunia eccleſiæ. Vbi dupliciter conſiderantur ſenes. Quæſt. CXLVII.

Quaeretur de ſenibus, an ad ieiunium teneantur.

Dicendum, quòd illi tenentur ieiunare qui ſine nocumento manifeſto corporis ieiunare poſſunt.

Sunt autem quidam ſenes in parua ſenectute ꝙ adhuc ſunt bene diſpoſiti in corpore, & iſti obligantur ad ieiunium eadem ratione qua viri.

Alii ſunt in magna ſenectute, in qua naturaliter corpus incipit deficere in viribus, & iſti non obligantur ieiunare, ſed ad hoc non ſunt anni determinati, quia potius conſideratur in hoc corporis valetudo quam annorum numerus, cum non accidat ſenectus omnibus hominibus eodem tempore, ſed quibusdam prius aliis poſterius ſecundũ conditionẽ corporis. & ſm varia accidentia, quia illi q multa mala in iuuentute ſuſtinent, citius ſeneſcunt, vt ait Boetius de conſo. lib. 1. Metro. 1. venit. n. properata malis inopina ſenectus, & dolor ætatem iuſſit ineſſe ſuam. Iſtis aũt ieiunibus quocunque tpe ſeneſcant ieiunium non incipit ex

ex neceſſitate, & eſt quaſi eadẽ cauſa, quæ in pueris, A nam ſicut pueri propter continuam augmentationẽ indigent cibo frequenter, ita & ſenes, nõ enim ſenes indigent multo, ſed frequenter cibo, & hoc propter continuum corporis defectũ: magis enim reſoluuntur, quam iuuenes, quia virtus eorum pauca eſt, & habent modicum de humido naturali, quia ætas ſenectutis eſt melãcholica, & terrea, & ideo oportet refocillari eos continue per humidum nutrimentale, nõ poſſunt autem vna vice ſumere totum cibũ, qui eſt eis neceſſarius, quia virtus digeſtiua non poſſet illum regulare, & eſſet nocumentum naturæ. Nam conuertetur in humiditates ſuperfluas, & indigeſtas, B quæ eſſent cauſa velocis corruptionis. nam etiam ſumendo modicum de cibo, & frequenter, fiunt in eis multæ accidentales humiditates indigeſtæ, quæ mortem accelerant, quæ a fortiori fierent ſi cogerentẽ ſenes totum cibum neceſſarium pro die vna vice ſumere, ideo ad ieiunium non obligantur ſenes.

An infirmi, ac debiles teneantur ad ieiunium. Et quod debilitas ex duobus procedit. Quæſt. CXLVIII.

Quaeretur de infirmis, & debilibus, an teneãtur ad ieiunium.

Dicendum, ꝙ quidam ſunt infirmi. i. ęgri. ſ. quia patiuntur aliquem morbum accidentem ex corruptione, vel alteratione humorum, ſicut fit in febricitantibus, & in omnibus ſimilibus, & iſti ad nihil tenentẽ, quia neceſſitas curandi corpus excuſat eos, vnde iſti non tenentur ad regulam ieiuniorum, ſed medicorũ an comedere, vel abſtinere debeant.

Alii ſunt infirmi. i. debiles qui nõ patiuntur ſpecialiter aliquam ęgritudinem, ſed ſolum eſt in eis naturalis impotentia, ſicut fit in ſenibus, & de iſtis idem quod de ſenibus dicendum eſt. Quia ſi talis infirmitas, vel debilitas non proueniat ſpecialiter ex aliqua ægritudine, ſed ex vniuerſali defectu corporis: ſ. quia oẽs virtutes corporis debilitantur, ſicut fit in ſenibus, iudicandum eſt iſtam debilitatem eſſe quandam ſenectutem, licet ante tempus adueniat.

Aliquando eſt debilitas procedens ex ęgritudine, D ſicut illi, qui ſanati ſunt de morbo, & tamen nõdum redierunt in priſtinum vigorem, & de iſtis dicendum ꝙ non tenẽtur ad ieiunium, quaſi ex eadẽ cauſa qua ſenes, nam ſi ſemel ſumerent totum cibum neceſſarium eis pro die, cum ſit adhuc virtus eorum debilis non poſſet illum digerere, ſed grauaretur, & relinquerentur aliquæ humiditatis indigeſtæ generantes malos humores, qui eſſent cauſa facilis corruptionis, iõ tales non ſolum non obligantur ieiunare, ſed etiam peccant, ſi velint ieiunare.

An mulieres habentes viros propter eorum prohibitionem excuſentur ieiunare. Et quod duobus modis accipitur ieiunium. Quæſt. CXLIX. E

Quaeretur de mulieribus habentibus viros an propter virorum prohibitionem excuſentur a ieiunio.

Dicendum, ꝙ mulier eſt in poteſtate viri, & nõ poteſt ipſa facere aliquid, quod ſit in præiudicium eius, & ideo ſi ieiunium pręiudicaret viro, mulier non deberet ieiunare. Eſt duplex tamẽ ieiunium, quoddam voluntarium, & aliud neceſſarium.

Voluntarium eſt, quod ex voto, vel ſine voto ex ſola deuotione fit præter eccleſię præceptum. Et de hoc dicendum, quòd mulier non poteſt ieiunare viro prohibente, nam ſi ſit ieiunium ex voto, vir poteſt infringere votum vxoris, ſi contradixerit cum primum venit ad notitiam eius, & hoc ſiue mulier votum emiſerit, poſtquam eſt in poteſtate viri, ſiue antequam eſſet in poteſtate eius, dum tamen ille ſciuerit, poſtquam venit mulier in poteſtatem ſuã, & immediate contradixerit Nume. 30. Si autem ieiunium ſit ex deuotione, a fortiori prohibente viro tenetur illud vxor dimittere, quia maius vinculum eſt votum, quam ſola deuotio: ſi poteſt ergo tolli votum tollitur a fortiori, id qđ ex deuotione fit, & hoc maxime, quãdo ieiunium præiudicat redditioni debiti, vel nutritioni filiorum, vel efficitur mulier minus ſufficiens ad tolerãdum labores neceſſarios in diſpoſitione rei familiaris. Et non ſolum vir poteſt prohibere vxorem a ieiunio, ſed etiam vxor poteſt prohibere virũ ſi ieiunium impediat redditionem debiti, vt quia vir per ieiunium ſe macerat, ita vt non ſit ſufficiens ad redditionem debiti moderate, quia tunc moraliter peccat, quia facit ſe impotentem ad faciendum illud, quod de iure tenetur: magis tamen vir poteſt prohibere fęminam a ieiunio, quam econtrario, quia vir poteſt prohibere fœminam ex multis cauſis cum ſit caput eius. 1. Cor. 11. & illa debeat viuere ad diſpoſitionem viri, vnde in omni ieiunio voluntario poterat eã prohibere. vxor autem non poteſt virum prohibere, niſi in ieiunio, quod impedit directe redditionem debiti, vel per accidens, quia in debito carnis ſunt ęquales. 1. Cor. 7. C

Si autem ſint ieiunia neceſſaria, ſ. introducta ab eccleſia non poteſt vir regulariter fęminam prohibere; quia magis eſt fęmina obligata Deo, quam viro. hoc verum eſt niſi fęmina haberet aliquod de impedimẽtis ſupra poſitis, vt quia eſſet pręgnans, vel puerum lactans, aut debilis, aut infra terminum augmentationis, quia in iſtis de iure erat abſoluta a ieiunio etiam ſi vir non prohiberet, tunc enim ſi ipſa ex deuotione ieiunare velit, nõ obſtantibus iſtis poteſt vir eam prohibere, & tenebitur non ieiunare viro prohibente, quia iuſte illam prohibet, ſi autem non ſit aliquod de iſtis impedimentis, & tamen vir ſcandalizetur, & iraſcatur vxori, quia ieiunat poteſt vxor petere diſpẽſationem iuſte ad non ieiunandum, & debet cum ea diſpenſari, quia iſta eſt iuſta cauſa diſpenſandi: multa namque ad euitandum ſcandalum permittuntur, quæ alias non permitterent. 50. di. c. vt conſtituere- tur, & extra, de cleri. excom. mi. clatores ſic tenet Inno. & Ho. ſi tamen antequam mulier obtineret diſpenſationem, vir multum ſcandalizaretur ſi ieiunaret, poſſet ieiunium frangere, quia charitas ieiunio præponenda eſt, vt ait Hierony. & de conſe. di. 5. non mediocriter.

An propter aliquam iſtarum cauſarũ ieiunium frangens teneatur petere diſpenſationem, vel poſſit agere propria auctoritate. Et quod multæ cauſæ iuſtæ reperiuntur in ieiunio ad diſpenſandum. Quæſt. CL.

Quaeretur qñ quis ex aliqua cã ieiuniũ frangere vult ꝑꝑ aliq̃ cãm de ꝑcedẽtibus, vel de aljs ſimilibus, an teneat petere diſpẽſationẽ, vel põ agere hoc propria auctoritate. Dicendũ, ꝙ aut iſta cã frangendi ieiuniũ eſt aliquid ſubito accidens, & periculoſum, niſi ſuccurrat immediate, aut nõ: ſi eſt tale nõ tenet quis petere diſpẽſationẽ, ſed ſua auctoritate agere, quia neceſſitas excludit oẽm legẽ extra de obſeruati. ieiu. c. conſiliũ, & nõ imponẽt aliqua pnĩa pro hac fractione ieiunij: ſic etiam ſiquis in neceſſitate famis exiſtẽs carnes comederet in quadrageſima, non erat ei pœnitentia imponenda eodem c. conſiliũ. ſi autẽ

non sit tale impedimentum, sed potest aliquandiu tolerari, vt debilitas, vel esse prægnantem, aut lactantē, & similia.

Aut ista causa est nota ipsi volenti ieiunium frāgere, & ceteris inter quos conuersatur, aut non, si est nota, non oportet peti dispensationem, sed iure suo poterit ieiunium frangere, & maxime vbi consuetudo habet, q̄ non petatur licentia in istis. Si aūt nō sit causa nota omnibus, aut est nota ipsi volenti ieiuniū frangere, aut non, si est nota, vtpote quia sentit in se aliquam ęgritudinem, vel debilitatem, quam alii nō vident, & tunc vt vitetur scandalum eorum inter quos conuersatur, tenetur petere licētiam ab ēpo si in prōptu haberi pōt. Si vero non pōt sufficit, q̄ obtineat illam a proprio curato, quia ille in istis poterit, dicit tamen Ho. quòd non potest simplex sacerdos dispensare in ieiuniis ēt ex causa iusta, nisi immineat necessitas aliqua. Ꝙ quia non potest adiri episcopus sine periculo, vel non faciliter: hæc enim sufficiēs causa est, vt dispenset simplex sacerdos.

Causas aūt iustas ad dispensandum in ieiunio dicit esse istas. s. infirmitatem, debilitatē, ciborū caristiā paupertatem, peregrinationem laborem fortem manualem, & nimiam protractionem in mensa, vt in seruitoribus dominorum, sic ēt esse prægnantem, vel nutrientem, & alia de quibus supra diximus.

Si autem etiam ipsi volenti frangere ieiuniū sit dubium an habeat iustam causam ad frangendum.

Dicendum, q̄ non licet ei sine dispensatione ieiunium frangere, vt si exerceat laborem corporalē, de quo dubitet an excuset eum a ieiunio, vel non, & ita de debilitate corporis in qua propter paruitatem potest dubitare patiens an excusat eum, vel non, & ita de similibus causis.

Quare ieiunia sunt instituta ab ecclesia certis anni temporibus, & non sunt relicta, vt quilibet ieiunaret quandocunque vellet. Vbi quod ieiunium est propter nos ipsos. i. propter nonnullas causas nostrum institutū.

Quæst. CLI.

QVAERETVR nunc de temporibus ieiuniorum. Pro quo sciendum, q̄ sunt duplicia. s. voluntaria, & necessaria. de voluntariis dicēdum, q̄ non habent temporis determinationem, sed qū quilibet voluerit. de necessariis qualia sunt ieiunia ecclesiæ dicendū, q̄ hūt determinata tpa. Sed dicet aliquis, q̄ non fuit cōueniens designari tpa ieiunii, quia ieiunium est pars satisfactionis, sicut eleemosyna, & tñ pro eleemosyna non sunt aliqua tēpora determinata, ergo nec pro ieiunio.

Dicendum, q̄ pertinet ad legislatorem ordinare p legem ea quæ competunt bonæ habitudini vitæ humanæ. ita est in spirituali regimine ecclesiæ, quia ea quę pertinēt ad bonam habitudinem spiritualem debent per legem diffiniri, vt magis conuenienter, & ordinate fieri possint, quia si relinquat cuilibet dispositio fortassis non benefieret, fuit cōueniens assignari modum, & tpa rerum agendarum, & quia nō temper ieiunare debemus, nec possumus, & vnum tempus pōt esse conuenientius, quam alterum ad ieiunādum, fuit conueniens, q̄ ecclesia institueret tempora ieiuniorum.

Ad arg. dicendum, q̄ non est simile de eleemosyna, & ieiunio, quia eleemosyna fit alteri, & propter alterum. i. pp indigentiam, quam patitur ad releuandū eam, ideo indigentia accipientis eleemosynā est mensura, & regula temporis. s. q̄ qñcunq; occurrerit pauper existens in necessitate extrema, sit danda eleemosyna ex necessitate, vel si non est in extrema necessitate, est tamen in aliqua, tenemur dare eleemosynam si habeamus superfluum, alias est supererogationis, vt ostensum est supra q. 34.

Ieiunium aūt est pp nosipsos. i. pp aliquas causas, q̄ in nobis sunt, vt ad comprimendum vitia carnis, & ieiunium pro eo tempore pro quo fit debilitat carnē, & relinquit eam debilitatā pro aliquāto tpe, & quia concupiscentia carnis insurgit potius vno tpe, quam alio, fuit conueniens assignari tempus ad ieiunium. i. tempus illud in quo ieiuniū esset nobis vtilius ad carnis vitia domanda.

Secunda causa fuit propter aliqua extrinseca, nam ecclesia instituit ieiunia quædam pp repræsentationē quorundam præteritorum, vt diem veneris pp Christi mortem, & quartam feriam pp eius venditionem, & ita de similibus: ad hoc ergo q̄ mittemus res illas, quas significamus oportuit certa tempora designari, sicut etiam fit quantum ad festiuitates, quæ fiunt in veneratione sanctorum defunctorum, ideo illis diebus festa eorum celebramus, quibus de hac luce subtracti sunt.

Tertia causa est, quia si ecclesia non assignasset tēpora ieiuniorum nesciremus quantum, nec quando ieiunare deberemus, nam non semper obligamur ieiunare, quia non possumus, ideo si tpa non assignaret ab ecclesia, non erit causa quare magis teneamur hac die, quam illa ieiunare, & eadem ratione, nec ista, nec illa, oportuit ergo assignari aliqua tēpora, & ista fuit causa potissima. q̄ tamen assignarentur ieiunia tali tempore, vel tali potius, quam alio fuit propter alias causas, de quibus infra dicetur. Et ista etiam fuit causa de assignatione temporis ad orandum, nam tenetur quilibet hō orare non tamen semper, quia nemo potest, ideo oportuit assignari tēpora aliqua, & ista sunt dies festi, nam in festiuitatibus tenentur fideles orare aliquid, q̄ propter hoc inducta fuit vacatio a laboribus, vt orationi intendere possint, debuit ergo assignari tempus pro ieiuniis, licet non assignetur pro eleemosyna.

Sed dicet aliquis, q̄ poterat ecclesia instituere certum numerum dierum ieiunii, vtpote quinquaginta, vel sexaginta dies, quolibet anno, quos quilibet fidelis teneretur ieiunare quandocunque vellet.

Dicendum, q̄ hoc non conueniebat pp multa: primo, quia vnus ieiunaret vno tempore, & alius altero, & fieret magna diuersitas, hoc autem non conuenit, quia sicut vnus est qui colitur, ita modus colendi exterior saltem in necessarijs debet esse idem, quia diuersitas in cultu generaret scandalum, & videretur esse, quædā inordinatio, & propter hoc ecclesia iussit aliquando, q̄ omnes prędicantes euangelium haberent vnū habitū, sicut vnū euangeliū prædicabant, ne scandalum oriretur apud eos, quibus prędicabant extra de vi. & ho. cleri. c. Deus qui ecclesiam.

Secunda, quia quidam ieiunarent vtiliter. s. tempore quo eis ieiunium prodesset ad reprimendā concupiscentiam. Alij autem inutiliter, s. tempore quo modicum prodesset: pertinet tñ ad legem ordinare actus humanos, vt fiant eo modo quo magis prodesse possit facientibus, ideo non debuit sic statui. Tertia, quia pō seruaretur significatio aliqua in ieiuniis cum significatio eis accidat ex tempore in quo fiunt, vt supra dictum est, & tamen conueniens fuit seruari significationem aliquam in ieiunio, quia per hoc fideles scientes causam ieiunij deuotius ieiunant, & habent magis incentiuum ad ieiunandum, quod non fieret si tempus ieiunandi non esset determinatum.

Quarta fuit ad tollendum fraudes, & mendacia, q̄ si non essent determinata tempora ad ieiunium non ieiunaret vnus quando alius, & quilibet posset dicere iam

iam ego expleui ieiunium meum, & esset locus mentiendi, quia nesciretur de aliquo an ieiunasset toto tempore, vel non, nunc vero cum ieiunia sint assignata pro certis temporibus, omnes fideles tenentur illis diebus ieiunare, & siquis non ieiunauerit iam apparet de eo, quòd non obseruat legem ecclesię: conueniens, ergo fuit sic statui.

Quinta fuit ad tollendum perturbationem politicam, & ista etiam fuit causa multum vrgens: nam tēpore ieiunij fideles abstinent a carnibus, & vtuntur solis piscibus, & secundum hęc politia per generale ieiunium regulatur bene, quia idem tempus est omnibus ieiunandi, & tunc toti communitati prouidetur de piscibus. Econtrario autem tempore quo non ieiunatur, si autem non esset ieiunium tempore determinato esset perturbatio in prouisione victualium reipublicę, quia nesciretur, quando prouidendū erat de piscibus, & quando de carnibus, & ista confusio destrueret rempublicam, ideo fuit necesse assignari tempora certa, in quibus omnes ieiunarent.

Quæ sunt tempora ieiuniorum statuta ad ieiunandum, & quare fideles ieiunant quadragesimam. & quis eam instituit. Et quare etiam Hebręi ieiunant quadragesimam.

Quæst. CLII.

QVAERITVR quæ sunt tempora ieiuniorum statuta ad ieiunandum.

Dicendum, quòd quædam tempora fuerunt statuta ad ieiunandum, & tamen non ieiunantur ab omnibus, alia autem fuerunt statuta, & etiā ab omnibus ieiunantur. De primis autem est aduentus domini, & sabbatum: nam aduentus apud quosdam ieiunatur extra de obserua. ieiu. c. consilium. In sabbato etiam a quibusdam abstinetur, eodem c. & di. 12. ca. illa, & de cons. di. 3. cap. sabbato.

De secundis dicendum, quòd ieiunia, quę obseruantur a tota ecclesia sunt ista, scilicet quadragesima di. 4. c. quadragesima, & de cons. di. 3. c. sacerdotibus. Ieiunium quatuor temporum 76. di. c. ieiunium, & c. constituimus. Vigilia natiuitatis Domini, & omnium Sanctorum, & omnium Apostolorum præter tres. Et beati Laurentij extra de obserua. ieiu. c. ex parte, & c. consilium. etiam in omnibus sextis ferijs e. ti. c. explicari, ista sunt ieiunia, quæ a tota ecclesia obseruantur. Possunt deinde prouincię, & Episcopatus constituere ieiunia, & tenebunt illa ieiunia in ipsis prouincijs.

Circa ista ieiunia generalia totius ecclesię est nunc dubium, & quia maximum omnium ieiuniorum est quadragesima, de illa primo dicetur, scilicet an debuit institui, vt ieiunaretur, & an isto tempore quo instituta est, vel alio tempore. Aliqui dicunt, quòd non debuit quadragesima ieiunari, quia sicut legislator noui testamenti, scilicet Christus quadragesimam ieiunauit supra 4 & Lucę 4. ita, & Moyses legislator veteris testamenti ieiunauit quadragesimam Exo. 34. & Deutero. 9. & tamen licet ipse ieiunauit non ieiunauerunt Iudęi quibus lex data est, ergo nec Christiani debuerunt ieiunare quadragesimam licet Christus eam ieiunauerit.

Dicendum, quòd quadragesima a fidelibus ieiunanda est, & ab omnibus integre debet ieiunari. Et putant aliqui hoc fuisse, quia Christus illam ieiunauit. Sed dicendum, quòd ex hoc non obligamur ad ieiunandum illam, quia licet Christus ieiunauerit quadragesimam, non pręcepit illam ieiunari, & tamen ad hoc, quòd teneremur necesse erat, quòd nobis præciperetur, ita quod vel de iure naturali esset innatum, vel illud Christus expresse præciperet, sed neutrum horum fuit, ideo non obligamur ex hac parte.

Item si propter hoc, quòd Christus ieiunauit quadragesimam teneremur nos ieiunare, teneremur ieiunare eo modo quo ille, scilicet nihil comedendo, quòd falsum est, quia nemo hoc potest, & consequenter, nec ad illud obligari potest, ideo non obligamur propter Christi ieiunium.

Dicendum igitur, quòd quadragesimam ieiunare obligamur, quia ecclesiam instituit illam ieiunandam de cons. di. 3. ca. sacerdotibus. Dicitur autem, q̄ quadragesimam primus omnium instituit ieiunari beatus Petrus, qui etiam instituit aduentum domini, vt dicunt doc. in allega. c. sacerdotibus, sed aduentus domini postea non fuit ab omnibus receptus, quadragesima autem recepta est, & in consilijs generalibus, & etiam a summis pontificibus ieiunium istud confirmatum est de cons. di. 5. c. quadragesima, & de cons. di. 3. c. non licet, & c. non oportet, & extra de obserua. ieiu. c. consilium.

Motiuum autem ecclesię ad statuendum hoc ieiunium fuit multiplex. Primū, vt imitaretur Christum qui hoc ieiunium egit, sic dicit Grego. quòd saluator hoc ieiunium consecrauit de cons. di. 5. c. quadragesima, iustum est enim nos imitari Christum in moralibus eo modo quo possumus, ieiunare autem morale est cum proficiat homini ad multa. Christus autē ieiunauit, ideo sicut ipse ieiunauit decens est nos ieiunare: ipse autem quadraginta diebus sine cibo ieiunauit, quod nos facere non possumus, ideo conuenit nobis quadraginta dies quotidie aliud comedendo ieiunare, sicut Apostolus dicit quotidie esurire, & quotidie prandere.

Secunda causa ponitur a Gregorio propter decimas temporis, quia sicut rerum nostrarum Deo decimas damus, ita & iustum est dare decimas temporis, quod facimus quadragesimam ieiunando: nam in tota quadragesima, scilicet a prima dominica vsque ad festum pasche sunt hebdomadę sex, quę cōtinent dies quadraginta duos, a quibus subtractis sex diebus dominicis, qui ad ieiunium non pertinent, manent dies triginta sex, qui sunt, quasi decima totius anni, quia annus 365. dies continet quorum decima sunt 36. dies, & dimidius, sed dimidium diem inuenire nō possumus, istis autem triginta sex diebus adiunguntur quatuor dies, vt compleatur numerus 40. dierum, vt sicut Christus ieiunauit quadraginta diebus, ita & nos, & ad hoc adduntur quatuor dies de precedenti hebdomada, & sic incipit ieiunium in quarta feria, quæ caput ieiunij appellatur sic dicit Grego. de cons. di. 6. c. quadragesima.

Tertia causa fuit, quam ponit Aug. & est mystica, scilicet quadraginta diebus ieiunamus, vt per hęc satisfaciamus de omnibus peccatis commissis contra decalogum præceptorum, & contra quatuor euangelia, id est contra nouum, & vetus testamentum, quę per decalogum, & quatuor euangelia designantur, vel vt satisfaciamus de omnibus, quę contra Dei præcepta per inclinationem prauam corporis peccauimus: nam omnia præcepta Dei per decalogum intelliguntur, corpus autem nostrum per quatuor, quia ex quatuor humoribus constat, ex quorum complexione sequuntur in nobis passiones per quarum motum in lege Dei præuaricamur: de istis causis magis dictū est supra 4. cap. q. 18.

Ad arg. dicendum, quòd quadragesima ieiunatur a nobis propter causas iam dictas. Et cum dicitur de Moyse dicendum, quod non fuit simile de Moyse in veteri testamento, & de Christo in nouo, quia Moyses fuit, tanquam seruus in domo aliena, licet esset seruus fidelis: Christus autem erat, tanquam filius, & dominus in domino propria ad Hebrę. 4. ideo non

oportuit,

oportuit, quòd lex vetus deduceretur ad conformitatem Moysi, scilicet, quòd Iudæi facerent talia qualia Moyses, sed lex noua debuit conformari Christo, vt omnes, qui in ea essent imitarentur Christum: minister enim non intendit deducere aspectum eorum quibus ministrat in seipsum, sed in dominum cuius minister est, quia etiam intentio Angelorum, qui nō sunt domini, sed serui Dei, & ministri, Psalmo 130. & ad Hebræo. 1. & conserui nostri Apocali. 19. non est, vt homines reducant in seipsos quasi, vt eos respiciāt, sed vt reducant eos in Deum, vt ait Dionysius.

Aliter potest dici, quòd Iudæi non ieiunauerunt quadragesimam, quia Moyses legislator eorum ieiunauit eam, non quidem intentione incitandi eos ad ieiunium: Christus autem ieiunauit, vt nos ieiunaremus, ideo fuit iustum, quòd nos imitaremur Christū ieiunando quadragesimam, & quòd Iudæi non imitarentur Moysen ieiunādo illam. Primum patet, quia Moyses non ieiunauit ex intentione, sed quasi coactus est ieiunare, quia manebat in consortio sermonis domini, & non erat ei locus sumendi cibum, nec potum, nec etiam erant ei necessaria, & hoc ieiuniū bis fecit, quia bis cum Deo mansit in monte, vt acciperet tabulas legis, scilicet quadraginta diebus pro primis tabulis, & quadraginta pro secundis, & vtroque tempore ieiunauit Exo. 34. & Deuter. 9. nō ergo erat hoc ieiuniū ad instructionem populi, sed vt Moyses colloqueretur cum domino eleuatus iam ad modum supernaturalem, scilicet, vt nec cibis, nec potibus indigeret.

De secundo patet, quia Christus licet propter multas causas alias ieiunauerit, vt ostensum est supra 4. c. q. 10. vna tamen de eis fuit, vt nobis ieiunandi doctrinam traderet, vt ibi dictum est: debuimus ergo imitari Deum.

Aliter potest dici, quòd Iudæi non debuerunt imitari Moysen in ieiunio 40. dierum, quia ipse ieiunauit, sed non instituit ieiunari per alios, nec ab aliquo postea constitutū est: Christus autem ieiunauit quadragesimam, ideo nos eam ieiunamus, & ista est causa necessitatis, duę autem precedentes fuerunt causę motiuę.

An tempore quo nunc ieiunamus fuit conueniens quadragesimam ieiunari. Et vnde proueniat vitium carnis. Quæst. CLIII.

QVAERITVR, an tempore quo nunc ieiunatur fuit conueniens quadragesimam ieiunari.

Aliqui dicunt, quòd non: quia ieiunamus quadragesimam, eo quòd Christus illam ieiunauit, ipse tamen ieiunium incepit immediate post baptismum, vt colligitur supra 3. & 4. simul sumptis, & Lucę 3. & 4. c. baptismus autem Christi fuit die Epiphanię, vt ostensum est supra 3. & 4. cap. & sic incępit Christus post Epiphaniam ieiunare, ergo ibi nos deberemus incipere.

Dicendum, quòd licet nos moti fuerimus ad ieiunandum quadragesimam, quia Christus ieiunauit non tamen obligamur ieiunare, quia ipse ieiunauit, sed quia ecclesia ieiunandam instituit, vt dictum est precedenti q. vnde ergo venit obligatio ad ieiunandum, ex eo venit obligatio ad sic, & ad tali tempore ieiunandum, & quia ecclesia ieiunare obligauit, etiam obligauit quo tempore ieiunaremus, & instituit fieri ieiunium quadragesimę ante Pascham, vt continuaretur ieiunium cum Pascha. Primo propter temporis conditionem, quia ecclesia vult, quòd ieiunemus ad vitia comprimenda, vitium autem carnis ex calido, & humido prouenit, istud autem incipit maxime abundare in principio veris, quia est ver huius complexionis sanguineę, ideo nisi homines se temperent in cibis eo tempore, erit magna occasio ad libidinem, hoc ergo tempore salubriter ecclesia ieiunium instituit: nam licet non sit semper idem principium quadragesimę, maxima tamen pars quadragesimę, vt cōmuniter est in Martio, vbi incipit ver, si aūt ieiunium fieret immediate post Epiphaniam, fieret in fine hyemis, & non esset nobis tam vtile ad comprimenda vitia carnis, ideo melius fuit sic quadragesimam instituī, vt continuetur cum Pascha, quam vt incipiat a die Epiphanię.

Secunda causa, quia ecclesia propter sacramenta Paschalia voluit sibi quadragesimam continuari: nam in Pascha fideles debent communicare extra de peni. & remi. c. omnis. Addigne autem communicandi oportet precedere dispositionem magnam, scilicet orationis, & ieiuniorum, ideo conueniens fuit quadragesimam coniungi paschali festiuitati, & ista fuit causa, quòd non haberet determinatum diem quadragesima quo inciperet, quia debet continuari cum Pascha, sed Pascha mutatur, vt non incidamus in Pascha Iudęorum, ideo mutatur principium quadragesimę, vt consequatur Pascha.

Ad arg. dicendum, quòd Christus ieiunauit non quasi ieiunio indigens, sed vt per ieiunium aliquid ostenderet: nos aūt ieiunamus, quia ieiunio indigemus. Christus ergo, quia volebat innuere, quòd post baptismum debet immediate vacare bonis operibus & munire se contra carnis, & diaboli tentationes, voluit immediate post baptismum ieiunare, vt ostensum fuit supra 4. c. q. 10. nos autem ieiunamus, quia ieiunio indigemus: tunc ergo ieiunandum est, quando est ieiunium nobis maxime vtile, sed hoc est in principio veris propter causam dictam, ergo ibi conuenientius a nobis quadragesima ieiunatur, quam incipiendo ab Epiphania. Aliqui volunt, quòd incipiat quadragesima immediate post ascensionem domini, alij vero, quòd post pentecostem, de quibus dicetur infra 9. cap. q. 77.

An debeat dici quadragesima, vel quinquagesima, & quot diebus ieiunandum est, & an clerici teneantur pluribus diebus ieiunare, quam laicus. Quæst. CLIIII.

QVAERITVR de ieiunio quadragesimę an debeat dici quadragesima, vel quinquagesima.

Quidam dicunt, quòd quadragesima, ut enim ecclesia iubet de cons. di. 3. c. sacerdotibus, licet nō quinquagesima, sed quadragesima teneantur.

Sed obijcietur, quòd quinquagesima dicenda sit, quia a quinquagesima debet incipere tempus ieiunandi di. 4. c. statuimus, & denique, q. ob hoc vocatur tempus istud quinquagesima eadem diffin. cap. quadragesima.

Dicendum, quòd vocari quinquagesimam, vel quadragesimam proprie ob hoc dicitur, quòd quadraginta dies, vel quinquaginta ieiunantur, & tamen dies 40. ieiunamus, & ideo quadragesimam appellamus: nam si computentur omnes dies quadragesimę nō sunt solum quadraginta, sed quadraginta tales, quia tamen sunt solum 40. dies ieiunabiles, eam quadragesimam appellamus. Quinquagesima autē non potest dici hac ratione, quia quinquagesima dicitur tempus septem hebdomadarum, scilicet a Dominica in quinquagesima vsque ad Pascha. di. 4. c. quadragesima, & cap. denique, sed istud non est tempus quinquaginta dierum, sine accipiantur soli ieiunabiles, sine omnes, nam omnes simul sunt dies quadraginta tantum. Quidam autem

autem ieiunabiles sunt quadraginta duo, ideo eo modo quo vocamus quadragesimam istud tempus ieiunandi non possumus vocare quinquagesimam.

Sed dubium manet an ieiunandum sit a dominica in quinquagesima vsque ad Pascha: nam hoc dicitur di. 4. c. statuimus, &c. quadragesima, &c. denique. Dicendum, quòd quadraginta dies solum cadunt sub obligatione ieiunij: ad illa autem capitula in contrarium dicunt quidam, quod sunt iam abrogata.

Alij dicunt, quòd tenent de consilio, sed non de præcepto. Veritas tamen est, quòd 40. dies solum cadunt sub obligatione ieiunij quantum ad omnes fideles, & de hoc intelligitur c. sacerdotibus de cons. di. 3. scilicet quòd non vocetur quinquagesima, sed quadragesima c. autem statuimus, &c. denique. intelliguntur de solis clericis, quia in cap. statuimus dicitur statuimus, vt septem hebdomadas ante Sanctum Pascha omnes clerici in sortem domini vocati a carne ieiunent: idē dicitur in c. denique, & tangitur causa in vtroque, scilicet quòd sicut clerici excedunt laicos ordine, & dignitate, ita debent excedere eos conuersatione. non obligant tamen iam illa capitula, nec peccant mortaliter clerici, qui non ieiunant a quinquagesima incipiendo, scilicet quia ista constitutio, nunquam fuit recepta, nec communi vtu approbata, vt dicit Gratianus di. 4. c. denique. §. hoc, & si legibus, dicit tñ Ho. in su. ti. de obser. ieiu. quòd saris deberent clerici, & maxime sacerdotes incipere ieiunium a quinquagesima, quia tota differentia est duorum dierum, & saltem ad curandos dentes deberent addere istos duos dies. verum est tamen, quòd non obligantur, licet honestum sit sic fieri debere.

An quadragesima sit ieiunanda ab omnibus integraliter, & an quinta feria cœnæ domini sit bis comedendum. Et an in die dominica sit ieiunandum. Quæst. CLV.

QVAERITVR de modo ieiunandi quadragesimam. Dicēdum, quòd quadragesima debet integraliter ab omnibus ieiunari, & quicunque vnam diem soluerit, totam quadragesimam soluere videtur, & honor quadragesimę aufertur de cons. di. 3. c. non licet, & c. non oportet. non est tamen intelligendum, quod soluat totam quadragesimam, ideſt quòd ita peccet ac si totam quadragesimam solueret nulla die ieiunādo, sed soluit totam quadragesimam, ideſt rumpit eam, vel integritatem aufert, quia quadragesima est quoddam solidum ieiunium, ideſt integrum, quæ integritas, ita tollitur non ieiunando vno die, sicut non ieiunando viginti.

Considerandum autem, quòd quidam totam quadragesimam ieiunabant, putabant tamen, quòd quinta feria vltimę hebdomadę, scilicet die cęnę domini bis comedendum esset, & sic quadragesimam soluebant, & contra hoc statuitur de cons. di. 3. c. non licet, & c. non oportet. Motuum autem istorum erat, quia Christus die cęnę surrexit de cęna, & lauit pedes discipulorum, & iterum rediit ad cęnam: volunt ergo quidam ad similitudinem Christi pedes alijs abluere, & bis comedere, quæ consuetudo reprobatur, quia ieiunium soluitur, sic dicit glo. c. c. non licet, dicunt tamen quidam, vt Hugut. quod non soluitur ieiunium in illa feria quinta, nisi quis splendide, & perfecte comedat, & surgens de mensa pedes aliorum lauet, & iterum comedat, secus autem si parum comederet, & postea ad mandatum faciendum interrogationem cōpleret: nam iste diceretur ieiunus. Hoc tamen non est satis securum, licet videatur ar. de ser-

uitoribus dominorum, qui comedunt parum antequam seruiant diebus ieiuniorum, & post cęnam dominorum ipsi cęnant, & excusantur a fractione ieiunii, vt ostensum est supra. Non est tamen simile, quia illud fit ex necessitate, quia illi seruitores nō possunt aliter viuere, nisi vt dominis seruiant, & si expectarēt prorsus ieiuni vsque post cęnam dominorum deficerent, ideo necessitas excusat: hic autem non est talis necessitas, quia potest tota cęna fieri ante lotionē pedum, vel post lotionem, & non est vlla causa interrumpendi eā, maxime quia ecclesia non approbat istam consuetudinem bis manducandi in alle. c. non licet, & c. non oportet, etiam non est conueniens velle imitari Christum in hoc, quia Christus illa die nō ieiunabat, sed potius faciebat festum paschale, & carnes comedit, nos autem ieiunamus, ideo non licet nobis interrumpere cœnam licet ipse illam interruperit. Considerandum vlterius, quod in quadragesima omnibus diebus ieiunandum est præter djem dominicam de cons. di. 3. c. placuit, & hoc quia dies dominica, nunquam est dies ieiunij e. di. ca. ieiunium, & c. ne quis. fuit tamen consuetudo antiqua, quòd etiā tempore Gregorij durabat, vt ipse scribit Augu. ēpo Anglorū, quòd omnibus dominicis quadragesimæ cum non essent dies ieiunii, vescebantur fideles carnibus, & vltra modum se ingurgitabant per totas noctes carnibus vescentes, & illis diebus auidius, & studiosius cibos parabant di. 4 c. denique, quòd valde detestatur ibi Grego. & tamen propter scandalum non ausus fuit prohibere illud, quia timuit, quòd laici nollent obedire, & efficerentur deteriores, vnde dicit a tali consuetudine auerti non possunt. & ideo suo ingenio, ideſt desiderio relinquendi sunt ne forte peiores existāt, si a tali consuetudine prohibeantur, quia vt ait Salomon, qui multum emungit sanguinem elicit, nunc tamen ablata est illa consuetudo, & ideo ecclesia, vt excessum in esu carnium auferret, totaliter carnes illis diebus abstulit: dies tamen ipsos non fecit ieiunabiles, quia dominici erant. De hora autem cænandi in quadragesima, & alijs cæremonijs, quæ obseruantur, dicetur infra q. 163. & 172.

Quare ieiunium obseruatur in quatuor temporibus, & quare potius in istis, quam in alijs temporibus. Quæst. CLVI.

QVAERITVR de alio ieiunio necessario, scilicet quatuor temporum quando, & qualiter ieiunatur, & ex quibus causis. Aliqui dicunt, quòd non conuenienter statuta sunt tempora huius ieiunij, quia in veteri testamento obseruabatur etiam ieiunium quatuor temporum, scilicet ieiunium quarti ieiunium quinti, ieiunium septimi, & ieiunium decimi, vt patet Zacha. 8. & tamen non distinguebantur illa ieiunia per quatuor quartas anni, vt ęqualiter inter se distarent, scilicet quodlibet ab altero per tres mēses, vel quasi, sed vnum erat in quarto mense aliud in quinto, aliud in septimo aliud in decimo. ergo non debemus nos per quatuor tempora habere ieiunium distractum, cum ad similitudinem Iudæorum ieiunare videamur. Dicendum primo de tempore huius ieiunij, & sciendum, quòd a principio non ieiunabatur quater in anno, sed ter. Calixtus tamen Papa statuit ieiunium fieri per quatuor tempora 76. di. c. ieiunij, scilicet ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicistis, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus. fuit tamen diuersitas in assignatione istorum temporum. Quia primum ieiunij istorum fiebat prima hebdomada Martij a principio. Secundum hebdomada secunda Iunij. Tertium

hebdomada

Universidad de Deusto
Biblioteca

hebdomada tertia ſeptembris. Quartum hebdomada quarta decembris 76.di.c.conſtituimus, iſte tamen modus aſſignationis in nullo concordat cum modo quem tenemus: poſtea fuerunt aliter deſignata iſta tẽpora, ſcilicet quòd ſi Calendę Martij feria 4. vel ante euenirẽt, ieiunium celebraretur eadem hebdomada. Si autem Calendę euenirent feria 5. vel poſt, fieret ieiunium ſecunda hebdomada. De ſecundo ieiunio, eodem modo, ſcilicet quòd ſi Calendę Iunij eſſent 4. feria, vel ante, eſſet ieiunium hebdomada ſecunda Iunij. Si vero quinta feria, vel poſt eſſet ieiunium 3. hebdomada iunij, hoc addito, quòd ſi iſtud ieiunium eueniret in hebdomada, quæ eſt ante pentecoſten non celebraretur in eadem, ſed in ſequenti in qua erat pentecoſtes. De 4. ieiunio generale erat, quòd in ſabbato ante vigiliam natiuitatis domini finiretur, ſic patet. e.di.c. de ieiunio, ſed etiam iſte modus non obſeruatur a nobis in totum nunc. Sed primum ieiuniũ iſtorum eſt prima hebdomada quadrageſimæ. Secũdum in hebdomada pentecoſtes. Tertium vero in ſeptembri, ſicut dictum eſt 4. in decembri. e. modo. e. diſtin. c. ſtatuimus.

Cauſa autem huius ieiunij quatuor temporum putatur a multis fuiſſe, quia Iudæi quatuor ieiunia faciebant. Sed non eſt verum, quia Iudæi ex cauſis, quæ nullo modo pertinent ad nos ieiunabant illis quatuor temporibus eadem di. c. ieiunium, & vt tangit Hiero. ſuper Zachariam: vnde non ieiunamus eiſdem temporibus quibus illi ieiunant. Poteſt ergo eſſe vna cauſa, quòd iſtud ieiunium ſit in laudem Dei, & fit per quatuor tempora, ideſt per quatuor radices temporum: nam totus tempus vitę noſtrę per annos menſuratur, annus autem habet quatuor quartas, quę pertinent ad diuerſas complexiones temporis, in quibus diuerſimode diſponuntur corpora noſtra, & omnia generabilia, & quia Deus gubernat vitam noſtram per iſtas temporum viciſſitudines, dignum eſt, vt in qualibet temporis parte ei ieiunium vnum in honorem offeramus, & poteſt iſtud eſſe in gratiarũ actionem, ſcilicet quia bene nos gubernat in iſtis temporibus, vel poteſt eſſe obſecratorium, ſcilicet vt petamus per hoc ieiunium nos a Deo in quolibet horũ temporum bene gubernari. Simile erat apud Iudęos: nam ipſi tempora ſua per lunam computant facientes annos lunares, & menſes lunares, & ideo Deus dedit eis, quòd quolibet menſe prima die menſis, ſcilicet in conjunctione lunę feſtum celebrarent, quod vocatur feſtum Calendarum, vel Neomenię Nume. 29. & hoc erat, quaſi ad reddendum Deo gratias pro gubernatione bona, quam faciebat ſecundum temporum mutabilitates, quas ibi a luna principaliter accipiebant: nos autem tempora noſtra ſecundum cõſuetudinem latinorum per ſolem computamus, ideo in quartis motus ſolis in quibus incipiunt quatuor tempora anni, ieiunia quatuor facimus, quaſi in gratiarum actionem pro iſta gubernatione, vt dictum eſt, & iſta videtur eſſe cauſa, quare quodlibet iſtorum quatuor ieiuniorũ habeat tres dies, ſcilicet quia ſicut annus habet quatuor tempora, ita quodlibet iſtorum temporum habet tres menſes, qui ſunt partes præcipuæ temporis, ideo tribus diebus ieiunamus, & ſic ieiunia quatuor temporum ſimul accepta ſunt duodecim dies, qui correſpondent duodecim menſibus anni, qui ſunt etiam duodecim minores mutationes temporis ſecundum, quòd ſol mouetur per duodecim ſigna, quæ complent circulum ſuum.

Alia tamen cauſa eſſe poteſt horum trium dierũ, ſcilicet quia ieiunia quatuor temporum fiunt in gratiarum actionem pro gubernatione Dei, & quia iſta gubernatio fit a tota beata Trinitate velut ab vnico gubernatore, in vno ieiunio tribus diebus ieiunamus. Secunda cauſa eſt ad remiſſionem, & ſatisfactionem pro peccatis, ſcilicet vt quidquid in iſtis quatuor temporibus anni delinquimus, per ieiunia quatuor temporum ſatisfaciamus, & hoc innuitur 76.di.c. igitur vbi dicitur, quòd in hebdomada pentecoſtes ieiuniũ inſtitutum fuit, vt ſi quid forte inter ipſa feſtiuitatis gaudia negligens liberalitas, & licentia immoderata præſumpſerit, hoc religioſę abſtinentię cenſura caſtiget: iſtis duabus cauſis conuenit, quòd dicit Calixtus Papa ead. di. c. 1. ſcilicet ieiunium conuenientius nũc per quatuor tempora fieri decernimus, vt ſicut annus per quatuor tempora voluitur, ſic & nos quaternum ſolemne agamus ieiunium per quatuor anni tempora. Tertia cauſa eſt ad oſtendendum, quòd toto tempore ieiunamus, nunquam enim ab abſtinentia ceſſandum eſt, & cum in toto anno ſolum ſint quatuor tempora, ieiunando in principio illorum videmur ieiunare toto tempore, ſic dicitur 76.di.c. huius obſeruantię, ſcilicet huius obſeruantię vtilitas in Eccleſiaſticis præcipue eſt conſtituta ieiunijs, quæ ex doctrina Sancti Spiritus, ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, vt lex abſtinentię omnibus ſit aſcripta temporibus. Quarta cauſa eſt, vt iſtos dies ieiunii demus, quaſi in primitias dierum noſtrorum: nam ſicut de fructibꝰ terrę damus decimas, & primitias, ita etiã de diebus noſtris. Decima autem dierum eſt ipſa quadrageſima, quia ibi totius anni dierum eſt decima pars, vt dictum eſt ſupra. Ieiunia autem quatuor temporum dantur in primitias, & conuenienter hoc fit, quia primitię in fructibus ſunt ipſi primi fructus: nã hoc modo primitię apud Iudęos ſoluebantur, vt nemo auderet mittere falcem in ſegetem, nec comedere inde panem, pultes, aut polẽtam, vſquequo offeretur domino manipulus ſpicarum de ſegete in primitia Leui. 23. ita, & nunc ipſa ieiunia quatuor temporum ſunt in principijs ipſorum temporum, vnde dicuntur eſſe in cardinibus temporum 76.di.cap. huius obſeruantię. Nam primum eſt in principio veris, ſcilicet prima hebdomada quadrageſimę: ſecundum in principio ęſtatis, tertium in principio autumni, quartum in principio hyemis. e.c. Quinta cauſa eſt ad ſignificandum quatuor euangelia, ſcilicet vt ſignificemus, quòd nos viuentes in obedientia quatuor euangeliorum obſeruamus ieiunium per quatuor tempora anni, quaſi per hoc ipſa quatuor euangelia deſignemus eodem capit. huius obſeruantię, ſcilicet intelligentes diuinis nihil vacuum eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elemẽta ſeruire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor euãgelia inceſſabili tuba dicimus, quòd prędicamus, & agimus iſtud ieiunium quatuor temporum eſt generale, & de neceſſitate 76.di.c. conſtituimus, ſcilicet conſtituimus, vt quatuor tempora anni ab omnibus hominibus communi ieiunio obſeruentur. Ad ar. dicendum, quòd conuenienter fuerunt tempora iſtorum ieiuniorum aſſignata propter cauſas ſupra dictas. quòd autem dicitur de quatuor ieiunijs Iudæorum dicendum, quòd non fuit conueniẽs eiſdem temporibus celebrari, quia nec celebrantur ex eiſdem cauſis, quia apud Iudæos erant iſta ieiunia męroris in memoriam quarundam tribulationũ, quę illis menſibus eis acciderant, vt dicit Hiero. ſuper Zacha. & 76.di.c. ieiunium quarti, & poſitę fuerunt iſtę cauſę ſupra q. 134. ad nos autem nihil attinẽt illę cauſę, ideo non obſeruamus tempora ieiuniorum ſuorũ.

Sed adhuc obijcietur, quòd non fuerunt conuenienter aſſignata iſta quatuor tempora, quia temporibus lętitię ieiunium nõ competit, ſicut vigilia Apoſtolorum Philippi, & Iacobi non ieiunatur, quia ſemper cadit inter Paſcha, & pentecoſten, & vigilia Ioannis Euangeliſtę non ieiunatur, quia cadit intra octauas Natalis Domini extra de obſeru. ieiu. c. cõſilium, & tamen tota hebdomada pentecoſtes pertinet ad paſchale gaudium, ideo non deberet ibi eſſe ieiunium, & tamen ibi eſt ſecundum ieiunium quatuor temporum. Dicendum, quòd hoc factum eſt ad emendandũ peccata aliqua, quæ in feſtiuitate paſchali per quinquaginta dies forte ſuperfluę ſcomedendo perpetrauimus, vt patet 76.di.cap. igitur, ſcilicet vt ſi quid inter ipſa feſtiuitatis gaudia negligens libertas, & licentia immoderata prętumpſerit, hoc religioſę abſtinentię cenſura caſtiget: differt tamen iſtud ab alijs ieiunijs quatuor temporum, quia iſtud eſt ieiunium exultationis in quo alleluia cantatur, & nõ fit genuflexio. Alia autem ſunt ieiunia męroris.

An vigiliæ Apoſtolorum ſint ſub præcepto, & ſint ieiunandæ. Et quare. Quæſt. CLVII.

QVAERETVR de ieiunijs, quę fiunt in feſtiuitatibus Apoſtolorum, ſcilicet in vigilijs an ſint ſub præcepto, & an omnes vigilię Apoſtolorum ieiunandę ſint.

Dicunt quidam, quòd non fuit conueniens vigiliam alicuius ſancti ieiunari, quia in ſolennitatibus ſanctorum recolimus gloriam eorum, ad quam trãslati ſunt, ieiunium tamen, & afflictio non competit ſtatui glorię Apoca. 7. non eſurient, nec ſitient amplius, ergo non eſt in vigilijs ſanctorum ieiunandum. Dicendum, quòd eccleſia conſueuit in vigilijs ſanctorum aliquorũ ieiunare, & ſunt quædam ieiunia iſtorum generalia, vt vigilia Aſſumptionis Virginis extra de obſerua. ieiu. c. ex parte, & vigilia beati Laurentij, & feſtiuitatis oĩum Sanctorum, & de iſtis nõ eſt dub. ũ. Sunt tamen etiam Apoſtolorum vigilię obſeruandę, & tñ circa iſtas eſt dubium, quia quidam putant ſolũ aliquorum Apoſtolorum vigilias ieiunari, & aliorum non. Sed ad hoc dicitur extra de obſer. ieiu. c. cõſiliũ, ꝙ oĩum Apoſtolorum vigilię ſunt in obſeruatione ieiunii obſeruandæ præter vigilias Apoſtolorum Philippi, & Iacobi, & B. Ioannis Euangeliſtæ, & ſubditur ibi cauſa. ſ. quoniam illorum feſtiuitas, infra ſolẽnitatem paſchalẽ: iſtius aũt ℣. natalem dñi celebratur. Sed tps paſchale a paſcha, vſque in pẽtecoſte eſt tps lętitię in quo non ieiunatur. 76. diſt. §. non aũt, ſic ẽt dies, qui cadunt infra octauas natalis dñi ad lætitiam nata lis dñi pertinent pp hoc dicit eo. c. conſilium in gl. ꝙ omnium aliorum Apoſtolorũ vigilię ieiunandę ſunt non obſtantibus illis verſibus. ſ. Petrus, & Andreas, Paulus cum Simone Iudas, vt ieiunemus nos admonet atq; Matthęus. De feſto B. Matthię ẽt dubiũ erat an deberet ieiunari vigilia eius, & hoc pp biſextum, quia neſciebant quidam quo die ieiunarent, etiã propter carniſpriuium, quod eo tempore accidere ſolet, quo tempore laicis grauiſſimum eſt a carnibus abſtinere, & ideo plurimi violabant ieiunium, & ſic deducebatur in dubium, an ieiunandum eſſet, & tamen diffinitum eſt, ꝙ debent ieiunari, extra de obſer. ieiu. c. ex parte.

Alij dicunt, vt Ho. in ſu. titu. de obſer. ie. ꝙ circa vigilias Apoſtolorum conſuetudo tenenda eſt, vt ieiunentur, vel non ieiunentur, & hoc dicit de illis, quæ non ſolent generaliter, vbique ieiunari, vnde dicit, ꝙ ille verſus. ſ. Petrus, & Andreas, &c. non ſunt abrogati, ſicut dicit glo. & aliqui Doc. ſed dicit, ꝙ in illis vigilijs Petri, & Andreæ, Simonis, & Iudę, & Matthęi debet teneri ieiunium generaliter, & non valebit cõſuetudo in contrarium, ſed cogendi ſunt omnes ad ieiunandum: in aliis autem vigiliis tenenda eſt conſuetudo, & allegat ad hoc, ꝙ conſuetudo Pariſien. eſt non ieiunari vigilias omnium Apoſtolorum, & tamen Deus ibi recte timetur, & colitur, magis tamen videtur ſtandum dicto gl. & aliorum Doct. quia hoc expreſſe vult. c. conſilium. ſ. ꝙ omnium Apoſtolorum vigiliæ ieiunandæ ſint, niſi Philippi, & Iacobi, & Ioannis Euangeliſtæ. de B. Bartholomæo, dicitur ꝙ relinquendum eſt conſuetudini, quia de celebratione eius eſt dubium apud multos e. c. conſilium, & intelligitur non de feſtiuitate an ſit obſeruanda, ſed de vigilia quando ſit ieiunanda, quia aliqui faciunt feſtũ Bartholomæi die quo excoriatus eſt, & alii die ſequẽti, qua ille mortuus videtur, & ita variatur ieiunium, & in hoc cuilibet licet obſeruare conſuetudinem eccleſiæ ſuæ, vigilia tamẽ eius ieiunabitur, vt dicit Hoſt. vbi ſupra, & ratio eſt, quia in alle. cap. conſilium non excipiuntur, niſi tres Apoſtoli. ſ. Philippus, & Iacobꝰ, & Ioannes Euangeliſta.

Ad arg. dicendum, ꝙ in ſolẽnitatibus præcipuis ſanctorum vigilias ieiunamus, vt ſimus magis parati ad deuotionem feſtiuitatis, & vt gaudium ętернũ, quod ſignificatur per ſolennitates temporales ſignificetur non acquiri per iocunditatem, ſed per tpales afflictiones, quas hic ſancti paſſi ſunt Luc. 24. oportuit Chriſtum pati, & ſic intrare in gloriam ſuam. & Actuum decimoquarto, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, & nos illas per ieiunium deſignamus.

Conueniens eſt ergo ieiunari in ſanctorum vigiliis, cauſa tamen potiſſima eſt diſpoſitio mentis noſtræ, quia ieiunium mentem eleuat, & in magnis feſtiuitatibus debemus eſſe multum diſpoſiti, quia illa ſunt tempora orationis, & ad orationem ieiuniũ pręmittendum eſt, vt facilius exaudiamur. 33. q. 4. c. chriſtiano, & propter hoc etiã quando coniuges orationi vacare debent abſtinent a coitu coniugali 1. Corin. 7. & 33. q. 4. c. ſciatis.

An ieiunium in rogationibus ſit ſub præcepto, vel conſilio. Quæſt. CLVIII.

QVAERETVR de ieiunio rogationum, ꝙ nõ ſolet poni generaliter inter ieiunia neceſſaria, an iſtud ſit de neceſſitate tenendum.

Dicendum, ꝙ de conſe. diſt. 3. c. rogationes dicitur, ꝙ in triduo rogationum, ſiue letaniarum omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis vtantur, & dĩ ibi placuit celebrari ieiunium triduanũ ante ſolennitatem dominicę Aſcenſionis.

Sed obiicietur, quia inter paſcha, & pentecoſtem nullum ieiunium eſt, vt dicit Ambro. 76. diſtinctione §. non autem.

Dicunt quidam, ꝙ illa eſt generalis regula, ſed excipitur ab ea ieiunium rogationum, & ieiunium vigilię pentecoſtes, ſic dicitur extra de obſer. ieiu. c. conſiliũ in gl. ꝙ nullum ieiunium neceſſitatis eſt inter paſcha, & pentecoſtẽ, niſi rogationes, & vigilia pentecoſtes. Melius tamen videtur dicendum, ꝙ ieiunium rogationum, & vigilię pentecoſtes non eſt de pręcepto, ſed de conſilio, ſic dicitur de conſe. di. 3. c. rogationes in gl. ſic etiam tenet Hug. & Hoſt. in ſum. tit. de obſerua. ieiu. & tamen eſt dicendum, ꝙ ſi alicubi per conſuetudinem iſta ieiunia fuerint recepta, & approbata efficitur ieiunium neceſſitatis, aliàs autem eſt ſub cõſilio, ſic dicit Hoſt. vbi ſupra, & hoc apparet manifeſte, quia licet ieiunium rogationũ obſeruetur, in multis prouinciis non fit, ſicut dicitur in allegat. c. rogationes, quia ibi dr, ꝙ per triduum ieiunandũ eſt, & quadrageſimalibus cibis vtendum, & ſeruii, & ancillę ab opere laxandi ſunt, vt vniuerſa plebs ad eccleſiam cõueniat,

ueniat,& tñ nunc famuli,& ancillæ non ceſſant ab opere:ēt die ſecundo iſtorum carnibus veſcimur, die aũt primo ieiunamus, ſed non in quadrageſimali cibo, die aũt tertio quadrageſimaliter ieiunamus ī quo apparet,ꝙ conſuetudo introduxit iſtud ieiunium, ꝙa lex non diſpoſuit ſic,& tñ conſuetudo obligat iã nos. Etiam obligabunt ieiunia ſi imponantur per ſacerdotes, ꝙa non licet alicui ieiunium a ſacerdotibus impoſitum violare,de conſe.di.5.cap. ieiunia, & ita dixit Hier.ad Lucinũ,& 76.di.cap.vtinam, ꝙ circa ieiunia vnaqueque prouincia abundet in ſuo ſenſu,& prꝛcepta maiorum leges Apoſtolicas arbitretur. Si igitur alicubi ſit conſuetudo non ieiunare in rogationibus nec in vigilia pentecoſtes licite fiet.

An in quarta, ac ſexta feria ieiunandum ſit.
Quæſt. CLIX.

QVAERETVR de ieiunio quartæ, & ſextæ feriæ an ieiunandum ſit in eis. Dicendum,ꝙ antiquitus ſtatutũ eſt,ꝙ ieiunaretur 4. & 6.feria, nec ſolueretꝝ ieiunium,niſi grauis neceſſitas eſſet, de conſec.diſt.3. c.ieiunia,& datur cauſa.ſ.quia quarta feria Iudas tradi tionem Dñi cogitauit,& ſexta feria crucifixus eſt, & ſubditur ibi,videbitur qui in his diebus ſine neceſſitate ſoluerit ſtatuta ieiunia cum Iuda tradente tradere ſaluatorem,& cum crucifigẽtibus crucifigere: & iſti duo dies vocantur legitimæ feriæ,i.quia ſecundũ legem eccleſiaſticam ſtatuta erant ad ieiunandum. e. c. ieiunia. His addebatur ēt ſecunda feria,quæ ēt legitima vocatur 82.di.c.presbyter,& 11.q.3.c.de illis.

Dicendum tamen, ꝙ iſtæ tres feriæ non ſunt de neceſſitate ieiunii, quia ſtatuta de iſtis ieiuniis non fuerunt recepta,nec approbata per conſuetudinẽ, ſicut nec illud ſtatutum, ꝙ inciperent clerici ieiunium a quinquageſima,di.4.c.denique.§.hoc,& ſi legibus,& maxime fuit hoc quantum ad ſecũdam feriam, quia in nulla regione obſeruatur in ea ieiunium. In 4.aũt feria habet locum conſuetudo regionum, quidam enim abſtinent a carnibus,alii non.Sexta autem feria pertinet determinate ad ieiunium ſecundum cõſuetudinem generalem eccleſiæ,nam non licet in ea carnibus veſci,niſi acciderit dies Natalis Dñi 6.feria,quia tunc carnibus veſci, licet ſecundum conſuetudinem generalem eccleſiæ propter excellentiam feſtiuitatis extra de obſer.ieiun.c.explicari,ꝙ verum eſt,niſi quis ex voto ſe obligauerit ad ieiunandum die veneris, ꝙa non licebit ei die Natalis Dñi carnibus veſci, vel ēt ſi teneatur ad hoc ex obſeruantia regulari, ſicut eſt in religioſis, qui vt communiter ex cõſtitutionibus ſuis tenentur ſingulis ſextis feriis ieiunare, vnde ipſis non licebit veſci carnibus die Natalis,ſed abſtinebunt, ſicut cęteris ſextis feriis. De ſexta ergo feria conſuetudo communis hoc interpretata eſt, ꝙ non licebat in ea carnibus veſci,& tamen nemo aſtringitur in ea ieiunare, niſi aliàs inciderit ibi aliquod ieiunium, & tñ ſicut a carnibus,ita & ab omnibus, quæ a carne originem ducunt in ea abſtinendum eſt, ſicut in diebus ieiuniorum,di.4.c.denique.

An die ſabbati ieiunandum ſit. Quæſt. CLX.

QVAERETVR an die ſabbati ieiunandũ ſit. Dicendum,quòd antiquitus ſtatutum fuit de ieiunando in ſabbato,vt dicit Innoc.Papa,de conſe.di.3.c.ſabbato,& datur ibi cauſa.ſ.quia ſicut ſexta feria propter paſſionem Domini ieiunamus, ita ſabbatum prætermittere non dẽmus, quia inter triſtitiam, & lætitiam temporis illius videtur incluſum, nam conſtat Apoſtolos iſto biduo in mꝛore fuiſſe,& propter metum Iudęorum ſe occultaſſe. De hoc tamen dicendum,ꝙ non eſt neceſſitas ieiunii in eo,ſed ſeruanda eſt conſuetudo, ſic dicitur diſt.12.cap.illa,nam Romæ erat conſuetudo ſabbato ieiunandi. Mediolani autem erat conſuetudo non ieiunandi,& dicit Auguſt. ad Ianuarium ex auctoritate Ambroſii,ꝙ ad quamcunque eccleſiam quis acceſſerit illius conſuetudinem tenere debet in ieiuniis,& in alijs,ideo non eſt neceſſitas ieiunãdi in ſabbato. Etiã tamen videtur quibuſdam neceſſitas abſtinẽdi a carnibus,de conſe.di.5.c.quia dies, ſ.quicunque chriſtianæ religionis participem eſſe deſiderat ab eſu carniũ die ſabbati abſtineat.

Dicendum tamen,ꝙ etiam iſtud pertinet ad cõſuetudinem, vnde ſi alicubi ſit conſuetudo comedendi carnes in ſabbato licite comedi poſſunt, ſi ſit cõſuetudo abſtinendi ab eis abſtinendũ eſt, & peccat mortaliter qui non abſtinet,pertinet autem ad epiſcopos vt cogant omnes ſibi ſubditos obſeruare talem conſuetudinem extra de obſeru.ieiu.c.conſilium,debilibus tamen,& infirmis carnibus veſci permittendum eſt ne periculum incurrant.co.c.

An in aduentu Domini obligemur ad ieiunium. Et quod Roma ieiunium ſeruat in aduentu, aliæ vero eccleſiæ minime. Quæſt. CLXI.

QVAERETVR de aduẽtu Domini an in eo obligemur ad ieiunium.

Dicunt quidam Doct.ꝙ ieiunium quadrageſimæ, & aduentus Domini a beato Petro inſtituta ſunt, ſed quidquid ſit non aſtringit nos aduentus ad ieiunãdũ, niſi forte ſit ex conſuetudine, ſic dicitur extra de obſerua.ieiun.c.conſilium,ꝙ Roma ieiunium ſeruat in aduentu. Aliꝫ tamen eccleſiꝫ non ieiunant, ideo nõ obligamur,dicit tamen Hoſt. ꝙ clerici deberent ieiunare in aduentu,& hoc verum eſt de honeſtate, quia ſicut ipſi dignitate, & ordine excellentiores ſunt laici,ita in vitæ obſeruatione excellere debent diſt.4.c. eis,ita in vitæ obſeruatione excellere debent diſt.4.c. ſtatuimus, & c.denique:non tamen tenentur de neceſſitate,quia etiam ſi fuiſſet ſtatutum hoc ieiunium non fuit tñ receptum,& approbatum per conſuetudinem,ideo nõ obligaret.e.c.denique.§.hic, & ſi legib. Conſiderandum circa omnia ieiunia generaliter,quę fiunt in vigilijs ſanctorum,ꝙ ſi ſit vigilia die dominica,ꝙ non poſſit illa die ieiunari,vt dicetur ſequenti c. transfertur ieiunium ad diem ſabbati prꝛcedentẽ extra de obſeruа. ieiu.c. ex parte,& c.conſilium.Sed alii qui dicunt,ꝙ nõn deberet ieiunari die ſabbati prꝛcedenti,quia dies dñica intermedia aufert debitum ieiunij,quia ſicut locus ſacer poſitus inter duo prędia impedit ſeruitutem.ff.de ſeruitu.l.ſeruitutes.§.vltim. ita dies ſacer qui non poteſt habere debitum ieiunij poſtus inter duos dies tollit ſeruitutem vnius ad alium, ſic enim quodlibet prædium medium, quod non ſeruit tollit ſeruitutem duorum inter quæ eſt.ff.de ſeruitutibus.ruſti.prꝛed.l.qui in ſella.§.in ruſticis.Dicendum,ꝙ iſta tenent locum in ſeruitutibus prædialibus,ſiue realibus,ſecus autem de obſonibus perſonalibus, nã illę non pertinent ad diem, ſed ad perſonam, ideo ſi vna die non poſſunt ſolui,alia die ſoluuntur.

An debuit eſſe aliquod tempus in quo non liceret ieiunare, Et cur die dominico non eſt ieiunandum. Et quod duobus de cauſis non debemus celebrare ieiunium die dominico, & quintæ feriæ. Quæſt. CLXII.

QVAERETVR an debuit eſſe aliquod tempus in quo non liceret ieiunare. Dicunt

Dicunt quidam, ꝙ quædam tempora ſunt quibus ieiunare non licet. ſic enim dicit Gregorius ſecundo dialogorum de quodam ſacerdote, qui venit ad Benedictum diuinitus miſſus, dicens dies reſurrectionis eſt,non licet tibi abſtinere hodie.Item ſecundo Eſdrę vbi dicitur dies domini Sanctus eſt,nolite contriſtari comedite pinguia, & ibi populus volebat lugere, & contriſtari,& non permiſit Eſdras.

Dicendum, ꝙ ieiunium ſecundum ſe eſt bonum opus, & ſi propter bonum finem fiat nullo tempore vituperabile eſt quantumcunque ſit tempus ſolẽne: nam Natalis domini eſt ſolemnis valde feſtiuitas, ita vt pp eius excellentiam infra octauas eius non fiat ieiunium in vigilia Ioannis Euangeliſtę extra de obſeruа. ieiu.c.conſilium,& ēt ſi ipſa dies Natalis acciderit ſexta feria licet veſci carnibus quibus in nulla.6.feria veſcimur.e.ti.c.explicari, & tñ ſi quis voluerit ex deuotione abſtinere a carnibus, & ieiunare illo die Natalis non reprehenditur, ſed laudaẽ.ita igitur de omnibus alijs feſtiuitatibus magnis erit, quia licet aliàs nõ fiat in eis ieiunium licitum, tamen erit illud facere.eccleſia tamen quibuſdam temporibus ieiuniũ interdixit oſtendens,ꝙ de neceſſitate nullum ieiunium ſit temporibus illis propter aliquas cauſas lętitię. Nã ieiuniũ cõiter pertinet ad mꝛorẽ, diebus ergo quibus exultandũ eſt ieiunia nulla ſunt:ſic eſt tẽpus inter Paſcha, & pentecoſtem,& dies Dominica,& dies Natalis domini,& quęlibet 5.feria extra quadrageſimã de primo patet 76.§.nõ autem,vbi dicit Amb.per hos quinquaginta dies nobis debet eſſe continuata feſtiuitas, ita vt hoc tempore,nec ad obſeruandũ ieiunia indicamus,nec ad exorandũ Deũ genua flectimus,ad inſtar, ergo dominicę reſurrectionis tota quinquaginta dierum curricula celebrantur,& oẽs iſti dies velut dominici deputanꝫ,& ſubditur cauſa ibi,ſ.reſurrectio enim dominica eſt, in dominica enim reſurgens ſaluator reuerſus eſt ad homines, & poſt reſurrectionem tota quinquageſima cũ hominibus eſt cõuerſatus.ęqualis, ergo his neceſſariũ eſt,vt ſit feſtiuitas quorũ eſt ęqualis ſanctitas,non igitur ieiunamus in quinquageſima, quia his diebus dominus nobiſcũ fuit, & pp hoc licet oẽs vigiliꝫ Apoſtolorum ſunt aliàs ieiunabiles,quia tñ Philippus, & Iacobus ſemper inter Paſcha, & pentecoſtem cadunt, vigilia eorum non ieiunatur extra de obſeruа.ieiu.c.conſilium, & hoc eſt propter gaudiũ, quia toto illo tempore Chriſtus, qui eſt ſponſus eccleſię fuit cum hominibus,vt dicit Amb.& tñ infra 9. & Lucę.5.dr̃.ꝙ non pñt filij ſponſi ieiunare quandiu ſponſus cũ eis eſt, hoc aũt intelligitur de ieiunio neceſſitatis,i.ꝙ licet alias ieiunia fieri deberent pp aliquos dies vel feſtiuitates,non eſt neceſſe illa fieri,quia eccleſia abſoluit nos a neceſſitate ieiunij,nõ tñ ex hoc prohibet ieiunia tunc fieri, ſed licitũ eſt homini ieiunare in tota illa quinquageſima, vt patet 76.di.§.vnde nõ neceſſario:idẽ dicit Iſido.e.di.c.poſt Paſcha,ſ.poſt Paſcha vſque ad pentecoſtẽ licet traditio eccleſiarũ abſtinentię rigorẽ prandijs relaxauerit, tñ ſiquis monachorũ,vel clericorum ieiunare cupit non ſunt prohibendi. ēt apparet hoc, quia ſancti patres hoc tempore ieiunabãt,vt dicit ibi Iſidorus, ſcilicet Antonius, & Paulus, & cęteri antiqui patres ēt in his diebus in heremo leguntur abſtinuiſſe,nec ſoluiſſe abſtinentiã, niſi tantum die dominico.ēt.e.di.c.vtinam dicitur, ꝙ in pentecoſte leguntur Apoſtoli, & fideles ieiunaſſe, & iõ ſicut licet cuilibet ieiunare ex deuotione hoc tempore, ita licet cuilibet prouincię introducere ieiuniũ hoc tempore, & facere, ꝙ illud ieiuniũ ſit iam de neceſſitate, vt ait Hiero.in allega.c.vtinam,ſ.nec hoc dico, quòd feſtiuis diebus ieiunandũ putem, & ſolennitates quinquaginta diebus auferam, ſed vnaquęque prouincia abundet in ſuo ſenſu, & prꝛcepta maiorum leges Apoſtolicas arbitretur.ecce dicit, ꝙ ipſe non vult auferre ſolennitatem quinquaginta dierum,quę eſt a Paſcha vſque in pentecoſtem, & tamen dicit, ꝙ quęlibet prouincia abundet in ſuo ſenſu,i.faciat, ꝙ ſibi bonũ vr̃ ieiunando, vel non ieiunãdo hoc tempore,& prꝛcepta maiorũ leges Apoſtolicas arbitretur,i.ſi Prælati illius prouinciꝫ iuſſerint ieiunari illo tempore,ieiunandũ eſt ex neceſſitate, ſicut ſi Apoſtoli hoc iuberent, vel ſicut ſi eſſet lex Apoſtolica,i.lex ſummi pontificis, qui vocatur Apoſtolicus: nam ieiunia,quę per ſacerdotes conſtituunt ab omnibus ſeruanda ſunt de conſe.di.5.c.ieiunia. De ſecundo,ſcilicet de die dominico dicendum, ꝙ non eſt ieiunãdum in eo propter lętitiam reſurrectionis Chriſti,qui ſurrexit die dominico,& per omnes dominicos dies repręſentatur iſta lętitia de conſe.di.3.c.ſabbato, vnde contra illos, qui die dominico ieiunãt eſt ſuſpitio quædam de hęreſi, quia Manichęi hęretici ſic ieiunabant de conſe.di.3.c.ieiuniũ,ſ.ieiuniũ diei dominicę nemo celebrare debet, vt inter ieiuniũ Chriſtianorum,& gentiliũ,& veraciter credentiũ,& infideliũ atque hęreticorũ vera diſtinctio habeat, i.diſtinguat inter fideles, & hęreticos, & 30.di.c.ſiquis tanꝫ, vbi ponuntur errores hęreticorũ dicitur, ſiquis tanꝫ hoc continentię conuenire iudicans die dominico ieiunauerit anathema ſit, eſt enim dies dominicus lętitię magnę, & non flectuntur in eo genua, nec eccleſia oſtendit in eo aliquã triſtitiã ēt tempore quadrageſimę,ſicut alijs diebus,vnde cũ in omnibus diebus quadrageſimę ſit continuũ ieiuniũ, & ad orationem genua flectuntur,ſolo die dominico, nec ieiunatur, nec genua flectũtur de conſe.di.3.c.placuit, & c.qm̃ ſunt. immo,& antiquitus dominicis diebus quadrageſimę fideles carnibus veſcebantur, vt ait Greg.di.4.c.denique, & tñ, quia excedebant valde in hoc,vt dr̃.e.c.eccleſia abſtulit conſuetudinem iſtam, ita vt carnibus non liceret vti his diebus non tamen ieiunatur in eis. Hęc aũt intelliguntur de neceſſitate,ſ.ꝙ nunꝫ eſt neceſſarium ieiunare die dominica, & tñ ex deuotione licet alicui ieiunare: nam ſolũ vetatur ieiuniũ, quod fit in contẽptum diei 30.di.c.ſiquis tanꝫ.ſ.ſiquis die dominico ieiunauerit in contemptũ huius diei anathema ſit:vnde dicitur ibi in glo.ꝙ qui ſine contẽptu agit licite ieiunare poteſt, & idem dr̃ de conſe.di.3.c. ieiunium in glo. Dicitur aũt aliquis ieiunare in contemptũ diei, qũ putat, ꝙ dies ille non habeat aliꝫ ſpecialẽ lętitiam ſupra cęteros dies, pp quam non oporteat ieiunari,nã ieiuniũ, vt communiter ad mꝛorem pertinet, qui aũt putat omnibus diebus ęqualiter ieiunandum eſſe, iudicat non eſſe aliquem diẽ maioris excellentię, vel priuilegij in lętitiã, ꝙ alium diem, & hoc ad hęreſim pertinet: nam quidã dies totaliter ad lętitiã pertinent, ſicut dies paſchalis de quo dicimus, hęc eſt dies,quã fecit dominus,exultemus,& lętemur in ea. Manichęi aũt putabant nullã eſſe excellentiam vnius diei ſuper alterũ, & pp hoc dicebant omnibus diebus ęqualiter ieiunandum eſſe, & ita ieiunabant die dominico, ſicut ſexta feria, tale autem ieiunium eccleſia reprobat, & iſtud dicit eſſe in cõtẽptum diei, vel dicitur ieiuniũ in contemptũ diei,ſi aliquis,ita pertinaciter ieiunet die dominico, ꝙ credit, ꝙ deuotio feſti non poteſt compenſari vtilitati ieiunij illius diei, ſic dicit Sanctus Tho.eſſe illicitum ieiunare,ſ.ꝙ quædam feſtiuitates ſunt de ſe tantę deuotionis, ꝙ meritum deuotionis illius eſt ęquale, vel maius fidelibus prælebrantibus illa feſta merito ieiunii alicuius diei non feſti.qui ergo crederet pertinaciter maius eſſe in quolibet feſto meritum ieiunij, quam ſit deuotio feſti,& ꝙ non poſſet vnum per alterum recompenſari,

&

& propter hoc ieiunaret, contemneret diem, & peccaret: alias autem etiam die dominico ieiunare licet, quia ita inueniuntur Apostoli ieiunasse, vt ait Hieron. ad Lucinum, & 76. dist. c. vtinam. s. die pentecostes, & die dominico Apostolum Paulum, & cum eo credētes ieiunasse legimus. & cum omnibus diebus dominicis regulariter non sit ieiunandum, maxime tamē die resurrectionis, quia propter gaudium diei istius omnis dies dominica ad gaudium pertinet, de conse. dist. 4. cap. sabbato. De 3. s. de die Natalis Domini patet, quia iste dies est magnæ solēnitatis, quia ex eo fuit initium ad omne bonum nostrum, nam tunc datus est nobis puer cuius impium est super humerū suum Isa. 9 & propter hoc, vt dictum est inter octauas Natalis nullum est ieiunium, & etiam ipso die Natali, si sexta feria accidat carnibus vesci licet, quòd aliàs non fit in toto anno, & tamen siquis velit ex deuotione ieiunare in Natali, & in octauis eius laudabile est, nec debet prohiberi, extra de obseruation. ieiun. capitulo explicari.

De quarto. s. de quinta feria patet, de consec. dist. 3. c. ieiunium. s. ieiunium diei dominicæ, & quintæ feriæ nemo celebrare debet, hoc autem fuit propter duo. Primo propter errorem auferendum, nam infideles, & hæretici ieiunabant die dominica, & quinta feria, vt ergo ieiunia nostra distinguantur a ieiuniis ipsorū non debuimus hoc tempore ieiunare, & ista causa redditur. eod. cap. s. vt fidelium, & hęreticorum ieiunantium vera sit discretio. Secundo propter excellentiam istorum dierum: de excellentia dominici diei dictum est. Excellentia autem quintæ feriæ magna fuit, nam hoc die Christus instituit sacramentum corporis sui: ēt sacerdotes, & episcopos constituit dās Apostolis consecrandi potestatem, hoc ēt die ad cęlos ascendit in quo locum sęlicitatis nostræ manifestissime aperuit, & spē certissimam de cęlesti beatitudine dedit, vnde antiquitus in ecclesia fuit magna contentio quis dies præcipuus haberetur. s. an dominicus pp resurrectionem, vel quinta feria pp ascensionem, & quibusdam colentibus magis quintam feriam diffiniuit Siluester Papa diem dominicum magis esse colendum, manebant tamen ambo dies in magno honore, vnde ecclesia in eis ieiunia non celebrat, ista causa redditur, de consec. di. 3. c. ieiuniū, in glo. s. q in istis diebus duobus fecit Deus, quidquid insigne fecit, antiquitus autem obseruatum fuit hoc in quinta feria, sed postea paulisper desiit honor eius, & ita in ea ieiunatur sicuti in aliis diebus. Nam in quadragesima indifferenter omnibus diebus præter diem dominicā ieiunatur, de consec. di. 3. c. placuit, & c. ne quis, immo illi qui in quinta feria vltimæ hebdomadæ quadragesimæ ieiunium soluunt dūr totam quadragesimā dehonorare, & redarguuntur. e. di. c. non licet, & c. non oportet ēt si qñ festiuitas aliqua habens vigiliā accidit secunda feria, vigilia illius non potest ieiunari die dñica, sed transfertur ad sabbatum præcedens, extra de obser. ieiu. c. ex parte, & c. consilium, si tñ acciderit vigilia festiuitatis quinta feria non mutatur, sed ipsa die ieiunatur, quia soli diei dñico hoc datum fuit, ergo iam quinta feria priuilegium antiquum perdidit, & factus est dies communis, sicut ceteræ feriæ.

Hoc autem sciendum, q licet prædicta tempora ab ecclesia celebrentur, & non fiat in eis ieiuniū nullū, tamen est tempus in quo ieiunare non liceat ex deuotione, ēt in die resurrectionis. 76. di. c. vtinam. s. vtinā oī tpe ieiunare possemus, inter oēs tñ dies quibus abstinemus a ieiunio nullus est in quo magis sit abstinēdum, q̄ dies dominicus, quod patet, quia quinquaginta dies inter Pascha, & Pentecosten, sine ieiunio sunt, & tamen dicit Isido. 76. di. c. post Pascha, q Paulus, & Antonius, & cæteri antiqui patres in heremo legunt abstinuisse his diebus, nec soluisse abstinentiam, nisi tantum die dominico, & sic innuitur, q maioris celebritatis erat dies dominicus, quam cæteri, & propter hoc nolebant ieiunare in eo.

Ad primum dicendum, q dies resurrectionis non pertinet ad ieiunium, quia lętitia excludit ieiunium, nulla tamen dies tantæ lætitiæ est in toto anno, sicut dies resurrectionis, ideo in illa minus ieiunandū est, quam in aliis, nam propter gaudium ipsius omnibus diebus dominicis lætitia est, & a ieiunio cessatur de consuetudine generali ecclesiæ, ideo dixit sacerdos ille Benedicto, q illa die abstinere non debebat: verū est tamen, q etiam si Benedictus sciuisset esse diem resurrectionis poterat abstinere in ea dum solū ageret ex deuotione, & non in contemptum, quando tamen sacerdos ille a Deo missus ad ipsum detulit prandium non licebat iam Benedicto abstinere, q̄a Deus miserat illum sacerdotem, vt Benedictus cibum haberet, & ideo non licebat ei iam contra Dei volūtatem abstinere, quia tunc non esset deuotio, sed cōemptus manifestus.

Ad secundum dicēdum, q Iudæis in festiuitatibus suis vetitum erat tristari, & ieiunare, quia populus ille erat carnalis, & Deus volebat eos, tanquam paruulos non abstrahere ab istis sensibilibus, ideo iocunditatem temporalem eis præstare volebat, maxime, q̄a quando Esdras dixit eis, isti erant vallati multis angustiis, & tristitiis, tum quia nouiter redierant de Babylone, & inueniebant totam terram desertam, & cogebantur multum laborare ad reficiendas ciuitates, & domos, tum propter generalem separationē ab vxoribus alienigenis quas acceperant, ītū pp improbitatē & insidias habitatorum terræ, qui conabant disperdere eos, ideo Deus voluit eos consolari dissuadens lugere, sed q gauderent, & comederent pinguia, q̄a illa est consolatio, & lætitia hominum carnalium.

An ieiunantes debent habere horam determinatam ad cibum, & quæ hora sit. Et quod hora nona dupliciter sumitur. Et quomodo occupatur natura in cibo assumpto dupliciter. Quæst. CLXIII.

QVAERITVR circa ieiunantes an debent habere horam determinatam ad cibū, quia solet dici q hora determinata est hora nonæ.

Dicunt quidam, q non, quia determinatio circumstantiarum ieiunii debet fieri secundum conditiones personarum, quantum ad potentiam abstinendi, & tamen omnes qui ieiunant non sunt æqualis potentiæ ad abstinendum, sed quidā facilius resolubiles, vt cibo lerici quibus nociua est longa abstinentia, ergo nō est omnibus eadem hora determinanda.

Item ieiunium ecclesiæ imponitur oībus, & tamen non possunt omnes scire quando est hora nona, ergo non debet determinari hora nona ad cibum.

Item status noui testamenti est perfectior statu veteris testamenti, & tamen in veteri lege ieiunia seruabantur vsque ad noctem, sicut nunc Iudæi seruant, & colligitur Leu. 23. cum dī de die propitiationis, q in eo Iudæi affligerent aīas suas, & subditur a vespera in vesperam celebrabitis sabbata vestra. i. a principio noctis, vsque ad principium noctis, toto ergo hoc tempore ieiunabatur, ergo ita deberet esse nunc.

Dicendum, quòd hora nonæ determinatur in ieiuniis ad sumendum cibum. Pro quo sciendum, quòd ieiunia statuuntur ab ecclesia, vt homines aliqualiter affligantur in eis, & per hoc mereantur, & satisfaciāt, & quia afflictio est in hoc, q homo abstineat a cibo maiori tempore, quam aliàs, voluit ecclesia, q dictum ieiunio-

ieiuniorum tardius homines comederent, quam alijs diebus, & ad hoc fuit conueniens hora nona. nam extra ieiunia hora consueta ad cibum secundum cōem cursum est hora sexta, quia cibus nō debet apponi in stomacho quādiu natura occupata est circa cibū precedentem. Occupat aūt natura in cibo assumpto dupliciter. Primo dirigendo eum, & quia digestio fit p calorē, illud tempus est conueniens digestioni, in quo calor naturalis ad interiora reuocat, & hoc fit in nocte pp frigus noctis absentibus radijs solaribus, & ēt, quia tunc in sopore virtutes naturales confortant, & intenduntur in actibus suis cessantibus virturibus animalibus ab operatione. Secundo occupat natura circa cibū iam digestū, & decoctū deducendo ipsum p mēbra quibus debet assimilari, & quia ad huc cibus, qui est in stomacho debet transire ad oēs partes extremas membrorū, quod totū fit per calorē naturalē, tanquā per instrumentū, necesse est, q iste calor deducens cibum ad partes extremas corporis euocet ad exteriora. hoc autem non fit, nisi per calorem exteriorem, quia simile trahitur a simili, calor ergo solis euocat naturalē calorem ab intimis partibus corporis vsque ad extremas: hoc autem non potest compleri, nisi quando sol confortatur in calore suo, quod fit quando complet ascensum, s. in meridie, vel quasi quando dicimus esse horam sextā, ideo tunc est communis hora sumendi cibum. & quia ecclesia, vt dictū est vult esse afflictionem, & pęnam, non concedit, q immediate cibū sumamus, vt affligamur aliqualiter p famem: nam quando natura cessauerit a conuersione cibi immediate incipit appetere alium cibum, & iste appetitus est fames, si autem postquam incipit fames diu toleranda esset, exsiccaretur humor cibi, & virtus naturalis debilitaretur, ideo non vult ecclesia, quod sine cibo maneamus vsque ad noctem, sed diuidit reliquum tempus diei in duas partes, & in fine primę medietatis est hora nona, in qua ieiunanti sumere cibum conceditur, & ita licet hō aliqualiter affligatur. virtus tamen naturalis non multum debilitatur, nec corpus lęditur. Causa autem quare illa hora comedimus est ista, quæ dicta est. Etiam est alia, & præcipua, quia ieiunium est afflictio quędam, & nos volumus affligi, vt Christo afflicto conformemur, & postea congregemur ei, sicut dicitur si fuerimus socij passionum, erimus, & cōsolationum, si compatimur, & conregnabimus secundo Corin. primo. Christus autem vsque ad horam nonam in cruce pendens passus est, & hora nona inclinato capite emisit spiritum, ideo nos vsque ad horam nonam ieiunamus famem patientes, & postea comedimus, quia post horam nonam gustata morte Christus, nihil vltra passus est, ita nec nos vltra affligimur, sed vsque ad horam illam carnem nostram affligentes quodammodo cum Christo crucifigimur ad Gala. 5. qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs.

Cum aūt dictum est naturę operationem transferendo cibum ad membra finiri hora sexta, quando sol est in maximo ascensu, est intelligendum de curlorem naturalem fortem ante tempus illud naturæ operationem expletam habent, etiam differt secundum labores, & exercitia hominū, & secundū multitudinem, & paucitatem cibi assumpti, quia secundū hoc tardius, aut citius expletur naturę operatio, signum enim certissimum in his est fames: nam in corpore sano, quando fames insurgit, natura iam finiuit operationem suam circa cibum. Quod autem dictum est de hora nona potest sumi stricte, vel secundum interpretationem consuetudinis.

Primo modo dicitur hora nona finis tertię quartę diei artificialis, non. n. debet intelligi, q sit hora nona, ideſt q transierint nouem horę ab ortu solis vsque ad tempus cęnandi, quia quidam dies sunt, qui ab ortu vsque ad occasum non habent nouem horas, & alij habēt plus, quam nouem vsque ad finem tertię quartę diei secundum diuersas partes anni, & varias regiones in quibus est dies maior, vel minor, & tunc non potest dari certa hora, qua comedendum sit accipiendo sic horas. Sed debet accipi dies artificialis, scilicet ab ortu solis vsque ad occasum, & diuidatur in quatuor partes ęquales, quælibet illarum dicitur habere tres horas, quæ vocantur horę inęquales, quia dies maxima habet solum quatuor quartas, & consequenter duodecim horas, & dies minima totidem quartas, & horas, & isto modo, etiam solent diuidere astrologi dies, & accipere horas inęquales. Vocatur ergo sic hora nona finis tertię quartę diei, & ibi est hora cęnę pro ieiunantibus accipiendo horam nonam stricte. Potest autem accipi hora nona large, & dī hora nona quæcunque pars tēporis post finem horę sextę, quia ecclesia nō distinguit, nisi sextam, & nonam, & non horas intermedias, & ideo horę, quę sunt inter sextam, & nonam, computantur cum nona, ita quòd immediate, vt completa est hora sexta incipit hora nona, & dicitur esse hora nona, completur autem hora sexta existente sole in puncto meridiei: nam immediate incipit declinare, & in principio declinationis dicitur hora nona, & licitum est ieiunantibus manducare, hoc autem interpretatur ecclesię consuetudo generaliter, quæ post meridiem concedit cibum immediate ieiunantibus, & ob hoc in diebus ieiuniorum ecclesia dicit semper nonam ante cibum, ita vt quandocunque dicto illo officio ieiunans comederit dicatur comedere post nonam, siue in nona hora. Patet etiam amplius hoc in obseruantia religionum in quibus strictissime obseruantur cęremonię ieiunij, & tamen nulla religio expectat ad sumendum cibum, quòd iam tres quartę diei sint completæ, sed in meridie, vel aliquantulum post meridiem omnes cibum sumunt. Amplius etiam patet ex consuetudine generali ecclesiæ in ieiunijs strictissimis, nulla enim ieiunia strictus seruanda sunt, quam quadragesimalia, & tamen in his ecclesia diffinuit licere cibum sumi mox, vt vesperi finiti fuerint. de conse. distin. 1. capi. solent, & tamen ecclesia in nulla parte terrarum expectat dicere vesperos finita tertia quarta diei, quia in meridie veſperi dicuntur, & tamen dicitur, quòd celebratis vespertinis officijs ad cibum accedendum est eodem capitulo solent, ergo non obligatur ieiunans expectare vere horam nonę, sed post meridiem quacunque hora comederit iam hora nona comedit, & licite agit. Et tamen adhuc non est necesse ad ieiunium, quòd ieiunans semper comedat post meridiem, quia multi propter conditionem regionis, vel propter alias causas excusantur ab hoc onere, & possunt comedere ante meridiem, vt dicetur infra quæst. 172.

Ad primum dicendum, quòd hora ieiunij est determinata nona hora, & tamen legislator ponit legem attendens ea, quæ sunt, vt communiter. aliqui autem sunt quibus nō adaptatur lex secundum suam generalitatem, & pro talibus relinquuntur ipsi ministri, vel dispensatores legum, qui secundum conditionem singulorum concedunt eis agere, quod concessisset legislator si præsens fuisset, ipse tamen non potuit ponere legem, nisi vno modo, scilicet quantum ad illa, quę communius accidebant.

Ad secundum dicēdū, q omnes possunt scire qua

Universidad de Deusto
Biblioteca

hora licet sumi cibum, quia siue accipiatur hora nona pro fine tertiæ quartæ diei, siue pro toto tempore, quod est immediate post meridiem vsque ad finē tertiæ quartę non debet considerari hoc stricte, sicut astrologi considerant accipientes astrolabium, vel alia instrumenta, sed parum plus, aut minus secundum grossam existimationem accipi sufficit, dum tamen non fiat in fraudem.

Ad tertium dicendum, ꝙ non debet ieiunari in no uo testamēto, vsque ad vesperam, sicut in veteri, quia nos in ieiunio nostro conformamur Christo nouo homini, qui nos per passionem suam a vetustate, & tenebris reuocauit. & ideo illo tempore primum ieiunium soluimus, quando Christus passionem suam finiuit. s. hora nona vere, vel interpretatiue, quia ipse vere hora nonæ mortuus est. qa a sexta, vsque ad nonā tenebræ factæ sunt, infra 27. & tamen accipiendo nonam interpretatiue inter finem horæ sextæ, & horā nonam nullum est medium, sufficit autem ieiunanti hora nona interpretatiue ieiunium soluere. Iudęi autem hora vespertina ieiunium soluebant, ad significandum, ꝙ per cibum veteris hominis. i. Adæ in tenebris mortis. i. peccati delecti erant, a quibus non liberabantur etiam post tribulationem presentis vitæ, qa in morte ad limbum descendebant, qui erat locus tenebrosus. Nam status veteris testamenti comparatur nocti, & tenebris, status autem noui testamenti luci, & diei. ad Roma. 13. nox præcessit, dies autem appropinquauit.

An bibere ante cibum, vel post cibum semel vel sæpe frangat ieiunium. Quæst. CLXIIII.

QVAERETVR circa ea, quæ sunt necessaria in ieiunio ad hoc, ꝙ non soluatur, & quę sunt ea p quæ frangitur, & primo est dubium an bibere ante cibum, vel post cibum semel, vel sępe frangat ieiuniū. Dicunt quidam, ꝙ sic, quia ieiunium est ad subtractionem nutrimenti, & tamen non solum cibus, sed etiā potus nutrit, ergo ieiunium soluit.

Item patet, quia nemo potest celebrare missam, nisi ieiunus, siquis tñ saltem modicum de aqua sumat non licet ei celebrare postea, quia non iudicatur ieiunus, ergo per potum frangitur ieiunium.

Item ieiunium est ad afflictionem corporis, & quia per subtractionem cibi affligitur subtrahimus cibū, & tñ ita ēt affligitur per subtractionem potus, ergo ēt potus subtrahendus est, & aliàs videbitur frangi ieiunium, sicut si non subtraheretur cibus.

Dicendum, ꝙ ieiunium dupliciter potest frangi, vno modo quantum ad meritum, alio modo quantū ad violationem præcepti dati de ieiunio. Primo mō ieiunium frangi dicitur, quando per ieiuniū nihil meremur, vel minus, q̄ aliàs mereri possemus, & ista fractio ieiunii p̄t fieri infinitis modis multum extraneis, & accidentalibus, secundum quod in qualibet operatione contingit, ꝙ ex multis circunstantijs aliter, vel aliter se habentibus accidit operationem ipsam fieri meritoriam, vel non meritoriam, aut magis, vel minꝰ meritoriam, & hoc mō solui ieiunium non est proprium ieiunio, quia cuilibet operationi cōpetit fieri interdum meritoriam, & interdum nō meritoriam, & non dr̄ solui p hoc operatio illa: etiam quia ieiuniū dicitur solui per aliquid, quod pertinet ad ipsum, & tñ esse ieiunium non meritorium contingit fieri per aliquid, quod nullo mō pertinet ad ieiunium, vt siqs ieiunet pp inanem gloriam perdit meritum ieiunii, vt patet supra in lr̄a, & tñ ieiunare pp talem, vel talem finem nullo mō pertinet ad ieiunium, quod consistit solū in comedere, vel nō comedere, & iō sic nō accipimus frangi ieiuniū. Alio mō accipitur frangi ieiunium prout violatur præceptum datū de ieiunio, & efficitur homo transgressor, vel non obseruator statuti de ieiunando, & quia præcepta de ieiunando ab ecclesia dantur, dicetur aliquis ieiunium frangere quando agit p̄ formā illorum p̄ceptorum, nam tunc dicet transgressor si p̄ illa sine causa agat, dicetur aūt nō obseruator si agat p̄ illa ex causa, siue cū dispensatione, & quia p̄cepti hēt vim ab instituente, oportet respici intentionem statuentis, vt videatur quis est transgressor, ecclesia aūt iubens ieiunare intendit statuere certum modum manducandi. s. vt semel in die manducet ieiunans, & ideo si aliquis sumat aliqua p q̄ dicatur bis, vel plus, quam semel manducare ieiuniū soluit, si aūt sumit ea per quæ non dr̄ plus quam semel manducare, nō frangit ieiunium, bibere aūt quotiescunque fiat non est manducatio, & ideo siue quis ante cibum, siue post cibum bibat semel, vel pluries, nō frangit ieiunium, dum tamen non fiat in fraudem scilicet vt per hoc aliquo modo sustentetur homo, & cesset afflictio, quam inducit ieiunium, nam tunc non solum perit meritum ieiunii, sed etiam mortaliter peccat sic faciens.

Ad primum dicendum, ꝙ bibere non frangit ieiunium, quia licet potus aliquo modo nutriat, nō ordinatur tñ ad nutriendum, sed potius ad bonam dispositionem nutrimenti, & membrorum refrigerationem, nam cibus si non habeat potum sufficienter humectantem exuretur in cineres, & etiam non poterit deduci conuenienter p membra, quia ad hoc, ꝙ deducatur oportet eum esse valde passibilē, nā dēt transire per vias strictas, humiditas aūt facit rē valde passibilē. iō est necessaria cibo humiditas sufficiēs, vt bñ decoquatur, & vt decoctus per membra deducatur, ista autē dispositio requirit, ꝙ interdum potus sumatur post cibum sumptum secundum diuersa accidentia, ideo siue sumatur potus post cibum, siue ante cibum cum possit semper esse conueniens ad istam dispositionē causandam, non franget ieiunium, quia non est ad nutriendum, & tñ etiam siquis sumeret potum propter nutritionem non diceret bis manducare, quia bibere non est manducare, in quantum tñ fit in fraudem est contra legem, & violator legis dicitur qui aliquid contra eam in fraudem agit, vt. ff. de legi. l. contra legem. & in l. fraus, & extra de reg. iur. libro sexto, in regula certum.

Ad secundum dicendum, ꝙ aqua etiam in modica quantitate sumpta, vel quæcunque res, quæ in stomachum vadit soluit ieiunium naturę, sed non ieiunium ecclesiæ, quia ieiunium naturæ accipitur strictius, ad hoc tamen, ꝙ quis celebret requiritur ieiunium naturæ, ideo etiam modica aqua sumpta impedit celebrationem, sed ieiunium ecclesiæ non soluit, quia istud non soluitur, nisi per sumptionem illius, quod principaliter ad nutriendum accipitur.

An comedere plus quam semel soluat ieiunium ecclesiæ. Quæst. CLXV.

QVAERETVR an comedere plus quam semel soluat ieiunium ecclesiæ.

Dicendum, ꝙ comedere accipitur ab ecclesia prout est sumere cibum ad refectionem plus quā semel ieiuniū frangit, potest tñ quis sumere ita modicum de cibo, ꝙ non dicatur comedere pluries, licet pluries hoc fecerit, vt siquis sumeret vnicam micam panis, vel vnicum granum vuę, nam talis si agat sine causa, propter delectationem, vel solum ad experiēdum porem perdit aliquid de merito ieiunii, non tamē violat ieiunium ita vt dicatur trāsgressor præcepti ecclesi autem

si autem agat ex causa legitima, nec soluit ieiunium, nec peccat, & non solum in sumentibus valde paruā quantitatem, vt dictum est, sed ēt si aliquantulum maiorem sumat, potest stare. ꝙ quis sumat cibum bis, & non violet ieiunium, dum tñ vtraque vice nō sumat plenam refectionem, sed altera earum solum, & sic est in seruitoribus dominorū, qui seruiunt eis ad mēsam diebus ieiunii, nam vt non deficiant possunt modicum de cibo sumere ante cęnam dominorum, & postea cęnabunt sumentes plenam refectionē, & ieiunabunt, nec dicentur proprie pluries comedisse. & hoc non solum per dispensationem, & ex necessitate toleratur, & iudicatur esse ieiunium, sed etiam p̄ statui per ecclesiam, ꝙ quis comedat bis, & ieiunet: sic dicit Inno. extra de reliqui. & vene. sancto. c. cum ex eo. s. credimus posse statui, ꝙ ieiunans bis comedat in die, sed partim. i. non vtraque vice ad plenam refectionem, & subdit exemplum. s. sic faciunt Cisterciē. qui ad remouendum scandalum, & charitatem seruādam statuerunt, ꝙ illi qui faciunt cibos prægustent illos, nec soluunt ieiunium ab ecclesia inditum. Eadē autem ratio est de omnibus coquis, & parantibus cibos. s. ꝙ licitum est eis prægustare dum parant ad sciēdum an habeant sufficienter de condimento, qa nisi sępe gustarent in plurimis cibis nescirent qñ bene se haberent, non ergo soluunt ieiunium. Eadem etiam ratio est in illis qui ad mensas dominorum prægustāt de singulis cibis, vt illi caueant sibi a toxico, ita dicit Innoc. vbi supra, idem etiam est in medico, & in omnibus conficientibus medicinas, nam licet eis prægustare eas, vt sciant quomodo se habent, & etiam vt languens velit eas assumere, quia hoc opus necessitatis, & charitatis est, sic dicit Innocen. ibidem in omnibus autem his non dicitur quis soluere ieiunium, quando autem sine aliqua causa legitima sumit quis aliquantum de cibo qui solet sumi ad nutriendum, dicitur ieiunium soluere.

An si aliquis comedendo semel sumat de cibo immoderate per hoc ieiunium frangatur. Et an ieiunans debet vesci paruis piscículis. Quæst. CLXVI.

QVAERETVR si aliquis comedēdo semel sumat de cibo immoderate, an per hoc ieiunium frangatur, vel etiā si sumat aliquos cibos speciales, etiam si non sint carnes.

Dicunt quidam, ꝙ frangitur ieiunium, quia ieiunium introductum est ad afflictionem corporis, qui autem immoderate sumit de cibo excusat per hoc afflictionem corporis, ergo soluit ieiunium, quia contra intentionem statuentis ieiunium agit.

Item quidam cibi sunt præter carnes multum delectabiles in quibus homines delectantur, & nutriuntur, sicut in carnibus, ergo sumere illos ieiunium frāgit. Item Gregor. dicit, dist. 4. c. denique, ꝙ in ieiunio christiano eius piscium relinquitur, vt licet ei sit infirmitatis solatium non luxuriæ pariat incendium, denique qui a carne abstinent, nequaquam sumptuosiora marinarum beluarum conuiuia præparent. etiam 82. dist. capit. presbyter, dicitur quòd ieiunans debet vesci paruis piscículis, ergo manducans de magnis piscibus ieiunium frangit.

Item videtur, ꝙ ebrietas, vel immoderatus potus ieiunium soluat, quia dicit Greg. di. 4 c. denique, de ieiunantibus vinum, ita bibere permittimur, vt ebrieta tes omnino fugiamus, alioquin restat, vt omnia quæ corporibus libent similiter faciamus.

Dicendum, ꝙ cum ieiunium sit ab ecclesia statutum, non aliter illud frangimus, nisi quando cōtra intentionem, & statutum ecclesiæ de ieiunio facimus, ecclesia autem in ieiunio nihil taxauit, nisi semel comedere, & a quibusdam cibis specialiter abstinere, qñcunque ergo quis semel comedens a prædictis abstinuerit quidquid aliud comedat, vel bibat, siue moderate, siue immoderate, siue delectabiliter, siue aspere non frangitur ieiunium, potest tñ perire meritū ieiunii in totum, vel in partem secundum conditionē excessus quem quis fecerit, & etiam poterit interdum peccare mortaliter, vt si sit magnus excessus, qui etiā in non ieiunantibus esset increpabilis, pro hoc tñ non iudicabitur transgressor ieiunii ab ecclesia, nec etiā a Deo ad hoc, ꝙ puniatur, tanquam violator præcepti, punietur tamen ex alio capite. s. si peccauit excedēdo in quantitate, vel qualitate cibi, vel in alijs modis quibus quis peccat in gula, vt dicetur infra q. 172.

Sed obijcietur, ꝙ isti excedentes in cibo frangant ieiunium ecclesiæ, quia ieiunium ecclesiæ est parsimonia victus, & abstinētia ciborum, vt dicit Isidorus, & ostensum est supra q. 124. isti tamen excedentes nō obseruant parsimoniam cibi.

Dicendum, ꝙ ieiunium ecclesię est abstinentia a cibis, non per omnem modum, sed eo modo quo ecclesia diffinit, & tamen ipsa solū iubet abstineri a carnibus, & quibusdam alijs cibis, & comedere semel tātum, ideo non obligamur amplius, & facientes hoc dicimur habere abstinētiam a cibis, quia aliàs licebat nobis sępius comedere, & de quibuscunque cibis, nunc vero semel tñ comedimus, & non de omnibus. sic dicit Innoc. vbi supra, ꝙ licet ieiunium sit abstinentia victus, tamen credimus eum ieiunare, qui consuetudinem seruat, licet ad ingurgitationem comedat quidquid sibi placet, quia in ieiunio non tātū abstinentia debet attendi, sed ecclesię consuetudo.

Ad primum dicendum, ꝙ qui sumit de cibo immoderate agit contra ecclesię intentionem nō tamē peccat, quia ad hoc ꝙ peccet, oportet ꝙ agat contra intentionem expressam, vel limitatam per statum, & sic patet in obseruatione omnium legum politicarū, quia intentio condentis est ciues bonos facere per legem, siquis ergo taliter obseruet legem, vt per eā bonus non efficiatur. i. quia propter timorem solum obseruat, agit contra intentionem legislatoris, qui vult ciues bonos facere. 2. Ethicorum. & tamen non peccat, quia non agit contra id quod in lege expressum est, nam lex licet dirigat in finem, non est de fine, sed de eo quod est ad finem, ita hæc intentio ecclesiæ est homines per ieiunium affligere, & ad hoc determinauit modum qui est abstinere a talibus cibis, & semel tantum comedere, licet ergo quis non affligat seipsum, dum tñ semel tātum comedat, & abstineat a cibis veritis non frangit ieiunium, licet agat contra intentionem legislatoris, quia non agit contra intentionem legis expressam. Ad secundum dicendum, ꝙ licet aliqui cibi sint, ita delectabiles sicut carnes, & ēt plus, non violatur ieiunium sumendo de illis, quia ecclesia non vetuit illos, & vetuit carnes. Quod autem dicitur aliquos pisces esse ita nutritiuos, sicut carnes falsum est, & tñ dato, ꝙ essent aliqui nō frangeretur in eis ieiunium, quia ritus ieiunii solum hēt vigorem ex institutione ecclesiæ, & nihil est illicitū in ieiunio nisi ꝙ ecclesia vetuit. Ad tertium dicendum, ꝙ Greg. non loquitur ibi determinate imperando, sed magis ꝓsulendo qd fieri bonū sit, vt hoī ꝓficiat ieiuniū ad illū finē ad quē institutū est. s. ad macerandū carnes, & qa p immoderatū cibū maxime ī piscibus magnis alīquō confortatur libido, vel excitatur in homine consuluit, ne quis beluas marinas sumat in cibum, & non prohibet Gregorius simpliciter comedere de marinis beluis, sed facere de eis conuiuia sumptuosiora, quia istud importat de se excessum quendam, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam in non ieiunantibus culpabilis est,& tñ nō frangit ieiunium,sic dicit Inn.vbi supra, ꝙ si aliquis latius cibum capiat, vel beluas marinas comedat, vel si nimis ardenter comedat,non credimus, ꝙ pp hoc soluatur ieiunium,sed in his,& in aliis excessibus eū peccare credimus,& sic intelligitur de cons.di.1.c.solēt. & di.5.c.quinque.& di.4 c.denique, ꝙ autem dicitur, 82.di. c.presbyter de paruis pisciculis non intelligitur de ieiunante quoliber,sed de illo cui erat imposita pęnitentia pro peccato fornicationis, vt patet ibidem, nam multa alia grauia ei imponuntur, & ille ad literā tenetē obseruare ea. s. ꝙ de paruis pisciculis comedat, & non de magnis, secus autem de aliis ieiunantibus, quia ecclesia non arctat eos ad hoc.

Ad quartum dicendum, ꝙ ebrietas proueniens ex excessu potus peccatum est mortale,vel veniale,ēt in non ieiunantibus,& iō semper est vitanda, & tamen ēt si esset peccatum mortale non frangeret ieiuniū, tum quia non est expresse vetita ieiunantibus, & tamen in ieiunio nihil tenemur obseruare, nec cauere, nisi ꝙ expresse ponitur, cum aūt Greg. dicit cauendū ab ebrietate dicendum, ꝙ non intelligitur dissuaderi ebrietas,tanꝝ ieiunium frangens,sed tanꝝ mala,quia oē pctm̄ fugiendum est,tum quia ebrietas directe nō repugnat ieiunio quantumcunque sit mala, quia ieiunium consistit in vnica comestione, ebrietas autē nō facit esse plures comestiones.

An per odorem aliquarum rerum soluatur ieiunium.
Quæst. CLXVII.

QVAERETVR an per odorem aliquarum rerum soluatur ieiunium, Aliqui dicunt,ꝙ sic, quia in ieiunio auferuntur nobis ea,quæ nutriunt,vt nō vtamur illis,nisi semel,odor tamen nutrit, & confortat aliqualiter,ideo soluere videtur ieiunium.

Dicendum,ꝙ non soluit,quia vt dicit Ari.li.de sensu,& sensato odor non nutrit,sed solum confortat, si enim natura sit debilitata confortatur aliqualiter per quosdā odores,& vires eius fortificantur, non tamen restauratur aliquid de deperdito eo ꝙ odor est quędā substantia leuis, quæ non conuertitur in substantiam odorantis,ad hoc ꝙ restauret deperditum per resolutionem:in nutrimento aūt fit conuersio ipsius cibi in substantiam corporis nutriti,& illud est restaurare, & nutriri, nullus ergo odor quantumcunque excellens sit nutrire p̄t,sed solum confortare, & ideo ieiunium non soluit,etiam quia dato, ꝙ nutriret odor,nō solueret tñ ieiunium,quia non est prohibitum, nihil tñ ieiunium frangit,nisi ꝙ prohibitum est, potest tamen quis peccare in vsu odorū, sicut in vsu ciborū, licet ꝓ odorem non dicatur quis intemperatus, quia intemperantia solū est in gustu,& tactu,in quibus cōmunicamus cum bestijs.3.Ethi.c.de temperantia. in odoratu aūt nullum aīal præter hominem delectatur,sed solum ordinatur in eis odor ad cibum.i. ꝙ per odorē quærunt cibum, vt dicitur ibidem. Ad arg.dicendū,ꝙ non nutrimur odoribus,ideo non sunt prohibiti odores in ieiunio,tanquam repugnantes directe ieiunio, nec oportet prohiberi.

An vsus medicinarum soluat ieiunium si ante cœnam,vel post sumantur. Quæst. CLXVIII.

QVAERETVR an vsus medicinatum soluat ieiunium si ante cęnam, vel post cęnam sumanť. Aliqui dicunt, ꝙ sic, inquantum multę earum sunt cibi quidam.i.cibi assumpti, tanquam remedium,vel curatiuum ęgritudinis.

Dicendum,ꝙ medicina potest large sumi.s. pro oī illo, quod confert ęgris ad salutem qūocunque conferat, vel solum pro eo quod sumitur directe contra morbum.Primo modo totus cibus quē sumunt ęgri iuxta præcepta medicorum potest vocari medicina, & sic manifestum, ꝙ medicina soluit ieiunium, quia iubent interdum medici ęgro comedere carnes, aut tales, vel tales cibos, & non est dubium quin isti cibi frangant ieiunium,etiam si per hoc non peccent ęgri quia habent iustam causam frangēdi. Alio modo accipitur medicina solum pro eo,ꝙ sumitur solum, vt contrarium morbo,& est de rebus illis,quę cōmuniter non sumuntur in cibum,& tunc dicendū, ꝙ ęger sumens medicinam, vt sanetur ab ęgritudine, quam patitur, vel vt non incurrat in aliquam ęgritudinē, ꝙ timet,non frangit ieiunium,siue añ cęnam, siue post cęnam sumat medicinam, ēt si illa multum nutriret, & famem extingueret, sicut alij cibi. si autem medicinam quis accipiat solum ad conseruandam sanitatem nullam patiens actualiter ęgritudinē, nec timēs aliquam de propinquo,videtur frangi ieiuniū si medicina illa habeat modum cibi, sic dicit Inno. vbi supra scilicet medicinam pro remouenda infirmitate, vel fugienda accipere licet sine peccato in die ieiunii, sed pro conseruanda sanitate tantum, vbi nō est signum infirmitatis non credo.

An sumere electuarium in ieiunio frangat ieiunium. Et an liceat aliquid post vel ante cœnam comedere, quod vulgo dicitur facere collationem,& quid.
Quæst. CLXIX.

QVAERETVR an sumere electuarium in ieiunio frangat ieiunium. Aliqui dicunt,ꝙ sic,quia cibꝰ est,& non licet cibum sumere nisi semel.

Dicendum,ꝙ electuarium vt cōiter nō frangit ieiunium.Quidam tamen dicunt,ꝙ si sumatur electuariū ad delectationē solam,ꝙ soluit ieiuniū, si autē cā medicinæ.i. quia corpori prodest non soluit ieiuniū. Dicendum tñ,ꝙ ista distinctio nihil facit, quia intētio vel finis est oīno extra naturam ieiunii, quia ad ieiunium non pertinet,nisi sumere cibum, vel non sumere,quia statutum legis positiuę non attendit intētionem obseruantis,sed solum ipsum actum eo, ꝙ modus virtutis non cadit sub præcepto.i.non obligatur quis per legem positiuam, vt virtuose operetur, sed satis est,ꝙ taciat id quod iubet:facere aūt ex tali,vel tali intētione facit ad meritum, vel demeritum in opere,quia meritum consideratur respectu Dei, qui potius attendit intentionem, quam actum exteriorem, nam Deus intuetur cor.1.Re.16. homo autem iudicat,quæ foris sunt,& quia lex positiua est humana,iō dicat etiam solum, quæ foris sunt.s.ipsum actū, iō dicendum vī,ꝙ electuarium aliquo mō nutrit, quia ꝙdam cibus est, cōiter tñ non sumitur ad nutritionē, nec ad manducationem, sed solū ad bonam dispositionē stomachi, ideo non frangit tunc ieiuniū, sicut nec potus, quia potus aliquo modo nutrit, & tñ siue añ cibum,siue post sumatur non frangit ieiunium, ꝙ dictum est supra q.164. Electuarium aūt est ad eundē finem.s.ad stomachum disponēdum, sicut est potus in adiutorium digestionis cibi,& ad bonam habitudinem membrorum, ita electuariū est signū huius,quia non sumitur electuarium a ieiunantibus, nisi qñ bibunt ad vesperum, nam tunc potus videtur sumi necessitate pp sitim,& tñ in ieiunio vī, & ideo posset nocere,& vt non noceat sumitur simul electuarium quod stomachum confortat, & disponit ad digestionem,& vocatur electuariū quæcunque ꝓfectio facta regulariter de rebus delicatis, & parum nutritiuis, & ideo

ideo ieiunium frangere non videtur. Si tñ quis sumeret electuarium sine potu,vel sumeret ante cibum,videretur ieiunium frangere, quia iam ad alium finem sumitur,etiam siquis sumeret illud in magna quantitate,vel vteretur eo, sicut aliis cibis ad extinguendū famem,frangeret ieiuniū,quia iam non esset electuarium,sed cibus,& fieret fraus legi.Siquis autem non sumat in tanta quantitate, nec ad famem extinguendam, sed solum ad delectationem,perit meritum in totum,vel in partem, & tantum p̄t esse desideriū huius delectationis, ꝙ peccaret mortaliter quis sumēdo electuarium,tamen non frangeret ex hoc ieiunium.

An assumentes panem, vel fructus pro collatione loco electuarij frangant ieiunium. Quæst. CLXX.

SED quid siquis non habens electuarium accipiat modicum de pane, vel fructibus, aut quibuslibet aliis cibis,an frangatur ieiunium?

Aliqui putant,ꝙ frangatur,quia isti sunt veri cibi,& vsus cōis eorum est in cibum, & ad nutriēdū, quod non fit in electuario,quod non cōficitur, vt sit cibus,& tñ cibum bis sumere ieiunium frangit.

Dicendum,ꝙ nō est ita secutum sumere ista, sicut electuarium,quia isti sunt cibi veri, p̄t tñ dici, ꝙ si sumantur solum, vt stomachum disponant ne potus sumptus noceat,ieiunium nō frangitur, quia licet isti sint cibi non sumuntur,tunc vt cibi,sed vt medicinæ, nam ēt electuarium quodcunque sit aliquo mō nutrit, sed quia vsus eius non est ad nutriendum, cōiter dī non frangere ieiuniū, & ad hoc oportet ꝙ sit valde parua quantitas panis,vel similium rerum, & ēt ꝙ non sumatur, nisi qñ potus sumitur, vt non noceat, quia aliàs videretur sumi aliqualiter in remedium famis, ēt ꝙ ille qui sumit credat potum sibi nociturū, nisi sumeret panē,vel similia, aliàs.n.sumi nō debet, quia sumerentur ista sine causa,securius tamen est ab istinere ab eis,nisi quis credat , quòd potus sibi multū noceret,nam tunc non solueretur ieiunium maxime vbi consuetudo istud habet, quia circa talia consuetudo hēt magnum vigorem. Ad id quod dicebaī, ꝙ panis,& similia sunt cibi dicēdum,ꝙ licet aliàs sint cibi,nunc non sumuntur, vt cibi, sed vt medicinæ, vt dictum est, de electuariis eadem ratio est, quia vsus communis est sumere potius hoc,vt medicinam ad disponendum stomachum,quam vt cibum ad extinguendum famem,nam vsus cibi est nutrire, & famē extinguere.

An esus carnium,& lactis, casei, & butyri frangat ieiunium. Et quibus ieiunando liceat carnes prægustare. Et quare potius carnes prohibentur in ieiunio, quam vinum, legumina, & pisces cum magis incitent ad venerea, quam carnes. Et de incitantibus ad venerea,ad quæ tria sunt necessaria.
Quæst. CLXXI.

QVAERETVR an esus carnium ieiuniū frangat. Aliqui dicunt,ꝙ non,quia ieiunium institutū est ad comprimendum vitia carnis, sed potus vini ꝓuocat magis concupiscentiam Prouerb.20.luxuriosa res est vinum,& ad Ephesi. 5. nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed non interdicitur vinum ieiunantibus,ergo nec carnes ieiunium soluent.

Item legumina spiritus gignunt, & inflant, & sic luxuriam prouocant, & tamen non interdicuntur in ieiunio,ergo nec carnes debent interdici.

Item sunt multi pisces qui ita nutriunt, sicut caro & delectabiliter comeduntur, & non soluunt ieiuniū ergo nec etiam vsus carnium.

Dicendum, ꝙ in ieiuniis omnibus generaliter est abstinēdum a carnibus, quia ieiunium ab ecclesia institutum est, & obligat eo mō quo ecclesia illud instituit, ecclesia autem instituit illud principaliter ad carnis vitia comprimenda,& quia nihil est, quod magis confortet ad venerea, quam vsus carnium, fuit vetitus cibus iste in ieiunio,& ista fuit causa, quare oībus monachis interdicuntur carnes, de cons.di.5.c.carnem.s.quia debent cauere ab oī libidine, quia vouerunt continentiam perpetuam,iō vt eam facilius obseruarent fuerunt ipsis carnes generaliter vetitę,& in oī ieiunio vetantur,vñ ēt siquis non ieiunet, dū tñ sit dies ieiunii non licet ei carnē manducare, nisi pp infirmitatē, quia ēt monachis quibus sunt aliàs carnes vetitę licitum est in ęgritudine carnes comedere, vt in alle.c.carnem, ēt fames facit licitum esse carnibus vesci,vnde ēt in quadragesima siquis non hēret, nisi carnes quibus vesceretur, nō peccaret sumendo illas extra de obser.ieiu.c.consilium.

In ieiuniis aūt nullum est strictius,quam quadragesimale,& in eo non solum a carnibus abstinetur, sed etiam ab omnibus,quæ a carne originem ducunt.s.a sanguine,caseo,lacte,& ouis, vt ait Greg. di.4.c.denique,& istud generale est apud omnes gentes, quòd in quadragesima abstineant ab istis,& hoc verum est nisi propter penuriam.s.quia regio illa non habet pisces ad sufficientiam, quia potest tūc recurri ad alios cibos, nam cum necessitas faciat licitum vsum carnium,a fortiori licitum faciet vsum lactis, casei, & oorum,etiam cōsuetudo antiqua in hoc excusare potest,cum ieiunia ,vt in plurimum ex consuetudine vigorem habeant. De alijs autem ieiunijs extra quadragesimam , quia non sunt tam stricte seruanda, statur magis consuetudini,vt omnes Doct. asserunt quibus cibis vti liceat ieiunantibus, dum tamen carnibus nō vtantur,& si esset consuetudo alicubi, ꝙ in omnibus ieiuniis, extra quadragesimam ieiunans vtatur ouis, caseo,& lacte licitum erit,in quadragesima autē non, ita sufficienter excusat consuetudo, vt possimus vti lacte,& caseo,sicut in alijs ieiunijs.Ratio huius est,qa de ieiuniis quadragesimæ expressum est dist.4. ca.denique,ꝙ ieiunans non solum a carne,sed etiam ab eis quæ a carne ducunt originem abstinere debet, de aliis autem non est expressum, ideo consuetudini relinquitur istud interpretandum,& sic aliquę prouinciæ sunt,in quibus per totum annum in sextis ferijs, & aliis diebus ieiuniorum oua, lac, & caseus comeduntur,præterquam in quadragesima. Aliæ aūt prouinciæ,quæ strictius ieiunia seruant nullos cibos permittunt in ieiuniis, nisi quibus in quadragesima vescimur, nisi in ieiuniis spontaneis, quę sunt inter Pascha,& Pentecostem,in quibus caseo,& lacte,& ouis vtuntur. Rō huius est, quia omne ieiunium putant esse ęquale ieiunio quadragesimæ,& ideo per totum annum in omnibus ieiunijs necessariis eisdem cibis vtuntur.Inter Pascha autem,& Pentecostem nullum ieiuniū ecclesiæ est.76.di.§.non autem, & ca.post Pascha,nisi quis velit introducere ieiunium, ideo sicut sponte ieiunia illa introducta sunt,ita in eis voluerunt aliquid de rigore aliorum ieiuniorū tollere.Hic autē considerandū, ꝙ qñcūque licet alicui sumere caseū, oua,& lac,licet ēt comedere sanguinē.i.butyrum vel pinguedinem, sic dicit Host.in su.ti.de obseru,ieiu.& est ar.ad hoc.82.di.c.presbyter,vbi dī ꝙ ille presbyter cui imponebatur pnia pro fornicatione diebus domi nicis possit vti vino,& lagimine, ouis, & caseo, iuxta canonicam mensuram,& sic ista ęquiparantur, & tamen in hoc sola consuetudo attendenda est , quia si habeat consuetudo , ꝙ vtamur solo lacte, vel solo caseo non licebit vti cæteris, & econuerso, quia consuetudo habet locū legis,& si lex ꝓcederet expsse vnū

istorum, & non alia, non erat intelligendum, ꝙ cęte-
ra essent cōcessa. Quòd aũt supra dicitur ieiuniũ sem-
per solui per esum carnium non debet intelligi in il-
lis, qui ex necessitate carnes comedunt, vel pręgustãt,
vt siquis nullum aliũ cibũ habeat, & ẽt in eis, qui ser-
uiunt magnis dominis, & debent pręgustare cibos
illorũ, vt caueant sibi a toxico, quia licet illi comedãt
aliquid de carnibus die ieiunij sic prægustando non
soluunt ieiunium, sic dicit Innocen. vbi supra seneſca-
les aũt enxenia portantes, & quoscunque alios seruiẽ-
tes prægustantes cibos ante dominos timentes toxi-
cum non credimus soluere ieiunium: eadẽ cã est in
monachis, quibus non licet carnes comedere, si ipſi
ipſi pro infirmis, vel aliàs ex necessitate, vel charitate
carnium cibos parent, licet eis prægustare, vt conue-
nienter parare possint, sic dicit ibidem Inno. Sic in his
casibus credimus, ꝙ monachis licet prægustare car-
nes, & hoc dicimus propter generalem consuetudi-
nem, quæ sic obtinet. Ad primum dicendum, ꝙ in ie-
iunio cibus carnium vetitus est, & non vinum, quia
vinum non ita facit ad libidinem, sicut carnes, quia
vinum solũ confert ad hoc per modũ alterantis, quę
alteratio cito deficit, carnes aũt conferunt per modũ
nutrimenti, quia materiã præstant, iõ magis sunt car-
nes prohibitę, sunt. n. tria necessaria in coitu, s. semen
calor, spiritus, & iõ secundũ, ꝙ aliquid confert ad ali-
quid istorum trium dr̃ incitare ad libidinẽ, vinũ enim
confert calorem, quia alterat, & inflammat, & sine
actuali calore impossibile est esse coitum, nec concu-
piscentiam. Legumina aũt, & oẽs cibi ventosi confe-
runt ad generationẽ spirituum, quia spiritus grossos
generant, idest inflationem quandam, quæ etiam ne-
cessaria est propter conditionem organi genitalis, &
quantum ad hoc legumina ad venerea disponunt,
Semen etiam requiritur, quia illud est generationis
materia, & propter quod alia sunt: ad semen generan-
dum faciunt carnes, quia sunt magni nutrimenti, &
ideo generantur inde plures superfluitates, & tamen
semen pertinet ad superfluitatem secundę digestio-
nis, ad calorem confert vinum, & non carnes, ad spi-
ritus generandos conferunt legumina potius, quam
vinum, & carnes, non fuit tamen tam necessarium
prohiberi aliquid istorum, sicut carnes, quia istę ma-
gis agunt ad venerea: nam calor, qui gignitur ex vino
cum fit quędam alteratio cito transit: spiritus ẽt, idest
inflatio causata ex leguminibus cito resoluitur, semẽ
aũt, quod gignitur ex carnibus diu manet, & illud est,
quod efficit hominem potentiorem ad venerea, om-
nia enim hęc tria in aliquo nocent volenti continen-
tiam seruare inquantum ad venerea disponunt: legu-
mina tamen inter cętera minime nocent, quia solã
inflationem, vel spiritum gignunt, & non materiam
seminalem, nec calorem venereum, inflatio autem il-
la non est multum periculosa, tum quia cito resolui-
tur, tum quia ad venerẽa hominem potentem non
reddit, quia potentia solum est ex abundantia humo-
ris seminalis, tũ quia desiderium non incitat: nam de-
siderium est calore titillante, & ideo inflationes cau-
satę ex cibo leguminum solent prouenire sine desi-
derio venereorum: nam multa etiam alia huiusmodi
inflationem faciunt, quæ ad venerea non incitat, nec
potentem reddunt, sed potius debilitant, ideo vsus
leguminum non prohibetur, nec dissuadetur in ie-
iunio in parua, vel magna quantitate. De calore autẽ,
& semine manet dubium quid illorum magis noceat
volentibus continentiam seruare. Et dicendum, ꝙ di-
recte magis nocet calor, quia tentatio, & peccatum
insurgit ex desiderio venereorum, secundum quòd
homo cõsentit appetitui, calor tamen est solus, qui
suscitat desiderium titillando, & ideo immoderate
videtur calor magis nocere, & tamen inquantum
alteratio facta per calorem potest cito deficere, quod
non fit in semine, quia postquam multum de semine
genitum est non potest deficere, nisi per emissionem,
vel per longam resolutionem, & macerationẽ cor-
poris: nocet magis semen, quam calor. Sed obijciunt
aliqui, quòd simpliciter magis noceat calor, quia si
alteratio facta per calorem vini cito deficiat, iterum,
& iterum sumetur vinum, & gignetur calor, & sic
continuabitur illa alteratio. Item ostendunt hoc, quia
mulieres magis abundant in semine, quam viri, & ta-
men non est in eis tam vehemens desiderium vene-
reorum, sicut in viris, nisi quia propter defectum pru-
dentię non compescendo aliqualiter desideria sua in
libidine magis insaniunt interdum, quam viri, & ta-
men reguraliter mouentur vehementius, & feroci-
cius, quam fęminę, quod non fit, nisi ex abundantia
caloris titillantis, cum tamẽ habeant minus de semi-
ne, quam fęminę.

Itẽ ostendunt hoc in colericis, & phlegmaticis: nã
phlegmatici magis habent de semine, quã colerici,
& tamẽ colerici sunt valde cupidi venereorũ, quod
non accidit phlegmaticis, ideo dicũt, quòd abundan-
tia seminis causati ex carnibus minus nocet, quam
calor causatus ex vino, & ideo, quòd potius debuit
prohiberi vinum in ieiunio, quam carnes, sed dicunt,
quòd ecclesia vetuit carnes, & non vinum propter
duo.

Primo, quia facilius est abstineri a carnibus, quam
a vino, & ideo esset facilius transgredi præceptum
ecclesię si vinum fuisset prohibitum, quam prohi-
bendo carnes: noluit igitur ecclesia statuere illud,
quod difficulter seruari poterat.

Secundo, quia vinum non solum sumitur, vt ci-
bus, & potus, sed etiam, vt medicina adiuuans ad di-
gestionem, & confortans stomachum: subtrahi ergo
vinum erat magnum nocumentum, quod apparet
in eis, qui ieiunant in pane, & aqua, ideo ecclesia vi-
num non vetuit in ieiunio.

Dicendum, quòd prædicta satis rationabiliter dic-
ta sunt, & tamen veritas est, quòd carnes magis
nocent volenti continentiam seruare, quam vinum,
etiam si vinum generet plus de calore, quia calor ge-
nitus per vinum nihil agit ad venerea, nisi inquan-
tum inflammat vasa seminaria, & loca vicina, & tunc
fit titillatio magna, & apparet differentia manifeste:
quia interdum quis calefactus vino incitatur parum
ad venerea, & interdum vehementissime, quod non
prouenit, nisi ex differentia multi, vel pauci semi-
nis: nam illi, qui per coitum se exinanierunt, etiam
si calefiant a vino non incitantur vllo modo, vel va-
de remisse, qui autem diu continuerunt etiam si pa-
rum calefiant a vino ferocissime incitantur, & est eis
grauissimum abstinere. Non ergo prouenit, nisi ex
seminis multitudine, quod cum fuerit calefactum
pulsat ad exitum, multo ergo peius est abundare in
semine, quam in calore. Etiam quia calor non
solum gignitur ex vino, sed etiam ex multis aliis
cibis, & sępissime sine cibo, vt ex conditione re-
gionis, vel temporis, vel laboris, & exercitij, ita
vt siquis vellet vitare omnem calorem concitantem
venerea, oporteret omnino exire extra naturã hu-
manam nihil comedens, aut bibens, nec faciens,
nec manens vbi cęteri manent, multitudinem ta-
men seminis vitare facile est, vt siquis euitet carnes
in totum, & omnem excessum ciborum, ideo
magis nocet cibus carnium continentię, quam
potus vini. Et quando dicitur, quòd si tollitur ca-
lor inductus per vinum, iterum bibendo generabi-
tur.

Dicendum

Dicendum, quòd non tenet, quia non quicunque
calor causatus per vinum concitat venerea, sed solũ
ille qui est aliqualiter excessiuus, nam vinum mode-
rate sumptum, vel ad parcitatem digestionem adiu-
uat, & stomachum confortat, & non incitat venerea:
potest ergo sumi vinum temperate, ita vt non causet
illum calorem qui concitat venerea. De carnibus au-
tem non est sic, quia carnes sunt multum spermati-
cæ, & ideo etiam si sumantur moderate per quotidia
num esum generant multum de semine, quod semp
manet quousque emittatur, vel resoluatur per longũ
tempus, ideo difficilius est in hoc continere.

Quod autem dicebatur de abundãtia seminis in fę-
minis, & phlegmaticis.

Dicendum, quòd si posset poni abundantia semi-
nis, sine vllo calore, & abundantia caloris sine vllo se-
mine, neutrum ipsorum ad venerea conferret, licet
calor posset concitare aliqualiter remisse, sed fortasse
non esset sensibilis incitatio si semẽ omnino deesset,
abundantia autem seminis sine calore non incitaret
ad venerea, generaret tamen magnas, & graues tristi-
tias, & morbos pessimos in corpore, quousque emit-
teretur, vel resolueretur, & tamen rarissime sunt ista
separata, & cum fuerint simul dicendũ, quòd habens
fortem calorem, licet hẽat minus de semine magis
incitabitur, quam habens multum de semine etiam
paucũ de calore, & ita est in colericis, & phlegmati-
cis, & viris, & fęminis: non tamen sequitur ex hoc, ꝙ
calor circa venerea sit magis præcipuus, quam semẽ,
quia colericus eximanitus per sequentem coitum etiã
si abundantissime calefiat remissius incitabitur, quã
phlegmaticus modicũ habens de calore, & ita eccle-
sia volens comprimere per ieiunium carnis concupi
scentiam conuenientius debuit carnes prohibere, q̃
vinum, & ita fecit.

Ad secundum dicendum, quòd legumina licet gi-
gnant spiritum, idest inflationem non causant dire-
cte appetitum venereorum, nec multiplicant mate-
riam seminalem, ideo parum nocent continentię, ni-
si forte quis vellet omnino cauere illa ex quibus est
qualiscunque occasio ad venerea, quia tunc nihil co-
medendum esset, nec bibendum cum nullus cibus
sit, qui non conferat aliqualiter ad venerea, siue semẽ
gignendo, siue spiritum, siue calorem: illa tamen nos
vitare debemus, quæ multum manifeste ad ista conse
runt, & ita est de carnibus animalium, & quia illa
quæ originem trahunt ab animalibus, vt oua, lac, &
caseus, habent etiam conditionem carnium aliquali-
ter quantum ad generationem seminis, quia magis
multiplicant superfluum, quod in semen conuerti-
tur, quam alii cibi, præcepit ecclesia ab eis abstineri
in ieiuniis strictissime. s. quadragesimalibus distin. 4.
c. denique.

Ad tertium dicendum, quòd nulli pisces sunt qui
ita nutriant, sicut carnes, & consequenter non gigni-
tur ex eis tanta seminis abundantia, & tamen dato,
quòd aliquis piscis magis generaret semen, quam car
nes, non teneremur vitare illum, nec solueretur ieiu-
nium comedendo illum cum ecclesia non vetuerit,
& tamen ieiunia solum obligant secundum quod ab
ecclesia instituta sunt, vel secundum consuetudinem
regionum, sic dicit Hierony. ad Lucinum, & septua-
gesimam sexta distinctione, capitulo vtinam, scilicet cir-
ca ieiunia quælibet prouincia abunder in suo sensu,
ideſt faciat, ꝙ vult, & ꝙ conuenit, & præcepta maio-
rum leges apostolicas arbitretur. i. præcepta data a p̃-
latis in singulis prouinciis circa ieiunia, ita sunt tenen-
da, sicut si essent leges apostolicæ.

An comedere ante tempus die ieiunij frangat ieiunium. Et quod circa horam comedendi diebus ieiuniorum multa sunt considerandа. Et quomodo vitium gulæ quinque modis noceat.

Quæst. CLXXII.

QVAERETVR an comedere ante tempus die ie-
iunii frangat ieiunium.

Quidam dicunt, ꝙ non, quia ecclesia statuit certã
horam, & sicut non seruat illã horã, qui comedit an-
te tempus, ita nec ille, qui post tempus comedit, &
tamen comedens post horam non frangit ieiunium,
ergo nec comedens ante tempus.

Item ieiunium est actus abstinentiæ, vt ostensum
est supra q. 124. & 125. tollitur autem abstinentia nõ
solum comedendo ante tp̃s, sed ẽt nimis comedẽdo,
& delicate cibaria parando, vt ait Grego. & dicẽt j. &
tñ comedendo nimis, vel cibos delicatos, non violaẽ
ieiunium, ergo nec comedendo ante tempus.

Dicendum, ꝙ ieiunium nõ habet aliam obligatio-
nem, nisi q̃ ecclesia per legem suã introduxit, vel con
suetudo habens locum legis: ecclesia aũt instituit cer-
tum tempus comedendi. s. hora nona, ideo q antici-
pat vr̃ quibusdam ieiunium frangere, est aũt tempus
ieiunii hora nona, vt innuitur de conse. di. 1. c. solent.
& non oportet, ꝙ sit nona stricte assumenda, sed in-
terpretatiue. s. postq̃ transiuit meridies, & postquã ec-
clesia dixit nonam, q̃ semper diebus ieiuniorum dr̃ aũ
cibum, & quia ieiunia quadragesimæ voluit ecclesia
strictius obseruari, quam cætera ieiunia dixit, ꝙ non
sufficiebant audito signo ad nonam horam cibũ su-
mere, sed oportebat expectari vesperos, vt dr̃ eo. c. &
tñ vesperi dr̃ in quadragesima ad meridiẽ, ideo suffi
cit post meridiem cibum sumi. Si autem anticipetur
tempus dicunt quidam, ꝙ non frangitur ieiunium,
sic dicit Innoc. vbi supra, ꝙ si aliquis horam anticipat
vel latius comedit non credimus, ꝙ propter hoc so-
luatur ieiunium, sed in his, & in aliis excessibus eũ pec
care credimus, & sic intelligitur, de conse. dist. 1. c. so-
lent, & di. 5. c. quinque.

Alii dicunt, ꝙ frangitur ieiunium anticipando ho-
ram, sic dicitur in alleg. c. solent. s. solent plures qui se
ieiunare putant in quadragesima mox, vt signũ audie
runt ad horam nonam manducare, qui nullatenus
ieiunare credendi sunt si ante manducauerint, quam
vespertinum celebretur officium. Dicendũ, ꝙ qui
ante tp̃s manducant si parum ante mãducant non
frangũt ieiuniũ, qa nõ est stricte consideranda hora,
nec oportet per astrolabium, aut alia instrumenta
astrologica inquiri certitudinẽ horę, sed grosso mo-
do, vt cuilibet vulgari potest esse cognitum, & quia
in talibus non habetur extimatio de paruo, manife-
stum est, quòd pauca anticipatio non tollit ieiunium,
si autem multum anticipetur, vt siquis vellet come-
dere hora tertia, vel in ortu solis, etiam si postea nũ-
quam comedat videtur frangi ieiunium, quòd satis
rationabile est. Siquis tamen velit intelligere, quòd
nullo modo frangatur ieiunium anticipando ho-
ram, sicut Inno. non est resistendum. Nam si esset sta-
tutum de certo die, quòd qui tunc non ieiunaret so-
lueret centum, siquis hora tertię comederet, & postea
per totam diem non comederet, non videretur ille
incidisse in pęnam statuti, ergo necesse est, quòd in
telligatur esse ieiunans. De merito iñ ieiunij dicendũ
ꝙ perditur, & ꝙ iste peccat, quia agit contra statutũ, &
tunc debet dici, ꝙ taxatio horę in ieiunio non est de
principali intẽtione ecclesię, sed semel tm̃ comedere
est de intẽtiõe ecclesię, & q̃ dr̃ in alle. c. solẽt, ꝙ nullo
mõ isti credẽdi sunt ieiunare, debet exponi, ideſt non
sunt credendi mereri per ieiunium licet ieiunent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed obijcietur, quòd anticipando nullo modo tollatur ieiunium, nec etiam meritum, quia licitum est debitori soluere pecuniam ante tempus conuentum: immo plus soluit, qui ante tempus soluit, vt insti. de acc. §. plus autem.

Dicendum, quòd quando dies solutionis appositus est in fauorem debitoris licitum est ante tempus soluere: dicitur autem esse fauor debitoris, quòd ante tempus illud non teneatur soluere, si autem dies sit appositus in fauorem creditoris non liberatur soluẽdo ante tempus: dicitur in fauorem creditoris quãdo quis tenetur alteri dare rem, & quanto tardius dederit, res est maioris valoris, vt siquis agnos, vel hędos nũc natos teneatur alteri dare vsque ad quatuor menses, vel vsque ad annum: maioris valoris erunt post annum, quam post mensem, & idem est de vino nouo, & iõ si iste debitor post mensem velit dare agnos, vel hędos, aut vinum, non liberatur dando, sed obligatur tenere vsque ad terminum conuentum. ff. de annui. lẽga. l. eũ qui. ita est in ieiunio. qa quanto ieiunans tardius comedit tanto ieiunium est excellentius, quia magis se affligit ieiunans, & quia statuta est hora comedendi, vt abstinendo vsque ad illam affligat se ieiunans, non licet ei ante horam comedere, quia ieiunium esset minoris valoris tunc: etiam ista ratio procedit ex ęquiuocatione, quia soluere significat aliquãdo dare, id quod debemus, & aliquando significat destruere, sicut dicimus, quòd aliquis soluit leges, idest violat, & ita Christus dicebat Ioan. 8. quòd non soluitur sabbatum, nec lex, idest non violatur. Quod autẽ dicitur de soluendo debitum ante tempus accipitur soluere, idest dare rem debitam, & tamen, quando dicimus, quòd soluitur ieiunium comedendo accipitur soluere, idest destruere, quia vsquequo homo comederit manet ieiunium, postea autem non est ieiuniũ, & ideo quanto tardius aliquis ieiunium soluerit melius agit, nisi forte multum excedens vltra horam affligeret se immoderate, quia tunc esset sacrificium de rapina, vt ait Hiero. de conse. di. 5. c. non mediocriter. propter hoc ergo licet posset teneri, quòd non soluatur ieiunium, idest frangatur comedendo ante horam, sed solum meritum, videtur tamen rationabilius, & securius dici, quòd siquis multum anticipet horam tam meritum perdit, quam ieiunium soluit.

Consideranda tamen sunt in hoc multa. Primo ipsa consuetudo regionis: nam si sit consuetudo generalis in aliqua regione ieiunantes comedere ante meridiem non soluetur per hoc ieiunium, quia si consuetudo potest facere cibos licitos in ieiunio, qui sunt aliàs illiciti: a fortiori poterit circa tempus facere licitum, quòd tali, vel tali hora comedatur, cum nihil istorum sit secundum se malum.

Secundo consideranda est conditio regionis: nam quędam regiones sunt quarum dies sunt valde magni, scilicet peruenientes ad 18. vel 20. horas, & siquis in his terris cogeretur vsque post meridiem expectare ad cibum, natura valde debilitaretur, ideo isti ante meridiem possunt comedere.

Tertio consideratur in qualibet regione conditio temporis, & hoc propter magnitudinem caloris, vel dierum prolixitatem, aut propter aliqua accidentia contra quæ male se habet homo ieiunus: nam in talibus non oportet expectari horam nonę, nec meridiẽ, sed tunc cibum sumi, quando natura potest conseruari sine nocumento: nam licet ecclesia per ieiunia intendat aliqualiter nos affligere, vt sic satisfaciamus pro peccatis, non tamen intendit debilitare naturam, nec nocere, quia istud esset contra charitatem, & tamen ieiunia non sunt charitati pręponenda, vt ait Hiero. & de conse. di. 5. c. non mediocriter.

Quarto consideranda est conditio personarũ, quia quibusdam est valde nociuum diu manere ieiunos, scilicet colericis, & omnibus valde resolubilibus: tamẽ si ista posset esse causa sufficiens ad excusandum istos totaliter a ieiunio, poterit a fortiori esse causa ad anticipandum tempus cibi, vt tunc comedant, quando eis expediuerit.

Quinto consideranda est varietas officiorum, & operationum, & aliarum opportunitatum, vt secundum varias conditiones negociorum, & operationũ, ita ieiunantes comedant diuersis temporibus, sicut eis occurrerint, quia non debent per ieiunium impediri alia opera pia, quæ homo facere potest, cum interdum potius ieiunium, quam opera pia relinquendum est, vt dicit Hiero. quia rationabilis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, aut vigilias prefert sensus integrirati, vt propter immoderatam psalmorum decantationem amentię, aut tristitię notam incurrat de conse. di. 5. c. non mediocriter: a fortiori, ergo poterit tempus anticipari ad sumendum cibũ exigentibus causis pijs, vel honestis, & tunc anticipare tempus, nec tollit meritum, nec ieiunium aufert, sed quando quis notabiliter anticipat horam ab ecclesia constitutam sine aliqua causa legitima perdit meritum, & peccat, & forte, vt rationabiliter creditur ieiunium soluit.

Ad argumentum dicendum, quòd tempus prąuenire est agere contra præceptum ecclesię, comedere autem post tempus non est agere contra præceptum, sed supererogare, sicut illi, qui obseruant omnia præcepta Christi, & aliquid vltra faciunt non dicuntur agere contra præcepta, sed potius, illa plenissime obseruare, quia non solum præcepta, sed etiam consilia obseruant, qui vero non agunt totum, quod est in præceptis peccant, tanquam agentes contra præcepta, ita illi, qui obseruant ieiunium vsque ad horam determinatam totum prędceptum obseruant, quia tantum se affligunt quantum prędcipitur, qui autem post horam statutam comedunt, affligunt se etiam plus, quam præcipitur, & sunt laudabiles, quia supererogant.

Sed objicietur, quia dicitur Deut. 12. quòd præcipio tibi hoc tantum facito domino Deo tuo, nec addas quicquam, nec minuas. dicendum quòd illud intelligitur solum de præceptis cæremonialibus datis Iudæis de modo colendi Deum. Deus enim volebat, quòd nullo modo imitarentur gentiles ne incidерent in cultum idolorum, vt patet eodem ca. & quia si Iudæi adderent aliquas cæremonias de corde suo in cultu Dei, poterant incidere in illas quas obseruabant idolatrę, iussit Deus, quòd non facerent aliquid nisi id quod iꝑ se iubebat, secus autem est in illis, quæ manifeste sunt bona, sicut est in consilijs, quia etiam siquis vltra præceptum fecerit non incidit in dubium an bene agat, sed manifeste constat, quòd bene agit, ideo non est vetitum, sed potius laudabile, & conueniens nobis facere vltra, id quod præceptum est, & ecclesia præcepti sint, & conformiter de illis, qui ramẽ sustinent vltra horam statutam ab ecclesia ad comedendum, quia magis se affligunt, quam tenentur, dum tamen non immoderate agant penitus debilitando naturam, vt dicitur in alle. c. non mediocriter.

Ad secundum dicendum, quòd ieiunium pertinet ad abstinentiam cui opponitur vitium gulę, & illud quinque modis nocet nobis, vt ait Grego. in moralibus, & de conse. distin. 5. c. quinque. Vno modo per hoc, quòd quis prævenit tempora comedendi, siue in ieiunio, siue extra ieiunium. Secundo si comedit plus quam debet de quocũque cibo, siue bono, siue malo.

Tertio

Tertio quando quis quęrit plures cibos, quam expediat, & illos vult habere delicatos vltra necessitatem, vel conditionem suam. Quarto quando quis comedit quidquid sit cum magno ardore, & voracitate. Quinto quando quis cum magna solicitudine sibi cibos parat, & comprehenduntur isti modi his versibus, scilicet propere laute nimis ardenter, & studiose.

Dicendum, quòd nullus istorum modorum frãgit ieiunium, nisi primus, scilicet propere, idest cito, vel ante tempus, licet quilibet eorum follat in totum, vel diminuat meritum ieiunij, & hoc est, quia ecclesia statuit regulam ieiunandi, & non frangitur ieiunium, nisi quando fit contra statutum ei⁹. ipsa autẽ statuit de tempore comedendi, & non de alijs modis, vel circunstantijs, ideo anticipando horam frangemus ieiunium, & non alijs modis.

Ratio quare ecclesia statuit de tempore, & non de alijs circunstantijs fuit, quia de ista potest poni generalis mensura, & non de alijs, potest enim inueniri vnum tempus, quod conueniat omnibus ieiunantibus ad comedendum, vt in plurimum, scilicet hora nona, in hoc autem, quod est nimis comedere non potest poni mensura, quia id quod est vni valde multum, est alteri valde paucum, vt patet in Milone, & Trierarcha, vt patet 2. Eth. De alio, scilicet laute non potest dari certa mensura, quia secundum conditionem personę, & status, & consuetudinis cõuenit quibusdam plures, & delicatiores cibos sumere, quam alijs, & quòd in vno est superabundans est in altero deficiens, vt patet in paupere, & diuite, quia diuites non astringuntur vti cibis grossis quibus pauperes vtuntur, sed eis licitum est cibos delicatos manducare, & grossos cibos pauperibus dare, vt ait Aug. di. 41. c. non eogantur. De alio, quòd est ardenter non potest dari regula, quia hoc consistit in animo, scilicet in solo desiderio, & exteriori voracitate inquantum quis ex magnitudine desiderij nõ patitur tenere modum in sumendo cibum, vt cito omnia voret, & vtrũque est vituperabile tam ipsum desiderium, quam etiam exterior voracitas, de primo patet per Aug. & 41. di. c. delitię quęlibet si absque desiderio percipiantur non officiunt, idest nocent, & viles cibi appetenter accepti impediunt protectum abstinentię. De quarto patet eadem di. c. quisquis. & c. quòd dicitur de alio, scilicet de studiose etiam non potuit dari mẽsura, quia nihil bene potest fieri sine aliquo studio, idest attentione. vnde circa prouisionem corporis nostri non reprobatur solicitudo, sed nimia solicitudo. Quanta autem sit nimia solicitudo non potest comprehendi per aliquam regulam generalem, sed per prudentiam potest iudicari circa quemlibet casum particularem: maxime, quia non est conueniens eadem solicitudo omnibus hominibus circa cibos, quia potentibus, & viris illustribus per quos administratur prouincię licitum est maiorem curam agere de cibis inquantum interdum per cibos occiduntur, nisi diligenter caueatur, & ideo oportet aliquos magnã curam agere circa cibos ipsorum, ne prauis hominibus ad nocendum locus sit, & præterhoc cum ex vita eorum pendeat vtilitas publica, quando bene administratur, debet esse magna cura de salute eorum, & quia quidam cibi magis conferunt ad vitam quam alij, haberi debet solicitudo circa istos. personis autem parui status quibus nulla talis administratio incumbit, & maxime illis, qui totam vitam suam Deo impendерunt, sicut sunt monachi, & omnes religiosi non conuenit magnam curam agere circa cibos parandos, & sic non potest dari regula, quæ sit magna, & quæ sit parua solicitudo, ideo ecclesia circa hoc non tradidit prędceptum, & sic licet istis quinque modis quia tenet nos, & pereat meritum ieiunij in totum, vel in partem, non fuit positum præceptum, nisi de tempore, ideo per nullum aliorum de istis quinque violatur ieiunium.

Quæ conditiones requiruntur ad hoc quòd quis bene ieiunet, idest ad hoc, quod non fragat ieiunium, & ad hoc, quòd mereatur. Quæst. CLXXIII.

QVAERITVR quę conditiones requiruntur ad hoc, quòd quis bene ieiunet.

Dicendum, quòd in bono ieiunio requiritur ieiunare, & meritorie ieiunare, ad ieiunandum requiruntur aliqua, & ad meritorie ieiunandum requiruntur alia.

Ad ieiunandum requiruntur illa quibus non existentibus ieiunium soluitur. Primum istorum est semel tantum comedere, quia istud est, quòd principaliter ecclesia intendit introducere prędcipiendo ieiunium: an tamen per quamlibet rem comestibilem, vel potabilem sumptam extra vnicam comestionem soluatur ieiunium, ostensum est supra q. 164. & 165.

Secundum est, quòd abstineatur a carnibus, istud est enim generale in omnibus ieiuniis, & etiam interdum non obligamur ieiunare, & obligamur a carnibus abstinere, vt patet in omnibus sextis ferijs generaliter apud omnes gentes, & innuitur hoc extra de obseruat. ie. c. explicari vbi in sola die Natalis Domini, quando accidit sexta feria permittitur nobis esum carnium, & sic omnibus alijs sextis ferijs a carnibus abstinendum est, patet etiam de die sabbati in quo nõ est ieiunium de necessitate, tamen præcipitur saltem a carnibus abstineri, de conse. di. 5. c. quia dies, & licet nunc non obseruetur illud apud omnes gentes, saltem in illis vbi est consuetudo obligantur abstinere a carnibus licet non ieiunent, extra de obserua. ie. cap. consilium.

Tertium est, quòd in ieiunijs quadragesimalibus non solum a carnibus, sed etiam ab omnibus, quæ a carne originem ducunt, vt caseo, ouis, lacte abstinendum est di. 4. c. denique. in alijs autem ieiunijs abstinẽdum est a carnibus, de cęteris autem cibis a quibus abstineatur, a quibus non, standum est consuetudini, vt ostensum est supra q. 171.

Quartum est hora debita ad comedẽdum, quę nõ est pręuenienda notabiliter: nam si modicum præueniatur, ieiunium non soluitur, si vero multum perit tãmeritum, quam ieiunium, vt ostensum est supra q. prædcedenti. Ad hoc autem, quod est meritorie ieiunare etiam multa requiruntur. Primum est, quòd scilicet ieiunetur propter debitum finem, & non propter inanem gloriam, vel ad aliquid malum inducendum, sed solum propter Deum, quia aliàs perit merces, vt supra in litera.

Secundum est, quòd non fiat aliquo tempore indebito in contemptum temporis, vt siquis ieiunaret die dominico in contemptum huius diei peccaret di. 30. c. siquis tanquam, & de conse. di. 3. c. ieiunium. in tex. & glo. quomodo autem ieiunet quis in contemptum diei ostensum est supra q. 162.

Tertium est, vt ieiunans non vtatur rebus delectabilibus ex industria, quia ieiunium introductum est ad affictionem corporis, quærere tamen delitias corporis immoderate peccatum est quocũque tempore di. 41. c. delitię, & a fortiori tempore ieiunij, quia delitię repugnant ieiunio. Quartum est ciborum superfluitas, nam ista parit luxuriam, quæ directe repugnat ieiunio, cum sit introductum ieiunium ad comprimenda vitia carnis. Quintum est ebrietas, quæ non solũ luxuriam gignit Prouer. 20. & 25. di. c. luxuriosa,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed etiam rationem aufert,& istam dicit Greg.cauendam in ieiunio di.4.c.denique,dicens quòd si ebrietas licita esset,omne quod appeteret corpus licitum esset.

Sextum est magna apparatio ciborum delicatorum, quia hoc est laute comedere, & valde repugnat ieiunanti, sic dicit Grego.di.4.c.denique, scilicet qui a carne abstinent, nequaquam sumptuosa marinarum beluarum conuiuia præparent.

Septimum est ardenter cibos sumere, quia hoc repugnat abstinentię, & est increpabile in quocunque homine,a fortiori autem in ieiunante di.4.c.quisquis, & c.quòd dicit. Octauum est comedere ante tempus ex impatientia famis, vel ex alia causa non legitima, & differt hoc ab eo, quòd supra dicebatur de solutione ieiunii,quia pręueniendo tempus notabiliter perit ieiunium, & meritum.

Si autem non notabiliter præueniatur etiam si sine causa legitima præueniatur non frangitur ieiunium, si tamen scienter quis præueniat tempus sine vlla causa legitima, etiam si modicum pręueniat perit meritum, vel minuitur.

Nonum est in eo,qui curiose cibos parat vltra conditionem,& statum personę suę, vt ostensum est prędicenti q.Decimum est in eo quæ fraudem aliquam facit in ieiunio,vt sumendo electuarium non ad vtilitatem, sed ad delectationem,etiam si sit in parua quãtitate.nam si in magna quantitate sit, & sumatur per modum cibi ad extinguendum famem non solum perit meritum, sed etiam ieiunium soluitur,vt ostensum est supra q.169.sic etiam, qui bibendo fraudem agit ieiunio,quia siue quis bibat ante cibum,siue post directe non tollitur, eo quòd non soluitur ieiunium, nisi per manducationem, si tamen esset potus,qui accipitur, tanquam cibus, vt quando conteruntur aliquæ res, vt succus earum bibatur,quia succus ille nutrit, sicut cibus, & maxime si esset succus carnium, quia ille manifeste frangeret ieiunium.

De alijs autem succis esset aliqualiter dubium an ieiunium frangerent vel non, & tamen quandocunque bibatur ante cibum, vel post in ieiunio si non ad sitim extinguendam, sed ad delectationem bibatur, minuitur aliquid de merito ieiunij. & maxime,quando bibitur ante cęnam, quia ibi fit maior fraus ieiunio cum ille potus sit aliquo modo ad extinguendã famem,quia quidam potus tam sitim, quam famem auferunt, vel saltem aliquantulum sentire nõ permittunt, sicut patet in potu inebriante, vel calefaciente, talis non solum minuit meritum, vel tollit,sed etiam dubium relinquit an ieiunium solutum sit.

Vndecimum est in illis, qui immoderate ieiunant, quia omnia opera nostra sunt meritoria propter charitatem, qui tamen immoderate ieiunat contra charitatem agit, quia magis diligenda est bona habitudo corporis,vt ea existente possimus exercere opera charitatis,& prodesse proximis, quam immoderate ieiunando auferre nobis potestatem hoc faciendi, quia tale ieiunium vocatur holocaustum de rapina, vt ait Hiero.de conse.di.5.c.non mediocriter,scilicet de rapina holocaustum offert, qui ciborum nimia egestate, vel somnij penuria immoderate corpus suum affligit.

Duodecimum est, qñ quis per ieiunium immoderatum non solum affligit se quis, sed impeditur ab eo ad quod obligatur,vt si vir per nimium ieiunium efficiat se impotentem ad reddẽdum debitum vxori, sic etiam in illis, qui impediunt se per ieiunium ab alijs operibus,quæ sunt magis meritoria,q̃ ieiunium, quia charitas facit cęa opera esse bona, & in charitas ordinem hẽt, ideo p charitatem maiora bona minoribus præponenda sunt e.c. non mediocriter,scilicet ratio-

Charitas facit oĩa opera esse bona.

nalis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, aut vigilias præferet sensus integritati.

Decimumtertium est in eo, qui vult ieiunia nimis extendere, vt qui vult manere biduo, vel triduo sine cibo, quia ista sunt immoderata, & necesse est,quòd sint nociua, vt ait Hiero.de conse.di.5.c.sint tibi, scilicet nihil prodest biduo, vel triduo transmisso vacuũ portare ventrem si pariter obstruatur, idest si claudatur,sed ieiunium bonum est quotidie esurire,& quotidie comedere sequenti c.sint tibi ieiunia pura continua,& moderata quotidie esurire, & quotidie prandere.idem eadem distin.cap.non dico.

Decimumquartum est siquis ieiunat a cibis, quòd ieiunet a vitijs,nam non prodest homini affligere carnem suam si adhuc manet in peccatis eadem di.cap. nihil enim, & debent caueri omnia peccata tãoris, quam operis eodem c.nihil prodest homini ieiunare, & orare,nisi mens ab iniquitate, & obtrectationibus lingua cohibeatur.

Ieiunium enim, quòd fit ab hominibus manentibus in peccatis,& diebus ieiuniorum peccata exercẽtibus Deus detestatur Isa.58.ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie, cum autem quis abstinet a vitijs est perfectum ieiunium, melius est enim a cibis non abstinẽdo abstinere a vitijs,quam econtrario, vt ait Augu.super Ioannem, & de conse.di.5.c.ieiunium,scilicet ieiunium magnum, & generale est abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi, quod est perfectum ieiunium.

Decimumquintum est, quòd qui ieiunat non solum nõ noceat proximis iniuste, sed etiam abstineat ab eo, quod iuste illis facere potest, vnde non est litigandum diebus ieiunij, nec cogendi sunt debitores sub rigore ad aliquid soluendum Isa.58.ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis, idest non debitis facere totum,quòd vobis placet,nec litigare, & repetere debita,sed illa die permittere liberos, idest non vexare debitores,sic dicitur eodem c.dissolue colligationes impietatis,idest abstine a peccatis, solue fasciculos deprimentes,dimitte eos,qui confracti sunt liberos,& omne onus eorum disrumpe, idest debitores tuos, qui confracti sunt, idest subiecti tibi pro debito dimitte liberos,idest non vexes eos die ieiunij.

Decimumsextum est, quòd ieiunans benefaciat proximis tribuendo de proprijs eleemosynam, de conse.di.1.c.solent;vbi dicitur,quòd in quadragesima non debet quis manducare vsquequo sit celebratum officium vespertinũ, scilicet currendũ est ad missam, & auditis missarum solemnijs, & vespertinis officijs largitis eleemosynis ad cibum attendendum est, in quo innititur,quòd non est perfectum ieiunium, nisi præcesserit eleemosyna, sic dicitur Isa.58.hoc est magnus ieiunium, quod elegi frange esurienti panẽ tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam,cum videris nudum operi eum. alias autem ieiunium si solum sit non est Deo acceptabile, quia Deo non est gratum, quòd homo affligat corpus suum,& sternat se in cilicio,& cinere, nisi a vitijs abstineat, charitatis operibus vacet.e.c.hęc.n.& similia requirunt ad hoc q̃ ieiuniũ meritorie obseruetur, quia multę sunt circunstantię,quæ ieiunij meritum auferunt,vel minuũt, sicut circa quælibet bona opera accidit.

Ad quid est ieiunium, & quid proficit, & de vndecim vitijs eius. Quæst. CLXXIIII.

QVAERETVR de ieiunio ad quid sit,& quid proficiat. Dicendum,quòd ieiunium ad multa est. Primo ad ostendendum tristitiam pro mortuis; nam

nã antiqui ieiunabant, quando moriebantur illi quos diligebant,& in honorem funeris ieiunium faciebãt, sicut & alias cęremonias honoris, vt plangere,& clamare 1.Re.31.& 2.Re.1.& ostensum est supra q.132.

Secundo erat ad hoc, q̃ homo ostenderet tristitiã in seipso,vt illi, qui volebant pro aliquibus malis,quæ eis acciderant ostendere se tristes ieiunabant, tanquã ista esset tristitia, sic patet de quatuor ieiunijs Iudęorum, quæ fiebãt in memoriam quorundam malorũ, quæ eis acciderant illis temporibus, vt ostenderent tristitiam pro illis Zacha.7.& 8.& 76.di.c.ieiunium quarti, vt ostensum est supra q.134.

Tertio est ieiunium ad placandum Deum, vt liberet hominem a malo,& periculo, & ita per ieiunium liberantur homines ab hostibus, quando ieiunium est simul cum oratione,sic patet de Iosaphat,& Israelitis 2.Palip.20.sic etiam tempore Iudith omnes Iudæi ieiunauerunt,vt liberarentur de manu Holophernis Iudith.4.& 6.sic etiam Hester, vt liberaretur populus suus de manu hostium ab ęgritudine,sic Dauid orauit,& ieiunauit pro paruulo, vt non moreretur 2. Re.12.& tamen, quando est ieiuniũ ad impetrandũ aliquid debet esse meritorium.sicut declaratũ est prędicenti q.& ideo non debet esse cũ pctõ,qui.n.in peccatis manet, & orat liberari a pęnis non exauditur, & maxime,qñ peccata iterantur Ecclesiastici 34.homo, qui ieiunat in peccatis suis iterum eadem faciẽs quid proficit humiliãdo se? orationem illius quis exaudiet? quasi dicat nullus.

Quarto prodest ad satisfaciendum pro peccatis,& ita est opus pęnitentię 1.Re.7.c.conuenerunt in Masphat in conspectu domini, & ieiunauerunt die illa,& dixerunt tibi peccauimus domine, ibi enim erat contritio,& confessio peccati, & satisfactio quantum ad ieiunium. Quinto prodest ieiunium ad comprimẽda vitia carnis,quia qui non abstinet a cibis necessario patitur scandalum in concupiscentia, quia venter,& genitalia sunt membra propinqua,iõ si abundat venter necesse est scandalizari genitalia membra,sic dicit Hiero.35.di.c.luxuriosa. & c.venter.& c.sexto die, & ideo præcipuum opus ieiunij est carnem affligere ne superbiat in concupiscentia, sic innuit Gregorius loquens de cibis ieiunij di.4.c.denique,scilicet Christiano relinquitur esus piscium in ieiunio, vt sit ei infirmitatis solatium,non luxurię pariat incendium.

Sexto prodest, quia eleuat mentem hominis disponendo eã ad Deum, & ista est causa quare in præcipuis solennitatibus Sanctorum vigilias ieiunamus, scilicet vt per ieiunium mens nostra disponatur,& eleuetur ad digne celebrandum solennitatem illam, & percipiendum fructum exea, & ideo in prefatione ieiunij dicitur, q̃ Deus per obseruationem ieiunij vitia comprimit, & mentem eleuat. Septimo prodest ad habendum potestatem super dęmones. quidam enim dęmones sunt super quos nõ recipiunt potestatem ad excludendum eos de corporibus, nisi qui se ieiunio macerant infra 17.hoc genus dęmoniorum non ejicitur, nisi in ieiunio, & oratione. Octauo prodest ad promerendum diuinam reuelationem: nam sancti patres, & prophetię antiqui, quando non tangebantur corda eorum a Deo, & ipsi volebant a Deo recipere reuelationem orabant, & ieiunabant, & tũc Deus reuelabat eis, q̃ petebant:sic patet Dan.10.cui post ieiunium trium hebdomadarum ostensa est reuelatio,quam petebat,simile etiam de Iere.qui etiam per decem dies orauit, & ieiunasse creditur, vt reuelaretur ei an descendere deberent Iudęi in Aegyptum Iere.42.Nono proficit ad merendum vitam ętternam, est.n.opus bonũ ex genere, & qñ factũ fuerit sicut oportet,necesse est,q̃ mereatur hõ per illud, sic dicitur in prefatione de ieiunio, q̃ Deus per ieiunium virtutem largitur,& prędia. & non solum ęterna bona, sed etiam temporalia meretur homo per ieiunium,maxime qñ est cum eleemosyna: nam tunc salus corporis,& temporalia bona, & vita ęterna ieiunanti conceditur Isa.58.vbi postquam dictum est de ieiunio & eleemosyna subditur,tunc erumpet, quasi mane lumen tuum,& sanitas tua citius orietur,& anteibit faciem tuam justitia tua, & gloria domini colliget te:vbi ponuntur omnia bona simul.

Decimo prodest, quia ieiunium reddit hominem magis attentum ad quamcunque rem, & venerabiliorem,& ideo multi actus sunt, qui de iure nõ fiunt, nisi a ieiunis, & hoc pp veneratiõnem ipsorũ actuũ, sic enim missa a solo ieiunio celebratur,baptismus & de honestate a solo ieiunio celebratur.de conse.di.5. c.vt ieiuni.& c.vt Episcopi, omnia etiam sacramenta a ieiunis conferenda sunt de conse.di.1.c.sacramenta etiam prædicatio a ieiunis fieri debet, vt doc.dñt sic dicit Ho.extra de test.c.placuit testes etiã de honestate ieiuni debent deponere. e.c.iuxta etiam de honestate a solis ieiunis prestanda sunt 22.q.1.c.honestum:ordines etiam non debent conferri,nisi ieiuno,& a collectore ieiuno 75. di.c.quòd a patribus.

Vndecimo prodest ieiunium, quia per ieiunia viuentium alleuiantur mortui a pęnis quas patiuntur in purgatorio, vt scribit Grego.Bonifacio,& 13.q.2.c. animę defunctorum. Multa quoque alia sunt ad quæ ieiunium confert.

An ieiunans peccet si ostendit vultum tristem, & an obligetur non se ostendere tristem. Quæst. CLXXV.

QVAERETVR circa hoc,q̃ dixit hic Christus, q̃ ieiunantes non essent tristes, an ita obseruandũ sit, & an peccet ieiunans cum tristem vultum ostẽdit.

Dicendum, q̃ Christus non vetat hic tristitiam ieiunantium, quæ est quædam grauitas naturalis: nam per ieiuniũ corpus affligitur, & non est possibile, q̃ id quod in corpore est non ostendatur vultu,sed prohibet Christus tristitiam voluntarie ostensam, quod apparet,quia dicit, sicut hypocritę:nam hypocritę desiderant honorem,& volunt videri boni cum nõ sint, quam opinionem vt possint consequi ab hominibus ostendunt foris signa sanctitatis; Christus autem prohibet nobis esse tales, eo q̃ isti perdunt mercedem operum suorum, & sic intelligitur, q̃ ieiunans nihil velit ostendere in vultu suo, per quod ab hominibus ieiunans esse videatur,& laudetur. nam ita hypocritę faciunt. Et potest dupliciter intelligi ista tristitia. Vno modo,q̃ hypocritę ieiunabant, & tamen volebant se ostendere magis ieiunare,quam ieiunabãt, & ad hoc apponebãt vultui suo aliquid,per quod pallidiores, & tristiores viderentur, sic dicit Chrysostomus super Matthæum,scilicet non potest fieri, vt non sentiatur, qui ieiunat, sed melius est, vt ieiunium te ostendat, q̃ tu ieiunium tuum:non potest autem fieri,vt sit hilaris, qui ieiunat, ideo non dixit nolite esse tristes, sed nolite fieri tristes, qui enim per impostura aliquas fallentes apparent, illi non sunt tristes, sed fiunt, qui autem naturaliter propter assiduum ieiunium tristis est,non fit tristis,sed vere est.

Alio modo potest intelligi, q̃ hypocritę non ieiunarent, sed vultum suum artificialiter pingerent, & gestum ieiunantis ostenderent,sic dicit Leo Papa nõ sunt casta ieiunia, quæ non de ratione eueniunt continentię, sed de arte fallacię: & Chrysostomus super Matthæum dicit si ille, qui ieiunat, & tristem se facit hypocrita est, quanto magis iniquior est, qui non ieiunat

Universidad de Deusto
Biblioteca

iunat, sed argumentis quibusdã in facie sua pingit venalem pallorem, quasi ieiunij signum, vtrunque malũ est, quia in vtroque oñditur aliquid falsum, & ẽt quia humana gloria per illud appetitur: nã ẽt per bona opera non licet humanã gloriã apperere q̃tomagis per falsa opera, quę vera esse oñduntur: nã ibi duplex est iniquitas. Christus aũt loquitur de illis, qui vere ieiunant, ꝙ non velint quęrere per hoc humanã gloriã, & ad hoc ex intentione tristes se ostendant: aliàs. n. tristitia, quę ex ieiunio sequitur non est vituperabilis, sed potius a Deo laudatur, & conqueritur de illis, qui dñt tristitiam istam nihil proficere Mala. 3. dixistis vanus est, qui seruit Deo, & ꝙ emolumentum, quia custodiuimus præcepta eius, & ambulauimus tristes corã dño. s. tristes ex afflictione, q̃ volũtarie patiebamur pp Deum, & Deus vult, ꝙ ipsa tristitia puterur esse vtilis, quia ad ipsam tristitiã, & solicitudinẽ, quę ad idẽ redit hortatur nos Deus Michęę. 6. s. indicabo tibi homo q̃id sit bonum, & quid Deus quęrat a te, vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo, i. tristem, & meditantẽ, nõ ergo prohibet nos Christus esse tristes in ieiunio, sed voluntarie tristitiam ostendere ad obtinendam humanam gloriam.

An ieiunans debeat vngere caput suum oleo, & quare hoc Christus iussit. Quæst. CLXXVI.

QVAERETVR circa hoc, ꝙ Christus dixit cum ieiunas vngę caput tuum. Dicendum ꝙ Christus noluit nos obligare ad hoc faciendũ: nam nemo istud obseruat, nec ẽt est aliqua cęremonia, quę secũdum seipsam posset conferre aliquid bono operi, vt esset magis meritorium, sed voluit Christus distrahere Iudęos quibus prædicabat a praua consuetudine hypocritarũ q̃ de operibus suis gloriam humanam quærentes artificiose tristitiam oñdebant, vt ieiunare viderentur. Vult ergo Christus totaliter in contrariũ reducere illos, s. vt lętitiam ostendant, qñ ieiunant, & iste est modus conueniens in doctrina morali ad distrahendũ aliquẽ a vitio ad quod multũ inclinatus est, scilicet ꝙ non reducat se hõ in mediũ, sed reducat se ad extremum oppositum, & deinde ipse paulatim reducetur in medium natura inclinante ipsum in oppositum, & paulisper cogente descendere: nã si quid inclinatus valde ad auaritiam assuescat solum ad opera liberalitatis paulisper reducetur ad auaritiam priorem, ad hoc autem, ꝙ non reducatur ad illam ponat se in altero extremo valde distante, scilicet prodigalitate, & tunc paulisper natura cogente, & priori inclinatione descendet ab illo extremo, & reducet se ad medium quemadmodum dirigentes ligna tortuosa faciunt, quia illi intendunt ea facere recta, & tamen non torquent dirigentes solum vsque ad rectitudinẽ, sed flectunt vsque ad oppositã tortuositatẽ, & ita ipsa reducunt se ad mediũ tortuositatis vtriusque, quod est esse rectũ, sic dr 2. Ethi. c. 9. in contrariũ aũt nos ipsos attrahere oportet, multũ. n. abducentes a peccãdo in mediũ venimus, quia tortuosa lignorũ dirigentes faciunt, ita Christus volens distrahere Iudæos ab illo extremo vitioso, quod erat ostendere tristitiã magnã in ieiunio posuit eos in extremo oppositio, s. gaudere valde, & signa lętitię ostendere in ieiunio, vt ipsi se paulisper ad medium reducerẽt, quod erat modestiã obseruare in gestu, sic dicit Chrysostomus sup Matthæum intelligenda sunt ista, tanquam si dicat si te longe facere debes ab ostentatione ieiunij tui, vt si posset fieri, quod tamen non decet, ea etiam facias, quæ ex aduerso luxurię, & epulationis videntur esse indicia.

Non tamen adhuc est intelligendum, ꝙ ẽt illis Iudæis quibus Christus prædicabat suadere vellet, quòd capita sua vngerent die ieiunij: nam per hęc incidèrent in illud, quòd Christus volebat vitare, quia sicut tristitiam ostendere erat signum ieiunantium, ita etiã si nunc ieiunantes faciem suam lauarent, & vngerent caput suum esset iam signum ieiunij, & per hoc inanem gloriam rursus quærerent. sic dicit Chysostomus, si ideo iubet nos non fieri tristes, ne per tristitiã appareamus hominibus ieiunare, si vnctio capitis, & lotio faciei a ieiunantibus semper seruentur, nihilominus erunt signa ieiunij, solũ ergo intendebat Christus dicere, quòd ieiunantes non tristarentur, sed ostẽderent signa lętitię. sicut in festiuitatibus fieri solet, & quia Iudæi consueti erant ad ostensionem gaudij caput vngere, Christus dixit de vnctione capitis: sic dicit Hierony. super Matth. loquitur iuxta ritum prouincię palestinę vbi diebus festis solent homines vngere capita. præcipit ergo, vt quando ieiunamus lętos, & festiuos nos esse monstremus.

Sed dicendum, ꝙ adhuc nõ est necessariũ nobis, ꝙ diebus ieiuniorum ostendamus signa lętitię cum ecclesia non ostendat ea, sed satis est, ꝙ non ostendamus tristitiam, vt per eam humanam gloriam quæramus: nam aliàs etiam si tristes simus, & tales appareamus contra Christi præceptum non agimus, sed potius in ieiunio debet quis subtrahere sibi omnes voluptates, & iocunditates, vt efficacius, & magis meritorium sit ieiunium suũ, sicut ieiunabat Daniel, scilicet ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus panem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum, sed nec vnguento vnctus sum donec complerentur trium hebdomadarum dies, & per tale ieiunium Daniel meruit obtinere reuelationem a Deo Daniel 10. ideo bonũ est tale ieiunium, in quo quis ita se affligit, vt necesse sit in eo apparere signa tristitię, vel naturalis gravitatis.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi erugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cęlo, vbi nec erugo, nec tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Vbi est thesaurus tuus, ibi est, & cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autẽ oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est tenebræ sunt, ipsę tenebræ quantæ erũt? Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterũ diliget, aut vnum sustinebit, & alterum cõtemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonæ.

Nolite thesaurizare. Exclusit Christus supra ab operibus nostris intentionem inanis gloriæ, nunc excludit intentionem auaritiæ, & conuenienter hoc fit, vt dicit Chrysostomus in homil. s. postquam vanę gloriæ expulit ægritudinem, opportune iam sermonem de contemptu diuitiarum inducit, nihil enim ita procunias concupiscere facit, vt gloriæ cupido, propter hoc namque famulorum greges, & auro opertos equos, & argenteas mensas expetunt homines non, vt vtilitatem, aut voluntatem impleant, sed vt multis ostendaẽ in hoc proposito auaritię excludendo Christus agit duo. Quia primo ostendit propositum auaritię in actu exteriori. Secundo in actu interiori ibi.

Ideo dico vobis. Prima in tres secundum tres rationes per quas Christus excludit immoderatam congregationẽ diuitiarum. secunda ibi. *Vbi enim est thesaurus.* Tertia ibi. *Nemo potest duobus.* Prima ratio ad excludendum auaritiam est ex defectu rerum quas per auaritiam congregamus, ipsa enim thesauros congregat, & vult eos, quia putat per illos se habere plenam sufficientiam, & certam ad totam vitam: Christus autem ostendit, quòd non euenit sic, sed potius in contrarium, quia ipsi thesauri deficiunt in seipsis, vel ab alijs accipiuntur, ideo non sunt magno conatu appetenda bona, q̃ aut in se consumuntur, aut ab alijs diripi possunt. *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra.* Idest non congregetis thesauros in terra potest dupliciter intelligi. Vno modo in terra, idest in hac vita, & distinguitur tunc terra contra cęlum, scilicet non est curandum habere thesauros in hac vita, sed in futuro, & iste sensus patet, quia dicitur infra thesaurizate vobis thesauros in cęlo.

Aliter potest intelligi thesauros in terra, idest thesauros sub terra, scilicet non congregetis thesauros ad ponendum sub terra, quia hoc peccatum est, & hoc innuitur, quia dicitur vbi fures effodiunt, & tamẽ effodere est in terra, quando illa foditur, vt aliquid de ea effosa educatur, scilicet thesaurus latens, & hoc etiam Christus specialiter improbat. Quia thesaurũ congregare, vel diuitias posset interdum esse laudabile, vt si quis congreget ad subueniendum miseris, & ad cętera opera pia. Thesaurus tamen, qui in terra occultatur non est ad expendendũ, sed ad conseruandũ, & hoc semper est vituperabile, quia pecunia non prodest, nisi inquantum expenditur, quia iste est vsus eius cum sit de bonis vtilibus.

Vbi erugo, & tinea demolitur. Iste est defectus diuitiarũ in quo ostenditur, quòd non sunt bonum perfectũ cum faciliter in seipsis corrumpãtur, & dicitur erugo rubigo ęris, idest quædam corruptio, quę naturaliter accidit metallis impuris, sicut ferro, & ęri, & cętęris de quibus formantur monetę auro autem, & argento, quia sunt corpora puriora non accidit, ita facilis corruptio, & tamen aliquando corrumpuntur, quia elementata, & mixta sunt, & ex contrarijs compositа, & quęcunque corruptio ipsorum erugo appellatur.

Hic tinea est vermis corrumpens vestes, & etiam pertinet hoc ad diuitias, quia multi magnam partem diuitiarum suarum in vestibus constituunt, quia pulchrum esse vestibus fulgere putant. Potest etiam vocari tinea vermis consumens fruges, & tritici, & ordei grana, in his enim consistunt naturales diuitię, & vtręque corrumpuntur, sed minus laudabiles sunt artificiales, quam naturales, quia naturales per seipsas conueniunt vsui, artificiales autem non conueniunt, nisi vt quoddam medium commutationis, scilicet inquantum pro pecunia dantur homini omnia necessaria ad vitam, sic dicitur 5. Ethi. quòd nummus, idest pecunia est, tanquam mensura, & fideiussor, & ad commutationes inuentus est, & propter hoc dicitur Ecclesiastes 10. pecunię omnia obediunt, scilicet omnia commutabilia dantur pro ea: nam de alijs rebus non est verum, quia sapientia, & virtus non obediunt pecunię, sed imperant ei, & contemnunt ipsam, nec possunt pecunia emi Prouer. 17. quid prodest stulto habere diuitias cum sapientiam emere non possit?

Et vbi fures effodiunt, & furantur. Iste est alius defectus diuitiarum, & thesaurorum, scilicet quia non solum ab intra corrumpuntur, sed etiam ab extra dirumpuntur, & dicitur vbi fures effodiunt ad ostendendum, quòd nunquam tam diligenter diuitię custodiri possunt quin diripi valeant: nam nusquam thesauri videntur securiores, quam cum in terę brosis terrę visceribus occultantur, & tamen nec ibi securi sunt, quia ibi fures illos effodiunt, & furantur.

Thesaurizate vobis thesauros in cælo. Ostendit quis thesaurus non est bonus, nec cum magna solicitudine quærendus, hic docet quis est perfectus thesaurus, & vbi secure reponitur. & dicitur, quòd thesaurizemus in cęlo, thesaurizare in cęlo est hic thesauros expendere, vt ibi illos recipiamus, sicut fit in pecunia traiectitia, quæ in vno loco datur, vt alibi sine periculo recipiatur, & ita nos quidquid pro Christo hic effuderimus in cęlo habebimus, & istud est thesaurizare in cęlo, sic dicitur infra 19. si vis esse perfectus vende vniuersa, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cęlo, scilicet quia ipsi pauperes quibus hic bona nostra dederimus in cęlo recipient nos Lucę 16. facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula.

Vbi, nec erugo, nec tinea demolitur. Ostendit ex opposito thesaurum cęli esse meliorem thesauro terrę, quia non patitur eosdem defectus, scilicet non corroditur, nec demolitur a tinea, & erugine, hoc est propter duo.

Primo, quia illud, quòd in cęlo vocatur thesaurus non est pecunia aliqua, nec aliquid corruptibile simile eis, quæ possidentur hic, sed est ipsa beatitudo habens veram omnium bonorum sufficientiam, & in hoc contingit esse ibi veram rationem thesauri, quia per thesaurum quærimus hic sufficientiam, quæ non potest haberi in bonis istis, in cęlesti autem beatitudine est abundantia omnium bonorum plus, quam homo desiderare possit, aut cogitare Isa. 64. & 1. ad Corin. 2. oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt eum. ibi ergo est proprie thesaurus.

Secundo, quia in cęlo non est locus corruptionis, nec generationis, sed perpetuitatis, ideo nihil ibi manens corrumpetur, nulla igitur ibi erit erugo, quæ illos beatos Thesauros demoliri possit.

Et vbi fures non effodiunt. Aufert secundum defectũ thesauri terreni a thesauro cęlesti, scilicet quia non potest ab aliquo diripi, ratio est, quia hic bona nostra diripi possunt, eo quòd iniustitię, & iniquitatis locus est: in illa autem cęlesti regione summa pax erit, & nulli vitio erit locus, ideo nullus thesauros alterius ibi auferet. secundo fiet hoc, quia illi thesauri sunt quædam bona homini inhærentia, quæ sibi auferri non possunt, non enim sunt bona exteriora, quæ possideãtur, quia talia auferri possunt, sed bona interiora, quæ vere nostra efficiuntur, quæ si contingeret hiç alicui possidere, nemo posset ab eo illa tollere, sicut est de sapientia, & virtute, sic Christus dixit Lucę 12. de bono contemplationis Marię Magdalenę. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: & hoc etiã pertinet ad beatitudinẽ cęlestem, quæ est quoddam gaudium, quod auferri non potest a possidente Ioan. 16. iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

Vbi est enim thesaurus tuus. Hic ponitur secunda ratio ad excludendum propositum auaritię in thesaurizatione inordinata, quæ accipitur ex quodam affectu pessimo diuitiarum scilicet, quia mentem humanam excęcant, & ipsam ad se totaliter trahunt, vt nihil aliud diues amet, nisi diuitias, & hoc malum

graue

Universidad de Deusto
Biblioteca

graue est,quia oportet alia magis amari, quæ meliora sunt, & diutius illis esse intentum, quam terrenis thesauris.& sic dicitur.

Vbi est thesaurus tuus ibi est cor tuum. Ideſt diuitię attrahunt cor hominis, & ideo vbi illę fuerint ibi illud est non secundum rem, sed secundum amorem,quia anima verius est vbi amat, quam vbi animat, & tamē auarus nihil ardentius amat, quam thesaurum, ideo de illo semper cogitat, & sic anima sua semper cū illo est. sic dicit Amb.& habetur 47.di.c.sicut hi, scilicet mens auari semel vinculis cupiditatis astricta semper aurum semper argentū videt, semper redditus cōputat,gratius aurum, quam solem intuetur, & ipsa eius oratio ad Deum aurū quærit: per hoc ergo captiuat humanus animus in diuitiarū seruitutem redactus, & tota intentio sua ad thesaurū festinat, & quia opera hominis per intentionem diriguntur, & iudicantur bona,vel mala, si intētio cęperit in homine mala esse nihil inde secutū poterit esse bonū: graue ergo est subijcere cor nostrum thesauris. vel potest intelligi aliter, ꝙ humanus intellectus est regula operationum eius,si autem occupetur totus in cogitatione diuitiarum,sicut fit in auaro,qui semper aurū cogitat,& redditus cōputat,non erit locus de cęteris operibus bene iudicandi,& ideo subditur. *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Oculus materialis est lucerna corporis, quia sicut lucerna dirigit nos in tenebris, ita oculus dirigit nos in omni operatione, & dicitur lucerna corporis, ideſt totius corporis, quia oculus non videt ad vtilitatem suijpsius,sed totius corporis, quia per hoc, quòd oculus videt,totum corpus cauere potest ea, quę sibi nociua sunt, & facit Christus metaphoram de oculo corporali ad intellectum, quia intellectus est quidam oculus 6.Ethi.in fine, scilicet quia sicut per oculum corporalem cognoscuntur omnia, quæ quocunque mō esse hñt, & sic intellectus est lucerna totius corporis,i.omniū operationū, congregando.n.oēs operationes nostras facimus ex eis vnum corpus, vel vniuersitatem, & istius corporis lucerna est intellectus, quia per prudentiam diriguntur omnes operationes virtutum moralium 6.Ethi. *Si oculus tuus fuerit simplex.* Ideſt si fuerit intentio recta, intentio enim in opere dicitur inquantum opus tendit in finem, quia intendere est in aliud tendere,& sic, quando opus dirigitur in finem suum,dicimur intendere aliquid, & secūdū, quod dirigitur opus in bonū,vel malū finē,ita intētio operantis dicitur esse bona, vel mala, dirigere autem in finem pertinet ad solum intellectum, cum hoc dicat ordinem quendam vnius rei in alteram, quod nō potest facere voluntas,quia non est potentia cognitiua, sed quę simplici motu fertur in suum obiectū nō sub ratione finis,sed solum boni,quæ est ratio obiecti, nec etiam aliqua potentia præter rationalē pōt considerare ordinē, quia potenuę materiales nō pñt facere reflexionē, quæ fit necessario in consideratione ordinis, solus ergo intellectus est intentio operū in finē, & sic intentio recta, vel non recta ab intellectu est.

Qñ est noster oculus simplex.

Dicit aūt oculus noster simplex, qñ recte intellectus sine aliqua duplicitate, & inclinatione in aduersum dirigit opera in finem debitum,qui naturaliter vnicus est,scilicet summum bonum, quod Deus est, & tunc opera nostra oīa bona efficiuntur. Hāc ifi directionē, vel intentionē impedit auaritia propter duo. Primo quia auaritia excęcat intellectum, vt prępona diuitias omnibus rebus, necesse est,ergo quòd dirigendo operationes in finem erret, quia dirigit omnia ad diuitias, vel ipsas maxime eliget, & iste error est cū alia sint meliora,& magis eligenda. Secundo,quia intellectus auari occupatur iudicando,& cogitando de diuitijs,quia semper de auro cogitat,& semper redditus computat,vt dicit Amb.47.di.c.sicut hi,& cogitando de his non poterit ad alia attendere, & sic interim de alijs rebus male iudicabit, tanquam non attendens ad eas, & ita auaritia recte iudicare impediet, & tunc non est oculus noster simplex.

Totum corpus tuum lucidum erit. Ideſt omnes operationes erunt bonę, quæ vocantur corpus, quia sunt quædam congregatio, & vniuersitas, quæ per solum intellectum dirigitur. & dicitur erit lucidum, ideſt splendens, quia bonitas oculi, ideſt rectitudo intentionis communicabitur operi. *Si autem oculus tuus nequam fuerit.* In hoc apparet, ꝙ non loquitur de oculo corporali, quia ille non potest esse nequam, cum nequitia non sit, nisi in operibus nostris, quæ sunt aliquo modo voluntaria,oculus autem est aliquid naturale,& non est in potestate nostra,ꝙ bene,vel male se habeat, intelligitur ergo de oculo intellectus,quia tale est iudicium cuiusque, & talem finem constituit qualis ipse est,qui autem malus est constituit sibi malum finem, & dirigit omnia ad illum malum finem, & tunc est oculus nequam: sic Christus loquitur infra 20.an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? & dixit oculum illius nequam, quia non recte iudicabat murmurando propter liberalitatem patrisfamilias, & sic quodcunque iudicium malum in intellectu circa moralia facit oculum esse nequam.

Totum corpus tuum tenebrosum erit. Ideſt omnes operationes simul aggregatę malę erunt, cum ipsę non habeant bonitatem completam, nisi ex intentione, quia dato, quòd aliàs operatio sit bona ex genere suo,si intentio non est bona non erit adhuc simpliciter bona operatio, nec meritoria. *Si ergo lumen quod in te est tenebræ sunt ipsæ tenebræ quantæ erunt?* Potest intelligi. vno modo si ipse intellectus, qui secundum se est lumen efficitur tenebra,ideſt conuertat se ad malum finem male iudicando, cęterę operationes, quæ sunt tenebrę, ideſt quę non hñt lucem in se, nisi ex directione intellectus quantę erunt? ideſt erunt valde tenebrosę,quasi dicat intellectus est in se lumen,& ideo non est facile ipsum errare, cęterę aūt operationes, scilicet voluntaris, & aliarum virium inferiorū sunt in se tenebrę, quia non habent ex seipsis regulationē, sed solum ex intellectu, quando ergo intellectus erauerit male iudicans per excęcationem quandam lumē efficitur tenebra, a fortiori ergo in cęteris operationibus, quæ sunt tenebrę, erit maior error cum lumen suum dependeat ex intellectu.

Aliter potest intelligi,ꝙ auaritia peruertit humanū iudicium, quia auarus dirigit omnia in finem diuitiarum, & quia non est iste rectus finis quidquid propter solas diuitias fiat non bene fiet, vnde si aliquæ operationes bone ex genere suo fiant propter auaritiam non sunt meritorię, vt siquis oret, vel ieiunet, vt diuitias consequatur, vocatur autem lumen ipsa operatio,quæ est bona ex genere; vt ieiunare,& orare, tenebra vocatur operatio, quæ est mala ex genere suo, & tunc si propter malam intentionem operationes illę, quę sunt bonę ex genere efficiuntur malę, vel tenebrosę,ideſt non meritorię,a fortiori ipsę malę operationes ex genere erunt valde malę, siue fiant propter malum finem,siue non,cum habeant naturalem malitiam, & sic Christus innuit, quòd peruersio intentionis est valde nociua, quia existente ea peruersa nullum opus potest esse bonum, hic autem dicendum erat de thesaurizare an sit semper illicitum, sed dicetur de hoc infra decimotertio, de auaritia etiam dicendum erat, quæ facit thesauros congregari, sed dicetur ad Ephe.4.

Ad quam virtutem pertinet dirigere intentionem operum an ad fidem, vel charitatem, vel prudentiam. Ordinare autem in finem contingit dupliciter. Et ꝙ finis humanorum actuum accipitur dupliciter. Et quomodo iustitia, & lex se habent, sicut fides,& charitas. fidesque duo dicit.

Quæst. CLXXVII.

QVAERETVR tamen dictum est hic de intētione operis,quę facit illud rectū,vel non rectū:est dubium quid est illud, quòd dirigit intentionem, an sit fides, vel prudentia, vel iustitia, vel aliqua alia virtus. Aliqui dicunt, ꝙ non sit aliqua vna virtus ad quā pertineat vniuersaliter facere intentionem rectam, quia intentio est mensura quędam: diuersorum autē specie sunt diuersę mēsurę 10.Metap. quia mensura est omogenea mensurato, & tamen virtutes, & operationes sunt diuersę secūdum speciem, ergo nō pōt aliqua vna dirigere operationes oēs in finē, & tñ hoc est dirigere intentionē, ergo fides non dirigit vniuersaliter intentionem.

Item dirigere pertinet ad illum ad quem pertinet ordinare, quia directio est per quandam ordinationē in finem, & tamen ordinare non est fidei,sed rationis practicę,fides autem pertinet ad partē speculatiuam, quia est de eis, quæ affirmantur, & negantur,ergo fides non dirigit intentionem, sed magis ratio, & consequenter pertinet ad prudentiam, quę est in ratione practica.

Item patet, quia vt ait Bernar.prudentia est auriga virtutum, ergo ad ipsam pertinet dirigere intentionem, & non ad fidem, quia officium aurigæ est currum dirigere.

Alij dicunt, ꝙ pertinet ad iustitiam dirigere intentionem, quia opus dicitur rectum, secundum quod conformatur legi, & tamen obedire legi pertinet ad iustitiam 5.Ethi.quæ vocatur iustitia legalis, ergo iustitia dirigit,& non fides.

Item patet, quia in Christo non fuit fides,nec spes cum hic existens esset comprehensor, & tamen ipse habuit intentionem rectissimam,ergo fides non dirigit intentionem. Alij dicunt,ꝙ quęlibet virtus dirigat immediate actus suos in finem, quia vt dicit Tullius virtus est habitus quidam in modum naturę consentaneus, quęlibet tamen natura per seipsam tendit in suum finem, sicut ignis per suam leuitatem tendit in locum suum sursum, & terra propter suā grauitatē deorsum, ergo quęlibet virtus diriget actus suos immediate in finem. Dicendum ꝙ intentio recta,vel dirigere intentionem dicit quandam rectitudinem, est autem rectum cuius medium non exit ab extremis, & secundum hoc actus humanus dicitur dirigi inquātum est inter duo extrema, inter agens a quo exit, & finem in quem tendit, sic dicitur recta intentio, vel opus directū inquantū opus egrediens ab agente nō recedit ab ordine debiti finis, & propter hoc ad illum pertinet dirigere ad quem pertinet ordinare in finem. Contingit autem dupliciter ordinare in finem. Vno modo ostendendo finem, ideſt quis sit finis ad quem tendendum est. Alio modo inclinando ad finem ipsum,vt illuc eatur: ostendere autem finem ad rationē pertinet, quia est ipsa iudicatiua, & cognitiua, inclinare autem in finem pertinet ad voluntatem, quia amor, qui nominat actum voluntatis est quoddā pōdus animę,vt ait Aug.quia sicut est pondus in corporibus, ita est amor in spiritibus, ostendere tamen finē perfecte non competit rationi, nisi secundum, quod est perfecta per habitum, quia licet actus sint potentiarum non tamen habent eos perfectos, nec certos, nisi quando sunt habituatę, sicut ad intellectum pertinet de omni intelligibili iudicare, non tamen iudicabit vere, & perfecte de dialecticis, nisi sit informatus habitu dialectico,& ita de singulis potentijs,& habitibus, vnde voluntas non habebit actum perfectū, qui est inclinare in finem, nisi perficiatur per habitū. Finis autem humanorum actuum potest accipi dupliciter,scilicet vel finis proximus, & proprius,vel finis communis, & vltimus secundum, quod homini attribuitur duplex fęlicitas, scilicet in vita, & post vitam,illa fęlicitas, vel finis post vitam,scilicet in patria excedit facultatem naturę, & ideo intellectus, & voluntas non possunt dirigi in hunc finem per habitus naturaliter acquiribiles, sed dirigitur intellectus per fidem, quia fides ostendit quo eundum, voluntas autem per charitatem dirigitur, sicut forma naturalis inclinat in finem suum, & ambę,scilicet fides, & charitas sunt virtutes supernaturaliter habitę, scilicet per infusionem. nam ad istum finem excedentem facultatem naturę non sufficit aliqua naturalis potentia sine habitu,nec etiam perfecta habitu naturali,vel acquisito, quia non est ,nisi equale ad equale, quòd ergo naturale est, non est nisi ad id quod est naturale, & non ad id quod naturam excedit, & secundū hoc ad fidem, & ad charitatem pertinet dirigere vniuersaliter omnes operationes in finem, scilicet vltimū, & supernaturalem, & quælibet earum dirigit vniuersaliter, quia fides dirigit omnes actus ostendēdo quis sit finis omnium actuum, & quo omnibus tēdendū est.charitas autem dirigit omnes actus, quia inclinat in finem illum, & illuc ire iubet. Si autem accipiatur finis proprius naturę humanę est duplex secundum, quod assignatur duplex fęlicitas in vita, scilicet contemplatiua, & actiua, est contemplatiua fęlicitas in intellectu,& ad istam dirigit intellectus perfectus per sapientiam humanam, vt dicitur 10.Ethi.si sit fęlicitas actiua dirigit ad eam ratio perfecta per habitum prudentię,& hoc est ostendendo quo eundum sit,inclinando autem ad istam fęliciratem dirigunt potentię, vel vires appetitiuę perfectę habitibus moralibus: quia tamen nos loquentes de fine simpliciter vocamus finem ipsum summum bonum nostrū, ad quod ex Dei graria possumus peruenire, dicemus absolute, quòd fides, & charitas dirigūt in finem,& sic ad istos pertinet simpliciter dirigere intentionem,quia tamē nihil diligitur, nisi cognoscatur, primum directiuum intentionis est fides, & intellectus fide habituata, & istud est,quod dici solet, scilicet quòd dirigere operationes in finem pertinet ad rationem, scilicet informatam fide, & alijs habitibus particularibus subordinatis fidei:nam cognitio sacrarum scripturarum, & omnium eorum, quæ pertinent ad veram expositionem ipsarum, & generaliter ad totum statum Christianę religionis dirigit operationes nostras, & in ista cognitione sunt multi habitus particulares pertinentes ad fidem, sicut multi habitus particulares morales reducuntur ad iustitiam: & sic ad fidem, vel ad rationem informatam fide secundum suam totam latitudinem pertinet dirigere in finem.

Ad primum dicendum, quòd eorum,quæ differūt spē non pōt esse aliquid directiuum proprium, & speciale, erit tñ aliquod directiuum commune,sicut pluribus differentibus spē est aliquod vniuocum, scilicet genus in quo conueniunt, & ita fides ordinat omnes actus nostros in finem non secundum propriam rationem cuiuslibet actus, ideſt inquantum vnus pertinet ad mansuetudinem,alius ad temperantiam,alius ad fortitudinem, sed secundum rationem communem finis vltimi, scilicet inquantum omnibus competit tendere in vltimum finem quem proprie, & particulariter cognoscere ad solam fidem pertinet.

Ad secundum dicendum, quòd ad rationem pertinet

Universidad de Deusto
Biblioteca

net dirigere intentionem non quidem ad rationem F
ſine habitu, quia ſic eſt potentia naturalis, & non po-
teſt pertingere ad finem ſupernatutalem, nō etiam
ad rationem practicam perfectam per habitum, quia
in ratione iſta non eſt habitus ſupernaturalis, ſed ſo-
lum prudentia, quæ eſt naturalis, ideſt acquiſitus ha-
bitus, ideo pertinet ad rationem ſpeculatiuam iſta di-
rectio inquantum ipſa informatur fide, per quam
Deus cognoſcitur, & tunc fides dirigit actus omniū
virtutum inferiorum, ſiue exiſtentium in ratione, ſi-
ue in voluntate, ſiue in appetitu in ipſum Deum, in-
quantum fides cognoſcit Deum eſſe finem vltimum
omnium. Ad tertium dicendū, quòd prudentia ſuffi-
cienter dirigit actus noſtros in bonum proprium na- G
turę humanę, ideſt quòd non excedit facultatem na-
turæ humanæ, & iſtud eſt ſęlicitas, quæ habetur in
via, & tamen ad bonum diuinum, & ſupernaturale
prudentia non ſufficit dirigere, quia non cognoſcit
illud, interdum tamen accipiunt doc. prudentiā pro
habitu directiuo in omnibus, quæ agenda ſunt, & tūc
prudentia includit tam fidem, quam humanam pru-
dentiam, & ſic verum eſt, ꝙ prudentia eſt auriga om-
nium virtutum, & etiam ipſius charitatis, & ad eam
proprie pertinet dirigere in finem omnes operatio-
nes.

Ad quartum dicendum, quòd lex dirigit homi-
nem oſtendens qualis debet eſſe actus proportiona- H
tus fini vltimo, & quia ad hoc, quòd aliquid tendat in
finem ſuum, præſupponitur cognitio finis. directio
fidei, quæ oſtendit finem præcedit directionem legis,
quæ docet actum, qui in finem dirigitur, etiam lex nō
dirigit, niſi inquantum creditur, ſcilicet quòd prę ſup-
ponatur eſſe ab illo cui obediendum eſt, & de hoc au-
tem ſola fides indicat. ideo directio, quæ eſt per fidem
præcedit directionem, quæ eſt per legem, & quia il-
lud, quod eſt primum in aliquo genere eſt per ſe tale,
& ad illud cæteta reducuntur, erit fides proprium di-
rectiuum, & per ſe: lex autem diriget inquantum cre-
dita per fidem: & ſic verum eſt, quòd lex a Deo data,
& quidquid eccleſia, & ſacri doctores approbante ec-
cleſia dixerunt, & expoſuerunt, dirigit intentionem I
noſtram in finem, & tamen prima directio eſt a fide.
Quod autem de iuſtitia dicitur. dicendum eſt, quòd
iuſtitia, & lex ſe habent, ſicut fides, & charitas, quia fi-
des pertinet ad intellectum, & oſtendit quis eſt finis
quo eundum eſt: charitas pertinet ad voluntatem, &
inclinat in illum finem operationes, ſic etiam lex per-
tinet ad intellectum, quia ſecundum eam cognoſci-
tur quis actus ſit conueniens in finem, licet differt a
fide, quia fides oſtendit quis ſit finis, lex autem pro-
prie ſumpta non dicit quis ſit finis, ſed dicit, quis eſt
actus, qui eſt conueniens ad finem, iuſtitia autem eſt
in voluntate, & inclinat ad omnia illa, quę lex dicit,
ſcilicet ad faciendum illa inquantum iuſta ſunt. & ſic
fides, & charitas ſunt de fine, quia fides oſtendit finē,
& charitas inclinat in illum, lex & iuſtitia ſunt de eis, K
quæ ad finem, quia lex oſtendit quid eſt, quòd conſe-
quenter ſit ad habendum finem, & iuſtitia inclinat
ad illud faciendum, & conſequenter iuſtitia eſt mi-
nor charitate, & lex eſt minor fide, ſicut ea, quæ ad
finem ſunt minora ipſo fine, & ſic ad iuſtitiam non
pertinet dirigere intentionem vniuerſaliter.

Ad quintum dicendum, quòd fides dicit duo, ſci-
licet cognitionem, & obſcuritatem, quia nunc vide-
mus per ſpeculum, & ęnigmata quantum ad cogni-
tionem, quæ eſt quædam perfectio fides fuit in Chri-
ſto, quia perfectius cognouit omnia etiam inquan-
tum homo, quam omnes homines, & Angeli: quan-
tum ad obſcuritatem, quæ eſt imperfectiō non fuit
fides in Chriſto, & quia iſta obſcuritas eſt de ratione
fidei, quia per hoc diſtinguitur fides a clara viſione
patrię loquendo ſimpliciter, quòd non fuit fides in
Chriſto: directio tamen fit per fidem non ex ea par-
te, quæ habet obſcuritatem, ſed inquantum habet
cognitionem, & quia iſta cognitio fuit perfectiſſi-
me in Chriſto, ipſe potuit dirigere, & direxit opera-
tiones omnes in finem melius, quam aliquis alius.

Ad ſextum dicendum, quòd quælibet natura in-
clinat in finem, non tamen per ſeipſam ſolam, ſed
præſupponit intellectum conſtituentem ſibi finem,
& dantem inclinationem ad illum, & per inclina-
tionem datam mouetur in finem: ſic eſt de virtuti-
bus moralibus: nulla enim earum mouetur per ſe
immediate in fiuem, quia non cognoſcit illum, ſed
prudentia, quæ eſt iudicatiua præcedit oſtendens
cuilibet morali virtuti finem ſuum, & dirigens ad
eum, & tunc virtus inclinat in illum. Et quia pru-
dentia non oſtendit virtuti, niſi finem proprium,
& immediatum, qui non excedit naturalem facul-
tatem, non inclinat moralis virtus, niſi in finem pro-
prium, & immediatum, non autem in finem vlti-
mum, & communem. Dirigere ergo ſimpliciter
operationem non pertinet ad virtutem moralem,
ſed ad fidem, & charitatem, vt dictum eſt, & ad fidem
præcipue, quia ipſa prior eſt.

An hoc ſit verum generaliter, ſcilicet ſi oculus tuus ſimplex fuerit erit totum corpus lucidum. Et quomodo omne opus quòd ſit bona intentione eſt bonum. Et quòd auaritia dupliciter impedit hominem a Dei cultu.
Quæſt. CLXXVIII.

QVAERETVR quia dicitur hic de intentio-
ne operis, ſi oculus tuus ſimplex fuerit erit
totum corpus lucidum, ideſt ſi fuerit in-
tentio recta erunt omnes operationes bo-
nę, an ſit verum hoc generaliter.

Dicendum, quòd intentio facit opus, quod aliàs
erat bonum, ſcilicet ex genere ſuo, vel erat indiffe-
rens, eſſe bonum ſi ſit intentio recta, ſi tamen opus
malum ſit, intentio non poteſt illud facere bonum,
vnde dicendum generaliter de mala intētione, quòd
mala intentio ſemper facit opus eſſe malum, ideſt
inordinatum, & non meritorium, ſiue illud eſſet bo-
num, ſiue malum. Et ſic intelligitur iſta litera ſi lu-
men, quod in te eſt tenebræ ſunt, ideſt ſi intentio, quę
debet eſſe recta, & lumen aliarum operationum effi-
ciatur tenebra per peruerſitatem, cęterę operatio-
nes, quæ in ſeipſis ſunt tenebræ, ideſt non habentes
vnde dirigantur, erunt magis tenebroſę. De intentio-
ne bona dicendum, quòd non facit opus generaliter
bonum, ſed ſ. cum illud, quod erat bonum ex genere,
vel indifferens: nam id quod malum eſt ſecundum
ſe, vt adulterari, & odiſſe proximum non poteſt bonū
effici per bonam intentionem, ſed neceſſario ſemper
eſt malum: nam ſicut virtus eſt in medio circa opera-
tiones, & paſſiones, & conſtituit medium, & eligibile
in ſingulis 2. Ethi. & tamen circa ea, quę ſunt ſecun-
dū ſe mala non pōt mediū inuenire, nec efficere illa
bona, vt dicitur ibidē, ꝙ quędam mox nominata ma-
litia ſunt conuoluta, vt adulteriū inuidia, & ſimilia, ita
de intentione recta erit, ꝙ ea, quę ſunt mala ſecundū
ſe nō poterit facere bona, hoc tñ eſt, quia illa nō poſſi-
mus facere bona intentione, nemo enim bona inten-
tione poteſt adulterari, vel odiſſe proximum, quia iſta
non ſunt talia, quæ poſſint dirigi in finem illum repe-
ctu cuius opera dicuntur eſſe directa, quia propter
Deum, nunquam poſſunt iſta fieri cū potius ſecundū
ſe repugnent: & ideo verum eſt generaliter, ꝙ omne
opus, quod fit bona intentione eſt bonum, ſ. ii poteſt

Quid ſit ſeruire.

bona intentione fieri, ſed quędam ſunt, quę licet te- A
netur quis bona intentione facere non eſt poſſibile,
quia repugnat ipſis operibus, & ideo in talibus dici-
mus, quòd intentio recta non ſufficit ad faciendum
bonum opus. *Nemo poteſt.* Hic ponitur tertia ratio,
quare debet euitari auaritia, & deſiderium theſauri-
zandi, ſcilicet, quia impedit hominem exhibere Deo
famulatum debitum. Non ſolum auaritia corrum-
pit exiſtimationem, ita vt faciat iudicare eligenda eſſe
omnia propter diuitias: Sed etiam impedit hominē
a cultu Dei. Et hoc dupliciter intelligitur. Vno mo-
do, quòd auaritia intellectum auari totaliter occupet,
ita vt nihil aliud cogitare permittat, vt dicit Ambroſ.
47. diſtinct. cap. ſicut hi, & tunc per accidens impedi- B
tur homo a cultu Dei, quia occupatus totaliter circa
vnam rem nullo modo poteſt vacare alteri rei, & ſic
intelligitur litera. nemo poteſt duobus dominis ſer-
uire, ſcilicet, quilibet dominus requirit totum homi-
nem ad ſeruiendum ſibi: cum ergo quis ſeruiat vni
nō poterit alteri ſeruire, ita ſiquis totaliter occupatus
fuerit auaritiæ ſeruiendo non poterit ſeruire Deo, qa
nullum tempus ſibi reſtabit pro hoc. Alio modo po-
teſt intelligi, quòd auaritia impedit nos directe a cul-
tu Dei, quia auaritia conſtituit finem in diuitijs, Deus
autem vult conſtitui pro fine omnium rerum: ideo
repugnant ſibi iſta, & ſic etiam ſi auaritia non occupa
ret ſemper hominem, non tamen poſſet, qui ſeruit C
auaritię ſeruire aliquando Deo, quia per hoc, quòd
conſtituit finem in diuitijs, licet non cogitet ſemper
de illis, nec laboret in acquiſitione earum repugnat
Deo, qui vult ſemper eſſe finis omnium operationū
noſtrarum, & iſto modo glo. introducit hic iſtam lite
ram dicens dictum eſt ſupra, quòd propter intentio-
nem temporalium ipſa, quæ aliàs mala erant bona
fiunt: ſed poſſet aliquis dicere ego faciam bona pro-
pter bona temporalia, & propter bona cœleſtia cōtra
quod Dominus ait non poteſtis ſeruire Deo, & mam
monę vtrunque verum eſt. ſ. quia auaritia impedit pro
pter hoc, quòd totum hominem occupat, & dato ꝙ
non eſſet contraria Deo adhuc propter magnam oc-
cupationem auaritiæ impediretur homo a cultu Dei,
etiam auaritia repugnat Deo conſtituendo finem in
diuitijs, & ideo licet paruo tempore hominem occu- D
paret, impediret eum a cultu Dei inquantum directe
repugnat, quòd quis habeat duos fines vltimos, &
principales operum ſuorum. ſ. Deum, & pecuniam, &
ſic dicitur. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Scilicet,
quia ſeruire cuilibet eſt ſufficiens occupatio pro vno
homine, & ideo qui vni ſeruit non poteſt alteri ſerui-
re, ita eſt de auaritia, & Deo: quilibet enim finis eſt tā
quam dominus eius, qui ad finem illum agit, & ope-
rationum, quæ ad finem illum ſunt: nam finis impo-
nit neceſſitatem eis, quæ ad finem, ſcilicet non poteſt
finis determinatus haberi quocunque modo, & per
quęcunque media, ſed vnus modus, & determina- E
tus eſt per quem veniatur ad illum, & ſi ille finis de-
bet haberi, neceſſe eſt, quòd habeatur ille modus, &
iſtud eſt, quòd finis imponit neceſſitatem eis, quæ ad
finem, ſicut ſiquis conſtituat ſibi pro fine eſſe ſapien-
tem: hoc enim non contingit fieri, niſi ſpeculando:
ideo neceſſe eſt, quòd ſpeculetur, & quia ille, qui ne-
ceſſitatur ad aliquid eſt ſeruus illius, quia ille eſt ſeruꝰ
qui non libere, ſed ex neceſſitate agit, dicetur neceſſa
rio quis eſſe ſeruus illius rei quam conſtituit ſibi, vt
finem, quia neceſſe eſt, quòd agat ad conſecutionem
illius. qui igitur habuerit, vel habere voluerit duos fi-
nes vltimos habet duos dominos, & ſic non poteſt
vtrique ſeruire. *Aut enim odio vnum habebit, & alterum diliget.* Scilicet, cum non poſſit ſeruire vtrique ne-
ceſſe eſt, quòd neutri ſeruiat, vel alteri tantum, & tunc ſi alteri tantum diliget eum cui ſeruit, alium ve-
ro cui ſeruire non vult, non diliget, quia ſi diligeret
ſeruiret ei, ſicut alteri domino, vel non potius alteri
quàm ſibi. *Aut vnum ſuſtinebit alterum contemnet.* Ideſt,
aut tolerabit vnum eorum obediendo ſibi, & ſuſtinē
do omnes labores, quos ille ſibi imponet, & contem-
net alterum, ſcilicet, non curando de preceptis eius,
nec de comminationibus. dicit autem Chryſoſtom⁹
in Homilijs. ꝙ ponuntur iſta duo propter duas condi
tiones ſeruorum: quidam enim ſeruiunt ex amore,
ſcilicet, quia diligunt dominos ſuos, & nolunt libera-
ri a ſeruitute eorum: Exo. 21. ſi dixerit ſeruus diligo
dominum meum, & non egrediar liber, & in talibus
ſiquis diligat vnum de dominis contrarijs neceſſe eſt,
ꝙ oderit alterum, quia quod diligitur reputatur, vt
bonum, quod autem eſt ſibi contrarium reputabitur
vt malum neceſſario, & quia de malo eſt odium odio
habebit illum. Alij ſerui ex ſolo timore pęnę ſeruiūt,
& tales dicuntur ſuſtinere, ideſt, tolerare ſeruitia im-
poſita a dominis propter timorem pęnæ, ſiquis er-
go ſuſtinuerit vnum dominum neceſſe eſt, quòd
dominum contrarium illi contemnat. i. non timeat il
lum, & conſequenter non ſeruiet ei. *Non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ.* Hic applicat ſe ad propoſitum
ſuum, ſcilicet, quia nemo poteſt ſeruire duobus domi
nis, nemo poterit ſeruire Deo, & mammonę, qa ſunt
velut duo domini, ideſt, duo fines operationum, & C
non poteſt quis ſeruire Deo, ſcilicet agendo omnia,
quę ille iubet, & ſeruire mammonę, ideſt, auaritiæ,
vel pecuniæ faciendo omnia, quæ requirit auaritia.

An poſſit quis duobus dominis ſeruire. *Quæſt. CLXXIX.*

QVAERETVR an poſſit quis duobus dominis
ſeruire, & Deo, & mammonę.

Dici ſolet, quòd dominis contrarijs nemo poteſt
ſeruire, ſed dñis ſubordinatis poteſt. Dicendum ta-
men quòd nullus poteſt ſeruire duobus dominis pro
prie ſumendo dominos, quia etiam ſi nō ſint contra-
rij tamen erūt neceſſario in aliquo diſparati, aliàs nō
ſunt duo domini, ſed vnicus, qui tamen dominus eſt
habet quòd ſibi in aliquo ſeruiatur, in quo non ſubor
dinatur alteri, ſed propter ſeipſum illa habet, & exigit
talia ſeruitia, & quantum ad illa, qui ſeruit vni domi-
no non poteſt ſeruire alteri, & hoc propter occupa-
tionem, ſicut miles eſt ſubdit⁹ comiti, & comes regi,
& tamen qui ſeruit comiti non poteſt ſeruire regi, qa
occupatur in ſeruitio comitis, nam licet comes ſubor
dinetur regi in aliquo, & quantum ad illud, qui ſeruit
comiti ſeruit regi: non tamen ſubordinatur ei in om-
nibus, & ſic in illis, qui ſeruit comiti non ſeruit regi,
quia ſunt domini diſparati ſubordinatur comes regi
adiuuando eum in bellis contra hoſtes, & quantū ad
hoc miles, qui ſeruit comiti adiuuando eum in bel-
lis ſimul ſeruit regi per idem ſeruitium numero, quia
adiuuando comitem adiuuat regem, comes tamen
non vult habere eſſe, & viuere propter regem, nec
comedit bibit, & delectationibus fruitur propter re-
gem, ſed propter ſeipſum: ille ergo qui comiti ſeruit
quantum ad hoc non ſeruit regi, quia non ſubordina
tur regi in iſtis: cuius ſignum eſt, quia illi, qui adiuuāt
comitem in bello ſimul adiuuant regem, & ideo nō
indiget rex ſpecialiter alijs militib⁹ vltra eos, quos co-
mites, & duces ſui habent, & tñ ad ſeruiendum in ne-
ceſſarijs ſibi in cibo, & potu, & ſimilibus rex indiget
alijs ſeruis prętер ſeruos comitum: ergo qui ſeruit co-
miti in hoc nō ſeruit regi, quia quātū ad hoc nō ſunt
ſubordinati comites regi, ſed ſunt dñi diſparati, & ita
verū eſt, ꝙ ſi aliq ſubordinati ſunt, nō ſunt plures dñi
ſed vnicus, ſi autem ſunt diſparati ſunt aliquo, ſunt

tunc plures domini, & tunc qui seruit vni domino non potest seruire alteri, sic igitur est verum generaliter, quòd nemo potest duobus dominis seruire, nec oportet distinguere de dominis contrarijs, aut disparatis, sed solum si ambo sunt vere domini non est possibile seruire eis.

Sed obijcietur, quòd tunc nemo posset seruire alicui homini, quia Deus est Dominus, & necesse est seruire Deo: ideo homini seruire nemo poterit. Dicendum, ꝙ potest homo seruire homini, & seruire Deo, eo ꝙ homo non est dominus contrarius, nec disparatus a Deo, quia totum seruitium quod homini impenditur simul Deo impenditur, quia Deus iubet seruis, ꝙ seruiant dominis, & ꝙ non curent liberari de potestate eorum 1. Cor. 7. & ad Ephes. 6. cum ergo subordinentur homines Deo, quantum ad hoc seruiendo homini seruitur Deo inquantum ipse iussit illud seruitium impendi: ideo poterit homo seruire Deo, & homini, qui ñ tunc non sunt duo dñi, si aũt homo iubeat aliquid ꝓtra id quod Deus iubet, iam non pōt qs seruire Deo, & homini, sed necesse est seruire Deo, & cōtemnere hoīem, quia obedire magis oportet Deo quam hominibus Act. 5. Ratio autem quare non cōtingit, ꝙ quis possit totaliter seruire vni Dño homini seruiẽdo alteri homini, & ñ pōt seruire hoī totaliter seruiendo Deo, est, quia ea in quibus seruit homini, & homini coincidunt, & ideo oportet esse dños disparatos, ea ñ quę Deo impendunt non coincidunt cũ eis, quæ impendunt alicui homini, & ideo pōt seruire quis Deo, & homini totaliter: nam eisdem seruitijs indiget vnus homo, & alius, & ideo siquis impendat illa vni. s. seruiendo in necessarijs ad vitam, nō pōt impendere alteri seruiendo sibi in necessarijs, sed necesse est, ꝙ ista sint disparata: Deo aũt nihil est necessarium, in quo seruiamus ei Psal. 15 bonorum meorũ non eges, sed totus cultus, & seruitium Dei consistit principaliter in animo, quia spe, fide, & charitate colitur Deus, vt ait Aug. in Enchir. ideo potest seruire hō homini, & simul Deo, & vtrique plene, & non sunt duo dñi, sed vnicus, quia homo est subordinatus Deo & Deus iubet seruis, ꝙ seruiant dñis propter ipsum. 1. Per. 2. subiecti estote omni humanæ creaturę propter Deum, & postea dicitur serui subditi estote in oī timore Dñis non tm̃ bonis, & modestis, sed etiam discolis: hæc est enim gratia apud Deũ. i. hoc est, quòd Deꝰ vult, & in hoc habet vos gratos sibi: manet ergo absolute verum, quòd nemo potest duobus dominis seruire.

An possimus seruire Deo, & mammonæ. Et quòd mammona accipitur tripliciter. Et est mammona nomen diaboli, vt Asmodeus. Et quare auaritia dicitur idolorum seruitus. Quæst. CLXXX.

QVAERETVR an possumus seruire Deo, & mãmonæ.

Dicendum, quòd non, vt Christus dicit in litera. pro quo sciendum, ꝙ mammona accipitur pro diuitijs: est enim mammona, vel mammon nomen Syriacum: sic enim dixit Hierony. super Matthæum mãmona sermone Syriaco diuitiæ nuncupantur, sic accipitur Luc. 16. facite vobis amicos de mammona iniqtatis. i. diuitijs erogando illas pauperibus. Accipitur ẽt mammona pro auaritia secundum quam diuitiæ congregantur. Vel pōt accipi mammona, vt est nomen dæmonis, qui tentat hominem de auaritia, quia sicut est quidam dæmon, qui principaliter tentat homines de luxuria, & potestatem accipit super fornicãtes ad nocendum eis, & vocatur ille Asmodeus, qui occidit septẽ viros Sarræ filiæ Rauelis Tobiæ 3. ita est dę-

F mon, qui principaliter tentat de auaritia, & iste dicitur mammona, sic dicit glos. hic, quòd per mammonam intelligitur diabolus, qui præest diuitijs non, quòd possit eas dare, nisi quando Deus permittit, sed quòd per eas homines fallit: an tamen diabolus possit dare diuitias, vel regna terræ, aut potestatem hominibus declaratum est supra quarto capitulo, quæstione 5. Nunc autem quomodocunque accipiatur mammona non potest quis seruire Deo, & mammonæ, quia siue accipiatur pro diuitijs, siue pro auaritia, siue pro dæmone ad idem redit, quia omnia ad idem pertinent: ille autem seruit mammonę, qui constituit sibi diuitias tanquam summum bonum, & finem vltimum, & ille non potest seruire Deo, quia diuitiæ sufficienter eum occupant, vt nulli alteri seruire possit. Nam etiam inter vitia sic est, quòd licet omnia mala sint, qui tamen vere seruit vni non potest proprie seruire alteri, vt siquis seruit auaritiæ non potest seruire libidini: nam auarus, vt dicit Boetius lib. 3. de consol. Prosa nona. non solum superfluas, sed etiam naturales, & licitas sibi subtrahit voluptates, vt pecuniam congreget, & conseruet: nam libido congregata effundere vult, a fortiori cum Deus sit summe bonus, & auaritia sit per se mala, nemo poterit seruire Deo seruiendo auaritiæ, & habendo illam tanquam finẽ, & istud iam non prouenit ex sola occupatione in seruitio vnius, sed ex contrarietate, quia diuitiæ, & Deus in contrarium trahunt, vt ait Chrysostomus, scilicet, res terrena, vel Deus si in corde hominis dominetur ad contraria ex vtroque trahitur homo: nam Deus trahit ad superiora sibi seruientem, res autem terrena ad inferiora, hoc autem est quantum ad cogitationem, quia qui seruit Deo cogitare debet de cœlestibus, qui autem diuitijs seruit, semper cogitat de terrenis, etiam qui seruit Deo cogitat, vt omnia etiam quæ licite possit propter Deum tribuat, qui vero auaritiæ seruit studet, vt sua conseruet, & aliena quomodolibet sua efficiat, & congreget: ideo non est possibile vtrique seruire. Boni tamen viri diuitias possidere possunt, quia non culpatur hic possessio diuitiarum, sed seruitus earum: ille enim diuitiarum seruus est, qui diuitias congregat, & conseruat, nec expendere audet, quia seruus est, immo non habet ius expendendi eas si illarum seruus est, quia seruus potest acquirere domino suo, sed non potest expendere rem domini sui: iste etiam propter diuitias viuit, quia non vult viuere, nisi vt dues sit, illud nanque quod quisque constituit sibi, vt finem vltimum, est finis vitæ eius, & propter illud viuit, ille autem diuitias possidet, qui illarum dominus est, & cogit eas sibi seruire, scilicet, quãdo expendit eas, quando expedit: iste enim non seruit mammonæ, sed imperat: ideo potest seruire Deo, sic dicit Hieronymus super Matthæum, audiat hoc auarus, quia censetur vocabulo Christiano nō posse simul se Christo, & diuitijs seruire, & tamen non dixit, qui habet diuitias, sed qui seruit diuitijs: qui enim diuitiarum seruus est diuitias custodit, vt seruus, qui autem seruitutis excussit iugum distribuit eas, vt Dominus. Si autem accipiatur seruire mammonæ, ideſt diabolo ad idem redit, quia diabolo seruit auarus propter diuitias, & ideo vocatur auaritia idolorum seruitus ad Ephes. quinto, ideſt, seruitus dæmonum: cum enim dæmon diuitias inique acquirendas administret, qui per auaritiam acquirere vult, diabolo ministrante vult acquirere: ideo diabolo seruit propter illas, sic dicit Augustinus libro de sermone Domini, qui seruit mammonæ, ideſt, diuitijs illi vtique seruit, qui rebus istis terrenis merito suę peruerſitatis princeps huius

huius sęculi a Domino dicitur constitutus, & iste patitur durum dominum quisquis seruit mammone, sua enim cupiditate implicitus subditur diabolo, & sic eum sustinet, sed non diligit, sicut ille, qui alienę ancillæ coniunctus est propter concupiscentiam patitur duram seruitutem, & si non diligat eum cuius ancillam diligit: iste autem Deum contemnit, quia eum proprie nemo odio habere potest, quia hoc conscientia non sustinet, sed contemnit, ideſt, non timet eum, quia de eius bonitate securus est.

Ideo dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum? Respicite volatilia cęli, quoniam nō serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cęlestis pascit illa. Nōne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimentis quid soliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant, neque nent. Dico autem vobis; quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut vnum ex istis. Si enim fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo soliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. Sufficit diei malitia sua.

Ideo dico vobis. Ostendit Christus supra quomodo congregatio diuitiarum deordinat hominem quantum ad affectum interiorem, hic autem ostendit, quòd etiam deordinat hominem quãtum ad actum exteriorem, scilicet, superflue procurando exteriora bona, & propter hoc excludit hic superfluam solicitudinem in acquirendo, & conseruando ista exteriora, & diuiditur in duo. quia primo ostendit, quòd dictum est per quædam exempla. secundo hoc deducit per rationes ibi. *Nolite ergo*.

Circa primum sciendum, quòd duo sunt, quæ requiruntur ad sufficientiam præsentis vitæ, scilicet. Nutrimentum sine quo homo nullo modo potest viuere. Et vestimentum sine quo non potest bene viuere, & ideo circa ista duo maxime solicitatur homo, & propter hoc Christus excludit solicitudinem super flua circa vtrunque, & facit duo. quia primo excludit istam solicitudinem in generali. secundo circa quodlibet eorum in speciali ibi.

Respicite volatilia. Circa primum dicitur.

Ideo dico vobis ne soliciti sitis. Scilicet, non sitis soliciti superflue: nam Christus non prohibet hic solicitudinem circa cibum, & potum, & vestes, sed immoderatam soilicitudinem secundum quam homo se totaliter tradit huic occupationi quasi ad hoc homo natus sit, vt procuret sibi ista, & non sint alia bona, quæ debeat procurare, quia hoc quidem conuenit pecoribus, quorum summum bonum non potest excedere bonum sensibile, & ideo consistit in delectationibus gustus, & tactus, & propter hoc recte tota solicitudo pecorũ naturaliter esse debet ad quęrendum cibum, & potum, sic dicit Boet. de consolat. lib. 3. Prosa septima, quòd tota naturalis intentio pecorum tendit ad replendum ventris lacunam, de hominibus secus est, quorum summum bonum est vltra sensum: ideo contra naturam est, quòd tota, vel maxima solicitudo hominis sit in procurando sensibilia bona quasi ad fruendum his se natum putet, sic dicit Seneca, ad maiora natus sum, quàm vt corporis mei sim mancipium, ideſt, seruus, scilicet, pro curando semper bona sensibilia, quæ ad solum corpus pertinent, ideſt, ad hominem solum ex parte corporis, quia tamen homines non cognoscentes alias delectationes, nec bona, nisi ista sensibilia reputant ea sola esse bona septimo Ethicorum, solicitantur valde circa illa, & quia istud est grauissimum peccatum, scilicet, quia est error circa ipsum finem, & tamen communiter malum omnium hominum est, quia nemo est, qui ad ista sensibilia immoderate non afficiatur, nisi Deus inspiratione sua eum ab his distrahat, Christus fixit hic pedem valde persuadendo, quòd homines non debeant superflue solicitari circa ista sensibilia bona, & ideo materiam istam multum aperuit, & practicauit inducendo exempla multa, & rationes, quod non solet facere in alijs materijs tam diligenter, & recte quidem & ex necessitate, sic fieri debuit, quia hic consistit totus error humanus, quicquid enim homo peccat pro uenit ex hoc, quòd valde afficitur, & solicitatur circa ista sensibilia bona.

Totus error humanus prouenit ex istis sensibilibus.

Animæ vestræ quid manducetis. Ideſt, non sitis soliciti pro anima vestra quid manducare debeatis, per manducationem intellexit etiam potum, quia etiam de potu soliciti sunt homines. Et tamen non expressit potum propter duo. Primo, quia nomine cibi etiam potus intelligitur, quia ista duo simul necessaria sunt, & vnum propter alterum: nam cibus est principaliter propter nutrimentum ad restaurationem deperditi per partes æquales, & ad augmentationem in animalibus nondum perfectis secundum debitam quantitatem: potus autem, & si aliquo modo nutriat, principaliter tamen non est propter nutritionem, sed propter dispositionem bonam cibi, quia non posset decoqui in stomacho cibus, qui est siccus sine humore potus, sed potius incineraretur, sicut carnes in olla, sine aqua, etiam ad hoc, quòd cibus posset deduci ad omnia membra postquam fuerit decoctus oportet esse humorem, quia humor facit rem faciliter passibilem, & ad quamcunque partem flexibilem: recte ergo nomine cibi etiam potus intelligitur. Secundo, quia solicitudo nostra est de eo quod est difficile haberi, potum autem habere non est difficile, quia est aqua sine labore nostro ad sufficientiam, cibus tamen sine labore non habetur, & sic de illo solicitamur, & propter hoc Christus de illo solo dixit, & non de potu, sic dicit Hieronymus super Matthæum, scilicet, in nonnullis codicibus additum est, nec quid bibatis: ergo quòd omnibus natura tribuit, & iumentis, & bestijs hominibusq; cõmune hu-

ius cura penitus liberamur. *Nec corpori vestro quid induamini.* Ideſt etiam non ſitis ſoliciti pro corpore veſtro quid induamini, iſtud erat, quòd pertinebat ſecundo ad humanam neceſſitatem, ſic enim dicitur Eccleſiaſtici vigeſimonono, initium vitæ hominis panis, & aqua, & veſtimentum, & domus protegens turpitudinem. *Nonne anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.* Iſta eſt ratio quare non debemus eſſe valde ſoliciti pro his rebus, quia cibus quæritur pro anima, vt dicitur in litera, ne ſoliciti ſitis animę veſtrę quid manducetis: veſtimentum autem quęritur pro corpore, quia dicitur, & corpori veſtro quid induamini, & tamen anima eſt plus quàm eſca, ideſt, principalior, & maioris valoris, & corpus eſt plus q̃ veſtimẽtum, ideſt, etiam maioris valoris, & ſupplẽdum eſt, & tamen vos non habetis corpus, & animam p veſtram ſolicitudinem, nec acquiſiuiſtis illa per veſtrum laborem, ſed antequam quicquam eſſet, Deus fuit ſolicitus de vobis, vt daret vobis hæc per quę eſſe tis: a fortiori ergo dabit vobis cibum, & veſtimẽtum, quæ minora ſunt, & quæ ſunt neceſſaria ad conſeruationem iſtorum: nam Deus ſcit, quòd iſta ſunt vobis neceſſaria, & tamen ipſe dedit vobis gratis, ea quæ maiora erãt: ergo dabit a fortiori ea quæ minora ſunt cum ſciat ea eſſe neceſſaria vobis, vt dicitur infra in litera, ſcilicet, ſcit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis, ſic dicit Hiero. qui maiora præſtitit, vtiq; & minora præſtabit, & eſt ratio efficaciſſima in hoc, qa Deus recte ordinat omnia, a quo nullum malum, & inordinatum eſſe poteſt, & tamen ipſe dedit nobis corpus, & animam, quæ ſcit non poſſe conſeruari ſine cibo, & veſtimento: ideo dabit veſtimentum, & cibum: ſic dicit Chryſoſtomus ſuper Matth. ſcilicet, niſi enim voluiſſet conſeruari, quòd erat, non crearet, quod aũt ſic creauit, vt per eſcam ſeruetur, neceſſe eſt, vt det ei eſcam quandiu vult eſſe quod fecit.

Quomodo intelligitur ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ &c. cum anima non comedit. & corpus non comedit. ſed actus ſunt ſuppoſitorum, & non partium.
Quæſt. CLXXXI.

SED quæretur quomodo dicitur hic ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ q. mã. nam anima non manducat, & etiam non conſeruatur per mãducationem, quia purus ſpiritus eſt, & non habet materiam partem ſui, & ideo non poteſt ei prodeſſe cibus, qui eſt aliquid corporale, & prodeſt inquãtum reſtaurat deperditum, anima autem nihil alienum recipit, quòd efficiatur pars ſubſtantiæ ſuæ cum prius non eſſet pars eius, omne tamen quod per cibum nutritur recipit aliquid quod ſit pars ſubſtantiæ eius, & prius non erat: etiam nutrimentum eſt ad conſeruandum rem, quę ſine nutrimento periret propter hoc, quòd continue reſoluitur, & peribit cito, niſi reſtaurẽtur partes, quæ pereunt per ſubintrationem aliarum, anima autem eſt incorruptibilis: ideo etiam ſi materialis eſſet, cibo non indigeret, ſicut corpora noſtra poſt reſurrectionem erunt incorruptibilia, & ideo ibi iam nullo cibo vtemur: potius ergo deberet dici ne ſoliciti ſitis corpori veſtro quid manducetis, quia corpus eſt cui cibus eſt neceſſarius, & cuius partes deperditę, ſcilicet, materiales per cibum reſtaurantur.

Dicendum, quòd dictum eſt nos ſolicitos eſſe non debere animæ quid manducemus non quòd anima manducet, ſicut aliqui inſipienter putauerunt, quòd animæ ſolutæ corporibus manducabant, & ideo circa ſepulchra cibos apponere ſolebant maxime circa ſepulchra nouiter defunctorum, qui fuit error quorundam Gentilium ſimplicium: non enim poteſt anima comedere, quia non habet organa, quibus cibum ſuſcipiat, & conterat, & vbi cibus digeratur, & conſeruetur, quia eſt purus ſpiritus. etiam anima per ſe cibum non appetit, quia appetitus in natura nunquam eſt, niſi eius quod eſt neceſſarium. ſemper enim appetitus conſequitur priuationem, & indigentiam, & tamen anima non indiget cibo: ergo non poteſt appetere cibum, nec etiam poteſt cibus ei prodeſſe in aliquo, vt dictum eſt. De corpore etiam dicendum, quòd corpus proprie non comedit, nec etiã eſt cibus neceſſarius corpori propter ſe ſolum: nam ſi corpus ſolum accipiatur nullum actum habet, & non poteſt cibum ſuſcipere, nec ei cibus prodeſſe poteſt, ſed homo eſt, qui manducat, quia actus ſunt ſuppoſitorum, & non partium, etiam homo eſt cui cibus eſt neceſſarius, quia ſine illo non poteſt diu manere, & homo eſt, qui directe corrumpitur ſubtracto cibo, & non ipſum corpus. Et cum dicitur, quòd cibus aſſimilatur ad reſtaurandũ partes materiales corporis deperditas. dicendum, quòd hoc eſt inquantum corpus eſt pars hominis, & requiritur bona habitudo partium ad hoc, quòd totum maneat, & ad iſtam bonam habitudinem facit cibus, quia ſi corpus ſubtracto cibo deſinat eſſe in ſua naturali diſpoſitione, manebit quidem corpus, & tamen homo deſinet eſſe: ideo cibus directe non eſt propter cõſeruationem corporis, ſed hominis, iſta autem Chriſtus obſeruauit in ſuo modo loquendi, quia non dixit ne ſoliciti ſitis animæ veſtrę, quid manducet, ſed quid manducetis quaſi homo ſit, qui manducat, & non anima, dixit tamẽ ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, ideſt, pro anima. ſ. ad conſeruationem animæ in corpore, quia anima non poteſt manere in corpore, in quo manere deſiderat, niſi quando manducauerimus.

Secundo modo poteſt exponi, quòd anima eſt, quæ deſiderat cibum, quia licet ipſa non comedat, ipſa tamen deſiderat illum pro corpore, & iſte eſt modus communis loquendi, vel quia putant homines, quòd ipſa anima appetit cibum, quia ipſa delectatur in cibo: licet enim delectatio ſit hominis, & tamen per animam alligatam corpori, ſcilicet, non quãtum ad partem rationalem ſecundum quam eſt abſoluta a corpore, & ab organo, ſed ſecundum partem appetitiuam, & totam portionem inferiorem ſecundum quam anima corpori alligatur, & ipſa delectatur per corpus in ſumptione cibi, & iſte modus loquendi eſt vulgarium, & etiam ſacrę Scripturę attendentes vsus gares: ideo quando quis delectatur in cibo dicitur anima eius delectari Pſalm. 62. ſicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, ideſt, ita gaudeo, ſicut ſi anima mea repleretur adipe, & pinguedine quam deſiderat, & hoc dicitur, quia pinguedo erat cibus delectabilis Iudæis, in comedendo pinguedinem delectabatur anima: etiam quando quis deſiderat cibum dicitur anima eis deſiderare illum, ſic dicitur Deut. 12. ſ. comedes quodcunque deſiderat aĩa tua, & forte iſtũ modũ loquendi Chr̃s ſecutus eſt, qa ſic loquitur Iudęi, & ſacra Scriptura. Tertio põt exponi, q̃ accipitur aĩa pro vita iuxta illud Pſal. 118. aĩa mea in manibus meis ſemp. i. vita mea, ſic ẽt 1. Reg. 22. ſiqs q̃ſierit aĩam meã q̃ret & aĩam tuã. i. ſiquis vult mihi auferre vitam, etiã volet tibi auferre, & tũc ꝓprie dr̃, q̃ ſoliciti ſumus aĩę noſtrę. i. vitæ noſtrę qd manducemus. ſ. quia ꝓpter cibũ ꝓſeruationem vitæ eſt cibus, & potus, & tota ſollicitudo de eis. Quòd autem Chriſtus dixit, & corpori veſtro quid induamini, non eſt intelligendum, q̃ indumentum ſit propter corpus, ſed eſt propter hoĩem, dicit tñ eſſe indumentum ꝓp corpus, & non ꝓp aĩam, ſicut cibus, quia in ſumendo cibum eſt quędam ſenſibilis delectatio, quæ videtur eſſe animæ in ſumendo autem veſtimentum non eſt delectatio ſenſibilis, quia non delectatur homo ſenſibiliter quandiu eſt veſtitus, delectatur tamen quandiu manducat, & ideo veſtimentum ad animam nihil pertinet.

Secundo, quia anima eſt intra nos, veſtimentum autem totaliter eſt extra: ideo non videtur pertinere veſtimentum vllo modo ad animam, ſed ad ſolum corpus quod illo tegitur.

Tertio, quia veſtimentum, quare ſecundum commenſurationem corporis, vt ſit magnum vel paruũ ſecundum corporis quantitatem, ad animam autem non fit aliqua commenſuratio, & ideo ſolicitudo de veſtimento videtur eſſe ſolicitudo de ſolo corpore: recte ergo dictum eſt, & corpori veſtro quid induamini. *Reſpicite volatilia.* Hic applicat Chriſtus de vtroque in ſpeciali per rationes exemplares, & primo oſtẽdit de cibo, ſecundo de veſtimento ibi. *Quis autem veſtrum.* Circa primum dicitur. *Reſpicite volatilia cæli.* Ideſt, volatilia, quæ mouentur per aerem: cœlũ enim aer vocatur, quia totum hoc, quòd ſupra terram, & aquas eſt ſimplices cœlum vocant, & ſic aues dicunt habitare in cœlo, vel moueri per illud, & ita ſemp vocantur, vt Pſalm. 8. volucres cœli, & piſces maris, & infra 13. volucres cœli comederunt illud. & iubet Chriſtus reſpicere volatilia, quia illa ſine ſolicitudine ſuperflua paſcuntur, ita & nos poſſumus paſci.

Quoniam non ſerunt. Non vult Chriſtus per hoc auferre nobis curam ſerendi, quia volucres non ſerunt, ſed eſt quædam ſimilitudo proportionis. ſ. ſicut volucres, quibus naturaliter non comperit ſerere paſcũtur a Deo de his, quæ ab alijs ſeruntur, ita & vos licet non habeatis ex vobis ipſis omnia, quibus indigetis Deus dabit vobis ſufficientiam: ideo non oportet, q̃ habeatis ſuperfluam ſolicitudinem tanquam per vos ipſos neceſſe ſit acquirere omnia vobis neceſſaria, aut vtilia. *Nec metunt.* Ideſt, non colligunt de agris, ſicut nec ſeminauerunt, ſed in agris comedũt, q̃ inueniũt.

Neque congregant in horrea. Poſtquam metitur fruges reponitur in horreis, vt ibi conſeruẽt pro tempore conuenienti, & hoc non faciunt volatilia, quia nõ habent horrea, ſic dicitur Luc. 12. non ſeminant, neq; metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreũ. Alia tamen animalia habent vim prouiſiuam, & imitãtur hominem aliquomodo, quia habent quendã modum prudentię. Sicut formicę, quę ꝓgregant in æſtate pro hyeme grana, & reponunt in horreis ſuis cum magna ſolicitudine, & ſi contingat grana per abundãtem humiditatem diſponi ad corruptionem, vt ſubtrante pluuia in cellaria formicarum educunt grana ad Solem deſiccandam, quæ rurſus in cellarijs reponunt nihil minus hominibus facientes: immo ſunt magis ſolicitę q̃ quidam homines, propter quod pigris exprobatur per formicam Prouer. ſexto: vade ad formicã o piger, ideſt, reſpice eam, ſic etiam eſt de quibuſdam alijs animalibus, quæ ſolicitudinem habent de cibo pro longo tempore conſeruando, hoc tamen non fit in volucribus, ſed ſolum in quibuſdã greſſibilibus, & ideo Chriſtus caute locutus eſt, non enim dixit reſpicite omnia animalia, ſed dixit reſpicite volatilia. Quia volatilia non quærunt cibum pro lõ tempore, ſed ſolum greſſibilia quædam: ratio differentiæ eſt, quia natura dedit maiorem, vel minorẽ vim prouiſiuam animalibus ſecundum maiorem, vel minorem indigẽtiam ipſorũ, & ſecundum maiorem vel minorem facilitatem ad habendum cibum, volatilibus autem eſt minor facilitas habendi cibũ quàm greſſibilibus, quia volatilia poſſunt ſe transferre in partes longinquas orbis, & ſi hic non inueniunt ſubito cibum ſibi conuenientem, transferunt ſe ad aliam regionem: ideo non fuit eis vlla cauſa faciendi prouiſionem magnam circa cibos cum omni hora occurrat eis habere cibos paratos hic, vel ibi. Greſſibilia autem non poſſunt faciliter mutare locum: ideo ſi in loco illo non inueniunt, aut in propinquis, patiuntur detrimentum: vnde ſubeſt eis cauſa aliqua habendi maiorem ſolicitudinem de cibo, & inter greſſibilia illis, quibus eſt motus difficilior oportet habere maiorem prouiſionem de cibo, ita de formica eſt, quia eſt tardi motus, & non diſcurrit per multa loca: ſibi ergo prouidentiam quandam habere conuenit. Alia etiam cauſa eſt, quia animalia quanto habent cibos magis indeterminatos, tanto habere debent minorem ſolicitudinem de illis, quia ſi non inuenerint vnum inuenient alium, cum autem ſunt cibi determinati, oportet habere prouidentiam circa illos, qa deficientibus eis cum non ſit facile eundem cibum vbique reperiri, perirent animalia, ita autem de formica eſt, quia cibi ſunt ſibi determinati, ſcilicet, grana frugum, quibus homines veſcuntur, & quia illa non inueniuntur omni tempore in agro, ſed ſolum tempore determinato, natura indidit eis quandã vim prouiſiuam, vt illo tempore ſibi cibos quærere ſciant & reponere in cellarijs ſuis, & incorruptos toto anno conſeruare. Alia autem greſſibilia, vt communiter habent cibos communiores, quę omni tempore inueniuntur in agro: ideo non fuit eis neceſſaria vis prouiſiua ad ſic reponendum, & conſeruandum cibos. Alia etiam cauſa eſt, quia quædam animalia ſunt, quæ toto anno manifeſte apparent ſuper terram: alia vero ſunt, quæ magna parte eius manent ſub terra propter intemperiem temporis, quæ autem ſub terra manent oportet, vt habeant cibum reconditum in terra alioquin perirent, quæ vero ſuper terram ſemper ſunt, poſſunt facilius ſemper habere cibum: ideo non requiritur in eis quòd recondant cibum: formica autem eſt animal fragile, quod non apparet ſuper terram, niſi tempore temperato: ideo indiget cibo, & ſic recondit in cellarijs ſuis pro tempore quo latet, & ſic apparet, quòd naturaliter quædam animalia debuerunt habere vim prouiſiuam cibi, & alijs non fuit neceſſaria. Chriſtus autem locutus eſt de volatilibus, quibus prouidentia non eſt neceſſaria propter cauſas ſuprapoſitas.

Et pater veſter cæleſtis paſcit illa. Ideſt, dat eis cibum de quo paſcantur præparans eis cibos. Pſalm. 136. qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Et dicitur pater veſter, & non Deus ad innuendum, quòd homo debet habere magnã cõfidentiam, quia pater miſeretur filijs, & non põt obliuiſci illorum, ita Deus cum ſit pater noſter non poterit ſe continere quin miſereatur nobis Pſal. 102. ſicut miſeretur pater filiorum miſertus eſt Deus timentibus ſe, & ſi aliquando iraſcatur nõ propter hoc aufert a nobis miſericordiam ſuam iuxta illud, cũ iratus fueris miſericordię recordaberis, & Pſalm. 76. nunquid obliuiſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas, quaſi dicat, nunquam obliuiſcetur miſereri etiam propter iram, & ideo confidendũ valde eſt cum pater noſter ſit, quia etiam magis miſericorditer ſe habet ad nos q̃ pater noſter carnalis, ſic dr̃ ſequen. cap. & Luc. 11. ſi vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs veſtris, quãto magis pater veſter, qui eſt in cœlis dabit vobis petentibus ſe?

Nonne vos magis pluris eſtis illis. Quaſi dicat, vos maioris precij eſtis, & maioris reputationis in conſpectu Dei quàm volatilia, & tamen Deus habet curam de illis, ita q̃ ſufficienter paſcit illa: ergo a fortiori habebit curam de vobis. in hac ratione præſupponitur Deum eſſe agentem ſecundum rationẽ, & qui rationabiliter agit, magis curat de maioribus q̃ de minoribus,

bus,homines tamen ſunt multo pluris, ideſt, maioris F
precij quàm omnia volatilia,& irrationabilia,quia ex
cedunt ea ſecundum naturę dignitatem: ergo Deus,
qui habet curam de omnibus tanquam generalis pro
uiſor habebit,maiorem curam de hominibus q̄ de vo
latilibus. Aliqui accipiunt hic volatilia cęli pro An-
gelis,eo quòd illi ſunt in cęlo,& de illis Deo eſt cura,
nec ſeminant,nec metunt,ſed hoc non ſtat,quia tunc
non diceretur vos magis pluris eſtis illis, quia Angeli
naturæ excellentioris ſunt quàm homines, etiam ꝙ
exemplum non conueniret illis:nam Angeli nō ſemi
nant,nec metunt,quia non indigent cibo,nos tamen
cibo indigemus:ideo nobis ſolicitudo neceſſaria eſt,
ſic dicit Hierony.ſuper Matthęum quidam volūt vo-
latilia cęli Angelos eſſe,cęteraſque in Dei miniſterio G
fortitudines,quę abſque cura alantur Dei ſui prouidē
tia,ſed improbat hoc ibi ex ratione prędicta. Aliqui
accipiunt volatilia cęli pro dęmonibus, & non conue-
nit eis applicatio, quia licet non ſerunt,nec metūt,
non eſt eis opus ſerere,nec metere:ideo non conuin
ceremur nos conuenienter ex hoc non debere habe-
re ſolicitudinem, ſuſtinet tamen poſitionem iſtam
Hylarius dicens: poteſt dici,quòd ſub nomine volu-
crum exemplo immundorum ſpirituum nos adhor-
tatur, quibus ſine aliquo negocio quærendi, & con-
gregandi, viuendi tamen tribuitur ſubſtantia de po-
teſtate ęterni conſilij. debet tamen dici, quòd litera
proprie non intelligitur, niſi de volatilibus animali- H
bus, ſicut Hieronym.exponit, & in illis ſolis tenet ra-
tio a Chriſto introducta.

Quomodo iſta litera reſpicite volatilia poſſit concordari cum litera Lucæ. Et quod corui nihil ſolicitudinis habent de cibo. Quæſt. CLXXXII.

QVAERETVR quomodo poteſt ſtare, quia hic dicitur reſpicite volatilia cęli, & Lucæ 12.vbi po
nitur iſta eadem materia dicitur conſiderate coruos,
quia non ſeminant,nec metunt:non enim videtur,ꝙ
iſta poſſint ſtare,quia Chriſtus alterum eorum dice-
ret,& vnica locutione non poterat duo dicere.

Dicendum,quòd vtrunque ſtat in veritate, & po-
teſt tripliciter dici. Vno modo,quòd Chriſtus dice-
ret vtrunque, ſcilicet,reſpicite volatilia cœli, & tunc I
adderet ſpecificando, ſcilicet, & maxime reſpicite
coruos. hoc autem poteſt eſſe rationaliter dictum,
ſcilicet,ꝙ Chriſtus diceret in generali reſpicite vola-
tilia cęli,quia omnibus volatilibus eſt hoc commu-
ne,ſcilicet,quòd non habeant prouidentiam de cibo,
& poſtea in ſpeciali voluit tangere de coruis,quia illi
valde paucam ſolicitudinem habent, ſed inter cętera
volatilia ſunt valde ſine ſolicitudine,& tamen iſtos ad
huc Deus paſcit:ergo a fortiori paſcet homines ſine
magna ſolicitudine. Aliter poteſt dici, quod Chri-
ſtus alterum ipſorum dixit,& tunc debet dici neceſſa
rio, quòd dixit illud quod Luc.poſuit, ſcilicet, con-
ſiderate coruos,& tunc dicetur, quòd Matthæ. dixit K
hic conſiderate volatilia, quia ſecutus fuit ſenſum, &
non verba,quia hoc quod dixerat Chriſtus de coruis
erat verum de omnibus volatilibus: ideo dixit reſpi-
cite volatilia,& etiam dato,ꝙ non intelligeretur, niſi
de ſolis coruis,erat bene dictum reſpicite volatilia,qa
corui volatilia ſunt,& iſte ſenſus aufert omnem ca-
lumniam,ita ꝙ ſic nihil magis intelligatur ſignificare
voluiſſe Matthæus quàm Lucas.

Tertio poteſt intelligi,ꝙ Chriſtus diuerſis vicibus
prædicauit iſtud de prohibitione ſolicitudinis,& vna
vice dixit reſpicite volatilia, & alia vice reſpicite cor-
nos,& hoc etiam ſatis eſt veriſimile: nā plurima iſto-
rum, quæ Matthęus ponit hic Chriſtum prædicaſſe
habentur Luc.6.iſtud tamen de ſolicitudine vitandæ
habetur Luc.12. & ſic poteſt ſatis dici, quòd diuerſis
vicibus eadem ſententia a Chriſto fuerit repetita per
diuerſa verba:ideo quidam Euangeliſta ſecutus fuit
quædam verba,& alius alia,& ita eſt in multis alijs.

Quis autem veſtrum. Hic Chriſtus tollit in ſpeciali ſo-
licitudinem circa veſtimentum, & inducit duplicem
rationem exemplarem:vna aſſumitur ex eo quod eſt
intra nos,ſcilicet,ex magnitudine corporis,alia ex eo
quod eſt exterius.ſ.ex habitudine ad exteriora inani-
mata ibi. *Conſiderate lilia.* Circa primum dicitur. *Quis autem veſtrum poteſt adijcere ad ſtaturam ſuā cubitum vnum.* Quaſi dicat,non eſt opus habere magnam ſolicitudi-
nem de veſtimento,quia ille,qui habet curam de cor
pore veſtro,habet curam de veſtimento, & oſtendit
hic,quia veſtimentum fit ſecundum commēſuratio-
nem ad corpus,ad illum ergo pertinet habere curam
de magno,vel paruo veſtimento,qui habet curam de
corporis magnitudine:homo tamen per ſolicitudinē
ſuam nihil poteſt addere in magnitudine corporis ſui
quod probat,quia nemo cogitans.i.cogitando ſiue ꝙ
cogitationem ſuam pōt addere vnum cubitum ad ſta
turam ſuam,quia ēt ſiquis diebus, & noctibus cogi-
tet, & vehementiſſimo deſiderio teneatur, vt addat
aliquid ad ſtaturam ſuam,non poterit addere,nec pū-
ctum,ſed tanta erit quanta Deus in virtute ſeminali
ꝓferre dignatus eſt,quaſi dicat, ſi in poteſtate hoīs eſ-
ſet facere ſibi valde magnam ſtaturam rationabiliter
deberet nimis ſolicitari de veſtimento, quia indigeret
iam maiori veſtimento, & tamen non eſt in poteſtate
ſua addere aliquid in ſtatura:ergo irrationabile eſt eſſe
multum ſolicitum circa veſtimentum. Alio modo
pōt intelligi, ꝙ nobis non debet eſſe magna cura de
veſtimento, quia illi debet eſſe cura de veſtimento,q̄
habet curam de faciendo tantam, vel tantam corpo-
ris magnitudinem,& ille eſt Deus:ideo illi hoc relin-
quendū eſt,ſic dicit Chryſoſtomus Deus qui per ſin-
gulos dies incrementa corporis tui facit te non intel-
ligēte, ſi in te quotidie Dei prouidētia operatur,quo-
modo in neceſſarijs tuis ceſſabit? ſi autem vos cogita
do modicam partem corpori addere non poteſtis:
quomodo ergo cogitando ſaluandi eſtis in toto? ſimi-
le dicit Auguſt.in lib.de ſermone Dom.

Tertio modo poteſt exponi, quòd nobis non de-
bet eſſe magna cura de veſtimento noſtro pro toto
corpore,& de alijs rebus, quia etiam ſi magnam ſo-
licitudinem habuerimus, inutilis erit cum per no-
ſtram ſolicitudinē nec parua poſſimus efficere, cum
non poſſit homo ſaltem vnum cubitum cogitando
addere ſtaturæ ſuæ, & iſte ſenſus ponitur Lucę de-
decimo,ſcilicet, quis veſtrum cogitando poteſt adi-
cere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum: ſi ergo nec
quod minimum eſt poteſtis, quid de cęteris ſolici-
eſtis, quaſi dicat, ſi ad iſtud minimum non poteſtis
per ſolicitudinem peruenire, a fortiori non poteſtis
pertingere ad maiora: ideo fruſtra vobis eſt habere
magnam ſolicitudinem.

Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis. Quaſi dicat, ſi non
poteſtis aliquid adijcere ad ſtaturam veſtram per co-
gitationem, fruſtra eſt quod multum ſoliciti ſitis de
veſtimento propter cauſas dictas.

Conſiderate lilia. Hic ponitur ſecunda ratio exem-
plaris ſumpta ex exterioribus, ſcilicet, terræ naſcen-
tibus, ideſt, ex liljs, quia Deus veſtit illa ſine ſoli-
citudine, cum dicitur conſiderate lilia agri
poſuit exemplum in iſtis, quia habent magnam mul-
titudinem ſine ſua ſolicitudine, & dicitur lilia agri
ad oſtendendum minorem ſolicitudinem, quia in
eſſent lilia domorum, quæ in hortis noſtris naſcun-
tur per humanam culturam, poterat dici, quòd hu-
manus labor,& ſolicitudo conferebat aliquid ad illā
pulchritudinem,lilia tamen agri per ſe naſcuntur, &
a nemine plantantur, nec colūtur,ſine vlla igitur ſoli
citudine ſua,vel aliorum accidit eis pulchritudo, &
totum eſſe. *Quo creſcunt.* Scilicet,vt perueniant ad
debitam magnitudinem,qua nunquam fraudantur,
etiam ſi nemo illorum curam habeat. *Non laborant.* Scilicet,ipſa lilia nihil laborant,vt creſcant,nec vt pul
chra fiant. *Nec nent.* Ideſt, non filant. iſtud dicitur
propter veſtes,quia Chriſtus volebat nobis auferre ſo
licitudinem ſuperuacuā de veſtibus, fiunt aūt veſtes
ex filis contextis,& fila habentur filando, & ſic filare
eſt exordium ad veſtes,ſed lilia veſtes habēt pulchras
licet nunquam filent,& ſic innuitur ꝙ alius habet cu
ram de veſtibus liliorum.vel dī nec laborant, nec nēt
propter viros,& fęminas,vt vtriſque auferatur ſuper-
flua ſolicitudo:nam viris laborare corporaliter cōue- B
nit,mulieribus autem ſpecialiter competit filare, &
eſt ſenſus,ꝙ nec viri ſuperflue laborando, nec mulie-
res ſemper filando habituę ſunt quod volunt, ſed
Deus eis prouidebit, ſic dicit Chryſoſtomus,dicēdo
non laborant viros confortat,dicendo nec nent con-
fortat mulieres. *Dico autem vobis,quoniam nec Salomon.* Oſtendit quō ſine ſolicitudine humana hī veſtimen-
tum melius q̄ cum ſolicitudine,quia nemo eſt, q mi-
norem poſſit habere ſolicitudinem,& de quo minor
habeatur etiam ſolicitudo a Deo q̄ lilia agri, & nemo
eſſe videtur,qui cum maiori ſolicitudine, & diligētia
veſtes procurauerit q̄ Salomon, & tñ lilia melius, & C
pulchrius veſtiuntur quàm Salomon.

Quare poſuit Deus exēplum de Salomone.

Poſuit Chriſtus exemplum de Salomone, quia in-
ter reges Iudæorum nemo fuit tam diues in auro, &
argento,& varietate domeſticę ſupellectilis, vt patet
3.Reg.3.& 9.& 10.& 2.Paralip.1.& 8.& 9. iſte tñ non
æquatur lilijs in pulchritudine. *In omni gloria ſua.* Ac-
cipitur gloria pro apparatu, & ornatu exteriori, qui
fuit in Salomone abundantiſſime, & poteſt intelligi
in omni gloria,ideſt,in toto tempore, quo regnauit,
quaſi dicat, licet vno tempore non haberet Salomō
tantam pulchritudinem ſicut lilia, poterat habere in
alio,& tñ in nullo tpe habuit,ſic dicit Chryſoſtomus
in Homilia, eſt autem Salomon ſuperatus a florum D
decore,non ſemel tñ,nec bis, ſed per totum tempus
ſui regni,& hoc eſt quod dicit in omni gloria ſua.

Aliter poteſt intelligi in omni gloria.i.in maxima
gloria.ſiungendo totam Salomonis gloriam,vt acci
piatur maximus ſtatus eius,adhuc non peruenit ad tā
tam pulchritudinem,ſicut lilia. *Coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis.* Ideſt,non habuit ita pulchrum veſtimentum:
nam pulchritudo liliorum vocatur veſtimentum ip-
ſorum,quia eſt exterius in ſuperficie,ſicut veſtes ſunt
nobis exteriores, etiam quia licet veſtes prima intē-
tione quærantur propter neceſſitatem tegendi cor-
pus, tamen ſecundario quæruntur propter pulchri-
tudinem, & ex hac parte eſt tota ſolicitudo,quia ſi ad
ſolam neceſſitatem veſtes quærerentur, facile erat
cuilibet homini habere veſtes de panno groſſo, &
rudi, nec erat opus ad hoc longa ſolicitudine, iam E
tamen præcipue in veſtibus pulchritudo quæritur,&
pro iſta extenditur ſolicitudo noſtra in infinitum, vt
ſemper pulchriores veſtes habeamus,& tamen quan-
tumcunque conemur nunquam poterimus habere
veſtes tam pulchras, ſicut habent lilia,quia tinctores
& pictores non poſſunt ita viuos, & puros colores cō
ficere, & rebus dare, ſicut natura dat, ſed imitantur
aliqualiter naturam,vt poſſunt, multum tamen im-
perfecte: ſic dicit Hieronymus, quod re vera quod
ſericum, quæ regum purpura,quæ pictura textricum
poteſt floribus comparari, quid ita rubet, vt roſa,
quid ita candet, vt lilium, viole vero purpuram nul-

lo ſuperari murice oculorum magis quàm ſermonis A
iudicium eſt: vnde differunt inter ſe naturalia, & ar-
tificialia, ſicut vera, & ficta, ſic dicit Chryſoſtomus
in Homilia, quantum enim veritatis ad mendacium
tantum veſtimentorum, & florum differentia eſt.

Et poteſt dupliciter induci iſta ratio. Vno modo,
quòd irrationabile eſt hominem habere magnam
curam de veſtimento, quia cum Deus lilijs, de qui-
bus habet paruam ſolicitudinem,det tam pulchrum
veſtimentum: a fortiori dabit hominibus, de quibus
habet magnam curam veſtimentum cōueniens eis:
ideo non oportet, quòd ipſi multum ſolicitentur,
ſicut nec lilia ſolicita ſunt, vt pulchra fiant, & iſtum
ſenſum exprimit litera.

Aliter poteſt introduci, quòd ſolicitudo magna
de veſtimento eſt inutilis, quia quantumcunque ma
gna fuerit non poterimus peruenire per eam ad id
quod volumus, quia Salomon nunquam potuit per-
uenire,vt haberet veſtes ita pulchras, ſicut lilia: fru-
ſtra ergo eſt conari ad hoc: & iſte ſenſus conuenit li-
teræ ſuperiori, ſcilicet, nemo cogitando poteſt ad-
dere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum, ita nec poteſt
aſſequi pulchritudinem liliorum.

Si autem fœnum agri. Arguit a minori, ſcilicet, ſi
Deus habet tātam ſolicitudinem de fœno agri quod
nullius valoris eſt, vt illud tanta pulchritudine ve-
ſtiat,a fortiori habebit ſolicitudinē de hoīe,vt illū ve-
ſtiat, ſic dicit Chryſoſtomus ſi floribus terrenis ſic
occurrit Deus, qui nati ſunt, vt tantummodo videā
tur,& pereant, homines negliget, quos ſic creauit,
vt non pro tempore videantur, ſed vt perpetuo ſint?
quaſi dicat,non negliget eos, & dicit fœnum cum ſu-
pra dixiſſet lilia ad oſtendendum rem minoris valo-
ris, quia nihil eſt in herbis minoris valoris quàm fœ-
num, licet ſit vtile ad paſcua boum, & lilia vocat
fœnum inquantum ſucciduntur, & colliguntur ad
cremandum ſecundum conſuetudinem terræ illius,
ſicut aliæ herbæ, vel dicitur fœnum, ita quòd Chri
ſtus extenderit hic ſermonem ſuum, quia licet ſu-
pra locutus eſt de ſolis lilijs hic de omnibus herbis
loquitur, quæ nomine fœni intelligi poſſunt, quia
nomen fœni apud quoſdam accipitur ita generali-
ter, ſicut iſtud nomen herba, & ſtat verbum Chri
ſti in omnibus herbis, quia nulla herba eſt, quæ
non habeat pulchrum, & intenſum colorem, li-
cet differenter ſecundum varietatem naturæ ipſa-
rum,quantam pulchritudinem nulla ars humana po
teſt imitari: vnde veſtes humanæ ab omnibus herbis
ſuperantur in pulchritudine. *Quod hodie eſt.* Ideſt,durat
per vnum diem. *Et cras in clibanum mittitur.* Ideſt,in fur
nū adcremandum: ita.n.eſt conſuetudo quarundam
regionum, vbi ligna ad ſufficientiā non habētur,
quòd herbę crementur in clibano. vel accipitur
clibanus pro loco vbi reponitur fœnum, quæ eſt
quædam domuncula, vel congeries, in qua con-
ſeruatur fœnum quando de agro colligitur, vt in-
de per totum annum ſumatur in eſcam pro anima-
libus, ſic dicit gloſ. quòd aliqui libri habent in
ignem, vel in aceruum, qui habet ſpeciem cliba-
bani, & quomodocunque accipiatur ſtat ratio,
quia Deus fecit herbas ad illum vſum, quo homi-
nes vtuntur eis, ſiue crement, ſiue cuſtodiant: nam
vtroque modo herba deſinit eſſe per hoc, quòd de
agro ſucciditur, quia deſinit viuere, & etiam pul-
chritudo eius marceſcit. Deus ergo ſciens lilia iſta
duratura per vnicum diem, ideſt, per vnum tem-
pus dat eis tantam pulchritudinem: a fortiori ergo
hominibus prouidebit.

Deus ſic veſtit. Scilicet, dādo tātā pulchritudinem.
Quantomagis vos modicæ fidei. Ideſt,maiorē curā habebit

Universidad de Deusto
Biblioteca

de vobis & dicit modicę fidei increpando homines de ſuperflua ſolicitudine, quia iſta puenit ex modica fide: nam ſi homo haberet fidem de diuina prouidentia non ſolicitaretur valde circa iſtas res, ſciens quòd cum Deus tantam curam habeat de rebus minimis, ita pulchre illas veſtiens habebit a fortiori maiorem de hominibus, & ideo non expedit nobis multum ſolicitari cum alius pro nobis ſolicitus ſit: nam magnitudo ſolicitudinis ex hac parte prouenit, quòd homo credit, quòd ſi ipſe non curat ſolicite de rebus ſibi neceſſarijs, quòd nemo ſibi prouidebit.

Quare Deus non dat ita pulchrum veſtimentum homini, ſicut lilijs cum ſit ſolicitus magis de homine quàm de lilijs. Quæſt. CLXXXIII.

SED dicetur ſi Deus magis ſolicitus eſt de homine, quàm de lilijs, quare non dat veſtimẽtum ita pulchrum homini, ſicut lilijs, vel ſi habet maiorem curam de homine quàm de lilio videbitur, quòd ſit hoc quantum ad alia non autem quantum ad veſtes, & tunc manebit homini occaſio ſolicitudinis pro veſtibus, & ſic non tenebit ratio Chriſti.

Dicẽdum, ꝙ Deus maiorem ſolicitudinem habet de homine quantum ad omnia ei neceſſaria quàm de lilijs, & tamen non dedit ei ita pulchram veſtem, ſicut lilio, quia Deus dat pulchritudinem rebus, ſicut competit naturis earum, non competit autem color tam viuidus, & intenſus naturæ humanæ, ſicut eſt in herbis, & lapidibus, quia illę ſunt res quodammodo ſimplices, ideſt, habentes paruum gradum mixtionis, & ideo determinant ſe ad vnum extremum, & ita poſſunt eſſe colores intenſi, & viuidi in rebus iſtis, homo autem habet medium in mixtione, vnde perfectioni naturæ ſuæ non potuerunt conuenire colores, ita pure intenſi, & viuidi: nõ ergo veſtiuit Deus hominem, ſicut lilia, licet de illo habeat maiorem ſolicitudinem quàm de lilijs.

Quare potius Chriſtus dixit de lilijs quàm de alijs rebus. Et quod duo ſunt a Deo quæreuda. Quæſt. CLXXXIIII.

QVAERETVR, quare potius Chriſtus dixit de lilijs quàm de alijs rebus: poterat enim Chriſtus comparare pulchritudinem aliarum rerum minorum homine humano veſtimento, ſicut dicit Chryſoſt. de Pauone, & Cycno, quæ ſunt animalia pulcherrima.

Dicendum, ꝙ hoc fecit, vt fortius argueret, & hoc propter duo, ſcilicet, propter magnitudinem pulchritudinis, & propter paruitatem ſolicitudinis, quę apparet ex vilitate liliorum, vnde dicit Chryſoſtom. vult enim ex duobus monſtrare ſuperabundantiam, ſcilicet, a munificentia pulchritudinis, & a vilitate participantium. Primum apparet, quia tanta eſt pulchritudo liliorum, ꝙ etiam Salomon nunquam potuerit æquari illis in pulchritudine veſtimẽtorum, licet fuerit valde ſolicitus de corporis ornatu, & valde ſapiens, vt ſciret inuenire modos, quibus maxime ornaret, & habens magnam familiam, vt omnia, quæ deſideraret illis miniſtrantibus poſſet exequi, ſicut ipſe dixit Eccleſiaſtes ſecundo, & non negaui cordi meo, quin omni delectatione frueretur, a fortiori ergo alij homines non poſſunt peruenire ad pulchritudinem liliorum.

Secundum eſt propter paruitatem, & vtilitatem liliorum, quia ſi Chriſtus dixiſſet reſpicite pulchritudinem cœli homines putarent, ꝙ cœlum propter excellentiam naturæ ſuę, & per aliquos actus ſuos potuerat illam pulchritudinem acquirere, vel forte, quia cum ſit natura tam excellẽs Deus de illo haberet maiorem ſolicitudinem quàm de cęteris rebus, & ſic dediſſet ſibi tantam pulchritudinem. Simile etiam eſſet aliquo modo in Pauone, & Cycno, quæ habent colores pulchros, & viuidos, poſſet enim dici, quòd natura fuit valde ſolicita circa ipſa, & tamen de lilijs non poteſt hoc dici, quia ſunt res infimę, & de quibus videtur haberi nulla ſolicitudo, quia ſponte nullo colente naſcuntur in agris, & oſtendit vilitatem ipſorum inquantum poſtea vocauit ea fenum, etiam inquantum dixit, quòd hodie eſt, ideſt, durat per vnicum diẽ, vel per modicum tempus, etiam inquãtum dicitur, & cras in clibanum mittitur, ſcilicet, ꝙ nõ eſt, niſi ad mittendum in clibanum: ſi de hac ergo re fere nullius valoris, quæ ad hoc ſolum nata eſt, vt videat, & pereat, vt dicit Chryſoſto. tanta ſolicitudo habetur a Deo veſtiendo illam, a fortiori habebit ſolicitudinem de omnibus neceſſarijs homini. *Nolite ergo.* Hic excludit ſuperfluam ſolicitudinem per duas rationes. prima accipitur ex parte diuinæ prouidentię. ſecunda ex temporis habitudine. ibi.

Nolite ergo ſoliciti. Circa primum dicitur. *Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes quid manducabimus.* Excludit iſtam ſolicitudinem de cibo, & potu, & veſtimento ſimul ex parte diuinæ prouidentiæ. Nam putauerunt aliqui Deum nõ habere curam de rebus noſtris: ideo quicquid habere deberemus, oportebat labore & ſolicitudine acquiri, quæ opinio venit a Gẽtilibus Dei ignorantibus: ideo tota ſolicitudo iſtorum erat quęrendo iſta: Chriſtus autem vetuit tantam ſolicitudinem vt conſideremus diuinæ prouidentiæ.

Aut quid bibemus, aut quo operiemur. De iſtis tribus eſt maxima ſolicitudo, quia iſtæ ſunt neceſſitates magis ineuitabiles, & magis apparentes in nobis.

Hæc enim omnia gentes inquirunt. Ideſt, Gentiles ſunt ſoliciti de his. non eſt ſenſus ſolum, quòd ſint ſoliciti, quia etiam nos de his ſoliciti ſumus, & ſoliciti eſſe debemus, ſed intelligitur, quòd gentes inquirunt iſta, ideſt, iſta ſola, quia Gentiles non habebant certam opinionem de futuro ſeculo, & ideo nihil ſperabãt, ſed plurimi eorum credebant poſt hanc vitam nihil eſſe, & conſequenter nullum bonum manebit homini, niſi comedere, & bibere, & frui delectationibus in vita, vt patet Eccleſiaſtes ſecundo, & Sapient. ſecundo, vbi ponitur iſta opinio ſtultorum, & hoc dato de ſolo cibo, & potu, & veſtitu, & pertinentibus ad hæc debebat homo eſſe ſolicitus, quia nulla alia erãt bona eius. Chriſtus autem inducit hic de Gentibus ad confuſionem Iudæorum: nam quandocunque inducuntur Gentiles a Chriſto ſemper inducuntur ad increpandum eos, quibus comparantur, & hoc facit dupliciter, ſcilicet, ex parte erroris, & ex parte imperfectionis. De errore patet, quia Gentiles non habebant de Deo veram cognitionẽ, & ideo errabant in operibus ſuis. Tobię nono: filij ſanctorum ſumus, & non poſſumus cõiungi, ſicut gentes, quæ ignorant Deum, & prima Theſſalonic. quarto, ſicut gentes, quæ ignorant Deum. imitari autem ignorantes, & errantes malum eſt: ideo non oportet quærere, quæ illi quærunt. ſic inducit Chriſtus ſupra in litera dicens. orantes nolite multum loqui, ſicut Ethnici faciunt: putant enim ꝙ in multiloquio ſuo exaudiantur: nolite ergo aſſimilari eis. De imperfectione patet præcedenti cap. ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis, nonne, & Ethnici. i. Gentiles hoc faciunt? quaſi dicat, imperfectio magna eſt, ꝙ non abundet iuſtitia veſtra ſuperiuſtitiam Gentilium: ibi enim non inducuntur tantquam errantes, quia bonũ erat quod faciebant. ſalutare

tare fratres, ſed tanquam non ſufficienter agentes. ſ. quia nullos alios ſalutabant, hic autem Gentiles inducuntur quaſi errantes, quia circa diuinam prouidẽtiã errabant. erat autem iſte modus ſuadendi apud Iudæos valde efficax, quia Iudei contemnebant tanquam beſtias ipſos Gentiles: & ideo erubeſcebant dici ſimiles illis in aliquo. *Scit enim pater veſter, quia omnibus his indigetis.* Deum enim qui omnium rerum prouidentiam, & ſolicitudinem habet vocauit patrẽ, & non Deum, vt det nobis maiorem confidentiam de ipſo, quia pater non poteſt non miſereri filio, ſed Deus eſt pater noſter: ideo miſerebitur nobis, & prouidebit in omnibus neceſſitatibus, & propter hoc dixit. ſcit quòd his omnibus indigetis, quia aliquis diceret Deus vult bene facere nobis, & tamen ipſe non indiget cibo, nec potu, nec veſtimento, & ita putat nos non indigere, vel non reſpicit ad quemlibet quãdo indiget ad hoc, quòd prouideat tunc illi, & ſic neceſſe eſt, quòd nos habeamus ſolicitudinem de iſtis. Chriſtus autem dicit ſcit pater veſter, quòd his omnibus indigetis, ideſt, ſcit in generali, quòd indigetis cibo, & potu, & veſtimento, quia ipſe ſcit naturam veſtram eſſe talem, quæ ſine iſtis ſuſtentari non poſſit, & propter hoc miſerebitur, & prouidebit. ſic dicitur Pſal. 102. quomodo miſeretur pater filiorum miſertus eſt Deus timentibus ſe, quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum, ideſt, conditionem fragilem corporis noſtri quod eſt fictum, ſicut vaſa figuli: etiã Deus ſcit in particulari de quolibet homine quid eſt, quo indiget, & quando illo indiget, & non ſolum preſentem indigentiam cognoſcit, ſed etiam futuram. ſ. quando indigebimus aliquo, vt dicitur ſupra in litera. ſcit nanque pater veſter quid opus ſit vobis antequam petatis eum, & ſic cum ſciat Deus particulariter indigentias noſtras, poterit nobis prouidere ſine ſuperflua ſolicitudine noſtra.

Quærite autem primum regnum Dei, & iuſtitiam eius. oſtẽdit de quo eſt habenda ſolicitudo, ſcilicet, de regno Dei, & de iuſtitia eius, regnum Dei eſt vita eterna, quę ſolet vocari regnum cęlorum, ſic accipitur præcedẽti cap. niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Phariſæorum non intrabitis regnum cęlorum, ideſt, in vitam æternam, & Luc. 22. dicitur, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, ideſt, in cęleſti beatitudine, Chriſtus quoque finito iudicio vocans bonos ad beatitudinem dicet venite benedicti &c. precipite regnum, ideſt, beatitudinem infra 25. iuſtitia regni Dei vocatur opus bonum, vel obſeruatio legis per quam peruenitur, ad vitam æternam infra vigeſimonono, ſi vis ingredi ad vitam. ſcilicet, æternam, ſerua mandata.

Iſta autem duo ſunt quærenda. Primo enim ipſum regnum Dei: iſtud enim quærendum eſt, ideſt, cogitandum de eo, quia non quæritur aliter: nam non poteſt diſtingui aliter quærere regnum Dei, & querere iuſtitiam eius niſi accipiatur quærere regnum, ideſt, cogitare de illo, quia operatio nulla eſt per quam habeatur niſi iuſtitia eius, & tamen ponuntur hic, vt diſtincta quærere regnum Dei, & quærere iuſtitiam eius, ſed quærere iuſtitiam eſt conari ad obſeruandũ legem, & faciendum opera bona per quæ peruenitur in regnum. ergo quærere regnum Dei nihil eſt niſi cogitare de illo. ponitur autem quærere regnum Dei ante omnia, quia regnum Dei eſt finis, & iuſtitia eius, ideſt, obſeruatio mandatorum eſt id quod eſt ad finem, finis autem in cogitatione præcedit ea, quæ ad finem, quia nullum agens ſecundum rationem potteſt aliquid agere niſi præſuppoſito fine, & quia beatitudo eſt finis ſimpliciter omnium operationum humanarum, neceſſe eſt, quòd preſupponatur ante omnem operationem, ſi autem non præſupponeretur ageremus temere, & a caſu nihil præcogitantes, & talis operatio nunquam eſt bona, quia non eſt ſecundũ rationem, & ſic non eſt Deo accepta: ideo oportet præſupponi finem ad hoc, quòd operemur bonum, & hoc eſt regnum Dei quærere, ideſt, quęrendum eſſe præſupponere, & de illo cogitare, & tunc quæretur iuſtitia eius, ideſt, opera iuſta per quæ perueniatur in illud: hæc enim ſunt de quibus nos ſoliciti eſſe debemus, & in hac ſolicitudine peccare nunquam poterimus, ſed quanto fuerimus magis ſoliciti tãto melius erit, quia illa, quæ propter ſe quæruntur in infinitum quæruntur, vt dicitur primo Poli. beatitudo autem, & virtutis operatio propter ſeipſam appetuntur: ideo nulla debet poni menſura quærendo iſta, ſed quanto magis potuerimus ea habere debemus magis habere. Secus autem eſt de neceſſarijs ad vitã, vt cibo, & potu, & veſtimento, quia iſta non quæruntur propter ſeipſa, ſed inquantum ſunt neceſſaria ad vitæ cõſeruationem, & tamen conſeruatio vitæ conſiſtit in quadam menſura. ergo quærere amplius cibum, & potum eſt irrationabile, & ſuperflua ſolicitudo.

Et hæc omnia adijcientur vobis. Ideſt, cibus, potus, & veſtitus applicabuntur vobis poſtquam quæſieritis regnum Dei, & iuſtitiam eius.

An ſit verum, quòd aliqui putant. ſcilicet cibum, potum, veſtitum nullo modo quærenda, ſed per ſeipſa nobis euentura. Et quòd Chriſtus dixit adijcientur vobis propter duo. Et quomodo primum eſt regnum Dei quærendum. Et quomodo bona temporalia debemus appetere. Quæſt. CLXXXV.

ALIQVI ex hoc textu putant cibum, potum, & veſtitum nullo modo quærenda, ſed per ſeipſa nobis euentura, quia dicitur adijciendum vobis, & non dixit quæretis poſtea hic.

Dicendum iſtum eſſe errorem, vt inferius declarabitur in quæſtionibus, quia Chriſtus vult, ꝙ pro his laboremus, & Apoſtolus 2. Theſa. 3. dicit qui non laborat non manducet, ſed ſolum poſuit differentiam principalitatis in quærendo iſta, ſcilicet, quòd principalius queratur regnum Dei, & obſeruatio legis eiꝰ, & minus principaliter quæratur cibus, & potus, & patet hoc, quia ſi Chriſtus intendiſſet, quòd cibus potus, & veſtimentum non erant quærenda, ſed nobis aliunde danda, ſolum dixiſſet quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis, & tamen dixit, quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, in quo oſtenditur ordo. ideo neceſſe eſt, ꝙ poſtquam regnum Dei quæſiuerimus quæramus cibum, & potum, & veſtem. Dixit tamen Chriſtus adijcientur vobis propter duo. Primo ad ſignificandũ, quòd minus principaliter quæri debent hæc non quidem, quòd adijciantur, ideſt, quòd per ſe veniant, ſed quòd ſint tanquam acceſſoria, & adiuncta reſpectu principalis, quod eſt regnum Dei. Secundo ad diminuendum deſiderium noſtrum: nam ſi proprie diceretur, deberet dici primum quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & poſtea quærite cibum, & potũ, quia tamen homines ſunt inclinati ad ſuperflue querendum iſta, & Chriſtus volebat auferre eis iſtam ſuperfluam ſolicitudinem, nõ debuit ergo ponere eos in medio, quia inde reducerent ſe aliqualiter, & redirent in ſuperabundantiam, ſed debuit eos ponere in altero extremo, ſcilicet, non quærere cibum, potum, & veſtem, & cum inde ſe reducerent, aliquantulum per naturalem inclinationem mouerentur ad medium, & ideo proprie dictum eſt adijcientur vobis, & non quærite illa. ſic dicit Ariſto. 2. Ethi. cap. 9. oportet

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos ipſos in contrarium attrahere: multum enim ab- F
ducentes a peccando in medium venimus, quòd tor-
tuoſa lignorum dirigentes faciunt: ne tamen putarẽ
omnino, ꝙ Chriſtus errorem introduceret prohibẽs
iſta quæri omnino, dixit, quærite primum regnum
Dei, quaſi dicat, poſtea quæretis hęc. Et non eſt intel-
ligendum, ꝙ primum tpe quærendum eſt regnum
Dei quam cibus potus, & veſtis, ſed primũ intẽtione,
& principalitate deſiderij, quia interdũ oportet prius
quæri temporalia bona quàm regnum Dei, licet prin
cipalius eſt ſemper quærendum regnum Dei, vt ſiqs
propter inſtantem neceſſitatẽ cogatur prius corpora
liter laborare ꝙ orare, vel alia religionis opa facere. Et
habetur ex hoc morale documentum, ꝙ homo quo-
tidie debeat ſeipſum Deo commendare, & petere ab G
eo, vt dirigat eum in viam ſuam, & tunc incipiet la-
bores ſuos, & ita quæret primum regnum Dei, & po
ſtea temporalia. iſtud autem licet ſit verum eſt tamẽ
groſſe dictum quantum ad intellectum text. quia
quærere regnum Dei, & iuſtitiam eius non habet
aliquod tempus ſpãle, ita vt dicamus, ꝙ vno tpe quæ-
ratur regnũ Dei, & iuſtitia eius, & alio tpe cibꝰ, & po-
tus, tũc. n. poſſet eſſe ordo tpis inter hoc, regnum tñ
Dei omni tpe quærendum eſt. i. debet preſupponi in
oĩbus actibus noſtris. nullꝰ enim actus nr̃ eſſe debet
quẽ nõ teneamur actualiter vel habitualiter dirige-
re in vitã ęternam, ꝙa aliàs non erit bonus niſi tendat
in Deum, qui eſt vita ęterna: etiam iuſtitia regni Dei
omni tpe quærenda eſt, quia nullum debet eſſe tem- H
pus, in quo non operemur ſm legem Dei: nam qñ-
cunque non operamur per legem Dei operamur p̃ il
lam, quia qui non eſt pro nobis cõtra nos eſt. ℣. 12. &
Luc. 11. & apparet, quia lex Chriſti dat præcepta ad di
rigendã totam vitam, ita ꝙ nullum tps eſt quod ſm il
lam regi non poſſit. qui ergo aliqñ non operat̃ per le
gem Dei operatur neceſſario cõtra legem Dei, & ita
oĩ tpe iuſtitiam regni Dei quærimus: nõ ergo poteſt
intelligi, ꝙ prius tpe quærendum ſit regnũ Dei, & po
ſtea tpalia, ſed prius intentione, & principalitate deſi-
derij quæramus regnum Dei, ita ꝙ magis deſidere-
mus illud quàm temporalia bona, cum non debea-
mus velle bona temporalia, niſi inquantum ſunt no-
bis quoddam medium perueniendi ad vitam æternã.
ſiquis tñ vellet intelligere de prioritate tpis debet in-
telligere ſolum de quibuſdam operibus iuſtitiæ Dei,
quæ non poſſunt ſimul fieri cum laboribus tempora
libus, ſicut eſt orare, vel diuina audire, & ſimilia, & tñ
tunc non eſt abſolute neceſſarium, quòd prius quæ-
ramus iſta quàm res temporales: ideo debet intelligi
prius intentione, & non tempore, vt declaratum eſt.

Cum dicitur quærite regnum Dei, & eius iuſtitiam, an innui-
tur, quòd nihil aliud ſit quærendum. Et quòd Regnum Dei,
& iuſtitiam eius dicitur dupliciter.
Quæſt. CLXXXVI.

QVAERETVR cur dicitur hic quærite re- K
gnum Dei, & iuſtitiam eius. In quo in-
nuitur, quòd nihil aliud quęrendum eſt
& tamen aliud eſt principalius quærendũ,
ſcilicet, honor Dei, quia potius debet homo hono-
rem Dei deſiderare quàm propriam beatitudinem,
cum teneatur Deum magis quàm ſeipſum diligere
etiam ſi homo ſolum quæreret iſta peccaret, ideſt, ſi
non quæreret propriam beatitudinem, & cętera
quæreret propter ipſam, quia tunc Deum videre-
tur quærere propter beatitudinem ſuam, & iſta eſt
peruerſio ordinis in qua peccatum conſiſtit. Dici
poteſt duobus modis. Vno modo, quòd ſolum po-
ſuit hic Chriſtus regnum Dei, & iuſtitiam eius, quia
licet honor Dei ante omnia hæc quærendus ſit, hic
tamen illum exprimere noluit, quia ſolum loqui-
tur de illis bonis, quæ quęrimus propter nos ipſos, &
iſtorum ſunt præcipua beatitudo, & iuſtitia per quã
peruenitur in eam. honor autem Dei non appetitur
pp nos, ſed propter ſeipſum: ideo non dixit hic de il-
lo, & hoc, quia non erat intentio Chriſti hic quid ma
gis, & quid minus deſiderare deberemus, & quid pe-
tere deberemus, quia in hoc inſtruxerat nos ſupra in
oratione, in qua ante omnia oſtendit deſiderandum,
& petendum eſſe honorem Dei cum dr̃ ſanctificetur
nomen tuũ, & poſtea beatitudinem noſtrã appeten-
dam, cum dixit adueniat regnum tuum, & illud eſt
beatitudo, quæ ẽt vocatur hic regnũ Dei, vnde mani-
feſte apparet, ꝙ aliquid petendũ eſt anteq̃ petatur re-
gnum Dei, & poſtea debet peti rectitudo operatio-
nis noſtræ per quam perueniamus ad Dei regnũ, cũ
dixit, fiat voluntas tua, & iſtud eſt, quod vocatur hic
iuſtitia regni Dei, quia faciendo Dei voluntatem iu-
ſtificamur, omiſit ergo Chriſtus hic de honore diui-
no, quia non eſt de rebus, quæ propter nos appetun-
tur, & quas nos quærimus tanquam bona noſtra.

Secundo poteſt dici, quòd etiam hic intelligitur
peti honor Dei ſub nomine regni Dei, quia regnum
Dei eſt beatitudo noſtra, & beatitudo noſtra obiectiꝫ
ue eſt ipſe Deus, formaliter autem eſt viſio Dei qua
immediate coniungimur Deo, & quia viſio noſtra
non eſt beatitudo niſi propter Deum quem videmus
principaliter eſt beatitudo noſtra ipſe Deus, & ideo
quærendo regnum Dei ẽt intelligitur, ꝙ quęrimus
honorem Dei ſimul cum beatitudine noſtra, & tñ
modus præcedẽs magis cõuenit, & ita exponit Chry
ſo. ſ. regnum Dei eſt retributio bonorum operum, iu-
ſtitia autem via pietatis per quam itur ad regnum.

Quare Chriſtus dixit hic quærite regnum Dei, quia videtur,
quòd melius dixiſſet quęrite iuſtitiam regni Dei. Et
quod dirigere ad beatitudinem ſit dupliciter.
Et quòd Deus, & beatitudo idem ſunt
realiter. Quæſt. CLXXXVII.

QVAERETVR quare Chriſtus dixit hic quęri- I
te regnum Dei. in quo innuit, quòd debebat
nobis eſſe aliqua ſolicitudo circa hoc, & tñ
circa regnum Dei, ideſt, beatitudinem non debet es-
ſe nobis aliqua ſolicitudo, ſed ſolũ circa operationem
bonã p quã peruenire poſſimus in regnũ Dei, ꝙa iſtud
regnum non veniet tarde nec cito, etiam ſi nos iſtud
deſideremus, ſed veniet quando Deo placuerit finire
dies noſtros, operatio autem bona eſt in poteſtate no
ſtra: ideo ſufficiebat, quòd diceret quærite iuſtitiam
regni Dei. Dicẽdũ, ꝙ debemus q̃rere regnũ Dei. i. co-
gitare aliqd de beatitudine, & hoc pp multa. Primo
ꝙa nulla operatio põt eſſe bona, nec proficere nobis
niſi preſupponatur vitã ęternã a nobis deſiderari, ꝙa
illa eſt finis, & niſi operemur pp iſtum finem nunqua
habebimus eum ꝙa in ordinare ſm rationẽ actus, p-
ficit ad illud ad quod dirigit aliàs eſſet p accidẽs, & a
caſu factus, vnde cũ opationes noſtrę debeãt ordina-
ri ad hoc, ꝙ ſimus ſelices, oportet pręcogitari ſelicita-
tem, & q̃cunque opatio debet nobis ꝓficere, oportet
ꝙ dirigatur ad beatitudinem. Põt tñ fieri hoc dupli-
citer. ſ. actualiter cogitãdo de illa, & dirigendo actus
noſtros ad illã, vel habitualiter cogitãdo de ea. Primo
mõ nõ regrit, ꝙ cogitemꝰ de felicitate, ꝙa tũc oporte-
ret nobis ceſſare a multis neceſſarijs cogitationibus,
ſi pro quolibet actu cogitandum eſſet de felicitate,
ita quòd actualiter eligeremus operari illum pro-
pter felicitatem, ſed ſufficit habitualiter hoc cogi-
tare, ideſt, aliqñ de beatitudine cogitando præſuppo-
nere

nere illa tanquam finem omnium actuum noſtrorũ, A
& quòd quandocunque aliquid operati fuerimus
quod intendimus propter illam conſequendam ope
rari, & ita ſemel cogitando de beatitudine ſufficeret
pro tota vita, ita quòd poſtea operationes faceremus
conuenientes ipſi beatitudini. Et licet bonũ ſit actua-
liter elicere aliquam operationem propter beatitudi-
nem, melius tamen eſt elicere eam propter Deum
nõ quidem, quòd Deus, & beatitudo noſtra ſint duo
diſtincta, quia idem realiter ſunt, ſed ꝙ melius eſt fa-
cere quodcunque opus bonum ſub hac intentione,
ꝙ placeamus Deo quàm ſub hac intentione, ſ. vt con
ſequamur beatitudinem, quia agere ſub intentione
beatitudinis eſt agere propter bonum noſtrum, age-
re autem, vt placeamus Deo eſt agere propter bo- B
num Dei, & ideo neceſſario eſt iſte actus magis meri
torius, quia meritum prouenit a charitate, & tñ ma-
gis pertinet ad charitatem agere propter Deũ quàm
propter beatitudinem, cum magis teneamur diligere
Deum quàm noſipſos, & conſequenter maiori affe-
ctu tenemur concupiſcere bona pro illo, & hoc eſt
placere illi: ideo ſiquis agat omnia opera ſua cogitãs,
vt per hoc placeat Deo, melius agit quàm ſi cogitet
per hoc conſequi beatitudinem, oportet tamen aliqñ
conſiderare de beatitudine, & præſupponere, quòd
omnia opera noſtra fiant ad conſequendum beatitu-
dinem, quia tenetur homo diligere ſeipſum: ideo te- C
netur concupiſcere ea, quæ ſunt ſibijpſi maxima bo-
na, ſed omnium maximum eſt beatitudo: ideo tene-
tur qlibet deſiderare ſibijpſi beatitudinẽ, & hoc qđ
eſt agere omnia propter beatitudinem non repugnat
huic quod eſt agere omnia propter Deum cũ Deus
iubeat ſic fieri, vt innuitur hic, & Apoſtolus innuit ad
Heb. 4. dicens, feſtinemus ingredi in illam requiem. ſ.
in beatitudinem, ſed debet eſſe iſta differentia, quòd
principalius, & maiori affectu concupiſcamus hono-
rem diuinum, quàm beatitudinem noſtram, & ar-
dentius velimus illi placere, quàm nobis prodeſſe.

Secũdo patet, quia tenemur orare, & petere a Deo
beatitudinem: ergo tenemur aliquando cogitare de
illa, patet quia in oratione quam Chriſtus tradidit no-
bis ſupra in litera. ſecunda petitio fuit, quòd Deus In q. 99. &
daret nobis beatitudinem, cum dicitur adueniat re- D 114.
gnum tuum, & tamen tenemur iſtam orationem ali-
quando dicere, vt oſtenſum eſt ſupra: ergo tenemur
aliquando cogitare de beatitudine, quod neceſſario
erit niſi quis orationem iſtam dicens non intelligat
eam, ſicut contingit in inſipientibus, & ſimplicibus
ignaris linguæ latinæ, & iſte modus orandi non eſt
tam fructuoſus, ſicut ſi intelligant quod dicunt, ſic dr̃
1. Cor. 14. ꝙ ſiquis loquitur, & non intelligit mens ſi-
ne fructu eſt. ideo vt deuotius. & fructuoſius orarent
deberet ſimplicibus exponi ipſa oratio in vulgari, eo
modo quo intelligere poſſent.

Tertio patet, quia cogitatio de beatitudine incitat
hoĩes valde ad operandum. nemo enim põt moueri E
ad aliquid durum ſub ratione duri, & difficilis, quia
voluntas non ferrur niſi in bonum: difficile tñ, & du-
rum inquantum huiuſmodi non dicunt bonum, ꝙa
difficultas dicit reſiſtentiam ad operandum, & conte-
quendum id quod optatur, & ex hac parte difficile di-
cit quoddam malum quod voluntas non appetit, ſed
refugit, ea tñ quæ facimus propter beatitudinem, vt
cõiter ſunt dura, & difficilia Act. 14. p multas tribula
tiones oportet intrare in regnum Dei. ſi ergo conſi-
derentur omnia opera, quæ ſunt ad beatitudinem cũ
difficilia ſint potius voluntas refugiet illa, ſi autem
appetere debet ea oportet, quod hoc ſit propter ali-
quam delectationem, quæ ſit vel eſſe putetur in bea-
titudine, & etiam quod iſta delectatio putetur eſſe
maior quàm triſtitia, & difficultas operum, quæ fiũt
ad beatitudinem, quia ſi tanta eſſet triſtitia in operi-
bus, quæ facimus, quanta delectatio in beatitudine
quam ſperamus, nemo moueretur ad agẽdum aliqd
propter beatitudinem. tanto ergo mouebitur quis
facilius, & ardentius ad operandum propter beatitu-
dinem, quanto putauerit eam eſſe maius bonum.
hoc autem magis poteſt cognoſci quantomagis de
ea quis cogitauerit, quia ſecundum veritatem bea-
titudo noſtra in infinitum bonum eſt. ideo quanto
plus cogitauerimus de ea tanto plus inueniemus ali-
qua, quæ cogitare poſſimus, eritque nobis valde vti-
lis iſta cogitatio, & alleuiamur a laboribus quos tole-
ramus, quia per cogitationem erimus iam beati in
ſpe. proficit etiam hoc ex alia radice, quia dato, quòd
quis per frequentem cogitationem de beatitudine
nihil plus cognoſceret de ea quàm per vnicam cogi-
tationem, melius tamen eſt ſępe cogitare quàm raro,
quia quando quis hoc cogitauerit inardeſcet cor ſuũ,
ita vt facilia videantur ei omnia, quæ tolerat propter
magnitudinem amoris, iſte tamen ardor non mane-
bit ſemper in animo noſtro, ſed pauliſper tepeſcit, &
oportet aliquando ceſſare omnino niſi iterum repe-
tatur talis cogitatio, quia tunc de nouo ardeſcet cor,
ſic patet de lapide proiecto per violẽtiam, quia a prin-
cipio eſt motus ille fortis, & poſtea pauliſper debilita-
tur quouſque omnino quieſcat niſi iterum reſumatur, & proijciatur, quia ita erit iterum impetus fortis:
propter hoc ergo vtile eſt nobis ſępe cogitare de gau
dio beatitudinis, vt per hoc inardeſcamus, & videan-
tur nobis parui labores quos toleramus. ſic dicit Gre-
go. in Homilia, ſcilicet, quæ lingua dicere aut quis in-
tellectus capere ſufficit illa ſupernę ciuitatis quanta
ſunt gaudia Angelorum choris intereſſe &c. & ſe-
quitur, ſed ad hæc audita inardeſcit animus, iamque il
lic cupit aſſiſtere vbi ſe ſperaret ſine fine gaudere. iſta
enim eſt conditio amoris, quòd omnia toleranda al-
leuiat, ſicut dicitur de Iacob, qui promiſerat ſeruire
ſeptem annis, vt daretur ei Rachel in vxorem. Gen.
vigeſimonono, & dicitur ibi, quòd videbantur ei pau
ci dies iſti præ amoris magnitudine. eſt ergo valde
vtilis nobis cogitatio frequens de beatitudine. ſic di-
cit Chryſoſto. ſi cogites qualis erit gloria ſanctorum
neceſſe eſt, vt aut propter timorem pęnę recedas a
malo, aut propter deſideriũ glorię feſtines ad bonũ.
iſtud autem eſt quærere regnum Dei, ideſt, de illo co-
gitare, & cogitatio de iſto non poteſt eſſe mala nec
ſuperflua, niſi quis ita inordinate ſe haberet, quòd vel
let ſemper cogitare de beatitudine, & nunquam age-
re aliquid propter illam, quod ad mollitiem, & teneri
tudinem pertinet, Chriſtus igitur dixit regnum Dei
eſſe quærendum iſtis modis.

Nolite ergo. Hic ponitur ſecunda ratio, quę accipitur ex temporis congruentia. Dupliciter enim poteſt aliquis habere ſuperfluam ſolicitudinem, vno modo ſiquis in aliquo tempore ſolicitus ſit de his, quæ ſibi ſunt neceſſaria, vel vtilia pro illo tempore, licet iſta quęrat abundantius quàm neceſſe eſt, vel cum maiori deſiderio, & ardore quàm expediat, & iſta ſolicitudo fuit ſupra prohibita. Superflua ſolicitudo habetur dupliciter.

Alio modo quando quis eſt ſolicitus de his, quæ ſibi bona ſunt, & non cum maiori deſiderio quàm expediat, & tamen ſolicitatur de illis antequam expe-
diat, vt ſiquis tempore meſſis ſit ſolicitus de vindemia
qualiter illam faciet, quia pro illo tempore non expe-
dit de hoc ſolicitum eſſe, & iſta ſolicitudo prohibe-
tur hic, cum dicitur.

Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Ideſt, de tempo-
re futuro quantum ad illa, quæ nunc agenda nõ ſunt,
ſed tunc, quia de illis tempore ſuo erit ſolicitudo.

Craſtinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Crastinus enim dies solicitus erit sibijpsi. Idest, dies crastinus, vel tempus futurum inducet solicitudinem quam habeatis tempore ipso, quasi dicat, non oportet cogitationem, vel solicitudinem futuri temporis habere nunc præoccupando illam, quia tempore illo eritis soliciti pro ipso tempore, idest, tunc habebitis solicitudinem conuenientem ipsi tempori, quæ ex natura temporis erunt vobis necessariæ, & non oportet nunc anticipare, quasi dicat, si pro futuro tempore non haberetis tempus cogitandi, bonum esset quod nunc haberetis solicitudinem pro futuris, & tamen quando veniet tempus futurum habebitis locum cogitandi: ideo non oportet inutiliter affligere vos nunc.

Aliter põt intelligi, quòd sit homini inutile cogitare de futuris, quia forte illa de quibus cogitat non erunt sibi conuenientia eo tempore pro quo illa cogitat. sicut Luc. duodecimo ponitur exemplum de diuite, qui cogitans magnitudinem diuitiarum, & paucitatem vasorum ad vbertatem fructuum sequẽtis anni cogitauit destruere apothecas, & cellaria sua, & facere maiora, vt haberet bona reposita ad multos annos, & Deus sibi dixit stulte hac nocte animam tuam repetent a te, & quæ præparasti cuius erunt? vel dato, quòd homo viuat pro tempore illo de quo cogitat, occurrent sibi forte interim multa accidentia propter, quæ iam non velit illa, quæ prius cogitauerat, & sic tota solicitudo præterita, & afflictio animę fuit inutilis. hoc autem quotidie accidit eis, qui circa multa cogitant, & sic potest intelligi litera, scilicet, crastinus dies solicitus erit sibijpsi, idest, tempus futurum inducet aliqua pro seipso in quibus tunc solicitari debeas, & illa non erunt talia qualia tu nunc cogitas. ideo non oportet solicitari hodie de crastino.

Sufficit enim diei malitia sua. Idest, sufficit cuilibet diei solicitudo quam homo habet in eo, & non oportet, quòd solicitudines aliorum dierum sint in eo, & accipitur malitia, idest, pœna, quia solicitudo, idest, necessitas solicitudinis, quę nobis importatur per singulos dies non est culpa, sed est pœna proueniens nobis ex peccato primi parentis. nam in statu innocentiæ non fuisset solicitudo ista, & sic est modus loquendi Hebraicus, quòd pœna vocetur malitia, & quòd est quoddam malum, & sic dicitur Deus interdum agere pœnitentiam de malitia quam facere volebat alicui, idest, de pœna quam volebat ei inferre, & ista est causa, quare non debemus soliciti esse in crastinum, quia solicitudo est quædam grauis pœna. nam exurit animum, & Deus non vult, quòd nos superfluo affligamur.

Alij exponunt de ipsis diebus quasi conquerantur de nobis velut si solicitudo nostra esset pœna ipsi diei, vt si haberet personam, & tunc conquereretur vnus dies, quòd iniuste affligebamus illum si apponeremus ei solicitudinem alterius diei. sic exponit Chrysosto. in quadam Homilia, & tamen iste sensus nõ est nisi propter simplices, melior est ergo præcedens sensus.

An habere solicitudinem generaliter de temporalibus rebus huius mundi sit peccatum. Et quare Christus ista de solicitudine sic locutus est & quæ velint dicere exempla eius. Et qualiter prælati, & præsidentes debent habere curam de temporalibus.
Quæst. CLXXXVIII.

QVAERITVR an habere solicitudinem de rebus temporalibus sit peccatum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia solicitum esse pertinet ad præsidentem, ad Romanos duodecimo, qui præest in solicitudine, idest, qui præest administrat donum Spiritus sancti per hoc, quòd habet solicitudinem de illis quibus præest, præesse tamen circa temporalia prouenit ex Dei dispositione prima Pet. secundo subditi estote omni humanę creaturæ propter Deum, siue regi &c. reges tamen præsunt in solis temporalibus. ergo ista præsidentia a Deo ordinata est, & consequenter bonum erit: immo necessarium habere solicitudinem de temporalibus.

Item vnusquisque solicitus est de fine propter quẽ operatur, sed licitum est homini operari propter temporalia ad acquirendam vitam secunda Thessalo. tertio, si quis non vult operari non manducet. ergo licitum est solicitari de temporalibus.

Item solicitudo circa opera misericordię est laudabilis, sicut Apostolus laudat 2. ad Timot. primo, scilicet, cum Romam venisset solicite me quęsiuit, & inuenit, det illi Dominus misericordiam inuenire, & loquitur de Onesiphoro, qui sępe ministrauit sibi dũ esset in vinculis. & tamen opera misericordię interdũ habent solicitudinem temporalium, vt si quis administret bona pupillorum, vel viduarum, aut prouideat eis, quia hoc sine solicitudine non fit. est ergo talis solicitudo temporalium laudabilis.

Dicendum, quòd aliqui putauerunt illicitum esse habere solicitudinem aliquam de temporalib⁹, eo q̃ Christus voluit hic dicens, quòd non essemus soliciti de cibo, & potu, aut vestimento, quia gentes quęrunt ista, & tamen nihil est magis necessarium nobis quàm ista: ergo si de his nõ est licitum solicitari, a fortiori non licebit de alijs temporalibus bonis curam agere. Est tamen dicendum, quòd isti errant, quia necesse est, quòd cibo, & potu vtamur ad vitę cõseruationem, & tamen si nos nullam solicitudinem de his habuerimus nunquam euenient nobis cibi, & potus, quia expectare ista a Deo esset tentare ipsum: nam in necessitate cum homo nihil aliud potest, licitum est a Deo ista petere, vel quòd aliquo modo det sibi remedium contra famem, & tunc Deus dabit, sicut fuit in Elia manente apud torrentem Carith tempore famis: quotidie enim Deus mittebat sibi per ceuos panẽ, & carnes mane, & vespere. 3. Reg. 17. potũ vero non mittebat, quia erat ibi apud torrentem, & de illo bibere poterat. sic etiam Israelitę quadraginta annis comederunt manna in deserto, Exo. decimo sexto, & Deuteronomij octauo, & hoc, quia non poterant habere cibos ab aliqua gente cum essent in locis non habitatis. 1er. secundo, cum autem introierũt in terram Chanaam, & comederunt de frugibus terræ cessauit manna. Iosue quinto, eo quòd Deus non vult prouidere nobis miraculose, nisi cum nos non possimus nobis prouidere: si quis ergo laborare nolit expectans, quòd Deus sibi prouidebit temporalia ministrando, tentat Deum cum sciat, quòd Deus vult, quòd nos laboremus hic, quia aliàs iam hic esset beatitudo si de nullo cura habenda esset, maxime quia exempla, quę Christus in litera posuit non inducunt, quod nullam solicitudinem habeamus, vt infra apparebit, sed intendit solam prohibere superfluam solicitudinem, & ad hoc prohibuit solicitudinem absolute: potuisset enim dicere nolite superflue solicitari, & tamen non dixit, quia vt dicitur secundo Ethicorum, & supra dictum est quando quis debet recedere ab aliquo vitio ad quod multum erat inclinatus redeundo ad medium non debet reducere se immediate ad medium, sed ad aliud extremum oppositum, & inde faciliter reducet se in medium. ita omnes homines sunt naturaliter inclinati ad superfluam solicitudinem rerum temporalium, quam vt Christus eis auferret, voluit transferre ad oppositum dicens

dicens absolute, quòd non essent soliciti de cibo, & potu, & vestimento, quia etiam si ipse eis iuberet omnino dimittere solicitudinem temporalium non facerent, quia per hoc viderent se cito morituros, sed compescerentur aliqualiter a superflua solicitudine, & sic redirent ad medium, scilicet, vt tantum essent soliciti quantum expedit. si autem dixisset eis nolite esse soliciti superflue, modicum distraherentur a solicitudine, quia propter naturalem inclinationem putarent non esse superfluum sibi id quod desiderabant, & sic melius fuit prohibere solicitudinem absolute quàm solicitudinem superfluam, & tamen ex modo loquendi Christi apparebat, quòd ipse non intendebat prohibere omnem solicitudinem, sed solum superfluã, quia aliàs esset doctrina erronea, quare autẽ prohibeatur superflua solicitudo, dicetur sequenti quæstione.

Ad primum dicendum, quòd licitum est homini habere curam de temporalibus moderate, & hoc siue præsit siue non: in præsidente est mensura solicitudinis circa temporalia, vt tantum circa illa solicitetur, quòd ex omissione solicitudinis non pereat charitas, nec etiam ex superabundantia: ex omissione charitas perit quando quis præsidet in temporalibus, & omittit gubernare illa secũdum quòd incumbit ex honore officij sui, vt si Episcopus, qui etiam habet curam de rebus temporalibus Ecclesiæ, omittat perire possessiones aliquas, scilicet, alienari vel diripi, aut inuadi cum ipse possit resistere, quia tunc peccat mortaliter non habendo solicitudinem de his temporalibus. idem de rege, qui in temporalibus præest, vt si permittat, quòd vnus rapiat, & inuadat bona alterius: hæc enim omissio mortale peccatum est, & istud non est omittere solum solicitudinem temporalium, quia q̃ vnus de subditis iniuriam, vel damnum alteri inferat non pertinet directe ad temporalia respectu præsidẽtis, sed ad charitatem, & actum virtutis, quia ipse non respicit principaliter damnum quod infertur per hoc, quòd vnus accipit rem alterius, sed iniustitiam, & violationem charitatis. Habere ergo solicitudinẽ, vt ista non fiant, vel si facta fuerint, quòd emendentur, non est habere solicitudinem directe de temporalibus, sed de virtute conseruanda, & restituẽda postquam perierat, si autem rex negligeret bona temporalia, quę sunt iura regni sui ex quorum omissione non lęderetur aliquis de subditis directe, vel principaliter, sed læderetur ipse solus rex, vel successores sui peccaret per omissionem solicitudinis rerum temporalium, & istud cęteris paribus minus est quàm quòd pmittat, quòd vnus de subditis diripiat bona alteri⁹, scilicet, maius peccatum est, quòd rex permittat diripi alicui decem denarios, quàm quòd de iuribus regni per omissionem solicitudinis permittat perire totidem. tunc autem in præsidente solicitudo temporalium est superflua, quando contra charitatem militat, vel contra profectum charitatis. De primo, vt si aliquis Episcopus tam ardenter se haberet circa meliorationem bonorum Ecclesiæ, siue iurisdictionis, siue bonorum, quæ possidentur, quòd propter magnitudinem istius solicitudinis cessaret a spirituali exercitio cognoscendo oues suas, & proficiendo eis verbo, & in moribus instruendo, & nolentes cogendo bene viuere, quia ista est occupatio necessaria Episcopo. De secundo, vt si Episcopus prouideat ouibus suis in spiritualibus quantum tenetur, & etiam bona Ecclesiæ sufficienter administret, propter immensum tamen desiderium ædificandi, vel ampliandi possessiones Ecclesiæ cesset a quibusdam exercitijs spiritualibus quibus vacare posset si solicitudini ampliandi temporalia non insisteret, quia spiritualia meliora sunt temporalibus, & vbi vtrunque fuerit supererogationis potius vacandum est spiritualibus quàm temporalibus, & hoc maxime in Episcopis quorum vita debet esse præcipue in spiritualibus 88. distin. cap. Episcopus nullam, scilicet, Episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed orationi, & lectioni, & verbo prędicationis tantummodo vacet, vnde licet Episcopus teneatur prouidere omnibus pauperibus, & infirmis de Episcopatu suo, qui manibus laborare non possunt quantum potuerit 82. distin. cap. Episcopus, tamen per seipsum non debet prouidere, sed per Archipresbyteriũ, vel Archidiaconum 88. distin. cap. Episcopus, scilicet, Episcopus gubernationem viduarum, & pupillorum, & peregrinorum, non per seipsum, sed per Archripresbyterum aut Archidiaconum agat, & hoc, vt non impediatur Episcopus a spirituali exercitio, reprehensibilis ergo erit in Episcopo talis solicitudo rerum temporalium: etiam si pro Ecclesia hoc faciat, & secundũ hoc potest in generali videri quando solicitudo præsidentis circa temporalia est bona, & laudabilis, & quando non.

Ad secundum dicendum, quòd quærere necessaria ad vitam per solicitudinem non est prohibitum, sed laudabile cum pertineat ad charitatem, quia cum teneatur quilibet seipsum ex charitate diligere etiã corpus suum, vt ait Aug. lib. de doctrina Christiana, & 3. Sen. distin. 28. tenebitur procurare ea, quæ sunt sibi ad essendum necessaria, sed solicitudo superflua reprobatur, scilicet, quando sumus soliciti de eo quod non est nobis necessarium, vel quando non est necessarium, & ita de alijs modis, vt dicetur sequenti quęstione, & ideo temporalia possunt procurari cum quadam solicitudine moderata, quæ non reprobatur.

Ad tertium dicendum, quòd solicitudo rerum tẽporalium in operibus misericordiæ ordinatur ad finem charitatis solum: & ideo non est illicita nisi sit interdum superflua.

Hoc potest esse, vt si forte ille, qui tenetur ad aliqua opera, omittat illa propter curam temporalium expendendorum in vsum misericordiæ, sicut Episcopus non debet per seipsum habere solicitudinem deprouidendo pupillis, & viduis, & pauperibus, sed committere hoc alteri, vt supra dictum est, sic etiam Apostoli a principio Ecclesiæ primitiuæ ministrabãt mensis pauperum quod erat opus misericordiæ, & tamen postea iudicauerunt hoc non esse bonum dicentes, non est ęquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis, & sic cessauerunt ab hac solicitudine, vt possent prædicationi instare Actuum sexto, & istud est quando quis propter opera misericordiæ in subuentione temporali pauperum, vel in alijs causis pijs cessat ab aliquo opere ad quod tenetur.

Alio modo est superfluitas in solicitudine temporalium propter causas pias quando per illam impeditur homo ab aliquo bono spirituali meliori, etiam si non sit sub præcepto, vt fuit supra positum exemplum in solutione primi ar. Tertio modo est superfluitas, vt si quis multam solicitudinem habeat, vt ipsum opus misericordiæ excessiue agat quod posset aliàs cum minore solicitudine sufficienter agere, vt si quis habeat administrationem alendi aliquos pauperes, aut velit hoc sponte agere, & posset alere eos sufficienter cum mediocri solicitudine, vult tamen eos pascere superabundanter, & de cibis delicatis, ad quod requiritur magna solicitudo in temporalibus administrandis, vt sufficiant ad hoc, talis autem solicitudo non est laudabilis: etiam si non impediretur homo per eam ab

alijs

alijs bonis neceſſarijs, vel ſupererogationis a quibus tamen neceſſe eſt impediri, & hoc, quia ipſum opus in ſe non eſt laudabile, inter peccata enim venialia computatur ſecundum Auguſtinum ſiquis pauperes delicatis cibis nutriat diſtin. vigeſimoquinta §. criminis, & etiam dare eleemoſynas pauperibus competẽtes laudabile eſt, ſed non ſuperfluas, vt ait Ambro. lib. tertio de offi. & 86. diſtin. capitu. non ſatis, ſiue cap. pulchra. talis ergo ſolicitudo temporalium: etiam ſi ſit ſolum ad opera pia non eſt bona, & ita poſſunt inueniri alij modi ſuperfluę ſolicitudinis circa opera miſericordiæ.

Quibus modis dicatur ſuperflua ſolicitudo temporalium, & propter quid eſt nociua talis ſolicitudo. Et quibus de cauſis Deus vetuit ſuperfluam ſolicitudinem. Et quare aliqui parum laborantes augeſcunt. Et ſemper laborantes pauperes ſunt.
Quæſt. CLXXXIX.

QVAERITVR quibus modis dicatur ſuperflua ſolicitudo temporalium, & propter quid eſt nociua talis ſolicitudo.

Dicendum, quòd ſolicitudo dicitur ſtudium, vel cura adhibita ad aliquid conſequendum, iſta autem cura debet eſſe maior, vel minor ſecundũ, quòd res circa quam agimus poteſt magis, vel minus deficere ab intentione noſtra, vbi autem eſt paruus timor deficiendi, parua ſolicitudo adhibetur. Si autem eſt ſecuritas de conſequendo rem, minor adhuc ſolicitudo eſt.

Circa temporalia autem ſolicitari poteſt quis ſuperflue. Vno modo ſi ſolicitetur ad ea tanquam ad finem, & tunc, ſiue parum, ſiue multum quis ſolicitetur eſt ſolicitudo ſuperflua, quia nunquam temporalia debent poni, vt finis, ſed vt inſtrumenta ad finem.

Secundo modo eſt ſolicitudo ſuperflua ſi magis apponatur de cura circa rem aliquam quàm expediat etiam ſi licitum ſit illam rem appetere, & de illa ſolicitari, quia ſicut illicitum eſt ardentius amari aliquã rem quàm amanda ſit, ita eſt illicitum procurari eam cum maiori ſolicitudine quàm neceſſe ſit.

Tertio modo eſt ſolicitudo ſuperflua, quando eſt de aliqua re extra tempus ſuum, quia licet illa res debeat cum ſolicitudine acquiri, non tamen tempore illo, ſed alio, vt dicetur infra 192. queſt.

Quarto quando quis ſolicitus eſt de re aliqua ex maiori timore quàm debeat, ſcilicet, quando quis timet, quia etiam faciendo quidquid poteſt deficient ſibi temporalia, & propter hoc multum ſe ſolicitat in acquiſitione illorum, quia tunc ſemper dicetur ſuperflua ſolicitudo, quia timor ex quo procedit eſt ſuperfluus, & illicitus, quia diminuit aliquid de certitudine Diuinæ prouidentiæ. alijs autem modis ſolicitari circa temporalia non eſt illicitum, & tamen ſub iſtis includuntur multi alij modi particulares.

Cauſa autem quare Chriſtus vetuit iſtam ſuperfluam ſolicitudinem fuit multiplex. Primo, vt auferret hominibus deſiderium iſtorum tanquam de fine, quia ſicut finis eſt magis deſideratus quàm ea, quæ ad finem, ita magis de illo ſolicitantur homines quàm de his, quæ ad finem, & quia homines, vt communiter non cognoſcentes alia bona niſi corporalia putabant iſta eſſe ſola bona, & in eis conſtituebant felicitatem, quod erat malum grauiſſimum, voluit Chriſtus auferre eis occaſionem deſiderandi iſta tanquam finem dicens, quòd non eſſent ſoliciti de illis: nam per hoc oſtendebat, quòd non debẽrent conſtituere in eis finem, quia ſi eſſent finis, licitum eſſet immenſum ſolicitari de illis, & nulla poterat eſſe cura ſuperflua, qa ea quæ pp ſe appetunt ſine mẽſura appetunt 1. Poli. cp autem non eſſent finis iſta temporalia, ſed tanquam minima bona, & ideo vltimate quęrenda, oſtendit Chriſtus ſupra in litera dicens. primum quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, ideſt, beatitudo, quæ eſt regnum Dei quęratur ante omnia, ſcilicet, principalius & maiori affectu, & deinde iuſtitia, ideſt, opera bona per quæ perueniatur ad beatitudinem, & vltimo adijcientur nobis hæc, ideſt, temporalia, ſcilicet, quòd habeamus curam de eis tanquam de adiunctis, & acceſſorijs, & non tanquam de principalibus per ſe appetibilibus, iſtud autem erat maximum malum, quia ſiquis conſtituat felicitatem in bonis temporalibus nihil de Deo curabit, & ſic erunt omnia peſſime ſe habentia, nec erit homo ſanabilis quandiu manſerit talis error.

Secunda cauſa eſt propter impedimentum quod præſtatur diuino cultui, ſiue per ſolicitudinem ſuperfluam temporalium impeditur homo a bonis operibus neceſſarijs, vel a bonis operibus ſupererogationis, & iſtud malum eſt, quia licet quis non credat eſſe felicitatem in bonis temporalibus per accidens per iſtam ſolicitudinem impeditur a conſecutione veri boni, ſic dicitur infra decimotertio, quòd quidam audientes verbum Dei cum gaudio ſuſcipiunt, ſed ſolicitudo iſtius ſęculi, & fallacia diuitiarũ ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

Tertia cauſa eſt, quia homo ſuperflue ſe affligit: vult enim Deus, quòd anima noſtra maneat in ſua dignitate, & non ſe ſubijciat rebus vilibus, nec ſe affligat irrationabiliter quod tamen fit quando quis ſolicitatur plus circa aliquam rem quàm debeat. ſic dixit Chriſtus ſupra in litera nolite ſoliciti eſſe in craſtinũ ſufficit diei malitia ſua, ideſt, ſufficit pro quolibet die pęna ſolicitudinis quam ipſe dies inducęt, & non oportet, quòd afflictio vnius diei adiungatur alteri.

Quarta cauſa eſt, quia per nimiam ſolicitudinem oſtendit homo ſe male ſentire de diuina prouidentia, Deus autem vult, quòd credamus de eo id quod dignum eſt, & quia ipſe habet hanc excellentiam, gp omnia per ſuam prouidentiam gubernat, vult quòd hoc credamus de eo, qui autem valde ſolicitatur circa temporalia innuit non eſſe prouidentiam. Primo, quia putat, quòd ſi multum non laborauerit nihil habebit, & deficient ei neceſſaria ad conſeruationem, & ideo nimis laborat, hoc tamen repugnat prouidẽtiæ Dei cuius eſt conducere res in finem ſuum, & non permittere eas inordinate vagari, prouidebit ergo Deus nobis quantum fuerit nobis neceſſarium, vel expediens ſũxta finem quem ipſe de nobis diſpoſuit, quòd autem quis velit aliquid vltra, ea quę Deus de eo diſpoſuit illicitum eſt, quòd autem perueniat ad ea, quæ Deus diſpoſuit de ipſo neceſſe eſt. ideo non oportet, quòd ipſe multum ſolicitetur tanquam per ſeipſum peruenturus ſit ad finem quem labores ſui meruerint, quia non perueniet niſi ad finem quem de eo Deus pręſtituit, ſatis ergo eſt, quòd quilibet moderate ſolicitetur de temporalibus cum alteri ſit cura de nobis ad perducendum nos quo velit.

Secundo, quia illi, qui multum ſolicitantur de rebus temporalibus putant, quòd peruenient ad talem finem qualem labores ſui exigunt, ſcilicet, multis laboribus reſpondebit magnus ſtatus, & hoc etiã præſupponit non eſſe prouidentiam in rebus, quia ſi prouidit Deus in rebus noſtris finem, & media perueniendi, non poterimus nos per labores multos excędere ſtatum illum quem Deus nobis conſtituit.

Hoc

Hoc autem eſt quod quotidie videmus, quia quidam ſunt prudenter, & aſtute agentes in rebus humanis, & graues labores ſubeunt ex quibus rationabiliter vidĕbatur, quòd iſti peruenturi eſſent ad magnos honores quos deſiderant. Alij autem ſunt, qui quaſi nullo bono digni, & imprudenter ſe habentes, & pauperes ſe implicantes laboribus, ad altiſſimum ſtatum perueniunt, quod manifeſtum eſt ex nullo alio prouenire niſi ex diuina prouidentia ſecundum quam ꝑſtitutum eſt homini in temporalibus quem modũ, & ſtatum habeat, & illum tranſgredi non poteſt eriã ſi multum ſe ſolicitet. ſi igitur nulla prouidentia eſſet Dei circa iſta temporalia, & humana, fortaſſis bonum eſſet, quòd quis ſe ſolicitaret valde, quia per magnam ſolicitudinem ad magna perueniret, quia tamẽ per diuinam prouidentiam tam finis, & ſtatus quàm modus perueniendi illuc in iſtis rebus temporalibus diffinitus eſt: etiam ſi parum ſolicitemur non manebimus citra illum ſtatum, qui de nobis diffinitus eſt, & etiam ſi multum ſolicitemur non excedemus illũ ſaltem in puncto, quia ſi in aliquo excederemus, vel deficeremus, iam euacuaretur diuina prouidentia, qa fieret aliquid de iſtis temporalibus contra ſuam præfinitionem. Id autem quod maxime fallit homines in ſuperflua ſolicitudine temporalium, eſt quia putant per magnitudinem ſolicitudinis magnas res acquirere, ſed falſum eſt, quia non ſemper accidit ſic, quòd Chriſtus ſignificauit dicens, quis autem veſtrũ cogitans poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? quaſi dicat, etiam ſi multum cogitet nihil poterit addere ſtaturæ ſuæ, ſed Deus dabit magnitudinem quam diffiniuit, quod apertius ponitur Luc. 12. ſcilicet, quis veſtrum cogitando poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? & ſequitur ſi ergo neq;, quod minimum eſt poteſtis, quid de cęteris ſoliciti eſtis, quaſi dicat, etiam ſi multum ſitis ſoliciti non poteritis habere nec minimum niſi quod Deus vult vobis dare: ideo ſuperfluum eſt vobis multum ſolicitari, quod autem propter paruam ſolicitudinem homo non deficiat ab illo fine quem Dei prouidẽtia in iſtis temporalibus ei conſtituit, oſtendit Chriſtus dicens, reſpicite volatilia cęli, ſcilicet, iſta non habent ſolicitudinem, & tamen Deus dat eis cibum, & conducit ea ad finem ſuum, & quantum ad veſtimentum poſuit exemplum in lilijs dicens, conſiderate lilia agri, ſcilicet, illa non habent ſolicitudinem, & tamen Deus veſtit illa. ex quibus ſequitur, quòd homo non debet affligere animum ſuũ ſolicitudinibus circa magnas, vel paruas res acquirendas, ſed moderate ſit ſolicitus quantum virtuti conuenit, quia etiam diuina prouidentia hoc de nobis vult ne omnino ocia ſequamur, poſtea tamen, quòd magna vel parua ſequantur in nobis prouenient ex ſola Dei prouidentia, & nõ ex meito nec exigentia laborum noſtrorum: & ideo in hoc Chriſtus multum inſiſtit oſtendendo, quòd ſolicitudo ſuperflua repugnet valde diuinę prouidentię.

An ſit nobis illicitum habere ſolicitudinem ſpecialiter circa neceſſaria vitæ, & laborare ad habendum victum & veſtitum vel debemus expectare, quòd Deus prouideat, & an Chriſtus hoc vetuerit hic cum dixit ne ſoliciti ſitis &c. Et quòd duplex eſt ſolicitudo. *Quæſt. CXC.*

SED adhuc aliquis dicet, quòd non ſolum a ſuperflua ſolicitudine, ſed etiam a neceſſaria ceſſandum eſt, quia ſolicitudo neceſſaria eſt de rebus, quæ ſunt omnino neceſſariæ, & ita eſt cibus, & potus, & poſt illa veſtimentum. ſic dicitur Eccle. vigeſimonono, initium vitæ hominis panis, & aqua, & veſtimentum, & domus protegens turpitudinem, iſta tamen Chriſtus hic vetuit dicens ne habeamus ſolicitudinem de eis.

Dicendum, quòd aliqui dixerunt, quòd non licebat homini ſolicitum eſſe de aliquo labore corporali, nec laborare quidquam, vt refert Augu. lib. de operibus monachorum. Et cum obijciebatur iſtis illud Apoſtoli, qui non laborat non manducet, dicebant, quòd intelligebatur de labore ſpirituali, de quo Ioannis ſexto dixit Chriſtus operamini eſcam, quæ non perit.

Sed dicendum, quòd non ſtat, ſed etiam corporaliter laborandum eſt ad habendum iſta temporalia ſine quibus vita non agitur: nam hoc faciebat Apoſtolus, & alios ſic facere docebat 2. ad Theſſa. 4. ſcilicet, ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, nec gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore, & fatigatione nocte, & die operantes: nam & cum eſſemus apud vos hoc denunciabamus vobis, quoniam ſiquis non vult operari non manducet. ſic etiam ipſe Paulus faciebat manibus ſuis laborans oſtendẽs alijs ſic facere Actuum vigeſimo, argentum, aut aurum, aut veſtem nullius concupiui ipſi ſcitis quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt miniſtrauerunt manus iſtę, omnia iſta oſtẽdi vobis quoniam ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos. non ſolum ergo laborare, & ſolicitudinem habere in temporalibus circa cibum, & potum, & veſtem non eſt malum immo eſt neceſſarium, & peccat, qui iſtã ſolicitudinem habere omittit. prima ad Timoth. 5. qui ſuorum maxime domeſticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior eſt, vnde non ſolum pro ſeipſo tenetur quis habere ſolicitudinem prouidendi in temporalibus, ſed etiam pro eis, qui cũ eo ſunt, & ad ipſum pertinent, ſic dixit Paulus Actu. 20. ad omnia, quæ mihi opus erant, & his, qui mecũ ſunt miniſtrauerunt manus iſtę. Cum autem Chriſtus dixit ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, &c. intelligi debet non, quòd nulla cura habeatur de iſtis, ſed quòd non habeatur ſuperflua: nam etiã de rebus neceſſarijs poteſt homo habere curã ſuperfluam, quando magis de illis ſolicitatur quàm neceſſe ſit. ſ. quia vult habere de eis plus quam ſit neceſſarium, & iſtud pertinet ad auaritiam ſecundum quam volumus abundare in diuitijs, vel etiam quando circa ipſum ſolum, quòd eſt neceſſarium ſub ea quantitate ſub qua eſt neceſſarium maiorem ſolicitudinem apponimus quàm expediat, & hoc eſt illicitum, quia prouenit ex timore deficiendi, & ille timor prouenit, quia non recte opinamur de prouidentia Dei, vel prohibetur ſolicitudo iſtarum rerum, ſcilicet, ne ponantur, vt finis operum noſtrorum, quia etiam ſiquis pauca temporalia appetat ſi conſtituit ipſa finem operationum ſuarum grauiſſime peccat ſic dicit Augu. lib. de operibus monachorum prohibitam ſolicitudinem. ſ. non hoc dicit, vt iſtam non procurent quantũ neceſſitatis eſt, vnde honeſte poterunt, ſed vt iſta non intueantur, & propter iſta faciant quicquid in Euangelij prædicatione facere iubentur. Vel põt intelligi, ꝑ Chriſtus non vetuerit hic labores corporales ad acquirendum neceſſaria, ſed ſolicitudinem de illis, ſic dicit Hiero. ſuper Matthæ. ſ. præcipitur nobis ne ſoliciti ſimus quid comedamus, quia in ſudore vultus præparamus nobis panem: ergo labor exercendus eſt, ſolicitudo autem tollenda. Et non intelligitur, quòd nulla ſolicitudo haberi debeat, quia nemo poteſt corporaliter laborare, niſi prius cogitauerit quid, & quomodo, & quando operari debeat, ſed vetatur ſolicitudo, quæ ad operationem corporalem non confert. Eſt enim quædam ſolicitudo ſecundum quam

caute

caute attendimus quid nos agere oporteat tam in spiritualibus quàm in temporalibus ad vitam procurandam,& ista est necessaria, & pertinet ad prudentiam,sed ista parua est. Alia est solicitudo qua quis est suspensus dubia expectatione futurorum ne sibi eueniat contrarium eius quod desiderat,& pro quo laborat,& ista prouenit ex timore,& aufert confidentiam quam de Deo habere debemus, & etiam tollit nobis bonam opinionem de prouidentia Dei.nã si credere mus,quòd Deus prouideret rebus iuxta voluntatem, & bonitatem suam non maneremus trepidi, sed expectaremus lęti quidquid bonitati suę facere placitũ esset,& ista solicitudo excludenda esset, quia est vituperabilis:impedit etiam operationes,quia qui magna solicitudine futurorum euentuum suspensi tenentur a multis operationibus retrahuntur.s.quia dum multum cogitant non possunt multa operari,& hoc proprie Christus vetuit:nam ad acquirendum cibum potum,& vestitum,quæ sunt necessaria vitę, sicut non est necessaria magna industria, ita nec magna solicitudo, licet sit necessarius corporalis labor interdum magnus,& sic necessaria possunt sine solicitudine acquiri, sine labore autem nequaquam:vnde Christus laborare non vetuit,sed solicitum esse, & iste videtur esse proprius sensus,& ita solicitudo ex maxima parte aufertur,& labores soli nobis relinquũtur.istud enim per Christum ablatum non est cum in pœnam fuerit nobis datum vsque ad mortem, scilicet, in sudore vultus tui vesceris pane tuo.Genes.3.sic etiam dicit Chryso.non solicitudinibus,sed laboribus corporalibus acquirendus est panis,qui laborantibus pro premio diligentię Deo præstante abundat, & neligentibus pro pœna Deo faciente subducitur.

An exempla,quæ Christus hic posuit ad tollendam nobis solicitudinem sint conuenientia, & quomodo exemplo auium soliciti esse debemus secundum,quòd possumus, vt necessaria acquiramus. Et qui modus viuendi fuit in primitiua Ecclesia. Quæst. CXCI.

QVAERETVR an exempla, quæ Christus hic posuit ad tollendum nobis solicitudinem sint conuenientia. Et videtur,quòd non,quia dicitur de solicitudine cibi respicite volatilia cęli,quæ non serunt &c. in quo apparet, quod Deus vult nos facere sicut volatilia, immo dicit,quòd a fortiori Deus prouidebit nobis quàm volatilibus,quia multo pluris,ideſt,maioris valoris,& ęstimationis apud Deum sumus quàm volatilia,& tamẽ illa nec serunt nec metunt,& non congregant in horrea:ergo etiam nos non debemus seminare nec metere.

Aliqui propter prędicta errauerunt, vt dicit Aug. lib.de operibus monachorum asserentes, quòd nihil homo debet operari exemplo volucrum,& isti erant quidam monachi,qui volebant omnino esse ociosi, sed Augusſt.increpat eos ex ipsa litera Euangelica:nã ipsi volebant habere domum plenam,& laborare nolebant cum dicit:cur ergo non attendunt neque congregant in horrea,cur isti manus ociosas, & plena repositoria habere volunt? nam qui non seminat non congregat in horrea, ex quo apparet, quòd illi non faciębant hoc ex desiderio obseruandi legem Euangelicam, sed vt quietam,ideſt, ociosam vitam sibi pararent.

Dicendum, quòd exemplum de auibus conueniens est,nec tamen est sensus, quòd nos debeamus facere solum id quod faciunt aues, quod patet,quia etiam si non seminemus neque meramus neque cõgregemus in horrea, quæ tria Christus expressit,ad- F huc nobis manent alię solicitudines circa cibum, & potum,vt siquis dederit nobis frumentum, & carnes animalium quibus vescamur,oportet molere, & coquere,& cibos disponere, quæ est quædam solicitudo,hoc tamen aues non faciunt, vt ibi dicit Augusti. etiã siquis quotidie nobis escas paratas afferret oportebat adhuc aquam de fontibus haurire,& reponere, quod etiam aues non faciunt, vt ibidem dicitur. Aliud etiam exemplum inducit,scilicet, quia illi,qui manebant Ierosolymis in Ecclesia primitiua erant viri sancti,qui non solum legem Euangelicam obserua bant,sed etiam supererogabant,quia omnia eis erant communia Actuum quarto, & quinto ad quod tamen Christus non obligauerat,isti tamen, qui vocantur pauperes sancti Ad Rom.decimoquinto, & prima Corint.decimosexto,& secunda Corint.octauo, & nono habebant solicitudinem de administratione rerum temporalium:nam Apostoli suscipiebant precia omnium possessionum, quæ vendebantur, & distribuebant ea singulis prout vnicuique opus erat Actuum quarto, istud tamen non fit sine solicitudine. Apostoli etiam præerant mensis ad ministrandũ cibos viduis,& pauperibus Actuum sexto,in quo erat tanta solicitudo,& implicatio, quòd impediebantur a prædicatione verbi Dei eod.cap.s.non est æquum nos derelinquere verbum Dei,& ministrare mensis, & tunc constituerunt septem viros ad istam administrationem.Dicit etiam Augu.quòd tempore famis frumentum de Grecia missum fuit habitantibus Ierusalem,& de eo sibi panes facere curauerunt,& hoc colligitur Actu.11.vbi vnus Propheta per Spiritum sanctum significauit famem magnam futuram in orbe,quæ fuit tempore Claudij Cęsaris,& tunc Christiani prout quisque habebat, proposuerunt mittere substentationem habitantibus in Ierusalem quam miserunt per manus Pauli, & Barnabæ. Non est ergo contra præceptum Christi solicitari de necessarijs ad vitam. Et etiam siquis inspiciat aues non est verum, quòd non solicitantur de cibo immo tota solicitudo earum stat in hoc, quia nihil aliud quærunt,nisi delectationem gustus,& tactus,per quàm se conseruant, siquis ergo sit tantum solicitus circa necessaria sibi quãtum aues sunt,erit multum solicitus immo esset solicitus excessiue, quia aues totum bonum suum constituunt in cibis: homini autem illicitum est omnia propter cibum quærere.

Dicendum ergo quòd Christus non voluit facere nos similes auibus in moribus cum ipse creando nos dissimiles,& inæquales eas nobis constituerit in gradu naturæ,sed vult facere Christus hic quandam proportionem inter aues,& nos,ad ostendendum,quòd etiam si non simus multum soliciti habemus necessaria,& dixit, quòd aues habent paucam solicitudinẽ, ideſt,faciunt pauca opera solicitudinis,quia non seminant neque metunt,nec congregant in horrea,& tamen cibum habent, ita & nos licet non solicitemur multum habebimus cibum,ad hoc tamen debet esse proportionalitas inter nos,& aues isto modo,scilicet, quòd sicut se habent aues ad ea, quæ possunt facere secundum naturam suam, ita & nos habeamus nos ad ea,quę possumus ſm naturã nostrã,aues aũt faciũt quidquid possunt,vt cibos habeant,ita & nos quidquid ſm nostrã naturã possumus, facere debemus, vt necessaria habeamus.Primũ patet qa aues solicitudinẽ aliquam hñt nã qñ nõ hñt cibum diligẽter quęrũt in loco,in quo sunt,vt illum inueniant,quod si non inuenerint ad alia loca pergunt, & regiones mutant:vide de omni tempore de nullo alio solicitantur, & tamen licet,ista solicitudo sit in eis magna.i.quãtũ facere possunt tñ non serunt neque metunt neque congregant in horrea, scilicet, quia naturæ suæ facultas non pertingit ad ista. Secundum patet, scilicet, quòd nos pro necessarijs ad vitam solicitemur quantum natura nostra potest exemplo auium, & verum est, & tamen in auibus natura est inclinatio consequens formam,& quia naturalia tantum agunt quantum possunt,cum non sit in potestate eorum remittere,& intendere actus,est naturale auibus tantum solicitari quãtum possunt,vt cibum acquirant: bonum autem naturæ est ipsa ratio: ideo tantum potest homo naturaliter facere quantum ratio potest. licet ergo vires nostræ corporales sufficiant ad maiora faciendum & ingenium ad maiora cogitandum, non dicimur posse facere, nisi quantum ratio dictat faciendum,alias enim iam homo non est, vt rationalis, sed vt aliquid alterum vtens alijs principijs agendi: quando ergo homo solicitatur circa necessaria tantum quantum ratio dictat,tunc dr solicitari quantum potest ſm naturã suã,& hoc quilibet facere tenet:recte ergo tenetur homo facere circa procurationem necessariorũ, sicut volatilia,scilicet,proportionaliter, vt declaratũ est. Opera tamen exteriora procedentia a solicitudine differunt in nobis, & in auibus secundum differẽtiam naturarum: potuit enim natura prouidere auibus, & omnibus brutis,de necessarijs: homini autem non potuit:dedit enim auibus plumas ad operimentum,vngues, & rostra ad defensionem, quadrupedibus quoque pelles, & pilos pro indumentis,dedit cornua,& dentes, & similia pro armis,& ita in omnibus necessarijs prouidit eis,quia potuit: ratio huius est, qa in brutis est natura sensitiua, quæ est determinata ad vnum,& in eis, quæ sunt vniformiter semper se habentia,natura potest sufficienter prouidere, homini autem non potuit natura prouidere in omnibus necessarijs, ita quòd nihil extrinsecum quærere deberet, quia homo est naturæ rationalis, quæ non est determinata ad vnum, sed potest se habere ad opposita & disparata. natura ergo, quæ de se est determinata non potuit ei prouidere. Nam ea quæ natura dat, vel facit,semper manent eadem, homo autem propter hoc quod est naturæ rationalis, etiam si nũc indigeat vna re,post paululum erit sibi bona res opposita isti, & non ista, sed natura non potest mutare ea, quæ semel dat, quia habet se determinate:ideo non potuit prouidere homini in omnibus bonis sibi, & necessarijs,sed dedit sibi intellectum, in quo omnia continentur:nam per illum potest excogitare diuersas artes, & modos faciendi sibi vestes, & arma, & procurandi cibum,dedit etiam manus, quæ sunt instrumenta conuenientia ad omne opus quod excogitauerit intellectus,& per hoc sufficienter homo potest sibiipsi prouidere,& cum per hoc sibi prouiderit,dicetur natura ei prouidere, quia dedit sibi illa, per quæ sufficienter possit prouidere sibi. in auibus ergo est naturale totum habere,quo indigent, scilicet, quòd natura eis cibos, & vestes, & arma,& omnia dedit, homini autem est naturale non habere necessaria, sed habere ex natura sufficientem viam ad quærendum illa,& propter hoc, licet aues faciendo secundum naturam suam non debeant serere,nec metere, neque congregare in horrea, quia non est eis opus. homini tamen secundum naturam incumbit ista facere, quia hæc est via conueniens ei ad sibi prouidendum: est ergo conueniens exemplum inductum de volatilibus.

Quod autem dicebatur, quòd Deus pascit volatilia, & a fortiori pascet nos. Dicendum quòd verum est, quia eo modo, quo in Deo ponimus solicitudinem dicimus maiorẽ esse solicitudinẽ de nobis q̃ de volatilibus,& consequenter magis prouidebit nobis de cibo quàm illis, & tamen non per hoc tollitur quin debeamus laborare ad quærendum victum, & quando per laborem acquisierimus verum est,quòd Deus illum nobis dedit, cum ipse dederit nobis ingenium ad excogitandum laboris modum, & manus, & vires ad exequendum, & terræ virtutem, vt nobis colentibus eam fructus inde nascantur. Si autem homo expectaret, quòd Deus ei prouideret cęlitus mittendo cibos paratos ad manus eius, irrationabiliter ageret,quia Deus dicitur pascere volatilia, & tamen ipsa solicitudinem habent, vt cibum inueniant, licet non vt colant neque vt præparent, quia istud neque sciunt, neque possunt,cum natura earum non sufficiat ad hoc, si autem aliqua auis nollet quærere cibos fame periret, etiam si dicatur Deus pascere volatilia:ideo in hoc quod est Deum pascere hominem vel volatilia subintelligitur, quòd tam homo, quàm volatilia agãt id quod natura eorum suadet agendũ, sic etiam Deus iuxit ꝙ homo quando esset in angustijs clamaret ad ipsum, & liberaret eum Psalm.90. clamabit ad me,& ego exaudiam eum,cum ipso sum in tribulatione eripiam eum.non tamen intelligitur, quòd propter hoc existens in tribulatione inter hostes,si potuerit non debeat fugere, & eripere se a manibus eorum: immo debet quia aliàs tentaret Deũ, & tunc Deus dicitur liberare ipsum de tribulatione, quia dat ei locum fugiendi de illa, sic patet de Petro posito in vinculis: Actuum duodecimo, & cum ipse non posset se inde liberare Angelus soluit catenas, & aperuit portas, & eduxit eum in vicum, & tunc reliquit eum Angelus, quia iam poterat per seipsum fugere, & ipse receſſit ad illos, apud quos poterat liberari, in quo innuitur, quòd Deus solum prouidet homini in eis, in quibus ipse non potest prouidere, in quibus autem potest, relinquit eum agere, & si in illis homo expectet a Deo, quòd prouideat sibi nihil laborare volens tentat Deum, sic dicit Augustinus libro de operibus monachorum.

Circa aliud exemplum de lilijs dicendum, quòd Deus non vult, quòd homines imitentur lilia, quia illa nihil agunt, sed solum inducitur contra illos,qui non bene credunt diuinam prouidentiam,scilicet,si Deus per prouidentiam suam lilia sine aliquo labore eorum sic vestit, a fortiori hominibus prouidebit de veste, est tamen natura lilij nihil agere. sed totum bonum suum in se habere: ideo Deus totaliter illi prouidet de vestimento,& ceteris,natura autẽ hominis est posse vestimentum facere,& quærere:ideo Deus illi aliter nõ prouidet,quia sic poneretur aliqd superfluum in vniuerso quod repugnat ordini rectissimo, & tamen si homo posset quęrere sibi necessaria, & Deus miraculose ei prouideret, maneret inutilis,& ociosa illa virtus, Deus tamen nihil superfluum aut ociosum fecit:ideo non debet prouidere homini quando ipse sibi prouidere potest,ita enim faceret de lilijs, & volatilibus, si sibiipsis possent prouidere de aliquo, & ideo quia lilium de nullo potest sibi prouidere,Deus dedit lilio omnia bona sua intra se. volatilia autem possunt sibiipsis in aliquo prouidere, quia licet non possint ad habendos cibos terram colere,cibos tamen sponte de terra natos possunt quęrere: ideo Deus non ponit volatilibus omnes cibos in nido suo, sed ipsa per se quęrunt discurrendo per diuersas regiones. Alia ratio etiam est inducendi istud exemplum ad ostendendum, ꝙ superflua solicitudo nihil nobis prodest, quia etiam siquis multum solicitetur, nõ poterit per hoc maiora acquirere,vel inuenire q̃ Deus per prouidẽtiam suam de illo disposuerit, quod apparet, quia etiã si omnes homines conentẽ facere aliquod vestimentũ ita pulchrũ,sicut est

Universidad de Deusto
Biblioteca

lilij non poterunt: nam Salomon in omni gloria sua nunquam hoc potuit, & tamen lilia non habent solicitudinem, sed solum habent quicquid eis Deus dat, si tamen per solicitudinem nostram magnam, vel paruam euenirent nobis magna, vel parua, haberemus nos pulchriora vestimenta quàm lilia: apparet ergo quòd nullus potest habere, nisi quantum prouidentia Dei disposuerit: ideo magnitudo solicitudinis inutilis est.

An liceat de futuris solicitari, seu esse soliciti in crastinum. Et quòd solicitudo aliqua est necessaria circa futura. Quæst. CXCII.

QVAERETVR an liceat de futuris habere solicitudinem.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia Prouerb. 6. dicitur vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat, & sic laudabilis est solicitudo futurorum cum admoneamur formicam solicitam imitari. Item solicitudo pertinet ad prudentiam, est autem prudentia præcipue de futuris, quia pars prudentię est prudentia futurorum: ergo solicitudo, quę pertinet ad prudentiam est laudabilis. Item illi, qui reponunt aliquid reseruandum in posterum sunt soliciti de futuro, Christus tamen loculos habuit. Ioan. 12. in quibus conseruabat pro sustentatione sua, & Apostolorum, quos loculos ludas habebat: ergo licitum est de futuris esse solicitum.

Dicendum, quòd Christus dixit hic ne essemus soliciti de futuro, scilicet, nolite soliciti esse in crastinū, est tamen solicitudo aliqua necessaria de futuris, quia aliàs non posset vita conseruari cum nō possit homo habere omnia necessaria quandocunque vult, nisi antequam sint necessaria prouiderit sibi de illis: ideo pōt dici vno modo, quòd Christus vetuit solicitudinem de futuris non absolute, sed solum immoderatam, sicut vetuerat supra solicitudinem de præsentibus superfluam, & tamen coincideret tunc istud cū præcedentibus nec vetaretur hic aliquid nouū. Ideo dicendum, quòd vetatur hic solicitudo futurorum I specialiter inquantum est de futuris.

Pro quo sciendum, quòd non potest opus esse virtuosum, nisi fiat cum debitis circunstantijs inter quas est vna tempus debitum Ecclesiastes 8. omni negocio tempus est, & opportunitas, & nō solum intelligitur de exteriori executione operis, sed etiam de interiori solicitudine, quia sicut non est semper tempus faciendi vnam rem, ita neque est semper tempus cogitandi de illa, sed tempora quædam sunt, in quibus expedit cogitare, & in alijs non: opera enim quæ fiunt exteri⁹ ad hoc, quòd bene fiant oportet esse præcogitata, sed non possunt esse præcogitata, nisi antequam operemur habeamus aliquam solicitudinem, opera autem sunt distincta per tempora, quia quoddam est tēpus K vindemiæ, & aliud messis, & ita omnia tempus habēt Eccleſiastes 3. ideo sicut distinguuntur opera per tempora, ita distinguūtur solicitudines, quia tempori estatis competit solicitudo metendi, & tpe autūni solicitudo vindemiæ, siquis ergo tempore ętatis esset iam de vindemia solicitus, superflue præoccuparet futuri temporis solicitudinem, & istam tanquam superfluā Christus ꝓhibet dicens nolite soliciti esse in crastinū.

Ad videndum tamen an de futuris liceat nobis esse solicitos. Dicendum est, quòd aut illa sunt superflua, ita quòd etiam in præsenti habita essent superflua, aut non: si sunt superflua non licet, de illis solicitari, vt siquis vult congregare multitudinem diuitia- F rum, quia diuitiæ proprie sumptæ nunquam sunt necessariæ, sed superfluę, debet tamen dici superfluum non solum illud quod superabundat ad istum diem, sed etiam quod superabundat ad multa tempora, quę aliàs necessarium vocabitur: etiam superfluum dicit non quòd superabundet ad sustentationem persone, sed etiam ad sustentationem status, vt ostensum est supra q. 34. & illud vocatur diuitiæ, de hoc est licitum solicitudinem habere in futuro, sic patet Luc. 12. de diuite, qui dixit non habeo vbi congregem fructus meos, destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia bona mea, & dicam animæ meæ, anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare, & Deus dixit G illi stulte hac nocte animam tuam repetent a te, quæ autem præparasti cuius erunt? & sic vituperatur ibi solicitudo illius diuitis, & ista est solicitudo de futuris quæ pro nullo tempore sunt necessaria: si autem homo solicitus de futuris necessarijs pro aliquo tempore, aut facere illa pertinet ad præsens, vel ad futurum, quia sunt aliqua, quæ licet in futuro sint necessaria possunt tamen nunc fieri, & alia sunt, quæ nō possunt fieri in præsenti, solicitudo de illis est superflua, sicut vindemiæ non possunt fieri tempore messis: ideo quòd quis tempore messis sit solicitus de vindemia illicitum est. Si autem necessaria in futuro possunt fieri in præsenti, aut sunt talia, quæ necesse est fieri antequam vsus eorum sit necessarius. s. quia illo tpe non H poterunt prompte haberi, aut sunt talia, quæ poterunt etiam illo tpe faciliter haberi. si primo mō nō est superfluum, immo est necessarium ante tempus esse solicitum de futuris, sic Christus dixit Luc. 14. de illo, qui vult edificare turrim, quia prius quàm incipiat cōputat sumptus, qui necessarij sunt, vt videat si habeat ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes, hic homo cępit ædificare, & non potuit consummare, & ita est fere in omnibus negocijs magnis, quia præparatoria illorum oportet, quòd fiant multo tempore ante: nam subito non poterunt haberi quādo quis voluerit: ita est de sumptibus quotidianis: non enim occurrit homini immediate habere omnia quibus indiget ad quotidianos sumptus. ideo licitum est homini immo necessarium solicitari, vt habeat pro futuro aliquid vnde cibos possit emere, & ita Christus faciebat habens loculos, vt ex pecunijs ibi reseruatis posset pro se, & suis habere cibos, vt non oporteret quotidie mendicare, quia fieret interdum, quòd mendicando cibum habere non posset. se neque discipuli: habebat ergo Iudas loculos Christi Ioan. duodecimo, & ex illis emebat ea, quæ necessaria erant Ioan. decimoquarto, sic etiam fuit de Apostolis in Ecclesia primitiua, qui precia agrorum venditorum recipiebant, & retinebant, deinde distribuebant cuique per tempora, sicut opus esse sciebant, sicut etiam quando quis scit in futuro aliquid sibi necessarium, & quòd tunc nō occurret illud habere, ad prudētiam pertinet ante tempus solicite prouidere, sic fuit quando fames futura prænunciata est, Actu. 11. quia tunc omnes Christiani parauerunt se, vt mitterent sustentationem ante tempus existentibus Ierosolymis eo. cap. & talem solicitudinem futurorum Deus vult haberi a nobis, immo quia interdum non possumus solicitari de illis, quia nescimus quid nobis necessarium erit in futuro, Deus reuelat hoc. Sic fuit de fame futura in Aegypto reuelata Pharaoni per somnia, vt in septem annis vbertatis prouideretur terrę pro fame futura: Genes. 40. & 41. sic etiam fames, quæ fuit sub Claudio Cesare reuelata est, per Spiritum Sanctum, vt existentes in Ierusalem haberent

rent sustentationem paratam pro tempore, Actuum vndecimo, hoc modo in qualibet magna domo debet haberi prouisio pro futuris, quia non possunt quotidie haberi omnia necessaria pro magna familia, & laudantur dispensatores, qui talem prouisionem faciunt: Lucæ duodecimo, quis putas est fidelis dispēsator, & prudens quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram: & quia cuilibet homini etiam si non habeat familiam sunt aliqua necessaria, quilibet admonetur de futuris habere solicitudinem: vnde cuilibet dicitur Prouerbiorum sexto, vade ad formicam o piger & considera vias eius, &c. & apparet manifestissime, B quòd sit necessaria solicitudo futurorum, quia aliàs si solum deberet homo esse solicitus qualibet die pro ipsa die quando tempus messis non colligeret quisquam, nisi cibum necessarium pro illa die, & ita peteret totius anni fructus, & non posset homo vltra viuere cum postea cibum non inueniret. Item non posset etiam pro ipsa die habere cibum, quia ipsa die qua mittimus falcē in segetem non possumus eā ita depurare, vt pro ipsa die faciamus nobis panes ex segete cum sint multę præparationes intermedię, nisi quis forte faceret polentam torrendo grana, vel confricando, sed istud non est habere cibum, sed partem cibi, etiam sequeretur aliud grauius, scilicet, quòd C in illa die nō possemus habere cibū, quia ille, qui seminat non potest eadem die colligere, sed expectat in futurum: si ergo solicitudo de futuro non esset licita nemo nunquam seminaret, sed cum spe, & solicitudine futuri ista fiunt. prima Corinthiorum nono, qui seminat, & qui arat debet in spe seminare, & laudatur agricola, qui cum patientia sperat fructum, quem immediate non videt, scilicet, referunt fructum cum patientia: Lu. quarto, necesse igitur est de futuro esse solicitos, & sicut est de diuersitate temporum anni, quòd vno tempore pro alio laborādum est, ita est de ætate hominis; quia quædam est ætas ad laborem, & alia ad quietem: est enim senectus ætas deficiens, in qua homo necessaria acquirere non po- D test: ideo prouidere debet in iuuentute necessaria, p senectute, quia tunc virtus deficit Psalm. 70. ne derelinquas me in tempore senectutis cum defecerit virtus mea. Si autem ea, quæ sunt necessaria in futuro, & in præsenti possunt fieri, possunt haberi ita faciliter in futuro sicut nunc, solicitudo de illis est superflua. sicut siquis disponeret post annum peregrinari, & quia calcei sunt necessarij pro itinere nunc emeret calceos: nam illi poterant haberi, ita faciliter die, qua quis inciperet peregrinari, sicut hodie, & ita de similibus, sic patet quando liceat habere solicitudinem de futuris, & quando non. E

Sed obijcietur, quòd nullo modo liceat de futuro solicitari, quia quanto aliquid est magis futurum, id est, magis elongatum, solicitudo de illo est minus necessaria, quanto autem magis propinquum magis necessaria: nihil autem futurum est magis propinquum quàm dies crastinus, & tamen non licet de crastino solicitari: ergo nec de aliquo futuro.

Dici potest vno modo, quòd idem est de die crastino, & de quolibet futuro, & ideo tota distinctio, quæ facta est supra de futuro facienda est de crastino, & secundum hoc aliquando licebit de crastino solicitari, & aliquando non.

Aliter pōt dici, quòd crastinum & hodie, quia sunt simul, sicut licet homini solicitari de hodierna die, ita etiam licet de crastino, non tamen accipitur hic crastinum pro sequenti die, sed pro quocunque tempore futuro quantumcunque in longinquum, sic accipit sacra Scriptura, & vulgares Ioſue 22. cras dicent filij vestri filijs nostris, & tamen manifestum est, quòd illud non poterat esse sequenti die, sed post multos annos mortuis omnibus, qui tunc viuebant, & succedētibus posteris eorum, qui non nouerant veritatem rerum gestarum: tunc enim possent dicere nouem tribus, & dimidia ad duas & dimidiam quid vobis, & Domino Deo Israel? & sic id quod fiet post centum annos dicitur cras fieri, sic etiam dicit Hieronym. super Matthæ. cras in scripturis futurum tempus intelligitur dicente Iacob exaudiet me cras iustitia mea, id est, in futuro tempore: Genes. 30. & iste est conuenientior sensus, licet etiam accipiendo cras stricte adhuc est litera vera per distinctionem supra datam. Hæc omnia de solicitudine futurorum vera sunt circa solicitudinem temporalium: nam solicitudo circa bona spiritualia etiam de futuro licita est immo est multū necessaria, & laudabilis, quia siquis non habuerit illā peribit: per ipsam enim euitamus peccata: Ecclesiastici septimo, memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis, ideſt, cogita de morte, quæ futura est: etiam quia bona spiritualia sunt bona simpliciter, scilicet, gratia, & gloria, & illa sine mensura sunt appetēda, quia proter se appetuntur. 1. Politi. ideo quantācunque solicitudinem habuerimus de illis, & quocūque tempore nunquam erit illicitum: etiam est causa magnę necessitatis ad solicitandum de futuris, quia C sunt illa incerta, & subito veniunt, quando homo nō potest se disponere pro illis. sic dicitur Luc. 12. si paterfamilias sciret qua hora fur veniret vigilaret vtiq;, & nō sineret perfodi domum suam, & vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet idem infra 24. & propter hoc laudantur illi, qui semper vigilant, & de hoc futuro soliciti sunt infra 24. & Lucæ 12. beati serui illi, quos cum venerit Dominus inuenerit vigilantes, amen dico vobis, quia præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis, & siquis non semper fuerit in hoc solicitus est sibi magnum periculum, sicut dicitur ibi de illo dispensatore, qui dixit moram facit dominus me⁹ venire cœperitque percutere pueros, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari, veniet dominus eius in die qua ignorat, hora qua nescit: diuidetque eum, & partem eius ponet cum infidelibus.

Ad primum dicendum, quòd formica habet solicitudinem rationabilem pro futuro, quia alio tempore non potest sibiipsi prouidere de granis, & talis solicitudo est nobis licita immo necessaria.

Ad secundum dicendum, quòd per prouidentiā prudenter homo disponit ea, quę sunt sibi in futurum necessaria, & quia contingit solicitudinem de futuris esse interdum vtilem, & interdum inanem iuxta supra dicta, interdum erit licita solicitudo de futuris, & interdum non.

Ad tertiū dicendū, ꝙ Chr̄s habuit loculos ꝓp duo. s. ꝓp se, & ꝓp nos. De primo patet, quia Chr̄s interdū transibat ꝑ varia loca, in quibus nō poterat ꝓueniēter mendicare, quia ēt si peteret nihil sibi dare⁊: immo ēt interdum si pecunias offerret non darent̄ sibi cibi, sic patet Lucæ nono, quando transibat per Samariam, & erat facies eius tanquam euntis in Ierusalem, voluerunt que discipuli emere escas in vrbe, & Samaritani portas clauserunt, ita vt nihil haberę posset: a fortiori ergo non dedissent sibi cibos gratis si mendicaret, etiam quia interdum si ex mendicitate cibos habere vellet oporteret morari in quibusdam loćis plusquam ipse vellet, aut expediret. ideo fuit sibi conueniens habere loculos. De secundo paret, & istud est principale, quia si Christus nunquā habuisset loculos, sed fuisset quotidie mendicans putaretur, quòd non liceret nobis aliq̄d possidere, & esset loc⁹ introducēdi

magnam hæresim: fuit ergo valde conueniens, quòd haberet Christus loculos, vt per hoc appareret, quòd nobis licebat proprium habere, sic dicit Augu. lib. de sermo. Domi. cum viderimus aliquem seruum Dei prouidere ne ista necessaria sibi desint, nō iudicemus cum de crastino solicitum esse: nam ipse Dominus, propter exemplum loculos habere dignatus est.

Sed dicetur quomodo Christus habuit loculos, & discipulis non licuit habere loculos, quia dicitur infra decimo, nolite possidere aurum, nec argentum, nec pecuniam in zonis vestris?

Dicendum, quòd solus Christus est Legislator noster, quem debemus imitari in dictis, & factis, & nullum autem alium tenemur imitari, nec in dictis, neque in factis. Apostolos autem & alios, qui introduxerunt fidem prædicantes illam tenemur imitari in dictis obediendo illis, quia dicunt illa non tanquam a se, sed tanquam a Christo audita, & imposita illi, vt prædicarent ea: nam tenebantur prędicare, quæ a Christo audierant. 1. Corinth. nono, si non euangelizauero vę mihi est, si tamen Apostoli aliquid facerent vltra ea, quæ prędicabant non tenemur eos sequi, nec habemus occasionem errandi ex factis eorum qualiacunque sint. Secus autem est de factis Christi, quia ipsum tanquam Dominum, & Legislatorem imitari debemus tam in dictis, quàm in factis, cum etiam vita sua fuerit nobis forma viuendi. De prouidentia Dei, de qua Christus tangit hic dicendum erat, & tamen dicetur infra decimo, vel Luc. 12.

Deum tam in dictis q̄ i factis imitari debemus.

CAP. VII.

NOLITE iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini. In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini, & in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo? frater sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.

Luc. 6. 2. q. 1. cap. Deus.

Rom. 2. Mar. 4. Luc 6. de accus. c. qualiter. qualiter. 1. q. 1. cap. multi.

Nolite iudicare. In præcedentibus Christus ordinauit nos dirigendo affectionem nostram in Deum: hic regulat affectum nostrum erga proximum. Et diuiditur in duo, quia primo regulat affectum respectu mali, secundo respectu boni ibi. *Nolite sanctum dare.* Prima in duo, quia primo ostendit, quòd proximus non est temerarie iudicandus. secundo, quòd non est temerarie arguendus ibi. *Quid autem vides.*

An ea quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia, & fuerint immediate posti illa.
Quæst. I.

CIRCA primum quæretur an ea quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia, & an fuerint immediate post illa.

Ad primum dicendum, q̄ hic est ordo cōtinuus, quia nulla gesta enarrantur hic, sed solum describuntur verba, quæ Christus prædicauit turbis in monte, & incipiunt supra 5. inter ipsa autem verba nō est aliqua ratio continuationis, quia non dependet necessario vna sententia ab altera, sed poterat esse ordo conuersus, licet conuenientius, sic ordinentur: iō standum est ordini literæ iuxta regulam generalē, q̄ semper est standum ordini narrationis, quem tenet sacra Scriptura, vel quęcunq; alia, nisi expresse appareat, q̄ alius ordo fuerit, & tñ apparet ratio aliqua quare debeamus putare fuisse alium ordinem: ergo standū est ordini literę alioquin oīa perirēt, si nulla causa necessaria ostensa liceret nobis recedere ab ordine scripturę dicendo, q̄ sit anticipatio, vel recapitulatio.

Sed obijcietur, quia Luca, qui ponit istam eandem narrationem non continuat eam sic, sed ea, quę hñr in fi. prece. c. hñr Luc. 12. & ea quę hñr hic sunt Luc. 6.

Dicendum, q̄ pōt dupliciter stare. Vno mō, q̄ ista sępe Christus prędicauerit, & in prima vice dixit oīa hęc simul eo ordine, quo describit Matth. in istis tribus capitulis, quæ vocantur sermo Dñi in monte. Alijs autem vicibus non prędicauit oīa simul, sed particulas aliquas tollebat, & sic in diuersis tpibus prædicauit postea diuersas particulas istius magni sermonis, & ibi lum ordinem secutus est Lucas: ideo posuit ista in diuersis locis, & etiam non eo ordine, quo hñr hic. Aliter pōt dici, q̄ vnica vice Christus ista prędicauit, & tñ Matth. & Luc. diuersimode illa ordinauerunt. Matthæus tenuit ordinem naturalem Luc. vero ordinem artificialem. s. applicans diuersas partes istius magni sermonis diuersis partibus Euangelij vbi magis videtur conuenire, & istud est valde rōnabile, quia ita faciunt artificiosi tractatores, qui non sequunt tempordinem rerum gestarum, sed applicant partes varias diuersis locis anticipando, & postponēdo s̄m quod magis ꝯueniunt doctrinę q̄ tradere intendunt. Luc. autē habuit spāle in hoc, quia magis conatus est ordinare narrationem q̄ cęteri, vt dr̄ Luc. 1. in prologo quem ipse scripsit: ideo noluit sequi ordinē naturalem, quē Matthęus tenuit, sed artificialem, & nō differt in hoc cum ambo narrent eandē veritatē gestorum: immo potuit esse multum vtilis ista varietas, vt per vnū Euangelistam sciremus ordinem naturalem istorum dictorum, & per alterum sciremus ordinem artificialē, qa vterq; ordo ꝓfert ad intelligentiam nr̄am, & sic patet q̄ ista fuerint dicta post prędictia, cū Matth. secutus fuerit ordinem naturalem dictorū in istis. Ad secundum dicendum, q̄ præsupposito, q̄ fuerit hic ordo continuus est dicendum, q̄ fuerunt ista immediate dicta post præcedentia, quia oīa, quæ hñr a principio 5. cap. vsq; ad finem huius fuerūt dicta in eodem sermone: ideo non fuit interpositio aliqua tpis inter ista, & precedentia, & dato q̄ dicamus Christum sępe prędicasse ista per diuersas particulas, Matthæus tamen non narrauit ea, nisi prout dicta sunt a Christo prima vice, & tunc omnia simul dicta sunt, quia non cessauit docere qui ad populum in monte vsque ad finem capituli istius, vt patet infra in litera, & sequenti capitulo in principio.

Circa primum dicitur. *Nolite iudicare.* Duplex est iudicium. Vno modo est actus iurisdictionis eius, q̄ ius reddit partibus in quocunque foro, & de isto modo agitur hic, quia istud iudicium non est prohibitum, sed potius necessarium: immo nihil est magis necessarium in politia quàm habere iudicem, qui partibus iura reddat, quia tertio Politic. in princip. dicitur, quòd magis necessarium est in politia distributiuum iustitiæ, ideſt, iudex quàm panis. Alio modo accipitur iudicium prout aliquis ex quibusdam signis exterioribus habitis male iudicat, ideſt, opinatur in corde suo de proximo suo, & quia istud, vt communiter solet prouenire ex radice iniqua, vetat nobis Christus quā-

care, scilicet, nihil prauum de proximo in corde nostro affirmare, nec exterius propter illam credulitatē aliquid asserere. *Vt non iudicemini.* potest intelligi litera ista multipliciter. Vno modo, quòd vetetur nobis hic iudicare de Deo. s. de promissionibus, & factis eius, & dependet a præcedentibus, quia dictum fuerat præcedenti capitulo, quòd homo non sit solicitus valde de cibo, & potu, & veste, & etiam quòd non sit solicitus in crastinum, quia Deus per prouidentiam suam solicitus est de nobis, & quia interdum videm⁹ aliquos homines penuriam pati, & fame perire, diceret aliquis ecce Deus non complet promissa sua, & istud iudicium Deus nobis vetat, quia nos nescimus cur Deus singula faciat, & sic non possumus intellige re quando vel quomodo promissiones obseruet: hūc sensum sequitur Hilarius dicens iudicari Deum de sponsionibus suis vetat, quia vt iudicia ex incertis rebus inter homines sumuntur, ita & hoc iudicium aduersus Deum ex ambiguitate susc̄ipitur, quam penitus repellit a nobis, vt constans fides potius retineatur, quia de homine male iudicare peccatum est, de Deo autem est crimen, scilicet, maius peccatum. Alio modo potest intelligi hoc de iudicio proximi, vt non iudicemus de factis eius, & tunc dicitur, vt non iudicemini, ideſt, vt nō peccetis mortaliter, & per hoc sis digni iudicari, quia qui peccauit est dignus iudicio vel intelligitur, vt pro, &, ita quòd dicat consequentiam, & sic Lucas dixit, scilicet, nolite iudicare, & non iudicabimini nolite condemnare, & non condemnabimini Luc. 6. & ita sępe ista dictio, vt accipitur, quòd non dicat habitudinem finis, sed solum consequentiam quandam: vel potest accipi, vt proprie, quòd dicat habitudinem causæ finalis, & est sensus si aliquis iudicat de proximo, & ipse iudicabitur, vt ergo non iudicemini nolite iudicare, & iste est sensus literæ, & probatur fundamentum immediate in litera. s. *Quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini.* Ideſt, si dure iudicaueritis de aliquo etiā fiet de vobis durum iudicium & si iudicando de proximo infamaueritis eum, etiam de vobis iudicabitur, & infamabimini. Si vero in iudicando fueritis misericordes iudicium fiet de vobis misericorditer. *Et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis.* Mensura iudicium est, vt dicit August. & ratio est, qa mensura dicit quandam æqualitatem, quæ pertinet ad iudicium, quia iudicium est actus iustitiæ, & illius est æqualitatem constituere quinto Ethico. & sic quicunque iudicat mensuram quandam sumit, sed si illa fuerit legitima mensura, remetietur istimensuranti per legitimam, si vero fuerit inæqualis, scilicet, quia excessiue se habuit quis iudicādo alterum, etiam erit contra ipsum mensura inęqualis.

Quomodo dicitur hic, vt non iudicemini, cum dupliciter intelligatur. *Quæst. II.*

QVAERETVR quomodo dicitur hic, vt non iudicemini.

Aliqui intelligunt, quòd ille qui non iudicat hic, proximum non iudicabitur a Deo. Non tamen est intelligendum, quòd propter hoc, quòd homo desinit iudicare proximum suum Deus non iudicabit ipsum, quia non iudicare est non agere peccatum de nouo, & tamen per hoc, quòd quis nō committit noua peccata, non fit ei remissio præteritorum, quia non committere peccatum cadit sub obligatione simpliciter peccata tamen præterita non tolluntur, nisi per pœnitentiam: ideo etiam si nunquam iudicauerimus proximum Deus nihilominus iudicabit nos, sic dicit Chrysosto. nunquam propter hæc consequuntur indulgentiam peccatorum, quia dictum est, vt non iudicemini, quis enim consequitur indulgentiam mali prioris, quia non addit alterum malum, quasi dicat, nullus propter hoc illam consequitur, sed intelligeē tunc, vt non iudicemini, scilicet, de hoc peccato, quia iudicare proximum, vt hic accipitur, peccatum est, de omnibus tamen peccatis Deus iudicabit hominem Ecclesiastes 12. cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, ideſt, pro omni peccato: si ergo iudicaueritis Deus iudicabit vos de isto peccato, vt ergo effugiatis diuinum iudicium, nolite iudicare proximum, & sic a Deo non iudicabimini.

Aliter intelligi potest etiam proprie de iudicio humano, scilicet, quòd non iudicet homo proximum suum, quia aliàs ipse iudicabitur ab alijs hoc enim Deus posuit in pœnam, scilicet, quòd permittit homines illos, qui iudicant de alijs, quòd iudicētur ab alijs, & quia homines timent iudicari, quia in hoc honor eorum minuitur, qui constat ex opinione aliorum, & si male opinantur de illo iam iste perdit honorem: non fuit ergo aliquid per quod homines magis vitarent rationabiliter se a iudicando alios, quàm vt ipsi non incurrāt aliorum iudicium, & ob hoc Christus posuit istud tamquam motiuum ad custodiendum istud præceptum.

Quomodo dicitur in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Et quare pro bono datur mensura maior, pro malo vero minor. Et pœna nunquid est maior quam peccatum.
Quæst. III.

QVAERETVR quomodo dicitur, in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis, quia ex hoc videtur, q̄ si nos temerarie iudicamus de aliquo, q̄ Deus temerarie iudicet de nobis: est enim absurdum, quia Deus nihil temere, aut iniuste agit.

Dicendum, q̄ pōt intelligi de iudicio Dei, & de iudicio humano. s. de iudicio Dei, q̄ in quo iudicio iudicauerimus de proximo. s. quale iudicium de eo fecerimus tale iudicium faciet Deus de nobis, & accipitur tale non secundum qualitatem sed secundum quantitatem. Nam si iudicium nostrum fuit malum de proximo, nō est Dei iudicium malum de nobis, sed iustū & tm̄ quantum malum nos fecimus proximo iniuste iudicando de eo tm̄ malum pęnę Deus nobis inferet iuste de nobis iudicando, & retribuendo: iste est enim modus quem iustitia tenet: nā iustitia, vel iudex cōstituit ęqualitatem inter homines. 5. Ethi. & hoc est inquantum aufert ab eo, q̄ plus habet, & dat illi, qui minus habuit, & tunc efficiunt ęquales, & sunt reducti ad iustitiam, vt si quis alterius rem rapuit, vel iniuriam intulit, iste habet plus q̄ sibi debitum est inquantum rem alterius accepit, & inquantum sibi vsurpauit potestatē ad nocendū alteri quam de iure non habet, & ille qui lęsus est minus habet q̄ habere debeat siue de reb⁹ possessis siue de honore, iudex aūt adęquat istos auferendo ab eo, q̄ cepit rē alterius ipsum, q̄ abstulit, & reddendo Dño, & insup cogendo aliū ad soluēdū dāna, & tūc vterq; habet quod suū est, & quali mēsura iste, qui male agit mēsus fuit eū cui nocuit eadem mensura remensum fuit ei, ideſt, ęquali, & tamen ipse iniuste mensus est, sibi autem iuste remensum est: sic etiam in iniuria illata, quia cogetur inferens a iudice tolerare pœnam secundum legem, quæ sit tanta quanta iniuria quam intulit, & sic quantum iste vsurpauit sibi de iure, quod non habebat puniendo alterum tantum sibi subtrahitur de suo, quia antequam peccaret inferendo istam iniuriam, non erat obligatus ad aliquam pœnam nunc vero obligatus est ad ęqualem, vt sibi etiam inuito pœna inferatur, & sic cogitur iste tantum perdere de iure suo,

& libertate ſua quantum ius vſurpauit ſibi ſuper alterum, ei autem qui læſus eſt redditur totum ius quod perdiderat eo modo quo lex, & iudex reddere poſſunt, ideſt, reſtituere, quia per hoc quod iſte læſus eſt iniuriam patiens ab alio perdidit aliquid de honore ſuo, honorem ſibi reſtituit lex cum propter honorem eius, & ad ſatisfaciendum ſibi puniat aduerſarium eius. dicitur autem eo modo quo lex, & iudex poſſunt reſtituere, quia ſiquis ab alio iniuſte percuſſus mutilatus eſt, non poteſt iudex reſtituere ei priſtinam corporis integritatem, & pulchritudinem, ſed reſtituit, quod poteſt, ſcilicet, honorem loco iſtorum puniendo iniuriantem propter honorem læſi. hoc modo Deus iudicat nos tali iudicio, ideſt, tanto quãto nos iudicauerimus, ideſt, tantum malum nobis infert quantum nos proximo intulimus, ſed nos iniuſte de proximo iudicauimus, Deus autem iuſte nos iudicat. Aliter etiam exponit Auguſt. lib. de ſermone Domi. ſ. quòd in iudicio, in quo nos iudicamus iudicamur, quia aliquando iudicium malum quod nos de proximo facimus, non nocet ei nobis, tamen ſemper nocet, quia peccamus iudicando. Si autem intelligatur de iudicio humano eſt ſenſus, quòd ſicut iudicauerimus de hominibus, ita alij homines iudicabunt de nobis, & ſi bene iudicauerimus bene de nobis iudicabitur, ſi vero male etiam de nobis male iudicabit, cum autem dicitur, quòd in qua menſura menſi fueritis remetietur vobis, ſignificat ęqualitatem retributionis, quæ requiritur ad iuſtitiam, vt oſtenſum eſt.

Sed obijcietur, ꝙ non remetiatur nobis in eadem menſura, ſed in maiori, quia dicitur Lucę 6. menſurã bonam confertam, & coagitatam, & ſuperfluentem dabunt in ſinum veſtrum, menſura tamen ſuperfluẽs dicit ſuperabundantiam ad id quod dedimus.

Dicendum, ꝙ remetiri conuenit interdum Deo, & interdum hominibus ſecundum quod fit retributio operis interdum per Deum, & interdum per homines, & tunc iſta remiſſio, vel eſt pro bono opere, vel pro malo, ſi pro bono ſemper retribuitur pluſquã dederimus, ſiue per Deũ, ſiue per homines. De Deo patet, quia dat nobis vitam æternam pro bonis operibus, & tamen ad Roma. 8. dicitur non ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. De hominibus patet, quia etiam homines moti a Deo retribuunt in prẽſenti bene operantibus pluſquam mereãtur, vel pluſquam fecerint, ſic dicitur Mar. 10. nemo eſt, qui reliquerit domũ &c. propter me, & propter Euangelium, qui nõ accipiat centies tantum nunc in hoc tempore, & in ſęculo futuro vitam æternam. Si autem interdum bene operantes non recipiant hic retributionem aliquam accidit hoc, quia forte eis non expedit, ſed melius eſt ſibi quòd omnia in futurũ recipiant, & ſic de menſura ꝓ bono ſemper homo recipit ſuperabundanter, & de hoc intelligitur Lucæ 6. menſuram bonam confertam &c. ſi autem ſit retributio pro opere malo nunquam homo recipit pluſquam meruit, ſed in eadem menſura ſibi remetitur ſiue ſecundum legem humanam, ſiue diuinam. De humana patet cum conſiſtat iuſtitia in quadam æqualitate, vt dictũ eſt, & ita Deus iuſſit hominibus facere Deuterom. vigeſimquinto, ſcilicet, iuxta menſuram delicti erit plagarum modus, ideſt, menſura: Deus etiam in iudicio ſuo, ſic facit æqualia retribuendo Apocalip. decimooctauo, quantum glorificauit ſe in delitijs ſuis tantum date illi de tormento, & illud non intelligitur de humano iudicio quantum ad mala: ergo Deus æqualem menſuram dat, ſed quantum ad bona maiorem, & quia hic agitur de retributione pro malo, ſcilicet, quando proximum iudicamus dicitur de ęquali menſura, ſcilicet, in qua mẽſura mẽſi fueritis &c. Iſtę duæ mẽſuræ ponuntur Lucæ 6. quia poſtquam dicitur menſurã bonam, & confertam &c. ſequitur eadem menſura, qua menſi fueritis remetietur vobis, vt vnum referatur ad menſuram pro bono, & alterum ad menſurã pro malo, licet poteſt vtrunque intelligi de menſura pro bono, vt dicetur ibi. Ratio autem quare pro bono detur menſura maior, & pro malo minor, hæc eſt, ſcilicet, ga dare pro bono opere vltra meritum pertinet ad liberalitatem, dare autem pro malo vltra demeritum partium ad iniuſtitiam, liberaliter autem dare Deo competit, ſed non iniuſte agere, & idem in hominibus eſſe debet. Sed obijcietur, quòd etiam in malis Deus retribuat homini maiorem menſuram, quia peccato mortali quod in momento fit dat pęnã ęternam, quæ in infinitum eſt maior Augu. lib. de ſer. Domi. dicit, quòd cum dicitur, qua menſura menſi fueritis &c. non eſt intelligendum propter æquale tẽporis ſpacium, ſed pp viciſſitudinem mali, vt qui male fecerit mala patiatur, & ſecundum hoc non oportet dici, ꝙ menſura ſit æqualis, ſed ꝙ ſit ſimilis. ſ. malũ pro malo, & bonum pro bono. Dicendum tñ, quòd vtrunque eſt verum, quia malum pro malo redditur, & etiam æquale pro ęquali. Cum autem dr̃, ꝙ datur pœna æterna pro peccato temporali.

Dicendum, ꝙ non eſt verum, ſed datur pœna æterna pro peccato æterno, quia qui mortaliter peccauit & decedit in peccato in æternum manet in eo, quia licet tranſierit actus peccati, manet macula, & reatus, & offenſa, & tenebrę actualiter in anima, & quandiu iſta manſerint neceſſe eſt, ꝙ puniatur anima, & quia manebunt in æternum punietur in æternum, qui in peccato mortali deceſſit, ſi tamen aliquando macula peccati tolleretur in damnatis neceſſe erat, ꝙ pęna eorum finiretur, quia iam eſſet tpalis pœna pro peccato eo ꝙ peccatum iam nullo modo maneret, ſic patet in eis, qui dolent hic de peccatis, quia poſtea manet eis pœna toleranda temporaliter hic, vel in purgatorio. Pœna autem inferni non eſt æterna propter conditionem grauitatis peccati, ſed quia ſemper manet peccatum. Sed adhuc obijcietur, quòd in eis, qui dolent de peccato, & puniuntur pro eo temporaliter Deus infert maiorem pœnam quàm fuit peccatum, quia maiori tpe durat: etiam quia maior eſt triſtitia in pęna peccati ꝙ delectatio fuerit in peccato.

Dicendum, ꝙ pęna nunquam eſt maior q̃ peccatũ, & tñ non debet iudicari de quantitate peccati p durationem eius, quia aliqua peccata magna durãt parvo tpe, vt occidere hoẽm, vel blaſphemare de Deo, & alia minora durant longiori tpe, ſicut dicere fabulas inutiles, vel mendacia iocoſa, aut multum, & frequẽter comedere, De pęnis etiam eadem extimatio hꝫ, quia quædam pœnę ſunt magnę, quę durãt parvo tpe vt flagellari, vel mutilari, & alię paruę durant longo, vt ire in exilium per duos, vel tres annos, etiam iura humana non commenſurant pœnas delictis p æqualitatem durationis, quia aliquando pro peccato momentaneo inferunt pęnam prolixi tpis, vt exilium, & interdum pęnam perpetuam, vt mortem, quia qui occiditur in ęternum eſt occiſus. & ſm legem humanã iam nũquam reuiuiſcet, licet Dei poteſtas eum reſtituere facier. & ſic etiam in iudicio Dei non debet fieri commenſuratio pęnarum per æqualitatem temporis quo peccatum duravit, vt inducit Auguſti. 21. de ciui. Dei, etiam non debet commenſurari pœna magnitudini delectationis, quia aliqua peccata ſunt, in quibus eſt valde maior delectatio, & eſt pœna minor, & in alijs fere nulla delectatio eſt, & eſt pęna grauiſſima, ſicut qui blaſphemat nomen Dei non delectatur, quia ex ira agit, iratus vero agit ex triſtitia. 7. Ethicorum, cap. 8. & tamen pœna huius grauis eſt, ſic etiam inuidia, & odium ſunt peccata multum grauia, & tamen non eſt delectatio aliqua in eis, ſed potius anxietas, ingula autem, & venereis eſt delectari, & tamen ſunt minora peccata: ideo non oportet menſurari pęnã peccati ex qualitate delectationis, quæ fuit in committendo illud, ſed pœna datur maior, vel minor ex peccati magnitudine: non tamen dicitur peccatum maius, vel minus ex delectatione eius, quia peccatũ dicitur in quantum per illud aliquis offenditur, & iõ tantum erit peccatum quanta eſt offenſa irrogata, & quia contingit in minori tempore, & cum minori delectatione inferre alicui maiorem offenſam interdum quàm aliàs in magno tempore, & cum magna delectatione offendentis ſecundum varietatem rerũ in quibus qs alterum offendit, ideo nõ debet per magnitudinem temporis, vel delectationis peccati iudicari magnitudo eius, ſed ex magnitudine offenſæ, ſi autem obijciatur Apocal. decimoſeptimo, quantum glorificauit ſe in delitijs ſuis tã. da. il. de tor. debet intelligi, ideſt, quantum offendit Deum glorificando ſe in delitijs, tantum date illi de tormento, & quia magnitudo offenſę non accipitur ſolum ex ipſo nocumento quod exterius fit, ſed præcipue ex habitudine perſonæ cui irrogatur, vt dicitur 5. Ethico. quòd percutiens regem non debet ſolum repercuti, ſed occidi, & rex percutiens ruſticum iniuſte non eſt iuſtum, quòd repercutiatur, contingit interdum, quòd nocumento exteriori paruo exiſtente ſit offenſa valde magna, & quia omne peccatum eſt contra Deum, & Deus eſt in infinitum excellens, aggrauatur in immẽſum quodlibet peccatum noſtrum, & ideo etiam ſiquis doleat de peccato, & per hoc peccatum deleat̃ non eſt inconueniens, immo valde iuſtum, quòd pęna valde acerba, & longi temporis debeat homini inferri pro illo qualis eſt pęna purgatorij, quæ eſt magnę acerbitatis, hoc autem nos ignoramus, ſcilicet, pro quolibet peccato quanta pœna debeatur in iudicio Dei, quia neque nobis expedit illius menſuram ſcire, nec etiam erat poſſibile hoc ſciri per doctrinam aliquam, nec per reuelationem, quia cum varieẽ magnitudo pœnarum iuxta peccatorum varietatem, & peccata contingit variari in infinitum in magnitudine, & paruitate, ſicut peccare eſt infiniti. 2. Ethi. variatur infinitis modis menſura pœnarum, infinita autẽ nemo nouit, niſi Deus, ipſe igitur ſolus eſt menſura tor, & arbiter pœnarum noſtrarum. Hæc autem vniuerſaliter dicta ſunt de menſura, qua Deus metitur actus noſtros retribuendo ſiue in bonum, ſiue in malum, hic tamen ſolum ipſe loquitur de menſura, qua quis iudicatur ſi proximum iudicat, & condemnatur ſi illum condemnat, vt dicit Auguſt. lib. de ſermone Domi. quod fit in iudicio Dei, vt oſtenſum eſt. ſ. quia pro iſto peccato iudicat nos, etiã fit in iudicio humano. ſ. quòd qui proximum iudicat a proximis iudicat̃, & non eſt intelligendum, quòd homines male iudicent de aliquo quaſi per hoc volentes ei inferre pœnam de hoc, quòd male iudicauit de alijs, quia non eſt hæc intentio eorum, ſed eſt ſenſus, quòd Deus permittit iſtos male iudicare de illo, quia ille male iudicauit de alijs: nam Deus continet in poteſtate ſua actus noſtros, & etiam cogitationes, & deſideria noſtra quę voluerit vertet illud, & Prouer. 15. mors & perditio in manu Dei quanto magis corda filiorum hominum? & propter hoc, licet vnus homo velit alteri nocere non poterit, niſi hoc Deus illi mandauerit, vel permiſerit, quia aliàs fruſtraretur diuina prouidentia, & falleretur interdum ſi vnus homo poſſit alteri malum inferre, quod Deus nollet, & quòd nõ prævogi-

taſſet, & tamen diuina prouidentia falli non poteſt, & non ſolum non poteſt quis realiter alteri nocere, niſi Deus permiſerit, ſed etiam non poteſt alteri malum cogitare, & malum velle ei, niſi Deus hoc etiã permiſerit, patet, quia cum Deus habeat cor hominis in manu ſua, & vertat illud, quo vult, non poterit homo inclinare cor ſuum ad volendum alicui malum, vel cogitandum malum de eo, niſi Deus permiſerit illuc verti cor: quandocunque ergo quis maledicit alteri, vel de eo male concipit, quòd eſt illum iudicare, non fit ſine Dei permiſſione, quæ ex iuſtis cauſis ſemper eſt, & ideo ſiquis male de aliquo iudicauerit comminatur Deus illi, quòd etiam de ipſo homines male iudicabunt, ſcilicet, quòd Deus permittet illos male iudicare quod aliàs non permitteret: nam fortaſſis interdum de aliquo viro bono multi male iudicarent ex propria iniquitate, & infamarent eum, ſed Deus non permittit: ideo non iudicatur male de eo, hic autem permittit male iudicari de male iudicantibus, quia ſicut iuſtum eſt, quòd quilibet punitur quantum deliquit, ita etiam eſt aliqualiter iuſtũ, vt puniatur in eo, in quo deliquit, quia per quę quis peccat, per hęc torquetur Sapient. 12. ſic etiam dicitur Iſa. 34. vę qui prædaris quoniam ipſe prædaberis, ideſt, alius accipiet prædam a te.

An licitum ſit iudicare aliquem ex ſuſpitione, vel præſumptione. Et de quo iudicio agitur. Iudicium noſtrum eſt in bonum, & in malum. Et quòd ex tribus radicibus malum iudicium oritur.

Quæſt. IIII.

QVAERITVR de iudicio, quòd hic dicitur quod procedit ex ſuſpitionibus, an ſit licitum ſic iudicare aliquem ex ſuſpitione, vel præſumptione.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia ſuſpitio eſt opinio incerta, quæ habet ſe ad bonum, & ad malum 6. Ethi. actus vero humani ſunt particulares, & cõtingentes, & ideo incerti: igitur, vel nullo modo licebit de illis iudicari quod falſum eſt, vel licebit ex incertis iudicare, quæ ſunt ſuſpitiones.

Item ſi eſſet illicitum iudicare proximũ eſſet hoc, quia inferretur ei aliqua iniuria, & tamen non infertur, quia iudicium conſiſtit in ſola opinione noſtra, & non procedit exterius ad hoc, quòd realiter nocere poſſit: ergo non eſt illicitum.

Dicendum, quòd hic non agitur de iudicio quod pertinet ad iuriſdictionem quale ad iudicẽ pertinet. ſ. an liceat iudici ex præſumptionibus, vel ſuſpitionibus iudicare, ſed agitur de iudicio noſtro, quo intra nos opinamur malum de proximo ex aliquibus ſignis. Iſtud autem iudicium poteſt eſſe in bonum, vel in malum: in bonum quidem vt ſi ex aliquibus ſignis apparentibus ego iudicem de proximo meo, ꝙ vir bonus eſt, vel quòd ad bonam intentionem operatur, & tale iudicium non eſt prohibitum, quia nũquam eſt malum, quia ſiquis iudicat bonum p ſigna de eo, qui vere bonus eſt, laudabile eſt, etiam talia nũ quam prohibentur: ſi iudicet bonum de eo, qui malus eſt errat quidem ſed malũ non agit, quia defectus intellectus noſtri non eſt peccatum, ſed pena: hoc verum eſt, niſi quis vellet ea, quæ manifeſte mala ſunt, & quæ nulla intentione bona fieri pñt, iudicare bona eſſe, vel bona intentione fieri, vt ſiquis iudicaret aliquem adulterari ex charitate: nam hoc non eſt errare, ſed errare velle, & eſt graue peccatum, eſt tamen rarum, quia potius inclinatur homo de bono malum iudicare quàm de malo bonum, & de iſto iudicio, de bono non loquit̃ hic Chriſtus, & ẽt non ſolet vocari

iudicium absolute sumptum, quia iudicare de altero semper in malum sonat, scilicet, quòd praua de eo iudicantur, & istud iudicium est quod Christus hic vetat, quia vt communiter malum est.

Ad hoc tñ sciendum qñ fit malum iudicium. Dicẽdum, ꝙ est considerandaradix, ex qua oritur: sunt aũt tres radices, vna est si aliquis in se malus est, quia qui sibi conscius est malorum credit alios similes esse, ga putat esse difficile, ꝙ alij homines abstineant ab illis vitiis, in quibus ipse est, sic dicitur Eccles iast. 10. in via stultus ambulans cum ipse sit insipiẽs omnes stultos extimat. Secunda radix est ex eo, ꝙ aliquis male afficitur ad alterum: nam cum quis contemnit, vel odit aliquem aut irascitur, vel inuidet ei, ex signis leuissimis opinabitur quacunque mala de ipso, quia vnusquisque faciliter credit id quod desiderat, & sic mouetur homo faciliter ad credendum omnia bona, q̃ de ipso dicuntur, quia vellet se talem esse, vel saltem talem putari. Tertia radix est experientia longa. s. qñ quis diu expertus est aliquos homines mala operari ex signis facilius comprehendit malitiam in eis, & in similibus, sic dicit Aristot. 2. Rheto. ꝙ senes sunt maxime suspitiosi, quia multoties experti sunt aliorũ defectus, iuuenes autem, qui pauca viderunt non suspicantur malum, sed omnia credunt bona esse, vel ad bonum fieri Prouer. 14. Innocens credit omni verbo, idest, simplex vel insipiens, qui paucam experientiam habet omnibus credit. nam vir bonus etiam si innocens non credit omnibus, quia proximum peccatum est fallere, & falli, vt dicit Hiero. idest, fallere velle, vel talem se constituere, vt faciliter falli possit: nam boni debent esse astutissimi infra 20. estote prudentes, sicut serpentes, & tamen prudentia serpentis stat in hoc, quòd nõ vult credere omni verbo, immo nõ vult audire, quia timet fraudẽ latere Psal. 57. sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. Primæ duæ radices iudicandi malæ sunt, quia manifeste pertinent ad peruersitatem iudicantis, scilicet, ad prauum iudicium, & malum affectum: nam ꝙ quis iudicet alios malos esse, quia ipse malus est prauitas iudicij est, quòd vero mala iudicet, quia malã cupit iniquitas voluntatis est: ideo istis duobus modis iudicare semper est peccatum, iudicare autem tertio modo habet aliqualem rationem, quia experientia præteritorum certificat hominem aliqualiter circa ea, quæ contingunt, & in quantum causat aliquã certitudinem tollit, vel diminuit conditionem suspitionis, & tamen istud iudicium aliquando est illicitum, & aliquando licitum, vt dicetur immediate.

Pro hoc autem considerandum, quòd ea de quibus iudicamus, aut sunt nota, aut non, si nota, ita vt nullo modo ignorari possint iudicare non est illicitũ, vt si quis iudicet aliquem homicidam, vel furem esse, quia ipse vidit eum furari, vel occidere hominem, sic dicit August. in lib. de sermo. Dom. & extra de re. iur. cap. estote. scilicet, de his autem, quæ non possunt bono animo fieri, vt stuprum blasphemiæ, furtum, ebrietates, & similia permittitur nobis iudicare. Si autem non sint omnino nota, sed ex signis colliguntur, aut illa signa sunt omnino euidentia, aut non, si sunt euidentia licitum est iudicare, vt si quis vidit nudum cũ nuda, solum cum sola inter quos nullum impedimẽtum consanguinitatis, vel affinitatis erat, licet nihil aliud viderit, potest iudicare eos fornicatores, quia etiam iura ex violenta præsumptione sententiam ferunt, vt colligitur extra de præsumptio. capitulo afferte.

Si autem signa non sunt euidentia, sed leuia potest fieri tripliciter.

Est enim primus gradus quando ex leuibus signis alicuius mali, incipit quis dubitare de bonitate proximi quem prius bonum credebat, & hoc est peccatum veniale, & prouenit ex humana infirmitate, & tentatione sine qua vita ista non ducitur, vt dicit glos. prima Corinthio. quarto, & hoc nõ vocatur proprie iudicium, sed suspitio, quia iudicium dicit diffinitionem, & certitudinem quam saltem ipse iudicans habere se putat, hic tamen non est diffinitio, quòd aliquis malus sit, sed dubitatio, scilicet, incipere dubitare an bonus sit ille, qui prius sine dubio credebatur bonus.

Secũdus gradus est quãdo ex leuibus signis malis venet quis firmiter in animo, quòd proximus suus malus sit, & hoc peccatum mortale est, scilicet, quando quis iudicauerit de proximo aliquid quod est peccatum mortale, vt esse adulterum, symoniacum, si tamen quis ex istis leuibus signis firmiter iudicet de aliquo malum aliquod quod sit veniale, erit istud iudicium peccatum veniale, vt si iudicaui, quòd proximus meus sit mendax iocosus, quòd veniale est. Istud autem vocatur proprie iudicium, quia importat sententiam firmam, & est istud contra charitatẽ scilicet, quòd quis de proximo suo malum aliquod credat quod tamen constat, quilibet debet præsumere bonum, nisi probetur contrarium extra de præsumptio. capitu. vlti. & tamen per istam leuem præsumptionem nihil probatur: ideo qui per illam certissime credit aliquem malum esse, contra charitatem agit, & peccat hoc proximum cõtemnit: tale autem iudicium prohibitum est, sic dicit Chrysosto. super Matthe. Dominus non prohibet Christianos ex beneuolentia corrigere alios, sed ne per iactantiam iustitiæ suæ Christiani Christianos despiciant, ex solis suspitionibus odientes ceteros, & condemnantes, sic etiam dicit glos. prima Corinthiorum quarto, si suspicationes vitare non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen diffinitiuas firmasque sententias continere debemus.

Tertius gradus est quando quis ex leuibus signis nõ solum firmiter tenet proximum esse malum, sed etiam procedit ad punitionem eius tãquam vere peccauerit, & hoc est grauius, quia non solum est contra charitatem, sed etiam contra iustitiam: vnde semper est peccatum mortale, & de talibus a fortiori intelligitur, quòd nõ est iudicandum, quia etiam si quis non sit iudex potest moueri ad inferendum nocumentum proximo ex eo, quòd male iudicat de eo, vt si patet ex leuibus signis, ꝙ contra se commisit aliquod peccatum, & hoc est grauius quàm solum iudicare eum esse malum, quòd iudex ex sola suspitione, sine probatione sufficienti moueatur ad puniendum aliquem etiam peccatum mortale est, & tamen non agitur hic de isto iudicio, & sic apparet quando iudicare de proximo sit peccatum, & quando non.

Sed obijcietur, quòd nũquam sit licitum iudicare proximum de peccato aliquo, nisi quando est contra Deum, quia dicit Chrys. super Matth. hoc diximus negligentes ostendere, ꝙ hic sermo non est positus de proximis non iudicandis, qui peccãt in Deum, sed qui in nos peccant: qui enim non iudicat proximum propter peccatum in se commissum illum, nec Deus iudicat propter peccatum, sed dimittit ei debitũ, sicut & ipse dimisit. Dicendum, ꝙ Chrysost. accipit iudicare, idest, punire, vel accusare, & tunc verum est, ꝙ melius est nobis remittere proximis peccata, quæ commiserunt contra nos q̃ accusare, vel pœnam exigere, in peccato autem contra Deum nulli possumus remittere, sed magis debemus eum accusare, nec sustinere saltem audire iniurias Dei, quòd sicintelligat Chryso. patet, quia dicit, qui non iudicat proximum propter peccatum in se commissum illum nec Deus iudicat propter peccatum, sed dimittit ei debitum, sicut & ipse dimisit, & ita etiam dicit ante hoc, quòd in proprijs iniurijs esse quempiam patientem laudabile est: iniurias autẽ Dei dissimilare est impiũ, & sic qui potest punire peccantem nunquam debet tales iniurias remittere, hic tñ loquimur de iudicio, quo quis iudicat proximum esse malum ex aliquibus signis leuibus, siue ergo iudicet eum malum esse in aliquibus, quę ad Deum pertinent, siue in eis, quę pertinent ad proximum, habet locum distinctio supra posita. Ad primum dicendum, quòd in actibus humanis tam in iudicio quàm extra iudicium aliquid iudicandum est nunquam tamen nisi ex certitudine, certitudo tamen non accipitur eodem modo in omnibus rebus, sed fm genus rei, & artis. quia, vt dr 1. Ethi. par est, idest, æquale Mathematicum suasiones accipere, & rhetoricum demonstrationes expetere. s. Mathema habet certitudinem per demonstrationem: si ergo sit contentus minori certitudine peccat contra conditionem artis suæ, rhetoricus autem habet certitudinem ex persuasione. Si ergo in materia rhetorica petat quis demonstrationem, peccat contra genus artis: ita est in actibus humanis, quia nõ potest in eis haberi certitudo per demonstrationem, sed potest certitudo esse per testes, vel per aliqua signa euidentia, si quis ergo ad iudicandum sit contentus minori certitudine peccat, & ita est de illo, qui in iudicio ex solis suspitionibus leuibus condemnat aliquem, vel in corde suo firmiter concipit aliquem malum esse ex sola suspitione.

Ad secundum dicendum, ꝙ per hoc quòd quis in corde suo iudicat aliquem malum esse sine euidenti probatione, iniuriatur ei, quia contemnit ipsum, & contra charitatem agit.

An omnia talia dubia iudicij sint semper interpretanda in meliorem partem. Et quòd melius est nos abstinere a iudicando proximos in rebus dubijs. Et quòd interpretari aliquid in meliorem, vel deteriorem partem stat dupliciter.

Quæst. V.

QVÆRETVR cum in iudicijs istis sint interdum multa dubia vtpote quando sunt signa leuia, quæ non concludunt sufficienter aliquem esse malum, an omnia talia dubia sint semper interpretanda in meliorem partem.

Aliqui dicunt, quòd non, quia iudicium debet esse de eis, quę vt in plurimum accidunt, quia ad ea, quæ raro accidunt leges nõ adaptantur. ff. de legi. l. ex his, & l. nam ad ea, & tamen, vt in plurimum accidit, ꝙ homines male agant, quia stultorum infinitus est numerus Eccles iastes 1. & omnis ætas ab adolescentia sua prona est in malum Genes. octauo. ergo magis iudicandum est dubium in peiorem partem.

Item Aug. iudicit, quòd ille pie, & iuste viuit, qui est rerum integer extimator in neutram partem declinando; ille tamen, qui dubia interpretatur in meliorem partem declinat in alteram partem: ergo non est dubium interpretandum in meliorem partem.

Item nemo tenetur diligere proximum plusquã seipsum, & tñ circa seipsum debet hõ interpretari dubia in partẽ deteriorem iuxta illud Iob 9. verebar oĩa opera mea: ergo ea q̃ fuerint dubia circa proximos interpretanda sunt in deteriorem partem. Dicendum est, ꝙ est generale debere dubia interpretari in meliorem partem: & ideo quando dubium est an aliquis sit reus criminis, vel alicuius debiti, magis debet interpretari, quòd non sit reus absoluendo ipsum potius quàm condemnando: etiam si essent æqualia signa ad absoluendum, & condemnandum extra de fi. instru. cap. inter dilectos in fi. & de proba. cap. ex literis nisi in casibus ibi notatis, & istud est in iudicio contentioso, idem autem est in iudicio quo quis proximum iudicat in corde suo, quia tunc omnia dubia debet in meliorem partem interpretari, vt dicit Augu. lib. de sermo. Domini, & Beda, & extra de reg. iur. cap. estote. s. hoc loco. nihil aliquid vobis præcipi extimo, nisi vt ea facta, quæ dubium est, quo animo fiãt in meliorem partem interpretemur, sic ẽt dicit Glo. Ad Rom. 14. & hoc rationabile est, quia aliàs faceret quis proximo iniuriam sine causa: nam quilibet credendo est bonus nisi probetur contrarium de præsumpti. c. vlt. probatio autem non fit ex præsumptione leuissima: ideo ꝙ ex leui signo quis firmiter teneat proximum suum malum esse, est facere ei iniuriam, quia contemnitur, & creditur non esse bonus etiam nondum probato contrario: ideo ea quæ dubia sunt, vel omnino relinquenda sunt, vt dubia, ita ꝙ nihil de illis iudicemus, vel si iudicauerimus debem⁹ iudicare ea bona esse aut saltem, ꝙ signa illa, quæ nos mouent ad malum non sunt sufficientia ad probandum malum quod suspicamur. melius tñ est, ꝙ abstineamus a iudicando proximos in rebus dubijs sic dicit Aug. lib. de sermo. Dñi. s. duo sunt in quibus temerarium iudicium cauere debemus. i. cum incertum est quo animo quid factum sit, vel cum incertum est qualis futurus est, qui nunc, vel bonus, vel malus appa ret. Primũ est pp e1, quæ in præsenti sunt, quia errare possumus iudicando aliquem esse nunc bonum, vel malum, quia poterit esse, ꝙ sit nunc contrarium eius quod credimus, cum nesciamus quo animo res fiant. Secundum est propter futurum, quia licet nunc credamus aliquem esse bonum, vel malum quod nunc euidenter non constat, apparebit forte post paucum tempus determinate illum esse alterum quàm nos credimus, & ita periclitatur auctoritas nostra: ideo nõ est bonum in dubijs præcipitare iudicium. Apostolus quoque hortatur istud 1. Cor. 4. s. nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dñs, qui illuminabit abscondita tenebrarũ, & manifestabit consilia cordiũ s. omne iudicium circa dubia, quod fit nunc sit ante tẽpus, quia dubia non sunt nunc nota, veniet aũt Deus. s. die iudicij, & reuelabit oĩa abscondita nostra quantumcunque in tenebris facta sint, & etiam si in solo corde considerata fuerint, & tunc oẽs cognoscent, & poterunt iudicare de quolibet homine quid bona intentione, & quid mala egit, nunc vero non est tẽpus iudicandi, quia nondum ista reuelata sunt, & loquitur ibi Apostolus de iudicio quo quis iudicat proximũ in corde suo cum dicit mihi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer, vel ab humana die, idest, ego non curo, quòd vos, vel aliquis homo hoc tempore iudicet me, quia istud iudicium nihil est cum quotidie fallatur, sed illud erit verum iudiciũ quod fiet quando Deus reuelabit abscondita tenebrarum.

Ad primum dicendum, quòd pluries accidit ab hominibus malum fieri quàm bonum, & potest contingere, quòd ille, qui interpretatur dubia in meliorem partem frequentius fallatur, sed melius est, quòd quis frequentius fallatur habens bonam opinionẽ de aliquo malo homine quàm quòd interpretans dubia in deteriorem partem frequentius verum dicat, aliquando tamen fallatur. s. habens malam opinionem de bono viro, quia habendo opinionem bonã de malo viro nulli fit iniuria, nec est cõtra

charitatem

charitatem quando hoc fit propter dubium habendo tamen opinionem malam de bono viro iniuria fit ipsi: ideo melius est in bonum quàm in malum dubia interpretari.

Ad secundum dicendum, quòd aliter debemus interpretari dubia iudicando de rebus, & aliter iudicando de hominibus in iudicio. In quo de rebus iudicamus. s. an hoc, vel illud sit verum non attenditur bonum, vel malũ ex parte ipsius rei de qua iudicamus, vnde nihil sibi nocet qualitercũque de ea iudicem⁹, sed attenditur ibi bonum, vel malum ex parte iudicãtis solum bonum. s. si vere iudicet, malum autem si falsè iudicet, quia verum est bonum intellectus, & falsum est malum eius 6. Ethico. & ideo in iudicio de rebus non oportet alicui fauere ad hoc, ꝙ dubia in meliorem partem interpretemur, sed quilibet debet conari ad hoc, quòd iudicet de rebus secũdum quod sunt, & non est magis interpretandum ibi dubium in bonum quàm in malum, immo nec potest interpretari cum iudicando de rebus non attendamus aliquod bonum, vel malum ipsarum rerum, sed solum intellectus nostri: in iudicio autem quo iudicamus de hominibus præcipue attenditur bonum, & malum ex parte eius de quo iudicamus, qui ex hoc honorabilis habetur, ꝙ iudicatur bonus, & habetur contemptibilis, ꝙ iudicatur malus: ideo cum in hoc iudicio de bono, & malo illius agam⁹ principaliter, & bona sint fauorabiliora, & sunt amplianda, mala autem sunt restringenda cap. odia. de reg. iu. lib. 6. debet iudicari in dubio potius aliquis esse bonus quàm malus, quia magis debemus niti ad bonum quàm ad malum nisi appareat ratio manifesta in contrarium, quia tunc non possumus iudicare bonum, si quis autem taliter iudicando erret non propter hoc est malus, quia iudiciũ de particularibus contingentibus non perficit directe intellectum, sed magis volũtatem, quæ illa debet eligere, & quia illa est de bono, potius debemus inclinari ad iudicandum bonum in casu dubio.

Ad tertium dicendum, quòd interpretari aliquid in meliorem, vel deteriorem partem stat dupliciter. Vno modo ex quadam suppositione. s. quando quis vult remedium apponere aliquibus malis, quæ timẽtur, quia tunc debet interpretari id quod deterius potest accidere ad hoc, quòd remedium firmius apponatur: nam si interpretaremur in meliorem partem. s. paruum esse periculum, prouideremus de paruo remedio, & posset accidere malum grauius de quo nõ fuerat iudicatum: ideo melius est in dubijs ad ponendum remedium interpretari deteriora, & istud generale est, siue velimus in rebus proprijs, siue in alienis contra pericula prouidere. Alio modo interpretamur aliquid bonum, vel malum. s. diffiniendo illud sic esse, quando non est talis res contra quam non oportet remedium quærere, & tunc vel erit iudiciũ de rebus, vel de persona; si de rebus non oportet immo non potest interpretari in bonum, vel in malum, sed debet conari iudicans ad hoc, quòd verum iudicet. Si autem sit iudicium de persõnis debemus interpretari in meliorem partem, vt supra ostensum est.

Quid autem vides. Hic ostendit Christus, quòd proximus non est temerarie arguendus, hoc autem contingit qñ quis in peccato existens arguit alium de aliquo pctõ æquali, vel minori, quia hoc regulariter est illicitum: ideo dicitur. *Quid vides festucam in oculo fratris tui.* Idest, qũo potes videre. vocatur festuca peccatum paruum in comparatione ad trabem, quæ signat peccatum magnum, vt si quis habeat odium fraternũ, ꝙ est graue peccatum, & fratrem suum arguat de leui ira, quæ est in comparatione odij paruum peccatum, sic dicit Hiero. super Mat. de his loquitur, qui cum mortali crimine detineantur obnoxij minora peccata non concedunt fratribus, idest, non permittunt accusata, vt si forte ille in ira peccauerit, tu autẽ odio eum reprehendas: quantum autem inter festucam, & trabem tantum inter iram distat, & odium, odium quippe ira inueterata est, fieri autem potest, vt si ira scaris homini velis eum corrigi, non autem si eum oderis. s. quia ille, qui alterum odit nullum bonum ei vult, & tamen correctio bonum quoddam est.

Et trabem in oculo tuo non vides. Idest, peccatum magnum quod trabes significat, & est metaphora, quia sicut festuca, & trabes differunt magnitudine, & paruitate, grauitate, & leuitate, ita & peccata, quia quędã sunt grauia alia leuia grauia sunt, quę cum magna difficultate expiari possunt, & de illis satisfieri. Leuia autem dicuntur illa, quæ possunt faciliter expiari, vt dicit Aug. in Enchiri, & super Epistolam ad Corin. & 25. distin. §. criminis ista sunt, quæ vocamus venialia, idest, digna venia, vel remissione, etiam dicuntur quotidiana, quia quotidie, idest, frequentissime ista homo committit, licet interdum peccata mortalia, quę sunt parua comparata ad alia mortalia magna dicuntur quotidiana, vel leuia, vt dicit Magister 4. Sentendistin. 14. talem modum comparandi ponit Apostolus 1. Corin. 3. dicens peccata quædam esse, vt fenum alia vt stipulam, alia vt lignum. s. quòd sicut differunt ista in maiori, & minori facilitate cremationis, ita & peccata differunt, quia quædam tam in hoc sęculo quàm in futuro facilius expiabuntur quàm alia, & ita Christus fecit duas differentias peccati hic per trabẽ, & festucam. s. magnum, & paruum peccatum, aliqui intelligunt per festucam solum veniale per trabem autem mortalia, sed non est verum, quia quomodocunque quis arguat proximum suum de minori peccato quàm sit illud, in quo ipse est, habet locũ ista lite ra contra eum; ideo quodlibet peccatum magnum vocatur trabes, & quodlibet minus illo inquantum comparatur ad ipsum vocatur festuca. Et dicitur in oculo fratris tui non quidem, quòd trabes possit esse in oculo, sed ad significandum periculum quod sequitur homini existenti in peccato: nam siquis festucam, vel trabem in manu, vel pede aut alia parte corporis habeat non est manifestum periculum. In oculo autem est grauissimum periculum, quia nihil est extraneum quantumcunque paruum sit, si sit dũtum quod non noceat oculo, si sit in eo, vel appropinquet ei possitque ipsum in totum destruere, ita est de peccato respectu eius, inquo est, scilicet, conscientiæ nocet, quia destruit eam. Alia etiam ratio est, quia Christus voluit ostendere, ꝙ q est in vno peccato gra ui non potest alterum arguere, scilicet, quia impeditus est rationabiliter vt non possit, sicut ille qui vult aliquid facere, & non videt illud, non poterit facere quidquam, ita est si quis in oculo habeat impedimentum nihil videt, & sic nihil potest facere, & quanto fuerit res posita in oculo maior magis impedier sum: ideo dixit, quòd trabem habet in oculo hypocrita, scilicet, magnum impedimentum ita, vt non possit iuste videre peccatum proximi ad arguendum illud.

Proximus autem dicitur habere festucam pp duo. Primo ad significandũ, ꝙ minus est impeditus oculus eius, & iõ melius ipse potest arguere hypocritam q̃ argui ab eo. Secundo, quia mirabile est qũo habens trabem in oculo possit videre festucam in oculo alterius cum minor sit res visibilis quàm impedimentum visus, & sic innuitur, quòd nullo modo videre potest, idest, non potest videre ad arguendum iuste quandiu trabem in oculo habet, & si arguit iniuste facit. *Aut quomodo dicis fratri tuo.* Idest, qũo poteris dicere quasi

quasi dicat, non poteris, quia non videbis cum habeas trabem in oculo, & dicitur fratri tuo quia homines sunt fratres inter se: sic enim Christus vocari instituit infra 23. omnes vos fratres estis, & patrem nolite vocare vobis super terram.

Sine eijciam festucam de oculo tuo. Idest, permitte, ꝙ eijciam festucam, in quo innuitur, quòd ille, qui alterum arguit de peccato recte aufert peccatum de cõscientia eius, sic dicitur infra 18. si peccauerit frater tuus corripe ipsum &c. quòd si te audierit lucratus eris fratrem tuum. *Et ecce trabes est in oculo tuo.* Idest, tu habes trabem in oculo, & dicis, quòd vis festucam eijcere de oculo alterius, & impossibile est, quia non videbis eam. *Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo.* Taliter arguẽtem proximos vocat hypocritam, quia quòd quis in grauibus peccatis existens velit proximum de minoribus arguere fit, vt communiter ex inani gloria, vt ostendat quis se esse bonum, & bonitatis zelatorem, & hoc est esse hypocritam, cum velit videri bonus, & non est, vel vocatur hypocrita ad vituperandum eum, vt ostendatur magnitudo peccati, sic dicit Chrysosto. quòd vbicunque vult Christus ostendere aliquod peccatum magnum a contumelia incipit. iuxta illud serue nequam omne debitum dimisi tibi &c. & ideo dicit hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo. s. quilibet videt, & cognoscit melius, quæ sunt in ipso quàm aliquis alius, quia nemo scit, quæ sunt hominis nisi spiritus hominis, qui in eo est. 1. Corint. 2. & quilibet seipsum magis diligit quàm aliũm, & ita rationabilius poterit eijcere peccatum magnum de conscientia sua quàm peccatum paruum de aliena.

Et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Idest, tunc videre poteris ablato impedimento, idest, trabe de oculo tuo, in quo innuitur, quòd peccatores non sunt interdicendi corrigere proximos, sed quòd quandiu sunt in peccatis non possunt bene illos corrigere.

An peccat ille, qui existens in peccato arguit alterum de peccato. cum accusare vitia officium est bonorum. tamen qui sibi non prodest in grauibus, & alteri prodest in minoribus peccatis peccat dupliciter.

Quæst. VI.

QVAERETVR an peccat ille, qui existens in peccato arguit alterum de peccato.

Dicendum, ꝙ aut iste arguens vult arguere proximum ex superbia, vel inuidia, aut alio iniusto zelo, vel ex bono desiderio. Si primo modo est illicitum, quia tales non quærunt proximi vtilitatem, sed superbiunt ex comparatione peccatorũ eorum, quasi ipsi nihil egerint, & tunc non prodest eis arguere, sed peccãt, quia superbię actum exercẽt, & ad finem superbię, sic dicit Augu. lib. de sermo. Domini, temere iudicant de incertis, & facile reprehendunt, qui magis amant vituperare, & damnare quàm emendare atque corrigere, quod vitium, vel superbia est, vel inuidentia: sic etiam siquis ex solo desiderio inanis gloriæ, vt bonus videatur, alium arguit peccat si ipse in peccato est, & cõtra tales Christus hic loquitur specialiter, scilicet, hypocrita eijce primum trabem de oculo, scilicet, si bono desiderio, & ex charitate proximũ de peccato argueres magis teipsum argueres, & tamen non facis: ergo ex desiderio humanæ gloriæ arguis, sic dicit Chrysosto. super Matthæum, vis non alios sanare, sed per bonam doctrinã malos actus celare, & scientiæ laudem ab hominibus quærere, & non ædificationem mercedis a Deo, & sic est hypocrita. tales autem iniuste nolunt alios arguere, quia istud est solum officium bonorum, quòd mali sibi vsurpare non debent, sic dicit Augustinus lib. de sermo. Domini, accusare enim vitia officium est bonorum, quia cum mali faciunt alienas partes agunt, sicut hypocritę, qui tegunt quod sunt, & ostendunt id quod non sunt.

Si autem bono zelo quis proximũ arguat dico autem bono zelo non quidem ex charitate, quia illam nõ habet, qui in mortali existens alium vult arguere, sed ex desiderio quodam boni proximi, quia etiam existens in mortali potest desiderare vitam æternam proximo, & velle, quòd recedat de peccato, & hac intentione poterit velle arguere ipsum, & tunc dicendum, quòd aut peccata istius arguentis sunt notoria aut non, si primo modo non licet ei arguere proximum, quia licet posset moueri bono zelo, tamẽ istud opus in seipso ad præsumptionem pertinet, scilicet, ꝙ qui sibi non prodest in grauibus peccatis velit prodesse alteri in minoribus eum liberando. Et peccat iste dupliciter, scilicet, peccato præsumptionis, quia assumit officium quod sibi nullo modo competit, & peccato scandali, quia scandalizat proximos, qui cognoscunt peccata ipsius esse maiora quàm illa de quibus alium arguit: si autem non sint peccata notoria aut aliquo modo publica, debet de peccatis suis iste secretè pœnitere, & tunc poterit licite proximum arguere, si tamen arguat eum antequam pœniteat peccat vitio præsumptionis, quia aliena corrigere vult non correctis suis, non tamen peccato scandali cum peccata sua nõ sint manifesta, & hoc Christus innuit cum dicit eijce primum trabem de oculo tuo, & tũc videbis eijcere festucam de oculo fratris, si tamẽ peccata alicuius fuerint notoria, sicut non licet ei manẽti in illis proximum arguere, ita nec postquam pœnituit licebit ei arguere proximum, quia licet tunc non sit peccatum præsumptionis cum sit iste vere correctus, & ex charitate agat, est tamen peccatum scandali, quia constat proximis de peccatis istius, & non de emendatione, vel pœnitentia: ideo oportet, quòd sicut fuerunt peccata istius publica, ita aliquanto tempore omnibus scientibus a peccatis abstineat, & cum iam potuerit esse creditum publicè, quòd iste est emendatus licebit ei proximum arguere. Hæc autem vera sunt de correctione fraterna, vel Euangelica, quæ non fit ex iurisdictione, sed ex charitate, secus autem de iudiciali negocio, quia iudici etiam si sit in peccatis quantumcunque grauibus quandiu iudex est, licet ei corrigere, & punire quoscunque peccantes in similibus, vel minoribus peccatis, immo tenetur hoc facere, & licet ipse peccet in talibus peccatis publice manendo, quia per hoc alios scandalizat, minus tamen malum est, quòd manendo in illis puniat delinquentes in similibus quàm quòd ipse manere velit in suis, & aliena propter sua impunita relinquere, quia tunc dupliciter peccat, scilicet, proximos per peccata sua scandalizando, & illud ad quod tenetur ex officio omittendo.

Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & canes conuersi dirumpant vos. 32. q. 6. in princ. 11. q. 3. c. nolite.

Nolite sanctum. Hic regulat Christus affectum hominis ad proximum respectu boni conferendi, scilicet, quòd bona spiritualia, & diuina nõ dentur oĩbus hominibus, & dependet ex precedentibus, quia cum supra diceretur de non iudicando innuebatur, quòd nulli

nulli proximo facere malum debemus saltem leuiter opinando malum de ipso in corde nostro, ex quo putaret quis quòd etiam bona generaliter erant danda omnibus hominibus, & dicitur, quòd nō, scilicet, nolite sanctum dare canibus.

Chrysosto. aliter continuat dicens iusserat superius Dominus diligere inimicos, & benefacere eis: ne ergo cogitarent Sacerdotes etiam quæ Dei sunt eis cōi care talem extimationem conpescuit dicens. *Nolite sanctum dare canibus.* Ac si dicat mandaui vobis diligere inimicos, & benefacere eis de vestris corporalibus bonis, non tamen indifferenter de meis spiritualibus, quoniam in natura nobiscum communes sunt, & nō in fide. Deus autem beneficia carnalia dignis, & indignis similiter præstat, non autem gratias spirituales.

Nec mittatis margaritas vestras ante porcos. Eadem sententia esse potest. i. q̄ canes, & porci accipiantur pro eisdem, & margaritæ, & sanctum pro eodem, & erit sensus, q̄ secreta sacræ scripturæ, & res diuinas non debemus communicare hominibus carnalibus, qui sola voluptate sęculi fruuntur, quia isti sunt, sicut porci, & vilescerent in conspectu eorum omnia, quæ dicerētur, etiam si sunt dicenda infidelibus, & contentiosis, qui non bene credunt, sed magis habent animū resistendi, & impugnandi ea, quæ dicuntur, talibus autem mysteria sacræ scripturę declarare esset reddere eam infirmiorem, quia magis tunc posset sibi resisti quàm cum ignoraretur, & isti proprie vocantur canes, quia canes sunt iracundi, & litigiosi multum latrantes, & faciliter, & indiscrete ad iram concitabiles 7. Ethic. cap. 8. & tales sunt illi, qui sunt faciles ad resistendum, & impugnandum fidem, vel mysteria scripturę, talibus autem illa declarare peccatum est. Vel potest intelligi, quòd sanctum dicatur ipsum quod habet sanctitatem, vel causat illam, sicut sunt sacramēta, quæ nos sanctificant, canes sint infideles, vel hęreti ci, qui sunt litigiosi contra fidem, & istis non sunt dāda sacramenta: quandiu enim quis infidelis esse vult peccatum est dare sibi aliquod sacramentum etiam si petat: immo etiam si quis diceret ego nolo credere, sed manere in Gentilitate, & tamen volo recipere baptismum non esset ei dandus. margaritę autem sunt secreta scripturę, & porci sunt homines carnales quibus non sunt mysteria ista reuelāda: est enim grauius esse canem quàm porcum: canibus enim ideſt, infidelibus nec est dandum sanctum nec etiam margaritæ, quia ea, quę prohibentur dari malis Christianis, a fortiori prohibebuntur dari infidelibus, quia omnis infidelis est carnalis, ideſt, bona sęculi appetens. Nam appetere bona futura ex sola recta fide prouenit quam infidelis non habet, nihil ergo infidelibus dabitur, scilicet nec sanctum nec margaritę, fidelibus autem, qui sunt porci, ideſt, carnales prohibetur margaritas dari, sed non sanctum, quia sacramenta danda sunt cuicunque fideli. De hoc dicit Augustin. lib. de sermone Domini, sanctum est quod corrumpere nephas est, cuius sceleris voluntas rea tenetur quamuis illud incorruptibile maneat, & intelligitur de sacramentis, quæ corrumpere, ideſt, indigne illis vti nephas est, & tamen licet quis conetur polluere sacramenta ipsa in se non polluuntur, quia quæ sancta sunt contaminari non possunt, mens autem hominis rea efficitur quasi sacramenta verè polluerit, margaritę autem sunt quæcunque spiritualia magni extimanda sunt, ideſt, spiritualia, quæ sunt habenda in magno honore, sicut sunt secreta sacrę scripturę margaritę dicuntur propter precij magnitudinem, & pulchritudinem sic Chryso. dicit sanctum est, sicut baptismus, & gratia corporis Christi, & huiusmodi mysteria tantæ veritatis margaritę sunt, quia sicut margaritæ incluse coF cleis positę sunt in profundum maris, sic mysteria diuina verbis inclusa posita sunt in altitudine sensus sacrę scripturę, vel potest intelligi, quòd margaritæ, & sanctum pro eadem re accipiantur, sed diuersa ratione, ita quòd vtrunque sit ipsum secretum sacrę Scripturæ, sed sanctum dicitur, quia non debet contaminari: margarita autem, quia non debet contemni, ita etiam mali homines sunt simul canes, & porci, canes quidem, quia litigiosi, porci autem quia immundi, vt ait Augustinus libro de sermone Domini, melior tamen sensus est, quòd sint distincta, vt supra diximus.

Ne forte conculcent eas pedibus. Ideſt, vt non conculcent, & non significat hic forte aliquod dubium, quia certum est, quòd si margaritæ inter porcos ponantur G conculcabunt eas, quia comedere non poterunt: sic accipitur supra quinto ne forte tradat te aduersarius iudici, & tamen certum est, quòd auersarius iudici traderet eum cum quo contendebat, vt ibi ostensum est. homines carnales conculcant margaritas, ideſt, mysteria diuina eis proposita, quia illa contemnunt: sic dicit Augusti. calcari dicitur quidquid contemnitur Glo. dicit, quòd ponitur ne forte, quia possunt resipiscere, & non conculcare margaritas, melius tamen dicitur, quòd forte non importet aliquod dubium, quia aliàs significaretur, quòd verisimilius erat, quòd non conculcarent eas, & tamen forte conculcarent, H quia ita intelligitur omnis oratio, in qua ponitur dictio dubitatiua, hic tamen magis certum est, quòd conculcarent eas quàm econtrario: ideo non debet poni, vt dictio dubitatiua, sed sicut supra diximus.

Et conuersi disrumpant vos. Ideſt, conuertantur contra vos, & lacerent corpora vestra. Est sensus si quis ponat margaritas ante porcos putabunt eas esse cibos suos quos comedere consueuerūt, & cum inuenerint esse lapides durissimos conuersi in iram conculcabunt pedibus, quòd comedere non potuerunt, & exardescent contra eos, qui apposuerunt eis margaritas, & lacerabunt ipsos: sic est de carnalibus hominibus, quia si quis dicat eis mysteria scripturæ, & res diuinas, putabunt ipsi, quòd sunt aliquæ fabulæ iocosæ ad gaudendum carnaliter, & cum nullum saporem in eis inuenerint, quia non sunt cibi eorum irascentur contra dicentes ista, quòd voluerint eos a I voluptatibus suis distrahere, & aduersabuntur eis tanquam contrarijs operum suorum, & dicent illos esse hypocritas, & inuentores nouarum doctrinarum, sic dicit Chrysostomus, porci non solum carnalibus actibus margaritas conculcant, sed etiam post modicum conuersi per inobedientiam rumpūt præbitores earum: frequenter etiam scandalizati calumniantur eos quasi dogmatum nouorum sectatores. Potest etiam intelligi referendo ad canes, quòd si quis apposuerit eis sanctum conuersi disrumpent eum, ideſt, apponentem, quia apposuit rem non conuenientem, vel resistent ei argumentis aut importuno clamore negantes veritatem Scripturę, sic etiam dicit Chrysostomus, canes conculcantes sancta sordidis actibus rumpunt disputationibus suis prædicatorem veritatis.

Aliter potest intelligi de infidelibus, qui se fingunt humiles, vt dicantur eis secreta Scripturę, deinde cum didicerint conuertuntur, ideſt, redeunt ad iniquitatem suam, & detrahunt impugnando ea, quæ audierunt, vt dicit Chrysostomus in quadam Homilia.

An licitum sit infidelibus dare sacramenta. Et quòd Baptismus est ianua omnium sacramentorum, & fundamentum. Et quæ pœnitentia requiratur infideli suscepturo baptismum.
Quæst. VII.

QVAERITVR circa prædicta an licitum sit canibus, ideſt infidelibus dare sanctum, ideſt sacramenta aliqua.

Dicendum, quòd aut quæritur de sacramento baptismi aut de alijs, si de alijs dicendum, q̄ non sunt danda eis quousque fuerint effecti fideles, & baptismum susceperint: nam non proficiunt sacramenta alia, nisi existenti in fide, & prę̄supposita fide, qui autem baptismum suscipere non vult non habet fidem, cum Saluator dicat, quòd qui non fuerit baptizatus condemnabitur Marc. 16. & non solum non prodessent sacramenta taliter percepta, immo vere non poterant suscipi, licet exteriores cęremoniæ sacramentorum fierent, quia characteres sacramentorum præsupponunt characterem baptismalem, vnde ille, qui per ignorantiam cum non esset baptizatus, & crederet se baptizatum fecit se promoueri vsque ad presbyteratum, non suscepit ordinem aliquem, sed iubetur baptizari, & de nouo ordinari. extra de presbytero non bap. c. siquis & ca. veniens, a fortiori ergo qui neglecto baptismo, & non suscepto vult alia sacramenta recipere, non poterit recipere in eis sacramentum nec rem sacramenti, quia omisit baptismū, qui est ianua omnium sacramentorum, & fundamentum eorum, vt in allegato cap. veniens, & ob hoc Augu. & doct. communiter vocant baptismum sacramē tum fidei, & non aliquod aliud, licet omnia sint sacramenta fidelium, & hoc, quia per solum baptismum fides inchoatur, quod apparet, quia petenti baptismum fides proponitur, & ibi se credere profitetur quod in nullo alio sacramento fit: non ergo debet dari sacramentum aliquod, si ante susceptum baptismum illud petierit.

Sed obijcietur, quòd prius infideli sit dandum sacramentum pœnitentię quàm baptismi, quia dicit Augu. lib. de pœnitentia omnis, qui iam suæ voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentū fidelium, nisi pœniteat eum veteris vitę nouam non potest inchoare, ab hac pœnitentia cum baptizantur soli paruuli immunes sunt.

Dicendum, quòd in omnibus adultis requiritur pœnitentia antequam baptismum suscipiant non quidē pœnitentia, quæ est sacramentum, sed pœnitentia, quæ est virtus cuius actus est detestari peccatum, ideſt, displicere sibi de illo. non tamen requiritur, quòd infidelis peccata commissa confiteatur Sacerdoti ante baptismum, & quòd absoluatur de illis immo etiam si ipse velit non debet hoc permitti, quia esset mutare naturam sacramentorum, & confessio ista nihil valeret, & etiā Sacerdos absoluere nō posset de aliquo peccato, quia claues sacramentales solum habent exercitium super fideles: infidelis igitur, qui baptizari vult, dolebit de peccatis suis, ideſt, q̄ tanto tempore mansit in infidelitate, & etiam de alijs peccatis, & iste dolor erit solum in corde nec requiritur aliquid alterum, & istud est pœnitentia requisita ante baptismum ad inchoandum nouam vitam, & dixi nihil alterum requiri, scilicet, non satisfactionem, sicut in pœnitentia sacramentali, quia baptismus delet omnia delicta, scilicet, tam quantum ad maculam quàm etiam ad totum reatum pœnæ, & hoc verum est de delictis contra Deum. Secus de commissis contra proximum, sine sit iniuria illata, siue damnū datum: tenetur enim semper satisfacere. Si autē petat infidelis baptismū, A aut vult per hoc credere, aut manere in Gentilitate: si credere vult dandus est, quia iam non est canis cum infidelitatem deposuerit. Si autem velit baptizari, & non credere vtpote, quia per baptismum putat se posse consequi aliquam vtilitatem temporalem, vel sanitatem corporis, vt dicitur 4. Sen. distin. 6. vel alia similia, vt quia putat hoc proficere ad cęremonias magicas, non est sibi vllo modo dandum, quia implicat cōtradictionem, qui baptismum petit, & fidem tenere non vult, cum ipsa forma baptismi sit quædam professio fidei, scilicet, Trinitatis, & a baptizando debeat peti necessario an credere velit: iste ergo qui adhuc canis est, sacramentum recipere non debet.

B *An hominibus carnalibus fidelibus sacramenta sint danda. Et quòd carnalis homo appellatur porcus. Et quòd materia pœnitentiæ est ipsum peccatum. Et quæ sacramenta dicantur necessaria, quæ non.*
Quæst. VIII.

QVAERITVR an porcis, ideſt, hominibus carnalibus fidelibus tamen sanctum dandum sit, ideſt, sacramenta.

Dicendum, q̄ istud non est hic prohibitum, quia hic solum prohibetur dari sanctum canibus, ideſt, sacramenta infidelibus, porcis autem, ideſt, carnalibus prohibetur margaritas apponi, ideſt, dari vel reuelari secreta sacræ Scripturæ, sed non prohibetur illis dari sanctum. Est tamen distinguendum de sacramentis, quia quædam sunt sacramenta necessitatis simpliciter, & alia non. De primis, vt est baptismus, & de hoc non est locus dubitandi, quia iam præsupponitur istos carnales esse baptizatos cū sint fideles. Alia sunt sacramenta, quæ sunt necessaria, sed nō simpliciter, sicut confirmatio, & pœnitentia, Eucharistia, & extrema vnctio.

Confirmatio est necessitatis sacramentum non, q̄ per illud conferatur aliquid sine quo non sit aditus ad vitam æternam: nam iam per baptismum gratia collata est, quæ facit dignum vita æterna, sed est sacramentum necessitatis, ideſt, est necessarium quod non contemnatur, quia si contemnitur non est aditus ad vitam æternam.

De isto dicendum, quòd omni fideli petenti illud dandum est quantumcunque sit porcus, ideſt, carnalis, & existens in notorijs, vel manifestis delictis, solū autem debet admoneri, vt a tali conuersatione resipiscat. sacramentum pœnitentiæ est necessarium, scilicet, supposito quòd quis habeat peccatum, quia si quis omnino sine peccatis maneret, non esset ei pœnitentia necessaria, quia materia pœnitentiæ est ipsum peccatum, nemo tamen est sine peccato prima Io. 1. si dixerimus, quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus: ideo pœnitentia oībus est necessaria, & ista nulli quantūcunque pessimo est neganda: immo eōrio pessimis hoībus est magis necessaria, & isti sunt magis inducendi ad eam cum per ipsam mundētur, qui prius erant porci. Sacramentum Eucharistię etiam est necessarium cum Christus dixit, q̄ nisi manducaremus carnem suam non haberemus vitam æternam Io. 6. & Ecclesia statuerit fideles teneri ad recipiendū saltem semel in anno extra de pœni. & remis. cap. omnis: istud tamen est sacramentum excellentissimum ad quod immundis accedere non licet, quia iudicium, ideſt, condemnationem sibi manducarent prima Corint. 11. in hoc ergo habet locum, q̄ sanctum, ideſt, sacramentum istud sanctissimum non datur porcis, ideſt, carnalibus. Est tamen distinguendum, quia aut isti carnales sunt in peccato manifesto, q̄ possit vocari publicum, aut non, si sunt in notorio, vel publico

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam si petant Eucharistiam est eis neganda. Si vero peccata sua non sint publica, sed constet de eis Sacerdoti a quo petunt Eucharistiam aut petunt secrete, aut publice, si secrete debet negari Eucharistia, & exprimi causa, scilicet, quia manent in peccato, si vero publice petant non potest Sacerdos eos prohibere, quia tunc puniret eos publice pro peccato occulto, & tamen debet esse cum dolore. s. quòd propter peccata sua permissus est venire in hanc necessitatem, vt teneatur Eucharistiam dare homini quem scit esse peccatorem.

Sacramentum extremę vnctionis est necessarium, sicut confirmatio. s. vt non contemnatur, quia sine eo suscepto potest esse salus non tamen eo contempto, hoc autem etiam non est dandum porcis, idest, carnalibus: datur enim, solum existenti in limine mortis: si quis ergo morti propinquus de peccatis præteritis pœnitere nollet: etiam si extremam vnctionem peteret non esset ei danda: ita enim se habet extrema vnctio ad pœnitentiam, & Eucharistiam, vel saltem ad pœnitentiam, sicut se habent alia sacramenta ad baptismum: sicut enim nullum sacramentum dandum est, ei qui baptizari non vult, ita nec extrema vnctio est danda eis, qui petere nolunt, maxime quia ipsa est augmentum gratię, & ad remissionem venialium, gratia autem augeri non potest, nisi in eo, qui illam habet, sed gratia non suscipitur de nouo, nisi per baptismum, & pœnitentiã: ẽt venialia non possunt remitti, nisi remittantur mortalia: nihil ergo est, in quo prodesse possit extrema vnctio ei, qui pœnitere non vult: & iõ non est ei danda. s. si publicę patet, ꝙ non vult pœnitere, secus autẽ si diceret se pœnituisse, & de hoc esset dubium, ita ꝙ non constaret publice eum manere in delictis, quia tunc etiam si Sacerdos sciret, ꝙ iste non pœnituerat, teneretur ei dare extremam vnctionem, sicut tenetur ei dare Eucharistiam occulto peccatori petenti illam publice.

Alia duo vltima sacramenta, scilicet, ordo & matrimonium nullius necessitatis sunt, quia nec sunt necessaria directe ad salutem tanquam sine ipsis habitis non sit salus: nec etiam vt non contemnantur, quia si quis proponat nunc illa recipere non peccat propter hoc, vnum tamen eorum est sacramẽtum dignitatis. s. ordo, quia ordinatus constituitur ad aliquid administrandum, & sic pręcellit omnibus non habentibus illam ministrationem.

Aliud est sacramentum infirmitatis, scilicet, matrimonium quod a Christo principaliter fuit introductum, vt est remedium contra carnis fragilitatem 1. Corin. 7. melius est nubere q̃ vri. i. tẽtationem pati, & non posse sustinere, & ibidem, vnusquisque vxorem suam habeat propter fornicationem. s. euitandam, de primo istorum. s. sacramento ordinis. Dicendum, ꝙ multis negatur, quia est sacramentum dignitatis, & non debent admitti ad illud, nisi qui digni sunt: ideo qui patiuntur aliquam notam indignitatis, etiam si non sit peccatum non admittuntur ad ordinem sacrum, vt illegitimi, & bigami, & cęteri irregulares, & illi, qui per peccata sua in quibus manent seipsos indignos reddunt quandiu in illis manserint, non sunt admittendi ad ordinem: omnis enim ordo Sacer dignitas est, vt dicit Greg. 4. distin. cap. denique in tex. & gl. indignis tñ portæ dignitatis patere non debent extra de excessione prela. cap. inter dilectos, quæ autem sint crimina, quæ repellunt quem ab ordinatione, & quæ conditiones requiruntur in ordinandis ponunt ab Apostolo prima ad Timo. 3. De matrimonio autẽ cum sit sacramentum datum in remedium infirmitatis, & illa infirmitas sit cõis oĩbus hoĩbus, & quantomagis carnales fuerint tanto est in eis maior, non debuit prohiberi alicui homini, & ita est, quia nemo prohibetur matrimonium contrahere nisi ipse se, prohibuerit. s. votum solemne faciendo de castitate seruanda quod fit per ingressum religionis extra, qui cleri. vel vouem cap. rursus, vel ordinem sacrum accipiẽdo, quia per hoc etiam votum solemnizatur de vo. & vo. redemp. cap. quòd votum lib. 6. alij autem matrimonium contrahere possunt, licet sint quædam impedimenta non quidem generaliter ad non posse contrahere, sed specialiter ad non contrahendum cũ hac, vel cum illa, vt cognatio affinitas disparitas cultus, & sic de alijs de quibus non est propositum dicere, ex his ergo apparet, quæ sacramenta sunt a quibus prohiberi debent porci, idest, carnales, & quæ sunt eis danda.

An sit nobis licitum reuelare, & prædicare infidelibus mysteria fidei. Et quomodo in fide res se habent dupliciter. Item quòd regula operandi quam Christus tradidit nihil valet, nisi præsuppositа fide. Et quæ sunt, quæ infidelibus non sunt prædicanda. Et quæ primo nuncianda.

Quæst. IX.

QVAERETVR cum dictum sit infidelibus non esse dandum sanctum. i. sacramenta: nec etiã margaritas. i. mysteria sacræ Scripturæ, an licitum sit nobis reuelare infidelibus mysteria fidei, vel aliquid de fide.

Dicendum, quòd aut istud erit prędicando, aut docendo via doctrinali, & scholastica. Si prędicando dicendum, quòd in fide res habent se dupliciter. Quędam sunt tanquam quidam articuli manifesti, qui ab omnibus, vel a plurimis sciuntur, tã a fidelibus quàm infidelibus, vt Christũ fuisse Deũ, & hoĩem, & ipsum fuisse passum, & surrexisse, & similia: nã hoc, licet non crederetur ab oĩbus, oẽs tamẽ sciunt, ꝙ Ecclesia hoc tenet: & etiã infideles, qui inter nos cõuersantur illud sciunt. Alia sunt, quæ magis occulta sunt, vt est virtus sacramentorum quid operentur, & quomõ, & cęremoniæ ministrationis ipsorum, & alia, quæ latent in sacra Scriptura. De primis dicendum est, ꝙ licet prædicatori ista annunciare infidelibus, quia necesse est, quòd fides prædicetur infidelibus, vel saltem antequam hoc necessarium fuit, quia Christus iussit prædicari Euangelium omni creaturæ infra 28. & Marc. 16. non enim poterat mundus credere nisi aliquis prædicasset. ad Rom. 10. nunc autem non est tanta necessitas enunciandi fidem infidelibus, quia iam pertotum mundum annuncita est, & qui non credunt non omittunt credere quasi quid credendum sit ignorent, sed quia credere nolunt: vtile tamen est fidem annunciare infidelibus si interdum ex hoc veri similiter fructus aliquis expectatur, alioquin autem frustra est, nec est laudabile rem sacratissimam inutiliter annunciare velle, quando tamen prędicator fidem annunciauerit infidelibus potest eis dicere articulos principales fidei, de quibus dictum est, & hoc quia non est possibile fidem proponi nisi illos explicando, cum substantia fidei consistat in illis, possunt etiam proponi omnia, quæ in Euangelio scripta sunt, cum Christus iusserit Euangelium prædicari omni creaturæ, debet tamen esse ordo, quia in Euangelio sunt quædam, quæ pertinent ad fidem, & alia, quę dirigunt operationem: operatio præsupponit fidem, quia regula operandi quam Christus tradidit nihil valet nisi præsuppositа fide quam ipse tenendam docuit: & ideo prædicator inutiliter, & inordinate se haberet, si simul proponeret quidquid in Euangelio est, sed prius ea, quę ad fidem pertinent proponenda sunt, quę si fuerint susceptа erudiendi sunt, qui crediderint in eis, quæ ad operationem pertinent, si vero non suscipitur fides, frustra erit aliquid de regula operationum proponere: solã ergo fidem a principio prędicabit, nisi interdum aliqua præcepta Christi de moribus faciant ad confirmationem, vel declarationem fidei, quia tunc introducentur propter fidem.

Sed obijcietur, quòd etiam isti articuli non sint proponendi infidelibus: quia ideo mysteria Scripturę non proponuntur infidelibus, vel carnalibus, vt non scandalizentur. sicut dicitur in litera. ne cõuersi disrũpant vos, idest, scandalizentur contra vos, vt exponit Chrysostomus, & tamen audiendo articulos istos scandalizantur infideles: ergo non sunt ista eis prædicanda.

Dicendum, quòd si quis videret infideles dispositos vniformiter ad non recipiendum doctrinam fidei, sed obstinatos in errore, non deberet eis prædicare fidem, non quidem, vt euitaret scandalum, sed quia est prædicatio inutilis, & inhonestum est rem honorabilem inutiliter exponi, scandalum autem in his nihil obstare potest si quis crederet, quòd aliquis fructus sequeretur ex prædicatione fidei, quia in rebus necessarijs vtilius scandalum nasci permittitur quàm earum veritas relinquatur: sic enim erat de fide Christi a principio, quia omnes Iudei scandalizabantur audientes prædicare Christum esse Deum, & Gentiles irridebant hominem crucifixum posse esse Deum 1. Corint. 1. nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, & tamen Apostoli nihilominus prædicabant etiam Iudæis vetantibus annunciari quidquam in nomine isto Actuum quarto, & quinto: sic etiam Paulo prædicante Athenis mortuorum resurrectionem Philosophi Epicurei irridebant vocantes eum seminiuerbium, idest, verborum seminatorem. Actuum decimoseptimo, & tamen ipse prædicare non desistebat, ita nec esset nunc fidei prædicatio dimittenda propter cuiuscunque scandalum si fructus inde securus putaretur, si autem sint talia, quæ non sunt articuli principales, quos oporteat proponi credituris ex necessitate, non licet infidelibus talia prædicare, vt de Eucharistia, & de virtutibus sacramentorum, & de cęremonijs eorum. Ratio est, quia ista sunt ardua, & infideles non poterunt ea comprehendere: nam Christum fuisse Deum, & fuisse crucifixum, & resurrexisse, licet credere nolint, intelligunt tamen quid significet, & quid Ecclesia in hoc credat: si tamen quis infidelibus voluerit ostendere virtutes sacramẽtorum, quæ sunt res arduæ, non poterunt intelligere quid saltem Ecclesia per hoc sentiat. ideo non sunt eis ista proponenda. Secundo, quia quilibet artifex, ꝙ intẽdit aliquem finem vult deducere ad eũ faciliori modo quo potest, alioquin peccatum est per plura facere quod potest fieri per pauciora 8. Topi. fides autem est de rebus difficilibus ad quas non pertingit intellectus noster naturali lumine: & ideo vocantur nõ apparentes ad Heb. 11. quanto ergo fuerint plura de fide proposita simul, tãto maiorem difficultatem inducent ad hoc, quòd assentiatur eis: & ideo prædicãs quanto pauciora de fide proponere potuerit proponere debet. dico autem quanto pauciora, quia aliqua sunt, quæ sunt de necessitate fidei, vt proponantur. s. ea quæ pertinent ad personam Christi inquantum est Deus, & homo, & fuit causa efficiens redemptionis nostrę per passionem suam, quia ad hoc tota lex ordinatur: & etiam tota fides. s. vt credentes vitam habeamus. Ioan. 20. reliqua autem non sunt de integritate fidei quantum ad hoc, quòd proponi necesse sit,

sed istis semel creditis faciliter credet alijs, & si omnia proponantur simul tanta se difficultas offeret intellectui hominis infidelis, quòd credere nollet. nam de quolibet faciet specialem difficultatem, cum tamen si artificialiter proponerentur non fieret difficultas de omnibus per se, quia quidã articuli sunt, qui sunt tanquam principia ad alios quibus creditis necesse est assentire alijs, quia sequuntur ex illis illatione necessaria, hoc autem infidelis, quia adhuc rudis est non videt: & ideo seipsum intricat in tanta rerum difficultate, & præstat sibi causam ad hoc ille, qui inordinate ista prædicat proponendo omnia simul: ideo siquis prædicat fidem Iudæis, proponere debet principales articulos, quia omnes habent probationem quandã ex Prophetis suis, & lege. sicut Christus dixit Io. 5. scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam eternam habere, & illę sunt quæ testimonium perhibent de me, quòd autem aliquis prædicator velit proponere Iudæis aliquid vltra ea, quæ ex libris eorum colligi possunt, inordinate agit, quia ad illa faciliter induci poterunt propter Scripturas suas nisi sit mens eorum omnino obstinata, si tamen alia proponantur, quæ nullo modo videntur habere testimonium ex libris suis non putabunt se habere aliquam causam credendi, vt si proponeretur eis de clauibus sacramẽtalibus, & de potestate ministrorum ad consecrandum: ideo nullo modo sunt eis ista proponenda quousque crediderint articulos principales fidei prænunciatos in lege sua, quod est credere in Christum, & tũc quidquid eis propositum fuerit credent, tum quia tenebuntur credere propter statum fidei susceptum, tum quia Deus illuminabit corda eorum ad facilius assentiendum omnibus credendis: & etiam ad intelligendum postquam ipsi semel sponte subiecerunt intellectum suum in obsequium Christi iuxta illud Isa. 7. nisi credideritis nõ intelligetis. Si autem quis prædicet Saraceno, vel Pagano annunciare debet ei solum paucos articulos, qui pertinent ad ostendendum Christum esse Deum, & hominem, scilicet, quòd sit Trinitas personarum vnus Deus, & quòd Christus est vna de illis personis diuinis, & etiam est verus homo, & hoc est, quod pertinet ad personam Christi. Deinde quia Christus non assumpsit carnem, nisi propter redemptionem nostram, & propter hanc est fides, & redemptio fuit per mortem eius, debet annunciari tãquam principalis articulus mors Christi, ista prædicari sufficit, licet de resurrectione simul cum passione dicendum sit. Hoc modo prædicabat Pau. qñ incepit prędicare Corinthijs nihil aliud addens prima Cor. 2. ego cum venissem ad vos fratres non me iudicaui scire aliquid inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. per hoc, quòd dicit Christum Iesum ostendit id quod pertinet ad personam eius. s. esse Deum, & hominem, inquantũ dicit crucifixum ostendit mortem eius pro redemptione nostra. postquam autem Corinthij fuerunt aliqualiter instructi in his incepit Apostolus prædicare eis maiora eod. cap. & sequenti. Ratio prędictorum est, quia si duo, vel tres articuli cõcedantur, necesse erit omnes alios concedi. siquis. n. concedat Christum fuisse verum hoĩem sciet, ꝙ potuit pro nobis mori, & si concedat eum esse verum Deum, sciet, ꝙ potest nobis dare vitam ęternam, & si concedat, ꝙ mortuus est pro nobis suppositis etiam duodus primis sciet necessario, ꝙ nos redẽpti sumus per mortem eius, quia impossibile est Deum aliquid facere voluisse quod facere non potuerit, & factum non fuerit. His suppositis necesse erit concedi cęteros articulos, siue de sacramento Eucharistiæ, siue de generali resurrectione, siue de virtutibus sacramentorum, siue de potestate Ecclesiæ, quia arguetur sic

Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus dixit hoc,& erat Deus,vt concedis: ergo verum est,si autē neges ipsum dixisse ista negabis Codices Euangelicos ex quibus solis apparet ipsum esse Deum,& hominem, & sic oportebit rursus negari principia,quæ concessa sunt.ipsum esse Deum, & hominem, vel si nolis ea negare omnes articulos iā diffinitos,& quid quid Ecclesia vniuersalis in futurū diffinierit,oportebit concedi hoc modo paucis articulis propositis fides prædicabitur sufficienter, & nō occurret magna difficultas infideli ad credendum, quæ occurreret si omnia simul proponas.

Secunda causa est, quia quando annunciatur fides infidelibus nō omnes credunt, sed quidam potius conantur,vt possint fidem subuertere, vel argumentis,aut calumnijs infirmare,quod quidem fieri non potest in cordibus eorum, qui aliquid sapiunt,quia cū quidquid creditur verum sit, omne verum sit de sensabile,non poterit aliquid de fide sufficienter impugnari,quia vero omnia consonant existentia,idest, omnia vera,apud eos tamen,qui pauca nouerunt potest fides infirmari per argumenta infidelium: ideo debet dari quantum minor occasio potuerit infideli bus ad impugnandum fidem, hoc autem est, quòd pauca de fide nouerint:non enim potest contra fidē arguere, nisi qui nouerit quid fides continet, simile 37.distin.cap.qui de mensa,scilicet,aduersus Mathematicos non pōt qs arguere imperitus matheseos,& aduersus Philosophos non potest disputare,qui ignorat dogmata Philosophorum,si autem multa de fide infidelibus prædicata fuerint,erit eis magna facultas impugnandi nos, si autem pauca sciuerint erit illis parua occasio,quanto pauciora ergo poterit prædicator debet eis annunciare,dum tamen fidei integritatem annunciet intelligendo,vt supra.

Tertia causa est,quia siquis velit infidelibus multa de fide proponere,dabit eis occasionem contemnēdi fidem, quia quædam sunt ad fidem pertinentia, quæ consistunt in solis cęremonijs, sicut sunt sacramenta,quæ cęremoniæ cum ex seipsis nullam virtutem habeant, est difficile infidelibus credere in talib⁹ esse virtutem aliquam,quia nihil credunt ibi fieri,nisi quòd ipsę res per se possunt, proponendo tamen omnia sacramenta,& ritus eorum, qui ad fidem pertinet,nihil proponitur, nisi quædā cęremoniæ quas infideles inutiles putarent,& videretur eis irrationabile esse talia credere,si a principio eis proponerentur ista tanquam aliquid quod est de fidei necessitate.Secus autem est in articulis principalibus, vt esse Christum Deum,& hominem, & fuisse pro nobis mortuum,quia licet ista sint difficilia infideli,tamen non sunt cęremoniæ aliquæ,quæ videantur in se inutiles esse,sed sunt quædam res, quæ si credantur vere esse magne sunt, non ergo debet prædicator fidei a principio proponere infidelibus sacramenta, licet etiam credi illorum efficaciam sit de necessitate fidei.

Quarta causa est, quia quidam articuli sunt non principaliter necessarij,qui tñ habent maiorem difficultatem ad hoc,ꝙ credantur quàm principales articuli,sicut sacramentum Eucharistiæ:licet enim quantum ad recte intelligentem non sit difficilius assentire vni articulo quàm alteri,cum quilibet articulus dicat aliquid supernaturale, quodlibet autem supernaturale est infinitum, quia miracula omnia infinitum sunt,& nō requiritur maior potestas ad vnum quàm ad alterum, qui ergo concedit vnum articulum credet necessario possibile esse quidquid in alijs dicitur, & tñ quantum ad ea,quæ apparent prima facie intellectui possibiles difficultates sunt in sacramento Eucharistiæ quàm in hoc, quod est Christum esse Deū & hominem,quia hoc saltem intellectus capit,licet assentire nolit.sicut capit hominem habere corpus & animam,Christum tamen cum tota sua magnitudine esse sub parua hostia, & sub qualibet particula illius,& cum esset Christus vnicus in tota Hostia debito diuisa illa in plurimas partes,quòd in qualibet sit integer,& ita de pluribus alijs difficultatibus videtur fortasse hoc maius credere quàm credere omnes alios articulos,& tamen hoc pertinet ad fidem,siquis ergo volens infidelibus annunciare fidem proponeret difficultates sacramenti Eucharistiæ,& similia,faceret maiorem difficultatem quàm in omnibus articulis principalibus fidei,& sic rarissimi essent,q credere vellent,cum nec intelligere possent quid esset credendum.

Si autem quæratur de via doctrinali,& scholastica, an sic infidelibus sacra Scriptura proponenda sit.

Dicendum,quòd non,quia iste modus est ad ingrendū mysteria Scripturæ, sicut fit in scientia Theologica, quæ ea quæ magis dubia, & obscuriora in Scriptura videntur,tractat, & discutit,ad quæ fideles accedere permittantur intelligent, quę sunt in fide plenè,& erit eis copiosus locus ad impugnandum, sicut est nobis aduersus eos, cum habeamus sacros libros veteris testamenti quos ipsi habent, & quia interdum in doctrina sacrę Scripturę occurrunt aliqua, quæ sunt infirmiora, idest, magis obscura quàm cętera, ita quòd intellectui etiam credenti non ita plenè satisfit in illis, sicut in alijs. Si autem talia infideles scirent,esset eis magnus locus impugnandi, & nobis saltem infirmis minor locus resistendi.non ergo sunt admittendi infideles ficadoctrinam Scripturæ, quia essent, vt exploratores quæ infirma terræ considerare venerunt. Genesis quadragesimosecundo,& de istis potest etiam intelligi litera ista propriè, scilicet, ne detur sanctum canibus, & etiam margaritæ, idest, secreta Scripturę quæ magis via doctrinali aperiuntur quàm prædicando, posset autem interdum consequi bonum admissis aliquibus infidelibus ad doctrinam sacram Scripturæ,vt in plurimum tamen malum sequeretur,& potius cauenda sunt scandala quàm quærenda lucra,quæ non sunt necessaria.

An licitum sit fidelibus docere infideles aliquam scientiam non pertinentem ad sacram Scripturam. Et quomodo consuetudo nostra debet esse cum infidelibus. Et scientiæ,quæ sunt tradendæ infidelibus.
Quæst. X.

QVAERETVR an licitum sit fidelibus docere infideles in aliqua scientia non pertinente ad sacram Scripturam.

Dicendum, quòd licet Iudæos, & saracenos & omnes infideles inquantum sunt inimici nominis Christi possemus iuste detestari, & abijcere a nobis omni conuictu nostro, ex sola tamen misericordia toleramus eos extra de Iudæ.& Saracenis capitul. & si Iudæos: debet tamen conuersatio eorum nobiscum esse talis, quòd non cedat in offensam Dei, aut fidei præiudicium, vt colligitur eodem capitu.quia tunc deberemus eos abijcere, & non solum illos, qui ad nos nihil attinent, sed etiam multum attinentes, vt si conuertatur alter coniugum de infidelitate, potest manere cum altero adhuc infideli,dum tamen non cohabitet sibi in iudicium Christi,quia tunc matrimonium dissolvitur, scilicet,quia recedit fidelis ab infideli,etiam inuito prima Corint.7.& extra de diuor. capitu. gaudemus,

demus, in omnibus aūt in quibus non est præiudiciū fidei, nec contra Deum possumus communicare Iudæis,& cæteris infidelibus.si aūt aliqua per ecclesiam vetita fuerint de cōmunicatione fideliū, & infideliū in illis non possumus sine Christi contumelia conuersari cū infidelibus, quia quod ecclesia iubet Christus iubet Luçę 10.qui vos audit me audit,& qui vos spernit me spernit. talis conuersatio prohibetur 2. Cor.6.quæ coniunctio Christi ad Belial, & fidelis ad infidelem? quasi dicat nulla, & hoc intelligitur in eis in quibus contrarij sunt,sicut Chrs est contrarius Belial,& lux tenebris,vt ibi dicitur,in cæteris autem,quę nec ecclesia vetuit, nec recta ratio fugienda suadet licitum est conuersari cum infidelibus. Ex hoc autem potest dici,quòd illæ scientiæ,quæ possunt directe,& immediate prodesse infidelibus ad impugnandum fidem non sunt eis tradendę a fidelibus, & quantum ad hoc nulla pars scientiæ theologicæ, vel pertinentis ad theologiam eis tradi debet, nam sicut seruis non permittitur habere arma in politia Socratis, & Platonis 2.Poli.ita, & Iudæis, qui serui sunt extra de Iudæ, & Sarra.cap.& si Iudæis non debent permitti arma, scilicet scientia sacræ Scripturæ, ista enim sunt proprie arma nostra 2.Corin.10.arma militiæ nostræ nō sunt carnalia,similiter quoque Iudæi non debent permitti vllo modo dominari Christianis extra de Iudæ, & Sarra. cap.præsenti, & cap.multorum, sed potius debent sic teneri inter nos, vt per effectum operis cognoscant se esse seruos eodem titulo cap.& si Iudæos quædam tamē scientiæ sunt, secundū quas quis constituitur dominus, vel præsidens aliorum,quia administrat aliquid super eos.sic aūt est scientia medicorū non ergo est licitum, ꝙ infideles a fidelibus istā additam illos subiectos habere. Potissime, quia multi infidelium sunt inimici nominis Christiani, & in hoc ius scientiæ exercitio est tutus nocendi locus. Ex hoc etiam patet, ꝙ nō debeant permitti addiscere iura humana ne postulare sciant, & fideles cogantur esse eorum clientuli, sicut aduocati clientulos habent.

Aliæ sciētiæ sunt, quæ directe non sunt ad hoc, ꝙ infideles possint fidelibus præesse, vel in aliquo eis nocere,vt Math.f.Geometria, & Astrologia. Has igitur non videtur inconueniens eis tradi, sicut cæteras, vt siquis fidelium pauper ex doctrina victum acquireret non videretur esse inconueniens, ꝙ etiā infideles in his doceret,melius tñ esset,ꝙ nec etiā in his,nec in aliquibus permitterentur a fidelibus doceri, quia iura volunt, quòd infideles viuentes inter Christianos,& maxime Iudæi sentiant se per effectum operis esse seruos, seruis tñ non permittebatur ab antiquo erudiri in his artibus: nam propter hoc vocant istę septem artes liberales, idest quia solis liberis hominibus addiscere eas licebat. nō ergo permittendū esset infideles in his instrui, sed exerceant manualia, quæ sunt artes seruiles de quibus victū habere possent hoc tamen in omnibus prouidendum est ne infidelibus permittatur publice titulus, vel auctoritas docendi Christianos, quia ei cui non competit dominari non competit docere patet de muliere primo ad Tim.2.scilicet mulierem autem docere non ꝑmitto, nec dominari in viro, sed esse in silentio. & sic ista duo,idest docere,& dominari ex eadem ratione prohibuit. infidelibus tamen vetitum est dominari directe, vel indirecte super fideles: nam propter hoc etiā Christianos colligere non licet extra de Iudę.& Sarra. cap.ex speciali. docere tamen est maior auctoritas, ideo non debet permitti eis titulus docendi publice. maxime, quia infidelis, qui palam, vel occulte detestatur nomē Christianum nihil sine inuidia, & fictione communicabit, quod tamen est contra conditionem doctrinę Sapien.7.& conabitur si secure poterit errores introducere.

An Christiani teneantur respondere infidelibus de eo, quod ab eis quæsierint. Et quomodo debent catholici caute respondere infidelibus. Et quando, & in quibus licet nobis respondere infidelibus,& in quibus non.
Quæst. XI.

QVAERETVR an Christiani teneantur respondere infidelibus de eo, quod ab eis quęsierint. Differt enim istud dubium a præcedentibus, quia etiā si non liceret docere eos,videtur,quòd propter honorem fidei, & ne videamur succumbere, respondere teneamur.

Aliqui dicunt, quòd tenentur fideles respondere infidelibus, quia 1.Pe.3.dicitur parati estote ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea fide, & spe,quæ in vobis est. ergo siue fidelis,siue infidelis petat de dubio, tenemur respondere ad hoc, quòd eis satisfaciamus.

Dicendum, quòd aut infideles petent aliqua dubia circa fidem, & sacram Scripturam, aut circa alias scientias. si circa alias scientias non tenemur eis respondere, quia per illas non distinguitur fidelis ab infideli,sed per solam fidem, & sacram Scripturam,vnde nullum est dedecus fidei, etiam si non respondeatur, & Beatus Petrus non obligauit nos ad satisfaciendum de his, sed solū de fide, & spe quæ in nobis sunt. Si autem quęrat infidelis de aliquo dubio circa fidem, aut quærit a viro simplici, aut a viro docto. Si a simplici debet confiteri ignorantiam suam, scilicet quòd non pertinet ad suam professionem de talibus respondere, quia melius est, vt seipsum, sicut est imperitum agnoscat, quā quòd insufficienter in dedecus fidei infideli respondeat, & propter hoc paucis permiserunt iura de fide disputare,& docere illam est de magnis gradibus ecclesiæ extra de hęretici capi. cum ex iniuncto, & ideo laicis prohibetur ibi prædicare, & docere fidem, & facere conuenticula,etiā secreta in quibus doceant, & hoc, quia presumitur, quòd ex ignorantia sua introducent errores.

Si autem sit vir doctus a quo quæritur,est quæstio de aliquo superuacuo, aut de re necessaria ad fidem dicitur de superuacuis, vt si peteret infidelis rationem aliquarum cęremoniarum ecclesię, vel causam sacramentorum,aut aliquid secretum in eis: nam istud licet ad fidem pertineat superuacuum tamen est,i.non est via per hoc volentibus habere introitum ad fidem. est autem quæstio necessaria ad fidem, vt si sit dubium circa aliquos principales articulos, vt Christum esse Deum, vel esse hominem, aut mortuum esse,vel surrexisse,& similia,quia sunt præcipua in fide, & si dubitaret infidelis de aliquo istorum non reciperet fidem. Etiam vtilis quæstio est in fide generaliter respectu Iudæorum si dubitent qūo aliquę auctoritates veteris testamenti pertinentes ad Messiam applicentur Christo, si sit quæstio inutilis non est respondendum, sed ostendendū quare rñderi non debeat,ſ.ꝙ dicatur infideli istud ad te non pertinet, quia est cęremonia fidelium, & dependet ab ipsa fide. Si autem in fide aliquid dubitas poterit tibi satisfieri, sed in cæremonijs non est satisfaciendum, immo nec potest non præsuppositā fide, quia sicut in Mathematicis conclusiones sequentes dependent ex præcedentibus, vt ex principijs, & siquis peteret demonstrari sibi conclusionem certissimam alicuius artis non demonstratis prioribus, peteret rem impossi-

impossibile, ideo prius de omnibus precedentibus negociandum erat, ita est in religione Christiana ceremonię pendent ex fide, scilicet ex potestate ecclesię, vt in plurimum, quę est articulus fidei: si prius, ergo non agatur de fide, vel non presupponatur esse veram non poterit disputari de his, & ita erit excusatio apud infidelem, sicut dicit Augu.li.de sermo.do. de superuacuis, & noxijs nihil respondendum est, sed hoc ipsum explicandum cur inquirenti talia non oporteat respondere. Si autem sit quæstio vtilis, aut infidelis solus petit, aut coram multitudine fidelium, vel infidelium, si solus, & putetur, quòd solutio quæstionis poterit ei prodesse soluenda est. Si autem creditur calumniari, vt per solutionem addiscat de quo postea fideles impugnet, non est respondendum, & sic intelligitur litera ista Margaritas non esse mittendas porcis ne conuersi disrumpant nos sic exponit Chryso.super Matthæ. scilicet canes conculcantes sancta sordidis actibus & disputationibus suis rũpunt prædicatorem veritatis, & Chryso.in homel. etiam dicit, quòd isti conuersi disrumpunt hominem, quia a principio fingunt mansuetudinem, vt addiscant, deinde cum didicerint detrahant, si autem sit multitudo fidelium presens, etiam si infidelis non querat bono animo, interdum potest sibi responderi, & debet, scilicet vt fideles, qui presentes sunt non desperent posse solui quæstionem illam, quam infidelis proposuerit, & ne reputent ex hac parte fidem infirmam, sic dicit Augu.lib.de sermo.do.qui nouit, quid respondeat debet respondere saltem propter illos quibus desperatio suboritur si propositam quæstionẽ solui non posse crediderint, & sicut fit hoc ne fides infirmetur in cordibus fidelium simplicium, ita etiã, vt non gaudeant infideles, & putent debiliter fundatam intentionem nostram, quæ non possit inconuenientia obiecta euadere, est autem magnus honor Christo, vt de his respondeatur, & doctrina fidei ab eo data glorificetur. 1.Pe.3. Dominum Christum sanctificate in cordibus vestris parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea fide, & spe, quę in nobis est, & sic innuit Beatus Petrus, quòd nos sanctificamus, idest honoramus Christum in cordibus nostris, quando satisfacimus dando rationẽ circa fidem, & spem. Interdum autem licet nobis nõ respondere, vt si fideles, qui presentes sunt non scandalizantur, etiam si non respondeatur, scilicet si intelligunt nequitiam infidelium quærentium, & tamen ad hoc oportet esse duo, scilicet quòd illud de quo quæritur sit tale in quo respondere sit aliquod præiudicium fidei saltem indirecte, scilicet quia datur inde infidelibus magnus locus arguendi, & oriuntur difficiles quæstiones, quia talibus dare aditũ periculosum est, præcidere vero illas est vtile. Secũdum est, quòd ille, qui respondere debet sit talis, qui possit caute excludere quæstionem infidelium, ita vt rationibiliter credant se exclusos, vel confusos, sic enim Christus interrogatus interdum faciebat, vt quando Iudæi accesserunt ad Christum quęrentes in qua potestate predicaret, ipse autem dixit interrogabo vos, & ego aliam quæstionem, quam si dixeritis mihi, & ego dicã vobis in qua potestate hoc facio, & dixit baptismus Ioannis, vnde erat de cęlo an ex hominibus infra 21, & Mar.11. Iudæi autem non ausi sunt respondere dicentes nescimus, & Christus dixit eis, nec ego dico vobis in qua potestate hoc facio. Quæstio quam faciebant Iudæi inducebat in se difficultatem non quidem, quòd Christus non posset ad illam respondere, sed quia istud erat reducere se ad principium scilicet ostendere se esse Deum, & a Deo missum, ad hoc autem probandum erat tota prædicatio, & omnia opera Christi quęcunque fecit, vnde non poterat responderi ad hanc quæstionem in vno verbo saltem satisfaciendo, ita vt Iudęis esset cognita veritas, quia si Christus dixisset ego facio hęc, quia Deus sum, vel a Deo missus, sequeretur vnum de duobus. s. q̃ vel Iudęi scandalizarentur, vel non crederẽt. Primum erat certum, quia infidiabantur, & vt caperent eum in sermone infra.22. & Io. 8. nam quando dixit antequam Abraham fieret ego sum, voluerunt eũ lapidare. eod. c. a fortiori si dixisset palam se Deum esse, si autem dixisset se a Deo missum non crederetur verbo eius, q̃ omnes operationes suæ præcedentes hoc manifeste ostendebant, & credere noluerunt Iudęi, quanto magis nunc non crederent, si solum verbo simplici asereret se a Deo missum, ideo non fuit tunc sibi cõueniens respondere, sed sic cõfundendo Iudęos euadere. ita & siquis sit vir peritus poterit caute intricare quærentem, vt non respondendo ad quæsitum excludat eum de proposito confundendo ipsum, istud autem quia non est semper, nec cuilibet facile respondere, bonum erit saltem propter astantes potissime si aliquibus astantibus possit esse fructuosa solutio quęstionis, sic. n. Chrs sępe interrogatus a maleuolis, q̃ retabant eum veritatem respondebat, quia præsentes erant alij quibus respõsio proficiebat, vt dicit Aug.li. de sermo.do. s. q̃ autem dominus quędã dixisse inuenitur, quę multi, qui aderant, vel resistẽdo, vel contẽnendo non receperunt, non putandus est sanctũ dedisse canibus, aut margaritas ante porcos misisse, dedit enim eis, qui capere poterant, & simul aderant, quos propter aliorum immunditiam negligi non oportebat, & quamuis tentantes ipsum in his, quę eis respondebat contabescerẽt, alij tamen, qui poterant capere ex illorum occasione multa vtiliter audiebãt, ita ergo, & nobis agendum est.

An simplicibus, & carnalibus hominibus respondendum sit in quæstionibus fidei. Vbi aperit quæ sunt vtiles quæstiones, & quæ noxiæ, & quæ curiosæ habeantur, item quid de maioribus quæstionibus.

Quæst. XII.

QVAERETVR an simplicibus, & carnalibus hominibus respondendum sit in quæstionibus fidei.

Circa simplices dicendum, q̃ aut simplices petunt informari circa fidem, & actiones in eis quæ sibi sunt necessaria, aut in alijs. Si in necessarijs semper respondendum est, vt si dubitent circa principales articulos, quia forte illos nesciunt, nam tunc nudam veritatem rerum eis dicere tenemur non expiscantes vlterius, quia ad illud non sufficerent capiendum. Si aũt petant aliqua non sibi necessaria, vt mysteria aliqua sacræ scripturæ, vel apertionem, & explicationem aliquorum dubiorum speculatiuorum in fide, non est eis respondendum, & hoc, quia non intelligerent, iuxta illud legere, & non intelligere negligere est, & istis mysteria scripturę, quando sunt abdita videntur esse magnę reuerentię, quia ignorantia, cum vero fuerint exposita cõtemnunt illa, sicdicit Chrysostomus, mysteria scripturæ his qui bonae mentis sunt, & intellectum habent reuelata honestate apparent, his autem qui insensibiles sunt, magis verecundentur reuerenda cum ignorantur: q̃d & sępe experti sumus in quibusdam, qui nimio desiderio ardebant, vt quædam mysteria scripturæ intelligerent, in quibus putabant res latere altissimas, quas postea dum cognitas sic venerabantur, cum vero illis palam propositа fuerunt, quæ latebant, dixerunt quasi fastidientes, credebamus hic maiora latere mysteria, vnde

vnde fuisset longe melius nihil illis fuisse expositum.

Circa carnales, idest homines seculares, qui solis sęculi voluptatibus, & bonis fortunę dediti nullam sacrarum Scripturarum dulcedinẽ sentiunt. Dicendũ q̃ aut quęrunt aliqua vtilia, aut noxia, aut superuacua, aut se maiora. De primis dicendum, quòd siue in moribus, siue in fide aliquid petat, quod ei possit esse vtile licet nesciamus quo animo illud accepturus sit responderi debet, quia per hoc mundati potest ab immunditijs suis, si tñ isti non quęrant non erunt eis ista ingerenda, quia contẽnent illa, sicut interdum quidã bonum habentes desiderium indiscretum tñ carnalibus hominibus res deuotas proponunt, quas illi fastidiunt, & irrident: non sunt ergo eis proponenda, hoc. n. prohibet lra, s. nõ mittere Margaritas ante porcos, sic dicit Augu.li.de sermo.do. mysteria veritatis, idest Margaritę non sunt dandę, nisi desiderantibus veritatem, & cum ratione humana viuentibus, si enim porcis eas miseris, idest cęnosę vitę delectationẽ grauatis, non intelligent preciositatem earum, sed extimant eas similes cęteris fabulis mundialibus, & eas actibus suis carnalibus concludunt.

De secundis dicendum, quòd nunquam est respõdendum, sed proponenda causa quare non respondeatur, vt dicit Aug.li.de sermo.do. tales sunt quæstiones aliquę quas solẽt proponere homines curiosi in sęculo, ad quarũ manifestã dissolutionẽ in errores est facile peruenire licet veritas omnibus nota: sit sicut est quęrere de predestinatione, & presciẽtia Dei: nam & siquis vir plene doctus cãm istorũ aperire sciret, curiosi tñ in sęculo non possunt peruenire ad intelligentiam eorum, quæ dicuntur, quia hoc presupponeret magnam exercitationem in scientia, & ideo cum intelligere non possint manent semper in dubio, & efficiuntur deteriores nescientes quomodo stet Deum presçire omnia, & non imponere rebus necessitatem sic eueniendi. Similes difficultates solent mouere circa sacramentum eucharistię, hęc autem sunt eis valde noxia, & diabolo instigante procurata, vt ex vno dubio cum intelligere rerum veritatem nequiuerint, in plura dubia, immo in multos errores incidant. Nunquam ergo in his respondẽdũ est curiosis, qui ista non capiunt, sed exponendũ eis plene, q̃ ad ipsos non pertineat ista quęrere, nec ad intellectum eorum sufficientes esse, vtpote principijs carẽtes, sicut nec possent instrui de veritate vnius demostrationis geometricę, vel astrologicę non presuppositis omnibus prioribus in illa arte.

De tertijs, scilicet superuacuis dicendum, q̃ etiam, nec his respondendum est, sunt enim quędam intra fidei ambitum, quæ omnino respectu sęcularium sunt superuacua, vt si quęrerent de potestate ecclesię, & quo deriuatur potestas succesiue ab vno põtifice in alterum, & vacante sede in quo consistit illa potestas, & quo de nouo acquiritur in eo, qui põtifex efficitur. oña. n. hęc penitus superuacua sunt ad hões secularis, non sunt tñ noxia, sicut precedentia, quia ẽt si in his ignorent non erit periculosus error, sicut circa predestinationem, vel presçientiam. causa patet, quia ex predestinatione, & presçientia si necessitatẽ futuris imponant sequit, q̃ nullus debeat conari ad bonũ cũ omnia necessaria eueniant, & nullus est periculosior error. De quartis, s. maioribus se ẽt non est rñdendum ista sunt expositiones articulorũ principaliũ fidei, vt scilicet quo se habeat Christũ esse simul Deũ, & homine, & ita de similibus, ista. n. non sunt noxia, nec superuacua, & tñ non possunt capi a simplicibus, ideo nec eis proponenda sunt licet bono animo ista petant cum non sufficiant ad ea: sic Christus dixit discipulis. multa vobis habeo dicere, sed non potestis modo portare illa Io.16. sed potius admonendi sunt isti nepetant hęc. Sic Beatus Petrus admonebat nouiter conuersos ad Christum non petere de rebus altissimis 1.Petri 2. sicut modo geniti infantes lac concupiscite, vt in eo crescatis, idest sicut infantes nouiter geniti non appetunt escam, sed lac, quia ad cibum solidum non sufficiunt, ita & vos concupiscite lac, idest sola fidei rudimenta, vt crescatis in eo, idest vt per ista rudimenta perueniatis ad altiorem cognitionem crescendo, sicut de lacte peruenitur in escam, sic etiã Apostolus nouiter conuersis proponebat res planas 1.Cor.3. s. tanquam paruulis in Christo lac dedi potũ vobis non escam, nondum enim poteratis, i. non poteratis capere escã, istud lac vocat ipse articulos fidei simpliciter, ppositos, vt patet pauloante illũ precedẽ. c. s. nõ iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Christũ Iesum, & hunc crucifixũ, & subdit cãm ibi, s. sapientiã loquimur inter perfectos, i. ista plana oĩbus, pponẽda sunt, res aũt altissimas in fide, quę ad sapientiam pertinẽt, solis perfectis, i. instructis proponimus, & cũ ab omnibus simplicibus, & curiosis cauendũ sit in solutione talium quęstionum, maxime tamen ab illis, qui litigiosi sunt, i. quęrunt ad hoc, q̃ arguãt, & arguendo glorientur, vel ꝓtemnãt rñdentes, cũ ipsi tñ nõ intelligãt quid eis dicat, sic dicit Aug.li.de sermo.do. cauẽdũ est ne quid aperiat ei, q̃ nõ capit, melius. n. quęrit, quod clausum est, quã id q̃ apertum est, aut infestat ꝓpodiũ, vt canis, aut negligit ꝓ ꝓtemptũ, vt porcus.

Petite, & dabitur vobis, quęrite, & inuenietis pulsate, & aperietur vobis. Omnis. n. qui petit accipit, & q̃ quęrit inuenit, & pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei? Si ergo cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester, qui in cęlis est dabit bona petentibus se? Omnia ergo quęcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hęc est enim lex, & prophetę. Intrate per angustam portã, quia lata porta, & spaciosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui inueniunt eam.

Lnc. 11. Ioan. 6. Iac. 1.

Tob. 4. Lucæ 6. Lucę 13. i.d in prin. 50 di. cap. ponderet. 10. q 1 cap. placuit.

Petite, & dabitur. In præcedentibus Christus introduxit euangelicam legem, hic autem ostendit eã esse obseruabilem: ista enim est vna de conditionibus legis, scilicet quòd sit possibile obseruari eam di.4.c. erit autem. ad obseruationem autem legis istius tria faciunt, scilicet imploratio diuini auxilij, conatus liberi arbitrij, euitatio mali consortij. nam sine his tribus non potest quis sufficienter, & faciliter bonum facere, ideo ista tria ponit Christus hic per ordinem. Secunda ibi.

Tria sunt sine quibus nemo põt sufficienter ac faciliter bonum facere. maxime adimplere legẽ Christi.

Intrate per angustam. Tertia ibi. *Attendite a falsis.* Prima in duas, quia primo ostenditur quid requirãt ad hoc, q̃ oratio sit exaudibilis ex parte ipsius orationis. Secundo ex parte orantis ibi. *Omnia igitur quæcunque.* Circa primum dicitur. *Petite, & dabitur vobis.* Exponit Chryso. si fueritis clementes ad fratres vestros non iniuste iudicando, nec male arguendo petite precibus die ac nocte òrantes, id quod vultis, & dabitur vobis.

Quærite, & inuenietis pulsate. Scilicet ieiunio, & oratione, & eleemosynis, sicut qui pulsat ostium non solum voce clamat, sed etiam manu. F

Et aperietur vobis. Ideſt quando feceritis ista permittetur vobis ingredi, & accipere, quod vultis. Aliter exponit Gregorius, scilicet petimus fide, quærimus spe, pulsamus charitate: primum petere debes, vt habeas, postea quærere vt inuenias, inuenta obseruare, vt introeas. Aliter exponit Remigius, scilicet petimus orando, quærimus recte viuendo, pulsamus perseuerando. Aug. autem lib. de sermone domini dicit. Petitio pertinet ad impetrandum animi sanitatem, vt ea, quę præcipiuntur implere possimus. Inquisitio autem ad inueniendam veritatem, quam cum quis inuenerit, scilicet veram viam, pueniet ad possessionem in qua pulsanti aperietur. Aliter etiam Aug. ibidem G dicit, ꝙ licet isti sensus boni sint longe melius ad instantissimā petitionē omnia referuntur, ſ. ꝙ ista tria significent illud, & tñ triplicatur sententia ad significandū, ꝙ instanter orandū est. Aliter tñ communus exponit, ſ. ꝙ per hoc significentur ꝓditiones ipsius orationis, quę sunt quatuor. vt Greg. dicit, ſ. pie perseuerāter pro nobis, & quę ad salutē sunt petere. tres autem illarū significant in his tribus clausulis, ſ. petite, ſ. pie quęrite, ſ. perseuerāter, pulsate, ſ. pro vobis, & pater, qa subditur, & aperiet vobis, hęc vera sunt, ſ. ꝙ oratio exigat istas conditiones, melius tñ vr, sicut Aug. dixit, ꝙ eadē sententia sit istarum triū clausularū, & patet, quia in fine dr pr vester, qui in cęlis est dabit bona petentibus se, & non adiunxit quęrentibus, & pulsantibus, si tamen istę tres clausulę referrētur ad diuersa oporteret concludi expresse de omnibus tribus, scilicet ꝙ petentibus quærētibus, & pulsantibus Deus bona daret.

Omnis enim, qui petit accipit. Replicat easdē sententias, & causas reddit earum, scilicet petendū est, quia omnis, qui petit accipit: accipere. n. proprie pertinet, quia accipere est ab alio capere, & sic ēt petere ab alio est. *Et qui quærit inuenit.* Ideſt omnis, qui quęrit: inuenire cōpetit ad quęrere, licet sit idē petere, & quęrere, vt dictū est. *Et pulsanti aperietur.* i. omni pulsanti, quia aperire pertinet ad pulsantē, quia quilibet istorū hoc vult, ſ. petēs accipere, & quęrēs inuenire, & pulsans, ꝙ aperiat ei. *Aut quis ex vobis.* Hic cōfirmat, ꝙ dixit, ſ. ꝙ I Deus semper exaudiet nos dādo bona, quę petimus, aut quę nobis expediunt, & inducit exēplū de hoīe ad filium suum, scilicet si hō filio suo petenti dat semper bona, a fortiori Deus, qui est pater noster dabit nobis bona petentibus, & dicitur quis est ex vobis homo, i. nullus est. *Quem si petierit filius suus panem nunquid lapidem porriget ei?* Quasi dicat nemo hoc faciet, quia esset contra conditionem patris. Ponit hic Matthæus duo, ſ. petere panem, & piscē, sed Luc. 11. ponuntur tria, ſ. panis, piscis, & ouū. Aliqui exponunt ista in sensu morali, scilicet quòd panis sit doctrina, & ꝙ lapis sit durities cordis, & quòd piscis sit fides, & serpens sit venenum infidelitatis, ouum sit spes, & scorpio sit desperatio, isti tñ sensus non sunt literales, quia Christus K loquitur hic de homine petente a patre suo, & tñ a patribus nostris non solemus ista petere, quia virtutē nobis darę non pñt, nec etiam possunt vitia animo nostro imprimere: solus aūt Deus virtutē dat, & ab illo peti potest: vitiū aūt a nemine datur, sed nos ipsi per actus malos mentē nostrā inficientes vitiū inficimus sunt ergo intelligenda ista literaliter, quia talia solent petere pueri a patribus, & matribus, & forte inter Iudęos paruuli petebant ista, ſ. panem, piscem, & ouum.

Aut si piscem petierit nunquid serpentem porriget? Ponit ista ad significandum, ꝙ cum bona petuntur non dantur mala, lapis tamen, & serpens mala sunt, quia lapis dentes confringeret, & serpens diffuso veneno necaret, & posuit ista propter similitudinem, quia paruulis petentibus panem si daretur lapis, posset accidere error propter aliqualem similitudinem lapidis, & panis, sic etiam de pisce, & serpente est similitudo, & vocatur serpens quodcunque reptile, quod venenosum est, & ad cibum non conueniens. *Si ergo vos cum sitis mali.* Prę supposito exemplo format argumentum, scilicet hō, q malus est bonū dat filio suo, ergo Deus, qui bonus est a fortiori bona dabit filijs suis, & stat ratio, quia quilibet agit secundū similitudinem suā, qui enim malus est mala agit, q vero bonus bona. 2. Ethi. qualis vnusquisque est talia dicit, & operatur, & infra in litera nō pōt arbor mala bonos fructus facere, &c.

Bona data nostis dare filijs vestris. ſ. panem, & piscem, & ouum, quę eis bona sunt ad sustētationem naturę.

Quanto magis pater vester, qui in cœlis est. ſ. Deus simpliciter bonus est, & ideo naturaliter pertinet ad eum bonū facere, sicut ad album disgregare, & nō est in eo aliqua iniquitas, quæ impediat ipsum a benefaciendo, sicut in vobis est, ergo a fortiori benefaciet. & vocauit eum patrem, vt ratio stet, scilicet quia patrem esse naturaliter inclinat ad diligendum, & benefaciendum, & dixit, qui in cęlis est, vt per hoc solus Deus intelligatur, quia non habemus, nisi patrem carnalē, qui in terra est, & Deum, qui in cęlis est, pater tamen terrenus non est ita sufficienter pater saltem in bene faciendo nobis, ideo potius cęlestem, quā terrestrem debemus vocare patrem infra 23. patrem nolite vocare vobis super terram.

Dabit bona petentibus se. Nunquam Deus mala dat H licet nos mereamur mala recipere, & caute dictum est dabit bona, & non dicitur dabit ea, quæ petieritis, quia interdum petimus ea, quæ nobis non sunt bona, & Deus non dat illa, sed alia, quæ sunt nobis bona, vt infra dicetur, sed Lucę 11. dicitur dabit spiritum bonum petentibus. ſ. quia spiritus potest accipi pro omni re, quæ nobis prodest ad spiritualia, siue illa sit corporalis, siue spiritualis, vel dicitur dabit spiritum bonum, ideſt bonum desiderium inclinando cor nostrum ad legem suam, quia hoc in oratione petimus. Psal. 118. inclina cor meum Deus in testimonia tua, & secundo Macha. 1. adaperiat Deus cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis.

Quomodo Christus dixit hic homines esse malos. Et quòd homines non sunt semper actualiter mali sed pro inclinatione ad malum. Quæst. XIII.

QVAERETVR quomodo Christus dixit hic homines esse malos, quia ista locutio est generalis, & videtur extendi ad totam naturam humanam. Dici potest vno modo, quòd Christus dixit hic omnes homines malos non quidem malitia naturę, quia bonum est, quod ipse condidit, sed imperfectione, & homines collati ad Deum propter imperfectionem bonitatis mali dicuntur, sicut pannum album collatum ad albissimum dicitur nigrum, & hoc modo etiam Angeli Dei mali sunt, & dicuntur, scilicet imperfecti Iob. 4. ecce, qui ministrant ei immundi sunt, & in Angelis suis inuenit malitiam, ideſt imperfectam bonitatem. nam Angeli, qui nunc ministrant Deo nullam iniquitatem habent. hoc modo quidquid est, malum est, præter Deum, qui solus bonus est: sic Christus dixit infra 19. cuidam dicenti sibi magister bone, scilicet quid me interrogas de bono? nemo bonus, nisi vnus Deus Mar. 10. sic exponit Chryso. dicens quantum ad comparationem Dei, qui solus bonus est, singulariter omnes mali videntur, sicut omne lucidum ad comparationem solis videtur obscurum.

Secundo potest dici, ꝙ accipitur malitia oīum hominū non quidem pro actuali malitia, quia nō est verum, ꝙ oēs hoīes sint semp actualiter mali, sed ꝑ inclinatione ad malū, q̃ vocamus fomitē, & ista est in omnibus hominibus Gen. 8. omnis ęras ab adolescētia sua prona est ad malum, & sic exponit Hiero. hic.

Tertio potest dici, quòd intelligatur pro actuali malitia, & tunc Christus non loquitur ad omnes homines, sed solum ad ſęculi dilectores: omnes enim tales mali sunt, quia caduca bona æternis bonis præponunt, & ita exponit Aug. lib. de sermo. domini.

Quomodo dixit Christus, quòd nos mali existentes bona filijs nostris damus. Quæst. XIIII.

SED quæretur tunc quomodo dicit Christus, ꝙ nos mali existentes bona filijs nostris damus, quia malus non potest facere bonum ipso dicente infra in litera nō pōt arbor mala fructus bonos facere. Dicendū, ꝙ operatio cuiuscunque rei est secundū formam suā, & iō ille, qui non habet, nisi formam malitiæ non potest facere, nisi malum, & ita in moralibus, qui solum habent malum habitū semper operātur malum 2. Ethi. qualis vnusquisque, &c. & hoc idem Christus vult infra in litera, dicens de hypocritis a fructibus eorum cognoscetis eos. ideſt quia mali sunt non possunt facere, nisi malum, sicut mala arbor malum fructum, & hoc modo bestię non pñt C operari virtuose 7. Ethi. scilicet, quia operantur per formam bestialitatis eis cōnatam, econtrario autem, qui solum habet formam bonitatis non est possibile, ꝙ operetur, nisi bonum, & ita est de Deo: non enim potest malū facere, quia contra naturā eius est, sicut contra naturā ignis directe, & immediate frigefacere.

Sed objcietur, quia hoc dato, nunquam homo peccaret postquam semel bonus est, quia tunc nullū malum habitum habet, sed bonos multos, & tamen operatur, interdum malum. Dicēdum quòd homo bonus semper habet cum bono mala multa adiuncta ex quorum quolibet sufficienter potest operari malum: nam manet homini semper proritas ad malum, ideſt fomes, qui non solum mouet, sed interdū, quasi D cogere videtur propter sui magnitudinē ad Ro. 7. video aliam legem in men. me. repug. le. men. me. & captiui. me. in lege peccati. Secundum est defectibilitas liberi arbritrij, quia in quolibet viatore est liberum arbitrium defectibile, & non tollitur ista defectibilitas, nisi per confirmationem, quæ sit in patria, ideo quandiu manemus hic semper possumus deficere, & ita cuicunque quantumcunque bono facile est malum fieri. Secus autem est de Deo cuius natura est bonum esse, siue ipsa bonitas. Si autem aliquod sit cui competat forma boni ex vna parte, & ex alia cōpetat forma mali, siue malum aliquod, poterit operari interdum bonum, & interdum malum, & ita est de hominibus quorum natura bona est, & ideo operationes eorum naturales bonę sunt: possunt aūt prętер E hoc habere malitiam moralem secundum, q̃ malum operabuntur moraliter, ꝙ aūt pater se habeat ad filiū naturale est, quia sicut patrē esse ex sola naturali potentia prouenit, ita ad filium se hr̃e sic, vel sic non prouenit, nisi ex naturali inclinatione, & quia illa cōsequit naturā, quæ bona est, erit inclinatio ad filios bona, & ita licet nos simus mali moraliter filijs tñ nostris bona damus, interdum tamen malitia moralis tam excessiua est, ꝙ corrumpitur naturalis inclinatio bona, ita vt non misereatur quis filijs suis, sed occidat eos, sicut Medea irata viro suo lasoni, vt eū contristaret occidit proprios filios, qui amborum erant, & propter hoc Christus dixit, si vos cū sitis mali nostis bona

A dare filijs vestris, quasi dicat licet mali sitis malitia vestra adhuc non impedit vos quin benefaciatis filijs: a fortiori, ergo Deus, qui est pater vester, qui non habet malitiam aliquam non poterit impediri quin vobis benefaciat, & propter hoc fuit hic posita ista comparatio: nam si homo a naturali pietate qua filijs benefacit, nunquam posset per malitiam aliquam permutari frustra diceretur, si ergo vos cum mali sitis, &c. sed sicut Deus inuariabiliter se habet ad benefaciendum nobis, ita etiam homo se haberet immutabiliter ad benefaciendum filijs suis.

Ad argumentum dicendum, quòd arbor mala nō habet, nisi malam dispositionem producēdi fructus, B ideo non potest producere, nisi fructus malos: homo tamen habet duas formas, scilicet boni, & mali, vt declaratum est, ideo vtrunque potest non quidem ꝑ eandem, sed bonū ꝑ bonam, & malum per malam.

An istæ quatuor sint conditiones orationis, scilicet pie perseueranter pro se & quæ ad salutem sunt petere. Et an sint necessariæ in oratione qualibet. Denique quòd finis petitionis in oratione est vita æterna. Quæst. XV.

QVAERETVR quia tactū fuit in litera de conditionibus orationis, ꝙ erant quatuor, ſ. pie perseueranter pro se, & quæ ad salutem sunt petere, an istę quatuor sint conditiones orationis. Quidam dicunt, ꝙ non, sed solum prima, scilicet pie, quia petere pie est petere ex charitate, & talis oratio semper habet efficaciam Io. 14. si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis, manere autem in Deo est charitatē habere 1. Io. 4. qui manet in charitate in Deo manet, & sic quicunque pie orauerit cum ex charitate oret, obtinebit, quod petit, ideo non erunt necessarię alię conditiones.

Alij dicunt, quòd alię multę conditiones præter istas quatuor requiruntur, ſ. cum fiducia petere Iacobi primo. postulet autem in fide nihil hęsitans: etiā ꝙ humiliter petatur Psal. 101. respexit in orationem humilium, & non despexit precem eorum, etiā ꝙ petēs pauper sit, ideſt indigeat re petita Psal. 9. desiderium pauperum exaudiuit dominus. ēt ꝙ cū deuotione fiat, vt ait Augu. li. de orando Deum, dignior sequit effectus, quando feruentior præcedit affectus. & ita de multis alijs, ergo non sufficiunt illę quatuor cōditiones. Dicendum ꝙ in oratione ad impetrandū requiruntur aliquę conditiones. Pro quo sciendū, ꝙ oratio ad duo ordinatur, scilicet ad finem, & ad obiectum, finis autem orationis est vita æterna, obiectum est ipsa res, quam expresse petimus in oratione, & secundum hoc oratio potest habere duplicem efficaciam, scilicet ad merendum, & ad impetrandum: nam ratione finis est męritum, quia omne meritum ordinatur ad vitam ęternam: non enim dicitur quis mereri per aliquem actum, nisi inquantum per illum efficitur dignus vita ęterna. Impetratio attenditur respectu obiecti, ideſt eius, quod petitur. est autem differentia inter ista duo, quia meritum importat ordinem iustitię ad prędmium inquantum iustum est, quòd ei, qui meretur aliquid reddatur, id quod meretur, & illud est prędmium. impetratio autem non importat ordinem iustitię, sed solum misericordię, vel liberalitatis ex parte donantis, quod apparet, quia siquis meretur aliquid, iustum est, quòd illud sibi detur, & tamen si aliquid petit non est propter hoc necessarium ex debito iustitię dari sibi id, quod petit, & sic dari pertinet ad liberalitatem eius a quo petitur, & ideo meritum orantis habet ex seipso, quòd per illum perueniatur

ad prẽmium.oratio tamen volentis impetrare nõ habet ex seipsa vnde impetret, sed solum ex liberalitate eius a quo petitur. Et si dicas contra,quia iste, qui petit iustus est,ideo meretur sibi dari,quod petit.Dicendum,q̃ ex hoc, quòd est quis iustus generali iustificatione,quę dicit charitatem cum omnibus virtutibus debetur sibi vita ętẽrna directe, nõ tamẽ debetur sibi determinate istud bonum, vel illud,& ideo,qñ orando petit aliquod bonum particulare quantumcunque iustus sit non meretur ex hoc habere bonum illud,quod petit, sed inquantum oratio ista ex charitate fit est meritoria vitę ętẽrnę,ideo q̃ iste orans impetret illud bonum particulare, quod petit solum prouenit ex misericordia eius a quo petitur,ad hoc ergo, q̃ ille a quo petimus concedat nobis infallibiliter petita necesse est,quòd non petamus contra eius prouidentiam, quia nihil tale poterimus impetrare. Ob hoc, ergo ponunt doctores conditiones aliquas orationis quibus existentibus oratio semper habet efficaciam impetrandi, & hoc est inquantum remouemus impedimenta ad impetrandum.

Primum impedimentum est ex parte orantis, vt si orationem inordinate emittat, scilicet non,sicut cõuenit ad actum latrię, quia orare actus latrię est, & ad hoc est prima conditio,scilicet pie:nã pietas idem est, q̃ latria,idest, quòd taliter fiat oratio, quòd sit cultus quidam Deo exhibitus.

Secundum est, q̃ inter orationem, & consecutionẽ non fit mediũ, quia Deus diffiniuit dare nobis res certo tẽpore,& iõ si aliquãdo petimus illas oportet,q̃ petamus saltẽ secundũ effectũ quousque illas nobis det:alioquin si cessemus non habebimus, q̃ petimus, & ad hoc est secunda conditio,i.perseueranter,i.q̃ nõ cessemus petere quousque obtineamus. Tertium est impedimentum ex parte eius pro quo petitur, quia potest malitia illius pro quo oramus impedire effectum orationis nostrę quantumcunque iusti simus,& pie, & perseueranter oremus,& sic est tertia conditio, scilicet pro nobis.

Quartum impedimentum est ex parte rei petitę, quia interdum petit homo,quod non est sibi conueniens,& Deus, quia diligit hominem vult ei dare vera bona, vnde non concedit illud, quod petitur,sed illud,quod est vere bonũ homini,& sic est quarta cõditio ad salutem,i.q̃ petantur ea, quę sunt nobis ad salutẽ, & ita sunt quatuor conditiones communiter positę ad hoc, quòd oratio sit impetratoria, sub his tamen alię multę magis particulares intelliguntur.

Ad primum dicendum, q̃ esse in charitate sufficit ad hoc, q̃ oratio sit semper meritoria non tñ impetratoria,in oratione enim petimus, id quod volumus voluntas tamen potius est de fine, quam de eo,quod propter finẽ petit, vel appetitur, vt colligitur 3. Ethi. ideo, qñ Deus videt nõ concordare, id quod pie orãs petit cum fine pro quo petit, quod accidit ex errore iudicij nostri cum nesciamus quid orandũ sit ad Ro. 8.magis exaudit desiderium ex quo petũt,quã id quod petitur, & ita magis facit voluntatem petentis,quã si daret ei, quod petit, & contingeret illud esse contra salutem ętẽrnam, finis enim petitionis est vita ętẽrna,& Dei gratia attendit istud, esset autem cõtra gloriam Dei si peccatorem impœnitentem saluaret, & esset contra salutem petentis si aliquod contrariũ salutis suę daretur sibi, & ideo Deus, vt non agat contra gloriam suã, nec contra salutem nostrã non cõcedit tunc, quod petitur licet pie petamus,i.ex charitate, & latria, ad hoc, ergo q̃ impetremus non solum est necessariũ pie petere, sed etiam multa alia.

Ad secundum dicendũ, q̃ oẽs illę conditiones nominatę in hoc argumento requiruntur ex parte petentis, & ideo omnes includuntur sub prima, quæ est pie petere, quia illa tenet se ex parte petentis, de his tamen conditionibus dicetur magis libro nostro de oratione.

An orationes peccatorum exaudiantur, & quare interdum impetrant peccatores,& non iusti. Et an bonorum orationes magis prosint,quam malorum. Et q̃ omne meritum est a charitate. Quæst. XVI.

QVAERETVR circa hoc, quod dictum est in litera, scilicet omnis, qui petit accipit:an verum sit,& est dubium specialiter de peccatoribus an exaudiantur orationes eorum. Dicunt quidam,quòd non quia prima conditio orationis est pie petere,& tñ peccatores nihil pie petunt, quia nec charitatem, nec latriam habent. Secundo patet, quia Io.9.dicit scimus quia Deus peccatores non audit, sed siquis cultor est eius hunc audit : simile dicitur Prouer.18.qui declinat aurem suam ne audiat verba legis,oratio eius execrabilis erit, & tamen oratio execrabilis nihil impetrat, ergo nec peccatores impetrabunt quidquam.

Item dicit Chryso.super Matthę. pater non exaudit orationem,quam filius non dictauit,sed in illa oratione dicitur dimitte nobis debita nostra, quòd peccatores non faciunt, ergo non exaudientur.

Dicendum, quòd peccatores per orationem nihil mereri possunt quandiu peccatores sunt, quia omne meritum a charitate est, quam illi non habent:potest tamẽ peccator impetrare,id quod petit. Pro quo sciendum, quòd ad hoc, quòd quis impetret orando requiruntur quatuor conditiones positę præcedenti q. Et tamen illę possunt esse interdum,in peccatoribus, ergo impetrabunt,quod petunt. Et ad hoc dicẽdum, quòd peccator, aut petit orando aliquid sibi conueniens inquantum est peccator,aut inquantum est homo. Si primo modo, vt si petat mortem proximi,vel vxorem illius, & similia, Deus non exaudit regulariter:interdum tamen Deus iratus homini concedit ei oranti aliquid, quod sibi placatus non concederet,& ita aliquando concedit eis mala, quæ petunt propter demerita præcedentia inquantum per ista mala,quæ nunc eis concedũtur efficiuntur deteriores, & digni maiori pœna. Alia petit peccator inquantum homo est, scilicet ea,quę prosunt ad temporalem sustentationem, vel quæ prosunt ad vitam ętẽrnam, quia naturaliter potest homo desiderare beatitudinem, eñã si non sit in charitate,& tunc possunt omnes quatuor conditiones impetratorię orationis esse in peccatore, scilicet quòd pie petit, idest rem piam licet non ex pietate,idest charitate,vel latria. Secunda,quia perseueranter petere potest. Tertio,quia pro seipso petere. Quarto,quia petet forte ea, quæ ad salutem pertinent, vt si petat vitam ętẽrnam, vel gratiam, aut vitę sustentationem,& tunc Deus peccatorem exaudiet, sic dicit Aug.super Ioannem si peccatores non exaudiret Deus frustra publicanus dixisset: Deus propitius esto mihi peccatori, sic etiam Chryso.super Matthæum dicit omnis,qui petit accipit,siue iustus sit,siue peccator, & ob hoc non est inconueniens interdũ peccatores impetrare,quod petunt iustis non petentibus impetrare,i.quia contingit peccatorem petere rẽ piã, & pertinentem ad salutem,q̃ iustus non petit,vt quia putat aliquod esse bonum,& forte non est bonũ,nec acceptum Deo, & ita mali interdũ impetrant miracula fieri infra in litera,i.multi dicent mihi dñe in nomine tuo virtutes multas fecimus, & tñ Christus dicit eis discedite a me,qui operamini iniquitatẽ, boni autẽ interdũ petunt a Deo miraculũ fieri, & nõ obtinent, quia forte id p̃ quo petũt nõ cõuenit diuino honori.

Ad

Ad primum dicendum, q̃ licet peccatores nõ petant pie.i.ex pietate,quę est latria, vel charitas, petunt tamen rem piam, quam peteret in charitate existens, & hoc sufficit ad impetrandum, secus autem est de merito, quia nihil merentur orando cum charitatem non habeãt, vnde nec sibi, nec alijs potest oratio esse ista ad meritum

Sed obijcitur,quia iste impetrat,ergo meretur. Dicendum,quòd meritum non pertinet ad impetrationem, quia meritum orantis, vel cuiuscunque bene agentis est determinate respectu vitę ętẽrnę, non autem respectu impetrationis, quia impetratio solum est ex misericordia, vt ostensum est præcedenti q.

Sed tunc dicetur : quid ergo magis valent orationes sanctorum, qui sunt in vita ętẽrna, quam orationes nostrę, quando in charitate sumus, si sola Dei misericordia, & liberalitas attenditur ? Dicendũ, q̃ propter duo. Primum est, quia existentes in patria cognoscunt in verbo Dei voluntatem,& quid de istis rebus secundum prouidentiam suã agere disposuerit,& illa sola petunt, & quia quę Deus disposuit euẽtura oportet,q̃ eueniant est necesse, q̃ orationes sanctorum semper exaudiantur, orationes aũt nostrę nõ semp exaudiunt, quia interdũ petimus aliquid,quod est p̃ Dei prouidentiã, & illud nunq̃ eueniet ẽt si oẽs creaturę pro hoc orarent. Secũdo,quia impetratio fit ex clementia Dei: Deus tñ clementior est eis,qui sibi inseparabiliter coniuncti sunt, & quibus diuitias glorię,& bonitatis suę ostendit,q̃ nobis,quia adhuc inter vitia, & virtutes incerta nauigatione fluctuamus. & sic in eis,quę Deus agere disposuit cęteris paribus magis exaudiuntur orationes sanctorum in patria, quam bonorum virorum hic,& dicitur cęteris paribus,quia non est conueniens esse hic aliquos viros tanti meriti,q̃ orationes eorum magis exaudiant, q̃ orationes quorundam sanctorum in patria, vt dictum est præcedenti c.q.87.Sed adhuc dicetur, quid ergo magis prosunt hic orationes virorum bonorũ,q̃ peccatorũ, vel quorundã virorum bonorũ, q̃ aliorum cũ neutri sciant voluntatem Dei,i.quid de rebus istis prouidebit? Dicendum q̃ prodest magis propter duo. Primo, quia boni per orationem suam etiam si interdum nõ impetrent, quod petunt, possunt tamen mereri sibi, vel illis pro quibus orant, vel satisfacere pro se, aut pro illis,peccator autem orans non potest quidquam mereri,nec etiam satisfacere, quia ad satisfactionem requiritur charitas, ideo nec pro se, nec pro alio merebitur, nec satisfacit.

Secundo,quia si contingit iustũ,& peccatorẽ petere eandem rem a Deo, q̃ ille facere disposuit,facilius impetrabit iustus, q̃ peccator,quia Deus magis misetio est de oratione magis iusti ad minus iustum, quia rebitur ei.nam ipse est proprie filius eius:qadẽ cõparamagis iustus magis meretur, q̃ minus iustus tã p se, q̃ pro illo p̃ quo orat, ẽt si neuter impetraret, & qñ impetrandũ est facilius impetrabit iustior, quia Deus ei magis miseretur. Ad secundũ dicendũ,q̃ illud verbũ dens Iudęis dixit,q̃ Deus peccatores nõ exaudit,iõ dicit Augu.q̃ non est firmiter verũ, sed põt intelligi eẽ verum, quando peccator petit a Deo aliquid, quod competit sibi, vt peccator est, quia tunc non exaudi-tur, vt dictum est.

Ad tertium dicendum,quòd peccatores interdum exaudiuntur, & cum dicitur, quòd non dimittunt debita,dicendum, quòd oratio illa, vt dicit Cypria.li. de oratione dominica non profert noĩe vnius personã totius ecclesię,& sic licet quis nollẽs dimittere proximo dicat istam orationẽ non mentit, q̃tum ad personã totius ecclesię in qua sunt multi, q̃ debitoribus remittunt,licet non sit verũ quantũ ad personam suã,& tñ ipse non est de ecclesia saltẽ merito,sed solo numero,nullus enim peccator hoc modo de ecclesia est, & sic verum est, q̃ tota ecclesia remittit debita:a quocunque ergo dicatur oratio ista, semper est vera ista propositio nos dimittimus debitoribus nostris, iste tamen orans non est de ecclesia, & ideo fructu orationis caret,impetrare tñ potest propter Dei misericordiam. Aliter potest dici, q̃ aliqui sunt in peccato, qui tamen debitoribus suis remittunt, & sic exaudiũtur, quia non obstat sibi ista clausula iuxta illud Eccle. 28. relinque proximo tuo nocenti tibi, & tunc peccata tibi peccanti soluentur, idest dimittentur, & sic conueniet ei oratio dominica.

An viri boni, & iusti orantes semper exaudiantur. Quæst. XVII.

QVAERETVR an viri boni orantes semper exaudiantur. Aliqui dicunt,quòd sic,quia ad hoc,q̃ homo exaudiatur videtur obstare hoc, quod est esse peccatorem, & tamen hoc non semper obstat, quia supra in litera dicit omnis,qui petit accipit,& Chryso. dicit,quòd intelligitur, siue sit peccator, siue iustus,ergo iusti semper exaudientur.

Dicendum,q̃ non exaudiuntur semper iusti,sic patet de Samuele,qui lugebat,& orabat pro Saule,& tñ Deus non exaudiuit eum, sed potius iussit,quòd non oraret 1.Reg 15.& 16.pro hoc sciendum, quòd inter orationem iusti,& peccatoris hoc differt,quia oratio iusti fit semper ex charitate, oratio autem peccatoris nunquã,quia non potest esse peccator,& habere charitatem, charitas tñ non pertinet ad impetrandũ, sed ad merendum,vt oñsum est supra q.15.iõ dicendum est,q̃ qñcunque iustus orauerit semper meret aliquid cum semper oret ex charitate, non tñ impetrat semper,sed contingens est,q̃ impetret, sicut est cõtingẽs de peccatore,sed ad hoc q̃ oratio sit impetratoria requiruntur quatuor conditiones,vt ostensum est supra q.15.Si autem contingat istas esse in oratione viri iusti semper impetrabit,quia peccator sic orans etiã impetraret:si cõtingat aliquam deficere nõ impetrabit, & ita interdum viri sanctissimi orant Deum pro aliqua re in qua non exaudiuntur patet de Paulo,qui nõ fuit exauditus 2.Cor.12.nec Samuel, vt dictũ est, nec ẽr Moyses, immo Deus increpuit eũ,qa orabat Deut. 3.etiam, nec Iere.orans pro populo Iere.7.& ita de multis alijs sanctissimis, ideo non est conueniens signum ad iudicandum aliqnẽ esse sanctũ, vel peccatorem per exauditionẽ orationis, licet interdũ ponitur vt signum sanctitatis, scilicet quãdo ibi agitur de cultu Dei, scilicet q̃ aliquis vult se ostendere sanctũ esse per miraculum, vt si illa ostensio ad Dei cultũ pertineat, sicut fuit de Elia 4.Reg.1.si homo Dei sum descendat ignis de cęlo, &c.& tunc descendit.ratio diuersitatis est, quia ibi inuocatur diuina operatio in testimonium sanctitatis huius, & si miraculum appareret, & iste non esset Sanctus, esset Deus testis falsitatis, quod est impossibile, ideo necesse est in tali casu miraculum fieri solum per illum, qui sanctus est, talem enim modum Deus dat ad sciendum an aliquis sit propheta a Deo missus, qui se prophetam asserit Deuterono.18.Secus autem, quando per aliquem fiunt miracula,& exauditur oratio sua, & non inducitur hoc ad ostensionem, quòd ipse sit sanctus, quia tunc mali possunt exaudiri, & etiam miracula facere, & non est inconueniens, vt patet infra in litera de illis,qui miracula fecerunt, & Christus non nouit illos, scilicet quia non solum mali erant, sed semper mali fuerant, cum nunquam eos nouisset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad argumentum dicendum, ꝙ oratio non exauditur principaliter per hoc, ꝙ quis est iustus, vel peccator, sed propter illas quatuor conditiones positas supra. 3. q. & quia contingit illas interdum esse in oꝝone iusti, & non peccatoris, exauditur iustus, & non peccator, si autem sint in oratione peccatoris, & non iusti exaudietur peccator, & non iustus, nam iustum esse facito orationem esse meritoriam, sed non impetratoriam, ideo argumentum non procedit.

An ista conditio. s. orare pro se sit necessaria ad hoc, quod exaudiatur. Et quod orandum est tam pro bonis, quam pro malis. Quæst. XVIII.

QVAERETVR de alia conditione orationis. s. orare pro se, an ista sit necessaria ad hoc, ꝙ exaudiatur.

Aliqui dicunt, ꝙ non debet fieri oratio, nisi pro seipso, & consequenter non exaudietur, nisi pro se, quia Christus dedit nobis formam orandi, & in illa oꝝone omnes petitiones sunt pro nobis, ita ergo pro nobis semper orandum est, & non pro alio.

Item quia quatuor conditiones orationis fuerunt supra positę ad hoc, ꝙ exaudiatur, & ista est vna. s. ꝙ fiat pro se: ergo pro alio non exaudietur.

Item quia orare pro alio non videtur esse vtile, nam aut est bonus, aut malus. si bonus ipse pro se orabit, & exaudietur. si malus Deus prohibet orare pro illo, sicut Ier. 7. Deus dixit Ier. noli orare pro populo hoc. Alij dicunt, ꝙ oratio facta pro aliis exauditur, quia Iacobi 5. dr orate pro inuicem, vt saluemini, ergo ꝓ orationem quam facit quis pro proximo, & econtrario impetratur salus, & hoc est quod petimus.

Item supra 5. dixit Christus orate pro persequentibus vos, non tamē iuberet, aut suaderet istud, nisi esset oratio vtilis, ergo exauditur.

Item, quia illa, quæ possumus desiderare, possum⁹ in oratione petere, & tamen tenemur diligere proximos ex charitate, & bonum eorum desiderare, ergo tenebimur pro eis orare. Apostolus quoque prima Timo. 2. iubet pro regibus esse orandum, ergo oratio illa vtilis est.

Item patet, quia quāto quis operatur magis in charitate, actus sui sunt Deo magis grati: orans tamē pro alio agit ex maiori charitate, quam si pro se oret, ideo magis exaudietur, & idem dicit Chrysost. super Matthæum pro se orare necessitas cogit, pro altero autē charitas fraternitatis hortatur: dulcior est. n. ante Deū oratio non quam necessitas transmittit, sed quā charitas fraternitatis commendat.

Item Cyprian. dicit lib. de oratione domi. ꝙ orantes dicimus pater noster, & non pater meus, quia vnitatis magister noluit priuatam precem fieri. s. vt quis tantum pro se precetur, sed vnumquemque ꝓ oībus orare voluit, sicut ipse in vno omnes putauit.

Dicendum, quòd cum quæritur de oratione pro alio facta, aut quæritur an sit pro alio orādum, vel an oratio facta pro alio exaudiatur. De primo dicendū, ꝙ tenetur quis orare pro proximo, & hoc bonum est & Christus ad hoc nos obligauit, quia ita ad charitatem mutuam tenendam expediebat.

Si quęratur an exaudiatur oratio facta pro alio. Dicendum, ꝙ interdum sic, & interdum non, oratio tamen facta pro seipso interuenientibus alijs conditionibus semper exauditur, in hoc enim differt, quia qñ quis pro seipso orat si pie, & perseueranter, & ad salutem petat semper exauditur, si autem pro alio petat etiam si pie, & perseueranter, & ad salutem orans petat non exauditur semper, quia interdum malitia eius pro quo oratur non permittit orationem exaudiri: sic erat de Ier. qui pie, perseueranter, & ad salutē Iudæorum petebat, quia tamen iniquitas eorum tanta erat, ꝙ Deus decreuerat non sustinere eos, sed punire non exaudiuit Ierem. sed potius prohibuit ei orare pro populo isto dicens Ierem. 7. tu ergo noli orare pro populo hoc, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te, & non solum oratio Ierem. nō exaudiebatur pro eis, sed etiam dixit Deus, quòd si omnes alii viri sancti pro illis orarent non impetrarent Ierem. 15. si steterit Moyses, & Samuel coram me non est anima mea ad populum istum, ideſt etiam si isti duo orent pro isto populo, ego non diligam eum, ita quòd punire celsē pro se autem exaudiretur quis, ideo in hoc differt ꝙ se, vel pro alio orare: ēt Samuel orans pro Saule non fuit exauditus. 1. Reg. 15. & 16. est tamen oratio meritoria oranti etiam si non exaudiatur.

Argumenta primæ partis concludunt, ꝙ non exauditur semper oratio facta pro alio, & verum est.

Ad primum dicendum, ꝙ Christus potius in hac oratione docuit nos pro aliis orare, quia non formauit petitionem aliquam in singulari, sed omnes pluraliter, & ita dicit Cyprianus, vbi supra, ꝙ factum est hoc, quia Christus volebat quemlibet orare pro alijs, & nō pro se solo. ꝙ autem oratio pro alio facta exaudiatur, vel non, est contingens secundum cōcursum quatuor conditionum orationis impetratorię, ideo interdum exaudietur, interdum non, & ita cōtinget quando quis pro seipso orat, facilius tamen cōtingit, ꝙ quis orans pro se impetret, quam si oret pro alio propter supradicta.

Ad secundum dicendum, ꝙ orare pro se est vna de conditionibus orationis impetratorię, non quidē, ꝙ oratio facta pro alio, nunquam exaudiatur, sed quia non est necesse illam semper exaudiri faciente orante quantum in se est, & tamen siquis pro se orans facit quantum in se est, exauditur.

Ad tertium dicendum, ꝙ orandum est pro aliis, tā bonis, quam malis, tum quia oratio est semper meritoria oranti pro quocunque alio oret, tum quia ēt ꝓdest oratio eis pro quibus oratur, vel prodesse potest, & patet de oratione facta pro malis. nam in illa possumus exaudiri, nam non est necesse, ꝙ quandocunque orat pro aliquo peccatore, nunq̄ exaudiātur, sed potius semper exaudiuntur existentibus cæteris conditionibus, nisi sit interdum tanta eorum iniquitas, ꝙ Deus disposuerit facere ꝺ eos, & tamen nos nescimus quid est, quod Deus disponit ꝺ quemlibet. ideo pro omnibus etiam si sciamus eos esse malos orandum est, ꝙ adhuc de fine eorum ignoramus, pro bonis etiam & iustis orandum est triplici ratione. Primo, quia cum Deus disponit aliquid oratus dare, facilius illud concedit multiplicatis intercessoribus, sic ad Ro. 15. supra illo ver. Apostoli. adiuuetis me in orationibus vestris dicit gl. bene rogat Apostolus minores pro se orare, multi enim minimi dum congregantur vnanimes fiunt multi, & multorū preces impossibile est, ꝙ non impetrent. s. illud, quod aliàs impetrabile est. Secūdo vt per multos agantur Deo gratię de beneficiis collatis cuilibet iusto, quia bona iustorum oībus proficiūt, sicut dicit Ambr. super Lucam, ideo de bonis illorū debent ab oībus gratiarum actiones reddi, iuxta illud 2 Cor. 1. per multos gratiæ agantur pro nobis. Tertio vt maiores in gradu sanctitatis non superbiant, dum considerant se indigere suffragiis minorum.

Ad argumenta in contrarium dicendum, ꝙ omnia illa concludūt orandum esse pro proximo, & hoc concedendum est, non tamen concluditur, ꝙ oratio talis semper exaudiatur, sed satis est nobis, ꝙ semper sit meritoria.

An orare perseueranter sit conditio necessaria orationis. Et vt firmiter impetremus non sufficit ex charitate, sed perseueranter. Quæst. XIX.

QVAERETVR de alia conditione orationis, scilicet perseueranter an sit necessaria.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia Deus exaudit nos, quādo acceptat petitiones nostras, & tamen, qui in charitate est acceptatur a Deo in omnibus operibus suis, siue illa perseueranter agat, siue non. ergo etiam exaudietur oratio licet non sit perseueranter emissa: maxime, quia potest aliqua oratio non perseueranter emissa maioris meriti esse, quam alia facta perseueranter: magis ergo exaudietur.

Dicendum, quòd ad hoc, quòd oratio sit meritoria oranti non requiritur perseuerantia, sed quomodocunque quis oret si ex charitate orat meretur. Secus autem in impetratione, quia mereri dicit habitudinem, vel ordinem iustitię ad pręmium, & ideo, siue orans perseueret, siue non, non tollitur iste ordo, scilicet quòd sit dignus percipere pręmium. impetratio autem dicit consecutionem, ad consequendum autem oportet venire per medium ne fiat interruptio, & ideo postquam quis cępit orare pro aliqua re non debet desistere quousque impetret, quia aliàs forte impediretur impetrare propter interruptionē. Huius ratio est, quia forte Deus sic disposuit, vt illam rem non, nisi frequenter, & perseueranter oratus cōcederet, & ita si aliter oretur nihil obtinebīt, sic Christus admonuit Lucę 18. quia oportet semper orare, & nunquam deficere, ideſt perseueranter, & posuit exemplum de vidua importune petente a iudice vindictam: nam propter importunitatem concessit, ꝙ aliàs non erat concessurus. sic etiam dicit Augu. perseuerantia opus est, vt accipiamus, quod petimus, & hoc, quia ex quibusdam causis Deus vult interdum differre ea, quę petimus, & postea dare, & ad hoc oportet perseuerare petendo. sic enim dicit Augu. cum enim Deus aliquando tardius dat commendat dona, non negat: diu desiderata dulcius obtinenrur, cito autem data vilescunt, pete ergo, quære insta, petēdo enim, & quærendo crescis, vt capias: seruat tibi Deus, quod non vult cito dare, vt tu discas magis desiderare, & ideo semper orare, & non deficere.

Ad argumentum dicendum, quòd aliud est esse orationem meritoriam, & aliud impetratoriam, ad meritum sufficit charitas, & non impeditur per discōtinuationem, vel interruptionem operis, impetratio autem, quia attendit consecutionem potest impediri interdum per interruptionem, & cessationem ab actu, ideo ad hoc, quòd firmiter impetremus non sufficit ex charitate orare, sed etiam perseueranter.

An verum sit, quòd nunquam quis impetrat, nisi petat, quæ ad salutem pertinent, & an interdum exaudiantur, qui mala petunt. Quæst. XX.

QVAERETVR de alia conditione orationis, scilicet ad salutem an verum sit, quòd nunquam quis impetrat, nisi petat, quæ ad salutem pertinent.

Aliqui dicūt, quòd Deus etiā exaudit si petamus, quæ non pertinent ad salutem, quia illa dicuntur ad quæ non pertinere, quæ iram Dei non prouocant, salutem tamen interdum concedit quædam orantibus de quorum petitione irascitur, sicut Iudæis petentibus regem Deus iratus est, dicens se ab eis contemni, & abiici 1. Reg. 8. & tamen concessit eis regem. 1. Re. 9. & 10. Dicendum, quòd Deus non concedit oratus, nisi bona, est enim Deus bonus, & ideo non potest dare, nisi bona: sic dixit Christus supra in litera si vos cum sitis mali nostis filijs vestris bona data dare, quāto magis pater vester cęlestis dabit bona petentibus se? esset autem contra conditionem boni patris dare malum filio petenti, etiam si ille ex ignorantia malū peteret, vt si infans peteret a patre lapidem quem putaret esse panem non daret ei pater, quia scit quòd licet ille petat istum lapidem, intentio tamen sua est panem recipere, & non lapidem, ita & nos cum optemus fęlicitatem, vt finem vltimum quidquid petimus propter illam petimus, vt sic ad eam perueniamus, quia tamen contingit interdum nos putare aliquid conducere ad felicitatem, quod potius ab ea separat petimus illud: Deus autem, qui nouit non conuenire illud desiderio nostro, non dat illud, & non concedendo magis exaudit petitionem nostram, quam si concederet, sed dicit nobis tūc nescitis quid petatis, sicut dixit duobus fratribus infra 20. interdum tamen Deus concedit aliqua mala super quibus oratur non, tanquam pertineat ad conditionem suam indifferenter bonum, vel malum concedere, sed quia quibusdam malis Deus decreuit iuste pęnas inferre, & illa mala, quæ petunt sunt eis occasio pęnarum, concedit Deus illa mala, quæ petunt non inquantum petentibus mala sunt, sed inquantum iuste inferuntur, quia etiam eis non petentibus Deus illa mala, vel alia infligeret: in bonis autem orantibus, nunquam hoc accidit, quia si petunt aliquid, quod ad salutem eorū non conuenit ex ignorantia agunt, & Deus tunc non concedit, quod petunt, sed id quod eis expedit, & ista est causa potior quare sępe orationes bonorum non exaudiuntur, scilicet quia petunt aliquid, quod non expedit eis, sic dicit Augu. fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitę, & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur, quid enim infirmo sit vtile magis nouit medicus, quam ęgrotus, si autem id postulat, quod Deus pręcipit, & permittit fieri, quod poscit, quia accipiet charitas, quòd petit veritas, bonus tamen Deus sępe non tribuit, quod volumus, vt quod mallemus attribuat.

Ad argumentum dicendum, quòd Deus concedit sępe iratus, quod placatus non concederet, sicut etiam nos interdum facimus, & tamen tunc orans non dicitur exaudiri, sed potius puniri, quia non exauditur quantum ad intentionem suam, quia ipse, id quod petebat sub ratione cuiusdam boni sibi petebat, accidit autem, quòd esset malum, ideo non exauditus est: Deus quoque non concessit ei, quod petebat, tanquam ipsum exaudiens, sed tanquam eum puniens. *Omnia ergo.* Hic ponitur secundum, quod est ex parte orantis ad hoc, quòd oratio sit exaudibilis, & hoc est, quando orans iuste viuit, ad quòd Christus ponit hic quandam regulam generalem iustitię, & charitatis, dicens.

Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines. Ideſt quidquid homo vellet sibi fieri a quocunque alio homine hoc debet illi facere, & dicitur homines, vt intelligatur istud præceptum debere seruari generaliter ad omnes, quia lex charitatis non debet esse specialiter ad amicos, & cognatos, sed ad omnes homines, etiam ad inimicos supra 5.

Et vos facite eis. Ideſt per hoc scietis quid debeatis facere alijs cum sciatis quid velletis vobis impendi, & dixit. *Omnia ergo.* Quia ly, ergo importat hic consequentiam ex præcedentibus, scilicet si homo vult orare ad Deum, & obtinere, oportet, quòd bene se habeat ad proximum, sicut vult, quòd Deus ad ipsum bene se habeat, sicut dicitur in oratione præcedenti c. dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus. ergo quęcunque vult homo recipere ab alijs hominibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus debet impendere illis, quia aliter non se habe- F
ret bene ad proximū. *Hæc est enim lex & prophetæ.* Ideſt
obſeruare iſtud mandatum eſt obſeruare totam legē,
& prophetas, quia nihil aliud pręcipitur in lege, & pphetis, vt infra dicetur. q. 25.

Quomodo est verum, quod quæcunque vult homo sibi fieri faciat alijs. Et quod voluntas proprie non est, nisi de bonis. Vnde homo vult dupliciter aliquod bonum sibi ab alijs. Quæst. XXI.

QVAERETVR quomodo eſt verum, quòd quę-
cunque vult homo ſibi fieri faciat alijs, quia ex
hoc abſurde ſequeretur, quia vellet homo poſſidere G
bona aliorum, & ſubiicere ſibi hoſtes, ergo debet velle, & permittere, cp alii poſſideant bona eius, & cp ipſe ſit ſubiectus hoſtibus ſuis.

Dicendum, vt ait Aug. cp aliqui voluerunt appone re hęc bona. ſ. omnia bona quæcunque vultis, &c. & ita dicit, cp quidam codices latini habebant, ſed hoc ſuperflue appoſitum aſſerit dicens iſtam eſſe ſententiam perfectam, quia voluntas proprie non eſt, niſi de bonis, & ita bona, quæ quis vult ſibi fieri debet velle alijs. intelligetur igitur omnia bona, quæ vultis, vel omnia, quæcunque recte vultis, ſed adhuc iſtud non ſufficit, quia multa bona poteſt quis velle licite ab aliis ſibi impendi, quæ ipſe non tenetur illis impende- H
re, vt ſiquis vellet, quòd proximi ſui ſuperfluis ſuis facerent ipſum diuitem, non eſt enim hoc illicitum, & tamen etiam ſi ipſe habeat ſuperflua, de quibus poſſet facere aliquem diuitem, non tenetur quemquam diuitem facere, ſed ſolum de ſuperfluo eleemoſynā dare indigenti ad ſuccurrendum indigentiæ eius, & non ad ditandum eum. Debet ergo intelligi, quòd homo vult dupliciter aliquod bonum ſibi ab aliis impēdi. Vno modo, vt licitum. Alio modo, vt debitum. Bona quæ primo modo vult quis impendi ſibi ab aliis non tenetur illis impendere. Bona tamen, quæ ſecundo modo vult recipere, tenetur etiam ipſe conferre, & ſic eſt ſenſus, cp illa, q̄ putat quis debita ſibi eē ab aliis hominibus, hæc debet putare debita eſſe, vt ip I
ſe faciat illis, ſicut enim quilibet putat eſſe debitum, quòd nemo ei noceat, ita debet putare debitum eſſe, cp ipſe nemini noceat, & hoc velle, & facere tenetur & ſicut quilibet putat iuſtum eſſe, cp homines cōueſſentur inter ſe veritatem ſeruādo, & exhibendo ſibi inuicem ea ad quæ ratio dictat eos obligatos, ita ipſe debet iudicare ſe obligatum eſſe ad faciendum hæc eadem cum omnibus hominibus.

Quare Christus voluit hic ponere hanc regulam generaliſſimam, ſ. quæcunque vultis, &c. Nam quilibet debet proximo ſuo impendere, quod iuſtum ac bonum eſt. Quæſt. XXII.

QVAERETVR ad quid fuit poſitum iſtud hic. K
Dicendum, quòd aut fuit neceſſarium, aut valde vtile poni hic. Chriſtus enim incęperat tradere præcepta legis ſuæ in iſto ſermone magno a principio quinti capituli, lex autem Chriſti non ponit aliquas cæremonias, nec particularia præcepta circa negocia foralia, ſicut erant in lege Moyſi, ſed ſolum ponit præcepta legis naturæ, iſta autem innata ſunt homini in ipſis principijs rationis practicæ etiam ſi a nemine ponantur, ſicut dicitur ad Roman. ſecundo, gēntes quæ legem non habent naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt teſtimonium perhibente eis conſcientia ipſorum, quia tamen propter conſuetudinem peccādi erant iſta præcepta quodammodo obfuſcata, vel deleta in ratione noſtra, voluit Deus in lege veteri, quædam illorum exprimere, & ſic poſuit decalogū Chriſtus etiam voluit aliqua alia declarare, quę iam venerant in dubium Iudæis, & errabant circa illa, ſupra quinto cap. ſi autem procedere vellet applicando particulariter omnia præcepta iuris naturalis, nunquā finiret ſermonem, ideo voluit dare de cæteris præceptis iuris naturalis, de quibus non tetigerat, regulam quandam generalem ſub qua omnia comprehenderentur, & eſt iſta. fuit igitur neceſſarium hic apponi eam, quia aliàs maneret inexpletus iſte ſermo in quo Chriſtus vult regulare plene mentem noſtram per præcepta iuris naturalis, & ſæpe tales regulæ generales dantur in ſcriptura, vt primo Theſſ. 5. omnia probate, quod bonum eſt tenete, & ab omni ſpecie malos abſtinete, ſic ēt Pſa. 33. declina a malo, & fac bonū. i. declina ab oī malo, & fac oē bonū neceſſarium. Et cum Chriſtus poſiturus eſſet hic regulam quandā generalem ad includendum omnia pręcepta iuris naturalis non fuit aliqua magis conueniens, quam iſta, & quæ magis poſſet certificare, quia ſi diceret facite omnia, quæ iuſta ſunt, & cauete iniuſta omnia, bene includerentur omnia præcepta iuris naturalis, ſed nihil certificaret iſta regula, quia maneret dubium nobis quid erat iuſtum, & quid iniuſtum circa res ſingulas, & negocia, & ita ſi dicerent declinate ab omni malo neſciretur in ſingulis rebus, quod eſſet malum, cum autem dictum eſt omnia quęcunque vultis, &c. non poteſt eſſe dubium homini quid debeat velle aliis in quacunque re, ſicut non poteſt eſſe mihi dubiū quid ego vellem mihi fieri, ſic dicit Chryſoſt. in quadam homilia, manifeſtum eſt quid debeamus proximis facere quoniam ex nobis, quæ deceant ſcimus, & non eſt poſſibile ad ignorantiam refugere, quod tamen fieret data quacunque alia regula generali, niſi iſta. Et eſt conueniens valde hæc regula, quia quilibet debet proximo ſuo impēdere, quod iuſtum, & bonum eſt, bonum autem ſimpliciter eſt, quod quis vult pro ſeipſo, ideo quando quis voluerit pro altero bona, quæ vult pro ſeipſo recte illi bonum vult, ſic dicitur. 9. Ethicorum, amicabilia, quæ ad alterum veniunt ex amicabilibus, quæ ad ſeipſum. i. cp quis ſit amicus alterius non cognoſcitur, niſi per amicitiam, quā habet ad ſeipſum, quia ſi facit pro altero talia, qualia pro ſeipſo iudicatur amicus eius, ſi nequaquam, amicus non dicetur.

Quod autem iſta lex generalis fuerit poſita hic ad complendum doctrinam de omnibus præceptis naturalibus, quæ Chriſtus dare incęperat patet, quia ipſe dixit hæc eſt enim lex, & prophetæ. i. in hoc comprehenduntur omnia quæ lex, & prophetæ dicūt, vide iſta eſt lex generalis ad dirigendum mores, cp in quocunque negocio, in quo lex aliqua expreſſit quid facere debeamus proximis ſequemur illam, vbi autē non fuerit lex, vel nō inuenitur de negocio, debemus facere proximis id, quod nos vellemus in ſimili negocio nobis fieri, ideſt, quòd credimus iuſtum eſſe, quod nobis fieret, & hoc modo nulla res eſt nobis quæ poſſit in dubium venire in cōuerſatione ad proximum.

An hoc sit præceptum, vel quid sit, & si est præceptū cuius legis est. Et quomodo lex naturalis est duplex, scilicet vniuersalis, & particularis. Quæst. XXIII.

QVAERETVR an iſtud ſit præceptum, vel quid ſit, & ſi eſt præceptum cuius legis eſt.

Dicendum, cp præceptum eſt, nā iſtud dirigit operationem naturalē, ideo neceſſe eſt, cp ſit pceptū, vel conſiliū: non pt eſſe conſiliū, quia cōtillia nō obligāt, & tamen

& tamen iſtud obligat cū Chriſtus poſuerit illud hic, A
tanquam generalem regulam ſupplentem locū omnium præceptorum particularium, quæ per ſingula non poterant exprimi, vt patet præcedenti quæſtione, & quia Chriſtus dicit in litera hæc eſt enim lex. & prophetæ præcepta ponunt, & non conſilia, niſi per accidens, nam conſilium non poteſt vocari lex, præceptum autem vocatur lex, quia lex a ligando. i. obligando dicitur, quòd præcepta faciunt, & nō conſilia, ergo erit iſtud præceptum.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt præceptū legis Chriſti, tanquam aliquid per ipſum introductū, dicitur enim præceptum alicuius legislationis, quod in illa legislatione introductum eſt, & prius non habebat vim obligandi, lex tamen Chriſti nō dedit huic B
præcepto vim obligandi, quia ante eā obligabat: non eſt etiam præceptum legis Moyſi cum potius comprehendat totam legem Moyſi, & aliquid vltra, quia dicitur hic, hęc enim lex, & prophetę, etiam antequā lex Moyſi eſſet vim obligandi habebat, ideo non accepit ab ipſa, quòd eſſet præceptum, ſed eſt pręceptū legis naturalis, quæ ineſt cordibus noſtris ad Ro. 2. & quia quæ naturalia ſunt, ſemper & vbique inſunt, vt dicit Ari. 5. Ethi. ſicut ignis ardet hic, & in perſis, non incępit iſtud præceptum aliquo tempore nouiter obligare, ſed hoī creato cōnatum eſt, & ſemper durat. Aduertendum tamen, cp lex naturalis prout nominat comprehenſionem omnium præceptorum iuris naturalis eſt, ſicut quædam ſcientia, in ſcientijs autem ſpeculatiuis ſunt quædam principia vniuerſalia per ſe nota, & alia minus nota, & deinde concluſiones, quæ ſolum habent notitiam ex principijs. ita in iure naturali ſunt quędam regulæ generaliſſimę, quę ſunt principia aliorum iurium naturalium magis particulariū, & iſtę vniuerſales regulæ ſunt ita notę, quòd ī eis nullus poteſt eſſe error, nec ignorantia, vt omne malum eſſe fugiendum, nulli eſſe iniuſte nocendum, & ſic a. Alia autem ſunt iura naturalia magis particularia, vt veritatem ſeruandam eſſe in promiſſis, nihil agendū ex fidiis, depoſitum eſſe reddendum, & accommodatum, & mutuum ſoluendum, & ita de ſimilibus: iſta enim ſequuntur, quaſi quædam concluſiones ex illis regulis generalibus, quia ſi nulli iniuſte nocendum, eſt ergo depoſitum reddendum, & nihil ex inſidijs agendum, nec eſt proximus occidendus, nec res eius furto ſubtrahenda.

De iſtis regulis generalibus eſt iſta omnia quæcunque vultis, &c. quæ non ſolum eſt per ſe vna regula, immo includit totum ius naturale, ſicut iſta nullum malum agendum eſt, licet ſub diuerſis modis ſignificandi eandem rem deferant iſtæ regulæ, & oſtenſum eſt, cp iſta erat cōueniētior ad certificandum de omnibus regulis particularibus iuris naturalis, quā quæcunque aliæ, præcedenti quæſt. ideo iſtam, & non aliam poſuit Chriſtus.

Quæ lex qui prophetæ sunt de quibus hic dicitur hæc est lex, & prophetæ. Et quomodo prophetæ vocantur quadrupliciter. Quæst. XXIIII. E

QVAERETVR quæ lex, & qui prophetæ ſunt de quibus hic dicitur, hæc eſt lex.

Aliqui dicunt, quòd intelligitur de lege Chriſti, & ēt de prohetis, qui in ea fuerunt, quia multi erant in eccleſia primitiua, vt colligitur Actu. 11. & 1. Co. 14. Dicendum, quòd non poteſt ſtare, quia Chriſtus non loqueretur hic de lege ſua, eo quòd ipſa nōdum erat poſita, ſed nunc illam ponere incipiebat, etiam quia ipſe non loqueretur populo cui prædicabat, niſi de eo, quod ipſi poſſent intelligere, & tamen audien- D
do nominari legem nullam intelligerent illi, niſi legem Moyſi ſub qua manebant, ergo non loqueretur Chriſtus de ſua, ſed de lege Moyſi.

Item patet, quia talem modum loquendi Chriſtus habet quando loquitur de lege Moyſi, ſupra 5. non veni ſoluere legem, nec prophetas, ſed implere, ibi tamen non poteſt intelligi de lege Chriſti, ſed de lege Moyſi, quia non poterat Chriſtus ſoluere, niſi illā legem, quæ iam erat. etiam de prophetis non poteſt intelligi, quòd eſſent prophetæ legis Chriſti, quia lex, & prophetæ ſe cōſequuntur, & ſimul currunt, ſed nō poteſt intelligi hoc de lege Chriſti, ergo ēt nec de pphetis, qui fuerunt tempore legis huius.

Item patet, quia non poterat populus intelligere de iſtis prophetis, qui nondum erant, ſed poſt mortē Chriſti fuerunt, ideo intelligeretur de alijs, qui fuerūt ſub lege Moyſi.

Item ex modo loquendi apparet, quòd iſti prophetæ iam fuerant, vel tunc erant, ga dicitur hęc eſt eāim lex, & prophetæ, ideſt iſtud præceptum continet omnia, quæ dicunt lex, & prophetæ.

Item patet, quia neceſſe eſt, cp iſti prophetę, quos Chriſtus hic allegat ſcripſerunt aliqua præcepta, quibus dicitur ęquiualere iſtud, omnia quæcunque vultis, &c. prophetę tamen qui fuerunt in lege Chriſti, nihil ſcriptum reliquerunt, non intelligit ergo de eis.

Dicendum igitur, quòd lex vocatur hic lex Moyſi: iſta enim ſolet in ſcripturis ſemper lex vocari, ga erat lex Dei, & ipſa durante nulla alia lex Dei erat ſcripta. De prophetis dicendum, quòd ſunt prophetę veteris teſtamenti, & tamen diuerſimode accipiuntur, quia aliquando vocantur prophetę libri prophetales, vt Ioſue, & Iudicum, & libri Regum, & ſic accipit Hier. in prologo Galeato cum dicitur ſecundus ordo ſcripturarum eſſe librorum prophetalium. Alio modo accipiuntur prophetæ omnes qui aliquid de futuris prænunciantes ſcripſerunt, & ſic ſolemus quatuor prophetas maiores, & duodecim minores, & librum Pſalmorum vocare prophetas, & iſte eſt modus vulgaris noſter. Tertio modo poſſunt vocari prophetæ coniungendo duos modos præcedentes, ſcilicet, cp omnes libri prophetales, & etiam omnium illorum, qui aliquid de futuro dixerunt vocentur prophetæ. Hic tamen poſſent accipi prophetæ quarto modo, & adhuc largius, ſcilicet pro omnibus libris ſacrę Scripturæ præter legem Moyſi, & iſte eſt proprius ſenſus literę, ſcilicet hęc eſt enim lex, & prophetæ, ideſt hoc præceptum includit, quidquid eſt in lege Moyſi, & in omnibus libris ſactæ ſcripturæ, nam ſi ſic non acciperetur non daret Chriſtus hic ſufficientem regulam ad concludendum omnia præcepta, quia manerent multa alia præcepta in libris ſacræ ſcripturæ, vltra libros legis, & prophetarum qui non comprahenderē tur in hac regula, ideo oportet accipi hoc quarto modo.

Quomodo est verum, quod hoc solum mandatum est lex, & prophetæ, & an omnia dicta prophetarum, & legis reducantur ad istud mandatum. Cum prorsus omnis instructio moralis est qualiter homo se habere debet ad proximum, & ad Deum. Quæst. XXV.

QVAERETVR quomodo eſt verum, cp hoc ſolū mandatum eſt lex, & prophetæ, quia multa ibi continentur, quæ non poſſunt reduci ad iſtud mandatum, ſunt enim ibi hiſtoriæ rerum geſtarum ſunt etiam prænunciationes futurorum, ſunt etiam quæ credi debent, & iſtorum nihil reduci poteſt ad mandatum.

Dicen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicendum, ꝙ tota lex Moysi reducitur ad istud mandatum, nam lex non continet, nisi præcepta, & si sunt ibi aliquæ historię solum ponuntur propter præcepta, inquātum aliquid faciunt ad illa, scilicet ad declarationem eorum, vel ad ostendendū causam quare data sunt, aut conditionem populi cui fuerunt data, & sic totum quod est in lege Moysi debet reputari esse præcepta. omnia tamen præcepta illius legis reducuntur ad istud, quod patet, quia illa præcepta sunt triplicia. s. moralia cæremonialia, & iudicialia, moralia sunt, quæ ad mores dirigendos proficiunt, & ab ipsa naturali ratione ortum habent: omnia hęc reducūtur ad istud, cum sit istud regula, quædam generalis comprehendens omnia præcepta legis naturę, vt ostensum est supra. q. 23. Cęremonialia autem præcepta sunt quædam determinationes particulares cultus diuini, & reducuntur ad pręceptum naturale de colendo, & diligendo Deum, & quia illud includitur in præcepto de dilectione proximi, quod est istud, includentur in eo omnia cęremonialia. Iudicialia quoque ad istud reducuntur, quia iudicialia sunt determinationes particulares in rebus foralib⁹, qualiter se debeat habere homo ad proximum, & hoc maxime ostenditur per istud præceptum, quod est de habitudine ad proximum, vnde omnia iudicialia includuntur in eo, & etiam multa alia dubia circa iudicialia, quæ non possunt determinari in particulari determinantur generaliter per istud præceptum, & directe ad remedium præceptorum non scriptorum pro particulari communicatione datum est istud, tota ergo lex ad istud præceptum reducetur sic.

De prophetis autem. i. de omnibus aliis libris sacrę scripturę. Dicendum, quòd aut continent moralem instructionem, aut historiam, aut prænunciationes futurorum, siue ostensiones aliquorum, quæ credenda sunt, si continent instructionem moralem illa reducetur ad præcepta, & prohibitiones, & illa reducētur ad istud, sicut supra, vel omnis instructio moralis est qualiter homo se habere debeat ad proximum, vel ad Deum, sed hęc omnia continentur in hoc generali pręcepto, nam de proximo expresse ponit, de Deo autem intelligendum est per ea, quæ dicuntur de ꝓximo, vt infra dicetur. Si autem continentur historiæ non ponuntur illę, vt solum sciamus res gestas, quia ad hoc oportuisset poni historias omnium temporū & gentium, vel nihil poni, sed ponuntur inquantum proficiunt ad eruditionem moralem, vel ad fidē. moralis tamen instructio tota reducitur ad hoc pręceptū vt dictum est, ergo etiam omnes historiæ sacrę reducentur ad istud præceptum, tāquam ad finem ad quē ponuntur. Si autem sint pertinentia ad fidem, quæ in scriptura continentur, ordinantur etiam ad mores, & reducentur ad hoc pręceptum. Si sint prænunciationes futurorum pertinent, interdum ad fidem, sicut ea, quæ prophetę prænunciauerunt de aduentu, & gestis Messiæ, & tunc reducuntur ad istud pręceptum, vt supra dictum est, interdum prænunciantur aliqua futura, vt aliquid agatur, vel caueatur, & istud ad mores reducitur, & sic pertinebit ad istud pręceptum ꝓ hunc modum, omnes libri sacrę scripturæ continent in hoc pręcepto, & hoc patet, quia in isto præcepto includitur generaliter tota eruditio vitæ nostrę, & tamen tota sacra scriptura ad nihil aliud est, nisi ad instruendum hominem in opere bono. 2. Timo. 3. oīs scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docēdum, ad arguendum, & corripiendum, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus, ergo tota scriptura sacra reducetur ad istud pręceptum.

Tota scriptura sacra est ad instruendum hominē in opere bono.

Aliter potest dici, quod hęc est lex, & prophetæ. s. quantum ad præcepta. i. nihil præcipitur in lege, & prophetis, nisi quod hic pręcipitur, & tunc facilius est reducere legem, & prophetas ad istud præceptum, vt ostensum est, & non reducentur historię, nec futurorum prænunciationes. Sed obiicietur, quia tunc diceretur solum hęc est lex, & non addere, & prophetæ, quia prophetæ continent futurorum prænunciationes. Dicendum, quòd in prophetis aliquando continentur historię, & aliquando pręcepta, & interdū futurorum prænunciationes, & prophetę quantum ad pręcepta reducuntur ad istud. melius tamen intelligitur, vt supra, quòd omnes libri sacrę scripturę, quantum ad omnia, quę continent, reducuntur ad istud pręceptum, tanquam ad finem. s. ad nihil aliud est tota sacra scriptura, nisi vt homo diligat Deum, & proximum, & per hoc efficiatur beatus, & tamen in isto pręcepto continetur istud totum, ergo tota sacra scriptura ordinatur ad id quod significatur in hoc præcepto.

Quomodo dicitur hic, quod consistant lex, & prophetæ in hoc præcepto, quia videtur, quòd oportebat poni aliud præceptum de dilectione Dei. Et quod impossibile est aliquem diligere proximum, nisi Deum diligat.

Quæst. XXVI.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd cōsistat lex, & prophetæ in hoc pręcepto, ꝙa oportebat ad hoc poni pręceptum alterum de dilectione Dei, nam in istis duobus pendet vniuersa lex, & prophetæ, infra 22. sed non in isto solo. Dici potest vno modo, quòd lex & prophetę pendent in hoc pręcepto, non tamen tota lex, quia adhuc manet pręceptū de diligendo Deum, ad quod magna pars legis, & prophetarum reducitur, & ideo non dicitur hic: hæc est enim tota lex, & prophetæ, sicut dicit infra 22. in his duobus mandatis pendet vniuersa lex, vt innuatur, ꝙ in ambobus simul pendet tota lex, & tamen in neutro eorum pendet tota. sic dicit August. videtur autē pręceptum istud ad dilectionem proximi pertinere, non autem ad Dei dilectionem, cum in alio loco duo pręcepta esse dicat, in quibus tota lex pendet, & prophetæ, cum autem hic non addit tota lex, ꝙ ibi addit, reseruauit locū alteri pręcepto, quod est de dilectione Dei. Aliter potest dici, & melius, quòd non fuit hic positum pręceptum de dilectione Dei, quia in precepto de dilectione proximi intelligitur dilectio Dei, impossibile est enim, ꝙ quis proximum diligat, nisi Deum diligat, quia quando proximus ex charitate diligitur propter Deum diligitur, necesse est ergo prius diligere Deum, sicut nullus agit aliquid ad finem, nisi finem pręconceperit, & hoc modo in pręcepto de dilectione proximi includitur tota lex, sicut includitur in ambobus pręceptis, quod patet, quia sicut dictum, ꝙ in illis duobus tota lex pendet, & prophetæ, ita dicitur ad Roma. 13. qui diligit proximum legem implenit, & tamen non potest impleri lex, si aliquid deficiat, tota ergo pendet in hoc præcepto de dilectione proximi: patet etiam clarius ad Gala. 5. omnis enim lex in vno sermone impletur diliges proximum tuum, sicut teipsum, omnis tamen, & totus, & vniuersus pro eodem accipiuntur. hic ergo non est aliqua differentia, quòd dicatur hęc est lex, & prophetæ, vel hoc est tota lex, & prophetę, sed idem Christus vtrobique significare voluit, & apparet, quia aliàs si nō poderet tota lex in hoc pręcepto, sed solum pars eius, quolibet pręcepto, quantumcūque paruum, esset verum, quòd in eo penderet lex, & prophetæ, quia quædam pars legis pendet in ipso, & tamen non dicit hoc, nisi de isto pręcepto dilectionis proximi, quia cōprehendit, &c. ergo intelligendum est, quòd tota lex, & pro-

prophetæ pēdent in eo, sicut etiam exposuit ipsemet Aug. lib. 8. de Trini. dicēs ideo scriptura tantam dilectionem proximi commemorat cum dicit omnia, quæcunque, &c. quia qui proximum diligit consequens est, vt ipsam dilectionē præcipue diligat: Deus autem dilectio est, consequens est ergo, vt præcipue Deum diligat. & sic innuit, ꝙ in vno intelligitur alterum, & consequenter tota scriptura includetur in eo.

Intrate per angustam. Hic ponitur secundum principale quod requiritur ad euangelicæ legis impletionem. s. conatus liberi arbitrij, & quia lex datur de rebus difficilibus. s. de operationibus virtutum, debemus per liberum arbitrium conari valde ad ista faciendū, quæ præcipiuntur, vnde dicitur. *Intrate per angustam portam.* Ista porta est obseruatio præceptorum, quæ vocatur angusta metaphorice, quia sicut per angustum locū difficile est intrare, ita per obseruationem præceptorum inflexibiliter ambulare difficile est homini carnali. *Quia lata porta est spaciosa via, quæ ducit ad perditionem.* q. d. vos vultis saluari, & tamen si ambulatis p viā spaciosam non saluabimini, quia spaciosa via, & lata porta non ducit ad vitam ęternam, sed ad perditionem. i. gehennam, & dicitur spaciosa via, quia ad infernum mille modi sunt eundi, quot enim modi sunt peccandi, tot modi sunt illuc eundi, & tamen peccare contingit infinitis modis. 2. Ethicorum, ideo infinitis modis contingit ire ad perditionem, est igitur spaciosissima via. *Et multi sunt qui intrant per eam.* Omnes homines appetunt delectabilia, & fugiunt labores, & difficultates. In via autem quæ ducit ad vitam sunt difficultates multę. In via autem perditionis nulla est nisi quam quis sibi sponte assumpserit, quia quidquid homini placet licitum est in ea, cum ibi non sit aliud præceptum, nisi ad libitum viuere, & frui bonis, quæ videntur antequam marcescant, iuxta opinionē insipientum. Sap. 2. Plurimi ergo, vt fugiant difficultates, quæ sunt in via salutis, intrant per istam viam spaciosam. Alii vero non cognoscentes, nec credentes alia bona, nisi ea, quæ videntur prosequuntur ista sola 7. Ethicorum, & isti sunt, qui maxime intrant per viam spaciosam, impossibile est enim aliquos istorum intrare per portam angustam, quia nihil est ibi, quod eis placere possit. *Quam angusta porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam.* s. ad vitam ęternam: dixerat intrate per angustam portam, & quia aliqui crederent non eē valde angusta porta, & arcta via, & in hoc reddit nos cautos & solicitos: ostendendo magnitudinem periculi. s. quia est arcta via, vnde Lucas magis expressit istam difficultatem dicens Luc. 13. contendite intrare per angustam portam. i. cū magno conatu parate vos ad hoc, & dat causam, s. multi quęrent intrare, & non potent. possunt accipi hic ista duo. s. porta, & via pro eodem. s. pro obseruatione mandatorum, quia mandata sunt per quę quotidie gradientes ad vitam ęternā tendimus, & ipsa sunt per quæ illuc ingredimur, infra 19. si vis ingredi ad vitam serua mandata: ipsa ergo sunt via, & porta. Vel potest accipi, quòd via sint ipsa mandata, & porta sit Christus. sic dicitur Ioan. 20. ego sum ostium, per me siquis introierit saluabitur, & pascua inueniet, & tunc dicitur via arcta propter difficultatem præceptorum. porta autem. i. Christus dicitur esse angusta non paruitate potestatis, sed ratione humilitatis, vt ait Chrysostomus super Matthæ. quia nemo potest intrare per eum, nisi se valde humiliaue rit. sicut ipse dixit infra 18. nisi efficiamini, sicut paruuli iste, non intrabitis in regnum cęlorum. porta autem perditionis diabolus est, quæ dicitur lata nō magnitudine potentiæ, sed superbiæ, ipse enim est rex super omnes filios superbię. Iob. 41. superbus autem inflatus est, & seipsum non capit, ideo lata porta indiget, vt intrare possit, sic dicit Chryso. *Et pauci sunt qui inueniunt eam.* Non dixit solum pauci ambulant per eam, sed etiam pauci inueniūt eam, quia ita parua est, ꝙ difficile est videre eam, & si interdum aliqui inueniunt, & ingrediuntur in eam, capti voluptatibus seculi de medio itinere reuertuntur, vt ait Hierony. sup. Matth. De via perditionis non dixit multi inueniunt eam, sed multi intrant per eam, nam tam lata est, ꝙ omnibus patet, & non oportet illam quæri, quia ipsa se omnibus offert, nec potest quisquam in ea errare, quia quocunque se conuerterit via est, nec potest quisquam errare a via illa, nisi bonus efficiatur ingrediens per viam arctam.

Quomodo dicitur hic, quòd arcta est via, quæ ducit ad vitam, cum lex Christi sit facilissima. Et quomodo virtus consistit in medio. Et quomodo lex Christi est leuis propter duo. Quæst. XXVII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd arcta est via, quæ ducit ad vitam. Quia ista via est lex Christi, & tamen lex Christi est facilis, sicut dicitur infra. 11. iugum meum suaue est, & onus meum leue est, etiam lex Christi est leuior lege Moysi, quia Act. 15. dicitur de lege Moysi hoc est iugum, vel onus, quod nec nos, nec patres nostri ferre potuimus, & inquitur ibi, quòd per legem Christi liberabitur ab illo iugo, quod non fieret, nisi lex Christi esset leuior. ergo nō est arcta via, nam etiā ipsa lex Moysi, licet esset grauis non erat tam grauis, vt quis eius grauitatem expaueſceret, Christus tamē ostendit valde duram esse viam istam.

Dicendum, ꝙ nunc nō agitur principaliter an lex Christi esset facilior ad tolerandum, quam lex Moysi, quia de hoc dictum est libro nostro de quinque legibus, & etiam dicetur Actu. 15. & dicetur aliquid infra 11. c. q. vltim. sed quomodo possit stare, quòd sit arcta via. Dicendum, quòd ad veritatem lex Christi est via arcta propter pręceptorum difficultatē, & non est sic specialiter in lege Christi, tanquam Christus introduxerit aliquas nouas difficultates, quia nulla p̄cepta posuit vltra ea, quæ de iure naturali erant, sed illa declarauit, quantum ad aliqua, quæ obscura erāt, vel potius per paruam consuetudinem obscurata, & sic ius naturale si plene obseruādum est difficultates multas habet. ratio est, quia omnes operationes nostræ per virtutem dirigendæ sunt, operari autem secūdum virtutem est valde difficile, quia virtus consistit in medio. 2. Ethic. inuenire autem medium est valde difficile, vt patet ibidem, quāto magis circa medium inuentum operari, & ideo dicitur hic, ꝙ pauci inueniunt eam. i. istam viam arctam. Operari autem vitiose est valde facile, & hoc propter duo. Primo, quia nulla difficultas est in inueniendo viam, quia non est aliquis modus certus operandi ad male agendum, sed qualitercunque velimus possumus malum facere. Secus autem de bono, quia non potest bonum fieri, nisi vno modo. s. obseruando omnes circunstantias, secundum rectam rationem, malum autem fit ex defectu cuiuscunque circūstantię, & sic dicitur. 2. Ethi. ꝙ peccare contingit infinitis modis, bene autem agere solum vno modo, & ponitur exemplum de sagittantibus, quia difficile est percutere signum eo, ꝙ ad percutiendum non est, nisi vna via, ad deficiendum autem sunt infinitæ, quia totus mūdus via est, & hoc bene significauit hic Christus ponens conditionem vtriusque viæ, nā de via salutis dixit, ꝙ est arcta. s. quia virtus consistit in medio, & si declinemus ad vnam partem, vel alteram, iam incidimus in vitium, sicut in

via arcta, quantumcũque modicum declinemus extra viam, ſumus de via perditionis: dixit ꝙ eſt via lata, quia malum operari habet infinitam latitudinem. ſ. ad extremum ſuperabundans, & deficiens, & quantumcunque quis velit declinare ad vnam partem, vel ad alteram, tanto magis erit in via, quia tanto magis erit in extremo, & eſt peccatum maius, quanto magis a medio receditur, infinita eſt ergo latitudo viæ iſtius.

Secundo, quia operari malum non habet difficultatem cum ſit ſecundum inclinationem naturæ noſtrę deprauatę, inclinamur enim ſemper ad aliquod extremum in omnibus paſſionibus, & actionibus, vitia autem conſiſtunt in extremo, virtus autem ſemper eſt contra inclinationem naturæ deprauatę, quia eſt circa medium, & ideo operari ſecundum virtutem etiã G ſi in omnibus rebus medium eſſet cognitũ, eſſet difficile propter difficulates repugnantię ad naturalẽ inclinationem. peccare autem eſt facere quidquid delectat, ideo nihil facilius eſt, quam peccare, & nihil difficilius, quam bene agere. ſic dicit Greg. ſuper Ezech. quamuis charitas ſit lata, tamen per anguſta, & ardua homines ducit a terra, ſatis anguſtum eſt oĩa dimittere, vnum ſolum diligere, proſpera non ambire, aduerſa non timere. Dicitur tamen lex Chriſti eſſe leuis nõ ſimpliciter, ſed propter duo, ſcilicet propter conſiderationem pręmii, & propter adiutorium ad operandum.

De primo patet, quia Chriſtus propoſuit nobis vitã æternã, ſed conſideratis bonis cęleſtibus vileſcunt H omnia, quæ habentur in terris, vt dicit Greg. in homilia, nam & ipſi Iacob amanti Rachelem apparebat facile eſſe ſeruire ſeptem annis pro ea, vt dicitur Gene. 29. ꝙ videbantur ei pauci dies præ amoris magnitudine, & iſtam cauſam tangit Chryſoſt.

Secundum eſt adiutorium gratiæ, & charitatis, qa ſine gratia nemo poſſet legem Chriſti obſeruare etiã propoſito ſibi fine beatitudinis: gratia tamen eſt, quæ res aſperas molles reddit, ita vt non ſolum pręcepta, ſed etiam conſilia obſeruare leue ſit, & ſecundũ hoc patet reſponſio ad illud infra 11. iugum meum ſuaue eſt, ꝙ rectiſſime dictum eſt, nam ſi iugum eſt graue eſt, quia ceruices premit, & tamen leue eſt, quia alleuiatur vel leuificatur per eum, qui nobis imponit, nã I ipſe dicit ego reficiam vos. eod. c.

Ad aliud cum dicitur, ꝙ lex vetus erat iugum, dicendum, ꝙ omnis lex eſt iugum, inquantum omnis lex imperat actum virtutis, inquantum tamen aliqua lex plura imperat, quam alia: dicitur iugum leuius, lex autem vetus, quantum ad aliquid erat grauior lege Chriſti, vt dicetur loco ſuo, & infra 11. ideo Apoſtoli dixerunt, quòd illa erat iugum, vel onus, quod portare non poterant. De lege Chriſti an debuit habere difficultatem aliquam, & qualẽ dicetur libro noſtro de quinque legibus.

Attendite a falſis prophetis, qui veniunt K ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem
Luc. 6. arbor, malos fructus facit. Non poteſt autem arbor bona, malos fructus facere, neq;
Sup. 3. c. arbor mala, bonos fructus facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exci-

F detur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

Attendite a falſis. Hic ponitur tertium principale ad impletionem legis euangelicę, ſcilicet vitatio mali conſortii, vel prauę doctrinę, & quoniam multa falſa dogmata apparitura erant, quæ turbarent ſinceram fidem credentium, Chriſtus præmonuit nos cauere hoc dicens.

Attendite a falſis prophetis. Ideſt diligenter cauete, & non dixit aſpicite, ſed attendite, quia aſpicere eſt ad illud, quod palam videtur, attendere autem eſt cũ ſolicitudine inquirere, vt videamus, vt dicit Chryſo. & hoc eſt, quia iſti falſi prophetæ non palam veniunt erant, ſed diſſimulato habitu, & ideo erat difficile cognoſcere illos, niſi ſolicite attenderemus: vocantur falſi prophetæ falſi doctores, qui docent contra veritatem fidei, & non loquitur Chriſtus de doctoribus, qui errant ex ignorantia, quia iſti non ſe occultant cum putent ſe bene dicere, ſed de doctoribus prauis, qui habent intentionem ſubuertendi fidei puritatem, & ad hoc ſe diſſimulant, vt eis fallendi locus ſit, & vocantur prophetæ large per ſimilitudinem, quia prophetæ ſunt qui futura, vel abſcondita reuelant, quæ nemo ſcire poteſt, niſi Deus ei oſtenderit, & ga iſti eruditi populum in eis, quæ populus ſcire non poteſt, niſi a doctore ſacræ ſcripturę inſtruatur, vocantur prophetæ non ſimpliciter, ſed reſpectu populi, ſicut etiam aliquis dicitur Deus, quia vice Dei habet, vt fuit Moyſes. Exo. 7. ecce conſtitui te Deum Pharaonis. i. ru pęteris facere Pharaoni bona, & mala, quę volueris, ſicut Deus facit omnibus rebus: etiam propheta dicitur ille qui declarat intentionem alterius eis, quibus occulta erat. eod. c. ſ. Aaron non audiebat aliquid a Deo, ſed Moyſes. eod. c. ſ. tu loqueris ei omnia, quę mando tibi, & ille loquetur ad Pharaonem, & ſic iſti nõ erant prophetę ſimpliciter, ſed populi, quia ea quæ a ſacra ſcriptura ipſi recipiunt, tanquam a Deo proponunt populo, qui non poſſet ea per ſe intelligere, & ita accipitur infra 24. ſurgent pſeudo Chriſti, & pſeudo prophetæ. i. falſi prædicatores, qui annunciabunt aliunde eſſe Meſſiam, ſic etiam 1. Ioã. 4. dicitur, ꝙ multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum. i. prædicatores falſi. vocantur etiam prędicatores interdum ſpiritus. cap. nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt. i. non credatur omnibus prædicatoribus, & patet, ꝙ ſic accipiatur, eodem cap. ſ. omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne venire ex Deo eſt. i. omnis prędicator qui annunciat hoc, eſt ex Deo. dñr iſti falſi prophetę, quia falſa docent.

Qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium. Ideſt qui eſtdunt ſe ſimplices, & ſine dolo habentes rectam doctrinam, dicit Chryſoſt. oues Chriſtiani ſunt, veſtimentum autem ouium eſt ſpecies chriſtianitatis, & ſimulatę religionis.

Aliqui intelligunt iſtam literam, de omnibus hypocritis, qui foris oſtendunt, quod non ſunt, & verum eſt, quòd iſti de quibus Chriſtus hic loquitur hypocritę ſunt, non tamen loquitur de omnibus hypocritis, quia hypocrita ſi nihil aliud eſt, niſi hypocrita ſibi ipſi nocet, quia hypocrita quærit gloriam mũdi, nam omnia opera ſua agunt, vt videantur ab hominibus prout ced. c. & infra 23. & hoc eis nocet, quia perdũt mercedem ſuam præcedenti cap. Alijs autem non nocet cum non quærẽt ab eis hypocritæ, niſi gloriam, nihil tamen nocet nobis, ꝙ aliquos opinemur viros bonos qui non ſunt, & tanquam bonis exhibeamus eis honorem debitum virtuti ſi nihil aliud ſequatur, vnde Chriſtus tunc non diceret ab eis, ita cauendum eſt magna attentione, & daret ſigna ad cognoſcendum eos,

eos, oportet ergo, ꝙ iſti de quibus loquitur ſint aliqui qui nocere poſſint, & intendant, & iſti ſunt falſi prædicatores. nullum enim maius nocumentum eſſe poteſt, quam verę fidei corruptio, ideo valde cauendum eſt ab eis, quia tamen iſti non poterant hoc facere ſi palam oſtenderent ſe malos, & contra fidem agentes, oportet quòd vtantur quadam hypocriſi, & hoc eſt venire in veſtimentis onium, quod oſtendit eorum ſimulatam veritatem tam quantum ad fidei rectitudinem, quam ad morum honeſtatem.

Intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Ideſt habent interius deſiderium deſtruendi, & peruertendi rectam fidem. ex hoc apparet, quòd etiam non intelligitur de quocunque falſo doctore, nec de quocunque hypocrita, quia hypocrita gloriam quęrit, iſti autem quærunt rapere, & deſtruere etiam, qui vera docent, & male viuunt volentes occultare morum grauitatem ſub honeſtate doctrinę hypocritę quidem ſunt, ſed non ſunt lupi, ſed ſerui carnis, vt dicit Chryſo. vnde manifeſte de hęreticis doctoribus dicit hoc debere intelligi.

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Quia ipſi ſe ſimulant in veſtimentis ouiũ, & videretur impoſſibile euitare eos quos non poſſemus cognoſcere, dedit ſignum cognoſcendi eos, ſcilicet a fructibus ipſorum, ideſt ab operibus, ſcilicet quia falſus doctor falſa docebit, & etiam qui in moribus hypocrita eſt, in fructibus ſuis cognoſcitur, quia interiora eorum, quæ non ſunt C talia ſicut exteriora, oſtendent eos.

Nunquid colligunt de ſpinis vuas. Probat, quòd neceſſe ſit cognoſci iſtos hypocritas ex operibus, quia mali ſunt, & ideo non poſſunt bona opera facere, & ſic mala opera oſtendent eos malos, quia ſicut de ſpinis non naſcuntur vuę, ita nec malus homo poteſt bonum facere. ſpinę vocantur arbuſculę ſpinoſę quas aliqui vocant vepres, & illę ſpinas gignunt, & non vuas. *Aut de tribulis ficus.* Tribulus genus cardi eſt, & dicitur a terendo, vel tribulando, quia membra noſtra conſigit, & atterit, & de illis non naſcuntur ficus, ſed ſolum ſpinę.

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Scilicet qui vere boni ſunt fructum bonum faciunt, quia ſi prædicatores ſunt boni prædicabunt recta, ſi autem ſunt boni D homines operabuntur bona.

Mala autem arbor malos fructus facit. Ita, & homo ſi malus ſit malos fructus, ideſt mala opera faciet, & ex illis cognoſcetur. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere.* Hoc dicit ad reſpondendum quęſtioni, quia diceret aliquis licet ſint mali iſti prædicatores poſſunt fingere bonitatem, vel bonum operari, & ſic non erit locus agnoſcendi eos, Chriſtus autem dicit, quòd nõ poterunt ſe occultare, quia non poterunt operari bonum, cum mali ſint.

Nec arbor mala fructus bonos facere. Sicut boni ſe habent determinate ad faciendum bonum, ita mali determinate ad faciẽdum malum, & nemo poteſt vſurpare vices alterius. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* Iſtud ponitur hic ad E terrorem malorum, quia dictum erat, quòd iſti doctores falſi mala prædicabunt, quia ſunt arbores male, vt autem non putemus eos impunitos euadere ne ſibi quiſquam aſſumeret occaſionem male agendi, dicitur, quod omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, ideſt omnis homo, qui non operatur bonum excidetur, ſcilicet de preſenti vita, & mittetur in ignẽ, ſcilicet ęternum, ſic dicitur ſupra 3. iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt, omnis arbor, quæ non facit fructum, &c. quòd autem intelligatur de igne inferni apparet, quia dicitur ibi immediate in alia parabola, paleas autem comburet igne inextinguibili, A ideſt ęterno igne inferni, vel ſicut dicit Chry. in quadam Homel. ponuntur hic duæ pęnę malorum, ſcilicet excludi a vita ęterna, & hoc eſt excidi, & puniri in inferno, & hoc eſt in ignem mitti, dicit autem deterius eſſe excludi a gloria, quã puniri in inferno, etiam ſi eſſent decem mille inferni non eſſet tam malum pati pęnam illorum quantum malum eſt excludi a gloria. *Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Redit ad ſuam concluſionem, ſcilicet quòd non poterunt latere iſti falſi prędicatores, quia cognoſcentur ex operibus ſuis.

Quomodo hypocritæ ex operibus ſuis cognoſci poſſint cum ſemper diſſimulent: vbi quæ ſunt opera carnis.
Quæſt. XXVIII.

B QVAERETVR quomodo verum ſit, quòd ex operibus ſuis cognoſci poſſint iſti, quia non oſtendent ſe tales eſſe quales ſunt, ſicut ipſe Chriſtus præſupponit vocãs eos falſos prophętas. Etiam quia dicitur, quòd venient in veſtimentis ouium, & tamen veſtimentum occultabit eos. Dicendum, quòd iſti, ſiue ſint falſi prædicatores, ſiue ſint ſolum hypocritę cognoſcentur ex fructibus, ideſt ex operibus ſuis: nam ſi ſunt hypocritę cognoſcuntur ex vitę qualitate, quia hypocrita, nec eſt bonus, nec vult eſſe bonus, ſed ſolum videri bonus, ideo vere malum operatur, ſed ſtudiũ ſuum eſt illud malum occultare, & bonitatis ſpeciem prætendere, ſiquis tamen ſolicite inquirat faciliter inueniet hypocritam non eſſe id, quod apparet. Hoc autem eſt quãdo quis ſuſpicatur aliquem eſſe hypocritam, & tamẽ interdum etiam, quando non ſuſpicamur de aliquo an ſit hypocrita cognoſci poteſt ex operibus ſuis, licet non ita faciliter, quia tamen nihil eſt occultum, quod nõ reueletur infra 10. oportet, quòd aliquando ipſa opera hypocritarum per ſeipſa in publicum veniant, etiam quia ipſi hypocritę licet aliquando ſolicite caueant ne videantur opera ſua, non poſſunt tamen ſemper ad hoc eſſe attenti, & ideo interdum ipſi ſe manifeſtant, quia falſa non poſſunt diu latere.

Primus modus fortior occultandi ſe eſt ipſorum hypocritarum, quando operantur aliquid, quod eſt vere bonum, quia ſępe licet nolint eſſe boni, vt tamẽ conſequantur gloriam bonorum bona faciunt, & tamen tunc etiam cognoſcentur ex operibus, quia hypocrita non manebit diu bene operãs, intendit enim hypocrita gloriam huius ſęculi, & non futuri, operari autem bonum eſt difficile, vt ſupra dictum eſt, vnde niſi quis firmiter ſperet vitam ęternam illam cæteris bonis præponens non poteſt diu bene operari, hypocrita igitur cum amet bona huius ſęculi quibus non poteſt frui operando ſecundum veram virtutem, nõ poterit diu operari bonum, ſed neceſſe eſt, quòd ad malum conuertatur, & ſic ſimulatio deprehendetur, ſic dicit Chryſo. in Homilia facile hypocritę capiuntur, via enim qua iuſſi ſunt ambulare laborioſa eſt, hypocrita autem laborare non vtique eliget, & ſic hypocrita capitur ex fructibus, ideſt ex operibus, & iſti ſunt fructus carnis de quibus Apoſtolus ad Gala. 5. manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio immunditia, &c. omnis enim hypocrita carnalis eſt, ideſt non ſpiritualis, ideo neceſſe eſt, quòd ex fructibus carnis cognoſcatur.

Si autem ſit hęreticus prædicator, qui ſe ſimulet bonum in moribus, & in fide rectum, etiam ex operibus ſuis cognoſcetur, & in hoc facilius eſt cognoſci, quam in ſolo hypocrita, quia hęreticus prædicator non venit, niſi vt falſa prædicet, & fidem ſubuertat, hoc autem poterit manifeſte videri an vera, vel falſa

dicat,

dicat, sic enim dixit Ioa.1.Io.4 probate spiritus,i.prædicatores an ex Deo sint, & dixit. qꝫ ille spiritus,idest prædicator, qui cõfitetur Christũ venisse in carne est ex Deo,hoc dicit quia illo tempore erat cõtrouersia, & error suscitatus super articulo, & falsi prædicatores non confitebant Christũ esse Deum, & hominẽ simul, qui aũt confiteretur hoc erat bonus spũs,i.prędicator, ita & quantũ ad doctores hęreticos fiet probatio eorũ in omnibus illis in quibus dubitat, vel suspitio est ꝺ eos, & si ꝑcordant rectę fidei suscipiendi sunt, hoc tñ est necessarium,s.qꝫ solicite circa eos attendatur, quia cũ multa vera dixerint nõ cauentibus orthodoxis errores suos interponẽt,iõ ad singula solicite attendendum est ne credatur eis in aliquo quousque probetur an ex Deo sit.i.consonet rectę fidei. Si autem dicatur,qꝫ volunt se semper occultare, nunquam falsa prædicantes verũ est, qꝫ tunc nõ poterũt deprẽhendi,quia sic, nunq̃ erunt mali,& tamen cum ipsi præsupponant esse falsi prophetæ, & ad falsa prædicandũ venerint, necesse est, qꝫ ex fructibus suis cognoscantur,s.qꝫ aliqñ falsa dicant, & per illa deprẽhẽdantur esse falsi. Ad primum argumentũ dicendũ, qꝫ isti vocantur falsi prophetę, quia ad prędicandũ falsa veniunt, & ideo per hoc potius est locus ad cognoscendum eos, quam ad hoc, quòd se occultent.

Ad aliud de vestimento dicendum est, qꝫ verum est istos doctores falsos,& omnes hypocritas dissimulare, id quod sunt, non tamen ex hoc sequitur quin possimus eos cognoscere ex fructibus suis,quia Christus non dixit, qꝫ cognoscerемus eos in vestimento, sed in fructibus, ipsi enim in vestimento, idest in exteriori habitu, & cõuersatione simulant se esse, quod non sunt,& tamen fructus eorum non mutãtur,quia cum mali sint, nunquam se efficiunt vere bonos, & ideo semper manet locus cognoscendi eos ex fructibus suis.

Quomodo dicitur, quòd non potest arbor bona malos fructus facere. Et quilibet homo est aliquo modo simul bonus, & malus. Quæst. XXIX.

QVAERETVR qũo dicitur hic,qꝫ non põt arbor bona malos fructus facere, & econtrario. I

Dicendum, quòd si Christus loqueretur hic vere de arboribus planum esset, quia arbor non operatur per libertatem, sed per naturam, quæ determinat eam ad vnum. Vnde si arbor bona est necesse est, quòd bonos fructus faciat, quia habet formam, & virtutem naturalem ad faciendum bonum fructum, & non malum, & econtrario de arbore mala: Christus tñ loquitur solum de homine, quia non est cura sibi de arboribus, sicut non est cura de bobus. prima Cor.9.vñ Luc.6.vbi ponit̃ ista eadẽ materia post ista verba subditur,bonus homo de bono thesauro cordis profert bonum, & malus homo de malo thesauro profert malum. Et tunc manet dubium quomodo homo malus non possit bonum facere, & bonus nõ possit malum facere. Nam intentio Christi ista est, innuit enim, quod licet isti falsi prophetæ velint se occultare non possunt, quia malus homo non potest bonũ facere, & ideo oportet,qꝫ opera sua mala ostendant eum esse malum,aliqui dicunt,quòd homo malus inquantum malus est non potest bonum facere, quod est in sensu composito, & tamen homo malus potest bonum facere, idest homo, qui malus est, sed tunc nihil prodest istud,quia si ille, qui vere malus est potest bonum facere, siue faciat hoc inquantum bonus, siue inquantum malus nihil ad nos, quia fallit nos, & iudicabimus eum esse bonum.

Dicendum, quòd verum est, quòd homo malus non potest facere bonum, nec econtrario, & tamen quilibet homo est aliquo modo simul bonus, & malus,& ita quilibet potest pro quocunque tempore facere bonum,vel malum:nam ille, qui vere bonus est habet virtutes per quas bonus est, & per illas potest facere bonum,& impossibile est, quòd per illas possit facere malum, quia includit contradictionem,quòd aliqua virtus inclinet ad malum,habet tamen iste bonus malum aliquod, scilicet defectibilitatẽ liberi arbitrij, & comitem, quæ sunt duo mala existentia in omni homine,& ex illis possumus malum facere,i.ad malum inclinari, quia virtus non cogit nos inclinari ad bonum, vel illud facere.De malo autem,etiam dicendum est,quòd est simul malus, & bonus:nam est malus, quia habet habitus vitiorum per quos operatur malum,& non potest per illos operari bonum, habet tamẽ bonum quoddam, scilicet libertatem arbitrij per quam potest eligere bonum, & sic malus efficiet bonum non per malum, quod habet, sed per bonum,quòd in eo est,& sic potest quilibet homo facere tam bonum,quam malum.

De verbo autem Christi potest dici vno modo, scilicet qꝫ non potest arbor mala, idest malùs homo facere bonum fructum, & econtrario, idest difficile est,quia malus homo habet malos habitus, & ex illis inclinatur,ideo difficile est, quòd contra inclinationẽ agat, quia licet possibile sit ipsum operari bonũ propter liberum arbitrium, cum tamen malitia habitus sui præpõderet, & moueat libertatem arbitrij potius ad malum, quam ad bonum, operabitur iste malum, & non bonum, & esset difficile, quòd ageret contra istam inclinationem cum non habeat inclinationem cnntrariam, & hoc innuitur Lucę 6.vbi ista ponũtur, scilicet bonus homo de bono thesauro cordis profert bonum, & postea dicitur ex abundantia cordis os loquitur, idest sicut homo difficile abstinet, quin loquatur ex abundantia cordis, idest quando cor est valde inclinatum ad loquendum, ita cum homo sit dispositus per malos mores difficile est, quòd operetur, nisi per illos, & iste modus loquendi est ſępe in scriptura, scilicet quod accipiatur impossibile pro difficili Iosue 24.non poteritis seruire Deo, idest difficile erit vobis seruire illi.& Iere.13.si potest Ethiops mutare pellem suam,& pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere cum didiceritis malũ, tamen Ethiops non potest mutare pellem suam, idest quia est sibi impossibile,& etiam pardo mutare varietates, & sic sequeretur, quòd qui malus est,nũquam posset bonum facere,& tamen potest benefacere,sic dicitur infra 19.& Lucę 18.facilius est camelum per foramen acus trąnsire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum,& tamen impossibile est simpliciter camelum intrare per foramen acus, sed non est impossibile diuitem intrare in regnũ Dei,sed solũ difficile, vt ibidem,s.quã difficile, qui pecunias hñt in regnũ Dei intrabunt. Alio mõ intelligitur verbũ Christi hõ quidem, qꝫ dicat impossibile esse malum hominem facere bona aliquando, sed qꝫ non est possibile, qꝫ semper bona faciat cum malus sit, & malus esse intendat, & iste sensus adhuc magis conuenit litęrę,quia bene cõfitemur interdum hypocritas bona facere, idest falsos prædicatores, & hęreticos vera prædicare,tamen si sunt hypocritę non est possibile, qꝫ semper bona faciant,quia si semper bona facerent iam hypocritę non essent,sed boni viri, & tñ prælupponitur, qꝫ sint hypocritę,ergo non est possibile, qꝫ semꝑ bona faciant. Et sic de hęretico prædicatore cuius intentio est errores introducere,non est possibile, qꝫ semꝑ vera prædicet,quia iam non esset falsus propheta, sed verus prędicator,& ita verũ est infallibiliter,qꝫ ex fructibus cognoscentur, licet non oporteat ad quælibet opera ipsorum respicere,quia non sunt omnia fructus ipsorum, sed quædam sunt, vt vestimentum quo tegunt iniquitates suas,quas tñ aliqñ necesse est reuelari.

Quomodo stat, quod dicitur hic nunquam colligunt de spinis vuas,aut de tribulis ficus,cum Lucas dicat contrarium Quæst. XXX.

QVAERETVR qũo stat,quod dr̃ hic.s.nunq̃ colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus, quia Luc. 6. dr̃ eꝺrio.s.nec.n.de spinis colligũt ficus, nec de rubo vindemiãt vuã. Dici potest vno modo,qꝫ Christꝰ sępe ista dixit, & ita variauit locutionem cum vtrunque verum sit æqualiter,& sic Matthæus potuit vnum scribere, & Lucas alterum. Aliter potest dici, & melius, qꝫ ista est eadẽ sententia,licet per diuersa verba proferatur, nam qñ dr̃ hic nunquid colligunt de spinis vuas,dr̃ Luc.6.nec de rubo vindemiant vuam,quia rubus, & spina idem sunt,est enim rubus arbuscula spinosa, spina autẽ est nomen generale ad omnem arborem habentem spinas,& sic Matth.posuit spinam,tanquam genus,accipiens tamen pro vna specie spinarum.s.pro rubo,& illum expressit Luc.& cum dr̃ hic, nec de tribulis ficus,dicitur Luc.6.nec de spinis colligunt ficus, & verum est,quia etiam tribulus est arbuscula spinosa, & Matthæ.posuit hic nomen speciei dicens de tribulis. Luc.autem nomen generis dicens de spinis, quia tribulus spina est.

Nõ omnis qui dicit mihi Domine domine intrabit in regnum cęlorum,sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis est ipse intrabit in regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illa die Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis,quia nunquam noui vos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audiat verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti qui ædificauit domum suam supra petram. Et descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat super petram. Et omnis qui audit verba mea hæc,& non facit ea, similis erit viro stulto qui ædificauit domũ suam super arenam. Et descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna. Et factum est cũ consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum,& Pharisæi.

Non omnis. Hic ponitur qũo ad legis expletionem, & habendam salutem non sufficit homini facere mi-

racula,nec confiteri fidem, nec dæmonia eiicere, & dependet ex præcedentibus,quia Christus dixerat supra,qꝫ aliqui veniebant in vestimentis ouium.i.ostendentes se bonos,hic aũt dicit,qꝫ non sufficit ista ostensio,nisi in veritate homo sit bonus, ideo non sufficit dicere dñe dñe ad salutem consequendam.

Aliter potest introduci. s.Christus ostendit supra de legis expletione.s.quæ requiruntur ad seruandum plene legem suam,hic ostendit,qꝫ oĩa alia quæ sunt sine legis expletione, ẽt si bona videantur non sufficiũt ad salutem,vt miracula facere, & dæmonia eiicere, & fidem confiteri,& dicitur. *Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum cælorum.* Regnum cęlorum est vita æterna,& ista est finis propter quẽ obseruamus legem,aufert aũt Christus nobis fiduciam habendi vitam æternam per solam fidei confessionẽ, vel per sola bona verba,vt dicendo dñe dñe.

Et potest vno modo dependere a præcedẽtibus.s. de falsis prophetis,quia illi cum intendant fidem subuertere,prius ostendunt se zelatores illius, & dicunt dñe dñe.i.confitentur Deum esse dñm, & esse totis viribus agendum ad cultum eius,& tamen non intendunt hoc,ideo de istis dicit, qꝫ licet dicant dñe dñe, non habebunt vitam æternam.

Aliter potest intelligi, & melius de illis qui veram fidem confitentur,& Deum dñm vocant,tñ non obseruant legem,sed sequuntur delitias sęculi, & hoc exprimit litera dicens,sed qui facit voluntatem patris mei,q.d. propter verba, nemo habebit vitam æternã, sed propter opera,& hoc magis exprimitur Lu.6. vbi Christus increpat eos qui bene dicunt, & tñ non obseruant legem dicens,quid autem vocatis me dñe,& non facitis quæ dico? quasi dicat inutile est, immo magis Deus conqueritur de hoc,quasi irrideatur Isa. 29. populus iste labiis me honorat cor autẽ eorum longe est a me. *Sed qui facit voluntatem patris mei,qui in cœlis est.* Voluntas Dei est, qꝫ obseruemus legem, quam ipse nobis dedit, obseruando ergo istam habebimus vitã æternam, infra 19. si vis ingredi ad vitam serua mandata,& non dixit Christus qui facit voluntatẽ meam, quia licet ipse prædicaret hoc non dicebat ista esse ab eo,sed ab illo qui miserat eũ, sic.n.dixit doctrina mea non est mea,sed eius qui misit me.Ioan.7. hoc autem dicebat,quia Iudęi non videbant in eo, nisi humanitatem, & volebat Christus innuere, qꝫ doctrina ista non erat ab eo,inquantum homo est, sed erat a Deo, & dixit patris mei,qui est in cœlis, vt Iudæi non intelligerent de aliquo patre terreno, quia nullum Christus habuit,sed Deus qui nobis est pater, etiam est pater eius,sed ei est pater naturalis: nobis autem p adoptionem,& gratiam:etiam dixit, qui in cęlis est, quia loquebatur hic de regno cęlorum.s.

Ipse intrabit in regnum cælorum. Idest in beatitudine, quasi dicat non potest aliquis intrare in regnum cœlorum,nisi velit ille qui cœlos regit, ergo nemo illuc intrabit,nisi fecerit voluntatem eius,idest obseruauerit legem.

Multi dicent mihi in die illa. Hic magis declarat, quod dixit, scilicet quòd non sufficit bene loqui ad habendum vitam æternam, & probat per ea, quæ fient in die iudicij, quia multi dicent Christo die illa domine in nomine tuo fecimus talia, & talia, & ipse non recipiet eos,& dicitur in die illa, idest die iudicij, quia per excellentiam est illa dies, cum post eam non sit futura alia dies: etiam quia est terribilior omni die, fient enim terribiliora die illa, quam in toto tempore præterito facta fuerint: ex hoc autem Christus ostendit se futurum esse iudicem dicens, qꝫ in die illa multi sibi dicent domine domine, & tamen si ipse non haberet tunc potestatem cõdemnandi,& ab-

Nemo pp verba habet vitam ęternã,sed pp opera.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſoluendi fruſtra ad eum iſta dicerentur, & ita ipſe dicit infra 24.& 25.quòd veniet in ſede maieſtatis ſuę ad iudicandum, & Ioan.5.dicitur pater non iudicat quemquam,ſed omne iudicium dedit filio facere,ita dicit Chryſo.in homilia poſtquam omnem complenit ſermonem monſtrat ſeiptum iudicem eſſe.

Domine domine. Bis ponitur, vt ait Chry. quòd proprie timentium hominum, & anguſtias patientium vocem expreſſit, dicens domine domine, non enim ſemel ſufficit dicere illi domine, quem neceſſitas timoris affligit. *Nonne in nomine tuo prophetauimus*. Ideſt prædicauimus, vel futurorum prænunciationes diximus, ſcilicet fidem tuam prædicauimus, quod eſt in nomine tuo prophetare, vel futura prænunciauimus dicendo hęc dicit dominus. *Et in nomine tuo dæmonia eiecimus*. Scilicet de corporibus obſeſſorum adiurando ea, & exire iubendo in nomine Chriſti.

Et in nomine tuo virtutes multas fecimus. Ideſt multa miſacula: ſolet enim miraculum vocari virtus, quia omne miraculum fit ex quadam virtute, ideſt poteſtate,& eſt ſenſus,quòd in die iudicij iſti, qui prædicauerunt, & miracula fecerunt, legem tamen Chriſti non obſeruauerunt videntes ſe condemnatos dicent domine domine,ideſt quomodo facis hoc, quòd cõdemnas nos? nunquid non prædicauimus in nomine tuo, & fecimus miracula? non ergo abijcias nos,tanquam alienos,ſed agnoſce nos eſſe tuos,& tunc Chriſtus dicet non noui vos, vt dicit Chryſo.in homilia.

Et tunc confitebor illis. Ideſt in die illa: nam ante diẽ iudicij Chriſtus non oſtendit, qui ſunt ſui,& qui alieni, ſed tunc oſtender,ſicinnuitur infra 13.in parabola zizaniorum, quando in conſummatione ſeculi colligentur boni de medio malorum, ſic dicit Hierony. ſuper Matth.ſ.ſignanter dicit tunc confitebor, quia multo ante tẽpore dicere diſſimulauerat, & pp iſtam diuturnitatem temporis ad pęnitendum conceſſam erit iuſtior ira Dei contra eos,qui non fuerint cõuerſi, ſic dicit Chryſo.grandẽ.n.iram grandis dilatio prędere debet,quę iuſtius facit eſſe Dei iudiciũ,& dignio rem interitum peecatorum. *Quia nunquam noui vos*. Ideſt non ſolum nõ agnoſco vos nunc eſſe meos, ſed ẽt nunq̃ agnoui vos,i.quia ſemper eratis mali, ſic dicit Augu.nunq̃ noui vos.q.d.non ſolũ in tempore iudicij, ſed nec tunc cũ miracula faciebatis,dr̃ aũt Deus non agnoſcere,i.nõ approbare, quia aliàs nihil ſibi eſt incognitũ, ſic dicit Chryſo.peccatores neſcit Deus, quia non ſunt digni, vt cognoſcantur a Deo nõ,quia omnino ipſos non cognoſcat, ſed quia ſuos illos eſſe non cognoſcit: Deus.n.naturaliter oẽs cognoſcit,ſed videtur eos non cognoſcere,quia eos nõ diligit ſic ẽt Deum cognoſcere non vñt, qui eum digne non colunt. *Diſcedite a me, qui operamini iniquitatem*. Et iſta eſt ſententia condemnatoria infra 25.diſcedite a me maledicti in ignem ętternum, & dicitur, qui operamini iniquitatem,i.qui operati fuiſtis, quia tunc nihil operabuntur,vnde Luc.13.dicitur diſcedite a me omnes operarij iniquitatis, quod proprie dictũ eſt, nã ille dr̃ operarius iniquitatis,qui aſſumpſit ſibi,p officio facere iniquitatẽ,& de talibus ur̃, q̃ vendunt ſe ad faciẽdũ iniquitatem, vt Deus dixit de Acab.3.Reg.21.vel põt intelligi,qui operamini iniquitatem non quidẽ actualiter,ſed quantum ad deſiderium, quia in malis,nunq̃ ceſſabit deſiderium mali, ſic dicit Hierony.non dixit, qui operati eſtis iniquitatem ne videretur tollere pęnitẽtiam,ſed qui operamini hoc eſt, qui vſque ad prẽſentem horam cũ iudicij tempus aduenerit, licet non habeatis facultatem peccandi, tamen adhuc habetis affectum, ſic enim dicit Chryſo.mors animam quidem a carne ſoluit, animę antem propoſitum non immutat.

Quomodo poteſt ſtare, quòd aliqui dicunt domine domine, & non intrabunt in regnum cœlorum. Et quomodo intelligitur nemo poteſt dicere dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto. Quæſt. XXXI.

QVAERETVR quomodo poteſt ſtare, quòd aliqui dicunt dñe dñe, & non intrabunt in regnũ cœlorum, quia nemo poteſt dicere dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto, prima Corin.12.qui tamen habent Spiritum Sanctum vitam ęternam habebunt.

Dicit Augu.lib.de ſermo.domi.quòd Apoſtolus accepit dicere proprie prout mente, & verbo aliquid dicitur,& tunc, qui dicit dominus Ieſus per Spiritum Sanctum dicit: Chriſtus autem accepit hic dicere large,ideſt dicere verbo, quando in mente non ſic tenetur iuxta illud ad Titũ primo. qui cõfitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, & hoc dicere Deus non approbat,ſed redarguit infra 15.& Iſai.29.populus iſte labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt a me.

Aliter poteſt dici,& melius, q̃ nemo poteſt dicere dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto, quia etiã ſiquis hęreticus ſit, vel peſſimus omnium virorum inquantum bonum aliquod facit a Deo mouetur, & quia Chriſtum vocare dominum eſt in ſe bonũ quoddam nemo poteſt hoc dicere, niſi Deus moueat ipſum, & ſic per Spiritum Sanctum dicit,& tamen non propter hoc oportet, q̃ ſit bonus, quia non efficitur homo bonus, niſi per gratiam Spiritus Sancti,poteſt tamen ſine gratia moueri ad aliqua bona,quę ſunt materialiter bona, & Deus mouet hominem ad iſta,& ſic mali mouentur interdum a Deo ad dicendum bonũ,& nõ ſolum mouentur, ſed etiam cogũtur bonũ dicere, ſicut fuit de Baalam,qui malus erat,& conabatur maledicere Iſraelitis, & Deus cogebat eum benedicere. Num.22.& 24.& ſic dicit Amb.q̃ omne verũ a quocunque dicatur a Spiritu Sancto eſt,ideſt ſiue dicatur a bono, ſiue a malo ſemper eſt a Spiritu Sancto, & tamen non poteſt aliquis vitam ętternam habere, niſi gratiam habeat, ideo multi poſſunt dicere domine domine, qui non intrent in regnum cœlorum.

Quomodo dicitur, quòd prophetæ prophetizauerunt in nomine Chriſti, & tamen ipſe non nouit eos. Vbi quòd prophetizare ſumitur tripliciter. Et quòd prophetia, & omnis gratia gratis data poteſt ſtare cum peccato mortali. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, q̃ iſti prophetauerunt in nomine Chriſti, & tamen ipſe non nouit eos, quia prophetia nõ poteſt fieri, niſi cum hominis tangatur a Deo per aliquem modum Num. 12. ſiquis fuerit inter vos propheta domini in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum, & ſic Deus acceptat iſtos cum ad hanc dignitatem eleuat eos, vt ſpecialiter loquatur illis.

Item quia Deutero.13.& 18.Deus poſuit ſignum ad cognoſcendũ prophetas veros, & illos a ſe miſſos dicebat, & tales Deus diligit Pſal.104.nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari, ergo non poteſt eſſe quin Deus nouerit iſtos, ideſt approbet.

Dicendum, q̃ non eſt hic dubium an Deus iſtos nouerit, ideſt de eis notitiam habeat, quia oĩa nouit, ſed eſt dubium ſolum de approbatione,an ſit non ceſſe, q̃ illi, qui prophetant boni ſint. Aliqui dicunt q̃ omnes veri prophetę ſunt boni,iſti aũt nõ erãt prophetę Dei,ſed diaboli,ſic dicit Chryſo.conſidera,quia in nomine dicunt, & non in ſpiritu: prophetant.n.in nomine Chriſti, ſed in ſpiritu diaboli,quales ſunt diuinatores, ſed ſic diſcernuntur, quoniam diabolus interdum

interdum falſa dicit,ſed ſpiritus ſanctus nunquam;cõ ceſſum eſt autem diabolo interdum vera dicere, vt mendacium ſuum rara veritate commendet,ſed hoc non eſt generaliter verum,quia non ſolum prophetæ dæmonum non approbantur a Chriſto, ſed interdũ etiam aliqui de prophetis ſuis.

Alij dicunt, q̃ propheta quando a Deo recipit reuelationem neceſſe eſt, q̃ ſit bonus, poteſt tamẽ poſtea effici malus,& ita iſti in die iudicij erunt mali, & condemnabuntur,quia in peccato deceſſerunt,licet quãdo prophetabant boni erant.

Sed etiam hoc non eſt verũ:Balaam erat verus propheta, & tunc quando Deus ei apparebat erat malus, & graui quidem malitia.ſ.quia habebat intentionem faciendi contra ea,quæ Deus ſibi iubebat Numer.22. peruerſa eſt via tua mihique contraria, hoc enim ſibi dixit Deus,quando apparuit ei.

Dicendum autem, q̃ poteſt accipi prophetare multipliciter.Nam cum propheta ſit vno modo prædicator,prophetare erit prædicare,& tunc verũ eſt, q̃ multi in nomine Chriſti prophetant.i.prædicant fidẽ eius & per hoc laudant ipſum ſunt iñ in mortali peccato, & de hoc proprie poteſt litera intelligi,quia iſti ſunt q̃ dicunt dñe domine.i.qui laudant hic Chriſtum, tanq̃ dñm.pt ẽt accipi propheta.i.doctor ſacræ ſcripturæ, & prophetare erit dicere aliqua de ſacra ſcriptura, q̃ ſunt occulta licet non ſit per modum prædicationis, ſic dicitur 1.Paralipom.25.de Leuitis cantoribus nominando ibi eos.i.q̃ omnes illi erant doctores, & dicitur,q̃ prophetabant in cytharis,& pſalteriis,& cymbalis.i.cantabant laudes Dei, & etiam hoc modo planum eſt,q̃ prophetare poteſt qui in mortali pctõ eſt, quia his duobus modis propheta non mouetur ſpecialiter a Deo per aliquam reuelationem. Aliter põt dici, q̃ propheta accipiatur ſtricte pro illo cuius cor mouet Deus per reuelationem aliquam, & poteſt dupliciter fieri. Vno modo q̃n mouet cor hominis infundendo ſibi cognitionem aliquorum,quę proferat ad laudẽ eius,& ſic Saul factus eſt propheta.1.Re.10. nam dr̃ ibi inſiliet in te ſpiritus domini, & prophetabis,& mutaberis in virum alterum, & ita fuit. eo.cap. Alio modo reuelando homini aliqua futura, q̃ pnunciet,& hoc mõ ſolemus vocare cõiter pphetas,vterq; modus prophetandi iſtorum poteſt eſſe in peccato mortali. De primo patet,quia Saul prophetauit exiſtens in pctõ mortali, nam ipſe peccabat perſequẽdo Dauid,quia iniuſte eum perſequebatur, & tamẽ tunc quando perſequebatur eum prophetauit,immo coactus eſt propherare per diem, & noctem nudans ſe, & canens coram Samuele cũ aliis prophetis, vt interim Dauid qui præſens erat haberet locum fugiendi 1.Reg.19. De ſecundo patet in Caypha, qui erat peſſimus,& in odio fraterno manens, nam ipſe dedit conſilium de morte Chriſti, & tamen prophetauit iſtud ſpiritu ſancto. Io.11. ſic etiam de Balaam paret p quẽ Deus futura reuelabat, & tamen erat actualiter in peccato mortali,quia conabatur maledicere Iſraelitis cũ Deus iuberet benedicere,vel vetaret maledicere. Num. 22.& 24.

Ad primum dicendum, q̃ Deus eleuat prophetas quibus aliqua reuelat, ad quendam gradum ad quem non eleuat cæteros, & tamen pertinet iſte gradus ad gratiam gratis datam,& non ad gratificantem, oĩs autem gratia gratis data poteſt ſtare cum peccato mortali,ſed non gratia gratum faciens,& paret hoc 1.Corint.12.vbi ponitur prophetia inter gratias datas, & tamen ibidem ſequen.c.ponitur, q̃ poſſit ſtare ſine charitate.ſ.ſi habuero prophetiam, & nouerim myſteria oĩa,charitatem autem non habuero nihil ſum.

Alph. Toſt. In Matth. Pars III.

Ad ſecundum dicendum, q̃ veri prophetę ptinent ad Deum quantum ad hoc, q̃ ipſe reuelat eis ſecreta, non tamen quantum ad hoc, q̃ habeat eos ſibi acceptos, quod fit per gratiam, quia vnũ poteſt ſtare ſine altero. Cum autem dicitur in prophetis meis nolite malignari. Dicendum, q̃ intelligitur de toto populo Iudaico cui Deus vetabat noceri a gentilibus, in quo populo erant multi prophetę,& multi Chriſti.i.ſacerdotes, & ponuntur ibi iſta duo ad ſignificandum dignitatem populi,quia iſti erant duo gradus pertinẽtes ad excellentiam gratis datam, & tamen ſicut eſſe ſacerdotem poterat ſtare cum peccato mortali,ita etiã eſſe prophetam, nã tanquã prior gradus ponitur ibi eſſe Chriſtum.i.ſacerdotem,hoc tamen nihil probat, quia etiam ſi oẽs Iudæi eſſent in peccato mortali peccarent gentiles, qui nocerent eis, quando ſine cauſa faciebant,& ſic prophetam eſſe, vel prophetare ſtare poteſt cum peccato, & ideo aliqui eorum condemnabuntur.

Quomodo eſſe poteſt, q̃ aliqui eijciant dæmonia in nomine Chriſti, & condemnentur. Quæſt. XXXIII.

QVAERETVR qũo eſſe poteſt, q̃ aliq eiiciant dæmonia in nomine Chriſti, & condemnẽ tur, quia iſtud pertinet ad ſpecialẽ Dei gratiam, quam Deus non facit, niſi amicis ſuis, & iõ neceſſario erũt boni.& paret, quia eijcere dęmonia non eſt, niſi per poteſtatem Dei.ſ. 12. & Luc.11.

Dicunt quidam, q̃ eijcere dæmonia, nemo poteſt, niſi qui eſt Deo acceptus,& in gratia exiſtens. Dicũt tamen, q̃ iſti de quibus Chriſtus loquitur eiiciebant dæmonia in virtute aliorum dæmonũ, ſic dicit Chryſoſtom. dæmonia autem eiiciunt in nomine Chriſti habentes ſpiritum inimici.

Sed obiicietur, quia ita dixerunt Iudæi Chriſto, q̃ in principe dęmoniorum.ſ.Beelzebub dæmonia eiiciebat,ipſe aũt dixit, q̃ non poterat eẽ, quia ſi Sathan eiiceret Sathan eſſet in ſe diuiſus,& regnum eius non ſtarer.

Dicendum, q̃ proprie vnus dæmon non eiicit aliũ de corpore, tanquam per violentiam, ſed per colluſionem, quia conſentit dæmon exire, & ſic videtur dęmon eijcere dęmonem, ſed non erit, ſic dicit Chry. dæmonia autem eijciunt habentes ſpiritum inimici, magis autem non eiiciunt, ſed eiicere vñr colludentibus ſibi dęmonibus. Aliter p̃t dici,& melius, q̃ licet illud ſit verum, tamen non eſt negandum, quin vere aliquis eiiciat dæmonia de corporibus obſeſſorum p virtutem nominis Chriſti,& tamen ſit in pctõ mortali,ſic patet Act.19.de quibuſdam Iudæis,qui dixerunt ſupra obſeſſos a dæmonibus adiuro vos p Ieſum quẽ Pau.prædicat,& exierunt dæmones, & coacti ſunt reſpondere. Nam vnus dixit Ieſum noui, etiam Paulũ ſcio vos aũt qui eſtis? rõ huius eſt, quia eijcere dęmones pertinet ad gratiam gratis datã, quia computatur inter genera curationum, quæ ſunt gratiæ gratis datæ 1.Cor.12.maxime autem, quia interdum fit hoc pp fidem eius a quo dęmonium eijcitur, aut eorum qui præſentant eum, vel ſaltem pp dignitatem nominis inuocati,ſic patet Actu.19.cum dæmon adiuratus dixit Ieſum noui,& Paulum ſcio, vos autem qui eſtis? q.d.pp virtutem nominis Ieſu, & propter fidem Pauli,q̃ pdicat illud ego exibo,& tñ vos,qui eſtis.i.ego nõ noui vos habere virtutem aliquam, vnde homo habens dęmonium,qui per eum adiuratus eſt inſilit in duos adiuratores, & vulnerans eos nudos fugere cõpulit,poſſunt ergo aliqui dęmonia eijcere exiſtentes in mortali.

Quomodo dicitur domine in nomine tuo virtutes multas fecimus cum fuerint tunc in peccato mortali. Et quod prophetizare, dęmones eijcere, miracula facere fieri possunt ab existente in peccato mortali. Et quæ Christus dixit debere obseruari sunt nobis ad salutem necessaria. Et non est alia sapientia, nisi obseruare legem Dei.

Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR quomodo, dicitur hic domine in nomine tuo virtutes multas fecimus. i. miracula, & innititur, ꝙ isti perierint. Dicunt quidam, quòd non potest fieri miraculum, nisi ab eo qui est in charitate, quia miraculum fit ad confirmationem sanctitatis eius per quem fit, vt patet de Elia. 4. Regum 1. dicente ad quinquagenarium si homo Dei sum descędat ignis de cęlo, & consumat te, &c. & factum est, & tamen dicunt, ꝙ post operationem miraculorum potest quis mortaliter peccare, & perire, cum operatio miraculorum non inducat necessario confirmationē in bono, & patet hoc, quia Iudę cum cæteris Apostolis data est potestas faciendi miracula infra. 10. & tñ ipse in fine periit. Actu. 1.

Alii dicunt, ꝙ miracula non possunt fieri ab existēte in peccato mortali, sed miracula falsa, & inutilia, quæ etiam per dęmones fiunt, possunt fieri a peccatoribus, sic dicit Chrysostomus dæmones faciunt virtutes, idest miracula non vtilia, & necessaria, sed inutilia, & vacua.

Dicendum tamen, ꝙ potest quis miracula facere vera per virtutem Christi, etiam qñ manet in peccato mortali, nam transferre montes miraculum est, & tamen fieri potest sine charitate. s. propter magnitudinem fidei, quam habere potest quis non habēs charitatem. prima Corin. 13. si habuero omnem fidē, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum, & sic omnia ista tria. i. prophetare, dęmones eijcere, miracula facere fieri possunt ab existente in peccato mortali, sic dicit Hiero. super Matth. prophetare, vel virtutes facere, & dęmonia eijcere, etiam diuina virtute, interdum non est meriti eius, qui operatur, sed vel inuocatio nominis Christi hoc agit, vel ob condēnationem eorum, qui inuocāt, aut vtilitatē eorum qui vident, & audiunt, conceditur, vt licet homines despiciant signa facientes tñ Deum honorent ad cuius inuocationem tanta fiunt miracula, nam & Saul, & Balaā, & Cayphas prophetauerunt, & in Actibus Apost. filii Sceuæ videbantur eiicere dęmonia, & Iudas Apostolus cum aīo proditoris multa signa inter cęteros Apostolos fecisse narrāt. *Omnis ergo.* Postq̄ Christus posuit legis suæ explicationem, & oñdit obseruationis eius possibilitatem, hic inuitat populum ad obseruationem eius, quia audire legē est inutile, ni si sequatur operis adimpletio, qui enim putat aliquid prodesse audire legem non obseruando illam fallit se ipsum Iaco. 2. estote factores verbi, & non auditores tantum fallentes vosmetipsos, quia siquis auditor est verbi, & non factor comparabitur viro consideranti vultum suū in speculo, considerauit enim se, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit, qui autem permanserit in lege non auditor tantum, sed factor operis hic beatus in facto suo erit. & sic etiam considerare in lege Dei facit hominem beatum. Psal. primo, & tamen non est hoc verum, nisi meditatio illa terminetur ad operationem. Psal. 102. misericordiæ Domini super timentes eum his qui recordātur mandatorum eius ad faciendum ea. & dependet hoc a præcedenti litera, quia dictum fuit supra, non omnis qui dicit mihi, Domine domine intrabit in regnū cęlorum, si igitur propter prædicare legem Christi, & bona dicere solum non efficitur quis dignus vita æterna, a fortiori, nec propter audire solum, vnde dicitur. *Omnis ergo qui audit verba mea hic, & facit ea.* s. ista, quæ nunc prędicau, nam hic Christus finiuit sermonem suum, & idē intelligitur de omnibus, quæ postea prædicauit, nam quæ Christus dixi debere obseruari sunt nobis necessaria ad salutem, & tamen quia nunc quasi in summa collegerat totam legem suam ponit hic istam admonitionem, & dicitur omnis ergo, quia ly ergo importat consequentiam, quasi diceret audire verba mea solum, vel dicere ea non sufficit ad salutem, sed est inutile, ergo qui vult sapienter operari non solum audiet sed etiam faciet ea.

Assimilabitur viro sapienti. Idest iudicabitur similis sapienti, vel iudicabitur esse sapiens, quia vere sapiēs est qui ista facit, immo non est alia sapientia, nisi obseruare legem Dei, qui autem aliquid aliud sapiunt, & legem Dei non obseruant, nō sunt sapientes, sed fatui, ad Roma. primo, putantes se esse sapientes stulti facti sunt, & ista est sapientia, quæ perit, & quæ reputatur stultitia, prima Corinthiorum primo, perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobo, nonne stultam fecit Deus sapientiam huius sęculi, talem autem sapientiam potius oportet deserere, vel legi Christi summittere, ita vt secundum eam nemo se putet sapientem esse, prima Corinthiorum 3. nemo se seducat siquis videtur inter vos sapiens esse in hoc sęculo stultus fiat, vt sit sapiens, sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum, & accipitur sapiens. i. prudens, quia sapiens est circa speculatiua, quę sunt altissima, agibilia autem non contingit esse altissima, quia illa non sunt finis, sed ad finem, ideo agibilia pertinent ad prudentiam, & sic in sacra scriptura accipitur sapientia pro prudentia, & proprie cognitio sacrę scripturę, inquantum per eam dirigitur homo in operationibus dicitur sapientia, vel prudentia, sic patet Deuterono. quarto capitulo. vbi cum Moyses proposuisset Iudęis legem dixit: hæc est enim sapientia vestra, & intellectus coram populis. Dicitur autem faciens hæc assimilari viro sapienti. i. Christo, vt aliqui dicunt, quasi dicat, qui facit hæc non est sapiēs, sed assimilatur ei, quia sicut Christus dedit ista, vt obseruarentur, ita ille obseruat ea, sic accipit Chrys. est tamen sensus allegoricus, sed literalis sensus est, ꝙ assimilatur viro sapienti. s. ædificatori.

Qui ædificauit domum suam supra petram. Qui enim ędificare vult domum sapienter ad hoc, quòd diuturne maneat ędificat eam supra petram, quòd magis expremitur Luc. 6 s. qui audit sermones meos, & facit eos ostendam vobis cui similis sit, similis est homini ædificanti domum supra petram. *Et descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti.* Ponuntur ista tria, quia ista sunt pericula contra diuturnitatē domus ad hoc, quòd corrua, & tamē quando fundatur supra petra, etiam accidentibus istis tribus non corruit domus, sed Luc. 6. non ponitur, nisi vnum istorum. s. inundatione facta illisum est flumen domui illi, & nō potuit eam mouere, fundata enim erat supra petram: hic autem ponuntur tria, hoc aūt quia interdum vnus euangelista supplet, ꝙ omisit alius, & interdū subticet, qđ ille expressit, & ita fuit hic, quia Lucas expressit aliqđ de fundatione domus, quod Matthęus tacet dicens simulis est homini ædificanti domum qui fodit in altum, & posuit fundamenta supra petram. Matthæus autem expressit tria pericula, vt domus cadere posset. Luc. vero duo tacuit vnicum exprimens.

Et irruerunt in domum illam. Scilicet pluuia, venti, & flumina omnia tria simul, vel quodlibet per se, & intelligitur ad lram de istis periculis, ga tamen Christus facit metaphorā de ędificio corporali ad ipūale, quod est in obseruatione legis suę, significātur ꝙ hęc tria, la

pericula, quæ sunt in spirituali ędificio, & quia nemo qui semel bonus est efficitur malus nisi tentetur, vt dicit August. li. de bono perseuerantiæ. significantur per tria hęc tres tentationes. s. carnis, sęculi, & diaboli. Venti enim pertinent ad tentationem sęculi, qa fauor sęculi inflat, & extollit, & hominem in diuersa impellit, sicut ventus. Pluuiæ sunt tentatio diaboli, quia sicut pluuiæ guttatim cadunt, & quęlibet gutta nihil posse nocere videtur, postea vero cum fuerint collectæ in magnas multitudines destruunt ædificia, ita est de tentatione diaboli, quia diabolus blāde suggerit, ita vt videatur nihil mali esse si consentiatur ei, & tamen cum fuerit tentatio consummata efficitur peccatum grauissimum. Flumina autem ad carnis tentationem pertinent propter humorem venereū, & propter impetum pulsationis, quia sicut flumina domibus illiduntur, ita & carnis tentatio viros spirituales vehementer concutit.

Per ista 3. pluuia, venenos, flumina, quasi tentationes significatur.

Aliter autem Chrysost. & alii exponunt, & tamen allegorias, & tropologias cuilibet facere non est difficile, nec potest quisquam redargui, tanquam falsum dicens, quia non est in eis verum, nec falsum, sed solū in sensu literali. Excellit tamen in hoc ędificium spirituale, quia permanentius est contra pericula, quam corporale, quia corporale fundatum supra petram, & si semel irruentibus istis periculis non corruat, sæpe tamē si flumina illidantur ei corruet, ędificium autem spirituale supra petram. i. Christum, qui est petra, & fundamentum. 1. Cor. 10. petra autē erat Christus, ēt si sępe tentationes incidant non cadet, quia p̄ charitatem potest homo resistere cuicunque tentationi. Aliud etiam periculum est, vt domus corruat. s. terręmotus, sed non exprimit hic, quia contra terręmotum nullum ędificium est securum, etiam si supra petram sit, sicut in terręmotu facto in Christi passione petrę scissę sunt, & monumenta aperta sunt infra 27. & quia ad hoc non potest sufficere bonitas artificij noluit Christus hoc periculum exprimere. *Et non cecidit.* s. irruentibus istis periculis. *Fundata enim erat supra petram.* i. bonitas fundamenti defendit eam contra ista pericula, nam ad hoc, ꝙ ædificium corruat oportet moueri fundamētum, & quia petra moueri non potest, non corruit domus fundata in ea. *Et omnis qui audit verba mea hæc.* Ponit hic similitudinem pro contraria parte de audiente legem Christi, & non faciente, & dicitur hęc. s. & omnia alia, quia eadem ratio est de omnibus, quæ Christus dixit, quia tamen erat hoc, quasi quidam finis legis dixit. *Qui audit verba hæc, & non facit ea.* Scilicet putans, ꝙ audire ea sufficiebat ad salutem, & non requiritur operari, vel dato, ꝙ putet operationem necessariam esse propter delitias, vel sęculi solicitudines occupatus operari non curat, similis erit viro stulto. stultus est, qui hoc facit cum assumat labora Christi, & nihil de eis facere magis est ad condemnationem, vt non sit locus excusandi ignorantiam.

Quid ergo.

Qui ædificauit domum suam supra arenam. Stultus est ꝙ in vnum consistere nesciat, sed diuiditur, & pondus magnum ędificium super arenā ponit, cum arena sustinere non potest, sed Luc. 6. dicitur ędificanti domum suam supra terram sine fundamento, idest supra terram non firmam, & idem est, quia arena est terra non firma, cum pondus refugiat, & diuidatur.

Descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti. Ista sunt tria pericula ad hoc, quòd domus corruat, & intelligitur, ꝙ venerunt ista pericula simul, vel succeßiue, sed Lucæ. 6. dicitur in quam illisus est fluuius, quia ibi non ponitur, nisi vnum periculum. s. flumina, istud enim est maximum, scilicet quando flumina illiduntur. i. veniunt ex impetu, & franguntur ad parietes ædificii, quia tunc corruet, nisi sit firmiter fundatum.

Et irruerunt in domum illam, & cecidit. Luc. 6. dicitur, & continuo cecidit, & recte dicitur, quia ædificium fundatum supra arenam necesse erat, ꝙ ad primum impetum fluminis caderet. *Et fuit ruina eius magna.* s. corruit totum ędificium, nam si fuisset bene fundatum, etiam si violenter concuteret, & caderet aliqua pars consisterent reliquæ, sed cum supra arenam eēt necesse fuit totum simul cadere, intelligitur hoc per metaphoram de spirituali ędificio, qui enim verba Christi audit & nō facit, habet debile ędificiū, & ideo veniente quacunque tentatione corruit, quia non potest quis resistere tentationibus, nisi per charitatem. ꝙ tñ solum audit verba Christi nullam charitatem hēt, nec ēt virtutem, sed solū verba ipsa, tamen verba non confortant aīum ꝺ tentationem, quia tētationem sustinere non consistit in verbis, sed in rebus, qui autē sola verba habet nō potest resistere tentationi, immo nec vult, quia si vellet iam non sola verba audiret, sed etiam facere vellet, id quod in lege dr̄ Luc. 8. ꝙ ad tēpus credunt, & ad tempus discredunt, quia tempore tentationis recedunt. *Et factum est.* Hic ponitur conclusio omnium præcedentium, vbi ostenditur eminētia doctrinæ Christi. s. quæ erat talis, de qua admirarētur turbę, & dicitur. *Et factum est cū consummasset verba hæc Iesus.* Dictis istis imposuit finem sermoni, fuit enim sermo iste longus in sententijs, sed non in verbis, & tñ etiam si in verbis se diffunderet tanta erat dulcedo, & admiratio, quæ audientibus superuenerat, quòd libēter audirent quantumcunque ille dicere vellet.

Admirabantur turbæ super doctrina eius. s. omnes audiētes admirabantur, omnes enim isti vocantur turbæ, quia forte de Pharisæis, & Doctoribus legis pauci nunc ad audiendum conuenerant, sed omnes audientes vocantur turbæ.

Erat enim docens eos, sicut potestatem habens. i. non solū docebat, sed etiam cum doctrina potestatem ostendebat, & hoc admirandum erat. *Et non sicut Scribæ eorum, & Pharisæi.* Isti sunt, qui apud Iudęos docere consueuerant, sic dr̄ infra 23. super cathedram Moysi sederunt Scribę, & Pharisęi. i. sederunt ad docendum, quia hoc erat sedere in cathedra Moysi, qui fuit legislator, & doctor. isti autem non docebant in potestate, sed solum, vt doctores.

Quare turbæ admirabantur de doctrina Christi. Et quod nemo admiratur, nisi de eo, quod non credebat fieri posse.

Quæ. XXXV.

QVAERETVR quare turbę admirabantur in doctrina Christi. Dicunt quidam, ꝙ hoc fuit, quia Christus nunquam didicerat literas, & docebat, sic enim admirati sunt Nazareni. Mar. 6. dicentes, vnde huic hæc omnia, & sapientia, quæ data est illi? quasi dicat scimus, ꝙ istam sapīam non didicit, sed miramur vnde habuit, vel quomodo data est ei. Sed dicendum ꝙ non stat, quia istę turbę, quę cōuenerant ad audiendum Christum non cognoscebant eius progeniē, & nutritionem, & conuersationem, quia erant de diuersis partibus, vt patet supra Christo maxime, quia admirari de Christo, ꝙ prædicaret cum non didicisset non dicitur, ꝙ fuerit, nisi in patria sua. Mar. 6. quia cō patriotę sui dixerunt nonne iste est filius fabri, & Mariæ nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? quasi dicat nos scimus totam progeniem eius, & conuersationem, & non legitur hoc fuisse dictum alibi.

Alij dicunt, ꝙ admirabantur turbæ pp doctrinam Christi. s. pp nouitatem eius, quia nunquam talia prædicari audierant a Pharisęis, & Scribis. sic dr̄ Ioann. 7.

nunquam sic locutus est homo, sicut iste loquitur, & ideo vocabatur ista doctrina noua. Mar.1.f. quid nam est hoc, & quæ doctrina hæc noua?

Dicendum tamen, q̃ licet multa essent in Christi doctrina, de quibus admirari possent audientes, non fuerunt hic admirati, nisi propter diuersum modum docẽdi. f. quia Christus docebat, sicut potestatẽ hñs, & non sicut Scribæ, & Pharisæi, vt patet hic, & Mar. 1. & Luc. 4. ista autẽ admiratio ponitur potius ad ostendendam excellentiam doctrinę Christi, quam laudẽ audientium, quia si crederent non admirarentur, sed laudarent, & gauderent, quia ñ non credebant admirabantur, nemo. n. admiratur, nisi de eo quod nõ credebat fieri posse, sic dicit Chryso. intellectus hominis rationabiliter placatus laudem generat, victus autem admirationem, quidquid enim digne laudare nõ possumus admiramur, admiratio tamen eorum magis ad gloriam Christi pertinebat, quam ad fidem ipsorum, si. n. crederent in Christum non mirarẽtur, illud enim mouet ad obligationem, q̃ superat facientis, aut dicentis personam, & ideo quod a Deo factũ est, aut dictum non admiramur, quia omnia minora sunt quam Dei potentia.

Quomodo Christus dicitur docens, sicut potestatem habens.
Quæst. XXXVI.

QVAERITVR qũo Christus dicitur docẽs, sicut potestatem habens. Dicunt quidã, q̃ intelligitur de potestate miraculorũ, quia faciebat miracula docendo, & hoc non faciebant Scribæ, & Pharisęi, quando docebant, sic dicitur Mar. 2. quæ doctrina hęc noua, quia in potestate, & spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

Sed dicetur qũo potest stare, quia nunc q̃ docebat non faciebat miracula, sed postea fecit illa q̃ descendit de monte, vt patet sequ. c. posset dici, q̃ refertur ad miracula, quę fecit antequam inciperet sermonẽ istũ, quando turbę congregatæ sunt supra 4.

Dicendum tamen, q̃ admiratio non erat de miraculis, sed solum de doctrina, quia dicitur admirabant turbæ super doctrina eius, & ista potestas in qua docebat non potest intelligi de potestate miraculorũ, sed de aliqua conditione doctrinę, quia in hoc ponitur dria hic doctrinæ suæ a doctrina Pharisęorum. f. erat docens, sicut potestatem habens, & nõ sicut Scribæ eorum, & Pharisęi. & Lu. 4. magis apparet, quia dicit, & stupebãt in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius, debet ergo intelligi de potestate. f. docẽdi, nam Christus non docebat, quasi doctor exponens sacram scripturam, sed tanquam legislator ponẽs legẽ ad voluntatem, & destruẽs legem, quam vellet quod patet supra 5. vbi sępe dixit dictũ est antiquis, &c. ego autem dico vobis. i. licet Moyses dixerit vobis, obseruandum esse hoc, vel illud, ego dico vobis, q̃ iam nõ est hoc obseruandum, sed id quod ego nunc dico vobis. Scribæ autem, & Pharisęi non audebant aliquid a se dicere, sed solum dicebant hoc dicit Moyses, vel hoc dicunt prophetæ. sic dicit Chrysostomus in homilia, stupebant turbæ maxime potestatem eius, quia non ad alium referens, vt prophetæ, & Moyses dixit, sed vbique ostendit se esse eum, qui dominium habet: etenim legem ferens continue apponebat, ego autem dico vobis, sic etiam dicit Hieronymus super Matthæum, quasi Deus, & dominus ipsius Moysi pro libertate voluntatis suæ ea quæ minus videbantur addebat in lege, vel commutans prædicabat in populo, vt supra legimus dictum est antiquis, ego autem dico vobis: Scribę autem ea tantum docebant, quæ scripta sunt in Moyse, & prophetis, & ista fuit magna causa Iudęis admirandi de doctrina Christi, quia videbant eã iam esse, quasi aliam legem nouam discordantem a lege Moysi. nam nec ostendebat Christus se habere potestatem a lege Moysi, sed quasi a seipso.

Quomodo Iudæi audientes talem doctrinam Christi poterant sustinere eam cum esset destructio legis Moysi.
Quæst. XXXVII.

SED quæretur quomodo Iudęi audientes talẽ doctrinam poterãt sustinere eam cum hoc viderent manifeste esse destruere legem Moysi.

Dicendum, q̃ si aliquis de Scribis, vel Pharisęis sic prędicasset non sustinuissent, quia hoc videtur pertinere ad hęrẽsim, Christum tamen prædicantem sic sustinuerunt propter multa.

Primo, quia multa miracula præmisit ante sermonem istum, supra 4. miracula aũt non possunt esse, nisi a Deo, & sic Deus videbaẽ confirmare verba Christi. nam iste erat modus sufficiens ad hoc, q̃ crederetur alicui. f. q̃ diceret aliquid, & postea miraculum faceret ad confirmationem illius. Deutero. 13. & 18. Christus autem plurima miracula præmiserat. vnde non erat locus Iudæis calũniandi contra ipsum, nec quisquam ei malum dicere ausus est, sed venerabanẽ eũ, & sequebantur post prædicationem istam, vt pater sequen. c. quia tamen nunquam hoc visum fuerat admirabantur, q̃ euenisset in diebus eorum.

Secundo, quia Iudæi sciebant Messiam venturum, & erant in quotidiana expectatione eius, & sciebant, q̃ ille habebat potestatem mutandi legem Moysi, & dandi aliam, sicut innuitur Iere. 31. cum autem viderunt Christum facientem hoc putare potuerunt, q̃ iste esset Messias, sic dicitur Io. 7. Christus cum venerit nunquid plura signa faciet, quã quę hic facit? quasi dicat non, & ideo credebant aliqui eum esse Messiã, vel saltem credere potuerunt, in principio operum suorum, & sic scirẽt, q̃ licebat ei legem mutare, q̃ nõ dubitabant Messiam posse facere.

Tertio, quia Christus in principio sermonis huius antequam poneret aliquas additiones, vel expositiones ad legem, protestatus est se nolle destruere legem supra 5. f. non veni legem soluere, sed adimplere, nolite putare, q̃ veni legem soluere, aut prophetas, & ex hoc etiam ostendebat se esse Messiam, quia ad neminem pertinebat legem, & prophetas adimplere, nisi ad Messiam, vt ibi ostensum est, & propter ista non scandalizatę fuerunt turbę in sermone Christi, licet admirarentur propter rei magnitudinem, quia hoc nunquam fuerat, & nunc Deus ostenderat in diebus eorum.

CAP. VIII.

CVM autem descendisset Iesus de monte secutæ sunt eũ turbę multæ, & ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis potes me mundare. Et extendens Iesus manum, tetigit eum dicens. Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus. Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, & offer munus tuum, quod præcepit Moyses in testimonium illis.

CVM autem descendisset Iesus de. In præcedentibus posita est per Matthęum Christi legislatio, hic autem ponitur legis datę confirmatio, quæ per miracula facta est, de quo hic, & seq. c. & est similis processus in vtroque, & tñ in hoc c. ponuntur principaliter quędam miracula ad cõfirmationem legis euangelicæ, in seq. aũt cap. adiunguntur quędam alia miracula secuta ad ostẽsionem deitatis suæ. f. ipsius Christi legislatoris ibi. *Et ascendens in nauiculam.* In hoc aũt capitulo sic proceditur, quia primo Matthęus describit quædam miracula ad credentium vocationem, deinde addit alia miracula ad vocatorum confirmationem ibi. *Et ascendente eo.* Prima in duas, primo ponitur miraculorum operatio. Secundo quorundam ad fidem Christi conuersio ibi. *Videns Iesus turbas.* Prima in tres, quia primo scribitur curatio leprosi. Secundo curatio paralytici, ibi. *Cum autem introisset Capharnaum.* Tertio laborantis morbo febrili, ibi. *Et cum venisset Iesus.* Prima in duas, quia primo ponitur leprosi curatio. Secundo miraculi manifestatio, ibi. *Et ait illis Iesus.*

An ea quæ in hoc octauo capitulo sint continuata ad præcedentia, vel fuerint facta post aliquanto tempore.
Quæst. I.

QVAERITVR an ista, quę habentur hic sint cõtinuata ad præcedentia, & an fuerint facta post illa, vel interposito aliquanto tempore.

Ad primum dicendum, q̃ ordo cõtinuus est, quia prec. c. fuit positus sermo Christi quem habuit in mõte, sic aũt ponuntur ea quę fecit post sermonẽ. f. miraculorum operationes, & ideo ordo continuus est.

Ad secundum dicendum, q̃ non fuit tempus aliquod inter p̃cedentia, & ista, quia immediate, vt Christus finiuit sermonem quem in monte egerat descẽdit de monte, & in descensu occurrit ei iste leprosus, & sanauit ipsum, & magis patet Luc. 7. in principio. f. cum implesset omnia verba sua in aures plebis intrauit Capharnaũ, & loquitur ibi de verbis istius sermonis, & sic non fuit medium temporis inter sermonẽ Christi, & ingressum in Capharnaum, & tñ antequã intraret Capharnaum in descensu montis curauit leprosum istum, de quo dicitur hic: ergo ista facta sunt immediate post præcedentia.

Sed obijcietur, quia Lucas ponit istud miraculum ante sermonem Christi, quia sermo Christi ponitur Luc. 6. & istud miraculum ponitur Luc. 5. etiã Mar. 1. non tenetur iste ordo, quia ponitur istud miraculum post alia, quæ habentur in c. isto. f. post curationem socrus Simonis.

Dicendum, q̃ Matthęus tenuit ordinem naturalẽ in narratione ista, & potuit prius ea, q̃ prius facta sunt, & sic singula locis suis secundum tempora, quod aliqualiter colligitur ex litera. Lucas autem, & Marcus non secuti fuerunt in hoc ordinem naturalem, sed artificialem, quilibet enim scripsit res eo ordine, quẽ credidit esse vtilẽ ad doctrinam, vnde nec concordãt Luc. & Mar. inter se in ordine, quia Lucas ponit istud miraculum immediate post vocationem Petri de nau, quam Matthęus posuit supra 4. Mar. autem posuit istud miraculum post vocationem Petri longo tempore, & etiam post alia miracula, quæ habẽtur in hoc cap. vt patet Mar. 1. & sic Lucas anticipat illud. Marc. vero recapitulat. Matthę. vero inter vtrunque ponit eo tempore quo res gesta est, sic dicit Augustinus libro de concordia euangelistarum, huius leprosi mundati Lucas meminit non tamen hoc ordine, sed vt solent prætermissa recordari, posterius facta præoccupari, sicut diuinitus suggerebantur, vt ante cognita

A postea recordando rescriberent. Circa primum dicitur, cum autem descendisset de monte: in isto monte prædicauit Christus discipulis suis, & turbis, supra capitulo quinto, & finita prædicatione voluit descendere de monte ad ciuitatem Capharnaum, nam mons iste est iuxta Capharnaum, & ideo dicitur Lucæ. 7. q̃ cum complesset Iesus vniuersa sua verba in aures plebis intrauit Capharnaum.

Secutæ sunt eum turbæ multæ. Multę turbę audierant Christũ prædicantem in monte, quia postquam ipse vidit turbas, quæ conuenerant ad eum congregatas esse supra. 4. sedit in monte, & incepit prædicare, §. 5. & finito sermone, multæ turbę istarum secutæ sunt B eum descendentem in Capharnaum, & aliæ recesserunt, quia forte iam habuerant curationes ęgritudinũ pro quibus venerant, nam etiam antequam prædicaret, curauit omnes ęgros adductos ad se supra 4.

Vel potest intelligi, q̃ turbę multę. i. omnes turbæ, quæ fuerant cum eo in monte, quę erant turbę multæ secutę fuerunt ipsum eumtem Capharnaum, & ponitur istud propter miraculum quod sequitur, vt ostẽ datur, quod turbæ viderunt hoc miraculũ, & sic confirmabatur Christi prædicatio per illud.

Et ecce leprosus veniens. Ideſt occurrit ei leprosus descendenti de monte, de hoc leproso habetur Marc. 1. & Luc. 5. *Adorabat eum.* f. inclinauit se corã illo humiliter petens, q̃ sanaretur. *Dicens Domine si vis potes me mundare.* In hoc apparet fides istius leprosi, quia dixit C si vis. i. non requiritur, nisi q̃ velis, sic dicit Chryso. in homilia non dixit si rogaueris Deum, vel si oraueris, sed si volueris potes me mundare, nec dixit domine munda me, sed ei totum cõcedit. *Et extendens Iesus manum tetigit eum.* Licet esset leprosus in mundus totus, sicut dicitur Luc. 5. f. ecce vir plenus lepra non dedignatus fuit Christus illum tangere. *Dicens volo.* i. volo quod petis. *Mundare.* i. iubeo, q̃ mundetis.

Aliqui errant putantes, q̃ mundare sit infinitiuus, & legunt sub eadem clausula dicentes volo mundare sed falsum est, quia mundare est imperatiuus. Et posuit hic Christus duo, sicut duo dixerat leprosus, scilicet si vis, & Christus dixit volo, & adiũxit potes me mundare, & Christus dixit mundare. i. iubeo, q̃ efficiaris mundus, sic dixit Hier. super Matthæum. i. non autem, vt plerique latinorũ putant iunctim legendũ est, sed seperatim volo mundare, vt prædicatur volo, deinde imperans mundare, ille enim dixerat si vis do minus respondit volo, ille præmiserat potes me mundare, dominus dixit mundare. *Et confestim mundata est lepra eius.* Scilicet cecidit in terram, & non apparuit aliquod signum lepræ, sed fuit caro eius plenissime sanitati restituta. *Et ait illi Iesus.* Hic ponitur miraculi manifestatio, nam Christus iussit leproso curato, q̃ taceret, ipse tamen clamauit, & manifestauit miraculum.

Vide nemini dixeris. Ideſt non dicas, quòd ego te curauí. *Sed vade ostende te sacerdoti.* Ideſt illi sacerdoti, qui erat præpositus ad discretionem lepræ, vt sciret qui leprosi vere curati erant, & qui non, iuxta formam quæ habetur Leuiti. 13. *Et offer munus, quod præcepit Moyses.* Istud est munus, q̃ dabatur pro emundatione leprosi iam curati secundum consuetudinem legis. Leui. 14. *In testimonium illis.* i. sacerdotibus, vt sciant te iam esse mundatum a lepra.

Quare turbæ secutæ fuerunt Christũ descendentem de monte. Et quod omnes homines sunt curiosi, & valde desiderant scire.
Quæst. II.

QVAERITVR quare turbę secutę fuerunt nunc Christum descendentem de monte.

Dicendum, q̄ septem, vel octo causæ erant, quare aliqui Christum sequebantur, vt ostensum est supra 4.c.q.vltim. Nunc autem non fuerunt omnes illæ, sed aliquæ earum. Prima enim fuit ad audiendum Christi doctrinam, quia erat doctrina ista excellens non solum differens in modo a doctrina Pharisæorū, & Scribarum, sic dicitur præceden.c. s. erat docens eos, sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorū, & Pharisæi, sed etiam ex parte rerum, quæ dicebantur, quia Christus dicebat noua, quæ nunquam fuerant audita interpretando legem, & addendo multa, & tollendo aliqua, vnde Iudæi mirati vocabant istam doctrinam nouam Mar. primo, quid nam est hoc, quæ doctrina hæc noua? etiam erat valde dulcis doctrina Christi, ga verba illius habebant efficaciam immutandi cor, ita vt libenter vellēt homines manere diebus noctibusque audientes verba illius, sic dicitur Ioan. 6. cū Christus dixit Petro, & alijs discipulis, nunquid & vos vultis abire? Petrus autem dixit domine quo ibimus? verba enim vitæ æternæ habes.

Secundo sequebantur eum propter curationes ęgritudinum, quia sicut illi qui in monte audiuerant sermonem eius adhuc desiderabant postea audire, ita etiam licet Christus curasset multos ęgros ante prædicationem istam, supra 4. adhuc sequebantur eū turbæ ad hoc, quòd adducerent ei plures ęgros quos curaret, nam ad vesperum cum occideret sol offerebāt ei male habentes, & sanabat eos, infra in litera, & Marc. primo.

Tertio sequebantur multi Christum ex curiositate rerum nouarum, omnes enim homines sunt curiosi, & desiderant valde scire, vel videre res nouas, erant autem ista, quæ Christus dicebat res stupendę, quæ a seculis, nec fuerant visę, nec auditæ, ideo plurimi concurrebant solum, vt viderent, quid Christus faciebat & q̄d dicebat, etiam si nō intenderent consequi inde aliā vtilitatem, sic dī. Io. 6. sequebatur eū multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, q̄ infirmabantur, hoc autem erat curiositas, idest cura sciendi rem non ad finem vtilitatis, sicut dī de Athenien. Actu. 17. s. Athenien. omnes aduenæ, & hospites ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid nouū, & quia Christus fecerat noua in mōte credebant, q̄ ita faceret quocunque iret, ideo sequebantur eum plurimi propter istam solam curiositatem.

Vbi fuit iste leprosus curatus. Quæst. III.

QVAERITVR vbi fuit curatus iste leprosus. Dicendum, quòd in descensu mōtis, cum enim Christus prædicasset in monte, & inde descenderet ad vrbem Capharnaum occurrit ei leprosus iste in descensu montis ante introitum in vrbem, & ibi curauit eum.

Sed obijcietur, q̄ fuerit curatus intra vrbē Capharnaum, quia Luc. 5. dicitur cum esset Iesus in vna ciuitatum, ecce vir plenus lepra, &c. & ponitur tota ista historia ibi ad literam. Aliqui putant, quòd forte fuerit alius leprosus, quia sępe Christus curauit leprosos, & illum curaret Christus in vrbe, & istum extra vrbē, sed non stat, quia Matth. Marc. & Luc. ponunt istam historiam, quasi per eadem verba, ideo nullo modo potest dici, q̄ fuerit alius leprosus.

Dicendum ergo, quòd idem leprosus est, & non fuit curatus intra ciuitatem, sed extra ante ingressum in eam. Primo patet ex litera ista, quia dicitur cum descendisset de monte secutę sunt eum turbæ, & ecce leprosus veniens, idest immediate, vt descēdit de monte leprosus venit ad eū, quasi iam paratus esset ad occurrēdum ei, sic dicit Chrys. super Matthæum. s. ideo quasi præparatus descendenti occurrit, propter quod dicitur, & ecce leprosus venit.

Secundo patet ex ordine loci, quia Christus descendebat de monte, vt intraret Capharnaum, & extra vrbem erant leprosi, & ibi occurrit ei vnus de illis, qui curatus est, ista enim erat consuetudo leprosorum, quòd manerent apud loca extra ipsa tamen sic innuit Luc. 17. vbi cum Christus intrare vellet in quoddam castellum occurrerunt ei decem viri leprosi. s. quia illi erant apud vrbem.

Tertio patet ex ordine literę, quia dicitur hic, cum autem descendisset de monte, & postea sequitur curatio leprosi, & deinde additur introitus in Capharnaum cum dicitur, cum autem introisset in Capharnaum accessit ad eum centurio. ante introitum ergo fuit istud miraculum.

Quarto patet, & adhuc efficacius, q̄a non erat possibile, quòd Christus curaret leprosum intra vrbem, eo q̄ non permittebatur leprosis secundum legē manere in vrbibus, aut in consortio aliorum hominum, sed eijciebantur de castris. Leuitic. 13. omni tempore quo leprosus est solus habitabit extra castra, & Nu. 5. dicitur præcipe filijs Israel, vt eiiciant de castris omnē leprosum, ideo nō poterat esse iste leprosus in aliqua vrbe. Nam etiam quando erat dubium de aliquo an esset leprosus cogebatur manere separatus, & inclusus ad arbitrium sacerdotis quousque sciri posset, an esset vera lepra, vel non. Leui. 13. quanto magis quando aliquis erat multum leprosus, sicut iste erat, quia dicitur Luc. 5. quòd erat vir plenus lepra: nō ergo poterat curari iste leprosus intra aliquam vrbem.

Dicendum igitur, q̄ curatus est extra Capharnaū, in descensu montis satis circa vrbem, vnde oportebat quòd Christus faceret transitum per locum, in quo erant leprosi, antequam intraret vrbem, & de illo loco occurrit leprosus Christo, vt eum sanaret. Cū autem dicitur Luc. 5. cum esset Iesus in una ciuitatum, &c. Dicendum, q̄ accipitur ciuitas non solum pro eo quòd murorum ambitu continetur, sed etiam, q̄ suburbanis, & locis adiacentibus vrbi, nam toto tempore quo quis manet iuxta aliquam vrbem, etiam si sit extra portas dicitur esse in vrbe illa, sic patet Iosue. 5. vbi dicit litera nostra cum esset Iosue in agro vrbis Iericho, & in Hebræo dicitur cum esset Iosue in vrbe Iericho, & tamen manifestum est, quòd non erat intra eam, quia nondum fuerat capta, vt patet ibidem, & sequenti c. & sic accipitur pro eodem esse in vrbe, & esse in agro vrbis.

De leprosis autem sic erat, quia iubebantur esse extra castra, idest extra vrbes, vel loca ne inficiant sanos. Leui. 13. & Nu. 5. habebant tamen domunculas circa vrbē, vt possent eis afferri necessaria faciliter de vrbibus, & maxime vt acciperent eleemosynam a sanis, vnde aliquando apud portas vrbium sedebant petentes eleemosynam, sic patet. 4. Reg. 7. scilicet quatuor viri leprosi erāt iuxta introitum portæ Samarię, idest erant ad portam, ad petendum eleemosynam, & ita forte erat nunc iste leprosus circa portā vrbis Capharnaum, & ibi Christus eum curauit, & ista fuit causa, quare occurrit leprosus Christo, scilicet antequam intraret in vrbem.

Sed obijcietur, quòd possent leprosi esse in vrbe, quia 4. Reg. 7. dicitur, quòd dixerunt illi quatuor viri leprosi quid hic esse volumus donec moriamur, si ingredi voluerimus ciuitatem fame moriemur, si hic mansserimus hic moriendum nobis est, & sic innuebant, q̄ poterant intrare ciuitatem.

Dicendum, quòd leprosi tenebantur manere extra vrbem, quædam tamen sunt necessitates ineuitabiles cōtra quas nulla lex pręualet, vnde si hostes, vel pericula bestiarum, aut alia similia ingruerent, ita vt leprosi isti rationabiliter timerent vitæ suæ manentes extra vrbem poterant intrare, & tamen manerēt tūc etiam intra vrbem separati ab aliis, nūc autē erat hoc quia Syri obsederant Samariam, vnde propter periculum hostium vel famis, forte liceret istis intrare in vrbem, & tamen non intrauerunt. Secus autem nunc, quia nullum tale periculum erat, ideo nō poterat iste leprosus esse in aliqua vrbe, & consequenter, nec curari in vrbe, sed extra iuxta illam.

Quare leprosus iste curatus fuit in descensu montis, & non in monte. Quæst. IIII.

QVAERITVR quare leprosus iste curatus fuit in descensu montis, & non in monte.

Quidam dicunt hoc factum esse, quasi diuina dispositione, quia aliud est tempus ad prædicandum, & aliud ad ęgritudines curandum, ideo prius in monte prædicauit, deinde de monte descēdens leprosum curauit, sic dicit Gregorius leprosus deorsum currit, & in monte nihil dicit, quia tēpus est omni rei sub cęlo: tempus doctrinæ, & tempus curationis, in monte animas curauit, corda sanauit, quibus completis, sicut de cęlestibus montibus ad saluandos carnales eo descendente venit ad eum leprosus, sed ista causa est aliqualiter mystica.

Secundo potest dici, quòd leprosus iste non auderet in monte se offerre Christo, quia quādiu Christus in monte mansit, aut secrete cum discipulis suis locutus est, aut palam omnibus turbis prædicauit, vt innuitur Luc. 6. leprosus tamen non auderet se ingerere, quando Christus solus erat cum discipulis suis. nec etiam quando prædicabat turbis, quia non auderet interrumpere sermonem eius, ideo descendente eo de monte occurrit sibi.

Tertio potest dici, & melius, quòd nō fuit sanatus in monte, quia non fuit leprosus iste in mōte audiens sermonem Christi cum cęteris, nam si fuisset ibi potuisset curari ante prędicationem, sicut curati fuerūt omnes alii ęgri oblati Christo, supra 4. vel etiam potuisset immediate post sermonem curari, antequam descenderet de monte, quia tunc nihil obstaret. Fuit tamen curatus in descensu montis. Cuius causa fuit quia leprosus iste non fuit in monte audiens sermonem Christi, nam sicut non licebat leprosis habitare intra vrbes ne inficerent cęteros. Num. 5. ita nec licebat eis conuenire extra vrbes ad loca, in quibus esset hominum multitudo ad hoc, quòd manerent cū eis, quia potius ibi inficere possunt, quam manendo in vribus, vnde non licebat isti leproso ire ad audiendum sermonem Christi, vt maneret simul cū reliqua turba audiens, nisi forte posset stare longe sęgregatus a cęteris: non ergo iuit leprosus iste in montem ad sermonem Christi, licet mansit in loco suo, vbi erāt alii leprosi. s. inter montem, & portas vrbis, & q̄n Christ⁹ accessit ad locum illum occurrit ei leprosus, & satis colligitur, quòd non fuerit leprosus in monte, quia dicitur cum descendisset de monte, ecce leprosus veniens adorabat eum, in quo innuitur, quòd non descendebat cum ipso de monte, sed ei descendenti occurrit, & ista fuit vere causa, quare leprosus non fuit in monte curatus.

Quare dicitur, & ecce leprosus veniens. Et quæ signa leprosorum erant. Quæst. V.

SED quæretur quare dicitur, & ecce leprosus veniens, in quo innuitur, q̄ occurrerit ei, quasi festinus, sicut dicit Chrysost. ideo quasi iam præparatus descendenti occurrit, propter quod dicitur, & ecce leprosus veniens.

Dicēdum, quòd leprosus quasi ex quodam impetu, & cum quadam præparatione venit ad Christum. Primo, quia timebat ne intraret vrbem antequam curaret eum, habitabant enim leprosi iuxta vrbes, vt dictum est supra. q. 3. Christus autem ibat ad vrbem Capharnaum, & si introisset semel in illā, non licebat leproso illuc introire ad petendam curationem, & sic crederet, quòd non posset iam curari, ideo cum sciuit Christum de monte descendere mansit paratus in loco suo per quem Christus descensurus erat, vt occurreret ei, antequam intraret in vrbem, & sic fecit, & ista fuit causa præcipua.

Secundo fuit, quia si Christus intraret vrbem, etiā si postea recederet nō licebat leproso sequi eum per diuersa loca ad hoc, quòd curaret ipsum, quia sicut non licebat leprosis stare in vrbibus, ita nec licebat discurrere per diuersas regiones, vel loca, quia per hoc esset necessarium, quòd communicarēt cum aliquibus hominibus propter necessitatem ciborum, & sic inficerent eos, & maxime, quia essent sic ignoti, & nō cauerent homines ab eis, quod non fierent in locis vbi iam erant noti, tanquam leprosi, oportebat ergo eos manere in vno loco, sic dicitur Leuitic. 13. omni tempore quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra castra. Et etiam habebant alia signa, vt possent cognosci a longe ne quis incaute accederet ad leprosos. s. habebant leprosi vestimēta dissuta, & caput nudum, & os veste contectum Leuiti. 13. occurrit ergo nunc iste leprosus Christo, quia postea, nec in vrbe, nec extra vrbem putabat posse ire ad Christum, vt eū sanaret, & istud apparet, quia cum sępe legatur, quòd multi infirmi ad Christum ducebantur sanandi, nunquam legitur, quòd ducerentur ad eum leprosi, vt patet supra 4. cap. & infra in litera, & Mar. primo, vbi de nullo leproso legitur, quòd adduceretur ad eum, sed leprosi, vt communiter curabantur in ingressu locorum. s. quia ipsi veniebant Christo obuiam. sicut dicitur Lucæ 17. quòd decem viri leprosi occurrerunt Christo cum ingrederetur quoddam castellum, nemo enim poterat leprosos afferre, quia contaminaretur pro hoc: etiam ipsi leprosi non se audebant ponere inter cęteros ęgrotos, ne contaminarent eos, & vt non agerent contra legem.

Tertio fuit hoc propter timorem turbarum astantium, quia cum omnes fugerent valde leprosos propter immunditiā non auderet leprosus aliquis quiete inter cæteros manere, & accedere ad Christū, sed occurrit ex opposito palam, scilicet, vt omnes viderent eum esse leprosum, & cauerent ab eo qui vellēt, & sic neminem offenderet, quod tamen faceret si secrete, & tacite accederet aliquibus non aduertētibus, & propter hoc quasi ex impetu venit, vt sic pauco tempore manere cogeretur inter sanos, dum ipse esset immundus.

Quare Christus fecit miraculum hoc post prædicationem, quā in monte egerat. Et cur Christus voluit miracula facere. Quæst. VI.

QVAERITVR quare nunc Christus fecit istud miraculum post prędicationem, quam in monte egerat.

Dicendum, quòd fuit. Primo ad confirmandum doctrinam suam, est enim quędam doctrina cuius veritas, & certitudo non excedit facultatem intellectus humani. & in tali sufficit certitudo, quæ causatur per demonstrationem, vel rationem, & non est necessaria alia confirmatio. Alia est doctrina cuius veritas, &

cer-

certitudinis modus excedit facultatē intellectus humani, sicut est de rebus totaliter diuinis, vel omnino occultis. talis autem doctrina non potest demonstratione, nec ratione confirmari, ideo oportet, quòd cōfirmetur per excellentiorem modum, scilicet per miracula, & ista sunt probatio sufficiens, eo ꝙ Deus mētiri non pōt, nec volet, quia ipse est veritas, vnde dī, ꝙ fidelis est, & seipsum negare non pōt. prima Timo. 2. si igitur Deus miraculum facit ad confirmationem alicuius rei, manifestum est verā esse rē illā, sic enim Deus dicebat, quòd cognosceretur veritas eorum, quæ dicebant prophetę Deuterono. 13. & 18. & quia doctrina euangelica asserit aliqua, quæ excedunt facultatem intellectus humani cum omnia, quę sunt credenda sint quædam non apparentia, ideſt occulta intellectui nostro, ad Hebrę. 11. non potuit cōfirmari, G nisi per miracula, iste est enim proprius modus confirmationis eius. Mar. 16. scilicet prædicauerunt vbique Deo cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Christus, ergo miracula facere voluit, vt ostenderet ea, quę prædicauerat vera esse. sic dicit Hiero. super Matth. post prædicationem atq; doctrinam signorum offertur occasio, vt per virtutum miracula præteritus apud audientes sermo firmetur.

Secundo fuit ad excusandum calumniam, quam aliqui poterant facere ꝺ Christū, quia ipse prædicabat aliter, q̄ doctores Iudęorū præce. c. erat docens eos, sicut potestatem habens, & non sicut Scribę eorum, & Pharisęi: hoc putarēt aliqui ex superbia fieri, Christus H ergo oſtendit ꝙ non faciebat ex superbia, sed quia ad auctoritatē suam hoc pertinebat, sicut etiam pertinebat facere miracula, quæ non poterant facere Pharisęi, & Scribæ. sic dicit Chryso. super Matthæum, quia enim, quasi potestatem habens docebat, vt non ęstimaretur ostentatio esse hic doctrinę modus, operibus hoc idem facit, quasi potestatem habens curare.

Ad quid fuit necesse nunc miracula fieri cum ante multa fecisset. Et quare Christus post verba faciebat miracula non è contra. *Quæst.* *VII.*

SED quæretur ad quid fuit necesse nunc miracula fieri, quia iam Christus fecerat multa, antequā prædicare inciperet prę sentibus omnibus turbis supra 4. & immediate cępit prædicare supra 5. & sic videtur, ꝙ nō erant nunc aliqua miracula necessaria, q̄ eadē die fortassis facta fuerūt miracula, quę habētur supra 4. præsentibus turbis, qua prædicauit, & descendit de mōte. Dicendū, ꝙ istud miraculū, & sequentia fuerunt necessaria, i. valde vtilia ad cōfirmationē eorū, quę Christus prędicauerat. Primo, quia volebat Christus Iudęis auferre duritiam cordis, erāt enim Iudæi valde tardi ad credendum, & ideo semp quærebant miracula prima Corin. 1. Iudęi signa petunt: & erant, ita duri, ꝙ etiam si viderent miracula adhuc plura videre volebant, sic patet infra 16. nam ibi fecerat miraculum de panibus, & piscibus, quod K debuisset sufficere Iudæis ad credendum, & tamen dicitur, ꝙ accesserunt ad eum Pharisæi, & Saducæi, & rogauerunt eum, vt ostenderet eis signum de cęlo, & non solū Pharisæi, qui erant iniqui, & tentabant Christum petebant ista signa, sed etiam turba simplex. nā Io. 6. post quam turba vidit aliud miraculum de panibus secum fuit Christum, & Christus dixit illis quæritis me non, quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis, operamini nō cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam ęternam, & illi dixerunt quid faciemus, vt operemur opera Dei? Christus dixit hoc est opus Dei, vt credatis in eū quē misit ille

F tunc turbę dixerunt, ꝙ ergo tu facis signum, vt videamus, & credamus tibi? ecce quanta incredulitas, & irrationabilis omnino cordis duritia. videbant enim plurima signa, & tamen adhuc plura quærebant, quasi nihil vidissent, sed essent nouiter credituri. Christus autem voluit Iudæis auferre omnem occasionem incrudelitatis, ideo plura signa ipse faciebat, quam etiā ipsi interdum peterent. Et ista fuit causa quare Christus per totam vitam non cessauit signa agere, vt sic sufficienter confunderetur Iudæorum incredulitas.

Secundo, & efficacius fuit hoc, quia licet miracula præterita sufficerent ad cōfirmationē sermonis Christi de quadā bonitate credulitatis nō tñ de rigore, qa ad hoc, ꝙ propheta probaret sufficienter dictū suum esse verum, oportebat, ꝙ post quā dixisset subiūgeret miraculū, aliās aūt nō crederetur ei si miraculū prius fieret: patet Deut. 13. de illo propheta, qui faciebat aliquod signum, & postea dicebat eamus, & colamus Deos alienos. nam Deus iubebat, ꝙ non crederetur ei, & sic miraculum factum non confirmat dictū sequens, sed præteritum. sic dī Deut. 18. ꝙ siquis diceret se esse prophetam, & a Deo missum, & diceret aliquod signum futurum, & eueniret credi debebat, ꝙ Deus miserat eum, ratio diuersitatis est, quia confirmatio fit per miraculū, & creditur ei inquantū Deus mentiri non potest, confirmatio aūt fit de re certa, sicut testes super rebus certis propositis eis testificantur. Verbum autem postq̄ prolatū est certū est, & iō ista ad confirmationem illius determinate ego invoco Deum, vt faciat tale miraculum, & me asserente illud miraculum fit, manifestum est, ꝙ illud dictum est verum cum Deus determinate illud cōfirmauerit, verbum tamen anteq̄ proferatur incertū est, quia possum proferre hoc, vel illud, si igitur præcedat miraculū, & postea sequatur dictū nescietur an Deus voluit per illud miraculum confirmare hoc dictum, vel illū ꝺ dictorium ꝙ æqualiter dicere poterā, quia indifferēs erat ad dicendū, quod vellē, non ergo confirmat miraculum verbum, quod nondū dictū est, patet ēt, quia hoc datio sequeret, ꝙ propheta, qui semel aliquod miraculum fecit ad oñsionē alicuius rei, nunq̄ posset postea mentiri, nec peccare si omnia, quæ diceret credenda cēsuit propter signū, quod iā fecisset. Sed falsum est hoc, qa I pōt esse prophetę mali, & mentiri, licet vere prędixerint, & miracula fecerint, vt ostentum est pręcedenti q. 32. & 34. ergo non sufficit miraculū fieri ad confirmationem dictorū, quæ sequuntur, & ita de rigore probationis miracula, quæ Christus fecit supra 4. licet multa essent, non sufficiebant ad probandum verum esse, quæ postea prædicauit, ideo fuit conueniens, ꝙ Christus faceret nunc miracula post prædicationem, & per ista vere confirmaretur prædicatio.

Tertio erat hoc propter nouiter superuenientes, qa semp venebant aliqui de nouo ad audiendū verba Christi, & ad hoc, ꝙ isti crederent erat necessarium, ꝙ miracula semper faceret, & quia vsque ad mortem quam de Gentilibus Io. 12. fuit conueniens, ꝙ vsque ad mortem non cessaret miracula facere: nam, & in ipsa die mortis miracula fecit, s. quia Iudęū cuius auris fuerat abscissa sanauit. Luc. 22. Quarto erat hoc ad ostendendum differentiam suam ab alijs prophetis: nam aliqui prophetę fecerunt miracula, vt Elias, & Elisæus: Christus autem voluit ostendere se maiorē omnibus præcedentibus, & ideo oportebat, ꝙ faceret multa miracula, & ita fecit, vnde ipsi Iudæi confitebantur, ꝙ nullus vnq̄ fuerat ei similis in miraculis & doctrina, sequen. cap. miratę sunt turbæ dicētes nūquā apparuit sic in Israel, & Mar. 2. dicitur, nunq̄ sic vidimus. de doctrina patet Ioa. 7. nunq̄ sic locutus est homo.

homo. Quinto erat, vt Christus oñderet se esse Messiā quia Iudæi credebant Messiam futurum esse excellentissimum omnium virorum, oportebat ergo, ꝙ Christus tot signa faceret, ꝙ credi posset de eo rationabiliter, ꝙ esset Messias, & ita dicebatur Io. 7. Christus, quando veniet nunquid plura signa faciet, quā hic facit? Sexto fuit propter misericordiam Christi, quia multi erant languentes, & Christus miserebatur eorum. vnde etiam si nulla esset alia vtilitas volebat curare eorum ęgritudines sequenti c. videns turbas misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes, sicut oues, & dicitur ibi, quòd curabat omnem languorem, & infirmitatem.

Quomodo leprosus iste adorauit Christum. *Quæst.* *VIII.*

QVAERETVR quomodo leprosus iste adorauit Christum, i. quid fecit adorando eum.

Dicendum, quòd adorare importat quandā cæremoniam humiliationis, vel inclinationis. nā licet adoratio, quę est ad Deum consistat principaliter in animo, tamen exterius fiunt quædā cęremonię, prestantes honorē quē homo interius Deo impendit, & istę cęremonię sunt diuersę secūdū diuersas gētes: cōiustñ consistit in quadam inclinatione capitis, vel genuflexione, aut prostratione in terra. Matthæus autem non expressit hic modum, sed Mar. primo dicitur venit leprosus deprecans eum, & genu flexo dixit domine si vis, &c. & istud erat adorare.

Sed objicietur, ꝙ Luc. 5. dicitur ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in faciem rogauit eum, &c. & vtrobique est idem leprosus, quia ponitur eadem historia ad literam.

Dici potest vno modo, quòd iste leprosus fecit vtrunque, scilicet prius flexit genua deinde procidit super faciem suam in terram, quia iste est ordo inclinationis cum procidere in terram sit vltimus gradus, & sic Marcus expressit primum solum, scilicet quòd flexit genua. Lucas autem expressit vltimum, scilicet ꝙ procidit in faciem. Aliter pōt dici, ꝙ solum flexit genua, sicut dixit Mar. & tamen dixit Luc. ꝙ procidit in terram, quia inclinauit vultum suum versus terram licet non iacuerit pronus in terra: nam non poterat sic loqui iacens. Tertio potest dici, & melius, quòd leprosus iste flexit genua, & procidit in terram super faciem suam, sed rursus stans flexis genibus erexit vultum suum, quia non poterat loqui manens pronus super faciem, sed loquebatur genu flexo. Lucas ergo expressit humiliationem maximam, quam fecit leprosus, scilicet quod procidit in faciem. Mar. vero expressit modum, & habitudinem corporis, quam tenebat, quando locutus est,

Quare iste leprosus adorauit Christum, & an peccauit adorando. Vbi quòd adoratio est triplex. Et quomodo interpretetur Origenes verba leprosi. *Quæst.* *IX.*

QVAERETVR quare iste leprosus adorauit Christū, & an peccauit adorando. Dicendū ꝙ ad hoc debet præsupponi qua adoratione adorauerit eū. est. n. triplex adoratio. s. latrię, dulię, & hyperdulię, vt ostensum est supra 2. c. latria debetur soli Deo, dulia, & hyperdulia competunt creaturis. si igitur adorauit Christum dulia, vel hyperdulia nihil poterat peccare.

Si latria erat dubium, quia si crederet eum esse solum hominem peccaret adorando: si autem Deum crederet, cum ita esset non peccaret adorando.

Dicendum autem, quòd adorauit adoratione la-

A tręę, quia credebat eum esse Deum, sic dicit Chryso. non enim illum petebat, quasi hominem artificem, sed adorabat, quasi Deum, & apparet maxime ex verbis, quia dixit domine si vis potes me mundare, & tamen si intelligeret, quòd erat purus homo quantumcunque sanctus esset non erat verum, quòd si vellet poterat eum mūdare, quia oportebat, ꝙ rogaret Deū pro hac mundatione. Deus tamen non semper exaudit orationes virorum sanctorū, vt patet de Samuele orāte pro Saule. primo Regum 15. & 16. Moyses quoque non fuit exauditus. Deuter. 3. & tamen fuit Deo acceptissimus super omnes prophetas veteris testamenti. nam Deus laudauit eum. Num. 12. dicens de B Moyse in omni domo mea fidelissimus est. idem ad Hebræ. 3. etiā interdum si multi viri sancti conueniāt ad orandum pro eadem re nō impetrant a Deo Iere. 15. si steterint Moyses, Samuel, & Daniel coram me non est anima mea ad populum istum, ideſt etiam si stent coram me orando pro isto populo, non impetrabunt, quòd diligam eum. Nō pendet ergo ex sola voluntate alicuius viri quantumcunque sit sanctus, ꝙ aliquid fiat, sed solum a Deo, qui facit, quod vult, sed leprosus dixit si vis potes me mundare, ergo credebat eum esse Deum, etiam quia per hoc, quod dixit si vis ostendit, ꝙ non oportebat, ꝙ rogaret. sic dicit Chryso. non dixit si rogaueris Deum, nec si oraueris, sed si volueris potes me mundare. sic etiam dicit Orige. ꝙ iste leprosus dicere voluit domine ꝑ te omnia facta sunt, tu ergo si vis potes me mundare: voluntas tua opus est, & opera tuę voluntati obediunt. tu prius Naaman Syrum per Elisæum a lepra mundasti, & modo si vis potes me mundare, & ita iste leprosus nō peccauit adorando, sed meruit, quia credebat esse Deum eum quem adorabat, vnde per istam adorationem, & verba confessionis suę meruit curari. sic dicit Chryso. super Matthæum spirituali medico spiritualem offerebat mercedem. nam sicut medici pecunijs, ita iste oratione placatur: nihil enim dignius offerimus Deo, quam orationem fidelem.

Quare leprosus dixit Christo domine si vis potes me mundare, & non dixit rogo te, quòd me mundes. *Quæst.* *X.*

QVAERETVR quare leprosus iste dixit Christo domine si vis potes me mundare, & nō dixit domine rogo te, quòd mundes me, sicut multi alij petebant, vt patet de centurione, qui orabat curari puerum suum, & regulus orauit, quòd descenderet Christus, & sanaret seruum eius. Aliqui dicunt, quòd hoc fuit ad hoc, ꝙ leprosus exprimeret fidem, quam habebat, & per hanc mereretur sanari.

Dicendum, ꝙ fides etiam exprimebatur dicendo domine rogo te, quòd mundes me. quia prę supponeret, ꝙ poterat eū mundare cū hoc peteret. Sed dicendum. ꝙ fuit ꝑp duo. Primo ad maiorē humiliationē: nam fidē professus est, mundationem tñ clare petere nō fuit ausus, sed totū reliquit in potestate Christi, & in hoc magis honorabat eū, cū ēt sanitatē petere non vellet determinate, nisi ille eam concederet, totū igitur in sua potestate posuit. sic dicit Chryso. in homilia. non dixit domine munda me, sed ei totum concedit, & dominum eum facit, & potestatē vniuersorū ei attribuit. Secundo fuit hoc forte ꝑp incertitudinē, non enim dubitabat leprosus, ꝙ Christus vellet mundare eum si sibi bonū erat, quia sicut ad fidē rectam pertinebat credere omnipotētiam eius per q̄ illum mundare posset, ita ēt pertinebat credere immensam eius bonitatē per q̄ hoc vellet si bonū esset,

mundatio

mundatio tñ erat quoddam bonum corporale, & ista non sunt bona simpliciter, sed interdum sunt homini nociua, iõ non debet ea homo petere absolute, vel saltẽ est melius non petere absolute, & sic leprosus non petiuit, sed permisit Christo, ꝙ ipse faceret si bonum sibi esse iudicaret. sic dicit Chrys. in hoc, quod dicit si vis non dubitat Christi voluntatem ad omne opus bonum paratam, sed quia non omnibus expedit corporalis integritas, nesciebat vtrum ei expediret curatio illa, dicit ergo si vis ac si dicat credo, quia ꝙ bonũ est vis, ignoro autem si est mihi bonum, quod desidero: istud bene dictum est, & tamen magis videt, ꝙ iste leprosus determinate vellet curari, & hoc corde, & opere peteret, & tamen verbis determinate exprimere noluit, vt magis totum in Christi potestate poneret.

Quare Christus leprosum tetigit. Quæst. XI.

QVAERETVR quare Christus nũc tetigit leprosum. Aliqui dicunt, quòd sanare eum voluit, & ad sanandum requirebatur, ꝙ eum tãgeret, & hoc, quia virtus exibat de corpore Christi ad sanãdum ęgros. sic patet seq. c. cum tetigit Christum mulier fluens sanguine, & dixit ipse, ego sensi virtutẽ exiuisse de me. idem Luc. 8. hoc ẽt Iudæi putabant, & ꝓp hoc oẽs desiderabant tangere eũ. Luc. 6. oĩs turba quęrebat eũ tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat oẽs. Dicendũ ꝙ non est hoc verũ: nam ad hoc, ꝙ Christus sanaret quem quã non erat opus, ꝙ tangeret eum, qñ. n. suscitauit Lazarũ nõ tetigit eũ, sed dixit, ꝙ exiret de monumento Io. 11. sic ẽt, quando suscitauit filium viduę. Lu. 7. nam tetigit loculum ad hoc, quòd starent, qui portabant illum, quando tamẽ dixit adolescenti, quòd surgeret non tetigit cadauer, nec loculum. e. c. immo, etiam non requirebatur, ꝙ Christus esset prędentialiter in loco in quo faciebat miracula, vt patet in puero centurionis infra in litera, quia sanauit illum non eundo ad domum, vt patet Luc. 7. ꝙ aũt dicitur sequen. c. ꝙ virtus exibat de Christo, non est sensus, ꝙ aliquid exiret per contactũ, vt ibi declarabitur. Dicẽdum tñ, ꝙ Christus tetigit illũ ꝓp multa. Primo ꝓp paruitatem fidei Iudæorũ: nã nouiter Christus incipiebat miracula facere, & si non tangeret eos quos sanabat, putarent Iudæi, ꝙ forte ista virtus non erat a Deo, sed ab aliqua alia re, vt ergo crederent, ꝙ ipsemet erat, qui faciebat tangebat ęgrotos, & curabantur immediate, & sic non erat dubium quin ipse hoc faceret licet posset non tangendo facere. sic dicit Chryso. cum aũt voluntate, & sermone purgare posset, manus tamen apposuit. Secundo fuit hoc ad ostendendam dignitatem humanitatis Christi: nam licet non esset in carne eius ista virtus sanandi, ostendebatur tamen magna dignitas eius inquãtum ad tactum ipsius sanabantur ęgroti, & quantum ad hoc humanitas Christi vocabatur organum Deitatis. sic dicit Damascenus non enim Deus solum erat, sed etiam homo. vnde per tactum, & sermonem diuina signa operabatur, vt enim per organum, ita per corpus diuinę perficiebantur actiones.

Tertio fuit ad ostendendã benignitatẽ, & humilitatẽ, scilicet, quia ita benignus erat, ꝙ ẽt infirmos, & immundos, s. leprosos tangere non dedignabatur

Quomodo Christus tetigit leprosum cum esset contra legem. Vbi de immunditijs legalibus, quædam tractantur, cuiusmodi essent. Quæst. XII.

QVAERETVR qũo Christus tetigit leprosum, qa ꝫ legẽ erat, s. quia polluebatur homo per tactum leprosi, & ẽt siquis intraret in domũ leprosam, vel tangeret vestem leprosam immundus fiebat. Leui. 13. & 14. Dicunt quidam vno mõ, ꝙ Christus non obligabatur legi, & iõ poterat tangere quidquid vellet, & ꝓp hoc Eliseus propheta, quando sanauit Naaman a lepra nõ tetigit eum, nec exiuit ad ipsum, sed misit nuncium ad eum, ꝙ iret in Iordanem, & lauaretur 4. Re. 5. scilicet quia Eliseus erat obligatus legi. Christus autem non. sic dicit Chryso. cum posset voluntate, vel sermone purgare, manum apposuit, vt ostendatur quoniam non subiacet legi. Eliseus autẽ obseruans legis diligentiam nõ exiuit, & tetigit Naaman, sed mittit eum ad Ioardanem lauandum. dis autem monstrat, quoniam non est, vt seruus, sed vt dominus curat, & tangit. Sed dicendum ꝙ non stat, quia Eliseus non abstinuit a Naaman, quasi tangendo eum incurreret legalem immunditiã, quia ita poluebatur, qui tangebat mortuum immo magis Nu. 19. quia per septem dies lustrabatur, & septem diebus erat immundus. eo. c. qui autem tangebat aliquid leprosorum, non erat immundus, nisi vsque ad vesperam, vt innuitur. Leui. 14. Elisæus tamen, & Elias, qui suscitauerunt mortuos tetigerunt eos immo incuuauerunt se super eos, & calefecerunt carnem eorũ 3. Reg. 17. & 4. Regum 4. ergo non cauit Elisæus tangere Naaman, vt legalem immunditiam euitaret.

Secũdo potest dici, ꝙ tangens leprosum faciebat ꝫ legẽ, qñ per hoc contaminabat, qui tñ tangendo leprosum mundabat eũ, non poterat ipse pollui, cum ipse esset causa munditię. sic dicit Chryso. non enim manus a lepra facta est immunda, sed corpus leprosum a manu sancta constitutum est mundum.

Tertio potest dici, quòd hoc Christus fecit ad ostẽdendum, quòd iam munditia corporalis non erat attendenda principaliter, sed munditia mentis, sicut ostendit infra 15. scilicet quòd, id quod intrat in os non contaminat mentem, sed ea, quæ exeunt de corde. sic dicit Chryso. non solum corpora curaturus aduenit, sed & animam in verã sapiam ducturus, sicut igitur manibus non lotis manducare, iam non prohibebat, ita & hic erudit, quoniam oportet animę lepram solam formidare, quę est peccatum, leprã aũtẽ corporis nullum impedimentum esse ad virtutem.

Quarto potest dici, & melius, ꝙ etiam si tangendo incurreretur aliqua immunditia legalis Christus nõ curaret de hoc, quia immunditię legales non erant aliqua peccata, immo interdum erat meritorũ legaliter pollui, tãgere. n. cadauera, & sepulchra erat legalis immunditia Nu. 19. & tñ sepelire mortuos erat opus meritorium de quo valde Tobias laudatur, etiã interdum obligabatur quis incurrere immunditiã, sicut filij obligabantur sepelire parentes, & tñ polluebantur per hoc Leui. 10. & 21. Iudæi tamen hoc non obstante putabant hoc esse opus pietatis, & necessitatis. vnde quidam de discipulis dixit Christo dominę permitte me primum ire, & sepelire patrem meũ infra in litera, & Lucę 9. Sed solum per istas immunditias causatas ex contactu arcebantur homines a Sanctuario, & ab omnibus rebus sacris. s. ne tangerent eas. Leui. 15. non erat ergo imperfectio in viro bono incurrere immunditiam istam, & sic licet Christus posset eam incurrere non dubitaret eum incurrere, cum non esset peccatum aliquod, & posset ad aliquid prodesse. veritas tamen erat, quòd Christus non poterat incurrere legalem immunditiam, quia non erat legi subditus, etiam quia lex habebat locum in contactu humano, quando autem erat aliquis contactus, qui erat instrumentum diuinę operationis, manifestum est, ꝙ per talẽ non incurreret immunditiã, quia operationes diuinę non subdunt legi, & ita erat hic. Etiam

etiam credẽdũ est, ꝙ Elias, & Eliseus tangendo mortuos non incurrebant, ẽt legalem immunditiã cũ ꝓ illiũ contactũ fuerit via ad suscitandũ illos, & Deus inspirabat eis, ꝙ sic mortuos tangerent. ratio huius est, quia immunditia legalis non est immunditia realis, sed solum ex opinione legis, & hoc, quia præsumitur, vel præsumi potest, ꝙ tangentes res immundas ꝫ hãt inde aliquam immunditiam, qñ tamen quis per contactum aufert immunditiam polluti, nemo põt de illo putare, ꝙ tangendo polluatur, iõ non est credendum, ꝙ tales incurrerent legalem immũditiã, nec quisquã verisimiliter hoc crederet, nisi esset mundus, vt dicetur seq. q. sic dicit Chryso. quamuis literam legis solueret, propositum tñ eius non soluit, ideo. n. lex iussit non tangere lepram, quia non potuit facere, vt lepra non sordidaret: tangentem ergo vetuit tangere lepram nõ, vt leprosi nõ sanarentur, sed vt tãgentes nõ inquinarentur, iste autem tangens non est iniquinatus a lepra, sed ipsam lepram mundauit tangendo.

Quare Iudæi non accusauerunt Christum cum leprosum tangeret. Quæst. XIII.

QVAERETVR quare Iudæi non accusauerunt Christum, ꝙ leprosum tangeret cũ hoc esset ꝫ legem. Dicendum vno modo, ꝙ per hoc Christus nõ violabat legem, quia incurrere immunditiã ꝓ ꝓtactũ non erat contra legem, cũ potius lex interdũ cogeret hominem incurrere immunditiã, vt patet præce. q. & non solum in rebus prophanis, sed ẽt in diuinis mysteriis cogebantur sacerdotes immunditiam incurre, sicut sacerdos, qui cremabat vitulam ruffam erat immundus Nume. 19. & tamen illud fiebat Deo iubente, & erat quidã modus sacrificij, ẽt sacerdos magnus, qui confitebatur peccata populi super hircũ, & mittebat eum in desertum incurrebat immunditiã, & lauabatur in aquis, vt rediret ad explẽdum cæremonias sacrificiorum, & tñ Deo iubente incurrebat illã immunditiã Leu. 16. incurrere ergo immũditiã non erat a lege vetitum, sed post immunditiam accedere ad res Sacras ante purificationẽ erat vetitum. Leui. 15. licet ergo Christus, nunc incurreret legalem immunditiam, cum nollet intrare templum, nec accedere ad aliquã rem sacram, nec esset sibi hoc in promptum, cum nunc maneret in Galilęa iuxta vrbẽ Capharnaum, & templum esset in Iudæa in Ierusalem nemo habebat de quo posset eum rationabiliter accusare. Aliter potest dici, ꝙ etiam si dubium esset an tangentes leprosum per hoc peccarent cum istud tãgere Christi potuisset interpretari in bonum ꝓp causas dictas hic, & præce. q. nemo poterat male interpretari, nisi esset inuidus, vel omnino insipiens. Iudæi tamen nondum cęperant inuidere Christo ꝓp opera sua, ideo nemo accusauit eum nunc. sic dicit Chryso. in homilia, scilicet cum autẽ leprosum tangit nullus eũ accusat, quia nondũ inuidia detenti erant auditores. Sed obijcietur, quia interdum Iudæi de operibus bonis Christum accusabant, vt de hoc, ꝙ erat sanare hoiem in sabbato, & tñ nihil faciebat, nisi dicere sur, & ambula. Io. 5. & Mar. 2. & ita, vt aliqui Iudęi principes Synagogę non inuidentes Christo videntes, ꝙ in sabbato curaret dicebant infirmis, ꝙ venirent in sex diebus, vt curarentur, & non in sabbato. Lucę 13. & tamen manifestum est, quòd per hoc non violabatur sabbatum, sicut ergo accusabant eum, tanquam violantem legem, quia curabat in sabbato licet hoc supra naturaliter ageret, ita etiam accusarent, tãquam agentem contra illam tangendo leprosum, licet tangendo eum miraculose curaret.

Dicendum, quòd non est simile, quia violare sabbatum erat peccatum. Iudæi autem dubitabant an curando miraculose in eo violaretur, & licet nõ esset dubium rationabile, tamen erat aliquibus dubium, & ideo quidam accusabãt eum, qui nondum videbantur inuidere ei.

Secus autem erat tangendo leprosum, quia istud non erat peccatum secundũ legẽ qũocunque quis tangeret leprosum, nisi sic pollutus vellet accedere ad res sacras, ideo nemo poterat eũ accusare de hoc.

Quare Christus dixit volo mundare, quando sanauit leprosum. Et quare in curationibus infirmitatum Christus semper aliquid loquebatur. Quæst. XIIII.

QVAERETVR quare Christus dixit volo mundare qñ sanauit leprosum. Dicendũ, ꝙ Christus poterat sanare nihil loquẽdo, quia virtus Deitatis suę erat, quę sanabat omnẽ languorem, & illa non indiget sermone, nec tactu, tanquam organo, vel instrumẽto, sed per seipsam ꝺia potest. Fuit tamen locutus ꝓp duo. Primo ad oñendum virtutem Deitatis suę. i. ꝙ confiteretur indirecte se esse Deum. nam dixerat leprosus domine si vis potes me mundare, in quo innuebat eum esse Deum cui hoc erat posse, ꝙ velle: Christus autem voluit concedere hoc esse verũ, & ideo dixit volo, mundare, idest ita est, sicut tu dicis, ꝙ in potestate, & voluntate mea consistit, ꝙ munderis, vel non, & ideo iubeo, ꝙ munderis. Secundo potest dici, ꝙ fecit hoc ad ostendendũ, quòd ipse faciebat hoc miraculum, & non alius. nam si dicente leproso si vis potes me mundare fuisset mũdatus statim, vel post paucum Christo nihil dicente poterat dubitari an ipse mundabat eum, vel an Deus non aduertendo ad merita, nec ad actus Christi eum mundaret, & ideo, vt non dubitaretur quin ipse faceret, expressit verba quibus significabatur, quòd ipse faciebat. sic dicit Chryso. si autem tacite eũ curasset quis scire poterat cuius virtute sanatus est? ergo volũtas mundandi facta est propter leprosum, verbum aũt propter spectantes, & ꝓp hoc ẽt tetigit eum, vt magis appareret, quod ipse faciebat, cũ ad tactum eius illico lepra discederet, & ob hoc Christus in omnibus curationibus ęgritudinum loquebatur aliquid. s. surge, & ambula. Ioan. 5. vel fiat tibi, sicut petisti infra 15. vel fides tua te saluam fecit. Luc. 7. vel secundũ fidem vestram fiat vobis seq. c. & ita de alijs modis. maxime autem hic fuit necessarium verbum, quia de miraculis Christi quanto fuerunt priora tanto magis dubitatum est, & ideo oportebat, ꝙ ipse tanto plura signa faceret, per quę ostenderet illa miracula fieri ab eo, & non ab alio, cum autem iam multa fecisset, nemo dubitare poterat, quin ipse miracula faceret, & ideo nõ erat opus tanta diligentia ad hoc ostendendum.

Quare immediate, vt Christus dixit verbum fuit curatus leprosus, & an Christi miracula fierent in instanti, vel successione. Et quòd triplex miraculorum modus est. Quæst. XV.

QVAERETVR quare immediate, vt Christus dixit verbum, fuit curatus leprosus.

Dicendum, quòd operationes Christi erant miraculosę, miraculum autem in instanti fit, & ideo non erat admirandum, quòd statim hoc fieret, sed potius erat admirandum si statim non fieret, vel si aliqua successio intercideret, quia ad hoc oportebat assignari causam specialem, ad hoc tamen, quòd fieret statim nullam causam oportet assignari, sed est iam nota, scilicet quia fiebant hęc diuina virtute, & Deo proprium est in instanti agere, & ideo vt

vt communiter omnia miracula a Christo facta statim fiebant, ideſt ſtatim, vt ipſe loqueretur exprimens quod vellet facere, interdum tamen aliqua miracula differebantur, & erat in hoc triplex modus, ſ. quędā fiebant, & complebantur tota ſimul, mox vt Chriſtus loqueret, vt cōmuniter erat in omnibus. Alia erant, quæ differebantur, vt tota fierent poſt tempus ſic patet de decem leproſis, qui petierunt a Chriſto ſanari, & ille dixit eis ite oſtendite vos ſacerdotibus, & dum irent ad ſe oſtēdendum ſubito ſanati ſunt in via. Luc. 17. ſic etiā fuit de cęco quem Chriſtus ſanauit. Ioan. 9. nam dixit ei vade, & lauare in natatoria Siloe, & cū lauiſſet ſe viſum recepit. Alia miracula ſunt, quæ partim ſtatim, & partim poſt tempus fiebant, ita ꝙ videretur in ſucceſſione eſſe miraculū, ſicut fuit de illo cęco quem Chriſtus ſanauit, & primo vidit hoīes, tanq̄ arbores ambulātes, i. nō clare videbat, & poſtea Chriſtus fecit, ꝙ clare videret. Mar. 8. non tñ erat miraculū aliquod in ſucceſſione. De primo mō patet, quia illa ſtatim fiebant. De ſecundo ēt, quia licet non fierent mox, vt Chriſtus loquebatur, ſed poſt tempus, qñ tñ fiebant tota ſimul fiebant. De tertio videtur magis dubium, quia cęcus prius vidit obſcure deinde clare.

Sed etiam dicendū, ꝙ hic non fuit ſucceſſio, ſed ſolum fuit pluralitas miraculorū: nā voluit Chriſtus per vnū miraculū dari ei viſum obſcurū cū potuiſſet dare clarū, & iſta actio fuit ſubita, & per aliud miraculum voluit perficere viſum eius, ita vt clare videret, & ēt hoc ſubito factum eſt, iō nullum miraculū factum eſt in ſucceſſione, ſed fuit, quaſi diuiſio miraculi, ſ. ꝙ id quod poterat fieri per vnicum miraculum factum eſt per duo. nunc autem Chriſtus fecit curationē ſubito. ſ. dum verbum diceret exprimens voluntatē curādi, ſecuta fuit curatio, & hoc propter duo. Primo ad oſtendendū plenitudinem poteſtatis ſuę, quia quāto aliquod agens velocius agit tanto eſt perfectius, nulla autem poteſt eſſe maior velocitas, quā in inſtanti agere, ideo iſta demonſtrat pleniſſimam virtutem agentis, & ſic fuit Chriſto conueniēs maxime in miraculis, quę faceret a principio, quia ad illa magis reſpiceretur, quam ad ſequentia cum de ipſis magis dubitaretur. Secundo vt oſtenderet dīam inter ſe, & ꝓphetas præteritos, quia qñ illi faciebant miracula, vt cōiter cum difficultate fiebant, ſic patet de Elia ſuſcitante filium viduę: nam diu orauit, & ter menſus eſt ſuper eum 3. Reg. 17. ſic ēt Eliſęus ſuſcitans filiū Sunamitis mulieris incuruauit ſe ſuper eū quouſque calefacta eſt caro pueri, & poſtea ſurrexit, & ambulabat huc, & illuc orans, & iterum incuruauit ſe ſuper eum, & tūc reuixit 4. Reg. 4. Chriſtus autem ſubito faciebat miracula non indigens oratione, nec aliqua cęremonia, iō apparebat excellentia ſua ſuper omnes antiquos, & ſicut erat in ſuſcitatione mortuorū, ita ēt in cęteris miraculis: nā Eliſæus ſanauit Naaman a lepra, & rñ non ſtatim, ſed dixit vade, & lauare ſepties in Iordane, & poſt ſeptimā vicē ſanatus eſt: Chriſtus aūt nunc ſanās leprosum tetigit, & mox ſanauit: per omnia, ergo oſtendebat ſe eſſe excellentiorem omnibus antiquis.

Quomodo Chriſtus dixit leproſo vide nemini dixeris cum iſtud non poſſet occultum eſſe. Quæſt. XVI.

QVAERETVR quomodo dixit Chriſtus hic leproſo vide nemini dixeris cum iſtud nō poſſet occultum eſſe? Dicendum, ꝙ iſta ſanatio leproſi non poterat eſſe occulta. Primo, quia facta eſt coram turbis. nam dicitur ſupra in litera, ꝙ cū deſcendiſſet de monte ſecutę ſunt eum turbę, & ecce leproſus veniens adorabat eum, & ſic qñ ſanatus eſt leproſus turbę ſequebantur Chriſtum, & omnes viderunt, miraculum fieri ipſa rei euidentia oſtendebat, quia conſtabat ante hoc iſtum fuiſſe leproſum, immo plenū lepra. Luc. 5. nunc autem erat plene mundus, apparebat ergo, quòd fuit miraculoſe ſanatus, vnde ipſo nihil dicente res erat nota.

Secundo patet, quia iſtud miraculum, vt dicit Hieronymus, & omnes aſſerunt fuit factum ad prædicationem confirmationis Chriſti: oportebat ergo, quòd fieret coram illo populo cui facta fuerat prædicatio, quia aliàs nihil confirmaret, ergo non fuit occultum miraculum, ita vt taceri poſſet.

Tertio, quia ipſe Chriſtus oſtendit, ꝙ volebat illud publicari cum dixit vade, & oſtende te ſacerdoti.

Dicēdum, quòd Chriſtus non iuſſit curato a lepra non dicere iſtud, quaſi per hoc occultaretur, ſed ne de hoc ſe iactaret, quia iſtud fruſtra erat immo malū erat, vt tangit Hilarius. Secūdo poteſt dici, ꝙ Chriſtus dixit hoc ad tollendum ſuperuacuitatem ſermonis, ſcilicet nemini dixeris, ideſt non cures dicere alicui quomodo curatus es, quia ipſa res ſe oſtendit. ſic dicit Hierony. re vera quid erat neceſſe, vt ſermone iactaret, quòd corpore præferebat.

Tertio poteſt dici, & melius, ꝙ Chriſtus dixit nemini dixeris, ideſt non dicas alicui quomodo te curauerim quouſque te oſtendas ſacerdotibus, & tunc poteris dicere cui volueris. iſte eſt proprius ſenſus ſi terę: patet, quia dicitur vide nemini dixeris, ſed vade & oſtende te ſacerdoti, in quo ſignificauit iſta duo, quaſi contraria propter illam dictionem aduerſatiuam interpoſitam, & ſic neceſſario eſt ſenſus, ꝙ quouſque ſacerdotibus ſe oſtenderet nihil diceret, vel potius non ceſſaret ſe oſtēdere ſacerdotibus, vt hoc diceret, quia poterat credere iſte, ꝙ cum eſſet miraculoſe ſanatus non oporteret, ꝙ iret ad oſtendendum ſe ſacerdotibus, ſed ꝙ annunciaret miraculum factum omnibus. Chriſtus autem dixit, ꝙ non faceret, ſed ꝙ oſtenderet ſe ſacerdotibus, ideſt ꝙ antequam aliquid annunciaret, oſtenderet ſe ſanatum eſſe ſacerdotibus, & tunc poſſet annunciare miraculū factū a Deo. Marcus autē non ſolum dixit, ꝙ iuſſit Chriſtus leproſo tacere, ſed etiam, ꝙ comminatus eſt ei, ideſt impoſuit ſibi ſub magna neceſſitate ne publicaret iſtud miraculum antequam ſacerdoti ſe oſtenderet, ideſt vt non ceſſaret ſe oſtendere ſacerdoti ꝓp diuulgationem miraculi.

Quare Chriſtus iuſſit hic tacere iſtud miraculum cum alibi iubeat annunciari. Et quare non debuit dicere antequam ſe oſtenderet ſacerdoti. Quæſt. XVII.

QVAERETVR quare Chriſtus iuſſit hic tacere iſtud miraculum cum alibi iubeat annunciari. ſcilicet. Luc. 8. & 17.

Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit, quia Chriſtus voluit euitare calumniam aliquorum contra ſe de hoc miraculo. Sed non ſtat, quia hoc eſſet ſi miraculum non fuiſſet plene factum, ita vt poſſet de eo dubitari, ſed cum conſtaret iſtud a Deo eſſe, nemo poterat illud calumniari ſaltem rationabiliter, quia aliàs poterant dicere, quòd in poteſtate dęmonum hoc faciebat, ſcilicet in Beelzebub principe dęmoniorum, vt ſequenti capi. & infra decimoſecundo, Chriſtus tamen non iuberet occultari miraculum propter calumnias, niſi eſſet tale, quòd quis calumniari poſſet, ſic dicit Chryſoſtomus curans corpus eius nulli iubet dicere.

Quidam igitur aiunt, quòd ideo hoc iuſſit ne oſtenderentur contra eius purgationem, quòd inſipienter dicitur, non enim, ita mundauit, vt dubitabilis eſſet iſta mundatio.

Alij dicunt, quòd Chriſtus hoc dixit non quidem, tanquam eſſet vtile taceri iſtud miraculū, maxime cū non poſſit taceri, vt oſtenſum eſt præce. q. ſed dixit ad inſtructionem noſtram. nam de miraculis, quę Deus facit per aliquem debēt laus Deo ſoli, qui facit illa, hō aūt nihil in his poteſt, ideo nullam laudem meretur, vtrunque autem Chriſtus voluit oſtendere: nam ꝙ non eſſet ipſe inquantum homo laudādus de his operibus oſtendit inquantum iuſſit tacere laudes ſuas, ꝙ autem Deus de his ſit laudandus oſtendit inquantū dixit vade ad tuos, & annuncia quāta fecerit tibi Deus, & hoc dixit ſanato a dęmonum legione. Lucę 8. ſic dicit Chryſo. nulli dicere iubet docens non diligere oſtentationem, & honorem, qualiter autem alteri ſanato iubet dicere: non enim illic diuulgari ſe iuſſit, ſed dare gloriam Deo, per leproſum, ergo nunc inſtruit nos non eſſe vanę glorię cupidos, per illum autem nō eſſe ingratos, ſed omnia ad laudē Dei referre.

Tertio poteſt dici, & melius, quòd Chriſtus nullo modo vetuit alicui ſanato ab eo totaliter tacere, & maxime de iſto leproſo patet, quia miracula Chriſti fiebant ad oſtenſionem poteſtatis ſuę, & tamen ſi tacerentur nihil oſtenderent, ſed iuſſit Chriſtus iſti leproſo nemini dicere, ideſt non dicere anteq̄ ſe oſtenderet ſacerdoti, & tamen poſtea poſſet dicere cui vellet, immo tenebantur annunciare miraculum. Ratio autem quare non debuit dicere antequā ſe oſtēderet ſacerdoti præcipua fuit, quia putaret iſte non teneri oſtendere ſe ſacerdoti cum eſſet curatus modo ſupernaturali, ſed ſatis eſſe ſibi annunciare omnibus diuinum miraculum: Chriſtus autem dixit, ꝙ non faceret ſic, ſcilicet nemini dixeris, ſed vade, &c. i. non ceſſes ire ad oſtendendum te ſacerdoti propter hoc, quòd velis annunciare iſtud miraculum, ſed potius vade, & oſtende te ſacerdoti, & poſtea poteris annunciare.

Aliter poteſt dici, quòd Chriſtus vetuit hoc propter calumniam ſacerdotum, quia ad hoc, quòd iſte iudicaretur mundus oportebat, ꝙ oſtenderet ſe ſacerdoti, & ſi ille iudicaret eum mundum recepi debebat ad communicationem cęterorū, aliàs non Leui. 13. ſi aūt nihil diceret ſe mundatū a Chriſto, forte ſacerdos calumniaretur, dicens non eſſe bene mundatum, vel obijceret aliquid aliud nolens eum iudicare mundū, quòd eſſet in prędiudicium mundati, ideo dixit ſibi, vt nemini diceret, ſcilicet antequam ſe oſtenderet ſacerdoti. Hoc aliqualiter ſtare poteſt, & tamē, quod ſupra dictum eſt melius eſt, ſed qūocunque dicatur Chriſtus non prohibebat iſti annunciare miraculum, quia poſtquam ſe oſtendiſſet ſacerdoti poterat illud diuulgare vbique, immo peccaret ſi non diuulgaret. De ſanato a legione dęmonum ſecus fuit, quia iſti nō obligabantur ire ad ſacerdotes, vt ſe oſtenderent, ſed ſolum leproſi, ideo nihil reſtabat ei, niſi vt denunciaret miraculum in ſe factum, & ſic Chriſtus non dixit ei nemini dixeris, ſed dixit vade ad tuos, & annuncia quanta fecerit tibi Deus. Luc. 8. interdum tamē Chriſtus dicebat aliquibus, quòd tacerent, & hoc ſolum ad oſtendendum, quòd non debemus eſſe cupidi inanis glorię. ſic fuit de duobus cęcis ſequenti c. quibus dixit videte ne quis ſciat, illi tamen non debebant ſe oſtendere ſacerdoti, nec alicui.

An iſte leproſus mundatus peccaret ſi diceret alicui ſe mundatum a Chriſto. Quæſt. XVIII.

QVAERETVR an iſte leproſus mundatus peccaret ſi diceret alicui ſe mundatum a Chriſto. Dicendum, quòd dictum Chriſti obligabat eum, & ipſe ſcire debebat ſe obligari inquantum agnoſcebat illum, vt Deum, & tamen non obligabatur iſte tacere miraculum, quia fruſtra erat tacere id, quod ipſa res oſtendebat, vt Hierony. ait, etiam non fuit intentio Chriſti, quòd iſte non diceret miraculum, ſed quòd non ceſſaret ſe oſtendere ſacerdoti propter annunciationem miraculi, & ad hoc verum eſt, quòd obligabatur, ideo ſi iret ad prædicandum iſtud miraculum, & non curaret ſe oſtendere ſacerdoti peccaret, poſtea tamen, quòd annunciaret omnibus miraculum factum bonum erat, & ita fecit: nam Mar. primo dicitur de iſto leproſo ille egreſſus cępit prædicare, & diffamare ſermonem, ita vt iam non poſſet manifeſtę in ciuitatem introire, ſed foris in deſertis locis eſſe, quia conueniebant ad eum, vndique: hoc etiam Chriſtus volebat immo ſi non faceret peccaret, & Chriſtus conquereretur de eo, ſicut fuit de decem leproſis. Lucæ 17. quibus dixit ite, & oſtendite vos ſacerdotibus, & dum irent mundati ſunt in via, vnus autem eorum videns ſe mundatum redijt ad Chriſtū magnificans Deum, & Chriſtus dixit nonne decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt? non eſt inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena, & ſic licet Chriſtus ſolum dixit illis ite, & oſtendite vos ſacerdotibus. voluit tamen, quòd etiam diuulgarent miraculum magnificantes Deum, & ita etiam de iſto leproſo fuit, vnde nunquam Chriſtus totaliter iuſſit alicui tacere miraculum factum, quod patet, quia in omnibus quibus iubebat tacere fiebat a cōtrario, quòd potius hoc diuulgarent, vt patet de hoc leproſo, & patet ſeq. c. de duobus cęcis quibus dixit videte ne quis ſciat, & ſequitur, illi autē exeuntes diffamauerunt eum in tota terra, & ſic quantomagis ipſe iubebat tacere miracula tantomagis diuulgabantur, ſi tamen iſti quibus iubebatur hoc, crederent, quòd Chriſtus diceret eis iſtud ea intentione, vt omnino tacerent, non auderent dicere, immo nec poſſent dicere ſi intentio Chriſti fuiſſet, quòd non dicerent, ſed Chriſtus dicebat hoc ſolum ad eruditionem noſtram, & non ea intentione, quòd miracula tacerentur, ideo iſti nunquam tacebant, ſecus autem eſt, ſi Chriſtus interdum propter aliquam cauſam vellet aliquid manere ſecretum, quia tunc iubebat vſque ad certum tēpus illud non dici, & hoc ſimpliciter tacendum erat ſic fuit de miraculo transfigurationis infra 17. & Mar. 9. ſ. nemini dixeritis donec filius hominis a mortuis reſurgat, hoc autem fuit, quia reuelare iſta fuiſſet impedimentum ad paſſionem Chriſti futuram, ſic ipſe innuit. Luc. 9. dicēs, ꝙ oportet filium hominis reprobari a ſenioribus, & multa pati, nulla autem miracula Chriſtus fecit vnquam, quę totaliter vellet taceri, ita ꝙ nunquam dicerentur, quia tunc viderentur inutilia cum omnia opera ſua præcipue nobis profuerint quātum ad doctrinam, & tamen ea, quæ totaliter tacentur nullo modo proficiunt ad doctrinam.

Quare Chriſtus iuſſit iſti leproſo ſe oſtendere ſacerdoti. Et quomodo Chriſtus videbatur Iudæis non ſeruare legem, cum eam tamen ſeruaret ſemper quantum ad ſeipſum. Quæſt. XIX.

QVAERETVR quare Chriſtus iuſſit iſti ſe oſtendere ſacerdoti. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit propter humilitatem, vt non videretur contemnere ſacerdotes veteris teſtamenti, & per hoc, ēt inſtruit nos ad humilitatem, vt non dedignemur opera noſtra, ēt ſi excellentia ſint, minoribus iudicanda ſubmittere cū Chriſtus miraculū, quod fecerat de ſanatione lepręſacerdotibus ſubmiſit iudicandum. ſan vere ſanatus eſſet ille quem vere ſanauerat. Secundo vt per hoc ſacerdotes inclinaret ad credendū in ſe, qui talia miracula faciebat, & ſi credere nollēt, manerent inexcuſabiles

Universidad de Deusto
Biblioteca

biles cum vidissent eos quos Christus sanauerat, & credere nollent, istas duas causas tangit Hiero. dicens mittit ad sacerdotes primum propter humilitatem, vt sacerdotibus deferre videatur. Deinde vt mundatum leprosum videntes si crederēt saluatori saluarentur, si autem non crederent inexcusabiles fierent. Tertio vt aliqui dicunt ad ostendendum purificationem leprę spiritualis, quæ fit in sacramēto pœnitentię in quo reus confitetur delictum, & Deus eum mūdat a peccato, sed postea sacerdos mundatū ostendit, ita Christus confitente leproso mundauit eum, & postea ad sacerdotem remisit sic dicit Remigius. Quarto vt ostēderetur, q̄ approbabat statum veteris testamenti cum mitteret ad sacerdotes leprosum videndū secundum consuetudinem legis. Quinto ad euitandum calumniam, quia sępe Iudęi calumniabantur Christū, q̄ legem violaret infra 12. & Ioan. 5. & 9. si autem nunc non mitteret leprosum ad sacerdotes q̄ legē ageret, ideō noluit dare calumniandi locum. sic dicit Hiero. non tñ Christus seruabat semper legem, sed in quibusdā seruabat, & in q̄busdā nō, vt dicit Chryso. s. nec enim eā vbique dissoluebat, nec vbique custodiebat, sed quandoque quidē hoc quandoque illud faciebat, in vno quidem futurę sapientię pręparans viam, in altero autem inuerecundam Iudæorum cohibens linguam. verum est tñ, q̄ Christus quantum ad seipsum legem semper seruabat, & tamen secundū quasdam cęremonias videbatur Iudæis non obseruare illam, quia non bene intelligebant eam. Sexto, & præcipue fuit hoc propter leprosum, quia leprosi, etiam si sanarentur non audebant se coniungere sanis quousque per sacerdotem indicarentur sani, & factis cæremonijs legis reciperentur ad consortium cęterorum. Leui. 13. & 14. aliàs autem erant transgressores legis, & puniendi erant, forte autem sacerdotes iudicantes aliquos mundatos a lepra dabant eis literas testimoniales per quas constaret eos per sententiam sacerdotum iudicatos esse mundos, & redditos communicationi sanorum, sine quibus forte literis non admittebantur ad communicationem, & si tentarent se cęteris coniungere punirentur, vt ergo euaderet ista duo iste curatus de lepra iussit Christus, q̄ ostenderet se sacerdoti, & istę duę causę vltimę sunt literales, & proprię, alię autem sunt generales, & aliqualiter mystícę, & apparet ex litera, quia Christus dixit ostende te sacerdoti, & offer munus, quod mandauit Moyses in testimonium illis, ideſt sacerdotibus, scilicet Moyses mandauit hoc fieri, ideo ego dico tibi, q̄ eas ad sacerdotem ostendens te ei, vt sit testimonium ei, q̄ tu es mundatus, & sic impleatur lex Moysi.

Quis sacerdos erat iste de quo dicitur ostende te sacerdoti. Et quare voluit Christus summum sacerdotem de hoc miraculo iudicare. Quæst. XX.

QVAERETVR quis sacerdos erat iste de quo dicitur ostende te sacerdoti.

Aliqui dicunt, q̄ erat quicunque sacerdos, quia quilibet poterat hoc. Dicendū, q̄ Christus locutus est de sacerdote magno, vel summo, quia ille vocatur sacerdos per excellentiam, omnes tamen tres Euangelistę dixerunt sacerdoti singulariter, vt patet hic, & Mar. primo, & Lucę 5. sed Mar. expressit, q̄ iste erat summus sacerdos, dicens ostende te principi sacerdotum, non est tamen intelligendum, q̄ ad solum summum sacerdotem pertinebat hoc, sed etiam ad quēlibet minorē. Leui. 13. homo in cuius carne, &c. adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad vnum quemlibet filiorum eius, ideſt ad quemcunque, quasi in hoc nihil differat; Christus tñ nunc determinate misit istum mundatum ad summum sacerdotem. Quia forte hoc tempore ipse solus habebat officium discernendi de leprosis mundatis.

Alia causa esse potest, q̄ summus sacerdos poterat quidq̄d poterant minores, & non econtrario, qui ergo per summū sacerdotē iudicaretur mundus erat simpliciter mundus, & erat securius iudiciū, q̄ si iudicaret per minores sacerdotes. Voluit ergo Christus, q̄ summus sacerdos iudicaret de hoc. Primo propter firmitatem miraculi, vt sic certius iudicaretur istum esse sanum quem ipse sanauerat.

Secundo propter confidentiam operis, quia sicut iudicium sacerdotis magni erat firmius, quam iudicia cęterorum a quo nō licebat alicui recedere Deut. 17. ita, & cum maiori maturitate, & attentione discutiebatur, quod per eum iudicandum erat ne posset aliquis error accidere. Christus autem ostendēs, quòd res ab eo factę erant veræ, quia diuinę, & non sophisticę opera Dęmonum, voluit rigorosos habere iudices de factis suis.

Tertio fuit, vt magis manifestaretur miraculum, quia cum princeps sacerdotum esset princeps populi & maxime in spiritualibus, eo sciēte miracula Christi videbatur totus populus scire, & eo approbante omnes approbabant, & ideo cū ista fuerit curatio primi leprosi quem Christus sanauit, conueniens fuit quòd mitteretur iste sanatus ad summum sacerdotem, de alijs autem leprosis postea sanatis non fuit necesse, q̄ ostenderent se summo sacerdoti cum semel illi constaret de Christi miraculis, & ideo alios leprosos non mittebat ad summum sacerdotem, sed ad quoscunque, vt patet Luc. 17. cum dixit decem leprosis ite ostendite vos sacerdotibus, ideſt quibuscunque. nam princeps sacerdotum vnus erat.

Quare Christus iussit leproso mundato offerre munus. Quæst. XXI.

QVAERETVR quare Christus iussit isti mūdato offerre munus. Aliqui dicunt, quòd fuit hoc ad ostensionem miraculi, scilicet vt videntes istum offerre munera pro sua emundatione scirent eum mūdatum miraculose, & laudarent Deum, sic dicit Origenes offer munus tuum, vt omnes, qui vidēt te portare miraculo credant.

Secundo. vt non haberent sacerdotes occasionem calumniandi dicentes, q̄ abstulerat eis honorem, & redditus: nam ex mundatione leprosorū habebāt redditus aliquos de quibus. Leu. 14 vt ergo non auferret eis iussit isti offerre munera. sic dicit Chryso. in homilia trāsmittit ad legem, vt iniquorum ora obstruat, vt non dicant, quoniam sacerdotum gloriam rapuit opus quidem ipse impleuit, probationem autem illis concessit. Tertio fuit pp ipsum mundatum, quia si nō offerret munera, sacerdotes nunquam iudicarent eum mundum, nec reducerent ad communicationem cęterorum licet vere mundatus esset a Christo, nunc vero cum illis munera offerret, non possent iam eum repellere, sic dicit Chrysosto. super Matth. ideo iubet offerri munera, vt si postmodum eum expellere velint diceret eis munera, quasi a mundato accepistis, & quomodo me, quasi leprosum expellitis?

Quarto fuit ad obseruationem plenam legis, quia Christus voluit, quòd obseruaretur hic plene lex Moysi, quæ non solum iubebat ostendere se sacerdoti, sed etiam offerre munus. Leui. decimoterţio, & decimoquarto, ideo Christus vtrunque iussit.

Quare

Quare Christus alijs leprosis ab eo mundatis solum iubebat ostendere se Sacerdotibus, & non offerre munera, tamen Christus omnia leproso mundato expressit propter duo.

Quæst. XXII.

SED dicetur, quare Christus alijs leprosis ab eo mundatis solum iubebat ostendere se Sacerdotibus? Lucæ decimoseptimo.

Aliqui dicunt, quòd Christus interdum legem seruabat, & interdum non, sic dicit Chrysosto. scilicet, neque enim legem vbique dissoluebat, neque vbique custodiebat, sed quandoque hoc, & quādoque illud faciebat.

Dicendum, q̄ non stat, quia Christus legem obseruabat, licet videretur Iudæis non obseruare, ostēdebat, tamen quòd non semper erat obseruanda. sed etiam hoc dato non staret istud, quia mittere leprosos iam mundatos ad Sacerdotes non erat legem omnino seruare, nec etiam plene dissoluere, sed erat quædam stulta obseruatio cum in aliquo obseruaretur, & in aliquo non, & sic faciens proprie laborabat inutiliter, quia aliquid agebat, & tamen nō euadebat pœnam legis cum omnino seruaret eam. Christus autem talia non iuberet, quia melius esset non laborare omnino transgrediendo legem quàm transgredi eam, & laborare.

Dicendum ergo aliter, quòd Christus iussit illis leprosis, quòd ostenderent se sacerdotibus nihil plus dicens, quia per hoc necessario intelligebatur, quòd offerrent munera pro emundatione sua: nam cum mundatus ostenderet se Sacerdoti cogeret eum Sacerdos offerre sacrificia, quæ lex iubebat: Leui. decimoquarto, & non reciperet eum ad communicationem cęterorum, & ad Sanctuarium quousque ista faceret, quia aliàs esset contra legem eodem capitulo, non oportebat ergo dicere aliquid, nisi ostendite vos Sacerdotibus, quia cętera necessario subintelligebantur, huic tamen mundato Christus expressit omnia propter duo.

Primo, vt videretur esse diligens obseruator, aut venerator legis Moysi cum expresse omnia, quæ in ea iubebantur imponeret isti mundato agenda videntibus turbis, quæ astabant.

Secundo ad auferendum dubium, quia iste, qui curatus est, erat primus omnium, quos de lepra Christus curauit, & poterat dubitare cum ista curatio esset miraculosa, an obligaretur ad cęremonias legis, quæ non videbantur obligare, nisi in alijs curationibus non miraculosis, & ideo non crederet se obligatum, nisi ad illa, quæ Christus ei diceret, vnde si solum diceret ostende te Sacerdoti, licet Sacerdos peteret ab isto munera forte nollet dare contendens se non obligatum: ideo Christus expressit, quòd daret, vel potius erat hoc, vt non crederetur, quòd Christus faciens istas curationes nouas volebat imponere nouam legem curatis quantum ad curationem, & quia ipse volebat, quòd lex Moysi adhuc obseruaretur in istis expressit omnia, quæ iubebat lex Moysi facienda esse in hoc, & sic non crederetur velle ei obstare. In cęteris autem leprosis postea curatis nō erat eadem ratio dubitandi, cum semel hoc esset diffinitum: ideo sufficiebat dici ostendite vos Sacerdotibus.

Quare dicitur munus, quòd præcepit Moyses in testimonio illis. Quæst. XXIII.

QVAERETVR, quare dicitur munus, quòd præcepit Moyses in testimonium illis.

Dicendum, quòd hoc dicitur ad designandum, quòd erat istud munus, quod offerendum erat, scilicet, quia non erat aliud, nisi illud q̄ præcepit Moyses.

Secundo potest dici, quòd hoc dicitur ad ostendē dum, quòd Christus volebat seruare legem Moysi inquantum expressam mentionem fecit de Moyse, quia hoc præceperat.

Tertio potest dici, quòd hoc dicitur ad tollendum dubium: nam cum Christus nunc miraculose curaret leprosos, poterat imponere illis cæremonias quascunque vellet, quia qui poterat miraculose curare, poterat etiam curato legem dare: cum ergo diceret, quòd offerrent ista munera, putaret aliquis, quòd Christus hoc volebat, & ab ipso accipiebant auctoritatem, & tunc necesse esset, quòd semper duraret tanquam lex a Deo imposita: ideo dixit offer munus, quòd præcepit Moyses, quasi dicat, ego non præcipio, sed Moyses præcipit, quia tamen ipse præcepit agendum est quandiu lex durat.

Quod autem dicitur in testimonium illis potest dupliciter intelligi. Vno modo quod sit litera continua, scilicet, offer munus, quod præcepit Moyses in testimonium illis, ideſt, quòd præcepit offerri ad hoc, quòd esset testimonium Sacerdotibus. Alio modo potest intelligi offer munus in testimonium illis, ideſt, offer munus Sacerdotibus, vt sit illis in testimonium te esse sanatum, & refertur ad totum, scilicet, ostende te Sacerdoti, & offer munus, quasi dicat, ad veram sanitatem obtinendam iam nihil erat necessarium, quia sanitatem istam obtinuisti, & tamen ad hoc, quòd exhibeatur testimonium Sacerdotibus, & omnibus Iudæis, quòd tu es sanatus, ostē de te Sacerdoti, & offer munus, & per hoc constabit te esse sanatum, quia lex illa non fuit posita ad hoc, quòd aliquis sanaretur, sed ad hoc, quòd quis esset sanatus cognosceretur, & non esset locus alicui non vere sanato immiscere se communicationi cęterorum, quod tamen accideret, nisi de hoc aliquis iudicare deberet, & ad hoc fuit posita magna diligentia, quæ per Sacerdotem fieret: Leuit. decimo tertio: Chrysostomus autem dicit, quòd dictum est in testimonium, & non in emundationem, quasi dicat, licet offeras sacrificia, & munera, & sciant te sanatum non conuertentur, sed manebunt in malitia: iō istud non proficiet eis, sed erit in testimonium, ideſt, in accusationem contra eos, quia per hoc constabit, quòd miracula viderunt, & tamen conuerti noluerunt. sed ista est expositio mystica: illa autem, quæ supra posita est, literalis est vnde Marcus, & Lucas dicunt istud apertius, scilicet, offer munus pro emundatione tua, quòd præcepit Moyses in testimonium illis, ideſt, offer munus, quod præcepit Moyses, & erit illis, ideſt, Sacerdotibus, & Iudæis in testimonium, quòd mundatus es.

Quare Ecclesia non obseruat sacrificium istud. Qō. XXIIII.

QVAERITVR a Beda in quadam Homilia: cum Christus approbauerit sacrificium illud, & ostensionem sacerdotalem in curatione leprę, quare Ecclesia non obseruat illud.

Respondet, q̄ hoc est, quia tunc non erat oblatum maximū holocaustū. s. corpus Chri in passione, per q̄

S auferenda

Universidad de Deusto
Biblioteca

auferenda erant omnia sacrificia legalia. Dicendum autem, quòd idem dubium fieri poterat de omnibus cęremonijs veteris testamenti, quia Christus totam legem seruauit, & per hoc approbat eam, & tamen nunc nihil de ea obseruatur: est ergo dicendum, ꝙ Christus approbauit legem tanquam bonam, quæ data erat a Deo, qui bonus est, & etiam bona erat illi populo cui data est. non approbauit tanquam perpetuo obseruandā, quia alia lex perfectior ei succedere debebat: ideo licet Christus obseruauerit, & approbauerit totam legem nihil nos de ea obseruare debem⁹, quia peccaremus, & Christus nihil nobis prodesset ad Gala. 4. & 5.

Quòd munus erat istud, quod offerebatur a leproso, & quæ cæremoniæ obseruabantur in eo.

Quæst. XXV.

QVAERETVR quod munus erat istud, ꝙ offerebatur, & quæ cęremoniæ obseruabantur in eo,.

Dicendum, ꝙ modus erat, ꝙ apud Iudæos leprosi eijcerentur de castris, idest, de vrbibus, & locis ne inficerent sanos. Num. quinto, quando ergo constabat de aliquo plene, ꝙ erat leprosus manebat extra castra: si autem non plene constaret, vt pote quãdo incipiebat quis esse leprosus adducebatur ad Sacerdotem magnum, vel ad quemcunque de minoribus, & per certa signa, quæ dantur Leui. decimotertio, videbat an erat leprosus, vel non. si indubitate leprosus erat excludebatur de castris, si dubium erat includebat eum Sacerdos in vna domo per septem dies, & post illos considerabat iterum locum leprę, & per signa, quæ apparebant iudicabat an esset leprosus, vel non, si constaret eum non esse leprosum, reducebat ipsum ad communicationem cęterorum: si vero leprosus erat, per sententiam Sacerdotis, excludebatur de castris, & manebat foris habens vestimenta dissuta, & caput nudum, & os veste contectum, vt per hęc signa quilibet agnoscereteum leprosum a longe, & non accederet ad ipsum de his Leui. decimotertio, si autem contingeret curari plagam lepræ, vt quia forte non erat vera lepra, & desijt apparere per tempus, vel fuit, tamen curata est, quia aliqua lepra est curabilis, qui videret se curatum mittebat ad Sacerdotem, vt inspiceret eum, & tunc Sacerdos exibat de castris ad leprosum, qui foris erat, & si inueniret lepram esse mundatam iubebat ei adducere duos passeres viuos, & lignum cedrinum, scilicet, parum de illo, & hysopum, & vermiculum, & ponebat aquam viuentem, idest, fluuialem, vel fontanam in aliquo vase fictili, & super aquam occidebat vnum de passeribus faciens decurrere sanguinem in aquam, vt miscerentur, & tunc accipiebat sacerdos alium passerem viuentem, & cum eo ligabat modicum de ligno cedrino, & hysopo, & vermiculo, & tingebat totum in sanguine, & aqua, quæ erant mixta, & aspergebat septies eum, qui mundatus erat a lepra, & tunc soluebat passerem rubricatum sanguine permittens illum viuum auolare, quo vellet. hæc omnia fiebant extra castra, & tunc Sacerdos iubebat mundato intrare in castra, idest, in vrbem: manebat tamen per septem dies extra domum suam, & septimo die istorum radebat omnes capillos capitis, & barbæ, & supercilia, & omnes pilos corporis, & lauabat totum corpus, & vestimenta, & tunc die octauo, scilicet, sequenti assumebat duos agnos immaculatos, & vnam ouem, & tres decimas de simila, & offerebat in Sanctuario, & tunc de sanguine istorum animalium tingebat Sacerdos quasdam partes corporis istius mundati iuxta ritum, qui habetur Leuit. decimoquartó, & tunc licebat isti mundato conuersari cum cęteris, & accedere ad Sanctuarium: omnes isti ritus fieri debebant nunc in isto leproso quem Christus sanauit, & iussit se ostendere Sacerdoti: nam non auderet intrare in ciuitatem, in qua erat summus Sacerdos, sed significare sibi per aliquem se mundatum a lepra, & exiret tunc Sacerdos extra castra, & inueniens eum mundum iubebat offerre ei duos passeres, & faceret omnia, quæ supra dicta sunt,

Quid fit hostia viua, &c.

Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio: rogans eum, & dicens. Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Iesus, Ego veniam, & curabo eum. Et respondens Centurio: ait. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tãtum dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit, & alij veni, & venit, & seruo meo fac hoc, & facit. Audiés autem Iesus miratus est, & sequentibus se dixit. Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel. Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni eicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni. Vade, & sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora.

Cum autem. Hic ponitur secundum miraculum, scilicet, curatio paralytici, & diuiditur in duas, quia primo ponitur Centurionis istius fides, & deinde laus eius. Secundo infertur ex hoc quædam conclusio, ibi.

Audiens autem. Circa primum dicitur.

Cum autem introisset Capharnaum. Ex hoc apparet, quòd quando sanauit leprosum nondum intrauerat Capharnaum, sed erat in descensu montis, scilicet inter montem, & ciuitatem, de ista ciuitate Capharnaum est dictum supra quarto capitulo: est enim in terra Galilæę, iuxta mare, quòd vocatur Galilæa, vel Tyberiadis, vt ibi dicitur, & sæpe intrauit Christus in hanc ciuitatem, & prædicauit ibidem, vt declaratum est eodem capitu.

Accessit ad eum Centurio. Ista historia Centurionis non habetur, nisi hic, & Lucæ septimo, licet aliqui putent eam esse eandem cum historia Regili, de qua habetur Ioannis quarto, sed non est eadem, vt dicitur Centurio, idest, habens sub se centum vel ros de ordine militari. ita ipse dixit infra, ego homo habens sub me milites. Et dicitur accessisse ad eum non per se, sed per amicos suos, vt dicitur Lucæ septimo, vbi ponuntur multa de hoc quæ omittuntur hic.

Rogans eum. Scilicet, per amicos: credebat enim quòd poterat sanare seruum suum: ideo rogauit eum: vnde fidem istius valde laudat Christus, vt in litera dicens.

Domine puer meus. Idest, seruus meus: iste est enim modus loquendi vulgaris, quòd seruientes vocentur pueri etiam si sint in ætate viri, licet puer proprie significet ætatem a septennio vsque ad quartumdecimum annum, & sic vocatur seruus Centurionis iste: Lucæ septimo.

Iacet in domo paralyticus. Dixit iacet, quasi adduxissent eum ad se, vel venisset, & tamen non potest, quia iacet paralyticus in domo: est enim paralysis dissolutio membrorum, quando sunt aliqua membra, quæ non possunt moueri ad nutum animæ regentis corpus, sed si vult in vnam partem inclinari paralyticus cadit in aliam, sic dicitur primo Ethico. de parte passionali, quæ non mouetur omnino libere ad imperium rationis, sed repugnat aliqualiter, & ideo dicit Aristot. tales esse, vt paralyticos, qui præeligunt moueri in vnam partem, & feruntur in aliam.

Et male torquetur. Idest, multum cruciatur, quia non solum habet membra dissoluta, sed etiam patitur graues dolores. Potest hoc dici propter duo. Vnum est ad significandum, ꝙ non poterat portari ad Christum, quia licet non poterat per se venire, quia iacebat paralyticus, posset Christus dicere, ꝙ ducere tur ad eum, sicut patet de multis alijs paralyticis, supra quarto, & etiam in eadem ciuitate Capharnaum quatuor viri portauerunt vnum paralyticum in grabato, quem nudato tecto domus submiserunt per funes, & posuerunt ante Christum: Mar. secundo, & Lucæ quinto: dixit ergo Centurio, male torquetur, idest, habet graues dolores, & si moueretur magis doleret: ideo nec potuit portari ad te. Aliud est ad confirmandum preces ostendendo eas iustas, scilicet, quia erat iste languens in magnis doloribꝰ, & ita Christus magis misereretur eius, sicut videns leprosum, de quo supra in litera, misertus est eius: Marc. primo: erat enim plenus lepra: Lucæ quinto.

Et ait illi Iesus. Scilicet, amicis eius, quia ei non locutus est, cum ipse non venisset, vt dicetur infra q. 27.

Et respondens Centurio ait. Hoc vere dixit Centurio, non tamen Christo, sed per amicos suos, quos ad illum misit: Lucæ septimo.

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Idest, non sum dignus, ꝙ vadas ad domum meam, idest, noli vexari eundo. debet præsupponi, ꝙ amicis Centurionis petentibus a Christo, ꝙ iret ad curandum puerum eius concessit, & iam ibat, & tunc Centurio per alios amicos suos, misit ei dicere, ꝙ non veniret, quia non erat dignus recipere Christum in domum suam.

Sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Idest, non est necesse, ꝙ venias, quia potes sanare non veniendo, solum si dicas verbaliter volo, ꝙ saneris, hoc pertinebat ad magnam fidem Centurionis, quam Christus hic laudat.

Nam & ego homo sum sub potestate. Ostẽdit, ꝙ Christus poterat sanare absentem, & præsupponit in hoc, ꝙ Christus erat Dominus sanitatum, & omnium rerũ, & ad nutum omnia sibi obedirent, nec habebat aliũ superiorem, nec æqualem, qui impediret ipsum, & tunc arguit a fortiori, scilicet, ego sum homo habens dominum supra me, & habens aliquos seruos, & milites sub me, & si dico vni de seruis, vel de militibus vade illuc, vadit, & si dico alteri veni huc, venit: a fortiori ergo cum tu non habeas aliquem supra te cuicunque dixeris veni, veniet, & si iusseris ægritudini, quòd recedat, recedet, & si dixeris sanitati, quòd eat ad aliquem ibit, & ita potes dicere, quòd veniat sanitas ad puerum meum, licet absens sit, quasi dicat, serui mei non solum obediunt mihi præsenti. sed etiam si mitto eos in longinquum vadunt illuc, & ibi manentes faciunt ea, quæ ego iubeo: a fortiori ergo sanitas ibit quocunque tu iusseris, & ita veniet ad puerum meum absentem si hoc præceperis, & dixit sum homo sub potestate, idest, constitutus sub aliquo maiori Domino, quia erat saltem sub Imperatore, & etiam sub alijs principibus militiæ, quia Centuriones sunt sub Tribunis, idest, Millenarijs: Exodi decimoquarto.

Habens sub me milites. Idest, etiam habeo sub me milites, scilicet, centum, quia Centurio erat.

Et dico huic vade, & vadit, & alio veni, & venit. Idest, dico vni de militibus meis vade, & vadit, in hoc fundatur virtus rationis, quasi dicat, non solum milites mei obediunt mihi præsenti, sed etiam si dico vni vade in longinquum, vadit illuc, & ibi absens facit, quod iubeo, & dico alteri veni, & venit, istud est ex oppositio, scilicet, si sit aliquis miles meus a me distans in longinquum, & mitto illi dicere, ꝙ veniat, venit, & sic longe a me positus incipit obedire mihi.

Et seruo meo fac hoc, & facit. Eadem ratio est, quę de militibus, & adhuc maior, quia maius imperium habet dominus supra seruum quàm dux supra milites.

Posuit autem iste Centurio virtutem rationis, & non compleuit eam, quia hoc sufficit quando quis loquitur viro perito, sicut siquis volens formare syllogismum ponit solam minorem, in qua est virtus tota argumenti.

Audiens autem. Hic ponitur secundum, scilicet, quædam Christi conclusio, quę infertur ex fide huius Gentilis comparando eam ad infidelitatem Iudæorum, scilicet, quòd cum per fidem charitate formatam homo placeat Deo, & isti Gentiles, & multi alij habituri erant fidem magnam de Christo, & Iudæi pro maxima parte permansuri erant in sua infidelitate, quòd Deus repelleret Iudæos, & acceptaret populos Gentilium, vnde dicitur.

Audiens autem Iesus. Scilicet, verba Centurionis relata per amicos eius.

Miratus est. Scilicet, de magna fide Centurionis, quomodo autem Christus, qui omnia scit, mirari potuerit infra dicetur.

Et sequentibus se dixit. Idest, comitantibus se quãdo ibat ad domum Centurionis.

Aliqui putant, quòd isti erant Apostoli, qui eum incessabiliter comitabantur, & tamen dicendum, quòd erant non ipsi soli, sed etiam turbæ, quia multæ turbæ sequebantur eum intra Capharnaum, ita vt vix posset esse in domo. Mar. secundo, & istæ sequebantur eum nunc euntem ad domum Centurionis, quia sciebant, quòd ibat ad sanandum puerum eius, & desiderabant videre rem illam, sic dicitur Lucæ septimo: conuersus sequentibus se turbis dixit.

Amen dico vobis. Idest, in veritate, vel secundum certitudinem, aut firmiter, quia modus affirmandi est, & interdum iurandi, vt dicitur extra de iureiurã. capit. & si Christus.

Non inueni tantam fidem in Israel. Idest, in omnibus Israelitis, siue in nullo eorum inueni tantam fidem, & hoc pertinebat ad admirationem, & ad laudem Centurionis. s. ꝙ ipse Gentilis existens tantam fidem haberet, ꝙ excederet omnes Israelitas, põt dici ẽt ad improperium, & redarguitionẽ Iudęorum, ꝙ tam paucam fidem haberent, ꝙ ab vno viro Gentili superarentur. Fides, & laus Centurionis.

Sed Lucæ septimo, dicitur nec in Israel tantam fidem inueni, & hoc intelligitur proprie solum de laude Centurionis, scilicet, non solum inter Gentiles, qui venerunt ad me, non inueni tam

tam fidem, ſed etiam nec in toto Iſrael. multi namque Gentiles de partibus vicinis terræ Iudæorum venerant ante hoc ad Chriſtum ſupra quarto, ſcilicet, & abijt opinio eius in totam Syriam ibi tamen erant Gentiles.

Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente, & ab Occidente. Iſta eſt concluſio, ſcilicet, quòd viri de longinquis partibus, ideſt, de extremis terræ conuerterentur ad Chriſtum, & obtinerent vitam æternam, Iudæi autẽ expellerentur, & hoc ſignatur per Orientem, & Occidentem, qui ſunt cardines orbis.

Et accipiuntur dupliciter. Vno modo ſtricte, ſcilicet, pro extremitatibus orbis, quæ ſunt quędam puncta, a quibus incipit hemiſphęrium, & iſta non ſunt habitabilia, & vocatur Oriens, ideſt, principium Orientis, & Occidens, ideſt, principium Occidentis, ſiue partes coniunctę iſtis principijs. & ita terram Iudæorum vocamus Orientem, & vltimam partem Hiſpaniæ vocamus Occidentem, quia ſunt circa pũcta Orientis, & Occidentis.

Alio modo vocatur Oriens, & Occidens, vt dicit habitudinem ad prędicta puncta, & ita quilibet locus poteſt dici Oriens, vel Occidens reſpectu alterius, ſi aliquo modo magis appropinquat ad Orientem vel Occidentem quàm ille cui dicitur Orientalis, vel Occidentalis, Chriſtus autem accepit hic Orientem, ideſt, terram coniunctam Orienti, & ita voluit ſignificare extremitates orbis, ſcilicet, quòd de illis multi crederent expulſis Iudæis, qui erant in ipſo regno, in quo Chriſtus erat, & qui maxime credere debuiſſent.

Et recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorum. Ideſt, ſedebunt. eſt enim recumbere ſedere ad menſam, ſic enim Chriſtus dixit, quis eſt maior, qui miniſtrat an qui recumbit? ideſt, qui ſedet ad menſam, vel qui miniſtrat ei: Lucæ vigeſimoſecũdo, etiam innuit, qꝙ omnes iuſti ſedebunt in regno cœlorum ad menſam. eodem capitu. vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, iſtud tamen non erit comedere, nec bibere, quia iam omnia iſta, quæ propter neceſſitatem corporis fiebant hic ceſſabunt, ſed erit beatitudo in ſolis actibus animæ, & illa deſignatur per delitias cibi, & potus, quas homines carnales putant eſſe maximas delitias.

Filij autem regni huius eijcientur in tenebras exteriores. Ideſt, Iudæi, qui ſunt de regno hoc, ſcilicet, in quo Chriſtus tunc erat, vel de progenie illa eijcientur in tenebras, ideſt, in infernum, quia non crediderunt, & vocant tenebrę exteriores, qa q̃dã ſunt interiores. ſignorantia ſm quam intellectus eſt obtenebratus, exteriores autem ſunt tenebrę corporales. i. locus tenebroſus, quia infernus locus tenebroſus eſt: ideo manentes ibi dicuntur manere in tenebris, & in vmbra mortis.

Duæ ſunt pœnæ inferni.

Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Iſtę ſunt pœnæ inferni, & ponuntur duę, per quas deſignãtur aliæ, ſicut generaliter dicimus in inferno eſſe duas pœnas, ſcilicet, frigoris, & ardoris, iſta ſententia magis completa eſt Lucæ 13. ſcilicet, cum videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei. in quo innuitur, qꝙ omnes illi erunt in vita æterna, vos autem expelli foris, ideſt, non recipi interius, quia q interius recipitur, nunquam foras ibit, & ſequitur. & venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & accumbent in regno Dei, poſuit quatuor extremitates orbis, ſcilicet, de omnibus partib⁹ mundi conuertendi erant aliqui ad Chriſtum, quod iam factum eſt. Matthæus tamen poſuit ſolum Oriẽtem, & Occidentem, quia eſt breuiloquus, & per iſtas duas extremitates orbis voluit deſignare alias duas, ſcilicet, Aquilonem, & Auſtrum.

Et dixit Ieſus Centurioni. Non dixit ei, ſed amicis ſuis, quia ille nondum venerat ad ipſum. & ponitur hic applicatio concluſionis iſtius ad particulare, ſcilicet, ab Oriente, & Occidente venturi erant aliqui, qui recumberent in regno Dei, & ita erat de iſto Centurione, qui erat de partibus longinquis a terra Iudæorum, & tamen per fidem iam meruerat recumbere.

Vade & ſicut credidiſti fiat tibi. Ideſt, quia credidiſti, qꝙ ego abſens poteram ſanare puerum tuum ita fiet tibi, ſcilicet, ſanetur puer tuus, & dicitur vade, ideſt, ite, quia ad amicos Centurionis loquitur.

Et ſanatus eſt puer in illa hora. Ideſt, in hora, qua Chriſtus locutus eſt, ſubito fuit puer ſanatus.

An Centurio iſte erat Iudæus, vel Gentilis.
Quæſt. XXVI.

QVAERETVR de iſto Centurione, quis eſſet, ſcilicet, an Iudæus, vel Gentilis.

Aliqui dicunt, quòd Gentilis erat, & hoc, quia Centurio eſt: nam inter Iudæos dicunt Centuriones nõ eſſe, ſed inter Romanos, qui diſtinguebant exercitus per duces, quorum aliqui vocantur Centuriones.

Sed hoc non ſtat, quia inter Iudæos etiam erant Centuriones: fuit enim a principio populus diuiſus in deſerto per Decanos, Quinquagenarios, Centuriones, & Tribunos: Exodi decimooctauo, & Deutero nomij primo: etiam poſtea reges Iudæorum habebant iſtum ordinem dictum, quia Dauid habebat Centuriones. 2. Regum 18. Dauid conſiderato populo conſtituit ſuper eum Tribunos, & Centuriones, & 1. Paralipom. 27. & 28. etiam reges ſequentes habebant iſtum ordinem militum, & ducum: nam Ioſaphat Centuriones habebat, & cęteri reges poſt eũ nam Ioiada ſacerdos Centuriones habuit ſecum in templo quando voluit intronizare regem Ioas. 2. Paralipom. 23. ita ergo & nunc poterant eſſe aliqui Centuriones inter Iudæos, vnde non conſtat ex hoc illũ fuiſſe Gentilem, maxime quia dato, quòd ſoli Romani haberent exercitum in terra Iudæorum, & non permitterent ibi alienum exercitum, vt manerent ibi terra ſecura: multi tamen de Iudæis erant aſcripti militiæ Romanorum, ſicut multæ aliæ gentes, vt dicit Ioſephus: nam non erant omnes milites, & duces Romanorum Italici, & ſic poterat iſte Centurio eſſe Iudæus, licet eſſet de militia Romanorum.

Dicendum tamen, quòd fuit Gentilis, quòd patet primo, quia dixit Chriſtus, non inueni tantam fidem in Iſrael, & ſic ſignificauit non eſſe iſtum Centurionem de Iſrael.

Secundo, quia dixit Chriſtus multi venient ab Oriente, & Occidente &c. filij autem regni huius eijcientur, & ſic ſignificauit Centurionem non eſſe de regno illo, ſed de foris venire. ſ. ab Oriente, vel Occidente.

Tertio patet, quia Luc. 7. dr̃, qꝙ iſte Centurio miſit ad Chriſtum ſeniores Iudæorum, ex quo innuitur, qꝙ ipſe non erat de Iudæis.

Quarto patet eod. cap. nam Iudæi dixerunt de Centurione: diligit enim gentem noſtram, ex quo apparet, qꝙ non erat de gente illa.

Aliqui dicunt qꝙ Centurio iſte, de quo Matthæ. hic loquitur Gentilis erat, ille tamen de quo Luc. 7. dicit qꝙ erat Iudęus, quia ibi dr̃, nã & ſynagogã ipſe ędificauit nobis. Dicit tñ Chryſo. qꝙ idem eſt. ſ. quòd autem Matthę. ſignat ipſum Centurionem Iſraelitam non eſſe: Lucas vero dicit, quoniam ędificauit ſynagogam non eſt õrium: potuit enim, & Iudęus non eſſe, & ſynagogam cõſtruxiſſe, ſed potius ex illo verbo cõuincitur

citur illum fuiſſe Gentilem, quia Iudæi appoſuerũt hoc ad ſignificandum, quòd ipſe diligebat Iudæos: Lucæ ſeptimo: diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ipſe ædificauit nobis, ideſt, in hoc apparet quòd diligat gentem noſtram, quia proprie ædificauit noſtram ſynagogam.

Eſt ergo dicendum, qꝙ iſte Centurio erat Gentilis, & erat de exercitu Romanorum: nam hoc tempore Imperator Tyberius, qui tũc regnabat, habebat exercitum in Iudęa, ſcilicet, milites per diuerſa loca ne gẽs illa poſſet rebellare, & ita erant multæ cohortes militum in Iudæa, & multi Centuriones quod innuitur Lucæ ſeptimo: cum dicitur Centurionis autem cuiuſdam, quaſi dicat, non erat ille ſolus, ſed vnus de Centurionibus: ſic Pilatus etiam qui erat Ieroſolimis habebat Centuriones, quia vnus Centurio militum fuit in Chriſti morte, qui dixit vere filius Dei erat iſte, infra vigeſimoſeptimo, & Lucæ vigeſimotertio, & per alia loca etiam Centuriones erant: nam in Cęſarea nomine Cornelius Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, & iſte etiam erat Gentilis eodem cap. iſte Centurio, de quo hic, erat in vrbe Capharnaum ad hoc, qꝙ ſeruaret ciuitatem illam ſub obediẽtia Romanorum: erat enim tunc Capharnaum Metropolis gloriоſa in Galilæa, ſicut innuitur infra vndecimo, ſcilicet, tu Capharnaum nunquid vſque in cœlum exaltaberis, ſcilicet, in opulentia, & gloria loci: & ideo erat ibi Centurio ille, qui tenebat illam ciuitatem & forte alias partes Galilæę ſubiectas ſibi, quod innuitur Lucę ſeptimo, quia dicitur, qꝙ iſte Centurio miſit ad Chriſtum ſeniores Iudæorum, ex quo apparet qꝙ dominabatur cum mittere poſſet ſeniores Iudæorum, ideſt, nobiliores, & honorabiliores Iudæos, qui erant in illo loco.

An iſte Centurio venerit perſonaliter ad Chriſtum, vel miſit. Et eius humilitas ſignificatur. item quæ fuerunt eſſentialia huius miraculi.
Quæſt. XXVII.

QVAERETVR de iſto Centurione quomodo dicitur hic, qꝙ venit ad Chriſtum, quia Lucæ ſeptimo, videtur qꝙ non venerit, ſed miſerit.

Aliqui volunt, quòd a principio miſerit ſeniores Iudæorum, ſed poſtea ipſe venerit, & hoc Matthæ. retigerit.

Dicendum, qꝙ non ſtat, quia nunquã venit ad Chriſtum antequam ſanaretur puer eius, vt patet Lucę ſeptimo: dicitur enim qꝙ iſte Centurio miſit ſeniores Iudæorum rogans Chriſtum, vt veniret, & ſanaret puerum eius, ſeniores miſſi Chriſto dixerunt dignus eſt, vt hoc illi preſtes, quia diligit gentem noſtram, & ſynagogam ędificauit nobis, & dicitur qꝙ Chriſtus ibat cum illis, cum autem non longe eſſet a domo Cẽturionis, miſit Centurio amicos ad Chriſtum dicens, Domine noli vexari, non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, & propter hoc non putaui me eſſe dignum, vt poſſem ire ad te, ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus, & Chriſtus admiratus fidem illius dixit, fiat tibi, ſicut credidiſti, & ſequitur ibi, & reuerſi, qui miſſi fuerant inuenerunt ſeruum, qui languerat, ſanum, & ſic antequam redirent iſti amici Centurionis, quos ipſe miſit ad Chriſtum ſanatus eſt puer: ergo Centurio non iuit ad Chriſtum antequam ſanaretur puer, quia ipſe non iret antequam venirent nuncij ſui, quos ad Chriſtum miſerat. Etiam quia ſi ipſe iuiſſet ad Chriſtum antequam puer ſanaretur diceretur, qꝙ ipſe reuerſus in domum inuenit puerum ſanatum, tamen dicitur reuerſi, qui miſſi fuerant: ergo dicendum eſt, quòd ipſe non iuit, nec vidit Chriſtum.

Dicit tamen Auguſtin. lib. de concord. Euangel. qꝙ Matthæ. dicit Centurionem acceſſiſſe ad Chriſtum cum non acceſſerit, quia dicit acceſſiſſe eum, ideſt, ſeruos ſuos, quia qꝙ quis facit per alium, per ſeipſum facere videtur: & dicitur Lucæ ſeptimo, de iſto Centurione, quòd ædificauit ſynagogam Iudæorum, ideſt, ædificari fecit, quia ipſe nihil manibus ſuis ædificaret, dicit etiam Auguſtin. quod Matthæ. fecit hoc propter breuitatem, ſcilicet, vt non oporteret referre quomodo miſit ſeniores Iudæorum, & quid illi dixerunt, & quomodo poſtea miſit amicos, ſed ſolum tangit eſſentialia huius facti, quæ duo ſunt, ſcilicet, fides magna Centurionis, & curatio infirmi, cum illa concluſione de conuerſione Gentilium, & infidelitate Iudæorum: Lucas autem omiſit fere omnia, quæ Matthę. dicit, & ſuppleuit ea, quę Matthę. non tangit. iſta eſt enim conditio eius artificioſe ſupplere, quæ alijs deſunt, & in ſeipſo, quæ alij habent decurtare, ſic dicit Beda in Homilia, beato Lucæ moris eſt, quæ plenè vidit ab alijs Euangeliſtis expoſita abbreuiare, vel etiam induſtria præterire, quæ vero ab eis omiſſa, vel breuiter tacta cognouerit dilucidare ſolertius, & ſic caute attendendum eſt in modo loquendi Euã geliſtarum, qui non ſemper vnus eſt, & oportet vnum Euangeliſtam per alterum ſuppleri, & exponi.

Quomodo Centurio iſte motus fuit, vt mitteret ad Chriſtum, vt ſanaret puerum eius. Et an fuerit poſt ex Gentilitate converſus. Et quòd Deus vnicuique menſuram fidei largitur prout vult, & huic præſertim Centurioni propter duo.
Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR de iſto Centurione quomodo fuit motus, vt mitteret ad Chriſtum, vt ſanaret puerum eius.

Dicendum, qꝙ hoc fuit ex magitudine fidei, quia credidit, qꝙ Chriſtus poterat ſanare puerum eius, & non ſolum preſens, ſed etiam abſens. Sed tunc ſtat dubium, vnde potuit Centurioni eſſe tanta fides de Chriſto. Dicendum, quòd oportet, quòd Centurio aliquid audiſſet de Chriſto, vel vidiſſet eum operari, quia fides non eſt ſine auditu ad Rom. decimo, quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? & poſtea dicit: ergo fides ex auditu, eſt auditus autem per verbum Chriſti. poterat autem iſte Centurio vidiſſe multa miracula Chriſtum facere: nam Chriſtus in Galilæa non longe ab vrbe Capharnaum, in qua nunc erat, fecerat miracula multa ſanando ęgros ſupra quarto, & poſt illa prędicauit immediate in monte, ſupra quinto, & completo ſermone deſcendit de monte, & ſanato leproſo in deſcenſu montis intrauit Capharnaum ſupra in litera.

Dicendum tñ, qꝙ Centurio miracula nulla viderat, ſed ſolũ audiuerat aliqua dici de Chro: Lu. 7. ſ. Centurionis ſeruus male hñs erat, & cũ audiſſet de Ieſu miſit ad eũ ſeniores Iudęorũ, & ſic vr̃, qꝙ ſolũ audiuerat: nã ſi per ſe miracula fieri vidiſſet cum hoc magis mouere poſſit ad credendum q̃ auditus, magis diceret, qꝙ viderat Ieſum miracula facientem quàm qꝙ audiuerat aliquid de eo: nam propter hoc magis laudatur fides, quæ ſolum eſt ex auditu quàm illa, quæ etiam eſt ex viſu. Ioan. vigeſimo: beati qui non viderunt, & crediderunt. Sed tunc ſtat dubium, quid audiuit iſte Centurio. Aliqui dicunt, quòd ſolum audiuit miraculum de leproſo ſanato, ſic dicit Chryſoſtom. ſuper Matthęum Centurio iſte primus fructus ex gẽtibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus, qui nec Christum audiuit docentem, nec lepro
sum aspexit cum mundaretur, sed audita tantummo
do sanitate leprosi plus credidit quàm audiuit, de hoc
tamen non constat, an hoc solum miraculum audiue
rit, quia cum alia multa fecisset Christus non longe
a Capharnaum, vt dictum est, poterat illa audire Cen-
turio a Iudæis.

Dicendum autem, ꝙ fides Centurionis de Christo
ortum habuit ex aliquibus, quæ audiuit de Christo
siue sit vnum siue multa, ꝙ tamen fuerit tanta fides
eius non fuit ex eis, quæ audiuit, quia vt dicit Chryso.
plus credidit quàm audiuit, quia etiam si Centurio vi
disset omnia miracula, quæ Christus egit non vidisset
eum facientem aliquod miraculum circa absentes,
sed ęgros ad se adductos sanabat, vt patet supra quar-
to, & etiam supra in litera de leproso curato. credidit
tamen ꝙ Christus poterat sanare absentem: fuit ergo
ista fides a Deo infundente, qui tanta infundere di-
gnatus est: nam Deus largitur vnicuique mensuram
fidei prout vult, hoc autem fuit forte propter duo.
Primo propter bonitatem præcedentem Centurio-
nis istius, quia licet iste non poterat habere fidem ali
quam determinate de Christo antequam de eo audi-
ret, poterat tamen habere fidem in generali de Deo
recte sentiendo de illo, & non sequendo idola, sed
credendo vnicum esse Deum pro bonis operibus re-
muneratorem, & pro malis punitorem, quæ possunt
haberi etiam a Gentilibus ad Rom. primo, & ad He-
bræ. 11. & per hoc iste vacaret bonis operibus, per quę
valde mereretur apud Deum, cum haberet simul fi-
dem, & charitatem: ideo per illam fidem præceden-
tem mereretur nunc sibi augeri fidem magis deter-
minate, sic etiam patet de alio Centurione Gentili,
qui erat in Cęsarea Iudææ nomine Cornelius, qui li-
cet Gentilis esset timebat Deum, eratque vir religio-
sus cum tota domo sua, faciebatque multas eleemo-
synas plebi, & semper orabat Dominum, vt ostende
ret ei viam suam, qui cum oraret die quadam hora no
na vidit Angelum introeuntem ad se, qui dixit ei, ora
tiones tuæ, & eleemosynę ascenderunt in memoriã
in conspectu Dei, & dixit ei, ꝙ vocaret Petrum, & ille
ostenderet ei, quid facere deberet, & ille veniens ba-
ptizauit eum instruxitque in fide: Actuum 10. sicut
ergo ille Gentilis existens per fidem in vniuersali, &
bona opera meruit, vt Deus mitteret sibi Angelum
illuminatorem, & deinde Petrum Doctorem, ita iste
Centurio, qui eodem modo erat Gentilis, & Roma-
nus per fidem, & opera mereretur sibi fidem nunc au
geri: nam ita est de charitate, vt dicit Augustinus,
quòd charitas existens meretur augeri, & aucta me-
retur perfici.

Secundo forte fuit hoc, quia Christus voluit per
istum Gentilem significare fidem Gentilium, quæ
futura erat multo maior quàm fides Iudæorum, &
quia iste fuit primitiæ Gentilium credentium Chri-
sto iam prędicanti, voluit Christus quòd fides istius
appareret maior quàm fides Iudæorũ: sic dicit Chry-
sostomus, Centurio iste primus fructus ex gentibus,
ad cuius fidei comparationem omnium Iudæorum
fides infidelitas est inuenta, qui nec Christum audi-
uit docentem, nec leprosum aspexit cum mundare-
tur, sed audita tantummodo sanitate leprosi plus cre
didit quàm audiuit: erat enim in mysterio gentium
futurarum, quæ nec legem, aut Prophetas legerant
de Christo, nec ipsum Christum miracula facientem
viderant.

Sed dicetur quomodo iste Centurio fuit primitiæ
gentium ad Christum conuersarum, quia Magi re-
ges fuerunt primitiæ gentium, vt Ecclesia asse-
rit?

Dicendum, quòd Magi fuerunt primitiæ gentili
credentium in Christum natum: Centurio autem
iste fuit primitiæ gentium ad Christum per prędica-
tionem conuersarum.

*Quare Centurio iste fuit motus ad orandum pro isto ser-
uo cum tanta instantia, & talia verba
ad dicendum. Quæst. XXIX.*

QVAERETVR, quare Cẽturio iste fuit mo
tus ad orandum pro isto seruo cum tanta
instantia, & ad dicendum ista verba.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, quia ista
seruus erat magni precij, & magnum damnum patie
batur Centurio si moreretur, sic dicitur Lucæ septi-
mo: Centurionis seruus erat male habens, qui erat
illi preciosus.

Melius tamen dicendum est, quòd mouebatur
Centurio, quia diligebat valde seruum istum: non
enim videbatur satis honestum, nec virtutibus con-
ueniens pro solo lucro tantum instare, maxime quia
iste Centurio laudatur hic, vt vir bonus, & apparuit
ex magnitudine fidei eius: ideo potius videtur, quòd
moueretur ex charitate, scilicet, quia diligebat ser-
uum, dolebat quòd periret, & tali affectu Christus
magis condescenderet quàm desiderio lucri, vel eui
tandi damnum in vno diuite qualis erat iste Centu-
rio: ideo debet exponi erat illi preciosus, id est, cha-
rus: ita enim communiter exponitur: nam ea quæ
nobis valde chara sunt in magno precio habemus: &
ob hoc aliqui dicunt, quòd vocatur filius eius Ioan.
quarto, vbi dicitur de filio Reguli, & putant quidam
illum Regulum esse istum Centurionem, sed nõ est,
vt ibi dicetur, erat tamen valde charus iste seruus do
mino suo. nam boni serui interdum malis filijs præ-
ponuntur in dilectione, vt Ambros. dicit. & ita dicit
Chrysostomus, vide bonitatem Centurionis, qui pro
salute serui, sic solicite festinabat quasi non damnũ
pecuniæ, sed salutis passurus in morte illius. dicit enã
ꝙ diligebat eum, & ideo dolebat, quòd ille torque-
retur.

Orabat autem instanter Cẽturio, quia seruus suus
erat in magno periculo: nam dicitur Lucæ septimo:
Centurionis seruus male habens erat moriturus, id
est, erat vere ad mortem, sic dicit Ambrosius super
Lucam, quòd moriturum dixit Euangelista non fe-
fellit. moriturus enim erat, nisi fuisset sanatus a Chri
sto, quòd autem iste Centurio dixit puer meus iace-
paralyticus, & male torquetur.

Dicunt quidam, ꝙ dixit ad ostendendum dolorẽ,
quem habebat de seruo, vt sic Christus magis flecte-
retur, vt eum curare vellet, sic exponit Rabanus, sci-
licet, omnia ista cum dolore nominauit, & iacentem,
& paralyticum, & male detentum: ideo vt suæ animę
angustias demonstraret, & Dominum cõmoueret.

Aliter potest dici, quòd hoc dixit ad excusatio-
nem, quia insolitum erat ante hoc Christum vo-
cari ad sanandum aliquem ægrum, sed veniebant
ægri ad ipsum, vel adducebantur: etiam quia vide-
batur inhonestum, quòd Christus vocaretur, vt
iret ad domum alicuius: nam hoc erat eum minus
honorare, & minora de ipso credere quàm decu-
bat: ideo Centurio excusauit se, scilicet, quòd ser-
uus ire non poterat, quia iacebat paralyticus, etiam
quia portari commode non valebat, quia male tor-
quetur, scilicet, si moueatur grauius torquebitur, sic
dicit Chryso. in Homilia. scilicẽt, ꝙ excusans se
in hoc causam dixit pp quam non ipsum adduxit: nec
enim possibile erat portari dissolutum cum torquere
tur, & ad vltimas esset spirationes. Tertio potest dici,
quòd

quòd hoc dixit Centurio ex magnitudine fidei ostẽ
dens, quòd cum ita se haberet paralyticus non pote-
rat portari, nec oportebat, quia etiam solo verbo ab-
sentem poterat sanare: istam expositionem magis eli
gит Chrysostomus dicens: ego autem signum hoc
magnę fidei dico, quia enim sciebat, quòd sola iniun-
ctio, idest, verbum vel præceptum Christi sufficeret
ad restaurationem iacentis, superflue extimabat eum
ducere, & tamen præcedens sensus secundus vide-
tur esse melior, quia quando ista dicebantur rogaba-
tur Christus a Iudæis, vt descenderet, & sanaret para-
lyticum, & ita Christus facere incępit vadens cum
Iudæis ad domum Centurionis, sed cum non longe
esset misit ad ipsum Centurio amicos suos dicens, ꝙ
non vexaretur veniendo, sed diceret verbo, & ita fe-
cit Lucæ septimo.

*Quomodo Centurio misit ad Christum rogans, quòd ve-
niret, & postea dixit non sum dignus, vt intres sub
tectum meum. Et quare misit Iudæos.
Quæst. XXX.*

QVAERETVR quomodo Centurio misit ad
Christum rogans, quòd veniret, & postea di-
xit non sum dignus, vt intres sub tectum meum. nã
seniores Iudæorum misit, & illi rogabant Christum,
vt veniret, & sanaret seruum Centurionis: Lucæ
septimo.

Aliqui dicunt, ꝙ Centurio a principio habebat fi-
dem de Christo, ꝙ posset sanare seruum eius, sicut sa-
nauerat leprosum, sed nondum peruenerat ad hunc
fidei gradum, ꝙ crederet Christum sanare posse ab-
sentem, vel saltem hoc non cogitauerat: ideo misit
seniores Iudæorum rogans Christum, vt ad domum
suam veniret, quia non poterat languens portari ad
ipsum, sed dum irent seniores cogitauit inhonestum,
& superfluum esse Christum vocari cum absens fa-
cere posset, & forte Deus inspirauit tunc ei augendo
fidem suam, & misit amicos suos rogans Christum,
ꝙ non veniret, sed verbo diceret, & hoc aliqualiter
est verisimile.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia a principio quando
misit Centurio seniores Iudæorum ad Christum cre
debat, ꝙ Christus poterat sanare absentem, & iudica-
bat, ꝙ non erat necessarium, nec dignum, ꝙ Christus
veniret ad domum suam, & etiam cogitabat, ꝙ ipse
non erat dignus per se ire ad petendum hoc a Chri-
sto: ideo misit ad illum seniores Iudæorum, sic patet
Lucæ septimo: nam dicitur, & cum iam non longe
esset a domo misit ad eum Centurio amicos di-
cens noli Domine vexari: non enim non sum dignus
vt sub tectum meum intres, propter quòd & me ip-
sum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te, &
sic patet, quòd non concepit de nouo hoc, nec venit
sibi in mentem, sed a principio totum credidit: nam
ideo misit Iudæos, quia putauit se non esse dignum
ad eundum, vt ipse dicit, & tamen prius putauit non
esse dignum, ꝙ Christus veniret ad domum suam
quàm quòd ipse non erat dignus ire, cum hoc pona-
tur tanquam correlarium illius: ideo non potest sta-
re ista solutio.

Sed dicendum, quòd Centurio nunquam habuit
animum, quòd Christus veniret ad domum suam,
sed solum, quòd verbo diceret, Iudæi tamen qui
iuerunt ad Christum rogauerunt eum, vt iret ad do-
mum Centurionis, & hoc faciebant, quia Centurio
ille loco Romanorum erat princeps in ciuitate illa,
vt ostensum est supra q. vigesimasexta. & volebãt per
hoc placare ipsum sibi honorantes eum in hoc, quòd
Christum ad domum eius ducerent, sed istę erant

blanditię Iudaicę, quia intentio Centurionis erat, ꝙ
non veniret Christus ad domum suam: ideo ipse di-
xit senioribus Iudæorum ite ad Christum rogantes
eum, vt sanet puerum meum, Iudæi autem adulari vo
lentes dixerunt, Domine nos faciemus, vt ipse ve-
niat ad te, & ob hoc postquam recesserunt Iudæi, &
petierunt a Christo, vt veniret, misit Centurio ami-
cos suos, scilicet, viros Gentiles, qui fideliter, & non
per blanditias exponerent Christo mentem Centu-
rionis, scilicet, quòd non veniret, sed verbo cura-
ret, & cum illi occurrerent Christo iam ipse veniens
cum Iudæis erat prope domum Centurionis, ꝙ autẽ
Iudæi ex intentione sua, & non Centurionis istud pe-
terent patet ex verbis blandis, quibus Christo suade-
re volebant, scilicet, dignus est, vt hoc illi prestes: dili
git enim gentem nostram, & Synagogam ipse ædifi-
cauit nobis, sic dicit Chrysostomus qualiter Matthę
dicit, ꝙ Centurio dixit non sum dignus vt intres sub
tectum meum. Lucas autem dicit, quòd rogat, vt ve-
niat, & respondet. s. mihi videtur, ꝙ Lucas signat no-
bis Iudaicas blanditias: credibile enim est, vt Centu-
rio retraheretur a Iudæis blandientibus, & dicentibus
nos eũtes ducemus eum: vnde & eorum preces adu
lationibus plenę sunt.

Sed dicetur, quòd non stat, quia Lucæ septimo di-
citur, quòd Centurio misit ad Iesum seniores Iudæo-
rum rogans eum, vt veniret, & sanaret seruum
eius.

Dicendum, quòd Centurio misit seniores Iudæo-
rum, dicitur tamen rogans eum, vt veniret, idest, ꝙ
Iudæi rogauerunt Christum nomine Centurionis, ꝙ
veniret, & sic videbatur Centurio rogare: ideo ipse
contrarium expressit postea per amicos suos quos ad
Christum misit.

*Ad quid Christus ire voluit ad domum alienam, cum sciret
quòd Centurio non peteret hoc. Et quantum fuerit
vtile eius fidem manifestari.
Quæst. XXXI.*

SED quæretur cum Christus sciret, quòd Cen-
turio non petebat hoc, & etiam quòd postea
missurus esset ad eum, vt non iret, & tan-
dem non erat iturus ad quid voluit ire? nam
iam erat prope domum Centurionis quando venien
tibus amicis Centurionis cessauit ire.

Dicendum, ꝙ Christus egit propter multa. Pri-
mo, quia vult ostendere quòd Deus facit voluntatem
orantium, sicut dicitur Psalm. 144. voluntatem ti-
mentium se faciet. sicut etiam Chrysostomus in Ho
milia dicit, quod nunquam fecit Iesus hic facit, vbiq;
enim sequitur voluntatem supplicantium.

Secundo fecit hoc ad ostendendum humilitatem
suam, quia nõ dedignatus est ire ad domum alienam
& etiam ad sanandum seruum: hanc enim virtutem
Christus valde ostendere voluit in operibus suis infra
vndecimo, discite a me, qa mitis sum, & humilis cor-
de, & hoc vt cũ esset magnus in potestate non crede
retur arrogans in animo, ꝙ rarissimum est, quia cõ-
muniter homines habentes aliquam excellentiam su
perbi sunt saltem in animo suo: Christus ergo valde
ostendebat humilitatem, & ideo ita attendebat ad
seruos, sicut ad dominos, quod etiam Iudæi bene vi-
debant in eo, & confitebantur sic esse infra 22. Magi-
ster scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate do-
ces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis
personam hominum. Tertio fuit, vt doceret nos,
quòd sicut ipse ibat ad pauperes, & seruos, ita &
nos iremus, sic dicit Chrysostomus, quoniam pro
seruo petebat, ideo promisit ire, vt nos doceat nõ co-

lere magnos, & contemnere modicos, sed pauperes & diuites similiter honorare: nam Christus propter hoc in se ostendebat humilitatem, vt nos eam teneremus: Ioannis decimotertio, si ego laui pedes vestros Dominus, & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes: exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

Quarto fuit, & principaliter ad ostendendum fidem Centurionis: nam Centurio apud se conceperat, quòd Christus absens poterat puerum suum sanare, sed hoc nondum expresserat, nec fuisset expressum coram turbis, nisi Christus cœpisset ire ad domum Centurionis: nam si Christus, sicut cognouerat voluntatem Centurionis venientibus ad eum senioribus Iudæorum, dixisset volo, quòd sanetur puer Centurionis, & fuisset immediate sanatus, Centurio, qui in domo manebat videns sanatum puerum non habuisset occasionem vllam mittendi aliquos ad Christum, nunc vero, quia orantibus Senioribus Iudæorum cognouit Centurio, quòd Iesus veniret misit amicos suos ad eum dicens, non sum dignus &c. ideo fuit vtile, quòd Christus ire inciperet, vt manifestaretur fides Centurionis coram turbis.

Manifestari autem fidem Centurionis fuit vtile ad multa. Primo ad gloriam Christi, quia per hoc habuit occasionem sanandi languentem in absentia, quòd nondum creditum erat Iudæis Christum facere posse, & sicut hoc facere erat magnæ laudis, ita etiã creditum fuisse hoc de Christo antequam faceret laus magna erat.

Secundo fuit, vt esset Christo occasio increpandi paruam fidem, vel potius infidelitatem Iudæorum, & prænunciandi eis, quòd alieni reciperentur a Deo, & ipsi, qui olim habuerant Deum familiarem excluderentur, vnde dixit dico vobis, quòd multi ab Oriente, & Occidente venient &c. si tamen non apparuisset hic magna fides Centurionis, non fuisset Christo occasio aliqua dicendi hoc.

Tertio fuit propter laudem Cẽturionis, quia Deus vult sæpe laudare hic virtuosos, & ostendere eorum virtutes omnibus, vt per hoc ipsi vltra virtutes sciant se teneri Deo, qui non solum virtuosos, sed etiam inclytos, & glorioſos eos reddidit: etiam vt per hoc sit eis maior occasio ad firmius tenendam virtutem, quia quando probitas alicuius cognita est erubescit si postea improbus fiat, quia hoc est cadere de gradu honoris: si tamen occulte bonus fuerit non erubescit malus fieri, quia non perdit aliquem gradum existimationis bonę prioris, quia nulla ante hoc de eo erat, & potissime Deus facit hoc propter alios, vt videntes laudem eius, qui bonus est, per hoc anhelent ad bonos effici.

Quarto fuit propter laudem fidei Gentilium, quæ maior futura erat, quàm fides Iudæorum, iste tamẽ Centurio erat primitiæ Gentilium conuersorum ad Christum per prędicationem, vt dictum est supra q. vigesimaoctaua: voluit ergo Christus in hoc ostendere exellentiam fidei Gentilium, quæ futura erat: fuit ergo conueniens manifestari fidem Centurionis coram turbis propter prædicta, non potuisset tamen manifestari, nisi Christus cœpisset ire in domum eius, vel ire promisisset: ideo fuit conueniens, quòd ire inciperet, licet se non peruenturum illuc sciret, sic dicit Chrysostom. nisi enim ille dixisset veniam, & sanabo eum, nunquam iste responderet non sum dignus, vt intres. &c.

Quare Centurio dixit non sum dignus, vt intres sub tectum meum, in quo plures adducuntur rationes. Denique de mysterio susceptionis Eucharistiæ in qua dici merito solet dictum Centurionis.

Quæst. XXXII.

QVAERETVR quare dixit Centurio non sum dignus, vt intres sub tectum meum.

Aliqui dicunt, quòd fortassis domus sua non erat bene dispositа, ita vt honeste posset Christus intrare in eam.

Sed istud non stat. Primo, quia hoc pertinet ad viros, qui gloriantur in sęculo de diuitijs, & magnitudine, & pulchritudine domorum. Christus autem erat pauperrimus infra vigesimo: ecce rex tuus venit tibi pauper: ideo quęcunque domus esset sibi magna cum nec ipse haberet paruum tugurium rusticanum: sic dicitur infra in litera vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.

Secundo, quia Christus morabatur in eadem vrbe in paupere domo: nam hospitabatur in domo Petri, vt innuitur infra in litera, scilicet, cum venisset Iesus in domum Petri vidit socrum eius febricitatem, & tetigit manum eius, & dimisit eam febris, & surrexit & ministrabat eis. & sic videtur, quòd ibi hospitabatur cum ibi manducaret ipse, & discipuli sui. domus tamen Petri esset parua, quia Petrus pauper erat: ergo cum Christus maneret ibi non esset indigna domus Centurionis ad hoc, quòd intraret in eam.

Tertio patet, quia Centurio iste erat princeps huius ciuitatis & gentis Galilęę loco Romanorum, vt ostensum est supra q. vigesimaoctaua: verisimile ergo erat, quòd ipse haberet domum maiorem, & meliorem vrbis: non ergo iudicaret domum suam indignam ex hac parte.

Quarto patet, quia Centurio credidit in Christum cũ assereret posse curare egros absentes ex quo affirmabat illum Deum: indignum ergo erat putare, quòd aduerteret ad domum manufactam an pulchra esset vel vilis, sed solum ad habitaculum cordis nostri, quia Deus magis habitat in corde nostro quàm in rebus terrenis ad Ephes. 3. habitare Christum per fidem in cordibus vestris.

Quinto patet, quòd non intellexit Centurio indignitatem istam ex parte domus, sed ex parte sui ipsius, quia non dixit non est digna domus mea, vt intres in eam, sed dixit non sum dignus, vt intres sub tectum meum.

Alij dicunt, quòd putauit Centurio esse indignũ, quia erant idola in domo sua cum ipse esset Gentilis, & non erat dignum, quòd Christus iret ad domum, in qua idola colebantur, sic dicit Nicolaus: hoc autem posset stare, quia iste Gentilis erat, & plurimi Gentilium idola colebant: non est tamen verisimile, quòd vir, qui idola apud se retinebat tãtam fidem de Christo cõciperet, vel quòd talem virum Christus faceret esse primitias gentium. Melius autem intelligeretur, quòd iste esset vir bonus, sicut alius Centurio Cornelius, qui licet esset Gentilis erat vir religiosus cum tota domo sua orãs assidue ad Deum, & eleemosynas multa faciens. Actu. 10. & supra q. 28.

Tertio potest dici, ꝙ putauit se indignũ esse, qa erat Gentilis: nam Christus erat de gente Iudæorum, & illa gens colebat Deũ verũ: ideo licet crederet Christum esse Deũ, quia tñ adhuc nesciebat totũ quod de Deo credi deberet, putauit, quòd Christus non dignaretur respicere eum, quia Gentilis erat, & hoc forte, quia Christus nolebat facere miracula inter istas gentes, & etiam ꝙ non prędicaretur eis ita dixit infra 10. in via gentium

gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel. est verum, ꝙ Christus nondum istud dixerat, quia nondum miserat discipulos ad prædicandum, Centurio tamen, qui Gentilis erat poterat hoc credere, si tamen veritatem plene sciuisset putasset, ꝙ non dedignaretur eum, quia non est acceptor personarum Deus, sed in omni gente, qui facit iustitiam acceptus est illi Act. 10. sic dicit Remigius, & Rabanꝰ propter conscientiam enim vitæ Gentilis grauari se magis putauit dignatione Dei quàm iuuari, cuius & si fide præditus erat, non tamen sacramentis erat imbutus, ideſt, nesciebat adhuc omnia secreta, quæ credenda erant.

Quarto potest dici, ꝙ fuit hoc propter humilitatẽ, quia cum Centurio crederet Christum esse Deum humiliauit se veritatem confitendo, quia verum erat ꝙ non erat dignus, ꝙ Christus intraret in domum eius, quia nullus homo poterat esse dignus ad hoc, & confitendo se indignum, sicut vere erat efficiebat se dignum, sic dicit Augustl. lib. de verbis Domini dicẽdo se indignum præstitit se dignum non in cuius patrietes, sed in cuius cor Christus intraret: nec enim hoc diceret cum tanta fide, & humilitate nisi illum quem timebat intrare in domum suam corde gestaret: nã non erat magna felicitas si Iesus intraret in parietes eius, & non esset in pectore eius.

Quinto potest dici, ꝙ hoc dixit propter diuersitatẽ vitæ Iudæorum, & Gentilium: nam Iudæis erat valde abominabile intrare in domos Gentilium, aut conuersari cum eis: sic enim dixit beatus Petrus quando vocatus fuit ad Cornelium innuente Spiritu sancto Act. 10. vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudęo coniungi, aut accedere ad alienigenam. isti duo modi sunt satis conuenientes, & maxime vltimus videtur literæ conuenire, quia Centurio non putauit dignum esse, ꝙ Christus intraret in domum suam, & ẽt ꝙ ipse iret ad eum Luc. 7. sed misit ad illum seniores Iudæorum quasi dignius existimans, quòd irent illi, quàm quòd ipse iret, & tamen si attenderetur ad hoc, quòd Christus erat Deus omnis homo erat indignus ire ad eum: potest tamẽ teneri, & valde bene. Quartus modus. 1. ꝙ dixit hoc ex vera humilitate cũ dicitur, ꝙ nec etiam Iudæi erant digni ire dicendum, ꝙ verum est, & tamen ad humilem pertinet cognoscere vitia propria, & non respicere aliena, & ita fecit Centurio, quia licet in veritate ipse esset dignior, q̃ seniores Iudæorum, sicut apparet ex laude quam Christus fecit de eo, & non de senioribus Iudęorum, tamen ipse agnouit defectum suum, & non curauit de defectu Iudæorum: solum enim se indignum reputauit ire ad Christum ad petendum curationem serui.

Considerandum autem circa hoc verbum Centurionis, scilicet, non sum dignus, quòd sicut ille putauit se indignum esse, vt Christus intraret in domum eius, ita nos debemus putare esse indignos ad hoc, ꝙ Christus intret, & moretur in cor nostrum: nam minus offenditur Christus intrare corporaliter in domũ sordidam quàm spiritualiter habitare in corde immundo cum sit maior felicitas, quòd Christus habitet in corde nostro, quàm quod intret in parietes nostros, vt dicit Augustl. vbi supra, & quia quando suscipimus sacramentum corporis Domini recipimus Christum realiter in corpore nostro inquantum sacramentaliter manducamus, & debemus recipere spiritualiter ad hoc, quod proficiat nobis virtus sacramẽti, debemus agnoscere, & profiteri nos indignos, & propter hoc inoleuit consuetudo laudabilis in Ecclesia, quòd suscipiens Eucharistiam dicat illud verbum Centurionis, scilicet, Domine non sum dignus. &c. sic dicit Origenes quãdo sancti, & Deo acceptabiles Ecclesiarum antistites sub tectum tuum intrant, tũc ibidem per eos Dominus ingreditur, & tu sic extimes tanquam Dominum suscipias, & quando corpus, & sanguinem Domini manducas, & bibis, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur: tu ergo humilians teipsum dicas Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum: vbi enim indigne ingreditur ibi ad iudicium ingreditur accipienti.

Quomodo dixit Centurio. Nam & ego homo sum. &c.

Quæst. XXXIII.

QVAERETVR quomodo dixit Centurio. nam & ego homo sum &c.

Dicendum, quòd potest vno modo accipi, quòd sit argumentum a fortiori, quasi dicat, ego sum homo constitutus sub potestate, ideſt, sub aliquo Domino, quia tamen habeo aliquos milites, & seruos si iubeo illis facere aliquid etiam absentibus faciunt illud: a fortiori ergo tu cum nullum Dominum habeas, sed omnia tibi subsint, quidquid mandaueris fiet, vt fuit supra expositum in litera. sic dicit Aug. lib. de verbis Domini si ego homo sub potestate habeo iubendi potestatem, quid tu potes cui omnium seruiunt potestates?

Alij dicunt, quòd est comparatio quædam Centurionis ad Christum, scilicet, quòd sicut Centurio habebat dominiũ, & habebat seruos: ita etiam Christus inquantum homo erat Deo subditus, & habebat omnia alia sibi subdita: sic dicit Chrysostomus, & si ego sim sub potestate alterius, tamen habeo potestatem iubendi eis, qui sub me sunt. sic & tu quamuis sis sub potestate patris, scilicet, inquantum homo tu habes potestatem iubendi Angelis, & ibi redarguit expositionem præcedentem, scilicet, si ego sub potestate cõstitutus possum iubere, quantomagis tu, qui sub nullius potestate es? dicit enim quòd hãc expositionem non recipit tex. non enim dixit si ego homo sub potestate, sed dixit nã, & ego homo, in quo patet, quòd inter se, & Christum non comparationis differentiã fecit, sed rationem similitudinis introduxit, & tamen prędcedens expositio Augusti. rationabilior est quàm expositio Chrysostomi, quia Christus non faciebat miracula inquantum homo, sed inquantum Deus.

Cum autem dixit Centurio dico huic vade, & vadit, quidam applicant ad Christum. s. quòd Centurio intellexerit Christum habere aliquos spirituales ministros quibus iubere potest, quòd eo absente infirmitates curent, & ita poterat mittere nunc aliquem Angelum, qui sanaret seruum Centurionis sic dicit glo. tu potes per Angelorum ministeria, sine corporis præsentia dicere infirmitati, vt recedat, & recedet, & sanitati, vt veniat, & veniet: vel etiam si Angeli nulli in hoc ministrent, Deus per verbum suum facere potest sic dicit Chrys. sciebat enim quoniam astabant sibi inuisibilitier Angeli ministrantes, qui oẽ verbum eius conuertunt in opus, ꝙ & si Angeli cessent tñ infirmitates præceptis eius iuuantibus expelluntur.

Quomodo dicitur, quòd Christus est admiratus cum esset Deus, & nihil ignoraret. Et vnde fiat admiratio.

Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR quomodo dicitur, ꝙ Christus admiratus est: nam videtur, ꝙ non poterat admirari, quia admiratio insurgit in homine ex consideratione, vel visione rei incognitæ, vel insolitę. Christus autem non solum secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum,quòd Deus omnia sciebat, sed etiam secundum,quòd homo, quia ab instanti conceptionis suę fuit plenus scientia, neque aliquid de nouo cognouit,non ergo poterat in eo esse admiratio.

Dici potest vno modo,quòd Christus non fuit vere admiratus,sed modum,& gestum admirantis ostẽdit,& hoc fuit propter laudem fidei Centurionis, vt ostenderet,quòd etiam nos debeamus admirari eos, qui magnam virtutem habent.sic dicit Augusti.quis autem in illo fecerat illam fidem nisi ipse, qui admirabatur,quòd si & alius eam feciſſet, vt quid miraretur,qui prescius erat: quod ergo miratur Dominus nobis mirãdum esse signat quibus adhuc opus est sic moueri. omnes enim tales motus eius non turbati animi signa sunt,sed docentis magisterium.

Admirari ergo se ostendit de Centurionis fide, qa innuebat,quòd cęteri de illa fide admirari deberent. sic dicit Chrysost.plebe omni presente admiratus esse dicitur,vt alijs exemplum daret, quòd eum mirentur. rursus etiam Christus instruit nos in hoc quid debeamus mirari:sicut enim infra 10.instruit nos solum timere mala spiritualia.i.illũ,qui põt corpus, & animam perdere in gehẽnam,& non illum,qui postquam corpus occiderit nihil habet quid vltra faciat. ita hic hortatur nos solum admirari spiritualia.s.fidẽ, & virtutes, & non magnitudinem diuitiarum, nec corporis robur,& similia. sic dicit Origenes, attende quantum sit aut quale,ꝙ Deus miratur, aurum diuitiæ regna principatus in conspectu eius sunt tanquam vmbra,nihil ergo horum in conspectu Dei mirabile est quasi magnum,vel preciosum, sed solum fides, hanc miratur honorificans hanc acceptabilem sibi extimat.Aliter potest dici, quòd in Christo fuit vera admiratio secundum quòd homo erat, & ad hoc oportet poni aliquid sibi esse incognitum, vel insolitum secundum quòd homo,quod verum est.

Pro quo sciendum, quòd in Christo fuit duplex scientia vna diuina,quæ est ęterna,& secundum hanc non potest esse admiratio, quia nihil de nouo per eã cognoscitur:nam tam scientiam quàm sciens quàm scibile sunt intra diuinam substantiam,& sicut Diuinæ essentiæ nihil de nouo acquiritur,ita nec sapientię eius.Alia est scientia Christi humana,siue creata, & ista est duplex. Vna est scientia visionis rerum in verbo,& ista est scientia animæ Christi,& sicut anima ipsa est creata,ita & scientia eius creata est, quia non potest aliquid increatum esse forma rei creatæ, & dicitur scientia visionis cognitio illa quam habet anima Christi de rebus cognoscendo eas videndo diuinam essentiam inquantum in ea relucent omnes res, & hanc cognitionem habent omnes beati in patria, quia istud est videre Deum,& secundum istam scientiam visionis anima Christi ab instanti conceptionis eius cognouit in verbo,ideſt, in Diuina essentia omnia,quæ cognoscit verbũ notitia visionis, & hæc sunt omnia,quæ habent esse secundum quamcunque differentiam temporis,cuius sunt presentia preterita,& futura:ideo quantum ad hanc scientiam nihil potest de nouo acquiri in Christo cum semper omnia cognouerit, & Diuina essentia semper æqualiter sibi repręsentauerit ea, & consequenter nec potuit hoc modo admirari.

Alia est scięntia in Christo qua cognoscit res in proprio genere,ideſt,non secundum quòd representantur in aliquo excellenti representatiuo quale est Diuina essentia,sed vt cognoscuntur in seipsis,siue in propria natura,& hoc est cognoscere rem in proprio genere,quia genus dicit naturam communem.

Et ista scientia est duplex. Vna est habitualis,& alia experimẽtalis,habitualis dicitur habitus quidam cognitinus quo de re iudicamus cognoscẽtes propietatem eius ſm suam naturam,& quantum ad istam nõ fuit in Christo aliqua nouitas nec admiratio, quia ab instanti conceptionis suæ anima eius fuit perfecta habitibus omnium scientiarum: & ideo quantum ad hoc admirari non potuit. Alia est scientia expimentalis, sicut quando quis habens habitum scientię per doctrinam,& solam speculationem,postea experitur intuitiue in effectu id quod speculatiue cognoscit, sicut fit apud medicos,& in omni scientia naturali,& Astrologica,& etiam in morali,& hoc modo anima Christi poterat aliquid de nouo addiscere p experiẽtiam,quia aliqua de nouo videbat,quæ nunquã prius viderat:sic enim dicit Apostolus ad Hebræ.3.ꝙ Christus didicit ex eis,quæ passus est obedientiam,& ita in præsenti, licet anima Christi notitia visionis cognosceret in verbo istam fidem Centurionis quanta erat, & quando futura erat,tamen non fuerat expertus eã in actu:ideo quia erat animæ suæ hoc incognitum.i. inexpertum secundum cognitionem experimentalem admiratus est quando realiter vidit tantam fidẽ, sicut,& nos cognoscimus aliqua speculatiue,quę magna sunt,& tamen quando videmus ea realiter accidere admiramur.non poterat tamen in Christo esse de aliqua re tanta admiratio,sicut in nobis,quia quanto est maior ignorantia tanto est maior admiratio, Christus tamen de qualibet re habet semper,siue habebat quando erat inter nos duas claras notitias vnã diuinam,& alteram creatam, quæ est scientia visionis animę eius:ideo licet Christus aliquando admiratẽ de aliqua re modica erat admiratio,sicut si Astrologus sciat pro certa die,& hora futurã Eclypsim,vel aliquid insolitum in cęlo,quando realiter illud viderit modicum mirabitur,licet sit aliqualis immutatio in eo, scilicet,quia experimentaliter hoc non viderat prius.

Quomodo est verum, quòd Christus dixit non inueni tantam fidem in Israel. Quæst. XXXV.

QVAERETVR quomodo est verum, quòd Christus dixit non inueni tantam fidem in Israel,quia videtur, quòd multi alij habebant maiorem fidem: nam maiorem habuit Abraham,& alij Prophetæ quorum fides laudatur ad Hebr.11.

Dicendum,ꝙ istud dictum non debet sic intelligi generaliter,sed multas limitationes habet. Prima est, quòd non intelligitur de præteritis hominibus, qui fuerunt in Israel,sed solum de illis,qui nunc erant tempore Christi,quia dicitur non inueni tantam fidẽ &c. & tamen Christus non poterat inuenire aliquid in Israel nisi postquam erat inter Israelitas secundum carnem,vnde non sequitur ex hoc,ꝙ fuerit iste Centurio maior fide quàm aliquis de illis patribus quorũ fidem laudat Apostolus ad Hebrę.11. quia omnes illi erant antiqui.sic dicit Hierony. super Matthęum hoc de præsentibus loquitur non de omnibus retro Patriarchis,& Prophetis.

Secunda est,quòd solum debet intelligi de illis quibus Christus prædicauit,quod satis innuitur inquantum dicitur non inueni,quia non dicitur non inuenisse,nisi inter eos inter quos poterat inuenire, sed inuenire prosupponit quærere,Christus autem fidem quę rebat per prędicationem causare apud illos:ergo quibus non prædicabat,vel quibus nunquam locutus est non potest recte intelligi istud dictum, multi autem erãt in Israel similes,qui nondum Christum viderãt, & illi non includuntur sub hoc dicto.

Tertia est,quòd non intelligitur de personis ipsis quibus:

gnibus:quando enim profertur aliquod dictum generaliter affirmatiue,vel negatiue extenditur solum ad personas communes de quibus potest dari aliquod verum generaliter,eo quòd illę habent vnum modũ, vel ęqualem vitę,vel perfectionis.

Secus autem de insignibus,quæ multum excellũt communes, & sic non intelligetur hoc de Virgine matre Christi nec de Ioanne Baptista:nam erant personæ insignissimæ non includendę sub tali generalitate:nam manifestum est, quòd illę habuerunt maiorem fidem quàm Centurio.

Quarta est,quòd potest intelligi de illis, qui non erant presentes quando Christus hoc dicebat,& hoc, quia loquitur in tertia persona dicens non inueni tãtam fidem in Israel,si autem voluisset intelligere de astantibus direxisset etiam sermonem ad illos, quod non fecit ex quo apparet,quòd non est necesse,quòd iste Centurio habuerit maiorem fidem quàm Apostoli:nam illis Christus prædicauerat erant tamẽ nũc præsentes Christo:ideo non includuntur hoc sermone,forte enim fides eorum erat maior quàm Centurionis.

Quinta est,quòd si velimus intelligere fidem Centurionis fuisse maiorem etiam fide Apostolorum,nõ debet intelligi de tempore quo Christus dixit hoc,qa forte habebant maiorem fidem quàm Centurio, sed de tempore conuersionis eorum,quia tunc non apparet in eis tanta fides,sicut in Cẽturione sic dicit Chry. credidit Andreas, sed Ioanne dicente ecce agnus Dei.Credidit Petrus,sed Euangelizante sibi Andrea. credidit Philippus, sed legens scripturas: Nathanael etiam prius signum diuinitatis accepit, & sic confessionem obtulit. Origenes etiam dicit Iairus Israelis princeps pro filia sua petens non dixit dic verbo,sed veni velociter,Nicodemus de fidei sacramento audiens dixit quomodo potest hoc fieri?Maria, & Martha dicunt Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus,tanquam dubitantes, quòd vbique possit adesse Christi presentia.

Sexta est,ꝙ comparando fidem Centurionis ad fidem Apostolorum,& aliorum virorum insignium non debet fieri comparatio ęqualiter, vel simpliciter sed solum ſm conditionem status.s.ꝙ Centurio inquantum Gentilis,& vir indoctus habebat maiorem fidem quàm Apostoli ſm conditionem Apostolat⁹, ideſt,magis excedebat fides Centurionis statum eius q̃ fides Apostolorum statũ Apostolatus, simpliciter tñ forte erat maior fides Apostolorũ, sic dicit Chrys. si volumus fideliorem putare Centurionẽ q̃ Apostolos ita testimoniũ Christi intelligendũ est,ꝙ vniuscuiusque hoīs bonum ſm qualitatem personę illius laudatur.rusticum.n.dicere aliquid sapienter egisse magnum est,ꝙ de Philosopho non est mirum, sic de Centurione dictum est in nullo tantam fidem inueni in Israel. Septima est,ꝙ forte in Centurione non laudatur fides propria,sed fides gentilitatis quam ipse significat,qa ipse fuit primitię gentium,sic dicit Hiero. forte in Centurione fides gentium præponitur Israelitũ.Octaua est,& melior oĩbus,ꝙ hoc intelligitur quãnon inueni tantam fidem in aliquo ad cuius petitionem faceret miraculum,& tunc est dictũ vniuersale non habens exceptionem,& tunc nõ obstat de Apostolis, nec de Ioãne,& Virgine,qa nulla adhuc miracula fecerat petentibus istis in quibus requireretur fides istorum,& patet,quòd intelligatur de hoc, quia Christus sanauit puerum Centurionis perente eo, & dixit,ꝙ non erat opus,quòd iret in domum eius, sed solum verbo diceret: hoc autem nemo adhuc dixetat de illis ad quorum petitionem Christus miracula faciebat:ideo iuste dictum est, quòd non inuenerat maiorem fidem in Israel:etiam patet, quia Christus non inueniebat fidem,nisi per experientiam.s.quando in aliqua re fides personarum requirebatur ad aliquid faciendum,nihil autem tale erat,nisi miraculorum operatio,quia ibi Christus exigebat fidem in petentibus miracula fidei,in alijs autem nec fidem petebat nec inueniebat,cum non esset aliqua occasio experiendi eam,& inueniendi,& sic verum est, quòd nondum fuerat inuenta tanta fides in Israel, sicut in Centurione.

Quomodo dicitur hic, quòd filij regni ejcientur in tenebras exteriores.Et vnde fletus ac stridor proueniunt. Quæst XXXVI.

QVAERETVR quomodo dicitur hic,ꝙ filij regni eijcientur in tenebras exteriores, scilicet,Iudæi.

Dicendum ꝙ potest hoc intelligi. Vno modo de pęna infidelitatis Iudæorum, qui in Christum non crediderunt, & insuper eum vera dicentẽ occiderunt.Pro quo fuit eis inflicta duplex pęna vna est,ꝙ Ierusalem fuit destructa,alia est, quòd ipsi fuerunt dispersi. De primo patet Luc.19.vbi Christus plangit futuram calamitatem Ierusalem:nam videns ciuitatẽ fleuit super illã dicens si cognouisses tu &c. de hoc etiam infra 23.scilicet, etiã relinquetur vobis domus vestra deserta,ideſt,templum, & ciuitas.

De secunda potest intelligi ista litera,& erit sensus filij regni huius eijcientur in tenebras exteriores, ideſt,extra regnum istud per duces Romanorum, qui eos vendent,& exulare cogent, & dicitur, quòd ibi erit fletus,& stridor.fletus solet prouenire ex calore, stridor dentium ex frigore,& est sensus, quòd quidã Iudęorum exclusi de Iudęa ducerentur in regionem frigidissimam,in qua dentibus striderent,& alij in terram valde calidam,in qua flerent. sic exponit Remigius dicens tenebras exteriores appellat exteras nationes: prędicit enim Christus his verbis interitum Iudęorum,scilicet,quòd propter infidelitatem ducẽdi erant captiui,& dispergendi per diuersa regna terrarum:fletus enim ab igne fieri solet,stridor dentium a frigore:illis ergo ascribitur fletus, qui in calidioribus regionibus habitant,sicut in India & Aethiopia. stridor autem dentium illis, qui in frigidioribus locis commorantur,sicut in Hyrcania,& Scythia. Aliter & melius intelligitur de pęnis inferni,quia ista litera debet intelligi ex opposito,scilicet,quòd Iudæi excludẽ tur,& Gentiles recipientur,Gentiles tamen non recipiuntur ad regnum terrenum,sed ad cęleste, quia dicitur,ꝙ venient ab Oriente,& Occidente, & recumbent cum Abraham &c.in regno cęlorum.quod necessario intelligitur de vita ęterna cum exprimatur regnum cęlorum:etiam quia cum Abraham nemo potest iam recumbere in hoc sęculo cum ipse nunquam huc rediturus sit:oportet ergo intelligi de vita ęterna,in qua Gentiles credentes erant cum Abrahã, & Iudæi excludentur,ideſt, non recipientur, sed eijcientur in tenebras:quod etiam Lucas magis expresſit ostendens,quòd intelligatur de die iudicij Luc.13. scilicet,cum intrauerit paterfam. & clauserit ostium incipietis foris stare,& pulsare dicentes Domine apari nobis,& dicet vobis nescio vos vnde sitis,discedite a me omnes operarij iniquitatis,ibi erit fletus, & stridor dentium:cum videritis Abraham, & Isaac, & Iacob,& omnes Prophetas in regno Dei,vos autem expelli foras,& venient ab Oriente &c.& accumbent in regno Dei, de quo manifestissime apparet, quòd intelligatur de die iudicij, qa hic ponitur eadẽ sentẽtia

quæ

quæ habere infra 25. maxime, quia exteriores nationes non vocantur conuenienter tenebrę Ixteriores, nec videtur quomodo ibi sit proprie fletus, & stridor dētium, sed debet intelligi de pęnis inferni quas patientur infideles: nam stridor dentium a frigore est fletus autem a fumo, & calore, pęnæ autem inferni conuenienter designantur per frigus, & ignem. sic dicit Aimo, quòd solent oculi fumosi lachrymas producere. dentes vero a nimio frigore stridere, ostenditur ergo quòd reprobi in inferno calorem intolerabilem, & frigus sustinebunt, iuxta illud Iob transibūt ab aquis niuium ad calorem nimium.

Quomodo in inferno erunt tenebræ, cum ignis de natura sit lucidus. Quæst. XXXVII.

SED dicetur quomodo in inferno erunt tenebræ cum ibi sit ignis, qui de natura sua est lucidus?

Dicendum, cp ille ignis erit in pęnam damnatorum, & non ad aliquid aliud: & ideo vt magis torqueantur erit ignis obscurus, & fumosus, vt sic simul in fumo, & ardore puniantur, & potest accidere ei fumositas ex natura materiæ, in qua est, scilicet, quia est picea, & nigra, & fęculenta, vel ex voluntate Dei hoc fit, vt non prosit lux ignis damnatis ad aliqualem consolationem, quia lux est delectabilis. sic dicitur Tobiæ 5. quale mihi erit gaudiū, quia in tenebris sedeo, & lumen cęli non video, & Ecclesiastes vndecimo dicitur dulce lumen, & delectabile est oculis videre Solem, nihil ergo videbunt damnati, sed externas tenebras patientur.

Quomodo erit fletus, & stridor dentium in inferno. Et ex eis damnum. Quæst. XXXVIII.

SED dicetur quomodo erit fletus, & stridor dētium in inferno? Dici potest dupliciter. Vno modo, quòd per hæc duo, quæ sunt nobis cognita, & pęnalia significentur omnes pęnæ inferni, & quòd ista non sint ibi sed est metaphora ad significandum pęnas. Secundo potest dici, quòd ista vere erunt in inferno.

Et dicendum est de fletu, quòd in eo sunt duo. Primum est tristitia, quæ est origo lachrymarum, & quātum ad hanc est verum, quòd in omnibus damnatis erit fletus tam in dęmonibus quàm in hominibus, & tam nunc quàm post diem iudicij, quia tristitia erit in omnibus: est enim tristitia de malo præsenti, scilicet quando homo non potest effugere illud, in inferno autem est maximum malum, & est ita præsens, cp in ęternum erit pręses, & nunquam poterit euitari: ideo necesse est magnam inesse tristitiam manentibus ibi. accipitur tamen ęquiuoce tristitia, quia in dęmonibus, & in animabus separatis non est proprie aliqua passio, sed est aliquid simile passioni cum passio solum sit in parte inferiori, & competit animæ alligatę corpori, in hominibus autem damnatis post resurrectionem erit vere tristitia, quæ est passio competens animali, hoc tamen non facit differentiam quātum ad magnitudinem afflictionis, quia licet homo, & dęmon, vel anima separata non sint eiusdem naturæ, pęnam tamen ęqualem, vel inęqualem habere possunt secundum conditionem peccatorum suorum.

Secundum est in fletu ex parte corporis, scilicet, resolutio lachrymarum, & turbatio cerebri, & oculorum. turbatur enim cerebrum in resolutione lachrymarum, quia calefit supra modum. & ideo humiditates, quæ in eo sunt gelidę resoluuntur per calorē, & distillant per oculos. Ex quo sequitur cerebro duplex damnum. Primum est calefieri immoderate, quod est contrarium naturæ eius. quia cerebrum est membrum frigidum cum sic conueniat ad conseruationem animalis.

Secundum est, quòd diminuitur per resolutionē humiditatum, & ideo multum, & assidue plorantibus contingunt magna incommoda cerebri, scilicet, fieri aliquādo amentes: est etiam turbatio oculorum in fletu. Et etiam dupliciter turbantur.

Primo propter calorem superabundantem. nam lachrymę, quę fluunt ex magna commotione animi sunt valde calidę, vnde interdum etiam palpebras, & genas exurūt, & oculus cum sit membrum tenerum, & frigidum valde lędit.

Secundum est, quia caligant oculi prę lachrymis, quia humiditas grossa lachrymarum transiens super pelliculas delicatas oculi obfuscat eis, & ita aliqui flendo visum amittunt. sicut dicitur in vita beati Laurentij de lucillo viro Gentili, qui plorando oculos amiserat, istę turbationes cerebri, & oculorum non possunt esse in dęmonibus nec in animabus separatis, sed erunt in hominibus damnatis post iudicium, idest, esse poterunt cum habeant omnia, quę pertinent ad veritatem naturę humanę: turbabuntur ergo oculi, & cerebrum in damnatis propter fumum, non tamen erit resolutio lachrymarum de cerebro, vt aliqui dicunt, quia cessante motu cęli cessabit omnis generatio, & corruptio. de hoc tamen quid verum sit, & de alija pęnis inferni dicetur magis infra 25.

Tertio potest intelligi per fletum, & stridorem dētium pęnitentia infructuosa, quia quando aliqui dolent, idest, pęnitet eos de factis præteritis strident, vel lugent, & quia existentes in inferno pęnitentiā agēt sapientię 5. dicentur habere fletum, & stridorem dentium. sic dicit Rabanus, stridor dentium prodit indigantis effectum, eo quòd sero vnunquemque pęniteat sero sibi irascatur, quòd tanta improbitate deliquit.

Quare Christus dixit, sicut credidisti fiat tibi. Quæst. XXXIX.

QVAERETVR, quare Christus dixit, sicut credidisti fiat tibi. Dicēdum, cp hoc fuit. Primo ad laudem fidei, quia Christus ideo prędicabat, vt fidem causaret, cum fides sit ex auditu ad Rom. 10. laudauit ergo eum, vt per hoc incitatet audientes ad illam.

Secundo, & principalius fuit ad ostendendum causam miraculi. s. quia illud per quod homines promerentur miracula fieri in fauorem eorum est fides Iacobi 1. postulet autem in fide nihil hęsitans, & Mar. 9. cuidam petenti sanari filium sunm, & dicenti si quid potes adiuuanos misertus nostri, Christus dixit si potes credere omnia possibilia sunt credenti, & ita dixit Magdalenæ Luc 7. fides tua te saluam fecit, & ita solet dicere fere oībus pro quibus miracula facit: ideo vt ostenderet, cp fides Centurionis promeruerat hoc miraculum fieri dixit, sicut credidisti fiat tibi.

Tertio fuit hoc, & etiam pręcipue ad ostensionem potestatis Christi: nam dixerat Centurio, cp Christus absens poterat sanare puerum eius, Christus autem dixit, sicut credidisti fiat tibi. i. tu credidisti hoc, & sic hoc verum est fiat tibi sicut credidisti, & ista erat magna cautela ad probandum veritatem potestatis Christi, quia vt fuit declaratum supra quęst. 7. miraculum solum confirmat rem præteritam, scilicet, verbum dictum ad quod confirmandum inducitur. Christus autem induxit miraculum istud ad probandum potestatem suam, scilicet, quòd absens curare posset, quia dixit, sicut credidisti fiat tibi: ideo si sequeretur tunc miraculum apparebat manifeste, quòd Christus habebat potestatem etiam in absentia, poterat autem hoc per effectum etiam sine aliquo verbo ostendi, non tamen ita determinate, quia verba, quæ pręmittuntur limitant miraculum ostendendo ad quid sit.

Quare dicitur sanatus est puer in illa hora, & de qua hora intelligitur. Et quòd proprie competit Deo agere in instanti. Quæst. XL.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd sanatus est puer in illa hora, & de qua hora intelligitur.

Dicendum, quòd non intelligitur de hora, in qua Centurio credidit, sed de hora, in qua Christus hoc verbum dixit, quia licet fides Centurionis fuit prometitoria, vt fieret hoc miraculum, non tamen fuit causa effectiua, sed solum virtus Christi: ideo tunc factum est quando Christus voluit, & expressit, & non quando Centurio credidit, fuit autem hoc ad ostendendum Christi potestatem, quia agens quanto velocius agit tāto est maioris potestatis, quia tarditas operationis causatur ex resistentia patientis, vel alterius contrarij impedientis, secundum quod se habent ista contraria in aliqua proportione excessus, & quia Deus nihil habet contrarium nec resistere sibi quidquam potest Iob. 9. Deus cuius virtuti nemo resistit, operabitur Deus in instanti: etiam quia dato, quòd haberent aliquæ res contrarietatem ad Deum, quia tamen potestas Dei est infinita excedit in infinitum ad potentiam resistendi cuiuscunque rei, & sic nō aget in aliqua proportione velocitatis finitæ, quia velocitas finita in actu prouenit ex excessu finito agentis ad patientis: aget ergo Deus in velocitate infinita. istud autem est agere in instanti, quia nulla maior velocitas est infinita, proprie ergo competit Deo agere in instanti, & sic Christo conueniebat ad ostendendū potestatem suam diuinam, quòd in instanti ageret, & sic faciebat, sic patet supra in litera de leproso, quòd confestim mundata est lepra eius.

Secundo fuit ad ostendendum, quòd fiebat miraculum istud a Christo, & non ab alio. quia si fuisset factum aliquanto tempore post verbum Christi putari posset, quòd per accidens hoc euenerat, vel ab alia causa fuerat factum, cū autem fieret ipsa hora qua Christus iubebat, satis apparebat, quòd ipse faciebat, hoc autem an sic se haberet poterant scire illi, qui præsentes erant Christo: nam Centurio erat in domo, & licet videret puerū subito sanari nesciret an Christus tunc aliquid loqueretur, vel ante hoc fuisset locutus. Amici autem Centurionis, & seniores Iudæorum, quos ipse miserat ad Christum, & erant cum eo quādo istud dixit Luc. 7. poterant scire veritatem, quia isti irent in domum, & inuenientes puerum sanatum quærerent qua hora sanatus est: sic dicitur Luc. 7. & reuersi qui missi fuerant, domum inuenerunt seruū, qui languerat, sanum, & ex illo vult probare Luc. quòd subito Christo loquente sanatus est seruus: nam eodem capitu. dicitur, quòd Centurio misit amicos suos ad Christum ne veniret, & hoc fuit quando iam Christus erat prope domum Centurionis, vt patet ibidem, & quando isti exierunt de domo seruus adhuc languebat, cum irent ad dicendum Christo, quòd verbo tantum sanaret eum, & reuersi sunt immediate eodem capitu. & tamen quando reuersi sunt inuenerunt seruum sanum: ergo apparebat, cp subito Christo loquente sanatus fuerat simile patet Ioan. quarto de Regulo, qui rogauit Christum, vt descenderet in domum suam priusquam moreretur filius eius, & Christus dixit vade filius tuus viuit, credidit ergo, & iuit, & cum descenderet occurrerunt ei serui dicentes filius tuus viuit, & interrogauit in qua hora melius habuit, & dixerunt heri hora septima reliquit eum febris, & tunc cognouit, quòd illa hora erat quando Christus dixit filius tuus viuit: fuit ergo valde conueniens, quòd Christo loquente statim seruus iste sanaretur.

Et cum venisset Iesus in domum Petri vidit socrum eius iacentem, & febricitantem. Et tetigit manum eius, & dimisit eam febris, & surrexit, & ministrabat eis. Vespere autem facto obtulerunt ei multos dęmonia habentes, & eijciebat spiritus verbo, & omnes male habentes curauit, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit, & ęgrotationes nostras portauit. Mar. r. Luc. 4. Isa. 53.

Et cum venisset. Hic ponitur tertium miraculum, scilicet, de sanatione socrus Petri, & diuiditur in duo. Quia primo ponitur miraculum in speciali. Secundo concluduntur multa miracula in generali ibi. *Vespere autem.*

Circa primum dicitur. *Et cum venisset Iesus in domum Petri.* Istud miraculum ponitur hic, & Mar. 1. & Luc. 4. & dicitur, quòd venit in domum Petri: habebat enim Petrus domum in Capharnaum, vbi nunc Christus erat, & ita domus Petri, & Andreę Marc. 1. venerunt in domum Simonis, & Andreę, scilicet, qa ambo erant fratres, & habebant eandem domum, & non dicitur hic vnde Christus veniebat, quando introiuit in domum Petri, sed Marc. 1. & Luc. quarto, dicitur quòd surgens de synagoga introiuit in domum Simonis. Domus Petri erat in Capharnaum.

Vidit socrum eius iacentem. Habebat Petrus socrum, quia habebat vxorem: nam tunc non erat solitum viris perfectis continere, sicut nunc, sed omnes quātumcunque viri perfecti tam Sacerdotes quàm laici matrimonio vtebantur. De vxore autem Petri an reliquerit eam postquam transiuit ad Apostolatum, vel ducebat secum, & de alijs dubijs circa hoc, scilicet, an teneretur reddere debitum, & similia dicetur Mar. 6. vel Luc. 9. vbi agetur de vita Apostolica.

Et febricitantem. Est enim morbus acutus, & dicitur Luc. 4. quòd socrus Simonis tenebatur magnis febribus. *Et tetigit manum eius.* Consuetudo medicorum est, sed ipse non tetigit, vt quæreret qualiter se haberet, sed vt tangendo sanaret. *Et dimisit eam febris.* s. subito tangente Christo recessit febris, ita vt nullum signum ęgritudinis prioris appareret, & surrexit quasi habens vires perfectas, quòd tamen est contra consuetudinem febricitantium, quia cessante febre inueniunt se maxime debilitatos.

Et ministrabat eis. scilicet, in eis, quæ pertinēt ad cibum, quia hoc proprium est mulierum.

An miraculum socrus Petri factum fuit post præcedentia, vel est ordo mutatus. Quæst. XLI.

QVAERETVR, an istud miraculum fuit factū post præcedentia, vel est ordo mutatus.

Dicendum, quòd doctores communiter tenent esse ordinem continuum, & ita continuat Rabanus. s. postquam

postquam ostendit Matthęus per leprosum totum genus humanum sanatum, & in seruo Centurionis Gentilis populi sanationem, consequenter per socrū Petri designat curationem synagogę.

Est tamen dicendum ꝙ in ordine discordant hic Marc. & Lucas, & Matthæus. nam Matthæus ponit hic curationem socrus Simonis post seruum Centurionis, Marc. autem & Lucas ponunt istud post curationem hominis sanati a dęmonio in synagoga.

Dicendum, ꝙ cum non appareat aliqua ratio necessitatis quare potius ponatur vnum post alterum, quàm alterum post alterum, eo quòd nullus ordo necessarię dependentiæ est inter vnum & aliud, possumus dicere quodcunque illorum factum esse ante aliud, Euangelistę tamen attenderunt ad ordinem dictorum conuenientem, & quilibet posuit in eo loco vbi conuenire credidit, sic dicit Augu. lib. de concor. Euan. quòd autem doctores continuent istud ad prędęntia quasi ita se habuerit in ordine temporis nihil probat, quia illi magis continuant quantum ad ordinem artificialem dictorum quàm quantum ad naturalē, quod patet, quia Lucas diuerso modo posuit, & tamen Amb. super Luc. continuat ibi ipsum miraculum ad præcedens dicens postquam Lucas virum a spiritu nequitiæ liberatum ante prędmisit, substituit feminę sanitatem. Est ergo dicendum ꝙ ex dictis nulla apparet certitudo ordinis, tenendum tamen est, ꝙ fuerit sanatio socrus Petri facta non immediate post sanationem pueri Centurionis, sed post sanationem hominis obsessi a dęmone in synagoga, & hoc propter tria.

Primo, quia Marcus, & Lucas conueniunt in illo, Matthæus autem hic solus est: ideo magis est standū illis, non est tn̄ putandum ex hoc, ꝙ credatur vnus ve riora loqui quàm alius: nam eodē spiritu locuti sunt, & tāta est auctoritas vnius solius, sicut oīum quatuor simul: nam si non creditur Spiritui sancto loquenti in eis prorsus nullius erunt auctoritatis, cum nihil probent, si autem Spiritui sancto creditur cuilibet credendum est, & si vnus eorum per Spiritum sanctum mētiri potuit oēs per eundem Spiritū mentiti sunt, vel: si alterum asseras per Spiritum sanctum loqui, & alterum solo humano ingenio, oīs fides sublata erit, & nulli credetur, ꝙ per Spiritum sanctum loquatur cū de nullo constet nisi per fidem Ecclesiæ, & ex certis signis iam expertis, quę communia sunt omnibus Euangelistis. de quibus supra dictum est in Prologo Auctoris: ideo non est intelligendum de veritate rerum gestarum, quia in hac impossibile est, ꝙ discordent: & ideo si alter eorum dixerit tali tempore hoc factum est, vel istud fuit post illud nō est possibile, ꝙ alij sibi repugnent in hoc, quia istud pertinet ad veritatem rerum gestarum: secus autem est quantum ad ordinem narrandi, quia vnus potest prędponere, quod alter postponit nec in hoc sibi obuiat, quia licet præponat in ordine narrandi, non asserit propter hoc sic fuisse, ideſt, talem ordinem habuisse res in essendo, vel fiendo qualis est ordo in narrando, & ideo si aliqn̄ plures Euangelistæ concordent in ordine narrandi, & discordet vnus ab eis, magis præsumendū est pro pluribus, quòd tenuerunt ordinem naturalem, quia non est facile multos concordare in vnitate conceptionis, nisi in re ita se habeat, vel appareat.

Secundo, & efficacius apparet hoc, quia Marcus, & Lucas exprimunt manifeste verba, per quæ apparet, quòd statim, vt fuit curatus dęmoniacus fuit curata socrus Petri. nam dęmoniacus curatus est in synagoga. Mar. primo, & Luc. quarto, quia dicitur eodem cap. surgens autem de synagoga introiuit in domum Simonis, & sic apparet, quod mox, vt exiuit de Synagoga intrauit in domum Petri, hoc etiam magis aperitur Mar. 1. vbi sanato dęmoniaco in Synagoga venerunt in domum Simonis, ideſt, immediate: & ideo necessarium tenendum est, ꝙ non fuerit sanatio socrus Petri immediate post sanationem serui Centurionis, & sic non seruauit Matthæus ordinem continuum.

Tertio patet, quia Matthæus omisit illud miraculum de arreptitio sanato in Synagoga: nam soli Marcus, & Lucas illud narrant, & sic etiam si vellet Matthęus non poterat facere ordinem continuum hic cum aliquid subticeret, & ista fuit causa vera quare Matthæus non tenuit ordinem continuum, quia vt communiter magis solet Matthæus sequi ordinem naturalem quàm alij Euangelistæ, vnde nec hic contrauenit, quia non anticipauit nec recapitulauit aliquid, sed subticuit.

Ad quid venit Christus ad domum Petri. Et quare potius Christus voluit hospitari apud Petrum quàm apud alium. Quæst. XLII.

QVAERETVR ad quid Christus venit ad domum Petri.

Dicunt quidam, quòd venit ad sanandū socrum eius febricitatem, quia cum sanaret extraneos iustius erat, quòd sanaret suos ex ordine charitatis, & apparet, quia mox, vt venit in domum sanauit eam. Sed non stat, quia Luc. 4. dicitur socrus Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea, & sic innuitur, quòd postquam intrauit domum rogauerunt eum pro ea, & tamen si veniſſet ad sanandum eam antequam veniret rogarent eum, & non postea, & patet hoc magis Marc. 1. ſ. egredientes de Synagoga venerunt in domum Simonis. Decumbebat autem socrus Simonis, & statim dicunt ei de illa, & sic videtur, quòd immediate, vt intrauit domum dixerunt ei de illa, & non prius: ergo non venerat, vt eam sanaret.

Dicendum, quòd Christus venit in domum Simonis ad hospitandum ibi, quia manebat nunc Christus in Capharnaum, & Petrus habebat ibi domum suam, scilicet, coniungem, & socrum, & familiam: voluit ergo Christus potius hospitari apud eum quàm apud alium, & hoc fuit. Primo, quia erat discipulus eius, & melius erat, quòd istum honorem, & consolationem impenderet ei quàm alicui alteri. Secundo ad ostendendum, quòd Christus honorat eos, qui honorant ipsum, sic dicitur 1. Reg. 2. quicunque honorificauerit me glorificabo eum, qui autem contemnunt me erunt ignobiles. Petrus autem pro Christo reliquit omnia supra 4. & Luc. 5. ideo Christus voluit manere apud ipsum honorando eum per hoc. Tertio fuit ad ostensionem cōtemptus sęculi, quia Petrus erat pauper: ideo esset domus suas paruula, & contemptibilis, & sic Christus ostendebat, quòd non dedignabatur habitare in paupere tugurio, etiam vt per hoc euitaret locum calumnię: nam Pharisæi, & maleuoli calumniabantur Christo, quòd comederet, & biberet cum publicanis seq. cap. & dicebant eum voracem, & potatorem vini infra 11. in domo autem Petri, ga pauper erat, & non poterat habere cibaria exquisita non poterat quisquam calumniari Christo, quòd ibi delitiose epularetur. Quòd autem hospitaretur ibi patet, quia dī, quòd socrus Simonis surgens ministrabat eis, & hoc erat ministrare in cibo, & potu, quia hæc Scriptura vocat ministrare sępissime, vt Luc. vigesimo secundo: nam quis maior est, qui recumbit an qui ministrat? ideſt, qui sedet ad mensam, vel qui seruit, sic dicit Chrysostom. manebat enim apud discipulos honorans ipsos, & ob hoc animosiores reddens, & alibi dicit cur intrauit in domum Petri? mihi videtur cibum assumpturus, sic etiam Cyrillus dicit aspice quomodo manet pęnes virum inopem Christus, qui spontaneam paupertatem pro nobis passus est, vt discamus cum pauperibus conuersari, nec spernere depressos pauperes.

Cum socrus Petri langueret quomodo Petrus non duxit Christum ad sanandum eam ante hoc. Quæst. XLIII.

SED dicetur cum socrus Petri langueret quomodo Petrus non duxit Christum ad sanandū eam ante hoc. Dici potest, quòd forte nunc nouiter ęgrotauerat, & ideo non prius ei dixerunt de illa, & hoc cōsonat literę Mar. 1. quia dicitur, quòd postquam intrauit Christus in domum statim dicunt ei de illa, & rogauerunt pro illa.

Aliter potest dici, quòd ante hoc languebat, & tamen Christus fortassis nondum fuerat hospitatus in domo Petri, & nunc nouiter iuit. Petrus autem, licet sciret languere socrum suam noluit vexare Dominū nec impedire eum a prędicatione, & miraculorum operatione: ideo quousque consummauit ea, quæ facturus erat in Synagoga non venit in domum Petri, sic dicit Chryso. in Homilia: attende Petri ad Christū reuerentiam habens enim socrum domi febricitantē non traxit eum in domum, sed expectauit doctrinam compleri, & alios curari: ab exordio enim erudiebatur, quæ aliorum erant sibijpsi pręponere, quo circa nec ipse eū inducit, sed Christus sponte adiuit. postquam enim dixit Centurio non sum dignus, vt intres sub rectum meum monstrans quantum largiebatur discipulo non est dedignatus sub vilia piscatorum tuguria intrare erudiens per omnia humanum conculcare tumorem, & hoc satis innuitur: dicetur enim Luc. 4. surgens autem de synagoga introiuit in domum Simonis.

An fuit miraculum quòd socrus Petri a febribus curata sit. Quæst. XLIIII.

QVAERETVR an fuit miraculum, quòd nūc socrus Petri a febribus curata sit.

Aliqui dicunt, quòd nō, quia miraculum est operatio soli Deo competens excedēs vires naturæ, & tamen febres naturaliter curantur, & per seipsas, vel arte medicorum.

Dicendum, quòd fuit miraculum, quia operatio dicitur esse miraculosa inquantum excedit vires naturæ, potest autē dupliciter excedere naturæ vires. Vno modo ex parte operationis, scilicet, quia talis est ad quam naturæ vires per nullam viam possunt pertingere, sic est resurgere mortuum, membrum abscissum reunire, cęcum natum videre. Alio modo ex parte modi operandi, scilicet, quia, licet res facta in se ipsa non sit supra vires naturæ, tamen modus operandi non est naturalis, nec potest natura per illam viam effectum deducere: sic enim fęminam parere effectus naturalis est, quòd tamen fęmina sine virili semine patiat simpliciter est miraculum ex parte modi, ita hic febres curari naturale est, subito tamen curari, & nulla medicina apposita supra vires naturę est, ita fuit hic, quia Christus mox, vt tetigit eam sanata est. Et quia posset aliquis dicere, quòd forte iam ipsa per se sanabatur, & Christus eam tetigit quando ipsa per se sananda erat, etiam si nemo illam tangeret, dicitur Luc. quarto, quòd socrus Simonis tenebatur magnis febribus, vt innuatur, quòd non poterant subito febres desinere cum essent valde fortes nisi Deus illas auferret: sic enim dicit Chrysost. quia enim morbus curabilis erat per modum medendi potestatem suam declarauit faciendo, quòd minime ars medicinę operatur, vt scilicet, simul perfectam tribuat sanitatem. Secundum signum etiam est ad hoc, quia dato, ꝙ febres per se desituræ essent, mulier tamen curata a febribus maneret debilitata nimis cū febres fuissent magnę. Luc. quarto, & tamen mox, vt Christus eam tetigit plenas vires recepit, quia dicitur in litera surrexit, & ministrabat eis: ergo miraculosè curata est, immo ad hoc expressum est, quòd surrexit, & ministrabat eis, scilicet, vt ostendatur, quòd non solum a morbo plene curata est, sed etiam pristinum robur ei restitutum est, sic dicit Hieronymus: natura. n. hominū istius modi est, vt post febrem magis lacescant corpora, & incipiente sanitate ęgrotationis mala sentiant verum sanitas, quæ confertura Domino, tota simul reddit, sic etiam dicit Chrysostomus fecit Christus, quod ars medicinæ facere non potuisset: post febris enim sedationem multo tempore patientes egent, vt pristinæ restituantur sanitati, tunc autem simul omnia facta sunt.

Quare Christus tetigit manum socri Petri. Quæst. XLV.

QVAERETVR, quare Christus tetigit manum istius mulieris.

Aliqui dicunt, quòd ad videndum morbum suum: sic enim medici faciunt.

Sed non stat, quia istud pertinet ad nescientes, & scire volentes, Christus autem sciebat quid, & quantum ista mulier patereturi: ideo non erat opus, vt per tactum agnosceret, etiam quia sic tangere medicorū est, Christus autem non erat medicus, sed Dominus, qui poterat in firmitatibus iubere, & ideo loco huius dixit Lucas, quòd Christus stans super illam imperauit febri, & non dixit, ꝙ tetigit eam, vt innuat, ꝙ nihil aliud fuit tangere manum eius, nisi imperare febri, vt recederet. Secundo, & melius dicendum est, ꝙ Christus tetigit manum eius ad ostendendum, ꝙ per virtutem suam sanabatur ægritudo, & non opere naturali: sic etiam fuit de leproso quem tetigit, & curata est lepra eius supra in litera. nam per hoc manifeste ostendebatur, ꝙ non curabatur per se ęgritudo nec etiam curabat eam alius, sed ipse. Tertio potest dici, ꝙ tetigit eam ad eleuandum ipsam quasi nihil esset ac si diceret, non iaceas surge, quia nihil est, sic dicit Mar. primo, & accedens eleuauit eam apprehensa manu eius, & continuo dimisit eam febris.

Vespere autem. Hic ponitur fm. ſ. multa miracula in generali, quæ omnia sunt ad confirmationem doctrinæ Christi, & dī. *Vespere autem facto.* Ideſt, ad Solis occasum, sic dī. Luc. 4. cum Sol occidisset, & Mar. 1. ponitur vtrunque. ſ. vespere autem facto cum occidisset Sol. *Obtulerunt ei multos dæmonia habentes.* In ista curatione abundabat Christus: nam plurimos arreptios sanabat. non expressit Matthęus, nisi dęmonia habentes, sed Luc. 4. dicitur omnes, qui habebant infirmos varijs languoribus ducebant illos ad eum, & ita intelligendum est, quòd omnia genera ęgritudinum sanabat, sed arreptitij erant plurimi.

Et ejiciebat spiritus verbo. Ideſt, dęmones, qui sunt creaturæ spirituales: non enim habent aliquid corporeū, vt quidam errantes putant. *Et omnes male habentes curauit.* Ideſt, omnes languidos: noluit enim exprimere omnia genera languorum, sed solum arreptitios, quia isti erant plures alijs, & non exprimitur hic modus sanandi, sed Luc. 4. dī. ille singulis manus imponens

nens curabat eos, subticuit autem hic Matthæus id quod exprimitur Marc.1.& Luc.4. dicitur enim exibāt dęmonia a multis clamantia,& dicentia tu es filius Dei,& increpans ea non permittebat loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam. Habetur Isaiæ 53.ex quo apparet,quòd illa auctoritas de Christo intelligenda est.sic etiam dicitur Actuum 8.quando Eunuchus legens auctoritatem istam quęsiuit a Philippo,an Isaias loqueretur hic de seipso vel de alio Propheta,& Philippus ostendit, ꝙ de Christo loquebatur,& vere nullus locus est in Isaia nec in alio Propheta, in quo apertius aliquid de Christo ponatur,& maxime de passione eius.

Dicentem.ipse infirmitates nostras accepit. Idest,abstulit sanando eas.sicut nunc imperauit febri, quòd recederet.

Et ægrotationes portauit. Idest, tolerauit ęgritudines compatiendo ęgris,& sanando eos,& videntur significare idem,quia vtrunque ponitur pro curatione languorum possunt tamen distingui, sicut distinguūtur infirmitas,& ægritudo.Quia infirmitas signat omnē debilitatem,& impotentiam operandi, quæ non est corruptio corporis,sed defectus virtutis, & sic surditas,cęcitas,esse mutum,& claudum, & corpore debilitatum,vel aliquo membro mutilatum sunt infirmitates,& non ęgritudines. Est autem ægritudo corruptio,vel potius morbus causatus ex corruptione aliqua,& sic est lepra,podagra,febris, & similia. Christus autem vtraque curauit:ideo dicitur, quòd accepit infirmitates,& ægrotationes.sed Isa.53.non dicitur sic,sed vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit,idem tamen sensus est:nam Euangelistæ,& Christus non solent allegare auctoritates semper per eadem verba, immo rarissime ponunt eadem,vt patet supra secundo in auctoritatibus quas allegat ibi Matthæus.videtur tamen aliqualiter etiam in sensu discordare,quia illud dictum Isaię. 53. exponitur ab omnibus de Christi passione.s.ꝙ languores nostros ipse tulit,& dolores nostros ipse portauit,idest,ꝙ afflictus fuit pro peccatis nostris,quia tota pęna passionis eius fuit pro nobis,vt innuitur ibi.s. ipse vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra, liuore eius sanati sumus.

Quid sit infirmitas.Et ægritudo.

Quare Apostoli nō allegāt sēper Auct. per eadem verba.

Dicendum est,quòd illa litera habet duos sensus literales: sicut etiam fit in quibusdam alijs locis sacræ Scripturæ:nam id quod habetur Exo.12.de agno Paschali intelligitur ad literam de comestione agni Paschalis,& etiam de passione Christi cum allegetur.Io.cap. 19.fuisse completum illud in Christo.s.os non comminueris ex eo, & tamen Scriptura non completur, nisi in sensu literali,quia nullum alium sensum habet. alij non sunt sensus eius,sed nos apponimus eos illi,& ita ista litera Isaiæ potest intelligi de ablatione peccatorum nostrorum per Christi passionem, & de curatione ęgritudinum nostrarum.

An istud fuit immediate post præcedentia,vel est aliqua mutatio ordinis. Quæst. XLVI.

QVAERETVR an fuit istud immediate post præcedentia, vel est aliqua mutatio ordinis.

Dicendum,quòd ordo continuatus est, quia omnes tres Euangelistę,qui istud exprimunt ponunt istum ordinem:ideo credendum est, quòd iste fuerit ordo naturalis,maxime quia est regula generalis,quòd nunquam est recedendum ab ordine literę, nisi appareat aliqua causa ad hoc,& tamen hic nulla causa apparet,immo potius econtrario cum omnes tres Euangelistæ concordent in isto ordine: ideo sic tenendum est.Item patet, quia eadem die vtrunque fuit,sic Augustinus dicit lib.de concordia Euangelistarum,scilicet,per hoc,ꝙ dicit vespere facto ad eiusdem diei tempus hoc pertinere satis iudicatur.

Quare dicitur, quòd vespere facto obtulerunt ei dæmonia habentes. Quæst. XLVII.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd vespere facto obtulerunt ei dęmonia habentes.

Potest hoc intelligi de eodem die, vel de diuersis diebus,ita quòd haberent in cō suetudinem adducendi ei ad Solis occasum ægros,& vtrunque potest colligi ex litera. nam hic dicitur vespere facto obtulerunt ei &c.in quo significatur vnicus actus,sed Mar.1.dī cum occidisset Sol afferebant ad eum oēs male habentes.& Luc.4.dī cum Sol occidisset oēs,qui habebant infirmos varijs languoribus ducebant illos ad eum, & tamen hoc significat consuetudinem afferendi infirmos, & ideo Augusti.sub dubio relinquit, vt videtur quibusdam vbi supra dicens,ꝙ dicitur vespere facto ad eiusdem diei tempus pertinere satis iudicatur,quamuis necesse non sit vbi dicitur vespere facto ad eiusdem diei vesperum accipere,& ita volunt aliqui Augu.hic dubitare.

Dicēdum tamen,ꝙ eadem die istud accidit quod significauit Matthæus dicens obtulerunt ei quasi inuens semel factum esse.

Secundo patet,quia licet Marc.1.& Luc.4.dicatur afferebant ad eum &c.ꝙ consuetudinem significat non ponitur,vt importet consuetudinem,quia ibi dī, & curauit multos,qui vexabantur,& tñ si consuetudinem significaret diceretur,& curabat multos.Tertio patet,quia dī hic oēs male habentes curauit, & Luc 4.dicitur omnes, qui habebant infirmos varijs languoribus ducebant illos ad eum,& curabat eos,sigitur curauit omnes venientes, & omnes habentes infirmos duxerunt eos ad Christum,non potuit nisi semel fieri.Sed dicet aliquis,ꝙ sępe factum est.s.ꝙ quidam vna die,& alij alia infirmos ducebant,& omnes adducti sanabantur. Sed non stat,quia tunc licet sit verum,quòd Christus omnes ad se adductos sanauerit,non erit verum, quòd cum occidisset Sol omnes, qui habebant infirmos ducebant illos ad Christum, & tamen vtrunque Luc.dicit.

Secundo patet efficacius,quia Mar.1.dicitur cum occidisset Sol afferebant ad eum omnes male habentes,& erat omnis ciuitas congregata ad ianuam,si tamen semel tota ciuitas erat cōgregata ad ianuam adducendo languentes,& Christus omnes adductos sanauit,non potuit fieri nisi semel,quia nullus languens post illam vicem maneret,qui postea curaretur:ideo eadem die qua sanata est socrus Petri fuit hoc, Quòd autem dicunt Augusti.in hoc dubitare non est verū, quia asserit eodem die fuisse factū cum dicit per hoc, ꝙ dicit vespere facto ad eiusdem diei tempus hoc pertinere satis iudicatur. Quòd autem subiunxit quamuis necesse non sit vbi dicitur vespere facto ad eiusdē diei vesperum accipere,est sensus, ꝙ licet hic deberet intelligi de vespere eiusdem diei, non est necesse,ꝙ vbicunque dicitur in sacra Scriptura vespere facto debet intelligi de vespere eiusdē diei de quo ante hoc dicebatur,hic tamen de eodem die accipi necesse est.

Hoc supposito.Aliqui dicunt,quòd causa erat magnum desiderium turbarum ad Christum,ita vt nullo tempore eum dimittere vellent.sic dicit Theophilus,considerandum est turbæ desiderium: nam cum Sol occidisset adducūt ad eum infirmos non a tępore impediti.

impediti. Sed hoc non multum stat, quia tunc innuetur, quòd per totum diem ante Solis occasum adduxissent ad Christum infirmos. nam si tanta erat deuotio populi, quòd etiam post Solis occasum infirmos ad Christum adducebant, a fortiori eos per diē ducerent,hoc tamen non vult litera dicens. vespere autem facto innuitur,ꝙ solum post occasum Solis ad ducebant infirmos, quod magis ostenditur Marci primo,& Lucæ quarto,vbi dicitur cum autem occidisset Sol afferebant ad eum omnes male habentes: ergo non prius.

Secunda ratio fuit,vt quidam dicunt propter verecundiam.s.forte,quia erant aliqui ęgri, de quibus verecundabantur, vt arreptitij, & alij habentes ęgritudines horrendas, & immundas. Sed hoc etiam non stat,quia quocunque tempore ęgros ducerēt ad Christum publice ducebant, eo quòd totus populus aderat.sic dicitur Marci primo,cum occidisset Sol afferebant ad eum omnes male habentes, & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam: non ergo erat propter verecundiam.

Tertia ratio, vt putant quidam propter timorem Phariseorum.s.quia forte Pharisei inceperant inuidere Christo,& populus timens eos non ibat per diem ad Christum,sed post Solis occasum.

Sed etiam hoc non stat.primo,quia non videtur an Phariseorum inuidia esset iam suscitata contra Christum.Secundo,quia dato,quòd esset suscitata non est verisimile, ꝙ tota ciuitas simul timeret Phariseos, sed bene concederetur de aliquibus paucis discipulis eorum.

Tertio,& principaliter,quia etiam si tota ciuitas timeret Phariseos,non cōueniebat hoc ad intentionē suam,quia vellent tunc occulte venire ad Christum, vt Pharisæi nescirent,sicut fuit de Nicodemo principe Iudęorum,qui erat discipulus Christi propter metum Iudęorum,sicut Ioseph ab Arimathia. Ioan. 19. & iste venit ad Iesum nocte quæsiturus ab eo de aliqbus dubijs. Ioan.3.nunc tamen tota ciuitas veniebat simul ad Christum Marci primo.s.& erat omnis ciuitas congregata ad ianuam, & sic ita esset manifestus iste aduentus Iudęorum ad Christum Pharisæis, sicut si in Meridie,vel in quacunq; hora diei venirent:non ergo fuit ista causa.

Quarta ratio, vt aliqui putant fuit, quia Iudæi per diem erant intenti alijs operibus,& non poterant venire,nisi per noctem.

Sed nec est verisimile, quia licet aliqui essent intēti per diem operibus,omnes tamen non essent intēti, ita vt nemo veniret per diem,& omnes venirent post Solis occasum,& tamen omnes veniebant post Solis occasum.Secundo,quia etiam si contingeret omnes esse operibus intentos relinquerent opera propter tā admirabile opus, quod a sęculis visum non fuerat.s. quòd subito per verbum curarentur eorum ęgritudines.istas tamen causas ponit Origenes dicens: ideo quidem circa Solis occasum.i.elapsa die illos ducebant,quia verecundabantur vel timebant Pharisæos, vel quia de die intenti erant circa alia.

Quinta causa erat, quia putabant non esse licitum per diem curare infirmos,quia erat illa dies sabbati, & Iudæi adhuc rudes credebant, quòd soluebatur sabbatum curando hominem in eo, & sæpe de hoc accusabant Christum.Lucæ 13. & 14.& Ioan.5. vnde isti putabant,ꝙ non licebat sabbato curare,vel saltem non licebat sabbato ægros adducere ad Christum, vt curaret eos, & quia obseruatio festi finitur in occasu Solis, Leuiti. vigesimotertio. a vespera in vesperam celebrabitis sabbata vestra.immediate post Solis occasum incęperunt venire ad Christum, & ante hoc non venerant, & ista est causa verissima quam etiam tangit Origenes inter alias dicens, vel quia putabant non licere sanare in sabbato, quòd autem esset dies illa sabbati patet,Marci primo, & quarto, vbi ponitur quasi eadem litera.s.ingrediuntur Capharnaum, & statim sabbatis ingressus in synagogam docebat eos, & stupebant super doctrina eius:erat autem in synagoga homo habens dæmonium, & exclamauit dicēs quid tibi & nobis Iesu Nazarene?& eiecit dęmonium exiuitque ab homine, & sequitur,surgens autem de synagoga introiuit in domum Simonis, & sic dies sabbati erat quando intrauit in domum Simonis, & curauit socrum eius, & tamen eadem die ad vesperum venerunt isti, qui habebant infirmos, vt supra probatum est: ergo propter hoc venerūt post Solis occasum,quia sabbatum erat.

Sexta ratio fuit, & etiam vera, scilicet, quia Christus sequenti die recessurus erat de vrbe Capharnaū, & hoc sciebant Iudęi:ideo antequam recederet adduxerunt ad eum omnes infirmos, vt sanaret eos, patet hoc Lucæ quarto,quia postquam dicitur cum occidisset Sol omnes,qui habebant infirmos ducebant illos ad eum sequitur. facta autem die egressus ibat in desertum, & turbę requirebant eum, quasi dicat, ista sanatio facta fuit ad vesperum, & Christus sequenti die cum fuit dies facta recessit, scilicet, valde diluculo,sic dicitur Marc.primo, & diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum:immo istę duæ causę simul fuerunt causa totalis, quare post Solis occasum adduxerunt ęgros ad Christum. nam si fuisset sabbatum, & Christus non recessurus esset sequenti die non festinassent post Solis occasum ægros adducere, sed expectassent dies sequentes, & per diem illos ducerent etiam si die sequenti Christus recessurus esset , si non fuisset dies ista sabbati ducerent ęgros per diem , quia tamen erat ista dies sabbati , & sequenti die diluculo Christus recessurus erat,non fuit locus, nec tempus turbis ad ducendum ęgros ad Christum, nisi post Solis occasum, & ista est verissima causa.

An Christus sanauit istos ægros verbo,vel tactu,vel quomodo. Et quare Christus eijciebat spiritus solo verbo,languores autem tangendo curabat. Quæst. XLVIII.

QVAERETVR an Chrs sanauit istos ægros verbo,vel tactu,vel quomodo.

Aliqui dicunt,quòd verbo,quia dī in litera,& eijciebat spiritus verbo. Sed obijcietur, quia Lucę 4. dicitur ille singulis manus imponēs curabat eos.Dici pōt dupliciter vno modo, ꝙ Christ? sanauit istos infirmos verbo, & manu simul.s.iubebat,ꝙ infirmitas recederet,& tangebat ęgros, sic fuit de leproso supra in litera,quia Christus tetigit eum,& dixit mundare,& sanatus est,& quia Matthęus nō dixerat hic,nisi de verbo Lucas suppleuit,ꝙ imponebat eis manus.nam vt dicit Beda ista est ꝺditio beati Lucę ꝙ ea quæ alij dixerunt solet omittere, & quæ non dixerunt supplere,& simile patet hic de socru Simonis, quia Matthæus dixit, quòd tetigit manum eius,& dimisit eam febris,& non expressit, quòd aliquid locutus fuisset, Lucas autem expressit solum, quòd locutus est, & non quòd tetigit eam dicens, & stans super illam imperauit febri, & dimisit illam. ita ergo hic econtrario, quia Matthæus dixit verbo curatos Lucas dixit singulis manus impositas, vt videatur, quòd ille voluerit supplere, quod Matthæus defuit.

Secundo pōt dici,ꝙ Chrs sanauit quosdā solo verbo,&

bo,& alios per manus impositionem. Nam isti male habentes erant duplices. Quidam enim erant arreptitij, & alij erant ægri, arreptitios solo verbo sanabat. Aegros autem manus imponendo, & hoc videtur esse verius, & magis consonans literæ, quia dicitur supra in litera,& eijciebat spiritus verbo, & omnes male habentes curauit, & sic distinguitur inter arreptitios,& male habentes, & ly verbo refertur solum ad eijcere spiritus, sic etiam Lucæ quarto,dicitur omnes qui habebant infirmos varijs languoribus ducebant illos ad eum, & ille singulis manus imponens curabat eos,& sic apparet,quòd Lucas non loquitur, nisi de languentibus, & non de arreptitijs, qui non dicuntur ægri, nec languentes, & istud videtur tenẽ G dum. Causa quare Christus eijciebat spiritus solo verbo, languores autem tangẽdo curabat est conditio ipsius rei.nam ęgritudo est in corpore, & interdũ est,vel apparet in superficie corporis, sicut est lepra,& febris,tangebat ergo Christus tunc ægros, quia videbatur tangere corporaliter ipsam ægritudinem, & realiter illam manibus suis expellere ad ostendẽdum dignitatem naturæ suæ humanæ quæ erat quasi organum deitatis,vt dicunt Damascenus,& Cyrillus, & etiam quia per hoc ostendebatur,quòd ipse Christus erat,qui istos morbos expellebat,in arreptitijs autem nullum malum est,nisi quòd dęmon eos exagitat,sic dicitur primo Regum decimosexto,spiritus Domini malus exagitat te,& quia dęmon est spiritus,& non H potest tangi: ideo non videbatur conueniens signũ curationis tangere arreptitium, sed quia est dęmon substantia spiritualis, & intelligens conuenienter sermo dirigitur ad eum,vt exeat,& hoc apparet, quia licet Christus multos arreptitios legatur sanasse nunquam legitur,quòd aliquem eorum tangeret ad hoc ꝙ sanaret,sed solum comminabatur spiritibus, vt patet in litera,& Mar.primo,& nono,& Lucę quarto,& in multis locis,aliquos tamen eorum tangebat postquam curati erant,sicut fuit Marc.nono, de quodam iuuene,a quo cum eiecisset dæmonium factus est, sicut mortuus, ita vt multi dicerent mortuus est: Christus autem tenens manum eius eleuauit eum, & surrexit.

An Christus sanauerit omnes male habentes ad se adductos, vel solum aliquos eorum. Et quomodo fides operabatur in eis. Quæst. XLIX.

QVAERETVR an Christus nunc sanauerit omnes male habentes adductos ad se, vel solum aliquos eorum.

Aliqui dicunt, quòd omnes sanauit, quia dicitur supra in litera, & omnes male habentes curauit, & Lucæ quarto, dicitur omnes, qui habebant infirmos varijs languoribus ducebant illos ad eum, at ille singulis manus impones curabat eos,nemo ergo fuit, qui non sanaretur.

Sed objcietur,quia Marc.primo, dicitur cum occidisset Sol afferebant ad eum omnes male habentes & dæmonia habentes, & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam, & curauit multos,qui vexabantur varijs languoribus, & dæmonia multa eijciebat, & sic non sanabat omnes languentes, nec omnes arreptitios,sed quosdam. K

Dici potest vno modo, quòd Christus non sanauit nunc omnes male habentes in vrbe Capharnaũ, sed multos eorum, sicut dicit Marcus, & tamen Matthæus, & Luc. dixerunt omnes ad modum loquendi Scripturę, quia solet dicere omnes pro multis: Genes.quadragesimoprimo, omnes prouinciæ veniebant in Aegyptum, vt emerent escas, & tamen manifestum est,quòd non poterant de omnibus partibus orbis venire ad Aegyptum tempore famis pro cibis,quia non sufficisset Aegyptus toti orbi pro vnadię, & etiam quia non erat possibile de toto orbe venire in Aegyptum, sic etiam Ierem.nono, omnis frater supplantas supplantabit, & omnis amicus fraudulenter inceder, & tamen non est verum hoc vniuersaliter, sed solum de multis. Aliter potest dici,& melius, quòd Christus sanauerit omnes male habentes, quod patet, quia qñcunque litera põt seruari in rigore verborum non debet trahi ad alienum sensum. Cum ponitur vniuersaliter debet intelligi vniuersaliter, nisi appareat aliqua causa pp quam non posset vniuersaliter accipi, quia aliàs si liceret nobis ex arbitrio nostro mutare vniuersale in particulare exponendo periret tota certitudo Scripturæ,& tñ nihil obstat adhoc, ꝙ intelligatur vniuersaliter sanatos ægros, sicut vniuersaliter ponitur:ergo debet sic intelligi.

Secundo patet per quandã regulam gñalẽ datã ad ꝑcordãdum varia loca Scripturæ.s.ꝙ si in varijs locis Scripturę eadẽ res enarretur,& in vno ponantur plura ꝙ in alio, debet dici verum esse quod continet Scriptura, quæ superaddidit, vt si alicubi dicatur, quòd fuerunt mille homines in vno bello, & alibi dicitur, quòd fuerunt sex millia,& non mille solum, & hoc modo vtraque Scriptura vera est,quia si sex millia sunt, mille sunt,si autem stetur Scripturę minora dicenti erit falsa ea quæ plus dixit,& tamen neutra potest esse falsa:ergo oportet stare plus dicenti, sic est hic,quia Matthęus & Lucas dixerunt omnes male habentes curatos Marc.dixit multos: ergo stabitur Matthæo,& Lucę plus dicẽtibus.nam si omnes curauit multos curauit,& non ecõtrario.

Tertio patet,quia omnino est verisimile,ꝙ omnes curauerit, quia viri de vrbe Capharnaum viderant quomodo Christus ꝑponte sanabat languentes,& frequenti die recessurus erat, vt ostensum est, supra q. 47. verisimile est,quòd omnes infirmos offerrent ei, sic etiam dicitur Mar.primo:nam licet dicitur, quòd sanauit multos, dicitur tamen, quòd afferebant ad eum omnes male habentes. non est autem verisimile, quòd aliqui infirmi offerrentur Christo, quos ipse non sanaret, quia vel illi haberent fidem,vel non, si haberent fidem sine dubio sanaret eos,quia fides merebatur obtinere sanitatem: sic enim ipse dixit Lucæ septimo, fiat tibi, sicut credidisti, & iterum fides tua te saluam fecit: si autem non crederent,ipse adiuuaret incredulitatem eorum increpans eos, vt crederent, & sic sanaret ipsos, sic dicitur Marc.nono, de quodam qui obtulit Christo filium suum male habentem dicens, Domine si quid potes adiuua nos, Christus autem dixit si potes credere omnia possibilia sunt credenti, & ille ait, credo Domine adiuua incredulitatem meam, & tunc sanatus est filius eius: ita ergo fieret de habitatoribus Capharnaum, etiam non est verisimile, quòd Christus aliquos relinqueret nunc incuratos curando alios, quia cum nouiter inciperet facere miracula putaretur quod ex impotentia proueniebat, quia aliquos posset sanare, & alios non: sic enim patet Ioannis vndecimo, quando Christus audito, quòd Lazarus esset mortuus, fleuit coram Iudæis, & illi per hoc putantes, quòd non poterat eum suscitare dixerunt, non poterat iste, qui aperuit oculos cęci facere, vt hic non moreretur. erat tamen inconueniens, quòd nunc putaretur aliqua impotentia in Christo antequam plenè ab omnibus cognosceretur eius virtus in faciendo miracula: ideo etiam in nunc non crederent plene isti languentes ipse suppleret incredulitatem eorum, & sanaret eos. ideo dicendum

dicendum est, quòd omnes languentes de vrbe Capharnaum sibi oblatos Christus nunc sanauit. A

Quare Matthæus allegauit auctoritatem Isaiæ. Quæst. L.

QVAERETVR, quare Matthæus allegauit hic auctoritatem Isaiæ.

Dicunt quidam, quòd fuit hoc ad tollendum incredulitatem quorundam, cum dixerit hic Matthæus, quòd omnes male habentes Christus sanauit, sicut dicit Chrysostomus super Matthę. ne autem magnitudo miraculi incredulitatem immittat si tantam plebem, & varias ægritudines vno temporis momento curauit, inducit Prophetam attestantem his,quæ fiebant: ideo subdit, vt adimpleretur, quòd dictum est per Isaiam. B

Aliter potest dici,& melius, quòd Matthæus fecit hoc,quia consuetudo sua est vbicunque aliqua auctoritas veteris testamenti occurrit, quæ potest probare facta Christi,allegare illam in testimoniũ,& quia hic ista auctoritas Isa.erat ad propositum allegauit eam, & patet hoc,quia Mar.primo,& Lucæ quarto, ponitur istud miraculum quod habetur hic, & tamen ipsi nihil allegant. sic etiam in multis alijs locis Matthęus allegat dicta Prophetarum, in quibus alij Euangelistæ nihil allegant: ideo apparet, quòd istud sit proprer specialem consuetudinem Matthæi. Causa huius est, quia Matthæus scribebat Iudæis Euangelium C istud,vt dicit Hieronym.supra in Prologo,qui incipit. Plures fuisse. & quia Iudæi valde recipiebant dicta Prophetarum, fuit nimis solicitus vbicũque poterat ad concordiam gestorum Christi allegare dicta Prophetarum, vel totius sacræ Scripturæ, quia per hoc Iudæi faciliter crederent Christum esse Messiam promissum in lege, sic Christus innuit Ioan. quinto, dicens scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere,& illę sunt,quę testimonium perhibent de me. Alij autem Euangelistæ non scripserunt specialiter Euangelia genti Iudæorum: ideo non curauerunt allegare auctoritates veteris testamẽti,sicut Matthæus,nisi quando Christus illas allegat, quia tunc oportet, quòd ipsi illas scribant,& ideo solus Matthæus allegauit hic auctoritatem Isaiæ. D

Quomodo Matthæus allegauit hic auctoritatem Isa. cum non videatur ad propositum. Quæst. LI.

QVAERETVR quomodo Matthæus allegauit hic istam auctoritatem Isa.cum non videatur esse ad propositum: nam in ea agitur de passione Christi, Per quam peccata nostra abstulit, & non de sanitate corporalium ægritudinum, sic dicit Hilarius passione corporis sui secundum prophetarum dicta infirmitates humanæ imbecillitatis absorbuit.

Aliqui dicunt,quòd licet ista auctoritas non conueniat in sensu huic loco induxit tamen eam Matthæus propter aliqualem adaptationem. E

Alii dicunt,quòd intelligitur de liberatione a peccatis, quia tamen infirmitates plerunque propter peccata eueniunt,ex liberatione a peccatis resultabat liberatio ab infirmitatibus corporis,sic dicit Chrysostomus in Homilia: hoc autem de peccatis magis à Propheta dictum esse videtur, qualiter igitur Euangelista de ægritudinibus hic exponit? & respondet quòd vel historiæ huic testimonium adapta uit, vel ostendit, quoniam plures ægritudinum ex peccatis sunt animarum.nam & ipsa mors a peccatis habet radicem.

Aliter dicendum est, & melius, quòd Matthæus induxit istam auctoritatem eo quòd facit ad propositum, quia licet intelligatur principaliter de liberatione a peccatis,tamen etiam intelligitur de sanitate ægritudinum,quia potest eadem scriptura habere simul duos sensus literales, vt ostensum fuit supra in expositione literæ.Matthæus autem induxit eam hic in sensu minus principali,scilicet,de sanitate ægritudinum,& dixit ipse infirmitates nostras accepit, idest,abstulit,quia vt dicit Rabanus, accepit infirmitates nostras non,vt sibi haberet,sed vt nobis auferret, & tamen etiam verum est, quòd Christus accepit in corpore suo infirmitates nostras, idest, defectus naturæ humanæ, vt per hoc liberaret nos ab omnibus defectibus, sic dicit Remigius humanæ naturæ infirmitatem ad hoc susċepit,vt nos infirmos faceret fortes atque robustos.

An Christus accepit omnes infirmitates nostras in suo corpore. Et quòd est duplex defectus, scilicet, spiritualis, & corporalis. Et omnes defectus spirituales in duo consistunt.item duplices sunt defectus corporales. Quæst. LII.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd Christus in corpore suo accepit infirmitates nostras an accepit omnes, vel quas illarum accepit.

Aliqui dicunt,quòd debuit omnes accipere, quia ad Hebræ.2.dicitur ꝙ debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fieret,misericordia tamen respicit omnem miseriam: ergo debuit omnes defectus nostros assumere. Item dicit Damascenus, quod est inassumptibile est incurabile, sed ipse Christus venerat curare omnes defectus nostros: ergo debuit omnes assumere. Item humilitas Christi manifestatur susċipiendo defectus nostros, & tamen ipse humiliatus est quantum humiliari potuit, vt dicit Bernar.ergo omnes defectus nostros accepit.Item omnes defectus æqualiter repugnãt Diuinæ maiestati: si ergo aliquos susċepit eadem ratione omnes susċipere debuit. Item Christus curauit naturam nostram infirmam per gratiam,& infirmitatem quam accepit, & tamen ipse accepit omnem gratiam, quia datus est ei spiritus, & non ad mensuram Ioan.3. ergo etiam debuit omnem infirmitatem assumere.

Dicendum, ꝙ Christus non assumpsit oẽs defectꝰ hoĩm,sed accepit omnes defectus naturæ humanæ. Pro quo sciendũ, ꝙ Chrs assumpsit defectus nostros solum inquantũ fuerunt sibi necessarii ad hoc, ꝙ curaret nros defectus.nã alias defectus nõ est aliquid appetibile ad hoc,ꝙ Chrs vellet defectum assumere, & quia quidã de nris defectibus non erant necessarij ad sanandũ nos,sed potius repugnabant,nõ debuit Chrs assumere oẽs. Sunt aũt defectꝰ qdã spũales, & alii corporales.Spũales qdẽ,vt ignorantia pctrn,pnitas ad malum difficultas ad bonũ.corporales aũt,vt fames, & sitis,dolor,& morbi. De spũalibus dicẽdũ, ꝙ Chrs nõ accepit illos:nõ.n.poterat,quia Chrs est Deus,& hõ: iõ impossibile erat ipsũ aliqd ignorare,nec ẽt erat possibile ipsum peccare,quia ipse est tota essentia bonitatis,& regula morũ,& cõsequenter impossibile erat ipsum esse ꝓnũ ad malum,& difficilẽ ad bonum:nã dato, ꝙ Chrs fuisset purus homo: si tũ fuisset datus ad mysterium nostræ redemptionis non fuisset in eo aliquis defectus spiritualis, quia omnes isti defectus repugnant plenitudini gratiæ, quæ in Christo fuit Ioannis primo, vnigenitum a patre plenum gratię, & veritatis. Consistunt autem omnes defectus spirituales in duobus.s.in ignorantia, & peccato, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

pertinent ad duas partes ſpiritus noſtri, ſcilicet, intellectum, & voluntatem, & neuter fuit in Chriſto. De ignorantia patet, quia potius in eo fuerunt omnes theſauri ſcientię, & ſapientiæ Dei abſconditi ad Coloſſ. 2. De peccato patet prima Pet. 2. qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.

Duplices ſunt defectus corporales.

De defectibus corporalibus dicendum, quòd quidam ſunt pure naturales, & alij ſunt propter peccatum. De primis, patet, vt eſt indigentia cibi, & potus. nam etiam ſi homo nunquam peccaſſet cibo, & potu indigeret, & eis vteretur: ideo antequam Adã peccaret Deus dixit ei, quòd comederet de omni ligno Paradiſi Geneſ. ſecundo, hic tamen licet eſſet indigentia cibi non eſt pœna aliqua, quia non eſſet fames, nec ſitis, nam erant omnis cibus, & potus in promptum, ita vt ſumeret antequam eſuriret, & ſitiret, vt dicit Auguſtinus, & oſtenditur ſecundo Sen. ten. diſtinct. vigeſima: iſtos autem defectus Chriſtus accepit, quia cibo, & potu indigebat, & eis vtebatur, ad iſtos etiam pertinet ſomnus, quia etiam ſi homo nunquam peccaſſet aliquando dormiret quod etiam fuit in Chriſto, ſic dicitur infra in litera ipſe vero dormiebat, & ſuſcitauerunt eum dicentes, Domine ſalua nos. Alij ſunt defectus prouenientes ex peccato, & hoc eſt generale quantum ad omnes pœnalitates. Sed iſtæ ſunt duplices. Quædam ſunt generales ad omnes homines, vt fames, ſitis, dolor, triſtitia, fatigatio, mors: iſta autem fuerunt in Chriſto. nam eſuriebat interdum, ſicut quando iuit ad ficulneam, & non inuenit in ea, niſi folia infra vigeſimo primo: Mar. duodecimo, interdum autem triſtabatur infra vigeſimoſexto: triſtis eſt anima mea, patiebatur etiam, & moriebatur. Iſti defectus fuerunt neceſſarij in Chriſto propter duo. Primo, vt nos redimeret: nam per paſſionem ſuam redempturus erat nos: Iſa. 53. vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. non tamen poterat pati, niſi eſſet paſſibilis: ideo neceſſe erat, quòd eſſet paſſibilis, & mortalis. Secundo fuit hoc ad oſtendendum veritatem naturæ humanæ, quia iſti defectus conſequuntur totam naturam in ſtatu iſto, & ſi Chriſtus non habuiſſet eos putaretur non eſſe verus homo, & conſequenter non eſset Meſſias: ideo oportuit, quòd omnes iſti defectus in eo apparerent.

Alij ſunt defectus corporales nõ gñales, vt morbi, & deformitas corporum, & ſimilia accidentia, quæ conſequuntur aliqua indiuidua, & non totam ſpeciem. & de iſtis dicendum, quòd non fuerunt in Chriſto: non enim fuit in eo aliqua corporis monſtruoſitas, quia iſta prouenit ex malitia materiæ, vel ex defectu virtutis formatiuę, & tamen virtus formans corpus Chriſti fuit diuina, in qua non eſt defectus, materia autem corporis eius fuit purus ſanguis virginis: ideo non fuit monſtruoſitas aliqua in eo, morbi autem, vt quidam dicunt non fuerunt in Chriſto, quia iſti accidunt ex indebito regimine quod in Chriſto eſſe non potuit, ſic dicit Nicol. & tamen iſtud non ſtat, quia etiam ſiquis per totam vitam regatur iuxta conſilium Medicorum incidet interdum in aliquos morbos ſaltem leues, quia cum corpus humanum ſit corruptibile neceſſe eſt, quòd interdum ſequantur in eo aliquę corruptiones, quia aliàs poſſet tolli quod naturale eſt per regimen medicorum quod falſum eſt. Dicendum ergo, quòd Chriſtus nullum morbum vnquam paſſus eſt, nec aliquos defectus conſequentes ſolum indiuidua, non quidem propter conditionem regiminis, ſed quia noluit aſſumere iſtos defectus: erat enim in poteſtate Chriſti aſſumere de natura noſtra id quod vellet cum eſſet Dñs naturæ, niſi in illis, quæ ſe neceſſario conſequuntur, quia ibi aſſumpto vno neceſſe eſt alterum aſſumi, vt ſi homo eſt corporeus, eſt & rationalis, defectus autẽ prouenientes ex peccato, ſiue ſint generales, ſiue nõ, non ſe habent neceſſario ad humanam naturam: nõ poterat a Chriſto aſſumi ſine illis, quia tamen fuiſſet inconueniens ſi Chriſtus non aſſumpſiſſet defectus generales propter duas cauſas ſuprapoſitas: ideo aſſumpſit illos, defectus autem non generales, qui cõſequuntur ſola indiuidua non fuerunt Chriſto neceſſarij ad aliquid, quia defectus noſtri non erant Chriſto neceſſarij, niſi vt per eos poſſet pro nobis pati, & oſtendere in ſe veritatem naturæ humanę, ſed hæc fieri poterant ſine defectibus conſequentibus indiuidua per ſe ſolas pœnalitates generales: ideo Chriſtus nihil aſſumpſit de defectibus noſtris, niſi defectus generales conſequentes totam ſpeciem, ſiue hoc ſit ex conditione naturæ, ſiue pro peccato.

Ad primum dicendum, ꝙ Chriſtus debuit fratribus per omnia aſſimilari. ſ. quantum ad illa, in quibus cõueniũt omnes fratres, & iſti ſunt defectus generales. nam ſicut fuit ſimilis omnibus in natura ſpeciei, ita aſſumpſit defectus pertinentes ad totam ſpeciem, & non defectus particulares, nec defectum gratiæ.

Ad ſecũdum dicendum, ꝙ Chriſtus aſſumpſit quid fuit aſſumptibile, & curabile, defectus aũt non ſunt curabiles, ſed natura eſt, quæ curatur de defectibus: & ideo quantum ad hoc ſatis erat, ꝙ aſſumeret totam naturam, vt totam curaret, & non oporteba, ꝙ aſſumeret omnes defectus. Aliter poteſt dici, ꝙ aſſumpſit omnes defectus, quia aſſumendo gñales oẽs aſſumpſit cum ex naturę paſſibilitate prouenianteos particulares defectus, vt febris, & cęteri morbi.

Ad tertium dicendum, ꝙ Chriſtus debuit humiliari quantum decenter potuit, non tamen fuit decẽs ꝙ ipſe, qui venerat alios in gloriam adducere ad Heb. 2. pateretur defectum gratiæ, & gloriæ, etiam nõ erat decens, ꝙ ille, qui venerat alios integros reddere, defectum pateretur in illis, in quibus cęteri integri erant: nam ſicut Chriſtus aſſumpſit defectus gñales, ſi ita debuiſſet aſſumere defectus conſequentes indiuidua, nullus homo fuiſſet in toto orbe tam defectuoſus, ſicut ipſe, quia nemo eſt cui omnes defectus particulares hominum accidant, & ſic fuiſſet Chriſtus peſſimum monſtrum quod erat inconueniens, & per hoc minueretur auctoritas eius, & eſſet hominibus contemptibilis, & impediretur ad ea quę facere debebat: ideo non debuit aſſumere defectus cõſequentes indiuidua. Ad quartum dicendum, ꝙ oẽs defectꝰ ſunt æqualiter indecentes Deo quantum ad naturam ſuã, quia in diuina natura nullus defectus eſſe poteſt, & cunq; daretur in eo faceret Deum non eſſe Deum, & tñ in natura humana aſſumpta non ſunt æqualiter oẽs indecentes, quia defectus gñales non ſunt indecentes, ſed potius neceſſarij, defectus aũt particulares ſunt indecentes, vt oſtenſum eſt. Ad quintum dicendum, ꝙ cum Chriſtus curauerit naturam noſtram per gratiam non debuit aſſumere defectus repugnãtes plenitudini gratiæ, & ſic non oẽs aſſumeret, etiam cũ Chriſtus venerit ad curandum noſtros defectus debuit eſſe maior nobis quantum ad perfectiones, ſed nõ quantum ad defectus: ideo non oportuit, ꝙ Chriſtus aſſumeret omnes defectus noſtros, ſed ſolum, quòd aliũ meret illud per quod poſſet omnes ſanare.

Videns autem Ieſus turbas multas circũ ſe iuſſit diſcipulos ire trans fretum. Et accedens vnus ſcriba ait illi. Magiſter ſequar te quocunque ieris. Et dicit ei Ieſus. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. Alius autem de diſcipulis eius ait illi. Domine permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum. Ieſus autem ait illi. Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

Videns. Ex doctrina, & miraculis Chriſti prædictis ſequitur hic aliquorum conuerſio ad ipſum, & diuiditur in duo, quia primo ponitur receſſus Chriſti ad deſertum locum. Secundo ipſius, & conuerſorum ad ſe colloquium ibi. *Et accedens vnus.* Circa primum dicitur. *Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe.* Ideſt, in circuitu ſuo: nam plurimi conueniebant ad eum pp miracula, q̃ faciebat, & dicebat. *Iuſſit diſcipulos ire trãs fretum.* Noluit manere cum turbis, & ad hoc iuſſit diſcipulos trans fretare: erat enim Chriſtus apud mare Galilææ quod vocatur fretum, quia paruum mare eſt, quod magis vocatur lacus, vel ſtagnum Geneſaret apud illud enim Chriſtus prædicabat. nam & ciuitas Capharnaum, in qua ante hoc erat, vt patet ſupra in litera, iuxta illud mare eſt.

An Chriſtus erat in Capharnaum quando fecit ea, quæ dicta ſunt in litera. *Quæſt. LIII.*

QVAE RETVR an iſtud quod hic dicit fuerit in vrbe Capharnaum, in qua Chrs erat quando fecit ea, quæ habentur ſupra in litera. Dicendum, ꝙ non erat ibi, quia nõ exiebat de vrbe, quod ſatis apparet ex verbis ſuis cum dicat diſcipulis, ꝙ vadant trans fretum, in quo innuitur, ꝙ in litore maris erat quando iſtud dixit. Aliqui autem putant, ꝙ erat in vrbe Capharnaum, quia dicitur ſupra in litera, ꝙ veſpere facto obtulerunt ei dæmonia habentes, & Lucæ 4 dicitur omnes, qui habebant infirmos ducebant illos ad eũ, & Mar. 1. dicitur & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam: hic autem dicit, ꝙ videns turbas iuſſit ire trans fretum, ideo putant, quòd iſtæ turbę erant, & conuenerant ad eum in vrbe Capharnaum, ſed falſum eſt, quia hic innuitur, ꝙ Chriſtus iuſſit diſcipulis ire trans fretum, vt deuitaret turbas, & tamen illas turbas, quæ conuenerunt ad eũ in Capharnaum non deuitauit, ſed ſanauit omnes languentes, quos obtulerunt ei, vt patet hic, & Lucæ 4. ergo non erant iſtæ turbæ, ſed aliæ, quæ conuenerunt ad Chriſtum in vrbe Capharnaum, quia tamen Matthæus nihil hic interpoſuit putant aliqui, ꝙ fuerint eędem turbæ, ſed non fuerunt. nam ſæpe ſacra Scriptura videtur facere aliquam narrationem continuã, & tamen omittit multa inter media, quę ex alijs locis requirenda ſunt.

An eadem die, qua Chriſtus ſanauit infirmos in Capharnaum iuſſit diſcipulis transfretare. Et quare ipſe iuit in deſertum locum. *Quæſt. LIIII.*

QVAERETVR an eadem die, qua Chriſtus ſanauit infirmos in Capharnaum iuſſit diſcipulis transfretare.

Dicendum, quòd non, quia ſicut dicitur ſupra in litera, & Mar. 1. & Lucæ quarto, conuenerũt turbæ ad Chriſtum in Capharnaum poſt Solis occaſum, & tunc ſanauit infirmos eorum manſitque ibi eadem nocte: nam iam non erat tempus eadem die trans fretandi, & magis innuitur Lucæ 4. vbi poſtquã dicitur cum occidiſſet Sol omnes, qui habebant infirmos ducebant illos ad eum ſubditur, facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & Marc. 1. dicitur, & diluculo valde ſurgens egreſſus abijt in deſertum locum, & ſic patet, ꝙ illa nocte dormiuit in Capharnaum, & ſequenti die receſſit inde.

Dicendũ etiam, ꝙ iſtę turbæ non conuenerunt ad eum ſequenti die poſtquam fuit in Capharnaum, ſed aliquot diebus interpoſitis, ſic patet, quia Mar. 1. dicitur, ꝙ diluculo ſurgens abijt in deſertum locum, & ſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant, & dixit eis Chriſtus eamus in proximos vicos, vt ibi prædicem. & ſequitur, & erat prædicans in ſynagogis eorũ, idem dicitur Lucæ 4. ergo poſt exitum de Capharnaum non trans fretauit immediate, ſed iuit ad loca proxima, & prædicabat ibi, & poſtea transfretauit. Matthæ. tamen omiſit hic ea, quæ Mar. & Luc. expreſſerunt, ſic dicit Auguſt. lib. de concor. Euangeliſtarũ. ſ. manifeſtum eſt autem alium eſſe diẽ, quo iuſſit ire trans fretum, non eum, qui ſequitur illum, in quo ſocrus Petri ſanata eſt, quo die Mar. & Luc. eum in deſertum exiſſe affirmant.

Sed obijciet, ꝙ ſequenti die poſt exitũ de Capharnaum iſtę turbę conuenerint ad eum, quia Lucæ 4. poſtquam dicitur cum Sol occidiſſet &c. ſequitur facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt vſque ad ipſum. iſtæ ſunt turbæ, de quibus dicitur Mar. primo, quòd Petrus dixit omnes quęrunt te, & dicitur Lucæ quarto, quòd iſtæ turbę detinebant illum ne diſcederet ab eis, ſcilicet, volentes tenere eum in vrbe Capharnaum, quia viderant mirabilia, quæ ibi fecerat, & ipſe ait. & alijs ciuitatibus oportet me Euangelizare regnum Dei. & ſequitur, & erat prædicans in ſynagogis Galilææ, & hic non iuſſit Chriſtus diſcipulis ire trans fretum ſequenti die, ſcilicet, die qua exiuit de Capharnaum, ſed interpoſitis aliquibus diebus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Christus visis turbis iussit discipulis ire trans fretum, Quæst. LV.

QVAERETVR, quare Christus visis turbis iussit discipulis ire trans fretum.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, vt vitaret gloriam humanam, quia videbāt eum facere multa mirabilia, & noluit manere corā eis, instruens nos per hoc in operibus nostris ostentationem vitare, sic dicit Chrysostomus in Homilia: Christus non solum corpora curabat, sed & animam emendabat, & veram sapientiam monstrare voluit, non solum ęgitudines soluendo, sed etiam nihil ad ostentationem faciendo, ideo dicitur videns autem turbas iussit ire trans fretum.

Secundo fuit ad vitandum inuidiam Iudæorum, quia licet turbæ bono animo Christum quærerent, erant aliqui maleuoli, qui de mirabilibus Christi tristabantur, & illos Christus voluit deuitare cedens inuidiæ eorum ad tempus, sic dicit Chrysostom. in Homilia, scilicet, iussit discipulis ire trans fretum inuidiā Iudaicam mitigans, & docens, nihil nos ad ostentationem facere, sic fuit ante hoc viuente Ioanne Baptista, & prædicante, quia cum Christus tunc prædicare inciperet Pharisęi dicere incęperunt, quòd plures discipulos Christus faceret quàm Ioan. quod Christus audiens recessit de Iudæa vbi erat Ioan. & venit in Galilæam Ioan. quarto.

Tertio fuit hoc ad vitandum importunitatem turbarum, quia videntes Christum tanta mirabilia facere adhærebant ei, ita vt ipsum comprimerent: ideo quādo vidit multas turbas apud se iussit discipulis ire trans fretum, sic dicit Remigius, hoc fecit volens turbarum importunitatem declinare: erant enim ei affixi, & admirantes eum, & videre ipsum volentes: quis enim discederet a talia miracula operante? quis non in facie eius simplicitatem vellet videre, & os talia loquens?

Quarto fuit ad vitandum applausum populi, & honorem, quem forte vellent sibi tribuere, sic dicitur Ioan. sexto, postquam Christus miraculose saturauit turbas, quòd cum cognouisset, quòd venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit in mō tem ipse solus.

Quinto fuit ad erudiendū prædicatores: fuit enim Christus prædicator, quia ad hoc missus fuerat Mar. primo, & Lucæ quarto, & quia prædicator non debet semper esse cum turba, nec semper ab illa sequestratus, vt ostensum est supra quarto capitulo: Christus per exemplum manifestauit hoc innuens, quòd aliquando manendum erat cum turbis, & aliquando oportebat fugere eas.

Sexto fuit forte ad habendum aliquam quietem, vel recreationem temporalem, quia turbæ interdum ita Christum occupabant, quòd non erat ei locus ad capiendum cibos Mar. sexto, venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim, qui veniebant, & redibant multi, & nec manducandi spacium habebant.

Septimo fuit hoc ad orandum in locis remotis, & ita fuit nunc. nam Mar. primo dicitur, quòd diluculo surgens abijt in desertum locum ibique orabat, & in hoc prędicatores instruit ad orationem sæpe recurrere, vt quod non possunt legendo orandò saltem accipiant, & intelligant, & sic Christus propter multa voluit recedere a turbis, & quando recessit non aspere expulit turbas quasi contemnens eas, vel indignatus eis: nam non dixit turbis, ꝙ recederent, sed discipulis iussit transfretare. sic dicit Chrysostom. in Homilia, vide qualiter turbas modo similiter abijcit, vt non offendat. non enim dixit recedite, sed vltra discipulos iussit abire, spem dans turbæ eundi etiam illuc.

Et accedens. Hic ponitur conuersorum ad Christum colloquium, & agitur hic de duobus, scilicet, de vno scriba quem repulit, & de vno discipulo quem recepit. Et dicitur. *Et accedens vnus scriba.* Scriba est nomen sapientis. nam apud Latinos viri periti sapientes vocantur, apud Iudæos autem scribæ, & apud Persas Magi, vt ait Remigius iste scriba accessit ad Christum, vt singulariter ei loqueretur.

Et ait Magister sequar te quocunque ieris. Per hoc innuebat, quòd vellet esse discipulus eius, & sequi eum in omni loco: ista enim erat differentia discipulorum Christi, & turbarum, quia turbæ ad tempus sequebantur Christum, & postea recedebant: Discipuli autem inseparabiliter adhærebant ei. *Dicit ei Iesus,* non enim recepit eum, & ideo sequuntur verba obdētia, quòd non conueniat illi scribę, sequi Christum, iuxta intentionem suam.

Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos. Quasi dicas, tu vis sequi me propter aliqua temporalia lucra sed non est locus, quia ego nihil possideo: nam etiā volucres cœli, & vulpes plura possident quàm ego, cum vulpes habeant foueas, & volucres nidos, ego autem nihil habeam.

Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Idest, ego. vocat enim seipsum filium hominis, quia verus homo erat de homine natus, scilicet, de Virgine: nam licet esset verus Deus, Iudæi tamen non cognoscebant adhuc eum, vt Deum, sed vt hominem: ideo hominis filium se vocabat, & dixit non habet vbi reclinet caput, ideſt, saltem caput ad innuendum, ꝙ minus habet quàm vulpes, & volucres, quia vulpes in foueis suis spacioſe manent, volucres autem in suis nidis totę capiuntur, ego vero etiam vbi solum caput ponam non habeo, quantomagis totum corpus, dicit de hoc Chrysostomus aspice qualiter pauperitatem quam Dominus docuerat operibus demonstrauit: non enim erat ei mensa, non candelabrum, non domus, nec quodcunque aliquid talium. De paupertate Christi dicetur forte Lucæ nono: vel ibi remittitur ad alia. *Alius autem de discipulis eius ait illi.* Hic ponitur ille, quem Christus acceptauit, licet petitionem eius pro nunc non consensit. & dicitur alius de discipulis eius, in quo innuitur, quòd scriba, de quo supra dicitur nondum erat Christi discipulus, sed fieri volebat, iste autem, de quo hic dicitur iam erat discipulus quod satis apparet ex eorum petitionibus, quia scriba dicit sequar te, ideſt, volo sequi te, alius autē petiit a Christo licentiam dicens permitte me ire, & sepelire patrem meum, & tamen si nondum esset Christi discipulus non oportebat, quòd licentiam peteret, quia iure suo ire poterat, quo vellet. *Domine permitte me primum ire, & sepelire patrem meum.* Ideſt, antequam sequar te inseparabiliter, permitte me ire ad sepeliendum patrem meum, quasi dicat, postea veniam, & sequar te semper. *Iesus autem ait illi sequere me.* Ideſt, non cedo tibi licentiam recedendi saltem ad tempus, sed volo, quòd sequaris me semper, scilicet, inseparabiliter. *Et dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Quasi dicat non est iusta causa tibi petendi licentiam, vt sepelias patrem, quia alij sepelient eum, & dicitur dimitte mortuos, scilicet, mortuos in peccato, vel in incredulitate sepelire mortuos suos, ideſt, cognatos suos nō credentes naturaliter, quasi dicat. ego elegi te ad vitam æternam, & vt hic prædices regnum Dei: ideo propter carnales occupationes non est iustum te impediri, quia alij cognati tui sunt, qui sunt mortui, ideſt, in incredulitate, & peccato manentes, & non sunt electi ad hoc ministerium: ideo illi potenter sepelire

sepelire patrem tuum, qui est cognatus eorum, & alios cognatos suos naturaliter morientes, qui dicūtur mortui sui, ideſt, mortui pertinentes ad eos, quia propter cognationem pertinet ad ipsos specialiter exhibere eis officium funeris, vt innuitur Leui. decimo, & magis vigesimoprimo.

Quando fuit istud quod habetur hic. Quæst. LVI.

QVAERETVR quando fuit istud quod habetur hic, an fuit postquam Christus iussit discipulis ire trans fretum, & an immediate post hoc, vel quo tempore.

Dicendum, quòd non apparet ex litera: nam Luc. qui etiam ista refert non continuat ea cum præcedēB tibus, quia illud quod habetur supra de factis Christi in vrbe Capharnaum habetur Lucæ quarto, quod autem ponitur hic de scriba, & alio discipulo habetur Lucæ nono, potest tamen dici, quòd Christus videns turbas circa se iussit discipulis ire trans fretum, & post hoc, siue postquam transfretauerunt, siue ante quam transfretarent acciderunt ista, quæ habentur hic, & istud est conuenienter dictum, vt teneatur ordo, quem ponit hic litera. & videtur potius dicendum, quòd acciderunt ista inter mandatum Christi de transfretando, & trans fretationem, quàm post illam, quia sic habet ordo literę: nam supra dicitur, quòd iussit discipulis ire trans fretum, & deinde pronuntur, quæ dicta sunt de scriba, & alio discipulo, C & postea dicitur infra in litera, & ascendente eo in nauiculam secuti sunt eum discipuli eius, & sic post hæc fuit transfretatio, & hoc tenet Remigius dicens quid inter iussionem Domini de transfretando, & transfretationem gestum sit Euangelista studuit manifestare cum ait, & accedens vnus scriba ait &c. & hoc etiam innuitur Lucæ nono, scilicet, factum est ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum, sequar te quocunque ieris. & sic innuitur, quòd postquam iussit transfretare antequam realiter transfretarent dum ambularet in via forte ad transfretādum D accederunt hæc: ita enim fuit in veritate: sic dicit Origenes concordans Luc. & Matthæ. scilicet, quod autem Matth. dicit tunc istud gestum quando iussit, vt irent trans fretum Luc. vero ambulantibus illis in via non est contrarium: quia viam vtique ambulabant, vt venirent ad fretum.

Quare Christus non recepit scribam hunc ad discipulatum suum cum ille hoc peteret. Quæst. LVII.

QVAERETVR quare Christus non recepit istum scribam ad discipulatum suum cum ille hoc peteret.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, quia indignus erat forte propter peccata, sic dicit Cyrillus: Dominus non simpliciter, & improuidis singulis dat superna, & diuina dona, sed illis, qui digni sunt recipere, qui scilicet, animam suam alienant a macu E lis prauitatum.

Secundo, quia non se humiliauit, nec Christū honorauit quantū debuit nō reputans eū Deū, & Dñm, sed tanquam vnum de doctoribus legis vocauit eum magistrum. sic dicit Hier. super Matth. iste scriba, qui tm nouerat literam occidētem si dixisset dñe sequar te quocunq; ieris non fuisset repulsus a Domino, sed quia magistrum quasi vnum de pluribus extimabat, & literator erat, & non spiritualis auditor non habet locum, vt in eo posśit Christus caput suum reclinare,

Alph. Tost. in Matth. Pars III.

istud collegit Hier. ex diuersitate locutionis, quia iste dixit Magister, & alius qui sequitur dixit Domine, & illum Christus tenuit in discipulatu, vnde Hier. dicit ibidem quid simile inter scribam, & discipulum? ille magistrum vocat hic dominū cōfitet. Tertio fuit, qa iste desiderabat habere lucra tpalia a Chro: nam erat scriba, & peritus in lege, & putauit quòd si fieret Christo familiaris posset colligere magnam pecuniam ab his, qui curarent a Christo. sic dicit Hieron. vbi supra ostenditur scribā ob hoc repudiatū, ꝙ signorū videns magnitudinem sequi voluerit Saluatorē, vt lucra ex operum miraculis quæreret. hoc idem desiderans, ꝙ Simon magus a Petro emere voluerat, & sic etiam dicit Theophilus, quia viderat Dominum multum populum adducentem putaret, ꝙ ab eis haberet preciū, & quòd si ipsum Dominum sequeretur posset pecuniā cōgregare. Quarto fuit hoc pp superbiā, quia iste scriba non fuit ꝓtentus cum reliqua turba sequi Christum: nam multi sequebantur eum, ita vt vix posśt habere spacium manducandi præ turba Mar. 6. & nemo dicebat ei Dñe sequar te, iste autem quasi esset cęteris excellentior dixit singulariter accedens Magister sequar te: meruit ergo repelli pp superbiam cum Christ⁹ esset doctor humilitatis infra 11. discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & infra 19. nisi humilitati fueritis, & efficiamini, sicut paruuli non intrabitis in regnum cœlorum, sic dicit Chrysosto. in Homilia vide quantus est tumor: ita enim aduenit, & locutus est, sicut dedignans cum turba annumerari, sed ostendens ꝙ super multos est ipse. Quinto fuit propter paucitatem fidei istius scribæ, quia quasi dubitās an deberet sequi doctrinam Christi dixit Magister sequar te, ideſt, nunc bonum est, quòd sequar te, & tamen de eis, quæ in fide sunt non debet dubitari, sed debēt tanquam certissima præsupponi, quia dubius in fide, infidelis est, extra de hæret. cap. dubius, sic dicit Hilarius, iste scriba, qui est vnus ex doctoribus legis, an sit secuturus interrogat quasi lege non contineretur hunc esse Christum, quem vtile esset sequi, igitur infidelitatis affectum sub diffidentia interrogationis expresit, quia fidei assumptio non interroganda est, sed sequenda. Sexto fuit, quia iste scriba tepide & inerter accessit ad Christum non considerans, ꝙ res magna erat fieri discipulum Christi, & tamē ipse quasi nihil peteret, non attente, sed qualitercunq; accessit ad Christum, & hoc innuitur Lucæ nono. s. factum est ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum sequar te quocunque ieris, & tamen ista res magna petenda erat cum grauitate, & attentione quando Christus alicubi maneret, sic dicit Cyrillus.

Septimo fuit, quia iste non erubuit petere rem magnam. s. fieri Christi Apostolum, & habere dignitatē aliquam apud eum: nam si solum vellet effici discipulus eius, ideſt, auditor non oportebat, quòd aliquid peteret ab eo, quia ipse iure suo poterat sequi illum euntem quocunque vellet, sicut turbæ ipsum sequebantur nulla petita licentia: sic dicit Cyrillus: nec enim simpliciter Christum sequi petebat, sicut alij plures de populo, sed magis insiliebat ad Apostolicas dignitates, cum Paulus dicat non assumat quisquam sibi honorem, sed a Deo vocatus, sicut Aaron ad Hebr. quinto.

Octauo fuit, quia iste scriba valde se exaltauit volens aliquo modo se ęquiparare Christo inquantum dixit sequar te quocunque ieris, sic dicit Athanasius, ausus fuit æquiparare se incomprehensibili Saluatoris potestati dicens sequar te quocunque ieris. Nono, quia iste scriba non erat dispositus ad sequendum Christum, licet diceret, ꝙ volebat eum sequi, quia qui vult fieri discipulus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi debet tollere crucem suam, & sequi eum infra decimo, Lucę 14. q̃ non faciebat iste scriba habẽs adhuc temporales affectus, sic dicit Cirillus recusabilem eum facit, quia decebat ipsum accipere crucem suam ad sequendum dominum, & abrenunciare prę sentis vitę affectibus, & hoc dominus in eo reprehẽdit. Omnes istæ cáusæ sunt satis conuenientes, & tamen tertia est melior omnibus, quia istam Christus expressit in litera: venerat enim iste scriba non desiderio doctrinæ, sed lucri, & hoc Christus exclusit dicens, vulpes foueas habent, quasi dicat, non potes aliquid mecum lucrari cum pauper ego sim, & in paupertate viuere velim, & non respondit Christus directe ad verba scribæ, sed ad intentionem, vt per hoc eum magis increpet, vt dicetur sequenti quæst. etiam quia voluit corrigere eum a praua intentione: nam non simpliciter Christus illum repulit, quia bonum erat fieri Christi discipulum quod ille petere videbatur, quia tamen iniquo animo petebat, debuit emendari, vel repelli.

Quare Christus dixit Scribæ vulpes foueas habent, &c. & non respondit directe ad petitionem suam. Et quid per ipsius Christi verba significabatur.
Quæst. LVIII.

QVAERETVR, quare Christus dixit isti Scribæ, vulpes foueas habent, &c. & non respondit ei directe ad petitionem suam.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, quia Christus voluit per hoc ostendere, quòd sciebat intẽtionem scribæ cum responderet iuxta intentionem eius, & non iuxta verba, & hoc erat conueniens, vt scriba, qui praua animo venerat sciret se non posse Christum verbis fallere, qui animum eius plenè nouerat, & ita desisteret de cętero mala sub bonorum velamine a Christo petere, sic fuit Lucæ septimo, quando Maria Magdalenæ tangente pedes Christi, dixit Pharisęus, iste si esset Propheta sciret quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum, & hoc dixit Pharisæus in corde suo, & tunc Christus ostendit, quòd sciebat, quæ mulier erat ista, ita ait erubesceret Pharisæus.

Secundo fuit ad increpationem istius scribæ, quia cum ipse peteret Christi familiaritatem propter lucrum dignus erat magna reprehensione, & non erat satis, quòd simpliciter repelleretur, sed quòd etiam crimen eius proderetur, sic dicit Chrysostomus in Homilia, respondet ei Christus non ad interrogationem verborum, sed ad consilium mentis obuians.

Tertio fuit, vt alijs hoc innotesceret, & auferretur eis occasio similia petẽdi a Christo: si enim Christus simpliciter repulisset eum, alij nescirent quare repellebat illum, & non erudirentur: vnde poterant postea similia a Christo petere, cum autem diceret, vulpes foueas habent, manifeste ostẽdebat, quòd eum repelleret, quia ex auaritiæ desiderio venerat, & sic iam nemo taliter petere auderet.

Quarto fuit, quia Christus voluit istum scribam corrigere de prauitate sua: non enim intendebat simpliciter eum repellere ne ipsum sequeretur, sed vt non sequeretur eum ex auaritia, & tamen si non expressisset ei iniquitatem suam, non posset eum corrigere: ideo expressit, quia tamen ille scriba solo desiderio diuitiarum illum sequi volebat, cum audiuit sibi dictum vulpes foueas habent, &c. non secutus est amplius Christus, si tamen fuisset recta intentio eius, vt Christi discipulus fieret, vel per verba eius fuisset emendatus, sequeretur post hoc Christum, sed non secutus est, sic dicit Chrysostomus in Homilia hoc nõ erat auertentis, sed arguentis malum consilium si vellet forte cum expectatione paupertatis Christum sequi, & vt discas eius malitiam audiens hoc, & correctus non dixit paratus sum sequi, sed potius videtur quòd tristis, vel indignans recesserit, quia contra voluntatem eius istud erat, sic dicitur infra decimonono, de illo iuuene cui Christus dixit vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequitur cũ audisset adolescens verbum istud abijt tristis: erat enim habens multas possessiones.

Quinto fuit, vt Christus tolleret scandalum, quòd sequeretur ex sua responsione si simpliciter scribam repelleret: videbatur enim ille rem bonam petere, scilicet, fieri Christi discipulum, si vero Christus eum repelleret non expressa causa, mirarentur turbę cum hoc faciebat, & aliqui scandalizarentur putantes forte, quòd ex inuidia eum repellebat, quia vir peritus erat: ideo expressit causam, vt videretur, quòd repellebat eum ab auaritia, & non a discipulatu, & sic significauit, quòd nihil poterat cum eo acquirere, nec possidere cum ipse iuberet discipulis suis non possidere aurum, nec argentum infra decimo, sic dicit Hieronymus, & Beda, quid me propter diuitias, & sęculi lucra cupis sequi cum tantę sim paupertatis, vt nec hospitiolum quidem habeam, & tecto vt non meo.

Aliter potest intelligi, quòd Christus increparet per ista verba tria vitia huius scribæ, scilicet, infidelitatem, dolositatem, & superbiam, sic dicit Augustinus, filius hominis non habet vbi caput suum reclinet, scilicet, in fide tua: vulpes enim habent foueas in corde tuo, quia dolosus es, volatilia cœli habent nidos in corde tuo, quia elatus es, dolosus, & elatus non me sequeris, quòd magis aperit Gregorio decimonono Moralium dicens, vulpes valde fraudulentæ sunt animalia, quæ in fossis absconduntur cumque apparuerint nũquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus currunt, volucres vero alto volatu se subleuant: nomine ergo vulpium dolosa, & fraudulenta, nomine autem volucrum hæc eadem superba demonia designantur, ac si dicat fraudulenta, & elata dæmonia in corde tuo inueniunt habitationem suã, humilitas mea requiem in superba mente non inuenit.

Aliter etiam potest dici, quòd iste scriba propter solam curiositatem, & superbiã sequi volebat quod per aues designatur, & tamen per quandam dolositatem istud occultabat, quasi vellet Christi esse discipulus, quæ dolositas in vulpe designatur, sic dicit Augustinus lib. de quæstionibus Euangelij, scriba miraculis motus propter inanem iactantiam eum sequi volui se quam signant aues, finxisse autem discipuli obedientiam, quæ fictio vulpium nomine significata est, omnes isti modi sunt conuenientes, sed videntur esse mystici sensus: veritas autem est, quòd iste scriba volebat Christum sequi propter auaritiam quam in eo Christus redarguit dicens vulpes, &c. vt supra expositum est.

Quomodo Christus publicauit hic peccatum Scribę dicens vulpes, &c. Quæst. LIX.

QVAERETVR quomodo Chris publicauit hic peccatum istius scribæ dicens, vulpes, &c. dignans eum esse auarum, & vi q̃ non debuerit hoc publicare, quia peccatum istius erat occultum, & non est publicandum peccatum alicuius quãdiu occultum manet. Dici potest vno modo, q̃ Christus non publicauit pctũ istius, quia forte sibi soli locutus est istud: nã dicitur hic, q̃ accessit iste scriba ad Christum, & Luc. 9. dicitur, quòd ibat tunc Christus in via, & sic esse poterat, quòd iste scriba accessit ad Christum solum ambulantem, & locutus est ei, & Christus sibi responderet vulpes &c. & sic peccatũ eius non reuelaretur alijs. Aliter potest dici, & melius, quòd etiam si Christus diceret istud coram turbis nõ esset inconueniens, quia cogebat dicere ad se defendendum: nam si hoc non dixisset non habebat causam repellendi eum, cum ille videretur honestum petere, scilicet, quòd efficeretur discipulus eius, & tunc videretur Christus irrationabiliter eum repellere quod erat inconueniens: ideo debuit ei ostendere vitium propter quod ipsum repellebat. & quod peccatum eius Christus ibi publicaret sibi imputet ille scriba, quia talem se constituerat, quòd necesse erat, q̃ Christus peccatum eius ei obijceret ad euadendum inconueniens: sic enim fit in iudicio humano, quia potest vnus obijcere alteri crimina quæcunque voluerit, etiam si sint occulta, vt esse symoniacũ periurũ adulterum homicidam, vt per hoc possit elidere eũ ab eo quod petit, & hoc in defensionem iuris sui, & licitum est hoc tam de iure humano quàm Diuino, dũ tamen iste non agat principaliter animo infamandi alterum, sed defendendi ius suum, & repellendi eum ab eo quod iniuste petit.

Si autem obijciatur, quòd peccatum alicuius non est publicandum nisi secundum formam correctionis fraternæ de qua infra 18.

Dicendum, q̃ est verum quando ille, qui peccauit nihil agit contra aliquem propter quod necesse sit crimen illius reuelare: nam tunc licebit illud reuelare se defendendum, & ita Christus fecit hic: nam si iste scriba nihil Christo dixisset, licet esset auarus, & illiciti lucri appetitor Christ⁹ nò dixisset ei vulpes &c. ostendendo auaritiam eius, quia tamẽ se ingessit ad discipulatum Christi, & non poterat honeste repelli nisi expresso crimine eius, debuit repelli id exprimendo.

An ille esset Christi discipulus, vel aliquis de turba, qui petiuit a Christo permitti sepelire patrem. Et quæ requirantur ad esse discipulum. Quæst. LX.

QVAERETVR de isto, qui petiuit a Christo permitti sepelire patrem, an esset discipulus eius, vel aliquis de turba.

Dicendum q̃ erat discipulus, quia hic in litera dr̃ alius autem de discipulis eius. Sed obijcietur, quia Luc. 9. vbi istud ponitur dicitur, q̃ Christus dixit ad alterum sequere me, & sic videtur, q̃ nondũ erat discipulus, quia aliàs Christus non peteret ab eo, quòd sequeretur ipsum. Aliqui dicunt, q̃ non erat discipulus, sed solum erat auditor eius, & propter hoc vocatur discipulus, & ita Christus potuit ei nunc dicere, q̃ sequeretur ipsum, quia licet esset auditor nullã adhuc habebat adhęrentiam nec familiaritatem ad ipsum. Sed Dicendum, q̃ non stat, quia sic non vocaretur discipulus: non. n. vocabantur discipuli omnes de turba quotquot Christum audiebant. Secundo patet, quia tunc non esset differentia inter scribam de quo supra, & istum, quia etiam scriba auditor erat Christi, sed non vocatur discipulus, & iste vocatur specialiter discipulus. Tertio patet, quia discipulus importat quandam familiaritatem, & inseparationem, ita q̃ illi soli vocabantur discipuli Christi, qui habebant specialem familiaritatem ad eum, & non sufficit ad hoc audire solum verba illius, sic cęcus sanatus a Christo dixit Pharisæis, nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? & maledixerunt ei dicentes: tu discipulus illius sis Io. 9. sic etiam dicitur Io. 19. cap. de Ioseph ab Arimathia, quòd erat discipulus Christi occultus tamen propter metum Iudæorum, si tamen adesse discipulum sufficeret audire doctrinam Christi: etiã illi Pharisæi cum sępe audiuissent Christum, & in templo docentem dicerentur discipuli eius, sed non erãt immo maledixerũt cęco sanato, quia dixit eis an vellent fieri discipuli Christi: sic etiam patet de Ioseph ab Arimathia, quia si vocaretur discipulus solum propter audire Christum prædicantem, non timerer Iudæos propter esse Christi discipulum, cum totus populus Christum prædicantem audirer, & tamen timuit, q̃a dicitur, quòd erat occultus discipulus Christi propter metum Iudæorum Io. 19. cap.

Dicendum ergo quòd ad esse discipulum requiritur primo, quòd audiat doctrinam cum Magister, & discipulus sint correlatiua. Secundo requiritur, quòd illi doctrinę firmiter adhęreat, quam audit credens eam esse veram, sic innuitur Io. 9 cũ cęcus dixit Pharisæis nunquid, & vos vultis discipuli eius fieri? & illi dixerunt tu discipulus illius sis, nos autem Moysi discipuli sumus, nos scimus, quia Moysi locutus est Deus hunc autem nescimus vnde sit, quasi dicat, quia Moysi locutus est Deus firmiter credimus verba Moysi, & sic sumus discipuli eius per istam firmam credulitatẽ, sed de isto nescimus vnde sit: ideo nolumus credere ei, & sic non sumus discipuli eius. Primum habebant omnes tam Pharisæi quàm turbæ, quia omnes audiebant verba Christi, sed nondum erant discipuli. Secundum habebant multi de turba, quia audientes verba eius, & videntes signa credebant in eum Ioan. 2. & 7. Pharisæi autem non habebant istud secundum, quia licet audirent non credebant, sed potius audire volebant, vt haberent de quo Christum increparent sic dicitur infra 12. & Luc. 6. intrauit Iesus in synagogam sabbato, obseruabant autem scribę, & Pharisæi si in sabbato curaret, vt inuenirent vnde accusarent eum. Tertio requiritur aliqua familiaritas, & hoc patet in Ioseph ab Arimathia de quo dicitur, q̃ erat discipulus Christi occultus tamen propter metum Iudæorũ, si tamen non requireretur ad esse discipulum, nisi audire, & credere, poterat hoc facere ipse Ioseph sine timore Iudęorum, quia nemo sciret an crederet, vel non. nam propter audire solum Christum non erat sibi causa timendi, cum etiam Pharisęi, & totus populus sępe Christum audirent, habebat ergo insuper Ioseph quandam familiaritatem ad Christum, & ista erat occulta propter metum Iudæorum: nam per hanc cognoscerent Iudæi, quòd vere erat discipulus eius, sic etiam fuit de Nicodemo, qui erat discipulus Christi in occulto cum ipse esset vnus de Pharisæis Io. 7. cap. ideo non audebat venire ad eum per diem, sed veniebat per noctem Io 3. istud autem non habebat turba, quia licet plurimi de turba audientes Christum crederent in eum, tamen non adhęrebant ei per aliquam familiaritatem, sed audiebãt verba eius quando volebant, & recedebant quando volebant non petita licentia aliqua a Christo.

Quarto requiritur vocatio specialis: nam esse Christi discipulum erat gradus quidã excellentiæ, & nemo debebat illũ sibi vsurpare, sed qui vocaret a Deo ad Heb. 5. nemo sibi assumat honorẽ, sed q̃ vocatus est a Deo, sicut Aaron, & ita legitur de multis Christi discipulis, quòd fuerint vocati a Christo, vt patet de Petro, & Andrea Iacobo, & Io. supra 4. & Mar. 1. & de Mat. patet sequenti cap. & Mar. 3. Quinto requiritur assignatio specialis alicuius officij, vel gradus, sic patet Luc. 10 i. post hoc autem designauit Dominus alios 72. discipulos, & misit illos binos ante faciem suam, & ibi habetur quomodo isti assumebantur ad officium

Universidad de Deusto
Biblioteca

officium prædicandi, & datur eis tota regula quam obseruare debebant, & hoc etiam fuit in isto, quia Christus misit eum ad prædicandum Luc.9. Prima quatuor faciunt esse aliquem discipulum Christi imperfecte, sed quintum facit esse perfecte discipulum. De isto autem dicendum, quòd erat discipulus Christi imperfecte ante hoc, nunc autem Christus fecit eum perfecte discipulum, & sic ante istud fuerant in eo quattuor prima: nam etiam vocatus fuerat ad familiaritatem eius, sed nondum fuerat ei assignandum officium prædicandi: ideo non adhęrebat Christo firmiter, sed aliquando recedebat, nunc verbo Christus voluit retinere eum ad hoc, quòd sequeretur ipsum inseparabiliter, & ad hoc dixit sequere me, & tunc assignauit ei officium prædicandi, quia Luc.9. dicitur sine vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei. Simile patet de Petro, & Andrea, qui prius ad Christum accesserunt assumpti ab eo ad quandam familiàritatem Ioan.10. & postea venerunt cum eo de Iudæa in Galilęam, & fuerũt cum ipso in Chana Galilęæ in nuptijs Io.2. & vocantur ibi discipuli ei⁹, scilicet, imperfecte, quia post hoc recesserunt ab eo redeuntes ad negocia sęculi, & piscabantur, vnde oportuit, quòd Christus eos vocaret iterum de piscatione supra 4. & Mar.1. & tunc assumpsit eos ad officium prædicandi dicens venite post me faciam vos fieri piscatores hominum supra 4. id est dabo vobis officium prædicandi, vt ostensum est eod.cap.q.99. & 100. & tunc fuerunt discipuli Christi perfecte, non tamen adhuc erant facti Apostoli per istam vocationem, sed postea Christus cum haberet multos discipulos de illis elegit 12. quos Apostolos nominauit infra 10. & Mar.3. & Luc.6. ideo iste erat discipulus Christi imperfecte ante hoc, quia iam fuerat vocatus ab eo, & tamen nunc factus est perfecte discipulus eius per istam vocationem, quia nunc assignatum fuit sibi officium prædicandi, & sic Mat. vocat hic istum discipulum Christi, scilicet, imperfecte sicut Io.2. Petrus, & Andreas, & alij vocantur Christi discipuli, quod autem dr Luc.9. q Christus dixit ad alterum sequere me non est sensus, q nunc de nouo eum ad se vocabat, sed q vocauit eum ad sequẽdum se perfecte, & inseparabiliter quod satis apparet quia ille dixit Dñe permitte me primum ire, & sepelire patrem meum, quasi dicat, si semel incipio sequi te inseparabiliter non potero recedere a te ad aliquid faciẽdum: ideo permitte mihi primum sepelire patrem meum, & tunc sequar te inseparabiliter.

Quare Christus istum petentem recedere retinuit, & scribam volentem accedere repulit. Et quòd Deus non dat vitam æternam homini antequam mereatur, nec pœnam antequam demereatur.
Quæst. LXI.

QVAERETVR, quare Christus istum petentem recedere retinuit, & scribam volentem accedere repulit.

Dicendum, q propter multa. Primo, quia iste erat iam discipulus, & ideo non erat permittendus facere aliquid contra conditionem discipulatus, & quia si recederet nunc forte impediretur postea redire, vt dicetur infra 7. non permisit eam Christus recedere, scriba autem nondum erat discipulus Christi, sed fieri volebat, & quia non erat decens, quòd reciperetur propter ea, quæ dicta sunt supra quæstio.57. repulit eum Christus.

Secundo fuit qa scriba locutus est superbe nõ honorans Christum quantum deberet vocans eum magistrum quasi vnum de cęteris doctoribus legis, iste autem discipulus vocauit eum Dominum dicẽs Domine permitte me, sic dicit Hiero. super Mat. quid simile est inter scribam, & discipulum? ille magistrum vocat, hic Dominum confitetur.

Tertio fuit, quia discipulus iste rem bonam petebat. s. patrem sepelire, quod ad naturalem pietatem pertinet, scriba autem rem iniustam. fluctũ ex Christi consortio quærebat, & quia in verbis scribæ apparebat quædam infidelitas, & non in verbis discipuli, & sic dicit Hilar. iste propter pietatis occasionem ad sepeliendum patrem ire desiderat, ille secuturum se quocunque ierit esse promittit non magistrum quęrens, sed ex magistro lucrum, iste etiam discipulus non interrogat an sequatur, iam eum sequi se oportere credidit, sed sepelire patrem permitti sibi orat.

Quarto fuit, quia iste scriba erat vir iniquus: ideo licet promitteret se Christum secuturum debuit repelli, discipulus autem erat vir iustus: ideo licet vellet recedere debuit retineri, sic dicit Ambro. super Luc. non videtur conuenire rationi, vt simplicem, & fidelem istum arbitremur, qui Domini dignatione respuitur, cum indefessi famulatus obsequium spoponderet, sed Dominus non obsequiorum spem, sed puritatem quærit affectuũ, nec obsequium eius admittit cuius non probat officium, vt aduertas Deum nõ cultus aiernantem esse, sed fraudes, qui repudiauit fraudulentum, elegit innocentem, & satis apparet iniquitas scribæ, quia quando Christus ostẽdit ei peccatum suum non se correxit nec sequi eum voluit. Aucut dicit Chryso. in Homilia, vt discas eius malitiam audiens hæc, & correctus non dixit paratus sum sequi discipulus autem rem bonam petens, licet prohibetus fuerit, obediuit non recedens ad sepeliendum patrem: non ergo debuit iste scriba recipi.

Sed obijcietur, quòd Iudas receptus est a Christo etiam ad Apostolatum, & tamen malus erat.

Dicendum, quòd Iudas forte quando receptus est a Christo bono animo venerat, & tamen postea damnatus est per auaritiam: habebat enim loculos Christi, & ea, quæ sibi dabantur ad vsum Christi & discipulorum eius furabatur Ioan.12. iste autem scriba principio malus erat, & quod deterius est in quo animo venerat, scilicet, vt lucraretur, vt dictum est supra quæstione 57. ideo Iudas debuit recipi, & scriba debuit repelli.

Sed obijcietur, quòd Christus nouerat futuram iniquitatem Iudæ: ideo debuit eum repellere.

Dicendum, quòd non, quia Deus nouit quid singuli homines facturi sint bonum, vel malum, & tamen nõ dat vitam ęternam homini antequam mereatur, nec etiam pœnam antequam demereatur: ita ergo licet Iudas futurus esset malus, quia tamen nondum malus erat, quando ad Christum venit non debuit repelli, quia alias puniretur antequam peccaret, & sic innocens puniretur quod est inconueniens. Secus autem fuit de isto scriba, quia actualiter malus erat quando ad Christum venit.

An peccatum sit sepelire mortuos, vel saltem si est peccatum in isto discipulo ire ad sepeliendum patrem. Quæst. LXII.

QVAERETVR cum Christus dixerit isti discipulo dimitte mortuos sepelire mortuos suos, an sit peccatum sepelire mortuos, vel saltem si est peccatum in isto discipulo ire ad sepeliendum patrem. Dicendum, q sepelire mortuos non est peccatum, sed potius est opus laudabile, vnde Tob. laudatur valde de isto opere, & laudat eum Angelus dicens, qñ orabas cum lachrymis, & sepelibas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino

Tob.12.

Tob.12. & ibi dicitur, & quia acceptus eras Domino necesse fuit, vt tentatio probaret te, & sic acceptabile Deo est mortuum sepelire. Secundo patet, quia istud est vnum de septem operibus misericordiæ corporalibus, quę non solum sunt laudabilia, sed etiam sunt necessaria: nam de eis exigetur in die iudicij infra 25. Tertio patet, quia pertinet hoc ad honorem quẽdam totius naturæ humanæ quem quilibet ex charitate tenetur seruare, scilicet, vt non despiciatur caro nostra si cadauera humana insepulta iaceant, & a bestijs, & volucribus lacerentur, sic dicitur Isa.58. cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. & sic ratio, quare iubet Deus operiri nudos est, vt non despiciamus carnem nostram, & tamen magis despiceremus eam si relinqueremus humana cadauera insepulta bestijs laceranda: ideo non solum bonum est mortuos sepelire, sed etiam tenemur ad hoc. Quarto patet, quia Deus iussit sepeliri aliquos. s. Nadab, & Abiu Leui.10. dicens fratres vestri, & omnis domus Israel plangant incendium quod Dominus suscitauit: non ergo erat malum, sed potius bonum, & necessarium cum Dei præceptum obligaret ad hoc: ideo dicendum, quòd non solũ sepelire mortuos, quod est valde necessarium, sed etiam facere officia funeris. s. plangere, & alios apparatus honoris ostendere, & exhibere defunctis pium, & laudabile est: nam Deus etiam hoc mandauit Leui.10. dicens fratres vestri &c. plangant incendium, idest, plangant in officio funeris Nadab, & Abiu, sic etiam erat consuetudo sanctis patribus veteris testamenti: nam moriente Iacob fleuit Ioseph, & planxit tota Aegyptus. Gen.50. & quando corpus Iacob portabatur in terram Chanaam manserunt apud Iordanem septem diebus plangentes luctu magno, qui illud portabant eodem cap.

De isto discipulo etiam dicendum, quòd non peccaret sepeliendo patrem immo a fortiori bonum agere t, quia si sepelire quemcunque bonum est, a fortiori erit bonum patrem sepelire, quia magis debitum est quod patet, quia Sacerdotibus in veteri testamento non licebat conuenire cum cęteris ad plangendũ mortuos, nec sepelire aut tangere eos, nisi patrem, & matrem, & quosdam alios paucos Leui. vigesimo primo, iste tamem petebat, quòd sepeliret patrem: ideo licebat ei.

Sed obijcietur, quòd Christus hoc vetabat, quia pertinebat ad viros noui testamenti vitare cęremonias funerum, quia illę fiunt ab eis, qui habent paucam, vel nullam spem de resurrectione, & dolent inconsolabiliter, & tamen in nouo testamento debet esse spes certissima de resurrectione: ideo debẽt caueri istę cęremoniæ funerum: nam propter hoc Sacerdotib⁹, & maxime Sacerdoti magno vetebatur pollui super mortuis, quia cum essent isti in gradu excellentiori debebant habere spem maiorem de resurrectione.

Dicendum, quòd in nouo testamento pauca tristitia debet esse de morientibus propter spem resurrectionis certam: sic dicitur 1. Thessa. quarto, nolumus vos fratres ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut cęteri, qui spem non habent. Quod autem dicitur, quod propter hoc erant maxime vitande immunditiæ super mortuo.

Dicendum, quod Christiani, qui maxime spem resurrectionis habent debent minus tristari, & plãgere mortuos quàm cęteri, non quidem, quia immunditia est mortuos plangere, sed quia ad incredulitatem pertinet: ideo non pertinet ad ipsos vitare tangere mortuos, & sepelire eos, quia hoc non repugnat spei de resurrectione, sed repugnat munditiæ legali: Sacerdotes autem veteris testamenti, licet erant excellentiores tam in statu quàm in gradu fidei, tamen non cauebant principaliter pollui super mortuis propter certiorem spem resurrectionis, sed tanquam ipsi magis deberent cauere legalem immunditiam quàm cęteri cum ipsi essent principes huius legis, & sic dicitur Leui.21. de summo Sacerdote, quòd ad nullum mortuum ingredietur ne polluat Sanctuarium Domini: ergo Christus non debuit vetare nec vetuit isti discipulo sepelire patrem tanquam esset immunditia aliqua in hoc, vel quasi hoc repugnaret certe spei de resurrectione.

Ad argumentum dicendum, quòd Christus per hoc non innuit, quòd peccatum esset mortuos sepelire, sed quòd isti discipulo non licebat ire ad sepelien dum mortuos propter aliquas causas de quibus dicetur sequenti quæst. de plurimis autem dubijs circa sepelire mortuos dicetur Luc.9.

Quare Christus non permisit isti discipulo ire ad sepeliendum patrem suum. Et quòd diuina, & spiritualia opera præponenda sunt temporalibus. sed viri perfecti non debent saltem ad modicum tempus recedere a spiritualibus. Quæst. LXIII.

QVAERETVR, quare non permisit Christus isti discipulo ire ad sepeliendum patrẽ suum. Aliqui dicunt, quòd hoc fuit ad vitãdum immunditiam, quæ contrahebatur sepeliendo mortuos, quia tangentes cadauera efficiebãtur immundi Nume.19.

Dicendum, quòd non stat. Primo, quia immunditia ista non erat spiritualis. sed solum corporalis immo etiam interdum non erat corporalis, sed solum per opinionem legis, quia plãgentes mortuum etiã si non tangerent eum immundi efficiebantur. Nu.19. constat tamen, q isti non polluebantur corporaliter, Christus autem non curabat de immunditijs corporalibus, sed solum de spiritualibus infra decimoquinto, & Mar. septimo, quod intrat per os non coinquinat animam &c.

Secundo patet, quia immunditia, quę contrahebatur sepeliendo, & plangendo mortuos reputabatur solum immunditia per legem Moysi, Christus autẽ non venerat prædicare legem Moysi, sed potius terminare eam introducendo legem nouam. ergo non prohiberet discipulo abstinere a sepultura patris propter istam immunditiam, quia tunc strictius faceret ipse obseruare legem Moysi quàm Iudæi consueuerant.

Tertio patet, quia apud Iudæos licet esset immundicia mortuos tangere, nemo tñ prohibebatur tangere illos, nisi esset Sacerdos Leu.21. & etiam istis licebat tangere patrem, & matrem mortuos eod.c. solus aũt summus Sacerdos erat cui nullum mortuum tãgere licebat, nec ẽt patrem. e.c. constat tñ, q iste discipulus Christi non erat summus Sacerdos, quia summus Sacerdos erat princeps gentis Iudęorum, & erat vnicus: iõ non prohiberet Christus isti discipulo sepelire patrem tanquam esset sibi illicitum per legem.

Quarto patet, quia iste discipulus erat Iudæus, & obseruator legis Moysi, vnde si sciret sibi esse licitum per legem sepelire patrem non peteret a Christo licẽtiam ad hoc sciens, quòd ea, quæ in lege continebantur erant indispensabilia, & tñ petiuit licentiam. ergo non credidit hoc esse contra legem. Quinto patet, quia si Christus vetuisset discipulo sepelire patrem tanquam legi contrarium, expressisset istam causam, & tamen expressit aliam dicens dimitte mortuos sepelire mortuos suos: ergo non vetuit propter immunditiam, quæ sequebatur.

Dicendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicendum autem, quòd licet esset licitum patrem sepelire, Christus nō permisit hoc discipulo, quia per hoc poterat impediri ab eo quod Christus volebat, scilicet, a prædicatione Euangelij. sic patet Luc. 9. cū dixit sine, vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei, quasi dicat, non impediri per sepulturam mortuorum.

Sed tunc stat dubium, quomodo impediebatur per hoc a prædicatione. Aliqui dicunt, quòd pater istius non erat mortuus, vnde ipse non petebat, quòd permitteretur sepelire patrem tāquam iam mortuū, quia dicunt, quòd hoc non fuisset ei denegatum, sed viuebat pater eius, & forte erat senex. petebat ergo a Christo, quòd permitteret eum ire ad manendum cum patre, vt sustentaret eum quandiu viueret, & expleto officio funeris redire posset ad Christum: sic tenet Nicolaus.

Alij dicunt, quòd pater istius nunc mortuus erat, & forte iste petebat licentiam a Christo, vt iret, & sepeliret patrem, & immediate rediret. sic tenet Ambro. super Lucam dicens hoc dicit ei cuius patrem iam sciebat mortuum: sic etiam dicit Chrysosto. in Homilia hoc dixit non iubens contemnere honorem, qui est ad parentes, sed monstrans quoniam nihil cęlestibus negocijs magis necessarium esse oportet: quid magis necessarium enim erat quàm sepelire patrem, & etiā facilius? nec enim multum tempus consumendum erat, & sic apparet, quòd præsupponit patrem illius iam esse mortuum, quia aliàs non diceret, quòd nihil facilius erat quàm sepelire patrem, quia forte multum tempus necesse erat expendi si adhuc viuebat pater istius, & expectandum erat quousque moreretur, & etiam erat incertum.

Sed præcedens positio Nicol. est satis rationabilis, quia si mortuus esset pater istius discipuli satis videtur, quòd Christus concederet ei sepelire illum, quia per hoc parum expectandum erat.

Secundo, quia Christi prohibitio videtur tunc rationabilior: nam si iste discipulus vellet manere cum patre suo vsque ad mortem forte longo tempore mā surus esset, & ita impediretur a prædicatione Euangelica quam Christus committere volebat ei. maxime quia Christus pauco tempore prędicaturus erat, quia solum per triennium, vel quasi prædicauit, & iam magna pars huius temporis transierat. vnde si iste discipulus rediret ad manendū cum patre suo quousque moreretur, forte prius Christus moreretur quàm pater illius, & sic nunquam posset redire ad Christum. erat ergo iusta causa non permittendi ei redire ad patrem, si autem esset iam mortuus, & solum vellet eū sepelire, non videretur causa ita rationabilis quare nō permitteret ei ad patrem redire cum pauco tempore in hoc moraturus esset. Isto etiam modo exponit Cyrillus dicēs erat pater huius senectute grauatus: putabat autem honestum aliquid agere dum proponeret obseruare ei debitam pietatem. vnde vbi vocatus est ad Euangelicum ministerium dicente Domino sequere me quærebat inducias, quæ sufficere possent ad decrepiti patris sustentationem, dicens permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum non, cp defunctum patrem sepelire negaret: nec enim Christus hoc agere volentem impediuisset, sed dixit sepelire, ideſt, sustentare in senectute vsque ad mortem.

Opinio vtraque teneri potest, quia est sanctorum doctorum, magis tamen vī conuenire literę, cp pater istius iam esset mortuus, & vellet illum sepelire quod patet. Primo, quia Christus dixit isti, sequere me, & ipse dixit permitte mihi ire, & sepelire patrem meū. si tamen intelligeretur de mansione cū patre vsque ad mortem non esset tempus limitatum, quia nesciret iste quanto tempore pater superuiueret, & an forte ipse prius moreretur quàm pater, & ita nesciret an posset postea redire ad Christum, & ita non est verisimile, quòd hoc peteret, & tamē dixit Domine permitte mihi primum ire, quasi dicat, immediate post hoc veniam: & ideo non videtur, quòd petuerit ire ad manendum cum patre vsque ad mortem, sed solum ad sepeliendum eum iam mortuum. Secundo patet, quia dixit permitte mihi primum ire, & sepelire patrem. si tñ non esset pater eius mortuus, & vellet manere cū eo vsque ad mortē diceret permitte mihi claudere oculos patris mei, vel manere cum ipso donec sepeliam eum, & tamen dixit ire, & sepelire, in quo significatur solum quædam velocitas motus, & non aliqua mansio. s. ire ad sepeliendum: ideo videtur, cp iam pater illius mortuus erat. Tertio patet ex modo loquendi Christi, qui etiam de sola sepultura locutus est dicens, dimitte mortuos sepelire mortuos suos, & non dixit dimitte, vt alij maneant cū patre tuo quousque moriatur.

Et tunc dicendum, cp Christus non permisit huic ire ad sepeliendum patrem suum etiam si paucum tempus in hoc expendendum esset. Primo ad innuendum, cp diuina, & spiritualia opera præponenda sunt temporalibus, quantumcunque sunt necessaria, sic dicit Chryso. in Homilia. hoc dixit non iubens contemnere honorem, qui est ad parentes, sed monstrans, cp nihil cęlestibus negocijs nobis magis necessarium esse oportet, & cp cum toto studio his iūgi debemus ēe se oportet, & cp cum toto studio his iūgi debemus ēe si valde ineuitabilia, & incitātia fuerint, quæ attrahūt sic etiam dicit Ambrosi. super Lucam cum religiosum humani corporis sepeliendi acceperimus officium, quomodo paterni quoque funeris sepultura prohibetur, nisi vt intelligas humana posthabenda diuinis.

Secundo fuit, quia non erat necessitas aliqua eundi, quia erant alij per quos poterat sepeliri pater istius, & ista est præcipua ratio. ideo hanc Christus retigit dicens, dimitte mortuos sepelire mortuos suos, quasi dicat, non est necesse, quòd tu vadas, quia alij possunt sepelire eum te nō eunte: si enim nemo fuisset, qui sepelire posset permisisset Christus isti ire ad sepeliendum patrem, nunc vero, quia alius poterat eum sepelire, licet esset opus pium astare sepulturæ eius, melius fuit, quòd annunciaret regnum Dei, & non occuparetur in sepultura patris, quàm quòd occuparetur in ea, sic etiam fuit de Apostolis. nam opus pium erat ministrare cibos pauperibus, quia tamen impediebantur per hoc a prædicatione, & oratione, & hoc poterat per alios fieri, elegerunt alios septem viros ad hoc Actuum sexto, vt ipsi orationi vacarent: sic dicit Ambro. super Lucam humana posthabenda sunt Diuinis: bonum enim studium, sed malus impedimentum, nam qui partitur studium diuidit effectum, qui diuidit curam differt profectum, Apostoli ne occuparentur studio dispensandi, ministros pauperibus ordinarunt.

Quarto fuit, quia Christus volebat, quòd nec etiam ad modicum tempus distraherentur discipuli ab officio Euangelizandi, sic patet Lucæ nono, cum quidam dixit Christo Domine sequar te, sed primum permitte mihi renunciare his, qui domi sunt, Christus autem non permisit dicens nemo mittens manum suam in aratrum, & aspiciens retro aptus est regno Dei.

Quinto fuit propter conditionem istius discipuli, qa iste vocatus erat ad gradū, & opera perfectionis, vt Euangelizaret, viris autem imperfectis expedit se exercitare circa opa misericordię corporalia; viri autem perfecti non debent recedere saltem ad modicum tempus ab operibus spiritualibus quandiu illis vacare possunt, vt vacent operibus misericordiæ corporalibus: sic patet in Apostolis, qui prius ministrando pauperibus impediebantur a prædicatione, & oratione: ideo licet illa ministratio esset opus pium, & laudabile dixerunt, quòd non erat iustum eos vacare illi, scilicet, non est æquum nos derelinquere verbū Dei, & ministrare mensis, considerate ergo ex vobis viros septem quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi, & ministerio verbi instantes erimus, & sic cessauerunt ab illa vacatione operis pij corporalis, cōmittentes eam alijs, qui essent in minori gradu, vt ipsi vacarent orationi, & prędicationi, quæ conueniebant statui Apostolatus.

Sic etiam est de Episcopis, quia quilibet homo tenetur curam habere de re familiari. prima Timo. 5. qui suorum maxime domesticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior est, Episcopus tamen propter excellentiam status sui non debet habere aliquam curam de re familiari, sed administrationem domus suæ alijs committere debet, & ipse orationi, & lectioni, & prædicationi vacare debet 88. distin. c. Episcopus nullam. s. Episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed orationi, & lectioni, & verbo prædicationis tantummodo vacet. Sic etiā Episcopus tenetur habere curam de omnibus pauperibus, & debilibus suę dicœcesis, vt eis victum, & vestitum largiatur 82. distin. c. Episcopus pauperibus, & tamen non debet hoc facere, per seipsum, sed committet illud Archipresbytero, vel Archidiacono, vt ipse possit instare orationi lectioni, & prædicationi 88. distin. cap. Episcopus gubernationem. s. Episcopus gubernationem viduarum, & pupillorum, & peregrinorum non per seipsum, sed per Archipresbyterum aut Archidiaconum agat. Sic etiam diffinire lites iudiciales est opus pium, & valde necessarium: nam nihil est magis necessariū in vrbe quàm iudex: sic dicitur 3. Poli. c. 1. quòd distributiuum iustitiæ, ideſt, iudex est magis necessarium in ciuitate quàm panis: etiam est iudex minister Dei inquantum malos punit ad Ro. 13. & tamen Apostolus 1. ad Cor. 6. dicit secularia iudicia si habueritis comtemptibiles, qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum, quasi dicat, licet iudicare sit opus pium, quia tamen est in causis sęcularibus. i. circa res temporales non debet committi hoc viris excellentibus in gradu sanctitatis, quia illi permittendi sunt vacare spiritualibus operibus, sed committendum est viris imperfectis, & contemptibilibus. sic dicitur 88. distin. cap. inutile, & est dictum Grego. s. inutile, & valde laboriosum est hominem literatum ratiocinantium causas assumere, & in eis, cp non expedit se obligare. i. occupare ita erat nūc, quia iste vocatus erat ad statum prædicatoris Euangelici: ideo non debuit saltem ad modicum tempus omissa ista occupatione se occupare circa officia pietatis corporalis quale erat mortuos sepelire, & istam causam tetigit Christus tanquam præcipuam dicens hic, & Luc. 9. sine vt mortui sepeliant mortuos, tu autem vade, & annūcia regnum Dei, quasi dicat, sepelire mortuos quod est opus pietatis inferioris nō pertinet ad te, sed ad mortuos, ideſt, ad homines infimi gradus, vel in peccatis manentes, qui propter hoc mortui vocantur, ad te autem maiora pertinent, scilicet, quòd vadas, & annuncies regnum Dei: sic dicit Ambro. super Lucam, non ergo paterni funeris sepultura prohibetur, sed necessitudini generis diuinę religionis pietas antefertur. illud relinquitur consortibus hoc mandatur electis, scilicet, sepelire mortuos consortibus, ideſt, ęqualibus vel infimis. prædicare regnum Dei solis electis. Sexto fuit, & etiam præcipue, quia occupatio parui temporis poterat multum nocere non quidem propter hoc, quòd modico tempore a Christo recederet, sed quia ex hoc forte oriretur ei occasio, vt nunquam ad Christum rediret, scilicet, quia cupiditas rerum temporalium ex successione in bonis paternis, & affectio cognatorum, & nouę lites ex successione nouæ hereditatis causarent ei forte cōtrarium desiderium, vel saltem tepiditatem aliquam desiderij prioris, & sic non rediret ad Christum. sic dicit Chrys. in Homilia. quid enim magis necessarium erat quàm sepelire patrem, & quid facilius? nec enim tempus multum consumendum erat, sed per hoc Dominus eum a multis malis eripuit, puta luctibus, & mœroribus, & ab his, quę hinc expectantur post sepulturam; necesse enim erat iam testamēta scrutari, & hereditatis diuisionem, & alia huiusmodi, & ita fluctuationes, & ex fluctuationibus ei succedentes longe eum a veritatis portu abducere. hoc innuitur Luc. nono de illo, qui dixit Christo sequar te, sed permitte mihi primum renunciare his, quę domi sunt, sed Christus prohibuit hoc, scilicet, propter periculum, quia forte postea non reuerteretur dicens, nemo mittens manum in aratrum &c. & ita est periculum eis, qui proponunt firmiter religionem ingredi post istud propositum manere aliquanto tempore in sęculo ad disponendum de rebus suis, quia per hoc potest eius propositū immutari, vel tepiditatem incurrere. sic dicit Chrysostomus per hoc docemur, cp nec minimum temporis frustra ducere decet, & si mille cogentia sint immo præferre spiritualia cunctis admodum, ideſt, valde necessarijs: diabolus enim insistit attentius aliquem aditum inuenire volens, & si modicam sumat neligentiam magnam operatur pusillanimitatem, de hoc magis dictum est supra cap. 4. quæst. 112.

Ad rationem in contrarium cum dicitur, quòd si iste discipulus petiuisset solum sepelire patrem mortūum, Christus hoc permisisset, quia parui temporis mora erat.

Dicendum, quòd non permitteret, quia tam paruum tempus est, quo quis iret ad renunciandum eis, quæ domi erant, & tamen Christus non permisit petenti hoc dicens, nemo mittens manum suam in aratrum &c. Luc. nono, & sic tenendum est, quòd pater istius discipuli mortuus erat, & tunc erit sensus, quòd aduenit notitia a casu isti, quòd pater suus mortuus erat, & quia tunc erat ipse cum Christo petiuit ab eo licentiam. dicens Domine permitte me ire, & sepelire patrem meum, & Christus nō permisit dicens sequere me, ideſt, non vadas, sed sequere me, & dimitte mortuos &c. & sic videtur ista litera innuere, quòd nihil ponitur hic, quòd Christus ante dixerit, sed discipulus loqui cepit dicēs Domine permitte me &c. Sed melius videtur dicendum, quòd Christus locutus fuerit antequam discipulus dicendo ei sequere me, & tunc ille dixit Domine permitte &c. & hoc patet, quia dixit Domine permitte primum ire, & sepelire patrem meum ergo oportet, quòd Christus aliquid ante hoc ei iusserit de quo ipse volens excusationem habere diceret Domine permitte primum ire, ideſt, antequam faciam, quòd iubes permitte, vt eam, & sepeliā patrē, patet etiā hoc apertius Luc. 9. vbi dī ait Christus ad alterum sequere me. ille autem dixit Domine permitte me primum ire &c est ergo intelligendum, quòd mortuo patre istius discipuli cum Christus hoc diuinitus sciret, & discipulus ille etiam nouiter sciens, & actualiter tunc cum Christo manens vellet ab eo licentiam petere, Christus præuenit eum dicens sequere me, ideſt, sequere me iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam inseparabiliter, & tunc ille dixit Domine permitte primum ire &c.& Christus non permisit propter causas supra positas.

Quæ immunditia erat ista mortuorum,& quomodo contrahebatur. Vbi quæ qualesque essent veteris testamenti immunditiæ. Quæst. LXIIII.

QVAERETVR occasione præcedentiū de immunditia sepelientium mortuos, quæ immunditia erat ista,& quomodo contrahebatur.

Dicendum quòd secundum legem Moysi multis modis contrahebatur immunditia de quibus non est ad propositum,vnus autem eorum erat immunditia super mortuo. Et ista contrahebatur multipliciter.s. siquis tangeret hominem mortuum ad sepeliendū, vel aliàs intraret in domum, in qua iacebat aliquis mortuus etiam si non tangeret eum,vel si in agro inueniens cadauer hominis occisi,vel per se mortui tāgeret id, vel si tangeret ossa iam arida mortuorum, vel sepulchrum hominis mortui omnes isti incurrebāt immunditiā Num.19.& durabat ista immunditia septem diebus eod.c.etiam si coram aliquo in cāpo,vel vbicunque quis moreretur immunditiam incurrebat, Nume.6.vbi dicitur de obseruante votum Nazaræorum, ꝙ siquis coram eo subito moreretur polluebatur,& debebat deponere comam consecratam: fiebat enim irrita consecratio sua,& rursus incipiebat ab initio obseruare votum Nazaræorum eod. cap.plangentes etiam mortuum quamuis non tangerent eum polluebantur:ideo Sacerdotibus non licebat ire ad plangendum mortuos Leui.1.capita vestra nolite nudare, & vestimenta nolite scindere,ne forte moriamini:fratresvestri,& oīs domus Israel plāgant incendium,ꝙ Dominus suscitauit, quasi dicat, alij plangant,& vos non plangatis,& subditur causa.s. vos aūt non egrediemini fores Tabernaculi alioquin peribitis,oleū quippe sanctæ vnctionis est super vos.i. quia vncti estis oleo sancto,non licet vobis egredi ad plangendū mortuos,simile patet Leui.21.ista ēt īmūditia durabat septem diebus, sicut illa de qua Nu.19.

Considerandum autem,quòd ista immunditia nō erat peccatum,sed solum quędam macula,vel irregularitas,nisi in quibusdam personis,patet hoc,quia licitum erat Iudæis sepelire mortuos,immo erat laudabile.nam Tobias laudatur ab Angelo de hoc Tobi. 12.etiam a Deo præceptum erat mortuos sepelire,& plangere illos. Leui.10.f.fratres vestri, & oīs domus Israel plangant incendium,ꝙ Dñs suscitauit,ideſt,plāgant pro Nadab,& Abiu mortuis quos Dñs occidit per ignem,etiam patet,qa licet Deus ostenderet in lege,ꝙ tangens mortuum polluebatur, non tamen vetabat mortuū tangere,qa nusquam hoc prohibuit,& tñ si esset peccatum,vel a lege reputaretur peccatum fuisset prohibitum:non ergo erat pcm̄,sed solū quædam irregularitas.sicut est apud nos bigamia,vel esse illegitimum,quia hæc non sunt peccata,sed irregularitates,& per eas prohibetur quis ab accipiendo ordinem sacrum,& ab obtinendo beneficium,ita per istā immunditiam prohibebatur homo intrare in Sanctuarium,& tangere quascunque res sacras,& si contra faceret moreretur Leui.15.& Nume.19.si autem abstineret a rebus sacris:etiam si sępe incurreret aliquam immunditiam non peccaret,sed potius mereretur, vt si ex charitate aliquem mortuum sepelire vellet.Istud verum est,nisi in Sacerdotibus,quia non licebat illis pollui super mortuis. In Sacerdotibus autem erat quidam summus Sacerdos,qui semper erat vnicus.Cęteri autem vocabantur minores Sacerdotes.De istis minoribus erat regula,quòd nunquam licebat eis pollui super mortuo.i.tangere illum, vel sepelire,vel plāgere,nisi esset pater,vel mater, filius,vel filia,frater vel soror.s.soror virgo,quæ viro nondum nupserat:pro istis enim sex personis licebat minoribus Sacerdotibus pollui,pro alijs autem nunquam. Leui.21.Sacerdoti autem magno nunquam licebat pollui super aliquo mortuo:etiam si esset pater suus eod.c.s.pontifex caput suum non discooperiet vestimenta sua non scindet,& ad omnem mortuum non ingredietur omnino,ideſt,ad nullum, & sequitur.Super patre quoque suo,& matre non contaminabitur nec egredietur de sanctis ne polluat Sanctuarium Domini. Quod autem dictum est de minoribus Sacerdotibus,quòd licebat eis super sex personis,verum est,nisi tempore consecrationis suæ: consecrabantur enim Sacerdotes antequam ministrarent,sicut nunc est promoueri ad Sacerdotium, & fiebat illa consecratio per quasdam cęremonias,quæ durabant septem diebus,vel octo. Exo.29.& Leui.8.& illis diebus non licebat eis exire de Sanctuario. Leui.8.& tunc non licebat eis tangere aliquem mortuum nec exire ad plangendum eum: etiam si esset pater Leui.10.nam Aaron mortui sunt Nadab,& Abiu filij Aaron,& tamen iussit Moyses Aaron patri eorum,& Eleazar,& Ithamar fratribus ipsorum ne exirent ad plangendum eos.Leui.10.& hoc,quia tunc erant dies consecrationis ipsorum,vt patet Leui.8.& 9.aliàs autem licuisset Eleazar,& Ithamar plangere illos, quia erant fratres illorum. Leui.21.Aarō autem nunquā licuisset eos plangere, qa erat summus Sacerdos,& etiā si esset pr̄ suus eo.

Considerādum vlterius,quòd ista immunditia contracta super mortuo durabat septem diebus.Nu.19. & expiabatur per aquam lustrationis.ista aqua erat, quæ miscebatur cum cineribus vitulæ ruffæ, & immerso hyssopo aspergebatur inde, qui mundus erat die tertio,& septimo a contracta immunditia,& polluebatur hoc in ipso die septimo lauabat carnem suam,& vestimenta,& manebat sic adhuc immundus vsque ad Solis occasum,& extunc censebatur mundus,& licebat ei intrare in Sanctuarium,& tangere res sacras.

De cęremonijs autem combustionis vitulæ ruffæ, & de aquis lustrationis,patet plene Num.19.& ibi.

Quare Christus dixit dimitte mortuos sepelire mortuos suos, quia mortuus neminem potest sepelire. Et quando quis tenetur cessare ab operibus spiritualibus, & vacare operibus misericordiæ. Et ad quos pertineat sepelire mortuos. Qō. LXV.

QVAERETVR, quare Christus dixit dimitte mortuos sepelire mortuos suos, quia mortuus neminem pōt sepelire. Dicēdū ꝙ Christus accepit mortuos spiritualiter: nā sicut anima est vita corporis, & recedente illa homo moritur naturaliter,sic Deus est vita animę Deut.30. ipse est vita tua,& ad Col.3.mortui estis,& vita vestra abscondita est cū Christo in Deo.s.vita vestra Deus est,per elongationem ergo Dei ab anima morīantema,& hō spūaliter,& tñ per quodlibet pcm̄ mortale anima separat a Deo:ideo oīs existens in pcto mortali mortuus est,& propter hoc vocatur peccatum mortale,scilicet,quia animam mortificat, & ita in Symbolo dicitur de Christo,ꝙ iudicaturus est vivos, & mortuos,& sic ēt dr̄ Ap.1.& 2.ꝙ ꝑstitut⁹ est iudex vivorū,& mortuorū.Cōstat tñ,ꝙ in die iudicij qū Christus iudicabit oēs erūt viuētes,qa iudiciū erit post generalē resurrectionē.ergo vocantur illi mortui existentes in mortali peccato, qui in mortem æternam dr̄ tendi sunt infra vigesimoquinto, cęteri autem dr̄ cuntur

cuntur viuere,ita isti de quibus Christus loquitur erāt in peccato mortali,& vocauit eos mortuos spiritualiter:sic dicit Ambro.super Lucam quomodo mortui sepelire mortuos possint,nisi geminam hic intelligas mortem,vnam naturæ,& alteram culpę,sic etiam dicit Cyrillus,vt ęstimo mortui dicuntur,eo quòd non dum Christo crediderant,scilicet, cum iam eis prędicasset.

Primo ergo Christus dixit hoc, vt significaret cognatos istius discipuli esse in peccato mortali, & per hoc esse mortuos,& intelligitur maxime de peccato infidelitatis.s.quia forte Christus prædicauerat illis, & conuerti noluerant, & non loquitur de peccato eorum temporali, sed de peccato obstinationis:prænidebat enim Christus illos damnandos esse, quia in peccato morituri erant,& ideo potuit simpliciter vocare eos mortuos,nos vero neminem possumus vocare mortuum quandiu viuit, licet constet nobis illum esse in peccato mortali, quia nescimus an ante mortem conuertetur, vnde de nullo desperandum est quandiu viuit,vt ait Augu.lib.retracta.

Secundo dixit hoc ad ostendendum,quòd nō erat necesse,ꝙ iste discipulus iret ad sepeliendum patrem, quia alij erant,qui possent eum sepelire.Salij mortui spiritualiter,sicut ille erat mortuus naturaliter:sic dicit Augu.lib.de verbis Domini dimitte mortuos &c. quasi diceret,pater tuus mortuus est,sunt alij,qui sepeliant mortuos suos,quia infideles.ac si diceret si nemo esset,qui eum sepeliret,ires tu ad sepeliendum,qa tamen alij sunt,qui sepeliant non est necesse,quòd tu vadas.& iste est sensus præcipuus, & tamen tunc non differt an dicatur dimitte mortuos sepelire mortuos, vel dimittie,quia alij sunt,qui sepeliant mortuos. si autem teneretur, ꝙ pater istius nondum erat mortuus esset sensus dimitte mortuos sepelire mortuos,ideſt, non est necesse,quòd tu vadas ad patrem, quia alij sunt cognati tui mortui.s.in peccato,qui possunt sustentare patrem tuum vsque ad mortem, & sepelire eum:sic dicit Cyrillus dixit sepelire,ideſt, sustentare in senectute vsque ad mortem, sed Dominus ad eum dixit sine mortuos sepelire mortuos suos: erant enim & alij curatores linea parentele astricti.

Tertio dixit hoc ad significandum,quòd non conueniebat statui istius discipuli Christum dimittere ad tempus, vt iret ad sepeliendum patrem, quia illud est opus misericordię corporalis,quę est in infimo gradu. ad viros autem perfectos pertinent alia opera excellentiora,& ita erat in isto prædicare,& a Christo addiscere quid prædicare deberet:sic enim patet in similibus operibus:nam valde pium erat ipsi Christo pauperi cibum parare,& tamen Christus magis laudauit Mariam, quæ sedens audiebat verbum eius quam Martham,quæ ex magna charitate, & solicite Christo ministrabat.Luc.10.dicens Maria optimam partē elegit,& iterum Martha turbaris erga plurima, porro vnum est necessarium,& ita dixit Christus hic,& Luc.9.dimitte mortuos sepelire mortuos suos,tu autem vade,& annuncia regnum Dei, quasi diceret sepelire mortuos non pertinet ad te, sed ad mortuos, ideſt, ad peccatores, vel ad viros imperfectos, qui sunt in infimo gradu,ad te autem excellentiora pertinent.s.vade & annuncia regnum Dei, quia istud est opus perfectorum.per hoc tamen non est intelligendum, ꝙ ad viros perfectos non pertineat exhibere opera misericordiæ corporalis indigēnibus,quia quāto quis melior est tanto plura bona facere debet,ēt qa licet opera misericordiæ corporalia sint minima respectu spiritualium non sunt omittenda, quia oportet hæc facere,& illa non omittere infra 23. sed est sensus,ꝙ non debent viri spirituales cessare ab operibus spūalibus,vt vacent operibus misericordię corporalis.Pro quo sciēdū,ꝙ aut occurrit quis viro spūali existens in extrema necessitate, & nemo alius,est qui possit, vel de quo sit verisimile,ꝙ velit succurrere indigenti,aut non est talis necessitas. Si primo mō tenetur vir quantumcunque spūalis, & perfectus exhibere indigenti corporalē misericordiā si pōt, & tenetur cessare pro tunc ab opibus spūalibus, quia talis necessitas excludit oēm legem, & obligat oēm statū, si non sit talis necessitas aut impeditur vir spūalis ab opibus suis pp impendere misericordiam corporalē aut nō,si non impeditur laudabile est,ꝙ illā impēdat, hoc dr̄, qa non pōt semp quis vacare contēplationi, aut opibus spūalibus, quia fastidium inducerent,& debilitaretur feruor: aliqñ ergo cessandum est facta quadā interpolatione, & tūc vtile est vacare aliqbus operibus misericordiæ corporalis: nā ēt ista mutatio est vtilis hoī ad auferendum fastidiū,quia natura humana gaudet mutatione 7.Ethi.c.vl.si autem per opera misericordiæ corporalis impediat̄ vir spūalis ab ōperibus spūalibus,quæ cōpetunt ei ex gradu suo,vel officio,non debet vacare operibus misericordię corporalis,sed relinquere ipsa minoribus, & in hoc casu solo habet locum quod dictum fuit spūales,& excellētes viros non debere vacare operibus pijs corporalibus, & sic Apostoli quibus ex officio competebat prędicare verbum Dei,& instare orationi cessauerunt a ministratione ciborum facienda pauperibus,quia per eā impediebant prędicare. Act.6.nō est ęquū nos relinquere verbū Dei,& ministrare mensis:ideo instituerunt ibi septē viros minoris gradus ad hoc offm̄:sic ēt quia per iudicia foralia impedirentur viri perfecti a spūalibus occupationibus iubet Apostolus 1.Cori.6. ꝙ si sęcularia negocia habuerimus contēptibiles, qui in Ecclesia sunt ad ista assumamus iudicanda, & non solū est hoc qñ opera misericordiæ corporalis nō cōpetunt viro spūali spāliter,sed ēt si cōpetant simul ei ex officio opera spūalia,& corporalia tenetur cōmittere corporalia alijs,vt ipse exerceat spiritualia.sic est de Episcopo cui competit ex conditione status prouidere oībus pauperibus Episcopatus sui 82.di.c.Episcopus pauperibus,quia tñ per hoc occuparetur valde,& impediret a prędicatione,lectione, & oratione,quæ sunt opa eius spūalia 88.dist.c.Episcopus nullā, debet hoc cōmittere Archipresbytero, vel Archidiac.eo. dist.c.Episcopus gubernationē,& istud est,qa qñ occurrūt duo bona,quæ quis pōt ęque faciliter agere,& non pōt vtrūque,sed alterū eorū,& illa bona sunt inæqualia debet facere id quod melius est.sic dicit Apostolus 1.Cor.14.ęmulamini charismata meliora.i.sequimini gratias meliores.s.si potestis hr̄e gr̄as inęquales semp conamini meliorē hr̄e. Est.n.ꝫ ordinē rationis,ꝙ quis dimittat agere maius bonum,vt faciat minus bonum si vtrūque possit æqualiter:sic dicit Hier. & de conse.dist.5.c.nō mediocriter errat,qui magno beneficio præfert mediocre bonū,& ita fuit hic,quia si iste discipulus iret ad sepeliendū distraheret ab aliquibus bonis spūalibus:iō debuerūt dimitti ista corporalia opa misericordię alijs minoribus:iō Christus dixit dimitte mortuos sepelire mortuos, quasi dicat, nō pertinet ad te,sed ad minores,qui vocant̄ mortui. i.viri imperfecti,vel in pctō mortali existēres.sic dicit Rabanus.Notādū est in hac ſnīa,ꝙ aliqñ minora bona prętermittenda sunt pro vtilitate maiorū.s.maiorū beneficiorū faciendorum.Quarto vt aliqui dicunt Chr̄s dixit hoc ad ostendendum, ꝙ infidelibus nō essent pietatis opa exhibēda,qa dixit dimitte mortuos sepelire mortuos,& vocantur mortui pp incredulitatem,vt dicit Chryſ.& Cyrillus.Sed nō stat,qa ēt infidelibus tenemur ad opera misericordię saltem in necessitate,

cessitate,quia supra ca.5.Christus dixit,ꝙ faceremus bonum tam bonis quàm malis, sicut Deus pluit super iustos,& iniustos.Item patet,quia ad Gal.6.dr̄ operemur bonum ad oēs maxime ad domesticos fidei. ergo etiam infidelibus benefaciendum est, preferendi tamen sunt eis fideles quando nō possunt vtrisque benefacere.Tertio patet,quia si infideli non esset benefaciendum nulli peccatori teneremur benefacere, quia omne peccatum auertit a Deo. hoc tamen falsum est cum etiam inimicis nostris, qui mali sunt ex eo,ꝙ inimici sunt interdum benefacere teneamur. Quarto patet,quia si non teneremur benefacere infidelibus non deberemus diligere eos ex charitate, qa charitatis opus est benefacere supra 5.& prima Cor. 13.& tunc sequeretur, ꝙ infideles non essent proximi nostri, quia omnes proximos tenemur diligere infra 22.& tamen hoc falsum est, quia omnis homo est proximus,vt ostensum est supra 5.cap.q.31.ergo tenemur infidelibus benefacere. Quinto patet,quia si non teneremur benefacere infidelibus: etiam non teneretur vnus infidelis benefacere alteri,quia siquis propter iniquitatem suam perdit priuilegium, vt ei non bene fiat,nullus sibi tenebitur benefacere,nemo tamen hoc diceret,quia tunc tolleretur omnis communicatio hominum.

Sexto patet, quia filius naturaliter obligatur patri ad tribuendum beneficia 8.&9.Ethi.siue ergo pater sit fidelis,siue infidelis tenebitur filius ad benefaciendum,cum ista retributio debeatur propter naturam, quæ est prior omni fide, & tamen iste discipulus loquebatur de sepeliendo patrem suum: ergo non est verum, quòd non teneretur sepelire eum, quia erat infidelis.

Septimo patet,quia quædam beneficia sunt, quæ debentur potius propter speciem quàm propter personā,& istud est præcipuum inter illa.s.sepelire mortuum,quia mortuo nullum malum est,quòd insepultus relinquatur,sed viuentibus est dedecus, quòd caro,quæ fuit pars speciei suæ laceranda bestijs dimittatur,& tamē quilibet tenetur honorare naturam suā, quia aliàs despiceret Deum naturæ conditorem:ideo tenetur quilibet ad sepeliendum mortuos, siue fideles,siue infideles, quia omnes æqualiter nobiscum participant in specie.non ergo prohibetur iste sepelire patrem,sic dicit Ambro.super Lucam non reuocari ab officio patris filius, sed fidelis a perfido communicationem secernit:non interdictum est muneris,sed religionis ministerium communionem cum gentibus mortuis non futuram,ideſt,non prohibetur filius sepelire patrem,nec fidelis infidelem, sed interdicitur fideli communicatio cum infideli.s.quantum ad illa ex quibus potest resultare peccatum mortale, quia in alijs non est prohibita: non ergo prohibuit Christus isti discipulo sepelire patrem tanquam infidelem,& apparet ex litera, quia tunc diceret dimitte eum,vel non sepelias eum,dixit tamen dimitte mortuos sepelire mortuos, quasi dicat,non vadas tu,sed dimitte,ꝙ alij faciant cum alij sint, qui sepelire illum possunt.Ista dicta sunt ad ostendendum,quare dicitur dimitte mortuos sepelire mortuos.

Quia tamen dicitur suos dici potest, ꝙ hoc dixit Christus ad significandum, quòd ille mortuus non pertinebat ad istum discipulum: nam licet esset pater eius,quia tamen ille erat mortuus, & iste viuens non pertinebat ad eum:sic dicit Chryso.in Homilia, cum dixisset mortuos suos ostendit hunc non esse mortuum eius. puto enim de numero infidelium fuisse defunctum.Secundo dicitur hoc ad ostendendum,ꝙ erant alij ad quos pertinebat sepelire istum, quia posset dicere iste discipulus,ego sum filius,& si non vado nemo volet sepelire patrem meum, Christus autem dixit,quòd alij etiam erant,qui ex debito tenebantur sepelire istum mortuum, quia forte habebat alios filios,vel propinquos in cognatione, & vocatur iste mortuus eorum,quia ex debito cognationis tenebantur eum sepelire,& iste est proprius sensus. sic dicit Cyrillus sine mortuos sepelire mortuos suos:erant enim & alij curatores linea parentelę astricti.

Quæ erant opera excellentiora ad hunc discipulum pertinentia,& quòd olim prædicatores erant ministri,& quasi fidei principes. Quæst. LXVI.

QVAERETVR cum Christus dixerit isti discipulo ne iret ad sepeliendum patrem.s. quia alia opera excellentiora pertinebant ad eum, quæ erant ista opera. Dicendum quòd erat officium prædicandi,quia Luc.9.dicitur sine,vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei,ideſt,prædica Euangelium. Iste autem erat actus excellentissimus,quia prædicatores erant tunc magistri,& quasi principes fidei, & ideo prȩcipuus prædicator vocatur princeps, vel architectus.sic dicit Pau.de seipso 1.Cor.3.quasi sapiens architectus fundamētum posui.Sed dicetur qūo iste discipulus prædicaret, cum Christus tunc viueret,& prædicaret:nam post resurrectionem suam misit discipulos ad prædicandum per orbem.Mar.16.& infra 28.Dicendum,ꝙ Christo viuente discipuli, & Apostoli prædicabant,sed differt, quia post mortem suam misit eos ad prædicandum per totum orbē.Mar.16. cum autem viueret mittebat illos solum ad prædicandum per Iudæam prohibens illis ire ad Gentiles, & ad Samaritanos infra 10.& Luc.9.discipuli etiam prædicabant,quia mittebat eos Christus binos ante faciem suam in omnem locum, & ciuitatem quo ipse iturus.Luc.10.& ibi prædicabant, & miracula faciebant eod.c.non ergo debuit discipulus iste cessare ab his,vt iret ad sepeliēdum patrem. sed adhuc dato quòd iste discipulus nondum prædicaret saltem audiendo Christum,& manendo cum eo instruebatur quid facere deberet,& quid postea prędicaret. Istud autem erat excellentius quàm vacare operibus misericordiæ corporalibus, quale erat mortuos sepelire quod patet, quia nihil magis pium, & laudabile in operibus misericordiæ corporalis esse poterat quàm Christo pauperi in cibo ministrare. Christus tamen laudauit magis Mariam,quę sedens ad pedes eius audiebat verbum ipsius quàm Martham,quæ cum magna solicitudine, & charitate ei ministrabat dicens Maria optimam partem elegit Luc.decimo, erat tamen magis necessarium, & laudabile in isto discipulo audire verbum Christi quàm in Maria Magdalena,quia illa audiebat solum, vt instrueretur quid deberet agere, discipulus vero, vt instrueretur quid deberet agere, & prædicare. nam iste assumebatur vt prædicator. Magdalena autem prædicare non debebat, quia erat mulier,prima Timo.2. mulier in silentio discat cum omni subiectione. docere autem mulieri non permitto, nec dominari in virum, sed esse in silentio, non debebat ergo iste discipulus cessare saltem ad tempus ab operibus tantæ excellentiæ, vt iret ad sepeliendum patrem, maxime quia iste iam habebat officium prædicandi, vel prædicare incipiebat, cum Christus ei dixerit, tu autem vade, & annuncia regnum Dei Lucæ nono.

An debeat morari aliquo tempore in sæculo propter sustentationem parentum,qui religionem ingredi desiderat. Vbi quomodo intelligitur sustentatio. Et exemplum Ermegildi Hispani filij cuiusdam regis Gottorum. Quæst. LXVII.

QVAERETVR occasione prędictorum de illo qui desiderat ingredi religionem, an debeat morari aliquo tempore in sæculo propter sustentationem parentum.

Aliqui dicunt, ꝙ sic , quia filius tenetur honorare patrem de iure naturali. Exo.20.& Deu.5.& intelligitur iste honor maxime circa sustentationem, vt Christus exposuit infra.15.Mar.7.arguens Pharisęos dicētes sufficere, ꝙ filius honoraret patrem verbo etiam nihil dando,& tamen sustentatio tanto est magis necessaria homini,quanto magis appropinquat ad senectutem eo,ꝙ tunc magis viribus deficit, ergo non licebit filio ingredi religionem vsque ad mortem parē tum. Secundo patet,quia ille qui est debitor semper tenetur quandiu est debitor. filius autem semper debet patri aliquid cum nunquam possit ei sufficienter retribuere, ideo nunquam potest patrem dimittere filius,sic dicitur 8.Ethic.cap.vltimo, debentem enim reddendum est, nihil autem faciens dignum semper debet,quibus autē debetur potestas dimittere, & patri vtique,ideſt qui non reddit aliquid dignum, ideſt ęqualē pro illis,quæ recepit semper est debitor,& qui debitor est non potest dimittere eum cui tenetur, sed econtrario, ideo concludit, ꝙ pater potest dimittere filium,& recedere ab eo,filius autem non pōt a patre recedere,ergo eo viuente, & indigente non poterit filius ingredi religionem.

Dicendum,ꝙ quando quæritur de filio volente recedere a patre,aut vult recedere, vt malum euitet,aut vt maius bonum consequatur. Si primo mō dicēdū, ꝙ aut filius vult euadere malum. s.ne sibi malum inferatur,vel vt nō efficiatur malus,aut vult euadēre malum.i.dedecus Dei: si primo modo,vt si pater sit nequissimus,& velit occidere filium, vel conetur pervertere eum ad infidelitatem, vt fuit in Ermegildo filio regis Legionis,vt ait Grego.20.dialogorum. & 24.q. 1.c cepit Ermegildus,erat enim pater suus rex Arrianus,& volebat peruertere eum ad hæresim Arrianorum cui cum ille nō assentiret tenebatur ab eo in vinculis mittique ad eum in nocte paschali Arrianū episcopum,vt de manu eius eucharistiam susciperet quā cum accipere noluisset iubente patre eadem nocte in vinculis occisus est:tali autem patri non est prouidendum in necessarijs,sed fugiendum cum teneatur quilibet seipsum magis, quam cęteros diligere, si ergo filius mortem,vel peccatum mortale euadere nō potest manens cum patre,vt in casu dato fugiendum est,& non est manendum ad prouidendum ei etiam si fame moriturus sit,sic innuitur 8.Ethi.c.vltimo for te nullus aliunde vtique recedere videtur non super excellente in malitia.i.nullus potest patrem licite dimittere,nisi excellat in malitia. s.ꝙ sit malitia insanabilis.Si autem pater malus sit non tamen ita pernicio sus,sed ꝙ possit filius sine mortali peccato manere cū patre,etiam si vellet peruertere eum ad malum manere debet si credit se posse resistere paternis suasionibus,& hoc si pater sit in magna inopia, etiā si nō sit extrema necessitas,tunc tamen licet filius alias teneatur valde prouidere parentibus in cibo,& potu,nono Ethic.c.2. debet ei parum prouidere. s. vt det ei panē tribulationis, & aquam angustiæ . sic dicitur de Michęa propheta incarcerato. 3.Reg. 22. & hoc,vt propter angustiam victus teneatur deserere malitiā, quia interdum salubriter esurienti cibus negatur, vt iusti-

tiæ acquiescat,vt ait Augustinus,& sic dicitur 8.Ethicorum,cap.vltimo,huncautem.s.malum patrem fugiendum,vel non festinandum sufficere malo existēti.i.non debet filius prouidere patri malo, quantum potest.

Si secundo modo dicendum, ꝙ matrimonia soluuntur propter malum,ideſt dedecus Dei, nam si alter infidelium ad Christum conuertatur alio non cōuerso non soluitur matrimonium,sed possunt manere si volunt,dum tamen, qui infidelis manet velit cohabitare alteri sine contumelia Dei, vt si forte vir infidelis manens diceret vxori,ecce Christus tuus nihil est, vel diceret multas blasphemias de Christo,vt cōtristaret vxorem,etiam si non conaretur reducere eā ad infidelitatem.nam tunc debet solui matrimoniū, prima Corinthiorum septimo, & extra de diuortiis, capitulo gaudemus, filii autem in hoc casu non absoluuntur quin teneantur patri infideli prouidere, etiam si maledicat Christo, si non suadet eis redire ad infidelitatem,& etiam si suadeat, si ipsi putant posse resistere paternę suasioni tenentur adhuc manere, vel non deserere patrem, sed prouidere ei, & tamen parum prouidebunt, vt auertatur a malitia sua, sicut nunc dictum est , si autem filius vult assequi maius bonum stat casus noster,scilicet in ingressu religionis cuius vita est excellior,quam secularis, & tunc dicendum,quòd aut filii impediuntur intrare religionem, vt parentes nō molestent per suam absentiam, etiam si non indigeant sustentatione ipsorum, vel propter sustentationem parentibus procurādam, vt quia sunt inopes.

De primo dicendum , ꝙ interdum parentes ex absentia filiorum, & maxime ex mutatione status affliguntur,potius quam si diuitias perderent. sicut patet Tobię quinto, quando Tobias iunior missus est pro pecunia in Rages,nam Anna mater eius conquerebatur dicens & flens,baculum senectutis nostrę tulisti, & transmisisti a nobis, nunquam esset pecunia pro qua misisti eum,sufficiebat enim nobis paupertas nostra,vt diuitias computaremus hoc, quòd videbamus filium nostrum:simile patet Tob.10.& tunc dicendū ꝙ etiam si parentes valde affligantur ex recessu filii, & mutatione status non tenetur filius manere in sæculo,vt non tristentur parentes,& etiam si rogent eū ne recedat non tenetur assentire illis,sic dicit Hieron. in epistola ad Rusticum monachum,licet pater tuus in limine iaceat,licet mater tua pectus,& vbera ostendat, per calcatum perge patrē, per calcatā perge matrem,& ad vexillum crucis Christi euola.

De secundo dicendum, quòd aut parentes sunt in extrema necessitate,aut non, si in extrema non licet ei dimittere illos,vt religionem ingrediatur, qa istud esset subtrahere eis debitum,& facere sacrificium de rapina. nam quando propter aliqua opera supererogationis omittit quis aliqua opera charitatis necessaria sacrificium de rapina offert, vt ait Hier. & de consecratione,distinctione quinta, capitulo non mediocriter, sicut siquis iusset cum parentibus suis in longam peregrinationem,& inueniens ibi deuotum monasterium vellet intrare in illud, non liceret ei ingredi desertis parentibus in terra aliena, in qua non esset verisimile,ꝙ aliquis vellet eis benefacere, nam istud erat ponere eos in extrema necessitate, ideo teneret reducere eos in terram suam, & tunc redire posset ad religionem,quam desiderauerat si nihil aliud obstaret.Si autem non sunt parentes in extrema necessitate actualiter,aut expectantur verisimiliter venturi ad illam,aut non.Si primo modo non licet filio desertis eis ingredi religionem, vt si parentes senio confecti non potentes sibi victum q̄rere habeant sustētationē

pro aliquanto tempore, sint tamen inter tales gentes, F
q̄ deficiente eis victu credatur, q̄ nemo sibi prouidebit, necesse est, q̄ elapso illo tp̄e incidant in extremā necessitatem, & tunc filio non licet eos deserere. Est aūt extrema necessitas quando nemo alius est qui p̄uidere possit aut velit. & tunc debet præponderare sustentatio parentum plus quam desiderium religionis, ita Christus innuit hic dicens isti discipulo, dimitte mortuos sepelire mortuos suos. i. quia alii sunt qui possunt sepelire patrem tuum dimitte, q̄ illi faciant, quasi d. si nulli alij essent tu deberes cessare ab opere spirituali ad tempus, vt ires ad sepeliendum eum. Si autem non sit extrema necessitas in actu, nec etiam futura præsumatur, ita q̄ absente filio possunt parentes sustentari, etiam si in paupertate viuant, & angustiorem vitam ducant, quam præsente filio, licitū est filio ingredi religionem.

Ad primum dicēdum, q̄ filius tenetur patrem honorare sustentando eum, & tamen non tenetur omni tempore vacare sustentationi parentum omissis cęteris operibus, quia sustentatio intelligitur, q̄ habeantur necessaria, & de hac verum est, q̄ non potest filiꝰ deserere parentes in extrema necessitate actuali, vel verisimiliter futura, vt ingrediatur religionem, vt nūc dictum est, sed illa habita. s. sustentatione necessaria potest filius anhelare ad opera spiritualia ad quæ magis conandum est, quam ad corporalem cibum, sicut Christus dixit Io. 6. operamini non cibum, qui perit, H
sed qui permanet in vitam ęternam.

Ad secundum dicendum, q̄ filius nunq̄ pōt dimittere patrem, & recedere ab eo, tanquā plene retribuerit ei pro omnibus, quæ ab ipso recepit, potest tamen recedere ad hoc, q̄ vacet alijs operibus perfectioribꝰ sicut est esse in religione, nam per hoc non innuitur, q̄ sit absolutus a debito paterno, quia tamen honorare patrem sustentando ipsum est pręceptum affirmatiuum non obligat ad semper, nec etiā obligat quantum ad totum conatum quem potest homo apponere, & ideo tempore illo quo filius non obligat actualiter patri subuenire. s. quando non est in magna necessitate, nec pręsumitur verisimiliter, q̄ in illā incidet absente filio, licet filio introire religionem. I

An liceat patri relicta cura filiorum religionem introire. Et quandiu est cura paterna super filios. Et quòd pater tenetur filio ad duo. Filij autem secundum rationem parentibus obligantur.
Quæst. LXVIII.

QVAERETVR an liceat patri relicta cura filiorum religionem introire. Aliqui dicunt, q̄ sic, quia filius est semper debitor patris, & tamē potest aliquando patre deserto religionem intrare, poterit ergo pater a fortiori deserto filio intrare religionem, quia dicitur 8. Ethic. c. vltimo videbitur non possibile esse filio patrem abnegare, patri autem filium. i. filius nō potest abnegare patrem dicendo non teneri ei ad aliqd, K
pater tamen potest abnegare filium. i, asserere, q̄ ad nihil tenetur ei, & sequitur ibi, quibus autem debetur potestas dimittere, & patri vtique. i, illi quibus debet aliquid possunt dimittere debitores suos, ideo pater potest dimittere filium.

Dicendum, q̄ aut habet quis filios paruulos, aut adultos, si adultos, licet ei dimittere illos, & ire quo voluerit, quia cura paterna super filios est, quandiu ipsi non possunt seipsos alere, cum autem adulti sunt p̄fit per se victum quærere, ideo non solum religionem intrare, sed etiam quocunque voluerit licet patri ire desertis filijs adultis, quia iam ad nihil eis tenetur. Si autem sint paruuli dicendum, q̄ tenetur alere eos, p̄-

pter hoc enim natura indidit omnibus animalibꝰ magnam solicitudinem, & amorem filiorum, vt eos conseruent, nam si non esset parentum diligentia circa proles paruulas necesse erat omnia animalia mox genita interire, cum non possent sibi de necessarijs prouidere, & nemo eorum curam ageret, fuit ergo necessaria solicitudo parētum pro fętibus, quādiu sunt paruuli, & propter hoc pecora cognoscūt filios suos, quando sunt paruuli, postea autem non agnoscūt, sed obliuiscantur se habere filios, & si viderint eos non agnoscunt, quod fit, quia natura voluit dare omnibꝰ brutis solicitudinem pro filijs: ad hoc autem necesse erat, q̄ illos agnoscerēt, quia solicitudo nulla esse potest de eo, quod penitus ignoratur, tanto ergo tempore G
cognitionem filiorum dedit, quandiu solicitudo pro eis erat necessaria, sed non est necessaria nisi quousque filii sint adulti per se victum potentes quærere, amplius ergo nec notitia filiorum, nec solicitudo pro eis in brutis manet, homo ergo sicut, & omnia pecora, immo plusquam omnia tenetur pro filijs solicitudinem agere. s. inquātum ipse melior est, & magis agnoscens rationem debiti, & etiam inquantum filii sui excellentiores sunt filijs brutorum, natura tamē & quodliber agens per rationem, tāto habet maiorem solicitudinem de aliqua re quanto illa est melior, tenentur ergo patres alere filios, quòd si non alant, inquantum possunt homicidæ sunt, ideo patet habens filios paruulos nō potest deserta cura eorum religionem intrare, sed necesse est, quòd committat eos alicui alendos, de quo confidat, quòd eos alet vsq; ad ætatem adultam, & sic religionem introibit, vel ipse alet eos vsque ad eandem ætatem, prius autē dimittere non poterit.

Ad argumentum dicendum, quòd pater nō tenetur filio ex ratione dati, & accepti, tenetur tamen ei ex obligatione naturæ. Pro quo sciendum, q̄ pater tenetur filio, & filius patri, licet diuersimode pater tenetur filio ex ordine naturæ, sicut causa causato. Et ideo tenetur ei ad duo. Primo ad prouidendum ei, & conseruandum ipsum tempore quo ille seipsum conseruare non potest. s. in parua ętate, vt dictum est. Secundo tenetur ei prouidere in aliquo p̄ ętate illa, in qua per se victum quærere non potest, vt leuius se habeat, & de hoc dicitur. 2. Corin. 13. quòd parentes debent thesaurizare filijs, id est relinquere eis hæreditatem in qua succedant, & de qua se nutriant cum adulti sunt, vel defunctis parentibus. nam thesaurizare non est paruulum nutrire, sed relinquere aliquid filio iam adulto, quod maxime pertinet ad successionem defunctorum.

De primo dicendum, q̄ absolute tenetur pater filijs prouidere. nec pōt aliqualiter excusari ab hoc debito, quia tam naturalis est ista obligatio, quòd in nullo casu pōt esse illicita, cum per istam consistat totalis conseruatio naturæ. De secundo dicendum, q̄ pater non tenetur absolute thesaurizare filijs, sed est de æquitate. nam postquam filij perueniunt ad ętatem adultam pater potest eos abiicere de domo, vt sibijpsis prouideant, verum est tamen, q̄ filios succedere patri est de iure naturali, non obligatur tamen pater facere, vt quid habeat in quo filii sibi morienti succedāt, licet hoc facere possit, ideo prima obligatio impedit patrem intrare religionem scilicet filiis non aliis. Secunda aūt. s. ad thesaurizandū filijs non impedit, quia etiam si manendo aliquādiu in sęculo posset illis thesaurizare non obligatur ad hoc manere, nec vna die, sed mox, vt filij aliti sunt, potest eos deserere, & non accipitur thesaurizare pro multitudine auri congesti, vt dicit Boetius, de consolatione libro tertio, prosa quarta. Sed thesaurum vocat Apostolus quidqd hēt filius

filius ex paterna successione, & quicquid est vltra ali- A
menta paruę ętatis, etiam si sit vnicus obolus.

De filijs respectu patrum dicendum, q̄ obligantur filij patribus f̄m rationem, sed non secundum naturam. Primum patet dr̄. n. obligatio f̄m rationem, q̄ est p̄p̄ susceptum beneficium, filij autē susceperūt a parentibus immensa. s. esse educationē, & eruditionem pro quibus impossibile est, q̄ aliter parentibus sufficienter retribuant. 8. Ethicorum. c. vltimo, & hoc mō patres non obligātur filijs ad aliquid, quia nihil ab eis susceperunt: istum modum loquendi habet Aristot. semper, ideo semper dicit filios obligatos parentibus & nunq̄ econtrario. De secundo patet, quia in natura est iste ordo, q̄ cum cā influat in effectū semper effectus suscipit a causa, & nunquam causa recipit ab effectu, qa sic turbaret immo desineret eē totus ordo natur̄, pater aūt est cā essendi filijs. 9. Eth. c. 2. & ideo f̄m ordinem naturę semper p̄ deberet dare filio, & nunquā ab eo recipere, & sic loquitur Apostolus. 2. Cor. 13. parentes debent thesaurizare filijs, & non filij parentibus. accidit tamen p̄p̄ humanam infirmitatem, q̄ patres deficiant aliqñ a potentia influendi in filios, & tunc iam est opus, vt filij refluant in patres, q̄ ab eis acceperunt turbato iam vel potius deficiente ordine naturę p̄p̄ infirmitatem humanam, qui ordo nunq̄ turbatur, nec deficit in causis vniuersalibus, & incorruptibilibus. deficiente, ergo isto ordine naturę succurrit ordo rationis, scilicet vt cum iam pater non possit filio prouidere, tanquam causa immo nec sibi- C
ipsi, prouideat ei filius secundum ordinem rationis, id est propter susceptum beneficium, & sic parentes filijs, & filij parentibus mutuo obligantur, licet non secundum idem genus obligationis.

An monachus videns egere parentes possit exire de claustro sine licentia præsidentis.
Quæst. LXIX.

QVAERETVR propter istum discipulū, qui nūc erat cum Christo, & voluit redire ad sepeliendū patrem, an monachus videns egere parentes possit exire de claustro sine licentia pręsidentis ad prouidendum illis. Aliqui dicunt, q̄ sic, quia tenetur filius de D
iure naturali patrem honorare. Exod. 20. & intelligit iste honor præcipue in sustentatione, vt Christus exposuit infra 15. sed ius naturale semper obligat, ergo etiam post monachatum manet obligatus, & non obstante cuiuscunque prohibitione tenetur ad prouidendum. Alii dicunt, q̄ non potest, quia ex voto tenetur obedire, ideo non licet ei exire de claustro sine licentia præsidentis. Dicendum ad plenum intellectum huius, q̄ in casu dato, aut monachus licētiam habere potest ad eeundum de claustro, & prouidendum parentibus, aut non, si licentiam habet non est dubium quin liceat ei exire. Et tamen est dubium an ei expediat, & dicendum, q̄ aut pōt conuenienter p- E
uidere parentibus per aliquem alium, aut non, si pōt per alium melius est ei non exire claustrum, qa claustrum est vita monachi, & sicut piscis non viuit sine aqua, nec monachus sine claustro, vt ait Hiero. Si aūt non pōt per alium prouidere, aut est necessitas parentum extrema, aut non: si extrema non solum expedit sibi exire, sed etiam tenetur, quia tenetur quilibet alteri in extrema necessitate succurrere, & maxime filius patri, & tamen iste monachus non impeditur succurrere, ergo tenetur si non sit extrema necessitas, aut est parua inopia, aut magna, si parua non tenetur nec etiam expedit, quia pro parua vtilitate temporali posset incurrere detrimentum magnum spirituale, quia tepesceret forte feruor eius incipiendo conuer-

Alph. Tost. In Matth. Pars III.

sari in sęculo, & hoc valde cauendum est, sic dicit Chrysostomus, q̄ diabolus attentius aditum quærit, & si inuenerit paruam negligentiam causat magnam pusillanimitatem, si autem est magna inopia considerato statu parentum non est tamē extrema necessitas, non obligatur monachus exire claustrum ad p̄uidendum eis, an tamen expediat sunt considerandæ multę circunstantię particulares. s. quanto tempore extra claustrum oportet manere, & cum quibus conuersandum est, & qualibus negociis oporteat monachum implicari, & cuius conditionis est ipse monachus. s. senex, vel iuuenis faciliter a passione ducibilis, vel non, & similia, vt per hoc colligi possit quantum periculum est cui se monachus exponit extra claustrum manendo, vt sic compensatis vtilitate in prouidendo parentibus, & periculo suo exeundo claustrum, videatur quid potius eligendum sit, nam contra charitatem est, & contra ordinem rationis, quòd maius periculum pro minori bono quis subeat, q̄a tunc paruum bonum præfertur maiori, vt ait Hieron. & de consecration. distin. 5. c. non mediocriter, & sic declaratum est supra 4. cap. quæstione 112. an volens religionem ingredi debeat longo tempore manere in sęculo, vt res suas bene vendat, & inde eleemosynas faciat. Si autem non habeat licentiam ad exeundum de claustro, aut sunt parentes in extrema necessitate, aut non, si sunt in extrema potest exire, & prouidere eis non solum sine licentia, immo etiam C
prohibente prælato, quod grauius est, & non solum ad prouidendum parenti, sed etiam cuicunque alteri, nam si monachus in claustro manens videret aliquē extra claustrum cecidisse in puteum, aut in simile periculum, & nemo esset, qui eueret non est dubium, quin teneretur etiam prohibente præsidente exire ad subueniendum ei, quia talis necessitas excludit omne votum, & obligationem, alias ea quę introducta sunt in cultum Dei militarent contra charitatem, & nescimus quid esset misericordiam volo, & non sacrificium, si propter ęremonias regulares non succurreremus homini morienti, sicut Christus dixit contra Pharisæos, infra duodecimo capitulo, qui increpabāt discipulos Christi eo, q̄ fame cogente die sabbati euellebant spicas, & sicut dixit ibi Christus, q̄ homo est maior sabbato, & quòd sabbatum est p̄p̄ hominē, Ofa sunt propter hominem. ita homo est maior quacunque obseruantia, & voto regulari, quia omnia hæc sunt propter hominē, nec est obediendum prælato prohibenti in tali necessitate succurrere, quia in eis, quæ sunt expresse, vel manifeste contra Dei mandatum, nemo tenetur obedire alicui, quia istud esset obedire magis homini, quam Deo, quod fieri non debet, sicut dixit Petrus obedire, oportet Deo magis, quam hominibus Actu. 5. & distinction. 4. cap. qui contra. & 11. q. 3. c. qui resistit, sed prælato obediendum est in his, quæ non sunt contra Dei mandatum, vnde ad mandatum prelati, sæpe oportet cessare a bono, scilicet supererogationis, nunquam tamen propter eius præceptum est faciēdum aliquod malum, sic dicit Gregor. sciendum est, nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando tamen debet per obedientiam bonum, quod agitur intermitti. 12. quæstione 3. cap. quid ergo immo dicendum, q̄ existente patre, vel quocunque extraneo in tal necessitate, monachus etiam sine licentia Abbatis, vel contra mandatum eius potest accipere de bonis monasterij, & prouidere taliter indigenti, vt ostensum est supra capitulo sexto, quæstione sexagesima. Si autem non sint parentes in extrema necessitate, sine sit parua inopia, siue magna, non licet monacho sine licentia prælati claustrum exire ad eis prouidendum, quia in tali casu prouidere licet sit bonū, nō est

tamen necessarium, & ideo iubente prelato cessandū est a tali bono, vt dicit Gregorius, ꝙ per obedientiam cessandum est interdum a bono, quod agitur, vt nūc dictum est, si autem esset iste in sęculo teneretur saltē de quadam ęquitate prouidere parētibus existentibus in magna inopia, etiam si citra extremam necessitatem.

Sed dicetur cum iste esset simpliciter obligatus parentibus succurrere in tali necessitate, quomodo potest tolli ista obligatio, quę est de iure naturali sine consensu illius in cuius fauorem est?

Dicunt aliqui, vt Aegidius Romanus quolibet secundo q.25.ꝙ aliter est de sęculari, & aliter de monacho, scilicet quia monachus est mortuus mundo, & auersus ab eo, & per hoc, quòd se obligauit ad maiora bona absoluit se a minoribus, sicut etiam fit ecōtrario, quia coniugatus per hoc, quòd se obligauit coniugi non potest castitatem obseruare illa nolēte, licet melius sit seruare castitatem, quam coniugaliter coire, etiam dicit, quòd monachus est mortuus mundo, & sicut mortuus absoluitur a debito subueniendi parēribus, ita erit solutus monachus. Sed ista non satisfaciunt. De primo patet, quia ibi loquitur de obseruatione castitatis, quæ est bonum supererogationis, & ideo potuit se obligare quis per matrimonium ad aliquid per quod iam non posset exercere maiora bona. Secus autem est de illis, ad quæ quis esset ante hoc obligatus, quia non poterat contrariam obligationē subire, sicut qui coniugatus est, non potest profiteri religionem, nec promoueri ad ordinem sacrum, & e contrario, qui monachus est non potest accipere cōiugem, & tamen præsupponitur, ꝙ iste antequam intraret religionem erat obligatus subuenire parti in magna inopia, etiam circa extremam necessitatem, ergo nō potest tolli ista obligatio per ingressum religionis, vel saltem non est ad propositum exemplum, quod inducit.

De secūdo patet, quia licet monachus sit mortuus mundo, non est mortuus simpliciter, sed solum quadam fictione iuris, vnde multa potest facere, quę non potest vere mortuus. nam mortuus non tenetur subuenire parenti, etiam in extrema necessitate constituto, quia nihil de facto potest. monachus tamen tenetur, vt supra dictum est, non ergo sufficiunt ista. Aliquis forte dicet, quòd obligatio de subueniendo parentibus tollitur in monacho per hoc, ꝙ se obligat ad maiora bona, quia potest minus bonū cōmutari in maius bonum, & sic ingrediēs religionē absoluitur ab omnibus votis exemplum de vo. & vo. redemp. c. scripturæ. ita ergo nunc monachus absoluetur ab illa obligatione per religionis ingressum, sed istud non stat, quia non absoluitur a subueniendo parentibus in extrema necessitate, ergo nec absoluetur ab aliqua alia obligatione respectu parentum. Item non stat, id quod dicitur, quia illud est verum in obligationibus, quæ sunt respectu eiusdem personę, quia potest commutari minor in maiorem, & quia omnia vota fiunt Deo cum sit votum actus latriç, per votum religionis potest absolui quis ab omnibus alijs, quia nullum est maius, quam hoc, vt patet in allegato. c. scripturæ obligationes tamen, quæ sunt ad homines non tolluntur per votum religionis, vt siquis debeat alteri decem denarios nō absoluitur per ingressum religionis, etiam non absoluitur vir a debito coniugali per hoc, ꝙ ingreditur religionem, immo non potest ingredi, sic aūt est de obligatione subueniendi parentibus. Dicendum, quòd obligatio subueniendi parentibus nō est aliquid determinatum, sed solum, ꝙ filius tenetur succurrere parentibus indigentibus, meliori modo quo potest, quia tñ necessitas parentū non est aliquid determinatum pro loco, & tempore, & quantitate inopię, & alijs circunstantijs, non obligatur filius ad aliquid determinatum, sed solum, ꝙ aduenięte tempore succurret parentibus meliori mō quo potuerit, & patet hoc, quia filius non tenetur manere semper cum parentibus expectando si aliquando occurrat eis inopia, sed potest ire quo voluerit, & si eo absente accidat parentes indigere, & non subueniat eis, non est in aliqua culpa, & tamen si teneretur ad aliquid determinatum in culpa esset, & ideo non obstante tali obligatione, quę est generalis, & indeterminata potest filius subire aliam obligationem determinatam per quā huic indirecte pręiudicetur, & ad veritatem non pręiudicatur, quia si præiudicaretur oporteret, ꝙ esset in aliquo determinato istud præiudicium, & tamen non est, quia non est aliquis certus modus quo parentibus subueniendum sit, ideo potest filius quamcunque aliam obligationem subire, & si postea accidat, ꝙ per illam impediatur succurrere parentibus ita promptus, sicut si non haberet illam obligationem non esset inconueniens, quia aliàs filius non posset accipere vxorem, nec effici miles, nec sacerdos, nec aliquod officium accipere, quia nihil est per quod non impediatur subuenire parentibus potius, quam si esset in domo paterna, & tunc manifestum esset, ꝙ filius, qui recederet in terram longinquam, intendens nunquam redire ad parentes peccauerat, quia per hoc magis impotens efficitur ad subueniendum illis, quam monachus, & tamen certum est, ꝙ non peccat. obligatio ergo de subueniendo parentibus solum cōsistit in hoc, ꝙ data opportunitate succurrat eis filius melius quo poterit, & hoc facit, etiam monachus. nam secundū conditionem suę religionis, scilicet non præiudicando illi tenetur succurrere parentibus quantum potest, nec potest isti obligationi præiudicari, nisi expresse faciendo contrarium, vt siquis iuraret, vel promitteret nunquam succurrere parentibus in necessitate, vel non succurrere quandocunq; posset. Circa ingressum religionis sunt alia duo dubia. Primum est, an voluerit religionem intrare debeat immediate intrare, vt faciat spirituali inspiratione vocatus, vel liceat ei manere aliquanto tempore in sęculo. de quo dixi supra 4. quæstione prima, & in solutione ad secundum argumentum.

Aliud dubium est an deliberans animo intrare religionem bene agat manendo aliquanto tempore in sęculo, vt res suas bene vendens ampliores eleemosynas inde faciat, vel sit melius mox intrare de quo dixi eadem quæstione, in solutione ad tertium argumentum.

Et ascendente eo in nauiculā, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum dicentes. Domine salua nos: perimus. Et dicit eis Iesus. Quid timidi estis modicę fidei? Tunc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes. Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?

Et ascendente. Ponuntur quędam miracula ad discipulorum confirmationem, & primo ponitur miraculum in creatura corporali, scilicet in maris fluctibus, secundo in spirituali, scilicet in dæmonibus, ibi.

Et cum venisset. Ponitur hic miraculum de tranquillitate maris facta ad Christi mandatū, & præcedētia de scriba, & discipulo habentur solū hic, & Luc. 9. istud vero de mari pacato habet hic, & Mar. 4. & Luc. 8. & dī. *Et ascendente eo*. Idest Christo. *In nauiculam*. Erat. n. parua nauis, scilicet forte piscatorum, quia istud mare Galileę cum non sit, nisi quoddam stagnum, & non continuetur cum mari mediterraneo non sunt ibi magnę naues, sed solum, vel vt in plurimum nauiculę ad vsum piscatorum, & ita, etiam Lucę 8. nauicula dicitur, & tamen Mar. 4. vocatur nauis inquantum nauis est nomen speciei artificij, & non significat magnum, nec paruum.

Secuti sunt discipuli eius. Idest iuerunt in eadem naui, & tamen dicit secuti sunt eum, scilicet quia Christus prius intrauit in nauiculā, q̄ illi, vel qa Christus erat Dominus, & quo vadit dominus vadūt famuli, & quamuis simul eant solus Dominus ire dī, & alij dīr eum seq, sicut dī rex vadit ad talem locū, & nihil dicit de alijs, quasi solus eat, cum tamen constet multos simul ire.

Et ecce motus magnus factus est in mari. Scilicet tēpestas, & dicitur Marci 4. facta est procella magna, & venti, & idē est, sed istud apertius dicitur. est. n. procella ipsa commotio fluctuū in mari, aliquando tñ procella dī magnitudo ventorū. Psal. 10. spiritus procellarū, i. flatus ventorum. & Psal. 148. spiritus procellarum, quæ faciūt verbū eius, i. venti fortes, & impetuosi obediūt Deo, hic tñ Marcus accipit procellā pro cōmotione maris, eo ꝙ expressit procellam, & ventos, vel potest accipi procella pro ipsis ventis, qa dī Luc. 8. & descendit procella, & venti in stagnum, & tñ si procella esset commotio fluctuum non poterat descendere, sed vē tus est, qui descendebat in stagnum, & satis apparet, quòd accipiatur pro vento, quia dicitur facta est procella magna venti. *Ita vt nauicula operiretur fluctibus*, Non est sensus, ꝙ vere operiretur, quia tunc submergeretur, & non potuisset Christus dormire, & tamen dormiebat in naui, vt patet in litera, sed operiebatur, idest inuestiebatur, scilicet quia fluctus intumescente mari excelsiores fiebant, quam nauis, & hoc erat nauem operiri fluctibus.

Sed contra, quia Marci 4. dicitur, & fluctus mittebat in nauem, ita vt impleretur nauis. Dicendum, quòd est modus loquendi hyperbolicus, quia intantibus quibusdam fluctibus in nauem dicebatur nauis impleri ad significandum magnitudinem tempestatis, & est modus loquendi, tam in scriptura, quam apud vulgares vsitatus, vt cum dicitur astra ferit clangor, vere tamen non erat nauis impleta, quia dicitur ibi, ꝙ Christus erat in puppi super ceruical dormiens, & tamen si nauis esset impleta iam ipse non dormiret super ceruical, sed nataret in aqua.

Potest tñ dici ita, vt impleret nauis. i. vt prope esset, quòd impleretur si Christus non succurrisset, quia quod prope est inesse videtur, & iste est melior sensus, & sine hyperbole, sed Luc. 8. dicitur, & compellebantur, & periclitabantur, idest compellebantur ire contra voluntatē suam non potentes gubernare nauicula propter magnitudinē tempestatis, & periclitabantur. i. laborabant in periculo constituti inter mortem & vitam. *Ipse vero dormiebat*. Antequam inciperet procella iam Christus dormiebat, & dicitur Marci 4. ꝙ ipse erat in puppi super ceruical dormiens, idest in parte posteriori nauis, quæ puppis dicitur, & ibi super ceruical dormiebat. *Et accesserunt*. Erant enim discipuli remoti loco a Christo, quia cum dormire vellet recessit ab eis, ne obstarent sibi, & hoc innuitur Marci 4. scilicet, & erat ipse in puppi, idest in posteriori parte nauis, ideo ad hoc, quòd suscitarent eum oportuit, quòd accederent, idest irent ad ipsum.

Et suscitauerunt eum. A principio tempestatis propter reuerētiā nō ausi sunt discipuli accedere ad Christum, nunc vero, quia se morti proximos cernebant suscitauerunt eum. *Dicentes, domine salua nos*. Idest libera de hoc periculo, saluare. n. est salutem inducere, vel conseruare, & sic, qui alterum a morte liberat eum saluare dicit. *Perimus*. Idest peribimus si non saluas nos, sed Marci 4. dicitur magister non ad te pertinet, quia perimus, idest non curas de nobis, nec de teipso cum simus in periculo, & iste est modus magis increpatorius, vt infra dicetur.

Et dicit eis quid timidi estis modicæ fidei. Increpatio est de iniusto timore, & erat iste timor propter paucitatē fidei. nam si recte de Christo discipuli iudicarent non timuissent, posse perire manendo cum illo.

Tunc surgens. Quando accesserunt discipuli iacebat, quia dormiebat super ceruical, vt dicitur Marci 4. petentibus vero discipulis surrexit. *Imperauit ventis, & mari*. Idest imperauit eis, quòd cessarent, sicut dicitur Marci 4. quòd dixit mari tace, & obmutesce.

Et facta est tranquillitas magna. Scilicet maior, quam fuisset antequam inciperet tempestas, & dicitur, ꝙ imperauit ventis, & mari. Quia ista tempestas consistebat in duobus, scilicet in commotione fluctuum, & violentia ventorum, vtrique ergo Christus iussit cessare, & quia vētus erat causa commotionis fluctuū ponitur prius, & dicitur imperauit ventis, & mari, scilicet ventis, vt cessarent, & mari, vt quiesceret, sic dicitur, Lucę 8. ille surgens increpuit ventum, & tempestatem aquæ.

Porro homines mirati sunt. Scilicet qui erant in naui videntes tam subitam, & tam placidam tranquillitatem solo verbo ex maxima tempestate factam mirati sunt, siue autem isti essent discipuli, siue alij existentes in naui cum Christo, dicetur infra quęstionę 89. *Dicentes qualis est hic*. Idest qualis virtutis, & quantæ potestatis. *Quia venti, & mare obediunt ei*. Quasi esset mare creatura rationalis videtur Christi mandato obediuisse. nam mox, vt ipse dixit tace, & obmutesce. Marci 4. cessauit mare.

An ea, quæ habentur hic sint continua ad præcedentia. Quæst. LXX.

QVAERETVR an ea, quæ habentur hic sint cōtinuata ad præcedentia.

Dicendum videtur, quòd sic. primo, quia supra Christus dixit discipulis, quod irent trans fretum, hic autem dicitur quomodo ascenderunt nauiculam, & transfretauerunt, ergo necesse est, ꝙ ista fuerint post illa. Secundo patet ex ordine literę, quia sic Matthęus scripsit, & tamen, nunquam est recedendum ab ordine literę sine aliqua causa manifesta, ita vt appareat, quòd non fuerit talis ordo qualis scribitur, hic tamen nulla causa apparet. ideo standum est ordini literę, de istis, quæ habentur inter mandatum domini de transfretando, supra. & transfretationem de qua nunc agit, scilicet de scriba, & de discipulo, est dicendum, quòd fuerint tempore medio, scilicet Christus, quando vidit turbas iussit discipulis ire trans fretum supra in litera, & dum iret ad intrandum nauem acciderunt ista duo in via, scilicet de scriba, & discipulo. sic patet Lucę 9. factum est ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum sequar te, & ponuntur ibi ambo. sic etiam dicit Origenes, quòd autem Matthęus dicit tunc istud gestum esse, quando iussit, vt irent trans fretum. Lucas vero ambulantibus illis in via, non est contrarium, quia viam vtique ambulabant, vt venirēt ad fretū. idem ēt dicit Remigius quid inter iussionem

nem domini de transfretando, & transfretatione gestum sit. Euangelista studuit manifestare, cum ait, & accedens vnus scriba, & sic ista duo fuerunt inter mãdatum, & transfretationem, & sic fuerunt immediate ante istud, quod habetur hic.

Sed obijcietur, quòd fuerint alio tempore, & forte post istã transfretationem, quia illa duo, idest de scriba, & discipulo ponuntur, Luc.9.in fi. & ista transfretatio, Luc.8.circa medium. Dicendum quòd non est possibile, ꝙ istę res acciderint eo ordine quo ambo Euangelistę narrãt, cum discrepent in ordine narrandi. stándum est, ergo Matthęo.

Primo, quia vt communiter Mattheus solet magis sequi ordinem naturalem historię, quam alij Euangelistę. illi vero interdum sequuntur ordinem artificialem, quod Matthæus aliquando facit, sed rarius, quam illi.

Secundo, quia doctores magis tenent hic istum ordinem narrandi Matthæi, quam Luc. vt patet ex dictis Origenis, & Remigij supra positis.

Tertio patet, quia etiam Lucas aliquo modo licet implicite videtur consentire Matthæo, dicens Luc.9. ꝙ ista duo facta sunt ambulantibus illis in via, idest euntibus ad intrandum nauem, vt transfretarent, sicut exponunt Origenes, & Remigius.

Sed adhuc obijcietur, quòd ita transfretatio non fuerit isto ordine facta, sed quòd fuerit post ea, quæ habentur infra 13.vbi Christus posuit parabolam seminantis, quia Mar. & Lucas cõueniunt in hoc: nam Marci 4. & Lucę 8.vbi ponitur ista transfretatio ponitur ante illam parabola seminantis.

Dicendum, quòd potuit esse, quòd illa parabola dicta esset ante istam transfretationem, & tamen an dicta fuerit nondum apparet, quia potest esse, quòd Marcus, & Lucas recesserint hic simul ab ordine naturali, & Matthæus illum teneat de quo qualiter sit veritas dicetur infra decimotertio, vel Marci quarto.

Sed adhuc concesso, quòd parabola seminantis fuerit dicta ante istam transfretationem non tollitur ordo supra positus, quia non erit sensus, quòd inter mandatum domini de transfretando, & transfretationem fuit dicta, sed ante illud mandatum, sic innuitur Marci quarto, vbi postquam ponitur parabola seminantis dicitur. cum sero esset factum dixit Christus transeamus e contra, idest transfretemus, & idem ordo ponitur, Lucę octauo, quia post illam parabolam subditur transfretemus transstagnum, sed illam parabolam potuit Christus dicere, quando prædicabat turbis. nam postquam exiuit de Capharnaum, de quo habetur supra in litera iuit ad proximas ciuitates, & vicos, vt ibi prædicaret, vt patet Mar.primo, &. Lucę quarto, & fuit hoc antequam iuberet discipulis transfretare: nam hoc iussit postquam vidit turbas congregatas ad se, vt dr supra in litera, & illis turbis forte dixit parabolam seminantis, & alias parabolas, quod Matthæus hic subticuit, Marcus tamen, & Lucas illud expresserunt, & tamen de illis parabolis dicendum, quòd eo ordine fuerunt dictę quo eas Matthęus describit, quia infra decimotertio dicitur in illo die exiens Iesus de domo sedebat secus mare, & tunc sequitur quomodo congregata turba dixit istas parabolas, an tamen Marcus, & Lucas potuerint tenere ordinem rectum circa istas parabolas dicetur Marco quarto, vel Lucę octauo, vbi de hoc agitur.

Cap. VIII.

Quare Christus nunc transfretauerit. Et quomodo dupliciter ostenditur omnipotentia.
Quæst. LXXI.

QVAERETVR quare Christus nunc transfretauit. Dicendum, ꝙ propter multa. Primo ad euitandum turbas, nam voluit illas euitare propter causas positas supra q.55. si tamen vellet ab eis recedere per terram non posset, quia sequerentur eum, nunc vero cum ipse ascenderet nauiculam non poterant turbę sequi eum, quia non poterant intrare omnes in Christi nauiculam cum esset parua, etiam non occurreret eis habere in promptũ nauiculas alias iuxta voluntatem suã ad transfretandũ, saltẽ non possent hoc omnes licet essent aliç nauiculę ibi cum illa, in quam Christus ascendit Mar.4. non legitur tamen alia transfretasse, nisi Christi nauicula, vt colligitur hic, & ibi, & Luc.8. etiam, quia nescirent turbę quo Christus ire vellet, & sic forte non esset vtile eis sequi illum transfretando, etiam quia si transfretarent non esset eis facile redire quandocunque vellent in domos suas, ille autem Christus terrestri itinere pergeret nullũ istorum inconuenientium esset, quia facile esset cuilibet de turba sequi illum, quando vellet, & redire, quando vellet: & sic ad hoc, ꝙ Christus euitaret turbas nunc congregatas non fuit conueniens, ꝙ terrenum iter ageret, sed ꝙ transfretaret. Secũdo fuit, quia Christus volebat oñdere se esse Deũ, & quia Deo soli cõpetit esse omnipotentẽ, voluit Christus oñdere omnipotentiã. Ostendit aũt dupliciter omnipotentia, s. intensiue, & extensiue. Primo mõ faciendo opera infinitę potestatis, nam infinita potentia est omnipotẽtia, cui supra infinitũ posse nullum posse sit, qui ergo agit aliquid ex infinita potestate agit ex omnipotentia: hunc modũ omnipotentię Christus oñdit in quolibet miraculo, nam nullum miraculum potest fieri ex maiori potestate, quam infinita. Secũdo modo, s. extensiue oñditur omnipotẽtia si super singula quis exerceat potestatẽ, & hunc modũ Christus voluit oñdere nũc, nã in terra potestatẽ suã ostenderat multa miracula faciendo, voluit ergo nunc ostendere, ẽt in mari potestatem suã placando mare per imperiũ, sic dicit Origenes cum multa magna, & miranda ostenderet in terra, transijt ad mare, vt ibidem excellentia operum demonstraret, quatenus terrę, marisque dominum se esse cunctis ostẽderet, & ista ẽt fuit causa quare postquã transfretauit sanauit arreptitios, infra in litera, vt per hoc oñderet se esse dñm creaturę spũalis, sicut ostenderat se dñm creaturę corporalis sanando corporum morbos. Tertio fuit, quia Christus volebat ire ad prædicandũ vltra mare istud: prędicauerat. n. multis diebus in ciuitatibus ac locis Galileę citra mare, ideo voluit etiã prædicare habitantibus vltra mare: nõ. n. volebat manere semper in eodem loco, sed prædicare per diuersa loca, sic patet Lucę 4. quando exiuit de Capharnaum, & turbę venientes detinebant illum ne discederet ab eis, s. de vrbe Capharnaũ, & ille dixit, & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei quia ideo missus sum, & ista etiam est præcipua causa transfretãdi, licet Christus nõ ꝑdicauit vltra fretũ, sed incolę terrę rogauerunt, vt recederet de regione eorum infra in lra saltẽ tñ sanauit arreptitios, & ad hoc principaliter ibat, quia hoc solum sciebat se ibi facturum.

Quomodo dicitur secuti sunt eum discipuli eius.
Quæst. LXXII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd secuti sunt eum discipuli eius. Aliqui dicunt, quod secuti sunt eum, quia Christus ascendit in nauem, & illi via terrestri secuti sunt eum, sic interdũ faciebant turbę, vt infra 14. s. recessit inde in nauicula in locum desertum, & cũ audissent turbæ secuti sunt pedestres de ciuitatibus, & Marc.6. dicitur de Christo & discipulis, ꝙ ascendentes nauem abierunt in desertum locum seorsum, & viderunt eos abeuntes, & cognouerunt multi, & pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc.

Alij dicunt, quòd secuti sunt eum. s. euntes in alia naui, & nauis Christi præcessit, nauicula autẽ in qua discipuli erant subsecuta est, nam multę nauiculæ erant in littore cum illa, in qua Christus transfretauit, vt patet Marc.4.

Sed primum non stat, quia discipuli nauigio trãsfretauerunt cum dicatur supra in litera, quòd Christus iussit discipulis ire transfretũ, & magis patet Luc 8. cum dicitur transfretemus, & ascenderunt, nauigantibus autem illis obdormiuit.

Secundum non stat, quia necesse est, ꝙ fuerint discipuli in eadem nauicula, in qua Christus, quia Luc. 8. dicitur ascendit ipse in nauiculam, & discipuli eius. Item patet, quia insurgente tempestate accesserũt discipuli, & suscitauerunt Christum dormientem, vt patet in litera, ergo erant in eadem naui.

Sed dicendum, ꝙ discipuli secuti sunt eum, quia Christus erat dominus eorum, ideo ipse solus diceba tur transfretare, illi autem non dicebantur transfretare, sed sequi dominum suum transfretantem, vt dictũ est supra in expositione literæ.

Quare Christus voluit habere secum in naui discipulos. Et quod multoties Christus permittit hominem fluctuari, ne superbiat. Quæst. LXXIII.

QVAERETVR quare Christus voluit secum in naui habere discipulos.

Dicendum, ꝙ fuit propter multa. Primo ad erudiẽdum eos constantes esse in periculis per fidei firmitatem, nam instruxerat eos qualiter vitare deberent inanem gloriam, & applausum populi per hoc, ꝙ recessita turbis, quæ eum laudabant, & venerabantur: nũc per experientiam periculorum vult eos instruere cõfidentes esse, nec timere quidquam per fidem, sic dicit Chrysost. accepit autem discipulos secum in naui, vt ad vtraque eos erigeret, & ad hoc, ꝙ in periculis non stuperent, & ad hoc, ꝙ in honoribus moderata de se extiment.

Secundo fuit, vt reduceret eos in considerationem suę fragilitatis, nã ex eo, ꝙ Christus miracula magna faciebat, & isti adhærebant ei familiariter honorabãtur a turbis, & ipsi ex hoc gloriabantur, & maxime, quia Christus concesserat istis potestatem prędicandi, & miracula faciendi infra.10. & Luc.9. & faciebãt miracula, de quibus valde exultabant, & gloriabant. Luc.10. s. reuersi sunt 72. cũ gaudio dicentes domine etiam dęmonia subijciuntur nobis in noĩe tuo, Christus aũt dixit nolite in hoc gaudere, quia spũs vobis subiiciuntur: in quo patet, ꝙ ibi erat aliqualiter gloria humana per q̃ in seipsis extollebantur discipuli, quia alias Christus non vetuisset eam, vt ergo non gloriarentur in seipsis voluit eis propriam infirmitatem ostendere constituendo in periculo, de quo nõ possent se liberare, & sic agnoscerẽt se nihil eẽ, sic dicit Chry. vt. n. non magna de se saperent pp hoc, ꝙ alias dimissis eos retinuerat pmittit eos fluctuari, sic. n. sępe Deꝰ facit hoi ne superbiat, vt patet secunda Corint. 12. cũ Paulus de se ait ne magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi stimulus carnis meę angelus Sathanę, vt me colaphizet, sic etiam dicit Grego. super Ezec, quòd quia Deus ostenderat Ezechieli magna-

lia, Ezehiel. primo, vt non superbiret, vocauit eum filium hominis ibi sequent. c.

Tertio fuit hoc ad ostendendum discipulis dulcedinem beneficiorum suorum, nam Christus multa miracula fecerat turbis sanando infirmos eorũ, & benefaciendo eis, de quo ẽt discipuli Christi gaudebant videndo eius omnipotentiam, quia tñ magis gauderent si in seipsis beneficia diuinæ bonitatis sentirent voluit Christus eos a morte liberare, & ad hoc fecit, vt secum essent in nauicula, sic dicit Cyrill. quia discipuli oẽs a Christo beneficiatos videbant, decebat etiã ipsos per proprium sensum in beneficijs Christi delectari, non. n. sicut quis considerat, quę fiunt in alienis corporibus, & in suo, & ideo dominus discipulos mari, & ventis exponit, idem dicit Origenes.

Quarto fuit, quia Christus volebat transfretare, vt iret ad prędicandum vltra mare, & ad hoc decebat discipulos suos esse cum eo, vt indefinenter doctrinã eius audirent, si tñ non comitarentur eum nauigantem, non inuenirent eum postea, vsque post aliquot dies si sequerentur eum itinere terrestri, & si ibi non prædicauerit, decuit tñ ꝙ viderent qualiter legionem dæmonum eijciens de hoĩe misit in porcos, ꝙ fuit stupendũ miraculum, & per hoc saltem in fide instruerentur. Quinto fuit pp Christi honestatem, nam cum esset dominus, & magister non honeste iret solus vadens, sed decebat, ꝙ discipuli eius comitarentur eũ, quia illi familiariter ei adhærebant cũ specialius ipsi, quam ceteri cognoscerent, & ideo qñ turbę veniebãt ad audiendum Christum ipsi accedebant ad Christũ, vt non permitterent turbas appropinquare ei, sic dicitur supra 5. videns Iesus turbas ascendit in montem, & cum sedisset accesserũt ad eum discipuli eius: hoc autem erat, quia omnes turbę nitebãtur accedere ad Christum, vt tangerent eum Lu.6. omnis turba quęrebat eum tangere, quia virtus de illo exhibat, & sanabat omnes, & propter hoc etiam interdum nolentibus discipulis turbæ comprimebant Christum, vt eũ tangerent sequent. c. & Lucæ.8. discipuli tamen prohibebant quantum poterant, & ideo turbæ rogabant sæpe, ꝙ permitterentur tangere Christum infra.14. s. rogabant eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tãgerent, paruuli etiam volentes aliqñ ad Christum accedere repellebantur a discipulis infra.19. s. oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, discipuli autem increpabant eos, & Iesus dixit sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire.

Sexto fuit, & principaliter pp Christi testimoniũ, voluit enim Christus habere testimoniũ a discipulis. Actuum 1. eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudęa, & Samaria, & vsque ad vltimũ terræ. Fuit autem istud testimonium quantum ad duo. Primo ad tollendum suspitionem de vita Christi, quia cũ Christus faceret magnalia, qualia nemo fecerat si solus manere soleret putaretur, ꝙ habebat colloquia aliqua cũ dæmonibus, vel faciebat aliquas cęremonias illicitas Magorum, aut esset vita sua dissimilis vitę aliorum, & ex hoc redderetur suspecta, nam Iudæi aliqui putabant, vel asserebant eum habere consortium cum dęmonibus dicẽtes in Beelzebub principe dæmoniorũ dæmonia eiicit sequenti cap. & infra 12. & idem putauerunt aliqui gentiles, de quibus fuit Porphyrius, vt ait Aug. lib.1. de concordan. euang. propter hoc ergo Christus nolebat manere solus saltem ad modicum tempus, nisi interdum ex causa, & ad paucum tẽpus, sicut aliqñ orando, vt patet Luc.6. exiit in montem solus orare, & qñ necesse erat discipulos mittere ad aliquid, sicut quando iuerunt pro cibis in vrbem Samaritanorũ, & ipse mansit solus ad fontem Io.4. & redeũtes discipuli, & Samaritanæ colloquentẽ inuenientes

mirati sunt eodem c.& quando turbas volebat expedire: nam iussit discipulis ascẽdere nauiculam,& prẽcedere eum, & post modicum ipse venit ad eos ambulans super aquas infra 14.& Mar.6.& quando fugiebat a turba, sicut quando voluerunt eum regem facere: nam tunc solus fugit in montem Ioan.6.& quando fugit abscondens se volentibus eum lapidare Iudæis Ioan.8.& quando voluerunt eum præcipitare Nazareni de supercilio montis Lucę 4.sed ista rara erãt & paruo tempore durabant,aliàs autem semper manebat cum discipulis, & ita nemo poterat vitam eius habere suspectam, quia habebat testes totius cõuersationis suę. Secundo erat ei testimonium discipulorum necessarium propter prædicationem, quia discipuli prædicaturi erant gesta Christi post eius resurrectionem, oportebat ergo,quòd diligenter interfuissent semper omnibus actibus eius,sic dixit Petrus loquens de electione Matth.Actu.1.scilicet oportet, ergo ex his viris,qui nobiscũ sunt congregati in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos dominus Iesus incipiens a baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum existis, & sic necesse erat propter testimonium Christum manere semper cum discipulis, & ita voluit eos secum habere in naui.

An ista tempestas fuit naturalis, vel miraculosa.
Quæst. LXXIIII.

QVAERETVR de ista tẽpestate, quæ nunc fuit in mari,an fuit naturaliter,vel miraculose.

Dicendum, quòd poterat esse vtroque modo. De primo patet, quia sępe tempestas in mari accidit. De secundo patet,quia Deus suscitat tempestates in mari, quando vult, quia omnia obediunt ei, & maxime,quia tẽpestates illę accidũt ex ventis: Deus tamen est, qui ventos gignit,& suscitat.Psal.134.educens nubes ab extremo terrę, qui perducit ventos de thesauris suis, & isti venti producti faciunt quidquid Deus iubet.Psal.147.spiritus procellarum, quę faciũt verbum eius,idest venti fortes Deo obediunt, vnde si iusserit ventis diuidere mare, vel desiccare illud faciẽt, sic patet Exo.14.scilicet cum extendisset Moyses manum super mare abstulit illud Deus, idest aperuit flante vento vehementi,idest vrẽte tota nocte, & vertit in siccum. sic etiam locustas, quæ venerant super Aegyptum Deus expulit de terra obiecto eis vento Exo.10.scilicet flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, & arreptam locustam proiecit in mare rubrum.sic etiam ventus iubente domino dedit Iudæis coturnices Numeri 11.ventus egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit, & dimisit in castra. Idem Psal.77. Deus ergo mittit ventos, quando vult, & concutit mare, & fiunt tempestates. Psal.106.qui descendunt mare in nauibus ipsi viderũt opera domini, & mirabilia eius in profundo, dixit.i, mandauit,& stetit spiritus procellę,idest venit ventus validus, & exaltati sunt fluctus eius. ascendunt vsque ad cęlos,& descendunt vsque ad abyssos, anima eorũ in malis tabescebat, idest turbabantur nauigantes visis tempestatibus.

Dicendum tamen, quòd quomodocunque fuerit ista tempestas, siue naturaliter,siue miraculose Deus voluit,quod esset, & ideo intrauit mare,vt tempestas ista ibi turbaret nauem: nam etiam ea,quæ naturaliter accidunt Deo volẽte fiunt, & ab eo ordinata sunt cum ipse sit prima causa naturę.Sed magis videtur dicendum,ꝙ supnaturaliter acciderit Christo iubente, quod aliqualiter innuitur.Lucę 8.scilicet,& descendit procella venti in stagnum, idest iste vẽtus venit a parte superiori, & tamen tempestas maris solet potius a parte inferiori inchoari genitis quibusdam ventis sub aqua. sic etiã dicit Origenes ingressus Christus nauiculam fecit turbari mare:hęc tempestas nõ ex se orta est,sed potestati paruit imperantis, qui educit ventos de thesauris suis, & ita communiter tenetur.

Quare tempestas ista fuit tam magna. An quia quanto tempestas erat maior,tanto erat miraculum maius.
Quæst. LXXV.

QVAERETVR quare ista tempestas fuit tam magna: nam tam grauis fuit,quòd discipuli putauerunt se perituros, & Mar.4.dicitur, quòd facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in nauem, ita vt impleretur nauis.

Dicendum,quòd fuit propter multa. Primo,vt discipuli cogerentur Christum dormientem suscitare: nam si fuisset parua tempestas non timuissent discipuli,quia plurimi eorum erant viri nautici experti frequenter pericula maris cum essent piscatores supra 4. & Mar.primo,vt ergo ipsi timerent oportebat,quòd esset grauis tempestas, & insolita.

Secundo fuit ad ostendendum manifeste, quòd esset miraculum sedare mare: nam si fuisset parua tẽpestas, etiam si Christo iubente cessaret non putaretur esse miraculum, quia crederetur, quòd per sepsam cessabat,sicut aliàs erat solitum fieri: Christus ramen valde cauebat ne posset dubitari de operibus suis an essent miracula, vel non,

Tertio fuit, quia Christus non solum volebat miraculum facere,sed etiam magnum miraculum,vt ex differentia miraculorum ostenderet se maiorem esse omnibus antiquis patribus, & prophetis, qui aliqua miracula fecerant, & quia quanto tempestas ista maior erat,tanto esset miraculum maius saltem ex parte rei,vel in iudicio hominum,faciendo illam tempestatem magnam faciebat, quòd miraculum esset magnum, sic dicit Origenes facta est autem tempestas magna, vt magnum opus ostenderetur.

Quarto fuit, vt magis gauderent discipuli Christi: quia istud miraculum factum est ad consolationem discipulorum eius,vt ostensum est supra q.73.& tanto quanto quis est in maiori angustia tanto est maius gaudium de liberatione ab illa, ideo debuit esse magna tempestas,vt multum gauderent, quando liberarentur,sic dicit Orige.facta est tempestas magna,quia quanto magis fluctus nauiculę irruebant, tanto magis discipulos timor conturbabat, vt plus desiderarent se liberari per miracula saluatoris.

Quare Christus non recipit aliquos de turbis secum in nauicula, quæ erant in littore. Quæst. LXXVI.

QVAERETVR quare Christus non recepit turbas, vel aliquos de turbis secũ in nauicula, aut in alijs nauiculis, quæ erant in littore,quãdo Christus transfretauit,vt dicitur.Mar.4.

Dicendum, quòd fuit hoc propter multa. Primo, quia Christus,ideo transfretauit,vt turbas declinaret, vt ostensum supra q.55.non ergo reciperet turbas secũ,vel aliquos de turba. Secundo fuit hoc,quia Christus intendebat nunc constituere discipulos suos in aduersitate, vt per hoc fides eorum appareret saltem ipsismet, & erudirentur confidentes esse in periculis, ista autem doctrina non erat necessaria turbis, quia sufficiebat eis, quòd agnoscerent per miracula Christum esse verum Deum,& crederent in eum,discipulis autem non solum erat necessariũ credere in Christum, sed etiam instrui tolerare confidenter pericula, quia ipsi constituendi erant doctores,& principes orbis terrę, ideo suffecit discipulos naufragare, vt sic erudirentur per fidem superare pericula, turbis autem non erat hoc necessarium, quia ista est doctrina perfectorum, vel anhelantium ad perfectionem, turbę autem imperfectę sunt, & sufficit eis credere,& operari plane maxime in principio doctrinę, quia nunc erat principium doctrinę noui testamenti,sic dicit Chryso.vbi enim miraculorum ostensio erat plebem permittit adesse, vbi autem tentationum, & timorum arreptio, athletas orbis terrarum quos excitaturus erat,hos solos assumit.

Tertio fuit, quia Christus nouerat, quòd discipuli sui in hoc periculo futuri erant infirmi, & ipse propter hoc eos increpaturus erat vocans eos modicę fidei,noluit autem, quòd turbę viderent defectum discipulorum suorum, ideo noluit, quòd turbę sequerentur eum,sed ibat ipse cum discipulis, sic dicit Chryso.in homilia,discipuli non habebant decentem opinionem de Christo, scilicet quòd non excitatus,siue dormiens posset mare increpare, propter quod nec præsentibus turbis hoc signum fecit,vt non accusentur discipuli modicę fidei, sed discipulos solos accipiens corrigit.

Sed obijcietur,quia Christus interdum increpabat publice discipulos sic patet infra 17.& Lucę 9.cum dixit eis o generatio incredula, & peruersa quousq; ero vobiscum? vsquequo vos patiar?

Dicendum, quòd ibi discipuli publice peccauerãt, quia adductus fuerat ad eos quidam lunaticus, & nõ potuerant eum curare propter incredulitatem suam, & hoc fuit præsentibus turbis:nam pater illius lunatici dixit obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum,& tamen peccantes publice, publice debent puniri 1.Timo.5.peccantes coram omnibus argue, vt cęteri timorem habeant, præcipue tamen fecit Christus ad defensionem suam, quia pater illius lunatici dixit obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum,& per hoc ille putaret, quòd doctrina Christi non erat omnino vera,vel potestas eius nõ erat sufficiens, ideo discipuli sui non poterant istum curare, & per hoc etiam dubitabant, an ipse Christus posset curare illum, sic innuitur Mar.9.vbi iste dixit si quid potes adiuua nos misertus nostri:Christus autẽ nullo modo debuit hoc tolerare,ideo discipulos suos publice increpuit, & ipse sanauit confestim lunaticũ, vt per hoc ostenderet, quòd propter solam incredulitatem discipuli non potuerant sanare istum, & non propter defectum potestatis,nec doctrinę Christi.necessarium, ergo valde fuit, quòd nunc Christus eos publice increparet:nunc autem non erat sic, quia adhuc discipuli non peccauerant per paucitatẽ fidei, sed Christus nouerat eos peccaturos, ideo voluit taliter facere, ꝙ peccatum, & correctio eorũ occultarentur.

Vnde prouenit somnus homini. Et qui magis dormiant, & quam sit vtilis homini, & necessarius.
Quæst. LXXVII.

QVAERETVR circa hoc, ꝙ dicitur, ꝙ Christus dormiebat,& est dubium propter hoc de somno, vnde proueniat homini.

Dicendum, quod prouenit ex duobus, scilicet ex necessitate,vel conditione materiæ, & ex intentione finis.

De primo dicendum, quòd somnus in homine, iuxta Aristotelem primo de somno, & vigilia nihil aliud est, nisi quies virtutum animalium, idest virtutis intellectiuæ,& virtutũ sensitiuarũ, & maxime ipsarũ sensitiuarum: fit autem perfecta sensatio per hoc, ꝙ

species obiectorum acceptę per sensus particulares transmittuntur, & perueniunt ad sensum cõmunem qui consistit intra cerebrum,& fit ista transmissio per quosdam neruos concauos, si autem contingat istos neruos repleri,ita vt per concauitatem illã nullæ species transeant cessat omnis sensatio,& ista est proprie somnus. est autem cerebrũ pars valde frigida in corpore,& de stomacho surgunt multi fumi calidi propter calorem epatis,& cordis, & cum fuerint in capite propter frigiditatem cerebri ingrossantur, & tunc implent illam concauitatem neruorum, & non possunt transire species sensibiles, & ita causatur necessario somnus, quandiu autem fumi surgentes a stomacho manent in capite adhuc calidi,non fit somnus, quia calor causat raritatem,& sic sunt fumi illi habentes substantiam raram, ideo licet ingrediantur cõcauitates illorum neruorum non replent illas, sed adhuc manet locus peruius ad transitum specierum, & ita nondum est somnus.

Alia causa est,& magis præcipua, quia calidi est ascendere, ideo fumi isti quandiu sunt calidi manent in parte superiori cerebri, cum autem infrigidantur, quia omne frigidum est ponderosum necesse est, vt cadant,& quia loca inferiora cerebri sunt, vbi sunt illi nerui concaui per quos transeunt species sensibiles necesse est, vt fumi descendẽtes repleãt illos neruos, & sic non remanent perui ad transitum specierum, non potest ergo tunc fieri aliqua sensatio, & tunc necessario est somnus, & ista est causa potissima somni ex conditione materiæ. Huius autem sunt multa signa. Primum est,quòd postquam quis cibo plenus est maxime somnum habet,scilicet, quia tunc surgũt fumi de stomacho, qui infrigidati a cerebro replent neruos prædictos, & tollunt sensationem, & consequenter causant somnum. Secundum est,quia post magnum laborem corporalem desiderat homo valde somnum, scilicet, quia per laborem resoluuntur multi fumi qui replent cerebrum,& neruos, vt dictũ est.Tertium,quia in tempore frigido magis homines dormiunt, quam in calido, scilicet quia frigus aeris adiuuat frigiditatem cerebri, vt magis infrigidentur, & ingrossentur fumi existentes in cerebro, & sic fiat longior somnus. Quartum est, quia homines habentes complexionem magis humidam, dum tamen sit aliqualiter calida,magis dormiunt, quam cęteri, & ita magis dormiunt sanguinei, quam cholerici, vel melancholici.multa, & alia signa huius sunt, quæ omittimus,& ita ex necessitate,& conditione materiæ somnus causatur.

Secundum, & principale est ex intentione finis, natura enim, idest Deus intendit hominem talẽ constituere,vt necesse esset interdum dormire, tanquã eẽt somnus valde vtilis,& necessarius homini, & hoc principaliter propter duo,scilicet propter nutritionẽ, & propter pręseruationem a resolutione. De primo patet, quia anima hominis est vnica cuius sunt omnes potẽtiæ, quæ sunt in homine,& quia potestas sua est finita,quando valde intendit vni rei non potest intense ad alteram attendere, vt ostendit Arist.10.Eth. in delectationibus, & ita quando aliqua delectatio est vehementissima,siue sit spiritualis,siue corporalis,nõ potest anima intendere,nisi illi soli,sic dicit Aristotel. 7.Ethicorum,capitulo decimoquinto,quòd in venereis neminem intelligere quicquam posse. in vigilia autem homo intendit operibus intellectus, quæ sunt excellentiora in anima,& sensationibus, quæ habent locum post intellectum,vires autem naturales, vt est nutritiua, scilicet in appetendo,digerendo,assimilando, & expellendo, quæ habent locum infimum in viribus animę,non habent tunc operationem suam,nisi valde

valde remissam eo, quòd anima non intendit tũc per illas vires, sed per excellentiores, vt dictum est, ideo si homo semper esset vigilans, quasi nihil vegetaretur, & consequenter necesse erat eum cito perire, ideo oportuit dari tempus in quo anima cessaret intendere operationibus intellectiuis, & sensitiuis, & intenderet solis vegetatiuis, & sic homo sufficienter nutriretur, & istud est, quòd homo habeat somnum, quia nihil aliud est somnus, vt supra dictum est, nisi quies virtutum animalium cum intensione naturalium, idest vegetatiuarum. De secundo patet, quia si homo non haberet somnum, oporteret, quòd cito moreretur propter magnam resolutionem, quæ fit in vigilia: nã in vigilia homo præcipue intendit operibus intellectus, ista tamen valde deficcant hominem, & corrũpunt, vt dicit Aristo. primo de anima propter multum speculari marcescit animal corpto quodã interius, & non solum est hoc verum circa speculabilia propriè dicta, quæ sunt scientifica, sed etiam in quacunque cogitatione, etiam de rebus humanis Sapien. 9. corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem, ideo si homo vigilaret tanta fieret in eo resolutio, ꝙ necesse esset mori in breui, ideo necessarius fuit homini somnus. In quo homo dupliciter adiuuatur, scilicet directe, & per accidens. Directe quidem inquantum ibi valde vegetatur intendente anima solis operibus vegetationis: nam anima, nunquam quiescit, sed semper operatur intense quandiu in corpore est, q; ipsa est substãtia infatigabilis, ideo siue in somno, siue in vigilia semper intense operatur, & tamen in somno, quia intendit soli vegetationi, efficit eam perfecte. Per accidens autẽ adiuuatur homo in somno, quia tunc non resoluitur per operationes sensitiuas, & intellectiuas: nam sicut resoluunt hominem, & affligunt operationes intellectiuę, ita etiam sensitiuę. nam videre, & audire, & reliquę sensationes non fiunt sine quodam dolore, vt dicitur 7. Ethi. c. vltimo, & tamen non sentimus istum dolorem propter continuam assuetudinem sentiendi, vt dicitur ibidem, quod verum est, nisi sit sensibile excedens, quia tũc non solum affligit, sed etiam destruit sensum, vt dicitur 2. de anima, quòd excellens sensibile corrumpit sensum, vt patet in rebus duris circa tactum ibidem, & in luce forti circa oculum, & voce terribili, vel tonitruo circa auditum. somnus autem priuat omnem sensationem, & intellectionem perfectam, ideo somnus per accidens hominem adiuuat, & ita fuit somnus magis necessarius ad vitam hominis, quam panis. Cõsiderandum autem, quòd licet somnus sit in homine necessarius tam ex conditione materię, quam ex intentione finis, potius tamen fuit ex intentione finis, quia potuerant organa sentiendi taliter disponi, quòd fumi ascendentes ad cerebrum non caularent somnum, vt si nerui concaui per quos transeũnt species non intrarent ad cerebrum per partem inferiorem, sed per superiorem partem cerebri: nam tunc fumi ingrossati a cerebro, quando descenderent non impedirent concauitates illorum neruorum, immo tunc essent magis liberę, quia omne ingrossatum descendendo elongaretur ab eis, & si forte saltem neruos vnius sensus intrarent per partem superiorem cerebri saltem ille sensus semper vigilaret, cęteri autem ad tempus cessarent a sensatione, & ad tempus sentirẽt, quia tamen hoc existente vigilaret semper animal, & consequenter cito periret, natura intendit prouidere homini, quod haberet somnum, etiam si ex conditione materię non sequeretur, sed quia intentio naturæ fuit, quòd homo haberet somnum, quia erat sibi valde vtilis, taliter disposuit organa sensitiua, quòd ex conditione materię sequeretur somnus necessario, hoc autem fuit faciendo, quòd omnes nerui concaui intrarent per partem inferiorem cerebri, & ita fumi ingrossati replerent illos.

An nunc in Christo fuerit somnus naturaliter, vel voluntarie. Et ad quæ somnus sequatur.
Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR nunc de Christo an ipse accepit somnum, & an nunc fuit in eo somnus naturaliter, vel voluntarie.

Dicendum, quòd non est dubium quin Christus somnum accepit: nam nunc dormiuit, vt patet hic, & Mar. 4. & Luc. 8. ergo assumpsit somnum. Oportuit autem, quòd Christus assumeret somnum propter multa. Primo, quia vt ostensum est supra q. 52. Christus assumpsit omnes defectus nostros generales, somnus autem cõsequitur totam speciem, quia nemo est, qui non dormiat propter causas positas precedenti q. ergo etiam ipse somnum assumpsit. Secundo, quia Christus assumpsit omnia necessaria ad ostendum veritatem humanę naturę, qui autem non dormiret nõ videretur habere corpus humanum, sed phantasticũ, ꝙd Manichęi, & multi alij de Christo senserunt, ideo Christus debuit assumere somnum, vt euitaret istam calumniam. Tertio, quia corpus Christi erat passibile, & mortale, sicut corpora nostra 2. ad Corin. 13. quòd autem crucifixus est ex infirmitate, viuit autem ex virtute, idest quia habuit naturam humanam subiectam eisdem infirmitatibus quibus nos, & consequenter corpus Christi erat resolubile, ideo necesse erat, quòd diu vigilando cito moreretur, nisi seipsum vellet miraculose conseruare: Christus tamẽ nolebat viuere miraculose, sed naturaliter cum esset verus homo, ideo somnum acciperet ne resolueretur in breui corpus eius. Quarto, quia Christus assumpsit passiones nostras generales, etiam quę consequuntur hominem propter peccatum, vt famem, sitim, fatigationem. a fortiori, ergo assumere illas, quę consequuntur ex conditione speciei, etiam sine peccato quales sunt desiderium cibi, & potus, quia ista non sunt pœnę, cum etiam Adam ante peccatum ista haberet: nam aliàs Deus non prouidisset ei de cibo, & tamen prouidit Gene. 2. huiusmodi est somnus, quia homo ante peccatum habuisset somnum si manisset diu in statu illo: nam ad cibum, & potum sequitur naturaliter somnus, ideo sicut sine cibo, & potu in statu illo non poterat homo conseruari, ita nec posset sine somno manere: Christus ergo istam passionem assumeret: nam inter omnes humanos defectus nullius est ei tam naturalis, sicut somnus. Dicendum ergo, q; Christus somnum acceperat, & dormiebat horis solitis, & ex causis determinatis secundum naturam, sicut cęteri homines, alioquin quando nunc Christus desiuit in naui mirarentur discipuli, sicut de aliquo solito, sed non mirati sunt, quia Christus palam dormiuit videntibus illis, & ipsi non audebant suscitare eum, tanquam vere dormientem quousque fuerunt in magno periculo, ergo Christus solitus erat dormire, sicut cęteri homines. Hoc supposito dicendum, q; Christus potuit nunc dormire naturaliter, vel voluntarie. De primo patet, quia propter cibum sumptum, vel propter laborem, aut alias causas poterat ei accedere somnus, sicut cęteris hominibus cum istã passionem assumpsisset. De secũdo patet, quia Christus erat dominus naturę suę, & poterat habere passionem quam vellet, & quando vellet, hoc autem in nobis non est, quia aliquis somnum desiderat, qui dormire nequit, & aliquis vellet vigilare, & non potest, sicut dicitur

dicitur infra 26. & Lucę 22. non potuistis vna hora vigilare mecum: Christus autem assumpsit somnum, quia voluit, & potuisset assumere naturam nostram sine somno, quia non se consequuntur necessitate ineuitabili, ideo poterat Christus si vellet manere lõgo tempore sine somno: sic interdum faciebat integris noctibus vigilãs in oratione, Lucę 6. exijt in mõtẽ solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei. per hoc tamen non grauabatur corpus eius, sed ita faciebat omnia ac si semper solitis horis dormiret, vnde eodem c. dicitur, quòd postquam tota nocte in oratione mansisset facto die vocauit discipulos, & elegit ex eis Apostolos, prædicauitque turbis totum illum magnum sermonem, qui habetur supra a principio 5. ca. vsque ad finem septimi, ita etiam poterat Christus dormire, quando vellet, & quantumcunque vellet, etiam nulla causa naturali existente. Primo patet, quia erat dominus naturę suę, ideo poterat hoc facere. Secundo patet, quia ipse potuit immittere soporem gratuitissimum in Adam, ita vt auferret ei vnam de costis suis, & non sentiret Gene. secundo. poterat ergo sibi ipsi soporem immittere. Tertio patet, quia vt ostensum est præcedenti q. somnus prouenit ex ingrossatione fumorum facta a cerebro replentium postea concauitates neruorum per quas transeunt species sensibiles, poterat tamen Christus infrigidare, vel calefacere, aut alterare cerebrum suum qualitercũque vellet, ergo poterat dormire quandocunque vellet, & quanto tempore vellet.

Dicendum tamen, quòd licet tam naturaliter, quã voluntarie somnus iste accidere poterat, fuit tamen voluntarie, quia etiam si Christus nullam causam incitantem ad dormiendum haberet, dormiret tamen vt esset locus sequenti miraculo de turbatione maris, & sedatione, vt dicetur sequenti q. sic dicunt Chryso. & Origenes.

Quare Christus nunc dormiebat.
Quæst. LXXIX.

QVAERETVR cum Christus nunc sponte dormierit, quare hoc fecit.

Dicendum, quòd propter multa. Primũ est, vt esset locus miraculo, quia Christus volebat, quòd nunc insurgeret grauis tempestas, & discipuli prę timore magno peterent liberari ab eo, & sic appareret manifeste miraculum istud, tamen non poterat conuenienter fieri Christo vigilãte, quia si eo vigilante tempestas inciperet, aut sedaret eam immediate, aut non. si sedaret non appareret miraculum, quia tempestas, quando incipit nõ potest esse magna, eo quòd nihil de ea adhuc apparuit, quando incipit. Si autem non sedaret discipuli non rogarent eum, ꝙ sedaret, quia ipse videbat eam, & poterat sedare si vellet, & tunc, aut non sedaret illam, sed permitteret per se cessare, aut tarde sedaret. Si primo modo nullum esset miraculum. Si secundo modo aliquod esset, & tamen dubium, quòd putarent astantes, quòd vsque ad illam horam facere non potuerat, quod erat incõueniens, quia per hoc crederetur potentiam suam esse limitatam, & ab altero conferri ei per temporum vices, sed spiritus propheticus interdum erat in prophetis, & interdum non, sicut fuit de Elisęo, qui voluit prophetare coram tribus regibus, & non potuit quousque caneret citharista, & tunc facta est super eũ manus domini 4. Regum 3. cum autem Christus dormiret insurgente ista tempestate discipuli necessitate compulsi eum suscitarent petentes liberari, sicut factum est, & ita manifeste appareret miraculũ, & nullũ esset inconueniens de prædictis, sic dicit Cyril. si vigilante domino accidisset tempestas, vel nõ timuissent discipuli, vel non exorauissent, vel non credidissent eum posse talia facere: qua propter dormit prestans tempus timori: illud dicit Origenes, & ista fuit causa præcipua, quia si Christus vigilaret nihil timerent discipuli, & sic non esset locus miraculo.

Secundo fuit ad ostendendã potestatem, & securitatem mentis, scilicet quia inter marina pericula non timebat Christo dormire, sic dicit Ambro. super Lucam, scilicet supra his, quòd pernoctabat in oratione quomodo hic in tempestate dormit, sed exprimitur securitas potestatis, quando omnibus timentibus solus intrepidus quiescebat.

Tertio fuit ad hoc, quòd discipuli magis agnoscerent miraculum. nam si vigilante Christo accidisset ista tempestas, etiam si discipuli rogarent ipsum, vt sedaret eam rogarent prius, quãdo nondũ ipsa inualuisset, & sic non appareret miraculi magnitudo, nũc vero, quia dormiebat non ausi sunt excitare eũ quousque tẽpestas inualuit, & erat graue periculũ, cognouerunt ergo sic miraculi magnitudinem, sic dicit Cyrillus. cum magna dispensatione videtur esse factum, vt mox postquam tempestas inuadere cepit naviculã non quęrerent ab eo suffragium, sed post quam malũ inualuit, vt manifestior fiat diuinę maiestatis potestas, quod dominus permisit excitationis gratia, vt cum confessi fuerint periculum cognoscant miraculi magnitudinem, vnde postquam magnitudo periculi ad intolerabilem metum eos vrgebat, tanquam aliam spem non habentes salutis, nisi solum dominum excitauerunt eum.

Quarto fuit, vt aliqui volunt ad ostendendum veritatem naturę humanę cuius somnus est, sic dicit Origenes, est res stupenda, quòd ille, qui nunquam dormit, nec dormitat, dormire dicitur, dormiebat quidam corpore, sed vigilabat deitate ostendens, ꝙ verum humanum portabat corpus, quod corruptibile induerat, sed istud non facit specialiter pro nunc, quia Christus sępe ante hoc dormierat per quod ostẽderat veritatem naturę suę, ideo non oportebat, quòd nunc dormiret, sed fuit hoc propter causas supra positas.

Quomodo Euangelistæ hic discordant in verbis Apostolorum excitantium Christum. *Quæst.* LXXX.

QVAERETVR quomodo potest stare, quia Euãgelistę discordant hic in verbis Apostolorum excitantium Christum, & hic dicitur domine salua nos perimus, & Mar. 4. dicitur magister non ad te pertinet, quia perimus? sed non poterant hęc simul dici cum semel fuerint dicta, quia semel tantum Christus locutus est, & sic dixerunt alterum ipsorum tantum excitantes eum.

Dici potest vno modo, quòd ista omnia dicta fuerunt: nam multi fuerunt discipuli excitantes Christũ, & varie loquebantur, quiliber enim intendebat periculum instans exprimere, & liberationem petere, sed varijs verbis illud exprimebant, quia rarum est, quòd multi concipientes de eadem re per eadem verba omnino exprimant, & ita vnus dixit, sicut hic dicitur. & alius, sicut Marcus dicit. Et alius, sicut Lucas, & forte plures modi varietatis fuerunt inter discipulos Christum excitãtes, sed Euangelistę non expresserũt, quia isti tres soli de hac re locuti sunt. Secundo potest dici, quòd Euangelistę non curauerunt principaliter de verbis, dum tamen teneant veritatem sententiæ. Fuit autem sententia omnium excitantium Christũ periculum ostendere, & liberationem petere, ideo non curauerunt Euangelistę quibus verbis hoc exprimerent

Universidad de Deusto
Biblioteca

primerent,dum tamen iſtud ſignificarent, & poteſt
eſſe,quòd vnus iſtorum expreſſit ſolus verba diſcipu-
lorum excitantium,alij autem ſolum ſenſum,quis ta-
men iſtorum verba expreſſerit non differt: poterat,
etiam eſſe, quòd nemo eorum expreſſerit verba pre-
ciſa diſcipulorum excitantium,ſed omnes ſecuti ſunt
ſolum ſenſum: nam ad idem redeunt omnia dicta ip-
ſorum, quia cum hic dicitur domine ſalua nos perimus,oſtenditur periculum,& petitur auxilium,quod autem dicitur, Lucę 8.præceptor perimus idem eſt, ſed breuius dixit oſtendens ſolum periculum, quia qui iudicat ſe indigere per hoc aperte oſtendit ſe petere, quod autem dixit præceptor idem eſt, quia præceptor ſignificat dominum, & magiſtrum, vterque enim præcipit ac ſi dicat domine perimus, quod autē dixit Mar.magiſter non ad te pertinet, quia perimus eſt periculum oſtendere, & ad auxiliandum incitare, ſed iſte fuit modus aliqualiter increpatorius, quaſi dicat magiſter non habes aliquam curā, quòd perimus, quaſi nihil ad te de hoc pertineret? quaſi dicat tu dormis, & nos perimus.de hoc patet per Aug.lib.de concor.Euange.dicit enim: Matthæus dicit domine ſalua nos perimus. Mar.autem magiſter non ad te attinet, quia perimus,eadem autem eſt ſententia excitantium dominum, & volentium ſaluari, nec opus eſt quęrere quid horum potius Chriſto dictum ſit, ſiue enim aliqui horum trium dixerint, ſiue alia verba, quę nullus Euangeliſtarum commemorauit tantundem autem valentia,quid ad rem intereſt?quamquam,& hoc fieri potuerit, vt pluribus eum excitantibus omnia hęc,alia autem ab alio, & alia ab alio dicerentur.

Quomodo Chriſtus vocauit hic diſcipulos modicæ fidei. Et quòd fides accipitur dupliciter. Et quomodo poteſtas Chriſti ad liberandum hic diſcipulos eſſet circa quatuor gradus. Quæſt. LXXXI.

QVAERETVR quomodo Chriſtus vocauit hic diſcipulos modicę fidei: nam videtur, quòd fidem habebāt: nā ſi non habuiſſent fidem non petiuiſſent a Chriſto liberari. I

Dicendum, quòd diſcipuli aliquam fidem habebant, ſed non ſufficientem, ideo dixit eos modicę fidei. Accipitur autem fides dupliciter. Vno modo pro habitu credendi ſecundum quem aſſentimus veritatibus ſacrę Scripturę, etiam ſi non conſtet nobis per probationem de aliqua earum,& iſta eſt fides ſine qua impoſſibile eſt placere Deo ad Heb.11.& iſta eſt vna de tribus Theologicis virtutibus quas nominat Apoſto.1.Corin.13.maneant in nobis ſpes, fides,charitas, & per iſtam differt fidelis ab infideli. Alia eſt fides, ideſt confidentia ſecundum quam petit quis a Deo confidenter aliquid,ideſt credens, vel ſperans certiſſime,quod accipiet illud, quòd petit,& iſta fides eſt neceſſaria in orante, quia aliàs nihil impetrat,Iacobi primo. ſiquis indiget ſapientia poſtulet a Deo, poſtulet autem in fide nihil hęſitans, ſic etiam accipitur infra 17.ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis dicetis huic monti tranſi hinc, & tranſibit, nō poteſt autem accipi ibi fides,vt eſt virtus Theologica, quia illa non eſt maior in vno, quam in alio, ſed quidquid credit vnus tenetur credere alius, & ſi aliquid eſt,quod credere nolit, etiā ſi cętera credat nullam fidem habet, & tamen fides de qua infra 17.eſt maior, & minor, ideo non accipitur pro fide, ſed pro confidentia, in vtroque autem iſtorum modorum diſcipuli inſufficientes erant: nam non habuerunt tantam confidentiam de Chriſto quantam habere decebat, quam ſi habuiſſent non timuiſſent perire Chriſto præſente, & tamen valde timuerunt, etiam fuit defectus fidei primo modo dictę, quia non crediderunt de Chriſto quidquid credendum erat. putabant enim, q̄ Chriſtus vigilans poterat eos liberare de illa tempeſtate, ſed non dormiens,& tamen tam dormiens,quam vigilans ęqualiter hoc poterat:poteſtas enim Chriſti nō erat ab humanitate,ſed a deitate,& illa,nunquam dormit.Pſal.120.non dormitabit,nec dormiet, qui cuſtodit Iſrael,ſcilicet Deus, ideo debuiſſent credere diſcipuli,quòd Chriſtus dormiens liberare poterat eos,& tamen non crediderunt, quia ſi credidiſſent non excitaſſent eum,ſed crediderunt,quòd vigilans eos poterat liberare,& ideo eum excitauerunt:nam ſi nullā ſpem haberent, quòd poſſet eos liberare non excitaſſent illum, ſic dicit Chryſoſtimus in homilia, ſcilicet ſi aliquis dixerit,q̄ non fuit modicę fidei accedentes excitare Ieſum hoc ſignum fuit, quòd non decētem de ipſo opinionem habebant:nouerant enim, q̄ excitatus poterat mare increpare,nondum autem nouerant, quòd hoc poterat dormiens:iſta autem erat modica fides, quia deficiebant in aliquo articulo neceſſario, ſicut ſiquis crederet quoſdam articulos, & alios credere nollet.

Conſiderandum vlterius, quod circa poteſtatem Chriſti ad liberandum nūc diſcipulos erant quatuor gradus. Vnus eſt credere,quòd nullam haberet poteſtatem ad hoc,ſed quòd eſſet purus homo. Secundus erat dubitare an haberet poteſtatem aliquam,vel credere illud non firmiter. Tertius erat firmiter credere, quòd poſſet Chriſtus ab hoc periculo liberare, & tamen non quandocunque,ſed ſolum,quando eſſet vigilans. Quartus erat credere firmiter,quòd Chriſtus haberet iſtam poteſtatem tam dormiens, quam vigilans,& non magis vigilans, quam dormiens,qui eſſet in primo gradu nihil crederet, & ideo non petereta Chriſto liberari, qui autem eſſet in ſecundo petereta Chriſto liberari ſub dubio, & tamen non obtineret, ſic patet Mar.9.de illo, qui obtulit Chriſto filium ſuū lunaticum,vt eū curaret, dicens ſiquid potes adiuua nos miſertus noſtri: Chriſtus autem propter iſtam dubitationem noluit immediate ſanare eum,quia dubitare in fide eſt non habere fidem, vel eſſe infidelē extra de hęretic. c.dubius,ſed dixit ei ſi potes credere omnia poſſibilia ſunt credēti,quaſi dicat ſi potes credere potes ſanari, & ſi non potes credere non potes ſanari, & tunc ille dixit credo domine,& Chriſtus ēt ſanauit tunc filium eius. diſcipuli autem non habuerunt iſtum gradum, nec primum, quia ſi habuiſſent primum non petiuiſſent liberari,& tamen petiuerūt, ſi habuiſſent iſtum ſecundum peterent, ſub dubio dicentes domine ſi potes ſalua nos,& tamen non dubitauerunt,ſed dixerunt confidenter ſalua nos perimus, etiam quia Chriſtus non vocaſſet eos tunc modicę fidei, ſed infideles. habuerunt autem tertium gradum, quia crediderunt Chriſtum vigilātem liberare poſſe eos,ideo ſuſcitauerunt illum,& iſta fuit fides,ſed non integra: ſi habuiſſent quartum gradū, nec timuiſſent, nec excitaſſent Chriſtum, vel ſi timerent ex humana infirmitate ſaltem non excitarent Chriſtum ſcientes, quòd nihil magis poterat dormiens, quam vigilans, ſed potius orarent in corde ſuo, quòd eos liberaret ſcientes, qnòd deitas Chriſti, quæ non dormit exaudiret eos in ſecreto cordis orantes, & liberare poſſet eos, etiam Chriſto ſecundum humanitatem dormiente, & tunc non vocarentur modicę fidei,ſed integrę, & perfectę fidei, quia tamen hoc non crediderunt, ſed excitauerunt Chriſtum modicę fidei ſecte vocati ſunt.

An peccauerunt diſcipuli dicentes domine ſalua nos. Quæſt. LXXXII.

QVAERETVR an peccauerunt diſcipuli dicentes domine ſalua nos, &c.

Dicendum, quòd ſic. Primo patet,quia fuerunt modicę fidei,& tamen hoc eſt peccatum,quia tenebantur habere fidem integram,ideſt confidentiam, poterant enim habere eam,quia cum vidiſſent Chriſtum feciſſe tot miracula ſine aliqua difficultate debuiſſent firmiter credere, quòd etiam poſſet iſtud facere, & ſic non debebant timere tam immoderate. Secundo patet,quia Chriſtus increpuit eos,dicens quid timidi eſtis modicę fidei? increpatio tamen non fit iuſte, niſi pro peccato, ergo peccauerunt, & Chriſtus interdum pro ſimilibus dure increpabat eos,vt Ĵ. 17.dixit o generatio incredula,& peruerſa quouſque ero vobiſcum? vſquequo vos patiar? & tamen hoc fuit propter incredulitatem, ergo etiā hic peccauerunt. Tertio patet, per immoderatum timorem: nam timiditas vitium eſt, iſti autem timuerūt plus debito, quia Chriſto prætente nō debuiſſent mortem timere, quia etiam ſi pro eo moriendum eſſet,debebant conſtanti animo ſuſtinere, & non ita pauere,& turbari, & ideo, etiam doctores increpant eos, ſic dicit Origenes,o diſcipuli ſaluatorem vobiſcū habetis,& periculum timetis,vita vobiſcum eſt,& de morte ſoliciti eſtis, ſed reſpondeant ſumus adhuc infirmi,ideoque timemus, ī dicit eis quid timidi eſtis? quaſi dicat ſi potentem me ſuper terram cognouiſtis quare non creditis, quòd & in mari potens ſum? & ſi mors irruerit,nonne eam debuiſtis conſtantiſſime ſuſtinere?

Sciendum tamen, quòd ſicut dictum eſt præcedēti q.quatuor gradus erant circa hanc fidem de Chriſti poteſtate, & omnes ſunt increpabiles prēter quartum, qui eſt laudabilis cum ſit perfectę fidei, & tamē alij tres gradus inter ſe differunt, quia primus eſt deterior ſecundo, & ſecundus tertio,diſcipuli ergo,quia habuerunt tertium minus increpati ſunt, ſi autem habuiſſent primum, vel ſecundum, Chriſtus duriſſime eos increparet, vel omnino abijceret, & contemneret,ſic dicit Orige.qui modicum credit arguetur, qui nihil credit contemnetur.

An diſcipuli peccauerint nunc mortaliter, vel venialiter,cum diſcipuli peccarent in duobus circa fidem. Quæſt. LXXXIII.

SED quæretur an peccauerunt diſcipuli nunc mortaliter, vel venialiter. Aliqui dicunt,quòd venialiter ſolum, quia ſolum fuit quędam infirmitas ex qua timuerunt, & imperfectę crediderunt, ſic dicit Origenes reſpondeāt ſumus adhuc infirmi ideoque timemus. Dicendum,quòd non eſt dubium quin Apoſtoli, vel generaliter Chriſti diſcipuli poterant nunc peccare mortaliter: nā ante Chriſti mortem & poſtea vſque ad miſſionē ſpiritus ſancti peccare poterant mortaliter,& aliquando peccabant: nam interdum contendebant inter ſe quis eorum maior eſſet, & deſiderabāt honorē mundanum Luc. 22.Petrus, etiam peccauit Chriſtum negando infra 26.& Mar.14.& oēs diſcipuli fidē perdēdo, ſed iſta ad peccatum mortale pertinent, vel pertinere poſſunt, ideo peccare poterant nunc mortaliter,an tamē peccauerint mortaliter nō eſt facile dicere,quia nō poteſt cognoſci plene motus cordis eorum,vt videatur quātum peccauerint. Sed poteſt dici,quòd diſcipuli peccauerunt hic in duobus circa fidem. Primum eſt in parūtate confidentię. Secundum eſt in errore fidei, De primo patet,quia timuerunt mortem immoderate, cum non eſſet eis cauſa timendi manendo cum Chriſto, & quantum ad hoc dici poteſt, quòd peccabant ſolum venialiter tam ex parte timoris, quam ex parte confidentię, quia timere pertinet ad humanam infirmitatem, & ex iſto timore orta eſt paruitas confidentię, quæ pertinet ad quandam imperfectionem, & ideo non eſt neceſſe,quòd hic ſit peccatum mortale. De ſecundo patet, quia errauerunt in fide iſti diſcipuli credētes, quòd Chriſtus poterat eos liberare vigilans, ſed non dormiens, hoc autem erat credere eum non eſſe Deum, ſed purum hominem, qui dormiens nihil agere poteſt,vigilans autem poterat orare Deum,ſicut aliquis de prophetis, vt per eum fierent miracula, vel ſi credebant eum eſſe Deum habebant indignam opinionem de eo, ſcilicet, quòd deitas dormiret, ſicut homo, & ideo nihil poſſet cum dormiret vterque eſt error in fide, & tamen quilibet error in fide eſt grauis, & eſt peccatum mortale,& ideo in hoc peccarent diſcipuli mortaliter, & iſtud faciebat eos dignos magna reprehenſione cum ex prioribus miraculis, quæ Chriſtum faciētem viderant, ſufficienter colligere poterant eum eſſe verum Deum, qui tam dormiens, quam vigilans poſſet eos liberare, ſicut confeſſi ſunt, quando iterum Chriſtus venit ſuper aquas ad eos periclitantes in naucula infra 14.ſcilicet,qui autem in naucula erant venerunt, & adorauerunt eum dicentes vere filius Dei es, & non eſt inconueniens,quòd diſcipuli nunc errarent in fide,quia etiam cum Chriſtus prędixiſſet eis, quod moriturus, & ſurrecturus erat infra 17.ſi poſt mortem ſuam fidē perdiderunt an reſurrecturus eſſet Luc.24.vbi diſcipuli duo euntes in Emaus dixerunt, nos ſperabamus,q̄ ipſe redempturus eſſet Iſrael,quaſi dicat nunc nō ſperamus, & Chriſtus arguit eos dure ibi, dicens o ſtulti, & tardi corde ad credendum. non eſt autem dubium quin illa incredulitas fuerit peccatum mortale, ideo etiam de iſta dici poterit, quòd fuit mortale peccatū.

Sed dicetur, quomodo ergo Chriſtus induxit eos in peccatum iſtud? nam ipſe fecit, quòd diſcipuli comitarentur eum in naucula, vt mare turbaretur, & inciderent in hoc periculum, vt oſtenſum eſt ſupra q.73.& tamen Deus non inducit hominem in peccatum, nec in tentationem per quam peccet,quia Deus tentator malorum non eſt, ideſt non tentat hominem ad hoc, quòd incidat in malum Iaco.1.ſed potius a Deo petimus ne permittat nos incidere in tentationem, ſcilicet & ne nos inducas in tentationem ſupra 6.c.& ſic Chriſtus dixit diſcipulis orate ne intretis in tentationem infra.26.

Dicendum, quòd diſcipuli peccauerūt mortaliter in iſta incredulitate: Chriſtus tamen non induxit eos ad hoc peccatum, nec etiam præſtitit aliquam occaſionem,ſed potius per iſtud periculum Chriſtus ſanauit eos a peccato in quo forte aliàs ſemp manſiſſent: nam diſcipuli non incurrerunt nunc de nouo iſtam incredulitatem, ſed habebant eam ante hoc credentes, quòd Chriſtus vigilans poterat miracula facere, ſed non dormiens, eo quòd omnia miracula, quę fecerat ante hoc vigilans fecerat, & ſic manebāt in hoc peccato, & ideo occurrente periculo cum hoc crederent, putauerunt ſe non poſſe liberari, niſi Chriſtum excitarent. Chriſtus autem voluit hoc periculum inducere, vt eſſet locus auferendi eis iſtam incredulitatem: nam per hoc, quòd excitatus increpuit eos,quia timuerant eo dormiente, innuit quòd dormiens potuiſſet eos liberare, & ſic non erat cauſa timendi. non ergo induxit Chriſtus diſcipulos in peccatum per iſtā tempeſtatem, ſed potius peccatum incredulitatis eorum per hoc abſtulit. ſic dicit Cyrillus ſimul autem

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum tempestate aquarum soluit Christus tempestatem animarum. Ad rationem in contrarium dicendum, quòd timor discipulorum inquantum erat ex infirmitate humana non erat peccatum mortale, & tamen inquantum erat ibi error in fide in eis, quę credere debebant de Christo, erat peccatum mortale.

An discipuli putabant se perituros, & an possent perire.
Quæst. LXXXIIII.

QVAERETVR quomodo discipuli dixerũt nunc domine salua nos perimus, & an putabant se perituros.

Dicendum, quòd discipuli putabant se vere perituros, nisi Christus eos erueret, erat enim procella maris grauissima, ita vt nauicula impleretur fluctibus Mar.4.non erat ergo spes, humanitus posse euadere, & quia credebant Christum dormientem non posse eis auxiliari timuerunt, & fuit tam immoderatus timor, quòd omissa reuerentia turbulenti, & ex impetu Christum suscitauerunt, sic dicit Origenes tanto metu discipuli fuerant conterriti, & pęnè animo alienati, vt irruerent in Christũ, & non modeste, & leuiter suggererent, sed turbulenter suscitarent eũ.

An discipuli perire poterant.
Quæst. LXXXV.

SED est dubium an discipuli poterant perire.

Dicendum, quòd loquendo absolute de possibilitate perire poterant, quia poterat Christus permittere mergi nauiculam, & tamen dicendum, quòd nullo modo perituri erant, siue fidem haberent, siue non, quia si fidem haberent, quòd dormiens poterat Christus eos liberare fuissent liberati, etiam si non suscitassent eũ, immo ipsimet potuissent imperare ventis, & mari, & obediuissent eis, sicut dicitur infra 17. si habueritis fidem, sicut granum sinapis dicetis monti huic transi hinc, & transibit, & Lucę 17. dicitur dicetis arbori moro eradicare, & transplãtare in mare, & obediet vobis. Si autem non haberẽt fidem, aut suscitarent Christum, aut non, si suscitarẽt eum liberarentur, sicut nunc factum est: si autem nõ suscitarent, etiam liberarentur, quia si omitterent suscitare eum in hoc periculo, aut hoc facerent ob reuerentiam Christi volentes potius mori si oporteret, quam eum suscitare a somno, vel facerent propter incredulitatem putantes, quòd non posset imperare mari pellendo procellas ventorum, sicut expellebat in terra ęgritudines corporum. Si primo modo liberarentur saltem propter istum bonum respectum reuerentię quem ad Christum haberent licet non esset prudenter factum, quia si ita esset, quòd Christus dormiens non posset adiuuare discipulos, vel saltem nollet, melius erat eum suscitare, quã non suscitare: Deus tamen interdum acceptat zelum bonum, etiam si sit indiscretus: si aũt omitterent pp incredulitatem, etiã liberarẽtur, quia cum essent discipuli isti electi a Christo, tãquam futuri magistri, & principes orbis terrarũ non permitteret eos perire, etiam si increduli essent, sed pateretur defectus eorum, quia ipsos elegerat, sic innuitur ȝ. 17. cum dixit o generatio incredula quousque vos patiar, ideſt quandiu tolerabo defectus vestros, & sic innuitur, quòd eos toleraturus erat, nec euacuaretur, vel irritaretur sua electio, & etiam si nihil aliud esset, Christus tamen conseruaret eos, quia erant cum eo simul in naui, erat enim magnũ Christi dedecus si præsente eo discipuli submergerentur, quia verisimiliter putaretur hoc factum, quasi ipse eos liberare non potuisset, & ideo quantumcunque mali essent, Christus non permitteret eos tunc se pręsente perire, quia esset dedecus sibi, sic enim, quando Deus volebat occidere Iudæos pro peccato in deserto dixit Moyses, quòd non occideret populum, quia dicerẽt Aegyptij non poterat Deus introducere populum istum in terram pro qua iurauerat, & ideo occidit eos in solitudine Numeri 14. & sic Deus non occidit eos, tanquam valde peccassent, quia erat sibi dedecus, ita & nunc nullo modo Christus permitteret discipulos perire, quia cum ipso erant, & ita non erat possibile eos perire, sic dicit Cyrillus. non erat autem possibile eos perire existente cum eis omnipotente, ipsi tamẽ timuerunt se vere perituros, quia putabant, ꝙ Christus dormiendo non poterat eos adiuuare.

An discipuli putabant, quòd Christus si dormiret posset cum eis perire, vel non periret eis pereuntibus.
Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR an discipuli putabant, quòd Christus si dormiret posset cum eis perire, vel non periret eis pereuntibus.

Dicendum, quòd aliud est quærere an Christus posset perire supposita credulitate eorum, & aliud, quòd ipsi crederent eum posse perire, vel periturum esse: nam interdum aliqua se consequuntur necessario, & aliquis concedens vnum non concedit aliud, quia non cogitat de illo, vel etiam cogitando de eo putat esse falsum, quia non cogitat quomodo sequatur vnum ex altero, sic dicit Aristotel. primo priorum, quòd aliquis putat omnem mulam esse sterilem, & tamen credit, quòd ista mula habet in vtero, ideſt est prægnans, sequitur tamen necessario si omnis mula est sterilis, quòd etiam ista mula sit sterilis, ita licet ex hoc, quòd erat discipulos perire sequeretur posse Christum perire, poterat esse, quòd discipuli crederent se perituros, & Christum non perituram, vel de eo nihil cogitarent, vnde nullum iudicium dari potest quantum ad id quod discipuli credebant. An tamẽ ex hoc, ꝙ erat perire discipulos sequeretur Christum periturum vel posse perire. Dicendum, ꝙ sequebatur Christum posse perire, quia si discipuli credebant se perituros Christo dormiente hoc erat, quia putabant, quòd dormiens non poterat eos adiuuare, ideo nec posset adiuuare seipsum, & cum ipse esset verus homo & mortalis, & ipsi credebant eum esse mortalẽ, necessario crederent eum posse perire, & sic sequebatur ex eorũ credulitate, quòd Christus perire posset, forte tamen non cogitauerunt de eo an periturus esset eis pereuntibus, potest tamen dici, ꝙ etiam ipsi putauerint Christum periturum cum eis si dormiret, quòd potest colligi Mar.4. scilicet magister non ad te pertinet, quia perimus? ideſt nunquid non habes curam, & nihil tangit te de hoc, quasi dicat, ita pertinet ad te, sicut ad nos, quia omnes perimus, scilicet tu, & nos, nisi subuenias, ideo cũ etiam pertineat ad te, ideſt agatur de persona tua, sicut de nostris debes prouidere ne pereamus, licet potest etiam intelligi de solis discipulis, quasi dicat magister si nos perimus, etiam si tu non pareas ad te pertinet, quia tui sumus, ideo debes habere curam ne pereamus, sed quid istorum discipuli intellexerint non apparet, cum etiam non constet an ista sint verba eorum, quia potest esse, quòd ipsi non fuerint locuti verba hęc, sed aliquid simile in sententia, vt supra quæstione 80. ostensum est, non ergo differt quid discipuli de Christo cogitauerint cum sequatur ex eorum credulitate, quòd Christus perire poterat si ipsi perirent.

Qua-

Quomodo stare potest, quòd discordant Euangelistæ in verbis Christi respondentis discipulis. Et quæ erat Christi intentio.
Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR quomodo stare potest, quòd discordant Euangelistæ in verbis Christi respõdẽtis discipulis: nam hic dicitur quid timidi estis modicæ fidei, & Mar.4. dicitur, quid timidi estis, necdum habetis fidẽ, & Luc.8. dicitur vbi est fides vestra. Christus tamen non poterat dicere omnia hæc, sed alterũ eorum cum semel responderit.

Dicunt quidam, quòd Christus dixit omnia hęc, & forte plura, quia multi discipuli excitauerunt eum, & sic responderet multis diuersimode, dicens quibusdam, quid timidi estis modicę fidei, & alijs necdũ fidem habetis, & alijs vbi est fides vestra, & alijs forte aliis modis: Euãgelistæ tamen non dixerũt plura, quia solum tres de hoc locuti sunt.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia licet discipuli Christum excitantes potuerunt dicere varia, vt dicit Aug. lib. de concor. Euan. & dictum est supra q.80. Christus tamen non potuit dicere, nisi vnum. ratio diuersitatis est, quia discipuli semel solum Christum excitauerunt, quia tamen multi erant, poterant varia dicere loquentes simul: Christus autem non responderet, nisi postquam erat excitatus, & ita semel solum respõderet, vnde licet Augu. lib. eo. dicat discipulos potuisse omnia ista, & etiam plura dixisse, non dicit tamen, quòd Christus omnia hęc dixerit: immo, nec est vllo modo verisimile, quòd diceret, quia semel solum respondit.

Sed dicendum, quòd Christus dixit aliquid istorũ, vel forte nihil eorum, quæ dicunt Euangelistę in verbis, sed solum in sensu, ga de sensu cura est, & dum ille perfecte teneatur non differt quibus verbis exprimatur, intentio autem Christi fuit ostendere, quòd discipuli erant deficientes in fide, quia putabant se perituros eo dormiente, hoc autem omnes Euangelistæ exprimi fecerũt licet diuersis verbis: cum enim dicitur quid timidi estis modicę fidei? innuitur quòd discipuli aliquam fidem habebant, sed non sufficiẽtem, quia credebant Christum vigilantem posse eos liberare, sed non dormientem, & ista erat modica fides, quia non potest plura Christus vigilans, quam dormiẽs, & ideo hoc proprie dictum est, vt ostensum est supra q.81. Cum vero dicitur Mar.4. necdũ habetis fidem idem significatur, quia potest accipi fides pro confidentia, vt dictum est supra q.81. & verum est, quòd discipuli nondum habebant fidem, ideſt confidentiam, quia non confidebant se posse liberari Christo dormiente, si autem accipiatur fides, vt est virtus Theologica, etiã nondum habebant fidem, scilicet integram, quia aliquid credebant, scilicet quòd Christus vigilans posset eos liberare, & aliquid discredebãt, scilicet quòd dormiens hoc posset, quia putabant, quòd non poterat, qui tamen aliquid de fide negat nullam fidem habet, sed est infidelis, vel hęreticus, & non solum si neget eam, sed etiam si dubitet in illa, quia dubius in fide est infidelis extra de hereti. c. dubius, ergo verum est, quòd discipuli nondum habebant fidem cum eã nõ haberent integram, & tamen idem est habere fidem, & habere eam integram, quod autem dicitur Luc.8. vbi est fides vestra? est sensus, nõ habetis eam hic, quia si hic haberetis crederetis, quòd possem liberare vos, etiam si non excitaretis me, & hoc idem est cum prędictis, quia si fidem non habebant non poterant eam habere hic, & econtrario, si fidem aliquam haberent necesse erat, quòd hic haberent, quia fides in talibus ostenditur an sit: omnes ergo tres conueniunt in eundem sensum, licet variis verbis.

Secũdo potest dici, quòd Christus dixit omnia hęc non tamen diuersis vicibus, sed vna, ita vt diceret quid timidi estis vbi est fides vestra, necdum habetis fidem homines modicę fidei, & ista est exaggeratio, scilicet quia eadem sententia pluries per verba diuersa exprimitur, & tali colore loquendi vtuntur maxime homines turbati, ideſt irati, qui volunt alios increpare ad hoc, ꝙ valde exprimant, id quod volũt, & ita Christus cum iraſceretur discipulis, vel se iratum ostenderet propter eorũ incredulitatem forte exprimeret istud varijs verbis, vt esset maior increpatio, hęc duo tãgit Aug. li. de conc. euan. dicens hoc autem ab alijs Euãgelistis alijs verbis dictum est, Matth. enim dicit eum dixisse quid timidi estis modicę fidei Mar. autem dicit quid timidi estis necdum habetis fidem, ideſt illam perfectam velut granum sinapis: hic ergo, & ille ait modicę fidei. Lucę autem vbi est fides vestra, & totũ quidem dici potuit quid timidi estis, vbi est fides vestra modicę fidei. vnde aliud hic, aliud ille commemorat,

Quomodo Christus potuit imperare mari, & ventis cum ista non possint intelligere cuiusquam imperium. Tamen quòd omnes res, etiam inaminatæ faciunt, quod Deus vult.
Quæst. LXXXVIII.

QVAERETVR quomodo Christus potuit imperare mari, & ventis cum ista nõ possint intelligere cuiusquam imperium. Aliqui dicunt, ꝙ Christus istis imperauit, quia poterant ei obedire, & intelligere eius imperium, putant enim omnia esse animata ab anima mundi, ita quòd totus mundus sit vnum animal, & tunc singulę partes eius animatę sunt. sicut homine existente animato quęlibet pars eius est animata, vel quòd sint singulæ partes mundi animatę proprijs animabus: vtrunque autem falsum est, quia nec mundus est vnum animal, nec singulę partes mũdi sunt animatę. Aliter ergo dicendum, ꝙ Christus imperauit mari, ideſt locutus est verba imperantis. nã surrexit, & stans contra mare dixit ei tace, & obmutesce Mar.4. & talia verba loqueretur rei animatę, ad quam esset proprie imperium. Secundo potest dici, quòd imperauit, scilicet quantum ad opinionem vulgi, quia imperium est ad illum, qui obedire potest, & tamen vulgares dicebant, quòd mare obediret Christo supra in litera qualis est hic, quia vẽti, & mare obediunt ei? Tertio potest dici, quòd imperare non poterat proprie Christus mari, quia imperium est actus rationis inter principantem, & subditum quo exprimit quid agendum sub necessitate esse velit, ideo sicut nõ potest imperare, nisi ens rationale, ita non potest imperium fieri, nisi enti rationis capaci: non potest ergo Deus imperare rebus irrationalibus, sicut mari, & vẽtis: dicitur tamẽ large imperare, quia imperium fit ei, qui debet exequi, id quod vult imperans, & quia omnes res, etiam inaminatę faciunt, id quod Deus vult, eo quòd mouentur ad diuinam ordinationem, dicũtur omnia obedire ei, sic etiã philosophi dicunt, quòd opus naturę est opus intelligentię, ideſt natura particularis, quæ est virtus quædam insita rebus mouetur, & agit per regulationem intelligentiarum, quæ sunt causę vniuersales, & ita mare, & venti obediunt Deo, quia sicut, quando ipse vult ventus surgit, & mare intumescit, vt ostensum est supra q.74. ita etiam, & quãdo ipse vult ista cessant, quia ventus obedit Deo Psal. 147. spiritus procellarum faciũt verbum eius, & Psal. 106. postquã dicitur, quòd Deus suscitat procellas in mari ostenditur, quòd orante homine mitigat eas cũ dicitur, & clamauerunt ad dominum cum tribularẽtur, & de necessitatibus eorum eduxit eos, ideſt de

tempestate,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempestate, & statuit procellam eius in auram, ideſt F
de vento impetuoſo, qui dicitur procella, & commouet mare fecit auram, ideſt ventum leuem, & placidũ, qui dicitur aura, & siluerunt fluctus eius, scilicet maris cessante procella, quia illa concitat mare fluctus faciens, & lętati sunt, scilicet naute, quia siluerunt, ideſt cessauerunt fluctus, & deduxit eos in portum voluntatis eorum, ideſt pacato mari iuerunt quo voluerunt, & ita non differt an res intelligant imperium domini, vel non, cum ita exequantur illud perfecte non intelligentes, sicut si intelligerent, sic dicit Hiero. ſuper Matthæum ex hoc loco intelligimus, ꝙ omnes creaturę sentiant creatorem: quibus enim imperatur sentiunt imperantem non errore hęreticorũ, G
qui omnia putant animantia sensibilia esse, sed maiestate cõditoris, quia quę apud nos insensibilia illi sensibilia sunt, ideſt faciunt, id quod ipse vult ac si vere essent sensibilia.

An tranquillitas ista fuit miraculoſe facta in mari.
Quæſt. LXXXIX.

QVAERETVR an fuit miraculoſe ista tranquillitas nũc facta in mari. Aliqui dicunt, quòd nõ, quia quantumcunque sit aliqua tempestas grauis aliquando cessat naturaliter, & ideo, etiam ista cessare poterat naturaliter. H

Dicendum, quòd ista tempestas poterat sine miraculo cessare, & tamen nunc miraculoſe cessauit primum patet, quia siue ista tempestas naturaliter, siue miraculoſe suscitata esset poterat naturaliter cessare: primum notum est, quia quotidie grauiſſimę tempestates cõcitantur in mari, & naturaliter per ſe cessant, quia sicut est causa naturalis essendi, ita est naturalis causa, & modus deficiendi. De secundo patet, quia etiam si aliquid supernaturaliter fit naturaliter cessat, vt Adam supernaturaliter, ideſt per creationem esse cępit Gen. primo, & etiam Eua. Ge. secundo, & tamẽ naturaliter postea mortui sunt, omnes etiam mortui a Christo, & discipulis suscitati supernaturaliter esse incipiebant, & tamen postea naturaliter moriebãtur: I
mare quoque rubrum miraculoſe diuisum est Exod. 14. stantibus aquis vtrinque pro muro, naturaliter tamen in seipsas postea coierunt, & Iordanis supernaturaliter stetit, & intumuit Ioſue 3. ſed postea naturaliter defluxerunt aquæ eius, ita nunc fieri poterat immo necesse erat, ꝙ tempestas ista, q̃ Deus miraculoſe suscitauerat, vt ostensum est supra q. 74. per seipsam naturaliter cessaret, nisi Deus illã miraculoſe conseruaret. Secundum patet, scilicet quòd ista tempestas licet poterat naturaliter cessare nõ cessauerit, nisi miraculoſe. Primo patet, quia cessauit ad imperiũ Christi, vt patet in litera: hoc autem non est naturale, quia naturaliter cessat tempestas maris cessante procella, quæ fluctus concutit. Secundo patet, quia cessauit subito: nam mox, vt Christus locutus est steterunt fluctus ac si nulla vnquam fuiſſet commotio, & tamen quãdo est tempestas, si naturaliter cessare debet tempore indiget, vt in seipsis flatus ventorum consumantur deficiente eorum materia, non ergo poterat esse naturalis cessatio, sic dicit Chryſoſto. in homilia, scilicet in hoc etiam ostẽditur, ꝙ omnis ꝑ ſtim ſoluta est tempestas, & nulla semita turbationis remansit, quod qdem extraneum erat: cum. n. naturaliter fluctuatio terminatur vſque ad multũ temporis aquæ ꝑcutiuntur, ſed hic ſimul omnia ſoluebantur. Tertio patet ex oppositis simul factis. s. maxima tempestas, & maxima tranquillitas: natura. n. non potest ab extremo in extremũ sine medio, & tpe trasire, si aũt fuiſſet hic parua tẽpestas, & quasi ſubito induceretur aliqua-

lis trãquillitas nõ videretur miraculũ, quia inter paruã tẽpestatẽ, & aliqualẽ tranquillitatẽ modicũ, vel nihil differre vr̃, & ꝙ non est ſensibile, vel parũ ſensibile nõ aduertit̃, inter maximã tm̃ tẽpestatẽ, & maximã tranquillitatem est oppositio maxima, iõ nõ poterãt ista simul esse, vel vnũ alteri immediate ſuccedere, & tm̃ hic fuit vtrunque, iõ fuit manifeste miraculũ: hoc ira innuit dicens, ꝙ fuit factus magnus motus in mari, & Mar. 4. dr̃, ꝙ implebatur nauis, & tm̃ dr̃ hic, ꝙ facta est magna tranquillitas, i. maior, q̃ aliàs ſolet ſequi post tẽpestatẽ, ergo litera probat, ꝙ fuit miraculũ, sic dicit Origenes imperauit Christus ventis, & mari, & facta est de magno vento tranquillitas magna. decet. n. magnũ magna facere, & iõ, qui prius magnifice conturbauit profundũ maris nunc iterũ trãquillitatẽ magnã fieri iuſſit, vt discipuli inimium turbati magnifice lętarentur. Quarto patet, quia discipuli, & alij viderent Christo imperante tranquillitatem factã mirati sunt, sic dr̃ in litera, ſ. porro homines mirati sunt. nõ tm̃ mirarentur si putarent hoc naturaliter fieri posse, ergo crediderũt illud miraculoſe factum. Quinto patet, qa putauerunt, ꝙ nunc mare obediuerat Christo dicentes qualis est hic, quia venti, & mare obediunt, & tm̃ mare obedire alicui non est naturale, ergo ſupernaturaliter factum crediderunt. Sexto patet, quia putauerunt hic fuiſſe quandam virtutem excellentem a qua ista tranquillitas facta esſet, quia dixerunt qualis est hic, ideſt non est talis, ſicut cæteri homines, ergo credidерunt, quòd iſtud ſupernaturaliter factum fuerat.

Quomodo videntes miraculum dixerunt qualis eſt hic.
Quæſt. XC.

QVAERETVR quomodo nunc videntes miraculum dixerũt qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei? nam iſtud videtur pertinere ad incredulitatem, quæ de discipulis non videtur conuenienter asseri. Dicendum vno modo, quòd iſti, qui dixerũt hoc nõ fuerunt discipuli, ſed alij existentes in naui cũ discipulis, quia forte non ſoli transfretabant, cũ nec Christus, nec discipuli nauem aliquam haberent, ſed ascenderunt in nauem alicuius, & nautæ, vel remiges illius ibi erant, & iſti mirarentur. Alij dicũt, quòd discipuli dixerunt hoc: nam ipſi poterant nunc dubitare, & loqui, vt increduli. sicut etiam ſupra fecerant.

Dicendum videtur, ꝙ potius erant alij existentes in naui, quam discipuli. Primo patet, quia dr̃ in litera porro homines mirati sunt, & sic Matthæus loquitur de eis, tanquam de extraneis: si tamen de discipulis intelligeret nominaſſet eos discipulos, vel tacito nomine diceret, ꝙ mirati sunt, & per hoc innueret, ꝙ de discipulis loqueretur, sic dicit Origę. qui homines mirati sunt non putes hic Apoſtolos ſignatos, nuſquã. n. propter honorem inuenimus cognominari Christi discipulos, ſed ſemper, aut Apoſtoli, aut discipuli nominantur. mirabantur ergo hi hoĩes, qui cũ eo nauigabant quorum erat nauicula. Secundo patet, quia loquuntur de Christo, tanq̃ de extraneo, & incognito eis dicentes qualis est hic, vel quis putas est iſte, vt Mar. 4. & Luc. 8. discipuli aũt quibus Christus erat familiaris per conuerſationem quotidianã, & cognitã non loquerẽtur ſic de eo, ſed dicerent qualis est magiſter noſter, vel dominus noſter, ergo non erant ipſi, ſed illi quorum erat nauicula. Tertio patet, quia non erat veriſimile, ꝙ discipuli nunc incidẽt in hanc increduli tatẽ. nã tunc Christus increpuerat eos de credulitate, dicens quid timidi estis modicę fidei? ergo erat veriſimile, ꝙ immediate incidерent in maiorem incredulitatem. maxime quia per Christi increpationẽ ſanati fuerũt incredulitate, ſic dicit ꝙ

rillus ſimul autem cum tempestate aquarum ſoluit A
tempestatem animarum, ideſt incredulitatẽ. Quarto patet, & adhuc efficacius: nã non erat possibile, ꝙ nũc discipuli inciderent in hanc incredulitatem, quia iſtud erat dubitare de potestate Christi, & tamen ipſi non dubitabant, quia credebant, quòd Christus vigilans poterat liberare eos de tẽpestate, ſed ꝙ dormiens hoc posset non credebant, vt dicit Chryſoſtomus in homilia. iſti tamen, qui dicebant qualis est hic, &c. admirabantur quomodo Christus vigilans hoc facere potuiſſet, ergo non erant iſti discipuli, & ista rõ conuincit omnino. Aliter potest dici, ꝙ discipuli iſtud dixerunt, & tamen tunc non debet intelligi per modum dubitationis, vel admirationis, ſed per modum asſertionis, & laudis, ſcilicet qualis est hic, ideſt ecce videte B
quantę potestatis est, quia venti, & mare obediunt ei, sic dicit Orige. non autem interrogantes dicunt qualis est iſte, ſed asſerentes, quia iſte talis est cui venti, & mare obediunt: qualis, ergo est iſte, ideſt quantus, quã fortis, quam magnus iuber omni creaturæ, & non supergreditur iuſſionem eius, ſoli homines reſiſtunt, & ideo in iudicio damnabuntur. Aliter potest dici, ꝙ discipuli dixerunt hoc per modum admirationis non tamen, tanquam ignorantes Christi potestatem, ſed quia interdum homo admiratur de quibuſdam, quæ futura scit, quando videt ea accidere, si magna sunt, & inſolita, sicut dicitur ſupra in litera, ꝙ Christus audiens fidem centurionis miratus est, & tamẽ ipse prę- cognouerat quantam fidem iſte centurio habiturus C
erat, vt oſtenſum est ſupra q. 34. sic dicit Ambro. ſuper Lucam placata tempestate ad imperium Christi discipuli obſtupefacti miraculo dicebant quis putas est hic, &c. non autem discipuli, vt ignorantes eum hoc dicebant adinuicem: nouerant enim Deum esse, & filium Dei Ieſum, admirantur tamen innatę potestatis abundantiam, & diuinitatis gloriam. Si tamen aliquis contendere vellet, ꝙ discipuli dixerunt iſtud per modum dubitationis, & incredulitatis. Posset tunc dici ſecundum Hierony. ſuper Matthæum, quòd Euangeliſta vocauit eos homines propter imperfectionem, dicit enim ſiquis contentioſe voluerit eos, qui mirabantur fuiſſe discipulos, reſpondebimus tẽ- D
quam homines appellatos, quia necdum nouerant potentiam ſaluatoris.

An hoc miraculum ſufficiebat ad oſtendendum poteſtatem Christi ſupra mare. Et quare Chriſtus in tota vita ſua fecit miracula.
Quæſt. XCI.

QVAERETVR cum nunc Christus fecisset miraculum imperando mari quare fecit iterum aliud miraculum ſimile placando mare infra 14. nã ſufficiebat iſtud ad oſtẽdendum potestatem ſuam ſuper mare.

Dicendum, ꝙ hoc fuit propter multa. Primo, quia Christus ſic faciebat miracula ad oſtendendam diuinam potestatem, ita volebat, ꝙ essent multa miracula E
ad multum oſtendendum iſtam potestatem, & ideo Christus nõ ſuscitauit vnicum mortuum, ſed multos, & varijs temporibus, & plurimos languentes ſanauit.

Secundo fuit forte ex neceſſitate, quia acciderat tempestas magna in mari nauigantibus discipulis, & niſi Christus ſuccurriſſet eis perirent, vel laborarent nimium, ideo placauit mare, & ita ſi ſæpius tales tempestates acciderent nauigantibus discipulis Christus ſemper eos miraculoſe liberaret, ſi naturaliter euadere non poterant.

Tertio fuit, quia illud miraculũ fuit diſſimile huic: nam in iſto Christus erat in naui cum discipulis. in illo aũt non erat, iõ liberauit eos, vt experirent quid Chriſtus poterat præsens, & quid absens, & tm̃ decens erat, ꝙ Christus multiplicaret miracula varijs modis ad oſtendendum diuerſimode potentiam ſuam. Quinto, quia nunc discipulis orantibus Christus placauit mare, ibi autem non petentibus eis.

Quinto, quia illud miraculum principaliter factũ est ꝓ Christum, ſ. vt oſtenderetur poteſtas eius ambulandi ſuper aquas, quam vſque ad illũ diẽ Christus non oſtenderat, & quia ſi discipuli nauigantes non fuiſſent impediti tẽpestate nulla fuiſſet occaſio, quòd Christus veniret ad eos ſuper aquas, ſed transiret vltra mare, tũc aũt turbatis discipulis fuit occaſio Chriſto veniendi ad eos ſuper aquas, vt liberaret illos, & scirent ſe ab eo liberatos, fuit ergo illa tempestas conueniens, vt fieret illud miraculum.

Sexto fuit, vt Christus inſtrueret discipulos conſtãtes esse circa phantaſmata apparentia, quia ſicut nũc timuerunt tempestatem, & Chriſtus docuit eos non timere, ita ibi timuerunt eum ambulantem ſuper aquas, quaſi esſet phantaſma, & Christus etiam docuit eos ibi non timere, dicẽs confidite, quia ego ſum.

Septimo fuit propter Petrum, quia ſpecialiter voluit Christus oſtendere Petro paruitatem fidei ſuę iubendo eum venire ad ſe ſuper aquas, nam tunc incipiens mergi timuit, & Christus eum de pauca fide increpuit, dicens modicę fidei quare dubitaſti? eodem capi. non tamen fuiſſet occaſio Chriſto ad hoc, niſi turbatis discipulis in nauigando Christus veniret ad C
eos ſuper aquas, & tunc etiam Petrus peteret ambulare ſuper aquas.

Octauo fuit ꝓ illos, qui nunc erãt in nauicula, quia illi, qui nunc viderunt iſtud miraculum non erant illi, qui viderunt illud infra 14. ſed alij noui, qui huic miraculo non interfuerant, ꝓ illos ergo conueniẽs fuit illud miraculum tunc facere, vnde dicitur ibidem, qui autem in nauicula erant venerunt, & adorauerunt Chriſtum, & non dicitur, ꝙ discipuli adorauerunt Chriſtum, in quo innuitur, ꝙ multi alij prę- ter illos erant in nauicula, & ꝓ illos ſaltem conueniens erat iſtud miraculum fieri, & ista fuit vna de præcipuis cauſis quare Christus tota vita ſua fecit miracula, ſcilicet quia ſemper veniebant ad eum noui auditores, D
qui præcedentia miracula eius non viderant, & propter eos rurſus fiebant miracula, de hoc tamen miraculo dicetur magis infra 14. in loco ſuo.

Et cum veniſſet Ieſus trans fretum in regionem Geraſenorũ, occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes ſęui nimis, ita vt nemo poſſet trãſire per viã illam. Et ecce clamauerunt dicentes. Quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei: Veniſti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens. E
Dæmones autem rogabant eum dicentes. Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait. Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. Et ecce magno impetu abijt totus grex per pręceps in mare, & mortui ſunt in aquis. Paſtores autem fugerunt, & venientes in ciuitate nunciauerunt hæc omnia, & de his, qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu, & viſo eo rogabant eum, vt tranſiret a finibus eorum.

Mar. 5. Luc. 8.
Mar. 5. Luc. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et cum venisset. Hic ponuntur quædam Christi miracula in creatura spirituali, scilicet in dęmonum expulsione, & diuiditur in duo, quia primo ponitur miraculi operatio, secundo ipsius diuulgatio ibi. *Pastores autem.*

Circa primum dicitur. *Et cum venisset trans fretum.* Scilicet completa nauigatione, quia Christus dixerat discipulis, ꝙ irēt trans fretum, i. ad regionem illā, quę erat vltra mare, nam quando intrauerunt nauem erāt in terra Galileę, transito antē freto, & illo paruo mari venerunt in regionem quādam Iudęorum, quæ erat vltra illud mare. *In regione Gerasenorum.* Illa regio, quæ erat vltra mare ad quam Christus nunc appulit vocatur regio Gerasenorum a quadam ciuitate nomine Gerasa, quæ ibi erat circa mare, de qua dicetur, infra q. 93. *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia.* Ideſt duo viri arreptitij. isti enim fuerūt primi, qui occurrerūt Christo de illa regione, & dicūtur habētes dęmonia, quia quinque eorum plura dęmonia habebat, nam de vno eorum dicitur Mar. 5. & Luc. 8. ꝙ habebat dęmonia multa, & ideo vocabatur legio, etiam tametsi quilibet haberet vnicum dęmonium, dicerentur habentes dęmonia, quia duo saltem erant, nam dęmon qui vexabat vnum non vexabat alterum. *De monumentis exeuntes.* i. tunc quando occurrerunt Christo venientes exiuerunt de monumentis, ex hoc, ꝙ isti arreptitij non habitabant in vrbe, sed in monumentis in montibus semper manebant, vt dicitur Mar. 5. & Luc. 8. & nunc forte videntes Christum a longe venientē exierunt obuiam ei de monumentis. *Sæui nimis.* ſ. contra alios, ita ꝙ inuadebant quoscunque transeuntes per viam, vt eos occiderent, sic dicitur immediate in litera, ita vt nemo posset transire per viam illam, vel dicitur sæui nimis. ſ. in seipsos, quia affligebant se quādo rapiebantē a dęmone Mar. 5. erat clamās, & concidens se lapidibus, & ita si habuisset gladium seipsum transfigeret, quod Mar. de vno asserit, fortassis tamen ambo arreptitii hoc faciebant. *Ita vt nemo posset transire per viam illam.* Non habitabāt isti arreptitii in vrbe, sed die, & nocte manebant in montibus Mar. 5. & nō poterant tenere eos in ciuitate, quia etiam si ponerēt illos in vinculis rumpebant vincula, & fugiebant ad montes, & sepulchra, Marc. 5. & Luc. 8. & specialiter manebant iuxta viam, quę ducebat de litore maris in ciuitatem, & propter eorum sęuitiam, nemo iam audebat transire per viam illam, quia insiliebant in eum arreptitii. *Et ecce clamauerunt.* ſ. ambo arreptitii, quia dęmones cogebant eos clamare, immo Christus dæmones cogebat, vt clamarent, vt infra dicetur.

Dicentes quid nobis, & tibi Iesu fili Dei. Hoc licet dixerint arreptitii dicebant illud ex persona dęmonum, quia dæmones erant qui a Christo torqueri timebant arreptitii autem non, & vocauerunt eum filium Dei sicut vere erat, licet an cognouerint hoc dęmones. Mar. 1. dicetur, & dicitur Mar. 5. Iesu fili Dei summi, & Luc. 4. Iesu fili Dei altissimi, & idem est, quia Deus altissimus est eo. quòd ipse est princeps rerum, vel dicitur Dei altissimi ad differentiam illorum Deorum quos gentiles colebant, qui non erant dii, sed dęmones, vel simulachra. *Venisti huc ante tempus torquere nos.* Ideſt facis nobis iniuriam, quia non debebas venire tam cito ad nos torquendum. hoc dixerunt dæmones, quia videntes Christum timuerunt, quòd expellereteos de corporibus, & torqueret ipsos, vnde Marci quinto capitulo, dixit arreptitius adiuro te per Deum ne me torqueas, in quo ostenditur timor dæmonis, quòd a Christo torqueretur, & orabat eum ne torqueret illum Lucæ octauo, obsecro te, ne me torqueas. *Erant autem non longe ab illis.* Dicitur hic de isto grege porcorum, quia dæmones petiuerunt a Christo concedi sibi intrare in porcos, vt dicitur infra in litera, & dicitur, quòd erat non longe ab illis. i. a Christo, & arreptitiis, vnde propter hoc petierunt intrare in porcos. ſ. quia illos sibi propinquos viderunt. *Grex porcorum multorum pascens.* Erant enim quasi duo millia porcorum, vt dicitur Marci quinto. *Dæmones autem rogabant eum.* Non poterant dęmones propria auctoritate intrare in porcos, ideo rogauerunt Christum, quòd permitteret eis intrare in illos, & dicitur, quòd rogabant dæmones, ideſt arreptitii, quia non loquebantur dæmones, sed arreptitii, quia tamen illi nō loquebantur, nisi quod dæmones volebant, quia dęmones mouebant linguam eorum, dicebantur dæmones loqui. *Dicentes si ejcis nos mitte nos in gregem porcorum.* Dæmones non volebant exire de illis arreptitiis, quia tamen timuerunt, quòd Christus vellet eos inde excludere petiuerunt sub conditione, quòd si eos inde eiiceret, quòd mitteret in porcos, sed Mar. 5. dicitur, quòd rogabant dæmones Christum ne expelleret eos extra regionem illam, & Lucæ octauo dicitur, quòd rogauerunt eum ne mandaret eis ire in abyssum, & totum verum est. dixerunt autem mitte nos in gregem porcorum, ideſt permitte nobis introire in illum, quia non oportebat, quòd Christus mitteret eos, quasi compulsos, vel intrare non potentes, quia solum si permitterentur ipsi intrarent. *Et abiit ite.* Scilicet permisit intrare in porcos, subintelligendum est, quòd Christus iussit dæmonibus exire de obsessis, sic dicitur Marci quinto, exi spiritus immunde ab homine, & tunc petiuerunt dæmones, ꝙ mitteret eos in porcos dicentes, si eiicis nos, ideſt, quia eiicis nos hinc. *At illi exeuntes abierunt in porcos.* Concesserat eis Christus intrare in porcos, ideo mox, vt exierunt de hominibus intrauerunt in porcos,

Et ecce magno impetu abijt totus grex. Mox vt dæmones intrauerunt in porcos exagitrauerunt illos, ita terribiliter, quòd non potuerunt porci consistere, sed furgientes præcipitauerunt se in mare, & dicitur totus grex, quia non mansit, nec vnus porcus de duobus millibus, sed omnes præcipitati sunt. *Per præceps in mare.* Ideſt per loca aspera, & prærupta, quia dæmones prius vexauerunt porcos terribiliter, ita vt satis apparet eos a dæmonibus arreptos, & ideo per loca inuiosa, & aspera, quæ erant iuxta litus maris cogebant eos ascendere, & de ipsis locis præruptis eos in mare præcipitauerunt.

Et mortui sunt in aquis. Quia ceciderunt de locis altis in aquam, vnde nemo eorum potuit euadere.

Pastores autem fugerunt. Hic ponitur secundum ſ. miraculi diuulgatio, quæ facta est per pastores porcorum venientes in ciuitatem, & dicitur, quòd fugerūt scilicet videntes, quòd dæmones arripuerant porcos, & præcipitauerant in mare, timuerunt ne ipsos quoque arriperent, & præcipitarent, ideo præ timore fugerunt.

Et venientes in ciuitatem. Ista est ciuitas Gerasa non longe a mari consistens a qua tota regio vocatur Gerasenorum, & patet hoc, quia vocatur hic ciuitas nō expresso nomine, quasi iam præcesserit mentio de ipsa, & hoc est, quia supra dicitur in litera, ꝙ venit Christus in regionem Gerasenorum, & sic innuitur, quòd ista ciuitas est Gerasenorum. ſ. Gerasa.

Nunciauerunt omnia. ſ. quomodo dęmones egressi de arreptitiis inuaserant porcos, & præcipitauerant eos in mare. *Et de his qui dæmonia habuerant.* i. nunciauerunt de illis duobus arreptitiis quō Christo occurrerant, & quid ei dixerunt, & quō sanauit eos. *Et omnis ciuitas.* ſ. Gerasenorum admirata de hac re. *Et rogauerunt eum vt transiret a finibus eorum.* Voluerunt enim videre quid factum esset Mar. 5. & Luc. 8. & videre quis erat, qui rem tā grandem fecerat, & ideo propter admirationem tota ciuitas exijt Christo obuiam.

Et viso eo rogabant eum, vt transiret a finibus eorum. Noluerunt enim, ꝙ inter eos maneret, indigni enim erāt tanto magistro, ideo rogauerunt eū, vt recederet de terra ipsorum, & ita Christus fecit, quia immediate ascendit in nauiculam, & venit in ciuitatem suam sequenti c. & Mar. 5. & Luc ę 8.

An hæc ad præcedentia sint continuata.
Quæst. XCII.

QVAERETVR an ea, quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia. Dicendum ꝙ sic, quia supra dictū est quomodo Christus cū discipulis transfretabat, & de tempestate, quæ accidit trāsfretādo. hic autem dicitur quomodo venit in regionem, quę erat vltra fretum ideo ordo rectus est. Scdo apparet ex cōcordia omnium trium Euangelistarū: soli enim Matthęus, Marcus, & Luc. loquuntur de hoc, & omnes continuant præcedētia ad istud nihil interponēdo, ꝙ raro accidit, quia licet multi Euangelistę eandem rē narrent, raro accidit, ꝙ idem ordo sit in narrando, vt apparet conferendo dicta omnium ipsorum inter se hic tamen concordant in continuatione, ideo est manifestum signum, ꝙ sit continuus ordo. Sed dicetur an sit istud immediate factum post præcedētia, vel interiecto aliquanto tępore, aut omissis aliquibus rebus, quę interim factę sunt: nam interdū est ordo rectus historię, & tū est magnū tempus inter vnam rē, & alteram, quę tū in narratione coniūgunt, siue quia res medio tępore gestę subticent, vel qa nihil memoria, & literis dignū factū est. Dicendum ꝙ hic sunt duo, scilicet curatio arreptitiorū, & venire transfretū. De primo eorū an fuerit factū statim, vt Christus intrauit regionē istā, vel interiecto aliquanto tempore dicetur infra q. 94. De secundo dicendū, ꝙ fuit factum statim post præcedentia nullo tępore interiecto, nec omisso aliquo, quod pertineat ad narrationem, quod patet, quia supra dictum est de nauigatione Christi ad trāsfretandum: hic aūt dē quō venit transfretū, sed inter transfretare, & vltra fretum venire nihil potest esse medium, ideo nihil fuit inter istud, & præcedentia, sed est narratio totaliter continuata.

Quid erat istud mare, quod Christus hic transiuit. Et quot sunt maria, & quibus nominibus appellentur. Et de quibus fit mentio in sacra Scriptura, & de quibus non, & per quæ illorum Christus nauigauit.
Quæst. XCIII.

QVAERETVR de isto freto, vel mari, quod Christus hic transiuit quid erat. Dicendū ꝙ erat quoddā stagnū, siue lacus magnus, & vocat mare more Iudaico, vt tū melius intelligat cū sępe Euangelistę loquant de isto mari, est dicendū, ꝙ in sacra Scriptura veteris testamenti non fit mentio cōiter, nisi de quatuor maribus, ſ. de mari mediterraneo, & de mari rubro, & de mari mortuo, & mari Cenereth, siue Galileę. In Euangelijs aūt, nūquam fit mentio, nisi de vnico mari istorū, ſ. de mari Galileę licet varijs nominibus appellet, aliud aūt est mare maius omnibus his, quod proprie vocat mare magnū, & nos vocamus illud oceanū, & de isto nō fit mentio saltem in speciali in nouo, nec in veteri testamento. ratio huius est, quia in veteri testamento quātum ad partes historicas ponitur solū narratio gestorum populi Iudaici, & tū ille populus nihil vnq̄ facere habuit cū mari magno, i. oceano, eo ꝙ non pertingit terra ipsorū ad illum, nec est propinqua ei ex aliqua

parte, ideo scriptura de eo nihil expressit in speciali narrando aliqua gesta. De nouo testamento fuit causa, quia historia noui testamenti. quę est in Euangelijs solum est de factis Christi, ipse tū nunquā exiuit terrā Iudæorum postquam cępit prædicare, & referuntur verba eius, ideo Euangelistę non potuerunt facere narrationem aliq̄ de mari magno, quia Christus nunquam peruenit illuc. De illis autem quatuor maribus de quibus mentio fit in veteri testamento, est primū mare rubrum, & istud est, quod Iudæi transierunt pede sicco exeuntes de Aegypto Exo. 14. & dicitur mare rubrum a colore aquarum, quæ rubrę sunt nō quidem ex origene, sed ex contactu littorum in quibus est terra rubea aquę rubricantur. Istud mare non est intra terram Iudæorum, nec transit per eam, sed est in Aegypto, & ideo Iudæi exeuntes de Aegypto trāsierunt illud, tangit tamen extremitatem terræ Iudæorum in parte orientali eius vbi coniungitur terra Iudæorum cum Idumęa, & ideo Exo. 23. vbi ponunt termini terrę Iudęorum ponitur mare rubrum, tanquam terminus orientalis, & ideo Salomon poterat habere naues in littore maris rubri in Asiongaber 3. Reg. 9. & secundo Paralip. 8. & etiam Iosaphat Rex Iuda in eodem littore habuit naues 3. Re. 22. & secundo Paralip. 20. non poterant tamen isti reges Iudæorum habere naues in littore maris rubri, nisi attingeret illud mare ad terrā Iudæorū. maxime, quia alij reges de licentia eorum habebant naues in Asiongaber in littore maris rubri. nam Ochozias Rex Israel petiuit istam licentiam a Iosaphat rege Iuda 3. Reg. 22. & secundo Paralipo. 22. ex quo apparet, ꝙ portus Asiongaber pertinebat ad regem Iuda. Istud mare rubrum prouenit ex parte orientis, & terminatur in Aegypto, & in Persíde: nam non coniungit se mari oceano, nec ēt mari mediterraneo nostro, ꝙ intrat a parte occidētis inter Hispaniam, & Aphricam iuxta montē altissimū Athlantem, & tendit versus orientē, & terminat in Aegypto, & terra Iudæorū vbi incipit Asia, & non declinat ad latera, ſ. ad aquilonem, vel meridiem, vt refluat in oceanū, nec etiam extendit se versus orientem, vt per frontem orientis coniungat se mari oceano, sed terminat in fronte terrę Iudæorū, & Aegypti. ad istud autem mare mediterraneum non pertingit mare rubrū, vt influat in illud, sed terminat in Aegypto, & ideo, sicut per mare nostrum mediterraneum potest nauigari ab Aegypto, & Iudæa vsque ad finē occidētis, ita per mare rubrū, quod in Aegypto, & in Persíde terminatur pōt nauigari vsque ad caput oriētis, & ita p ista duo maria mediterranea facta est tota terra nauigabilis. interpositio tamen cuiusdam partis Aegypti inter mare rubrum, & nostrū mediterraneū abstulit liberam nauigationem ab occidente, vsque ad Indos, & ad caput orientis. In quo forte Deus prouidit hominibus auferendo eorum communicationem nimiam, quæ esset si posset fieri continua nauigatio ab extremo occidentis ad regna Indorum. & maxime in hoc abstulit Deus auaritię, & luxus, & ambitionis occasionem, si diuitię orientalium populorū potuissent vsque ad extrema occidentis perduci nauigio, ablata est etiam tyrannis occasio multorū bellorum, quę essent si libere posset ab occidente vsque ad caput orientis nauigari: interpositio igit Aegypti hoc vetuit. Istud aūt mare rubrum cū ab oriente incipiens integrum veniat antequam terminetur diuiditur, & acuitur in duas linguas, quarum illa, quæ declinat ad austrum vocatur a scriptoribus sinus Arabicus, quia in desertis Arabię, & in capite Aegypti, scilicet ad orientem Aegypti terminatur, & istum sinum Arabicum maris rubri Deus aperuit, vt transirent Iudæi per illum, quia iste est, qui tangit Aegyptum

Hoc ꝙ hic dicit auctor, ꝙ nō coniungit se mare rubrū oceano intelligi. i. nō terminā falias esset cōtra Pto. & Pō. & omnes cosmographos, & sic auctor se declarat, nā dicit, ꝙ prouenit i. nascitur ex parte orientis, & terminatur in Aegypto, & in fronte Iudææ, & non in oceano.

Mare rubrum licet sit pars oceani appellatur ab auctore, & multis cosmographis mediterraneū ex eo, ꝙ intrat & facit sinū inter Aegyptum, & Persidem, ac Arabiā. Aliqui Imperatores teste Plin. Et adhuc Turchus modernus Soldā Zoli man tenta uerunt frāgere, & rū pere partem terræ Aegypti, q̄ est iter mare rubrum & nostrū, vt libera foret nauigatio ab Alexandria, vsque Calicuth tū nō potuerunt inundationis timore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptum alia lingua huius maris, qui declinat magis ad septentrionem terminatur in terra Persarum, ideo vocatur sinus Persicus. Secundum mare est mare mediterraneum, & istud est nostrum mare, quod de oceano per occidentem ingreditur, vt nunc dictum est, & istud tangit terram Iudęorum, quia totā ipsam claudit a parte occidentis. s. quia extenditur per totā frontem occidentalē eius, sic dicitur Num. 34. plaga autē occidentis a mari magno incipit, & ipso fine claudet, & non solum tota frons terræ Iudęorū clauditur mari magno, sed etiam frons Aegypti, & ēt aliarū regionum, quę sunt ad aquilonem terrę Iudęorū, quæ sunt versus terram Grecorum teucrorū. Istud mare varie appellatur in scriptura, aliqñ vocatur mare magnū, vt Nume. 34. & Iosue 1. Non tñ dr magnum simpr, qa oceanus est vere mare magnum, sed in comparatione ad alia maria parua terrę Iudęorum, quæ non erāt vere maria, sed lacus, vocatur istud mare magnum. Secundo vocatur mare occidentale. Deut. 11. s. vsque ad mare occidentale erunt termini vestri, & istud est, qa hoc mare circuit terram Iudęorum per totam frontem occidentalem, sic dicitur Numer. 34. a mari magno plaga incipiet, & ipso fine claudetur, & Iosue 1. dr, qp mare magnum est ad solis occasum. i. ad occidētalem partem terræ Iudęorum. Tertio vocatur mare Palestinorum, vt patet Exod. 23. ponā terminos tuos a mari rubro vsque Palestinorū mare, & tñ mare rubrum est in oriente, ideo mare Palestinorū est in occidente. quod vocatur mare magnum, vel occidentale, & dr mare Palestinorum. i. Philisthinorum, qa maior pars terrę Philistinorum est in litore istius maris, nam Acharon, quæ erat vna præcipua de quinque ciuitatibus Philisthinorum Ios. 13. & 1. Reg. 6. est vsque hodie in litore maris, & ptinebat ad hospitalarios milites de ordine S. Ioannis, & vocatur nunc vulgariter Acre corrupto nomine antiquo. s. Acharō licet multum consonet cum nomine Iudaico, quia Iudæi non dicunt Acharon, sed Icron. aliq etiam ciuitates Philisthinorum, vt Gaza iuxta istud mare sunt. Quarto vocatur a quibusdam mare nouissimum. i. vltimum, & hoc est, quia erat in vltimo terrę Iudęorum. s. in fine partis occidentalis.

Tertium mare est mortuum: istud est mare, qp factum est in valle illa in qua erat Pentapolis. i. quinque ciuitates Sodomorum. Sapiē. 10. erat enim vallis illa multum delectabilis, quæ irrigabatur Iordane fluuio. nam dicitur Gene. 13. qp erat terra illa, sicut paradisus Domini euntibus de terra Chanaā in Aegyptum, sed cum Deus propter peccatum Sodomorum subuertit ciuitates illas, fuit ibi lacus magna facta occupans totam illam prouinciam in qua fuerunt illę quatuor ciuitates, & est lacus ista magna, & salsissima, & propter multitudinem aquarum vocatur mare, & varie nominatur, nam vocatur mare salsissimum Nu. 34. & Deuter. 3. hoc autem est, quia aqua illius maris est magis salsa, quam aliorum mariū, cuius ratio est, quia est illa aqua sulphurea, nam Deus misit sulphur, & ignem de cęlo quando subuertit ciuitates illas Gene. 19. & Deuteron. 29. & Sapien. 10. ideo necesse erat, qp propter istam sulphureitatem, & igneitatem aquę fierent salsę, & amarę.

Secundo vocatur mare deserti. Deut. 3. & Iosu. 11. & istud est, quia istud mare est iuxta desertum Arabię & cōiungitur ei. s. illis magnis desertis, quę sunt inter Iudęam, & Aegyptum.

Tertio vocatur mare solitudinis Iosue. 3. & idē est quia desertum, & solitudo idem sunt.

Quarto vocatur mare mortuum. Iosue 3. & istud est, quia reperitur in eo speciale, quod in nullo mari, nec in aliqua aqua inuenitur. nā quidquid viuēs fuerit non poterit ibi mergi, quidquid autem mortuum est non potest supernatare quantumcunque leue sit, de conditione huius aquæ, & maris, & regionis late dictum est Num. 34. & Iosue 3.

Quinto vocatur mare Sodomorum. s. quia terra Sodomorum subuersa est ad hoc, quòd fieret illud mare.

Sexto vocatur lacus Asphaltici. i. Bituminis, nā in illa valle, antequam fieret mare subuersis ciuitatibus erant multi putei bituminis. Gen. 14. nam in illis puteis ceciderunt Rex Sodomorum, & rex Gomorræ terga vertentes in bello. eodem capitul. & nunc aquæ eleuant bitumen de parte inferiori, & in litoribus lius maris bitumen istud inuenitur, quod est optimū, & ab illo vocatur ista lacus, Bituminis, & Asphaltici, sic enim vocat eum Isidorus lib. Etymolog. & alii scriptores.

Septimo vocatur mare diabolorum, vt dicitur in libro de situ terrę Sanctę, scilicet, quia diabolo fugiente illę quatuor miserabiles ciuitates graue flagitium committentes subuersæ sunt, & mare illud factum est.

Octauo vocatur mare nouissimum a quibusdam eo, qp istud est in fine terrę Iudęorum. s. in angulo, vbi se tangunt latus meridianum, & orientale terrę illius vt innuitur Nume. 34. & ibi declaratum est, & hoc dicitur ad differentiam maris Cenereth, quod est in ipsam terram Iudæorum, vt infra dicetur, Quartum mare est Cenereth, & quia istud est de quo in nouo testamento mentio fit, dicetur immediate de illo.

Prius tamen sciendum est, qp vt supra tetigimus in nouo testō non fit mentio, nisi de vnico mari. s. de mari Cenereth, siue Galilęę, & hoc est in euangelijs, qđ patet, quia in illis ponitur historia Christi, ipse tñ nunquam iuit ad aliud mare, nisi ad istud, nam ad oceanum nunquam iuit, vt supra dictum est, nec etiam ad mare rubrum, quia illud est in fine terrę Iudęorum ad oriētem, & ad illam partem Christus nunquam accessit, cuius ratio est, quia illa terra tenebat a Samaritanis, nam illa erat terra duarum tribuum, & dimidiæ, quæ erat ad orientalem partem Iordanis Nu. 32. & Deute. 3. terram tamen omnium tribuum occupauerūt Assyrii qui postea Samaritani vocati sunt. 4. Re. 17. & ibi ostensum est, terra autem Iuda, & Beniamin manserat pro Iudęis, ideo in terra illa, quę erat vltra Iordanem Christus raro ambulabat, quia ibi non habitabant Iudęi, sed Samaritani, & alię gentes. Christus tamen non intrabat in ciuitates Samaritanorum, & præcepit discipulis, qp non intrarent in illas infra. 10. ideo non fuit sibi occasio transeundi aliquando ad mare rubrū, & mari mediterraneo occidentali apparet, qp Christus nunquam intrauerit in illud: licet. n. istud esset cōtinuum terræ Iudęorum, & Christus sępe ambulasset iuxta illud. s. qñ ibat per fines Tyri, & Sidonis, infra 15. Tyrus tamen, & Sidon sunt in litore istius maris mediterranei, vt patet Iosu. 19. & vsque hodie manent in litore ciuitates istę, licet ex maxima parte destructę sint, immo Tyrus vndique vallatur mari, quasi tota intra mare posita, ideo dicit esse in corde maris Ezec. 28. non tñ intrauit Christus aliquando istud mare, qa ipse nunq̄ transfretabat, nisi cū vellet ire ad pdicandū ad aliquem locū, ipse tñ nunq̄ prędicabat nisi Iudæis cum vetuerit discipulis ire ad gentes, & ad Samaritanos, infra 10. & tñ per mare mediterraneum nō potuerat iri ad aliquem locum Iudęorum, cum illud mare sit totaliter extra terram Iudęorum, quia claudit illa ab occidente Nume. 34. ergo Christus nunquam navigauit per mare mediterraneum.

De tertio mare, s. mortuo. Dicendum, qp Christus nunquam nauigauit per illud, qa nemo illud navigauit nā naues nō possunt in eo sustineri eo, qp omne mortuum mergitur in eo, ēt quia non erat Christo opportunum nauigare per illud mare licet ab alijs nauigaretur, quia illud erat in extremitate terræ Iudęorum in angulo vbi coniunguntur latus australe, & meridianum, ideo non poterat per illud nauigari ad aliquē locum Iudęorum patet hoc Nu. 34. nam vocatur mare deserti Deut. 3. quia est in deserto Arabiæ vbi nullę sunt habitationes Iudęorum.

Quartum ergo mare solum manet. s. Cenereth, & istud est de quo Euangelistę loquuntur quandocunque mare nominant, licet varijs nominibus illud vocent, in istud autem Christus sępe introiuit, quia est intra terram Iudęorum, & per illud Christus sępe navigauit vadens ad prædicandum de vno loco ad alterum, & istud est de quo hic dicitur, non erat aūt istud vere mare, sed quædam lacus magna, quæ fiebat ex concursu aquarum pluuialium, & ex fluxu Iordanis, est enim terra illa habens valles aliqualiter clausas, & profundas, de quibus non possunt effluere omnes aquę, quæ in eas decurrerint, ideo ex aquis pluuialibus simul confluentibus fit magnus lacus, sicut sunt lacus in Alemania, & Italia, & est Istalacus inter Galilæam ex parte occidentis, & terram duarum tribuū, & dimidiæ ex parte orientis, nam sors dimidię tribus Manasse est a parte orientali istius lacus, & per istum lacum transit Iordanis fluuius, & istud etiam facit istum lacum semper esse abundantē in aquis, & propter profunditatem vallium magna pars aquarum Iordanis stagnatur ibi, & reliquæ aquę effluunt, & ita per medium istius lacus transit Iordanis, & vltra efluit, sicut etiam sunt aliquę lacus magnę in Alemania per quas transeunt flumina in impetu, sicut Rhenus fluuius transit per lacum Constantię. iste autem Iordanis oritur in parte aquilonari terræ Iudęorum ad radices Libani montis iuxta ciuitatem, quæ dicitur Cęsarea Philippi, de qua infra decimosexto capitulo, & fluens peruenit ad Galilæam, & ibi transit per istam magnam lacum, & vltra fluens transit circa Iericho, & postea intrat in mare mortuum, & ibi absorbetur, & nusquam postea apparent aquæ eius. Iste lacus non est magnus longitudine, & latitudine, sunt tamen multa loca terræ Galilęæ in litore eius ex parte occidentis, & multa ex parte orientis in terra dimidię tribus Manasse, & propter multitudinem aquarū more Iudaico vocatur mare, vocatur etiam interdū stagnum, vt Luc. 5. vocatur stagnum Genesareth, & aliquando vocatur fretum, quia est paruum mare, & ita vocatur hic, & Marc. 5. Varie autē appellatur istud mare, quia interdum dicitur mare Cenereth: istud est nomen antiquissimum, sic enim vocatur Num. 34. & Iosu. 11. & hoc a quadam ciuitate nomine Cenereth quę erat in litore huius maris a parte occidentiali, scilicet in Galilęa cuius nomen postea mutatum est, & dicta est Tyberias, vt infra dicetur, & ista est cā quare Euangelistę, nunquam vocauerunt istud mare Cenereth, sicut vocabatur in veteri testō. s. quia qñ Euangelistæ scripserunt iam nomen vrbis mutatum erat.

Secundo vocatur mare Galilęę, vt patet supra 4. s. ambulans Iesus iuxta mare Galilęę, & Marc. 1. & Io. 6. & istud est nomen multum cōe, & vocatur sic, quia istud mare est in Galilęa in finibus sortis Zabulon, & sortis Nephthali, vt patet supra 4. & Esa. 9. & erat ista terra Galilęę a parte occidentali istius maris.

Tertio vocatur mare Genesareth, vel stagnū Genesareth Luc. 5. ipse stabat secus stagnum Genesareth, & vocatur sic a quadā ciuitate, vel loco iuxta stagnū, & vocatur Genesareth, vel Genesar, vt patet infra 14. s. & cum transfretassent venerūt in terram Genesar, & Mar. 6. vbi ponitur eadem historia dicitur, & cū transfretassent peruenerunt in terram Genesareth, & sic Genesar, & Genesareth idem sunt.

Aliqui autem putant, qp iste locus Genesareth fuit ille qui prius vocabatur Cenereth, & corrupto nomine postea vocatus est Genesareth retenta aliquali similitudine. Alij volunt, qp non sit idē locus, sed in hoc parum differt: quid tñ verius sit dicetur infra. 14. vel Mar. 6. Alii volunt, qp vocetur Genesareth. i. generans auram, quia istud mare auras. i. vētos generat. Sed hoc non stat, quia istud esset si Genesareth esset nomē Latinum, vel Grecum, est tñ Hebraicum, ideo non competit sibi ista origo, vel interpretatio. Itē quia hoc mō innueretur, qp Genesareth esset nomen maris, quia ipsum mare auras generat, & tamen Genesareth, aut Genesar est nomen loci, vel regionis, vt innuitur infra 14. s. cum transfretassent venerunt in regionem Genesar, & Mar. 6. cum transfretassent venerunt in terrā Genesareth, & tñ si Genesareth esset nomē maris antequam transfretarent. s. dū nauigarent essent in Genesareth. i. in ipso mari, & tamen postquam transfretauerunt dr, qp venerunt in terram Genesareth, ergo non est Genesareth nomen maris, sed loci.

Quarto vocatur mare Tyberiadis Io. 6. & 21. s. abiit Iesus trās mare Galilęę, quod est Tyberiadis, & sic idē est mare Galilęę, & Tyberiadis, quia Tyberias est quędam ciuitas in Galilęa in litore istius maris distās per tres leucas a ciuitate Bethulia, de qua fuit oriūda illustris illa fęmina Iudith, & vocabatur antiquitus ista ciuitas Cenereth. a qua dicebatur istud mare Cenereth Num. 34. & Iosue 11. quæ postmodū ab Herode Tetrarcha Galilęę instaurata ad honorem Tyberii Cęsaris cuius tempore Christus mortuus est, Tyberias fuit appellata, vt ait Hieronym. est autem ista ciuitas longa valde, & angusta per litus maris in longum constituta, sunt autem in eius australi latere balnea medicinalia, & ruinæ antiquæ multæ, & magnę palmę multæ ibi crescunt, & sunt ibi vineæ, & ficeta, & olivetа, & terra pinguis valde, vt dicitur in libro de diuisione terræ Sanctę. Etiam nominibus appellatur istud mare.

Quæ regio est ista Gerasenorum, de qua hic dicitur. Et quis situs Gerasæ ciuitatis, & Gadaræ.
Quæst. XCIIII.

QVAERETVR quæ regio est ista Gerasenorum, de qua hic dicitur. Aliqui dñt, qp istud denominatiuum. s. Gerasenorum est corruptum, quia deberet dici Generasenorum, quia volūt, qp deriuetur de Genesar, vel Genetareth, quia infra 14. dicitur, qp cum transfretassent venerunt in regionem Genesar, & Mar. 6. dicitur, qp venerunt in regionem Genesareth, sed ab illis non potest formari istud denominatiuum Gerasenorum.

Dicendū, qp litera non est corrupta, quia sicut hic dr in regionem Gerasenorū, ita ēt dr Mar. 5. & Luc. 8. & omnia exemplaria istud hñt, cum aūt obiicit, qp istud nomen Gerasenorum deriuetur de Genesar, vel Genesareth falsum est, quia alia regio est illa, nec ponitur eadem historia hic, & Mar. 5. & Luc. 8. vbi dicit regio Gerasenorum, & infra 14. & Marc. 6. vbi dicitur regio Genesar vel Genesareth.

Sed dicendum, qp istud nomen Gerasenorū. i. Gerasenus deriuatur de hoc nomine Gerasa, & est nomen ciuitatis, quæ est iuxta istud mare, & est ciuitas ad quam nunc Christus ibat. & de qua erant illi porci quos dęmones pcipitauerunt in mare, & non est ista ciuitas in Galilęa, quia Galilęa est a parte occidentali istius maris, & Gerasa est a parte orientali apud mōtē Seyr in terra dimidię tribus Manasse, & est econtrario.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio ad ciuitatem Tyberiadem, quæ est a parte occidentali istius maris in Galilæa, ita ꝙ inter ambas istas ciuitates est istud mare medium, sic dicit frater Brocardus Thentonicus li. suo de diui. terrę sanctę. ſ. Gerasa ciuitas sita est in litore maris Galilęæ sub monte Seyr contra Tyberiadē, & erat de tribu dimidia Manasse, quæ vltra Iordanem sortem acceperat, & est vltra mare Galilææ, & est terra montuosa, & erat de regno regis Basan, & hoc innuitur Luc. 8. ſ. enauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilęam, idest ex opposito Galilææ, ita ꝙ Galilæa sit ad occidentem istius maris, & regio Gerasenorum ad orientem illius. sic etiam dicit Rabanus Gerasa est ciuitas in finibus Arabiæ trans Iordanē, iuncta monti Galaad, quam tenuit tribus Manasse non longe a stagno Tyberiadis in quod porci præcipitati sunt, idem dicit Beda per eadem verba, ꝙ autē dicitur, ꝙ sit Gerasa ciuitas Arabiæ non tollit quin sit in terra Iudæorum, quia tres sunt Arabię, & vna est in terra Iudæorum, de qua est ista ciuitas Gerasa. De tribus Arabiis quomodo se habeāt, & de situ earum diximus supra 4. cap. q. 123.

Alii dicunt, ꝙ debet dici in regione Gadararum, q̄ nominatur a ciuitate Gadara. Alij dicunt, ꝙ debet dici in regione Gergesinorum, quia Gergesa est ciuitas iuxta istud mare Galilęę, & ibi dicuntur porci præcipitati, sic dicit Titus. ſ. veraciora exemplaria, nec Gerasenorum habent, nec Gadararum, sed Gergesinorum. Est enim Gadara ciuitas in Iudæa, stagnum autem, vel mare nullatenus inuenitur in ea, sed Gerasa ciuitas est, nec stagnum, nec mare iuxta habens. est autem Gergesa ciuitas antiqua, iuxta Tyberiacum stagnum circa, quam est rupes stagno vicina, in quod ostenditur delectos fuisse porcos a dęmonibus, quia tñ Gerasa, & Gadara confinium habent cū terra Gergesinorum verisimile est inde ad horum terram porcos fuisse adductos. Sed dicendum ꝙ non stat dictū Titi, quia licet Gergesa sit vicina mari, & non Gerasa nihil nocet, quia hic non innuitur, ꝙ ista regio de qua hic dicitur sit noīata ab aliqua ciuitate, q̄ esset iuxta mare, & ideo, licet Gerasa esset distans aliquantulum a mari noīaretur tota ista regio ab illa. Motiuum autē Titi est, quia mox, vt Christus exiuit de mari intrauit in regionem Gerasenorū, vt dī in lra, sed non obstat, quia etiam si distaret Gerasa a mari poterat noīari totum territorium coniunctum mari ab illa, ēt si ciuitas Gergesa esset magis cōiuncta mari, quia forte illa cum esset minor includebatur sub territorio Gerasenorum, nam Gerasa est prędipua ciuitas in regione illa, sic dicit frater Broçardus Theutonicus, vbi supra. ſ. in hac regione sunt ciuitates plures, vt Gerasa Gadara Pella Suera, de qua fuit Baldach Suites amicus Iob, & ciuitas Theman, de qua fuit Eliphan Themanites alius amicus Iob, & alię multę ciuitates.

Secundo patet, & efficacius, ꝙ ista ciuitas a qua denominatur ista regio non erat iuxta mare, quia supra in fine literæ dicitur, quòd pastores fugerunt in ciuitatem, & quòd tota ciuitas exiit obuiam Christo nō expresso nomine ciuitatis, in quo innuitur, quòd ista ciuitas erat de qua supra facta erat mentio, & tamen non fuit dictum de aliqua, nisi quòd Christus venit in regionem Gerasenorum, ergo illa erat ciuitas, quæ Christo exijt obuiam a qua nominata est ista regio, & tamen illa ciuitas distans erat a mari, quia Christus intrauit in regionem, & sanauit arreptitios, & nondum peruenerat in ciuitatem, sed fugientibus illuc pastoribus, & denunciantibus, quæ facta erāt, exiit ciuitas obuiam Christo, & tamen ciuitas Gergesa, de qua loquitur Titus, est coniuncta mari Tyberiaco, vt ipse dicit, ergo non est illa a qua nominatur ista regio sed ciuitas Gerasa, ideo recte dicitur hic, ꝙ venit in regionem Gerasenorum.

An istud miraculum de sanatione arreptitiorum fuit mox, vt Christus intrauit in istam regionem.
Quæst. XCV.

QVAERETVR an istud miraculum de sanatione arreptitiorum fuit mox, vt Christus intrauit in istam regionem, vel aliquanto tempore post.

Aliqui dicunt, ꝙ non potest apparere, quia poterat esse, ꝙ Christus aliquanto tempore manerer prędicans in regione illa, de quo non fiat mentio, & postea fecerit istud miraculum.

Dicendum, ꝙ mox, vt intrauit Christus in regionē fuit hoc, quod patet ex litera. ſ. cum venisset Christus in regionem Gerasenorum occurrerunt ei duo habentes dæmonia, & sic immediate quando venit occurrerunt ei.

Secundo patet, quia Luc. 8. dicitur nauigauerūt ad regionem, & cum egressus esset ad terram occurrit illi vir, &c. & sic immediate, vt Christus exiuit de naui occurrerunt ei arreptitii.

Tertio patet, & apertius, quia Marc. 5. dicitur venerunt in regionem Gerasenorum, & exeunti de naui statim occurrit ei homo de monumentis, ergo nullo tempus intermedium fuit, hoc autem fuit, quia illi arreptitii non erant in ciuitate, sed vagabantur p montes iuxta mare, vt dicitur Mar. 5. & sic Christo exeunte de naui accidit, ꝙ essent isti arreptitij ibi circa littus & sic occurrerunt ei statim. Pro quo sciendum, ꝙ Christus in regione illa non prædicauit, nec egit aliquid, nisi ꝙ curauit istos arreptitios, quia mox, vt intrauit in regionem curauit eos, & misit dæmones in porcos, & præcipitati sunt, quod videntes fugerunt pastores, & nunciauerunt in ciuitate, & tunc ciuitas exiuit obuiam Christo rogans eum, vt recederet de illa regione, quibus Christus consensit, quia immediate ascendit nauiculam, & redijt in Galilæam, vt innuitur supra in litera, in fine, & seq. c. in principio, & Mar. 5. & Luc 8.

Quomodo dicitur hic, quod occurrerunt Christo duo dæmonia habentes. Quæst. XCVI.

QVAERETVR qūo dicī hic, ꝙ occurrerunt Christo duo dæmonia habentes, ꝙa Marc. 5. & Lucæ 8. dicitur, ꝙ erat vnus. ſ. occurrit illi vir, & in tota narratione, nunquam loquiunt mentionem, nisi de vno.

Aliqui dicunt, ꝙ istud miraculum, quod describitur hic Matth. & illud ꝙ habetur Mar. 5. & Luc. 8. nō fuit vnum, sed duo. Sed dicendū, ꝙ non stat, quia necesse est esse idem miraculū eo, ꝙ oīa quę narrat hic Matth. narrant Marcus, & Lucas, & in nullo discrepant, non est tñ vllatenus verisimile, ꝙ omnia ista possent esse eadem in diuersis miraculis.

Secundo patet ex ordine lrę, quia ea quæ ponit hic Matth. ante istud factū. ſ. tempestatē, q̄ fuit in mari, & ea quæ ponit immediate post hoc, ponunt ēt Mar. & Luc. saltem ea quæ procedunt eodem ordine, hoc cū non posset esse, nisi idē miraculum esset, ꝙ hic Matth. narrat, & ꝙ Mar. & Luc. narrant.

Tertio patet, & efficacius, quia istud miraculum, ꝙ hic narratur fuit factū immediate, vt Christus exiuit de naui, vt ostensum est præce. q. Ciuitas tñ immediate exiit obuiam ei, & rogauit eum, vt recederet de regione illa, ꝙ ipse fecit, vt dictum est præceden. quæst. ergo non posset esse aliud miraculum, ꝙ Marcus, & Lucas narrant cum factum fuerit in eadem regione Gera-

Gerasenorum, & tamen nō est verisimile, ꝙ Christus postea ad istā regionem rediret cū expulerint eum in colle ipsius, nec permiserint intrare in vrbem, vt patet supra in lra. necesse est ergo dici, ꝙ idem sit miraculū ꝙ isti tres Euangelistę narrant.

Dicendum igitur, ꝙ duo erant habentes dæmonia quos Christus sanauit, vt Matthęus dicit, vnus tamen eorum erat ferocior, & qui magis torquebatur, & habebat plura dęmonia. ſ. legionem, & de isto solo Marcus, & Luc. locuti sunt, istud autem est valde verisimile ex modo narrandi eorum, quia Marcus, & Lu. qui de vnico narrant, ponunt magnam sæuitiam illius. ſ. quia dirumpebat catenas, & comminuebat compedes, & nemo poterat eum domare, & erat clamans, & concidens se lapidibus, erantque dæmonia multa in eo. ſ. legio, quę omnia subticuit Matthęus. ſ. quia narrabat de duobus arreptitijs, ideo voluit narrare solum illa, quæ erant ambobus communia, ne cogeretē se in verbis diffundere, & quia illa sęuitia magna, quā Marcus, & Lucas narrant erat vnius eorum tantum subticuit illam Matthæus, Marcus autem, & Luc. qui posteriores fuerunt volentes supplere, ꝙ Matthæus omiserat dixerunt de sæuitia illius arreptitij, & quia illud, ꝙ omisit Matthęus vni eorum tantum cōuenit, fi duos ponere voluissent narrarent solum ea, q̄ erant communia ambobus, sicut fecit Matth. de vno ergo tantum loqui debuerunt, & sic collectis simul, quę dicunt isti tres Euangelistæ resultat plena narratio, sic dicit Chrys. ꝙ duo erant arreptitij, sed Lucas, & Marc. vnum eorum ferociorem elegerunt, vnde & eius calamitatem exprimunt: Lucas. n. dicit, ꝙ ruptis vinculis agebatur in deserto. Marcus autem, ꝙ lapidibus seipsum concidebat, nec tñ dicunt, ꝙ vnus solus erat ne Matthęo dicere contraria viderentur.

Secundo potest dici, ꝙ duo erant arreptitii, vnus tamen erat persona clarior, & nobilior, de quo magis dolebat prouincia illa, ideo Marcus, & Lucas, de illo specialiter loquuntur, sic dicit August. lib. de concor. euang. ſ. ꝙ autem, Matthęus duos dicit fuisse qui dęmonia patiebantur, Mar. autem & Lucas vnum commemorāt, intelligas vnum eorum fuisse personæ alicuius clarioris, & famosioris, quem regio illa maxime dolebat, & pro cuius salute plurimum satagebat, hoc volentes signare duo Euangelistæ solum. i. vnum commemorandum iudicauerunt de quo facti huius fama latius præclariusque flagrauerat: istud verisimile est, & tñ melius dicunt etiā, sicut supra, ꝙ fecerunt ad supplendum, quæ Matth. omiserat, quia valde cōferunt ad ostendendam magnitudinem miraculi ea, quæ Marcus, & Lucas de sęuitia istius, & de legione dęmonum expresserunt, quæ Matthæus tacuerat, iō etiam si iste arreptitius ferociot fuisset persona min' clara, & minus famosa, debuerant adhuc exprimi illa quæ tacuit Matthæus, quia magis facit ad magnitudinem miraculi istud, quam ꝙ sanata esset persona ra, vel obscura, & ignobilis.

Tertio potest dici, ꝙ Marc. & Luc. curauerunt de eo in quo constitebat vere magnitudo miraculi, nam ꝙ Christus curaret simul duos, vel tres, vel mille arreptitios minus videbatur, si illi a singulis tātum dæmonibus obsiderentur, q̄ curare vnum hoīem a legione, & Luc. dicere, ꝙ erant duo arreptitii, vt dicerent ea, q̄ pertinebant specialiter ad vnum eorū, quæ valde magna erant, & hoc dī, vt non innuatur, ꝙ Marcus, & Lucas viderint euangelium Matt. & supplere voluerint, ꝙ ille tacuerat, quia plurimi negant eos vidisse Matthæi euangelium, & sic etiam si illud nō viderint potterant hoc intendere, quod diximus.

Quare isti duo arreptitij Christo occurrerunt.
Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare nunc isti duo arreptitii Christo occurrerunt. Dicendū, ꝙ propter multa. Primo, quia isti arreptitij non habitabāt in ciuitate, sed in montibus, & dęmones agebant eos per desertum, ideo accidit, ꝙ tunc essent ibi in montibus circa littus, quando Christus exiuit de naui, ideo potuerūt ei occurrere, & pp hoc Euangelistæ expresserunt, ꝙ isti arreptitii vagabantur per montes.

Secundo fuit, quia isti arreptitij erāt valde feroces, & manebant apud viā, vt nocerent oībus transeuntibus, nam dī supra in lra, ꝙ erant sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viā illam, videntes ergo Christum a longe forte non cognouerunt eum esse Christum, iō occurrebant ei ad nocendum, sicut nocebāt omnibus transeuntibus, postea aūt agnouerūt, & tūc econtrario facientes adorauerunt eum Mar.

Tertio pōr dici, ꝙ Christus hoc fecit, quia ipse volebat sanare istos arreptitios, iō fecit, ꝙ immediate ei occurrerent, nam non erat Christus facturus aliquid aliud in regione illa, sicut postea apparuit cum ciuitas exierit ei obuiā rogans, ꝙ recederet de regione illa, & ipse consentiens eis ascendit nauiculam, & immediate recessit, vt ostensum est supra q. 95. fuit ergo cō ueniens, ꝙ arreptitij isti mox occurrerent Chro exeūti de naui, vt non esset in regione illa, aliquādo otiosus, & istud est valde verisimile.

Quarto fuit pp porcos, quia Christus intendebat mittere dæmones in porcos, sicut postea factum est, & sic fuit conueniens, ꝙ ibi occurrerent sibi arreptitij vbi porci erant, nam conueniens fuit, quòd Christus mitteret dæmones in porcos, & etiam, ꝙ istud fieret in præsentia arreptitiotum, vt infra dicetur q. 125. porci erant circa littus maris, quando Christus exiuit de naui fecit, ꝙ occurrerent sibi arreptitij mox, vt exiuit de naui.

Quomodo esse poterat, quod isti arreptitij manerent semper in monumentis. Et quare sepulchra erant in montibus, & qualia erant Iudæorum monumenta.
Quæst. XCVIII.

QVAERETVR quia dicitur Marc. 5. & Luc. 8. de istis arreptitiis, ꝙ manebant in monumentis, & ibi morabantur semper quomodo esse poterat hoc.

Dicendum, quòd isti arreptitii non erant in ciuitate, sed in montibus vagabantur, quia dæmon incitabat eos, vt fugerent in desertum Lucæ. 8. & ideo manebant per diem, & noctem in montibus Marc. 5. & secundum hoc poterant manere in monumētis propter duo. Primo, quia monumenta Iudęorum non erant in ciuitate, sed extra vrbes in montibus, & aliis locis, quia nullius gentis fuit vnquam consuetudo sepelire mortuos in ciuitatibus suis, sed extra in agris, ita etiam Iudæorum fuit consuetudo in agris sepelire, patet enim de sepulchro Elisæi. 4. Regum 13. nam erat in agro, & ideo quidam Iudęi volentes sepelire mortuum iuxta sepulchrum Elisęi videntes latruncu los Moab venire fugerunt, & vt cito facerent posuerunt mortuum in sepulchro Elisæi, sic etiam patet de Christi sepulchro, nam extra ciuitatem fuit, quia sicut Christus crucifixus est extra ciuitatem ad Hebrę. decimotertio, ita etiam sepultus est extra ciuitatem, nam iuxta locum in quo passus est sepultus fuit, & erat ibi hortus in quo monumentum eius fuit Ioā. 19. c. ita generaliter fuit de omnibus Iudęis, nisi de regibus, quia illi sepeliebantur intra Ierusalem in monte Sion, in horto regalis palatij, vt ostensum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Reg 6. & fuit hoc ꝓp maiorem honorem, nam ēt alii viri honorabiles in agris ſepeliebantur, ſicut fuit de Saule rege Iudęorum. 2.Reg.21.

Erant aũt ſepulchra iſta in montibus cuius rō erat, quia ſm leges humanas locus in quo ſepeliebatur aliquis mortuus erat religioſus, vel ſacer, & ſic non licebat iam ibi aliquid prophanum agere. ſ. colere terram illuta ad plantandum arbores, vel ſegetes colligēdas, ſed relinquebatur terra intacta ꝓp honorem humani ſepulchri, & ſi qñ in aliquem agrum qui ſolebat ſemi nari ſepeliretur mortuus, deſinebat iam coli ille ager eo, ꝙ efficiebatur religioſus, & ꝓp hoc vt terra, q̄ erat ad cultum non occuparetur, aut impediretur coli ꝓp ſepulchra, eligebātur talia loca ad humana ſepulchra quæ aliàs non erant cultui apta, vel non erant neceſſa ria, & ob hoc terræ ſteriles, & montes, & deſerta, quæ non colebantur erant loca ſepulchrorū, ita nunc iſta ſepulchra erant in montibus, nam dr̄ Mar.5. ꝙ ſemp die, & nocte manebat arreptitius ille in monumentis & montibus, in quo innuit, ꝙ idem erat manere in monumentis, & in montibus, & hoc eſt, quia monumenta in montibus erant, & ita antiqua conſuetudo Iudęis fuit in montibus ſepelire mortuos, ſic.n. viri abes Galaad ſepelierunt filios Saulis regis in nemore Iabes, 1.Re.31. & 1.Paral.10. ſic ēt ipſe Saul rex, & tota cognatio ſua ſepulti ſunt in latere mōtis cuiuſdā in terra Beniamin. 2.Re.21. Machabæi ēt qui fuerunt viri illuſtriſſimi, & principes Iudęorum in monte vrbis Modin ſepulti ſunt, & ibi habuerunt pulchras, excelſaſque pyramides ſeptem, vt patet 1. Macha. 13. & ita iſti arreptitii cū eſſent in montibus erant inter monumenta, vnde poterant habitare in eis.

Secundo patet, quia monumenta Iudęorum erāt taliter facta, ꝙ poterat quis habitare in eis, nam erant velut quędam domus, in quibus poterant multi manere, & erant planę, & habebant portas clauſas lapidibus magnis, & cum vellent aliquem ſepelire aperiebant portam, & ponebant eum interius, & ibi erant multi loculi pro diuerſis mortuis. ſic patet de Chriſti ſepulchro, nam illud erat quædam domus magna in quam multi intrare poterant, ſicut innuitur, infra 28. & Mar. 16. nam mulieres intrauerunt in monumentum Chriſti, & inuenerunt ibi angelum, & locus erat tam magnus, ꝙ ipſe habuit oſtendere eis ibi locū, in quo Chriſtus poſitus fuerat, in quo innuitur, ꝙ ſiquis intraret monumentum non ꝓp hoc ſciebat, vbi erat Chriſtus ſepultus, ꝙ eſſe non pōt, niſi eſſet locus magnus, de quo magis dicetur infra 28. & ita iſti arreptitii poterant habitare in ſepulchris, q̄ non erant, ſicut ſepulchra noſtra, ſed velut ędificia ad habitandum.

Tertio poterant hoc, quia ipſi poterant aperire, q̄cunque ſepulchra vellent, erant.n. ſepulchra iſta habēt ia magnos lapides, quibus oſtia claudebantur, ſicut dī de Chriſti ſepulchro. Mar. 16. ꝙ mulieres eũtes ad Chriſti ſepulchrum dixerunt quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? & ſequitur ibi, erat qppe magnus valde. ſ. quem non poſſent mulieres reuoluere, hoc aũt fiebat, quia iſta ſepulchra erant in locis deſertis, & vt beſtię non poſſent intrare ad lacerandū, & deuorandum mortuos, obſtruebatur oſtium monumenti lapidibus magnis, iſti tñ arreptitii poterant aperire, quęcunque ſepulchra, quia erant magnarum virium, nam Mar. 5. dī de vno iſtorum, ꝙ nemo poterat eum ligare, quia ſæpe catenis, & compedibus vinctus dirupiſſet catenas, & comminuiſſet cōpedes, & nemo poterat eum domare, poterat ergo iſte non ſolum ſepulchra aperire ad habitandum in eis, ſed ēt tota ipſa demoliri. Iſta conſuetudo ſepeliendi mortuos, quę dicta eſt, fuit ſemper apud Iudęos, etiam apud antiquiſſimos, nam Ioſue in monte Ephraim ſepultus eſt. Ioſue 24. Eleazar quoque ſummus ſacerdos filius Aaron in eodem monte Ephraim ſepultus eſt. eo.c. oſſa quoque Ioſeph, quę de Aegypto allata fuerunt ſepulta ſunt in quodam agro apud vrbem Sichen. eo.c. iſta eadem conſuetudo erat apud gētiles, & fuerat ſemper in illa terra Chanaan, quod patet, ga quando Abraham in Ebron petiuit ſepulchrum pro vxore ſua, dixit ei princeps loci illius in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum. Gen. 23. & ibi dī quomodo emit ſepulchrum illius gentilis. ſ. Ephron Hethęi, quod erat in extrema parte agri ſui, & ita gētiles in agris ſepeliebant mortuos, vt innuitur. eod.c. & in illo agro ſepulti fuerunt omnes patriarchæ, ſcilicet Abraham, Iſaac, & Iacob, & Sarra, & Rebecca, & Lia vxores eorum. Gene. 49. ſic etiam Rachel vxor Iacob ſepulta eſt in via, quæ eſt inter Bethlehem, & Ieruſalem. Gene. 48. omnes quoque Iudęi, ſicut a ſuis progenitoribus acceperant, ita ſemper tenuerunt. ſ. vt ſepelirent mortuos extra vrbes, & maxime in mōtibus, ſic dī. 4.Reg. 23. reuerſus Ioſias, vidit ſepulchra, quæ erant in monte, vnde ſepulchra Iudęorum habi tantium in Ieruſalem erant in conualle apud torrentem Cedron, nam dī. eod.c. ꝙ Ioſias extra Ieruſalem in conualle Cedron ꝓbuſſit lucum, & redegit in pulueren, & proiecit ſuper ſepulchra vulgi, & ſic apud illum torrentem erant ſepulchra populatium, ſoli autem Chriſtiani ſepeliunt mortuos intra vrbes, & intra eccleſias, ꝙ quare fiat oſtenſum eſt Num. 19. Iudęi autem non ſolum neminem ſepeliebant in templo ſuo, aut iuxta illud, ſed etiam ſi aliqui tangerent mortuos ad templum accedere non poterant, ꝙ quare fieret. eo.c. declaratum eſt.

Quare arreptitij volebant habitare in monumentis. Queſt. XCIX.

QVAERETVR quare iſti arreptitii volebant habitare in monumentis. Dicendum, ꝙ ꝓpter multa. Primo, quia non erat eis alius locus habitandi, nolebant.n. manere in vibus, quia fugiebant ruptis vinculis, ſed in montibus ſemper manebant die, & nocte, Mar. 5. non erant aũt in montibus alia ędificia, in quibus poſſent manere niſi ſepulchra, ideo ibi morabantur. Secundo erat, ga dæmones faciebant hoc, vt malam opinionem hominibus gignerēt, ꝙ animę mortuorum efficiebant dæmones, & ob hoc in ſepulchris habitabant, quia ibi erant corpora, in quibus aliquando fuerant, & ita cōpellebant arreptitios illa loca viſitare, ſic dicit Chryſ. in homilia. ſ. per hoc, quod dicitur de monumentis exeuntes pernicioſum dogma imponere volebant. ꝙ animæ morientium dęmones fiant, vnde & multi aruſpicum occidunt pueros, vt animam eorum corantem habeant: ꝓp quod, & dęmoniaci clamāt, ꝙ anima illius ego ſum. Tertio erat, quia dæmones volebant per hoc terrere homines, omnis.n. viuens naturaliter timet mortuos, & mortuorum loca, cum autem iſti in ſepulchris habitarent magis eos timebant homines, tanquam grauiora facturos, vñ ita omnes terruerant, ꝙ iam nemo audebat tranſire per illam, in qua iſti erant, vt patet ſupra in litera. Quarto fuit, quia dæmones volebant exercere ferocitatē ſuā in iſtos arreptitios, & ideo omnia, quæ ad crudelitatē pertinebant exercebant in eos. ſ. facientes eos nudos incedere. Luc. 8. & ꝙ vnus eorum ſe lapidibus concideret Mar. 5. & quia etiam eſt quædam feritas, & inhumanitas habitare in ſepulchris humanis faciebant, ꝙ habitarēt in ſepulchris, ſic dicit Cyril. ꝙ aũt nudus petebat defunctorum ſepulchra dæmoniacę ferocitatis erat indicium.

Quę-

Quomodo arreptitij poterant eſſe tam ſæui. Et quod eſſet dęmonium peſſimum. Quæſt. C.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd iſti arreptitij erant nimis ſęui, ita vt nemo tranſire poſſet per viam quomodo poterant eſſe tam ſęui.

Dicendum, quòd ſęuitia, ideſt poteſtas iſtorum ad nocēdum erat valde magna, & hoc erat propter duo.

Primo propter magnitudinem virium, nam exiſtēntibus dęmonibus in eis erant magnę vires ipſorum, & poterant facere multa, quæ aliàs facere nō poſſent: nam de vno iſtorum dicitur Mar. 5. quòd nemo eum poterat ligare, quia ſępe catenis, & compedibus vinctus dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare, & ſic propter ferocitatē poſſet quilibet eorum, contra multos homines pugnare ſimul, ſic dicit Actu. 19. de quodam arreptitio quem adiurabant duo Iudæi per nomen Chriſti, & ipſe inſiliit in ambos, & inualuit cōtra eos, ita vt nudi, & vulnerati effugerent de manibus eius, & ita nunc poterant iſti duo pugnare contra quoslibet tranſeuntes, ideo nemo audebat per viam tranſire.

Secundo erat hoc propter quandam inſenſibilitatē membrorum: nam quædam ſunt ad quæ interdum vires hominis ſufficiunt, & tamen non poteſt illa facere manibus ſuis propter teneritudinem, & ſenſibilitatem, dęmones autem alterabant valde iſtos arreptitios, & ſic reddebant membra eorum, quaſi ſtupida, & inſenſibilia, & ideo etiam ſi non haberent ipſi maiores vires, quamalij homines, maiora, & duriora facere poſſent, ſicut apparet de furioſis, & maniacis, in iſto autem arreptitio hoc apparet, quia ſeipſum lapidibus concidebat Mar. 5. & tamen ſi ſentiret dolorem non ſe concideret.

Dicendum tamen, quòd licet iſti arreptitij habeant a dęmonibus vires, quia dęmones eos mouebāt, tamen non poterant tanta facere quanta dęmones vellent, & poſſunt: nam poteſtas dęmonis eſt valde magna Iob. 41. non eſt poteſtas ſub cœlo, quę comparetur ei, & tamen propter debilitatem humanorum organorum pauca poſſunt homines arreptitij agere, quia ſi vellent dęmones per eos exercere plene vires ſuas, cōfringerentur, & comminuerentur illico omnia membra humani corporis, poſſunt ergo arreptitij operantibus in eis dęmonibus aliquid agere, quod cęteri homines non poſſunt, ſicut Maniaci non habentes maiores vires, quam cęteri faciunt maiora, quam illi, & tamen non poſſunt facere totum, quod ipſi dęmones aliàs poſſent, ſunt tamen quidam arreptitij plura mala facientes, quam alij, eo quòd dæmoni poſſidenti eos permittitur plus nocere, quam permittatur alijs dęmonibus, & tales dicuntur habere dęmonium peſſimum, & talis erat iſte de quo dicitur Actuum decimonono c. quòd dominatus eſt amborum, & inualuit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent. Non eſt tamen ſenſus, quòd illud dęmonium ſit peſſimum, ideſt potentius ad nocendum, quam alia dęmonia, licet verum ſit, quòd non ſunt omnia ęqualia in poteſtate, ſed quia illi permittitur plus nocere, quam alijs: nam ſi alicui dæmoni permitteretur tantum nocere ſquantum ipſe poteſt, minimus dęmonum poſſet omnes homines occidere, quia non eſt poteſtas ſub cœlo, quæ comparetur ei Iob. 41. Deus tamen permittit interdum vni plus nocere, quam alteri in loco certo, vel tempore, & illud tunc vocatur dæmonium peſſimum.

Quare arreptitij volebant omnibus hominibus nocere. cum tamen dæmon nihil poſſit ſupra voluntatem humanam. Quæſt. CI.

QVAERETVR quare iſti arreptitij volebant nocere omnibus hominibus, ita vt neminem permitterent tranſire per viam, ſic dicitur ſupra in litera.

Dicendum, quòd hoc faciebāt propter dæmones, qui eos incitabant: nam homini non eſt naturale nocere velle alteri homini ſine aliqua cauſa, vt propter lucrum, vel dominium acquirendum, aut aliud retribuendum vindicari, & ita de alijs cauſis, quia potius quilibet homo naturaliter eſt amicus alteri homini 8. Ethi. c. 1. dæmoniaci tamen nihil intendebant iſtorū, quia nec prædas agere volebant cum ipſi potius omnia contemnerent, & veſtimenta abijcerent nudi exiſtentes, Lucę 8. nec dominari aliquorum volebāt, nec retribuere vindictam, cum ęqualiter omnibus tranſeuntibus per viam nocere vellent, ſed a dęmone agitati hoc faciebant, idem enim iudicandum eſt de dęmone, & de homine dęmoniaco, cum ille a dęmone poſſideatur. Ideo, ſicut dęmon non arripiens hominē per ſeipſum nocet hominibus quandocunque permittitur in ſe, vel in rebus ſuis, ſicut quando Paulus tradidit Sathanę poteſtatem vexandi Corinthium vſque ad interitum carnis prima Corin. 5. & ſicut nūc permiſit Chriſtus dæmonibus intrare in porcos, & confeſtim occiderunt eos, ita quando dęmon eſt in aliquo arreptitio per illum nocet omnibus quibus nocere permittitur, & ſic Actu. 19. quia illi duo Iudæi merebantur puniri, eo quòd nolētes credere in Chriſtum adiurabant dęmones in nomine eius, permiſſus eſt ille arreptitius inſurgere in eos, & dominatus eſt eorum, ita vt nudi, & vulnerati fugerent de manibus eius, nec eſt dubium quin illos occidere potuiſſet, & facile occidiſſet ſi fuiſſet ſibi conceſſa poteſtas, ſed nō permiſſum eſt.

Sed obijcietur, quòd etiam ſi dæmones vexent arreptitios non poſſent illis imprimere deſiderium nocendi, quia dæmon nihil poteſt ſupra voluntatem humanam. Dicendum ꝙ dæmon totaliter poſſidet arreptitios, & per eos quidquid vult facit, & non imprimit eis voluntatem malam, tanquam directe agat aliquid dæmon in voluntatē hominis, vt infra quæſtio. 118. dicetur, ſed ipſe dæmon eſt, qui malum vult, & non arreptitius per ipſum, cum tanę ꝓ quoddam organū operat̄, nec eſt in poteſtate arreptitij reſiſtere illi operationi, q̄ dæmon per ipſum efficit, quia magis eſt, vt patiens, quā vt agens, quod apparet, quando dæmon per arreptitium loquitur quidquid vult, quæ nō ſunt verba arreptitij, ſed dæmonis cū ſæpe arreptitius nihil intelligat eorum, quæ loquit̄, ſicut ergo dæmō plene poſſidet linguam arreptitij, ita plene poſſidere poteſt phantaſiā, quæ eſt aliquid corporeū, ideſt virtus corporis, & ſic videbitur arreptitio ſe bene agere, vel ſaltē turbata phantaſia nihil iudicabit, ſed dæmon faciet per illum, id quod voluerit, & ita arreptitius nocebit, & dicetur habere voluntatem nocendi non quidem, ꝙ hoc velit ipſe, ſed ꝙ dæmon, qui per eū operatur hoc vult, & ita iſti duo arreptitij nocebant omnibus viatoribus, quia dæmonibus poſſidentibus eos data fuerat poteſtas nocendi, & ipſi hoc volebant, quod tamen per iſtos arreptitios faciebant.

Quare vnus iſtorum arreptitiorum concidebat ſe lapidibus. Quæſt. CII.

QVAERETVR quare vnus iſtorum arreptitiorum concidebat ſe lapidibus, vt dicitur Mar. 5. Dicendum, quòd propter multa. Primo, quia dæmon

mon incitabat eum ad faciendum hoc, vt concidendo se lapidibus sanguinẽ effunderet, est enim dęmonibus gratissimus sanguis humanus, & desiderant illum sibi præberi, & ob hoc sacerdotes idolorum, quando volebant maxime placare Deos suos, & obtinere, quæ petebant ab eis, effundebant de sanguine suo, sic patet 3. Reg. 18. de sacerdotibus Baal cum iam essent in magna angustia nō exaudiente eos Baal dr. ꝙ clamabant voce magna, & incidebant se iuxta ritū suum cultris, & lanceolis donec perfunderẽtur sanguine, etiam qñ volebant sacerdotes idolorum magnum festum dijs suis facere incidebant sibi mẽbra, vt sanguinem effunderent, sic faciebant sacerdotes in festo deę Berecynthię, vt ait Augu. 2. & 6. de ciui. Dei.

Secundo hoc fieret, vt torquerentur arreptitij, vel saltem, vt nocumentum reciperent, dæmon enim, sicut desiderat nocere eis quos nondum possidet, ita etiam nocere vult illis quos possidet, & noceret grauius si permitteretur, ideo dæmon quidquid mali poterat istis arreptitijs inferebat faciendo, ꝙ nudi incederent, & non habitarent in domo, sed in montibus, & sepulchris, & etiam, ꝙ lapidibus alter eorum cōcideret se, sic enim ille dæmon, qui tenebat lunaticum de quo Mar. 9. & infra 17. dicitur, quòd frequenter proijciebat eum in ignem, & in aquam, vt eum perderet, & etiam, qñ exire compulsus est ille dęmon, ita discerpebat puerum, ꝙ factus est, sicut mortuus, ita vt multi dicerent mortuus est e. c. isti aūt dęmoni non permittebatur plus nocere arreptitio, quā ꝙ faceret, ꝙ se lapidibus concideret, ideo hoc saltem faciebat.

Tertio erat hoc, quia iste arreptitius efficiebatur, quasi insensibilis, quando dæmon possidebat eum, ideo non timebat seipsum percutere, & concidere, si autem sentiret, & doleret non se percuteret, etiam dæmone suadente, nisi ipse manum illius moueret violenter, sed nunc illud non faciebat, sed potius iste arreptitius redditus erat insensibilis tēpore quo possidebatur a dæmone.

Quarto, & præcipue istud erat, quia Deus volebat concedere dæmonibus istud facere ad ostendendum prauam eorum voluntatem, & ferocitatem ꝙ hoīes, scilicet quòd non miserentur eorum, qñ potestati suę traditi sunt, vt per hoc homo caueat illis subijci.

Quare dæmones permiserunt, quòd isti arreptitij ad Christum venirent cum nocituri essent eis.
Quæst. CIII.

QVAERETVR quare isti arreptitij ad Christum nūc venerunt: nā Christus nocituros erat dęmonibus expellẽdo eos inde, iō potius fugere debuissent. Dicendū ꝙ hoc fuit pp multa. Primo, quia forte dæmones, qui possidebāt arreptitios non permissi sunt Christū cognoscere, qñ eum viderūt, sed postea appropinquantes agnouerūt, & iō vellent ire ꝙ ipsum, sicut contra ceteros viatores ad nocendum ei. Secundo fuit, quia Christus voluit dæmones compellere, vt ad se venirent: nā volebat curare illos arreptitios, nemo tñ posset illos ad Christū adducere, quia nemo poterat domare eos Mar. 5. ideo oportebat, ꝙ Christus eos ad se adduceret, sic dicit Chryso. quia nemo audebat dæmoniacum tenere ipse Christus ad eum vadit alloquens ipsum.

Tertio fuit ad ostendendum potestatem suam, scilicet quia, sicut in mari, vt ait Ambro. omnibus timẽtibus in tempestate ipse intrepidus quiescebat, & dormiebat, vt ostenderetur potestatis suę securitas, ita cum cæteri fugerent de via ista, vt dicitur supra in litera, quòd nemo per viam illam transire audebat voluit Christus per illam ire, & ꝙ dæmones ad eum venirent, vt sic potestas eius ostenderetur.

Quarto fuit, quia forte dæmones sponte venerunt, vt Christo se humiliarent sentientes iam tormenta ex præsentia eius, & orantes, vt amplius non torqueret eos, quod satis est verisimile, nam vterque, vel alter istorum arreptitiorum Christum adorauit Mar. 5. & ideo istud est verisimilius, vel ꝙ Christus compulerit dæmones ad se venire potius, quam ꝙ illi irent ad nocendum ei non cognoscentes illum, quia Mar. 5. innuitur, ꝙ dæmones mox, vt viderūt Christum agnouerunt eum, scilicet videns autem Iesum a longe cucurrit, & adorauit eum, & Lucę 8. dicitur is, vt vidit Iesum procidit ante illum.

Quare isti arreptitij, vel alter eorum Christum adorauit.
Quæst. CIIII.

QVAERETVR cum Mar. 5. & Luc. 8. dicatur, ꝙ isti arreptitij, aut alter eorum Christum adorauit, quare hoc fecit. Dicendum ꝙ propter multa. Primo, quia Christus compulit illum ad hoc: nam dęmon est superbus, & non adoraret Christū sponte, sed Christus coegit eum, vt per hoc ostenderet se Deum esse, qui dæmones ad se adorandum cogere poterat. Secundo potuit esse, ꝙ dæmon istud ageret ex timore: nam sentiebat iam se torqueri, & timebat se grauius torquendum, quod vt euitaret humiliauit se ei, qui illum torquere poterat, vel liberare, & ita locutus est aliqua verba timorem suum exprimentia, vt Cyrillus dicit. Tertio fuit, vt Christus exaudiret petitionem dæmonis: nam volebat petere ne eum torqueret, & tamen humilians se in oratione exauditur, ideo dæmon Christum adorauit, sic innuitur Mar. 5 & Luc. 8. s. cucurrit, & adorauit eū, & clamans dixit obsecro te ne me torqueas, & ista est vera causa licet forte coactus sit dæmon hoc facere.

Sciendum tamen, ꝙ per istam adorationem dęmon nihil merebatur propter duo. Primo, quia erat in peccato mortali, & ꝙ grauius est erat obstinatus: nemo tamen potest mereri, nisi existens in charitate 1. Cor. 13. charitatem autem non habeam nihil sum, idest nihil valeo coram Deo, scilicet nihil mereor.

Secundo, quia opus ex seipso, idest ex modo faciēdi non erat meritorium, nam fecit hoc coactus, & tibi nihil merebatur, nec demerebatur, quia propter illa, quæ sunt simpliciter violenta non laudamur, nec vituperamur 3. Ethi. c. 1. vel fecit timore inductus, & tunc etiam non est Deo acceptum opus, quia non fit ex deuotione quadam, idest propter Deum, dæmon ergo nihil per istam adorationem meruit, nec mereri potuit, potius quam si non adorasset eum: licet forte aliquid concessit Christus dæmoni adoranti eum, quod non concessisset si non adorauisset illum.

Quare dæmones clamauerunt viso Christo.
Quæst. CV.

QVAERETVR quare isti dæmones clamauerunt viso Christo.

Dicendum, quòd propter multa. Primo propter dolorem magnum quem patiebantur, sic dicit Chryso. in homilia flagellabantur inuisibiliter intolerabilia patientes ex Christi præsentia, ideo clamauerunt dicentes quid tibi, & nobis, &c.

Secundo fuit ex magno timore grauiora adhuc sibi infligenda timentes, vnde dixerunt obsecro te, ne me torqueas, Lucę 8. & Mar. 5. quidquid autem esset, siue dolor, siue timor magnum quid erat, ideo magna voce clamauerunt. Mar. quinto, & tamen vocis magnitudo ad magnum affectum exprimendum cōpetit. Tertio fuit, quia Christus compulit dæmonem ad loquendum, vt per hoc potestas sua ostenderetur, nam in hoc, ꝙ dæmones clamabant se torqueri ab eo apparebat, quòd magnus erat quicunque ipse esset, quia non poterat illud fieri, nisi diuina potestate.

Quarto fuit, vt dæmones manifeste confiterentur quis erat Christus, nam si solum adorassent eum, vel eiecti essent de obsessis appareret quidē, ꝙ agebat ex diuina potestate, sed expresse nō videret, ꝙ eēt Deus, quia prophetę quidam miracula aliqua fecerunt, & ita poterat ipse crēdi vnus de prophetis, sic enim Iudæi dicebant, quia quidam asserebat eū esse Ioannē Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij vnum ex prophetis infra 16. dæmones autem clamantes confessi sunt eum esse filium Dei altissimi. Mar. 5. & Lucę 8. quod non poterat exprimi, nisi per vocem, fuit ergo conueniens, quòd dæmones cogerentur clamare.

Quare dæmones dixerunt Christo quid tibi, & nobis,
Quæst. CVI.

QVAERETVR quare dixerūt quid tibi, & nobis, quia innuebant, ꝙ nihil ad Christum de dæmonibus attineret, quod falsum erat.

Dicendū, ꝙ quidā intelligūt quid nobis, & tibi. q. d. nihil est inter nos, & te commune, sic dicit Remigius quid nobis, & tibi, &c. hoc est nihil commune est nostræ malitiæ & tuæ gratiæ, quia secundum Apostolū nulla societas est lucis ad tenebras 2. Cor. 6. c. hoc verum est, sed non est ad propositum, quia dæmones, vt videtur conquerebantur hic de Christo dicentes venisti ante tempus torquere nos, & tamen ad hoc nihil facit dicere nihil est commune nostræ malitiæ, & tuæ gratiæ. Dicēdum ergo, ꝙ istud est verbum superbiæ, i. ꝙ dæmones innuerent, ꝙ Christus non habebat super eos potestatem, s. quid nobis, & tibi, i. quid habes videre nobiscum. q. d. nihil, & hoc licet falsum esset, dęmones tñ ex superbia illud dicere poterāt cū etiam ex superbia vsurpent sibi diuinum honorem.

Secundo potest intelligi, ꝙ sit verbum querelę, scilicet qñ aliquis significat se nihil debere, & iniuste affligi dicit qd mihi, & tibi, i. quid tu habes mihi nocere, vel cur nocere vis cum nihil tibi debeā, & ita dęmones poterant dicere quid tibi, & nobis, idest o Christe quid est nobis, & tibi. i. nos in nullo tibi nocuimus, cur ergo vis nocere nobis, quia venisti torquere nos, & iste est sensus conueniens, quia dæmones sentiebant iam tormenta sua per Christum infligi, & conquerebantur, quasi iniuste torquerentur licet, etiam in hoc falsum supponebāt, s. nihil mali mereri apud Christū: nam nocuerant ei inquantum in ipsis erat cum conarentur deitatem sibi vsurpare, & creaturas suas ei subtrahere, sic dicit Cyrillus, quis autem principum terrenorum omnino substinebit a Barbaris lacessiri suo subiectos imperio? quasi dicat nemo, & cōsequēter, nec Christus tolerare debebat hoc sibi fieri a dæmonibus.

Tertio potest intelligi, ꝙ sit verbum desperationis, sicut illi, qui grauia mala tolerant, & desperāt se posse liberari de illis, loquuntur interdum amara, & irrationabilia, ita dęmones grauiter afflicti ex Christi præsentia, & forte putantes se non posse liberari dicebāt ista, & sic poterant esse hic multę passiones coniunctę, sic dicit Cyrillus attendas hic timorem connexum audaciæ, & desperationi multę: signum enim diabolicę desperationis est in audēdo dicere quid mihi, & tibi, &c. timoris vero cum precatur obsecro te, ne me torqueas, sed si nosti eum esse filium Dei altissimi, & fateris eum Deum cœli, & terræ, & eorum, quę continentur in eis, qualiter ergo non tua in via sua vsurpas, & dicis quid mihi, & tibi? quasi dicat iniuste dicis.

Quare dixerunt dæmones Iesu fili Dei altissimi.
Quæst. CVII.

QVAERETVR quare dixerunt dæmones Iesu fili Dei altissimi.

Dici potest, ꝙ fecerunt hoc ex timore, quia sæpe veneramur illos quos timemus, vt non inferant nobis mala irritati contra nos, sic dicitur Prouer. 19. multi venerantur personam potentis, sed sunt amici dona tribuentis, idest multi honorant potentes licet non diligant eos, sed tribuentes dona, faciunt tamen hoc, quia timent, scilicet per potentiam sibi malum inferri, & ita dæmones vidētes, quòd Christus poterat eos punire grauissime, honorauerunt eum vocantes illum filium Dei altissimi.

Secundo fuit hoc ad placandum eum, quia petebāt dæmones ab eo, vt non expelleret eos de regione illa Mar. 5. & vt non mitteret eos in abyssum Luc. 8. sed quòd mitteret eos in porcos, vt pater hic, & non torquere illos Lucę 8 scilicet Iesu fili Dei altissimi obsecro te, ne me torqueas.

Tertio forte fuit ex necessitate, scilicet quia Christus cogeret istos dæmones confiteri, ꝙ ipse erat filius Dei, vt sic homines negare istud non possent dæmonibus illud confitentibus, & ita Hie. super Matthæū vult, quòd fuerit ex necessitate ista confessio, dicens non est autem voluntatis ista confessio, quam prę-mium sequitur confitentium, sed necessitatis extorsio, quæ cogit inuitos, velut si serui fugitiui post multum temporis dominum suum videant nihil aliud, nisi de verberibus deprecantur, nō est tū propter hoc putandum, ꝙ nunquam voluntarie dæmones confiterentur Christū esse filiū Dei, quia Mar. 1. & Luc. 4. dr de quodam habente dæmonium, ꝙ clamauit quid nobis, & tibi Iesu Nazarene scio qui sis sanctus Dei, & Christus iussit ibi tacere dæmoni, & iterum dicitur ibidem, ꝙ eijciebat dæmonia multa, & illa clamabant tu es filius Dei, & dicitur, ꝙ Christus non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum, ergo dæmonia sponte confitebantur, cum potius ipse illa tacere cogeret: nunc autem potuit esse, ꝙ coacta dęmonia loquerentur, vel vocauit Hier, cōfessionem istam extorsionis, scilicet quia per timorem confitebantur non tamen coactione absoluta, quòd cōuenit exemplo suo de seruis fugitiuis.

Quomodo dixerunt dæmones Christo venisti torquere nos, Et an ante hoc torquebantur. Et quid erat ista confessio dæmonum. Quæst. CVIII.

QVAERETVR quomodo dæmones dixerunt nūc venisti torquere nos, in quo videtur innui, quòd ante hoc non torquebantur.

Dicendum, ꝙ dæmones semper torquentur, quia damnati sunt, & ideo quocunque vadunt infernum suum secum portant, nec pñt vnquā carere supplicio, sicut etiam alij damnati semper pœnas hñt, etiam ante diem iudicij, vt patet Luc. 16. Sed dixerunt venisti torquere nos propter aliqua noua tormenta. Primo, quia dęmones non poterant negare peccatum suū, & consequenter digni erant pœna, ideo dixerūt, quòd veniebat Christus ad torquendum eos, sic dicit Chrysostomus in homil. non poterant dicere se non peccasse, quia eos Christus inuenerat mala operantes, & facturam Dei punientes. Secundo erat hoc, quia etiam si nulla alia pœna eis nouiter imponeretur, vel veteres

auge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

augerent̄ cruciatus ſola Chriſti preſentia erat eis pœ-
na, quia Chriſtum, vt hoſtem ſuum habebāt. ō quòd
Chriſtus compareret in regione illa in qua dęmones
ante hoc erant, etiam ſi nulla alia mala eis inferret
erat illis pœna, quòd non poſſent eum de regione
ſua expellere. ſic dicit Hier. preſentia ſaluatoris tormē
ta ſunt dæmonum. Tertio erat, quia dæmones reali-
ter ſentiebant ſe puniri præſente Chriſto, ita quòd
nunc eſſent multo maiora tormenta eorum, quam
prius, ideo clamabant præ dolore: nam & Chriſtus ad
oſtendendum ſe illis eſſe dominum eorum cum per
bonum hoc cognoſcere nolint oportebat, quòd tor-
mentis iſtud cognoſcerent. Quarto fuit, quia dæmo-
nes videbant, quòd Chriſtus volebat eos expellere de
obſeſſis, & iſtud erat pœna illis, quia etiam ſi realiter
non augerentur eorum cruciatus, priuari eos poteſta- G
te illa, quam exercebant ſuper homines erat ſibi pœna
grauiſſima. Quinto fuit, quia dęmones putauerunt,
quòd Chriſtus per ſuam prædicationem auferret eis
ſolitum honorem: nam ante hoc colebantur a genti-
libus, tanquam dij, quia dij eſſe putabantur, & quia
dæmones ſuperbi ſunt, gaudebant de iſto honore ſibi
exhibito maxime, quia homines exhibendo illum
peribant ęternaliter, erat ergo eis pœna nunc, quòd
iſto honore priuarentur, ſic dicit Augu. 8. de ciui. Dei
perditionem ſuam hanc eſſe dicebant, quia fiebat, vt
eorum cognitio experneretur. Sexto dixerunt dæ-
mones hoc cogente Chriſto, vt per eorum cōfeſſio-
nem appareret Chriſti poteſtas ſuper eos: nam ſi di-
cerent ſolum aliqua laudabilia de Chriſto putarentur H
forte adulari, vel illudere, & non eſſet eis credendum,
ita faciliter, nūc vero, quia cum clamore magno tor-
menta ſua confitebantur credendum eis erat, ſic dicit
Chryſo. in homilia, vt autem non videretur adulatio-
nis hoc eſſe ab experientia clamabant dicentes veni-
ſti torquere nos, & nihil aliud erat iſta confeſſio dæ-
monum, niſi timor quidam de tormentis, etiam ſi
nondum punirentur, ſicut dicit Hier. quòd iſta con-
feſſio dæmonum eſt extorſio, quę cogit inuitos velut
ſi ſerui fugitiui poſt multum temporis dominū ſuū
videant nihil aliud, niſi de verberibus deprecantur, ſic
& dęmones cernentes dominum in terris repente
verſari ad iudicandos, ideſt puniendos ſe veniſſe
credebant, ſcilicet non poterant dæmones viden-
tes Chriſtum ſubito coram ſe putare veniſſe ad aliud, I
niſi ad torquendum eos, quia conſcientia ſua ac-
cuſabat eos.

Dicendum tamen, quòd tertio, & quarto mo-
do melius intelligitur, quam alijs modis: nam
dæmones ſentiebant ſibi tormenta inferri in præſen-
tia Chriſti, & orabant ne amplius inferrentur, &
patet, quia vbi dixit hic Matthæus quid nobis, &
tibi, &c. veniſti torquere nos, dicitur Mar. quinto,
& Lucæ octauo quid mihi, & tibi, &c. obſecro te ne
me torqueas.

De quarto patet, quia dæmones deſiderant val-
de habere poteſtatem aliquam nocendi hominibus
in ſeipſis, vel in rebus ſuis, quod patet, quia cum K
expellerentur de hominibus rogauerunt, quod ſal-
tem permitterentur intrare in porcos, & quia time-
bant priuari omnino poteſtate nocendi, putabant hoc
ſibi eſſe pœnam, & patet, quia dæmones rogaue-
runt Chriſtum ne eos expelleret extra regionem il-
lam Mar. quinto, & etiam rogabant ne mitteret
eos in abyſſum. Luc. 8. hoc autem erat, quia per
iſta duo priuabantur poteſtate nocendi, ideo iſtud
erat tormentum, quod Chriſtus eis inferebat.

Cap. VIII.

F *Quare dæmones dixerunt Chriſto veniſti ante tempus torque-*
re nos, & an venerit ante tempus.
Quæſt. CIX.

QVAERETVR quare dixerunt dæmones ve-
niſti ante tempus torquere nos.

Dicendum, ꝙ non erat aliquod tempus
determinatū, ante quod dæmones puniri
non deberent, ita vt ante tempus puniri dicerētur cū-
potius tempore debito puniti ſunt, quia quocunque
mō accipiatur hic pęna eorū illa per Chriſtū infereba-
tur, cū ipſi dixerint veniſti torquere nos, & tñ Chri-
ſtus non venit ante tempus, ſed cōpleto tempore ad
Gal. 4. ſat vbi venit plenitudo tēporis miſit Deus filiū
ſuū factum ex muliere. ergo non venit ante tempus,
ſed quia dæmones non putabant Chriſtum tam cito
venturum ad puniendum eos, & venit illis inopina-
tus, dixerunt eum veniſſe ante tempus, ſic dicit Aug.
8. de ciui. Dei, quia ſubitum illis fuit, quod futurum
quidem tardius opinabantur.

Secundo dixerunt hoc, quaſi conquerentes iniuſte
ſecum agi, quia ſicut ille, qui putat ſe iniuſte puniri
dicit ſe plus debito puniri, ita dæmones, quaſi cōque-
rentes, ꝙ iniuſte affligerentur dixerunt, ſe ante tēpus
torqueri non negantes ſibi tormenta debita, ſed non
ita cito, & tñ in hoc dæmones falſum dicebant, quia
tempus erat eos torqueri ei tñ, qui affligitur vī, ꝙ in-
iuſte affligatur, quia de ſeipſo fauorabiliter iudicat, ſic
ēt dæmones dixerunt ſupra quid tibi, & nobis, & tamē
aliquid erat, ꝙ Chriſtus de eis videre deberet. Tertio
poteſt intelligi, quòd dæmones dixerunt ſe torqueri
ante tempus, quia vſque ad diem iudicij eſt tempus
meriti, & demeriti hominum, & iō ſicut vſque ad il-
lud tempus ſancti Angeli habitant inter nos ad no-
ſtram defenſionem, ita mali Angeli ad noſtram ten-
tationem, & impugnationem, in die autem iudicij
omnia hæc ceſſabunt. quòd vero ante tempus illud
dæmones priuentur poteſtate nocendi hominibus, &
tentandi eos, putant ſibi eſſe pœnam inflictam ante tē-
pus, ſic dicit Augu. 8. de ci. Dei. perditionem ſuam di-
cebant, quia fiebat, vt eorum cognitio ſperneretur,
& hoc erat ante tempus iudicij quo ęterna dānatio-
ne puniendi ſunt, timuerunt tamen dæmones nunc,
quòd pro eorum iniquitatibus acceleraretur dies iu-
dicij, ita quòd nunc Chriſtus ad iudicandum venie-
bat, ſic dicit Chryſo. in homilia non poterant dicere
ſe nō peccaſſe, quia Chriſtus eos inuenerat mala ope-
rantes, & facturam Dei punientes, vnde extimabant
propter abundantiam malorum, quæ fecerant, quòd
non expectaretur in eis tempus extremę punitionis,
quæ erit in die iudicij.

Quare Chriſtus quæſiuit de dæmonis nomine, quod tibi nomen
eſt. Quæſt. CX.

QVAERETVR cum dicatur Mar. 5. & Luc. 8. ꝙ
Chriſtus quæſiuit de nomine dęmonum, di-
cens quod tibi nomen eſt? quare hoc fecit. Dicendum
ꝙ propter duo. Primo ad oſtendendum magnitu-
nem miraculi, ſciebat enim Chriſtus, qui & quot dæ-
mones ibi eſſent, ſed volebat, ꝙ ipſi hoc cōfiterentur,
vt appareret ex ſua confeſſione multitudo dæmonū,
quæ erat in homine, & per hoc cōſtaret miraculi ma-
gnitudo, quia quanto plures ejiceret de corpore, tā-
to eſſet maioris poteſtatis ſignum, ſic dicit Chryſo.
non velut iſtius nomen inquirit, ſed vt confeſſa po-
ſte quam toleraba, virtus curantis gratior emicaret.

Secundo fuit, vt oſtenderetur, vnde proueniebat
tanta ſęuitia vnius arreptitij iſtorum: nam ſępe cate-
nas rumpebat, & comminuebat compedes, & nemo
poterat

poterat eum domare Mar. 5. hoc autem proueniebat A
ex multitudine dæmonum, & ſic Chriſtus voluit,
quòd dæmones ſe multos confiterentur, vt appare-
ret, vnde proueniebat tanta ferocitas arreptitij.

Tertio fuit, vt per hoc innuatur, quòd quando dæ-
mones expellendi ſunt de arreptitijs, oportet, quòd
confiteantur arreptitij quidquid patiuntur a dæmoni-
bus, ſicut dicit Beda. noſtri temporis ſacerdotes, qui
per exorciſmi gratiam eijcere dæmones norunt, ſo-
lent dicere patientes non aliter valere curari, niſi om-
ne, quòd ab immundis ſpiritibus vigilantes dormien-
tesve pertulerunt confitendo patenter exponant, &
maxime, quando corporis humani concubitum pe- B
tere ſe ac patrare confingunt, an tamen hoc ſit ve-
rum generaliter non apparet.

Quarto fuit hoc ne Chriſtus oſtenderet magnum
deſiderium dęmonum de nocendo hominibus, quia
omnes dæmones quotquot ſunt ſi permitterentur
intrarent in quemlibet hominem, vt omnes eum
torquerent: nam licet quilibet dæmon in homine
exiſtens non puniat eum quantum vult, ſed quantū
permittitur, omnes tamen dæmones, qui ſunt in ho-
mine permittuntur ipſum torquere aliqualiter, quia
dæmones non ſunt in arreptitio, niſi in quantum eum
torquent, ideo etiam ſi paruum ſit deſiderant tamen
hoc paruum malum hominibus inferre, & ita Chri-
ſtus oſtendit nunc fuiſſe multos dęmones in iſto ar-
reptitio, quia omnes intrare deſiderauerant in eum,
vt ipſum torquerent. De nomine tñ dæmonum dicē-
dum, ꝙ proprie non habent nomina dęmones, nec
Angeli, nec etiam dæmon reſpondit nunc proprie de
nomine, ſed de numero, quare tamen aliqua nomina
dęmonum ſint, & quibus dæmonibus conueniāt, di-
cetur infra 12. c.

Dæmonum, & Angelorum legiones, quæ ſunt, & quandiu ma-
nent in eis iſti ordines. Et quid Legio quid Cohors. Et
quòd volunt dæmones imitari Angelorum ordines.
Quæſt. CXI.

QVAERETVR quomodo dæmon interrogatus
de nomine Mar. 5. & Luc. 8. dixit Legio, & quid
ſit Legio. Dicendum, quòd Legio proprie nomen
eſt cuiuſdam cōgregationis militum ad bellum, quia
congregationes bellicę ordinatę ſunt, & reducuntur
ad certum numerum ſub certo duce, & ſic ducū qui-
dam ſunt centuriones, ideſt habentes cētum milites,
alij tribuni, ideſt millenarij, & ſic de alijs numeris, ſic
diuiſit Dauid exercitū ſuum. 2. Reg. 18. & ita ꝓgrega-
tionis bellicę numerus cognoſcitur ex nomine ducis.
Aliquando autem cognoſcitur ex nomine ipſius cō-
gregationis, & ſic Cohors eſt congregatio centū mi-
litū. ita dī Act. 10. ꝙ Cornelius erat centurio cohor-
tis, quæ vocatur Italica, & tñ centurio habet centū vi-
ros, iō Cohors totidē cōtinet, ſic patet de centurione
illo, qui fuit ex mādato Pilati cuſtos in paſſione Chri-
ſti, nam ipſe dī habuiſſe cohortē infra 27. ſic ēt Legio
eſt militū congregatio continens ſex millia ſexcētos
ſexaginta, & ſex, & quia Angeli ſunt milites Dei Iob.
25. nunquid eſt numerus militū eius. i. Angelorum, &
ordinate procedunt ad faciendum oīa, quæ Deus illis
iubet Pſal. 102. benedicite domino oēs Angeli eius
potentes virtute facientes verbū illius: accipiunt noīa
ordinatę militię, iō vocantur aliqui legiones, vt Chri-
ſtus dixit infra 26. poſſum rogare patrē meū, & exhi-
bebit mihi mō pluſquā duodecim legiones Angelo-
rū, & Luc. 22. interdū aūt vocātur caſtra Dei Gen. 32.
vbi Iacob videns Angelos dixit caſtra Dei hæc ſunt,
caſtra autē ſunt congregatio bellica ordinata Canti.
6. terribilis, vt caſtrorum acies ordinata.

Dæmones autem volunt inter ſe imitari ordines
Angelorum, vt ſicut illi ordinati ſunt ad bonum fa-
ciendum, ita dæmones ordinati ſunt ad inferendum
malum, & propter hoc dicuntur dæmones habere re-
gnū, quia regnū eſt multitudo congregata ſub vno
principe ſupremo, ſi autem non ſit ordo, nec habitu-
do vnius ad alterum, non erit regnum, & ſic Chriſtus
dixit eſſe quoddam regnum diaboli. ſ. oēs dæmones
eſſe multitudinem quandam diſtinctā, & ordinatam
ſub principibus ſuis, & non inuicem diſcordantem,
ſicut dicitur infra 12. ſi Sathanas Sathanā eijcit aduer-
ſus ſe diuiſus eſt, qūo ergo ſtabit regnum eius? q. d. nō
eſt diuiſa, ſed ordinata multitudo dæmonum, & ideo
vſurpant ſibi dæmones nomina ordinum Angelorū,
vnde ſicut Angeli ſunt diſtincti per principatus pote-
ſtates, & virtutes, qui ſunt ordines ipſorum, ita & dæ-
mones, ſic dicitur 1. ad Cor. 15. ſcilicet cum tradiderit
regnū Deo patri cum euacuauerit omnem principa-
tum, & poteſtatē, & virtutem oportet illū regnare, &
intelligīt de euacuatione dęmonū, quia tota ordina-
tio ſua euacuabitur in die iudicij cū illa ſi ad nocēdū,
& tamē iam non erit nocendi locus, & non intelligīt
de ordinatione Angelorum bonorū, quia manebunt
ad decorem licet non exerceant circa nos ea, quæ nūc
exercent, & ita etiam, ſicut in Angelis ſunt legiones.
vt dicīt infra 26. ita etiam in dæmonibus, iō dixit nunc
iſte dæmon, ꝙ nomen ſuum erat Legio. i. nomē illius
cōgregationis, quæ erat in homine, ſic dī Luc. 8. quid
tibi nomen eſt, & ille dixit Legio, quia intrauerāt dæ- C
monia multa in eum. Vel poteſt intelligi, ꝙ Legio ſit
hic nomen principis ipſius legionis non quidem, ꝙ ſit
nomen proprium, ideſt perſonale, ſed nomen princi-
patus, ſicut vocatur aliquis cēturio, vel tribunus, ideſt
millenarius, & hoc patet, quia ille dæmon, qui loque-
batur videtur ſibi hoc nomen appropriare: nā Mar. 5.
dicitur, ꝙ tibi nomen eſt? & dicit ei Legio mihi no-
men eſt, quia multi ſumus. Accipiendo primo modo
erit ſenſus, quòd Legio integra dæmonum erat in
homine, ſ. ſex millia ſexcenti ſexaginta, & ſex: accipiē-
do ſecundo modo eſt ſenſus, quòd princeps legionis
iſtius erat in homine cum multis de legione illa, non
tamen oportet, ꝙ eſſet ibi tota Legio. primum tamē D
eſt veriſimilius de hoc dicit Grego. Niſſenus imitan-
tes quidam dæmones ſupernas militias, & legiones
Angelicas dicunt ſe legionem, ſicut eorum princeps
dixit ſe poſiturum thronum ſuper aſtra, vt fiat altiſſi-
mo ſimilis.

Quomodo Euangeliſtæ diſcrepant hic in verbis dæmonum ad
Chriſtum. Et quòd dupliciter Dæmones adiuramus per
Deum. Quæſt. CXII.

QVAERETVR qūo poteſt ſtare, quia diſcordant
hic Euangeliſtę in verbis, & maxime in verbis
dæmonū ad Chriſtum, quia hic dicitur, ꝙ dæmones
dixerūt quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei ſummi adiuro E
te per Deum ne me torqueas, & Luc. 8. dī quid mihi,
& tibi eſt Ieſu fili Dei, obſecro te, ne me torqueas
etiam, quia hic dī ſi eijcis nos mitte nos in gregē por-
corum, & tñ Mar. 5. & Luc. 8. ſolum petūt, vt permit-
teret eos intrare in porcos. Dicendum, ꝙ in iſta nar-
ratione Euangeliſtarum licent ſint multę diuerſita-
tes reducuntur ad tres. Prima quædam ponūt aliqui,
quæ alij non poſuerunt, & de iſta dicendum, quòd
non eſt aliqua difficultas, quia certum eſt, quòd nemo
Euangeliſtarum ſcripſit plene geſta Chriſti. Ioan. 20.
ſcilicet multa, & alia fecit Ieſus, quæ in hoc libro ſcri-
pta non ſunt, ideo quidquid vnus Euangeliſta vltra
alium dixerit ſimpliciter, tanquam verum tenendum
eſt, quia ſic etiam in libris veteris teſtamenti libri Pa-

ralip.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ralip. supplent multa, quæ fuerant omissa in libris Regum, immo ad hoc fuit ille liber, vt dicit Hierony. in Epistola ad Paulinum. Secunda diuersitas est, quia Matth. locutus est de duobus arreptitijs: Mar. autem, & Luc. de vno solum, & ideo omnia, quæ dicuntur Mar. & Lucę referunt ad illum solum arreptitium. Matthæus autem ad duos, sed ista discordia sublata fuit supra. q. 95. Tertia discordia est quantum ad illa de quibus communiter loquũtur omnes tres, & hoc est quantum ad verba dęmonũ, quæ varie ponuntur ab eis. Et de hoc dicendum vno modo, ꝙ potest esse, ꝙ omnia hęc dæmones dicerent, s. veniſti ante tempus torquere nos, & obsecramus te ne torqueas nos, & ẽt te per Deũ adiuramus ne torqueas nos, & istud est satis conueniens, quia primo ostenderent pœnam suam dicentes veniſti torquere nos, deinde orarent G se liberari ab illa pœna dicentes obsecramus te ne torquas nos, & nouissime volentes magis confirmare petitionem suam dixerunt, adiuramus te ne torqueas nos, & tamen Mar. & Luc. dicunt adiuro, & obsecro: Matthæus autem loquitur pluraliter, & ratio est, quia licet ista verba sint dæmonũ, qui multi erant, Euangelistæ tñ concipiunt ea nomine arreptitiorũ, & quia Matth. duos posuit loquitur de eis pluraliter. Mar. aũt, & Luc. de vno solũ loquunt̃, iõ singulariter loquunt̃, ꝙ a tñ erãt multi dęmones interdũ loquunt̃ pluraliter, nam Mar. 5. & Lu. 8. postquam dr̃ obsecro te, &c. & illud, quod tibi nomen est, dr̃ & deprecabãtur eũ spiritus dicentes mitte nos in porcos, ꝙ autẽ Matth. dixit H si eijcis nos mitte nos in porcos, & Marcus, & Lucę solum dixerunt, ꝙ deprecabantur eum spiritus dicẽtes mitte nos in porcos pertinet ad primam diuersitatem, scilicet quia Matthæ. expresse dixit, id quod Mar. & Lucę tacuerunt, & e contrario Mar. & Lucę multa dixerunt de ferocitate arreptitij, & de legione dæmonum, quæ tacuit Matthæus.

Secundo potest dici, ꝙ ista verba dęmonum, quæ tres Euangelistæ ponunt, non fuerunt dicta omnia a dæmonibus, sed aliqua eorum licet non constet cuius Euangelistę verba dixerint, vel forte nullus verba dęmonum præcise expressit, sed sententiã omnes secuti sunt, erat. n. sensus, ꝙ dęmones se torqueri sentiebant, & orabãt ne torquerent̃, & hoc Matth. expressit, licet non plene, dicẽs veniſti torquere nos, & nõ expressit, ꝙ orabant se nõ torqueri. Luc. aũt orationẽ expressit, dicens obsecro te ne me torqueas. Mar. aũt etiam expressit orationẽ, & tñ alio modo, dicens adiuro te per Deũ ne me torqueas, adiuratio. n. nõ proprie fit Christo a dęmone, sed potius fit dęmoni a ministris Christi, quia adiuratio est ad compellendũ aliquẽ per virtutem superiorẽ, sicut dæmones adiuramus per Deũ.

Et tunc potest dici dupliciter. Vno modo, ꝙ dęmõ credens Christũ esse minorẽ Deo, quia hõ erat adiurauit eũ per Deum, dicens adiuro te per Deum.

Secũdo potest dici, ꝙ adiurare accipiatur large pro obsecrare, ga obsecrare est orare per interpositionem alicuius, sicut dr̃ Christo a nobis p passionẽ tuã per resurrectionẽ tuã &c. & est sensus adiuro te p Deũ. i. rogo te per Deũ, & idẽ dicit Luc. obsecro te ne me torquas. i. rogo te per Deũ, & iste est melior sensus, quia sic conuenit Mar. cum Lucę: etiam, quia non est satis verisimile, ꝙ dæmon vellet adiurare Christũ p Deũ licet crederet eum minorem Deo, quia ipse confitebatur illũ filiũ Dei, & in potestate Dei operantẽ, non ergo crederet, ꝙ Deus cogeret Christũ cessare a tortura dæmonum, & sic non adiuraret eum, sed potius per Deum rogaret. de his dicit Aug. lib. de concor. Euan. scilicet quòd autem verba dæmonum diuersimode ab Euãgelistis sunt dicta nõ habet aliquid scrupuli, cum, vel in vnam redigi sententiam, vel omnia F dicta fuisse possint intelligi, nec quia pluraliter apud Matth. apud illos autem singulariter loquitur, cum & ipsi narrent, ꝙ interrogatus quid vocetur legionem se esse respondit, quia multa erant dęmonia.

An dæmones, quando homimem arripiunt sint intra corpus, vel extra. cum Angelus sit vbi operatur. Et quid sint Phitones. Et quid arreptitij habent dæmones in ventre, & quare potius ibi, quam alibi.
Quæst. CXIII.

QVAERETVR quando dæmones hominem arripiunt an sunt intra corpus, vel extra. Aliqui dicunt, ꝙ sunt extra, & non possunt esse intra corpus, quia dicit glo. super illud Abacuc secundo dominus in templo sancto suo, &c. ꝙ dæmones simulacris exterius prędisidere possunt, non autem interius adesse, ergo multo minus intra humana corpora. Secundo patet, quia duo spiritus creati non possunt esse in eodem loco, sed anima est in qualibet parte corporis, ergo in nulla parte eius potest esse dęmon. Tertio patet, quia iuxta Damascenum Angelus est vbi operatur, sed sicut operatur in corpore, ita etiam habet aliquã operationẽ circa potẽtias animę, ergo sicut nõ est intra animã, licet circa illã operetur, ita nec intra corpus. Dicẽdum, ꝙ dęmones possunt esse intra corpus hoïs, vel extra, & hoc nõ p̃t patere, nisi ex operatione, quia cũ sit dæmõ substantia spũalis nõ põt a nobis cognosci, nisi per aliqua signa, quæ relinquit, & ista sunt ipsę operationes quas in corpore arreptitiorũ ostendit. Sunt autem aliquę operationes eius circa corpus ex quibus non apparet an intra, vel extra sit, quia potest illa exercere extra manens, sicut torquere arreptitios cogendo eos cadere in ignem, vel aquam infra. 17. & Mar. 9. & mouere eũ ex impetu ad discurrendum huc, & illuc, sicut dicitur de isto arreptitio Lucę 8. ruptis vinculis agebatur a dæmonio in desertum, quòd etiam arreptitius seipsum torqueat, sicut iste concidebat se lapidibus Mar. 5. quòd etiam exerceat aliqua opera fortia, sicut Actu. 19. de arreptitio, qui inualuit contra duos, ita vt nudi, & vulnerati fugerent de manibus eius, omnia enim hęc possunt I fieri dæmone manente extra corpus per solam applicationem virtutis motiuę ad impellendum, licet melius fiunt existente dęmone intra corpus, quia melius potest sibi coaptare illud ad mouendum, quam si extra manserit.

Aliq operationes sunt ad quas necesse est dæmonem esse intra corpus, vt loqui, multa enim arreptitij loquuntur, quæ constat eos non dicere, sed dæmones per illos, cum sæpe ipsi non se intelligant, vt dicetur quenri quæstione: ad hoc autem necesse est dæmonẽ esse in corpore, quia locutio fit per motum organorum interiorum, quæ a dæmone mouentur, sed non potest illa mouere, nisi ibi sit, ergo necesse est in corpore esse, & non solum in corpore, immo oportet, quòd sit in ventre, quia principale inter organa locutionis est pulmo, quia pulmo mouetur, & aerem conK citat ad refrigerandum cor, & ibi subtiliatur aer, vt sit conueniens materia ad voces articulatas: nam aer exterior manens sic grossus est conueniens ad sonos faciendos, sed non ad voces formandas, propter hoc enim sola animalia habentia sanguinem, & respirantia vocant, ideſt voces emittunt secundo de anima. organa autem musica non faciunt voces, sed sonos, vt dicitur ibidem, & hoc est, quia non habent pulmonem, cum ergo principium vocis in animali sit in pulmone necesse est, ꝙ quando dæmones per arreptitios loquuntur sint in pulmone, & sic sunt in ventre, omnis ergo dæmon loquens per hoïem est in

in ventre eius, sic dicitur 1. Reg. 28. Saul abstulit Magos, & Ariolos de terra, & interfecit eos, qui habebãt Phitones in ventre, & tamen Phitones sunt dęmones illi, qui loquuntur per hominẽ, sic patet Actu. 16. s. factum est euntibus nobis ad orationem puellam quãdam habentem spũm Phitonem obuiare nobis, quę magnũ quæstũ præstabat dominis suis diuinando, & secuta Paulũ clamabat, dicens isti homines serui Dei excelsi sunt, & sic illi in quibus dæmon loquitur dicuntur habere spiritum Phitonem, & habent eum in ventre. Dicendum autẽ, ꝙ regulariter non solum dæmones, qñ loquuntur per homines, sed ẽt si nunq̃ loquant̃ intra hominẽ sunt, quod patet, quia qñcũque Christus sanabat aliquẽ arreptitiũ dicebatur exire dæmon de eo, vt patet hic, s. at illi exeuntes abierunt in B porcos, & Mar. 5. & Luc. 8. dr̃ exi spiritus immunde ab homine, & non solum est verũ hoc de dęmonibus loquentibus, vt dr̃ Mar. 1. & Luc. 4. s. exibant dęmonia a multis clamantia, & dicẽtia tu es filius Dei, & Actu. 16. dixit Paulus spiritui præcipio tibi in nomine Iesu exire ab ea, & dicitur, ꝙ exijt eadem hora, sed etiã de spiritibus non loquentibus verum est, ꝙ sunt intra hominem, sic patet Mar. 9. de illo dæmone, qui allidebat puerum, & cogebat spumare, & proijciebat in ignem, & in aquam, & tñ non loquebatur, quia erat spiritus mutus, & surdus, sicut Christus dixit ibidem surde, & mute spiritus, & tamẽ iste erat intra corpus, quia Christus dixit illi exi ab eo, & amplius ne introeas in eum. Et si objiciatur, ꝙ exijt clamans. Dicendũ C ꝙ tunc cepit loqui: nam ante hoc, nunquam loquebatur, & ob hoc Christus vocabat illum mutum.

Alij etiam erant dæmones, qui nunquam loquebãtur, immo reddebant homines mutos, & tamen illi erant in corpore, & de corpore eijciebantur Luc. 11. erat Iesus eijciens dæmonium, & illud erat mutum, & generaliter qñcunque agitur de sanatione arreptitiorum dicitur, ꝙ eiiciũtur dæmonia, vt infra 10. s. dæmones eijcite, ergo omnes dæmones qũocunque vexent hominem intra eum sunt. Ad primum argumẽtum dicendum, ꝙ dæmon intra corpus est, vel intra simulacrum, dicitur tamen non esse intus, vel non adesse interius, ideſt ꝙ non sit dæmon, quasi virtus intrinseca coniuncta corpori, vel simulacro, ita ꝙ ex dę- D mone, & simulacro fiat vnum per se, sicut forma dr̃ esse intra materiam, quia est sibi intrinseca ad constitutionem speciei, quia ex materia, & forma fit per se vnum ens, & non sunt velut duo indiuidua eiusdem speciei, si autem dæmon intrinsece vniretur alicui simulacro esset illud viuens, cum forma sua esset spiritus, & ita putabant gentiles simulacra esse viuentia cum audirent illa loqui, & hoc negat illa glo.

Ad secundum dicendum, ꝙ anima, & dæmon nõ possunt esse in eodem corpore eodẽ mõ, sed sunt diuersimode, quia anima non est in corpore, vt in loco, sed vt forma in materia, dæmon autem est in corpore, vt in loco velut motor in mobili, ideo operatio, quam anima facit in corpore, & dęmon non sunt E eiusdem rationis, & ideo sine aliqua confusione operationum possunt esse dæmon, & anima in eadem parte corporis.

Si autem dicatur, ꝙ cum dęmon sit in corpore, vt in loco, quomodo possunt plures dęmones simul esse in eodem corpore dicetur infra q. 136.

Ad tertium dicendum, ꝙ dęmõ vere est intra corpus, sed non potest esse intra animam, quia esse intra aliquid est esse intra terminos eius, corpus aũt hẽt duplices terminos. s. terminos essentię, & terminos quantitatis, termini essentię corporis sunt ea, quæ claudũt essentiam corporis, scilicet partes eius, vt materia, & forma, quidquid aũt nõ est materia, nec forma, nec virtus dãs esse corpori dr̃ esse hoc modo extra terminos corporis, sic aũt anima est intra terminos corporis, quia est forma eius secundo de anima. dæmon aũt non est intra terminos corporis, quia nec est materia, nec forma eius, nec virtus dans ei esse, sunt autem termini quantitatis corporis ipsa superficies claudens corpus, & intra terminos illius realiter potest esse dæmon, eo ꝙ ibi sunt multę concauitates in quibus dęmon esse potest, & etiã si nulla ibi esset adhuc posset ibi esse dæmon, quia dæmon nullã quantitatẽ habet ad hoc, ꝙ oporteat fieri penetrationem dimensionũ, sicut nec existente anima realiter in quacunque parte corporis dicuntur dimensiones se penetrare, quia anima nullas habet dimensiones. de anima, & de quacunque spirituali substãtia, dicendum, ꝙ non habet, nisi terminos essentię cum sit simplex, & non habet terminos quantitatis, & tñ intra terminos essentię nihil est, nisi pars essentię vel virtus dãs esse rei, ergo nõ poterit dæmõ esse intra animam, quia non est de substantia eius, nec virtus dans ei esse, solus autem Deus dicitur isto modo esse intra quamlibet rem, siue intra terminos rei corporalis, siue spiritualis, quia ipse habet intrinsecam operationem essentię, quia ipse dedit esse, ꝙ receptum est in essentia rei, & ipse illud cõseruat, & non potuit istud esse dari ab alia re, nec conseruari, nisi a Deo, nulla ergo res est intra terminos substãtię spiritualis, nisi Deus, possunt aũt spiritus habere operationes aliquas circa alios spiritus, & tñ omnes sunt superadditę ad essentiam, iõ vnus spũs, nunq̃ est in altero licet operetur circa illum, & ita licet vnus Angelus purget, perficiat, & illuminet alterũ, non dr̃ esse in eo, sed aliquid exterius operari, & ita de aĩa est licet ab Angelis aliqñ illuminet̃. Dæmon ergo, nunq̃ est intra animam, sed solũ intra corpus, licet aliquid circa animam operetur, & propter hoc dr̃, ꝙ Deus illabitur tam animę, q̃ corpori: aĩa aũt illabitur corpori, dæmon autem etiam corpori illabitur cum non sit aliud illabi rei, nisi subingredi terminos illius, & tamẽ iam declaratum est quomodo Deus, anima, & dæmõ subingrediantur terminos alicuius rei.

An dæmones possunt loqui per arreptitios, & quomodo. Vbi Not. quòd auctor vidit arreptitium loquentem lingua Hebraica. Et quòd etiam loquitur quidam eorum de rebus altissimis, & scientificis.
Quæst. CXIIII.

QVAERETVR an dęmones possunt loq̃ per arreptitios, & qũo hoc possunt. Dicẽdum, ꝙ non est dubiũ quin possint, cũ sępe videamus arreptitios loquentes aliqua de quibus constat, ꝙ ipsi nõ possunt loqui illa, quod patet, quia dæmone excluso non p̃nt talia loq̃, sic patet Actu. 16. de puella hñte spũm Phitonẽ, quę diuinabat, & multa loquebatur, cũ vero excluſus est spũs perijt totũ lucrũ dominiorũ puellę, ga iam nihil potuit diuinare, sępe ẽt Euangelistę dñt, ꝙ dæmones loquebantur, sicut hic dr̃ dæmones eũ rogabant dicentes si eijcis nos mitte nos in gregẽ porcorũ. idẽ Mar. 5. & Luc. 8. & Lu. 4 & Mar 9. dr̃, ꝙ dęmonia exibant a multis clamantia. Dicendum aũt, ꝙ dæmones possunt loqui per corpora in quibus sunt tripliciter. Primo modo in rebus illis, quæ nec per se possunt loqui, nec hñt aliqua organa ad loquendum. Secundo mõ per illa, quæ per se non p̃nt loqui habẽt tñ omnia, vel plurima organa locutionis. Tertio mõ per res illas, quæ organa habẽt, & per se loqui p̃nt. De primo patet, quia vt qñ dæmones, vel Angeli formãt sibi aliqua corpora, quæ assumunt, & per illa loquunt̃: nam illa cũ nec sint animata, nec viuentia, non p̃nt loqui, etiam non sunt in eis organa ad locutionem,

quia

quia licet exterius illa corpora oñ lant figuram veri F
corporis humani, interius tñ non hñt distinctionem
partium, sicut sunt in homine, vel in alijs animalibus:
Angeli tamẽ intra illa corpora formant artificialiter
quosdam sonos, qui videntur esse voces articulatæ, &
tñ non sunt, & per illas exprimunt nobis quidquid
volunt, non sunt tamen illę voces, quia sola animalia vocant, ideſt voces habent, vt patet secundo de anima.

De secundo patet, vt si loquatur interdũ Angelus, vel dæmon per animalia: nam illa per se loqui non possunt, habent tamen fere omnia organa locutionis licet non ita completa, vel ita bene formata, sicut homo, ideo non possunt bene articulare vocem, sicut G
homo, vt patet in auibus, quæ ex consuetudine exprimunt quasdam voces similes humanis, per ista autẽ animalia interdum loquuntur dæmones, sicut fuit de serpente per quem diabolus Euę locutus est. Gene. 3. Angęli etiam loquuntur per ea, sicut locutus est Angelus per asinam Balaam Numeri 22.

Tertio patet, scilicet de locutione, quam facit dæmon per hominem, qui habet organa completa, & per se ipsum loqui potest, & ideo non est de homine semper manifestum, quando loquitur ipse, vel quãdo Angelus, aut dæmon per ipsum, sunt tamen aliqua ex quibus hoc constat, scilicet si talia loquatur homo qualia aliàs loqui nesciret, sicut vidimus aliquos arreptitios omnino rusticos, & idiotas loquentes lingua H
Hebraica, cuius nec verbum vnquam audiuerant, & tamen plene, & pure loquebantur ea.

Aliud est, quia arreptitij interdum, quando arripiũtur, etiam si in voce consueta loquantur tamen loquũtur de rebus altissimis, & scientificis quas ipsi aliàs nesciunt.

Tertium signum est, quia postquam cessant arripi, & efficiuntur sanę mentis nesciunt respondere de aliquo eorum de quo prius disputabant perfecte.

Quartum est, quia interdum cognoscunt aliquas res, quando arripiuntur quas non solum ipsi aliàs, sed etiam nulli homines illas cognoscere possent, vt quãdo loquuntur de rebus secretis, quæ via naturali sciri non possunt, & tunc dicuntur prophetare, vel diuinare. De primo patet 1. Regum 18. scilicet spiritus I
Dei malus inuasit Saul, & prophetabat in medio domus suę, ideſt loquebatur occulta, quæ alij homines nesciebant, sicut loquuntur prophetę. Secũdo patet Actu. 16. de puella, quę habebat spiritum Phitonem, & diuinando magnum quæstum præstabat dominis suis, sic etiam dicitur primo Regum 28. cum dixit Saul ad mulierem Phitonissam diuina mihi in Phitone, & suscita mihi quem dixero tibi, & dicuntur tunc diuinare, quia res occultas dicunt quas scire pertinet ad Deum. sic dicitur Isa. 41. annunciate, quę ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dij estis vos, & sic dicuntur diuinare, ideſt rem diuinam agere aperiendo occulta.

Quintum est quantum ad principale, quia quando K
dæmon loquitur per arreptitium non est in potestate eius tacere, nec loqui, & hoc apparet, quia interdum etiam siquis arreptitios verberet non tacebunt. Ratio est, quia cum non loquantur a seipsis, sicut non est in potestate eorum inchoare, ita nec desinere, nec etiam quid loquantur, sed interdum loquuntur contraria eorum, quæ volunt. sic patet de Balaam, qui volebat maledicere Iudæis, & conabatur ad hoc. Deus tamẽ vertebat linguam illius, & cogebat, quod benediceret. Numeri 23. & 24. & postea dolebat, quòd benedixisset eodem cap.

Cap. VIII.

An dæmones possint immutare sensus arreptitiorum, vel aliorum hominum præstigijs, vel aliàs. Et quomodo fiunt præstigia, & ludificationes sensuum.
Quæst. CXV.

QVAERETVR si dæmones possunt immutare sensus arreptitiorum, vel aliorũ hominum, & nunc loquimur de sensibus exterioribus.

Dicendum, q̃ nõ est dubium quin possint illos immutare, quia dęmon potest intrare corpus, & operari in illo, vt ostensum est supra q. 113. potest, ergo consequenter operari circa omnes potentias affixas organis, quia oẽs tales cum sint virtutes corporũ sequuntur complexiones corporũ, & immutantur alteratis eis. sicut videmus in hominibus ebrijs variari iudicium gustus, & ita de alijs sensibus, dæmon ergo, qui potest alterare corpus potest etiam sensus immutare. nõ est tamen intelligendum, q̃ per seipsum immutet, sed per aliqua naturalia quibus operatur. nulla enim substantia potest per seipsam operari aliquid alterando, nec gignendo, nisi Deus, qui continet virtutem totius naturę. sic enim Angelus nõ potest aliquid cõburere, nisi applicando ignem, vel suscitando illum. Deus autem sine igne potest incinerare corpora, & quia natura potest sensus immutare poterunt dæmones, & Angeli hoc facere vtentes eisdem medijs quibus natura vtitur. Et quia operatio visus est notior inter omnes sensitiuas operationes: Est videndum quomodo dæmon visum immutet, & per hoc de alijs sensibus intelligetur. Et dicendum, q̃ dæmon immutat visum in præstigijs ludificando oculos nostros, vt videatur esse serpens, vel Leo, quod est lignum, vel lapis.

Aliqui tamen dicunt, quòd non possint fieri tales ludificationes, quia oportet, quòd si aliquid videatur, siue serpens, siue Leo, videatur per speciem leonis, & serpentis. illa tñ forma non põt solum esse in sensu, quia potentia sensitiua, siue organum eius non habet aliquam speciem, nisi acceptam a rebus: ẽt nõ põt esse species illa in re visa, quia lignũ, vel lapis non põt hãe formam aut speciem serpentis, vel leonis, etiam non est illa species in aere, quia aer non est susceptiuus figurę, & lineamentorum, nisi condensaretur, sicut fit in corporibus assumptis a dęmonibus, vel Angelis, & sic in nullo potest esse illa species, & q̃ñ non potest fieri ludificatio. Dicendum, q̃ necesse est concedi præstigia, & ludificationes cum hoc experiamur, ad sensum, & non potest decipi sensus. nam si videmus nec esse est, q̃ videamus per aliquã speciẽ, quia impossibile est sensum immutari a non ente, ad hoc tamen, q̃ videamus aliquid nõ est necesse, q̃ sit illa res, q̃ videtur putamus, sed q̃ sit illa species per quã videmus, & ideo qui in præstigijs leonem, vel serpẽtẽ videt necesse est q̃ habeat speciem serpentis, vel leonis, sed non est necesse, q̃ sit ibi serpens, vel Leo. de ista spẽ non est dubium quin sit in oculo, quia non potest fieri visio aliqua, nisi species visibilis recipiatur in pupilla.

Sed dubiũ est, vbi sit primum ista species ad hoc, q̃ perueniat ad pupillam: nã species visibiles a rebus multiplicantur vsque ad pupillam. Aliqui dicũt, q̃ sit species ista in re, quæ videtur, vt si lignũ videatur esse serpens, sed non est possibile, quia vt dictũ est duę formę non põt esse in eadem re, ẽt quia si ita esset oẽs appareret, q̃ ille lapis, vel lignũ esset serpẽs, sed falsum est, quia quibusdam vr̃ hoc, s. ludificatis, & alijs non.

Alij dicunt, q̃ sit in aere, sed hoc non stat, quia aut hoc fieret condensando aerem, aut non, si condensando aerem necesse erat, q̃ ab omnibus videretur, quia ibi esset corpus vere sensibile habens figuram serpentis, vel leonis, & ideo nulli occultaretur, & tamen in præstigijs non apparet oĩbus idẽ. ergo nõ est ibi figura in aere condensato si fiat non condensando aerem non potest existere in eo figura, quia aer non condensatus non est corpus terminatum, sed diffusum per omnia, & tamen illa figura cum constet ex lineamentis est aliquid terminatum, & necessario erit in corpore terminato, etiam quia moto aere periret figura illa cum partes aeris diuidantur faciliter cedendo alijs corporibus, & tamen etiam si moueatur, & currat res illa, quæ videtur serpens, vel leo, semper sic videtur quousque cesset præstigium: ergo non est forma illa in aere.

Dicendum ergo, quòd formę, per quas videmus ludificati in præstigijs solum sunt in sensu, ideſt, in organo sensus, vel pupilla. Et potest dupliciter hoc fieri per operationem dęmonis. Vno modo, quòd species, quæ sunt reseruatę i thesauro imaginationis operatione dæmonum decurrant vsque ad organa sensus, & tunc cum species visibilis, quę erat intra cerebrum recurrit vsque ad locum illum, in quo fit sensatio, necesse est, quòd appareat homini esse præsentem rem illam cuius species est in sensu, quia per nihil aliud fit vera visio, nisi per hoc, quòd species visibilis est in oculo in loco sensationis.

Secundo modo potest fieri perturbando sensum quod fit per fumum quarundam rerum, quę immutant oculum: nam ita est in cęteris sensibus, quòd ex corruptione organorum praue iudicatur.

Dicendum autem, quòd licet prędcedens primus modus interdum accidat, non possunt tamen saluari per illum omnia, quæ apparent in præstigijs. Primo, quia interdum apparet eadem res currens: interdum manens, interdum stans, & interdum iacens. sed hoc non potest contingere ex parte speciei recurrentis de imaginationis thesauro ad locum sensationis, quia illa vniformiter manet in loco sensationis: ideo non potest representare rem sub varia habitudine.

Secundo, quia interdum accidit in præstigijs, quòd homo videat rem quam nunquam vidit in se, nec in sua similitudine, & tamen in thesauro imaginationis non possunt esse species, nisi quę aliquando fuerunt in sensu: ergo non possunt tali modo videri in præstigijs, nisi ea, quæ aliquando vidimus, & sic non sufficit iste modus ad saluandum omnia, sed modus secundus sufficit, & est conueniens, quia tunc id quod videtur est res exterior, & tamen non videtur talis qualis est, quia sensus corruptus existens non bene iudicat: ideo si res exterior moueatur, vel stet, videbitur moueri, vel stare, sed non talis figurę, vel coloris qualis est, & tunc forma illa non est in re, sed in oculo, idest, quia oculus talem iudicat esse rem per corruptionem, quæ in ipso est, sicut patiẽtibus ophtalmiam omnia videntur esse subrubea. vt dicit Aristot. nono Ethicorum, & hoc, quia habent apostema in oculo, sic ẽt est in gustu, quia habentes linguam infectam cholera iudicant omnia esse amara, illa tãmen amaritudo non est in rebus, sed in lingua, nec tamen est intelligendum, quòd illa forma maneat realiter in sensu, quia tunc habens linguam infectam cholera semper sentiret amaritudinem, etiam si nihil gustaret, cum realiter forma amaritudinis manaret in gustu actualiter semper immutans quod falsum est. ideo dicendum, quòd amaritudo illa, nec est in re, nec est in sensu, nec vllo modo est, sed sensus decipitur iudicans esse amarum quod non est amarum, illud tamen per quod decipitur non est in re, sed solum in ipso sensu, ideſt, in organo sensus, & ob hoc solum decipitur in præsentia obiecti, de quo debet iudicare, si tamen esset vere forma amaritudinis in sensu semper gustus sentiret amaritudinem, dicitur tamen esse ista forma

A in sensu, quia id per quod sensus sic iudicat in ipso est.

Idem autem est in visione, quia species non est in re, nec etiam est vere in oculo, quia tunc quandiu maneret ibi iudicaret homo rem illam sic se habere, ẽt si nihil esset præsens: redirent etiam inconuenientia priora. s. de motu, quia si species vere esset in oculo, & non in re, etiam si esset causata per aliquem fumũ vel rem exteriorem non posset illa ostendere rem varie se habentem, cum non dependeret a re exteriori, quæ mutatur: ideo non est species in sensu, sed solũ corrumpitur sensus per corruptionẽ organi, & iudicat male de obiecto. Tertium ad probandum prædicta contra primum modum ponendi ludificationem esse poterat efficacissimum, quia tunc per prędstigia
B nulla res de exterioribus videretur aliàs quàm se habeat, & etiam nulla occultaretur, sed inciperet apparere aliqua res, quæ vere non esset præsens. s. illa cuius species decurreret de thesauro imaginationis ad locũ sensationis, patet quia hoc modo organum sensus hõ corrumpitur, nec inficitur, sed potius perficitur per speciem interiorem decurrentem ad locum sensationis, vna tamen species non impedit aliam cum multas res simul videamus: ergo decurrente specie ad locum sensationis, vt dictum est adhuc non impediremur videre res exteriores quarum sunt species, & quę cunque sint præsentes, & tamen non videmus omnes eo modo, quo sunt, quia aliquis homo erit ibi, qui videbitur leo vel serpens, & similia, & sic non potest videri illa res sub propria specie: ergo non fit hoc pro-
C pter speciem decurrentem ab interiori ad locum sensationis, sed oportet, quòd fiat per aliquam infectionẽ organi: idem etiam esset si forma ista visibilis causaretur in organo ab extra, ideſt, non decurreret de thesauro imaginationis, sed esset solum in oculo, quia per illam non impediremur videre omnia, quæ sunt extra sub proprijs speciebus, & tamen impedimur.

Quartũ est, quia licet dęmones possint spẽs existentes in thesauro imaginationis facere decurrere ad locum sensationis, non põt tñ facere quilibet malefici, vel prędstigiatores, quia interdum isti operantur sine dæmonũ adiutorio solũ per aliqua naturalia media, dęmones aũt, quia põt subintrare cerebrum põt facere q̃ species decurrant de loco suo per illos neruos cõcauos, per quos intrauerunt vsque ad locum sensationis, & tamen quilibet prędstigiator facit apparere rem aliter quàm sit: ergo non fit hoc decurrente specie ab interiori.

Sed Dicendum, q̃ non est modus per quem saluentur oĩa, quę apparent in ista ludificatione, nisi per infectionem organi, quia inficitur a dęmone, vel a prędstigiatore per aliqua naturalia, & tunc iudicat de re prę
D senti aliter q̃ se habeat, vel de aliqua re, quę de nouo apparere cogitur, & nõ est species in sensu nec aliqua forma, nisi forma ipsius rei visibilis, & tñ nõ iudicatur de ea vel per eã qualiter ipsa representatiua est, & non solũ ista infectio est ex parte oculi, sed ẽt ex parte rei, ita q̃ licet res habeat propriã speciẽ, per aliquã tñ infectionẽ ei appositã determinatur aliqualiter ad turbãdũ visum ne bene de ipsa iudicet, quod patet, qa aliàs si inficeretur solũ organũ visus oẽs res prędsentes tales viderent, & ludificatus circa vnũ esset ludificatus circa oĩa quod falsum est, qa in vna re determinata, &
E non in oĩbus fit prędstigium: non ẽt sufficit, q̃ sola res visibilis inficiatur, quia tunc omnes prędsentes ludificarentur, & tñ facto prędstigio si superueniant aliqui nõ videtur eis aliquid, sicut cęteris, sed omnia vident sub proprijs formis, & si prædstigiator aliquid agat circa illos etiam ipsi ludificantur: ideo oportet circa rem, & circa organum visus esse infectionem ad hoc, quòd fiat ludificatio, & iste est mo-

dus quo si domus suffumigetur quodam fumo omnia ligna domus videntur serpentes cunctis intrantibus domum, & hoc est, quia tam ligna quàm tota domus est infecta illo fumo, & intrantes inficiuntur, quia totum medium est infectum: ideo sic iudicant.

An dæmones possint immutare potentias sensitiuas interiores, & per quod differunt sensus interiores ab exterioribus. Quæst. CXVI.

QVAERETVR an dæmones possint immutare phantasiam, idest, potentias sensitiuas interiores.

Dicendum, q̃ sic, quia dæmon potest operari immutando sensus exteriores, vt dictum est præcedenti q. nam sicut oculus potest ludificari, ita & gustus, & omnis sensus, quia tamen operatio visus est manifestior cum appareant in ea plures differentiæ rerum primo Metaph. apparet ibi magis ludificatio quàm in alijs sensibus, & tamen in omnibus fieri potest: non differunt tamen sensus interiores ab exterioribus, nisi per interius, & exterius: ergo sicut potest dæmon immutare sensus exteriores, ita etiam potest immutare interiores.

Secundo patet, quia dæmon habet potestatem sup corpora, & consequenter super ea, quæ consequuntur corporis conditionem, & tamen phantasia, & omnes vires interiores sunt affixę organis corporeis, quibus alteratis alterantur ipsę: ideo poterit dæmon phantasiam immutare.

Tertio patet, quia dæmon operat̃ quibusdam naturalibus medijs, sed natura potest alterare phantasiam, sicut videmus in dormiente, & in ebrio, & in furioso, quia omnium istorum est immutata phantasia, nec possunt de rebus ita iudicare, sicut cęteri: ergo poterit etiam dæmon phantasiam immutare, quia poterit facere, quòd patiatur homo eadẽ quæ in somno ebrietate, vel furore patitur cum possit vti eisdem quibus natura istud facit.

Quarto patet, quia dæmon potest per motum locale immutare phantasiam mouendo species, & turbando eas ad hoc, quòd varij conceptus habeantur per eas, sic turbata, quia sicut poterat facere, quòd species decurrerẽt de thesauro imaginationis ad locũ sensationis, vt dictum est præcedenti quæstio. & per hoc fieret sensatio, quæ aliàs fieri non posset, ita mutatis localiter, & turbatis speciebus intra cerebrum fient conceptus discordes ab eis, qui aliàs fierent, & ideo dicunt, quòd dæmones possunt illustrare phantasmata, scilicet, per istam variam cõpositionem, & ita homini cogitationes immittunt, vel est illustrare phantasmata ipsa in se aliquo modo alterare, vel depurare, ita vt per illa possint aliqua concipi, quę prius non poterant, & hoc est proprie illustrare, ideſt, illuminare, vel clariora reddere, ideſt, potentiora ad repræsentandum.

An dæmon possit immutare intellectum. Et quomodo immittit nobis cogitationes, quas vult. Angeli autem boni possunt aliquid directe imprimere in intellectum. & quare mali nunquam imprimant cum possint. Quæst. CXVII.

QVAERETVR an possit dæmon immutare intellectum.

Dicendum, quòd dæmon non habet operationem, nisi supra corpus, & ea quæ sequuntur conditionem corporis, quia dæmon operatur mediante natura, sed pure spiritualia excedunt conditionem naturæ: cum natura solum habeat operationem circa corpora, eo quòd instrumenta sua operatiua sunt virtutes corporales, spiritus autem purus non habet aliquid de conditione corporis: ideo natura nihil potest circa illum, de intellectu autem ita est, quia non est corpus, nec etiam aliqua virtus affixa corpori: ideo dæmon non potest directe operari in intellectu, poterat autem supra sensus interiores & exteriores, vt dictum est quæst. præcedenti, & supra quæst. 115. eo quòd tam interiores quàm exteriores sensus sunt affixi organo, & alterato organo immutatur sensus. intellectus autem non est alligatus organo: nam anima quantum ad intellectum absoluta est a corpore, & ita causa est, quare intellectus intelligit obiecta omnium sensuum particularium: nã si esset virtus alligata organo limitaretur ex conditione organi ad vnum genus rerum cognoscibilium, sicut est de quolibet sensu particulari, & tamen non limitatur ad aliquod genus, sed apprehendit omne ens: ergo est virtus absoluta a corpore: etiam patet hoc, quia intelligit rem vniuersaliter: potentiæ autem affixę organis apprehendunt rem particulariter ratio est, quia sequuntur conditionem organi, & organum est materiale, sed conditiones particularitatis sunt a materia: ideo apprehendunt necessario particulariter vires affixę organis: intellectus autem vniuersaliter apprehendit: ideo necesse est eum esse absolutum a corpore, & ita dæmon non poterit directe aliquid super intellectum.

Dicendum tamen, quòd licet intellectus non sit organo affixus, dependet tamen operatio eius ab organo, quia dicitur tertio de anima, quòd phantasma est obiectum intellectus, sicut color visus, phantasma tamen dependet a sensu, quia habetur per sensus particulares: ideo licet operatio intellectus non sit per organum, dependet tamen ab organo, ideſt, non potest intellectus operari intelligendo, nisi præcesserit operatio organi accipiendo speciem, quæ est phantasma, & est obiectum intellectus: nam sine obiecto nulla potentia potest apprehendere, & quia dæmon potest aliquid super phantasiam, vt ostensum est præcedenti quæstione, poterit indirecte aliquid super intellectum, quia si turbet species existentes in phantasia, quæ sunt obiectum intellectus, poterit sequi turbatio in operatione intellectus, non quidem quòd ipsa operatio in seipsa turbetur, vel minuatur in sua perfectione, sed quia phantasmata a quibus immutatur non mutant debite, sicut siquis bene legẽs legat per librum mendacem, licet non legat vitiosę legere tamen vitiosa, vnde ita bene legit per mendacem, sicut per veracem, & tamen per vnum legit vera, & per alium falsa, & vitiosa, ita in actu intellectus potest dæmon indirecte causare imperfectionem, sed in ipsomet actu directe nihil potest, in operatione autem tem sensuum exteriorum, & etiam phantasiæ potest aliquid directe cum inficiat organa, & virtus affixa organo sequitur necessario conditionem organi, & ideo cogitur a dæmone ad praue sentiendum, sicut ipse infecerit organa. Hoc modo dæmon immittit nobis cogitationes, quas vult alterando phantasiam nostram, & illustrando phantasmata, vt dictum est præcedenti quęstione. intellectus tamen non cogitur accipere istas cogitationes, quia ad hoc quòd fiat cogitatio, vel actus non solum requirit obiectũ, & potentia cognoscẽs, sed ẽt intẽtio cognoscẽtis. i. q̃ cognoscẽs velit intendere in obiectũ illud: nã sicut pñte aliqua re nõ est necesse q̃ illã intueamur, q̃a possumus auertere oculos nr̃os ab ea, ita exñte specie aliqua in phantasia nõ est necesse, q̃ intellect⁹ intẽdat in illã, sed põt se auertere ab ea, & ita dæmon nõ poterit cogere intellectum, vt cogitet ea, quæ ipse vult: nam quando dæmon dicitur immittere nobis cogitationes non est sensus, quòd ipse formet in nobis cogitationem aliquam, quia cogitatio est actus cogitantis, & ideo si dæmon formaret cogitationem esset cogitatio sua, & non hominis, ita quòd per illam homo nihil cogitaret formaliter, sicut per intelligere dæmonis homo non est formaliter intelligens, quia illud intelligere non est hominis, nec pertinet vllo modo ad eũ, non potest ergo dæmon cogitationem homini immittere, ideſt, actum cogitandi, sed dicitur immittere cogitationem, ideſt, aliquid per quod homo cogitet, scilicet, speciem, non tamen quòd dæmon nouas species formet in phantasia, sed quòd existentes ibi illustret varie eas disponendo ad hoc, quòd per illas intellectus immutetur: potest ergo se auertere intellectus ab his, vt nihil cogitet de eo quod dæmones suadent.

De Angelis bonis dicendum, quòd directe possunt aliquid imprimere in intellectum, quia secundum Augustinũ operantur in intelligentias nostras miris quibusdam modis, hoc autem est inquantum lumẽ intellectus agentis nostri confortatur per lumen intellectuale Angelorum quod est maius quàm nostrũ. dæmones autem non imprimunt directe in intellectum nostrum, nec confortant lumen intellectus nostri, quia licet lumen naturale intellectus dæmonũ sit efficacius lumine intellectus nostri, quia cum mali sunt non intendunt confortare lumen intellectus nostri, sed potius obfuscare, vt nos decipiant: ergo non imprimunt in intellectum, sed in phantasiam.

Sciendum autem, quòd dæmones cum sint excellentioris luminis naturalis quàm homo secundũ speciem, possunt imprimere in intellectũ nostrum, sicut Angeli boni, quia quorundam dæmonum est intellectus excellentior quàm quorundam Angelorum, nunquam tamen imprimunt in intellectum, quia hoc est contra intentionem eorum: est enim intentio dæmonis nocere hominibus, & hoc maxime facit decipiendo, & tamen quanto fuerit intellectus noster perfectior tanto minus decipiemur: ideo dæmon non vult imprimere in intellectum ne conforte tur lumen illius, sed imprimit in phantasiam illustrãdo phantasmata, quia per istum modum non perfici tur intellectus, sed potius est via ad decipiendum eũ si attendat ad phantasmata, quæ dæmon illustrat, & ob hoc licet dæmones interdum doceant aliquos horum, nunquam docent eos spiritualiter agendo interius in intellectum ipsorum, sed velut magistri exterius loquuntur, & hoc est, quia sic non perficiunt directe intellectum ipsorum cum immediate agant in sensum verba formando, & non possunt homines tunc plus per eos addiscere quàm ipsi volunt, si tamen directe imprimerent in intellectum adhuc præter veritates illas, quas dæmonibus suadentibus homines addiscerent, maneret intellectus eorum fortior, & perfectior ad quęcunque alia intelligenda. dæmones ergo licet possint in intellectum nostrum directe agere nunquam tamen agunt, sed in phantasiam imprimunt, & inde resultat actus eorum in intellectum modo supradicto. Sed quia ista actio est indirecta intellectus noster potest euitare eam, vt supra dictum est, scilicet, non recipiendo cogitationes ab eis immissas, ideſt, phantasmata illustrata per eos non aduertendo, sed respuendo, sicut in potestate nostra est visis aliquibus rebus claudere oculos, vel auertere ne videamus illas.

An dæmones possint mouere voluntatem hominis. Et quòd potentiæ sunt in triplici differentia. Quæst. CXVIII.

QVAERETVR an possunt dæmones mouere voluntatem hominis arreptitij, vel alterius, scilicet, tentari.

Dicendum, quòd non possunt istud directe, nec indirecte, quia dæmon directe agit in corpus, & in ea, quę sequuntur corporis conditionem. voluntas autem nec est corpus, nec ad corpus pertinet, sed est virtus omnino absoluta a corpore: ideo non potest dæmon in eam.

Pro quo sciendum, quòd quędam vires dependẽt a corpore quantum ad actum, aliæ autem quantum ad obiectum, sed non quantum ad actum: alię vero nec quantum ad actum, nec quantum ad obiectum. De primis patet, scilicet, de sensitiuis, quia actus earum est per organum: nam homo non videt, nisi per oculum, & ita de alijs. & istę vocantur potentię affixę corpori, & consequuntur omnino corporis conditionem, & non sunt illo modo absolutę a corpore quantum ad aliquid.

De secundis est solus intellectus, qui quantum ad actum non dependet a corpore, quia non intelligit per organum: non enim intelligit homo potius per oculum quàm per capillos, vel vngues, & ideo intellectus quantum ad se, & quantum ad actum suum est virtus absoluta a corpore quantum ad obiectum, quia phantasma quod est obiectum intellectus tertio de anima non potest accipi, nisi per sensum, & tamẽ nunc non vocatur intellectus aliquo modo virtus affixa, vel alligata, quia quantum ad essentiam suam non est de conditione alicuius organi, & etiam non vtitur aliquo organo in actu suo.

De tertijs est sola voluntas, quæ nullo modo dependet a corpore non quidem quantum ad actum, quia sicut intellectus non intelligit per organum, ita nec voluntas vult per organum, nec etiam quantum ad obiectum, quia voluntas accipit obiectum ab intellectu. s. id quod indicatur bonum, vel malum per intellectum voluntas vult vel non vult, & ita minus dependet voluntas a corpore quàm intellectus: ideo licet dæmon possit indirecte in intellectũ propter obiectum suum quod habetur per organum in voluntatem, tamen nihil poterit, quia ipsa nec quantum ad actum nec quantum ad obiectum dependet a corpore, & sic dęmon non agit in eam directe, nec indirecte. istud etiam accidit, quia voluntas est domina sui actus: vnde dato q̃ dependeret a corpore quantũ ad obiectum, adhuc non posset dæmon aliquid in eam indirecte, quia dæmon potest aliquid in intellectum propter obiectum, quia intellectus cogitur a demonstratione, & ita omne verum manifestum cogit intellectum, ita vt non possit dissentire ei, voluntas tamen non cogitur ab obiecto, quia etiam si cognoscatur aliquid esse manifeste bonum, voluntas non cogitur illud velle, nisi sit summum bonũ sub ratione summi boni: ideo dęmon non potest volũtatem mouere, qa nullum bonum põt ei ostendere quod ipsam cogat.

Ex prędictis patet, quòd dęmon imprimit solum in sensus, & in phantasmata: Angeli autẽ imprimũt tam in phantasmata quàm in intellectum, Deus autẽ solus imprimit in voluntatem. Prouerb. 21. cor regis in manu Dñi est, & quocunque voluerit vertet illud. & accipitur cor pro voluntate, & Prouerb. 25. infernus, & perditio coram Dño quãto magis corda filiorum hoĩum: dęmones aũt licet possint imprimere in intellectum, tamen non imprimunt, vt ostensum est præcedenti q.

An dæmones possint cogere arreptitios ad peccandum. Et an ea quæ faciunt arreptitij sint pecatum. Quæst. CXIX.

QVAERETVR an dæmones possint cogere arreptitios ad peccandum, vel aliquo modo facere, quòd peccent.

Dicendum, quòd non possunt cogere ad peccandum, quia si possent cogere non esset peccatum illud ad quod cogerent, quia de ratione peccati est esse voluntarium. Si autem quæritur an possint aliquo modo facere, quòd peccent.

Dicendum, quòd possunt facere suadendo, & non solum in arreptitijs, sed etiam in omnibus alijs hominibus cum ipsi tentent eos, & tentatio dæmonis ordinatur ad peccatum. Sed vt videatur an ea, quę arreptitij faciunt instigati a dæmonibus sint peccatum, est dicendum, quòd aut illa faciunt propter violentiam, aut propter turbationem. si primo modo quic quid faciant non est peccatum, vnde si dæmon cogat arreptitium occidere aliquem hominem nõ peccat, quia non agit, sed patitur: nam potest dæmon mouere membra arreptitij ad occidendum hominem, & sicut siquis impulsus a vento cadat super alterum, & occidat eum non est vituperabilis tertio Ethicorum capitulo primo, quia est ibi violentum simpliciter, ita si dæmon mouerit membra arreptitij, & ita videtur fuisse de illo arreptitio, qui expoliauit, & vulnerauit duos adiuratores suos, Actuum decimo nono, & ita potest cogere hominem ad fornicandum, & ad quęcunque alia mouendo omnia organa corporis eius, & potest esse, quòd arreptitius videat se male agere non perturbatus existens, & tamen resistere non potest, quia violenter mouentur organa sua. Si autem perturbetur, vt quia dæmon potest perturbare phantasiam, ita vt per illam non possit recte iudicare quicquid fecerit arreptitius non est peccatum, quia idem est, quòd in furioso, qui nihil peccat, quia iudicare recte non potest, illud tamen in sola phantasia est, quia intellectus, & voluntas in seipsis nunquam possunt perturbari. idem etiam in ebrio cuius actus non est peccatum, nisi inquantum ebrietas sua fuit culpabilis, & dedit causam delictis, si autem ebrietas fuisset sine culpa quicquid sequeretur inde, non imputaretur sibi, vt ait Augustinus contra Faustum lib. secundo, & decimoquinto quæst. prima capit. inebriauerunt, & tamen quòd arripiatur homo a dæmone est pure inuoluntarium: ideo si perturbata phantasia aliquid egerit arreptitius non est ei imputandum.

Sed obijcietur, quòd culpa sua incidit in hanc pœnam, ideo mala inde secuta debent saltem imputari aliquo modo, sicut dicitur de ebrietate in allegato capit. inebriauerunt.

Dicendum, quòd non habet verum illa regula, scilicet, quòd si peccatum sequatur in non potente euitare propter aliquam culpam præcedentem, ꝙ semper debeat imputari, quia illud est verum quando directe sequitur illa necessitas faciendi malum per actũ voluntarium, sicut siquis inebrietur sequitur necessario, quòd poterit multa mala agere nesciens qd agat, & ista ebrietas directe sequebatur ex actu suo, quia ex multum bibere necessario sequitur ebrietas, non est sic de arreptione dæmonis, quia licet interdum homines propter peccatum arripiantur a dæmone, vt patet 1. Cor. 5. tamen non est necessarium ꝙ omnis peccãs a dæmone arripiatur, quia non est ista pœna determinata pro peccato quolibet. Secundo non tenet ista regula, quia nunquam imputatur peccatum quòd sequitur ex aliqua pœna, sed solum quod sequitur ex culpa, sic enim inebriari peccatum est, licet ergo ebrius nescit quid agat, imputantur ei omnia inde secuta saltẽ aliqualiter: arripi autem a dæmone, licet sit interdum propter culpam non est tamen culpa, sed pœna quędam: ideo nihil inde secutum imputatur ad pœnam, & ista est ratio prȩcipua, sic etiam si quis teneatur adiuare aliquem certo die, & postea propter aliquod delictum ponatur in vinculis, & sic non possit facere, ꝙ tenebatur, non imputatur ad culpam. Si autem arreptitius non cogatur, nec etiam sit omnino perturbatus, sed solum per suggestionem dæmonis malum faciat imputatur ei, quia dæmon tunc non cogit eum, nec perturbat, sed manet sibi locus resistendi iniquiti: peccat ergo illud faciendo, sic fuit de Saule 1. Reg. 18. qui arreptus a dæmone prophetabat, & misit lanceam in Dauid, vt occideret eum, hoc tamen imputatur ei in peccatum: ergo arreptitius potest peccare tunc quando a dæmone arripitur, & tamen vt communiter arreptitij perturbantur penitus quando arripiuntur, ita vt nesciant quid fecerunt, vel dixerunt, & si cesset dæmon torquere eos erubescunt de illis, quæ dixerunt, si tamen quando dixerunt non fuissent turbati non dixerant ista, de quibus nunc erubescunt, vel non erubescerent nunc se illa dixisse, & maxime est hoc quando torquentur, quia vt communiter eũ tunc phantasia turbatur.

Quomodo dæmones possint torquere hominem, & quantum possint eum torquere. Quæst. CXX.

QVAERETVR quomodo dæmones possint torquere hominem, & quantum possint eum torquere.

Dicendum ad primum, ꝙ hoc possunt per quendam motum localem, quia dæmon, vt communiter ꝙñ vexat arreptitios elidit eos in terram & projcit in aquã, vel in ignem, & cogit eos spumare Jo. 17. & Mar. 9. sed ista per motum localẽ fiunt. Impellẽdo hoiem sicut vnus homo impellit aliũ, & ad hoc sufficit dæmon non solum in corpore existens, sed ẽt foris manens, quia ad impellendũ non requiritur, nisi applicatio virtutis motiuę, quod etiam faciunt Angeli mouendo homines, sicut Angelus tulit Abacuc de Iudæa in Chaldęam Danie. 13. Aliquando aũt dæmon torquet hoiem per solam compressionem corporis, quod pertinet ad motum localem, sicut ille cuius guttura stringuntur torquetur, etiam si in loco suo maneat ꝙ hoc, ꝙ comprimuntur fauces, ita arreptitij ad hoc, ꝙ spument comprimuntur a dæmonibus: nam elidere eos minor vexatio est, huius signũ est, ꝙ arreptitijs interdũ qñ vexant, vt ꝙ habeãt põdera īmensa s. se, hoc tñ non fit, nisi quia valde cõprimunt põcordia eorum, vel alię partes corporis, & iõ interdũ reddunt vexatos quasi mortuos, sicut dr̃ Mar. 9. ꝙ spũs multũ clamans & discerpens hoiem exiuit ab eo, & factus est, sicut mortuus. Ad secundum dicendum ꝙ dæmones possunt vexare hoiem, ita vt occidant: nam plurimos occidunt, nec longa mora opus est ad hoc, quia subito poterunt multos occidere, sic fuit de dæmone, qui occidit septem viros Sarrę Tob. tertio, sic etiam dæmones occiderunt in vna hora in Aegypto omnia primogenita hominum, & pecorum: Exodi duodecimo, fuerunt aũt dæmones, qui hoc fecerunt Psal. 77. s. misit in eos iram indignationis suę per Angelos malos, sed nõ permittunt torquere hoiem quantum volunt, vñ si ꝑmittant occidere hoiem occidunt. 1. Cor. 15. tradidit eũ Sathanę ad ītritũ carnis. i. ad hoc ꝙ occidat eũ carnaliter: aliqñ ꝑmittit Deꝰ solũ, ꝙ torquẽat hominem, sicut fuit de arreptitio, qui insiliit in duos adiuratores

adiuratores suos, ita vt nudi, & vulnerati euaderent Act. 19. & aliquando magis, vel minus vexant secundum ꝙ permittuntur magis, vel minus nocere: nam nihil nocent, nisi quantum Deus vult, sic patet Iob 2. vbi iussit Deus dæmoni, ꝙ tentaret Iob puniendo eũ in rebus suis, sed non extenderet manum ad eum: patet autem hoc, quia nunquam dæmones tantum nocent quantum possunt, quia non permittuntur. habuerat enim vnus istorum arreptitiorum legionem dæmonum a longo tempore Mar. quinto, & Luc. 8. & non occiderant eum, nec vulnerauerant, & tamẽ qñ permissi sunt ingredi in porcos subito occiderunt duo millia porcorum Mar. quinto, ex quo apparuit ꝙ non exercebãt totas vires suas in arreptitio, quia aliàs subito eum occidissent: magis enim vellent ei nocere quàm porcis, quia porcis non nocet dæmon, nisi ꝓpter hominem, sed non permissi sunt plus ei nocere quàm ꝙ se lapidibus concideret Mar. quinto, dæmones tamen conantur interdum vltra permissionem Dei aliquid agere, sed non possunt, sic patet de illo arreptitio, quem dæmon sæpe projciebat in ignem, & in aquam, vt eum occideret infra decimoseptimo, & Mar. 9. & tamen nunquam potuit eum occidere, licet longo tempore eum possedisset, scilicet, ab infantia sua Mar. 9.

Quare dæmones desiderant intrare in hominem. Quæst. CXXI.

QVAERETVR, quare dæmones desiderant intrare in hominem.

Dicendum, ꝙ hoc faciunt ad nocendũ: sunt enim valde inuidi, & summe desiderant nocere homini: videt enim quòd homo qui eis natura inferior est, per humilitatem ascendit ad beatitudinem, quam ipsi ꝓ superbiam habere non poterunt, & ideo ex inuidia tentant eum, inducere cupientes in peccatum, ne asse quatur illam beatitudinem, ꝙ si non possunt, saltem volunt ei corporaliter nocere quod est minus nocumentum, & ita desiderant intrare in eum, quia intrando vexant. non est enim aliud quòd dæmon permitta tur in aliquem intrare quàm quòd permittatur eum vexare: nam potest intrare non vexando, & potest vexare non intrando.

Secundo desiderant hoc propter honorem, quia dæmones sunt cupidi honoris, & ideo desiderant quãcunque præeminentiam, & quia posse nocere hominibus est gradus quidam potestatis desiderant, quòd permittantur intrare in hominem ad torquendum eum.

Tertio cupiunt hoc, vt ostendant hominibus potestatem suam, & per hoc ab eis adorentur: sic enim fuit inter Gentiles, quia quosdam Deos colebant Gẽtiles credentes se ab eis posse beneficia recipere, alios aũt colebant ne eis nocerent. sic enim dicit Ouidius lib. de Fastis, ꝙ Deos infernales colebant in mense Februarij facientes eis cęremonias quasdam, quæ vocantur purgationes, & hoc, vt non terrerent viuentes nec eis nocerent, sic etiam Romani colebant tertianam, & quartanam, & Tullus Hostilius tertius rex Romanorum vouit facere templum timori, & pallori ne eum affligerent, sed recederent ab ipso, quia inuaserant eum in bello, vt ait Titus Liuius, ita dæmones, vt timerentur ab hominibus, & per hoc honorarentur volebant torquere eos, ita vt homines cognoscerent se ab illis torqueri, & per hoc eos honorarent, vt cessarent a vexatione.

Quare Deus permittit homines torqueri a dæmonibus. Et dæmon quid. & quid sequatur ex negatione eorum. Quæst. CXXII.

QVAERETVR, quare Deus permittit homines torqueri a dæmonibus.

Dicendum, ꝙ causa principalis est peccatum: nam raro Deus hoc permittit, nisi propter aliqua delicta, & tunc sicut Deus põt inferre alia genera pœnarum, ita interdum infert istud.

Secundo fit ad ostensionem Diuinæ potestatis, qa sicut sapientia, & potestas Dei apparet in creatione tã tæ multitudinis rerum, & tam ordinatę, ita etiam apparet potestas sua in varijs modis pœnarum, quas infligere potest: ideo conueniens est, ꝙ etiam dæmones interdum homines puniant.

Tertio fit ne aliquid maneat superfluum in vniuersitate rerum, est autem superfluum id quod aliquid potest agere si nihil agat: superfluũ autem repugnat ordini, & tamẽ omnia quæ a Deo sunt, ordinata sunt ad Rom. decimotertio: ideo nihil debet superfluum manere in vniuerso, dæmon autem est substantia spiritualis potens aliquid agere, quæ si permansisset fuisset beata, & Deo assisteret, cum vero ceciderit, & iã non possit esse minister Dei ad bonum, constituit eũ Deus ministrum ad malum, ideſt, ad inferendas pœnas, quæ sunt quoddam malum: conueniens ergo est, quòd Dæmones aliquando vexent hominem.

Quarto fit hoc ad cognitionem fidei: sunt enim dæmones substantiæ spirituales, de quibus plurimi dubitant, an sint, & hoc est in detrimentum fidei, quia negantes esse dęmonem negant etiam infernum, sic patet de Saducęis Act. vigesimotertio. Saducæi dicũt non esse resurrectionem, nec Angelum, ne spiritum, & quia ista opinio est periculosa, quia periculosius est errare in hoc quàm in omnibus articulis fidei, eo quòd qui negat infernum negat etiam vitam æternã, & tunc superuacuum est Deum colere si nihil boni post istam vitam est 1. Corint. decimoquinto: oportuit ergo ꝙ haberemus fidem quandam de dęmonibus, & ad hoc permittuntur vexare homines, & loqui per eos, vt per hoc manifeste appareat esse substãtiam quandam spiritualem præter animam hominis, quę torqueat ipsum, & istam vocamus dæmonem.

Quinto fit, vt homines timeant dæmones, & caueant eorum futurum consortium quod non potest melius ostendi quàm quando dęmon valde torquet hominem, quia si hic vbi non permittitur a Deo nocere quantum potest, tam grauiter torquet, quid faciet post hanc vitam vbi erit vere locus pœnæ? prodest ergo nobis valde cognoscere, quòd dæmones sint, & quanta sit eorum feritas contra hominem.

An fuit conueniens, quòd Christus faceret miracula circa dæmones. Quæst. CXXIII.

QVAERETVR an fuit conueniens, quòd Christus faceret miracula circa dæmones expellendo eos.

Dicunt quidam quòd non, quia Christus non fecit miracula circa Angelos, & illi sunt meliores dæmonibus, quia Angeli mali reguntur per bonos, vt ait Augustinus quarto de Trinitate, scilicet, spiritus rationalis desertor atque peccator regitur per spiritum rationalem purum & iustum: ergo non debuit miracula facere circa dęmones. Secundo patet, quia miracula Christi ordinabant ad gloriã

Dei, sicut dicitur sequenti cap. ℘ turbæ videntes paralyticum sanatum timuerunt, & glorificauerunt Deũ, qui dedit talem potestatem hominibus, dæmon tamẽ non est ad glorificandum Deum, quia non est speciosa laus in ore peccatoris Ecclesiastici 15. vnde licet dæmones interdum vellent annunciare Christum esse filium Dei non permittebat ipse illos loqui: Mar. 1. & Luc. 4. ergo non fuit conueniens circa dæmones miracula fieri. Tertio patet, quia Christus faciebat miracula ad vtilitatem hominum, & tamen interdum dæmones exibãt de hominibus cum magno damno ipsorum, sicut patet Mar. nono. s. ℘ exiuit spiritus clamans, & multum discerpens hominem, ita vt videretur mortuus: ergo non debuit miracula facere circa dæmones.

Dicendum, quòd Christus debuit facere miracula eijciendo dæmones de hominibus. Primo, vt impleret Scripturas, quia oportebat impleri omnia, quæ de ipso scripta erant: Lucæ 24. & tamen Zachar. 14. hoc de ipso prænunciatum fuerat. s. spiritum immundum auferam de terra: ergo oportuit, quòd eijceret dæmones de hominibus.

Secundo propter necessitatem, quia dæmones torquebant homines, & non poterant liberari ab illa tortura, nisi expulsis inde dæmonibus: Christus tamen miserebatur patientibus languores sequenti ca. & ex misericordia curabat eos: ergo etiam debuit dæmones expellere.

Tertio fuit ad ostendendum magnitudinem potestatis suæ. s. quia non solum poterat super creaturas corporales, sed etiam super spirituales: nam maioris vigoris sunt spiritus quàm corporeę creaturę Iob 41. non est potestas sub cœlo, quæ comparetur ei, idest, dæmoni: ergo maior potestas Christi ostendebatur in hoc, quòd posset super dæmones quam quòd posset super corpora.

Quarto ne videretur Christus manifeste impotẽs: nam in terra Iudæorum erant plurimi a dæmonibus vexati, & offerebant eos Christo curandos Mar. primo, & Lucæ quarto, si autem nullum eorum curaret putaretur, quòd non habebat potestatem super dæmones, & sic non crederetur esse Deus, oportuit ergo ℘ dæmones eijceret.

Quinto fuit ad tollendum suspitionem operationũ suarum, quia sicut plurimi malefici operantur aliqua quæ nobis admiranda videntur, & hoc in potestate dæmonum faciunt, ita crederetur de Christo, quòd dæmonibus sibi fauentibus hoc faciebat: ita enim credidit Porphirius, vt ait Augustin. lib. 1. de concord. Euange. sic etiam Iudæi dixerunt sequenti capi. & infra duodecimo, scilicet, in Beelzebub principe dæmoniorum dæmonia eijcit, & verum est, quòd in hoc errauerunt male arguentes, quia potius ex hoc fundamento Christus probauit se non agere fauentibus dæmonibus, quia Sathanas non ageret contra seipsum, quia tunc regnum eius periret, & iam periuisset, & tamen stat: etiam quia nemo potest auferre ea, quę possidet fortis armatus, nisi fortior illo fuerit, & tamẽ Christus auferebat dæmoni homines, quos possidebat: ergo erat fortior eo, & per hoc manifeste ostendebat, ℘ valde à dæmonibus discordabat, & sic nõ faciebat ista opera fauentibus eis, si tamen nunquam dæmones expulisset de corporibus putaretur cum illis quandam societatem habere, ergo fuit conueniẽs ℘ illos excluderet de corporibus. Sexto fuit, vt haberet quoddam testimonium ab eis: nam ipsi se minores Christo confitebant dicentes veniſti torquere nos & ab eo humiliter aliqua petebant, vt Luc. 8. obsecro te ne me torqueas, & Mar. 5. dr, ℘ dæmones rogabant Christũ ne expelleret eos de regione, & ne mitteret eos in abyssum Luc. 8. etiam confitebãtur illum filiũ Dei, vt patet hic in litera, & Mar. 5. & Luc. 8. erat ergo vtile dæmones a Christo torqueri, & expelli, vt ista cõfiterentur de eo, vt si testimonium hominum nõ iuuaret, saltem confiteretur dæmonum. Vel dic, quòd dæmones ipsi hoc faterentur, sic dicit Chrysostomus in Homilia, quidam homines Christum hominẽ esse dicebant venerunt dæmones Deitatem eius diuulgãtes, vt qui mare procellosum, & rursus quietum non audierant, dæmones clamantes audirent.

Septimo fuit ad dandum nobis spem, ℘ liberaremur de potestate dæmonis, & de inferno. nam miracula Christi erant quędam argumenta fidei quam ipse docebat, futurum autem erat, ℘ per virtutem Deitatis eius excluderetur potestas dæmonũ ab hominibus credituris in ipsum, iuxta illud Ioan. 12. nunc iudicium est mundi, & princeps huius mundi eijcietur foras. s. diabolus ad ostendendum ergo hoc conueniens fuit, vt præcederent quædam corporalia signa, scilicet, quòd Christus expelleret dæmones de corporibus.

Ad primum dicendum, ℘ non fuit necessarium fieri miracula aliqua circa Angelos, quia miracula fiebant ad hominum vtilitatem. dæmones autem nocent hominibus: ideo ad eorum vtilitatem debuerunt expelli: Angeli autem non nocent, sed proficiunt: ideo circa eos miracula fieri non oportuit, etiam ℘ homines per Christum erant liberandi a potestate dæmonum, & sociandi angelis bonis ad Colo. 1. pacificans per sanguinem crucis eius, quæ in cęlis, & quæ in terris sunt. i. Angelos, & homines: ideo circa Angelos nihil debuit ostendi, nisi id quod pertineret ad nostram, & ipsorum futuram societatem, & hoc erat, ℘ ad nos mitterentur, & ita fuit in Christi natiuitate Angelis cantantibus, & loquentibus ad pastores; Lucæ secundo, & in Christi resurrectione, infra 28. & Mar. 16. & in eius ascensione Actuum 1. Circa dæmones autem fieri debuerunt ea, per quæ ostenderetur nos de potestate ipsorum liberandos, & hoc fuit, quòd expellerentur de corporibus.

Ad secundum dicendum, ℘ Christus fecit miracula in expulsione dæmonum non ad vtilitatem ipsorũ, sed hominum, & erat gloria Dei, ℘ liberarẽtur homines a vexatione dæmonum, ℘ vero dæmones de Christo testimonium phiberent aliquãdo fuit vtile nõ fuit eis semper permittendum, ne ipsi vsurparent officium Apostolicum, & ne homines assuescerent credere eis, vt dicit Chrysostomus, & Athanasius. Quamtamen Christus interdum non permittebat loqui demonia laudantia ipsum dicetur Mar. 1. vel Luc. 4. Aliquãdo autem loqui permittebat illa, vt per hoc Christi potestatem, & suam subiectionem faterentur, & hoc erat vtile, sicut nunc, vt patet hic, & Mar. 5. & Luc. 8. nam non prohibuit illa loqui. Ad tertium dicendum ℘ Christus permittebat aliquando vexari arreptitios in exitu dæmonum, vt per hoc appareret a quãto malo liberarentur dum eos grauius torquerent, & in si aliter non possent dæmones expelli, nisi vt torquerent homines grauiter in exitu, melius erat, vt grauiter torquendo exirent quàm vt leuius vexãdo semper manerent.

An anima vnius hominis intret in corpore alterius, & eum vexet. Quæst. CXXIIII.

QVAERETVR an interdum anima vnius hominis intret in corpus alterius, & vexet illum.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia ipsi spiritus hoc fatentur dicentes, ego sum anima talis hominis, vel talis. Secundo, quia inueniuntur operationes earum manifeste in arreptitijs, quia quidam arreptitij ita loquuntur, & citharizant, & alia faciunt, sicut illi quorum animas in se esse fatentur, quòd sæpe vidimus, & videtur hoc fieri, quia anima est principium operationis, & cum illa adueniat, & ingrediatur in aliquod corpus facit easdem operationes, quas faciebat dum esset in suo.

Tertio, quia isti spiritus sępe petunt, quòd oretur pro eis, & ℘ liberabuntur ab illa pęna, sed hoc dæmones non facerent.

Quarto, quia interdum suadent hominibus iusta, & vtilia, vt confiteri, & ablata restituere, dæmon tamen potius nititur in oppositum.

Quinto, quia sępe dicunt secreta aliqua, quæ egerunt dum viuerent, & sic apparet, quòd humanæ animæ sunt.

Dicendum, ℘ anima vnius hominis nunquam intrat in alium, vt eum vexet. Pro quo sciendum, ℘ vt dicitur 3. de anima vnitur anima corpori tripliciter. s. vt forma, & motor, & finis, & est verum de anima, q̃ est in corpore, & est forma corporis: nam simul est forma eius. s. inquãtum dat esse specificum, vt anima dat corpori esse corpus humanum, & nihil aliud facit nec est alia distinctio operationum, aut diuersitas, sed similiter omnibus partibus corporis dat esse humanas. est etiam vt motor, idest, inquantum in corpore anima exercet operationes suas, per quas in corpore est motus quidam, & ita est de omnibus operationib⁹ animæ sensitiuis, & vegetatiuis, quia istę competunt animæ non vt est forma, sed vt est motor, quia inquãtum est forma solum dat esse corpori, in istis autem operationibus non dat esse corpori, sed operatur per illud, & apparet, quia inquantum forma est dat vnicũ esse, & tamen operatio multiplex est: ideo non competit ei, vt forma, sed vt motor. etiam quia anima est forma corporis per essentiam suam, operationes tamen non competunt ei per essentiam, sed per potentias: ergo operationes animę non sunt inquantum est forma corporis, sed inquantum est motor, & sic tanta diuersitas organorum corporis, quæ fit propter diuersas operationes animæ non fit ab ea tanquam a forma, sed tanquam a motore: vnitur etiam corpori vt finis, quia anima est quædam perfectio corporis, finis autem habet rationem perfecti: ideo cum vnitur anima corpori, vt perfectio perfectibili, vnitur ei, vt finis suus.

Sciendum tamen, ℘ anima licet sit motor corporis est motor intrinsecus, quia taliter esse motorem non competit, nisi formę quæ intrinsecę est in materia quod patet, quia si dæmõ subintret corpus humanum mortuum non poterit taliter mouere corpus. s. vegetando illud, & videndo, & audiendo per illud, quia istud necessario præsupponit, quòd ista duo, quibus vnitis resultat talis operatio sint tanquam partes, & ex eis resultet vnum ens per se constitutum sub aliqua specie, cum istę operationes sint specificę, idest, pertineant ad certam speciem, vel genus, non potest tamen resultare vnum per se in aliqua specie, nisi ex materia, & forma: ergo oportet, ℘ si dæmon posset vegetare cadauer, & per illud videre, & audire esset forma corporis, & tamen non est forma, quia est de intelligẽ tijs separatis a materia: ideo talem motum non potest facere, nisi forma, ℘ apparet, quia dæmones sępe cadauera arripiunt, & mouent, tamen nunquam illa vegetant, nec corruptionem præseruant, quod tamen facerent si ad hoc se extenderet facultas eorum naturalis, quia magnam gloriam per hoc haberent: ergo nõ possunt illud facere, & sic licet esse formam, & motorem distinguantur, soli tamen formę competit taliter esse motorem.

Dicendum ergo aliter, ℘ anima potest in corpore esse dupliciter. s. vel sicut in materia, vel sicut in loco. primo modo sola anima est in corpore, dæmon autẽ & angeli nõ possunt, quia non sunt partes alicuius speciei, sed in se totam rationem speciei cõtinent, & isto modo dicendum, quòd anima semel a corpore soluta non potest esse in corpore, in quo prius fuit, nec in aliquo alio, nisi miraculose. De alieno corpore dicendum, ℘ omnino non potest esse in illo, quia anima accepit esse indiuiduatum per vnionem ad istud corp⁹, ideo impossibile est, ℘ alterius corporis sit pars, vel forma, & ad hoc etiam miraculum non sufficit, licet Pythagoras putauerit, ℘ animæ transibant per corpora non solum hominum, sed etiam in corpora bestiarum, quod tam absurdum est, vt redargutione nõ indigeat, quia si transiret anima hominis in corpus pecoris nondum animati, & viuificaret illud, impossibile erat quod esset pecus, sed quod esset homo, quia forma dat speciem, & non materia, cum materia nullum esse habeat, sed recipiat, vnde Philosophi formã speciem vocant dicentes esse tres substantias. s. materiam speciem, & ℘ ex his. i. compositum.

Quod autem non possit anima ingredi in corpus, de quo exiuit, vt illud vegetet apparet, quia anima summo desiderio cupit esse in corpore, quia sicut homo super omnia cupit viuere, quia istud est esse, ita animæ esse naturale est esse partem speciei: ideo summe cupit actualiter manere, vt pars, & hoc vegetando corpus est: si ergo posset anima redire in corpus suum, sed non redit: ergo non potest.

Item patet, quia anima nunquam recedit de corpore, nisi quando ita distemperatur corpus, ℘ non potest ibi manere, quia tunc cogitur recedere, & tamẽ postquam recesserit semper corpus magis elongatur ab illa temperie secundum quam manebat anima in corpore: ergo minus poterit postea redire quàm manere potuit quando exiuit.

Item patet, quia si anima posset redire in corpus, de quo exiuit ad vegetandum illud, istud esset vere resurgere, & tunc resurrectio non esset miraculum, & tamen habetur pro maximo miraculo, & solus Deus est, qui suscitare potest mortuos. Deuterono. 32. ego occidam, & ego viuere faciam. & 1. Regum 2. Dominus mortificat, & viuificat, & ita Christus dixit Ioan. sexto: ego sum resurrectio, & vita. & iterum ego suscitabo eum in nouissimo die. non ergo potest anima redire in corpus, de quo exiuit ad illud vegetandum. Alio modo potest anima esse in corpore solum, vt in loco. s. non viuificando, sicut dæmon etiam est in corpore, & quia spiritus non dicitur esse in loco, nisi per operationem, anima si fuerit localiter in aliquo corpore operabitur ibi, & ita poterit mouere aliquod corpus: cum enim anima soluta a corpore sit spiritus manens, & retinens virtutem suam operatiuam, quia nõ acquirebat illam a corpore, nõ videtur inconueniẽs, ℘ possit operari mouendo aliquod corpus solum localiter, & quantum ad hoc, ita anima soluta corpore põt esse in corpore, de quo exiuit, sicut in quocunq; alio, non est enim dria cum non vniatur illi corpori, vt forma, sed vt motor: cuilibet ergo mobili poterit ęqualiter applicare virtutem suam, licet quædam poterit mouere, & alia non, sed hoc videtur, quia licet anima soluta a corpore possit mouere aliquod corpus, non poterit tamen tantum mouere, sicut quãdo erat corpori vnita, quia tunc res habet maximũ vigorem qñ est in suo proprio esse naturali, & tamen animę est naturale esse formã corporis, & operari in eo: ideo tunc habebit maximum vigorem suum, quia non est impedita ab eo, quod potest naturaliter: cum autem est soluta corpore est præter naturam, & quòd vniat se corpori solũ, vt motor est

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra dispositionem suam naturalem: ergo necesse F
est, ꝙ minus possit quam manens corpori vnita, & tñ
manens vnita non potest mouere, nisi corpus, in quo
est, & sub certo gradu facilitatis: ergo soluta a corpore
non poterit mouere rem æqualem sub æquali facili-
tate.

Dicendum ergo ex his, ꝙ spiritus isti, qui ingrediũ-
tur humana corpora non sunt animæ defunctorum,
sed dæmones. Primo patet ex potestate istorum spi
rituum respectu animæ manentis in corpore, quia spi
ritus ille mouet corpus localiter contra imperium
animæ viuificantis illud, etiam mouet organa vocis,
& format locutiones quas vult nolente anima: ideo
est maioris potestatis quàm anima manens in corpo-
re, non tamen posset hoc si esset anima humana, quia G
animæ sunt æquales secundum speciem, sed æquale
non agit in æquale. maxime, quia anima in corpore
manens est in suo esse naturali, illa vero, quæ vnit cor
pori solum vt motor, est extra dispositionem natura
lem: ideo licet ambę essent æquales ſm spēm poten-
tior esset tunc illa, quæ maneret in corpore: ideo non
posset cogi ab alia.

Secundo patet ex his, quæ dicunt spiritus isti: nam
dicunt aliqua, quę sunt vltra humanam cognitionem
disputando interdum de rebus altissimis, & sępe oc-
culta reuelando, quæ nullus hoīum nouit, aīę tamē
defunctorum non possent ista scire. quod patet, quia
aīæ, quæ creduntur a quibusdam intrare in corpora
hominum sunt malę. s. inferis obligatę, vel adhuc to- H
lerantes pœnam purgatoriam, quia nemo vnquā cre
didit beatorum aīas hoc agere, aīę ſi quæ in inferno,
vel in Purgatorio sunt nesciunt plura q̄ hic sciebant,
nisi ea, quę per tormētorum experientiam addiscūt:
ergo nō possunt illę dicere talia qualia arreptitij dīt.

Tertio patet ex magnitudine rerum, quas faciunt:
nam arreptitij quando arripiuntur sunt fortiores alijs
hominibus, & rumpunt compedes, & cathenas fran-
gunt si ligantur, vt patet Marc. 5. & Luc. 8. & tamen
ista non posset facere aīa humana, quia vt dictum est
minoris potestatis est qñ vnitur corpori, vt motor q̄
quando vnitur, vt forma. maxime autem quia non so
lum minora posset, sed etiam nihil posset, quia resistit
sibi anima in corpore manens: ergo nihil posset, & tñ
potest arreptitius pugnare simul contra multos ho- I
mines, sicut isti duo arreptitij faciebant, ꝙ nemo aude
ret transire per viam, vt dicitur supra in litera, & ille
de quo Actu. 19. inualuit contra duos spolians eos, &
vulnerans. non sunt ergo animæ hominum.

Quarto patet, quia isti spiritus torquent homines,
& tamen vna anima hominis non torqueret alium
hominem propter similitudinem naturalē in specie.

Quinto, quia isti spiritus desiderant valde nocere,
& nituntur ne expellantur de hominib⁹, in quo appa
ret, quòd inuident eis, & tamen animę mortuorum
non inuident viuentibus, sed potius diligunt eos.

Sexto patet, quia licet non sit generale, ꝙ quilibet
homo diligat quemlibet, tamen saltem parentes dili- K
gunt filios, & cognati cognatos, & etiam si apud infe-
ros sint hunc amorem non perdunt, sic patet Luc. 16.
de diuite existente apud inferos, & rogante ne fratres
sui irent in illum locum tormentorum, & tamen spi
ritus torquentes arreptitios dicunt interdū, ego sum
pater, vel mater istius: ergo mentiuntur, quia si ille
esset filius suus non torqueret eum, sed misereretur
eius, & si dicas, quòd Deo iubente hoc faceret, saltē
cum dolore faceret, & gauderet inde expelli, & tamē
etiam illi quando adiurantur, vt exeant dolent, & nitū
tur manere ibi: ergo non est spiritus ille patris, vel
matris, sed dæmon est.

Septimo patet, quia si essent animæ, aut essent bo-
norum, aut malorum, non quidem bonorum, quia
illę sunt in vita ęterna, non etiam malorum, quia illę
mox rapiuntur ad loca pœnarum & non vacat eis ista
facere: ideo non sunt aīæ, sed dæmones, sic dicit Chry
sost. in Homilia, vbi istam rationem ponit. dæmones
tamen nituntur ostendere, ꝙ animæ mortuorum effi
ciantur dæmones post mortem, & vexent homines,
& propter hoc dæmones cogebant istos duos arrepti
tios habitare in monumentis, sic dicit Chrysost. vi-
tant dæmones mortuorum sepulchra volentes homi
nes imbuere periculosa doctrina, scilicet, ꝙ mortuo-
rum animæ dæmones fiant, ex hoc etiam alius error
oriebatur, quia cum malefici dæmones habeant ad-
iutores in operibus suis, & putarent quòd animæ ho
minum dæmones efficerentur, occidebant aliquos
pueros, vt animas eorum iam dæmones factas in adiu
torium haberent, sic dicit Chrysost. vbi supra, scilicet,
multi aruspicum occidunt pueros, vt animas eorum
cooperantes habeant, & hoc destruit ibi multis ratio-
nibus.

Octauo patet, quia Christus plurimos arreptitios
sanauit, semper tamen dicuntur illi curati a dæmoni-
bus, & ꝙ Christus dæmones eijciebat vocans eos im-
mundos: spiritus ergo nunquam sunt animæ huma-
næ, quę vexant arreptitios, sed dæmones.

Dicendum tamen, quòd animæ solutę corporibus
pati pñt in varijs locis, in q̄b⁹ peccauerunt, & interdū
hominibus apparere in corporibus assumptis, & log,
vt late ostendit Greg. 4. dialogorum, quia ad hoc nō
sequitur aliquod inconueniens sicut sequitur si vexa
rent arreptitios.

Ad primum dicendum, ꝙ licet spūs dicat ego sum
anima huius, vel illius, mentitur, quia dæmon est, sed
facit hoc, vt decipiat audientes, sic dicit Chrysosto. in
Homilia, dæmoniaci clamant anima illius ego sum,
non est autem anima defuncti, quæ clamat, sed dæ-
mon hoc fingit, vt decipiat audientes: est enim hoc
dæmoni conueniens ad fallendum. Primo, quia cū
putent homines animas fieri dæmones aliqui occidẽt
homines, vt animas eorum tanquam dæmones fa-
miliares habeant, & ita faciebant multi aruspicum,
vt in hoc dicit Chrysostomus, vt supra, sed fallebant-
tur in hoc, quia etiam si anima morientis efficeretur
dæmon, nollet illa adiuuare occidentem, sed potius
persequeretur eum tanquam hostem, quia eam de
propria sede inuitam expulerat.

Secūdo, quia dato, ꝙ illa nō psequeret occisorem
nō poterat aruspex accipere aīam illi⁹ quē occideret,
quia illa est aliqd inuisibile euolās nullius viuẽtis po-
testati subditū, hoc tñ aruspices dæmonibus suggerent
tibus credebant: nā dæmones, vt incitarent eos ad ho-
micidiū hoc asserebant, ꝙ cū fecissent ipsi dæmones, q
hoc suggesserant patrocinium præstabant maleficis
in operibus suis asserentes se esse aīas illorum puero-
rū, quos occiderant, vt sic esset eis occasio manendi
semper in errore, & grauiora cōmittendi, istud tamē
Chryso. vbi supra. Secundo decipiebat dæmon hoīes
hoc modo, quia homines timent dæmonem, & si spi-
ritus ille fateretur se esse dæmonem non crederet ei,
quia putaret semper, ꝙ vellet fallere: cum autem di-
cat se aīam hoīs, non timet, & facilius ei creditur.

Ad secundum dicendū, quòd dæmones loquuntur
quasi voce defunctorum, quia sicut facile est dæmoni
assumere corpus ad similitudinem cuiuscunque ho-
minis, ita est facile voces cuiuslibet imitari, & omnes
alias operationes, & ista etiam facit ad fallendum, vt
sibi magis credatur, ꝙ sit anima humana.

Ad tertiū dicēdū, ꝙ petunt pro se orari non tāquā
sit eis vtile, sed quia volunt per hoc decipere, vt putet,
ꝙ sunt animę manentes in pęnis purgatorijs.

Ad quartum

Ad quartum dicendum, quòd dæmon nunquam A
suadet bonum ex intentione, sed vt facilius decipiat,
& ideo cum aliqua falsa dixerit aliqua vera admiscet,
vel permittit bona, vt mala inferat, quia dicere verum
non nocet ei, & inferre falsum, vel malum ex vero fa-
cit ad intentionem suam, & ita sępe inuentum est, ꝙ
isti spiritus dixerint multa vtilia, & deinde grauissi-
mas hæreses introduxerint.

Ad quintum dicendum, quòd dæmones sciunt se-
creta opera nostra, quæ sunt exterius quantumcun-
que in abscondito fuerint facta, & ideo possunt dice-
re opera secreta defunctorum, vel viuentium, nec col
ligitur ex hoc esse animas defunctorum.

Quare dæmones introierunt in gregem porcorum qui erat apud B
arreptitios. Quæst. CXXV.

QVAERETVR, quare dicitur de grege porco-
rum in quem dæmones introiuerunt quod
erat non longe ab illis, scilicet, a Christo,
& arreptitijs.

Dicendum, quòd istud notanter dictum est ad ostē
sionem huius miraculi: nam Christus volebat osten-
dere, quòd eijciebat multos dæmones de arreptitijs,
& ad hoc misit illos in porcos, vt per suffocationem
porcorum constaret de multitudine dæmonum, vo-
lebat autem Christus, quòd constaret de isto miracu-
lo discipulis, & alijs, qui cum eo erant, & etiam ipsis C
arreptitijs, si tamen dæmones intrassent in aliqua pe-
cora longe inde manentia, nemo eorum, qui cum
Christo erant, videret illa perire, & sic non constaret
de miraculo: vt ergo constaret oportuit, quòd grex
porcorum in quem dæmones intraturi erant esset
iuxta Christum, & mox, vt exirent dæmones de arre-
ptitijs intrarent in porcos, & sic dicitur, quòd erat nō
longe ab illis grex porcorum multorum, & alij etiam
hoc ex industria tetigerunt: nam Marc. 5. dicitur erat
ibi circa montem grex porcorum, ideſt, iuxta eos, dif-
fert tamen, quia Marc. quinto, dicitur erat ibi circa
montem, & Luc. 8. dicitur grex porcorum pascen-
tium in monte.

Sed dici potest vno modo, quòd porci illi partim
erant in monte, & partim extra montem, quia erat D
magnus grex, & qui erant extra montem erant iuxta
illum, sic dicit Augusti. lib. de concor. Euange. quòd
Marc. dicit circa montem fuisse gregem porcorum
Luc. autem in monte non repugnat. grex enim por-
corum tam magnus fuit, vt aliquid eius esset in mon-
te, & aliquid circa montem: erant enim duo millia
porcorum, sicut Mar. expressit.

Aliter potest dici, & forte melius, quòd isti porci
erant in monte, & circa montem, & totus grex erat
in monte, & totus circa montem: nam non videtur
proptie intelligi, quod pars esset in monte, & pars cir-
ca montem, quia tunc neuter Euangelista tum loque
retur de toto grege, sed vterque de parte, & tamen E
vterque de toto loquitur, quia Marc. dixit erat circa
montem grex porcorum, & Luc. dixit, ꝙ erat grex
porcorum in monte, sed videtur esse differentia in ac-
cipiendo montem, quia aliquando accipitur mons
pro toto rumore terræ incipiendo a partibus infimis,
& omnino planis, aliquando autem accipitur mons
solum pro summitate, vel partibus excelsis, partes au-
tem, quæ sunt in declensu montium, quæ non sunt
adhuc planę non vocantur mons, sed campestria, &
sic sunt campestria media inter plana, & montem, ita
quod sunt declensus montis: hic patet Num. 33. vbi
ponitur vna mansio Israelitarum in campestribus
Moab, & alia in locis planioribus terræ Moab, & sic
campestria sunt ibi declensus montium: ita accipiunt
Euangelistæ montem, quia secundum veritatem por
ci illi non erant in summitate montis, sed in descensu
eius, & ideo Luc. dicit gregem porcorum. s. totum
fuisse in monte, quia totus erat in descensu montis, si
ue in campestribus, & Luc. vocauit montem totum
tumorem terræ. Marc. autem accepit montem pro
summitate: ideo dixit, quòd erat grex circa montem,
& talis differentia in modo loquendi est inter Mat. &
Luc. quia supra 5. dicitur, quòd Christus prædicauit
in monte, & tamen Luc. 6. dicitur, quòd descendit de
monte, & prædicauit in loco campestri, eo quòd cam
pestria sunt partes montium, vt dictum est, ita ergo
fuit hic.

Quare dæmones petierunt a Christo vt intrarent in porcos.
Quæst. CXXVI.

QVAERITVR quomodo dæmones nunc roga-
bant Christum, & an confidebant se au-
diendos ab eo: nam videtur, quòd non de-
buissent rogare, quia dæmones sunt ita superbi, quòd
nollent subijcere se Christo orando, quia licet scirent
se Christo inferiores, & subditos, tamen nollent con-
fiteri hoc, vel saltem sponte non se subijcerent ad
petendum.

Item quia non erat verisimile, quòd Christus con-
cedere vellet eis quidquam cum sint mali, & maxi-
me, quia petebant malum, scilicet, quòd permitteren
tur ingredi in porcos ad occidendum eos.

Dicendum ꝙ dæmones petierunt primo propter
magnum desiderium, quia tantum est eis desiderii
nocendi hominibus in se, vel in rebus suis, quia nihil
eis obstabat quin peterent. Secundo fuit, & principa-
lius, quia Christus incitauit dæmones ad petendum,
quia istud conueniebat ad ostensionem miraculi. nā
volebat Christus ostendere multitudinem dæmonū,
quæ fuerat in homine per ingressum in porcos, & vt
sciretur, quòd dæmones introibant in porcos voluit,
quòd illi peterent ab eo, quòd permittterentur in-
trare. Sed dicetur, quare Christus non fecit eos intra-
re ipsis non petentibus, quia poterat.

Dicendum quòd fuit propter multa. Primo ad
ostendendum desiderium nocendi dæmonum, quia D
tanto ardore hominibus nocere desiderant, ꝙ si non
possunt nocere eis in seipsis, saltem volunt nocere in
quibuscunque rebus eorum, & istud erat conueniēs
ostendi, vt homines timeant, & caueant dæmonem:
ideo potius debuit dæmon petere quàm eo non pe-
tente Christus eos in porcos mittere. Secundo fuit
ad ostendendum Christi clementiam. s. vt ipse non vi
deretur sponte damna inferre, sed potius petitus, &
ex causa illa permittere. Tertio fuit ad magis notificā
dum miraculum, quia si dæmonibus nihil petentibus
Christus nihil loquens mitteret eos in porcos, etiam
si porci præcipitarentur in mare nesciretur vnde hoc
venerat, & sic non constaret de multitudine dæmo-
num exeuntium de homine de qua Christus consta-
re volebat, si autem dæmonibus non petentibus Chri
stus diceret intrate in porcos, aliquo mō appareret, ꝙ
intrauerant, & tamen planius appareret ipsis hoc pe-
tentibus: ideo Christus fecit, quòd dæmones valde
deprecarentur eum ne in abyssum mitteret eos Luc.
8. & ne faceret ire extra regionem Marc. 5. sed quòd
mitteret eos in porcos, vt dicitur hic, tunc autem
Christo dicente intrate, cum subito porci cum impe-
tu præcipitarētur, apparebat manifeste porcos a dę-
mone fuisse arreptos.

Cum autem dicitur an dæmones confiderent: di-
cendum, quòd sic, quia Christus, qui incitabat eos ad
petendum, daret eis confidentiam obtinendi.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primum dicẽdum, quòd dęmones licet essent superbi tamen præ magnitudine desiderij nocendi hominibus petiuerunt istud a Christo: ita enim est in hominibus habentibus passiones contrarias, quia illa, quæ est fortior superat aliam, sicut qui sunt superbi, & tamen sunt auari, si per humiliationem credunt se magna acquisituros humiliantur contra conditionem suam, & ita in dæmone desiderium nocendi fecit eum humiliari contra conditionem suam, potius tamen credendum est hoc fuisse, quia Christus incitauit dęmones ad petendum, quia licet aliàs dęmones semper desiderarent nocere hominibus non petebãt ab eo, quòd nocere permitterentur.

Ad secundum dicendum, quòd habuerunt dęmones confidentiam obtinendi, quæ petebãt, quia Christus eis istam immitteret, sicut immisit desiderium petendi, vel potest dici, quòd non habuerunt fiduciã, sed ex magnitudine desiderij saltem in dubio petiuerunt. Sed primum est verisimilius.

An dæmones meruerunt exaudiri. Et quòd duo considerantur in oratione. Quæst. CXXVII.

QVAERETVR an dęmones meruerunt nunc exaudiri.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia dęmones petebant rem bonam, scilicet, quam Christus etiam eis non petentibus erat cõcessurus: etiam humiliter petiuerũt, quia adorauerunt Christum isti arreptitij Mar. quinto, & Luc. octauo. s. a longe cucurrit, & adorauit eum: etiam in oratione laudabat dęmon ipsum vocans eũ filium Dei altissimi, vt patet ibidem, & tamen talis oratio accepta est Deo Psal. 49. immola Deo sacrificium laudis, & iterum sacrificium laudis honorificabit me: etiam fuit oratio valde attenta, quia Mar. quinto, dicitur & deprecabatur eum multum: ideo merebantur exaudiri.

Dicendum quòd in oratione duo considerantur. s. meritum, & impetratio, mereri in oratione dependet ab orante, quia necesse est, quòd ille, qui in charitate existens orat, per hoc mereatur gradum quendam in vita ęterna, qui vero est extra charitatem nihil meretur.

De impetratione dicendum quòd ista pendet ex sola clementia Dei, qui oratur: nam quantumcũque sit aliquis in magna charitate non meretur impetrare ea, quæ petit, ita quòd sit debitum sibi illa dari, quia per actum charitatis meremur vitam æternam: ideo quandocunque quis operatur ex charitate facit vitã æternam sibi esse debitam, quia ista sola est directe, & determinate nobis promissa pro opere bono, cętera autem non sunt nobis expresse promissa: ideo quando quis orat ex charitate semper meretur vitam ęternam, illam tamen rem pro qua orat non meretur, id est, non facit eam sibi debitam, ita quòd sit iniustum eam sibi non dari: nemo ergo orando quantumcunque longo tempore oret meretur rem illam quam petit: ideo impetratio non prouenit, nisi ex Dei clementia, & ob hoc sępe aliqui existentes in charitate, & petentes aliquid non impetrant illud, necesse tamẽ esset impetrare si illud mererentur, sed tunc homo impetrat quando ea, quæ petit concordant diuinæ voluntati, & ob hoc interdum aliqui non existentes in charitate exaudiũtur, & existentes in charitate non exaudiuntur, scilicet, quia contingit non existentem in charitate petere, ea quæ Deus vult, & tunc impetrat, & contingit existentem in charitate petere, quæ Deus non vult, idest, quæ disposuit se non facturum, & tunc non exauditur sic fuit de Moyse, qui petiuit intrare in terram Chanaam Deuteronom. tertio, & trigesimo secundo, & Num. vigesimo septimo, & nõ est exauditus: Samuel etiam pro Saule orans non fuit exauditus primo Regum decimoquinto, ambo tamen erant viri sanctissimi, & quos Deus laudat super cęteros patres veteris testamenti. Ierem. decimoquinto, si steterit Moyses, & Samuel, & Daniel coram me non est anima mea ad populum istum.

De dęmonibus autem dicendum, quòd per orationem istam nihil meruerunt, quia impetratio non cadit sub merito quantumcunque sit orans in charitate, vt dictum est: a fortiori ergo dęmones hoc non mererentur: etiam nõ poterunt mereri aliquid aliud, quia illud meritum orationis non est, nisi existentis in charitate, dęmones autem sunt in peccato, & obstinati quidem: etiam quia petebant dęmones rem malam, scilicet, nocere proximo: etiam quia petebant malo animo, scilicet, ex inuidia, & desiderio nocendi, quæ omnia directe repugnant merito: nihil ergo meruerunt dęmones orando, impetrauerunt tamen, quòd petebant, quia id quod petebant concordabat diuinę voluntati, immo Deus mouebat eos nunc ad petendum, vt dictum est præcedenti quęstione, & ita sępe mali viri existentes in plurimis peccatis petunt aliqua, quæ pertinent ad exaltationem ipsorum, & ad pœnam proximorum, Deus tamen exaudit eos, quia ipse talia facere disposuit ex causis nobis occultis, mali tamen orando nihil merentur cum non sint in charitate: nec etiam exaudiri merẽtur licet exaudiantur, quòd raro eis ad bonum est.

Ad argumentum dicendum, quòd dęmones non petebant rem bonam, sed malam, scilicet, posse nocere. & cum dicitur, quòd erat bona, quia Christus illam concessit, dicendum quòd materialiter erat mala inquantum pœnalis: poterat autem esse bona inquantum iusta, & etiam inquantum bono zelo desiderabatur, & ita Christus hoc voluit, dęmones autem nesciebant hoc esse iustum, immo etiam si scirent esse iustum non peterent inquantum iustum, sed inquantum nocumentum: ideo rem malam petebant. Ad aliud, scilicet, quòd humilier petebant.

Dicendum quòd ista humilitas non erat ex animo, sed ex timore, vel ex necessitate, vt ostensum est supra quæstione 107. quocunque enim modo dęmones se humiliarent non poterant per hoc mereri, quia erant peccatores.

Ad aliud dicendum, quòd licet laudauerunt Christum non meruerunt, quia ipse eos compulit ad hoc, vel timentes laudauerunt, vt ostensum est supra quæstione 104. & quæstione 107. & tamen dato, quòd sponte Christum laudarent non esset hoc ei acceptũ, quia non est speciosa laus in ore peccatoris. Ecclestici decimoquinto, quòd satis ostenditur Psalmo quadragesimonono: nam cum dicatur ibi sacrificium laudis honorificabit me, vt non putetur, quòd laus a peccatore prolata sit grata Deo subditur, peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas? quasi dicat, non honoras me, sed deturpas verba sacra, quæ accipis per os tuum.

Ad aliud cum dicitur, quòd attente orauerunt dicendum, quòd ista conditio adiuuat orantem quando cętęrę circunstantiæ orationis bonæ sunt, & tamen si aliæ malæ sunt, ista efficit orationem deteriorem, quia sicut qui bona attente, & instanter petit malum instanter petit grauius peccat quàm si remisse peteret.

Quare

Quare dæmones expulsi de homine non manserunt in aere, sed voluerunt intrare in porcos. Quæst. CXXVIII.

QVAERETVR, quare dęmones expulsi nũc de homine non manserunt in aere, sed voluerunt intrare in porcos.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, quia dęmones non sustinebant claritatem cęli: & ideo volebant intrare in corpora obscura pecorum. sic dicit Ambro. super Lucam super hoc verbo rogabant illũ, vt permitteret eos ingredi in porcos, scilicet, dęmones cœlestis luminis claritatem sustinere non poterant, vt qui oculos dolent radios solis ferre non possunt.

Sed dicendum, quòd loquitur mystice, quia secundum veritatem nulla lux corporalis potest dęmones perturbare, quia non habent oculos cum nõ sint animalia, & si accipiatur lux cœlestis pro Christo, qui est lumen de lumine, vt dicitur in Symbolo non stat, qa ad fugiendum præsentiã huius luminis intellectualis nihil proderat dæmonibus intrare in porcos, quia nõ minus ibi Christum cognoscerent quàm in aere manentes.

Dicendum ergo, quòd fecerunt ex desiderio nocendi: nam quandiu manent in aere nulli nocerent, sed tunc cum intrarent in aliqua animalia: sic dicit Remigius non autem petierunt, vt in aere dimitterentur propter nimiam cupiditatem nocendi hominibus. Secundo, & præcipue fuit, quia Christus incitauit dęmones ad petendum hoc, vt dictum est s. quæst. 126. quòd patet, quia postquam dęmones ingressi in porcos occiderunt eos, non petierunt amplius a Christo permitti intrare in aliqua animalia, & tamen si principaliter petiuissent istud ex desiderio nocendi etiam postquam occiderunt porcos peterent mitti in aliqua animalia: immo tunc potius peterent quàm ante hoc credentes, quòd Christus istud concederet, quia executi fuerant voluntatem eius occidendo porcos, vel saltem, quia nunc experti fuerant ipsum propitium precibus suis quod ante hoc non viderant: ideo sumerent confidentiam ad vlteriora petendum, & tamen nihil postea petiuerunt: ergo principaliter petiuerunt istud, quia Christus ad hoc eos incitabat.

Quare dæmones potius petierunt ingredi in porcos quàm in alia animalia. Quæst. CXXIX.

QVAERETVR cum vellent mitti in animalia quare potius petiuerunt ingredi in porcos quàm in alia animalia, & cur non petiuerunt ingredi in homines.

Aliqui dicunt, quòd videntes dęmones Christum, qui eijciebat eos esse hominem non ausi sunt petere intrare in hominem, sic dicit Remigius: ideo non petierunt, vt in homines mitterentur, quia illum cuius virtute torquebantur humanam speciem gestare videbant.

Aliter potest dici, & melius, quòd dæmones videbãt se expelli de homine: ideo non erat verisimile, quòd permitteret eos intrare in alios homines. De brutis dicunt, q non permisit Deus dæmones introire in pecora, quia erant munda, & offerebantur in templo, porcus autem erat de immũdis tam ad cibum quàm ad sacrificium Leui. 11. & Deut. 14. sic dicit Remigius, scilicet, nec etiam petierunt, vt in pecora mitterẽtur, quia pecora Dei præcepto sunt munda animalia, & tunc in templo Dei offerebantur.

Sed dicendum, quòd ista non est causa, quia tunc poterant dæmones mitti in bestias, & in serpentes, quæ non sunt animalia munda. Secundo, quia istud repugnabat intentioni Christi: nam ipse non venerat, vt conseruaretur lex Moysi, sed vt consummaretur, & ideo licet ipse in persona sua opere seruauerit legẽ Moysi, non tamen docuit eam seruandam incitando ad hoc verbis, vel exemplis, si tamen ideo non misisset dęmones in pecora, quia illa munda erant incitaret per hoc ad discretionem ciborum, potius tamen contrarium inducturus erat Actuum decimo, vbi Petro ostensum est vas plenum quadrupedibus, & volatilibus, & dictum est ei occide, & manduca, & ille ait absit Domine, quia nunquam manducaui commune, & immundum, & vox dixit ad eum quod Deus purificauit, tu commune non dixeris. ergo non mitteret Christus dęmones in porcos, quia erant immundi, & non in pecora, quia munda erant.

Alij dicunr, quòd misit dęmones in porcos, & hoc ipsi petiuerunt, quia porci erant eis similes in immunditia, sic dicit Cyrillus: ideo turba immundorum spirituum petit mitti in conformem sibi gregem immundorum porcorum: sic etiam dicit Remigius. prę alijs autem immundis in porcos mitti petierunt, quia nullum animal est immũdius porco, vnde & porcus dicitur quasi spurcus, eo quòd in spurcitijs delectetur, sic & dęmones spurcitijs peccatorum delectantur.

Sed dicendum, q istæ sunt causæ morales, & per adaptationem, & non literales, & tunc etiam poterat dici, quòd mitterentur dæmones in serpentes, vel leones, quia dęmon vocatur serpens antiquus, & draco, & leo, sic dicit Augu. quòd vocatur leo propter impetum, & draco propter insidias.

Dicendum autem, quòd causa vera fuit ad ostensionem miraculi: nam ad hoc, quòd appareret multos dęmones fuisse eiectos de homine oportuit, quòd intrarent in multa animalia, & quòd ista animalia essent in præsentia Christi, & arreptitiorum. vt illi, qui erant cum Christo videntes, quòd dæmones petebãt mitti in illa animalia, & Christus hoc permittebat, & subito porci precipitabantur in mare, manifeste cognoscerent, quot dęmones arripuerant eos, accidit autem iuxta Christum esse gregem porcorum, & nõ aliorum pecorum, vel istum esse propinquiorem: iõ Christus incitauit dęmones, vt peterent mitti in porcos, si tamen fuisset ibi magnus grex arietum, vel hircorum, & grex porcorum fuisset valde distans petiuissent dęmones mitti in arietes, & nõ in porcos, istã causam tetigerunt omnes Euangelistæ: nam hic dicitur erat autem non longe ab illis grex porcorum, & Marc. 5. & Luc. 8. dicitur erat autem ibi grex porcorum, scilicet, iuxta Christum.

Quare Christus permisit dæmonibus introire in porcos, & occidere duo millia eorum. Quæst. CXXX.

QVAERETVR, quare Christus permisit dæmonibus introire in porcos, & tot occidere.

Didendum quòd Christus non fecit hoc inclinatus precibus dęmonum: nam non merebantur exaudiri nec attendi ad illas, quia rem malam petebant, & malo animo, sed conceſſit Christus, quia conueniens erat. Primo ad ostendendum infirmitatem dęmonis, scilicet, quia nihil potest ex seipso, sed oportet, quòd omnia sibi concedantur a Deo, sic dicit Grego. 2. Moralium scit enim diabolus, quia quodlibet agere ex semetipso non sufficit, quia nec per semetipsum in eo, quòd est spiritus existit.

Secundo ad ostendendum magnitudinem Diuinę prouidentiæ, quæ non solum ad homines, sed etiam ad pe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad pecora,& ad res minutissimas se extendit,& per eã omnia conseruantur,quæ alias cito peritura erant:nã apparuit magnum desiderium diaboli intrandi in porcos,& postquam Christo permittente intrauerũt subito occiderunt omnes porcos, clare ergo apparebat,quòd nisi iste,qui nunc concessit ante hoc temp prohibuisset,iam multo ante hoc omnes porci fuissent occisi, & tamen non habebant potestatem, nisi Christus nunc concessisset, & si non habent in porcos,a fortiori non habent in homines,sic dicit Athanasi.qui super porcos potestatem non habent multo magis nullum habent dominiũ ꝙ homines factos ad imaginem Dei,oportet ergo Deum solum timere illos autem contemnere.

Tertio fuit ad ostendendum magnam crudelitatẽ G dæmonum contra homines:nam accepta potestate super porcos quasi in momento occiderunt duo millia, & tamen magis oderunt hominem dæmones ꝙ porcos,quia porcis non nocent,nisi propter hominẽ: fuissent ergo crudeliores contra homines si fuisset eis permissum,& quotidie facerent si permitteretur, quòd vtile fuit ostendi, vt fugiamus dæmonem,qui contra nos tam crudelis est,& Deo adhæreamus cui⁹ prouidentia,& beneficijs conseruamur.

Quarto fuit specialiter ad ostendendum clementiam Dei,& prouidentiam circa istos arreptitios: nã dæmones egressi de eis quasi in momento occiderunt omnes porcos,& tamen in arreptitijs manserant longo tempore Marc.quinto, & Luc.octauo: ergo H potius occidissent,& laceraſſent eos sæpissime, nisi Deus conseruasset, & quot partes temporum, vel momenta transierant, toties eos a morte seruauerat de his Chrysostomus in Homilia dicit, non fecit autem Christus hoc quasi a dæmonibus persuasus, sed propter multa. vnum quidem, vt instruat magnitudinem nocumenti dæmonum, qui illis hominibus insidiabantur. aliud vt discant omnes quoniam nec aduersus porcos audent, nisi ipse concesserit.

Quinto,vt ostenderet, quòd grauiora in illos homines operati essent quàm in porcos, nisi essent illi homines inter calamitates diuina prouidentia adiuti:magis enim odio habent homines quam irrationabilia per hoc autem manifestum fit, quoniam I nullus est, qui non potiatur diuina prouidentia.

Aliud etiam addiscimus quoniam non communiter omnibus prouidet solum, sed & singulariter vniuscuiusque, quòd in dæmoniacis his aliquis inspiciet manifeste, qui iam olim suffocati essent,nisi diuina procuratione potiti essent.

Sexto fuit,& principalius ad ostendendum miraculi magnitudinem:erat enim obstupendum istud miraculum propter multitudinem dæmonum delectorum de vno arreptitio:voluit ergo Christus ostendere quot erant ibi dæmones, vel saltem, quòd erant multi,& quia dæmon est spiritualis substantia,quæ nõ cognoscitur a nobis, nisi per operationem,voluit K ostendere operationes eorum, ista autem est in nocendo: ideo oportuit, quòd mitterentur in animalia, vt ex multitudine animalium a dæmonibus arreptorum appareret dæmonum multitudo: nam si mitterentur omnes in vnum porcum, sicut fuerant in vno homine nihil constaret per experientiam de ipsorum multitudine, cum autem multi porci arriperentur constabat plurimos esse dæmones, quia saltem in singulis porcis singuli dæmones essent, & ista fuit præcipua causa mittendi eos in porcos.

Quare dæmones petierunt a Christo ne mitterentur in abyssum.
Quæst. CXXXI. F

QVAERETVR, quare dæmones petierunt ne mitterentur in abyssum,sicut dicitur Luc. octauo.

Dicendum quòd propter multa. primum, quia forte dæmones Christum videntes putauerũt, quòd veniebat ad iudicandum eos, vt dicit Chrysostomus in Homilia.s.ꝙ propter abundantiam malorum,quæ fecerant non expectaretur in eis tempus extremæ punitionis,quæ erit in die iudicij,& quia punitio extrema est dæmonibus,& hominib⁹ ire in abyssum, putauerunt se illuc mittendos.nam vsque ad iudicium dæmones manent in terra inter homines, postea vero omnes detrudentur in inferno.Secundo, quia quando dæmones tentant aliquẽ,& superantur,mittuntur in abyssum,vt ostensum est supra 4.cap.quæst.69.soli enim dæmones,qui nos tentant manent inter nos,& quia isti nunc quasi superati expellebantur de hominibus timuerunt,quòd mitterentur in abyssum, & petiuerunt ne mitterentur.Tertio fuit propter desiderium nocendi hominibus:nam dæmones manentes in abysso nemini nocent,sed ipsi tormenta sustinent, qui autem inter nos manent ad nocendum relinquũtur,quia alias locus eorũ proprie est abyssus, & quia si mitterentur in abyssum nemini possent nocere,ꝙ maxime cupiunt, vt Remigius dicit, petiuerunt ne illuc mitterentur.

Quarto fuit ad ostendendum, quòd dæmones timent abyssum: nam si non timuissent non peterent instanter ne mitterentur illuc, vt per hoc etiam nos instruamur esse sub terra locum pœnalem quem maxime timere debeamus: nam abyssus profunditatem nominat, eo quòd infernus sit in corde terræ,& ob hoc dicitur infernus quasi infra nos.

Quinto fuit ad ostendendum, quòd proprius locus dæmonum sit abyssus,sic dicit Maximus, statuit Deus vnicuique materiei peccatorum consonam pœnam,gehennam ignis propter carnis incendium,stridorem dentium propter risum lasciuum, intolerabilem sitim propter voluptatem,& crapulam,perpetuam vermem propter obliquum, & malignum cor, caliginem perpetuam propter ignorantiam, & fallaciam,limbum abyssi propter superbiam vnde dæmonibus tanquam superbis abyssus delegatur. Sexto & principaliter fuit, vt esset dæmonibus locus petendi mitti in porcos: nam cum eijcerentur de homine oportebat,quòd alicubi manerent, & quia non poterant,nisi Christo permittente hic vel ibi manere, petiuerunt primo ne mitterentur in abyssum, vt cum permitterentur manere super terram haberent loci petendi, quòd permitteretur eis intrare in porcos, qui propinqui erant.

Quare dæmones petiuerunt a Christo ne expelleret eos extra regionem.
Quæst. CXXXII.

QVAERETVR, quare dæmones petiuerunt ne Christus expelleret eos de regione, vt dicitur Mar.5.

Dicendum quòd propter multa.Primo,quia timebant ne mitterentur in abyssum,vt dicitur Luc. 8.& vt illud euitarent petiuerunt non mitti extra regionem, quia dum manerent in regione non poterant claudi in abyssum.

Secundo fuit,quia dæmones propter mala,quæ fecerant,timebant etiam si non mitterẽtur in abyssum, ꝙ mitterentur ad loca deserta in quibus nulli possent nocere,

nocere,sicut a sanctis viris alligantur sæpe dæmones in desertis locis,vt nulli nocere possent, quia dum ibi manserint nihil habent præsens cui noceant, sic dicitur Tobiæ octauo,tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium,& religauit illud in deserto superioris Aegypti, scilicet, dæmonium nomine Asmodæus cuius erat opus tentare homines de libidine, & occidere eos,qui in hoc peccabant:occiderat enim septẽ viros Sarræ Tob.3.& nunc ne possit dæmon nocere Tobiæ iuniori die nuptiarum saltem tẽrando ipsum, alligauit eum in deserto Aegypti,vbi nulli poterat nocere.

Tertio fuit,quia dæmones isti inuenerant conuenientem locum in regione illa nocendi: Deus enim forte propter peccata hominum permittebat eos valde in potestate dæmonum,si autem alibi mitterentur, credebant se non habituros æqualem potestatem:ideo petebant non mitti extra regionem.

Quarto fuit,quia forte dæmones colebantur in regione ista:nam multi Gentiles ibi erant, & Samaritani,si autem mitterentur in terram Iudæorum, quæ esset totaliter Iudæorum forte non colerentur, dæmones tamen sunt honoris cupidi:ideo volebant manere vbi honorarentur.

Quinto,& principaliter fuit,vt esset locus petendi mitti in porcos:nam si Christus concederet eis semel manere in regione dicerent, mitte ergo nos in porcos,qui propinqui sunt, sicut eis postea concessum est,& ita videtur,quòd dæmones petiuerunt ista tria per ordinem incipiendo a minori. petiuerunt primo ne mitterentur in abyssum, quo concesso, vt dicitur Luc.8.petiuerunt non mitti extra regionem Mar.5. & hoc etiam concesso petiuerunt mitti in porcos,vt dicitur hic,vel omnia tria simul petiuerunt sub vnica clausula dicentes non mittas nos in abyssum nec expellas de regione, sed permitte intrare in porcos, Christus autem concessit vltimum quo concesso priora concedebat, & licet isti tria dæmones petierunt, singuli tamen Euangelistæ singula expresserunt.

Quomodo inter Iudæos poterant esse isti porci cum Iudæi non vescantur porcis.
Quæst. CXXXIII. D

QVAERETVR quomodo inter Iudæos poterant esse isti porci,quia Iudæi non vescũtur porcis in cibo,nec offerunt in sacrificio Leuiti.11.Deuteronom. decimoquarto, immo maxime abominabile erat offerri carnes porcorum, & ob hoc quando Antiochus destruere voluit legẽ Iudæorum introducturus cæremonias gentium quasi pro maxima desertione legis, iussit offerri in altari Dei carnes porcinas primo Machabæorum primo.

Dicendum,quòd porci isti in terra Iudæorũ erant, & poterat multipliciter accidere. Primo,quia forte Iudæi isti erant mercatores,& cum haberent ibi conguas loca ad pastum porcorum potius quàm aliorũ animalium vendebant porcos illos Gentilibus, qui non longe a regione illa habitabant, & hoc est satis verisimile,quia Iudæi potius voluissent habere pecora de quibus liceret eis vesci quàm porcos,forte tamẽ non habebant loca ita congrua ad pastum pecorum, sicut porcorum: nam porci optime pascuntur,& impinguantur in montibus,& ita nunc erat, quia Luc. octauo, dicitur quòd pascebatur grex porcorum in monte,& ista etiam videtur fuisse causa, quare erat taurus grex, scilicet, duorum millium porcorum, scilicet, propter Pascua eis conuenientia in mon- tibus.

A Secundo,quia inter Iudæos erãt Gentiles:in singulis enim locis Iudæorum erant nunc multi Romani, quia erat ibi exercitus eorum, qui tenebant Iudæos sub obedientia Romanorum,& erant distributi milites per loca:nam erat vnus Centurio in Capharnaum supra in litera,& Lu.7.& alius in Cæsarea,scilicet,Cornelius Act.10.& ita per alia loca.Romani tamen erãt Gentiles,& vescebantur omnibus cibis: ideo propter eos saltem essent ibi porci.maxime quia cum Iudæi essent tunc gens magna de multis alijs regionibus cõ ueniebant Gentiles in Iudæam ex diuersis causis, & oportebat esse cibos pro illis.

Tertio,quia ista regio, in qua Christus nunc erat partim pertinebat ad Iudæos, & partim ad Samaritanos,& Gentiles,vt ostensum est supra quæst.93.poterat ergo esse,quòd isti porci ad Gentiles pertinerent, potius tamen dicendum est, quòd fuerunt porci Iudæorum,quia erant porci de ciuitate Gerasa,a qua nominatur illa regio Gerasenorum,& omnes de ciuitate illa exierunt videre,quòd factũ erat, pastores quoque porcorum ad ipsam ciuitatem fugerunt porcorum interitum annunciaturi, vt dicitur hic in litera: ergo erant porci de ciuitate illa.erat tamen illa ciuitas Iudæorum, quia Christus ibat ad prædicandum eis:non tamen iret illuc si essent Gentiles,vel Samaritani cum ipse hoc prohibuerit discipulis infra 10.ergo porci erant Iudæorum.

An iuste factum sit Christum duo millia porcorum occidisse.
Quæst. CXXXIIII. C

QVAERETVR quomodo Christus voluit tanta damna inferre occidendo duo millia porcorum, cum ipse non solum non nocendum, sed etiam benefaciendum proximis prædicaret,& an iuste factum fuit.

Dicendum, quòd Christus non operatus fuit hoc tanquam homo, & magister noster, sed tanquam Deus,& Dominus omnium habens generalem prouidentiam,& tunc iuste occideret istos porcos propter peccata dominorum: nam omnia nocumenta, quæ homini inferuntur in se vel in rebus suis a Deo fiunt,quia non est malum in ciuitate quod Deus non fecerit Amos 3.sicut ergo non existente isto casu Deus per prouidentiam occultam faceret omnes istos porcos propter delicta dominorum morbo consumi,ita & nũc manifeste ad ostẽsionem gloriæ suę, & propter dominorum peccata illos occidit.

Secundo poterat fieri etiam si Domini porcorum nihil peccassent, quia Deus gratis dat nobis omnia hæc,vt possideamus ea præcario.s.quandiu ei placuerit sine temporis præfinitione,cum ergo illa nobis auferre vult nullam iniuriam facit,sic dixit Iob. si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus?quasi dicat,iustum est, quòd suscipiamus ea Iob 2.quod etiam innuit dicens nudus egressus sum de vtero matris meæ,nudus reuertar illuc, Dominus dedit Dominus abstulit,sicut Domino placuit,ita factum est.Iob 2.quasi dicat,non habet homo ius quærelę,quia Deus,qui dedit aufert, & non tollit nobis nostra,qa nihil habemus,nisi sua,sic dr̃ primo Par.29. qs ego,& quis populus meus, vt possimus hæc tibi vniuersa promittere,tua sunt oĩa,& quæ de manu tua accepimus dedimus tibi,ita igit iuste occiderẽt isti porci etiam si non peccassent Dñi eorũ. Tertio põt dici,ꝙ fuerit factum ad solã ostensionẽ virtutis, quia Christus interdũ aliqua nocumenta,vel pœnas inferebat sine culpa solum propter significationem aliquã, sic fuit de ficulnea cui maledixit,& arefacta est a radicibus, quia non inuenit in ea ficus, sed folia solum E

infra

Universidad de Deusto
Biblioteca

infra 21.& Mar.11.nihil tamen ficulnea peccauerat, F maxime quia tunc non erat tempus ficuum, vt dicitur Mar.11.sed fuit hoc ad significandum,quòd Christus in Iudæis quærebat fructum bonorum operum, & fructus dignos pœnitentiæ,vt Ioan.Bapti.eis annunciauerat supra 3.non inuenit tamen nisi folia tantũ, idest,hypocrisim,& apparentiam exteriorem bonorum operum,& ita maledicendi erant,.sicut ficulnea, interdum etiam sine peccato Deus pœnam alicui infert ad solam ostensionem gloriæ suę,vt in cęco nato Io.9.& ita hic ad ostendendum magnitudinem miraculi in liberatione arreptitiorum occidit porcos etiã si Dominj eorum non peccassent.

Dicendum tamen,quòd vere fuit istud factum pp duo.s.quia Domini porcorum peccauerant, & quia G Christo fuit opportunum ostendere gloriam suam in grege porcorum,præcipue tamẽ fuit propter Christi gloriam,quia etiam si peccassent Domini porcorum, & Christo non fuisset opportunum ostendere gloriam suam non occidisset porcos: multi enim alij in regione illa peccauerant quorum greges Christus nunc non occidit.

Quot erant isti dæmones,qui introiuerunt in porcos.
Quæst. CXXXV.

QVAERETVR quot erant isti dęmones,qui nunc introierunt in porcos.

Dicendum,quòd dęmones vtriusq; arreH ptitij in porcos ingressi sunt, de vno tamẽ non constat an vnicum,vel plura dęmonia habuerit, de altero autem dicitur,quòd habuit legionem Mar. 5.& Luc.8.legio autem continet sex mille,& sexcentos sexaginta sex,tot ergo dęmones habuisse videtur ille arreptitius:est tamen dubium, quia legio potest accipi pro toto illo exercitu dæmonum,vel pro principe illius exercitus,quia Mar.5.dixit Christus exi spiritus immunde ab homine, & quod tibi nomen est, & dicit ei legio mihi nomen est:si ergo accipiatur legio pro exercitu erant ibi sex mille sexcenti sexaginta sex dæmones. Si vero pro principe poterat esse ibi ipse cum aliquibus de sua legione, & non oportebat,quòd essent ibi omnes.

Dicendum tamen videtur potius, quòd erant ibi I omnes cum dicatur legio, & dæmon voluit istud esse potius nomen numeri quàm principis:nam dixit legio mihi nomen est, quia multi sumus, etiam quia dicitur Luc.octauo nunciauerunt quomodo sanus factus esset a legione:ergo exercitum nominare voluit, quia accipiendo pro principe legionis non esset perfecta curatio: nam illo expulso poterant ibi multi dæmones de eadem legione manere:fuit tamen perfecte curatus, & dicitur, quòd a legione sanatus est: ergo tota legio erat in eo, saltem autem essent duo millia dæmonum, quia porci erant duo millia Marc. quinto, & tamen in singulos porcos singuli dęmones saltem introirent cum quilibet porK cus per se arriperetur, poterant tamen simul multi dæmones ingredi in vnum porcum, sicut omnes illi fuerant in homine,& si fuissent plures porci plures fuissent arrepti.tatis tamen erat Christo ostendere, quòd in homine illo fuerant duo millia dæmonum,quia hoc credito poterat credi, etiam quòd essent centum millia.

Dicendum ergo videtur,quòd tota legio,quæ ejecta est de homine introiuit in porcos,licet plures erãt dęmones quàm porci,multi tamen in vnum introibant.

Quomodo tot dæmones potcrant esse in eodem homine.
Quæst. CXXXVI.

QVAERETVR quomodo tot dęmones poterant esse in eodem homine,quia vt dictũ est supra quæst.113.non possunt duo spiritus esse in eodem loco: & ideo anima,& dęmon poterant esse simul in qualiber parte corporis,quia anima est in corpore, vt forma, dęmon autẽ est ibi solum,vt in loco,& tamen isti dæmones si essent in corpore non poterant esse,nisi vt in loco:ergo non poterant ibi esse multi.

Aliqui dicunt, quòd vnus dæmon erat in corpore cęteri autem exterius. Sed hoc non stat,quia Luc.& dicitur,quòd intrauerant multa dæmonia in eum,& Mar.16.dicitur,quòd Christus eiecit de Maria Magdalenæ.septem dęmonia, & idem Luc.8.ergo intra corpus erant omnes isti dæmones, & sic dicitur supra in litera, quòd exeuntes abierunt in porcos.

Dicendum,quòd isti dæmones erant omnes intra hominem nec impediuntur esse in homine propter suam quantitatem,quia nullam habent,& ideo in indiuisibili possent esse infiniti,sed impediuntur simul esse propter operationem, quia spiritus secundum substantiam suam non est in loco, cum non habeat quantitatem per quam ibi sit,sed est per operationẽ, & ideo si operationes multorum spirituum possunt esse in loco sine confusione sua, poterunt esse simul multi spiritus,si vero operationes confunduntur nõ poterunt simul esse.nunc vero dicendum,quòd erãt multi dęmones simul in corpore,quia circa diuersas partes corporis exercebant operationes suas, & ita erant distinctæ operationes dęmonum loco,& subiecto,& non confundebantur,& ita poterant esse centum millia dæmonum in eodem homine.

Secundo potest dici, quòd quilibet dęmon possidebat totum hominem,& tamen operabantur circa illum operationibus distinctis specie, & sic non erat confusio, sicut idem subiectum ex eadem parte potest simul esse frigidum, & album,non tamen possunt in eadem parte esse duę albedines,quia cum differant solum numero oportet,quòd differant subiecto, vel loco cum a subiecto accidens individuetur.

Tertio potest dici, quòd omnes dęmones simul faciebant eandem operationem per applicationem virtutis,sicut in motu locali portando aliquid plures homines simul portant eandem rem,& est vnica portatio, sicut est vnica res portata, & quia dęmones per motum localem homines torquent, vt ostensum est supra quæst.120.poterunt simul multi dęmones eundem hominem vexare impellendo eum,vel comprimendo.de his tamen,& quid verius sit dicetur infra Marci 5.

Quare dæmones præcipitauerunt porcos in mari cum potuissent aliter occidere illos. Quæst. CXXXVII.

QVAERETVR, quare isti porci iuerunt per precipitij in mare,quia potuerant dęmones eos occidere sine motu ipsorum.

Dicendum, quòd verum est,sed non fuit conueniens,quia Christus misit dæmones in porcos ad ostensionem miraculi,vt videretur multitudo dæmonum, si tamen occidissent eos subito non apparuisset hoc.

Primo,quia si subito,& sine motu ipsorum occiderẽtur, non appareret an dęmones hoc fecissent,quia poterat accidere,quòd totus grex esset equaliter infectus aliquo morbo,& simul perirent. Secundo,

Secundo,quia dato,quòd occiderentur isti porci, A & putarentur a dęmone occisi,si sine motu fieret nõ appareret an essent multi dæmones,quia poterat vnicus dęmon subito totam istam stragem facere,sicut vnus Angelus occidit per noctem in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum 4. Reg.19.& Isa.37.& sic poterat putari, quòd esset vnicus dęmon,intentio tamen Christi erat ostendere,qp plurimi dęmones fuerant in homine: ideo debuerũt occidi porci per motum ipsorum,ita vt dęmones intrarent in eos,& arriperent illos,& hoc propter duo.

Primo,quia sic apparebat distincte esse multos dęB mones,quia cum quilibet porcus per se arriperetur, & per diuersa discurreret,apparebat quòd in quemlibet ingrediebatur vnus dęmon:quot ergo erant porci,tot saltem constaret esse dęmones.

Secundo,quia per hoc apparebat,qp vere erant dæmones,qui arripiebant eos illi,qui exierant de homine,& non alij,quia cum dæmones ejicerentur de homine,si mitterentur in porcos verisimile erat,qp talia ibi facerent qualia in hominibus facere soliti erant, & tamen isti quando arripiebantur rumpebant catenas,& compedes, & ruptis vinculis fugiebant in desertum,& per diuersa discurrebant:ita ergo quando dęmones exeuntes inuaderẽt porcos verisimile erat, quòd eadem facerent,vt patet Luc.octauo, & sic appareret eosdem dæmones esse in porcis, qui fuerant in arreptitijs. C

Quare dæmones præcipitauerunt porcos, & occiderunt. Quæst. CXXXVIII.

SED quęretur,quare ergo precipitauerunt porcos,& occiderunt, quia sufficiebat ad hoc,qp arriperent eos,& agitarent per desertum,sicut agitabantur arreptitij Luc.8.& non occidebãt illos,sicut nec occiderant arreptitios. Dicendum,qp Christus volebat in vno opere multa documenta præstare, & ideo licet forte sufficeret ad ostendendum dęmones intrasse in porcos, quòd eos agitarent, alia tamen erant,quæ per hoc ostendi non poterant.Primo,quia forte non appareret sufficienter dæmones intrasse in porcos si solum agitarentur, & postea illæD si cessarent:nam in hominibus constabat esse dæmones,quia loquebantur,& multa alia faciebant,quę homines facere non poterant,si solum ergo porci agitarentur cum hoc posset contingere eis ex alijs causis non constaret dęmones intrasse in eos. Secundo, & principaliter,quia Deus volebat ostendere crudelitatem dæmonis contra homines,quæ apparebat precipitando duo millia porcorum,quæ non appareret si eos illęsos post agitationem reliquisset.Tertio,vt appareret Dei prouidentia in conseruando homines; nam cum occiderent dęmones istos porcos apparebat,quòd etiam possent occidere homines, & potius eos occiderent si permitterentur,quia magis oderunt homines quàm porcos,cum non oderint porcos,nisi propter hominem,scilicet,quia hominis bona sunt, & per mortem eorum tristatur: sic dicit Chrysosto. in Homilia,scilicet,ideo porcos dæmones occidẽrũt, quia vbiq; in męstitiam homines immittere studẽt, & sic apparet,quòd non potuerint dęmones occidere homines Deo prohibente. Quarto, vt appareret clementia Dei erga istos arreptitios:nam si dęmones arripientes porcos dimitterent eos illæsos putaretur, quòd nihil facere poterant,nisi agitare eos,& ideo qp non occiderant arreptitios,quia non poterant, nisi agitare,& ita non constaret de magnitudine beneficij sanando arreptitios,nunc vero cum crudeliter dęmones occiderint porcos apparebat,quòd tępe occidere potuissent,& occidissent arreptitios, nisi Deus vetuisset,& sic apparebat quanta fuerit Dei prouidẽtia eos custodiendo,& quantum beneficium illis prę stiterit a dęmonibus liberando: fuit ergo conueniẽs, quòd occiderentur porci.

Quare dæmones occiderunt porcos in mari cum potuissent in terra occidere. Quæst. CXXXIX.

QVAERETVR, quare ergo præcipitati sunt in mare,quia poterant occidi in terra

Dicendum, quòd dæmones poterant eos occidere post aliquantam agitationem non præcipitando ipsos,sed vexando, & compressis præcordijs cogendo expirare,hoc tamen non fuit conueniens. Primo,quia non putarentur forte occisia dęmone,sed ex aliquo morbo perijsse, quia cum morerentur non existente vulnere nec exteriori nocumento,iudicarentur manifeste ex morbo fuisse consumptos:sic enim interdum bestijs, & pecoribus accidit,quòd in rabiem efferantur, & sine vulnere pereant, vt ergo crederetur fuisse a causa extrinseca oportebat,quòd vulnera inferrentur, vel præcipitati perirent,dæmones tamen non debuerunt vulnera inferre, quia vulnerans est agens ab extra,Christus autem volebat ostendere, quòd dęmones ingressi fuerant in porcos, sicut fuerant prius in arreptitijs: ideo non debuerunt vulnerare, sed præcipitare,potuissent tamen vulnerare porcos, vel cremare eos,sicut Angelus Domini occidit in castris Assyriorum 185.millia virorum quarto Regum decimonono,& Isaia trigesimoseptimo:solum ergo debuerunt præcipitare, vt appareret, quòd dæmones erant intra porcos.

Secundo fuit, vt appareret ferocitas dæmonum: tanta enim erat dæmonum ferocitas, quòd porci ab eis agitati non horruerunt loca altissima nec mare timuerunt,sed de præruptis montibus se precipitauerunt,& de hoc Christus ostendere volebat, vt videatur,quæ est crudelitas dęmonum in nos si esset sibi permissa facultas,sicut in porcos concessa est:debuerunt ergo potius in mare precipitari quàm alia morE te leuiori in terra occidi.

Quare totus grex porcorum præcipitatus est. Quæst. CXL.

QVAERETVR, quare totus grex porcorum præcipitatus est.

Dicendum, quòd Christus fecit introire dęmones in porcos principaliter ad ostendendum miraculi magnitudinem, & ista erat in multitudine dæmonum de homine expulsorum, quæ non potuit manifestari,nisi mittendo dęmones in aliqua animalia,quia cum mouerentur singuli porci a singulis dęmonibus apparebat saltem tot esse dęmones quot porcos.si autem solum aliqui precipitarentur videretur, quòd non erant plures dęmones quàm porci precipitati,totus ergo grex precipitari debuit.

Sed dicetur, quòd oportuisset ad huc precipitari plures, quia in vno homine erat legio dęmonum: ideo vltra sex millia porcorum precipitari oportebat.

Dicendum, quòd si fuissent ibi sex millia porcorum omnes precipitarentur quousque tot essent porci precipitati quot dęmones in arreptitijs fuerant, nunc tamen cum totus grex fuerit precipitatus sufficiebat ad intentionem Christi, quia per hoc non limitabatur numerus dęmonum, quia etiam si in singulos porcos singuli dęmones intrarent non constaret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

constaret, quòd essent dęmones cum totus grex porcorum periret, quia poterant esse multi alij dęmones exeuntes de hoīe, qui in nullos porcos intrarent, qa nullus supererat ēt qa poterat esse, ꝙ multi dæmones intrarent in eundem porcum, sicut omnes simul fuerant in eodem homine: vnde etiam si solum fuissent mille porci dum tamen totus grex periret sufficiebat ad ostendendum miraculi magnitudinem.

Quare pastores porcorum fugerunt.
Quæst. CXLI.

QVAERETVR, quare pastores porcorum fugerunt.

Dicendum, quòd primo fecerunt ex timore: nam videntes totum gregem subito perijsse timuerunt, quòd ipsi quoque perirent, & ideo fugerunt terrore concussi ne dæmones intrarēt in eos: sic dici Titus fugam autem pastores arripiunt ne cum porci perirent.

Secundo, quia pastores forte crediderunt hoc fieri propter peccata incolarum illius regionis: timuerunt ergo, ne in eos furor Dei veniret, sicut in porcos, quia forte erant sibi conscij peccatorum.

Tertio fuit ne viderentur esse in culpa, quia porci erant eis commedati, & oportebat reddere de illis ratione, voluerunt ergo cito annunciare ne increparentur, quia si morarentur hoc ipsum redderet eos suspectos, sicut dixerunt quatuor leprosi inuenientes vacua castra Syrorum si tacuerimus, & noluerimus nunciare vsque mane sceleris arguemur quarto Regum septimo: poterant enim dicere Domini porcorum, quòd forte pastores permisissent ingredi dæmones in porcos, vel de consensu eorum Christus hoc fecisset, voluerunt ergo cito nunciare, & ista est causa præcipua quam tangunt omnes Euangelistæ: vnde dicitur Luc. octauo, quòd vt viderunt factum, qui pascebant fugerunt, & nuntiauerunt in ciuitatem, & in villas, quòd autem fuerit ista causa præcipua apparet, quia si solum, vel principaliter fugissent propter timorem elonganssent se a Christo, & tamen iuerunt in ciuitatem, & in villas: ideo videtur, quòd ibant ad nunciandum in omnibus locis illis de quibus erant porci precipitati.

Quarto fecerunt, vt clare ostenderent se a culpa immunes: perierunt enim porci se præcipitando, ꝙ Christus fecerat, vt ergo pastores se excusarent oportebat, quòd Christum ostenderent, qui hoc fecerat, & quia forte putabant, quòd cito inde recederet voluerunt prius nunciare in ciuitate, vt eum videre possent.

Quare dicitur, quòd tota ciuitas exijt obuiam Christo.
Quæst. CXLII.

QVAERETVR, quare dicitur hic, quòd tota ciuitas exijt obuiam Iesu.

Dicendum, quòd non solum tota ciuitas, sed etiam tota regio illa exiuit obuiam Christo: sic dicitur Luc. octauo rogauerunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum, vt discederet ab ipsis. Hoc autem fuit, quia pastores porcorum fugerant in ciuitatem, & in omnes villas propinquas, vt dicetur ibidem, omnes igitur voluerunt exire ad Christum, & dicedum, quòd hoc fuit primo, vt certificarentur de hac re: narrauerāt enim pastores magnalia, scilicet, sanatos arreptitios, & subito totum gregem porcorum perijsse, quæ vix credere poterant incolę regionis, exierunt ergo, vt viderent quid hoc esset Luc octauo, exierunt autem videre, quod factum est.

Secundo fuit vt Christum viderent, admirati enim erant quis tanta, & tam subito facere potuisset, deliberauerunt ergo illum videre, manebat autem Christus tunc cum arreptitijs, quia sciebat venturos ciues, & expectabat eos. nam nouerat se in regione illa non mansurum, vnde quando venerunt incolę inuenerunt sanatum a legione vestitum, & sane mentis ad pedes Christi sedentem.

Tertio fuit, quia forte audientes incolę porcorum precipitationem diffinierunt, quòd Christus non maneret in regione illa, & quia credebant, quòd iturus esset in ciuitatem cum iam intrasset in regionem, venerunt ei obuiam antequam iret in vrbem, rogaturi quòd exiret de regione, sicut fecerunt.

An isti peccauerint rogando Christum, vt de regione illa recederet.
Quæst. CXLIII.

QVAERETVR, quare rogauerunt isti Christū vt de regione illa recederet, & an peccauerunt hoc rogando.

Dicendum, quòd rogauerunt hoc primo propter timorem, quia videntes tantam porcorum stragem ad Christi ingressum subito factam timuerunt, quòd si ibi Christus maneret tota regio cito periret, & si auderent ipsi Christum expulisse, quia tamen, tantæ potestatis erat, timuerunt eum, quia dicitur Luc. octauo, quòd videntes sanatum a legione sedentem ad pedes eius timuerunt: ideo rogauerunt, quòd recederet eod. cap. scilicet, & rogauerunt illum, vt discederet ab ipsis, quia timore magno tenebantur.

Secundo fuit forte ex humilitate, quia cognoscentes se peccatores iudicauerunt indignum esse, quòd Christus cum eis maneret: sic enim Petrus videns Christi potestatem in captura piscium dixit exi a me Domine, quia homo peccator sum Luc. 5. sic dicit Hiero. rogant, vt transeat fines eorum non deperbia hoc faciunt, sed de humilitate qua se indignos Domini præsentia iudicabant, sicut & Petrus ait exi a me Domine, quia vir peccator sum.

Tertio potest dici, quòd fecerunt partim ex humilitate, & partim ex timore. nam agnoscentes Christi sanctitatem timebant, quòd ex comparatione iniquitatis suę ad Christi sanctitatem Deus magis recoleretur peccatorum suorum, & grauius puniret eos: sic enim putabant antiqui, sic dixit vidua Sareptana ad Eliam mortuo filio. ingressus es ad me, vt rememorentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum 3. Reg. 17. vel forte timuerunt incolę, quòd manente ibi Christo ipsi peccarent, & tunc peccatum eorum grauius puniretur, & sic volebant Christum esse potius absentem: sic enim dixerunt Bethsamitæ quando videntes arcam perierunt de eis 50. millia virorum quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius 1. Reg. 6. quasi dicat, nemo. ideo subiunxerunt ad quē ascendet a nobis, ideſt, mittamus a nobis ista arcam Dei, & ita miserunt eam in Cariathiarim ecod. cap. & seq. Quarto potest dici, ꝙ fecerunt hoc ex quadam superbia, vel indignatione nolentes tenere in regione sua eum, qui sibi tanta damna intulerat. Cum autem quæritur an peccauerunt Christum de regione sua expellēdo. Dicēdū, ꝙ hoc pendet ex cognitione causæ pro qua eū expulerūt. nā si ex sola humilitate expulerūt non peccauerūt: nā nemo asserit Petrū peccasse cū dixit exi a me Domine, si autem hoc fecerunt

cerunt ex ira, vel indignatione aut superbia quadam vel contemptu grauiter peccauerunt. nā grauius erat Christum in persona sua talia facientem repellere, quam aliquem discipulum eius, & tamen infra. 10. & Luc. 9. dicitur, ꝙ siquis nō reciperet discipulos Christi in domo, vel in ciuitate dicentes pax huic domui, ꝙ tolerabilius erit terræ Sodomorū, & Gomorrhęorum in die iudicii, quam illi ciuitati. ergo grauiter isti peccarent, quia tamen non constat cur hoc fecerint non apparet an peccauerint. Satis tamen potest dici, quòd peccauerunt aliqualiter isti, nam principaliter fecerunt ex timore, sic dicitur Luc. 8. rogauerunt illum, vt discederet ab ipsis, quia timore magno tenebantur, quicquid tamen fuerit etiam si ex humilitate Christum repulerint imperite fecerunt, quid. n. stultius erat, quam a se abijcere saluatorem? nā si porcos occiderat homines sanabat pśertim, quia misericors erat, nec inferret eis aliqua damna si ei humiliarētur, erant tamen viri rudes, & soli sęculo dediti, ideo Christum abiecerunt.

Quare in regione ista Christum non receperunt.
Quæst. CXLIIII.

QVAERETVR quare in regione ista Christum non receperunt cum de nulla vnquam regione expulerint, sed potius precabantur, vt iret ad eos, & quando recedere volebat detinebant eum, sicut fuit in Capharnaum Luc. 4. s. venerunt vsque ad ipsum, & detinebant illum ne discederet ab eis quibus ille ait, etiam aliis ciuitatibus oportet me euāgelizare, & qñ non poterant tenere eum in ciuitatibus sequebantur illum quocunque iret Ioan. 9. & omnes volebant accedere ad ipsum Luc. 6. ita vt interdum, nec manducandi spacium haberet Mar. 6.

Aliqui dicunt, ꝙ non solum hinc, sed etiam de alia ciuitate expulsus est. Luc. 9. quando clauserunt ianuas discipulis eius.

Dicendum, ꝙ ibi non expulerunt eum, quia libentissime susscepissent eum si prędicare vellet, & tamen ipse ibat in Ierusalem, & nolebat intrare in ciuitatem ad prædicandum, sed solum ad cibum eod. c. s. firmauit faciem suam, vt iret in Ierusalem, & misit nūcios ante conspectum suum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi, & non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem, hic autem Christus volebat prędicare, & expulerunt eum.

Dicendum ergo, ꝙ hic solum Christus expulsus est, quia reddidit se terribilem antequam cognitum, nam in aliis ciuitatibus Christus benefaciebat omnibus Actu. 3. & pertransiuit benefaciendo, nemini autem nocebat, hic vero terribilem plagam incussit occidens duo millia porcorum, ideo timentes expulerunt eum, si tamen ipse incępisset hic benefacere, & nequaquam nocere, sicut in aliis regionibus nequaq̄ expulissent eum, & si alibi noceret antequam cognosceretur, sicut hic forte non reciperent eum.

Quare Christus ab istis expulsus non puniuit eos.
Quæst. CXLV.

QVAERETVR quomodo Christus ab istis expulsus non puniuit eos, vel saltem non redarguit verbo.

Dicendum, ꝙ Christus in omni opere, & verbo suo nobis viuendi regula fuit, contempsit ergo proprias iniurias, quia nobis sic contemnendas suadebat. 1. Pet. 2. cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur nō comminabatur, sic etiam fuit quando misit discipulos in ciuitatem Samaritanorū, & non receperunt eos Luc. 9. nā dixerunt Iacobus, & Ioannes dñe vis dicamus, vt ignis descēdat de cęlo, & consumat illos? Christus aūt increpuit eos dicens, nescitis cuius spiritus estis: filius hoīs non venit aīas perdere, sed saluare. Christus ergo nō increpuit istos, sed magis cōpassus est eorū cęcitati, quia saluatorem a se abiciebār, sic dicit Chry. in hom. intuere autem Christi māsuetudinē post virtutem, quia. n. beneficia adepti abigebant eū nō restitit, sed recessit, & eos qui indignos se nunciauerant eius doctrina, dereliquit.

Secūdo fuit, quia Christus iudicauit forte indignū esse manere inter eos, quia ipsi propter peccata sua demerebantur eum habere præsentem, & quia forte si Christus eos increaret, ꝙ eum abiciebant, ipsi cōpungerentur corde, & peterent a Christo, vt non recederet, & quia forte non erat decens, ꝙ Christus maneret cum eis, non increpuit eos ne eum reciperent, sed expulsus recessit.

Tertio fuit, quia forte Christi præsentia non erat vltra necessaria in regione illa, quia ibi relinquebat p̄dicatores. s. pastores porcorum præcipitatorum, & sanatos a dęmonibus. nam sanato a legione dixit Christus redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecerit Deus Luc. 8. & sequit ibi abiit per vniuersam ciuitatē prædicans quanta illi fecisset Iesus, sic dicit Chryso. in hom. eos qui indignos se nunciauerūt eius doctrina dereliquit dans eis doctores liberatos a dæmonibus, & porcorum pastores.

Ad quid Christus iuit in hanc regionem cum nihil ibi fecerit.
Quæst. CXLVI.

QVAERETVR ad quid Christus iuit in regionē istam cum nihil ibi fecerit, sed statim redierit in nullum locum intrando.

Dicendum, ꝙ Christus ibi patū mansit, nam in nullū locum intrauit illius regionis, sed cum transfretasset mansit in littore, & ibi fecit oīa hæc, quod patet, quia Christus mox, vt exiuit de naui habuit arreptitios occurrentes sibi Marc. 5. s. & exeunte de naui statim occurrit de monumentis homo in spiritu immū do, sed mox vt arreptitii accesserūt adorauerunt Christum Mar. 5. & Luc. 8. & petiuerunt dęmones a Chro ꝙ permitteret eos intrare in porcos, ꝙ ipse statim cōcessit, & mox exeuntes dæmones introierunt in porcos, & pręcipitauerunt eos: hæc oīa facta sunt in littore maris vbi arreptitii Christo occurrerunt, præcipitatis tamen porcis pastores fugientes nunciauerūt in ciuitate, ipsi vero ciues illico egressi ad Christū venerunt quem inuenerunt in locum, vbi miraculum factum fuerat. nam dr Luc. 8. ꝙ exierunt obuiā Chro, & inuenerunt eum, qui sanatus fuerat a legione sedentem ad pedes eius, ipsi vero statim orauerunt, vt de finibus illis recederet, ꝙ Christus illico fecit, vt patet seq. cap. in principio. s. & ascendens in nauiculam transfretauit. non ergo discurrit Christus per illam prouinciam, nec intrauit in aliquem locum, sed mansit in litore maris vbi miraculum fecerat. Cū autē dr ad quid Christus venit in regionem illam? Dicendū, ꝙ antequam veniret sciebat, quid ibi facturus esset, & ideo sicut ibi non prędicauit, ita dispoſuerat non prædicare, sed venit ad duo. s. ad sanandum illos arreptitios, & ad notificandum se illi regioni. Primum immediate fecit cum arreptitii occurrerēt sibi mox exeunti de naui. Secundum autem fecit dupliciter. Primo per seipsum miracula faciendo, nam illa satis prædicabant eum esse Deum, & per hoc reddebat incolas regionis illius inexcusabiles, quia videntes eum & agnoscentes virtutem ipsius expulerunt illum,

ideo ignorantia veritatis prædicandę iam non excusaret eos.

Secundo fecit hoc prædicatores constituēdo, quia pastores porcorum, & sanatos a dæmonibus illius regionis doctores reliquit, vt dicit Chrysostomus. De dæmonibus an cognoscerēt Christum dicetur Marc. primo capitulo, de miraculis in generali dicetur Mar. secundo cap.

CAP. IX.

Mar.2. Luc.5. Ioan.5.

ET ascendens Iesus in nauiculam transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autē Iesus fidem illorum dixit paralytico. Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua.

ET ascendens Iesus in nauiculam. Matthæus in capitulo præcedenti posuit quædā Christi miracula ad legis euangelicę confirmationem, hic consequenter subdit alia per quæ declaratur virtus ipsius Christi legislatoris, inquantum ad suæ deitatis positionem. Et diuiditur in tria, quia primo ponitur ad hoc miraculi operatio. Secundo credentium vocatio ibi. *Et cum transiret inde.* Tertio eorū confirmatio ibi. *Hæc illo loquente.* Prima in duas, quia primo in operatione miraculi ad declarationem suæ deitatis fides credentium approbatur. Secundo infidelitas negātium reprobatur ibi. *Et ecce quidam de Scribis.* Quòd aūt dictum est præcedentia miracula fuisse ad legis euangelicæ confirmationem, & ista ad deitatis Christi declarationem non est intelligendum, ꝙ ita sint totaliter distincta quantum ad effectum, quia nullum miraculum est a Christo factum, quod non confirmet legem euangelicam, & etiam omnia ostēdunt deitatem suam, quædam tamen adaptantur magis ad ostensionem deitatis, quia de illa ibi agit, sicut hic, quia Christus ostendit se esse Deum ex dictis Pharisæorum. s. ꝙ nemo dimittit peccata, nisi Deus, ipse tamen se peccata dimittere ostendebat. Præcedentia autem dicuntur fuisse miracula ad confirmationem legis, quia ante hoc posuerat magnum illum sermonem, qui continet legem suam supra. 5. c. a principio, vsque ad finem septimi, ideo omnia miracula posita præced. c. videbantur fieri principaliter ad confirmationem illius legis datæ.

An ea quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia. *Quæst. I.*

QVAERETVR circa primum an ea, quæ habentur hic sint continuata ad præcedentia, & an fuerunt facta immediate post illa, vel interiectis alijs.

Ad primum dicendum, quòd ordo continuus est, quia omnia, quę habentur in hoc capitulo fuerunt facta post ea, quæ habentur præcedenti capitu. quia ea, quæ habentur in fi. præceden. cap. s. de curatione arreptitiorum fuerunt facta in regione Gerasenorum ex alia parte maris Galilææ, omnia autem quę habētur hic fuerunt facta postquam redijt in Galilæam transfretando in illam.

Ad secundum dicendum, quòd ista continuatio potest fieri quantum ad principium istius c. & finem præcedentis, vel quantum ad ea, quæ sunt in prosecutione.

De primo dicendum, quòd est continuatio nullo tempore interiecto, nec tacitis aliquibus rebus gestis, quod patet, quia in fine præcedentis c. dictum est, ꝙ rogauerunt Christum Gerasæni, vt recederet de finibus eorum, hic autem in principio dicitur, ꝙ ascendit in nauiculā, & transfretauit, & sic nihil fuit interpræcedentia, & ista.

De secundo an sit continuatio dicetur infra qō. 4. Chryso. autem in homil. continuat istud ad præcedentia dicens monstrauit Christus superius suam virtutē per doctrinam, quando docuit eos, vt potestatem habens, & per leprosum quando dixit volo mundare, ꝙ Centurionem, qui dixit dic verbo, & sanabitur puer meus, per mare, ꝙ verbo refrenauit, per dęmones quem confitebantur, hic autem rursus alio maiori modo inimicos eius cogit confiteri ęqualitatem honoris ad patrem. Circa primum dicitur. *Et ascendens in nauiculam.* Rogauerunt eum Gerasæni, ꝙ recederet de finibus eorum præcedenti cap. ipse autem nolens eis resistere cum indigni essent Christum apud se habere consensit, & ascendit in nauiculam, erat n. Christus in littore maris, quia vt ostensum est præcedenti cap. vltima Christus non discurrerat per regionem Gerasenorum, nec in aliquem locum eius intrauerat, sed mox, vt exiuit de naui occurrerunt ei in littore maris arreptitii, & sanauit eos, mansitque ibi quoſque Gerasæni egressi de ciuitate venerunt ad eum rogantes, vt recederet de finibus eorum, & ipse tunc ascendit in nauiculam, in qua venerat, & rursus transfretauit, redeundo in Galilæam de qua venerat. *Transfretauit.* Idest transiuit fretum, vel mare. istud est mare Galilææ de quo quid sit, & de nominibus eius dictum est præcedenti. c. q. 73. satis late. *Et venit in ciuitatem suam.* i. in Nazareth, vel in Capharnaum, vel in Galilęam, sicut dicetur infra q. 3. *Et offerebant ei paralyticum.* Istud, ꝙ habetur supra de Christi transfretatione habetur hic, & Mar. 5. & Luc. 8. ꝙ vero iam sequitur de curatione paralytici habet hic, & Mar. 2. & Luc. 5. & ponuntur hic miracula, quæ Christus fecit in Galilæa postquam redijt de regione Gerasenorum, erat autem iste paralyticus toto corpore solutus, ita vt seipsum ad nullum motum posset exercitare. *Iacentem in lecto.* Non enim poterat seipsum mouere, nec per se ad Christum venire, nec etiam manibus aliorum sustentatus, quia solutis membris dolor nimius causaretur siquis ipsum attrectaret, sic dicit Hierony. obtulerunt iacentem in lecto, quia ipse ingredi non valebat. *Videns autem Iesus fidem illorum.* Idest illorum, qui offerebant paralyticum, vt aliqui exponunt, vel melius illorum. i. tam paralytici, quam offerentium eum Christo, vt infra dicetur. Matthæus autem tacuit hic modum offerendi paralyticum Christo, & ideo non apparet ex litera, quo modo Iesus videret fidem illorum, sed ponitur hoc Marc. 2. & Luc. 5. s. ꝙ erat Iesus in Capharnaū docens in domo, & tanta turba conuenerat, ꝙ portantes paralyticum non potuerunt eum per portam inferre, sed ascendentes in tectum nudauerūt ipsum tectum domus, & per tegulas submiserunt per quatuor funes ante Christum, & in hoc apparuit fides illorum, quia si non confiderent, ꝙ Christus poterat sanare paralyticum nō fecissent istam rem tam insolitam, nec fuissent tam importuni. *Dixit paralytico confide fili.* i. habe fidem, vel confortare non timeas, quia nūc sanus eris. *Remittuntur tibi peccata tua.* i. omnia peccata, quæ commisisti, & præcipue illa propter quæ incidisti in hanc ægritudinem, & idem erat dicere remittuntur peccata, ꝙ dicere surge, & ambula, vt Christus dixit infra in litera.

Quare

Quare Christus nunc transfretauit ascendendo nauiculam, quia poterat trāsire sine nauicula. Et propter quid Petro dixit Christus veni mecum. *Quæst. II.*

QVAERETVR quare Chrs nūc trāsfretauit ascēdendo nauiculam, quia poterat transire sine nauicula, sicut fecit infra 14. Dicendum, quòd vere Christus hoc poterat, & tamen non decebat, vt Christus faceret quidquid poterat, prędiudicaret. n. intentioni suę. nā sicut Christus erat verus Deus, ita erat verus hō, & vtrunque per actus suos oñdere debebat. nā sicut de Christi deitate a multis dubitatū est, vt ab Arrianis, & ita de Christi humanitate plurimi dubitauerūt ipsum nō hoīem, sed phātasticū corpus assumpsisse asserentes, vt fuerūt Manichæi, sicut dicit Hiero. si aūt Christus faceret oīa, quæ posset semp miraculose operaretur, & ita nec cibum, nec potum sumeret, nec pedibus graderetur, sed subito iret quo vellet, & sic nunquam humanitus, sed semper diuinitus viueret, ꝙ multum præiudicabat veritati humanitatis suę, quia rari eum esse verum hominem credere vellent, humiliabat ergo Christus suam potestatē, vt oñderet carnis verę infirmitatē, & ita se in omnibus cōformabat infirmis hominibus, nisi cum ratio exigeret miraculum aliquod ad deitatis manifestationem fieri, sic dicit Chryso. in homilia nauigium autem intrans pertransit, qui pede poterat mare pertransire, non enim semper mirabilia volebat facere, ne incarnationis noceat rationi.

Secundo fuit, quia Christus cū oīa prudentissime ageret, nulla miracula faciebat, nisi apparente aliqua causa multū rationabili, hic tñ nulla erat. nā habebat Christus nauiculā: frustra ergo ambularet sup aquas, cum aūt ambulauit super aquas infra 14. & Io. 6. non habebat nauiculam in q̄ ascenderet, quia discipuli in nauicula præcesserant dum Christus maneret in littore retūrbas dimittendo infra 14. quibus dimissis nulla manebat nauicula in littore, quam Christus ascendet. ideo oportuit, quòd ambularet super aquas patet hoc Ioan. 6. quia cum turbę vidissent Christum sedenti die dixerūt ei Rabbi, quādo huc venisti? nam vidit turba, ꝙ non erat, nisi vna nauicula in littore in quam discipuli ascenderant, & quòd Christus non intrauerat eis in illam, nūc autem cum haberet nauiculam, nulla erat ratio ambulandi super aquas.

Tertio fuit propter discipulos, quia habebat Christus nunc discipulos quos oportebat in nauicula trāsfretare, ideo propter eos etiam ipse nauem intraret. nam cum ambulauit super aquas non habebat secū discipulos, quia illi iam præcesserant in nauicula eo relicto in littore infra 14. & Ioan. 6.

Sed dicetur, quòd Christus poterat etiam facere, quòd discipuli ambularent cum eo super aquas infra 14. Dicendum, quòd ibi aliqua causa fuit: nam licet Christus super aquas ambularet nulli discipulorum iussit hoc facere. Petrus tamen dixit ei domine si tu es iube me venire ad te super aquas, & Christus dixit veni. quod fecit propter duo. Primo, vt certificaret discipulos, erant enim conterriti putantes illum esse phātasma, & vt auferret eis timorem fuit conuenięs, quòd hoc concederet Petro, maxime cum Petrus hoc peteret ad certificationem de Christo an ipse esset, vnde dixit domine si tu es iube me venire ad te.

Secundo fuit ad ostensionem potestatis suę, vt nō solum constaret, quòd ipse poterat ambulare super aquas, sed etiam, quòd alijs hanc virtutem cōcedere poterat, hoc tamen non concessisset, nisi Petrus petet, sed quia eo petente si Christus hoc concederet dubitarent discipuli an hoc facere posset, ideo concessit ei super aquas ambulare, hic autem nulla causa suberat faciendi hoc, ideo non fecit Christus eos ambulare secum super aquas. maxime, quia hoc non cō ueniebat discipulis qui adhuc erant infirmi: nam gloriarentur de hac potestate, quasi se per hoc beatos putantes, quod eis peccati causa fieret, sic enim dicitur Luc. decimo capitulo, quòd discipuli cum gaudio dixerunt Christo, domine etiam dæmonia in nomine tuo subijciuntur nobis, Christus autem dixit nolite in hoc gaudere, quòd spiritus subijciuntur vobis. nō ergo oportebat nunc ostendere eis tantam excellentiam ne gloriarentur, & diabolus haberet occasionē tentandi eos cum essent adhuc noui, & imperfecti, talibus autem non est adhuc honor dandus, aut excellentia, sic Apostolus ostendens qualis debeat esse episcopus. 1. Tim. 3. dicit non Neophitum. i. nouū in fide, & conuersatione religionis Christianę, & subdit cām. s. ne in superbiam elatus in iudiciū incidat diaboli, ideſt ne per honorem sibi datum superbiat cū adhuc sit nouus, & non habet perfectam virtutem p̄ñ sciat moderate se habere in honoribus ne efferat, & sic diabolus occasionem habeat tentandi eum, & pp hoc, quando Petrus venit ad Christum sup aquas ipso permittēte incepit mergi, & clamauit ne per hoc extolleretur, sed agnosceret infirmitatē suam, vt non putaret se aliquid esse cum in ipsa miraculosa operatione miraculosa indiguerit liberatione ne periret, & sic instrueretur non appetere ascendere ad excellētia se maiorē, non ergo fuit cōueniens nunc, quòd Christus ambularet solus super aquas, nec etiam discipuli eius cum eo.

Neophitus quid.

Quæ ciuitas fuit ista. *Quæst. III.*

QVAERETVR cum dicatur hic venit in ciuitatē suam, quæ ciuitas fuit ista. Dicunt quidam, ꝙ Nazareth, quia illa erat ciuitas Christi, vt infra dicit. Sed obiicitur, quia dr̄ venit in ciuitatem suam, & ecce offerebant ei paralyticum, & sic innuitur, ꝙ in ciuitate sua fuerat sanatus paralyticus. constat tamen eū fuisse sanatum in Capharnaum Mar. 2. Aliqui dicunt ad hoc, ꝙ istud miraculum de paralytico, & illud, qđ habetur Marc. 2. non est idem, sed duo miracula, & sic vnū fieret in Capharnaum, & aliud in Nazareth ciuitate Christi. Dicendum, ꝙ non stat, quia necesse est dici fuisse idē miraculū istud, & illud, quia omnia, quæ habentur hic ponuntur Mar. 2. sed non ecōtrario, non p̄t aūt faciliter confingi, quòd vnum miraculum f̄m oēs easdem circunstantias fuerit factum his, vel in diuersis locis, ideo dici debet, quod idē est. Est ergo dicendum, ꝙ varie putatur de ista ciuitate, quæ fuerit, quidam. n. putant non fuisse ciuitatem, sed prouinciam. s. totam Galilæam, & ꝙ veniendo in q̄cunq; partem Galilęę diceretur Chrs venire in ciuitatē suā, & quia Capharnaum erat in Galilęa, vt patet supra 4. cū Chrs nunc illuc venit dr̄ in ciuitatem suā venisse, sic dicit Aug. ꝙ Matt. hic scribit de ciuitate domini, Marcus autem de Capharnaum difficilius solueret si Matthæus Nazareth nominaret, nunc vero cū potuerit ipsa Galilæa ciuitas dici Christi, quia in Galilæa erat Nazareth, sicut vniuersum regnum Romanū in tot ciuitatibus constitutum, dicitur modo Romana ciuitas, quis dubitauerit, vt veniens in Galilæam dominus recte venisse diceretur in ciuitatem suam, in quocunque esset oppido Galilææ. Alii dicunt, quòd ciuitas Christi vocatur hic Capharnaum, quia licet non esset ibi conceptus, nec natus, quia tamen Capharnaum erat præcipua ciuitas Galilææ, in qua erat Nazareth, dicitur Christus fuisse de Capharnaū, hoc tenet Nico. & dicit, ꝙ Nazareth erat vicus, vel oppidum respectu Capharnaum, sicut Parisius dicit ciui-

tas alicuius nati in aliquo oppido iuxta Parisius, huic opinioni satis consonat Augu. lib. de concor. euang. dicens, quis dubitauerit, vt veniens in Galilæa dominus recte venisse diceretur in ciuitatem suã, in quocunque esset oppido Galileę, præsertim quia & ipsa Capharnaum excellebat in Galilæa, vt tanquam metropolis haberetur. Sed hoc licet large loquendo posset stare, proprie tñ non stat nec consonat exemplũ Nicolai de Parisius, & vico, quia quantumcunque sit aliqua ciuitas excellens in aliqua regione siquis sit de aliqua ciuitate, quæ non sit illi subdita, vel quæ per se habeat regimen politicum, non dicitur esse de illa ciuitate, si tñ est de aliquo vico, qui pertineat ad ciuitatem, quia vicus per se non habet gubernationem politicam dr̃ esse de ciuitate illa, vt patet. ff. ad municipal. l. qui ex vico. hoc verum est, nisi illa ciuitas esset tãtæ excellẽtriæ, ꝙ vocaretur patria cõis. sic est de vrbe Romæ pp singularem excellentiam suam. nam vocatur pæria cõis, vnde quilibet Italicus poterat dicere se eẽ Romanum, vt patet. ff. eo. ti. l. Roma. non erat aũt sic de Capharnaum, ita ꝙ posset vocari communis patria oĩum Galilæorum, ideo non vocaretur ciuitas Christi propter hoc. Alij dicunt, ꝙ Capharnaũ vocat̃ ciuitas Christi pp assiduam habitationem, quia magis ibi morabatur, quam in aliis locis, sic dicit Chryso. in homil. ciuitatem autem suam hic Capharnaum dicit, alia. n. eum suscepit nascentem. s. Bethlehẽ, alia autem nutriuit. s. Nazareth, alia autem habuit continue habitãtem. s. Capharnaum, hoc autem magis stare potest, quam præcedens.

Quare patria cõmunis Roma appellatur.

Dicendum aũt, ꝙ oẽs istæ positiones sunt tolerabiles, & tamen melius dicendum est, ꝙ fuerit ista ciuitas Nazareth, sic dicit Hieron. super Mat. ciuitatẽ eius non aliam intelligimus, quam Nazareth, vnde & Nazarenus appellatus est, & hoc est melius dictum, quia nunquam alicubi in scriptura inuenitur Capharnaũ esse Christi ciuitatem, vel Christũ vocari de Capharnaum, & tamen tota scriptura vocat eum de Nazareth. sic enim dicitur supra 2. qm̃ Nazarenus vocabitur, sic enim eum Angeli vocabant Marc. 16. Iesum quæritis Nazarenum. sic etiam prophetæ illum prænunciauerunt nominandum supra 2. c. s. vt adimpleretur, quod dictum est per prophetas, qm̃ Nazarenus vocabitur, sic etiam discipuli sui eum vocabant Ioã. 1. vbi Philippus dixit ad Nathanael, quem scripsit Moyses in lege, & prophetæ inuenimus Iesum filium Ioseph, & dixit Nathanael a Nazareth potest aliquid boni esse? sic etiam vocabant eum Pharisæi, & tota turba, infra. 21. cum diceretur quis est hic, populi autem dicebant hic est Iesus propheta a Nazareth Galilææ, nunquam autem inuenitur, quòd vocaretur de Capharnaum.

Item irrationabile est dicere Capharnaum Christi ciuitatem, quia quando scriptura loquitur de patria, vel ciuitate Christi semper loquitur de Nazareth, sic patet infra 13. & Marc. 6. s. veniens in patriam suam docebat eos, & tamen necesse est, ꝙ intelligatur ipse locus fuisse Nazareth, quia ibidẽ dr̃, ꝙ cognati Christi. s. mater pater, & fratres eius erant ibi, & tamen tota Christi cognatio erat in Nazareth, & nõ in Capharnaum, ergo patria Christi erat Nazareth.

Secundo patet, quia Christus dixit infra 13. & Mar. 6. non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in cognatione sua, & in domo sua: hæc tamen non possunt intelligi, nisi de Nazareth, quia ibi ciues voluerunt eum præcipitare de monte. Lucæ quarto, quòd in nullo alio loco totius Iudææ, vel Galilææ cõtra ipsum vnquam attentatum est, in Capharnaum autem Christus valde honorabatur, quia Centurio princeps vibis ipsius adeo honorauit ipsum, quòd dixit se non esse dignum, quòd Christus intraret in domum eius præcedenti capitulo, & Lucæ septimo, etiam tanto honore prosequebantur eum, ꝙ quando volebat recedere non permittebant eum turbę Luc. 4. s. ille dicebat oportet me etiam aliis ciuitatibus euangelizare.

Tertio patet, & efficacius, qa patria Christi in scriptura distinguitur a Capharnaum Luc. 4. s. quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. ergo non erat patria sua Capharnaum, sed Nazareth, & ipse etiam dixit, eodem capitulo, nemo propheta acceptus est in patria sua, & loquebatur de Nazareth. non est ergo verisimile, ꝙ scriptura vocauerit hic Capharnaum ciuitatem Christi, cum nulla causa esset ad hoc, nec in aliis locis soleat sic nominari, & maxime, quia non expressit nomen ciuitatis, tanquam notum esset ex præcedentibus, quæ esset ista ciuitas, ante hoc tamen nunquam dictum est Capharnaum, quòd esset Christi ciuitas, sed Nazareth dicitur, quòd habitabat ibi supra 2. ergo non potest intelligi de Capharnaum, sed de Nazareth.

Cum autem dicit Chryso. ꝙ Capharnaum vocatur Christi ciuitas, quia habuit eum continue habitantẽ est dicendum, ꝙ sæpe Christus veniebat in Capharnaum, quia morabatur maxime in Galilæa, in qua erat Capharnaum, non tamen diu manebat ibi, sed cito recedebat, ita vt turbæ vellẽt eum tenere Luc. 4. ipse tamen dicebat. oportet me euangelizare aliis ciuitatibus, in Nazareth autem longissimo tempore manſit, quia ab initio vitæ, vsque ad annum trigesimum quando prædicare cępit, semper mansit in Nazareth, vt innuitur supra 2. s. veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, & ibi declaratum est, sic etiam dicitur habitator Nazareth, supra 2. & ista fuit causa quare Christus licet natus fuerit in Bethlehem supra 2. non vocatus est Bethlehemites, sed Nazarenus. e. c. s. quia longo tempore habitauit in Nazareth, vt ibi dr̃, & sic pp habitationem continuam etiam si nihil aliud esset nõ debebat vocari ciuitas sua Capharnaum, sed Nazareth. Cum autem obijcitur, ꝙ miraculum istud factum est in ciuitate Christi, & tamen constat, ꝙ factum est in Capharnaum. Dicendum, ꝙ in Capharnaum factum est, & non in ciuitate Christi, sed ista obscuritas prouenit, quia Matthæus locutus est valde breuiter dicens, venit in ciuitatẽ suã, & ecce offerebãt ei paralyticum, quasi nihil medium fuerit inter venire in ciuitatẽ suã, & offerri ei paralyticum, debet autem dici, ꝙ veritas fuit hæc. s. ꝙ Christus recedens de regione Gerasenorũ venit primo in ciuitatẽ suam Nazareth, & fecit aliqua, quæ Mat. tacuit hic, & ēt cæteri Euangelistæ, & inde venit in Capharnaũ, & ibi curauit paralyticum de quo hic dr̃, sic dicit Aug. li. de concor. euan. s. & ſm hoc dicemus Matthęũ post termisisse, q̃ gesta sunt post q̃ Iesus venit in ciuitatem suã donec veniret Capharnaum, & hoc adiunxisse de sanato paralytico, sicut in multis ita faciũt prætermittentes media, tanq̃ hoc continuo sequatur, quod sine vlla prætermissionis signatione subiungũt, rõ aũt huius omissionis fuisse vr̃, quia Christus non fecit in Nazareth nũc aliqua multũ excellẽtia, quę Euangelistæ scribere noluerunt, forte enim nulla miracula ibi fecit, sed solum prædicauit, & hoc pp indignitatẽ Nazarenorum, quia pp suam incredulitatem indigni erant miraculorum bñficia a Christo recipere, sic. n. dicitur infra 13. & Mar. 6. qñ iterum venit Christus in Nazareth, ꝙ nõ fecit ibi virtutes multas pp incredulitatem eorũ, & sic Christ⁹ forte nũc miracula nulla fecit, sed solũ pdicauit ibi, ideo nõ oportuit, ꝙ scriberet̃ tñ si in aliquo fecisset miracula Chr̃s fecerit, scriberet̃ tñ si in aliquo fecisset miracula ibi, fuit ergo ista ciuitas Nazareth, & nõ Capharnaum.

Quando

Quando fuit curatio paralytici, & an sit ordine continuato scripta. Quæst. IIII.

QVAERETVR circa id quod dicitur hic de curatione paralytici, quando fuit, & an sit ordine continuato scripta. Aliqui dicunt, ꝙ non, sed ꝙ prius fuit suscitatio filiæ principis synagogę. quę ponitur infra in ir̃a, & patet hoc, quia Mar. 5. & Lu. 8. vbi ponitur, ꝙ Christus reuersus est de regione Gerasenorum, & sequitur statim, ꝙ archisynagogus petiuit a Christo, quòd filiam eius sanaret.

Dicendum, ꝙ in multis Euangelistæ non concordant in ordine narrationis, & tñ non est propter hoc asserendum, ꝙ aliquis eorum errauerit, quia non est intentio eorum dicere, ꝙ eo ordine acciderint gesta quo ipsi narrant, sed ꝙ omnia quæ ipsi narrant accidunt, & etiam plura, quam ipsi dicant, qñ ergo volumus scire ordinem rerum gestarum, oportet considerare aliquas circunstantias ex quibus colligatur.

Ex hoc aũt dicunt aliqui, ꝙ tenẽdum est prius fuisse suscitationem puellæ, quam sanationem leprosi. Primo, quia Marcus, & Luc. tenent istum ordinem, Matthęus autem solus est in ordine contrario.

Secundo, quia ex litera Mar. 5. & Luc. 8. videt̃ hoc colligi, nam Marc. 5. dicitur factum est cum rediisset Iesus excepit illum turba, erant enim omnes expectãtes eum, & ecce venit princeps synagogę, & sic innuitur, ꝙ mox, vt rediuit Christus venit princeps synagogę, nam dicitur, ꝙ turba erat expectando Christum, & sic antequam iret ad aliquem alium locum mox, vt descendit de naucula factum est hoc de curatione puellæ, idem innuitur Mar. 5. s. cum transcendisset Iesus in naui rursus trans fretũ conuenit turba multa ad illũ, & erat circa mare, & venit quidam de archisynagogis, & ita qñ erat iuxta mare descendens de nauicula venit ad eum ille princeps synagogæ, & sic fuit ante curationem paralytici.

Dicendum, ꝙ prius fuit curatus paralyticus, ꝙ videtur colligi ex hac litera, nam hic dicitur de curatione istius paralytici, & postea dicit̃ & cum transiret inde Iesus vidit hominem sedẽtem in Theloneo Mar. nomine, & sic videtur, ꝙ vocatio Matth. fuit postquã recessit de loco in quo sanauit paralyticum, & postea dicitur quomodo Christo sedente ad conuiuiũ murmuauerunt Pharisæi, quia in domo Matthęi cum publicanis comedebat, & disputauerunt ibi Pharisæi cum Christo de ieiunio, & discipuli Ioānis, & postea sequitur hęc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adorauit, & ille est cuius filia suscitata est. ergo necesse est dici, ꝙ ea die qua Christus comedebat in domo Mat. post vocationem eius, & conuiuiũ suscitata fuit ista puella, & tamen vocatio Matth. fuit post curationem paralytici, vt ostensum est, ergo necessarium videtur dicendum, ꝙ prius fuerit paralytici curatio, quam suscitatio puellæ, & sic fuit ordo rerũ gestarum quem tenuit Matthęus, & non ille quem Marcus, & Lucas sequuntur.

Ad primum cum dicitur, ꝙ standũ est potius Marco, & Luc. dicendum, ꝙ si ageretur de inquirenda veritate, qñ esset dubium quis eorum verũ diceret, standum deberet potius duobus, quam vni, sed hoc nunquã põt accidere cum nunquam dubitetur de veritate in sacra scriptura, quantum ad ordinem tñ non est necesse, ꝙ potius pręsumatur pro duobus, q̃ pro vno, cũ non sit præcipua intentio scribentium sequi ordinẽ naturalẽ rerum gestarũ, sed veritatem enarrare quocunque ordine, & sic p̃t sequi vnus ordinẽ ēt ꝙ tres ab eo deuient, verum est tñ ꝙ si nulla signa apparent quis potius ordinem naturalẽ tenuerit, magis stabit

Alph. Tost. in Matth. Pars III.

tribus, vel duobus in ordine concordantibus, q̃ vni discordanti ab eis, hic tñ apparent potius indicia, ꝙ Matthęo, ꝙ tenuerit ordinem naturalem, q̃ pro aliis, vt ostensum est, ergo potius ei stabitur.

Ad secundum dicendum, ꝙ cum dicitur Lucæ 8. factum est cum rediisset Iesus excepit illũ turba, erãt enim omnes expectantes eum. intelligitur istud factum esse mox, vt descendit de nauicula, quia manebant aliqui expectantes eum in loco, de quo recessit, quando iuerat in regionẽ Gerasenorum. Cum sequit aũt ibi, & ecce vir &c. non est illud continuatũ ad immediata, sed debet subintelligi, ꝙ postq̃ turba illa, quę manebat apud mare expectans Christum recepit eũ, locutus fuit ibi Christus aliqua cum eis, & inde iuit in ciuitatem suam Nazareth, vt hic dr̃, & inde venit in Capharnaum, vbi curauit paralyticum de quo hic, & post hoc vocauit Matthęum, & die quo in domo eius sedebat in conuiuio, venit princeps synagogę orans pro filia sua, quæ suscitata est, & iõ licet Marc. & Lucas describant illa, tanquam continua, debet intelligi, ꝙ omnia ista intermedia subiecuerunt, & alibi mutato ordine expresserunt, sic dicit Aug. lib. de concor. euan. in multis ita faciunt prætermittentes media, tãquam hoc continuo sequatur, quod sine vlla prætermissionis signatione subiungunt, & hoc modo sunt multę difficultates in continuatione eorũ, quę Euãgelistæ dicunt.

Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se. Hic blasphemat. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum dixit. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge & ambula? Vt aũt sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico. Surge tolle lectũ tuum, & vade in domum tuam. Et surrexit, & abijt in domum suam. Videntes autem turbę timuerunt, & glorificauerũt Deũ qui dedit potestatem talem hominibus. Mar. 2. Luc. 5.

Et ecce homo. Hic ponitur secundum in quo infidelitas negantium Christi deitatem redarguitur, & ponitur primo eorum negatio cum dr̃. *Et ecce quidam de Scribis.* Multi Scribæ præsentes erant qñ Christus fecit hoc miraculum. veniebant. n. ad doctrinam eius. Luc. 8. Scriba autem dicitur sapiens in lege, & ideo Luc. 8 dicitur, ꝙ erant Pharisæi ibi, & legis doctores, sicut hic dicitur, & Scribæ, & non solum fecerũt istã murmurationem Scribæ, sed etiam Pharisæi. eod. c. s. cęperũt cogitare Scribæ, & Pharisæi. *Dixerunt intra se.* Nondum publicabant istud, sed prius in corde suo torquebantur. *Hic blasphemat.* s. quia dixit remittuntur tibi peccata tua, quod putabant ad solum Deum pertinere, & non ad Christum. sic dicitur Marc. 2. & Lucæ quinto capit. quis põt dimittere peccata, nisi solus Deus. Est aũt blasphemia qñ asseritur aliquid falsum de Deo, quod minuit eius dignitatem, vt si dicatur, ꝙ natura diuina est corporea, vel negatur aliquid, quod pertinet ad eius dignitatem, vt si dicatur, quòd Deus non creauit sęculum, ita autem hic solius Dei conditio est ex infinita potestate peccata remittere posse, ꝙ autem dicatur aliquem hominem posse peccata remittere, dicitur, quòd non solus Deus remittit, & sic negatur illa perfectio singularitatis suæ, ideo est blasphemia, & quantum ad hoc recte dixerunt Iudæi, & tamen, quòd crederent Christum ista dicen-

Scriba quid.

Blasphemia quid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

centem blaſphemare error erat, cum ipſe verus Deus esſet, quod poſtea oſtendit.

Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum. ſ. quas nondū expreſſerant, & ideo adhuc cogitationes erant, & dr̄, ꝙ vidit. i. cognouit, quia ꝯgitatio non vr̄ cū ſit actus ſpiritualis, ſed cognitio quælibet vocatur viſio, ſicut intellectus dr̄ quidam oculus 6. Ethi. c. 15. ſic dr̄ Luc. 5. vt cognouit Ieſus cogitationes eorū, & iſta cognitio non fuit nota p aliqua ſigna exteriora, ſicut dęmones cognoſcunt interdū cogitationes noſtras, ſed cognouit Chriſtus, quia Deus erat, & corda noſtra ſunt in manu Dei Prouer. 15. & 21. nam omnia nuda ſunt, & aperta oculis eius ad Heb. 4. nec eſt inuiſibilis ei vlla creatura. Vel anima Chriſti cognouit iſtud in verbo in quo cognoſcit oīa, quę ſunt. ſic dr̄ Mar. c. 2. ſ. quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo, i. per ſpiritum ſuum. *Dixit, vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris.* q. d. malum eſt hoc, quod cogitatis, quia ego non blaſphemo, vt vōs putatis. *Quid eſt facilius dicere dimittuntur tibi peccata tua, aut dicere ſurge, & ambula?* Vult per hoc Chriſtus oſtendere ſe non blaſphemare, & quia blaſphemia eſt dicere, ꝙ purus hō peccata dimittat, Chriſtus voluit oſtendere, ꝙ ipſe erat Deus, qui poſſet peccata remittere, & probauit hac ratione, ſ. qui pōt facere aliquod maius, vel ęquale huic, quod eſt pctā remittere pōt remittere pctā, & tamē ego poſſum facere aliud ęquale, ergo poſſum remittere pctā, ad hoc. n. dixit qd eſt facilius dicere remittunt̄ ibi peccata tua, an dicere ſurge, & ambula? Sciebat. n. ꝙ Iudæi non dicerent eſſe minoris poteſtatis ſanare paralyticū ſolo verbo, quam peccata remittere, quia vtrunque pertinebat ad ſolam potentiā infinitā, & iō neſciuerunt r̄ndere huic rationi, cū aūt dr̄. aut dicere ſurge, & ambula debet ſupplerī. i. & ꝙ ſic ſequatur in re, quia aliàs dicere ſurge, & ambula nullius poteſtatis eſt, ſed Mar. 2. dr̄. dicere ſurge tolle grabatū tuū, & ambula, in quo oñditur pfecta ſanitas, ſ vt nō ſolū poſſit ambulare, ſed ēt onera magna portare. *Vt ſciatis quoniam filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata.* Quaſi dicat vos concedits nō eſſe maius peccata remittere, q̄ dicere ſurge, & ambula, volo ergo oñdere vobis, ꝙ filius hoīs, idest ego qui ſum hō, habeo poteſtatē dimittendi peccata, & hoc faciā ſanando paralyticū, & dr̄ poteſtatē in terra dimittendi peccata. q. d. vos putatis, ꝙ Deus ſolus, qui in cęlo eſt poſſit peccata dimittere, ego aūt dico vobis, ꝙ ēt hō manens in terra inter vos pōt dimittere peccata. *Ait paralytico ſurge tolle lectum tuum.* Per hæc verba ſanauit eum, & voluit, quod tolleret lectū ſuum ad oſtenſionem perfectę ſanitatis. *Et vade in domum tuam.* Iſtud non erat dē neceſſitate miraculi, ſed quia tollere lectum erat ad oſtenſionem perfectę ſanitatis, & non erat quo honeſte lectū portaret iſte, niſi in domum ſuam, iuſſit ꝙ iret in domū. *Et ſurrexit.* Scilicet immediate, vt per hoc appareret diuinę virtutis operatio, quæ in inſtanti agit. ſic dicitur Macr. 2. Et ſtatim ille ſurrexit. Et Luc. 5. dr̄. & confeſtim ſurgens coram illis. *Et abijt in domum ſuam.* Sicut Chriſtus præceperat portauit lectum in domum, poſtea aūtē forte redijt ad audiendum Chriſti doctrinā. *Videntes autem turbæ.* Multi. n. præſentes erāt, qñ Chriſtus hoc fecerat, quia venerant ex omni caſtello Galileę, & Iudeę, & Ieruſalē. Luc. 8. *Timuerunt.* Viſa magnitudine huiuſmodi, & erat iſte timor quędā admiratio Mar. 2. abijt coram omnibus, ita vt mirarātur oēs. *Et glorificauerunt Deum.* i. laudauerunt. eſt. n. gloria frequens cognitio, vel clara manifeſtatio alicuius cū laude, & quia omnes manifeſtabant diuinam magnitudinē cū quadam laude, dicebantur eum proprie glorificare.

Qui dedit poteſtatem talem hominibus. Hoc dicit, quia ſupra Chriſtus dixerat, vt ſciatis, ꝙ filius hoīs habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, & quia omnis poteſtas hominum a Dēo eſt dicitur, ꝙ Deus dedit iſtam poteſtatem hominibus, ſed adhuc iſti Iudæi ſine intellectu erant, quia non cognoſcebant Chriſtū eſſe Deum per opera ſua, vt infra dicetur.

Quis erat iſte paralyticus. *Quæſt.* V.

QVAERETVR de iſto paralytico quis erat. Alii qui dicunt, ꝙ eſt ille de quo Ioan. 5. quia ibi dicitur, quòd Chriſtus ſanauit paralyticum, etiā dixit ei ſurge tolle grabatum tuum, & fecit ſic.

Dicendum, ꝙ non eſt idē paralyticus, nec idē miraculum, quia ibi dicitur, ꝙ ille paralyticus iacebat ierоſolymis apud piſcinam probaticam, iſte aūt ſanatus eſt Capharnaum Mar. 2. & vt dictum eſt ſupra q. 3.

Secundo, quia illum paralyticum Chriſtus inuenit iacentem in lecto cum ambularet Chriſtus in portacu Ioan. 5. iſte autem paralyticus ad Chriſtum portatus eſt, & per tegulas domus in lecto ſubmiſſus Marc. 2. & Lucę 5.

Tertio, quia ille paralyticus non petiuit a Chriſto ſanitatem, ſed erat expectans ſanari per motum aquę in probatica piſcina, & Chriſtus dixit ei vis ſaluus fieri? iſti autem paralytico nihil dixit, ſed potius attulerūt eum ad Chriſtum, quia expectabant, quòd ab eo ſanaretur, vt patet hic. Quarto, quia ille paralyticus dixit, domine hominem non habeo, qui mittat me in piſcinam, iſte autem quatuor habebat, qui portabant eum Mar. 2. & Luc. 5. non ergo fuit idem paralyticus. Sic dicit Chryſo. in homilia, paralyticus iſte aliter eſt præter eum, qui in Ioanne ponitur, ille quidem in natatorijs iacębat, hic autem in Capharnaum, & ille ſimulis carebat, hic autem habebat eos, qui ſui curam habebant, qui & portantes eum attulerunt.

Quare dixit Chriſtus paralyticum eſſe filium. *Quæſt.* VI.

QVAERETVR quare Chriſtus dixit paralyticum eſſe filium. Dicendum, ꝙ pp multa. Primo ad oñendū benignitatē ſuam, erat enim Chriſtus tā dulcis in verbo, & in tota vitę conuerſatione, ꝙ ad oēs ſe habebat, vt ad filios neminē contemnēs, ſed oēs diligens, ſicut pr̄ cōtinere nō pōt filiū qualiſcunque ille ſit. ſic dicit Hiero. ſuper Matth. o mira humilitas deſpectū, & debilē ꝯtis membrorū cōpagibus diſſolutū filiū vocat, quē ſacerdotes nō dignabantur tangere. Secundo, quia iſte in charitate, & oēs exiſtētes in gratia ſunt filij Dei. Et hoc patet, quia remiſſa erant ſibi peccata, neceſſe eſt aūt remiſſis peccatis fieri hoīem filiū Dei, ſic ēt dicit Chryſo. vbi ſupra. ſ. aut certe, iō filiū vocat, quia dimittuntur ei peccata ſua. Tertio ſpecialiter pp fidē, quia per fidem efficitur homo filius Dei Io. 1. dedit poteſtatē filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. iſte aūt credebat, vel ad credendū incitabāt, iō filius vocat. ſic innuit Ir̄a. 1. confide fili. i. fidem habe. Quarto, quia vere erat filius Chriſti: nā Chriſtus eſt Deus, iō pr̄ eſt oīum, quia oēs creauit, & oēs poſſidet Deus. 32. nunquid non ipſe eſt pr̄ tuus, ꝙ poſſedit te, fecit, & creauit te? Quinto, qa Chriſtus voluit oñdere affectū blandiētis dādo bonā ſpem ei de ſanitate, recte ergo eū filium vocat cū pr̄ ſit nomen dulcedinis 2. Pol. 1.

An iſte paralyticus fuit ſanatus propter fidē ſuam, vel propter fidem portantium ipſum. *Quæſt.* VII.

QVAERETVR an iſte paralyticus fuit ſanatus pp fidem ſuam, vel pp fidem portantium illum.

Dicen-

Dicendum, ꝙ ſi accipiatur fides, vt cauſa meritoria ſanitatis nemo meretur, ꝙ miraculoſe Deus eum ſanet quantumcunque fidem habeat, ſed beneficium Dei eſt, quòd ſic homo ſanetur.

Si autem accipiatur fides, vt cauſa diſpoſitiua ad ſalutem. i. ſine qua Deus non ſaluat hominem, eſt verū, ꝙ poterat paralyticus iſte ſanari pp fidē ſuā, vel pp fidem portantiū illū. Aliqui dicunt, ꝙ ſanatus eſt pp fidē portantiū ipſum, & non pp ſuā. quia dr̄ in Ir̄a. videſ Ieſus fidem illorū, Sic ēt dicit Hiero. ſup Matth. videſ Ieſus fidem illorū, non eius, qui offerebatur, ſed eorum, qui offerebant. Sic etiam dicit Ioan. Papa quantum valet apud Deū fides propria apud quem ſic valuit aliena? Dicendū, ꝙ tam paralyticus, q̄ portantes eū fidem habuerunt. De portantibus patet, quia ea fide portauerunt, ꝙ a Chriſto ſanandus eſſet, & vt magis feruor, & confidentia ipſorum appareret, cum nō poſſent ipſum ponere ante Chriſtum rem nouam fecerunt per tectum deponentes eū, quod nulli alij adhuc fecerāt. ſic dicit Chryſo. mirandi ſunt, qui paralyticū adduxerūt qualiter cū nequiuiſſent intrare p oſtiū nouū, aliquid, & alienū attentarūt, & quia fuit iſta fides magna, debuit ſequi magnū miraculū, ſic dicit Chryſo. in homilia, quia igitur tantam oſtenderunt fidē monſtrat etiam ipſe ſuā virtutē cum omni poteſtate ſoluens peccata. De fide paralytici patet, quia ipſe permiſit ſe portari ad Chriſtū, non tñ permiſiſſet, niſi crederet, maxime, quia non permiſiſſet ſe deponi de tecto per funes, niſi crederet, & aliquid ſibi profuturum. ſic dicit Chryſo. erat magna fides ēt huius infirmi, non. n. permiſiſſet ſe ſubmitti, vt alius Euangeliſta dicit per tectum non credens. poterat ēt paralyticus fidem habere ex fide portantium eum, & ſic non ſine fide curaretur proprie.

Ad dictum Hiero. poteſt dici, ꝙ Chriſtus vidit fidē portantium, & non paralytici, ſcilicet principaliter licet vtrique fidem habuerint, fuit tamen forte maior fides portantium, & ſic illam Chriſtus magis reſpicere. Aliter poteſt dici, ꝙ paralyticus fidē habuit, ſed non a principio, quando portabatur, ſed poſtea ei fides data eſt a Deo merito portantium eum, & hoc poteſt innuere litera, quia Chriſtus dixit paralytico confide fili, ideſt habe fidem, & ſic poterat eſſe, ꝙ ante hoc fidem non habuerant, quia tamen fides portantium eum fuit valde magna promeruit, vt daretur fides paralytico, & ſic poſſet intelligi litera, ſcilicet, vt vidit Ieſus fidem illorum, ideſt portantium dixit paralytico confide fili, ideſt ēt habe tu fidem, & tunc eam haberet, ita vt ſine fide ſua non ſanarētur, quocūque ergo modo ponatur habuit fidem paralyticus.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ valuit hic fides aliena apud Deum, ſcilicet principaliter, quia erat maior, quam propria, vel potius, quia erat prior, & propter eam daretur fides ipſi paralytico.

An aliquando remitti poſſint peccata alicui per fidem alterius. Et quòd fides ēſt duplex. Et quomodo in baptiſmo peccata dimittuntur paruulis, & adultis per fidem.
Quæſt. VIII.

QVAERETVR an aliquādo remitti poſſint peccata alicui per fidem alterius. Aliqui dicunt, ꝙ in quibuſdam non habentibus fidem remittuntur interdum peccata per fidem aliorum, & maxime ſit hoc in infirmis, vel in turbatis animo, qui fidem propriam habere non poſſunt. ſic dicit Hierony. ſuper Matthæ. non autem vbique ab ęgris quærit fidem, puta cum inſaniunt, vel aliter ab ęgritudine in exceſſu fuerint mentis.

Secundo patet, quia dicit Ioan. Papa quantum valet apud Deum fides propria apud quem ſic valuit aliena, vt intus, & extra ſanaret hominem? & tamen ſanare intus eſt ſanare a peccatis dimittendo illa. ergo per fidem alienam interdum dimittuntur.

Tertio patet, quia dicit Ambro. ſuper Lucę magnus dominus, qui aliorum meritis ignoſcit alijs, & dum alios probat alijs relaxat errata: cur apud te homo collega non valeat cum apud Deum ſeruus interueniendi meritum, & ius habeat impetrandi? ſi grauium peccatorum diffidis veniā, adhibe precatores, adhibe eccleſiam, quæ pro te precetur, cuius contemplatione, quod tibi dominus negare poſſet ignoſcat, & ſic in grauibus peccatis per fidem alienam dicit poſſe aliquem ſanari.

Dicendum, quòd aut quęritur de ſanatione corporis, aut de remiſſione peccatorum, quæ ad ſolam animam pertinet. De primo dicendum, quòd poteſt aliquis per fidem alienam etiam ſine propria ſanari corporaliter ab ęgritudine, & ita licet iſte paralyticus propriam habuit, potuit tamen per fidem portantiū eum ſolam ſanari. Ratio eſt, quia curantur hic ęgritudines corporis, quę curatio totaliter eſt ab extra, ideo non eſt neceſſe, quòd concurrant aliqui actus ipſius curati, & tamen fides propria eſt actus proprius, ſcilicet quoddā confidere. ergo non eſt ſemper neceſſe quòd ad curationem miraculoſam ęgritudinum pręcedat, vel concurrat fides ipſius curati. Si autem ſit ſecundum, ſcilicet curatio animę, ideſt remiſſio peccatorum.

Dicendum, quòd non eſt poſſibile alicui remitti peccata ſine fide propria. Eſt autem duplex fides, ſcilicet fides qua creditur, & eſt virtus Theologica, alia eſt fides, quæ eſt confidentia quædam, ſcilicet quòd Deus concedet, id quod petimus, vel quod deſideramus. vtraque autem requiritur in eo cui peccata dimittenda ſunt. De prima patet, quia quandiu manet aliquis infidelis non poſſunt ei peccata dimitti, ſic dicitur Mar. 16. qui crediderit ſaluus erit, qui autem nō crediderit condemnabitur, & tamen ſi remittantur homini omnia peccata ſua neceſſe eſt, quòd ſaluetur, infidelis autem ſaluari non poteſt. ergo infideli non poſſunt peccata dimitti, ſic etiam dicitur Ioan. 3. qui non credit iam iudicatus eſt, ideſt condemnatus. ergo fides prima per quam creditur quidquid credendum eſt, requiritur ad remiſſionem peccati.

Sed obijcietur, quia paruulis in baptiſmo dimittūtur peccata, & non hñt fidē propriā, ſed ſolum eſt ibi fides eccleſię. Dicendum ꝙ verū eſt, & tñ non eſt ſic de adultis propter duo. Primo, quia ad remiſſionem peccati requiritur, ꝙ nulla ſit infidelitas, quia infidelitas repugnat remiſſioni peccati cum per infidelitatē male ſentiatur de dignitate, & poteſtate Dei remittentis peccata, quod prædiudicat dignitati ipſius: in paruulo autem licet non ſit fides, quia non pōt habere actum proprium, nulla tñ eſt infidelitas, quia ēt infidelitas dicit aliquid poſitiuū, & eſt per actū propriū ipſius hominis infidelis, in adultis aūt, nunq̄ poteſt eſſe defectus fidei ſine infidelitate poſitiua, ita ꝙ neceſſe eſt de quolibet adulto, ꝙ habeat fidem, vel infidelitatem. paruulus autem nec habet fidem, nec infidelitatem: ei ergo per fidem eccleſię Deus infundit fidem, quia nihil inuenit in eo, ꝙ repugnet fidei cū paruulus nullū actū propriū habuerit, & ſic iuſtum eſt paruulis fidem dari, & peccata remitti ſine propria fide, in adultis non poteſt hoc fieri, quia non poteſt fides infundi homini a Deo, niſi ſimul auferatur infidelitas, & quia illa inducta eſt per actū proprium hominis, neceſſe eſt, ꝙ p actū ipſius tollat̄, vel concurrat actus ſuus ad tollendū conſentiendo Deo tollenti illam, aliàs. n. ſequeretur, ꝙ Deus deſtrueret naturam hoīs

auferendo ei libertatem, nam credere, vel discredere licet sit actus intellectus, est tamen per imperium voluntatis, quia credimus, quod volumus cum non sit fides de eis, quæ necessaria ratione demõstrãtur. si ergo Deus vellet alicui auferre infidelitatẽ & non tolleret ei libertatem voluntatis, posset ipse velle discredere, vel erronee credere, & sic maneret infidelis, etiam si Deus vellet eum fidelem facere, si autem Deo volente eum facere fidelem necesse esset non posset discredere, & sic cogeretur credere, quod falsum est, ideo necesse est dici, quòd in adultis non potest infundi fides sine actu proprio, vt sicut per proprium actũ infidelitas causata est, ita etiam per proprium actum tollatur in adulto, & consentiatur fidei, quam Deus inducere vult, & sic nec fides inducetur in adulto sine proprio actu, nec peccata ei dimittentur sine propria fide. secus autem de paruulis, vt dictum est.

Secundo differunt, quia paruuli non habent, nisi peccatum originale, illud autem non est proprie peccatum personale, sed quasi naturale cum non sit factum per proprium actum, sed per originem ab Adã traductum, cum ergo sine proprio actu peccatum in eis contractum est, iustum est, vt sine proprio actu deleri possit, & sic sine fide propria per solam ecclesiæ fidem Deus peccatum dimittet paruulo infundendo ei fidem, vt iam fidem propriam habeat, peccata autem adultorum sunt proprie personalia, quia per proprium actum ex electione commissa sunt, ideo iustũ est, vt non sine proprio actu dimittantur, ideo necesse est propriam fidem habere eum cui debent peccata dimitti si est adultus, quia primus motus ad iustificationem est ipsius fidei, & sic apparet, quòd nõ potest fieri remissio peccati sine fide propria, secundum quã credimus, quæ est prima fides. De secunda fide. i. confidentia dicendum, ꝙ etiam sine illa non possunt peccata dimitti, nã siquis credat omnia, quæ in sacra scriptura continentur, & quæ ecclesia credit, si non confidit, quòd Deus dimittet ei peccata ipso dolente de eis nunquam dimittentur, immo etiam si peteret illa dimitti si non confideret, & certissime crederet illa sibi dimittenda, nunquam dimitterentur Iac. 1. postulet autem in fide nihil hęsitans, qui enim hęsitat simili est fluctui maris qui a vento mouetur, nõ ergo extimet homo ille, ꝙ accipiat aliquid a Deo. requiritur ergo ista confidentia ad peccati remissionem.

Dicendum igitur, ꝙ peccatum in adultis nunquã potest dimitti per fidem alienam, sed semper est necessaria fides propria, quod patet, quia tunc sequeretur, ꝙ omnes infideles sic manentes saluari possent, quia ecclesia orat pro eis, & habet fidem, ꝙ Deus potest sanare eos, & tamen dicimus, quòd impossibile est aliquem infidelem saluari, nisi cõuersus fuerit ad Christum, & ita ipse dixit Mar. 16. qui non crediderit condemnabitur, ergo non est possibile remitti alicui peccatum per fidem alienam.

Secundo patet, quia si posset per fidem alienã peccatum dimitti, posset etiam per alienam contritionẽ peccatum dimitti, quia eadem omnino ratio est, & tamen istud est absurdum, quia nemo potest habere remissionem de peccato, nisi de eo doluerit, sic dicit Aug. lib. de pœnitentia, omnis enim qui mentis suę arbiter constitutus est, nõ potest nouam vitã inchoare, nisi eum veteris pœnituerit. non ergo potest peccatum dimitti sine propria fide, & dolore. sequeretur enim aliàs, ꝙ nemo periret quantumcũque grauiter peccaret, quia ecclesia pro omnibus orat, & de peccatis omnium dolet, & tñ non saluantur omnes, ergo sine actu proprio peccatum non dimittitur.

Tertio patet, quia tunc saluaretur aliquis actualiter manens in peccato mortali, & in eo decedens, quod patet, quia poterat quis pro alio habere fidem, & dolere de peccato illius, & quòd ille maneret in delectatione, & actu peccati, taliter tamen peccata remitti est impossibile cum actualiter maneant, quia sic sine charitate moriens haberet vitam ęternam, ergo non potest sine proprio actu peccatum dimitti cũ maneat.

Si autem dicatur, ꝙ peccatum vere tollitur vni per fidem, & actum alterius. Oporteret dici, ꝙ alio dolente de peccatis meis necesse esset, ꝙ ego cessarem ab illis, vt sic non manerent actualiter, ꝙ falsum est, quia actus alienus non cogit voluntatem meam, ergo impossibile est dimitti vni peccatum per fidem, vel actum alterius, sed necesse est per propriam fidem, & actum dimitti.

Dicendum tamen, quòd fides aliena adiuuat ad remissionem peccati, non quidem, quòd per illam dimittatur peccatum quantacunque illa sit. Sed quia interdum per meritum fidei aliquorum Deus dat fidem aliquibus infidelibus, qui aliàs illam habituri nõ essent, nisi precibus sanctorũ adiuuarentur, quia multa, ita sunt a Deo prædestinata obtineri, quod nõ, nisi precibus sanctorum habeantur, vt ait Gregor. 1. dialo. sic etiam de contritione, quia aliqui sunt peccatis dediti, qui nunquam ab eis recederent, nisi precibus sanctorum Deus moueret valde efficaciter animam illorum ad dolendum de peccatis, & tunc fides propria, & contritio propria peccatum delent, fides autẽ aliena non delet illud, sed disponit ad delendum. i. faciendo, ꝙ homo habeat fidem propriam per quã deleatur. De isto autem paralytico dicendum, ꝙ peccata remissa sunt ei non per fidem portantium, sed per suam, habuit enim fidẽ a principio antequam portaretur, sic dicit Chrys. quòd non permisisset se submitti per tegulas, nisi crederet, & tunc potest exponi litera. s. videns Iesus fidem illorum. i. paralytici, & portantium. & sic exponit Nicol. & valde rationabiliter, vel etiam dato, ꝙ nõ habuisset fidem a principio habuit saltem fidem antequam peccata ei remitterentur, quę ostendit litera, quia Christus dixit confide fili remittuntur tibi peccata tua. i. habe fidem, & sic prius dixit ei, ꝙ haberet fidem, quam quòd peccata ei remittebantur, & tamen Christo dicente paralytico confide ille mox haberet fidem, quia verba Christi erant efficacia, ideo prius habuit fidem, quam peccata remitterentur ei saltem ordine naturæ, quia potuit esse, ꝙ simul tempore fuerit ei fides collata, & peccata remissa, immo ita fit, quia quando fides de nouo infunditur a Deo simul cum ea infunditur charitas, & omnes virtutes, quia aliàs non esset iustificatio generalis ipsa iustificatio impij, & tamen generalis est, qa Deus totum hominem simul curat, vt dicit Aug. lib. de pœnitentia, & ostenditur 4. senten. distin. 15. ergo in eodem instanti infusa fuit isti fides, & peccata remissa, sed vnum præcedit alterum natura, sicut causa causatum. s. fides, & gratia peccati remissionem, potuit autem ista fides paralytici ei dari ex meritis portantium ipsum, quod potest innui in litera. s. videns Iesus fidem illorum. i. portantium dixit paralytico cõfide. i. quia respexit ad fidem portantium ex merito eorum dedit paralytico fidem dicens ei confide. non ergo fuerunt remissa peccata paralytico per fidem alienã, sed per suam.

Ad primum dicendum, ꝙ intelligitur dictum Hieronym. de sanatione corporali, quæ potest dari honi sine propria fide, eo ꝙ illa totaliter est a causa extrinseca, & non requirit proprium actum. secus autẽ de remissione peccati, vbi requiritur proprius actus propter causas supra positas, & est sensus, ꝙ ad hoc, ꝙ Christus sanaret aliquem ęgrum corporaliter requirebat, vt communiter ab eo fidem, & tñ interdũ non requirebat. vt si aliqui essent insanientes, vel positi in excessu mentis propter ęgritudinem, quia ab istis non exigebat Christus fidem cum illam habere non possent, sic erat de arreptitijs quos Christus sępe sanabat dum actualiter a dæmone arriperentur, sic patet de duobus arreptitiis, præceden. c. & de alio arreptitio Mar. 9. & tunc isti non poterant habere actum fidei, quia a dæmone totaliter possidebantur, & non operabantur ipsi aliquid, sed dæmon per eos, vel in eis, sic etiam innuit fuisse de isto paralytico, qui præ magnitudine morbi erat absorptus, & in excessu mentis positus, & sic non poterat habere fidem actualem, & iõ Chrs non exegit eam ab illo, sed suffecit sibi fides portãtiũ. iste excessus mentis aliqualiter colligitur eo quòd dum ista fierent paralyticus nihil loquebatur et si Christus ei loqueretur. Quod autem intelligatur de curatione corporali, & non de remissione peccati patet, quia aliàs sequerẽtur absurda ex dicto Hieron. s. quòd si infidelis moreretur in furore qui fuit per sem infidelis quando erat sanę mentis, possent ei peccata dimitti per fidem ecclesiæ orantis pro eo, ẽt sequeretur, quòd siquis fidelis erat in peccato mortali semper antequam inciderer in furorem, in quo moritur sine dolore peccati posset saluari per fidem, & orationes ecclesiæ. Etiam sequeretur, quòd omnes qui in peccato mortali ante hoc manebant, & subitanea morte prẽoccupantur in qua de peccatis nõ possunt dolere, possent saluari, quæ omnia absurda sunt, quia omnes sic morientes ecclesia perire asserit, ergo non intelligitur, ꝙ quantum ad remissionem peccati Deus non exigat fidem ab insanientibus, & constitutis in excessu mentis per quod sufficiat fides aliena, sed intelligitur de curatione morbi corporalis.

Ad secundum dicendum, ꝙ fides aliena valuit hic tantum apud Deum, quòd propter illam sanauit paralyticum corporaliter, quia etiam si non fuisset fides propria poterat sanari paralyticus: valuit etiam fides aliena, vt sanaretur intus i. ad remissionem peccati, nõ tamen valuit immediate, sed dispositiue. s. vt ex merito fidei portantium daretur fides paralytico, per quã sanaretur, vt ostensum est supra.

Ad tertium dicendum, quod potest intelligi auctoritas Ambro. de remissione peccatorum dispositiue, vt dictum fuit, melius tamen intelligitur de remissione peccatorum, quantum ad reatum pœnę purgatoriæ, vel temporalis, nam peccatum quantum ad maculam, vel offensam, quæ proprie pertinent ad ipsum non potest remitti, nisi per actum proprium, & tamẽ quantum ad pœnam debitam in purgatorio cuius reatus manet ablato peccato, potest fides aliena proficere, & ita dicimus, ꝙ vnus homo potest satisfacere pro alio, quia aliàs indulgentię collatę nobis de thesauro ecclesiæ, quæ ex meritis Christi, & supererogationib⁹ sanctorum, nihil nobis proficerent, quod falsum est. Quod autem intelligatur de hoc dictum Ambro. patet, quia dicitur si de grauium peccatorum diffidis venia, adhibe precatores, adhibe ecclesiam, quæ pro te precetur, cuius contemplatione, ꝙ tibi dominus negare posset ignoscat, & tamen nulla peccata sunt quã tumcunque grauia, quæ Deus non remittat peccatori non solum pluries roganti, sed etiam ad vnicum gemitum. Ezechi. 3. quacunque hora ingemuerit peccator peccati eius non memor ero. Secus est de pœna, quia illa non tollitur sine satisfactione, & quia oratio est vnum de tribus operibus satisfactionis, vt colligitur. 4. senten. distinct. 15. & ibi tenent hoc omnes doctores, & vnus homo potest pro alio satisfacere, necesse est, ꝙ cum plures sint satisfactionis opera faciãt de maioribus satisfaciant, & etiam citius, quam si solus homo pro seipso satisfaceret, & sic verum est, ꝙ

Vnus hõ potẽs pro alio satisfacere.

aliqua peccata sunt, de quibus peccator non posset solus per orationem suam obtinere hic plenam remissionem quantum ad pœnam, & si tota ecclesia orauerit pro eo poterit consequi cito istam remissionem, quam Deus ei soli oranti negare posset. s. quia solus non posset hic satisfacere.

Quare Christus dixit paralytico remittuntur tibi peccata tua, cum non ad hoc ei offerretur.

Quæst. IX.

QVAERETVR quare Christus dixit hic paralytico remittuntur tibi peccata tua, quia paralyticus non offerebatur ei ad consequendum remissionem peccatorum, sed ad habendam corporalem salutem.

Aliqui dicunt, ꝙ hoc fecit Christus, quia quando aliquem sanabat corporaliter etiam spiritualiter sanabat, quia vt dicitur Ioann. septimo cap. Christus totũ hominem sanum fecit in sabbato. i. intus, & extra, sed sanitas interior est remissio peccatorum, ideò dixit remittuntur, &c.

Dicendum, ꝙ non stat. Primo, quia istud non constat an sanaret Christus a peccatis omnes quos sanabat a morbis, quia ista duo sunt multum separata, & potest vnum sine altero haberi, quia tamen vt cõmuniter dicitur, quòd Christus omnes sanabat intus, & extra potest hoc concedi, illud tamen. s. totum hominem sanum fecit in sabbato non probat hic, quia intelligitur de corporali sanitate. s. quia habebat homo ille multos morbos, & ab omnibus simul eum Christus sanauit, cum tamen potuisset sanare ab vno non sanando ab alio.

Secundo patet, quia dato, ꝙ omnes, qui corporaliter sanabantur spiritualiter sanarentur non stat hoc, quia plurimos alios Christus sanauit a morbis, & tamen non dicebat eis remittuntur vobis peccata vestra.

Alij dicunt, quòd hoc fuit, quia morbus accidit homini propter peccatum, & prius debet auferri causa morbi, quam tollatur morbus, sic dicit Hieron. super Mat. hic datur nobis intelligentia propter peccata plerasque euenire corporum debilitates, & idcirco forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis sanitas restituatur, sic etiam dicit Beda hominẽ autem dominus a paralysi curaturus primo peccatorum vincula dissoluit, vt ostẽderet eum ob nexus culparum artuum dissolutione damnari, & nisi his relaxatis membrorum non posse recuperatione sanari.

Dicendum tamen, ꝙ hoc non sufficit, quia licet verum sit omnes morbos, & pœnalitates quascunque prouenire ex peccato mediate, vel immediate, scilicet ex peccatis nostris, vel ex peccato Adę, tamẽ Christus non dixit remittuntur, &c. propter hoc, quod patet. Primo, quia vt dictum est plurimos alios Christ⁹ sanauit quorũ etiam ægritudines ex peccato eueniebant, & tamen non dixit illis remittuntur, &c. immo istud Christus non dicebat, quando volebat aliquem sanare corporaliter, sed solum quando spiritualiter, sic fuit de Magdalena, de qua dixit dimittũtur ei peccata multa, quia dilexit multum Luc. 7. illam tamen a nulla corporis ægritudine Christus sanauit, sed solum a peccatis, & hoc etiam solum ipsa petebat, eo. c.

Secundo patet, quia non est verum generaliter, vt dicit Beda, quòd ægritudines non possunt sanari, nisi relaxatis peccatis, quia quosdam Deus sanat quotidie ab ægritudinibus, nunquam tamen peccare desinũt, & tamen sunt ægritudines illę propter peccatum.

Tertio, quia etiam ecõtrario accidit. s. quòd interdum quidam sanentur a peccatis omnibus, & tamen

non

non liberentur ab ęgritudinibus, quia aliàs possent fieri homines immortales si dolendo de peccatis cessarent ægritudines, & tamen non cessant: ideo peccatū, & ægritudo non habent necessariam connexionem, ita quòd ad hoc, ꝙ ægritudo cesset, peccatum debeat prius dimitti, ergo non dixit Christus propter hoc.

Alii dicunt, quòd hoc fecit Christus ad ostendendum, quòd iste peccauerat, & quòd non posset dicere se non peccasse, sic dicit August. lib. de concordā. euan. s. quòd autem dicit homo dimittuntur tibi peccata ad hoc insinuandum valet, quia homini dimittebantur peccata, qui hoc ipso, ꝙ homo erat nō posset dicere non peccaui.

Sed hoc, licet verum sit non sufficit, quia in aliis hoc Christus non dicebat, qui etiam homines erant, & non poterant negare se peccasse.

Quarto dicunt alii, ꝙ dixit hoc Christus ad ostendendum se esse Deum, quia nemo potest dimittere peccata, nisi Deus Mar. 2. & Luc. 5. per hoc ergo Christus ostendebat se Deum esse cum peccata remitteret, sic dicit Augu. vbi supra. s. simul etiam vt ille qui homini peccata dimittebat intelligeretur esse Deus.

Quinto potest dici, & melius, quòd licet Christus hoc faceret ad istum finem, tamen immediate faciebat ad suscitandum quādam discordiam in Phariseis, & Scribis contra se per quam ostenderetur clarius eē Deus, nā per miracula, quæ Christus faciebat se Deū esse ostendebat, & ad hunc finem faciebat illa. vt tamen manifestius hoc ostenderet voluit suscitare cōtra se Phariseos, ex qua repugnantia magis appareret miraculum, si enim Christus solum sanasset paralyticum, nihil aliquod dicens, non putassent Iudæi ꝓ hoc illum esse Deum, nec etiam crederēt, ꝙ ipse per hoc ascribebat sibi deitatem, quia etiam prophetæ aliqui miracula fecerant, voluit ergo aliquid dicere per qđ Pharisæi, & Scribæ crederent eum esse Deum, vel errare, & etiam viderent, quòd ipse volebat ostendere se esse Deum, & hoc fuit dicendo remittuntur tibi peccata tua, quia Iudęi credebant, quòd nemo poterat peccata dimittere, nisi solus Deus. Mar. 2. & Lu. 5. quod verum est, ideo quando Christus dixit dimittūtur, &c. illi dixerunt ille blasphemat, & ex hoc fuit Christo occasio ad ostendendum, quòd poterat peccata remittere, vt probaret, ꝙ nō blasphemabat, & dixit eis quare cogitabant mala in cordibus suis, & ostēdit per signa, quòd ipse poterat peccata remittere, & consequenter constabat eum esse Deum. si tamen non dixisset remittuntur, &c. non fuisset occasio ad aliquid istorum, & sic non appareret ita manifeste eū esse Deum, ideo dixit hoc, vt ex discordia Phariseorum esset occasio ad istud probandum euidenter. s. ꝙ Deus erat.

Quomodo Christus nunc remisit peccata paralytico sine confessione cum sit necessaria. Et ꝙ confessio est præceptū legis nouæ, & non de iure naturali. Et quòd peccata notoria oportet confiteri propter duo.

Quæst. X.

QVAERETVR quomodo Christus nunc remisit peccata paralytico sine confessione cum illa sit necessaria. Aliqui dicunt, ꝙ non requiritur confessionem esse actualiter ad remissionē peccati, sed sufficit eam esse in proposito, vt ostenditur. 4. sen. dist. 15. & hoc verum est. Sed tunc dicetur quomodo fuerūt remissa, quia paralyticus non habuit etiam propositū confitendi, nec fuit alicui confessus.

Dicendum, quòd paralytico remissa sunt peccata sine confessione actuali, & proposito confitendi pp multa. Primo, quia confessio non erat tunc ex præceꝑpto, quia dolere de peccato est de iure naturali, confiteri tamen nec est de iure naturali, nec erat præceptū in vetere testamento, sed est ꝓceptum legis nouę, & ecclesię determinantis tempus, & modum, & alias cę remonias confessionis, & quia nondum erat a Christo sacramentum istud institutum, vel etiam si esset institutum nondum obligabat, quia lex noui testamēti cuius erat istud sacramentum, nondum incęperat obligare, quia Christus non erat mortuus, nec ipsa erat adhuc plene publicata, ideo non tenebatur iste paralyticus confiteri, nec habere propositum confitendi.

Secundo, quia dato, quòd incępisset obligare præceptum de sacramento pęnitentiæ, non obligaretur, paralyticus nunc confiteri, quia quòd fiat remissio peccati per confessionem istud est quantum ad viam communem, quando sacramentum istud dispēsatur per ministros, qui non habent aliam potestatem, nisi secundum quod a iure eis impositum est, ideo neminem possunt absoluere, nisi confitentem: Christus autem habet potestatem super sacramenta, ideo absoluere poterat sine confessione, & sine proposito confitendi.

Tertio, quia superuacuum erat velle aliquid Christo confiteri, quia ipse melius nouit quid sit in homine, quam homo ipse, ita vt non sit opus ei aliquid dicere, sic dr̄ Io. 2. ipse nouerat omnes, & non erat opus, vt quis testimonium perhiberet de homine, ipse. n. sciebat quid esset in hoīe, ideo si aliquis vellet Christum honorare, & petere ab eo veniam peccatorum non oportebat explicare ei peccata, quia istud esset innuere, quòd nesciebat illa. melius ergo erat petere ab eo veniam de peccatis in generali, vel etiam ostendere signa petendi, sic enim fecit Magdalena lachrymis rigans pedes Iesu Luc. 7. & ipse dixit remittuntur tibi peccata tua. tanquam intelligeret, quòd non petebat, nisi veniam de peccatis, sacerdotes autem nesciunt peccata nostra, nisi inquantum eis verbo notificamus, quia nemo scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo. 1. Cor. 2. & ideo oportet eis confiteri. Si autem interdum contingat, quòd sacerdotes sciant aliqua peccata nostra, vt quia sunt notoria, vel quia viderunt nos peccare, adhuc oportet ista peccata eis confiteri propter duo. Primo, quia sic cōstitutū est. s. vt omnia peccata cōfiteamur nihil omittendo, & contra faciens peccaret mortaliter, vel saltem confessio esset sibi inutilis. Secundo, quia sacerdos non debet absoluere quemquam, nisi videat, ꝙ displicet ei de peccatis, quia aliàs non esset sacramentum, cum deficiat contritio, quæ est præcipua pars sacramenti, potest tamen quis dolere de vno peccato volendo adhuc manere in aliquo alio peccato, quod commisit, non potest tamen tunc absolui de aliquo, quia de necessitate pœnitentiæ est, quòd sit integra. i. ꝙ nullum peccatū sit in cuius delectatione velit ad huc peccator manere, vt ostenditur. 4. senten. dist. 15. non potest tamen constare confessori, de quibus peccatis dolet peccator, & de quibus non dolet, nisi ex confessione sua, ergo oportet ꝙ confiteatur omnia, immo si esset aliquod peccatum confitentis notum aliàs sacerdoti, & illud non confiteretur haberet occasionem sacerdos cogitandi, ꝙ peccator non doleret de illo peccato, & sic esset dubius an deberet eum absoluere, quia dubitaret an esset vere pęnitens, ideo debet sacerdoti omnia peccata dicere. Christo autē non erat opus aliquod dicere, & sic conuenienter peccata remissa sunt pararalytico sine confessione, & proposito confitendi.

Qua-

Quomodo Christus remisit nunc paralytico peccata sine satisfactione. Et quod ad omnimodam peccati remissionem duo sunt necessaria. Et quod pœnitentia habet partes materiales, & formales.

Quæst. XI.

QVAERETVR quomodo Christus remisit nunc paralytico peccata sine satisfactione, & istud est maius dubium, quam precedēs, quia confessio peccatorum non est de iure naturali, nec etiam erat necessaria de iure diuino positiuo tēpore quo isti paralytico peccata remissa sunt, satisfactio tamen pro peccato semper fuit de iure naturali, & positiuo, ideo videbatur teneri paralyticus ad satisfactionem.

Dicendum quòd verum est, quòd iste paralyticus tenebatur ad satisfactionem, & tamen Christus non imposuit eam ei nunc. Pro quo sciendum, quòd ad peccati remissionem omnimodam sunt duo necessaria. Primum est detestatio peccati præteriti. Secundum est satisfactio pro illo: cum primo etiam debet intelligi detestatio peccati futuri, idest quòd non solum doleat quis, quòd peccauit, sed etiam, ꝙ non habeat intentionem vlterius peccandi. Primum istorum non potest suppleri per aliquid aliud, nec etiam per aliam personam, nisi per peccantem. Secundum autem potest suppleri per aliquid alterum, vel ꝓ actū alterius personæ, quia potest vnus homo satisfacere pro altero, non potest tamen vnus dolere pro peccato alterius, ita ꝙ per istum dolorem remittatur alteri peccatum, ideo Christus primum istorum imponebat, quando peccata remittebat, vt patet Io. 7. de muliere deprehensa in adulterio cui Christus dixit vade & amplius noli peccare. i. habe voluntatem nūquam amplius peccandi, nam præsupponitur, ꝙ de pręterito peccato iam doluerat, & ita potest esse, & est satis verisimile, ꝙ dixerit isti paralytico amplius noli peccare, quando dixit vade in domum tuam. s. vade in domum tuam, & amplius noli peccare, licet nullus euāgeliſtarum hoc expresserit, quia sic Christus dixit, qñ sanauit alium paralyticum Io. 5. s. ecce sanus factus es iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. De satisfactione autem nihil habetur hic, nec est verisimile, ꝙ Christus imposuerit ei aliquam, quia etiā aliis quos curabat non imponebat illam, sed solum dicebat noli peccare, & hoc quia impositio satisfactionis non erat causa necessaria, sicut detestatio peccati, & hoc quia potest vnus pro altero satisfacere, sed nemo potest pro alio peccatum detestari, etiam quia satisfactio fit interdū pro peccatis nostris sine aliquo actu nostro per solam ecclesię remissionem, vt quando conceduntur indulgentię, quia non est ibi necessarius aliquis actus satisfactionis ꝓ pœna debita in purgatorio illis peccatis ad quæ se extendit indulgētia cōcessa ab ecclesia. Christus ergo peccata remittebat nullam imponendo satisfactionem. Et hoc primo ad ostendendam excellentiam suam, quia ex plenitudine potestatis non solum poterat peccatum dimittere, sed etiam totam pœnam peccato debitam, quod non possunt sacerdotes, quia nullam virtutem habēt vt de suo nobis conferant ad satisfaciendum. Secundo, quia etiam si Christus non imponeret satisfactionem per se, intelligebatur, ꝙ teneretur paralyticus satisfacere, quia quicunque peccat ipso facto est naturaliter obligatus ad satisfaciendum de peccato si remissionem habere vult, & ideo satisfactio nō est pars sacramenti pœnitentiæ, quasi volūtarie appositā, aut cæremonialis, sicut confessio, sed ipso iure debita, etiā si non exprimatur, impositio tamen satisfactionis. i. ritus imponēdi, vel quòd debeat imponi, est cęremonialis, & introductus per ecclesiam, quia etiā si sacerdos nullam pœnitentiam imponeret, non tolleretur quin esset integrum sacramentum, & maneret obligatus confitens ad satisfaciendum, ex sola ergo cęremonia ecclesiæ introducta est impositio satisfactionis, ideo cum tempore Christi non obseruarēt ritus sacramenti pœnitentiæ non oportebat, quòd imponeret satisfactionem aliquam remittendo peccata, ꝙa vel ex plenitudine potestatis dimitteret simul peccatum, & pœnam peccati, vt si non dimitteret manere homo ad satisfactionem obligatus, ēt non imposita satisfactione. Cum autem dicitur, quòd satisfactio erat de iure naturali verum est, sed non impositio satisfactionis, ideo etiam si Christus non imponeret eā nihil ageret contra ius naturale, quia maneret satisfactio debita pro peccato explenda per illum, vel per alium loco eius. Tertio, quia etiam si Christus vellet obseruare ritum sacramenti pœnitentiæ, sicut nunc obseruatur, non oporteret, vt pœnitentiam imponeret, quia etiam nunc impositio pœnitentiæ non est de necessitate sacramenti, sed solum est ritus quidam totius ecclesiæ, quod patet, quia sacramentum pœnitentiæ habet partes materiales, & formales, materiales se tenent ex parte confitentis, & sunt tres. s. contritio, cōfessio, & satisfactio, & intelligitur satisfactio in proposito, vel in actu, pars formalis tenet se ex parte sacerdotis. s. absolutio, & istę sunt necessarię ad integritatem sacramenti pœnitentiæ, ita ꝙ si aliquid eorum desit non est integrum sacramentum, impositio autē pœnitentiæ non est aliquid istorum, ideo non est de necessitate sacramenti, vnde etiam si sacerdos omittit imponere satisfactionem, non propter hoc sequit quin sacramentum sit integrum, potest tamen peccare omittendo istud.

Pro quo dicendum, ꝙ aut omittit voluntarie, aut ex obliuione, si voluntarie peccat, quia contemnit ritum totius ecclesiæ, licet nihilominus sacramentum sic sit integrum. Si autem ex obliuione, idest non aduertendo omittat imponere pœnitentiam, nō est necesse, quòd peccet, & sic Christus etiam si obseruaret sacramentum, sicut nunc, non oportebat, ꝙ imponeret satisfactionem.

Qui Scribæ erant qui contra Christum murmurarunt, & quomodo huc conuenerunt.

Quæst. XII.

QVAERETVR de istis Scribis qui nunc contra Christum murmurauerunt, qui erāt, & quomodo huc conuenerant.

Dicendum, ꝙ Scriba secundum Hebręos vocatur sapiens apud Latinos, & ita isti vocabantur Scribæ. i. sapientes Iudęorum, sic patet Luc. 5. nam vbi dicitur hic Scribæ dicitur ibi legis doctores, ꝙa apud Iudęos illi soli vocabantur sapientes, qui in lege sua periti erant, quia nō habebant aliam sapientiam, nisi legem: vel saltem istam vocabant sapientiam suam a qua gloriabantur se esse sapientes. sic dicitur Deuteronom. 4. hęc est sapientia vestra, & intellectus coram populis, vt audientes vniuersa præcepta hæc dicant. En populus sapiens, & intelligens, gens magna, nec est alia natio tam grandis. de istis sapientibus legis. i. Scribis dicendum, quòd conueniebant multi ad audiendum Christi doctrinam, & maxime nunc. nam dicitur Lucæ. 5. ꝙ erant Pharisæi sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilęę, & Iudęę, & Ierusalem, isti veniebant, vt communiter ad audiendum doctrinā Christi, vt possent inuenire aliquid de quo eum accusarent, sic dicitur Luc. 6. obseruabant autē Scribæ si in sabbato curaret, vt inuenirent vnde accusarent

Universidad de Deusto
Biblioteca

sarent illum. Aliqui tamen de istis legis doctoribus bono animo Christi doctrinam audiebant, & credebant in ipsum, sic pater de Nicodemo, qui credebat in Christum Ioan.3.& erat discipulus eius occultus tamẽ propter metum Iudæorum Lucę 23.erat tamẽ iste doctor legis, sic Christus dixit ei Ioan.3.tu es magister in Israel, & hæc ignoras? Ita etiam multi alij de doctoribus legis, & principibus Synagogę credebant in eum, & libenter ipsum audiebant, & tamen non manifestabant seipsos timentes perdere honorem Synagogę Ioan.12.scilicet veruntamen ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter Pharisæos non confitebantur, vt de Synagoga non ejcerentur, dilexerũt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. De istis Pharisæis, & Scribis, qui nunc venerant non constat quo animo venerint. Aliqui putant, quòd animo calumniandi, quod apparet, quia cęperunt contra Christum mala cogitare, vt in litera dicitur. Dicẽdum tamen, q̃ ex hoc non constar, quia poterat esse, quòd bono animo venerint, & tamen verbum Christi erat ita durum, quòd non erat mirũ eos murmurare quousque viderent signa probantia eum esse Deum, si autem postquam sanauit paralyticum murmurassent contra ipsum pro hoc verbo apparebat malo animo hoc agere, & ad calumniandum venisse, & tamen non apparet, quòd postea murmurarent, cum potius dicatur, quòd turbę timuerunt, & laudauerunt Deum, ergo non constat quo animo venerunt.

Quare loquitur hic solum de scribis, quòd intra se istud cogitabant. Quæst. XIII.

QVAERETVR cum scribæ, & Pharisæi nũc Christum audirent, quando dixit remittũtur tibi peccata tua, vt patet Lucę 5.quare solum dicitur hic de scribis, quòd intra se istud cogitabant.

Dicendum, quòd tam scribæ, quam Pharisæi contra Christum cogitauerunt, quòd blasphemaret nũc Lucę 5.scilicet cæperunt cogitare scribæ, & Pharisæi dicentes, quis est hic, qui loquitur blasphemias? Matthæus tamen dixit de scribis, ad ostendendum magis rationem dubitandi: nam scribæ, & Pharisæi habebãtur in populo in magno honore, & tamẽ diuersimode, quia Pharisæi honorabantur, tanquam viri religiosi, & excellentiores cæteris in obseruantia legis, & in multis alijs cæremonijs, sicut sunt religiosi nunc inter cæteros homines, habebant enim multas superuacuas cæremonias, quæ ostẽdebant quandam exteriorem sanctitatem, sed non erant vere sancti, sed potius maligni ipsi Pharisęi, de quibus Christus tanquã superstitiosos arguit eos Mar.7.& infra 15.Scribæ autem erant doctores legis, & propter hoc populus honorabat eos, non tamen habebantur in tanta opinione sanctitatis apud plebem, sicut Pharisæi, & tamen, quia vtrique erant excellentes in populo simul solent nominari, maxime quia aliqui etiã de Pharisæis erant doctores legis, & prædicabant, sicut scribę, sic dicitur infra 23.super Cathedram Moysi sederunt scribæ, & Pharisæi, scilicet ad prædicandum, quod patet, quia subditur. omnia quæcunque dixerint vobis seruate, & facite. De conditionibus autem Pharisæorum, & Saducæorum, & Hesenorum dictum est supra 3.c.q. 63.istud autem dubium de quo murmurabatur nunc contra Christum erat dubium ad solos sapientes pertinẽs, scilicet an solus Deus peccata remittat, vel possint etiã per hominem remitti, & quomodo: nam hoc non poterat sciri, nisi per legem, vel naturalem rationẽ. in vtraque autem soli sapientes vigent, si autem Christo dicente hoc aliqui simplices solum, vel plebei murmurarent non erat respiciendum ad eos, & contemnerentur ab omnibus, quasi ignoranter loquentes, & tunc non oportebat, quòd Christus faceret miraculũ aliquod ad eos conuincendum, quia esset factum sine causa, nunc vero cum doctores legis quorum sententię totus populus stabat murmurarent de hoc, etiam populus faueret eis, & sic esset necessitas faciendi miraculum ad hoc, quòd Christus ostenderet se recte dixisse, & quia Pharisæi, vt in plurimum non erant sapientes, nec habebantur, vt sapientes, sed vt viri religiosi, etiam si ipsi soli mouerẽt hoc dubium contemnerentur, ideo ad ostendendum dubium magnum, & causam necessariam faciendi miraculum non oportuit dici, nisi de scribis, licet etiam Pharisęi hęc cogitarent, & sic etiam Mar. dixit, erant illic quidam de scribis cogitantes in cordibus suis, nõ ergo dici oportuit, nisi de scribis.

Quare dicitur, quòd scribæ hic intra se cogitabant mala. Quæst. XIIII.

QVAERETVR quare dicitur, quòd scribæ intra se hoc cogitabant.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, quia forte timebant populum. nam populus habebat Christum, vt prophetam, & sic sapientes non auderent ei resistere, vel eum palam impugnare, sic interdum principes sacerdotum nitebantur Christum comprehendere, sed non audebant propter populum, quia omnes eũ, vt prophetam habebant Io.7.sic etiam instante passione non audebant capere Christum præsente populo propter scandalum infra 26.scilicet non in die festo ne forte tumultus fieret in populo. Secũdo, quia forte scribę non audebant, adhuc publice contra Christum aliquid dicere, quia forte poterat Christus taliter exponere verba sua, quòd non essent blasphema, ideo etiam si non fuisset Deus, potuisset exponere verba ista in bono sensu, quia Christus nõ dixit remitto tibi peccata tua, sed remittuntur, & sic poterat intelligi, q̃ Deus illa remittebat, & non Christus. Et si diceretur ei, quomodo ergo dicit remittuntur, &c. poterat dicere, quòd dixerat annunciatiue, scilicet quòd ipse erat propheta, & Deus reuelauerat ei, quòd remittebantur peccata isti homini, & ita ipse annunciabat, & tamen verum, quòd non dixit in hoc sensu, sed intendit, quòd ipse remittebat peccata, quia erat Deus potens hoc facere, scribæ tamen, quia forte putabant, quòd ipse posset in aliquo sensu vero exponere ista verba, nondum audebant eum arguere. Tertio fuit, quia ista erat res periculosa: nam si verum esset, quod Christus blasphemaret, vt illi putabant, erat reus mortis, quia blasphemi lapidantur secundum legẽ Moysi Leui.24.in rebus autem tam grauibus non debet quis seipsum precipitare, ideo non audebant adhuc loqui sapientes, sed forte expectabant, quòd etiam alias blasphemias adderet, & sic possent eum iuste arguere. Quarto fuit, quia non fuit eis locus loquendi: nam mox, vt ista cogitare cæperunt, Christus dixit, quid cogitatis mala in cordibus vestris? & sic antequam loqui possent præuenit eos, & istud est verum Mar.2. scilicet erant quidam de scribis cogitantes in cordibus suis, & sequitur. quo statim cognito Iesus in spiritu suo, ideſt immediate, vt cæperunt cogitare cognouit quid cogitarent, & mox locutus est, quia aliàs ipsi erupissent in vocem, fuit tamen conueniens, q̃ Christus prius diceret eis quid cogitarent, quam ipsi exprimerent, vt dicetur sequenti q.& ista fuit causa præcipua, & etiam prima, scilicet quia timuerunt plebem, sic dicit Chrysosto. metu autem multitudinis suam intentionem aperire Pharisęi non audebant, sed solum in cordibus suis meditabantur, & tamen causa est verior omnibus.

Quare Christus locutus fuit respondens cogitationibus Scribarum antequam ipsi quidquam loquerentur. Vbi quòd neque Angeli neque dæmones sciunt cogitationes hominis, nisi solus Deus. Quæst. XV.

QVAERETVR quare Christus locutus fuit respondens cogitationibus scribarum antequam ipsi quidquam loquerentur.

Dicendum, quòd propter multa. Primo vt ostenderet se esse Deum: nam nemo nouit cogitationes hominis, nisi Deus, & ipsemet homo. de Deo patet ad Hebræ. quarto, omnia nuda sunt, & aperta oculis eius, & non est ei inuisibilis aliqua creatura, & Psal.7.dicitur scrutãs corda, & renes Deus: cæteri autem, siue dæmones, siue Angeli nesciunt cogitationes hominis 1.Cor.2.quis enim scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Christus autẽ cognoscebat cogitationes, & mox, vt homo inciperet cogitare sciebat quid cogitaret. Mar.2.scilicet quo statim cognito Iesus spiritu suo, quòd sic cogitarent intra se.

Secundo fuit hoc ad certificandum eos de eo in quo dubitabant, quia dubitabant Christum posse peccata remittere, immo credebant, quòd non poterat, ostendit ergo, quòd homo porerat per aliud æquale, scilicet per cognitionem cogitationum in qua vtrunque ostendit, scilicet se esse Deum, & peccata posse remittere. De primo dicit Ambro. super Lucam dominus saluos volens facere peccatores ex occultorũ cognitione se esse Deum demonstrat. De secundo patet, quia dicit Cyrillus o Pharisęe, qui dicis quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus? respondebo tibi quis potest secreta cordis scrutari, nisi solus Deus, qui per prophetas dicit, scrutans corda, & probans renes, sic etiam dicit Chrysosto. si increduli estis circa principium, scilicet remissionem peccati, ecce aliud adiicio dum intima vestra patefacio.

Tertio fuit, vt præueniret locutionem Scribarum: nam cum cæpissent cogitare, quòd Christus blasphemabat dicturi erant hoc coram turba, & tunc scandalum fieret in plebe, & licet Christus vellet illud placare, forte non posset humanitus bene placari, & ita non esset locus miraculo, quia populus turbatus non respiceret ad miraculum, quod facere volebat, nec ad probationem deitatis, quam per hoc intendebat, cum ergo istud scandalum nocere poterat, vitauit illud præueniendo Scribas ne loquerentur.

An Scribæ peccauerunt cogitando intra se, cum in grauibus non est præcipitanda sententia. Quæst. XVI.

QVAERETVR an isti Scribæ peccauerunt nunc cogitando ista intra se.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia Christus arguit eos, & tamen non esset iusta increpatio, nisi peccassent.

Secundo, quia Christus dixit eis, quid cogitatis mala in cordibus vestris? ergo malum faciebant ista cogitando.

Tertio, quia imprudenter videntur egisse præcipitando nimis sententiam in re tam dura, quia mortis reus erat, q̃ blasphemaret, & tamẽ in grauibus nõ est præcipitanda sententia, sed differenda, sic dicit Cyrillus in hoc mortis præcipitant sententiam, erat enim mandatum in lege, quòd quicunque blasphemaret in Deum morte puniretur.

Dicendum, quòd aliquis actus est, qui quantum ad exteriora est indifferens, & ex intentione efficitur bonus, vel malus, ita hic ex his, quæ dicuntur Scribæ fecisse non constat eos peccasse, quia poterant hæc corde simplici, vel maleuolo fieri, non tamen cõstat quo animo fecerunt, quia vt ostensum est supra q.12.non constat quo animo venerint isti ad audiendum Christum, quia aliqui Scribę bono animo veniebant, alij autẽ maligno corde: si enim animo iniquo venissent, dicenda erat ista cogitatio iniqua, & peccarent, si autẽ venerint bono animo, poterat iudicari cogitatio eorũ iusta, & non peccarent, sed potius essent zelatores legis, est tamen dicendum, quòd aut isti aliàs audiuerãt Christum docentem, & miracula facientem, vel nõ, si audiuerant aliàs reprehensibiles erant, quia ex operibus eius colligi poterat, quòd esset Deus, & sic non erat admirandum, quòd diceret se peccata remittere: nam cum essent sapientes, ex operibus eius poterant arguere ipsius potestatem, si autem nulla eius miracula adhuc viderant, iuste mouebantur cogitantes, q̃ blasphemaret, quia nondum poterat eis constare, q̃ esset Deus, & tamen ex verbis suis se Deum faciebat dicendo, quòd peccata remitteret, & ideo ex zelo legis adhuc grauius poterant prorumpere contra eum, quia tam graue erat, quòd vnus homo purus diceret, quòd erat Deus, sicut dicere colamus Deos alienos, & tamen si aliquis propheta quantumcunque miracula faciens, diceret eamus, & colamus Deos alienos, statim occidendus erat: Deuterono.13.ergo si homo purus diceret se esse Deum occidendus erat, quia erat ista grauissima blasphemia, & tamen tale erat si quis diceret, quòd peccata dimitteret, sicut Christus asserebat, ideo si ante hoc miracula eius non viderãt, mirum est quomodo non durius proruperunt contra ipsum, ideo in dubijs non oportet istos asserere peccasse.

Ad primum dicendum, quòd non fuit proprie redargutio ista, quam Christus fecit, sed magis quędam instructio ne errarent, quia incipiebant isti Scribæ errare contra Christum ex ignorantia, quæ poterat esse probabilis in eis, & inculpata, vt dictum est, vt tamen non procederet error iste ad amplius, instruxit eos ista dicendo.

Ad secundum dicendum, quòd isti cogitabãt mala in cordibus suis, ideſt rem malam, scilicet falsum putantes, quòd Christus blasphemaret, & erat error, non tamen erat mala cogitatio, ideſt ex malo animo procedens, vel irrationabilis, cum iuste possent hoc cogitare si miracula Christi non viderant, vt supra dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd isti non multum præcipitauerunt sententiam, quia illa consistębat adhuc in sola cogitatione, nec in vocem proruperat, non ergo erat periculosa præcipitatio, qualis prohibetur in rebus grauibus.

Quare per ista signa, quæ Christus fecit non vocauit se Deum. Et quòd debuit antequam occideretur, occultare deitatem suam. nec tamen debuit tacere se esse Deum & esse Messiam. Quæst. XVII.

QVAERETVR cum Christus intenderet hic ostendere se esse Deum per ista, quę faciebat, quare non vocauit se Deum, quia ad directe respondendum hoc dicendum erat, cũ enim dixerunt Scribæ hic blasphemat quis peccata potest dimittere, nisi solus Deus? poterat Christus dicere, & ego possum peccata dimittere, quia sum Deus, & non oportebat vti pluribus circumloquijs.

Dicendum, quòd Christus non dixit hoc propter multa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

multa. Primo propter ſcandalum intolerabile, erat enim in auribus Iudæorum iſtud tam abſurdū ſiquis diceret ſe eſſe Deum, quòd etiam ſi feciſſet plura miracula, quam cogitari poſſent, nemo ei crederet, nec audire vellent rationem aliquam, aut probationē, ſed clauderent aures ſuas, tanquam ad blaſphemiam, & inſurgerent in eum ad mortem: nam minus erat, vel ſaltem videbatur, quòd aliquis propheta poſt multa miracula, quæ feciſſet diceret eamus, & colamus aliū Deum quem ignoratis, quam quòd diceret ego ſum Deus, nam de re, quæ non videtur poterant cogitare, quòd haberet aliquam deitatem, quod tamen homo viuens inter eos poſſet eſſe Deus nullo modo poterāt concipere, & tamen ſi ille propheta diceret colamus alium Deum quem ignoratis nō erat audiendus, ſed illico occidēdus. Deuteron. 13. ergo a fortiori ſiquis hominum aperte diceret ego ſum Deus, nemo hoc ſuſtineret quantacunque miracula feciſſet, voluit ergo Chriſtus vitare iſtud grauiſſimum ſcandalum, quia ſi hoc diceret nec ad miracula ſua reſpiceretur, nec doctrinam eius quiſquam audiret, ſed vnānimiter tota gens inſurrexiſſet in eum ad occidendum ipſum patet hoc ex alijs minoribus in quibus ſuſcitatum eſt graue ſcandalum, vt Ioan. 8. Chriſtus dixit antequam Abraham fieret ego ſum: nam ſuſtulerunt lapides, vt iacerent in eum, ita vt oporteret, quòd ſe abſcōderet, & exiret de templo. illud tamen valde minus erat. Primo, quia non dicebat aperte ſe eſſe Deum. Secūdo, quia iſta verba exponi poterant, vt non eſſet Deus, quia poterat eſſe Enoch quem tranſtulit Deus in Paradiſum Gen. 5. & Eccle. 45. & de quo late dictum eſt 4. Regum 2. & ſicilie fuit ante Abraham longo tempore, & nunc poterat eſſe a Deo miſſus, ſicut aliquando mittendus eſt. Tertio, quia quando Chriſtus illud dixit prædicauerat iam longo tempore, quia illud fuit pauco tempore ante paſſionem ſuam, nunc autem adhuc pauco tempore prædicauerat in Galilęa, ideo minus ſcandalizari debebant, quando diceret antequam Abraham fieret, &c. quam ſi nunc illud diceret, & potiſſime rem grauiorem, ſcilicet quòd Deus erat, nemo ergo toleraſſet ſi Chriſtus hoc diceret.

Secundo patet, quia Ioan. 10. Chriſtus dixit opera, quæ ego facio teſtimonium perhibent de me, & ego do vitam ęternam, & ſuſtulerunt Iudæi lapides, vt lapidarent eum: non tamen dixit ibi aperte, quòd erat Deus, ſed per circumloquia, & Iudæi hoc intelligentes voluerunt eum lapidare, a fortiori ergo lapidarēt ſi aperte diceret, ego ſum Deus veſter.

Tertio patet infra 26. quando periuit Cayphas a Chriſto an eſſet filius Dei, & illo dicente ammodo videbitis filium hominis ſędentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. quo audito Cayphas rupit veſtimenta ſua dicens blaſphemauit quid adhuc egemus teſtibus? & omnes dixerunt reus eſt mortis. ibi tamen non dixit ſe aperte Deum, ergo grauius eſſet nunc ſcandalum ſi hoc diceret. Simile etiā fuit in Stephano, qui dixit video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem a dextris Dei. Actu. 7. Iudæi autem dicentes hoc eſſe blaſphemiam lapidauerunt eum, ita ergo nunc facerent, & clauderent aures ſuas nolentes amplius eum audire, nam ſic fecerunt de Stephano eodem c. ſcilicet exclamantes aurem voce magna cōtinuerunt aures ſuas, & impetum fecerūt vnanimiter in eum. non ergo debuit Chriſtus aperte dicere ego ſum Deus, quia iſta vox nullo modo potuiſſet audiri, ſic patet Ioan. 10. cum Chriſtus dixit. ego do eis viram ęternam, & Iudæi vellent eum ſublatis lapidibus lapidare, dixit multa bona opera oſtendi vobis propter, quod eorum me lapidatis, & illi dixerunt de bono opere nō lapidamus te, ſed de blaſphemia, quia tu cū ſis homo facis teipſum Deum. iſtud ergo, nunquam erat dicendum, quia erat ſcandaloſum valde, ſed poterat perſuaderi pauliſper per aliqua circumloquia, nam ad rem grauiſſimam non eſt ſubito tendendum nihil autē grauius maius, & incredibilius de homine dici poterat, quam quòd Deus eſſet, ideo licet verum eſſet, quòd Chriſtus eſſet Deus, & haberet ad hoc ſufficientiſſima teſtimonia nō debuit a principio dici Iudæis adhuc rudibus, & longe manentibus, vt ad hoc perduci poſſent, ſed prius debuerūt corda ipſorum emolliri, & placari videdo mirabilia, quæ Chriſtus faceret, & ſic pauliſper de eo magna credere inciperent, vt ſi plene diſpoſitis annunciaretur, quòd Deus erat, ita factum eſt, quia Chriſto viuente, nunquam annunciatum eſt de eo, quòd eſſet Deus, ſed poſt mortem, & reſurrectionem, & confirmationem Apoſtolorū incæpit prædicari, ꝙ Chriſtus eſſet Deus, & tunc facilius perſuaderi propter diſpoſitiones præteritas.

Secundo quantum ad principale Chriſtus non dixit aperte, ꝙ Deus erat, quia dicebat illud per aliquod ęqualens, vt ſiquis non diceret ſe eſſe hominem, diceret tamen ſe eſſe animal rationale, quia iſta idem omnino ſunt, ita Deum eſſe, & peccata poſſe dimittere idem ſunt, ſicut dixerunt ſcribę quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Mar. 2. & Lucę 5. ipſe tamen dixit, ꝙ peccata remittebat, & hoc probauit ex operibus, ideo idem erat ac ſi diceret ſe eſſe Deum, ſed in hoc differebat, quia cautius dicebatur, & magis fine ſcandalo, ꝙ poſſet peccata remittere, quam ꝙ eſſet Deus, ideo hoc Chriſtus dixit, & non illud.

Tertio fuit, & principaliter, vt Chriſtus nō ſe oſtenderet omnino quis eſſet, & iſtud fuit adhuc magis præcipuum, quam vitare ſcandalum: nam ſi Chriſto dicente ego ſum Deus veſter grauiſſimū ſcandalum ſequeretur, poterat ergo illud tripliciter tollere.

Primo cedendo turbationi populi ad tempus, ſicut Ioan. 8. quando eo dicente, antequam Abraham fieret ego ſum, ſuſtulerunt lapides, vt iacerent in eum, abſcondit ſe, & exiuit de templo. & tamen poſt paucum redijt ad prædicandum, & miracula faciendum Ioan. 9. & 10. ita nūc licet turbarentur, & eis cederet, rediret poſtea, & prædicaret.

Secundo poterat tollere ſcandalum placando animos eorum, ſic patet Ioan. 10. vbi Chriſto dicēte ego do vitam ęternam ſuſtulerunt lapides, vt eum lapidarent, non tamen fugit, nec ſe abſcondit, ſicut prius fecerat, ſed placauit animos eorum verbis dicēs, multa opera bona oſtendi vobis, propter quod horum me lapidatis, & hoc fuit, quia prius per poteſtatem corda eorum interius placauerat, cum ſint corda hominum in manu Dei Prouer. 15. & 21. aliàs enim verba ista non ſufficerent ad ſubito continendum animos ſam concitatos, ita ergo, & nunc licet eo dicente ego ſum Deus turbarentur Iudæi, poterat placare animos eorū verbis, & ceſſaret ſcandalum.

Tertio poterat hoc facere permittendo eos in iracundia ſua, & ſe ipſum per potentiam defendendo, ſe iuuando, ꝙ illi nihil poſſent ei nocere, ſicut Ioan. 8. quando Iudæi Chriſtum capere volebant, & cū Chriſtus dixit ego ſum, ceciderunt retrorſum, & tunc ceſſe erat, ꝙ ſtupor, & admiratio rei huius ſcandalum tolleret, & multi crederent verum eſſe, quod Chriſtus dicebat, iſtud tamē repugnabat valde intentioni Chriſti, qui volebat mori, vt nos redimeret, impediretur tamen mors eius ſi iſta prædicaret, quòd patet, quia iſtud diceret populus hoc non permitteret, impediretur ceſſe erat, quòd vel eum cito occiderent, vel talia faceret per quæ populus credens eum eſſe Deum deſiſteret, & patet, quia iſta res erat tam grauis, quòd nequaquam populus dimitteret longo tempore illa ſub

ſub diſſimulatione tranſire, ſicut de alijs rebus facere, quæ non erant tam ſcandaloſę, vtrunque tamen erat inconueniens, quia ſi Chriſto a principio ſuę prædicationis dicente ſe eſſe Deum populus inſurgens ſubito occideret eum, manerent opera eius incompleta, & memoria eius videretur peritura, niſi miraculoſe illam cōſeruaret, ꝙ erat incōueniens, quia ſicut oportebat Chriſtum pro nobis pati, ita etiam neceſſe erat, quòd nobis legem daret cum qua viuentes cōſequeremur fructum paſſionis eius, quod non fieret ſi ſubito occideretur.

Secundum autem erat inconueniens, quia ſi Chriſto dicente ſe eſſe Deum populus crederet per ſigna, quæ ipſe oſtenderet, nunquam crucifixiſſent eum, quia Deum nemo occidere vellet, & etiam crederēt, quòd non prævalerēt 1. Cor. 2. ſcilicet ſi enim cognoſſent, nunquam dominū glorię crucifixiſſent, iſtud autem erat maximum inconueniens, quia nos non poteramus, niſi per mortē Chriſti ſaluari, ergo debuit ſe occultare ne putaretur eſſe Deus antequam occideretur, iſtud apparet manifeſte, quia Chriſtus non ſolum volebat dicere ſe eſſe Deum aperte, ſed etiam nolebat dicere palam, ꝙ erat Meſſias, patet Ioan. 10. nam dixerunt ei Iudæi quouſque tollis animam noſtram, ſi tu es Chriſtus, ideſt Meſſias dic nobis palam, ideſt non dicas per circumlocutiones. Chriſtus autē dicere noluit, ſed dixit, opera quæ ego facio teſtimonium perhibent de me. etiam quando Petrus dixit Chriſto, quòd erat filius Dei Chriſtus dixit, ꝙ hoc taceret ne cui reuelaret, quia oportebat ipſum multa pati, & reprobari a ſenioribus infra 17. & Mar. 9. & Lucę 9. ſcilicet ꝙ ſi cognoſceretur eum eſſe Meſſiā nemo illum occideret, & ſic impedirentur, quæ ipſe diſpoſuerat, iſta ergo duo non publicauit, ſcilicet ſe eſſe Meſſiam, & Deum, ſed reuelabat in ſecreto aliquibus, ſicut mulieri Samaritanę Ioan. 4. nam illa dicente Meſſias venit, Chriſtus dixit ego ſum, & hoc quia Samaritani non conuerſabantur cum Iudæis eodem cap. ideo licet aliqui eorum hoc ſcirent non impediretur mors Chriſti, ſecus autem ſi Iudæi ſcirēt hoc, ideo nullis Iudæorum hoc reuelabat, niſi diſcipulis ſuis, & illis iubebat ne alicui dicerent vſque poſt reſurrectionem ſuam infra 16. hoc verum eſt, niſi in fine vitę cum iam ipſa paſſio inciperet, & non poſſet perturbari: nam tunc confeſſus eſt ſe eſſe Deum publice Mar. 14. quando ſummus ſacerdos dixit interrogans tu es Chriſtus filius Dei benedicti, & ille ait ego ſum. & tamē hoc dixit, quia ſciebat, ꝙ iam Iudæi erāt tam commoti contra ipſum, quòd etiam ſi confiteretur ſe Meſſiam, vel Deum non curarent, ſed magis murmurarent, & ſequirent, vt patet Lucę 22. cum dixit ſummus ſacerdos Chriſto. ſi tu es Chriſtus dic nobis, & ille ait ſi vobis dixero non credetis mihi, ſi autem interrogauero non reſpondebitis mihi, nec dimittetis me: dum autem viueret poterat paſſio impediri, ideo ante hoc, nunquam publice iſtud confeſſus eſt Iudæis viuens, etiam Chriſtus dixit hoc cęco nato quem ſanauit, ſcilicet credis in filium Dei, & ille dixit, quis eſt, vt credam in eum, & illi dixit Chriſtus, vidiſti eum, & ipſe eſt, qui loquitur tecū. Ioan. 9. ſed huic dixit, quia ſciebat, quòd ille non ſcandalizaretur, nec murmuraret ex hoc.

Sed dicetur ſi Chriſtus volebat ſe occultare eſſe Deum, & Meſſiam, cur per circumloquia, & ęqualentia dicebat ſe eſſe Deum, ſicut hic?

Dicendum, ꝙ debuit Chriſtus tenere viā mediam, nā nec omnino debuit tacere ſe Deū eſſe, & Meſſiā, nec palam dicere debuit aliquid horū, quia quidquid iſtorum faceret impediebantur ea, quæ ipſe facere diſpoſuerat. ſi enim palam diceret, impediebatur paſſio eius, vt dictum eſt. ēt non debuit omnino tacere hoc pp duo. Primo, qa ſi nec ipſe eſſet Deus, nec Meſſias nihil iniuſtum viderentur feciſſe Iudæi occidendo eum, cum legem eorum aliqualiter mutaret.

Secundo, & principaliter, quia ſi ipſe non oſtenderet, & diceret aliqualiter ſe eſſe Deum, & Meſſiā, nemo poſtea annunciaret illum eſſe Deum, quia videretur eſſe fictum cum ipſe de ſe talia nō dixiſſet, & iſtud erat grauiſſimum inconueniens, ſic enim dixit Porphyrius, & aliqui pontifices idolorum, quòd Ieſus erat vir bonus, & ſapiens, & non dixit ſe eſſe Deum, ſed Petrus, & Paulus, & alij diſcipuli eius hoc confinxerunt, vt refert Augu. lib. 1. de concor. euan. nunc autē tenendo iſtam viam mediam nullum fuit inconueniens, quia mors Chriſti non fuit impedita, etiam quia Iudæi non fuerunt excuſabiles, quia cum Chriſtus diceret eis, quòd peccata remittebat, vt patet hic, & quòd ipſe erat principium. Ioan. 8. & ꝙ dabat vitam ęternam Ioan. 10. & ꝙ ipſe, & pater vnum erant. e. c. pater rē Chriſti erat Deus Hebræorū, ſicut ipſe dixit, Io. 8. ſ. & vos dicitis, quia Deus vr̄ eſt. manifeſte colligebat, ꝙ diceret ſe eſſe Deū, & ad hoc faciebat ſigna, quæ hoc ſufficiēter probabant. Io. 5. & increpabat Iudæos, quia non credebant illis ſignis, ēt Meſſiā ſe eſſe oſtendebat Io. 10. dicens. oēs quotquot venerunt ante me fures fuerunt, & latrones, ſ. qui dicebant ſe eſſe Meſſiam, & e. c. cum dicerent Iudæi Chriſto ſi tu es Chriſtus dic nobis palam. ille dixit loquor vobis, & nō creditis, opera quæ ego facio teſtimonium perhibent de me, non ergo erant excuſabiles, quaſi Chriſtus non annunciaſſet quis erat: etiam non poterant calumniari, ꝙ diſcipuli confinxerant eum eſſe Deum cum ſæpe ipſe per circumloquia hoc dixerit, & quaſi palā, fuit ergo iſte modus conuenientiſſimus vtpote a Dei ſapientia inſtitutus, talis quidem per quem qui boni erant aperte intelligerent, & crederent Chriſtū eſſe Deum, qui vero mali erant haberent in quo errarent, ſic Chriſtus dixit Iudæis dicentibus, ſi tu es Chriſtus dic nobis palam, loquor vobis, & non creditis, opera, quæ ego facio perhibent teſtimonium de me, ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis, quaſi dicat ſatis aperte loquor vobis, nec obſcuritas locutionis meę impedit quin credatis, ſed hoc ſolum vos impedit, ſcilicet quia non eſtis ex ouibus meis, ideſt quia mali eſtis non vultis credere ēt ſi apertiſſime vobis dicat: nam magis credere deberetis operibus. i. miraculis, quæ neceſſario conuincunt, q̄ verbis, ſed illis non creditis ēt ſi ſint efficaciſſima, qūo ergo credetis verbis nudis? fruſtra ergo petitis, ꝙ loquar vobis palam. apparet ergo quare Chriſtus licet vellet per opera ſua ſe eſſe Deum non debuit tñ dicere ego ſum Deus, nec vnquam palam dixit.

An ſit facilius dicere dimittuntur tibi peccata tua, quam dicere ſurge, & ambula. Vbi quòd miraculum facere Deo naturale eſt. Et quòd dupliciter miraculum conſideratur: Suntque tres miraculorum gradus.
Quæſt. XVIII.

QVAERETVR propter hoc, ꝙ in litera dr̄, quid eſt facilius dicere dimittunt tibi peccata tua, an dicere ſurge, & ambula, an vnum miraculū ſit maius alio. Dicendum, ꝙ miraculū ſecundū rationē nominis dicit admirationē, non eſt aūt admiratio, niſi de re ſuper excellenti: nam ꝙ nobis minus eſt, vel ęquale non admiramur, ſed quilibet admiratur ea, quę ſupra ſe ſunt primo Ethico. ex quo patet, ꝙ eſſe miraculū, vel admirabile non eſt ad abſolutum, ſed relatiuum, quia abſoluta ad quodcunque comparentur eadem ſunt, ſicut albedo, ſiue ad hominem, ſiue ad lapidem,

ſiue

Universidad de Deusto
Biblioteca

siue ad Deum, vel Angelum comparetur semper est F albedo, sed non est, sic in patre, & filio, magno, & paruo, quia pater ad aliquem est pr̃, & non est pr̃ ad lapidem, nec ad omnem hominem, ita de miraculo cum miraculum, vel mirabile sit solum respectu illius ad quem excedit, sequitur, ꝙ miraculum non erit simpliciter miraculum, quia aliquid erit, ꝙ non excedat, & ita dicendum, ꝙ respectu Dei nihil est miraculum, quia nullum opus est, quod excedat potentiam suam, sed quidquid fiat ēt si ab ipso fiat, quasi nihil est coram eo Isa. 40. ecce gētes, quasi stilla situlę, & quasi momentum statęrę reputatę sunt, ecce insulę, quasi puluis exiguus: omnes gentes, quasi non sint sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & inane reputatę sunt ei, ideo sicut comedere, & bibere non est homini miraculum, quia est sibi naturale, ita facere Deo ea, quæ nos miracula iudicamus non est miraculū ei, sed est sibi naturale, quia naturale est Deo agere ex infinita potentia. quidquid tñ procedit ex infinita potētia miraculū dicimus, sed ista vocant̃ miracula respectu naturæ, & oīs potestatis creatę, quia nulla talis ptingit ad hoc faciendū, sed sunt supra conditionē suā. Hoc suppositio dicendum, ꝙ miraculum, aut consideratur in ratione miraculi, id est ex ea parte ex qua est miraculum, vel ex re in qua fit miraculum, quæ est per accidens ad rationem miraculi. Si primo modo nullum miraculum est maius alio, quia miraculum dicitur ex ea parte qua excedit potestatem rei creatę, & sic H est miraculum solum, ꝙ fit per potentiam infinitam, sed ipsa est semper eadem, & non est accipere in ea magis, & minus, ideo non erit maius vnum miraculum altero ex ratione miraculi, quia nullum miraculum est quantumcunque stupendū, quod exigat maiorē potestatē, q̃ infinitā, & nullū est quantūcunque paruū iudicetur ad ꝙ sufficiat minor potestas, q̃ infinita, quia aliàs non esset miraculum, si aliqua virtus creata ad hoc sufficeret, non est ergo vnum miraculum maius alio ex ratione miraculi, quæ attenditur ex parte potentię. sic dicit Aug. in Epistola ad Volusianum, scilicet in rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potentia facientis.

Si autem consideretur miraculum quantum ad I rem in qua fit, potest dici vnum miraculū maius alio. nam miracula fiunt in rebus corporalibus, vt communiter, quia hæc sola sunt, quæ nos videmus, & licet ad illa facienda sola potentia infinita sufficiat, & natura non pertingat ad illa, in quibusdā tñ natura est magis elongata ab ipso opere, quam in alijs pp carentiam dispositionum magis in vno, q̃ in alio, sicut ꝙ aliquis nihil sciens, ꝙ in instanti efficiatur dialecticus miraculum est, quia non sufficit ad hoc, nisi virtus infinita, quòd tamen nihil sciens in instanti efficiatur perfectus in omni scientia humana miraculū maius est, non quidem ex parte agentis, quia non requiritur maior potentia ad vnum, quā ad alterum, sed ex parte rei factę, quia vere maius est habere oēm scientiā humanam, quam solam dialecticam, quia plures dispositiones requiruntur ad vnum, quam ad alterum.

Et ex hac parte distinguuntur tres gradus miraculorum. Primus est, quando ipsum, quod fit miraculū est, ita ꝙ natura nullo modo potest illud facere, nec in illo subiecto, nec in alio, & nec illo modo faciendi, nec alio, sic est quòd corpora duo sint in eodem loco, siue ambo sint ibi localiter, siue non, sic esset stare cœlum, & retrocedere, sic etiam fieri hominem immortalem, & fieri gloriosum: nihil enim istorum natura potest. Secundus gradus est respectu subiecti in quo fit res, sic est mortuum suscitare, & cęcos illuminare: nam in suscitatione mortui, id quòd fit est dare vitam, ꝙ natura potest, sed non respectu huius subiecti: nā fętui nondū concepto, & non viuenti natura vitam dat, sed mortuo dare non pōt, siue in homine, siue in peccatore, ꝙ fit pp carentiā dispositionū ad vitam, sic ēt fętui nōdū animato natura visum dat, sed animali iam perfecto, ꝙ visum perdidit, vel nunquam habuit, non potest dare visum, miracula istius gradus sunt minora, quam primi gradus, quia ad illa nullo modo natura sufficit: nam nulla duo corpora potest constituere in eodem loco, ad ista tamen sufficit natura respectu alicuius subiecti.

Ex hoc patet contra errorem aliquorum, qui putant maximum miraculum esse ex parte rei mortuos suscitare, & tamē falsum est cum pertineat ad secun- G dum gradū miraculorū, vnde maius est duo corpora esse in eodem loco, vel solem stare, aut retrocedere, quam hominem resurgere. Tertius gradus est ex parte modi, vel ordinis, & hoc est, quando illa res, quæ fit miraculose poterat fieri naturaliter, sed non eo ordine faciendi, sic est virginem concipere, & parere, & subito ad loca remota transire, vel ęgritudines subito curari, aut hominem in instanti sapientem fieri: nam quòd virgo aliquando concipiat, & pariat quotidie fit, scilicet postquam fuerit a viro cognita, quòd tamen non cognita concipiat est mutare ordinem faciendi, & est miraculum. sic etiam omnes scientias humanas potest homo per doctrinam, & succedit- H subito sapiens miraculū est, & ita de alijs. ad istud genus pertinent communiter plures spēs miraculorū, q̃ ad alia duo genera, & sunt ista minima omniū miraculorū, quia res istas oēs natura potest facere, & respectu cuiuscunque subiecti, nō tñ eo ordine, vel modo faciendi quo Deus facit, qñ illa sunt miracula. Et sic patet, quòd si quæratur de miraculis ex parte rei an vnum sit maius alio, dicendum est ꝙ sic: si vero ex parte potentię, dicendum quòd non est vnum miracula alio. Si vero absolute quæratur an sit vnum miraculum maius alio dicendum est, ꝙ nō, quia ex ea parte ex qua proprie est miraculum, & est ratio miraculi, scilicet ex parte potentię non est vnum maius alio, sed ex eo, ꝙ est per accidens, & tamen res debet denominari ab eo, quòd est per se, & non ab eo, quòd est per accidens.

An sit maius paralyticum sanare, vel peccata dimittere. Et quis sit verus sensus verborum Chrysostomi super hac re.

Quæst. XIX.

QVAERETVR cum Christus dicat quid est facilius dicere dimittuntur, &c. an sit maius paralyticū sanare, vel peccata remittere. Dicunt quidam, ꝙ maius est peccata dimittere, quia sicut anima plus est, quā corpus & efficacius dimittit peccatum quàm sanare corpus, supra 6. ita miracula facta circa animam erunt maiora, sic dicit Chrysost. in homilia quanto quidem anima corpore potior est, tanto peccatum dimittere maius est, quam corpus sanare, sed illud quidem nō manifestum, hoc autem manifestum.

Dicendum, ꝙ non est maius secundum veritatem vnum, quam alterum, quia vtrunque miraculū est, & tamen vnum miraculum nō est maius altero, vt ostensum est præcedenti quęstio.

Secundo patet, quia si maius esset peccata dimittere, quam sanare paralyticum non probaret Christus sufficienter se posse peccata dimittere, quia maius non probatur per minus, sed potius econtrario, cū possit quis habere minorem potestatē nō habendo maiorem, sed non econtrario, & tñ Christus probauit se posse peccata dimittere per hoc, quòd sanauit paralyticum, ergo maius est paralyticum sanare, quam peccata dimittere, vel saltem non est minus: sic enim est in A probationibus demonstratiuis, quia principia debēt esse potiora conclusione, aliàs enim nulla esset probatio.

Tertio patet ex verbis Christi, quia dixit quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata tua, an dicere surge & ambula, & postea dicit, vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata ait paralytico surge & vade. ergo innuit, ꝙ facilius erat peccata remittere quàm dicere surge, & vade, cum dixit ꝙ per hoc scirent eum habere potestatem dimittendi peccata. Quarto patet, & efficacius, quia secūdum veritatem dimittere peccata nullius potestatis est, sed solum præsupponit potestatem, sanare autem paralyticum est vere potestatis infinitę. Patet primum, qa dimittere peccata non dicit potestatem, sed solam voluntatem, velle autem nullius potestatis est, & sic re- B mittere peccata non dicit potestatem: nam etiam homines peccata remittunt, quia sicut homo peccat in Deum, ita etiam peccat in hominem, & sicut Deus remittit peccatum contra se factum, ita etiam homo peccata facta contra se, supra 6. si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cę lestis delicta vestra. præsupponit tamen potestatem dimittere peccata, quia non posset Deus dimittere peccata omnium, nisi ipse esset vniuersalis Dominus contra quem peccaremus quandocunque malū agimus: ideo præsupponitur eum esse magnę potestatis, quia peccata dimittit, ipsum tamen dimittere nulla C potestas est. Secundum patet, quia sanare paralyticū est aliquid vere efficere, ꝙ non potest procedere, nisi ab infinita potestate si subito fit sicut Christus faciebat, & ideo posset dici, ꝙ sanare paralyticum est miraculum, remittere autem peccata non est miraculum, & tamen pertinet ad illum solum, qui miracula facere potest intelligendo de remissione peccatorum in generali, quia aliqua peccata potest homo remittere scilicet, illa quæ commissa sunt in eum: Deus autem omnia remittit, vel intelligitur de remissione integra peccati, quia licet possit homo remittere peccatum contra se factum, tamen non remittitur plene, quia etiam si homo dimittat, manet adhuc satisfactio de illo peccato Deo facienda, Deus autem potest remitte re tam illud ꝙ committitur contra ipsum, quàm ꝙ committitur contra hominem. D

Quinto patet, quia dicit Hieron. super Matthæum, vtrum enim sint paralytico peccata dimissa solus novit, qui dimittebat, surge autem & ambula, tam illę qui surgebat, quàm hi qui surgentem videbant potuerant approbare, quamquàm eiusdem virtutis sit, & corporis vitia, & animæ dimittere, inter dicere tamen & facere magna distantia est.

Ad argumentum dicendum, quòd Chrysostom. dicit, quòd quanto anima est potior corpore, tanto est maius dimittere peccatum quàm sanare corpus, intelligitur, quòd est maius, id est, maioris excellentię, vel dignitatis; sed non maioris potestatis: quicqd enim fiunt circa animam fiat est excellentius omnibus, E quæ fiunt circa corpus ex natura subiecti, sed non oportet, quòd sit difficilius fieri quàm id, quòd est circa corpus: nam potest vnus homo docere alterum per quod perficit animam eius, & tamen non potest facere vnum capillum eius album, vel nigrum, supra quinto cap. melior tamen est doctrina quàm albedo, vel nigredo, & non solum est verum de actione mediata, quia Angeli boni possunt confortare lumen intellectus nostri, & directe imprimere in illum diata & indirecta, sed etiam de actione directa, & im- vt ostensum est præcedenti capit. quæst. 117. non potest tñ aliquis Angelus sanare paralyticū, quia solus Deus potest facere miracula: ergo quamquàm ea, q̃ sunt in anima sunt semper meliora, & excellentiora eis, quæ in corpore sunt, non tamen sunt semper difficiliora ad agendum, & ideo non requirunt maiorem potestatem, Christus autem de potestate locutus est hic, & non de excellentia dicens, quid est facilius & non dixit quid est excellentius. Cum autem dicit sed illud quidem non manifestum, hoc autem manifestum facit minus, quòd est manifestius, vt demonstret maius, & non manifestum.

Dicendum, quòd non debet intelligi, quòd sit minus in potestate, quia si sanare paralyticum esset minus in potestate quàm remittere peccata, etiam si esset manifestius quantum ad sensum non sufficeret ad probandum, quòd Christus poterat peccata remittere, quia principium semper debet esse potentius conclusione, vel effectu in illo genere, in quo est principium: in scientificis, & demonstratiuis nihil quæritur, nisi notorietas rei, & ideo quantàm ad hoc principium est potentius, quia principium est notius conclusione.

Hic autem arguitur in genere potestatis, & intenditur probari potestas: ideo oportet, quòd probetur potestas minor per maiorem, quia aliàs non erit cōueniens probatio, & sic sanare paralyticum erat manifestius quantum ad sensum, & etiam erat manifeste potestas maior quàm peccata remittere, vel saltem constabat, ꝙ non erat minor.

An Christus per iam dicta se Deum esse sufficienter probauit.

Quæst. XX.

QVAERETVR an Christus per ista probauit sufficienter se esse Deum.

Dicendum, quòd sic, quia ista probatio fit per ostensionem alicuius diuinæ proprietatis, vel passionis: nā proprium solum competit ei cuius est proprium, vnde si de aliquo ostendatur, quòd sit risibilis constat eum esse hominem, agere tamen ex potestate infinita est proprium Dei solius: ideo de quocunque probatur, quòd agit ex potestate infinita constat, quòd sit Deus, omne autem miraculum procedit a potestate infinita, vt probatum est supra quæstione decimaoctaua: ergo siquis miracula faciat constat, quòd Deus est, Christus autem fecit hic duo miracula. vnum est, quòd cognouit occultas cogitationes. aliud quòd paralyticum sanauit, & vtrunque probat illum esse Deum.

De primo patet, quia dicit Ambrosius super Lucam Dominus saluos volens facere peccatores ex occultorum cognitione se esse Deum demonstrat. Sic etiam dicit Cyrillus, o Pharisæe, quia dicis, quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus? respondebo tibi, quis potest secreta cordis scrutari, nisi solus Deus? & ista probatio erat sufficiens Iudæis, & maxime sapientibus. quia ex lege sciebant, quòd solus Deus scrutatur corda, & renes. Psalmo septimo, & ideo vtebatur Christus hoc argumento contra Scribas, & Pharisæos, qui sapientes erant: sic enim fecit contra Pharisæum, qui dicitur Simon leprosus: Lucæ septimo: ille enim dixerat in corde suo, si iste esset Propheta sciret quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, & tunc Christus respondit ad cogitationes eius. eodem capitulo. Conueniebat etiam ista probatio ad propositū, quia Christus volebat ostendere, ꝙ peccata dimittebat, & quia dimittere peccata nō est aliqd in carne, sed in spū, iō oportet, ꝙ ille, q̃ pcta dimittit ptātē habeat in spiritu, hoc autē Christus cōue-

nienter ostendit per hoc, quòd cogitationes eorum cognouit: nam nemo potest cognoscere cogitationes hominis, quæ sunt in spiritu hominis, nisi ipse homo cuius est spiritus. prima Corinthio. secundo, vel ille, qui illabitur spiritui, & iste est Deus, quia cum sint cogitationes in spiritu, nemo illas nouit, nisi qui intrat essentiam spiritus, & iste est Deus, sicut ergo apparebat Christum posse aliud intra spiritus Pharisæorum, quia nouerat eorum cogitationes, ita posset in spiritu paralytici ad remittendum ei peccata, sic dicit Hieronymus super Matthæum, scribæ arguunt Christum blasphemiæ, videns autem cogitationes eorum ostendit se Deum, qui potest cognoscere, & quodammodo tacens loquitur, eadem potentia, qua cogitationes vestras intueor, possum, & hominibus delicta dimittere, ex vobis intelligite qd paralyticus consequatur.

De secundo patet, quia sanauit paralyticum, & tamen id est infinitæ potestatis, scilicet, illum subito sanare, quod nulla virtus creata facit: ideo etiam ex hoc Deus esse ostenditur, duo tamen miracula simul fecit, vt abundantius ostenderet, quod volebat: etiam, quia quidam persuaderentur magis per spiritualia, scilicet, sapientes, alij vero magis per corporalia, vt populus, sic dicit Chrysostomus si incredulitis erga primum, scilicet, remissionem peccati, ecce aliud adijcio dum intima vestra patefacio, quin & aliud dum paralytici corpus consolido. sufficienter ergo se Deum esse ostendit.

An Christus sufficienter ostendit se habere potestatem remittendi peccata. Et quòd Prophetæ miracula non faciebant, sed Deus ad eorum preces, propterea Christi miracula necessario ostendunt ipsum esse Deum. Quæst. XXI.

QVAERETVR an Christus sufficiẽter ostẽdit se habere potestatem remittendi peccata.

Dicendum, quòd sic, quia quandocunque aliqua duo conuertuntur, quicunque probat vnum probat alterum, vt siquis ostendat se esse risibilem probat se esse hominem, sed Deum esse, & peccata remittere posse conuertuntur, sicut dixerunt? Scribę, quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus Mar. secundo, & Lucæ quinto, Christus tamen probauit sufficienter se esse Deum, vt patet præcedenti quæstione: ergo per hoc probat se peccata remittere posse.

Ipse quoque innuit se sufficienter probare istud cũ dicit. vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, ait paralytico surge, & vade, & sic dicit, quòd per hoc scire poterant, idest, apte cognoscere, quòd peccata dimittere poterat.

Sed dicetur, quòd non erat sufficiens probatio, qa etiam alij Prophetæ miracula fecerant, constat tamẽ, quòd illi peccata remittere non poterant, quia erant puri homines, nec aliquis eorum de se hoc asseruit.

Aliqui dicunt, qp apparebat Christum esse Deum ex miraculis, quæ faciebat, quia Prophetæ faciebant miracula orando, & cum quadam difficultate, quasi non esset in eis potestas ad hoc, sed ab extra illam haberent, vt patet quando Elias suscitauit filiũ viduę, 3. Reg. 17. & Elisæus alium. 4. Reg. 4. nam diu orabãt & incuruabantur super eos ad calefaciendum carnẽ mortuorum. Christus autem dicebat mortuis surgite & immediate surgebant. Luc. 7. & Io. 11. ideo apparebat eum esse Deum.

Dicendum, qp istud non facit plenam probationẽ: bene est enim signum ad hoc ostendendum, siquis tamen velit proterue non probat sufficienter, quia poterat dici, qp Christus non erat Deus, sed fuit Propheta magis Deo acceptus quàm cęteri Prophetæ: ideo concessit ei facere miracula excellentiori modo quàm alij fecerant. Alij dicunt, quòd non solum eo modo, sed etiam ex rebus factis apparebat Christum esse Deum, quia plura miracula, & maiora fecerat q Prophetæ, & per istud ipse ostendit se esse Deum, sic patet Ioan. 15. si opera nõ feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem viderunt & oderunt me.

Dicendum, qp etiam ex maioritate miraculorum ipsi constat necessario ipsum esse Deum, quia poterat dici, qp ei tanquam viro sancto concessit Deus maiora miracula facere, & excellentiori modo: est ergo illud signum, sed non plena probatio. dictum autem Christi non probat solum ex eo, quòd fecit maiora miracula quàm alij, sed quia fecit ad ostensionem virtutis suę. Dicendum ergo aliter, qp Christus sufficienter & necessario probauit se esse Deum potentem peccata remittere ex his miraculis. s. quia ista miracula facta sunt ad hoc probandum: ideo impossibile erat q fierent, nisi verum esset id, ad quod inducebantur. constat, quòd miraculum non fiebat per Prophetas, sed ad preces eorum fiebat per Deum in signum, & testimonium eius, quòd Prophetæ volebant ostendere, sic dixit Samuel Iudęis quando voluit ostendere peccauerunt petendo regem 1. Reg. 12. inuocabo dominum, & dabit voces, & pluuias, & scietis & videbitis qp grande malum feceritis petentes super vos regem, sic etiam 4 Reg. 1. dixit Elias si homo Dei sum descendat ignis de Cœlo, & ita fuit, istud autem dabat Deus tanquam signum infallibile ad cognoscendum aliquem esse Prophetam verum, scilicet, si diceret se a Deo missum, & in testimonium huius prædiceret aliquod signum eueniret Deuteronom. 18. hoc autem erat, quia præsupponitur qp omnia miracula a Deo sunt, & Deus nõ potest esse testis falsitatis: ideo non faciet miraculum, nisi ad confirmationem rei veręe, sic autẽ fuit hic, quia Christus dixit quòd remittebat peccata, & induxit ad probandum hoc miraculi: ergo impossibile erat falsum esse, qp prædixerat, patet quia dixit, vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata ait paralytico, surge, & vade, & ita factũ est: ergo erat ista probatio necessaria. s. qp Christus esset Deus. Alij autem Prophetæ miracula fecerunt non tamen ad ostendendum, qp possent peccata dimittere, vel qp quisquam eorum hoc crederet sed ad alios fines, vt apparet ex variis locis Scripturæ vbi ponuntur eorum miracula: ideo ex miraculis Christi etiam si non essent maiora q̃ miracula Prophetarum per sua miracula probaretur esse Deus, & iste modus solus est per quem necessario Christi miracula probant eum esse Deum. s. quia inducebat illa ad probãdum hoc, cęteri autem modi sunt calumniabiles. hoc modo intelligitur Christi dictum Ioan. 15. si non feciſſem opera in eis, quæ nemo alius fecit peccatum non haberent, idest, si nõ feciſſem magna opera ad ostensionem virtutis meę, talia autem nemo fecit, quia nullus prophetarum fecit vnquam miraculum ad ostensionem potestatis suæ, sed ad Dei gloriã, & ad alios fines, & non potest intelligi de sola differentia magnitudinis operum eius ab aliis, quia tunc potius crederemus, qp quilibet Apostolorum esset Deus quàm Christus fuerit Deus, quia plura valde miracula, & maiora fecerunt aliqui eorũ q̃ Christus, sicut ipse dixit Io. 14. qui credit in me opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, & tñ nemo Apostolorũ faciebat miracula ad ostendendã ptãtem suã, sed ad ostẽsionẽ glorię Chri, & cõfirmationẽ legis et quam ipsi prędicabant Mar. 16. illi autem profecti prędicauerunt Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Quare Christus dixit potius, quòd remittebat peccata quàm faceret aliquo modo aliud miraculum ad ostendendum se esse Deum. Quæst. XXII.

QVAERETVR cum Christus voluerit ostendere se esse Deum per aliqua, quæ Deo competent, quare potius dixit, qp remittebat peccata quàm faceret aliquod aliud miraculum, quia per quodlibet miraculum ostenditur diuina potestas.

Dicendum, quòd sicut dicitur primo Posterio. ille qui vult aliquid probare debet procedere ex veris, & notis, vel saltem ex eis, quæ videntur respondenti, & melius est arguere ex eis, quæ videntur respondẽti, quàm ex simpliciter notis, quę forte non videntur ei talia esse: ita autem est de miraculis, quia per quodlibet miraculum probatur diuina potestas, quædam tamen magis persuadentur quibusdam probationibus quàm alijs, ita erat autem de Iudæis, quia credebant istam esse solius Dei conditionem, scilicet, peccata posse remittere, de miraculis autem non credebant sic, quia multi Prophetę miracula fecerant, nemo tamen eorum poterat peccata remittere, nec etiam quisquam eorum hoc asseruit: ideo magis ostendebatur se esse Deum per hoc quàm per alia miracula.

Aliter etiam dici potest, & melius, quòd Christus fecisset quodcunque aliud miraculum ad hoc ostendendum si aliquid probaret, & tamen nihil probabat, quòd patet, quia si Christus miracula faceret nihil præmittendo nihil confirmaretur per illa miracula, sed solum appareret, quòd Deus operabatur per illum, ad hoc autem quòd ostenderet per miracula se esse Deum oportebat, quòd prius diceret ego sum Deus, & tunc illud per miracula probaret, non tamen decuit, qp Christus diceret palam ego sum Deus, vt ostensum est supra quęstione decimaseptima, oportuit ergo qp diceret aliud ęquiualens huic quod est esse Deum, & probando illud constaret ipsum esse Deum, & ad hoc Christus inuenit conuenientem modum dicens, quòd peccata remittebat, quia remittere peccatum est esse Deum, sicut dixerunt Scribę, & ista fuit vera causa, quare Christus hoc dixit, & non est simile de hoc, & de miraculis, quia miracula sunt ad probationem alicuius rei, istud autem non erat ad probationem cum non esset apparens, sed potius ad probationem eius duo miracula inducta sunt, scilicet, cognoscere cogitationes, & sanare paralyticum. propter hoc ergo solum Christus dixit istud tanquam si diceret ego sum Deus, & tamen non potuit illud dici sine scandalo intolerabili, vt ostensum est supra quęstione decimaseptima, istud autem potuit.

Quare Christus induxit vnum miraculum ad probationem alterius, vbi quòd eiusdem sit virtutis animæ & corporis vitia dimittere. Quæst. XXIII.

QVAERETVR, quare Christus induxit hic vnum miraculum ad probationem alterius: nam Christus dimisit peccata paralytico, quod erat miraculum: ideo non oportebat istud probari per alia, quia miracula sunt quędam ostensiones diuinæ virtutis, & illa non probantur per alia notiora.

Dicendum, quòd Christus remisit peccata, & per

hoc sequebatur, quòd remittere poterat, non tamẽ constabat an vere remiserit, quia iste erat actus spiritualis, & ideo induxit ad hoc duo miracula, scilicet, quòd cogitationes illorum cognouit, & paralyticum sanauit. sic dicit Hieronymus super Matthæum vtrum enim sunt paralytico peccata dimissa solus nouerat, qui dimittebat. surge autem, & ambula tam ille qui surgebat quàm illi qui surgentem videbant poterant approbare: quamquàm eiusdem virtutis sit, & corporis, & animæ vitia dimittere, inter dicere tamen & facere multa distantia est: fit ergo carnale signum, vt probetur spirituale. poterat etiam Christus alio modo hoc probare, quia Ioannes Baptista prædixerat de eo, quòd peccata dimitteret. Ioannis primo, ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, & illud testimonium erat conueniens, quia Iudæi valde credebant Ioanni: omnes enim eum tanquam Prophetam habebant infra vigesimoprimo, & Marc. vndecimo, Christus tamen noluit vti illo testimonio Ioannis ostendens, quòd ipse habebat aliud testimonium efficacius, scilicet, miracula, quæ erant probatio necessaria, sic Christus dixit Iudæis, Ioannis quinto, vos misistis ad Ioannem, & testimonium perhibuit veritati, ego autem ab homine testimonium non accipio: habeo enim testimonium maius Ioanne, opera quæ ego facio testimonium perhibent de me. noluit ergo Christus allegare illud testimonium Ioan. sed fecit duo miracula ad hoc ostendendum, quia licet istud esset miraculum, erat tamen occultum, sicut quòd Christus cognosceret Iudæorum cogitationes miraculũ erat, non tamen constaret de hoc, nisi ipse dixisset eis, quod cogitabant, & sic verbum fuit probatio cogitationis, ita hic sanare paralyticum, quod erat miraculum exterius, fuit probatio interioris miraculi, scilicet, remissionis peccatorum factæ paralytico.

Quare Christus dixit remittuntur peccata, & non remitto. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR, quare Christus dixit remittuntur peccata tua, non dixit remitto cum ipse remitteret.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit ad euitandum calumniam Scribarum, quia si diceret remitto appareret, qp de se loquebatur, dicendo autem remittuntur, poterat referri ad Deum.

Dicendum verum esse, quòd ista verba poterant recipere benignam interpretationem, vt essent vera si Christus fuisset purus homo, tamen non dicebat ip se ad hunc sensum, quia potius ipse volebat de se ostẽdere, qp peccata remitteret cum dixerit. vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem remittendi peccata: etiam quia ad hoc induxit miraculum, & tamen si de Deo loqueretur frustra esset hoc facere.

Dicendum ergo qp Christus de se loquebatur, & ita intelligi volebat, dixit tñ remittuntur quasi loquat̃ de alio, & hoc, quia est modus loquendi quorundam qp de seipsis tanquam de alijs loquanť, sic enim sæpe Deus loquitur in veteri testamento, vt Exo. 20. nam dixit ego sum Dñs Deus tuus. & postea dixit non assumes nomẽ Dei tui in vanum, cum deberet dicere nõ assumas nomen meum, etiam dixit sex diebus fecit Deus cœlum, & terram, & non dixit feci ego, ita Christus locutus est de se hic quasi de alio.

Secundo potest dici, qp fecit hoc ex causa, scilicet, humilitate, qa peccata remittere, erat magna excellẽtia, & nolebat ore suo se laudare, & cũ necesse esset de

se magna dicere, sicut hic, dicebat illa eo modo, quo sonarent minus in laudem, sic dicit Chrysostomus cum allocutus est infirmantem non dixit dimitto tibi peccata propriam exprimens potestatem, sed remittuntur tibi peccata, coegerunt tamen Scribæ eum, vt postea magis exprimeret, & dixit vt sciatis, quia filius hominis potestatem habet dimittendi peccata.

Quare dixit Christus potestatem habet in terra dimittendi peccata. Et quòd peccata mortalia quantum ad reatum pœnæ, vt plurimum post vitam remittuntur.
Quæst. XXV.

QVAERETVR, quare dixit Christus potestatem habet in terra dimittendi peccata.

Dicendum, quòd propter duo. Primo ad tollendum errorem Scribarum, quia ipsi putabant, quòd solus Deus, qui in cœlo est peccata dimitteret, inter homines autem nemo esset, qui posset illa dimittere, Christus autem dixit, quòd filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ideſt, aliquis homo, qui est in terra inter vos habet potestatem dimittendi peccata, ille autem Deus est.

Secundo dicitur hoc, quia peccati remissio solum fit in terra, ideſt, quandiu homo viuit, quòd verum est de mortali quantum ad maculam: nam quantum ad reatum pœnæ, vt in plurimum dimittitur post hanc vitam, scilicet, expletis pœnis Purgatorijs, venialia autem post hanc vitam remitti possunt tam quantum ad maculam quàm ad pœnam, quia tamē peccatum proprie est ipsum mortale, cum ipsum solum a Deo separet, & istud remittitur proprie quantum ad maculam, quòd solum fit in vita: ideo proprie loquendo peccata solum in vita remittuntur nobis, & hoc est super terram peccata remitti, sic dixit Christus Petro infra decimo sexto, quemcunque solueris super terram erit solutum, & in cœlo, sic dicit Theophilus, vide quòd in terra dimittit peccata dum enim sumus in terra peccata nostra dolere possumꝰ, postquam vero a terra tollimur non valebimus confiteri: clauditur enim ianua. iste est conueniens sensus, & tamen quantum ad propositum magis facit præcedens, eo quòd Christus volebat innuere, quòd non solum Deus in cœlis habitans (vt Iudæi putabant) poterat peccata remittere, sed etiam aliquis homo manens in terra, iste tamen non differebat a Deo, qui est in cœlis.

Quare Christus cum de seipso loqueretur non dixit vt sciatis, quia habeo potestatem. Et quare sæpe se vocat filium hominis: Ex quo non debemus magna de nobis dicere, nec sentire.
Quæst. XXVI.

QVAERETVR cum Christus loqueretur de seipso, quare dixit, vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, & non dixit, vt sciatis, quia ego habeo potestatem.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, vt eum tet de se dicere magnalia inquantum potest, & quia necesse erat hic magna dicere, scilicet, de potestate dimittendi peccata, saltem locutus est de se, quasi de alio loqueretur, vt per hoc minus se laudare videretur, in quo nos instruit, nec magna de nobis ipsis sentire, nec dicere, sed cum aliquid dicendum sit potius ad Ironiam, quæ est infra veritatem, aut veracitatem, quàm ad iactantiam, quæ supra illam est declinemus: sic enim quando paralytico remisit peccata non dixit dimitto tibi peccata tua, sed dimittuntur quasi de alio loqueretur, vt dictum est supra quæstione vigesimaquarta.

Secundo fuit ad ostensionem vere humanitatis, erat enim verus homo, sicut verus Deus, & sicut oportuit, quòd ostenderet se esse Deum, ita oportuit, quòd ostenderet se esse hominem: multi enim hæretici dixerunt, quòd non fuit homo, sed solum Deus, & quòd corpus assumptum non fuit de humana specie, sed phantasticum, vt ergo confunderentur ex verbis eius sæpe se hominem, & filius hominis appellauit, & ad hoc melius adhuc dicitur, quod sit filius hominis quàm quod sit homo, quia qui est filius hominis necesse est, quòd sit de humana specie, cum ab homine non deriuetur, nisi humana natura, homo potest accipi pro eo, qui exercet opera hominis, & habet humanam figuram, etiam si non habeat hominis substantiam, cum autem dicitur, quòd est filius hominis, significatur veritas naturæ, quia per natiuitatem ab homine cepit esse homo: ideo fuit conueniens Christo, quòd sæpe vocaret se filium hominis.

Tertio fuit propter Iudæos, quia non poterant intelligere, quòd esset aliquis simul homo, & Deus, & ideo ante hoc Christum purum hominem putabant: nunc vero, quia ostendit se posse peccata remittere quod ad solum Deum pertinet, putaret forte aliquis, quòd erat Deus, & non homo, licet haberet figuram humanam: ideo nunc quando dixit se habere potestatem dimittendi peccata dixit, quòd erat filius hominis, vt appareat, quòd in eo erant simul vera Deitas, & vera humanitas.

Quarto fuit propter humilitatem, quia licet Christus esset Deus & homo, noluit nominare se a Deitate, quæ erat in infinitum excellentior humanitate, sed hominem se esse dixit, vt instruat nos sublimia, & excelsa nomina non appetere, sed vera virtute esse contentos quibuscunque nominibus appellemur, quia voces nullam excellentiam conferunt, sed significant.

Quinto fuit ad tollendam ambiguitatem, quia si diceret ego habeo potestatem dimittendi peccata, cum ego sit nomen personæ, & Christus esset persona Diuina, & non humana, quia erat vnicum suppositum, posset putari, quòd ad solam Deitatem pertinebat illa remissio peccatorum, vt ergo videatur, quòd non solum ad se Deum, sed etiam ad se hominem pertinebat ista remissio, dixit, quòd filius hominis, ideſt, ipse existens filius hominis poterat peccata remittere, & verum est, quòd Christus homo peccata remittebat, licet non competeret sibi hoc ex parte humanitatis.

Sexto fuit ad exaltationem naturæ humanæ, vt tantam speciem humanam Christus ostenderet exaltari per illam humanitatem particularem quam ipse assumpserat, & ideo quando agitur de rebus magnæ excellentiæ appellat se filium hominis, & ita fuit hic quia agebatur de remissione peccatorum, quæ ad solum Deum pertinet, vt videatur, quòd ista opinio communicata est homini per vnionem naturæ humanæ ad Diuinam personam, sic etiam infra vigesimosexto, quando Cayphas, quæsiuit a Christo an ipse esset filius Dei benedicti dixit Christus ammodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei. vt innuat, quod homini communicatum est sedere ad æqualitatem Dei, sic etiam quando significauit potestatem iudiciariam sibi traditam super totum orbē vocauit se filium hominis infra vigesimoquarto, videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, & maiestate. *Quare*

Quare paralyticus non loquebatur, nec dabat gratiarum actiones, cum tamen beneficia duo Christus huic paralytico contulerit.
Quæst. XXVII.

QVAERETVR de isto paralytico cum Christus benefaceret ei, quare non loquebatur, nec dabat gratiarum actiones: nam non legitur hic in omnibus istis quicquam locutus.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit, quia paralyticus erat propter corporis morbum positus in ecstasi mētis, & ita nihil poterat loqui.

Sed hoc non sufficit, quia istud staret a principio quando nondum erat sanatus, sed Christus dixit ei remittuntur tibi peccata tua, postquam tamen sanatus est, poterat libere loqui.

Alij dicunt, quòd iste paralyticus erat totus carnalis, & non respiciebat ad beneficium remissionis peccatorum: ideo gratias non agebat, nec loquebatur quam, sic dicit Ioannes Papa audit veniam, & tacet paralyticus, nec vllam respondet gratiam, quia plus corporis, quàm animæ tendebat ad curam: merito ergo Christus offerentium recipit fidem non vecordiam, sic iacentis.

Dicendum, quòd Christus contulit isti paralytico duo beneficia, scilicet, peccata remisit, & morbum curauit, & fuerunt distincta in tempore, quia quando dixit remittuntur tibi peccata tua, remisit peccata, sed non sanauit ab ægritudine, quia interim murmurauerunt Scribę intra se de hoc verbo, & Christus voluit inducere curationem paralytici in testimoniū remissionis peccatorum dicens, vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata ait paralytiço. surge & vade, & sic non fuerunt simul ista duo.

Ideo de primo beneficio non potuit dare gratias paralyticus Christo tunc quando collatum est, quia adhuc languebat corpore, & forte loqui non poterat toto corpore dissolutus.

De secundo autem gratias egit, quando iam sanatus erat a morbo, & tunc forte pro vtroque simul egit gratias. De primo patet, quia dicit Hiero. super Matt. tion autem vbique ab ægris Christus quærit fidem, puta cum insaniunt, vel ab ægritudine in excessu mētis fuerint, & sic innuit, quòd iste paralyticus erat in excessu mentis, & ideo non requirebatur ab eo fides, sed a portantibus, vel etiam dato, quòd nō esset alienatus mente, esset saltem non potens loqui præ languore, & tunc licet Christus ab eo exigeret fidem in corde, tamen non exigebat fidem, ideſt, fidei confessionē, & hoc tenet Chrysostom. dicens, quòd istius paralytici fuit magna fides antequam sanaretur, quia non permisisset se mitti per tegulas, nisi crederet. De secundo patet, quia Lucæ quinto, dicitur de isto paralytico confestim surgens coram illis tulit, in quo iacebat, & abijt in domum suam magnificans Deum, & tunc credendum est, quòd magnificaret pro vtroque beneficio, licet vnum esset sensibile, & aliud non.

Ad dictum Ioannis Papę dicendum verum esse, quòd iste paralyticus præcipue tendebat ad curationem morbi, immo solum tendebat ad eam, quia non venerat ad Christum, vt ei peccata remitteret, sed vt eum a morbo curaret, & tamen in hoc non peccabat, quia remissio peccati potest aliàs haberi a Deo per solum motum cordis etiam si ad Christum corporaliter nō veniretur. quòd tamen paralyticus tacuit quando Christus dixit remittuntur tibi peccata tua non est sensus, quòd hoc fecerit quasi ex ingratitudine, vel contemnendo remissionem peccatorum, sed quia morbo grauatus loqui non poterat, & sic potest dici, quod

paralyticus habebat vecordiam quantum ad ea, quæ foris apparebant cum nihil loqueretur, non tamen vere, quia animum bonum habebat, vt dictum est.

Quare viso hoc miraculo turbæ timuerunt.
Quæst. XXVIII.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd viso hoc miraculo turbæ timuerunt.

Dicendum, quòd propter multa. Primo forte timuerunt propter crimen, quòd inceperant Christo imponere, quia dixerant Scribę hic blasphemat, Christus autem ostendit per miraculum, quòd poterat peccata remittere, & hoc videntes turbæ timerent, quòd posset eis nocere pro crimine quod de eo cogitauerant.

Secundo potest accipi timuerunt, ideſt, ex timore abstinuerunt a prosecutione criminis, quia dixerant Scribę intra se hic blasphemat, & intendebant contra Christum procedere pro blasphemia, nunc vero videntes, quòd per miraculum probauerat veritatem dicti sui, & erat potens, timuerunt aliquid vltra facere contra ipsum, & abstinuerunt, & ita exponit Nicolaus.

Tertio potest accipi timor pro admiratione, quia quando aliqua res est excellenter magna tanta est admiratio de ea, quòd timere videmur, & ita accipitur vnum pro altero, hoc patet, quia sicut dicitur hic timuerunt dicitur Marc. secundo, ita vt admirarentur.

Quarto potest accipi, quòd vere timuerunt videntes Christum fecisse istud opus mirandum, ita enim quando Iudæi videbant aliquos facientes mirabilia timebant illos, sic patet primo Regum duodecimo, quando præsente populo ad inuocationem Samuelis Deus dedit pluuias, & tonitrua, dicitur quòd omnis populus timuit nimis Deum, & Samuelem. Christus autem fecerat nūc rem maiorem quàm Samuel, ideo turbę timuerunt, scilicet, timuerunt Deum, & timuerunt Christum, quia videbant eum esse potentem ad nocendum, vel benefaciendum eis, & aliquo modo pertinebat iste timor ad reuerentiam, quia simul Christum honorauerunt tanquam excellētem, & timuerunt eum tanquam nocere potētem, & prouenit iste timor ex quadam incredulitate: nam si credidissent non timerent, sed diligerent, sic dicit Ambros. super Luc. diuini operis miracula maluerunt timere quam credere, si autem credidissent non timuissent vtique, sed dilexissent: perfecta enim dilectio foras timorem excludit.

An Iudæi peccauerint, quia non honorauerunt Christum digno honore, cum plurima & magna miracula exhibuerit. Et quem magis eum esse existimabant.
Quæst. XXIX.

QVAERETVR an peccauerunt isti Iudæi, quia non honorauerunt Christum digno honore, nam cum viderunt istud miraculum non laudauerūt eum, vt Deum, sed vt hominem putauerunt. nam dicitur glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talē hominibus. Aliqui dicunt, quòd peccauerunt, quia sicut dare idolo laudem Diuinam est peccatum, & est idolatria, ita Deo non dare diuinum honorem peccatū est, quia est subtrahere ei latriam, vel non impendere ei illam cum sit debita. sic enim ad Roman. primo. Apostolus arguit Gentiles, & maxime Philosophos dicens, qui cū Deū cognouissent non vt Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & postea dicitur, quòd propter hoc tradidit eos Deus in

Universidad de Deusto
Biblioteca

reprobum ſenſum: ergo ex hoc ſolo, quòd Deum non laudabant vt Deum, peccabant, Chriſtus tamen oſtendit hic manifeſte ſigna Deitatis ſuæ, & iſti non laudauerumt eum, vt Deum, ideo videtur, quòd peccauerint.

Secundo patet, quia iſtud fuit ex quadam incredulitate, vt dicit Ambroſ. ſcilicet diuini operis miracula maluerunt timere quàm credere, ſi autem credidiſſent non timuiſſent vtique, ſed dilexiſſent, incredulitas tamen peccatum eſt: ergo peccauerunt.

Alij dicunt, quòd Iudæi dederunt hic Chriſto cõgruam laudem tanquam Deo, & homini: nam tota poteſtas quam Chriſtus homo habet eſt communicata, & prędicatur de ipſo Chriſto homine non ex parte humanitatis, ſed quia per vnionem humanæ naturæ ad verbum diuinum conſecuta eſt natura humana iſtam excellentiam: hoc autem totum eſt ex eo quod Deus dignatus eſt naturam noſtram ſibi vnire: ideo totam illam perfectionem quam ex hac vnione habet natura noſtra dedit ſibi Deus, & ſic verum eſt, quòd Deus dedit hanc poteſtatem homini.

Dicendum tamen, quòd non ſtat, quia tunc debebant dicere, qui dedit talem poteſtatem homini, ſcilicet, iſti homini Chriſto, quia ſola humanitas ſua eſt vnita Diuinę perſonæ, dixerunt tamen qui dedit talē poteſtatem hominibus, oſtendentes multis eſſe hoc collatum; ergo non laudauerunt eum digne.

Eſt dicendum, quòd turbæ non laudauerunt hic Chriſtum digne, & tamen non oportet dici, quòd peccauerunt. De primo patet, quia Chriſtus per hęc miracula ſufficienter oſtendit ſe eſſe Deum habentem poteſtatem remittendi peccata: illi tamen non laudauerunt eum tanquam habentem poteſtatem in ſe, ſed tanquam ab alio exterius acceperit, inquantum dicitur, qui dedit talem poteſtatem hominibus, etiam quia non crediderunt, nec laudauerunt eum, vt Deũ, quia dicitur glorificauerunt Deum, qui dedit talem poteſtatem, & non dicitur glorificauerunt ipſum, etiã quia fecerunt eum alijs hominibus conſimilem cum dixerũt, qui dedit talem poteſtatem hominibus, iſtud autem fuit, quia Iudæi per iſta miracula adhuc nõ cognouerunt Chriſtum eſſe Deum, ſic dicit Chryſoſto. paulatim ſerpunt Iudæi magnificantes Deum, non tamen putabant eum Deum eſſe, iſtud autem erat, quia adhuc cor Iudęorum erat aggrauatum, & non poterant aſcendere ad hanc altiſſimam cognitionẽ, ſcilicet, quòd Chriſtus, qui verus homo erat eſſet Deus, & ideo etiam per omnia iſta miracula, quæ faciebat non credebant eum eſſe Deum, ſed eſſe virum ſanctum, & Prophetam excellentem: nam quando mortuos ſuſcitabat (quod vulgares maximum miraculum putant) dicebant, quòd erat Propheta magn⁹ Lucæ ſeptimo, quando ſuſcitauit filium viduę: nam dixerunt Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia videbant eum maiora facere quam feciſſent alij Prophetę iudicabant de ipſo homines varie, nemo tamẽ ipſum plus quam hominem putabat, ſic dicitur infra decimoſexto, cum Chriſtus dixit diſcipulis, quẽ dicunt homines eſſe filium hominis? ideſt, me, & illi dixerunt alij Ioannem Baptiſtam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij vnum ex Prophetis. erat autem iſta cognitio valde imperfecta, quia non ſolum iudicabant eum eſſe purum hominem, ſed etiam ſaltem non iudicabant eum eſſe Meſſiam per hoc adhuc putantes aliquem perfectiorem ipſo eſſe venturum: nam de Meſſia creditum erat apud Iudæos, quòd nullus homo melior ipſo futurus erat, & ideo quidam Iudęi interdum videntes magna miracula Chriſti, quaſi ſub dubio dicebant eum eſſe Meſſiã Ioan. ſeptimo, Chriſtus cum venerit nunquid plura ſigna faciet quàm hic facit, quaſi dicat, non videtur, ꝙ quiſquam plura facere poſſit veruntamen determinate, & publice nemo illum Meſſiam dicebat: ideo inter omnes illas opiniones, quas Apoſtoli narrauerunt de Chriſto, infra decimoſexto, nullus erat qui diceret, quòd eſſet Meſſias, ſed quando quæſitum eſt de hoc a diſcipulis dixit Petrus, tu es Chriſtus, ideſt, Meſſias. erat ergo valde aggrauatum cor Iudæorum, vt non crederent id, ꝙ Chriſtus eis oſtendebat. De ſecundo dicendum, ꝙ non oportet dici iſtos peccaſſe, ſed ſolum habuiſſe imperfectionem quandam, quia plura credere poterant quàm credebant, hoc autem erat propter magnam imperfectionem, quia cum eſſent valde rudes difficile erat eis ſubito aſcendere ad hanc rem intelligendam, & difficiliorem inter cętera credibilia, ſcilicet, Deum eſſe hominem. iſtud enim facilius credere poterant Gentiles, quia homines transferri in Deos aſſerebant, Iudæis autem erat hoc valde vetitum, ſcilicet, vt non putarent Deum habere ſimilitudinem aliquam viri, nec fœminæ, nec alicuius animalis, ſic dicitur Deuteronomij quarto, cuſtodite animas veſtras ſollicite, non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die, qua locutus eſt vobis Dominus in Oreb de medio ignis, ne forte decepti faciatis vobis imaginem maſculi, vel fœminæ, ſic etiam dicitur Iſa. quadrageſimo: cui ergo ſimilem feciſtis Deum, aut quam imaginem ponetis ei, quaſi dicat, nulla ſimilitudo eius reperiri poteſt: ideo quicquid Chriſtus faceret hoc ſolum putabant, quòd ipſe erat vir ſanctus valde acceptus Deo, & hoc aliquid erat, quia ita paulatim per gradus venirent ad cognoſcendum eum eſſe Meſſiã, & deinde, quòd eſſet Deus, ſic dicit Chryſoſtomus paulatim ſerpunt Iudæi magnificantes Deum non tamen putabant eum Deum eſſe, obſtabat enim eis carnem ſua, ſed taliter dicebat, quòd credi poſſet ipſe mors

men ſolam admirationem exprimerent: cum ergo verba omnium trium Euãgeliſtarum admirationem ſignent, quę illorum dixerunt turbę, vel forte nulla illorum, ſed alia æquiualentia non differt.

Secundo poteſt dici, & melius quòd turbę dixerũt omnia hæc, ſcilicet, ea, quæ dicunt Marc. & Luc. ſed non ea, quæ dicit Matth. quòd patet ex modo loquẽdi, quia Matth. dicit hic turbæ glorificauerunt Deũ, qui dedit talem poteſtatem hominibus, & ſic non innuit, quòd turbæ illud dixerunt, ſed videtur ipſe illud dicere, aſſignans per hoc cauſam dicti ſui, ſcilicet, turbæ glorificauerunt Deum, & hoc, quia dedit talem poteſtatem hominibus, ea autem quæ dicunt Marc. & Luc. turbæ dixerunt, ſicut aſſerunt ipſi Euãgeliſtæ, quia Mar. ſecundo, dicitur, ita vt admirarentur omnes dicentes nunquam, ſic vidimus, & Lucę quinto, dicitur, & repleti ſunt timore dicentes, quia vidimus mirabilia, & ſic dicendum, quòd vtrunque dixerunt, ita vt dicerent vidimus mirabilia hodie, & nunquàm ſic vidimus, & ita vnus expreſſit quod alius tacuerat.

Mar.2. luc.5. 2.q.1. cap. multi.

Et cum tranſiret inde Ieſus vidit hominem ſedentem in teloneo Matthæum nomine. Et ait illi. Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. Et factum eſt diſcumbente eo in domo: ecce multi publicani, & peccatores venientes diſcumbebant cum Ieſu, & diſcipulis eius.

Credentiũ vocatio.

Et cum tranſiret. Hic ponitur credentium vocatio, & diuiditur in duo, quia primo circa eam deſcribitur condeſcenſio ad peccatores. ſecundo ponitur reprehenſio Chriſti contra murmurantes ibi.

Et videntes Phariſæi. Hic agitur de vocatione Matthæi ad diſcipulatum, qui prius erat publicanus. & dicitur.

Et cum tranſiret Ieſus inde. Ideſt, de loco, in quo fecerat miraculum de curatione paralytici, quæ ſupra habetur, ſic exponit Chryſoſtomus.

Vidit hominem. De ſeipſo Matthæ. hic loquitur, & ideo ponit immediate nomen ſuum.

Sedentem in teloneo. Eſt teloneum domus, in qua vectigalia congregantur, & dicitur a telon in Græco, quòd eſt vectigal. vt dicit gloſ. & ibi ſedebat Matthæ. quando nunc vocatus eſt, quia officium ſuum erat iſta vectigalia publica colligere, & ideo vocatur publicanus Lucæ quinto capitulo, & infra decimo, ſcilicet, quia publica colligit. ſed Lucæ quinto, dicitur,

Teloneum quid ſit.

ſedentem ad teloneum, & idem eſt, quia poteſt accipi teloneum pro domo, in qua vectigalia colliguntur, & ita ſedebat in teloneo, vt hic dicitur, vel poteſt accipi pro iſtis vectigalibus, quæ colliguntur. & ita eſt verum, quòd ſedebat ad teloneum, ideſt, manebat ſedens ad colligendum teloneum, ideſt, vectigal ab omnibus tranſeuntibus, ſic dicitur Mar. ſecundo, & Lucæ quinto, erat autem locus, in quo nunc ſedebat Matthæ. quędam domus, iuxta mare Galileæ, & ibi colligebat vectigalia, vt dicetur infra quæſt. 38.

Matthæum nomine. Ipſe enim, qui ſcripſit hęc, ſed Mar. ſecundo, & Lucæ quinto, vocatur Leui.

Et ait illi ſequere me. Scilicet, corpore, & mente: nã corpore ſecutus erat eum vadens quocunque ille iret, vt poſſet ſemper audire verbum eius cũ aſſumendus eſſet in Apoſtolum ſequẽti cap. & Lucę 6. etiam mẽte ſe cuturus erat eum, vt iam non haberet animũ terrena lucra ſectandi, ſed qui prius aliena auidus cupiebat, nunc propria contemneret, & relinqueret, ſecut Chriſtus opere contemnebat, & verbo, contemnenda eſſe docebat, cum non haberet vbi reclinaret caput ſuum precedenti cap. & Lucę nono.

Et ſurgens ſecutus eſt eum. Sedebat forte ad mensam, in qua erant libri rationum ſuarum, & pecunias quas recipiebat, & ſurgens reliquit omnia illa, ita vt erant, & ſecutus eſt Chriſtum corporaliter, & ſpiritualiter: non enim potuiſſet eum corpore ſequi omnia illa, in quibus prius verſabatur deſerendo, niſi prius animo contemneret, vt vocantem ſequeretur.

Et factum eſt diſcumbente eo in domo. Ideſt, Chriſto ſedente ad conuiuium in domo, ſcilicet, Matth. vt dicitur Mar. 2. & Lucæ quinto: nam poſtquam vocatus eſt Matthæ. a Chriſto inuitauit eum, vt in domo ſua diſcumberet, & fecit Chriſto magnum conuiuium Lucæ 5. an vero iſtud conuiuium fuerit factũ ſtatim poſt vocationem dicetur infra quæſt. 47.

Et ecce multi publicani. Publicani dicuntur a publico, ideſt, qui colligunt redditus publicos huiuſmodi ſunt vectigalia, erant autem iſti publicani ſocij Matthæi in officio colligendi publica, quia etiam ipſe erat publicanus, vt patet ſequenti cap. & Lucę 5. erant autẽ multi iſti publicani: nam dicitur Lucæ quinto, quòd erat turba multa publicanorum.

Et peccatores. Poteſt intelligi, quòd iſti publicani erant peccatores, vel quòd alij præter publicanos erant peccatores, qui nunc fuerunt in conuiuio illo, vt dicetur infra quæſt. 43.

Venientes diſcumbebant cum Ieſu, & diſcipulis eius. Fuit magnum conuiuium. vt dicitur Lucæ quinto; ideo fuerunt multi inuitati in eo: nam fuit ibi Chriſtus, & omnes diſcipuli eius, fuit etiam turba multa publicanorum.

Sciendum, quòd iſta vocatio Matthæi a ſolis tribus deſcribitur Euangeliſtis, ſcilicet, hic & Mar. ſecundo, & Lucæ quinto.

An vocatio Matth. fuerit poſt præcedentia immediate, vel interiecto tempore. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR de iſta vocatione, an fuerit poſt precedentia, & an fuerit immediate poſt illa, vel interiecto aliquanto tpe. Dicendum, q̃ aliqui volunt, q̃ non fuerit poſt precedẽtia, ſed ante illa, ſic dicit hic Nicolaus, qui ponit duas opiniones vna eſt ſua. ſ. q̃ vocatio Matth. & iſtud conuiuium fuit ante curationẽ paralytici, quæ habetur ſ. ſed ponitur hic per recapitulationem. Alia eſt opinio aliorum. ſ. q̃ vocatio Matthæi fuit ante curationem continuato ordine, & tñ vt conuenientius deſcribatur hic iſtud conuiuium, ſcribitur Matth. vocatio, quæ fuit occaſio huius conuiuij.

Sed dicendũ, q̃ vtraq; opinio eſt falſa. De prima patet primo ex ordine literę, quia ſemp eſt ſtandũ ordini literę, niſi cõſtet aliunde, q̃ non fuerit ille ordo rerum geſtarum, quem litera ſequitur. Secundo patet, quia oẽs tres Euangeliſtę, qui iſtam vocationem deſcripſerunt ponunt eam ſtatim poſt curationem paralytici, & iſtud eſt efficax argumentum, q̃ ſi nõ fuiſſet iſte ordo rerum geſtarum cum multi deſcribant eandem rem, aliquis diſcordaret ab alijs in ordine narrationis, ſicut ſępe fit circa alia. Tertio patet, quia dr hic in litera, & cum tranſiret inde Ieſus vidit hoiem ſedentem in teloneo. i. poſtquam tranſiuit de loco, in quo ſanauit paralyticum, de quo ſupra immediate dr vidit hominem &c. ergo iſta vocatio fuit poſt curationẽ paralytici. Quarto patet Lucæ 5. vbi ponitur apertius iſtud, & dicitur, & poſt hoc exijt, & vidit Ieſus publicanum: ergo poſt curationem paralytici, de qua ibi Lucas loquebatur fuit Matth. vocatio.

Quinto

Quinto patet, quia dicit Augu. poſt paralyticum ſanatum de conuerſione publicani agitur.

Sexto patet, quia dicit Chryſoſto, cum tranſiret inde Ieſus vidit hominem ſedentem. ſ. a loco vbi miraculum de curatione paralytici fecerat vidit hominẽ ſedentem in teloneo. neceſſe eſt ergo dici, quòd iſta vocatio Mat. fuit poſt curationem paralytici.

De ſecunda opinione patet, quòd ſit falſa: nam inquantum ſupponit, q̃ vocatio Mat. fuerit ante paralytici curationem ſupra oſtenſum eſt, quòd ſit falſa: inquantum vero dicitur, quòd conuiuium fuit poſt iſtã curationem paralytici verum dicit, ſed quia dicit, q̃ conuiuium non fuit immediate poſt vocationem, ſed alio tempore falſum dicit, vt dicetur infra quæſtione 47.

Dubium tamen manet de continuatione huius ad præcedentia omnia: nam non eſt dubium quin fuerit iſta vocatio poſt curationem paralytici, vt nunc oſtẽſum eſt, & tamen an fuerit ante omnia, quæ ſupra habentur non apparet. Nam quidam putant, quòd fuit iſta vocatio Mat. ante ſermonem Chriſti in monte, qui habetur ſupra 5. nam Matth. prius vocatus eſt q̃ eligerentur Apoſtoli, quia electio eorum fuit ſimul facta, ſ. in vna die, vt colligitur Luc. 6. ſ. quòd vocauit Chriſtus omnes diſcipulos ſuos, & de illis elegit duodecim quos Apoſtolos nominauit. Matthæus tamen fuit vnus de illis duo decim ſeq. ca. & Mar. 3. & Luc. 6. ideo vocatio Mat. fuit ante electionem Apoſtolorũ, & hoc neceſſarium eſt, quod etiam oſtendunt omnes tres Euangeliſtæ ex ordine narrationis, quia Mat. poſuit hic vocationem ſuam, & ſeq. cap. Apoſtolorum electionem etiam Mar. 2. ponitur iſta vocatio Matt, & Mar. 3. ponitur electio: ſic etiam Luc, 5. ponitur iſta vocatio, & Luc. 6. electio, & tamen Lucas vult, quòd fuerit electio Apoſtolorum ante ſermonem Chriſti in monte Luc. 6. & iſte ſermo ponitur ſupra 5. ergo videtur, quòd iſta vocatio Mat. fuit ante ea, quæ habẽtur ſupra 5. ſic dicit Augu. lib. de concor. Euange. ſ. vel probabilius videtur, quòd hæc prætermiſſa recordando Mat. commemorat, quia ante ſermonem habitũ in monte credendum eſt Mat. eſſe vocatum, in eo quippe monte tunc Lucas commemorat oẽs 12. electos quos, & Apoſtolos nominat. Sed dubium ſtat in hoc, quid prius fuerit an ſermo Domini in monte, vel electio Apoſtolorum, de quo dicetur ſequẽ. cap. circa principium.

Ad ſecundum principale dicendum, quòd non apparet an immediate poſt paralytici curationem fuerit vocatio Mat. vel aliquanto tempore interiecto, videtur tamen, q̃ paucum tempus interciderit.

Primo, quia omnes tres Euangeliſtę, qui hoc narrant nihil interponunt, & tamen ſi intercidiſſet aliquod tempus, aliqua geſta media fuiſſent, quæ aliquis Euangeliſtarum tangeret. Secundo patet, & efficacius, quia dicitur in litera cum tranſiret Ieſus inde vidit hominem ſedentem, & ſic videtur, quòd mox, vt fuit facta curatio paralytici tranſiuit Ieſus per locũ, in quo ſedebat Mat. maxime, quia dicit Chryſo. exponens hoc, cum tranſiret inde Ieſus vidit hominem ſedentem, ſcilicet, a loco vbi miraculum de curatione paralytici fecerat vidit hominem ſedentem in teloneo.

Ordo autem fuit huius rei. ſ. q̃ Chriſtus ſanauit paralyticum intra vrbem Capharnaum Mar. 2. & ſanauit eum in domo: nam per tectum domus depoſuerunt eum ante Chriſtum Mar. 2. & Luc. 5. facto autẽ miraculo exiuit de domo illa, & de vrbe, & ibat iuxta mare: nam Capharnaum in litore maris Galileæ eſt, & in ipſo litore erat Matthæus ſedens ad recipiendũ vectigal, & ibi vocauit eum, iſtud innuitur Mar. 2. nã poſtquam dicitur, quòd turba videns curatum paralyticum dixit, nunquam ſic vidimus, ſequitur, & egreſſus eſt rurſus ad mare omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos, & cum præteriret, ſcilicet, per litus maris vidit Leui ſedentem ad teloneum.

Quare Chriſtus tranſiuit de loco, in quo miraculum fecerat. Quæſt. XXXIII.

QVAERETVR, quare Chriſtus tranſiuit inde, ideſt, de loco, in quo miraculum fecerat.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit ad vitandũ inuidiam Iudaicam, vel contentionem ne magis ſuccenderet Iudæos contra ſe: ſic dicit Chryſoſto. cum Chriſtus feciſſet miraculum non permanſit in eodẽ loco, ne Iudæorum zelum accenderet ampliorem, hoc & hos faciamus non obſtinate obſiſtentes eis, qui inſidiantur nobis.

Sed hoc non multum videtur, quia per hoc Chriſtus non euitabat Iudæorum zelum, quia licet mutaret locum non declinabat auditores, quia iſti coram quibus curauerat paralyticum venerant de diuerſis locis ad audiendum eum Luc. 5. ſ. erant ibi Phariſæi ſedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni caſtello Galileæ, & Iudeę, & Ieruſalem, & iſti ſequebantur eum etiam ſi ad alia loca iret, & ita fuit nunc, quia dicitur Mar. 2. omnis turba veniebat ad eum, & docebat eos egreſſus rurſus ad mare: illi ergo coram quibus miraculum fecerat ibant cum eo quando tranſiuit de loco miraculi: ideo tranſeundo non vitaret zelum Iudæorum. Secundo patet, quia non videtur, q̃ ex hoc Iudæi zelum habuerint, quia antequam Chriſtus faceret miraculum, cum dixit remittuntur tibi peccata tua, turbabant intra ſe ſcribę, & Phariſęi, poſtquam tamen ſanauit paralyticum conquieuit illa turbatio, & dicitur, quòd turbæ videntes glorificauerũt Deum, & non ſolum hoc turbæ fecerunt, ſed etiam Phariſęi, & ſcribę, quia dicitur Mar. 2. quòd ſurrexit paralyticus, & ſublato grabato abijt coram omnibus, ita vt admirarentur omnes, & Luc. 5, dicitur, & ſtupor apprehendit omnes, & magnificauerunt Deum. Aliter ergo poteſt dici, quòd Chriſtus receſſit inde, quia officium ſuum erat prædicare omnibus audire volentibus Mar. 1. eamus in proximos vicos, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni, & quia non poterant commode habitatores omnium locorum cõuenire ad locum, in quo ipſe eſſet, diſcurrebat per omnia loca, & non manebat diu in aliquo loco: aliquãdo enim incolę locorum propter miracula volebant eum tenere ne iret ad alia loca, ſicut iterum fuit in hac vrbe Capharnaum Luc. 4. ſ. turbę venerunt, & detinebant illum ne diſcederet ab eis, quibus ille ait, quia & alijs ciuitatibus oportet me Euangelizare regnum Dei, quia ideo miſſus ſum, & ideo cum nunc ſufficienter prędicaſſet in Capharnaum, exiuit inde prędicaturus in locis proximis, ſicut iterum fecerat Marc. primo eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem.

Quomodo ſtat, quòd hic nominatur Matthæus, & Luc. quinto vocatur Leui. Et quis erat Zebedæus. Quæſt. XXXIIII.

QVAERETVR quomodo ſtat, quia hic nominatur Matthęus, & tamen Mar. 2. & Luc. 5. vocatur Leui.

Dicendum, quòd erat binomius, & nomen ſuum principale erat Matthæus minus principale erat Leui, & ita ipſe poſuit nomen quo communius nominabatur Marc. autem, & Luc. nomen

minus

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus consuetum: sic enim multi sępe in sacra Scriptura sunt binomij, vel trinomij, & mutatio nominũ præstat obscuritatem, sicut Esau vocabatur Esau, & Seyr, & Edon Gen.25. vt ibi ostensum est, & Iacob vocabatur Iacob, & Israel. Gen.32. & 35. pater Dauid vocabatur Isai. 1. Reg.16. & Iesse. Isa.11. & supra 1. & Naas 2. Reg.17. sic etiam Iosias habuit tres filios, & quilibet eorum habuit tria nomina, vt ostensum est 4. Reg.23. sic etiam in nouo testamẽto Petrus habet tria nomina. s. Petrus sequen. cap. & Luc.6. & Simon præcedenti capitu. & Luc. quarto, & quinto, & Cephas infra decimosexto, & Io.1. & 1. ad Corint.15. & ad Gala.2.

Considerandum etiam quòd Matthæus, & Luc. posuerunt nomen simplex Matthę. quia hic vocatur Matthæus, & Luc.5. Leui. sed Mar. posuit etiam cognomen. s. Leui Alphæi, idest, Leui filium Alphęi, sicut dicitur Iacobus Zebedęi seq. cap. & Mar.3. ideſt, filius Zebedęi: nam Zebedęus erat pater Iacobi, & Ioannis supra 4. & Mar.1. sic etiam vocatur alius Iacobus Alphęi seq. cap. & Luc.6. ideſt, filius Alphęi, & tamen non erat filius eiusdem Alphęi cuius erat iste Matthęus, & ideo vbi nominantur ambo vocatur solum Iacobus Alphęi, & non Matthæus Alphęi, sed absolute vocatur Matthæus sequenti capitu. & Mar. tertio, & Luc. sexto.

Aliter potest dici, quòd forte nomen Matthæ, antequam a Christo vocaretur non erat Mat. sed solum Leui, & istud posuerunt Mar. & Luc. Matthæus autem fuit vocatus post assumptionem in discipulũ; ita enim quibusdam nomina addita sunt, vt Simon vocatus est a Christo Cephas Io.1. & sic forte tunc istum vocauit Matth. & ista videtur esse causa, quare postea in nullo loco sacrę Scripturę nec etiam apud scriptores vocatur Leui, sed solum Matthæus. s. quia non licebat aliter eum nominare, nisi sicut Christus nominauerat, potissime quia ipse reiecerat illud nomen vetus, scilicet, Leui & ita videtur esse veritas.

Quare Marcus, & Lucas noluerunt vocare Matthæum, sed Leui. Quæst. XXXV.

QVAERETVR dato quòd Matth. haberet ista duo nomina, quare ipse Matthæum se nominauit, & Mar. & Luc. noluerunt eum nominare Matthæum, sed Leui.

Dicendum, quòd Mat. ex humilitate hoc facit illi autem ex vrbanitate. Primum patet, quia Mat. ex humilitate non vult abscondere ignominiam suã: erat enim publicanus, & quando scripsit hoc cognoscebatur sub hoc nomine Matthęus, & ita de cętero a toto sęculo agnoscendus erat, illud autem nomen Leui abierat in desuetudinem, & hoc, quia Christus assumens eum in Apostolum vocauit ipsum Matt. vt dictum est præcedenti quæsti. si ergo sub hoc nomine Leui de se loqueretur, cum sic a raris agnosceretur, videretur occultare ignominiam suam: ideo Matthæum se nominauit, vt omnes agnoscerent, quòd de se loqueretur seipsum quantum ad priorem statum accusando.

Secundum patet, quia Mar. & Luc. de alio loquebãtur: ideo propter honorẽ Apostolatus, & ipsius Mat. qui iam erat ad meliora conuersus debuerunt vrbanius loqui ignominiam status eius occultantes, & qa noluerunt ostendere conditionem status eius, scilicet, quòd publicanus esset ad ostendendam Christi clementiam, saltem in nomine voluerunt eum esse incognitum, nomine inconsueto eum appellantes. fuit autem econtrario quantum ad ea, quę aliquam excellentiam Matthęi ostendebant: nam Matthæus illa tacuit. Luc. autem ipsa expressit, vt patet de conuiuio, de quo hic Matthæus obscure loquitur, ita vt non appareat in cuius domo Christus manducabat. Mar. tamen, & Lucas expresserunt, quòd in domo Leui, ideſt, Mat. & dixit Lucas, quòd fecit conuiuiũ magnum Leui in domo sua. sic dicit Hierony. super Mat. cęteri propter verecundiam, & honorem Mat. noluerunt eum nomine appellare vulgato, sed dixerunt Leui. ipse autem Mat. iuxta illud Salomonis iustus in principio sermonis accusator est sui Matthęus se, & publicanum nominat, vt ostendat legentibus nullum debere desperare salutem si ad meliora conuersus sit, cum ipse de publicano in Apostolum sit repente mutatus.

Aliter potest dici, q̃ Marc. & Luc. nihil noui fecerunt, de quo sit causa petenda, sed Matth. mutauit solitum. nam Marc. & Luc. etiam si nullo modo dehonestate Mat. curarent, debuerunt eum vocare Leui, & non Matt. propter duo. Primo, quia quando vocatus est a Christo non nominabatur Mat. sed Leui, vt dictum est præceden. quæst. ideo debuerunt eum nominare scribentes vocationem, sicut nominabatur quando vocatus est. s. Leui. Secundo, quia etiam illud nomen conuenit vocationi. nam per vocationem dimisit statum veterem quem ante tenebat, & cum illo etiam nomen antiquum perijt Christo imponente aliud: ideo cum scribi vocationem Matth. sit scribi eius veterem statum debuit nomine veteri tunc vocari. s. Leui. ipse tamen Mat. recessit a solito, quia vt redderet notam suam veterem conuersationem appellauit se eo nomine quo non appellabatur quando vocatus est, & ista videt ratio magis prępcipua quàm præcedens, quia si propter solum honorem Matth. Marcus, & Lucas hoc feciſſent, tacuiſſent eius veterem conuersationem, vel saltem non multum explicarent eam, & tamen Lucas magis illam aperuit quàm hic Mat. quia hic dicitur vidit hominem sedẽtem in teloneo Mat. nomine, & tamen Luc.5. dicitur vidit Iesus publicanum nomine Leui sedẽtem ad teloneum: ista ergo fuit potius causa quàm illa.

Quare Christus non vocauit Matthæum quando vocauit reliquos discipulos. Et quo ordine vocantur nomina Apostolorum. Quæst. XXXVI.

QVAERETVR, quare Christus non vocauit Mat. quando vocauit Petrum, & Andream, Ioannem, & Iacobum, & alios discipulos, sed multo post tempore.

Aliqui dicunt, q̃ hoc fuit, quia Matt. non erat dispositus ad Christi vocationem ante hoc, quia cum esset publicanus cuius vita multũ distabat a vita Apostolica, oportuit prius paulatim multis miraculis, & prædicationibus emolliri cor eius, vt disponeretur ad conuersationem discipulorum Christi. sic dicit Chrys. in Homilia. s. sed cur non cum Petro, & Ioanne, & alijs eum vocauit? & respondet q̃n durius adhuc dispositus erat, sed post multa miracula, & multã Christi famam quando aptiorem eum ad obedientiam scituit, qui intima cordis nouit.

Sed dicendum, q̃ forte de talibus non sunt causa petendę, quia non assumitur hic causa ex parte rei, sed ex parte voluntatis: cum enim Christus vocauerit discipulos, quare poti? incępit a Petro, & Andrea, & non a Iacobo, & Ioanne, qui tamen tempore vocationis erant in eodem loco, scilicet, in mari Galilęę apud littus, & inter se parum distantes. vt pater infra quarto, & Marc. primo non videtur esse alia causa, nisi quia placuit ei Petrum, & Andream primos esse

esse, & ita de alijs. De Matthæo non videtur posse dari causam, nisi quia Christus sic voluit, maxime quia præsupponitur, quòd omnes Christi Apostoli iam vocati erant, & tamen hoc non videtur esse verum, quia Apostoli videntur ordinari secundum ordinem vocationis, electio nanque ipsorum facta est simul hora vna. Luc.6. & tamen Euangelistæ ponentes nomina eorum ponunt semper quendam ordinem inter eos, qui fere seruatur apud omnes tres, qui eorum nomina scripserunt, vt patet seq. ca. & Mar.3. & Luc.6. & iste non est ordo secundum dignitatem, quia manifestum est, quòd Iacobus, & Ioannes digniores habentur quàm Andreas, cum illi specialiter vocarentur a Christo simul cum Petro quando aliquid secretum, vel speciale acturus erat, vt in transfiguratione infra, & in suscitatione puellę Luc.9. & tempore passionis ad exponendum illis tristitiam suam. Luc.22. & tamen in ordine Apostolorum Andreas ponitur ante Iacobum, & Ioannem, vt patet seq. cap. & Luc.6. & hoc videtur esse, quia Andreas prius tempore vocatus est quàm Iacobus, & Ioannes supra quarto, & Mar. primo, & sic videtur, quòd nomina Apostolorum scribuntur secundum ordinem vocationis, vel aduentus eorum ad Christum: Matt. tamen ponitur septimo loco inter Apostolos Mar. tertio, & Luc. sexto, licet ipse ponat se octauo loco seq. cap. ergo videtur, quod alij de Christi Apostolis fuerunt vocati post ipsum, vel venerunt ad Christum post ipsum, & sic non præsupponitur verum, quòd Mat. fuerit vltimus in vocatione: non ergo videtur posse dari causam quare tali tempore, vel tali fuerit vocatus.

Quare fit mentio de vocatione Petri, & Andreæ, & Iacobi, & Ioannis, & Matthæi, & non aliorum Apostolorum. Et quòd Apostoli non diuersis temporibus efficiebantur Apostoli, sed omnes eadem die facti sunt Apostoli. Quæst. XXXVII.

QVAERETVR, quare fit mentio de vocatione Petri, & Andreæ, Iacobi & Ioannis, & Mat. & non de vocatione aliorum Apostolorum.

Aliqui dicunt, quòd hoc fuit propter conditionẽ status istorum exprimendam, scilicet, quia Petrus, & Andreas Iacobus, & Ioannes piscatores erant, quod est de officijs abiectis. Matthęus autem erat publicanus, quod est de officijs pessimis, alij autem Apostoli non erant in talibus officijs, sed forte honestioribus: ideo de alijs nihil dictum est. sic dicit Chrysostomus in Homilia, quid est autem, quòd de alijs Apostolis nihil dicitur qualiter, & quando sunt vocati, nisi de Petro, & Andrea, Iacobo, & Ioanne, & Matthæo, & respondet: hi enim maxime erant in inconuenientibus, & humilibus studijs: nec enim telonei officio est aliquid deterius, nec piscatione vilius.

Aliter potest dici, quòd Euangelistæ illa sola expresserunt, quæ ad aliquam instructionem nostram proficiunt, & quia in istorum quinque vocatione fuit aliquid speciale, & ad miraculum pertinens, vocatio istorum solum descripta est. Petrus enim & Andreas Christo vocante relictis retibus, & naui secuti sunt eum, nihil amplius morantes supra quarto, & Mar. primo, etiam in vocatione eorum dixit Christus eis facíam vos fieri piscatores hominum. Iacobus autem, & Ioannes Christum vocantem relicta naui, & patre secuti sunt eodem capitu. in Matthæo autem adhuc fuit maius, quia cum sederet in ardoribus auaritiæ lucra terrena captans in teloneo Christo vocante omnia deseruit, quæ habebat, & quæ habere poterat, & quod maius est, quæ habere cupiebat. nam pro his totum studium erat, hæc autem mox vocatus, quòd subito desereret miraculum erat, & inter miracula ponendum. sic dicit Glos. Matthæ. enim vocationem suam refert inter miracula: magnum enim miraculum fuit, quòd publicanus factus est Apostolus, in vocatione autem aliorum forte nihil speciale fuit: ideo non fuit descripta.

Aliter potest dici, & melius, quòd istorum quinque solum vocatio descripta est, quia non fuerunt alij qui alij de Apostolis vocati a Christo.

Pro quo sciendum, quòd Apostoli non efficiebantur Apostoli diuersis temporibus quando vocabantur, sed omnes eadem die Apostoli facti sunt. Fuit autem, sic quòd Christus quemcunque vocabat, venientem recipiebat habebat in discipulum, & sic congregauit magnum numerum discipulorum, & aliquanto tempore eos docuit, postea quadam die cõgregatis omnibus in vnum elegit ex eis istos 12. quos Apostolos nominauit. Luc. sexto, & Marc. tertio cęteri autem manserunt in gradu discipulorum, & ex illis assumpti sunt 72. discipuli. Luc. decimo, nõ oportet autem dicere, quòd singulos istorum Christus ad se vocauerit, sed plurimi eorũ visis Christi miraculis veniebant ad eum, & forte rogabant, quòd eos in discipulos susciperet. sic patet de illo scriba, qui dixit Christo. Domine sequar te quocunque ieris præcedenti capitu. & Luc. nono, sic etiam Philippus, qui postea Apostolus factus est secutus fuit Christum. sic & Nathanael. Ioan. primo: nam ad Philippum non dixit Christus, nisi sequere me Ioan. primo: ita ergo esse potest, quòd alij Apostoli non fuerunt vocati ad discipulatum, sed ipsi per se venerunt: ideo scriptura non ponit, nisi de istis, quòd fuerint vocati. si autem aliqui alij vocati fuerint fuit illa leuis vocatio, sicut de Philippo quem Christus inueniens dixit ei sequere me. Ioannis primo: istę ergo vocationes solę scribuntur.

Quando vocatus est Matthæus vbi erat, & quod officium habebat. Quæst. XXXVIII.

QVAERETVR de Matth. quando vocatus est vbi erat, & quod officium habebat.

Dicendum, quòd Matthęus erat publicanus, vt dicitur seq. cap. & Luc. quinto, ideſt, colligens redditus publicos. vnum autem genus istorum reddituum est vectigal, quod exigitur a transeuntibus per certa loca, vel intrantibus in ea de mercibus, quę feruntur, & dicitur vectigal a vehendo, ideſt, portando, quia exigitur de rebus, quę portantur. Matth. autem ista colligebat, & videtur, quòd colligeret iura maris, & terrę. nam erat in litore maris, de quo multi redditus colliguntur: erat etiam in via publica, vt a transeuntibus iura debita exigeret. Et erat teloneum quędam domus, in qua Matthæus sedebat, non quidem in vrbe Capharnaum, sed circa illam ad duas leucas, & erat domus Matth. in litore maris Galilęę. Capharnaum autem erat in ripa lordanis, qui influit in mare Galilęę, distat tamen ab ipso quasi per duas leucas. sic dicit frater Brocardus Theutonicus lib. de situ, & diuisione terrę sanctę, scilicet, in litore maris Galilęę ante ciuitatem Capharnaum ostenditur locus, & domus in strata regia, vbi Dominus vocauit Matth. de teloneo, & est ad latus Aquilonare maris Galilęę, & istud concordat eis, quę habentur. Marc. secundo: nam miraculum de sanatione paralytici fuit factum in Capharnaum eodem capitu. & illo facto dicitur, & egressus est Iesus rursus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum,

eum,& docebat eos,& cum prꝛteriret, ſcilicet, iuxta mare vidit Leui ſedentem ad teloneum.

Quare dicitur, quòd ſedebat ad teloneum quando vocatus eſt Matthæus. Et quòd gradus Apoſtolicus eſt excelſior inter omnes gradus ſpirituales. Quæſt. XXXIX.

QVAERETVR de Matthæo, quare dicitur, quòd ſedebat ad teloneum quando vocatus eſt, & quare ponitur hic eius cõuerſatio antiqua.

Dicendum,quòd propter multa. Primo ad oſtenſionem miraculi, vt videatur virtus vocantis. nã erat Matthæus in ſummo ardore auaritiæ,quia talis eſt cõuerſatio publicanorum, ꝙ ergo tranſire vellet de illo ſtatu ad extremam paupertatem qualis erat paupertas Chriſti,qui non habebat vbi caput reclinaret prædicenti capitu. & Lucæ nono, magnum erat, quòd tamen ſedens in teloneo mox vocatus iret tranſeundo ſubito de extremo in extremum, immo mutatus in virum alterum miraculum erat, quod fieri non poterat,niſi ex ſumma potentia vocantis. ſic dicit Cyrillus publicanus enim fuerat Matthæ. vir auarus, effrenis erga ſuperflua, alieni amator: hoc eſt enim publicanorum officium, ſed ab ipſis officinis malitię trahitur Chriſto eum vocante.

Secundo fuit ad oſtendendum clementiam Chriſti vocantis:nam fuit ſumma clementia, quòd ad gradum Apoſtolicum,qui eſt excelſior inter omnes gradus ſpirituales aſſumeret hominem vilibus officijs occupatum, & lucris illicitis inhiantem:fuit ergo miraculum talem hominem, ſic fuiſſe exaltatum: ideo inter miracula deſcripſit ipſe Matthæ. ſic dicit g. Mat. enim vocationem ſuam refert inter miracula: magnum enim miraculum fuit, quòd publicanus factus eſt Apoſtolus.

Tertio fuit ad oſtendendum magnitudinem beneficij reſpectu liberationis a periculo, quia quando Deus aliquem ad ſe ſpiritualiter vocat benefacit ei, & tamen tanto eſt maius beneficium quanto eum a maioribus periculis liberat. ſic fuit de Matthæo, quia nullum peccatum eſt quod ita hominem implicet, & permanentius ſit quàm auaritia, quæ nunquam ſeneſcit, ab hac autem Chriſtus Matthæ.liberauit non ſolum auaritiæ,ſed etiam lucris illicitis inſiſtentem. ſic dicit Chryſoſtom.in Homil. ſcilicet, per hoc mõſtrat vocantis virtutem, quoniam non deſiſtentem a periculoſo officio ex medijs ipſum euulſit malis. ſicut & Paulum adhuc inſanientem.

Quarto fuit ad inſtructionem noſtram propter ſpem, vt nemo quantumcunque vitæ deteſtabilis fuerit, deſperet ſe ad excelſum meritorum gradum poſſe peruenire, cum Matthæus ex publicano Apoſtolus factus fuerit. ſic dicit Hieronym.ſuper Matth. publicanum ſe Matthæ.nominat, vt oſtendat legentibus nullum debere deſperare ſalutem ad meliora conuerſus ſit, cum ipſe de publicano in Apoſtolum ſit repente mutatus.idem dicit Beda.

An Matthæus, & ſocij eſſent Iudæi, vel Gentiles. Quæſt. XL.

QVAERETVR de Matthæo, & ſocijs eius an eſſent Iudæi, vel Gentiles.

Aliqui dicunt, quòd Matthæus erat Gentilis, quia fuit publicanus, ideſt, colligens publicos redditus, & tamen dicunt, quòd nemo colligebat iſta vectigalia, niſi Gentilis. Sic dicit Tertullianus, quia dicitur non erit pendens vectigal ex Iſrael.

Dicẽdum,quòd Matthæus fuit Iudæus:aliàs enim Chriſtus non elegiſſet eum in Apoſtolum, quia nõ ſolum non reciperet eum ad conuerſationem, ſed nec etiam loqueretur ei, quia Chriſtus non conſueuerat conuerſari cum Gentilibus. Et patet hoc,quia Iudæis erat peccatum manducare cum Gentilibus: Exodi trigeſimoquarto, ſcilicet, ne aliquando apponerent eis cibos conſecratos ſdolis. Chriſtus tamen valde obſeruauit legem ne Iudei haberent occaſionem calumniandi ei, & maxime quantum ad conuerſationem cum Gentilibus, quia ſi conuerſaretur cum eis potuiſſent maleuoli de Iudæis calumniari ei dicẽtes, iſte non eſt Meſſias veſter, ſed potius eſt de ſtirpe ſcãtilium:Chriſtus ergo valde cauebat a Gentilibus, ita quòd non ſolum non manducabat cum eis, ſed etiã inter eos eſſe nolebat,nec illis loqui, & iubebat diſcipulis ne prædicarent Gentilibus, ſequenti capitu. in viam gentium ne abieritis, & in ciuitate Samaritanorum ne intraueritis,Chriſtus tamen manducauit nũcum Matthæo, & cum omnibus publicanis: ergo videtur, quòd illi erant Iudæi.

Secundo patet, quia Chriſtus obſeruauit iſtud tota vita ſua, & etiam Apoſtoli poſt Chriſti mortem aliquanto tempore obſeruauerunt, quòd non conuerſarentur cum Gentilibus. ſic dixit Petrus Cornelio, & alijs,qui cum eo erant:Actuum decimo, vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Iudæo coniungi aut accedere ad alienigenam. non ergo recepiſſet Chriſtus Matthę,ad quotidianam conuerſationem, & cibos ſi eſſet Gentilis.

Tertio patet, quia quando Chriſtus diſcubuit in domo Matthæ.cum publicanis, Phariſęi ſolum accuſauerunt eum murmurantes,ꝙ comederet cum peccatoribus,ſi tamen fuiſſent iſti Gẽtiles, accuſarent illum Phariſæi aperte tanquam agentem contra legẽ, quod non fecerunt: ergo non erant iſti Gentiles.

Quarto patet, quia Chriſtus aſſumpſit Matthęum Apoſtolum ſequen.capitu.omnes autem Apoſtolos mittebat ad prædicandum per terram Iudæorum.ecap. Iudæi tamen nullo modo permitterent, quòd quiſquam Gentilium inter eos doceret,quia eſſet eis ſuſpectum ne vellet inducere errorem aliquem contra legem pertinentem ad idolatriam:immo etiam ſi eſſet conuerſus de Gentilitate non permitterent eũ docere publice, quia reputarent hoc eſſe ignominiã Iſraelitarum, & tamen Matthę.prædicabat inter Iudæos, ſicut cęteri Apoſtoli, quia omnes duodecim miſſi ſunt ad prędicandum ſequenti capitu.ergo non fuit Matth.Gentilis,nec etiam aliquis Apoſtolorum, nec etiam diſcipulorũ Chriſti, quia ſicut duodecim Apoſtolis data eſt poteſtas prædicandi ſequenti capitu. ita etiam 72.diſcipulis Lucæ decimo, conuerſabatur cum Chriſto in cibo & potu, & omnibus pertinentibus ad domeſticam conuerſationem: ergo nemo eorum erat Gentilis, ſed omnes Iudei.

Quinto patet,quia omnes doctores aſſerunt Matthæum eſſe de gente Iudæorum. ſic dicit Hierony.in prologo ſuper Matth.ſcilicet,Matth.ex Iudęa,ideſt, fuit de Iudęa.idem Aug.lib.1.de concord.Euange. & iſta fuit cauſa quare Matthęus ſcripſit Euãgelium in Hebręo, cũ cęteri ſcripſerint in Greco,vt dicit Aug. vbi ſupra, & Hiero.in quodam prologo ſuper Matt.qui incipit, Matth.cum primum, & in alio prologo, qui incipit, plures fuiſſe.non eſt ergo Mat.Gentilis. Ad dictum Tertulliani non eſt curandum,quia illud intelligit de vectigali iniuſto.ſ.ꝙ nõ imponeretur, quia Deus hoc vetabat,ſi tñ a principibus, vel populo imponeretur. vectigal colligebatur per ipſos Iudęos, & ita erat hic licet forte iſti redditus iam pertinerent ad Romanos, qui erant Dñi terræ Iudęorum,ſed in hoc nõ differebat quia

quia ſiue ad Romanos, ſiue ad Iudæos pertinerent colligerentur per ipſos Iudęos, vt tolleretur magna conuerſatio Iudęorum cum Gentilibus qualis eſt in exactione, & collectione iſtorum iurium. de hoc dicit Hieronymus ſuper Matthę.ſcilicet, Tertullianus hos dicit fuiſſe Ethnicos dicente Scriptura, non erit vectigal pendens ex Iſrael, quaſi Matthęus non fuerit Iudæus:Dominus autem non conuiuatur cum Ethnicis, cum id maxime caueret ne legem ſoluere videretur,qui & diſcipulis præcepit in viam gentium ne abieritis.

An Chriſto vocante eum ſtatim Matthæ. ſecutus eſt. Quæſt. XLI.

QVAERETVR an Chriſto vocante Matth. ſecutus eſt eum ſtatim.

Dicendum,ꝙ ſic, quia dicitur in litera, ꝙ vidit Ieſus hominem ſedentem in teloneo,& ait illi, ſequere me, & ſurgens ſecutus eſt eũ, & ſic videtur, ꝙ non moratus eſt quicquam Matth. ſed mox, vt vocem audiuit ſurrexit, & ſecutus eſt eum. idem dicitur Mar.ſecundo, ſed magis aperitur Lucæ quinto, ſcilicet, ait illi ſequere me, & relictis omnibus ſurgens ſecutus eſt eum.ſi tamen non iuiſſet immediate,vt vocatus eſt, non diceretur, ꝙ ſecutus eſt eum, quia iam Chriſtus tranſiſſet, & propter hoc notanter dicitur hic in litera cum tranſiret Ieſus vidit hominem ſedentem,& ait illi ſequere me, quaſi dicat,non acceſſit Chriſtus ad teloneum Matthæ. vt manens ibi cum eo perſuaderet ſibi iſta relinquere,& eum ſequi oſtendens ei ſtatus ſui prauam,& periculoſam conditionem,ſed ſolum in trãſitu apud domum telonei vocauit illum, & tranſiuit, & Matthæus ſurgens ſecutus eſt tranſeuntem. propter hoc etiam dicitur cum tranſiret vidit hominem, quaſi dicat,non locutus fuit ei antequam vocaret eum, ſed ſolum vidit, & vocauit ipſum, & ſic apparuit obediẽtia magna Matthæi, & virtus excelſa vocantis, quia ſic vocatus illico obediuit. ſic dicit Chryſoſtomus in Homilia, ſicut vidiſti vocantis virtutẽ ita addiſce vocati obedientiam, nec enim reſtitit,nec domum abire rogauit, & ſuis hoc communicare.

Quomodo Matthæus ſubito vocatus voluit Chriſtum vocantem ſtatim ſequi relictis omnibus. Quæſt. XLII.

QVAERETVR quomodo Mat.ſubito vocatus voluit Chriſtum vocantem ſtatim ſequi relictis omnibus.

Aliqui maligni dicunt, quòd Matthæ. fuit inſipiens vocantem ſtatim ſequendo. vel Euangeliſtę mentiti ſunt dicentes ipſum vocatum illico ſurrexiſſe, & hoc dicunt Porphyrius & Iulianus Imperator Apoſtata ęmuli Chriſti, & inimici nominis Chriſtiani. ſic dicit Hieronymus ſuper Matthæum, ſcilicet,arguit autem in hoc loco Porphyrius, & Iulianus Auguſtus, vel imperitiã hiſtorici mentientis, vel ſtultitiam eorum, qui ſtatim ſecuti ſunt Saluatorem quaſi irrationabiliter quemlibet vocantem hominem ſint ſecuti. Sed ad iſtos non eſt attendendũ, quia non ipſi,ſed Sathan per eos loquitur. vnde vtique iſtorum ęmulus Chriſto conatus eſt impugnare Chriſti doctrinam ratione, & argumento, vnde cum ſummo ſtudio libellos prauos conteceꝛunt aduerſus Euangelicam veritatem ſingula loca, quæ ipſis calumniabilia videbantur annotantes,& imperitis quibuſdam ratiunculis pungentes.vt dr in Hiſtoria tripartita. Alij dicunt ꝙ Matthæ.ſtatim ſecutus eſt Chriſtum vocantem, quia multa miracula eius viderat,& famam celeberrimã audiuerat,iõ cũ ſecutus eſt,ſic dicit Chryſ.in Homilia, Chrs Mat.non cum Petro,& Ioanne, & alijs vocauit, qñ durius adhuc diſpoſitus erat,ſed poſt multa miracula,& multã Chriſti famã qñ aptiorem eum ad obediẽtiam ſciuit qui intima cordis nouit. Dicendum,ꝙ hoc multum proderat,non tñ ſufficiebat ad hoc, ꝙ Mat.vocatus illico oĩa deſereret,niſi aliquid aliud fuiſſet, qa ad hoc, ꝙ Mat.Chrm ſequeretur deſerta tota priori conuerſatione non ſufficiebat,ꝙ intelligeret Chrm eſſe potẽtem: immo ꝙ putaret eum eſſe Deum, niſi aĩus eius aliunde diſpoſitus eſſet ad hæc deſerenda, quod apparet in nobis manẽtibus in delitijs huius ſęculi,& peccatis,quæ ſcimus a Deo eſſe prohibita, & certi ſumus de ęternis ſupplicijs & etiam de beatitudine,formidamus etiam horrendas vindictas, quas Deus in peccatores ſępe in hoc ſęculo infligit, & tñ non ſufficiunt hæc oĩa, vt vitia deſeramus, & virtutis amplectamur viam,eo ꝙ affectus nr̃i in ꝓtrarium inclinant,quos neceſſe eſt prius corrigi q̃ virtutis ſemitam tenere poſſimus. Matthæ.tñ nihil maius bonum ſiue terribile de Chriſto concipere potuit q̃ nunc nos de Deo cognoſcimus,ſed hęc non ſufficiunt nos pauliſper,& ſucceſſiue ad virtutẽ trahere,quanto magis miracula a Chriſto facta ſufficerent ad mouendum ſubito Matthæ.vt tranſiret de extremo in extremũ?Secundo,quia multi alij viderant plura miracula Chr̃i q̃ Matt.& audiuerant frequentius doctrinam eius.nam Mat.non ꝓſueuerat ante hoc ſequi Chriſtum ad audiendum eũ cũ eſſet implicitus negocio telonei.quod innuitur, quia nunc qñ Chriſtus vocauit Mat.erat iuxta mare,& tota turba conueniebat ad ipſum,& docebat eos Mar.2. Mat.tñ licet Chriſtum prope haberet non ibat illuc. nam qñ Chriſtus tranſiuit manebat Mat.in teloneo, vt dr̃ in litera,& tñ alij qui continue Chrm audiebant non concipiebant hunc ſpm̃ deſerendi oĩa: ergo nec Mat.ex hoc ſolo moueret cum potius aliqui videntes oĩa iſta opera Chriſti inuiderent ei dicentes,ꝙ in beelzebub eijciebat dęmonia.ꝯ.12.& Luc.11.ergo nõ ſufficit hoc ad mouendum Mat.Tertio patet,quia ꝑ oĩa prędecedentia non videbat̃ Mat.adhuc aliqualiter diſpoſitus ad Chriſtum ſequendum, vel ſaltem ad deſerendũ bona ſęculi,quia ſi aliquid diſpoſuiſſent in eo verba Chriſti prędecedentia,& eius miracula aliquo modo ſaltem ſe ſubtraxiſſet ab illicitis lucris pauliſper accedendo ad virtutem, & tñ manebat adhuc in feruore auaritiæ ſedens in teloneo qñ Chriſtus eum vocauit. ergo non erat diſpoſitus ex miraculis Chriſti prędecedẽtibus,& prędicatione, ad hoc quod ſubito vocat' oĩa deſereret. Aliter ergo dicendũ,ꝙ Mat.ſtatim ſecutus eſt Chrm vocantem,qa Chr̃s mouit cor eius tunc qñ vocauit eũ,& hoc poterat eſſe tripliciter. Vno modo mutando ſolũ cor ſine aliquo exteriori incitatiuo. & hoc eſt,qa cor hoĩs eſt in manu Dei Prouer.21.cor regis in manu Dñi,& quocũq; voluerit verter illud.poterat ergo Chr̃s mouere cor Matt.ad deſiderãdũ qđcunq; ipſe vellet,& ſic forte nunc mouit,vt vellet prõpte oĩa deſerere, & eũ ſequi. Secundo fieri poterat ꝑ virtutẽ vocis Chriſti,quia poterat dare voci ſuę tantã efficaciã,ꝙ Mat.quaſi cogeret obedire ei. ſic fuit Ioã. 18.qñ quærentibus Iudęi Chrm,& ipſo rñdente ceciderunt oẽs armati retrorſum ad ſoĩã Chriſti vocem. Tertio fieri poterat ꝑ aliquod ſignum apparens in facie Chriſti vocãtis ꝙ Matthęũ alliceret, ſic enim dicit fuiſſe qñ euertit menſas nũmulariorũ, & eiecit de tẽplo ementes,& vendentes facto flagello de funiculis Io.2.nã nemo auſus eſt ei reſiſtere pecuniã effundẽti, & hoc eſt,quia timuerũt eũ nimis, quia vt doctores dicũt procedebat de vultu eius, quidã diuinus fulgor illis

Universidad de Deusto
Biblioteca

illis valde terribilis,ita nunc esse poterat, quòd fuerit ille fulgor valde allicitiuus replens Matth.omni spiri tuali dulcedine desiderio sequendi Christum.de hoc dicit Hieron.super Matth.cum tantę virtutes, & tanta signa præcessissent,quæ Apostolos antequam crederent vidisse non dubium est, certe fulgor ipse,& maiestas diuinitatis occulte etiam in facie relucebat humana, qui ad se trahere poterat videntes etiam in primo aspectu. si enim in magnete lapide hęc vis esse dicitur, vt ferrum trahat,quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat, quos volebat?

An obligabatur Matthæus sequi Christum vocantem.
Quæst. XLIII.

QVAERETVR an obligabatur Matth.sequi Christum vocantem.

Dicendum, quòd aut Matthæ. putabat Christum esse Deum aut nō.si putabat esse Deum, tenebatur illum sequi. si non putabat esse Deum,aut putabat esse Prophetam,aut non.

Si primo modo dicendum, ꝙ tenebatur eum sequi si hoc diceret ei ex parte Dei,& vt Propheta,aliàs autem non tenebatur.nam etiam si constaret aliquē esse Prophetam,non oportebat ei in omnibus credere,nec obedire,sed solum in illis,quæ diceret ex parte Dei,quia in alijs poterat errare,& peccare, sicut quilibet aliorum hominum,& tamen quando loqueretur ex parte Dei obediendum sibi erat, alioquin pœnam incurreret non obediens.sic fuit de Michęa Propheta,qui dixit cuidā socio suo ex parte Dei percute me, & ille noluit & dixit Michęas,quia noluisti audire vocem Domini,ecce recedes a me,& percutiet te leo, & ita factum est. 3.Reg.20. dixerat autem Michęas hoc illi in sermone Domini.i.ex parte Dei. eod. cap.

De Matthæo nunc dicendum est, ꝙ quando Christus eum vocauit non cognoscebat eum esse Deum, quia hoc etiam discipuli sui non cognoscebant, sed postea cognouerunt aliqui eorum.an vero Matthęus putaret Christum esse Prophetam non apparet, & tamen licet hoc crediderit,non tenebatur eum vocantem sequi, quia non locutus fuit ei, sicut Propheta, vt diceret dico tibi ex parte Dei, ꝙ sequaris me, quia nunquam istum modum loquendi Christus habuit, vt non ostēderet se esse,sicut vnum de Prophetis,sed dixit solum sequere me: ergo non tenebatur Matthæus illum sequi, quasi necessitate iuris, erat tamē Christi pręceptum efficacius trahens secum executionem suam, quia compellebat quasi ex quadam necessitate absoluta Matthę.ad sequendum, ita vt non posset Matth.aliud facere, & hoc est, quia Christus mouerat cor eius, vt videretur sibi nihil esse melius quàm omnia deserendo Christum sequi, & ita illud fecit.

An prius Matthæus dispoſuit res ſuas quàm ſecutus eſt Chriſtum. Quæſt. XLIIII.

QVAERETVR quando Matth.secutus est Christum an disposuit prius de rebus suis ordinando rationes suas,aut saltem recolligendo ea, quæ habebat in teloneo, & ponendo in custodia.

Dicendum, ꝙ non, sed mox, vt Christus vocauit eum reliquit omnia surgens de mensa illa vbi habebat libros rationum suarum, & si quas pecunias forte coram se tunc habebat etiam illas dereliquit, quia dicitur hic ait illi sequere me, & surgens secutus est eum,ideſt,nihil fecit,nisi surgere,& sequi.& Lucę 5. dicitur magis aperte, & relictis omnibus surgens secutus est eum.In hoc autem ostenditur magna potestas vocantis, & magna mutatio facta in animo Matqui potuit subito cōtemnere,& deserere omnia,quæ tota vita tam ardenter congregauerat. insuper exposuit se periculo corporis relinquendo rationes suas imperfectas, vt posset respondere dominis temporalibus,quorum vectigalia colligenda susceperat, sed hæc omnia contemnere faciebat vocantis potestas, sic dicit Chrysost.in Homilia inuocantis virtutem, & obedientiam vocati considera: nec enim obstitit nec vacillauit, sed protinus paruit, & nec in propriam domum ire voluit, vt suis hoc intimaret, sicut nec publicatores.De timore aut dominorum temporalium, quę contempsit dicit Basilius, non solum fœnora telonei postposuit,sed etiam contempsit pericula, quæ sibi, & suis accidere poterāt,dum calculos telonei dimitteret imperfectos. Remigius quoque dicit. humana etiam pericula,quæ ei a principibus accidere poterant paruipendit,dum rationes officij sui imperfectas reliquit.

Quare Matthæus non petijt a Chriſto licentiam ordinandi res ſuas antequam ſequeretur eum. Nam quando Chriſtus aliquos vocabat nolebat, quòd aliquam dilationem ponerent.
Quæſt. XLV.

SED dicetur, quare Matthæus non petiit a Christo licentiam ordinandi rationes suas,& disponendi de rebus suis antequam sequeretur eum?

Dicendum, quòd Christus hoc non permitteret, quia quando aliquem vocabat nolebat, quòd poneret aliquam excusationem, nec peteret saltem aliquam dilationem etiam parui temporis quantumcunque esset causa rationabilis illam petendi, siue pro affectione parentum siue pro dispositione rerum temporalium,sed omnia deseri volebat,qñ ipse vocabat.

De primo patet,quia Christus vocauit semel quendam dicens sequere me,& ille ait Domine permitte me primum ire,& sepelire patrem meum, Christus autem non permisit dicens,dimitte mortuos sepelire mortuos suos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei pręce.cap.& Luc.9. De secundo patet, qa semel dixit quidā Chro, Dñe sequar te,sed primū permitte mihi renūciare his, qui domi sunt.i.ire ad disponēdi de illis,vt dem illa aliquibus,Christus aūt non pmittit dicens,nemo mittēs manum suā in aratrū,& aspiciēs retro aptus est regno Dei,nō poterat tñ esse aliqd facilius,& minoris dilationis egens quā renūciare possessis.i.donare illa,sed ēt hoc Christus non pmisit.Luc. ergo non pmitteret hoc Matthęo, sed repelleret eū dicens.nemo mittens manū in aratrū. Secundo fuit, quia Matthęus noluit hoc petere:tāta.n.mutatio fuerat facta in corde eius, ꝙ hęc oīa cōtemnerat, ita vt nec extimaret dignū esse aduertere ad illa ad hoc, ꝙ disponeret de eis. Vel forte quasi alienat⁹ a mēte hęc oīa obliuiscebat:hoc aūt Christ⁹ facere voluit ad ostendendam potestatē suā,quia vario gñe miraculorū diuinā in se virtutē Chrs ostendebat: aliqñ.n.exercēdo illā super corpora,vt in curatione diuersorū lāguorū vt supra paralyticū sanauit,& pręce.cap. oēs languentes,qui ei offerebant. Aliqñ aūt super intellectū illum penetrando,& secreta eius cognoscendo,sicut qñ cogitationes Scribarum eis patefecit supra in litera, & Mar.2.& Luc.5. Aliquando autem supra voluntatem illam ad quodcunque vellet subito mutando, sicut nunc Mat.voluntatem mutauit.nec erat dubium qn omnes hoc videntes miraculum reputarent. nam quòd ille, qui ante hoc ardenter lucris illicitis inhiabat subito omnia desereret sui ipsius oblitus,non poterat humanitus fieri,sed diuinæ virtutis erat, quæ poterat corda mutare, & ita Christus nunc mutauit cor Mat.potenter eum ad se trahens,vt sicut ille a cęteris vectigalia accipiebat,ita Christus ab eo ipsum totum acciperet.sic dicit Theophilus ab accipiente censum a transeuntibus Christus censum accepit, non quidem eius accipiens pecuniam, sed totaliter eum transferens ad suum consortium.

Quomodo Chriſtus fecit,quòd Matthæ.omnia deſereret, & rationes officij imperfectas relinqueret.
Quæſt. XLVI.

SED quæretur quomodo Christus fecit, quòd Mat.omnia desereret, & rationes officij sui imperfectas reliquerit,quia per hoc perirent bona eius,& constitueretur in periculo circa dominos temporales,qui ab eo possent exigere rationem de vectigalibus collectis.Etiam quia iniustum erat, quòd Matthæus non redderet rationem de eis, quæ collegerat.nam ad hoc debitor erat, hæc tamen omnia poterant bene fieri si postquam Christus illum vocauit concessisset ei de rebus suis disponere.

Dicendum,quòd Christus nihil imprudenter, & nihil indebite agi voluit: nec propter vocationem suam factum est,nec ipse Matt.constituit in periculo dominorum temporalium,quia ipse per omnia volebat scandalum euitare.vnde quando petitum est tributum ab eo,licet non teneretur de iure dixit Petro ne scandalizemus eos solue pro me, & pro te infra 17.a fortiori ergo Matt.liberaret a periculo, & scandalo: de debito etiam vectigalium collectorum Christus vellet,quòd Mat.rationem redderet, quia sicut vectigal est debitū imponenti illud ad Ro.13.s.reddite oībus debita,cui tributū tributū,cui vectigal vectigal,ita qui colligit illud est debitor ad reddēdū rationem de eo.Christus tamen omnia debita solui vult ad Rom.13 nemini quidquam debeatis,nisi vt inuicem diligatis,ideſt,omnia alia debita conamini solue re,vt non maneatis debitores, istud autem quod est de dilectione non potestis soluere, quia quandiu viuentis oportet vos esse debitores ad soluendum.

Sed dicendum, quòd Christus taliter prouidit,ꝙ Matthæ.potuit omnia disponere in rebus suis, vt decebat.nam licet quando vocatus est nihil dispositit, sed omnibus relictis secutus est illum, postea tamen Christo volente redijt in domum suam, & de omnibus disposuit.Quod patet, quia post istam vocationē fecit Mat.conuiuium magnum in domo sua inuitans Christum,& discipulos,& publicanos socios suos,vt patet hic,& Marc.secundo,non poterat tamen facere conuiuium in domo sua, nisi rediisset postea in illam, & haberet administrationem pecunię. potissime,quia istud conuiuium erat magnum, vt dicitur Luc.quinto, quia turba multa publicanorum conuenerat eodem capitu. poterat ergo Matth.tunc disponere de rebus suis cum posset parare conuiuia etiam curam officij sui, & reddendarū rationum poterat relinquere socijs suis in eodem officio, quia multi publicanorum erant cum eo nunc in isto conuiuio,& ita esset liber Matthæ.a timore principum, & a rationibus reddendis. hoc modo vtrunque factum est, scilicet, vt Christus ostenderet potestatem suam subito mutando Matthę.vt desertis omnibus sequeretur eum, & ita de omnibus plene disposuit ac si Mat.concessum fuisset post vocationem non sequi statim Christum, sed manere ad dispositionem rerum suarum, nec tamen per hoc Virtus Christi minor apparuit,aut Matth.obedientia minoris fuit meriti quàm si nunquam ad disponendum de rebus suis redijsset,quia quando Matt.surgēs de teloneo Christum secutus est, ita fuit illum secutus ac si nunquam rediturus esset ad disponēdum de rebus quas relinquebat. nam iam eas in animo suo plene contempserat.

Quando factum fuit hoc conuiuium in domo Matthæi.
Quæſt. XLVII.

QVAERETVR de isto conuiuio facto in domo Mat.quando factum est.

Dicendum,quòd non est dubium quin fuerit factum post vocationem Matt.quia antequam vocaretur non habebat familiaritatem aliquam cum Christo ad hoc,quòd eum, & discipulos eius inuitaret.maxime,quia videtur esse istud conuiuium quasi expeditionis de socijs suis, vt dicetur sequenti quæstione.

Secundo,quia omnes tres Euangelistæ ponunt illud conuiuium post vocationem Matthæi. vt patet hic,& Mar.2.& Luc.5.ideo apparet,quòd fuerit post vocationem.

Aliqui tamen dicunt, ꝙ fuit tam vocatio Matt.q̄ conuiuium istud ante curationem paralytici,quæ supra ponitur,vt dicit Nicolaus, Sed hoc falsum est,vt ostensum est supra quæst.32.

Alij dicunt,ꝙ istud conuiuium fuit multo tempore post Matth.vocationem, & sic fuit vocatio eius ante curationem paralytici,sed conuiuium fuit post curationem. Sed hoc non stat.Primo quia omnes tres Euangelistæ ponunt istud conuiuium statim post vocationem Matth.nihil interponendo, vt patet hic,& Mar.2.& Luc.5.quasi sit narratio cōtinua, & sic innuunt,quòd nihil intercidit inter vocationē, & conuiuium.Secundo patet,quia idem tenet Aug. lib.de concor.Euange.dicens Matth.non expressit in cuius domo discumbebat Iesus,vnde posset videri nō hoc ex ordine subiunxisse,sed quòd alio tempore factum recordatus interposuisset,nisi Mar.& Luc.qui hoc omnino similiter narrant manifestarent, & sic vult,quòd vocatio,& conuiuium habuerunt se ordine continuo.

Tertio patet,quia si fuisset hoc aliquanto tempore post vocationem Mat.forte tunc Matt.nec domū haberet,in qua Christus discumberet,nec pecuniam de qua grande conuiuium instrueret, & tamen istud magnum fuit. Luc.5.& quia Apostoli, & discipuli Christi iam cum eo manentes nihil proprium habebant,quia etiam quando ibant per viam nullam pecuniam portare debebant.sic Christus dixit sequenti cap.& Luc.9.nolite possidere aurum nec argentū nec pecuniam in zonis vestris,sed illico,vt ad Christū transibant relinquebant ea,quæ possidebant.sicut dicitur infra decimonono, ecce nos reliquimus omnia,& secuti sumus te. & Luc.nono, dixit quidam Christo,Domine sequar te, sed permitte mihi primum renunciare his,qui domi sunt.Mat.tamen habebat nunc domum,& pecuniam,& sic nondum dispositerat: consequenter ergo modicum est, quòd vocatus fuerat.Et ita dicendū est,ꝙ fuit conuiuiū forte die sequenti,vel paucis diebus post vocationem.

Ad quid factum fuit hoc conuiuium in domo Matthæi.
Quæſt. XLVIII.

QVAERETVR ad quid fuit factum istud conuiuium.

Dicendum primo,quòd fuit factum iuxta consuetudinem antiquorum patrum,quia illi quando deserebant

Universidad de Deusto
Biblioteca

rebant ſęculum, vt ſe transferrent ad prophetandum faciebant magna conuiuia. ſic fuit de Eliſęo quando vocatus eſt ab Elia. nam occidit par boum, in quo arabat, & aratra cremauit, & coxit carnes deditque populo, tertio Regum decimonono, & 86. diſtinct. cap. non ſatis, & cap. Dominus. ita & nunc Mattheus transiturus ad Chriſtum cum relinqueret ſęculum conuiuium fecit.

Secundo fuit propter Chriſtum, vt per hoc videretur ei gratias reddere, vt ſicut ab eo vocabatur ad bona ſpiritualia ita reciperet temporalia ab ipſo. ſic dicitur prima Corinth. nono, ſi nos vobis ſpiritualia ſeminamus non eſt magnum ſi carnalia veſtra metamus. ſic dicit glo. congruam autem cęleſtis beneficij vicē rependens Matthæ. Chriſto magnum conuiuium in domo ſua parauit, vt illi commodaret ſua temporalia, a quo expectabat perpetua bona.

Tertio fuit ad expeditionem de hoc ſęculo, & de ſocijs ſuis. deſerebat enim omnia Matthæ. ſe ad Chriſtum transferens: voluit ergo ſe de ſocijs ſuis expedire, quia iam nunquam cum eis manſurus erat in eodem genere conuerſationis, in quo prius, & huius ſignum eſt, quia turba magna publicanorum diſcumbebat ibi cum illo. vt dicitur hic, & Lucæ quinto.

Quarto fuit, vt oſtenderet Matth. gaudium animi ſui. conuiuia enim & iucunditates fieri ſolent pro rebus proſpere geſtis, & pro aliquibus, quæ ſęliciter acciderunt, vt exprimatur gaudium de talibus rebus cōceptum. Matth. ergo magnum conuiuium fecit, vt oſtenderet ſe maiori iucūditate huius ſęculi diuitias deſerere, quàm alius eas aſſequeretur, & hoc fuit cōueniens, & atteſtabatur Chriſti virtutem, qui poterat corda hominum taliter diſponere, vt ſubito mutati tam arduum viuendi propoſitum conciperent, & cū tanta iucunditate, ita quòd non ſolum fuerit potens cor Matth. ſubito mouere, & alienare, vt omnia deſereret, ſed lętitiam de hac re in eo conſeruabat.

Quinto fuit, quia Chriſtus inſpirauit Matth. iſtud conuiuium facere, vt locum haberent ea quæ ipſe facere volebat, vt dicetur infra q. 50.

An licuit Matthæo magnum conuiuium facere.
Quæſt. XLIX.

QVAERETVR cum dicatur Lucæ quinto, quòd iſtud conuiuium fuit magnum an licuit Matthæo talem conuiuium facere.

Aliqui dicunt, quòd non, quia Matthæus fecit conuiuium diuitibus, ſcilicet, publicanis qui diuites erāt, & lucra ſęculi captabant. pauperibus tamen Chriſtus ſuadet conuiuium facere. Luc. decimoquarto, cum facis prandium aut cęnam noli vocare amicos tuos nec fratres, nec cognatos nec vicinos diuites, ſed voca pauperes, & debiles claudos, & cęcos, & beatus eris: ergo non debuit tale conuiuium Matthæus facere.

Secundo, quia eleemoſyna melius diuiſim datur quàm tota ſimul. vt ait Ambro. & 86. diſt. cap. in ſingulis: melius ergo Matth. diſtribuiſſet ſumptus iſtius magni conuiuij in pauperes quàm illud feciſſet, maxime quia Matth. iam non curabat de honore ſęculi cum ſe ad Chriſti humilitatem transferret.

Dicendum, quòd conuiuium iſtud conuenienter factum eſt magnum. nam volebat Matthæ. inuitare Chriſtum, & diſcipulos eius, etiam volebat ſocios ſuos publicanos inuitare, vt dicetur ſeq. qō. & qō. 51. omnes tamen iſti ſimul erant multi: ideo oportebat, vel non inuitare eos, vel magnum cōuiuium facere.

Secundo fuit, quia ſic cōſuetudo erat, nam Eliſæus quando ſe tranſtulit ad Eliam habebat par boum, & occidit boues coxitque eos in aratro, & dedit toti populo conuiuium. 3. Regum 19. & ita Eliæus videbatur omnia ſua in conuiuio illo expendere. nam propter hoc aratrum cremauit ibi, vt videretur, quòd de rebus ſuis iam nihil manebat, de quo haberet ſollicitudinem. Matth. autem ditior erat, quia non erat aratror, ſed publicanus: ideo adhuc maius conuiuium quàm Eliſæus facere ei licuit, cum ſibi liceret exemplum prophetę imitari.

Tertio fuit, quia Matthæ. ſemel tantum hoc facturus erat, & ea quæ ſemel in vita fieri debent magnifice facienda ſunt vt dicitur 4. Ethico. cap. 6. Chriſtus etiam hoc voluit, ſcilicet, quòd ea, quæ non ſæpe fiendo videntur ſunt debent fieri abundantius, licet videantur minus pia quàm illa, quæ quotidie fiunt. ſic patet infra vigeſimoſexto, cum murmurauerunt quidam diſcentes, vt quid perditio hæc? poterat enim vnguentum iſtud venundari pluſquam trecentis denarijs, & dari pauperibus. dixit Chriſtus ſemper pauperes habebitis vobiſcum, & cum volueritis poteritis illis benefacere, me autem non ſemper habebitis: non enim defendit Chriſtus iſtud opus dicens, quòd melius eſſet hoc quàm dare pauperibus, ſed quia non poterant ſibi aliquid dare, niſi nunc, pauperibus autem ſemper dare poterant: licuit ergo Matth. iſtud conuiuium magnum facere.

Ad primum dicendum vno modo, quòd Chriſtus ibi non innuit, quòd ſit peccatum inuitare amicos, & fratres, & diuites, qui poſſunt retribuere, ſed quòd faciens hoc non habet retributionem in vita æterna: eſt ergo licitum quamuis non ſit meritorium, & non peccaret Matth. licet hoc modo faceret.

Aliter poteſt dici, quòd quando quis inuitat aliquos cum ſpe retributionis: etiam ſi illi ſint pauperes nihil meretur apud Deum: ſi autem inuitet amicos fratres, vel cognatos, aut diuites non cum ſpe retributionis, ſed propter aliquam honeſtam cauſam, meretur apud Deum, quia ſola intentio retributionis temporalis tollit meritum. ſic dicitur ibidem, ſcilicet, cum facis prandium &c. & ſequitur ne forte ipſi te reinuitent, & fiat tibi retributio. Matthæus tamen non faciebat iſtud conuiuium ſocijs ſuis publicanis, vt retributionem aliquam ab eis reciperet, quia ipſe mutabat ſtatum, & non erat vlterius conuerſaturus cum eis in ſęculo: ideo poterat mereri faciendo iſtud conuiuium, maxime cum faceret ex cauſis honeſtis, vt dictum eſt præcedenti quæſt.

Ad ſecundum dicendum, q̄ eleemoſynæ ab eis q̄ non mutant ſtatum, vt communiter melius fiunt in plures diuiſæ quàm ſemel & in vnum collatę, illis tamen qui ſtatum mutare volunt, melius eſt eleemoſynas totas & magnas ſimul dare. ſic dicit Ambro. de officijs, & 86. diſt. cap. non ſatis. ſiue ca. Dominus, de quo late dictum eſt ſupra 6. cap. q. 71. & q. 72.

Quomodo Chriſtus voluit venire ad conuiuium Matthæi, in quo erant publicani. Et quando non licet cum peccatoribus conuerſari. *Quæſt. L.*

QVAERETVR quomodo Chriſtus voluit venire ad iſtud conuiuium Matthæi, in quo erant multi publicani.

Dicendum, q̄ Chriſtus fecit propter multa. Primo propter honorem Matthæ. nam honor eſt alicui, q̄ vir magnus & excellens velit ab eo conuiuium accipere. ſic dicit Chryſoſ. vocatū Leui. i. Matth. Diſhonorauit dum cum eo confeſtim epulatus eſt: erat enim decens, q̄ Chriſtus honoraret in hoc diſcipulos ſuos, cum ipſi eo ſuadente honorem ſęculi cōtēnerent, & ita

ita Chriſtus cum intrauit in Capharnaum non manſit apud alium, niſi in domo Petri, licet ille pauper eſſet, & hoc faciebat ad honorandum eum, ſic dicitur præcedenti capitulo, & cum veniſſet in domum Petri. ſic etiam dicit Chry. in hom. apud diſcipulos enim diuertebat Chriſtus honorans eos.

Secundo fuit propter vtilitatem ſpiritualem, quā in hoc conuiuio Chriſtus facere intendebat. nam vocati erant multi Publicani ad illud, & ipſe intēdebat comedendo cum eis illos ad meliora conuertere, & iſta fuit cauſa præcipua, quam ſolam expreſſit Chriſtus Phariſæis murmurantibus. ſ. non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus, q.d. iſti ſunt male habentes. i. peccatores, & ideo opus eſt, vt ego qui ſum medicus eorum comedam cum eis, & ſic ſanē eos a vitijs, ita etiam dixit, non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. i. comedendo cum iſtis voco eos ad pœnitentiam.

Tertio fuit, vt Chriſtus daret de ſeipſo fiduciam peccatoribus, qui vellent conuerti. nam ſi Chriſtus iuxta excellentiam ſuam cōtemneret peccatores ſequeſtrando ſe ab eis diffiderent ad illū accedere propter magnam differētiam vitę, putantes ſe deſpicientes, nunc vero cum ſe omnibus mitem affabilem, & tractabilem redderet, oībus de ſe confidentiam præſtabat, & ſic peccatores ad illum faciliter veniebant, & conuertebantur, ſic dicit Chryſ. Chriſtus cum Matthęo confeſtim epulatus eſt, hoc enim ei maiorem præſtabat confidentiam.

Quarto fuit, vt oſtenderet non eſſe peccatū comedere cum peccatoribus, dum tamen non communicemus operibus eorum malis, multa. n. ſic Chrs facit ad dubia tollenda, ita enim Chriſtus ad nuptias inuitatus epulatus eſt. Io. 2. vt per hoc nuptias approbaret oſtendens nuptias non eſſe pctm, ſicut poſtea aliqui hæretici aſſeruerunt. ſic etiam cum Publicanis manducauit hic, vt oſtenderet peccatum non eſſe cū peccatoribus manducare ſi in eorum peccatis non communicemus, erat enim magni ſcandali, & periculi occaſio ſi viri boni abſtraherent ſe a quocunque pctōre nolendo ei cōicare, quia ex hoc ſcīmata multa in eccleſia fierent, & cōuerſionis locus pctōribus auferretur ſi viri boni ſe oīno ab eis ſubtraherent, licet ergo viris iuſtis comedere, & conuerſari cum iniuſtis quouſque eccleſia per excommunicationem hoc interdixerit pp alicuius delicta, ideo communicare aliàs cū peccatoribus non ſolum eſt licitum, ſed interdū etiā meritorium. Niſi ex hac communicatione iuſtus timeat ſibi. ſ. ne incidat in peccata malorum, quia tunc etiam a bono opere ceſſandum eſt, ſic intelligitur ſupra 5. ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eū, & proice. i. ſi de bono opere ſequitur tibi ſcandalum. i. tētatio ad malum erue, & proice. i. caue, & ceſſa iam ab iſto bono opere, ſic ēt dr ad Gal. 6. ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpūales eſtis hmōi inſtruite in ſpiritu lenitatis conſiderans teipſum ne & tu tenteris. i. caue ne volendo liberare alterum a tentatione incidas tū in tentationem.

Secundo debet caueri, quando ex conuerſatione ſignitur opinio mala de viro iuſto, nā etiam ſi iuſtus non timeat ſibi tentationem, ex conuerſatione cum malis, ſi tamen cæteri male de eo iudicant putantes ipſum propter conuerſationem eſſe delictorum participem, ceſſare debet a cōuerſatione, quia nō ſolum a malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali abſtinere Apoſtolus præcipit. 1. Theſſa. 5. valde enim cauendum eſt ne de nobis ſiniſtra cauſetur opinio, ſic dicit Greg. q̄ eccleſia debet defendere reos a morte inquantū honeſte poterit, ſed hoc caute fiat ne in malā opinionē incurrat. ſ. q̄ delictis faueat, & hr. 14. q. 6. ca. hi, qui in

furtis, & iſta eſt cauſa potiſſima, quare iuſti vitare debent malorum conſortia ſaltem aſſiduam, & magnā frequētationem, quia nec etiā oportet omnino ſe ab eis ſubtrahere, ſicut ab excommunicatis.

Quinto fecit hoc Chriſtus ad inſtruendum nos, q̄ nihil eſt, q̄ omittere debeamus, eñ intendimus aliq̄ vtilitatem ſpiritualem cauſare, ita Chriſtus non dedignatus eſt ſe humiliare ad manducandum cū pctōribus, vt eos iuſtos faceret, & ita Apoſtoli habuerūt cū omnibus gentibus couuerſationem ad modū ipſarū gentium, vt poſſent eas ad Chriſtum trahere, ſic dicit 1. Cor. 9. cum liber eſſem omnium me ſeruum feci, vt plures lucrifacerem, & factus ſum Iudæis, tanquā Iudæus, vt Iudæos lucrarer. factus ſum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. omnibus omnia factꝰ ſum, vt omnes ſaluos facerem.

Cauſa autem præcipua in his fuit, quia Chriſtus intendebat pro tunc conuertere in illo cōuiuio aliquos publicanos, ſic enim dicit Chryſoſtomus in homilia, acceſſerunt ad redemptorem noſtrum Publicani non ſolum ad colloquendum, ſed etiam ad conueſcendum recepti ſunt, nam non ſolum diſputans, aut curans, aut arguens inimicos, ſed etiam conueſcens emendabat multoties eos qui male diſpoſiti erāt, per hoc docens nos, q̄ omne tempus, & omne opus poteſt nobis vtilitatem afferre.

Quare Publicani fuerunt vocati ad iſtud conuiuium Matth.
Quæſt. LI.

QVAERETVR quare nunc Publicani fuerūt vocati ad iſtud conuiuium.

Dicendum, q̄ propter multa. Primo, quia iſtud conuiuium faciebat Matthæus ad expeditionem de ſęculo, ideo illud maxime amicis ſuis facere debuit, q̄ hoc concludens illam antiquam amicabilem cōuerſationem in hac iucunditate, nam ſi Eliſæus deſerens ſęculum toti populo conuiuium fecit. 3. Reg. 19. a fortiori Mat. amicis ſuis hoc præſtare debuit, iſti autem erant Publicani cum eſſent in eodem officio, in quo Matt. & ideo iſtos potiſſime inuitauit, nam præter Chriſtū & diſcipulos non leguntur fuiſſe in hoc cōuiuio, niſi Publicani, & peccatores, vt patet hic, & Mar. ſecundo & Luc. 5.

Secundo fuit, quia Chriſtus ſic inſpirauit Mat. eo q̄ ipſe volebat venire ad hoc conuiuium, vt peccatores conuerteret, vt dictum eſt præced. q. ideo oportuit, q̄ Mat. iſtos Publicanos vocaret.

Tertio fuit, quia Mat. voluit oſtendere honorem, quem Chriſtus ei faciebat, cum dignaretur in domo eius diſcumbere, & hoc voluit oſtendere amicis ſuis, quia illi potius gauderent de honore eius, quam alii, & iſti erāt Publicani cum eſſent eiuſdem officii, ideo vocauit eos, ſic dicit Chryſo. honoratus autem Matt. ingreſſu Chriſti in domum eius omnes Publicanos, qui erant eiuſdem artis conuocauit.

Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis eius. Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat magiſter veſter? Et Ieſus audiens ait. Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Euntes autem, diſcite, quid eſt miſericordiam volo, & non ſacrificium: Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Tunc acceſſerūt ad eū diſcipuli Ioā. dicentes. Quare nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunāt?

Mar. 2. Luc. 5. Mar. 1

Oſeæ. 6 infra 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mar. 2. Luc. 5.

Et ait illis Iesus. Nunquid possunt filii sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus. Tollit enim plenitudinem eius a vestimento, & peior scissura fit. Neq; mittunt vinum nouũ in vtres veteres. Alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt, & ambo conseruantur.

Reprehensio contra iuste murmurantes pro Christi manducatione.

Et videntes. Hic ponitur reprehensio contra iuste murmurantes pro Christi manducatione cũ Publicanis, & primo arguuntur in hoc a Christo Pharisæi.

Secundo Ioannis discipuli ibi. *Tunc accesserunt.*

Considerandum, quòd istud est continuatum cum præcedenti, quia est eadem historia, nam tunc quando istud conuiuium factum est Pharisæi hoc videntes murmurabant, & respondit eis Christus ea, quæ habentur hic, vnde dicitur.

Et videntes Pharisæi. Scilicet, quòd manducaret Christus in domo Matthæ. cum Publicanis, & peccatoribus, sed Marc. vigesimo capitulo, & Luc. quinto capitulo, dicitur videntes Scribæ, & Pharisæi, scilicet, quia vtrique simul murmurabant.

Dicebant discipulis eius. Non loquebantur Christo, sed cum discipulis murmurabant, Christus tamen illud audiuit, quia non longe erat, & respondit eis, vt dicitur in litera.

Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat magister vester. Quasi dicat male facit, quomodo ergo vos sequimini eum? sed Mar. secundo capitulo, dicitur mãducat, & bibit. idem tamen est, quia nomine manducationis intelligitur cibus, & potus, sed Lucę quinto, dicitur quare cum Publicanis manducatis, & bibitis, in quo videtur referri verbum simul ad Christum, & discipulos, de quo dicetur, infra quæstione quinquagema, & quinquagesimasexta.

At Iesus audiens ait. Audiuit Iesus murmurationes Pharisæorum, & pro se, & pro discipulis respondit. *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.* Ponit hieres responsiones.

Prima est, quòd ipse erat medicus animarum, & sicut medicus corporum non est opus, i. non est necessarius valentibus, ideſt sanis, sed tota occupatio sua esse debet cum male habentibus, ideſt cum ęgris, ita medicus animarum conuersari debet cum male habentibus, ideſt cum peccatoribus ad hoc, quòd conuertat eos, & sicut medicus corporum interdum cũ ægris comedit ad hoc, quòd incitet eos ad comedendum, & sic conualescant, ita medicus animarum interdum comedere debet cum peccatoribus spiritualiter languentibus, vt etiam in hoc ad spiritualem vitã eos informet, ita faciebat nunc Christus cum peccatoribus manducans.

Euntes autem discite. Ista est secunda responsio, & arguit contra eos ex auctoritate scripturæ, quia istud scilicet misericordiam volo habetur Oseę. 6. & est iste modus respondendi durus, & increpatorius. sciebat enim, quòd Pharisæi per inuidiam ista dicebant, ideo sicut ipsi mordebant eũ illi inuidendo, ita Christus mordaciter eos nunc tetigit iuste eos increpando dicens, euntes discite, ideſt eatis ad addiscendum, quasi dicat estis insipientes, & non intelligitis scripturas, & ideo insipienter me arguitis, ite ergo ad addiscendum in scriptura, & inuenietis, quòd ego iuste egerim.

Quid est misericordiam volo, & non sacrificium. Ista est auctoritas quã allegat contra eos, scilicet, quia Deus vult magis misericordiam, quam sacrificium, nó peterat tamen esse maior, vel laudabilior misericordia, quam conuertere errantem ab errore suo, extra de sponsa. capitulo inter opera, ita autem erat nunc, quia Christus comedendo cum peccatoribus vocabat eos ad pœnitentiam, vt hic dicitur, ergo Deus hoc volebat, & non debebat Christus de hoc argui, sed laudari potius quam si offerret multa sacrificia.

Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Ista est tertia responsio, scilicet ego benefacio manducando cum istis potius, quam cum iustis, quia manducando cum istis voco eos ad pœnitentiam, iusti tamen non indigent, quòd ad pœnitentiam vocentur, nec ego veni ad vocandum illos, & tamen officium meum est peccatores vocare, ideo recte ago cum istis manducando, sed Lucę quinto, dicitur vocare peccatores ad pœnitentiam, & verum est, quia ad hoc vocantur peccatores, & non iusti.

Quare nunc Pharisæi murmurarunt de Christi manducatione cum Publicanis. Quæst. LII.

QVAERETVR quare nunc Pharisæi murmuraverunt de Christi manducatione cum Publicanis.

Dicendum, quòd primo fecerunt hoc propter inuidiam, quia officium Pharisęorum erat mala inquirere contra Christum, nam audiebant doctrinã eius vt possent eum in aliquo accusare. Lucę 6. f. observabant autem Scribæ, & Pharisæi si in sabbato curaret vt inuenirent vnde accusarent illum, volebant ergo in quocunque possent maculam ei infamiæ apponere. Secundo fuit quia Pharisæi habebant tam magnam reputationem sanctitatis, & tamen non erat vera, sed omnia faciebant, vt honorem consequerentur, infra 23, omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus, honorem autem ipsum totis viribus procurabant. eo. c. amant primos accubitus in cęnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab omnibus Rabbi, cum autem non possint simul multi supremum honorem consequi, necesse est, q̃ ille qui honorem suprem̃ consequi inuideat omnibus appetitoribus eiusdem honoris, & oĩbus quibus ille ẽt non appetentibus defertur, & quia Christo dabatur summus honor a plebe, quia quidam vocabant eum prophetam magnum. Luc. 7. ꝓphetam magnus surrexit in nobis. Alij dicebant, q̃ nullus vir quã fuerat ei similis in operibus, & doctrina. De operibus patet Mar. 2. qñ turbæ videntes curationẽ paralytici dixerunt, nunq̃ sic vidimus, & Luc. 7. nunq̃ factum est in Israel. De verbis patet Io. 7. f. nunq̃ locutus est homo. Alii autem pp̃ miracula Messiã esse suspicabantur. eo. c. dicentes, Christus qñ venerit numquid plura signa faciet, q̃ hic facit? necesse ergo erat, q̃ Pharisęi valde Christo inuiderẽt pp̃ istum magnum honorem qui ei deferebatur a turba, & sic nitebantur obfuscare facta eius, vt diminuerent opinionẽ eius in aspectu plebis, & si aliqñ nõ poterãt q̃ pp̃ts tenaciter sequebatur Chr̃m maledicebant turbę. Io. 7. num̃quid aliquis ex principibus credit in eũ, sed turba hæc, quæ non nouit legẽ maledicti sunt, & quia oẽs tenebant Chr̃m a Deo missum conabantur Pharisæi destruere hoc dicentes, nõ est hic hõ a Deo, quia sabbatũ nõ custodit. Io. 9. & qa multi suspicabantur eũ eẽ Messiã, Pharisęi ẽt hoc excludere volebant, vñ quia Nicodemus Christo aliqualiter fauebat dixerũt ei Pharisęi. Ioa. 7. numquid, & tu Galilęus es? i. faues isti Galilęo credendo, q̃ sit Messias, & sequitur. scrutare scripturas, & vide, quòd propheta a Galilęa nõ surgit, ideſt Messias non erit de Galilęa, sicut iste: mentiebantur tamen, quia Christus non natus fuit in Galilęa, sed in Bethleem, vt patet supra 2. & Lucę 2. & quando non poterant sub colore scripturę diminuere facta Christi, saltem sub quocunque alio colore arguebãt eum, & ita nũc, quia manducabat cum Publicanis accusabant eum, & imponebant ei infamiam, q̃ esset vorax infra 11. ecce homo vorax, & potator vini, Publicanorum, & peccatorum amicus. & quando nullum colorem habebant etiam sine colore maledicebant ei, vt quando vidĕbant magna miracula eius, dicebant, quòd in Beelzebub ejiciebat dęmonia infra 12. & Lucę 11. & de hoc Christus conqueritur, quòd sine causa vlla oderant eum. Ioan. 15. si non fecissem in eis opera, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autẽ viderunt, & oderunt me, vt adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis. Quando autem, nec sic potuerunt deprimere honorem Christi, sed totus mũdus sequebatur eum, vt ipsi dixerunt, totus mundus post eum vadit. Ioan. 7. cogitauerunt quomodo occidendo illum, honorẽ ei tollerent ne amplius crescęret opinio eius Ioan. 11. scilicet colligerunt pontifices, & Pharisæi consilium aduersum Iesum, & dicebant, quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum, sic omnes credent in eum, & ita illum occiderunt, & quoniam, nec per mortem honorem Christi tollere potuerunt cum magis ille crescęret, quia Christus resurrexit tertiãbus hoc etiam ipsis custodibus sepulchri, corruperunt eos pecunia, vt dicerent, quòd nõ surrexerat, sed quòd discipuli eius furati fuerant corpus ipsius infra 28. sed nec, sic prævaluerunt, quia nomen Christi in dies magis diuulgabatur, & augebatur numerus credentium in eum Actu. 2. Apostoli quoque prædicantes diuulgabant nomen Christi, in quo dolebant valde Pharisæi, & pontifices, & comminabantur eis ne prædicarent nomen Christi. Actu. 4. illi vero quanto magis prohibebantur prædicare, tanto magis prædicabant dicentes. obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Actu. 5. & sic dissolutum est omne consilium Pharisæorum, quo contra Christi nomen, & famam moliebantur, & nomen eius per vniuersum orbem diuulgatum est, & hoc, quia voluntas Dei erat qui nõ potuit resistere humanum consilium, quia nõ est consilium contra dominum. sic enim prædixerat Pharisæis quidam de eorum consortio nomine Gamaliel, discedite ab hominib⁹ istis, & sinite illos, quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissoluetur. si vero ex Deo est, non poteritis dissoluere illud, ne forte & Deo repugnare videamini.

Tertio fuit hoc, quasi in vindictam, quia Christus prædicabat contra Pharisæos, & Scribas vocans eos hypocritas, & annuncians peccata eorum infra 15. & 23. & Mar. 7. ipsi autem dolentes mordebant eum in quo poterãt, & quia hic habuerũt aliqualẽ occasionẽ increpabant eum. Quarto faciebant ex superbia quadã ad oñendum se Christo meliores, quia ipsi quantum ad exteriora ostendebant quandam sanctitatis effigiem cauentes a conuersatione peccatorum, arguebant, ergo Christum in hoc, tanquam sic videntur meliores eo, quasi non essent reprehensibiles in eo in quo ipse erat reprehensibilis. sic dicit Rabanus. duplici errore tenebantur Pharisæi, q̃ se iustos arbitrabantur, & quia superbię fastu a iustitia longe discedebant, & eos crimabantur iniustos, qui resipiscendo a peccatis iustitię propinquabant.

Quare Mat. dixit hic de solis Pharisæis, quòd murmurauerunt, & non de Scribis. Quæst. LIII.

QVAERETVR quare Matth. dixit hic de solis Pharisæis, q̃ murmurauerunt nunc contra Christum, quia etiam Scribę murmurabant.

Dicendũ, q̃ tam Scribę, quam Pharisęi murmurauerunt. Mar. 2. & Lucę 5. eo, q̃ isti semper erant consortes in aduersando Christo. Matthæus tamen expressit solos Pharisæos forte causa breuitatis, quia intentio sua erat ostendere factã esse contra Christum murmurationem, & quid ipse responderit. a quibus autem facta esset non multum differebat, ideo non curauit exprimere, q̃ Scribę, & Pharisæi simul murmurauerunt.

Aliter potest dici, & melius, q̃ Matt. fecit hoc valde artificiosę. nam supra quando Christus dixit paralytico remituntur ibi peccata tua, Pharisæi, & Scribæ simul murmurauerunt, vt patet Mar. 2. & Luc. 5. & iñ Matt. posuit solum de Scribis. hic etiã Scribę, & Pharisæi simul murmurauerũt. Mar. 2. & Luc. 5. sed Matthæ. solum posuit de Pharisæis, cuius ratio fuit, quia Scribę habebantur apud Iudæos, vt valde sapientes, quia erant doctores legis, sicut vocantur. Luc. 5. & tamen erant parum religiosi, Pharisæi autem habebantur, vt multum religiosi, & tamen non, vt sapientes, ideo quantum ad ea, quæ pertinent ad sapientiam, & doctrinam legis ponuntur, vt præcipui Scribę. ad ea vero, quæ pertinent ad sanctitatem, & peccatorum fugam ponuntur, vt pręcipui Pharisæi, & quia Christo dicente ad paralyticum remittũtur tibi peccata tua, an esset ibi blasphemia, vel non, erat dubium, q̃ pertinebat ad legem, posuit ibi Matth. Scribas murmurasse, vt ostendatur fuisse maior, & fortior dubitatio, nunc vero, quia agebatur de cęremonijs sanctitatis, & perfectionis, scilicet an viris iustis liceret cum peccatoribus manducare posuit, q̃ Pharisæi murmurauerant, vt ostendatur fuisse maior murmuratio. nam ad Scribas parum de hoc pertinebat, & ista videtur propria causa, & ita artificiose factum est, secus aũt si vtrobique ponerentur soli Pharisæi, vel soli Scribę, vt diceretur causa breuitatis fuisse factum.

An Pharisæi putabant esse peccatum manducare cum Publicanis. Quæst. LIIII.

QVAERETVR cum nunc Pharisæi murmurauerunt ꝙ Christum pro manducatione cũ Publicanis, an putabant esse peccatũ mãducare cum eis, & quare hoc faciebant. Dicendũ, q̃ Pharisæi nõ crediderunt peccatum esse manducare cum Publicanis, tanq̃ esset hoc lege vetitũ, quia lex non vetabat manducare cum aliquo homine, nisi esset gentilis, ne ille daret Iudęo cibos idolo consecratos Exo. 34. vel cum immundo tali immunditia, q̃ non liceret ad eum accedere, sicut erant immundi, qui ejiciebantur de castris, vel leprosi, & fluentes semine, & sanguine Nu. 5. cum his enim non licebat manducare, nec stare, nec sedere in loco vbi illi sederant. Leui. 15. quia aliàs cõtrahebatur immunditia, etiã siquis comederet, vel biberet, vel dormiret in domo in qua erat lepra, immũdus erat. Leui. 14. cum peccatoribus autem, nunquam lex vetuit manducare, ergo peccatum nullũ erat, cum non esset secundum se malum, nec etiam lege prohibitũ. Secũdo patet, quia si Pharisęi putarent hoc esse ꝓ legem aperte accusarent Christũ, tanq̃ legis pręuaricatorẽ, quod ipsi libẽter facerent, quia obseruababãt eũ, vt inuenirent aliq̃ cãm de qua illũ accusarẽt. Luc. 6 & tñ nõ accusauerũt aperte, sed occulte murmurabãt. nã discipulis Chr̃i istud dicebãt, & nõ Christo, vt

patet in litera, ergo nõ putauerũt istud est pctũ, tanq̃ lege vetitũ. Dicendum ergo, q̃ Pharisæi murmurauerunt contra Christum non quasi ageret contra legẽ, sed quasi aliàs esset reprehensibilis, quia sæpe est homo reprehensibilis, & nondum agit determinate cõtra legem, & maxime est hoc in viris qui profitẽtur statum perfectionis, quia non solam legem, quæ omnibus communis est, sed etiam multa alia obseruare tenentur, & sic erunt sæpe reprehensibiles etiã si contra legem non agant, ita nunc in Christo Pharisęi putabant. Et hoc propter tria. Primo, quia licet manducare cum Publicanis de se non esset peccatum, dabat tamen occasionem suspicandi malum. s. vt putaretur Christus istud agere ex quadam voracitate, quia Publicani magis cibis, & potibus indulgebant, quam viri religiosi ad quos pertinet victus seruare parsimoniam, & ita Pharisæi imponebant Christo, q̃ esset vorax, & propter hoc cum Publicanis manducaret, infra 11. ecce homo vorax, & potator vini Publicanorum, & peccatorum amicus. Secundo erat hoc propter statum perfectionis, quem Christus videbatur profiteri saltem in doctrina sua, ideo a multis cauere debebat vltra ea, quæ lege vetita erant, videbatur ergo Pharisæis, q̃ erat quædam inhonestas, q̃ Christus qui videbatur esse doctor viæ perfectionis peccatoribus communicaret comedẽdo cum eis, quasi in hoc se dehonestaret cadens a grauitate. Tertio erat, quia Christus habebat discipulos, tanquam esset vir vitæ excellentis, qui docebat aliquam viam excellentiorẽ, quam in lege contineretur, inhonestum autem videbatur, q̃ ille qui magister erat aliorum in moribus cũ peccatoribus manducaret factus eorum socius, & amicus, infra 11. & istud præcipuum ex quo Pharisæi murmurabant cum discipulis Christi dicentes, quare cum Publicanis manducat magister vester, idest quare vultis habere talem magistrum, qui cum Publicanis manducet?

Quare Pharisæi dicebant hoc discipulis Christi, & non Christo. Quæst. LV.

QVAERETVR quare Pharisæi dicebant istud discipulis Christi, & non Christo.

Dicendum, q̃ propter multa. Primo, quia non audebant, timebant enim ipsum cum viderent eum mirabilia dicere, & facere.

Secundo fuit, quia Pharisæi viderunt, q̃ ista sua accusatio leuis erat, nam non accusabãt eum de aliquo, q̃ esset cõtra legem, aut in seipso malum, sed de quadam cæremonia exterioris apparentię, ad quam respondere facile erat, & ideo timentes cito se excludẽdos non locuti sunt ei, sed discipulis, si aũt esset aliqd quod crederent contra legem esse, & q̃ Christus non posset eis respondere, ipsummet conarentur arguere.

Tertio fuit, vt auerterent animos discipulorum a Christo, volebant enim inter magistrum, & discipulos discordiam seminare, & ideo quando putabant, q̃ magister peccaret dicebant malum de eo coram discipulis, sicut fuit hic, quia istud attribuebatur Christo, q̃ manducare vellet cum Publicanis, & non discipulis, ideo dixerunt, quare cum Publicanis, & pctõribus manducat magister vester? quasi dicat, ipse facit, cum vero discipuli videbantur peccare, & non Christus, annunciabant hoc Pharisæi Christo, & non discipulis, infra 12. & Mar. 2. s. ecce discipuli tui faciunt, q̃ non licet eis facere sabbato: erat ergo ista diabolica, & artificiosa murmuratio ad separandum corda discipulorum a Christo, sic dicit Chryso. in hom. notandũ q̃ cum discipuli visi sunt peccare, Pharisæi Christum alloquuntur dicentes, ecce discipuli tui faciunt, quod non licet facere sabbato, hoc autem apud discipulos Christo detrahunt, quę omnia malignantiũ erant, & volentium separare a doctore corda discipulorum.

Quarto fuit, quia Pharisæi nocere desiderantes honori Christi ceperunt in ea parte, quę infirmior erat, & ita, quia discipuli adhuc indocti erant, & infirmi, & forte nescientes respondere ad istud diabolicum argumentũ turbarentur, voluerunt Apostolis ista dicere, & non Christo. sic enim diabolus volens tentãdo hominem perdere a fęmina, quæ infirmior erat tentationem inchoauit. Gen. 3. ita & ista diabolica tentatio fuit, & ita fuit in cibo, sicut illa. sed diabolus dixit mulieri, quare non manducabant, Pharisæi autem dixerunt discipulis quare manducabat, sic dicit Ambro. super Luc. serpentina vox ista est, hanc primam vocem serpens emisit, dicens Euæ, quare dixit vobis nolite manducare?

Quomodo potest stare hæc discrepantia Euangelistarum inter Matthæum, & Lucam in isto passu. Quæst. LVI.

QVAERETVR quomodo potest stare, q̃ hic dicitur, q̃ Pharisæi dixerunt discipulis, quare cũ Publicanis manducat magister vester, & Luc. 5. dicitur quare cum Publicanis, & peccatoribus manducatis, & bibitis. Dicendum, q̃ põt hoc stare dupliciter. Vno modo, q̃ ista duo dicta fuerint a Pharisæis, ita vt dixerint quare cum Publicanis manducat magister vester, & etiam vos quare cum Publicanis manducatis, & bibitis. Secundo potest dici, q̃ alterum eorum fuerit dictum, in quo Pharisæi arguebant Christũ, & discipulos, quia manducabant cum Publicanis, & ita fuit conueniens poni eãdẽ sn̄iam per verba diuersa, ad magis exprimendũ, quod nõ poterat fieri per eadẽ verba, ad significandũ ergo, q̃ Pharisæi ista culpam præcipue Christo imponebant, dr̃ hic, & Mar. 2. quare cũ peccatoribus manducat magister vester? ad significandum autem, q̃ etiam ipsos discipulos Pharisæi increpabant, dr̃ Luc. 5. quare cum Publicanis manducatis, & bibitis? scilicet tam vos, q̃ magister vester. sic dicit Aug. li. de cõcor. euan. vr̃ Lucas aliquãto differentius cõmemorasse hoc ab aliis Euangelistis fm, q̃ Pharisæi dr̃t discipulis, quare cũ Publicanis, & peccatoribus manducatis, & bibitis, Christo, & discipulis hoc obiectũ insinuãs, sed cũ discipulis dicebatur magistro magis obijciebaṫ quę sectandorum tabantur, vna est ergo sententia, & tanto melius instituata quanto quibusdam verbis manente veritate mutata. Sed dicetur quid istorum dictum est? dicendum, q̃ non apparet. Videtur tamen verisimilius, q̃ fuerit dictum manducat, & bibit magister vester propter duo. Primo, quia Matth. & Mar. dicunt istud. Lucas autem solus dicit manducatis, & bibitis. Secundo, quia si hic culpa aliqua erat Christi erat potius, q̃ discipulorum, quia discipuli sequunt̃ magistrũ, sic dicit Aug. vbi supra. etiam, quia dato, q̃ esset culpa equalis, potius vellent Pharisæi accusare christũ, quam discipulos eius, quia illi inuidebant, & non eis.

Qui erant isti peccatores cum Christo manducantes. Quæst. LVII.

QVAERETVR cum dicatur hic quare cum Publicanis, & peccatoribus. &c. qui erant isti peccatores.

Dicendũ, q̃ põt dupliciter intelligi. Vno mõ, q̃ Publicani, & peccatores eẽnt idẽ, q̃ tenetur &, expositiue, ideſt, s. Publicanis, pctõribus, i. Publicanis, qui sunt pctõres, & hoc est, qa Publicani talia officia exercent quę vix sine peccato exerceri possunt, vt dicit Gregor. sic etiam exponit glo. Publicani vocãtur qui publicis negocijs implicantur, quę sine peccato vix, aut nunquam possunt tractari, & tunc nihil plus fuit dicere cum Publicanis, & peccatoribus, quam dicere solum cum Publicanis, nisi q̃ ly peccatoribus denotat qualitatem personarum quantum ad statũ. s. q̃ Publicani sine peccato non viuunt. Sed hoc non stat, quia Lucæ. 5. dicitur erat turba multa Publicanorum, & aliorum, & sic necesse est dici fuisse alios præter Publicanos in isto conuiuio. Secundo dr̃, q̃ accipiantur Publicani pro illis, qui secundum conditionẽ status sui possunt viuere sine peccato, licet difficulter, & peccatores dicantur illi, qui nullo modo secundũ suum statum possunt viuere sine peccato, vt meretrices. nam Publicani sine peccato viuere possunt, licet est difficile: meretrices autem non est possibile sine peccato, & tali modo loquendi Christus vtitur istos duos status coiungendo infra 21. Publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei. Sed hoc non stat, quia nullo modo erat verisimile, q̃ in illo conuiuio essent meretrices, nec Christus comederet nõ solum cum eis, sed nec etiam cum mulieribus honestis. Tertio modo dici potest, & istud est verum. s. q̃ Publicani solum fuerunt inuitati in conuiuio isto vra Christum, & discipulos eius, & Publicani vocant̃ peccatores propter causam supradictam cum istis tñ erant multi alii. s. famuli ipsorũ, vel amici aut cognati qui tñ non erant Publicani, & ita innuitur Lucę. 5. s. erat turba multa Publicanorum, & aliorũ qui cũ illis erant, & sic verum est, q̃ alij prẽter Publicanos erant in conuiuio, illi tamen non sunt, qui vocantur peccatores, sed ipsimet Publicani pctõres vocantur. Quod patet, quia si isti pctõres essent alii a Publicanis essent deteriores Publicanis, cum vocentur absolute peccatores, quasi per excellentiam peccatores, vel semper in pctõ manentes, & tunc Luc. qui posuit distinctionem Publicanorum, & aliorum, nominasset illos, vt per hoc magis appareret causa murmurãdi Pharisęorum, & tñ non nominauit illos, sed dixit, & aliorum, quasi nullũ gradũ grauitatis illi adderent, nec præstarent aliquã causam murmurandi, ergo videtur, q̃ illi alii non erant qui nominantur hic peccatores, sed Publicani erant qui peccatores nominantur.

Quare Christus respondit Pharisæis cum ipsi non alloquerentur eum. Quæst. LVIII.

QVAERETVR quare nunc Christus respondit Pharisæis cum ipsi non loquerentur ei, sed discipulis. Dicendum, q̃ propter multa. Primo, quia Christus præsens erat, vel prope, ita vt audiret verba ista, quia dicitur in litera, at Iesus audiens ait. potius ergo ipse debuit respondere, quam discipuli. Secundo, & principalius, quia ista murmuratio non fiebat contra discipulos, sed contra Christum, quia dixerunt quare cum Publicanis manducat magister vester? ipse ergo debebat respondere. Tertio, quia quomodocunque aliquid diceretur, siue de discipulis, siue de Christo ad ipsum pertinebat responsio, & non ad illos, quia ipse caput erat. Quarto, quia discipuli erant adhuc indocti & infirmi, & forte nescirent respondere ad istã murmurationem, sed potius turbarentur, ideo Christus pro eis respondit. Quinto fuit ad tollendam varietatẽ ipsorum, quia si permitterentur illi rñdere forte varie responderent, sicut multi erant, & ex hoc colligere-tur eorum imperitia, & irriderent eos Pharisęi, quod Christus non permisit. vnde etiam aliàs quando Pharisæi arguebant contra solos discipulos, respondebat Christus pro eis, vt infra duodecimo cap. & Lucæ 6.

quando in sabbato vellebant spicas dixerunt eis Pharisæi, quid facitis, q̃ non licet in sabbatis? & respondens Iesus dixit non legistis, quid fecit Dauid, &c.

Sexto fuit, quia si discipuli responderent forte blã de responderent propter reuerentiam, & metũ Pharisæorum, Christus autem volebat, q̃ sicut mordaciter arguerant, ita mordaciter, iuste tamen responderetur eis, sicut factum est, quia Christus misit eos, sicut paruulos insipientes ad addiscendum dicens. euntes discite, ideſt ite ad addiscendum, discipuli tamen non sic responderent. Christus ergo per seipsum voluit respondere.

Quid Christus intellexit per responsionem istam non est opus valentibus, &c. Et quod vitia sunt animarum languores. Et Christus medicus spiritualis est. Et qui vocentur hic sani, & qui male habentes. Quæst. LIX.

QVAERETVR circa Christi respõsionem cum dixit non est opus valentibus medicus, sed male habentibus quid per hoc intellexit. Dicendum, q̃ Christus voluit ostendere se iuste, & ex cã necessaria manducasse cũ Publicanis, quia assidebat illis, sicut medicus ęgris. ad hoc aũt induxit sitũ de medico corporali ad spiritualẽ, quia sicut medicus corporũ hẽt opus suũ circa languentes solos saltẽ ex necessitate, ita medicus aiarum. vitia tñ sunt quidã languores animarum, vt ait Boetius, de consol. lib. 4. prosa 4. pctõres ergo sunt spiritualiter languentes. circa quos spiritualis medicus solũ necessariã curã exercet, & sicut medicus corporum adhibet oẽm diligentiam, & modũ quo possit curare vitia corporum, ita & medicus aiarum nihil de contingentibus omittere debet, vt sanet morbos aiarũ, & quia Chr̃s comedẽdo cum Publicanis poterat eos sanare, vt ostensum est, supra q. 50. iõ hẽbat iustam causam manducandi cũ eis. Vocauit aũt Christus se medicũ spiritualem, nã ad sanãdũ nos venerat Psal. 106. misit verbum suũ, & sanauit eos, & tamẽ verbũ Dei est filius, & Sap. 17. dr̃ nõ herba sanauit eos, sed oĩpotẽs sermo tuus. i. filius Dei, q̃ est verbũ patris, & est oĩpotẽs sicut pater, & fuit medicus nouo gñe medicandi, qa ægritudines nostras sanauit p dolorẽ suũ. Isa. 53. vere languores nr̃os ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, sic dicit Rabanus, seipsum medicũ dicit qui miro medicandi genere pp iniquitates nr̃as vulneratus est, vt vulnus peccatorum nostrorum sanaret. Sed est dubiũ qui vocãtur hic sani & qui male habentes. Aliqui dr̃t, q̃ vocãtur sani illi q seipsos p superbiã suã sanos eẽ putabant credentes se iustificari ex lege, & nullo alio indigere, male hñtes dr̃t illi qui credentes se non posse iustificari ex lege, ad Dei gr̃am recurrebant. Primi erant Pharisæi qui de sua iustitia cõfidẽtes cæteros aspernabant. Secundi erant Publicani, qui se pctõres agnoscentes Dei mr̃am postulabant. Luc. 18. sic dicit Rabanus, sanos qdẽ eos appellat qui suam volentes statuere iustitiã verę Dei iustitiæ subiecti non sunt, male habentes eos vocat qui suæ fragilitatis conscientia deuicti, nec per legem videntes se iustificari se submittunt gratiæ Dei. Aliter põt dici, & apertius. s. q̃ sani vocantur illi q anhelãt ad viã pfectionis, vel qui nituntur legẽ Dei ad plenum custodire, talibus enim nõ est medicus necessarius, quantum ad exteriorem operationem. s. qui verbo a vitiis eis recedere suadeat, cum ipsi per se ipsos hoc agant, sed sola Dei virtus interius operans est eis necessaria, vt confirmet in eis, quod operari incepit, peccatores autem vocantur illi qui adhuc peccatorum desiderio tenentur, & huius sęculi caduca bona pro veris bonis cũ summo studio amplectunt,

his enim necessarius est exterior medicus, idest prædicator, q verbo suadeat a talibus recedere, ita erat nūc quia inter Iudæos aliqui erant viri boni solicite agentes, vt a vitijs se custodirent. Et istos vocat nūc Christus sanos, nec erat eis valde necessaria Christi conuersatio licet esset vtilis, saltem quantum ad hoc, q̄ erat a vitijs recedere nullo modo erat necessaria, peccatores aūt erant Publicani, qui in peccatis perseuerabant, talibus autem Christi conuersatio erat necessaria, vt desererent vitia, & istos dixit esse male habentes, cum quibus ipse tanquam medicus esse debebat.

An sit hoc verum, scilicet misericordiam volo, & non sacrificium. Sed quòd Deus detestatur sacrificium quod est sine misericordia. Quæst. LX.

QVAERETVR quomodo dicitur hic misericordiam volo, & nō sacrificiū, & an sit hoc verū. Dicendum, q̄ non est dubiū, q̄ Deus velit misericordiā, & tū, q̄ non velit sacrificiū non vī esse verū, qa volebat illud. nā si noluisset illud nō statuisset diligenter leges de illo distinguens genera sacrificiorum, & cęremonias eorū, vt patet Leui. primo vsque ad octauū c. & iubebat ista obseruari iure perpetuo, & q̄ ignis esset perpetuus in altari ad sacrificia cremāda, & q̄ tota nocte sacerdos vigilaret apud altare cremādo holocaustum vespertinū. Leui. 6. & dicebat Deus ista sacrificia sibi valde placere, & quòd quando cremabatur adeps sacrificij erat Deo odor suauissimus. Leui. primo. & 3. & siquis non diligenter administraret sacrificia Deus dicebat se contemni, sicut Malachię primo conqueritur Deus de sacerdotibus, quia offerebant ei animalia cęca, & clauda, & debilia, & dicebant, mēsa domini polluta est, idest altare, & siquis impediret sacrificia ista peccabat grauiter. sic dicitur primo Reg. 2. de filijs Eli sacerdotis, erat peccatum puerorum grande nimis corā domino, quia detrahebant hoīes a sacrificio domini. Deus ergo valde volebat ista sacrificia. Aliqui dicunt, q̄ verum est Deum voluisse sacrificia ista tēpore veteris testamenti, & tū in principio noui cessatura erant, scilicet quando veniret Messias. sic dicitur. Psal. 39. holocaustum, & pro peccato non postulasti, & tunc dixi ecce venio, idest quando Messias venturus esset non exigeretur ab hominibus iam holocaustum, nec sacrificium pro peccato, Christus autem erat Messias, ideo iam tempore suo Deus nolebat sacrificium. Sed dicendum, q̄ non stat, quia Christus non loquitur istud, quasi a seipso, vel quasi isti tempori hoc comperat, & non alteri, sed allegat auctoritatem Oseę 6. qui non loquitur specialiter de aliquo tempore, sed dicit, q̄ Deus vult misericordiam, & non sacrificium, & ita ipse mittit Pharisæos ad illam scripturā, vt illā intelligant. Aliter ergo dicēdum, q̄ scriptura hoc absolute loquitur, & est sensus misericordiam volo, & non sacrificium, idest misericordiam potius, q̄ sacrificium. patet hoc ex verbis Oseę. nā dicit misericordiā volui, & non sacrificiū, & scientiam Dei plusquā holocausta. vtraque tū est eadem sntia per alia, & alia verba. sic etiā dr̄, q̄ melior est obedientia, quam victima. primo Regum. 15.

Secūdo potest intelligi, q̄ Deus vult misericordiā, scilicet pp seipsam sacrificiū aūt nō vult pp seipsum, quia offerre animalia, & cremare carnes eorum non est in seipso aliquod bonum, sed solum, quia sic statutum erat: misereri autem hominibus maxime quātum ad animam procurando eis viam vitę ęternę est per se bonum, & Deo valde gratum, & ista est melior religio, quam multa animalia offerre. Iacobi primo. religio autem munda, & immaculata apud Deum hęc est visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum. Tertio modo potest intelligi misericordiam volo, & nō sacrificium, i. nolo illud sacrificium, quod est sine misericordia in quo homines confidentes se per illud perfecte liberari cętera opera contemnunt, tale enim sacrificium Deus abominatur: nam sine-cesse esset alterum eorum deseri, potius veller Deus sacrificium, quam misericordiam deseri. sic innuitur Isai. primo quid mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit dominus? plenus sum, holocausta arietū, & adipem pinguium nolui, non offeratis vltra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi, hoc autem erat, quia isti in peccatis manebant, & ista sola istem erat, quia isti in peccatis manebant, & ista sola istem erat, quia isti in peccatis manebant, & ista sola ist

runt nemo poterat, nisi Christo redimente liberari, omnes ergo tam iustos, quã peccatores ad redẽptionem vocauit: nã & beata virgo (dato, ꝙ ponatur, sine originali concepta) Christi redẽptione indiguit, nõ. n. sic concepta fuisset, nisi pp Christũ, qui de ea nasciturus erat, & iõ ipsa nõ est per se innocens, sed p Christũ, sic dr Exo. 34. apud te nemo p se innocẽs est. q. d. si aliquis habuerit priuilegiũ innocentię nõ habet p se, sed per te. Secundo Christus venit ad vocandũ oẽs tã iustos, ꝙ iniustos ad fidẽ, quia qui non crediderit condemnabit. Mar. 16. licet ergo multi essent iusti inter Iudæos, qñ Christus venit, erat tñ eis necessaria fides Christi, quia si illa diuulgata credere nollent perirẽt. Tertio Christus vocauit oẽs ad legẽ, quia ipse dedit legem, ꝙ omnes homines seruare tenentur infra 28. euntes docete omnes gentes seruare omnia quęcunque mandaui vobis, non recipienti autem hæc pęna imponitur Mar. 16. ꝙ condemnabitur.

Quarto Christus vocauit ad pœnitentiã, & ista fuit prima vocatio, ꝙ fecit, vt patet supra 4. (pniam agite: nam ista fuerunt prima verba, quæ prædicare cæpit, vt ibi dicitur, & quantum ad hæc solos peccatores vocauit, & iste est verus sensus literę, scilicet non veni vocare iustos ad pœnitentiam, sed peccatores, & ita Christus tunc expressit, vt dicitur Luc. 5. non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitẽtiã, licet Mat. & Mar. hoc tacuerunt, iustos autẽ non vocauit Christus ad pœnitentiã, quia non indigent illa, sic dr Luc. 15. gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. *Tunc accesserunt*. Hic reprehẽdit Christus Ioannis discipulos, & primo ponitur eorũ maligna interrogatio. secundo Christi benigna responsio ibi. *Et ait illis Iesus*. Considerandũ, ꝙ hoc continuatũ est cũ præcedẽti, & est eadẽ historia: nam mox, vt Christus respondit Pharisæis super mãducatione cum Publicanis, accesserunt Ioannis discipuli, vt eum interrogarent de ieiunijs.

Et patet hoc primo, quia tres Euangelistę ponunt istud, & omnes continuant illud cũ præcedenti nihil interponendo, vt patet hic, & Mar. 2. & Lucę 5.

Secundo patet, quia litera hoc innuit: nã dr hic tũc accesserunt, idest quando fuit finita quęstio præcedẽs, accesserunt discipuli Ioannis ad quærendum, & sic non interciderunt aliqua gesta Christi, nec aliquot tempus medium inter ista, & præcedentia.

Circa primum, ergo dicitur. *Tunc accesserunt ad eum*. Scilicet finita quęstione Pharisæorum. *Discipuli Ioannis*. Scilicet Baptistæ, quia Ioannes Euangelista discipulos nullos habebat tunc, sed ipse potius erat vnus de Christi discipulis, quia ipse, & Iacobus frater eius vocati fuerant de naui supra 4. & Mar. 1. Ioannes Baptista habebat discipulos multos, vt patet Ioan. 3. & 4. & infra 11.

Dicentes quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter. Non est sensus, quod quærant quare ieiunabant ipsi, quia de hoc non peterent causam a Christo, sed a seipsis, sed est sensus quare discipuli tui non ieiunant cum nos, & Pharisæi sæpe ieiunemus, quasi dicat iustum erat, quod etiam ipsi ieiunarent, sicut & nos, sed Lucę 5. additur, & obiecrationes faciunt, idest faciunt orationes temporibus certis, quas etiam discipuli tui non faciunt.

Discipuli autem tui non ieiunant. Videbant enim eos manducare cum Publicanis, qui non ieiunabant, sed delitijs vescebantur.

Et ait illis Iesus. Hic ponitur Christi responsio, & ostendit non esse decens, quod nunc discipulis Christi imponeretur onus ieiunandi, quia erant adhuc noui in doctrina, & talibus non sunt imponenda grauia præcepta, & ad hoc inducit tres similitudines. Primã de sponso. Secundam de veste. Tertiam de vtre, & vino. De prima dicitur hic. *Nunquid possunt filij sponsi lugere*. Vocantur filij sponsi, idest locij eius, vel amici ad quos pertinet aliquid de sponso, & est sensus, quando fiunt nuptię est tempus exultationis, quia impenditur honor sponso, iõ omnes cognati, & amici eius tunc gaudent, & pascuntur deliti js, nec est iustũ, ꝙ lugerent, ita est nũc de discipulis Christi, quia Christus erat, quasi sponsus, & ipsi erant velut eius filij, vel familiares, ideo quandiu manebat cum eis, i. vsque ad mortẽ suam non erat illis tempus ieiunandi. *Quandiu cum illis est sponsus*. Scilicet non possunt tunc lugere, nec ieiunare, quia tunc est tẽpus gaudij, & nõ tristitiæ, vel luctus, sicut est ipsum ieiunium. *Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus*. Istud futurũ erat post Christi passionẽ, & ascensionẽ in cœlis: nã tunc ablatus est ab eis sponsus, & recessit ab eis. auferri violentiam significat, & hoc fuit, quia Christus per mortem defijt esse cum discipulis, sed mors sua fuit violenta, s. per vulnera, iõ recte ablatus dr: etiã recessit, quia post mortẽ redijt ad discipulos, quia post resurrectionem suam ostendit se eis sæpe, & comedit cũ eis, sed potius recessit, nunq̃ rediturus secundũ corporalẽ præsentiam. Actu. 1. vsque ad diem iudicij, s. hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cęlum sic veniet quẽadmodũ vidistis eũ euntem in cęlũ, & hoc fuit recedere, quia sponte se ab eis subtraxit. *Et tunc ieiunabunt*. Quia Apostoli post Christi ascensionem magna ieiunia recepit, sic dicit Paulus in ieiunijs multis in frigore, & nuditate 2. Cor. 11. *Nemo autem mittit*. Ista est secunda similitudo de veste per quã ostendit, ꝙ discipuli erant adhuc infirmi, sicut vestes veteres, quæ cito rumpuntur, & si vellet eis imponere duritiem nouorum præceptorum non possent tolerare, sicut in veste veteri imponatur aliqua pars panni noui in parte, quæ rupta est facilius rumpitur, & fit turpior, quia non bene conueniunt pannus nouus, & antiquus.

Et ideo dicitur, ꝙ *Nemo mittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus*. Pannus rudis est nouus, quia nihil adhuc in eo factum est, sicut vocantur rudes homines illi, qui noui sunt, & nondum adhuc literas inceperunt. commissura dicitur particula aliqua, & dicitur commissura, quasi commictura. de committo, quia simul mittitur, idest ponitur vna particula panni cum alijs partibus vestis, vbi pta vestis rupta erat.

Tollit enim plenitudinem eius a vestimento. i. tollit plenitudinẽ, & vniformitatẽ, quia ꝑ hoc, ꝙ panno veteri assuitur pannus nouus redditur vestis turpis. Alter potest intelligi, quod tollit plenitudinem a vestimento, scilicet a nouo vestimento de quo tollitur illa particula, vt assuatur veteri vestimento, & ille est melior sensus, quia Lucę 5. innuitur, quod de vestimento nouo abscidatur aliqua pars, vt ponatur in ruptura veteris vestimenti, & tunc sunt duo mala, licet quia tollitur plenitudo, idest integritas noui vestimenti abscissa particula, & vetus deformatur, quia non conuenit nouum cum veteri, cum ibi dicitur nemo commissuram a vestimento nouo mittit in vestimentum vetus alioquin, & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura a nouo.

Et peior scissura fit. Idest maior fit scissura, quam prius in vestimento veteri, eo quod pannus nouus est spissior, & fortior, & trahens ad se pannum veterem extendit illum plus debito, & facilius rumpitur, quam aliàs si esset tota vestis de panno veteri.

Nec mittunt vinum nouum in vtres veteres. Ista est tertia similitudo de vino, & vtribus, scilicet quod sicut nõ ponitur vinum nouũ in vtre veteri, eo ꝙ rumpitur vter, & vinum perit, ita hominibus veteribus non sunt præcepta noua, & fortia imponenda, vt dictum est. *Alioquin rumpuntur vtres*. s. quia non possunt sustinere ebullitiones vini noui, & vinum effunditur, scilicet ruptis vtribus, & vtres pereunt. s. quia postquã rupti sunt ad nihil valent. *Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt, & ambo conseruantur*. Scilicet quia vtres noui fortes sunt ad sustinendum vini ebullitionem, & conseruantur sic vinum, & vtres, sed Luc. 5. ponitur etiam aliud exemplum de bibente vinum, scilicet nemo bibens vetus statim vult nouum, dicit enim vetus melius est, in quo innuitur, quòd licet vinum nouum per se tempore suo bonum esset, & vetus tẽpore suo, tamen ꝙ vnum post alterum statim bibãt non conuenit bibenti, nec delectat gustum, ita ꝙ homini veteri dentur præcepta noua, vel econtrario non cõuenit, & ad idem pertinet, quòd tria præcedentia exempla,

Quomodo dicitur, quod discipuli Ioannis quæsierunt istud a Christo cum Ioannes esset mortuus.
Quæst. LXIIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, ꝙ discipuli Ioannis quæsierunt, nunc istud a Christo cum videatur, ꝙ Ioannes iam esset mortuus.

Aliqui dicunt, quòd viuente Ioanne factum est, & tamen istud ponitur hic per recapitulationem, quia prius factum est.

Dicendum, quòd non stat, quia supra ostẽsum est, quòd ista sunt continuata, nam supra in litera dicitur, tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis, scilicet qñ Pharisæi disputare cessauerunt, quare cum Publicanis Christus comederet.

Alii dicunt, ꝙ Ioannes mortuus erat, & tamen discipuli eius qui eum viuentem secuti fuerat nunc manebant, sicut Christo mortuo mãserunt discipuli eius longo tempore, & isti discipuli Ioannis tenebant nũc doctrinam eius, & contra Christum arguerunt.

Dicendum, quòd non stat, quia Ioannes nondum erat mortuus, quia postea de morte eius agitur, infra decimoquarto cap. & nõ est aliqua recapitulatio, sed rectus ordo, quia sicut Matthæus ponit mortẽ Ioannis post ista. s. infra 14. ita etiam Marcus, quia hoc habetur Mar. 2. & mors Ioannis Marc. 6. cum ergo ambo conuenant in ordine apparet, quòd non sit recapitulatio, sed rectus ordo.

Sed obijcietur, quia supra 4. dicitur, quòd cũ Christus audisset, quòd Ioannes traditus erat secessit in Galilæam, & tunc cępit prædicare. eod. capitu. ergo post mortem Ioannis prædicare cępit, & tamen iam diu erat, quòd Christus prædicabat, & miracula faciebat, ergo Ioannes iam mortuus erat.

Dicendum, quòd Christus non cępit prædicare in Galilæa vsquequo Ioannes fuit traditus, & tamẽ prædicauit antequam Ioannes occideretur eo, ꝙ Ioãnes fuit in carcere longo tẽpore. s. anno integro, vel quasi. Christus autẽ cępit prædicare mox, vt Ioannes positus est in vinculis, quia dicitur supra 4. ꝙ cũ audisset, ꝙ Ioannes traditus esset secessit in Galilęã, & ibi cępit prædicare, & ita omnia, quæ habentur a 4. c. supra vsque infra ad c. 14. facta sunt inter incarcerationem Ioannis, & mortem eius, quia fuit longum tempus, & ita cum Ioannes adhuc maneret in vinculis Christo publice prædicante audiuit mirabilia eius, & misit ad eum duos de discipulis suis dicens, tu es qui venturus es infra 11. & Lucæ. 7. viuebat ergo Ioannes adhuc post hoc, & discipulos habebat: illi ergo potebant nunc a Christo ista quærere.

Qui erant isti qui hoc a Christo quærebant.
Quæst. LXV.

QVAERITVR qui erant isti, qui a Christo istud quærebant.

Dicendum, quòd circa hoc videntur discordare Euangelistæ, quia hic dicitur, quòd discipuli Ioannis accesserunt dicentes, &c. & sic innuitur, quòd ipsi q̃rebant. Sed Mar. 2. dicitur, & erant discipuli Ioannis ieiunantes, & veniunt, & dicunt illi, quare discipuli Ioannis, & Pharisæorum ieiunant, & sic innuitur, ꝙ non quærebant hoc discipuli Ioannis, sed alii loquebantur de eis. s. Publicani, vel alii qui cum Christo discumbebant, vt dicit Augustinus, sed Luc. 5. innuitur quòd Pharisæi hoc quæsierunt, nam dicitur, at illi dixerunt ad eum, quare discipuli Ioannis ieiunant: & sic Pharisæi, qui ante illud loquebantur cum Christo videntur istud dixisse.

Dicendum, quòd secundum veritatem tam discipuli Ioannis, quam Pharisæi istam quæstionẽ simul fecerunt Christo, vt ostenditur Mar. 2. licet Mat. non exprimat hic eam factam esse, nisi a discipulis Ioãnis. Luc. autem non exprimat, nisi de Pharisęis, & hoc patet, quia Mar. 2. dicitur, erant discipuli Ioannis, & Pharisæi ieiunantes, & veniunt, & dicunt illi, & sic vtriq; simul venerunt, & hoc dixerunt.

Cum autem obiicitur, quòd non dixerunt hoc discipuli Ioannis, nec Pharisæi, sed conuiuæ loquentes de illis in tertia persona. Dicendum, quod nõ obstat, quia ipsimet locuti sunt de seipsis in tertia ꝑsona, quasi de aliis, quia modus scripturæ est sic sæpe loqui, sicut supra in litera Christus dixit paralytico remittuntur tibi peccata tua, cum dicturus esset remitto, & iterum dixit, vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, cum dicere posset, vt sciatis, quia ego habeo potestatem, &c. ita isti dicerent de seipsis loquentes, vt de aliis, sic dicit Aug. lib. de concordan. euang. s. sed cum Matthæus tantum discipuos Ioãnis hoc dixisse perhibeat, verba, quæ apud Mar. leguntur magis indicant alios hoc dixisse de illis. i. conuiuas de discipulis Ioannis, & Phariſęis, quod Lucas euidẽtius expressit qui alios de aliis dixisse narrauit, vnde ergo Matthæus dicit tunc accesserunt ad eũ discipuli Ioannis, &c. nisi quia, & ipsi aderant, & omnes certatim, vt quisque poterat hoc obiecerunt.

Quare solum de discipulis Ioannis expressit Matt. & Luc. quare de solis Pharisæis, qui maxime persequebantur Christum. Quæst. LXVI.

QVAERITVR cum tam discipuli Ioannis, quam Pharisæi simul hoc dixerint, quare de solis discipulis Ioannis, Mat. expressit, & Lucas quare de solis Pharisæis.

Dicendum, quod Matthæus fecit hoc. Primo ad ostendendum, ꝙ discipuli Ioannis fuerunt præcipui in quæstione ista, sic enim innuitur Mar. 2. s. & erant discipuli Ioannis, & Pharisæi ieiunantes, decuit ergo eos, vel solos, vel præcipue nominari, & sic Marcus posuit eos primos, quia vtrosque posuit. Matth. autẽ eos solos posuit.

Secundo, quia discipuli Ioannis inceperunt quæstionem istam, sed Pharisæi postea eos adiuuauerunt, & sic fuit præcipue quæstio discipulorum Ioãnis, hoc patet. quia iam positum erat silentium Pharisæis, in quæstione præcedenti, & ideo non auderent mouere immediate quæstionem aliam, sed discipuli Ioannis qui nihil quæsierant, poterant nunc quærere, sicut infra 22. quæsierunt Pharisæi a Christo, & impositũ est eis silentium, & tunc Saducæi quęsierunt, & illis

etiam

etiam reſponſum eſt, videntes autem rurſus Phariſæi, quòd ſilentium eſſet impoſitum Saduceis quęſiuerũt iterũ a Chriſto. Tertio fuit, quia intentio Mat. fuit oſtendere quomodo contra Chriſtum omnes ſectę Iudæorum inſurgebant, & ille omnibus reſpondebat, & quia ſupra cum diceretur de curatione paralytici dixit, quòd Scribę intra ſe cogitabant contra Chriſtum, & ipſe cognitis cogitationibus ipſorum reſpondit eis, & poſtea dixit quomodo Phariſęi murmurauerunt pro manducatione cum Publicanis, & illis quoque reſponſum eſt, nunc dicit de murmuratione diſcipulorum Ioannis, quæ erat alia ſecta Iudæorum, ꝙ etiam Chriſtus illis reſponderit.

Quarto fuit, & præcipue, quia Matth. intẽdit ſemp oſtendere magnitudinem murmurationis factę cõtra Chriſtum, & ideo licet ſimul multi murmurent nominat ſolũ illos ex quorum perſona colligitur, ꝙ fuerit maior murmuratio, & ſic in curatione paralytici licet ſimul Scribę, & Phariſæi mala cogitarent, vt patet Mar.2. & Luc.5. ſolos tamen Scribas nominauit, eo ꝙ illa murmuratio pertinebat ad inquiſitionẽ ſapientum, & tamẽ Scribę erãt ſapientiores Phariſęis, & ſupra in murmuratione pro manducatione cũ Publicanis Scribæ, & Phariſæi ſimul erant Marc.2. & Luc.5 ſolos tamen Phariſæos nominauit, eo quòd non manducare cum Publicanis erat quędã cęremonia apparentis ſanctitatis, in qua magis vigebant Phariſæi, quam Scribæ, eos ergo ſolos nominauit, nunc vero de ieiunijs agebatur in quibus diſcipuli Ioannis cęteros Iudæos excedebant, ſicut Ioannes exceſſerat omnes homines in abſtinentia, eos ergo ſolos nominauit, vt appareret maior eſſe murmuratio, cum iſti, qui circa ieiunium famoſiſſimi erant murmurarent. De Luca dicendum, quòd nominauit ſolos Phariſæos ad oſtendendum quanta fuerit pertinacia, & inuidia eorum contra Chriſtum: nam inter omnes ſectas Iudæorum nulla fuit, quæ magis Chriſtũ perſequeretur, quam iſta, ipſi enim fuerunt pręcipui in cõſilio mortis Chriſti. Ioan.11. collegerũt pontifices, & Phariſæi conſilium aduerſus Ieſum, & licet pontifices eſſent maiores Phariſæis dignitate honore, & poteſtate, magis tñ Phariſæi perſequebantur Chriſtũ, q̃ pontifices, immo ipſi principes ſacerdotũ, & populi licet in Chriſtũ crederẽt propter timorẽ tñ Phariſæorũ non audebant hoc aperte confiteri Ioã.12.ſ. veruntñ ex principibus multi crediderunt in eum, ſed pp Phariſæos non confitebant, vt de Synagoga non eijcerẽtur. Factum fuit ergo valde conuenienter. ſ. vt Marc. rei veritatem deſcriberet, dicens quòd diſcipuli Ioannis, & Phariſæi ſimul hoc dixerunt. Matth. autem, & Lucas ſpeciales rationes oſtenderint in murmuratione iſta, vnus dicens, quòd diſcipuli Ioannis hoc dixerunt, & alius, quòd Phariſæi.

Quare diſcipuli Ioannis contra Chriſtum murmurauerunt. Quæſt. LXVII.

QVAERETVR quare diſcipuli Ioannis cõtra Chriſtum nunc murmurauerunt. Dicẽdũ, ꝙ hoc fuit. Primo, & præcipue ex inuidia: nã ſicut Phariſæi valde Chriſto inuidebãt, vt oſtenſum eſt ſupra q.52. ita & diſcipuli Ioannis: nã iam a multo tempore inuidere cęperant pp Ioannẽ, quia cum Chriſtus inciperet baptizare veniebant ad eũ plurimi, & inuidebant diſcipuli Ioannis, ꝙ Ieſus, qui nouiter ſurgebat excederet in fama, & honore, vn de dixerunt ei Ioa.3. Rabbi ille, qui erat tecum trans Iordanem cui teſtimonium perhibuiſti, ecce baptizat, & omnes veniunt ad eum. Ioannes autem increpuit illos, quòd non inuiderent ſignificans, quòd ſe-

ſus maior erat, quam ipſe, & dixit illum oportet creſcere me autem minui, ſcilicet in honore, & fama, creuit tamen intantum iſta inuidia, quòd Chriſtus hoc videns cedere voluit, & receſſit de Iudæa in Galileam Ioan.4. Secundo, quia forte iſti inuidebant Chriſto propter ſeipſos: nam ſicut Phariſæi inuidebant valde Chriſto, quia honor ſummus quem ipſi cupiebant deferebatur illi a turba, vt oſtenſum eſt ſupra q.52. ita cum iſti diſcipuli Ioannis honorem deſiderarẽt, quia inter Iudæos excellentes erant, & præcipue in ieiunio inuidebant Chriſto, quia iſte honor daretur illi, & nõ eis, & ſic forte murmurabant in quo poterant geſtis Chriſti detrahentes.

Tertio fuit, quia Phariſæi erant ſocij eorum, & cũ viderent eos nunc ſuperatos cæperunt ipſi arguere, quaſi inducti nunc a Phariſæis, qui eos a principio ſecum acceperant ad impugnandum Chriſtum: nam iſta erat conſuetudo Phariſæorum, quòd alios ſecum adiungerent ad loquendum contra Chriſtum, vt ſibi fauerent, ſic dicitur infra 22. quòd Phariſæi miſerunt diſcipulos ſuos cum Herodianis ad quærendum a Chriſto, & tentandum eũ, ſic dicit Chryſo. in homilia. ſ. Lucas dicit, ꝙ Phariſæi hoc dixerunt. Matth. aũt dicit, ꝙ diſcipuli Ioannis, quia Phariſæi illos ſecum acceperunt ad dicendum, quod poſtea in Herodianis fecerũt. Quarto fuit pp ſuperbiã, vt ſe meliores Chriſto, & diſcipulis eius oſtenderent: nam cum ipſi ieiunarent, & non diſcipuli Chriſti ex hoc putabant ſe ſuperiores, & arguebant illos, vt per hoc maiores viderentur, ſcilicet tanquam ipſi excellerent in eo in quo diſcipuli Chriſti deficiebant.

Quare iſto tempore potius, quam alio diſcipuli Ioannis hoc quęſiuerunt. Et quòd auſteritas vitæ videbatur Iudæis res maximæ ſanctitatis. Quæſt. LXVIII.

QVAERETVR quare in iſto tempore potius, quam alio diſcipuli Ioannis hoc quęſierunt.

Dicendum, ꝙ pp multa. Primo, quia Phariſæi acceperãt eos ſecũ in fauorẽ ſuum, vt dicit Chryſoſtom. & quia videbant ſuccubuiſſe illos in q. prędicenti de manducatione cũ Publicanis voluerunt eos adiuuare mouẽtes aliud dubiũ, vt per hoc ſaltẽ Chriſtum poſſent ſuperare.

Secũdo fuit ſpecialiter propter opportunitatẽ tẽporis: nam hoc tempore diſcipuli Ioannis ieiunabãt, & videbant diſcipulos Chriſti manducare, iõ non interrogant nunc quæſierunt, ſed etiam de hoc dubio ieiunium nunc quæſierunt, ſed etiam de hoc dubio ieiunium d. niorum petiuerunt, ſic patet Mar. ſecundo. ſ. erant d. ſcipuli Ioannis, & Phariſæi ieiunãtes, & veniũt, & dicunt illi. ſ. Chriſto, quare diſcipuli tui non ieiunant, & ſic tunc, quando erant ieiunantes venerunt ad hoc quærendum.

Tertio fuit, quia tunc fuit tempus conueniens ad redarguendum Chriſti diſcipulos: nam tunc manducabant in conuiuio cum Publicanis, vbi abundanter epularentur, quod non faciũt ieiunantes. Quarto fuit, quia iſta pendet a præcedenti, nam videtur eſſe eadẽ diſputatio, licet enim Phariſæi ſuccubuiſſent in quæſtione, reformant eã diſcipuli Ioannis per aliũ modũ, nam Phariſæi dixerant de manducatione, iſti aũt diſputant de ieiunio.

Quinto fuit, quia iſta quæſtio videbatur valde conueniens ꝺ Chriſtum, & diſcipulos eius, erat. n. Chriſtus magiſter perfectionis, & diſcipuli eius, iõ ei adhęrant, vt perfectiorẽ vitã tenerent, q̃ populus, q̃ ſolã legẽ obſeruabat, auſteritas aũt vitę putabat a Iudęis ſtinere ad maximã ſanctitatẽ, & ideo Ioannem Baptiſtam omnibus hominibus ſanctiorem eſſe credebãt, quia nullus præcedentium ei in auſteritate par fuerat, putabant ergo, ꝙ erat Chriſto ignominia vitam perfectam prædicare, & ieiunia non obſeruare, ideo dixerunt quare diſcipuli tui non ieiunant, ſicut nos, & diſcipuli Phariſæorum.

Quare diſcipuli Ioannis non obiecerunt hoc Chriſto dicentes cur non ieiunas, &c. Quæſt. LXIX.

QVAERETVR quare diſcipuli Ioannis non obiecerunt hoc Chriſto dicentes, cur non ieiunas cum etiam ipſe manducaret, ſicut diſcipuli ſui, & quando ipſe ieiunabat etiã diſcipuli ieiunabant, quia imitabantur eum, ſicut dicitur Io.13. exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.

Dicendum primo, quòd forte non auſi ſunt dirẽcte contra Chriſtum loqui, ſicut nec Phariſęi, & tamen mutauerunt modum, quia Phariſæi cum loquerentur contra Chriſtum nihil ei dixerunt, ſed diſcipulis. ſ. quare cum peccatoribus manducat magiſter veſter? iſti autem cum loquerentur Chriſto non de eo, ſed de diſcipulis locuti ſunt dicentes, quare diſcipuli tui non ieiunant.

Secundo, quia licet loquerentur de diſcipulis ſatis aperte eum tangebant, & hoc in duobus. Primo quãtum ad perſonam ſuam, quia ſi culpa erat non ieiunare Chriſtus etiam reprehenſibilis videbatur, qui non ieiunabat, ſicut nec diſcipuli, ſed manducabat cũ Publicanis. Secundo quantum ad doctrinam, quia dato, ꝙ Chriſtus ieiunaret ſi diſcipuli non ieiunarent erat reprehenſibilis, quia non bene inſtruebat eos, & hoc ſufficiebat ad redargutionem Chriſti.

Tertio quantum ad principale, quia diſcipuli Ioannis non arguerunt contra Chriſtum eo, quòd iam ꝙ eo reſponſum erat, nam iſta quæſtio pendet a præcedenti de manducatione cum Publicanis, Chriſtus autem dixerat, quòd ipſe manducabat cum eis, ſicut medicus cum ægris, manebat ergo quæſtio contra diſcipulos. ſ. illi non manducabant, ſicut medici cũ ægris, cur ergo non obſeruabant ieiunia, ſic dicit Chryſoſt. in homilia, quod autem dicunt eſt tale eſto, quòd tu vt medicus hoc facias, ſed cur diſcipuli tui dimittẽtes ieiunium talibus menſis attendũt, ſi igitur potuiſſent diſcipuli Ioannis contra Chriſtum arguere potius cõtra eum arguerent, ſicut Phariſæi, ſupra fecerunt, nã manducare cum Publicanis commune erat Chriſto, & diſcipulis, & tamen contra ſolum Chriſtum locuti ſunt dicentes, quare cum Publicanis manducat magiſter veſter? & tamen quia iã reſponſum erat in hoc direxerunt quæſtionem ſuam diſcipuli Ioannis cõtra ſolos diſcipulos Chriſti. ſ. quare diſcipuli tui non ieiunant? Item patet hoc ex reſponſione Chriſti hic, nam ſi aliquo modo hic intenderent eum impugnare diſcipuli Ioannis reſpondiſſet potius pro ſe, quam pro diſcipulis, quia grauior eſſet ſua redargutio, quam diſcipulorum, & tamen pro illis ſolis reſpondit dicens, quòd non poſſunt filii ſponſi ieiunare, ergo contra illos ſolum arguerunt, quia pro Chriſto iam quæſtio ſoluta erat.

An diſcipuli Ioannis peccauerunt iſta inquirendo contra Chriſti diſcipulos. Quæſt. LXX.

QVAERETVR an diſcipuli Ioannis peccauerunt, nunc iſta quærendo contra Chriſti diſcipulos. Dicendum, quòd peccauerunt in tribus. Primo, quia de ſuo ieiunio ſe iactabant dicentes, quare nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter, nam de operibus bonis, nemo ſe dẽt iactare, nec deſiderare gloriã ab hominibur, ſed a ſolo Deo, & ideo non debet velle, quòd opera ſua hominibus ſint cognita, ſed Deo ſupra 6. cap. & ſpecialiter dicitur de ieiunio, tu autem cum ieiunas vnge caput tuum ne videaris ab hominibus ieiunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito. Secundo peccauerunt, quia ſe Phariſæis coniungebant, & maxime ad Chriſtum impugnandum, ipſi tamen ſciebãt Phariſęos condemnatos a Ioanne magiſtro ſuo vocante eos progeniem viperarum ſupra 3.c. valde tamen ſociabantur iſti diſcipuli Ioannis Phariſęis, ita vt ſe mutuo iuuarent, & zelarent pro alterutris, nam quando fama Chriſti incępit creſcere, ita vt minueretur Ioannis fama. Ioan.3.ſ. illum oportet creſcere me autem minui, & diſcipuli Ioannis ex hoc inuidebant Chriſto, eodem capitulo, etiam incęperunt Phariſęi ſimul murmurare, de hoc Ioan.4. & propter ipſos receſſit Chriſtus de Iudęa tũc in Galileam. ſ. cognouit Ieſus, quòd audierunt Phariſęi, quòd Ieſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quã Ioannes reliquit Iudęam. & abiit in Galilæam, econtrario autem nunc cum Phariſęi fuiſſent a Chro ſuperati, diſcipuli Ioannis dolentes pro eis arguere cęperunt, vt ſic ſaltem Chriſtum caperent in ſermone, & ipſimet profeſſi ſunt ſe ſocios Phariſęorum dicentes, quare nos & Phariſęi ieiunamus frequenter. Tertio peccauerunt, quia Chriſtum arguebãt de defectu abſtinentiæ, nam arguendo diſcipulos eius arguebãt eum, quia etiam ipſe non ieiunabat, vel ſaltẽ arguebant eum quantum ad doctrinam, quia quòd diſcipuli ſui non ieiunarent culpa eius erat, retorquebant ergo in Chriſtum culpam, Chriſtum tamen arguere nefas erat potiſſime, quia ipſi audierant Ioannem magiſtrum ſuum dicentem de Chriſto: ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Ioan.1. peccatum tamẽ non habet qui aliorum peccata tollere poteſt, ipſi etiam hoc ſciebant, quòd Ioannes eum laudauerat, vt patet Io.3. vbi ipſi dixerunt Ioanni Rabbi ille qui erat tecũ trans Iordanem cui teſtimonium perhibuiſti. i. quem laudaſti, ecce baptizat, peccauerũt ergo diſcipuli Ioãnis arguendo contra Chriſti diſcipulos.

Quod erat iſtud ieiunium diſcipulorum Ioannis, & Phariſæorum. Vbi quòd Ioannes Baptiſta omnes homines in abſtinentia exceſſerat ſuo tempore. Quæſt. LXXI.

QVAERETVR quod erat iſtud ieiunium diſcipulorum Ioannis, & Phariſæorum, de quo dicũt hoc, quare nos, & Phariſæi ieiunamus.

Dicendum, quòd Phariſæi, & diſcipuli Ioannis fuerunt duæ ſectæ Iudęorum, quia tamen diſcipuli Ioannis non ſemper durauerunt, ſed pauco tempore non computantur, tanquam vna ſecta Iudæorum, vtrique autem iſtorum ieiunia multa habebant. De diſcipulis Ioannis patet, quia Ioannes magiſter ſuus exceſſerat omnes homines in abſtinentia, nõ enim comedebat panem, nec vinum bibebat, aut quidquam, quod poſſet inebriare, quia ita de eo prædixerat angelus Luc.1. ſed cibus eius erat locuſtæ, & mel ſylueſtre ſupra tertio cap. fuit ergo a tota vita ſua quoddam ieiunium continuatũ, immo plus quam ieiunium, quia nõ vtebatur cibis, quibus ieiunantes vtuntur, vnde potius Ioannes poterat dici non comedens, quam ieiunans, ſic enim Chriſtus appellauit eum, infra 11. venit Ioãnes non manducans, nec bibens, & dicunt, ꝙ dęmonium habet, diſcipuli ergo Ioannis imitarentur eum, & licet non poſſent pertingere ad illam auſteritatẽ vitæ, vt fere nihil comederent, excellerent tamẽ alios homines in ieiuniis, ſicut magiſter eorum exceſſerat omnes magiſtros, & ita multa ieiunia facerent, ſic. n. ſe

se iactauerunt dicentes quare nos ieiunamus frequẽter. De Pharisæis etiam dicendum est, ꝙ ieiunia multa hẽbant, licet forte non tot, quot discipuli Ioānis, intentio enim Pharisæorum erat sanctitatem simulare, vt honorem ab omnibus haberent infra 23. ſ. omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus, apud Iudæos tamen qui adhuc rudes erant nescientes in quo vera sanctitas, & vitæ perfectio consisteret, putabatur esse sanctitatem in ieiunio eo, quòd istud opus habet quandam difficultatem, & infert passionem corpori, & tristitiam, vt ergo viderentur sancti, sicut cupiebant necesse est, quòd ieiunarent, sic enim gloriabatur Pharisæus vnus in oratione de ieiunio dicẽs ieiuno bis in sabbato. i. in hebdomada. Luc. 18. & sic credendum est, ꝙ alii Pharisæi facerent, & conabantur imitari ieiunium discipulorum Ioannis, vnde nũc coincidebat vtrunque ieiunium, quia dicitur Mar. 2. erant discipuli Ioannis, & Pharisæi ieiunantes, & ita ipsi professi sunt se esse similes in ieiunio. ſ. quare nos & Pharisæi frequenter ieiunamus.

Quod erat istud ieiunium de quo discipuli Ioannis loquuntur, & an discipuli Christi ieiunarent. Et quod apud Hebræos duplex erat ieiunium.
Quæst. LXXII.

QVAERETVR quod erat ieiunium istud de quo discipuli Ioannis loquuntur ꝯ Christi discipulos. Et an discipuli Christi aliquando ieiunabant.

Dicendum ad primum, quòd inter Iudæos erat duplex ieiunium, sicut etiam nunc. ſ. ieiunium necessitatis, & deuotionis. Ieiunium necessitatis erat duplex quoddam erat per legem statutum, aliud vero ꝑ consuetudinem, vel constitutionem populi. De primo erat vnicum ieiunium in toto anno. ſ. die propitiationis. ſ. die decima mensis septimi, in qua affligebant animas suas abstinendo a cibo, & potu, & ab omni coporis delectatione. Leuit. 16. & 23. De secundo erant quatuor ieiunia. ſ. ieiunium quarti mensis, & quinti, & septimi, & decimi, quæ fuerant introducta a populo propter aliquos tristes euentus, & per consuetudinem a toto populo approbata. Vel forte per constitutionem super hoc a populo factam, quæ habebat iam vim legis maxime, quia Deus iam approbauerat illa loquendo de eis Zach. 8. ſ. hæc dicit dominus ieiuniũ quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & lætitiam, & in solennitates præclaras, de causis istorum ieiuniorum dictum fuit late supra 6. c. q. 133. & Hier. de hoc super Zachariam, & habetur 75. dist. c. ieiuniũ. De ieiunio deuotionis dicendum, ꝙ erat sicut nunc, quia quilibet ieiunabat quantum volebat, & quando volebat vltra ieiunia necessaria.

Ad primum dicendum est, quòd discipuli Ioannis loquebantur nunc de ieiunio deuotionis, quod patet, quia dicitur hic nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter, & tamen ieiunia, quæ erant Iudæis necessaria pauca erant, vt nunc dictum est, patet etiam hoc ex obseruatione Iudæorum nunc, quia non obseruant, nisi illa, & tamen si aliquando fuissent inter eos plura ieiunia necessitatis, etiam nunc manerent, & obseruarẽt illa, loquunt̃ ergo de ieiunijs deuotionis, & ista erant multa, sicut ipsi sibi ipsis instituere voluerant. Secundo patet, quia Luc. 5. dicitur quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, tui autem edunt, & bibunt? apparet ergo, ꝙ loquuntur de cæremoniis obseruationum suarum, cum dicant, & obsecrationes faciunt. i. orationes, nullus tamen modus, nec tempus orationis imponebatur populo a lege, sed isti sibi ipsis hoc instituerãt. Tertio patet, quia si intelligeretur de ieiunijs necessitatis cum illa essent communia toti populo non allegarent hic specialiter Pharisæi, & discipuli Ioannis, sed diceretur quare discipuli tui transgrediuntur legem non ieiunantes? sicut dixerunt Marc. 2. quare discipuli tui faciunt sabbatis, quod non licet? ſ. quia spicas vellebant, & confricabant manibus ad comedendum, sed dixerunt quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter, tui aũt discipuli nõ ieiunãt allegãdo istas duas sectas Iudæorũ, & sic vr̃, ꝙ discipuli Chr̃i non deficiebãt in ieiuniis legis siue necessariis, sed solũ in ieiuniis deuotionis, & specialiter in illis, q̃ obseruabant discipuli Ioānis, & Pharisæi. Ad secundum dicendũ, quòd discipuli Chr̃i ieiunabant omnia ieiunia necessitatis, quæ a lege, vel aliàs introducta erant, quod patet, quia ipsi Iudæi erant, quare cum Publicanis mãducat magister vester? & nunc quare discipuli tui non ieiunant? Christus tamen acrius debuit respondere pro sua iniuria, quam pro iniuria discipulorum, non quidem, quia propria erat, sed quia maior erat: nam Christi confusio erat confusio discipulorum, cum ipsi essent propter illũ, iniuria autem discipulorum poterat esse sine Christi confusione, ideo non ita dure respondit.

Tertio, & principaliter fuit, quia ista quæstio, vel redargutio fuit rationabilior, aut saltem minus irrationabilis, quam præcedens redargutio, nam quòd Christus non manducaret cum Publicanis, per quod vocabat eos ad pœnitentiam contra charitatem erat, & hoc suadebant Pharisæi, quòd autẽ discipuli Christi ieiunarent, sicut suadebant discipuli Ioannis non erat contra charitatem, sed potius ad quandam perfectionem pertinebat licet parua esset, ideo Christus respondit supra Pharisæis, quòd male dicebant cũ ait, euntes discite, ideſt eatis ad addiscẽdũ scripturas, quia nõ bene intelligitis, & ideo erratis arguentes me, nũc autem non dixit discipulis Ioannis, quòd male dicerent, sed potius approbauit dictum ipsorum, sed excusauit discipulos a ieiunio propter imperfectionem, dicens quòd adhuc erant infirmi, & tamen concessit, ꝙ aliquando ieiunaturi essent, scilicet auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt, & tamen si discipuli Ioannis non bene dicerent, non cõcederet Christus, quòd aliquo tempore discipuli sui hoc essent facturi, ista ergo fuit præcipua causa quare nunc Christus blande respondit.

Quare discipuli Christi nunc non ieiunabant, & quare non faciebant aliqua ieiunia supererogationis. Et quòd homines iustificantur per fidem ex Dei gratia.
Quæst. LXXIIII.

QVAERETVR quare discipuli Christi nunc non ieiunabant, & quare Christus non instruebat eos facere aliqua ieiunia supererogationis. Dicendum, quòd propter multa. Primo propter infirmitatem eorum, & imperfectionem, quia nunc noui erant, & si imponerentur eis illico opera grauia forte sustinere non possent, & recederent, nam etiam propter infirmitatem suam circa intellectum quædam, quę Christus dicebat, non poterant intelligere, nec credere, & recesserunt multi discipuli ab eo. Ioan. 6. cum dixit, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem nõ habebitis vitam in vobis, & dicitur multi audientes ex discipulis eius dixerũt durus est hic sermo, & abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant, ita ergo si imponeret eis a principio opera dura non potentes tolerare recederent, non ergo imposuit eis ieiunium, & hoc responsum Christus dedit in duabus similitudinibus, scilicet de panno nouo in vestimento veteri, & de vino nouo in vtre veteri.

dure Pharisæos ibi, hic autem nõ, sic dicit Chrysosto. in homilia, scilicet considerandum, ꝙ quando pro extraneis, sicut pro Publicanis sermo erat, vt eorum turbatam mitiget animam vehementius incusauit exprobrantes, vbi autem discipulis conuitiabantur cum mansuetudine respondit. Secundo, quia Publicani hanc iniuriam propter Christum suscipere videbantur, nam ex eo, quòd inuitauerant eum, aut assistebãt ei, & honorabant ipsum in conuiuio habuerunt Pharisæi occasionem loquendi contra eos, debuit ergo Christus eos defendere, quod fuit increpando dure Pharisæos. Secundo quantum ad principale fuit, quia Pharisæi Christum supra redarguebãt directe, nunc autem solum discipulos eius directe, quia supra dixerant, quare cum Publicanis mãducat magister vester? & nunc quare discipuli tui non ieiunant? Christus tamen acrius debuit respondere pro sua iniuria, quam pro iniuria discipulorum, non quidem, quia propria erat, sed quia maior erat: nam Christi confusio erat confusio discipulorum, cum ipsi essent propter illũ, iniuria autem discipulorum poterat esse sine Christi confusione, ideo non ita dure respondit.

Tertio, & principaliter fuit, quia ista quæstio, vel redargutio fuit rationabilior, aut saltem minus irrationabilis, quam præcedens redargutio, nam quòd Christus non manducaret cum Publicanis, per quod vocabat eos ad pœnitentiam contra charitatem erat, & hoc suadebant Pharisæi, quòd autẽ discipuli Christi ieiunarent, sicut suadebant discipuli Ioannis non erat contra charitatem, sed potius ad quandam perfectionem pertinebat licet parua esset, ideo Christus respondit supra Pharisæis, quòd male dicebant cũ ait, euntes discite, ideſt eatis ad addiscẽdũ scripturas, quia nõ bene intelligitis, & ideo erratis arguentes me, nũc autem non dixit discipulis Ioannis, quòd male dicerent, sed potius approbauit dictum ipsorum, sed excusauit discipulos a ieiunio propter imperfectionem, dicens quòd adhuc erant infirmi, & tamen concessit, ꝙ aliquando ieiunaturi essent, scilicet auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt, & tamen si discipuli Ioannis non bene dicerent, non cõcederet Christus, quòd aliquo tempore discipuli sui hoc essent facturi, ista ergo fuit præcipua causa quare nunc Christus blande respondit.

Quare discipuli Christi nunc non ieiunabant, & quare non faciebant aliqua ieiunia supererogationis. Et quòd homines iustificantur per fidem ex Dei gratia.
Quæst. LXXIIII.

QVAERETVR quare discipuli Christi nunc non ieiunabant, & quare Christus non instruebat eos facere aliqua ieiunia supererogationis. Dicendum, quòd propter multa. Primo propter infirmitatem eorum, & imperfectionem, quia nunc noui erant, & si imponerentur eis illico opera grauia forte sustinere non possent, & recederent, nam etiam propter infirmitatem suam circa intellectum quædam, quę Christus dicebat, non poterant intelligere, nec credere, & recesserunt multi discipuli ab eo. Ioan. 6. cum dixit, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem nõ habebitis vitam in vobis, & dicitur multi audientes ex discipulis eius dixerũt durus est hic sermo, & abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant, ita ergo si imponeret eis a principio opera dura non potentes tolerare recederent, non ergo imposuit eis ieiunium, & hoc responsum Christus dedit in duabus similitudinibus, scilicet de panno nouo in vestimento veteri, & de vino nouo in vtre veteri.

Secundo fuit, quia Christus voluit congregare ad se discipulos multos, si tamen imponeret eis magna ieiunia pauci possent tolerare, quia difficilia, & perfecta non sunt ad multitudinem, sed ad paucos, ideo Christus nõ imposuit ea, vt multos cõgregare posset: nam licet non concessit eis aliquid illicitum, vt multos haberet, sicut fecit Machometus concedens omnem turpitudinem, tamen nec perfectionem, aut dura opera, quæ necessaria non erant imponere noluit, quia si illi, qui iam venerant recederent si imponerẽtur eis opera dura, a fortiori illi, qui nondum venerant non venirent, cum melius sit viam domini non agnoscere, quam post agnitam retroire secunda Petri 2. sic dicit Remigius non conueniebat, vt seueriora præcepta ieiunij illis committerentur, ne forte austeritate ieiunij frangerentur, & fidẽ perderent, quam habebant. Tertio fuit ex conditione temporis, quia luctus, & gaudium non conueniunt, sed aliud est tempus flendi, & aliud tempus ridendi Ecclesiastes 3. ieiuniũ autem pertinet ad luctum, sed totũ tempus quo Christus secundum carnis præsentiam mansit cum discipulis fuit quædam festiuitas ipsorum, ideo nõ debuerunt hoc tempore ieiunare, sed postquam cessaret ista festiuitas, & hoc etiam Christus respondit dicens, nunquid possunt filij sponsi ieiunare quandiu cum illis sponsus est? venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt.

Quarto fuit, quia Christus voluit ostendere, quòd status nouus quem iple inducebat non erat, sicut antiquus, quia iam non erant homines iustificandi ex operibus, sed ex fide, lex enim iustificare non potest, nisi per opera, quia nihil continet, nisi præcepta, & prohibitiones, fides autem iustificat hominẽ ex Dei gratia, ideſt quia Deus vult nobis facere hanc gratiã, quòd quicunque crediderit in Christum eo ipso sit iustus, sic enim dicitur Ioan. 1. quòd lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est, ideſt non dedit ipse nobis legem, sicut Moyses, sed gratiam, ideſt fidem gratificantem, & veritatem, & impletionem omnium promissorum, quia nihil eorum, quæ in lege, & prophetis promissa erant fuit impletum ante Christum, sed ipse impleuit omnia supra 5. non veni legem soluere, aut prophetas, & quia veritas propositionis de futuro pendet ex futuro euẽtu, scilicet quando, sic in præsenti fuerit qualiter ipsa in futurũ esse significat, ille qui deducit rem significatam ad esse præsentem verificat propositionem, cũ ergo Christus fecerit esse in p̃senti omnia, quæ in lege, & prophetis permittebantur implendo illa, dicitur ipse fecisse veritatem, ideſt verificasse legem, & prophetas, quæ nemo alius potuisset verificare, & sic Christus fecit gratiam, & non legem, ita etiam Actu. 15. Apostoli dixerunt, quando agebatur de obseruatione legalium, quòd non erat imponendum onus legis credentibus in Christum, quia ipsi credebant per fidem Christi saluari, scilicet quid tentatis Deum imponere iugum super ceruicem discipulorũ, quod nec patres nostri, nec nos portare potuimus? sed per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus saluari, ad ostendendum, ergo istam excellentiam status quẽ nunc Christus introducebat non debuit imponere onera dura, nõ solum ieiuniorum, sed nec etiam aliarum cæremoniarum, & ita fecit, & ista fuit causa præcipua quare Christus, nec discipulis, nec nobis imposuit aliqua ieiunia, nec aliquas cæremonias, noluit tamen Christus istam causam exprimere, quia per hoc significaret legem Moysi cessaturam, & alium statum meliorem introducendum per ipsum, de quo turbarentur Pharisæi, & dicerent Christum blasphemare, noluit tamen eos turbare maxime, quia per hoc apericbat

fiebat se esse Messiam, quod nondum erat tempus ostendendi. Quinto fuit, quia si Christus nunc imponeret Apostolis ieiunia etiam ipsi prædicarent per totum orbem ista ieiunia obseruãda infra 28. euntes docete omnes gentes baptizantes eos, & docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis. Sed non conueniebat toti orbi prædicari ieiunium, quia quędam gentes sunt quibus nullo modo ieiunium conuenit, ergo nec debuit Christus ieiunia imponere nunc discipulis, sic dicit Chryso. in homilia, sic dispositis non oportet grauedinem imponere præceptorũ. hoc autem dixit regulam dans suis discipulis, vt discipulos ex vniuerso orbe terrarum cum mansuetudine suscipiant.

Sexto fuit, quia ieiunium principaliter fit ad carnẽ domandam ne superbiat contra spiritum: Christus tamen poterat sine ieiunio prestare quibus vellet plenam obseruantiam castitatis, ideo non oportuit, q̃ discipulis ieiunium imponeret, sic dicit Cyrillus cum tanquam Deus absolutus esset a quolibet vinculo passionis ieiunio non indigebat, sed nec eius comitiua ieiunio egebat, sed particeps gratię eius sine ieiunio roborata virtuose conuersabatur, sic etiam dicit Rabanus, ideo non fuit conueniens, quòd Apostolis Christus imponeret nunc onus ieiunandi.

Quare Christus non ieiunabat nunc & aliquando ieiunabat.
Quæst. LXXV.

QVAERETVR quare Christus nunc non ieiunabat, & quare aliquando valde ieiunabat, sicut quando ieiunauit quadraginta diebus supra 4. cap. & aliquando nihil, sicut nunc.

Dicendum, quòd Christus non debuit ieiunare eo modo quo ieiunabant Iudæi frequẽter, ratio est, quia Christus voluit ostendere se maiorem patribus veteris testamenti, ieiunium enim est pars satisfactionis, vt ostensum est supra 6. c. q. 127. patres autem veteris testamenti, q̃ aliquãdo peccauerant ieiunio egebant ad satisfaciendum pro peccatis: Christus autẽ Deus erat, qui non peccauerat 1. Pe. 2. sed potius ad tollendum peccata mundi venerat Ioan. 1. ideo non indigebat ieiunio, & eadem ratione illi, qui cum eo erant quibus poterat peccata, & peccatorum pœnas gratis dimittere ieiunio non egebant. sic dicit Rabanus: Christus qui peccata potest condonare cur a peccatoribus manducantibus declinaret quos abstinentibus poterat facere iustiores?

Secundo, quia ieiunium principaliter fit ad vitandũ vitia carnis ne libido in homine dominetur: Christus autem passionem hanc non habuit, ideo ieiunio non egebat, & etiam ipse poterat istam passionem comprimere in quocunque vellet, ita vt ieiunio non indigeret ad hoc, quòd esset continens, sed ex eius gratia esset continens. Sapientię 8. sciui quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det, ideo Apostoli etiam ieiunio non indigebant Christo cõferente eis castitatem sine ieiunio, sic dicit Cyrillus: sancti quidem idcirco ieiunant, vt corpus affligentes quiesceret passionis imperus, sed Christus non egebat ieiunio ad perfectionem virtutis, cum tanquam Deus absolutus esset a quolibet vinculo passionis, sed nec eius comitiua ieiunio egebat, sed particeps grę eius sine ieiunio roborata virtuose conuersabatur.

Tertio fuit, quia sancti ieiunabant ad augmentum meriti, quia etiam si posset esse, quòd peccatum nullum habuissent vnquam, ieiunium tamen proficiebat eis ad meriti augmentum, & ad maiorem beatitudinem: Christus autem erat essentialiter beatus, immo ipsa beatitudo, quia Deus erat, ideo nec ieiunio, nec alijs operibus indigebat ad maiorem gradũ beatitudinis, cum ipse posset alijs beatitudinem dare peccata dimittendo, sicut dicit Raba. Ioannes vinum, & siceram non bibit, quia abstinentia meritum auget ei cui nulla est potentia naturæ, idest qui non habet potestatem naturaliter contra peccatum, sicut Deus: Christus autem, qui peccata potest condonare cur a peccatoribus manducantibus declinaret, quos abstinentibus poterat facere iustiores?

Quarto fuit propter discipulos, quia si Christus ieiunaret, aut discipuli ieiunarent, aut non: si ieiunare vellent erant imperfecti, & infirmi, & deficerent, si autem non ieiunarent esset inconueniens, quia non imitarentur magistrum suum in moribus, & sic frustra essent discipuli, & esset ad ignominiam eorum, q̃ magistro ieiunante ipsi non ieiunarent, etiam quia oportebat, quòd Christus se ab eis subtraheret non manducando cum eis, quia non est idem cibus, nec idem tempus comedendi ieiunanti, & non ieiunanti, hoc autem esset triste, & molestum valde discipulis, quòd Christus se subtraheret ab eis, & tamẽ subtraheret se si non manducarent eosdem cibos, sicut Cephas subtrahebat se a conuersis de gẽtilitate propter diuersitatem cibi Iudaici, & gentilis ad Gala. 2. esset autem Christo hoc inconueniens, quia non posset, ita grate applicare ad se discipulos, sicut si simul viuerent, & manducarent, ideo debuit non ieiunare, vt cũ illis manducaret, eo quòd illi non poterant ieiunare, sic faciebat Paulus inter quascũque gentes erat vtens cibis eorum, & ritu viuendi, vt sic facilius posset eos ad Christum deducere 1. ad Corin. 9. scilicet factus sum Iudæis, tanquam Iudęus, vt Iudæos lucrarer, factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem, omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem.

Quinto fuit, quia Christus voluit nobis auferre occasionem difficultatum, cum enim tota actio Christi sit instructio nostra, & debeamus eũ sequi in omnibus, quæ non excedunt facultatem nostram dicentibus ipso, exemplum dedi vobis, vt sicut ego feci, ita & vos faciatis. Ioan. 13. si Christus nimis ieiunasset crederemus teneri nos ad multum ieiunandum, vel saltẽ putaremus in hoc esse maximam perfectionem, & vtrunque falsum est, quia perfectio est in charitate, & in hoc voluit Christus, quòd specialiter eum imitaremur. Ioan. 15. in hoc cognoscent omnes, quòd mei estis discipuli si dilexeritis inuicem, sicut dilexi vos, non ergo fuit conueniens, quòd Christus nimis ieiunaret.

Dicendum ergo, quòd Christus aliquando ieiunauit, & aliquando ieiunare noluit, quia ita decebat, nam ieiunauit interdum, vt nobis ieiunandi aliquando exemplum traderet, & aliquando non ieiunabat, ideſt raro ieiunabat, vt ostenderet, quòd ieiunium non erat ei necessarium, scilicet quia ipse poterat sine ieiunio plura nobis præstare, quam ieiunium confert, & etiã, quòd ipse in se plura habebat naturaliter, quam posset quis per ieiunium de sanctitate, aut perfectione, vel merito consequi, sic dicit Rabanus ieiunat Christus ne præceptum declines, manducat aũt, vt gratiã, & potestatẽ intelligas. sic ẽt dicit Cyrillus, si Christus ieiunauit quadraginta diebus nõ hoc fuit, vt in se passionem mortificaret, sed vt normam abstinentię ostendat mortalibus.

Quis est iste sponsus, & quæ sponsa, & qui filij sponsi, & quod est istud ieiunium. Et q̃ est duplex ieiunium, quod corporale vocatur. Quæst. LXXVI.

QVAERETVR cum dicatur hic, q̃ non possunt filij sponsi ieiunare, quando cum illis sponsus est,

est, quis est iste sponsus, & quæ sponsa, & qui filij spõsi, & quod est istud ieiunium. De primo dicendum, q̃ Christus est sponsus, sic ipse innuit cum loquatur de discipulis dicens, auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt, & tamen constat, quòd de seipso auferendo ab eis loquitur, patet etiam, quia Ioannes vocauerat eum sponsum. Ioan. 3. qui habet sponsam sponsus est amicus autem sponsi, qui stat, & audit cum gaudio gaudet propter vocem sponsi.

De secundo, scilicet de sponsa. Dicendum quòd potest accipi dupliciter. Vno modo pro ecclesia, ista enim est sponsa sua, quam Christus exhibuit sibi mũdam, & immaculatam ad Ephe. 5. & tota ista ecclesia vocatur vna virgo, quæ desponsatur Christo 2. Cor. 11. desponsi enim vos, ideſt desponsaui vni viro Virginem castam exhibere Christo, est autem matrimonium inter Christum, & istam Virginem ad Ephe. 5. vbi dicitur, quòd matrimonium est sacramentum magnum, & sequitur, ergo autem dico in Christo, & in ecclesia.

Alio modo potest accipi sponsa Christi ipsa natura humana, quam diuinum verbum desponsauit copulãdo eam sibi in vnitatem suppositi. sic dicit Cyrillus Saluatoris nostri in hoc sęculo demonstratio nihil aliud fuit, quã quędam festiuitas intelligibiliter, quasi quandam sponsam copulans illi nostram naturam, vt quæ quondam sterilis fuerat fęcunda fieret.

De tertio, scilicet de filijs sponsi dicendum, quòd isti sunt Christi discipuli, & omnes, qui postea crediderunt, nam ex eo, quòd Christus suscepit ecclesiam in sponsam, omnes quotquot intra ecclesiam in fide, & aqua renascuntur Ioan. 3. efficiũtur filij Christi per hanc fidem Ioan. 1. dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius, omnes autem istos ecclesia spiritualiter Christo gignit. sic dicit Hiero. super Matth. sponsus Christus est sponsa autem ecclesia, de hoc spirituali connubio Apostoli sunt creati, accipiendo autem spõsam pro natura humana a verbo assumpta, etiam filij sunt discipuli, quia Christus per hoc, q̃ apparuit inter nos in humanitate assumpta per verbum prædicationis multos sibi spiritualiter filios genuit, quos aliter non genuisset, sic dicit Cyrillus filij sponsi esse noscuntur quicunque vocati sunt ab eo per nouam, & Euangelicam disciplinam, non autem Scribę cum Pharisæis, qui solam legis vmbrã considerant.

De quarto dicendum, quòd ieiunium istud aliqui putant esse quandam famẽ verbi Dei, sicut ieiunium corporale corporis famẽ causat, & filij sponsi, ideſt discipuli non poterant ieiunare quandiu erat cum eis Christus, quia audiebant semper verbum eius, sic dicitur Ioan. 3. amicus sponsi stat, & audit eum, & gaudio gaudet propter vocem spõsi. sic dicit Basilius, filij sponsi ieiunare nequeunt, hoc est animę nutrimentũ non sumere, nec viuere in omni verbo, quod de ore Dei procedit.

Sed dicendum, q̃ iste non est sensus literalis, quia tunc nihil esset ad propositum Christi responsio, nam cum saturitate spirituali potest stare ieiunium corporale, discipuli tamen Ioannis de corporali ieiunio loquebantur, ergo necesse erat, quòd Christus etiam loqueretur de corporali dicens, q̃ non possent discipuli eo præsente ieiunare. Secundo patet, quia etiam non conueniret tunc illa litera, scilicet auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt, quia post Christi ascensionem minus ieiuni fuerunt Apostoli, quam q̃ Christo viuente quantum ad cibum spiritualem, eo Christo viuente erant adhuc imperfecti, & multa ignorabant, quæ Spiritus Sanctus postea eos docuit Ioan. 16. multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnẽ veritatem, ergo non intelligitur de spirituali ieiunio, sed de corporali, quia istud habuerunt post Christi recessum, quod non habuerant eo viuente cum eis.

Alij dicunt, quòd intelligitur de ieiunio, quod est carere cibo corporis, & sanguinis domini, sic dicit Ambro. super Lucã non hic ieiunium relegatur quo conficitur caro, & corporis luxuria castigatur, hoc ieiunium nos comendat Deo, sed non possumus ieiunare, qui Christum habemus, & Christi carnem epulamur, & sanguinem. Sed dicendum, quòd etiã iste est sensus mysticus. Primo, quia necesse est, q̃ Christus loquatur de ieiunio corporali, vt supra dictum est. Secundo, quia etiam non est verum, quòd discipuli non essent ieiuni a cibo corporis, & sanguinis domini: nam Christo manente cum eis nunquam, nisi semel hunc cibum gustauerunt, scilicet in die cœnę domini, quia tunc illud sacramentum institutum est, vt colligitur infra 26. & Lucę 22. & clarius patet 1. Cor. 11. scilicet dominus Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem, &c. post mortem tamẽ Christi discipuli poterant quandocunque vellent istum cibum conficere, & manducare 1. Corin. 11. quotiescunque feceritis mortem domini annunciabitis, ideſt facietis quandocunque volueritis, & quotiescunque feceritis semper annunciabitis mortem domini, immo & Christus hortatus fuerat eos istud sępe facere dicens, sic facite in meam commemorationem infra 26. & Lucę 22. non ergo intelligitur de tali ieiunio.

Sed dicendum, quòd intelligitur de ieiunio corporali, & istud est duplex, vt ait Aug. lib. de quęstionibus Euangelij, & de vtroque loquitur hic Christus, q̃ nõ conueniebat discipulis eo viuente, Primum est, quod ordinatur ad carnis refrẽnationem, & disponit ad cõtemplationem. Aliud autem est, quod procedit ex plenitudine, & perfectione contemplationis. Primũ istorum non competebat Christi discipulis, quia habebant Christum sibi prẽsentem, ideo non oportebat, quòd disponerentur per ieiunium ad contemplãdum Christum, quia dispositio fit ad habendum rem, quæ nondum habetur, & quantum ad hoc Christus dixit non possunt filij sponsi ieiunare quandiu spõsus cum illis est, scilicet quia eum prẽsentem habent, & fruuntur eo, sed quando fuerit ablatus ab eis tunc ieiunabunt, scilicet propter tristitiam, quia eum non habent, vel vt disponant se per ieiunium ad contemplationem per quam spiritualiter eum præsentem habeant.

De secundo dicendum, quòd illud est in viris perfectis, qui nimis immorantur diuinę contemplationi, quia quanto eis magis intendunt tanto magis abstrahuntur ab omnibus corporalibus, & sic pauco cibo vtuntur, sic enim dicitur 10. Ethi. q̃ felix contemplatiuus paucis indiget, tale autem fuit ieiunium Moysi, qui 40. diebus ieiunauit bis sine cibo manens Deute. 9. & hoc erat, quia participatio diuini colloquij sustẽtabat eum, immo reddiderat faciem eius splendidam, & radijs cornutam Exo. 34. hoc autem ieiunium non competebat discipulis quãdiu mansit cum illis Christus, quia istud ieiunium prouenit ex perfecta contẽplatione, quæ est virorum perfectorum, discipuli autem erant adhuc rudes, & imperfecti, ideo non conueniebat eis quousq; post Christi recessum Spiritus Sanctus perficeret eos, & tunc ieiunarent. & de hoc ieiunio Christus posuit duas similitudines, scilicet de veste veteri, & panno nouo, & de vino nouo in vtre veteri, quia non conueniunt inter se propter perfectionem vnius, & imperfectionem alterius, vt dicetur infra q. 80. & 81. & 82. quantum ad primum ergo, ieiunium

iunium istorum dixit Christus, quòd non possunt filij sponsi ieiunare quandiu sponsus cum illis est.

Aliter potest intelligi hoc,& planius,vt sit quędam similitudo ad sponsum carnalem, scilicet quòd sicut, quando sponsus celebrat festum nuptiarum filij spōsi, idest amici eius non possunt esse in tristitia, nec ieiunio.sicut dicitur Ioan.3.amicus sponsi gaudet propter vocem sponsi, ita nunc discipuli, qui erant filij sponsi,& amici eius, scilicet Christi Ioan.15.vos autē dixi amicos, &c.non poterant recte tristari, nec ieiunare,sed sicut ille, qui nouiter spōsam accipiebat post matrimonij consummationem permittebatur manere cum ea per annum, & nō poterat compelliad bellum illo anno, nec aliquis labor de publico ei poterat imponi, sed permittebatur illo anno gaudere cū vxore sua Deuterono.24.ita totum hoc tempus quo Christus conuersabatur cum discipulis erat eis datū ad quandam iocunditatem, ideo non debebat per ieiunia, nec per aliquid triste interrumpi, vt dicit Chrysosto.in homilia.

Quando est istud tempus quo sponsus auferetur, & filij sponsi ieiunabunt. Et quomodo Christus sæpe increpuit Apostolos: qui tamen post Christi mortem frequenter ieiunabant, & quare. Vbi de inchoatione ieiunij quadragesimalis, & cur præcedat festū resurrectionis. Qō. LXXVII.

QVAERETVR quando est istud tempus quo sponsus auferetur, & filij sponsi ieiunabūt.

Aliqui dicunt, quòd cum Christus sit sponsus non potest a nobis auferri, nisi qū nos voluerimus, quia potius ipse vult esse nobiscum, & delectatur esse nobiscum spiritualiter Prouer.8. delitię meę esse cum filijs hominum, & ideo semper ipse clamat ad ostium, vt recipiamus eū Apo.3.ecce ego sto ad ostium, & pulso, siquis audierit vocem meam,& aperuerit mihi ianuam intrabo ad illum.interdum tamen nos non recipimus eum, sed potius excludimus Iob.21.qui dixerūt Deo, recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus.sic dicit Ambro. super Lucā, qui sunt illi dies quibus vobis Christus auferetur, cum ipse dixerit vobiscum ero vsque ad consummationem mundi?& respondet nemo Christum tibi potest auferre, nisi te illi ipse auferas.si tamē interdum contingat, quòd a nobis recedat sponsus per peccatum,tunc per ieiunium, & fletum peccatū delendum est, vt ille redire velit, sic dicit Beda quandiu enim sponsus nobiscum est, & in lętitia sumus, nec ieiunare possumus, nec lugere, cum autem per peccata ille recedit,tunc indicendum est ieiunium,& requirendus luctus.

Sed dicendum,quòd non est ille sensus literalis: nā Christus non loquebatur de tali ablatione sponsi: nā ipse loquebatur Iudæis rationem reddens quare discipuli tunc non ieiunabant,ergo oportet,quod illud, quod dicebat tale esset, quod possent Iudæi intellige re,non poterant tamen intelligere quid est Christum esse nobiscum per gratiam, & recedere per peccatū, ergo non fuit de hoc locutus.

Secundo patet, quia hoc modo Christus non recessit ab Apostolis postea, quia post mortem Christi dato discipulis Spiritu Sancto iam non peccauerunt mortaliter, & ideo Christus, nunquam ab eis recessit spiritualiter, sed viuente eo Apostoli aliquando peccabant, quia cōtendebant inter se quis maior eorum esset, & infra 18.& Lucę 22.& adinuicem indignabātur, & inuidebant, vt infra 20.vbi decē indignati sunt de duobus fratribus, scilicet Ioanne, & Iacobo, quia petiuerunt sedere ad dexteram, & ad sinistram, & interdum proximis contra charitatem mortem inferre cupiebant. sicut Iacobus, & Ioannes petere voluerunt ignem de cœlo,vt cremaret vnam ciuitatem Samaritanorum,quia eos excluserant de illa.Lucę 9.sed Christus increpuit eos, dicens nescitis cuius spiritus estis. sępe etiam aliàs peccabant per imprudentiam, vel per fidei paucitatem, & Christus increpabat eos. vt infra 16.dixit Petro vade retro Sathana,scandalum enim mihi es, increpauit etiam omnes discipulos infra 17.& Mar.9.dicens o generatio incredula, & peruersa quousque vos patiar? & ita de multis aliis, ergo quando cum Christo manebant corporaliter ieiunare debebant,eo quòd sępe per peccatum Christus ab eis spiritualiter auferebatur,& tamen tunc non ieiunauerunt,ergo non intelligitur de hoc ieiunio, nec de ista ablatione.

Tertio patet, quia dicitur auferetur ab eis sponsus, quod significat violentiam, & tamen, quando per peccatum Christus a nobis recedit sponte recedit,vel nos ab eo sponte recedimus. Dicendum ergo, quòd intelligitur de ablatione per mortem, quia tūc Christus subtraxit discipulis corporalem præsentiam, & fuit ablatio, quia mors Christi violenta fuit, sic enim dicit Hiero.super Matth.sponsus Christus est, sponsa autem ecclesia: de hoc spirituali connubio Apostoli creati sunt, qui lugere non possunt quandiu sponsam in thalamo vident, & sciunt sponsum esse cū sponsa, quando vero transierint nuptię, & passionis ac resurrectionis tempus aduenerit, tunc filij sponsi ieiunabunt,& hoc verum fuit, quia post Spiritum Sanctum datum Apostoli multis ieiunijs intendebant, sicut Paulus de seipso dicit in fame, & siti, & in ieiunijs multis, omnibus etiam idem faciendum suadebat 2. Corin.6 ecce nunc tempus acceptabile exhibeamus nosmetipsos,sicut Dei ministros i vigilijs, in ieiunijs, in castitate. ieiunabant autem Apostoli propter tristitiam de Christi absentia in cuius præsentia maxime post resurrectionem fuerant ineffabiliter consolati, & ideo cupiebant dissolui,& esse cum Christo, vt illa visione iterum lętarentur, ita & nobis pre desiderio Christi absentis nobis lugendum, & ieiunandum est, sic dicit Augu.sermone de quadraginta.proinde quia sponsus ablatus nobis est lugendum est,& recte lugemus si flagramus desiderio eius, beati quibus sicut ante passionem tunc illum habere præsentem, & interrogare, sicut vellent audire, sicut deberent, illos dies concupierunt videre patres ante aduentum eius, nec viderunt, in nobis autem illud impletū est, quod ipse dixit venient dies, quando desiderabitis videre vnum de diebus istis, & non poteritis, quis ergo hic non lugeat, quis non dicat factę sunt lachrymę meę panes dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus? merito ergo Apostolus cupiebat dissolui,& esse cum Christo. Ieiunabant etiam Apostoli ad carnem compescendam,quia plenitudo Spiritus Sancti non ablulerat eis omnem tentationem, sed adhuc ieiunio indigebant 1.Corin.9.castigo corpus meū, & in seruitutem illud redigo, ne cum alijs prædicauerim ipse reprobus efficiar.

Secundo ieiunabant ad exemplum, quia ipsi erant patres ecclesiarum, & omnes sequebantur eorum exempla,siue in bonū,siue in malum,ita vt per hoc,q aliquid agerent, quasi cogebant alios ad, sic faciendum, sic dixit Paulus Cephę ad Gal.2.cogis gentes iudaizare,scilicet per hoc, quòd subtrahis te ab eis,& obseruas cibos Iudæorum, cogis exemplo tuo cōuersos ex gentibus ad iudaizandum, & ita ieiunando, quasi cogebant cæteros exemplo suo ad ieiunandum.

Tertio fuit ad augmentum meriti, quia quodlibet opus

opus bonum proficit ad maiorem gradum glorię. Apostoli ergo Christo manente cum eis non ieiunauerunt, sed post eius recessum, quando ablatus est sponsus. Ex hoc autem aliqui dixerunt, quòd ieiuniū quadragesimę inchoandum erat sequenti die post ascensionem, quia illa die sponsus ablatus est. Actu. 1.Sed istud non fuit conueniens, quia ieiunium quadragesimę est ieiunium continuum, festum tamen Pentecostes, quod est post ascensionem, illud interrumperet.

Alij autem dixerunt, quòd statim post Pentecostem debuit quadragesima inchoari,& ita quidam hęretici faciebant. sic dicit Hierony.super Matth.nonnulli putant idcirco post dies quadraginta passionis ieiunia debere incipi, licet statim dies Pentecostes,& Spiritus Sanctus aduenies inducat nobis festiuitatem,& huius occasione testimonij Montanus,Prisca, & Maximilla etiam post Pentecosten faciunt quadragesimam, quòd ablato sponso filij sponsi debeant ieiunare. Sed ecclesia non recepit istam consuetudinem, sed facit, quòd quadragesima præcedat festum resurrectionis propter duo. Primo propter significationem ex parte Christi,ipse enim mortuus est propter infirmitatem carnis 1.Pe.3.& venit ad gloriam resurrectionis per humiliationem, & obedientiam, ad Philip.2.ieiunium autem pertinet tam ad humiliationem,quam ad infirmitatem, ideo congrue ieiuniū præcedit festum resurrectionis.

Secundo fit hoc propter nos: nam in festo resurrectionis accipere debemus eucharistiam, ad hoc tñ,q quis eam digne recipiat oportet disponi per ieiunia, & orationes,fuit ergo ieiunium magis ibi conueniēs, quam alibi. sic dicit Hiero.vbi supra: ecclesię autem consuetudo ad passionem domini,& resurrectionem per humilitatem carnis venit, & vt spirituali sanguine,& eucharistię ieiunio corporis præparemur, ideo tota ecclesia quadragesimam ante resurrectionem obseruat.

Quomodo stat, quia dicitur quomodo possunt filij sponsi ieiunare, & Lucas aliter dicit. Quæst. LXXVIII.

QVAERETVR quomodo stat,quia hic dicitur quomodo possunt filij sponsi ieiunare, sed Lucę 5.dicitur nunquid potestis filios sponsi facere ieiunare?

Dici potest dupliciter. Vno modo,q ambo simul dixerit Christus, scilicet non possunt filij sponsi ieiunare, & quomodo potestis facere eos ieiunare.q.d.nō potestis. Secundo potest dici, q alterum ipsorū fuit dictum, & tū Euangelistæ præcipue sequunt snīam omissis interdū verbis,& tunc quod Christus dixit nō pōt filij sponsi ieiunare, quia istud expresserunt Mar, & Matth.illud aūt,s.nō potestis solus Luc.dixit vtrobique tamen est eadem sententia,s.q filij sponsi non ieiunant quandiu sponsus cum illis est, Lucas tū hāc sententiam alijs verbis expressit, vt ostenderet, q isti Pharisæi, qui nunc cum discipulis Ioannis loquebantur Christo facturi erant, q discipuli ieiunarent occidendo Christum: nam Pharisæi fecerunt consilium de Christi morte Ioan.11.quasi dicat vos facietis aliquando,q isti ieiunent,scilicet cum me occideritis,& tamen nunc quandiu viuo non potestis facere,q ieiunent, sic dicit Aug.lib.de concor.euan.s.per hoc, q solus Lucas dicit non potestis filios sponsi facere ieiunare,intelligitur eosdem ipsos,qui loquebantur fuisse facturos, vt lugentes ieiunarent filij sponsi, quoniam ipsi essent sponsum occisuri.

Quomodo potest stare, quia hic dicitur non possunt filij sponsi lugere, & Mar.& Luc. aliter dicant. Et quod consuetudo antiquorum fuit, vt cum lugerent etiam ieiunarent. Quæst. LXXIX.

QVAERETVR quomodo potest stare, quia hic dicitur non possunt filij sponsi lugere, & Mar. 2.& Luc.5.dicitur non possunt ieiunare.

Dici potest dupliciter. Vno modo,q Christus vtrūque dixerit,sed Matth.alterum subticuit Mar.autē,& Luc.illud solū, quod Matt.tacuit expresserunt, & sic fit ex eis vna plena narratio,ita vt Christus diceret,nō possunt filij sponsi lugere,& ieiunare.Secundo potest dici,quòd alterum eorum tantum dictum est,scilicet ieiunare,quia hic de ieiunio agebatur,ideo potius exprimeret Christus nomen ieiunij, quam luctus, quia magis conueniebat proposito suo,etiam quia Mar.& Luc.dixerunt ieiunare solus Matth.dixit lugere, hoc tñ fecit propter duo.Primo ad significandum duplex ieiunium de quo Christus hic loquitur. vnum est ieiunium mœroris, quod fit ad carnem domandam, vel propter tristitiam de absentia boni. Aliud est ieiunium exultationis, quod prouenit homini ex perfecta contemplatione, quia illa rapit hominem a sensibus, & pauco cibo indiget, vt dictum est supra quæstione 76.

Primum ieiunium,scilicet mœroris non poterant habere Apostoli,quia erat cum eis sponsus,ad significandum conditionem specialem huius ieiunij mœroris Matth.posuit nomen speciei,& non generis, dicens non possunt lugere, & ieiunium luctus habere quandiu sponsus cum eis est,ad ostendendum autem, quòd non poterant discipuli adhuc habere ieiunium exultationis propter suam imperfectionem, & vetustatem,posuit Chrs duas alias similitudines,scilicet de vestimento, & vtribus. sic dicit Aug.lib.de concor. euan.quòd dixit Matth,lugere vbi Mar.& Luc.dicūt ieiunare, signauit de tali ieiunio dominum locutum, quod pertinet ad humilitatem tribulationis, vt illud alterum, quod pertinet ad gaudium mentis in spiritualia suspēsę, & ob hoc alienatę a corporalibus cibis posterioribus similitudinibus signasse intelligat ostēdens,quòd circa corpus occupatis,& ob hoc veterem sensum habentibus hoc genus ieiunij non congruat.

Secundo fecit hoc propter proprietatem ieiunij, quod efficit hominē tristem carnem macerando, & hoc omnibus est triste,qui sunt infirmi qualis est omnium cōitas, secus est de perfectis viris, qui pp ǫtemplationē sapię ieiunare volunt.sic dicit Chryso.in homilia ieiunium,n.triste est non naturaliter, sed illis, qui imbecilles adhuc,& indispositi sunt:his enim qui sapientiam contemplare desiderant delectabile est,vñ secundum opinionem illorum hoc dixit. Tertio fecit specialiter propter consuetudinem Iudæorum,& antiquorum: nam cū antiqui essent adhuc rudes, quasi sola bona corporalia cognoscentes, triste erat illis ieiunium per quod subtrahitur directe delectatio gustus,& indirecte omnis delectatio corporalis, & ideo ab antiquo istud consuetum erat, q qui volebant tristari,vel se tristes ostendere ieiunabant. Et quia homines pro mortuis solent plangere, & affligere se, fuit antiquis consuetum, q quando faciebant planctum magnum pro aliquo,q inter cęteras afflictiones ēt ieiunarent,vt se per hoc tristes ostēderent.sic dr 1.Reg. 31.q viri labes tulerunt cadauera Saul, & filiorum eius,& sepeliuerunt ea in nemore labes, & ieiunauerunt septem diebus, idem 1.Paralipome.10.etiam quando Dauid, & viri sui audierunt Saulem, & filios eius corruisse in bello planxerunt valde, & ieiunauerunt tota die vsque ad vesperum secundo Regum 1,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic ēt qñ Ioab occidit dolose Abner principem exercitus Isboseth doluit valde Dauid, & venit tota multitudo populi, vt consolaretur eum, & vt sumeret cibum cum illo, & ille noluit consolari, nec comedere sed iurauit, ꝙ vsque ad solis occasum non comederet 2. Reg. 3. & hoc erat, quia nolebat cessare a plāctu pro Abner, & tamen si solueret ieiunium cessaret p hoc a planctu, ideo noluit comedere vsque ad vesperam, & sic apud antiquos lugere, & ieiunare idem erāt, & ita Mat. posuit non possunt lugere, vbi Mar. & Luc. dixerunt ieiunare.

Quare Christus dixit similitudinem de veste veteri, & panno nouo. Quæst. LXXX.

QVAERETVR quare Christus dixit similitudinem de veste veteri, & panno nouo. Dicēdū, quòd vt dicit Aug. lib. de quæstionibus Euangelii. & li. de concor. euan. duplex est ieiuniū. Primum est męroris, quod etiam ad contemplationē disponit, & istud ostendit Christus non conuenire discipulis dicens, non possunt filii sponsi, vt ostensum est præcedenti. q. & supra 76.

Aliud est ieiunium exultationis, quod sequitur ad perfectam contemplationem, & istud dicit non conuenire discipulis propter imperfectionem, & ad hoc sunt istę duę similitudines, & prima est de veste. s. ꝙ si in veste veteri ponat in ruptura pars noui panni fiunt duo incōuenientia. s. quia fit deformitas propter dissimilitudinem, etiam quia maior scissura fit in veteri panno, ita hominibus existentibus in vetustate doctrinæ non sunt immediate danda præcepta nouę doctrinę, quia est deformitas propter dissimilitudinem, & etiam, quia fiet peior ruptura nō potentibus illis præ infirmitate tolerare præcepta nouę doctrinę. sic erat de ieiuniis, quia licet Christus nulla ieiunia posuit sub præcepto, fuerunt tamen maiora ieiunia, & sunt in nouo testamento, tam ieiunia necessitatis, quam deuotionis, quam fuerunt in veteri, ista autem noua ieiunia non erant imponenda discipulis adhuc veteribus, sic dicit Remigius vestimentum vetus discipulos suos vult intelligi, qui nondum erāt per omnia innouati, pannum rudem. i. nouum appellat nouam gratiam. i. Euangelicam doctrinam, cuius quædā particula est ieiunium, & ideo non conueniebat, vt seueriora præcepta ieiunii illis committerentur, ne forte austeritate ieiunii frangerentur, & fidem perderent, quam habebant, & tunc fit peior scissura, quia vt dicit gl. graue onus rudi iniunctum illud boni, quod prius habebat, sæpe destruit.

Aliter potest intelligi, ꝙ ieiunium non potuit imponi discipulis nunc propter vetustatem ipsorū, quia doctrina ieiunij est non solum a cibis, sed etiā ab omnibus delectationibus temporalibus abstinere, talem autem abstinentiam non possunt tolerare homines dediti veteri conuersationi, si ergo imponeretur eis abstinentia sola a cibis, rumperetur ipsa doctrina ieiunij, & esset deformitas. sic dicit Aug. li. de quæstionibus Euangelij.

Alij autem exponunt hoc tam de veste, quam de vtribus referēdo ad Pharisæos, & discipulos Ioannis, & non ad Christi discipulos, & tunc vestimentum vetus sunt ipsi Pharisæi, & pannus nouus sunt præcepta noui testamenti, quæ coniungi non debent eo, quòd inter se non conueniunt, & est tunc sensus, ꝙ Pharisæi, & discipuli Ioannis volebant trahere Christi discipulos ad doctrinam suam de ieiuniis, Christus autem innuit, ꝙ discipuli sui erant erudiendi in præceptis nouis, & non in præceptis veteribus ieiuniorum, & ꝙ illa præcepta noua non conueniebant Pharisęis dedi-

tis vetustati ad hoc, quòd simul obseruarent noua præcepta & vetera, sicut Galathæ volebant legē Mosi cum Euangelio obseruare ad Galāt. 2. & 3. sic dicit Hier. super Mat. ꝑ vestimentū vetus, & vtres veteres debemus intelligere Scribas, & Pharisæos, particula vestimenti noui, & vinum nouum sunt præcepta Euangelica, quæ nō possunt sustinere Iudæi, ne maior scissura fiat, tale quid Galathæ facere cupiebant, vt cum Euangelio legis præcepta miscerent, & in vtribus veteribus mitterent vinum nouum. ꝙ autem discipuli non essent instruendi nunc in ritu ieiuniorum, quæ pertinebant ad veterem doctrinam Pharisæorum, & discipulorum Ioannis, sed potius in aliis præceptis nouis ostendit gloss. dicens per hoc signat, ꝙ Apostoli non erant in veteribus obseruantiis detrahēdi, quos oportebat gratia nouitatis profundi, præcedentes in expositiones meliores sunt, s. ꝙ de solis discipulis loquatur hic Christus, non de Pharisæis.

Quomodo potest stare hæc discrepantia Euangelistarum. Quæst. LXXXI.

QVAERETVR quomodo potest stare, quia hic dicitur nemo mittit commissuram pāni rudis in vestimentum vetus, & Luc. 5. dicitur nemo commissuram a vestimento nouo mittit in vestimentum vetus.

Dicendum, quòd hic in superficie literę videtur innui, quòd aliqua pars panni noui ponatur in ruptura vestimenti veteris, sed Lucæ 5. clare innuitur, ꝙ pro veste veteri rupta non sit tollenda aliqua pars de veste noua, vt assuatur ei, nam dicitur nemo commissuram a vestimento nouo mittit in vestimētum vetus, ideſt non accipit partem de veste noua, vt ponat in veterem, etiam quia dicit alioquin, & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura a nouo. i. pars a nouo & veteri non conuenit commissura a nouo. i. pars a nouo & veteri non conuenit veteri propter dissimilitudinem.

Dicendum ergo, ꝙ ille est sensus verus quem expressit Luc. & ad illum sensum sunt trahenda verba Matthæi, quia bene conueniunt ei eo, ꝙ Matth. loquitur breuiter, & sic cum dicitur hic nemo mittit commissuram pānī rudis, ideſt noui debet suppleri, quòd etiam sit ista commissura de vestimento nouo, quod Matthæus tacuit, & Luc. expressit, siquis autem velit trahere Lucam ad Matth. non erit possibile, cum Lucas expresse loquatur, etiam, quia Marc. concordat Luc. dicens nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri, assumentum tamen dicitur pars panni, quæ assuta est alteri parti, ergo videtur, quòd ista pars panni rudis, antequam assueretur veteri vestimento erat assuta alicui alteri parti, & sic erat pars vestimenti noui. hoc modo dicetur, quòd ista faceret rumperet vestimentum nouum, & cauiaret deformitatem in veteri, & tunc plane significatur, sicut dicit Remigius, & Augustinus. quòd præcepta de ieiuniis sunt quędam pars nouorum præceptorum, quæ pertinent ad integritatem legis nouę, si ergo Christus ieiunia imposuisset nunc discipulis, nōdum obseruantibus alia præcepta, & ritus nouitatis rumperetur quodam modo ipsa doctrina nouæ legis cuius pars auferretur, & non conueniret discipulis manentibus adhuc in vetustate veteris testamēti, quia fieret quædam commixtio.

Quare dixit Christus de vino nouo, & vtre veteri. Quæst. LXXXII.

QVAERETVR quare Christus dixit de vino nouo, & vtre veteri. Dicen-

Dicendum, ꝙ etiam hoc conuenit discipulis, vinū enim nouum, nondum decoctum forte est ꝓp ebullitiones quas facit separādo grossum, & impurū a puro, & tunc intumescit, & rumpit vasa si sunt clausa. sic dicitur Iob. 32. en venter meus, quasi mustū absq; spiraculo quod lagunculas nouas dirumpit, & ideo sine spiraculo nihil potest illud cōtinere, nec ēt noua vasa cum dicatur ibi, ꝙ lagunculas nouas dirumpit, cum autem habet spiraculum possunt illud continere vasa fortia, fragilia autem nūquam possunt, etiam si sint sine spiraculo, vtres autē veteres sunt vasa fragilia, ideo non possunt continere vinum nouum, sed vinum vetus continent, quod nullas facit ebullitiones. sic erat de discipulis qui fragiles erant, sicut veteres vtres, & non poterant tunc austeritatem ieiuniorum tolerare, sed possent, quando essent vtres noui. s. post Pentecostē, sic dicit Aug. lib. de quæstionibus Euangelii, veteribus vtribus comparantur Apostoli, qui vino nouo, quasi spiritualibus præceptis facilius distūduntur, quam contineant, erunt autem noui vtres cū post ascensionē accepto desiderio consolationis eius orando, & sperando innouabuntur.

Alii dicunt, ꝙ vinum nouum vocantur secreta cęlestia, & plenitudo spiritussancti, quæ non poterant discipuli nunc suscipere, sed in Pentecoste receperunt nouum vinum, & ita cum loquerentur variis linguis dixerunt quidam isti musto pleni sunt. i. nouo vino. Act. 2. sic dicit Remigius, vtres veteres appellat discipulos, qui nondum erat perfecte innouati, vinum nouum appellat plenitudinem Spiritus Sācti, & profunda cęlestium mysteriorum, quæ tunc discipuli ferre non poterant, sed post resurrectionem vtres noui facti sunt, & vinum nouum receperunt, quando Spiritussanctus repleuit corda eorum, vnde quidam dixerunt omnes isti musto pleni sunt.

Sed iste sensus mysticus est, & non literalis, nam de ieiunio corporali quærebatur, ideo oportebat, ꝙ Christus innueret, ꝙ ex hoc, ꝙ isti erant vtres veteres non poterant ieiunare.

Alij dicunt. s. Beda, & Grego. Nisenus, ꝙ vtres veteres vocantur illi, qui adhuc in malitia vitiorum perseuerant quibus vinum nouum. i. sacramenta dari non debet, vel significantur illi, qui legem veterem cum noua miscere volebant, quod fieri non debet. Sed iste etiam est mysticus sensus cum Christus loqueretur hic de ieiunijs defendendo discipulos. s. ꝙ non debebant cogi ieiunare, vnde primus sensus est verus, & literalis.

Quare Christus loquebatur in materia tam humili. s. de vino & vtre, &c. Quæst. LXXXIII.

QVAERETVR quare Christus loquebatur in materia tam humili, scilicet de veste veteri, & de vino, & vtribus. Et quare tot exempla simul inducebat.

Ad primum dicendum, quòd fecit propter duo. Primo propter eos quibus loquebatur, quia non erāt vir forte exercitati circa sapientiā, ideo de rebus planis, & communibus loquebatur. sic dicit Chrysost. in homi. s. hinc, & nos causam docuit humilium verborum, quæ continuo ad eos dicebat propter imbecillitatem ipsorum. Secundo fuit ad significandum infirmitatem ipsorum de quibus loquebatur, ideo rebus infimis eos comparans non potuit de sublimibus loqui, sic dicit Amb. super Luc. fragilitas humanę conditionis aperitur cum corpora nostra exuuiis defunctorum animalium comparantur. i. vtribus qui sunt de pellibus mortuorum.

Ad secundum dicendum, quòd oportuit Christū

ponere plura exempla, nam voluit excusare discipulos a ieiunio corporali.

Est autem corporale ieiunium duplex. s. mœroris, & exultationis, vt dicit Aug. u. lib. de concor. Euange. & lib. de quæstionibus Euangelij, de vtroque autem Christus ostendere voluit, ꝙ non conueniret discipulis. Pro primo autem. s. ieiunio mœroris induxit similitudinem de sponso, & filijs eius, vt ostensum est supra q. 76. & 79. Pro secundo. s. ieiunio exultationis induxit duo exempla. s. de veste veteri, & vtribus veteribus, vt ostensum est, quæstione præcedenti, & supra quæst. 80.

Sed dicetur quare duo exempla posuit ad hoc, qa sufficiebat vnum? Dicendum, ꝙ fecit ad fortius, & planius conuincendum Pharisæos, sicut qui pluribus efficacibus argumentis vtitur solidius infert, quod intendit, oportebat autem istos multum conuinci, vt sic magis confunderentur, & non auderent ei sæpius insultare.

Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens. Dñe filia mea modo defuncta est, sed veni impone manum tuam super eam, & viuet. Et surgens Iesus sequebatur eum, & discipuli eius. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat. n. intra se. Si tetigero tantū vestimentum eius salua ero. At Iesus conuersus, & videns eam dixit. Confide filia. Fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset Iesus in domū principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuātem dicebat. Recedite. Non est. n. mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cum ejecta esset turba intrauit, & tenuit manum eius, & dixit. Puella surge. Et surrexit puella. Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.

Mar. 5. Luc. 8.

Mar. 5. Luc. 9. 5. d. c. eius. De pę d. 3. c inter hęc hircum 1. Mar. 5.

Mar. 5.

Hæc illo loquente. Hic ponuntur quædam miracula ad discipulorum confirmationē, & diuiditur in duo. quia primo narrantur quædam miracula in speciali. Secundo concluduntur multa in generali, ibi. *Et circuibat.* Prima in tres partes, quia narrantur tria miracula. Secunda ibi. *Et transeunte.* Tertia ibi. *Egressis autem illis.* Prima iterum in tres, quia primo incipit narrare primum miraculum. Secundo interponit quoddam aliud in medio factum ibi. *Et ecce mulier.* Tertia reuertitur ad primum ibi. *Et cum venisset.* Ponitur hic primo vocatio Christi ad suscitandam puellā defunctam. ad quam dum iret fecit in via miraculum aliud sanando mulierem a fluxu sanguinis, ponuntur autē ista duo miracula a tribus. s. hic, & Marco quinto, & Luc. 8.

Circa primum dicitur. *Hæc illo loquente ad eos.* Ideſt ad discipulos Ioannis, & Pharisæos, qui arguebant de ieiunio, alia litera habet hæc illo loquente ad turbas, & vtrunque verum est, nam quando loquebatur discipulis Ioannis turbæ multæ conuenerant, & sic ad omnes loquebatur excusando coram eis discipulos suos a ieiunio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce princeps vnus accessit. Scilicet princeps synagogæ, vt dicitur Luc. 8. & vocabatur Iairus eodem capitulo. *Et adorabat eum.* Scilicet procidens coram eo in terram, sicut dicitur Mar. 5. *Dicens domine filia mea modo defuncta est.* Ista fuit prima, quam Christus suscitauit, neminem quippe ante eam suscitauerat, & tamē Mar. 5. dicitur, quòd erat in extremis, & Luc. 8. dicitur quòd moriebatur, de quo dicetur infra q. 88. *Sed veni, & impone manum tuam super eam.* Ideſt veni in domum meam, & impones manum super illam. *Et viuet.* i. resurget, sicut postea factum est, vel dicitur, & viuet. i. non morietur, quia iam erat in extremis. Marcus 5. *Et surgens Iesus.* s. de loco in quo erat disputando cum discipulis Ioannis. *Sequebatur eum.* Scilicet princeps ille præcedebat ad ostendendum Christo domū suam. *Et discipuli eius.* s. sequebantur Christum, & dicitur de eis hic, quia postea fit mentio, quòd ipsi responderūt Christo dicenti quis me tetigit?

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. LXXXIIII.

QVAERETVR an ista sint continuata ad præcedentia. Aliqui dicunt, quòd non, quia Mar. 5. & Lu. 8. discontinuatur ista historia, quia ponuntur ista mox, vt Christus venit de regione Gerasenorum, de quo habetur supra 8.

Dicendum tamen, quòd non stat, quia hic dī in litera, ꝙ hæc illo loquente. i. dum loqueretur Christo discipulis Ioannis acciderunt ista. Aliqui autē dicunt, ꝙ potius standum est Mar. & Luc. qui concordant in illo ordine, quam Matthæo qui solus est.

Dicendum, ꝙ si solum appareret ordo literæ, & nihil aliud aliqualiter staret potius duobus, q̄ vni, quia esset maior præsumptio, ꝙ duo qui concordant in ordine tenuissent naturalem ordinem historiæ, quā tertius qui discordat ab eis, & tamen Matthæus, qui solꝰ est expressit ordinem dicens, hoc illo loquente, ergo necesse est, ꝙ istud fuerit immediate post præcedentia. s. quia adhuc Christus erat actualiter loquens discipulis Ioannis, quando venit iste princeps synagogæ. Mar. autem & Luc. licet ponāt istud immediate post reditum de terra Gerasenorum, nō dicunt, quòd fuit immediate post illum reditum, sed debet ibi subintelligi, quòd alia interciderunt in medio, licet non exprimantur, Matthæus autem exprimit, quòd fuerit istud immediate post collocutionem cum discipulis Ioannis, & Pharisæis, & ita tenendū est hic dicit Aug. lib. de concor. euang.

Quis erat iste princeps de quo hic dicitur. Et quid synagoga. Quæst. LXXXV.

QVAERETVR quis erat iste princeps, de quo hic dī. Dicendū, ꝙ Matthæus tacuit hic nomē eius, sed Mar. 5. & Lu. 8. dī, ꝙ vocabatur Iairus, erat autem princeps synagogæ, vt dī Luc. 8. vel vnus de archisynagogis, quod idem est Mar. 5. Pro quo sciendum, ꝙ Iudæi habebant in tota terra sua vnicum templum in quo erat locus sacrificiorum Deutero. 12. & 16. alibi autem si quis vellet immolare sacrificia mortis reus erat Leu. 17. & Iosue 22. ad illud autem templum conueniebant Iudæi ter in anno ad festiuitates omnes de Israel. Exod. 23. & 34. & ibi offerebant sacrificia sua. Deute. 12. in singulis autem locis habebant quasdam domos sacras ad quas conueniebant Iudæi ad orationem, & de his dī supra 6. cum oratis non eritis, sicut hypocritæ, qui amant in synagogis orare, ille autē qui præerat huic domui dirigendo ea, quæ fieri deberent in ea, vocabatur princeps synagogæ.

Aliter potest accipi, ꝙ synagoga sit ipsa multitudo populi, quia Hebrei synagogam vocant ipsam multitudinem, & Græci appellant eam ecclesiam, nos vero cōcionem, vel multitudinem. & ita princeps synagogæ erat princeps populi, tanquam rector, vel dignitatem habens in populo, quod autem dicitur Marc. 5. quòd erat quidam de archisynagogis, apparet multos fuisse istos principes synagogæ. Et potest intelligi, ꝙ erant multi in illa vrbe, in qua fuit miraculum istud, scilicet in Capharnaū, & erat iste vnus eorum. Vel quòd erant multi in diuersis locis, sed in quolibet loco erat vnicus, & sic in vrbe Capharnaum esset iste solus, sed verisimilius est, ꝙ multi eēnt, quia aliàs melius vocaretur absolute archisynagogus, quā quidam de archisynagogis.

Quare nomen istius exprimitur Marc. 5. Et quare dicitur, quod erat princeps synagogæ.
Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR quare nomen istius exprimitur Mar. 5. & Lu. 8. & quare dr, ꝙ erat princeps synagogæ. Ad primum dicendum, ꝙ Matthæus breuitatis causa tacuit hic nomē istius, Lucas tamen, & Mar. illud expresserunt ad maiorem miraculi manifestationē, quia iste erat vir clarus, & a multis ex nōie cognoscebatur, cū ergo narraretur factum expresso nomine istius viri magis magnificaretur, & hoc erat quantum ad illos, qui eo tpe viuebant, vel agnouerant famam viri, sic dicit Titus, ad posteros autem non differebat quo nomine vocaretur, quia iam ex nomine non agnoscitur.

Dictum est aūt, ꝙ erat princeps synagogę ad ostendendum Christi excellentiam, & opinionem, quæ de eo illo tempore habebatur, cum ēt principes populorum adoraret eum cadentes ante pedes eius, sicut de isto dicitur Marc. 5. ꝙ procidit ad pedes eius, vt ab eo misericordiam peteret, & liberationem in malis suis. Secundo fuit hoc ad confusionem Phariſæorum, & discipulorum Ioannis qui Christum arguere nō verebantur, cum iste qui erat princeps synagogæ procidebat ad pedes eius. sic dicit Titus. accessit autem non aliquis infirmorum, sed princeps synagogę, vt magis obturarentur Iudæorum ora.

Quare iste adorauit Christum, & qualis adoratio fuit.
Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR quare iste adorauit Christum. Et qualis adoratio fuit ista.

Dicendum primo, ꝙ hoc fuit ad exhibendum ei debitum honorem, nam dignum erat, ꝙ ille, qui talia facere poterat, in magno honore haberetur.

Secundo fuit ex necessitate, quia volebat iste princeps placare Christum, vt dignaretur filiam eius sanare, quod per humilitatem putabat habere posse, ideo adorauit eum, sic dicit Theophilus, ꝙ necessitate instante cecidit ad pedes Christi. decebat autem, vt absque necessitate cogente caderet ad pedes eius, & cognosceret ipsum esse Deum. & tamen vt Titus ait, dolor aliquando vrget hominem ad faciendum ea, quæ decent.

Ad secundum dicunt aliqui, quòd ista fuit adoratio latriæ, eo ꝙ ista vocatur proprie, & per excellentiā adoratio, etiam quia ille cui exhibebatur erat talis qui debebat adorari, etiam quia causa pro qua adorabat eum erat talis quæ adorationem exigebat, vel ei cōpetebat, nam petebat suscitari filiam suam, quod ad solum Deum pertinebat qui adorandus est.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia ad hoc, ꝙ adoraret illum exhibendo latria oportet, ꝙ cognosceret eum esse Deum cum illi soli adoratio ista debeat Deut. 6. & supra 4. dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, & tñ iste princeps non agnouit Chrm esse Deū, ergo non adorauit eum. patet, quia dixit ei veni, & pone manum tuam super illam, & viuet. credebat enim, ꝙ non poterat aliter eam sanare, nisi poneret manū super eā, si tamē putaret ipsum esse Deum crederet, ꝙ per solā voluntatē poterat sanare illam non tangendo, nec eundo. non ergo exhibuit ei latriā, sed duliam, quæ hominibus exhibetur. vnde adorauit eū tanquam virum sanctū, & propherā, quæ est quædam magna veneratio, est tñ citra adorationem latriæ.

Quomodo dixit princeps Domine filia mea est in extremis, & Lucas, quod moriebatur.
Quæst. LXXXVIII.

QVAERETVR qūo dr hic, ꝙ dixit princeps domine filia mea in extremis est, & Lucæ. 8. dr, & moriebatur. Dicendum, ꝙ filia istius non erat mortua qñ iuit ad rogandum Iesum pro ea, sed vere erat in extremis, vt Mar. dicit, & qñ venit princeps ad Christum mortua erat puella, ita ꝙ qñ Christus iuit ad illā iam erat defuncta. Aliqui ergo dicunt, ꝙ verum est, ꝙ Marc. & Luc. dicunt referendo ad tempus in quo recessit iste princeps de domo, & ꝙ dicit Matthæus est verum, referendo ad tempus quo iste princeps locutus est Christo, sic dicitur Marc. 16. ꝙ valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentū orto iam sole. s. valde mane surrexerunt ad veniendum, & tamen qñ ad monumentum venerunt iam erat ortus sol.

Sed non stat, quia tunc oportebat, ꝙ iste princeps sciret filiam suam defunctam, quando diceret Christo istud, & tamen nesciebat, quia dicit Mar. 5 & Luc. 8. ꝙ Christus ibat cum principe isto. & dum irent venerunt nuncii ad istum principem dicentes noli vexare magistrum, quia mortua est filia tua, & sic nesciebat ipse mortem, quando locutus est Christo, iō non potuit dicere filia mea modo defuncta est. nam præsupponebat eam defunctam antequam veniret.

Alij dicunt, ꝙ viuebat puella qñ locutus est princeps iste, & ipse putabat eam viuere, & tamē dixit defuncta est ad ostendendum dolorem suum, vt magis Christum flecteret, sic dicit Chry. in hom. s. hoc, ꝙ dicit princeps de morte puellæ est augentis calamitatem, etenim cōsuetudo, est rogantibus extollere sermone propria mala, & amplius aliquid eo, quod est dicere, vt magis attrahant eos quibus supplicant. Sed etiam hoc non satisfacit, quia tunc præsupponetur, ꝙ princeps dixerit modo defuncta est, & tamē, & Marc. 5. dicitur est in extremis.

Dicendum ergo, ꝙ princeps non dixit modo defuncta est, sed dixit, ꝙ erat in extremis, & hoc est verisimilius. Primo, quia iste princeps nesciebat illam esse mortuam, sed post hoc venerunt nuncii ad illū Marc. 5. & Luc. 8. Secundo, quia Marc. & Luc. concordant, ꝙ non dixerit defuncta est, quia Mar. 5. dī est in extremis, & Luc. 8. dicitur, ꝙ moriebatur. Tertio patet, quia nuncii qui dixerunt principi puellam esse mortuam dixerunt ei noli vexare magistrum, quia iam mortua est, & sic innuunt, ꝙ si illam prius mortuam sciuisset non iuisset ad orandum Christum pro ea, quia saltem talis erat opinio seruorum principis, ꝙ posset Christꝰ languentem sanare, sed non mortuam suscitare.

Alij dicunt, ꝙ Mar. & Luc. dixerunt id, ꝙ iste princeps dixit. Matthæ. autē dixit id, quod illi in corde tenebat. sic dicit Aug. li. de concor. euange. s. ꝙ princeps iste reliquit puellam in extremis credens, ꝙ non posset euadere, & ꝙ quando Christus veniret iam eam mortuam inueniret, & ideo magis habebat in animo ꝙ Christus eam mortuam suscitaret, quam ꝙ languētem sanaret, expressit tamen, ꝙ erat in extremis, quia ita eam reliquerat, & hoc probat dicens, ꝙ si quisquā duorum. s. Mar. vel Luc. diceret, ꝙ princeps audito, ꝙ puella esset mortua dixisset Christo, ꝙ non vexaretur repugnarēt cogitationi eius ista verba Matthæi. s. modo defuncta est veni, & pone manum tuam super eā, & viuet, & tamen quando nuncii dixerunt noli vexare magistrum, adhuc princeps voluit, ꝙ Christus iret, ergo intendebat, ꝙ suscitaret mortuam, & hoc intenderat a principio putans, ꝙ Christus non inueniret eam viuentem. Mat. ergo non expressit verba principis, sed intentionem, & concludit ibi Aug. dicens, hic rem valde necessariam discimus, in cuiusque verbis non debere inspicere, nisi voluntatem cui debent verba seruire, nec mentiri quicquam si alijs verbis dixerit, quod ille voluerit cuius verba non dicit, & istud est valde conuenienter dictum.

Aliter potest dici, & forte melius, ꝙ Matthæus dixit hoc breuitatis causa, quia interdum ille qui breuiter aliquid narrare vult oportet, ꝙ aliis verbis vtatur, quam ille qui rem diffusius, & suo ordine narrat. Marcus autem, & Lucas, hanc rem plene referunt. s. quomodo princeps venerit, & quid dixerit. s. filiam esse in extremis, & ꝙ Christus secutus fuerit eum, & dū miraculum faceret sanando mulierem fluentem sanguine, nuncii venerint dicentes, puella mortua est noli vexare magistrum. hæc omnia Matthæus subticet, & incipit ab illo loco quando pater scito, ꝙ esset puella mortua voluit adhuc, ꝙ Christus iret illuc, iam autem non ibat ad sanandum eam, sed ad suscitandum, cum ergo ex hoc loco Matthæus incipiat formās petitionem patris, necesse est, vt petat pro ea tanquam pro mortua, & sic recte dicit filia mea modo defuncta est, quasi nihil petiuisset iste princeps antequā venirent nuncij, & tamen si tunc inciperet non poterat petere, nisi sicut dicit hic Matthæ. s. domine filia mea modo defuncta est, & ita fecit, & ista est propria causa quare sic dicit, verba tamen principis sunt illa. quæ Mar. expressit qui rem plene refert.

Quare princeps dixit veni, & pone mane super eam.
Quæst. LXXXIX.

QVAERETVR quare dixit iste princeps veni & pone manum tuam super eam. Dicendum, ꝙ pp multa. Primo, quia iste grosse intelligebat putans, ꝙ esset aliqua virtus in Christo, quæ per contactum deriuaretur in eos quos tangeret, & ideo ad sanandum oporteret esse contactum, sicut agentia naturalia non agunt, nisi per contactum in ea, quæ sunt sibi coniuncta. Secundo, quia sic antiqui prophetæ curabant ęgritudines, vel suscitabant mortuos. sicut Elias incubuit super mortuum filium viduæ quousque calefieret caro eius. 3. Re. 17. & simile fecit Elisæus 4 Re. 4 c. sic. n. putabat Naamā Syrus, ꝙ Elisæus sanaret lepram eius tangendo locum leprę. 4. Reg. 5. Tertio, quia iste princeps non putabat, ꝙ Christus esset Deus, sed ꝙ esset aliquis de ꝓphetis, & ideo non credebat, ꝙ in absentia posset operari, in quo iste fuit minoris fidei, quam Cēturio, quia ille dixit, ꝙ non erat necesse, ꝙ Christus iret in domū suam, sed solum verbo diceret præceden. c. & Luc. 7. ideo fuit aliqualiter reprehensibilis, sic dicit Chryso. considera eius ineptiam, quærit enim a Christo, vt in domum veniat ignorans, ꝙ etiam absens poterat liberare, sciret autem si dixisset, sicut Centurio, dic verbo & curabitur filia mea.

Sed dr quomodo poterat ignorare iste princeps,

ꝙ Christus absentia curare posset: nam iam curauerat sic seruum centurionis præcedenti cap. Aliqui dicunt, ꝙ forte fuit in alia regione, & nondum peruenerat notitia eius ad istum principem.

Dicendum, ꝙ non stat. nam in eadem ciuitate ambo facta sunt, scilicet in Capharnaum: ibi enim sanatus est seruus centurionis præcedenti cap. & etiam ibi fuit hoc, quod patet, quia iste princeps venit ad Christum, qñ loquebatur discipulis Ioannis supra in litera, illi tñ loquebant cū Christo, qñ fuerat cū Matthæo in cōuiuio, vt patet ibidē. & tñ Matth. habitabat in Capharnaum. nā & domus telonei in qua ipse sedebat in littore maris circa Capharnaū est. vt dictum est supra q. 64. non ergo ignoraret princeps Synagogę istud miraculum, quia fuit valde famosum ꝓp centurionem cuius seruus erat, & ille erat princeps terrę Galileę. vnde ipse misit seniores Iudæorum ad Christum rogaturos super hoc Lucę 7.

Alij dicunt, ꝙ nondum erat factū illud miraculū. Sed dicendum, ꝙ non stat cū ponat præcedenti c. Si autem dicas, ꝙ est anticipatio, ēt non stat, quia sicut Matthæ. ponit illā curationē ante istam ēt ponit Luc. quia Lucę 7. ponitur curatio serui cēturionis. & Luc. 8. ponitur de isto principe. Dicendum ergo, quòd licet iste princeps illud sciuerit, tamen adhuc non credebat nunc, ꝙ posset filiā eius sanare, nisi imponeret ei manum, & hoc forte, quia credebat maiorem esse ęgritudinem filię suę, quam fuerat serui centurionis. Vel melius, quia Iudæi erant increduli, & licet viderent miracula plurima Christum facientem, adhuc dubitabāt an posset postea plura facere. sic patet Mar. 9. de illo, qui dixit Christo si quid potes adiuua nos misertus nostri. & tamen ante hoc plurima dæmonia Christ⁹ eiecerat, de quo nemo dubitabat, ita ergo iste haberet aliquam incredulitatem, licet sciret Christum fecisse miraculum de seruo centurionis. ratio huius est, quia isti Iudæi non credebant Christum esse Deum, sed prophetam aliquem, prophetę autem nō poterant facere miracula quandocunque volebant. nam etiam spiritum propheticum, qui aliquid minus erat nō semper habebant. sicut patet de Elisęo 4. Reg. 3. & 4. ita ergo de Christo crederent, ꝙ licet aliquando faceret miracula, non posset semper facere illa quandocunque vellet, vel non qūocunque vellet.

Quomodo Christus voluit nunc ire cum isto principe Synagogæ, cum ipse vocasset eum ex quadam infidelitate.
Quæst. XC.

QVAERETVR quomodo Christus voluit nunc ire cum isto principe Synagogę, cum ipse vocasset eum ex quadam infidelitate, scilicet quia non credebat, ꝙ absens posset sanare filiam eius. nam ꝓp infidelitatem noluit ire cum Regulo cuius filius infirmabatur Capharnaum. Ioan. 4. Dicendum, ꝙ Christus, qui habebat dispositionē oīum rerum secundū varia tempora, & varias causas, diuersimode se habebat in operibus suis. vnde aliquando diuersis temporibus iubebat miracula sua occultari. sicut præcedenti cap. de leproso, & infra in litera de duobus cęcis, & alio tempore iubebat illa diuulgari. sicut Luc. 8. sanato a legione dæmonum iussit prædicare quanta fecisset illi Deus, etiam in eodem tempore aliqñ varie operabatur, sicut nunc dum iret ad suscitandū filiam principis sanauit mulierem fluentē sanguine, & iussit de suscitatione illa, ꝙ nemini diceretur. mulierem tamē a fluxu sanguinis occulte sanatam coegit ad hoc ꝙ publicaret coram omnibus quomodo fuerat sanata, & sic eodem tempore ista duo modo cōtrario facta sunt ex diuersis causis. de quibus infra dicet, ita hic, & in Regulo: nā ibi Christus volebat oñdere virtutem fidei, vt homines de eo digna crederent, ſ. ꝙ posset in absentia sanare, ideo noluit ire cum Regulo, sed dixit vade filius tuus viuit, & ille credidit, & sic factum est. Quòd autem ad ostensionem virtutis fidei fieret, apparet, quia Christus increpuit ibi Regulum, dicens, nisi signa, & prodigia videritis non creditis, & tñ adhuc Regulus non credebat, sed dixit domine descende priusquam filius meus moriatur: Christus ergo noluit descēdere, vt daret ei causam credendi, sed dixit filius tuus viuit, & tunc credidit. hic autem Christus non attendit ad ostensionem virtutis fidei, quia hoc ostendit in alio miraculo, quòd statim fecit sanando mulierem fluentem sanguine, sed respexit Christus primo ad suam mansuetudinem ostendendam, quia omnibus dulcis erat, & non dedignabatur ire quocunque vocaretur. sic dicit Remigius. miranda est pariter atque imitanda domini humilitas, & mansuetudo: nam mox, v rogatus est rogantem cępit sequi. Secundo fuit propter aliud miraculū, quod in via facere intendebat, scilicet sanare mulierem a fluxu sanguinis, quam in via sanauit, & tamen si nō non iuisset ad domum principis, non fuisset opportunitas sanandi mulierem, quia illa audiens, ꝙ Christus iret ad domum principis, iuit ad eum Mar. 5.

Tertio fuit propter magnitudinem miraculi nunc faciendi. nam suscitaturus erat puellam, & ante hoc nullum mortuum suscitauerat. Iudæi autem credebāt istud esse maius omnibus miraculis, ideo oportebat ꝙ Christus valde certificaret istud miraculum ab eo esse factum. non poterat autem esse maior certificatio, quam ꝙ iret ad puellam, & tenens manum eius diceret puella surge, & illa surgeret, & ita factum est Mar. 5. si autem absens diceret, quòd puella resurgeret, etiam si illa resurgeret putaretur forte, quòd non suscitauerat ipse eam, cum nunquā hoc prius fecisset, vt dicetur infra q. 127. & 128. & ista fuit præcipua causa quare ire voluit ad suscitandum eam, vnde etiam si pater puellę non peteret, ꝙ Christus iret illuc, ipse tamen, vt ostenderet miraculum a se factum.

Et ecce mulier. Hic ponitur secundum vbi interponitur miraculū de sanatione mulieris sanguine fluentis, quā doctores vocant Hemorhoissam, id est patientem Hemorhoides, sunt enim Hemorhoides quędam passio cum inflantur capita, vel extrema venarum, & sanguine fluunt, & quia ista mulier fluxum sanguinis patiebatur Hemorhoissam vocant illam. sed non est eadem ęgritudo, nec in eadem parte corporis, quia fluxus sanguinis fęminę, siue tempore menstruorum, siue extra illud tēpus per anteriora fit, Hemorhoides autem ad posteriora pertinēt, aliqua tamen similitudo est. & dicitur.

Et ecce mulier. Scilicet occurrit ei. nā in via accessit ad ipsum Mar. 5. *Quæ sanguinis fluxum patiebatur,* i. extra tempora mēstruorum. nam sanguinem mēstruatum fluere naturale est, & non computat inter ęgritudines, sed potius cessatio fluxus menstruorum in ędinis causat eis graues ęgritudines, fluere autem sanguinem extra tempora menstruorum ęgritudo est, & sic Leui. 15. distinguit lex inter fluxum mēstruorum, & sanguinem fluentem extra tempora menstruorum.

Duodecim annis. Et sic fuit magna ęgritudo, quę duodecim annis durauerat. *Accessit retro.* Christo eunte in via immiscuit se ista mulier turbę, & inter turbas accessit ad Christum retro. *Et tetigit fimbriam vestimenti eius.* Pars vestis est fimbria, & illam solam tetigit.

Dicebat enim intra se. Scilicet antequam tangeret vestimentum eius *salua ero.* Ideſt sanabor a fluxu sanguinis, & ista est fides mulieris, quia anteq̄ accederet credidit. *At Iesus conuersus.* Scilicet

Scilicet ad mulierem, quæ tetigerat eum retro, & cōuersus fuit retro ad videndum eam. hic debet subintelligi, ꝙ dicitur Mar. 5. & Luc. 8. ſ. ꝙ mox, vt illa mulier tetigit Christum sanata est, & Christus quæsiuit a discipulis, quis me tetigit, & illi dixerunt, turbę te cōprimunt, & dicis quis me tetigit, & Christus ait tetigit me aliquis, quia ego sensi virtutem exiuisse de me, & tunc mulier timens, & tremens procidit ad pedes Christi, & confessa est rei veritatem.

Videns eam dixit confide filia. ſ. post quā mulier cōfessa est quid egisset, & timeret ne forte Christus eam increparet, quia tacens accesserat, dixit Christus consolādo eā cōfide filia. ſ. nō timeas, qa nullū malū tibi erit pro hoc, quod fecisti. *Fides tua te saluam fecit.* i. per fidē saluata es, quia credidisti, ꝙ tangendo fimbriā sanaberis. *Et salua est mulier ex illa hora.* Scilicet ex hora qua tetigit, & non ex hora qua locutus est ei Christus. nā iam sanata fuerat, vt dicitur Mar. 5. & Lucę 8.

Quare hic interferitur de curatione istius mulieris nondum completo miraculo, quod narrari inceperat.
Quæst. XCI.

QVAERETVR quare interserit hic de curatione istius mulieris nondum completo miraculo, quod narrari inceperat. Dicēdū, ꝙ postq̄ Christus cępit ire ad sanandū puellam, in via sanata est ista mulier, iō sequendo ordinē historię debuit interponi. Sed dicetur quare Christus fecit hic istud miraculum interpositū? Dicendū, ꝙ ꝓp multa. Primo, quia non erat alibi opportunitas faciendi illud, potuit enim ista mulier nunc accedere ad Christum, & non poterat alio tempore, vt dicetur infra q. 94. voluit ergo Christus nunc illud facere.

Secūdo fuit ad excitandū fidē principis Synagogę. nam nunc ei nunciatum erat, ꝙ filia sua mortua esset, & iō ꝙ nollet vexare magistrum, quasi non posset suscitare mortuam, quam poterat sanare ęgram, Christus autem, vt ostenderet ei magnitudinē virtutis suæ voluit sanare mulierē modo mirabili, scilicet ꝙ nihil ei dixisset, & ita crederet princeps filiam suam suscitandam. sic dicit Amb. super Lucam Christus suscitaturus mortuā ad faciēdum fidem, hemorhoissam autem curauit. sicut & resurrectio temporalis in passione domini celebratur, vt perpetua illa credatur.

Tertio fuit ad instruendum moraliter, nullū enim tempus Christus vacuum dereliquit quin in eo aliquid agat. nam dum vadit, & postquam vadit semper miracula operatur, vt instruat nos nullo tępore cessandum esse a bono. Ecclesiastes 9. quodcunque potest manus tua instanter operare.

Quare dicitur istam mulierem duodecim annis passam esse fluxum sanguinis. Quæst. XCII.

QVAERETVR quare dr, ꝙ ista mulier 12. annis passa est fluxū sanguinis. Dicendum, ꝙ dictū est ad ostendendum miraculi magnitudinē, vnde oēs tres istud dixerunt, & est ad duo. Primo ad oñsionem magnitudinis miraculi: nam tanta est curatio ęgritudinis quanta est ęgritudo; oñditur aūt, ꝙ fuerit magna ęgritudo, qa longa fuit, ſ. 12. annis, & ita sæpe annotant tempora passionū quas Christus curabat ꝓp hāc cām. vt Luc. 13. dr de muliere sanata, q̄ fuerat decem, & octo annis in ęgritudine. Ioan. 5. de paralytico sanato dr, ꝙ 38. annis fuerat in ęgritudine, & ēt ipse Christus ab eis quos sanabat quęrebat interdum quanto tpe passi fuissent, vt per hoc nota fieret longitudo passionis Mar. 9. vbi quæsiuit de lunatico quantum temporis est ex quo hoc ei accidit, & dictū

est ab infantia sua. Secundo fuit ad oñendum cām curationis, ſ. quia Christus motus est misericordia sup hac muliere, quia tanto tempore passa erat Mar. tñ. & Luc. plura addunt ad oñsionē magnę ęgritudinis, dñt enim, ꝙ erogauerat oēm substātiā suam in medicos, nec ab vllo potuit curari, quod aūt dicitur de medicis ponitur, quia forte aliquis diceret istam fuisse leuem passionem, quia tñ mulier non ageret curam sui ipsius, vel tanq̄ pauperem medici non curarent, ideo tandiu maneret ęgritudo etiam si esset leuis. & dicit Mar. 5. ꝙ passa fuerat multa ista mulier, a compluribus medicis, vt per hoc magis oñdat difficultas ęgritudinis, quia omnes medici regionis illius curam habuerant mulieris huius, & dicitur, ꝙ passa fuerat multa ab eis, i. multa genera curationum, quia quilibet experiebatur in ea, quod putabat profecturum ei, & tñ dr Luc. 8. ꝙ a nullo vnq̄ curari potuit, & sic oñdebat morbus ille incurabilis esse, quia illud est esse aliquid incurabile, & quòd nemo posset illud curare, quia fortassis nullus morbus esset incurabilis si medici scirent oīa naturę remedia. sed nemo est, qui quasi scire incipiat, & quia aliquis diceret, ꝙ medici nō nitebantur curare mulierē forte, quia paup erat, vel ꝙ pauca eis dabat, dicitur ꝙ erogauerat oēm substantiā suam in medicos, & ꝙ grauius erat, quia vt dr. Mar. 5. non solum nihil ei profuerunt, sed deterius habebat ex curatione ipsorum, & ita erat iam difficilior curatio passionis. ista omnia oñdunt tam difficultatē curationis, & magnitudinē miraculi, q̄ cām curationis, erat enim satis miserendum mulieri tā afflictę cuius corpus ęgritudo, medici vero opes consumpserant, ita vt iam sola desperatio relinqueretur, nisi in Christum speraret, ille ergo misertus est ei.

Quomodo potuit ista mulier venire ad Christum, vt sanaretur cum esset immunda, & non posset in vrbem introire.
Quæst. XCIII.

QVAERETVR quomodo potuit ista mulier venire ad Christum, vt sanaretur. nam erat immunda, & nō licebat ei accidere ad quēquam, nec intrare in vrbem, sed foris manere, quia lex tales mulieres extra vrbes esse iusserat quandiu passio perseueraret Nume. 5. eijciant de castris omnem leprosum, & fluentem semine, & qui super mortuo pollutus est, & tamen idem iudicium erat de viro fluente semine, & muliere fluente sanguine Leui. 15. nam immundi erant, qui tangebant eos eodem c.

Aliqui dicunt, ꝙ ista mulier potuit secrete intrare vrbem, vt inter cæteros a Christo sanaretur, sicut factum est. Sed dicendum, quòd non stat, quia cum lege excluderentur ab vrbe, grauis esset pœna si intrarent, ideo non auderet fęmina hęc intrare vrbem

Dicendum, quòd non intrauit vrbem, sed extra sanata est: nam dum Christus veniret de loco vbi loquebatur cum discipulis Ioannis ad domum principis contigit eum ire extra vrbem iuxta illam, & ibi ista mulier occurrit ei, sicut enim Christus sanabat leprosos. nā ibi leorsum extra vrbes manebāt Leui. 14. & Num. 5. & qñ Christus intrabat in vrbes occurrebant ei aliqui leprosi, & sanabant. sic fuit de leproso, qui occurrit ei ante introitū in Capharnaū preced. c. sic etiam dr Luc. 17. ꝙ cum vellet Christus intrare in quoddam castellū, occurrerūt decē viri leprosi, & curauit eos, ita ista mulier extra vrbē manebat seorsum in loco immundorū, & qñ contigit trāsire Christum iuxta locum illum immiscuit se turbę, & accessit ad eum. sic innuitur Mar. 5. scilicet cum audisset de fluxu venit in turba retro, & tetigit vestimentum eius,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic enim dicit Hierony. super Matth. hæc autem mulier sanguine fluens non in domo non in vrbe accedit ad dominum, quia iuxta legem vrbibus excludebā tur, sed in itinere ambulante domino, vt dum pergit ad aliam, curaretur alia.

Quæ fimbria erat ista, quam ista mulier tetigit. Vbi notandum de fimbrijs Hebręorum, quibus duplex datum est signum, vt distinguerentur ab alijs gentibus.
Quæst. XCIIII.

QVAERETVR cū dicatur hic, ꝙ mulier ista tetigit fimbriam vestimenti Christi, quæ fimbria erat ista. Dicendum, ꝙ Christus habebat fimbrias in vestimento iuxta cōsuetudinem Iudæorum, nam in quolibet vestimēto exteriori quatuor fimbrias habebant. Pro quo sciendū, ꝙ populus Iudaicus, de quo Christus natus est secundum carnem, debebat pollere quadam speciali sanctitate super alios populos, & distingui ab eis in omnibus, vt sicut distinguebantur per legem datam sibi a Deo, quæ nulli alteri populo data est Psal. 147. non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, ita debuerunt distingui quantum ad oīa, & hīe signa per quæ distinguerentur, datum fuit aūt duplex signum. Vnum in carne. ſ. circuncisio, & istud erat signum manens, quia tñ istud erat velatum pp partes verendas, dedit eis aliud signum exterius in vestibus. ſ. ꝙ haberent fimbrias in illis, & hoc erat solum in veste superiori. ſ. in palliis, nam in inferioribus supuacuum erat poni ista signa, quæ non possent videri, & sic Num. 15. iubetur fieri istas fimbrias in pallijs, & tñ pallium est vestis superior, quæ est palam. i. manifesta: ista pallia erant diuisa ante & retro, sicut etiam vestes met, & in duabus diuisionibus fiunt quatuor extremitates, siue anguli in veste diuisa, & in illis 4. angulis ponebant 4. particulas panni hyacinthini. i. coloris cęlestis, & istæ particulæ vocantur fimbriæ, sic dē Num. 15. loquere filijs Israel, vt faciant sibi fimbrias ꝑ 4. angulos palliorum ponentes in eis vittas hyacinthinas. Istę fimbrię erant ad duo. Primo ad distinguēdum Iudæos a cæteris gentibus. i. vt per hoc in habitu exteriori cognoscerentur distincti a cęteris gentibus, sicut in carne cognoscebantur per circuncisionē. Secundo erant ad recordationem, vt qñ Iudæi viderent illas fimbrias recordarentur mandatorum Dei, quia Deus iusserat illas poni propter recordationem Nu. 15. scilicet faciāt sibi fimbrias, &c. quas cum viderint recordentur omnium mandatorum dñi, nec sequantur cogitationes suas, & oculos per res varias fornicātes, sed magis memores præceptorum dñi faciant ea & sint sancti Deo. & quia istæ fimbriæ erant ad Dei memoriam, iussit illas esse hyacinthinas. i. coloris cœlestis. ſ. vt videndo haberent conuersationem cęlestē, sic dr ad Philip. 3. nostra autem conuersatio in cœlis est, & ista est in obseruando mandata, quia per obseruationem mandatorum est ingressus ad vitam, infra 19. vel ad regnum cęlorum, ꝙ idem est supra 7. & qa istę fimbriæ erant ad reducendum in memoriā mandata Dei, illi qui volebant videri magis soliciti in ista obseruatione faciebant sibi maiores fimbrias, & ita Pharisæi qui erant hypocritæ volentes se hominibus sanctos ostendere magnas fimbrias faciebāt infra 23. dilatant philacteria sua, & magnificant fimbrias, vt sanctiores viderentur, & magis soliciti de obseruatione mandatorum ponebant spinas in fimbriis, vt ambulando configerent pedes, & tibias ipsorum, & cogerētur recordari mandatorum Dei, sic dicit Remig. Pharisæi fimbrias habebant quas magnificabant, in quibus ēt spinas appēdebāt. istas fimbrias ēt Christus habuit, nam oēs Iudæi tenebantus portare eas. Nu. 15. & quia Christus legem Moysi seruauit vsque ad mortē ēt fimbrias habebat nō tñ magnas, sicut Pharisæi, sed sicut reliquus populus alioquin non arguisset Pharisęos, ꝙ fimbrias magnificarent, infra 23. ēt nō habuit spinas in fimbriis, sicut Pharisæi, quia illud erat ad hypocrisim, sic dicit Remig. habuit. n. dñs fimbriam, iuxta legis præceptum, Pharisæi ēt fimbrias habebant quas magnificabant, in quibus ēt spinas appendebāt, sed fimbriæ domini non habebant vulnerare, sed potius sanare, quasi dicat, non habebat spinas in fimbris quia aliàs pungerent, & vulnerarent, tangentem, non tamen vulnerabant, sed sanabant tangentes, sicut nūc ista mulier sanata est.

Quare mulier ista tangere voluit fimbrias.
Quæst. XCV.

QVAERETVR quare ista mulier tangere voluit fimbriam. Dicendum, ꝙ propter multa. Primo propter humilitatem, nam non iudicauit dignum esse, ꝙ carnē dñi tangeret (tem pedes eius qui nudi erant, sed vestem tetigit, in qua erat fimbria, sic dicit Remig. laudāda est eius humilitas, quia indignā se iudicauit pedes dñi tangere, sed tantummodo fimbriam tetigit.

Secundo fuit, quia erat immunda, & non licebat ei tangere quemquam, quia pollueret illum, & quicunque illam tangeret pollueretur Leu. 15. & qa si Christus sciret, ꝙ tetigisset eū in carne, credebat forte mulier, ꝙ dure indignaretur: noluit ergo mulier eum in carne tangere, & ideo pedes non tetigit, licet potuisset tangere quando tetigit fimbriam, quæ ad pedes erat, sed fimbriam solum tangere voluit.

Tertio fuit ex magnitudine fidei, nam credebat, ꝙ non solum tangendo carnem Christi sanari posset, sed ēt tangendo vestes eius, vnde dicebat intra se, si tetigero tantum vestimētum eius salua ero, vt patet in litera. magnum ergo fidei, & humilitatis documentum mulier ista cæteris præstitit. De fide patet, quia vix alii credebant, ꝙ Christus tangendo aliquem manu sua posset eum sanare, ista autem credidit, ꝙ ēt tāgendo vestē sanari posset. vnde hæc fuit prima q̄ tetigit vestes Christi, vt sanaretur, postea aūt multi tetigerunt, infra 14. & Mar. 6. ſ. obtulerunt ei male habentes, & rogabant eum, vt vel fimbriam vestimēti eius tangerēt, & quicunque tetigerūt salui facti sunt. Fuit tamen maior adhuc fides istius mulieris, quam illorum, quia ista cum potuisset tangere carnem Christi non curauit, nisi de veste, credens ꝙ hoc sufficeret, illi autem petebant potius tangere carnem Christi, & tamen si non concederetur, volebant saltem tangere vestem eius, nam dicitur infra 14. & rogabant eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerēt. i. saltē fimbriam. De humilitate patet, quia poterat ista mulier tangere totum vestimentum Christi, & fuisset sibi facilius tāgere partes superiores, quam fimbriam, quia fimbria erat iuxta terram, & oportebat se curuare, vt illam tangere posset, sed non potuit mulier magis se humiliare, quam se humiliauit, nam carnem tangere noluit, sed vestem, & in veste id quod fuit infimum tetigit. ſ. fimbrias, quæ terram lambebant. de hoc dicit Remig. laudanda est eius humilitas, quia non ad faciem accessit, sed retro, indignam enim se iudicauit pedes domini tangere, & non plenitudinem tetigit vestimenti, sed tantummodo fimbriam.

Quare

Quare mulier ista accessit ad Christum tacens, vt sanaretur, & non petijt ab eo sanitatem.
Quæst. XCVI.

QVAERETVR quare ista mulier accessit ad Christum tacens, vt sanaretur, & cur non petiuit ab eo sanitatem.

Dicendum, ꝙ propter multa. Primo, quia verecundabatur, erat. n. passio ista turpis. ſ. fluxus sanguinis, & erubescebat in publicum dicere. Sic dicit Chryso. ideo autem non libera propalatione ad Christum venit, quia verecundabatur propter passionem. Secundo fuit, quia erat immunda secundum legem, & non licebat ei accedere ad quemquam, quia omnia pollueret Leu. 15. timuit ergo, ꝙ Christus non permitteret eā accedere ad se si profiteretur se esse immundam, ideo tacuit, & accessit, sic dicit Cyrillus nō enim licebat immundis tangere quicquam sanctorū, vel appropinquare viro sancto.

Tertio fecit hoc propter populum, quia multa turba circundabat eum, ita vt seipsos, & etiam illum cōprimerent, sicut dixit Petrus. Luc. 8. præceptor turbę te comprimunt, & dicis quis me tetigit? putauit ergo mulier, ꝙ turba non permitteret eam accedere, sed repelleret, tanquam immundam, ideo tacuit, & immiscuit se turbę timens, & verecunda, sic dicit Chrysostimans, & enim apud legem multa immunditia existimabatur esse hęc passio, propter hoc latet, & occultatus a turba, poterat ista mulier accedere, licet non tangeret dicens, miserere mei, sicut leprosi decem occurrerunt Christo, & stantes a longe clamauerunt dicentes, Iesu præceptor miserere nostri Lucæ. 17. nunc tamen turba vndique Christum circundabat, vnde nō potuit mulier declinare turbam, ideo tacens intrauit. Quarto fuit, quia Christus dedit in animo eius hoc ad commendationē fidei, volebat enim per omnia, quæ faciebat in nobis causare fidem, erat autem magna excellentia fidei, ꝙ ille, qui crederet etiam si nihil peteret, per hoc, quod crederet cōsequeretur, quod vellet, quasi ipse per se miraculum faceret, & ita fuit hic do sanaretur.

Quare mulier accessit retro ad Christum.
Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare ista mulier accessit retro ad Christum. Dicēdum, ꝙ ex causa factum est, & ideo omnes tres exprimunt, ꝙ retro accesserit. Et fuit hoc primo, vt lateret, nam cum esset immunda erubescebat dicere ęgritudinem suam, & ob hoc tacens accessit, vt dictum est præceden. q. Si autem accederet per anteriora videretur, & putaret se non posse latere, ideo retro, & quasi furtim accessit, sic dr Lu. 8. videns autem mulier, quia non latuit tremēs procidit ante pedes Christi. q. d. ꝙ latere intendebat, & añ hoc credebat se latuisse, postquam tamen Christus dixit quis me tetigit? vidit, ꝙ non latuerat, & ista est causa præcipua. Secundo fuit, quia facilius sibi erat accedere retro, quam ante. nam si voluisset anteriorem fimbriam Christi tangere incuruādo se coram Christo, oportebat, ꝙ Christus maneret, quia eo ambulante nō poterat hoc fieri, & tunc manifeste appareret, ꝙ aliquid vellet a Christo, & iā petere oporteret, quia Christus diceret ei, quid vis, & necesse erat confiteri, quod tamen ipsa nolebat. erat etiam sibi difficile vereri a parte anteriori, quia gū turba directe procede ret, oportebat rumpere impetum turbæ a parte anteriori, qđ non posset mulier. maxime, quia si hoc faceret rūpendo turbā, vt ad Chrm penetraret, appareret manifeste, ꝙ aliquid ab eo petere vellet, & tunc forte aliqui cognoscentes eā repellerent illā, vt immundā, venire aūt retro facile erat, quia nemo de ea qcq̄ cogitaret, sed putarent, ꝙ ibat cū reliqua turba, nā magna turba virorū, & mulierū ibat nūc cū Chro, sic dicitur Mar. 5. & accessit in turba retro. Fuit tertio propter mulieris humilitatem, nam non ausa est a parte anteriori accedere ad Christum indignam se iudicans, sic dicit Remig. laudanda est mulieris humilitas, non. n. ad faciem accessit, indignam. n. se iudicauit, sed retro tetigit. prima tamen causa est præcipua.

Quare Christus voluit facere hoc miraculum non petente muliere. *Quæst. XCVIII.*

QVAERETVR quare Christus voluit facere istud miraculum muliere non petente. Dicendum, ꝙ primo fuit ad oñendum varium modum operationum suarum. nam sicut oñebat se oīpotentem per hoc, ꝙ in oībus rebus miracula faciebat. ſ. in mari, in terra, in hoībus, & in dęmonibus, ita ēt oñebat oīpotentiam per varios modos operandi. sicut ergo ante hoc solebat miracula facere petitus, & quasi aliquid facere volens, ita & nūc miraculum facere voluit nō petitus, & quasi nihil facere intendens, quod signum est maioris potestatis, q̄ cum quis aliquid facit volens, & vires apponens ad faciendū. Secundo fuit ad ostensionem plenitudinis virtutis mō grosso, & materiali, sicut Iudæi intelligere poterant, ita vt putarent quasi totum corpus eius plenū quadā diuina virtute, ꝙ etiā in vestes præ sui abūdantia se diffunderet, ita vt siquis tangeret illum, aut vestes eius fide accedens, virtus illa de illo exiens sanaret eum, & hoc Christus vere voluit innuere, nam dixit Luc. 8. tetigit me aliquis, nam & ego noui virtutem de me exiuisse, quasi esset in eo quædam plenitudo, quæ per se effluret. Tertio fuit, vt fidem faceret patri puellæ mortuæ, nondum enim Christus aliquem mortuum suscitauerat, & multi putabant, ꝙ non posset mortuos suscitare, sicut dixerūt nuncii venientes ad istum principem, mortua est filia tua quid adhuc vexas magistrum? Marc. 5. q. d. iam non est vtile, ꝙ eum venire facias, vt ergo confideret iste princeps, ꝙ posset suscitare filiam eius ostēdit hic tale genus miraculi, quale nunquam ostēderat, quod designabat largissimam plenitudinem virtutis eius, sic dicit Ambrosius, Christus suscitaturus mortuam ad faciendū fidem Hemorhoissam ante curauit. Quarto fuit propter istam mulierem, nam erubescebat cōfiteri ęgritudinem suam, nec dicere intendebat, vt dictum est supra quæstion. 97. si ergo Christus non sanaret eam non petentem, nihil peteret, & sic non sanaretur. Christus tamen misertus ei sanare eam voluit, ideo eam tacentem curauit.

Quinto fuit ad commendationem fidei. nam per fidē miracula obtinentur, voluit ergo Christus ostendere, ꝙ tanta erat fidei efficacia, ꝙ ista mulier etiam nihil petens sanitatem potuit obtinere, voluit ergo sanare non petentem.

Quare ista mulier dicebat intra se si tetigero tantum vestimentum eius salua ero. Et quod Christus ideo miracula faciebat, vt crederetur in eum. Et quod prodesset fides dupliciter. *Quæst. XCIX.*

QVAERETVR quare dicitur hic, ꝙ ista mulier dicebat intra se, si tetigero tantum vestimētum eius, salua ero.

Dicendum, ꝙ fuit ad ostensionem fidei eius, quia si tan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si tangeret Christum,& sanaretur, & non exprimeretur hoc,putaretur, ꝙ fiebat hoc sola plenitudine virtutis Christi,quæ se indifferenter in omnes diffunderet,hoc tamen verum non erat, quia multi tangebāt vestes Christi,& etiam carnem eius,qui nihil inde cō sequebantur,eo ꝙ nec credebant, nec deuote accedebant.Euangelistæ autem ostendere voluerunt vtrunque ex hoc miraculo.s.plenitudinem virtutis Christi, & fidem istius mulieris, nam etiam si mulier magnā fidem haberet,si in Christo non esset virtus non posset illa sanari,& hoc Christus expresit Mar.5.& Luc. 8.s.ego noui virtutem exiuisse de me. si autē Christus virtutem magnam haberet,mulier tamen nullam haberet fidem nec deuotionem, nihil inde consequeretur,etiam Christi carnem tangendo, ideo fidem mulieris oēs tres expresserunt.s.ꝙ illa intra se diceret,si tetigero tantum fimbriam vestimēti eius salua ero, istā autem fidem Euangelistę solicite exprimūt,quia ista erat totus finis intentus ex miraculis Christi, non.n. faciebat miracula, nisi vt crederetur in eum,& credētes saluarentur per fidem Io.2.hæc scripta sunt, vt credatis,quia Iesus est filius Dei, & credentes vitam habeatis. mulier tamen ista antequam accederet iā credebat,ideo debuit fides eius exprimi, & ita Christus laudauit fidem eius dicens,fides tua te saluam fecit,& ita in cęcis qui credebant,semper Christus fidem laudabat,vt patet infra de duobus cęcis, quibus dixit fm fidem vestram fiat vobis, & mulieri Chananęę dixit, infra 15.mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. proderat autem fides dupliciter.s.ad hoc, quòd fierēt miracula in nobis,& ad hoc,ꝙ fierent per nos.De primo patet,quia qui confidenter aliquid a Christo petebat accipiebat,& Christus solebat petere ab eis quos curabat an crederent, sic infra in litera dixit duobus cęcis,creditis,quia possum hoc facere vobis? & illi dixerunt vtique domine,& Christus ait secundum fidē vestram fiat vobis: si autem non bene crederēt nihil obtinebāt quousque crederent,sicut Mar.9.dixit quidam Christo, si quid potes adiuua nos miserrus nostri, & Christus ait si potes credere omnia possibilia sunt credenti, & tunc ille dixit credo domine,adiuua incredulitatem meam.

De secundo patet,quia etiam nos ipsi miracula facere possumus si fidem habemus, quia si dixerimus monti,ꝙ transeat transibit,infra 17.& si dixerimus arbori eradicare,& transplantare in mari, obediet nobis. Luc. 17. & si dixerimus ficulneę,ꝙ arefiat,illico arefiet,infra 21.& Mar.11.hoc tamē est,ꝙ habeamus fidem,& nihil hęsitemus, eod.c.si autem hęsitauerimus aliquid nihil facere poterimus.Iaco.1.in mulierē autem ista nulla hęsitatio fuit. nam dicebat intra se,si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius,salua ero, & ideo ex magna fide (licet viribus corporis deficeret propter fluxum sanguinis) non obstante multitudine populi accessit ad Christum,sic dicit Titus, qualiter autem non est digna præconio hęc mulier, quæ viribus extinctis corporis ob fluxum continuum sanguinis,& tanto populo concurrente circa Iesum,affectu corroborata,& fide petierat populum retro tacēs tetigit fimbriam vestimenti.

Quomodo dicitur Mar.5.& Luc 8.de ista muliere, & quomodo ista mulier sciuit se esse sanatam Vbi quod virtus infinita simul potest, & in instanti rem disponere, & formam producere.

Quæst. C.

QVAERETVR quō dr̄ Marc.5.& Lucæ.8. de ista muliere,ꝙ statim sanata est. Et quō ipsa sciuit se esse sanatam,cum esset ista quædā ægritudo interior,

F Dicendum ad primum,ꝙ ad hoc,ꝙ ista mulier sanaretur requirebanr̄ duo.s.potestas sanantis,& dispositio eius sanitatem suscipiētis,potestas autem ex parte Christi erat infinita,ideo poterat operari in instanti,dispositio autem nulla est, nisi fides ex parte suscipientis, nam dispositio corporalis nulla requiritur, eo ꝙ ista solum præexigitur in actione naturali,eo ꝙ agens naturale est potestatis finitę,& non potest agere in aliquid,nisi sit dispositum, quia non sufficit virtus sua ad simul disponendum, & formam imprimendum,virtus autem infinita simul potest rem disponere,& formā producere. ideo in instanti operatur non requisita dispositione aliqua præuia:& talis erat potestas Christi, sed solum præexigit dispositionē ex parte animę.s.fidem,mulier tamen ista fidem habebat ante animę.s.fidem,mulier tamen ista fidem habebat antequam accederet,quia dixerat, si tetigero tantū fimbriam vestimenti eius,salua ero, ideo mox, vt tetigit G sanata est,sic dicit Theoph.sicut cum aliquis oculum lucernę lucenti adhibet, aut igni spinas statim operatur,sic qui fidem confert potenti curare,statim curationē consequit̄,iō Chr̄s isto mō quasi semp sanabat, & maxime faciebat hoc ad oñendū in se deitatis virtutē,quia nullum agens potest agere in instanti, nisi Deus,iō curans in instāti oñdit se eē Deum, quod nō faciebant prophetę qñ miracula operabant̄, vt patet de Elia, & Eliseo suscitantibus duos mortuos.3.Reg. 17.& 4.Reg.4.nā prius sępe,& diu durauerunt incuantes se sup mortuos ad calefaciēdum carnem eorum,vt patet ibidem,si aūt Christus non operaret in instanti,putaretur sicut vnus de illis Prophetis, ideo subito operabāt. Ad secundū dicendū,ꝙ mulier ista H sensit se sanarā,quia cessauit sanguis fluere, sic dr̄ Luc. 8.tetigit fimbriam vestimenti eius, & cōfestim stetit fluxus sanguinis eius, in quo innuitur, ꝙ cōtinue sanguis fluebat,& sentiebat mulier semp aliquē mortuum guttę defluentis,nam ita est de fluxu huius sanguinis, sicut de fluxu seminis in viro, & tamen cum vir patit fluxū seminis cōtinue aliqd fluit,sic dicitur Leui.15, vir,qui patitur fluxū seminis immundus erit, & tunc iudicabit̄ huic vitio subiacere, cū p momenta sanguinis erat cōtinuus,& cessauit tunc, ideo cognouit se sanatā, maxime quia in corpore suo sensit quādā immutationem mirabilem, sicut erat curatio miraculosa p q̄ manifeste sciuit se sanam esse,& hoc fuit I qa locus ille vbi erat origo istius ęgritudinis deficatus est,vt vltra nō esset ibi ille noxius humor,sic dicit Mar.5.& confestim siccatus est fons sanguinis eius, & sensit corpore,ꝙ sanata esset,quandiu autē manebat ille fons sanguinis,mulier sanari nō poterat, quia generabatur ibi sanguis ille qui continue distillabat.

An aliqua virtus exiret de Christo ad sanandum morbos.

Quæst. CI.

QVAERETVR quia dicitur Luc.8.ꝙ Christus dixit exiuisse virtutem de se,est dubium an aliqua K virtus exiret de Christo.

Dicendum,ꝙ nulla virtus poterat exire de eo ad sanandum morbos,quia aut illa esset virtus diuina, aut naturalis: non poterat esse diuina, quia non potest esse diuina virtus exire eo,ꝙ nihil aliud est diuina virtus, nisi diuina essentia,illa autem vbique est Ierem.23. ideo nec potest exire,nec intrare.

Secundo patet, quia exire est proprietas corporis,s. exire,& intrare,& penetrare, & se diuidere solis corporibus competit, & hoc inquantum hñt quandam quantitatem finitam,& proprie cōpetit proprer locū quia quod exijt dimittit locum interiorem, & incipit esse exterius, cui vero non competit esse in loco,nec A potest competere exire, aut intrare diuina, ergo virtus cum in loco non sit exire non potest. Tertio patet,quia per hoc innueretur,ꝙ virtus diuina erat intra corpus Christi,& aliquando exibat ad exteriora,& tūc oporteret dici clausam esse ibi virtutem illam, quod falsum est, quia vbique est:etiam cum virtus diuina sit aliquod indiuisibile si exiret de corpore Christi, iam non maneret in eo aliquid de diuina virtute, & multa similia absurda sequunt̄, non ergo exibat diuina virtus de Christo. Nec poterat est virtus naturalis,qa illa nō sufficeret ad sanandum ęgritudinē, eo ꝙ quidquid erat in Christo præter deitatem erat creatū,& virtutis finitę, ideo ad miraculorum operationē non sufficiebat.ista tamen virtus fuit ad sanandum mulierem, ergo non erat naturalis :nulla igit̄ virtus exibat de Christo. Cum autem ipse dixit ego noui virtutem exijsse de me.Dicendum,ꝙ non intelligebat,ꝙ aliqua virtus realiter exiret de ipso,sed hoc dicebat, vt intelligerent illi, qui grossi erant, qūo ipse haberet potestatē ad sanādū morbos, & quia rudes dediti solis corporibus non pūt aliquid intelligere esse, nisi modo corporali, ad ostendendū plenitudinem, & immensitatē virtutis suę formauit eis conceptū, quasi totū corpus suū esset plenum virtute, ꝙ pp abundantiam effluebat ēt in exteriora, ita ꝙ in tangentes fideliter derivaret, sic dicit Cyrillus materialius rñdet secundū opinionē audientium,dicens ego noui virtutē de me exiuisse, nobis tñ hic manifestatur,ꝙ ipse verus Deus est ex eo,ꝙ prodigialiter factum est. Apparet ēt hoc,ꝙ non sit intelligendū sic in cortice, quia tūc innueret,ꝙ Christo non iubente, aut prius nolente exirer aliqua virtus de eo, cum dr̄ ego noui virtutem exijsse de me.q.d.ego nō iussi virtuti,ꝙ exiret, sed sensi qñ exiuit:nā ad hoc, ꝙ Christus voluisset hoc significare deberet dici ego emisi virtutem de me,& nō ego sensi, vel noui exijsse virtutem, nulla tñ virtus erat in Christo, quę posset exire,nisi eo iubente,& faciente,ergo palā est,ꝙ Christus non intendit, ꝙ vere aliqua virtus de eo exierit, sed loquit̄ sic pp causam dictam. Sed obijcietur, quia Mar.5.dicitur,ꝙ sanata est mulier a plaga,& statim ęgritudine,& cognoscens in semetipso virtutem, quę exierat de eo, &c.vbi Christus nihil loquitur,sed Mar.asserit ꝙ aliqua virtus de Christo exierit. Dicendum,ꝙ etiā Mar.non intendit astruere vere exiuisse aliquam virtutem de Christo, sed dicit hoc,vt conformet se modo loquendi Christi: nam postea dicitur, ꝙ Christus dixit quis me tetigit, & etiam, ꝙ sensit virtutem exiisse de se,ideo oportebat, ꝙ etiam sic Mar.loqueretur. nam ex eadem ratione qua Christus sic loquebat̄ vta rudibus aliqualiter intelligeretur, scriberet quoque sic Mar.etiam si non referret verba Christi, sic patet Luc.6.vbi Lucas nulla verba Christi refert, dicit tñ omnis turba quærebat eum tangere,quia virtus de illo exibat ad sanandum omnes.i.ipse habebat in se virtutem per quā sanaret oēs, non poterant tñ rudes intelligere qūo sanarent̄ ęgri, nisi virtus exiret de Chr̄o,& ideo sic dr̄,ꝙ virtus exibat de illo:aliquādo tñ hoc magis ꝑprie exprimunt Euangelistę, sicut Luc. 5.dr̄.& virtus dñi erat ad sanandum infirmos, ideſt virtus domini erat in Christo per quam sanabantur.

An Christus per contactum sanabat ægros, & an humanitas erat organum quoddam diuinæ virtutis operantis. Et quæ dicatur esse illa vnio qua Corpus Christi est vnitum verbo diuino. Et quomodo intelligitur, ꝙ deitas vtebatur Christi corpore, vt organo.

Quæst. CII.

QVAERETVR cum ista mulier tangendo Christum sanata fuerit an Christus per contactum

sanabat ęgros. Et an ibi humanitas erat organū quoddam diuinę virtutis operantis. Aliqui dicunt, ꝙ erat organum, vt dicit Dama.s.non solum erat Deus, sed etiam homo: vnde per tactum & per sermonem diuina signa operabatur,vt.n.per organum,ita per corpus diuinę perficiebantur actiones. Dicēdum,ꝙ ista quęstio pendet est præcedenti,& cum sit ostensum ibi,ꝙ virtus nulla exibat de Christo,cōsequenter apparet,ꝙ non fiebat operatio deitatis sanantis infirmos per humanitatem, tanq̄ per organum, nec est verum,ꝙ humanitas Christi, aut corpus eius sanaret infirmos,sed Deus sanabat eos,vel Christus homo,qui simul Deus est. Quod aūt humanitas Christi conferret aliquid in B operatione miraculorum poterat dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ ipsi corpori Christi esset collata virtus ad faciendum miracula sanando ęgros. Alio modo,ꝙ non conferretur ei hęc virtus, sed deitas operaretur per corpus Christi,sicut per instrumentum. Primum nō stat quia virtus ista est infinita,& non potest communicari alicui creaturę,vt sit ipsius, & per eā operet̄ creatura,quia tunc, vel creatura efficeretur infinita p illam virtutē infinitā, vel illa virtus efficeretur finita propter creaturam finitam. Etiam, quia tunc nō esset humanitas Christi, tanq̄ organum istarū operationū, sed tanq̄ principale agens illarum, cum habeant in se virtutem per quam fiunt.hoc tñ nemo diceret. De secundo patet,quia si esset corpus Christi, tanq̄ organū C diuinarum operationū, oporteret ꝙ ex corpore Christi, & deitate efficeretur vnum, quia sicut actio facta per instrumentum, & principale agens est vna, cum resultet inde vnica res facta,ita agens,& instrumentū efficiuntur vnum agens, & hoc per quandam vnionē: sic ergo esset de deitate, & corpore Christi,quod falsum est, quia deitas nulli rei vnitur cum sit essentia absolutissima. Et si dicatur, ꝙ corpus Christi est vnitū verbo Diuino. Dicendum, ꝙ ista est alia vnio multū differens. nam est illa vnio ad essendum, & iō vocāt assumptio,& non est vnio ad operādum, quia solū per eam efficitur,ꝙ homo sit Deus, & non sit aliqua operatio, quia Christus homo habebat in se sufficientia principia operationū humanarū cū hñret animā, & nō D erat deitas sibi principium alicuius operationis, sicut nec in nobis est:ista tñ vnio esset nunc solum ad agendum. Secundo,quia in vnione illa solū verbū Diuinū vniuit sibi humanitatem Christi, hic tñ necesse erat vniri istā naturam diuinā corpori Christi, quia vniret̄ ei,vt principium operationū exteriorū, vel agēs,& tñ quantum ad exteriora nō potest vna Diuina persona operari sine alia,quia omnes tres sunt vnicū principiū oīum rerum, & tñ natura Diuina nō vniuit sibi corpus Christi,sed solum ipsum verbum Diuinum,ergo iam illa esset alia vnio: non tamen est aliqua talis,ideo non potest operari per corpus Christi,sicut per instrumentū. Item patet,quia agēs,quod vtitur corpore,vt instrumento operat̄ cū motu,quia nulla actio corpo- E rea pōt esse sine motu, operatio tñ Dei est in instanti. ergo non pōt vniri corpori, vel operari p corpus,vt p organum. Dr̄ aūt,ꝙ deitas vtebat̄ corpore,vt organo, non quidem,ꝙ vere vteretur eo,ita ꝙ realiter Diuina virtus, & actio deriuaret̄ per corpus Christi in aliq̄ rē exteriorē, sed quia, sicut in agentibus per organū applicando ipsum organū rei exteriori sequit̄ operatio, ita qñ Christus tangebat corporaliter aliquē ęgrum sanabat ab ęgritudine,iō videbatur, ꝙ virtus illa Diuina per manus Christi, tanq̄ per organū operaretur,& deriuaret̄. Cum aūt quæritur an per tactū Christi sanabantur ęgri. Dicendū,ꝙ verum est,ꝙ qñ Christus tāgebat eos sanabant̄. Et tñ virtus sanandi nō erat in manu Christi,nec cōferebat eis aliquid ille contactus,sed sola Christi volūtas erat,quę sanabat eos. Quod patet,

quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia ita Christus sanabat absentes, sicut prędentes, vt F patet de seruo Centurionis præcedē. c.& de filia mulieris Chananęę infra 15.& de filio Reguli Ioa.4.si tñ virtus sanandi esset in manu non posset sanare, nisi quos tangeret. non ergo erat ibi virtus. Patet etiam, quia ista mulier nō tetigit carnem Christi, sed vestes, nemo tñ dicit, ꝙ illę vestes essent organum Diuinę operationis. Sed dicendum, ꝙ Christus sanabat ęgros tangendo illos, vt ostenderet, ꝙ ipse erat, qui istam sanitatē præstabat, nā si eo tangente ęgrum illico sanaretur, nemo esset, qui dubitare posset, ꝙ Christus illū sanabat. si aūt eo nō tangente sanaret, dubitari posset an ab eo sanabatur. Secundo erat pp honorē humanitatis Christi, vt videretur, ꝙ operationes istę aliquo modo ad eā pertinebant, cum oēs, qui sic tangebant ab eo sanarentur. Tertio fuit pp fidem ęgrorū, qui adhuc rudes erāt credebant enim, ꝙ Christus posset eos sanare tangendo. an tamen sine tactu sanare posset nesciebant, si aūt aliqui credebant illum posse sine tactu sanare, illos non tangendo sanabat, sicut fuit in seruo Centurionis. nam dixit Centurio nō esse opus, ꝙ iret ad tangendum eū præced. c. ita etiā si ista mulier credidisset, ꝙ non vadens ad Christum, nec tangens sanari poterat, fuisset sanata. & tamen credidit, ꝙ oportebat saltem tangere vestimenta eius, ideo sic tāgendo sanata est, non tamen per virtutem aliquam, quæ esset in vestibus, sed per solam Christi potestatē.

Quare Christus voluit istud miraculum huius mulieris manifestari cum esset factum in occulto.
Quæst. CIII.

QVAERETVR quare Christus voluit istud miraculum manifestari, fuerat enim factum in occulto, ita vt semper latuisset, nisi ipse mulierem cogeret ad dicendum, & tamen, quando ipse dixit quis me tetigit, iam mulier non potuit tacere, & tamen aliud miraculum, qđ fecit suscitando puellam taceri iussit infra in litera.

Dicendum, ꝙ ex diuersis causis Christus variabat actiones suas. de illo tamen miraculo quare taceri iusserit dicetur infra q. 132. de hoc aūt dicendū, ꝙ voluit illud aperiri pp multa. Primo, quia si istud mira- I culū taceretur, esset quasi omnino inutile, quia omnino esset absconditū. secus aūt de alijs, quę taceri iubebat, quia illa ēt si tacerentur nō erant omnino occulta, & iō publicarētur. hoc aūt nemo nouerat, nisi mulier, quę tacere intendebat, vt innuitur Luc. 8. ideo pp vtilitatem credentium debuit publicari, sic dicit Cyrillus. non enim ambitione glorię non permisit latere diuinę virtutis ostensionem, qui multoties præceperat tacere sua miracula, sed quia spectabat ad vtilitatem eorum, qui vocabantur per fidem ad gratiam. Secundo fuit pp nouitatem miraculi, quia nondum fecerat adhuc tale miraculum, s. ꝙ non petitus sanaret morbos, non debuit, ergo occultari. Tertio fuit pp mulierem sanatam, vt ēt sanaretur in anima: nā licet fidem aliquā haberet, non tñ digna credebat de Chri- K sto, quia putabat, ꝙ posset latere eum istud miraculū, ꝙ factum fuerat, vt ergo ipsa sciret, ꝙ non latebat, fuit conueniens, ꝙ Christus hoc indicaret. Quarto fuit pp patrem puellę suscitandę, vt daretur ei fides, aut roboraretur in illa, scilicet ꝙ filia eius suscitaretur, nam vt ait Ambro. super Lucam istud miraculum factum est propter patrem puellę. si tamen non reuelaret illud nihil prodesset, debuit ergo illud reuelare.

Quinto fuit, quia hic fuerunt duo miracula simul, vnum est, quòd Christus mulierem sanauerit, aliud est, quòd ea, quæ occulte facta fuerant cognouerit, & ideo etiam si non principaliter reuelare vellet miraculum istud, vt ostenderet mulierem esse curatam, debuit saltem reuelare, vt per hoc ostenderet, quòd sciebat occulta.

Sexto fuit, vt esset occasio ad laudandum fidem mulieris: Christus enim in omnibus fideliter accedentibus fidem laudare volebat, vt ceteros ad credēdum alliceret, & quia non posset laudari hic magna fides mulieris, nisi miraculum reuelaretur, debuit reuelari.

Septimo fuit, quia forte mulier haberet postea remorsum cōscientię, ꝙ miraculum illud furtim acceperat, nec de eo gratias egerat, nunc vero Christus cogens eam publice confiteri, abstulit istum remor- G sum, de his dicit Chryso. soluit enim fęminę metū ne remorsum pateretur, quasi surripiens gratiam, deinde eam corrigit, quia latere putauerat, postea fidem eius exprimit cunctis, vt alij imitentur, prodituque non minus miraculum, dum ostendit sibi cuncta patere, de hoc etiam dicit Cyrillus insuper principem Synagogę suadebat indubitabiliter credere, quòd laqueis mortis eriperet filiam eius.

Quare Christus dixit quis me tetigit, cum sciret.
Quæst. CIIII.

H QVAERETVR quare Christus dixit quis me tetigit: sciebat enim quis eum tetigisset.

Dicendum, ꝙ per hoc Christus voluit ostendere tactum, qui est per fidem secundum quem virtus ab eo impetratur curationis, nam alio tactu plurimi eum tangebant, nemo tamen adhuc sic eum tetigerat, sicut ista mulier, quia cæteri infirmi tangi se a Christo petebant, vt sanarentur, sed non volebant ipsi Christum tangere, cum nihil putarent se per hoc consecutos, ista autem mulier tetigit credens, ꝙ si tangeret sanaretur: sola ergo nunc Christum tetigit immo sola tetigerat, quia ēt ante hoc præter eam nemo illum sic tetigit, ad exprimendum, ergo istum tactum, qui per fidem est dixit hoc. Secūdo fuit ad reuendum attentos oēs astantes, volebat enim Christus miraculū factum pandere, voluit ergo prius eos reddere attentos, vt sic conuenienter miraculum notificaretur. Tertio fuit, vt ex hoc esset occasio ei ad ostendendum plenitudinem virtutis suę, & ꝙ virtus existebat de illo. nam cum ipse dixit quis me tetigit? negauerunt astantes, scilicet dicentes, quòd nemo eum tetigisset Lucę 8. Petrus autem dixit, turbę te comprimunt, & dicis quis me tetigit: tunc Christus dixit, ꝙ non intelligebat de illo tactu cum ait aliquis me tetigit, nam & ego sensi virtutem exiuisse de me, hoc autem erat ostendere plenitudinem virtutis suę.

Quarto fuit propter mulierem, vt ipsa per hoc incitaretur ad confitendum miraculum, nam per hoc, quòd ipse dicebat quis me tetigit, videbatur interrogare mulierem, & ipsa credebat, ꝙ puniretur, nisi responderet, & ita respondit Lucę 8. scilicet videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius.

Quare Christus non dixit mulieri tu me tetigisti cum videret illam. Quæst. CV.

QVAERETVR quare Christus non dixit mulieri tu me tetigisti, cum sciret, quę esset illa, & videret eam iuxta se.

Dicendum, quòd fecit hoc. Primo propter mulierem, vt ipsa ore proprio confiteretur sanitatem receptam, & daret laudem Deo de miraculo in se facto, quod non fieret si illa tacente Christus miraculum reuelaret, nam etiam si aliquid certissime sciatur de aliquo

aliquo ex parte Dei, & confessio illius non addat aliquam maiorem certitudinem de re, dicitur tamen dare laudem Deo confitendo rem illam, sicut Iosue 7. Deus ostenderat, ꝙ Achor furatus fuerat aliquid de anathemate Ierico. dixit tamen ei Iosue fili da gloriā domino Deo Israel, & confitere atque indica mihi quid feceris. ita nunc etiam si notum esset mulierem istam a Christo sanatam, ꝙ tamen ipsa ore suo confiteretur, erat dare gloriam Deo. Christus tamen volebat, ꝙ sanati ab eo istam gloriam darent Deo sic patet Lucę 17. de decem leprosis quos curauit, & tamē, quia non redierunt ad confitendum hoc, & laudandum Deum, licet esset factum manifestum, Christus indignabatur dicens, nonne decem mundati sunt, & B nouem vbi sunt? non est inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

Secundo fuit ad tollendum suspitionē, & oñendendum veritatem miraculi. nam si Christus dixisset mulieri illa tacente tu me tetigisti, & sanata es a plaga, nō esset res, ita manifesta, siue mulier postea assentiret Christo, siue taceret. nā si taceret esset res dubia, s. an verum esset, ꝙ miraculum fecerat. si aūt loquendo consentiret ei, esset res aliqualiter suspecta, quia forte putaretur, quòd mulier illa timens Christum loquentem illud diceret, & non esset queniens manifestatio miraculi, nunc vero cum ipsa p se cōfiteretur Christo non designante eam, nulla erat cā suspicandi, & ista duo tangit Chryso. dicens. ob hoc dominus nō statim C eā manifestauit, vt ostenso, ꝙ oīa liquent sibi, faciat mulierem prædicare, ꝙ factum est, vt suspitione miraculum careat. Tertio fuit, vt particularius ostenderetur tota rei series: nam præcipuum fuit hic in intendi ad Christum habuit, istud aūt non poterat cōuenienter exprimi, nisi mulier illud diceret, quia si Christus, qui interiora nouerat hoc diceret, non esset alijs certum, an ita esset, nisi super hoc Christus miraculū postea oñderet, & dato, ꝙ mulier confiteretur illud postq̄ diceret Christus, non esset ita certū, quia poterat esse suspitio, ꝙ mulier hoc dixisset volēs Christo fauere: nunc aūt Christo nihil dicente ipsa totam rem aperuit Mar. 5. & Luc. 8. s. procidit ante eum, & ob q̄ causam tetigerit eū, indicauit corā omni populo, & quemadmodum confestim sanata est. Quarto fuit, vt Christus conuenienter laudare posset fidem mulieris: nam si ipse referret miraculum illa tacente non conuenienter ipse laudaret mulierem, quia quasi sine causa laudaret, cum non plene constaret an sic mulier fecisset. nunc autem cum ipsa totam rem aperuisset, conuenienter ipse laudauit fidem illius, dicēs fides tua te saluam fecit.

Considerandum aūt, quòd iste fuit modus conuenientissimus aperiendi istud miraculum, potius q̄ si Christus muliere tacente illud diceret, & etiam, quam patet ex dictis. Secundum patet, quòd si mulier statim, vt sanata est antequam Christus diceret quis me tetigit, dixisset, ꝙ sanata erat miraculose, non notificaretur conuenienter miraculum. Primo, quia turba non esset attenta, ibant enim plurimi cum Christo ad domum principis Synagogę, & si Christo nihil loquētę loqueretur mulier nullus ad eam attenderet. Christus autem cum dixit quis me tetigit? omnes aduertūt expectantes quid vellet dicere, & ideo poterat tunc miraculum conuenienter aperiri. Secundo fuit, quia si sola mulier loqueretur, forte nō crederetur ei, quia egritudo sua erat latens, & non appareret, ita manifestā de curatione, sed forte crederetur, quòd ex qualitate mulier hoc dixisset, nunc autem cū Christus dixit aliquis me tetigit, & ego noui virtutem exiuisse de me, ostendebatur factum est miraculum aliquod, vnde mulieri postea loquenti crederetur, quia quasi coacta hoc diceret maxime, quia timens, & tremens cecidit illa ad pedes eius: Mar. 5. & Lucę 8. & sic apparebat, ꝙ non faciebat hoc simulate. A

Tertio fuit, quia si mulier hoc confiteretur Christo nihil dicente, appareret, ꝙ aliquod miraculum factum fuerat in Christo eo nesciente, quod erat valde inconueniens: nam hoc dato appareret, ꝙ ipse non erat Deus, quia non sciebat omnia, cum etiam aliqua, quæ in ipso fiebant ne sciret, sed putaretur, ꝙ erat aliqua virtus naturalis in corpore eius, sicut est in lapidibus, & herbis, ita vt tangentes eum per hanc virtutē sanarentur ipso nesciente, & ita non esset ipse dominus virtutis suę, & operationum suarum, ideo non debuit mulier miraculum pandere Christo nihil loquēte, sed fuit ista via conueniens, vt Christus diceret aliquod miraculum esse a se factum, & tamen non diceret in quo fuerat factum, vt esset mulieri occasio ad hoc manifestandum. D

Quare postquam sanata est mulier dicitur, quòd Christus circunspiciebat, vt eam videret.
Quæst. CVI.

QVAERETVR quare dicitur Mar. 5. de hac muliere postquam sanata est, ꝙ Christus circunspiciebat, vt videret eam.

Dicendum, ꝙ fuit hoc, quia ista mulier intenderat sanitatem tacite consequi, & recedere, & ita nunc cū fuisset sanata incepit recedere, & aliqualiter a Christo elongabatur, & tunc, quia Christus dixit quis me tetigit? circūspiciebat mulierem videre, quasi iā nō esset sibi propinqua, sic innuitur Luc. 8. s. videns mulier, qa non latuit tremens venit, & procidit ante pedes eius, & tñ si esset coniuncta ei non diceretur tremēs venit, & procidit, sed solū tremens procidit. Secundo fuit, vt per hoc Christus istam mulierem incitaret ad dicendū miraculū. Tertio fiebat pp astantes, vt per hoc Christus magis ostēderet se hoc vere dicere, ꝙ virtus de illo exierat, cum circunspiceret ad videndum quis D eum tetigerat, & non putaretur simulate dixisse.

Quarto fuit, quia noluit determinate respicere mulierem, vt auferret suspitionem: nam si illam solā respiceret, videretur per hoc innuere ei, quòd ipsa diceret in se factum esse miraculum, circunspiciebat ergo, idest in circuitu aspiciebat ne videretur aliquē specialiter designare.

Considerandum autem, quòd Christus faciendo ista, & dicendo ex industria morabatur, vt interim venirent nuncij ad principem Synagogę de morte filię eius, vt sic iam omnes scirent illam esse mortuā, & cum postea viderent eam viuere, appareret, quòd fuerat a Christo suscitata. si autem Christus nihil in his moratus iret ad domum principis, iret antequam E venirent nuncij de morte puellę, & sic non constaret tam aperte de suscitatione eius, sic patet Lucę octauo, scilicet filia fides tua te saluam fecit, & sequitur, adhuc eo loquente venit quidam ad principem Synagogę dicens, quia mortua est filia tua noli vexare illum, sic etiam dicit Chrysostomus in homilia. Considerandum est, quòd propter hoc tardius vadit, & plura loquitur mulieri curatę, vt permittat mori puellam, & sic manifeste fiat resurrectionis demonstratio, & similiter in Lazaro vsque ad diem tertiam mansit, scilicet quia die quarta venit ad suscitandum eum Ioan. 11.

Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare mulier ista curata a fluxu sanguinis volebat, quòd miraculum lateret, & quomodo putauit, quòd posset latere.

Quæst. CVII.

QVAERETVR cum dicatur Luc.8. videns, quia non latuit in quo innuitur, quòd volebat latere, ideſt miraculum iſtud abſcõdere, quare hoc volebat, & quomodo putauit, ꝙ poſſet latere.

Ad primum dicendum, ꝙ non deſiderauit latere, vt virtus Chriſti eſſet abſcondita, & non daretur laus Deo, quia hoc eſſet inuidere ei, & odiſſe illum, ſicut Phariſæi, & pontifices Iudæorũ vetabãt prædicari nomen Chriſti. Actu.4.& 5.erat.n. iſta mulier valde deuota Chriſto cũ dixerit intra ſe, ſi tetigero tantũ fimbriã veſtimenti eius ſalua ero. ergo non vellet occultare Chriſti virtutẽ. Sed fecit hoc primo propter verecundiam, quia paſſio ſua erat turpis, & ſicut antequã curaretur proper verecundiam non petiuit curari, vt dicit Chryſo. ita ẽt poſtquã curata eſt erubuit dicere ſe ſuſtinuiſſe hanc paſſionem. Secundo fuit propter timorem Chriſti. nam cum eſſet tacite curata timuit, ꝙ ſi poſtea hoc indicaret Chriſtus indignaretur, ꝙ tacite ſurripuiſſet ab eo curationis beneficium, & patet hoc, quia quando vidit ſe deprehenſam, ſcilicet ꝙ Chriſtus hoc ſciebat procidit timens, & tremens ad pedes eius Mar.5.& Luc.8. Tertio fuit propter metũ turbarum, quia ipſa immunda exiſtens intrauit inter eos per hoc eos contaminans, ſi ergo nunc confiteretur immunditiã ſuã præteritã timuit, ꝙ indignarẽtur turbę, quia per hoc cõſtaret eos fuiſſe contaminatos ab illa, iõ latere voluit, & ſic ſanitate ſuſcepta iam recedebat, niſi Chriſtus eam tenuiſſet dicens, quis me tetigit, quia per hoc coacta eſt confiteri rei veritatem.

Ad ſecundum dicendũ, ꝙ mulier putauit poſſe latere, eo ꝙ non digne concipiebat de Chriſto. nã non putabat eum eſſe Deũ, ſed eſſe prophetã aliquẽ, & iõ credidit, ꝙ aliquid poterat eũ latere, ſicut erat in alijs prophetis, ſic patet de Eliſęo 4.Reg.4. nã dixit dimitte illã, quia aĩa eius in amaritudine eſt, & dñs celauit a me, nec indicauit mihi. deinde quia credidit mulier, ꝙ in Chriſto erat pleniſſima virtus, ita ꝙ ſi quis eum tangeret ſanaretur ab ęgritudine, & in hoc credebat eum maiorẽ eſſe omnibus prophetis. nam nullus vnquam ęgros ſe tangentes ſanauerat quantomagis veſtes ſuas. vñ mortuo filio mulieris Sunamitis, miſit Eliſæus Giezi puerum ſuum, vt poneret baculum eius ſuper illum, vt viueret, & tamen baculo poſito non reuixit 4.Regum quarto, in Chriſto autem erat plenitudo virtutis, nam habitabat in eo plenitudo deitatis corporaliter, vt dr̃ ad Colo.2.& quia deitas eſt aliquid incomprẽhenſibile debuit oſtendere, ꝙ non claudebatur in corpore Chriſti, ſed ẽt refluebat exterius in veſtes, ſic dicit Hilarius magna virtutis dominicę admiratio eſt cũ poteſtas intra corpus manẽs rebus caducis. i. fimbrijs veſtimenti efficientiam adderet ſanitatis, & vſque in veſtium fimbrias operatio diuina, ꝓcederet: non.n. cõprẽhenſibilis erat Deus, vt corpore clauderetur, aſſumptio namque corporis naturã virtutis non incluſit, ſed ad redemptionem noſtram fragilitatem corporis virtus aſſumpſit. Deus ergo huic mulieri iſtam fidem dedit licet eſſet imperfecta, vt ꝓ hanc locus eſſet ad oñendum plenitudinem virtutis Chriſti, vt dictũ eſt, & ſic mulier putauit poſſe latere.

An Chriſtus, & turbæ per tactum mulieris immundæ incurrerent immunditiam legalem. Quæſt. CVIII.

QVAERETVR cum mulier iſta immunda intraueris inter turbas tangendo multos, & tangendo Chriſtum, an Chriſtus, & illi incurrerent immunditiam legalem, & an per hoc abſtinerent a Sanctuarij ingreſſu.

Dicendum, quòd non eſt dubium quin iſta mulier polluere poſſet omnes quos tangeret cum flueret ſanguine. & dicitur Leui.15. quòd mulier, quæ patitur fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali immunda erit, & omne ſtratum in quo dormierit etiam vas in quo ſederit pollutum erit: quicunque tetigerit eam lauabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua immundus erit vſque ad veſperum. & tamen iſti tangebant mulierem illam cum ipſa tangeret eos ingrediendo inter illos ergo apparet, ꝙ illi fiebant immundi. Alij dicũt, ꝙ nec illi, nec Chriſtus legaliter polluti ſunt: nam non tetigerunt mulierem, ſed ſolum veſtem eius, & ẽt ipſa non tetigit Chriſtum, ſed ſolum fimbriam veſtimenti eius, vt paret in litera. Dicendum, ꝙ ad contrahendum immunditiã legalẽ non differebat, ꝙ quis tangeret veſtem mulieris, vel carnem eius ſimplici tactu. Quod dicitur ad differentiam coitus, qui coiret cum tali muliere, vel cum fluẽte ſanguine menſtruali erat immundus ſeptem diebus Leui.15. ſi vſqua ad veſperum. e.c.& eadem immunditia erat ſi quis tangeret veſtem eius, quia ẽt tangendo lectum eius, vel ſedem in qua illa ſediſſet incurrebat immunditia e.c.& tñ iſta eſt minor immunditia, ꝙ tangere veſtes illius, maxime quia ille, qui tangit aliquem in veſtibus dr̃ ſimpliciter tangere eum, iõ iſti immundi tiam incurrerent per hoc, ꝙ iſta mulier tãgebat illos.

Alij dicunt, ꝙ non incurrerent iſti immunditiam, quia neſciebant an mulier immunda tãgeret eos. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, nam ad hoc, ꝙ quis non incurrat peccatum confert aliquid ignorantia inuincibilis ad hoc tñ, ꝙ non incurrat legalem immunditiã nihil confert ignorantia, quia immunditia non eſt pcm̃, ad ꝯhendum eam ſufficit ſolus contactus rei immundę, & non excuſat ab hoc ignorantia, nec violentia aut inuoluntariũ ſecundũ quid, ſed ſiquis neſciens incurreret immunditiã, & poſtea agnoſceret immunditiã, ꝙ incurrit, tenebatur abſtinere ab ingreſſu in Sanctuariũ: ſi aũt neſciret ſe tetigiſſe rem immundã, & intraret in Sanctuarium non peccaret. De ignorantia patet Leui.5. ſanima, quæ peccauerit per ignorantiã & fecerit vnũ ex his, quę lege dñi prohibent, & agnoſcit ibi de peccato. i. trangreſſione cęremoniarũ pigno rantiã, quæ nõ vocat ꝓprie pcm̃. De violentia, vel inuoluntario ſimpliciter patet Nu.6. vbi dr̃ de Nazareo ſi mortuus fuerit ſubito quiſpiam corã eo polluetur caput conſecrationis eius, & tñ ꝙ quis moreretur ſubito coram Nazareo eo ſimpliciter nolente fiebat, incurrebat tñ immunditiã. De inuoluntario ſm quid patet Leui.11. vbi agit de animalibus mortuis ꝙ quod tactum hoĩes polluunt. ſ. & ſi neceſſe fuerit, vt potet quippiã horũ morticinũ lauabit veſtimenta ſua, & immundus erit vſque ad ſolis occaſum. nihil ergo eſt quod excuſet ab immunditia ipſum tangentẽ rẽ immundã quantũcunque ignoranter, vel inuoluntarie tetigerit. Idẽ patet de ſacerdote magno tãgẽte capiti emiſſarij. nã immũdus efficiebat, & lauari debebat. Leui.15.& tñ cogebat ipſe illud facere, idẽ de lacerdote cremante vitulam ruffam Nume.19. nam polluebatur, & ſic iſti polluerentur tangente eos muliere immunda, licet illam immundam eſſe ignorarent.

Dicendum tñ de Chro, ꝙ ẽt tangente illum mulierem immunda non polluereturo. Primo, quia non iacebat legi per quam iudicabatur ita eſſe immunditia, quia erat Deus, & etiam, quia lex data erat ab eo, & non poterat obligare ipſum cum lex ſolum ſit ad ſubditos quibus datur. Secundo, quia etiam ſi eſſet purus homo, dum tamen faceret talia miracula ſanando egritudines non iudicaretur incurrere immunditiam, cum ipſe immunditias tolleret, & patet hoc a fortiori in leproſo quem ſanauit præced.c. nam tetigit manu ſua lepram eius, leproſus tñ principatum habebat inter oẽs immundos, vñ ipſe primus ponitur inter immũdos, qui iubent̃ eĳci de caſtris Numeri 5. ẽt lex ſtrictius ſe habebat circa eum, q̃ circa alios immundos Leui.14.& 15. ſed ibi Chriſtus non iudicatus fuit ab aliquo incurrere immunditiam, ergo minus hic iudicaretur, cum mulier iſta eſſet minus immunda: etiam, quia non tetigit carnem eius, ſed veſtem, nõ ergo fuit in eo legalis immunditia. De alijs dicẽdum, ꝙ non iudicauerunt ſe incurrere immunditiã, quia cum iſta curatio fieret opere diuino crederent, ꝙ tãgendo illam, quę ſic a Deo curabatur, immunditiam non incurrerent, vñ non curarent lauare veſtimenta ſua, tanquam immundi, ſicut ſi aliàs mulierem iſtam tetigiſſent, polluerentur Leui.15.

Quomodo dixit Chriſtus huic mulieri confide filia, quia iam habebat fidem. Quæſt. CIX.

QVAERETVR quomodo Chriſtus dixit iſti mulieri confide filia, ideſt habe fidem. nam iam habebat fidem, ideo non oportebat, ꝙ hoc ei diceret. Dicendũ, ꝙ põt vno mõ accipi, ꝙ confidere ſit non timere, ita, ꝙ Chriſtus cõfortauit eã dicens, confide. i. non timeas, quia fortes, qui non timent vocant̃ confidentes, & iſtud eſt verũ, quia iſta mulier videns ſe deprehenſam valde timuit, ſicut dr̃ Mar.5.& Luc.8. videns mulier, quia non latuit timens, & tremens procidit ante pedes eius. Chriſtus ergo volens eam confortare dixit, confide filia, ſic dicit Chryſ. in homilia formidoloſa erat hęc mulier, & ꝓpter hoc ait confide. Secundo põt accipi, ꝙ Chriſtus dixit confide. i. habe fidẽ: nã licet haberet mulier iſta fidẽ aliq̃ non tñ plenã. nã ex eo, ꝙ putauit poſſe hoc latere Chriſtũ, non habebat plenã fidẽ, & ſic dictũ eſt confide. i. habe fidem, ſ. non ſolũ, ꝙ ego poſſim te ſanare, ſed ẽt, ꝙ nihil poſſit me latere, & ſic dicit Chryſo. in homilia, ſ. nõdum tñ perfectam de Chriſto opinionem habebat, quia nequaq̃ extimaſſet eum latere.

Tertio poteſt accipi confide. i. habe perſeuerãtiã in fide, quam iam habere incepiſti, quia aliqui ſunt, qui ad tẽpus credũt, & ad tẽpus diſcredũt infra 13. & Luc. 8. ſic dicit Rabanus, quid eſt, ꝙ eã confidere iuſſit, quę ſi fidem non haberet ſalutem ab eo non peteret? ſed robur, & perſeuerantiam fidei ab ea poſtulauit, vt ad certam, & veram veniat ſalutem. vocauit autem Chriſtus iſtam mulierem filiam, quia iam filia erat ꝓ adoptionem, eo quòd credebat. nam per fidem efficimur filij Dei Io.1. dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. ſic dicit Chryſo. in homilia filiam eam vocat, quia fides eam fecerat filiam.

Quomodo dicitur hic ſanata eſt mulier ex illa hora, cum videatur ante ſanatam fuiſſe. Quæſt. CX.

QVAERETVR quomodo dicitur hic ſanata eſt mulier ex illa hora: nam ante hoc videtur fuiſſe ſanata.

Dicẽdum, ꝙ vere fuit ſanata mulier ante hoc, quia Mar.5.& Lu.8. dicitur, ꝙ confeſtim, vt mulier tetigit Chriſtũ ſanata eſt a plaga ſua. Item patet, qa Chriſtus dixit ante, quam loqueretur nunc mulieri, ego noui virtutem exiuiſſe de me Mar.5.& Luc.8. per quod ſignificabat effectum curationis mulieris, ergo ſanata erat ante hoc. Item, quia ſi nondum fuiſſet ſanata nullam cauſam habuiſſet Chriſtus dicendi quis me tetigit, cum per tactum illum nihil fuiſſet tunc factum, erat ergo iam mulier ſanata. cum autem dicitur ex illa hora, debet intelligi de hora qua tetigit mulier Chriſtum, & non de hora qua Chriſtus ei iſta locutus eſt, licet inter vtrunque parua fuerit temporis mora, & eſt ſenſus ſaluata eſt mulier ex illa hora, ideſt poſtea, nunquam rediit ęgritudo ad ipſam. ſic dicit glo. Intelligendum eſt ex illa hora ex qua tetigit fimbriã non ex illa hora ex qua Ieſus conuerſus eſt ad eam, iã enim ſalua facta erat, vt alij Euangeliſtę manifeſte oſtendunt, & ex verbis Domini perpendi poteſt.

Sed obijcietur, quia Mar.5. dicitur vade in pace, & eſto ſana a plaga tua, ergo videtur, quòd ante hoc ſana non erat. Dicendum, ꝙ prius ſana erat, quia ibidem dicitur, ꝙ tetigit mulier veſtimentum Chriſti, & cõfeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius, & ſenſit corpore, ꝙ ſanata eſſet a plaga, ſed ponuntur illa verba ad quandam confirmationẽ ſanitatis iam datę, ſ. eſto ſana a plaga, ideſt placet mihi, ꝙ ſana permaneas a plaga tua, ſic dicit Origenes: eandem ſanitatem, quam aſſecuta eſt mulier ex contactu, verbis cõfirmauit Saluator. Ratio autem huius fuit, quia mulier illa videns deprehenſam ſe timuit, ꝙ forte Chriſtus vellet priuare eam ſanitate conſecuta, eo ꝙ voluerat illam ſurripere furtim nihil petẽs a Chriſto. Et patet iſte timor, quia Luc.8. dicitur, ꝙ mulier videns, quia non latuit tremens procidit ante pedes eius, vt ergo non putaret ſe priuandam ſanitate, Chriſtus timorem ei abſtulit confirmans ſanitatem, dicens eſto ſana a plaga tua.

Quomodo Chriſtus dixit fides tua te ſaluam fecit cum illa mulier fidem plenam non haberet. Vbi quòd duplex eſt fides. Et quòd mulier a fluxu ſanguinis curata a Chriſto ſtatuam ei æneam fecit.

Quæſt. CXI.

QVAERETVR quomodo Chriſtus dixit fides tua te ſaluam fecit. nam mulier iſta nõ habuit fidem plenam, ſed errabat, quia putabat, quòd poſſet latere Chriſtum iſtud miraculum, & tamen ille, qui errat in aliquo pertinẽte ad fidem, in tota fide errat, nec poteſt quis habere fidem de vno articulo fidei, ſi aliquem eorum diſcredit, & ita mulier iſta eſſet infidelis.

Dicẽdum, quòd iſta mulier habuit fidem, quę fuit ſufficiens ad ſanitatem obtinendam, vnde & Chriſtus fidem eius laudauit. Quod autem dicitur, quòd non habuit fidem perfectam, poteſt dici vno modo, ꝙ fides eſt duplex. Quędam eſt virtus Theologica qua aſſentimus omnibus credibilibus reuelatis. & per quam fideles vocamur. Alia eſt fides, ideſt confidẽtia, quam quis habet de re, quã petit, vel deſiderat, quòd fiet a Deo, & iſta nõ eſt virtus Theologica, ſed potius eſt quædam gratia gratis data, & iſta eſt, quæ proficit ad operationem miraculorum, & de hac Chriſtus loquitur infra 21. ſi habueritis fidem, & non hęſitaueritis. iſta poteſt eſſe ſine fide per quam vocamur fideles, & econtrario. iſta autem mulier licet non haberet plenam fidem aſſentiendo omnibus, quę de Chriſto credenda erant, habuit tamen plenam fidem, ideſt confidentiam. & iſta eſt, quę ſufficiebat ad conſecutionem ſanitatis: nam dixerat intra ſe ſi tetigero tantum fimbriam veſtimenti eius ſalua ero, & iſtã fidem Chriſtus laudauit.

Secundo poteſt dici loquendo de fide, quæ eſt virtus, ꝙ quando denunciata ſunt certa, quæ credenda ſunt, ſiquis aſſentiat vni articulo, & non alteri de nullo habet fidem, ſed de omnibus habet opinionem, & ideo adhuc eſt infidelis, vel hęreticus: ſi tamen non ſunt adhuc determinata omnia; quæ credenda ſunt quidquid recte credatur, etiam ſi nondum plene, di-

citur

Universidad de Deusto
Biblioteca

citur fidem habere, qui sic credit,& laudabilis est.ita fuit de ista muliere, quia tūc nondum erat notificatū quid determinate de Christo credendū esset, iō quidquid crederet quisque de eo, quod pertineret ad aliq̄ perfectionem fidelis diceretur, ēt si solum quis crederet, q̄ erat ꝓpheta vel vir sanctus, vel q̄ Deus operabatur p eū.nūc vero, quia determinata sunt omnia, quæ credenda sunt, quisquis crediderit vnū non credendo aliud nihil credit. Tertio potest dici, q̄ quando quis ex pertinacia assentiendo quibusdam articulis alijs non assentit, dicitur nihil credere. si tamen ex ignorantia aliquid non recte credat, non tollitur quin veram fidem habeat, ita autem ista mulier non plene credebat de Christo, quia ignorabat aliqua, quæ credenda erant. nā deuotio ad credendū non deerat ei, ideo ēt sic credens fidē habebat, & laudabilis erat.

De ista muliere dicendum, q̄ pro hoc beneficio sanitatis susceptō a Christo fecit ei statuam æneam in memoriam, sic dicit Eusebius dñt hanc mulierem in Panea, quæ est Cęsarea Philippi de qua fuit oriunda, statuisse triumphos insignes collati sibi beneficij a Saluatore, stabat namque super altam basim ad limina domus eius æneum simulachrum mulieris flexis genibus manibusq; iunctis, quasi precaretur, ex cuius opposito aliud rectū simulachrū ad instar viri eiusdēque materię amictum diploide, & manus versus mulierem extēdens, ante cuius pedes super ipsam basim aliena species plantę orta, quę vsque ad æneę diploidis oram pertingens medicina oīum passionum esse ferebatur, hāc autem statuam dicebant repræsentare Christum, quam Maximus destruxit.

Et cum venisset. Hic ponitur tertium in quo reuertitur Matth.ad narrandum miraculum primum inceptum de suscitatione puellę, & dicitur.

Et cum venisset Iesus in domum principis. Scilicet principis Synagogę vbi puella mortua iacebat: nam mulier de qua supra dictum est in via curata fuit.

Et vidisset tibicines. Isti erant in domo iam plangendo puellam mortuam. *Et turbam tumultuantem.* Idest flentem, & tumultum facientem, sic dicitur Marc.5. videt tumultum,& flentes, & eiulantes multum.

Dicebat recedite. Exclusit enim eos de domo, & suasit non lugere:nam Mar.5.dicitur quid turbamini, & ploratis? *Non est enim mortua puella, sed dormit.* Quasi dicat non habetis causam lugendi, quia puella non est mortua, sed dormit, ideo non lugeatis pro ea, sicut pro mortua. *Et deridebant eum.* Putabant enim, q̄ ex ignorantia hoc diceret credens puellam adhuc viuere, quam illi sciebant esse mortuam.

Et cum ejecta est turba. Scilicet omnes flentes, & tibicines exclusit,nemo enim mansit ibi, quando suscitauit eam,nisi pater,& mater puellę, & Petrus, & Iacobus,& Ioannes, vt patet Mar.5.& Luc.8. *Intrauit scilicet in cubiculum in quo puella erat mortua.* Nam iam intrauerat domum, quando turbam exclusit.

Et tenuit manum eius. Quasi iubens ei surgere, vel per hoc excitans eam a somno. sed Mar.5.dicitur Thabithachumi,& est dictio Hebraica, & idem est,q̄ puella surge.est enim oratio. *Et dixit puella surge.* Hoc dixit forti voce, scilicet clamans, vt dicitur Luc.8.vocauit autem eam puellam, quia 12.erat annorum Mar.5.& Lucę 8. *Et surrexit puella.* Scilicet statim, vt Christus iussit, vt dicitur Mar.5.& incepit ambulare eodem c. & iussit Christus dari illi cibum Lucę 8.

Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam. Scilicet fama de suscitatione puellę, quia magnum miraculum fuit. non enim Christus quenquam ante hoc suscitauerat,ipse tamen iussit patri,& matri, vt tacerent Luc. 8.non tamen potuit occultari, sed mox diuulgatum est.

Quare nuncij venientes ad principem Synagogæ dixerunt ei mortua est filia tua, noli vexare eum.
Quæstio. CXII.

QVAERETVR quare cum Christus iret ad suscitandum istam puellam nūcij venientes ad principem Synagogę dixerunt ei mortua est filia tua,noli vexare eum Mar.5.& Lucę 8.

Dicendum, q̄ isti sciebant venisse principem illi ad rogandum Christum,vt iret,& sanaret filiam eius, & quando ille venit filia sua erat in extremis Mar.5. cum aūt mortua est venerunt nuncij ad principē nē amplius vexaret Christum,quia putabāt, q̄ nō posset eam suscitare,licet potuerat languentē sanare,& quia frustra erat ire illuc cum suscitare non posset illam,dixerunt noli vexare eum.Sed dicetur,vnde mouebantur nuncij ad dicendum hoc,quia sciebant Christum multa miracula fecisse,poterat ergo istud facere?

Dicendum,q̄ ex quadam ignorantia mouebantur, quia licet vnum miraculum possit esse maius altero quantū ad rem,quæ fit,tñ quantū ad potestatē faciētis non est maius vnū altero. vt ostensum est supra q.18. qui ergo potest vnum miraculum facere potest facere oīa:Iudæi tñ,qui rudes erant putabant, q̄ posset facere vnum miraculum,& non alterum,sic dñr Io.11. vbi cum Iudæi viderūt Christū flentē,q̄ Lazaro dixerunt,non poterat hic, qui aperuit oculos cęci nati facere,vt & hic nō moreretur?& quia putabant suscitationē mortuorū esse maius miraculū alijs credidērūt, q̄ licet Christus alia faceret, nō posset mortuū suscitare. Et ratio huius est, qa nullū mortuū adhuc Christus suscitauerat, iō in alijs miraculis putabant eū hāc potestatem solū. Sed dicetur qūo hoc putabant,quia Elias suscitauerat mortuum 3.Re.17.& Elisæus alterum 4.Reg.4.& post mortem ossa sua suscitauerunt alterum mortuum 4.Reg.13.

Dicendum,q̄ hoc Iudæi nouerāt,& tñ putabant,q̄ Christus non erat tantę potestatis, quia adhuc nescie-bant quis erat, Christo tamen placuit ista dubitatio immo negatio potestatis eius, vt cum immediate suscitaret puellam appareret,q̄ isti errauerant, & magis confunderentur,& etiam magis admirarentur Christum, vnde ipse ex industria moratus est diu loquens cum muliere, vt sic nuncij illi de morte puellę venirent,vt dicit Chryso.in homilia.

Quare Christus dixit principi noli timere, sed tantum crede. Et ad quid sit necessaria fides ex parte nostri cum Christus in nobis miracula operatur. Quæst. CXIII.

QVAERETVR quare, quando nuncij dixerunt principi esse puellam mortuā, Christus dixit noli timere, sed tantum crede.

Dicendum, quòd Christus dixit hoc ad confirmandum fidem illius, nam ex fide vocauerat Christum, & quia nunc isti nuncij asserebant mortuā esse puellam,& q̄ Christus non posset illam suscitare, poterat turbari princeps, & deficere in fide, ideo dixit Christus noli timere,idest nō deficias animo quasi ista sit res magna,& non possim eā facere,qa possum, & faciam si credis.

Sed dicetur quare petiuit ab eo fidem.Dicendum, q̄ non petiuit illam, quasi esset necessaria ad hoc, q̄ Christus posset suscitare puellam,quia fides nostra,& quæcunque alia opera non possunt adiuuare Deum, sic dicitur Isa.49.quis adiuuit Spiritum domini? quasi dicat nemo adiuuit eum, nec adiuuare potest, sed est necessaria fides in miraculis ex parte nostra ad hoc, quòd nos simus dispositi ad recipiendum diuina beneficia, nihil autē est per quod directius disponamur quàm per fidem cum per eam credamus Deum posse facere quod petimus,& confidamus, q̄ faciet, vult autem Deus istam fidem ex parte nostra,vt videamur nos aliquid mereri,& non sit totaliter ex fauore operatio miraculorum conferens nobis beneficia, sic dicit Athanasius, fidem Dominus exigit ab inuocātib⁹ eum,non quia indiget adminiculo aliorum,ipse namque,& Dominus, & largitor est fidei, sed ne videretur ex acceptione personarum sua dona cōferre,ostēdit, q̄ credentibus fauet, & ne sine fide accipiant beneficia,& ea per infidelitatem aboleant.vult enim benefaciens durare gratiam, & sanans inconcussum permanere remedium.

Sed dicetur,cum Christus posset dare isti fidem, immo ipse est, qui illam dat, quare petiuit ab eo fidem dicens crede?

Dicendum, quòd Christus non faciebat quidquid poterat diuinitus facere, quia aliàs non oportuisset, q̄ aliquid prędicaret cum posset omnes facere bonos per solam inspirationem,sed non facit immo hoc est generale, q̄ quidquid humanitus per Christum fieri poterat nunquam diuinitus faciebat,sed prædicando, & exhortando verbo, & opere ad bonum incitabat. istum ergo quem verbo poterat ad credendum prouocare admonuit, q̄ crederet. Secundo est hoc ad instructionem nostram, vt ex charitate proximis nostris præstemus causam bene operandi verbo,& opere incitantes eos, & non relinquamus omnia Deo dicentes,Deus potest eum bonum facere,vel in fide cō firmare: ipse ergo faciet. nam Deus constituit nos ad hoc faciendum, quia vnicuique mandauit Deus de proximo suo Ecclesiast.17.& in hoc quasi Deum adiuuamus,& etiam dicimur supplere ea,quæ desunt passioni Christi,ad Colos.1.si igitur Christus,qui Deus erat & poterat nihil dicēdo isti fidem dare noluit, sed hortatus est eum confidere,a fortiori, & nos conabimur proximos bonos efficere non relinquentes omnia Deo cum nos aliquid facere possimus. Tertio fuit ad ostendendum efficaciam fidei, scilicet, quòd per eam obtinetur operatio miraculorum, quæ desideramus.

Sed dicet ad quid fit hic mentio de eis? Dicendum, q̄ ad manifestationem miraculi: quidquid enim poterat facere ad maiorem notificationem istius suscitationis inducunt Euangelistæ, & quia ista puella erat quasi recenter mortua,poterant aliqui dicere,q̄ non erat vere mortua:ideo ponuntur illa signa,quæ eā vere mortuam ostenderent,& hoc erat, q̄ iam essent tibicines in domo canentes,& turba lugens:nam istud non fit nisi pro mortuo.

Quare Christus intrans domum dixit ad tibicines recedite.
Quæst. CXV.

QVAERETVR, quare Christus intrans domū dixit ad tibicines recedite.

Dicendum, quòd fuit propter multa. Primo ad quandam consolationem hortando, q̄ non lugerent.s.recedite.i.cessate lugere:nam vbi dr̄ hic recedite dr̄ Mar.5.quid turbamini,& ploratis?& Luc.8. dr̄ nolite flere. Secundo fuit,quia istud non cōueniebat proposito Christi,volebat enim suscitare puellā, luctus tñ ille tibicinū pro solis mortuis fit:ideo iussit, q̄ recederent, quia iam non erat tempus plangendi, & hoc proprie ostendit litera.s.recedite:non est enim puella mortua, sed dormit.i.ite quia sine causa lugētis: nam puella non est mortua:ideo lugendum non est.

Tertio fuit, quia Christus noluit, q̄ illi interessent suscitationi puellę: erant enim indigni videre illam, nam irriserant Christum dicentem, quòd puella dormiebat.

An erat verum puellam non esse mortuam, & quare dixit hoc Christus. Quæst. CXVI.

QVAERETVR, quare Christus dixit nō est puella mortua, an verum erat hoc.

Dicendum, quòd puella vere erat mortua,sicut nuncij dixerant antequam Christus veniret in domum: Luc.8.etiam quia si non esset mortua non canerent iam tibicines,etiam quia si solum dormiret frustra Christus illuc intraret,quia sine eo poterat de somno euigilare.erat ergo vere mortua,& tamen dicebatur non esse mortua, sed dormiens, eo quòd immediate suscitanda erat. nam dormiens quandiu dormit parum differt a mortuo, & si sic semper manendum esset non differret dormiens a mortuo, etiam si ille, qui moritur confestim per seipsum ad vitam redire posset, non differret a dormiente, quia tamen dormiens per se euigilabit, mortuus autem nunquam,alterum est dormire, & alterum mori, hæc autem puella confestim resurrectura erat: ideo melius dormire, quàm mortua esse dicitur, & ideo licet secundum communem modum accipiendi istius locutionis erat verum, quòd puella erat mortua,quia tamen propositio est vera, vel falsa ex modo accipiendi terminorum, cum Christus acciperet aliter dormire, & mortuum esse, erat vera ista propositio, non est puella mortua, illi tamē qui irriserūt eū putauerunt, quòd acciperet secundum modum cōmunem loquendi, & tamen quòd diceret hoc ex ignorantia: ideo irridebant eum.

Cur Christus non dixit puellam esse mortuam vere. Et quare mortui dicantur quandoque dormientes. Quæst. CXVII.

QVAERETVR, quare Christus dixit sic. cum puella esset vere mortua, & cur potius non dixit eam esse mortuam, sicut in veritate erat.

Quid erant isti tibicines, & ad quid erant.
Quæst. CXIIII.

QVAERETVR quid erant isti tibicines, de quibus hic dicitur, & ad quid erant.

Dicendum,quòd tibicines vocantur tibijs canentes,erant autem nunc hic secundum antiquam consuetudinem Iudæorum: nam ad luctum mortuorum inducebant tibicines, vt ibi canerent, hoc autem fiebat propter duo.

Primo ad augendam tristitiam,quia sicut in melodijs est magna differentia in prouocando passiones, ita ēt est in organis musicis fm quod ex ꝺditione ipso rū reddunt varię melodię,vnde sunt quædā organa,q̄ ad irā,& audaciā concitant, sicut tubę bellicę, alia aūt delectationem,& suauitatem,alia aūt solicitudinem, alia dissolutionem,alia vero tristitiam, & fletum, & hmōi erant istę tibię,quibus canebāt tibicines.de hoc patet 8.Pol.sic.n.dicit Ambros.super Lu.more enim veteri tibicines ad excitandos luctus in mortuis ferebantur adhiberi.

Secundo erat propter solennitatem luctus, quia sicut in gaudio est dare festū, & solēnitatē,ita & in luctu est dare luctū solennem, & ideo quando exequię funeris honorabiles esse debebant adhibebantur tibicines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicunt quidam, ꝙ hoc fuit, quia Christus voluit occultare istud miraculum quod patet, quia paucos accepit secum, etiam quia dixit patri, & matri puellę vt nulli hoc dicerent, si tamen ipse diceret puella mortua est cum postea appareret viuens constaret, ꝙ eam suscitasset. dixit ergo eam non esse mortuam.

Dicendum, ꝙ non stat, quia non erat intentio Christi, ꝙ aliquod miraculum suum maneret omnino occultum, quia miracula erant ad manifestationem gloriæ Dei, & tamen si vellet omnino illa taceri, non proficerent aliquo modo ad Dei gloriam.

Sed dicendum, ꝙ hoc Christus dixit. Primo ad excludendum turbam: nam noluit, ꝙ essent præsentes suscitationi. & etiam voluit, quòd cessarent a luctu, & tamen si diceret eis, ꝙ puella erat mortua non cessarent, sed potius lugerent; ideo dixit recedite non est mortua.

Secundo fuit ad ostendendum, quòd suscitanda erat, quia ille est vere mortuus, qui in morte manet, qui autem euigilat non videtur mortuus, sed dormiens. vt dictum est præcedenti quæst.

Tertio fuit ad ostendendum facilitatem suscitationis, quia sicut est facile cuilibet suscitare alterum de somno, ita facile erat Christo suscitare mortuum. ideo tales mortuos Christus dormientes vocabat, sic dixit Ioan. 11. Lazarus amicus noster dormit, sed vado, vt a somno excitem eum, sic dicit Chrysosto. per hoc tumultum mentis remouit eorum, qui aderant, & ostendit quoniam facile est ei mortuos suscitare, hoc modo respectu Dei omnes mortui dormientes sunt, quia eos aliquando suscitabit, sic dicit Rabanus puella vobis mortua est, Deo autem, qui suscitare potest, dormit tam in anima quàm in corpore.

Quarto fuit ad erudiendum nos, quòd mors non sit timenda cum Christus vocet eam somnum, idest, facilem mutationem, sicut est somnus, sic dicit Chrysostom. & simul docuit non formidare mortem, qa & ipse erat moriturus, & in aliorum cordibus instruxit discipulos confidere, & viriliter ferre mortem; etenim eo accedente iam mors somnus erat.

Quare Christus non increpuit derisores sui.
Quæst. CXVIII.

QVAERETVR cum Christus vera dicens irrideretur nunc, quare non increpuit derisores.

Dicendum vno modo, quòd fecit hoc ex mansuetudine: nam iniurias libenter tolerabat tam in rebus quàm in verbis. 1. Pet. 2. qui cum malediceretur non maledicebat, & cum pateretur non comminabatur.

Secundo fuit propter exemplum, quia ipse dixerat discipulis supra quinto cap. beati estis cum maledixerint vobis homines mentientes propter me, debuit ergo ipse tolerare.

Tertio fuit, quia hoc faciebat ad confirmationem miraculi, nam per hoc, quòd ipse dicebat puella nō est mortua, & illi irridebant eum asserentes, ꝙ esset mortua, cum postea viderēt eam viuere non possent negare fuisse eam suscitatam, cum ipsi asseruissent illam esse mortuam, similia enim Christus facere solebat ad confirmationem operum suorum, sic enim suscitarus Lazarum, licet sciret vbi esset dixit, vbi posuistis eum, & illi dixerūt, fętet iam quatriduanus est, quasi dicat, non cures, nec labores videre eum, quia iam fętet, & ita postquam suscitatus esset non poterant hoc negare fuisse ab eo factum. sic dicit Chrysostom, in Homilia. s. non increpuit derisionem, vt & ipsa derisio, & tibię, & alia vniuersa demonstratio fiāt mortis; quia enim multoties postquam facta sunt miracula non crediderunt homines antea eos conūincit, ꝓpria responsionib⁹, vt & in Lazaro fecit cum dixit, vbi posuistis eum, & dixerunt veni, & vide qm̄ fętet, vt non amplius possint non credere quin mortuū suscitauit.

Aliter potest dici, ꝙ Christus increpuit istos derisores non quidem verbis, sed rebus. nam eiecit eos de domo vt non astarent suscitationi puellæ tanquā indigni, quia irriserant eum, sic dicit Hieron. super Matt. non erant autem digni, vt viderent ministerium resurrectionis, qui suscitantem indignis contumelijs irrebant. Aliter etiam posset dici, quòd Christus nō redarguit eos tunc ne esset locus contentioni in verbis. illi enim sciebant puellam vere esse mortuam. vnde si Christus irrisus ab eis assereret rursus puellam non esse mortuam, illi magis eum irriderent. ideo nō erat opus verbis contendere, sed re ipsa se verum dixisse ostendere, & ita fecit.

An solum Petrus, Ioannes, & Iacobus inierint cum Christo ad domum principis, vel etiam alij. Et quare Christus dimisit nouem de discipulis a se.
Quæst. CXIX.

QVAERETVR de istis tribus discipulis Petro, & Ioanne, & Iacobo, an isti soli inierint ad domum Principis cum eo, vel etiā alij discipuli.

Dicendum, ꝙ manifestum est istos solos cum Christo intrasse ad cubiculum, vbi iacebat puella mortua: Lucæ 8. & tamen an soli cum eo inierint non apparet, quia Mar. quinto, videtur innui, ꝙ soli isti inierunt cum eo in domum principis. s. & non admisit quenquam sequi se, nisi Petrum, Iacobum, & Ioannem.

Aliqui dicunt, ꝙ omnes discipuli inierunt cum eo vsque ad domum principis comitando, ibi autem elegit istos tres, vt secum intrarent. sic innuitur Lucæ 8. & cum venisset ad domum non permisit intrare secum quenquam, nisi Petrum, Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ: ergo ibi segregauit eos a ceteris, & non in via.

Dicendum, ꝙ Christus antequam veniret ad domum principis relictis ceteris discipulis fecit secum ire istos tres. nam cum esset in via curauit mulierem fluentem sanguine, & dum loqueretur cum ea venerunt nuncij ad principē dicentes: mortua est filia tua noli vexare illū Lu. 8. & tunc Chrs fecit ꝙ tota turba, q̄ ibat cum eo recederet, & ēt oēs discipuli eius fierent istos tres, vt patet Mar. 5. s. adhuc eo loquente veniunt ad Archisynagogum dicentes filia tua mortua est. Iesus aūt audito verbo, dixit ei, noli timere, & nō admittere quēquā sequi se, nisi Petrū, Iacobū, & Ioannē, & ingressi quēquā sequi se, nisi Petrū, Iacobū, & Ioannē, & ingressus in via segregauit a se oēs, & patet, quia sequi respectu vię dr̄, ēt quia postea dr̄, & veniunt in domū Archisynagogi: ergo prius segregauerat illos tres q̄ veniret in domum Archisynagogi, etiam quia postea dicitur ipse vero eiectis omnibus assumpsit patrem, & matrē puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur vbi puella erat iacens, & sic videtur, ꝙ iam erant segregati discipuli isti a ceteris cum dicatur, quòd assumpsit eos, qui secum erant, scilicet, omnes, & tamen soli tres introierunt Luc. 8. ergo quando Christus venit ad domum principis non erant cū eo, nisi isti tres discipuli, & omnes isti tres introierunt, & ista est veritas, sed dicit autem Christus hoc propter occultationem miraculi puellæ suscitandæ: nam antequam curaret mulierem sanguine fluentem in via permisit turbam ire cum venire, vt miraculum illud notificaretur coram toto populo, sic dicitur Lucæ octauo, videns mulier, quia non latuit tremens procidit ante pedes eius, & ꝓb quam causam tetigerit eum indicauit corā omni populo,

populo, miraculum tamen sequens de suscitatione puellæ nolebat manifestari cum dixerit patri, & matri puellæ, vt nemini dicerent: Mar. quinto, & Lucę octauo, eiecit ergo a se turbam, vt non irent cum eo, & etiam nouem de discipulis suis: nam si irent vsque ad domum principis ibi eiecturus esset eos, fuit autem honestius, quòd in via eos a se dimitteret quàm postea in domum peruenientes a se eijceret: reliquit ergo eos in via.

Et hoc fuit propter duo. Primo, quia Christus volebat aliqualiter miraculum istud occultare, magis tamen occultaretur istos in via dimittendo quàm si in domum peruenirent, quia ibi viderent tibicines, & turbam tumultuantem, quæ erant notissima mortis argumenta, & cum postea viderent puellam viue re, manifestum esset, quòd fuisset suscitata.

Secundo fuit propter honestatem: nam si turbæ comitarę fuissent Christum vsque ad domum principis, videbatur quasi inhonestum, quòd postquam ei honorem impendissent comitando illum expellere eos a se non permittendo assistere illi miraculo quod videre cupiebant, quòd autem in via eos dimitteret non erat inhonestum, quia releuabat eos a labore, & recusabat honorem ab eis vltra suscipere, dimittit ergo eos in via, & cum eis nouem de discipulis suis.

Cum autem obijcitur, quòd Lucæ octauo, dicitur cum venisset ad domum non permisit intrare secum quenquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ. Dicendum, ꝙ intelligitur de illis, qui erant tunc in domo, ibi tamē non erant de discipulis, nisi tres, erat tamen ibi multa turba tibicinum, & flentium, de illis neminem permisit secum intrare.

Quare Christus istos tres solos secum accepit. Vbi etiam prærogatiuæ explicantur, quas eis Christus post mortem concessurus erat. Quæst. CXX.

QVAERETVR, quare istos tres solum accepit secum.

Dicendum, quòd Christus solitus erat quādo faciebat aliquid, quòd nolebat esse publicum accipere istos tres. ita enim fuit nūc, vt patet Mar. quinto, & Lucæ octauo, sic etiam fuit in transfiguratione, infra decimoseptimo, & Mar. nono, & Lucæ nono, ita etiam fuit instante morte quando voluit ostendere coram illis cępit tędere, & pauere, & męstus esse reanguſtiam (spiritus sui: nam istos tres accepit, & infra vigesimosexto, & Mar. decimoquarto. Alij autem ad talia secreta nunquam recipiebantur. Causa autem, quare tres erant, fuit quia Christus coram istis volebat aliquā facere, quæ ad tempus secreta essent, & postea publicarentur, sic patet infra decimoseptimo, cum dixit Christus istis tribus de transfiguratione quam viderant, nemini dixeritis visionem quousque filius hominis a mortuis resurgat. vt ergo rem possent occultare pauci erant, & non tota turba discipulorum Christi, quia tamen istud aliquando reuelandum erat, oportebat eos esse tot, vt testimonium de iure perhibere sufficerent, & quia ſm legem in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum Deut. 19. assumpsit Christus tres, vt testimonium sufficiens esset, & per istos tres reuelabatur tempore suo omnibus quod factum erat, quia sic Christus iusserat infra 17. Cum autem quæritur, quare istos tres, dici potest vno modo, ꝙ isti erant ceteris digniores in meritis, & ideo istos eligebat.

Secundo, quia Christus volebat ea, quæ coram paucis faciebat occulta manere ad tempus, vt dictum est,

nouerat autem ipse istos tres constantiores ad secretum firmiter seruandum: nam dum fuerunt cū Christo discipuli, quia nondum erant confirmati per Spiritum sanctum, sed poterant peccare, & aliquando peccabant, vt dictum est præcedanti capit. q. 82. & 83. erant aliqui firmiores ad secretum seruandū quàm alij, si autem fuisset post Spiritum sanctum datū omnibus indifferenter ista cōmitti poterant, quia qlibet eorum sufficiebat ad maiora non tamen nunc: ideo nunc non eligebat, nisi istos tres.

Tertio fuit, quia Christus habebat istos tanquam tres vertices Apostolorum, & per hoc, quòd eos a cęteris segregabat volebat ostendere, ꝙ post mortem suam isti deberent esse inter cęteros præcipui.

Quarto fuit, vt per hoc Christus cęteros, qui minus perfecti erant alliceret, vt anhelarent ad maiorem perfectionem, vt mererentur esse apud Christum tales, sicut illi tres, de hoc dicit Chrysostom. cęteros autem discipulos non assumpsit prouocans eos ad appetitū maiorem, & propter id quoque, quòd nondum erāt plene dispositi, & alij, vt istos imitentur, sic etiam dicit Theophilus, solos autem hos intromisit tanquā discipulorum vertices, & potentes miraculum occultare: non enim volebat ipsum ante tempus pluribus reuelari.

Quinto fuit, quia istis tribus speciales prerogatiuas inter cęteros Christus post mortem cōcessurus erat, ideo voluit viuens differentiam aliquam eorum a cęteris ostendere. Petro enim datus est vniuersalis Episcopatus, scilicet, pasce oues meas. Ioan. 21. quòd expresse alijs non dictū est, licet & cęteri oues Christi pascerent, sed significata fuit in hoc quædam principalitas Petri ad alios. Etiam Petro specialiter de clauibus ligandi, & soluendi dictum est, infra decimosexto, licet nō ei soli, sed oībus Apostolis, immo toti Ecclesiæ datę sunt, vt patet j. 18. s. quodcunq; solueritis super terrā &c. fuit tñ aliqua ostēsio dignitatis, ꝙ Petro soli aliqñ hoc diceret. de quo j. 16. diceť. Ioānī aūt singularis prerogatiua cōcessa est. nā ei soli concessit Chrs matrē suā custodiendā, & nō solū fecit eū custodē, sed vt filiū dicens. mulier ecce filius tuus, & Ioāni dixit: ecce mater tua. Io. 19. in hoc aūt fuit excellentia Ioannis ineffabilis, ꝙ Chrs cōmitteret ei esse filiū matris suæ. Iacobo aūt fuit ꝓcessus principatus in martyrio: ipse. n. primus oīum Apostolorū occisus est, vnde manentibus oībus Apostolis in Iudęa occisus est ab Herode Act. 12. cęteri vero adhuc manebant, & inde per orbē dispersi sunt. Sexto fuit, vt aliqui volunt ex quadam affectione quam Chrs ostendere voluit cognatis suis: nā Iacobus, & Ioannes cognati eius erant: ideo dicūt, ꝙ istos præcipue elegit. Ista tñ non vr̄ sufficiens rō, quia alij erant ibi de cognatis Dñi. s. Iacobus Alphęi, quem Apostolus vocat fratrē Dñi ad Gala. 1. & Petrus non erat de cognatis Christi, Petrum tñ prę cipuū fecit, & Iacobū Alphęi in hoc numero non posuit, non tñ est hoc credēdum fuisse quasi Iacobus in merito esset minor, cū iste fuerit admirandę sanctitatis, ita vt p excellentiā Iacobus iustus vocaret, sed pp alias causas. Et pręcipue ne Chrs videret ex acceptione psonarū oīa facere. nam si tres de cognatis suis ad istā singularitatē eligeret etiā si meritis essent cęteris maiores cū hoīes non videāt, nisi q̄ extra apparent, & Deus solus intueat cor. 1. Reg. 16. putarent videntes, ꝙ Christus ex sola carnis affectione faceret cognatos suos cęteris proponēs, dissoluit aūt Chrs istā murmurationis cām cū ipsum Petrū, q ad cognationem eius nō pertinebat pręcipuū fecerit, cognatis suis ꝓponēs illū. ñā Petrus semper in oībus prior est. Septimo, vt aliqui putant fuit propter ordinem vocationis, quia isti ante cęteros Apostolos vocati sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia tunc Andreas fuiſſet vnus de tribus: ipſe enim & Petrus ſimul vocati ſunt ante omnes, & poſt eos vocati ſunt Iacobus, & Ioannes ſupra quarto, & Mar. primo, verum eſt ergo quòd prioritas vocationis aliquid contulit, quia iſti tres ſunt de primis vocatis: non tamen fuit iſta tota cauſa, quia fallit in Andrea: ideo fuerunt cauſę prę cedentes.

Octauo quantum ad iſtam ſegregationem ſpecialiter fuit cauſa propter turbas, vt non videretur eas cõtemnere, quia in via fecit eas a ſe recedere quando nunciatum eſt mortuam eſſe filiam principis, vt dictum eſt præcedenti q. & vt non eſſet ita moleſtum turbæ, quòd dimitterentur a Chriſto quaſi deſpiceret eos, dimiſit etiam nouem de diſcipulis ſuis, quos deſpicere non erat veriſimile, vt ſic turba æquanimiter ferret credens non fuiſſe factum ex deſpectu, ſed ex aliqua iuſta cauſa, & hic incępit Chriſtus ſegregare iſtos tres a cęteris: nam ante hoc nunquam legitur ſegregaſſe.

Conſiderandum autem, quòd ſicut Chriſtus iſtos tres a cęteris ſegregabat, ita etiam inter cęteros maiora amoris ſigna eis oſtendebat, & etiam ipſi maiorem confidentiam ad Chriſtum habebant audentes ei familiarius loqui quàm cęteri, de Petro patet, quia dicitur Lucæ octauo, quando Chriſtus dixit, quis me tetigit, quòd Petrus dixit, prręceptor, turbæ te comprimunt. Etiam quando Chriſtus ambulauit ſuper aquas ſolus Petrus petiuit, quòd iret ad eum ſuper aquas, & ſolus iuit infra decimoquarto. Etiam in paſſione Chriſti dicente ipſo omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. dixit Petrus, & ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego non ſcandalizabor, infra vigeſimoſexto, & Mar. decimoquarto. Etiam quando ante transfigurationem Chriſtus dixit diſcipulis, quòd occidendus eſſet in Ieruſalem, ſolus Petrus ſegregans Chriſtum a cęteris dixit ei, abſit a te Domine nõ erit tibi hoc, infra decimoſexto, & Mar. nono. De Ioanne, & Iacobo patet, quia ipſi, & mater ſua loco eorum petiuerunt a Chriſto, quòd vnus eorum ſederet ad dexteram eius, & alius ad ſiniſtram in regno ſuo infra vigeſimo, & Marc. decimo, & hoc autem non erat, niſi quia confidebant, quòd propter magnam familiaritatem, quam Chriſtus eis oſtendebat concederet, etiam hoc aliàs non peterent ſi timuiſſent ſe repellendos. Chriſtus etiam intantum oſtendebat iſtis tribus ſigna amoris ſuper cęteros, ꝙ aliquando ſcandalizabantur alij. Nam Chriſtus dixit Petro quando petebatur tributum ab eo ſolue pro me, & pro te infra decimoſeptimo, & immediate, ſcilicet, infra decimooctauo, in principio diſcipuli incęperunt contendere quis eorum maior eſſet, & hoc quia ex verbis Chriſti acceperant occaſionem, ad hoc etiam quando mater Ioannis, & Iacobi, & ipſi petiuerunt a Chriſto ſedere ad dexteram, & ad ſiniſtram, indignati ſunt cęteri, infra 20.

Quare Chriſtus eiecit totam turbam de domo, ita vt ſolos tres diſcipulos, & matrem & patrem puellæ intrare permitteret. Et quid agendum quandoque ne inuidi occaſionem maioris inuidentiæ capiant.
Quæſt. CXXI.

QVAERETVR, quare Chriſtus eiecit totam turbam de domo, ita vt ſolos Petrum, Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ intrare pmitteret. Mar. 5. & Luc. 9. Dicendum, ꝙ Chriſtus voluit miraculum iſtud aliqualiter eſſe occultum: ideo voluit paucos adeſſe, qui tacere poſſent. Et hoc faciebat. Primo ꝓp inuidiam Iudæorum ne per hoc eis daret maior occaſio perſequendi eum ante tempus, ſic dicit Theophilus, hos ſolos introduxit tanquam potentes miraculum occultare: non enim volebat ipſum ante tempus pluribus reuelari, forte ꝓp inuidiam Iudeorum. Secundo fuit, vt erudiat nos ex operibus noſtris gloriam hoīum non quęrere, ſed ſoli Deo velle placere ſupra 6. & quanto fuerint opera noſtra meliora tanto minus de eis gloria quærenda eſt, quia nunc Chriſtus ſuſcitaturus mortuam (quod putabatur eſſe maximum miraculum) occultum eſſe voluit.

Tertio fuit, vt etiam innuat, ꝙ ſi aliqñ nos velimus miraculorum opera facere, quæ ex fide poſſumus infra 17. & 21. non ſimus coram multitudine, quia forte inſurget nobis elatio ex concurſu plebis, & fides debilitabitur, & non poterimus facere miraculum, de his duobus dicit Theophilus, mortuam aũt ſuſcitaturus eiecit omnes, quaſi nos docens abſque inani gloria eſſe, & nihil ad demonſtrationem facere, & ꝙ cum quis debet miracula perpetrare, non decet ipſum eſſe in medio plurimorum, ſed ſolitarium, & ab alijs ſeparatum. Quarto fuit, vt innuat, ꝙ per oga noſtra bona non debemus inimicis occaſionem maioris odij tribuere: ſiquis enim ſciat, ꝙ inimici ſuigra uiter inuident ei ꝓp excellẽtiam bonorum operum, melius eſt, ꝙ opera bona ſua ad tempus occultet ne maioris odij occaſionem tribuat. ita dicit Theophilus, ſic & cum quis nobis inuidet non debemus inſtias noſtras ei reuelare, ne malorum inuidiæ occaſio tribuatur. ſed hoc verum eſt de operibus, quæ non ſunt neceſſario in publico facienda, ſicut ire ad Eccleſiam, & ſimilia, quia a neceſſarijs non eſt deſiſtendum propter ſcandalum ęmulorum, etiam ſi ſint talia opera, quæ ſine ſcandalo bonorum omitti non poſſunt, vt ſiquis ſolitus erat publice facere aliqua bona, quæ non erant ſimpliciter neceſſaria, vt prædicare, vel docere, ex omiſſione tamen illorum ſcandalizarentur boni, non eſt ceſſandum ab eis, etiam ſi ęmuli valde inuideant, quia boni ſcandalizandi non ſunt infra decimooctauo, potius ergo attendendum eſt ne ipſi ſcandalizentur quàm ne æmuli ſcandalizẽtur, ſi vtrunque euitari non poteſt.

Quinto fuit, quia ſi Chriſtus vellet iſtud miraculũ nunc publice facere oportebat, quòd tibicines, & turbam flentem reciperet, quia nulli alij tuncibi erãt, indignum tamen erat, vt iſti permitterentur videre reſurgentem quam diffidentes tanquam mortuã lugebant. ſic dicit Chryſoſtom. nota, quòd deſlentes excluſit a domo, indignos enim oſtendit huiuſmodi viſionis.

Sexto fuit, quia iſtæ turbæ irriſerant Chriſtum quã do dixit non eſt puella mortua, ſed dormit, non erat ergo dignum, ꝙ adeſſent ſuſcitationi, ſic dicit Hiero. ſuper Matth. non enim erant digni, vt viderent myſterium reſurrectionis, qui reſuſcitantem indignis contumelijs irridebant. non ergo permiſit alios eſſe præſentes.

Quare Chriſtus voluit patrem, & matrem adeſſe. Et quid videre transfigurationem Chriſti fuit quædam inchoata fœlicitas. Quæſt. CXXII.

QVAERETVR, quare voluit, quòd pater, & mater puellæ adeſſent.

Dicendum, quòd hoc voluit, vt haberet teſtes huius miraculi: nam licet nolebat hoc facere prędente multitudine, ne Phariſęorum inuidiã magis irritaret, nec tñ voluit prorſus eſſe abſconditum ne omnino ignoraretur, ſed ita paucis præſentibus fecit, vt non omnino diuulgaretur, & ita aliquibus aſtãtibus ne penitus ignoraretur: voluit ergo teſtes adhibere. Sed

Sed dicetur, quòd ad hoc ſufficiebant Petrus, Iacobus, & Ioannes, quia in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, ideſt, plena probatio de omni verbo, quod aſſeritur, vel negatur: Deuter. 19.

Item quia Chriſtus in alijs rebus adhibuit iſtos tres ſolos in teſtes, vt in transfiguratione, infra 17. & Mar. 9. & Luc. 9. & in triſtitia quam oſtendit inſtante paſſione, infra 26. & Mar. 14. ita ergo ſufficerẽt hic, quia grauior res erat, & maioris periculi transfiguratio ſi negaretur quàm ſuſcitatio iſtius puellæ: nam negata ſuſcitatione iſta conſtabat adhuc Chriſtum ſuſcitaſſe mortuos, quia filium viduæ in vrbe Naym publice ſuſcitauit Lucæ 7. & Lazarum etiam publice Ioan. 11. negata tamen transfiguratione facta coram his tribus nulla alia erat, quia Chriſtus ſemel tantum transfiguratus eſt. Etiam quia cognitio transfigurationis fuit nobis valde neceſſaria, quia ibi fuit oſtenſa tota imago ſututæ gloriæ propter quam omnia agimus. ſi ergo per iſtos tres conſtare potuit de transfiguratione potuit a fortiori conſtare de puellæ ſuſcitatione.

Dicendum, ꝙ de iure ſufficiebant iſti tres, & tamẽ in præſenti non fuit conueniens, quòd ſoli eſſent, ſed quòd adhiberentur etiam alij teſtes extranei. Et hoc primo propter ſuſpitionem tollendam, quia ſi ſoli diſcipuli fuiſſent ibi, Iudæi æmuli nollent credere puellam eſſe ſuſcitatam dicentes non eſſe teſtes idoneos, ſic dicit Chryſo. aſſumpſit parentes in teſtes ne quis dicere poſſet fallax eſſe reſurrectionis indicium.

Secundo fuit ad tollendum ſuſpicionem circa modum ſuſcitandi. nam dato, quòd puellam ſuſcitaſſet poterãt dicere Iudæi, quòd feciſſet hoc per aliquas cęremonias dæmonum. nam ſicut alia miracula Chriſti dæmonibus attribuebant dicentes, quòd in Beelzebub eijiciebat dæmonia, infra in litera, & infra 12. ita, & iſtud poſſent dæmonibus attribuere, quia qui poteſt facere vnum miraculum poteſt facere omnia, vt oſtenſum eſt, ſupra q. 18. eſſet etiam Iudæis ad hæc occaſio ſi Chriſtus in occulto faceret, quia dicerent, ꝙ ibi dæmones inuocauerat, voluit ergo habere teſtes extraneos, vt illi teſtificarentur quid Chriſtus feciſſet ſuſcitando puellam.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd de iure ſufficiebant iſti tres, & tamen quia erat adhuc locꝰ ſuſpitioni, vt illa auferretur, debuerunt accipi teſtes extranei.

Ad ſecundum dicendum, quòd ad transfiguratio-nem probandam ſufficiebant iſti tres, verum eſt tamẽ ꝙ firmior probatio fuiſſet ſi plures ibi ſtetiſſent tam de diſcipulis Chriſti quàm de extraneis, noluit tamen ibi Chriſtus plures adeſſe ne res publicaretur, quia maius erat damnum ſi propter multitudinem res publicaretur quàm ſi propter paucitatem teſtium (qui tamen de iure ſufficiebant) res non eſſet tam nota. Quare tamen nulli extranei fuerint in transfiguratione, & quare ſoli tres diſcipuli dicetur, infra 17. capit. hic autem ecõtrario erat, quia etiam ſi extraneis hæc videntibus res aliqualiter diuulgaretur, non erat tantum præiudiciũ, ſicut ſi diuulgaretur ſuſcitatio puellæ, etiam quia nemo extraneorum erat dignus videre transfigurationem, ſicut poterant aliqui eſſe digni videre iſtam ſuſcitationem: nam videre erat ſolum quædam admiratio videndo ſuſcitationem, videre tamen transfigurationem erat quædam inchoata fœlicitas, quia ibi erat imago gloriæ futuræ, vnde Petrus repletus ineffabili gaudio ex hac viſione dixit, Domine bonum eſt nos hic eſſe infra decimoſeptimo, ſoli ergo diſcipuli debuerunt eſſe ibi, & non omnes, ſed pauci, ſicut fuerunt, ſcilicet, tres.

Quare in ſuſcitatione puellæ potius erant pater & mater eiuſdem quàm alij extranei.
Quæſt. CXXIII.

QVAERETVR cum neceſſe eſſet in hac ſuſcitationes præter Apoſtolos etiã aliquos teſtes extraneos, quare potius fuerunt ibi pater, & mater puellæ quàm alij, quia quicunque ibi eſſent ſufficerent ad iſtam probationem faciendam.

Dicendum, quòd debuerunt pater & mater intereſſe potius quàm alij. Primo, quia ad eos pertinebat magis quàm ad alios de vita filiæ ſuæ eſſe ſolicitos, qa erant pater, & mater.

Secundo, quia teſtimoum iſtorum erat minus ſuſpectum quàm aliorum, quia ſi alij extranei, ad quos non pertinebat interfuiſſent, poterant illi aliqd mentiri, vt Chriſto fauerent, de patre autem, & matre non erat hæc ſuſpitio, quia illi ſolum attendebant ad ſalutem, & vitam filiæ ſuæ, ideo ipſis magis crederetur.

Tertio fuit, quia ſi de alijs extraneis ibi intereſſent aliqui eſſent de tibicinibus, vel de turba flente, iſti tamen non merebantur videre ſuſcitationem, quia de vita puellæ diffidebant iam eam tanquam mortuã lugentes, & ob hoc excluſit eos Chriſtus, vt dicit Chryſoſt. parentes autem ſaltem pater fidem habebant: ideo debuerunt ipſi, & non alij recipi ad hoc videndum, patet hoc Luc. 8. quia nuncijs dicentibus principi filiam mortuam dixit Chriſtus noli timere, ſed crede tantum, & ſalua erit.

Quarto fuit, quia reliqua turba, quæ in domo erat indigna erat hoc videre, quia Chriſtũ irriſerant quando dixerat non eſt mortua puella, ſic dicit Hieron. non erant digni, vt viderent myſterium reſurrectionis, qui reſuſcitantem indignis contumelijs irridebãt.

Quinto fuit, quia parentes puellę iuerant, ſcilicet, pater eius: videbatur ergo iniuſtum, quòd ipſe excluderetur. Etiam quia non erat honeſtum, quòd in penetralia domus iſtius principis intraret quiſquam eo non manente ibi. Etiam vt non putarent parentes puellæ circa ipſam mortuam aliqua indebita cõmitti, vel de quibus ipſi iuſte triſtarentur, potius ergo ipſi quàm alij intereſſe debuerunt.

Ad quid opus fuit aliquos diſcipulos adeſſe cum parentes adeſſent ad puellæ ſuſcitationem. Et quare Apoſtoli ſint, & merito dicatur principes Eccleſiæ.
Quæſt. CXXIIII.

QVAERETVR cum parentes puellæ adeſſent huic ſuſcitationi ad quid opus fuit aliquos de diſcipulis Chriſti ibi adeſſe.

Dicendum, ꝙ fuit conueniens. Primo propter ipſorũ fidem: nam Chrs faciebat miracula, vt fidem de ſe cauſaret, & tamen fides erat magis neceſſaria in diſcipulis Chriſti quàm in alijs, cũ ipſi futuri eſſent colũnę Eccleſiæ ad Galat. prima, & principiũ omnis creaturæ, ſiue primitiæ, ſcilicet, in fide ad Roma. octauo: ergo ipſi debuerunt intereſſe, vt fides in eis confirmaretur per hoc miraculum, ſic dicitur Ioan. 2. quando Chriſtus vertit aquam in vinũ hoc fuit initium ſignorũ, & crediderunt in eum diſcipuli eius, ſcilicet, quia viderunt illud ſignum.

Secundo fuit ad dandũ eis confidentiam de ſe, qa videntes Chriſtum ſuſcitare mortuos iam nihil dubitarent ipſum poſſe facere.

Tertio fuit ad hoc, ꝙ auferret eis timorem mortis: nam ſicut ſoſue fecit, quòd ponerent pedes ſuos principes Iudæorum ſuper colla quinq; Reg. Chnaneorum,

nęorum, vt iam non timerent Chananæos Ioſue 10. ita Chriſtus nunc coram diſcipulis mortuam ſuſcitauit vocans mortem ſomnum, oſtenditque eis non timere mortem, quæ erat ita facilis, ſicut ſomnus. ſic dicit Chryſoſtom. docuit non formidare mortem, qa & ipſe erat moriturus in aliorum cordibus inſtruxit diſcipulos confidere, & viriliter ferre mortē: etenim eo accedente iam mors ſomnus erat.

Quarto, & principaliter fuit, vt diſcipuli poſſint hoc teſtificari: nam ipſi prædicaturi erant omnia geſta Chriſti: ideo oportebat, quòd cum totus mundus crediturus eis eſſet, quòd ipſi haberent firmiſſimam certitudinem de hoc, nō poteſt autem eſſe maior quàm per viſum: ideo decuit, quòd ipſi viderēt ea, quæ prædicaturi erant, & non mendicarent fidē a Iudæis, & ita ipſi oſtendentes, quòd deberet eis credi in illis, quæ dicebant de Chriſto, aſſerebant ſe vidiſſe omnia. ſic dicitur prima Ioan. primo, quòd vidimus, & oculis noſtris perſpeximus, & manus noſtræ tractauerunt de verbo vitæ teſtamur, & annunciamus vobis, ſic etiam dicitur Actuum decimo, hūc ſuſcitauit Deus a mortuis, & dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præordinatis a Deo, nobis, qui manducauimus, & bibimus cum illo poſtquam ſurrexit a mortuis. debuerunt ergo intereſſe ſuſcitationi diſcipuli.

Sed dicetur, quòd eadem ratione omnes Apoſtoli debuerant intereſſe, quia omnes prædicaturi erant geſta Chriſti.

Dicendum, quòd non oportuit omnes intereſſe, quia tunc non ſolum Apoſtoli, ſed etiam 72. diſcipuli intereſſe debuerunt, quia etiam iſtos Chriſtus miſit ad prædicandum Lucæ nono, ſed oportuit aliquos de Chriſti diſcipulis intereſſe ibi, vt ab eis cęteri diſcipuli certitudinem de hac re accipere poſſent, & non oporteret eos mendicare fidem a Iudæis, nam cum Apoſtoli fuerint principes Eccleſiæ, debuit in eis eſſe ſtatus in fide, ideſt, quòd fides illorum non dependeat a fide aliorum, quia cum Eccleſia conſiſtat in fide, illi a quibus Apoſtoli fidem accepiſſent dicentur potius eſſe principes Eccleſiæ quàm Apoſtoli. ergo ipſi non debuerunt ab alijs fidem accipere, ſed quòd in eis ſit ſtatus. hoc autem eſt, quòd ipſi per ſe viderint, & a Chriſto audierint ea, quæ ad fidem pertinent, & tunc ipſi eſſent, in quibus primo eſt fides. nam in Chriſto nō eſt fides, ſed dixit ea, quę ad fidem pertinebant, quæ in eo erant per claram viſionem, in nobis autem ſunt per fidem, non tamen fuit neceſſe, quòd omnes Apoſtoli immediate omnia a Chriſto acceperint videndo, vel audiendo, ſed qꝑ non acceperint ea ab alijs, qui non erant Apoſtoli, ſed Apoſtoli eſſent primi, q iſta a Chriſto acceperūt. Quod tamē vnus Apoſtolus ab alio acciperet nō erat inconueniens, ſicut, & nos ab ipſis accepimus.

Quare Chriſtus voluit nunc habere teſtes huius ſuſcitationis. Quæſt. CXXV.

QVAERETVR, quare Chriſtus voluit nunc habere teſtes ſuſcitationis huius. Nam Elias, & Eliſæus, qui mortuos ſuſcitauerūt nullos teſtes ſibi adhibuerunt, ſed potius ſe in cubiculis incluſerunt quando iſta fecetunt 3. Reg. 17. & 4. Reg. 4.

Dicendum, qꝑ fuit propter duo. Primo, quia illi nō ſuſcitabant mortuos ad aliquid probandum, ſed ſolū ad benefaciendum. Nam Elias condolens viduę Sareptanæ, quæ paſcebat eum, ſuſcitauit filium eius, & ita dixit orans, Domine Deus meus etiam ne viduam apud quam ego ſuſtentor afflixiſti, vt interficeres filium eius. tertio Regum decimoſeptimo, Eliſæus ſimiliter compatiens mulieri Sunamiti. quarto Reg. quarto: ideo teſtibus non egebant. Chriſtus autem miracula faciebat principaliter ad oſtendendum virtutem ſuam, ſcilicet, vt ſciretur, qꝑ erat Meſſias, & qꝑ erat Dęᵒ, & crederetur in eum, ſicut ipſe dixit. opera, quæ ego facio teſtimonium perhibent de me, idest, facio illa ad perhibendum teſtimonium de me: indigebat ergo Chriſtus teſtibus miraculorum ſuorum.

Secundo fuit, quia Elias, & Eliſæus in ſuſcitatione mortuorum fecerunt aliquas ceremonias, quas non erat honeſtum videri dum fiebāt, ſcilicet, quia Elias expandit ſe, & menſus eſt tribus vicibus ſuper puerū mortuum. tertio Regum decimoſeptimo, Eliſæus autem incubuit ſuper puerum, poſuitque os ſuum ſuper os eius, & manus ſuas ſuper manus eius, & incuuauit ſe ſuper eum manens ſic, quouſque calefacta eſt caro pueri, & tunc ſurgens deambulabat per domum huc, & illuc, & iterum aſcendit, & incubuit ſuper puerum, ſicut prius, & oſcitauit ſepties, aperuitque oculos 4. Regum 4. hoc autem non erat honeſtū fieri videntibus aliquibus, & ideo non ſolum nullos teſtes iſti habere voluerunt, ſed etiam excluſerunt a ſe omnes intrantes in loca ſecreta, ſic dicitur de Elia tertio Regum decimoſeptimo, quòd tulit pueri de ſinu matris eius, & portauit in cenaculū, vbi ipſe manebat, de Eliſæo dicitur quarto Regum quarto, qꝑ ingreſſus clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum, ſcilicet, vt nemo interim intrare poſſet, qui videret qd ipſe faceret, Chriſtus autem nullas ceremonias fecit ſuſcitando puellam, quas inhoneſtum eſſet videri, quia ſolum apprehendit manum eius, & dixit puella ſurge, vt patet hic, & Mar. quinto, & Lucæ octauo. ideo potuit conuenienter teſtes ſibi adhibere.

Tertio fuit, quia Elias, & Eliſæus, per magnam orationem obtinuerunt ſuſcitationem mortuorum: nam Elias ter orauit, & ter incubuit ſuper puerum, tertio Regum decimoſeptimo, Eliſæus autem bis orauit, & bis ſe incuruauit ſuper puerum quarto Regum quarto, oratio autem iſta debebat eſſe multum attenta, quia erat pro re altiſſima, vt impetrare poſſent, ideo debebant abſtinere ab omnibus, quæ impediunt attentionem, ſic autem eſt præſentia multitudinis circunfuſę: ideo debebant orare ſolitarij manentes, ſicut Chriſtus admonuit ſupra ſexto, ſcilicet, tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuū, & claſo oſtio ora patrem tuum, & ita ad literam fecerunt Elias, & Eliſæus, quia vterque intrauit in cubiculum, & de Eliſæo legitur, quòd clauſerunt oſtium cubicali ſuper ſe. quarto Regum quarto: non ergo debuerunt iſti adhibere ſibi aliquos teſtes: Chriſtus autem nihil orauit ſuſcitando puellam, ſed ſolum dixit, puella ſurge: ideo poterat habere ſecum teſtes, quia non impediebatur ex eorum præſentia.

Quare Chriſtus tetigit manum puellæ quando eam ſuſcitauit. Quæſt. CXXVI.

QVAERETVR, quare Chriſtus nunc tetigit manum puellæ quando eam ſuſcitauit, vt dicitur in litera.

Dicendum, quòd fuit primo ad incitandum præſentes ad fidem, reſurrectionis, quaſi qꝑ hoc, qꝑ apprehendebat manum eius vellet eam ſuſcitare, ſic dicit Chryſ. vt aūt quaſi per viſum diſponeret ad reſurrectionis fidem, tenet manum puellæ.

Secundo fuit ad oſtendendum, qꝑ ipſe eam ſuſcitabat: nam ſicut quando ſanauit leproſum præcedenti cap. extendēs manū tetigit leprā eius, vt qꝑ hoc appareret, quòd ipſe mandabat eam, ita nunc tenuit manum puellæ mortuæ, vt videretur eam ſuſcitare, & nunc erat maxime neceſſarium, quòd oſtenderet, qꝑ ipſe faciebat hoc, quòd tale miraculum nondum fecerat: vt ergo crederetur, quòd ipſe faciebat debuit euidentia ſigna dare, & ita fuit apprehendendo manum puellæ.

Tertio fuit, vt ſatisfaceret deſiderio patris eius, dixerat enim veni, & pone manum tuam ſuper eam, & viuet, ſupra in litera: ita ergo nunc Chriſtus fecit.

Quare Chriſtus nunc clamauit ad ſuſcitandam puellam. Quæſt. CXXVII.

QVAERETVR, quare nunc Chriſtus clamauit. nam dicitur Luc. 8. qꝑ clamauit.

Dicendum, quòd hoc fuit. Primo ad manifeſte oſtendendum, qꝑ ipſe hoc faceret. nam cum iſtud miraculum reputaretur maius aliis, quę Chriſtus fecerat, & etiam erat nouum, quia nunquam tale fecerat, debuit plura ſigna dare ad oſtendendum, quòd ipſe faciebat, & ſic non ſolum tenuit manum puellæ, ſed etiam clamauit. Secundo fuit ad oſtendendum magnitudinem poteſtatis, quia clamor eſt vox alta: clamauit ergo Chriſtus, vt innueretur, quòd per fortitudinem huius vocis anima cogebatur redire ad corpus, ſic fuit in ſuſcitatione Lazari: Ioannis vndecimo, hæc cum dixiſſet voce magna clamauit: Lazare veni foras, & ſtatim prodijt, qui fuerat mortuus. nam magnitudo vocis in operibus Chriſti ſemper ſignificabat magnitudinem efficacię, vnde in operibus miraculorum ſignificabat magnitudinem miraculi, ſicut hic. & clamor in oratione ſignificabat magnitudinem virtutis, vnde quando mortuus eſt clamans valide in manus tuas, &c. emiſit ſpiritum infra vigeſimoſeptimo, & Centurio, qui ſtabat ex aduerſo videns, quòd Ieſus clamans expiraſſet, agnouit eum eſſe filium Dei dicens, vere homo hic filius Dei erat. Marc. quinto, ſignificat etiam clamor in oratione Chriſti exauditionis efficaciam. ad Hebræ. quinto, in diebus carnis ſuæ preces, & ſupplicationes cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus eſt. Tertio fuit iſte clamor ad oſtendendum quid Chriſtus diceret. Et ſciendum, quòd ille clamor nihil aliud fuit, niſi puella ſurge: Lucæ octauo, ſcilicet, clamauit dicens, puella ſurge, & hoc fuit, vt videretur, quòd ad ſuſcitandum illam non faciebat orationem aliquam, ſicut Elias, & Eliſæus, qui ad ſuſcitandum mortuos orauerūt ſępe & diu, tertio Regum decimoſeptimo, & quarto Regum quarto, Chriſtus autem non orauit, ſed imperauit, quaſi ipſe eſſet Dominus mortis, & vitæ, quod ad ſolum Deū pertinet. Deuteronom. trigeſimoſecundo, ego occidam, & ego viuere faciam, ego percutiam, & ſanabo, & in hoc adhuc mirabantur magis Iudæi, ſicut etiam in doctrina, quia non prædicabat, ſicut doctor, vel expoſitor legis, ſed ſicut Legislator ſupra ſeptimo, admirabantur turbę ſuper doctrina eius: erat enim docens eos, ſicut poteſtatem habens, & non vt Scribæ eorum, & Phariſæi.

Quomodo anima huius puellæ redijt. Et quod forma eſt præcipua cauſa diſtinctionis, & vnitatis, & corpus accipit eſſe humanum per animam. Quæſt. CXXVIII.

QVAERETVR circa animam huius puellæ ſuſcitatę quomodo redijt: nam Lucæ octauo, dicitur, quòd reuerſus eſt ſpiritus eius. Dicendum, quòd ſpiritus puellæ reuerſus eſt, ſcilicet, illa eadem anima, quæ ibi prius fuerat, ſic dicit Chryſoſtomus: non enim infudit aliam animam, ſed eā quę exierat reduxit, & hoc verum eſt, quia nulla alia anima poterat informare illud corpus, quia ſi alia potuiſſet ſuperuenire, iam illa, quæ reſurgebat non eſſet puella, quæ fuerat mortua, ſed alia mulier, quæ inciperet eſſe de nouo, quia res habet vnitatem, & diſtinctionem per materiam, & formam, & præcipue a forma: ſi ergo varietur eadem forma numero non manet idem indiuiduum numero, & ſic iam non eſſet iſta puella filia illorum, coram quibus ſuſcitabatur, nam nec eſſet eadem anima, nec idem corpus, quia corpus accipit ſpeciem, ſcilicet, eſſe humanum per animam: ita ergo accipit aliud, & aliud eſſe numerale per aliam, & aliam animam, & tamen non vocabitur corpus iſtud quod prius, niſi per eſſe numerale quod habebat prius, & tamen ſi alia anima adueniat dat neceſſario aliud eſſe numerale. ergo non erit idem corpus numero quod prius, & ſic eadem anima eſt, quæ reuerſa fuit, & ita in nobis erit in reſurrectione generali, quia eadem anima, & idem corpus reuinentur vt ſit idem homo numero, qui nunc eſt.

De anima autem iſtius puellæ oportet dici, quòd fuerit in aliquo receptaculo eo paruo tempore quod fuit inter mortem, & ſuſcitationem, non autem in Paradiſo, quia nulli porta aperta eſt vſque poſt Chriſti mortem. vt dicit Auguſtinus, & Beda, nec etiam erat in lymbo puerorum, quia locus ille erat morientium in peccato originali, puella tamen iſta non poterat mori in originali, quia iam erat in ætate diſcretionis, ſcilicet, annorum duodecim: Marc. quinto, & Lucę octauo, & quia erat Iudæa haberet fidem Iudęorum, & per illam tollebatur in mulieribus peccatum originale, vel ſi erant paruulæ tollebatur per fidem parentum, vt dicit Gregor. & Magiſter quarto Sentent. diſtinct. prima: manebant ergo tria receptacula, ſcilicet, ſinus Abrahę, & purgatorium, & infernus. Si eſſet in ſinu Abrahæ nihil videbatur contra legem agi, quòd inde educeretur, quia erat in loco quietis. Si eſſet in Purgatorio eodem modo, quia erat itura ad vitam æternam, & id quod ſibi expiandum ibi manebat, poterat in hac vita per ſatisfactionem expiare. Si autem eſſet in inferno, eſt difficultas quomodo ille, qui ad mortem æternam damnatus eſt redeat ad vitam, vt iam ſaluari poſſit, ſed de hoc late dictum eſt. 4. Reg. 4.

Quare Chriſtus iuſſit dari manducare huic puellæ. Quæſt. CXXIX.

QVAERETVR, quare Chrs iuſſit dari mādu care huic puellæ, Mar. 5. & Lu. 8. Aliq dicūt qꝑ hoc fuit, qa puella ex ęgritudine ex qua expirauit, manſerat nimium debilitata.

Sed iſtud eſt falſum, & ridiculum. Primo, quia cum puella, quæ mortua fuerat, nunc reſurgeret, non manebat in ea aliqua de diſpoſitionibus precedentibus, nec erat poſſibile continuari eandem diſpoſitionem nunc, quę prius fuiſſet in puella ante mortem, nam ſicut non erat eadem vita nunc, & prius, ita nec erant eędem diſpoſitiones viuentis quod patet, quia ideo puella mortua fuerat, quia corpus erat taliter diſpoſitum, quòd cum illis diſpoſitionibus non poterat anima manere: iſta eſt. n. generalis cauſa mortis in omnibus animalibus, ſiue ſit mors violenta, ſiue per ęgritudinem. nunc tamē anima manebat in corpore. ergo non manebant eędem diſpoſitiones, quę prius, & ſic nec poterat manere eadem debilitas.

Secundo patet, quia puella mox, vt ſuſcitata eſt F ſurrexit, & ambulabat. Mar. 5. ergo non erat nunc in ea debilitas prior: immo nec aliqua debilitas.

Tertio patet, quia Chriſtus ſuſcitauit puellam ad oſtenſionem virtutis ſuæ, & tamen ſi maneret in tali debilitate, ſicut quando laborabat in extremis, non appareret poteſtas eius. ideo non manſit in ea aliqua debilitas.

Quarto patet, quia per hoc periret fides miraculi: poſſet enim verti in dubium an puella vere mortua eſſet, ſi nunc in tali diſpoſitione eſſet, ſicut quando laborabat in extremis, quia ita interdum ſunt aliqui ægri, in quibus per aliquantum tempus nulla ſigna vitę apparent, poſtea tñ redeunt in ſeipſos. ſic ſunt illi, quos dicimus eſſe raptos, vel in ecſtaſi: ſi ergo iſta G puella reſurgens maneret in debilitate priori, nemo diceret eam reſurgentem, ſed fuiſſe raptam, & nunc in ſe redijſſe, Chriſtus tamen faciebat miracula, de quibus nemo poterat dubitare an eſſent vera miracula. ergo puella ſuſcitata non manſit in priori debilitate.

Quinto, quia dato, quòd Chriſtus nollet in prima actione miraculum perfectum reddere, ſicut fuit in quodam cęco, quem ſanauit, & ille videbat homines, ſicut arbores ambulantes, & rurſus impoſuit ei manus, & tunc vidit clare omnia Marc. octauo, adhuc non iuberet dare puellæ comedere, vt per hoc eſſet remedium contra debilitatem, ſed tãgeret eam iterum, & tunc perfecte ſanaretur, ita vt Chriſtus appareret Dominus, & non medicus: neminem H enim legimus a Chriſto fuiſſe incomplete curatum.

Dicendum ergo, quòd Chriſtus ſuſcitans puellam dedit ei plenum robur corporis quantum illi ęta ti poterat conuenire, vt non putaretur eſſe phantaſma, & ad oſtendendum veritatem iſtius reſurrectionis dedit ſigna, ſicut in reſurrectione ſua, & dedit hic duo ſigna. Vnum fuit, quòd puella manducaret, vt oſtenderetur, quòd vere ſurrexiſſet: nam etiã ſi ambularet non conſtabat de vera reſurrectione, qa poterat dæmon arripere illud corpus, & mouere illud motu progreſſiuo, facere tamen omnes operationes vitales, vt comedere, loqui, videre, audire nõ poterat, quia non poteſt hoc fieri, niſi ab animali, & I tamen ſi dæmon arriperet corpus puellę mortuę nõ eſſet illud animatum, quia dæmon non poteſt formaliter vniri corpori, ſed ſolum vt motor, vt oſtenſum eſt præcedenti cap. quæſt. 113. ideo manducare erat ſignum reſurgentis, ſic dicit Chryſoſtomus, & non ſolum puellam ſuſcitat, ſed ei cibum iubet dari, vt non videatur eſſe phantaſma quod factum eſt. idē dicit gloſ.

Sed ſciendum, quòd Chriſtus non dedit cibum puellæ, ſed iuſſit ei dari propter duo. Primo ad tollendum occaſionem ſuſpicandi, quia ipſo dante cibum poterat quiſquam putare, quòd puella non vere comederet, ſed quòd ipſe faciebat aliquod præſtigium, ex quo ſemel illum tangebat manu ſua, cum K autem parentes cibum darent nihil putarent eſſe præſtigij. Secundo, quia Chriſtus facere volebat ea, quæ nemo alius facere poterat, quę autem per alios fieri poterant facere nolebat: ipſe ergo manum pullę tetigit ad ſuſcitandum, quia ſolus eam ſuſcitare poterat, cibum autem quilibet poterat ei dare: ideo ipſe non dedit. ſic patet Ioan. 11. de Lazaro. nam ipſe eum ſuſcitauit, ſoluere tamen a vinculis iuſſit diſcipulis. eod. cap. ſic dicit Chryſo. vbi ſupra, nec ipſe cibum propinat, ſed alijs mãdat, ſicut & in Lazaro dixit ſolute eũ, & deinde participem menſę fecit. Secundum fuit ambulare, vt dicitur Mar. 5. iſtud enim ſi ſolum fuiſſet non oſtendebat ſufficienter veram ſuſcitationem, cũ poſſet dæmon corpus arripere, & mouere, ſuppoſito tamen primo. ſ. q comedebat erat iſtud ſignum conueniens ad oſtendendum, q fuerat reſtituta perfectæ valitudini cũ ambulare poſſet: ita enim faciebat Chriſtus in eis quos ſanabat de magnis languoribus, ſicut ſupra in litera paralytico ſanato iuſſit lectum portare, vt oſtenderetur, q robuſtus erat, ſic etiam alteri paralytico ſanato iuſſit lectum tollere. Io. 5. ita quoque in reſurrectione ſua Chriſtus ſigna oſtendit. nam comedit partem piſcis aſſi, & fauum mellis Luc. 24. etiã obtulit ſe palpandum diſcipulis dicens, videte manus meas, & pedes meos eo. cap. Sed dicetur, quare in ſuſcitatione puellę non oſtenſum eſt iſtud ſignum. ſ. q palparetur, ſicut Chriſtus ſe palpandum obtulit? Dicẽ dum, q non erat conueniens, quia Chriſto reſurgẽte dubitabatur de veritate corporis, quia neſciebãt Apoſtoli an illud quod apparebat eſſet verũ corpus Chriſti quod fuerat crucifixum, vel aliquid formatum de aere, ſicut ſolent Angeli, & dæmones aſſumere, & qa illa corpora cum ſint de aere non poſſunt eſſe multũ denſa, ſiquis palpet ea cedunt palpanti, ſicut aqua, qa non ſunt ſolida. ad oſtendendum ergo q corpus Chriſti, in quo loquebatur diſcipulis erat verũ corpus humanum, & non de aere, obtulit illud palpandum dicens, videtes manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego ſum, palpate & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa nõ habet, ſicut me videtis habere, & ideo ad oſtẽdẽdam veritatẽ corporis tradidit Chriſtus ſe palpãdũ. Ad oſtendendũ aũt, q vere viueret, & non arriperet corpus ab aliquo alieno ſpiritu petiuit cibũ, & comedit, in puella aũt iſta non fuit dubium quantum ad veritatem corporis, quia cũ eſſet mortua præſentes erãt parentes eius, & iacebat in lecto, & Chriſto vocante eã ſurrexit. non ergo erat dubium de veritate corporis, ſed de veritate vitæ. ſ. an anima rediiſſet in corpus ad hoc q vere viueret, vel ſpiritus aliquis corpus arripiẽs moueret illud, & ad hoc oſtendit ſignum vere viuentis. ſ. q manducaret, ita etiam fuiſſet de Chriſto, quia ſi Chriſtus mortuus exiſtente corpore eius coram diſcipulis reſurgeret, non ſe dediſſet illis palpandum, qa non dubitarent de veritate corporis, ſed ſolum peteret cibum ad oſtendendum, quòd vere viueret.

Quomodo Chriſtus iuſſit parentibus iſtius puellæ, quòd nulli dicerent. Et vnde Phariſæorum inuidia, & odium excitabatur in Chriſtum. Quæſt. CXXX.

QVAERETVR, quare Chriſtus iuſſit parẽtibus iſtius puellæ, q nulli dicerent.

Dicendum, quòd fuit, vt euitaret inuidiam Phariſęorum, vt dicit Theophilus, & propter alias cauſas poſitas ſupra q. 122. noluit enim adhuc patere inuidię Iudęorum.

Sed dicetur quomodo Chriſtus iubebat hoc tacẽri, quia non poterat ignorari, conſtabat enim puellã fuiſſe mortuam cum tibicines, & turba plangens eſſet in domo quando Chriſtus illuc iuit, poſtea ergo cum viderent puellam ſanam conſtaret, quòd ſurrexerat, ſuperuacuum ergo erat hoc velle taceri quod ex ſeipſo ſe notificabat.

Aliqui dicunt, quòd Chriſtus dixit hoc non ea intentione, vt taceretur, ſed vt innueret, quòd laudes humanas de operibus ſuis non quærebat: ſic enim fuit in leproſo quem coram toto populo mundauit prędcedenti capitu. dixit tamen ei: vide nemini dixeris. Sed dicendum, & melius, quòd Chriſtus dixit hoc ea intentione, vt taceretur, quia aliqualiter poterat occultari iſta res, vel ſaltem verti in dubium, quia licet tibicines, & turba lugens eſſet in domo, poterat eſſe, quòd puella nõ eſſet vere mortua, ſed rapta, ita vt nullum ſignum vitę appareret in ea, & poſtea rediret in ſe, ita verba Chriſti videbantur ſonare quando intrauit domum dicens, recedite non eſt puella mortua, ſed dormit.

Et ſi dicatur ad quid ergo Chriſtus intrabat ad eam.

Dicendum, quòd puella vere erat in extremis, & hoc negari non poterat, quia antequam Chriſtus veniret turba viderat ipſam eſſe in extremis: poterat ergo dici, quòd Chriſtus tangens eam reſtituerat perfectæ ſanitati, cum eſſet rapta, & quaſi mortua, non tamen eſſet vere mortua, & ſic non ſuſcitaret eam, B ſed ab ægritudine ſanaret. ſi ergo Chriſtus iuberet dici, quòd nullum miraculum erga puellam egerat: nõ poſſet hoc perſuaderi cum prędente populo intraſſet ad illã, & confeſtim illa appareret plene valens quaſi nullam habuiſſet ægritudinem, quod tamen diceretur, quòd non ſuſcitauerat eam poterat aliqualiter perſuaderi, vel in dubium verti, & hoc eſt, quòd Chriſtus volebat. ſ. occultari ſuſcitationem, ſed non ſanationem. nam curationes morborum multas iã Chriſtus publice fecerat, non tamen ſuſcitationem aliquam, & quia iſtud apud Iudęos iudicabatur maius miraculum, & de quo magis inuiderent, voluit iſtud taceri.

Sed dicetur ſi taceri illud volebat, quare adhibuit C aliquos teſtes, quia potuiſſet taliter facere, quòd ignoraretur, vt ſi voluiſſet cito venire ad ſuſcitandum eã antequam eſſet turba plangens in domo, & tibicines. nam illi oſtenderunt vere mortuam eſſe puellam, & ideo quando Chriſtus dixit non eſt mortua, ſed dormit, irridebant eum: etiam poterat in via manens ſuſcitare puellam abſens non reſtituendo tamen eam plene ſanitati, & tunc quando in domum veniret tangens eam plene ſanam redderet, & ita non appareret, quòd eam ſuſcitauerat.

Dicendum, quòd Chriſtus noluit, quòd omnino ignoraretur puellam fuiſſe ſuſcitatam ab eo, quia miracula non faciebat, niſi ad oſtenſionem diuinę virtutis ſaltem principaliter: ideo nullum eorum voluit vnquam penitus latere, ſed voluit Chriſtus, quòd D miraculum iſtud aliqualiter ad tempus occultaretur, & poſtea notificare: erat enim iſtud miraculum in primo anno, quo Chriſtus cępit prędicare, vel in principio ſecundi, & reſtabant ei duo anni, vel quaſi vſque ad mortem, nolebat ergo facere iſtud miraculum aperte per quod valde incitaretur inuidia Phariſæorum, & conarentur accelerare mortem eius, nec per mitterent eum pacifice complere opera ſua, ſicut fuit in anno illo, in quo occiſus eſt: nam tanta incanduerat indignatio Phariſæorum contra ipſum, quòd non audebat publice ambulare, & receſſit de Iudæa in Galilęam Ioann. 7. & iterum receſſit in regionem iuxta deſertum in ciuitatem Effrem Io. 11. ideo nolluit nunc talia miracula palam facere, per quæ irritarentur valde Iudæi contra ipſum: nam propter Lazari ſuſcitationem diffinierunt mortem contra Chriſtum Io. 11. vbi quidam de illis, qui viderant Lazarũ reſurgentem iuerunt ad phariſęos annunciantes hoc, & ſequitur ibi. collegerunt pontifices, & Phariſæi cõ ſilium aduerſus Ieſum, & dicebant quid facimus, qa hic homo multa ſigna facit? ſi dimittimus eum omnes credent in eum, & ibi diffinierunt, quòd morerentur. ita ergo ſi Chriſtus in principio prædicationis ſuę ſuſcitaſſet mortuum publice faceret, occiderent eum ante tempus nondum completis operibus ſuis, vel fugeret de terra, aut lateret longo tempore, vel ſe miraculosè defenderet, quorum quodlibet erat inconueniens, paulo tamen tempore ante mortem ſuam cum iam plurima operum ſuorum eſſent completa, etiam ſi exardeſceret contra ipſum furor Phariſęorum non erat inconueniens: & ideo tunc publice ſuſcitabat mortuos, ſicut filium viduę in vrbe Naym Luc. 7. & Lazarum Io. 11. quos aſtante toto populo ſuſcitauit, nunc autem Chriſtus voluit, quòd ſuſcitatio iſta aliquanto tempore maneret occulta, vel ſaltẽ redderetur dubia, quod ſufficienter factum eſt per modum iſtum occultationis quem Chriſtus tenuit. non tamen voluit penitus eſſe occultam: & ideo adhibuit ſibi quinque teſtes. ſ. tres diſcipulos, & patrem, & matrem, qui tempore ſuo poſſent de hoc teſtimo B nium perhibere, turbam quoque aliqualiter habuit in teſtem, inquantum tibicines, & turba plangens ſciebant iam puellam mortuam, & ideo lugerent.

Siquis quæreret a parentibus puellæ nunquid filia ſua fuerat ſuſcitata an tenebantur dicere, quòd non.
Quæſt. CXXXI.

SED quæretur cum Chriſtus dixiſſet patri, & matri puellæ, quòd iſtam ſuſcitationẽ occulta rent, ſiquis quæreret ab eis an filia ſua fuerat ſuſcitata, an tenebantur dicere, quòd non?

Aliqui dicunt, quòd tenebantur ſic dicere, quia aliàs non occultarent rem iſtam, quam Deus iuſſerat occultari.

Dicendum, q non tenebantur hoc dicere, quia erat mendacium, & peccatum, Deus tamen non inci tat quemquam ad peccandum: nec etiam indiget mendacio noſtro ad faciendum quod ipſe voluerit Iob 13. nunquid Deus indiget mendacio veſtro, vt pro eo loquamini? quaſi dicat, non indiget.

Eſt ergo dicendum, quòd tenebantur iſti ad non diuulgandum hoc ſponte: ſic innuitur Luc. 8. ſ. præcepit eis ne alicui dicerent quod factum erat, & Mar. 5. dicitur præcepit illis vehementer, vt nemo id ſcirer, ideſt, vt nemini notificarent, ſiquis autem ab eis quęreret de hoc poterant tacere nihil reuelando, non tamen debebant aſſerere mendacium dicentes, q non ſuſcitauerat eam. Nam per hoc peccarent dupliciter. Primo, quia mentirentur. Secundo, quia indigne Chriſti virtutem deſtruerent: aliud enim erat nihil loquendo Chriſti miraculum occultare, & aliud aſſerendo contrarium illud deſtruere: ideo ſi neceſſe eſſe illis ſuper hoc reſpondere potius debebant aſſerere puellam ſuſcitatam quàm negare.

An diſcipuli, qui interfuerunt tenebantur occultare miraculum de reſurrectione puellæ.
Quæſt. CXXXII.

SED quæretur nunquid diſcipuli, qui interfuerunt tenebantur occultare iſtud miraculum. Dicendum, q non legitur Chriſtus præcepiſſe aliquid diſcipulis ſuper hoc, ſed ſolum parẽtibus puellę, quia dicitur Luc. 8. & obſtupuerũt parẽtes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factũ erat: credendum tamen eſt, quòd etiam diſcipulis Chriſtus iuberet iſtud tacere, quia nihil proderat, q parentes puellę iſtud occultarent, ſi diſcipuli illud diuulgarent, licet ergo non legatur eis hoc dictum, credendum eſt, q etiam illis dictum fuerit, & apparet, qa Chriſtus voluit iſtos tres diſcipulos intereſſe, & non alios, quia iſti poterant rem magis occultare, vt dicit Theophilus, & dictum eſt ſupra quæſt. 120. ſi tamen iſti reuelarent reliquis, nihil differebat interfuiſſe omnes diſcipulos huic ſuſcitationi: ideo non licebat iſtis reuelare cuiquam, non tamen expreſſum eſt, q E

Chriſtus

Christus dixerit istis,quòd tacerent sicut parentibus puellæ,eo quòd parentes erant extranei a Christo,& minus verisimile erat de illis,quòd tacerent:ideo ponitur expresse præceptum Christi,quòd tacerent, de discipulis autem cum essent domestici Christi non oportuit exprimi,quia manifestum est, quòd facerẽt id quod Christus iubebat:etiam quia parentes puellę non erant amplius cum Christo mansuri:ideo oportuit,quòd tunc imponeret eis præceptum istud quando puellam suscitauit,discipuli autem cum eo manebant:ideo etiam si non iuberet eis tunc, poterat postea iubere:etiam quia non erat necesse imponi hoc discipulis sub præcepto, quia cum parentibus puellæ iuberetur,satis apparebat eis esse iussum.

Præceptum resurrectionis huius puellæ ad quantum tempus extendebatur,scilicet, quòd occultaretur.
Quæst. CXXXIII.

QVAERETVR de isto præcepto occultationis ad quantum tempus extenderetur.

Aliqui dicunt, quòd ad semper, quia Christus imposuit simpliciter parentibus puellæ ne alicui hoc dicerent.ergo ad semper extendebatur, quia negatiua includit omne tempus, nisi limitetur.

Sed dicendum,q̃ non stat,quia Christus non fecit miraculum aliquod ea intentione, vt taceretur,cum omnia miracula fuerint ad ostensionem virtutis suæ: ergo aliquando reuelanda erant. Secundo patet,quia si Christus voluisset rem semper occultam manere nullos testes secum adhibuisset,quia magis sic res esset occulta,vel potuisset in via manes puellam suscitare non eundo in domum,& sic nemo id sciret,non tamen fecit,sed adhibuit testes, & etiam dedit modũ per quem turba hoc cognosceret, quia tibicines,& turba erat lugens iam in domo, & sic constabat puellam esse mortuam.noluit ergo semper hoc manere occultum:

Alij dicunt,quòd tacendum erat istud miraculum vsque ad Christi resurrectionem, & patet hoc. Primo,quia Christus alia,quæ mandauit taceri iussit esse occulta vsque ad illud tempus,sicut fuit transfiguratio.s.nemini dixeritis visionem quousque filius hominis a mortuis resurgat infra 17.& Marc. nono, & Luc.nono.

Secundo patet ex ipsa causa pro qua Christus taceri volebat, quia hoc faciebat ne irritaret inuidiam Pharisæorum ad hoc, quòd eum cito occiderent,& tamen istud periculum manebat vsque post mortem Christi.ergo vsque illuc tacere debebant.

Aliter tamen,& melius dicendum,q̃ non tenebãtur tacere,nisi vsquequo Christus alium mortuum suscitaret publice,& sic quando suscitaret filium viduæ in vrbe Naym.Luc.7.absoluerentur ab ista obligatione tacendi,quia ille coram toto populo suscitatus est eod.cap.& hoc patet, quia istud miraculum, non tacebatur,nisi vt non irritaretur valde furor Phariseorum contra ipsum, cum tamen ipse publice suscitaret filium viduæ dabat locum furori Phariseorũ, qui insurgeret : ideo iam non erat opus tacere istam suscitationem,quia nihil proderat, cum eiusdem potestatis esset illa quam publice faciebat,immo videbatur esse maioris cum a maiori tempore fuisset ille iuuenis mortuus,qui iam extra portam vrbis erat, & ferebatur ad sepeliendum, & maxime Lazarus,qui iam quatriduanus erat,& sepultus iacebat Io.11.frustra ergo erat iam miracula Christi tacere, cum ipse illa aperiret : simile autem est quando quis committit alteri aliquid sub secreto seruandum: nam si committens publice illud reuelet absoluitur ab obseruatione secreti ille cui commissum est, ita nunc cum Christus potestatem suam suscitandi mortuos publice ostenderet,non tenebatur eam quisquam taciturn custodire,immo si parentes puellæ,& discipuli postea tacerent, videbantur ex hoc peccare, quia quando Christus aliqua miracula faciebat publice volebat,q̃ illi quibus fiebant prædicarent illa,sicut patet de lana to a legione dæmonum cui Christus dixit vade in domum tuam,& ad tuos,& annuncia illis quanta fecerit tibi Deus.Mar.5.& Luc.8.& quando sanauit decẽ leprosos redeunte vnico eorum ad Christum, conquestus est.quòd alij non venissent ad dandum gloriam Deo Luc.17.i.nõne decem mundati sunt,& nouem vbi sunt?non est inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo,nisi hic alienigena,istam tamen suscitationem quam Christus occulte fecerat,esset iam licitum reuelare quando ipse publice alium mortuum suscitaret.ergo tunc male facerent parentes puellæ si non annunciarent publice dantes gloriam Deo de beneficio sibi collato.

Ad primam confirmationem positionis præcedẽtis dicendum,q̃ non stat. Primo,quia ibi assignatur tempus vsquequo taceri deberet.s.quousque filius hominis a mortuis resurgat, hic autem non assignãt tempus:ideo aduenientе causa aliqua publicationis non erat iam tenendum in secreto.

Secundo, quia Christus nunquam fecit aliquid q̃ quod viuens notificaret suam transfigurationem.nã si iterum publice transfiguratus fuisset sicut prius,nõ tenerentur iam discipuli sub secreto tenere illam priorem transfigurationem, nunquam tamen Christus fuit postea transfiguratus, nec quidquam de illa dixit:ideo discipuli tenebantur semper vsque ad Christi resurrectionem secretum seruare.hic autem secus fuit,quia Christus fecit publice alias mortuorum suscitationes isti similes,& æquales.ergo non tenebantur istam amplius sub secreto seruare.

Ad secundum dicendum,quòd non oportuit vltj ad Christi mortem taceri istam suscitationem, quia cum Christus faceret iam publice alias suscitationes ipse volebat locum dare odio Pharisæorum, non ergo erat opus iam tacere, nec nocebat quidquam istud publicare cum maiora Christus publice faceret.

Quomodo dicitur,quòd exijt fama hæc per vniuersam terram de suscitatione puellæ cum Christus vetuerit dicere.
Quæst. CXXXIIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd exijt fama hęc.s.de suscitatione puellæ per vniuersam terram illam, cum Christus iusserit,quòd nemini dicerent.

Dicendum vno modo,q̃ potuit hoc fieri, quia parentes puellæ forte noluerunt tacere, licet Christus iusserit,sicut fuit infra in litera de duobus cęcis quos Christus sanauit dicens eis,videte ne quis hoc sciat,& dicitur,quòd illi exeuntes diffamauerunt eum in totam terram illam.

Aliter poterat fieri,quòd turba hoc diuulgaret.nã quando Christus intrauit domum istius principis erant ibi tibicines,& turba plangens, & illi sciebant puellam esse mortuam. nam quando Christus dixit non est puella mortua,sed dormit,irriserunt eum,vt dicitur in litera: cum ergo isti viderent puellam viuere, postquam Christus intrauerat ad eam, manifeste colligebant, quòd ipse eam suscitauerat, & ita ipsi diuulgauerunt hoc per totam illam regionem.

Tertio

Tertio potest dici, quòd ista diuulgatio non fuit immediate facta post suscitationem puellæ, quia tũc tam parentes eius quàm discipuli tacuerunt, sed postquam Christus fecit aliã suscitationem in Naym parentes puellæ, & discipuli diuulgauerunt, & sic exijt fama per totam terram illam, ponitur tamen hic,& exijt fama &c.non quòd immediate exiuerit, sed quia pertinebat hoc ad enarrationem istius facti: ideo licet multo post acciderit debuit hic enarrari.

Sed dicetur quid profuit,quòd Christus iusserit occultari rem istam cum diuulgata fuerit per totam terram illam? Dici potest dupliciter, Vno modo,quòd non fuit diuulgata immediate,sed multo post,s.postquam Christus suscitauit mortuum in Naym, & tũc dicendum,quòd voluntas Christi totaliter completa est,quia ipse non volebat,quòd occultaretur ista res ad semper,sed solum vsquequo publice alium mortuum suscitaret,vt dictum est præcedenti quæst.Si autem dicatur,quòd ista diuulgatio facta est immediate post suscitationem,adhuc dicendum, quòd profuit ad aliquid,quia non poterat illico esse tam manifesta ista res,sicut si Christus nullo modo occultasset eam,& hoc sufficiebat ad id,quòd Christus volebat, scilicet,vt non daretur aperta occasio Pharisæis persequendi eum immediate.

Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cęci clamantes, & dicentes. Miserere nostri fili Dauid. Cum autem venisset domum,accesserunt ad eum cęci, & dicit eis Iesus, Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei. Vtique Domine, Tunc tetigit oculos eorum dicens. Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum. Et cõminatus est illis Iesus dicens, Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.

Et transeunte. Hic ponitur secundum miraculum principale,scilicet,de illuminatione cęcorũ, & istud solus Matthæus ponit,& dicitur.

Et transeunte inde Iesu, Scilicet,de loco, in quo suscitauerat puellam.

Secuti sunt eum duo cęci. Volebant ab eo curari, & ideo sequebantur eum in via.

Clamantes. Per hoc innuebant magnum desiderium sanitatis,& fidem suam.

Dicentes miserere nostri. Solam misericordiam petebant,scilicet, quòd ex misericordia eis visum concederet.

Fili Dauid. Idest,Messias.in hoc enim ostenderũt fidem quam habebant.

Cum autem venisset domum. In via petiuerant sanari ab eo,sed non concessit;ideo secuti sunt illum vsque ad locum,in quo hospitatus est illa die, & venerunt in domum,in qua manebat.

Accesserunt ad eum cęci. Scilicet, petentes iterum, quòd misereretur eorum,& sanaret eos.

Et dicit eis Iesus creditis, quia possum hoc facere vobis? Quia instanter petebant quæsiuit de fide eorum: nolebat enim eos sanare,nisi crederent,quòd ipse potetat sanare eos.

Dicunt ei vtique Domine. Idest, credimus,quòd potes sanare nos.

Tunc tetigit oculos eorum. Scilicet,manu sua, quia non legitur,quòd aliquid aliud fecerit. *Dicens secundum fidem vestram fiat vobis*. Idest,si creditis:quòd ego possum sanare vos, sanamini,& si non creditis nihil fiat vobis.

Et aperti sunt oculi eorum. Scilicet,mox vt Christus tetigit cum manu sua.

Et cõminatus est eis Iesus dicens, videte ne quis sciat. Idest,mandauit,vt nulli dicerent,quòd ipse sanauerat eos,& dicitur cõminatus est,idest,mandauit tacere cõminando eis malum si aliquid dicerent.

Illi autem exeuntes. Scilicet, exeuntes de domo,in qua sanati fuerant.

Diffamauerunt eum in tota terra illa. Idest, diuulgauerunt famam eius per totam illam terram annunciantes se fuisse ab eo sanatos: diffamare enim communiter in malum accipitur.s.famam malam de aliquo facere : hic tamen accipitur in bonum, quia de bono nũc Christum laudauerunt.s.quòd eos sanauerat,sed dicitur diffamare,idest,famam diffundere,scilicet, quia per totam terram illam(vt in litera dicitur)diuulgauerunt istud factum. Diffamare quid.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. CXXXV.

QVAERETVR an sint ista continuata ad præcedentia.

Aliqui dicunt,quòd non,quia Mar.5.postquam positum est miraculum de suscitatione puellæ sequitur quomodo Christus abijt in patriam suam.ibi in principio 6.cap.& Luc.8.in fine posita suscitatione puellæ sequitur statim in principio noni.c. de potestate quam dedit 12.Apostolis.ergo non est istud miraculum continuatum cum præcedenti.

Dicendum,quòd hic est rectus ordo, & fuit factũ istud immediate post præcedentia, patet hoc, quia semper est standum ordini literæ, nisi aliunde appareat,quòd alius fuit ordo rerum gestarum, sed hic non apparet aliquid,propter quod oporteat dici fuisse alium ordinem:ergo standum est isti ordini.

Secundo apparet hoc,& efficacius,quia litera ostẽdit esse ordinem continuatum cum ait,& transeunte inde Iesu,idest,de loco,in quo puellam suscitauerat secuti sunt eum duo cęci.Ex quo apparent duo. Primum est,q̃ istud sit post præcedẽtia cum fuerit postquam Christus transiuit de loco illo. Secũdum est,q̃ fuit immediate post illa,quia dicitur transeunte inde. s.postquam transiuit de loco illo hoc fuit primum quod fecit,& ita Hieronym.super Matthæ,continuat istud dicens,priori signo de principis filia,& morbosa muliere,cõsequenter signum de duobus cęcis adiungitur,vt quod ibi mors,& debilitas,hic cęcitas demonstraretur.s.per vtrunque demonstraretur virtus diuina in Christo.

Ad rationem in contrarium dicendum,q̃ diuersitas Mar.& Luc,a Matthæo non ostendit,q̃ Mat.non teneat ordinem naturalem gestorum,cum ẽt ipsi inter se diuersi sint,& ideo nihil probant cõ Matth.quia sunt in dictis suis singulares, facerent autem aliqualẽ præsumptionem si ambo inter se concordantes discordarent a Mat,& tñ adhuc in præsenti non probarent,quia Mat.expressit in litera,q̃ hoc fuerit factum post præcedentia,s.transeunte inde Iesu.Quòd autem Luc.post suscitationem puellæ ponit vocationẽ Apostolorum,& ptãtẽ eis traditam,non facit aliquod argumentum,quia non apparet ibi aliquod signum cõtinuationis ex litera,vnde multa ibi possunt interme dia poni.Sed obijcietur,quia Mar.5.in fine posito miraculo de suscitatione puellæ sequitur statim,& egressus inde abijt in patriam suam,& sic innuitur, quòd

quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

quando Christus egressus est de loco, in quo fecit miraculum suscitationis abijt in patriam suam. ergo nō fuit tunc sanatio cæcorum. Dicendum, ꝙ vtrunque est verum, quia mox, vt Christus egressus est de loco suscitationis puellæ abijt in patriam suam, ideſt, cępit abire, & cum iret in via sanati sunt cæci, quod patet, quia dicitur hic, & transeunte inde Iesu secuti sunt eum duo cæci. ambulantem in via antequam peruenire in patriam, & etiam ipsi sanati sunt antequam Christus in patriam veniret, scilicet, in loco, in quo primo hospitatus est postquam illi cæci cęperunt eum sequi.

An istud miraculum sit id quod habetur Marc. 10.
Quæst. CXXXVI.

QVAERETVR an istud miraculum cæcorū sit illud quod habetur Marc. 10. Aliqui dicunt, quòd sic, quia ponuntur eadem verba hic & ibi: nā ita ibi vocatur Christus filius Dauid sicut hic, & comminatur cæcis, sicut hic.

Dicendum, quòd non est idem miraculum, quia illi cæci sanati fuerunt in via, isti autem in domo, ēt illis non iussit ibi Christus postquam sanati sunt, ꝙ tacerent, sed potius magnificauerunt Deum coram tota turba. Item patet hoc magis, quia illam eandem historiam ponit Mat. infra 20. ex quo apparet, quòd non est idem miraculum pluries, sic dicit August. lib. de concor. Euan. illi ergo cæci de quibus alij narrant non sunt isti, quia solus Mat. de his duobus loquitur, sed tamen simile factum est, ita vt si ipse Mat. non ēt illius facti meminisset, posset putari hoc, quòd nunc narrat dictum fuisse etiam ab aliis duobus.

Aliqui autem dicunt, quòd nullum dubium erat in hoc, quia hic dicitur de duobus cæcis, & tamen Mar. 10. & Luc. 18. dicitur de vno cæco. Dicendum ꝙ licet vterque exprimat vnum cæcum, erant tamen duo, quia infra 20. ponitur eadem historia, & ponuntur duo cæci, Mar. tamen, & Luc. expresserunt solum de vno eorum propter aliquas causas de quibus ibi dicet: sic enim facere solent, sicut Mar. 5. & Luc. 8. in sanatione arreptitij, & suffocatione porcorum ponitur vnicus arreptitius, & tamen prędecessor. cap. vbi eadem historia est, duo arreptitij ponuntur, causa diuersitatis fuit ibi expressa: nunc ergo duo cęci erant, & non sunt illi de quibus Marc. 10. & Luc. 18. dicitur, ꝙ duo sunt, licet vnus tantum exprimatur, sed illi sunt de quibus infra vigesimo dicitur. istos autem duos de quibus hic solus Mat. ponit, vt dicit Aug. vbi supra.

Quare isti cæci venerunt ad Christum, & quare in via.
Quæst. CXXXVII.

QVAERETVR, quare isti duo cæci venerūt nunc ad Christū, & quare venerunt in via. Ad primū dicendū vno mō, ꝙ isti erant in ciuitate illa in qua Chrs suscitauit puellā, & audita fama miraculi venerūt ad eū, credebāt. n. ꝙ qui mortuos suscitabat poterat cæcos illuminare, qa simplices maioris potestatis esse putabant mortuos suscitare quàm cæcos illuminare. Aliter potest dici, ꝙ isti cæci erant forte in via mendicātes, & transeunte Chro quæsierūt ab aliis trāseuntibus quis erat ille, qui transibat, & qñ dictū est, ꝙ Iesus, qui miracula faciebat, surrexerunt, & clamantes sequebant eū, sic dr infra 20. ecce duo cæci sedentes secus viā audierūt, ꝙ Iesus transiret, & clamauerunt dicētes, Dñe miserere nostri, & Mar. 10. & Luc. 18. dr, ꝙ cæcus sedebat iuxta viā mēdicās: quocūque mō dicatur verū est, ꝙ isti cęci secuti sunt Chrm in via, istud autem erat magna reprehensio Iudęorum, quia isti, qui nihil viderant ēt solo auditu credentes Christi miracula fidem de eo habuerunt, Iudæi autem cum illa sæpe viderent credere noluerunt. sic dicit Chryso. in Homilia non autem parua hæc Iudæorum accusatio est, cum hi quidem oculis carentes ex auditu solo fidem suscipiant, non autem illi visum habentes attestantem miraculis, quæ fiebant.

Ad secundum dicendum, ꝙ isti cæci secuti sunt Christum in via, quia forte ibi primo de ipso audierunt, vt si dicatur, ꝙ ipsi sedebant secus viam mendicantes, & sic non potuerunt ad Christum ire in ciuitatē illa, in qua suscitauit puellam. Aliter potest dici, ꝙ isti cæci erant in ciuitate illa, in qua puella suscitata est, & tamē Christus mox, vt illam suscitauit recessit inde, vt innuitur hic in litera. s. & transeunte inde Iesu, ipsi autem audita fama miraculi voluerunt ire ad Christum, & tamen iam ille recesserat quādo ipsi inuenerunt: ideo oportuit, ꝙ sequerentur eum in via: sicut facere solebat Christus cum fecisset aliqua magna miracula in aliquo loco mox recedebat inde fugiens applausum populi, & propter alias causas, quæ possunt esse prædictæ. cap. quæsti. 55. sic fuit quando in Capharnaum vna die ad occasum Solis adducti sunt ad eum omnes languentes, & dæmonia habentes, sanauitque eos prædicenti capi. & Marc. primo, & Luc. quarto, & sequenti die diluculo recessit inde nemine sciente quo iret, nec etiam discipulis eius Marc. primo, & Luc. quarto, sic etiam supra in litera quando Christus sanauit paralyticum recessit inde immediate: nam dicitur, & cum transiret inde &c. ita ergo hic puella suscitata illico recessit, vt sic magis esset locus ad occultandum illam suscitationem quam ipse tacere iusserat.

Quare cæci isti dixerunt Iesu fili Dauid.
Quæst. CXXXVIII.

QVAERETVR, quare dixerūt isti cæci Iesu fili Dauid. Aliqui dicūt, ꝙ hoc dicebāt, quia ita erā. s. ꝙ Chrs esset de progenie Dauid, sic dicit Remigius. recte filium Dauid vocant, quia virgo Maria de stirpe Dauid originem duxit. Dicendū, ꝙ verū est, & tamen non est ad propositum, quia sic plurimi iudæorū tunc viuentiū erant filij Dauid. Soēs cognati Chri, & multi alij descendentes a Dauid per alias lineas. non ergo erat plus sic vocare eum filiū Dauid, ꝙ vocare Iudæū vel hoīem, qa plurimis hoc competebat. Alij dicūt, ꝙ hoc dicebatur ad significandū honorem, quia Dauid fuerat excellentissimus oīum regū Hebræorum, & licet multi essent de progenie eius, vocari tñ filiū Dauid honor quidā erat, sic dicit Chry. in Homilia filiū aūt Dauid vocabāt, quia nomen honoris esse videbat. Tertio tñ dicendū, & melius, ꝙ nouerāt eū filiū Dauid. i. Messiā, qa scripturæ prędixerant Messiam futurum de semine Dauid Ia. 11. egredietur virga de radice Iesse, & Ier. 23. suscitabo David germen iustū, & ita Iudæi cōiter tenebant, nec erat eis dubiū in hoc, sic patet infra 22. cū Chrs quæsiuit a legis doctoribus, & pharisæis, quid vobis vr de Chro. i. de Messia cuius filius sit dicūt ei Dauid: sic ēt dr Io. 7. ꝙ Messias futurus erat de semine Dauid, & de Bethleē castello, de quo erat Dauid, populus aūt ea tenebat hoc ex doctrina maiorum, & ideo qñ volebant de aliquo dicere, quòd erat Messias dicebant, ꝙ erat filius Dauid: sic enim dicitur infra 12. cum Christus sanaret arreptitios turbæ stupebant, & dicebant nunquid hic est filius Dauid? ideſt, Messias, & ita alij dicebant hic est Christus Ioann. 7. & tamen istud non erat Messiam

Messiam esse de semine Dauid, sic dicitur Ioan. 7. nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid venit Christus: ita ergo populi videntes mirabilia, quæ faciebat, vocabant eum filium Dauid, sic patet infra 21. cum pueri clamantes dicebant, Osanna filio Dauid, quod magis exprimitur Mar. 11. s. Osanna benedictus, qui venit in nomine Domini, benedictum quod venit regnum patris nostris Dauid. Sed regnum Dauid erat regnum Messiæ, & propter hoc indignabantur valde principes Sacerdotū videntes, ꝙ pueri vocarēt Iesum aperte Messiam dicentes ei, audis quid isti dicunt? ideſt, non vides, quòd isti dicunt malum vocantes te filium Dauid infra 21. & Mar. 11. Christus tamē dixit, quòd recte dicebant, ita ergo vocari solebat, vnde, & ipsi Gentiles didicerant hoc nomen, sic patet infra 15. vbi mulier Chananęa dixit Christo miserere mei fili Dauid: ita ergo isti cęci ex miraculis Iesu, quæ audierant credentes ipsum esse Messiam vocauerunt eum filium Dauid, ideſt, Messiam, quia nihil maius putabant se posse dicere: nam non credebatur apud Iudæos, quòd aliquis homo vnquam fuisset aut futurus esset æqualis Messiæ in sanctitate, & potestate spirituali, & verum dicebant, eo quòd Messias simul etiā Deus futurus erat.

Quare Christus non in via, sed in domo sanauit cęcos.
Quæst. CXXXIX.

QVAERETVR quare Christus non sanauit istos cęcos in via cum clamarent ad eum, sed in domo postea sanauit eos.

Dicendum, quòd fecit hoc. Primo, vt bene ficia miraculosè collata non vilescerent: ea enim quę homines faciliter impetrant solent contemnere: noluit ergo Christus statim petentibus concedere, vt sic cum maiori difficultate sanitatem obtinentes magis illam appreciarentur.

Secundo fuit, vt ostenderet Christus, quòd ista signa non faciebat ad inanem gloriam. nam si ad hoc faceret sæpe illa faceret non solum peritus, sed etiam ipse se ingereret, vt ex his sæpius gloriam hominum acquireret, nunc autem cum non faceret ea, nisi rogatus ostendebat, quòd gloriam ex his non quęreret, sic dicit Chry. in Homilia multoties Dominus noluit rogatus sanare, vt non aliquis æstimet eum propter captandā honoris magnificentiam ad miracula prosilire.

Tertio, vt instruat nos qualiter debemus a Deo petere ea, quæ volumus. s. quòd si nobis petentibus mox petita non concesserit, non illico desistendum est, sed adhuc instanter petendum, quia velut importunitate victus dabit quod petimus: sic dicitur Luc. 18. oportet orare, & nunquam deficere, & ponitur ibi exemplum de vidua, quæ per importunitatem obtinuit ab iniquo iudice quod voluit: sic etiam Luc. 11. de illo, qui dedit amico suo quotquot panes voluit nō propter amicitiam, sed propter importunitatem pulsandi, ita fecerunt isti cęci, quia licet in via clamantes non obtinuerunt quod petebant, non destiterūt clamare, & sequi illum, sed venerunt vsque ad locum, & domum, in qua Christus mansit.

Quarto fuit, quia Christus voluit prius examinare fidem cęcorum istorum, & nō curare eos in via quasi in transitu, & nulla adhibita diligentia super hoc, sic dicit Chry. sto. super Mat. s. & tamen rogantes non curantur in itinere transitorie, vt putabant, sed postquam venit in domum suam accedunt ad eum, & introeunt, & primum eorum discutitur fides, vt sic veræ fidei lumen accipiant.

Quinto fuit ad ostendendum, quòd fugerent inanem gloriam: volebat enim sępissime miracula sua aliqualiter occultare, & quia forte in via multi veniebant cum eo noluit coram tota multitudine miraculum illud facere, sed postea in domo solus, vel forte coram paucis: sic dicit Chry. in Homilia in hoc erudit nos gloriam multitudinis expellere: quia enim prope erat domus, ducit eos illuc singulariter curaturus.

Sexto fuit ad probandum fidem illorum, & vt magis mererentur id quod petebant: nam per hoc, ꝙ Christus non exaudiuit eos mox, vt clamauerunt, & illi clamantes secuti fuerunt eum per totam viam apparuit, quòd magnam fidem habebant, si autem paruam fidem habuissent, si non exaudirentur ad primū clamorem illico destitissent: sic fuit de Chananęa infra decimoquinto, quæ clamans non exaudiebatur a Christo quousque discipuli propter molestiam importuni clamoris eius dixerunt Christo, dimitte illā, quia clamat post nos, ideſt, da sibi quod petit, & tunc Christus dixit, mulier magna est fides tua, ita nunc fuit magna fides istorum cęcorum, quia per totam viam, scilicet, vsque ad domum Christum clamando secuti sunt.

Quare Christus quæsiuit a cæcis an crederent cum sciret, quòd credebant.
Quæst. CXL.

QVAERETVR quare nunc Christus quæsiuit ab istis cęcis an crederent cum ipse sciret, quòd credebant, maxime quia fides eorum fuerat satis ostensa: non enim petiuisset si non crederent. Etiam quia clamabant, & hoc innuit magnam fidem eorū. Etiam quia licet Christus non exaudierit eos mox clamantes, secuti sunt eum per totam viam. Etiam quia ipsi expresserant fidem vocantes eum filium Dauid, ideſt, Messiam.

Dicendum, quòd Christus voluit ab istis fidem petere, licet sciret, quòd habebant fidem, & quantam habebant cum ipse illam eis dedisset, sed voluit eorum meritum, quòd fidem exprimerent, qa sicut in credendo homo meretur, ita etiam in confitendo fidem, ad Romanos decimo corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sic dicit Remigius, qui cęcis poterat reddere visum, & non ignorabat si crederent interrogauit, vt fides eorum, quæ gestabatur in corde, dum confiterentur ore digna fieret ampliori mercede secundum illud Apostoli, ore confessio fit ad salutem.

Secundo fuit propter expressionem, quia Christus volebat ab eis petere quendam articulum determinatum, qui non apparebat an ab eis crederetur ex eis, quæ ostenderant, scilicet, creditis, quia hoc possum facere vobis? vt dicetur sequenti quæstione.

Tertio fuit, vt per hoc Christus commendaret fidem tam cęcis quàm alijs astantibus, scilicet, quòd propter eam miracula fiebant, sic fuit in suscitatione puellæ, de qua supra: nam dixit Christus principi synagogæ noli timere, sed crede tantum, & salua erit Luc. 8.

Quarto fuit propter astantes, vt ipsi viderent fidem cęcorum, & sic agnoscerent, quòd non ex fauore aut sola voluntate Christus sanauit cęcos, sed propter fidem, quæ meretur obtinere, quæ petit. sic dicit Chryso. vt ostenderet quoniam digni erant curatione, & vt non aliquis dicat, quòd si misericordia solum saluabat, omnes saluari oportebat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Christus dixit istis creditis, quia possum hoc facere vobis? Quæst. CXLI.

QVAERETVR, quare dixit istis creditis, quia possum hoc facere vobis?

Dicendum, quòd fuit hoc quia Christus volebat deducere ad altissimum gradum fidei: nam ex verbis, & factis cęcorum apparebat, quòd fidem habebāt. Voluit tamen fidem Christus adhuc maiorem, quia maximum quod confessi fuerant erat, ꝙ Iesus esset Messias, quia dixerant eum esse filium Dauid, Iudæi tamen nesciebant determinate an Messias futurus esset Deus, licet ex sacra Scriptura hoc satis colligeretur, quia tamen difficile videbatur eis hominem esse Deum, adhuc istud nec credebant nec intelligebant, & sic cęci confitentes Christum esse Messiam adhuc hominem solum eum confitebantur: iō voluit eos deducere ad fidem deitatis suę, & ad hoc dixit creditis, quòd possum hoc facere vobis? ideſt, ꝙ habeam potestatem ego ad istud faciendum, & hoc dicebat, quia si purus homo esset, sicut Prophetę, non haberet potestatem aliquam ad faciendum hoc, sed solum ad orandum, & tunc Deus faceret si vellet, si autem potestatem habebat, Deus erat: ideo non dixit creditis, quòd ego possum orando Deum istud obtinere vobis, sed dixit creditis, quòd possum facere, ideſt, quòd egomet habeam istam potestatem, & propter hoc specialiter Christus petiuit ab eis fidem, vt deduceret eos ad articulum quem ipsi adhuc non confitebantur: immo nec etiam credebant, sed nunc Christus infudit eis istam fidem, quando hoc quæsiuit, & ideo postea non vocauerunt eum filium Dauid, ideſt, Messiam sed Dominum, ideſt, Deum dicētes vtique Domine, sic dicit Chrysost. ideo etiam fidē ab eis expetit, vt ad excelsius eos reducat: quia enim dixerant eum filium Dauid erudit, quòd oportet de eo maiora sentire, vnde non dixit creditis, quòd possum rogare patrem, sed creditis quoniā possum hoc facere vobis: ideo non vltra filium Dauid eum vocāt, sed altius eleuantur, & dominationem confitentur.

Quare Christus tetigit oculos eorum, & quid tangendo fecit. Quæst. CXLII.

QVAERETVR, quare Christus tetigit oculos eorum, & quid tangendo fecit.

Ad primum dicendū, ꝙ tetigit oculos eorum, vt significaret, ꝙ ipse hoc miraculū faciebat, sicut in alijs facere solit' erat: nā tetigit leprosum quē mundauit præceden. c. & puellam quā suscitauit supra in litera, sic etiā surdos, & mutos, & alios quos sanabat Mar. 7. Ad secundum dicendum, ꝙ non legitur Christus aliquid fecisse, nisi quòd tetigit oculos istorum: aliquando enim in sanatione cęcorum nihil faciebat, nisi tangere oculos, sicut in illis duobus cęcis quos sanauit ī. 20. aliqñ aūt faciebat aliquid alterum. ſ. expuebat in oculos cæcorum, sicut Mar. 8. expuit in oculos cęci, & tetigit eos manibus suis. Aliqñ autem faciebat lutum, & liniebat oculos cęcorum, sicut in illo cęco quem sanauit Io. 19. nam fecit lutū cum sputo, & liniuit oculos eius misitque eum, vt lauaretur in Natatoria Syloe, & tunc vidit. Quare autem Christus faceret cęremonias illas dicetur ibidē, hoc tamen videtur, quòd quando quis habebat magnam fidem Christus paucas cęremonias exercebat ad sanandū eum, sic fuit de illis duobus cęcis de quibus infra vigesimo, quia solum tetigit oculos eorum, eo quòd magnam fidem habebant clamantes instanter, miserere nostri fili Dauid, ita autem fuit de istis duobus hic, quia magnam fidem habuerunt, vt patet in litera, & præcedenti quæstione: ideo solum tetigit oculos eorum, de fide autem illorum duorum cęcorum Marc. septimo, & Ioannis nono, non apparet: ideo habuerunt locum in eis cęremoniæ.

Quare Christus dixit cæcis secundum fidem vestram fiat vobis. Quæst. CXLIII.

QVAERETVR, quare Christus dixit istis cæcis secundum fidem vestram fiat vobis.

Dicendum, quòd propter duo. Primo ad ostendendum veritatem fidei eorum, quia si non haberent fidem nihil fieret eis, & in hoc certissime ostēdebatur fides sua: nam licet verbis confiterētur se credere, & vocarent Iesum filium Dauid, poterat esse, ꝙ nihil crederent, nunc vero cum Christus dixit secundum fidem vestram fiat vobis, necesse erat, ꝙ si nihil crederent aut si in fide dubitarent, nihil eis fieret, & tamen illuminati sunt: ergo apparet, quòd recte credebant. Secundo fuit ad ostendendum propriam potestatem: nam Christus dixerat istis cęcis, creditis ꝙ possum hoc facere vobis? & illi dixerunt vtique Domine, & Christus dixit secundum fidem vestram fiat vobis, necesse erat ergo, quòd Christus haberet potestatem illam sanandi eos, quia istud miraculum factū est ad confirmationem illorum verborum, miraculi autem non fit, nisi a Deo, sed ipse non est testis mendacij: ideo necesse est, ꝙ vera essent verba, quæ Christus dixerat ad quorum confirmationē istud miraculū fiebat: nam istū modum Deus dederat ad cognoscendum veros Prophetas. ſ. quòd siquis diceret se esse Prophetam, & faceret signum ad hoc, crederetur ei quòd Propheta esset Deut. 18. patet ergo ex hoc, quòd Christus in seipso potestatem habebat ad sanādum istos cæcos, cum ad probationem istius potestatis fecerit hoc miraculum, de hoc dicit Chrysostomus dicit hoc fidem eorum confirmans, & contestans quoniam non adulationis erant verba, quæ dixerant.

Quare Christus iussit istis cæcis tacere hoc miraculum. Quæst. CXLIIII.

QVAERETVR, quare Christus iussit istis cęcis tacere hoc miraculum.

Dicendum, quòd fecit hoc, primo propter humilitatem, vt non videretur gloriam seculi quærere, sic dicit Hiero. Dominus quidem propter humilitatem fugiens iactantiæ gloriam hoc præcepebat.

Secundo (vt aliqui dicunt) fuit, quia annunciare miracula ista non pertinebat ad cęcos, sed ad Apostolos quorum officium erat prædicare, sic dicit Hilarius, silentium cęcis Dominus imperat, quia Apostolorum erat proprium prædicare. Sed hoc non multum stat, quia etiam alijs curatis ab eo ipse Christus iubebat annunciare illas curationes. sic patet Luc. octauo, & Marc. quinto, de sanato a legione cui Christus iussit ire ad suos, & prædicare miraculum quod illi fecit, etiam conquestus est de leprosis quos curauit, quòd non dederint gloriam Deo. Luc. 17.

Tertio potest dici, ꝙ Chrs iussit istis cęcis tacere, eo ꝙ ipsi volebant laudare eum in seipso, hoc autem nolebat. sanato aūt a legione iussit prędicare nō qdē laudādo ipsum, vt hoīem, sed laudando Deū. nā dixit ei vade ad tuos, & narra quāta fecerit tibi Deus. Luc. 8. hic autē cęci crediderāt potestatē esse in Christo, quia ille dixerat, creditis quòd hoc possum facere vobis, & illi dixerunt, vtique Domine. omnes tamen audientes laudem Christi intelligerent de humanitate: ideo noluit, ideſt, ostendit se nolle, quòd istud miraculum prædicaret, sic dicit Chrysost. in Homilia, ꝙ autem alteri dicit vade, & annuncia gloriam Dei nō est contrarium: erudit enim nos prohibere eos, qui volunt nos propter nos laudare. si autem ad Deum gloria refertur non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit ad euitandum inuidiam Pharisæorum, nolebat enim propter eos facere signa manifesta, vt non incitaret valde contra se eorum inuidiam, sicut dictum est in præcedenti miraculo de puella suscitata supra q. 120.

Sed dicendum, quòd nō stat, quia immediate post hoc fecit multa signa publice, sicut patet de sequ. nā mutum, & arreptitium coram turbis sanauit, & miratæ sunt turbæ, vt patet infra in litera.

Sed dicendum, quòd Christus ista faciebat ad instructionem nostram aliquando publice miracula faciens, & publicari iubens ad probationem virturis suę, aliquando autem occulte facieba, & occultari iubebat, vt instruat nos in operibus nostris gloriam hominum non quęrere.

Quomodo isti cæci ausi sunt publice dicere hoc miraculum, & nunquid peccauerint. Vbi quòd duplex voluntas in Deo, scilicet signi, & beneplaciti, Quæst. CXLV.

QVAERETVR cm Christus insserit istis cæcis tacere comminando eis ne cui dicererent, quomodo ipsi ausi sunt publicare per totam terram. Et an in hoc peccauerunt. Videtur enim inconueniens, quia aut Christus voluit vere istud taceri aut non, si voluit taceri videtur, quòd voluntas sua non implera est, & tamē hoc est falsum, quia quidquid Deus vult fieri fit, cum voluntati eius resistere nemo possit, si autem alteri dicit vade, & annuncia gloriam Dei nō est contrarium: erudit enim nos prohibere eos, qui volunt nos propter nos laudare. si autem ad Deum gloria refertur non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit ad euitandum inuidiam Pharisæorum, nolebat enim propter eos facere signa manifesta, vt non incitaret valde contra se eorum inuidiam, sicut dictum est in præcedenti miraculo de puella suscitata supra q. 120.

Sed dicendum, quòd nō stat, quia immediate post hoc fecit multa signa publice, sicut patet de sequ. nā mutum, & arreptitium coram turbis sanauit, & miratæ sunt turbæ, vt patet infra in litera.

Sed dicendum, quòd Christus ista faciebat ad instructionem nostram aliquando publice miracula faciens, & publicari iubens ad probationem virturis suę, aliquando autem occulte facieba, & occultari iubebat, vt instruat nos in operibus nostris gloriam hominum non quęrere.

Primo, quia istud excusat Christum inquantum erat Deus a duplicitate voluntatis, quia etiam si sit in eo voluntas signi, & beneplaciti nō dicitur propter hoc esse aliquod mendacium, vel duplicitas in verbis eius, & tamen erat in Christo adhuc voluntas humana ex qua fiebant actus sui: nam per eam locutus fuit istis cæcis, & in eo non est ista duplicitas signi, & beneplaciti: ideo non excusatur per hoc adhuc a mendacio, vel impotentia.

Secundo patet, quia hoc dato diceremus, quòd cęci peccauerunt, quia quicunque agit contra voluntatem signi Dei expressam per præceptum, vel prohibitionem peccat, & tamen videtur irrationabile dici, ꝙ peccauerint isti cęci quos Christus miraculosè sanauerat, & quibus tantam fidem dederat, maxime quòd immediate peccauerint tam directe faciendo contra eius mandatum, scilicet, quòd vbi ipse valde comminatus est vt tacerent, ipsi conati sunt valde, vt prædicarent, & diuulgarent.

Aliter ergo dicendum, scilicet, quòd Christus in verbis suis aliqualiter ostēdit, quòd volebat publicari miraculum, & aliqualiter, quòd nolebat: ipse enim dixit verba, per quæ significabatur, quòd volebat taceri miraculum. Et hoc vere voluit propter duo, scilicet, propter humilitatem suam, vt ostenderet, quòd gloriam hominum non quærebat, & etiam propter nos, vt instrueret nos fugere inanem gloriam. Rursus etiā ostendit saltem in gestu suo, quòd bonum esset istud diuulgari propter diuinam laudem. nam ostendendo, quòd ex humilitate taceri iubebat, apparebat quod alias vellet illud publicari, & ita Christus vtrunque ostendit, licet alterum eorum solum mandauit. Hoc modo euitantur inconuenientia: nam nihil fit contra Christi voluntatem, cum ipse tam secundum voluntatem beneplaciti Diuinam quàm secundum voluntatem humanam voluerit istud publicari propter diuinam laudem. Etiam cęci non peccauerunt, quia nō fecerunt determinate contra Christi præceptum, cū ipse ostenderit aliquo modo se velle, quòd publicaretur, & aliquo modo, quòd non publicaretur. Etiam voluntas sua non repugnat verbo, ita vt posset esse in eo aliquod mendacium, quia sicut præcepit, ita in vultu ostendit tam se velle, quòd publicaretur quàm etiam nolle: hæc duo intelligentes, qui sanati erant elegerunt id quod erat simpliciter melius, scilicet, diuulgare, & ita diuulgauerunt iudicantes esse inuſtum tacere tantum beneficium sibi collatum, sic dicit Hierony. Dominus quidem propter humilitatem fugiens iactantiæ gloriam hoc præceperat, & illi propter memoriam gratiæ non possunt tacere beneficium. Fuit etiam hoc ad ostendendum, quod nos similia faciamus, scilicet, vt opera nostra propter humilitatem taceri velimus, oporteat nos quasi inuitos publicari. sic dicit Gregor. quærendum nobis est quid sit hoc, quòd ipse omnipotens cui hoc est velle, quòd posse taceri virtutes suas voluit, & tamen ab eis, qui illuminati sunt quasi inuitus indicatur, nisi quòd seruis suis se sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultari desiderent, & tamen, vt alij eorum exemplo proficiant prodantur inuiti, occultentur ergo studio, necessitate publicentur, & eorum occultatio sit custodia propria, eorum publicatio sit vtilitas aliena.

Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem, & eiecto dæmonio locutus est mutus, & miratæ sunt turbæ dicentes. Nunquam apparuit sic in Israel. Pharisæi autem dicebant. In principe dæmoniorum eijcit dæmones. Et circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella docens in Synagogis eorum, & prædicas Euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. Mar. 7. Luc. 11. Luc. 15. Mar. 6.

Egressis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eiectio dæmonum, & sanatio muti.

Egressis autem. Hic ponitur tertium principale miraculum de eiectione dæmonis, & sanatione muti, istud autem solus Mat. scribit, sicut etiam præcedens miraculum, & dicitur.

Egressis autem illis. Idest, egressis cæcis, qui iam fuerant illuminati de domo illa, in qua sanati sunt.

Obtulerunt ei hominem mutum. Scilicet, in eadem domo, in qua cęcos sanauit, & dicitur obtulerunt, quia ille mutus nihil per se poterat petere.

Dæmonium habentem. Habebat duo mala, scilicet, mutus erat, & dęmonium habebat, sed vnum ex altero sequebatur.

Et ejecto dæmonio locutus est mutus. Scilicet, quia dęmon faciebat eum mutum, vel quia erant duo mala, & ab vtroque simul curatus est.

Et admiratæ sunt turbæ. Istud enim miraculum coram turbis factum est, licet in domo factum fuerit præcedens autem factum est quasi occulte, & ita iussit illud Christus taceri.

Dicentes nunquam apparuit sic in Israel. Idest, nullus fuit vnquam in gente Iudæorum, qui talia miracula faceret.

Pharisæi autem dicebant. Aliqui de Pharisęis forte interfuerunt huic miraculo, & murmurauerunt, sicut sępe veniebant ad audiendum doctrinam eius, & videbant miracula ipsius, sicut supra in litera quando sanauit paralyticū scribę, & Pharisæi q ibi erant, murmurauerunt, & multi ad eum veniebant, quia Luc. 5, dicitur, q̃ quando sanauit paralyticum erant Pharisęi sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilęæ, & Iudęæ, & Ierusalem. Vel forte nulli Pharisæi nunc interfuerunt, & tamen postea audientes miraculum istud murmurauerunt.

In principe dæmoniorum ejicit dæmones. Idest, in potestate principis dęmonum, credebāt enim aut simulabant se credere, q̃ princeps dęmonum esset fauorabilis Christo, & in potestate illius ejiciebat Christus dæmones, idest, ille dæmon ejiciebat alios propter Christum, sic dixerunt infra decimosecundo hic non ejicit dæmones, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. CXLVI.

QVAERETVR an ista sint continuata ad præcedentia.

Dicendum, q̃ sic, & primo patet ex ordine literę, a qua nunquam recedendū est sine causa manifesta, & tñ hic nulla apparet. maxime quia alij Euangelistę non discordant hic a Mat. in ordine, sicut interdum solent, eo quòd solus Mat. hoc dixit. Secūdo patet, quia litera ostendit esse ordinem continuum, cum dicatur hic. egressis autem illis ecce obtulerunt ei hoīem mutum, idest, postquam egressi sunt cęci iam sanati. Etiam apparet, q̃ fuerit factum immediate post illud. nā si fieret post 3. vel 4. dies, vel ēt sequenti die non diceret, q̃ egressis illis factū est, qa repugnat hoc mō loquendi, sed est sensus, q̃ immediate, vt sanati sunt cæci, & egressi de domo intrauerunt illi, qui portabāt mutū. fuit aūt conuenienter factū istud miraculū post præcedens, qa post sanationem cęcorū sanandi erant muti. sic dr̃ Isa. 61. tunc aperientur oculi cęcorum, & aures surdorum patebunt, & aperta erit lingua mutorū. sic dicit Remigius pulchre illuminatis cæcis muto loquelam reddidit, & obsessum a dæmone curauit, in quo ostendit se Dūm virtutum, & cęlestis medicinæ auctorem: nam & per Isa. dictum est, tunc aperientur oculi cęcorum, &c.

An quod dicitur de sanatione huius muti sit quod habetur Mar. & Luc. 11. Quæst. CXLVII.

QVAERETVR an istud quod dicitur hic de sanatione istius muti sit illud quod habetur Mar. 11. & Luc. 11.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia eadem historia narratur. s. de dęmonio eiecto, & muto loquente, & ponitur eadem murmuratio Pharisæorum. s. in Beelzebub dæmonia ejicit.

Dicendum, quòd non est eadem historia, quod patet Mat. ponit infra 12. illud quod habetur Luc. 11. scilicet illa, quæ habentur infra 12. sint similia istis, ibi tamen ponuntur plura quàm hic, & illa quę habentur ibi habentur etiam Luc. 11. ideo concordat Luc. cū illo, & non cum isto, & tamen illud miraculum, & istud non sunt idem, cum ponat illa Matth. tanquam distincta: ergo istud, quod hic dicitur solus Mat. ponit. sic dicit Augu. lib. de concordia Euange. Quod autem hic dicitur de duobus cęcis, & dæmonio muto solus Mat. posuit, & probat hoc, quia Matthę. infra 12. ponit illud quod Luc. & Marc. de isto muto posuerunt.

Quare obtulerunt Christo istum mutum.
Quæst. CXLVIII.

QVAERETVR, quare obtulerūt Christo istū mutum.

Dicendum, quòd miraculum de cęcis illuminatis auditum fuit ab aliquibus, vel visum, qui interfuerant, & quia ille mutus prope erat adduxerunt ei illum, credentes quòd cum cęcos illuminasset posset mutum sanare, & ita immediate ei obtulerunt illum. Vel forte isti audientes, quòd venerat in locum illum, de quo audierant, quòd fecitauerat filiam principis Synagogæ, aut alia miracula multa, adduxerunt ei mutum, quia tamen cęci secuti fuerunt Christum in via prius ipsi introierunt, & sanati sunt, & sic contigit quòd eis egredientibus iam sanis, introierunt qui mutum adducebant.

Sed dicetur, quare ille per se nō venit ad Christū, sicut cęci venerunt?

Dicendum, quòd ipse sanitatem petere non poterat, quia mutus erat: etiam nulla signa petentis ostendere poterat, nec etiam ad Christum ire vellet, quia cum possideret illum diabolus non permitteret illum ire, sed potius confugeret ne sanaretur, vt sic semper posset eum possidere: ideo oportuit, vt alij forte quasi inuitum ad Christum illum portarent, vt sanaretur, & sic dicitur, quòd obtulerunt illum. sic dicit Chrysostomus indiguit iste alijs, qui eum adducerent: nec enim per seipsum rogare poterat sine voce existens, nec alijs supplicare dęmone animam cum lingua colligante.

Quare Christus non petijt fidem a muto.
Quæst. CXLIX.

QVAERETVR, quare Chr̃s non petiuit fidē ab isto, sicut petiuerat a cęcis s̃. in litera. Credatis, q̃ hoc possum facere vobis? Dicēdū, q̃ hoc fuit, qa non poterat de fide r̃ndere priusquam sanaret, qa mutus erat, ēt non poterat ostēdere signa credentis cum non esset sanę mentis, qa dęmon illum possidebat: ió non petiuit fidem ab eo, sed sanauit illum. sic dicit Chrysostom. nec per seipsum rogare poterat sine voce existens, nec alijs supplicare dęmone animam cum lingua colligante, propter hoc nec expetit fidem ab eo, sed confestim ęgritudinem sanat.

Sed

Sed dicetur quare non petiuit saltem fidem a portantibus. nam interdum sic facere solebat. nam Mar. 9. dicitur de iuuene habente dæmonium mutum quē pater suus ad Christum attulit, & Christus ab eo petiuit fidem dicens, si potes credere omnia possibilia sunt credenti.

Dici potest vno modo, q̃ Christus petiuit fidem a portantibus istum mutum, & tamen non scribitur, quia multa Christus fecit, quæ non scripta sunt per aliquem euangelistarum Ioan. 20. & 21.

Aliter potest dici, q̃ Christus non petiuit fidem ab istis portantibus, eo q̃ forte in eis apparebat fides manifeste, & si apparebat non oportebat peti. sic patet supra in litera de curatione paralytici, scilicet videns Ie- B sus fidem illorum dixit paralytico, remittuntur tibi peccata tua, & sic a nullo petiuit ibi fidē, scilicet nec a paralytico, nec a portantibus, quia fidem illorum vidit, & ita hic forte fieret.

Tertio potest dici, q̃ Christus ab eis, qui sanabantur solebat petere fidem, quando illi per se poterant respondere, a portantibus tamen ęgros non solebat petere fidem, nisi appareret in eis aliqua infidelitas, vel dubietas, & quia in istis portantibus mutum nihil tale apparuit non petiuit Christus ab eis fidem, istud est verisimile. nam Mar. 9. fuit petita fides a patre portantę filium arreptitium, quia ille expresse ostendebat aliquam dubietatem, dicens Christo, si quid potes adiuua nos misertus nostri, & Christus etiam ostēdit C incredulitatem eius dicens, si potes credere omnia possibilia sunt credenti, ille etiam confessus est incredulitatem suam dicens, credo domine adiuua incredulitatem meam.

Sed obijcietur, quia dictum est, q̃ quando fides apparebat Christus non petebat fidem, duo tamen cęci de quibus supra fidem ostenderunt dicentes, miserere nostri fili Dauid, etiam quia clamabant post Christum, & secuti sunt eum per totam viam, & tamen Christus petiuit ab eis fidem, vt patet in litera.

Dicendum, q̃ hoc fecit, eo q̃ voluit ab eis quærere de quodam alio articulo quem ipsi nondum credebant, & volebat Christus, q̃ illum confiterentur, vt ostensum est supra q. 141. aliàs autem quando fides apparebat, Christus non petebat illam. D

An esset naturaliter mutus, aut dæmon non sineret eum loqui. Quæst. CL.

QVAERETVR de isto muto, qui habebat dæmonem, an esset naturaliter mutus, vel dęmon faceret eum non loquentem.

Dicendum, q̃ vtrunque potest asseri, videt aliqui- B bus tñ magis dicendum, q̃ dæmon faceret hoīem nō loquentē. Primo, quia dr̃ in litera, & ejecto dæmonio locutus est mutus, quasi sit quidam actus consequentię mutū loqui ad hoc, q̃ est dęmonem fuisse ejectū, & sic vr̃, q̃ dęmon faciebat eum mutum. i. nō loquē- E tem forte tempore quo eum possidebat, & forte semper erat mutus. Secundo patet, quia dicit Chry. non aūt naturę erat hęc passio, sed ex dęmonis insidijs, ideoque & alijs indiguit, qui eū adducerent, nec enim per seipsum rogare poterat dęmone animam cum lingua colligante. sic ēt dicit Hilarius in hoc retinet ordo seruatus est. nam dęmon prius ejicitur, & tunc reliqua corporis officia succedūt, & sic innuit, q̃ Christus non restituit isti loquelam, sed q̃ ipsa per se secura est inquantū dicit, tunc reliqua corporis officia succedunt, & per se ꝑsequunt, & hoc est, quia dæmon illa teneret impedita. Tertio patet, quia scriptura, sic loquitur vocans aliquando dęmones mutos. i. reddētes hominem mutum. sic dicitur Luc. 11. erat Iesus ejiciens dęmonium, & illud erat mutū, & cū ejecisset dæmonium locutus est mutus, dæmon tamen non potest esse in seipso mutus, ideo oportet, quòd vocetur mutus, idest reddens hominem mutum, & tamen omnino est simile hic, ergo non erat homo mutus, sed dæmon faciebat eum mutum, & apparet, quia infra 12. ponitur idem miraculum, quod Luc. 11. & tamen infra 12. homo vocatur mutus, & non dæmon, sed Luc. 11. vocatur dæmonium mutum, ergo videtur, quòd ibi non erat homo mutus, nisi quia dæmonium erat mutum, scilicet reddens hominem mutū. sic etiam dicitur Mar. 9. attuli filium meum ad te habētem spiritum mutum, idest qui facit eum mutum.

Hęc possunt stare aliqualiter, sed melius videtur dicendum, quòd tam iste mutus, & arreptitius de quo hic, quam ille de quo infra 12. & Luc. 11. erat arreptitius vltra hoc erat mutus, & ad dicta facile est respondere, pro quo vide, quæ dicuntur infra 12. de illo arreptitio, qui mutus dicitur.

Quomodo dæmon potest facere hominem mutum dato, quòd faciat arreptitium aliquando mutum.
Quæst. CLI.

SED quæretur quomodo dæmon potest facere hominem mutum, dato quòd dæmon faciat interdum arreptitium mutum.

Dicendum, quòd locutio fit per motum localem, scilicet per motum linguę, & aliorum organorum a quibus naturaliter vox articulatur. dæmon autem potest ad nutum suum mouere localiter naturam corporalem, nisi Deus impediat, & sic pōt mouere linguam hominis ad formandum diuersa verba, sicut arreptitij interdū loquuntur idiomata eis ignota, quæ nesciunt proferre, nec intelligere cum non arripiuntur, & ista est probatio necessaria, quòd tales sint arreptitij, quia talis locutio cum sit ordinata non potest fieri, nisi per aliquem intellectum, quia solius intellectus est ordinare. non fit tamen per intellectū arreptitij, quia ipse talia non nouit, ergo fit per intellectum Angeli, vel dæmonis, & sic vtroque modo est arreptitius, quia organa sua ab alio arripiuntur, & præter voluntatem eius mouentur, & tamen non solemus arreptitios vocare, nisi eos q a dæmone arripiūtur, quia Angeli non solent ista facere, sicut ergo dæmon potest linguam hominis varie mouere contra volūtatem hominis, vel præter illam, poterit a fortiori tenere illam ne moueatur, quia hoc facilius est. nā ad hoc sola potestate motiua indiget, ad illud autem indiget potestate, & etiam arte formandi voces, & hoc modo dæmon facit hominem mutum, alia etiā maiora potest: nam interdum mouet membra hominis, ita fortiter, q̃ vnus homo pugnando præualeat contra multos, sicut patet Actu. 19. de arreptitio, qui inuasit adiuratores, & vulneratos nudosque fugere compulit, & ita dicitur præcedenti capitulo de duobus arreptitijs, quòd erant sęui nimis, ita vt nemo auderet transire per viam, potest etiam dæmon elidere hominem in terram, & cogere ad stridendum, & spumandum. Marc. nono. Etiam potest cogere hominem ad vulnerandum seipsum, sicut patet de illo, qui arripiebatur a legione dæmonum. nam seipsum lapidibus concidebat. Mar. 5. facilius ergo poterat eū mutum reddere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare turbæ dixerunt, nunquam sic apparuit in Israel, quando sanauit Christus mutum. Et quod Christus subito miracula faciebat non sic autem prophetæ.
Quæst. CLII.

QVAERETVR quare turbæ dixerunt, nunq̃ sic apparuit in Israel, quando sanauit Christus mutum. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit, qa nunquam visum fuerat, ꝙ aliquis arreptitius, qui redderetur mutus per dæmonem, fuisset aliquando sanatus, licet multi fuissent inter Hebræos, ita dicit Nic. & verum est, ꝙ in veteri testamento nemo legitur de arreptitijs fuisse curatus, non solum de mutis, sed etiam de loquentibus, sicut de Saule legitur, ꝙ arripiebatur a dæmone. 1. Regũ. 16. & tunc prophetabat in medio domus suę. 1. Reg. 18. & nunquam legit fuisse curatus, sed solum alleuiabatur, quando Dauid canebat in cithara coram eo. 1. Reg. 16.

Sed hoc non multum stat, quia licet non fuisset visa talis curatio fuerat visa alia, quæ iudicabatur maior apud Iudæos. s. suscitatio mortuorum, quia Elias, & Eliseus mortuos suscitauerant. 3. Reg. 17. & 4. Reg. 4. non ergo diceretur propter istud solum, ꝙ nũquam apparuit sic in Israel, maxime, quia Christus fecerat alia, quæ iudicabantur maiora, vt suscitare filiã archisynagogi, supra in litera, & ibi non fuit dictum hoc. Si autem dicatur, ꝙ fuit, quia iam præcesserat suscitatio mortuorum in veteri testamento.

Dicetur, ꝙ nunquam præcesserat curatio paralyticorum, & tamen quando Christus curauit paralyticum supra in litera non dictum est, nunquam sic apparuit in Israel, ideo non videtur ista fuisse causa. Aliter potest dici, & melius, ꝙ hoc nõ fuit propter istud miraculum solũ, quod nunc Christus fecit, sed simul ꝓp omnia, quæ fecerat, & specialiter propter modũ faciendi, quia licet ipse solum faceret talia qualia alii fecerãt, esset admirabilis, nemo. n. taliter miracula faciebat, sed prẽmissis multis orationibus, & cum magna difficultate, vt patet in Elia, & Eliseo, Christus autem subito omnia faciebat, non orans, sed solum iubens: & eodem modo mirabantur de modo suo docendi, quia docebat, vt potestatem habens, & non, sicut Scribę, & Pharisæi, supra 7. Etiam Christus multa miracula faciebat, Prophetę autem veteris testamẽti fecerunt rarissima, propter istas duas ergo excellentias dicebant nunquam sic apparuit in Israel. s. qui talia, & tanta, & taliter faceret, sic dicit Chry. præponebant quidem eum cæteris, non quia curabat solum, sed quoniam facile, & velociter, & infinitas ęgritudines, & insanabiles sanabat, & ideo propter hoc nõ solum præponebant eum omnibus præcedentibus, sed etiam dicebant eum esse Messiam ꝓp magna miracula infra 12. & stupebant oẽs turbę, & dicebant, nũquid hic est filius Dauid? & hoc, quia putabãt, ꝙ Messias non posset facere plura signa, quam ipse faciebat. Ioan. 7. Christus cum venerit nunquid plura signa faciet, quam quę hic facit? q. d. non videtur ꝙ quisquam plura facere possit.

Quare Pharisæi dixerunt in principe dæmoniorum eijcit dæmones. Vbi quod dæmon non potest mortuos suscitare, nec leprosos mundare, nec paralyticos sanare, nec si posset faceret, quia nulli prodesse vult.
Quæst. CLIII.

QVAERETVR quare Pharisęi dixerunt in principe dęmoniorum eijcit dęmones. Dicendum, ꝙ Pharisæi mouebantur ad hoc ex inuidia, oderãt. n. Christum, & persequi eum volebant ꝓp multa, vt ostensum est supra q. 52. & quia turbę valde laudabant eum, dolebant nimis Pharisæi, & sic oportebat, quòd murmurarent, sic dicit Chryso. hoc autem maxime Pharisæos contristabat, quoniam omnibus eum præponebant non solum his, qui tunc erant, sed etiã his, qui nunquam geniti fuerant in Israel, vnde Pharisęi concitati detrahebant. Erat autem modus Pharisæorum, ꝙ si aliqua ratione, vel auctoritate poterant infirmare, vel obumbrare facta Christi, nitebantur hoc facere, sic fuit quando dixit paralytico remittuntur tibi peccata, quia volebant ostendere eum esse blasphemum supra in litera, & Mar. 2. & quando cum Publicanis comedebat, & etiam de ieiuniis arguebant eũ sub quodã colore sanctitatis supra in litera, cum vero nullum colorem habebant, nec poterant negare facta Christi, quia erant publica, & sine colore illa increpabant, sicut nunc dicentes, ꝙ in potestate dæmonum eiiceret dęmones, sic dicit Remigius, Scribę, & Pharisæi facta domini negabant, quę poterãt, & quæ non poterant in sinistram partem interpretabantur secundum illud Psalm. 65. in multitudine virtutis tuę mentientur tibi inimici tui. s. Pharisęi, qui erant ęmuli Christo viderent multitudinem virtutis eius. i. magnitudinem miraculorum, non potentes illa negare mentientur. i. dicent, ꝙ non facis a teipso, sed dæmones hoc faciunt.

Putauerunt autem Pharisęi habere colorem ad hoc. s. ꝙ inter dęmones est ordo quidam principatus, & sunt quidã maiores alijs in virtute actiua, possuntque eos deprimere, & ita ille, qui est princeps summ⁹ inter dæmones, cum esset potentior omnibus poterat illos de corporibus expellere, & ita dicebãt, quòd Christus habebat aliquem dęmonem familiarem sibi qui erat princeps omnium, & in virtute illius Christus dæmones expellebat. i. ꝙ ille dęmon volens fauere Christo expellebat cęteros dęmones de corporibus, ita vt Christus videretur hoc agere, sed non faciebat.

Sed istud mortuum erat valde friuolum, & destruxit illud Christus multis rationibus infra 12. non enim habebat colorem, quia etiam siquis vellet credere, ꝙ vnus dęmon alium expellebat, tñ alia Christi miracula non poterant dæmoni ascribere, qa dæmon mortuos non suscitat, leprosos non mundat, paralyticos non sanat, quæ omnia Christus faciebat, nam dæmon ista non potest, & si posset non faceret, quia inuidus est, & nulli prodesse vult, sed nocere, sic dicit Chryso. eorum autem dicto, quid est demẽtius? Christus. n. non solum dęmones eiiciebat, sed & leprosos mũdabat, & mortuos suscitabat, & peccata soluebat, quę dæmon, nec posset facere, nec vellet, multa alia motiua sunt adhuc, necesse ergo erat, ꝙ attribuerent Christo aliqua miracula diuinitus facere, & si vnum faceret diuinitus omnia sic facere poterat, & sic istum est attribui aliqua opera eius dęmoni, cũ nullius opus eius appareat, quod necesse sit attribui dæmoni, & multa appareant, quæ necesse sit attribui Deo.

Item valde excæcati sunt Pharisęi dicentes, ꝙ princeps dæmoniorum eijciebat dæmones de corporib⁹, nam si ex inuidia volebant Christo detrahere, poterant minus male dicere, quòd Christus non excludebat violenter dæmones de corporibus, nec etiã princeps eorum eos excludebat, sed quia Christus erat cultor dæmonum fauebant ei dæmones, vt sic videretur aliquid agere, & tunc non starent contra eos argumenta, quæ Christus fecit, quia illa procedũt principaliter ad ostendendum, ꝙ dęmon nõ eiicit dęmonem: ostenderunt ergo se inuidere Christo, & detrahere ei nesciuerunt, licet etiam ista detractio nõ erat efficax, & tamen erat magis apparens, quam illa, quam ipsi dixerunt, de hoc tamen, s. an possit dęmon expellere dæmonem, & de principatu eorum, & similibus dicetur, infra 12. vbi ponitur simile miraculum.

Et circuibat. Hic ponuntur multa miracula in generali vt non oporteat omnia in particulari enarrare, istud autem ponunt tres. s. Matth. hic, & Mar. 6. & Luc. 13.

Et dicitur. *Circuibat Iesus ciuitates omnes.* i. discurrebat ꝓ omnes ciuitates terræ Iudæorum, nam ad terrã Gentilium, aut Samaritanorum non ibat, quia ipse hoc vetuit discipulis seq. c. s. in viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. *Et castella.* Ciuitates sunt loca maiora, & castella sunt minora loca, quæ tamen sunt murata, loca autem non murata non vocantur castella, sed villę, aut vici, vel rura, aliquando tamen castellum vocatur magna ciuitas, sicut Ierusalem erat metropolis terræ Iudęorum, & tamen vocatur aliquando castellum, vt cùm Christus dixit, ite in castellum, quod contra vos est, infra 21. & Mar. 11. & Luc. 19. & apparet ibi, ꝙ loquitur de Ierusalem. *Docens in synagogis eorum.* Ille erat locus ad prædicandum, & per hoc apparet, ꝙ Christus non prædicabat Gentilibus, quia illi non habebant synagogas, sed soli Iudæi. *Et prædicans euangelium.* In hoc apparet, ꝙ non prædicabat doctrinam legis veteris licet obseruaret legem veterem, sed euangelium prædicabat. *Regni.* i. quod ducit ad regnum ęternum, quia in hoc denunciatur nobis regnum ęternum, quod autem esset istud euãgelium declaratum est supra 4. c. q. 80. non. n. erat aliquod de quatuor Euangeliis, quę habemus, quia nullum eorũ tunc scriptum erat, immo id ꝙd Christus prædicauit, & fecit scripserunt Euangelistæ, sed illud, quod Christus prædicabat euangeliũ vocat, quia hominibus annunciabat vitam ęternã. *Et curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Postquam prædicabat miracula faciebat ægritudines sanãdo. vocatur aũt languor infirmitas grauis, & diuturna, sicut sanauit paralyticũ, qui fuerat 38. annis in ægritudine. Io. 5. & mulierem, quæ curua fuerat annis 18. Luc. 13. & mulierẽ fluẽtem sanguine, quæ 12. annis hoc passa fuerat supra in litera, & Mar. 5. & Luc. 8. infirmitas autem est morbus parui temporis, sicut sunt febres acutę, & istas etiam sanabat, sicut socrum Petri, quæ magnis tenebatur febribus sanauit, præced. c. & Mar. 1. & Luc. 4. & in vtroque erat miraculum, nam etiã in paruis febribus, ꝙ sanaret eos solo tactu miraculum erat vtostensum est præced. c. q. 44. sicut dicit glo. languorem vocat diuturnam infirmitatem, infirmitates autẽ leues morbos.

Vel potest dici, ꝙ languor dicatur proprie ægritudo, quæ prouenit ex mala habitudine corporis, vt febris, hydropisis, paralysis, lepra, fluxus sanguinis, & similia: infirmitas autem sit debilitas, vel impotentia, quæ est sine aliqua mala qualitate, sicut esse claudum, vel cęcum, & ita de similibus etiam mutilatum esse, omnia. n. hæc Christus sanabat.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. CLIIII.

QVAERETVR an sint ista continuata ad præcedentia. Dicendum videtur, ꝙ sic, quia ab ordine literæ nunq̃ est recedendũ sine causa, & tamen hic nulla apparet, ideo dicendũ est, ꝙ sit ordo rectus.

Aliter potest dici, & melius, ꝙ istud non potest eẽ continuatum ad præcedentia, nec discontinuatum, ita ꝙ sit recapitulatio, vel anticipatio, quia cum euangelium sit historia quædam, accipitur continuatio, & discontinuatio partium eius per respectũ ad tẽpus. s. quid prius factum est, vel dictũ, & qd posterius, istud tamen non potest esse, nisi inter particularia. i. inter ea

q̃ semel tantũ facta sunt, si autem aliquid sit, ꝙ semp durat illud non ꝑ continuari ad aliquã partem, nec discontinuari, sed vbicunque esse ꝑ, quia cum oĩbus partibus simul est, sicut si Mat. diceret Christus quotidie orabat, vel quotidie docebat discipulos, istud. n. in quacunque parte euangelii poni poterat, quia cum oĩbus simul est cũ semp duret, iõ in talibus nõ ꝑ dici, ꝙ sint continuata, nec discontinuata, sed vtriq; bene sunt, vnde isti tres Euangelistę in diuersis partibus historiæ posuerunt. s. non omnes in eodem loco, nam ponitur hic, & Mar. 6. & Luc. 13.

Quare Christus circuibat castella, & ciuitates prædicando.
Quæst. CLV.

QVAERETVR quare Christus circuibat castella, & ciuitates prædicando. Aliqui dicunt, ꝙ hoc erat ad excludendum opinionem erroneam, siue detractionem Pharisęorum. s. in principe dæmoniorũ eijcit dęmones, nam dęmon est superbus, & si offenditur non vult iam benefacere, sed nocet, Christus autem post iniurias, & detractiones Pharisæorũ magis benefaciebat, quam prius, quia non desistebat curare infirmos, sed potius circuibat omnia loca prædicans, & curans infirmos, & sic apparebat, ꝙ non agebat incitante dæmone, nec per virtutem eius, sic dicit Chry. voluit dominus ipso facto accusationem redarguere Pharisæorum dicẽtium in principe dęmoniorum dęmonia eiicit, dæmõ. n. conuitium passus non benefacit, sed nocet eis, qui eum non honorant, dñs aũt ꝓrium facit, qui post conuitia, & contumelias nõ solum non punit, sed ẽt nec increpuit immo bñficia præstitit. Secundo fuit, vt innuat nobis, ꝙ lęsi nõ desistamus a beneficijs, quæ impendere solebamus, quia qui ꝓp Deum agit, ẽt si lędatur non desistit, qui vero propter homines desistit, sic dicit Chry. in hoc erudit nos accusatoribus nostris retribuere nõ accusationes sed beneficia, qui. n. post accusationem desistit a beneficio, monstrat ꝙ ꝓp hoĩum laudes benefacit, si vero propter Deum benefacit conseruis, quidquid illi fecerint non desistit benefaciens, vt maior sit merces.

Tertio potest dici, & melius, ꝙ Christus faciebat hoc ex intentione finis sui, quia ipse venerat, & ad prędicandum, & ad redimendum nos: redemptio autem vno die solum fieri debebat. s. quando moreretur, reliquum autem tempus suum ad prædicandum erat, & ideo dicebat se ad hoc missum quasi hoc solũ esset opus suum, vel istud principale, sic dicitur Mar. 1. eamus in proximos vicos, vt & ibi prædicẽ. ad hoc. n. veni, & Luc. 4. dicitur alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum, prædicabat autem Christus per omnes ciuitates, quia volebat omnibus Iudęis prædicare, & quia non poterant omnes commode conuenire ad audiẽdum ipsum si maneret semper in vno loco, ad alleuiãdum labores eorum voluit ipse discurrere per omnes ciuitates. Et hoc erat circuire ciuitates, & propter hoc nolebat Christus manere lõgo tempore in aliqua ciuitate, sed postquam ibi aliquantum prædicasset, & miracula fecisset, ita vt ad omnes de loco illo posset sufficienter peruenire cognitio verbi sui, & ostensio signorum recedebat de vroe illa, sic enim fuit in Capharnaum, vbi multa miracula fecerat, & cum quadam die diluculo nescientibus ciuibus recessisset, secutæ sunt eum turbæ, & detinebant ipsum, vt reduceret in Capharnaum, ille autem dixit, alijs etiam ciuitatibus oportet me euangelizare. Dicitur etiam, quòd circuibat ciuitates, & castella, idest loca parua, & magna, in omnibus enim locis prædicabat nõ distinguẽs an essent parua, vel magna, quia non prædicabat ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

laudem hominum, quam in solis magnis locis consequi posset, licet ad vtilitatem fidelium, ideſt eorum quos ad fidem vocare volebat, & quia in quolibet loco erant aliqui quibus poterat verbū suum prodesse sicut ipse nouerat, in omnibus locis prædicabat, siue magnis, siue paruis, sic dicit Hieronymus super Matthæum, vides autem, quòd æqualiter, & vicis, & vrbibus, & castellis, ideſt magnis, & parvis Euangeliū prædicauerit, vt non consideraret nobilium potentiam, sed salutem credentium, & dato quòd aliquis locus esset in quo Christo prædicante nullus per verbum eius cōuerteretur, adhuc prædicare volebat, vt essent inexcusabiles, & ideo per totam terram continue discurrebat, ideſt si nunc exiret de vno loco ad viciniorem locum ibat, & prædicabat ibi, sic dicitur Marco primo capitulo, quando Christus exiuit de Capharnaum dixit discipulis, eamus in proximos vicos, vt & ibi prædicemus.

Quare Christus prædicabat in synagogis. Et quare Ecclesia prohibet occultas prædicationes.
Quæst. CLVI.

QVAERETVR quare Christus prædicabat in synagogis, nam semper dī de eo, q̄ prædicabat in synagogis, vt patet hic, & Mar. 1. & Luc. 4.

Dicendum, q̄ hoc faciebat Christus. Primo pp cōsuetudinem Iudæorum, nam in synagogis prędicationem audire solebant, sic dicitur Actu. 13. q̄ Paulus, & Barnabas intrauerunt sabbato in synagoga, & post lectionem legis, & prophetarum principes synagogæ dixerunt eis, viri fratres si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem dicite, & tunc Paulus prædicauit, & rogauerunt eum, q̄ sequenti sabbato prædicaret, & ita fecit.

Secundo fuit, quia synagoga erat locus publicus, cum omnes Iudæi conuenirent illuc ad orandum, & audiendum doctrinam legis, sicut nūc in ecclesia fit, & ideo hypocritæ, qui volebant opera sua laudari ab hominibus in synagogis orabant, vt viderentur ab hominibus supra texto cap. cum oratis non eritis, sicut hypocritę, qui amant in synagogis orare, vt videātur ab hominibus. Christus autem volebat multitudini prædicare, ideo in synagogis conuenientius, quā alibi prædicabat.

Tertio fuit ad confirmationem doctrinæ suæ, quia ipse erat Messias in scriptura promissus, & ideo vtebatur aliquando auctoritatibus scripturę ad ostendendum se esse illum, sic enim ipse dixit Io. 5. scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illę sunt, quæ testimonium perhibent de me, in synagoga autem legebantur istæ scripturę, quia in omnibus sabbatis legebatur lectio de libris Moysi, & de libris prophetarum, sic dicitur Actuum 15. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum prædicent in synagogis, vbi per omne sabbatum legitur, & post lectionem istam fiebat prædicatio. Act. 13. vt supra dictum est, & ita Christus ex lectionibus recenter lectis poterat ostendere se esse Messiam, quia non indigebat longa admonitione ad reducendum populum in memoriam eorum, quę lecta fuerant, sed poterat dicere illa scriptura, quā nunc legistis intelligitur de me, sic fecit semel in Nazareth, in synagoga, & traditus est ei liber Isai. legitque in illo loco, scilicet spiritus domini sup me, &c. & dixit hæc scriptura completa est hodie in auribus nostris. Luc. quarto, ideſt intelligitur de me, erat ergo conueniēs ei prædicare in synagogis, & maxime faciebat hoc diebus sabbatorum, quia tunc conueniebant ad synagogam omnes Iudæi, & ideo Christus consueuerat in omnibus sabbatis intrare synagogam simpliciter. eo. c. intrauit secundum consuetudinem suā die sabbati in synagogam.

Quarto fuit ad tollendum suspitionis locum, quia synagoga locus publicus erat, & quidquid Christus diceret ab omnibus videretur, vnde non posset impōni ei, q̄ dixisset aliquid falsum, vel scandalosum, quia totus populus testis erat, sic enim Christus respondit Io. 18. pontifici quærenti de discipulis eius, & doctrina. s. ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, interroga eos qui audierunt. Propter hoc autem nunc prædicatio publice fit, vt non detur occasio volentibus seminare errores in fide, quod fieret si in occulto prædicatio fieri posset, & ob hoc ecclesia vetuit conuenticula occulta, in quibus de fide docetur, extra de hære. cap. cum ex iniuncto, interdum tamen Christus prædicabat extra synagogam. s. in campo, & hoc q̄n cōueniebat ad eum multitudo magna, ita vt non caperentur in synagoga, nec in aliqua domo, sic dicitur Marc. 1. ita vt iam non posset in ciuitatem introire, sed foris in desertis locis esse, & conueniebant ad eum vndique, & sic aliquando etiam in campo prę multitudine turbæ non poterat prædicare, quia irruebāt in eum, sed intrabat in mare, & de nauicula docebat turbas exiłtes in littore. Luc. 5. & infra 13. & Mar. 4.

Quomodo Iudæi permittebant Christo prædicare Euangelium, cum ipse esset Iudæus. Et quod ipse nunquam legem Moysi prædicauit, nec debuit prædicare. Et duo principalia quæ in Euang. continentur.
Quæst. CLVII.

QVAERETVR quomodo Iudęi permittebāt Christo prædicare euangelium, quod ad legem nouam pertinet, cum ipse Iudæus esset, & viueret secundum legem Moysi.

Dicēdum, q̄ Christus tota vita sua seruauit legem Moysi ne Iudæis præstaret causam iusti scandali. s. n. legem non custodiret poterant eum repellere dicentes, q̄ non erat Messias eorum, & quia hoc erat aliqua liter verisimile, generaret magnum scandalum in animis infirmorū, maxime a principio antequā esset cognitus, quia nemo vellet eum audire si legem non obseruaret, nam non putarent eum esse a Deo, & daretur magna occasio, & color murmurationi Iudæorū, vñ dixerunt Pharisęi. Io. 9. hic homo non est a Deo, qui sabbatum non custodit, & tñ falsum erat, quia nō violabat sabbatū sanando cęcos, & tñ murmurabāt, a fortiori ergo murmurarent, si Christus aperte legē violaret, obseruauit ergo eam, nūquam tamen Christus legem prædicauit, sed Scribæ, & Pharisæi prædicabāt illam, ideo dicitur infra. 23. q̄ super cathedrā Moysi, sederunt Scribæ, & Pharisęi. i. super cathedrā Moysi docetur, & prædicatur lex Moysi, sic dicitur Act. 15. Moyses habet in singulis ciuitatibus, qui eum prædicent in synagogis, ratio huius fuit, quia si Christus prædicaret aliqñ legem Moysi per hoc innueret illam esse seruandam, & tñ ipse venerat ad imponendum illi finem, vt inciperet nouum testamentum, ergo nō debuit illam prædicare, rō dīæ inter obseruationem, & prædicationem fuit, quia obseruatio est ad seipsum, p̄dicatio autem ad alterum, non. n. prædicatur, nisi vt audientes faciant oīa, q̄ prędicantur infra. 23. super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, oīa quæcunque dixerint vobis facite, obseruatio aut legis est solum pro ipso obseruante, ideo licet Christus obseruaret legem, nō admonebat reliquos, sic facere, sed vt prædicaret eam, admoneret illam obseruari, ideo non debuit eam prędicare, sed solum obseruare. Sed obiicitur, quia oīs operatio Christi est instructio nostra, ideo ipse obseruauit legem & nos obseruare dēmus. Dicendum, q̄ si nunq̄ fuisset per eum, vel per Apłos contrarium prædicatum oportebat seruari legem, sicut ipse seruauerat, & tñ postea per Apostolos contrarium diffinitum est, qui a Christo acceperunt, & p Spūm Sanctum id, quod prædicare debebāt, ideo nos non obseruamus legem, secus aūt est si Christus prædicasset aliqñ legem esse seruandam, quia postea non licueret alicui contrarium prædicare, nunq̄ aūt Christ⁹ prædicauit legem. Euangelium aūt prædicauit, quod erat principium noui testamenti, & Iudæi nō poterāt Christum arguere pro hac prædicatione. Duo. n. continentur in euangelio. s. aliqua pertinentia ad operationem, & aliqua ad fidem. De primis non poterant Iudæi arguere Christum, quia non continentur in euangelio præcepta aliqua cæremonialia, vel iudicialia, sed solū moralia, quæ sunt iuris naturalis, & ad ista erant obligati Iudæi ēt si Christus non prædicaret illa: per ista ēt non tollebatur lex Moysi, quia ius naturale cū oī iure positiuo stat diuino, vel humano, Christus ēt non prædicabat aperte legem non esse seruandam, quia licet non iuberet eam seruari ēt non iubebat illam transgredi, stabat ergo euangelium quātum ad operationes sine calumnia. De pertinentibus ad fidem Christus nihil prædicabat, nisi ea, quæ iam præsupposita erant a Iudæis, & insuper volebat ostendere se esse Messiam, & esse Deum, & licet hoc verbis aptissime non diceret per quędam tñ equalentia dicebat, vt ostensum est supra q. 70. & istud per facta confirmabat, & de hoc Iudæi aliqñ calumniabantur ei, q̄ filiū Dei se faceret Ioā. 5. & 10. non ergo erat aliquid, q̄ Iudæi possent calumniari Christo prædicante euangelium, maxime, quia proprie euangelium (vt hic accipitur) non est nisi annunciatio de vita ęterna. s. q̄ oēs habitri erant vitam ęternam, hoc enim specialiter Christus annunciauit, nam Iudæi ante eum nesciebant aliquid determinatū de vita ęterna, nec de statu hoīum post mortem eo, q̄ scriptura veteris testamenti obscure de hoc loquebatur, ita vt essent opiniones inter Iudæos. Nam Sadducęi dicebant non esse resurrectionem, nec angelos, nec dęmones, Pharisęi aūt dicebāt esse resurrectionem infra 23. & Act. 23. & tolerabant istæ duę opiniones inter Iudæos ex quo apparet, q̄ Iudæi non erant certi, an post mortem esset resurrectio aut aliquid boni, vel mali, quia alias non sustinuissent, tam destabilem hęresim Saducęorum: erant ergo incerti: Christus autem certificauit de hac re apertissime prędicans vitam ęternam, & pœnam æternam, & extremum iudicium, & finē sęculi infra 24. & 25. & istud est, q̄ quotidie prędicabat, ideo dicebatur prędicare euangelium. i. annunciare vitam æternam, qđ solus ipse fecit, nam ante eum nemo, ita aperte fecerat, & ideo vocatur istud euāgelium regni. i. regni cęlorum, vel regni Dei, sicut dicitur supra 4. & Marc. 1. sic dicit Remig. q̄ intelligendum est esse euangeliū, regni Dei, istud quod Christus prædicabat, lex autem Moysi non vocatur euangelium, quia suis obseruatoribus non promittebat aperte bona cęlestia, sed terrena: Christus autem bona cęlestia annunciabat, & ista iubebat annunciare discipulis, seq. c. euntes prædicate dicentes appropinquabit regnum cœlorum, istud autem erat euangelium de quo non tristabantur Iudęi, sed potius gaudebant, quia annunciabantur eis bona futura, & ēt Pharisęi ipsi qui erant valde inimici Christi, gaudebant de hoc, quia concordabat Christus positioni eorum de resurrectione, & destruebat hæresim Saducęorum negantium resurrectionem, infra 22. nemo ergo calumniabatur ei pro hoc, cętera

autem, quæ Christus prędicabat non erant proprie euangelium, inquantum tñ siue esset de fide, siue de operationibus omnia dirigebant hominem ad vitam æternam, quam ille prędicabat, vocātur euangelium per attributionem, sicut ea, quę ad militem pertinēt siue arma, siue equus vocantur militaria per attributionem ad ipsum militem, vt colligitur. 1. Eth. c. 9. & ita oēs quatuor libros de Christi gestis scriptos euangelia vocamus, quia in eis quidquid continetur, siue de dictis, siue de factis eius ad vitā ęternā nos dirigit, an tñ sint alij libri, qui debeant vocari euangeliū, siue in veteri, siue in nouo testamento, declaratum est supra in prologo Auctoris q. 24. & 25.

Quare Christus curabat omnem ægritudinem.
Quæst. CLVIII.

QVAERETVR quare Christus curabat omnem ęgritudinem, & languorem. Dicendum, quòd hoc faciebat. Primo ad cōfirmationē dictorum suorum, nam doctrina Christi erat de eis, quę non apparent. s. de vita ęterna, quæ nondum videtur, sic dicitur. 1. Io. 3. nondū apparuit quid erimus, cū aūt apparuerit similes ei erimus. i. nōdum apparuit beatitudo in qua erimus; & quia ista ēt excedunt rōnem humanam, oportebat, q̄ probarentur per argumenta, quæ essent super rōnem humanam, & ista sunt diuina testimonia manifestata per miracula: necesse ergo erat, quòd Christus faceret miracula. Secundo fuit ex mīa, quia miserebatur eis quos videbat ęgros, maxime si fidem haberent, & sanabat eos eriā si non esset hoc necessarium ad confirmationem doctrinæ suę.

Quare in omnibus locis miracula faciebat Christus.
Quæst. CLIX.

SED dicetur quare in omnibus locis miracula faciebat, quia sufficiebat fieri in quibusdam. Dicendum, q̄ Christus in quibuslibet locis p̄dicabat cum circuiret ciuitates, & castella, vt dī in lra, in quolibet aūt loco erant aliqui, qui non audierant eum prius, nec viderant miracula facientem, ideo pp illos necessaria erant miracula ad hoc, q̄ crederent, etiā quia in singulis locis erāt aliqui ęgri, quibus Christus miserebatur, ideo sanabat eos.

Quare Christus sanabat ægritudines post prædicationes.
Quæst. CLX.

SED dicetur quare Christus sanabat ęgritudines post prædicationem, quia dī hic prędicans euāgelium, & curans oēm languorem. Dicendū, q̄ hoc faciebat ad cōfirmationem verborum suorum, quia dicebat prius de vita æterna, & de eis, q̄ agere debebant homines, vt illuc peruenirent, & tūc faciebat miracula, quasi dicerer, vt videatis, q̄ omnia, quæ dixi vera sunt alpicite opera, talem. n. modū Deus dederat Iudæis ad cognoscendum veros Prophetas. Deute. 18. & istud est confirmare dicta, sic dicit Mar. 16. illi autem prędicauerunt, vbique Deo cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis, & ita si aliqui nolebant credere verbis credebant saltē miraculis, sicut Christus dixit Io. 5. si mihi non creditis, operibus credite, sic ēt dicit Hiero. super Matth. ideo post prædicationem, & doctrinam curabat oēm languorem, & omnem infirmitatem, vt quibus sermo non suaderat, opera suaderent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare tot Christus miracula faciebat.
Quæst. CLXI.

SED dicetur dato, ꝙ in singulis locis miracula faceret, quare tot faciebat? Dicendum, ꝙ primo hoc faciebat ad ostendendum differentiã inter se, & Prophetas antiquos, nam illi miracula fecerant, & tamen pauca, cũ autem Christus tot miracula faceret apparebat maior eis, & ideo turbę admirabantur dicentes, nunquã sic apparuit in Israel, ideſt qui talia faceret supra in litera, vt dicit Chrysost. præponebant eum ceteris non solum, quia curabat, sed quia facile, & velociter, & infinitas ęgritudines, & insanabiles sanabat, si autem pauca miracula fecisset, reputatus fuisset solũ, vt vnus de prophetis antiquis. Secundo, vt ostenderet potestatem infinitam in seipso. ſ. se esse Deum, nam si faceret pauca miracula, & aliquando oblatis sibi ęgris non sanaret eos appareret, ꝙ potestas sua esset limitata. ſ. aliquid posset, & aliquid non posset, vel appareret, ꝙ non habebat in seipso potestatem, sed ab extrinseco sibi ista cõcedebantur, & ideo aliqñ poterat curare ęgros, & aliquando non, & vtrunque oñdebat eum non esse Deum, cum aũt oẽs oblatos sibi curaret, & nihil offerret ei, quod ipse non faceret, apparebat ꝙ potestas sua non erat limitata. Tertio fuit, quia Christus volebat oñdere se esse Messiã. Iudęi autem credebant, ꝙ Messias futur⁹ esset excellentior oĩbus hoĩbus in virtute, & potestate, & ideo faceret plura miracula, q̃ prophetæ antiq. si Christus autem non faceret plura, quam illi, non crederetur Messias, nũc vero, quia multa faciebat putabatur Messias, infra 12. & obstupebãt oẽs dicentes, nunquid hic filius Dauid, i. Messias. ſ. quia credebant, ꝙ Messias non posset plura miracula, quam ipse. Ioã. 7. de turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant. Christus cum venerit nũquid plura signa faciet, quam quæ hic facit? q. d. non poterit plura facere.

Quarto, quia turbę videntes miracula Christi portabant ad eum omnes ęgros, & debiles, & arreptitios vt sanaret eos, & quia cum fide accedebant videbatur quasi necessarium ex quadam ęquitate, ꝙ Christus omnes sanaret, cum ipse diceret, si potes credere omnia possibilia sunt credenti. Mar. 9. & non solum est hoc verum ad impetrandum pro nobis sanitatem a Deo, sed etiam ad hoc, ꝙ nos ipsi miracula faciam⁹, transferendo montes, & quidquid aliud voluerimus infra 17. & 21. & Mar. 11. omnes ergo istos cum fide accedentes Christus sanabat, si autem non sanaret illos putaretur, ꝙ non erat potens, & sic non crederẽt esse Deus, nec Messias, sic patet Io. 11. quando Christus suscitaturus Lazarum turbauit seipsum, & infremuit spiritu antequam suscitaret illum, quod Iudæi videntes putauerunt, ꝙ non poterat eum suscitare, & dixerunt, non poterat iste qui aperuit oculos cęci nati facere, quòd hic non moreretur, sed hoc repugnabat intentioni Christi, qui ex operibus suis se eẽ Messiam, & Deum ostendere volebat. Ioan. 5. & 10. ideo omnes oblatos sibi sanare oportuit, siue haberent fidem, siue non. ſ. n. fidem haberent, videbatur iam, quasi debita esset sibi sanitas ex merito fidei, si autem fidem non haberent, ipse debuit eis fidem infundere, & sanare eos, ne crederetur, ꝙ ex defectu potestatis suę, & non ex defectu fidei illorum non sanaret illos, & ita fuit Marc. 9. de illo, qui dixit Christo, si quid potes adiuua nos misertus nostri, & Christus dixit, si potes credere omnia possibilia sunt credenti, & hoc dicens infudit ei fidem, vnde illico dixit ille cum lachrymis, credo domine adiuua incredulitatem meã, in quo ille ostendit iam non solum sanitatem, sed etiam fidem a Christo petere, cum diceret, quòd adiuuaret incredulitatem suam. i. suppleret, quod ei derat dando sibi completam fidem, ista autẽ fuit causa potissima. quare Christus multos sanabat, nam multi offerebantur ei, semel. n. in Capharnaum tota ciuitas erat congregata coram Christo, & obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus, & sanauit omnes quotquot erant in vrbe, præcedenti capitulo, & Mar. 1. & Luc. 4. iterum etiam venerunt de multis regionibus apportantes ei multos ęgros, & sanauit omnes supra 4. & sic etiam iterum infra 15. & ita quasi continue faciebat.

Quinto, quia Christus ex misericordia interdum sanabat aliquos, qui non petebant sanitatem, nec offerebantur ei, sicut Io. 5. de illo paralytico cui Christus dixit, vis sanus fieri? sic etiam fuit de cęco nato, cui nihil petenti Christus liniuit oculos, & sanauit eũ. Io. 9. & ita de multis alijs, ideo oportebat, ꝙ Christus multa miracula faceret.

CAP. X.

VIDENS autem turbas misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes, sicut oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis. Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

Videns autem. Describit Matthęus in præcedentibus legis Euangelicæ dationem, vel eius confirmationem, hic describit eius promulgationem. Et diuiditur in duo, quia primo ponitur eius promulgatio apud propinquos. ſ. apud Iudæos. Secundo apud extraneos. ſ. gentiles. Prima in duas, quia primo lex ista promulgatur in verbis apertis. Secundo in verbis parabolicis, infra 13. Prima in tres, quia primo ponitur publicantium legem istam. ſ. Apostolorum institutio. Secundo dubitantiũ confirmatio seq. c. Tertio impugnantium cõfutatio, infra 12. Prima in duas, quia primo ponitur institutionis causa. Secũdo ista institutio, ibi. *Et conuocatis.* Istud primum ponitur hic, & Marc. 6. & est quædam rõ. ſ. quare Christus Apłos instituit quos ad prædicandũ misit. ſ. quia vidit turbas iacẽtes, sicut oues sine pastore, & vt pastorẽ hẽrent misit discipulos suos ad illos. Et dr̃. *Videns autem turbas.* Istę erant, quæ sequebantur eum discurrentem per varia loca, vt audirent doctrinam eius. *Misertus est eis.* Scilicet pp labores suos, & iõ voluit prouidere ne de cætero oporteret eos, tã graui ter vexari sequendo eum, quocunque iret. Et hoc, quia ipse mitteret discipulos, qui prædicarent eis in locis suis, & sic iam non vexarentur discurrendo.

Quia erant vexati. ſ. sequendo Christum per varia loca, & non habentes ea, quæ sibi erant necessaria. *Et iacentes sicut oues non habentes pastorem.* ſ. iacebãt super terram, quia erant pauperes, & non habebant loca, in quibus hospitarentur, & ita abiecti erant nemine habẽte curam de eis, sicut sunt oues non habentes pastorẽ. *Tunc dicit discipulis suis.* Hic incipit instituere eos, ꝙ eãt ad p̃dicandũ, & istud ponitur hic, & Luc. 1. *Messis quidem multa.* Parabola est, vocat. n. messem ipsam multitudinem gentium. quibus Euangeliũ prædicandum erat. *Operarij autem pauci.* Sunt operarij ipsi prædicatores, quia sunt messores qui colligunt messes de agris, vbi dispersæ sunt, & congregant in area, vt ibi excussis granis a paleis ipsa grana colligantur in horreum, paleę autem crementur, vt dicitur supra. 3. ita, & prædicatores congregant homines de variis erroribus ad aream. i. ad ecclesiam, vt ibi depositis variis infidelitatis erroribus in vnitate fidei maneant, ibique discernuntur grana a paleis, quia licet omnes credant, non tamen omnes boni sunt, quia rectitudinem operum non seruant, & isti cremabuntur in igne inextinguibili supra 3. *Rogate ergo dominum messis.* Nihil hic ponitur, nisi quædam excitatio discipulorum ad rogãdũ Deum, vt mittat prædicatores ad conuertendos eos, qui crediturí sunt. *Vt mittat operarios in messem suam.* i. vt mittat prædicatores ad prædicandum, & isti erant ipsi Apostoli quos Christus immediate misit.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. I.

QVAERETVR an ista, quæ habentur hic sint cõtinuata ad præcedentia.

Dicendum, ꝙ istud dubium potest esse de istis hic, quæ iam sunt exposita, vel de toto cap. nõ. n. forte est idem de omnibus, ideo de illis, quæ hñr ab illo loco. ſ. & conuocatis 12. &c. an sint continuata ibi dicetur: de his autem, quæ iam exposita sunt.

Dicendum, ꝙ continuãtur ad præcedentia. Quod primo patet ex ordine literę cui semper standum est, nisi contrarium appareat. Secundo patet, quia litera videtur in se portare ordinem, nam supra dicebatur, ꝙ circuibat Iesus ciuitates, & castella prædicando. magna tamen multitudo turbarum sequebatur Christũ prædicantem, Ioan. 6. istam multitudinem Christus vidit nunc vexari per multos labores sequẽdo eum, ideo dicitur videns Iesus turbas misertus est, & sic est eadem narratio continuata. Verum est tamen, ꝙ turbas sequi Christum erat quotidianum. Quod autem ipse misereretur ipsarum, & per hoc mitteret discipulos ad prædicandum illis semel tantum fuit. ſ. quando cępit eos mittere, & ideo non potest esse omnino cõtinuatum, vel discontinuatum ad immediata, quia illud quotidie fiebat, istud autem semel tantum, conflat tamen, ꝙ istud factum est, quãdo Christus circuibat ciuitates, & castella, tunc. n. vidit turbas sequẽtes se, & misertus est earum, misitque discipulos ad prædicandum.

Quare dicitur, quod Christus misertus est turbis, & de quo misertus est.
Quæst. II.

QVAERETVR quare dicitur hic, ꝙ Christus misertus est turbis, & de quo misertus est.

Dicendũ, ꝙ misereri est de misericordia. ſ. compassio quædam de aliena miseria. Christus autem misertus est turbis, quia suę erãt, & nemo magis, quam ipse misertus est, quia non solum est cõpassus illis, sed etiam passus est pro illis, misereatur autem de miseriis ipsorum. Meminimus enim Christum sępe fuisse misertum turbę, aliquando enim misertus est turbæ esurienti, infra. 3. Mar. 8. misereor turbæ, quia triduo me sustinent, nec habent quid manducent. aliquando autem miserebatur turbæ propter afflictionem ęgritudinum, & ideo sanabat omnes lãguidos supra quarto, & 15. capi. interdum autem misserebatur illis propter defectum doctrinæ, quia erant in varijs erroribus, & desiderabant audire sanam doctrinam, & non erat qui doceret eos, & ideo ipse docebat eos. Marco sexto capitulo, scilicet vidit multã turbã, & misertus est super eos, quia erant, sicut oues non habentes pastorem, & cępit docere eos multa. Hic autem potest accipi, quod misertus est pro defectu doctrinæ, vel pro afflictione laborum, vt dicetur sequenti quæstione.

Quomodo dicitur, quòd turbæ erant vexatæ.
Quæst. III.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, ꝙ erant vexati. ſ. istę turbę. Dicendum, ꝙ potest intelligi vno modo, ꝙ in istis turbis erant valde vexati a dæmonibus, & variis ægritudinibus, & Christus miserebatur eorum, sic dicit Remigius, vexati quidem a dęmonibus, siue quia diuersis infirmitatibus, & languoribus erant attriti. Secundo potest intelligi forte de vexatione famis, quia erãt pauperes, & non haberent quid manducarent. Vtrunque autẽ est verisimile. De ęgris patet, quando veniebat turbæ ad Christum portabant ad eum omnia genera ęgrorum, quæ habebant, & proiiciebant ante pedes eius, ipse vero sanabat illos supra 4. & 15.

De vexatione famis patet, quia isti, qui veniebãt ad Christum pro maiori parte erant pauperes, cum in qualibet multitudine sint plures pauperes, quam diuites, & ita laborabant prę egestate in necessariis, & etiam quia interdum erant in quibusdã locis vbi non poterant habere cibos, sic dicitur infra. 14. & Marc. 6. desertus est locus, & hora iam præteriit, & ibi dicitur, ꝙ Christus saturauit turbam, ita poterat esse nunc. Quia tamen non sequitur in litera, ꝙ Christus nunc dederit cibos turbæ, nõ videtur ꝙ misertus fuerit turbę de vexatione famis, quia miseratio Christi semper erat cum effectu, ideo si miserebatur prouideret de remedio contra miseriam, sed non prouidit dando cibos, ergo non erat ista miseria, quã nunc sustinebant pro qua dicuntur vexati. Item patet, quia infra 15. & Mar. 8. vbi Christus dixit, misereor turbæ, dedit eis cibos. si autem hic misereretur eorum pro esurie dedisset eis cibos, & tamen non legitur hoc. Item patet, quia si misereretur eis, ꝙ essent vexati fame, diceretur aliquid, quod Christus fecisset, sed non dicitur, & ita maneret ista variatio insipida, & sine aliqua cõclusione, quod non est dicendum. maxime, quia in litera videtur poni aliud remedium istius vexationis, quod nullo modo pertinet ad famem. Tertio potest dici, quòd erant vexati varijs erroribus. ſ. ex defectu doctrinæ, quia licet haberent sapientes, & legis doctores nõ adhibebant diligentiam in docendo eos, nec etiam docebant vtilia, ideo erant vexati, & hoc videtur innui Mar. 6. ſ. vidit multam turbam Iesus, & misertus est super eos, quia erant, sicut oues non habentes pastorem, & cępit docere eos multa, sed doctrina est cõtra miseriam ignorantiæ, ergo videtur, ꝙ vexatio sua erat per errorem, sic dicit Rabanus, vexati per varios errores, & iacentes, ideſt torpentes non nitentes surgere. Quarto potest intelligi de vexatione laborum sequendo Christum per varia loca, nam erant pauperes, & cum essent extra domos suas non poterant sibi bene prouidere, tam de hospitijs, quam de alijs necessarijs ad vitam, & ita sæpe manebant in campo nõ habentes hospitia, & iacebant super terram. Christus autem misertus est eis in hoc. Et iste est proprius sensus, quia vexatio significat laborem corporalem, sicut erat itinerando, maxime pro mulieribus, nam nõ solum sequebantur Christum viri, sed etiam fęminæ, & paruuli. Quod patet ĩ. 14. & 15. vbi Christus in deserto saturauit turbas, & dr̃, ꝙ ibi erãt mulieres, & paruuli. isti autem fatigabantur valde itinerando, sicut Christus dixit infra. 15. & Mar. 8. si dimisero eos deficient in via, voluit ergo Christus prouidere vexationi eorum, & ad hoc instituit prædicatores qui irent p singula loca, vt non cogerent turbæ cũ tanta difficul-

tate sequi Christum. Et patet, quòd iste sit sensus, ga remedium, quod Christus posuit fuit pro hac vexatione, nam dixit discipulis, messis multa est, & tunc instituit eos prædicatores.

Quomodo dicitur, quod erant turbæ, sicut oues sine pastore.
Quæst. IIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd erant sicut oues sine pastore. Aliqui dicũt, quòd istæ turbæ erant, quasi sine pastore, nã pastores habebant, & tamen quia non proderant eis erant, quasi sine pastore, sic dicit Rabanus erant vexati per varios errores, & cum haberent pastores erant, quasi non haberent pastorem. Dicit autẽ Nicolaus, quòd hoc erat, quia sacerdotes, & Scribę, qui erant doctores eorum intenti auaritiæ non vacabãt debito modo eorum doctrinæ, & hæc fuit occasio Christo mittendi Apostolos ad prædicandum. Et quod deterius erat, quòd non solum doctores eorũ non docebant ipsos, sed etiam impediebant eos sequi veram doctrinam Christi dicentes, quòd Christus nõ eẽt a Deo. Io. 9. & ꝙ in Beelzebub eiiciebat dęmones præcedenti cap. & infra 12. sic dicit Chrysost. hic præcipua Iudæorum accusatio, quoniam pastores existẽtes ea, quæ luporum erant ostendebant, non solum enim non emendabant multitudinem, sed & nocebant eorum profectui, illis enim admirantibus, & dicentibus nunquam apparuit, ita in Israel, econtrario ipsi dicebant, ꝙ in principe dęmoniorum eiicit dæmonia.

Aliter potest dici, quòd Christo dixit eos esse, sicut oues sine pastore, i. vexatos, & abiectos velut nullus de eis curaret, ea enim de quibus nemo curat cõtemnuntur, ita ẽt turbę cum essent fatigatę, & iacentes super faciem agri præ paupertate erant, quasi oues sine pastore. Christus autem erat pauper, quia non habebat vbi reclinaret caput suum supra 8. & Luc. 9. capit, ideo nõ poterat prouidere turbis de hospitijs, & aliis necessarijs, & ideo iacebant in agro, quasi nemo de illis curam ageret. Et iste est sensus magis literalis, q̃ præcedens, nam licet doctores Iudæorum non vacarent doctrinæ debito modo, Christus discurrebat per loca, & prædicabat, & sic ipse suppleret defectum Iudæorum, quòd tamen si solus prædicaret oportebat, ꝙ sequerentur eum multi, & sic fatigarentur. ad euitandam istam vexationem misit discipulos, & sic dixit messis multa est, operarij vero pauci. i. oportet, ꝙ multi eant ad prædicandum tantæ multitudini ne cogantur turbę discurrere per varia loca.

Quare Christus non fecit, quòd turbæ sequerentur eum sine labore itineris, & non deficere t ei necessaria ad vitam cum facere potuisset.
Quæst. V.

QVAERETVR cum Christus posset prouidere turbę, s. quòd omnes sequerentur eum sine labore itineris, & non deficerent eis necessaria ad vitã, sicut dicitur Isa. 40. qui dat lapso virtutem, & sequit. qui sperant in domino mutabunt fortitudinem assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabũt, ambulabunt, & non deficient, quare non fecit sic?

Item, quia Christus iam simulia fecerat dando cibum turbis in deserto infra. 14. & 15. nunc autem facerẽ posset, & non esset opus alio remedio, & ipse solus prædicare posset omnibus turbis.

Item sic factum est per 40. annos in deserto. nam habuerunt Iudæi cibum de cœlo. Exo. 16. conseruauit etiam Deus vestes eorum, & calceamenta, vt non veterascerent ne rumperentur. Deute. 8. ita ergo nũc facere poterat.

Dicendum, ꝙ Christus non debuit hoc facere. Primo, quia tunc sequerentur eum homines non desiderio prædicationis suæ, sed vt pascerẽtur ab eo, & hoc erat inconueniens, quia propter doctrinam debebant sequi, & non propter cibum naturalem, vñ cum Christus bis saturasset turbas in deserto concurrebant iam omnes ad eum propter cibum, sic ipse dixit Ioann. 6. quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis, operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. a fortiori autem si pluries Christus dedisset cibum turbis venirent ad eum solum propter cibum, non ergo debuit sæpe hoc facere.

Secundo fuit, vt non putaretur habuisse initiũ propter fauorem, nam si dando cibum turbæ Christus prædicaret, & sic eum sequerentur, putaretur, ꝙ non propter veritatem doctrinæ, sed propter cibũ quem præstabat fuisset introducta, hoc autem inconueniẽs erat.

Tertio fuit, quia Christus prædicabat fugere delectabilia huius sæculi, & assuescere rebus duris, quia etiam Apostoli prædicauerunt, quòd per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Actu. 14. non ergo debuit Christus assuefacere auditores suos ad delectabilia, & quietem, non ergo debuit eis cibum dare, & præstare, ꝙ non fatigarentur in via.

Fuit autem conueniens, ꝙ aliquando Christus daret cibum turbæ, sicut bis fecit, & hoc propter duo. Primo propter hoc, quia potestatem suam ostendebat, & tamen Christus voluit in omni genere miracli ostendere potestatem suam, vt sic omnipotens crederetur.

Secundo fuit propter necessitatem, nam quando bis Christus dedit cibum turbæ erant in loco, in quo sine difficultate cibos habere nõ poterant. De primo patet infra 14. & Mar. 6. s. desertus est locus hora iam præteriit, &c. De secunda vice patet infra 15. & Mar. 8. s. non habent quid manducent, & si dimisero eos ieiunos deficient in via, aliàs autem quando necesse non erat fieri non debebat, sed magis humanitus prouideri debebat, & quia poterat Christus laborem turbarum euitare sine miraculo discipulos misit ad prędicandum per varia loca, & ꝙ turbę non sequerentur eum fuit melius hoc facere, quam miraculose turbas alere, & in via ducere, non enim erat satis rationabile, ꝙ tota Christi vita, & operatio esset miraculum, quia hoc multũ præiudicaret veritati humanitatis, s. quia non crederetur forte esse verus homo, si omnia per miraculum faceret.

Ad primum dicendum, quòd Deus bene põt dare virtutem istam, non tamen erat opus in hoc casu, ꝙ daret cum possit via humana prouideri, & cum dicitur qui sperant in domino mutabunt fortitudinẽ, verum est, quãdo eis fuerit opus, & sperauerint in Deo, ideſt confidenter petierint ab eo, ꝙ det eis robur corporale dabit sine dubio, quando tamen non est opus, non est sperare in Deo petere ista, sed tentare ipsum, ita erat in præsenti, ideo nõ datus est cibus, nec robur, ubi fuit alia.

Ad secundum iam responsum est. s. ꝙ ubi fuit alia necessitas, facere tamen hoc nulla necessitas erat cum posset aliter prouidere, ideo non debuit semper hoc fieri.

Ad tertium dicendum, quia etiam illud fuit ex necessitate inuitabili, fuerunt enim Iudæi toto illo tempore in deserto, in quo nulla erat humana habitatio immo nec aliquis homo transibat per illud, & nihil in via illa nascebatur, quod possent Iudæi comedere Iere. 2. cap. traduxit nos per desertum per terrã inhabitabilem, & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram in qua non ambulauit vir, nec habitauit homo, non poterant autem declinare ad aliquam terram habitatam, quia erat magnum desertũ, etiam, quia gentes aliquę, quę erant iuxta desertum erant hostes Iudæorum, & omnes populi timebant eos, & pugnabant cõtra ipsos Exo. 15. & 19. & Num. 14. & 22. & non poterant declinare propter columnã nubis, quia illam Deus dederat ad dirigendum eos, & sic ex mandato Dei erant semper spectando, quando moueretur illa columna Exo. 40. & Numeri 9. & sic non poterant quærere victum aliquem, sed necesse erat, ꝙ Deus illis daret, & quia 40. annis durauit illa necessitas tanto tempore Deus dedit eis cibum de cœlo, cum autem transierunt Iordanem, quia habuęrunt cibos in terra, cessauit manna Iosue 5.

De vestibus autem idem fuit: nam non erat eis locus in deserto quærendi vestes, ideo vt nudi non manerent fecit Deus, vt non veterascerent, nec rumperẽtur vestes, aut calceamenta Deuteronom. 8. & tamen non dabat eis robur ad hoc, ꝙ non lassarentur immo sępe lassabantur, & murmurabant Nume. 11. c. ortũ est murmur populi, quasi dolentium prę dolore, sic etiam Nume. 21. dicitur quòd cępit populum tedere itineris, & laboris, & sic, quia poterant per se ambulare, licet fatigarentur noluit miraculose eis robur dare, ita ergo hic cum non esset necessitas dandi cibum, & robur miraculose non dedit, quia tamen iustum erat laborem turbarum euitari, quantum posset euitauit illum Christus constituens prædicatores, qui per singula discurrerent.

Quæ messis erat ista, & quis erat dominus.
Quæst. VI.

QVAERETVR quæ missis erat ista, & quis erat dominus messis.

Dicendum, quòd messis erat tota multitudo gentilium, & Iudæorum quibus lex Christi prædicanda erat, hic tamen specialiter accipitur pro Iudæis, quia quando Christus nunc instituit prædicatores quos operarios vocat ad solos Iudęos misit illos infra in litera in viam gentium non abieritis, & in ciuitates Samaritanorum non introieritis, sed ite ad oues domus Israel. vocantur autem messis isti quibus prædicãdum erat, quia a prædicatore velut a messore colliguntur, vt dictum est in expositione literę, sic dicit glo, messes dicuntur homines, qui possunt meti a prędicatoribus, & de collectione prædictorum separari, vt grana excussa a paleis postea in horreis reponantur, sic etiam dixit Hiero, messis multa significat populorum multitudinem. voluit autem Christus, sic loqui, vt concordaret Ioan, dixerat enim Ioan. de eo supra 3. cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili, & quia messes sunt, quę in aerea congregantur locutus est Christus de messibus. Ioan. enim testimonium perhibuerat de Christo, Ioan. 1. istud testimoniũ Christus acceptauit, tanquam verum Ioan. 5. vos misistis ad Io. & testimoniũ perhibuit veritati, & quia Ioãnes multa dixerat de Christo, imitabatur Christus Ioannem in illo modo loquendi, dixerat enim Ioannes de Christo, ecce qui tollit peccata mundi, & ita Christus dixit, vt sciatis, quia filius hominis potestatem habet dimittendi peccata præcedenti c. & Mar. 2. & Luc 5. dixerat etiam Ioannes, qui habet sponsam sponsus est, & loquebatur de Christo Ioan. 3. ideo Christus dixit nunquid possunt filij sponsi ieiunare? ideſt discipuli sui vocando se sponsum præcedenti c. & Mar. 2. sic enam

Ioannes dixerat de Christo, quòd permundaret aream suam, & congregaret triticum supra 3. Christus, ergo dixit messem esse multam, ista enim erat messis, quã ipse in area sua mundaturus erat, & hoc modo loquẽdi sępe vtebatur, sic enim dixit 72. discipulis messis multa est Luc. 10. ita etiã Ioan. 4. dixit vos dicitis, quia adhuc quatuor messes sunt, & messis venit. ecce dico vobis leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albę sunt iam ad messem. & sic apparet, quòd loquitur parabolice de messe, ideſt de populis congregandis per prædicationem ad fidem: nã vsque ad messem materialem restabant quatuor messes, Christus tamẽ dixit leuate oculos vestros, & videte regiones, ideſt populos, quia albę sunt ad messem, ideſt nunc est tẽpus conueniens ad congregandum eos per prædicationem,

Quis erat iste dominus messis, qui missurus erat operarios. *Quæst. VII.*

QVAERETVR quis erat iste dominus messis, qui missurus erat operarios,

Dicendum, quòd cum messis sint populi, vt dictũ est præcedenti q. non est dubium quin Deus sit dominus messis, quia domini est terra, & plenitudo eius Psal. 23. & nos sumus populus eius, & oues pascuę eius Psal. 94. Hic tamen intelligitur de Christo, quòd ipse erat dominus messis, quia dixit ipse rogate dominum messis, vt mittat operarios, & tamen ipse misit illos, quia infra in litera dicitur, quòd conuocauit discipulos, & præcepit ire ad prædicandum, ipse ergo erat dominus, sic dicit Chryso. latenter seipsum dominum ostendit, ipse enim est, qui messis est dominus. Secundo patet, quia ille est dominus messis, qui congregat eam in area sua, & reponit triticum in horreo suo, Christus autem hoc faciebat, sic dixit Ioan, de eo. supra 3. cuius ventilabrum in manu sua, & permũdabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum. totum ergo est suum, & sic ipse est dominus. operarij quidem congregant messem in areã, sed non in suam aream, non sunt, ergo domini. Tertio patet, quia ipse dixit discipulis Ioan. 4. ego misi vos metere, quod non laborastis; ipse ergo erat dominus messis, quia mittebat operarios. Et patet, quòd loquebatur de ista messe spirituali. quia dicit ibidẽ. qui metit mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, ideſt de messe ista, congregat triticum reponendum in vita æterna,

Quomodo Christus misit discipulos ad messem. Et quomodo intelligatur. *Quæst. VIII.*

QVAERETVR quomodo Christus misit discipulos ad messem, quia messis est consummatio rei, sicut dicit infra 13. messis est consummatio sęculi, & tamen hic res incipiebat, quia destinabat discipulos ad prædicandum, ergo non erat dicendum de messe, sed de seminatione, quæ est primum.

Item patet, quia eodem cap. dicitur exijt, qui seminat seminare semen suum, & ibi dicitur, quòd semen est verbum Dei, prædicatores tamen illud prædicant, ergo debent dici seminatores, & non messores.

Item patet, quia sic loquitur Apostolus 1. Corin. 9. si nos vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus, & sic prędicator inquantum prædicat non potest dici messor, sed seminator, inquantum vero recipit quandam mercedem temporalem potest vocari messor, Christus tamen mittebat nunc discipulos ad prædicandum, & non ad recipiendum aliquid, ideo non deberent dici messores,

Dicendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicendū, ꝙ Christus vocauit hic populos messem propter multa. Primo propter dispositionem immediatam ad colligendum. nam quando aliquid seminatur non est tempus colligēdi immediate, sed oportet expectare longo tempore, cum autē esset messis iam nihil expectari, sed potest colligi, quod seminatū est, ita quia nunc erat tempus dispositum ad aggregandum omnes gentes ad fidem, quasi sine labore aliquo in comparatione ad tantum opus dicebatur esse messis, sic Christus dixit Ioan. 4. ecce dico vobis leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albę sunt iam ad messem, ideſt iam non oportet expectari, quia sicut, quando segetes albę sunt est tēpus messis, ita populi erant iam tunc dispositi ad fidem Christi suscipiendam, & sic erat messis.

Secundo dictum est hoc ad confortationem discipulorum, quia si diceret eis Christus, quòd mittebat eos ad seminandum, videbatur eis imponere tristem rem, eo quòd, qui seminat expectat longo tempore cum patientia, qui autem metit gaudet Isa. 9. lętabuntur coram te, sicut lętantur in messe, vt ergo discipuli non putarent se mitti ad rem tristem, sed ad delectabilem dixit Christus, quòd mittebat eos ad metendū, sic dicitur Psal. 125. qui seminăt in lachrymis in exultatione metent, ideſt quando seminant lachrymant, eo quòd perdunt semen, quia quod seminatur moritur, prima ad Corin. 15. quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur, immo si granum frumenti cadens in terra mortuum non fuerit ipsum solum manet Ioan. 12. cum autem metunt exultant, quia colligunt multiplicatum, quod seminauerunt, scilicet quidam fructum tricesimum, alij sexagesimum infra 13. & Luc. 8. ita dicit Chryso. sicut colonus exiens ad messes, sic & vos multo alacrius necesse est exire in mundum, nam hoc negocium messis est agros vobis exhibens paratos, sic etiam Christus intellexit Ioan. 4. dicens, vt qui seminat simul gaudeat, & qui metit, licet ibi non intelligitur de seminăte, quando seminat, sed postquam seminauit messum est.

Tertio fuit hoc ad confortandum corda discipulorum, quia ipsi non auderent aggredi rem tam magnam, scilicet prędicare toti orbi, immo nec toti terrę Iudæorum, quia ipsi pauci erant, & idiotę, & infirmi, Christus autem confortans eos dicit, quòd istud facile est, quia nō est verbi messis, sicut dicit Chryso. qualiter messem vocat cum res ad prędens exordium sumat nondum tanto aratro sulcis productis de messibus tractat, & respondet, scilicet poterant discipuli vacillare, & secum meditari, qualiter nos numerus brevis emendare poterimus totum mundum, idiotæ sophistas, munitos nudi, dominantes subiecti. ne igit̄ consideratione talium turbarentur, vocauit Euangelium messem, quasi dicat parata sunt omnia, mitto vos ad paratam collectionem fructuum.

Ad primum dicendum, quòd istud negocium vocabatur messis, quia vere erat finis rei: nam licet respectu discipulorum esset principium, quia nunc incipiebant, tamen respectu operum impensorum circa ipsas gentes, quæ colligenda erant, iam messis erat, nam totum tempus præteritum Patriarcharum fuit tempus colendi agros, & seminandi, & non metendi, nunc autem discipuli Christi tempore messis venerunt, & ideo non mittuntur, nisi ad messem, totus ergo labor priorum fuit disponere populos, vt nunc iam tempore Christi esset messis, sic ipse Christus dixit Ioan. 4. in hoc enim est verbum verum, quia alius est, qui seminat, & alius, qui metit, ideſt in vobis nunc verificatum est illud dictum. etiam declarat hoc dicens, ego misi vos metere, quod vos non laborastis, alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis, scilicet prophetę, & Sancti antiqui laborauerunt disponendo populos per doctrinam legis, & per alios modos, vos autem colligitis nunc reducendo omnes homines ad vnitatem fidei ad quam ordinabantur omnes labores præcedentium.

Ad secundum dicendū, ꝙ prædicatores pñt vocari seminatores ex conditione verbi, quod prędicāt, quia sicut semen in terra proijcit, & moritur, & tunc indē nascitur fructus multus Ioan. 12. ita, & verbum Dei spargit & occultatur in corde audientium, sicut semē in terra, & cōcepto verbo faciunt fructum boni operis, sic Christus exposuit infra 13. & Luc. 8. ſ. hi sunt, qui in corde bono audientes verbum referunt fructū cum patiētia: potest tamen prædicatio vocari messis, quia eadē die seminat, & metit: nam audientes verbū Dei si bonū cor hñt statim concipiunt fructum boni operis, & producūt ad esse, & nō expectantur ibi lōga tempora ad messem, sicut in terra seminata, sic dicit Chryso. parata sunt omnia mitto vos ad paratam collectionem fructuum, eadem die serere potestis, & metere. Aliter potest dici, ꝙ si discipuli Christi considerarentur solum respectu populorum quibus prædicabant dicebantur seminare, si tamen considerarentur respectu laborum aliorum præcedentium disponendo populos dicebantur metere, quia istud erat vltimum, quod fiebat, sicut messis est consummatio rei, & ita totum tempus Messię dicebatur tempus consummationis, vel plenitudinis ad Gala. 4. vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum, & per hoc etiam patet responsio ad Tertium in quo prædicatores dicuntur seminantes.

Qui sunt isti operarij, & quomodo sunt pauci. Et quòd dictum hoc Christi potest dupliciter intelligi.
Quæst. IX.

QVAERETVR quō dicitur hic, ꝙ sunt operarij pauci, qui sunt isti operarij, & quomodo pauci sunt. Dicendū, ꝙ operarij prædicatores sunt, qui pauci sunt respectu multitudinis populorum, sic dicit Hiero. messis multa populorum significat multitudinem, operarij pauci penuriam magistrorū. Hoc aūt est, quia tot, & tanti populi multis magistris indigebant, sic dicit Cyrillus, sicut agri spacioſi messores multos exigunt, sic & multitudo crediturorū in Christum. Dicunt aūt aliqui, ꝙ isti operarij pauci erant Apostoli 12. qui pauci erāt pro tota gente ad quā mittebantur, quod aūt Christus dixit, orate dñm messis, vt mittat operarios, dñt ꝙ intelligitur hic de augmēto prædicatorū, & tñ, ꝙ Christus non multiplicauerit eos quātū ad Numerū, quia solū fecit, ꝙ essent 12. sed multiplicauit quantū ad virtutē, quia dedit eis virtutem, vt plura facere possent, ſ. 12. sic dicit Chryso. multiplicauit autem postmodum eos non addens aliquem ad 12. iam existentes, sed virtutem largiens.

Alij dicunt, ꝙ isti operarij erant 12. Apostoli. & cū petitur mitti operarios intelligitur de 72. discipulis, qui postea designati sunt in supplementū Apostolorum, qui pauci erant, & sic dicitur Luc. 10. post hoc designauit dominus alios 72. discipulos, ſ. post Apostolorū institutionem ad prędicandū, sic dicit Remigius. Nunc augmentatus est numerus qñ designauit alios 72. Primū patitur calumniā, quia cū Christus dixit messem multā, & operarios paucos manifestum est, ꝙ loquebatur de multitudine, & paucitate secūdū numerū, & non secundum virtutē, quia iō misit Apostolos ad prædicandum per diuersa loca, quia ipse nō poterat in omnibus locis simul prædicare cum esset vnus numero, in virtute tñ æquipollebat infinitis, ergo

ergo sola virtutis augmentatio peteretur, non oportebat aliquē mitti, quia ipse solus habebat infinitā virtutem, & virtus collata Apostolis non addebat ad virtutem Christi aliquid secundum potestatē, sed solum secundum numerum. Hic ergo petebat augmētatio numeri. Ideo secunda positio est aliqualiter melior, quia ibi ſm numerum facta est augmentatio designādo alios 72. Sed istud ēt non stat pp duo. Primo, quia qñ Christus dixit orate dñm messis, &c. nō misit nūc, nisi 12. Apostolos: nam post hęc missi sunt 72. discipuli Christi. Secundo, quia ēt in illis 72. non fuit supleta ista paucitas prædicatorum, quæ hic suppleri petitur, quia ēt postq̄ designati sunt 72. Christus dixit eis rogate dñm messis, vt mittat operarios Luc. 10. ergo adhuc pauci erant, & de alijs operarijs mittēdis Christus loquebatur. Alij dicūt, ꝙ Christus locutus est de paucis operarijs, qui ēt nūc sunt, quia licet multi sunt quantum ad gradū, vel officiū, pauci tñ officium suū digne explent 40. di. multi sacerdotes, sic dicit Greg. ſ. sed non possumus sine mœrore loqui, quod sequitur operarij pauci, quia ēt si sint, qui bona audiant desunt, qui dicant, ecce mundus sacerdotibus plenus est, sed in messe domini rarus valde inuenitur operator, quia officiū quidē sacerdotale suscepimus, sed opus officij non implemus. Dicendum tñ, ꝙ licet hoc in nobis verum sit Christus tñ non loquebatur de hoc, sed de raritate operariorum, qui tunc erant, quia aliàs verba ista non essent ad propositum suum cū pp istam paucitatem operariorū miserit Apostolos ad prædicandum. Alij dicunt, ꝙ intelligitur de multitudine operariorum instituta in die Pentecostes, & de alijs tunc conuersis super quos descendebat Spiritus Sanctus, & efficiebantur prædicatores, sic dicit Remigius, vel tunc augmentatus est numerus, qñ descendente Spiritu Sancto super credentes multi prædicatores facti sunt. Sed istud adhuc nō stat sine calumnia, quia post illud multi prædicatores quotidie crescunt. Ideo pōt dupliciter intelligi istud dictum Christi. Vno mō generaliter de omnibus prædicatoribus quos Christus missurus erat ad conuersionē gentiū, & ad ꝓseruandā doctrinam suā in iā credentibus ne obliuione pereat, si oēs prædicare cessauerint, & quia Christus die qua dixit hoc cępit mittere prædicatores, quia nullū ante misserat, iussit rogare Deū pro oībus prædicatoribus quos missurus erat vsque ad finē sęculi: nam oēs, qui verō Christi prædicāt a Christo mittunt ad Ro. 10. quō prædicabunt, nisi mittant̄. Hęreticos aūt, & falsos prædicatores, & ēt quęstores, & hypocritas Christus non mittit, sed ipsi pp honores, & temporalia lucra se ingerunt, & de his Deus dicit Ezechi. 13. veniebāt, & ego non mittebā eos, oēs aūt, qui bono desiderio, & vere Christū prædicant licet humani defectus in eis sint, Christus mittit, & mittet oēs quotquot veniēt vsq; ad finē sęculi, sic dr ad Ephe. 4. ipse dedit quosdā Apostolos, quosdam aūt prophetas alios aūt pastores, & doctores ad consummationē sanctorū in opus ministerij in ędificationē corporis Christi donec occurramus oēs in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei. i. Christus dedit in ecclesia sua quosdam, vt sint Apostoli, alios vt Euangelistas, alios vt pastores, & doctores, & vult, ꝙ isti maneant semper vsque ad consummationē sanctorum. i. quousque compleat numerus electorum, qui vocant sancti, quia Deus sanctificauit eos prædestinando illos ad Ro. 8. quos prædestinauit hos vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit, & ita scriptura loquitur de oībus prædestinatis vocans eos sanctos ad Ephe. 1. elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati cū eo, & tñ, qñ completus fuerit numerus electorū finiet̄ sęculū, iō oēs istę partes ecclesię mysteriales manent vsque ad finē

A sęculi, nec est possibile ecclesiā Christi manere sine illis, quod est ꝺ errorem eorū, qui dñt ecclesiam posse manere in vna vetula. Dicitur ēt in opus ministerij in ędificationē corporis Christi: intelligitur de corpore mystico Christi, ſ. de ecclesia prout cōprædhendit prædestinationem: donec occurramus in virum perfectū, ideſt quousque fiat vnus vir mysticus cuius caput est Christus, & cętera membra sunt oēs prædestinati, vt colligitur prima Corin. 12. tunc aūt est iste vir perfectus. i. completus, qñ nullū membrū ei deficit, ſ. nullus de prædestinatis, & hoc innuitur cū dr donec occurramus oēs in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, qa isto modo, ſ. per fidē compaginat̄ istud corpus cū nō sit naturale, sed mysticū, & ita patet, ꝙ Christus mittit oēs prædicatores quotquot sunt vsque ad finē sęculi B venturi in ecclesiam suam, de qua ipse solicitudinem habet, quia sponsa eius est ad Ephe. 5. & domus eius 1. Timo. secundo. Secundo mō pōt intelligi istud dictum specialiter quantū ad tempus in quo Christus illud dixit, & dicetur, ꝙ operarij de quibus tūc loquebatur erant Apostoli quos dicebat mittendos, operarij aūt pauci erat ipse Christus solus: nam qñ in magno agro est vnicus operarius dicimus pauci operarij sunt hic, & istud est ad propositū: nam Christus dixit hoc eo, ꝙ vsque ad illud tempus ipse solus erat simul dñs, & operarius, quia solus prædicabat, & quia difficile erat turbas sequi eum, voluit instituere alios prædicatores, qui per loca discurrerent, & sic non cogerentur turbę sequi Christum, & ad hoc dixit messis C est multa. i. multi populi, & pauci operarij. i. ego solus, iō rogate dñm messis, vt mittat operarios, & quia qñ hoc dixit non misit, nisi 12. Apostolos, videtur ꝙ illi erant operarij de quibus loquebatur.

Quare Christus dixit rogate dominum messis, vt mittat operarios, cum ipse sit dominus messis, & intendat operarios mittere. *Quæst. X.*

QVAERETVR quare Christus dixit rogare dñm messis, vt mittat operarios, quia cū ipse sit dominus messis, & intendat operarios mittere non vī ad quid sit opus, vt eum super hoc oremus. Dicendū, ꝙ Christus iussit orare hoc pp multa. Primo, quia licet Deus intendat aliqua facere vult super illis orari, quia quędam sunt, quę disposuit non concedere, nisi oratus, sic dicit Greg. 1. dialogorū, & ita forte erat de hoc. Secundo, quia licet Christus sit dñs messis, tamē quia totū, quod est in messe non est ad vtilitatem suā, quia ipse bonorū nostrorū non indiget Psal. 15. sed ad nostrā vtilitatē, iō nos orare debemus ꝓ hoc, vt Deus in ecclesia sua prædicatores augeat suos. i. Apostolos, & eorum sequaces, vt quotidie sui numeri augmentationē poscant. Tertio fuit hoc ad innuendū quantū bonū sit, & quanta excellentia prædicatorē esse cum Deus orari velit, vt prędicatores mittat, sic dicit Chryoñdit aūt, q̄ magnū donū sit. ſ. vt aliquis habeat decēter virtutē prædicādi per hoc, quod dicit hic esse orādum, & verum est, ꝙ Deus non vult orari, nisi ꝓ magnis rebus. ſ. ꝙ ipse orari petat, nos tñ ēt in minimis orare eū debemus, quia hoc bonum nobis est. & verum est, ꝙ magna excellentia est doctorū, siue prædicatorū in ecclesia. extra de hęre. c. cum ex iniuncto: nā Apostolus posuit eos inter partes ministeriales ecclesię a Christo datas primo Corin. 12. ad Ephe. Quarto fuit hoc, vt innuatur, ꝙ nos orare tenemur pro prædicatoribus, & prelatis nostris, ne ex nostris demeritis subtrahatur illis gratia prædicandi, quod interdum fit, sic dicit Gregorius per hoc inducendi sunt subditi, vt pro suis pastoribus rogent, vt digna eis operari valeāt, ne ab exhortatione torpeat lingua: sępe vero ex subiectorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

icctorum culpa agitur, vt eis qui possunt prædicatio- F
nis sermo subtrahatur.

An Apostoli orauerunt, quod mitterentur operarij ad messem. Vbi quod Ecclesia est mater nostra pro qua quilibet tenetur orare.
Quæst. XI.

QVAERETVR an Apostoli orauerunt nunc ꝙ mitterentur operarii ad messem. Dicendum, ꝙ non apparet, & tamen cū Christus eis hoc iusserit credendum est. ꝙ fecerint, non tamen orarent pro missione sua, sed pro missione successorum. Quod patet, quia quando Christus G
dixit hoc discipuli erant congregati, & illis, sicut conuocatis iussit ire ad prædicandum, vt colligitur infra in litera, & sic non fuit aliquod meritum inter verba Christi, & missionem eorum ad hoc. ꝙ ipsi pro missione ista orare possent, sed intelligendum est, ꝙ orauerint pro missione successorum, vt Deus numerum eorum semper augeret, & continuaret, sic dicit Remig. hortatur Christus prædicatores suos. i. Apostolos, & eorum sequaces, vt quotidie sui numeri augmentationem exposcant. Hoc autem credendum est ꝙ Apostoli fecerint efficaciter, & attente, nam quilibet tenetur orare pro ecclesia sancta Dei, quę est mater nostra, & quanto aliquis in maiori charitate est tā- H
to melius pro hoc orat, nam Apostolus, prima Tim. 2. dicit orationes, obsecrationes, postulationes, & gratiarum actiones fieri debere pro omnibus hominib⁹, & specialiter pro regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, & tamen prelati spirituales magis nobis cōferunt ad vitam ęternam, quam temporales, ergo pro illis magis orandum est, tales autem sunt prædicatores, & doctores, ergo pro illis orandum est, & Apostoli orarent, vt semper numero, & virtute augeantur.

An post missionem Apostolorum ad prædicandum turbæ secutæ sunt Christum.
Quæst. XII.

I

QVAERETVR cū Christus miserit nunc Apostolos ad præ dicandum per varia loca, vt turbę non cogerentur discurrere sequendo eū, an post hoc turbæ fuerunt secutę Christum. Dicendum, quòd adhuc post hęc turbę multę sequebantur Christum, quod patet, quia infra 14. Christus saturauit turbam magnam, quę erat cum eo in deserto, scilicet quinque millia hominum prętер mulieres & paruulos, qui etiam multi essent, iterum etiam infra decimoquinto cap. in deserto quatuor millia hominum prætер mulieres, & paruulos saturauit. Et nō potest dici, ꝙ ista fuerunt ante missionem Apostolorum ad prędicandum, quia postea ponuntur. Et si dicatur, ꝙ est mutatio ordinis non stat, quia omnes euā
geliste concordant in hoc ordine, nā ista missio Apostolorum ponitur Mar. 6. & postea eo. c. ponit prima saturatio populi, sic ēt Luc. 9. ponit ista missio in principio, & postea eo. c. ponitur prima saturatio, de secūda patet, quia Mar. 6. ponitur Apostolorum missio, & Mar. 8. ponitur secunda saturatio. Ideo dicendum, ꝙ nunq̄ turbę cessauerunt sequi Christū vsque ad mortem, ēt si miserit Apostolos, & ēt postea 72. discipulos, sic patet infra 19. s. venit Iesus in fines Iudęę trans Iordanem, & secutę sunt eum turbę multę, idē Marc. 10. ēt in festo ramis palmarum per sex dies ante passionem adhuc sequebatur eum turbę plurimę euntē in Ierusalem, infra 20. & Marc. 10. & Luc. 19. nunquā ergo turbę cessauerunt sequi Christum.

Quid profuit mittere discipulos ad prædicandum si turbæ Christum sequebantur post missionem eorum.
Quæst. XIII.

QVAERETVR quid ergo profuit mittere Apostolos, & discipulos ad prędicandum si turbę nō cessabant sequi illum, cum pp hoc mississet istos ad prædicandum.

Dicendum, ꝙ ad multa profuit. Primo ad alleuiandum laborem turbarum, quia licet sequerentur nūc eum turbę forte non tot quot prius, licet satis magna multitudo sequeretur eum, quia interdum erant cū eo quinque millia virorū prętер mulieres, & parua los infra 14. Secundo ad alleuiandum laborē fortiū, quia qñ Christus misit Apostolos ad prædicandum non erat tam famosus, sicut postea fuit, quia quotidie excedebat diuulgatio operum suorum, & sic necesse erat, ꝙ per singulos dies augeretur numerus turbarū concurrentium ad ipsum, & si nunc erat durus labor ꝙ turbę eum sequerentur fieret postea importabilis, & ideo Christus occurrit huic difficultati ante ępus mittendo Apostolos, & postea 72. discipulos. Tertio profuit, quia plures nunc, quam prius docebantur, nam quando Christus solus prędicabat, licet multę turbę eum sequerentur, illi tamen, qui erant de locis remotissimis non poterant eum sequi, Apostoli autē
ibant ad illa loca, & sic multo plures nunc docebant, q̄ prius. Quarto profuit ad sanationem ęgritudinum, quia plurimi eorum qui Christū sequebantur veniebant pp ægritudines, vt curarentur loā. 6. sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quę faciebat super his, qui infirmabātur. Apostoli tamē poterant nunc sanare omnem ęgritudinem, sicut Christus sanabat, vt patet infra in litera, & Mar. 6. iō multi cessarent iam venire ad Christum, cū in vrbibus suis sanarentur eorum infirmi, & ita proderat turbis, ꝙ Apostoli mitterentur.

Quare cum Apostoli faciebant illa signa, quæ Christus faciebat sequebantur turbæ Christum, cuius ex ore verba procedebant dulcia, & spiritus plena.
Quæst. XIIII.

QVAERETVR cum Apostoli supplerent vicem Christi prædicantes per diuersa loca docentes, quod ille docebat, & facientes miracula, sicut ille faciebat, quare iam sequebātur eū turbę. Dicendum, ꝙ non sequebat eū tam magna multitudo, sicut prius, vel saltē, & melius non sequebat eō tot quot alias secuturi fuerant si non mitteret Apłos, vt dictum est prędicendum, ꝙ tamen sequebātur eum multi. Primo, quia Apostoli adhuc non sufficiebant prædicare in omnibus locis, quia pauci erant, qd patet, quia Christus postea addidit 72. discipulos Luc. 10. ideo oportebat, quòd interim adhuc turbę sequerentur Christum, quia etiam forte quemlibet Apostolorum sequerentur turbę multæ per loca illa, in quibus prædicabant, non est tamen putādum, ꝙ designatis postea 72. discipulis cessauerint turbę sequi Christum, quasi iam sufficerent isti ad prędicandum per totam terrā Israel, nam semper secutę fuerunt turbę Christum, quandiu vixit, vt dictum est supra q. 12. Etiam, quia adhuc isti non sufficiebant ad prędicandum p totam terram Iudæorum, sic Christus dixit infra, amen dico vobis non consummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis, semper ergo mansit aliqua occasio turbę sequendi Christum.

Secundo, qa Apli non semper discurrebant prædicando, sed aliquando ibant, & in breui veniebant, vt manerent cū Chro, & audirent doctrinā eius, & ēt
testes

testes vitę eius, & operum, ita vt semper, & continue A
dicerētur cum Christo. sic dr Actuū 1. oportet ex his viris, qui nobiscū sunt congregati in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos dns Iesus incipiens a baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est a nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnū ex istis. patet etiā, quia quando Christus saturauit turbam iam instituerat Apostolos ad prædicandū, vt oñsto, vt patet loan. 6. & vbique de eis legitur, quod cum Christo manerent, ergo prædicatio eorum non poterat omnino supplere Chri vicem, quin adhuc turbę haberent occasionem ad Christum veniendi.

Tertio fuit, qa licet Christus Apostolis cōmisisset B
potestatē faciendi miracula, & prædicandi, sibi tñ excellentiam reseruat, ita vt ipse excellentius prędicaret, & miracula ageret, quā Apostoli, vt in vita sua nemo posset putari esse illi ęqualis saltę a simplicibus. post mortem aūt eius Apostoli, & quidam alij sancti maiora miracula fecerunt, quā Christus, ita n. ipse, p mi-
serat Io. 14. qui credit in me opera, quæ ego facio ipse facier, & maiora horū faciet, quia ego vado ad patrē, idest postquā ego iuero, q.d. dū ego maneo hic sufficit, ꝙ ego faciam excellentissima miracula, postq̄ tñ ego abiero ad patrem volo, ꝙ credētes in me possint facere quidquid ego facio, & etiam maiora, propter istam ergo excellentiā, q̄ Christus sibi retinebat, licet prædicarēt Apostoli, tñ adhuc turbę multę sequebantur Christum. Quarto fuit, quia ipsi Apostoli, siue prędicarent, siue miracula facerent oñdebant se Christo minores, & ab eo missos, & potestatē ab eo susceptisse, vnde quando miracula faciebant expresso nomine Christi illa faciebant. Lucę 10. cum dixerunt 72. discipuli, domine etiam dæmonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ēt alij, qui non erant discipuli Christi videntes, ꝙ Christi discipuli in nomine Christi miracula faciebant, ēt ipsi faciebant. Luc. 19. præceptor vidimus quēdam in nomine tuo eijcientē dæmonia, & prohibuim⁹ eū. Christus aūt nō faciebat miracula in- C
uocato nomine alicuius, immo nec Dei, sed tolū imperabat, dicens paralytico, surge & ambula, & puellę mortuę, surge puella, præce. c. vt se Deum oñderet cū Deum non inuocaret, sic Hieronymus. Apostolis tribuit potestatem, vt curēt oēm languorem, sed multa differentia est inter habere, & tribuere. ille quocunq; ageret potestate dñi agit, illi siquid faciūt imbecillitatem suam, & virtutem domini confitentur dicentes in nomine Iesu surge, & ambula, desiderabant, ergo omnes videre illum, qui in tanta potestate operabat.

Quinto fuit hoc, quia in Christo erat quædam dulcedo in verbis, ita vt omnes gauderent audientes nisi iam ei inuiderent Luc. 4. omnes testimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratię, quæ procedebāt de ore ipsius, & Io. 6. dicitur domine ad quē ibimus, verba enim vitę ęternę habes, hoc autem donum nō habebant Apostoli, vel non erat in eis tam excellens, ideo omnes desiderabant videre, & audire eum, vnde multa turba licet audiuisset Apostolos prædicantes, & vidisset miracula facientes, adhuc veniebat ad Christum.

Quare misit nunc Christus Apostolos ad prædicandum, & non prius. *Quæst. XV.*

QVAERETVR quare Christus misit nunc Apostolos ad prædicandum, & non prius. Dicēdum, quòd propter multa. Primo, quia debuerunt prius doceri, quam prædicare, & ideo oportuit, quòd aliquanto tempore cum Christo manerent addiscētes quid postea prædicarēt, & qualiter viuerent. Secundo fuit, vt esset Christus cognitus. si enim Christus a principio misisset Apostolos ad prædicandum videntes Iudæi miracula illorum non curarent ad Christum venire quem nondum cognoscerent, vt omnes, ergo venirent ad ipsum, & agnoscerent eum debuit a principio ipse solus prædicare, postquam autem fuit ipse sufficienter agnitus, potuit discipulos conuenienter mittere, quia iam non erat necesse, vt venirent turbę ad eum.

Tertio fuit, vt sciretur quis erat ille in cuius nomine Apostoli prædicabant, nam miracula in nomine eius faciebant, vt dictum est præcedenti quęstione ad hoc ergo, vt sciretur quis erat ille quem ipsi prædicabant, debuit Christus esse primo cognitus inter Iudæos, & postea discipulos mittere.

Quarto fuit, vt non viderentur esse plura capita: nam si antequam Christus esset inter Iudæos sufficienter agnitus, discipulos mitteret, etiam si ipsi in nomine eius prædicarent putarentur esse capita, eo quòd audientes nullum aliud cognoscerent. sic enim fuit inter discipulos quos varij discipuli baptizauerūt, & docuerunt, & ab illis nominabant se, & nō a Christo. nam quidam dicebāt ego sum Pauli, alij ego sum Apollo. prima Corin. 3. magis, ergo debuit nunc istud caueri, & sic Christus debuit prius cognosci inter Iudæos, postea autem discipuli eius prædicare, vt quando in nomine Christi prædicarent iam auditores scirent aliquid de Christo, & agnoscerent, quòd isti erant discipuli, & ille erat caput: non debuerunt, ergo discipuli ante hoc prædicare, sed nunc, quando jam Christus inter Iudæos agnitus erat.

Quare Christus misit nunc discipulos, & non distulit vsque post suam mortem. *Quæst. XVI.*

QVAERETVR quare Christus misit nunc discipulos, & non distulit vsque post mortē suam. nam tunc misit eos ad prędicandum per vniuersum orbem infra 28. & Mar. decimosexto.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, vt euitaret laborem turbarum, quia sequerentur Christum, & quotidie cresceret numerus turbarum concurrentium ad ipsum, & fieret intolerabilis labor, vt dictum est supra quæstione 12. & 13. nunc autem mittendo Apostolos alleuiabatur labor turbarū, & ista est causa, quam Christus expressit. vt patet in litera. D

Secundo fuit propter ipsos discipulos, vt daretur eis quædam audacia ad prædicādum, nam post Christi mortem ituri erant per totum orbē, & si ante hoc non fuissent exercitati in prædicatione, & miraculorum operatione formidarent aggredi rem tam magnam, nunc ergo Christo viuente exercitari debuerunt, vt prædicarent in regione in qua ipse erat, quia si aliqd difficultatis eis accideret ipse erat prętens, qui poterat prouidere, & sic erat, quasi aquila prouocans E
paulisper pullos suos ad volandum, & super eos volitans. Deutero. 32. & ita apparet, quia a principio prædicationis ipsi erant timidi, & non perfecte confidentes. Vnde quando viderunt, quòd inuocato nomine Christi subijciebantur eis dæmones, dixerunt ergo gaudentes. Domine etiam dæmonia in nomine tuo subijciuntur nobis: & etiam non habebant adhuc perfectam fidem, quia postquam inceperant prædicare, scilicet post istam missionem quidam arreptitius adductus est ad eos, & non potuerunt ipsum curare. Mar. 9. & infra 17. & Christus increpuit eos de incredulitate, & petiuerunt ab illo, vt augeret eis fidem infra 17. si ergo non mitterentur Christo viuente ad prædicandum, non haberent post audaciam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam eo mortuo non habentes ad quem recurrerent. F ideo debuerunt nunc mitti, vt sic audaciam conciperent.

Tertio fuit, vt haberent aliquam auctoritatē Christo mortuo, quia si eo viuente non prædicassent, nec aliqua miracula fecissent essent incogniti, & in reputatione nulla habiti inter Iudæos apud quos prædicarent etiam si haberent Spiritum Sanctum, nunc vero, quia Christo viuente Iudæi viderant eos multa miracula facientes haberent eos in honore, & sic audirent melius verbum eorum.

Quarto fuit, vt non dubitaretur de missione ipsorum. nam mortuo Christo si inciperent ipsi prædicare, & nunquam prius prædicassent, nec fecissent miracula, multi dubitarent an Christus voluisset, quòd eo mortuo prædicarent ipsi, & diceretur, ꝙ forte ipsi faciebant ea, quæ Christus non iusserat. sicut Porphyrius dixit, quòd Christus non dixit se esse Deum, sed discipuli eius contra voluntatem ipsius hoc dixerunt, vt refert Augustinus lib. primo de cōcor. euangē. nūo vero cum Christus ante mortem mississet eos prædicare, & miracula facere, non dubitaretur post mortem eius, ꝙ ipse voluisset eos prædicare per totam terram. ante mortem, ergo eius mitti debuerunt ad prædicandum.

Et conuocatis duodecim discipulis suis H dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Duodecim autem discipulorum nomina sunt hæc. Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Iacobus Zebedęi, & Ioannes frater eius, Thomas, & Matthæus Publicanus, & Iacobus Alphęi, & Thadęus, Simon Chananæus, & Iudas Scariothis, qui & tradidit eum. I

Et conuocatis. Hic ponitur prædicatorū institutio. & diuiditur in duas partes. Quia primo ponitur informatio prædicantium. Secundo ipsos recipientium ibi.

Qui recepit prophetam. Prima in tres, quia ponitur institutio Apostolorum quantum ad collationem potentię. Secundo quantum ad formam doctrinę. ibi.

Hos duodecim. Tertio quantum ad veritatem vitę, ibi. *Gratis accepistis.* Prima in duas, quia primo confertur auctoritas prædicandi Apostolis. Secundo numerantur sub nominibus propriis. ibi.

Duodecim autem Apostolorum. Istud ponitur hic, & Mar. 6. & Luc. 9. & dicitur. *Et conuocatis duodecim discipulis.* Ideſt duodecim Apostolis non iam erant isti K duodecim assumpti in Apostolatum, vt dicerur infra 18. q. & sic Luc. 6. congregatis duodecim Apostolis.

Dedit illis potestatem spirituum immundorum. Ideſt dæmonum. sic dicitur Lucę 9. dedit eis potestatem super omnia dæmonia, dæmones enim vocantur spiritus immundi.

Vt eijcerent eos. Hic declaratur ad quid se extendebat potestas Apostolorum super dęmones, scilicet solum ad eijciēdum eos de corporibus. nihil enim aliud facere poterant, vnde non poterant facere, quòd dæmones cessarent generaliter a vexatione, & tentatione hominum, vt irent in abyssum, sicut Christus poterat, & ideo dęmones rogauerunt eum, vt non mit-

teret eos in abyssum Lucę 8. *Et curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Languor est morbus diuturnus, infirmitas autem est patui temporis. Vel languor est passio proueniens ex mala habitudine corporis, infirmitas autem est ex impotentia, vel debilitate, & per ista duo intelliguntur omnia mala, quę corpori hominis accidere possunt, & magis infra exprimitur, scilicet infirmos curare, mortuos suscitare, leprosos mundare dæmones eijcere.

An ista sint continuata ad præcedentia. Et quod duplex fuit discipulorum conuocatio.
Quæst. XVII.

G

QVAERETVR an ista sint continuata ad p̄cedētia. Dicendum, ꝙ non est dubium quin sint continuata ad ea, quæ ponūtur supra immediate, quia hic dicitur de conuocatione Apostolorum, & missione ad prædicandum, ibi autem ratio istius conuocationis. Sed dubium est respectu omnium præcedētium an ista habeant ordinem rectum ad illa.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia supra 5. ponitur sermo domini in monte, & tamē ille sermo videtur esse habitus post istam conuocationem, quia Luc. 6. ponitur electio Apostolorum facta in monte, & postea sequitur sermo, qui est supra 5. ergo est hic mutatio ordinis, sic etiam dicunt, ꝙ vocatio Matthæi, quę ponitur præced. c. fuit ante sermonem domini in monte, quia Matthæus est vnus de 12. Apostolis, & ponitur inter electos. Luc. 6. & post illam electionem sequitur ibi sermo domi. Ideo dicunt aliqui, quòd omnia, quæ habentur a fine septimi cap. vbi finitur sermo, dominī vsque adhuc sunt recapitulata, quia debuerant poni ante 5. cap. vbi incipit sermo domini, sic dicit glossa, a curatione socrus Petri vsque huc continuationem habuerunt relata miracula, & fuerunt ante sermonem in monte habitum facta, quod ex electione Matthæi, quæ inter ipsas refertur habemus. fuit enim vnus de 12. electus in monte ad Apostolatum. Hic autem redijt ad ordinem rei, sicut gesta est post curatum Centurionis seruum, vult innuere, quòd omnia, quæ habentur supra fuerunt facta ante sermonem domini in monte præter curationem serui Centurionis, quia illam curationem ponit Lucas immediate post sermonem domini Lucę 9. Et tamen etiam hoc non stat omnino, quia curatio arreptitij, quæ habetur supra 8. & periculum discipulorum in mari ponuntur etiam Luc. 8. post sermonem domini, & sic non potest dici etiam stando ordini Luc. ꝙ omnia præcedētia fuerunt ante sermonem domini. saltem tamen vocatio Matthæi, & ista Apostolorum conuocatio creditur a plurimis, quòd fuerit ante sermonem domini in monte, & sic erit mutatus ordo. Dicendum tamen, quòd ordo rectus est. omnia hęc enim facta videntur eo ordine quo Matthæ. scripsit. *Pro quo dicendum*, ꝙ conuocatio discipulorū fuit duplex. Vna fuit, quando vocauit Christus omnes discipulos suos, vt ex eis eligeret 12. Apostolos. Alia fuit conuocatio ipsorum Apostolorum iamdudum electorum ad mittendum eos ad prædicandum. Prima istarum fuit ante sermonem domini in monte, & illa est, quę ponitur Lucę 6. Secunda fuit multo tempore post sermonem domini, & ista est, quæ ponitur hic. nā prima Matthęus subticuit, & sic est hic ordo rectus. Quod autem fuerint istę duę vocationes distinctę patet, quia Marcus, & Lucas ponunt eas distinctas. nam Mar. 3. dicitur ascendens in montem vocauit ad se quos voluit, & fecit, vt essent 12. ideſt elegit eos, vt essent 12. De secunda patet Mar. 6. scilicet conuocauit 12. & cepit eos mittere. Patet etiam de prima vocatione ista

rum Lucę 6. scilicet vocauit discipulos suos, & elegit 12. ex ipsis quos Apostolos nominauit. De secunda patet Lucę 9. scilicet conuocatis 12. Apostolis dedit illis virtutem, &c. & sic prima vocatio discipulorum fuit secundum Lucam eadem die qua sermo domini in monte, & illa est electio Apostolorum, quia dicitur Lucę 6. elegit 12. ex ipsis quos Apostolos nominauit. secunda autem vocatio, quæ est missio ad prædicandum fuit multo post sermonem illum, quia ponitur Luc. 9. illam autem Matthæus descripsit hic. Et patet, quia eadem verba ponuntur hic, & ibi. nam ita ibi incipit, scilicet conuocatis autem duodecim, &c. & tamen ea, quę habentur Lucę sexto capitulo non concordant cum eis, quæ habentur hic, ideo Matthæus non mutauit ordinem hic. illi autem, qui B putant esse hic mutatum ordinem decipiuntur, quia putant, quòd hic describatur electio Apostolorum, quæ ponitur Lucę sexto capitulo, Matthæus tamen electionem eorum subticuit, quæ Marco tertio, & Lucæ sexto capitulo exprimitur. Matthæus tamen posuit hic nomina Apostolorum, quod non faciunt Marcus, & Lucas, sed ponunt ea, quando narrant electionem ipsorum Marco tertio, & Lucæ sexto capitulo, Matthæus tamen, qui electionem tacuit expressit nomina eorum hic cum de missione eorum agit, quia alibi non fuit locus conuenientior ad exprimendum.

Ad quid fuit ista conuocatio discipulorum.
Quæst. XVIII. C

QVAERETVR ad quid fuit ista conuocatio.

Dicendum, quòd conuocationes fuerunt duæ, vt dictum est præcedenti quæstione. Prima earum fuit ad eligendum ex omnibus discipulis duodecim in Apostolos, & de ista non agitur hic, sed tacuit illam Matthæ. Secunda est vocatio ad mittendum ad prædicandum, & de ista dicitur hic, & ideo nunc non fuerunt vocati omnes discipuli, sed solum duodecim, qui iam erant electi in Apostolos, & ideo dicitur hic, & cōuocatis duodecim: istos enim solos misit nunc ad prædicandum. nam 72. discipulos postea designauit. sic dicitur Lucę decimo post hoc designauit Dominus & alios 72. scilicet post Apostolorum missionem, de quibus ibi præcedenti capitulo dictum fuerat, & vocauit Christus nūc istos, vt diceret eis, messis multa est, operarij pauci, & expressit eis, quòd opus erat eos ire ad prædicandum, deditque eis potestatē super dęmones, & languores. D

Sed obijcietur, ꝙ non fuerit nunc data ista potestas, sed in electione illorum, quia dicitur Mar. 3. vocauit ad se quos voluit, & fecit, vt essent 12. & dedit illis potestatem curandi infirmitates. Dici potest vno modo, ꝙ ponitur ibi per anticipationem, quia potestas non fuit data eis, nisi quando missi sunt ad prædicandum, quia prius non erat necessaria, & hoc innuit Lucas, quia Luc. 6. vbi ponitur electio nihil dicitur de ista potestate, sed postea Luc. 9. vbi ponitur missio potestas, satis etiam ipse Marcus innuit, quia licet Mar. 3. in electione eorum describatur ista potestas magis aperte ponitur iterum Mar. 6. vbi ponitur missio, & tamen non est satis verisimile, ꝙ Christus bis eandem potestatem concesserit. Secundo potest dici, ꝙ concessit istam potestatem in electione, quia tamen aliquantum tempus fuit inter electionē, & missionem, renouauit potestatem, scilicet repetendo verba concessionis, vt magis adderet, & sic potest intelligi, quia Marcus bis posuit concessionem huius potestatis, vt dictum est. E

A *An Apostolis vere fuerit data potestas faciendi miracula. Et quòd tempore Christi nullus miracula fecit in alio nomine, quam in nomine Christi. Quæst. XIX.*

QVAERETVR de ista potestate concessa Apostolis an vere fuerit eis data potestas.

Dicendum, ꝙ ista potestas, quæ nūc fuit data Apostolis non fuit in ipsis vere aliqua qualitas, siue virtus actiua existens per quam possint aliquid facere, quod prius non poterant. quod patet, quia ista est potestas faciendi miracula, illa tamen est infinita, ideo nulli homini potest dari, ita quòd efficiatur aliquid ipsius, sicut potentia visiua est aliquid hominis, patet hoc, quia potestas faciendi miracula non potest esse finita, quia tūc aliquis præter Deum posset ex propria virtute miracula facere, & sic non esset necessaria probatio ipsum miraculum ad ostendendum, ꝙ aliquid a Deo est, & tamen Deutero. 18. ponit Deus istam, tanquam necessariam probationem, & ita Christus innuit Ioā. 5. & 10. scilicet quòd opera eius testimonium perhibent, quòd vera sunt, quæ dicit. virtus autem infinita nulli creaturę potest communicari, quia istud esset illam effici Deum, quod est impossibile. Secundo patet, quia si talis potestas esset vere in Apostolis possent ipsi quandocunque vellent, & quomodocunque vellent miracula facere, sed non poterant. nam post collationem istius potestatis oblatus est eis quidam arreptitius quem non potuerūt sanare infra 17. & patet, ꝙ fuit post istam potestatem concessam, quia omnes euangelistę concordant in hoc, nam hic ponitur potestas, & infra 17. de arreptitio. sic etiam Mar. 6. ponitur potestas, & Mar. 9. de arreptitio similiter Luc. 9. describitur potestas. & Lucę 17. de arreptitio. ergo nō erat ista potestas vere aliquid in Apostolis, sicut character est aliquid in sacerdote, ideo quandocunque vult (etiam si pessimus sit) consecrat, sed ista potestas vere in Deo erat, qui faciebat ista opera. sicut Christus de seipso dixit Ioan. 5. pater in me manens ipse facit opera, sed dicitur potestatē dedisse, ideſt concessit Apostolis, quòd quandocunque ipsi inuocarent nomen Christi ad operationem alicuius miraculi statim illud fieret, hoc tamen, quòd cum fide peterent. sic dixit Christus infra 21. aliàs enim nihil fieret, sicut fit in arreptitio infra 17. istam tamen concessionem non fecit alijs, ideo dicebatur dedisse eis potestatem istam.

Sed obijcietur, quòd tunc nihil datum est eis, quia quicunque habuerit fidē faciet miracula infra 21. & Luc. 17. & ita vere fiebat, quia etiam aliqui, qui non erant discipuli Christi eijciebant dæmonia in nomine Christi ipso viuente. Mar. 9. & Luc. 9.

Dicendum verum esse, quòd omnis, qui habuerit fidem sine hęsitatione miracula faciet, ita dixit Christus. Ioan. 14. qui credit in me opera, quæ ego facio ipse faciet, & maiora horum faciet. Et tamen fides ista est quoddam donum gratis datum, & non est in omnibus hominibus, qui fideles sunt, sicut nunc apparet. istam autem fidem dedit Christus Apostolis, & dando eam dicebatur dare potestatem faciendi miracula, cum existente ea necesse sit sequi miraculum, non dedit autem istam potestatem alijs, quia non dabat illis istam fidem, & si aliquando alicui, qui non esset discipulus suus dabat tolerabilem fidem, etiam ille faciebat miracula. sicut ille de quo. Mar. 9. & Lucę 9. quod faciebat Christus ad honorem nominis sui, quo inuocato etiam extranei ab eo miracula faciebant. nam nulli tempore Christi concessum est miracula facere inuocato Deo simpliciter, vel Deo Abraham, sed solum inuocato nomine Iesu, vt per hoc innueretur, quòd Deus specialiter concedebat fidem ad faciendum miracula ad honorē nominis Christi. propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter honorem etiam huius nominis, & doctrinę ſuę omnibus conuerſis ad Chriſtum in eccleſia primitiua concedebatur ab eo iſta fides, & omnes faciebant miracula. Mar.16.ſigna autem eos, qui crediderint hæc ſequentur, ideſt qui crediderint poterunt facere iſta ſigna, ſcilicet in nomine meo dæmonia eijcient. &c.& ſic non erat alia poteſtas data Apoſtolis ad faciendum miracula, quæ eſſet in eis aliqua potentia actiua, ſed ſolum iſta fides per quam, quando volebāt poterant miracula facere, aliquando autem defecit in eis fides, & non potuerunt facere miraculum, vt dictū eſt de arreptitio, ſed hoc fuit ſpecialiter ad honorem Chriſti, & ad laudē ipſius fidei, & propter alia de quibus dicetur infra 17. de iſta tamen poteſtate an ſit aliquid reale per quod vere homines facient miracula dicetur magis Mar.2. vbi agetur de miraculis.

Quare Chriſtus dedit poteſtatem Apoſtolis faciendi miracula. Et ſpecialiter curandi ægritudines, & eijciendi dæmonia.
Quæſt. XX.

QVAERETVR quare Chriſtus dedit iſtam poteſtatem Apoſtolis.

Dicendum, ꝙ fuit. Primo ad confirmationem doctrinę. Nam ea, quæ prædicabāt Apoſtoli erant hominibus ignota, ſcilicet vita ęterna, ſiue regnum cęlorum. nam hoc iuſſit eis prædicare infra in litera, ſcilicet appropinquabit regnum cęlorum, nec poterat probari iſtud per aliquam rationem humanam, ideo oportuit, quòd eſſet ad hoc teſtimonium diuinum, & iſtud eſt per miracula, ideo debuit eis dari iſta poteſtas. Secundo fuit propter turbas, vt eorum labor alleuiaretur, nam plurimi veniebant ad Chriſtum propter curationes quas faciebat in ęgritudinibus. Ioan.6.ſi autem diſcipuli prædicantes non poſſent facere miracula turbę, non ceſſarent venire ad Chriſtum, immo magis incitarentur ad veniendū audientes, ꝙ Chriſtus ęgritudines taliter curaret, & ita fieret labor intolerabilior turbarum. propter hoc autem ſpecialiter Chriſtus dedit Apoſtolis poteſtatē curandi ęgritudines, & eijciendi dæmonia, quia iſta erant quibus indigebant turbę, & cum diſcipuli iſta facerent iam non eſſet neceſſe turbis ad Chriſtum venire pro iſtis ſanitatibus, & ita alleuiaretur labor eorū. ſic enim vult Remigius, & dicit, ꝙ ex hoc apparet, ꝙ ſupra quando dicitur miſertus eſt Chriſtus turbis, quia erāt vexati, intelligatur de vexatione a dæmonibus, cum hic det Apoſtolis poteſtatem eijciendi dæmones. Tertio fuit ad honorem Chriſti, vt per hoc appareret quanta eſſet excellentia ſua cū non ſolum ipſe miracula faceret, ſed etiam diſcipulis ſuis poteſtatem faciendi illa concederet, quod nunquā fuerat in aliquo de antiquis patribus, quia licet aliquis ꝓpheta miracula faceret, diſcipuli eius non poterant miracula facere. Si autem obijciatur de Eliſęo diſcipulo Elię. Dicendum, ꝙ Elia manente inter homines, nulla miracula Eliſęus fecit, ſed cum raperetur Elias petiuit Eliſęus, quòd ille oraret Deum, & tranſiret in illum poteſtas illa, quod factum eſt. Et tamen adhuc Elias dicebat eſſe rem difficilem neſciens an concederetur ei 4.Regum 2. Chriſtus tamen non orans, ſed iubens poteſtatem dabat diſcipulis ſuis miracula faciendi, cum ipſe adhuc maneret inter homines, ex quo apparebat eū omnibus hominibus eſſe maiorē, & diſcipuli ſui apparerent vere a Deo miſſi. ſic dicit Cyrillus decebat inſtitutos miniſtros ſacrarum doctrinarum poſſe miracula peragere, & per ipſos effectus credere, quòd eſſent Dei miniſtri. Quarto fuit, vt propter hoc magis allicerentur ad doctrinam illi quibus iſta beneficia conferrentur, vt ſaltem libentius audirent, & plures ad audiendum venirent. ſic dicit Euſebius, & vt per eos venetur genus humanum, non ſolum dat eis vt prauos ſpiritus pellant, ſed etiam quamlibet infirmitatem ſanent ex eius imperio.

Quare nunc prædicatores, & prælati eccleſiæ, qui gerunt vicem Apoſtolorum non faciunt miracula, ſicut Apoſtoli. Cum miracula ſunt ad confirmationem doctrinæ fidei, ſicut in primitiua eccleſia fiebant, quam ædificare ab initio fuit magni laboris, & periculi, iccirco cum inualuerit, eſt efficax argumentum ſuæ veritatis, & cur non itidem arguatur de aliis ſectis. Quæſt. XXI.

QVAERETVR quare nunc prædicatores noſtri, & prelati eccleſię, qui gerunt vicem Apoſtolorum non faciunt talia miracula.

Aliqui dicunt, quia Apoſtolis fuit data poteſtas iſta expreſſe, & non ſucceſſoribus, ideo non faciunt ſimilia. Sed dicendū, ꝙ non ſufficit. Primo, ga tunc quæretur rurſus cur Chriſtus non det iſtis eandē poteſtatem cū ſuccedant in eodem officio, & nō ſatisfiat per hoc. Secundo, quia falſum preſupponitur, quia ēt Chriſtus dedit poteſtatem oībus ſequentibus credentibus in ſe Io.14. qui credit in me opera, quæ ego facio ipſe faciet, & horū maiora faciet. ēt Mar.16. Chriſtus dixit, ſigna aūt eos, ꝙ crediderint hęc ſequentur, in noīe meo dæmonia eijciēt, &c. generaliter, ergo dictū eſt illud ad oēs credentes. Tertio patet, quia multo tempore poſt Chriſti mortē Martyres etiā, & confeſſores prædicantes multa miracula fecerūt, illis tū Chriſtus non fuit locutus, nec dedit eis ſpecialiter poteſtatē. Dicendum ergo, ꝙ oēs credentes in Chriſtum inuocato nomine Ieſu poſſunt miracula facere, vt dr̄ Mar.16. ſi fidem habeant. i. confidentiā ſine hęſitatione infra 21. & Mar.11. & Iacobi 1. iſta tū fides eſt donum gratis datum, omnia autem dona ſpiritualia, quæ ſunt a Spiritu Sancto, prima Corin.12. inter quæ computatur gratia ſanitatum, ſunt ad ędificationem eccleſię prima Corin.14. ideo Chriſtus non dat illa dona, niſi quando ſunt eccleſię neceſſaria, vel multū vtilia. nunc vero poteſtas faciendi miracula in prædicatoribus fidei non eſt neceſſaria, nec eccleſię vtilis, ideo non confertur, nā miracula ſunt ad confirmationem doctrinę fidei, vt conſtet verum eſſe, quod dicitur, & tamen iam nobis conſtat hęc vera eſſe, cum credamus ea firmiter, ideo ſuperuacua eſſent miracula. ita dicit Gregorius ſecus autem in eccleſia primitiua, quia tunc nihil credebatur, ſed potius durum erat audire verba fidei, ſcilicet hominem crucifixum Deū fuiſſe, & ſaluatorem mundi, vnde hoc audito quidam irridebant, alij vero ſcandalizabantur 1.Corin.1. nos prædicamus Chriſtum crucifixum Iudæis quidem ſcandalum gentibus autem ſtultitiam, ideſt gentiles reputant hoc eſſe ſtultitiam. non poterat autem talis doctrina perſuaderi, niſi in poteſtate, & frequentia miraculorum. ideo debuit tunc poteſtas concedi prædicatoribus ad faciendum prompte quæcunque miracula, quæ confirmarent doctrinam. ſic dicitur Mar.16. illi autem profecti prædicabant vbique Deo cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis, & non ſolum prædicantibus poteſtas ad miracula concedebatur, ſed etiam credentibus, quia mox, vt aliquis crederet, & baptizaretur miracula facere poterat, quæ habentur eodem cap. ſcilicet ſigna autem eos, qui crediderint hęc ſequentur. in quo abundantiſſime apparebat veritas, & ſanctitas doctrinę huius, ſcilicet vt non ſolum prædicantes miracula facerent, ſed etiam ſuſcipientes doctrinam, vt ſic cōſtaret quātum bonū ſuſcipiebant cū fidē ſuſciperent. Nunc aūt mundus credit, nec eſt opus perſuaderi verum eſſe, quod

quod creditur. vnde iam miracula non eſſent ad vtilitatem, ſed ad ſolam curioſitatem. Deus autem nihil confert, niſi quod ſit ad gloriam ſuam, & vtilitatem noſtram, cum oīa, quæ ab eo ſunt ordinata ſunt ad Ro.deci motertio. Ergo nunc poteſtatem faciendi miracula concedere non debet, nec concedit.

Secundo, quia non ſolum non prodeſſet fidei, ſed potius infirmaret eam, ſicut quando quis habet aliquid in iudicio quod eſt ſufficienter notum, vel probatum, ſi rurſus velit id probare per hoc reddit negocium ſuum dubium tanquam probatione indigeat, quod non eſt prudenter factum. ita nunc de veritate fidei non dubitatur apud eos qui eam tenent, quòd ergo per miracula rurſus probaretur eſſet oſtendere, quòd adhuc de ea non conſtabat, & hoc eſſet tollere ei dignitatem ſuam, & reducere eam in ſtatum illum, in quo nondum erat confirmata, quod eſſet imprudenter factum, maxime, quia hoc eſſet periculoſum, & laborioſum: nam ſi apud aliquam gentem credentium nunc miracula fierent ad fidei confirmationem, quaſi vt per hoc ei firmiter aſſentiretur, oporteret pariter apud omnes homines fieri, quia illi apud quos non confirmaretur, iuſte dubitarent, & ita rurſus per totum orbem oportebat fidem prædicari, & miracula fieri quaſi de nouo fides introduceretur, quod quanti laboris, & periculi eſſet nemo ignorat, & inſuper eſſent omnia hæc ſuperuacua, cum ſine his fides ſit radicatiſſima, & quod radices egit ſtultum eſſet eradicare, vt iterum plantaretur.

Tertio fit, vt nobis maneat locus merendi. nam per fidem meremur inquantum captiuamus intellectum noſtrum in obſequium Chriſti, ſecunda Corinthiorum decimo, ſi autem miracula quotidie a prædicantibus fierent, iam non maneret nobis locus ille merendi, quia per quotidiana miracula, quaſi per demonſtratiuū ſyllogiſmū cōuinceremur, nunc autem merendi locus manet. Deus tamen non ſubtrahit nobis opportunitatem boni operis: ideo poteſtatem faciendi miracula nunc non concedit.

Sed dicetur, quòd tunc etiam in Eccleſia primitiua miracula fieri non debuerunt, vt eſſet locus merendi eis, qui credere volebant.

Dicendum, quòd non eſt ſimile: fuiſſet enim fatuum ſiquis a principio credidiſſet ea, quæ Chriſtus prædicabat, & diſcipuli, ſi miracula ad hoc non apparerent: ideo neceſſe erat miracula fieri, & multi quidem. Nam etiam Deus Iudæis conceſſerat, quòd non crederent alicui Prophetæ tanquam a Deo miſſo, ſi ad hoc miraculum non oſtenderet. Deuterono.18. Ita ergo totus mundus eſſet excuſabilis non recipiendo fidem Chriſti ſi miracula non fierent, nunc autem ſecus eſt, quia doctrina Chriſti iam ſuſcepta eſt, & credita: ideo indignum eſſet, quòd quis nunc ad cōfirmationem eius miracula peteret, quaſi nondum illa eſſet ſuſcepta.

Quarto, quia conſtat nobis miracula facta fuiſſe ad confirmationem iſtius doctrinæ: non differunt ergo, quòd nos viderimus ea, vel non viderimus, quia viſus non eſt, niſi ad notificandum aliquid per certitudinem, quando ergo habetur certitudo de re, non differunt, quòd videatur, vel non.

Quod autem nobis conſtet facta eſſe miracula ad confirmationem eius patet, quia omnes gentes aſſerunt tam fideles, quàm infideles, quòd doctrina iſta Chriſti non fuit ſemper, ſed de nouo prædicari incepit, & aliquod tempus fuit, in quo nemo eam tenebat, nunc autem maxima, & melior pars orbis eam tenet, ſicut notum eſt eis, qui luſtrauerunt prouincias Orientis. Rurſus autem tota Chriſti doctrina eſt difficilis, tam ad fidem quàm ad opus, de fide, vt quòd homo occiſus credatur fuiſſe Deus: nam primo audito hæc ſtultitia reputabatur: prima Corinthiorum primo: de operibus patuit, quia docuit Chriſtus abſtinere a delectabilibus huius ſęculi, in quibus eſt totum bonum ſecundum ſenſum, & cœleſtia concupiſcere, de quibus intellectus nihil cognoſcit, & etiam intellectus per ſe ad illa pertingere non poteſt, quòd ergo orbis doctrinam iſtam, quæ aliquando nōn fuerat de nouo ſponte ſuſciperet, & non ſolum ſuſciperet, ſed etiam pro illius defenſione plura hominum millia duros, & longos cruciatus, & acerrimam mortem ſubirent (quod omnes infideles confitentur) non potuit eſſe ſine multis miraculis præcedentibus, quæ ad hoc inducerent. Vel ſi nullum miraculum præceſſit hoc fuit maximum omnium miraculorum, quòd totus orbis huic doctrinæ aliquando nouæ, & tam difficili nullo miraculo viſo ſponte collo ſubijceret, quia non poterat eſſe tanta voluntatum conformitas ad eandem rem, & maxime tam difficilem vbi Deus in cuius manu ſunt corda filiorum hominum, Prouerbiorum decimoquinto, & vertit illa quocunque vult, conuerteret corda oīum hoīum ad hoc volendū. Prouerbiorum 21. & hoc ſufficeret ad oſtendendum, quòd erat opus Dei. Maxime etiam hoc apparet ex continuatione, quia poſſet aliquo modo dici, ꝙ orbis ſine aliquo diuino opere iſtam fidem ſuſceperit, quòd tamen tanto tempore inconcuſſa permanſerit, & per ſingulos dies creſcat nullo modo poteſt eſſe, niſi a Deo, quia ſi opus humanum fuiſſet, cito, & per ſeipſum fuiſſet diſſolutum, vt dicitur Act.5. vbi cum Phariſæi niterentur prohibere diuulgationem nominis Chriſti puniendo Apoſtolos, dixit Gamaliel Phariſæus diſcedite ab hoībus iſtis, & ſinite illos, quoniam ſi eſt ex hominibus conſiliū hoc, aut opus diſſoluet, ſi vero ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere eos, ita autem fuit, ꝙ omnes Romanorum Imperatores, & principes terrarum conati ſunt per pœnas grauiſſimas extirpare iſtam doctrinam, quando nouiter inſurgebat, & tamen non potuerūt, ſed magis eam ſic plantauerunt: a Deo ergo eſt.

Si autem obijciatur de ſecta Mahometica quam multi tenent, & in qua longo tempore durauerunt, & non eſt a Deo. Reſponſum eſt late in Prologo Auctoris q.19. Si vero obijciat de gentilitate, quæ colebat per totum orbem idola, & iſtud tamen erat error. Reſponſum eſt eadem qō. non ſunt ergo nunc prædicatoribus fidei miracula neceſſaria. Sed dicetur, quòd licet non ſint neceſſaria quando prædicatur fides iam credentibus, eſſent tamen vtilia quando fides prædicatur infidelibus.

Dicendum, quòd infideles ſunt duplices. ſ. Iudæi, & Pagani, pro Iudæis non ſunt miracula neceſſaria, quia illi poſſunt conuinci ex lege ſua, & Scripturis, quæ teſtimonium perhibent de Chriſto, vt ipſe dixit Ioannis 5. Vnde Paulus etiam in Eccleſia primitiua contra Iudæos vtebatur teſtimonijs legis ad oſtendendum Ieſum eſſe Meſſiam Actuum nono, & 18. a fortiori ergo nunc contra eos Scripturis vtendum eſt, quibus ſi credere nolunt, ſicut Chriſtus dixit. Ioan. quinto, ſi Moyſi crederetis forſitan crederetis, & mihi, & hoc, quia excęcatum eſt cor eorum ad Roma.11. & ſecunda Corinth.3. nec etiam miraculis crederent, ſed in deteriorem partem ea interpretabuntur, ſicut progenitores eorum fecerunt dicentes de Chriſto, quòd in principe dæmoniorum eijciebat dæmonia præcedenti cap. & ℣.12. quā doctrinam vſque hodie ipſi tenent a doctoribus ſuis traditam

fortassis ergo non proficerent contra eos miracula: ideo nec fieri oporteret.

Si autem sint pagani, possent miracula ad eorum conuersionem proficere. non tamen concedit Christus omnibus prædicantibus inter infideles miracula facere, quod forte accidit ex demeritis eorum, vel nostris, qui indigni sumus, vt temporibus nostris Deus tanta bona Ecclesiæ concedat.

Sed verius dicendum est hoc accidere, quia nō est nunc necessaria conuersio infidelium, sicut in Ecclesia primitiua quādo pauci erant. aliàs enim si nos indigni essem⁹ ipse Deus faceret nos dignos ministros, vt per nos talia fierent, sicut in Ecclesia primitiua fiebant. sic dixit Paulus secunda Corinthiorum tertio, qui idoneos nos fecit ministros noui testamenti. si tamen Deus interdum iudicat bonum esse aliquam gentem conuerti ad fidem, donat prædicatoribus virtutem faciendi miracula. sicut & aliquando nō multo ante tempora nostra factum est. regulariter tamen non fit, quia non est nunc tam necessaria conuersio infidelium, sicut olim.

Quomodo vocantur dæmones spiritus immundi.
Quæst. XXII.

QVAERETVR quomodo vocantur hic dæmones spiritus immundi.

Dicendum, q̄ propter multa. Primo, quia mali sunt, & omnis malitia potest vocari immunditia. sic dicitur Ecclesiastici 13. quis gloriabitur se mundum habere cor? ideſt, sine aliquo vitio. dæmones autem manent semper in peccato illo quod commiserunt: ideo spiritus immūdi sunt.

Secundo fit hoc, vt sit differentia inter eos, & Angelos. nam vtrique sunt spiritus. de Angelis enim patet. Psalm. 103. & ad Hebræos primo, scilicet, qui facit Angelos suos spiritus: etiam vtriq; sunt spiritus. Dei. quia dæmon spiritus Dei vocatur, primo Regum 16. ad differentiam ergo dicuntur Angeli spiritus boni, vel mūdi. dæmones autem spiritus immūdi. sic enim dicitur primo Reg. decimosexto, spiritus nequam a Domino exagitabat Saul 2. eod. cap. 18. dicitur, quòd spiritus Dei malus inuadebat Saulem. ita ergo immūdus dici potest ad differentiam, sicut malus.

Tertio est hoc, quia ipsi dæmones immunditiam, & turpitudinem carnalem desiderant, licet eis natura hoc prohibuerit, & ideo interdū aliqui dæmones efficiuntur incubi, & vexant feminas vehementi, & importuna libidine, vt dicit Aug. decimoquinto, de ciuitate Dei. aliquando etiam succubi efficiuntur, vt velut fœminæ a viris cognoscantur. quæ sunt argumenta quædam, q̄ ipsi ex nequitia sua hanc nequitiā desiderent. licet realiter delectationem in coitu experiri non possint, quia incorporei sunt, illa vero corpora, quæ ostendunt non sunt eis vnita quasi pars speciei, sed assumpta ab eis, tāquam aliquid extrinsecū.

Dicunt etiam aliqui doctores, quòd dæmones aliquas res immundas desiderant, & diligunt: ideo dicit Ambros. & Remigius, q̄ dæmones in gregem porcorum immundorum mitti petierūt supra octauo, quia erant similes eis immundi, de hoc tamen quid sit verum eodem cap. q. 129. dictum est. Quarto est hoc, quia dæmones suggerunt hominibus immunda committere, & ideo valde tentant eos de carnali immunditia, & tamen qui ad immunda incitat immundus est, sicut qui incitat ad bona bonus est. sic dicitur Sapient. 7. q̄ spiritus Sapientiæ est incontaminatus, quia nullum vetat benefacere. dæmon ergo erit spiritus immundus, quia hominibus dissuadet benefacere, & saudet eis immunditiam exercere.

Duodecim autem. Hic ponuntur nomina Apostolorum, & dicitur. *Duodecim autem nomina Apostolorum hæc sunt.* Ista ponuntur etiam Mar. tertio, & Lucæ 6.

Primus Simon. Istud erat nomen suum antiquum.

Qui dicitur Petrus. Ideſt, qui nunc nominatur Petrus, quia iam non nominabatur Simon, nisi raro.

Et Andreas frater eius. Erat frater eius carnalis, vt innuitur Ioan. 1. & etiam fuit frater, ideſt, similis in passione, quia vterque crucifixus est, licet non eodē tempore nec eodem loco.

Iacobus Zebedæi. Ideſt, filius Zebedæi. *Et Ioannes frater eius.* Iste est Ioannes Euangelista, ambo enim erant fratres carnales filij Zebedæi supra 4 & Mar. 1.

Philippus. Iste venit ad Christum, & Christus vocauit eum, vt iret cum eo in Galilæam. Ioan. primo.

Et Bartholomæus. De vocatione istius non apparet, quia forte non fuit vocatus, sed per se ad Christum venit. sicut de alijs dictum est præcedenti cap. q. 36.

Thomas. Iste est Thomas, qui dicitur Didimus, Ioannis vigesimo.

Et Matthæus publicanus. Istemet est, qui scripsit, & vocauit se publicanum, quia publica vectigalia colligebat, & de teloneo a Christo vocatus est præced. c.

Iacobus Alphæi. Iste est Iacobus iustus, q̄ fuit Episcopus Ierusalem ab Apostolis constitutus.

Et Thadæus. Iste vocatur alio nomine Iudas Iacobi, vt patet Lucæ sexto, & Actuum primo.

Simon Chananæus. Quare vocetur Chananæus infra dicetur. *Et Iudas Scariothes.* iste est vltimus, & solus malus. *Qui tradidit eum.* Ideſt, qui vendidit Christum, ponitur tamen hic per anticipationem, omnes tamen Euangelistæ illud ponunt, & dicitur Lucæ 6. qui fuit proditor, & idem est.

Quare isti duodecim Apostoli vocantur. Vbi quid Apostolus, & quid Angelus. *Quæst. XXIII.*

QVAERETVR, quare isti duodecim vocantur Apostoli.

Dicendum, quòd istud nomen non competiuit eis semper q̄n cum Christo fuerūt, sed ex tempore. Pro quo sciendum, q̄ nomen cōueniens omnibus istis, qui sequebantur Christum erat discipulus, quia discēdebant ab eo, qui sub disciplina Christi manebant. Hoc enim nomine semper vocati sunt quousque Christus de omnibus discipulis suis elegit istos 12. & tunc vocauit eos Apostolos. sic dr̄ Lucę 6. vocauit discipulos suos & elegit 12. ex ipsis, quos etiam Apostolos nominauit, imposuit autē eis istud nomen propter officium, quia Apostolus est nomen Græcum, & significat missum. sic enim Christus innuit dicens, non est seruus maior Domino, nec Apostolus maior eo, qui misit illum. Ioan. decimo tertio cap. & propter hoc in iudicijs appellans petit Apostolos, ideſt, petit remitti ad iudicem ad quem appellat. Christus autem elegit istos ad mittendum ad prædicandum, vt innuitur supra in litera, & sic dicitur infra hos duodecim misit Iesus dicens eunte prædicate, & sic fuit conueniens nomen istud eis. Fuit autem ratio triplex, quare Christus eis specialiter nomen imposuit. Prima est propter honorem, quia Christus voluit honorare istos duodecim plusquam cęteros discipulos: ideo imposuit eis nomen honoris. Apostolus enim honoris nomen est, sicut esse ambasciatorem principis est honor, ita esse Apostolum. quia Apostolus significat nuncium, vel missum, vel ambasciatorē. & sicut ambasciator principis honorem magnum sortitur inquantum repręsentat personam principis, ita & Apostolus, quia est nuncius Christi repręsentat personam Christi, sic

sic ipse dixit infra in litera, qui vos recipit me recipit, & qui me recipit eum recipit, qui misit me, & sic Apostolus est nuncius Dei, & repręsentat Deum, & recipiens Apostolum dicitur recipere Deum: ideo Apostolatus est prima, & maxima dignitas in Ecclesia, sic patet prima Corinthiorum duodecimo, & ad Ephes. 4. Secunda ratio est propter officium, quia vt supra dictum est officium eis iniunctum erat ire ad prædicandum, & quia a Christo mittebantur, accepe runt nomen a mittente propter dignitatem eius, ita vt missi siue Apostoli dicerentur, nomen autem ipsorum primum erat discipulus, sed ex officio hoc nomen Apostolus sortiti sunt, sicut est in Angelo, quia Angeli sunt spiritus naturaliter, & tamen ex officio nomen acceperunt, vt dicantur Angeli. i. nuncij superni, quia a Deo desursum mittuntur ad nos, sic dicitur Psalm. 103. qui facit Angelos suos spiritus, ideſt, facit, quòd spiritus sint Angeli sui, ideſt, nuncij mittēdo eos. Tertia est propter differentiam: nam multi alij discipuli Christi manebant, de quibus electi sunt & segregati isti duodecim: ideo vt esset aliqua differentia inter eos fuerunt isti vocati Apostoli, reliqui autem tenuerunt sibi nomen primum, & commune, scilicet, vt discipuli dicerentur, sic dicitur Lucę sexto, vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis quos Apostolos nominauit.

Quare fuerunt duodecim Apostoli. Et in quot locis numerus duodecimus in veteri, & nouo testamento reperiatur. & quomodo numerus duodecimus in veteri, & nouo testamento applicetur duodecim Apostolis.
Quæst. XXIIII.

QVAERETVR, quare fuerunt duodecim isti Apostoli.

Dicendum, quòd solent dari multę rationes. Prima est propter perfectionem istius numeri, quia duodecim nascitur a senario, qui est perfectus. sic dicit Remigius, duodenarius numerus perfectus est. nascitur. n. a senario, qui perfectionē habet, eo q̄ ex suis partibus, quæ sunt vnū duo, & tria in seipsum formāt. senarius aūt numerus duplicatus duodenariū gignit, idem vult Chryso. & dicit, q̄ ista duplicatio pertinet ad duo præcepta charitatis, vel ad duo testamenta, q̄ simul haberi debent, vt reddatur homo perfectus. Secunda ratio est ad signandum quatuor mundi partes in quibus fides Trinitatis per istos prędicanda erat. nā in omnem terram exiuit sonus eorum. ad Roma. 4. ternarius iñ ductus in quaternarium duodecim efficit. sic dicit Rabanus, duodenarius numerus, qui efficitur ex ternario, & quaternario designat eos per quatuor mundi climata fidem sanctę Trinitatis prædicatores. Tertia ratio est propter prędigurationem istius numeri per multos duodenarios positos in veteri, & in nouo testamēto, vt dicit Rabanus. s. Per duodecim filios Iacob, quorum sunt nomina Gen. 46. & Exo. 1. Per duodecim principes filiorum Israel quorum nomina, & vexilla, & ordo sunt: Num. 1. & 2. Per duodecim fontes, qui erāt in Helim: Exo. 17. Per duodecim lapides in rationali existentes in veste pontificis: Exo. 28. Per duodecim panes propositionis, qui erant semper coram Domino Leui. 24. & Et per duodecim exploratores missos a Moyse ad explorandum terram promissionis: Num. 13. Per duodecim lapides, de quibus factum est altare Domino in cōfirmatione legis: Exo. 24. Per duodecim lapides sublatos de Iordane, vt manerent in memoria Iosue 4. Per duodecim boues qui sustinebant mare æneum. 3. Regum 7. & 2. Parali. 4. Per duodecim Prophetas in vno volumine coarcta tos: Ecclesiasti. 48. In nouo etiam testamento. Per duodecim stellas in corona mulieris: Apoca. 12. Per duodecim fundamenta Ierusalem, quæ vidit Ioānes: Apocalip. 21. Per duodecim portas eiusdem ciuitatis, eodem cap. Hæc autem omnia aliqualiter applicantur duodecim Apostolis. Sunt enim duodecim filij Iacob, quia sicut illi fuerunt duodecim Patriarchę veteris testamenti, ita & Apostoli fuerunt patres primi noui testamenti, sic dicit Augustin. pro illo verbo pro patribus tuis, ideſt, pro Apostolis. nati sunt tibi filij, id est, prælati successores eorum. Psalm. 44. Sunt etiam duodecim principes Israel, quia fuerunt Apostoli cōstituti principes a Christo super omnem terram. Psal. 44. constitues eos principes super omnem terram, sic etiam in hymno vocantur Apostoli Ecclesiarum Principes. Fuerunt etiam duodecim fontes, quia ex eis emanauit aqua salutaris ad irrigandum totum hortum Ecclesię militātis: nam per eos annunciatus est Christus in toto orbe, infra 28. & Mar. 16. & ad Rom. 4. Sunt etiam duodecim lapides rationalis sub quibus est totum iudicium filiorum Israel. Exod. 28. quia isti fuerunt duodecim regulātes rationem nostram, quorum monita cum sequimur recte in nobis agimus, & recte alios iudicamus. Sunt etiam duodecim panes propositionis, quia ipsi panem viuum, & cęlestem, i. Christum nobis obtulerunt: Ioan. 6. vel quia pane sacrę doctrinę nos satiant: isti enim fregerunt panem nobis paruulis, intelligentiam sacrę Scripturę ostendentes, quem prius nemo frangere poterat Thren. quinque paruuli petierunt panem, & non erat, qui frā geret eis. Sunt etiam panes propositionis, qui ante Deum semper stant, quia nos si eorum monita sequimur semper cum Domino erimus prima Thessal. 4. coram quo etiam ipsi sunt. Sunt etiam duodecim exploratores, quia isti fuerunt duodecim duces, & præuij, qui ostenderunt nobis viam terræ promissionis, id est, vitæ æternæ, quæ credentibus promissa est. Ioan. 5. Sunt etiam duodecim lapides altaris, in quo lex confirmatur, quia Apostoli sunt velut columnę lapideæ ad Galatas 2. ex quibus efficitur vnum altare, quia idem omnes prædicauerunt, scilicet, Christū, & hunc crucifixum prima Corinth. 2. super hoc altare lex cōfirmatur, quia ipsi Apostoli fundamentum legis Christi fuerunt, Sunt etiam duodecim lapides sublati de Iordane, quia quando a Christo vocati sunt mundanarum rerum fluxui impliciti erant, vt Matthæus, qui publicanus erat præcedenti cap. & hic, & ita de alijs, & isti lapides manent in memoriam mirabilium Dei, quia per duodecim Apostolos magna memoria nominis Dei diuulgata est per totum orbem. Sunt etiā duodecim boues sustentantes mare æneū. i. isti per doctrinam suam sustentant sacramenta Ecclesiæ, in quibus animæ a delictis liberantur, vel mundantur. Sunt etiam duodecim Prophetę, quia nobis futura prænunciauerunt, scilicet, de iudicio, & de Christi aduentu, & resurrectione, & vita æterna, & pęna gehennæ. Sunt etiam duodecim stellę illustrantes totum orbem, sic Ecclesia vocat eos vera mūdi lumina. Sunt ēt 12. fundamenta Ierusalem. i. Ecclesiæ militantis, quę doctrinis eorū sustentāt. Sunt ēt 12. portę ciuitatis Dei, quia seruando eorū monita intrāt ad vitā æternā ℣. 19. si vis ingredi ad vitā seruā mādata. Sed dicendū, q̄ istę sunt causæ non ad essendū, sed solū p̄ applicationē, quia ēt si essent sex, vel quatuor, vel decē, vel ī quocunq; alio numero inuenirem⁹ applicationes in Scriptura, vel ex rōnibus numerorū, & iō ista q̄q̄ auditui placēt non sunt iñ cā rei. Aliq dñt, q̄ nulla cā fuit quare essent potius 12. quā plures, vel pauciores. sic innuit Mar. 3. vocauit ad se quos ipe voluit, & venerūt ad eū, & fecit vt eēnt 12. Sed dicēdū, q̄ nō stat, ga oportet dici, q̄ fuerit aliq̄ cā quare tot fuerūt, & iste numer⁹ īportet aliq̄

mysterium. Quod patet, quia aliquando quando Iudas perijt, Apostoli non elegissent alium loco eius, & tamen elegerunt alium, & dicit ibi Petrus, quòd hoc erat necessarium, scilicet, oportet vnum ex istis nobiscum fieri testem resurrectionis in locum, de quo præuaricatus est Iudas Actuum primo, & dicit, q̃ prænunciatum erat, quòd de isto numero vnus caderet, & alius subrogaretur loco eius: ergo aliquod mysterium erat cum Scriptura illud prænunciauerit, sic futurum esse, & Petrus dixerit necesse esse, quòd numerus suppleretur: vere ergo mysterium aliquod est, & tamen nos determinatę nescimus quid Christus voluerit.

Aliqui dicunt, quòd elegit istos duodecim, quia forte tunc inter cęteros isti erant meliores, & magis apti, vt mitterentur ad prædicandū. sicut dicit Theophilus de tribus Apostolis, qui fuerunt cum Christo quando suscitauit filiam principis synagogæ, Lucæ octauo, quia illi erant constantiores ad seruandum propositum, & forte nulli alij præter istos duodecim inter Christi discipulos, erant tunc apti ad suscipiendum istud officium.

Sed dicendum, quòd non stat, quia tunc si Christus inuenisset ibi 30. idoneos elegisset eos, & si pauciores fuissent idonei, non fuissent duodecim Apostoli, & tunc numerus non importaret aliquod mysterium, & mortuo Iuda non curassent alij Apostoli alium subrogare, & tamen dixerunt hoc esse necessarium. Actuum primo, vt dictum est. ergo non fuit hæc causa. Secundo patet, quia cum elegisset Christus meliores de omnibus discipulis elegit tamen Iudam, qui fuit pessimus omnium, & non solum in fine, sed semper malus fuit quandiu cum ipso erat, vt dicetur infra q. 44. erat autem tũc cum Christo Matthias, qui postea subrogatus est, & erat bonus vir, fuitque cum Christo a principio, & semper, scilicet, a tempore, quo baptizatus est a Ioāne vsque ad diem Ascensionis: Actuum primo, & nō elegit eum Christus: ergo non elegit istos duodecim, quasi isti soli essent tunc apti ad Apostolatum.

Alij dicunt, quòd elegit istos duodecim, quia isti sufficiebant ad officium prædicationis, ad quos assumebantur.

Sed non stat, quia turbæ multæ erant, & multę ciuitates, nec poterant ipsi soli prædicare per totam terram Israel. Quod patet, quia post istos fuerunt designati alij septuagintaduo discipuli, qui etiam ad prædicandum missi sunt: ergo non sufficiebant duodecim: immo nec omnes simul suffecerunt, quia Christus dixit ỹ. in litera. amē dico vobis non consummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis, id-est, non poteritis prædicare in omnibus illis.

Dicendum autem, q̃ licet causa huius numeri determinate non appareat vr̃ esse triplex. Prima est pp honorem: volebat. n. Chr̃s istos, quos nunc eligebat constituere in quodam gradu honoris, nullum autē honorem magis quis appreciatur q̃ illum quē habet in patria sua, & super suos cōciues, vel compatriotas. Apostoli aūt erant de gente Iudęorum, quæ diuidebatur in duodecim tribus Numeri cap. 1. & 2. fecit ergo Christus istos esse duodecim quasi habituri essent potestatē super duodecim tribus Israel, & sic Christus dixit eis vos qui secuti estis me, sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel, infra decimonono, & Mar. decimo, & ita ipsi intellexerūt. nam putabant, quòd Christus reduceret illas decem tribus, quæ erant dispersę in terra Medorum, & Assyriorum ad terram Israel, vt esset vnum regnum, sicut esse solebat tempore Dauid, & in illo regno putabāt duodecim Apostoli, quòd essent ipsi duodecim principes, vel duodecim præpositi super duodecim tribus sicut erat tempore Dauid, & Salomonis quando regnum erat vnicum. nam habebat Dauid duodecim Principes duodecim Tribuum, & sub istis erat tota militia, & potestas Dauid, primo Paralipom. vigesimoseptimo, sic etiam Salomon habuit duodecim Præfectos super duodecim partes Israel, qui præbebant ei cibos per duodecim menses anni tertio Regum quarto. Hoc autem sperauerunt Apostoli quādiu cum Christo manserunt: ideo quando ascendit ad cœlos videntes, quòd recederet ab eis, & nondum restituisset regnum Israel ad hoc, quòd ipsi possent esse principes, dixerunt Christo quidam de eis. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel. Actuum primo, ideſt, reduces omnes duodecim Tribus in locum vnum, & ideo in regno isto quamquā omnes duodecim crederent se futuros principes, quilibet tamē eorum desiderabat esse maximus, & ideo sępe contendebant inter se, quis eorum maior videretur infra decimooctauo, & Mar. octauo, & aliquādo petebant a Christo, quis putas maior est in regno cęlorum? ideſt, quem de nobis vis facere maiorem in isto regno nouo Messiæ? quod ipsi vocabant regnū cœlorum, & credebant illud futurum in terra, licet Christus illud vocaret regnum cœlorum, quia nondum intelligebant hęc, & sic aliqui eorum volebant esse immediati Christo, sicut Iacobus, & Ioannes, qui petiuerūt, vt vnus sederet ad dexteram, & alius ad sinistram, infra vigesimo, & Mar. cap. 10. Secunda ratio fuit, quia Christus volebat istos Apostolos esse principes omnium credentium, & saluandorum, isti autem significantur per duodecim tribus Israel. Apocal. 7. nolite nocere terræ quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum, & ponuntur ibi signati de omnibus duodecim tribubus, & sic per illas Tribus significantur omnes saluandi. Apostoli ergo qui erant principes futuri omnium saluandorū debuerunt esse duodecim, sicut tribus istę per quas significantur saluandi. Tertia fuit, quia Christus voluit facere similitudinem aliquam inter nouum, & vetus testamentum: illi enim qui tenuerunt vetus testamē tū descenderūt ſm carnē a duodecim Patriarchis, voluit ergo Christus, quòd omnes, qui in nouo testamē to futuri erant descenderent spiritualiter a totidem Patriarchis: duodecim ergo cōstituit Apostolos, qui fuerunt principes totius doctrinę noui testamenti.

Quomodo dicitur in litera, quòd duodecim fuerunt Apostoli, cum videantur fuisse quindecim. Vbi quòd Paulus, & Barnabas distinguuntur ab alijs duodecim Apostolis tripliciter. Quæst. XXV.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, q̃ fuerunt duodecim Apostoli, quia prętęr istos fuit Matthias Apostolus Actu. 1. fuit etiam Paulus, & Barnabas: ergo quindecim fuerunt Apostoli. Dici potest vno modo, q̃ istud intelligitur de Apostolis a Chr̃o electis, quia ipse solos 12. elegit, vt ipse dicit. Io. 6. nōne ego 12. elegi vos, secus aūt de illis, q̃ postea fuerunt additi ad istū numerum. Sed istud nō stat, quia tũc possemus nos dicere esse quindecim Apostolos. Ecclesia tñ nunquam confiteretur, nisi duodecim. Item, quia si iste numerus posset augeri, posset etiam minui, & non importaretur aliquod mysterium per numerum, sed falsum est, quia Apostoli dixerunt, quòd debebat compleri numerus subrogando alium Iudę: Actu. 1. ergo non debuit etiam augeri, quia sic tolleretur mystrium numeri. Dicēdum ergo, quòd Apostoli semper sunt 12. sicut Christus elegit eos 12. & ita nos asserimus solum 12. De

De Matthia dicendum, quòd non est vltra duodecim, quia ipse fuit assumptus loco Iudæ cum manerent vndecim: Actuum primo, & sic successiue fuerunt tredecim Apostoli, simul tamen nunquam fuerunt nisi duodecim.

Quare septuagintaduo discipuli non vocati fuerunt Apostoli. Et quòd Ordo Episcoporum designat ordinem Apostolorum: ordo vero presbyterorum ordinem discipulorum omnium. Quæst. XXVI.

QVAERETVR quare septuagintaduo discipuli non vocati fuerunt Apostoli, quia Apostoli dicuntur missi, illi tamen septuagintaduo ēt fuerunt missi ad prędicandum Luc. 10.

Dicendum, q̃ hoc fuit primo, quia Christus voluit istis duodecim hoc nomen imponere, sicut dicitur Luc. 6. vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos Apostolos nominauit, alios autem solos discipulos nominauit Lucę decimo, post hoc designauit Domin⁹ alios septuagintaduos discipulos. Secundo fuit propter honorem, quia Christus voluit istos duodecim esse maioris honoris quàm cęteros, & ideo istud nomen honoris eis solis posuit, vt videātur esse duo ordines Apostolorum, & discipulorum, loco quorum sunt inter nos ordo Episcoporum, & presbyterorum, sicut dicit Beda, sicut duodecim Apostolos formam Episcoporum prędemonstrare nemo est, qui dubitet, sic & hos septuagintaduo figuram presbyterorum, ideſt, secundi ordinis sacerdotum gessisse sciendum est. licet ergo in officio missionis communicent, quia vtrique prędicant, in nomine tamen non communicant, vt apparet, quòd non sunt eiusdem gradus, sic etiam omnes, qui mittuntur a principe sunt missi, & tamen quia quidam mittuntur solenniter, & alij simpliciter soli solennes nuncij vocantur ambasciatores, ita Apostoli erant nuncij solennes Christi, ideo hoc nomen honoris soli tenuerunt, cęteri autem quia simpliciter mittebātur, ideſt, cum minori solennitate solum nomen discipulorum sibi seruant. De istis tamen septuagintaduob. discipulis quantū ad gradum suum, & potestatem, & differentiam ab Apostolis, & alia, q̃ pertinent ad ipsos dicē Lu. 10. Hic aūt de solis Apostolis agēt.

Quare exprimuntur in litera nomina Apostolorum. Quæst. XXVII.

QVAERETVR, quare exprimuntur hic nomina Apostolorum.

Dicendum, quòd hoc fuit. Primo propter honorem, quia illi, qui sunt viri illustres, & famosi ab omnibus cognoscunt ex noīe, cęteri aūt de turba, quorum origo & gesta obscura sunt, licet cognoscant, vt hoīes, eorum tñ noīa ignorant, & sic Deus ad ostendendum, q̃ Moyses erat sibi valde acceptus dixit ei inuenisti gratiam corā me, & teipsum noui ex noīe. i. cognosco nomen tuum. non est dubium cum Dñs cognoscat noīa oīum hominū, cum etiā cognoscat guttas pluuię, & roris. Isa. 41. dixit tñ spāliter Moysi noui te ex nomine, ideſt, vide q̃ in hoc inuenisti gratiam coram me, quia te noui ex nomine, cęteros aūt non: sic enim inter Iudæos illi, qui erant illustres ex nomine cognoscebantur, & vocabantur, sic dicitur Numeri decimosexto, de illis 250. viris, qui combusti sunt coram Dño offerendo incensum, quòd erant viri proceres Synagogę, & qui tempore Concilij per nomina vocabantur, & sic ad ostendendum, quòd erant proceres dicitur, quòd vocabātur per nomina, quasi dicat, cęteri vocabantur ad consilium non per nomina, sed ex nomine plebis. i. omnes de populo veniant, & sic fuit consuetudo in veteri testamento scribi nomina principum, sicut noīa omnium regum, & omnium iudicum, & principum, qui fuerunt in deserto Num. cap. 1. & 2. & 7. & nomina etiam duodecim Patriarcharum filiorum Iacob Genes. 47. & Exo. 1. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia in nouo testamento Apostoli fuerunt primi, & maximi principes, nomina eorum expresse posita sunt. Secundo fuit hoc ad tollendum errorem, quia sicut Christus elegit Apostolos in numero certo, vt non possent plures addere se huic numero, ita & nomina Apostolorum expressa sunt, vt non posset quis inscribere nomen alicuius falsi Apostoli tacito aliquo vero Apostolo: nam fuerunt in Ecclesia primitiua tempore Apostolorum alij, qui se Apostolos Christi nominabant, vt sub hoc colore errores in fide Christi introducerent, quos Paulus vocat pseudo Apostolos secunda Corinthiorum vndecimo, scilicet, nam eiusmodi pseudo Apostoli operarij sunt subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi, & non mirum: ipse enim Sathanas transfigurat se in Angelum lucis: non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur, velut ministri institiæ, quorum finis erit secundum opera ipsorum: isti enim erant, qui nitebantur Galatas reducere ad obseruandum legem Moysi, simul cum Euangelio, quos Paulus valde arguit vocans eos fratres falsos ad Galatas secundo, sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo, & dicuntur falsi fratres, idest, falsi Christiani, quia sicut non erant veri Apostoli, ita nec ver. Christiani, sed de Iudaismo venerant, vt reducerent Galatas iterum in ritum Iudaicum, vt autem non possent isti nomina sua inter nomina Apostolorum scribere, fuit conueniens nomina Apostolorum scribere, & esse cognita, & ideo expressa sunt. sic dicit Hieronymus Catalogus Apostolorum ponitur, vt extra hos, qui pseudo Apostoli sunt excludantur. sic etiam dicit Cyrillus super Lucam attende maxime Euangelistæ sedulitatem, non solum dicit electos fuisse sacros Apostolos: immo nominatim eos numerat, ne quis audeat alium inscribere Apostolorum Catalogo. Hoc modo factum est, vt isti falsi Apostoli non possent libellos aliquos, quos faciebant falsam doctrinam continentes ex nominibus propris scribere, quia notum erat eos non esse Apostolos, & ideo sub numero verorum Apostolorum falsa opuscula conscribebant appellantes Euangelium Bartholomæi, & Matthiæ, & aliorum Apostolorum, qui tamen nulla Euangelia scripserant, vt patet supra in Prologo Hieronymi, qui incipit plures fuisse, conueniens ergo fuit Apostolorum nomina exprimi, & ideo exprimuntur hic, & Marc. tertio, & Lucæ sexto, nisi de eorum electione agitur, & etiam Actuum primo, vbi de suppletione numeri dicitur quando Matthias subrogatus est.

Quare nomina Apostolorum sic ordinantur, vt hic in litera fit. Vbi quòd merita hominum cognoscere solius Dei est.
Quæst. XXVIII.

QVAERETVR, quare sic ordinantur.

Dicunt quidam, quòd ordinantur sic, quia Christus talem ordinem inter eos esse voluit, & talem expressit, & quando ille viuebat haberēt inter se certum ordinem, quem postea semper seruarent.

Sed non stat, quia licet Christus viuens quibusdam eorum maiorem ostenderet familiaritatem, quàm alijs, scilicet Petro, Iacobo, & Ioanni, quos secum solos ad res secretas vocabat. vt dictum est præcedenti capitu. 121. quæst. non tamen posuit expressum ordinem inter eos, ita vt ipsi scirent, quis eorum erat primus, & maior, & quis vltimus. Et patet primo, quia aliquando ipsi contendebant inter se, quis eorum maior videretur. Lucæ vigesimo secundo, & etiam quærebant hoc a Christo, infra decimooctauo, scilicet, accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, quis putat maior est in regno cœlorum? Christus autem noluit eis dicere, quis esset maior, sed dixit, quòd ille, qui vellet esse maior, esset omnium minimus, idem Marc. nono, & ita non poterant per verba Christi intelligere, quis eorum esset maior, & semper durauit eis hoc dubium quandiu fuerunt cum Christo. nam etiam in die cœnæ Domini inter eos cœpit esse contentio, quis eorum esset maior: Lucæ vigesimosecundo: & semper Christus dixit, quòd qui fierer minor esset maior: non ergo posuit Christus istum ordinem. Secundo patet, quia si ipse posuisset istum ordinem, aut quencunque posuisset nullus Euangelistarum discordaret ab eo, & tamen discordant omnes tres inter se, vt patet hic, & Marc. tertio, & Lucæ sexto, & dicetur sequenti quæst. ergo non posuit Christus istum ordinem.

Alij dicunt, quòd scribuntur eorum nomina secundum ordinem meriti, ita vt sanctior præponeretur alijs.

Sed non stat, primo quia forte nemo Euangelistarum auderet talem ordinem scribere, quia meritorum hominum cognoscere solius Dei est, qui intuetur cor primo Regum decimosexto, sic etiam Hieronymus dicit ordinem Apostolorum, & meritum vniuscuiusque illius fuit distribuere, qui cordis archana rimatur. Secundo patet, quia Ioannes maioris meriti reputatur, & a Christo magis dilectus cæteris, & tamen nunquam assumpsit Andream ad aliquod secretum, licet præponantur Iacobus, & Andreas, sicut semper assumpsit Ioannem: maior ergo fuit ipse quàm Andreas. sic dicit Chrysostomus: vide enim quòd non secundum dignitatem describuntur: mihi enim videtur Ioannes non alijs solum, sed & fratre maior esse. sic etiam patet de Iacobo Alphæi, qui in vltimis ponitur, & fuit tantę sanctitatis, vt per excellentiam iustus diceretur, & ob hoc omnes Apostoli concorditer post Christi mortem eum in Episcopum Hierosolimorum elegerunt, vt dicit Hieronymus libro de viris illustris, capitu. de Iacobo Iusto. si igitur meritum attenderetur ille fortassis inter primos poneretur, & tamen de vltimis est.

Alij dicunt, quòd ordinantur hic secundum ordinem temporis in Apostolatu, quia eorum, qui sunt in eodem gradu ille, qui prior est tempore, potior est iure.

Sed dicendum, quòd non stat, quia omnes sunt simul in Apostolatu: nam eadem hora omnes electi sunt, postquam enim Christus habuerat discipulos multos aliquo tempore vocauit eos, & elegit ex eis istos duodecim: Lucæ sexto.

Dicendum autem, quòd iste ordo videtur esse secundum ordinem temporis in discipulatu: omnes enim qui Apostoli sunt prius aliquanto tempore fuerunt discipuli, & quia quidam eorum prius ad Christum venerant quàm alij, retinebant inter se quendam gradum honoris ex illa prioritate temporis, quia ita etiam secundum iura humana, & hominum consuetudinem, inter æquales, qui prior est tempore potior est iure, istum ordinem posuerant Euangelistæ congrue distribuere, quia ita fecerunt: ideo vt communiter concordant, in quibusdam tamen narrant ex causa, vt dicetur sequenti quæstione.

Quomodo

Quomodo discordant aliquando in ordine Apostolorum Euangelistæ. Vbi de ordinatione nominum Apostolorum quorundam agitur.
Quæst. XXIX.

QVAERETVR quomodo discordant aliquādo in ordine Apostolorum ipsi Euangelistæ.

Dicendum, quòd apud omnes Petrus ponit prior & hoc, vt quidam volūt, quia Apostolorum princeps est. sic enim vocat eum Hieronymus lib. de illu. vi. ca. de Simone Petro. Videtur tamen quòd etiam propter tempus prior ponatur. ipse enim fuit primus, qui vocatus legitur a Christo supra 4. & Mar. 1.

Sed aliqui dicunt, quòd Andreas prior est tempore: ipse enim fuit vnus de duobus discipulis, qui cum Ioanne Baptista erāt quando dixit de Christo. ecce Agnus Dei, & venit ad Christum petens Rabbi vbi habitas, mansitque cum illo die illo, & postea inuenit Petrum fratrem suum dixitque ei, inuenimus Messiam, & tunc iuit Petrus ad Christum. Ioan. 1.

Dicendum, quòd non computatur tempus discipulatus ex tunc, quia licet tunc iuerunt cum Christo de Iudæa in Galilæam, tamen reliquerunt eum redeūtes ad officium piscationis, ita vt oporteret, quòd Christus de nouo iterum vocaret eos apud mare Galileæ. supra quarto, & Mar. 1. ideo ex tunc computatur tempus discipulatus, quia adhęserunt firmiter ei ad manendum semper cum eo, tunc autem Petrus prior ponitur, quia forte erat maior ętate quàm Andreas cum ambo eadem hora vocati fuerint.

In Andrea est discordia, quia Matthęus ponit hic eum post Petrum, & sic ponitur Lucæ sexto, & tamen Mar. tertio, & Actuum primo, ponitur Andreas quarto loco. s. post Iacobum, & Ioannem. Ratio huius est, quia Matthęus, & Lucas considerauerunt ordinem temporis, & quia Petrus, & Andreas eadem hora vocati sunt ponuntur simul. Post illos autem vocati fuerunt Iacobus, & Ioānes supra quarto, & Mar. primo. Marcus autem dignitatem considerauit, & quia Iacobus, & Ioannes digniores videbantur Andrea quod Christus ostendebat eos solos cum Petro vocans ad secreta infra decimoseptimo, & vigesimosexto, & Lucæ quarto: ideo istos duos Andreę præponit. hoc idem Lucas significauit. nam ipse scripsit Euangelium, & etiam actus Apostolorum, vt dicit Hieronymus in prologo eorum, & in Euangelio postea Andream secundum, scilicet, post Petrum in actibus vero posuit Andream quartum, scilicet, post Iacobum, & Ioannem, vt ipsemet duos ordines se tenuisse ostenderet, scilicet, temporis, & dignitatis. sic dicit Chrysostomus, Marcus post duos vertices, scilicet, Petrum, & Ioannem, Andream numerat. Hic autem non ita. Marcus enim secundum dignitatem eos ordinauit.

Sequuntur Iacobus, & Ioannes, & inter istos nulla est discordia, quia semper simul ponuntur. Est tamen discordia de ordine eorum ad Andream, vt dictum est, semper tamen in eis Euangelistæ præponunt. fuerunt Iacobum, Ioanni, eadem enim hora vocati sunt supra quarto, & Mar. primo, & ibi in vocatione Iacobus Ioanni præponitur, & hoc videtur, quia forte Iacobus erat maior ætate: nam Ioannes erat iuuenis, & ideo Euangelistæ eum tanquam adolescentem vocant, sic dicitur Marc. decimoquarto, adolescens quidam sequebatur eum amictus sindone, & ille videtur esse Ioannes, vt innuitur Ioannis decimooctauo, Iacobus ergo præponitur Ioanni tanquam maior ętate, cum simul tempore vocati sint. Videtur tamen, quòd ex meritis Ioannes debuisset præponi, sic dicit Chrysostomus, vide quia non secundum

dum dignitatem describuntur: Ioannes enim non alijs solum, sed etiam fratre mihi maior esse videtur: Euangelistę tamen non fecerunt exactissimam considerationem de meritis: nam licet Ioannes forte maior fuerit merito, cum Christus ei matrem suam in matrem moriens reliquerit, & quia ambos acceperat ad specialem familiaritatem ad secreta sua eos vocando equaliter, non curauerunt Euangelistæ distinguere de meritis eorum, ita vt Ioannem, Iacobo præponerent. Lucas tamen in Actibus Apostolorum strictissime hoc obseruauit: ideo posuit Ioannem post Petrum, & postea Iacobum, & Andream.

Sequuntur Philippus, & Bartholomæus, & in istis nulla est discordia apud Euangelistas. quia ambo ponuntur simul immediate post supradictos, & tamen Actuum primo, post Philippum ponitur Thomas, & deinde Bartholomęus, huius discordiæ causa manifesta non apparet, sed forte fuit ad designandum ordinem temporis, & dignitatis, & tenuerunt omnes Euangelistę ordinem temporis. Lucas autem in Actibus tenet ordinem meritorum, & dignitatis, nobis tamen nihil constat de differentia Thomæ, & Bartholomęi, quia gesta eorum non leguntur in sacra Scriptura, per quæ aliqua eorum dignitas appareat. Sed dicetur, quòd Philippus debuit poni ante Ioannem, & Iacobum, quia ipse est prior in discipulatu: fuit enim cum Christo sequenti die postquam Andreas, & Petrus adhęserunt ei, Ioannis primo, & tunc erat Christus in Iudea, & dicitur ibi, quòd tunc iuit in Galilęam, & tamen in Galilæa vocauit Iacobum, & Ioannem, scilicet, apud mare Galilęę supra quarto, & Marc. primo. Dici potest vno modo, quòd licet Philippus fuerit prior tempore: Ioannes tamen & Iacobus fuerunt valde maiores dignitate, ideo pręponuntur. Aliter potest dici, & melius, quòd cum Matthęus attendat hic ordinem temporis, & non dignitatis, vt Chrysostom. dicit, & patet, quia pręponit Andream, Iacobo, & Ioanni, est dicendum, quòd etiam Iacobus & Ioannes fuerunt priores Philippo tempore. Cum autem dicitur ꝙ Philippus venit ad Christum in Iudęa, dicendum ꝙ adhęsit ei tunc & venit cum eo in Galilęam, & tū postea reliquit eum rediēs ad curam rei familiaris, & iterum postea interiecto aliquanto tpe ad Chm redijt, vel Christus eum vocauit, & tunc mansit semp cum Christo, sicut fuit de Petro, & Andrea, vt supra dictum est, & iste reditus secundus fuit post vocationē Iacobi, & Ioannis, quia isti vocati sunt eadem die immo eadē hora, qua Petrus, & Andreas, vt colligitur, §. 4. & Mar. 1. Sequuntur hic post prędictos Thomas, & Matthęus, & in hoc discordat Matthęus, & Marcus, & Lucas. nam pręponunt Matthęū Thomę, ipse aūt Matthęus pręposuit Thomā sibi. tō differentię est, quia Marcus, & Luc. ponunt ordinem tpis, in quo Matthęus pręcessit Thomam. ipse tamē Matthęus ex humilitate pręposuit sibi socium suū, & ex eadem humilitate etiam se publicanum noīauit quod alij Euangelistę tacuerunt propter reuerentiā Apostolatus. sic dicit Hiero. super Matthęum. cęteri Euangelistę in coniunctione noīum primum ponūt Matthęū, & postea Thomam, nec publicani nomen ascribunt, ne antiquę cōuersationis recordātes fugillare Euangelistam viderent, ipse vero post Thomam se ponit, & publicanum appellat. sic etiam dicit Beda. Matthęus compari suo Thomę in ordine humilitatis causa se supponit cum a cęteris Euangelistis plātus sit, & tū Actu. 1. Thomas pręponitur non solum Matthęo, sed etiam Bartholomęo, in quatuor autem Apostolis, qui sequuntur omnes tres Euāgelistę cōcordant,

cordant, & etiam Actuum 1. idem ordo est, & hoc, F
quia omnes tenuerunt ibi ordinem temporis ibi in discipulatu, nam secundum ordinem meritorum Iacobus Alphei, qui vbique nonus est, forte multis præcedentium præponeretur.

Quod nomen erat Petri, & quare appellatur his nominibus, scilicet, Simon, & Petrus. huiusq; interpretatio Qō. XXX.

QVAERETVR de Petro, qui primus est, qui vocatur hic Simon, & Petrus, quod erat nomen suum, & quare appellatur his nominibus.

Dicendum, quòd Petrus vocatur aliquando Simō solum, vt Mar. primo. & Luc. quarto, scilicet, socrus Simonis tenebatur febribus, constat tamen, quòd G
erat socrus Petri, vt dicitur supra octauo. Vocatur etiam Petrus, & hoc communiter. sic enim Christus vocauit eum infra decimosexto, tu es Petrus, &c. Aliquando vocatur Cephas, vt ad Galatas secundo, scilicet, Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui videbātur esse columnæ, idest, præcipui Apostolorum, & sic vocauit eum Christus dicens ei, tu vocaberis Cephas Ioan. 1. Vocatur etiam Simon Ioannis. Ioan. vigesimoprimo, scilicet, Simon Ioannis diligis me? Vocatur etiam Simon Bariona quod idem esse videtur infra decimosexto, beatus es Simō Bariona. Vocatur etiam Simon Petrus, vt Io. 6. scilicet, dixit ei vnus ex discipulis eius Andreas frater Simonis Petri.

De primo, scilicet, Simon dicunt quidam, quòd H
vocatur sic Simon, idest, obediens, quia obediuit verbis Andreę, & cum eo venit ad Christū, siue quia obediuit præceptis diuinis, & quia ad vnius iussionis vocem secutus est Dominum de his Ioan. primo, & supra quarto, & Mar. primo: ita enim dicit Remigius addens, quòd secundum quosdam interpretatur deponens mœrorem, & audiens tristitiam. Domino enim surgēte deposuit mœrorem Dominicę passionis, & suæ negationis, & tristitiam audiuit dicente ei Dño alius te cinget, & ducet, quo tu non vis: Io. 21.

Sed dicendum, quòd istæ interpretationes non sunt causa nominis. Sicut in quibusdam nomina fuerunt imposita propter significationem, vt in Adam, & Eua. Genes. secundo, & in Iacob, & Esau Genes. I
vigesimoquinto. Iacob supplantator, quia plantam fratris tenebat in vtero ne egrederetur, & Esau dictus est Seir, idest, hispidus, quia in modum pellis erat hispidus eodem cap. sic etiam Zaran, & Phares, ex euē tu nomen habuerunt Genes. trigesimooctauo, Simō tamen habuit nomen antequam veniret ad Christū, quia prius vocabatur Simon: ideo non competit sibi propter istas interpretationes, quia tunc fuisset sibi istud nomen impositum postquam venit ad Christū, sed falsum est, quia Christus dixit ei quando eum primo vidit tu es Simon filius Ioanna. Ioann. 1. ideo istæ sunt appropriationes, & non sunt causa nominis.

De secundo nomine, scilicet, Petrus aliqui putant, quòd interpretatur discalcians, vel dissoluēs, vel agnoscens. sic dicit Cyrillus, & tamen arguitur ab alijs, quia K
hoc esset si Petrus esset nomen Hebręum. Est tamē aliqualiter Gręcum, & aliqualiter Latinum. Etiam quia Christus non imposuit ei istud nomen, & tamē si esset Hebræum, vel Syrum quod prius habuisset ipse Petrus, vel si non habuisset imponeretur a Christo esset tanquam nomen principale eius, & tñ non competit sibi, nisi per interpretationē huius noīs Cephas in aliam linguam. Io. 1. t. tu vocaberis Cephas quod interpretatū Petrus, & multa alia interpretant ibi. t. Rabbi quod dr Magister, & Messias quod est interpretatū Chrs. non est ergo Petrus nomen Hebręum, qa aliàs non poneretur ibi tāquam interpretatio noīs Hebręi, vel Syri, quia cum Euangeliū in Latino sit, necesse est
q interpretationes noīum Latinę sint, quia aliàs non esset interpretatio. non est ergo Petrus nomen Hebræum, nec Syrum, sed Latinum, & aliqualiter Græcum, & consequenter patet, q istud non poterat esse ipsi⁹ Petri, quo aliquo tempore fuerit vocatus a Christo, vel ab alijs, quia Christus nunquam noībus Latinis vsus est, nec etiam Græcis, sed solis Hebrćis, & Syriacis secundum consuetudinem regionis, sed vocabat eum Simonem, vel Cephas, qui tamen in Latinū transtulerunt posuerunt ei hoc nomen Petrus, vbicū que inuenitur Cephas, quia Petrus in Latino idē est quod Cephas in Syriaco. sic dicitur Ioan. 1. tu vocaberis Cephas quod interpretatur Petrus. Patet etiam q Petrus non sit nomen ipsius Petri distinctum ab alijs nominibus eius, quia tunc non esset interpretatio alterius nominis, & tamen est interpretatio huius nominis Cephas, vt dictum est, nec differunt hoc nomen Cephas, & hoc nomen Petrus, nisi sicut differunt nomen hominis in Latino, & vulgari, quia idē nomen est. Differt tamen per idiomata, & vnum est interpretatio alterius.

Si autem obijciatur, quia infra decimosexto, Christus dixit tu es Petrus. Dicendum, quòd ibi in Hebręo dicitur Cephas, & Matthęus scripsit Cephas, & Christus sic dixit, tamen vt habeatur nomen Latinum translator dixit tu es Petrus, cum Cephas idē sit. nam Petram significat in Syro, & Petrus in Latino a petra dicitur. sic dicit Rabanus idem est Græce, siue Latine Petrus, quòd Syriace Cephas, & in vtraque lingua nomen a petra deriuatur. nec dubium quin ab illa, de qua Paulus ait, petra autem erat Christus, de hoc etiam dicit Remigius fuerunt nonnulli, qui in hoc nomine Græco atque Latino, quod est Petrus quærentes Hebraicę linguę interpretationem, dixerunt, quòd interpretatur discalcians, siue dissoluens vel agnoscens, sed qui hoc dicunt duabus detinentur contrarietatibus. Prima est ex proprietate Hebraicæ linguæ, in qua p. non exprimitur, sed loco eius f. ponitur, vnde Pilatum dicunt filatum. Secunda ex interpretatione Euangelistæ, qui enarrat Dominum dixisse tu vocaberis Cephas, & ipse de suo addit quod interpretatur Petrus, non est ergo Petrus nomen ipsius Petri, sed solum per interpretationē.

De tertio nomine, scilicet, Cephas dicendum, quòd istud non fuit nomen Petri a principio, sed Christus ei hoc imposuit: Ioannis primo, tu vocaberis Cephas, & non est Cephas nomē Hebræum, nec etiam nomen Græcum, sed Syrum, vt Rabanus dicit, ratio huius est, quia Iudæa est quędam pars terrę Syrię, vt ostensum est supra quarto capitu. quæst. 123. & ita vulgare totius terræ Iudęę erat Syriacum, & Iudęi imponebant sibi nomina multa Syriaca secundum consuetudinem vulgarem non habentia originem ab Hebręo, lingua tamen Syrorum multum est conformis Hebraicę, & totidem literas habet, scilicet, 22. eiusdem soni solum differentes in figura, vt dicit Hieronymus in Prologo galeato, qui incipit 22. literas. imposuit autem Christus hoc nomen Petro ad significandum fortitudinem, & firmitatem eius, sicut est in Petra, quia ipse fuit firmior alijs Apostolis, & fuit ad confirmandum eos. sic enim Christus dixit ei: Lucę vigesimosecundo, tu aliquādo conuersus confirma fratres tuos.

De quarto nomine, scilicet, Simon Ioannis, dicēdum, quòd non est nomen distinctum a præcedentibus, quia Simon erat nomen suum ab origine, & dicebatur Simon Ioannis, idest, Simon filius Ioannis, sic enim Christus dixit ei: Ioan. 1. tu es Simon filius Ioanna tu vocaberis Cephas.

De

De 5. nomine, s. Simon Bariona. dicendum q idem A
est quod Simon Ioannis, quia Bariona interpretatur, idest, filius Ioāna, quia ben. in Hebræo filium significat. licet alij interpretantur aliter, sed de hoc dicetur infra 16. Deut. 5. dicendum, q non videtur differre a præcedentibus, nisi q ponuntur duo nomina simul. s. originale suum, q erat Simon, & appositum, q erat Petrus, vt videretur differentia eius a Simone Chananæo, & ita vocatur sępe, vt Io. 13. venit ad Petrum.

Dicendum autem de Petro, q erat de prouincia Galilææ, sicut dictum fuit ei, nam, & tu Galileus es infra 26. & Mar. 14. & fuit de ciuitate nomine Bethsaida, quæ erat iuxta mare Galilęæ sic dicit Io. 1. erat Philippus a Bethsaida ciuitate Andreę, & Petri. Hieronymus tamen vocat eam vicum, quia paruus locus erat, B
& ipse postea Apostolorum princeps factus est, vt dicit Hieronymus libro de illu. vi. capitu. de Simone Petro.

Quare Christus mutauit nomen Petri vocando eum Cephas &c. Quæst. XXXI.

QVAERETVR, quare Christus mutauit nomen Petri vocando eum Cephas, & Petrus, cum prius vocaretur Simon.

Aliqui dicunt, q hoc fuit, quia Petrus assumptus est ad summum pontificatum, & sicut nunc mutantur nomina summorum pontificum in creatione eorum, ita & nomen Petri mutatum est, vt dicitur in procemio libri 6. in glo. Sed non stat, quia Petrus nō accepit nunc pontificatum summum quando datū est ei nomen nouum: nam pontificatus datus ei esse dicitur quando Christus dixit ei post resurrectionem pasce oues meas. Io. 21. & tamen nomen accepit qñ venit ad Christum. Secundo patet, quia falsum supponitur. nam non fuit nomen eius mutatum, sed fuit ei aliud nomen superadditum, quia etiam postquam ad Christum venit sæpe vocabatur Simon, & tamen summis pontificibus mutantur nomina, ita q iam nō vocantur nominibus prioribus, non ergo fuit ex hac causa. Tertio patet, quia Iacobus, & Ioannes non fuerunt assumpti ad summum pontificatum, & tamen nomina etiam eis a Christo nouiter data sunt, quia dicitur Marc. 3. quòd imposuit eis Christus nomina Boanerges quod est filij tonitrui: ergo alia fuit causa nominis.

Alij dicunt, q hoc fuit propter honorem Apostolatus, quia assumptus in Apostolatum mutabatur in virum alterum, & sic aliud nomen suscipere debebat, & ob hoc Ioannes, & Iacobus etiam nomen acceperunt in Apostolatu.

Sed non stat, quia tunc omnibus Apostolis fuisset nomina addita, vel priora mutata, & tamen non est factum in alijs. ergo non fuit hoc in Petro propter Apostolatum. Secundo patet, quia istud nomen Cephas, vel Petrus non datum est ei quando assumptus C
est in Apostolum, sed quando ad Christum venit prima vice. Ioan. 1. s. intuitus eum Iesus dixit tu es Simon filius Ioanna, tu vocaberis Cephas quod interpretatur Petrus.

Sed obijcietur, quòd fuerit ei impositum istud nomen in Apostolatu. sic dicitur. Luc. 6. elegit 12. ex ipsis quos Apostolos nominauit, Simonem quem cognominauit Petrum &c.

Dicendum, quòd non nominauit eum tunc Christus Petrum nouiter, sed prius nominauerat, vt dictū est, quia tamen Lucas voluit ibi ponere nomina Apostolorum oportuit, quòd poneret qualiter Petrus nominaretur, licet istud nomen prius fuisset ei datum. sic dicit Beda super Lucam, non modo eum primo cognominauit, sed longe prius cum ab Andrea adducto dicitur tu vocaberis Cephas quod interpretatur Petrus, sed volens Lucas nomina 12. Apostolorum enumerare cum necesse haberet Petrum dicere. breuiter voluit innuere, quòd non hoc antea vocaretur, scilicet, antequam veniret ad Christum, sed ita eum Dominus cognominauerit.

Dicendum ergo, q Christus imposuit Petro nomen nouum, non tamen tollendo antiquum, & hoc propter duo. Primo ad significandum excellentiam eius futuram, quia princeps Apostolorum factus est, & summum pontificatum suscepit, hoc patet ex nomine, quia vocauit eum Cephas quod est nomen deriuatum a petra. sicut Petrus in latino. s. q sicut petra
ponitur, vt fundamētum ædificiorum, ita Petrus fuit B
fundamentum ędificij spiritualis Apostolorum, id. est, præcipuus inter eos. Vel sicut petra habet maximam firmitatem, ita & Petrus inter cęteros firmior videbatur, & Christus ei dixit, q confirmaret fratres suos. Luc. 22. Secundo fuit propter differentiam, quia inter Christi Apostolos fuit alius, qui etiam vocabatur Simon: ideo vtrique additum est aliud nomen, vt esset differentia inter eos, & sic iste Simon dictus est Simon Petrus, alius vero Simon Chananæus, vt patet infra in litera, & ista forte fuit præcipua causa apponendi nomen aliud Petro. sic dicit Hieron. primus scribitur Simon cognomine Petrus ad distinctionē alterius Simonis, qui appellabatur Chananęus. Quod tamen vocaretur Petrus Cephas, siue Petrus quam alio nomine videtur esse causa propter dignitatem significandam.

De nomine Andreæ quare sic vocetur. qui dicitur frater Petri propter duo. Quæst. XXXII.

QVAERETVR de nomine Andreæ. Dicendū, quòd vocatur hic Andreas, & vocatur frater Petri. sic etiam vocatur Luc. 6. quòd enim dicatur frater Petri non est ad distinctionem, quia nullus alius inter Apostolos Andreas dicitur, sed fit propter duo, s. propter honorem, & notificationem. De honore patet, quia magnus honor erat, q
esset frater Petri quem Christus tanquam Apostolo- D
rum principem fecerat. sic dicit Chrysosto. non parua laus hæc est, Petrum denominauit a virtute, Andreā vero a nobilitate secundum morem in hoc, quòd eū fratrem Petri dixit. De notificatione patet, quia viri famosi per se sunt noti: in quantum ergo quis etiam obscurus adhęrentiam aliquam habet ad famosos, vel illustres, ex hoc aliqualiter clarus redditur, & quia Petrus erat inter Apostolos notissimus, q Andreas esset frater eius erat fieri notum, & ideo Ioannes quādo locutus est de Andrea Io. 6. dixit, dicit ei vnus ex discipulis eius Andreas frater Simonis Petri quasi per hoc agnosceretur quis erat ille discipulus: si autem vocaretur frater Petri ad differentiam alterius, semper apponeretur ei ista annotatio, sicut alia nomina signantia differentiam inter Apostolos semper ponuntur, & ab omnibus Euangelistis, & tamen Mar. 3. & Actu. 1. vbi ponuntur nomina Apostolorum non dicitur, quòd Andreas sit frater Petri, non est ergo ad differentiam, sed ad honorem, & notificationem.

De Andrea dicunt aliqui, quòd vocatur Andreas, idest virilis quia secutus est Christum viriliter. sic dicit Remigius. Andreas interpretatur virilis, sicut enim apud latinos a viro deriuatur virilis, sic apud græcos Andreas deriuatur ab Andros. vnde virilis dicitur, qa relictis omnibus secutus est Christum, & viriliter in mandatis eius perseuerauit.

Sed

Sed dicendum,quòd istę sunt applicationes, sed non causa nominis. Primo patet, quia ista deriuatio est Greca, Andreas tamen non est nomen grecum nec latinum,sed Hebræum,quia licet habeat formã latinam,vel grecam in terminatione,& declinatione, necesse est,ꝙ sit Hebræum, vel Syriacum, quia Andreas,qui Hebreus erat non haberet nisi nomen Hebræum,vel Syriacum, quo vtuntur gentes regionis illius cum Iudea sit in Syria.

Et si dicatur,quòd etiam inter Grecos est istud nomen Andreas.

Dicendum,quòd non est inconueniẽs in diuersis linguis esse eandem vocem,quæ non significet idẽ, sicut in latino,leuaui,est verbum præteriti, & in Hebræo leuaui significat cor meum: ideo licet Andreas in Græco virilis dicatur,forte apud Syros longe aliud significaret,& sic non dicetur Andreas virilis.Secundo patet,quia dato,quòd idẽ significaret in Hebræo, non tamen fuit hoc nomen Andreæ impositum propter virilitatem,quia tunc oportebat,quòd imponeretur ei a Christo,& tamen erat nomen suum ab origine: ideo nulla causa in hoc nomine quærenda est nec interpretatio, & idem dicendum est de ceteris nominibus Apostolorum, licet doctores antiqui quærant in eis interpretationem, illud tamen non valet ad veritatem literę inquirendam, sed solum ad mysticos sensus.

De Andrea dicendum est,quòd iste est primus discipulus,qui ad Christum venisse legitur.nam quando erat Christus in Iudæa,& Ioannes Baptista videns eum dixit,ecce agnus Dei,duo discipuli, qui erant cũ Ioanne secuti sunt Christum,quorum vnus erat Andreas Ioa.1.& postquam agnouit Christum adduxit Petrum ad eum eod.cap.& tamen non manserunt semper cum Christo, vt dictum est supra quæstione 29.iste est Andreas, qui dixit Christo quando pauit turbas, est puer vnus hic, qui habet quinq; panes: Ioann.sexto.

De Iacobo,qui Christum sequebatur. Et cur dicatur Iacobus maior. Quæst. XXXIII.

QVAERETVR de Iacobo,qui est sequens. Dicendum,quòd iste vocatur Iacobus cum apud Hebræos vocaretur Iacob,& tamen cum accipit formam latinam dicitur Iacobus, iste vocatur Iacobus Zebedæi hic,& Mar.3.quia erat filius Zebedæi, vt dicitur supra 4.& Mar.1.& tamen Luc.6.& Actu.1.vbi ponuntur nomina Apostolorum subticetur hoc.iste est Iacobus quem Christus valde dilexit, & fuit vnus de tribus, qui familiariter recipiebantur a Christo ad omnia secreta infra 17.& 26.& Luc.9.iste vocatus est a Christo cum esset in naui cum Zebedęo patre suo ipse,& Ioannes:ambo enim simul vocati sunt. Isti Iacobo assignata est sorte prædicationis prouincia Hispanię, & tamẽ in Iudæa ab Herode occisus est Actũ.12.& in hoc fuit præcipuus Apostolorum,quia palmam martyrij primus pro Christo obtinuit, non est autem iste Iacobus,qui scripsit primam de 7.Epistolis,quæ canonicę,vel Apostolicæ vocantur, sed Iacobus Alphæi,de quo infra quæst.39.Iste Iacobus fuit cognatus Domini.i.filius sororis matris eius.nam Zebedæus puter huius Iacobi habuit in vxorem Mariã sororem Marię matris Domini,& ista est, quæ vocatur Maria Iacobi infra 28.& Mar.16.ideſt,Maria mater Iacobi,erat etiam Mater Ioannis, & tamen vocabatur mater Iacobi, quia Iacobus erat maior quàm Ioannes. Iste dicitur Iacobus maior ad differentiam Iacobi alterius,qui dicitur minor, & ille est Iacobus Alphæi,de quo infra in litera,& non vocatur maior propter ętatem,quia nescitur quis eorum maior est, nec etiam ętas multum facit ad hoc,quòd vnus maior altero diceretur.

Sed dicitur maior propter tria. Primo ratione vocationis, quia iste fuit prius vocatus ad discipulatum quàm ille:nam Petrus,& Andreas Iacobus,& Ioãnes eadem die immo eadem hora a Christo vocati sunt, vt colligitur supra 4.& Mar.1.Secundo ratione specialis familiaritatis:nam fuit iste Iacobus vnus de tribus, qui a Christo familiariter vocabantur, vt dictum est, alius autem Iacobus nunquam ad ista fuit vocatus,& ideo propter confidentiam huius magnę familiaritatis petiuerunt ambo a Christo,& mater sua pro eis,ꝙ sederet vnus ad dexteram Christi, & alius ad sinistrã infra 20.& Marc.10.quod alius Iacobus non petiuit nec quisquã Apostolorum. Tertio fuit propter martyrium,quia non solum alio Iacobo immo omnibus Apostolis prior fuit, quia dum omnes essent adhuc in Iudæa,Herodes illum occidit Actu.12.

De Ioanne Euangelista, quare dictus est Ioannes. Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR de Ioanne. Dicendum, quòd isti non fuit appositum aliud nomen specialiter a Christo,& hoc,quia ista nomina apponebantur causa differentiæ,& nemo erat inter Apostolos,qui Ioannes diceretur,nisi iste.

Aliqui tamen dicunt,quòd dictus est Ioannes, id. est,in quo gratia,vel Dei gratia, quia præ omnibus a Deo diligi meruit,vt dicit Remigius.

Sed,vt dictum est præceden.quæstio.istud non est causa nominis, quia antequam Ioannes veniret ad Christum vocabatur Ioannes:ideo nulla causa in nomine isto petenda est,vocatus tamen fuit Ioannes,& Iacobus simul Boanerges,vt dicitur Marc.3.sed hoc nomen non competit cuilibet per se, sed ambobus, de quo dicetur eod.ca. & iste est Ioannes simul Apostolus,& Euangelista.nam Ioannes Baptista non pertinet ad discipulos Christi, quia fuit præcursor eius Luc. 1. & supra 3.& infra 11.

Sed dicetur, quare iste Ioannes non fuit vocatus Ioannes Zebedæi, sicut Iacobus, quia ambo erant filij Zebedæi supra 4.& Mar.1.

Dici potest,quòd fuit hoc.Primo propter maioritatem,quia inter Iudæos primogeniti habebant semper omnia duplicia de bonis patrum. Deute.21.& ita etiam videtur,quòd ipsi succederent in nomine, vel cognomine patris, sic dicitur Deut.25.de illo, qui suscitabat semen fratri suo,quòd primogenitum appellaret nomine illius,& quia Iacobus erat maior Ioanne accepit nomen patris in cognomen. Secundo fuit ad differentiam,quia inter Apostolos erat etiam alius Iacobus, vtrique ergo cognomen appositum est propter differentiam, vt iste Iacobus Zebedæi,& ille Iacobus Alphæi diceretur,nemo tamen fuit inter Apostolos dictus Ioannes præter istum:ideo nõ oportuit,quòd haberet cognomen aliquod,sed habuit illud Iacobus,& ista est vera causa.nam si inter Apostolos alius Ioannes præter istum esset, fortassis iste Ioannes Zebedæi diceretur,vel aliud cognomen apponeretur illi.Et ista etiam est causa quare quidam Apostoli cognomina habent,& quidam non. omnes enim cognomina aliqua habebant,vel a patribus, vel a locis,vel aliàs. Euangelistæ tamen nihil superfluum ponere volentes non posuerunt cognomina, nisi illis quibus differentiæ causa necessaria erant, quod satis apparet,quia nulli apponitur hic cognomen, nisi cũ alio nomine coincidat.

Sed dicetur, quare huic Ioanni ad differentiam Ioannis

Ioannis Baptistæ non fuit appositum aliquod cognomen. Dicendum,quòd non fuit conueniens, quia Ioannes Baptista non fuit de discipulis nec de Apostolis Christi, sed potius ipse per se discipulos habuit,& præcursor Christi fuit:non fuit ergo cognomen aliquod ei necessarium.

De Philippo quis fuerit,& de eius nomine. Quæst. XXXV.

QVAERETVR de Philippo. Dicendum,quòd Remigius dicit, & Cyrillus, quòd Philippus interpretatur os lampadis, siue lampadarum, quia lumen quo illuminatus est a Domino mox inuento fratri.i.Nathanael per officium oris studuit propinare.Io.1.Sed dicendum,quòd ista est applicatio,& non causa nominis, quia Philippus antequam hoc faceret Philippus dicebatur. de Philippo pauca leguntur,quia non fuit vir,ita clarus, sicut præcedentes.fuit enim de Galilea de ciuitate Bethsaida,de qua erãt Petrus,& Andreas.Iã. 1.i.erat autem Philippus a Bethsaida ciuitate Andreæ,& Petri, in hac ciuitate Christus sępe prædicauerat, & multa miracula fecerat,non tamen egerunt pœnitentiam: ideo Christus exprobrabat ei infra 11.vę tibi Corozaim, vę tibi Bethsaida,iste Philippus venit ad Christum sequenti die postquam Andreas, & Petrus accesserant ad ipsum.Io.1.i.in crastinum voluit exire Iesus in Galileã, & inuenit Philippum,& dixit ei sequere me, & tunc Petrus,& Andreas,& Philippus,& alij quidam iuerũt cum Christo de Iudea in Galileam. iste Philippus fuit,a quo Christus quæsiuit,vnde ememus panes,vt manducẽt hi? & ille dixit ducentorum denariorum panes nõ sufficiunt eis,vt vnusquisque modicum accipiat. Ioan.sexto: iste etiam dixit Christo Domine ostende nobis patrem,& sufficit nobis, & Christus ad eum tanto tempore vobiscum sum,& non me cognouistis.Philippe qui videt me videt patrem meũ. Ioan.14.

De Bartholomæo quis fuerit. Et quid interpretetur. Quæst. XXXV.

QVAERETVR de Bartholomęo. Dicit Remigius,quòd Bartholomęus est nomen Syrum, & non Hebręum. Et hoc verum est,quia cũ Hebræi manentes in Iudæa vterentur lingua Syrorum,quia ipsi Syri sunt,imponebant sibi nomina vulgaria Syriaca: & tale est Bartholomęus, & ita aliqua alia nomina Syriaca in Euangelio ponuntur, vt supra 6.non potestis seruire Deo, & mammonæ: est enim mammona nomen Syrum(vt doctores dicunt.)

Dicit etiam Remigius,quòd Bartholomęus interpretatur filius suspendentis aquas, ideſt, Christi qui corda suorum prædicatorum a terrenis ad cœlestia subleuat,& suspendit,sed hoc nihil facit ad Bartholomęum.iste Bartholomęus est omnino obscur⁹, quia nihil de eo legitur in sacra Scriptura, sicut de omnibus alijs fere aliquid legitur. Et ista fuit causa, quare multi errarent in Bartholomęo asserentes eum illustrem virum fuisse,& regis cuiusdam filium.

Alij autem fatua quædam de eo confingũt vix par uulis enarranda,& quia veritas propter taciturnitatẽ non lucet mendacio se ingerendi locus est.fuit enim Bartholomęus natione Iudęus de prouincia Galileæ vir pauper,& sine literis.& obscuri nominis, sic dicit Eusebius, fuit quoque Bartholomęus vir simplex, & expers scientiæ mundanæ,& amaritudinis, plura autem de eo non legimus, nisi quòd vnus fuerit de duodecim, & postea glorioso martyrio a barbaris coronatus.

De Matthæo quis fuerit. Et quòd Matthæus primus omnium Euangelium scripsit lingua Hebræa. Quæst. XXXVI.

QVAERETVR de Matthęo. Dicendum,quòd ipse est,qui scripsit hic, in quo a Domino excellentię priuilegium accepit,vt Apostolus simul,& Euangelista esset,iste autem vir clarus est tum propter ea,quæ scripsit,tum propter ea quæ de ipso in sacra Scriptura habentur,multi autem de Apostolis obscuri fuerunt, vnde Hieronymus de illustrib.vi. cum primum omniũ illustrium Simonem Petrum posuisset,paucos Apostolorum postea adiunxit, quia de illis quid diceret secundum certitudinem non inuenit.Matthæus autem iste ibi inter illustres ponitur fuit enim publicanus antequam a Christo vocaretur, & de teloneo vocatus est præcedenti capit.fecitque conuiuium magnum Christo ad quod conuenit turba multa publicanorum. Marc.2.& Luc.5.deinde Christum vsque ad mortem secutus mansit cum ceteris Apostolis aliquanto tempore in Iudea,cum autem iturus esset in Aethiopiam Nubianorum,quæ ei sorte prædicationis contigerat Euangelium ad memoriam relinquere voluit in Iudæa fratribus, qui de Iudaismo ad Christum conuersi fuerant. vnde ipse primus omnium Euangelium scripsit, Hebræa quidem lingua usque ad tempora Hieronymi in bibliotheca magna Cęsarien.seruabatur.de his Hieronymus in lib.de illu.vi.capi. de Matthæo, & supra in prologo eiusdem,qui incipit.Mat.cum primo vbi de hoc magis dictum est.iste Matthæus vocabatur primo Leui, & Marc.2.& Luc.5.& vocabatur Leui Alphęi Marc.2.ideſt,filius Alphęi non tamen illius Alphęi cuius fuit Iacobus filius,qui in litera vocatur Iacobus Alphæi. sed illud nomen Leui erat nomen suum minus principale,& ideo iam nunquam vocatur,nisi Matthæus.

Vel forte,& melius,quòd Matthęus ante vocationem suam vocatus est semper Leui,sicut eum Marc. & Luc.vocant,& tamen Christus mox, vt vocauit eum ad discipulatum vocauit eum Matthęum ablato priori nomine,vt dictum est prœceden.cap.qu.34. & istud videtur melius.

De Thoma quis sit. Et quid interpretatur. Quæst. XXXVII.

QVAERETVR de Thoma. Dicendum, quòd iste etiam est vir obscurus,& ignotus in scriptu ris:non enim leguntur de eo multa, sed credendum est,quòd erat de Galilæa,sicut cęteri,& de humili loco,& sine literis,de vocatione autem eius nihil habetur,& forte non vocatus est,sed Christo adhęsit, sicut multi alij discipuli,sed postea Christus ipsum in Apostolum elegit:iste enim est,qui dixit quando volebat Christus ire in Iudæam eamus nos, & moriamur cũ illo Ioan.11.iste etiam est,qui plusquam cęteri de resurrectione Domini dubitauit dicens, nisi videro in manibus eius fixuram clauorum,& mittam digitum meum in loca clauorum non credam. Ioann.2.cui Christus se palpandum tradidit eod.cap.isti enim sorte prędicationis contigit regio Indorum. dicit Remigius,quòd Thomas interpretatur abyssus, siue geminus,& vocatur etiam Thomas Dydimus Ioan.20. ideſt,dubius:quia enim fuit Dydimus de resurrectione Domini dubitauit,& profundius exquisiuit,& manifestius agnouit, vnde dixit Dominus, & Deus meus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

meus,sed hoc nomen Thomas ab origine ei competebat.quo F
autem Didimus dicitur,ideſt, dubius an poſitum fuerit ei propter dubitationem de reſurrectione,vel prius eſſet cognomen ſuum,dicetur Ioan. vigeſimo.

De Iacobo Alphæi quis fuerit. qui propter ſanctitatem adeptus eſt hoc cognomen iuſtus. Et inter omnes Apoſtolos qui erant præcipui. Quæſt. XXXVIII.

QVAERETVR de Iacobo Alphæi. Dicendum quòd iſte dicitur Iacobus Alphei ad differentiam alterius Iacobi,qui dicebatur Iacobus Zebedei, & videtur eſſe cognatus eius.ſ.quia matres eorum ſorores erant,iſte dicitur Iacobus minor ad differentiã prædicti Iacobi,qui vocatur Iacobus maior non quidem meritis,quia de hoc non conſtat,cum iſte Iacobus Alphæi fuerit virę ſanctiſſimæ,ſed propter tria de quibus dictum eſt ſupra queſ.33.iſte vocatur Iacobus iuſtus:ſic enim Hier.& ſancti doctores, & antiquę hiſtoriæ vocant.Hoc enim nomen propter ſanctitatis excellentiam viuẽs meruit.ſ.ꝙ inter omnes Apoſtolos iuſtus ſpecialiter diceretur,quia multa ſanctitatis ſigna in eo apparuerunt: dicit enim inter cęteras laudes eius hiſtoria Eccleſiaſtica, & Hierony.lib.de illu.vi.quòd carnem nunquam comedit,vinum, & ſiceram nunquam biberat, balneis,& lineis veſtibus non eſt vſus,die nocteque flexis genibus orabat H
ad Deum:etiam magni meriti fuit,vt ab omnibus iuſtus vocaretur, de quo multa Hiero.in lib.de illu.vi. iſte vocatur Iacobus frater Domini ad Gala.1.alium Apoſtolorum vidi neminem,niſi Iacobum fratrem Domini;ſic etiam vocatur infra 13.& Mar.6.vbi de Chriſto dicebatur nonne hic eſt filius fabri,& fratres eius Iacobus,& Ioſeph,& Simon,& Iudas?primus eorum,ſcilicet,Iacobus eſt iſte Iacobus.

Aliqui autem putant eum dictum eſſe fratrem Domini propter ſimilitudinem vultus.

Sed non habet magnam auctoritatem, ſed dicitur frater Domini,quia vere fuit de cognatione eius.

Et putant aliqui,quòd fuerit filius Ioſeph ex alia vxore,& tunc propriè a Iudęis vocaretur frater Domini, quia Ioſeph putabatur eſſe pater carnalis Chriſti. I

Dicit tamen Hieronymus vbi ſupra melius ſibi videri,quòd iſte fuerit filius alterius Marię ſororis Matris Domini cuius pater fuit Alpheus, & ſic erat in eodem gradu cognationis cum Chriſto,in quo Iacobus Zebedęi,& Ioannes frater eius,& erat filius illius Marię,quæ vocatur Maria Cleophę, quia forte Alpheus,& Cleophas idem eſt. Vel mortuo Alphęo cuius filius erat Iacobus accepit Cleopham in virum, & ab illo denominabatur.de hoc dicit Raban°,iſte Iacobus eſt,qui in Euangelijs frater Domini nominatur,& in Epiſtola ad Galatas, quod Maria vxor Alphęi ſoror fuit Marię matris Domini,& quam Ioannes Euangeliſta Mariam Cleophę nominauit. Et fortaſſis,quia idem Cleophas, & Alpheus dictus eſt, K
vel ipſa Maria defuncto Alphęo poſt Iacobum natũ nupſit Cleophę,an tamen iſte fuerit filius Ioſeph,vel Mariæ ſororis Matris Domini dicetur magis infra 13.iſte Iacobus habebatur tanquam præcipuus inter Apoſtolos eo tempore quo omnes erant congregati in Iudęa poſt mortem Domini: nam licet Chriſtus Petro ſummum pontificatum reliquiſſet dicens paſce oues meas,Io.21.quia tamen iſte Iacobus erat tã excellentis meti,in omnes Apoſtoli elegerunt eum concorditer in Epiſcopum Ieroſolymitanum,vt præeſſet in loco illo, in quo immediate præfuerat Domi-

nus,& ipſe erat quaſi Apoſtolorum caput,quod ſatis apparet ex illo magno concilio Apoſtolorum Actu. 15.in quo de fide diffiniuit Eccleſia:nam Iacobus iſte diffinitionem protulit.ſoli enim Petrus, & Iacobus ibi locuti ſunt.Petrus tamen nihil diffiniuit,ſed Iacobus protulit totam diffinitionem dicens, propter quod iudiço non inquietari eos &c.quam diffinitionem tenuit tota Eccleſia, & quia licet Iacobus tanquam præcipuum membrum illius concilij protulit iſtam diffinitionem,non erat diffinitio eius,ſed diffinitio totius Eccleſiæ: ideo non fuit ſcripta ad Antiochęnos ex nomine Iacobi, ſed ex nomine Eccleſiæ eodem capitulo, tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, & ſic patet, quòd licet iſte Iacobus non eſſet maior tota illa congregatione,quia Eccleſia eſt maior filijs ſuis, erat tamen maior quolibet de illa congregatione. ipſe enim fuit tanquam organum totius Eccleſię diffinitionem eius proferens.idem patet ad Gala.2.vbi Paulus ponit iſtũ Iacobum tanquam maximum omnium Apoſtolorum.nam inter Apoſtolos quidam habebantur, vt maiores alijs.ſic dicitur 2.Corin.11.exiſtimo me nihil feciſſe a magnis Apoſtolis,ideſt, nihil minus feciquàm illi,& inter omnes erant tres præcipui,ſcilicet, Iacobus, Petrus,& Ioannes, & erant quaſi columnæ aliorum,& tamen iſtorum trium primus eſt Iacobus ad Gala.2.cum cognouiſſent gratiam, quę data eſt mihi Iacobus,& Cephas,& Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe,dextras dederunt mihi,& Barnabæ ſocieratis:erat ergo Iacobus maximus omnium Apoſtolorum poſt mortem Domini, & ideo quaſi loco eius in Ieruſalem vbi ipſe præfuerat præfuit. Hoc tamen non abſtulit principatum quem Chriſtus Petro dederat,de quo dicetur lib.noſtro de origine, & diſtinctione iuriſdictionum. Iſte eſt Iacobus, qui ſcripſit primam de 7.Epiſtolis canonicis. nam Iacobus Zebedæi nullam ſcripſit. de iſto etiam dicit Paulus prima Corinthiorum decimoquinto, de Chriſto reſurgente,quòd viſus eſt Iacobo, & Apoſtolis omnibus:dicit enim Hieronym.lib.de illu.vi.capi.de Iacobo iuſto,quòd moriente Chriſto iſte Iacobus vouerat ſe non comeſurum panem quousque videret Dominum reſurexiſſe a mortuis,& quando ſurrexit apparuit ei inter primos, & dixit frater pone meſam, & comede,quia iam ſurrexit Dominus,& multa alia de iſto Iacobo habentur ibidem.

De Thadeo quis ſit. Et quot nominibus ſit appellatus,& Lebeus quid interpretetur. Quæſt. XXXIX.

QVAERETVR de Thadęo quis ſit. Dicendum,quòd iſte vocatur aliquãdo Thadęus, vt hic,& Marc.3.& aliquando Iudas Iacobi, vt patet Luc.6.& Actu.1.ambo enim erant nomina eiuſdem,communius tamen vocatur Iudas, & raro vocatur Thadęus,& vocatur Iudas Iacobi ad differentiam Iudæ traditoris, quia ambo ponuntur ſimul a Luca, & dicitur Iudas Iacobi,ſcilicet,frater Iacobi Alphæi.nam poſt iſtum ponitur, & non poſt Iacobum Zebedęi.vnde infra 13.Iacobus, & Iudas ponuntur fratres.iſte etiam Iudas fuit frater Domini, ſicut Iacobus infra decimotertio, & Marc.ſexto,licet,nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus,& Ioſeph Simon, & Iudas, non tamen ſolet vocari frater Domini,quia Iacobum vocamus fratrem Domini, eo quòd ad Galatas prima, ſic Apoſtolus eum vocat dicens alium Apoſtolorum vidi neminem,niſi Iacobum fratrem Domini, iſte Iudas vocatur alio nomine Lebeus, quod eſt nomen fortematum

matum ab Hebręo quaſi diminutiuum, quia leb, vel A
bef in Hebręo ſignificant cor.Lebęus eſt nomen diminutiuum inde,vel denominatiuum,ideſt,paruum cor.ſic dicit Hieronymus Iudas frater Iacobi,qui alibi appellatur Lebęus figuratum habet nomen a corde, quod nos diminutiue corculũ poſſumus appellare. Rabanus autem dicit, quòd Lebęus interpretatur corculum,ideſt,cordis cultor, veritas tamẽ eſt,quòd eſt diminutiuum a corde,& ideo non ſignificat, niſi paruum cor.de hoc dicit Auguſtinus lib.de concordantijs Euangeliorum,in nomine Iudę Iacobi Lucas videtur diſcrepare a Matthęo, qui eum Thadęum appellat, ſed quis vnquam prohibuit duobus,vel tri- B
bus nominibus vnum hominem vocari? quaſi dicat, non eſt inconueniens.iſtud tamen nomen abolitum eſt, nomen etiam Thadęi rarum eſt apud nos cum Eccleſia eum Iudam apppellet:iſte eſt enim cuius feſtum colitur cum Simone eadem die, iſte Iudas, vt refert hiſtoria Eccleſiaſtica, & Hieronym.miſſus eſt a Chriſto ad Abagarum regem:erat enim rex ille virtus in Syrię parte quadã regnans in ciuitate Edeſa,quę eſt vltra Eufratrem,qui morbo quodam corporis incurabili tenebatur,audita vero fama miraculorum Chriſti(nam eius opinio in Syriam abierat ſupra quarto)per Epiſtolam eum rogauit,vt eum ſanare dignaretur offerens etiam ei regnum ſuum,vt ambo in eo viuerent, Chriſtus autem ſcripſit ei, & C
Epiſtolam iſti Iudę portandam tradidit, in qua ſalus ei futura promittebatur, licet non ſtatim data eſt, Chriſto autem iam aſcendente in cęlum,& diſperſis Apoſtolis,Iudas ad eum redijt eumque a morbo quo tenebatur,abſoluit.

De Simone Chananæo quis fuerit, & quare Chananæus vocatur. Vbi quòd publice prædicare eſt honoris officium. Et Chana quid ſignificet. Et quare feſtum Simonis, et Iudæ eodem celebratur die. Quæſt. XL.

QVAERETVR de Simone Chananęo, & quare vocatur Chananęus.

Aliqui dicunt, quòd dicitur Chananęus, D
quia erat de gente Chananęorum quod videbatur ſatis facile, quia terra Iudęorum eſt terra Chanaam, & ita vocatur in omnibus libris Moyſi: ibi enim habitauerunt 7.populi Chananęorum quibus eiectis habitauerunt Iudęi, non tamen penitus expulſi fuerunt,ſed multi de illis gentibus manſerũt, qui tempore Salomonis erant tributarij eius 3.Regum nono, & ſecundo Paralipo.octauo,manſerunt autem ſemper poſtea aliquæ de iſtis gentibus, quia poſt Salomonem ſemper regnum Iudæorum diminutum eſt, & nemo ſubiecit ſibi plures gentes, ſed potius ſequentes reges perdiderunt aliquas de illis, vt patet de Ioram, qui perdidit Idumæos quarto Regum octauo, & ſecundo Paralipo.vigeſimoprimo, E
& de alio Ioram, qui perdidit Moabitas quarto Regum primo, & tertio: perſeuerauerunt ergo Chananæi in terra vſque ad Chriſtum, immo & libenter audiebant eum, licet ipſe nollet prædicare illis. ſic patet de muliere Chananæa, quæ obtinuit a Chriſto ſanari filiam ſuam infra decimoquinto: poterat ergo iſte Simon eſſe de gente Chananæorum, & conuerti ad Chriſtum ſicque eius diſcipulus.

Sed non ſtat, quia Apoſtoli, & diſcipuli Chriſti omnes fuerunt Iudæi, quod patet, quia Chriſtus iubebat non prædicari Gentilibus infra in litera: ergo a fortiori ipſe non prædicaret, diſcipulis tamen ſuis prædicabat, & ad maiorem familiaritatem recipiebat eos quàm eſſet prędicare illis: ideo nemo illorum eſſet Gentilis, quantomagis Chananæus, quia nullam gentem Iudęi habebant, ita exoſam,ſicut Chananęos.

Secundo patet,quia Iudęis non licebat manducare cum Gentilibus Exodi trigeſimoquarto, & tamen Apoſtoli bibebant, & manducabant cum Chriſto. ſicut ipſi dixerunt Actuum decimo,hunc ſuſcitauit Deus tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri nobis, qui manducauimus, & bibimus cum illo poſtquam ſurrexit a mortuis. Actuum decimo. ergo non acciperet aliquem Gentilem in diſcipulum.

Tertio patet, quia diſcipuli alij nollent manducare cum eo ſi eſſet Gentilis. nam etiam Chriſto mortuo Petrus nolebat manducare cum Gentilibus. Actuum decimo, ſcilicet, vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Iudæo coniungi aut accedere ad aliaenigenam: ergo Chriſto viuente non manducauerat Petrus cum aliquo Gentili, & tamen manducauerat cum iſto Simone, quia omnes duodecim diſcipuli ſimul manducabant cum Chriſto, & in die cęnæ omnes ſimul erant, vt innuitur Ioannis decimotertio, & infra vigeſimoſexto, & Luc. vigeſimoſecundo: ergo non erat iſte Simon Gentilis.

Sed dicetur,quòd iſta vera ſunt de Gentili nondũ conuerſo ad Iudaiſmum,poſtquam tamen conuertebatur poterat manducare cum Iudæis, quia iam recipiebatur ad comedendum de agno Paſchali, & faciendum reliquas cęremonias Iudaicas Exodi duodecimo, & ita eſſet de Simone iſto, quia conuerſus eſſet ad Iudaiſmum, & poſſet recipi iam in diſcipulum Chriſti, & ad omnem conuerſationem Iudaicam.

Dicendum, quòd non ſtat, quia de cęteris gentibus poterant conuerti, qui vellent ad Iudaiſmum, de Chananæis autem nemo poterat, quia cum cęteris gentibus licebat Iudæis facere pacem, cum Chananæis autem nullo modo, quia nulla conditione poterant eos recipere, ſcilicet,nec in amicos,nec in tributarios, nec in ſeruos, ſed tenebantur occidere eos in ore gladij Deut.20.nemo ergo de illis conuertebatur ad Iudaiſmum, ita vt poſſet de illis eſſe iſte Simon.

Quarto patet,quia omnes Apoſtoli Chriſti erant de Galilæa Actuum 2.nonne hi, qui loquuntur Galilæi ſunt:ergo nemo eorum erat Chananæus, quia in Galilęa ſoli Iudæi habitabant.

Quinto patet, quia Chriſtus elegit Apoſtolos ad prędicandum nunc in terra Iudęorum, & tamen ſi iſte Simon eſſet Gentilis etiam ſi iam conuerſus eſſet non tolerarent Iudęi libenter, quòd ipſe doceret,qa publice prędicare eſt officium honoris, & non permitteretur conuerſus ad Iudaiſmum iſtum honorẽ habere ſuper Iudęos ex genere.

Sed obijcietur contra prędicta,quia aliqui de gente Chananęorum erant conuerſi ad Iudaiſmum: nã Gabaonitę erant Chananęi Ioſue 9.& tamen ipſi cõuerſi ſunt ad Iudaiſmum, manſeruntq; ſemper inter Iudęos eod.cap.& ſecundo Reg.21.& cum eis ducti ſunt in captiuitatem Babylonis, & cum eis poſtea redierunt primo Eſdrę ſecundo, & ita manerẽt vſque ad tempora Chriſti, de illis ergo poterat eſſe iſte Simon,& conuerſaretur cum Iudęis, ſicut cęteri Gabaonitę.

Dicendum,quòd non ſtat, quia omnes iſti erant ſerui Iudęorum, & quaſi abiecti inter eos. ſic Ioſue dixit eis Ioſue nono, itaque ſub maledictione eritis,& non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cedens, &

aquas

aquas portans, & sequitur, decreuitque in illo die F eos esse in ministerium cuncti populi, & altaris Domini cedentes ligna,& aquas portantes, cum ergo omnes de progenie istorum essent astricti huic seruituti, nemo eorum posset effici discipulus Christi cui committeretur officium prædicandi.

Secundo patet,quia dato,quòd non seruirent omnes actualiter in hoc ministerio, nec essent obligati seruire, tamen nemo eorum permitteretur publicè docere,eo quòd erant serui totius populi,& non concederetur eis istud officium honoris:non ergo poterat esse iste Simon de illis.

Dicendum igitur, quòd iste Simon Iudæus erat, & erat de prouincia Galilææ, vocatur autem Chananæus non a Chananæis, vel a terra Chanaam, sed a G quodam vico Galilææ nomine Chana,de quo dicitur Ioannis secundo nuptiæ factæ sunt in Chana Galilææ: ibi enim Christus conuertit aquam in vinum eod.c. & crediderunt discipuli eius in eum, & tunc forte iste Simon accessit ad Christum,vel postea,quia sæpe Christus in regione illa prædicabat. Iste vocatur Simon Zelotes Luc.6.& Act.primo,& idem est, quòd Simon Chananæus:nam Chana in hebræo idem est, quòd Zelus latine,& sic Chananæus idem est, quòd Zelotes,ideſt,Zelum habens, sic dicitur Exodi trigesimoquarto,ego sum Deus tuus Zelotes, sed est Zelotes in formam Latinam de hoc dicit Hieronymus Simon Chananæus ad distinctionem Simonis Petri H dicitur de vico Galilææ Chana vbi aquas Dominus mutauit in vinum:ipse enim in alio loco Simon Zelotes dicitur,& sic istud cognomen fuit sibi appositũ ad differentiam Petri,qui etiam Simon dicebatur:isti enim Simoni, vt dicit Hieronymus Aegyptus sorte prædicationis data est,vbi cum Euangelium Christi prædicasset redijt in Iudæam,& Iacobo iusto, qui primus Ierosolymitanę Ecclesię Episcopus fuerat occiso,ex cõsensu Apostolorum Ierosolymitanus Episcopus iste Simon factus,in quo vsque ad centum, & viginti annos manens vitæ suæ tempore Traiani Imperatoris crucifixus est eodem die, quo Iudas frater Iacobi,licet non eodem loco, nec etiam eodem anno: ideo eadem die communis amborum solen- I nitas colitur.

De isto Simone dicunt aliqui, quòd fuerit frater Domini,sicut Iacobus Alphęi,sicut infra decimotertio,& Mar,sexto,ponitur inter fratres Domini, sed nonne mater eius dicitur Maria,& fratres eius Iacobus,& Ioseph,& Simon,& Iudas.

Dicendum, quòd non est ille Simon,quod ostenditur inquantum dicitur,quòd iste erat Chananæus, ideſt,de Chana Galilææ, & tamen fratres Domini erant de Nazareth,& ita loquebantur Nazareni de illis tanquam ibi inter eos essent infra decimotertio,& Mar.sexto: alius ergo Simon est ille, de quo ibi dicetur, iste autem non videtur ad Christi cognationem pertinere.

De Iuda proditore quis fuit, & de qua patria
Et vnde sumpsit nomen Scariothes.
Quæst. XLI.

QVAERETVR de Iuda proditore, qui vltimus est, quia forte fuit vltimus tempore inter Christi discipulos.

Dicendum, quòd de isto varia referuntur Apocripha, eo quòd origo eius ignota est, sicut & aliorum.

Est tamen dicendum,quòd vir pauper erat de Galilæa,sicut cęteri, apponitur ei cognomen, scilicet, Scariothes, & Marc.tertio, & Luc.sexto, dicitur Scarioth, sed idem est, quia Scariothes est denominatiuum de Scarioth, sicut Leuites de Leui.ponitur autem ei cognomen ad differentiam alterius Iudæ Apostoli, qui vocatur Iudas Iacobi. Luc. sexto, & Actuum primo, dicitur autem, quòd vocatur Scariothes a quodam vico Galilææ nomine Scarioth, de quo ortus est, vt dicit Hieronymus, vel dicitur Scariothes, vt aliqui volunt, quia fuit de tribu Isachar, vt dicatur Scariothes quasi Isachariothes, ideſt, de Isachar, & dicunt, quòd hoc fuit quoddam præsagium futurorum, quia Isachar interpretatur merces, vt innuitur Genesis trigesimo, cum dixit Lia dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo, appellauitque nomen illius Isachar,& ita Iudas fuit de Isachar, ideſt, de mercede, quia pro precio, & mercede conuenta vendidit Saluatorem, sic dicit Hieronymus, scilicet,vel ex tribu Isachar vocabulum sumpsit, vt quodam vaticinio in condemnationem sui natus sit: Isachar enim interpretatur merces, vt significetur merces proditoris.istum Iudam Christus inter duodecim elegit, eique tribuit administrationem pecuniæ quam ad victum suum, & discipulorum habebat: erat enim Christus pauperrimus, non habens vbi caput reclinaret supra octauo, & Luc.nono, mulieres autem quædam deuotæ de Galilęa dabant ei pecuniam ad sumptus Luc. strabant ei in aliquo, hanc autem pecuniam recipiebat Iudas Christo iubente. vnde dicitur Ioannis duodecimo, quòd ipse habebat loculos Christi, sic etiam Ioannis tertio dicitur, quidam putabant, quia loculos habebat Iudas, quia dicit ei Iesus eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, & in hoc quædam familiaritas erat Christi ad Iudam cum committeret ei pecuniam expendendam. Hoc autem ad alios homines aliquid esset, ad Christum autem nihil, qui de pecunijs curam nullam agebat, potissime cum sciret, quòd Iudas furabatur pecuniam, quæ offerebatur ei, Ioannis duodecimo, & tamen ad ostendendum Iudæ ingratitudinem aliquid erat, quia cum Christus istud signum familiaritatis, etiam vltra magna beneficia ostenderet,magis videbatur ingratus, & vituperabilis, quòd de Christo talia cogitasset.

Quare dicitur hic de Iuda, qui tradidit eum. Vbi quòd tunc ingratitudo maxime appareret cum beneficio coniungitur. Et quòd bonum non est nisi a Deo. Quæst. XLII.

QVAERETVR quare dicitur hic, qui tradidit eum.

Dicendum, quòd vbicunque ponuntur nomina Apostolorum omnium dicitur K hoc de Iuda,& fuit propter multa.

Primo ad ostendendum rei veritatem, quia ita fuit,quòd iste eum tradidit: cum enim esset vnus de duodecim, vt videtur,auaritia ductus tradidit Dominum suum triginta argẽteos recipiẽs, vt omnibus ergo innotesceret, omnes Euangelistę istud expressęrunt, vt patet hic, & Marc.tertio,& Luc.sexto.

Secundo fuit ad ostendendum completam esse Prophetiam: ita enim de Christo prænunciatum erat, quòd vnum ex suis eum traditurus esset Psalmo quadragesimo, scilicet,& enim homo pacis meę,in quo speraui,qui edebat panes meos super me magnificauit supplantationem, & quia hic ponuntur nomina duodecim, Apostolorum quos Christus maxime familiares sibi habuit supra cęteros homines, & de quibus ipse dixit vos estis, qui permansistis mecum in tribulationibus Luc.vigesimosecundo.& ponitur ibi nomen Iudæ.Hic debuit ostendi,qꝝ ipse tradidit eum,vt videatur,quòd ille,qui constitutus erat in Apostolum eum tradidit, & sic Prophetia impleta est. Tertio fuit ad ostendendam ingratitudinem,quia nunquam melius apparet ingratitudinis magnitudo quàm vbi ingratitudo, & beneficiũ simul sunt propter oppositionem,sed hic ponitur beneficium quod Christus Iudæ contulit constituendo eum vnum de 12.principibus Ecclesiæ, & in gradu altissimo cum Apostolatus sit dignitas maxima Ecclesiæ prima Corint.12.& ad Ephe.4. in nullo ergo loco melius ponitur,quòd tradidit Dominum quàm hic, vt maxime videatur ingratitudinis magnitudo cum tantum beneficium susceperit, Quarto fuit ad B differentiam alterius Iudæ,quia fuit alius Iudas Apostolus,qui dicitur Iudas Iacobi vir sanctissimus Luc. 6.& Actu.1.quando ergo communiter dicitur,quòd Iudas tradidit Dominum,vt videatur quis fuerit iste Iudas, & vt non imponatur hoc scelus Iudæ Iacobi viro sanctissimo,exprimitur, quòd Iudas Scariothes fuit,qui tradidit eum:& ideo hoc supposito quando Euangelistæ loquuntur postea de traditione Domini vocant Iudam absolute,vt infra 26.& Mar.14 quasi iam notum sit quis esset iste Iudas,Ioannes tñ, quia non posuit nomina 12.Apostolorum,sicut Matthæus, Marcus,& Lucas,& sic non potuit ponere istam no- C tificationem de Iuda,quando postea loquitur de eo in traditione Domini exprimit aperte quis fuerit, vt Ioan.12.dicitur, dicit ergo vnus ex discipulis Iudas Simonis Scariothis, qui erat eum traditurus, & sic ostendit eum differre a Iuda Iacobi.

Quinto fuit ad ostensionem bonitatis aliorũ Apostolorum,quia cum ponantur omnes 12.& de isto solo exprimatur hoc malũ innuitur, quòd cęteri boni erant,& nullum malum erat,quòd de ipsis scribi possit:hoc innuitur Ioan.6. quando Petrus nomine 12. Apostolorum dixit Domine verba vitæ æternæ habes,& nos cognouimus, & credidimus, quia tu es Christus filius Dei, & Christus dixit.nonne ego vos 12.elegi, & vnus ex vobis diabolus est, quasi dicat, D ego scio,quòd creditis in me, quia ego elegi vos: tamen vnus ex vobis est diabolus, & ille non credit,& sequitur. dicebat de Iuda Simonis Scariothis. hic enim erat traditurus eum cum esset vnus de 12.sic etiam innuitur Ioan.13.cum Christus dixit vos mundi estis, sed non omnes:& sequitur sciebat enim quisnam esset,qui traderet eum, propterea dixit non estis mundi omnes,& sic clare ostendit, quòd nulla macula erat in eis, nisi in illo solo: ita ergo omnes Euangelistæ de hoc solo malum scripserunt omnibus simul positis, vt innuatur, quòd cęteri boni erant.

Sexto fuit ad nostram eruditionem, & excusationem congregationum nostrarum,scilicet,vt licet ali quando in congregatione bonorum aliquis malus E inueniatur:non ideo putetur,quòd ista congregatio non est a Deo,quia vere a Deo est quælibet congregatio vbi boni aliqui sunt:etiam si mali multi sint,cũ bonum non possit esse,nisi a Deo, & ostendit in se ipso cum ista congregatio paucorum hominum,quę ab eo specialiter facta fuerat, adhuc vnum pessimum virum haberet, qui merito diabolus dicitus est.

Sciendum, quòd Ioannes diligentius fecit differentiam Iudæ proditoris a Iuda bono quàm cęteri Euangelistæ, quia alij vocant istum Iudam Scariothem,& alium vocant Iudam Iacobi, sed ista non faciunt omnimodam differentiam,quia Iudas Iacobi habet cognomen a cognatione, Iudas Scariothes a loco,& sic poterat esse idem Iudas Iacobi, & Scariothes.Ioannes autem dixit Iudas Simonis Scariothis.Ioannis sexto,& duodecimo,est Simonis cognomen a cognatione, vt sicut alius vocatur Iudas Iacobi,ideſt,frater Iacobi,ita iste vocatur Iudas Simonis,ideſt, filius Simonis, & additur Schariothes, vt sciatur, quòd Iudas Iacobi non sit Scariothis, sed Iudas Simonis, & sic est perfecta differentia inter eos.

Quare Christus elegit Iudam in Apostolatum cum proditurus esset eum. qui semper fuit malus. Et quòd fuit conueniens,quòd Christus ab aliquo de suis traderetur. Quæst. XLIII.

QVAERETVR, quare Christus elegit istum Iudam in Apostolum cum proditurus esset eum.

Aliqui putant, quòd incertum erat an traditurus esset eum; ideo assumptus est cum cęteris.

Sed isti non sunt audiendi, quia Christus sciebat omnia cum esset Deus, ita dixerunt ei Apostoli, nũc scimus,quòd scis omnia,& non est opus, quòd quis te interroget Ioan. decimosexto, & sic ipse sciebat quid homines haberent in corde suo,& si quid boni, aut mali cogitarent,& sic cauebat ab eis quando volebat.sicut dicitur Ioan.secundo,ipse autem Iesus nõ credebat semetipsum eis, eo quòd ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat, vt quis testimonium perhiberet de homine:ipse enim sciebat quid esset in homine:Ioan.secundo,& sciebat specialiter omnia, quæ futura erant in eo,& quid passurus esset.Io.18.s. Iesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum &c.sciebat etiam de Iuda, quòd traditurus esset eum, & prænunciauit, quòd vnus de 12.traderet eum.Ioan.decimotertio, & dixit specialiter Iudæ quod facis fac citius:ergo non est cogitandum,quòd Christus hoc nesciret.

Alij dicunt,quòd Christus hoc futurum esse sciebat,& tamen, quia Iudas erat bonus a principio accepit eum. accidit autem postea, quòd Sathanas tentaret eum. Ioann.decimotertio.& sic vendidit Dominum.

Dicendum,quòd falsum est, quòd Iudas semper fuit malus: nam cum Christus instituisset eum dispensatorem pecuniæ, quæ tradebatur ei,furabatur pro se,ea quæ dabantur Christo.Ioan.duodecimo,dixit autem hoc nõ,quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat,& loculos habens,ea quæ mittebantur portabat,& sic antequam Sathanas tentaret eum erat sibi in consuetudinem furandi pecunias Domini, immo Sathanas ex hac parte habuit occasionem tentandi eum, scilicet, quia fur erat, & auarus, & hac vice furari non potuit quando vnguentum super pedes Domini fusum est. Ioan.duodecimo, etiam multo ante hoc Iudas malus erat, & non credebat, ea quæ Christus prędicabat: ideo quando recedentibus multis discipulis a Christo, quia dixerat,nisi manducaueritis carnem meam &c. diceret ad duodecim, nunquid & vos vultis abire, & Petrus nomine omnium dixisset, Domine quo ibimus? verba enim vitæ æternæ habes, & nos cognouimus, & credidimus, quia tu es Christus filius Dei:dixit Christus nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? ideſt, scio quòd creditis in me,quia ego elegi vos, & tamen vnus ex vobis diabolus est, quasi dicat, vos omnes creditis, ille tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

le tamen vnus non credit, sed opera diaboli facit: erat ergo Iudas semper malus, & licet talem eum Christus sciret, tamen elegit cum cęteris.

Dicendum, quòd hoc Christus sciuit, voluit tamen facere, vt implerentur scripturæ, fuerat prænunciatum de eo, quòd ille, qui manducabat cum eo traderet illum Psalmo quadragesimo, qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem, & ita ipse Christus innuit dicens, qui intingit manum mecum in paropsidem hic me tradet infra vigesimosexto, & innuit immediate, quòd hoc fiebat, vt implerentur scripturæ dicens, filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo, væ autem homini illi per quem tradetur, necesse erat tamen, quòd implerentur scripturæ, sicut ipse dixit eodem capi. possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones Angelorum, sed quomodo implebuntur scripturæ, quia sic oportet fieri. Quod magis patet Ioannis decimotertio, vbi Christus loquens de Iuda, qui tradebat eum ait, vt adimpleantur scripturæ, qui manducat mecum panem leuauit cõtra me calcaneum suum, & tamen nemo haberet consuetudinem manducandi cum Christo, nisi esset familiaris eius continuus, scilicet, discipulus, vel Apostolus: ideo in alterum istorum debuit assumi Iudas ad hoc, quòd posset istud efficere, & potius in Apostolum quàm in discipulum, quia isti erant magis familiariter cum Christo manducantes, & bibentes.

Secundo fuit, quia iste erat modus conueniens. nam cum Christus tradendus esset Iudæis, & ipsi non auderent eum publice capere propter metum populi infra vigesimosexto, sclicet, ne forte tumultus fieret in populo, oportuit quòd per noctem eum caperent, Christus tamen per noctem non dormiebat in vrbe, sed foris in campo: nemo autem poterat ita bene scire loca in quibus ipse manebat, sicut ipsi, qui cum eo erant: fuit ergo cõueniens, quòd ab aliquo de suis traderetur. hoc autem apparet.

Primo, quia Iudas dixit Iudæis quid vultis mihi I dare, & ego eum vobis tradam? infra vigesimosexto, in quo innuebat, quòd non erat facile Iudæis illum capere, quia alias frustra Iudas offerret se ad tradendum eum, nec peteret precium.

Secundo, quia Iudæi dederunt ei pecuniam, & tamen si ipsi sine ministerio Iudæ potuissent faciliter Christum, tenere non dedissent ei pecuniam.

Tertio, quia omnes ministri missi a Iudæis ad tenendum Christum secuti sunt Iudam: ipse enim dirigebat eos infra vigesimosexto, & sic videtur, quòd illi nesciebant locum.

Quarto patet, quia Ioannis decimooctauo, dicitur, sciebat autem Iudas, qui tradebat eum locum, quia frequenter Iesus venerat illuc cum discipulis K suis, & sic videtur, quòd alij nescissent locum, in quo Christus erat, nisi Iudas ostendisset eis, ista ergo fuit præcipua causa.

Quinto fuit propter agnitionem Christi, quia ministri Iudæorum non bene agnoscebant Christum maxime per noctem: ideo Iudas dedit eis signum dicens, quemcunque osculatus fuero ipse est, tenete eum. infra vigesimosexto. Modus ergo conueniens fuit, quòd Christus a suo discipulo traderetur, quia melius, idest, magis conuenienter, & determinate poterat istud nefas perpetrari quàm per alium: etiam in malis agendis quædam industria, & aptitudo necessaria est, quam Aristotel. astutiam vocat sexto Ethicorum capitu. decimosexto. Tertio F quantum ad principale fuit ad ostendendum, quòd Christus istam mortem voluntarie subijt, & prescirat illam, poteratque euitare, sed noluit, cum sæpe ipse diceret discipulis, vnus ex vobis me traditurus est. Ioannis decimotertio, & multo ante hoc Christus idem significauit dicens. vnus ex vobis diabolus est. Ioannis sexto: cum ergo totum instrumentum mortis Christi fuerit discipulus eius, & ipse præsciuisset hoc, etiam si purus homo esset poterat rogare discipulum illum, vel taliter agere cum eo ne ab eodem traderetur, & tamen noluit. ergo apparet, quòd spontaneus mortem istam subijt. si autem traderetur per aliquem alium extraneum non appareret, G quòd tam voluntarie mortem istam subiret, cum nõ esset tam facile ei si purus homo esset, sicut si a discipulo suo tradendus esset.

Quarto fuit ad ostendendum immensam mansuetudinem, & viscera misericordię Christi. fuit quippe ineffabilis siquis digne aduertat, scilicet, quotidie comedere, & cum illo bibere, & beneficia magna præstare ei, de quo sciebat, quòd ipsum ad mortem tam iniustam traditurus esset, nec turbabatur vultus eius aduersus illum, sed cum omni mansuetudine eum tolerabat, & dulciter loquebatur illi, nec sein aliquo subtrahebat ab eo quem tamẽ sciebat esse virum nequissimum, & siquis diligenter cogitauerit H commissis grauibus rebus diffidere.

Quinto fuit ad instructionem nostram, vt si quando malis necesse sit conuersari, eos patienter toleremus. sic dicit Augusti. decimotertio de ciui. Dei. habuit inter eos vnum quo malo bene vtens, vt sub passionis impleret dispositum, idest, dispositionem, & Ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberetur exemplum. de hoc etiam Rabanus dicit eligitur autem Iudas proditor non per imprudentiam, sed per prouidentiam, susceperat quidem hominis infirmitatem, & ideo ne has partes recusauerit fragilitatis humanę voluit ab Apostolo suo tradi, vt tu a scio tuo proditus moderate feras tuum errasse iudicium, & perisse beneficium.

Considerandum tamen, quòd Christus licet sciret se a Iuda tradendum, non per hoc incitabat eum ad hoc scelus, sed potius quantum iuste fieri poterat distrahebat. nam aliquando mala dicebat, ita vt Iudas intelligere posset, vt quando dixit vnus ex vobis diabolus est. Ioan. sexto: etiam quando dixit vnus ex vobis me traditurus est. Ioannis decimotertio, & cum dixit, qui intingit mecum manum in paropsidem hic me tradit infra vigesimosexto, ita vt Iudas tunc diceret quasi se excusando, nunquid ego sum? & Christus ait tu dixisti, idest, ego non altero, tu videas an verum sit. per quæ sufficienter detrahebatur a concepto malo si infęlix aduertere voluisset: distrahebat etiam eum consideratio imperforum beneficiorum, quia etiam si nihil aliud esset mansuetudo, & benignitas, & familiaritas Christi quam erga eum ostendebat, cum eum vnum de duodecim fecisset, a malo cor illius diuertere debuisset, sed prævaluit Sathanas, & hæc omnia post tergum abiecta sunt.

Sed dices, poterat ne Christus eum ab hoc malo diuertere? Fateor poterat si voluisset. nam & poterat mortem euadere, mori tamen venerat: nec enim Christus agere debuit omnia, quæ facere poterat, quia sic nemo peccaret, nemo periret, & etiam qui perierunt saluarentur. Deus tamen non disposuit agere quidquid potest, quia tunc frustra esset ipsum esse iustum: sufficiebat enim esse potentem,

tem, egit ergo Christus cum Iuda non quidquid ab- A
solute potuit, quia sic etiam nunc posset eum saluare, sed quantum æquum, & bonum fuit fieri distrahẽdo eum a peccato, obseruato ne maius scandalum causaret, quod forte fieret si Christus diceret Iudę tu me tradis, ideo non facias, quia per hoc valde scandalizaretur Iudas, cum in isto verbo constitueret eum hostem capitalem, & per hoc Iudas non cessaret, negaret enim verum esse, quod Christus dicebat, & exqueretur, quod conceperat, nisi Christus vellet intetius tangere cor eius auferendo ei istud prauum desiderium, hoc tamen erat diuinitus operari, ideo hoc non fecit: doluit tamen valde Christus de miserabili exitu Iudę, quia & illum tradidit, & seipsum æterna B morte damnauit, sic enim fuit pro Ierusalem, nam Christus videns ciuitatem fleuit super illam dicens, si cognouisses & tu quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Lucę decimonono capitulo, compatiebatur enim Christus illi ciuitati, ꝙ peritura esset, ita vt ex quadam intima compassione lachrymaretur pro illa, fecit etiam quantum potuit humanitus fieri ad hoc euitandum, nam dixit Ierusalem quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti, ecce relinquetur vobis domus vestra deserta, idest peribit ista ciuitas, & templum infra vigesimotertio capitulo, Lucæ decimotertio capitulo, poterat tamẽ Christus absolute si voluisset facere ne periisset C Ierusalem, & non opus erat lachrymari pro ea, & tamen lachrymabatur, quasi iam fecisset quidquid facere poterat de bono, & æquo, & non potuisset auertere malum ipsorum, & ita solum restabat ei ex compassione lachrymari, ita etiã pro Iuda factum est, sed iniquitates suæ diuiserunt inter eum, & Deum, ita vt iam Christus tanquam homo, & mater, & prædica tor non potuerit eum a concepto malo diuertere, sed doluit ꝙ ille infęlix sic periret.

Hos duodecim misit Iesus, præcipiens eis, & dicens. In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, D sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel. Euntes autem prædicate dicentes, quia appropinquabit regnum cęlorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite, gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argẽtum, neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via, neque duas tunicas, neq; calciamenta, neque virgam. Dignus est. n. operarius cibo suo. In quamcunque autem E ciuitatem, aut castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domum salutate eam dicentes. Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam, si autem non fuerit digna pax vestra reuertetur ad vos. Et quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel ciuitate excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorræorum Luc.10. in die iudicij, quam illi ciuitati.

Hos duodecim. Hic traditur Apostolis doctrina, & forma doctrinę. Et primo quãtum ad locum in quo docerent. Secundo quantum ad id quod docere deberent, ibi. *Euntes autem.* Hic tradit Apostolis doctrina, & forma doctrinæ.

Circa primum dicitur. *Hos duodecim misit Iesus.* Scilicet ad prædicandum, nam ad hoc eos instituit.

Præcipiens eis, & dicens eis in viam gentium ne abieritis. Ostendit eis quibus prædicarent. Apostolis Iudeis, & non Gentilibus, nec Samaritanis, & dicitur in viam gentium ne abieritis. i. ne eatis ad terram Gentilium ad prædicandum.

Et in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Erant aliquę ciuitates Samaritanorum inter Iudæos, & in illas iubebat Christus ne ad prædicandum introirent.

Sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel. Idest ite ad Iudęos qui sunt de domo Israel, & sunt oues peditę, ad hos oportet, ꝙ eatis ad reducendum ad agnitionem veritatis per prædicationem verbi.

Quare Christus Apostolis iussit nunc in litera non ire ad prædicandum Gentilibus cum postea præceperit prædicare omnibus gentibus.

Quæst. XLIIII.

QVAERETVR quare Christus iussit nunc nõ ire ad prædicandum gentilibus, cum postea præceperit prędicare omnibus gentibus infra 28. & Mar. 16.

Dicendum, quòd primo fuit ad auferendam Iudęis occasionem murmurandi, & abijciendi Christũ, nam Messias de gente Iudęorum erat, & ad ipsos pertinebat, & promissio ipsis facta fuerat, sic dicitur ad Roman. nono, qui sunt Israelitæ quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa, quorum patres ex quibus Christus secundum carnem. si autem Iudęi viderent quòd Christus prędicabat gentilibus, vel mittebat discipulos ad prædicandum eis dicerent, iste non est Messias noster: Christus autem voluit auferre eis omnem occasionem scandali, ideo ad eos solos discipulos misit, & ista fuit causa præcipua, sic dicit Hieronymus super Matthæ. oportebat primum aduentum Christi nunciari Iudęis, ne iustam haberent excusationem dicentes, ideo se dominum reiecisse, ꝙ ad gẽtes, & Samaritanos Apostolos miserit, & vere mirarentur Iudæi si Christus iret ad prędicandum gentibus, vel illuc mitteret discipulos, sic patet Ioa. 7. cum dixit quęretis me, & non inuenietis, & vbi ego sum vos non potestis venire, & ipsi quasi admirantes dixerunt, quo hic iturus est, quia non inueniemus eum? nunquid in dispersionem gẽtium iturus est, & doctu-rus gentes? dicebant ei hoc tanquam incõueniens, & de quo valde admirarentur si hoc faceret. Secundo fuit (vt aliqui volũt) ad exercitationem Apostolorũ. s. quòd antequam mitterentur per totum orbem exercitarentur inter Iudæos, sic dicit Chryso. ideo primo eos ad Iudęos mittit, vt quasi in quadam palęstra in Iudęa exercitati ad agones orbis terrarum intrarent, & velut quosdam pullos debiles ad volandum eos inducens.

Sed istud non est sufficiens causa, quia verum est, ꝙ discipuli antequam mitterẽtur ad prædicandum ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

totum orbem debuerunt exercitari inter Iudæos, & non erat nunc tempus dispergendi eos per orbē, quia sic prius Christus occideretur a Iudæis, quam illi rediremt ad eum, & tamen quandiu Christus vixit debuerūt Apostoli cum eo semper manere, vt addiscerent, & viderent omnia gesta eius, quæ postea prædicarent per orbem, vt innuitur Act. 1. ergo, sic debuerunt exercitari in prædicatione, quòd mitterentur a Christo ad loca propinqua, vt euntes cito ad ipsum redire possent, & quia Christus erat in Iudęa poterat conuenientius hoc facere prædicando Iudæis, quam Gentilibus, cum tamen essent multa loca Gentilium intra terram Iudęorum ad quæ interdum citius iri poterat, quam ad ista loca Iudæorum non irent Apostoli ad prædicandum, non facit ista causa, quia poterant ibi exercitari prædicando, & redeundo ad Christum, sicut prædicandum inter Iudæos. Tertio fuit, quia Christus non veniebat ad prædicandum personaliter nisi Iudæis, sicut ipse dixit infra 15. nō sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel ad prædicādum, nisi istis, & quia Christo viuente non erat decens, q̄ tenerent alium modum prædicandi discipuli eius, q̄ ipse, sicut ipse non prædicauit, nisi Iudæis, ita nec debuerunt prædicare eo viuente discipuli eius. Quarto fuit propter honorem quēdam legis, & gētis Iudęorum, & vt essent minus excusabiles, erat enim Christus de gente Iudæorum, secundum carnem: debuit ergo honorare gentem suam, & maxime super legē & Prophetas, quia omnia fuerunt in gente illa. hunc ergo honorem Christus illis exhibuit, quòd non solum eis primo, sed etiam eis solis a principio prædicauit, cum autem noluerint recipere illam erāt iam minus excusabiles, quia tantam diligentiam contra illos, & honorem eis Christus impenderat, sic dicit Hilarius legis lectio obtinuere primlegium euangelij, debebat ob hoc minus Israel sceleris sui excusationē habiturus, q̄ plus sedulitatis in admonitione sensisset. Quinto fuit, quia futurum erat, quòd Iudæi repellerent prædicationem Christi, & Apostolorum, & transituri erant Apostoli ad gentes, vt ergo rationabilior videretur iste transitus cōueniens fuit, quòd ista magna diligentia adhiberetur contra eos prædicando ipsis solis Iudæis, sicut dicit Gregorius, prius soli Iudęæ voluit, & postmodum Gentilibus prædicare, quatenus redemptoris nostri prædicatio a propriis repulsa Gentiles populos, quasi extraneos quereret. Sexto fuit ad ostendendum maiorem Christi benignitatem, scilicet quòd cum Iudęi signa eius dęmonijs ascriberent, ipse contumeliam passus non solum non reliquit eos, sed etiam maiorem honorem eis impendit ipsis solis prædicando, sic dicit Chrysost. ne extimarent, quia Christo conuitiabantur, & dęmoniacum eum vocabant, q̄ propter hoc eos odio habere, primum eos emendare studuit, & ab omnibus alijs discipulos abducens eis medicos, & doctores mittit, & non solum prohibuit alijs annunciare antequam Iudęis, sed nec viam quę ad gentes fert, pertingere concedebat.

Quare Christus iussit post mortem discipulis prædicare gentibus. Et qui ordo fuit prædicandi discipulorum.
Quæst. XLV.

QVAERETVR quare Christus post mortē iussit discipulis prædicare gentibus.

Dicendum, quòd fuit. Primo, quia Christus non solis Iudęis venerat, sed etiam gentilibus, sic fuerat dictum de eo Genesi. quadragesimonono capitulo, ipse erit expectatio gentium, & Isa. vndecimo capitul. in ipso gentes sperabunt, & hoc est, quia plures de gētilibus ad ipsum conuersi sunt, quam de Iudęis. Hoc autem non potuit, nisi per prædicationem fieri, quia fides ex auditu est, ad Roman. decimo capitulo, scilicet quomodo credent ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quasi dicat nō poterunt, sed Christus viuens non permiserat Apostulis prædicare Gētilibus, ergo oportuit, quòd Christus post mortem iuberet eis prædicare Gentilibus, & nunc illa cessabat, quia iam non poterant Iudæi repellere Christum, quasi non esset Messias, licet discipuli sui prædicarent Gentilibus, cum ipse viuens semper Iudęis prædicauerit, & etiam discipuli eius, nunc autem quasi repulsa doctrina Christi, cum illum occidissent, iuste poterant Apostoli gentilibus prędicare, & ita Christus dixit. ite per mundum vniuersum, & prædicate euangelium omni creaturę.

Sciendum tamen, quòd adhuc Christo mortuo non recesserunt prorsus Apostoli de Iudęa ad prædicandum gentibus, quia prius prædicauerunt Iudæis, & quousque ipsi repulerunt eos non iuerunt ad gentiles dimissa Iudæa, sic patet Actuum decimotertio capitul. cum dixerunt Paulus, & Barnabas Iudæis, vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicastis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes, sic enim Christus voluerat, quod prius prædicaretur in Iudæa Act. primo capitu. eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ: nam juxta ordinem istorum verborum fuit ordo prædicandi, nam post Christi ascensionem prius Apostoli prædicauerunt in Ierusalem, & conuerterunt plurimos, quia Petrus conuertit in primo sermone die Pētecostes tria millia. Actuum secundo, & tertio capit. deinde per totam Iudæam prædicabant, & post aliquantum tempus, aliqui de discipulis prędicauerunt in Samaria, & conuertetunt gentem, vnde dicitur Actuum octauo capitu. cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolimis, quòd recepissent Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, post hoc autem cum Iudęi essent valde obstinati, & pleruntur prædicantes, Apostoli recesserunt inde tamen plurimi, quia Iacobus Alphęi, qui erat Episcopus Ierusalem semper ibi manlit, & ibi tandem occisus est, & ita Christus voluerat, quod Apostoli nunquam desinerent prorsus prædicare Iudæis quousque ipsi omnino expellerent eos, sic. n. dixerunt Paulus, & Barnabas Actuum decimotertio cap. quoniam repulistis illud ecce conuertimur ad gentes, sic enim præcepit nobis dominus, scilicet quòd iremus ad gentes postquam vos repelleretis nos, per hoc autem fuit ablata Iudęis omnis occasio murmurandi de Christo, & discipulis, quòd prędicarent gentibus, cum iam ipsi nolent audire eos, nam aliàs scandalizarentur, immo & sic fuerunt scandalizati cōuersi de Iudaismo ad Christum, quando Petrus prædicauit gentilibus, & baptizauit eos Actu. 11, s. cum ascendisset Petrus Ierosolymam disceptabant aduersus illum qui erant ex circūcisione dicentes, quare introisti ad viros præputium habentes, & Petrus fecit ibi longam excusationem ostendens, quòd a Deo compulsus egisset, & concludit dicens: si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus in dominum nostrum Iesum Christum, ego quis eram, qui possem prohibere Deum: his auditis tacuerunt, & glorificauerunt Deum dicentes, ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.

An erant inconuenientes, quòd Christus nunc subtraheret verbum prædicationis a gentilibus. cum sine fide impossibile est Deo placere. Et quòd nemo, sine lege Christi nunc potest saluari, tametsi ante Christi mortem gentiles poterant saluari sine eius lege. Quæst. XLVI.

QVAERETVR an erat inconueniens, q̄ Christus nunc subtraheret verbum prædicationis a gentilibus.

Aliqui dicunt, q̄ inconueniens erat, quia Deus nō est acceptor personarum. Actu. 10. quia tamen faceret prædicari verbum suum gentibus quibusdam, & alijs prædicare vetaret, personarum acceptio erat, & tamen apud Deum non est distinctio Iudæi, & Greci, sed Deus diues est in omnes ad Roma. 10. etiam, quia in Christo non est masculus, nec fœmina, seruus nec liber, Barbarus nec scitha ad Col. 3. ergo non est differentia apud Deum inter Iudæos, & gentiles, ergo nō debuit vetari prædicatio gentilibus.

Secundo patet, quia ea quæ sunt de necessitate salutis eternę nemini sunt subtrahenda, quia tunc charitas non esset ad omnes: fides autem est huiusmodi, quia sine fide impossibile est placere Deo ad Hebrę. 11. ergo nulli subtrahenda est, non potest tamen haberi fides sine prædicatione ad Ro. 10. quomodo crēdent ei quem non adierunt? quomodo autem audiēt sine prædicāte? ergo nulli subtrahenda est prædicatio, nisi ipse repellat illam, sicut dixerunt Paulus, & Barnabas Iudæis Actuum 13. oportebat primum vobis loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud ecce conuertimur ad gentes.

Dicendum, q̄ non fuit aliquod inconueniens non prædicare gētilibus hoc tempore. Primo, quia Christus fecit hoc ad vitandum scandalum ne Iudæi eum iuste repellerent, & tamen veritas doctrinę relinqui potest ad tempus ne scandalum oriatur, veritas enim vitæ, nunquam est omittenda propter scandalum, & tamen veritas doctrinę, & disciplinę interdum omittuntur ad vitandum scandalum ar. 5. di. c. vt constituetur, & extra de reg. iuris, c. qui scādalizauerit in glo. ideo non solum gentilibus quibus, nunquam fuerat prædicatum iuste nunc non prædicaretur, vt euitaretē scandalum, sed etiam subtraheretur eis prædicatio ad tempus, vt euitaretur huiusmodi scandalum si iam eis cepisset prædicari.

Secūdo, quia ista prædicatio, quæ facta est Christo viuente magis fuit, vt exordium prædicationis ad colligendum prædicatores, quam ad faciendum credentes, scilicet quia Christus nunc volebat multos prædicatores colligere, qui post mortem suam vbique prędicarent, & quia isti prædicatores eligendi erant de Iudæis, & non de gentilibus, vt videretur, quod bonū incipiebat a Iudęis, sicut Christus dixit Ioan. 4. salus ex Iudæis est, fuit conueniens eis prædicare a principio, & non fuit opus prædicari gentibus, quia nulli nunc cōuertendi erant de illis, qui essent principes prædicationis, licet multi postea fuerint, sic dicit Gregorius erāt etiam tunc, qui de Iudæa vocandi essent, & de gentibus vocandi non essent, ideo prius soli Iudęę voluit, postmodum autem gentibus prædicare.

Tertio, quia nullum inconueniens erat nunc non prædicare gentilibus, quia quod Christus vellet prius prædicare isti genti, quam illi nulli faciebat iniuriam, quia alicubi inchoandum erat. secus autem si iuberet, quòd nunquam prædicaretur illis, quia tunc videretur aliqualis cauſa querelę, & tamen etiam nō essent, quia tunc conqueri possent, quod Deus non dederit aliquando eis legem Moysi, sicut Iudæis dedit, verum est autem, quod si non iuberet prædicari illis essent excusabiles si non crederent ea, quæ prædicabantur alijs, & non eis, sicut dicitur infra 20. quid statis tota die hic ocioſi? & illi dixerunt, quia nemo eos conduxit, & de gentilibus intelligitur, quòd ante Christum nemo ad laborandum in vinea domini conduxerat per verbum prædicationis.

Ad primum dicendum, quòd Deus non est acceptor personarum, nec etiam potest proprie loquendo, quia acceptio personarum nūquam est, nisi in eo, qui debet distribuere aliquid aliquibus, & tenetur sequi certam formam in distribuendo, quia si tunc intuitu alicuius personę non seruaret istam formā esset acceptor personarum, Deus tamen non tenetur nobis ad aliquid, sed quidquid dat gratis dat, ideo non potest esse personarum acceptor.

Aliter potest dici, quòd acceptio personarum attenditur in Deo quantum ad illa, quæ iam posuit sub lege: nam licet Deus non teneatur alicui legi, decreuit tamen omnibus bene agentibus dare vitam ęternam, & huic decreto stat, si autem aliquis bene agēs non acciperet a Deo vitam ęternam, diceretur Deus saltem large personarum acceptor, & sic dicit Actu. 10. nunc noui in veritate, quòd non sit personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui facit iustitiam acceptus est illi, idest dat vitam ęternam homini bene agenti de quacunque gente sit. quòd autem prædicaretur lex Christi tali, vel tali genti non erat sub aliqua lege, ideo licet vni genti prædicaretur, & non alteri, esset personarum acceptio.

Ad secundum dicendum, quòd non est subtrahendum alicui id, per quod potest credere, & ideo, nec etiam gentilibus subtrahenda erat prædicatio Christi, nec subtracta est cum iusserit prædicari omni creaturę Marc. 16. quòd tamen hoc tempore non prædicaretur, & postea prædicaretur, non differebat, quia non erat simpliciter necessarium gentilibus ad salutem, quòd illo tempore quo Christus viuebat prædicaretur eis lex eius, quia tunc etiam esset necessarium, quòd omnibus temporibus prioribus fuisset prædicata, potuerunt tamen illis temporibus sine hac prædicatione saluari, ergo etiam possent Christo viuente si non prædicaretur eis.

Aliter potest dici, quòd etiam si Christus vetaret in ętternum prædicari legem suam gentilibus, & nunquā prædicaretur, sed solis Iudæis, non erat inconueniēs, quia poterant sine illa saluari, nam ideo nunc nemo sine lege Christi saluatur, quia ipse iussit eam toti sęculo prædicari, & qui non crederet condemnaretur. Mar. 16. si autem iuberet, quòd non prædicaretur gentilibus, non tenerentur ipsi credere, nec legē illam obseruare, & sic possent sine ea saluari.

Quod patet, quia toto tempore præcedenti ante Christum gentiles saluari poterant sine lege Christi, q̄a nondū fuerat prædicata, ita & postea saluarent sine ea si Christus vetaret eā illis prædicari. Cum aūt dr̄, q̄ sine fide impossibile est placere Deo. Verū est si quis nullā fidem hēre vellet, sufficiebat tñ homini de Deo sentire ea, quæ naturaliter sentiri poterāt, & si aliquid vltra reuelaret, q̄ non dissentiret ei, & ista fides sufficiebat gentilibus anteq̄ prædicaretur eis euangeliū, si ergo Christus vetaret eis illud prædicari sufficeret eadem fides semper, & ista est, per q̄ Deo placerent, & saluarentur, & non est necesse, q̄ aliquis prædicet ad hoc, q̄ hō hēat istā fidē, quia naturaliter hēri pōt ad Ro. 1. inuisibilia Dei, &c. Cum aūt dr̄ ad Ro. 10. quo credent in quē non audierunt. Dicendū, q̄ intelligit de fide explicita, & determinata sub certis articulis qualē nos nūc habemus, & in ista nō erat simpliciter necessaria ad salutem, quia toto tpe añ Christū saluati sunt hoīes non hītes istam fidē, sic explicitā: nunc aūt est necessaria ex eo, q̄ ip̄a prædicata est, & nemo posset

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine illa saluari, & sic poterant Gentiles saluari etiã si nunq̃ fuisset eis prędicatum euangelium, quia poterant sine illo hre fidem, quæ sufficit ad salutẽ licet illa non sit ita determinata, sicut ea q̃ nobis prędicata est.

Quare Christus iussit Apostolis non intrare in ciuitates Samaritanorum, & an licebat intrare in illas discipulis ad prædicandum. Quæst. XLVII.

QVAERETVR quare Christus iussit Apostolis non intrare in ciuitates Samaritanorum, & an licebat intrare in illas discipulis ad prædicandum cũ liceret tamen intrare in eas ad manducandum. Patet hoc, quia Christus intrabat sæpe in ciuitates Samaritanorum ad manducandum, vel saltem mittebat discipulos, vt de ciuitatibus ipsis cibos sibi adducerent, nam Christus sępe ibat, & redibat de Iudæa in Galilæam, & ad hoc oportebat eum transire per loca Samaritanorum, & sic cum Christus transiret per loca Samaritanorum oportebat, q̃ cibos acciperent de locis Samariæ, sic dicitur Ioã. 4. venit Iesus in ciuitatem Samariæ, & fatigatus ex itinere sedebat super fontem discipuli enim eius abierant in ciuitatẽ, vt cibos emerent, iterũ etiam cum Christus de Galilęa in Iudęã rediret pręcepit discipulis, vt pararent ei cibos in quadã ciuitate Samaritanorũ, & illi intrauerunt, sed quando Christus venit noluerunt ciues eũ recipere, nec etiã cibos dederũt Luc. 9. & sic iam discipuli intrauerant, & Christus intrare volebat: nõ ergo erat vetitũ eis intrare in ciuitatem Samaritanorũ pro cibis, vel ad alia necessaria, sed solũ vetabat intrare ad prędicãdũ, nã de prędicatione Christus nunc loquebatur: Iudæis, ẽt non erat illicitũ intrare in ciuitates Gentiliũ, & Samaritanorum, sed solum mãducare cũ eis, & habere cõmunionem in doctrina, liceret ergo hoc Apostolis. Sed obiicietur, quia Christus prędicabat Samaritanis nam Ioã. 4. dr̃, q̃ duobus diebus mãsit in vrbe Samarię, & multi crediderunt in eum propter sermonem eius, ita ergo liceret discipulis.

Dicẽdum, q̃ Christus nõ prędicabat gẽtilibus, nec Samaritanis, nec volebat facere illis miracula, interdum tñ pp magnã importunitatẽ hoc faciebat, & solũ bis legitur hoc fecisse, s. semel Chananęis, & semel Samaritanis, de Chananæis patet infra 15. de Chananæa importuna, quæ cũ clamãs vexaret Apostolos illi rogauerunt Christum, vt sanaret filiã ejus, sed tunc nihil prędicauit, de Samaritanis patet. s. hac vice Ioan. 4. quia ad magnas preces eorum intrauit vrbẽ, mansitque ibi diebus duobus, & prædicauit, quia valde rogatus est ab incolis, miraculũ tñ nullũ fecit, alias autem non legitur, nec Samaritanis, nec gẽtilibus prædicasse.

De discipulis dicendum, q̃ non licebat eis prædicare in vrbibus Samaritanorũ cũ Christus hoc vetuerit, & istud pp duo. Primo quia forte illud factum est antequam Christus nũc vetaret Apostolis intrare ciuitates Samaritanorũ, & verum est, sine dubio, quia qñ Christus intrauit ad Samaritanos nõdũ inceperat adhuc se oĩno manifestare, quia nondum Ioannes tenebat in vinculis Io. 3. immo pp Ioannem ipse recessit de Iudæa in Galilęam, vt non esset occasio inuidię Pharisæorum, & discipulorũ Ioãnis cõtra ipsum Ioã. 4. cum autem peruenisset in Galilæam audiuit, q̃ Ioãnes captus esset, & tunc cępit prędicare, & supra 4. & ita prædicatio Christi manifesta cępit postquam Ioãnes captus est, introitus tamen ad Samaritanos fuit ante Ioannis incarcerationem, & tamen ista missio Apostolorum ad prędicandum, & prohibitio eis facta de prędicando Samaritanis fuit longo tempore, postquã Christus prædicare cęperat, ergo ille introitus Christi ad Samaritanos fuit multo tempore ante istam prohibitionem, & sic non obstat, quia vno tempore licet, q̃ alio tẽpore est illicitum, vnde si eo tpe Apostoli irent ad orædicandum, licuisset eis prędicare Samaritanis, quia nondum erat prohibitio facta. Secundo põt dici, q̃ secus erat de discipulis, quam de Christo, quia Christus nulli legi erat subditus, sed ipse leges condebat, ergo poterat ipse prędicare Samaritanis, & Gentilibus, licet prohiberet discipulis Christicare eis, cum aũt dr̃, q̃ non licebat discipulis Christi intrare ciuitates Samaritanorum ad prędicandum, est intelligendũ, q̃ ẽt non licebat eis prædicare Samaritanis in campo, quia hic nõ erat principaliter vetitus ingressus in vrbes cum liceret intrare in eas pro cibis, sed prædicatio erat vetita, ideo siue in vrbe, siue in cãpo illicitum erat prædicare illis, & tamen dixit Christus de vrbibus, quia ibi solebat fieri prędicatio, sed non in campo.

Qui erant isti Samaritani, & de origine eorum. Et qui situs Samariæ. Et quare Samaritani obseruabant legem Moysi. Quæst. XLVIII.

QVAERETVR qui erant isti Samaritani, quibus vetitum fuit Apostolis prædicare.

Dicendum, quòd ad hoc est sciendum, qui sunt Samaritani. Et dicendum, quòd illi non erant omnino Iudæi, nec omnino Gentiles.

Quod patet, quia si fuissent omnino Iudæi non vetuisset Christus illi prædicare, cum mitteret Apostolos ad prędicandum Iudæis, si autem essent omnino Gentiles non expressisset eos Christus, sed sufficisset dici in viam gentium ne abieritis, & tamen expressit eos, tanquam non essent Gentiles, est ergo dicẽdum, quòd Samaritani ex origine Gentiles erant, & tamen quantum ad obseruationem erant Iudæi, non tamen quantũ ad totã obseruationẽ, quia tunc vocarentur Iudæi, vel saltem aduenæ, idest cõuersi ad Iudaismũ, vel peregrini, sic enim vocat eos lex, scilicet omnis homo de semine Israel, & aduenç qui morantur inter nos, &c. Leuitic. decimoseptimo cap. idest Iudæi ex genere, & conuersi ad Iudaismum, vel vocarentur Proseliti, infra vigesimotertio cap. circuitis mare, & aridam, vt faciatis proselitum vnum, i. vt conuertatis vnum Gentilem ad Iudaismum, & tamen non vocabantur sic, sed Samaritani, ideo non erant isti Gẽtiles conuersi ad Iudaismum, sed alium modum tenebãt,

Pro quo sciendum, quòd Samaritani a Samaria dicuntur, erat enim Samaria ciuitas quædam metropolitana in regno Israel, diuiso enim regno Iudæorum in duo, scilicet in regnum Iuda, & Israel fuit metropolitana regni Iuda Ierusalem, & regni Israel Samaria, ibique regnauerunt omnes reges Israel, cum autem decem tribus, quæ pertinebant ad regnum Israel translatæ fuerunt cum rege suo Oseę in terram Assyriorum per Salmanasar regem, ne relinquerentur terra illa deserta traduxit varios populos de terra sua ad habitandum in illa, & quia caput illius terræ erat Samaria tota regio appellata est Samaria, & gentes illæ Samaritani dicti sunt, & quando venerunt in terram illam colebant idola. Deus autem iratus misit contra eos leones, & occidebant illos: dictum est ergo regi Salmanasar qui transtulerat eos, q̃ quia ignorabãt legitima Dei terræ illius mittebat Deus leones, misit ergo Salmanasar vnum de sacerdotibus Iudæorũ qui captiui ducti fuerant, vt doceret eos ritum Iudaicum colendi Deũ, & ille fecit erudiens eos in cęremoniis legis Moysi, & quantũ ad hoc gentes illę cęperãt observare legem Moysi tam in cęremonijs sacrificiorum, quam in toto ritu viuendi, non tamẽ omnẽ cultum idolorũ, sed simul colebant Deũ, & idola sua 4. Reg. 17. & hoc quidẽ fuit a principio, postea aũt nõ semper fuit, nã tempore Christi Samaritani nõ videntur idola coluisse, istę ergo gentes fuerunt Samaritanorum, q̃ dum Iudęi translati sunt in Babylonẽ manserũt in terra, & redeũtibus Iudęis de Babylone multas aduersitates eis fecerunt, nam cum ędificarent tẽplum sępe accusauerũt eos apud reges Persarũ, & fecerunt longo tpe cessare ab ędificatione, vt patet 1. Esdrę 4. & 5. & 2. Esdrę 3. & 4. & cum restaurarentur muri Ierusalem, qui corruerant, sæpe impediebãt Samaritani Iudęos tã accusationibus apud regem Persarum. q̃ manu armata, ita vt qñ Iudęi ędificarent vna pars eorum faciebat opus, & alia tenebat lanceã pp insultus Samaritanorum, vt patet Neemię. 5 & 6. erant ergo Samaritani multum exosi Iudæis, quia erant hostes eorum, fecerunt autem Samaritani, quoddã templum simile templo Ierusalem in monte Garizim, vt ibi facerent sacrificia, & omnes cęremonias, quæ fiebãt in templo Ierusalem de quo templo dicetur Ioannis 4. & pp hoc adhuc fuit maior hostilitas Iudęorũ, & Samaritanorum, quia Deus iusserat, q̃ non esset, nisi vnus locus in quo fierent sacrificia in vna sola ciuitate, quam ipso eligeret Deute. 12. & 16. & si aliqui inter Iudæos arguerentur cõtra aliquam legis obseruantiam, q̃ non bene tenerent eam, fugiebant ad Samaritanos, & ibi manebant, vt ait Iosephus. 11. Antiqui. manst aũt ista gens vsque ad Christum, ideo interdum euangelistę Samaritanos commemorant, & isti sunt a quibus Christus vetuit Apostolos, vt non prædicarent eis.

Quare Christus Apostolis vetuit non prædicare Samaritanis. Quæst. XLIX.

QVAERETVR quare Christus hoc vetuit cum illi observarent legem Moysi, sicut Iudęi.

Dicendum, q̃ ad tollendum scãdalum Iudęorum, vt non haberent occasionem repellendi eum, q̃ non esset Messias si Samaritanis prædicaret ipse, aut discipuli eius, sicut si prædicaret gentibus, vnde valde scandalizabantur Iudęi de Samaritanis, & ad magnum improperium habebant nomen Samaritanorum, & infra cum maledicerent Christo dicebant tu Samaritanus es, & dęmonium habes Io. 8. scandalizarentur, ergo Iudæi siquis de eis conuersaretur cum Samaritanis. Primo, quia ipsis erat generale non conuersari cum eis. Io. 4. Iudęi non coutuntur Samaritanis, & ita mulier Samaritana dixit Christo e.c. quomodo tu Iudæus cum sis bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana? magis ergo admirarentur Iudęi, & scandalizarentur si viderent Christum, & Apostolos eius conuersantes cum Samaritanis, & docentes eos.

Secundo erat propter inimicitias, quæ semper manebant, nam Samaritani, vt dictum est præcedenti q. persequebantur semper Iudęos, aut saltem oderant eos cum persequi non poterant, & iungebantur inimicis eorũ dicit Iosephus 11. Antiqui. ideo etiã Iudæi oderant eos, & nolebant conuersari cum illis. Tertio fuit, quia Samaritani non erant vere Iudæi, nec tenebant omnia, quæ Iudæi, sed solũ recipiebant quinque libros Moysi, & circũcisionem, libros vero prophetarum, & cętera, quæ habebant Iudęi reijciebant, ideo computandi erant, sicut infideles, sic dicit glo. Samaritani gentiles fuerunt, sed ad Iudaismum multis periculis coacti conuersi sunt, circuncisionẽ, & quinque libros Moysi recipientes cętera vero abhorrentes.

Quarto fuit, quia etiam si Samaritani fuissent Iudæi tamen propter templum, quod construxerunt in mõte Garizim ad sacrificia lęderi merebantur, iusserat enim Deus vnicum templum in terra Israel Deuter. 12. & alibi sub pęna mortis nõ licebat alicui sacrificia facere Leui. 17. vnde, quando duę tribus, & dimidia construxerunt altare magnum apud Iordanem reliquę 11. tribus, & dimidia putantes illud factum ad offerenda ibi sacrificia parauerunt se ad bellum contra duas, & dimidiam, vt delerent eas quousque illę satisfecerunt ostendentes, quòd non fuerat altare factum ad sacrificia, sed solum in signum erat, quia Iordanis non diuidebat vtramque gentem, sed omnes erant vna gens, & pertinebant ad Deum Israel, vt patet Iosue vigesimosecundo, quia tamen Samaritani nõ erant de gente Iudęorum, nec aliquando fuerant in societate eorum, non pugnabant Iudæi contra illos propter templum, & altare sacrilegũ, quia de his, qua foris erant nihil pertinebat ad eos iudicare, sicut nec pugnabant contra gentiles licet colerent idola, quia nunquam illi fuerant subiecti legi Iudæorum, ita de Samaritanis erat, & tamen habebant Iudæi indignationis causas contra Samaritanos, & non contra gentiles, eo quòd in contemptum eorum illud templum erat factum, quia si Samaritani essent Iudęi, aut legem Iudæorum obseruare vellent, execrabile esset in eis illud templum facere, cum esset contra legem.

Quinto fuit, & quòd ad maiorem indignationem mouebat Iudæos, quia Samaritani dicebant eos errare, quia faciebant sacrificia in Ierusalem, asserentes, quòd solum deberent facere illa in templo suo montis Garizim, vt innuitur Ioan. 4. cum quæsuit a Christo Samaritana an adorandum esset in templo montis illius, vel in Ierusalem, & sic propter multa Iudæi non conuersabantur Samaritanis, & si Christus, aut discipuli prædicarent illis scandalizarentur, iussit ergo Christus eis non prędicare Samaritanis.

Quæ oues erant istæ, quæ perierant domus Israel. Quæst. L.

QVAERETVR cum dicitur hic, ite ad oues quæ perierunt domus Israel, quæ oues erãt istę.

Dicendum, quòd erant Iudęi, omnibus enim illis prædicari iussit non præcipiens ab aliquo abstinere, vocantur autem oues, quia Christus vocat turbas oues, sic dicitur supra in litera videns Iesus turbas misertus est eis, quia erant, sicut oues non habentes pastorem: etiã omnes homines tam iustos, q̃ peccatores oues vocat, vt patet in parabola de centum ouibus, & vna perdita infra 18. & Luc. 15. Iudæi, ergo licet mali essent oues vocantur, sic dicit Hilarius, q̃ licet Iudæi oues dicantur, in Christum tamen luporũ ac viperarum linguis, & faucibus sęuierunt, dicitur autem ad oues, quæ perierunt non, q̃ aliqui Iudæi perijssent, & alij non, sed omnes perierant, nam quis perdita vocatur quilibet peccator, iusti autem vocantur oues non errantes, vt dixit Christus infra 18. & Luc. 15. omnes tamen Iudæi peccatores erant, quia nemo potest dicere, quòd peccatum non haberet 1. Io. 1. nã non est homo, qui faciat bonũ, & non peccet 3. Reg. 8. cum etiam ipsi iusti septies in die cadant Proue. 24. oẽs, ergo Iudæi erant oues errantes, vel quę perierãt, & ita Christus loquitur semper eis, tanquam ouibus Ioan. 10. & malis Iudæis dicebat, vos non estis ex ouibus meis e.c. gentiles etiam vocauit oues suas, quia ad ipsum conuertendi erant e.c. alias oues habeo, quę nõ sunt ex hoc ouili, iubebat ergo Christus hic prædicare ouibus, quę perierant domus Israel. i. de domo Israel. i. Iudæis, qui erãt de domo Israel, & oẽs perierãt scilicet q̃ pctũ, sicut, & oẽs hoĩes pereunt, qñ peccãt.

Euntes prædicate. Hic ponitur forma doctrinę ipsis Apostolis quantum ad actum docendi, scilicet quid deberent prędicare, & quia doctrina ista indigebat miraculorum confirmatione ponitur, quæ miracula deberent facere. De primo dicitur. *Euntes autem.* Scilicet per omnia loca Iudæorum. *Prædicate dicentes.* Scilicet hoc, quod sequitur.

Quia appropinquabit regnum cælorum. Ideſt nunc appropinquat opportunitas eundi ad vitam ęternam, quæ est regnum cœlorum. *Infirmos curate.* Istud est secundum, scilicet cōfirmatio per miracula, quæ pertinebant ad vtilitatem credentium, aut eorum, qui crediturі erant, & vocantur hic infirmi quibuscūque ęgritudinibus, vel morbis, vel debilitatibus teneantur, quia istud nomen est multum generale.

Mortuos suscitate. Istud est aliud genus miraculi, quod apud Iudæos maximum reputatur. *Leprosos mundate.* Potius dicūtur mundari, quam sanari leprosi, quia non est lepra, sicut ceteri morbi, qui manifeste mortem accelerant, lepra autem magis est immunditia, quā ęgritudo, ideo melius dicuntur homines mūdari ab ea, quam sanari.

Dæmones eijcite. Scilicet de corporibus obsessorum, vt dicitur supra in litera, scilicet dedit potestatem spirituum immundorum, vt eijcerēt eos, scilicet de corporibus, poterant tamen etiam eos eijcere interdum de regione, vt infra dicetur.

Quid est istud regnum cælorum, quod iubentur Apostoli prædicare. Et q̄ per fidem, & baptismum introitur in regnum cælorum. Quæst. LI.

QVAERETVR quid est istud regnum cęlorum, quod iubentur Apostoli prædicare. Dicendum, q̄ regnum cœlorū, vel regnū Dei, quod idē est multipliciter accipitur. Vno mō pro ecclesia militanti, sicut dr̄ infra 13. mittet filius hoīs Angelos suos, & colligēt de regno eius, dicit. n. Greg. in homilia super illo verbo, q̄ regnū cœlorū pñs tpis ecclā dr̄, qa in illa beatitudine vbi pax summa est inueniri scandala non poterunt, quæ colligantur, sic ēt pōt accipi illud supra 5. qui soluerit vnū de mandatis istis, & docuerit, hic minimus vocabit in regno cęlorū. i. in ecclesia militanti, quia soluentes mandata non erunt in vita ęterna.

Secundo accipitur regnum cęlorū, p beatitudine, siue vita ęterna, sic ēt e. c. nisi abundauerit iustitia vestra plus, q̄ Scribarum, & Pharisæorum non intrabitis in regnum cęlorum. i. in vitam ęternā. Tertio accipit̄ pro lege Moysi sine intellectu eius, aut pro statu illius legis infra 21. auferetur a vobis regnum cęlorum, & dabitur genti facienti iustitiam eius. Hoc Christus dixit principibus sacerdotum, quia ipsi habebant legem Moysi, & intelligebant eā saltem quantū ad plurima, & non fructificabant in bono opere, iō dixit Christus eis, auferetur a vobis regnum cęlorum. i. intellectus sacræ Scripturæ. & dabitur genti facienti iustitiā eius, ideſt genti, quæ vere colat Deum, & obseruet iustitiā legis, non quātum ad corticem literę, sed in vero sensu spirituali, vt dr̄ ad Ro. 2. & 9. & ita fuit, quia Iudęi nolentes credere in Christum pp peccata sua excęcati sunt, sic dr̄ ad Rom. 11. q̄ cęcitas ex parte accidit in Israel donec intraret plenitudo gentium, & sic ablatus est intellectus scripturę ab eis, quia iam non intelligūt eam, sicut intelligenda est, quia si intelligerent iā non seruarēt cum cōpleta fuerit in Christo, & non sit amplius obseruanda. Quarto accipitur pro euangelio, vt aliqui volunt, vel pro statu noui testamenti, vt infra 13. i. oīs Scriba doctus in regno cęlorum simis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera, & est sensus, q̄ Scribæ. i. sapientes docti in regno cęlorum. i. in nouo testamento proferunt de thesauro suo. i. de scientia sua noua, & vetera. i. probationes noui, & veteris testamēti, ita cōmuniter exponūt. Quinto, vt aliqui volūt accipitur pro Christo, vt infra 12. si in digito Dei eijcio dęmonia, profecto venit in vos regnum Dei. i. Christus dator regni cęlorum, sic exponit Nicolaus: melius tamen intelligitur de vita ęterna. s. si in digito Dei eijcio dæmonia. i. si creditis, q̄ in potestate Dei eijcio dęmonia, tanquam Deus, vel Messias, profecto venit in vos regnum Dei. i. certe habebitis vitam ęternā: qa p fidē, & baptismum introit̄ in regnum Dei Ioan. 3. Potest tñ accipi, & melius pro regno Messię, vt dicetur infra 12. c. saltem tamen tribus, vel quātuor modis primis solet accipi regnum Dei in scriptura.

An regnum cælorum accipi possit pro euangelio, vel pro Christo. Et quòd vna est ecclesia ab initio vsque ad finem seculi. Expositio quædam noua. Quæst. LII.

SED quæretur in quo modo istorum Christus præcepit prædicari regnum cęlorum. Dicendū q̄ non accipitur tertio modo pro veteri lege, quia illa nunc non appropinquabat, sed iam a multo tempore erat. Nec ēt accipitur pro intellectu, quia præsupponitur, q̄ Iudęi habebant hunc intellectum, quando Christus venit, cum ipse dixit infra 21. auferetur a vobis regnū cęlorum. i. intellectus sacræ Scripturę, ergo presupponitur, q̄ illum habebant. Nō potest ēt intelligi quinto modo, s. pro Christo, quia dr̄ appropinquabit regnū cęlorū. i. prope est, & tamē Christus non erat prope, sed iā erat inter eos cum iam diu prædicasset. Nicolaus tñ intelligit in isto quinto modo, s. q̄ Apostoli prædicarent Messiā iam venisse, & q̄ ista erat tota prædicatio ipsorum. Sed nō est latis apparens. Primo, quia tunc dicerent iam venit regnū cęlorum, & non dicerent appropinquabit cum Christus iam venisset, nam istud esset ostendere, q̄ Iesus, qui iam venerat non esset Messias, sed expectaretur alius in breui venturus. Secūdo, quia nō est verisimile, q̄ Apostoli prædicarent, q̄ iam venerat Messias, qa per hoc ostenderent, q̄ ipse Iesus esset Messias, quia ille mittebat eos ad prędicādum, & in nomine eius mittebat eos ad prędicādum, & in nomine eius miracula faciebant, & tñ infra 16. & Mar. 9. & Luc. 9. dr̄ dicarent Messiam venisse. Non intelligitur etiam pro euangelio, quia non est verum, q̄ euangelium appropinquabat immo iam euangeliū erat, quia hoc, quod Apostoli prædicabant erat euangeliū, Item patet, quia Luc. 9. dixit Christus vade, & annuncia regnum Dei, ergo illud annunciare erat aliud. q̄ regnum Dei, & illud annunciare euangelium erat, ergo non est euangelium regnum Dei de quo hic dr̄. Non potest ēt accipi pro ecclesia militanti, quia illa semper fuit: nam tam in nouo, quam in veteri testamento semper fuit ecclesia, & vna erit ecclesia vsque ad finem seculi, sicsamet, quæ incepit a principio seculi, & vocat eā Augusti. ciuitatem Dei. Posset tñ accipi pro statu noui testamenti, quod vocatur regnum cęlorum, nam istud appropinquabat, quia tūc incepit in Christo, & maxime incepit eo tpe quo diuulgato plene euangelio cępit obligare lex Christi, & incepit esse nociua obseruatio legis Moysi. Sed nō accipit sic. Primo, quia istud, quod prædicabant Apostoli, debebant intelligere Iudæi quibus prędicabat, nō poterāt tñ intelligere istud, esset nouū testamentū, nisi cognita dria noui, & veteris testamenti, sed hoc ignorabant, iō nō prædicabat, q̄ appropinquaret nouū testamētū, quia per hoc cō-

derent, q̄ lex Moysi nunc cessare debebat, & introduci alia lex in breui, ad Heb. 8. dicendo nouum veterauit prius, quod autem antiquatur, & senescit prope interitum est. Iudæi tamen scandalizarentur, si nunc a principio diceretur eis, q̄ alia lex seruanda erat, & non lex Moysi, cum etiam post Christi ascensionem ipsimet Iudæi qui in Christum crediderant, contenderent obseruandam esse legem Moysi Act. 15.

Secundo patet, quia Apostoli annunciabant regnū cęlorum, tanquam aliquid valde bonum ad quod homines valde allicerentur, & tamē, q̄ adueniret status noui testamenti non erat secundum se delectabile aliquid, quia nulla lex in seipsa est dulcis, sed potius iugum quoddam est, nam etiam lex Christi, licet non esset dura, & plena obseruantiis, sicut lex Moysi iugū tamen quoddam erat, sic Christus dixit infra 11. tollite iugum meum super vos. i. legem meam, & iterum iugum. n. meum suaue est, & onus meum leue, licet enim suaue, & leue dixerit iugum, tñ & onus vocat: non ergo intelligitur illud regnum cęlorum pro lege Christi, nec pro statu noui testamenti.

Sed dicendum, q̄ accipitur regnum cęlorū secundo modo. s. pro vita ęterna, & istud est, qđ vere Christus annunciari mandauit, quia hoc est summum bonum, nec potest aliquid suauius, & dulcius cogitari, sic dicit Chrysost. vides Apostolorum dignitatem nihil sensibile præcipiunt dicere, vt Moyses, & Prophetæ, sed noua quędam, & inopinata, illi enim terrena bona prędicauerunt, hi autem regnum cęlorū, & oīa quæ illic sunt bona, & istud est, quod maxime posset allicere audientes verbum Apostolorum.

Quomodo nunc appropinquat regnum cælorum, cum non possit appropinquari localiter. Et quomodo acquirere vitam æternam est ab homine, & à Deo. Quæst. LIII.

SED quæretur quomodo nunc appropinquabat regnum cęlorum, quia regnum cęlorum non potest nobis appropinquare localiter, sed nos appropinquamus ei in quantum disponimur ad habendum illud, & tñ omni tempore fuit hoī possibile se disponere ad illud, & mereri vitam ęternam, ergo nunc non appropinquabat.

Dicendum, q̄ vere regnum cęlorum nunc appropinquabat, quia q̄ homo assequatur regnū cęlorū. i. vitam ęternam est ab ipso, & a Deo, ab ipso quidē inquantum se disponit subiiciendo Deo se, & hoc est meritum vitę ęternę, a Deo autem inquātū infundit nobis charitatem, & gratiam per quam meremur, & postea confert ipsam vitam ęternam, qñ vult. Primū quod est ex parte hoīs, quia oī tpe homo liberi arbitrij existens potest seipsum Deo subiicere. Quod aūt ex parte est Dei. s. infundendo charitatem, & gratiā p quam mereamur ēt semper fuit, quia quādocunque homo inquantum in se est conuertit se ad Deū, Deus aūt infundit ei gratiam p q̄ mereamur vitā ęternam, & quantum ad hoc semper regnum cęlorum prope nos est, quia propinquum est hoī conuertere se ad Deum, & q̄ Deus infundat ei gratiam. Quod aūt ipsa vita ęterna actualiter conferatur hoī a Deo, hoc non semper est ęqualiter propinquū, quia ante Chri aduē tum, nemo quantumcunque sanctus potuit assequi vitam ęternam, nec ēt vsque ad mortem eius, sed oēs qui viuentes vitam ęternam meruerunt detinebātur in sinu Abrahę, post mortē aūt Christi quilibet moriens illam assequitur, ideo iam regnū cęlorū est in nobis, & sic Paulus dicebat regnum Dei intra nos est, & quia qñ Apostoli cęperunt ista prędicare cito post hoc Christus mortu⁹ est. s. ante duos annos, erat verum, q̄ appropinquabat regnum cęlorū, quia post duos annos quilibet poterat habere regnum cęlorū. Et isto modo vere dictum est appropinquabat regnū cęlorum, & de hoc dixit latro pendens cum Christo memento mei cum veneris in regnum tuū, & Christus ei dixit. Hodie eris mecum in paradiso. Luc. 23. recte ergo prędicabatur appropinquare regnum cęlorum.

Quare Christus iussit Apostolis prædicare, quod appropinquaret regnum cælorum. Et quod nil melius homini doctrina euangelica. Quæst. LIIII.

QVAERETVR quare Christus iussit Apostolis prędicare, q̄ appropinquaret regnum cęlorum. Dicendum, q̄ pp multa. Primo, quia istud erat maximum bonū, quod homini poterat annunciari, Christus ergo cum posset illud annunciare maxime hoc annunciare debuit.

Secundo fuit ad ostendendum Christi dignitatē, quia ad ipsum, tanquam ad Messiam, & Deum pertinebat annunciare hominibus vitam ęternā, quia ipse solus poterat eam dare, lex. n. nec prophetæ vitam ęternam non dabant, nec expresse promittebant obseruatoribus suis, quia dare nō poterant, Christus aūt daturus erat eam nobis per mortē suam, ideo ei conueniebat illam nobis annunciare, & ita ipse dixit, q̄ erat missus ad hoc annunciandum, vt patet Luc. 4. cū Christus aperuit librum Isa. & legit illud spiritus Domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me sanare contritos corde, & prædicare captuis remissionem. istud. n. erat prędicare vitā æternam, & dicitur ibi hodie completa est scriptura hęc in auribus nostris, & sic innuebat, q̄ non pertinebat ad alium prædicare vitam æternam, nisi ad ipsum, & consequenter ad discipulos suos, q̄ in nomine eius prædicabant.

Tertio fuit ad ostendendum differentiam istius status qui nunc sequebatur. s. noui testamēti a statu prioris veteris testamenti in quo non promittebantur expresse bona vitę ęternæ, & hic principium noui testamenti erat vita ęterna, & nihil aliud promittebatur, sic dicit Chryso. vides ministerij magnitudinē vides Apostolorum dignitatem nihil sensibile pręcipiunt dicerent Moyses, & prophetæ, sed noua quædam, & inopinata, illi. n. terrena bona prædicauerunt, & hi aūt regnum cęlorum, & omnia, quæ illic sunt bona.

Quarto fuit ad alliciendum homines, vt sequerentur istam doctrinam, cū nihil hoī melius dici posset propter quod omnia faceret, & omnia contēneret, q̄ vita ęterna. Considerandum, q̄ ista prædicatio nunquam fuerat, nisi a tpe Ioan. Bapt. ipse enim dixit pęnitentiam agite, & appropinquabit regnū cęlorū supra 3. & hoc fuit, qa tps Ioā. coincidebat cū tpe Chri, & ipse venit, vt præcursor Christi Lu. 1. ideo p̄nuncia bat illa, q̄ Christus annunciaturus esset, & in hoc innuebat Messiam venisse, p quē dandum erat regnū cęlorum, Christus aūt idē p̄dicauit. s. pnīam agite &c. supra 4. Apostoli aūt prædicauerunt nunc regnū cœlorū, quia legit̄ hic, q̄ dixerint pnīam agite, nō qdem q̄ esset necessaria pnīa ad habendū vitā ęternā, sed qa iam p̄dicata fuerat p Ioan. & per Christū, iō erat præsupponendū. An tñ illā p̄dicauerint non constat, ita volūt qdā. Sed dicendū, q̄ sicut Christus iussit eis dicere appropinquabit regnum cęlorū, ita etiā iussit dicere pęnitentiam agite, vel si non iussit saltē ipsi hoc prædicabant, quia Mar. 6. dicitur, & existentes prædicabant, vt pęnitentiam agerent.

An Apostoli prædicarent aliquid aliud præter hoc, quod appropinquat regnum cœlorum. Et quid prædicarent nempe abstinendum esse ab omnibus vitijs, nunquam tamen prædicauerunt aliquid, quod pertineret ad legem Moysi.

Quæst. LV.

QVAERITVR an Apostoli prędicarent aliqd aliud pręter hoc, ꝙ appropinquat regnum cęlorum.

Dicendum, quòd sic, quia cum Christus iuberet eos prædicationi instare, & nullam aliam habere solicitudinem, non est verisimile, quòd istud solum verbum dicerent, sed sicut annunciabant vitam æternam, ita annunciarent ea per quæ habenda est, & ita prædicarent abstinendum esse ab omnibus vitijs, quia nemini peccatorum est locus in vita æterna, prima Corin. 6. nolite errare, nec fornicarij, nec idolis seruientes, nec adulteri, &c. regnum Dei possidebunt, & ideo cum esset istud tempus acceptabile Deo, in quo homo posset vitam ęternam habere, deberet abstinere ab omnibus vitijs, sic enim dixit Christus Lucæ 4. quòd spiritus domini misit eum prædicare annum domini acceptum, ita ergo prędicarent Apostoli, quia, sic Paulus prædicabat. 2. Corinth. 6. ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, nemini dãtes vllam offensionem, &c. vbi ostendit abstinendũ esse ab omnibus vitiis, quia erat tunc acceptabile, ita ergo alij Apostoli prædicarent, quia omnes eodẽ spiritu prædicabant. 1. Corint. 12. maxime, quia tunc annunciabatur homini regnum cęlorum ad quod perueniendum erat, ideo prædicaretur, quòd homines abstinerent ab omnibus, quæ impediebant istam assecutionem. Sic Paulus prædicabat. 1. Corint. 9. omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem, vt corruptibilem coronam percipiant, nos autem, vt incorruptam: & sic abstinendũ erat a multis, vt assequeremur illam coronam, & potius in tempore isto, quam in aliis, sic dicitur ad Ephe. 4. deponite pristinam conuersationem, qui furabatur iam non furetur &c. idest isto tempore melioribus operibus instandum est, quam prius. non est ergo dubium qn I Apostoli prædicarent omnia hæc, quæ ad mores pertinebant, quia frustra erat hominibus annunciare vitam ęternam si non daretur illis via consequendi illã, omnia ergo ad hoc pertinentia prædicarentur, sic.n. fuit de Christo, quia de eo dicitur supra quarto capit. quòd prædicabat dicens, pœnitentiam agite, quasi nihil aliud prædicaret, & tamen constat, quòd multa alia prædicabat de directione morum, sic etiam Paulus dicit. 1. Corin. 2. non iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Christum, & hunc crucifixum, idest non prędicaui vobis, nisi mortem Christi, & tamen manifestum est, quòd multa alia prædicaret ad mores pertinentia. Etiam, quia non poterat esse magis stulta p̃dicatio, quam dicere Christum esse mortuum, & nõ dicere propter quid mortuus est, vel quæ vtilitas inde K consecuta est, quia tunc annunciare mortem eius nihil maius esset, quam referre cuiuscũque alterius hominis mortem. manifestum est ergo, quòd saltẽ Paulus ostenderet mortuum esse Christũ pro salute nostra, & quòd aliter non poterat nobis esse salus, ita ergo Apostoli multa alia dicerent præter hæc, s. appropinquabit regnum cęlorum.

Dicendum, quòd Christus dixit hęc solũ propter multa. Primo, quia quando alicui iniungitur aliquid faciendum iniunguntur omnia sine quibus illud fieri non potest, Christus autem iusserat hic annunciari regnum cęlorum, ergo per hoc innuebat, quòd prædicarent omnia, quæ pertinebant ad regnum Dei, qđ F magis innuitur Luc. 9. cum dicitur misi illos prædicare regnum Dei.

Secundo, quia inter omnia, quæ prædicanda erant istud erat principale, ideo solum expressum est, quia minus principalia sub hoc intelligebantur.

Tertio, & principaliter fuit ad differentiam veteris testamenti, quia etiam prædicatores veteris testamẽti docebant abstinendum esse a vitijs, & virtuose agẽdum, regnum tamen cęlorum non prædicabant, quia nec lex, nec prophetę illud expresse promittebãt obseruatoribus suis, hoc ergo Christus iussit prædicare, G nunciarent virtutes, & vitia præsupponendum erat quia in hoc differebant discipuli sui a prædicatoribus veteris testamenti, & ista est veritas. Quod autem etiam si Christus nunc non diceret, quia nihil minus prædicarent Apostoli, quam prædicatores veteris testamenti, immo plura, & meliora, & perfectiora.

Quarto fuit ad tollendum dubium, quia inter Iudęos de hoc dubium erat, nesciebant enim an vitam æternam habituri essent cum multi ipsorum expresse negarent resurrectionem futuram. s. Saducęi, infra 22. & Actu. 23. Pharisęi autem confitebantur illam, & tamen non erant omnino certi de ea, quia aliàs repulissent Saducæos, tanquam pernicios̃os hæreticos, & tamen non repellebant, sed istæ duæ sectę manebant semper inter Iudęos quasi nesciretur, quæ earũ vera esset: Christus, ergo voluit supplere id in quo Iu- H dęi deficiebant, ideo regnum cœlorum iussit prędicari, & resurrectionem ex scripturis ostendit, infra 22. & sic istud exprimitur, quia Christus illud addidit. Sciẽdum autem, quòd Apostoli, nunquam prædicauerũt aliquid, quod pertineret ad legem Moysi, sicut enim Christus, nunquam illam prædicauit, licet semper viuens obseruaret, vt ostensum est præcedenti capitul. q. 159. ita, & Apostoli nunquam illam prędicauerunt, licet semper seruauerunt, quia prædicando eam prę- iudicarent intentioni Christi cum ipse vellet eam iã cessare, sed prędicabant regnum cęlorum, scilicet mãdata noui testamenti.

De miraculis quæ Christus concessit hic Apostolis facere, quæ sint illa. Vbi quod tria miraculorum genera. Et morbi quid proprie significent, & quid debilitas, & quid orbitas. Et quomodo eijcere dæmonia differt ab alijs miraculis.

Quæst. LVI.

QVAERITVR circa miracula, quæ Christus cõcessit hic Apostolis facere.

Dicendum, quòd tria genera miraculorũ eis concessit, scilicet infirmos curare, mortuos suscitare, dęmones eijcere, sed nomine infirmorum multa comprehenduntur, scilicet morbus, & debilitas, & orbatio, & mutilatio. Morbi enim dicuntur propriæ ægritudines, quæ ꝓueniunt ex mala corporis habitudine, vt febris, paralysis, & hydropesis, & similia. Debilitas est, quando existente bona corporis habitudine homo minoratur in viribus, sicut in illis, qui incipiunt conualescere de ęgritudine, quia non est in eis iam morbus, & tamen viribus carent. Orbatio autem est defectus naturalis alicuius partis corporis, vel virtutis eius, sicut qui cęcus natus est, vel claudus mutus vel surdus, vel sine manibus, aut deficiente aliqua alia parte corporis, & maxime in qua viget operatio organica abscissa est, vt si pedes, vel manus præscindũtur, aut oculus eruitur, hęc omnia large nomine infirmitatis comprehenduntur, vel saltem hic comprehendi necesse est, quia ab omnibus istis malis Apostoli liberabant homines cum Christus sæpe hoc fecerit, & tamen Apostoli faciebant eadem miracula, ꝙ Christus

tus Io. 14. qui credit in me, opera quæ ego facio ipse A faciet. Secundum est mortuos suscitare, hoc autem nullo modo potest intelligi nomine infirmitatis, quia infirmitas est in viuente, mortuus autem infirmitatẽ nullam habet, est ergo istud alterum genus miraculi, & etiam quantum ad rem maius est, quam sanare infirmos, licet quantum ad potestatem facientis omnia miracula equalia sint, vt ostensum est præcedenti cap. quæstione 18.

Tertium est dæmones eijcere, & istud differta præcedentibus in duobus. Primo, quia miraculum est hic in creatura spirituali, & in duobus præcedẽtibus est in creatura corporali, nam dæmones eijcere non est dari homini aliquam sanitatem, sed expellere dęmo- B nem ne nocere possit. Secundo, quia in alijs confertur aliquid ipsi homini, & aufertur quoddam malum, quod vere in ipso est, siue sit mortuum esse, siue infirmitas, auferre autem dæmonem non est auferre malum intrinsecum, sed extrinsecum, quia dæmon non est in homine, sicut febris, & lepra, sed sicut flagellãs, & percutiens, ideo ad alterum genus miraculi pertinet. Sed obijcietur, quia dicitur hic leprosos mundate, & tamen lepra nomine infirmitatis intelligitur cũ sit quidam morbus. Dicendum, quòd verum est, nec erat necesse exprimi, sed quia lepra erat morbus multum communis inter Iudæos, & Apostoli multos curaturi erãt de isto morbo, sicut & Christus faciebat, ga- C semel sanauit decem leprosos simul Lucę 17. exprimitur specialiter de hoc morbo: arripi autem a dæmone licet non sit proprie infirmitas, cum etiam large posset vocari infirmitas inquantum infertur malum corpori per hoc, & tamen exprimitur hic, eo quòd plurimi de arreptitijs sanabantur a Christo, & ab Apostolis.

Quare Christus specialiter dedit potestatem Apostolis istorum trium miraculorum, scilicet sanandi morbos, eijciendi dæmones, suscitandi mortuos. Et quare necessaria fuerant miracula Apostolis. Quæst. LVII.

QVAERITVR quare Christus specialiter dedit potestatem Apostolis istorum trium gene- D rum miraculorum.

Dicendum, quòd hoc fuit. Primo, quia ista conueniebant illis quibus Apostoli prædicabant, nam Christus misit Apostolos ad prædicandum per diuersa loca, vt turbę non vexarẽtur sequendo Christum quocunque iret, vt supra dictum est quæstione 12. & tamẽ turbę, vt in plurimum veniebant ad Christum propter miracula, quæ faciebat super infirmos Ioan. 6. sequebatur eum multitudo magna, quia videbãt signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur, si autem Apostoli non accepissent potestatem faciendi ista miracula adhuc omnes turbę venirent ad Christum, vt curaret infirmos eorum, oportuit ergo dari potestatem istorum miraculorum Apostolis ne turbę ve- E xarentur.

Secundo fuit, quia miracula erant necessaria Apostolis ad duo, scilicet ad notificationem eorum, quæ prædicabant, & ad vtilitatem ipsorum quibus prædicabant. De primo dicit Grego. adiuncta sunt autem prędicatoribus miracula, vt fidem verbis daret virtus, offensa, & noua facerent, qui noua prædicarẽt, sic etiã dicit Hieron. ne enim hominibus rusticanis, & absque eloquij venustate indoctis, & illiteratis nemo crederet pollicentibus regna cœlorum dat potestatẽ prędicta faciendi. De secundo patet, quia vt ipsi audientes faciliores essent ad credendum potius faciendа erant miracula, quæ illis prodessent, quam quę nõ prodessent: huiusmodi erant ista, quia omnia mala, quæ corpori humano accidunt includuntur in his tribus generibus miraculorum, & ab omnibus poterant liberare Apostoli, ideo ista fuerunt potius eis conueniẽtia, quam alia miracula, ita enim est de gratijs Spiritus Sancti, quia omnes sunt ad aliquam vtilitatem 1. Corin. 12. vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem Christi. & in hoc differunt miracula Christi a falsis miraculis dæmonum, & magorum, quia ꝓter hoc, quòd falsa sunt, adhuc semper inutilia sunt, vt volare, & similia facerẽt, sic dicit Clemẽs in itinera. omnia autem vtilia valde erant, ista ergo concessit Apostolis.

An Apostoli habuerunt potestatem faciendi alia miracula, quam hæc, quæ in litera habentur. Et quòd prò curiosis opera Dei petenda non sunt.

Quæst. LVIII.

QVAERITVR an præter ista habuerunt Apostoli potestatem faciendi alia miracula. Dicendum, quòd ista sola expresse Christus eis concessit, & tamen habebant potestatem faciendi alia. Primo patet, quia vt dictum est præcedenti q. miracula fiebant ab Apostolis ad notificationem veritatis, & ad vtilitatem audientium, ista autem duo conueniebant istis miraculis: nam per quodlibet eorum sufficiẽter probabatur esse verum, quod Apostoli prædicabant, quia omnia miracula exigunt potestatem infinitam, sed illa non est, nisi Dei, ideo quodlibet miraculum exigit, quod a Deo sit, & necesse est, quòd omnẽ, quod per id probatur verum sit. Quòd autem pauca, vel nulla fiant non differt ad ostendendum istam veritatem.

Secundo patet, quia Apostoli non habebant in se potestatem aliquam per quam ista miracula facerẽt, sed solum fidem habebant per quam Deus eis petentibus miracula faciebat, & ideo sicut poterant per fidem facere vnum miraculũ, ita poterãt facere quodcunque: nam poterant transferre montes infra 17. & transferre arbores in mare, & radicare eas super aquã. Luc. 17. & quodcũque aliud facere infra 21. si habueritis fidem, & non hęsitaueritis, quęcunque petieritis accipietis: poterant ergo facere quodcunque genus miraculi, non enim erant minores ipsi, quam patres veteris testamenti. Et tamen iubente Iosue sol stetit. Iosue 10. & orante Ezechia, & Isaia sol reuersus est per decem lineas 4. Regum 20. ergo etiam poterant istud facere Apostoli.

Item, quia poterant ipsi facere quidquid Christus faciebat Ioan. 14. qui credit in me, opera quæ ego facio ipse faciet, & maiora horum faciet. Etiam quia multa alia concessit Christus omnibus credentibus in se Mar. 16. vt tollere serpentes, & non nocere eis venenum, quæ non habentur hic: Christus tamẽ ambulabat super aquas, & pascebat turbas de paucis panibus infra 14. & 15. ergo etiam Apostoli hoc facere poterant, & illa, quæ habentur Mar. 16. cum ipsi maiores essent omnibus credentibus, multa ergo ꝓoterant præter ista facere, immo nullum genus miraculi erat, quod facere non possent, sic dicitur infra 17. si habueritis fidem, sicut granum sinapis, nihil impossibile erit vobis.

Sed dicendum, qnòd licet possent alia miracula facere, nunquã tamen fecerunt, dum sic mitteret Christus eos, nisi miracula illa, quæ Christus expressit hic, & ratio est, quia ipsi non faciebant, nisi miracula, quæ petebantur a credentibus, vel credere volentibus, & quæ ipsi videbant bonum esse fieri etiam illis non petentibus. Homines tamen non petunt, nisi ea, quę putant sibi vtilia esse, talia autem erant, quæ Christus cõ-

misit

misit Apostolis.s. curare egros, & suscitare mortuos, iō ista sola faciebant. Sciendum ēt q̄ Christus dedit Apostolis, q̄ miracula facerent, & ēt q̄ essent tot, & ranta, q̄ ex nulla parte posset apparere defectus potestatis eius qui mittebat illos, & quia si quędam miracula facerent, & alia petiti facere non possent videretur defectus potestatis ipsorum, vel mittentis eos, iō Christus concessit illis tot genera miraculorū, q̄ qdquid audientes peterent ab eis ipsi facere possent, nā illi nō peterent, nisi quod eis erat vtile, & omnia hæc Apostolis concessa erant, si aūt peterent, q̄ facerent stare solem, vel retrocedere aut aliquid hmōi etiamsi Apostoli possent facere non deberent, quia istud nō erat ad vtilitatem, sed ad curiositatem, pro curiosis tñ opera Dei petenda non sunt, nam etiā Christus talia miracula facere nolebat perente aliquo, sic enim infra 16. Phariſęi petiuerunt a Christo signum de cęlo, & Christus dare noluit, sed potius increpuit eos, vocans gnationem prauam, & adulteram, immo nullum miraculum faciendum est, qñ ex curiositate petitur, sicut infra 12. Phariſęi dixerunt Chō volumus a te signa videre, & ille dixit, generatio adultera signū quęrit, & signum non dabitur ei & sic Apostolis cōcessa erat potestas ad faciēdum miracula omnia, quæ rationabiliter ab eis peti poterant. Sed dicetur cum Apostoli habentes fidem possent facere, quodcūque miraculum vellent, qūo fuit data eis potestas specialiter ad hoc, quia si fidem non haberent nullum miraculum facere possent, nec ēt ista, si aūt haberent fidē poterant facere quęcunque vellent, iō superfluum videbatur, q̄ exprimerentur ista miracula. Dicendum, q̄ ante hoc Apostoli nulla miracula fecerant, nec ēt auderent petere a Deo miraculorum operationem, quia non haberent ad hoc confidentiā, nunc autem Christus tradidit eis ptātem.i. dedit eis, q̄ confiderēt, q̄ ista miracula ipse faceret pro eis, & iō qūcūque eis videretur, q̄ peterent illa, quia ipse faceret, si aūt Christus nunq̄ dedisset istam confidentiam Apostolis, nūquam fecissent aliqua miracula, profuit aūt, q̄ Christ' ista exprimeret. Primo, quia cum ipse exprimeret ista licet isti fidem haberent, non auderent petere alia cū Christus limitaret eis ista, si autem non limitaret, sed gñaliter daret eis potestatem faciendi miracula, forte multa alia facerent, vel a Deo peterent, quæ curiosa essent, & non erat bonum illa fieri. Secundo, & principaliter, quia licet sine fide miraculum non fiat, potest homo habere fidem ad vnum genus miraculi, & non ad alterum, & ita etiam apparuit in sanctis viuentibus, quia quidā excellebant alios in vno genere miraculi, & excellebātur ab eis in altero genere. poterat ergo Chrs dare fidē istis ad vnū genus miraculi non dando ad alterum genus, & ita diceretur solum habere potestatem in altero genere miraculi, non tñ tollit quin Apostoli possent facere miracula cuiuscunque generis, si fidem haberent, & tamē an habuerint istā fidem non apparet. Hoc tamen constat, q̄ non fecerunt, nisi miracula istorum trium generum, quandiu Christo viuente prędicauerunt, eo q̄ ipse de istis expresse locutus est.

Quare Christus restrinxit discipulos ad aliqua miracula, & non concessit omnia facere miracula. Vbi quod diuina debent ordinatissime ordinari. Et Christus concessit Apostolis potestatem iuuandi homines, & non nocendi. Et post Christi ascensionem habuerunt Apostoli potestatem faciendi, quæ vellent. *Quæst.* LIX.

QVAERETVR cum esset æqualiter facile Christo concedere Apostolis facere ista miracula, vel facere quæcunque, quare restrinxit eos specialiter ad aliqua, & non concessit omnia. Dicendum, q̄ fuit. i. quia Christus volebat Apostolis concedere, quæ sufficiebat ad officium prædicationis conuenienter exercendum, quidquid autem superabundat non fuit necesse tradi, & tamen ista tria genera miraculorum sufficiebant ad ostendendum veritatem eorum quæ prædicabant Apostoli, & ad vtilitatem audiētiū, quia omnia mala illis auferre poterant, quæ in corpore accidunt, ideo non dedit illis potestatem plura faciendi.

Secundo fuit ad tollendum curiositatem, quia si dedisset Apostolis simpliciter potestatem faciendi, quęcunque miracula, vellent interdum forte facere aliqua potius curiosa, quam vtilia cum adhuc essent viri imperfecti, ea tñ q̄ diuina sunt debent ordinatissime, & non ad curiositatem ministrari, ideo pro nunc non expressit eis, nisi ista genera miraculi.

Tertio fuit, & principaliter ad tollendum eis occasionem inanis gloriæ, erant enim adhuc teneri, & nō dum perfecti in virtute, & si viderent se posse facere quęcunque vellent maxime in quibusdā rebus multum curiosis, sicut stare solem, vel retrocedere, aut facere alia signa in cęlo extollerentur supra seipsos, & esset eis occasio peccati, nō ergo dedit, nisi ista. Quod patet, quia etiam in istis aliqualiter gloriabantur inordinate, nā dr Luc. 10. q̄ venerunt discipuli ad Christum cum gaudio dicentes, domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo, & Christus dixit eis nolite in hoc gaudere, si tamen debite gauderent Christus non vetuisset gaudium ipsorum, ergo immoderate gaudebant, quod pertinebat aliqualiter ad superbiam, vel ad inanem gloriam, hoc tamen maxime fieret si absolute concederetur eis miracula facere, ideo restrinxit eos. Cum autem fuerunt perfecti in timore, & amore Dei, & cognitione veri boni, quia iam vterentur potestate sibi collata ad bonum, quod fuit post Pentecostē dato eis Spiritu sancto, nō est dubium quin habuerint potestatem ad omnia miracula, & etiam fidem sufficientem ad illa, Christo autem viuente non videbantur habere istam fidem sufficientem, vnde semel a Christo petiuerunt domine adauge nobis fidem infra decimoseptimo cap. & hoc quia viderunt se deficientes in fide, quæ erat ad faciendum miracula.

Quarto fuit, quia Christus voluit eis dare potestatem ad bonum, & non ad malum, si enim absolute concederetur eis miracula facere, sicut poterant miracula prodesse, ita poterant miracula nocere, vt occidendo homines, & subuertendo vrbes, erat tamen affectus eorum adhuc inordinatus, quia inuidebant interdum, & iniuste irascebantur, & desiderabant vindictam indebite, & sic haberent instrumenta ad nocendum. Quod patet, quia Lu. 9. dicitur, q̄ in Samaritani non receperunt Christum in quadam vi. be dixerunt Iacobus, & Ioannes: domine vis dicimus vt ignis descendat de cęlo, & consumat illos? Christus autem increpuit eos dicens nescitis cuius spiritus estis, filius hominis non venit animas perdere, sed saluare, constat ergo q̄ si Christus non fuisset ibi increpans Iacobum, & Ioannem, & habuissent potestatē, q̄ petiuissent descendere ignem de cęlo, q̄ erat inconueniens, ideo Christus non concessit eis, nisi potestatem ad hoc, q̄ prodessent, & non q̄ nocere possent, nam illud videtur esse post traditam Apostolis potestatem faciendi miracula, vt patet Luc. 9. ex ordine lterę, maxime aūt, quia cū Christus mitteret eos ad prædicandum per varia loca ostendit eis, q̄ aliqn recipient illos, & aliquando non, vt patet infra in ista, si autem potestatem nocendi haberent, nocerent expellentibus eos, iō non fuit concessa eis talis potestas.

Quinto

Quinto fuit, & magis principaliter, quia Christus voluit sibi reseruare excellentiam dum viueret, vt saltē simplices non haberent occasionem errandi circa ipsum, nam si dedisset Christus Apostolis potestatem faciēdi omnia, sicut ipse faciebat, aliqui simplices putarent eos ęquales Christo, & hoc erat inconueniens, reliquit ergo sibi multa viuens, quæ illis non concessit, vt omnibus esset notissimum eum esse maiorem, & illos ab eo accipere potestatem: dedit ergo illis, quod erat ad sufficientiam, sibi autem reliquit excellentiam, & plenitudinem, postquam autem ipse ascendit ad ęlos habuerunt Apostoli pleniorem potestatem, ita vt facerent quidquid Christus faciebat, & etiam plura Ioan. 14. qui credit in me, opera quæ ego facio ipse faciet, & maiora horum faciet, quia vado ad patrem, quasi dicat licet me viuente non facerētis omnia, quæ ego faciebāt, tamen nunc, quia vado ad patrem, ideſt recedo ab hoc sæculo secundum præsentiam corporalem, poteritis facere etiam maiora, quam ego facio, & hoc propter duo.

Primo, quia cum iam Christus non maneret in terra secundum præsentiam corporalem nō poterat esse ista cōparatio, quæ prius erat, scilicet quis maior esset, sicut si viueret, & ita fuit de Elia, & Elisęo, nam Elia manente inter homines Elisęus nullum miraculum fecit, eo autem sublato habuit Elisęus duplicatum spiritum Eliæ 4. Regum. 2.

Secundo fuit, quia Christo manente inter homines, etiamsi aliquo deficerent Apostoli erat recursus ad Christum, eo autem sublato non erat recursus ad ipsum, iō debebat relinqui tota potestas Apostolis, viuente tamen ipso immo interdum præsente eo permittebat deficere fidem ipsorum, vt non possent facere miraculum, & sic apparet differentia virtutis eius ab illis infra 17. quando non potuerunt Apostoli curare arreptitium, & Christus illum curauit.

De potestate data Apostolis super dæmones, quæ fuerit. Et quòd dæmones sæpe Apostolos tentabant, quod notent viri deuoti, nec mirentur si tentantur in hac valle miseriæ. *Quæst.* LX.

QVAERETVR de potestate data Apostolis super dæmones.

Et dicendum, quòd ista non fuit absoluta, ita vt possent quidquid vellent super dæmones, sed solum, vt possent eos ejicere, sic dicitur hic dit illis potestatem spirituum immundorum, vt ejicerent eos. non enim poterant quidquid vellent super dæmones, scilicet claudere omnes in abyssō, vel tollere eis potestatem tēandi homines, ita quòd nemo eorum posset iam hominibus nocere, aut tentare illos, immo nō poterant facere, q̄ dæmones non tentarent ipsosmet Apostolos, nā sępe eos tentabāt. Quod patet, quia Iudæ erat data ista potestas, sicut cæteris Apostolis, & tamen sathanas tentabat eum, quia dicitur Ioan. 13. quòd post buccellam introiuit in eum sathanas. Petrus etiam a sathana tentabatur Luc. 22. ecce sathanas expetiuit vos, vt cribraret, sicut triticum, & loquitur Petro, & omnibus Apostolis: non ergo poterant ipsi ejicere dęmones ne tentarent eos, istud autem est, quia dæmones nocere hominibus, & tentare illos pertinet ad ordinē diuinę prouidentię, ideo nulli data est potestas turbare istum ordinem, poterāt autem Apostoli ejicere dęmones, scilicet de corporibus arreptitiorum, quia hoc non præiudicabat diuinę prouidentię, quæ particulariter vult cōferre beneficia isti homini, vel illi liberando eum a malo, potent etiam Apostoli ejicere dęmones, scilicet ejicere aliquos eorum de quibusdam regionibus, vt ibi non nocerent, sic enim fecit Raphael Angelus, qui ligauit dęmonem Asmodeum in deserto superioris Aegypti, quando Tobias vxorem accepit, vt non posset ei nocere, vt patet Tobi. 4. c. ita de Andrea Apostolo legitur, quòd dæmones quosdam exclusit de quadam regione ne ibi nocerent, & hoc ad semper, vel ad tēpus, Christus autem poterat de dæmonibus disponere, quod vellet, ideo tota legio dęmonum timuit, & rogauit ne mitteret eos in Abyssum Luc. 8.

Gratis accepistis. Fuerunt supra instructi Apostoli quantum ad formam doctrinę. Hic autem instruunt quantum ad veritatem vitę, & diuiditur in quatuor partes. Primo enim ostenditur, quòd non debent moneri ad prædicandum cupiditate. Secundo, quòd non debent terreri aduersitate ibi. *Ecce ego mitto.* Tertio, quòd nec debent retrahi carnalitate, ideſt cognatorū affectione ibi. *Nolite arbitrari.* Quarto, quòd nec amore præsentis vitę ibi.

Et qui non accipit crucem. Prima in duas, quia in prima retrahit eos a cupiditate. Secundo ostendit qualiter debeat eis prouideri in necessarijs vitę ibi. *Dignus est operarius.* Et quia cupiditas in duobus est, scilicet in male acquirendo, & in male possidendo. Ponitur primo, quòd non debeant aliquid male acquirere. Secundo, quòd non debeant male possidere ibi. *Nolite possidere.* Circa primum. *Gratis accepistis gratis date.* Ideſt licet faciatis multa miracula sanando ęgritudines non petatis aliquod precium pro his curationibus, nec recipiatis oblatum, quia vos accepistis gratis, ideſt sine precio istam potestatem faciendi miracula, ideo non debetis illam vendere, sed gratis dare. Cupiditas in duobus consistit.

Nolite possidere aurum. Hic prohibetur eis cupiditas in male possidendo, quia aliquid potest iuste acquiri, quod tamen male possideatur, sicut siquis non recepto aliquo beneficio curationis daret Apostolis pecuniam, non erat iniusta acquisito cum non daret hoc pro aliquo spirituali, scilicet nec pro miraculis, nec pro doctrina, & tamen iniuste possideretur cum Christus hoc prohibeat propter aliqua, vt infra dicetur, & dicitur nolite possidere aurum, quia istud est pretiosissimum in humanis diuitijs. *Nec argentum.* Istud est secundum in valore metallorum.

Nec pecuniam in zonis vestris. Nomine pecunię intelligitur quæcunque moneta minoris valoris, vt de ęre, vel alijs metallis, & dicitur in zonis, quia consuetudo est, quòd burſa denariorum de zona pendeat. Potest etiam intelligi aliter, quòd modus pecunię est duplex. Quędam est, quę reponitur, & conseruatur, quasi in thesaurum, vel ad alia tempora. Alia autem est ad quotidianas expensas, prima intelligitur nomine auri, & argenti, scilicet quòd Apostoli non haberēt repositum aurum, vel argentum, vel aliquod genus pecunię alicubi. Secunda intelligitur per pecuniam, quę est in zona, quia ibi habetur pecunia in promptum ad expendendum, Christus autem voluit vtroque modo Apostolis habere pecuniam, ideo non licebat eis aliquam pecuniam possidere, nec saltem minutos, & paucos denarios. Pecunię est duplex modus.

Non peram in via. Est repositorium in quo portatur aliquid in viā, scilicet sacculus licet aliquomodo differant, sic dicitur Luc. 10. nolite portare sacculum, nec peram, vetuerat enim Christus Apostolis habere repositoria fixa in aliquibus locis, hic autem vetat repositoria portatilia, scilicet peram, & sacculum, & in hoc Christus docet Apostolos confidere de sua prouidentia, in pera enim, & in sacculo portatur panis, vel aliquid cibi necessarij ad viam, Christus autem vetuit cibos istos portare, & etiam panem, quia Mār. 6. & Luc. 9. dicitur non peram, nec panem, & sic confidere Pera qui fit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere oportebat, quòd Deus prouideret eis quandocunque indigerent, cum non liceret eis reponere sibi aliqua ad necessitatem.

Nec duas tunicas. An vero intelligatur, quòd duas tunicas non haberent, ideſt vnam veſtem ſuper aliam, ſed vnica veſte ſimplici induerentur, vel quòd nō haberent veſtes muratorias dicetur Mar.6.cap.

Nec calciamenta. Intelligitur de calciamentis integris, licebat tamē eis habere ſoleas, quę vocantur ſandalia, ſic dicitur Mar.6. ſcilicet calciatos ſandaliis.

Nec virgam. Videtur cōtrarium Mar.6. ſcilicet præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum, ſed dicitur communiter, quòd Mar. accepit virgam proprie. Matthæus autem figurate pro ſuſtentatione temporali de quo infra dicetur.

Quid erat iſtud quod Chriſtus dixit Apoſtolis gratis accepiſſe, & quòd gratis daretur.
Quæſt. LXI.

QVAERETVR quid erat iſtud, quod Chriſtus dixit gratis accepiſſe Apoſtolos, & ꝙ gratis darent.

Dicēdum, quòd intelligitur tam de prędicatione, quam de operatione miraculorum: vtrunque enim gratis ſuſceperunt. De primo patet, quia illa prædicabāt Apoſtoli, quæ a Chriſto addidicerant, & tamen ipſe gratis docuit eos, ideo ipſi gratis docere debent non exigentes pecuniam pro doctrina, etiā accipiebant gratis, quia ſine vllo labore, & cogitatione ſua Spiritus Sanctus dabat eis quid loquerentur, infra in litera, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. De ſecundo patet, quia poteſtas quomodocunque accipiatur aliquid gratis datum erat, ſi enim accipiatur proprie ipſa poteſtas ſolius Dei erat, ipſe enim faciebat miracula, non ergo debebant vendere Apoſtoli, quod Chriſtus faciebat, ſi autem accipiatur pro ipſa fide per quam fiebant miracula etiam gratis data erat, quia eſt donum Spiritus Sancti prima Corin.12. & ipſi Apoſtoli hoc ſciebant, ideo a Chriſto petiuerunt dicentes, domine adauge nobis fidem infra 17.& per hoc cauebat Chriſtus duo vitia in Apoſtolis, vt dicit Chryſoſto. ſcilicet ſuperbiam, & auaritiam, ſuperbiam quidem inquantum dicit gratis accepiſtis, quaſi dicat hoc, quod facitis non eſt veſtrum, alienum eſt, ideo non poteſtis de illo gloriari, ſic dicitur 2.Corin, 4.quid habes, quod non acceperis, & quid gloriaris, quaſi non acceperis? Auaritiam autem tollit, dicens gratis date, ſcilicet nihil vos de veſtro largimini ſuſcipientibus, nec enim mercede hoc accepiſtis, nec laborantes: in ea eſt gratia, gratis enim accepiſtis, ita igitur alijs date: maxime tamen intelligitur hoc de miraculis, quia cum ſanarent homines a quibuſcūque morbis, poterant colligere infinitam pecuniam ſi illam exigerent. Primo pro doctrina autē nemo daret forte eis pecuniam ſi gratis prædicare nollent, quia prædicatio eorum non erat aliquid delectabile hominibus pro quo pecuniam darent, immo ſi miracula non facerent forte nemo vellet eorum doctrinam audire, quia putaret eos eſſe fatuos, qui iſta noua ſine aliquo ſolido teſtimonio annunciarent, ſicut Athenien. vocauerunt Paulum ſeminiverbium, ideſt ſeminatorem verborum, quia reſurrectionem illis prædicabat, & nondum viderant miracula eius Actu. decimoſeptimo: de miraculis, ergo maxime hoc intelligitur.

Quomodo Chriſtus vetuit Apoſtolis miracula pro precio facere, quia ipſe non faciebant miracula. ſed Deus per illos. Et quòd miracula fieri poſſunt ab exiſtente in peccato mortali dum tamen habeat fidem.
Quæſt. LXII.

QVAERITVR quomodo Chriſtus vetuit Apoſtolis miracula facere pro precio, quia viderut ſuperuacuum: nam miracula iſta ſolus Deus faciebat, ſi autem ipſi pecuniam habere vellēt ex miraculis, nihil fieret, & ſic non oportebat prohiberi hoc eis, quia non poſſent facere etiam ſi vellent.

Dicendum, quòd Chriſtus hoc præcepit propter multa. Primo, quia licet intelligatur iſtud principaliter de miraculis, tamen etiam intelligebatur de doctrina, & quia ipſi poterant docere ea, quæ iam didicerant a Chriſto pro pecunia cum non reciperent illa de nouo vetuit hoc. Secundo, & principaliter fuit, quia vere poterant ipſi miracula facere etiam ſi pecuniam peterent, & acciperent: nam ad faciendum miracula non requiritur, niſi fides, cum ergo haberent fidem facerent miracula, & non obſtabat, quod pecuniam reciperent, quia hoc erat eſſe in peccato mortali, miracula tamen fieri poſſunt ab exiſtente in peccato mortali, ſic dicitur ſupra 7. multi dicent mihi in die illa domine in nomine tuo dęmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos, illi autem dicuntur Deo ignoti quos non probat, qui autem non fuerunt a Deo noti, nunquam fuerunt in gratia, ergo aliqui ſunt, qui miracula faciunt, & nunquam ſunt in charitate: poterit ergo aliquis facere miracula, qui illa vendat, ſimile patet de prophetia, quia illa eſt actualis illuſtratio intellectus humani a Deo eleuante illum ſupernaturaliter, & tamen aliqui prophetę ꝙ precio ꝓpherabant, ſic dicitur Micheę 3. prophetę eius in pecuniā diuinabant, ideſt pro pecunia, ſic etiam Balaam erat verus propheta, vt colligitur Numer.24 & tamen pro pecunia veniebat ad prophetandum, & maledicendum Iudæis. Nume.22.& 24. Deus tamen apparebat ei, & dicebat multa de futuris. Nume.23.& 24.& cōdebat ei, quòd malus erat, dicens peruerſa eſt via tua mihique contraria. Num.22. ita, ergo miracula pro pecunijs fieri poterant.

Tertio fuit ad inſtructionem Apoſtolorum, quia forte putarēt licitum ſibi eſſe recipere pecuniam pro iſtis miraculis, dicit ergo, quòd non recipiant. Et ſi dicatur, quòd hoc ipſi nouerant, quia 4 Reg.5. Giezi cōpoſteris ſuis percuſſus eſt lepra, quia petiuit munera a Naaman Syro ſanato a lepra.

Dicendum, quod Apoſtoli erant viri rudes, & ſine literis, vt dicit de Petro, & Ioanne Actu.4. quòd erant idiotę, & ſine literis, ideo forte neſciebant iſtam ſcripturam, & ideo Chriſtus debuit eos inſtruere ne pecuniam exigerent. Et ſi forte illam ſciebant tamen proderat iſta admonitio ad reddendum eos attentos, vt cauerent a muneribus, vnde etiā ſi nō poſſent Apoſtoli facere miracula recipiendo pecuniam, erat conueniens, ꝙ admonerentur nō recipere illam eo, ꝙ etiam in illis, quæ homines non poſſunt vitare, Deus admonet eos, vt ſponte faciant, & mereātur, id quod aliàs ex neceſſitate fieret, & non mererentur, ſic fuit de Balaam, quia nihil poterat ille loqui, niſi quod Deus volebat, quia interdum conabatur maledicere Iudæis, & Deus conuertebat linguam eius, & benedicebat Deutero.23.& ipſe ſciebat, quòd non poſſet aliquid loqui, niſi quod Deus volebat. Numer.22.& 24.& tamē Angelus dixit ei, caue ne aliud, quam præcepero tibi loquaris. Nume.22. ita ergo in Apoſtolis fieri deberet admonitio, vt ipſi ſponte facere vellent miracula

miracula ſine precio, & per hoc mererentur. Quarto fuit propter honorem Chriſti, & diſcipulorum, quia ſi forte Chriſtus propter ipſorū demerita nollet miracula facere, quando illi precium reciperent, vel peterent aliquando diſponerent ſe ad faciendum miracula, & nihil facere poſſent, quod erat in dedecus doctrinę, ideo præmonuit eos gratis agere, vt Deus ſemper exaudiret eos, & nunquam inciderent in verecundiam.

Quare Apoſtoli non debebant recipere pecuniam pro miraculis, & quod inconueniens erat recipere pecuniam. Et quòd diuitiæ ſuffocant verbum Dei.
Quæſt. LXIII.

QVAERETVR quare non debebant recipere pecuniam pro miraculis Apoſtoli, & quod inconueniens erat recipere.

Dicendum, quòd propter multa. Primo, quia iſtud non poterat bene vendi, quia res tanto venditur quanto valere putatur, & tamen curationes miraculoſę ſunt infiniti valoris, ſicut dicit Chryſo. non eſt enim condignum precium earum inuenire, ergo vendi non debent.

Secundo, quia ex hoc contemnitur ipſum donum Dei: nam quando aliquid minus appreciamur, quam valeat, contemnimus id, quia detrahimus ei partem valoris ſui, curatio tamen miraculoſa eſt infiniti valoris, dando autem pecuniam pro illa aſſerimus tantum valere quanta eſt pecunia, quæ datur, valde ergo id contemnimus.

Tertio, quia fit præiudicium Spiritui Sancto, quia vendimus rem illius, nam miracula a Deo ſunt, & nō a nobis, accipiendo autem precium pro illis vēdimus rem alienam, & ſic Deo præiudicamus cuius rem eo nolente vendimus, iſtam cauſam tetigit Chriſtus in litera, dicens gratis accepiſtis gratis date, ideſt non eſt veſtrum hoc, quod datis, ſed accepiſtis illud gratis, ideſt ſine precio, ideo gratis date, & eſt magnum præiudicium iſtud, ꝙ homo, tanquam ſuam vendat rem, quæ ſolius Dei eſt, ſic dicitur 1.q.1.cap.eos. quòd gratuitus peccant ſymoniaci, quam Macedonius dicebat, ſcilicet Spiritum Sanctum eſſe ſeruum patris, & filij. Symoniaci autem faciunt Spiritum Sanctum ſeruum ſuum, quia vendunt illum.

Quarto, quia per hoc oſtendit homo iſta non eſſe dona Dei, Deus enim omnia nobis gratis dat nō exigens aliquod precium, quia non indiget bonis noſtris Pſal.15. ſi ergo homines miracula facerent, tanquam miniſtri Dei gratis illa darent cum Deus omnia gratis det, recipiendo ergo pecuniam pro eis oſtendunt, quòd rem propriam vendunt, ideo precium accipiūt, & non agunt, tanquam miniſtri Dei: & iſtę eędem rationes ſunt in adminiſtratione omnium ſpiritualium, quia pro eis pecunia nulla exigenda eſt, nec recipienda. Quinto fuit ad reddendum magis benevolos audiores ad credendum, & recipiendum doctrinam iſtā, nam ſi pecunia ab eis exigeretur pro his curationibus contriſtarentur, nunc vero cum nihil exigebatur faciliter amplectebantur doctrinam hanc, nam conſtabat eſſe viros optimos eos, qui talia faciebant cum poſſent colligere inde infinitam pecuniam, omnia contemnebant.

Sexto fuit ad tollendum occaſionem auaritię, quia ſi liceret Apoſtolis recipere pecuniam ex his iam magis aduerterent ad pecuniam recipiendam, quam ad prædicationem, quod valde derogaret doctrinę fidei, quia diuitię ſuffocant verbum Dei infra 13.& Luc.8. quia diuites volunt frui bonis huius ſeculi, quę poſſident, ad ſpiritualia autem non aduertunt, quia pro illis non laborauerunt, ſicut in congregando diuitias, etiam ex hoc eſſet occaſio multis, quòd fierent diſcipuli Chriſti, vt ſic diuitias conquirerent, ſicut fuit ſupra 8.& Luc.9. de illo Scriba, qui dixit Chriſto, magiſter ſequar te quocunque ieris, & Chriſtus illum repulit, dicens vulpes foueas habent, in quo innuit, ꝙ ille volebat ſequi eum, vt dicit Hieron. & Hilarius, Chriſtus tamen dixit non eſſe hoc conueniens, quia ipſe non habebat vbi reclinaret caput ſuum, ideſt habere nolebat licet poſſet acquirere, ergo nō decebat, quòd diſcipuli eius diuitias intuitu ipſius conquirerēt maxime, quia aliqui de Apoſtolis erant auari, ſcilicet Iudas, qui furabatur pecuniam datam Chriſto. Ioan. 12. a fortiori, ergo ſi non eſſet prohibitum acciperet pecuniam pro miraculis, quia etiam ipſe, ſicut & cęteri miracula faciebat cum prædicaret, ſic dicit glo. hoc autem dicit ne Iudas, qui loculos habebat, de prędicta poteſtate pecuniam congregare vellet.

Septimo fuit, quia Chriſtus præſciebat, quòd in eccleſia peſtis ſymoniaca pullulatura erat, quia aliqui vellent habere ſpiritualia, vt ea vendendo lucro conquirerentur, alij vero ipſa ſpiritualia pecunijs emere vellent, vtrunque autem Chriſtus in hoc præcepto excluſit: nam ſi ſpiritualia vendi non poſſunt, nec etiā poterunt emi. De primo patet, quia in principio eccleſię Simon magus poteſtatem dandi Spiritū Sanctum, & miracula faciendi pecunia exhibita ab Apoſtolis emere voluit Actu.8. multi quoque alij idem facere vellent, vt poſtea venderent ſi permitteretur eis, ſic dicit Grego. pręſciebat nāque nonnullos donū accepti ſpiritus in vſum negociationis inflectere, & miraculorum ſigna ad auaritię obſequium declinare. De ſecundo patet, quia poſtea ſucceſſu temporum, & vſque ad tempora noſtra eccleſia varia Symonię labe reſperſa eſt, quæ grauius, & deterius creuiſſet, niſi Chriſtus eam nunc vetuiſſet. in hoc, ergo præcepto tam illos, quam nos inſtruxit, ideo neceſſe fuit dici gratis accepiſtis, &c. *Dignus eſt.* Hinc oſtenditur quomodo debebat prouideri Apoſtolis in neceſſarijs vitę, ſcilicet quia populus cui prædicabant debebat eis miniſtrare, & diuiditur in duo. Quia primo oſtendit qualiter ſe deberent habere ad recipientes eos. Secūdo qualiter ad non recipientes ibi. *Et quicunque.* Circa primum dicitur. *Dignus eſt enim operarius cibo ſuo.* Ideſt non putetis, ꝙ non habebitis neceſſaria ad vitam licet non prouideatis vobis, quia illi in quibus prædicaueritis dabunt illa vobis, nec facient vobis in hoc gratiā, quia obligati ſunt, nam operarij eſtis prædicando eis, nam digni eſtis, vt vobis dent cibum, ideſt omnia neceſſaria ad vitam, quia nomine cibi intelliguntur victus, & veſtitus.

Quomodo dēat prouideri Apoſtolis in neceſſarijs vitæ.

In quācunque autem ciuitatem, aut caſtellum intraueritis. Iſte eſt modus quem tenere debebant cum intrabant in aliqua loca, ſ. ꝙ quærerent hoſpites, ſicut hic dicitur & vocatur ciuitas quicunque locus magnus, caſtellū autem locus paruus, eo ꝙ tam in magnis, quā in paruis locis prædicaturi erāt, ſic enim Chriſtus faciebat, quia circuibat omnes ciuitates, & caſtella docens prędicenti cap. & etiam in vicis in locis non muratis vbi erant paucę domus prædicabat Mar.1. eamus in proximos vicos, vt & ibi prædicem.

Interrogate quis in ea dignus ſit. Hoc eſt primū, quod facere debebant Apoſtoli cum intrarent in locum cū, ſcilicet ꝙ quærerent quis erat dignus in ea, ideſt quis erat melioris vitę, & famę, & conuerſationis, vt hoſpitarentur apud eum. *Et ibi manete*, Subintelligitur, quòd irent ad domum illius, & peterent hoſpitium, & ille daret eis ſi dignus erat, & tunc manerent ibi.

Donec exeatis. Ideſt non tranſeatis de hoſpitio in hoſpitium, ſed manete in illo in quod intraueritis donec exeatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

exeatis de illa vrbe expleta prædicatione vestra in ea. F
Intrantes autem domum. Istud est, quod faciebant, qñ intrabant, ideſt intrare volebant, ſcilicet ſalutem optare, quia antequam hoc facerent non intrabant, cum videretur eſſe, ꝙ quis intraret domum alienam inurbanum valde nulla præmiſſa locutione. *Salutate eam.* Ideſt ſalutate manentes in ea, nam parietes domus nō ſunt ſalutandi: nō enim ſalutatur niſi ille cui ſalus aduenire poteſt, cum ſalutatio videatur eſſe ſalutis imprecatio, ſed domus vocat familia manens in domo.

Dicentes pax huic domui. Iſta erant prima verba Apoſtolorum volentium habere hoſpitium Luc.10. in q̃cunque domum intraueritis, ideſt intrare volueritis primum dicite pax huic domui, ideſt toti familię manenti in domo ſit pax.

Et ſiquidem fuerit domus digna. Ideſt ſi habitantes in domo fuerint digni, ꝙ Deus præſtet illis hoc beneficium pacis, quod vos petitis, ſic dicitur Luc.10. & ſi ibi fuerit filius pacis, ideſt ſi pater familias fuerit pacis, ideſt ad pacem pertinens, & dignus recipere illam. & dicitur de illo, quia domus iudicatur ſecũdum cõditionem patrisfamilias cum reliqui ad ipſum pertineant, ſi enim ipſe fuerit bonus, etiam ſi alij ſint mali domus iudicatur digna, ſi vero ipſe malus eſt etiam ſi alij boni ſint, domus indigna eſt, & non eſt ibi filius pacis. *Veniet pax veſtra ſuper eam.* Ideſt Deus infundet pacem, quam vos imprecamini, quia vos non poteſtis illam dare, ſed ſolum petere, ſed Luc.10. dicitur requieſcet pax veſtra ſuper illam, & hoc ſignificantius dicitur, quia requies eſt quædam longa, & inturbata permanſio, & ſic innuitur, ꝙ ſi reciperentur Apoſtoli in domo vbi quis dignus eſſet, pax illa quam imprecabantur, non ſolum maneret ibi eis manentibus, ſed etiam poſt receſſum eorũ benefaceret Deus domui illi propter eos.

Si autem non fuerit digna. Scilicet, quia pater familias non eſt vir bonus, & filius pacis. *Pax veſtra ad vos reuertetur.* Ideſt non percipiet aliquid de bono, quod vos imprecamini ſi indignus fuerit, ſed reuertetur ad vos pax veſtra, ideſt non perdetis meritum de pace imprecata, licet nemo eam recipere dignus fuerit.

Quare Chriſtus dixit dignus eſt operarius cibo ſuo. I
Quæſt. LXIIII.

QVAERETVR quare Chriſtus dicit hic, dignus eſt operarius cibo ſuo.

Dicendum, ꝙ propter multa. Primo propter præcedentia, quia Chriſtus miſerat diſcipulos ſine pera, & ſacculo, & neceſſarijs, & quia ipſi putarent ſe ex hoc perituros non habentes, vnde ſibi prouiderent dixit dignus eſt operarius, &c. quaſi dicat nō putetis, quòd aliquid vobis deerit, quia officiũ prædicationis veſtrę miniſtrabit vobis omnia neceſſaria, quia digni eſtis recipere hoc, ſic dicit Auguſtin. ſatis oſtendit cur eos poſſidere, aut ferre hoc voluerint, non ꝙ neceſſaria non ſint ſuſtentationi huius vitę, ſed quia ſic eos mittebat, vt eis hęc deberi demonſtraret ab illis quibus euangelium annunciarent, tanquam ſtipendia militantibus. K

Secundo ad tollendum verecundiam Apoſtolorũ, quia cum mitterentur ad prædicandum ſine neceſſarijs ad vitam, oportebat eos mendicare, Chriſtus autẽ dicit, quòd non, quia qui recipit, quod ſibi debitum eſt non mendicat, cum potius iure ſuo illud exigere poſſet, & ſic Chriſtus oſtendit, quòd Apoſtolis ſuſtẽtatio erat debita propter officium, cum eſſent operarij dicens, dignus eſt operarius, &c. & ſic non mendicabant, ſed quę ſua erant exigebant, & ita innuitur 42. di. cap. quieſcamus, ſcilicet quòd prælatis, & prædicatoribus eleemoſyna eſt debita, & iure ſuo percipiũt illã, vnde magis eſt ſuſtentatio, quam eleemoſyna, ſic dicit Chryſoſto. vt non dicant Apoſtoli, mẽdicantes ergo nos iubes ire, & in hoc verecundarentur, mõſtrat hoc eis debitum eſſe operarios eos vocans, & quod datur mẽrcedem appellans.

Tertio ad tollendum Apoſtolis locum ſuperbiendi, nam ſi prædicarent, & ęgros curarent nihil recipiẽtes ab auditoribus poſſent ſuperbire, tanquam eſſent aliquid magnum omnia dantes, & nullo indigentes, nec viciſſitudinem recipientes, quod ad ſolum Deũ pertinet Pſal. 15. dixi domino Deus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges, cęteri autem domini plura a ſubditis ſuis recipiunt, quam eis tribuãt, G voluit ergo, quòd Apoſtoli reciperent neceſſaria ad vitam ab audientibus, vt ſic quaſi per quandã viciſſitudinem ſe fratres agnoſcerent, & non ſuperiores, & etiam ipſi audientes cõſolarentur, quia non viderent contemni cum Apoſtoli dignarentur ab eis recipere neceſſaria ad vitam, ſic dicit Chryſoſto. a diſcipulis autem cibari Apoſtolos oportebat, vt nec ipſi magna ſaperent aduerſus eos, qui docebantur. ſicut omnia præbentes, & nihil accipientes, nec rurſus illi aſcendant, quaſi ab alijs.

Quarto vt oſtendat quid erat, ꝙ licebat Apoſtolis recipere ne in hoc excederent, & ſic dixit dignus eſt operarius cibo ſuo, ideſt nihil, niſi cibum recipiat, & H ea, quæ nomine cibi intelliguntur, ſcilicet victus, & veſtitus, & hoſpitium, quia iſta ſunt neceſſaria ad vitã Eccleſiaſtici 29. initium vitę hominis panis, & aqua, & veſtimentum, & domus protegens turpitudinem, aliud autem recipere non debebant.

Quomodo dicitur hic in litera, quòd dignus eſt operarius cibo ſuo, quia videtur, quòd vẽderetur prædicatio Apoſtolorum. Vbi quòd prædicatores ſuſtentationem neceſſitatis a populo accipiunt, mercedem a Deo. item quòd duplex eſt obligatio.
Quæſt. LXV.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd dignus eſt operarius cibo ſuo. Nam in hoc ſignificatur commenſuratio, vel ęquiualẽtia eorum, quæ Apoſtoli tribuebant, & recipiebant, & tamen ſpiritualia tribuebant, ideo non poterat eſſe commenſuratio aliqua, quia quæ cõmenſurantur in valore poſſunt vendi, & commutari.

Item videtur, quòd non poſſit ſtare, quia Chriſtus dixit gratis accepiſtis gratis date, ſi ergo gratis dabãt non per hoc erat eis aliquid debitum, ita vt fieret cõmenſuratio ad hoc, quòd digni eſſent.

Dicendum, quòd in Apoſtolis poterant duo conſiderari. Primum ipſum, quod tribuebant. Secundum ipſa operatio tribuendi, ſiue occupatio, aut labor in tribuendo. Quantum ad primum nulla commenſuratio erat, quia ſpiritualia ſunt infiniti valoris, ſcilicet verbum, quod prædicatur, & miraculoſę curationes ęgritudinum, & quantum ad hoc non dicebantur Apoſtoli eſſe digni aliqua re, nec tribuendum erat eis aliquid pro hoc, ſed pure gratis danda erant, & quantum ad hoc Chriſtus dixit gratis accepiſtis gratis date, ideſt ea quæ miniſtratis gratis accepiſtis, ideo gratis date. De ſecundo, ſcilicet de occupatione, vel de labore ſecus eſt, quia iſta erat aliqua operatio Apoſtolorum, ideo aliquo modo poterat commenſurari alicui precio, ſicut homines locant operas ſuas, & labores pro mercede.

Sed adhuc dicendum, quòd Apoſtoli non præſtabant labores ſuos pro mercede. Primo, quia ſi pro mercede temporali iſta facerent, nihil mererentur apud Deum, ſicut de hypocritis, qui omnia agunt propter

propter laudes humanas, dicitur ſupra 6. quòd receperunt mercedẽ ſuam, & tamen ipſi ſperabant a Deo retributionem ęternam pro laboribus ſuis, ergo non prędicabant pro mercede temporali. A

Secundo, quia tunc non bene venderent labores, quia plus mererẽtur, quam cibum accipere, & tamẽ ſolum cibum, ideſt neceſſaria ad vitam eis Chriſtus permiſit recipere, ſic dicit Chryſoſto. hoc autem dixit non quidem oſtendens tanto precio Apoſtolicos dignos eſſe labores, ſed Apoſtolis legem inducens, & tribuentibus ſuadens, quod ab eis datur debitum eſſe, ſic etiam dicit Auguſti. ſcilicet, non ergo venale euãgelium, vt pro temporalibus prædicetur, ſi enim ſic vendunt magnam rem vili vendunt, accipiunt ergo B prædicatores ſuſtentationem neceſſitatis a populo mercedem diſpenſationis a Deo.

Tertio, quia non poſſent, ſic euitare Symoniam, quia quandocunque aliqua duo coniuncta ſunt, qui vnum vendit neutrum inuenditum derelinquit, ideſt vtrunque vẽdit 1. q. 1. c. cum autem. ſed ipſa operatio Apoſtolorum, ſcilicet prædicatio, & verbum, quod prædicabant, & curationes factæ, & eorum operatio ad hoc erant coniuncta, ita ꝙ nequaquam poterant ſeparari, ergo nō licebat eis vendere labores ſuos, quia ſic venderent ipſum verbum, quod prędicabant, & miracula, quæ per eos fiebant, & ita nunc eſt, quia ſicut non licet vendere ſacramenta, ita nec licet vendere laborem, vel occupationem miniſtrandi ſacra, C quia tunc poſſet taxari precium laboris, & ſuper hoc conuentio fieri, quod manifeſte eſt ſymonia, non ergo vendebant Apoſtoli labores ſuos.

Sed dicendum, ꝙ non conſiderabatur hic quanto digni eſſent Apoſtoli per hoc, ꝙ laborabant, ſed ſolũ quid eſſet dignum eos recipere, vt laborare poſſent, & ſic non taxabatur aliquid de precio laboris ſui, & hoc patet cum dixit Chriſtus dignus eſt operarius ci bo ſuo, nam ad hoc, ꝙ operarius poſſet laborare non requiritur, niſi quòd dentur ei neceſſaria ad vitam, ſi tamen ad merita laborum ſuorum attendatur, etiam vltra quotidianas neceſſitates meretur aliquid, quod lucrũ dr, ſi Chriſtus ergo taxaxiſſet hic labores Apoſtolorum aliquid dediſſet ei vltra cibũ, & tamen non D dedit, ergo non taxauit, quantum pro laboribus merebantur, ſed quantum eis neceſſarium erat ad hoc, ꝙ laborare poſſent, & hoc dixit eos eſſe dignos, ſic dicit Aug. non eſt venale euangelium, vt pro temporalibus prædicetur, ſi enim ſic vendunt magnam rem vili vendunt, accipiant ergo prædicatores ſuſtẽtationem neceſſitatis a populo, mercedem diſpenſationis a Deo, nõ. a populo redditur, quaſi merces illis qui ſibi in charitate euangelii ſeruiunt, ſed tanq̃ ſtipendiũ datur quo, vt poſſent laborare, paſcantur.

Sed obijcietur, quia Luc.10. dicitur dignus eſt operarius mercede ſua, & tamen merces dicit precium ęquiualens labori.

Dicendum, ꝙ non erat proprie merces hic, quod dabatur Apoſtolis, & datur prędicatoribus, ſed magis E eſt cibus. i. ſuſtentatio, & ideo melius hic dicit dignus eſt operarius cibo ſuo, in quo ſola ſuſtentatio deſignatur, & non taxatio, vel ęqualentia laborum, vtũque tamen conueniens fuit dici, quia Chriſtus volunto fiendere duo diſcipulis, ſ. quid accipere deberent ab audientibus, & ꝙ illud non mendicando, ſed ex debito acciperent. Primum oſtẽditur cum dicitur dignus eſt operarius cibo ſuo. i. nihil debet recipere operarius euangelicus, niſi cibum. i. neceſſaria ad vitam. Secundum cum dicitur Lucæ. 10. mercede ſua, quia merces a merito dicitur, ſi ergo meritum eſt debitũ eſt, & ita cibus eſt debitus prædicatori, & ille eſt mercęs ſua qua dignus eſt, nõ quidem, quia laborauit, vel quia multum aut paucum laborauit, vel laborando multum, vel parum profuit, ſed dignus eſt hac mercede, vt ſuſtentari valeat ad hoc, ꝙ laborare poſſit.

Alio modo poſſit intelligi, ꝙ dignus eſt operarius &c. non quidem quantum ad aliquam taxationem laborum, ſed quantum ad quandam viciſſitudinem charitatis, quia iuſtum eſt, ꝙ illi, qui recipiunt dent ali quid, & hoc ad ſubuentionem, quod charitas facit. ſ. prædicator populo doctrinam tribuit, qua populus indiget, & ipſe populus prædicatori neceſſaria ad vitam miniſtrat in quibus ille deficit, ſic dicitur 1. Cor. 9. ſi nos vobis ſeminamus ſpiritualia, non eſt magnũ ſi carnalia veſtra metamus, ſic etiam dicitur ad Rom. 15. placuit eis aliquam collationem facere in pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalẽ, & debitores ſunt eorum, nam ſi ſpiritualium eorũ participes facti ſunt gentiles, debent & in carnalibus miniſtrare eis, & hoc verum eſt, ꝙ ſic eſt quoddam debitum charitatis, & ſuſcepti beneficii, & tamen magis plane dicitur, & determinate, quod dictum eſt ſupra.

Ad primum dicendum, ꝙ hic eſt quædam commenſuratio quam ſignificat dignitas, non erat tamen commenſuratio ad ea, quæ Apoſtoli tribuebant, nec ad laborem tribuendi, ſed ad ſuſtentationem in prædicando. i. tantũ digni erant Apoſtoli recipere quantum eis ſufficeret ad vitam ad hoc, ꝙ prædicare poſſent, & hoc eis dandum erat.

Ad ſecundum dicendũ, ꝙ Apoſtoli gratis dabant, quia pro nullo conueniebãt. ſ. nec pro re data, nec ꝙ merito laboris, nec pro ſuſtentatione, & tamẽ adhuc digni erant, ꝙ aliquid eis daretur, & vere illud ſibi debitum. Eſt enim duplex obligatio, ſicut eſt duplex cõmunicatio, vt dicitur 9. Ethi. ſ. legalis, & moralis, legalis eſt in illis, qui communicant modo legis. ſ. per contractus ex quibus inſurgit actio, & ius petendi, ſecũdum legem humanam: moralis eſt in illis, qui nõ obſeruant contractum, ſed dant ſecundum morem, virtus enim eſt, quæ mores dirigit; in erogando autem dirigit liberalitas, ſecundum quam datur beneficium nihil taxando, nec petendo, immo non cum intẽtione recipiendi, ſed quia dare tunc bonum eſt, & virtus dare ſuadet, & tamen obligatio inſurgit inde, quia ille qui recipit tenetur ad plus, quam recipit, vt dicitur 9. Ethic. quia non ſolum debet retribuere pro re data, ſed pro voluntate benefaciendi, cũ non exiſtente debito ille benefacere inceperit, & hoc modo omnes audientes tenebantur Apoſtolis ad magna, quia liberaliter eis benefecerant, non tamen erat debitum legale, quia vltra moralem, & naturalem obligationẽ adhuc competebat Apoſtolis ius recipiendi, & petendi ſuſtentationem, quia ille, qui ſtatuerat gratis prędicandum eſſe ſtatuit, quòd audientes tenerentur miniſtrare cibum Apoſtolis, vt patet hic, & prima ad Corinth. 9. dicitur ita, & dominus ordinauit his, qui euangelium annunciant de euangelio viuere. i. recipere ſuſtentationem de prędicatione. Paulus quoque iſtam Chriſti legem poſtea confirmauit, ſcilicet declarando, vel aperiendo eam magis ad Gala. 6. communicet autem is qui catechizatur verbo ei qui ſe catechizat in omnibus bonis ad vitam, an vero Apoſtoli tenerentur recipere ſuſtentationem ab his quibus prędicabant dicetur infra.

Cum tenebantur Apoſtoli quærere quis dignus eſſet in loco quolibet, an ad hoc tenebantur cum eſſent in loco, vel priuſquam intrarent. *Quæſt. LXVI.*

QVAERETVR cum dicitur hic, ꝙ Apoſtoli interrogare debebant in quolibet loco quis dignꝰ eſſet, an hoc tenebantur quærere cũ eſſent in loco,

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel possent quærere antequam intrarent. Aliqui dicunt, ꝙ poterant antequam intrarent quærere, quia superabundans cautela non nocet, cum ergo tenerẽtur aliqñ hoc petere quandocunque petere possent non nocebat illud petere. Item patet, quia videbatur esse honestius, ꝙ extra vrbem peterent si inuenirent aliquem a quo peterent, quam per vrbem vagarentur istud quærendo.

Alij dicunt, ꝙ non licebat eis quærere hoc antequã intrarent, quia dicitur in litera in quamcunque ciuitatem intraueritis interrogate quis in ea dignus sit, & sic prius intrare debebant. Secundo hoc non multum facit, quia potest intelligi in quamcunque ciuitatem intraueritis, idest intrare volueritis, & sic dicitur supra in litera intrantes domum salutate eam, & tamẽ manifestum est, ꝙ prius debebant salutare, q̃ intrarẽt domum, quia sic dicitur Luc. 10. in quamcunque domũ intraueritis, primum dicite pax huic domui.

Dicendum tamen, ꝙ prius intrare debebant in vrbem, q̃ hoc quærerent, quia in via non licebat eis aliquid quærere, eo ꝙ dicitur Luc. 10. neminem per viã salutaueritis, & tamen si alicui loqui deberent oporteret, ꝙ prius salutarent eum, quia inurbanum erat loqui alicui occurrenti non præmissa aliqua salutatione, postquam ergo intrabant in vrbem quærere debebant.

Ad primum dicendum, ꝙ superabundans cautela non nocet vbi permissa est, interdum tamẽ est vetita, & ibi non licet maiorem quærere certitudinem, quã permissum sit, sic enim cautela quædam prudentię videretur Apostolis cogitare quid deberent prædicare, vel respondere, Christus tamen vetuit infra in litera, scilicet nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, & sic si cogitare vellent quid dicerent peccarent mortaliter, de iure etiam humano interdum superabundans cautela reprobatur, sic enim apertius probant centum testes, quam duo, & tamen effrenata multitudo testium reijcitur, & qui certus est certiorari non debet, ita hic Christus disposuerat, ꝙ nihil in via, sed in vrbe quærerent, ideo non licebat ad superabundantem cautelam quærere hoc extra vrbẽ.

Ad secundum dicendum, ꝙ non oportebat vagari ad quærendum per vrbem, quia Christus dixerat, ꝙ interrogarent quis esset dignus, idest quis esset bonæ famæ in vrbe, tales autem, qui sunt excellentes ab omnibus cognoscuntur in vrbe, ideo quilibet interrogatus responderet eis, & non oportebat vagari.

Quare Christus iussit Apostolis, quòd quærerent quis esset dignus in vrbe. Quæst. LXVII.

QVAERETVR quare Christus iussit, quòd quærerent quis esset dignus in vrbe.

Dicendum, ꝙ Christus volebat Apostolos hospitari apud viros bonos, hoc tamen ipsi scire non poterant, nisi per famam, ideo quærere debebant, sic dicit Hieronym. super Matthę. Apostoli nouam vrbem introeuntes scire non poterant quis qualis esset, ergo fama hospes eligendus est populi, & iudicio vicinorum, in hoc autem iubet Christus diligentiam facere, scilicet quærere quis sit dignus, & postea hospitium petere salutãdo, hoc autem fecit, quia Apostoli quibus Christus cętera concedebat putarẽt, quòd etiam concederet eis hospitia bona, & quòd a quocunque peterent immediate hospitium concederet, instruxit ergo eos, quòd diligentiam adhiberi oportebat ad quærẽdum hoc, sic dicit Chryso. in homilia, scilicet quia dixerat superius dominus dignus est operarius cibo suo, ne crederetur propter hoc omnium eis ianuas aperiri multam diligentiam hic iubet facere de hospite eligendo. Causa autem quare iussit quærere dignum hospitem fuit propter famã Apostolorum, quia si manerent apud infames, & malos esset suspitio contra eos, quòd mali essent, quia omne animal ad sibi simile coniungitur Eccleſiastici 13. & similitudo est causa amicitię, vt patet 8. Ethi. c. 2. si autem apud bonos manerent iudicarentur boni, quia cum Sancto Sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Psal. 17. sic dicit Hierony. fama populi, & iudicio vicinorum hospes eligendus est, ne prædicatoris dignitas suscipientis infamia deturpetur.

Secundo, quia hospes non solum hospitium, sed etiam necessaria ad vitam tribuere debebat Apostolis quandiu ibi manerent, & quia hoc non faceret alicui quis, nisi esset valde bonus, ideo oportebat, vt q̃rerent virum bonum, sic dicitur Lucę 10. in eadem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, sic etiam dicit Chrysosto. hoc non solum in domum eis proderat, sed in cibarium, si enim dignus est oratio dabit cibum. & maximę cum nihil amplius necessarijs peteretur.

Tertio, vt non esset occasio mutandi hospitiũ, quia Christus iusserat, quòd in quamcunque domum intrarent illic manerent donec exirent, scilicet de vrbe, vt patet supra in litera, & Mar. 6. & Luc. 9. & tamen si non esset hospes bonus occurrerent causę multę dimittendi hospitium, oportebat ergo prius diligenter illud quærere, sic dicit Ambrosius super Lucam, non ocioſe domus, quam ingrediantur Apostoli eligendi discernitur, vt mutandi hospitium causa nõ supperetat.

Quarto, quia Apostoli intrantes domum alicuius potius beneficium dabant, quam recipiebant, eo ꝙ curabant infirmos, qui in domo erant, & familiariter docebant domesticos, & honorabant prędicationem, præstandum tamen talia beneficia iustum erat eligi eos quibus tribuerentur. Et apparet, ꝙ hoc Christus voluit, quia dixit interrogate quis dignus sit, & non dixit quis sit bonus, sed quis sit dignus, scilicet iuscipere vos. Patet etiam hoc, quia dixit si fuerit domus digna, scilicet ad recipiẽdum vos, & benedictionem, quam imprecamini, sic dicit Hierony. hospes vnus eligitur non tribuens beneficium ei, qui apud se manurus est, sed accipiens, hoc enim dicitur quis in ea dignus sit, vt magis se nouerint accipere, quam dare.

Quare Christus non dedit Apostolis, quòd ipsi scirent quis esset dignus in qualibet vrbe, & quòd non interrogarent. Et quòd cor homines dupliciter cognoscitur. Et quòd esse intra aliud dupliciter contingit. Et ꝙ anima non habet terminos essentiæ. Quæst. LXVIII.

QVAERETVR quare Christus non dedit Apostolis, quòd ipsi scirẽt quis erat dignus in qualibet vrbe, & quòd nõ oporteret, ꝙ interrogarent, sicut cõcessit alia, immo videtur, quòd debuisset eis hoc concedere.

Primo, quia aliàs poterant falli quęrendo hospitẽ per famam, quia sępe fama est fallax. Secundo, quia Christus similia eis concedebat, scilicet quòd ipsi scirent, quid deberent respondere, & etiam si non cognitarent, nec addiscerent, vt patet infra in litera.

Aliqui dicunt, quòd Christus non cõcessit eis hoc, quia proprium Dei erat, nam cognoscere quis sit bonus est cognoscere cor hominis, nemo autem nouit istud, nisi Deus, & ipsemet cuius est cor, prima ad Corinthio. 2. & sic de Deo dicitur scrutans corda, & renes Deus Psalmo. 7. nõ ergo potuit communicari Apostolis.

Dicendum, quòd cognoscere hominem esse bonum est cognoscere cor illius, & istud dupliciter cognoscitur, vel per se, & immediate, vel in suo repręsentatiuo.

Primo modo solus Deus cognoscit cor hominis, quia cognoscere illud sic est alibi animæ nostræ, & esse intra cogitationes illius, nulla autem alia res potest esse intra animam, quia quod est intra aliud, vel est intra terminos quantitatis, vel intra terminos essentiæ, nihil autem potest esse intra terminos quantitatis animæ, quia non habet quantitatem, est autem intra terminos essentiæ illud quod est pars essentię rei vel virtus, a qua dependet essentia.

Secundo modo nihil est intra animam, quia non habet terminos essentiæ, idest, partes essentiales, quia non est composita, sed est forma, & actus: solum ergo potest esse aliquid intra animam.

Secundo modo, idest, vt virtus, a qua dependet essentia eius, hoc modo, nihil est intra essentiam alicuius rei, nisi Deus, quia ipse solus est, a quo dependet essentia, quia ipse communicauit essentiæ esse actuale per creationem, vel productionem in tempore, & ita nihil potest esse intra animam, vel illabi ei, nisi Deus: ergo ipse solus potest cognoscere cogitationes hominis per seipsas, idest, non indiget repręsentatiuo. Angelo autem, vel homini non potest communicari, quòd cognoscat cor alicuius per se, sicut non potest communicari ei, quòd posset creare, quia tunc communicaretur ei, quòd esset Deus cum aliàs non posset illabi animæ, vt ostensum est: isto ergo modo manifestum est, quòd non poterat communicari Apostolis, quòd cognoscerent quis erat bonus cognoscendo cor illius.

Secundo modo potest cognosci cor hominis per suum repræsentatiuum, hoc autem est duplex, scilicet, naturale, & diuinum, naturale est, cum quis in voce exprimit conceptum mentis, quia sunt ea, quæ in voce earum, quæ in anima passionum notę, primo Perihermen. vel quando per aliqua signa vultus iudicatur de interiori passione, iuxta illud in vultu legitur hominis secreta voluntas, hoc modo nos cognoscimus mutuo corda aliorum. Diuinum repręsentatiuum est, quando sine voce, vel exteriori signo Deus reuelat alicui quid alius cogitet, tunc cognoscit cogitationes alterius non quidem, quòd sit in corde illius, sed quia diuina illustratio est in corde suo, & hoc modo Prophetæ cognoscebant corda hominum ad eos venientium sæpe, sic igitur potuit Christus concedere Apostolis, quòd quando intrarent in aliquam vrbem reuelaret eis, quis esset dignus in ea, & sic non oporteret quæri. Et videtur, quòd hoc facere debuisset, quia Apostoli fuerunt excellentiores Prophetis, & tamen Prophetæ sæpe cognoscebant corda venientium ad se prius quàm quicquam loquerentur, quia Deus tunc, vel antea ea reuelabat eis, sit patet primo Regum nono, de Samuele cui Deus dixit cras hac ipsa hora, quæ nunc est, mittam ad te virum de Beniamin, & vnges eum Regem, & sic sequenti die quando venit Saul dixit ei Samuel antequam loqueretur ad quid veniebat, scilicet, ad quærendas asinas, sic etiam Ahias Silonites Propheta cognouit quando venit ad eum vxor Regis Ieroboam, tertio Regum decimoquarto, caligauerant enim oculi eius, nec videbat venientes: ideo mutato habitu intrauit ad eum vxor regis Ieroboam simulans se esse alteram, & cum ingrederetur ante quam loqueretur reuelauit ei quid haberet in corde, & ideo cum semel aduenient Sunamite, & ignoraret ad quid veniret, quasi de re insolita miratus est dicens ad puerum suum dimitte illam, anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit a me, nec indicauit mihi, quarto Regum quarto, Apostolis quoque Deus reuelabat interdum corda hominum, sicut fuit in Petro circa Ananiam, & Saphiram volentes fraudare de precio agri, Actuum quinto, nam cum ipsi mentirentur dixit Petrus Ananiæ: cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te Spiritusancto? ita ergo poterat nunc reuelare eis quis esset dignus in qualibet vrbe.

Dicendum non esse dubium quin potuisset concedere eis istud, & tamen cętera concedens hoc dare noluit, sed iussit quærere hospitem per famam, sic dicit in Homilia intende autem, quòd nondum omnia eis tribuit: nec enim eis largitur, vt sciant quis sit dignus, sed iubet scrutari. Et hoc fuit propter multa.

Primo, quia istud est generale, quòd Deus nunquam concedit miracula, nisi quando humanitus fieri non potest quod per miracula quæretur: vnde si fides, & prædicatio Apostolorum potuisset conuenienter suscipi sine miraculis, sicut cum miraculis suscepta est, non concessisset Christus Apostolis miraculum aliquod facere, & tamen quia non poterant, concessit illis facere miracula: poterant tamen quærere hospitem sine miraculo: ideo noluit concedere miraculum ad hoc.

Secundo fuit, vt non superbirent: si enim eis in omnibus miracula concederentur, homines adhuc rudes existentes superbirent: nam si Paulus post acceptum Spiritumsanctum dicebat secunda ad Corinthiorum duodecimo, ne magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Apostolia fortiori nondum recepto Spiritusancto superbirent per quotidianas reuelationes, & miracula: ideo non fuit eis concessum sic cognoscere corda hominum, sed ad hoc, quòd humiliarentur fecit, quòd cogerentur ab alijs quærere, & etiam quòd interdum errarent per iudicium famę, sicut etiam fecit, quòd reciperent victum ab auditoribus, vt per hoc crederent se esse ęquales illis, & non maiores, vt dicit Chrysostomus.

Tertio fuit ad ostendendam virtutem ipsorum eis quibus prædicabant, cum tantam diligentiam viderent eos facere quærendo, quis esset vir bonus apud quem hospitarentur, & erat decens, quòd non solum potestas eorum in miraculis, sed etiam virtus in opere appareret quod fiebat sic quærendo bonum hospitem apud quem virtuose conuersarentur, sic dicit Chrysostomus, non enim signis solum volebat eos claros apparere, sed magis virtute.

Quarto fuit propter nos, vt cum Apostoli, qui erant principes Ecclesiæ tantam diligentiam circa hospitem inueniendum facerent, vt sine suspitione viuerent, quantomagis nos, quibus ex malorum conuersatione non solum suspitio, sed etiam periculum videndi mores eorum incidit cauere debemus malorũ consortia, quia non solũ vita malorum, sed etiam eloquia mala corrumpunt bonos mores, prima Corinthiorum decimoquinto, solicite agere debemus, vt inter bonos maneamus.

Quinto, & principaliter fuit, vt posset verbũ Christi impleri, quia ipse dixit, ꝙ si eẽnt digni hospites, & reciperent eos manerent ibi pdicãtes, & miracula facięres, si aũt nõ reciperẽt eos excuterẽt puluerẽ pedũ ꝙ ciuitatem in testimoniũ illis, vt patet infra in litera, & Lucæ 10. non tamen posset hoc impleri si reuelaretur eis quis esset dignus hospes, nam non excutiebant puluerem de pedibus, nisi quando in ciuitate

Universidad de Deusto
Biblioteta

nemo erat dignus, qui reciperet eos, si tamen reuelaretur eis quis esset dignus quando contingeret, quòd in loco, in quo prædicare volebant, nemo esset dignus reuelaretur eis hoc, & tunc non irent ad petendum hospitium ab aliquo scientes neminem esse dignum, qui eos recipere vellet, etiam non poterant conuenienter discutere puluerem pedum contra ciuitatem, quia nullam causam ad hoc haberent cum incolæ non deliquissent contra eos, nec appareret cur hoc facerent, sed potius viderentur insani si hoc facerent. & sic oportebat, quòd non intrarent in talem vrbem, vel quòd recederent nihil loquentes, aut facientes, hoc tamen erat inconueniens, quia Christus volebat, quòd illi, qui mali essent, haberent testimonium malitiæ suæ, scilicet, quòd Apostolos Christi a se repulerant: ideo oportuit dari modum, vt Apostoli conuenienter possent excutere puluerem pedum, & hoc erat si petentes hospitiũ non inuenirent, sed repellerentur ab incolis: ideo cõuenienter factum est, vt ipsi hospitium quærerent interrogantes, & tunc illi, qui repellerent eos scirẽt quare excutiebant puluerem de pedibus contra vrbem, & ista fuit causa potissima: nam hoc esset testimonium malitię eorum.

Sexto fuit, quia Christus concessit Apostolis hospitium inuenire per miraculum, sed non per miraculum reuelationis cogitationum, eo quia non erat illud conueniens, & patet, quia vix, aut nunquã Apostoli hospitium inueniebant sine miraculo: quando enim ipsi dicebant pax huic domui, tanta erat virtus Dei in verbis istis, quòd si vir bonus erat, & ad vitam æternam præordinatus necesse erat, quòd hospitium daret illis, quia Deus mouebat cor eius, si autem non erat vir bonus non poterat eis dare hospitium, quia malitia sua turbabat cor eius, sic Christus innuit dicẽs si fuerit domus digna veniet pax vestra super eam, si autem non fuerit digna pax vestra ad vos reuertetur, quasi dicat, si fuerit dignus hospes recipiet vos, si autem indignus est, non recipiet. aliàs enim non poterant esse certi Apostoli, an apud virum bonum, vel malum hospitabantur, quia contingit interdum viros malos aliqua bona facere, & viros bonos a quibusdam bonis abstinere, & tamen per istud verbum Christi certificati erant Apostoli, quòd apud quemcunque manerent vir bonus erat, & qui repellebat eos erat indignus. oportebat ergo quòd per miraculum semper hospites inuenirent.

Ad primum dicendum, quòd licet Apostoli quærentes hospitem per famam a principio possent falli, tamen quando dicebant pax huic domui non poterant iam falli, quia Christus dixit, quòd si ille esset dignus reciperet eos, & si non esset dignus, repelleret illos.

Ad secundum dicendum, quòd Christus concessit eis scire quid responderent etiam non cogitando, nec addiscendo, quia cum essent viri indocti, & rustici si hoc non concederet eis nihil scirent respondere, & sic periret tota prędicatio eorum: hospitium tamen poterant inuenire etiã si Deus non reuelaret eis corda hominum: ideo non oportuit illa reuelare.

Quomodo Christus dicebat Apostolis, quòd ipsi hospites dignos inquirerent, & ipse cum publicanis manducabat.
Quæst. LXIX.

QVAERETVR quomodo Christ⁹ dicebat Apostolis, ꝙ ipsi hospites dignos inquirerent: ipse iñ cum publicanis manebat, & manducabat, vt patet præcedenti capit. nam comedit cum Matthæo publicano. Dicunt quidam, ꝙ hoc fuit, quia Matthæus iam ad Christum conuersus fuerat: nam secutus fuerat ipsum, & ita iam dignus erat, sic dicit Chrysostomus in Homilia, qualiter ergo ipse Christus apud publicanum manebat, & respondet, quia, scilicet, dignus factus erat ex conuersione.

Sed obijcietur, quòd erant ibi multi alij publicani cum Christo comedentes, qui non erãt conuersi ad ipsum prędcedenti cap. & Lucæ 5. scilicet, erat ibi turba multa publicanorum discumbentes, vnde & Pharisæi murmurabant dicentes, quare cum publicanis, & peccatoribus, & manducat, & bibit Magister vester?

Dicendum, quòd Christus faciebat hoc, quia prædicationis suæ, & redderent homines indispositos ad credendum eis, quòd ipsi facerent doctrinam suam suspectam occultando illam. Quarto, quia darent occasionem populis persequendi magis eos: cum enim prædicando in occulto redderent suspectos se magis eos populi persequerentur tanquam seminatores noui erroris, & superstitionis. Quinto, quia debuerunt Apostoli Christum imitari in modo prædicandi, cum eius doctrinam prędicarent, Christus tamen nunquam prędicabat in occulto, sed palam, Ioan. decimooctauo, ego palam locutus sum mundo ego semper docui in Synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, ita ergo Apostoli facere debebant. Sexto, quia Christus hoc eis videtur pręcepisse, quia Lucæ 10. dicitur in quãcunque ciuitatem intraueritis, & non receperint vos exeuntes in plateas eius dicite etiam puluerem, qui adhęsit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos, tamen hoc scitote, quòd appropinquabit regnum Dei. & sic in plateis hoc dicebant, & tamen ista erat prędicatio Apostolorum supra in litera: ergo prædicabant in plateis, & non in domo. Septimo patet, quia prædicatio Apostolorum erat ad hoc quòd omnes conuerterentur, & qui nollet conuerti maneret inexcusabilis, si tamen prædicarent solum in domo in qua hospitabantur, non audirent eos omnes, ideo non prædicabant ibi, sed in plateis.

Cum autem obijcitur Lucæ decimo, manducate, quæ apponuntur vobis &c. Dicendum, quòd intelligitur de ciuitate, & non de domo quod patet, quia dicitur ibi in quamcunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos manducate, quæ apponuntur vobis, patet etiam, quia sequitur ibi & curate infirmos, qui in illa sunt, & tamen non solum curabãt infirmos illius domus, in qua hospitabantur, sed etiam omnes qui offerebantur eis: non ergo prędicabant in domo, sed in plateis.

Dicendum igitur, quòd non intelligitur, quòd semper in domo manerent, sed quòd manerent ibi, ideſt, non mutarent hospitium, scilicet, manete ibi donec exeatis de vrbe nõ eundo ad aliud hospitium, vnde Lucæ nono, dicitur in quamcunque domum intraueritis ibi manete, & inde ne exeatis, scilicet, ad hospitandum alibi quod apertius dicitur Lucæ decimo. l. nolite transire de domo in domum, ideſt, nõ mutetis hospitia.

Quomodo dicitur Apostolis hic manete in domo donec exeatis, & quare. Quæst. LXX.

QVAERETVR qũo dicit hic manete ibi donec exeatis, & quare hoc dixit. Dicendum, quòd non debet intelligi sic superficialiter, nam sic superfluum esset, quia necesse erat, ꝙ qñ intrarent domũ, ꝙ manerent ibi donec exirent, quia non poterãt exire antequam exirent. aliter ergo intelligendum est.

Dicunt qdam, ꝙ intelligitur, ꝙ nunquam exirent de illa domo, sed ibi prędicarent, & cibum sumerẽt, qa dr̃ Lu. 10. manducate, quæ apponunt vobis, & curate infirmos, q in illa sunt, & dicite illis appropinquabit in vos regnũ Dei, & sic vr̃ ꝙ in domo, in qua manducabãt curabant infirmos, & prædicabant, & tamen nihil aliud faciebant: ergo de domo non exibant.

Dicendum,

Dicendum, quòd hoc non stat, quia sic facerent contra Christi mandatum prædicantes in occulto: dixerat enim Christus infra in litera quod dico vobis in tenebris dicite in lumine, & quod in aure auditis prędicate super tecta: ergo non prędicarent in domo, in qua hospitabantur. Secundo patet, quia per hoc manifestam suspitionem de se facerent prędicando in occulto, quia illa, quæ bona sunt publicari volunt, malum autem occultari desiderat. Ioan. tertio, omnis qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius, q aũt facit veritatem venit ad lucẽ, vt manifestentur opa eius, qa in Deo facta sunt. Tertio, quia Apostoli per hoc minuerent fidem prędicationis suæ, & redderent homines indispositos ad credendum eis, quòd ipsi facerent doctrinam suam suspectam occultando illam. Quarto, quia darent occasionem populis persequendi magis eos: cum enim prædicando in occulto redderent suspectos se magis eos populi persequerentur tanquam seminatores noui erroris, & superstitionis. Quinto, quia debuerunt Apostoli Christum imitari in modo prædicandi, cum eius doctrinam prędicarent, Christus tamen nunquam prędicabat in occulto, sed palam, Ioan. decimooctauo, ego palam locutus sum mundo ego semper docui in Synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, ita ergo Apostoli facere debebant. Sexto, quia Christus hoc eis videtur pręcepisse, quia Lucæ 10. dicitur in quãcunque ciuitatem intraueritis, & non receperint vos exeuntes in plateas eius dicite etiam puluerem, qui adhęsit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos, tamen hoc scitote, quòd appropinquabit regnum Dei. & sic in plateis hoc dicebant, & tamen ista erat prędicatio Apostolorum supra in litera: ergo prædicabant in plateis, & non in domo. Septimo patet, quia prædicatio Apostolorum erat ad hoc quòd omnes conuerterentur, & qui nollet conuerti maneret inexcusabilis, si tamen prædicarent solum in domo in qua hospitabantur, non audirent eos omnes, ideo non prædicabant ibi, sed in plateis.

Cum autem obijcitur Lucæ decimo, manducate, quæ apponuntur vobis &c. Dicendum, quòd intelligitur de ciuitate, & non de domo quod patet, quia dicitur ibi in quamcunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos manducate, quæ apponuntur vobis, patet etiam, quia sequitur ibi & curate infirmos, qui in illa sunt, & tamen non solum curabãt infirmos illius domus, in qua hospitabantur, sed etiam omnes qui offerebantur eis: non ergo prędicabant in domo, sed in plateis.

Dicendum igitur, quòd non intelligitur, quòd semper in domo manerent, sed quòd manerent ibi, ideſt, non mutarent hospitium, scilicet, manete ibi donec exeatis de vrbe nõ eundo ad aliud hospitium, vnde Lucæ nono, dicitur in quamcunque domum intraueritis ibi manete, & inde ne exeatis, scilicet, ad hospitandum alibi quod apertius dicitur Lucæ decimo. l. nolite transire de domo in domum, ideſt, nõ mutetis hospitia.

Quare Christus iussit Apostolis non mutare hospitia, Quæst. LXXI.

SED quæretur, quare Christus iussit non mutare hospitia.

Dicendum quòd primo fuit, vt semper manerent in domo boni viri. si enim mutarent hospitia ad libitum, contingeret interdum declinare ad domum mali viri. Secundo erat, vt non cõtristarentur hospites: nam tristarentur illi, quos dimitterent, quia per hoc contemni viderentur, & tamen istud erat indecens, quòd contemnerent eos, qui sibi charitatem exhibuerant. Tertio, quia si Apostoli manerent in domo alicuius erat magnum beneficium hospiti: nam Deus benefacit eis apud quos boni viri manent merito temporis, sicut fuit de Ioseph apud Putipharem dominum suum Genesis trigesimo nono, habitauerat in domo Domini sui, qui optime nouerat esse Dominum cum eo, & omnia, quæ gereret ab eo dirigi in manu illius, benedixitque Dominus domui Aegyptij propter Ioseph. & multiplicauit tam in ędibus, quàm in agris cunctam eius substantiam, a fortiori ergo Deus benediceret eis apud quos manebant Apostoli: volebat ergo Deus beneficium præstare alicui, quem specialiter diligebat, & non oĩbus: ideo nõ licebat Apostolis mutare hospitium, quia ille hospes, quem habuerant erat a Deo electus ad istud beneficium suscipiendum: nam miraculose Deus dabat hospitium Apostolis mutando cor illorum, quibus dicebatur pax huic domui, vt dictum est supra quæstione septuagesima: ergo non debebant transire de domo in domum, quia vnicus erat, quem eligere debebant, quia Deus vnicum elegerat ad præstandum istud beneficium.

Quarto fuit, vt non darent de se opinionem leuitatis: nam ad hominem leuem pertinet faciliter mutare domicilia, & tamen Apostoli debebant ostendere se esse viros graues, & constantes: ideo non debebant transire de domo in domum, quia multum detrahit auctoritati, & grauitati viri instabilitas, in Apostolis autem omnis virtus, & virtutis perfectio apparere debebat: ideo non debebant transire de hospitio semel suscepto.

Quinto ne arguerentur voracitatis, quia aliqui putarent, quòd Apostoli faciebant hoc, vt latius vacarent cibis apud alios hospites, si apud primos forte non prouidebatur eis in tanta copia, sicut increpabant Pharisæi Christum manducantem cum publicanis dicentes, quòd hoc faciebat ex voracitate, infra vndecimo, & Lucæ septimo, ecce homo vorax, & potator vini, & publicanorum, & peccatorum amicus, scilicet, manducando cum eis, hoc tamen valde cauere debebant Apostoli, quia satis leuis opinionis est vir, cui voracitatis crimen affigi potest: qualitercunque ergo se haberent in victu apud hospites, quos accepissent, non licebat eis transire ad alios: de his dicit Chrysostomus in Homilia, non solum dignos iubet quærere, sed nec de domo in domum transmutari, vt nec suscipientem contristent, nec ipsi opinionem accipiant leuitatis, aut gulæ.

An discipulis liceret mutare hospitia si inuitarentur retento priori hospitio.
Quæst. LXXII.

QVAERETVR si aliquando ab alijs extra hospitia sua inuitarentur an liceret eis illuc ire.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia non erat hoc eis prohibitum, sed solum non mutare hospitium: ergo licitum erat transire ad alios, transire interdum ad conuiuia retento priori hospitio.

Dicendum, quòd non licebat. Primo, quia Christus non vetuit Apostolis transire de domo in domum quasi malum esset intrare in alias domos, quia bene licebat eis interdum ire ad alias domos, ad sanandum infirmos, sicut Christus ibat, vt quando iuit ad suscitandum puellam præcedenti capituli, sed verabat hoc propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuersationem domesticam, & illa precipue est in cibo, & potu: ergo noluit, quòd irent ad alias domos ad comedendum ibi interdum etiam non mutato hospitio.

Secundo patet, quia vt dicit Chrysostom. vt dictū est præcedenti quæstione vna causa, & de præcipuis quare Apostoli non debebant hospitium mutare fuit ne arguerentur voracitatis, & tamen idem fieret si non mutato hospitio alibi manducarent: ergo non licebat eis.

Tertio patet, & efficacius, quia Christus hoc expresse prohibuit: Lucæ decimo, scilicet, in eadem autem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, & nolite transire de domo in domum: ergo non licebat eis alibi manducare.

Quarto patet, quia facilius esset permitti eis, quòd mutarent hospitium quàm quòd irent ad conuiuia, quia ibi pascuntur homines abundantius, & delectabilius, & ita indulgetur gulæ potius quàm in quotidianis cibis, si igitur Apostoli conuiuijs vacarent magis de se darēt opinionem gulæ, & voracitatis, quàm si mutarent sæpe hospitia manducantes solum in eisdem: non ergo licebat eis extra hospitia ad conuiuia ire, sed ea, quæ hospites sui sibi ministrabant solum accipiebant, sicut dicitur Lucæ decimo, ibi manete comedentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, ideſt, apud hospites vestros.

Quare Christus iubet Apostolis hospitium eligere petenti cum habens hospites non debeat eos eligere. Vbi eleemosyna dupliciter consideratur.
Quæst. LXXIII.

QVAERETVR, quare Christus iubet hospitiū eligere petenti cum tamen accipiens hospites non deberet eos eligere, sed quoscunq; aduenientes recipere 42. distin. cap. quiescamus.

Dicendum, quòd ista doctrina non est pro omnibus, sed Apostolis fuit data, quòd eligerent hospites, & hoc siue propter famam suam si remanerent apud malos, siue quia beneficium impendebant ei apud quem hospitabātur, siue propter alias causas, de quibus dictum est supraquæst. 68. alijs autem hospitia petentibus cōuenit hospitium habere vbi potuerint, nisi forte sint viri graues, quibus de seruanda bona opinione debeat esse magna cura, quia etiam ipsi hospites eligere debent.

Ad secundum dico, quòd recipiens hospites non debet distinguere inter eos, ita vt vnum recipere velit tanquam idoneum, & alium non, quia sic minueretur cura hospitalitatis recipiendo paucos, sic dicit Ambrosius super Lucam, scilicet, non tñ eadē cautio receptori datur, nedum hospes eligitur hospitalitas minuatur.

Secundo, quia sic distinguendo inter hospites continget excludere bonos recipiēdo malos cum nemo cognoscat quis malus sit, sic dicit Chryso. super Epistolam ad Hebræos, & 42. distin. cap. quiescamus, scilicet, quomodo Abrahaam hospitalem circa omnes se ostendebat, si scrutator esset contra refugientes ad se nunquam Angelos hospitio recepisset: fortassis enim non putasset eos Angelos, sed cum reliquis repellerentur, sed quoniam omnes recipiebat suscepit, & Angelos. Tertio, quia non prodest istam discussionem facere, quia q; quis recipiat bonum, & malum in hospitio non differt ad magnitudinem meriti, sed quòd ex magna, vel parua charitate recipiat, & quòd magnum, & vel paruum obsequium exhibeat, sic dicit Chrysostomus vbi supra; non enim ex vita eorum quos accipis mercedem tibi retributurus est Deus, sed ex voluntate, & honorificentia multa, ideſt, honore īpenso hospitibus ex misericordia, & bonitate.

Quarto, quia facienda esset distinctio inter hospites si esset periculum aliquod malos recipere, & tamen non est periculum, quia etiam si malis misericordiæ opera impendamus bene facimus: ita enim Christus hortatur supra quinto, scilicet, estote misericordes, sicut pater vester misericors est, qui Solem suū facit oriri super bonos, & malos.

Ideo dicendum generaliter tam de hospitalitate quàm de omni eleemosyna, quæ nomine hospitalitatis significatur, quia illa aut petitur ab aliquo iure suo, sicut a prælatis, & a prædicatoribus, quibus nemur ex debito prouidere, aut petitur ab aliquo ex sola benignitate ad corporis sustentationem. Si primo modo nulla distinctio facienda est, sed omnibus dare debemus si possumus propter causas supra assignatas. Si secundo modo danda est eleemosyna, signe debitum sustentationis ei, qui se talem asserit quoue debitum sustentationis ei, qui se talem asserit quoque discutiamus an verum sit, scilicet, an sit Episcopus, vel prædicator missus ad prædicandum, vel sacerdos, qui possit diuina officia celebrare: nam communicare istis non cognito, quòd tales sint, periculum est, ideo oportet discuti, poterit tamen sibi eleemosyna dari ad sustentationem corporis, vt pauperibus, licet non vt talibus quousque constet, sic dicit Chrysostomus in allegato capitu. scilicet, quiescamus. ab hac absurda curiositate, & diabolica: si enim in clerum electum se esse dicat, si Sacerdotem se nominet scrutari, non enim sine periculo discussa in talibus communicatio est, circa maiora periculum vertitur: non enim das, sed accipis, si vero pro nutrimento postulat, nec in his examines.

Sed obijcietur, quia Ecclesiastici vndecimo, dicitur nō omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim insidiæ sunt dolosi.

Dicendum, quòd illud intelligitur quando inducitur ad magnam familiaritatem, ita vt confidatur ei, sicut domestico, quia non est cautum hoc facere quousque quis sit notus. secus autem est de simplici hospitalitate quam potest quis exercere nihil committendo fidei eorum, quos suscipit, ita vt nullum periculum sit, & tunc potest induci quilibet in domum, nisi forte specialiter temporis, vel loci esset aliqua suspitio, vel ex alijs circunstantijs, quia de rebus tam particularibus non potest poni vna regula generaliter.

Quare Christus iussit salutare domum vbi vellent Apostoli suscipere hospitium. Vbi quòd virtutis est prius honorem impendere quàm recipere. Qō. LXXIIII.

QVAERETVR, Quare Christus iussit salutare domum, vbi vellent Apostoli suscipere hospitium.

Dicendum, quòd propter multa. Primo ex vrbanitate, quia homines in exordijs verborum suorum maxime ad ignotos salutatione vtuntur, vt imprecatio bonorum, quæ per salutationem fit, sit eis locutionis initium. iudicatur autem rudis, & indoctus, qui salutatione non vtitur. Secundo, quia inter homines, cum sit salutatio, quasi iam necessaria ex consuetudine in locutionis exordijs instruxit Christus Apostolos, vt ipsi prænenirent alios salutando, quia virtutis est prius honorem impendere quàm recipere. ad Romanos duodecimo, honore vos inuicem præuenientes, ideſt, quilibet nitatur prius honorare alterum quàm honoretur ab eo, sic dicit Chrysostomus instruit eos Dominus, quòd nō expectent ab alijs præsalutari, quia docebant, sed antecedere salutatione alios honorando. Tertio fuit ad eligendum hospitium, quia salutatio erat exordium loquendi cum hospite, quem eligere intendebant, & erat honestius, vt non viderentur ipsi se ingerere petendo, sed quando salutarent dicentes pax huic domui hospites reciperent eos rogando ipsos, vt intrarent in domum, sic dicit Remigius. quamuis fama populi dignus electus sit hospes tamen salutādus est, vt magis sua dignitate prædicatores vocentur quàm vltro se ingerere videantur. Quarto & principaliter fuit, quia ista salutatio erat signum certum ad eligēdum hospitem: volebat enim Christus, quòd Apostoli manerent apud dignos hospites, vt nullis, nisi dignis hoc beneficium præstaretur. modus autem cognoscendi erat per salutationem, quia si digni erant mox vt salutarentur, recipiebant Apostolos cum gaudio, quia Deus mouebat corda eorum ad hoc. si autem essent indigni turbabantur corda sua, & recipere eos nolebant, sic innuitur in litera, scilicet, si fuerit domus digna veniet pax vestra super eam, ideſt, recipient vos in pace, si autem fuerit indigna, pax vestra reuertetur ad vos, ideſt, non recipient vos. sic dicit Remigius docuit Dominus discipulos suos offerre pacem in introitu domus, vt salutatione pacis eligeretur domus digna, vel hospes, ac si diceret omnibus offerre pacem, quia aut accipiendo dignos, aut non accipiendo indignos se manifestabunt.

Quare iussit Christus Apostolis dicere pax huic domui. Et salutatio quid importet. Et quòd homo appetit generaliter omne bonum.
Quæst. LXXV.

QVAERETVR, quare iussit eis pax huic domui dicere.

Dicēdum, quòd iussit salutare hospites, & quia forte apud Hebræos, & Syros inter quos manebant nunc Apostoli, erat iste modus salutationis. iussit eis, sic salutare, sic innuit Hieronymus super Matthæum.

Secundo, quia nullus modus salutationis videtur plura bona comprehendere, nam omnis salutatio est bonorum imprecatio, & tamen in hac salutatione plurima clauduntur, quia pax est tranquillitas ordinis, vt dicit Augustinus decimonono, de ciuitate Dei: nullum autem bonum deest vbi tranquilitas ordinis manet: est enim quilibet homo in beatitudinē ordinatus, si autem tranquillitas ordinis manet, necesse est illuc prouenire, cum nihil impediat ordinem si tranquillitas est, desiderat etiam homo temporalem quietem, & ordinat se ad illam, si autem impediat eam necesse est illam consequi: ergo, vel illam habebit, vel pacem non habet, sic etiam in actibus omnium potentiarum cuiuscunque generis, quia quælibet earum ordinatur in suum actum, & obiectum perfectiori modo, quo fieri potest secundum naturam suam: si ergo non impediuntur omnes habebunt perfectionem illam quam desiderant: si autem habere impediuntur iam non est pax, cum non sit tranquillitas ordinis. idem est de rebus separatis habentibus inter se aliquam habitudinem, sicut est de toto vniuerso, & maxime de corporibus excellentissimis naturæ: nam in istis est pax. sic dicitur Iob vigesimoquinto, qui facit concordiam in sublimibus tuis, ideſt, Deus ponit concordiam, & ordinem nūquam impeditum inter omnes res naturæ, & maxime inter sublimia, a quibus potius dependet totus status naturæ. idem est in communicationibus humanis, vbi est aliqua habitudo partium, quia ibi est ordo, & pax, & generaliter cum homo appetit omne bonum cuiuscunque generis possibile sibi aduenire necesse est, quòd illud consequatur, vel impediatur, si consequitur perfectus est, si impeditur iam non habet pacem, & sic necesse est, quod si fuerit omnimoda pax sit, omne bonum: nihil ergo melius potest quis alteri imprecari quàm pacem.

Tertio, quia Christus ista salutatione vtebatur: nā quando venit ad discipulos post resurrectionem dixit eis pax vobis: Ioannis vigesimo, & quandocunque apparebat eis dixit eodem capitulo, & Lucæ vigesimoquarto: Apostoli ergo debuerunt etiam ista salutatione vti. maxime, quia Christus commendauit valde istam pacem Apostolis: Ioannis decimoquarto, pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

Quarto, quia istud conueniebat ad petendum hospitium: nam per ista verba significatur tota inquisitio de hospite, sic dixit Remigius hæc pax paucorum verborum ad totam explorationem dignę domus, vel hospitis potest referri, & magis conuenit istud verbum, quàm cetera, scilicet, pax huic domui, ideſt, sit pax inter domum istam, & vos, scilicet, vt recipiat vos, quia si pax, ideſt, concordia esset inter eos reciperent illos, si non esset concordia non reciperent, & sic tacite per hęc verba hospitium petere videbantur.

Quare dicitur in litera si fuerit domus digna veniet pax vestra super eam. Et quòd orationes iustorū quandoque non exaudiuntur. Et q̄ benedictio dupliciter accipitur. & vita æterna est verum bonum. Quæst. LXXVI.

QVAERETVR, quare dicitur si fuerit domus digna veniet pax vestra super eam.

Dicendum, quòd hoc erat, quia Apostoli imprecabantur pacem, & bonum, & tamen non erat in potestate eorum, quòd hoc eueniret, sed in voluntate Dei, & hoc fieret si digna esset domus.

Ratio huius est, quia Apostoli quęrebant hospitē per famam populi, & testimonium vicinorum, vt Hieronymus dicit, interdum tamen contingit, quòd illi, quos populus bonos putat mali sunt, quia homo iudicat exteriora, Deꝰ vero intuetur vbi est bonitas, vel malitia: 1. Regum 6. contingebat ergo, quòd interdum Apostoli hospitium peterent ab eis, qui mali erant, & quia Deus nolebat, quòd apud malos manerent, non concurrebat cum eis ad hoc bonum, vt Apostoli hospitium reciperent cum tanto bono essent indigni, & sic iniquitates suæ turbabant eos ne reciperent Apostolos, in bonis autem Deus mouebat corda ipsorum, & recipiebant illos.

Ex hoc patet, quòd oratio nostra quantumcunque fiat a viris sanctissimis nunquam exauditur, ita vt petitum impetretur, nisi Deus disposuerit illud facere, & ex hoc iudicet dignum ad recipiendum quod petitur illum, pro quo oratur: nam Apostoli sanctissimi erant, & pacem imprecabantur, & tamen non veniebat super omnes, quibus imprecabantur, sed solum super illos, qui digni erant, & ex hoc etiam sequitur, quòd Apostoli non dabant istam pacem, sed petebant, quia alias quandocunque salutarent aliquem, veniret ista pax super eos, & tamen pendebat a Deo an dare illam vellet. Sed obijcietur, quia dicit Chrysostomus monstrat, quod non est sola salutatio, sed benedictio per hoc, quòd dicit, si fuerit domus digna veniet

Universidad de Deusto
Biblioteca

veniet pax vestra super eam, & tamen benedictio habet efficaciam a benedicente propter auctoritatem eius.

Dicendum, ꝙ etiam si sit benedictio non confertur bonum eius ab Apostolis, sed a Deo, benedictio enim dupliciter accipitur, scilicet, pro bonorum collatione, & pro bonorum imprecatione. Prima soli Deo competit, qui benedicit eos conferendo bona quæ vult. Secunda competit hominibus, qui imprecantur bona alijs, & ita licet Sacerdotes, & prælati benedicere videantur ex auctoritate, tamen effectus benedictionis non causatur ab eis, sed a Deo, sic dicitur Numeri sexto, ad Sacerdotes, sic benedicetis filijs Israel, scilicet, benedicat tibi Dominus, &c. & sequitur inuocabunt nomen meum super filios Israel & ego benedicam eis, quasi dicat, Sacerdotes benedicentes nihil faciunt, nisi bona imprecari, & nomẽ meum super populum proferre: ego tamen sum qui benedico, ideſt, bona quæ ipsi petunt confero. Cum autem dictum est si esset domus digna intelligunt quidam, ideſt si illi, qui fuerint ibi sunt prædestinat, vel saltem ipse princeps domus, sic dicit Rabanus, qa aut erit quisque prędestinatus ad vitam, & cœleste verbum sequitur quod audit, aut si nullus audire voluerit, ipse prędicator sine fructu non erit.

Sed dicendum, quòd homo potest esse dignus aliquo bono diuino dupliciter, vel secundum præsentem iustitiam, vt non prædestinati, qui interdum boni sunt ad tempus, vel secundum firmam Dei sententiam, sicut sunt prędestinati, qui licet aliquando mali sint, finaliter tamen boni futuri sunt. & ita etiam dicuntur aliqui dupliciter scripti in libro vitæ, & ideo aliqui scripti ibi delentur, isti tamen digni sunt secũdum prędictam iustitiam recipere bona aliqua a Deo & recipiunt, & secundum immutationem iustitiæ, & iniquitatis Deus mutat promissiones suas de bono, & comminationes de malo contra istos Hieremiæ decimooctauo, scilicet, repente loquar de gente, & regno, &c. ideo vtroque modo posset hic intelligi aliquis dignus, scilicet, secundum prædestinationem cum vtrisque Deus bona conferat tanquam dignis, magis tamen videtur dicendum, ꝙ intelligatur de prædestinatis, qui actualiter essent boni, quia Deus omnia facit propter eos, sicut enim in natura priuatio non est, nisi propter formam, & materia etiam propter formam, & imperfectum, propter perfectum, ita Deus omnia quæ facit hominibus propter prædestinatos facit, quia illi soli sunt, quos elegit ante mundi constitutionem ad Ephes. primo, & quos iustificauit hos magnificauit, vt essent conformes imagini filij eius ad Roma. octauo: propter istos ergo fiebat prædicatio Christi, & Apostolorum, & isti sunt, qui ad fidem conuertebantur, sic dicitur Actu. decimotertio, quòd crediderunt quotquot erant prę ordinati ad vitam æternam, quasi dicat, alij non habuerunt spiritum credendi, & ita isti soli essent quos nunc Deus iudicaret dignos, vt hoc maximum beneficium reciperent, scilicet, quòd ab illis Apostolis manentibus in domibus eorum familiariter erudirẽtur: isti ergo soli pacem obiatam ab Apostolis reciperent, siquis tamen asserat dignos accipi hic eos, q erant digni secundum prędictam iustitiam, nõ oportet contendere, quia potest concedi. hoc tamen rationabilius est.

Cum autem dictum est de pace, quæ offertur istis præcedenti quęstione, ꝙ illa importat omne bonum dicendum, quòd Christus non iussit imprecari illam prout importat vitam æternam, quę est verum bonum, & omnia illa sine quibus ad eum non peruenitur, siue sint bona spiritualia, vt gratia, & virtus, siue temporalia, vt sustentatio corporis quam etiam Christus petere docuit supra sexto capitu. scilicet, panem nostrum quotidianum &c. alia vero licet temporaliter bona sint si ad vitam æternam nõ ordinant potius impediunt, sicut opes, & honor, & potestas secularis sępe faciunt, peti non iubet, & ideo licet ista bona sint non intelligũtur nomine pacis quam Christus imprecari iussit, vnde pax Christi non est pax absoluta, sed specialis pax, quæ vocatur pax Christi, sic dicitur ad Philip. 4. & pax Dei, quæ exuperat omnem sensum custodiat corda vestra, & ob hoc Christus specialiter pacem suam vocabat innuens, quòd præter illam esset alia pax, Ioannis decimoquarto, pacem meã relinquo vobis, pacem meã do vobis, non quomodo mundus dat ego do vobis: hęc enim pax veniebat super illos, qui digni erant. nam merito Apostolorum imprecantium eis pacem disponebantur efficacius ad vitam æternam.

Quomodo dicitur hic in litera, quòd si domus non fuerit digna pax vestra ad vos reuertetur.
Quæst. LXXVII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd si domus non fuerit digna, pax vestra ad vos reuertetur.

Dicendum, quòd intelligitur vno modo, quòd pax sit modus petendi hospitium, Christus enim certificabat Apostolos, quòd oblata pace ille, q dignus esset statim reciperet eos, & quia si aliquis indignus existens oblata pace repelleret eos, putarent forte, quòd oblatio pacis iam non proderat vltra ad inueniendum hospitium, Christus dixit eis pax vestra ad vos reuertetur, ideſt, adhuc habebitis locum peredi hospitium ab alijs, quia quicunque dignus fuerit oblata pace recipiet vos, & hoc est reuerti pacem ad vos, ideſt, quòd non perijt virtus huius pacis oblatę, licet interdum eam inutiliter offeratis propter indignitatem eorum, quibus offertur.

Secundo potest accipi quantum ad meritum Apostolorum, scilicet, vos offerendo pacem bonum facitis, quia per hoc disponitis vos ad manendum in domo, & laborandum in prædicatione fidei, si autem audire vos, & recipere verba vestra noluerint, nihil perit de merito vestro ac si vere feciſſetis id, quòd facere iam firmiter disposueratis, sic dicit Rabanus. si nullus audire voluerit ipse prędicator sine fructu non erit, quia ad eum pax reuertitur quando ei a Domino pro labore sui operis recompensatur, & hoc dictũ est, vt Apostoli non putarent meritum suum perire propter indignitatem eorum, qui audire nolebant.

Sed dicetur cur hoc dicitur quando non recipiuntur Apostoli, quia siue recipiantur siue nõ, meritum semper habent, & maior locus est merẽdi qñ recipiũtur, quia est maior opportunitas laborandi: potius ergo reuertitur ad eos pax sua qñ recipiunt q̃ qñ non recipiuntur. Dicendum, ꝙ si accipiat reuerti pacẽ, p modo s. posito planum est, ꝙ tunc reuertitur pax qñ non recipiunt, non aũt qñ recipiuntur. Si accipiat secũdo modo dicendum, ꝙ vtroque modo prædicator meretur apud Deum, siue recipiatur ad prædicandum siue non, Deus enim non considerat quantam vtilitatem prædicando, vel alia bona faciendo proximis attulerimus, sed quantum, & qua mente ad hoc laborauerimus, quòd enim operantes aliqui proficiamus, nostrum non est, sed Dei solius, qui dat gratiam in verbo, & opere nostro quantum vult, & mouet corda audientium quando vult, vt in verbo, & opere nostro proficiant: non ergo mensurat Deus merita actuum nostrorum ex eo, ex eo, quòd nullo modo est in potestate nostra, quantum vero, & qua intentione laboremus, & si a Deo nobis donetur, vt hoc velimus, & faciamus, tamen partim a nobis est: ideo ex hac parte Deus mensurat merita nostra, & sic si Apostoli reciperentur, & prędicarent, merebantur, si non reciperentur etiam merebantur, quia ipsi inquantum in se erat, iam ad bonum se disposuerant: ideo vtroque modo reuertebatur ad eos pax sua, ideſt, meritum de pace oblata, quia tamen quando recipiebantur, & prædicabant non poterant dubitare quin mererentur cum prodesſent aliquibus, cum autem non recepti non prædicabant, quia nulli prodesse poterant, dubitarent an mererentur, dixit solum tunc Christus pax vestra reuertetur ad vos, ideſt, non perdetis meritum vestrum de pace quam obtulistis illis.

Si Apostoli non reciperentur, an tantum mererentur, sicut si recepti prædicarent.
Quæst. LXXVIII.

SED quæretur si Apostoli non reciperentur an tantum mererentur, sicut si recepti prædicarent.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia Deus merita nostra mensurat ex eo, quòd est in nobis, & non ex eo, quòd est in potestate aliorum, velle autem bonũ facere etiam ad illud nos disponere in nobis est, quòd autem recipiamur ad bene agendum est in alijs, & nõ in nobis: æqualiter ergo merebitur siquis receptus prædicat, sicut si prædicare volens non recipiatur.

Item, quia vt dictum est præcedenti quæstione ex labore nostro, & intentione laborandi Deus merita mensurat, & non ex profectu secuto, & operibus ergo qui se disponit ad hoc etiam si non faciat illud, quia repellitur, tantum merebitur, sicut si receptus illud faciat.

Dicendum, quòd de hoc non potest dari certa regula, ratio est, quia Deus mensurat magnitudinem meriti nostri ex magnitudine charitatis, quæ mouet nos ad operandum, & ex quantitate suscepti laboris siue ex eo sequatur fructus, siue non, & quia interdum intentio, & labor nõ recepti potest esse maior quàm recepti, & operantis, poterit magis mereri non recipiens quàm receptus. maxime autem patet hoc ex diuersitate charitatis mouentis, quia etiam existente interdum minori labore magis meretur operans, qui ex ardentiori charitate mouebatur, siquis ergo ex magno charitatis feruore motus prædicare voluit, & repulsus est, alius vero ex parua charitate aliquando diu prædicauit, videtur magis meruisse, qui repulsus est, quia tamen accipiendo diuersitatem intentionis nõquam possunt cõparari compera inter se, vt videamus, quòd illorum est magis meritorium detur, quòd duo moueantur ex ęquali intentione ad prædicandum, & vnus repellatur, & alius recipiatur.

Dicendum, quòd adhuc potest interdum magis mereri, qui repulsus est, quia receptus forte pauco tempore prædicauit, repulsus autem considerata intentione personæ suæ forte magnum dedecus, vel iniuriam suscepit per hoc, quòd repulsus est, & patienter tolerando magis meruit, quàm receptus paruo tempore prædicando, si tamen receptus longo tempore prædicando magnos labores toleret, & alius solum simpliciter repulsus est, certum est, quòd magis receptus, & prædicans, & secundum hoc possunt accidere infinitę varietates, vt interdum vnus, & interdum alius mereatur magis.

Ad primum dicendum, quòd quantum ad voluntatem bene agendi quam Deus principaliter respicit,

& dispositionem ad hoc. ita Deus remunerat in repulso, sicut in recepto, & insuper, quòd patienter repulsas tolerauerit Deus remunerat, quia tamen receptus longo tempore manens multos labores appo suit, quos non subijt, qui repulsus est, licet subire voluisset, non est inconueniens, immo necessarium, quòd magis remuneretur tunc receptus, & prædicãs. Cum autem dicitur, quòd non fuit in potestate istius quòd reciperetur, vel non: dicendum, quòd verum est, & tamen iste repulsus habuit iam locum vacandi alijs operibus bonis, in quibus tantum mereretur quantum receptus, & prędicans eodem tempore, vel quia si non receptus est in vno loco poterat prædicare in alio, & ibi mereri: alioquin, esset magnum inconueniens, scilicet, quòd siquis proposuit tota vita sua prædicare in aliqua vrbe, vel regione, & non receptus est, & alius receptus per totam vitam prædicauit, quòd tantum mereretur, qui repulsus est manens semper postea per totam vitam ociosus, quantum receptus, & per totam vitam in prædicatione laborans, quod est absurdum. & tamen necessario sequeretur siquis firmiter proponens aliquid boni facere mereretur proponendo totum, quod mereri poterat, postea labores operis subeundo si repelleretur quando opus recipere voluit: non ergo meretur totum quod laboraturus erat in proponendo, & fortassis bene agitur cum eo, vt si Deus non permittens eum vacare huic operi reseruet ad alia illum, in quibus magis mereatur.

Ad secundum dicendum, quòd Deus non mensurat quantum labores nostri profuerunt, cum hoc solum dependeat a voluntate sua, sed quales, & quanti fuerunt, & qua intentione facti, & quia repulsus, licet impendere voluit labores, quos impẽdit receptus non tamen fecit, non tantum merebatur quantum ille, qui voluit, & realiter fecit.

Et si dicas, quòd ille non cessauit, vel omisit ex culpa sua. Dicendum, quòd hoc prodest ad hoc, quòd voluntas sit meritoria, non tamen ad hoc, quòd imputetur sibi meritum omnium operum tanquam si feciſſet: nam siquis proposuit aliquod magnum bonum aggredi, & mox nullo impediente per seipsum velle hoc cessauit, ista voluntas de bono nullo modo fuit meritoria, quia non fuit firmum propositum de faciendo cum per seipsum cessauerit, qui cum firmiter proposuit aliquid agere, & impeditus est, licet non mereatur pro opere, quod non fecit, meruit tamen per voluntatem bonam quam habuit, a cuius executione non cessauit ex culpa sua, qui autem benefacere voluit, & fecit, tam ex bona voluntate quàm ex bono actu meretur, & ita non est incõuenies receptum mereri plus quàm excluſum.

Et quicunque. Hic ponitur de non recipientibus Apostolos in hospitio, & non audientibus doctrinam ipsorum, quid erit eis, & dicitur.

Et quicunque non receperit vos. Scilicet, in hospitio, & intelligitur non solum de vno homine, a quo hospitium peterent, sed de tota vrbe quando nemo recipiebat eos. *Nec audierit sermones vestros.* Ideſt, si nõ voluerint audire verbum prædicationis, vt si in aliqua vrbe recipiebantur Apostoli ab aliquo viro bono in hospitium, cęteri tamen nolebant audire verba eorum, sed potius persequebantur eos taliter prædicantes.

Exeuntes foras de domo vel de ciuitate. Quando nemo audire nolebat non erat prædicandum, sed exibant de ciuitatibus, & ibant ad alias, vt infra dicitur, cum persequentur vos in ciuitate vna, fugite ad aliam, nunc tamen exibant ad excutiendum puluerem de pedibus, quod faciebant

Universidad de Deusto
Biblioteca

antequam recederent. *Excutite puluerem de pedibus vestris*. Scilicet, presentibus incolis, vt videant quomodo receditis. *Amen dico vobis*. Ideſt, in veritate dico, & eſt modus affirmandi, vel iurandi, quaſi dicat non dubitetis, quia vrbes, quæ vos non receperint grauiſſimam patientur pœnam. *Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorræorum*. Ideſt, minorem pœnã patiuntur Sodomitæ, & Gomorrei, quàm illę ciuitates, in quibus innuitur, quòd vtrique damnabuntur eternaliter, grauius tamen punientur viri ciuitatum iſtarum. *In die iudicij*. vbi dabuntur æternæ pœnæ damnatis.

Quod illi ciuitati. Ideſt, quæ repulit vos.

Quando Apoſtoli hoſpitium quærentes repellebantur ab aliquo, an petebant ab alio hoſpitium.
Quæſt. LXXIX.

QVAERETVR, quando Apoſtoli quærentes hoſpitium repellebantur ab aliquo, an petebant ab alio.

Aliqui putant, quòd non, quia Chriſtus dixit, quòd ſi non eſſet domus digna, & non reciperet eos, exeuntes excuterent puluerem, & tamen quando hoc faciebant recedebant de vrbe; ergo non petebant rurſus hoſpitium ab alio.

Item, quia Chriſtus dixit, quòd intrantes in vrbem quærerent quis eſſet dignus, & ſic volebat, ꝙ non manerent apud indignos: ſi ergo ille, qui dignus putabatur non fuit dignus, & excluſit eos, cum non liceret eis manere apud indignos oportebat, quòd recederent.

Dicendum, ꝙ non recedebant de vrbe etiam ſi ab vno non reciperentur. Et patet primo, quia ciuitas nõ recipiens eos puniebatur nimis, ſicut dicitur in litera remiſſius erit, vel tolerabilius terræ Sodomorum quàm illi ciuitati, & tamen culpa vnius hominis non erat totius ciuitatis: ergo excluſi ab vno nondum recedebant. Secundo patet, quia recipere, vel non recipere ad ciuitatem pertinet, & non ad vnum hominẽ, & ideo Mar. 6. dr quicunq; non receperint vos: & Luc 9. & 10. dr in quãcunque ciuitatem intraueritis, & non receperint vos: ergo multi erant, qui dicebantur non recipere: a multis ergo oportebat prius repelli q̃ dicerentur non recipi.

Tertio patet, quia Apoſtoli recedentes de vrbibus loquebantur contra totam vrbem: ergo oportebat ꝙ hoc peccatum. ſ. non recipere eos pertineret ad multos. nam Lucæ decimo, dicitur in quãcunque ciuitatẽ intraueritis, & non receperint vos, exeũtes in plateas eius dicite, etiam puluerem, qui adhęſit nobis de ciuitate veſtra extergimus in vos. ergo omnes repellebãt eos, cum ſuper omnes puluerem excuterent.

Quarto patet, qa ſi ab vno excluſi mox recedere deberent, non exirent in plateas ad excutiendum puluerem, ſed ante domum illius excuterent, & tamen exibant in plateas: Lucæ decimo: ergo tota ciuitas excludebat eos. Quinto patet, quia videtur valde iniuſtum. ſ. ꝙ ſubtraheretur prædicatio ciuitati toti propter vnum hominem, quod fieret ſi ab vno excluſi mox recederent. Sexto patet, quia poterat eſſe, quòd multi boni eſſent in vrbe, licet ille, qui putabatur bonus a quo Apoſtoli hoſpitium petiuerunt, vere bonꝰ non eſſet, propter illum ergo iniuſtum erat ceteros priuari verbo prædicationis; ideo non eſt veriſimile, quòd ſic fieret.

Dicendum, quòd modus erat, quòd ſi Apoſtoli excluderẽtur ab vno, petebant hoſpitium ab alio, & ſic ſucceſſiue etiam ſi a multis excluderentur, quod fieri poterat dupliciter. Vno modo, quòd ingreſſi in vrbem peterent de omnibus, qui erant viri boni in vrbe, & tunc petentes ab vno hoſpitium ſi excludebantur petebant ab alio, & ita vſque ad vltimum, a quo ſi excluderentur puluerem excutiebant, prius autem non.

Alio modo, quòd ſolum quærerent a principio de vno homine digno, & ſi ab illo excluderentur rurſus quærerent ſi quis alius erat dignus, & ita vſque diceretur eis neminem dignum manere, & tunc excuſſo puluere recedebant, & iſtud erat valde rationabile, quia iam nemo erat in vrbe, qui eos recipere vellet, & ſic tota ciuitas erat in culpa, vnde iuſte excuterent puluerem ſuper omnes, etiam quia ſic notum eſſet toti ciuitati, quòd Apoſtoli prædicare volentes non ſunt recepti, cum viderent eos diſcurrere per totam vrbem, & nemo illos reciperet, vnde eſſent nimis excuſabiles, quòd non fieret ſi ab vno tantum excluſi mox recederent.

Ad primum dicendum, quòd ſi domus non erat digna recedebant excuſſo puluere, ſubintelligendũ tamen eſt, quòd non in vnica domo excluſi hoc fecerunt, ſed quando a tota vrbe excluderentur, vt dicerent, ſed quando a tota vrbe excluderentur, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd non licebat Apoſtolis manere apud indignos, non tamen oportebat propterea, quòd excluſi a prima domo mox de vrbe recederent, cum manerent multi alij forte digni ad recipiendum eos, quouſque ergo ab omnibus illis, qui digni putabantur excluderentur, non licebat eis recedere excuſſo puluere.

An vere Apoſtoli deberent excutere puluerem de pedibus recedentes de vrbe, in qua non recipiebantur.
Quæſt. LXXX.

QVAERETVR circa hoc, quòd dicitur de excuſſione puluꝛis an vere Apoſtoli deberent excutere puluerem de pedibus recedentes de vrbe.

Aliqui dicunt, quòd non, ſed myſtice, vel parabolice intelligitur, quia multa quoque alia loquebatur in parabolis, vt patet infra decimotertio.

Dicendum eſt, quòd vere Apoſtoli puluerem excutiebant de pedibus extergentes ſuper ciuitatem, ideſt, contra illas, ſicut dicitur Lucæ decimo, in quãcunque ciuitatem intraueritis, & non receperint vos, exeuntes in plateas eius dicite, etiam puluerem, qui adhęſit nobis de ciuitate veſtra extergimus in vos, quòd apparet non poſſe intelligi per metaphoram, cum hoc dicere deberent Apoſtoli incolis vrbis, vnde quandocunque repellebantur Apoſtoli de ciuitatibus puluerem excutiebant de pedibus ſuper illas, ſic patet Actuum decimotertio, de Paulo, & Barnaba prędicantibus in ciuitate quadam Pamphiliæ. & dicitur excitauerunt perſecutionem in Paulum, & Barnabam, & ejecerunt eos de finibus ſuis, at illi excuſſo puluere pedum in eos venerunt Iconium: ita ergo in alijs vrbibus faciebant.

Ad rationem in contrarium dicendum, quòd nõ eſt conuenienter dictum, quia ſemper litera debet teneri in ſenſu literali, quem facit in cortice, niſi conſtet, quòd alius ſit ſenſus, & tamen hoc non conſtat, quòd Chriſtus loquatur metaphoricę: ideo oportet literaliter intelligi maxime cum conſtet oppoſitum, ſcilicet, quòd literaliter fiebat cum Apoſtoli aliquando puluerem ſuper vrbes excuſſiſſe legantur.

Quomodo

Quomodo Apoſtoli excutiebant puluerem de pedibus, & propter quam cauſam.
Quæſt. LXXXI.

QVAERETVR quomodo excutiebant puluerem, vel propter quam cauſam.

Dicendum, quòd in tribus caſibus excutiebãt puluerem. Primus erat ſi nemo reciperet eos in hoſpitio, quia iſta erat magna iniquitas: erat enim ſignum, quòd non ſolum verbum Chriſti audire nollent per Apoſtolos, ſed etiam nulli bono vacabant illi, qui bonum hominem recipere nolebant.

Secundus erat quando non audiebant verbum eorum, ideſt, non permittebant eos prædicare, quia licet aliquis bonus Apoſtolos hoſpitio reciperet, forte reliqui mali erant, & nolebant audire verbum, de his duobus caſibus patet hic, & Mar. 6. ſ. quicunque non receperint vos nec audierint ſermones veſtros, & hoc poteſt dupliciter fieri. ſ. ꝙ tota ciuitas prohiberet illos prædicare, & perſequeretur eos ſi prędicarent, vel ꝙ pars ciuitatis audiret eos, reliqui vero excluderent illos: nam etiam in iſto ſecundo caſu licebat eis recedere de vrbe, & excutere puluerem ſic fuit Act. 13. de Paulo, & Barnaba: nam in ciuitate illa Pamphiliæ multi libenter audiebant verbum Pauli, & conuertebantur, Iudei tamen concitauerunt maiores ciuitatis contra Paulum, & Barnabam, & ejecerunt eos de finibus ſuis, & tunc illi excuſſo puluere pedum receſſerunt: nam etiam ſi non ejicerent eos, ſed ſolũ perſequerẽtur, vt nõ prædicarent, licebat eis recedere infra in litera cum perſequentur vos in ciuitate vna fugite in aliam, & tunc puluerem pedum excutiebant, quia non recipiebantur.

Sed dicetur quando aliqui recipiebant Apoſtolos, & alij excludebant eos, quomodo erat iuſtum excutere contra ciuitatem puluerem.

Dicendum, ꝙ id ꝙ faciunt principes ciuitatis, vel maxima pars ciuitatis dicitur facere ciuitas, & quia quandocunque excludebãtur de vrbibus maior erat pars, quæ volebat eos excludere, quàm quæ volebat retinere, dicebatur ciuitas illos excludere: ideo contra ciuitatem puluerem excutiebant, & tamen iſtud non erat, niſi in condemnationem eorum, qui illos excludebant.

Tertius caſus erat ſi interdum Apoſtoli longo tẽpore prædicarent in ciuitate aliqua, & illi audirent verbum eorum, & miracula viderent, nemo tamen conuerti vellet: erat enim ſignum, ꝙ omnes illi damnandi erant, & tunc recedere debebant Apoſtoli cũ eſſet inutilis prædicatio, & excutere puluerem in ſignum condemnationis eorum: ſic enim Chriſtus ſequenti capitulo, maledixit ciuitatibus illis, in quibus prædicauerat, & miracula fecerat, pœnitentiam tamen non egerant, & apparet, ꝙ in talibus puluis deberet excuti, quia ponuntur eadem verba, quæ hic. nã de ciuitatibus non recipientibus nec audientibus verbum ipſorum dicitur hic, quòd tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij quàm illis, & idem dicitur ſequenti cap. & Luc. decimo, de ciuitatibus quibus prædicatum erat verbum, & non egerunt pœnitentiam: ergo etiam ſuper illas puluis excutiendus erat: ſi tamen aliqui conuerterentur, & alii qui non, non excutiebatur puluis ſuper eos, quia nullus magnus populus eſt vbi omnes ſint prædeſtinati, licet eſſe poſſit, conuertuntur ergo illi, qui prædeſtinati ſunt, ſic dicitur Actuum decimotertio, audientes gentes gauiſæ ſunt, & glorificabant verbum Dei, & crediderunt quotquot erant prœordinati ad vitam æternam.

Ad quid excutiebatur ab Apoſtolis puluis ſupra ciuitates.
Quæſt. LXXXII.

QVAERETVR ad quid excutiebatur puluis ſuper ciuitates.

Dicendum, ꝙ hoc fiebat. Primo, quia qui nolebant eos audire nec recipere damnandi erat æternaliter, dicente Chriſto tolerabilius erit terræ Sodomorum quàm illis, vt ergo manerent inexcuſabiles in teſtimonium, ꝙ eiecciſſent eos excutiebant puluerem ſuper eos: ſic dicitur Mar. 6. & Luc. 9. excutite puluerem pedum veſtrorum in teſtimonium ſuper illos.

Secundo fiebat ad ſignificandum, quòd nihil volebant habere commune cum illa vrbe: exiſtens enim in aliquo loco participat aliquid de bono, & malo illius, & quia iſti damnandi erant, qui Apoſtolos repellebant dicebant Apoſtoli, quòd nihil commune volebant habere cum illa vrbe, vt per hoc terrorem damnationis eis incuterent. vnde puluerem, qui erat res minima adhuc ſecum habere nolebant de vrbe illa. ſic dicitur Luc. decimo, exeuntes in plateas eius dicite etiam puluerem, qui adhęſit nobis de ciuitate veſtra extergimus in vos, ideſt, nihil aliud veſtrum habere volumus, quia etiam puluerem de ciuitate veſtra habere nolumus, ſed vobis relinquimus. ſic dicit Hilarius exiſtenti enim in loco cum locus videtur eſſe communis, totum ergo quod eſt illius vrbis excuſſo puluere pedum relinquitur.

Tertio erat ad oſtendum, ꝙ Apoſtoli nihil proficerant, quia ſicut ab eis nihil receperant, ita nec ipſi relinquebant aliquid vrbi de vtilitate prædicationis, & miraculorum, ſed ſecum portabant excutientes puluerem, vt eis maneret, quod ſuum erat, & vrbi quod illius erat. ſic dicit Hilarius. totum quod illius vrbis eſt excuſſo puluere pedum relinquit, nihilque ſanitatis de inſiſtentium Apoſtolorum veſtigijs mutuatur, ideſt, accipitur.

Quarto fuit ad oſtendendum, quòd nihil ab eis recipere volebant, nec cibum, nec potum, cum etiam puluerem, qui nullius valoris erat excuterent. ſic dicit Hiero. excutitur puluis, vt nihil ab eis accipiant, nec ad victum quidem neceſſaria, qui Euangelium ſprẽuerunt.

Quare Apoſtoli potius puluerem de pedibus quàm de alijs partibus excutiebant. Et quis erat modus excutiendi puluerem a pedibus Apoſtolorum.
Quæſt. LXXXIII.

QVAERETVR, quare potius puluerem de pedibus quàm de alijs partibus excutiebant.

Aliqui dicunt, quòd non ſolum puluerẽ de pedibus, ſed quia illis magis puluis adhęret, quod ſatis poteſt ſtare, ita vt nihil eis manere videretur nec in veſtibus nec in pedibus.

Aliter poteſt dici, & melius, ꝙ puluis pedum ſolum excutitur, de quo Chriſtus ſolum locutus eſt.

Et hoc primo ad ſignificandum rem minimam, quia nihil vilius eſſe poteſt quàm puluis pedibus, & calciamentis adhęrens. iſtum tamen excutiebant, vt innueretur, quòd nihil de vrbe ſecum ferre volebãt, nec etiam rem minimam.

Secundo, & prœcipue, quia hoc erat in teſtimoniũ, ꝙ pedibus ſuis ingreſſi eſſent in vrbem, vt in prędicatione proficerent, & excluſi ſunt. ſic dicit Hier. ſuper Mat. puluis excutitur de pedibus in teſtimonium laboris ſui, quòd ingreſſi ſunt ciuitatem, & prędicatio Apoſtolica vſque ad illos peruenit.

Et ſic

Et sic tenendum est, quòd solum puluerem pedũ excuterent, quia Actuum decimotertio dicitur de Paulo,& Barnaba, quia excusso puluere recesserunt, modus autem excutiendi forte erat,quòd puluis calciamentorum excuteretur, quia puluis illorum dicitur puluis pedum,Apostoli autem calciamenta non habebant,vt patet supra in litera,& Luc.10.sed habebant soleas,quę vocantur sandalia Mar.sexto, scilicet,calciatos sandalijs,tollẽtes ergo soleas de pedibus colliderent eas inuicem, & sic puluerem de illis excuterent contra ciuitatem:nam de pedibus puluerẽ extergere poterant,vel radere,sed non excutere,& tamen excutiebant,vt dicitur hic,& Mar.6.& Luc.9.ergo soleas collidebant.

Sed obijcietur,quia Luc.decimo, dicitur puluerẽ extergimus in vos.

Dicendum,quòd de pedibus poterat puluis extergi,sed non in ciues,idest, contra illos, quia istud iam erat discutere,nam istum puluerem iaciebant contra vrbem Lucę nono, puluerem excutite supra illos in testimoniũ, & sic extergere necessario accipitur ibi pro excutere,quod er at soleas collidere.

An Apostoli excutiebant puluerem solum quando non recipiebantur a tota ciuitate, vel quando ab vna domo. Quæst. LXXXIIII.

QVAERETVR an excutiebant puluerem solum quando non recipiebantur,vel excludebantur de ciuitate,an etiam quandocunque excluderentur,vel non reciperentur in quacunque domo.

Dicendum , quòd solum excutiebant puluerem recedentes de vrbe,quòd patet,quia puluerem excutiebant quando iam nihil commune volebant habere cum vrbe,& tamen non recepti in vna domo adhuc petebant hospitium in alia, vt dictum est supra quæstione quadragesimaprima: ergo nondum puluerem excutiebant.

Secundo patet,quia verba illa,quæ Christus iussit dici quando puluis excutitur,diriguntur ad omnes de vrbe Luc.10.dicite etiam puluerem , qui adhęsit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos, & tamen si repulsi de qualibet domo hoc dicerent,dirigerentur verba ad repellentem solum: ergo non excutiebant puluerem, nisi quando a tota vrbe repellebãtur, idest,quando recedebant.

Tertio patet,quia quando puluerem excutiebant debebant exire in plateas,& ibi excutiebant Luc.10. si tamen repulsi de qualibet domo hoc facerent coram illa domo excuterent.Quarto patet,quia ista excussio pulueris erat in testimonium contra viros vrbis.Mar.6.& Luc.9.puluerem pedum excutite in testimonium supra illos,& tñ pro repulsa ab vna domo non facerent conuenienter aliquid in testimonium contra totam vrbem:ergo non excutiebatur puluis pro repulsa ab vna domo.Quinto patet,quia si cõtra quemlibet repellentem puluerem excutere deberẽt: etiam si in aliqua vrbe recepti a quibusdam prędicarent,& illi conuerterentur,& alij nollent cõuerti nec audire illos,deberent contra eos excutere puluerem, & tamen non excutiebant quãdiu manebant in vrbe, & aliqui conuertebantur,licet plurimi audire nollẽt, dum tñ qui non conuertebantur, non persequerent Apostolos excludendo eos de vrbe, vel cogendo nõ prędicare,vt ostensum est supra quæst.83.

Sed obijcietur, quia dr supra in litera quicunque non receperit vos exeuntes foras de domo , vel ciuitate excutite puluerem: ergo etiam de qualibet domo repulsi puluerem excutiebant. Dicendum,quòd non excutiebant pro qualibet domo, sed solum pro illa, de qua vltimate excludebantur, quia tunc tam pro domo quàm pro tota vrbe puluerem excutiebant.

Aliter potest dici,& melius,ꝙ intelligitur qñ Apostoli venirent ad aliquam domum, quæ sola esset,sicut in agris, & perentes hospitium repellerentur, quia tunc excutiebant puluerem excuntes de illa domo.

An Apostoli excutiebant puluerem in plateis, vel extra ciuitatem. Quæst. LXXXV.

QVAERETVR an excutiebant puluerem in plateis,vel extra ciuitatem. Dicendum , quòd vtrũque dr:nam supra in litera,& Luc.9.& Marc.6.dr,ꝙ exeuntes de ciuitate excuterent puluerem, sed Luc. 10.dr,ꝙ exirent in plateas ciuitatis,& ibi illum extergerent.Videtur ergo dicendum,ꝙ bis puluerem excutiebant.s.semel in platea ciuitatis,& semel extra vrbem.Et hoc pp duo . Primo,quia non videtur posse aliter saluari litera,cum vtrunque ponatur,vt dictum est. Secundo,quia ẽt hoc conueniebat ad id ꝙ volebant Apostoli facere:nam in testimonium istud fiebat Marc.6.& Luc.9.& tamen non poterat testimonium haberi,nisi vbi multi erant,sicut in platea vrbis, si autem solum extra vrbẽ excuterent pauci viderẽt, vel nemo, & sic non esset conuenienter in testimonium.Etiam debuit hoc esse extra vrbẽ,quia volebãt innuere Apostoli, ꝙ nihil inhęrebat eis de vrbe illa nec etiam puluis,& tñ cum excussissent puluerem in platea exeuntibus eis vsque extra vrbẽ puluis rursus adhęreret quoque vbi excuterent portarent de vrbe, vt ergo nihil de vrbe portarę viderentur oportebat, ꝙ excusso puluere in platea rursus extra vrbem illum excuterent,& ista videtur esse veritas. Siquis autem dicat,ꝙ puluis semel excutiebatur,& hoc extra vrbẽ, cum autem dicitur,ꝙ in platea excuterent, ꝙ intelligatur,ꝙ plateę erant extra vrbem. Non satis stat,quia licet aliquando esset hoc verum , non tamen generaliter , Christus tamen tanquam generale potuit, ꝙ puluerem in platea excuterent: ideo intelligendum est,vt supra dictum fuit.

Quomodo dixit Christus,quòd si non reciperent eas Iudæi exeuntes de vrbe puluerem excuterent, quia etiam nolentibus prædicare debebant. Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR quomodo Christus dixit, ꝙ si non reciperent eos exeuntes de vrbe puluerem excuterent, quia potius videtur,quòd manere deberent in vrbe, & prędicare etiam nolentibus audire,quia dr secunda Timot.4. prædica opportune,& importune.& tñ prędicare importune est prædicarę nolentibus audire.Dicendum,ꝙ aut in aliqua ciuitate recipiebantur Apostoli,ita ꝙ permitterentur ibi manere, aut nõ,si nõ permittebantur nõ poterant prædicare,ga non poterant ipsi inferre vim incolis,& si possent facere nõ debebãt,sicut Samaritani Christũ recipere noluerũt ī quadã ciuitate Luc. 9.nam Iacobus,& Ioannes voluerunt petere ignẽ de cęlo super vrbem,sed Christus increpuit eos, & recessit ad aliud castellũ eod.c.& a fortiori hic,ga Apostoli prædicare nolebant,prędicatio autem pp fidem erat, sed fides sponte susçipitur,ideo vis inferenda nõ est,& ita nolentibus incolis recipere Apostolos recedere debebant excusso puluere pedum, & hoc dr in litera.s.qui aũt nõ receperint vos &c.Si aũt receperint vos

in vrbe, aut permitterent prædicare, aut non,si non permitterent vnanimiter tanquam odientes nomen Christi non erat prædicandum eis.sed solum denunciandũ,quæ mala incurrerent nolentes prędicationẽ audire,& hoc ẽt dr in litera,& Mar.6.s.nec audierint sermones vestros &c. Si aũt quidam nollent audire alij autem vellent,aut illi,qui nolebant prohibebant Apostolos prædicare,aut non . Si non prohiberent prædicandum erat : sic enim semper fuit, quòd nunquam omnes Christi verbum sponte susceperunt.

Si autem prohibeant,aut absolute prohibebant.s. excludendo de vrbe Apostolos si prædicarent, aut sub commination e.s.puniendo eos,vt tacerent, non tamen de vrbe expellendo.Si isto secundo modo nõ debebant cessare a prædicatione propter minas, & verbera,sic patet Act.4.& 5.vbi Iudæi comminabant Apostolis ne prædicarent in nomine Christi,& flagellabant eos quando prædicabant,sed nec sic tacebant dicentes oportere obedire magis Deo quàm hominibus Actu.5.Si autem primo modo prohiberent.s. expellendo eos de vrbe,quia pars, quæ nolebat audire erat potentior,recedere debebant:sic patet Actu. 13.de Paulo,& Barnaba contra quos Iudęi concitauerunt persecutionem , & eiecerunt eos de vrbe,illi autem recesserunt excusso puluere pedum, & in hoc etiam casu intelligitur litera.s.qui non audierint sermones vestros,quia qui illos de vrbe ejciebant nolebant eorum sermones audire,& tunc etiam in recessu debebant illis prædicare,quæ mala incurrissent expellendo eos , sicut Christus dixit hic.s.tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij , & insuper regnum cęlorum annunciare eis debebant non quidẽ tanquam per hoc conuertendi essent cum prędicato res excluderent, sed vt saltem esset in testimonium quod annunciauerant illis de vita æterna,& hoc prædicabant qñ puluerem excutiebant , sic dicitur Luc. 10.in quamcunque ciuitatem intraueritis , & non receperint vos , exeuntes in plateas eius dicite etiã pulueꝛem , qui adhæsit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos,tamen hoc scitote, quia appropinquabit regnum Dei. Ad argumentum dicendum,quòd prędicandum est importune.s.audire nolentibus,qui tñ prędicantem non prohibent,vt quia non audent,vel quia erubescunt,& hoc etiam est quando putatur,ꝙ quibusdam audire nolentibus alij audire volunt , & fructus speratur,cum tamen nemo audire vult, sed omnibus concorditer displicet : etiam si prædicantẽ non prohibebant non oportet illis prędicare, & hoc verum est qñ prędicator experientia didicit,ꝙ verbũ suum illis nihil prodest . secus autem in principio,qa licet omnes nolint , poterit esse , quòd aliqui audito verbo redeant ad cor, & ideo tunc adhuc prędicandum erit importune quousque videatur an verbum sit omnino inutile.

Quare Christus locutus est de ciuitate, & gente Sodomorum ad comminandum expellentes Apostolos. Et quot fuerunt ciuitates quas subuertit Dominus. Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR cum Christus dixit hic ad ostẽdendam pęnam vrbis repellentis Apostolos quod tolerabilius erit terrę Sodomorum q̃ illi.Quare locutus est de hac ciuitate,vel gente. Dicendum,ꝙ hic assumitur terra Sodomorum pro incolis,qui olim fuerant in terra illa , quia quando Christus dixit hoc nemo ibi erat:immo regio nõ erat,quia tota illa terra versa fuerat in stagnum,quod vocatur mare mortuum Gen.19.& de quo dictum est supra 8.cap.questione 93.sed erant animæ defunctorum,quę olim manserant in regione illa,& de his Christus loquebatur.

Est autem dicendum,quòd de his locutus est ad significandum grauitatem peccati repellentium Apostolos:ideo comparauit hoc illi peccato quod grauissimum reputabatur.s.peccato Sodomorum . Et hoc primo ex deordinatione sua,quia non solum est istud vitium contra rationem sed etiam contra naturam, idest,contra naturæ ordinem.

Secundo ex pęna,quia nunquam aliqua pęna tam grauis fuit inflicta alicui vrbi , sicut illi, quę penitus subuersa est misso igne de cęlo, & sulphure Genes. decimonono.

Tertio fuit propter memoriam Iudæorum, quia Iudæi habebant istud factum valde in memoria, eo quòd regio Sodomorum est in terra Iudæorum in latere Australi vbi coniungitur cum latere Orientali, vt colligitur Numeri 34.& propter hoc in scriptura sępissime ponitur destructio terrę Sodomorum in exemplum,sicut dicitur Deutero.29.s.in exemplum subuersionis Sodomę, & Gomorrę quas subuertit Dominus in ira sua: sic etiam dicitur Threnorum 4. maior effecta est iniquitas filię populi mei peccato filiæ Sodomorum , quæ subuersa est in momento,de hoc etiam Sapien. 10.scilicet,descendente igne in Pẽtapolim cuius in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra.

Quarto ponitur ad ostendendum , ꝙ est aliqua iniquitas in ciuitatibus repellentibus Apostolos, quæ non fuit in viris Sodomæ,quia illi hospitales erãt, isti autem nõ,sic dicit Remigius Sodomitę,& Gomorrei inter vitia carnis hospitales etiam leguntur fuisse sic etiam Eusebius dicit,& hoc apparet,quia inter Sodomitas saltem aliquis bonus fuit: nam Loth vir iustus erat.secunda Petri 2.

Quinto fuit,quia Sodomitę nullum a se prędicantem expulerunt, isti vero Apostolos repellebant, & propter hoc quando Christus vult significare peccatum alicuius esse magnum,comparat illud peccato Sodomorum sic patet sequenti cap.s.terrę Sodomorum remissius erit in die iudicij , cum autem dicitur hic terræ Sodomitarum , & Gomorręorum nõ est intelligendum de istis duabus solis, quia quatuor fuerũt ciuitates subuersę: erat enim illa regio , quæ dr vallis illustris Gen.13.habens quinque ciuitates , vt innuit Gen.14.& ideo vocatur Pentapolis Sapientiæ 10.& non fuerunt,nisi quatuor earum subuersę Deutero. 29.s.vt non seratur vltra in exemplum subuersionis Sodomę,& Gomorræ,Adamæ,& Seboim, quas subuertit Dominus in furore suo.nam quintam earum, scilicet,Segor Dominus reseruauit ad preces Loth, vt in ea saluaretur Gen.19.

Et si dicatur , quòd Sapien.10.dicitur descendere igne in Pentapolim.

Dicendum est, quòd Pentapolis non significat quinque ciuitates,sed regionem,in qua erãt quinque ciuitates,scilicet,vallem illustrem,& verum est,quòd ignis descendit in Pentapolim , idest,in regionem illam etiam si non exussent omnes ciuitates eius:nã etiam si vnica earum ab illo igne consumpta esset verum esset,quòd descendisset ignis in Pentapolim.

Sciendum tamen , quòd licet quatuor submersę fuerint,scriptura non solet quando recolit huius facti nominare, nisi vnam , vel duas , & communiter nominat Sodomam,& hoc fuit,quia ipsa fuit præcipua in hoc vitio,quia in ea sola viri vrbis voluerunt abuti Angelis Gen.19.& ita sola nominatur Threnorum 2. sic etiam eam Christus nominauit sequenti capitu.& Luc.17.aliquando autem nominantur duæ, & tunc sola Sodoma, & Gomorra exprimuntur, sic patet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Isa.1.quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorra similes essemus, sic etiam Deuteron.32.vbi ponitur vtraque.s.Sodoma & Gomorra,de vinea Sodomorũ vinea eorum,& de suburbanis Gomorræ,& sic Christus hic nominauit dicens tolerabilius erit terrę Sodomorum,& Gomorræorum, alię autem duæ.s. Adama,& Seboim nunquam,nisi raro nominantur cum hoc factum recolit, sed duæ prædictę exprimuntur, scilicet, quia murorum magnitudine, & vitiorum maiores erant, & famosiores.

An hoc verum sit scilicet,quòd tolerabilius erit terræ Sodomorum quàm ciuitatibus expellentibus Apostolos in iudicij die. Vbi quòd prædicatores repellere, & persequi grauius peccatum est peccato Sodomorum.
Quæst. LXXXVIII.

QVAERETVR cum dicatur hic, quòd tolerabilius erit terræ Sodomorum,an verum est hoc.

Aliqui dicunt,quòd non stat,quia peccatum Sodomorum erat grauissimum Gen.13.homines Sodomitę,& peccatores pessimi erant corã Domino nimis,& tamen secundum differentiam peccatorum erit diuersitas pœnarum:ergo non erit tolerabilius Sodomitis quàm istis.

Dicit Nicolaus,quòd Sodoma, & Gomorra fuerunt pluribus vitijs infectæ.s.superbię,auaritię, & luxuriæ,& ocij,sic dr Ezechielis 16.hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ superbia, & saturitas panis,& abundantia,& ocium,& manum egeno, & pauperi non porrigebant:dicit ergo, ꝙ comparantur hic negantes victum Apostolis quantum ad auaritiam, & non quantum ad alia,quia comparatio debet esse in rebus eiusdem generis.& in hoc dicit,ꝙ grauius erat subtrahere cibum Apostolis,vel vnicuique prædicatori quàm alteri pauperi. Sed dicendum,ꝙ non stat. Primo,quia non esset ista conueniens operatio, quia minimum omnium peccatorum Sodomitarũ fuit manum pauperi non porrigere,ipsi tamen Sodomitę famosi erant in luxuria,& nõ in auaritia:ideo cum absolute dicatur de grauitate peccati eorum necesse est intelligi de illo peccato, in quo erant famosi,vel de grauitate omnium peccatorum suorum simul: nam si de grauitate auaritię loqueretur, non oportebat comparare peccatum vrbis repellentis Apostolos peccato Sodomorum, quia alię gentes fuerunt Sodomitis auariores. Secundo pater, & efficacius, quia sequenti cap.Christus comparat peccatum vrbis Capharnaum peccato Sodomorum dicens remissius erit terræ Sodomorum quàm tibi,& tamen nullum vitium Sodomorum poterat comparari in eodem genere peccato vrbis Capharnaum, quam Christus non increpabat,nisi quia audita prædicatione eius,& visis miraculis pœnitentiam non egerat,Sodomitis tñ nemo prędicauerat pœnitentiam agere:ideo non est peccatum eorum simile, & tamen Christus dicit remissius erit terrę Sodomorum,ideſt,ꝙ pro omnibus peccatis suis minorem pœnam patientur quàm viri Capharnaum:ita ergo comparabuntur hic vrbes repellentes Apostolos Sodomæ,& Gomorræ quàm ad totam magnitudinem peccatorum suorum, & non quantum ad inhospitalitatem solam.

Propter hęc sciendum,ꝙ peccatum vrbium istarũ possunt inter se cõparari tripliciter. Vno modo quantum ad multitudinem,& ꝙ oĩa comparentur omnibus. Alio modo,ꝙ vnum comparetur vni. Primũ verum est,ꝙ maiora erant peccata vrbium repellentiũ Apostolos ꝙ Sodomorũ,ga aliqua pcta inueniebant in eis,quæ non fuerant in Sodomis.i.duo.i.ꝙ non receperunt Apostolos hospitio, sed excluserũt eos,Sodomitæ tamen erant aliqui hospitales, quia Angeli ibi hospitium inuenerunt Gen.19.& sic, dicit Remigius,& Beda. Aliud erat,quia isti prędicationem Apostolorum audire noluerunt,Sodomitis autem nemo prędicauit.

Alio modo potest comparari vnum vitium alteri, & tunc debet dici, ꝙ licet vitium Sodomorum sit valde graue secundum genus suum, non est tamen simpliciter maius omnibus,quia grauius crimen est Idololatria in eo,qui Deum cognouit,& etiam recessus a fide,& aperta contumelia facta Christo, & multa alia vitia possunt esse grauiora, vnde non est inconueniens,ꝙ istud vitium,ꝙ est repellere prædicantem, vt non annuncietur verbum Christi,sit grauius vitio Sodomorum.

Aliter adhuc potest dici,ꝙ licet aliqñ sit vnum peccatum maius altero genere,illud, ꝙ minus est potest effici grauius per aliquam circunstantiam superadditam,quæ faciat illud minus excusabile,& ita comparando vitia Sodomorum vitijs prœteritis ciuitatum repellentium Apostolos forte maiora erant vitia Sodomorum quàm istarum ciuitatum,quia tamen nemo prædicauit Sodomis,vt conuerti possent,istis autem prædicabant,& repulsi sunt,sunt vitia istarum ciuitatum minus excusabilia vitijs Sodomorum,sic dixit Christus de peccato virorũ Capharnaum, qui eo prædicante conuerti noluerunt sequenti capit.s.sin Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te forte mansissent vsque in hanc diem, veruntamen terrę Sodomorum remissius erit quàm tibi in die iudicij.

Ita ergo dicendum est,ꝙ vere maiora erant peccata ciuitatum repellentium Apostolos ꝙ Sodomorũ, & iõ maior pœna erit eis in die iudicij ꝙ Sodomitis,& hoc,siue pctm istarũ ciuitatũ,ꝙ erat repellere, & persequi Apostolos esset mai? ex genere suo vitio Sodomorũ,siue pcta prœterita eorũ essent grauiora per hoc eis adiuncta,ũ, sic dicit Hiero.ꝙ Sodomitis, & Gomorræis nõ fuit prędicatũ his aũt fuit prędicatũ,& nõ receperũt eũ. Potius tñ vr dicendũ,ꝙ hoc pctm,ꝙ est repellere prædicatores veritatis,& persequi illos,& nolle pœnitentiam agere de præteris malis sit grauius ex genere suo pctõ Sodomorũ,cum multa alia pcta sint eo maiora,sic dr Ysaiæ.4. maior effecta est iniqtas filiæ populi pctõ filiæ Sodomorũ, & ita erit grauior pœna istis quàm Sodomitis. Aliqui dicũt,ꝙ fuit grauius pctm istorũ ꝙ Sodomorum,quia inter Sodomitas aliquis fuit bonus.s.Loth. inter istos autem nemo bonus inuentus est,qui Apostolos hospitio receperent sic dicit Eusebius, in ciuitate Sodomitarum non caruerunt Angeli hospitio, sed Loth inuentus est dignus eos hospitari:si ergo ad accessum dicipulorũ nec vnus inuenitur in ciuitate, qui eos recipiat, quo modo non pejor erit ciuitate Sodomorum?

Sed hoc probat esse plures peccatores in hac ciuitate quàm in Sodomis, sed non maius peccatum, & tamen maioritas pœnę ad maioritatem peccati sequitur,& non ad multitudinem peccantium.

Secundo,quia non solum Christus dixit hoc quãdo nemo in vrbe recipiebat Apostolos,sed etiam ꝙ multi reciperent eos, & audirent verbum eorum,si plures erant,qui persequebantur eos excludentes de vrbe sic patet Act.13.vbi Paulus, & Barnabas a multitudine recipiebantur deuote audientibus prædicationem eorum,quia ñ maiores ciuitatis electerunt eos exeuntes ferunt puluerem sup illos,plures ergo boni ibi erat,ꝙ in Sodomis vbi nemo bonus erat,nisi Loth, & in tolerabilius erit Sodomis quàm vrbi expellenti Paulũ, sed debet intelligi,sicut supra dictum est. *Quare*

Quare dicitur tolerabilius erit in die iudicij,& Quomodo accipitur dies iudicij. Quæst. LXXXIX.

QVAERETVR, quare dicitur hic tolerabilius erit in die iudicij.

Dicendum, quòd dies iudicij dupliciter accipitur.s.pro die generalis resurrectionis,& pro die mortis cuiuslibet hominis. Absolute enim diem iudicij vocamus diem vltimę resurrectionis,eo quòd ibi Deus omnes homines iudicabit assignando eis ęternas mansiones,siue glorię, siue pœnarum infra 25. Dies autem mortis cuiuslibet etiam dies Iudicij est,quia ibi de eo iudicatur, ideſt,incipit tradi executioni,id quod iustum est de eo: nam proprie homo seipsum iudicat, vel ex lege posita iudicatur cum enim quilibet claudat dies suos,ex hoc diffinitũ est de eo quid post mortem habiturus sit secundum exigentiam finis vitę suę,& immediate incipit executioni tradi quidquid ipse meretur, siue bonum,siue malum,& non est putandum,quòd mortui puniantur nunc pro quibusdam peccatis, & non pro omnibus,& quòd post diem iudicij generalis incipiantur puniri pro omnibus,quia mox,vt quisquam damnatus moritur incipit habere pœnam pro omnibus peccatis suis,& ita iam Sodomitæ tolerant quidquid tolerraturi sunt.

Potest autem hoc intelligi de vtroque iudicio: accipiendo de iudicio cuiusque est sensus, quòd licet iã Sodomitę pœnam suam habeãt,tamen ciuitates illæ, quę Apostolos repulsurę erant nondum pœnam habebant,quia nondum erant defuncti viri earum,& tamen quando illi essent defuncti,& inciperent habere pœnam quod est in die iudicij particularis ipsorum posset comparari pœna ipsorum pœnę Sodomorum, & esset maior,& quia istud futurum erat quãdo Christus hoc loquebatur dixit, tolerabilius erit terrę Sodomorum in die iudicij.s.in die iudicij particularis, ciuitatum,quæ repellent Apostolos.

Aliter potest intelligi de iudicio generali, & tunc verum est, quòd pœnę omnium damnatorum poterunt ibi comparari,eo quòd nullus damnatus erit,ꝙ non habeat iam pœnam suam, cum illud sit vltimum iudicium, & potest fieri comparatio pœnarum in die illo,eo quòd omnium damnatorum pœnę tunc crescent,non quidem, quòd pro pluribus peccatis tunc puniri incipiant quàm prius punirentur, sed quia incipiet ibi pœna in corpore,& anima, quę prius non fuerat, & postea nullum genus pœnę perueniet nec etiam augmentum,& de ista die iudicij sępe Christus loquitur,vt hic patet,& sequenti capitu.& infra duodecimo.

Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbę. Cauete autem ab hominibus. Tradent enim vos in concilis, & in Synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides,& ad reges ducemini propter me in testimonium illis, & gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Infra 24.

Ecce ego mitto. Hic ostendit Christus, quòd prędicator verbi Dei,sicut non debet moueri ad prędicandum cupiditate,vt supra dictum est,ita nec debet terreri aduersitate,& quia in aduersitate non solũ oportet sustinere patienter, sed etiam aliquando nomen Christi confiteri constanter,ponuntur duo. Primo, quia Christus hortatur Apostolos ad patienter tolerandum. Secundo ad nomen eius confitendum, ibi.

Omnis ergo,qui confitebitur, Prima in duas, quia primo ostendit tribulationis futuræ magnitudinem, Secundo hortatur Apostolos ad eius sufferentiam decentem ibi.

Non est discipulus super magistrum. Prima in tres secundum, quòd tribulatio a tribus prouentura erat. Primo enim passuri erant Apostoli a Iudęis, & eorũ legisperitis. Secundo a principibus Gentilibus ibi. *Et ad reges*. Tertio a proprijs parentibus ibi.

Tradet autem frater. Et quia quælibet istarum tribulationum differebat ab alia, pro qualibet Christus tradit doctrinam,& modum superandi illam. Circa primum.

Ecce ego mitto vos. Ideſt, confidite licet mala passuri sitis,quia ego sum,qui mitto vos,& quidquid toleratis,pro me toleratis, qui possum vobis retribuere sufficienter,sicut dicitur infra ad reges ducemini propter me.

Sicut oues in medio luporum. Ostendit modum mittendi.s.non mitto vos in potestate armorum, vt violenter possitis subijcere gentes doctrinę vestræ,sicut Nabuchodonosor rex Assyriorum misit Holofernẽ principem militię suę,vt omnes gentes sibi subijceret,& Deos earum destrueret, vt ipse solus in Deum haberi posset Iudith.3.sed mitto vos, sicut oues inter lupos,ideſt,nulli nocituros nec nocere potentes,sed tales vos mitto, vt possitis a quolibet iniuriã pati,vocat autem Christus lupos omnes illos,qui persecuturi erant Apostolos prædicantes, & specialiter intelligitur de Pharisæis,& peritis Iudæorum, qui primi fuerunt persequentes Apostolos, vt dicit Hieronymus.

Estote ergo prudentes, sicut serpentes. Hic ponitur remedium aliquod contra persecutionem primam, quæ fieret a peritis Iudæorum,& quia illa a principio magis fuit per cautelas, & fraudes quàm per violẽtiam,ponitur prudentia tanquam remedium, scilicet, vt cauerent Apostoli a fraudibus Phariseorum, & scribarum ne deciperent eos,& dicitur, sicut serpentes,quia prudentia serpentis est in obturando aures suas ne audiat vocem incantatoris Psal.57.sicut aspidis surdæ obturantis aures suas,vt non audiat vocem incantantium,& venefici incantantis sapienter, ita prudentia Apostolorum esse debebat,vt non audirent nec assentirent consilijs peritorum Iudæorum.

Et simplices, sicut columbæ. Ideſt,nulli malum inferre volentes,licet sustineatis.

Cauete autem ab hominibus. De omnibus hominibus intelligitur quibus prædicaturi erant Apostoli, quia non debebant confidere bonis verbis eorum, sed diligẽter cauere, quia multæ fraudes latent,sic dicitur de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Chro: Ioan.2. qp non se credebat eis, eo quòd ipse nosset omnes:a fortiori ergo,qui non nouit cor alterius non se debet committere fidei eius, intelligitur tamen specialiter de Pharisæis, & Scribis de quibus nunc loquitur,quia ab illis propter fraudes suas cauendum erat.

Tradent enim vos in consilijs, Sepe enim Apostoli fuerunt deducti coram concilio, & multitudine aliquarum vrbium,vt inhiberetur eis prædicatio nominis Christi,& maxime inter Iudæos, vt patet Actu.4. vbi principes populi Petro, & Ioanni mandauerunt non prædicare in nomine Christi, sed illi noluerunt.

Et in Synagogis suis flagellabunt vos. Hoc etiam factum est apud Iudæos.nam cum prædicarent Apostoli Christum flagelllauerunt eos iubentes vltra non prædicare Actuum quinto,& ita sepe factum est tam inter Iudæos quàm inter Gentiles,sed maxime intelligitur de Iudæis,quia dicitur in Synagogis suis. apud Iudæos autem dicitur Synagoga ipsa multitudo quã Greci Ecclesiam, nos vero concionem, vel multitudinis congregationem appellamus,& loquitur Christus primo de Iudeis,quia ab illis Apostoli prima mala passi sunt.

Quare Christus denunciauit Apostolis mala, quæ passuri erant. Quæst. XC.

QVAERETVR cum Christus denunciet hic Apostolis mala, quæ passuri sunt, quare hoc facit.

Dicendum, quòd propter multa. Primo ad ostendendum prouidentiam suam, & rerum prescientiam,scilicet,quia nihil potest euenire quod ipse non preuiderit, vt ergo Apostoli crederent, quòd Christus omnia sciebat,& ab eo erant omnia, prædixit eis,quæ futura erant,sic dicitur Ioan.decimoquarto,& nunc dixi vobis antequam fiat,vt cum factum fuerit credatis.

Secũdo,vt per hoc nemo crederet, quòd propter Christi insufficientiam ista mala Apostolis euenirent, quia cum ipse ea præuiderit, poterat illa excusare si vellet: apparet ergo,quòd sciens misit Apostolos ad ista mala toleranda tanquam magna bona inde ventura essent:si enim ista Christus non prædixisset quando euenirent putaretur,quòd non prænouerat ea,qa si prescisset nõ mitteret, quos diligebat tam grauia mala toleraturos, & hæc forte immo vere esset occasio Apostolis, vt desisterent a prædicatione putantibus,quòd si Christus talia mala eis futura prescisset non iuberet eis prædicare, & ita cessare vellent a prædicatione quasi non esset de voluntate Christi, quòd ipsi tam grauia prædicantes tolerarent, fuit ergo valde necessarium,quòd Christus ista prænunciaret.

Tertio fuit,vt Apostoli non turbarentur, & admirarentur quando ista mala eis aduenirent quasi inopinatis,quia si non fuissent prænunciata crederẽt,quòd futura non erant,nunc autem quandocunque venirent iam expectata veniebant,quia ipsi sciebant multa eis mala futura.Quarto,vt mala,quæ euenirent facilius tolerarentur:nam minus iacula feriũt,quę prẽuidentur,vt Grego,ait,& nos tolerabilius mala mundi sustinemus si contra hoc per prævidentię clypeũ muniamur,de his dicit Chrysost.quia superius Apostolorum remouit solicitudinem prædicit eis mala, quæ debebant eis contingere.Primo,vt dicerent prescire eius virtutem. Secundo, vt nullus suspicaretur quoniam propter imbecillitatem magistri hęc eis superuenirent mala. Tertio, vt ipsi sustinentes non stupescerent dum inopinaliter, & præter spem euenirent. Quarto,vt hæc audientes non turbentur in tempore crucis.

Quare Christus dixit Apostolis ego vos mitto. Qõ. XCI.

QVAERETVR, quare dixit ego mitto vos,Dicẽdũ,qp poterat eis dicere,ecce vaditis, sicut oues inter lupos,sed dixit ego mitto vos, sed dixit hoc pp duo.Primo pp cõfidẽtiã:nã prædicebat eis multa mala futura in quibus volebat eos confidere:iõ dixit ecce ego mitto vos.i.cõfidite,qa licet multa mala eueniant nõ succũbetis,qa ego mitto vos, & dabo vobis virtutem ad ea toleranda:nam ipse,qui mittebat eos cum illis ibat, & cum eis semper erat infra 28.ecce ego vobiscum sum oĩbus diebus vsque ad consummationem sęculi, immo ipse in eis erat, & in eis loquebatur infra in litera,non estis vos, qui loquimini, sed spiritus patris vestri,qui loquitur in vobis,sic dicit Chrysost.in Homilia malorum autem erat eis conscelatio mittentis virtus: & ideo ante omnia posuit dicens ecce ego mitto vos,quasi dicat,ne turbemini,qa in medio luporum mittimini:possem enim facere,vt nihil mali sustineretis non solum lupis non suppositi, sed leonibus terribiliores effecti, sed ita expedit fieri: hoc enim clariores vos facit, & meam virtutem magis diuulgat.Secũdo fuit ad ostẽsionẽ prẽmij, nemo enim mala spõte tolerat,nisi sub expectatione boni maioris:vt ergo pro tantis malis quod prẽmium esset ostenderet dixit,ecce mitto ego vos, quasi dicat,ego qui vos mitto vobis dabo sufficiens prẽmium, & infra dixit ad reges ducemini propter me, idest,omnia propter me tolerabitis, & ita ego satisfaciam vobis.

Quomodo dicitur hic in litera ego mitto vos.sicut oues, quia Lucæ,dicit agnos. Quæst. XCII.

QVAERETVR qũo dr hic ego mitto vos, sicut oues,quia Luc.10.dicitur ego mitto vos, sicut agnos.Dici potest vno modo,qp vtrũque Christus dixit ad magis exprimẽdum, sicut sępe scriptura facit, sic dr Isa.53. sicut ouis ad occisionẽ ducetur, & quasi agnus corã tõdẽte se obmutescet.quod sit ad exaggerationẽ snię,& neuter expressit ambo, sed Matthæus oues,& Lucas agnos,Secũdo põt dici,qp Chrs alterũ eorũ dixit,qa in Euãgelistę,vt ait Aug.non atrẽdunt principaliter ad verba,sed ad verborũ sensum,cũ possit manere eadẽ snĩa verbis mutatis, interdũ omittũr quædã verba Chri alia æquiualentia in significatione ponentes,& quia Chrs voluit significare,qp mittebat Apostolos inermes nulli vim inferre potentes, & a quolibet faciliter passuros,potuit nominare oues,vel agnos,quia vtrunque est valde innocens sine murmuratione patiens Isa.53.non ergo differt dici agnos,vel oues,quid autem eorum Christus dixerit etiam non differt cum sit eadẽ snĩa, nos tñ nescimus quod illorum dixerit,sed nõ est in hoc nobis solicitudo,qa tis est Christi sentẽtias scire etiã si verba ignoremus.

Quare dixit Christus Apostolos esse oues, & quòd mittebat eos sicut oues in medio luporum. Vbi & conditio prælati ostenditur in subditos qualis esse debeat. Quæst. XCIII.

QVAERETVR, quare dixit Apostolos esse oues, & quòd mittebat eos,sicut oues in medio luporum.

Dicendum, quòd propter multa, primo ad ostendendum conditionem ipsorum, quia ouis malum patitur, sed non infert, ita prædicator nulli malum inferre debet, sed aliorum infirmitates tolerare, & ad eorum sanitatem conari, sic dicit Greg.in Homilia, qui enim locũ prædicationis suscipit mala inferre nõ debet, vt ex ipsa sua mãsuetudine iram sequentium mitiget, & peccatorum vulnera in alijs ipse afflictionibus vulneratus sanet.

Secundo fuit ad ostendendum formam patientię: commendauerat enim Christus valde patientiam Apostolis Luc. vigesimoprimo in patientia vestra possidebitis animas vestras, patientia autem docet in aduersis non murmurare,quod ouibus maxime pertinet,quia cum occiduntur non clamant Isa.53.talem patientiam Christus habere voluit Apostolos, quia ipse talem habebat:nam iniurijs lacessitus non murmurabat eo.cap.& prima Pet.secundo,Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur.

Tertio fuit ad ostendendum conditionem prelati, quia Apostoli prælati erant, immo principes supremi Ecclesiarum, ad prælatum autem pertinet patiẽter se habere ad subditos,vt non sit tanquam Dominus, sed tanquam speculum prima Pet.quinto,non dominantes in clero,sed forma facti gregis ex animo, & licet interdum subditos puniant magis ibi mansuetudo quàm ira appareat,sic dicit Grego.in Homilia, si quando zelus rectitudinis exigit, vt erga subditos seuiat,furor ipse de amore sit non de crudelitate,quatenus iura discipuli ne foris exhibeat,& intus paterna pietate diligat quos foris castigat, multi autem cum regiminis iura suscipiunt ad laceranda subditos inardescũt, terrorem potestatis exhibent,Domini videri appetunt, patres se esse minime recognoscunt,humilitatis locum in elationem dominationis immutant, & si quando extrinsecus blandiuntur intrinsecus seuiunt,de quibus dr veniunt ad vos in vestimẽtis ouiũ, intrinsecus autem sunt lupi rapaces:contra quæ nobis considerandum est,quòd sicut oues inter lupos mittimur,vt sensum seruantes innocentię morsum malitię non habeamus.

Quarto fuit ad potestatem suam ostendendum, quia licet Apostoli essent,sicut oues inter lupos non cõsumpti sunt a lupis,sed potius ipsos lupos in oues verterunt. vnde non dixit Christus mitto vos,sicut oues ad lupos,idest,ad hoc, quòd deuorent vos lupi, sed sicut oues in medio luporum, idest, vt maneatis inter eos, quia licet oues sitis inter eos manebitis,& ipsi non lacerabunt vos, sed vos eos in oues conuertetis,sic dicit Chry.ecce ego mitto vos,sicut oues &c. non simpliciter ad lupos, sed in medio luporum mittit, vt sic suam virtutem magis dimonstret cum oues lupos superauerint, & in medio luporum existentes, & plurimos morsus ab eis accipientes non solum non consumantur, sed & illos conuertant, multo autem maius est transmutare mentes eorum quàm occidere.

De lupis dicendum, quòd isti erant omnes,qui more luporum Apostolos persecuturi erant,sic dicit Hilarius lupos designat omnes illos, qui velano furore in Apostolos desequituri erant, vel potest specialiter intelligi de scribis, & Pharisæis Iudæorum, vt dicit Hieronymus, scilicet, lupos autem scribas, & Pharisæos vocat, qui sunt clerici Iudæorum, id est,sapientes eorum,& hoc non,quòd soli isti fuerint lupi contra Apostolos, sed quòd isti fuerunt primi, qui eos persecuti sunt:nã prima persecutio cepit post Christi mortem in Ierusalem. Actuum quarto, & 5. & octauo,& illam fecerunt præcipue Pharisæi,vt patet ibidem.

Quare Christus dixit Apostolis estote prudentes, quia prudentia illa non sufficiebat eis. Et quòd in multis erat eis agendum secundum prudentiam Quæst. XCIIII.

QVAERETVR, quare Christus ponens hic remedia contra mala,quæ passuri erant Apostoli dixit estote prudentes,quasi prudentia esset eis remedium contra has tribulationes:nam non poterat esse conueniens remedium cum illa non sufficeret ad hoc.

Item patet,quia Christus potius vetuit Apostolis aduertere ad prudentiam suam cum dixerit illis nihil cogitandum esse infra in litera, nolite cogitare quomodo,aut quid loquamini:dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

Dicendum,quòd Apostoli ex seipsis erant viri indocti,& sine literis.Actu.4.& etiam circa humana negocia inexperti vtpote,qui piscatores erant,& nũquam exierant vltra illud stagnum, in quo piscabantur,vt dicit Chrysosto.& ideo sapientia sua non sufficeret ad prædicandum nec ad respondendum,& prudentia sua non sufficeret ad obuiandum fraudibus humanis,quia cum in aliquo erant prudentes voluit Christus,quòd hoc ipsum quòd humanitus poterant facerent,quod vero per se non possent a Deo expectarent, erat autem ista prudentia in multis habenda.

Primo in hoc,quòd custodirent se ab eis,quę poterant sibi nocere inquantum possent sine præiudicio nominis Christi,scilicet,non negando illud,nec cessando a prædicatione quandiu prædicare permitterẽtur, ne per imprudentiam ipsimet essent occasio persecutionis contra eos populos concitando.

Secundo quantum ad fugam:debet enim prædicator verbi diuini prudenter aspicere an quis vellet verbum Dei audire, vel an omnes repellant eum,& persequantur, quia si omnes eum repellunt non oportet,quòd illis se obijciat, vt eum occidant, quia verbum eius audire nolunt, sed si persequuntur eum fugiat, sic Christus dixit infra in litera cum persequuntur vos in ciuitate ista fugite in aliam: nam malum nunquam sustinendum est, nisi quando putatur bonum inde prouenire, scilicet, quòd quibusdã persequentibus alij audire volũt verbum Dei,& erit iniuria nominis Christi si prædicator fugiat. alias tamen fugiendum est,de quo magis dicetur infra quæstione 112.circa hæc ergo erat prudentia necessaria, vt aduerterent quomodo sibi manendum in aliquo loco,& quomodo fugiendum erat.

Tertio erat prudentia ad respondendum aduersantibus,quia interdum Apostoli per quasdã humanas cautelas respondebant, vt se liberarent de persecutione, sicut quando Iudæi volebant vnanimiter Paulum occidere, ipse vero concitauit inter eos contentionem,Actuum vigesimotertio,dicens ego Pharisæus sum filius Pharisæorum de spe, & resurrectione mortuorum ego iudicor, & cum hoc dixisset facta est dissensio inter Pharisæos, & Saducæos, & soluta est multitudo: nam cum ante hoc maxime persequerentur eum Pharisæi incęperũt nunc ipsi defendere eum:nam dixerunt nihil mali inuenimus in homine isto, & sic liberatus est de manibus eorum. Iterum etiam cum præses Romanus eum flagellare vellet, vocauit se ciuem Romanum Actuum vigesimosecundo, & sic cessauit torquere eum. Iterum etiam Iudæis accusantibus Paulum cum videret eorum malitiam appellauit ad Cęsarem, Actuum vigesimoquinto, & illuc missus est, & ita euasit Iudęorum insidias. Iterum etiam cum Paulus esset in

vinculis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vinculis,& cõperto, quòd esset innoxius iuberent principes, quòd occulte de carcere recederet quasi per hoc videretur fugere,& appareret reus,& qui eũ in carcere posuerant per hoc excusarentur,dixit Paulus ęclos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerẽ, & nunc occulte nos eijciũt, non ita sed veniant,& ipsi nos eijciant,& tunc principes timentes audito,quòd Romani essent venerunt, & rogauerunt eos,quòd exirent de carcere. Actu.16. hæc omnia sunt cautelę humanę prudentiæ, & tales habere debebant Apostoli vbi eis locus erat: sic enim Christus opere docuerat quando quæsierunt ab eo principes sacerdotum, in qua potestate hoc facis: ille quæsiit ab eis baptismus Ioannis an erat a Deo an ex hominibus,& vt non cogerentur aliquid respondere cessauerunt quærere, in qua potestate Christus faceret hoc, infra vigesimoprimo, & Marc.vndecimo.

Quarto erat prudentia necessaria,vt caute attenderent ne quis eos seduceret verbis aut promissis, vt cessarent a prædicatione nominis Christi, sicut sępe principes terrarum faciebant promittentes illis magnas diuitias,& honores si ab hac prędicatione cessarent,& ad hoc solicite attendere debebãt ne quis eorum mentem mutaret, & hoc nolendo audire talia verba,quæ corrumpunt bonos mores prima Corint. decimoquinto.

Ad primum dicendum,quòd non sufficiebat prudentia ad omnia,quę facturi erant,& passuri Apostoli,vt in eis bene se haberent: ideo si ipsa poneretur tãquam totale remediũ esset incõuenienter posita, sed volebat Christus,quod in eis in quibus illa sufficiebat vterentur ea Apostoli, cum vero non sufficeret,ipse superinfunderet quidquid deerat, si tamen ea Apostoli nunquam vterentur, videretur esse superuacue eis data,quod est inconueniens: ideo vtendum erat eis in quibus ipsa sufficeret,& propter hoc Christus dixit,quòd essent prudentes, quia cum miracula facienda diuinitus tradita essent eis,vt non putarent, quòd nihil humanitus facturi erat omnia Deo relinquentes,dictum est eis. Ecce ego mitto vos &c. estote prudentes, quasi dicat, quod per humanam prudentiam facere potestis facite, ego autem supplebo quod reliquum fuerit. hoc etiam conueniens erat ad maius meritum ipsorum, vt non omnia recipere viderentur, sed aliquid a seipsis facerent, sic dicit Chrysostomus, vt aliquid autem etiam a seipsis inferant, & non sine causa coronari ęstimentur subdit. estote prudentes &c.

Ad secundum dicendum, quòd illud Christus dixit prout ipsis in quibus Apostolorum prudentia sufficere non poterat, sicut erat respondere ad omnia, quæ ab eis quærerentur quando ducerentur ante reges,& prędices. ideo dixit, quòd non cogitarent de his,vt dicetur infra,quęst.99.

Quare dicitur Apostolis, quòd essent prudentes, sicut serpentes. Et in quibus ostendatur serpentis prudentia, de qua latius auctor, in Genesi cap.3. super verbo insidiaberis calcaneo eius.

Quæst. XCV.

QVAERETVR quare dicitur, quòd essent prudentes, sicut serpentes.

Dicendum, quòd in serpentibus, & in brutis quil uscunque prudentia nulla est, quia prudentia est virtus morals, & est solum habentis intellectum sexto Ethicorum capitu. sexto, in brutis autem intellectus non est, nec etiam virtus aliqua septimo Ethicorum capitu. quinto: ideo prudentiam non habent, sed dicuntur quædam bruta large habere prudentiam inquantum imitantur hominem in quibusdam operibus prudentiæ, scilicet, quia quædam bruta habent vim prouisiuam ad vitam, vt dicitur primo Metaphysico. sicut apparet de formica Prouer. sexto, vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & addisce sapientiam, idest, prudentiam. Christus ergo dixit prudentiam esse isto modo in brutis, & quia erudiebat viros indoctos per sensibilia, idest, exemplo brutorum, docuit eos habere prudentiam, & quia in serpente inuenitur aliquid astutiæ posuit Christus de eo exemplum: ratio huius est.

Primo, quia licet sit multiplex modus prudentiæ in brutis, Christus voluit, quòd Apostoli imitarentur serpentis prudentiam. Est enim prudentia eius nolle audire incantatorem, quia timet, quòd verba illius sibi mala sint. Psalm. 57. sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, nec venefici incantantis sapienter, ita Apostoli debebant esse prudentes, vt audire nollent eloquia mala, quæ corrumpunt bonos mores prima Corinthiorum decimoquinto, suadendo eis cessare a prædicatione verbi Christi promittendo bona temporalia: nihil enim istorum audiendum erat,quia talia verba incantant mentem.

Secundo fuit, quia serpens totum corpus exponit, vt caput custodiat, in quo vita est, & nos pro Christo, qui est caput nostrum prima Corinthiorum, 12.& ad Ephes. quarto, debemus omnia exponere, sic dicit Heronymus,astutia serpentis ponitur in exemplum, quia toto corpore occultat caput, & illud, in quo vita est protegit,ita & nos toto periculo corporis caput nostrum, qui Christus est custodiamus, idest, fidem Christi integram, & incorruptam seruare studeamus.

Tertio propter similitudinem in exuendo pellem quod omni prædicatori conuenit, sic dicit Rabanus solet serpens eligere strictas rimas per quas transiens veterem pellem exuat, similiter prędicator transiens per angustam viam veterem hominem omnino deponat iuxta Psalm. decimumtertium, propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.

Quarto, vt discipuli Christi econtra facerent quam serpens fecerat, vt sicut per prudentiam serpentis homo deceptus est, Genesis tertio, ita per prudentiam istorum homo liberaretur, sic dicit Remigius pulchre Dominus prædicatores serpentis prudentiam monet habere, quia primus homo per serpentem deceptus est, ac si diceret, quia hostis callidus fuit ad decipiendum, vos prudentes sitis ad liberandum, ille laudauit lignum, vos laudate crucis virtutem. Primum tamen est magis literale, quia sicut serpens cauet hominem nolendo audire, ita Apostoli hominum blanditias, & insidias cauere debebant, quod patet, quia postquam Christus dixit estote prudentes, sicut serpentes subdit, cauete autem ab hominibus, quasi prudentia eorum in hoc esse deberet, quod ab hominibus cauerent.

Quare dicitur Apostolis, ꝙ essent simplices, sicut columbæ, & quæ simplicitas sit illa, quæ iubetur Apostolis, & eius successoribus. Et ꝙ prudentia tunc non est. sed astutia cum ea ad malum vtimur. Simplicitas autem sine prudentia facile decipitur.

Quæst. XCVI.

QVAERETVR quare dicitur simplices, sicut columbę. Dicendum,ꝙ simplicitas solet accipi pro ignorãtia,vel rusticitate, & ita homines insćios simplices vocamus: isto modo nõ potest accipi hic. Primo,quia esse insćium malũ est,& nemo alteri hoc suaderet. Secundo, quia non conuenit,nam Christus dixerat eis, ꝙ essent prudentes,sicut serpentes, & non tamen stat,sic simplicẽ esse, & prudentem. Tertio, quia si vellet de simplicitate. i. ignorantia dicere non dixisset simplices, sicut columbæ, quia per hoc innuitur, ꝙ inter, bruta maximum gradum simplicitatis tenẽt columbę, sed non est verum intelligendo de insipientia, quia tũc compararet eos asino,qui est aliàs insipiens,vel inter aues compararet eos struthioni, qui nescit nutrire pullos suos,vt dicit Iob.39.quia Deus priuauit eum sapientia, columbę autem nõ sunt rusticiores alij brutis, quia nihil omittunt de eo, quod pertinet ad solicitam conseruationem suam, ideo non intelligitur de hac simplicitate.

Aliter põt intelligi proprie simplicitas, i. sine dolo, quia simplex dicitur sine plica, idest non ambulans duplici corde, ita vt vnum foris ostendat,& aliud mẽte gerat, isti enim sunt dolosi, simplices autem sunt, qui quantumcunque sint prudentes non dissimulant, nec decipiant, sed quod mente gerunt hoc verbo, & gestu exprimunt, tales enim debebant esse Apostoli, vt neminem decipere vellent,& dicitur,sicut columbę,quia nullum dolum habent, & quoniam,qui prudentes sunt, idest habentes astutiam solent plerumque, vti illa ad malum, vt alijs noceant, & tunc vocatur astutia, & non prudentia, si autem vtantur ea ad bonum, vocatur prudentia 6. Ethico. c. 16. vt ergo Apostoli habentes prudentiam, idest astutiam non vterentur ea ad malum dixit, & simplices, sicut columbę. Et fuit necesse hoc dici, quia cũ dixisset estote prudentes, sicut serpentes, & serpens non solum malacaueat,sed etiam mala inferat,putarent Apostoli,ꝙ ita liceret eis, scilicet inferre mala persecutoribus, ideo tunc dicitur, & simplices, sicut columbę, quia columba felle caret a quo ira est, sed vindictam velle,& mala inferre pertinet ad iram, qui igitur felle caret malum non infert, & isti sunt sine dolo, quia dolosi foris blandiuntur, & interius desiderant mortem. Ecclesiastici. 12. in oculis suis lachrymatur inin labijs suis indulcat, & in corde suo insidiatur, vt subuertat te in foueam, dixit autem Christus hoc, quia Apostoli erant adhuc viri imperfecti, & vellent nocere persecutoribus suis cum etiam non benefacientibus interdum nocere voluerunt, sicut Luc. 9. quando Iacobus,& Ioannes petere voluerunt ignem de cœlo super Samaritanos, quia non dederunt eis cibos, Christus autem omnia tolerãda docebat Luc. 22. in patientia vestra possidebitis animas vestras, ideo innuit, quod nulli malum inferrent,& hoc erat, quòd essent simplices, sicut columbę: vtrunque tamen fuit necessarium, quia nec simplicitas columbę per se sine serpentis prudentia sufficiebat, nec prudentia serpentis, siue columbę simplicitate proficeret, quia vtũ malum faceret, & alterum malum non caueret, sic dicit Remigius, ideo dominus hęc duo sociauit, quia simplicitas absque prudentia facile decipi potest, &

prudentia periculosa est, nisi simplicitate temperetur alicui nocendo, sic etiam dicit Hieron. vt per prudentiam deuitent insidias, & per simplicitatem non faciant malum. *Et ad reges.* Hic ostenditur tribulatio inferenda Apostolis a principibus gentilibus.

Et ad præsides,& ad reges ducemini. Scilicet non solum in Synagogis,& concilijs Iudæorum flagellandi erãt Apostoli, sed etiam ad reges ducendi erant,& isti erãt gentiles, quia Iudei nullum regem habebant. Præsides autem sunt principes prouinciarum a præsidendo dicti, & isti constituebantur a Romanis in diuersis prouincijs, vt illas regerent,coram quibus Apostoli sępe ducti sunt,& ab eis ad mortem damnati.

Propter me. Scilicet,quia fidem Christi prædicabãt, nam nulla delicta committebant contra legem, aut societatem humanam, propter quæ punirentur, sed solum, quia Christum prædicabant.

In testimonium illis. Idest Iudeis. *Et gentibus.* Scilicet coram quibus ducemini, nisi ꝙ ducamini ad reges, & præsides erit in testimonium contra Iudæos,& gentiles, quod prędicauerit is,& non crediderint.

Cum autem tradent vos. Hic confortat eos promittens illis assistentiam suam,quando ducentur ad confessionem nominis sui coram regibus, scilicet cum tradent vos, idest vinctos catenis deducent coram iudicibus. *Nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini.* Scilicet interrogabunt vos de diuersis, & tamen non timeatis, quia ego dabo vobis responsum ad omnia etiam vobis nihil cogitantibus de responsione.

Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Idest in illa hora qua ducemini, & interrogabimini, dabitur vobis responsum a Deo.

Non enim vos estis, qui loquimini. Hoc dicit ad tollendum metum Apostolorum, quia ipsi cum essent viri simplices dicerent quomodo nos poterimus loqui ad omnia de quibus interrogabimur? Christus autem dicit non estis vos, qui loquimini, idest non timeatis, ꝙ non loquemini vos, sed alius pro vobis.

Sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Idest Deus loquitur per vos, qui est pater vester supra 5.& 6.c.

Quare Christus concessit Apostolis istud priuilegium, scilicet quod possent respondere absque cogitare.

Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare Christus concessit Apostolis istud priuilegium, ꝙ non cogitantibus eis responsio occurreret sibi ad omnia. Dicendum, quòd fuit hoc. Primo propter timorem tollendum, quia Apostoli sciebant se esse viros imperitos, & quando ducerentur coram regibus, & præsidibus quæreretur ab eis de doctrina ipsorum,& multa contra ipsos dicerentur, ad quæ ipsi nescirent respondere, & ob hoc non auderent se exponere martyrio, vt ergo auferretur eis iste timor dixit Christus, ꝙ nihil cogitarent, quia ipse daret eis responsum ad omnia.

Secundo propter necessitatem imperitię eorum, erant enim rudes, & multa ab eis quęrenda erant, nam interdum p prophetiam arguebatur contra eos ad fallendum ipsos, sicut dicitur ad Colossen. 2. nemo vos seducat per prophetiam, & inanem sapientiam, quæ est secundum elementa huius mundi, & quia si relinquerentur Apostoli sibi ipsis errarent nescIendo respondere in multis, & sic vilesceret prædicatio nominis Christi, quia non videretur a Deo sed conficta ab hominibus rusticanis, & ideo dissolueretur, cum ergo Christus simplices elegerit oportuit, quòd eis, sic prouideret infundendo quid dicerent,

Tertio erat ad ostensionem diuinę virtutis, nam quantumcunque aliquis sit peritus interdum errat respondendo, quia nemo est, qui omnia nouerit, & etiam ea quæ habitualiter scimus, non occurrunt nobis semper actualiter, maxime quando timor vrget, vt ergo excellentia fidei appareret decuit, ꝙ in confessione fidei deductis Apostolis ante reges, & præsides, Deus actualiter infunderet eis, quid responderēt, ita vt omnes admirarentur.

Ad quid se extendebat hoc priuilegium, scilicet vt possent respondere absque cogitare. Quæst. XCVIII.

QVAERETVR ad quid se extendebat istud priuilegium.

Aliqui dicunt quòd Apostolis non vetabatur prouidere sibi responsionem si haberent tempus cogitandi quid responderent, sed solum aufertur eis turbatio, scilicet ꝙ si tempus non habuerint nō turbentur propter hoc, quia ipse dabit illis quid respondeāt, sic tenet Nicolaus.

Sed videtur dicendum, quòd non solum prohibetur eis ne turbentur, sed etiam vetatur cogitare quid respondeant, & hoc patet. Primo, quia dicitur nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, si tamen Christus innueret, quòd quando non haberent tempus ipsi ad respondendum prouideret, diceret solum cum tradent vos dabitur vobis quid loquamini, & tamen dixit cum tradent vos nolite cogitare, & etiam dabitur vobis quid loquamini, ergo nō licebat eis cogitare quid responderent.

Secundo patet, quia tunc nihil significaretur, nisi ꝙ Apostoli humanitus facerent, quod possent, & ꝙ in quibus non possent dominus prouideret eis, & cū non esset speciale de aliquo casu, quia Deus prouidebat Apostolis in omnibus, quæ ipsi facere non poterant, cum ille imposuisset eis opus istud propter se faciendum, & tamen Christus locutus est hoc specialiter, quando traderentur coram regibus, & præsidibus vbi erat maius periculum, & maior turbatio, ergo oportet, quòd esset hic aliquid speciale, s. ꝙ non solum prouideret eis in necessarijs, sed etiam absolueret eos ab onere cogitandi. I

Tertio patet, quia si Apostoli relinquerentur iudicio suo, vt cogitarent, & ꝙ Deus suppleret, quando eis non occurreret locus cogitandi, redderentur valde soliciti ad cogitandum quid responderent, & per hoc essent minus audaces in confessione fidei, quod erat inconueniens, ideo debuit auferre eis hanc solicitudinem, vt nihil cogitarent quid deberent respondere.

Qui erant isti reges, & præsides ad quos Apostoli ducebantur, & a quibus ducebantur. Quæst. XCIX.

QVAERETVR qui erant isti reges, & præsides ad quos ducebantur Apostoli, & a quibus ducebantur ad illos.

Dicendum, ꝙ potest intelligi, ꝙ essent reges, & præsides gentilium, quia Apostoli prædicauerunt inter gentiles, & ibi ad præsides, & reges ducebantur. Aliter potest intelligi, ꝙ erant reges, & præsides gentiles, & tamen erant præsides Iudæorum, & a Iudæis adducebantur ad illos, & hoc magis conuenit literę, quia supra dicebatur in Synagogis suis flagellabunt vos, quod de Iudæis intelligitur, & sequitur, & ad præsides, & ad reges ducemini, scilicet postquam flagellabunt vos in Synagogis suis adducent vos ad reges, & præsides, vt ab eis condemnemini ad F mortem, & hoc verum est, quia Iudæi non habebant potestatem occidendi quemq̄, erāt enim sub potestate Romanorum tempore Christi, & præsides, & iudices erant a Romanis constituti inter Iudęos, & ad illos ducebantur Apostoli, & quia licebat Iudæis homines verberare citra mutilationem, & mortē, flagellabant eos prius, & postea adducebāt ad reges, & præsides, & sic dicitur hic in Synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides, & ad reges ducemini, s. postquam non habuerint quid faciant vobis, quia nihil vltra possunt, ducent vos ad reges, & præsides, vt occidamini ab illis, istud enim obseruauerunt Iudæi: nam Apostolos in concilijs suis flagellauerunt, Actus. 5. deinde ducebant ad præsides, nam & ipsum Christum, sic duxerunt, quia prius ipsi Christum inter se illuserunt, deinde duxerunt ad Pilatum præsidem Romanorum, Ioan. 18. & ipse dixit illis secundum legem vestram iudicate eum, qui dixerunt nobis non licet occidere quemquam. Ioan. 18. Pilatus autē præses hoc poterat, sicut ipse dixit Christo, nescis, quia potestatē habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te e.c. ad reges ēt ducebantur, quia Christus ductus est ad Herodem regem. Luc. 23. sed ipse remisit eum Pilato, de Apostolis idem fiebat, quia coram Herode adducebantur, qui rex erat nomine Romanorum, ipse enim, vt placeret Iudæis occidit Iacobum fratrem Ioannis, & tenuit Petrum, vt illum occideret. Actu. H 12. & sic ad petitionē Iudæorum faciebat hoc Herodes, cū dicatur ibi vidit, ꝙ placeret Iudęis. Item patet, quia dr̄ hic testimoniū illis, & gentibus, & tn̄ si isti reges, & præsides essent gentiles, & in terra gentilium duci Apostolos coram eis erat in testimonium gentilibus, sed non Iudæis, ergo oportet intelligi, ꝙ Iudæi præsentabāt Apostolos præsidibus, & regibus gentilibus, & sic erat ista p̄sentatio in testimoniū vtriusque.

Quomodo dicitur ad reges ducemini in testimonium, quid erat testimonium istud. Quæst. C.

QVAERETVR quomodo dicitur hic ad reges ducemini in testimonium, quid erat testimonium hoc. Dicendum, ꝙ potest intelligi vno modo in testimonium, scilicet mei, quia per hoc, quòd ducebantur Apostoli ad reges, & præsides confitebātur coram eis fidem Christi, & istud erat firmum testimonium, quia non solum ore confitebantur, sed mamon semper mansit Spiritus Sanctus actualiter eis in- G gis opere, cum professione ista non dubitarent mortem subire, & sic apparebat, quia aliàs non tolerarent mortē pro defensione eorum, ēt quia cum confitebantur Christum ante reges, & præsides, & pro hoc torquebantur faciebant miracula, quę ēt in testimonium erant fidei Christi. Secundo intelligitur, ꝙ erāt in testimonium, s. damnationis eorū iustę, quia illis, Apostolos occidebant mali erant, nec proderat eis prędicatio Apostolorum, erat tn̄ in testimonium cōtra eos, vt in die iudicij non haberent excusationem K infidelitatis, quasi non audissent verbum, cum prædicatione fidei ipsi Apostolos occiderint, & sic est in testimonium illis, idest contra illos, sic dicitur Marc. 6. & Luc. 9. de ciuitatibus, quæ excluderent Apostolos, quòd excuterent pulueren pedum super eos in testimonium illis, idest in testimonium suę condemnationis, nam qui expellebant eos condemnandi erant, sic dicitur supra in litera tolerabilius erit terræ Sodomorum, quam ciuitati illi, sic dicit Chrysostom. testimonium illis, scilicet quòd persequendo mortē eis intulerunt, & videndo nō sunt imitati, mors quippe sanctorum bonis est in adiutorium, malis in testimonium, vt inde peruersi sine excusatione pereant, vnde electi exemplum capiunt, vt viuant. Tertio

Tertio accipitur in testimonium, idest vt testimonium ferant contra vos, scilicet Iudęi ducent vos ante reges, & præsides, vt ipsi testificentur cōtra vos, quòd sitis morte digni, sic enim cōtra Christum fecerunt. Ioan. 18. nam quæsiuit Pilatus, quam accusationem fertis contra hominem hunc? qui dixerunt si nō esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum, & tunc intelligitur in testimonium illis, idest regibus, vel præsidibus, & gentibus, idest alijs gentibus, quæ hoc videbant.

An discipuli priusquam prædicarent cogitarent quid dicturi essent. Et quòd ista litera solum intelligatur, quando ducerentur ad principes, quorum conspectus, & timor etiam sapientes reddit mutos. Quæst. CI.

QVAERETVR de hoc priuilegio, scilicet quòd Apostoli nihil cogitarent, an extenderetur ad omnia opera eorum, & maxime ad prędicationem, vel si debebant cogitare quid prædicarent.

Dicendum, quòd Apostoli, ea quæ prædicabant ceperunt partim per doctrinam, & partim per infusionem habitualem, & partim per actualē illustrationem, qñ prædicabant. De primo patet, quia Apostoli fuerunt semper cum Christo videntes omnia gesta eius, & audientes quotidie doctrinam ipsius, & sic per istam eruditionem humanam scire poterāt quid prędicarent, sic Petrus dixit Actu. 1. oportet ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos dominus Iesus incipiens a baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis, & sic alij discipuli Apostolorum ab eis didicerūt euangelium, quod prædicauerunt, & ipsi etiam euangelistę humana doctrina euangelium acceperunt, scilicet Marcus, & Lucas, sic dixit. Lucas de seipso Luc. 1. sicut tradiderunt nobis, quæ ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis, vnde vocatur Lucas discipulus Apostolorum, vt dicit Hierony. in prologo super Lucam. De secundo patet, quia in die Pentecostes Spiritus Sanctus infudit Apostolis omnē scien- D tiam necessariam ad prædicationem fidei, & defensionem eius, & fuit ista infusio habitualis, sicut manent in nobis habitus sciētifici, quia certum est, quòd non semper mansit Spiritus Sanctus actualiter eis infundēs, quia non poterat semper durare, ideo necesse erat, quòd ex illa infusione nihil eis manserit, de hoc patet, quia sic Paulo data habitualiter manserit, de hoc patet, quia sic Paulo data est sapientia prædicandi per reuelationem ad Gala. 1. notum vobis facio, quòd euangelium, quod euangelizatum est a me, non est secundum hominem, nec enim ab homine accepi illud, nec didici, sed per reuelationem Iesu Christi, & ista reuelatio non fiebat semper, sed facta est aliquando, vt ipse innuit, per quā totum euangelium, idest quidquid prædicare debebat, simul sibi reuelatum est.

De tertio patet, quia interdum Apostoli habebant actualem reuelationem, quando prædicabant, quia dicebant multa, quæ non disposuerant dicere, & pro illis non sufficiebat reuelatio habitualis, quia licet aliquid sciamus habitualiter ad hoc, ꝙ illud ordinate dicamus, oportet quòd prius cogitemus qualiter dicamus, & quid dicamus, & quo ordine, & tamen interdum accidebat Apostolis prædicantibus, & colloquentibus varia dicere, quæ prius non proposuerant dicere, ideo in talibus saltem esset actualis illustratio Spiritus Sancti de eis, quæ dicerent. Si tamen quis vult, quòd notitia habitualis in eis impressa sufficeret ad omnia hęc, quia erat amplissima, & erat multum A expressa, sicut est de rebus illis in quibus propter quotidianum vsum sumus multum habituati, non est multum insistendum. Secus autem erat de tempore quo ducebantur ante reges, & præsides, quia tunc actualiter reuelabatur eis quid responderent, in prædicatione autem non erat semper hoc, vnde ista litera solum intelligitur, quando ducebantur ante iudices. Quod patet, quia dicitur cum autem tradent vos nolite cogitare, etiam quia dr̄, dabitur enim vobis in illa hora, & sic specialiter loquitur de tēpore quo ducebant ante iudices, & non de prędicatione. Quòd autem prædicando, vel aliàs colloquēdo reuelaretur eis actualiter, quod dicerent, non habetur ex hoc loco, licet concedendum sit, ꝙ aliquando reuelaretur. B

Ratio diuersitatis est. Primo, quia prædicationem poterant Apostoli facere sine aliqua speciali reuelatione, scilicet ex doctrina, quam habuerant a Christo, & ex infusione habituali, quæ fuit die Pentecostes, quia id quod erat prædicandum erat aliquid determinatum, secus autem, quando ducerentur ante præsides, quia quęrerentur ab eis varia, sicut vellent præsides, & ad hoc nulla certa notitia prius data sufficeret, sed oportebat esse actualem reuelationem

Secundo propter impręmeditationem, quia ad prædicandum cum prædicarent, quando vellent poterant prius cogitare quid dicerent, sed non, quando interrogandi essent, quia interrogati illico respondere debebant, & sic non poterant a seipsis habere quid recte in promptum dicerent. C

Tertio, & principaliter propter timorem, quia timor turbat, & etiam sapientem reddit sępe mutum, vel imperite loquentem, ideo oportuit, ꝙ Spiritus Sanctus tunc actualiter illustraret eos, vt recte respōderent, ideo non fuit aliquid in quo Christus tam expresse promitteret Apostolis assistentiam suam, sicut quando ducerentur ante præsides, quia tunc erat maximum periculum, adiuuabantur in duobus, scilicet quia recte respondebant, & quia audaciores fiebant, cum ipsi scirent, ꝙ Deus loquebatur eis.

An Deus reuelet nobis quid prædicaturi sumus, sicut Apostolis faciebat, & an reuelet nobis quid dicturi sumus cum pro ipso ante reges ducimur. Et ꝙ contemporanei Apostolorum, qui fidem prædicauerunt, non habuerunt scientiam ex reuelatione, sed ex doctrina, & studio. Quæst. CII.

QVAERETVR an istud solis Apostolis concessum est, vel etiam nobis.

Dicendum, ꝙ Deus in duobus reuelabat Apostolis quid dicerent, scilicet quando fidem confitebantur ante præsides, & tunc semper reuelabatur eis aliquid actualiter, & in prędicatione, & tunc semp reuelabatur aliquid actualiter, vel sufficiebat reuelatio semel facta. De nobis dicendum quantum ad prædicationem, ꝙ nō assistit nobis Deus taliter, ita ꝙ reuelet nobis quid prædicemus, sed vult, quòd studio sacræ Scripturę, & doctrina peritorum discamus, quod prædicemus, & sic fuit in discipulis Apostolorum, quia Paulus hortatus est Timotheum euangelizare, scilicet fac opus Euangelistę, & ad hoc admonuit, ꝙ se exercitaret in studio sacræ Scripturę secūda ad Timotheum 3. dicens, quòd Scriptura Sacra est vtilis hominiad eum erudiendum, ergo non habebat Timotheus per reuelationem quid prædicaret cū oporteret eum studere, Apostoli autem per reuelationem acceperunt, sicut dicit Paulus ad Gala. primo euangelium, nunquam accepi ab homine, nec didici illud, sed per reuelationem Iesu Christi, ex quo apparet, quòd illa reuelatio solis Apostolis est, & eis qui cum illis fuerunt die Pentecostes facta est, cū su- E

per omnes descenderit Spiritus Sanctus,& erant quasi centum,& viginti. Act.1.& 2.cæteri etiam contemporanei eorum, qui fidem prædicauerunt non habuerunt hoc ex reuelatione,sed ex doctrina,& studio.Rō huius fuit ptimo, quia Apostoli fuerunt primi principes ecclesiæ, & fuit conueniens in eis esse istam excellentiam.

Secundo propter certitudinem,quia ea quæ a Deo reuelantur sunt certiora,quam quæ homines per doctrinam acquirunt,& quia Apostoli erant principia oportebat eos esse firmiores in doctrina,ita vt impossibile esset eos errare, quod non fieret si ab aliis addiscerent,vel si solo studio inniterētur,ideo preuelationem fuit tota eorum cogitatio,vt per hoc certi eēnt, ꝙ errare non possent, vel decipi, sicut sæpe decipiunt qui solo studio aliquid agunt.

Tertio,& præcipue propter necessitatem,qa Christus accepit istos prędicatores viros simplices,qui nihil scirent vbi ipse eos doceret, ideo docuit illustrando corda eorum, in nobis autem non est sic, quia nemini ponitur ex necessitate officium prædicationis,ꝙ autem quis ingerat se ad prædicandum, nisi peritus sit culpa est,ideo non est necesse, ꝙ nobis fiat reuelatio,quia possumus addiscere, & qui docti fuerint poterunt prædicare, Apostolis autem incumbebat necessitas prædicandi. 1.Cor.9. si euangelizauero nō est mihi gloria,necessitas enim mihi incūbit, væ mihi est si non euangelizauero, cum ergo Christus eis prædicare iuberet oportebat, ꝙ eos per reuelationē perficeret,vel imperitos, & idiotas prędicatores haberet,quod in nobis non est,cum nulli sit necessitas prędicandi,nisi cui ecclesia iniunxerit expresse,vel ex officio imposito, quę non imponit hoc, vel non imponere debet, nisi viris peritis qui sine reuelatione aliqua prædicare possunt.

Quarto, quia etiam si Apostoli, vellent addiscere non habebant a quo, namquando erant cum Christo ipse docebat eos,Christo autem sublato de medio non fuit a quo addiscerent, ideo oportuit,ꝙ per infusionem omnia haberent,sic Christus dixit Ioā.16. cū venerit spūs veritatis docebit vos oēm veritatem, ex quo apparet,ꝙ illustratio interior non fuit in Apostolis,nisi ex necessitate.s.quia non poterant aliter scire, nec aliunde habere quid prædicarent, nos aūt possumus hęc sufficienter hīe per doctrinam,ideo non est nobis necessaria reuelatio.

Quinto fuit, quia Christus voluit assumere Apostolos viros rudes,& imperitos,vt appareret toti sęculo,ꝙ doctrina Christi non introducebatur per virtutem sapientię, & eloquentię, sed per diuinam potestatem.1.Cor.1. quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, si autem Apostoli addiscerēt ab aliquo,vel per studium librorum prędicarent, putaretur hoc esse opus humanum, & sic non esset aliqua admiratio,nunc vero cum ipsi essent viri sine literis,& non addiscerent mirabatur orbis quomodo dicerent talia,& tam constantes essent, sic dicitur Act. 4.videntes Petri constantiam, & Ioannis comperto, ꝙ homines essent sine literis, & idiotæ admirabātur, ideo sine humana doctrina, & studio debuerunt per reuelationem instrui:de nobis secus est,quia fides nō estnunc introducenda de nouo ad hoc, ꝙ oporteat apparere talem excellētiam in prędicatoribus, de qua orbis admiretur,sicut etiam nunc prædicatores miracula non faciunt ex eadem causa, vt ostensum est,supra q.21.& ideo regulariter nulli prædicatori reuelātur nunc,quæ prędicat,sed quilibet debet humanitus se prępparare quantum potest, & tunc Deus dirigit linguam illius, sic dicitur Prouerb. 16. hominis est animum præparare,& domini gubernare linguā, quòd tamen Deus interdum aliquem specialiter illustret sapientiam infundendo non est omnino negādum, quia nō est abbreuiata manus eius,vt facere nequeat, sed nunc non est ita necessarium,sicut in illis diebus, ideo non fit regulariter. De reuelatione autem, quę fiebat Apostolis ante prędicationem dicendum, quòd illis solis facta est expresse, nec exprimuntur ista verba ad nos ex tenore ipsorum,& tamen,quia eadem est causa nobis cum illis si ducimur ad confessionem fidei ante præsides,nō est dubium quin si bono animo eamus propter honorem Christi ipse nobis reuelet, qd respondeamus, & quilibet in tali casu hoc confidere debet,aliàs modice fidei esset, nec adhuc idoneus esset ad tolerandum martyrium pro Christo, cum de eo tam parum confideret,differt tamen inter nos, & Apostolos,quia illis non solum promissa est Dei assistentia ad respondendum pro illis, sed etiam veritū fuit eis cogitare quid responderent,& ideo erat illicitum eis cogitare,quomodo responderent, quia agerent contra preceptum, nobis autem si ducamur pro Christi confessione ante prędicationem licitum est prędire quid respondeamus, quia licet solis Apostolis hoc fuit dictum in multis aliis inuentum est, & generaliter in omnibus martyribus,quibus Deus dabat mirabiles responsiones, sic patet de Stephano Actu, sexto capitulo cum disputaret contra Iudæos, nam dicitur ꝙ non poterant respondere spiritui, qui loquebatur, scilicet per Stephanum, ipse tamen non erat Apostolus,& ideo etiam hoc nobis fiet si bono animo ad confessionem nominis Christi instante tribulatione accedamus, quia ipse nunquam deest in necessarijs, & tamen confitentes fidem fortè nescirent respondere ad omnes cauillationes, quæ sibi fierent propter imperitiam,vel turbationem. Ideo dicendum sine dubio, quòd Christus in talibus reuelaret quidquid respondendum esset, quod satis apparet ex gestis omnium Martyrum, qui ita in omnibus mirabiliter respondebant.

Quomodo dicitur,quod non cogitarent Apostoli, & prima Petri dicitur, quod parati essent ad satisfaciendum omni poscenti de spe, & fide, quæ in nobis est. Idque distinguitur secundum trium temporum opportunitatem in Apostolis.

Quæst. CIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, ꝙ non cogitarent Apostoli, quomodo responderet, cū dicatur.1.Pet.3.parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide, & spe,nam ibi innuitur,ꝙ deberent esse attenti,& cogitantes, quomodo responderent ad omnia quæsita de fide,& spe.

Dici potest vno modo, ꝙ hoc non dicitur de Apostolis,sed de aliis, quia Petrus non scribebat ibi Apostolis,nec docebat eos, sed aduenis dispersionis ponti,& Galatiæ.1.Pet.1.nam Apostolos nemo docebat, & de illis verum est,ꝙ per studium, & per doctrinam debebant ad hoc esse parati, sicut Paulus admonet Timotheum instare lectioni sacrę scripturę, vt sic possit facere opus Euangelistæ, ideſt bene prædicare, 1.Timoth.4.

Secundo potest dici,ꝙ non innuitur ex hoc, quòd Apostoli deberent cogitare, aut studere, sed tolū,qn quis quæreret ab eis de fide,& spe, ꝙ responderent ei prompte etiam si ad hoc non studerent,& tamen magis intelligitur,vt dictum est supra.

Tertio potest intelligi, ꝙ Apostoli in confessione fidei ante præsides, nihil debebant cogitare, & tamen,quando loquerentur fidelibus,vel aliis non gle-

quentibus eos cogitare debebant quid loquerentur, quia tunc non fiebat eis reuelatio cum non esset necessaria,sic dicit Chryso.cum autem hic dicat ne soliciti sitis quid loquamini, alibi dicitur parati semper ad satisfactionem &c.& respondet cum enim in medio amicorum certamen erit, iubemur esse soliciti, cum autem est iudicium terribile, & plebes insanientes, & timor vndique,auxilium a Christo prębetur,vt confidenter loquantur, & non obstupescant.

Pro quo sciendum, quòd in Apostolis distinguebantur tria tempora. Vnum erat, quando conuersabantur cum infidelibus in eis, in quibus necesse erat conuersari.Aliud erat, quando prædicabant,& respōdebant quęrentibus de dubijs circa fidem. Tertium erat, quando ducebantur ante prędicationem ad confessionem nominis Christi. De primo dicendum,quòd tenebantur cogitare solicite qualiter prudenter conuersarentur, quia Christus dixit estote prudentes, sicut serpentes, & cauete ab hominibus. Circa secundum tenebantur cogitare qualiter respōderēt licet ista erat eis parua cogitatio, quia infusa erat sibi notitia omniū pertinentium ad fidem. Ioan.16.cum venerit spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. In tertio nō debebant aliquid cogitare, sed potius erat sibi vetitū, quia Deus tunc actualiter reuelabat quid dicerent.

Quomodo est verum, quòd Spiritus Sanctus loqueretur in Apostolis. Et quòd spiritus potest loqui in animali tripliciter. Et ad quid sit locutio.

Quæst. CIIII.

QVAERETVR cum dicatur hic, sed spiritus patris vestri, q loquitur in vobis,quomodo est verū,ꝙ Spiritus Sanctus loqueretur in Apostolis.

Dicendum, quòd Spiritus potest loqui in aliquo animali tripliciter. Vno modo,quia illud aliàs nō potest loqui, & spiritus ibi loquitur. Secundo modo, quando aliàs potest loqui, & spiritus loquitur in eo nolente.Tertio modo,quando aliàs loqui potest,sed nescit loqui talia spiritus in eo loquitur.De primo patet,vt in serpente, qui loqui non potest, & tamen per illum diabolus locutus est Euæ.Gen.3. & per asinam Angelus locutus est Numeri 22.& tunc non dicuntur illa animalia loqui, quia nec loqui possunt, nec sciunt quid dicant, sed spiritus per ea loquitur. De secundo patet, vt in arreptitijs quorum linguas dæmō mouet eis nolentibus, & tunc licet illi aliàs loqui possent, & scirent, quia tamen ipsi non faciunt hoc, sed magis patiuntur,non dicuntur ipsa loqui, sed dæmones per eos, sic dicitur supra 8.ꝙ dæmones rogabant Christum mitte nos in gregem, constat tamen, quòd ibi per arreptitios loquebantur. De tertio patet in prophetis, quia ipsi loqui sciunt,sed quando Deus per eos loquitur,talia dicunt, quę aliàs dicere nescirent,non tamen est intelligendum,quòd ipsi non intelligant ea, sicut Montanus, & alij hęretici dixerunt quos arguit Hieronymus in prologo super Abacuc, nam necesse est, ꝙ propheta intelligat, quæ videt, & quæ loquitur Dan.10. intelligentia opus est in visione, & etiam non est putandum, quòd inuiti loquantur, sicut arreptitij, quia non mouet Deus linguam eorum renitentibus eis, sed ipsi loquuntur,quando volunt,& est in potestate eorum tacere, quando voluerint,& ob hoc, quando Deus loquitur per aliquē melius dicitur ipse loqui, quam Deus,ratio est, quia ille dicitur loqui, qui locutionem format,& quia locutio est ad exprimendum verbum mentale per vocale,ille qui mentaliter concipit, & mouet organa ad expressionem illius conceptus dicitur loqui, & quia in arreptitijs dæmones concipiunt, & mouent organa,& non ipsi,dicuntur loqui dæmones, & non arreptitij, secus autem de prophetis, quia Deus non mouet organa eorum, sed solum illustrat mentem eorū, vt intelligant aliquid, quod non poterant aliàs intelligere,& innuit eis,ꝙ hoc debeant annunciare alijs,& tunc ipsi formant verbum mentale de hoc, quod reuelatum est eis, & illud volunt exprimere in vocem, sicut eis placet, & ideo ipsi dicuntur loqui, & Deus dicitur eis dare quid loquantur.Actu.2.scilicet loquebantur varijs linguis prout Spiritus Sāctus dabat eloqui illis.

Sed obijcietur, ꝙ non loquebantur ipsi, quia dicitur hic,non estis vos,qui loquimini, sed spiritus patris vestri,qui loquitur in vobis.

Dicendum,ꝙ dicebantur ipsi non loqui, ideſt non loqui a semetipsis,sed id quod Spiritus Sanctus dabat illis, sic dicitur Ioan.11.de Caypha hoca semetipso non dixit, sed cum esset pontifex prophetauit, & ita quia Deus dabat Apostolis quid loquerentur dicebatur ipse loqui,& non illi, quod patet,quia Luc.21.vbi ponitur eadem sententia dicitur nolite præmeditari quomodo respondeatis, ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. Apostoli ergo proprie loquebantur, sed Deus loquebatur in illis,sicut hic dicitur, spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis,non quidem formādo verba,& mouendo organa,sed dictando in anima quid loqui possent. *Tradet autem.* Hic ostenditur magnitudo tribulationis futurę Apostolis, inquantum passuri erant ab amicis, & parentibus,& dicitur.

Tradet autem frater fratrem in mortem. Ideſt accusabit eum ad mortem ante prędicationem, ꝙ Christianus sit.

Et pater filium. Ista erat durissima persecutio, quia pater, qui maxime diligit filium, accusabat eum ad mortem, sicut beatum Crisantū accusauit pater eius Polemius, & interdum ipsi patres occidebant filios, sicut Beatę Christinę occidit ipsam, & ita de alijs.

Et insurgent filij in parentes. Istud erat maxime cōtra debitum naturę,quia filij tenentur patribus, ita vt nūquam possint sufficienter retribuere 8.Ethico.c.vltimo,& tamen hic accusabant eos ad mortem.

Et morte eos afficient. Ideſt occidēt ipsos, vel ad mortem accusabunt, sicut Luciam consortem Geminiani accusauit filius eius ad mortem, quòd Christiana esset.

Et eritis odio omnibus hominibus. In omni enim regione fuerunt Christiani a principio odiosi, & ideo fuit difficile introducere fidem Christi.

Propter nomen meum. Ideſt pro confessione nominis Christi, nam nulla mala Christiani faciebant propter quæ paterentur,sed propter istam confessionem patiebantur, sic Beatus Petrus hortatur 1.Pe.4.nemo vestrum patiatur, quasi homicida,aut fur,aut maleficus,aut alienorum appetitor,si autem, vt Christianus non erubescat, glorificet autem Deum isto nomine, ideſt quia occiditur,vt Christianus, ita faciebāt Actu. 5.scilicet ibant Apostoli gaudentes, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

Qui autem perseuerauerit vsque in finem. Scilicet vsque ad mortem cōfessione nominis Christi. *Hic saluus erit.* Habendo vitam ęternam, hoc dicitur, quia propter magnitudinem tribulationum quas Christus prædixerat, aliqui forte inciperent, & non perseuarent, admonet ergo perseuerare, dicens quòd si non perseuerauerint nihil prodest, quia omnia hęc tolerantur pro vita ęterna, sed illam nemo habebit, nisi perseuerans.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo esse poterat tanta tribulatio, vt filij insurgerent in parentes, & econtrario. Et quæ fuit causa quare Augus. & Orosius scripserunt libros de ciuitate, & ormesta, & quid continetur principaliter in illis. Et aduerte, quod Orosius Hispanus illum librum scripsit ad petitionem Aug. vt patet in prologo. Quæst. CV.

QVAERETVR quomodo erat tanta tribulatio, vt filij insurgerent in parentes, & econtrario.

Dicendum, ꝙ hoc fiebat propter multa. Primo, quia licet gentiles errarent in multitudine Deorum putabant, ꝙ cultus eorum erat salus ipsorum, & per eos stabat respublica, & contemptus religionis. i. cultus ipsorum credebatur multas calamitates inducere reipublicę, vt dicit Valerius lib. 1. cap. de neglecta religione, & sic tempore Constantini Imperatoris, qui a Papa Siluestro baptizatus est, cum iam templa idolorum clauderentur, & draco quidam propinquus vrbi Romę vaporem noxium spirans regionem inficeret, dixerunt põtifices idolorum Constantino, quòd dij irati pro neglecta religione hoc malum vrbi immiserant, sed Siluester illum vltra nocere compescuit claudens in vinculis. Sic etiam multo tempore post Roma ad Christum conuersa, quando Gotthi Romam irruperũt, adhuc manebat iste clamor apud plurimos Romanorum, vt susceptio cultus Christi, & contemptus religionis antiquę Romanum statũ destruxerant: in quorum accusationem Augu. edidit lib. de ciuitate Dei ostendens, quòd meliora fuerunt tempora Romanorum post Christi religionem, quã prius. Hoc idem facit Paulus Orosius in lib. de Ormesta mundi ostendens, quòd non solum Romę, sed & toti orbi melius fuisset post Christi religionem susceptam, quam prius, ideo insurgebant filij in parentes, & parentes in filios, tanquam in destructores religionis, per quam hactenus orbis, & vrbes steterant. Secundo erat, quia persequentes Christianos putabant se bene agere, quia zelo deitatis agebant, quod patet de Paulo, qui feruore religionis Iudaicę persequebatur omnes credentes in Christum. Actu. 9. & dicit se ignoranter egisse, ad Gala. 1. putabat enim se bene agere, sic ipse dicit de omnibus Iudęis tempore suo, ꝙ habebant zelum, sed non secundum scientiã, ad Roma. 9. idest pro conseruatione legis Moysi zelabant valde p̃ confitentes Christũ, & persequebantur eos velut destructores legis Moysi, ita. n. dixerunt p̃ Stephanum Act. 6. Audiuimus eum dicentem, ꝙ Iesus Nazarenus destruet locum istum, & mutabit p̃stitutiones quas tradidit nobis Moyses. de gẽtilibus idem erat, quia plurimi eorum zelabant pro illo cultu quem ꝓgenitores eorum tenuerant, & putabant se bene agere, sic zelando, hoc. n. Christus prædixerat discipulis dicens, ꝙ veniret tempus quando omnis, qui occiderit eos putaret se obsequium præstare Deo. Luc. 21. & dr̃ hęc facient vobis, quia nõ cognouerũt patrem, nec me. Tertio erat, quia Christus ꝓmittebat istud ad gloriã doctrinę suæ, vt magis sine scrupulo veritas, & sanctitas eius videret, cũ p̃ tot tribulationes plantaret in orbe inuitis regibus, & principibus terrarum, vt appareret, ꝙ non per hominum fauorẽ, sed per Dei virtutẽ introducebatur, nemo enim, qui aliquid sapit ignorat, ꝙ potuisset Christus sibi conciliare corda omnium Regum, & principum terrę, vt ad primum verbum prædicationis doctrinam eius susciperent, quia corda Regum in manu eius sunt, & quocunque voluerit vertet illa. Prouerbiorum 21. sed ne æmulis maneret occasio detrahendi, quòd per fauorem lex Christi susceptа esset, voluit eam examinari in igne, sicut examinatur argentum, non potuit autem conuenientius examinari, quam per magnas, & longas tribulationes sponte morientibus pro eius cõfessione plurimis, inuitis principibus terrarum per Dei virtutem manifeste introduceretur, & ideo non solum vulgares tribulationes ꝓmisit insurgere, scilicet quòd ab extraneis homines traderentur, sed parẽtes in filios, & filij in parentes insurgerent, vt hic dicitur.

Quare Christus prædixit hanc tribulationem Apostolis venturam. Quæst. CVI.

QVAERETVR quare Christus prædixit hanc tribulationem Apostolis.

Dicendum, quòd fuit primo eadem causa, quæ de cęteris. Primo, vt videretur, ꝙ ipse ista præsciebat, & poterat declinare, sed nolebat, quia sic melius erat fieri. Secundo vt cauerẽt specialiter Apostoli, quia crederent ipsi, ꝙ licet aliquæ tribulationes insurgerent essent de solitis, ꝙ tamen filij in parentes, & parentes in filios insurgerent, vt persequerentur eos generaliter, a sęculis inauditum erat, & sic non caueruerent, ideo docuit eos, quòd etiam a filijs & parentibus cauerent, quia illi eos traderent. Tertio fuit ad consolandum specialiter in persecutione ista, quæ magis affligeret credentes in eum, quam persecutio ab extraneis facta, sic dicit Grego. in homilia, minorem enim dolorem ingerunt mala, quæ ab extraneis, maiorem vero, quæ ab illis patimur de quorum mentibus præsumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissę charitatis. Quarto vt ostenderetur etiam futuris sęculis quanta sit puritas, & bonitas doctrinę Christi, quæ cum tanto rigore in orbem introducta est, vt filij in parentes, & parentes in filios ad extirpationem ipsius insurgerent, quod facere nequiuerunt, sed potius toto orbe renitente introducta est.

Quomodo Christus dixit Apostolis eritis odio omnibus hominibus, & an hoc erat sic, & propter quid. Et quod singuli gentiles singulos cultus habebant. Quæst. CVII.

QVAERETVR quomodo Christus dixit eritis odio omnibus hominibus, & an hoc erat, & propter quid.

Dicendum, quòd hoc primo fuit ad ostendendum virtutem diuinam, vt nihil humanitus factum videatur in introductione legis Christi, quia illud per homines fit, quòd fauore hominum fit, qui autem alicui odiosus est nullum in eo fauorem habet, sed professores nominis Christi erant propter hoc omnibus hominibus odiosi, ergo non introducebatur fides Christi fauore hominum, sed eis renitentibus. Secundo erat, quia putabant homines, quòd Christiani destruebant illum cultum, per quẽ status humanus conseruabatur, & quia apud omnes homines erat aliquis cultus cui repugnaret Christi doctrina, necesse erat, quòd Christiani omnibus hominibus essent odiosi, vnde dicit Chrysosto. quòd eos, tanquam communes orbis terrarum hostes de orbe expellere tentabant. Et ista fuit causa potissima generalis odij contra Christianos, nam inter gentiles plurimi erant dij, singuli eorum habebant diuersos cultus, vt ait Marcus Varro in libris sacrorum, & Ouidius in lib. Fastorum, & Augu. in libris de ciuitate Dei, etiam quædam gentes colebant specialiter vnum Deum, tanquam suum, & alię aliũ, nulla tñ gẽs erat, quę detestaret Deum alterius gentis, vel cultũ illius, sed potius colebant omnes, licet

licet præcipue Deum suum, Iudęi etiam multum dispares in cultu erant, & in agnitione deitatis gẽtilibus non tamen accusabant eos de cultu suo, christiani autem non solum Christi cultum tenere volebant, sed etiam maledicebant omnibus dijs gentilium, & cultui eorum, ideo per hoc omnium hominum hostes erant, vt dicit Aug. lib. 1. de concor. euang. & verum est, ꝙ si christiani voluissent Christum colere non curantes extirpare cultum idolorum, faciliter fuisset introducta Christi religio in orbem, sed præcipuũ erat in hac sola vera, & sacra religione falsæ deitatis cultũ excludere, nec poterat aliter introduci, nisi idolatriã extirpando, ideo fuit difficillimum introduci, ritui etiam Iudaico lex Christi repugnabat, quia Apostoli prędicabant si circuncidimini, Christus vobis nihil prodest, ad Gala. quinto, ideo fuit valde inuidiosa toti orbi lex Christi a principio, cum nulli concordaret, sed omnes expelleret.

Tertio fuit, quia diabolus concitabat valde omnes homines contra christianos, videbat enim per Christi doctrinam cultum suum in toto orbe destrui, & animas hominũ de suis vinculis liberari, de quo tum me dolebat, ideo toto furore suo concitabat principes, & terrarum dominos aduersus Christi professores, & etiam ista erat causa vrgens, quia diabolus grauissimas tribulationes poterat contra christianos cõcitare, nisi a Christo prohiberetur.

Quarto erat, quia generale est, quòd homines diuersæ fidei raro sibi in vera dilectione copulẽtur, sed mutuo aduersantur, sic dicit Hieronymus. Hoc autem in persecutionibus crebro videmus, nec vllus est inter eos fidus affectus, quorum diuersa est fides. erant ergo christiani omnibus hominibus odiosi, quia diuersa ab omnibus religio eis erat, & satis necessę erat, quia christiani erant odiosi cognatis suis cum filii insurgerent in patres, & econtratio: & etiam extraneis, & tamen nemo erat, nisi aut cognatus eorum, aut extraneus: ergo omnibus hominibus odiosi erant.

Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, nõ cõsummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum. Sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius, & seruo sicut dominus eius. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non reuelebitur, & occultum, quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine. Et quod in aure auditis, prædicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? Et vnus ex illis nõ cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem & capilli capitis oẽs numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.

Cum autem persequentur. Hic ostenditur qualiter se deberent habere discipuli in tribulationibus. s. quòd aliquando fugere debebant, & dicitur. Qũo debeant se habere discipuli in tribulationibus.

Cum autem persequentur vos in ciuitate ista. i. in ciuitate quacunque. *Fugite in aliam.* s. & prædicate ibi, & si ibi etiam vos persecuti fuerint, fugite ad aliam. *Amen dico vobis.* i. in veritate, & est modus affirmãdi, vel iurandi. *Non consummabitis ciuitates Israel.* Idest nõ finietis prædicationem in omnibus, ita ꝙ in qualibet earũ prędicetis.

Donec veniat filius hominis. Idest donec ego veniam, & mittam vos ad prædicandum ad aliam regionem, istud dicitur respondẽdo tacitę quęstioni, quia cum Christus mitteret Apostolos solum ad prædicãdum in terra Iudæorum supra in litera, scilicet si fugerent de vna ciuitate ad aliam propter persecutionem, aliquando iam nulla maneret, in quam fugerent, sed oporteret redire ad alias, de quibus fugerant, vel cessare a prædicatione. Christus autem certificat eos de hoc, quòd prius quam finiant prædicationem in omnibus ciuitatibus Israel ipse veniet, & mittet eos ad aliam regionem.

Quare dicit Christus Apostolis, quòd fugiant de persecutione. Quæst. CVIII.

QVAERETVR quare dicit Christus Apostolis, quòd fugiant de persecutione.

Dicendum, quòd primo fuit, quia adhuc non erat tempus, quòd ipsi occiderentur quousque fides propagaretur. Secundo, vt ostendat, quòd homo non debet se ingerere ad mortem, vel sustinere illam inutiliter, quia mors non per se est bona, & ideo non est per se appetenda, sed tunc appeti debet, quando fructuosa est, scilicet per illam habetur fructus vitę eternę, vel fugitur vita turpis, quæ aliàs sine turpitudine duci non poterat, tunc enim melius est mortem gloriosam tolerare, quam vitam turpem agere, sicut dixit Iudas Machabæus melius est nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostrę, & sanctorum 1. Macha. octauo, & verum erat, quia Iudas erat princeps gentis Iudæorum, & tenebatur bella agere, & periculis se exponere pro defensione gentis suę, & templi domini, quando tamen ex morte alicuius nulla, vel pauca vtilitas speratur, non debet mortem appetere, & quia sic erat interdum in persecutione Apostolorum, quòd ex morte eorum parua sequeretur vtilitas, sed potius damnum, iubet Christus, vt fugiant. Tertio vt ostendat, quam preciosa sit vita hominis in conspectu Dei cum pro illa conseruanda doceat eos fugere mortem, & pericula, sicut dicitur Psalmo 59. dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant a facie arcus, vt liberentur dilecti tui. & recte quidem, quia si preciosa est in conspectu domini mors Sanctorum eius, erit vita eorum pretiosior, quia ergo Christus diligit nos, non vult, quòd moriamur, nisi quando nobis lucrum est, sicut Paulus dicebat ad Colosen. 1. Quarto fuit, vt ostenderet, quòd homo non debet tentare Deum manendo in periculo cum euadere potest, & propter hoc iussit, quòd fugerent, licet ipse potuisset eos in ciuitatibus liberare a persecutione, sic dicit Augusti. lib. contra Faustum, scilicet nec tamen saluator non poterat tueri discipulos quibus fugere præcepit, & huius rei prior prębet exemplum, sed instruebat hominis infirmitatem ne Deũ tentare audeat, quando habet quid faciat, & quomodo euadat.

Quando licebat Apostolis fugere persequentes. Et quare Apostoli non debebant timere persecutionem, sed declinare. Quæst. CIX.

QVAERETVR specialiter circa fugam Apostolorum quibus Christus ista dicebat, an indistincte eis fugere licebat, vel quando licebat,

Dicendum, quòd circa fugam Christus non dedit nunc Apostolis doctrinam, nisi pro tempore illo quo prædicabant inter Iudæos. Et patet primo, quia dicitur hic non consummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis, & sic de fuga illis dabat doctrinã nihil autem de futuris. Secundo patet, quia hic generaliter concessit fugam non distinguens, sed ꝙ quandocunque persequerentur eos in ciuitate vna fugerent ad aliam, sed hoc non licuit, postquam transierunt ad gentes, ideo dixerunt, quòd Christo viuente, quando Apostoli ibant ad prædicandum per diuersas ciuitates Iudeorum, in quacunque ciuitate persequerentur eos licebat eis fugere ad aliam, immo fugere tenebantur, & non expectare mortem pro confessione Christi, quia sic Christus iubebat, postea autem secus fuit, sic dicit Hieronymus super Matt. hoc enim ad illud tempus referendum est cum ad prædicationem Apostoli mittebantur, quibus dictum est in viã gentium ne abieritis, & quòd persecutionem nõ debeant timere, sed declinare. Hoc autem fuit propter multa. Primo, quia non fuit decens, ꝙ aliquis pro confessione noĩs Christi occideretur, anteq̃ Christus, ne in hoc specialis honor ei deberetur, sed Christus debuit esse principium, vt oẽs ab eo velut a capite depẽderent, & ipsum tanquam dñm sequerentur, si tamẽ Apostoli in ciuitatibus Iudeorum prædicantes ꝓsecutionem non declinarent, contingeret aliquem eorũ occidi ante Christum, ideo fugere debebant, qñcunque fieret persecutio. Secundo, & ẽt præcipue, vt ad meliora tpa seruarentur, in quibus esset mors sua fructuosior, nam prædicaturi erant toti orbi, & diuulgato euangelio tunc morituri erant, sic ẽt Christus sæpe fugiebat, & eripiebat se manibus Iudeorum volentiũ ipsum occidere. s. quia nondũ venerat hora eius. Io. 7. & 8. & 10. ita ergo Apostoli cauere debebant persecutionem fugiendo. Tertio fuit, vt esset eis occasio prædicandi gentilibus, quia Christus dixit eis, ꝙ qñ Iudæi persequerentur eos, & repellerent fugerent ad gentes, sicut dixerũt Paulus, & Barnabas. Act. 13. hoc tñ verum fuit post Christi mortem, quia tunc ad persecutionem Iudeorum fugere licebat eis ad gentes, & tñ ante Christi mortem licebat fugere de ciuitate in ciuitatem, sed non transire ad gentes, quia Christ⁹ hoc vetuerat supra in litera, & ideo ad hoc prouidit ip se hic dicens non cõsummabitis ciuitates Israel, q. d. non oportet fugere, nunc ad gẽtes pp persecutiones ortas in vrbibus Iudeorum, quia antequam finiatis p̃dicationem in illis ego mittam vos ad aliam regionẽ, & ita nunc Apostoli fugere debebant generaliter p. secutionem nullam expectando.

An prælatis fugere liceat propter persecutionem, & quando. Et quod persecutio duplex. Item quæ hic dicuntur de episcopis qui toto tempore vitæ suæ in curijs principum versantur, nec oues suas visitant. Et ꝙ curati non possunt fugere a suis locis, vbi pestis est.
Quæst. CX.

QVAERETVR de persecutione orta contra prælatos an fugere illis liceat, & quando.

Dicendum, quòd est duplex eorum persecutio, s. quædam aperta, vt illa quæ fit ab hostibus fidei, alia est intrinseca. s. quæ fit a subditis, vel ab eis q nõ sunt adhuc præcisi de ecclesia.

De prima dicendum, ꝙ aut solus prælatus ad mortem quæritur, aut simul cum toto clero, vel subditis. Si primo modo, aut est persecutio propter personã, siue respectu ad fidem, & tunc videtur ꝙ semp fugiẽdum est, eo quòd ex fuga sua non videtur sequi ignominia christianæ religioni, cum non propter Christũ sed ex aliis causis quæratur, & potius bonum est, ꝙ fugiens seruet se ad alia tempora, in quibus posset prodesse subditis, quam nunc mortem sustinens auferat se illis. Si autem solus quæritur, & tamen propter fidem, aut creditur, quòd eo recedente tuti poterunt manere subditi, & non infirmabitur fides in eis, aut putatur, quòd ex eius fuga non erunt securi. Si primo modo fugiendum est. Si secundo modo potius manere debet, & gloriose mori pro Christo, & grege suo, quam se subtrahendo illos infirmos reddere, vt non videatur esse mercenarius, sed pastor bonus ponens animam suam pro ouibus suis. Ioan. 10. Si autem prælatus, & subditi simul quæruntur ad mortẽ, vt si sit persecutio generalis, non debet deserere prælatus suos subditos, sed vel cum eis simul manebit, vel omnes simul fugient, quia eius præsentia illis necessaria est. Si tamen creditur, ꝙ poterit manere ecclesia quibusdam clericorum supplentibus episcopi vicem manebunt illi, & prælatus cum cæteris fugiet, vt ad alia tempora seruent, vt non laceretur simul ecclesia in omnibus membris suis, sed quibusdam solaris de medio alii maneant qui possint gregi dominico prouidere, & hoc ad charitatem, & prudentiam pertinet, & melius sic agunt, quam si grex, & pastor simul se exponere velint, quia contingeret superesse partem gregis, quæ postea infirmaretur sublatis omnibus qui pastoris vices gerere poterant, illi tamen sic fugiunt si contingat in ipsa persecutione occidi. li qui fuerant relicti, vt ecclesiæ prouiderent teneren tur redire, & illi persecutioni exponere se ne grex dominicus deseratur, quia ista sunt tempora ad quæ illi seruabantur de his dicit August. faciant serui Christi, quomodo præcepit, vel permisit, sicut ipse fugit in Aegyptum, fugiant omnino de ciuitate in ciuitatem, quando eorum quisquã specialiter a persecutoribus quæritur, vt ab aliis qui non ita requiruntur, non deseratur ecclesia, sed præbeant cibaria conseruis quos aliter viuere nõ posse nouerit, cum autem omnium, episcoporum clericorum, & laicorum est communis periculum, hi qui aliis indigent, non deserantur ab his quibus indigent, aut igitur ad loca munita transeant omnes, aut, qui habent necessitatem remanendi non relinquantur ab eis per quos supplẽda est ecclesiastica necessitas, vt vel pariter viuant, vel pariter sufferant, quod eos paterfamilias nollet pati.

Istud idem dicendum videtur, quando persecutio a Deo infligitur, vt morbus epidimiæ, qui est quædã Matth. 8. cælestis ira, quia & si tunc fugere omnibus vtile, sit & consilium consultum: si tamen non possunt omnes fugere ecclesiæ propter quasdam humanas importunitates tenentur ipsi prælati illorum populorũ. i. curati, vel illi ad quos de iure, vel de consuetudine pertinet sacramenta ministrare manere cũ grege suo, etiam si certissime putẽt se ꝓ hoc morituros, nã si in persecutione hostili, qui ẽ fidem agitur manere tenent ẽt nunc tenebunt manere, quia æqualiter eorũ est necessaria pſentia, & tenent oẽs manere, nisi forte tot sint, ꝙ qbusdã recedẽtibus, alij pñt sufficiẽter populo in spiritualibus ministrare, quòd si manentes decesserint, tenebuntur, qui fugerant reuerti etiam si hoc sit eis mortis occasio, vel alios sibi substituere, qui officium istud sufficienter expleant quandiu populus, vel aliqua pars eius manere voluerit in loco illo infecto, vel si ire foras voluerint, sequantur prælati gregem suum.

Aliqui dicunt, quòd sufficit, ꝙ prælati moneant subditos, vt exeant de locis illis, & ꝙ alibi erunt cum eis, quod si noluerint non teneantur se morti exponere propter illos manendo in loco illo, cum sint in culpa manendo in loco illo potissime, cum sint requisiti a prælatis, ꝙ inde exeant, & ꝙ eant cum eis alibi.

Dicendum, ꝙ non est verum, quia multi propter necessitates humanas, vt fortassis, quia alibi non habent victum manent in locis illis, ideo cum illis tenebuntur manere prælati. Quod patet, quia tẽpore persecutionis factę ab hostibus fidei licitum est prælato, & subditis simul loca deserere trãsferendo se ad alia, si tamen quidam de subditis habent aliquam necessitatem manendi in locis, tenẽtur cum eis manere prælati, id est aliqui de eis, qui sufficiant sibi spiritualia ministrare, sic dicit Augu. cum omnium, id est Episcoporum clericorum, & laicorum est commune periculum, hi qui alijs indigent non deserẽtur ab his quibus indigent, aut igitur ad loca munita transeant omnes, aut qui habent necessitatem remanendi non relinquantur ab eis per quos illorum supplenda est ecclesiastica necessitas, ita ergo fieret hic, & peccaret grauissime pastor, qui timore mortis relinqueret eos quibus prius ministrabat spiritualia non substituens sibi alium.

Si autem sit persecutio intrinseca, id est a subditis, aut omnes illi mali sunt, & prælatum persequentur, aut quidam boni sunt, & alij mali. Si secundo modo non sunt boni propter malos deserendi, sed tenetur prælatus sustinere afflictionẽ a malis, vt boni proficiãt, sicut in ecclesia sæpe multos malos propter paucos bonos sustinet. Si omnes mali sunt, aut speratur de eorum conuersione, aut non, si speratur non debet eos deserere, sed cum patientia expectare conuersionem illorum. Si vero de conuersione desperat potest eos deserere, maxime si alibi putat se magis fructificaturum, vt dicit Grego. 2. dialogorum, & ita Benedictus deseruit quoldam monachos, vt ibi dicitur, & de hoc est materia 7. q. 1 c. suggestum, & d. sciscitaris, & vsque ad finem eiusdem quæstionis, & est ibi glo. notabilis in. ꝙ. hoc tunc, scilicet distinguitur persecutio in extrinsecam, & intrinsecam, intrinseca consistit in manifestis inimicis ecclesiæ, intrinseca in eis, qui adhuc non sunt præcisi: in extrinseca distinguitur, quia aut solus prælatus quæritur, aut totus clerus, si solus, aut eo recedente tuta est salus ecclesiæ, & tunc fugiet, si non tunc ponet animam suam pro ouibus suis. si totus clerus quæritur indistincte se pro eis hostibus opponet 43. distin. c. sit rector, sed si alias potest consulit ecclesia totus clerus fugiet cum prælato, vel omnes, vel quidam ex eis, & sine altercatio inter eos de remãsuris forte dirimatur 26. q. 2. c. fors. Circa intrinsecam persecutionem distinguitur, aut omnes sunt mali, aut quidam, si boni sunt mixti malis non deserat eos 22. q. 4. c. tu bonus, si omnes mali sunt, aut est spes de correctione, aut non, si est spes non sunt deserendi, si non est spes deserendi sunt 7. quæst. 1. c. ibi adunati.

An priuatis, qui non sunt pastores fugere liceat persecutiones.
Quæst. CXI.

QVAERETVR de fuga in persecutione contra priuatos, qui non sunt pastores, an liceat eis fugere, vel non.

Dicendum, ꝙ quilibet captus in persecutione fidei, siue sit perfectus, siue imperfectus, tenetur constanter

teri constanter nomen Christi, quia quicunque negauerit eum coram hominibus, Christus negabit eũ in cœlis infra in litera, & est confessio fidei tunc de necessitate salutis ad Rom. 10. corde creditur ad iustitiam. ore autem confessio fit ad salutem, & qui sic captus est, etiam si possit occulte fugere non licet sibi, quia iam esset fidei detrimentum, ꝙ fugeret cõfessionem, qui tractus fuerat ad confitendum, ideo sicut nemo obligatur se offerre ad confessionem fidei, ita nemini licet, postquam ad hanc tractus fuerit occulte fugere, quia sic contemnitur fides in cordibus infidelium, & infirmatur in cordibus credentium, vnde etiam si iudices infideles vellent occulte dimittere fideles de carcere, non deberent recedere, sed palam, quia aliàs saltem in cordibus fidelium fides infirmaretur, quia putarent istos fugisse. vnde 16 Paulus noluit recedere de carcere iudicibus iubentibus, quia occulte recederet, sed dixit, ꝙ venirent illi, & publice eum educerent, & ita factum est. Et hoc est verum, nisi cum Deus miraculose aperit alicui carcerem, ad hoc qđ fugiat, sicut fuit de Petro Act. 12. siue ad manifestandum potestatem Dei, vt iterum se ostendat publice, sic fuit Actu. 4. de quibusdã Apostolis quos in carcere positos a Iudæis Christus per noctem eduxit, & sequenti die publice apparuerũt, si autem quis nondum captus est in persecutione, aut est de imperfectis, aut de viris perfectis, siue ad quos pertinet aliqua excellentia vitę super cęteros, si sit imperfectus licet ei fugere, eo quòd ex fuga sua non sequitur fidei detrimentum, nec deserit aliquos cum quibus teneatur manere, nam propter hoc pastoribus fugere non licet semper, quia non licet eis deserere oues, istis autem nullius cura incumbit, & tamen adhuc isti fugientes sunt aliquanti meriti, nam laborem fugę pro Christo subeunt, ne cogantur illum in tormentis negare, etiam res suas diripi, & perire permittunt patientes illas sibi tolli, ne Christus eis auferat. quanquam ergo isti non pertingant ad magnitudinem coronę eorum, qui in tormentis Christum confitentur, magni tamen meriti sunt, quia multa pro Christo patiũtur, & prudenter agunt videntes se nondum habere tantum fidei ardorem, vt in tormẽtis constanter permanere possint, sic dicit Remigius licentia fugiendi conuenit infirmis in fide quibus concedit pius magister, ne si se vltro ad martyrium protulissent fortassis positi in tormentis negarent, sed quamuis fugiendo perfectę fidei constantiam in se non ostenderent, tamen magni meriti erant, quando pro Christo omnia parati erant deserere fugiendo. Si autem sit vir perfectus, aut ille cognoscitur determinate ab infidelibus, qui illum persequuntur, aut non, vt si ipsi sciant, quòd aliquis est inter fideles, qui valde illis prodest, & nocet infidelibus, sed nesciunt quis sit, & persecutionem concitant, vt illum inueniant, & occidant, fugere debet, quia ex fuga eius non sequitur ignominia fidei cum infideles nesciant quis sit ille quem quærunt, & sic nesciunt an fugerit, vel non, sic fuit de Christo fugiente in Aegyptum supra 2. quærebat Herodes nesciens quis esset. vnde nesciuerit an fugerit, vel inter paruulos Bethlehemitas occisus fuerit. Si autem cognoscatur determinate a persecutoribus, aut persequuntur eum præcipue pro odio personali, & minus principaliter pro fide, si enim principaliter ex odio personali fugiendũ est, sic dicit Augusti. fugiant omnes de ciuitate in ciuitatem, quando eorum quisquã specialiter a persecutoribus quæritur, & ita Paulus fuit de Damasco per murũ dimissus in sporta. Actu. 9. Quod patet, quia Iudæi solum Paulum ibi quęrebant, nam alij fideles Damasci habitantes erant quos non persequebantur Iudæi. Si autem quæratur principaliter

cipaliter propter fidem, vtpote quia est vir excellens inter Christianos, & eius doctrina, & exemplo ceteri multum confortantur, tunc, aut creditur, quòd ex eius fuga irridebitur doctrina ab infidelibus, & fidelium mentes infirmabuntur, & tunc debet manere morti se exponens. Si vero creditur, ꝙ non irridebitur fides, sed potius fuga eius proderit fidelibus ad alia tempora, fugere debet, vt se reseruet ad ecclesię vtilitatem, & quia ista sunt multum dubia interdum etiã ipsi viri Sancti nesciũt quid eligant, sicut Petrus Romę dimissus de carcere recedebat extra vrbẽ, & Christus ei apparens redire iussit. Si autem sit persecutio generalis in loco, vel regione, nõ licet viris perfectis, siue excellentibus in vita, & doctrina recedere, vt prędicatoribus & similibus, licet non sint pastores, quia eorum fũga infirmaret fidem in cordibus cęterorũ, & esset ad irrisionem doctrinę Christi, sic dicit Remigius, quòd præceptum perseuerandi in persecutionibus specialiter pertinet ad Apostolos, & ad eorũ successores viros fortes, sed hoc intelligitur post Christi mortem, nam eo viuente non solum erat licitũ Apostolis fugere, sed etiam erat præceptum, vt in quacũque ciuitate persequerentur eos fugerent ad aliam, vt dicitur supra in litera.

Quomodo dixit Christus non consummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis, an hoc verum fuerit. Et quid dicatur aduentus Christi.
Quæst. CXII.

QVAERETVR quomodo dixit Christus nõ consummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis.

Dicendum, quòd dupliciter potest exponi. Vno modo de aduentu post resurrectionem. Alio modo de aduentu ad iudicium. Et de isto secundo est sensus, quòd ciuitates Israel non consummantur, idest prædicatio facienda Iudæis ad eorum finalẽ conuersionem non finietur vsque ad diem iudicij, nam prius conuerterentur omnes gentes, quę conuertendę sunt, & postea Iudæi, ad Roma. 11. cęcitas ex parte contigit in Israel, donec intret multitudo gentium, & sic vniuersus Israel saluus fieret, & ita intelligit Hilarius.

Sed dicendum, quòd debet intelligi de aduentu Christi post mortem suam, vel resurrectionem, nam dicitur aduentus Christi quicunque effectus mirabilis, vel spiritualis quem faciat, & sic dies iudicij dicitur aduentus Christi infra 24. scilicet sic erit aduentus filij hominis, etiam dies mortis nostrę vocatur aduẽtus eius Lucę 12. vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet, sic etiam Ioan. 21. sic volo eum manere donec veniam, idest donec ipse moriatur, & veniam ad tollendum eum de hoc sęculo, & ita quicunque dies in quo Deus nobis infert pœnam aliquam specialem dicitur dies domini, vel aduentus domini Amos. 3. væ desiderãtibus diem domini, idest diem in quo inferet pœnam, quam comminatus est, & quia dies mortis nostrę, & dies resurrectionis fuerunt dies spiritualium actuum vterque potest dici aduentus filij hominis, & est sensus, quòd non finirent Apostoli prædicationẽ in omnibus ciuitatibus Israel vsque ad mortem Christi, & hoc dixit, quia iusserat, ꝙ recederent de ciuitate in ciuitatem, quãdo persequerentur eos, & tamen, quòd non irent in ciuitates gentilium, nec Samaritanorum, & quia fugiendo, sic aliquando finirent ciuitates, & oportebat, quòd redirẽt in eas de quibus recesserant, quod erat inconueniens, scilicet offerre se persecutoribus, vel irent ad vrbes Samaritanorum, vel gentilium, quod erat eis vetitũ, vel cessarent a prædicatione, quod etiam erat inconueniens, dixit non cõsummabitis ciuitates Israel, &c. per quod abstulit omnia ista inconuenientia, scilicet licet semper prædicetis, & fugiatis de ciuitate in ciuitatem adhuc supererunt vobis vrbes Israel in quibus prædicetis, quia non consummabitis Israel ciuitates, scilicet prædicando in singulis donec veniat filius hominis, idest donec ego moriar, quasi dicat tunc mittã vos ad gentes, nam iussit post mortem ire per totum orbem, & docere omnes gentes infra 28. & Mar. 16. & iam non fuit idem modus Apostolorum fugiendi de ciuitate in ciuitatem, sicut ante Christi mortem propter causas dictas supra q. 3. sic dicit Rabanus non ante prædicationibus suis perducent omnes ciuitates Israel, quam resurrectio domini fuerit perpetrata, & in toto orbe terrarum prædicandi euangelium potestas concessa, ita etiam dicit Chryso. non prœuenietis me circuentes Palestinam, idest terram Iudæorũ donec vos assumam, idest mittam ad gentes. Et patet, quòd intelligatur de isto aduentu, & non de die iudicij. Primo, quia Christus loquebatur hic ad tollendum Apostolis terrorem, scilicet quo fugerent postquam discurrissent per omnes ciuitates Israel, prædicatio tamen, quæ nunc fit, & vsque ad diem iudicij fiet nihil pertinet ad eos, ergo de aduentu Christi, qui fieret eis viuentibus oportet intelligi, quia dixit non consummabitis: si intelligeretur tamen de aduentu ad iudicium, diceret non consummabuntur, scilicet per alios. Secundo patet, quia dicitur ciuitates Israel, & tamen nunc non fit prædicatio in ciuitatibus Israel, quia Israel nullas habet nunc ciuitates, sed est dispersus inter gentes, habebat aũt ciuitates tempore Christi, & habuit quousque per Romanos Ierusalem euersa reliquię Iudæorum dispersę sunt, tunc ergo solum poterat prædicari in ciuitatibus Israel, si autem intelligeretur de aduentu ad iudicium diceretur non consummabitur prædicatio Israel, &c. Tertio patet, quia dicitur donec veniat filius hominis, & tamen intelligendo de aduentu ad iudicium non est verum, quia prius finietur prædicatio facienda Iudæis, quam sit iudicium, & conuertantur omnes, quia ad Ro. 11. dicitur, quòd intrabit plenitudo gentium, & tunc vniuersus Israel saluus fiet, & tamen post iudiciũ nemo salsus Israel saluus fiet, & tamen post iudiciũ nemo salmabitur, ergo ante aduentum filij hominis consummabitur tota prædicatio facienda Israel, vel omnibus ciuitatibus Israel, oportet ergo aliter intelligi, scilicet de aduentu in morte, vel resurrectione.

Non est discipulus. Ostensa magnitudine tribulationis futurę Apostolis, hortatur Christus illos ad eius tolerantiam, & hoc triplici motiuo. Primo exemplo sui. Secundo ex consideratione diuini iudicij ibi.

Nihil opertum. Tertium ex meditatione diuine prę-scientię, & consilij, ibi. *Et nolite timere.* Circa primum dicitur. *Non est discipulus super magistrum.* Quasi dicat ego, ꝙ sum magister vester, & dominus tolerauit mea grauia, & adhuc toleraturus sum a Iudæis iniuste pro veritate fidei, ergo a fortiori vos, qui estis discipuli, & serui mei tolerare debetis, quia non est discipulus super magistrum, idest non est maioris honoris.

Nec seruus super dominum suum. Scilicet non est maioris honoris, ideo non est indignum quidquid dominus tolerat.

Sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius. Idest vt sit tanti honoris, cum ergo Iudæi mihi honorem non exhibuerunt, sed potius dehonorauerint Ioan. 8. ego honoro patrem meum, & vos inhonoraſtis me, non est indignum, quòd vos dehonorent.

Et seruus, sicut dominus eius. Idest sit tanti honoris, indignum est enim, quòd maiorem honorem cupiat, quam dominus, & sic non est indignum, si magis nõ dehonoretur, quam dominus, sed solum æqualia patiatur, quasi dicat, quia dignum est, quòd maiora pateretur. *Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt.* Hic declarat quid intendat per prædicta, scilicet quòd non erat indignum, quòd Iudei maledicerẽt illis cum ei prius maledixissent vocãdo ipsum Beelzebub, & non dicebant eum Beelzebub, sed operantem in potestate Beelzebub præcedenti c. & infra 12. & tamen Christus ad magis ostendendum dixit se vocari Beelzebub, ad magis exprimendum conuitium, & blasphemiam, quasi dicat, quòd tam abominabilem eum habebant Iudæi, quasi iam transisset essentialiter in dæmonem, vel esset magnus dæmonum imitator, aut cultor, de Beelzebub dicetur infra duodecimo capit. *Quanto magis domesticos eius.* Scilicet a fortiori, ꝙ maiorem honorem impẽdere debuissent patrifamilias, quam domesticis. *Ne ergo timueritis eos.* Idest non timeatis blasphemias quas dicent contra vos, quasi dicat timore earum non cessetis a prædicatione, quia quidquid mali dixerint de vobis nihil nocebit vobis, nec erit vobis verecundia, solẽt enim homines timere conuitia sibi fieri ab alijs propter solam verecundiam, & hanc Christus aufert, ita quòd nullum dedecus erat eis, quòd Iudæi illis maledicerent, cum iam ipsum Beelzebub vocauissent, quia nemo erubescit illud dedecus sustinere, quod rex palam sustinet.

Quare dixit Christus non est discipulus super magistrum, & an verum sit hoc. Et quare Christus appellauit se patremfamilias &c. *Quæst.* CXIII.

QVAERETVR quare dixit Christus hic nõ est discipulus super magistrum, & an sit verum. Dicendum, ꝙ Christus dixit de se hic tria nomina, scilicet magistrum, dominũ, & patrem familias, & totidem de Apostolis, scilicet discipulos seruos, & domesticos. prima duo erãt magis vsitata, quia solebant discipuli vocare Christum magistrum, & dominũ, & ipse hoc approbabat Ioan. 13. vocatis vos me magister, & domine, & bene dicitis, sum etenim, scilicet vere erat eorũ magister, quia docebat eos verba vitę ęternę. Ioan. 6. erat quoque dominus non solum eorum, sed & omnium: vocauit autem se patremfamilias ad ostendendum familiaritatem, & amorem ad Apostolos, quia magister est nomen excellentię, dominus est nomen potestatis, adiunxit ergo, quòd amorem designabat se patremfamilias, & illos domesticos vocans, post ea tamen ad maiorem gradum eos deduxit amicos illos vocans, Ioan. 15. vos amici mei estis si feceritis, &c. & illud nomen magis competiuit Apostolis, quam discipulis, & tanto magis quanto magis appropinquabat passio Christi cum plura per singulos dies eis secreta reuelaret eodem c. iam non dicam vos seruos, sed amicos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius, ego autẽ omnia, quæ audiui a patre meo, nota feci vobis. Dixit autem Christus non est discipulus super magistrum, &c. propter multa. Primo ad significandum, quòd nõ est ei æqualis in honore, & ita accipitur hic. Secundo ad ostendendum, quòd non est ei æqualis in sapientia, sic accipitur Luc. 6. non est discipulus super magistrũ, perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

Dicendum, quòd hic accipitur de maioritate honoris, & ideo si magister humiliat se ad aliquid agendum dignum est, quòd discipulus se ad illud humiliet. Io. 13. exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, scilicet lauando pedes vestros, ita & vos facitis, & subditur ibi causa, non est seruus maior domino, &c. etiam si magister, & dominus iniurias tolerat, non est indignum, quòd serui, & discipuli illas sustineant, & in hoc Christus confortat discipulos assimilando eos sibi in passionibus, est enim homini honor, quòd assimiletur alicui viro excellenti, & ideo Christus loquens supra 5. de tribulatione, quam sustinerent Apostoli aliàs discipuli, beati estis cum maledixerint vobis homines, & sequitur, sicut enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos, hic autem, vt magis eos honoret comparat illos sibimet, vt non solum consolentur, sed etiam glorientur in passionibus Christo similes fieri, vt dicit Hilarius.

Cum autem quęritur an discipulus sit super magistrum. Dicendum, quòd Christus dixit generaliter, ꝙ non erat discipulus super magistrum, & potest intelligi, quòd si verum regulariter licet interdum contingat discipulos fieri excellentiores magistro.

Aliter potest dici, quòd sit verum generaliter, ꝙ nunquam sit discipulus maior magistro, scilicet quãdiu discipulus est. nam si interdum contingat discipulos maiores fieri magistro, hoc nõ est inquantũ discipuli sunt, idest per doctrinam, quam a magistris accipiunt, sed ex ingenio suo, vel aliũde, & quantum ad illud non sunt discipuli: de seruo manifestius est, quòd nunquam est maior domino quandiu seruus est, licet contingat maiorem fieri postquam fuerit liberatus a seruitute, sic dicit Chryso. intelligendum donec fuerit discipulus, & seruus, nec mihi ea, quæ raro contingunt hic obijcias, sed ab his, quæ sunt in pluribus suscipe hunc sermonem, & non intelligit hic Christus de sapientia, sed de honore, scilicet quòd discipulus, nunquam est honorabilior magistro, quia status magistri secundum se est excellentior.

Nihil opertum. Hic hortatur Chris Apostolos ad tolerantiam passionum ex consideratione diuini iudicij in quo omnia manifestabuntur, & dicitur.

Nihil enim opertum, quod non reueletur. Idest quantũcunque aliqua sint tunc occulta manifestabuntur in die iudicij, & hoc Christus dicit, vt Apostoli confidãt, vt ea quę contra eos nunc dicuntur, in die iudicij manifestabuntur an vera, vel falsa fuerunt.

Et occultum, quod non nesciatur. Ad eandem sentẽtiam pertinet, sed replicat, sicut sepę fit in scriptura ad maiorem expressionem. *Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine.* Potest dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ Christus instruat hic discipulos qualiter prædicare debeãt, scilicet quòd publicę prædicent, & dicit, quod dico vobis in tenebris, idest nunc vobis solis in secreto.

Dicite in lumine. Idest publice prędicate. *Et quod in aure auditis.* Idest quod dico vobis ad aurem, scilicet secrete, quia Christus nihil loquebatur ad aurem de eo quod pertinebat ad doctrinam prædicationis, quia loqui ad aurem est loqui vni soli, Christus tamen omnes discipulos suos docebat simul, quia tamen, quando docebat eos nullus alienorum intererat dicebatur eis loqui ad aurem. *Et quod in aure auditis prædicate super tecta.* Idest prędicate publice. erant enim tecta planities domorum in parte superiori, quia in Palestina, quæ est terra Iudęorum non sunt tecta acuta, sed plana, & æqualia, in illis solent homines conuenire, & sedere ad solatia diebus festiuis, per quod signantur loca publica, scilicet quòd in publicis locis prædicandũ erat, sic dicit Rabanus. iuxta morem prouincię Palestinę loquitur, vbi solent in tectis residere, quia non sunt cacuminata, sed æqualia, ergo prædicabitur in tectis, quod cunctis audientibus palam dicetur.

Alij volunt, ꝙ tecta erant quædam ambulatoria facta circa templum, super quæ ascendebant doctores Iudæorum, & inde docebãt populũ. Sed non stat, quia tectum non significat, nisi operimentũ domus. Etiã quia per hoc videretur, quòd Christus solum mittebat Apłos ad prædicandum in Ierusalem vbi erat tẽplum

plum, sed falsum est, quia per omnes ciuitates Israel iubebat discurrere supra in litera, & Christo viuente non leguntur illi prædicasse in Ierusalem, sic intelligendo, ista est sententia distincta a præcedẽti, scilicet nihil opertum, &c.

Aliter potest intelligi, quòd sit eadem sententia, dicebatur enim supra nihil opertum, quod non reueletur, & hic declarat illam, scilicet quod dico vobis in tenebris dicite in lumine, ideſt dicetur in lumine, quasi dicat non solum cętera, quæ dicunt homines secrete reuelabuntur, sed etiam ista, quæ ego dico vobis in tenebris aliquando dicentur palam, & sic accipitur Luc. 12. vbi ponitur eadem sententia, scilicet nihil opertum, quòd non reueletur, & sequitur, quæ in tenebris dixistis in lumine dicentur, quòd in aure locuti estis, prædicabitur in tectis, & ideo ista litera potest vtroque modo accipi, & tamen doctores accipiunt eam communiter in primo sensu, quia istum magis ostendit hic litera.

Quare Christus dixit hic nihil opertum, quod non reueletur. Et quòd dupliciter potest intelligi.
Quæst. CXIIII.

QVAERETVR quare Christus dixit hic nihil opertum, &c.

Dicendum, quòd hoc dixit ad cõsolationem Apostolorum pro malis, quæ passuri erant, nam multa dicturi erãt Iudæi contra illos, Christus autem dixit ne timueritis eos, & subdit causam, nihil opertum, quod non reueletur, ideſt si nihil est opertum, quod non reueletur aliquando, solent enim homines valde timere infamiam, vel mala pati, quia sunt homines proni ad credendum mala, scilicet cum de aliquo mala dicuntur faciliter creditur, quòd vera sint, & siquis mala patitur creditur illa meruisse, & sępe, qui patitur plus dolet de fama lęsa, quam de malo, quod tolerat, sic dicit Boetius de consolatione lib. 1. Prouer. 4. vltimam esse aduersę fortunę sarcinam, quòd dum miseris aliquod crimen affigitur, quę perferunt meruisse creduntur. ita nũc erat, quia Apostoli dolerent, quòd multa fierent contra eos, tanquam contra malefactores, ita vt non solum paterentur, sed etiam valde infirmarentur, in quo Christus consolatur eos, dicens ꝙ non occultaretur veritas huius rei, quia licet Iudæi conarentur ostendere eos, tanquam malefactores, necesse erat, quòd aliquando constaret eos fuisse viros bonos, & Iudæos fuisse pessimos, & cętteros homines, qui persequuntur illos.

Et potest hoc intelligi vno modo, quòd nihil est nunc opertum, quod non reueletur, scilicet in die iudicij, & ideo ibi appareret Iudæorũ iniqtas, & in hoc gaudere deberent Apostoli, & quilibet homo cuius fama iniuste lędi tur consolatio esse debet, quòd veritas omnium rerum aliquando scietur, nam si nunc aliquis infametur, nunquam est firma opinio, quia quidam credunt, & alij non, & etiam nullius infamia potest peruenire ad omnes, in die autem iudicij omnes veritates scientur ab omnibus, & certissime sciẽtur, ita vt nemo dubitare possit, ideo ibi homo erit vere gloriosus, vel infamis, nunc autem tam fama, quã infamia ex quadam incerta opinione dependent, sic dicit prima Cor. 4. nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tũc laus erit vnicuique a Deo, & propter hoc non est hic multum infamia timenda, quia aliquando reparabitur, sic dicit Paulus eodem c. mihi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer, vel ab humano die, quasi dicat ego non curo, quòd aliquis homo me iudicet bonum, vel malum in hac vita, quia postea reuelabitur veritas, & erit vnicuique laus a Deo.

Secundo potest accipi, quòd infamia, quam persecutores Apostolorum contra ipsos faciebant poterat aliquandiu durare, quando veritas nesciebatur, & tamen in breui etiam ab hominibus veritas istorum sciretur, & quomodo persecutores inique egerãt, qa quantumcũque occulte molirentur insidias necelle erat, quòd publice postea scirentur etiam si in cubiculis suis ista cogitassent, & sic accipitur Luc. 12. quę in tenebris dixistis in lumine dicentur, & quod in aure locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. & iste sensus est adhuc melior, scilicet quòd magis de propinquo Christus promittat eis veritatem reuelãdam, & auferendam ipsorum infamiam, sic dicit Chrysostomus, si doletis audientes conuitia cogitate, quòd ab hac suspitione post parum eruemini, vocant quidem vos ariolos, & seductores, sed expectate parum, & saluatores vos orbis terrarum vniuersi dicent, cum perres ipsas apparueritis benefactores, nec illorum intendent sermonibus homines, sed rerum veritati.

Tertio accipiunt aliqui nihil opertum, quod non reueletur, scilicet omnia, quę in veteri testamento in figuris occulta erant reuelanda erant, & dicunt ipsa per Apostolos reuelata, & ideo non debebant timere infamiam, sicut dicit Remigi. scilicet quare debetis timere vestros persecutores cum tantę sitis dignitatis, vt per vos occulta mysteria legis, & prophetarum sint manifestanda? & tamen non est iste sensus multum conueniens, sed alienus a litera, potissime quia non erat ista consolatio directa, nam si consolari deberent Apostoli de sua dignitate, aliud erat de quo magis consolarentur, scilicet de vita ęterna, sic dicitur supra 5. beati estis cum maledixerint vobis homines, & sequitur gaudete, & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis, ideo intelligetur, sicut supra dictum est.

An sit contradictio in dictis ipsius Christi hic, & Ioan. 18.
Quæst. CXV.

QVAERETVR de hoc cum dicitur, scilicet quod dico vobis in tenebris, in quo innuitur, quòd Christus prædicabat aliquando in secreto, sed ipse dixit contrarium. Ioan. 18. ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in Synagoga, & in templo in quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil.

Dicunt quidam, quòd Christus semper publice prædicauit, sed dicitur locutus in tenebris, quia verba eius carnalibus hominibus tenebrę videbantur, sic dicit Hilarius, non legimus dominum solicitum fuisse noctibus sermocinare, & doctrinam in tenebris trãdidisse, sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebrę sunt, & verbum eius infidelibus nox est. Aliter dicit Remigius, scilicet quòd in tenebris dico, ideſt inter Iudæos incredulos, vos dicite in lumine, ideſt prædicate fidelibus.

Tertio dicit glo. quod dico in tenebris, ideſt vobis dum adhuc estis in timore carnali, dicite in lumine, ideſt cum fiducia veritatis, quando eritis illuminati a Spiritu Sancto.

Sed dicendum, quòd isti sunt sensus mystici, Christus enim vere multa docuit discipulos in secreto, sic dicitur Mar. 4. seorsum autem discipulis suis disserebat oĩa, & quando solus erat quærebant ab eo multa. Mar. 7. scilicet cum introisset in domum a turba, ideſt recedendo a turba interrogabant eum discipuli eius, & sic erat consuetudo eis docenti ab ipso, quãdo solus erat, qa sciebant, ꝙ ipse volębat eis declarare multa, quę

quæ volebat dicere populo, infra 13. vobis datum est nosse misterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, & ita totum illud quod habetur Ioan. 13. vsque ad 18. c. prędicauit Christus solis discipulis in mensa die cęnæ, & reuelauit eis secreta omnia, quæ portare poterant Ioan. 15. vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui a patre meo nota vobis feci, & tamẽ hæc nõ prædicãbat in populo in secreto, ergo & tenebris Christus docebat Apostolos.

Ad argumentum dicendum, ꝙ Christus semper prædicabat palam, & tamen in occulto docebat. erat enim prædicatio, quam faciebat ad populum, doctrina autem erat quam docebat Apostolos, & verũ est, ꝙ alienis nunquam Christus prædicauit, nisi palam, discipulis tñ suis, qtia erant domestici secrete multa docebat, & istud non includitur sub illo verbo, in occulto locutus sum nihil, quia solum intelligitur illud de doctrina ad alienos.

Quare Christus dixit Apostolis, quod dicerent in lumine, & super tecta, quæ in tenebris eis dixerat.
Quæst. CXVI.

QVAERETVR quare Christus dixit Apostolis, ꝙ dicerent in lumine, & super tecta.

Dicendum, ꝙ hic iubet eis prędicare publice, quia conueniens erat, ꝙ publice prędicarent, vt oẽs docerent, quia ad omnes mittebantur: etiam vt non reddent doctrinam suspectam si occulte prędicarent, & propter alia, quæ dicta sunt supra quæstione 72. specialiter tamen Christus dixit hoc eis, quia forte ipsi nollent ista prædicare, quæ Christus eis dixerat, vel prædicarent in occulto. Et hoc primo propter timorem, quia forte cum adhuc essent noui, qui nũquam prædicauerant timerent, & non auderent publice prędicare, nisi Christus eos admoneret, quòd publice dicerent.

Secundo, & præcipuę, quia Christus non prædicabat ista populo, sed dicebat eis in secreto, populo autẽ prædicabat quædam alia: verisimiliter ergo Apostoli credere possent, quòd liceret eis prædicare palam, nisi quæ Christus palam prædicauerat, quæ vere secrete illis dixerat secreto esse seruanda, sic enim Paulo quædam reuelata sunt, quæ hominibus non prædicabat. 2. Cor. 12. audiui archana verba, quæ nõ licet homini loqui, dixit ergo Christus, quod dico vobis in tenebris &c. i. licet ego dicam vobis ista in tenebris. i. secrete, non teneatis illa in tenebris, sed dicite in lumine. i. omnibus publice prædicate.

Tertio, quia forte putarent, ꝙ non erant omnes digni audire ista, quia Christus dixit infra vobis datum est nosse misterium regni Dei, cęteris autem in parabolis, ideo dixit, ꝙ publice dicerent nihil occultantes quia non docebat eos, nisi vt ipsi alios docerent, licet illi quibus Christus prædicabat non erant digni audire illa, quæ iubebat per Apostolos alijs prædicari. Sed dicetur nunquid licebat Apostolos, in occulto prædicare?

Dicendum, ꝙ Apostoli tenebantur publice prædicare, cum irent ad docendum omnes, & tamen interdum licebat eis occulte docere, vt si familiariter aliquos docere vellent, vel esset eis interdum opportunitas ad docendum occulte, quam publice, Christus enim per hoc non astrinxit eos ad semper publice docendum, sed dedit eis licentiam publicandi, quæ in secreto audierant ostendens, ꝙ ita decebat prædicare, & tamen sicut ipse palam populo semper prędicabat ipsi prædicare debebant publicę, sed possent etiam aliquos occulte docere. *Et nolite timere.* Hic hortatur Apostolos ad tolerantiam ex consideratione diuinæ prouidentiæ, & consilii, & ista est magna consolatio, & est in duobus. Primum est, quòd malum, quod homines inferunt paruum est. s. in solo corpore, & ideo est despiciendum. Secundum, & efficacius est, quia etiam hoc paruum malũ, quod inferunt non possunt pro arbitrio suo inferre, sed solum quantum Deus illis permisit præfiniendo quantum homo patiatur, & ita homo consolabitur, quia quicquid mali sibi infligitur Deo volente infertur, quia aliàs nemo posset ei nocere, vnde licet malitia hominum, & voluntas nocendi eorum magna sit, nõ facient quidquid cupiũt, sed quidquid Deus volet, vnde & dicitur. *Nolite timere eos qui occidunt corpus.* Quasi dicat paruum malũ est, quod possunt vobis inferre, ideo non timeatis, & est modus loquendi vulgaris, quo Christus vtitur pp rudes, nam corpus non occiditur, nec etiam anima, sed homo: dicitur tamẽ occidi corpus. i. vita priuari, quia prius viuebat, & per occisionem iam non viuit.

Malum qđ homini infligit Deo volente infertur.

Animam autem non possunt occidere. Quasi dicat parua est eorum potestas, quæ ad sola corpora se extendit, & quia dicitur, quòd non possunt occidere animam, videtur innui, ꝙ anima possit occidi, & nõ est verum accipiendo proprie occidere, nam anima est ipsa vita, licet possit Deus ipsam annihilare, sicut de nihilo fecit, sed est sensus, ꝙ isti possunt occidere corpus. i. nocere homini ex parte corporis, sed non possunt occidere animã. i. nocere homini ex parte animæ, vel nocere ipsi animæ manenti post occisionem hominis. *Sed potius eum timete.* Ostendit quis sit timendus. s. ille qui habet potestatem nocendi. *Qui potest animam, & corpus perdere in gehennam.* i. hominem totum ponere in inferno, quod fiet in damnatis post iudicium cum resurrexerint, sed Luc. 12. dicitur timete eũ qui postquam occiderit corpus habet potestatem mittere in gehennam. s. animam separatam a corpore mittere in infernum, vel rursus hominem suscitãdos, & eum viuentem in inferno ponendo. *Nonne duo passeres asse veneunt.* Istud est secundum motiuum. s. ꝙ homo nõ potest alteri, aliquod malum inferre, nisi quod Deus permiserit, qm̃ omnium rerum habet prouidẽtiam, & assumitur exemplum de rebus paruis. s. de passeribus, quia duo valent vnum denarium, & de quolibet eorum Deus habet prouidentiam, ergo habebit a fortiori de homine, & dicitur asse veneunt. i. venduntur pro vno asse, est enim as denarius parui valoris, & de moneta minutissima ad denotandum paruum precium duorum passerum. *Et vnus ex illis.* i. de duobus passeribus, qui tam parui valoris sunt. *Non cadet super terram sine patre vestro.* i. non morietur sine hoc, quòd Deus iudicet de eo, ꝙ moriatur. aliàs enim etiã si homines omnes niterentur occidere vnum passerem non possent, sed solus iste cadet de quo Deus iudicauerit, ꝙ cadat. *Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.* q. d. non putetis, ꝙ Deus nõ habet curam de vobis, & ꝙ aliquid vestrum possit perire Deo nescien te, vel nõ aduertente, quia etiam de rebus vestris minimis cogitat, nam & capilli omnes vestri qui multi sunt, & nullius valoris ab eo numerati sunt tantã habet diligentiam de illis, a fortiori ergo de vita, & morte vestra, quæ sunt res magnæ erit solicitus. *Nolite ergo timere.* i. non timeatis, quòd aliquod malum possit inferri ipso nesciente. *Multis passeribus meliores estis vos.* i. magis valetis, quam multi passeres, nam quilibet homo valet plusquam omnes passeres, immo omnia irrationabilia cum excedat ea secundum dignitatem speciei, sed Lucæ. 12. dicitur multis passeribus pluris estis. i. maioris valoris.

An

An liceat homini timere hominem, & aliquid præter Deum. Et circa quod versatur timor.
Quæst. CXVII.

QVAERETVR quia dicitur hic nolite timere eos qui occidunt corpus,an liceat hoī timere hominem,& timere aliquid pręter Deum.

Aliqui dicunt, ſcilicet ſtoici, ꝙ timor, & paſſiones alię non ſunt in ſapiente.i.in virtuoſo, dicunt enim, quòd in ſapientem non cadit perturbatio, omnes tñ paſſiones ſunt quędam perturbationes animæ, ideo eas a virtuoſo negant,dicentes non eſſe timorē in eo, ſed cautelam malorum. Quia tamen veritas eſt,ꝙ in quolibet hoīe eſt timor. cum ſit fortitudo contra timores,& audacias.3.Eth.neceſſe eſt,ꝙ tam in virtuoſo,quam non virtuoſo ſit timor, ſed in hoc differt, qa virtuoſus recte ſe habet circa timores per fortitudinem,non virtuoſus aūt timet magis,q̄ debeat, vel nō ſicut debeat. Et patet,quia timor eſt circa malum futurum ad illud fugiēdum,& quia cuilibet homini poteſt malum euenire quilibet homo timet, & ſi non timeret eſſet deordinatio naturę,quia non poſſet cauere malum.Ex hoc autem ſequitur, ꝙ licet timere aliquid præter Deum,nam malum poteſt infligi homini ab hoīe,& ab aliis rebus, ergo omnia iſta timere licitum eſt,quæ poſſunt malum inferre. Cum autem dicitur nolite timere eos qui occidunt corpus poteſt intelligi. Vno modo.i.nolite multum timere,quia timor de malo eſt,ſed iſti paruum malum inferre pñt, ergo parum timendi ſunt, & quia Deus poteſt inferre maximum malum eſt maxime timendus, & hoc conſonat literę,quia dicitur,ſed potius timete eum.i. magis timete. Secundo poteſt accipi,quia neminem timere debemus, niſi Deum tanquam a ſeipſo poſſit malum aliquod inferre,Deus autem ſolus eſt,qui poteſt facere nobis malum,quod voluerit, cæteri autem non poſſunt,niſi quantum a Deo permittūtur, & ſic etiam Deus agit hoc, & ita eſt, vtdicitur Amos 3.ſi eſt malum in ciuitate, quod dominus nō fecerit. q.d. non, & iſtud etiam conuenit literæ, inquantum ponit exemplum de paſſeribus. Tertio poteſt accipi,ꝙ non ſunt timendi homines quantum ad hoc,ꝙ ceſſemus propter eos ab eo, quod Deus iubet. Et iſte eſt verus ſenſus literę,nam homines timendi ſunt, & aliqua prudenter facere omittimus pp timorē humanum.ſ.aliqua, quæ non ſunt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, quæ tñ ſunt neceſſaria non omittenda propter humanum timorem,quia omittere illa eſt offendere Deum,per quod efficimur digni pęna ęterna, q̄ Deus poteſt nobis inferre,mala aūt quæ inferunt homines valde minora ſunt, quia ſolum poſſunt occidere corpus.Luc.12.non terreamini ab his, qui occidūt corpus,& poſt hoc non habent ampliusquid faciāt, & ita Chriſtus innuebat hic, ꝙ non ceſſarent Apoſtoli a prędicatione propter timorem humanū,quia grauiora mala incurrerent ſi ceſſarent. ſ. pęnam ęternā, q̄ prædicando,quia ſolum poterat eis mors inferri.

Quare Chriſtus dixit duo paſſeres aſſe veneunt. Et quomodo as, & dipondium accipitur Quæſt. CXVIII.

QVAERETVR quia dī hic, ꝙ duo paſſeres aſſe veneunt quare Chriſtus hoc dixit.

Dicendum,ꝙ voluit oſtendere Deum habere prouidētiam, & curam de omnibus rebus noſtris etiam de minimis, quia ſi de illis minoribus prouidentiam habet,habebit a fortiori de noſtris,hoc aūt oſtendit ꝑ paſſeres,qui erant aues parui valoris, ſed de illis habet Deus prouidentiam, abundabant.n.paſſeres valde in terra Chanaan,ideo erant minoris valoris, quam cæteræ aues,& propter hoc offerebantur a pauperibus, & oſtendit Chriſtus paruum valorem eorum ex moneta dicens, ꝙ duo paſſeres veneunt.i.vendunt aſſe, eſt.n.as moneta minutiſſima.i.obolus,accipit tamen dupliciter.Vno modo as pro minima moneta cuiuſcunque regionis qualitercūque illa vocetur, nam interdum habet nomina ſpecialia,ſicut ſupra 5.& infra 18.vocatur quadrans.ſ.non exies inde donec des mihi nouiſſimum quadrantem,& dī Luc.12.donec reddas nouiſſimum minutum.i.monetam minutiſſimā, quæ non habet iam aliam per quā diuidatur, vel menſuretur,& ita dixit Anaſtaſia Chryſogono, oēs facultates meas ex aſſe Chriſto deuoui.i.a minimo denario vſque ad totam ſummam valoris facultatum.

Aliter accipitur as ſecundum iura humana pro tota hęreditate alicuius quanticunque valoris illa ſit, & tunc as diuiditur in 12.vncias quarū quęlibet eſt duodecima pars illius hęreditatis, & quælibet pars habet proprium nomen,quarum prima eſt ſexunx, deinde ſextans,quadrans,dextans,deunx. & ſic as eſt pars vltima.ſ.duodecima,quæ includit omnes alias,& ipſa eſt tota hæreditas,ſic patet Inſti.de hęredi.inſt. §. hæreditas,& tunc as non eſt nomen monetę alicuius, & ſic raro vtimur hoc nomine, ſed ponimus pro moneta minutiſſima,& ita Chriſtus hic. Sed obijcietur,quia Luc.12.dicitur nonne quinque paſſeres veneunt diſpondio.

Dicendum,quòd eadem ſententia eſt, quia diſpondium,vel dipondius ſignat duo pondera. Vnde dicē a dya,quod eſt duo,& pondus,& quodlibet illorū pōderum eſt as,ſic dicit Beda bipondius genus eſt ponderis leuiſſimi ex duobus aſſibus compoſiti, & ita as eſt nomen ponderis,& eſt minimū pōdus, & ob hoc eſt principium ponderum,ſicut vnitas eſt principium numerorum,& propter hoc ponitur pro moneta minutiſſima, ſic dicit gloſſ. quod autem in numeris eſt vnum,hoc in pōderibus as,quod duo aſſes, hoc dipōdius,ideo idem eſt dici, ꝙ quinque paſſeres veneunt aſſe & dipōdio.i.,p duobus aſſibus,& duo paſſeres dabantur pro vno aſſe, nam non poterat diuidi paſſer, vt darentur duo paſſeres,& dimidius pro aſſe,& eadē ſententia eſt, ſic enim poſſet dici, ꝙ decem paſſeres veneunt quadripondio.i.pro quatuor aſſibus. Sed dicetur quomodo poteſt ſtare,quia Chriſtus non dixit alterum iſtorum, quomodo ergo alter Euangeliſtarum ſcripſit,ꝙ Chriſtus non dixit?

Dici poteſt vno modo, ꝙ Chriſtus dixit hoc pluries,quia forte pluries de prouidētia locutus hoc exēplum induxit,& ſemel diceret duo paſſeres, & iterū quinque paſſeres, quia non eſt inconueniens idem a Chriſto ſępe fuiſſe dictum.

Secundo poteſt dici,ꝙ Chriſtus ſemel hoc dixit,& alterum eorum ſolum dixit, Euangeliſtę tamen non curant principaliter de verbis,ſed de ſenſu, & quia eadem ſententia eſt,ꝙ duo paſſeres aſſe, & quinque dipondio veneant,vnus duos poſuit, & alius quinque, nec in hoc differt, quid potius iſtorū dixerit Chriſtus,cum eadem ſententia in vtroque ſit.

Quomodo Chriſtus dixit Apoſtolis nolite ergo timere, an per hæc verba auferat ab eis timorem,vel non. Vbi quod malis mala ſunt mala,bonis autem mala bona ſunt. Quæſt. CXIX.

QVAERETVR quomodo Chriſtus dixit hic nolite ergo timere.Nam per hoc ſecuritatem quandam Apoſtolis donare vult,& timorem auferre ex hoc, ꝙ ipſe prouidentiā habet de omnibus,& ita dicit nolite ergo timere.i.ga ego habeo curam de vobis, & capillos veſtros etiam numeraui nolite timere. Sed videtur,ꝙ non auferat eis timorem ſufficienter per hoc,quia timor de malo eſt, & tamen ſiue Deus habeat prouidentiam de rebus, ſiue non, hominibus accidere poſſunt, & accidunt quotidie mala multa,ergo non aufertur per hoc timor.

Dicendum,ꝙ non aufertur hic timor euenturę ad uerſitatis,ſed datur quædam conſolatio ad facilius eā tolerandam.Et hoc primo,quia ſi Deus non haberet prouidentiam,nec curam de rebus noſtris,homo noceret homini pro voluntate ſua, & ſic doleret qui patitur,quòd ſubiiciatur voluntati hoſtis ſui, nunc vero Deo habente prouidentiam omnium rerum ſcimus, ꝙ non poteſt alteri malum inferre, niſi quantū Deus diſſinierit, ita vt ipſe facere hoc videatur potius quā homines qui huius pęnę miniſtri ſunt,& ita eſt homini conſolatio quędam,ꝙ Deus ſibi malum intulit, & nemo alius ei inferre potuiſſet.

Secundo,& pręcipue, quia prouidentia Dei aufert rationem mali ab aduerſis,quæ nobis accidunt, quia cum prouidentia ſua ſit per quam omnia dirigit in finem,& ipſe bonus eſt, neceſſe eſt, ꝙ omnia ordinet ad bonum,& ex hoc quicquid nobis eueniat bonum erit,licet malum videatur cum ad bonum ordinetur, & poſſit nobis proficere, ſicut potio amara,licet guſtui non ſit ſuauis bona eſt, quia ad bonum ordinat.i. ad ſanitatem,& illam cauſat, & hoc modo nihil malū homini poteſt accidere, quia licet videatur ei malum,ad aliquod tamen bonum eſt,ſed differt,quia ipſa malis aduerſa ſunt mala,bonis autem ipſa mala bona ſunt.i.ad bonum eis proficiunt ad Rom.8.ſcimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, & iſto modo vere aufert hic Chriſtus terrorem Apoſtolis, quaſi dicat nō timeatis quidquid malī homines vobis faciant,quia nihil poterunt vobis facere,niſi quod ego voluero, cum nec paſſeribus poſſint ſine mea voluntate, & diffinitione nocere, ego tamen non permittam vobis malum inferri, niſi qđ ad maius bonum poſſit prodeſſe. non ergo timeatis ſcientes,ꝙ nullum vere malum vobis accidet.

An conueniat Deo prouidentiam habere. Vbi quod bonum in rebus dupliciter inueniatur: & quid prouidentia. Quæſt. CXX.

QVAERETVR cum loquatur hic Chriſtus de prouidentia Dei, an conueniat Deo habere prouidentiam.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia prouidentia eſt pars prudentię,vt ait Tullius prudentia eſt bñ conſiliativa de agendis.6.Ethic.c.6.ſed in eo non eſt conſiliari cum non ſit ibi dubium, & conſilium eſt de rebus,quæ in dubium veniunt, ergo non habet prouidentiam.

Item ea,quæ in Deo ſunt,ęterna ſunt, prouidentia autem eſt de rebus temporalibus, & corruptibilibus, ergo ad Deum non pertinet.

Item quicquid in Deo eſt ſimplex eſt, prouidentia autem dicit aliquod compoſitum, quia dicit intellectum,& volūtatem.ſ.cognoſcere res, & ordinare eas ad finem,ergo non eſt prouidentia in Deo.

Dicendum,quòd Deo competit prouidentia,quia qui tollit ei prouidentiam aufert ſibi magnam perfectionem,& ita dicitur Sap.14.tu autem pater gubernas omnia prouidentia,& patet hoc, quia omne bonū, quod eſt in rebus a Deo eſt, quia aliàs eſſet aliqđ bonum increatum præter Deum, aut eſſet aliquod premium bonum,quod non eſſet Deus,a quo res acciperent aliquam bonitatem, quam non acciperent a Deo,ſed vtrunque falſum eſt,ideo oportet, ꝙ omne bonum rerum ſit a Deo, ſicut omne eſſe earum eſt a Deo,Io.1.ſine ipſo factum eſt nihil.

Bonum tamen in rebus dupliciter inuenitur.ſ.quātum ad ſubſtantialem earum,& quantum ad ordinē, ideo oportet, ꝙ ſicut res acceperunt a Deo bonum quantum ad ſubſtantiam, ideſt perfectionem, & integritatem naturę,cum bonum dicat quandam integritatem, ita etiam acceperūt ab eo bonum ordinis, ſed hoc non eſt,niſi ꝙ Deus dederit eis illum ordinē, ſed bonum ordinis eſt ſecundum ꝙ res ordinātur recte ad finem,qui eſt bonum ipſarum, prouidentia autem non dicit, niſi rationem ordinis rerum ad finē, ideo neceſſe eſt Deo prouidentiam conuenire. Eſt prouidentia autem prudentię pars inquantum prudēter quis de futurus coniectat, & ordinat res ad finem ſuum qui habet aliquam rationem futuri, inquantū res nondum aſſecurę ſunt eum, & ita poteſt quis habere prouidentiam ordinando actus ſuos ad aliquem finem, vel ea quę pertinent ad alios ordinando ad finem qui illis conuenit, ſicut dicitur diſpenſator prudens qui bene prouidet familiæ domini ſui, infra 24. & Luc.12.fidelis ſeruus, & prudens quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, vt det illi in tempore tritici menſuram.i.prouideat de cibo in futurum pro familia. Primo modo non competit Deo prouidentia,quia non habet ipſe finem aliquem cum ſit ſummum bonum, & ideo non ordinat actus ſuos ad aliquem finem,ſed omnia ſunt propter ſeipſum. Prou. 16.omnia propter ſeipſum operatus eſt dñs.Secundo modo conuenit ei prouidentia, quia omnia quæ ſunt extra ſe dirigit ad finem.ſ.ad ſe, vt eo varie participēt, & iſta ratio ordinis in Deo exiſtens dicitur eſſe prouidentia,ideo ei proprie competit.

Ad primum dicendum, ꝙ prouidentia non eſt proprie conſiliatiua,ſed potius pręceptiua, quia eubulia eſt cōſiliatiua, ſineſis autem eſt iudicatiua, & prudētia eſt pręceptiua,vt colligitur 6.Ethi.c.6. Deo autem conuenit pręcipere de ſingulis rebus, ſed non conſiliari,& ita conueniet ei prouidentia. Si tamen dicat̄, ꝙ prudentia non eſt aliquid diſtinctum contra eubuliam,& ſineſim,ſed contineat illa. Dicitur,ꝙ conuenit etiam Deo conſilium, licet non ſicut nobis, quia conſilium eſt in nobis inueſtigatio de bono ne erremus,in Deo autem conſilium dicet ipſam certitudinem boni excludens errorem, nam ita etiam dicim' ꝙ virtutes manebunt in ſanctis in patria,licet non ſecundum eoſdem actus quos nunc habent, vt patet 3.ſen.diſt.33.

Ad ſecundum dicendum,ꝙ illa de quibus eſt prouidentia ſunt temporalia,& mutabilia ſaltem aliqua eorum,non tamen ideo erit prouidentia aliquid mutabile, & temporale, ſicut Deus immobilis manens dat cuncta moueri,vt dicit Boe.de conſola.lib.3.metro.9.ita ipſe ęternus manens temporalibus, & corruptibilibus ordinem tribuit in finem, & ratio illius ordinis,prout in Deo eſt, prouidentia dī, & non prout eſt in rebus,vel in cauſis ipſarū ſub Deo, quia ſic ille ordo.i.executio ordinis non eſt aliquid ęternum, nec ſemper manens.Ad tertium dicendum,ꝙ prouidentia eſt ad ſimplex,& reſpicit ſolum intellectum, licet p̄ſupponat voluntatē,quia prouidentia non dicit,niſi rationē ordinis, & hoc ſolius intellectus eſt, quia tñ hęc, quæ ordinant̄ in finē ordinant̄ in finē, q̄ eſt voluntatis, præſupponit prouidentia voluntatē,licet ſolam rationem nominet,& ita vere ſimplex erit. Poteſt tamen dici,ꝙ etiā ſi prouidentia reſpiceret ęqualiter intellectum, & voluntatem, non eſſet compoſita,quia intellectus, & voluntas in Deo non ſunt duo diſtincta realiter,ſicut in nobis,ſed ſolum ſecundum rationem,vel formaliter.

An

Universidad de Deusto
Biblioteca

An prouidentia pertineat ad scientiam, & quid sit. Et quod in re facienda non requiritur scientia, sed dispositio. Et quomodo dispositio & prouidentia differunt. Et quid prouidens. Et ad quid proprie prouidentia pertineat. Et quæ sit differentia inter fatum & prouidentiam.

Quæst. CXXI.

QVAERITVR an prouidentia pertineat ad sciẽtiam. i. q sit scientia, vel quid sit. Aliq dicunt, q sit scientia, dicit. n. Boe. 5. de conso. Pro. 5. prouidẽtia dicitur, quia porro videt, quasi a specula ęternitatis, sed videre pertinet ad scĩam prout intellectus dicitur visus 6. Ethi. c. 16. ergo prouidentia est scientia.

Alij dicunt, q pertinet ad omnipotentiam, quia dicitur Sapi. 14. tu pater omnia gubernas prouidentia, sed gubernatio pertinet ad potentiam ad Hebrę. 1. scilicet portansque omnia, ideſt gubernãs verbo virtutis suę, ergo prouidentia est potentia. Alij dicunt, q prouidentia sit voluntas, dicit enim Damasce. prouidentia est diuina voluntas, ad quam omnia in finem conuenienter deductionem accipiunt. Alij dicunt, q sit dispositio, dicit enim Boe. de conso. libro 5. Pro. 5. prouidentia est ratio in summo omnium principe constituta, per quam cuncta disponit, sed disponere est dispositionis, ergo prouidentia diuina, & dispositio diuina idem sunt. Alij dicunt, q sit fatum, quia comparatio rei ad diuersa non variat eius essentiã, sed prouidentia, & fatum non differunt, nisi per comparationẽ ad diuersa, dicit enim Boetius vbi supra modus quo res geruntur cum ad diuinam cogitationem refertur prouidentia dicitur, cum vero ad res ipsas, quæ geruntur, fatum vocatur, ergo prouidentia, & fatum non differunt realiter.

Dicendum, q prouidentia ad scientiam pertinet & etiam ad dispositionem, sed differunt ista ratione per additionem vnius ad alterum, prouidentia enim in scientia fundatur, & non in speculatiua, sed in practica. Habet enim scientiam Deus de rebus creatis, sicut artifex de artificiatis, & ideo est quodammodo scientia practica, sicut igitur se habet artifex ad artificiata per cognitionem suam, ita & Deus se habet ad res factas per scientiam suam, artifex enim, antequam quicquam faciat considerat rem artificiandã, & finẽ illius, cum esse artificiatorum sit ad finem, deinde considerat ordinem illius rei, quam facere intẽdit ad finem quem præconcepit, & considerat ordinem partium ipsius rei inter se, scilicet, q fundamentum sit sub parietibus, & parietes sub tecto, & iste ordo partium inter se ordinatur vlterius ad finem domus, quia ideo partes domus inter se taliter se habẽt, vt conueniant illi fini ad quem domus est. tertio considerat quibus ipsa domus adiuuetur ad consecutionem finis, & q tollantur omnia, quę possunt impedire finem eius, & ad hoc excogitat artifex portas, & fenestras, & similia, quibus domus apta redditur ad habitandum in ea. ista tota excogitatio trium prædictorum si referatur solum ad cognitionem, scilicet inquantum artifex ista cognoscit vocatur scientia, nõ referendo ad aliquam operationem, & ista cogitatio est de omnibus tam de fine, quam de omnibus, quæ sunt ad finem, & hoc est referendo omnia ad solam cognitionem artificis, aliter possunt ista referri ad ipsum ordinem cogitatum, prout est in re operanda, & partibus eius, & tunc vocatur dispositio, quia in re facienda non requiritur scientia, sed dispositio, quia taliter, vel taliter res disponitur, & hoc est quantum ad duos ordines, scilicet ordinem partium rei adinuicem, & ordinem rei ad finem suum. si autem considereꝛtur, vel referatur ista cognitio ad ea, quæ promouent in finem, ideſt quòd artifex cogitat aliqua, per quæ domus sit apta ad finem suum, & conseruetur in illo, dicitur esse prouidentia, & sic dispositio, & prouidentia non differunt, nisi secundum habitudinem ad rem, & ad finem, in Deo autem inueniuntur ista, quia Deus habet cognitionem sui ipsius, & omnium, quę facit, & quia ista cognitio solum refertur ad ipsum, vocatur scientia, habet etiam cognitionem de rebus factis in quibus ponit ordinem duplicem, scilicet rei ad rem secundum, quòd se iuuant inuicem per illam habitudinem ad consequendum vltimum finem conuenienter assequi, quem non possent assequi, si aliter se haberent: & alium ordinem omnium rerum simul, ideſt totius vniuersi ad ipsum Deum, qui est finis vniuersi, sic dicit Arist. 11. metap. ostendens istos ordines per exercitum, quia partes exercitus ordinantur inter se, & totus exercitus simul ordinatur ad ducem, & quantum ad istos duos ordines quos Deus ponit in rebus dicitur esse dispositio, ideſt diuersa positio, inquantum per sapientiam suam ipsas res conuenienter ordinat, dicitur autem prouidentiam habere inquantum confert ipsis rebus ea, quæ faciunt ad conseruationem ipsius ordinis, & repellit omnia aduersa, per quę impediretur ista ordinatio, nam ordo rerum a Deo absolute sumptus ad Dei dispositionem pertinet, quòd tamen Deus faciat ordinem illum bene manere imperturbarum est cõferre ea, quę proficiunt rebus ad finem suum, & quantum ad hoc dicitur prouidentiam habere, quia prouidus dicitur, qui bene coniectat de conferentibus ad finem, & propter hoc prouidentia quandam solicitudinem nominat, scilicet quòd Deus curam habeat de rebus, vt teneant illum ordinem inuariabiliter quem ipse eis dedit, & ita patet quomodo prouidentia, dispositio, & scientia se habeant.

Ad primum dicendum, quòd prouidentia, & dispositio secundum, quòd varie cõsiderãtur, possunt pertinere ad scientiam, & voluntatem, & potentiam secundum, quòd se habent per additionem, vt patet in artifice, potest enim artifex habere interdum cognitionem de artificiatis speculatiue tantum, non cum intentione operandi, & tunc vocatur solum scientia, & ideo dispositio rerum in partibus suis, & in habitudine ad finem est prouidentia, ideſt consideratio de eis, quæ conferre possunt rei ad conseruationem suam, & ad consequendum finem illum ad scientiam solum pertinet, quia licet omnia ista consideret artifex, non considerat ea ad agendum, sed solum speculatiue, vt res quaedam, si autem vlterius artifex consideret, quæ dicta sunt, & haberet propositum exequendi ista, quæ cogitat, pertinet ibi dispositio, & prouidentia ad scientiam, & voluntatem, nam ibi est dispositio inquantum est cogitatio de ordine rei in se, & ad finem, & est prouidentia inquantum est cogitatio de conferentibus rei ad finem, & pertinent ista ad scientiam inquantum manet ista cogitatio in artifice, & insuper ad voluntatem inquantum habet propositum exequendi, si autem vlterius artifex ista exequatur iam pertinebat dispositio, & prouidentia ad scientiam voluntatem, & potentiam, ad scientiam quidem inquantum hæc cogitauit, ad voluntatem autem, quia omnia cogitata facere proposuit, ad potentiam vero inquantum ista executus est, quia ordinem quem cogitauit posuit in re, scilicet ordinando partes rei inter se, & rem ad finem, quod est dispositio, & faciendo ea, per quæ res potest bene assequi finem suum, & conseruari in eo, quod est prouidentia, & quia executio fit per potestatem agentis dicuntur dispositio, & prouidentia ad potestatẽ pertinere, & ita in Deo est, cum ibi sit scientia, & dispositio, & prouidentia, vt ostensum

ostensum est, proprie tñ prouidẽtia pertinet ad sciẽtiam, & non ad voluntatẽ, nec ad potestatẽ cũ prouidentia dicat ipsam rationem ordinis prout rebus ordinatis excogitantur conferentia ad conseruandum illũ ordinem. Quòd autem Deus velit ista, quę cogitauit, & illa exequatur per se, vel per alios accidens est, & extrinsecum ad illam rationem ordinis, quæ prouidentia dicitur, nec debet accipere nomen prouidentia ab illis, sed ab intellectu, sicut actus prudentię solius rationis est, licet ea, quæ prudens iudicat postea per voluntatem eligit, & per vires organicas exequitur, nunquam tamen actus prudentię accipit nomen a voluntate, nec a virtute organica. Et per hoc patet solutio ad tria prima, scilicet an prouidentia pertineat ad scientiam, vel ad voluntatem, vel potentiã, magis enim proprie ad scientiam pertinet, & tamen primo, & secũdo modo prouidentia accepta est aliquid ęternum, quia cogitatio rei de ordine rerum, & de conferentibus ad ordinem, quæ sunt dispositio, & prouidentia ęterna est: volitio etiam eius de hoc ęterna est, quia nihil nouiter vult, ideſt non habet nouas voliones. Sed accipiendo tertio modo, vt pertinet ad potentiam, & executionem non est ęterna, quia rebus datur esse ex tempore, & ibi datur eis ordo ipsarum ad inuicem, & ordo ad principem vniuersi, quia non potest esse res ordinata antequam sit, & hic est dispositio, dantur etiam ea, quæ conferunt ipsis ad tendendum ad illum finem, & manendũ in eo, quod ad prouidentiam pertinet. Vnde ista executio rerum prouisarum rectę gubernatio dicitur, & non prouidentia, & ita dicimus, q Deus per seipsum habet omniũ rerum prouidentiam, sed non omniũ rerũ gubernationem. Ad quartum dicendũ, q prouidentia pōt dici dispositio, eo q includit eam, & addit ad illam, nam dispositio dicitur ordo in re respectu alterius rei, & respectu finis, prouidentia autem prępsupponit hunc ordinem, & addit ea, quæ conferunt ad conseruationẽ ipsius ordinis, vt per illum res consequantur finẽ suũ, & propter hoc per prouidentiam Deus dicitur disponere, vt dicit Boetius vbi supra. Ad quintum dicendũ, q prouidentia, & fatum non differunt solum per diuersam habitudinem, sed etiam per essentiam, sicut enim forma domus in mente artificis differt p essentiam a forma domus prout est in materia expressa. i. in lapidibus, & lignis, nam in mente artificis ista forma vocatur ars, & exemplar, & causa, in materia autem est iam aliquid artificiatum, & effectus, & ad aliquid exemplatũ, sic etiam ipsa dispositio, siue ratio ordinis rerũ prout in Deo est dicitur prouidentia, prout autẽ est in causis secundis quatum officio administrãtur, & explentur ea, quæ a Deo prouisa sunt, dicitur fatũ a for. ris. quod est loqui, quia est, quasi quędam locutio, vel expressio diuinę ordinationis, sicut. n. verbum vocale est expressiuum verbi mentalis, ita & ipsa explicatio rerũ p temporum vicissitudines est, quasi quædam locutio, vel expressio diuinę ordinationis, quia quando hęc fieri videmus scimus taliter Deũ primo vidisse qualiter nũc fit, & antequã fieret nesciebamus quid Deus vellet, & ideo ista temporalis gubernatio, vel explicatio rerum fatum, ideſt locutio dicitur, scilicet diuini ordinis, vel dicitur fatum a fando, quia ex consideratione causarum sapiẽtes antiquitus fari solebant, ideſt futura prædicere.

An prouidentia Dei se extendat ad omnia, vel ad quædam. Et quæ sit. Et quæ quorundam Philosophorum opiniones de prouidentia. Quæst. CXXII.

QVAERITVR an prouidentia Dei extendat se ad omnia, vel solum ad quædam.

Aliqui dicunt, quòd non est ad omnia, nam ad prouidentiam pertinet dare, quę conferunt ad finem, & remouere, quæ competunt ad executionem finis, sed omne malum in re impedit consecutionem finis, cum sit malum per deordinationem a fine, & tamen multa mala sunt in rebus, ergo non subijciuntur omnia prouidentię. Item ea, quæ sunt a casu non sunt prouisa, cum casus sit inopinatus rei euentus in eis, quæ propter aliud aguntur 2. Physicorum, multa tamen fiunt a casu, vt ostenditur 6. Meta. quia aliàs omnia acciderent ex necessitate, & hoc est propter defectum causarum, quia si causa, nunquam deficeret, acciderent omnes effectus, necessario ergo multa sunt, quæ non sunt prędisa, cum defectus, & error in multis accidant, ergo prouidentia non est circa omnia.

Item omne, quod est prædisum ordinatur ad aliquem finem, & secũdum aliquem certum modum, sed liberum arbitrium non habet aliquid determinatum tam in fine, quam in modo perueniendi, sed habet se ad opposita, ergo liberum arbitrium non subest diuinę prouidentię.

Item ea, quæ relinquuntur a Deo non subsunt eius prouidẽtię, sed homines a Deo reliquuntur Ecclesia. 15. fecit Deus hoĩem a principio, & reliquit eũ in manu consilij sui, & Psal. 8. dimisit eos iuxta desideria cordis sui, ergo homo non subditur prouidentię Dei.

Item ad prouidentiam pertinet ordinare, multa tamen contingunt inordinate in vniuerso, tam in naturalibus, vt quòd ęstas sit frigida, & pluuiosa, & hyemes sint interdum calidę, & siccę, quàm in rebus humanis, vt quòd mali prosperentur, & boni aduersa patiantur, ergo non est prouidentia in omnibus.

Dicendum, quòd circa prouidentiam, quia fuit generalis consideratio omnium sapientum fuit multiplex error. Quidam enim dixerunt, q nullius rei erat prouidentia in vniuerso, sed omnia casu contingebãt, & ista fuit positio Democriti, & fere omniũ antiquorum Philosophorũ, qui negauerunt in rebus causam agentem, & posuerunt solum causam materialem ex vario concursu, & mixtione partium, vel atomorum omnia fieri. Hęc tamen positio, quia nihil veritatis habet, nec apparentię, etiam ab ipsis Philosophis, qui aliquid sapiebant improbata est de qua Arist. 1. Phy. & 1. de anima. Alij dixerunt, q prouidentia erat in vniuerso, sed non ad omnia, & istorum quidã dixerunt, q solum erat prouidentia de incorruptibilibus, scilicet de corporibus cęlestibus, de cęteris autẽ non. Iob. 22. circa cardines cęli ambulat, & quæ nostra sunt non considerat de cardinibus cęli, & nõ de rebus humanis, & Psal. 113. cęlum cęli domino, terrã aũt dedit filijs hominum. i. Deus de cęlo curat, de terra autem non, sed reliquit eam hominibus. Alij autem dicunt, & aliqualiter plus extendunt prouidentiam dicentes, q prouidentia solum est de generibus, & speciebus, de indiuiduis autem non est, nisi de illis, quæ sunt necessaria, & incorruptibilia. Ratio horum est, quia prouidentia præsupponit dispositionem, quæ est ordo rerum inter se, & ad finem, & addit ea, quæ conferũt ad hoc, q res consequantur illum finem, & non impediantur in assecutione eius, iõ oĩa, quę prouisa sunt dicunt, sic se firmiter habere, sicut prouisa sunt, & q in prouidentia non est error, & quia in generibus, & speciebus, & indiuiduis necessarijs inuenitur semper, sic se habere, & non accidit in eis error, nec varietas, dicunt illa vere pertinere ad prouidentiam: indiuidua aũt generabilių, & corruptibilium generaliter alterantur, & deficiunt, nec manet eis semper idem modus essendi, ideo dicunt non subijci ista prouidentię. Istam opinionem imponunt multi Aristo. quamuis ex verbis suis expresse haberi non possit,

sit, & tamen commentator suus ponit eam expresse 11. Meta. dicens, quòd non est fas diuinę bonitati habere solicitudinem de singularibus, nisi secundum, quòd habent communicationem in natura communi, vt quòd aranea sciat facere telam, & alia huiusmodi. Et ista est opinio impia, quia tollit Deo prouidentiam, & etiam cognitionem de operibus hominum.

Alij dicunt, ꝙ habeat Deus prouidentiam de generibus, & speciebus, & indiuiduis necessarijs, & insuper de indiuiduis humanis non solũ, vt communicant in natura speciei, sed ēt secundũ particulares actus eorũ, licet sint hoīes indiuidua corruptibilia, & hanc opinionem ponit Rab. Moyses. Et rationē assignat, eo ꝙ in homine ēt particulari inuenitur natura intellectualis, per q̃ comprehēdit intellectu suo formam speciei inquantũ est species, quia intellectus attribuit intentionem vniuersalitatis naturę apprehensę, quam non habet in rebus extra animam. Et ideo dicit, ꝙ indiuiduum humanũ non excluditur a diuina prouidentia pp duo. Primo propter naturã vniuersalis, quia licet homo particularis non sit species, apprehendit tñ formam speciei, & quia apprehendens, & apprehēsum sunt quodammodo vnum in actu apprehensionis, & cũ de speciebus sit prouidentia, erit etiam hoc modo de indiuiduo humano, quod aliquo modo est species, vt dictũ est. Secundo, quia prouidentia est de intellectualibus creaturis etiam quantum ad indiuidua, & quia homo quantum ad meliorem partem suam est substantia spiritualis, pertinet ad prouidentiam Dei, sicut intelligentię separatę, quæ etiam sunt indiuidua. Sed adhuc non sufficit ista positio, quia aufert a Deo prouidentiam omnium indiuiduorum generabilium, & corruptibilium præter hominem, & tamen imperfectio est quædam, quòd Deus de illis nõ haberet prouidentiam, nam Deus cognoscit omnia tam vniuersalia, quam particularia, & cum ipse sit summe bonus, eius erit ordinare omnia ad finem secundum, ꝙ nata sunt illum consequi, omnium ergo singularium erit prouidentia.

Item bonum in rebus est dupliciter, scilicet quantum ad substantiam earum, & quantum ad ordinem, sed a Deo est omne bonum, quod est in rebus, cum ipse sit summum, & primum bonum, ergo bonum ordinis cuiuscunque rei est, quælibet tamen res particularis habet duplicem habitudinem ordinis, scilicet ad alias res, & ad finem vniuersi, ergo necesse est, ꝙ a Deo acceperit istum ordinem, & cum prouidentia dicit solam rationem ordinis secundum, ꝙ confertur rei id, per quod maneat in ordine illo, & non impediatur, ergo pertinet ad Deum necessario, ꝙ de omnibus indiuiduis habeat prouidentiam, cum nullũ sit, quod non habeat aliquem ordinem.

Item si indiuidua non subijcerentur prouidentiæ, aut hoc esset, quia Deus non cognoscit ea, aut quia non potest prouidere in eis, aut quia non vult habere curam ipsorum. Primum non est verum, nam Deus cognoscit omnia cum sit causa omnium entium, & est causa per intellectũ, ideo necesse est, ꝙ cognoscat illa quorum causa est. Secundum non stat, quia Deus potest habere curam oīum indiuiduorũ, cũ potentia eius sit infinita. Etiam nõ repugnat indiuiduis subijci diuinę prouidentię, quia subijciuntur industriæ humanę cum per prudentiam bene se haberet homo in particularibus. Etiam per industriã brutorum quædã particularia diriguntur, sicut patet in formicis, & apibus, quæ quodam naturali instinctu reguntur, a fortiori, ergo Deus poterit de illis prouidere. Tertiũ non stat, quia Deus cum sit summe bonus, & volũtas eius sit vniuersaliter de omni bono, volet quodcunque bonũ, & ĩn ordine rerũ particulariũ consistit quoddã bonum ipsarum, ergo Deus volet illud, & sic de indiuiduis habebit prouidentiam. Item Deus conceditur habere prouidētiam de speciebus, & generibus, & tñ nõ possunt species, & genera manere, nisi manẽtibus indiuiduis, quia destructis primis substantijs impossibile est aliorũ aliquid remanere. i. genera, & species, quæ sunt secundæ substātię, vt dicit Aristoteles in prędicamentis: quicunque tñ est de aliqua re solicitus necesse est, ꝙ sit solicitus de oībus illis sine quibus impossibile est manere rē illam, sic aũt est de indiuiduis, ergo necesse est, ꝙ Deus habeat prouidentiã de indiuiduis. Et ista ratio omnino vrget, sed non apparet ex hac an de omnibus indiuiduis prouidentiam habeat, quia species quælibet potest conseruari etiam si non habeat tot indiuidua quot habet: & tñ siquis cõcedat Deum habere prouidentiam de quibusdam indiuiduis, concedat eadem ratione, quòd habeat prouidētiam de omnibus, ratio huius est, quia excludentes indiuidua corruptibilium a diuina prouidentia faciũt hoc, eo quòd in eis est error, & defectus, qui nõ potest accidere in prouidentia, & tamen in quolibet indiuiduo corruptibili est hoc, ergo cum non sit inconueniens Deum habere prouidentiam de quibusdam ipsorum, immo sit necesse (vt dictum est) non erit inconueniens habere de omnibus, & sic de omnibus habebit.

Sed dicunt quidam, vt commentator, quòd Deus habet prouidentiam de indiuiduis solum inquantum communicant in natura communi speciei, scilicet quòd non sit prouidentia de illis determinata, scilicet de singulis ipsorum, sed solum de ipsa specie in qua indiuidua communicant.

Sed hoc non stat, quia tunc non esset prouidentia de indiuiduis quantum ad suas formas particulares, & quãtum ad proprietates materiales, & actiones, & passiones ipsorum, quia istę non competunt indiuiduis, vt communicant in natura speciei, sed falsum est ex ratione supraposita. s. necesse est haberi prouidentiã de indiuiduis, quia sine illis non possunt esse genera, & species, & tñ indiuidua non sunt, & conseruantur in esse suo per rationem communem speciei, sed per formas suas, & per proprietates materię, & actiones, & passiones suas: necesse est, ergo de his haberi prouidentiam ad hoc, ꝙ habeatur prouidentia de indiuiduo, & non sufficit habere prouidentiam de ratione communi speciei, nec de indiuiduis solum, vt in ea communicant. Et hoc patet, quòd necesse est haberi prouidentiam non solum de indiuiduis, sed etiam de omnibus accidentibus circa ipsa indiuidua quæcunque sint, quia de indiuiduis habetur prouidentia inquantum eis manentibus manent in ipsis genera, & species, quæ alias non possunt manere, & tamen quodlibet accidens facit ad corruptionem, vel conseruationem indiuidui, ergo de quolibet necesse est haberi prouidentiam, quia aliàs ex ea parte contingeret perire omnia indiuidua, & consequenter genera, & species. apparet ergo, ꝙ de oībus tam vniuersalibus, q̃ particularibus, siue subsistentibus, siue proprietatibus, vel accidentibus subsistentiũ quantũcunque sint parui valoris est prouidentia, & istud conuenit veritati fidei, sic dicit Christus supra in 10. capilli capitis vestri numerati sunt. i. de oībus Deus hēt curã, & numerat eos, cũ tñ nihil sit minoris valoris in hoīe, q̃ capillus, quia multis percuntibus nihil homini deperit, magis curam habebit de ipsis indiuiduis, & actibus suis, sic etiam dicitur Sapien. 7. de Sapientia Dei, ꝙ attingit de fine vsque ad finem, idest a primis, & optimis entibus vsque ad infima, & disponit omnia suauiter, ideſt de omnibus habet prouidentiã, quia dispositio, & prouidentia idẽ sunt, vt dictum

ctum est præceden. q. & Sap. 14. dicitur tu pater gubernas omnia prouidentia, ergo de omnibus, tam indiuiduis, quam speciebus, & generibus est prouidentia.

Ad primum dicendum, ꝙ prouidētia excludit malum a rebus prouisis, inquantum malum impedit cõsecutionem finis, sed non tollit omne malum, vt dicetur sequen. q.

Ad secundum dicendum, ꝙ etiam fortuita cadunt sub prouidentia, sed non dicuntur fortuita respectu causę prouidentis, sed respectu secundarum causarũ, quæ non habent prouidentiam, vt dicetur infra quæstione 128.

Ad tertium dicendum, ꝙ liberum arbitrium per se ordinatum est ad vnum. s. ad bonum, quia bonum est quod omnia appetunt 1. Ethicorum, & tamen taliter ordinatur ad illud, quod non sit necesse consequi ipsum, sed posset ab eo deficere, nam si necesse esset assequi bonum in quod tendit, & non posset velle, nisi determinatum bonum, tolleretur ratio libertatis & sic non esset liberum arbitrium, cadunt ergo sub prouidentia actus liberi arbitrii non q. per hoc determinati ad aliquid vnum, sed secundũ conditionem suę libertatis, vt magis dicetur infra quæstione 128. & 129.

Ad quartum dicendum, ꝙ homines non excludũtur a Dei prouidentia, sicut Christus hic, & Lucæ 12. & cum dicitur, quòd reliquit hominem in manu cõsilij sui, non dicitur simpliciter, quòd reliquit eum. i. excluserit a prouidentia, sed reliquit in manu consilij sui, ideſt nõ subiecit eum alicui causæ ad cuius motum necesse sit ipsum agere, vel ab actione cessare, sicut est de rebus naturalibus, quæ magis aguntur, quã agant pp causas suas a quibus determinantur, sed reliquit eum libere agere, non tamẽ excluſit eum a subordinatione sua, sed a subordinatione ad alias causas extra se, nam ex eo, ꝙ dedit sibi libere agere sub prouidentia sua eum retinet, cum dare rebus modos agendi, qui conferunt ad suos finus pertineat ad prouidentiam.

Ad quintum dicendum, ꝙ aliquis error, & malum reperitur in rebus, non tamen tollit hoc quin ipsa, in quibus malum est, & malum quod eis accidit prouidentię subijciatur, vt dicetur infra q. 127.

Ad sextum dicendum, ꝙ in rebus nihil est inordinatum simpliciter, sed quicquid est in mundo ordinatum est, licet in multis eorum ratio ordinis nobis non appareat, & ob hoc admiramur, sic dicit Boetius de consol. lib. 5. pro. 4. & metro 4. & hoc maxime accidit in operibus humanis, vel rebus eorum, vt quòd mali florent, & boni affligantur, & tamen hic rectus ordo quem Deus scit, sicut medicus scit, quare quibusdam egris interdum dat dulcia interdum amara, quod ignorans artem admiratur, ista tamen inordinatio, si bene attendatur non accidit in eis ad quę per se homo ordinatur, vel opera eius, & quæ sunt ei per se bona, vel mala, nam ordinatur homo per se ad felicitatem ad quam perueniet per opera bona, & in his nunquam accidit error, quia necesse est, quòd quodlibet opus bonum habeat sibi semper adiunctũ premium bonitatis suę, & hoc quantum ad perfectionem virtutis, scilicet quia quilibet actus virtutis reddit nos perfectiores in virtute, & hoc est bonum humanum, quod in præsenti habetur, vel quantum ad assecutionem felicitatis, quia necesse est quemlibet finientem in opere bono assequi felicitatem, & contrario in malis, quia per quodlibet opus malum homo deterior redditur, & in malo finiens infœlix erit. Et hoc necessario, in his enim Deus non permittit fieri errorem, sed permixtio, & inordinatio, quæ nobis videtur, accidit in bonis, quæ non sunt propria hominis, ideſt, quæ sunt extra ipsum, sicut bona fortunę, vel quę sunt intra eum, & tamen non pertinent ad eum sub propria ratione hominis, vt bona corporis, ista tamen permixtio adhuc nunquam est inordinata, quia semper ordinatur ad aliquid, quod est bonũ homini per se, scilicet ad bonum glorię, vel gratiæ ad Roman. octauo, scimus, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, vel ad manifestationem diuinæ iustitiæ, sicut impii prosperantur hic, vt appareat magis eorum ingratitudo, & sint minus excusabiles in pęna ęterna.

An Deus habeat specialem prouidentiam de brutis. Et quod pœna non infligitur, nisi propter peccatum, non tamen mala brutis proueniunt ex peccato. Et quomodo Deus habeat curam de bobus.

Quæst. CXXIII.

QVAERETVR an Deus habeat prouidentiã cõtra bruta, & licet determinatio huius dubii appareat ex præcedent. q. dicetur tamen pp quosdã qui specialiter de hoc dubitant. Aliqui dicunt, ꝙ non, qa 1. Cor. 9. dr nõ est Deo cura de bobus, ergo nec a fortiori de aliis brutis minoris valoris. Item Abacuc primo dr nunquid facies hominis, vt pisces maris, hoc aũt dicit admirans turbationem rerum humanarum quę vidētur esse sine ordine, & sic pręsupponit, quòd pisces maris nullum ordinem habeant, & nõ sit Deo cura de illis, & ita erit de cæteris brutis, ergo non cadunt sub diuina prouidentia.

Dicendum, ꝙ cum omnia indiuidua, & accidentia eorum cadant sub prouidentia, vt ostensum est supra q. præced. cadent a fortiori bruta, cum multa sint minoris perfectionis, quam bruta. Itē patet expressius, quia supra in litera, & Lu 12. Christus dixit duo passeres asse venennt, & vnus ex illis non cadet sine patre vestro. i. non occidetur, nisi Deo diffiniente, & Lucæ 12. dr vnus ex illis non est in obliuione coram patre vestro. i. Deus habet solicitudinem de quolibet eorũ per se, & hoc est habere prouidentiam, ergo non solum ad species brutorum, sed etiam ad quodlibet indiuiduum ipsorum extenditur prouidentia.

Item Sapien. 12. dicitur cura est ei de omnibus, & hoc est habere prouidētiam, & Sapien. 14. dicitur tu pater gubernas omnia prouidentia, ergo etiam bruta. Aliqui tamen volentes nimis tribuere prouidentię brutorum errauerunt, dicũt enim, ꝙ de omnibus indiuiduis est prouidentia Deo equaliter, & consequenter de rationabilibus, & brutis, ideo coacti sunt dicere, ꝙ in brutis nihil mali contingit, quod non detur eis a Deo in pęnam, velut occasio maioris pmii, & consequenter dicunt, ꝙ peccatũ est occidere bruta, sicut occidere hominem.

Sed isti errant, nam occidere bruta peccatum nullum est, nam ideo est peccatum occidere hominem eo ꝙ quilibet homo tenetur alteri aliqua lege pp similitudinẽ speciei, & naturæ equalitatem, & ita Deus iussit Eccles. 17. c. vnicuique mandauit Deus de proximo suo, sed brutis non tenemur ad aliquid, quia nõ cõicant nobiscum in specie, sed sunt naturaliter minora, ideo illa occidere peccatum non est.

Item. Deus subiecit illa nobis, & tradidit ad vsus nostros Genes. 9. omnes pisces maris manui nostræ traditi sunt, ergo occidere illos licitum est.

Item patet, quia ad hoc Deus subiecit nobis bruta, vt vescamur carnibus eorum. Genes. nono, omne quod mouetur, & viuit erit vobis in cibum, ergo licet illa occidere.

Item licet nobis herbas eradicare, & comedere, &

tamen æqualiter conceſſum eſt nobis veſci carnib⁹ brutorum,& herbis. Gene.9. quaſi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto ꝙ carnem cum ſanguine non comedatis,ergo licitum eſt occidere bruta ad cibum,vel ad alias vtilitates. De erroribus autem eorum qui dixerunt peccatum eſſe animalia occidere & veſci carnibus eorum,& eorum qui dixerunt, ꝙ diſcerpere herbas,& præcidere arbores ſit illicitum ſatis dictum eſt ſupra 5.cap. q.116. Cum autem dicunt mala prouenire brutis in pœnam error eſt, nam pœna non infligitur,niſi pro peccato, ſed bruta peccare nō poſſunt,quia peccare eſt ſolum habentis intellectum quem bruta non habent.

Item quia ſi poſſent peccare,poſſent virtuoſe agere,ſed non poſſunt,quia vt dicitur Ethico.c.1. diſtinguit Ariſtoteles tria genera fugiendorum.ſ.malitiam G incontinentiam,& beſtialitatem,& ſub malitia ponit omnes habitus vitii,& ſic non contingit peccare,niſi per malitiam,vel incontinentiam, beſtialitas tamen eſt alterum genus mali,eod.c.quod conuenit beſtiis, ergo non poſſunt peccare,& ita dicitur 7.Ethico.c.9. & 10.ꝙ beſtia non habet intemperantiam, nec incōtinentiam,ſed alterum genus, ergo nullum peccatū habet,quia ſi aliquod habere poſſet maxime eſſet intemperantia, vel incontinentia, quia tota beſtiarum intentio ad replendam corporis laſciuiam feſtinat,vt dicit Boet.de conſolat.lib.3. pro.7.in cibis tamen,& potibus,& venereis intemperantiæ,& incontinentiæ conſiſtunt. 3.Ethicor. c.13. non poteſt ergo peccare beſtia,& conſequenter, nec aliquid poteſt ei in pœnā H dari.Cum autem dicunt,ꝙ etiam proueniunt eis mala in occaſionem meriti,& præmii,falſum eſt, quia p̄mium eſt per meritum,ipſum autem meritū eſt ſolū actus virtutis, ſed virtus non poteſt eſſe in brutis, vt oſtenſum eſt, ergo nec præmium.

Item oē meritum proprie dictum eſt reſpectu vitę ęternę,ſed beſtię non poſſunt habere vitam æternā, quia hoc eſſet abſurdum,& ridiculum cogitare,nam vita æterna eſt habitudo,quæ conſiſtit in actu intellectus quem non habent beſtiæ,ideo nulla beſtia eſt fęlix,vt dicitur 1.& 2. Ethic.

Item quia præmium boni operis eſt poſt mortem, beſtiæ autem poſt mortem non manent, eo ꝙ anima bruti non habet eſſe poſt mortem, ſicut anima homi I nis,quia anima hominis habet totum eſſe hominis, & non ſit aliud eſſe hominis, quam animæ, vel vltra eſſe animæ: in brutis autem non eſt eſſe ipſius aīę,ſed compoſiti, ſed anima eſt quo compoſitum eſt, ideo pereunte compoſito non pōt manere anima bruti, quia nullum eſſe habet,anima autem hoīs eſt ipſum, quod manet poſt mortem hominis,ſicut eo veniēte, & ita eſt beatificabilis, bruta autem non ſolum non poſſunt eſſe fęlicia,immo non poſſunt reſurgere, qa omnino periit forma ipſorum, non eſt ergo verū, ꝙ malum accidat brutis in pœnam,vel in præmium,ſed omne malum ipſorum recompenſatur per bonū naturæ,nam bruta non habent aliquod eſſe vltra eſſe naturale,ideo bonum,& malum eorum non ordinant, K niſi ad bonum naturæ,& recompenſatur malum, qđ ipſis accidit per bonum,quod inde ſequitur in aliis rebus naturæ,ſicut mors muſcarum eſt cibus aranearū & occiſio pecorum eſt cibus hominum, & ita de cæteris.apparet igitur,ꝙ de brutis omnibus Deus habet prouidentiam,non tamen æqualiter, ſicut de hominibus, quia habere prouidentiam ęqualiter eſt ad æquale bonum ordinare, & ęqualia adiutoria ad illud aſſequendum conferre,& æqualiter prouidere.i.agere,vel conari ne in aſſecutione huius boni impediat, manifeſtum eſt tamen, ꝙ Deus non agit iſta ęqualiter pro brutis,& pro hominibus, & hoc Chriſtus expreſſit hic,& Luc.12.nā cum dixit de paſſeribus vnus F ex illis non cadet ſine patre veſtro ſubiunxit, nolite timere,multis paſſeribus meliores eſtis vos.i. cum ſitis meliores Deus curabit magis de vobis, quam de paſſeribus,& ſupra 6.dī reſpicite volatilia cęli, &c. & pater veſter cęleſtis paſcit illa, & ſequitur nonne vos magis pluris eſtis illis?i.cum ſitis maioris precii,magis curabit paſcere vos,quam illa.

Ad primum dicunt quidā, ꝙ Deus hēt ſcientiā de brutis,ſed non curam,& ita vī dicere Amb.ſup Lucā ſ.fortaſſe dicat aliquis,qūo dixit Apls non eſt Deo cura de bobus cum bos paſſere precioſior ſit?& rīdet, ſed aliud eſt cura aliud ſcientia. Sed dicendum,ꝙ nō eſt determinate intentio Ambroſii,ꝙ Deus non hēat curam de bobus,quia ſic non haberet prouidentiam de illis,cuius contrarium oñdit Chriſtus hic, & ſ.6. G nam rō Chriſti fundatur in hoc, ꝙ Deus ſolicitus eſt de paſſeribus, ita vt vnus eorum non occidatur ſine eius voluntate,ergo a fortiori erit ſolicitus de hoīb⁹, hēt ergo Deus vere curam de bobus, ſed dī ꝙ nō eſt ei cura de bobus.ſ.ad ponēdum legem de illis, ſed eſt cura ad ſuſtentandum eos in eſſe naturali,& deducēdum in finem ſuum,& hoc concordat literæ,quia ibi induxit Apoſtolus illam legem Dei.ſ. non alligabis os boui trituranti,& dī ꝙ non intelligitur de bobus, ſed de prædicatoribus, quibus de cibo prouidendū, & ad hoc dat rōnem dicens non eſt Deo cura de bobus.i.facere legem pro illis qualiter ſe habeant, quia illam non ſuſcipiunt,nec qualiter ſe hēat hō ad illos, H Aliter ēt pōt intelligi,ꝙ non eſt Deo cura de bob⁹.ſ. quantum ad ea in quibus eſt ei cura de hoībus,qa homines ordinauit ad vitam æternam, & cōfert illis media quibus perueniant, de bobus aūt non hēt iſtā curam, quia non ſunt capaces fęlicitatis, hoc quidem verum eſt,& tñ precedens ſenſus magis conuenit intentioni Apoſtoli. Ad ſecundum dicendum,ꝙ etiam de piſcibus maris Deus habet prouidentiam, tñ non apparet in eis tam manifeſte ordo diuinę diſpoſitionis,ſicut in hoīe,& ēt non eſt tanta cura Deo de illis, ſicut de hoībus,vnde licet nihil ſit inordinatum in piſcibus,ſed Deus quemlibet eorum in finem dirigat, & media ei conferat,& non comedat vnus piſcis aliū niſi Deus diſſinierit, quod totum eſt ad bonum vniuerſi,tñ non apparet inter eos aliquis ordo ſaltem ex parte ipſorum,quia vnus piſcis comedit alium qui nihil ſibi nocuit, nec mali quicquam meretur,in hominibus aūt non eſt ſic,quia ad hoc, ꝙ vnus noceat alteri neceſſe eſt,ꝙ ille cui noceē aliquid mali meruerit ſecundum humanam legē,aliàs diceē iniuſte ei nocere, & omnia eē ſine ordine,ſicut piſcis ſine cauſa aliqua deuorat piſcem alium,& de hoc eōquerebatur Abacuc,ꝙ erant homines, ſicut piſces maris, quia Deus tacet impio deuorante iuſtiorem ſe: eſt ergo prouidē tia de piſcibus,licet non talis,qualis de hominibus.

An prouidentia Dei excludat malum de vniuerſo, &c. Et ꝙ diuina prouidentia non excludit operationes ſecundarum cauſarum. Et quod ſi malum nullum eſſet in rebus vniuerſitatis eſſet imperfectum, cum etiam ſint multa, quæ nunquam eſſent ſi malum nullum eſſet. Non enim malum ſeparatum dari poteſt, ſed malum eſt in ipſo bono, vt ipſius defectus. Et quod mala vniuerſi cadunt ſub prouidentia. Et de tribus gradibus rerum, quæ diuerſimode conſequuntur finem ſecundum naturam eorum. Et qua differentia ſubſint diuinæ prouidentiæ tam bona, quàm mala. Et quod malum dupliciter accipitur. Et quare in hominibus malum, vt in plurib⁹ accidat quam bonum. Queſt. CXXIIII.

QVAERETVR an prouidentia Dei excludat malum de vniuerſo, & an mala cadant ſub prouidentia,

dentia, vel ſint extra illam. Aliqui dicunt, ꝙ malum A repugnat prouidentię, quia per prouidentiam datur rei,id quod ſibi confert ad conſecutionem finis, & vt non impediatur in illo ordine, malum tamen corrūpit ordinem cum ſit defectus quidam, ideo quilibet prouidens circa aliquam rem conatur excludere malum, & defectum ab ea inquantum poteſt, ſed Deus pōt omnia mala excludere de vniuerſo, ergo ſi prouidentiam habet omnia mala excludet, vel ſi non excludit non habet prouidentiam, aut non cadunt mala ſub prouidentia. Item ea, quę prouiſa ſunt aſſequuntur finem ſuum, quia prouidentia preſupponit diſpoſitionem,quæ eſt ordo rei in finem, & addit ea, quæ conferunt ad perueniendum in finem illum, & B tollit impedimenta ordinis,& tamē in rebus vniuerſi inuenitur error, & malum,vt in pluribus ſecundum, ꝙ res deficit a fine ſuo, ergo non ſunt mala ſub prouidentia, & conſequenter multę partes vniuerſi in quibus malum accidit erunt extra prouidentiam.

Dicendum,ꝙ motiuum eorum,qui prouidentiam negant ſimpliciter, vel in quibuſdam rebus eſt error, & malum, quod in rebus accidere vident, nam prouidentia errare non poteſt, vt ab omnibus ſupponitur, ergo prouidentia non eſt in illis in quibus malū, & error eſt. Vnde propter hoc quidam non ſolum prouidentiam, ſed etiam Deum eſſe negauerunt, putantes, ꝙ exiſtente Deo non poſſent mala accidere, quia ipſe omnia repelleret de rerum vniuerſitate cui præſideret. Alij autem in dubiū reduxerunt an Deus C eſſet propter mala, ſed quia bona aliqua videbant eū eſſe negare non auſi ſunt, ſicut Boetius introducit de conſolatione lib.1.Pro.4.Philoſophum quendam dicentem, ſi Deus eſt, vnde mala? bona autem vnde, ſi Deus non eſt? ideſt ſicut eſt inconueniens mala eſſe Deo exiſtente, ita eſt impoſſibile bona eſſe Deo non exiſtente.

Alij etiam errauerunt propter hoc partem illā rerum in qua malum, & error accidit ſubtrahentes a Dei prouidentia,&quia in omnibus generabilibus,& corruptibilibus accidit malum, & defectus,dixerunt ſola incorruptibilia ſubijci prouidētię. Alij autem volentes ęqualiter bona, & mala pertinere ad prouidentiam,cum viderent, ꝙ non poterant bonum,& malū D eſſe ab eodē principio,poſuerunt duo principia ęqualiter prima, ideſt duos Deos vnū bonorum, & alterū malorum, & vtrunque prouidentiam hre dicunt,ſed Deum bonum de ſolum illis in quibus malum accidere nō poteſt, Deum vero malum de illis in quibus malum eſt habere prouidentiam aſſerunt, & iſta eſt opinio Manichęorum,& habuit ortū a Pythagoricis.

Sed dicendum, ꝙ vt oſtenſum eſt ſupra q.124.prouidentia eſt de omnibus rebus tam corruptibilibus, quam incorruptibilibus generibus,& ſpeciebus,& individuis, & quoniam indiuidua corruptibilia ſunt in quibus malum accidit,neceſſe eſt, ꝙ ea in quibus malum eſt prouidentię ſubſint, & non excludat prouidentia omne malum a rebus prouiſis. Et primo, quia E non eſt imperfectio prouidentis defectum aliquem accidere in rebus prouiſis, quando defectus non prouenit a prouidente, ſed ab aliquo exequente, ſicut habens fortem virtutem motiuam interdum claudicat, quod non prouenit ex defectu virtutis motiuę, ſed ex curuitate tibię, diuina tamen prouidentia non excludit operationem cauſarum ſecundarum, ſed potius per eas gubernat, id quod per ſe prouidit, illę tamen ſunt potentes deficere, ergo ſine imperfectione diuinę prouidentię poteſt malum accidere in rebus prouiſis. Item Deus non debet tollere malum omnino de rebus, quia tunc tolleret perfectionem earum, nam perfectio quædam eſt ordo bonitatis, &

hoc eſt inquantum ſunt quædam meliora alijs, ſi tamen tolleretur a rebus omne malum, tollerentur de vniuerſo omnia generabilia, & corruptibilia in quibus malum accidit,& ſic multi gradus entium auferrentur, & iſta erat magna imperfectio vniuerſi, vt ſi nunc tolleretur omne generabile, & corruptibile de rebus, quia manerent ſola corpora cęleſtia,& intelligentię cum in cæteris ſit corruptio, & generatio.

Sed dicetur,ꝙ non tollantur iſta, ſed efficiantur ingenerabilia,& corruptibilia. Dicendum,quòd ſi omnia, quæ ſunt generabilia, & corruptibilia condita fuiſſent ingenerabilia, & incorruptibilia, iam nō pertinerent ad iſtas ſpecies,ſed ad alias,quia corruptibile, & incorruptibile non ſolum ſpecie, ſed & pluſquam genere immediato differunt, & ita omnes ſpecies generabilium, & corruptibilium deficerent de vniuerſo.

Item, quia dato, ꝙ poſſent omnia, quæ nunc ſunt effici incorruptibilia, & ꝙ tolleretur omne malum de vniuerſo, adhuc deficerent multi gradus entium, quia aliquod ens eſt, quod ita bonitatem participet, quòd ab ea poſſit deficere, & hoc ſecundum multos gradus participandi bonitatem defectibilem, omnes tamen iſti tollerentur ſi malum nullum eſſet in rebus. Eſſet ergo vniuerſum imperfectum ſi malum non eſſet in eo, & tamen ad perfectionem eius pertinet, quòd nullus gradus entium deficiat adhoc, ꝙ ſint gradus ſubſtantiarum, ſicut numeri, ergo neſcit C perfectionem vniuerſi,qui malum auferre vult. Simile enim eſt in magna familia, nam ſiquis ſit valde magnus dominus neceſſe eſt habere quoſdam miniſtros ſine honore, ſcilicet rebus vilibus mancipatos, nam ſi ſolum haberet miniſtros honorabiles nemo ſibi ſeruiret in minimis,& illi, qui honorabiles ſunt, non poſſunt eſſe honorabiles, niſi eſſent alij in rebus viliſſimis miniſtrantes, quia aliàs iſti, qui honorabiles ſunt miniſtrarent in viliſſimis, & iam non eſſent honorabiles, vel nemo eſſet dominus, ſed ſibi quiſque miniſtraret, ergo ad magnitudinem honoris, & potentatus neceſſe eſt multos eſſe viliſſimis dedicatos, & impotentes, & ita dicit Apoſtolus 2. Timo.ſecundo, quòd in magna domo non ſunt ſolum vaſa aurea, & argentea, ſed etiam fictilia,& alia quidem in honorem, & alia in contumeliam. ad perfectionem, ergo vniuerſi pertinet eſſe malum cum bono.

Itē ſublato omni malo manerent fere omnia ęqualia, ſed magna rerum ęqualitas magnam perfectionem auferret, quia tolleretur pulchritudo rerum, quæ eſt in quadam diſtinctione, & diſparitate. Tolleret etiam multitudo,quia res,quæ inter ſe differunt vna eſt melior altera, vt rationale, & irrationale, & animatum, & inanimatum. Etiam, quia ſi eſſet ęqualitas ſumma, omnia eſſent vnum bonum, ad hoc ergo, quòd ſint gradus multi in rebus oportet dari ens, quod non deficiat a bonitate, & ens, quod poſſit deficere, & ibi erit malum.

Item ſicut eſſet inordinatum regimen ſi rector vrbis tolleret hominibus operari per ſua officia, ita eſſet inordinatum regimen vniuerſi ſi Deus non permitteret rebus agere ſecundum conditionem naturæ ſuę, & cum agentibus rebus ſecundum naturam ſuam ſequitur corruptio, & malum propter contrarietatem ipſarum, ergo non pertinet ad prouidentiam tollere omne malum, quia ſic tolleretur actio rerum.

Item impoſſibile eſt, ꝙ aliquod agens operet malū, niſi intelligat bonum, quia malū ſm ſe nō poteſt eſſe intentum ab aliquo, ſi autem prohiberētur oīa mala tolleret rebus vniuerſaliter intentio boni, & hoc eſt

Inconueniens, sicut si ignis nihil combureret, nunquam sibi similem generaret, & tamen generando corrumpit combustibilia, ergo non pertinet ad prouidentiam auferre omne malum.

Item multa bona sunt in vniuerso. quæ nunquam essent si malum nullum esset, sicut non esset patientia Martyrum si non esset iniquitas persequentiũ, nec esset locus iustitiæ vindicanti, nisi delictum aliquod esset, & non esset in natura generatio vnius rei, nisi esset alterius corruptio, quæ malũ est, tollere ergo omnia mala esset tollere plurima bona, ideo non expedit mala tolli, vt bona non auferantur, sicut dicitur, infra 13. in parabola zizaniorum, ꝙ non eradicentur ne simul triticum eradicetur.

Item bonũ totius maius est bono partis, & gubernator permittere debet defectum aliquem in parte, vt augeatur bonitas in toto, sic enim fundamenta domus in loco vili, & sub terra ponuntur, vt tota domus illis insistens pulchra esse possit, quòd si vellet artifex fundamenta esse pulchra, sicut parietes, nec poneret fundamenta, nec faceret parietes. malum ergo & defectus in parte permitti debet propter bonum totiꝰ: ita enim in vniuersitate rerũ, si tolleretur omne malum desineret esse tota natura generabilium, & corruptibilium. prouidentia ergo non debet excludere omne malum.

Sed dicunt quidam, ꝙ melius esset sola bona esse, quam esse mala cum bonis, quia tantum est malum, ꝙ mala faciunt quantum bonum, ꝙ illa bona vniuerso conferunt quæ cum malo sunt.

Item quia deterius est vnum malum esse, quam multa bona omittere, sicut laudabilior est decẽ veritates dicens nihil mentitus, quam viginti vera dicens adiunctis duobus falsis.

Dicendum, ꝙ maior est perfectio manentibus malis cum bonis, quã excluso malo, & bono illo, quod sine malo esse non potest. Primo, quia bona, quæ cũ malo sunt plus conferunt ad decorem vniuersi, quã auferant de illo decore mala, quæ cũ isto bono sunt. Et ratio est, quia si mala essent aliquid separatum. i. ꝙ sicut quodlibet ens particulare pertinet totaliter ad naturam entis, esset ita aliquod malum, quod totaliter pertineret ad naturam mali, esset indiuiduum mali per se separatum ab indiuiduo entis, sicut indiuiduum hominis separatum est a quolibet alio indiuiduo substantiæ, & tunc poterant connumerari ex opposito mala bonis, quia essent separata, & constincta indiuiduis bonis, sicut indiuidua equi connumerantur canibus, & leonibus, tale autem malum, & separatum non est possibile, cum malum non sit natura aliqua, & tamen si esset possibile potius deberet vniuersum carere decem bonis, quam habere talia quinque mala, & fortassis, quam vnum, nunc tamen malum non est tale, sed est malum defectus in bono, & ideo ipsum in quo malum est magis bonum est, quam malum, immo vere ipsum non est, nisi bonum licet malum ei accidat, & sic magis præponderat bonum, quam malum. Quod patet, quia malum, & bonum sunt opposita, & malum corrumpit bonum, immo est corruptio ipsius boni: si tamen malum præponderaret bono corrumperet ipsum, & cum non corrũpit, nec destruit omnino, ergo bonum præponderat malo, inquantum tamen malum corrumpit bonum aliquid de isto bono interdum perit, sicut est de generabili, & corruptibili, quando corrumpitur, quandiu tamen manet bonũ est, quia malum non est, nisi quãdo deficit. Sed manifestum est, ꝙ plurima, quæ deficere possunt manent, & inquantum manent solum bona sunt, tantum ergo de vero bono & de natura entitatis subtraheretur vniuerso, quantum sunt manentia, quæ deficere possunt, si omne malum excludi deberet, ergo non esset prouidentia, quæ malum excluderet, sicut stultum esset occidere hominem, quia interdum febrem patitur.

Ad secundum dicendum, ꝙ illud tenet verum de malo separato, sicut enim ꝓpositio falsa est totaliter falsa nihil verum significans ex suo adæquato significato, ita si esset malum, quod pure malum esset, peius esset habere duo mala, quam deficere viginti bona, nunc autem malum non est tale.

Aliter etiam dicendum. ꝙ malum etiam, si non sit separatum, sed solum defectus boni, si tamen non esset ordinatum, deterius esset habere multa bona inordinata per malum, quam habere pauca, quibus nullum accideret per quod deordinarentur: mala tamẽ nunc non sunt extra ordinem, sed sub prouidentia cadunt, & ordinatur quodlibet malum ad aliquod bonum, quod maius est, quam defectus boni quem inducit malum, & ita ipsum malum quodam modo est bonum, quia sicut bonum est ad bonum, ita & malũ Deo prouidente est ad bonum, sicut dicit Boe. de cõsol. lib. 4. pro. 5. ideo malum non minuit de bono vniuersi, sed potius auget.

Pro quo sciendum, quia vt dicit Dionysius lib. de diui. no. c. 4. prouidentia Dei non est naturam destruere, sed saluare, ideo instituit sic Deus quasdam res, vt consequantur finem suum solum per principium, quod est natura, sicut est in omnibus irrationabilibus, aliis autem dedit principium, quod est voluntas vltra naturam, in illis autem, quæ consequuntur finem per principium, quod est natura, est quidam gradus quarundam rerum quarum natura non potest impediri, ab effectu suo, & consecutione finis. & inter res pure naturales iste est gradus altior, sicut est in corporibus cœlestibus, vnde in his nihil accidit, quod non sit intẽtum, & ita non est ibi error.

Et propter hoc dicit Auicenna, ꝙ supra orbem lunę nõ est malum, scilicet malum naturæ. Alius est gradus rerum pure naturalium, quarum natura potest impediri, & deficere, sicut generabilia, & corruptibilia, & quamuis sit ista natura inferior, prima in bonitate tamen bona est, & melius est, ꝙ sit vtraque simul quam quòd altera solum, vt ostensum est. si autem Deus fecisset, quòd ista natura non posset deficere iam non esset ista, sed alia, & sic non essent multæ naturę in quo non subtraheretur multum de perfectione vniuersi, vt dictum est. Deus autem condidit istam naturam præsciens defectum eius, qui ei contingere poterat, & est malum naturę, sed illum non intendit, fecit tamen naturam cui accideret talis defectus ne subtraheretur gradus bonitatis, cui iste defectus accidit, istum tamen defectum non reliquit inordinatum, sed prouidit, quòd si malum accideret ex defectu alicuius naturæ, quòd ordinaretur in bonum, sicut videmus, quòd corruptio vnius est generatio alterius, & iste modus prouidentiæ, vt dictum est præcedenti quæstione, extenditur vsque ad bruta, quæ potius naturæ instinctu, & quasi necesse, ꝙ agãt aliquid electione voluntatis, & ideo malum, quod in eis accidit recompensatur per bonum naturę, & non per bonum præmii, quia nec habent præmium, nec meritum, vt ibidem dictum est, sed mors vnius aliis prodest ad cibum, & vitam alterius, sicut est in inanimatis, quia præcisio arboris prodest ad ędificationem domus, & ad alias vtilitates.

In creaturis autem nobilioribus præter naturam suam est aliud principium agendi, scilicet voluntas, quòd inquantum est Deo magis propinquũ, est magis absolutũ a necessitate, & subiectione ad alias causas, & ita est liberum, & hinc competit ex conditione

ne sua, ꝙ possit tenere rectum ordinem tendendo in finem, & etiam deficere, si autem tenderet ineuitabiliter in finem suum diuina prouidentia determinante illud ad hoc, iam tolleret sibi conditio naturę suę, & ideo a Deo taliter constituta est, quòd possit deficere, vel non deficere, istos tamen defectus voluntatũ Deus non intendit, sed prędsciuit, & prędmisit, vt non tolleretur iste gradus entitatis de vniuerso, prouidit tamen ordinando defectus istos in bonum, scilicet in bonum iustitię, dum malum culpę emendatur per rectitudinem pœnę, vel in bonum vtilitatis aliorum, qui per iniquitatem istorum corriguntur de peccatis, vt boni fiant, vel vt boni existentes in gradu meriti crescant, & ad multa alia, quæ homo intelligere non sufficit. Et ita tam bona, quam mala subiunt prouidentiæ, bona quidem, quasi prędsita, & intenta, & ordinata, mala quidem quasi prędcognita, & ordinata, sed non, vt intenta, & bona quidem omnia non eodem modo prouidentur, sed secundum conditionem naturę singulorum, scilicet necessarium, ita ꝙ deficere non possit, & cõtingens ita, quòd possit esse, vel deficere, & volũtarium, ita quòd vltra hoc, quod est esse, vel deficere, & recte, vel non recte agere prędmium, vel pœnam habeat, aut in pœnam, vel prædmiũ alicuius ordinetur, naturale autem, ita quòd consequatur finem naturalem, si bonum est, & sic etiam ad bonum alterius naturę, si vero malum est solum sit ab bonum alterius, cum ipsi malo bonum accidere non potest pro seipso, cum malum non possit esse bonum.

Ex his patet solutio ad errores eorum, qui propter malum, quod in rebus videbant negauerunt prouidentiam, & errauerunt in ea, & qui dicunt non esse Deum, quia mala sunt in rebus recte dicerent, si inueniretur malum per se, vel malum, quod est defectus boni, ita tamen quòd ad nullum bonum ordinaretur, nec proficeret, quia iste est magnus defectus, qui non posset esse in rebus, nisi vniuersum esset sine principe, & sic non esset Deus, vel ipse princeps esset talis, qui non posset, aut nollet hunc defectum auferre, & vtroque modo sequeretur, quòd non esset Deus, sed aliquid imperfectum, recte ergo diceret, quia tamen mala quæ in rebus sunt, ordinatissima sunt quodammodo iam bona sunt, vt supra ostensum est, ideo male esse in rebus non arguit Deum non esse cum hoc non sit imperfectio vniuersi, sed potius pertineat ad perfectionem eius, vt ostensum est.

Alij vero, qui propter bona, & mala, quę viderunt non ausi sunt Deum negare rectius dixerunt, quia licet non cognouerunt modum prouidentię, credidерunt tamen bona existere impossibile esse, nisi Deo actore, quòd verum est, nesciuerunt tamẽ quomodo mala possent esse, nisi Deo existente, quod verum est si inordinata essent, cum tamen ad ordinem reducuntur iam bona sunt. Alius erat error tollentium prouidentiam de natura corruptibili, quia erat malum, ideſt corruptio in ea, & tamen ostensum est, ꝙ istud malum proficit ad bonũ vniuersi, & quòd subtractis corruptibilibus tolleretur magna perfectio vniuersi, potius ergo pertinet ad prouidentiam facere, quòd sint simul corruptibilia, & incorruptibilia, quã quòd sint sola incorruptibilia.

Ex dictis etiam patet solutio ad dubium quorundam an actiones nostrę malę sint a Deo. Et dicẽdum, quòd actio ex ea parte, quæ habet entitatem est actio, ex ea autem parte qua deficit ab ordine finis intenti, vel debiti mala est. Deus igitur est principium omnis actionis nostrę, non tamen, vt mala est, quia malum non habet causam efficientem, sed deficientem, est ergo malum a nobis inquantum deficere possumus, sicut claudicare, & male ambulare est a virtute motiua, quæ est efficiens, inquantum vero male ambulat est a curuitate tibię, quia curuiras est causa efficiens. Deus autem non potest esse directe causa deficiens, sed efficiens, cum sit ens, & ideo per actionem suam directe semper communicat entitatem, & non defectum.

Ad errorem autem Manichęorum ponentium prouidentiam boni, & mali Dei. Dicendum, quòd ista positio est omnino irrationabilis, quia malum non potest habere causam efficientem, cum non sit natura, sed naturę defectus.

Item, quia malum non potest esse intentum, cum intentio sit de fine, & de bono, quia bonum est, quod omnia appetunt, isti tamen ponunt malum per se intendi, vnde hic error non solum a catholicis, sed etiã a prophetis satis improbatus est.

Ad primum contrarium dicendum, ꝙ prouisor aufert malum ne eueniat in re de qua prouidet, & ita Deus in opere suo, quod est vniuersum, prouidet ne aliquod malum eueniat, & vere nullum euenit, quia corruptiones, & mala in rebus particularibus non tollunt aliquid de bono vniuersi, sed potius augent ponẽdo plures gradus entitatis, quam si sola incorruptibilia in vniuerso essent, & si aliquod malum, quandocunque paruum accideret ipsi vniuerso, vel non esset prouidentia, vel ibi deficeret, & tamen nullum malum accidit vniuerso, sicut ergo si quis de re vna particulari prouidentiam habeat, nititur ne aliquid mali illi rei accidat, & si accidit deficit prouidentia, ita Deus prouidet ipsi vniuerso, quod est opus suum, & facit, quòd nullus sit defectus, vel malum in eo.

Sed ex hoc aliqui dicunt, quòd Deus prouidentiam habet de vniuerso, sed nõ de singulis indiuiduis, quæ in eo sunt, cum in illis malum accidat.

Dicendum, quòd tam de vniuerso, quam de partibus eius est Deo cura, & de quolibet particulariter, & distincte, vnde tanta est Dei prouidentia circa vniuersum ac si non haberet curam de particularibus, & tanta est ei cura de quolibet particulari per se ac si non haberet curam, nisi de vno solo indiuiduo, & hoc prouenit ex infinitate perfectionis diuini intellectus cuius virtus non est minor in quolibet per se ad intelligendum, quam in omnibus simul, ideo tam de vniuerso, quam de singulis indiuiduis per se prouidentiam habet, quia cum ista sunt partes vniuersi, attendit Deus magis bonum vniuersi, quam cuiuslibet indiuidui per se, & ideo permittit malum aliquod in indiuiduis inquantum illud ordinatur ad bonum vniuersi, cum ablato omni malo non staret integritas vniuersi deficiẽtibus multis gradibus entitatis.

Cum autem dicebatur supra, quòd sine imperfectione diuinę prouidentię stare potest defectus, qui defectus sequitur ex causis secundis, non est intelligendum, sic absolute, quia si aliquid de eo, quod a Deo prouisum esset, fieri impediretur propter defectum causarum secundarum licet non esset imperfectio in dispositione, esset tamen defectus prouidentię. Sicut si quis recte disponat quid in domo sua fieri debeat, ordo quidem rectus est, si tamen ministri non bene exequantur, quod ipse instituit, est defectus in prouidentia, quæ dare debet, ea quæ conferunt ad finem, & tollere, ea quæ impediunt ordinem institutum, & consecutionem finis, cum tales ministros posuerit, qui ordinem datum non tenerent, & sic, vel posuit eos, quia bonos putauit, & tunc errauit prouidentia eius, quia sic non prouidit, quod futurum erat, vel non curauit meliores ponere, & tunc prouidere noluit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noluit. Ita si Deo instituente ordinem rectum in rebus impediatur ordo ille ex defectu causarum secundarum, vel Deus præsciuit defectum illum, vel non, si non præsciuit non habet prouidentiam, sed errat, quia prouidentia præsupponit prouidentiam futurorum, si autem præsciuit, & non curauit meliores executores prouidentiæ dare, noluit habere prouidentiã de rebus, sed deserit eas, & sic defectus est prouidentiæ, quòd per causas secundas sequatur malum in rebus, quòd inordinatum maneat, & ideo oportet ad hoc, quòd sit prouidentia, quòd omne malum excludatur de rebus, vel reducatur ad ordinem, alioquin non erit prouidentia, & quia defectus, qui contingunt in rebus non sunt a Deo, sed a causis secundis, & insuper Deus præsciuit defectus illos futuros, & reduxit eos ad ordinem, scilicet ꝙ ad bonum prosint, non arguũt illi defectus imperfectionẽ diuinæ prouidentiæ.

Ad secundum dicendum, quòd stãte prouidentia accidunt aliqua mala in rebus, quod non repugnat prouidentiæ, vt dictum est, si tamen malum accideret, vt in pluribus hoc prouidentiæ repugnaret, quia cum malum non sit propter se, sed propter bonum necesse est, quòd bonum accidat, vt in pluribus si ordo rectus manet. Cum vero dicitur, ꝙ malũ accidit, vt in pluribus falsum est, quia malum potest accipi in rebus naturalibus, vel in voluntarijs, si in naturalibus constat, ꝙ malum accidit, vt in paucioribus, siue considerando quantum ad partes, vel supposita in quibus malum accidit, & in quibus non, siue quantum ad eandem rem in qua malum accidit, & bonum.

De primo patet, quia malum naturæ nõ contingit, nisi in sphæra generabilium, & corruptibilium, quæ est paruę quantitatis respectu corporum cælestium in quibus malum esse non potest, quia incorruptibilia sunt, & motus eorum non potest esse inordinatus, quia ipsa corpora semper habent se eodem modo.

De secundo patet, vt in naturalibus in quibus malũ accidit, & tamẽ vt in paucioribus accidit, quia causę naturales consequuntur effectus suos, vt in maiori parte, & deficiunt in minori, & tamen defectus est malum naturale. Si autem consideretur de volũtarijs iterum sunt plura numero in quibus malum non accidit, quia in Angelis non accidit, & tamen plures sunt Angeli manentes, quam cadentes, & forte plures, quam omnes damnati tam homines, quam dæmones, vt tenẽt communiter doctores, sic dicit Sanctus Tomas 1. sen. di. 39 articu. vltimo.

Si autem accipiatur in hominibus videtur malum accidere, vt in pluribus, quam bonum. Et ratio huius est prima propter corruptionẽ humanę naturę p peccatum originale, quam corruptionem Deus præscinit, & non excluſit eam, sed præordinauit illam ad bonum, vt non subtraheret naturę suam libertatẽ, quia tunc periret ratio speciei.

Secunda causa fuit ex natura conditionis humanę, sicut enim in naturalibus inuenitur triplex gradus. Aliquid enim est, quod habet solum esse in actu, & huic rei nullus defectus accidere potest, & sic sunt corpora cælestia. Alia sunt quorum esse est solum in potẽtia, sicut materia prima, & tale ens semper habet defectum, nisi remoueatur per aliquod agens, quod reducat ipsum in actũ. & est aliquid, quod habet actũ admixtum priuatione, & istud propter actum, ideſt formam diligentẽ in opere recte operatur, vt in maiori parte, deficit autem, vt minori. sicut autem est in rebus corruptibilibus, ita etiam est in intellectualibus. Est enim aliqua natura intellectualis, quæ est actus cõpletus sine admixtione alicuius priuationis, vel potẽtialitatis, & ex hoc non potest procedere aliquid, nisi rectum, vnde in hac natura malum esse non potest, & ita est de Deo in quo malum nõ est. Est aũt alia natura intellectualis cui admiscetur potentia, & tamen ipsa res in natura sua habet aliquem actum dirigentem in opere, sicut est in Angelis, ideo talis natura deficit, vt raro in opere. In natura autem humana in parte intellectuali est pura potentia, loquẽdo de perfectionibus, vel actibus secundis, quia licet ipsa anima actus, & forma sit, formas per quas intelligit, & vult non habet sibi innatas, sicut Angeli, qui nõ mẽdicant ab exterioribus formas per quas intelligant, sed innatę eis sunt, homini autem nihil innatum est, vnde si non mendicat formas per sensum, vel inuenduntur sibi impossibile erit, quòd aliquid intelligat, vnde commentator 3. de anima, comparat intellectũ possibilem humanum materię primę, & Aristo. ibidẽ cõparat tabulę rasę in qua nihil scriptum est, & ideo anima nostra in se considerata æqualiter se habet, & indifferenter ad omnia intelligenda, vel facienda, cũ nihil sit sibi naturale. & quia malum contingit multis modis, vt patet 2. Ethico. bonum autem solum vno modo, ideo vt in pluribus flectitur in malum, etiam propter diuersitatẽ partis spiritualis, & corporeę, quia homini, vt est animal contingit esse bonum aliquid, quod est bonum particulare, quia tamen est naturę rationalis debet tendere ad bonum simpliciter, ad quod retardatur ex inclinatione ad bonum particulare, si tamen anima hominis haberet aliquid sibi innatum, non impediretur ex inclinatione corporis, quia tamen nihil innatum habet, est homo agens imperfectum quãtum ad omnes actiones suas, nisi in actionibus naturalibus, quæ non competunt ex parte rationis, quæ est determinata ad vnum, ita apparet, quòd malum non accidit in rebus, vt in pluribus, sed in minori parte.

An Deus habeat prouidentiam de omnibus immediate, vel mediantibus alijs causis. Vbi ostenditur error Platonis, qui posuit triplicem prouidentiam. Et quòd ad prouidentiam de rebus multa requiruntur. Et quòd intellectus diuinus non vilescit intelligendo singularia.

Quæst. CXXV.

QVAERETVR cum Deus habeat prouidentiã de omnibus particularibus, vt ostensum est supra q. 124. an habeat de omnibus immediate prouidentiam, vel mediantibus alijs causis. Aliqui dicunt, ꝙ non per se, & immediate prouidet, sed mediantibus ministris, nam prouidentia Dei nõ excludit operationem secundarum causarum, quęlibet tamen causa secunda intendit effectum suum deducere ad finem, quod ad prouidentiam pertinet, ergo mediante illa Deus prouidet. Item non est aliquid Deo subtrahendum, quod ad dignitatem pertineat, & tamen pertinet ad dignitatem principum non facere per se omnia, nec curam de omnibus agere, sed per alios, ergo etiam Deus per aliquos prouidebit rebus.

Item dicitur 12. Meta. ꝙ quædam melius est nescire, quã scire, vt vilia, & infima, sed omne melius est esse in Deo est, ergo quędam erunt, quæ nesciet, & consequenter de illis non prouidebit saltem per se, sed per alios, Dicendum, quod Deus prouidentiam habet de omnibus, & immediate. In hoc tamen antiqui erraverunt, sicut Plato, qui vt refert Grego. Nisenus posuit triplicem prouidentiam.

Prima est summi Dei, qui primo, & principaliter prouidet proprijs. i. omnibus intellectualibus creaturis, & deinde toti mundo quantum ad genera, & species, & vniuersales causas, quę sunt corpora cælestia.

Secunda est, qua prouidetur singulariter indiuiduis animalium, & plantarum, & omnium generabilium & corruptibilium, quantum ad eorum generationem, & corruptionem, & cęteras passiones, & accidentia ipsorum, hanc prouidentiam Plato attribuit dijs, qui cęlum circuerunt, Aristo. 2. attribuit circulo obliquo, ideſt zodiaco 1. de genera. & corru.

Tertia prouidentia est rerum humanarum, scilicet quę ad vitam humanam pertinẽt, quam attribuit quibusdam dæmonibus circa terram existentibus, quos humanarum actionum custodes vocat, & dicit, ꝙ secunda, & tertia prouidentia dependent a prima, quia Deus summus statuit secundos, & tertios prouisores.

Ista positio consonat fidei aliquantulum, scilicet inquantum omnium rerum prouidentiã ponit, etiã quia reducit totam prouidentiam in Deum, discordat tamen a fide, quia subtrahit diuinę prouidentię omnia particularia subijciens secundę, & tertię prouidentiæ, & licet dicat dependere istas duas a prima prouidentia Dei, non intelligit, nisi ꝙ Deus statuit prouisores, non tamen ꝙ ipse prouideat, & ideo etiã cognitionem particularium tollit a Deo. Veritas tñ est, ꝙ Deus cognoscit omnia particularia, sic dicitur Luc. 12. quòd vnus de passeribus non est in obliuione coram patre vestro. Etiam habet prouidẽtiam de eis conferendo, vt finem suum consequantur, & non turbẽtur in ordine eis assignato ad finem consequendũ supra in litera, vnus ex his non cadet in terrã sine patre vestro, & supra 6. dr̃, ꝙ Deus pascit volatilia cœli, & vestit lilia agri, habet igitur de eis prouidentiam. Et dicendum, ꝙ habet per se, & immediate istã prouidentiam. Pro quo sciendum, quòd ad hoc, quòd sit de rebus prouidentia multa requiruntur.

Primo institutio ordinis. s. qualiter se habeat quælibet res ad aliam rem, & qualiter ad finem, & hęc vocatur dispositio. Deinde, ꝙ dentur rei ea, quæ conferunt sibi ad finem, vt adiuuetur ad consequendum illũ per ea, & vt non impediatur in ordine ei assignato, & excogitatio istorum vocatur proprie prouidentia. Deinde est necesse, ꝙ ista executioni tradantur, quia aliàs nihil prodesset tota Dei excogitatio, Prima duo facit per se. Tertium autem facit per causas secundas, & istud vocatur gubernatio, quę est explicatio prouidentiæ. Et ratio huius est, quia prima duo possunt esse æterna, quia sunt actus intellectus, & sic cõpetũt Deo cuius esse, & agere est in æternitate. Tertium vero necessario est in tempore, & cũ successione, & hoc non conuenit Deo, sed p̃ cãs secundas illud facit, vt dicet seq. q. & hoc est mediate facere, prima autem duo immediate facit. Et patet hoc primo, quia in rebus humanis, qñ est aliquis superior prouisor ille per se excogitat de solis magnis qualiter ordinentur, minorũ vero ordinationem relinquit excogitandam aliis, & hoc est, quia ipse ignorat conditiones particularium, sicut legislator ponens legem multa relinquit arbitrio iudicis, eo ꝙ quando legem imponit non potest cognoscere differentias omnium particularium negotiorum, quæ euenient, quia si sciret legem poneret ne postea dubitaretur, quomodo particularia reducerentur ad legem vniuersalem, sed non ponit, quia nescit, vel interdum si sciret non potest propter humanam occupationem, & temporis prolixitatem, ideo prouisor summus committit inferioribus, vt sic minus laboret. In Deo autem ignorantia non est, quia omnia suam minima distincte cognoscit. Etiam intelligendo non laborat, quia eius intelligere est eius substantia, & vita. Etiam non requirit tempus ad intelligendum, ideo nulla causa est, quare non prouideat per se de omnibus, cum omnia intelligat intelligendo se.

Item quando committitur a superiori prouisore inferioribus ordinare de aliquo ipsi per suã industriã ordinem excogitant, & non habent illam industriã, nec vsum eius a superiori prouisore, quia si ab illo haberent iam ordinatio non fieret per ipsos, sed per illum, & ipsi non essent prouisores, sed ordinis dati executores: industria tamen & sapientia, & omnis perfectio intellectus a Deo causatur, nec potest quis intelligere aliquid, nisi in virtute Dei. si ergo aliquod agens intellectuale excogitet aliquem ordinem in rebus quem exequatur, non dicitur illa prouisio esse ab eo, sed a Deo in cuius virtute agit, ergo Deus erit prouisor immediatus.

Item si Deus prouideret mediantibus causis secundis oporteret, ꝙ daret illis leges prouidendi, & illę, vel essent particulares, vel vniuersales. Si particulares iã causę secundæ nihil prouiderent, sed leges datas exequerentur, & ita essent executores, & nõ prouisores. Si essent leges vniuersales cum non possit vniuersale semper applicari bene ad particulare maxime in rebus mobilibus, quæ non semper se habent eodẽ modo, oporteret ꝙ interdum isti prouisores ordinarent de rebus vltra id quod esset in legibus datis sibi, & haberent iudicium super illas, quando oporteret agere secundum tenorem earum, & quando omittere illas, sicut est de epikeya, quæ iudicat de iusto legali. 5. Ethico. c. 13. & tamen in hoc casu cum esset dubium de lege, & oporteret eam interpretari, vel dispensari in illa non poterat fieri, nisi per condentem, ideo ad Deum recurreretur, & sic ipse indicaret, & prouideret de particularibus.

Item ad hoc, vt teneatur ordo rectus in humanis rebus, superior prouisor iudicat de his, quæ ab inferioribus ordinãtur an recte se habeant, vel non. si ergo Deus iudicaret & prouideret per causas secundas, iudicaret rursus an recte ordinata erant, quæ per illas prouidebantur, & sic iam per seipsum de particularibus prouideret. Item si Deus per seipsum non prouideret circa particularia, aut hoc esset, quia nõ posset, vel quia eius dignitati non conueniret. s. quia vilesceret, vt quidam dicunt. Primum est falsum, quia cũ Deus omnia intelligat nulla est ei difficultas instituere eis ordinem quem voluerit. Secundum etiam falsum est, quia magis quis vilesceret operando circa aliquid, quã ordinando illud, Deus tñ circa omnia operatur, & non vilescit, minus ergo vilesceret ordinando omnia, maxime quia prouidere est actus rõnis, q̃ est aliquid perfectum, nec intellectus vilescere p̃t in actu suo, sed solum mẽdicando aliquid a rebus vilibus, sicut est in intellectu nostro, qui omnes species intelligibiles accipit ab extra, intellectus autem Dei nõ intelligit res per species rerum, sed per seipsum, & se intelligendo intelligit omnia, cum ergo non vilescat se intelligendo, nec vilescet intelligendo illa.

Item, quia tunc magis Deus vilesceret existẽdo cã rerum, q̃ intelligendo illas, quia magis conuenit agẽs cum effectu in conditionibus naturalibus, quam intelligens cum re intellecta, quia agens producet effectum dãdo ei totum esse naturale, in intelligente aũt & generaliter in qualibet potentia apprehendẽte nõ est res secundum esse naturale, sed secundum esse intelligibile, sicut albedo est in subiecto quantum ad eẽ naturale, in oculo autem non, sed solum quantum ad similitudinem, & multominus in intellectu, quia aliàs albedo in intellectu disgregaret, & redderet intellectum formaliter albũ, quæ duo in niue facit, sed neutrum facit in intellectu, nec in oculo.

Item,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item etiam, si Deus acciperet species a rebus, licet hoc præsupponeret quandam imperfectionem, scilicet quia illas mendicabat, tamen ipsę ab eo susceptę non vilificarent intellectum eius, quia res aliqua dicitur esse vilis propter impuritatem suam materialem, quæ est conditio competens sibi in esse naturali, sed cum transfertur ad intellectum non transit cum cõditionibus istis, eo ꝙ non transit quantum ad esse naturale, sed solum quantum ad intelligibile, vt dictum est supra de albedine, iõ nõ vilificat res intellecta intelligentem, sed perficit cum suscipiatur ibi secundum conditiones nobiles, & ob hoc dicitur, ꝙ homo non vilescit intelligendo vilia, sed volendo vilia, scilicet quia intelligens suscipit rem solum secundum esse nobile, volens autem non suscipit, sed mouetur ad rẽ in seipsa, & in suo esse naturali habentẽ quandam turpitudinem, aut vilitatem: considerata dignitate humana vilescit necessario volens rem vilem, quia fertur in illam, & vult frui ea secundum illud esse, apparet igitur, ꝙ non vilescit diuinus intellectus intelligendo singularia, ideo nihil obstat quin Deus habeat prouidentiam immediate de particularibus, & ita dicendum est, ꝙ illam habet.

Ad primum dicendum, ꝙ quodlibet agens intendit deducere effectum suũ ad finem, & deducit, nisi impediatur, hoc tamen non est prouidere, sed prouidentiam exequi, quod vocatur gubernare, prouidentia tamen iam est secundum quam causę secũdę mouentur operando.

Ad secundum dicendum, ꝙ pertinet ad dignitatẽ principum habere ministros ad exequendum omnia opera eorum, non tamen oportet, ꝙ habeant ministros ad prouidendum, sed potius ipsi ordinem ponũt nisi in eis in quibus ipsi, v el nesciunt, vel non possunt, quia indignitatis esset per ministros prouidere, & eẽt maxime indignitatis, qui nihil per se ordinaret, nec etiam de statu personę suę, & tamen iste esset vilissimus seruus, qui nihl ageret, sed ageretur, ita autem in Deo est, quia executionem ordinis ipse non facit, sed ministris committit. ordinationem autẽ per se facit, quia hoc maxime dignitatis est per se posse de omnibus prouidere.

Ad tertium dicendum, ꝙ scire, nunquam in se est I malum cum sit de summis perfectionibus, nobis tamen interdum scire quædam est malum per accidẽs, scilicet vt vel, quia vilescimus, vt cõsiderando de quibusdam, quę incitant nos ad peccandum, per quod quisque vilis redditur, vel quia impedimur, sicut cum aliquando occupamur in consideratione rerum paruarum, impedimur considerare de altissimis in quibus efficeremur sapientes, ablatis autẽ his intelligere quęcunque semper erit bonum, sed in Deo neutrum est, quia nec potest malus fieri aliquid cogitando, nec impediri a consideratione meliorum, cum intelligere Dei vnicum sit quo seipsum intelligendo omnia intelligit, ideo melius est in eo intelligere, quam non intelligere.

An executio prouidentiæ fiat a Deo per se, & immediate, vel mediantibus alijs. Et quòd ordo tanto est perfectior quanto ad minima magis descendit. Et quidquid sit in vniuerso a Deo est prouisum. Et quòd omnis virtus operatiua exequitur prouidentiam Dei. Et in quo Angeli differant inter se. Et quòd nihil est in vniuerso, per quod non fiat exequutio diuinæ prouidentiæ, nisi ipsa materia prima.

Quæst. CXXVI.

QVAERETVR de gubernatione rerum, quę est executio prouidentię. i. explicatio eius per tempora, vt dicit Boetius, an fiat a Deo p̃ se, & immediate, vel mediantibus alijs. Dicendum, ꝙ ad hoc, ꝙ prouidentia in rebus sit oportet esse ipsarum ordinationem, & ordinationis executionem. Primum pertinet ad intellectum, quia sapientis est ordinare. Secundum vero ad virtutem operatiuam, habent autem se ista econtrario, quia in ordinatione tanto est ipse ordo perfectior quantomagis descendit ad minima, quia tunc nihil relinquetur inordinatum, quod tamen accideret si daretur ordo vniuersalis. Etiam quia perfectior est intellectus, qui scit descendere ab vniuersali vsque ad minima, quã qui scit in vniuersali, & hoc in moralibus, vbi sermones vniuersales inanes sunt 2. Ethicorum: ordinare autem ad moralia pertinet cum in operatione sit, vel ad artem, & in vtroque descendit ad particulare. In operatione autem est econtrario, quia operari in minimis pertinet ad potentiam infimam, exequi autem circa maxima pertinet ad potẽtiam altissimam, in Deo autem est virtus intelligendi perfectissima, & potentia ad operandũ maxima, ideo constituere ordinem perfectissimum, qui est de minimis, & indiuiduis pertinet ad Deum, nam omniũ rerum vsque ad indiuidua minima, & eorum accidẽtia Deus habet curam & per se, & immediate facit, vt ostensum est prędeodi q. operatio etiam perfectissima. s. maximarum rerum Deo conuenit, & ita sunt aliqua opera, quę ipse solus facere potest, vt creare sęculum, suscitare mortuos, & generaliter quodlibet H miraculum, nã hæc per nullam aliam virtutem fieri possunt. Alia opera sunt minoris potestatis, & illa per ministros exequitur secundum proportionem virtutis eorum quibuslibet committens ea, quæ non excedunt potestatem ipsorum, ita vt minima opera cõpetant minimę virtuti. Item prouidentia Dei nõ tollit operationem causarum secundarum, & tamẽ omnia, quę fiunt per secundas causas sub prouidentia cadunt, ergo Deus non exequitur per se quidquid per se prouidit, alioquin sequeretur, ꝙ nullum esset agens in toto vniuerso, nisi Deus, & omnes operationes precederent ab eo immediate, nam si ęqualiter se haberent prouidentia, & gubernatio, cum Deus immediate, & per se omnia prouiderit, ita immediate, & per se omnia exequeretur, & quia quidquid in vniuerso fit a Deo prouisum est, vt ostensum est prædeti quęst. quidquid in vniuerso fieret ab ipso immediate fieret, & tũc, nec ignis calefaceret, nec homo gigneret hominem, sed omnia hæc per se Deus faceret, sicut per niens, scilicet ꝙ non esset iste status vniuersi, qui est, nam nunc sunt diuersa agentia, & cum esset vnicum agens etiam actiones inter se nõ differrent in modo, nec in virtute licet differrent res factę, quia quęliber esset diuina operatio, & vna non excederet aliã, sicut creare hominem, & equum licet res creatę differant creatio nõ differt. Item tolleretur successio, & motus de operationibus, quia operatio procedens a virtute finita est successiua, quia non potest dispositionẽ facere, & introducere formam, virtus autem infinita in K instanti operatur, vt patet in creatione, nulla ergo est successio, nec motus in operationibus. Item oporteret tunc, ꝙ daretur, quasi totum vniuersum superuacuum, vel periret, quod patet, quia fere omnes partes vniuersi habent aliquam virtutem operatiuam, si autem per illam aliquid operarentur, iam non exequeretur Deus per se quidquid prouidit per se, si autem nihil operarent̃ esset tota virtus operatiua in vniuerso superuacua, & sic fere totum vniuersum superuacuũ, vel si non deberet esse superuacuũ, oporteret, quod tota virtus operatiua esse desineret, & hoc erat perire vniuersum. Item tolleretur rebus propria natura, quia naturale est homini intelligere, & velle, si tamẽ Deus per

per se exequeretur omnia prouisa nõ intelligeret homo, nec vellet cum ista sint prouisa, sed Deus hoc faceret, ideo necesse fuit, ꝙ gubernatio, quæ est executio prouidentię non fieret immediate per Deum, sed per causas secundas. Item hoc repugnaret diuinæ dignitati, quia pertinet ad magnum principem multos habere ministros, sed nulla est dignitas maior quam Dei, ideo necesse est, ꝙ habeat diuersos ministros, qui secundum diuersos gradus exequantur voluntatem eius, & istę sunt virtutes executiuæ, ita dicitur Psalm. 102. benedicite dominum omnes virtutes eius, minis tri eius qui facitis voluntatem eius, & Psal. 148. dicitur ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarũ, quæ faciunt verbum eius. B

Dicendum autem, ꝙ executio diuinæ prouidentiæ generaliter fit per omnia, quæ habent virtutem operatiuam in vniuerso. Quod patet, quia omnis virtus operatiua operatur, cum nihil maneat ociosum, & tamen omnis operatio est ad aliquem finem, & est, ꝙ prouisa a Deo, ergo omnis virtus operatiua exequitur ꝙ uidentiam Dei, & hoc est in tota naturę concatenatione, quia ab infimis vsque ad summa nihil est, quod non exequatur aliquid a Deo prouisum.

De summis patet, sunt enim intelligentię. i. Angeli altissimæ creaturæ, & sunt executores prouidentiæ, & quantum ad hoc dicuntur ministri Dei. Psal. 103. & ad Hebr. 1. s. qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem, sed minister est, qui exequitur id quod prouisum est per dominum, ideo ipsi executores sunt diuinæ prouidentiæ. C

Et ad istos maxime pertinet executio ꝓpter duo. Primo propter magnitudinem virtutis operatiuę, nã nullum ens est tantæ potestatis, sicut Angelus, cum etiam dæmones excedãt omnia naturalia in potestate. Iob 41. non est potestas super terram, quæ comparetur ei. i. Angelo, vel dæmoni, ideo ad plura prouisa exequenda se extendet virtus Angeli, quam cuiuslibet alterius entis.

Secundo propter intellectum, quia quantum ad illum participat Angelus rationem prouidentiæ. s. vt non solum possit exequi, quod a Deo prouisum est, sed etiam intelligat ordinem diuinę prouidentię, & D ideo tanto melius poterit exequi, quam entia, quę nõ intelligunt. s. quia minus errabit in opere, etiam quia quædam sunt quorum executio non potest fieri, nisi per substantiam intelligentem, sicut notificare diuinam voluntatem, & ista executio specialiter pertinet ad Angelos, & ab ea nomen acceperunt, vt Angeli. i. nuncij dicerentur. s. quia diuinam voluntatem annunciant. Hoc etiam quibusdam hominibus competit q Prophetæ dicuntur, & tamen istis, vt in plurimum p Angelos competit. s. quia Angeli reuelant eis secreta cęlestia: pręcipui ergo executores prouidentiæ sunt Angeli, inter ipsos quoque differentia est, quia per quosdam explentur in alijs, quæ Deus prouidit, nam quidam eorum abundantius diuinam perfectionem participant, quia Deus communicat se singulis rebus E secundum conditionem naturę earum, & quia quidã eorum sunt natura excellentiores capiunt abundantius diuina dona, tam sapientię, quam virtutis operatiuę, & isti in inferiores agunt, & hoc est, quod dicit Dionysius, ꝙ Hierarchię superiores purgant ꝓficiunt & illuminant inferiores. De minoribus entibus patet, quia nullum ens in toto vniuerso destituitur a virtute operatiua, nisi materia prima, quæ non est ens in actu, sed in potentia, nam cætera entia aut sunt formę simplices, vt intelligentiæ de quibus dictum est, aut habẽtes formam, sicut omnia composita, & quia operatio est ex forma, competet omni enti operatio, nisi materię primę, quæ nec est forma, nec habet formam, sed vt sic in potentia est ad formam, & ita nihil est in vniuerso per quod non fiat executio prouidentiæ, nisi ipsa materia prima, & quantum ad hoc dicũtur omnia ministrare Deo faciendo, quod ipse vult. De summis patet, quia dr̃, benedicite dn̄m omnes virtutes eius, & ministri eius, quod de Angelis maxime dr̃. De minimis patet, quia dicitur ignis, grando, &c. quæ faciunt verbum eius, & tamen ista sunt de minimis entibus, cum ignis sit purum elementum, & grã do, nix, glacies sint entia metheorologica, & ideo imperfecta in specie, quia inter metheorologica nihil est perfectum in specie, nisi pluuia. de omnibus ergo intermedijs a fortiori intelligetur, ꝙ faciunt voluntatem Dei. i. exequuntur id, quod Deus ordinauit, ita quidquid est in vniuerso est minister diuinę prouidẽtię, sic. n. dicit Boetius, ꝙ prouidentia explicatur p angelos, aut per dęmones, vel per animam, aut tota inseruiente natura.

An prouidentia Dei importat necessitatem rebus. Et quod per se diuiditur ens in necessarium, & contingens. item quod prouidentia Dei non tollit liberi arbitrij libertatem, nec tollit casum, & fortunam a rebus. Et in quibus sit casus, & fortuna, & quid casus. Et secundum diuersos gradus entium est causarum diuersitas, item quod prouidentia duo solum agit ad rem ipsam. Et quid æternitas. Quæst. CXXVII.

QVAERETVR an prouidentia Dei importat rebus necessitatem.

Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia omne quod habet causam in prędicto, vel in prędicto ad quam necessario sequitur effectus est necessarium, 6. Metap. omnia tamen prouisa sunt huiusmodi, quia prouidentia est eis causa essendi, & tamen si aliquid prouisum est, necesse est euenire, quia aliàs frustraretur prouidere, ergo omnia sunt ex necessitate.

Dicendum, ꝙ multis fuit hęc causa errandi, aliqui enim nescientes, quomodo stare posset cum certitudine prouidentiæ contingentiam rerum, dixerũt non esse prouidentiam saltem in humanis rebus, quæ ex libertate fiunt, & ita voluit Tullius in lib. de Diuinatione, siue de fato. Alii autem volentes prouidẽtiam a rebus subtrahere dixerunt omnia ex necessitate cõtingere secundum quendam ordinem ineuitabilem qui est in rebus, & ista fuit positio stoicorum.

Sed dicendum, ꝙ ad prouidentiam Dei non pertinet rebus prouisis necessitatem imponere, vnde non tollit a rebus contingentiam, nec arbitrii libertatem, nec casum, & fortunam: nam diuina prouidentia nõ excludit operationem causarum secundarum, immo per illas expletur, vt ostensum est prædeti q. & tamen si imponeret rebus necessitatem, tolleret oẽs causas secundas, nam a causa proxima dr̃ effectus necessari, vel contingens, & non a causa remota, nam sol & hõ generant hominem. 2. Phys. sol autem ex necessitate agit, & tñ homo non necessario gignitur. s. quia virtus generatiua hoĩs impediri potest. si autem prouidẽtia Dei redderet omnia prouisa necessaria, mutaretur natura rerũ, quia oporteret omnia agẽtia proxima ex necessitate agere, & impediri nõ posse, multa tñ sunt, quæ impediri possunt ne agant, ergo prouidentia nõ imponit necessitatem. Item ad prouidentiam Dei ꝑtinet conseruare vniuersum in sua perfectione, est autem perfectio eius integritas quędam, inquantum reperiuntur in eo omnes gradus entitatis, qui possibiles sunt, & tñ ens diuiditur per necessarium, & cõtingẽs, & est ista diuisio entis per se. si ergo diuina prouidentia auferret cõtingentia tolleret hos gradus entitatis, constat. n. ꝙ multa in natura sua non sunt necessaria, quia impediri ꝑnt, si ergo ex necessitate euenirẽt ꝓp-

pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

prouidentiam iam mutaretur natura rerum, & ſolũ manerent neceſſaria in vniuerſo, & tollerentur omnia contingentia, multi tamen ſunt gradus entitatis in quibus contingentia eſt, quibus ablatis magna pars vniuerſi deficeret.

Item omne neceſſarium eſt ſemper, nullum autem corruptibile eſt ſemper, ſi ergo diuina prouidentia faceret, ꝙ omnia eſſent neceſſaria, auferret de rebus omne generabile, & corruptibile, & conſequẽter auferretur omnis motus, quia in omni motu eſt generatio, & corruptio, cum aliquid ibi eſſe incipiat, & aliquid eſſe deſinat, nam fit continua acquiſitio, & deperditio per motum. Item ſequeretur multa eſſe ſuperflua in vniuerſo, quia entis neceſſarij eſt ex neceſſitate eſſe, vel agere, contingentis autem agere, & eſſe contingenter, ſi ergo nihil maneret contingens, ſed omnia neceſſario euenirent propter prouidentiam, omne ens, quod ex natura ſua eſt contingens, eſſet ſuperuacuum, quia nunquam ageret, nec eſſet contingenter, ſed reduceretur ad agere, & eſſe ex neceſſitate propter prouidentiam.

De libertate arbitrij patet, quia prouidentia conſeruat in rebus prouiſis perfectionem, & nõ deſtruit. ſed conſeruat contingentiam, ideſt non excludit eam a rebus inanimatis, & naturalibus, ergo a fortiori nõ excludet illam ab intellectualibus in quibus libertatem arbitrij ponimus, nam in rebus inanimatis contingentia prouenit ex defectu, & imperfectione, nam ſecundum natutam ſunt determinata ad vnum effectum, & illũ ſemper conſequũtur niſi ſit impedimẽtum ex debilitate virtutis, quæ non ſufficit illum producere, vel ab aliquo prohibente agere, vel ex materię indiſpoſitione, & ideo cauſę naturales non ſunt ad vtrumlibet, ſed vt frequenter producunt effectum ſuum vno modo, & deficiunt raro. Quòd autẽ voluntas ſit cauſa contingens nõ prouenit ex imperfectione, ſed potius ex magna perfectione naturę ſuę, ſcilicet quia ipſa non eſt virtus limitata ad vnum, ſed habet ſe ad oppoſita, quia poteſt in quocunque, determinatio autem poſſibile ad vnum prouenit ex imperfectione, nam perfectior eſſet ignis ſi poſſet calefacere, & frigefacere, & humectare, q̃ ꝙ ſolum poſſit calefacere, hoc enim eſt ignem determinatum eſſe ad calefaciendum. ſ. ꝙ hoc poſſit, & nihil aliud poſſit. intellectus autem, quia eſt virtus perfecta non determinatur ad vnum genus entis, ſicut ſenſus, ſed ad omne ens ſe habet, ita autem voluntas non eſt determinata ad vnum genus rei, ſed in omnia poteſt, & hoc eſt eſſe contingentiam in actibus voluntatis, ideſt libertatem. ſ. ꝙ non ſit voluntas determinata ad hoc ſolũ volendum, ſed ꝙ poſſit hoc, & quodcunque aliud velle. Libertas ergo voluntatis ex magna perfectione prouenit, quæ tamen tolleret ſi prouidentia auferret libertatem, quia iam voluntas eſſet determinata ad vnum, ſicut naturalia, ergo non aufert prouidentia libertatem. Item ad prouidentiam pertinet rebus vti ſecundum conditionem naturę ſuę, quia aliàs fruſtra eſſent conditę ſi modus naturę earum ad nihil eſſet, etiam quia per prouidentiam conferuntur rei adiutoria ad finem, & ne impediat in ordine ſibi aſſignato peruenienti in finem, & tamen finis rei eſt ſecundum conditionẽ naturę eius, iõ de natura prouidentię eſt vti rebus ſecundũ modũ naturę ipſarũ, modus autẽ agendi cuiuslibet rei conſequitur formam eius, quia forma eſt principium actionis, ſed forma, per q̃ agit voluntarium agens non eſt determinata, ergo prouidentia non determinabit voluntatẽ ad aliquid, patet hoc, quia voluntas agit per formam. i. ſpeciem apprehenſam ab intellectu, nam ipſa non eſt vis apprehẽſiua, ſed bonũ apprehenſum p intellectũ mouet voluntatem, quia eſt obiectum eius, intellectus aũt non habet vnam formã determinatam, quia nulla forma intelligibilis eſt innata intellectui, ſed eſt tanq̃ tabula raſa, vt dicitur 3. de anima, recipit aũt indifferẽter oẽs ſpecies a ſenſu, & cum non ſit determinatus naturaliter ad aliq̃ formã rerum, quia nulla eſt ſibi innata, iudicabit aliqñ bonum per vnã, & aliqñ per alteram, & quia voluntas ſequitur iudiciũ intellectus de bono, & malo, neceſſe eſt, ꝙ ſit indifferens ad hoc, vel illud volendũ, ſicut intellectus eſt indeterminatus ad iudicãdum hoc, vel illud eſſe bonum. Item prouidẽtia multiplicat bona in rebus prouiſis, & tollit illa, per quæ impediretur bona, & tñ libertas voluntatis ſi tollãt erunt multa bona ſublata, quia tolletur laus virtutis humanę, quæ non eſſet ſi homo libere nõ ageret, tolleretur etiam meritum, & præmium, & demeritũ, & pęna, quia iam nemo iuſte puniretur ſi malũ euitare non poſſet, nemo ẽt iuſte beatificaretur ſi bonum ex neceſſitate ageret. Tollerentur ẽt conſilia, quia inutile erat conſiliari de eo, quod nõ poſſet euitari, & ita fere omnis humana actio tolleret, quod eſſet humanam naturam deſtruere, non ergo tollit prouidentia libertatem, ſed relinquit hominem liberũ Eccleſiaſtici 15. ab initio cõſtituit Deus hominem, & reliquit eum in manu cõſilij ſui, appoſuit tibi aquam, & ignẽ, ad quod volueris porrige manum tuam, ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi. De caſu etiam, & fortuna patet, ꝙ non tollantur per prouidẽtiam. Eſt enim caſus, & fortuna in eis, quæ propter alterum agunt. i. propter finem 2. Phi. quando non ſic euenit, ſicut cogitatum eſt, vel ab agente intentum. Vnde dicitur, ꝙ caſus eſt inopinatus rei euentus, hęc enim non tolluntur per prouidẽtiam, quia illa non tollit multitudinem cauſarũ ſecũdarum, vt dictum eſt, exiſtentibus autem eis, & agentibus neceſſe eſt interdum concurrere in actu, & concurſu mutuo ſe impediũt, vel ſe adiuuant, & vtroque modo eſt caſus, nam ſi ſe adiuuent erit effectus perfectior, quam aliàs fieret a qualibet cauſa per ſe, & quia intentio agentis eſt producere effectum perfectum ſecundum conditionem virtutis ſuę, quidquid ſuperadditur ad caſum pertinet, quia non erat intentum, & ſi ſe impediãt erit defectus in opere, & iſte ẽt eſt caſus, quia defectus non eſt intentus ab agente, cũ agens intendat producere effectũ perfectũ ſecundũ virtutẽ ſuã, & generaliter oĩs concurſus cauſarũ facit neceſſario caſum, ſed prouidentia vult diuerſitatẽ cauſarũ, ergo non excludit caſum, & fortunã, ſed potius illa vult. Item pertinet ad perfectionem vniuerſi casus, & fortuna, ſicut enim ſe habet res ad eſſe, ita ſe habet ad hoc, ꝙ ſit cauſa, ideo ſecundũ diuerſos gradus entium eſt diuerſitas cauſarum, ad perfectionem rerum requiritur, quòd ſint quædam entia per ſe, & quædam per accidens, res enim, quę non habent in ſua natura, ideſt ſubſtãtia vltimam perfectionẽ oportet, ꝙ habeant perfectionem aliquam per accidentia, & hoc eſt, ꝙ ſit ens per accidens, & tanto plura accidentia requiruntur ad perfectionem alicuius quanto minus de perfectione in ſua natura habet, ita igitur, ſicut ſubiectum, & accidens, vel ſubiectum, & multa accidentia eius ſunt vnũ ens per accidens, ſed quidquid tet eſſe cauſas aliquas per accidens, ſed quidquid uenit a cauſa per accidens dicitur a caſu, vel fortuna, ergo ad rerum perfectionem pertinet, ꝙ ſit caſus, & fortuna, & ita non tollunt̃ per prouidentiã, & manet in rebus neceſſitas, & cõtingentia, & arbitrij libertas, & caſus, & fortuna, nihilque horum tollitur per prouidentiam, cum hæc pertineant ad integritatem vniuerſi, & decorẽ eius, ſunt tñ omnia hæc prouiſa: prouidentia tñ non dat nouam naturam rei, ſed conſeruat eam in illa, quia prouidentia duo ſolum agit, ſcilicet diſponit ea, per quæ res deducatur ad finem, & adiuuetur ad prẽueniendum, & diſponit qũo tollantur ea, quæ impediunt ordinem perueniendi, prouidentia, ergo naturam non dat rei, ſed præſupponit eã, & modum naturę, quia hęc ſunt per creationem, etiam finem, & ordinem nõ conſtituit, ſed præſupponit, quia hęc pertinent ad diſpoſitionem, ideo non aufert iſta, quia tunc deſtrueret, quæ egit, ſed potius prouidẽtia eſt ad hoc ſolum, ꝙ res ſecundũ naturam ſuã, & modum ſuũ per ordinem datum perueniat ad finem ſibi inſtitutum, & hoc dando ad perueniendum conferẽtia, & auferendo impedientia, & ita prouidentia dirigit res, vt neceſſaria neceſſario in finem ſuum perueniant, & caſualia caſualiter, & libera libere, contingentia vero contingenter. Ad argumentum ſolet dici, ꝙ ſi aliquid ,puiſum neceſſario fiet, non tñ imponit neceſſitas rei prouiſę, quia gubernat Deus res ſecundum conditiones earum, vt dictum eſt. Sed dicendũ, ꝙ hoc non ſufficit, quia iſta neceſſitas conſequentię facit neceſſitatem conſequentis, quia ita eſt, ꝙ omnes res prouiſę ſunt, cum nihil ſit extra Dei prouidentiã, & quidquid prouiſum eſt per prouidẽtiam determinatum eſt, cum ipſa ſit certa diffinitio rerum, ita ergo eſt, ꝙ Deus prouidit de homine, qñ moreret, & quãdo aſſignato die illo, & loco, & modo quibus homo moriturus eſt, quę vocentur. b. quæritur an neceſſe eſt, ꝙ homo moriatur in. b. vel non, ſi neceſſe eſt, ecce prouidentia impoſuit neceſſitatem, ſi non eſt neceſſe poterit mori extra. b. & tamen Deus prẽuidit eũ moriturum in. b. ego fruſtratur diuina prouidẽtia, & prẽuidentia. Dicendũ, ꝙ nõ eſt poſſibile euitari argumẽtum iſtud ſuppoſito caſu, quia ſi prouidẽtia Dei tempore prædeat res prẽuiſas neceſſe eſt, ꝙ illis imponat neceſſitatem, vel ꝙ ipſa fruſtretur interdum, aut ſaltẽ fruſtrari poſſet, & vtrunque eſt inconueniens, ſed tollitur inconueniens, quia prouidentia non præcedit tempore res prouiſas, nec præcedere poteſt, eſt enim prouidentia ipſa Dei per reſpectum ad creaturas, vt cadunt ſub ordine, ſcientia autem Dei eſt ipſa eius ſubſtantia, ſed ſubſtantia eius eſt in ęternitate, ideo prouidentia ęternitate menſuratur. Eſt autem ęternitas menſura rei viuentis habentis ſemper eſſe, & illud totum ſimul, cui nec aduenit pars, nec tranſijt, & ideo ęternitas non includit tempus, nec includitur a tempore, tanquam vnum ſit pars alterius, ſed cuilibet inſtanti aſſignato in tempore coexiſtit tota ęternitas, & ideo, quod in ęternitate eſt non fuit ante illud inſtans, ideſt non habet aliquam partem ſui eſſe ante illud inſtans, nec erit poſt illud, ſed coexiſtit illi inſtãti quãtũ ad totum ſuũ eſſe, licet non eſt in illo inſtanti, quia illud eſt inſtans temporis, & quantũ ad hoc quodlibet ęternum eſt præſens cuicũque rei, & non eſt ante illã, nec poſt illã, & ita prouidentia nõ præcedit tempore res prouiſas, nec ſubſequitur, ſed coexiſtit eis, & tunc verum eſt, ꝙ omne prouiſum infallibiliter euenit, & non põt mutari, & tñ non eſt verum de aliqua re prouiſa antequam fiat, ꝙ illa neceſſario euentura ſit propter prouidentiã, quia ad hoc oportebat, ꝙ prouidẽtia de re eſſet, anteq̃ res eſſet, & tũc verũ eſſet, ꝙ neceſſitatẽ imponeret, vel ipſa poſſet fruſtrari, & tñ qa coexiſtit rei prouiſę non põt ei dare neceſſitatem, niſi qñ res eſt, & tñ in præſenti quęlibet res de ſeipſa habet neceſſitatem, quia omne, quod eſt dum eſt neceſſe eſt eſſe, nullam ergo neceſſitatem imponit providentia rebus, niſi quantum ipſę ex natura ſua habent, & hoc non fit, niſi quia non præcedit eas tempore, ſiquis autem concedat prouidentiam eſſe ante rem prouiſam impoſſibile eſt, ꝙ euitet inconueniens.

An numerus capillorum Deo ſit cognitus, & ad quid hoc dicatur. Quæſt CXXVIII.

QVAERITVR quia dicitur hic omnes capilli capitis veſtri numerati ſunt, an verum ſit, & ad quid dicitur.

Dicendum, ꝙ capilli veſtri numerati ſunt, ideſt ſub certo numero poſiti, quia Deus conſtituit omnia in numero pondere, & menſura. Sapientię 12. etiã ſunt numerati, ideſt eorum numerus eſt a Deo cognitus, nam non ſolum rerum exiſtentium, quę finitę ſunt ex eo, ꝙ in actu ſunt, ſed etiam nõ exiſtentium numeros, & omnes ſpecies numerorum poſſibiles Deus nouit, non tamen dicitur, ꝙ ſint numerati. i. ꝙ Deus illos computauerit, nihil enim Deus computat, ſic dicit Chryſoſto. hoc dixit non, ꝙ pilos Deus numerat, &c. & Augu. dicit denique numerus capillorum non in actu computationis, ſed in facilitate cognitionis accipitur. Ad ſecundum dicendum, ꝙ hoc dicitur ad ſignificandum ſolicitudinem Dei erga nos, quia nihil noſtrum perire permittit, nec etiam capillos, qui nullius valoris ſunt, & dicit eos eſſe numeratos, quia ea quę ſolicite cuſtodire volumus numeramus, ſic dicit Hiero. ꝙ ait veſtri capilli capitis, &c. immenſam Dei erga homines prouidentiam, & ineffabilem ſignificat affectum, ꝙ nihil noſtrorum Deum lateat, & Hilarius dicit, in numerum enim aliquid colligi diligentię eſt, & Augu. ait bene capilli numerati eſſe dicuntur, quia ea quę volumus ſeruare numeramus.

Conſiderandũ, ꝙ in hoc loco aliqui hęretici, qui reſurrectionem deridebant arguũt dictum iſtud, quaſi Chriſtus velit dicere, ꝙ capilli noſtri omnes manebũt in reſurrectione, quod videtur deforme propter eorum multitudinem, & prolixitatem, ſed Chriſtus hoc non dicit, ſic dicit Hieron. derident in hoc loco, qui carnis reſurrectionem negant, quaſi nos capillos, qui numerati ſunt, & a tõſore deciſi omnes dicamus reſurgere, cum ſaluator nõ dixerit, veſtri capilli omnes ſaluandi ſunt, ſed numerati ſunt, vbi numerus eſt, ſcientia numeri demonſtratur non eiuſdem numeri conſeruatio. De hoc tamen eſt dubium an omnes capilli noſtri nobiſcum in reſurrectione futuri ſunt, & videtur, ꝙ Chriſtus hoc voluerit, quia Luc. 21. dixit, capillus de capite veſtro non peribit.

Dici poteſt, ꝙ non dicitur illud ad ſignificandum, ꝙ nullus capillus peribit, ſed ad oſtendendum, ꝙ nulla pars noſtra etiam minima peribit, ſicut hic dixit capillos capitis numeratos ad ſignandum magnam ſolicitudinem Dei de nobis. Aliter poteſt dici, ꝙ etiam veri capilli de capite non peribunt, ſed quidquid fuit aliquando de veritate naturę humanę redibit ad corpus hominis, vt de illo rurſus formetur corpus, non tamen oportet, ꝙ ſit in eodem loco in quo prius fuit, vt Augu. dixit ponens exemplum de vaſe recenter facto ſi reducatur in maſſam, & iterum de eadẽ maſſa tota fiat vas eiuſdem figurę, quia quidquid fuit prius in vaſe eſt nũc, ſed aliquid fuit prius in lateribus quod nunc eſt in vaſe, vel in orificio, vel in anſa, & ita capilli omnes deciſi a tonſore erunt in maſſa de qua formatur corpus, non tamen erunt capilli, qui prius fuerant capilli, ſed in alijs partibus corporis cedent illę partes materię, ſed veritas huius tangetur infra 22. ca.

Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum corã patre meo, qui in cęlis eſt. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eũ coram patre meo, qui in cœlis eſt. Nolite arbitrari, Marco 8. Luc. 9. ca. & 12.

bitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere, sed gladiū. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem, aut matrem plusquam me: non est me dignus. Et qui amat filium, aut filiam super me: non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me: non est me dignus. Qui inuenit animā suā perdet illam, & qui perdiderit animam suā propter me inueniet eam. Qui recipit vos me recipit, & qui me recipit, recipit eum, q̄ me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedē iusti accipiet. Et quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Luc. 12.
Luc. 14
Marco 8. infra 16. Luc. 9. 17 Mar 9 Luc. 10 Io. 13 14. infra 18. Mar 9

Omnis ergo. Ostenso supra, q̄ Apostoli debent tribulationes sustinere constanter, hic hortatur eos nomen eius confiteri confidenter, & dicitur, *Omnis ergo, quiconfitebitur me.* i. asseret me esse Deum, & redēptorem mundi. *Coram hominibus.* Scilicet prædicando illis hoc, vel quando fuerit ab eo quæsitum ante reges, & præsides, sicut dicitur supra in litera. *Confitebor, & ego eum.* Reddit vicissitudinem, quasi dicat, nemo putet, quòd inutiliter me confiteatur, quia pro hac confessione ego retribuam aliam, nam confitebor eum, idest laudabo. *Coram patre meo, qui in cœlis est.* Idest coram Deo, sed Luc. duodecimo, dicitur coram Angelis Dei, & idem est, quia qui confitetur coram Deo confitetur coram Angelis, eo quòd Angeli assistunt semper Deo. Daniel. 7. millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei, & Tobię 12. dicitur egò sum Raphael Angelus vnus ex septem q̄ astamus ante dominum. *Qui autem negauerit me coram hominibus.* i. dicendo me non esse Deum, vel quòd nō crediderit in me. *Negabo, & ego eum.* s. dicendo, quòd non est seruus meus, vel q̄ non noui eum. *Coram patre meo.* (in die iudicii, quando nobis erit necessaria confessio Christi ad salutem.

An ista Christi confessio coram hominibus sit necessaria, & quando. Et quod confessio fidei semper est meritoria. Et nulla est dignitas maior, quam christianum esse, & in Christum credere.
Quæst. CXXIX.

QVAERETVR de ista confessione de qua Christus hic loquitur an sit necessaria, & qūo.

Dicendum, q̄ non loquitur de confessione sacramentali, quæ est confessio peccatorum, sed de confessione fidei qua ore profitemur id, quod credimus. Et patet, quia dī qui confitebitur me, & nō dixit qui confitebitur. Etiam, quia dicitur coram hominibus, confessio tñ sacramentalis non fit coram hominib⁹, sed in occulto. De ista autem confessione fidei dicendum, q̄ semper est meritoria, nam quandocunque confitemur fidem laudamus per hoc Deum, iō sicut orare est actus meritorius, ita & confiteri fidem, quia orare licet cedat in honorem Dei, inquantum innuimus, q̄ ipse potest dare, quæ petimus, tamen est præcipue propter nos, quia desideramus obtinere, quod petimus, cōfessio autem fidei est solum ad honorem Dei, tum quia omnia, quæ confitemur dicunt quandam Dei magnitudinem, & sic sunt laudes eius, tum quia non dicimus illa propter nos cum nihil ibi petamus, sed propter Deum, & ideo siue sine persecutione, siue in illa Christum confitemur. i. fidem Christi semper est meritorium. An tamen sit necessaria aliquando ista confessio est dicendum, q̄ aut est homo in persecutione, aut extra illam. Si in persecutione, aut petitur ab eo, q̄ profiteatur quid de Christo credit, aut nihil petitur. Si petitur peccat mortaliter si non confitetur Christum dicens se esse Christianum, & Christum esse Deum, nam taciturnitas in hoc casu tolleret honorem Christo debitū, quia per hoc ingeret alijs opinionem, quia ipse nō sit Christianus, vel saltem, quòd fides sit ita derisibilis, quòd erubescat illam confiteri, nam sicut negare Christū esset semper peccatum mortale, ita si quis erubescēs non confiteatur illum mortaliter peccat, sic Christus dixit, qui erubuerit me, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet in conspectu Dei, & sanctorum Angelorum. Lucæ nono. Si autem non interrogatur, non tenetur confiteri, quia nemo tenetur seingerere ad martyrium, quod tamen facit, qui in persecutione fidei non interrogatus Christum publice cōfiteretur, est tamen magni meriti, & supererogationis. Christum sic confiteri, & ita zelo fidei multi martyres ad confessionem se ingesserunt. Si autem sit extra persecutionem, aut interrogatur quis an sit Christianus, vel quid credit, vel non interrogatur. Si interrogatur semper tenetur confiteri, nisi derisorie, vel iocose quæratur, quia in rebus sacris non est iocose procedendum, quoniam perit eorum auctoritas, & dignitas conculcatur. Si tamen non iocose petatur a quocunque petatur confiteri tenemur, quia alias videmur erubescere confiteri Christum, quasi paruum aliquid hoc sit, & tamen nulla maior dignitas nobis esse potest, quam christianos esse, & in Christum credere. sic enim dicit Augustinus, & refert illud Bernardus in speculo virginum, scilicet fęlicior Maria fuit recipiendo fidem Christi, quam concipiēdo carnem Christi: valde ergo peccat, qui a quocunque de hoc quæsitus erubescit istud confiteri. Si aūt non ērubescat, dicendum q̄ quibusdā competit ex officio Christum publice cōfiteri, sicut prædicatoribus, & doctoribus ecclesiæ, & isti peccant si non confiteātur, sicut si subtrahant verbum prædicationis tpe debito. illi autem quibus ex officio non competit, tenētur alias pulblice confiteri, quilibet tñ tenetur apud se aliquoties cōfiteri fidem, nam propter hoc Apostoli fidem sub certis articulis collegerunt symbolum facientes, & postea etiam in concilio Niceno symbolum cōdidit, quod in missarum solennijs decantatur, & vt omnes fideles discant quid credant, & apud se verba fidei annuncient, sicut ecclesia profert.

Qualis sit negatio Christi. *Quæst. CXXX.*

QVAERETVR de negatione Christi qualis sit. Dicēdum, q̄ Christum negare multipliciter accipitur. Vno modo, q̄ quis dicat se non esse christianū, vel Christum nō esse Deum, & ista est grauissima negatio, & de ista loquitur hic Christus. s. qui negauerit me coram hoībus, & hoc siue faciat in persecutione, siue extra persecutionē, sic Petrus negauit Christum dicens, non noui hoīem, infra 26. & Marco. 14. Secundo modo sentiendo aliquid male de ipso, sicut hęretici, qui licet absolute Christum non negent, prauę tamen in quibusdam de eo iudicant, sicut Arriani dicentes eum esse creaturam, & Terentiani, & Eluidiani dicentes eum filium Ioseph, & ita de cæteris, sic dicit Cyrillus, negantes autem sunt primo quidem, q̄ imminente persecutione fidem postposuerunt, abnegant hæresum doctores, & discipuli. Tertio modo, quando quis verbo confitetur Christum, & operibus negat ad Timo. 1. Quarto siquis non habet curam de domesticis. 1. Timo. 5. siquis suorum maxime domesticorum curam non habet fidem negauit, & infideli deterior est. Quinto siquis sit auarus, quia auaritia est idolorum seruitus, ad Ephe. 5. Ex opposito autem accipiendi sunt quinque modi confitendi Christum cō trarij istis, sic dicit Chrys. sunt alii abnegationis modi quos Paulus describens dicit, confitetur se nosse Deū &c. & sunt isti, qui dicti sunt.

Dicendum, q̄ quælibet negatio istarum est peccatum mortale, & ideo Christus pro qualibet earum negabit negantem se apud patrem, & tamen iste specialiter intelligit hic de prima, eo q̄ ista est negatio vocalis, ēt est publica, quia dicitur, qui negauerit me coram hoībus, & tamen tres modi prædictarum negationum sunt sine voce. s. in operibus, vt patet ex dictis, & ista erat ad propositū Christi, quia ipse instruebat Apostolos ne quis timore persecutionis eum negaret coram hominibus. s. quando duceret ante reges, & præsides.

Quomodo Christus confitebitur confitentem se coram patre. Et quod ad hoc quod quis vtiliter Christum confiteatur, oportet quod eum non voce tantum, sed opere etiam confiteatur.
Quæst. CXXXI.

QVAERETVR qūo Christus confitebitur confitentem se coram patre. Dicendum, q̄ ista confessio est quędam approbatio. s. quia in die iudicii approbabit bonos vocans eos in partem suam dicēs, venite benedicti patris mei infra 25. sic dicit Cyril. Christus confitebitur eum coram Angelis Dei tunc temporis cū descēderit cum sanctis suis, & Angelis in gloria patris sui in sęculi consummatione, sic etiam dicit Euseb. quid gloriosius, q̄ ipsum vnigenitum Dei atte stari pro nobis in diuino iudicio? Aliter p̄t intelligi, q̄ ista confessio sit quædā laus qua Christus laudabit bonos in iudicio enarrans virtutes eorū. s. esuriui, & dedistis mihi ad manducandum &c. infra 25. & ita dicet de quolibet. iste est bonus vir qui p̄cepta mea seruauit, & me corā hominibus confiteri, nec timuit, nec erubuit, siue autem ista de quolibet bono vocaliter dicantur, & figillatim, siue laudentur omnes boni sub verbo generali, vt innuitur infra 25. & cuiuslibet laus distincta appareat in retributione operis non differt, hoc. n. constat, q̄ Deus bonos laudabit, sic dicit Chrysost. hoc quicunque seruauerit. i. confessus fuerit eū, audiet illā beatissimam vocē qua Christus laudabit oēs, qui cōfessi fuerint eum. dī aūt confitebor eū coram patre meo, eo q̄ ista laus erit in iudicio infra 25. & nunc erit nobis necessaria approbatio a Christo, qa soli saluabuntur qui ab eo fuerint approbati, & quia iudicium competit Christo homini. Ioā. 5. pater non iudicat quemquam, sed oē iudicium dedit facere filio, ipse confitebitur. i. laudabit approbando, & per diffinitiuam sententiam aggregando eum numero beatorum, quia tamen prēmium beatitudinis a sola beata deitate datur, & non a Christo inquantū est homo, dī confiteri coram patre, vt pater. i. vt tota deitas tribuat prēmium bonitatis ei quem Christus laudabuerit. Vel dicitur corā Deo, & Angelis ad significandum magnum honorem, nam cum quis perhibet testimonium de virtute alicuius coram aliis est illi laⁿ, & quanto fuerint illi excellentiores est maior laus, qa honorari cupimus a sapientibus, & potēribus potius quam ab aliis. 8. Ethic. & quia nullus est excellentior Deo & sanctis Angelis, ostendit Christus, q̄ erit magna laus eius quem confitebitur, nec poterit esse vlla maior ex aliqua confessione. Sed obiicietur, quia multi confessi sunt Christum quos ipse negabit, vt patet supra 7. s. multi dicent mihi in die illa, domine in nōie tuo prædicauimus, & dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis, quia nō noui vos, prędicare tñ in nomine Christi, & facere miracula in nōie eius est confiteri ipsum. Dicendū, q̄ ad hoc q̄ quis vtiliter confiteatur Christum oportet, q̄ eum opere, & voce confiteatur, quia in moralibus magis rebus, quam sermonibus attenditur. 10. Ethicorū, isti autem verbo confitebantur, sed factis negabant p̄cepta Christi præcepta vitēntes, similes aūt Apostolus increpat dicens, qui confitentur se nosse Deum, factis autē negant, & ita erat de istis, quia Christus dixit supra 7. non oīs qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum cęlorum, sed qui facit voluntatem patris mei. illi aūt in nōie Christi prędicabant, & miracula faciebant, erant tamen mali, quia dicit ibi Christus, discedite a me operarij iniquitatis, & sic pp iniquitatē negat eos, qui aūt confitetur Christum in persecutione non timens, nec erubescens, de qua confessione loquitur hic Christus magis opere, quam verbo confitetur, cum per hanc confessionem morti se exponat, & ideo Christus confitebitur hunc coram patre.

Quomodo Christus poterit negare negantes se cum omnes noscat. *Quæst. CXXXII.*

QVAERETVR qūo Christus poterit negare negantes se, nam ipse nouit omnes, & ipse mentiri non p̄t, & ideo non videtur quomodo possit negare quos nouit.

Dicendum, q̄ Christus non negabit aliquos esse, vel Christianos esse, sed negabit. i. condemnabit, vel non approbabit, nam sicut confiteri aliquem est laudare ipsum, & approbare, & pro bono opere sibi retribuere, ita negare aliquem est ipsum, (ā quam malum vituperare, & pęnam iniquitatis suę sibi infligere, illos enim quibus dicit, ite maledicti, infra 25. negat, quia eos damnat, & illos dicitur nunquam nouisse supra 7. s. quia tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos. i. nunquam approbaui opera vestra, quæ fuerunt semper mala, & dicit eis: discedite a me operarij iniquitatis, quos ergo a se repellit illos negat, & ita ēt dicitur infra 25. de fatuis virginibus pulsantibus ianuā quibus sponsus dicit, amē dico vobis nescio vos, idest non approbo opera vestra, vel nescio vos. i. non agnosco ad me pertinere, quia mali non sunt de ouibus Christi. Ioan. 10. vocem meam non auditis, quia non estis de ouibus meis, negabit autem Christus malos coram Deo, & Angelis, coram toto sęculo, quia in iudicio erunt omnes simul quotquot fuerūt ab origine mundi, & in conspectu omnium dicetur malis: ite maledicti, quod est negare eos, non expressit tamē Christus, nisi de Deo, & Angelis, quia magis dedecus est negare aliquem coram solo Deo, vel coram paucis Angelis, quam negare coram toto sęculo, & omnes gentes apponitę cum Deo nihil adduntur, quasi nihil magis sit negare aliquem coram Deo, & omnib⁹ hominibus, quam negare coram solo Deo, eo q̄ gentes in conspectu Dei nihil sunt. Isa. 40. ecce gētes, quasi stilla situlę, & quasi momentum statęrę reputatæ sunt,

sunt, & iterum omnes gentes, quasi non sint sic sunt coram eo, & nihilum, & inane reputatę sunt ei. *Nolite arbitrari*. Hic ostendit Christus, q̄ prædicatores euāgelij non debent impediri ex amicorum carnalitate, nam dixerat supra de persecutione, quæ eis fieret, & quia forte ab extraneis sustinere vellent, & non a cognatis, vel nollent propter honorem parentū discordare ab eis contraria prędicando, admonet Christus eos, q̄ non obstante ista discordia prædicent, immo q̄ necesse est sequi discordiam ex prædicatione euangelii, & tamen sustinenda est, vt fides prædicetur, & teneatur, & ita prænunciat eis, quòd sic sibi eueniet, q̄ ipsi erunt discordes parentibus, & cognatis suis propter prædicationem, & etiam in multis aliis sequetur eadem discordia, vnde dicit.

Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. i. non veni ad concordandum homines inter se, quod fit per vnitatem opinionis. *Non enim veni pacem mittere.* Replicat hoc ad magis confirmandum, sicut dicitur Genesi. 41. quòd autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium firmitatis indicium est, ostēditur enim magnitudo voluntatis eius qui idem repetit. *Sed gladium.* Idest persecutionem, quia ex prædicatione fidei secuta est in orbe discordia magna, & persecutio grauissima, & mors innumerabilium hominum. *Veni enim separare hominem aduersus patrem suum. i.* diuidere eos propter fidei diuersitatem, quia prędicato euangelio contingebat interdum, quòd filius crederet, & non pater, vel econtrario, & tunc insurgebant filii contra parentes, & econtra, & occidebant eos, vel ad mortem persequebantur, vt dicitur supra in litera, scilicet insurgent filii in parentes, & morte afficient eos. *Et filia aduersus matrem suam.* Idem iudicium est, quia idem est gradus amoris, & lex cognationis, & comparat filiam, & matrem propter identitatem sexus, etiam quia solet esse filiabus ad matres maior familiaritas, quam ad patres ex eadem causa. *Et nurum aduersus socrum suam.* Hic est lex affinitatis, & sunt personę, quæ inter se multum conuersantur, & tamen propter fidem discordabant.

Et inimici hominis domestici eius. i. quilibet fidelis habebit domesticos suos pro inimicis, quia fere ī qualibet domo erant aliqui credentes, & aliqui non credentes, & non credentes persequebantur fideles, & etiā interdum fideles timore persecutionis occultabant se, vel tacebant, cum nondum interrogarentur de fide, cum nec obligarentur se ingerere ad confessionem, & tunc domestici reuelabant iudicibus, quòd isti essent Christiani, & sic trahebantur ad mortem, vnde domestici erant grauiores hostes, quam extranei, & ita nulla pestis est efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus, vt ait Boe. de conso. libro 3. Pro. 7.

Quomodo Christus dixit non veni pacem mittere in terram, quia videtur, quòd ad pacem mittendam venerit.
Quæst. CXXXIII.

QVAERETVR quomodo Christus dixit hic non veni pacem mittere in terram, cum videatur, quòd non venerit ipse ad aliquid magis, quam ad pacem, vnde eo nato angeli prædicauerunt pacem dicētes, & in terra pax hominibus. Luc. 2. Ipse quoque dicitur venisse ad pacificandum nos Deo in sanguine suo ad Colossen. 3. Etiam pacem Apostolis annunciare iussit, scilicet quòd in singulas domos intrantes dicerent pax huic domui supra in litera, & Luc. 10. pacem etiam valde Apostolis commendauit recedens ab eis, scilicet pacem meam do vobis pacē relinquo vobis. Io. 14. Etiam post resurrectionem pacē annunciauit, quia quandocunque Apostolis apparebat dicebat eis pax vobis. Luc. 24. & Ioan. 20. quomodo ergo nunc pacem detestatur?

Dicendum, quòd pax est tranquillitas quædam secundum, quam nō impeditur quis in operatione sua, vnde dicit Augu. 19. de ciui. Dei, q̄ pax est tranquillitas ordinis, iudicatur igitur pax bona esse respectu boni, quod quis consequitur ablatis impedimentis par pacem, si aūt pax affert impedimentum ad agenda mala, quæ cupimus. pax mala est, fœlicius enim bellū esset, per quod a malis impediremur, sic enim homines ante Christi aduentum pacē quandam habebant mutuo sibi concordantes in cultu idolorum: Christus autem pacem istam abstulit, quia homines ad veritatem fidei vocauit, bonum ergo fuit hanc pessimam pacem auferri, quæ hominibus eternam mortem inducebat, sic dixit Chrysosto. qualiter iniunxit eis, vt in domum ingredientes pacē indicerent, & respōdet, hoc maxime est pax, cū id quod litē infert separatur, ita enim possibile erit cœlum terrę copulari, & ostēdit exempla in quibus discordiam feciſſe bonum fuit dicens, ita in turri Babel gestum est, malā enim pacem bona dissonantia soluit, ita & Paulus eos, qui aduersus eum consonabant diuisit, scilicet Pharisęos, & Saducęos. Actu. 23. non enim vbique concordia bonū est, nam & latrones cōsonant, sic etiam dicit Hierony. ad fidem enim Christi totus orbis contra se diuisus est vnaquęq; domus infideles habuit, & credentes: propterea bellū missum est bonū, vt rumperet pax mala.

Quare Christus prædixit Apostolis bellum inter parentes futurum. Quæst. CXXXIIII.

QVAERETVR quare Christus prędixit hoc Apostolis. Dicendum, quòd primo, vt annunciaret eis futura, & non turbarentur, si aliquod malum eis inopinatis accideret, potissime quia istud erat graue, & ita verbis duris expressit, sic dicit Chrysostomus hoc dixit quasi discipulos consolans, ac si diceret, ne turbemini, quasi præter spem his contingentibus, propter hoc enim veni, vt prælium mittam, & non dixit prælium, sed quod difficilius est gladium, voluit enim asperitate verborum eorum excitare auditum, vt non in difficultate rerum deficiant ne aliquis dicat, quòd blanda suasit, & difficilia occultauit, melius est enim in rebus mansuetudinem videre, q̄ in verbis.

Secundo fuit propter dubium tollendum. nā patri deferendus honor est, putaret ergo quis, q̄ pp̄ honorem parentum non erat discordandum ab eis Christus autem ostendit, quòd sic, nam propter fidē oportebat eis repugnare, & in hoc nullum eis honorem deferre, cum ipsi Deo non deferant, & ideo expressit nomina illorum ad quos maior amor est, & quibus maior debetur reuerentia, scilicet patri, & magistris ab his enim propter fidem discordandum erat.

Quomodo Christus dixit, quòd venit mittere gladium, & separationem, quia ipse hoc non fecit. Et quòd rara est fides inter eos quibus est diuersa fides.
Quæst. CXXXV.

SED quæretur quomodo Christus dixit, quòd venit mittere gladium, & separationem, quia ipse non fecit hanc separationem, sed iniquitas hominum, nam omnibus hominibus fidem prædicare iussit infra vigesimo octauo, & Marc. decimosexto, si autem omnes fidem suscepissent, sicut rebantur, nullum fuisset bellum, sed pax maior, quam prius erat, sed quia quidam credere noluerunt bellum factum est, quod ipsi non credentes fecerunt. nam credentes licet differrent in fide a non credentibus, tamen non persequebantur eos, sed cum omni charitate supportabant ad fidem incitando, sed non credentes persecutionem suscitauerunt occidendo credentes supra in litera. insurgent filij in parentes, & morte afficient eos.

Dicendum vno modo, quòd Christus dixit istud ex consuetudine Scripturę, quia licet ipse non fecit, sed illorum malitia dicitur ipse fecisset, sicut dicitur ad Roma. nono, quòd Deus cui vult miseretur, & quem vult indurat. Deus tamen neminem indurat, sic etiā Isa. 6. dicitur excęca cor populi huius, & aures eius aggraua. Deus tamen neminem excęcat. sic dicit Chrysostomus, quamuis autem ipse Christus hāc separationem non fecerit, sed illorum malitia, tamē dicit se facere secundum scripturæ consuetudinem. scriptum est enim dedit Deus oculos eis, vt non videant.

Secundo dicitur, quia licet Christus non fecit istā diuisionem fuit aliqualis occasio: nam si ipse non prę dicasset, & prædicari iussisset, non fuisset ista discordia, sed mansisset orbis concorditer in cultu dæmonum, sicut prius manebat: ipse ergo illam fecit.

Sed dicetur quare isti tam grauiter discordabant propter diuersitatem fidei? nam ad amicitiam conseruandam non requiritur vnitas fidei, nec opinionum, vt dicitur nono Ethicorum, cum etiam existente discordia in quibusdam posset amicitia conseruari.

Dicendum, quòd concordia facit ad conseruationem amoris, lites autem amicitiam rumpunt. sic dicit Cato.

Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est.

Et subdit causam, scilicet.

Lis odium generat, concordia nutrit amorem.

Amici ergo debēt cōcordare, vt amici eē possint, & quia amicitia est in eis quæ sunt ad totam vitam, cum amici conuiuant in eis, in quibus vita ipsorum pręcipua est nono Ethico. cap. vlti. oportet concorda re ea, quæ faciunt ad statum vitę. & ideo Tullius dicebat veram amicitiam esse idem velle, & idem nolle, in illis autem quæ ad vitę statum nō conferunt, vt sunt quædam partua, & indifferentia concordare, vel discordare non refert, quia etiam in illis, quæ sunt pure speculatiua non est necesse concordare, quia etiā si alter amicorum dicat Solem esse maiorem tota terra, & alius hoc neget non soluitur amicitia, quia illud non pertinet ad vitam. sic dicitur nono Ethico. cap. 7. politica amicitia videtur concordia, quemadmodum dicitur, circa conferentia enim est, & quæ ad vitam conuenientia. fideles tamen differebant ab infidelibus in eo, quòd maxime pertinebat ad vitam, scilicet, in opinione de vera Deitate. putabant enim Gentiles, q̄ per cultum Deorum seruabatur vita humana, & stabat respublica, eos igitur qui in hoc aduersaban tur tanquam aduersores reipublicę, & hostes humani generis reputabant. nulla ergo poterat esse inter eos amicitia, & licet interdum fidelis ad infidelem videatur esse aliqua amicitia, non tamen est vera secunda Corint. 6. quæ participatio iustitię cum iniquitate: aut quæ pars fidelium infideli? ideo dicit nolite iugum ducere cum infidelibus. i. habere magnā familiaritatem cum eis: ita enim dicit Hieronymus, quòd rara est fides inter eos, quibus est diuersitas fidei, erat adhuc istud magis inter Iudęos, quia Deus iusserat, q̄ siquis suaderet eis colere alterum Deum siue esset filius, siue filia, siue vxor, siue amicus non audirent eū, sed statim occiderent eum Deuterono. 13. putabant tamen Iudęi quando dicebatur eis, quòd desererent legem Moysi, & Christum colerent, quòd suadebatur eis colere alium Deum: ideo insurgebant filij in parentes, & econtrario ad occidendum eos, & quia Christus loquebatur Apostolis, qui Iudæi erant, locutus est secundum consuetudinem legis, scilicet, quòd patres insurgerent in filios, & filij in patres, & ita de ceteris. quod accidit tam inter Iudęos, quàm inter Gentiles.

Qui amat patrem, aut matrem plusquam me. Hic incitat ad sustinendum istam diuisionem, quia licet esset durum, & contra naturalem affectum discordare a patre, & matre, tamen propter Christum faciendum erat, & quia propter amorem naturalem multi nollent a parentibus in fide, & cultu discordare dixit, qui amat patrem, aut matrem plusquam me, idest, ęgo iubeo fidem suscipere, siquis autem, vt non discordet a parentibus illam non suscipit plus amat parentes quàm me, quia potius vult discordare a me quàm ab illis. & hoc ipse redargnit.

Non est me dignus. Idest, non est dignus esse meus discipulus Lucæ decimoquarto, qui nō odit patrem & matrem non potest meus esse discipulus. Vel non est me dignus, idest, consortio meo, vt mecum habeat vitam æternam, & istud est melius, quia per prę mia allicimur ad labores: esse enim cum Christo beatitudo est, esse autem Christi discipulum honor est, & tamen non est aliquid delectabile, sed potius durum, quia multa oportet tolerare Christi discipulū: ideo de dignitate vitæ æternæ, quæ est præmium loquitur hic.

Et qui amat filium aut filiam super me. Idest, plusquam me, scilicet, siquis vellet suscipere fidem meam filijs nolentibus suscipere, & vt illis non displiceat non suscipit, amat filios plusquam me. & eadem ratione si socrus propter nurum, vel nurus propter socrum fidem suscipere nolit: posuit enim supra sex personas, & hic quatuor nominat, quia eadem ratio est de alijs duabus, & de quibuscunque gradibus attinentiæ, & amicitię alicuius, propter quam homines fidem non suscipiant, etiam quia Christus excluſit illos gradus, in quibus erat maior amor, scilicet, inter parentes, & filios. inter nurum autem, & socrum minor amor est. si ergo fides potius suscipienda est quàm placendum patri, & matri, a fortiori potius quam ad placendum nurui, & socrui.

An liceret alicui ne displiceret parentibus non suscipere fidem Christi, vel differre aliquanto tempore. Qō. CXXXVI.

QVAERETVR an liceret alicui, vt non displiceret parentibus, vel vt non aduersaretur eis nō suscipere fidem, vel differre aliquanto tempore.

Aliqui dicunt, q̄ sic, quia parentibus obediendum est, & tamen qui aduersatur eis dehonorat eos. Etiam quia Paulus dixit filij obedite parentibus per omnia. ergo eis iubentibus non suscipere fidem obediendum erat. Dicendum, quòd parentibus debetur honor, & amor, qa maiora ab eis suscepimus quàm a cęteris hominibus, Deum tamen magis tenemur honorare, & diligere quàm parentes, quia maiora ab eo accepimus quod Aristo. confitetur 8. Ethic. cap. vltimo, dicens, non posse retribui equalia dijs, & parentibus: Deos enim in primo loco benefactorū posuit: & ideo parentibus per omnia obediendum est quando eorum mandata diuinę obedientię non repugnāt, quia aliàs absoluimur ab omni debito, quia prępondet obligatio obediendi Deo. vnde ad Ephes. sexto, dixit Paulus filij obedite parentibus vestris in Domino. i. quando mandata eorum consonant diuinis mādatis, vel non discordant ab eis. quasi dicat, vel non est obediendum, sic dicit Hieronymus, si ne-

ceſſitas venerit, vt amor parentum, aut filiorum Dei amori comparetur, & non poſſit vterque ſaluari, odium in ſuos pietas in Deum eſt, ſic etiam Chryſoſtomus dicit, ſi Paulus iubet per omnia parentibus obediri non mireris, in illis enim ſolum dicit obediẽdum, quæ non nocent pietati: etenim ſanctum eſt omnem alium eis reddere honorem, cum autem amplius debito expetierint non oportet aſſentire, & ideo Chriſtus non dixit hic, qui non perſequitur patrem, ſed dixit, qui amat patrem pluſquam me. in quo innuit, quòd amare patrem bonum erat, & tamen eum magis quàm Chriſtum amare malum eſt, & tales dicit non eſſe dignos ſe, ideſt, vita æterna ſecum, ſic dicit Hilarius. illi enim qui domeſticas hominum charitates dilectioni eius prætulerint, futurorum bonorum indigni erunt hæreditate.

An liceat odire parentes, & filios nobis in fide aduerſantes. Verum de hac quæſtione, ſcilicet, an filius fidelis teneatur deſerere patrem infidelem, ſeu hæreticum, vel eum accuſare Auctor latiſſime Deute. 13. cap.
Quæſt. CXXXVII.

SED quæretur an ſufficeret non diligere parentes, vel filios quando in fide diſcordabant, vel oporteat adhuc odiſſe, & perſequi.

Aliqui dicunt, quòd oportebat odiſſe, quia dicitur Lucæ decimoquarto, ſiquis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, non poteſt meus eſſe diſcipulus, & loquitur de illis, qui fidem ſuſcipiebant.

Item, quia Deuteronomij decimotertio, iubetur quòd ſiue filius, ſiue filia, ſiue vxor, ſiue amicus ſuaderet colere Deos alienos, ſtatim occiderent illũ, & non parcerent, & tamen manentes in infidelitate ſuadebant cõuerſis ad Chriſtum redire ad priſtinam infidelitatem. ergo perſequi illos debebant.

Dicendum, quòd filij non debebant obedire parentibus, nec quibuſque alijs infidelibus, vt propter eos in infidelitate manerent. in cæteris tamen, quæ non repugnabant fidei Chriſti obedientiam honorem, & amorem debebant filij parentibus infidelibus: immo potius tenebantur eis benefacere indigẽtibus quàm alijs pauperibus, etiam fidelibus, vt oſtẽſum eſt ſupra ſexto cap. quæſt. 66. alijs tamen tenebantur dilectionem in opere oſtendere benefaciendo illis, licet eſſent infideles ad Galat. ſexto, operemur bonum ad omnes maxime ad domeſticos fidei. ergo infidelibus benefaciendum erat, etiam dulciter conuerſandum erat inter eos, vt per hoc poſſent eis ſuadere puritatem doctrinę Chriſti, & ad illam conuerti, & vt auferrent occaſionem detrahendi. prima Petri ſecundo, conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent Deum, & ita ſi pater eſſet infidelis, & filij fideles non debebant recedere de domo patris, vel ſubtrahere ei ſolitam obedientiam, niſi forte pater ſolicitaret eos redire ad infidelitatem, vel faceret aliquid quod eſſet in contumeliam fidei, vt maledicendo Chriſto coram eis, aut dicendo aliqua in deteſtationem fidei: nam hęc non erant ſuſtinenda, ſed potius recedendum, ita etiam ſi vir crederet, & vxor non, vel econtra. non tenebatur dimittere coniugem infidelem, niſi ille ageret aliquid in contumeliam Chriſti, quandiu enim cohabitatio poterat eſſe ſine contumelia licebat permanere, poſtea autem non, prima Corinthiorum ſeptimo, & extra de dinor. capit. gaudemus. non ergo licebat conuerſis ad Chriſtum perſequi, aut odiſſe cognatos ſuos, vel affines infidelitate manentes, ſed econtrario perſecutionem ab illis ſuſcitatam patienter ſuſtinere tenebantur.

Ad primum dicendum vno modo, quòd Chriſtus loquitur ibi de odio quod habetur ad peccatũ, & nõ ad homines, quia tenemur odiſſe iniquitates omnium hominum, ſicut Deus odit operantes iniquitatem inquantum iniqui ſunt Pſalm. quinto, ipſos tamen in ſe odiſſe non debemus, ſed potius diligere, vt boni fiant, & compati, quia mali ſunt. 86. diſtinctio. capit. odio habeatur, & quia pater, & mater, & vxor, & filij reſiſtebant conuerſis ad Chriſtum ne cõuerterẽtur, iſtam iniquitatem eorum tenebatur odiſſe, qui conuertebatur.

Secundo poteſt accipi odiſſe patrem, & matrem, ideſt, oſtendere eis opera odientis: nam qui amat complacet amato, qui autem non complacet, ſed aduerſatur non diligit, ſed odit, & quia parentibus in hoc complacendum non erat, dicimur eos odiſſe, ſic dicit Gregorius quomodo parentes, & carnaliter propinquos odiſſe præcipimur, qui iubemur, & inimicos diligere? & reſpondet, ſi vim præcepti perpendimus vtrunque agere per diſtrictionem valemus, vt eos qui nobis carnis cognatione coniuncti ſunt, & quos proximos nouimus diligamus, vt quos aduerſarios in via Dei patimur odiendo, & fugiendo neſciamus, quaſi per odium, etenim diligitur, qui carnaliter ſapiens dum praua nobis ingerit non auditur.

Ad ſecundum dicendum, quòd illud fiebat ex lege, quia præceptum erat Iudæis hoc facere, nobis autem non eſt præceptum, & hoc quia in lege Chriſti, ſicut nulla bona temporalia promittuntur, ita nec pœnæ temporaliter inferuntur, ſed totum eſt æternum quicquid Deus promittit, & comminatur, Iudæis autem ſicut expreſſe ſola temporalia bona promittebantur in lege, ita & tranſgreſſoribus pœnas temporales infligebat. vnde laudantur in ea illi, qui occiderunt cognatos ſuos adorantes vitulum Exodi trigeſimoquarto, conſecraſtis hodie manus veſtras vnuſquiſque in filio, & fratre ſuo, vt detur vobis benedictio, & laudem ipſorum dicitur Deuteronomij trigeſimotertio, qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro illos, & neſciuerunt filios ſuos, hi cuſtodierunt eloquium tuum: nunc ergo infideles perſequi non debemus, ſiquis autem fidelis conuerteretur ad idola, vel ad infidelitatem ex lege Chriſti non habet pœnam, & tamen lex Eccleſiaſtica, & ſecularis, quæ iuſtæ ſunt, eum puniunt ne liceat cuique impune peccare.

Quare dixit, qui amat patrem pluſquam me, & poſtea dixit qui amat filium. *Quæſt. CXXXVIII.*

QVAERETVR, quare dixit hic, qui amat patrem pluſquam me, & poſtea dixit, qui amat filium. nam magis pater amat filium, quàm filius patrem, octauo Ethicorum. Dici poteſt vno modo, quòd Chriſtus procedit hic per gradus ponens prius quod minus eſt negando illud, vt poſtea neget quod maius eſt, & ſic dicit, qui amat patrem pluſquam me non eſt me dignus, & qui amat filium, ideſt, etiam qui amat filium pluſquam me, licet iſte ſic maior amor, ſic dicit gloſ. videtur vt in pluribus accidere, quòd parentes plus diligunt filios q̃ diligantur ab eis, & ideo gradatim poſtquam ſuum amorem amori parentum eſe præponendum docuit, docet conſequenter præferendum eſſe filiorum amori. Aliter poteſt dici, quòd poſuit prius id quod maius erat. nam licet naturaliter magis patres ament filios quàm econtrario, & tamen ex debito filij tenentur magis amare patres, q̃ econtra. quia patres non tenentur filijs ad aliquid. filius autem tenetur patri ad immenſum, octauo Ethicorum capitulo vltimo, & quia pater non tenetur filio obedire in aliquo, filius autem tenetur ad obediẽtiam, & reuerentiam patri, pater non omittet aliquid facere propter filium, filij tamen multa facere omittent propter patres ne eis diſpliceant, quia amãt & reuerentur, ideo prius poſuit de amore filij ad patrem, quia iſte magis impediret fidem ſuſcipere, q̃ amor patris ad filium.

Et qui non accipit. Hic oſtenditur, quòd prædicator non debet retrahi a prędicatione verbi diuini propter dulcedinem præſentis vitæ, ſed potius exponere ſe ad ſuſtinendum quoſcunque labores, vt æterna conſequatur, & ſic dicitur.

Et qui non accipit crucem ſuam. Accipere crucem eſt quotidianam mortificationem carnis ſuſtinere exponendo ſe cuicunque laboti, ſine quo Chriſto placere non poſſumus. *Et ſequitur me.* Ideſt, imitatur, ſcilicet, quòd anguſtias toleret, ſicut ego tolero, vel ſequatur me, ideſt, ſequatur præcepta mea.

Non eſt me dignus. Ideſt, non eſt dignus conſortio meo in vita æterna.

Qui inuenit animam ſuam. Dat hic cauſam dicti præcedentis, ſcilicet, oportet crucem, ideſt, labores hic ſuſtinere, quia ſi volumus hic gaudere cum mundo non poſſumus gaudere poſt mortem cum Chriſto, vt ergo non pereat gaudium æternum, dimittẽdum eſt temporale: dicitur autem quis inuenire animam, ideſt, lucrari, vel gaudere de ea, quia inuenire eſt habere, & diſtinguitur contra perdere, tunc autem inuenit quis hic animam ſuam quãdo habet hic vitam iocundam, & fruitur bonis huius ſęculi.

Perdet eam. Scilicet, poſt mortem: tunc enim perdit quis animam quando habet vitam triſtem, & amaram, & quia fruẽtes bonis huius ſęculi peribunt ęternaliter dicitur, quòd qui inuenit hic animam perdet eam, ſcilicet, in futuro.

Et qui perdiderit animam ſuam. Scilicet, volendo ſuſtinere hic vitam triſtem propter me, ideſt, vt mihi ſeruiat, vel vt non neget nomen meum, quod dicitur quia aliqui ſuſtinent hic vitam triſtem ex neceſſitate, ſcilicet, quia non poſſunt aſſequi bona ſęculi. Vel p̃pter inanem gloriam, aut propter alias cauſas, quia itti nihil merentur in futuro, quia nihil pro Chriſto ferunt.

Inueniet eam. Ideſt, habebit vitam iocundam, quia lucratur vitam illius ſæculi, quod apertius dicitur Luæ decimoſeptimo, qui quæſierit animam ſuam ſaluam facere, ſcilicet, in futuro, perdet illam, ſcilicet, in præſenti non habendo iocũditatem huius ſęculi, & quicunque perdiderit illam, ſcilicet, ſponte labores ſubeundo abiecta ſęculi voluntate, viuificabit eam, ideſt, in futuro faciet eam viuere, quia acquiret ęternabona.

Quomodo tenemur crucem pro Chriſto accipere. Et quòd duobus modis crucem baiulamus.
Quæſt. CXXXIX.

QVAERETVR quomodo tenemur crucem accipere pro Chriſto.

Dicendum, quòd crux non accipitur pro lignea trabe, quia iſtam accipere nullius vtilitatis eſt, ſed ſolum eam venerari debemus inquantum eſt ſignum noſtri Redemptoris: ſic dicit enim Grego. non hoc dicitur, vt trabem ſuper humeros apponamus, etiam qa dicitur hic, & Lucæ decimoquarto, crucem ſuam: aliquid ergo noſtrum eſt, & nobis inexiſtẽs quod crux vocatur. Aliter ergo dicendum, vt quidam volunt, quòd Chriſtus hic Apoſtolos incitabat, vt non doleant, nec timeant ſubire mortem crucis, ſicut ipſe ſubiturus erat. Non eſt tamen intelligendum, quòd Chriſtus locutus fuiſſet adhuc aliquid de morte ſua, quia multo poſt hoc dixit infra decimoſexto, & tamen per iſta verba diſponebat corda Apoſtolorum, vt minus mirarentur quando eis reuelaret mortem ſuam in cruce. ſic dicit Chryſoſtomus, nihil adhuc eis de propria dixerat paſſione, ſed interim eos erudit, vt ſermonem de paſſione eius magis ſuſcipiant.

Secundo poteſt accipi pro cruce, ideſt, memoria, vel cogitationes crucis Chriſti, ſcilicet, vt crucifixo compatientes quodammodo in cogitatione noſtra illi configamur, ſic dicit Hilarius indignus eſt Chriſto, qui non crucem ſuam, in qua compatimur, & commorimur, & conſepelimur, & conſurgimus accipiens dominum ſit ſecutus in hoc ſacramẽto fidei.

Tertio poteſt accipi crux pro memoria mortis, quia iſta cogitatio eſt afflictiua Eccleſiaſtici quadrageſimoprimo, o mors quàm amara eſt memoria tui nominis, ſic dicit Chryſoſtomus, non hoc dicit, vt trabem ſuper humeros apponamus, ſed vt ſemper mortem præ oculis noſtris habeamus.

Quarto poteſt accipi crux pro laboribus, quia crux a cruciatu dicitur: cum enim quis labores ſponte ſuſtinet dicitur ſe crucifigere, quia non complacet deſiderijs carnis, & ſic qui nulla bona ſęculi nolunt, habent mundum crucifixum ad Galat. ſexto, mihi mũdus crucifixus eſt, & ego mundo, ideſt, mundus eſt mihi quidam labor, & ego ſum aduerſus mundo.

Quinto dicitur crucem accipere, qui de malis proximi dolet quaſi in ſeipſo illa ſuſtineat, ſic dicit Grego. crux quippe a cruciatu dicitur, & duobus modis crucem baiulamus, cum aut per abſtinentiam carnem affligimus, aut per compaſſionem proximi neceſſitatem illius noſtram computamus. & tamẽ hic proprie accipitur quarto modo, ſcilicet, quia quilibet tenetur crucem ſuam portare, ideſt, affligere ſeipſum non conſentiendo deſiderijs ſuis, vt Chriſto placeat, ſic dicitur ad Galat. quinto, qui autem ſunt Chriſti, ideſt, ſecundum Chriſtũ, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs. & hoc Chriſtus ſuadebat hic, quòd ad iſtos labores quilibet ſe diſponeret. nam & ſi non teneamur aliqua opera laboriоſa ſupererogationis facere, tenemur tamen eſſe in animo diſpoſiti ad ſuſtinendum quoſcunque labores etiam mortem crucis, vt Chriſto non diſpliceamus, vt dicit Chryſoſtomus.

Quomodo tenetur quis animam ſuam perdere pro Chriſto. Et quòd anima multis modis ſumitur. Itẽ anima potius eſt vbi amat quàm vbi animat. Et quid ſit animam in hoc mundo inuenire. Et quomodo anima in futuro ſæculo inueniatur.
Quæſt. CXL.

QVAERETVR quomodo tenetur quis perdere animam. Dicendum, quòd anima accipitur multipliciter. Vno modo pro perſona Leui. 2. anima, quæ obtulerit ſacrificium, ideſt, homo, & Leui. 5. anima, q̃ audierit vocem, & iſte eſt modus loquendi in veteri teſtamento, vt Gen. 46. & Exodi primo. vbi dicuntur animæ egreſſę de fęmore Iacob intraſſe in Aegyptum. Secundo accipitur pro vita primo Regum 22. qui quęſierit animam meam, quæret, & animam tuã, i. vitam. Tertio accipitur pro ſpiritu Leuit. 17. anima carnis in ſanguine eſt. i. ſpiritus eius primo Regum 18. anima Ionathæ colligata eſt animę Dauid. i. ſpiritus amborum colligati ſunt per nimium amorẽ, qa anima potius eſt vbi amat quàm vbi animat, & hoc modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo nos communiter accipimus, hic autem accipitur anima pro vita, & isto modo accipitur communiter in nouo testamento, sic dixit Christus Ioannis decimo, pono animam meam pro ouibus meis, id-est, vitam meam: & Ioannis vigesimoprimo, dixit Petrus animam meam pro te ponam: non enim potest accipi hic anima pro spiritu, quia dicitur hic, q̃ qui perdiderit animam inueniet eam, & tamen anima, ideſt, spiritus non potest perdi hic aliquo modo, quia non moritur, nec affligitur, nisi accipiatur perdere per peccatum, & tunc qui perdit hic animã suam perdit eam etiam in æternum, & ad hoc, quòd in æternum inueniat oportet hic inuenire, ideſt, per gratiam mereri quod est animam lucrari: nam qui bonus fit lucratur seipsum, & si facit alium bonum lucratur illum, infra decimooctauo, si te audierit lucratus eris fratrem tuum, etiam quia dicitur Ioannis duodecimo, qui odit animam suam in hoc mundo in vitam æternam custodit eam, & tamen spiritum nostrum nullo modo debemus odisse, quia odisse illum contra charitatem est, si autem accipiatur odisse, ideſt, affligere etiam non stat, quia spiritum nemo potest affligere, quia non est substantia cui nos possimus nocere, & quæ possit pati a nobis, quicquid enim inferimus doloris homini inferimus. Etiam non potest accipi anima pro homine, quia dicitur, qui inuenit animam suam, & sic ista anima est aliquid hominis, & non ipse homo: quando autem anima pro homine accipitur vocatur absolute anima, & non dicitur cuius est, sicut Leuit. secundo, anima, quæ obtulerit sacrificium, & Leuit. quinto, anima quę audiuerit vocẽ. dicitur ergo anima pro vita, quia vita est aliquid hominis. Et tunc verum est, quòd qui inuenit hic animam suam perdet eam in futuro, quia illud inuenimus quod lucramur, ille autem vitam lucratur, qui habet eam iocundam, qui autem hic fruitur omni iocunditate sęculi nihil prohibens cordi suo de desiderijs, sicut dicitur Eccleſiast. secundo, vitam huius sęculi habet, quia non potest maiora quis habere in sęculo. Hic autem vitam perdit, qui in miserijs viuens nullis bonis huius sęculi fruitur, siue faciat pro Deo siue ex alia causa. Animam autem inuenit in futuro, qui bonis futuris fruetur beatus existens, quia omne bonum quod excogitari potest possidebunt beati, perdet autem animam suam in futuro, qui multas miserias patietur infernali carcere mãcipatus, sic dicit Remigius. anima autem in hoc loco non substantia est intelligenda, sed hæc vita presens, & potest intelligi de persecutionis tempore, in quo homo debet pro Christo vitam istam abijcere ne illũ negare cogatur, sic dicit Remigius, qui hanc temporalem lucem, & eius dilectiones, & voluptates tempore persecutionis pro confessione nominis mei contẽpserit, animæ suæ inueniet æternam salutem.

Sed obijcietur, quia Ioannis duodecimo, dicitur qui odit animam suam in hoc mundo in vitam æternam custodit eam, & tamen vitam non licet odisse, quia aliàs liceret homini seipsum occidere.

Dicendum, quòd nemo potest vitam odisse, nisi seipsum oderit, quia vita non est aliquid separatum a nobis, sed est esse nostrum, quia viuere viuentibus est esse, secundo de Anima, nemini tamen licet seipsum odisse immo nec potest odisse proprie loquendo: nam carnem suam nemo vnquam odio habuit ad Ephesios quinto: ergo a fortiori seipsum odio habere non poterit, sed dicitur quis vitam suam odisse, vel seipsum, quia opera odientis facit, qui enim odit nocet ei quem odit, & quia illi, qui seipsos affligunt, & vitam istam pro Christi nomine exponunt ſibijpsis quantum ad hãc vitam odientium opera faciunt, quia hoc sibimet inferunt quod hostes eorum sibi inferrent, dicuntur odisse seipsos, vel vitam suam. dicitur autem hic propter me, quia nihil proficit vitam odisse, nisi pro Christo fiat, sic etiam dicitur, qui non accipit crucem suam, & sequitur me, quia etiam crucem accipere, ideſt, seipsum affligere nihil prodest, nisi Christum in hoc sequamur, ideſt, proipso faciamus, sic dicit Gregorius, sunt nonnulli, qui abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent, & qui compassionem proximo non spiritualiter, sed carnaliter impendunt. Hi istam crucem videntur inferre, sed Dominum non sequuntur.

Qui recipit vos. Postquam Christus instruxit Apostolos, & ceteros prædicantes. Hic hortatur illos recipientes magnitudinem premij pro hoc opere ostendens, & dicitur.

Qui recipit vos. Scilicet, hospitio, & prouidens vobis de necessarijs ad vitam. *Me recipit.* Quia scilicet, vos representatis personam meam, ego mittam vos.

Et qui me recipit, Ideſt, me personaliter, vel me in vobis. *Recipit eum qui me misit.* Ideſt, recipit Deum, Christus enim inquantum homo minor est Deo: Ioannis decimoquarto, & ideo a tota Deitate mittitur, Christus autem inquantum Deus licet sit Patri, & Spiritui sancto æqualis, quia tamen a patre gignitur ab eo mittitur, & sic, qui recipit Christum semper recipit Patrem. *Qui recipit Prophetam.* Hic ostendit magnitudinem meriti inquantum recipiens communicat in mercede cum recepto. *In nomine Prophetæ.* Ideſt, quia Propheta est, & non ex alia causa.

Mercedem Prophetæ accipiet. Ideſt, de mercede Prophetæ. *Et qui recipit iustum.* Ideſt, quemcunque virum bonum, quia iustitia accipitur hic, vt est virtus legalis, quæ est omnis virtus, & ita accipitur communiter in Scriptura, quia illum, qui est totaliter bonus vocamus iustum, & nõ accipitur iustus pro particulari iustitia commutatiua, vel distributiua, quia distinguitur contra quamlibet aliam moralem virtutem.

Nomine iusti. Ideſt, quia iustus est, & non ex alia causa. *Mercedem iusti accipiet.* Ideſt, sicut iustus.

Et quicunque potum dederit. Quia enim suscipientes Apostolos prouidebant eis in necessarijs ad vitam, ponitur quæ sit retributio eorum: nam dicitur, quòd non solum siquis dederit eis omnia necessaria, sed etiam si dederit modicum de aqua frigida ad potum habebit mercedem. *Vni ex minimis istis.* Ideſt, de Apostolis, quibus ista loquebatur, qui erant minimi quantum ad bona sęculi, eo quòd nihil de illis habebant. Vel intelligitur de omnibus alijs pauperibus, quicunque dederit eis aliquid nõ perdet mercedem, ita Christus dicturus est, infra vigesimoquinto, quandocunque fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis, & ibi de omnibus pauperibus loquitur, sed hic specialius de Apostolis. *Calicem aquæ frigidæ tantum.* Ideſt, etiam si non detis, nisi aquam frigidam, mercedem habebitis, & hoc dicitur ad signi candum rem paruam, quia nihil potest esse minus in rebus dantis q̃ modicum de aqua frigida, & tamen qui illam dat non perdit mercedem, a fortiori si detur res maior, eo, quòd discipulus est, & ita loquitur de Apostolis, quos mittebat, qui vocantur discipuli. Vel potest intelligi de omnibus Christianis, quia a principio omnes vocabantur discipuli. *Amen dico vobis.* Modus affirmandi est, ideſt, in veritate dico, & ideo credite. *Non perdet mercedem suam.* Ideſt, mercedem habebit, scilicet, non putet, quòd quia dedit rem parũ non habebit mercedem, quia vere habebit illam.

Quæ-

Quare Christus dixit, qui recipit vos me recipit &c. Et quòd multipliciter alliciuntur homines ad suscipiendos Apostolos, Quæst. CXLI.

QVAERITVR, quare Christus hoc dixit hic, scilicet, qui recipit vos &c.

Dicendum, quòd dixit ad alliciendum homines, vt susciperent Apostolos. & hoc multipliciter. Primo enim ostẽdit hoc per honorem eorum: magnus honor enim erat susciptientium Apostolos: nam suscipiebant Deum, & non poterat esse maior honor quàm hospitem Dei esse, sic dicit Chrysostomus retributionem promittit suscipientibus, & primo repromittit honorem, vt Christum suscipiant, & etiam patrem, quid autem huic honori fiat æquale, vt quis patrem & filium recipiat?

Secundo ostendit mercedis magnitudinem, quia dicit mercedem Prophetæ accipiet, & mercedem iusti, & tamen magnum est communicare cũ Propheta in mercede.

Tertio facit, vt hortetur nos ad hospitalitatem, & ad omnia opera misericordiæ cum dicit, quicunque potum dederit vni ex minimis istis, quod extendi potest ad omnes pauperes.

Quarto dicit hoc, vt suadeat recipientibus Apostolos ministrare eis necessaria. nam Apostolis non licebat portare pecuniam aliquam, vel cibos in via, supra in litera, sed omnia habituri erant apud hospites cum quibus manebãt Lucæ decimo, in eadem domo manete edentes, & bibentes quæ apud illos sunt, & quia hoc videretur alicui durum, & aliqui recusarent dare hospitium eis, vt non deberent prouidere sibi in necessarijs, hortatur Christus eos ad hoc per magnitudinem promissorum, & ideo dixit de calice aquę frigidę, scilicet, q̃ quicquid darent Apostolis susceptis hospitio reputaretur ad mercedem.

Quomodo Christus dixit, qui vos recipit me recipit, & quomodo hoc sit verum. Quæst. CXLII.

QVAERITVR quomodo Christus dixit hic, qui vos recipit me recipit, & quomodo sit verum.

Dicendum, quòd intelligitur vno modo, quòd me recipit, scilicet, per representationem: nam missus representat personam mittentis: Christus tamen mittebat Apostolos: nam ideo vocantur Apostoli, ideſt, missi, Ioannis decimotertio, non est maior Apostolus eo, qui misit illum, & propter hoc dicit, & qui me recipit, recipit eum, qui misit me, scilicet, ego mitto vos, & ideo recipiens vos me recipit, & patrem, sic dicitur Ioannis vigesimo, sicut misit me pater, ita ego mitto vos, & sic est argumentum a primo ad vltimum, scilicet, qui recipit vos, recipit me, & qui recipit me recipit eum, qui misit me. ergo recipiens vos recipit Deum, & istud signatur hic cum dicitur, qui misit me, quasi dicat, qui vos recipit, ideo me recipit, quia recipit vos, quos ego mitto, sic dicit Hilarius docet in se media toris officium, qui cum sit receptus a nobis atque ipse profectus ex Deo sit, Deus per illum transfusus in nobis sit, & per hunc ordinem gratiarum non aliud est Apostolos recepisse quam Deum, quia & in illis Christus, & in Christo Deus habitat.

Secundo est hoc verum, quia qui recipit Apostolos recipit Christum, ideſt, intuitu Christi, quicquid enim pro aliquo facimus etiam si alijs pro eo faciamus, ei facere dicimur.

Tertio dicit hoc, vt incitet nos ad benefaciendũ, cum tantus sit honor cuilibet benefacienti, scilicet, quòd Christum recipiat.

Quarto dicitur, quia Christus propter nimiam charitatem, qua diligit nos ad Ephesios secundo, omnia quæ nobis fiunt reputat sibi facta, siue bona sint siue mala. De bonis patet infra vigesimoquinto, scilicet, quandocunque vni ex minimis istis feciſtis. mihi feciſtis. vnde vocat eos ibi fratres. De malis patet, quia Act. 9. dixit Paulo. Saule cur me persequeris? & tamen non poterat Paulus persequi Christum qui iam cœlos ascenderat, sed quia persequebatur credentes in eum, dicebatur persequi ipsum, & quia recipere pauperes Christi est eis benefacere, dicit Christus, quòd ipse recipitur quando quis illos recipit.

Quare dicitur, qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ &c. Et quòd solus Deus est, qui homines iustificat. Et quòd Apostoli fuerunt Prophetæ, & plusquam Prophetæ. Quæst. CXLIII.

QVAERITVR, quare dicitur hic, qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, & iustum in nomine iusti.

Dicendum, quòd hoc dicitur. Primo ad ostendendum rectitudinem affectionis. nam opera nostra non sunt meritoria, nisi habeant rectitudinem finis, & quia finis boni operis est Deus, oportet propter Deum agere, qui autem recipit in nomine Prophetæ accipit eum propter Deum, quia ipse est, qui Prophetas constituit, Sapientiæ septimo, trasfert se per animas sanctas, & Prophetas, & amicos Dei constituit. qui etiam recipit iustum in nomine iusti propter Deum agit, quia solus Deus est, qui iustificat homines, etiam quia dicitur, qui dederit potum vni ex minimis tantum in nomine discipuli, sed discipulus ad magistrum refertur, ideo qui dat aliquid cuiquam in nomine discipuli propter magistrum suum illud ei dat, & Christus est solus magister noster infra vigesimotertio, nolite vocari magistri, quia magister vester vnus est Christus, pro Christo ergo facit quicunque alicui vt discipulo benefacit.

Secũdo dicitur hoc ad tollendum alios fines indebitos, quia poterat quis Prophetam, vel iustum recipere propter inanem gloriam quasi magni honoris sit, quòd Prophetam, & iustum hospitio receperit, vel propter aliquod vtile quod inde consequi intendit, quia iste nullam mercedẽ habebit. iam enim recepit mercedem suam, sicut dicitur supra 6. sic dicit Chrysostomus in nomine iusti hoc est si non propter vitę huius eminentiam, nec propter aliud aliquid temporalium susceperit, sed quia, vel Prophera est, vel iustus.

Tertio dicitur, quia ista nomina competebant specialiter Apostolis: nam licet istud omnibus pauperibus applicari possit, Christus tamen loquebatur specialiter de Apostolis, istis autem competunt specialiter tria nomina, quæ ponuntur hic, scilicet, Propheta, & iustus, & discipulus: erãt enim Apostoli Prophetæ immo plusquam Prophetæ, quia plura ipsi cognouerunt quam Prophetæ, & viderunt, quæ Prophetis nõ ostensa sunt infra 13. & Lu. 10. beati oculi, qui vident, quę vos videtis, multi Prophetę, & iusti cupierunt videre, quę videtis, & non viderunt, & audire, quę auditis, & non audierunt. Etiam Apostoli fuerũt vere Prophetę, quia multa de futuris prędixerunt, & quandocunque opus erat reuelabat eis Spiritus sanctus futura. Vocantur etiam iusti per excellentiam ad ceteros homines, quia Christus iustificauit, & mundauit eos: Ioannis 13. vos mundi estis, sed non omnes: fecit

enim Christus eos cęteris hominibus meliores, quia omnium hominum, & Ecclesiarum illos principes constituebat Ioan. decimotertio, ego scio quos elegerim, ideſt, propter hoc mundani vos, quia elegi vos, & iterum dixit, mundi estis propter sermonem quē dixi vobis. Vocantur autem discipuli, & istud erat nomen magis competens eis, scilicet, quia erant in discipulatu Christi, & ideo semper vocantur discipuli, vel Apostoli.

Quarto dicitur hoc, & principaliter ad tollendum dubium, quia Christus posuerat supra grauemp œ nam non recipientibus Apostolos, & tunc magna præmia recipientibus, & quia aliquis diceret. Domine nescimus quis erit Apostolus, vel discipulus tu⁹, vt veros recipiamus, & falsos abijciamus. Christus dicit, quòd non est in hoc multum scrutandum, sed ad nomina personarum respiciendum. vnde siquis vocat se Prophetam, licet non sit, & recipitur vt Propheta, erit prędmium recipienti, sicut si reciperet verum Prophetam, & ita est de iustis, & discipulis, & istud est propter quod Christ⁹ dixit, sic dicit Hieronymus, quia ad susceptionem magistrorum discipulos prouocauerat, poterat credentium occulta esse responsio: ergo & pseudo Prophetas, & Iudam proditorem debemus suscipere, vnde Dominus dixit non personas suscipiendas esse, sed nomina, & mercedē non perire suscipientis, licet indignus fuerit, qui susceptus sit.

An sit maioris meriti benefacere bonis quàm minus bonis. Et quòd non debeant pauperes immoderate, & delicate pasci. Quæst. CXLIIII.

QVAERETVR cum dicat hic Christus recipere Prophetam in nomine Prophetæ, & iustum in nomine iusti, an sit maioris meriti benefacere, & hospitio recipere virum bonum quàm minus bonum, vel non bonum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia ad differentiam meriti nostri non facit, nisi illud quod est ex parte nostra, sed quòd bonus, vel melior sit, qui suscipitur extra nos est: ergo nō magis merebimur pro vno quàm pro alio.

Item quia dicit Chrysosto. & habetur 42. distin. ca. quiescamus: non enim ex vita eorum quos accipis mercedem tibi retributurus est Deus, sed ex voluntate, & propter hoc dicit ibi quiescendum esse a curiosa inuestigatione meritorum personarum.

Et tamen si esset maioris meriti vnum quàm alterum recipere daretur occasio illi scrutationi. ergo nō est differentia meriti ex personis susceptis.

Dicendum, quòd differentia est in merito, vel esse potest secundum conditionem personarum susceptarum. Et patet, quia Christus facit differentiam hic in mercede, scilicet, qui recipit Prophetam mercedē Prophetę accipiet, & qui recipit iustum mercedem iusti accipiet, si tamen non esset differentia mercedis ex parte personarum, non distingueret Christus de mercede recipientis iustum, & mercedem recipientis Prophetas, sed dicit, qui recipit Prophetam, & qui recipit iustum, & qui recipit discipulum mercedem recipiet, vel non perdet mercedem suam.

Pro hoc tamen considerandum, quòd circa pauperes, aut quæritur an omnibus benefaciendum sit, vel an benefaciendo quibusdam mereamur magis, quàm benefaciendo alijs. De primo dicendum, q̄ qui potest omnibus debet benefacere, quia cuicunque ex minimis faciamus Christo facimus, infra vigesimoquinto, si autem non sufficimus omnibus, & concurrunt simul plures indigentes quibusdam plus- F quam alijs benefaciendum est, vt ostensum est supra sexto cap. q. 83. & 84. & est maioris meriti illis benefacere quàm alijs cum sit magis debitum. De secūdo dicendum, quòd aut merita personarum sunt incognita omnino tam ex parte, quàm ex nomine, aut sunt cognita. Si primo modo, ideſt, quòd pauperes non vocant se aliquibus nominibus signantibus maiorem, vel minorem excellentiam, nec suscipiens cognoscit differentiam eorū, non est maioris meriti suscipere vnum quàm alterum etiam si Christum in persona sua susciperemus, quia sicut quod omnino est inuoluntarium nullatenus est meritorij, ita nec potest facere ad augmentum, nec ad diminutionem meriti, & tamen ignorantia facit inuoluntarium 3. Ethicorum capit. 1. ergo qui omnino ignorauit conditiones pauperum non potuit magis mereri recipiendo vnum quàm alterum, & tunc non debet facere suscipiens distinctionem aliquam, sed recipere quoscunque, & sic intelligitur, quòd non ex vita eorum, quos accipis mercedem tibi retributurus est Deus, sed ex voluntate, & honorificentia multa, ideſt, desiderio quo suscipiuntur, & ex obsequio quod eis præstatur. Si autem cognoscat merita suscipiens, aut hoc est p. sola nomina, aut in veritate, per sola nomina cognoscit merita, vt si vnus pauperum dicat se Sacerdotem, alius monachum, alius prædicatorem, alius Prophetam, alius simplicem pauperem, tunc licet non sit verum quod isti dicunt, dum tamen manifeste contrarium non appareret, esset distinctio meriti suscipientis secundum distinctionem personarum, & magis benefaciendum erat ei, qui ex nomine ostēdit maiorem pietatem, vel dignitatem, & licet sit falsum, & occasione huius excludatur alius, qui est melior, vt quādo ambo suscipi non possunt, meretur magis suscipiens recipiendo istum falsum, qui tamen habet bonum nomen, & excludendo virum bonum q̄ si econtrario faceret, quia tantum meretur recipiēdo falsum sub nomine veri, sicut si verus esset, & hoc est quod dicit hic Christus, qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, ideſt, qui recipit illum, qui se vocat Prophetam siue sit, siue non sit, dum tamen nomine Prophetæ accipiatur, & ita de iusto, & discipulo. Si autem sint personarum merita cognita, siue quantū ad dignitatem, siue quantum ad bonitatem, sicut esse Sacerdotem, vel monachum, vel prædicatorem, siue quantum ad bonitatem, vt quia vnus est melior alio, non erit attendendum ad nomina, quia cognita veritate non est iudicādum de nomine, cum nomina faciant præsumptionem, sed non probationem, & tunc maioris meriti est prędicatorem recipere quàm non prædicatorem, & sacerdotem, vel monachum q̄ secularem, & hoc Christus dicit hic ostendens aliam esse mercedem recipientis iustum, & aliam recipientis Propheram, & tamen si non differrent merita recipientis ex diuersitate susceptorum, eadem esset mercedes recipientis Prophetam, & recipientis iustum.

Sed dicetur quare meretur magis recipiens vnum quàm alterum. Dicendum, quòd fit propter duo. Primo ex desiderio recipiendi: nam quando quis ex charitate agens recipit aliquem, recipit illum propter Deum, ideo quanto magis scit eum pertinere ad Deum, cum maiori dilectione illum recipiet: nam sicut magis diligitur finis quàm ea quæ ad finem, ita quanto aliquid est propinquius fini tanto magis diligetur, vt colligitur quarto Ethicorum capitulo primo, & tamen quanto actus charitatis, vel cuiuscunque virtutis est intensior, est magis meritorius, ergo, qui recipit aliquem quanto fuerit ille maioris dignitatis, & Deo propinquior, magis merebitur.

Secundo

Secundo propter maiorem honorem, quia maiorem honorem, & obsequium impendet pauperi quāto est dignior, & tamen ex maioritate operis est maioritas meriti. ergo magis merebitur, qui recipit meliorem quem talem cognoscit esse, vel sub nomine talis eum suscipit. Hoc verum est quia propter dignitatem susceptī ipse suscipiens ex maiori dilectione illum suscipit, & maiorem honorem, & obsequium ei impendit: nam si non suscipit ex maiori charitate quàm alios pauperes, nec eum plus honorat non meretur plus eum suscipiendo quàm suscipiendo alios: immo minus meretur quanto meliorem, & digniorem suscipit, quia cęteris pauperibus communibus sufficienter redditur si mediocre obsequium impendatur, melioribus autem, & dignioribus si volumus plus impendere quàm mediocribus, cum tamen facere possemus a virtute deficimus, quia debitum non reddimus, tunc magis minus bonos suscipiendo, & tunc verum est illud 42. distinctio. capitu. quiescamus, non enim ex vita eorum, quos accipis mercedem tibi retributurus est Deus, scilicet, quia tu non consideras vitam eorum vt magis, vel minus benefacias eis, sed ex honorificentia, & voluntate, ideſt, solum considerauit quantitatem desiderij ex quo suscepisti, & honorificentiam quam impendisti.

Ad primum dicendum, quòd meritum non considerātur in nobis ex aliquo extrinseco, dignitas autem susceptorum est extrinseca suscipienti, & ideo per illam non meretur, inquantum tamen illa incitat ad recipiendum maiori dilectione, & impendendo maius obsequium, quæ sunt ex parte suscipientis facit ad meritum, si tamen suscipiens non aduertat ad ista, sed æquali voluntate, & obsequio omnes pauperes tractet, non merebitur magis propter dignitatem susceptī, & tunc est dignitas eius extrinseca omnino suscipienti.

Ad secundum dicendum, quòd illud, scilicet, non enim ex vita eorum quos accipis, &c. tenet verum in duobus casibus. Primus est quando suscipiens ignorat dignitatem susceptorum. Secundus est quādo scit illam, & tamen non aduertit ad eam, nec plus impendit eis quàm cęteris, si tamen cognoscit, & suscipiendo minus dignos.

Sed dicetur, quòd tunc nihil differt ex conditione personarum, sed solum ex voluntate & obsequio recipientis, quia quandocunque ex maiori dilectione egerit, & maius obsequium impenderit quicunque sit ille cui impenditur, magis merebitur, & nihil differt de dignitate personarum.

Dicendum, quòd multum differt, quia omnis actus virtutis regulatur per prudentiam, ita vt non sit maius, nec minus, sed in medio, & tamen respectu personarum ad quas operamur est aliquid magnum, vel paruum, nam siquis velit pauperes delicate pascere immoderatum est, & peccatum veniale, 25. distinct. §. criminis, & Augustinus super Epistolam ad Corinth. & 86. distinct. cap. non satis: ideo quidam pauperes sunt, quibus si velimus magnum exhibere honorem, & multum præstare obsequium erit immoderatum, & non merebimur, sicut est in pauperibus simplicibus, qui nullam aliam dignitatem habent, nisi quòd pauperes sunt. alij autem sunt pauperes magnæ dignitatis, sicut Apostolus, Propheta, prædicator, & sacerdos, & monachus, quibus magnum obsequium, & honor debet, & potest debite impendi, ita quòd nos interdum non sufficiamus tantum eis præstare quantum eis debite posset impendi, & sic in istis est locus multum merēdi ex magno honore, & obsequio illis præstito. ergo differentia dignitatis susceptorum multum confert ad dignitatē meriti, quando attendit suscipiens ad susceptos, scilicet, an Apostolum, vel Prophetam, vel prædicatorem recipiat, & sic de alijs.

Ad confirmationem dicendum, quòd non datur occasio ex hoc scrutandi de dignitate, quia aut dignitas nullo modo scitur, aut scitur ex sola assertione pauperis, vel constat vere de ea. Si nullo modo scitur non est inquirenda, & ita intelligitur 42. distinct. capit. quiescamus, sed nunc est magnitudo meriti ex voluntate, & honore, & obsequio quod illi præstatur eodem cap. Si autem ex assertione sua constet de dignitate non est inquirendum an verum dicat, sed si accipiatur in nomine Prophetæ, vel iusti etiam si non sit Propheta, nec iustus recipiens, ita meretur ac si vere ille esset Propheta, & ita intelligitur hic litera, scilicet, qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, ideſt, etiam si non sit Propheta, dum tamen, vt Propheta recipiatur. Si autem vere constet de eius dignitate nihil inquirendum est, quia inquisitio fit ad hoc, quòd constet de re.

Sed obijcietur, quòd si asserit se Prophetam, vel Apostolum, inquirendum est an verum sit, quia dicitur 42. distinct. cap. quiescamus: si enim in clerum se esse electum dicat, si sacerdotem se nominet scrutare.

Dicendum, quòd aut illi, qui se asserunt habere tales dignitates petunt se recipi, vt tales ad faciendū officia illa, aut petunt suscipi, vt sustententur. Si primo modo non sunt suscipiendi, quia periculum esset suscipere eos non constito de veritate, vt si reciperetur non sacerdos ad dicendum missam, & non Episcopus ad conferendum ordines, sic dicitur eodem capitu. quiescamus: non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est contra maiora periculum vertitur, ideſt, contra spiritualia, in quibus est maius periculum si erretur quàm si detur alicui cibus, vel potus, & temporalia per errorem, & subditur ibi causa, scilicet, non enim das, sed accipis, ideſt, accipere debes ab eis spiritualia, vt sacramenta, & ordines, & si ipsi non sint tales quales se esse fatentur periculum est. Si secundo modo non est scrutandum, sed dabuntur eis temporalia, sed dicitur ibidem, si vero pro nutrimento postulat, nec in his examines, & tunc dabitur isti sustentatio, & honor non tanquam simplici pauperi, sed tanquam sacerdoti, vel prædicatori, licet non permittatur exercere actum dignitatis suæ, quousque de illa constet, & etiam si non fuerit qualem se nominat meretur, qui suscepit eum, ac si verum dixisset, & ita non erit occasio scrutinij in erogando pauperibus temporalia.

Quomodo est verum, quòd recipiens Prophetam recipit mercedem Prophetæ.

Quæst. CXLV.

QVAERETVR quomodo est verum, quòd recipiens Prophetam recipit mercedem Prophetæ.

Aliqui dicunt, quòd recipiet mercedem Prophetæ, ideſt, ab illo, a quo Propheta accipiet mercedem, ideſt, a Deo, & sic exponit Nicolaus. Secundo potest accipi, quòd accipiet mercedem Prophetæ, ideſt, qualem decens est recipere eum, qui recipit Prophetam, & tunc nihil significatur, quia certum est, quòd quilibet recipiet talem mercedē qualē iustum est eum recipere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertiò potest intelligi. quòd accipiet mercedẽ Prophetæ. i. qualem Propheta, non quidem æqualem, sed in aliquo similem eo, quòd iste ministrando temporalia adiuuat Prophetam, & prædicatorem in actu suo, quem non possent exercere, nisi temporaliter adiuuarentur, sic dicit Gregor. non mercedem de Propheta, vel de iusto, sed mercedem Prophetæ iusti accipiet. iste enim fortassis iustus est, & quanto in hoc mundo nihil possidet tanto loquendi pro iustitia fiduciam maiorem habet, hunc dum ille sustentat, qui in hoc mundo aliquid possidet illius iustitiæ libertatem sibi participem facit, vt cum eo pariter iustitię p̃mia recipiat, quem sustentando adiuuit. Quarto potest accipi, quòd mercedem Prophetæ accipiet, id-
F est, talem qualem acciperet, si esset verus Propheta
G ille, quem recipit, & hoc conuenit valde proposito, quia dubitabatur cum quis diceret se esse Apostolũ, & non esset an recipiens mereretur, Christus autem dicit, quòd si recipiatur in nomine Apostoli, vel Prophetæ, etiam si non sit, mercedem accipiet, qui eum accipit, & dicitur mercedem Prophetæ, ideſt, talem qualem accepturus esset si vere esset Propheta ille, quem accipit, sic dicit Chrysostomus mercedem Prophetæ, & mercedem iusti accipiet, ideſt, qualem decens est accipere eum, qui suscipit Prophetam, vel iustum, & idem dicit Hieronymus. isti autem duo vltimi sensus sunt conuenientes.

Quare dicitur, qui dederit calicem aquæ frigidæ.
Quæst. CXLVI.

H QVAERETVR, quare dicitur, qui dederit calicem aquæ frigidæ.

Dicendum, quòd dicitur. Primo ad significandum, quòd eleemosyna quantumcunque sit parua est accepta Deo, quia nihil minus esse potest, quàm modicum de aqua frigida, & tamen dans illud non perdit mercedem suam.

Secũdo dicitur propter susceptores Apostolorum de quibus supra agebatur, quia ab hospitibus recipere debebant Apostoli necessaria ad vitam, & non discurrere de domo in domum, sed manducare, & bibere, quæ apud illos sunt, Lucæ decimo: & quia aliquis diceret, quòd forte, quia non poterat eis prouidere sufficienter, non haberet mercedem aliquam, dixit Christus, quòd etiam si solum calicem aquæ frigidæ darent, mercedem non perderent.

Tertio dicitur ad ostendendum, quòd nemo est, qui non possit eleemosynam facere, nec aliquis prætextu paupertatis, quia nemo est, qui saltem calicem aquæ frigidæ dare non possit, & tamen istud reputatur in eleemosynam, quia mercedem non perdet. Et ideo dicitur aquæ frigidæ, quia calefacere aquam indiget aliquali labore, & tempore, etiam præsupponit expensas, scilicet, habere ignem, vnde aliquis esset, qui aquam calidam dare non posset, aquam tamen frigidam quilibet dare potest.

Quarto dicitur ad ostendendum, quòd eleemo- K
synа magis est Deo accepta ex intentione dantis, quàm ex re data: nam calix aquæ frigidæ nullius valoris est, Deus tamen pro eo mercedem dat, si datur alicui in nomine discipuli: ergo ex intentione recipitur, sic patet Lucæ vigesimoprimo, de vidua, quæ duo minuta æra solum intulit, & laudatur a Christo plus omnibus obtulisse. Circa Apostolos autem de dignitate, & potestate, & conuersatione eorum erant plura hic dicenda, sed dicentur Mar. sexto, & Lucæ decimoquarto cap.

Cap. XI.

CAP. XI.

ET factum est cum consummasset Iesus præcipiens duodecim discipulis suis: transijt inde, vt doceret, & prędicaret in ciuitatibus eorum. Ioannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens Iesus ait illis. Euntes renunciate Ioanni, quæ auditis, & vidistis. Cęci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiũt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur, & beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cępit Iesus dicere ad turbas de Ioanne. Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum. Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plusquam Prophetam? Hic est enim de quo scriptum est. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

I *ET factum est.* In præcedentibus posita instructione prædicantium: Hic consequenter subditur confirmatio dubitantium. Et diuiditur in duo. quia primo ponitur præcedentium dictorum conclusio. Secundo ipsa dubitãtium confirmatio ibi. *Ioannes autem.*

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. I.

QVAERETVR circa primum an ista sint cõtinuata ad præcedentia.

Aliqui dicunt, quòd non, quia Marcus, & Lucas ponunt ea, quæ habentur præcedenti capitulo, & non subiungunt ea immediate, quæ habentur hic. Secundo patet, quia illi ambo concordant eandem rem ponentes, quia Marc. sexto, positis præceptis, quæ Christus dedit Apostolis dicitur, & exeuntes prædicabant, & immediate dicitur, quòd Herodes audiuit famam Christi, & eadem omnino ponuntur Lucæ nono, magis ergo standum est ordini, quem illi ponunt.

Dicendum, quòd aut hic quæritur de ordine omnium quæ habentur in hoc cap. ad præcedentia, & de hoc infra dicetur. Si autem quæratur de principio huius cap. vsque ad illum locum. Ioannes autem, est dicendum, quòd sunt ista continuata ad præcedentia, quia præcedenti cap. habẽtur præcepta quæ dedit Christus Apostolis. Hic autem dicitur cum consummasset prępiens discipulis &c. ergo fuit istud post illa. Dicendum ergo, quòd fuerunt ista immediate post illa nullo interposito, quia dicitur cum consummasset, ideſt, quando consummauit. ergo inter A ista, & præcedentia nullum est medium, sed potius istud est conclusio illorum.

Item, quia dicitur transijt inde, ideſt, de loco, in quo docuerat Apostolos, & sic nihil fuit inter istud, & præcedentia: immo non est istud aliquod factum distinctum a præcedentibus, sed est conclusio illoru. Vnde nec oporteret quæri de continuatione, sed ne aliquibus esset dubium quæsitum est. De continuatione Mar. & Luc. nunc non discutitur, scilicet, an Herodes audiuit famã Christi postquam ipse instruxit Apostolos, vel prius.

Cum autem dicitur, quòd Apostoli exeuntes, prędicabant verum est, quòd fuit post istam instructionem, & tamen prius fuit hoc, quod dicitur hic. s. cp B Christus recederet de loco, in quo docuerat eos, q̃ cp illi irent ad prædicandum, cum dicatur hic, quòd cum consummasset recessit inde. Circa primum ergo dicitur.

Et factum est. Continuatio est, & dicitur factum est, ideſt, fuit vel accidit, & est modus loquend, Hebraicus.

Cum consummasset Iesus præcipiens discipulis suis. Ideſt, quando finiuit præcepta, quæ illis dedit, quæ habentur prędcedenti cap. & vocantur 12. discipuli, licet essent Apostoli per quod a cęteris distinguebantur cũ ista esset dignitas eorum, quia tamen semper erant in discipulatu Christi, ideſt, addiscebant ab eo tanquã a magistro, vocantur adhuc discipuli, & mutãtur nomina alternatim, vt aliquãdo discipuli, & aliquando C Apostoli nominentur.

Transiit inde. Ideſt, de loco vbi docuerat Apostolos, & erat locus ille in campo, quia præcedenti cap. in principio dicitur, videns Iesus turbas misertus est eis, quia erant, sicut oues sine pastore, ideſt, iacebant per agrum, vt ibi declaratum est, & tunc videns turbas vocauit discipulos, & dixit ibi eis omnia, quæ habentur prędcedenti capitu. vt patet ibidem. Item patet magis, quia dicitur hic transiit, vt prædicaret in ciuitatibus eorum. ergo non erat Christus tunc in aliqua vrbe, quia aliàs non diceretur, quòd ibat ad prædicandum in ciuitates, nisi esset extra omnes ciuitates, scilicet, in campo.

Vt doceret, & prædicaret. Aliquando accipiuntur D pro eodem, & aliquando pro diuersis: est enim docere generale in quacunque materia, & qualitercunque quis vnum, vel multos instruat. prędicare autem est certus modus docendi, hic autem possunt accipi pro eodem: nam docebat homines in eis, quæ nesciebant, sicut ipsi dixerunt Mar. primo, quæ nam est hæc doctrina noua? prædicabat autem inquantũ publice declamabat ea, quæ ad mores pertinent, quia de his est prædicare.

In ciuitatibus eorum. Ideſt, Iudæorum: non enim potest referri ad Apostolos de quibus immediate dicebatur, scilicet, quòd Christus iret ad ciuitates, vel loca de quibus Apostoli originem traxerant, quia non E ibat specialiter ad aliqua loca, sed discurrebat per totam terram Israel Luc. quarto, oportet me, & alijs ciuitatibus Euangelizare, ideſt, non manere in quibusdam specialiter, sicut turbæ volebant tenere ibi eum in Capharnaum, sed ire ad omnes ciuitates. Et cum dicitur transiuit, vt doceret in ciuitatibus eorum, non est sensus, quòd nunc primo iuerit ad prędicandum, quia ante hoc nihil aliud faciebat, sed quia Matthæus multa interposuerat in quibus nulla mentio fit de prædicatione Christi per vrbes, redit hic quasi de nouo ad dicendum, quòd iuit ad prædicandum per vrbes.

Quare Christus nunc ad prædicandum iuit cum satis erat, quòd Apostoli prædicarent. Quæst. II.

QVAERETVR, quare Christus nunc ad prædicandum iuit, cum satis erat, quòd illi prædicarent.

Dicendum, quòd Christus non debuit cessare a prædicatione propter Apostolos. Primo, quia Christus vsque ad mortem suam nunquam debuit cessare a prædicatione, quia si cessaret non occideretur. propter hoc enim occisus, quia quotidie grauiora contra Pharisæos, & principes Sacerdotum, & scribas prædicabat, & miracula plurima faciebat Ioan. 11.

Secundo si Christus cessasset prędicare ex hoc periret doctrina sua: putaretur enim quòd inuenerat non bonum esse prædicare, & ideo cessauerat.

Tertio, quia si Christus non prædicaret semper continuando postquam cępit, nõ videretur quid agere deberet, sed esset ei vita tota quasi ociosa, debuit ergo vsque ad mortem prædicare, & miracula facere, sic ipse dixit Luc. 13. cum dixerunt ei quidam Pharisæi vade hinc, quia Herodes vult te occidere, & ait illis, ite & dicite vulpi illi, ecce eijcio dæmonia, & sanitates pficio hodie, & cras, & tertia die consummor, verũtamen oportet me hodie, & sequenti die ambulare, & sic dicit, quòd dęmonia eijciebat, & sanitates pficiebat vsquequo consummaretur, & occideretur. Quarto, quia Christus erat præcipuus prædicator, Apostoli autem erant in subsidium, quia Christus nõ poterat in omnibus locis prædicare, & vt turbę cogerentur sequi eum, sicut dictum est prędcedenti ca. q. 6. potius ergo cessarent isti a prædicatione quàm Chrs.

Quinto, quia prædicatio omnium erat necessaria: dixerat enim Christus prædcedenti capitu. messis multa est operarij vero pauci. erat igitur prædicatio sua, & Apostolorum necessaria immo non sufficiebant, qa post hoc instituit Christus alios septuaginta duos discipulos, quos misit ad prædicandum, sicut Apostolos Luc. 10. & etiam omnes isti non sufficiebant, quia Christus dixit prædcedenti cap. non consummabitis ciuitates Israel donec veniat filius hominis, ideſt, quòd non finirent prædicationem in omnibus illis ante mortem Christi, debuit ergo Christus semper prædicare.

Quare dicitur, quòd Christus transiit inde, & quare immediate postquam docuerat Apostolos. Quæst. III.

QVAERETVR, quare dicitur, quòd Christus transijt inde, & quare immediate postquam docuerat Apostolos.

Aliqui dicunt, quòd recessit inde vt Apostolis locum prædicandi daret: nam præcedenti cap. dixerat illis, quòd irent ad prædicandum, & quia pręsente Christo nemo vellet audire Apostolos subtraxit se, vt illi prędicãdi locum haberent, sic dicit Chrysostom. transijt inde: quia enim eos misit subtraxit seipsum dans locum eis, & tempus facere, quæ iniũxerat: eo enim præsente, & curante nullus ad discipulos vellet accedere.

Sed dicendum, quòd non stat, quia Christus nunc erat in campo cum turbis, Apostoli autem non erant ibi prædicaturi, quia Christus iubebat eis ire ad ciuitates de vna in alteram præcedenti capitu.

Etiam quia subtractio Christi nihil proderat eis: nam turbæ illæ, quæ ibi cum Christo erant, non manerent cum Apostolis etiam si ibi vellent illi prædicare, sed illo recedente sequerentur eum.

Etiam si Christus esset in vrbe aliqua nõ proderat discipulis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

discipulis,quòd Christus inde recederet, quia non erant ipsi prædicaturi in vrbe,in qua Christus immediate ante hoc stetisset, sed ituri ad alias vrbes lõginquiores in quibus Christus non prædicasset, quia illi magis indigebant prædicatione.

Sed dicendum,quòd recessit inde, quia iam Christus fecerat quicquid in loco illo facturus erat, scilicet,docuerat tubas,& postea Apostolos, & cum nihil superesset ibi agendum recessit, quia in nullo loco ociosè aut sine causa manebat.Cum autem quæritur,quare immediate iuit ad prædicandum.

Dicunt aliqui,quòd fuit ad exemplum prædicatorum,scilicet,vt postquam ipsi instructi sunt alios doceant,sicut Christus mox,vt docuit discipulos in speciali doctrina qua Apostolos instruxerat ad generalẽ transit in ciuitatibus prædicando,quia ad hoc de cęlis descenderat,vt omnes illuminaret,in quo facto moueuntur prædicatores,vt omnibus prodesse studeant.

Se dicendum,quòd hoc fecit Christus, quia tempus expendere inutiliter nolebat,erat ei tempus paucum,& opera multa:& ideo incessanter operabatur, vnde interdum vix cibum capere nolebat,vt prędicare posset,sicut Ioan.4.quando loquebatur cum Samaritana offerentibus ei cibum Apostolis dixit. ego cibum habeo manducare quem vos nescitis, & hoc dicebat, quia expectabat Samaritanos, qui venturi erant de vrbe ad eum quibus prædicauit eod.capit.& iterum cum Christus voluisset sedere ad cibum venerunt turbę ad domum,& ipse exiuit,vt prædicaret eis. Apostoli autem exeuntes tenuerunt eum dicentes, in furorem versus est Mar.3.ideo cum Christus compleret hic,quæ facturus erat,recessit mox prædicaturus ad alia loca,ne aliquid temporis ocioſe periret.

Ioannes autem. Hic ponitur dubitantium confirmatio. Et diuiditur in tres partes. Quia primo Christus confirmat dubios de suo aduentu.Secundo condemnat peruersos ibi.

Cui similem. Tertio commendat in se deuotos ibi. *In illo tempore respondens*. Prima in duas, quia primo ad confirmationem discipulorũ & Apostolorũ ostendit Iesus se esse Messiam in lege promissum.Secundo ad confirmationem Apostolorum ostendit Ioannẽ esse Prophetam sanctum ibi.

Illis autem abeuntibus. Prima in duas,qui primo ponitur dubitatio.Secundo eius responsio ibi. *Respondens Iesus*.

An ista sint continuata ad præcedentia. Quæst. IIII.

QVAERETVR circa primum an ista sint continuata ad precedentia.i.an fuerint post instructionẽ,& missionẽ Apostolorum ad prædicãdum,quæ habentur præcedenti cap.

Dicendum,ꝙ Glo. continuat istud ad præcedentia dicens,posuerat supra Euangelista qũo per miracula, & doctrinam Christi tam discipuli quàm turbæ instruebanẽ, nunc ostendit qũo hæc instructio vsque ad discipulos Ioannis peruenit. Sed dicendum est an fuerit istud factum post instructionẽ Apostolorũ nõ apparet,& tamen licet post illã fuerit, constat ꝙ non fuit immediate post eam,sed fuit post suscitationem filij viduæ in vrbe Naym quod patet Luc.7.nam posito illo miraculo dr̃, & exijt hic sermo in vniuersam Iudæã, & nunciauerũt Ioanni discipuli eius de omnibus his,sic ẽt dicit Cyrillus miraculũ quod ad oẽs inhabitantes Iudæam, & Galilæam peruenit.referunt sancto Baptistæ quidam ex eius discipulis. Matthæus nũt subticuit suscitationem illã,& ideo potuit esse,ꝙ istud de Ioanne quod fuit post illam suscitationem fuerit postea, quæ habentur præcedenti cap.non tamen potuit esse immediate post illa, sed intercidit illa suscitatio,& alia miracula,an tamen fuerit illa ante instructionem Apostolorum,quæ habetur precedenti cap.vel post dicetur Luc.7.vbi ponitur illud miraculum. Et tamen dicendum est, ꝙ hoc accidit post præcedentia.s.post Apostolorum instructionem, & qñ iam prædicabant,quia Christus respondens Ioanni dixit pauperes Euangelizantur,idest,prædicant regnum Dei.s.Apostoli qui erant pauperes, & rudes iã prædicabant. Circa primum dr̃.*Ioannes autem cum audisset in vinculis*. Tenebatur Ioannes ab Herode rege, qui aliàs dicit Tetrarcha Galilęæ in vinculis,quia arguebat eum propter Herodiadem vxorem fratris sui Philippi quam acceperat ab eo,& ipse tenebat illam in vxorem.

Opera Christi. Scilicet,miraculum de suscitatione filij viduæ in Naym, & alia miracula, quæ fecerat Luc.7. *Mittens duos de discipulis suis*. Habebat adhuc Ioannes multos discipulos, & de illis misit duos ad Christum. *Ait illi*. Idest,Christo.

Tu es,qui venturus es. Idest, nunquid tu es Messias, qui venturus es in mundum.

An alium expectamus. Idest, vel nunquid est alius Messias propter quem expectare debeamus?& dixit, qui venturus es per excellentiam,quia Messias expectabatur ab omnibus venturus, & vocabatur absolute venturus.Ioan.6.hic est Propheta magnus, qui venturus est in mundum.

Quomodo Ioannes misit discipulos ad Christum. Quæst. V.

QVAERETVR quomodo Ioannes misit discipulos.s.qũo habuit nũc discipulos quos ad Christum mitteret. Dicendũ, ꝙ Ioannes quandiu prædicauit habuit discipulos multos,quia erat magnæ opinionis apud Iudæos, & sequebantur eum plurimi,quibus dabat formam viuendi in ieiunijs,& orationibus,& reliquo cultu vitę, de ieiunijs patet supra 9.& Luc.5.qñ discipuli Ioannis ieiunant frequẽter,& de orationibus dr̃.Luc.5.& obsecrationes faciunt,& orandi modũ dederat eis Ioannes Luc.11.Dñe doce nos orare,sicut docuit Ioannes discipulos suos.isti discipuli secuti sunt eũ vsquequo captus est ab Herode,vt patet Io.3.cũ aũt captus est nõ deseruerũt eũ,sed veniebant ad illũ,ga erat vir sanctus,& credebant, ꝙ aliqñ de vinculis solueretur:nã Herodes venerabat eũ,& libenter audiebat,& audito eo multa faciebat infra 14.& Mar.6.& iõ de istis potuit mittere aliquos ad Chr̃m:nã vsque ad mortẽ secuti sunt eũ ibi in vinculis,& ipsi eũ sepelierũt Ꝯ.14.

Quomodo Ioannes in vinculis constitutus audiuit opera Christi,& per quos. Quæst. VI.

QVAERETVR qũo Ioannes in vinculis cõstitutus audiuit opera Chr̃i,& ꝑ quos. Dicũt aliqꝙ per famã vndiq; diuulgatã: erãt enim talia opa Chr̃i,ꝙ latere ñ poterãt,ga talia faciebat qualia nullus antea fecerat Io.16.si nõ fecissem opa, quę nemo alius fecit,vnde ẽt in principio prædicationis,& miraculorũ Chr̃i abijt opinio eĩ ꝑ totã Iudęã, & Galilęã,& in Syriam supra 4.quãtomagis postquã aliquãto tpe Chr̃s iam prædicauerat,ga miracula eius crescebãt per singulos dies,& sic ẽt nemo in vinculis positus ignorare poterat,quæ Chr̃s faciebat.Sed dicẽdũ,ꝙ Ioannes audiuit hoc a discipulis suis,quia illi eũ in carcere visitabant, & cum scirent opera Christi, quæ omnibus nota erãt nũciauerũt ea Ioan.Luc.7.& annunciauerũt ea Ioanni discipuli eius de oĩbus his

Quare

Quare discipuli Ioannis narrauerunt ei opera Christi. Quæst. VII.

QVAERETVR, quare discipuli Ioannis ista narrauerunt Ioanni.

Aliqui dicunt, ꝙ propter nouitatem rerum, & magnitudinem:cum enim omnes homines naturaliter scire desiderant, & quilibet homo cupidus videre,& audire nouitates, & ita Herodes desiderabat valde videre, & audire Christum propter magna,quæ de eo dicebantur,& ita cum nũquam talia apparuissent in Israel supra 9.discipuli Ioannis nunciarent hoc ei, vt gauderet talia audiendo.Sed videtur dicendum,ꝙ ex inuidia dixerunt hoc discipuli Ioannis:desiderabant enim ꝙ solus Ioannes haberetur,vt magnus, & quia Christus in opinione omnium crescebat inuidebant ei propter magistrũ suum,& propter seipsos,vt nemo haberet magistrũ excellentiorem quàm ipsi,sic patet Ioan.3.nondum enim incarcerato Ioanne cum incępit Christus baptizare,dixerunt discipuli Ioannis ad Ioannem. Rabbi ille,qui tecum erat trans Iordanem cui tu testimonium perhibuisti ecce baptizat,& omnes veniunt ad eum,& Ioannes increpuit ibi eos, quòd non inuiderent laudando Christum.sic enim Iosue, qui erat discipulus Moysi cum videret duos viros Prophetãtes in castris dixit ad Moysen, Domine mi prohibe eos. Num.11.& Moyses dixit,cur tu ęmularis pro me,qs mihi det, vt omnis populus prophetet, & dedit eis Deus spiritum suum, isti tamen discipuli Ioannis increpiti ab eo adhuc inuidere non cessauerunt,sed Ioãne incarcerato adhuc inuidebant,& semel Christum accusauerunt dicentes, quare discipuli tui non ieiunant,& nos,& discipuli Pharisęorum ieiunamus frequenter supra 9.& Mar.2.ita ergo nunc cum miracula Christi quotidie crescerent inuidebant ei magis,& sic quasi ex quadam mordacitate dixerunt hoc Ioanni,sic dicit Beda non simplici corde,vt opinor,sed inuidia stimulante hoc dixerunt:nam & alibi conquerũtur dicentes, Rabbi,qui erat tecum trans Iordanem baptizat,& omnes veniunt ad eum,sic etiam dicit Hieronymus, quòd autem discipuli Ioannis haberent aliquid mordacitatis ex inuidia aduersus Dominum, superior quoque interrogatio demonstrauit cum dixerunt,quare nos ieiunamus frequenter,discipuli autem tui non ieiunant?

Quare Ioannes misit discipulos ad Christum. Quæst. VIII.

QVAERETVR, quare Ioannes misit nunc discipulos ad Christum.

Dicendum, quòd Ioannes erat in carcere, & fortassis præuideret mortem suam, mittit ergo discipulos ad Christum, quia nunc ipsi indigebant doctrina Christi, sic dicit Chrysost.tunc magis ad Deum erigimur cum incumbit necessitas,& ideo Ioannes detrusus in carcere quando magis discipuli eius indigebant Iesu tunc mittit eos ad ipsum, volebat enim quòd eum cognoscerent esse Messiam, & sic adhęrerent ei, sic etiam dicit Hieronym.Ioannes interficiendus ab Herode discipulos suos mittit ad Christum,vt per hanc occasionem videntes signa ac virtutes crederent in eum,& magistro interrogati sibi discerent,idest,pro seipsis,& hoc fuit præcipue,ga Ioannes præuidens mortem suam voluit,quòd discipuli non manerent in errore, & quia ipse viuens docebat eos, & nunc moriturus iam non posset,misit eos ad Christum, vt sic esset eis occasio adhęrendi Christo,& non manerent abiecti ab eo mortuo Ioanne,sic dicit Chrysostom. dum Ioannes erat cum ipsis suadebat eis continue de Christo, quia autem iam erat obiturus amplius studium facit: etenim formidabat ne relinquat in discipulis suis pernicioſi dogmatis conditionem,& maneant abiecti a Christo, cui a principio omnes suos afferre studuit.

Si autem dicatur,quare duos misit,& non pauciores aut plures.

Dicendum,quòd vnum mittere securum nõ erat, quia cum discipuli Ioannis essent ęmuli Christo,forte vnicus vadens mentiri vellet,quia facile erat,duos autem non est ita facile mentiri.

Etiam,quia isti testificaturi erant quid Christus responderet,& tamen lex nunquam suscipit testimonium ex ore vnius,sed in ore duorum, vel trium testium requirit testimonium Deuteronom.19.& Nume.trigesimoquinto.

Item,quia forte Ioannes inter discipulos suos sciebat istos minus ęmulos Christo: misit ergo istos solos,sic dicit Chrysosto.non omnes mittit, sed duos quosdam quos nouerat fortassis alijs persuasibiliores existentes, vt insuspicabilis interrogatio fieret.

Quomodo Ioannes hic quæsiuit a Christo tu es, qui venturus es,& an alium &c. quia ipse hoc sciebat. Quæst. IX.

QVAERETVR quomodo Ioannes hic quæsiuit a Christo tu es,qui venturus es. nam per hoc videtur dubitasse an ipse esset Messias,& tamen non dubitabat:erat enim ipse præcursor Christi Luc.primo.Etiam ipse ostẽderat Christum,quòd esset Messias cum dixit ecce agnus Dei Io.primo,& dixit, quòd ad ostendendum eum ipse venerat eod. cap.ego nesciebant eum,sed vt manifestetur in Israel propterea ego veni in aqua baptizans. Etiam dixit, quòd Deus dixerat ei illum esse Messiam eo.cap.scilicet,qui misit me baptizare in aqua ille mihi dixit super quem videris spiritum descendentem,hic est,qui baptizat,& ego vidi,& testimonium perhibui, quia hic est filius Dei:non ergo dubitabat Ioannes an ille esset Messias.

Aliqui ergo dicunt, quòd Ioannes sciebat Iesum esse Messiam,sed nesciebat an passurus esset pro nobis,sic refert Ambro.quosdam dicere.

Sed non stat.Primo,quia Ioannes, dicit Christum venisse ad tollendum peccata mundi Ioan.1.ecce,qui tollit peccata mundi,& tamen peccatum non tollitur, nisi per passionem.

Secundo,quia si Ioannes sciebat Iesum esse Messiam,necesse erat,quòd sciret eum esse passurũ quod Isa.prædixerat Isa.53.& in alijs locis scripturæ, vel si nesciret hoc,putaret Messiam non esse passurum,& tunc frustra quæreret an ipse passurus esset.

Tertio, quia Ioannes erat Propheta, & plusquam Propheta infra in litera,& Luc.7.non ergo ignoraret id quod alij,qui solum erant Prophetæ expresserant. s.Messiam esse passurum,sic dicit Chrysosto.sed hoc non habet vtique rationem. Ioannes enim non ignorabat,sed hoc primo testatus est dicens, ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi: agnum enim vocans crucem diuulgat:nec enim aliter quàm per crucem peccatum abstulit mundi,qualiter autem maior Propheta est hic, sinec ea quæ Prophetarum sunt,nouit?etenim Isa.dicit,sicut ouis ad occasionem ductus est.Alij dicunt,ꝙ sciebat eum Messiam esse,& passurum,sed nesciebat an ad inferna descensurus esset,sic dicit Grego.non ipsum mundi redemptorem esse dubitat,sed quærit,vt sciat,si is qui in mundum perseuerat,etiam ad inferni claustra descendat.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed hoc non ſtat. Primo, quia non erat aliqua cauſa dubitandi an ad inferna deſcenſurus eſſet, quia ſi Ioannes ſciebat Ieſum eſſe Meſſiam, ſciebat eum deſcenſurum ad inferos, quia de Meſſia hoc prænunciatum fuerat Zacha. 9. tu autem in ſanguine teſtamenti tui, ideſt, per mortem tuam eduxiſti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, & Oſeę 13. O mors, mors ero tua, morſus tuus inferne. non ergo ignoraret Ioānes, quòd alij Prophetę expreſſerant. Secundo, quia tunc non diceretur tu es, qui venturus es, ſed tu es qui iturus es.

Alij dicunt, quòd Ioannes quæſiuit an deſcenſurus eſſet Chriſtus ad inferos, vt hoc prædicaret ibi manentibus. Ad hoc mouentur ex duobus. Primo, quia Ioannes, qui in carcere tenebatur in breui occidendus erat, & ad inferos deſcenſurus, & ſic vellet ibi annunciare Chriſti aduentum.

Secundo, quia dicitur tu es, qui venturus es, & tamen ſi quæreretur an eſſet Meſſias diceretur, tu es, qui veniſti, quia iam venerat, ſic dicit Hieron. non ait tu es, qui veniſti, ſed qui venturus es, & eſt ſenſus, manda mihi, quia ad inferna deſcenſurus ſum, vtrum te inferis debeam nunciare, an alium ad hæc ſacramenta miſſurus es.

Sed iſtud improbat Chryſoſto. dicens, quòd deriſibilius videtur propter hoc eis dixerit, vt illuc abiens prædicaret: præſens enim vita iuſtitiæ tempus eſt, poſt obitum autem iudicium eſt, & pœna, quare in nullo opus erat præcurſore illic, quia aliter ſi infideles poſt mortem credentes ſaluandi eſſent nullus periret aliquando: omnes enim pœnitebunt tunc, & adorabunt, quia omne genu flectetur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum.

Sed non eſt putandum, quòd Greg. & Hieronym. putauerint prædicaturum eſſe ad conuertendum aliquos apud inferos, ſed quòd annunciaret aduentum Chriſti manentibus ibi, vt gauderent, ſic dicit Glo. non ideo Hiero. & Grego. dixerunt, quòd Ioannes in infernum prænunciaturus eſſet aduentum Chriſti, quia eius prædicatione aliqui non credentes conuerterentur ad fidem, ſed vt iuſtis in expectatione Chriſti manentibus ex vicino aduentu conſolationem afferret.

Sed adhuc ſic intelligendo non ſtat propter rationes prędictas, ſcilicet, quia Ioannes ſciebat Chriſtum ad inferos deſcenſurum cum ſciret eum eſſe Meſſiā. Secundo, quia vt dicit Chryſo. ſi de hoc quæreret nō diceret tu es, qui venturus es ſimpliciter, ſed qui venturus es in infernum.

Tertio, quia manifeſte apparet, quòd non loquebatur de futuro deſcenſu ad inferos, quia Chriſtus reſpondit ad quæſtionem Ioannis, ite & dicite Ioanni, quæ audiſtis, & vidiſtis, cœci vidēt, claudi ambulāt &c. iſtud tamen non conſonat alicui de opinionibus præpoſitis intelligendo quæſtionem Ioannis, ſicut illę accipiunt: ergo non quæſiuit Ioannes hoc, & ita eſt ratio efficax.

Dicendum ergo, quòd Ioannes quæſiuit an Ieſus eſſet Meſſias. Quod patet ex verbis, ſcilicet, tu es, qui venturus es, ideſt, nunquid tu es Meſſias, qui venturus expectatur: talis enim erat modus loquendi Iudæis de Meſſia Ioan. 7. hic eſt vere Propheta, qui venturus eſt in mundum.

Secundo, quia reſponſio Chriſti conſonat huic quæſtioni: nam Meſſias putabatur a Iudæis futurus excellentior omnibus hominibus tam in vita quàm in poteſtate miraculorum, Chriſtus autem, vt oſtenderet ſe eſſe Meſſiam fecit multa miracula coram diſcipulis Ioannis, vt patet hic, & Luc. 7. & dixit euntes dicite Ioanni, quæ vidiſtis, & audiſtis, quaſi dicat, hoc quod vidiſtis, ſicut reſponſum ad quæſtionem Ioannis, quaſi diceret, per hoc quòd vidiſtis poteſtis intelligere an ego ſim ille, de quo Ioannes quærit, & iſta oſtendunt mihi eſſe maiorem omnibus hominibus, & conſequenter eſſe Meſſiam, & tamen iſta reſponſio oſtendendo poteſtatem non eſſet ad propoſitum ſi quæreretur an Chriſtus moriturus eſſet, vel ad inferos deſcenſurus. Sed nec eſt putandum, quòd Ioannes dubitauerit Ieſum eſſe Meſſiam, ſed dixit hoc propter diſcipulos ſuos: voluit enim quærere, vt illi informarentur, ſcilicet, vt ſcirent Ieſum eſſe Meſſiā, & crederent in eum. ita enim Chriſtus ſolet ſæpe quærere cum nihil ignoret, vt Ioann. 11. vbi poſtquam eum, ideſt, Lazarum, ſic dicit Hieron. non ergo quaſi ignorans interrogat, ſed quomodo Saluator interrogat vbi ſit Lazarus poſitus, vt qui locum indicabat ſaltem, ſic parentur ad fidem, & viderent mortuum reſurgentem, ſicut interficiendus ab Herode diſcipulos ſuos mittit ad Chriſtum, vt per hanc occaſionem videntes ſigna atque virtutes crederent in eum, & nō interrogante ſibi diſcerent, ideſt, pro ſeipſis addiſcerent. Et iſta eſt vera poſitio Hieronymi, & non id quod dictum eſt, quia illud dixit referendo, vel dubitando, vnde ſi non habuiſſet Ioannes diſcipulos, vel non dubitaſſent de eo, non miſiſſet quenquā ad quærendum hoc a Chriſto, ſic dicit Hilarius Ioannes non ſuæ, ſed diſcipulorum ignorantiæ conſulit: vt enim ſcirent nō alium a ſe prędicatum ad opera eius intuenda diſcipulos ſuos miſit, vt auctoritatem dictis ſuis illius opera conferrent, ne Chriſtus alius expectaretur quàm cui teſtimonium opera præſtitiſſent.

Quare Ioannes potius miſit ad quærendum de iſto dubio, ſcilicet, an Chriſtus eſſet Meſſias quàm de aliquo alio. Et quare Ioannes noluit ſuos diſcipulos poſt eius mortem in hoc dubio manere an Chriſtus eſſet Meſſias.

Quæſt. X.

QVAERETVR, quare potius Ioannes miſit ad quærendum de iſto dubio quàm de aliquo alio.

Dicendum, quòd hoc fuit, quia in hoc verſabatur totus ſtatus hominum, & fuit hoc primo ex parte diſcipulorum Ioannis: omnes enim expectabant Meſſiam credentes, quòd ille eſſet ſalus mundi, agnoſcere igitur illum erat pars beatitudinis. Ioan. 17. hęc eſt vita æterna, vt cognoſcāt te, & quem miſiſti. voluit ergo, quòd agnoſcerent Meſſiam. Ioannes autem propter vitæ ſanctitatem putabatur ab omnibus eſſe Meſſias Luc. 3. cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Ioanne ne forte ipſe eſſet Chriſtus &c. ipſe autem dicebat, quòd non, dicens, quem putatis me eſſe, non ſum ego, & Ioan. primo dixit non ſum ego Chriſtus, & maxime hoc dicebat diſcipulis ſuis Ioan. 3. vos ipſi teſtimonium perhibetis, quòd dixerim non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum. Hoc autem aſſidue Ioannes prædicabat diſcipulis ſuis, vt crederent in Chriſtum, ipſi tamen nec deſinebant inuidere Chriſto, nec animum ſuum a Ioanne poterant ſeparare quaſi ipſe eſſet Chriſtus: ō nunc cum eſſet morti propinquus data occaſione mittit diſcipulos ſuos ad Chriſtum: nam cum talia feciſſet qualia annunciauerant diſcipuli ipſi Ioanni iuſtum erat credere, quòd erat Meſſias, vel dubitare ad credendum, & quia Ioannes voluit in ſe repreſentare perſonam diſcipulorum ſuorum, qui hoc nondum credebant, miſit diſcipulos ad quærendum potius de hoc quàm de alio dubio, & ſanato iſto dubio omnia ſanata erant, & noluit, quod poſt mortem eius manerent diſcipuli ſui in dubio hoc, quia non eſſet eis tunc via credendi, cum ad ſuaſionem eius credere noluiſſent, & voluit determinate mittere eos ad Chriſtum dicens, ite ad illum, quia ipſe eſt Meſſias, & ego non, vel ipſe eſt melior me, quia crederent diſcipuli, quòd dicerer hoc Ioannes ex humilitate, & ire nollent: iō expectauit tempus quouſque ipſi diſcipuli annunciarent de Ieſu aliquid propter quod eſſet occaſio mittendi eos ad illum, ſicut fuit nunc, ſic dicit Chryſoſt, ſi dixiſſet eis abite ad ipſum quia melior me eſt non vtique perſuaſiſſet, ſed extimaretur humilia de ſe ſentiens hoc dicere, & ſic magis eſſent ei affixi. quid igitur facit? expectat ab eis audire, quòd Chriſtus miracula operatur, & mittit duos quos nouerat fortaſſis aliis perſuaſibiliores.

Secundo fuit hoc propter turbas: multę enim turbę erant cum Chriſto quando venerunt ad eum diſcipuli Ioannis, vt colligitur infra in litera, & Luc. 7. & fuit occaſio ex quæſtione Ioannis, quòd Chriſtus oſtenderet turbis ſe eſſe Meſſiam. Hoc enim erat eis vtile, quia Chriſtus hoc venerat oſtendere, vt credentes eum eſſe Deum, & Meſſiam ſaluarentur Ioann. vigeſimo.

Tertio fuit, vt eſſet Chriſto occaſio maior faciendi miracula; oſtendebant enim miracula Chriſti poteſtatem, & excellentiam, ſed ipſe nunquam faciebat illa, niſi data aliqua occaſione, nunc autem ex quæſtione diſcipulorum Ioannis fuit ei occaſio ad miracula faciendum, vt per hoc ſolueret eorum quęſtionem, & iſta miracula proderant turbis,

Et reſpondens Ieſus. Hic ponitur Chriſti reſponſio ad quæſtionem Ioannis.

Ait illis. Direxit verba ad eos, vt ipſi referrent ea Ioanni, qui eos miſerat: nam nomine eius interrogauerunt Luc. 7. cap. ſ. cum veniſſent ad eum viri dixerunt, Ioannes Baptiſta miſit nos ad te dicens, tu es, q̄ venturus es an alium expectamus? in quo Ioannes oſtendebat ſe non eſſe Meſſiam, quia ſiue Ieſus diceret ſe eſſe Meſſiam, ſiue non, Ioannes de ſeipſo aſſerebat, quòd ipſe non eſſet Meſſias, tamē dixit an alium expectamus, ideſt, ſi tu non es Meſſias nunquid oportet, quòd adhuc expectemus alium venturum? & ſic innuebat, quòd ipſe cum cęteris expectabat Meſſiam, & non erat ipſe Meſſias, qui expectari poſſet.

Euntes renunciate Ioanni. Ideſt, quia ipſe miſit vos nunciate hoc illi.

Quæ audiſtis. Ideſt, ea quæ de me audiſtis a turbis referri de operibus meis.

Et vidiſtis. Ideſt, & etiam ea, quę per voſipſos vidiſtis: nam præſentibus eis multa miracula fecit Luc. 7. ſ. in ipſa autem hora curauit multos a languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cœcis multis donauit viſum.

Cœci vident. Ideſt, ego facio cœcos videre: licet enim alia maiora miracula nunc fecerit, præpoſuit iſtud.

Claudi ambulant. Ideſt, ego ſano claudos. *Leproſi mundantur.* Hoc coram his fecit, quia dicitur Luc. 7. quia ſanauit multos a plagis, & tamen lepra eſt plaga, ita enim ſolet vocari in ſcriptura plaga laprę Leui. decimotertio, & decimoquarto.

Surdi audiunt. Ideſt, ſano ſurdos: ſępe enim ſurdos ſanabat, licet nunc non appareat expreſſe an ſurdos aliquos ſanauerit, quia Lucę 7. non exprimuntur poſſunt tamen intelligi nomine languidorū, quia Luc. 7. dicitur, quod ſanauit multos a languoribus: aliàs tamen legitur, quòd ſanauerit ſurdos, vt Mar. ſeptimo, ſcilicet, bene omnia fecit, & ſurdos audire, & mutos loqui.

Mortui reſurgunt. Hoc non legitur nunc feciſſe, ſed ante iſtud ſuſcitauerat mortuos, quia ſuſcitauerat filiam Archiſynagogi ſupra 9. & Luc. 8. & ſuſcitauerat filium viduæ in vrbę Naym Luc. 7. & illud fuerat miraculum quod præcipue fuit eis occaſio veniendi ad Chriſtum, quia narrauerunt illud Ioanni. & tunc miſit ipſe eos ad Chriſtum Lucę 7. ſ. exiit ſermo hic in vniuerſam Iudæam, & nunciauerunt Ioanni diſcipuli eius de omnibus his, & tunc ſequitur ibi, quòd miſit eos.

Pauperes Euangelizantur. Ideſt, prædicant, quia Euāgelizare in Græco eſt prędicare, vel annunciare bona, & inde dicitur Euangelium, quaſi bona annunciatio, quia bona vitæ æternæ in illo continentur, quæ Chriſtus docebat Ioan. 6. cum dixit Petrus Chriſto Domine ad quem ibimus? verba enim vitæ æternę habes, & iſti pauperes erant Apoſtoli, qui iam prædicabant cū Chriſtus iam eos miſiſſet ad prædicandum præcedenti capitu. Euangelizare quid Grecę.

Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me. Et ſi non dubitauerit de verbis meis, vel non fuerit ſcandalizatus propter illa, quæ viderit in me: hoc enim dicit, quaſi ea, quæ ipſe faciebat, & id quo illa oſtendebant, ſcilicet, eum eſſe Meſſiam non crederetur, nihil proderant omnia, quæ fiebant: credenti autem proderant ille ergo eſſet beatus.

Quare Chriſtus ad quæſtionem Ioannis non reſpondit aperte.

Quæſt. XI.

QVAERETVR, quare Chriſtus ad quæſtionem Ioannis non reſpondit aperte dicens ſe eſſe Meſſiam.

Aliqui dicunt, quòd nolebat de ſe magna dicere, quia fugere volebat inanem gloriam.

Sed non ſtat, quia aliquando ipſe dicebat ſe eſſe Meſſiam. ſicut dixit Samaritanæ Ioannis 4.

Etiam interdum dicebat alia maiora. ſ. ſe eſſe maiorem Abraham, & quòd erat ante Abraham, & quòd ille exultauit, vt videret diem eius Io. 8. dixit etiam cœco quem ſanauerat ſe eſſe filium Dei, & adorari ab illo voluit Io. 9. Dixit etiam palam Iudæis ſe eſſe filium Dei Mar. 14. quando quęſiuit Cayphas an eſſet Chriſtus filius Dei benedicti, & ille dixit ego ſum: non ergo omiſit propter inanem gloriam cauendam. Secūdo patet, quia Chriſtus ad hoc venerat, vt oſtenderet ſe eſſe Meſſiam, & Deum. ideo non debebat propter inanem gloriam ſubticere ſe eſſe Meſſiam, quia ſic nunquam cognoſceretur.

Sed dicēdum, q̄ Chriſtus fecit hoc primo propter Ioannem, vt concordaret intentioni eius: ipſe enim mittebat diſcipulos ad Chriſtum, vt certificarentur de hoc dubio non quidem per verba, ſed per miracula: & ideo tunc eos miſit quando illi retulerunt eum miracula magna facientem: nam ſępe ipſe illis dicebat, quòd Ieſus erat Meſſias, ſed non credebant penitus: ideo rebus ipſis inſtrui debuerunt.

Secundo, quia Chriſtus reſpondebat per hoc tam turbis quàm diſcipulis Ioannis, quia omnibus erat neceſſaria certificatio de hoc dubio, & tamen non crederent ſi ſolo verbo diceret: ideo non dixit verbo, ſed operibus oſtendit: ſic enim Io. 6. quando Chriſtus dixit Iudæis, quòd crederet in ipſum, quia Deus illū miſerat, dixerunt ipſi quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, & credamus tibi? & ipſe ſciebat, quòd non crederent eum ſi verbo diceret: ſic enim ſemel quęſierunt ab eo ſi tu es Chriſtus dic nobis palam, & ille ait loquor vobis, & non creditis, & iterum in paſſione quæſiuerunt ab eo Iudæi Luc. 22. ſi tu ex Chriſtus dic nobis: ſi vobis dixero non credetis mihi: noluit ergo tunc verbo reſpondere, quia inutile eſſet cum nō crediturī eſſent ei dicenti, ſed rurſus dicerent ei quod

tu facis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tu facis signum, vt videamus, & credamus tibi Ioannis sexto.

Tertio fuit, quia si verbo diceret se esse Christum Iudæi arguerent eum, sicut Ioan. 8. dixerunt tu de teipso testimonium perhibes, & testimoniū tuum nō est verum: non ergo respondit Christus verbo, sed rebus faciendo miracula, quæ manifeste ipsum Messiā esse ostendebant: sic ipse dixit Ioan. 5. & 10. opera, quę facio perhibent testimonium de me. sic dicit Chryso. Christus autem mentem Ioannis agnoscens non dixit ego sum, quia per hoc rursus obsisteret hoc audientibus excogitassent ibi, & si non dixissent, quòd Iudæi ad ipsum dixerunt tu de te ipso testimonium perhibes, & propter hoc a miraculis fecit discere insuspicabilem doctrinam faciens, & manifestiorem testimonium enim quod est a rebus credibilius est testimonio, q̄ est a verbis: sic etiam dicit Hilarius, & Ioannes non suæ, sed discipulorum ignorantię consulit: vt enim scirent non alium a se prędicatum ad opa eius intuenda discipulos suos misit, vt auctoritatem dictis suis, ideſt, Ioannis, illius, ideſt, Christi opera conferrent, ne Christus alius expectaretur quàm cui testimonium opera prestitissent.

Quare Christus dixit nunciate Ioanni, quæ audistis. idque dupliciter posse intelligi.
Quæst. XII.

QVAERETVR, quare Christus dixit nuncia- H te Ioanni, quæ audistis.

Dicunt aliqui, quòd intelligitur de dictis Prophetarum. s. quòd ea, quæ audierant a Prophetis complebantur in eo, sicut dixit Philippus ad Nathanael Io. 1. quem scripsit Moyses in lege, & Prophetę inuenimus Iesum filium Ioseph a Nazareth, & tunc est sensus, quæ audistis. s. per Prophetas, & vidistis. s. compleri in me, sic dixit Cyrillus narrate Ioanni, quæ quidem audistis per Propheras, consummari vero vidistis a me: ea enim tunc agebat, quę prędixerant eum Prophetæ facturum.

Sed non stat, quia tunc Christus expresse diceret se esse Messiam. s. dicite Ioanni, q̄ ea, quæ Prophetę prędixerunt de Messia in me completa sunt, Christus tñ I non dicebat Iudęis se esse Messiam, sed prohibuit discipulis hoc dicere infra 16. nisi quando iam erat mortі propinquus, quia tunc expresse dixit, eo quòd non erat inconueniens iam illud dicere, vt ostensum est supra cap. 9. quæst. 17. Etiam quia Christus voluit hic respondere per sola facta, & tamen sic intelligendo magis respondebat in verbis. Etiam quia ista litera non conuenit illi sensui, nisi ex cortice, quia tunc diceret Christus dicite Ioanni, q̄ ea, quę dixerunt Prophetæ completa sunt in me, & tamen dixit nunciate, quæ audistis, & vidistis: ergo innuitur, quòd solum iubebat eis referre, quæ ipsi viderant, & audierant, & nō asserebat de se aliquid.

Item patet, quia si Christus, sic diceret iam ipse K de se asserebat id quod illi petebant tanquam probatum esset per ea, qui ipse faciebat, & tunc haberent occasionem dubitandi propter hoc cum ipse iam assereret aliquid de seipso, magis autem erat sine suspitione, q̄ ipse nunc sola opera faceret, & constitueret eos iudices istorum. s. an ex operibus suis sufficienter probaretur id quod ipsi petebant, scilicet, ipsum esse Messiam.

Dicendum ergo, quòd intelligitur nunciate, quæ audistis. s. a me, ideſt, illa quæ tunc eis dicebat, scilicet, cęci vident, & claudi ambulant &c. & vidistis, ideſt, non solum audinistis, sed etiam per vosipsos vidistis, vt certiores sitis.

Aliter potest intelligi, & adhuc melius. s. nunciate, quę audistis, ideſt, quę audistis a turbis presentibus, & vidistis, ideſt, quę vos ipsi vidistis me facere, hoc autē dixit, quia multa alia miracula tam numero quàm specie differentia Christus fecerat, quæ nunc non viderunt discipuli Ioannis, audierunt tamē illa a turbis, quę tunc erant cum Christo, quia illę interfuerant quando Christus fecerat illa miracula, quia multi illorum continue sequebantur eum, & poterant testari de omnibus miraculis eius a quibus nunc discipuli Ioannis informari poterant, omnia autem hęc tam per eos visa quàm a turbis audita iussit Christus referri Ioan. quia omnia illa testimonium perhibebant de eo. nam etiam audita sufficienter probabāt, eo quòd G non poterat negari illa fuisse cum omnes turbę se interfuisse testarentur. Etiam quia discipuli Ioannis dixerāt Ioanni illa antequam venirent ad Christum, quia fama exierat per totam Iudæam, & Galileam, ita vt nemo negare posset Luc. 7. & sic dixit Christus dicite Ioanni, quæ audistis, ideſt, ea quæ nunc audistis a turbis, & etiam ea, quæ audistis antequam huc veniretis de quibus dicitur Luc. 7. & nunciauerunt Ioanni discipuli eius de omnibus his, ideſt, dicite omnia illa vera fuisse, vt constat nobis testimonio turbarum, & dicite, etiam quæ vidistis per vosipsos, vt per hæc iudicari possit de hoc quòd quæritur quid sit.

Quare Christus dixit omnia ista discipulis Ioan. scilicet, cęci vident &c. Quæst. XIII.

QVAERETVR, quare Christus dixit nunc omnia ista, scilicet, cęci vident, & claudi ambulant &c. cum non videatur, quòd omnia hæc fecerit nunc præsentibus discipulis Ioannis. Dicendum, quòd cum Ioannes voluisset discipulos suos potius rebus quàm verbis informari, & ad hoc eos mitteret, Christus voluit facere miracula eis præsentibus Lucę 7. in ipsa autem hora curauit multos, & tamen videtur dicendum, quòd non fecerit tūc omnia miracula, quæ habentur hic: nam dicitur curauit multos a languoribus suis, & plagis, & spiritibus malis, & cęcis multis donauit visum.

Aliqui dicunt, quòd fecit omnia miracula, quę dicuntur hic licet non exprimantur Luc. 7. omnia, quia etiam exprimitur ibi aliqua, quę Christus nō retulit discipulis Ioannis, scilicet, & multos a spiritibus malis curauit: ergo ita poterat aliquid subticeri ibi quod tamen Christus fecerit, & retulerit illud discipulis Ioannis.

Dicendum, quòd non est verisimile, quòd omnia hæc fecerit tunc. Primo, quia eadem verba omnino, quæ Christus dixit discipulis Ioannis ponuntur hic, & Luc. 7. s. cęci vident claudi ambulant &c. tamen quādo ibi refert Lucas, quæ miracula Christus fecerit coram discipulis Ioannis nō ponit omnia illa, quæ Christus retulit eisdem. Secundo patet, quia etiam si de alijs concedi posset, de mortuis tamen non est verisimile, quòd Christus nunc aliquos suscitauerit, quia isti quos Christus sanauit erant adducti ad ipsum qui venerunt discipuli Ioannis, mortui tamen nunquam adducebantur ad Christum, quia non licebat cadauera referri, nisi ad sepulchrum, & non ad Christum inter viuentes: & ideo quando Christus aliquos mortuos suscitabat, non ferebantur mortui ad ipsum, sed ipse ibat ad illos, vt patet supra nono, de filia Archisynagogi, & Luc. 7. de filio viduæ. & Ioannis 11. de Lazaro.

Item, quia asseritur ab omnibus sanctis, & doctoribus Christum solum tres suscitasse mortuos. i. puellā adolescentem, & Lazarum, si tamen nunc aliquos suscitasset

suscitasset essent plures cum isti distinguerentur ab illis: ideo non est putandum, quòd nunc aliquos mortuos suscitauerit, sed loquitur de illis quos aliàs suscitauit; & ideo de alijs est dicendum, scilicet, quòd fecerit nunc omnia, quæ hic refert, sed plurima illorū ante hoc fecerat.

Dicendum ergo, quòd Christus dixit ista non quasi omnia nunc fecisset, sed plurima illorum ante fecerat, voluit tamen narrari Ioanni multitudinem miraculorum, & ideo collegit non solum, quæ nunc fecerat, sed etiam, quæ prius egerat, & hoc patet, quia dixit eis dicite Ioanni, quæ audistis, & vidistis si tamen omnia hæc vidissent non diceret eis dicite Ioanni, quæ audistis, & vidistis. ergo videtur, quòd quædam istorum, quæ Christus eis retulit ipsi viderant, & alia B audierant a turbis nunc, & etiam antequam venirent ad Christum: voluit autem eis omnia referre, vt sic fieret plenior probatio de eo quod quęrebant, vt sequētiquæstione dicetur.

An ista, quæ nunc Christus fecit, & retulit discipulis probarent ipsum esse Messiam.
Quæst. XIIII.

QVAERETVR an ista, quæ nunc Christus fecit, & retulit discipulis Ioannis probarēt sufficienter ipsum esse Messiam.

Aliqui dicunt, quòd non, quia etiam alij G Prophetæ miracula aliqua fecerant, & tamen non constabat ex eis quemquam eorum esse Messiā nec de vllo eorum creditum est.

Dicendum, quòd sufficienter ex his constabat, & ita posuit Christus ea tanquam sufficiens testimoniū. Primo patet, quia licet Prophetæ fecerant aliqua miracula erant tamen pauca, & quasi cum difficultate facta. Christi autem faciebat plurima, & sine difficultate, quia bene videbant Iudæi, & nouerant per hoc eum excellere omnes præcedentes supra 9. cum dixerunt nunquam, sic apparuit in Israel, & Christus ēt innuit, quia propter hoc credi debebat esse Messias Ioan. 15. si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit peccatum non haberent, ideſt, si non fecissem plura quàm cęteri Prophetæ, licet non crederent in D me non peccarent, quia tamen feci plura, & non crediderunt peccatum habent: sic enim dicit Ambrosius hæc ante Euangelium rara, vel nulla inueniūtur, vnus Tobias oculos recepit, & hæc fuit Angeli, & nō hominis medicina. Elias mortuum suscitauit, ipse tamen rogauit, & fleuit, Christus autem iussit, Eliseus leprosum mundari fecit. Secundo patet hoc, quia scriptura prænunciat talia miracula de Deo. Psalmus 145. scilicet, Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cęcos, Dominus erigit elisos, ideſt, claudos, & sic cum Christus faceret ista apparebat eum esse Deum, sic dicit Ambrosius super Lucam plenum sanę testimonium quo Dominum cognoscerent: de ipso enim fuerat Propheratum, quòd Deus dat escā E esurientibus erigit elisos, soluit compeditos, illuminat cęcos, & qui ista faciet regnabit in ęternum: ergo non humanę, sed diuinæ virtutis ista insignia sunt.

Tertio dicendum, & præcipue, quòd ista firmiter probabant Iesum esse Messiam, quia ista fuerant prænunciata facienda per Messiam, sic patet Isa. trigesimoquinto, Deus ipse veniet, & saluabit nos, tunc aperientur oculi cęcorum, & aures surdorum patebunt tunc saliet, sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum, sic etiam dicit Theophilus super illo verbo cęci vident sunt hæc verba Isa. dicentis Deus ipse veniet, & saluabit &c. & ista est propria causa, quare A Christus hoc dixit, scilicet, quia non solum volebat ex miraculis ostendere se esse Messiam, sed etiam ex Prophetis: ideo allegauit illa miracula, quæ scriptura refert, dicens se omnia illa fecisse, & quia presentibus discipulis Ioannis forte non occurrit Christo facere omnia hæc miracula, quæ scriptura de Messia prædixerat, scilicet, quia tunc forte non erant ibi tot genera ęgritudinum quot scriptura prædixerat, retulit non solum, ea quæ tunc fecit, sed etiam ea, quæ prius fecerat de quibus constabat, quòd ille egisset: & ideo dixit nunciate Ioanni, quę vidistis, & audistis: ista sunt intelligenda per ea, quæ dicentur infra 21. capit. quæstione 208. vsque ad finem cap. quia ibi aperitur an Iudæi possint cognoscere Iesum esse Messiam, & an probationes ex scriptura sunt sufficientes.

Quare Christus inter omnia ista miracula posuit primum cęci vident. cum alia maiora sequantur.
Quæst. XV.

QVAERETVR, quare Christus inter omnia ista miracula posuit primum cęci vident, cum alia maiora sequantur, scilicet, mortui resurgunt.

Dici potest, quòd propter multa. Primo propter ordinem scripturæ, quia inter illa miracula, quæ scriptura refert de Messia est primum sanare cęcos Isa. trigesimoquinto, Dominus Deus ipse veniet, & saluabit nos, tunc aperientur oculi cęcorum: non tamen tenuit Christus hic totum ordinem illius scripturæ, quia ibi dicitur, & aures surdorum patebunt hic autem dicitur claudi ambulant. Secundo fuit, & magis principaliter, quia Christus retulit hic discipulis Ioannis quædam miracula, quæ ipsi viderant, & alia solū, q̄ audierant, & quia illa, quæ viderāt faciebāt maiorem fidem, posuit prius illa, quæ viderant, & ista erant sanare cęcos, & claudos, & leprosos, & surdos: ideo ista prius posuit, mortuos autem nunc non iuscitauit, sed prius: ideo in fine posuit de mortuis, & propter hoc dicit mortui resurgunt pauperes Euangelizantur post omnia, quia ista duo non viderunt nunc discipuli Ioannis, sed audierunt illa a Christo, & etiam a turbis, quæ testimonium perhibent de his, & sunt isti mortui de quibus Christus loquitur duo mortui quos iam suscitauerat, scilicet, filia Archisynagogi supra nono, & filius viduæ. Luc. septimo, nam etiam discipuli Ioannis de his audierant antequam venirēt ad Christum, & maxime de filio viduę Luc. 7. quia propter illud præcipue misit Ioannes eos ad Christum eodem cap. Tertio fuit, & etiam præcipue propter magnitudinem miraculi huius, quia plures fuerunt quos nunc Christus sanauit a cęcitate quàm ab alijs languoribus, sic dicitur Luc. septimo, in ipsa hora curauit multos a languoribus, & plagis, & spiritibus malis, & cęcis multis donauit visum, & sic de cęcis per se dicitur, quòd multi erant, de alijs autem non, nisi de omnibus simul, licet ergo non esset maius istud miraculum alijs secundum speciem, erat maius propter multitudinem sanatorum.

Qui erant isti pauperes, qui Euangelizantur, & quare dictum est de eis. quare Apostoli pauperes vocantur. Et quid per prædicationem pauperum designatur.
Quæst. XVI.

QVAERETVR, qui erant isti pauperes, qui Euangelizantur, & quare dictum est de eis.

Dicendum ad primum, quòd isti erant Apostoli, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui iam prædicabant: nam instruxerat eos, & miserat ad prædicandum præcedenti cap. & vocantur pauperes, quia erant pauperes spiritu, sicut Christus eis dixerat supra quinto, beati pauperes spiritu, & ita vere ipsi erant pauperes. & constabat eos esse pauperes, quia non portabant secum in via pecuniam, nec sacculum nec aliquid ad vitæ sustentationem, sed, solum sustentabantur ab eis quibus prædicabant præcedenti capitu. & Lucæ decimo. Vel dicuntur pauperes, ideſt, viri inopes, & ignobiles, & rusticani sine literis: tales enim erant omnes Christi Apostoli, & tamen prædicabant nunc.

Ad secundum dicendum, quòd ponitur istud hic primo tanquam miraculum inter cætera miracula: erat enim admirandum, quòd viri sine literis prædicarent dicentes magnalia, & non solum, quòd prædicarent, sed etiam quòd haberent constantiam apparendi, & loquendi aliquid coram hoibus: sic dr Act 4. quòd Iudæi videntes Petri constantiam, & Ioannis comperto, quòd essent homines sine literis, & idiotę admirabantur. Etiam admirandum erat de operibus eorum, quia non solum prædicabant, sed etiam miracula multa faciebant, cum Christus dedisset eis potestatem ad omnia genera sanitatum præcedenti capit. & ideo dicendo pauperes Euangelizantur non ponitur vnum miraculum, sed multa, scilicet, omnia quæ faciebant illi quando prædicabant.

Item per prædicationem pauperum designatur status noui testamenti, eo quòd isti prædicabant regnum cælorum, & tamen istud prædicari pertinebat ad nouum testamentum, quia in veteri non prędicabatur regnum cælorum, sed iam erat istud extra statũ legis Luc. decimo sexto, lex & Prophetę vsque ad Ioannem, & ex tunc regnum Dei Euangelizatur: ergo iam erat nouum testamentum quando pauperes Euangelizabant, & non tamen potest incipere nouũ testamentum sine Messia: ergo ille, qui mittebat pauperes ad prędicandum Messias erat.

Item patet, quia in statu noui testamenti debebat esse cognitus, quòd omnes eum cognoscerent, sic dicitur Ierem. trigesimoprimo, & non dicet vir ad fratrem suum cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me a minimo eorum vsque ad maximum, hoc autem erat cum iam pauperes prædicarent: ergo nouum testamẽtum erat, quia illi prædicabant, & sic iam Christus venerat.

Aliqui dicunt, quòd istud dicitur ad ostendẽdum magistri veritatem, & rigorem, quia apud eum omnes sunt æquales, qui saluari possunt, ideſt, non respicit personam, sed tam nobiles quàm ignobiles diuites, & pauperes ad prędicandum misit, sic dicunt Hieronymus, & Theophilus, & tamen supradicta magis consonant literę.

Quare dixit Christus beatus, qui non fuerit scandalizatus in me. Et quòd scandalum tripliciter sumitur. Et quòd Christus Ioannem de multis, & præsertim de quatuor laudat.

Quæst. XVII.

QVAERETVR, quare dixit beatus, qui non fuerit scandalizatus in me.

Dicendum, quòd hoc dicitur. Primo propter discipulos Ioannis, quia ipsi erant, qui scadaliz bant in eum: ille enim scandalizatur in Christum, qui non recte credit omnia, quæ de eo credenda sunt, & quia discipuli Ioannis non recte credebant, sed potius inuidebant ei, vt patet Ioannis tertio, dixit eis beatus, qui non fuerit scandalizatus, ideſt, vos beati eritis si in me recte credideritis sine vlla dubitatione, poterat autem hoc Christus dicere palam, sed non dixit, vt erubescerent, sed solum confecit iam eorum tetigit, sic dicit Hieronymus inter nuncios percutit: quia enim scandalizabantur in ipsum dubitationem eorum non diuulgans, & solum eorũ conscientiæ derelinquens redargutionem eorum latenter induxit.

Secundo fuit, vt per hoc ipsum ostenderet se esse Messiam: nam sicut cætera miracula ostendebant ipsum esse Messiam, ita & cognoscere corda hominũ: sic enim supra nono, ostendit se posse peccata remittere per hoc quod dixit scribis, quid cogitabant in cordibus suis: sic etiam cum nunc tangeret conscientiam discipulorum Ioannis ostendens illis dubitationem quam in corde habebant per hoc eis notificabat se esse Messiam, sic dicit Cyrillus: per hoc enim volebat ostendere, quòd quæcunque versabantur in cordibus eorum ab oculis ipsius effugere nequiuerant, ipsi enim erant, qui scandalizabantur de ipso.

Secundo potest dici, quòd Christus loquebatur generaliter de omnibus, & tunc scandalum est quodcunque dubium in fide, sicut Christus dixit infra 26. omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte, ideſt, dubitabitis de fide circa me, quia perdiderunt fidem quando Christus captus est, & ad mortem ductus. Et potest hoc intelligi, quòd aliqui scandalizarentur propter ea, quæ Christus passurus erat: nam videntes eius miracula crederent esse Messiam, videntes autem eum mori fidem perderent, sicut fuit de discipulis, qui dixerunt nos sperabamus, quòd ipse redempturus esset Israel, quasi dicat, antequam moreretur hoc sperabamus, nunc autem cum mortuus fuerit iam non speramus istud Luc. 24. sic dicit Gregorius infidelium mens graue in Christo scandalum pertulit, cum eum post tot miracula morientem inuidit: quid est ergo dicere beatus, qui non fuerit scandalizatus in me, nisi aperta voce abiectionem mortis suæ humilitatem signare ac si patenter dicat, mira quidem facio, sed abiecta perpeti non dedignor.

Tertio potest accipi scandalum pro abominatione quadam, sic dicitur prima Corint. 1. nos prædicamus Christum crucifixum Iudæis quidem scandalum, ideſt, Iudæi detestantur Christum crucifixum, & abominatur audire, quòd homo crucifixus fuerit Deus, & sic prænunciat contra Iudæos, nos autem beati iudicamus, qui sicut veneramur Christum miracula agentem, ita adoramus eum pro nobis in cruce patientem.

Illis autem. Hic ostendit Ioannem esse Propheta sanctum, quod habet originem ex quæstione præcedenti, & dicitur.

Illis autem abeuntibus. Ideſt, recedentibus discipulis Ioannis, quia postquam a Christo responsum habuerunt recesserunt, vt renunciarent Ioanni.

Cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne. Erant enim turbæ multæ cum Christo quando venerunt discipuli Ioannis, & omnes illi manserunt recedentibus discipulis Ioannis, & ad illos locutus est de Ioanne laudando eum, & laudat eum de multis principaliter de quatuor. Primo de soliditate fidei, & constantiæ eum dicit.

Quid existis in desertum videre? Hoc dicit, quia Iudęi sępe exierant ad Ioannem in desertum, vt audirent prædicantem, & baptizarentur ab eo: nam ipse non discurrebat prædicando per loca, sicut Christus, sed manebat in deserto apud Iordanem, scilicet, in deserto Iudęæ, & ibi baptizabat, & prædicabat supra tertio, & Mar. 1. & Luc. 3.

Arundinem vento agitatam. Ideſt, nunquid existis videre arundinem agitatam, ideſt, motam a vento, quasi dicat, hoc dicitur, vt videatur, quòd Ioannes non erat leuis opinionis faciliter mutabilis ad alteram doctrinam, vel fidem: nam qui mouentur de opinione in opinionem dicuntur moueri a vento ad Ephesios quarto, ne tanquam paruuli circumferamur omni vento doctrinę, sic etiam habens fidem non firmatam dicitur a vento moueri Iacobi primo, qui enim hęsitat similis est fluctui maris, qui a vento mouetur, & circunfertur, quasi dicat, Ioannes ostendit me tanquam Messiam Ioannis primo, nunc autem misit quærere tu es, qui venturus es tanquam dubitet de hoc quod prius asseruit: non enim putetis quòd ipse motus fuerit de opinione sua, quia non est sicut arundo agitata a vento. Secundo laudat eum ab austeritate pœnitentiæ dicens.

Sed quid existis videre? Scilicet, in desertum.

Hominem mollibus vestitum. Quasi dicat, non iuistis ad videndum hominem vestitum veste preciosa: vestes enim molles sunt precioſę, quia sunt de materia delicata, vestes autem parui valoris sunt grossæ, & durę, & hispidę propter materię grossitiem, & duriciem. Ioannes autem non vtebatur mollibus, sed veste durissima, scilicet, de pilis camelorum, & zona pellicea erat prędinctus circa renes supra tertio, & Lucę tertio, & non poterat esse asperior habitus, per vestes tamen molles Christus intellexit hic omnes delitias vitę, vnde Lucæ septimo, dicitur, ecce qui in veste preciosa sunt, & in delitijs in domibus Regum sunt: vnde voluit innuere, quòd Ioannes, nec veste molli, & preciosa, nec vita delicata vtebatur. *Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt.* Ideſt, qui vtuntur vestibus mollibus, & preciosis in domibus Regum sunt, & non in deserto, sicut Ioannes, & sic innuitur austeritas pœnitentię, vel vitæ Ioānis hic in tribus, scilicet, in veste, & cibo, & loco.

De veste inquantum dicitur, qui mollibus vestiũtur, quasi dicat, Ioannes non vestiebatur mollibus, sed veste de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos supra tertio.

De cibis patet, quia non vtebatur delitijs, vt dicitur Lucę septimo, quia illis vtuntur, qui manent in domibus Regum. Ioannes autem nihil, nisi locustas & mel syluestre comedebat supra tertio, & Marc. 1. & Lucæ tertio.

De loco patet, quia manebat in deserto vbi nulla erat consolatio humana, sed deerant ibi omnia, quę ad vitam humanam fouendam conferunt, & hæc omnia Christus designauit ex parte loci, scilicet, quia Ioannes non erat in domibus Regum, sed in desertis Regum. nam illi vestibus preciosis vtuntur, quia gloriã huius sęculi summe appetũt, q̃ a multis ex ma gna parte esse putatur in fulgore vestium, isti etiam delitijs vtuntur, quia propter regum diuitias possunt quotidie epulari splẽdide, sicut dicitur de diuite Epulone, quòd epulabatur quotidie splendide Lucæ decimosexto, vnde potentes maxime his delitijs affluũt, & fruũtur, sic dicitur primo Ethicorum, quòd multi eorum, qui in potestatibus sunt, similia patiuntur Sardanapalo: fuit ille enim Rex Assyriorum, qui totus delitijs deditus erat: domus etiam ipsa regia proeis, qui huius sęculi fauores desiderant, & obtinent gloria quędam esse videtur, & hi delitijs affluunt, sicut ipsi potentes, quia eis adhęrent communicando bonis eorum, & ideo quidam putauerunt regnare, vel regnantibus adhęrere, vt ait Boet. de conso. lib. 3. Pro. 2. quasi inter hoc modicum differant, & ideo, qui cupiunt delitijs frui Regibus adhęrent, & potentibus, sic dicit Valerius Maxim⁹ lib. 4 ꝯ qdã Diogeni Philosopho lauanti olera dixit si tu Dionysio adulari velles ista non ederes, & Diogenes ait si tu ista velles Dionysio adulari nolles, quasi diceret nulla est causa, ꝓ qua ei velles adulari. Ioannes noluit manere in domibus Regũ, sed in vasta solitudine vbi nullũ bonũ humanum erat: ideo apparet, quòd Ioannes non desiderabat frui bonis huius sęculi, sed potius ea contemnebat, sicut faciunt omnes, qui puram voluntatem sequi nolunt, vnde & Diogenes Philosophus potius voluit parco victu, scilicet, oleribus vesci quàm potentibus mentiendo adulari. Tertio commendat eum a claritate notitię. s. quia fuit Propheta, & plusquam Propheta cum dicitur.

Sed quid existis videre? Scilicet, in desertum.

Prophetam. Quasi dicat, credo, quòd exiuistis in desertum ad videndum Prophetam, & non arundinem vento agitatam, nec hominem mollibus vestitum. *Etiam dico vobis, & plusquam Prophetam.* Ideſt, verum est, quòd Prophera est, quem existis videre, sed non est solum Propheta, sed est plusquam Propheta, habuit enim altiorem gradum, vt dicetur infra q. 28. & in hoc signatur claritas notitię Ioannis, quia Prophetæ eleuantur supernaturaliter ad cognoscendum ea, quę alij homines non cognoscunt: vnde solebant vocari videntes, qui nunc Prophetæ vocantur primo Regum nono, scilicet, quia videbant, quæ cæteri non videbant, vt ait Hieronymus in Epistola ad Paulinum. Quarto commendat eum ab auctoritate doctrinę, scilicet, quia doctrina sua erat maioris auctoritatis quàm cæterorum hominum etiam Prophetarum: tanta est enim auctoritas doctrinæ, & vitæ eius quanta habet testimonia attestantia illi, homines autem qui sola naturali ratione docent non habent maiorem auctoritatem quàm sit firmitas in lumine intellectus humani, qui vero a Deo illustrantur, sicut Prophetę habent immutabilem auctoritatem, quia veritas infallibilis, scilicet, Diuina, quæ illustrat eos attestatur eis, & in hoc gradu conueniebat Ioannes cum cæteris Prophetis. habuit tamen vlteriorem gradum, quia non solum viuens a Deo directus est intelligendo, & operando, sed etiam antequam nasceretur Deus de eo prędixerat per Prophetas, quòd venturus esset, & quid esset acturus, & in hoc fuit maior cæteris Prophetis, quia de alijs non fuit prænunciatum aliquo tempore antequam essent, in quo apparet, quòd doctrina Ioannis non solum erat infallibilis auctoritatis, sicut doctrina aliorũ Prophetarum, quia omnes Spiritusancto dictante loquebantur secunda Petri primo, sed etiam fuit cuiusdam magni honoris, quem non habuerunt doctrinæ aliorum Prophetarum, & hoc Christus innuit ponens auctoritatem Malachiæ, in qua fuerat de Ioanne prænunciatum, scilicet. *Hic est.* Ideſt, Ioannes. *De quo scriptum est.* Scilicet, Mala. 3. *Ecce ego mitto Angelum meum.* Ideſt, nuncium. *Ante faciem tuam.* Ideſt, antequam tu vadas, & loquitur Deus ad Christum hominem, in quo ostenditur, quòd Ioannes erat præcursor Christi, sic enim dixit Ioannes. vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim non sum ego Christus, sed missus sum ante illum.

Qui præparauit viam tuam. Ideſt, disponet viam, scilicet, faciendo homines aptos ad hoc, quòd te digne recipiant, & in hoc Ioannes est præcursor, sic dicitur Lucæ 1. ipsę præcedet eum in spiritu, & virtute Eliæ, parare Domino plebem perfectam, ideſt, facere homines perfecte dispositos ad Christum suscipiẽdum. *Ante te.* Ideſt, antequam tu venias. nam Ioānes cœpit prædicare aliquanto tempore antequam Christus prædicaret, & ipse eum baptizauit supra tertio, & ostendit ipsum populo. Ioan. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Christus laudauit nunc Ioannem. Et quare de Ioanne multum plura dicta sunt apud Euangelistas quàm de Virgine matre Christi. Quæst. XVIII.

QVAERETVR, quare Christus laudauit nunc Ioannem.

Dicendum, ꝙ propter multa. Primo, quia erat Ioannes vir vitę excellentis, & omni laude dignus, & in hoc incitabat reliquos ad virtutē laudando illius virtutem, quia virtus laudata crescit, & quia Christo nunquam inciderat occasio laudandi Ioannem, nisi nunc, laudauit eum nunc, quia nunc discipuli eius quęsierant a Christo coram tota turba ex nomine Ioannis, ideo quasi continuata locutione cępit ipse laudes Ioannis dicere. Secundo fuit ne opinio plebis contra illum deficeret. fuerat enim in maxima opinione in cordibus hominum quandiu prędicabat, ita vt putaretur esse Messias Lucę 3. tempore ergo illo frustra erat, quòd Christus eum laudaret, nullius enim laudibus indigebat, cum maiora de eo populus crederet quàm quisq̃ verbis poterat exprimere, nunc vero cum iam a diebus multis ab Herode viro scelerato in vinculis teneretur, nec Deus sup hoc vltionem vllam ostenderet: poterat enim infirmari opinio eius in cordibus rudis plebeculę: nunc ergo Ioannes laudatore indiguit, vt talis putaretur qualis erat, & ideo Christus valde eum laudauit. Tertio fuit quia licet Ioannes bonus putaretur, crederetur a quibusdam, quòd erat sicut alij viri excellentes priores: voluit ergo Christus eum laudare ostendens eius excellentiam super omnes, vnde dixit, quòd inter natos mulierum non surrexit maior eo. Quarto fuit, vt occasione Ioannis loqueretur aliqua de nouo testamento, quod incipiebat nunc per ipsum inquantum dixit omnes Prophetę, & lex vsque ad Ioannem prophetauerunt, & illud a diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc regnū cęlorū vim patitur, & quòd minor in regno cœlorum maior est Ioanne, quæ omnia dici non potuissent, nisi precessisset sermo de Ioanne. Quinto fuit propter seipsum: laudauit enim Ioannem Christus, quia hoc proficiebat in laudem ipsius Christi: perhibuerat enim Ioannes testimonium de Christo: Ioannis primo, & erat precursor eius: Lucę primo, quanto autem esset maior auctoritas Ioannis tanto firmius esset testimonium quod perhibebat de Christo: intererat ergo Christi, quòd Ioannes esset magnę opinionis apud plebem: ideo ipse laudauit, vt sic maior reputaretur, & consequenter in seipsum redundaret, & ista est potior causa quàm bonitas Ioannis, & cęterę supra positę. nam Virgo mater Christi erat excellentior Ioanne, & tamen de ea pauca dicta sunt apud Euangelistas, de Ioanne autem multa. & hoc quia laus Ioannis fuit magis necessaria ad confirmationem gestorum Christi quàm laus Virginis, cum per Ioannem constiterit de Christo, & non per Virginem. Sexto fuit, & principalius adhuc propter quæstionem discipulorum Ioannis, nam ex nomine eius quæsiuerant a Christo tu es, qui venturus es, in quo videbatur dubitare an Iesus esset Christus, & cum dicunt hoc ostenderant eum tāquam Messiam, mirarentur ergo valde turbę, vnde aduenerat Ioanni tanta admiratio, & consequenter ipsi efficerentur dubij contra Christum: posuit ergo istas laudes Ioannis omnes, quòd nulla mutabilitas erat in Ioanne, nec fecerat hoc propter se, sed propter discipulos, sic dicit Chrysostomus, oportebat sanari, quæ ex interrogatione discipulorum Ioannis multa incōuenientia subintellexerunt ignorantes mittentis consilium: poterant vtique dicere tanta testatus est de Christo aliter persuasus est nunc, & dubitat vtrum sit ipse nunquid altercans ad Iesum hæc dicit, nunquid timidior a carcere factus, nunquid vane, & inaniter priora dixit, sic etiam dicit Cyrillus, sciuit Dominus hominum secreta, cognoscens aliquos dicturos si vsque hodie ignorat Ioannes Iesum qualiter ostendebat eum nobis dicens, ecce Agnus Dei. vt igitur sanaret hanc passionem, quæ eis acciderat damnum quod a scādalo procedebat excluſit. Septimo fuit, quia Christus dixerat dicite Ioanni, quæ audistis, & vidistis, & concluſit beatus, qui non fuerit scandalizatus in me, putarent autem turbæ, quòd loquebatur de Ioanne, scilicet, quòd forte ex inuidia scandalizabatur, de eo igitur excluſit sic laudans Ioannem, sic dicit Hilarius ne illud quod immediate præmiserat referri posset ad Ioannem tanquam scandalizatus esset in Christo subditur, quòd illis abeuntibus cępit loqui ad turbas de Ioanne, & istæ tres causæ vltimæ sunt precipuę, & inter eas magis conuenit literę sexta, & septima.

Quare post recessum discipulorum Ioannis cœpit Christus loqui de eo ad turbas, & non prius. Quæst. XIX.

QVAERETVR, quare post recessum discipulorum Ioannis cœpit Christus loqui de eo ad turbas, & non prius.

Dicendum, quòd primum fuit, vt non videretur adulari, quia laudare Ioannem coram discipulis eius erat laudare eum quasi præsentem quod est adulari: ideo cauit istud: sic dicit Chrysostomus propter hoc autem abeuntibus eis, vt non videatur homini adulari.

Secundo fuit propter discipulos Ioannis, quia non decuit, quòd ipsi audirent istas laudes sed populus: erant enim discipuli Ioannis tam alliēti ad ipsum, quòd putabant eum esse Messiam, & non Iesum, si autem nunc istas laudes audirent, licet, quòd inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista dubitarent, & confirmarentur in priori opinione, scilicet, quòd Ioannes erat Messias, miserat tamen eos ad Iesum, vt illum Messiam esse agnoscerent, & crederent in eum: non ergo debuerunt laudes Ioannis audire ne ex hoc crederent impedirentur. secus autem erat de turba, quia ex quæstione discipulorum Ioannis suspicabantur aliquam mutationem in eo fuisse, hanc autem Christus tollit laudans Ioannem coram turbis.

Tertio fuit (vt aliqui dicunt) vt non esset Ioanni occasio inanis gloriæ tam excellens laus: nam in præsentibus discipulis eius diceretur, referrent illi eam Ioanni, & ex hoc posset gloriari. cum autem coram turba dicebantur hæc, nemo iturus erat ad Ioannem, qui ei hæc diceret, quia Ioannes iam non prædicabat cum esset in vinculis, ideo turbæ non ibant ad eum, sicut quando erat in deserto baptizans & prędicans.

Quare Christus non increpuit turbas de Ioanne sinistre opinantes. Quæst. XX.

QVAERETVR cum turba acceperit de Ioanne sinistram opinionem, quare Christus non increpuit eos, nā Scribas, & Pharisęos itra se mala cogitātes redarguit ℣. 9. & Mar. 2. quare cogitatis mala in cordibus vestris. Etiā Simonē Pharisęū cogitātē intra se mala de Chro ipse redarguit Luc. 7. ita q̃ & nūc ipsā turbā redarguere potuit d̄ Ioā. aduerla tulpicā. &

Dicendum,

Dicendum, quòd turbæ motæ sunt verisimiliter ad suspicandum, quia quæstio Ioannis indicare videbatur eum motum a priori opinione. Scribę autem & Pharisęi vnquam videbantur moueri, ideo illos redarguit, & non turbam, licet vtrisque indicauit dubium quod habebant, sed illis verbo duro, & turbis verbo blando, sic dicit Chrysostomus, corrigens autem plebem non ducit in medium suspitionem eorum, sed solutionem cogitationum eorum demonstrans se nosse occulta: nec enim dicit, sicut Iudæis, quid cogitatis mala: & si enim mala cogitauerint non tamen ex malitia, sed ex ignorantia. Vnde non loquitur eis dure, sed respondet pro Ioanne ostendens, quòd non excidit a priori opinione. Secundo fuit, vt non scandalizaret turbam si omnes viderent se increpari, & forte heberarentur ad audiendum Christi prædicationem: melius ergo erat etiam in casu debito cessare a redargutione quàm increpando illos eorum auferre deuotionem, sicut accidit Moysi, & Aaron Nume. vigesimo, tam acriter enim voluerunt increpare populum pro incredulitate, quòd quando excusserunt aquam de petra populus qui tenebatur quadam cordis amaritudine ex redargutione non attendit ad miraculum, nec laudauit Deum de illo, & quia fuerunt causæ huius Moyses, & Aarō dure increpando populum peccauerunt, & non permissi sunt intrare in terram Chanaan. Numeri vigesimo, & vigesimoseptimo: & Deuteronomij trigesimosecundo, noluit ergo Christus increpare totam plebem, sed satis fuit, quòd ostenderit eis dubium quod in corde tenebant, & illud abstulerit Ioannem laudando.

Quomodo istæ laudes, quas Christus dixit de Ioanne faciunt ad tollendum suspitionem quam conceperat populus de Ioanne. Quæst. XXI.

QVAERETVR quomodo istæ laudes, quas dixit Christus de Ioanne faciunt ad tollendum suspitionem, quam conceperat populus de Ioanne tāquam esset mutabilis.

Dicendum, quòd omnia ostendunt quandam cōstantiam Ioannis, & quòd non esset verisimile eum fuisse passum tantam mutabilitatem. Et primo suadet hoc Christus ex auctoritate populi: nam exierat totus populus sępe ad Ioannem, si putaret eum esse vium tam mobilem non recurrerent ad eum, & cum non fallerentur omnes: Iudæi ergo cum recurrerent ad eum tanquam ad virum grauem, ad quem dignū erat recurri non esset ille mobilis, sed firmus, sic dicit Chrysostomus, quid existis videre in desertum? ac si diceret propter quid ciuitates dimittentes conuenistis in desertum? non enim plebs tanta cum tanto desiderio in eremum veniſſet, nisi magnum quēdam & mirabilem, & petra solidiorem videre se eximiman: ideo dixit arundinem vento agitatam, ideſt, hominem, qui mouetur leuiter de opinione sua, sicut arundo mouetur a vento, quasi dicat, non erat talis Ioannes: ideo non est putandum, quòd propter leuitatem aliquam mutauerit opinionem, vt prius ostendens Iesum esse Messiam postea de illo dubitaret. Cum autem dixit hominem mollibus vestitum, per hoc etiam significauit suam constantiam, scilicet, quia homo, qui est leuis opinionis etiam si interdum concipiat propositum vitę excellentis non potest in illo diu manere. Ioannes autem habebat vitam austeriſſimam, scilicet, manens in deserto vbi nullum bonum humanum erat, indutus veste de pilis camelorum, & comedens solum locustas, & mel syluestre. in hac autem austeritate vitę perseuerauit a pueritia vsque ad mortem: ideo non erat leuis opinionis, sed erat mentis constantissimę: non ergo moueretur faciliter de opinione sua, & sic nunc non quæreret, quasi dubitans de eo, quod prius asseruerat, hoc autem innuit Christus dicens hominem mollibus vestitum, quasi dicat, non fuit talis habitus, nec vita Ioannis, quòd posset credi de eo, quòd esset mobilis.

Aliter potest induci, quòd aliqui homines sunt natura constantes, & tamen per consuetudinem delitiarum efficiuntur mobiles, Ioannes autem non fuit vsus delitijs, quia non induebatur veste molli: ideo nec naturaliter, nec per consuetudinē fuit in eo mobilitas, sic dicit Chrysostomus, non potest aliquis dicere, quòd Ioannes quidem constans erat, sed postea lasciuię seruiens factus est mobilis, sicut enim aliquis est iracundus natura, alius per infirmitatem longam, ita aliqui sunt mobiles per naturam, alij verò lasciuiæ seruiendo mobiles fiunt. Ioannes autem nec natura mobilis erat, propter quod dixerat non exiſtis videre arundinem vento agitatam, nec lasciuiæ dans seipsum perdidit quam habebat excellentiam, quòd enim non seruierit lasciuiæ monstrat stola, ideſt, vestis solitudo, & carcer. si enim vellet mollibus vestiri non eremum habitasset, sed regum palatia. cum autem dixit, sed quid exiſtis videre Propheram, ostendit, quòd non esset Ioannes mobilis quasi inueniendo veriorem sententiam: nam homines quantumcunque excellentes si inueniant se aliquando falsa tenuisse gaudent mutare sententiam, & moribus siquis errauerit, non debet eum pudere corrigere errores suos, & ita putaret quis, quòd Ioannes erat vir bonus, & tamen errauerat Iesum esse Messiam putans, nunc autem errorem suum corrigere volebat, hoc Christus tollit dicens, quòd Ioannes erat Propheta, loquuntur tamen Prophetæ non voluntate humana, sed Spiritusancto dictante secunda Petri primo: Deus autem errare non potest: ideo cum Ioannes, qui erat Propheta, plusquam Propheta asseruisset Iesum esse Messiam non poterat errare ad hoc, quòd nunc vellet mutare sententiam.

Sed diceret aliquis, quòd Ioannes erat Propheta, & tamen Prophetæ non loquuntur semper prophetice, & tunc possunt errare, ita forte Ioannes asserens Iesum esse Messiam non loqueretur prophetice, & posset errare.

Dicendum, quòd prophetice locutus est, quia ipse dixit Ioannis primo, quòd qui miserat eum ad baptizandum dixerat sibi super quem videris Spiritum sanctum descendentem hic est qui baptizat in Spiritusancto. & sequitur ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei, & sic non poterat Ioannes mutare sententiam, quia prophetice fuerat locutus, & vt magis constet, quod Ioannes non poterat errare in hoc, non solum ostendit, quòd loquebatur a Deo inspiratus, vt Propheta, sed etiam multo tempore ante hoc fuerat de eo prenunciatum, quòd venturus esset ad hoc testificandum, & ad hoc allegauit Christus auctoritatem. ſ. hic est, de quo scriptum est. ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui pręparabit viam tuam ante te, & tamen vna de præparationibus fuit testificari de ipso, quòd erat Messias. non ergo posset Ioannes errare cuius testimonium erat tam firmum, & tantis fulcitum auctoritatibus: non ergo fuit leuitas aliqua, vel dubitatio in Ioanne, sed propter discipulos hoc a Christo quæsiuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An circa vestes in superabundantia, vel defectu possit esse peccatum. Vbi quòd omnia quæ ad hominem pertinent in actu eius aut sunt talia quæ semper bene se habent, aut quæ bene, & male se habere possunt, vel quæ semper male se habent.

Quæst. XXII.

QVAERETVR, quia dicitur hic, qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. an circa vestes possit esse peccatum in superabundantia, vel defectu.

Aliqui dicunt, quòd non, quia si superfluitas in vestibus esset vitiosa etiam esset defectus vitiosus, quia vtrumque extremum virtutis est vitium, & tamen neutrum est vitium. Patet de superfluitate, quia Sacerdotes, & ministri altaris vtuntur vestibus pretiosissimis in sacro ministerio vbi constat, quòd non est peccatum. De defectu patet, quia ad Hebræ. vndecimo, laudantur quidam de veste vili, scilicet, circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis: non est ergo circa vestes vitium, nec virtus.

Item patet, quia si esset virtus circa ista, aut Theologica, aut moralis, aut intellectualis, sed nulla est earum: non est enim intellectualis, quia illę perficiunt hominem circa cognitionem, & non circa mores. Etiã non theologica, quia theologicę habẽt Deũ pro obiecto, & non vestem. Nec etiam moralis, quia Arist. sufficienter enumerat virtutes morales in Ethicis, & tamen ad nullam earum pertinent vestes, siue cultus exterior.

Item patet, quia virtutes sunt in nobis naturaliter quantum ad dispositionem secundo Ethicorum capitu. primo, licet non sint quãtum ad esse perfectum, nisi perficiantur per consuetudinem, sed non est nobis innata aliqua dispositio, nisi circa ea, quę naturalia sunt, ornatus tamen exterior in vestibus, & reliquo apparatu non est nobis naturalis, sed variatur secundum diuersitatem temporum, & locorum: vnde dicit Augustinus tertio lib. de doctrina Christiana, q̃ talares, & manicatas tunicas habere apud veteres Romanos flagitium erat, nunc autem honesto loco natis non eas habere flagitium est: ergo circa vestium vsum non est virtus, nec vitium.

Dicendum, quòd circa vestes, & totum ornatum exteriorem potest quis bene se habere: in omnibus enim quæ in vsum nostrum veniunt, si non sint per se bona virtus, & vitium esse possunt inquantum potest in eis esse superabundantia, & defectus, & bene, vel male a ratione dirigi septimo Ethicorum capitu. duodecimo, sic est de cibo, & potu, & venereis, & colloquijs. ista enim non sunt per se bona, & ideo potest in vsu eorum esse bonum vel malum, ita etiã de pecunijs, & honore, quia circa pecunias est liberalitas, & prodigalitas, & auaritia, idem de honore circa quem est magnanimitas, & vitia opposita quarto Ethicorum capitulo de liberalitate, & capitulo de magnanimitate. & tamen tam extrinsece sunt homini pecuniæ sicut vestes, immo plus extrinsecę sunt pecunię, quia vestes computantur inter simpliciter necessaria naturæ Ecclesiast. vigesimono, initium vitę hominis panis, & aqua, & vestimentum, & domus protegens turpitudinem, pecunia autem non ponitur inter necessaria, quia sine illa posset esse vita. sicut fuit multo tempore nulla existente moneta, & ĩn circa erogationem monetę expendẽdo eã est liberalitas: ergo a fortiori poterit esse circa vsum vestiũ.

Item patet, quia omnia, quę ad hominem pertinẽt in actu eius aut sunt talia, quæ semper bene se habent aut quæ bene, & male se habere possunt, vel quę semper male se habent: nihil autem est quod ad hominẽ pertineat, in quo nec virtus, nec vitium esse possit.

De primis patet, vt sunt illa, quæ naturaliter sunt bona, in quibus non inuenitur excessus, & ista est virtus: nemo enim virtute male potest vti, vt patet septimo Ethicorum cap. duodecimo, licet aliqua sint bona naturaliter, in quibus reperitur excessus, sicut amare parentes, & filios est per se bonum, & tamen inuenitur excessus in eo. septimo Ethicorum cap. duodecimo, vbi dicitur de Satyro Philopatore, qui tantum amabat patrem, quòd despere videbatur: de amore filiorum monitur ibi exemplum de Niobe, quæ propter amorem filiorum rebellabat dijs.

De secũdo patet communiter in tota materia morali, quia vbique est virtus, & vitium.

De tertio patet de quibusdam, quę sunt determinata ad malum, & nunquam possunt bene fieri, vt adulterium furtum secundo Ethicorum cap. sexto. ĩ. quædam enim confestim nominata connoluta sunt cum malitia, & nominat ibi multa tam in passionibus quàm in operationibus, nullum autem inuenitur ad humanam operationem pertinens, in quo virtus & vitium esse non possit, & si aliqua opera vocẽtur indifferentia, quia ex seipsis, nec malum, nec bonum important, tamen ex fine, & conditione operantis, & alijs circunstantijs actus potest esse bonum, vel malum. Sed vestes non pertinent ad primum, quia non sunt aliquid per se bonum, cum nullam habeant bonitatem, inquantum in vsum humanum veniunt, nisi quam a ratione participant. cinquãti. il lis recte vel nõ recte vtimur. Nec etiã pertinent ad tertium, quia vestes in se, & vestibus vti non est aliquid simpliciter malum, quia aliàs nullis vestibus vti liceret, sicut nunquam licet fornicari, & de malo gaudere. Pertinent ergo vestes, & vsus vestium ad secundum, scilicet, ad illa, quibus bene, vel male vti possumus, & in talibus est virtus, & vitium. Patet hoc, quia Deus dedit vestes Adę, & Euę. Gen. tertio, si tamen illicitum esset vti vestibus nõ dedisset Deus eas illis. Item non licet petere a Deo quod malũ est, sancti ĩn petebãt vestes a Deo, sicut petebat Iacob. Genes. 28. si fuerit Deus mecũ, & custodierit me in via, quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescẽdum, & vestimentum ad induendum. &c. & cõcessit illud Iacob. vnde ipse soluit vota, quę promiserat si Deus daret ista ei: Genes. 35. ergo vsus vestium non est simpliciter illicitus, sed potest esse bonus, vel malus secundum quòd a ratione dirigitur, & ita erit virtus, & vitium in eo. & quod de vestibus dicitur intelligitur etiã de reliquo corporis apparatu.

Ad primum dicendum, q̃ superfluitas in exteriori ornatu est semper vitiosa, & defectus etiam vitiosus, quia ista de se nominãt extremum, & tamen pulchritudo vestium in sancto ministerio non est superflua, ideo non est vituperabilis, vt dicetur sequenti q. defectus aũt licet semper sit vituperabilis, in duritiis, & pellibus caprinis non erat defectus, sed medium in illis, de quibus dr̃ ad Hebrę. 11. quia erant viri, quibus mundũ cõtemptus erat, & quasi extra mũdũ vagabantur in solitudinibus errãtes, vt dr̃ eo. c. pœnitentiã, & cętera illi agebãt, oĩs vero actio pœnitentiã alperitatem quandã habere debet, quia vt dicit Aug. abstinere debet etiam a licitis, qui commisit illicita, & ideo etiam in veste asperitatem habere debent.

Ad secundum dicendum, q̃ pertinet vsus vestium ad virtutem moralẽ, quia exterior cultus est quodãm signũ humanę conditionis, & iõ excessus, & defectus & mediũ in illis reduci põt ad virtutem veritatis, quę est circa facta, & dicta, vt patet 4. Ethi. c. 15. Adtertiũ dicendũ, q̃ vestis licet non sit aliquid naturale, necessitas tñ vestium ineſt nobis iam naturaliter, i. ex conditione naturæ lapsæ: ideo ad rationem pertinet dirigere vsum vestium, quia omne quod venit in actum nostrum debet esse a ratione directum, & ad hoc ineſt nobis naturalis aptitudo, vt possimus secundum rationem dirigere, & secundum inclinationem determinari ad moderãdum quicquid in vsum venerit: erit ergo virtus, & vitium circa vsum vestium.

Quomodo vsus vestium sit illicitus. Vbi late differitur de vsu vestium preciosarum, & aliarum rerum in Ecclesiis in comparatione ad subueniendum pauperibus. Et quòd in vsu immoderato vestium peccatur dupliciter. Et quòd inordinatio affectus contingit dupliciter, & quomodo. Et quis ornatus conueniat mulieribus. Demum tres virtutes ponuntur circa ornatum corporis exteriorem.

Quæst. XXIII.

QVAERETVR quomodo vsus vestium sit illicitus.

Dicendum, quòd vestes ex seipsis vitium nullum dicunt, & ideo qualitercunque vtamur eis non est vitium aliquod in illis, nec etiam in nobis ex parte ipsarum, sed erit vitium in nobis ex parte nostra, inquantum vtimur eis immoderate.

Propter quod sciendum, quòd quibusdam vestibus vtitur homo propter seipsum alijs vero propter solum Deum. In eis autem quæ sunt propter Deum solum non est vitium: huiusmodi sunt vestes ministeriorum Ecclesiæ, quibus vtuntur in solo ministerio diuino: quantumcunque enim istę sint pulchrę, & pretiosę non est vitium illis vti, quia non vtitur homo illis propter se, sed propter Deum. Pro nobis autem potest aliquid esse superfluum, vt siquis vellet vti veste, quæ esset supra statum suum, & facultatem, respectu autem Dei nihil potest esse superabundans, sed omnia sunt, vt defectus, quia omnia sunt coram eo quasi nihil, & inane, & vt momentum stateręs Isa. quadragesimo, quantumcunque ergo sit vestis pretiosa in cultu diuino non est superflua. Patet etiam quia hoc Deus instituit in lege Moysi, vestes pretiosas habentes aurum, & lapides pretiosos, quibus vterentur sacerdotes Exodi vigesimooctauo, licebit ergo nunc similes fieri in valore, licet non in figura, quia pertineret ad veteres cęremonias, ista autem pulchritudo vestium ad duo prodest.

Primo ad ostendendum Dei excellentiam, quia cum ministri eius, quando ei actualiter ministrant viantur pretiosioribus vestibus, quàm omnes principes sęculi, apparet, quod ineffabilis excellentiæ sit il lecui ministrant.

Secundo prodest ad honorem ministeriorum, quę faciunt, & hoc saltem propter simplices, quia simplices non cognoscunt dignitatem diuini ministerij, cũ videant quasdam cęremonias, & non videant manifeste virtutem earum, cum vero viderint aurum, & lapides pretiosos, & alia quę ipsi pretiosissima iudicant seruire ad hoc ministerium, saltem hoc argumẽto colligent illud ministerium esse valde excellens.

Considerandum tamen, quòd pretiositas vestium non est tam necessaria in ministerijs noui testamenti, sicut in veteri.

Et hoc primo, quia ibi erant simpliciter necessarię vestes illę pretiosę, quia erant sub pręcepto, & peccarent sacerdotes si in minus pretiosis ministrare vellent, nunc vero nullum præceptum est de figura, nec de materia, aut precio vestium, vnde possunt vti ministri vestibus non pretiosis in diuino ministerio, sicut fit apud pauperes Ecclesias, nec differt in veste pretiosa vel paupere ministrare, nisi per hoc velit, quis contra consuetudinem Ecclesię suę facere, quia hoc peccatum est: Ecclesia tamen si vellet posset facere. q̃. s. vestibus simpliciter ministraretur immo & vestibus p. fanis, ita q̃ nullę essent vestes dedicatę specialiter ad Diuinum ministerium, sicut fuit in principio Ecclesiæ primitiuę, quia sicut Christus, qui semper in vestibus, quibus vtebatur vestitus confecit sacramentum Eucharistiæ, ita Apostoli, & cęteri faciebant, sed postea succedente Ecclesia augmentatus est cultus diuinus, & facta est distinctio vestium sacrarum a profanis, & tamen quantum ad ministerium ipsum non differt, quibus vestibus ministri induantur, nisi in cõtẽptum agerent, vt si vellent in vestibus communibus ministrare quasi ministerium quod geritur nullius esset excellentiæ, quia sic peccatum esset, & concrepatur Deus talibus Malach. 1. ad vos o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis, in quo despeximus nomen tuum? offertis super altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te, in eo quòd dicitis mensa Domini polluta est, & iterum dicitur vos polluistis nomen meum in eo, quòd dicitis mensa Domini contaminata est, & quod superponitur contemptibile est cum igne qui illud deuorat. Secundo dicit ex parte ministerij quod fit in nouo, & in veteri testamento: nam ministerium vetus nullius erat in se dignitatis, nec vtilitatis, scilicet, occidere animalia, & cremare illa, sed solum fiebat, quia a Deo præceptum erat. sacrificium autem noui testamenti est infinitę dignitatis, cum in eo vere, & realiter sit omne bonum, scilicet, Christus Deus, & homo. cętera autem Ecclesiastica ministeria huic sub ordinantur, sicut omnia sacramenta ordinantur ad Eucharistiam: erat ergo ornatus exterior valde necessarius ministerijs legis veteris, vt ab extra acquirerent dignitatem quandam, ramen ab intra nullam haberent, ministerijs autem legis nouæ, cum in seipsis habeant dignitatem, non requiritur superaddi exteriorem ornatum, sed si addatur vtilis est, sicut fabulis poetarum, quæ non habent in se aliquod pondus sententiæ necessarius est ad eloquij venustatem ne omnia contemnantur, sacra autem scriptura, quæ in se habet dignitatem sententiarum Rhetoricis coloribus non indiget, quia sine illis suscipietur cum sit necessaria: non sunt ergo vestes pulchrę, & pretiosæ necessarię ministris noui testamenti, sicut ministris legis Moysi.

Sed dicendum, q̃ ornatus iste est vtilis propter illa quæ supra dicta sunt, & laudabiliter agunt, qui p̃ciosa ornamenta tribuunt Ecclesię, nec est in hoc excessus, quia etiam si minus preciosa fuerint non est illicitum illis vti, cum quicquid preciosum sit in rebus seruire debeat Deo cui ministramus, & hoc verũ est, nisi Ecclesia nimis abũdante in istis pauperes Chri deficerẽt, quia vẽdẽda erũt ista ad subueniẽdũ eis. s. p redẽptione captiuorũ, & alijs causis, vt declaratũ est s. 6. cap. q. 76. vnde si nõ habeat Ecclesia alias vnde p uideat, vẽdere poterit ipsa vasa sacra cõflando ea prius in Ecclesia p sacerdotes, & reducendo in massam, quod verũ est de vasis consecratis, secus de non cõsecratis, vt cãdelabra aurea, vel argẽtea: nã nõ oportet illa conflari ad hoc, q̃ vẽdant de his patet 10. q. 2. c. hoc ius, & 12. q. 2. c. aurũ. vestes aũt Ecclesię, in quibus ministrat, quia sacræ sunt, & nõ possunt cõflari nõ poterũt vendi ad vsus p profanos, sed poterunt vẽdi alteri Ecclesiæ, sicut vasa sacra nõ cõflata alteri Ecclesię vẽdi possunt. 10. q. 2. c. hoc ius. sicut aũt Ecclesia nõ peccat. i. ministri eius p̃ciosissimas vestes habẽtes, & illis vtẽdo, ita & q̃ dat illas Ecclesię nũquã peccat, nisi forte vidẽs perire pauperes, & nollet illis dare, & det Ecclesię, q̃ tunc peccat, eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

cat, eo quòd pauperi pereunti tenetur quilibet subuenire Ecclesiæ autem non tenetur ornamenta dare: peccat, autem qui omittit necessaria, & facit ea, quæ sunt supererogationis, sic Christus redarguit Pharisæos, qui suadebant hominibus nihil dare parentibus, & omnia dare templo in sacrificium infra decimoquinto, & Marc. septimo. Si autem pauper non sit in extrema necessitate, & tamen sint multi indigentes, melius est pauperibus distribuere, vt multi viuere possint q̃ Ecclesię ornamenta preciosa tribuere, secus aũt si Ecclesia indigeret, vt si ei ẽt necessaria ornamenta deficiant, quia tunc iudicabitur de ea, sicut de pauperibus, non tamen sicut existentibus in extrema necessitate, quia etiam cum sit aliquid inanimatum nunquam dicitur esse in extrema necessitate: melius ergo erit pauperi dare etiam sine extrema necessitate, quàm Ecclesiæ habenti competentia ornamenta dare preciosa, qui tamen sic dat non peccat, cum vtrumque sit opus supererogationis possit vtrumque sine peccato omitti: a fortiori ergo alterum ipsorum irrationabiliter tamen agit, qui taliter agit, sic agens, quia quando potest quis æqualiter laborans agere maius bonum, vel minus bonum peruertit ordinem rationis si minus bonum magis eligat, sic dicit Hieronymus. non mediocriter errat, qui maiori bono præfert mediocre bonum, de consecratio. distinctio. quinta, capitulo non mediocriter, & hoc est verum non solum in laicis, qui nihil obtinent intuitu Ecclesiæ, sed etiam in clericis, qui omnia habent de bonis Ecclesiæ: nam licet eis morientibus omnia Ecclesiæ cedant, ipsi tamen viuentes melius agunt pauperibus distribuendo quàm Ecclesiæ omnia dando, vt ostensum est supra sexto, capitu. quæst. septuagesimasexta: hæc enim sunt quantum ad vestes ministrorum Ecclesiæ, quæ sacrę sunt. Circa vestes aliorum dicendum, quòd quibusdam hominibus competunt certę vestes in figura, & colore, & conditione materiæ, in istis autem peccatum est semper variare aliquid in vestibus, sicut est in aliquibus religiosis, quibus tam figura, quàm color, quàm materia vestium determinata sunt, & quia omne quod fit contra præceptum peccatum est, semper erit in talibus peccatum mortale, nisi vbi est mutatio parua, quæ non est notabilis, vt in prolixitate, vel breuitate vestium inquantum talia non sunt omnino determinata sub præcepto, de illis vero, quibus non est determinata vestis omnino secus est, & dicitur omnino propter clericos, quia sunt eis quædam vestes prohibitæ quãtum ad colorem extra de vita, & honesta. cleric. capitulo clerici. non tamen sunt eis determinatę vestes totaliter quantum ad materiam, aut figuram, vel colorem. sed hoc est generale, quòd vbicunque est præceptũ de certo modo vestis, siue sit in tota Ecclesia, siue in quibusdam Ecclesijs, peccant mortaliter contra agentes, cum istud sit præceptum de moribus, scilicet, ad seruandum honestatem clericalem, in illis vero, quę sub præcepto comprehensa non sunt, idem de clericis est quod de laicis, cum autem nullum est præceptum de veste, potest peccari in vso immoderato vestium dupliciter.

Vno modo per operationem ad consuetudinem hominum inter quos quis viuit, scilicet, quia preciosioribus vestibus vtitur quàm ille, vel nouo genere figuræ. nam consuetudo est quasi quædam lex, velle ergo declinare a communi omnium consuetudine peccatum est, quia vt dicit Augustinus tertio confes. quæ contra mores hominum sunt flagitia pro diuersitate proximorum vitanda sunt. turpis enim est pars, quæ suo non congruit vniuerso, non tamen sequitur per hoc, quòd quicunque nouum modum vestium inuenit mortaliter peccet, licet satis peccat, qui nouitatem in vestibus introducens alijs occasionem tribuit sequendi eandem nouitatem, cum hoc sit plurimis causa depauperationis frequenter, scilicet, vestium figuram mutare, quia tamen aliquę sunt regiones, in quibus consuetudo est a consuetudine deuiare, ideſt, non manere in figura vestis vsitatę, sed frequenter mutare formam vestium, non oportet, quòd ibi quicunque inuenit nouas vestes peccet mortaliter, licet raro sine peccato hoc fiat, quia non fit hoc, vt communiter ad hoc, quòd inueniatur figura vestium, quæ magis conuenit homini ad honestatem, & coaptetur corpori ad operationem, sed vt per istam frequentem mutationem videatur homo glorioſior quasi præ ceteris fulgeat, & ista semper est vitiosa intentio.

Secundo modo est immoderatus vsus vestium ex affectu inordinato, quia contingit, quòd homo vtatur nimis libidinose vestibus, siue secundum consuetudinem eorum cum quibus viuit, siue præter consuetudinem, & semper talis libido, ideſt, immoderatum desiderium est peccatum, sic dicit Augustinus tertio libro de doctrina Christiana, in vsu rerum oportet abesse libidinem, quæ non solum ipsa eorum inter quos viuit nequiter consuetudine abutitur, sed etiam sæpe fines eius egressa ſeditatem suam, quæ inter claustra morum solennium, ideſt, communium latitabat, flagitiosiſſima eruptione manifestat. Contingit autem ista inordinatio affectus dupliciter, scilicet, in superabundantia, & defectu. In superabundantia autem tripliciter.

Vno modo inquantum quis ex superfluo cultu vestium vult habere quendam honorem prout vestes, & omnis exterior ornatus dant homini apud ceteros de rebus male indicantes honorem quendam, & gloriam, hoc autem semper est peccatum, sic dicit Ambrosius libro primo, de offic. decor corporis non sit affectatus, sed natura, vel simplex, neglectus magis quàm expeditus, non preciosis, & albentibus amictus vestimentis, sed communibus, vt honestati, vel necessitati nihil desit nihil accedat victori, ideſt, nihil faciamus, vt ex vestibus acquiratur pulchritudo, vel fulgor quem non habemus, non tamen est semper peccatum mortale in his excedere, sed est veniale, cum inanis gloria sit interdum veniale, & interdum mortale, vt ostensum est supra sexto cap. q. 8.

Et in hoc dupliciter exceditur. Vno modo cum quis, vt niteat ex vestibus vult habere vestes supra statum suum, & facultatem, & tunc semper videtur esse peccatum mortale, quia omnino est irrationale pauperem velle preciosis vestibus vti, cum per hunc superfluum cultum cogatur deficere in necessarijs ad sustentationem, & licet iste ex sola inani gloria agat mortaliter peccat, quia vt glorietur inaniter facit ea, quæ in se mala sunt.

Alio modo, quòd quis vtatur superuacuo cultu, non tamen excedente facultates eius, sed excedente honestatem, scilicet, quòd licet non cogatur egere tali veste vtendo, est tamen supra honestatem status sui, cui minor ornatus est conueniens, & istud minus graue est, quàm præcedens, vnde interdum est mortale, & interdum est veniale, de quo dicit Gregorius in Homilia. sunt nonnulli, qui cultum subtilium preciosarumque vestium non putant esse peccatum, quòd si culpa non esset, nequaquam sermo Domini tam vigilanter exprimeret, quod dices,

ues, qui torquebatur apud inferos byſſo, & purpura fuisset indutus, nemo quippe vestimenta præcipua, scilicet, excedentia proprium statum, nisi ad inanem gloriam quærit.

Considerandum pro hoc, quòd ornatus vestium cuicunque est licitus iuxta condecentiam status, inquãtum vero excedit preciositate statum peccatum est. sic dicitur prima ad Timotheum secũdo, mulieres in habitu ornato cum verecundia, & sobrietate ornantes se, sobrietas autem dicit mensuram, vel æqualitatem: ergo ornatus de se non est illicitus si sobrietatem teneat, ideſt, statui commensuretur, si autem excedit peccatum est: vnde subditur ibi non in tortis crinibus auro, aut margaritis, vel veste preciosa, sed quod decet mulieres, quasi dicat, ornari auro, & margaritis, & veste preciosa non decet communiter mulieres, quia magni status est auro vti, aliquis tamen erit status cui auro, & margaritis vti non erit illicitum, quia non excedit conditionem status, vt in feminis potentibus, sic etiam mollibus vestimentis vti, & preciosis ad Reges pertinet, & eos, qui in domibus Regum sunt, sicut Christus dixit, nec per hoc simpliciter redarguit vsum mollium, & preciosarum vestium, sed dixit cui statui conueniant, scilicet, Regibus, & manentibus in domo Regum, idem est de prælatis, & ceteris clericis, quibus secundum conditionem dignitatis suæ, licet preciosis, vel minus preciosis vestibus vti, non intendendo ex hoc humanam gloriam acquirere, sed ostendere dignitatem gradus sui. non enim esset laudabile si prælati vellent veste grossa, & rudi vti, quia iam potius hoc esset inanem gloriam quærere quàm vtendo veste preciosiori, hoc autem tenebitur secundum consuetudinem bonorum inter quos viuimus a qua recedere excedendo, vel deficiendo non est laudabile, sic dicit Augustinus tertio de doctrina Christiana. quisquis sic vtitur exterioribus rebus, vt metas consuetudinis bonorum inter quos versatur excedat, aut aliquid signat, aut flagitiosus est, scilicet, quia propter delitias, vel inanem gloriam talibus vtitur. Secundo exceditur quando quis per superfluum cultum vestium quærit delitias corporis & hoc est inquantum vestes ordinantur ad corporis fomentum, sic est de eo, qui quærit vestes molliſſimas, quia caro in mollibus delectatur, & aspera eam affligunt, & ita Christus vestes preciosas molles vocauit dicens, qui mollibus vestiuntur, &c.

Tertio modo inquantum, quis apponit nimiam solicitudinem ad exteriorem corporis ornatum, quia etiam si quis non agat propter inanem gloriam, nec vtatur vestibus preciosis vltra statum suum, nimia solicitudo circa eas, vt niteant peccatum est, sicut circa temporalia quæcunque nimiam solicitudinem Christus vetuit supra sexto, etiam si procurare temporalia sit licitum immo necessarium, quia tales non possiunt de spiritualibus esse soliciti, quæ simpliciter sunt necessaria, si circa vestes, & similia nimiam solicitudinem apponant. Etiam quia peruertitur ordo rationis, vt de minoribus magis curetur.

Propter hoc autem Andronicus ponit tres virtutes circa exteriorem ornatum, scilicet, humilitatem quæ excludit intentionem gloriæ. Vnde dicit, humilitas est habitus non superabundans in sumptibus, & præparationibus. sumptus dicit quantum ad valorem, præparationes dicit quantum ad figuram vestis, vel quantum ad vsum eius, scilicet, quòd vestis talis sit, quòd non egeat multo apparatu ad vtendum ea, sed faciliter corpori coaptetur.

Secundam, scilicet, per se sufficientiam, quæ excludit intentionem delitiarum, vnde dicit, quòd per se sufficientia est habitus contentus, quibus oportet vti, & determinatiuus eorum, quæ ad viuere conueniunt. prima Timotheum sexto, habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti sumus.

Tertiam, scilicet, simplicitatem, quæ excludit intentionem superfluę solicitudinis, vnde dicit, quòd simplicitas est habitus contentus his, quæ contingunt, ideſt, quæ accidunt, ideſt, non multum solicitatur in apparatu vestis, sed vtitur ea, sicut accidit.

Circa defectum autem in vsu vestium etiam est vitium, & potest esse triplex inordinatio ex parte affectus. Vno modo ex negligentia hominis, quæ non adhibet studium ad hoc, quòd vtatur exteriori cultu secundum decentiam sui status, vel sicut oportet vti ipso cultu, & hoc non pertinet ad preciositatem vel vtilitatem vestis, sed ad modum vtendi ea secundum, quòd aliqui sunt impositi in vestibus, sic dicitur septimo Ethicorum capitulo vndecimo, quòd ad molliciem pertinet, quòd quis trahat vestimentum per terram, vt non laboret eleuando ipsum. Secundo modo quando defectus exterioris cultus ordinatur ad inanem gloriam, quia sicut quis gloriatur de diuitijs, ita & alius de paupertate, sic dicit Augustinus libro de sermone Domini in mon. non in solo rerum corporearum victorię atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus lutosis posse esse iactantiam, & eo periculosior est quo sub nomine seruitutis Dei decipit. vnde Philosophus quarto Ethicorum ait, quòd superabundantia, & inordinatus defectus ad iactantiam pertinent.

Tertio modo ex auaritia, vt quando quis, vt pecunijs parcat strutonitu, & rudi veste vtitur. his tribus modis peccatum est interdum mortale, & interdum veniale secundum maiorem, & minorem quantitatem defectus. velle tamen gloriari de paupertate vestis, vt per hoc sanctitas simuletur, cum ad hypocrisim pertineat grauius est, sed nec etiam potest dici, quòd sit semper mortale. est autem defectus in vsu vestium quando quis viliores quàm competat statui suo vestes habet, & hoc, siue ex gloria, siue inani gloria, siue auaritia agat vitium est: sic enim dicit Augustinus tertio de doctrina Christiana, & quadragesimaprima distinctio. capitulo quisquis, scilicet, quisquis strictius rebus vtitur quàm se habeant mores eorum cum quibus viuit, aut intemperans aut superstitiosus est. intemperans est, ideſt, non obseruans temperantiam, siue modestiam, quæ circa ornatum exteriorem est, superstitiosus est qui superstitionem, ideſt, superuacuum modum viuendi obseruat faciens cęremonias aliquas, quæ ad nihil vtiles sunt quasi prosint ad aliquid, & ita qui vtitur veste vili, quasi ad hoc aliquid conferat, superstitiosus est, cum tamen ad hoc nihil prosit, interdum tamen quis vtitur uili ueste, & grossa licite, scilicet, propter humiliationem, vel propter pœnitentiam: nam pœnitens debet sibi subtrahere licita, & sicut in ceteris, ita etiam in ueste asperitatem habere: & ideo laudantur illi, qui contempto seculo vilibus vestibus utebantur ad Hebræos undecimo, circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, & ob hoc religiosis, qui seculum contemserunt & quibus tota uita pœnitentia est, competit minus preciosis, uel grossioribus uestibus uti quàm ceteris hominibus, etiam quia exemplo suo, & uerbo alios ad pœnitentiam incitare debent, & ob hoc Prophetę asperis uestibus induebant, sicut Elias 4. Reg. 1. & Ioānes Baptista, qui uestibus de pilis camelorũ utebatur supra 3. & hoc, quia penitentiam predicabat eod. cap. pœnitentiã agite &c. & sicut dicit ibi glo. qui pœnitentiam prædicat hãbitum pœnitentiæ prætendat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An apparatus corporis in mulieribus, & in vestibus, & fuco colorum sit peccatum. Et in quibus uiris quandoque liceat ornatus. Et quòd in apparatu mulierum ad pulchritudinem ostendendam tria considerantur. Quæst. XXIIII.

QVAERETVR circa ornatum mulierum an sit peccatum in eo.

Et quia consistit in duobus, scilicet, in apparatu corporis, & in fuco colorum.

Est dubium de primo, an sit semper peccatum. Aliqui dicut, quòd sic, quia est contra præceptum legis Dei: ergo est mortale. dicitur enim prima Petri tertio, de mulieribus quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, vbi dicit Cyprianus, serico, & purpura indutæ Christum sincere videre non possunt, auro, & margaritis ornatæ, & monilib⁹ ornamẽtum mentis, & corporis perdiderunt. sed non perditur ornatus mentis, nisi per peccatum mortale: ergo ornatus mulieris non est sine mortali.

Item, sicut non conuenit mulieri, quòd vtatur veste virili, etiam non competit ei, quòd vtatur ornatu inordinato, sed primum est peccatum. dicitur enim Deuteronomij vigesimosecundo, non induatur mulier veste virili, nec vir veste muliebri: ergo etiam superfluus ornatus erit mortale peccatum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia tunc artifices parantes ista ornamenta peccarent semper mortaliter, si vsus eorum semper peccatum mortale esset.

Dicendum, quòd circa ornatum vestium in mulieribus idem iudicandum est quod in viris iuxta omnes distinctiones positas præcedenti quæstione, est tamen aliquid speciale vltra in cultu mulierum, quia ornatus earum viros ad luxuriam incitat Prouerbiorum septimo, ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata ad decipiendas animas.

Considerandum tamen in hoc, quòd aut mulier habet virum, aut non. si habet potest licite ornare se operam dando, vt soli viro suo placeat, ne propter defectum ornatus eius vir contemnat eam, & quærat aliam pulchriorem, & hoc non solum est licitum, sed etiam meritorium si agit, vt euitet viri adulterium prima Corinthiorum septimo, mulier, quæ nupta est cogitat, quæ sunt mundi, & quomodo placeat viro, idest, pertinet ad eam cogitare quomodo placeat viro: faciet ergo omnia, quæ licite fieri possunt, vt placeat viro, & hoc est ornare se secundum statum suum: nam excedere non licet, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona ad Romanos tertio, nisi forte modicum excedat, quia paucus excessus non est vituperabilis, eo quòd videtur coincidere cum virtute, qui autem multum excedit non latet, idest, apparet, quòd sit vitiosus, quarto Ethicorum capitulo decimoseptimo. Si autem mulier non habet virum, aut est in ætate, vt habere possit, vel non, vt si sit veterana. Si habere non potest, non licet sibi ornare se curiose, quia illud est ad placendum alicui, quæ autem nulli placere debet non debet se ornare prout ornatus nominat apparatum aliquem ad ostendendum pulchritudinem: nam quæ virum iam habere non potest illicite agit si studet ostentare pulchritudinem. Si autem potest habere virum, aut proponit habere, aut non. Si proponit non habere, vt illa, quæ vult seruare virginitatem, vel vidua, quæ vult iam in castitate viuere, non licet ei ornatum quærere ad pulchritudinem ostendendam, sed potius declinandum est ab eo quod aliàs statui suo competere poterat, quia istę soli Christo deberent placere cui se dediderant, ei autem non placetur in ornatu corporis, & ideo diuersa studia sunt, & esse debent mulieris habentis virum, vel no lentis habere, sic dicitur prima Corinthiorum septimo, mulier quæ nupta est cogitat, quæ sunt mundi, & quomodo placeat viro, quæ autem non habet virum, cogitat quomodo placeat Christo. Si autem mulier proponit habere virum idem est, sicut de cõiugata, quia sicut ei licet operam dare ad ostendendã pulchritudinẽ, ita nõ habenti uirũ licet operã dare ad ostẽdendã pulchritudinẽ, vt placeat alicui quẽ in virũ habere possit, nõ intendens aliàs fallere, nec inducere homines in concupiscentiam. Si autem mulier aliqua ideo se ornet, vt placeat viris, vel alicui viro non suo, vt eos in concupiscentiam sui moueat, siue sit coniugata, siue non, semper mortaliter peccat, quia intentio est de se mala, scilicet, mouere viros ad libidinem: quæ tamen non habens virum se ornat, vt moueat aliquem ad sui concupiscentiam, vt sic virum habeat, non peccat, quia ista non agit ad libidinẽ, sed ad matrimonium, etiam quia non agit, vt appareat quod non est, sed vt nõ contemnat quod est, quia ipse naturalis decor si incompositus sit minus fulget. si autem mulier, siue habens virum, siue non se ornet solicite ex quadam leuitate, vel vanitate propter iactantiam, vt ostentet pulchritudinem quam habet, vel simulet quantum non habet non intendens quenquam mouere ad libidinem non peccat semper mortaliter, quia inanis gloria nõ est sem per mortale, quia tamen per hoc præstant viris occasionem ad libidinem, peccant interdum mortaliter: cauendum est enim quod occasionem mali præstat, licet nõ intentione mali fiat. De viris autem idem dicendum est quando se ornant curiosę, quia etiam per hoc fœminas incitant in concupiscentiam sui, & ideo habenti vxorem licet se ornare iuxta conditionem virilem, ne vxor illum contemnat, & ad adulterandum occasionem habeat. si autem vxorem nõ habet, nec habere potest, vt sunt religiosi, & clerici non licet eis solicitudinem habere de ornatu ad ostentandam pulchritudinem.

Si autem vxorem non habet, & tamen habere intẽdit licet sibi studium adhibere ad pulchritudinem ostendendam, vt sic vxorem habere possit, de his Augustinus in Epistola ad Possidium nolo, vt de ornamentis auri, vel vestis properam, idest, velocem, vel festinatam habeas in prohibendo sententiam, nisi in eis, qui nec coniugati sunt nec coniugari cupientes cogitare debent quomodo placeant Deo. illi autem cogitant, quæ sunt mundi, quomodo placeant, vel viri vxoribus, vel mulieres maritis, excipit tamen Augustinus ab hoc vnum modum ornatus, scilicet, quòd mulieres capillos non ostendant, sed capita velent, quia Apostolus iubet, quòd mulier caput velet, quia turpe est ei nudum caput habere prima Corinthi. vndecimo, hoc tamen non est simpliciter necessarium, quia potest excusari per contrariam consuetudinem, sicut quarundam regionum generalis consuetudo habet, quòd mulieres certę ætatis, vel præstatus capita nuda gestent, religatis capillis, vel precisis, non est tamen satis laudabilis consuetudo, maxime, cp mulier precisos capillos habeat, quia capilli ad decorem sibi dati sunt. & Apostolus dicit ignominia mulieri si decaluetur, idest, si præscindantur eius capilli, excusat tamen a peccato consuetudo generalis regionis in istis, quæ sunt cęremonialia. Quomodo autem possit excusare consuetudo contra Apostoli præceptum dicetur prima Corinth. II. Ad primum dicendum, quòd mulieribus licet se ornare, sed ille contra quas Petrus loquebatur praua intentione se ornabant, quia dicit ibi gl. cp mulieres eorum, qui in tribu-

tribulatione erant contẽnebant viros suos, & vt alijs placerent se pulchre ornabant, & hoc semper est illicitum, & ita intelligitur dictum Cypriani, scilicet, quòd istę perdiderunt ornatum mentis, quia volebant placere alijs viris incitando ad adulterium.

Pro quo sciendum, quòd ornatus nominat studium aliquale apparatus exterioris, qui potest esse ad hoc ne quis vilis appareat, vel vt pulcher videat.

Sed primo modo ornatus est cuilibet necessarius, quia quilibet tenetur se ornare ne offendat oculos proximorum per vilitatem quam ostendit foris considerata intentione sui status, & iste ornatus est ad tenendum honestatem, qui si negligatur incidit in defectum, & vitium est, vt dictum est præcedenti quæstio: & sic vocatur ornatus large, quia ex modo loquẽdi ornatus signat solicitudinem potius excedentem quàm mediam circa corporis apparatum.

Secundo modo prout ornatus dicit apparatum ad ostentandam pulchritudinem, regulariter nulli est necessarius, eo quòd nominat aliquomodo excessum, licet tamen mulieribus coniugatis se sic ornare. Et tunc considerandа sunt tria, scilicet, debitus finis, ideſt, quòd propter virum suum mulier agat, & non propter alios, vel si non habet virum, vt habere possit.

Secundo, quòd non excedat apparatus ille conditionem status sui in valore.

Tertio, quòd ille ornatus sit secundum se honestus, quia quidam ornatus est, qui etiam si non sit magni valoris est tamen in se impudicus, & ostendit mulierem inuerecundam, quæ tali ornatu vtitur, & hoc prouenit ex modo positionis vestium, vel aliorũ ornamentorum secundum, quòd quædam partes corporis velantur, vel apertę manent, & ex alijs circunstantijs de quibus solus visus, & consuetudo iudicant, & sermo vniuersalis esse non potest. quæ aliquo modo comprehendit Apostol. prima ad Timotheũ secundo. dicens mulieres in habitu ornato cum verecundia, & sobrietate, & ornantes se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa, iungendo simul quod dicitur prima Petri 3. nõ sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. In hac enim auctoritate Petri tollitur primum, scilicet, praua intentio ornatus alia duo prohibentur in auctoritate Pauli, & tamen præsupponitur, quòd mulieri liceat solicitudinem quandam habere, vt pulchra appareat, inquantum dicitur mulieres in habitu ornato, & non dixit in habitu honesto, quia honestus habitus est, vt quis vilis nõ appareat, habitus vero ornatus est, vt pulcher videatur, siue sit, siue non sit: etiam quia dicit ornantes se, in quo concedit solicitudinem apparandi se. Cum tamen dicit cum verecundia, tollitur tertium, scilicet, habitus impudicus, quia alius est ornatus meretricũ, & alius castarum matronarum, qui tamen non differũt per preciositatem, quia interdum castus ornatus est preciosior, sed ex alijs circunstantijs, inuerecundus tamen, vel impudicus ornatus est, qui effrenatã mentem indicat, scilicet, ad libidinem inclinatam, & ipse habitus in se libidinem ostendit. Inquantum vero dicit, & sobrietatem tangit secundum, scilicet, quòd nõ excedat ornatus in preciositate facultatem status, quia sobrius est commensuratus, ebrius autem extra mensuram. Cum vero dicit non in tortis crinibus, aut auro &c. declarat magis in speciali duas conditiones dictas, scilicet, secundam, & tertiam: quod enim dicitur non in tortis crinibus ad tertium pertinet, ideſt, habitum impudicum, quia habere tortos crines non dicit aliquem ornatum preciosum, sed solum certum modum religandi capillos, & torque-

re eos in circuitu capitis, quod iudicabatur illo tempore, & apud gentes illas quibus Paulus prædicabat esse impudicum, & inuerecundum, nũc vero in quibusdam regionibus generalis consuetudo est puellis nondum maritatis tortis crinibus vti sine velamento capitis, & ibi nec peccatum est nec impudicum iudicatur: alię etiam mulieres tortis crinibus vtuntur illos tamen velamine operiunt. Quod autem, dicit aut auro, vel margaritis, aut veste preciosa excludit secundum, scilicet, excessum status, quia auro, vel margaritis vti non est cuiuslibet mulieris, sed earum, quæ in magno statu sunt. Cum vero dicit, sed quomodo decet mulieres, ostendit quis sit conueniens ornatus, scilicet, quòd non tollit honestatem quod fit per omnes tres modos: nam ad libidinẽ se qualitercunque ornare tollit honestatem mentis, impudico autem habitu, vel statum excedẽte vti tollit honestatem corporis. Quod autem dicitur prima Petri tertio, quarum non sit extrinsecus capillatura &c. præter hoc quod tollit prauam intentionem, cum loquatur ibi Petrus contra mulieres, quæ contemnentes viros suos in tribulatione positos ornabant se, vt alijs placerent, vt dicit ibi Glo. Adhuc tollit alia duo, scilicet, impudicum, & superexcedentem ornatum. Cũ enim dicitur quarum non sit extrinsecus capillatura tollitur ornatus impudicus, & potest dupliciter accipi.

Vno modo, quòd capillatura sit capillorum religatio quando capilli colliguntur, & religantur in circuitu capitis, & hoc est quod vetat Apostol. prima ad Timotheum secundo. s. non in tortis crinibus, vt dictũ est. Aliter potest accipi pro ostensione capillorum. s. quòd capillatura sit multitudo, vel vniuersitas capillorum, scilicet, quòd mulier ornans se non relinquat capillos sine velamine, & sic dicit litera non sit extrinsecus capillatura, ideſt, extra velamen.

Et hoc etiam potest dupliciter accipi vno modo, quòd capilli sint omnino nudi nullo velamine imposito capiti.

Alio modo, quòd sit velamen suprapositum, & tamen capilli permittantur pendere foras sine velamine: & etiam isto modo ornatus multarum regionũ est, & hoc magis consonat literæ, quia non dixit capilli, sed capillatura: signat enim capillatura quandam capillorum congregationem, vel religationem, aut ordinem. Etiam quia dicitur non sit extrinsecus capillatura, in quo præsupponitur, quòd caput aliquod velamen habet, & tñ extra illud capilli apparẽt, aliàs diceretur, quòd non haberet mulier caput nudum, & vterque modus iudicabatur tunc impudicus, quia turpe erat mulieri non velari caput, & capillos prima Corinthi. II. Hæc tamen omnia iudicanda sunt secũdum consuetudinem regionis ad hoc, quòd licita, vel illicita iudicentur. quod autem dicitur, aut circundatio auri, scilicet, in vestimentis, vel in capite apponendo torques, vel circulos aureos, vel quaſcunque religationes auri pendentes in circuitu colli, quæ vocantur monilia iuxta illud ornatam monilibus filiã Ierusalem, & vt communiter solent talia pendere. Canti. 1. murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. aut indumenti vestimentorum cultus significat excessum in preciositate vestium, & ista duo sunt, quæ ponit Apostо. prima ad Timotheũ secũdo. scilicet, aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa. quantum autem de ornatu competat cuilibet secundum statum suum iudicandum est ex duobus, scilicet, ex facultatibus ne tantum precium apponere velit quis in ornatu, cp cogatur deficere circa alia necessaria, & ex consuetudine regionis, quia circa ista, quæ non sunt secundum naturã determinata nec ex lege Dei

Circa illa, quæ nõ sunt a lege Dei nec a natura determinata cõsuetudo legẽ facit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei ipsa consuetudo legem facit, vnde Isaiæ tertio. ponuntur illi ornatus quibus vtebantur mulieres Iudæorum tempore Isa.s.auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,& torques, & monilia &c. Ad secundum dicendum, ꝙ ornatus debet competere conditioni personæ secundum communem consuetudinem, & quia est contra generalem consuetudinem,ꝙ mulier vtatur veste virili,& econtrario de se est vitiosum,maxime quia istud est causa fallendi ad faciliorem locū libidinis: & iō Deus specialiter hoc prohibuit.Etiam quia Gentiles vtebantur interdum tali mutatione habitus in honorem Deorum suorum, qui se sępe transformauerant:iō erat illicitum Iudæis, & mortale mutare sic vestem. Nobis etiam illicitum est,licet non sit expresse prohibitum,sicut Iudæis,quia illud erat pręceptum iudiciale,vel ceremoniale,& oīa illa abierunt, potest tñ mutari vestis interdum licite propter aliquam necessitatem:Vt siquis vult se occultare ab hostibus, vel forte non habet aliam vestem pro tpe illo, excessus aūt,vel varietas in ornatu si non transeat in aliū modum.s.virilis in fęmineū nō est semp illicitus:iō Deus nō posuit expressam prohibitionē de excessu ornat⁹, sicut de mutatione vestis.Ad argumentum alterius partis dicendum,ꝙ ars iudicatur licita, vel illicita ex rebus fabricatis: si ergo sit aliqua ars faciens opera ea quibus non possint hoīes vti sine peccato est ars illicita,& artifices semp peccarent talia faciendo, quia directe occasionem præbent ad peccandum, vt siquis fabricaret idola,vel aliqua alia, quę solum essent ad cultum idolatrię pertinentia, si autem sit ars cuius operibus possunt hoīes bene,& male vti, vt gladij,& sagittę & hmōi,vsus talium artium nō est pctm,quia non provenit in alium ex re fabricata,sed ex iniquitate vtentis,alioquin oporteret carere oībus necessarijs,& vtilibus ad vitam, cum nihil sit extra nos quo nō possimus male vti ad nosipsos,vel ad alterum:istę ergo artes licitę sunt,& solę ipsę debent vocari artes: vnde dicit Chry.super Matthæ.eas solas oportet artes vocare,quæ necessariorum,& eorum,quę continent vitam nostram sunt tributiuę, & constructiuę, si aūt sit ars aliqua cuius operibus hoīes vtuntur pluries male quàm bene non sunt artes illicitæ,vt est fabricatio taxillorum,& similium:ideo artifices non peccant fabricando hoc,per officium tñ principis a ciuitate ista extirpanda essent secundum documēta Platonis. Et quia mulieres licite possunt se ornare, vt conseruent decentiam status sui,& superaddere etiam aliquid vltra necessitatem honestatis,quod tñ non tollat honestatem,vt possint viris suis placere, consequens est,ꝙ artifices talium ornamentorum non peccant in vsu huius artis,nisi inueniendo aliqua superflua,& curiosa, quia per hoc incitant hoīes ad concupiscentiam, & indebite expēdunt in tali ornatu quod eis ad alios vsus necessarium erat,& sic coguntur sæpe egere,& incidere in varia crimina, quia sicut qui volunt diuites fieri incidunt in laqueos diaboli, & in desideria multa.prima Timoth.sexto,ita qui curiosos ornatus immoderate appetunt in laqueos diaboli incidunt multa indebita facientes, vt consequantur quod cupiunt:vnde dicit Chry.super Matthęum,ꝙ ab arte calceorum, & textorum multa abscindere oportet,etenim ad luxuriam duxerunt necessitatem eius corrumpentes artem malę arti commiscentes: non tamen oportet,quòd quicunque artifex nouitatem in ornamentis istis inuenit ex hoc peccet, quia interdum excogitatio nouorum ornamentorum est vtilis, vt quia tolluntur vetera ornamenta, quæ forte erant sumptuosiora,& minus apta corpori, vt patet de noua formatione vestium: quādo tamen artifices excogitant illā,per quæ sumptus augetur,& verecundia nō tolluntur maxime si talia ad nihil conferant, nisi ad pulchritudinem,illicite agunt,& tamen non semper peccant mortaliter, & hoc propter multas differentias,quæ accidunt in particularibus.

An semper sit peccatum fœminas apponere sibi fucos. Et quibus fœminis prohibitus est vsus fucorum.
Quæst. XXV.

QVAERETVR circa fucos. i. colores quos apponunt sibi fœminæ an semper sit peccatum.

Dicendum, quòd fucus aliquando apponitur ad tollendam aliquam turpitudinem,aliquādo ad ostendendam aliquam pulchritudinem, si primo modo non est illicitum,vt scilicet,ex ęgritudine, vel ex alia causa incurrit mulier aliquam fœditatem coloris potest apponere fucos ad occultandum illam turpitudinem, quia secundum Apostolum. prima Corint.12.quæ putamus nobiliora esse membra corporis his honorem abundantiorem circūdamus:sic tenet sanctus Thomas secunda secundæ quæstio. 169.articulo secundo,& hoc verū est si nō sit cōsuetudinē regionis, quia si sit oīno inconsuetū vti fuco, vsus eius generat scandalū,& tñ scandalū semp vitandū est quādiu vitari pōt.Si aūt apponatur fucus ad ostendendam pulchritudinē semper est illicitū vti fuco,& est deterius q̄ in ornatu vestium,quia licet vestibus,& auro, & gēmis vtamur ad augēdā pulchritudinem,ista tñ nullā deceptionem causant,qa clare patet,quæ sit naturalis pulchritudo,& quantum fulgoris extra posita addant,in fuco autem secus est,quia si studiosę apponatur fallit plurimos,quia putatur esse naturalis color,qui tamen alienus est, & ideo est species fictionis.De hoc autem dicendum, quòd aut apponitur in contemptum Dei,aut non. Dicitur esse in contemptum Dei,quando mulier contemnens pulchritudinem naturalem vult quandā aliam pulchritudinem fingere quasi non bene sibi prouiderit, & sit de pulchritudine,sed aliter prouideri debuisset,& tunc semper est peccatum mortale,quia Deum contemnit,qui aliquid de fabrica eius vilipendit de hoc, dicit Cyprianus lib.de habitu virgin.nō virgines tātū aut viduas,sed & nuptas puta etiam omnes oīno fœminas admonendas quod opus Dei est, & facturam eius, & plasma adulterare nullo modo debeant adhibito flauo colore,vel nigro puluere, vel rubore,vel quolibet linimento natiua corrumpente medicamine, & postea dicit manus Deo inferunt quando illud quod ille formauit reformare contendunt,impugnatio ista est Diuini operis,& præuaricatio veritatis.Deum videre non poteris quando oculi tibi non sunt quos Deus fecit,sed quos diabolus infecit de inimico tuo accepta cū illo pariter aritura,nemo tamen ardebit cum diabolo, nisi pro peccato mortali:hoc ergo modo semper est peccatum mortale fucare multum.Si autem non fiat in contemptum Diuinæ imaginis,aut fit, vt per istos fucos ostensa falsa quadam pulchritudine libido incitetur, aut solum propter inanem gloriam, & vanitatem ad ostendendum pulchritudinem,quę non est,vel vt maior appareat quàm est. Si primo modo semper est mortale, quia finis.ipse per se malus est.Si autem secundo modo aut facit hoc mulier habens virum, aut quæ non habet,& habere vult,vel quæ non habet, & non vult habere, vel non potest.

Si primo modo,scilicet,si mulier agat propter virum suum,vt cōplaceat ei ne sit illi occasio alia quārendi,

rendi, quamquàm finis sit honestus opus non est in se bonum, non tamen sunt prohibendæ mulieres hoc facere,a peccato tamen non possunt omnino excusari, non tamen erit semper mortale, sed potius veniale,nisi sit immoderatus vsus fucorum , sic dicit Augustinus in Epistola ad Possidiū,fucari pigmentis quo rubicundior, vel candidior appareat adulterina fallacia est,qua non dubito,etiam ipsos maritos se vel le decipi, quibus solis permittendę sunt fœminæ ornari secundum veniam non secundum imperium.

Si autem mulier non habeat virum,sed habere cupit idem iudicandum est quod de nupta,quia ista pulchritudinem ostentare vult, vt aliquem in virum habeat,& tamen non est omnino æquale,quia magis licitum est hoc nuptę quàm nubere volenti,quia nuptę faciunt hoc propter certum virum, & illi placet decipi per fucos, vt dicit Augustinus vbi supra, & quia volenti nec fit iniuria nec dolus, fucatio licet sit in se deceptio, ibi tamen non est deceptio, secus autem in volenti nubere, quia per fucos ostentabit pulchritudinem,quæ nō est,& aliquis deceptus quasi sit vera illa pulchritudo vult eam in vxorem habere quam aliàs nollet, & sic potest esse peccatum mortale, quia decipit eum, qui decipi nollet, & tamen non oportet, quòd in his sit semper peccatum mortale.

Si autem sit mulier,quæ nubere non vult,vt virgo, vel vidua volens perpetuam obseruare castitatem,videtur semper esse mortale in eis, quia contraria proposito suo agunt,& alias fallunt,& seipsas in periculo constituūt,scilicet,vt propter apparentem pulchritudinem,solicitent eas amatores carnis quas non solici tarent si simplici habitu vtentes naturali decore contentæ essent: nam cum fœmina tali vtatur fuco videtur, ea quæ carnis sunt diligere: ideo crescit cupido,& confidentia amatoribus carnis,quasi illę sint faciliter persuasibiles ad libidinem quod non fieret si viderent eas omnia hæc despicere:ideo talis ornatus vocatur proprie impudicus, & inuerecundus quem Apostolus prohibet . prima Timoth.2 . Si autem sit mulier,quæ non possit nubere,siue propter ętatem, siue propter statum,vt si est monialis,semper videtur esse in eis mortale fuco vti.

De veteranis patet,quia turpissimum est, quòd veterana fuco vti velit , cum hoc sit quasi quædam alienatio mentis,moniales autem tenentur soli Deo placere, & cogitare,quæ ipsius sunt:mortale ergo in eis multum fucare.

An verum sit,quòd Ioannes erat Propheta . Vbi quòd duo erant genera Prophetarum.
Quæst. XXVI.

QVAERETVR cum dicitur hic de Ioanne, quòd erat Propheta an verum sit. Aliqui dicunt,ꝙ non,quia Prophetę miracula faciunt Deute.18.Ioannes autem miraculū nullum fecit:ergo non erat Propheta . Item Prophetę prænunciant futura: iste est enim pręcipuus actus eorum.Ioan.autem futura nulla prędixit: ergo Propheta non fuit.Item Prophetę cessauerunt ante Ioannem:ergo ipse non fuit Propheta,patet quia Luc.16. dicitur lex,& Prophetę vsque ad Ioannem,ideſt, vsq; ad ipsum fuerunt.Item patet, quia ipsemet Ioannes dixit,quòd non erat Propheta.Ioan,1. vbi quęsierunt Iudęi ab eo Propheta es tu,& ipse dixit non sum, & tamen non mentitus est:ergo non erat Propheta.

Dicendum,quòd Ioannes Propheta erat,qa Christus dixit hic,ꝙ erat Propheta,& plusquā Propheta.

Item patet,quia ad esse Prophetam solum requiritur,ꝙ Deus loquatur homini aliqua,quę non solum pertinent ad seipsum,sed etiam ad alios.Ioanni tamen locutus est Deus Luc.3.factum est verbum Domini super Ioannem filium Zachariæ. Item patet,quia Io. 1.dixit ipse,qui misit me baptizare ipse mihi dixit super quem videris Spiritumsanctum descendentem, Deusautem erat,qui misit eum baptizare: ergo ipse sibi locutus est,Propheta ergo erat. Patet etiam,quia vocatur Angelus Domini,scilicet,ego mitto Angelum meum,vt paret in litera ideſt,nuncium,sed nuncius refert,ea quæ sibi iniuncta sunt a mittente, ergo Deus dixerat aliquid Ioanni cum esset nuncius eius, & sic erat Propheta.Ad primum dicendum, ꝙ multi fuerunt Prophetę,qui miracula nulla fecerunt: non est enim miraculum de necessitate Prophetię cum Prophetia pertineat ad cognitionem,miraculum autem ad potestatem operatiuam,est tamen necessariū miraculum ad probandum aliquem esse Prophetam si negetur,multi tamen fuerunt Prophetę, qui nunquam se Propheras esse probauerunt,& sic, quia nemo negauit Ioannem esse Prophetam non oportuit per aliquod miraculum illud probari. Ad secundum dicendum,qnòd non est de necessitate Prophetię futura prænunciare,sed omnis cognitio, quæ non potest haberi naturaliter,& habetur per reuelationem constituit Prophetam, Ideo aliqui sunt Propheę de pręterito.s.quia pręterita,quæ sciri non poterant naturaliter Deo reuelante sciuerunt,sicut Moyses Prophetice scripsit creationem sęculi. Alij sunt Prophetę de præsenti.s.quibus Deus reuelat aliqua, quæ nūc sunt,quę tamen nemo scire potest, nisi Deo docēte, sic dicit Gregorius super Ezech.Ioannes ergo, licet futura nulla prædixerit,in præsenti tamen cognouit aliqua, quę nemo alius cognoscebat.s.Iesum esse Messiam,& ipse ostendit eum populo dicens, ecce agnus Dei. Ioan.1.hoc ergo sufficiebat ad esse Prophetam,& tamen etiam futura prędixit.s.honorem Christi,& suam diminutionem Ioā.3.s.illum oportet crescere me autē minui. Etiam dixit post me veniet, qui ante me factus est supra 3.& Ioan.1.& ibi prænunciabat ostensionem Christi futuram, nondum erat eis manifestatus quando ista Ioan.dixit.

Ad tertium dicendum,quòd non est sensus, quòd ante Ioannem cessauerint esse Prophetę, ita quòd post eum nemo fuerit:nam etiam post Christi mortem fuerunt multi Prophetæ, quia Actu.11.dr̄,ꝙ in Ecclesia Antiochena erant Prophetę,& doctores,& Christus dedit in Ecclesia quosdam quidem Prophetas,alios autem Apostolos &c.prima Corinth.12.& ad Ephes.4. sed est sensus,quòd lex, & Prophetæ,ideſt,status legis,& Prophetarum durauit vsque ad Ioānem,& tunc cępit alius status.s.noui testamēti,quod patet ex ipsa litera.s.lex & Prophetę vsque ad Ioannem,& ex tunc regnum Dei Euangelizatur, sed regnum Dei pertinet ad nouum testamentum, & est sensus,quòd lex, & Prophetæ solū promittebant bona futura,sed non exhibebant ea in opere,fuerunt autem exhibita per Messiam,qui venit implere legem, & Prophetas supra 5.cap.fuit autem Messias tempore Ioannis:ideo iam non poterant esse Prophetæ,qui aliquid de Messia prænunciarent cum ille iam fuisset, & tamen tota lex,& Prophetę dirigebantur in Messiam:ergo Prophetę non potuerunt durare quantum ad statum Prophetandi aliquid de Messia, nisi vsque ad Ioannem,& sic dicitur infra in litera omnes Prophetę vsque ad Ioannem Prophetauerunt, ideſt,ibi completum fuit quod Prophetabant:& ideo iā Prophetauerunt.s.de Messia.Ad quartum dicendum,ꝙ Ioannes verum dixit,quòd non erat Propheta.

Aliqui

Aliqui tamen dicunt,quòd hoc dixit, quia non solum erat Propheta, sed etiam plusquam Propheta, & sic dicit Gregorius. Non tamen stat satis, quia si erat plusquam Propheta etiam erat Propheta, vnde Christus vocauit eum hic Prophetam.

Alij dicunt.ſ.q̃ non erat ille Propheta,de quo quęrebant Iudæi,quia ipsi quærebant de Messia quem vocabant Prophetam per excellentiam. Ioannis sexto. hic est Propheta, qui venturus est in mundum, & Luc.7.dicitur Propheta magnus surrexit in nobis, & illum negabat se esse Ioannes. Sed non stat,quia Iudæi quæsierunt prius a Ioanne an esset Christus,& dixit non.deinde an esset Elias:& dixit non. postea an esset Propheta dixit etiam non: ergo non perebatur de Propheta, qui erat Messias. Etiam quia dixerunt Iudæi quomodo baptizas si nō es Christus,nec Elias, neque Propheta.Ioan.1.ergo non quærebant de Propheta,qui erat Messias cum ponantur ista tria tanquā distincta:nam alias duo coinciderent in vnum.ſ.Messias,& Propheta.Sed non potest stare,quia litera manifeste ostendit esse tria distincta inter se.

Alij dicunt,quòd intelligebatur de quodam magno Propheta quem Iudæi putabant esse venturum ante Messiam,& illum negauit se Ioannes esse, sic exponit Nicolaus Ioan.1.

Sed non stat, quia ille Propheta quem credebant Iudęi venturum ante Christum erat Elias, sic innuitur ex verbis Apostolorum infra 17.cum ipse dixit eis nemini dixeritis visionem donec filius hominis a mortuis resurgat,& illi dixerunt:quid ergo scribæ dicunt,quòd Eliam oportet venire primo: ergo ille est quem putabant Iudæi ante Christum venturum, & tamen quæsierunt a Ioanne an esset Elias, & dixit non.& rursus quæsierunt an esset Propheta, & dixit non: ergo non intellexit Ioannes de Propheta magno,scilicet, de Elia, nec etiam Iudæi cum fecerint de vtroque distinctam quęstionem.

Item patet efficacius,quia si de Propheta illo venturo ante Christum Iudæi intellexissent falsum diceret Ioannes,quia ipse erat Propheta, qui antechristū missus erat,sicut ipse dixit.Ioa.3.nō sum ego Chrs,sed missus sum ante illū,& hic in litera dr̃ hic est, de quo scriptū est:ecce ego mitto Angelū meū ante faciem tuā:nō ergo intellexerūt Iudęi de illo Propheta.Aliter ergo dicēdū,q̃ Iudęi quęsierūt a Ioanne, an esset Propheta.i.an esset aliqs de Prophetis, q̃ nō habebāt aliquod speciale nomen nec excellentiā: sic enim dr̃ infra 16.q̃ alij dicebāt eū esse Eliā. Alij Ieremiā.Alij vnum ex Prophetis.i.aliquis qui non haberet specialem excellentiam per quam cognosceretur,& distingueretur ab alijs,ita nunc erat:Iudęi enim specialiter de Messia habebant cognitionem, & spem,de Elia etiam quia credebatur venturus esse,vt infra 17.ideo quęsierunt primo a Ioanne an esset Christus, & dicēte eo nō,quęsierunt an esset Elias, de nullo aūt alio habebant specialē cognitionē,qa tñ multi Prophetæ venerant inter Iudęos,& putabatur,q̃ ēt nunc Deus aliquē mittere vellet quæsierūt sub nomine generali an esset Propheta.i.vnus de Prophetis.Ioannes aūt dixit nō,& hoc nō quidem quantum ad substantiam, sed non quantum ad officium: nam vere Propheta erat cum Deus reuelaret ei occulta, non tñ habebat officium Prophetandi,quia cōiter Prophetę oēs,qui præcesserant prēnunciabant aliqua, & maxime de Messia,ipse autem non venerat ad prēnunciandum, sed ad ostendendum eum: ideo non habebat officiū Prophetę,& hoc Christus innuit infra in litera.ſ.omnes Prophetę vsque ad Ioannem prophetauerunt. quasi dicat: ergo es tu, dixit eis: ego vox clamantis in deserto parate viam Domini.Io.1.quasi dicat, ego non habeo officium Prophetandi, sed parandi viam Domini, & ita innuit, q̃ habebat officium precursoris, & non Prophetæ.

Quomodo dixit Christus,quòd Ioannes erat plusquam Propheta,an hoc sit verum. Quæst. XXVII.

QVAERETVR quomodo dixit Christus,q̃ Ioānes erat plusquam Propheta. Aliqui dicunt,q̃ hoc fuit,quia Ioannes erat maior omnibus hominibus:ergo erat maior Prophetis,& sic erat plusquam Propheta.Sed non stat,quia Propheta,dicit solam cognitionem,& quia comparatio debet fieri in vniuoco,si aliquis est plusquam Propheta,oportet, q̃ excedat cęteros in genere cognitionis Propheticę, esse autem sanctiorem, vel minus sanctum alienum est ad esse Prophetam.Etiā quia Chrs dixit Ioannē Prophetā esse,& plusquā Prophetā:ergo in aliquo pertinenti ad Prophetiā excedit. Dicendū,q̃ Ioannes est plusquā Propheta,quia habet excellentiam quādam circa rem Prophetatā super cęteros, quia cęteri prēnunciauerunt.solū aūt iste prēnunciauit, & ostendit, prænunciauit quidem dicens post me veniet, qui ante me factus est supra 3.& tunc erat solū Propheta, qa prænunciabat, sed nesciebat quis erat ille quem prænunciabat Ioan.1.hic est, de quo dixi vobis, qui post me veniet &c.& seq.& ego nesciebā eum,ostēdit aūt inquantū dixit, ecce agnus Dei Io.1. hoc aūt nemo Prophetarū fecit: nemo enim illū videre meruit infra 13.& Lu.10.multi Prophetæ cupierūt videre,quæ vos videtis,& non viderūt,hoc aūt ptinet ad gradū Propheticū:cōsistit enim Prophetia in cognitione,pfectius tñ aliqd cognoscit cū sensu percipit q̃ cū solo intellectu apprehēdit,vnde ista visio ad quādā perfectionē ptinebat,sicut Chrs dixit beati,q̃ vident, quæ vos videtis infra 13.& Luc.10.sic dicit Gregorius Prophetæ enim mysterū est ventura prædicere non aūt demōstrare.Ioannes ergo plusquā Propheta est: quia eum quem Prophetauerat præcurrendo, etiā ostendēdo nūciabat.Secundo,quia est maioris dignitatis,quia cęteri Prophetæ solū Prophetauerunt,iste aūt nō solū Prophetauit, sed ēt de eo Prophetatum est,q̃ venturus esset,sicut dr̃ hic:hic est, de quo scriptum est,ecce ego mitto,sic dicit Chry.monstrat famquid est maior dicēs:hic est enim, de quo scriptū est, ecce ego mitto. Tertio,quia Ioannes habuit priuilegiū, q̃ Chrs baptizauerit,quod Prophetarum nulli datum est,sic dicit Hieronymus cęteris Prophetis maior,quia ad priuilegium Prophetale,ēt Baptistę accessit præmium,vt suum Dñm baptizaret. Quarto,quia Ioannes concurrit cum Chro, cęteri enim de longe prænunciauerunt,iste autem fuit immediate ante eū, sic dicit Chryso.monstrat secundum quid est maior Ioannes Prophetis secundum illud.ſ.quod est propeChrm: & iō dicit mitto ante faciē tuā hoc est,ppete: sicut enim,q̃ ppe curtū regis incedūt alijs sunt clariores, ita & Ioannes prope Christi præsentiam,hæ verā sunt,& tamen primum est propter quòd Ioannes proprie dicitur plusquam Propheta.

Quare de Ioanne fuit prænunciatum,& non de alijs Prophetis. Quæst. XXVIII.

QVAERETVR, quare de Ioanne fuit prænunciatum in scriptura cum de alijs Prophetis non prēnuncietur.

Aliqui dicunt,quod fuit propter excellentiā Ioannis,quia fuit maior inter natos mulierū. Sed nō stat, quia melior fuit Virgo mater Christi, & tamen de ea non fuit ita aperte prēnunciatum.

Dicendum,

Dicendum,quòd fuit hoc propter Christum,quia futurus erat præcursor,& ostensor eius,& quia quanto Ioannes esset excellentior tanto esset maioris auctoritatis testimonium suum, quod redūdabat in maiorem firmitatem gestorum Christi,scilicet,vt fir mius crederetur eum esse Messiam:ideo debuit Ioanni dare magnam sanctitatem. ex eadem ratione fuit de Ioanne prænunciatum, quòd venturus esset ad ostendendum Messiam,debebat enim aliquis venire ad præparandum populum,vt susciperet eum, & ad ostendendum ipsum,vt non posset de eo dubitari,vt ostensum est supra 3.capi.& ita Ioannes quando interrogatus est quis esset dixit, ego vox clamantis in deserto parate viam Domini Ioan.1.& quia quando hoc diceret putarent forte aliqui, quòd a seipso diceret,& non crederent ei: ideo vt firmius esset,debuit prænunciari in sacra Scriptura,quòd aliquis venturus esset,qui Messiam ostenderet,& dirigeret viam ante eum, & sic prænunciatum est Isa.40.vox clamantis in deserto &c.vt allegauit Matthæus supra 3.Et fuit prēnunciatum Mala.3.ecce ego mitto Angelū meū, & cętera,& ideo Ioannes quando dixit, quòd erat vox clamantis, vt non putaretur a seipso dicere allegauit Isa.dicens ego vox clamantis in deserto, sicut dixit Isa.Propheta Ioan.1.

Quare vocatur hic Ioannes Angelus, Quæst. XXIX.

QVAERETVR, quare vocatur hic Ioannes Angelus. Aliqui dicunt,quòd propter vitę excellentiam.erat enim Ioannes talis,vt potius Angelus quàm homo putaretur, quia nihil humanum patiebatur, sed quidquid in eo erat Angelicum erat,quia(vt ait Hieronymus)in carne, & prēter carnem viuere non terrena vita est,sed cęlestis. Alij dicunt,quòd hoc dicitur,quia erat Sacerdos: nam filius Zacharię Sacerdotis erat Luc.1. Sacerdotes autē Angeli dñr Mala.2.labia Sacerdotis custodient scientiam,quia Angelus Dñi exercituum est,& 1.Cor.11. dr̃,q̃ mulieres in Ecclesia habeant capita velata propter Angelos,ideſt,propter Sacerdotes.Sed hoc non stat,quia non solent cęteri Sacerdotes vocari Angeli.Dicendum ergo,quòd vocatur Angelus,ideſt,nuntius:fuit enim nuncius a Deo missus ad annunciandum Iudæis de Messia,quod ostenditur, quia dr̃ ecce ego mitto,& tñ mitti pertinet ad nuncium, & sic oēs Prophetæ possunt vocari Angeli,qa aliquid annūciāt ex parte Dei,& ēt quilibet alij nūcij Angeli dñr Isa. 43.Angeli pacis amare flebunt.i.nūcij boni.maxime tñ cōuenit Ioanni pp dignitatē rei annunciatę. Etiā quia ostēdere Chrm, & annūciare Angelorū officiū fuit Luc.1.vbi Angelus Marię annūciauit de Chri cōceptione,& ipsi Angeli pastoribus annūciauerūt illū natū Luc.2.Ioannes ergo, qui idē faciebat Angelus dicebat,sic aūt dicit Hieronymus Angelū Ioannē dici non putem⁹ naturę societate, sed officij dignitate, sic etiam Gregorius,dicit recte, qui nunciare superum venerat,Angelus vocatur,vt dignitatem seruet in nomine quam explet in operatione.

An hoc a Christo,vel a Matthæo allegetur,scilicet, ecce ego mitto. Quæst. XXX.

QVAERETVR de ista auctoritate, scilicet, ecce ego mitto, quæ allegatur hic,a quo allegatur:an a Christo,vel a Matthæo.

Dicendum, quòd vtrique potest competere, Ali qui enim putant, quòd Matthæus hoc dixerit, eo quòd ipse solet allegare auctoritates quascunque potest de veteri testamento, quæ sint in concordia gestorum Christi,& istam ita allegaret.

Dicendum tamen,quòd Christus eam allegauit, quia ipse est,qui loquitur nunc,& laudabat Ioannem, & quia ad confirmationem huius faciebat valde auctoritas ista allegaret eam,quia sępe solet Christus allegare,vt patet supra 4.& infra 23.& 26.& multis locis.Item patet efficacius,quia in allegationibus de veteri testamento est ista differentia communiter inter Euangelistas,quia alij tres solum allegant, quæ Christus allegabat referendo illa, vt ostensum est supra 2. cap.quæstio.73.& patet ex processu eorum,& tamen hic etiam Lucas, qui hoc refert posuit eandem allegationem Luc.7.ergo Christus allegat hoc, & non Euangelista.

Amē dico vobis: nō surrexit maior inter natos mulierum Ioanne Baptista. Qui autem minor est in regno cęlorum, maior est illo. A diebus autem Ioannis Baptistę vsque nunc regnum cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim Prophetæ, & lex vsque ad Ioannem Prophetauerunt, & si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coęqualibus dicunt. Cecinimus vobis, & non saltastis, lamentauimus, & non planxistis. Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicunt. Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt. Ecce homo vorax, & potator vini, & publicanorum, & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia a filijs suis.

Luc.7. Luc.16.de pę.dis.2.c. si enim. Luc.7. 95.dis.c.6.

Amen dico vobis. Confirmat magis Christus, ea quæ dixit laudando Ioannem, & addit hic alias laudes eius dicens. *Amen dico vobis.* Ideſt,in veritate.

Non surrexit maior inter natos mulierum Ioannę Baptistæ. Ideſt, nullus hominum de iam prēteritis fuit maior Ioanne Baptista.hoc autem est ad propositum Christi,quia si tam excellens erat non est verisimile,quòd esset leuis opinionis, vt nunc dubitaret de eo quod prius asseruerat.ſ.quærendo an Iesus esset Messias cū hoc prius asseruisset.

Qui autem minor est in regno cœlorum. Ideſt,in vita ętena.*Maior est illo.* Ideſt, Ioanne.ſ.maioris status, ex eo q̃ iam beatus est. *A diebus autem Ioannis Baptistæ.* Ideſt,a tempore quo cępit ipse prædicare,quia ex tunc computantur dies eius,quia prius erat quasi non esset, cū nihil ageret quod ad alios homines pertineret.

Vsque nunc. Ideſt,vsque ad diem hanc: paucū enim tēpus erat.ſ.vnus annus,& aliquid plus. *Regnum cœlorum vim patitur.* Ideſt, vita æterna,quæ tunc cępit prędicari:ipse enim fuit primus omnium, qui dixit pœnitentiam agite, & appropinquabit vobis regnum cœlorum supra 3.etiam quia homines disponebantur iam ad illud consequendum.

Ioannes fuit primus omnium, qui dixit pœnitentiam agite.

Et violenti rapiunt. Ideſt,qui violentiam inferūt non

quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem Deo, qui est Dominus vitæ æternæ, nec ipsi cœlo, sed sibijpsis compescendo se a desiderijs proprijs. *Omnes enim Prophetæ, & lex.* Ostendit dignitatem Ioannis, scilicet, quia ipse est Elias, & ad hoc dicit, quòd lex, & Prophetæ durauerunt vsque ad Ioannem, quia quantum ad aliqua, quę in lege fuerunt promissa, vt de aduentu Messiæ, Deuterono. 18. completa fuerunt tempore Ioannis, quia tunc Messias venit, Prophetæ etiam multa de Christo prædixerant, & tempore Ioannis completa sunt.

Vsque ad Ioannem Prophetauerunt. Ideſt, officium Prophetandi de Messia durauit solum vsque ad Ioannem, quia ipse potius ostendit quàm Prophetauit.

Et si vultis recipere. Ideſt, si vultis credere. *Ipse est Elias.* Ideſt, Ioannes est Elias non in substantia, sed in virtute.

Qui venturus est. Ideſt, qui venturus erat: nam iam venerat, sed dicitur, qui venturus est, quia promittitur venturus in scriptura.

Qui habet aures audiendi audiat. Ideſt, qui potest hoc audire audiat. quasi dicat, non oēs hoc intelligetis, sed qui potuerit intelligere intelligat: etiam nō credetis: ideo dixit, & si vultis recipere. quasi dicat, scio ꝙ non recipietis. i. non credetis, & tñ ipse est Elias: ideo dixit, qui habet aures &c. Chrs enim solet talia dicere raro: nã ea, q̃ ipse dicebat erãt, vt cõiter talia, quæ quilibet intelligere posset, & agere, qa tñ interdum dicebat aliqua alta ad intelligendũ, & dura ad agendũ, vtit his duobus modis loquendi. ſ. qui habet aures audiẽdi audiat, & alio. ſ. qui potest capere capiat. Primus est qñ est aliquid durum ad intelligendum, & ita est hic, qa tnrbæ vix poterãt intelligere qũo Ioannes esset Elias: ideo dixit, qui habet aures audiẽdi audiat. i. qui habet intellectũ ad intelligendum intelligat: sic ẽt qñ loquitur in parabolis, quia erat difficile intelligere illas dicit, qui habet aures infra 13. & sic, quia in Apocalypsi sunt grauia ad intelligendum, quæ dñr, dr̃ sępe, qui habet aures &c. Apocalyp. 2. & 3. Aliqua aũt erãt dura ad agendum, sicut seruare continentiã perpetuã, quia non possunt illud oēs infra 19. iō dixit ibi Chrs, ꝙ potest capere capiat. i. qui potuerit illud facere faciat, qa non poterũt hoc oēs, sed quibus datũ est a Deo eo. c.

I

Quare Christus dixit hic non surrexit maior &c. & Quomodo ista conueniunt cum præcedentibus.
Quæst. XXXI.

QVAERETVR, quare Christus dixit hic nō surrexit maior &c. & qũo ista conueniunt cum præcedentibus. Dicendũ, ꝙ ista pertinent ad eandem sententiam continuatã: nã incęperat Chrs laudare Ioannem, & multipliciter eum laudauerat: hic autem continuat laudes eius dicens, ꝙ non surrexit maior eo, & ista est sententia propria Christi, qa supra allegauerat ad laudem Ioannis scripturam. ſ. hic est, de quo scriptum est, ecce ego mitto Angelum meum, nunc aũt propriam sententiam subdit: ideo dixit amen dico vobis, sic dicit Chrysostom. præmissa commendatione Ioannis ex Prophetę testimonio non hic stetit, sed iam sententiam propriã de ipso inducit dicens, amen dico vobis non surrexit maior. Dixit autem Christus hęc, quia incęperat Ioannem laudare de multis, & quia laudes Ioannis si per singula enarrarentur erant tantę, ꝙ fortassis populus non eas intelligeret, quia essent quædam perfectiones spirituales inter eas quas viri adhuc rudes nō intelligerẽt, sicut si subtilia dicantur coram rusticis. Etiam non decebat Christum immorari per singula in laudibus Ioannis ne hoc in officium sumpsisse videretur, quia ad maiora ipse erat, quàm vt laudibus alicuius inseriret, vt ergo colligerer omnes laudes Ioannis sub vno verbo generali dixit inter natos mulierum non surrexit maior. quasi dicat, non oportet omnes eius laudes dicere, quia difficile erat finire eas, & hoc, qa non surrexit maior eo. Vel aliter non surrexit maior, ideſt, non oportet narrari particulariter omnes laudes eius, sed ista sufficiat pro omnibus, ꝙ non surrexit maior &c. Conuenit etiam hoc principali intentioni Christi, quia ipse laudes Ioannis induxerat ad tollendum suspitionem leuitatis quam populus de eo conceperat, eo quòd quę fierat tu es, qui venturus es &c. Christus autem dicit, ꝙ non est putandum, quòd in eo fuerit aliqua leuitas cum nemo fuerit maior eo inter homines, leuitas tamen minuit valde probitatẽ hominis, quòd ergo quæ fierit nunc quasi dubitãs de eo quod prius asseruerat: non erat putandum, quod ageret, ex leuitate opinionis, sed ex alia causa.

Sed dicetur, quare Christus ad ostendendum, ꝙ Ioannes non erat leuis opinionis, ꝙ tam studiose hic ostendit, non declarauit, ꝙ Ioannes non dicebat hoc quærens, sed propter informationem discipulorum suorum, qui nondum crediderant, & sic cessaret suspitio contra Ioannem.

Dicendum, quòd egit hoc propter multa. Primo, quia si diceret forte non crederetur ei, quia istud erat occultum cum pertineret ad animum Ioannis, & discipulorum: alia etiã Christus dicere solebat Iudæis, quæ credere nolebant, sicut Luc. 22. & Ioan. 10. quæ fierunt Iudęi ab eo. si tu es Christus dic nobis, & ille ait: si dixero vobis non credetis, & iterum dico vobis, & non creditis, & quia probatio debet fieri per ea, quæ nota sunt voluit dicere solum, ea quę Iudæi non poterant negare, & ita fuerunt rationes supra positæ ad excusandum, quòd Ioannes non esset leuis, quę autem non poterant clare videri dicere noluit, & ita erat si dixisset de incredulitate discipulorum Ioannis.

Secundo fuit, quia Christus volebat determinate nunc increpare discipulos Ioannis maxime ablentes, & tamen si originem huius dubij dicere vellet oportebat, quòd diceret quomodo discipuli Ioannis inuidebant ei, & ideo nolebant credere in eum, licet Ioannes sępe hortaretur eos ad hoc, & ideo miserat eos nunc ad quærendum istud: Ioannes enim tacere voluit discipulorum suorum imperfectionem, & ideo ex persona sua quæri fecerat, & non ex nomine discipulorum: ideo Christus voluit eorum imperfectionem aperire. Tertio, quia esset locus murmurandi contra eum ex hoc: dicerent enim aliqui, ꝙ quia discipuli Ioannis erant aliqualiter infesti Christo: nunc mala prædicabat de eis volens discipulos suos prętergredi illis, tacuit ergo.

Quarto propter honorem Ioannis, quia si ostenderetur, ꝙ discipuli Ioannis non credebant in Christũ, videretur hoc esse, vel quia Ioannes non prędicabat eis istud, vel quia tam patuæ efficacię, & auctoritatis erat doctrina eius, ꝙ non potuerat eis hoc suadere, & vtrũque erat inconueniens. Quinto, quia ex hoc oportebat, ꝙ Iesus diceret se esse aperte Messiam si deberet retractare dubiũ discipulorũ Ioãnis, qa ea, ꝙ particulariter dicunt oportet multũ explicari, ipse in noluit immo prohibuit expresse Apostolis dicere, ꝙ ipse erat Christus infra 16. sed aliqualiter ipse dicebat hoc, ita vt oĩno nō ignoraretur, & credi posset ab eis, qui ad credendum dispositi erant, non tamen tam aperte, vt credere volentes ad inuidiam prouocarẽt, vt ostensum est supra 9. ca. q. 45. noluit ergo exprimere dubiũ discipulorum Ioannis: ergo quia ẽt illud aliqualiter dixit, licet non aperuit prorsus cum ait, beatus qui non fuerit scandalizatus in me, quod contra discipulos

discipulos Ioannis dicebat, vt dictum est supra qnes. 16. & hoc poterant intelligere aliqui de astantibus. Quod autem intelligerent omnes non erat necessarium: nam etiam alia dicebat toti populo, quæ non intelligebant omnes, sicut illud si vultis recipere ipse est Elias, qui habet aures audiendi audiat, ideſt, intelligat qui potest, quia scio, quòd non intelligetis.

Quomodo est verum quod dicitur, quòd non surrexit maior Ioanne inter natos mulierum.
Quæst. XXXII.

QVAERETVR quomodo est verum, quod dicitur, ꝙ non surrexit maior Ioanne inter natos mulierum. Aliqui dicũt, quòd non est verum, quia tunc esset maior Christo, qui fuit natus de muliere quod falsum est.

Dicendum, quòd in hoc non est dubium, & tñ in ista generali locutione non signatur, ꝙ Ioannes fuerit maior Christo. Primo, quia ipse loquebatur, & tamen in generali locutione semper intelligitur persona loquentis excepta: vnde per hoc verbum Ioannes non comparatur Christo, nec apparet an sit maior, vel minor, sed solum comparatur ad alios.

Secundo, quia ipse Christus excepit seipsum: nam dixit, qui minor est in regno cęlorum maior est illo, quod de ipsomet Christo intelligitur, vt dicetur infra quæst. 38. Tertio, quia (vt aliqui volunt) in modo loquendi non comprehenditur Christus in hac locutione, quia dicitur inter natos mulierum: non enim dixit simpliciter inter homines, qđia tunc videretur etiam Christus comprehendi in hoc, ipse tamen non erat natus mulieris, sed virginis, quia mulier solet vocari, ea quę corrupta est, sic dicit Rabanus inter natos inquit mulierum non virginum: mulieres enim proprie corruptę vocantur: si autem Maria aliquando in Euangelio nuncupatur mulier, sciendum est interpretem mulierem pro fęmina posuisse, sicut ibi mulier ecce filius tuus. Sed non sufficit hoc, quia etiam Paulus eam mulierem vocat ad Gala. 4. misit Deus filiũ suum factum ex muliere. Sed melius dicitur, ꝙ inter natos mulierum, ideſt, natos modo naturali ex concubitu maris, & fęminæ, sic dicit Hieronymus: his ergo prefertur hominibus, qui de mulieribus nati sunt, & de concubitu viri, & non ei, qui natus est ex virgine, & Spiritusancto.

An Ioannes fuerit maior Maria, in qua fuit ingens abundantia gratiarum. *Quæst. XXXIII.*

QVAERETVR an Ioannes fuerit maior Maria matre Christi. Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia includitur in hoc sermone: ipsa enim nata est ex concubitu viri, & fęminæ. Dicendũ, ꝙ fuit maior dignitate, & virtute Mater Christi oĩbus creaturis: solus enim Christus fuit maior ea, qui non est creatura, sed creator: decebat enim ꝙ illa cui concedebatur priuilegium maximum totius naturæ humanę esset melior oĩbus, qui in hac natura inuenirentur: sic enim dicit Anselmus de virgine, ꝙ decebat, vt ea puritate polleret qua maior sub Deo non posset inueniri: ergo fuit purior, & melior Ioanne, fuit etiam in ea maior abundantia gratiarum. dixit enim ei Angelus, aue gratia plena Luc. 1. hoc enim nulli vnquã cõuenit, nisi ei: vnde Hieronymus ait cęteris per partes in Maria autem tota se gratiæ plenitudo diffudit: ergo Ioannes cui pars, & non plenitudo data est minor fuit virgine. Item Ecclesia hoc asserit dicens eã fuisse maiorem omnibus sanctis, & Apostolis extra de pęnitẽt. & re. cap. noua quædam. Etiam de ipsa cantat sola exaltata es sancta Dei genitrix super Choros Angelorum. Item videretur hoc quasi indecens, quia Christus inquantum homo honorat virginem, quia mater sua est, & habet ad eam quendam respectum reuerentiæ quem non habet ad alios hoĩes, qa hoĩes sunt simpliciter minores Christo etiam inquãtum homo est, si tñ Ioannes esset magior virgine esset nunc superior illa in honore in vita æterna, esset autem indecens, ꝙ Christus honoraret magis Ioannem cui nihil debet quàm matrem cui inquantum homo debet quandam reuerentiam: ipsa ergo maior fuit Ioanne, quod autem dicitur non surrexit maior Ioanne intelligitur de viris, quia dicitur inter natos mulierum: non ergo comparatur hic Ioannes alicui mulieri: vnde non obstante hoc poterat esse, quòd multæ mulieres essent Ioanne meliores sed non viri. Si autem dicatur, ꝙ masculinũ concipiat fęmininum: & iō ꝙ de vtrisque intelligatur. Dicendũ, ꝙ verum est, ꝙ concipere potest, non tamen est necesse, ꝙ vbique concipiat, & ita hic non concipit, & patet hoc, quia Ioannes non comparatur hic mulieribus: ideo ꝙ illis non competit officium virorum, sed cõparabatur viris, & sic nõ surrexit vir maior eo. de muliere tamen nihil dicitur, nec erat ad propositum cõparare Ioannem mulieribus, quia in officio, & bonita te virorum mulieres non communicant: non ergo intelligitur hic de aliqua muliere, vnde Mater Christi melior est omnibus.

An Ioannes fuerit melior Apostolis, cum Apostolatus sit maximus gradus inter humanos.
Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR an Ioannes fuerit melior Apostolis. Aliqui dicunt, quòd sic, quia putant propter hoc, scilicet, non surrexit maior.

Dicendum, ꝙ de interiori bonitate, quę attenditur ex perfectione charitatis secundum quã homo est dignus maiori, vel minori gradu in vita æterna: nemo nouit quis sit maior altero, sicut inter viuẽtes iudicare nescimus: & sic etiam inter Apostolos erat inæqualitas, & forte nunquam est vnus homo alteri æqualis quin saltem per aliquam rem minimam sit differentia.

Sed potest considerari inæqualitas a nobis inter aliquos quantum ad statum, vel quantum ad actum alicuius specialis virtutis. Patet hoc de virtute, vt siquis comparet Ioannem Apostolis in austeritate vitæ fuit Ioannes maior illis, quia illi edebant, & bibebant, quæ apponebantur eis Lucæ decimo, Ioannes autẽ, nec manducabat, nec bibebat, vt dicitur infra in litera, ideſt, non mãducabat, nec bibeba tea, quę alij homines sed solum locustas, & mel Syluestre supra 3. excedebant autem Ioannem Apostoli in operatione miraculorum, quia Ioannes nullum miraculũ fecit Ioan. 10. Apostoli autem multa faciebant præcedenti cap. & Mar. 6. Etiam omnes fideles in Ecclesia primitiua miracula faciebant Marc. 16. scilicet. Signa autem eos, qui crediderint hæc sequentur, vbi ponuntur determinata miracula, quæ poterant facere quilibet credentes. Si autem consideretur quantũ ad statum, fuerunt Apostoli maiores quàm Ioannes, quia status noui testamenti est potentior statu veteris testamenti, & tamen in nouo maximus gradus est Apostolatus, prima Corint. 12. & ad Ephe. 4. ergo gradus maximus inter humanos est Apostolatus, & sic Apostoli fuerunt maiores Ioanne, qui non Apostolus fuit. Item, quia Ioannes Propheta fuit, vt Christus dixit hic, Apostolus tamen est maior Propheta, quia inter gradus Ecclesiæ ponuntur Apostoli, deinde

Prophetę.

Prophetæ prima Cor. duodecimo, & ad Ephe. 4. fuerunt ergo Apostoli maiores Ioanne. Si autem dicat, ꝙ Ioannes non solum fuit Propheta: sed etiam plusquam Propheta. Dicendum, ꝙ excessit Prophetas in hoc, ꝙ Prophetę prænunciabant, & non ostendebāt, Ioannes autem prenunciauit, & ostendit, vt dictum est supra quęs. 28. sed in hoc non fuit maior Apostolis, quia ipsi Christum ostenderunt prędicantes eum toti orbi, in quo maiores sunt Ioanne: nam Ioannes solum Iudęis illum ostendit, Apostoli autem toti mūdo. Etiam ipsi plenius cognouerunt eum q̄ Ioannes, quia audierunt semper doctrinam eius, & conuersati sunt cum eo quod pertinebat ad magnam excellẽtiam ipsorū infra 13. & Luc. 10. beati oculi, qui vidēt, quę vos videtis: multi enim reges, & Prophetę desiderauerunt videre, quæ videtis, & non viderunt, audire, quæ auditis, & non audierunt, & non solum docebat Christus Apostolos, sed etiam ostendit eis secreta sua. Io. 15. vos amicos dixi, quia oīa, quę audiui a patre meo nota feci vobis. Hoc tñ non notificauit Chrs Ioanni, quia non conuersabatur cum eo, & etiam ꝙ non fuerunt illa Ioanni necessaria, quia nunquam prędicauit de illis quicquam, sed reseruabantur ista Apostolis, & oībus prędicatoribus noui testamenti: erant ergo maiores Ioanne in hoc, fortassis etiam in charitate, & spiritualibus donis maiores fuerunt, quia Spiritussanctus perfudit eos oībus charismatibus ad abundantiam Actu. 2. plura etiam, & maiora facturi erant per totum orbem terrarum q̄ Ioannes, qui soli genti Iudęorum prędicauit, licet de interiori gratia non est ita facile dicere, quia non est inconueniens, quòd aliquis posterior Apostolis fuerit æqualis, vel maior qui busdam Apostolis sanctitate, licet non gradu, nec potestate. Cum autem dicitur non surrexit maior non comparatur Ioannes alicui futuro, sed prętęritis, quia dr̄ non surrexit, vnde poterant esse multi posteriores eo maiores, Apostoli autem, licet viuerent quando Chrs ista dixit perfectionem tñ suam, in qua cętęros homines excelluerunt nondum habebant, sed postea habuerunt qñ Spiritussanctus descendit super eos. Act. 2. ideo vr̄ Ioannes solum cōparari eis, qui fuerunt sub veteri testō, sed non eis, q̄ in nouo, quia qui minor est in regno cœlorum maior est illo, & vt quidam volunt accipitur regnum cœlorum pro Ecclesia militanti, & sic Apostoli, qui fuerunt in nouo testamento immo fuerunt principes in illo, & columnę fuerunt maiores Ioanne.

Item, quia Ioannes non comparatur hic oībus hominibus, sed solis Prophetis, vt dicetur sequenti quęstio. Apostoli autem fuerunt in maiori gradu quàm Prophetę: ideo Ioannes non est maior eis.

An Ioannes fuerit maior omnibus etiam qui præcesserunt eum, qui tamen nullum miraculum fecit.

Quæst. XXXV.

QVAERETVR an Ioannes fuerit maior omnibus, qui pręcesserunt eum.

Dicendum, sicut dicebatur præcedenti qō. quòd si attendatur interior bonitas secundum quam homo est Deo acceptus non potest apparere an Ioannes fuerit maior omnibus, si tamen considerentur generaliter virtutes quædam excellentiæ fuit maior Ioannes omnibus prioribus, vt si consideretur austeritas, & puritas vitæ nemo tamen talis inuentus est, sic dicit Chrysostomus sufficit vox Domini prębens testimonium pręeminentię Ioannis inter homines, reperiret autem, & qui vult rerum veritatem consonam, si mensam eius considerauerit, si vitam, si mentis excellentiam velut enim qui cęlitus descendisset degebat in terra fere nullam gerens curam, de corpore intellectualiter erectus in cęlum, & soli Deo cōiunctus, de nullo mundanorum solicitus, sermo seuerus, & lenis: nam cum populo Iudęorum multipliciter, & feruenter, cum rege audaciter, cum proprijs discipulis leuiter conferebat, vel frustra, vel leuiter, sed omnia conuenienter agebat, si etiam consideretur, quæ contra conceptionem, & natiuitatem eius miranda apparuerunt, Lucæ primo, nemo inuenietur æqualis in priori sęculo, vnde dicitur Lucæ primo, quòd qui audierunt hæc timuerunt, & posuerunt in corde suo dicentes, quis putas puer iste erit?

Aliqui tamen dicunt, quòd propter hoc nō innuitur fuisse Ioannem maiorem omnibus præcedentibus, sed quòd nemo præcedentium fuit maior eo, sed poterant multi esset æquales, sic dięit Hieronymus non cęteris Prophetis, & Patriarchis cunctisque omnibus hominibus Ioannem prętulit, sed Ioannes cęteros exæquauit: non enim sequitur, vt si alij maiores eo non sunt, ille maior alio rum sit.

Alij volunt, quòd non solum nemo fuerit maior Ioanne: sed etiam fuerit Ioannes maior cęteris, sic vult Chrysostomus, scilicet, cum tanta sit iustitiæ aptitudo, vt in illa nemo possit esse perfectus, nisi solus Deus, puto, quòd omnes sancti ad subtilitatem diuini iudicij inuicem sibi, aut infimiores sunt, aut priores, ex quo intelligimus, quòd qui maiorem se non habet omnibus maior est.

Et istud verum est, quia si nemo erat maior Ioanne in meritis necesse erat Ioannem maiorem esse omnibus, vel quòd essent aliqui æquales, & tamen hoc non est facile, quia nunquam reperiuntur duo homines omnino æquales in meritis, esset ergo Ioannes maior omnibus, nisi accideret aliquem esse sibi omnino æqualem, quod non solum ad eum, sed etiam inter cęteros homines, forte nunquam est vnus equalis alteri.

Aliter potest dici, quòd Ioannes non comparatur hic ad omnes homines, sed solum ad Prophetas, scilicet, quòd nullus Prophęta fuit nunquam maior eo, & ista videtur esse veritas: dicitur enim sic Lucę septimo: dico enim vobis maior inter natos mulierum Propheta Ioanne Baptista non est, ideſt, nullus Propheta fuit maior eo, nec etiam æqualis, sed ipse fuit maior omnibus, & hoc etiam consonat literæ præcedenti, quia dixerat Christus supra, quòd Ioannes erat Propheta, & plusquam Propheta, ad ostendendum autem quomodo erat plusquam Prophęta dixit, quòd non surrexit maior eo, scilicet, nullus Propheta fuit maior eo.

Item hoc conuenit intentioni Christi, quia ipse volebat ostendere, quòd Ioannes non mouęretur ab eo, quod asseruerat, nisi inueniret se errasse. Quod autem non errauerit ostendit Christus, quia ille erat Propheta, & Prophetæ non possunt errare in illis in quibus supernaturaliter illustrantur, & ad hoc confirmandum dixit quòd erat plusquam Propheta, & etiam quòd nullus surrexit maior eo, & hoc verum est, quia Ioannes excessit omnes Prophetas: cognouit enim clarius id quod Prophetauit quàm cęteri, quia cęteri cognouerunt, vt aliquid futurum, & non viderunt enim, immo si vidissent eum non cognoscerent, nisi rursus Deus reuelaret eis, quòd ille erat, de quo Deus dixerat, sicut fuit de Ioanne, qui venerat ad ostendendum Christum, & sciebat se missum ad hoc, & illum esse natum, & tamen aliquando vidit eum, & non cognouit Io. 1. hic est de quo dixi, post me venit, qui ante me factus est, & ego nesciebam eum, sed vt manifestetur in Israel propterea ego veni. Ioannes autem prædixit de eo, & vidit eum, & ostendit, ideo fuit maior alijs prophetis, quia nullius alius vidit, id quod prophetauit. Sed obijcietur hoc modo, quòd Ioannes non sit maior inter prophetas, sed aliquis sit maior eo, quia Deutero. 34. dicitur de Moyse nō surrexit propheta vltra in Israel, sicut Moyses, & tamen Ioannes erat de Israel, ergo minor erat. Item, quia alij prophetę viderunt multa de eis, quę prophetauerunt, sicut Ieremias prophetauit, ꝙ Ierusalem caperetur a Chaldæis, & vidit, & ibi captus est Iere. 39. & 40. Elisæus etiam prophetauit in Samaria contra Syros multa, quę ipse vidit 4. Regum 6. & 7.

Dicendum ad primum, quòd Moyses fuit maior alijs prophetis in mirabilibus, quæ fecit, & quia Deus loquebatur ei facie ad faciem. Deutero. c. 34. non surrexit propheta vltra in Israel, sicut Moyses in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, vt faceret in terra Aegypti. Ioannes autem in miraculis fuit minor cæteris prophetis, quia miraculum nullum fecit. Ioan. 10. excessit tamen ille Moysen, & cæteros prophetas, quia omnes illi de Christo prophetauerūt, & non viderunt eum. Ioannes autem prophetauit, & vidit, & hæc erat perfectio quædam propheticę cognitionis, quia aliquando prophetæ desiderauerunt distincte cognoscere illum de quo prophetabant videndo illum, & non concessum est eis infra 13. & Luc. 10. multi prophetę, & reges desiderauerunt videre, quæ videtis, & non viderunt.

Ad secundum dicendum, quòd multi prophetę viderunt aliqua de eis, quæ prophetabant, sed non erat magna perfectio, quia res illę non conferebant iocūditatem aliquā. finis prophetię erat Messias, quia lex, & prophetę ad Messiam ordinabantur, & quanto aliquis propheta plura cognoscebat de Messia tāto erat excellentior, & quanto illa apertius cognoscebat tanto erat in gradu prophetico maior, cętera autem, vt clades gentium irruptiones vrbium, & huiusmodi accidentalia erant ad prophetiam, ideo per hęc non iudicabatur vnus propheta maior altero, Ioannes autē apertius cognouit Messiam, quam cęteri ad quem ordinabatur tota prophetica prænunciatio, ideo ipse fuit simpliciter maior alijs prophetis.

Quomodo dicitur, quòd minor in regno cœlorum maior est Ioanne, & cur dicitur hoc. Et quòd quilibet beatus est maior quolibet viatore.

Quæst. XXXVI.

QVAERETVR quomodo dicitur, ꝙ minor in regno cęlorum maior est Ioanne, & cur hoc dr̄. Dicendum, ꝙ Christus dixit hoc ad tollendum errorem Iudæorum, qui poterat sequi ex verbis Christi, laudauerat enim valde Ioannem, dicēs ꝙ non surrexit maior eo inter natos mulierum, ex quo putaretur, quòd etiam erat maior Christo, ideo dixit, qui minor est in regno cęlorum maior est illo, ex quo apparet, ꝙ saltem aliquis erat maior Ioanne.

Cum autem quęritur qūo hoc sit verum. Dicunt aliqui, ꝙ regnum cęlorum accipitur pro ecclesia militanti, vt est status noui testamenti, & voluit significare Christus, ꝙ Apostoli, qui erant in nouo testamēto erant maiores Ioanne, vt dicit Chrysosto. quosdā dicere. Sed tunc stat dubium, quia non solum Apostoli, sed etiam quilibet Christianus maior Ioanne esset, quia dicitur, qui minor est in regno cœlorum maior est illo.

Dicendum, ꝙ etiam hoc verum est, quia licet forte nemo sit maior Ioanne sanctitate, est tamen quilibet maior eo status dignitate, nam status noui testamēti est excellentior quolibet statu prætęrito. Ioannes autem non fuit in eo, sed in veteri testamento, vel medius amborum, sicut dicit Chrysosto. ꝙ fuit finis legis, & principium euangelij, quilibet ergo Christianus est maioris status, quam Ioānes, & hoc innuitur, quia dicitur, qui minor est in regno cęlorum, quasi dicat ex eo, ꝙ est in regno cęlorum est maior Ioanne licet aliàs non esset maior.

Secundo potest accipi regnum cœlorum pro vita ętęrna, i. ꝙ quilibet beatus maior est Ioanne, sic dicit Hierony. nos simpliciter intelligamus, ꝙ omnis sanctus, qui iam cum domino est maior sit illo, qui adhuc consistit in prælio. Sed obijcietur, ꝙ nullus erat in vita ętęrna, quando Christus hoc prædixit, ipse enim per mortem aperuit illam.

Item, quia non videtur esse verum, ꝙ quilibet, qui est in vita ętęrna sit maior Ioanne, quia aliqui sancti viuunt, qui sunt maiores quibusdam existentibus in vita ętęrna, sicut cum viueret Mater Christi, & Apostoli post Christi mortem erant iam multi beati in cęlo. & tamen omnibus illis sanctior erat virgo, & Apostoli.

Ad primum dicendum, ꝙ potest intelligi non de beatis, qui tunc essent, sed de illis, qui futuri erant, scilicet quia quilibet eorum, quando beatus esset Ioanne viuēte maior esset. Alij dicūt, quòd intelligitur de illis, qui erant in sinu Abrahę, qui erant beati sub certa ꝛpe. Sed non stat. Primo, quia non vocatur sinus Abrahę regnum cęlorum, sed solum vita ętęrna, quod patet, quia Christus prædicans dixit, appropinquabit regnum cœlorum supra 4. & præcedenti cap. sinus tamen hic Abrahę non appropinquabat, quia semper homines potuerant ire ad illum, immo tunc euacuandus erat per mortem Christi, vt de cętero nemo ibi esset, ergo solum vocatur vita ętęrna regnū cœlorum. Et si obijciatur, quòd sinus Abrahę vocetur Paradisus Luc. 22. scilicet hodie mecum eris in Paradiso. Dicendum, quòd hoc fuit eo die quo Christus fuit ibi, sed non prius, quia tunc fuit ibi beata visio, sicut nunc est in cęlo.

Secundo, quia non est verum, quòd existentes in sinu Abrahæ essent maiores Ioanne, quia nihil boni habebant, per quod excederent aliquem viuentē, cū nōdum essent beati, sed potius erat eis, quasi quędam pęna, quòd non viderent Deum quem iam videre possent, nisi impediretur.

Ad secundum dicendum, ꝙ qui est in cęlo maior est omnibus viuentibus, quia ille beatus est, & iste nō. beatitudo tamen summum bonum est. Etiam ille securus est de bono suo, qui autem viuunt non sunt securi, & in hoc est quædam maioritas, sic dicit Hiero. nos autem simpliciter intelligamus, quod omnis sanctus, qui iam cum domino est maior sit illo, qui adhuc consistit in prælio, aliud est enim victorię coronam possidere, & aliud adhuc in acie dimicare, possunt tamen viuentes esse sanctiores. & magis Deo accepti quibusdam iam existentibus in vita ętęrna, vt dictum est de virgine, & Apostolis, & Deus magis exaudient eos, quam sanctos, qui sunt in vita ętęrna, & tamen semper sunt minores, quia minori bono participant, nam beati participant ipsa essentia bonitatis per immediatam vnionem, scilicet videndo per essentiam, ideo sine dubio quilibet beatus est maior quolibet viatore, & omnibus simul, sed non est melior.

Tertio potest intelligi, quòd Christus vellet laudare statum quē nunc introducebat, & allicere Iudęos ad illum, & seipsum consequenter laudare, prædicabat enim ipse, quòd appropinquabat regnum cœlorum, & quilibet, q ibi esset maior esset Ioanne, qui maximus putabatur inter homines, qui ergo ibi magnus esset habere bonum ineffabile, & sic omnes cuperent ad talem locum ire, qui habitatores suos tam perfectos reddebat, & consequenter apparebat Christi excellentia, qui annunciabat regnum cęlorum vbi homines fierent tam perfecti.

Quarto potest intelligi de Angelis, qui in cęlo erāt quando ipse hæc dicebat, & quilibet eorum erat maior Ioanne in duobus, scilicet in naturę dignitate, & in beatitudine, quilibet enim Angelus est purus spiritus, & ex hac parte maior est quolibet homine. Etiam G omnes Angeli sunt beati, Ioannes autem beatus non erat, sic dicit Augusti. hęc verba domini dupliciter accipi possunt, aut enim regnum cęlorum appellauit hoc, quod nondum accepimus, de quo dicturus est venite benedicti patris mei percipite regnum, ibi enim sunt Angeli quorum minor maior est quolibet iusto portante corpus, quod corrumpitur, scilicet maior naturæ dignitate. Quinto potest intelligi de Christo, scilicet q regnum cęlorum sit ecclesia militans, vel prędicatio regni cęlorum, & est sensus, q Christus sit minor Ioanne, scilicet ętate, & tamen maior est eo in regno cęlorum, ideſt maioris dignitatis incōparabiliter. Vel intelligitur Christus minor in regno cęlorum, ideſt posterior in prædicatione regni cęlorum, H Ioannes enim incępit prius prędicare pœnitentiam agite, & appropinquabit regnum cęlorum, supra 3. postea Christus prędicauit hoc supra 4. & hic minor est, ideſt posterior Christus, & tamen est maior Ioanne, sic dicit Augustinus, aut si regnum cœlorum intelligi voluit Ecclesiam dominus seipsum signauit, qui nascendi tempore minor erat Ioanne, maior autem diuinitatis ęternitate, & dominica potestate: iste autem sensus videtur esse conuenientior cęteris, quia magis est ad propositum: Christus enim, nunquam loquitur aliquid sine necessitate, & mysterio, cum tamen dixisset, q nullus surrexit maior Ioanne, subiungere, quòd quilibet Angelus, vel beatus erat maior eo non videbatur multum habere causam ex præcedentibus, quia tamen dixerat non surrexisse maiorē Ioanne, putaretur ex hoc, quòd Ioannes erat etiam eo maior, vt igit auferret istud dixit, qui minor est in regno cœlorum, ideſt ego, qui minor sum, ideſt posterior in prædicatione regni cęlorum maior sum illo, si quis tamen velit accipere alijs modis, non est inconueniens, iste tamen magis consonat literę.

Quare dicitur, a diebus autem Ioannis Baptistæ vsque nunc regnum cœlorum, &c. Quæst. XXXVII.

QVAERETVR quare dicitur a diebus autē Ioannis Baptistę, &c.

Dicendum, quòd hic etiam Christus posuit laudes Ioannis, & est vna, quòd Ioannes fuit primus, qui cępit prædicare regnum cęlorūm, ipse enim dixit appropinquabit regnum cęlorum, supra 3. ante eum autem, nunquam quisquam hoc dixerat, quia istud pertinebat ad nouum testamentum, ideo nemo debuit inchoare istam prædicationem, nisi qui pręcursor erat noui testamenti, scilicet Ioannes, & hoc est, quod dicitur a diebus autem Ioannis Bap. vsque nūc, ideſt a tempore quo ipse cępit prædicare vsque nunc prædicatur regnum cœlorum, quia postquam ipse cępit hoc prædicare supra 3, prædicauit etiam illud Christus supra 4. & deinde iussit illud Apostolis prædicare prędcedenti cap. & Luc. 10. & ita semper continuabatur illa prædicatio regni cœlorum vsque nūc, ideſt vsque ad diem quo Christus hoc locutus est. Alia laus fuit, quòd Ioannes imposuit terminum legi, & prophetis, inquantum enim dicitur omnes prophetę, & lex vsque ad Ioannem prophetauerunt, & sub Ioanne completum est quidquid lex, & prophetę dixerant, quia tunc venit Messias, qui in eis prænunciabatur, vtrunque enim pertinet ad magnam laudē Ioannis, nam ipse inciperet prædicare regnum cœlorum, & magnę excellentię erat cum regnum cœlorum sit summum bonum: quòd ipse etiam claudere prophetiam omnem ostendens illum in quo tota prophetia complebatur, magnę laudis erat, hoc etiam ad propositum Christi erat, nam si lex, & prophetę vsque ad Ioannem prophetauerunt, apparebat quòd iam venerat ille de quo prophetabatur. Alia laus erat, quòd Ioānes erat Elias cum dicitur ipse est Elias, qui venturus est, nam Elias promissus fuerat vēturus Mala. 4. ecce ego mittam vobis Eliam propheram, & iste expectabatur valde a Iudæis, & loquebantur sępe de illo, vt innuitur infra 17. cum dixerunt Apostoli, quid ergo Scribę dicunt, quòd Eliam oportet venire primum? dixit ergo quòd Ioannes erat Elias, & sic erat laus magna eius, quòd ipse esset Elias in scriptura promissus, hoc etiam erat ad propositum Christi, nā Elias venturus erat ad disponendum populum ad aduentum Christi Luc. 1, ipse præcedet eum in spiritu, & virtute Elię parare domino plebem perfectam, cū ergo iam venisset Elias apparebat, quòd Messias venerat.

Quomodo dicitur regnum cœlorum vim patitur. Et quomodo intelligatur. Quæst. XXXVIII.

QVAERETVR quomodo dicitur hic, quòd regnum cœlorum vim patitur.

Dicendum, quòd accipitur vno modo vim pati, ideſt prædicari, quia ante hoc cum non prædicabatur, videbatur nemo illud tangere, nūc vero cum prædicatur aliquid in illud fit, & sic videtur ei vis inferri, vnde dicitur in litera a diebus autē Ioannis Baptistę vsque nunc regnum cœlorum vim patitur ab illo tempore vsque nunc prædicatur, sic dicitur Luc. 16. lex, & prophetę vsque ad Ioannem, & ex tūc regnum Dei euangelizatur. Quòd autem dicitur ibi, & ex tunc, &c. est, quod dicitur hic a diebus autem Ioannis.

Secundo accipitur, q vim patitur, ideſt per violentiam accipitur, quod patet, quia dī, & violenti rapiunt illud, & non intelligit de violentia, quæ infert regno cęlorū, quia nemo potest ibi vim inferre cū Deo donante accipiat, sed de violētia, q̄ sibimet faciūt hoīes. De primo patet, quia dicit Hiero. si aūt primus Io. Baptista pnīam populis nunciauit dicens, pœnitentiam agite, appropinquabit. n. regnum cęlorū, ǫm a diebus illius regnum cęlorū vim patitur. De secundo patet, quia dicit idem Hiero. violenti rapiunt illud, grādis. violentia est in terra nos esse generatos, & cęlorum sedem quærere, & possidere per virtutem, quod non tenemus per naturam, hoc autem est rapere, quia vt dicit Grego. cum peccatores ad pœnitentiam redeūt, quasi in locum alienum, & violenter regnum cęlorū rapiunt, ista autem violentia est agere contra propria desideria, quasi seipsum perdendo, sicut dicitur Ioan. 12. qui amat animam suam perdet eam, & qui odit animam suam in vitam ęternam custodit eam.

Sed objcietur, quòd non patiebatur vim regnum cęlorum a diebus Ioannis, nec ex tunc rapiebant illud violenti, quia aut intelligit de actuali adeptione, aut de dispositione ad illud. Si primo modo nō stat, quia nemo acquirebat illud, nec accepit vsque post mortem Christi. Si secūdo mō non conueniunt, quia non solum a diebus Ioannis, sed etiam ante Ioannem ab exordio sęculi potuerunt homines disponere se ad regnum cęlorum, quia omnes morientes in charitate ibant ad sinum Abrahę, & omnes illi habituri erāt vitam ęternam.

Dicendum, q intelligitur vim patitur quantum ad dispositionem, & hoc fuit solum ex tempore Ioannis, quia ante Ioannem nemo prædicauit pœnitentiā, & regnum cęlorum, & ideo soli illi disponebantur ad illud, qui iusti erant quos Deus volebat facere iustos, & in eis non erat, quasi violentia aliqua, q̄si aūt Ioannes incepit prædicare pœnitentiam, & regnum cęlorum, B ideſt q per pœnitentiam haberi poterat regnū cęlorum, plurimi faciebant iam sibi vim, atque renunciātes desiderijs suis ex desiderio regni cęlorum, sicut Christus dixit infra 19. sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cęlorum, & non prius, quia vis, quam sibi homo infert est pœnitentia, quæ tunc prædicabatur, & ita per illam homines faciebant vim regno cęlorum, ideſt sibi ad habendum illud, sic dicit Heron. y. si autem primus Ioannes Baptista pœnitentiam populo nunciauit dicens, pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cęlorum, consequenter enim a diebus illius regnū cęlorum vim patitur, scilicet q illi quorum non erat accipiunt illud, & nō illi quorum erat, pertinebat enim regnum cęlorum C ad Iudęos ex promissione facta patribus eorum, nūc vero per prædicationem Ioannis, & Christi conuertebantur Publicani, & Meretrices, infra 21. & Luc. 7. conuertendi etiam erant gentiles, & Iudei quibus debebatur non conuertebantur, ergo isti perdebant, quod suum erat, & alij rapiebant, quod suum non erat, & iste sensus valde conuenit literę, sic dicit Hieronymus dominus Apostolos ire ad ones Israel perditas inferat, sed omnis hęc prædicatio profectum Publicanis, & peccatoribus afferebat, itaque vim regnum patitur, & violenti diripiunt, quia gloria Israel a patribus debita, a prophetis nunciata, a Christo oblata fide gentium occupatur, & rapitur, & tunc est sensus, q a diebus Ioannis hoc fiebat, quia ante dies illos peccatores non conuertebantur ad hoc, quòd raperent regnum Dei, & sic non accipiebant illud, nisi illi quibus promissum erat, nunc vero Ioanne prædicante pœnitentiam illi quibus non debebatur accipiebant illud, & sic rapiebant, vnde non solum sibi vim inferebant inquantum contra concupiscentias suas agebant, sed etiam regno cęlorum inquantum accipiebant, quod alienum erat.

Quomodo omnes prophetæ, & lex vsque ad Ioannem prophetauerunt. Et quòd ista litera dupliciter intelligitur. Quæst. XXXIX.

QVAERETVR quomodo omnes prophetę, & lex vsque ad Ioannem prophetauerunt, quia vi- E detur innui, q solum fuerunt prophetę vsque ad ipsum, & postea nulli fuerunt. Dicendum, q non est verum, quia ēt ipse Ioannes fuit propheta, & plus, q̄ propheta, vt patet supra in litera, ēt post Ioannem fuerūt multi prophetę, quia Actu. 11. erant prophetę, & doctores in Ecclesia Antiochię, & Actu. 21. erat Agabus Propheta, & quatuor filiję Philippi virgines, & prophetantes: Apostolus quoque signat multos prophetas fuisse tempore suo in qualibet Ecclesia, & instruit eos, quòd non se impediant prophetando 1. Corin. 14. & Christus posuit in ecclesia prophetas, qui in ea manerent 1. Corin. 12. & ad Ephe. 4. ideo nō

cessauerunt prophetę in Ioanne. Sed potest intelligi dupliciter. Vno modo, q vsque ad Ioannem prophetauerunt, ideſt semper prænunciauerunt de Messia, post Ioannem nemo prænunciauit de illo, nam prophetę, & lex principaliter ordinabantur ad Messiam, quia istud erat maximum bonum, quod expectabatur, & licet prophetę de alijs rebus interdum prophetarent, præcipua tamen intentio Dei loquentis per eos erat de Messia dicere, & ideo quandiu Christus non fuit, semper prophetę de eo prædixerūt, tempore autem Ioannis Messias venit, ideo nullus iam de Messia prophetare poterat cum iam venisset.

Sed dicet quomodo lex poterat prophetare, quia prophetare est actus prophetę, actus vero legis est præcepta ponere, & mores dirigere.

Dicendum, q lex proprie non est, nisi quoddam dictamen ex moribus, vocatur tamen hic lex ipsa lex Moysi, quæ in quinque libris continetur, in quibus non solum sunt præcepta vitæ, sed etiam prænunciationes quædam futurorum, vnde de Messia aliquid prænunciatur ibi, vt Deuterono. 18. prophetam suscitabo vobis de medio fratrum vestrorum, quod de Christo intelligitur, vt allegauit Beatus Perrus Actu. 3. Christus etiam dixit, q Moyses locutus fuerat de eo. Io. 5. si crederetis Moysi forsitan crederetis, & mihi, de me enim ille scripsit, & Luc. 24. dicitur, & incipiens a Moyse, & omnibus prophetis interpretabatur de illis, quæ de ipso erant, ergo in Moyse aliqua erant de ipso scripta, & eodem cap. dicitur, & necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & propheris de me, ergo lex Moysi aliquid prophetauerat de Christo, & quia omnia dicta de eo tam in lege, quam in prophetis completa fuerunt in Christo, qui venit tempore Ioannis, verum est, q prophetauit lex, & prophetę solum vsque ad Ioannem.

Secundo potest accipi prophetare, ideſt obscure loqui, sic dicitur 1. Corin. 13. ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, cognitio enim dicit rei manifestationem, prophetia autem dicit notitiam obscuram, & confusam, quia res non videtur in seipsa, sed solum in figura imperfecte repræsentāte, & ita vsque ad Ioannem lex, & prophetę prophetauerunt, ideſt D obscure de Messia prędixerunt, & apertam cognitionem illius non dederunt. Ioannes autem clare de Messia locutus est, quia ostendit eum digito dicens, ecce agnus Dei, sed sic iam ipse non prophetabat, sed ostendebat. Quicunque vero ante ipsum fuerunt prophetauerunt, ideſt obscure locuti sunt, quotquot autem post Ioannem venerunt iam non prophetauerunt, sed cognouerunt, & de ipso clare locuti sunt, & sic in Ioanne cessauit prophetia, ideſt occulta cognitio de Christo.

Quomodo dicitur, quòd Ioannes Elias esset cum non esset ipse. Quæst. XL.

QVAERETVR quomodo dicitur, quòd Ioannes Elias esset cum nō esset ipse. Item quia ipse negauit se esse Eliam, Iudæis enim quærentibus Elias es tu, dixit non Ioan. primo.

Dicendum, quòd Christus vocauit Ioannem Eliā non quantum ad substantiam, sed quantum ad officium, vel virtutem, erat enim Ioannes similis Eliæ. Primo in austeritate pœnitentię, quia de Elia dicitur quarto Regum primo, quòd erat vir pilosus, & Zona pellicea accinctus circa renes. Ioānes etiam dicitur pilosus, quia habebat vestem pilosam, & asperam, scilicet de pilis camelorum supra 3. Secundo in soliditate constantię, Elias enim constanter arguebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

regem Achab dicens, tu es, qui conturbas Israel 4. Reg.18.ita Ioannes arguit Herodem constanter propter Herodiadē infra 14.& Mar.6.Tertio, quia sicut Elias ad finem ęculi venturus dicitur præcedens secundum aduentum Christi,& nūc,ita Ioannes venit ante primum aduentū, similis ergo est Ioannes Eliæ, sic dī Luc.1.ipse præcedet eū in spiritu,& virtute Elię parare domino plebem perfectam.i.sicut Elias præcedet, ita & iste præcessit, sic dicit Hiero.Ioan.venit in spiritu,& virtute Elię,& eandē Spiritus Sancti gratiam habuit,vel mēsuram,sed & vitæ austeritas rigorque mentis Eliæ,& Ioannis pares sunt,vterque in eremo,vterque zona pellicea cingebatur,ille quia regem Achab, & Iezabel impietatis arguens fugere compulsus est,iste quia Herodis, & Herodiadis illicitas arguit nuptias capite truncatur.

Sciendum autem, ꝙ Christus aperte voluit ostendere,ꝙ non loquebatur de Elia quantum ad substantiam,sed quātum ad officium, quia dixit ipse est Elias, qui venturus est,nō enim dixit absolute ipse est Elias, sed Elias, qui venturus est, quasi dicat Elias, qui promittitur venturus iste Ioannes est. Etiam, quia dixit, qui habet aures audiēdi audiat,quasi dicat nō loquor, ꝙ ipse sit vere Elias, sed debetis figurate intelligere, ideo intelligat, qui potest. *Cui autem similem.* Hic ponitur condemnatio obstinatorum, & diuidit in duo, quia primo ponitur in generali respectu Iudęorum. Secundo in speciali respectu aliquorum,s.quibus specialia beneficia contulerat, ibi. *Tunc cæpit exprobrare.*

An ista sint continuata ad præcedentia, & quare Christus dixit ea. Quæst. XLI.

QVAERETVR circa primum an ista sint continuata ad præcedentia, & quare Christus dixit ea. Dicendum, quòd sunt continuata,quia immediate dicta sunt, nam quando Christo laudante Ioannē quidam credere noluerunt,arguit eos Christus, & dixit ista,s.cui similem ęstimabo generationem istā, & satis apparet, ꝙ totum hoc sit exprobratio infidelitatis, quia nolebant credere verbis eius.

Sed aliqui dicunt, ꝙ hoc dixerat, quia varijs modis eos docuerat, & nunquam credere voluerunt, & sic referetur ad totam prædicationem Christi præteritā cui credere noluerunt Iudæi, sic dicit Hilarius, totus hic sermo infidelitatis opprobrium ex affectu superioris querimonię descendit, quia insolens plebs per diuersa prædicationum genera docta nō fuerit. Aliter pōt dici, & melius, ꝙ hoc refert solū ad ea,quę supra dixerat Christus de Ioanne, quia Matthæus tacuit hic aliqua, quæ exprimūtur Luc.7.nam postq̄ dixit Christus oēs laudes istas de Ioanne dībi, ꝙ oīs populus audiens, & Publicani iustificauerunt Deum.i.laudauerunt baptizati baptismo Ioannis. Pharisæi, & legis periti consilium Dei spreuerunt in semetipsos non baptizati ab eo,& tunc sequitur, cui ergo similes dicā homines generationis huius, & ponūtur omnia, quę ponuntur hic, & sic videtur, ꝙ ex eo,ꝙ populus credidit Christo laudanti Ioannem, & Pharisæi, & legis periti credere noluerunt, nec baptizati fuerāt ab eo, Christus redarguit eos, quia noluerunt credere sibi, nec Ioanni, vnde dicitur.

Cui autem similem æstimabo generationem istam. Idest Pharisęos, & legis peritos, quia non loquitur contra populum, eo ꝙ populus laudauit tunc Deum,& fuerat baptizatus baptismo Ioannis. *Similis est pueris sedentibus in foro.* Non est similis pueris quantum ad innocentiam, sed quantum ad ea,quæ ipsi faciunt, & ponit hic Christus quendam ludum quo se exercebāt pueri Iudæorum, nam in foro vbi erat locus publicus conueniebant pueri multi, & diuidebantur in duas partes ęquales , & illi, qui erant ex vna parte canebant carmen lętitię , & alij ex oppositio canebant carmen lugubre , & deinde exprobrabant sibi mutuo, nam exultantes exprobrabant lugentibus , & lugentes exprobrabant gaudentibus , scilicet exultantes dicebant, quare non congaudetis nobis , & lugentes dicebant exultantibus, quare non compatimini nobis , & hoc fiebat ad ostendendum varietatē humani status,quia in eadem vrbe,vel loco quibusdā accidunt prospera, & gaudent, alijs vero tristia, & lugent,& isti non consonant inter se, quia nec gaudētes compatiuntur tristibus communicantes eis de bono suo,aut transumentes aliquid de malo eorum,nec tristes congaudent lętantibus, & ita sunt mutuæ querelę inter homines de diuersitate status eorum, sicut dicit Cyrillus, & sic etiam exponit Nicolaus.

Sed hoc non multum consonat literæ, quia litera videtur hic dicere, quòd illi pueri erant, qui semper loquebantur dicentes, cecinimus vobis, & non saltastis ,lamentauimus, & non planxistis,& tamen in exēplo dato vna pars puerorum dicebat, cecinimus vobis, & non saltastis, & alia dicebat lamentauimus, & non planxistis, ideo non debet sic accipi.

Item patet, ꝙ non conueniret ei,ad quod applicat, Christus enim applicabat istud sibi, & Ioanni.ambo enim Iudæis prædicauerūt, & varia via.Ioannes quidem in austeritate, Christus vero in lenitate, & benignitate, Iudæi autem neutri eorum respōdere voluerunt, & ideo magis conuenit, ꝙ vna pars puerorum ponatur semper loquens,s.cecinimus, & nō saltastis, lamentauimus,& non planxistis, ista pars repręsentet Ioannem, & Christum loquentes prædicando Iudæis varia via, & alia pars puerorum ponatur semper tacēs oēs Iudæi, qui nec Christū, nec Ioan.secuti sunt.

Dicendum ergo, ꝙ pueri conueniebant ad gaudēdum pueriliter in foro,& quidam eorū,qui erant magis ad iocos apti incipiebant cantare , vt alij cantarent cū eis, & saltarent ad consonantiā eorum cantus, & socij sui nolebant cantare, nec respondere ad cantum lętitię, & quia forte illi nolebant respondere canticū,quod esset de genere lętitię,dicebant carmen lugubre, vt saltem, sic rīderent sibi, qua qui non est dispositus ad lętiam est saltem dispositus ad tristitiā, & quia, nec sic rīdebant alij pueri conquerebantur, scilicet illi, qui cantauerant dicētes, cecinimus, & nō saltastis,& postea lamentauimus,& nō planxistis,quare hoc fecistis? quia in aliquo eorū saltē nobis rīdere debuissetis, & hoc consonat literę, quę innuit eosdē pueros esse,q dicebant cantauimus,& lamentauimus etiam hoc consonat Christi proposito applicando ad se, & ad Ioannem, vterque enim Iudęis prædicauit, Ioannes tamen,quia erat vitę austerę inuitabat homines ad similia,vt sic de peccatis pęnitentiam agerēt,& ipsum sequi noluerunt Iudæi, & plurimi eorum recepere noluerunt baptismū quem ipse prædicabat infra 21.& Luc.7.Christus aūt, quia erat cōmunior in conuersatione inuitabat homines ad fidē, & operationē per quandā dulcem conuersationem manducādo &, & bibendo cum peccatoribus,& Publicanis,vt sic eos ad credendum alliceret, & tamen, nec ei credere noluerunt, ergo increpabiles, sicut pueri, qui nolebant respondere socijs, quando cantabant, nec quando lugebant, nam si Iudæi noluissent assentire Ioanni, quasi durus esset ad portādum propter austeritatem, & sequerentur Christum,qui blandus erat non essent increpabiles. Vel si videntes habere communem vitam vellent ipsi tanquam iustiores, magis se iustificare, & non sequi illum, sed sequi Ioannem,qui erat austerior , essent quidem excusabiles,nunc tamen, nec Ioannem secuti sunt, sed potius arguerunt dicentes dæmonium habet, Christum etiam sequi noluerunt,sed dixerunt, quòd erat vorax, & potator vini, nullum ergo sequi voluerunt, & sic sunt increpabiles, ideo Christus exprobrabat eis hic, & sic debet intelligi. *Similis est.* Scilicet generatio ista Phariseorum, & legis peritorum. *Pueris sedentibus in foro.* Scilicet, qui conueniunt illuc ad videndum, & congaudendū sibi. *Qui clamantes coæqualibus.* Ex hoc accipit Nicolaus, ꝙ pueri diuidebantur in duas partes ęquales, & tamē non significat hoc litera, quia tunc diceretur paribus, & non ęqualibus,quia ęqualis signat quantitatem cōtinuam,& non discretam, & si accipiatur large ęqualis, vt dicat numerum , sicut dicitur 2.Posteriorum,ꝙ sunt ęquales numero quæstiones, saltem diceretur ęqualibus,sed non coęquales,quia coęquales proprie sunt coętanei, & est sensus,ꝙ pueri ad coęquales.i.ad coętaneos suos clamāt,scilicet iste ludus est inter pueros coętaneos, & non est inter pueros, & viros,quia omnis ętas ad sibi similē vadit. *Dicunt cecinimus vobis, & non saltastis.* Istud est a principio, quando pueri incipiunt ludere, quia primo cantant canticum lætitiæ sperantes, ꝙ alij saltent ad consonantiam cantici.

Lamentauimus, & non planxistis. Postquam noluerunt respondere saltando ad cāticum lętitię, incipiunt lamentari, ideſt dicere carmen triste, quod pertinet ad funera mortuorum, & etiam ad illud respondere noluerunt plangendo , sed Luc.7.dicitur cantauimus vobis tibijs,& nō saltastis , Tibię enim sunt instrumēta,quę adhibentur in cantico, vt ad consonantiā eorū saltent,qui ludere volunt. *Venit enim Ioannes.* Hic applicat similitudinem istam ad propositum loquens de se,& Ioanne,qui Iudęis prædicauerunt,& loquitur prius de Ioanne , quia ipse prius prædicauit, quā Christus. *Nec manducans, nec bibens.* Ideſt non manducans, nec bibens ea,q̄ cæteri manducabant, & bibebant, nā aliquid manducabat. *Et dicunt dæmonium habet.* Quia viderunt eum talem austeritatem agere qualem cæteri homines agere non possent, dicebant ꝙ dæmoniū habet.Quod dupliciter accipi potest. Vno modo dæmonium habet, ideſt ꝙ male ageret tantam abstinētiam seruando, & ꝙ dæmon suaderet ei istud facere, sicut suggerit homini omnia mala. Alio modo dæmonium habet,ideſt dæmon possidet eum,& facit,ꝙ possit ista tolerare , quia arreptitij multa possunt agere,& pati, quæ non possunt alij homines. De actione patet, quia dæmon mouet organa ipsorum, & sic faciunt maiora , quam alij homines,eo ꝙ nō agunt ipsi, sed dęmones, sic patet de duobus arreptitijs supra 8. qui erant ita ęqui , ꝙ propter eos nemo audebat transire per viam , & Actu.19.vnus arreptitius pugnauit contra duos, & pręualuit, ita vt nudos, & vulneratos cogeret eos fugere. De passione patet,quia dęmones possunt reddere mēbra arreptitiorum, quasi stupida, & insensibilia, & ita nō affligunt patiendo dura, sicut alij affligerentur, sicut patet de illo arreptitio, qui se lapidibus concidebat Mar.5.c & ita intellexerunt isti de Ioanne, ꝙ dæmon possidens eum redderet ipsum insensibilem , vt non sentiret ista,quæ patiebatur.

Venit filius hominis. De seipso loquitur Christus vocans se filium hominis,sic enim vocat se, vt pateat prędicenti c. *Manducans, & bibens.* Respectu Ioannis dicebatur Christus manducans , quia Ioannes non mānducabat ea,quæ cæteri homines Christus autem in cibo, & potu non differebat ab alijs.

Et dicunt,ecce homo vorax, & potator vini. Scilicet Phariſæi,& Scribæ hoc dicebant, qui etiam Ioannem accusabāt, & in hoc apparet,ꝙ ex iniquitate,& ex malitia loquebantur,quia si vituperarent Ioānē,tanquam extremū superabūdans in austeritate, debebant Christum laudare,vel accepterare, tanq̄ medium in abstinēdo,& comedendo,vel si Christum, tanquam voracē reputantes accusabant,Ioannem tanquam abstinentē laudare debuerunt, sed vtrunque accusauerunt, non ergo displicebat eis opus, sed persona, quia aliàs saltē vitam laudassent Christi,quam ipsi tenebant,& mentiti sunt dicentes Christum voracem , & potatorem, quia ista significāt excessum in cibo , & potu,& auiditatem,siue gulositatē, quæ longe erant a Christo,ipse enim fuit mensura in omnibus actibus humanis.

Publicanorum, & peccatorum amicus. Hoc dicebant ad innuendum, ꝙ Christus esset peccator, quia erat socius peccatorū, nam amicitia similitudinē requirit.8. Ethi.qui ergo peccatorū amicus est ipse peccator est, nam non vult quisquā conuersari,nisi cū eo cum quo gaudet, quia cum tristi, vel non iocundo nemo vult conuersari saltē per diem 8.Ethico.q ergo peccatorū amicus est gaudet in vita ipsorum, malus ergo est,qa nemo gaudet de malo, nisi malus,& dicebant hoc ēt ad ostendendum Christum esse voracem , & peccatorem,s. quia Publicani , & peccatores indulgent delicijs corporis , & ꝙ Christus conuersabatur cū eis,vt cibis vacaret, & potibus , & hoc dixerunt, quia aliqñ viderunt eum manducantem cum peccatoribus, & Publicanis , vt patet supra 9.c.

Et iustificata est sapientia a filijs suis. Ideſt laudata, sicut dicitur Luc.7.Publicani , & peccatores iustificauerunt Deum , ideſt laudauerunt , & ponitur iustificare, ideſt laudare,quia volentes laudare Deum dicebant eum iustum , sic ait Pharao.iustus est dominus, & ego , & populus meus peccatores Exod.9.& Dani. 9.dicitur , tibi domine iustitia,nobis autem confusio faciei.Potest autem hoc dupliciter intelligi.Vno modo,quòd sapientia sit ipse Christus,qui est Dei sapientia, & Dei virtus 1.Cor.2.& filij sui sint Apostoli , qui iustificauerunt, ideſt laudauerunt Christum scientes, quòd regnum Dei non est in esca, nec in potu, sed in virtute ad Roma.14.vnde illi habent equanimitatem tolerandi , quæ est virtus, quos nec deprimit egestas, nec copia subleuat. Iustificare quid.

Aliter potest intelligi, quòd sapientia accipiatur hic proprie,vt est prudentia, siue rectum iudicium de moralibus,& filij sui dicuntur hic pueri, qui canebant in foro,qui erant filii sui,ideſt Iudæorum, & ipsi iustificauerunt sapientiā, ideſt recte iudicauerunt increpantes coęquales suos,qui nec eis cantantibus noluerunt saltare, nec eis lamentantibus noluerunt lugere, & per hoc patres suos arguunt, qui Christū cantantē, ideſt dulciter conuersantem non susceperunt, & Ioānem lamentantem,i.austere viuētem nō secuti sunt, sed accusauerunt. Dicit aūt Hiero.ꝙ in quibusdam libris legit iustificata est sapiētia ab operibus suis.s.quia sapientia non quærit vocis testimonium , sed operū. Vel est sensus, ꝙ ab operibus suis.i.a ludis puerorū de quibus supra dixit iustificata est sapientia , quia per ludos quos faciunt iudicant arguendos eos,qui nolunt respondere cantantibus,nec lugentibus.

Quare Ioannes tam austeram vitam habuit. Quæst. XLII.

QVAERETVR quare Ioannes tam austeram vitam habuit.

Dicendum , ꝙ fuit conueniens, quia Ioannem venerat ad oñendum Christū, vt populus sciret quis erat Christus, & ad hoc debuit esse magnę auctoritatis , vt crederetur ei in tanta re, quia hoc solum erat , quod Iudæi expectabāt, s. Messiam. Poterat aūt dupliciter habere auctoritatem, s.per miracula, vel per magnam sanctitatē, miracula aūt nulla fecit.

Ioan.10.scilicet Ioannes nullum signum fecit, oportuit ergo, ꝙ esset vitę excellentissimę, & tñ apud Iudæos, qui nō cognoscebant veram sanctitatē, quę erat in interiori, scilicet charitate, & virtute animi, putabatur esse sanctitas in exterioribus, hęc autem maxime erat in operibus abstinentię, ideo debuit esse Ioannes vitę abstinentissimę, vt cum non faceret aliqua miracula, saltem hoc, quod in se faciebat miraculū videretur, scilicet tam austere viuere, sic dicit Chrysosto. ꝙ mirabile erat in corpore humano tantam patientiam videre, quare autem Ioannes miraculum non fecerit dictū est supra 3.c. Alia causa fuit huius austeritatis, quia Ioannes fuit primus, qui pœnitentiā prædicauit, fit aūt pœnitentia in asperitate vitę, vt qui commisit illicita abstineat etiam a licitis, vt dicit Augu. Ioānes austeritatem debuit ostendere, vt non solo verbo, sed potius opere doceret, & sic tam in operę, quam in habitu austeritatem pœnitentię ostendebat. Si autē obijciatur de Christo, ꝙ prędicauit pœnitentiam, & etiam Apostoli, non tamen seruauit austeritatem, ad hoc sequenti q. dicetur.

Quare Christus non tenuit vitam austeram, & an debuit illam tenere. Et quòd principaliter fides saluat nos, & gratia Dei, & misericordia. Et quòd Christus nos docuit in quo perfectio vitæ consistat.

Quæst. XLIII.

QVAERETVR quare Christus non tenuit vitam austeram, & an debuit illā tenere. Aliqui dñt, ꝙ debuit, quia Christus magis prædicauit perfectionem vitæ, quam Ioannes, sed Ioannes habuit vitam valde austeram, vt Ioannes incitaret homines exemplo suo ad vitæ perfectionem, quia vt dicit Chrysosto. mirabile erat in corpore humano tantam patientiam videre, quod & Iudæos magis attrahebat, ergo videtur, ꝙ multomagis Chrs debuit hre austeritatem vitæ.

Item abstinentia ordinatur ad cōtinentiam carnis, dicitur enim Oseę 4. comedent, & non saturabuntur, fornicati sunt, & non cessauerunt: Christus autem continentiam seruauit in se, & alijs seruandam proposuit infra 19. sunt Eunuchi, qui se castrauerūt propter regnum cœlorum, ergo Christus debuit seruare austeritatem vitę, & discipulis illam imponere.

Item est ridiculum, quòd quis incipiat vitam strictam, & postea redeat ad vitam laxiorem, quia dicetur et illud Luc.14. iste homo cæpit ædificare, & non potuit consummare, Christus tamen incæpit vitam strictissimam, quia ieiunauit quadraginta diebus, & noctibus nihil comedens supra 4. & Luc.4. ergo non debuit redire postea ad vitam communem, sed austeritatem seruare. Dicendum, ꝙ Christus non tenuit regulariter vitam austeram, sed mediocrem cōformando se alijs hominibus. Ioannes autem vitā austeram tenuit. Vnde de Christo dicitur hic, ꝙ erat manducans, & bibens, de Ioanne autem, quòd non erat manducans, nec bibens, non quidem, ꝙ nihil manducaret, quia supra 3.c. dicitur, ꝙ cibus eius erat locustę, & mel syluestre, sed non manducabat, nec bibebat, quod cęteri, scilicet non bibebat vinum, nec siceram Luc.1. vinum, & siceram non bibet, & non manducabat panem, & carnes, sicut cæteri homines Luc.7. venit Ioannes Baptista, nec manducans panem, nec bibens vinum, Christus autem dicebatur manducans, & bibens, ideſt manducabat panem, & bibebat vinum, & cętera, quæ homines manducabāt, ita etiam Apostoli eo iubente faciebant, scilicet manducabant quidquid apponebatur eis Luc.10.

Causa huius fuit prima ad tollendum errorem, quia si Christus abstineret, sicut Ioannes, possent alii qui ex hoc putare, quòd omnia a quibus ipse abstinebat erant illicita, sic dicit Titus. noluit enim Christus abstinere ab huiusmodi cibis ne occasionem præberet hæreticis, qui dicunt creaturas esse malas, & vituperant carnes, & vinum.

Secunda causa fuit propter discipulos, quia oportuit, ꝙ Christus acciperet discipulos ad familiarem conuersationem, quos postea mitteret ad prædicandum, isti autem a principio erant imperfecti, & non poterant conuenienter deduci ad ieiunandum, sicut Christus dixit supra 9. quando quæsitum est quare discipuli tui non ieiunant, scilicet nemo mittit vinum nouum in vtres veteres, ideſt doctrina perfectionis non conuenit hominibus debilibus, & veteribus, sicut sunt vtres veteres. Christus tamen debuit manducare cum discipulis, quia si ille ieiunaret, & ipsi non, non esset grata conuersatio propter dissonantiam. Etiam quia erubescerent discipuli, qui non imitarentur magistrum suum, immo non putarent se esse discipulos eius quem non imitabantur, vt ergo ex dulcedine conuersationis eos ad se traheret oportebat, ꝙ manducaret cum eis, illi tamen non poterant ieiunare, ergo nec Christus debuit ieiunare.

Tertia fuit propter alios quos conuertebat, quia interdum homines verbis alliciebat, interdum autem operibus conuersando cum eis, & sic mānducabat alios quando cum peccatoribus, & Publicanis, vt sic eos ad se traheret, sic patet supra 9. & Luc.5. nam in domo Matthæi manducauit Christus cum Publicanis, & murmurantibus de hoc Pharisæis dixit, non est opus sanis medicus, sed male habentibus, quasi dicat ꝙ manducando cum illis sanabat eos a languoribus peccati, quod non faceret seruando austeritatem.

Quarta fuit, quia si Christus austeritatem seruaret, aut faceret propter se, aut propter nos, non propter se, quia aut hoc esset, vt per hoc se disponeret ad continentiam seruandam, aut vt per hoc magis mereretur. Non primum, quia in eo non erat aliqua rebellio carnis ad spiritum, quia assumpserat carnem liberam a passionibus, ideo siue comederet, siue non, nulla poterat in eo libido insurgere, & sic dicit Grego. quòd non poterat esse in Christo tentatio carnis, sed solum tentatio diaboli. Non etiam propter meritum, quia non erat sibi necessarium per ieiunium mereri cum per alia opera mereretur in infinitum, & maxime per passionem cuius merita sufficerunt sibi, & nobis. Non etiam propter nos, quia ea, quæ propter nos Christus faciebat erant ad duo, scilicet vt nos redimeret, vel vt nos instrueret, ad redemptionem enim sola Christi mors profuit, & sufficit, nam per cætera non redimeremur, ad instruendum autem non fuit conueniens austeritas, sed potius impediebat, nam instruebat nos Christus, quando aliqua agebat, vt nos ad similia agendum prouocaret, & tamen non conueniebat, quòd nos prouocaret ad austeritatem, quia nemo illam posset tolerare, ergo nec ipse debuit austeritatem seruare.

Quinta fuit, vt auferret occasionem errandi, quia si Christus seruaret austeritatem oportebat, quòd seruaret eam maiorem, quam Ioannes, vel saltem æqualem, vt in nullo bono opere videretur quisquam eo superior, sed hoc erroris causa, scilicet quia multi putarent, quòd in austeritate vitę erat summa perfectio, Christus tamen volebat ostendere, quòd in charitate est omnis perfectio, sic enim dicit Apostolus ad Roma.14. ꝙ non est in esca regnum Dei, sed in virtute, ideſt in abstinendo, vel comedendo nō est perfectio regni Dei.

Item sequeretur alius grauis error, quia si Christus austeritatem seruaret, diminueret auctoritatem doctrinę

strinę suę, nam putaretur, quòd per viam iustitię, & ex operibus ostēdebat homines esse saluandos, Christus tamen principaliter ostendere voluit, quòd fides est, q̄ saluabat, & ex gratia Dei, & misericordia erat salus, & non ex operibus nostris, vt dicitur ad Titū 2. apparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri, non enim ex operibus iustitię, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, & ita ipse Christus innuit, ꝙ non veniebat ipse ad nos per viam iustitię, sed per viam misericordię, & quòd Ioannes venit per viam iustitię infra 21. venit ad vos Ioannes in via iustitię, ideſt per opera satisfactoria salutem humanā procurans. q.d. ego non venio per illā viam. non ergo debuit Christus austeritatem seruare, sed mediocritatem, vt videretur, ꝙ ex misericordia saluabat nos, & non ex duris operibus satisfactorijs, quæ nobis imponeret, quia sic iam a nobis ipsis habemus salutem, & non ab illo, ideo Christus totus apparuit gratia, & misericordia Io.1. lex per Moysen data est, gratia autem, & veritas per Iesum Christum facta est, ideſt Moyses posuit legem præcipiēs operari, sed præceptum hominis quoddam est, per Christum aūt facta est gratia, quia ipse ex gratia liberauit nos nihil a nobis petens, nec nobis faciendum iniungens, ista ergo fuit causa potissima quare Christus non debuit habere vitam austeram, sed communem.

Pro quo sciendum, ꝙ tota Christi vita fuit instructio nostra, & quia in nouo testamento, qđ ad totum orbem pertinebat futuri erant homines diuersarum conditionū, s. perfecti, & imperfecti, & mediocres, vt omnibus Christus viuendi exemplū daret nō debuit habere vnicum modum viuendi semp, sed variare, vt per hoc diuersis statibus conueniret, & ita fecit aliquando viuēs solitarius, vt instrueret contēplatiuos, sicut quando fuit 40. diebus in deserto solus inter bestias Marc.1. & quia ad contemplatiuos pertinet abstinere cum soli Deo vacent, ieiunauit 40. diebus, reliquis autem temporibus communem vitā ducebat, eo ꝙ maior est multitudo mediocrum, quam perfectorum.

Ad primum dicendum, ꝙ Ioanni fuit conueniēs austeritatem seruare, quia nullum aliud habebat testimonium, Christus autem ex miraculis testimonium habebat, etiam si nunquam ieiunaret, ideo non fuit sibi necessaria vitę austeritas, sicut Ioanni, sic dicit Chryso. Ioannes præter vitam, & iustitiam nihil plus ostendit, Christus autem, & a miraculis testimonia habebat, dimittens ergo Ioannem ieiunio fulgere ipse contrariam incessit viam ad mensam intrans Publicanorum, & manducans, & bibens. Cum autem dr, ꝙ Christus debuit ostendere perfectionem vitę plusquā Ioannes, dicendum, ꝙ verum est, & ita fecit, nam perfectio vitę non consistit in cibo, & potu, sed in charitate, siue virtute, ad Roma.14. istam aūt magis Christus docuit, quam Ioannes, ieiunium autem laudabile est, non tamen conuenit omnibus hominibus, sed eis, qui segregati sunt a cōmunione cæterorum, Christus autem omnibus formam viuendi dedit, vt dictum est, si tamen simpliciter perfectio vitę in ieiunio consisteret potius, quam in alijs rebus, Christus exercuisset illud austerius, quam Ioannes. Ad secundum dicendum, ꝙ non fuit necesse Christo, & discipulis suis seruare ieiunia ad continentiam tenendam, quia motus illicitos, qui in alijs hominibus per cibos, & potus vinum, & siceram non bibit, quia ille abstinentia meritū auget cui potentia nulla naturę inerat, dominus aūt cui naturaliter suppetebat delicta donare, cur eos declinaret quos abstinentibus poterat reddere priores? Ad tertiū dicendum, ꝙ Christus non ieiunauit 40. diebus, quasi vellet istam vitam tenere, & postea non potens sustinere declinauerit ab ea, sed ideo ieiunauit, vt nobis aliquando ieiunandi exemplum daret, & ideo manducauit, vt ostenderet, quòd non erat in ieiunio tota vitæ perfectio, & propter alia, quæ dicta sunt, sic dicit Beda, ieiunauit Christus ne præceptum ieiunandi declinares, manducauit cum peccatoribus, vt gratiam cerneres, & agnoscere potestatē.

Tunc cæpit exprobare ciuitatibus in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis Tyro, & Sidoni remissius erit in die iudicij, quā vobis. Et tu Capharnaum, nunquid vsque in cœlum exaltaberis? Vsque in infernum descendes. Quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansisset vsque in hanc diem. Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quam tibi. Luc.10. 1.q.1.capi. nonne.

Tunc cæpit. Hic ostendit Christus in speciali cōdemnationem aliquorum propter eorum ingratitudinē, scilicet quia prædicauerat illis frequenter, & non egerant pœnitentiam, & dicitur.

Tunc cæpit exprobrare. i. improperare, est enim improperium de ingratitudine, erant quippe isti Deo ingrati, quia propter tanta beneficia prædicationis, & miraculorum, quæ eis contulerat pœnitentiam non egerant. *Ciuitatibus.* Accipitur large ciuitas pro locis muratis, quia Bethsaida de qua hic dicitur vicus solet vocari, & tamen hic vocatur ciuitas.

In quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius. Hoc dicitur, quia Christus non exprobrauit omnibus ciuitatibus in quibus prædicauerat, quia solę tres ponuntur hic, & tamen in multis prædicauerat, quia tamen in istis fecerat plura miracula, quam in alijs, erant magis ingratę. *Quia non egissent pœnitentiam.* Audierant enim libenter verbum eius, & tamen pœnitentiam nullā egerunt, nam in vrbe Capharnaum libenter Christus audiebatur, & quando semel inde recessit nitebantur tenere eum incolę vrbis ne recederet Marc.1. & Luc.4. *Væ tibi Corozaim.* Modus maledicendi est, vel malum prænunciandi, est enim Corozaim ciuitas quædam in Galilæa in littore maris in qua Christus sæpe prædicauit.

Væ tibi Bethsaida. Ista est alia ciuitas, quæ etiam est in littore maris Galilęę, fuerunt enim de hac ciuitate quinque Apostoli, scilicet Petrus, & Andreas, & Iacobus, & Ioannes, & Philippus, vt dicit Chryso. & patet Ioan.1. scilicet erat autem Philippus a Bethsaida ciuitate Andreę, & Petri, de Iacobo autem, & Ioanne non apparet, quia tamen erant socij in piscatione Petri, & Andreę. Lu.5. innuitur, ꝙ fuerunt de eadem vrbe. *Quia si in Tyro, & Sidone.* Duę ciuitates sunt in Syria in terra Phenicis nō multum distātes a Ierusalem, & sunt in confinio terrę Sanctę. Vel vt aliqui volunt intra eam de quo dictum est Iosue 19.ꝰ 3. Regum 5. & 2. Paralipomenon 5ecūdo, fuerunt enim magnę ci-

uitates olim,& tempore Christi supererāt, licet sępe ante,& postea dirute fuerint. *Factæ essent virtutes.*i.miracula,quæ vocantur virtutes, quia sunt a virtute infinita. *Quæ factæ sunt in vobis.* Multa miracula fuerunt facta in istis ciuitatibus, vt dicitur supra in litera. Potest referri istud aduerbium ad præcedētia, vel sequētia. De primo, quòd intelligatur,quòd in istis ciuitatibus olim factę fuerant virtutes, ideſt iam diu erat, quia nunc Christus non prædicabat in illis.

De secundo, vt quod dicatur olim egissent pœnitentiam, quasi dicat licet sint ciuitates gentilium, si prædicatum esset in eis egissent olim pęnitētiam, scilicet nō facerent eam nunc,ideſt diu postq̄ prædicatū esset, sed olim, ideſt immediare, vt eis prædicaret,in quo significatur,ꝙ faciliter conuerterentur.

In cilicio,& cinere. Iste erat modus pęnitēdi.ſ.induēdo cilicium, & iacendo super cinerem. *Pœnitentiam egissent.* Ideſt recedendo ab iniquitatibus suis, & assumendo ista opera pęnalia, & satisfactoria. *Veruntamen dico vobis Tyro, & Sidoni remissius erit.* Ideſt licet nō fuit eis prædicatum, quia tamen, si prædicaretur conuerterentur,remissius erit eis.i.minorem pęnam sustinebunt,& dicitur Tyro, & Sidoni.i.habitatoribus earū, quia vt dicit Remigius, nomine ciuitatis, vel terræ non ędificia, vel domorū parietes dominus increpat, sed homines in eis cōmorantes, & intelligit de illis,ꝙ mortui erant, & fuerāt quondam in Sidone,& Tyro, nam eis, qui nunc erant postea prædicatum est,vt infra dicetur,ideo dicitur olim pœnitentiam egissent.ſ.si olim fuisset prędicatum. *In die iudicij.* Potest intelligi de die iudicij generalis, vel de iudicio particulari die quo quisque moritur, vt declaratum est præcedenti c.q.91.quia ibi etiam dicitur. *Remissius erit in die iudicij, quam vobis.* Ideſt Bethsaidę, & Corozaim ad quas loquebatur. *Et tu Capharnaum.* Ista est alia ciuitas,& erat Metropolis Galilęę ciuitas nobilis illius prouincię, vt dicit Remigius. *Nunquid vsque in cœlum exaltaberis.* Intelligi potest de exaltatione in honore per prædicationem Christi,quia magnus honor erat, ꝙ Christus ibi toties prædicasset,& tot miracula fecisset, ibi enim sanauit paralyticum, & mulierem fluentem sanguine, & filiam principis Synagogę, vt ostensum est supra 9.c.maxime, quia Christus in Capharnaum prædicare incępit, vt innuitur supra 4.ſ.exinde cępit prædicare pœnitentiam agite.i.ex vrbe Capharnaum de qua ibi dicitur, & iste erat specialis honor vrbis. Vel intelligitur de temporali exaltatione, scilicet quia ista ciuitas excedebat cęteras vrbes Galilęę magnitudine, & nobilitate, & copia rerum, & gloriabatur in his,& sic dicebatur exaltari ad cęlum. *Vsque in infernum descendes.* Potest intelligi vtroque modo dicto, scilicet de damnatione incolarum eius,quia non egerant pœnitentiam, & sic realiter descenderent in infernum, Vel intelligitur quantum ad honorem temporalem, quia sicut exaltata est vsque ad cęlum.i.ad magnum honorem, ita descendet vsque in infernum.i.vsque ad nihil, iam enim non est ciuitas, sed ruinę quędam antiquorum ędificiorum, & vix ibi nunc sunt octo domus pauperum piscatorum, vt dicit frater Brocardus Theutonicus lib.suo de situ terræ Sanctæ: dicit Hiero.ꝙ in altero exēplari reperimus, & tu Capharnaum, quæ vsque ad cœlum exaltata es,vsque ad inferna descendes. Et est duplex sensus,scilicet ideo ad inferna descendes,quia contra prædicationem meam superbissime restitisti. Vel ideo,quia exaltata vsque ad cęlum meo hospitio, & meis signis atque virtutibus tantum habes priuilegiū, maioribus plecteris supplicijs, quia his quoque credere noluisti.

Quia,si in Sodomis. Ideſt in terra Sodomorū,scilicet in illis quatuor ciuitatibus,quæ perierunt,quę vocantur a nomine Sodomę, q̄ præcipua erat. *Factæ fuissent virtutes.* Ideſt miracula prædicando illis conuersionem a peccatis suis.

Quæ factæ sunt in te. Egerat enim ibi Christus multa miracula,& sæpe ibi prædicabat. *Forte mansissent vsq; in hunc diem.* Ideſt egissent pœnitentiam si prædicatum fuisset eis, & miracula facta, & non subuersę fuissent igne cęlesti,sed manerent vsque hodie. *Veruntamen dico vobis,quia terræ Sodomorum.* Ideſt illis ciuitatibus subuersis,scilicet populo earum,qui perijt in eis, quando subuersę sunt, nam illi condemnati sunt,licet poterat esse, ꝙ aliqui eorum dolentes subito de peccatis suis saluarentur, quia tamen Christus comparat illos in pœna ciuitatibus quibus prædicauit, videtur ꝙ condemnati erant. *Remissius erit in die iudicij.* Ideſt minor pœna erit,quia minus peccauerunt, & hoc in die iudicij, quia tunc pœna tota dabitur, quę debetur damnatis. *Quàm tibi,* Ideſt vrbi Capharnaum, ad quam loquitur.

An ista sint continuata ad præcedentia.
Quæst. XLIIII.

QVAERETVR an ista sint cōtinuata ad præcedentia.

Aliqui dicunt, quòd non,quia Luc.10. ponuntur ista, quando Christus mittebat discipulos ad prædicandum. Item quia non videntur esse ad propositum, cum Christus agat hic de laudibus Ioannis, prædicere tamen mala contra istas vrbes nihil pertinebat ad Ioannem. Item,quia Christus loquitur hic ad istas vrbes, & sic diceret istud, quando manebat in eis,nunc tamen non erat in eis.

Item Augu.lib.de concor.euan.dicit, ꝙ non fuerit istud continuatum ad præcedētia, sed ꝙ Lucas commemorat illud cōtinuatum cuidam sermoni Domini,etiam hoc ex ipsius ore coniungens. Vnde magis videtur ipse hoc ordine commemorare quo a Domino dicta sunt. Matthæus autem suę recordationis ordinem tenuisse,& sic vult, ꝙ Lucas recte cōtinuet. Matthęus autem mutet ordinem.

Dicendum,ꝙ Matthęus tenuit hic ordinem continuum,quod apparet ex litera, quia dicitur tunc cępit exprobrare ciuitatibus, ergo tunc quando loquebatur de Ioanne arguens illos, qui nec sibi, nec Ioanni crediderant istud dixit, ideo continuata sunt hæc.

Dicit autem propter hoc Augu.vbi supra,ꝙ potest dupliciter stare. Vno modo,ꝙ ly,tunc, non dicat strictę punctum temporis, sed large totū tempus in quo omnia fiebant,& sic poterit stare,ꝙ Lucas continuate dixerit, Matthæus autem ordinem mutauerit.

Aliter potest dici, ꝙ Christus dixerit hoc bis, sicut multa alia bis,aut pluries dicebat,& idem euangelista ponit idem, sicut Luc.9.& Luc.10.ponitur de pera non portanda in via, ex quo apparet, ꝙ illud Christus bis dixerit,ita ergo hic esse potuit,& sic apud vtrūque poterit esse ordo continuus. Hoc autem dicit Aug. quia vult, ꝙ Lucas ordinem continuum tenuerit, de hoc tamen non apparet,sed ꝙ Matthæus tenuerit ordinem continuum manifestum est, quia dicitur tunc cępit exprobrare. Ad primum dicēdum,ꝙ potest dici, ꝙ vtrobique sit ordo continuus, ita ꝙ Christus bis illud dixerit, sicut dictum est, & vtrobique erit ordo continuus. Vel si semel dixit solum erit hic ordo continuus, & Luc.10.erit ordo mutatus. Ad secundum dicendum, ꝙ bene est ad propositum præcedentium, quia Christus loquens de laudibus Ioannis arguit illos, qui credere noluerunt Ioanni, nec sibi, & consequenter transit propter similitudinem materię ad exprobrandum ciuitatibus illis in quibus multa miracula

cula egerat,& sic est ratio continuationis. Ad tertium dicendum, ꝙ licet Christus loqueretur ad istas vrbes, non erat tàmen in eis, quando loquebatur,quod patet,quia loquebatur ad tres simul, & tamen non poterat esse,nisi in altera earum, vel in nulla.

Dicendum igitur,ꝙ loquebatur ad illas, quia forte aliqui de illis prędentes erant, quando ista dicebat,vel si non essent, sufficiebat propter alios dici. Ad quartum dicendum, ꝙ Augustinus vult tam hic,quam in Luca esse ordinem continuum, & tamen saltem, ꝙ hic sit continuatum apparet, de Luca autem non apparet tam manifeste,sed est satis verisimile.

Quare Christus exprobrauit istis tribus ciuitatibus solis scilicet Bethsaidæ Corozaim, & Sodomæ.
Quæst. XLV.

QVAERETVR quare Christus exprobrauit istis tribus ciuitatibus solis. Aliqui dīt, ꝙ hoc fuit, quia noluerunt recipere eum ad prædicandum, & hoc colligitur,quia Luc. 10.vbi Christus dicit, ꝙ ciuitatibus non recipientibus Apostolos ad prædicandum durius esset in die iudicij, quam terrę Sodomorum subiunxit,vę tibi Corozaim, &c.q.ex eadem causa istis ciuitatibus exprobraret.Sed non stat,quia in litera dicitur,ꝙ in eis factę fuerunt multę virtutes, ergo prædicauerat ibi Christus. Item patet, quia non solum recipiebant illum immo valde libenter audiebant,ita ꝙ in vrbe Capharnaum tota ciuitas conueniebat ad ianuam domus in qua Christus erat. Mar.1.& Luc.4.& quando exiuit inde secutę sunt eum turbę rogantes ne recederet de Capharnaum. Luc.4.Alij dīt,ꝙ hoc fuit,quia istis solum Christus prædicauerat.Sed falsum est,quia Christus discurrebat per omnes ciuitates, & castella prædicans pręce.c.non ergo prædicauerat in his solis,cōstat.n.ꝙ in aliis miracula fecerat, nam in vrbe Naym mortuum suscitauerat. Luc.7. & illud fuit añ hoc,qa audito illo miraculo misit Ioan.discipulos ad Chīm. eo.c.pluribus ergò ciuitatibus prędicauerat. Dicēdū ergo,ꝙ Christus in multis vrbibus prædicauerat, istis tribus solis exprobrauit nunc,& hoc pp duo. Primo,quia istę non egerant pnīam, forte.n.aliæ quibus prędicauerat pnīam egerant,vñ non fuit cā exprobrā di eis. Secundo fuit pp maiorē ingratitudinē, quia in multis aliis vrbibus prędicauerat, sed ibi pauco tēpore manebat,vel pauca miracula faciebat,hic aūt fecerat multa,& prędicauerat pluries, q̄ in aliis vrbib⁹, & sic erant magis ingrati, ista.n.est cā prępcipua, sicut dī hic.ſ.in quibus factę sunt plurimę virtutes eius.

Quare Christus voluit exprobrare istis ciuitatibus maledicendo eis. *Quæst. XLVI.*

QVAERETVR quare Christus voluit exprobrare ciuitatibus istis maledicendo eis, quia dicit vę tibi Corozaim. Dicendum,ꝙ Christus non maledicit hic.i.mala imprecando,vel optando,aut inferēdo, sed maledicit.i.mala prenūciat, sicut ꝓphetę faciūt q̄ futura mala gentiū,& vrbiū interdū p̄dicūt, sic.n.fecit hic.i.m Chīs, quia videns ciuitatem fleuit super illam, & dixit, non relinquetur in te lapis super lapidē,eo ꝙ non cognoueris p̄s visitationis tuæ. Luc. 19. Et tunc dicendum, ꝙ hoc prędixit Christus pp multa. Primo ad emendationem istorum,quia audientes hoc poterant conuerti. Sed obiicietur,quia Christus prenunciabat eis certa mala.ſ.ꝙ remissius esset Tyro, & Sidoni, q̄ eis in die iudicii, si tū conuerterent non damnarentur. Et sic non starēt verbum Christi. Dici pōt vno mō, ꝙ forte verbum Christi erat cōminatorium,& sm exigentiam p̄nūs iniustitię ipsorum, vñ si conuerterentur non esset eis malum prenunciatū, sicut dī Iere. 18. ꝙ Deus repente loquitur p̄ aliquam gentem,ꝙ destruet eam, & si pnīam agit de peccato suo,Deus quoque agit pnīam de malo,quod locutus est p̄ eam.Vel pōt intelligi dictum Christi quantum ad eos qui iam mortui erant in p̄dictis vrbibus audita Christi prędicatione,& cōuerti noluerant, & illi iam damnati erant,& durius eis futurum erat, q̄ Tyro, & Sydoni,viuentes tñ poterant conuerti,& pœnitere, & potuissent tunc per pnīam purgare morā tēporis prēteriti, nam quocunque modo dicatur verbum Christi,siue comminatorie, siue sm certitudinem diuinæ præscientię,certum est, ꝙ viuentes conuerti poterāt, quia liberi erant. Quod aūt ita futurum esset,ꝙ non conuerterētur non prouenichat ex diuina præscientia,sed quia ipsi libere conuerti nolebant,iō proderat ista Christi exprobratio ad conuersionem illorū. Secundo fuit,& præcipue ad exemplum audientium,& nostrum.ſ.vt non incideremus in talem ingratitudinem,& negligentiam,ꝙ audito verbo Christi nō cōuertamur,nam accidet nobis, sicut illis vrbibus.ſ.durius erit nobis in die iudicii, quam terrę Sodomorū, & istud est prępcipuum, quoniam exempla infidelitatis,& peccata, & pœnę prēteritorum propter nos scripta sunt,prima Corinthiorum 10. ne nos incidamus, in tale infidelitatis exemplum ad Hebrę.4.Tertio fuit ex compassione quadam prędixit.n.mala Christus ciuitatum istarum,compatiens eis,ꝙ grauia mala passuri essent, quia conuerti noluerant, sic dicit Hiero.hę vrbes Galilęę a saluatore planguntur, ꝙ post tanta signa ac virtutes non egerunt pœnitentiam,sic.n.fuit de Ierusalem, quia Christus ex compassione fleuit super illam,& dixit si cognouisses,& tu, quæ ad pacem tibi, nunc aūt absconditа sunt ab oculis tuis, & ibi mala illius prænunciauit. Lu.19.Quarto fuit ad oñendum se illa scire, quæ futura erāt istis vrbibus temporaliter, quia non conuersę fuerant Christo prædicante, sicut fuit de Ierusalem cui Christus dixit, ꝙ hęc oīa euenirent ei, quia nō cognouit tēpus visitationis suę.i.quia non conuersa est, q̄ñ Christus volebat congregare filios eius,sicut gallina congregat pullos sub alas, & ipsa noluit infra 23.& Luc.15.prædicabat aūt Christus ista,vt quando euenirent cognoscerent,quia ipse prę-sciuerat illa. Ioan.14.hoc dixi vobis antequam fiat,vt cum factum fuerit credatis.

Vnde constat Christum fecisse virtutes multas in Corozaim, quia non legitur, quando in illa prædicauerit. Et in Bethsaida de qua quinque Apostoli fuerunt.
Quæst. XLVII.

QVAERETVR vnde constat, ꝙ Christus fecerit virtutes multas in Corozaim, & Bethsaida, qa non legitur,q̄ñ in eis prædicauerit. Dicendum,ꝙ licet non legatur, q̄ñ factum fuerit, constat tñ,ꝙ fuerit factum,cum Christus dicat illud fuisse factum, hoc aūt fieri poterat,quia præced.c.dī,ꝙ Christus discurrebat per oēs ciuitates,& castella prædicans euangelium,& sanans omnem languorem, tunc ergo prædicaret in Bethsaida,& Corozaim,sic dicit Hiero.vbi aūt scriptū sit,ꝙ in Corozaim,& Bethsaida signa fecerit,supra.n. legimus,& circuibat ciuitates oēs,& vicos curās omnē infirmitatem, inter cæteras, ergo vrbes, & viculos estimandum est in Corozaim quoque, & Bethsaida dominū signa fecisse, maxime aūt paret hoc de Bethsaida, quia de illa fuerunt quinque Apostoli.ſ.Petrus & Andreas, Iacobus,& Ioannes, & Philippus,vt dicit Chry.vī ergo,ꝙ sępe Christus in ipsa vrbe prædicauerit, cum tot de ea ad speciale cōfortium eius assumpti

tue-

Dies iudicii intelligitur dupliciter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerunt,de Corozaim idem est, est enim ciuitas coniuncta Bethsaidę in littore maris Galilęę,in illa aũt regione Christus valde morabatur, & sic sępe prędicaret, & miracula faceret in vtraque vrbe istarum.

Quare loquitur hic de Tyro,& Sydone.
Quæst. XLVIII.

QVAERETVR quare dr̃ hic de Tyro, & Sidone. Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit,quia Tyrus,& Sidon destructę fuerant pp peccata sua, de q̃bus pn̄iam non egerant,si tn̄ fuisset eis prędicatum,& signa facta,quæ fuerũt facta in his vrbibus, pœnituissent & nõ fuissent destructę. sicut ēt dr̃ de Sodomis,& tn̄ illę ciuitates perierant.Dicendum,ꝙ Tyrus,& Sidon,licet aliàs fuerant destructæ, & etiã post Christum,tn̄ qn̄ Christus ista dicebat Tyrus, & Sidõ integræ vrbes erant,& ipse aliqn̄ transibat fines earũ, infra 15. & exibant ad eum aliqui habitatores regionis illius,sicut fuit de Chananęa cuius filia vexabatur infra 15. dicit autem hoc Christus de habitatoribus Tyri,& Sidonis qui olim habitauerunt in eis,nam illi non egerunt pn̄iam de peccatis & damnati sunt.si tamen prædicatum fuisset eis pœnituissent, & non damnarentur,& iõ dr̃ hic olim in cilicio, & cinere pœnitẽtiam egissent.i.si olim fuissent factę in Tyro, & Sidone virtutes egissent pn̄iam, de prę̃sentibus autẽ nihil doluit,ne significaret eos damnandos,nã illi, qui manebant nunc licet non audierint Christum prædicantem,postea tn̄ Apostolis, & discipulis prædicantibus Tyrij conuersi sunt,vt patet Actu.21. vbi erant Christiani multi apud quos Paulus mansit, isti ergo pœnituerunt.& sic isti faciliter audito verbo discipulorum pœnituerunt, a fortiori prædecessores eorũ pœnituissent,si Christus prædicasset eis,iõ culpa eorũ alleuiat, sic dicit Hieronymus Corozaim,& Bethsaida dãnant ꝙ præsenti dn̄o credere noluerunt,Tyrus,& Sidon iustificantur,quia Apostolis illius crediderunt.

Quare dicitur,quod egissent pœnitentiam in cilicio,ac cinere. Et quis modus pœnitendi fuit apud antiquos.
Quæst. XLIX.

QVAERETVR quare dicitur, ꝙ egissent pœnitẽtiam in cilicio,& cinere. Dicendum,ꝙ hoc dr̃,quia modus antiquorum erat sic pn̄iam agere. accipitur enim pœnitentia pro satisfactione, quæ prę̃supponit dolorem de peccatis, quia non vult quisquã se affligere pro peccatis,si adhuc gaudet in illis: debet satisfactio fieri per opera dura,& pœnalia, vt homo puniat in se illicita,quæ dolet commisisse,& quia in peccato fuerunt duo.i.superbia mentis qua peccans noluit manere subditus legi Dei, sed facere, qđ sibi placuit,& delectatio peccati, inquantum adhęsit bonis sensibilibus,quæ delectant ſm sensum,ideo in pœnitẽtia debent esse duo opposita.s.humiliatio spiritus, & afflictio carnis. Pro primo datur pœnitere in cinere, & hoc est,quia cinis est res vilis.s.puluis quidã de rebus iam consumptis,& perditis. Pro secundo datur cilicium,quia est vestis de pilis duris qui carnem affligunt pungendo eam,& recõpensatur illa delectatio, q̃ illicite assumpsit, iste ergo fuit modus pœnitendi apud oẽs antiquos,sic pœnituerunt Niniuitæ,Ion.3.s. surrexit rex de solio suo,& abiecit vestimentũ suum a se,& indutus est sacco,& sedit in cinere, sic ēt Iudei qn̄ ieiunabant, dormiebant super cinerem,sic dr̃ Isa. 58.nunquid tale est ieiunium,quod elegi per diem affligere hoiem aĩam suam, & cõtorquere quasi circulum caput suum,& saccũ, & cinerẽ sternere? sic ēt dr̃ de Tyro,& Sidone hic,& Lu.10.ꝙ olim in cilicio, & cinere sedentes pœniterent, tetigit ergo Christus modum istum pœnitendi, quia apud antiquos erat generaliter ista consuetudo,& si Tyrii, & Sidonii pœnituissent,tenuissent hunc modum.s.in cilicio, & cinere, vnde & Ioannes,qui pœnitentiam annunciabat, & in se illam ostendebat cilicio vtebatur.s.veste facta de pilis camelorum supra 3.

Quare Christus specialiter locutus fuerat de Capharnaum per se.Et quæ miracula Christus in Capharnaum egit.
Quæst. L.

QVAERETVR quare specialiter locutus fuit hic de Capharnaum per se,quia poterat dicere vęti bi Corozaim,vę tibi Bethsaida,& Capharnaum,sicut enim posuit duas simul,ita tres ponere potuisset. Ali qui dicunt,ꝙ hoc fuit, quia Capharnaum erat ciuitas prę̃cipua,ideo per se nominata est , sic dicit Remigius Capharnaũ metropolis erat Galilææ, & insignis ciuitas illius prouincię, & ideo dn̄s specialiter mẽtionem illius facit. Secundo potest dici,& melius,pter maioritatem peccati, peccauit enim magis Capharnaum,q̃ Corozaim,& Bethsaida, & ideo per se de illa dictum est,pcm̄ aũt Corozaim, & Bethsaida fuit simile,& æquale, ideo de illis simul dictum est. Et patet hoc,quia eisdẽ verbis vsus est Chr̃s ꝓ Corozaim, & Bethsaida nullo mutato, & tn̄ ꝓ Capharnaum aliis verbis vsus est,si tn̄ pp solam excellẽtiam vrbis, Christus per se loqueretur de Capharnaum,posuisset eam prius, eisdem tn̄ verbis vteretur contra illam, & ꝙ alias duas,quod non fecit. Tertio fuit pp inequalitatem pœnę, quia maior pœna inferenda erat vitris Capharnaum,q̃ viris Corozaim,& Bethsaida, Quod patet,quia loquens Christus de Corozaim, & Bethsaida comparauit eos Tyro,& Sidoni dicens, Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij, quam vobis:peccata tn̄ virorum Capharnaum comparantur Sodomitis.s. terræ Sodomorum remissius erit,& tn̄ peccata Sodomorum maiora erant,q̃ Tyri,& Sidonis, quia in dere stationem allegãtur, qn̄cunque allegantur, & ēt præcedent.c.qn̄ Christus voluit ostendere magnitudinẽ peccati ciuitarum, quę non reciperent Apostolos dixit terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, & non dixit de Tyro,& Sidone in quo innuit, ꝙ minora peccata erant,& minor pœna Tyri,& Sidonis, ideo de vrbe Capharnaũ oportuit per se dici. Quarto fuit, quia contra Corozaim,& Bethsaidam significat solũ futura pœna ęterna.s.remissius erit in die iudicij, cõtra Capharnaum aũt duplex pœna futura erat.s.temporalis,& ęterna,temporalis quidem, quia ab honore suo caderet,& hoc fuit,quia destructa est, quod innuitur cum dr̃ vsque ad infernum descendes.i.vsque ad nihil deuenies,ęterna aũt cũ dr̃,remissius erit terrę Sodomorum, debuit ergo per se dici de Capharnaum. Siquis aũt concedat,ꝙ cum dr̃, vsque ad infernũ descendes,signatur pœna ęterna, pr quidem cõcedi, sed melius dr̃,ꝙ signetur pœna temporalis, quia aliàs dici deberet in infernum descendes,& non vsque ad infernum.Causa aũt maioris pœnę in Capharnaum,q̃ Corozaim,& Bethsaidæ fuit maior ingratitudo,quia plures in ea Christus prædicauit,ēt plura miracula ibi fecit,ibi.n.sanauit leprosum,supra 8.sanauit ēt habentem spiritum immundum in synagoga Marc.primo, & Luc.4.& socrum Simonis tebricitantem, sup.4.& Mar.1.& Luc.4. & paralyticum supra 9.& Marc.2. & mulierem fluentem sanguine, & iuscitauit filiam archisynagogi,supra 9.ibi ēt sanauit semel omnes languẽtes variis languoribus,quotquot erant in vrbe supra 8.& Mar.1.& Luc.4. in illa aũt ciuitate tot mira-

cula a Christo facta leguntur, & ita ab omnibus habebatur in admirationem de factis Christi in Capharnaum,sicut dixerunt Nazareni, Luc.4. quanta audiuimus a te facta in Capharnaum fac nunc in patria tua. Etiam Christus cępit prędicare in hac vrbe ante cæteras,quod erat ad magnum honorem vrbis supra 4.& iõ magna fuit pœna virorum Capharnaum , qui post oĩa hæc pn̄iam agere noluerunt , & hoc prę̃iderat Isa.9.primo tpe alleuiata est terra Zabulon , & Nephthalim,i.ciuitas Capharnaum , quæ est in finibus Zabulon,& Nephthalim,vt dicitur supra 4.alleuiata est sub onere peccatorum primo tempore.i.a principio prædicationis Christi,quia ibi cępit prędicare.eo.c.& nouissime aggrauata est.i.in fine aggrauata fuerunt peccata sua plusquam prius fuerant. s. quia per ingratitudinem pœnitentiam agere noluit.

Quare dicitur,quod remissius erit Tyro & Sidoni in die iudicij quam Corozaim,& Bethsaidæ. Et in quo fuerunt maiora peccata horum , quam illorum.
Quæst. LI.

QVAERETVR quare dr̃, ꝙ remissius erit Tyro, & Sidoni in die iudicij,quã Corozaim, & Bethsaidæ. Dicendum,ꝙ istarum ciuitatum peccata erant maiora,quia nemo magis punitur in inferno, nisi qui magis peccauerit,cum ibi non sit acceptio personarum.N õ tn̄ significatur,ꝙ peccata Bethsaidę, & Corozaim erant plura,vel maiora ex genere suo,ga tunc frustra esset comparare peccata ista inter se,quia istud nihil notandum esset,sed erant peccata istorum maiora ex contemptu,& ex ingratitudine, quia oblata fuit sibi salus,& repulerunt eam,peccata enim Tyri,& Sidonis erant magna ex genere suo,quia ibi erat idololatria,quæ est grauissimum peccatum , viri autẽ Corozaim,& Bethsaidæ idololatræ non erant, peccata tamen eorum maiora reputantur,quia Tyrij,& Sidonij non habebant a Deo,nisi legem naturalem , illam ergo solam contemnere poterant: Corozaim autem & Bethsaida,tã naturalem,q̃ scriptã habebant. s.Moysi,& ꝙ his maius erat prędicationem Christi, & miracula contempserunt , & sic aggrauantur peccata eorum,sic dicit Hiero.hoc non est,quia Tyrus,& Sidon naturalem tantum legem calcauerant , istę vero ciuitates post transgressionem naturalis legis, & scriptæ, ēt signa,quæ apud eos facta sunt paruiduxerant.Item aũt est de Capharnaum ad viros Sodomorum , quia Sodomitæ sola naturalia iura violauerunt, viri aũt Capharnaum oẽ ius , & omne bonum contempserunt, ergo circunstantia cõtemptus aggrauat peccata eorum. Aliter p̄ dici,ꝙ istud pcm̄,quod erat non recepisse Christum , nec voluisse credere in eum cum vidissent signa eius ēt per seipsum erat maius,q̃ peccata Sodomorum,& Tyri, & Sidonis , quia nulla grauior esse potest ingratitudo , quam sanari contemnentis, Tyrus aũt,& Sodomitis salus oblata non est, qa Chr̃s testatur hic, ꝙ si fuisset eis prædicatum pœnitentiam egissent,q̃ facere noluerunt istę tres vrbes , ideo istud pcm̄ in se erat maximum. Item quia omnia peccata Tyri, & Sidonis, & Sodomorum erant cum aliquali ignorantia veri boni,nunquam.n.infelices illi verum bonum cognouerunt,nam nec illis prædicatum est, istis aũt vrbibus manifeste salus se obtulit, & agnouerunt eã,sed ꝓtempserunt, sicut dr̃ Io.12. Lux venit in mundũ, & dilexerunt hoĩes magis tenebras , q̃ lucẽ: erant.n. opera eorum mala , repugnare tn̄ veritati agnitę,quæ pertinet ad salutem est peccatum in Spiritum sanctum,quod est grauissimum, tale aũt videtur commisisse istę tres vrbes, ideo grauantur grauius, quam Tyrii,& Sidonii,& Sodomitæ.

Quare Christus dixit de Sodomis forte mansissent, vsque in diem hunc,quia ly forte importat dubium.
Quæst. LII.

QVAERETVR quare Christus dixit de Sodomis forte mansissent, vsque in diẽ hãc, quia ly forte importat dubium.Dici potest vno mõ, ꝙ licet, forte ex proprietate sua importet dubium tn̄ ex consuetudine loquendi ponitur forte vbi nullum dubium est, sic dr̃ supra.7. nolite mittere margaritas ante porcos, ne forte conculcent eas,& tn̄ non est dubium quin eas conculcent, sic ēt sup.5.dr̃ ne forte tradat te aduersarius iudici, & tamẽ certum est, ꝙ traderet eum iudicij.i.accusaret apud iudicem,nisi prius concordaret se cum eo. Aliter põt dici,ꝙ forte importat hic dubium non quantum ad cognitionem Christi,sed quantum ad volubilitatem creaturę,sciebat.n.Christus determinate quid acturi essent Sodomitæ si prædicaretur eis.s.an conuertentur,vel non,& conuersi manerent vsque ad diẽ illã, quia tn̄ conuerti,vel non conuertit pẽdebat ex libertate arbitrii Sodomitarum,quæ non habebat in se aliquid determinatum, sed habet se libertas ad vtrumlibet, dixit, forte , vt non putetur Dei cognitio rebus imponere necessitatem,sic dicit Remig. ideo dominus , qui omnia nouit in hoc loco verbum dubitantium posuit.s.forte,vt ostenderet, ꝙ liberũ arbitrium concessum est hominibus,& ad hoc, ꝙ sciret ꝙ Deꝰ determinate scit futura,& non sub dubio,& tn̄ p̄ istã notitiam non imponit eis aliquam necessitatem sic, vel sic eueniendi, posuit duo exempla vnum sine verbo dubitatiuo,& aliud sine illo,nam dixit de Tyro,& Sidone,ꝙ si factæ fuissent virtutes in eis olim pœnitentiam egissent,non apponendo forte,vt videatur, ꝙ ipse certe sciebat illos pœnitentiam acturos si prędicaretur eis,de Sodomitis aũt dixit,forte mansissent, vsque in diem hanc,potuisset tn̄ ad vtrunque ponere forte, quia contingens.s.cõuersionem Tyri, & Sidonis sciret,eodem mõ conuersionem, vel non conuersionẽ Sodomitarum, potuisset ēt ponere forte in vtroque, quia æqualis libertas erat Tyriis, & Sodomitis ad cõuerti,vel non conuerti, sed non posuit vtrumque sine forte,ne viderentur futura necessario venire propter diuinam notitiã,nec in vtroque posuit forte, ne putẽt futura contingentia propter sui contingentiam, vel libertatem Deo esse incerta, sed alterum sine forte, & alterum cum forte posuit.

Quare Christus non fecit,quod prædicaretur Tyrijs,Sidonijs, Sodomitis.In quo duplex dubium resoluitur. Et quomodo nulli deficit principium ad se saluandum sufficiens.
Quæst. LIII.

QVAERETVR cum sciret Deus cõuertendos Tyrios,& Sidonios,& Sodomitas si p̄dicaretur eis,& miracula fierent,quare non fecit,ꝙ prædicaretur,nam ex hoc videtur, ꝙ iniuste damnantur. Ad hoc dicit Remig.ꝙ fortasis erãt plurimi in Corozaim,& Bethsaida qui crediturí erant, & erant multi in Tyro,& Sidone,qui non erant credituri,& ideo non erant digni euangelio, dn̄s ergo habitatoribus Corozaim,& Bethsaidę prædicauit, vt illi q̃ crediturí erant crederent,& habitatoribus Tyri,& Sidonis prædicare noluit.ne forte illi qui non erant credituri contemptu euangelii deteriores facti atrocius punirentur. Sed hoc non stat, quia tunc etiam in Corozaim,& in Bethsaida prædicare non debuisset,quia plurimi ibi pœnitentiã agere nolentes deteriores effecti sunt,sicut Christus eos hic increpat,ergo non fuit ista causa. Alij dicunt, vt refert Augustin. Deum prę-

sciuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

sciuisse Tyrios, & Sidonios a fide fuisse postea recessuros, cum factis apud se miraculis credidissent, & ex misericordia potius non illis ista feciſſe, qui grauiori pœna obnoxii fierent, si fidem, quam tenuerunt reliquissent, q̃ si eam nullo tpe tenuissent. Sed hoc non stat, quia postea Tyrii conuersi sunt, vt colligitur Act. 21. & non apparet, ꝙ fidem reliquerint. Item, quia dato, ꝙ relicturi essent eam, adhuc non esset cessandum a prædicatione, nam Corozaim, Bethsaida, & Capharnaum fidem susceperunt Christo prędicãte, q̃ postea reliquerunt cum pœnitentiã agere noluerũt, & Chrs ista præsciebat, & tñ prædicauit eis, ideo non cessauit ex hac cã prædicatores mittere ad istas vrbes. Aliter dicit Hiero. ꝙ responsio aperta est. s. nos ignorare Dei iudicia, & singularum dispensationum eius. i. operationũ sacra. i. secreta nescire & explicat magis dicens ꝙ propositum fuerat Dei Iudęę fines non excedere, ne iustam sacerdotibus, & Pharisæis occasionem persecutionis daret. Sed dicendum, ꝙ istud non tenet, qa Sodomitæ ad hoc, ꝙ non perirent, non erat prædicandum tempore Christi, quando iam non erant, sed prædicandum fuerat tempore Abrahę q̃n supererant, & in peccatis suis consumpti sunt, & sic Christus non erat prędicaturus eis, sed missurus prædicatores, quia nondum ipse carnem assumpserat, & non esset scandalũ aliquod, quia istud esset si ipse relictis Iudęis iret ad prædicandum gentilibus, sed potuerat aliquem illuc misisse, sicut Ionã misit in Niniuem, & eo prędicante, conuersi sunt Ion. 3. Aliter dicit August. ꝙ ẽt si isti crediturí essent si eis prædicaretur non excusabuntur ꝓp hoc a pœna, & ait porro, sed secundum facta, q̃ facturi essent si viuerent mortui iudicantur profecto, quia fideles futuri erant isti si eis cum tantis miraculis fuisset euangelium prędicatum, non sunt vtique puniendi, & tamen in die iudicij puniẽtur. Dicendũ ergo, ꝙ hic est duplex dubium. Vnum est an isti iniuste condemnentur. Quia crediturí erant, si eis miracula fierent. Aliud est quare noluit eis prædicare cum sciret eos conuertendos. Ad primum dicendum, ꝙ non est iudicandum de hoĩe ad hoc, ꝙ saluetur, vel condẽnetur quid facturus esset si viueret, sed quid fecit dũ vixit, si enim attẽdatur quid hõ facturus esset, nemo condemnaretur, quia si Deus vellet efficaciter cor hominis, siue per exteriora, vt per miracula, & prædicationem, siue interius tangendo cor, nemo posset perire, quia cor hoĩs est in manu Dei, & quocunque voluerit vertet illud Prou. 21. nam sicut nunc corda beatorum confirmat in bono, ita & posset corda nostra ad se immobiliter vertere, sed nõ facit Deus erga nos quidquid potest, sed quicquid iustum, & sufficiẽs est, non. n. petit a nobis fidem, nisi de eis, q̃ scire possum⁹, siue quia prędicata sunt, siue quia ex rebus creatis naturali ingenio illa cognoscimus ad Rom. 1. opera aũt non petit, nisi vel ea, q̃ sub præcepto posita sunt, vel quæ naturalis rõ agẽda decernit, nulli ergo deficit deficiens principium ad salutem, si aũt Deus a nobis maiora peteret iusta querela esset, ꝙ iniuste dãnaremur, sed ista sola exigit, habebant aũt hæc Tyrij, & Sidonii, & Sodomitæ, ideo ꝙ peccauerint iusta fuit eis damnatio, licet si miracula fuissent inter eos facta conuersi fuissent, quia aliqui mouentur a magnis auxiliis qui a minoribus non mouentur, si aũt alicui ista magna auxilia dentur gratia est, si non dentur nihil iniustum est, qui aũt contempserint ista maiora auxilia iustius damnantur, quibus tñ nõ impenduntur iniustum nihil fit, & ita Tyrii, & Sodomitæ conqueri nõ possunt, quia non fuerunt eis miracula facta, cum sine illis haberent principium sufficiens ad salutem, istę tñ tres ciuitates, quibus ista auxilia impensa sunt, & ea contẽpserunt, grauius damnantur, vt dicit hic Christus.

F Ad secundum dicendum, ꝙ quantum ad ea, quæ sunt pure beneficia non est petenda aliqua causa, nã in nobis ea, quæ fiunt exigenti iustitia habent causam determinatam, quare fiant, quæ aũt sunt beneficia sola voluntatem habent pro causa, nam si esset aliqua causa, quare fieri deberent, iam non essent pure ex liberalitate, sed ex aliqua necessitate, ita ergo quãtum ad Deum, nam ea, quæ sunt simpliciter ex necessitate salutis nostrę habent causam manifestã, quare fiant. s. quia si nobis Deus illa subtraheret, vel non concederet, iniuste nos condemnaret. Quę aũt sunt supererogationis sine quibus salus esse potest, ex sola Dei liberalitate conceduntur, nec habent aliquam causam ex parte nostra. s. quia nos non meremur illa, nec ex parte Dei habent causam, nisi voluntatem, & sic dixit Christus infra in litera, ita pater q̃n sic fuit placitum ante te. ꝙ igitur Deus quibusdam hoĩbus, vel gẽribus præstet quædam bona, q̃ alijs vltra ea, quæ sunt necessaria ad salutem, sola voluntas est causa, sicut põt figulus ex eadem massa facere aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam, ad Ro. 9. nec potest dicere vas factum in contumeliam ipsi figulo, quare feciſti me, sic, ita nemo põt conqueri, ꝙ Deus plura, q̃ alteri dederit, cum tñ sibi sufficientia dederit ad salutẽ, & ob hoc ẽt causa non est petenda in istis, cum nulla sit, sic dicit Aug. super Ioannem, quare istum trahat, & illũ non trahat noli velle diiudicare si non vis errare.

In illo tẽpore respondens Iesus dixit. Confiteor tibi pater domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater, q̃n sic fuit placitum ante te. Oĩa mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo nouit filiũ, nisi pater, neq; patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Venite ad me oẽs qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiã vos. Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

In illo tempore. Hic ponitur deuotorum commendatio. Et primo circa istam deuotionem, ponit principium motiuum. Et secundo medium perducẽdi, ibi. *Omnia mihi tradita.*

An istud sit continuatum ad præcedentia. Quæst. LIIII.

QVAERETVR circa primum an sit istud continuatum ad præcedentia. Aliqui dicunt, ꝙ non, quia istud ponitur Luc. 10. q̃n discipuli redierunt ad Christum, postquam prædicauerant. Alij dicunt, ꝙ sic hic ordo continuus, quia litera hoc ostendit, quia dr in illo tpe, scilicet tunc q̃n dicta sunt præcedentia, dicta sunt ẽt hęc. Sed obijcietur, quia ẽt Luc. 10. ponit istud, & dicitur in illa hora, quæ est connotatio tẽporis magis determinata, ergo potius erit ibi ordo continuus, q̃ hic. Dici potest vno modo, ꝙ vtrobique sit ordo continuus, & sit idem tempus istud, & illud, quia ibi dr, ꝙ Christus dixit illud q̃n redierunt discipuli de prędicatione, & ita poterat esse hic, ꝙ discipuli redierunt quando loquebatur præcedentia q̃ illas tres ciuitates, & tunc præsentibus eis cępit istud dicere. Aliter potest dici, & melius, ꝙ istud fuit bis dictum, q̃ non est inconueniẽs idem fuisse pluries dictum a Christo, sicut patet de pera non portanda in via, quod Chrs dixit Apostolis. Luc. 19. & postea dixit illud discipulis Luc. 10. sic dicit Aug. lib. de concor. euan. & istud est verisimile, quia istud verbum est tale, ꝙ sępius dici rõnale erat. s. continet laudem diuinam ꝓp bona admiranda, quæ facit, & quia talia sępe faciebat Deus poterat Christus sępe hoc dicere. ibi enim dixit ꝓp profectũ spũalem quem operabatur Deus per discipulos Christi, hic aũt ꝓp illuminationem pauperum excęcatis sapientibus. Itẽ patet ex adiũcto, quia hic subditur venite ad me qui onerati estis, & cętera. vsque ad finem seq. c. ibi aũt illa non dñr, ideo videtur hoc pluries dictum esse, & ita vtrobique erit ordo continuus.

Quare ista ponuntur hic, videlicet id quod sequitur in c. isto. Quæst. LV.

QVAERETVR quare ista ponuntur hic. Dicendum, ꝙ in his rñdet Christus tacite, nã qa supra dixerat qũo quędam ciuitates perierant, & potuerant saluari si fuisset eis prędicatum, alii aũt miracula viderunt, & contempserunt, & perierunt, diceret aliquis, quare ista fiunt, Chrs per hoc respondet gratias Deo agens, qui abscondit hæc sapientibus, & reuelauit parulis, dans eis aliq̃ notitiã de hoc saltẽ qũo iusta sunt. Aliter põt introduci. s. aliquis videns, ꝙ sapiẽtes inter Iudæos non conuertebantur ad Christum, & aliqui simplices, & rudes conuertebantur, diceret quare sic bat hoc, Christus aũt rñdet, ꝙ hoc est, quia Deus reuelauit ista paruulis, & abscondit illa sapientibus. s. ipsum esse Messiam, & dr. *In illo tempore.* s. q̃n Chrs locutus fuit ꝫ tres vrbes, de quibus supra, nã illico subiũxit hoc. *Respondens Iesus.* Idest dicens. Aliquis dicet. n. cui Christus rñdebit hic, cum nemo videatur quærens. Dicendum, ꝙ põt dupl'r accipi. Vno modo, ꝙ sit responsio nõ quidem ad aliquã qõnem expressam, sed ad tacitam, vt dictum est prędicẽ. q. Alio mõ ꝑt dici, ꝙ accipiatur rñdere. i. dicere, nã sępe dr in scriptura respondens ille, qui incipit loqui, a quo nihil quęsitum fuerat, sic patet Mar. 11. q̃n Christus ibat ad ficulneã, nam dr, & rñdens dixit ei, iam nõ amplius quisquam ex te fructum manducet, & tñ nemo locutus fuerat ibi Christo, maxime quia ipse dr ibi rñdisse ficulneę, quæ tñ nihil quęrebat. *Confiteor tibi.* i. gratias ago, quia confiteri laudare est. *Pater domine cœli, & terræ.* Patrem retulit Christus ad se. Dñm aũt non ad se, sed ad cęlũ & terrã, est. n. Deus pr Christi, sed non dominus eius, quia æqualis est ei, & eiusdẽ substantiæ, dñs aũt ad solã creaturam dr. s. ad cęlum & terram, vnde non diceret pater. Arrius, tñ q̃n dixit filiũ, & Spiritum Sanctum esse creaturas diceret, ꝙ Christus vocaret Deum patrẽ, & dñm, ẽt si non addatur cęli & terræ. *Quia abscondisti hæc.* s. ꝙ Iesus erat Messias, & ꝙ in fide eius erat salus. *A sapientibus, & prudentibus.* Sapientes dr hũites notitiam rerum speculatiue, prudentes sunt qui circa agibilia recte iudicant, quia prudentia est habitus cũ recta ratione actiuus eorum, quæ ad totam vitam pertinent. 6. Et hi corum, cap. 6. & vtriq; Christum ignorauerunt. *Et reuelasti ea paruulis.* Idest insipientibus, & pauperibus, & indoctis hominibus. *Ita pater.* Et ita fuit, scilicet quòd absconderetur hoc sapientibus, & reuelaretur paruulis. *Quoniam sic fuit placitum ante te.* Idest non fuit ad hoc alia causa, nisi quia tibi placuit, nam paruuli non meruerunt, quòd tu ista eis reuelares, si tamen accipiatur paruulus idest humilis, licet paruulum esse non fuerit ad reuelationem istam causa sufficienter meritoria.

Quomodo Christus dicebat confiteor, cum non haberet peccatum. Et quod oportet confiteri nos esse peccatores coram Deo. Quæst. LVI.

QVAERETVR qũo Christus confitetur hic, quia confiteri ad peccatorem pertinet, Christus aũtẽ peccatum nullum fecit 1. Petr. 2. Dicendum, ꝙ confiteri proprie accipitur. i. aperte fateri, vel asserere, cũ quis. n. aliquid indubitate fatetur dr illud confiteri. i. simul fateri, quia totum fatetur nihil negãs, vel ex toto animo fatetur manifestare volens. scriptura aũtẽ transumpsit istud verbum ad significandum laudẽ, vt illud: confitemini dño q̃m bonus, & illud, confitebor tibi q̃n exaudisti me, & ita fere est ꝓsuetudo scripturæ accipere ꝓ laudare, quia qui laudat desiderat aperire magnitudinem alicuius, cum laus sit sermo explicans magnitudinẽ, post hęc ẽt trãsumptum est istud verbum ad significandum expressionem vocalẽ peccatorũ, vt Psa. 31. dixi confitebor aduersum me iniustitiam meã, & dr illud confiteri. i. simul fateri, quia q peccata exprimit plene exprimere debet, nihil subticendo, sed oĩno manifestando, ẽt dependet ista confessio ex laude, quia q̃n quis confitetur peccatum suũ laudat Deum se illi subiiciens, & minorem esse cõcedens, sic dicit Pharao. Exod. 9. Deus est iustus, ego & populus meus peccatores, & ita dr Deo gloriam dare qui iniquitatẽ suam confitetur, sic patet Iosue. 7. cum Iosue vellet, ꝙ Achan diceret pctm suũ ait illi, fili mi da gloriam Deo Israel confitere, & indica mihi quid feceris. qui aũt se peccatorẽ non confitetur Deũ vitu perat, quia eum mendacem facit. 1. Io. 1. si dixerimus, ꝙ pctm non hẽmus mendacem facimus eũ, & verbũ eius non est in nobis, & sic ex eadẽ radice prouenit, ꝙ accipiatur confiteri pro laudare, & ꝓ expressione peccatorum, hic aũt Christus confitetur. i. gratias agit, sicut confitemur domino q̃n bonus est.

Quare Christus hic gratias egit Deo, quia hæc a sapientibus abscondit, & reuelauit ea paruulis. Et qui sint sapientes, & prudentes. Et quod humiles reuelationem a Deo accipiunt. Et qũo naturaliter Deus absconditus est, vt a nullo intelligi possit, nisi seipsum ostendat. Quæst. LVII.

QVAERETVR quare Christus hic gratias egit Deo, quia abscondit hęc a sapientibus, & paruulis reuelauit. Dicendum, ꝙ sapientes põt hic vocari speculatiui, & prudentes circa moralia, vt dictũ est, & tunc vocantur paruuli rudes, & indocti, sic dicit Chry. ꝙ non dixit reuelasti ea stultis, sed paruulis. i. informibus, aut rusticis. Vel vocatur sapiẽs qui sibiipsi sapiens videtur, & paruulus est, qui sibi non vr sapiẽs, licet sit sapiens, sic dicit Hilarius cęlestium verborum archana sapientibus absconduntur, & paruulis reuelantur, paruulis malitia nõ sensu. i. sapiẽtibus vero stultitię suę præsumptione nõ prudentię causis. Vel vocant sapientes ipsi Scribę, & Pharisęi, qui legẽ interpretabantur, prudentes aũt dicuntur, qui a scribis fuerunt docti. Nã sapiens est qui docet, prudens aũt, qui docetur, paruuli aũt vocantur discipuli Christi, q̃ nõ erant Scribę, aut Pharisęi, nec discipuli eorum, sed erant simplices piscatores, quos Christus elegit de turba, vt ait Theophilus. Et tunc dicendum, ꝙ Deus reuelauit istis secreta sua de aduentu Messię, & de via salutis, alijs aũt nõ reuelauit, & Christus gratias egit nõ quidem, ꝙ ista abscondita fuerũt alicui hoĩ, sed ꝙ fuerunt aliquibus reuelata, nã Deo de beneficiis gratias agimus. Quod aũt seipsum quibusdam occultet bñficium nullũ est, ideo ẽt si illi mali sint nõ agimus gratias, quia Deus illis se occultauit, sic dicit Chry. reuelatum autem esse paruulis lætitia dignũ est, occultari

autem

aũt Scribis, & Phariſeis nõ eſt lętitia dignum, ſed lachrymis, non ergo propter hoc gratias agit, ſed qm̃ q̃ ſapientes non cognouerunt paruuli cognouerũt, fuit aũt cã. q̃ ſapiẽtes nõ cognouerũt ex ipſa ſuperbia. ſ. q̃ putabant ſe ſapientes eſſe, ſic dicit Theophilus abſcõdita fuit myſteria ab his, qui putant ſe eſſe ſapientes, & nõ ſunt, nam ſi ſapientes eſſent, eis reuelata fuiſsẽt, paruuli aũt qui ſe putant ex humilitate ſapientes non eſſe licet ſint, reuelationem accipiunt, & ipſa humilitas eſt eis cã diſpoſitiua, vt reuelet ſibi myſteria, ſicut ſuperbis ipſa ſuperbia eſt cã demeritoria, vt nõ reuelent, accipitur aũt hic abſcondere. i. nõ reuelare, quia Deus nõ ſe abſcondit ab aliquo, tanq̃ impedimẽtum ponens ne eum intelligat, ſed quia nõ vult ei hoc beneficium præſtare, vt ſeipſum, vel res ſuas illi reuelet, quia Deus naturaliter excedit intellectũ noſtrum, ita vt intelligere eum ne poſſimus ẽt ſi non ſe occultet, ſed potius ad hoc, q̃ intelligamus aliquid eius neceſſe eſt, q̃ ſeipſum nobis reuelet, & ſic ſapientibus, & prudenubus nihil Deus iniuſte egit, quia nõ ſe abſcõdit ab eis, quaſi prius eum cognoſcerent, & nunc ſe illis ſubtraheret, ſed notitiam de ſeipſo quoque illi nõ habebant, & dare illam eis poterat, ſicut dedit aliis non dedit eis, ipſe tñ Deus naturaliter abſcõditus manet, ita vt a nullo intelligi poſſit, nſi q̃ ipſe ſe oñderit Pſa. 17. poſuit tenebras latibulum ſuum, & iſtę tenebræ ſunt lux immenſa. 1. Tim. 6. Deus habitat lucem inacceſſibilem, quem nullus hoĩum vidit, nec videre põt, vocantur aũt tenebræ ex parte noſtri, inquantũ intellectus noſter eſt naturaliter multum deficiens ad capiendum diuinam eſſentiam, vocatur lux inacceſſibilis ex parte Dei, inquantum ipſe naturaliter excellit omnem intellectum in infinitum, ſicut luces fortes excedunt proportionem potentiæ viſiuæ, ita vt videri non poſſint.

Quare Chriſtus dixit iſta, quæ in litera dicuntur diſcipulis, & ad quid proderant. Quæſt. LVIII.

QVAERETVR quare Chriſtus dixit iſta diſcipulis, & ad quid proderant. Dicendum, q̃ primo, p derant ex parte Dei, quia iſta erat quædam gratiarum actio Deo exhibita, per q̃ quaſi blandiendo Chriſtus loquebatur patri, vt compleret bonum, quod in diſcipulis inchoauerat, inquantum dicit ita pater qm̃ ſic fuit placitum ante te, & iſte modus blãdiendi eſt valde ſuaſorius, & Deus vult, q̃ ẽt tali modo vtamur erga eum, ſic dicit Hiero. in his verbis blandientis affectu Chriſtus loquitur ad patrem, vt cęptum in Apoſtolis compleatur beneficium. Secundo fuit, vt erudiret per hoc Apłos non praue iudicare de operibus Dei, licet eorum cauſas neſciant, quia ſufficere nobis dẽt ad hoc, q̃ aliquid iuſtum ſit, q̃ ſciamus, q̃ Deus voluerit illud facere, quia nõ poteſt ei placere, niſi qđ bonũ eſt, nec p̃t reſpicere ad iniqtatẽ bono vultu, ſed quaſi deteſtans. Abac. 1. mundi ſunt oculi tui, ad iniqtatem reſpicere non poteris. ſ. acceptando eam quaſi placeat in oculis tuis, & ſic Chriſtus laudat patrẽ, quia ſic placitum fuit coram eo, quaſi bonũ ſit, quia ei placuit, ſic dicit Greg. his verbis exempla humilitatis accipimus ne temere diſcutere ſuperna cõſilia de aliorum vocatione, aliorum vero repulſione pręſumamus, oſtendens, q̃ iniuſtum eſſe nõ poteſt, quod placuit iuſto. Tertio fuit, vt Apoſtoli efficerentur humiliores ne pp miracula, quæ faciebant putarent ſe dignos aliquo bono, ſed q̃ Dei beneficio ſuſceperant, & q̃ Phariſęi pp ſuperbiam fuerant abiecti, ſic dicit Chryſ. hęc aũt q̃ dñs diſcipulis dixit ſtudioſiores eos fecerunt, quia. n. conſequens erat eos de ſe magna ſapere, qui dæmones abigebant, iõ eos hinc reprimit, quia reuelatio erat, quod eis factũ eſt, & nõ illorũ ſtudium, ideoque ſcribę eſtimantes ſe prudentes, & ſapientes exciderunt pp proprium timorem, vñ ſi pp hoc abſcõdita ſunt ab eis Dei myſteria timere decet nos, & manere paruulos, hoc. n. fecit nos reuelatione poriri. *Omnia mihi tradita.* Hic ponitur mediũ perductiuum, nam oſtenſum fuerat, q̃ oĩa prouenĩunt a volũtate Dei. ſ. q̃ iſte vocetur, & ille non. ſ. quia ita placitũ eſt coram eo, oſtendit aũt Chriſtus hic, q̃ ipſe eſt medium huius vocationis. ſ. quia licet a patre, tanq̃ ab origine omnia dependeãt, tñ per ipſum Chriſtum fiunt omnia, eo q̃ ipſi data eſt poteſtas, & ita dicit. *Omnia mihi tradita ſunt a patre meo.* i. ego poſſum vocare quoſcũque voluero, ſicut pater poteſt, quia habeo poteſtatẽ oĩum, ſicut ipſe, ſed ſolum differt in hoc, quia ipſe hẽt eam a ſe. i. eam a nullo accipit, ego aũt habeo eam ab ipſo, & hoc eſt, quia omnia tradita ſunt mihi a patre ſ. oĩa quæ ipſe habet, & ponitur hoc ad tollendum dubium, quia dicet aliquis ſi iſta ſic fiunt, quia ſic placitum eſt ante patrem, qũo tu vocas iſtos, vel illos, quia nemo poteſt hoc, niſi pater? Chriſtus aũt dicit, quia ip ſe poteſt vocare quos voluerit, & non vocat alios pater, niſi quos ipſe vult, quia omnia. i. poteſtas oĩum tradita ſunt ſibi a patre. *Et nemo nouit filium, niſi pater.* Hoc dicit, quia verũ eſt, q̃ vere nemo cognoſcebat Chriſtum, niſi Deus, ſcire. n. Chriſtum quantum ad diuinã naturam impoſſibile eſt, & dicit hoc ad tollendũ dubium, quia aliquis diceret qũo tu habes poteſtatem, cum ſis hõ, & vnde hęc habere potuiſti cum te videmus ſimilem nobis, Chriſtus aũt dicit vos neſcitis qs ego ſum, nec vnde ſum, vt intelligatis qũo habeo poteſtatem iſtam, & ideo dicit nemo nouit filium, niſi pater. q. d. non eſt mirum, q̃ vos non cognoſcatis iſta, quia nemo nouit me, niſi pater meus, ſic patet. Ioã. 7. ego ſcio, q̃ ab ipſo ſum, & ipſe me miſit, vos aũt neſcitis, vnde venio, & quo vado, & iterum nec me ſcitis, nec patrem meum. *Nec patrem nouit quis, niſi filius.* ſ. ego cognoſco eum, & alii non cognoſcunt, hoc dicit ad tollendũ dubium. quia aliquis diceret qũo tu ſcis, q̃ iſta poſſis facere, & q̃ ea quę tu facis ſunt placita coram Deo? Chriſtus aũt dicit, q̃ ipſe nouit hæc, quia pater eſt a quo iſta prouenĩunt, & tñ nemo nouit patrẽ niſi filius. i. ipſe Chriſtus, qui filius eſt. *Et cui voluerit filius reuelare.* i. poſſum reuelare patrẽ cui voluero, hoc enim dicit, quia aliquis diceret, quid ergo prodeſt nobis vocari a te, ſi patrem non poſſumus cognoſcere, cum ab illo ſit totum bonum, & in viſione illius ſit ſę licitas, & in fide illius ſit nunc ſalus, Chriſtus aũt dicit, q̃ licet nemo ſufficiat cognoſcere patrem per ſeipſum, tñ Chriſtus poterit reuelare illum cui voluerit, & ita omnes accedentes ad ipſum poterant cognoſcere, quia ipſe eis hoc reuelaret. *Venite ad me.* Poſtq̃ oſtenderat, q̃ ipſe poterat omnia, ſicut pater, & q̃ illi quos pater vocaret erant vere vocati, dat nobis conſiliũ dentiam accedendi ad ipſum familiariter, vt per eum acceſſum habeamus ad patrem dicens: venite ad me. i. nõ timeatis, nec erubeſcatis venire, quia ego nõ abiciam vos. *Omnes qui laboratis.* ſ. in curis, & laboribꝰ huius ſęculi, & quia aliquis diceret, qm̃ oẽs ibimus ad te, quia neſcimus an vocati ſimus a Deo, & an placitum ſit ei de nobis: Chriſtus præpoſuit ea, quæ hñt. ſ. omnia mihi tradita ſunt. q. d. venite oẽs quotquot voluęritis, quia ſi ego recipio vos recepti eſtis a Deo, & nõ dubitetis de hoc cum ego poſſim omnia, quę põt pater, immo nemo poteſt ad me venire, niſi ego eũ traxero, & pater traxerit, ſic dr̃ Io. 6. nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eum. *Et onerati eſtis.* ſ. oneribus infirmitatum carnis, quia quandiu in hoc ſeculo manemus mortale corpus cum paſſionibus ſuis exuere non poſſumus. *Et ego reficiam vos.* i. recreabo a labo-

laboribus. ſ. in futura beatitudine tollendo omnem laborem, quia ibi abſterget Deus oẽm lachrymã ab oculis ſanctorum, & iam non erit dolor, nec labor Apocaly. 6. ẽt reſpicit in pñti per multiplicem conſolationem, vt infra dicet. *Tollite iugum meum ſuper vos.* i, legem meam, quæ vocatur iugum, quia aliqđ onus eſt, cum abrenunciare cogatur hõ per eam propriis deſiderijs, & dr̃ ſuper vos. ſ. habete in honorem legẽ meam, & non ſubiiciatis eam pedibus veſtris. *Et diſcite quia mitis ſum.* i. addiſcite a me hoc, q̃ ego ſum mansuetus, quaſi dicat vos ſic eſtote manſueti. Vel dicitur diſcite a me, quia mitis ſum. ſ. tollite iugum meum ſu p vos, & tũc diſcere poteritis. i. clare inuenietis, q̃ ego ſum mitis. i. blandus nõ imponens onus durum, ſed mollius, quã illud, quod nũc toleratis. *Et humilis corde.* i. addiſcite a me humilitatem, quia ego ſum humilis corde, hoc autem dixit tollens eis occaſionem ſuperbiendi de beneficiis collatis, ſicut ſupra fecerat. *Et inuenietis requiem animabus veſtris.* ſ. ſi tuleritis iugũ meũ ſuper vos inuenietis requiem. ſ. vitam ęternam, quæ eſt requies aĩarum, nullam. n. aliam requiem anima ſibi pt, niſi ad Deum peruenerit, quia nunquam conſummatur deſiderium eius, quouſque ad illum vene rit, ſicut dicit Aug. inquietum eſt cor meum dñe quo uſque quieſcat in te, & in hoc apparet differẽtia promiſſorum noui, & veteris teſtamenti, quia ſola bona animę hic promiſit, in veteri aũt ſola bona corporis immo, quod minus eſt bona terræ Iſa. 1. ſi audieritis me bona terrę comedetis, hic aũt ſolum bonum aĩæ promittitur, vt innuatur, q̃ eſt bonum futurum, quia bonum corporis poteſt eſſe in pręſenti, licet ſit impſe ctum, bonum tñ aĩæ nequaquam. *Iugum enim meum ſuaue eſt.* Hoc dicit ad tollendum dubium, quia cum Chriſtus tam magna bona promitteret, putaret aliquis, q̃ grauia mandata imperaret, dicit aũt q̃ nõ, ſed iugum ſuum eſt ſuaue. i. lex ſua. *Et onus meum leue.* Eadem ſnĩa eſt replicata per alia verba, & eſt vſitatus modus loquendi in ſcriptura ad magis exprimendũ, & eſt metaphora de animalibus portãtibus currum. nam imponitur eis iugum, quod portent, & onus, q̃ trahãt, p̃t aũt illa grauari ex duobus. ſ. quia onus maius eſt, q̃ ipſa poſſint portare, vel quia iugum eſt aſperum, & lędit ceruices eorum, ẽt ſi onus nõ eſſet magnum, vtrunque aũt Chriſtus tollit, vt nulla grauitas videatur eſſe in lege ſua, & p̃t referri magnitudo oneris ad multitudinem præceptorum, quia ẽt ſi quodlibet præceptum nõ eſſet in ſe graue, ſi tñ multa eſſent grauarent hoĩem, quia nemo ad multa ſufficiẽter reſpicere põt, iugum aũt ſuaue dicit quantum ad pręceptorum ſuauitatem. ſ. quia non ſolum multa nõ ſunt, ſed ẽt grauia nõ ſunt, poterat. n. quodlibet illorũ grane eſſe licet pauca eſſent, & tñ grauia non ſunt, quia nihil eſt in eis, niſi quod ratio dictat.

Quomodo eſt verum, quod omnia ſunt tradita Chriſto a patre, Et quod omnia Chriſto tradita ſunt tripliciter. Quæſt. LIX.

QVAERETVR qũo eſt verum, q̃ oĩa ſunt tradita Chriſto a patre. Aliqui dicunt, q̃ nõ intelligitur de rebus creatis, ſed de diſpenſatione ſalutis humanæ, nam inquantum datum eſt q̃ verbum caro fieret, tradita eſt ei tota poteſtas eorũ quæ pertinebãt ad humanam ſalutem, vt ſic adminiſtraret, ſicut vellet, & ſic exponit Athanaſius. Alij dicunt, q̃ nõ loquitur de creaturis. i. de cęlo & terra, ſed de hominibus quos vocare poterat ad ſe, nam de hoc loquebatur. ſ. q̃ ſicut pater reuelat, quibus vult ſalutẽ & alijs abſcondit, ita & filius vocare p̃t quos vult, qa omnia ſibi tradita ſunt. i. poteſtas vocandi oẽs quos voluerit, ſicut dr̃ Io. 5. ſicut pater viuificat quos vult, ita & filius viuificat quos vult, ſic exponit Hier. dicẽs, tradita ſunt ſibi omnia nõ cęlum, & terra intelligenda ſunt, & elementa, &c. quæ ipſe condidit, ſed hi qui per filium habent acceſſum ad patrẽ. Pro hoc tñ conſiderandum, q̃ Chriſto tradita ſunt omnia inquantũ eſt Deus, & ẽt inquantum eſt homo. Inquantum vero eſt Deus tradita ſunt ſibi omnia, nõ quidem creaturę, quia iſtę non traduntur ei, quia per ipſum factæ ſunt, ſed omnia. i. oẽs perfectiones patris, quia cum ſit eadem ſubſtantia numero patris, & filii, & idẽ eſſe eſt eadem poteſtas, & bonitas, & ſapientia, & æternitas, & cætera attributa, quia impoſſibile eſt differre eos ab aliquo abſoluto quin ſint duo Dij, & tñ ſunt vnus Deus, iõ nulla eſt perfectio patris quin ipſa eadẽ numero ſit filii, & ſic accipitur Io. 16. omnia quæcunq; habet pater mea ſunt. q. d. non ſolum pater dedit mihi oĩa, ſed ẽt oĩa quæ ipſe habet mea ſunt, & hoc non eſt, niſi q̃ ſubſtantia vnius ſit ſubſtantia alterius, & apparet ibi in lra, quia cum Chriſtus dixiſſet, omnia quæcunque habet pater mea ſunt, ſubdidit: propterea dixi, quia de meo accipiet. & loquitur de Spiritu ſancto, qui accipit ab eo eſſe, eo q̃ ſpiratur a patre, & filio, & oſtendit qũo poterat ab vtroque ſpirari, & dixit oĩa, q̃ pater hẽt mea ſunt, i. eadem ſubſtantia numero eſt in me, & in patre, & ideo ambo ſumus, quaſi vnum principium, & non duo, licet ſimus duæ perſonæ. Si aũtẽ accipiatur Chriſtus inquantum eſt homo, ẽt verum eſt, q̃ tradita ſunt ei omnia, & tunc intelligũtur oĩa. i. creaturæ, quæ ſunt extra Deum, & nõ ipſa ſubſtantia patris, quia iſta maior eſt, q̃ Chriſtus inquantum homo, ſic accipitur Io. 13. ſ. ſciens aũt Ieſus, quia omnia dedit ei pr̃ in manus. i. ſub poteſtate ſua, quæ enim traduntur in manu alicuius ſunt ea, quæ ipſe facere põt, cum manus ſit organum operatiuum, & tñ nihil fit, niſi creatura, & ſic ſolę creaturæ intelliguntur p̃ hoc ei traditę. Et tunc omnia tradita ſunt Chriſto tripliciter. ſ. quantum ad auctoritatem, & quantum ad poteſtatem, & quantum ad effectum. Quantum ad auctoritatem fuerunt ei omnia tradita ab inſtanti cõceptionis ſuæ, quia eo ipſo, q̃ natura humana fuit vnita verbo, fuit ẽt Chriſtus inquantum homo maior omnibus creaturis, quia per hoc, q̃ vnita eſt humanitas verbo hẽt ipſa maiorem perfectionem, q̃ omnes creaturę ſimul. Quantum ad poteſtatem aũt fuerũt ſibi omnia tradita in reſurrectione, infra 28. vnde quando apparuit diſcipulis dixit, data eſt mihi oĩs poteſtas in terra, & in cęlo. ſ. quantũ ad humanitatem, quia quantum ad Deitatem nunquam ſibi tradita eſt, ſed ſemp illam habuit. Quantum ad effectum aũt tradenẽ omnia Chriſto in die iudicij, quia tunc ſubiecta erunt oĩa pedibus eius, & voluntas ſua implebitur in omnibus rebus, vt patet ad Hebræ. 10. & manebunt in æternũ, ſicut ipſe voluerit, & ideo tunc dicetur Chriſtus regnare, & dare regnum Deo patri prima Corin. 15. Nunc ẽt inquantum homo oĩa põt, quæ vult, & tñ non vult facere oĩa, quæ põt, ſed relinquit diſpoſitionem conſummandam pro die iudicij, & iõ nũc quędam facit, & ſibi ſubdit, alia vero dimittit, ſ. mala, quæ hoĩes faciunt, & quia ex ea parte qua mala ſunt, non ſunt ſm̃ volũtatem Chriſti, poſt diem aũt iudicij nullum malum fiet, quia iam nemo faciet ꝯ volunatem Chriſti, nec ẽt, niſi id quod Chriſtus voluerit. i. iuſſerit fieri, nunc aũt licet non poſſimus facere ꝯ id, quod Deus vult, facimus tñ ꝯ id, quod Deus iubet, & ſic nõ ſumus ei plene ſubiecti, ſic dr̃ ad Roma. 9. qui iuſtitiã ſuam ſtatuere volẽtes iuſtitię Dei nõ ſunt ſubiecti, poſt iudicium aũt nihil fiet ꝯ præceptum Chriſti, iõ oĩa ei erunt ſubiecta plene, & ideo dicetur tũc regnare, prima Cor. 15. hic aũt nõ intelligitur de oĩbus traditis

ditis Christo quantum ad humanitatem, sed quantum ad deitatem, quia ipse vult hic se ostendere nihil minus hēre, q̄ Deus habet, sed ęqualem esse ei, vt dicit Hilarius, & Augustinus, & tñ quantum ad ea, quę recepit ſm humanitatem adhuc minor est Deo, licet omnes creaturę sint ei subditę. Item quia Christus vult oñdere hic, ꝙ sicut pater vocat quos vult, & saluat quos vult, ita ipse vocat quos vult, & quod sibi placitum est fit, & tñ dare homini vitā ęternam non pertinet ad Christum inquantum hō est, sed solum inquantum est Deus infra 20.ſ.sedere ad dexteram, & sinistram nō est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo.i.quantum ad humanitatem, q̄ solā vos in me respicitis, & ex cuius parte vos cognati mei estis, & confisi in iure cognationis hoc petitis, ego non possum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo.i.sola deitas patris, filij, & Spiritus Sancti hoc dare pōt, ergo Christus dicebat hic oĩa sibi tradita esse a patre.i.ipsam substantiam patris, & oēm perfectionē eius, sicut dr̄ Io.19.oĩa, quę habet pater mea sunt.i.tota substātia eius, & ſm ista sibi tradita.i.quæ Christus accepit a patre nascendo ipse pōt dare gloriam quibus vult, sicut pater, & quod placitum est coram eo fit, sicut id quod placitum est ante patrē. Sed quomodocunque accipiatur nihil accepit a patre eo mō quo vnus hō accipit ab altero, quia sic suscipiens habet, id quod prius nō hēbat, & dans caret eo, quod prius hēbat, in susceptione aūt diuina, quæ est ęterna filius suscepit, id quod semper habet, & nunq̄ fuit, q̄n nō hēret, sed iō suscipit, quia non a seipso, sed ab alio, ideſt a patre habet, pater aūt dat, sed nō caret. eo quod dat, quia tam plena substantia manet patri cum filiū gignat, sicut si non gigneret totum suum esse sibi retinens, immo perfectior, & fęcundior est substantia patris, quia tota communicata filio per generationē plena in patre manet, q̄ si ad hoc, ꝙ plena maneret cōicari non posset. Etiam ſm humanitatem tradita est Christo potestas super oēm creaturā. Deus tñ nō caret potestate, q̄ Christo homini cōicauit, sed ita plene eam hēt, sicut si nulli in totum, vel in partem cōicasset, sic dicit Hieronymus si iuxta nostram fragilitatem sentire volumus, cum cępit habere, quod accipit, incipiet non habere, qui dedit. I

Quomodo dicitur, quòd nemo nouit filium nisi pater, nec patrem quis, nisi filius. Vbi, quòd cognoscere quid sit Deus stat dupliciter. Et quòd si nos Deum comprehenderemus intellectus noster efficeretur increatus, quod est impossibile.
Quæst. LX.

QVAERETVR qūo dr̄, ꝙ nemo nouit filiū, nisi pater, nec patrem quis nisi filius. Nam filiū nos nouimus. De patre ēt Christus prę̄supponit, ꝙ eū nouerimus Io.14.cum Philippus dixit Christo dñe oñde nobis patrē, & ille ait Philippo, qui videt me videt patrem meum. Item pater, quia ad Roma.1.dr̄ inuisibilia Dei, quę per ipsum facta sunt intellecta aspiciunt.i. Deus, qui est inuisibilis cognoscit a nobis per ea, quæ facta sunt.i.per creaturas, & hoc est Deū cognoscere, siue patrem, qui visibilis est. Dicendū, ꝙ cognoscere Deum stat dupliciter, aut cognoscere, quia est, aut cognoscere quid est. Primo mō oēs cognoscunt eum nemo.n.pōt ignorare Deum esse, nisi sit omnino insipiens, sicut dr̄ Psal.13.& 52.dixit insipiēs in corde suo non est Deus. Cognoscere aūt quid sit Deus stat dupliciter, quia aut cognoscere apprehendendo naturā eius, aut illum totaliter comprehendendo limitibus cognitionis suę. Primo nemo nouit filium, nisi pater, nec patrem, nisi filius, quia cognoscere quid Deus sit excedit naturam intellectus creati, & iō illum nemo vnq̄ cognouit Ioā.1. Deum nemo vidit vnq̄, pōt tñ cognoscere hō quid sit Deus, ſ.quid sit pater, & quid filius, & hoc per reuelationem, & sic dr̄ hic.l.& cui filius voluerit reuelare. Cognoscere aūt Deum cōprehendendo nemo pōt, nec ēt per reuelationem alicui concedi pōt, quia hoc erat facere intellectum nostrū esse increatū, quod includit ꝺ dictionē, sic dr̄ 1.Timo. 6. Deus habitat lucem inaccessibilem, quem nemo vidit vnq̄, sed nec videre pōt.ſ.comprehendendo eum, & tunc verum est, ꝙ nemo nouit filiū, nisi pater, nec patrem nouit quis, nisi filius, quia ipsi se comprehendunt, vterque.n.est infinitus, & intellectus infinitus G adęquatur essentię infinitę cognoscibili, & sic se cōprehendunt, de hoc dicit Chry. cum aūt dicat, nec patrem aliquis cognoscit, nisi filius, nō hoc ait q̄n eum omnino ignorent, sed q̄n cognitione qua ipse eum nouit nullus eum scit, quod & de filio dicendum est, ſ.ꝙ nemo nouit filium, nisi pater.i.ea cognitione qua pater eum nouit. Ad primum dicendū, ꝙ nos cognouimus Christum ſm humanitatem, & tñ ſm deitatē nemo eum nouerat, sic dr̄ Io.8. vos nescitis, vñ venio, nec quo vado, & iterum, nec me scitis, nec patrē meū, si aūt Apostoli cognouerūt Christum, & nos cognoscimus eum ſm fidem, hoc est per reuelationem, cinquantum Christus prædicauit, nam fides ex auditu est ad Roma.10.& hoc excluditur hic cum dr̄, & cui vo- H luerit filius reuelare. Vñ siue obscure cognoscamus quid est per fidem, siue clare, sicut est in patria per visionem, vtrunque est per reuelationem, ex seipso aūt nemo pōt patrem, nec filium cognoscere. Ad secundum dicēdum, ꝙ qui cognoscit filium cognoscit patrem, ſ.eo mō quo cognoscit filium, nā si cognoscit filium per solam fidem, ēt patrem per fidem cognoscit, si aūt clare filium videt, necesse est clare videre patrem, quia eadem est substātia patris, & filij, quę vī, & sic Christus dixit, qui videt me, videt & patrem, & subdidit cām. ſ.quia ego in patre, & pater in me est. Apostoli tñ non cognouerunt Christum, vt filiū Dei, i.nesciebant modum quo ipse esset filius Dei, iō peruerunt oñdi sibi patrem. Ad tertium dicendum, ꝙ naturali ingenio quis pōt cognoscere Deum esse, & tñ quid Deus sit nemo pōt cognoscere, nisi ex reuelatione, iō patrem esse, & filium in diuinis naturaliter nemo scit, Deum aūt esse ęternum, & sapientem, & similia naturaliter cognoici pōt, & hæc voluit Apostolus ad Roma.1.& hoc est sine reuelatione, sed istud non est cognoscere patrem, nec filium, maxime quia Christus loquitur de cognitione clara, vt innuit Luc. 10. nemo scit qs sit filiº, nisi pr̄, & qs sit pater, nisi filiº,

Quomodo dicitur, quòd solus pater cognoscit filium, & econtrario, & an Spiritus sanctus cognosceret patrem, & filium, &c. Quæst. LXI.

QVAERETVR qūo dr̄, ꝙ solus pater cognoscit filium, & eō, quia tunc vr̄, ꝙ Spiritus Sanctus K nō cognoscit patrem, nec filium, vel cognoscet ex reuelatione, quod est inconueniens, quia tunc esset minor patre, & filio, cum reuelatio solum fiat intellectui creato nō potenti naturaliter cognoscere essentiam infinitam, & sic esset Spiritus Sanctus creatura, sicut Arrius voluit, quod falsum est. Dicendum, ꝙ Spiritus Sanctus nouit patrem, & filium, quia ęqualis est vtrique, & eiusdem substantiæ, nec pōt seipsum cognoscere quin patrē, & filium cognoscat. Aliqui ergo dicunt, ꝙ Spiritus Sanctus nō excipitur hic, quia dr̄ hic nemo.i.nullus hō, & sic nō excipit ab hac cognitione, nisi hō. sed Spiritus Sanctus non est hō, iō non excipitur. Dicendum, ꝙ istud non stat, quia tunc non dicetur

ceretur nemo nouit filium nisi pater, nam pater non A
est hō, sed solus filius, & tñ excipitur hic, ergo nemo
nō accipitur pro nullo hoīe, sed nemo.i.nullum supposītum, oportebat ergo excipi Spiritum Sanctum, sicut pater excipitur. Aliter ergo dicendum, ꝙ dictio exclusiua, vel exceptiua addita vni personę in diuinis respectu termini essentialis nō excludit aliam, sed potius includit, quia essentialia sunt eadem numero tribus personis, quidquid ergo prædicatur de vna personā prædicatur de tribus, respectu aūt termini notionalis, vel personalis excludit, vt si dicatur solus pater generat, & quia notitia absolute sumpta est essentialis, in diuinis est eadem notitia numero trium personarum, non ergo excipitur Spiritus Sanctus cum dr̄, ꝙ nemo nouit filium, nisi pater, quia tunc sequeretur, ꝙ filius B
non nouerat seipsum, quod est falsum, oēs.n.tres personę nouerunt q̄libet plene, sed per hoc, ꝙ dr̄ nemo, excluditur quodlibet suppositum creatum, & sic verum est, ꝙ nec hoīes, nec Angeli nouerūt filium, nec ēt patrem, sed Spiritus Sanctus non excipitur, nęc filius, & licet dicatur, nisi pater, subintelligunt ēt filius, & Spiritus Sanctus, & hoc pp inseparabilitatem, & consubstantialitatem, sic dicit Augusti. 1. de trinitate. denique pp inseparabilitatē sufficienter aliq̄n noīatur, vel solus pater, vel solus filius, nec inde seperatur vtrinque spiritus, & ita aliq̄n dr̄, ꝙ solus pater scit aliquid, vt Mar.13.ſ.de die aūt illa nemo scit, nec Angelicę lorum, nec ēt filius hoīs, sed solus pater, & tñ per hoc non excluduntur filius, & Spiritus Sanctus, quia non intendit Christus per hoc excludere, nisi creaturas, vnde idem est dicere nemo nouit, nisi pater, sicut dicere nemo nouit, nisi Deus cum sint isti termini essentiales, qui sunt communes tribus personis.

Quare cum dicitur de filio, non adiungitur cui voluerit pater revelare. Vbi dicitur, quòd filius reuelat patrem, & non dicitur, quòd pater reuelat filium propter tria.
Quæst. LXII.

QVAERETVR quare hic dr̄, ꝙ nemo nouit patrem, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare, q̄n aūt dixit nemo nouit filium nisi pater, non dixit, & cui voluerit pater reuelare filium, nam vr̄ per hoc innuit, ꝙ filius nō possit ab oībus cognosci, nisi a pr̄e cū non reueletur alicui per patrem. Dicendum, ꝙ eo mō quo pōt quis cognoscere patrem pōt cognoscere filium, & Spiritum Sanctum, immo non pōt quis cognoscere patrē, quin filiū, & Spūm Sc̄tm cognoscat, quia eadem substantia est trium, quæ cognoscitur, & si vna persona ignoratur oēs ignorant, sic Christus dixit Io.14.q̄n Philippus dixit oñde nobis patrem, ait, tis, arguit.n.ꝙ non cognoscebant eum, qui petebant patrē sibi oñdi, & subdidit, qui videt me, videt, & patrem meum.i.cognoscendo vnum cognoscitur alius, & oñdit magis cām. ſ.quia ego in patre, & pater in me est, & iō ēt si alicui reuelatur pater reuelatur ēt filius, cum tñ dr̄, & cui voluerit filius reuelare non innuit quin ēt pater reuelet filium, sic dr̄ infra 16. cum Christus dixit Petro Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pr̄ meus, & tñ loquitur de seipso, quia petierat ab Apostolis quē me dr̄ hoīes esse, &c. & Petrus ait, tu es Christus filius Dei, & Christus dixit, ꝙ pr̄ reuelauerat ei hoc, ergo pr̄ reuelat hoībus quis sit filius, sic dicit Ambro. super Lucam, vt scias, quia sicut filius patrem quibus vult reuelat, ēt pater reuelat quibus vult filium, audi dñm dicentem. Beatus est Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, dr̄ tamen de filio solum, ꝙ reuelat patrem, & nō dr̄ de patre, ꝙ re-

uelat filium pp tria. Primo pp breuitatem, quia cū sit eadem notitia de oībus personis si vna reuelat alią ēt pōt alia reuelare aliam, immo proprie loquendo nō pōt vna persona aliquid reuelare hoī quin oēs tres simul reuelent, quia istud est essentiale, sicut creare, & iustificare, & non pōt competere vni quin cōpetat oībus, dicendo ergo de vna persona, ꝙ reuelat aliā intelligitur ēt de alijs, ꝙ quęlibet aliam reuelat, & non oportuit exprimi, sicut cum dr̄ nemo nouit patrem, nisi filius non excluditur Spiritus Sanctus, & ēt pater quin seipsum cognoscat, ita cum dr̄, & cui voluerit filius reuelare, subintelligitur, ꝙ ēt pater possit reuelare filium, & Spiritus Sanctus possit reuelare patrē, & filium, & ita cōiter dicimus, ꝙ oēs reuelationes fiunt per Spiritum Sanctum. Secundo dr̄ istud pp, pprietatem filij, quia filio ex proprietate sua competit notificare seipsum, & patrem, quia filius est verbū patris, & sicut verbum nostrum manifestat seipsum, & loquētem, ita filius seipsum, & patrem oñdit, quod est reuelare, sic dicit Augu.7. de trinitate, & lib. de quęstionib. euangelij, ſ.non est, ita intelligendum q. filius a nullo possit agnosci, nisi a patre, pater aūt non solum a filio, sed ēt ab eis quibus reuelauerit, sed potius dictum est, vt intelligamus patrem, & ipsum filium per filium reuelari, quia ipse est menti nostrę lumen, vt quia dixit, & cui voluerit filius reuelare non solū patrem, sed ēt filium accipiamus, ad totum.n.hoc referēdum est, verbo.n.suo se pr̄ declarat, verbum aūt non solum, id C
quod per verbum declaratur, sed ēt seipsum declarat. Tertio pōt dici, & melius, ꝙ Christus hoc dixit, quia semper probatio, & notificatio fit per manifestiora, & quia filius erat notus eis quibus loquebatur, & sciebāt, q̄n loquebatur eis, pater aūt nō erat illis notus dixit, ꝙ filius reuelabat patrem.i.totam deitatem, & non dixit hoc de patre, nec de Spiritu Sāc̄to, quia erāt ignoti, & ista est vera causa. Sed dicetur, ꝙ ex hoc apparet, ꝙ nemo filium cognoscit cum non cognoscat eum, nisi pater, & tñ pater non dr̄ quic̄q̄ reuelare, sed solū filius reuelat patrem, ergo manet filius ignotus.

Et dicendum, ꝙ pater reuelat filium, sicut filius reuelat patrem, vt dicit Ambrosi. super Lucam, & infra decimosexto capitu. ſ.caro, & sanguis non reuelauit D
tibi, sed pr̄ meus, &c. ēt filius seipsum reuelat, sicut & patrem, quia tñ hoc erat notum Christus illud tacuit, quod vero erat ignotum, ſ.an reuelaret patrē expreſ, fit, sic dicit Chry. si patrem reuelat filius ēt seipsum reuelat, sed hoc q̄dem dimisit, vt manifestum, illud autem posuit, quia poterat esse dubium.

Quare Christus dixit venite ad me qui laboratis, &c.
Quæst. LXIII.

QVAERETVR quare Christus dixit hic venite ad me qui laboratis. Dicendū, ꝙ Christº ostenderat supra, ꝙ ipse est mediator Dei, & hoīum inquantum ipse reuelat hoībus E
deitatem, iō vt ei hoīes familiariter appropinquare velint hortatur eos dicens venite ad me. Et dr̄ oēs, qui laboratis, quod pōt multipliciter accipi. Vno mō de laboribus huius sęculi. ſ.de angustiis, & erumnis, q̄ proueniunt ex conditione corporis mortalis, & istos labores hō sustinet quandiu viuit, sic dicit Augu. lib. de verbis dñi, ſ.quare.n.oēs laboramus, nisi quia sumus hoīes mortales lutea vasa portantes, q̄ faciunt inuicē angustias. Secundo pōt accipi de labore peccatorum, quia laborant hoīes in peccatis, & ēt aggrauant eos, sicut onera ipsis imposita, nā iniquitates dicuntur sedere in capite humano, & aggrauare hoīem, sic dicit Psalm.37. q̄n iniquitates meę supergressę sunt caput meum, & sicut onus graue grauate sunt super me, sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit Hieron. grauia sibi esse onera peccati. Zacharias propheta testatur iniquitatem dicens sedere super talentum plumbi. Tertio p̄t intelligi de labore solicitudinum huius sęculi, quia pręter corporis angustias, & p̄c̄orum morbos adhuc ipsa sęculi solicitudo cogit hoīem laborare, & affligit pp diuersitatem, & cōtrarietatem desideriorum, sic dicit Grego. 30. moralium durum seruitutis pondus est subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere q̄dem transeuntia, sed cū trāseuntibus nolle transire, dum. n. ꝯ votum cuncta fugiunt, quæ prius mentē ex desiderio adeptionis amiserant, post ex pauore amissionis premunt. Quarto p̄t accipi de labore sub onere legis Moysi, quę vocatur onus importabile. Act. 15. sic dicit Hilarius legis difficultatibus laborantes, & peccatis sęculi oneratos ad se vocat, & hoc modo exponit Nicolaus. Dicendum vī maxime, ꝙ accipiatur hic labor pro labore sæculi; vnde ponuntur duo. s. laboratis, & onerati estis, labor. n. est in operationibus variis ad sustentationem vitę, & solicitudinibus huius sęculi, onus vero ꝙ angustias corporalibus accipitur, quia labor est, quod agimus ꝙ onus est, quod sustinemus: nam solicitudines, & opera ad sustentationem vitæ sponte facimus, corporis aūt angustias & passiones inuiti sustinemus, oēs aūt hoīes hæc duo habent, ideo omnes ad se vocat.

Quare dicitur, & ego reficiam vos, & quomodo reficiat Christus nos quatuor modis. Quæst. LXIIII.

QVAERETVR quare dī, & ego reficiam vos, & quō reficit. Dicendū, ꝙ Christus voluit hoīes inuitare ad obseruationem legis suę, & quia quęlibet lex laborem, & iugum quoddam importat, nemo aūt ad labores sponte mouetur, primo posuit p̄mium horum laborum, s. ego reficiam vos. i. pp paucos labores quos in obseruationem legis meę impendetis liberabo vos ab oībus laboribus in quibus nunc versamini, & ab onere, quod sustinetis. Et sicut labor accipitur quadupliciter, vt dictum est præce. q. ita, & Christus reficit vos ab oī labore. A primo. n. reficiet vos in resurrectione, quia quandiu viuimus semper corpus mortale gerimus, tunc aūt immortale, & incorruptibile erit 1. Corin. 15. & sic dī, ꝙ liberabitur creatura a seruitute carnis. i. a subiectione passionum, & miserię, quæ accidit pp carnem, sed ista refectio non erit, nisi in vita ętерna. De secundo patet, quia ēt liberabimur a laboribus peccatorum, & hoc generaliter erit post resurrectionem, q̄n electi peccare non poterūt, quia erunt confirmati, & adhærebunt inseparabiliter ipsi summo bono, hic ēt quibusdam electis datur, ꝙ nunq̄ peccent, & hoc pp plenitudinem gratię conceſſę illis, generaliter tñ oēs electi ante mortem liberantur a laboribus peccatorum, quia nullus electus in peccatis decedit. De tertio patet, quia liberantur boni a solicitudinibus huius sęculi per mortem, quia solicitudo est de aliquo, quod deesse creditur, beatis aūt nihil deerit, quia possidebunt firmiter summum bonum, ī̄ de nullo erunt soliciti, non. n. de aliquo extrinseco, quia oīa possident in ipso summo bono, nō erunt soliciti, quia firmiter, & secure illud possidebunt, sciētes se, nunq̄ illo carituros, & sic post mortem ab oī labore liberabuntur electi. Apoca. 14. ammodo dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis, & p̄mittitur beati mortui, qui in domino moriuntur, s. electi, quia illi soli moriuntur in dño, idest ſm legem dñi. De quarto patet, quia ab onere legis Moysi, sicut declarauerūt Apostoli. Actu. 15. & Paulus ad Gala. 5. Quia tñ dictū est præced. q. ꝙ labor proprie accipitur pro corporalibus exercitijs, & solicitudinibus, ad sustētationē vitę, onus autem pro passionibus carnis, verum est, ꝙ ab his Christus liberat, vt supra dictum est, & vere nulli alij liberantur, nisi qui ad Christum veniunt, sic ipse dixit Io. 8. si filius vos liberauerit vere liberi eritis, liberat quidem a solicitudinibus, quia ēt in hac vita minus soliciti sunt, qui Christum diligunt, scientes. n. in eo esse totū bonum, de bonis huius sęculi parum curāt, & ī̄, quasi nihil solicitant, qui aūt ad Christū nō veniūt in hui⁹ vitę bonis felicitatē p̄stituunt, ī̄ necesse est, ꝙ de eis summe solicitent, & ī̄ Christus solicitudinē istā vetuit supra. 6. & ēt Martheę dixit Martha solicita es, & turbaris erga plurima, porro vnum est necessariū Luc. 10. liberat ētra corporalib⁹ passionib⁹, ga q̄ ad Christū non veniunt hi corporis passiones tolerant, & post mortē acerrimos cruciatus sustinebunt.

Quid sit hoc iugum & quare dicitur tollite super vos. Quæst. LXV.

QVAERETVR quare dī tollite iugum meū, quid sit istud iugum, & quare dī tollite super vos. Dicendum, ꝙ iugum accipitur pro lege Chri: Aliqui dicunt, ꝙ vocatur iugum a iungēdo. i. quia est vox amoris, quia præcipue est de charitate. Ioā. 15. hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, charitas nāq̄ hoīes iungit, ga est amor virtus vnitiua, vt dicit Dion. & sic exponit Nicolaus. Alii dicunt, ꝙ vocatur iugum, quia iungit Iudęos ad Gentiles, nam Christus coniunxit in se oēs, sicut dicit Apostolus, ꝙ fecit vtrunq; bonum, sic dicit Rabanus, iugum Christi est euangelium, quod Iudæos, & gentes in vnitatem fidei coniungit, & sociat. Hæc vera sunt, & tñ melius dī, ꝙ vocatur iugum lex Christi, quia premit nos, sicut iugū premit iumenta, ita & lex p̄mit obseruatores suos cohibens eos a propriis desideriis, vtipsam sequantur, ī̄ Christus dixit supra 7. arcta est via, quę ducit ad vitam, & tñ via ducens ad vitam est lex eius, quia iam non est alius modus perueniendi ad vitam æternam, nisi per fidem Christi, & obseruationem mandatorum eius. Et si obiiciatur, ꝙ in fra dī iugum meum suaue est.

Dicendum, ꝙ non tollitur per hoc quin homines premat, sed minus premit, q̄ iugum veteris testamenti: nam licet illud suaue vocauerit, iugum tñ nominauit, & ēt onus, quia tñ putaret quis, ꝙ quia promittebantur magna bona obseruatoribus huius legis, etiam set illa valde grauis, dicit ꝙ nō erat, sed suauis dicens, iugum meum suaue est. Cum autem dī tollite super vos, dī pp duo. Primo ad applicationem metaphoręq; nam animalia iugum supra ceruicem portant, ita & nos si iugum portare debemus illud super nos portabimus, vnde nihil aliud est iugum Christi portare super nos, q̄ legem eius obseruare. Secundo dī hoc, vt lex Christi in honorem habeatur, quia quod super nos ponimus honoramus, cum vero lex contemnitur nō tollimus iugum super nos, sed pedibus cōculcamus, sic dicit Rabanus, iugū autem super nos iubemur sumere. i. euangelium in honorem habere, ne forte subtus ponentes. i. praue illud contemnentes luttulēti pedibus vitiorum conculcemus.

Quare Christus dixit discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: in quo Christi notantur documenta. Quæst. LXVI.

QVAERETVR quare Christus dixit discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Dici p̄t vno mō, ꝙ hoc dī ad ostendendum conditionem legis Christi. i. ꝙ erat suauis ad tolerādū, & dī discite a me, quia mitis sum. i. si tollitis iugum meum. s. legem super vos obseruando illam adoleve-

tis. i. inuenietis per experientiam, ꝙ sum mitis. i. mansuetus. s. ꝙ nō impono opera dura, sicut erant in vetere lege. Aliter p̄t intelligi, ꝙ Christus ponit hic duo documenta generalia, q̄ sunt pręcipua, vel prima in lege sua, nam dixerat tollite iugum meum. i. obseruate legem meam, declarauit aūt immediate quid erat primum, vel pręcipuum in lege sua, & posuit ista duo documenta. s. esse mitem, & humilem, cum ait discite a me, quia mitis sum, & humilis. i. addiscite a me, ꝙ sitis mites, & humiles, sicut ego sum, & dī humilis corde. i. ex corde, quia est q̄dam humilitas simulata, sicut in hypocritis qui corde superbiam gerunt, & foris humilitatem simulant, sicut dī Ecclesiast. 19. est q nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. voluit aūt Christus dirigere affectiones nostras, & quia solent dominari superbia, & ira in affectibus nostris, istas voluit Christus comprimere, iram quidē p mansuetudinem, superbiam per humilitatem, nā libidinem supra 5. compescuerat dicens, qui videt mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo, maxime aūt humilitatem Christus præponere voluit, quia ista est summe necessaria in principio oīum bonorum operum non solum inquātum est ipsa bonum quoddam, sed ēt potius inquantum est conseruatiua cæterorū bonorum, nā si humilitas deest mox per superbiā, aut per inanem gloriā omnium virtutū fructus peribit. Sed dicetur quare Christus nō dixit hic de cæteris virtutibus, vt de castitate, & liberalitate, quę sunt ꝯ luxuriam, & auaritiā, & ita de virtutibus cęteris. Aliqui dīnt, ꝙ hoc est, quia supra 5. & 6. dixerat de q̄busdā earū, & ī̄ nō repetit eas hic. Sed non stat, quia tunc non diceretur hic de mansuetudine, quæ est ꝯ ira, quia supra 5. de illa dictum fuerat, & ēt diceretur hic ꝯ auaritiam, ꝯ q̄ non fuerat ibi tam expresse dictū. Dicendum, ꝙ hoc fuit quia Christus dixit, discite a me, ipse aūt oñ debatur, sicut perfectissimus, in viro aūt perfecto non est magnum, ꝙ nō sint vitia carnalia, quæ ab oībus, vt vitia reputant, sed ꝙ non sint vitia, quæ a paucis reputātur vitia, & semp ingerunt se vt virtutes, & ita superbia, & inanis gloria cū non fuerint in magno excessu sub virtutis effigie latent, de ira idem est, quæ sępe zelū iustitię se appellat, ista ergo debuit Christus oñdere, quæ videbantur esse minima peccatorum. i. magis latentia, & ob hoc se dixit esse mitem, & humilem corde, nō esse aūt eū fornicatorem, nec ebrium, nec furem nihil magnum erat, ī̄ non dixit discite a me non fornicari, non inebriari, nō furari, sed dixit, discite a me, quia mitis sum. i. vt vos sitis mites, & humiles corde, sicut ego sum.

Quare dicitur, & inuenietis requiem animabus vestris. Et quòd anima quiescere non potest quousque Deum clare videat. Et lex noua, & vetus in quo differunt. Et quæ sunt imposita in vtraque promittatur. Quæst. LXVII.

QVAERETVR quare dī, & inuenietis requiem animabus vestris. Dicendum, ꝙ Christus nolebat imponere iugum legis suę ceruicibus Apostolorum, & quia nemo sponte grauia tolerat, posuit prænium, per quod incitaretur ad hęc toleranda dicens, inuenietis requiem animabus vestris si custodieritis legem meam, promisit aūt requiem animarū. i. beatitudinem, quæ est in Dei visione, nā aīa quiescere non p̄t quousque Deū clare videat, sicut dicit Augusti. inquietum est cor meum dñe donec quiescat in te, & ista sunt maxima bona, quia nihil melius intelligi, aut desiderari p̄t, q̄ beatitudo, & in hoc differt, & excellit lex noua veterem, quia illa sola temporalia promittebat, hæc aūt promittit ętерna, licet verum est, ꝙ obseruatoribus legis Christi non solum bona ętерna, sed ēt temporalia pro hac obseruatione dentur, vt patet infra 19. & Mar. 10. s. nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres pp me, qui non accipiat centies tantū nūc in hoc tpe, & in sęculo futuro vitā ętернam. tñ ętерna sunt, tanq̄ principaliter promissa, tēporalia aūt, tanq̄ accessoria, sic Christus dixerat supra 6. primum quærite regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc oīa adijcientur vobis, s. temporalia, lex aūt vetus temporalia sola promittit, & sic multum est deficiens a dignitate legis Christi. Sed est dubium in hoc an sola tēporalia promittat. Aliqui dicunt, ꝙ promittit ēt ętерna, quia illud, quod ponitur tanq̄ merces legis, promittitur obseruatoribus eius, sed Deus, qui est bonum ętернum promisit seipsum Abrahę mercedem dicēs, ego sum merces tua. Gene. 15. ergo ętерna bona promittebat. Item lex deducit hoīem ad actum virtutis, ī̄ quod in lege promittitur, est quasi præmium virtutis, premiū aūt virtutis debet esse melius virtute, sed exteriora bona non sunt meliora virtute, sed valde minora, ergo non possunt poni vt premium virtutis, & sic in veterilege, quæ ad virtutem inducebat, non promittentē temporalia, sed ętерna. Item non debet in lege fieri, quod est p̄rium virtuti, sed est p̄ rationem virtutis, ꝙ ponatur finis eius bonum temporale, & ꝙ fiat actus virtutis pp bonum terrenum, ergo in lege veteri non debent promitti temporalia, sed ętерna. Dicēdum, ꝙ in lege veteri promittebantur temporalia, vt patet in toto discursu 5. Librorum Moysi, qui vocantur lex, vt dicit Hiero. in Prologo Galeato, nam in illis nihil expresse inuenitur promissum, nisi possessio terrę Chanaan, & victoria hostium, & copia rerum, & pax, & honor, vt patet Leui. 26. & Deute. 28. & 29. vbi ponūtur promissiones bonorum obseruatoribus legis, & comminationes pęnarum præuaricatoribus, vñ Isa. 1. dī, si audieritis me bona terrę comedetis. Hoc aūt verum est de promissione expressa, nam sub quibusdam figuris bene p̄t intelligi, ꝙ ętерna promittebantur, inquantū per temporalia significantur ętерna, ad Hebręos. 10. vmbram futurorum bonorum lex habet. i. lex Moysi, quæ vocatur absolute lex, quia non erat, nisi lex. Iudæi tñ non intelligebant promissa sibi esse bona ętерna, sed solum temporalia. Pro quo sciendum, ꝙ obseruatoribus legis veteris non solum dabantur temporalia, sed ēt vita ętерna, quia aliàs oēs ipsi perirent ętернaliter, & tñ non promittebatur eis vita ętерna, nec aliquid de futuris bonis, nam ita manentibus in lege naturę nulla bona promittebantur, nec temporalia, nec ętерna, & tñ dabatur obseruatoribus legis naturę vita ętерna, in lege aūt Christi vita ętерna dat, & promittitur. De lege naturę dicendum, ꝙ Deus in ea nihil promisit, & ratio est, quia Deus promittit aliquid pro obseruatione legis, q̄n ipse imponit aliquid de nouo, quod aliàs non inerat, in lege aūt naturę nihil imposuit, quia illa lex non est data, sed innata, nam per illam nihil facere obligamur, nisi quod ratio dictat, quæ est naturalis nobis, nō oportuit ergo aliquid promitti obseruatoribus eius. Itē promissio fit a Deo, q̄n loquitur hominibus per se, vel per ministros suos, in statu aūt legis naturę non loquebatur hominibus, sicut postea locutus est, ideo non promittebat tunc aliquid. In lege aūt Christi, & Moysi secus fuit, quia ibi imposuit aliqua obseruanda ad quæ prius nō obligabantur homines. De lege Moysi patet, quia ibi sunt fere oīa cęremonialia, & iudicialia, pauca autem sunt moralia, & tñ cęremonialia, & iudicialia neminem obligabant anteq̄ darentur, sed solum, quia data sunt, ī̄ illa fuerunt imposita. In lege aūt Christi imposita est nobis necessitas credendi determinatos articulos quos prius explicite credere non tenebamur. Etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

necessitas quorundam sacramẽtorum, & tñ sunt cæremonialia, & non obligant, nisi darentur, iõ imposita sunt, & sic tã in lege Christi, q̃ in veteri debuit aliquid promitti, quia aliquid de nouo imponebaẽ, licet obseruantibus legem naturę nihil promissum est, quia nihil eis nouiter imponebatur. Item tã in lege Christi, q̃ in veteri Deus locutus est hominibus ꝑ Angelos, & per prophetas, & per seipsum. & iõ promittere poterat aliquid hominibus, in lege aũt naturę, quia non loquebaẽ eis, vel saltem nõ vni pro omnibus, vel pro multis, nihil ibi promissum est. In veteri aũt locutus est Deus per Angelos, & per prophetas, in lege aũt Christi per seipsum locutus est, quia Christus, qui loquebatur Deus erat, ad Hebræ. 1. multifarie loquens Deus patribus in prophetis olim, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. i. per filium: in lege ergo veteri aliquid promitti debuit, & aliquid in noua, sed in veteri sola temporalia promissa sunt. Quod patet, quia lex, sicut deducit hoĩes ad bonũ ꝑ promissiones bonorum, ita detrahit a malo per cõminationes pęnarũ, vñ ęqualiter se habẽt promittere, & cõminari, si igitur ęterna bona promitterentur in lege veteri, cõminaretur ẽt ibi Deus ęternas pęnas, & tñ non comminatur alicubi pęnã ęternam, tota lege, sed solum temporalia mala, vt patet Leui. 26. & Deute. 28. ergo, nec ęterna bona promittuntur. Ad hoc autẽ fuit prima ratio ꝓp dr̃iam nouę, & veteris legis quantum ad dignitatem, quia in vtraque aliquid promitti debuit, vt dictum est. Lex tñ noua excellentior est veteri, si tñ in veteri promitterent ęterna non manerẽt iam alia maiora bona, quæ possent promitti in noua, iõ sola tẽporalia in veteri promissa sunt, sic dicit Dionysius. 4. Ecclesiasticę Hierarchię, ꝙ lex noua est media inter cęlestem ecclesiam, & statum veteris legis, & iõ bona ęterna, quæ in cęlesti Ecclesia palam, & copiose exhibentur, in noua lege manifeste promittũtur, in veteri aũt non promittuntur, nisi sub quibusdam figuris, expresse aũt sola temporalia promittũtur. Secundo fuit ex cõditione operum ꝓ quibus datur pręmium, quia id quod in lege promittitur est pręmium pro opere imposito a lege, sed in lege Moysi non fuerunt data, nisi opera corporalia, & materialia circa exteriora, vt patet de cęremonialibus, quæ consistebant in ritu sacrificiorum, & purificationũ, & similiũ, iudicialia ẽt in solis exterioribus consistunt. s. in cauẽdo offensam proximi per modos determinatos a lege. Quę aũt ptinerent ad directionem animi non ponebant in lege Moysi, nisi inquantum interdum aliqua præcepta iuris naturalis interseruntur, sed pauca sunt, & non pertinent ad legem Moysi, quia anteq̃ illa daretur obligabant, iõ non debuit promitti, nisi temporale, & corporale bonum in lege Moysi. In lege aũt Christi fuit eõtrio, quia nulla opera corporalia nobis imponunt, quia non sunt cæremonialia, & iudicialia præcepta de reb⁹ particularibus in lege Christi, sicut in lege Moysi, sed oĩa sunt præcepta naturalia, & pertinent principaliter ad directionem animi, nã fides, quæ præcipue a Christo imponitur ad solum animũ pertinet, præcepta ẽt charitatis, quæ sunt maxima in lege Christi Io. 15. animum dirigũt, sic ẽt supra 5. Christus regulauit animum in non concupiscendo, & non trahẽdo. Cum ergo oĩa præcepta legis Christi, sint spiritualia. i. spiritum dirigentia, pręmium pro obseruatione ipsorum debuit esse spirituale, sola aũt bona ęterna sunt spiritualia, ꝙ gratia, & virtus, quę spiritualia sunt nõ. habẽt rationem pręmij, & finis, sed sunt tanq̃ mediũ, inter spiritualia aũt nihil est, ꝙ possit esse pręmium, nisi bona ęterna, iõ illa debuerũt ꝓmitti in lege Christi. Tertio fuit hoc ex parte legislatoris, quia ille solus debuit promittere in lege sua bona ęterna, qui fecit, vt homines possent illa hẽre. Hoc aũt solus Christus fecit. Nam licet idem Deus sit conditor noui, & veteris testamenti tñ est conditor veteris solum, vt Deus est, & non magis appropriatur illa legislatio vni personą, q̃ alijs, sed oĩbus tribus ęqualiter conuenit. Lex aũt noua per Christum spãliter lata est, nam licet non posset esse filius sine patre, quia pr̃ in filio, & fili⁹ in patre est Io. 14. tñ cum solus filius carnem assumpserit, & in natura assumpta istam legẽ dedit supra 5. Caperiẽs os suum docebat eos, conuenit spãliter lex noua Christo, ipse tñ solus est, qui salutem nostram operatus est promeritorie moriens pro nobis, & quia per mortem eius fuit hoĩ locus consequendi vitam ęternam, in sola lege eius debuit illa promitti, quia ipse solus eam dabat. Quarto fuit ex conditione tẽporis, quia tunc bona ęterna hominibus promittit debuerũt, q̃ illis dari poterãt, sed quandiu durauit lex Moysi, nunq̃ potuit dari vita ęterna, ad q̃ fuit aditus solũ post passionem Christi, quandiu aũt lex noua durauit, & durat semꝑ põt cõsequi hõ vitam ęternam, quia non cępit obligari, nisi post Christi mortẽ, qñ iam patebat porta cęli, ergo nõ debuerunt promitti bona ęterna in lege veteri, quia tunc dari nõ poterant, in lege aũt noua, promitti debuerunt, quia tunc oĩbus poterãt dari. Quinto fuit ꝓp conditionem hoĩnum quibus promittebantur, nam oportet, ꝙ prędicta, quæ ponũtur in lege sint talia, quæ incitent eos quibus promittuntur in desiderium, vt ꝓp illa sustinere velint, ad hoc aũt, ꝙ bonum mouear appetitum oportet, ꝙ cognoscat, & tñ illi quibus dabatur lex Moysi, erant hoĩes rudes solis corporalibus dediti, q̃ nihil vltra ea, quæ videbant eẽ puabant. Vnde si promitterentur eis ęterna bona, tñ quia illa non cognoscerent, tum quia solis corporalibus dediti erant ad illa non aduerterent, & sic erat superuacuum illis ęterna promitti, temporalia aũt bona cognoscebantur, & ista summe desiderabant, & sic ꝓp promissionem istorum poterant induci ad obseruationem legis, non aũt per promissionem ęternorum, iõ illis non promissa sunt, qñ aũt lex Christi data est hoĩes per assuefactionem legis, & propheratum erat aliquantulum dispositi ad surgendum in bona ęterna, maxime aũt ꝓp plenitudinem gratię, q̃ Christus indoxit, quia sicut ipse erat plenus gratia, ita gratiã in hoĩbus fecit, potius, q̃ legem. Ioan. 1. iõ tunc bona ęterna cõuenienter promitti potuerunt, & ita sola vita ęterna in lege Christi promittitur, s. principaliter, & sola pęna ęterna comminatur. Alij ponunt tres causas, sicut Beatus Tho. de Aqu. s. Prima, vt ex his, quæ cognoscebant assuescerẽt ẽt a Deo maiora sperare, Secunda, vt non solum cognitio, sed ẽt affectus a tẽporalibus ad ęterna manu duceretur. Tertia, quia bona ęterna non statim eis poterant exhiberi nondum soluto precio. Vnde dilatio promissionum inefficacem faceret apud infirmos promissionem. Et ad primum dicendũ, ꝙ Deus non promisit Abrahæ mercedem ęternam, nã qñ dixit merces tua ego sum. non innuit, ꝙ ipse quantũ ad substantiã suam esset merces eius, quia hoc pertinet ad Beatam visionem in qua Deus videtur s̃m essentiã, & hæc est tota merces, sed Deus erat merces Abrahæ. i. mercedis collator, & hoc in multuplicatione seminis, & i collatione terrę, promissa. Sed obijcietur, ꝙ vita ęterna fuerit promissa Abrahę, quia Ecclesia dicit lucem factam, q̃ olim Abrahæ promisisti, & loquitur de vita ęterna. Dici põt vno mõ, ꝙ Deus in lege veteri expresse, nunq̃ hoc promisit, & tñ sub figuris promisit inquantum per terram Chanaan, q̃ promisit Deus Abrahę significari potest vita ęterna. Secundo põt dici, ꝙ in lege veteri, aliqua ęterna, aliqualiter dicta erat, non promittebantur, aliqua ęterna, ꝙ tñ aliquibus viris sanctis qualis erat Abrahã, ꝙ dicter promitteretur vita ęterna ẽt expresse, non erat incõueniens. Tertio dici põt, ꝙ promissio facta Abrahę non pertinebat ad legem Moysi, quia promissiones fuerunt factę Abrahæ per quadragintos annos, anteq̃ daretur lex Moysi, vt dr̃ ad Gala. 3. & sic promissio facta Abrahę non facit, ꝙ in lege veteri promitterentur ęterna, & tñ dicendum est, ꝙ lux sancta, quæ promissa est Abrahę, & semini eius non fuit promissa expresse, sed sub figura terrę Chanaan, de qua dr̃ Gene. 13. & 15. tibi, & semini tuo dabo terram hanc. Ad s̃m dicẽdum, ꝙ pręmium virtutis semper est melius virtute, bona tñ temporalia non ponuntur in lege, tanq̃ pręmium virtutis, & obseruatorum legis, sed tanq̃ incitamenta ad obseruandum, quia hoĩes quibus ista lex dabat non poterant, nisi per temporalia incitari, vt dictũ est. Ad tertium dicendũ, ꝙ ꝯ rationem perfectę virtutis est facere aliquid ꝓp bonũ temporale, & tñ viri imperfecti facient aliquem actum virtutis, vel similem alicui virtuti ꝓp temporalia, sicut facere aliquid ꝓp timorem pęnę est ꝯ rationem virtutis, & tñ multi faciunt bonum ꝓp timorem, & quia lex Moysi dabatur hominibus imperfectis, tẽporalia bona promitti debuerunt, & mala temporalia comminari, vt sic saltẽ legem obseruarent, quia melius est imperfecte ad bonum venire, quam totaliter in malo manere.

Quomodo intelligitur iugum meum suaue est, & quare dicitur. Et quod de difficultate legis Christi, & Moysi potest dupliciter loqui. Et in quo consistat durities legis nouæ respectu veteris legis, quæ tamen erat onerosior lege noua propter duo. Et quòd consilia in lege Christi neminem obligant, nisi volentem se obligare. Quæst. LXVIII.

QVAERETVR qũo dr̃ hic iugum meũ suaue est, & quare dr̃. Dicendum, ꝙ hoc dr̃, ad oñendum, ꝙ lex Christi leuis erat ad sustinẽdum, & ꝙ non erat ita grauis, sicut lex Moysi. Aliqui tñ dicunt, ꝙ lex Christi grauis est, quia supra 7. Christus dixerat intrate per angustã portam, & iterum dixit, q̃ angusta est porta, & arcta via, q̃ ducit ad vitam, & tñ ista porta, & via est lex Christi, quia non põt ad vitam ęternam ꝑueniri, nisi ꝑ eius obseruationem, ergo grauis est ad seruandum. Item patet, ꝙ grauior sit lex noua, q̃ vetus, quia addit super veterem, vt patet s̃. 5. & sic necesse est, ꝙ plura contineat, q̃ vetus, & sic erit difficilior. Item quanto est perfectior status virtutis tanto habet maiorem difficultatem, quia ars, & virtus sunt circa difficile, & bonum 2. Ethi. & tñ status noui testamenti est perfectior statu veteris, ergo lex noua est difficilior. Item paruulis, & infirmis leuia onera imponendã sunt, qui tñ erant in veteri testamento dicuntur paruuli, qui aũt in nouo dr̃ viri integri ad Gala. 4. ergo lex noua grauiora imponere debuit, q̃ lex vetus. Dicendum, ꝙ lex noua facilior est ad tolerandum, q̃ lex vetus, sic Apostoli incurrerunt Actu. 15. s. quid tentatis imponere iugũ sup cervicem discipulorum, quod nec patres nostri, nec nos portare potuimus, sed per gratiam dñi Iesu credimus saluari? Pro hoc tñ sciendum, ꝙ difficultas cõsideratur in aliquo opere s̃m virtutem operantis, aliquid. n. est onerosum homini debili, quod est leue robusto. Et ideo de difficultate legis Christi, & Moysi Possumus dupliciter loqui. s. aut quantum ad grauitatem præceptorum in seipsis, aut per comparationem ad virtutem obseruantium. Si primo mõ stat duplicinem præceptorum, aut ꝓp difficultatem ipsorum. Si primo mõ grauior erat lex Moysi, quia erãt plura cæremonialia, & iudicialia, quæ ꝓp multitudinem vix hõ sufficiebat obseruare, de quibus nulla sunt in lege Christi, sed sola præcepta iuris naturalis continet includens ea breuiter, in præcepto de dilectione Dei, & proximi supra 7. & infra 22. Si aũt considereturgrauitas præceptorum in seipsis dicendum, ꝙ cum in lege noua contineantur sola præcepta iuris naturalis, quæ ẽt oĩa obligabant in lege veteri, non possunt esse graviora, quę sunt in lege noua, q̃ quæ erãt in veteri, & tñ quantum ad explicationem istorum præceptorum iuris naturalis videt esse magna difficultas legis nouę super veterem, vt patet supra 5. vbi Christus declarat multa præcepta qũo obseruanda sint, nam apud antiquos dicebatur non occides, & putabant se non obligatos, nisi ad cauendum occisionem, & corporalem percussionem. Christus aũt dixit, ꝙ non decebat dicere verbum cõtumeliosum, nec ẽt irasci in animo. Idẽ fuit de adulterio, quod antiqui putabant solum esse prohibitum. Christus aũt dixit, ꝙ ẽt non licebat videre mulierem ad concupiscendum eam, & ita de multis alijs declarationibus iuris naturalis quas Christus facit, istę. n. licet obligauerint omni tpe, quia in eis nõ constituitur ius nouum, sed aperitur antiquum, tñ in veteri lege non erant, iõ licet peccarent tunc hoĩes ꝯ faciendo, non tñ, ita grauiter, sicut nunc, & quantum ad hoc lex noua est valde dura, quia regulare opera exteriora facilius est, regulare tñ animum est difficile, q̃ istud est tollere desideria nostra, & abnegare nosipsos, & quantũ ad hoc Christus dixit supra 7. ꝙ arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci inuenerunt eam, insuper lex Christi ponit consimilia, quæ sunt magnę perfectionis, & non erant in veteri, ad ea tñ non obligat, sed incitat. Insuper Christus quædam prohibet nunc, quæ in veteri legi permissa erant ꝓp infirmitatem hominum, & in hoc manifeste est difficilior lex noua, q̃ vetus, quia ibi permittebatur libellus repudij. Deutero. 24. nunc aũt non supra 5. & ista est quædam magna difficultas, sicut dixerunt discipuli Christo infra 19. si ita est cã hominis cum vxore, s. ꝙ non põt eã repudiare nõ expedit homini nubere. Etiam permittebatur illis dare vsuras extraneis Deute. 23. nulli aũt nunc permittitur, quod ẽt est difficile. Luc. 6. mutuũ date nihil inde sperantes. Etiam tunc promittebaẽ appetitus vindictę, & persecutio hostium, & occisio eorum, ẽt si essent innocentes. Deute. 19. & magis 35. nunc aũt non solũ innocentes, sed ẽt hostes iniustissimos odisse non licet, sed diligere eos hortamur supra 5. in his. n. difficultas legis huius est supra veterem. Si aũt secundo, & principaliter consideretur difficultas per comparationem ad virtutem obseruantium, dicẽdum ꝙ lex vetus erat absolute difficilior, & onerosior, & hoc ꝓp duo. Primo, quia lex vetus ex opere operato gratiam non conferebat, in lege aũt noua est plenitudo gratiarum, quia sunt ibi multa, s. oĩa sacramenta in quibus ex opere operato gratia confertur, idest ꝙ non solũ tantam gratiam quis recipit ex quãta deuotione sacramentũ suscipit, sed ẽt sacramentũ ex seipso gratiam auget vltra id, quod deuotio meret, sicut patet in absolutione pęnitentiali, quia non solũ remittitur homini de pęna tantum quantũ valet pęnitentia sibi imposita a sacerdote ex seipsa, sed ẽt virtute clauium quas sacerdos habet remittitur aliquid de pęna debita, quia aliàs ęqualis valoris esset, ꝙ quis sponte assumeret vnum dies ieiunij ad satisfaciendũ pro peccato, & ꝙ sacerdos sibi imponat, & illud subeat, sed falsum est, in veteri aũt testamento oĩa opera facta ex deuotione, siue essent a lege posita, siue nõ erant meritoria, quia ꝓp Deum fiebãt, & ex deuotione tñ non erant magis meritoria, q̃ cum ꝓp Deũ fiebant esset quantitas charitatis, & deuotionis ex quibus fiebant, & sic opera ex seipsis non erant meritoria, nunc aũt, quia aliqua opera ex seipsis gratiam cõferunt

ferunt,vel augent, facilius est homini habere gratiã,q̃ olim. Item prouenit hoc ex conditione temporis,qa post mortem Christi,qui pro nobis oĩa meruit,prom-ptius, & abundantius Deus gratiã hominibus donat, q̃ prius, quia prius nemo meruerat illam nobis dari, copia tamen gratiarum reddit opera faciliora. Secun do sit hoc propter motiuum, quia lex vetus inducebat hominem ad bonum propter timorem, ad Heb. 12. Lex autem Christi mouet ad bonum per amorẽ, ad Rom. 8. non accepistis spiritum seruitutis in timore,hoc est,quia non imponit pœnas quas statim inferat transgressoribus,sicut lex Moysi, quæ mox puniebat delinquentem,amor autem omnia facilia reddit, ideo quantum ad hoc facilius est tolerare legem nouam,quam veterem. Ad primum dicendum,q̃ lex noua aliquid addit super veterem,sed non est pp hoc difficilior,addit enim consilia,sed ad illa non cogit,iõ in his nullam difficultatem importat. Addit etiam explicationem iuris naturalis,quæ in veteri non erant declarata,& tamen continebantur ibi in virtute. Vnde non vere additur aliquid in hoc, quia etiam Iudæi obligabantur hoc obseruare, & tamen licet quãtum ad istam explicationem esset aliquid difficultatis in lege veteri, non sequitur q̃ lex noua sit simpliciter difficilior veteri. Ad secundum dicendum,q̃ perfectis semper imponũtur opera,quæ sunt in seipsis grauiora,quia tamen virtus operatur delectabiliter. 2. Ethic. facilius est viris perfectis operari aliqua difficilia, quã imperfectis operari minus difficilia,eo q̃ triste est eis abstinere a delectabili illicito, eo q̃ non habent habitum secundum quem operentur, ita autem est in lege Christi,quæ datur perfectis, nam sunt ibi consilia quæ maiorem difficultatem habent in se, quã omnia præcepta veteris testamenti, minus tamen difficile est perfectis illa obseruare, quam Iudæis obseruare legẽ Moysi, & sic lex Christi etiam quantum ad consiliũ facilior est lege Moysi: quia tamen aliqui sunt imperfecti sub lege Christi, quibus essent difficilia consilia ipsa,neminem obligant, nisi volentem se obligare ad illa,sed posita sunt,quia multi viri perfecti futuri erãt in lege Christi qui illa obseruarent, in lege aũt Moysi non fuerunt huiusmodi consilia,quia non erant futuri eo tẽpore viri, qui illa obseruarent, nam licet inter Iudæos fuerint aliqui viri sancti, nõ tñ obseruauerũt ista consilia, sed quendam alium modum minorem viuendi habebant. Etiam quia dato, q̃ fuerit aliquis, qui oĩa hęc obseruaret, sicut Ioannes Baptista, tñ isti ita fuerunt rarissimi, q̃ non oportuit pro illis aliquid scribi,nunc aũt licet sit maior multitudo imperfectorum,multi tamen sunt perfecti, vel ad perfectionem anhelantes,sicut sunt omnes religiosi, ideo nunc decuit poni consilia in lege Christi.

Ad tertium dicendum, q̃ cęteris paribus leuiora imponuntur paruulis,& infirmis,q̃ fortibus,& perfectis, & tñ interdum conditio eorum exigit, vt maiora imponantur paruulis,& infirmis, quia sicut dirigẽtes tortuosa lignorum flectunt ad partem oppositã, vt sic ligna se reducant ad medium.i. rectitudinem. 2. Ethic. c. vlt. ita tendentibus ad virtutem faciendum est,q̃ si sunt inclinati ad vnum vitium,debent seipsos ad extremitatem oppositam flectere,vt sic reducãtur ad medium, & ita assuefactis ad aliquod vitium si ad virtutem reducendi sunt, grauior disciplina imponẽda est circa illud vitium, quã non assuefactis ad illud, & quia Iudęi erãt inclinati ad idololatriam, & aliqualiter fuerunt assuefacti ad eam in Aegypto,imposuit Deus multa onera cęremoniarum, vt illis occupati non declinarent ad idololatriam, quæ non imponeret aliis non inclinatis ad idololatriam, & sic licet essent infirmi fuit eis grauior lex imposita, sicut paruuli minus tolerare possunt,quam viri,& tamẽ strictior disciplina illis imponitur, quam viris, eo q̃ sunt faciliores ad malum,nisi strictius castigentur.

LOngam quibusdam (& si pro merito rei de qua agitur indignam,atque breuissimam) super sex capitula B. Matthęi. s. sextum,septimum, octauum, nonum,decimum,& vndecimum, expositionem edidimus,id breue,quod nobis a charismatum dispertitore donatum est,sed ne fastidiosus lector cui desipiunt qualiacunque magnę frontis volumina (quod fortasis vtile erit) abiecerit, iuxta nostram consuetudinem totum opus,quãtum ad ea quæ præcipua reputamus, quæ velut cæterorum capita sunt, duximus fabulandum,vt nullo quasi temporis impẽdio, totius operis fructus carpatur.

Expositionis literalis Alphonsi Tostati in Tertiam Partem Matthæi Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo.

Omnes sunt Quaterniones, præter Oo, qui sunt duerniones.

VENETIIS, Ex Typographia Dominici Nicolini.
M D X C V I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca